

Карақалпақ тилиндеги Мухаддес Китап

Karakalpak New Testament and Old Testament Portions

© Institute for Bible
Translation, Moscow
(Институт перевода
Библии)

This Bible is copyrighted by Institute for Bible Translation, Moscow (ibtrussia.org) and is provided with permission at the cost of printing by the Digital Bible Society (dbs.org). This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-commercial-No Derivatives license 4.0.

This Bible, and many others, are available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Жаратылыс	4	Сефания	630
Шығыў	48	Хаггай.....	633
Лебийлилер.....	84	Зехария	635
Санлар	110	Малахия	643
Нызамның қайталаныўы. 147		Матта	646
Ешуа	179	Марк.....	679
Бийлер.....	201	Лука	700
Рут.....	223	Юхан	734
1 Патшалар.....	227	Елшилер.....	760
2 Патшалар.....	255	Римлилер.....	793
3 Патшалар.....	280	1 Коринфлилер	808
4 Патшалар.....	308	2 Коринфлилер	822
1 Жылнама	335	Галатиялылар.....	832
2 Жылнама	361	Ефеслилер.....	838
Эзра	391	Филиплилер	843
Нехемия	400	Колосалылар	847
Эстер	413	1 Салоникалылар	851
Аюп.....	420	2 Салоникалылар	854
Забур.....	446	1 Тимофей.....	856
Ұикметлер.....	505	2 Тимофей.....	860
Ўазшы	525	Титус.....	863
Ийшаы.....	533	Филимон	865
Даниел.....	582	Еврейлер	866
Ұошеа	596	Яқып.....	877
Иоел	604	1 Петр.....	881
Амос	608	2 Петр.....	885
Обадия.....	615	1 Юхан	888
Юнус.....	617	2 Юхан	892
Миха.....	619	3 Юхан	893
Нахум	624	Яхуда	894
Хабакқуқ.....	627	Аян.....	896

Жаратылыс

Дүньяның жаратылыуы

1 Ең баста Қудай аспан хәм жерди жаратты. 2 Жер түр-түссиз қаңырап атырған болып, туңғыйық үстин қараңғылық қаплаған еди. Ал Қудайдың Руўхы болса, суўлардың үстинде ушып жүр еди. 3 Сонда Қудай: «Жақтылық болсын!» – деп буйырды хәм жақтылық пайда болды. 4 Қудай жақтылықтың жақсы екенин көрди хәм оны қараңғылықтан ажыратты. 5 Солай етип, Қудай жақтылықты «күндиз», ал қараңғылықты «түн» деп атады. Кеш болып, таң атты. Бул биринши күн еди. 6 Қудай: «Суўлар ортасында бир гүмбез пайда болып, суўларды бир-биринен айырып турсын!» – деп буйырды. 7 Бул былай болды: Қудай аспан гүмбезин жаратып, гүмбез астындағы суўларды гүмбез үстиндеги суўлардан айырды. 8 Қудай гүмбезди «аспан» деп атады. Кеш болып, таң атты. Бул екинши күн еди. 9 Қудай: «Аспан астындағы суўлар бир жерге топланып, қурғақлық көринсин!» – деп буйырды. Солай болды да. 10 Қудай қурғақлықты «жер» деп, ал топланған суўларды «теңиз» деп атады. Қудай буның жақсы екенин көрди. 11 Қудай: «Жер жасыл шөплерди, туқым шашатуғын өсимликлерди хәм туқымы мийўесинде болған жемис ағашларын түр-түрине қарай өндирсин!» – деп буйырды хәм солай болды да. 12 Жер жасыл шөплерди, түр-түрине қарай туқым шашатуғын өсимликлерди хәм туқымы мийўесинде болған жемис ағашларын өндирди. Қудай буның да жақсы екенин көрди. 13 Кеш болып, таң атты. Бул үшінши күн еди. 14 Қудай: «Күндиз бенен түнди бир-биринен айырыу ушын хәм мәўсимлерди, күнлерди, жылларды белгилеу ушын, аспан гүмбезинде жақтыртқышлар пайда болсын. 15 Олар аспан гүмбезинде турып, жер жүзин жақты қылсын!» – деп буйырды. Солай болды да. 16 Қудай үлкен еки жақтыртқышты: күндизди басқарыу ушын үлкен жақтыртқышты хәм түнди басқарыу ушын киши жақтыртқышты, және де, жұлдызларды да жаратты. 17 Жер жүзин жақты қылып турыу ушын, күндиз бенен түнди басқарыу ушын хәм жақтылықты қараңғылықтан айырыу ушын, Қудай оларды аспан гүмбезине жайластырды. Қудай буның да жақсы

екенин көрди. 19 Кеш болып, таң атты. Бул төртинши күн еди.

20 Қудай: «Суўлар жанлы жаныўарларға толсын! Жер үстинде аспан гүмбези бойлап қуслар ушсын!» – деп буйырды. 21 Қудай айбатлы теңиз жаныўарларын, суўларда толып-тасқан пүткил жаныўарларды хәм хәр түрли қусларды жаратты. Қудай буның да жақсы екенин көрди. 22 Қудай оларды жарылқап: «Өсип-өнип, көбейиңлер, теңиз суўларын толтырыңлар. Жер жүзинде қуслар көбейсин!» – деди. 23 Кеш болып, таң атты. Бул бесинши күн еди.

24 Қудай: «Жер түрли-түрли жанлы жаныўарларды: малларды, жабайы хайўанларды хәм жер баўырлаушыларды өндирсин!» – деп буйырды. Солай болды да. 25 Қудай түрли-түрли хайўанларды, малларды хәм жер баўырлаушыларды жаратты. Қудай булардың да жақсы екенин көрди.

26 Қудай: «Өз көринисимиздей қылып, Өзимизге уқсатып, адамды жаратайық. Олар теңиздеги балықлар, аспандағы қуслар, маллар, жер баўырлаушылар хәм жер бетиндегилердиң хәммеси үстинен хәкимлик етсин!» – деди. 27 Қудай адамды Өзине уқсатып жаратты. Оларды еркек хәм хаял етип жаратты. 28 Қудай оларды жарылқап: «Өсип-өнип, көбейиңлер. Жер бетин толтырып, оны ийелеп алыңлар. Теңиздеги балықлар, аспандағы қуслар, жер бетинде хәрекет етиўши барлық хайўанатлар үстинен хәкимлик етиңлер!» – деди.

29 Қудай және былай деди: «Мине, Мен сизлерге жер жүзиндеги туқым шашатуғын барлық өсимликлерди, туқымы мийўесинде болған барлық жемис ағашларын бердим. Олар сизлерге азық болады. 30 Ал жер бетиндеги жабайы хайўанларға, аспандағы қусларға, жер баўырлаушыларға, улыўма жер бетинде тиришилик етиўши барлық хайўанатларға азық ушын көк шөплерди бердим». Солай болды да.

31 Қудай барлық жаратқанларына қарап, олардың хәммесиниң де жүдә жақсы екенин көрди. Кеш болып, таң атты. Бул алтыншы күн еди.

2 Усылайынша аспан хәм жер, олардағы пүткил барлық жаратылып болынды. 2 Қудай Өз ислерин жетинши күнге дейин тамамлап, жетинши күни барлық ислеринен дем алды. 3 Ол жетинши күнди жарылқап, оны мухаддес етип айырды. Себеби Ол усы күни Өзиниң барлық жаратыўшылық ислеринен дем алды.

⁴ Мине, аспан хәм жердің жаратылыу тарийхы усындай.

Адам-ата хәм Хаўа-ене

Қудай Ийе аспан менен жерди жаратқанда, ⁵ жер бетінде еле бирде бир дала путасы ямаса бирде бир дала шөби өспеген еди. Өйткени Қудай Ийе еле жерге жаўын жаўдырмаған болып, жерди тәрбиялайтуғын адам да жоқ еди. ⁶ Бирақ жерден булақ суўы шығып, пүткил жер жүзин суўғарып туратуғын еди. ⁷ Соңынан Қудай Ийе жердің топырағынан адамды жаратып, оның мурнына өмир демин үпледи. Солай етип, адам тири жан болды.

⁸ Қудай Ийе шығыста, Эденде бир бағ орнатып, Өзи жаратқан адамын сол жерге жайластырды. ⁹ Кейин Қудай Ийе көздің жаўын алатуғын, жеўге жақсы түрли-түрли мийўе ағашларын жерден өсирип шығарды. Ал бағдың ортасына өмир терегин хәм жақсылық пенен жаманлықты билиў терегин өсирип шығарды.

¹⁰ Эденнен бир дәрья ағып, бағды суўғарды хәм ары қарай төрт тармаққа бөлинип кетти.

¹¹ Олардың бириншисиниң аты – Пишон болып, ол алтын кәни болған пүткил Хаўила † жерин айланып ағады. ¹² Алтыны жақсы болған ол жерде хош ийисли шайыр хәм оникс тасы бар. ¹³ Екинши дәрьяның аты – Гихон болып, ол пүткил Куш †† жерин айланып ағады. ¹⁴ Үшинши дәрьяның аты Тигр болып, ол Ашшурдың ‡ шығыс тәрепинен ағып өтеди. Төртинши дәрьяның аты – Евфрат еди.

¹⁵ Солай етип, Қудай Ийе Эден бағын тәрбиялауы хәм онда ислеўи ушын адамды сол жерге орналастырып, ¹⁶ оған: «Сен бул бағдағы қәлеген терегиниң мийўесинен жеї аласаң. ¹⁷ Бирақ жақсылық хәм жаманлықты билиў терегинен жеме, жесең сөзсиз өлесең», – деп буйырды.

¹⁸ Соңынан Қудай Ийе: «Адамның жалғыз болғаны жақсы емес, оған ылайықлы жәрдемши жаратаман», – деди. ¹⁹ Қудай Ийе жердеги хайўанлардың, аспандағы қуслардың хәммесин топырақтан жаратып, оларға қандай ат беретугынын билиў ушын, оларды адамға алып келди. Адам хәр бирине қандай ат қойса, сол жанлы жаныўар солай аталатуғын болды. ²⁰ Адам барлық малларға, аспандағы қусларға хәм жабайы хайўанларға ат қойды. Бирақ адамның өзине ылайықлы жәрдемши табылмады.

²¹ Сонда Қудай Ийе адамға терең уйқы берди хәм ол уйықлап атырғанда, оның бир қабырғасын алып, орнын ет пенен жаўып қойды. ²² Қудай Ийе адамның қабырғасынан хаялды жаратып, оны адамға алып келди.

† Хаўила – «қум жери» дегенди билдиреди. Бул жер шығыс Арабияда жайласқан болыуы мүмкин. †† Куш – әйемги Нубия ямаса Эфиопияда болса керек. ‡ Ашшур – хәзирги Ирак елинде орналасқан ерте дәўирдеги Ассирия патшалығының пайтахты.

²³ Сонда адам былай деди: «Мениң сүйеклеримнен алынған сүйек, Етимнен алынған ет минекей-ғо! Ол хаял адам †† деп аталсын, Өйткени ол ер адамнан алынды».

²⁴ Сонлықтан ер адам ата-анасын қалдырып, өзиниң хаялына қосылады хәм екеўи бир дене болады.

²⁵ Адам да, оның хаялы да жалаңаш еди, бирақ олар еле уяттың не екенин билмейтуғын еди.

Адамның гүна ислеўи

3 Қудай Ийе жаратқан жабайы хайўанлардың ишиндеги ең хийлекери жылан еди. Жылан хаялдан:

– Хақыйқатта да, Қудай бағдағы хеш бир теректиң мийўесинен жемең деди ме? – деп сорады. ² Хаял жыланға былай деп жуўап берди: – Бизлер бағдағы тереклердиң мийўелеринен жеї аламыз. ³ Бирақ Қудай: «Бағдың ортасындағы теректиң мийўесинен жемең, оған қол тийгизбең, болмаса өлип қаласыз», – деген еди.

⁴ Жылан хаялға:

– Яқ, хасла өлмейсиз! ⁵ Себеби сол теректиң мийўесинен жегениңизде көзлериңиз ашылып, жақсылық пенен жаманлықты билетуғыныңызды хәм Қудай сыяқлы болатуғыныңызды Қудай биледи, – деди.

⁶ Хаял теректиң мийўесиниң жеўге жақсы хәм көзге ысық екенин көрип, оннан билим алыўға болатуғынын билгенликтен, хәўеси келди. Сонлықтан ол мийўени үзип алып жеди хәм жанындағы күйеўине де берди. Күйеўи де жеди. ⁷ Сол ўақытта-ақ екеўиниң де көзлери ашылып, өзлериңиң жалаңаш екенин билди. Олар әнжир ағашларының жапырақларын бир-бирине тигип, өзлери ушын жапқышлар иследи.

⁸ Олар күнниң ыссылығы қайтқан ўақытта, бағдың ишинде Қудай Ийениң жүргенин еситти хәм Оннан тасаланып, бағдағы тереклердиң арасына жасырынды. ⁹ Бирақ Қудай Ийе адамды даўыслап шақырып:

– Қай жердесең? – деди.

¹⁰ Сонда адам:

– Бағда жүргениңди еситкенимде қорқып кеттим. Өйткени жалаңаш едим, сонлықтан жасырындым, – деди.

¹¹ Қудай Ийе адамнан:

– Жалаңаш екенлигиңди саған ким айтты? Я болмаса, Мен жеме деп буйырған теректиң мийўесинен жедиң бе? – деп сорады.

¹² Адам:

– Сен маған берген хаял теректиң мийўесинен берди, мен де жедем, – деп жуўап берди.

¹³ Қудай Ийе хаялға:

†† Хаял адам – ески еврей тилинде иш – еркек, иша – хаял деген мәнисти билдиреди. Хаял сөзи еркек сөзиниң түбиринен келип шыққан.

– Бул не қылғаның? – деди.

Хаял:

– Жылан мени алдады, сонлықтан мен жедим, – деди.

¹⁴ Сонда Құдай Ийе жыланға былай деди:

– Сен бул исиң ушын барлық маллар хәм жабайы хайуанлар арасынан шетлетилип, нәлетий боласаң. Өмириң бойы жер бауырлап, топырақ жейсең. ¹⁵ Мен сениң менен хаялды, оның урпағы менен сениң урпағыңды бир-бирине душпан етип қояман. Оның урпағы сениң басыңды езеди, ал сен оның табанын шағасаң.

¹⁶ Соңынан Құдай Ийе хаялға:

– Хәмиледарлық ұақтыңда аұыр азап шектиремен, қыйналып тууатуғын боласаң. Сен күйеуіңе қуштар боласаң, ол сени басқаратуғын болады, – деди.

¹⁷ Ал адамға былай деди:

– Хаялыңның сөзин тыңлап, Мен жеке деп буйырған теректің мийуесинен жегенің ушын, жер сен себепли нәлетленеди. Өмириң бойы аұыр мийнет етип, жерден азығыңды тауып жейтуғын боласаң. ¹⁸ Сен дала шөплерин аұқат етесең, жер сен ушын шеңгел хәм ошаған өсиреди. ¹⁹ Жерге қайтқаныңша, наныңды маңлай териңди төгип табатуғын боласаң. Өйткени сен топырақсаң, топырақтан жаратылғаның себепли және топыраққа айланасаң.

²⁰ Адам өзинің хаялын Хауа † деп атады, себеби ол пүткіл адамзаттың түп анасы болды.

²¹ Құдай Ийе Адам хәм оның хаялы ушын териден кийим ислеп, оларды кийиндирди. ²² Соңынан Құдай Ийе былай деди: «Мине, адам жаманлық пенен жақсылықты билеп, Бизлердің биримиз сыяқлы болды. Еңди ол өмир терегине қолын созып, оның мийуесин алып жемесин хәм мәңгилик өмир сүрмесин».

²³ Солай етип, өзи жаратылған жерди тәрбиялау ушын, Құдай Ийе адамды Эден бағынан шығарып жиберди. ²⁴ Ол адамды қуып шығарып жиберди хәм өмир терегине баратуғын жолды қорғау ушын Эден бағының шығыс тәрәпине керубларды †† хәм хәр тәрәпке айланып туратуғын отлы қылышты қойды.

Каин хәм Абыл

4 Адам хаялы Хауа менен жақынласқаннан соң, хаялы хәмиледар болып, Каинды тууды. Сонда Хауа: «Мен Жаратқан Ийенің жәрдеми менен адамды дүньяға келтирдим», – деди. ² Соңынан ол тағы да Каинның иниси Абылды тууды. Абыл шопан, ал Каин дийхан болды. ³ Арадан бир неше ұақыт өткеннен соң, Каин жердің өниминен Жаратқан Ийеге құрбанлық берди. ⁴ Абыл да өзинің сүриуіндеги туңғыш төлдердің бир нешесин әкеліп, олардың майлы бөлеклерин

† Хауа – еврей тилинде «өмир» дегенди билдиреди. †† Керуб – қанатлы рухый барлықлар.

құрбанлыққа берди. Жаратқан Ийе Абылды хәм оның құрбанлығын қабыл етти. ⁵ Бирақ Каинды хәм оның құрбанлығын қабыл етпеди. Сонда Каин қатты ашыуланып, қабағы қарыс жауылды.

⁶ Жаратқан Ийе Каинға: «Сен не ушын ашыуланасаң? Неге қабағың қарыс жауылады? ⁷ Егер нийетің жақсы болса, басыңды көтерип жүрмес пе едің? Бирақ, егер нийетің жаман болса, есик алдында гүна жатыр. Ол сени өзине тартады, бирақ сен оннан үстем бол», – деди.

⁸ Каин иниси Абылға: «Жүр, атызға барайық!» – деди. Олар атызда болған ұақытта Каин иниси Абылға топылып, оны өлтирди.

⁹ Жаратқан Ийе Каиннан:

– Иниң Абыл қай жерде? – деп сорады.

Ол:

– Билмеймен, мен не инимнің қарауылыман ба? – деп жууап берди.

¹⁰ Сонда Жаратқан Ийе былай деди:

– Сен не ислеп қойдың? Иниңнің қаны Маған жерден нала етип атыр. ¹¹ Сениң өз қолың менен өлтирген иниңнің қанын ишиу ушын аұзын ашқан жерден енди сен қуып жиберилип, нәлетий боласаң. ¹² Буннан былай, тәрбиялаған жериң өним бермейтуғын болады хәм сен жер бетінде турақлай алмай, гезендеге айланасаң.

¹³ Каин Жаратқан Ийеге:

– Мениң жазам көтере алмайтуғын дәрежеде аұыр. ¹⁴ Бүгин Сен мени бул жерлерден қуып атырсаң, енди мен Сениң көзиңнен таса болып, бир жерде турақлай алмай, гезендеге айланаман. Мени дус келген адам өлтирип кетиуі мүмкин-ғо, – деди.

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийе оған:

– Яқ! Егер ким де ким сени өлтирсе, оннан жети есе өш алынады, – деди.

Солай етип, Каинға дусласқан хеш бир адам оны өлтирмеуі ушын, Жаратқан Ийе оған бир белги салды. ¹⁶ Каин Жаратқан Ийенің жанынан кетип, Эденнің шығысындағы Нод ‡ деген жерге орналасты.

Каинның урпақлары

¹⁷ Каин хаялы менен жақынласқаннан соң, хаялы хәмиледар болып, Ханохты тууды. Сол ұақытта Каин бир қала салып атыр еди. Ол қалаға улы Ханохтың атын қойды. ¹⁸ Ханохтан Ирад тууылды. Ирадтан Мехуяел, Мехуяелден Метушаел, Метушаелден Ламех тууылды.

¹⁹ Ламех еки хаял алды: бириншисинің аты – Ада, екіншисинің аты – Силла еди. ²⁰ Ада Ябалды тууды. Ол шатырларда жасаушы шаруалардың түп бабасы болды. ²¹ Инисинің аты Юбал еди. Ол барлық лира †† хәм сыбызғы шертетуғынлардың түп бабасы болды. ²² Ал Силла Тубал-Қайынды

‡ Нод – еврейше «сергизданлық» деген мәнисти билдиреди.

†† Лира – бармақ пенен шертилетуғын тууры мүйешли тарлы саз әсбабы.

тууды. Ол барлық қола хәм темир құралларын ислеуши болды. Тубал-Қайынның қарындасы Наама еди.

²³ Ламех хаялларына былай деди:
«Хәй, Ада хәм Силла, мени тыңлаңлар!
Ламехтиң хаяллары,
Сөзиме қулақ салыңлар!
Мени жарақатлағаны ушын бир ер адамды,
Урғаны ушын бир жас жигитти өлтиремен.
²⁴ Егер Каин ушын өш алынса жети есе,
Ламех ушын өш алынар жетпис есе».

Шет хәм Энош

²⁵ Адам хаялы менен тағы жақынласқаннан соң, хаялы бир ул тууды. Ол: «Қудай Каин өлтирген Абылдың орнына маған басқа перзент берди», – деп, балаға Шет † деп ат қойды. ²⁶ Шеттен де бир ул тууылып, оның атын Энош деп қойды.

Адамлар сол уақыттан баслап Жаратқан Ийеге сыйына баслады.

Адам-атадан Нухқа дейинги урпақлар

5 Адамның шежиреси мынадай:

Қудай адамды жаратқанда, оны Өзине уқсатып жаратты. ² Оларды еркек хәм хаял қылып жаратты хәм сол күни оларды жарылқап, оларға «адам» деп ат қойды.

³ Адам бир жүз отыз жасқа шыққанда, өзине уқсас, өзинің бийнесиндей бир балалы болып, оған Шет деп ат қойды. ⁴ Шет тууылғаннан соң, Адам және сегиз жүз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ⁵ Адам барлығы болып тоғыз жүз отыз жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

⁶ Шет бир жүз бес жасқа шыққанда, улы Энош тууылды. ⁷ Энош тууылғаннан соң, Шет және сегиз жүз жети жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ⁸ Шет барлығы болып тоғыз жүз он еки жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

⁹ Энош тоқсан жасқа шыққанда, улы Кенан тууылды. ¹⁰ Кенан тууылғаннан соң, Энош және сегиз жүз он бес жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ¹¹ Энош барлығы болып тоғыз жүз бес жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

¹² Кенан жетпис жасқа шыққанда, улы Махалалел тууылды. ¹³ Махалалел тууылғаннан соң, Кенан және сегиз жүз қырық жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ¹⁴ Кенан барлығы болып тоғыз жүз он жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

¹⁵ Махалалел алпыс бес жасқа шыққанда, улы Еред тууылды. ¹⁶ Еред тууылғаннан соң, Махалалел және сегиз жүз отыз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ¹⁷ Махалалел барлығы

болып сегиз жүз тоқсан бес жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

¹⁸ Еред бир жүз алпыс еки жасқа шыққанда, улы Ханох тууылды. ¹⁹ Ханох тууылғаннан соң, Еред және сегиз жүз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ²⁰ Еред барлығы болып тоғыз жүз алпыс еки жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

²¹ Ханох алпыс бес жасқа шыққанда, улы Метушелах тууылды. ²² Метушелах тууылғаннан соң, Ханох үш жүз жыл дауаында Қудай менен тығыз байланыста жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ²³ Ханох барлығы болып үш жүз алпыс бес жыл жасады. ²⁴ Ол Қудай менен тығыз байланыста жасады. Соңынан ол жер бетинен ғайып болды. Өйткени Қудай оны Өзинің жанына алған еди.

²⁵ Метушелах бир жүз сексен жети жасқа шыққанда, улы Ламех тууылды. ²⁶ Ламех тууылғаннан соң, Метушелах және жети жүз сексен еки жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ²⁷ Метушелах барлығы болып тоғыз жүз алпыс тоғыз жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

²⁸ Ламех бир жүз сексен еки жасқа шыққанда, бир балалы болды. ²⁹ Ол: «Жаратқан Ийениң нәлетлеген жери себепли шеккен азабымызды хәм мийнетимизди бул бала жеңиллетип, рәхәт бередиде», – деп балаға Нух †† деп ат қойды. ³⁰ Нух тууылғаннан соң, Ламех және бес жүз тоқсан бес жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды. ³¹ Ламех барлығы болып жети жүз жетпис жети жыл өмир сүрип, қайтыс болды.

³² Нух бес жүз жыл жасағаннан соң, уллары Сам, Хам хәм Яфет тууылды.

Нух хәм оның кеме соғыуы

6 Жер бетинде адамлар көбейе баслады. Олардан қызлар да тууылды. ² Иләхий барлықлар ‡ адамлардың қызларының сулуы екенін көрип, өзлери унатқанларын хаяллыққа алды. ³ Сонда Жаратқан Ийе: «Мениң Руұхым адамзатта мәңги қалмайды, өйткени олар бары-жоғы бир адам. Адамның өмири бир жүз жигирма жыл болады», – деди.

⁴ Иләхий барлықлар адамлардың қызларына үйленип, балалы болған күнлерде хәм сол күнлерден кейин де жер жүзінде дәулер бар еди. Олар әйиемги заманның атақлы қахарманлары хәм атақлы адамлары болды.

⁵ Жаратқан Ийе қарап, жер жүзінде адамзаттың жаман ислеринің көп екенін, олардың кеулиндеги ой-нийетлеринің бәрхама жауызлыққа толы

†† Нух – бул ат «тынышлық» дегенди билдиретуғын сөзге уқсас келеди. ‡ Иләхий барлықлар – еврейшеден сөзбе-сөз аударғанда «Қудайдың уллары» ямаса «қудайлардың уллары» дегенди билдиреди. Бул еврейше сөз Ески Келисимниң басқа жерлеринде де иләхий барлықларға қолланылғаны ушын, илимпазлардың көпшилиги усы аятта да бул сөз иләхий барлықларды билдиреди деп түсиндиреди.

† Шет – еврей тилинде сөзбе-сөз: «қойыу», «сыйға беріу» дегенди билдиреди.

екенин көрді. ⁶ Ол жер бетінде адамзатты жаратқанына өкинип, жүрегі ғамға толды. ⁷ Сонда Жаратқан Ийе былай деди: «Өзим жаратқан адамзатты, хайуанларды, жер бауырлаушыларды хәм қусларды жер бетинен қырып таслайман. Себеби Мен оларды жаратқаныма өкинемен». ⁸ Бирақ Нух Жаратқан Ийениң мийримине еристи. ⁹ Нухтың өмир тарийхы мынадай: Нух заманластары арасында хақ хәм минсиз адам болып, Қудай менен тығыз байланыста жасайтуғын еди. ¹⁰ Ол Сам, Хам хәм Яфет деген үш уллы болды. ¹¹ Қудайдың көз алдында жер жүзи бузылып, жауызлыққа толған еди. ¹² Қудай жер жүзине қарап, оның соншелли бузылғанын көрді. Өйткени адамлар жолдан шыққан еди. ¹³ Сонда Қудай Нухқа былай деди: «Мен пүткил адамзатты жоқ етемен, өйткени олар себебли жер жауызлыққа толды. Мен оларға қосып, жер бетин де жоқ етемен. ¹⁴ Сен өзиңе гофер † ағашынан бир кеме соқ. Оны бөлмелерге бөлип, иши-сыртын қара май менен майла. ¹⁵ Сен кемени былай соғыуың керек: оның узынлығы 300 шығанақ ††, ени 50 шығанақ, бийиклиги 30 шығанақ болсын. ¹⁶ Ал бастырмасын бир шығанақ жоқары қылып исле. Қапысын қапталдан қой хәм кемениң төменги, ортанғы хәм жоқарғы қабатлары болсын. ¹⁷ Минкей, Мен жер жүзине топан сууын жиберип, аспан астындағы хәмме тири жанды жоқ етемен. Жердеги барлық нәрсе қырылып қалады. ¹⁸ Бирақ Мен сениң менен Өз келисимимди дүземен: сен өз улларың, хаялың хәм келинлериң менен бирге кемеге кир. ¹⁹ Аман қалыуы ушын, өзиң менен бирге кемеге барлық жаныуарлардың еркек хәм урғашысынан жуп-жуптан алып кир. ²⁰ Аман қалыуы ушын, қуслардың, хайуанлардың хәм жер бауырлаушылардың хәр қыйлы түрлери жуп-жуптан саған келеди. ²¹ Өзиңе хәм оларға азық болатуғын хәр қыйлы ауқатлық затларды жеткиликли етип жыйнап қой».

²² Нух Қудайдың буйырғанларының барлығын орынлады.

Топан сууы

7 Жаратқан Ийе Нухқа былай деди: «Пүткил хожалығың менен кемеге кир. Өйткени Мен заманластарың ишинде тек сениң ғана Мениң алдымда хақ екеніңди көрдим. ² Өзиң менен бирге хадал деп есапланған хайуанлардың түрлеринен, еркек хәм урғашысынан жети жуптан, харам деп есапланған хайуанлардың түрлеринен, еркек хәм урғашысынан еки жуптан ал. ³ Және де, туқымы жер бетінде сақланып қалыуы ушын, қуслардың хәр қыйлы түрлеринен еркек хәм урғашысынан жети жуптан ал. ⁴ Өйткени Мен жети күннен кейин жерге қырық күн, қырық түн жауын жаудыраман.

† Гофер ағашы – ағаштың қандай түри екенлиги белгисиз.
†† Шығанақ – бармақтың ушынан қолдың шығанағына шекемги аралық, шама менен 45-50 см.

Өзим жаратқан хәр бир тири жанды жер бетинен қырып таслайман».

⁵ Нух Жаратқан Ийениң буйырғанларының барлығын орынлады.

⁶ Жерди топан сууы басқанда, Нух алты жүз жаста еди. ⁷ Нух, оның уллары, хаялы хәм келинлери топан сууынан қутылыу ушын кемеге кирди.

⁸ Қудайдың Нухқа буйырғанындай, хадал хәм харам деп есапланған хәр түрли хайуанлар, қуслар хәм жер бауырлаушылардың еркеги хәм урғашысы жуп-жуп болып Нухқа келип, кемеге кирди. ¹⁰ Жети күннен соң, жер бетин топан сууы қаплай баслады.

¹¹ Нух алты жүз жасқа толған жылдың екінши айының он жетинши күнинде терең туңғыықтың барлық булақтарынан суу атлығып, аспан қақпақлары ашылып кетти. ¹² Жер жүзине қырық күн, қырық түн жауын жауды.

¹³ Тап сол күни Нух, оның уллары Сам, Хам, Яфет, Нухтың хаялы хәм үш келини кемеге кирди.

¹⁴ Барлық жабайы хайуанлардың, маллардың, жер бауырлаушылардың, барлық қуслардың хәм қанатлылардың да хәр қыйлы түрлери олар менен бирге кирди. ¹⁵ Хәр түрли жанлы жаныуарлар жуп-жуптан Нухқа келип, кемеге кирди. ¹⁶ Кемеге кирген хайуанлар Қудай Нухқа буйырғанындай еркек хәм урғашы еди. Соннан кейин, Жаратқан Ийе Нухтың изинен кемениң қапысын жапты.

¹⁷ Топан сууы қырық күн дауам етти хәм суулар тасып, кемени жерден жоқарыға көтерди. ¹⁸ Суу жер бетінде соншелли көбейип жоқары көтерилгенликтен, кеме суу бетінде жүзе баслады.

¹⁹ Суулардың көтерилгени соншелли, жер бетіндеги барлық бәлент таулар суу астында қалды. ²⁰ Көтерилген суулар таулардың үстин он бес шығанақ жоқары қаплады. ²¹ Жер жүзиндеги барлық тиришилик: қуслар, маллар, жабайы хайуанлар, жер бауырлаушылар хәм барлық адамлар қырылып қалды. ²² Қурғақлықтағы тири жанның хәммеси өлип қалды. ²³ Жер жүзиндегилердің хәммеси: адамлардан баслап малларға дейин, жер бауырлаушылардан баслап қусларға дейин набыт болды. Тек Нух хәм оның менен бирге кемеге болғанлар ғана аман қалды. ²⁴ Топан сууы жер жүзин бир жүз елиу күн қаппап турды.

Топан сууының ақыры

8 Бирақ Қудай Нухты хәм оның менен бирге кемеге болған жабайы хайуанлар менен малларды есине түсирип, жер бетине самал естирди. Сонда суулар азайа баслады. ² Туңғыықтың булақлары хәм аспанның қақпақлары жабылып, жауын тынды. ³ Суулар әсте-әсте жер бетинен қайта баслады хәм бир жүз елиу күннен кейин азайып қалды. ⁴ Кеме жетинши айдың он жетинши күни Арарат таулары үстинде тоқтады. ⁵ Суулар оныншы айға шекем азайып,

оныншы айдың биринши күнinde таўлардың төбелери көрине баслады.

⁶ Қырық күннен соң, Нух өзи соққан кемениң әйнегин ашты. ⁷ Ол бир ғарғаны ушырып жиберди. Жер бетиндеги суўлар қурығанға дейин ғарға ушып келип-кетип турды. ⁸ Соңынан Нух жер бетиндеги суўдың қайтқан-қайтпағанын билиў ушын бир кептерди ушырып жиберди. ⁹ Бирақ кептер қонатуғын жер таба алмай, және Нухқа, кемеге қайтып келди. Себеби еле жер бетин суў қаплап тур еди. Нух қолын созып, кептерди өз жанына, кемеге киргизип алды. ¹⁰ Жети күн күтип, Нух кептерди кемеде және шығарып жиберди. ¹¹ Кептер кеште қайтып келгенде, оның тумсығында зәйтүн ағашының жаңа жулынған бир жапырағы бар еди. Сонда Нух жер бетиндеги суўдың қайтқанын түсинди. ¹² Нух және жети күн күткеннен соң, кептерди қайтадан шығарып жиберди. Бул рет кептер қайтып келмеди.

¹³ Нух алты жүз бир жасқа толған жылдың биринши айының биринши күни жер бетиндеги суўлар қурғады. Нух кемениң төбесин ашып, жердің қурғағанын көрди. ¹⁴ Екинши айдың жигирма жетинши күни жер толық қурғады.

¹⁵ Сонда Қудай Нухқа былай деди: ¹⁶ «Хаялың, улларың хәм келинлериң менен бирге кемедең шық. ¹⁷ Өзин менен бирге барлық жаныўарларды: қусларды, хайўанларды хәм жер баўырлаўшыларды да шығар. Олар жер жүзине таралып, жер бетинде өсип-өнип, көбейсин».

¹⁸ Нух хаялы, уллары хәм келинлери менен бирге кемедең шықты. ¹⁹ Барлық хайўанлар, жер баўырлаўшылар, қуслар – жер бетинде тиришиликти етиўшилердің хәммеси түр-түри бойынша кемедең шықты.

Нухтың қурбанлық бериўи

²⁰ Нух Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қурды. Сол жерде ол ҳадал деп есапланған хайўанлардың хәм қуслардың хәммесинен алып, оларды қурбанлыққа шалып, жағып жиберди.

²¹ Жаратқан Ийе жағымлы ийисти унатып, Өз кеўлинде былай деди: «Мен енди жерди адамлар себепли нәлетлемеймен. Өйткени адамның кеўлиндеги нийетлер балалығынан-ақ жаман болады. Мен усы ислегенимдей, енди хеш қашан пүткил тиришиликти жоқ қылып жибермеймен.

²² Ендигиден былай, дүнья турғанша, егин егий, оны орыў, ыссы хәм суўық, жаз хәм қыс, күндиз хәм түн бола береди».

Қудайдың Нух пенен дүзген келисими

9 Қудай Нухты хәм оның улларын жарылқап былай деди: «Өсип-өнип, көбейиңлер хәм жер жүзин толтырыңлар. ² Жердеги хайўанлардың, аспандағы қуслардың, жер жүзиндеги тири жанлардың хәм теңиздеги балықлардың хәммеси

сизлерден қорқып, үркетуғын болсын. Олар сизлердің бийлигиңизге берилген. ³ Барлық тири жаныўарлар сизлерге аўқат болады. Өсимликлерди бергеним сыяқлы, Мен сизлерге хәммесин берип атырман.

⁴ Бирақ олардың қанын шығармай турып, гөшин жемең. Себеби жан қаннан ибарат. ⁵ Егер сизлердің де қаныңыз төгилсе, хақыңызды сөзсиз талап етемен. Адам жанын қыйған хәр қандай адам хәм хайўаннан Мен есап талап етемен. ⁶ Ким адамның қанын төксе, оның өзиниң қаны да басқа адам тәрәпинен төгиледи. Себеби Қудай адамды Өзине уқсатып жаратты. ⁷ Ал сизлер өсип-өнип, көбейиңлер хәм жер бетине тарқалып, артып барыңлар».

⁸ Қудай Нухқа хәм оның улларына былай деди:

⁹ «Мен сизлер менен, сизлердің келешек урпағыңыз бенен келисим дүземен. ¹⁰ Және де, сизлер менен бирге болған барлық жанлы жаныўарлар: қуслар, маллар, жабайы хайўанлар хәм сизлер менен кемедең шыққан жер бетиндеги барлық хайўанлар менен келисим дүземен.

¹¹ Сизлер менен дүзетуғын келисимим мынадан ибарат: ендигиден былай, пүткил тиришиликти топан суўы менен жоқ етилмейди хәм жер жүзин жоқ ететуғын топан суўы енди қайтып болмайды».

¹² Қудай сөзин даўам етип былай деди: «Мениң сизлер хәм хәр бир жанлы жаныўар менен барлық келешек урпақлар ушын мәңгиге дүзип атырған келисимимниң белгиси мынаў: ¹³ Мен Өз айқулағымды бултларға жайластыраман хәм ол Мениң менен жерде жасаўшылардың арасындағы дүзген келисимимниң белгиси болады. ¹⁴ Мен жер үстине булт жибергенимде, бултларда айқулақ пайда болады. ¹⁵ Сонда Мен сизлер менен хәм хәр бир тири жан менен дүзген келисимимди еске аламан. Пүткил тиришиликти жоқ етиўши топан суўы енди қайтып болмайды. ¹⁶ Қашан бултларда айқулақ пайда болса, Мен оны көрип, жерде жасаўшылардың хәммеси менен Өзим дүзген мәңгилик келисимимди еске аламан».

¹⁷ Соңынан Қудай Нухқа: «Мениң жерде жасаўшы хәр бир тири жан менен дүзген келисимимниң белгиси – усы», – деди.

Нухтың уллары

¹⁸ Нухтың кемедең шыққан уллары – Сам, Хам хәм Яфет еди. Хам Кенаанның әкеси еди. ¹⁹ Булар Нухтың үш улы еди. Жер жүзиндеги барлық халықлар олардан тарқады.

²⁰ Нух жерди тәрбиялап, жүзим егийге киристи.

²¹ Ол шарап ишип, мәс болып қалды хәм өзиниң шатырында жалаңаш жатты. ²² Кенаанның әкеси болған Хам әкесиниң жалаңаш жатырғанын көрди хәм сыртқа шығып, бул хаққында еки туўысқанына айтып берди. ²³ Сонда Сам менен Яфет бир шапанды ийинлерине таслады да, терис қарап жүриўи менен ишке кирип, әкесиниң жалаңаш

денесин шапан менен жапты. Олар әкесиниң жалаңаш екенин көрмей ушын жүзлерин басқа тәрепке бурды.

²⁴ Мәслиги тарқағаннан соң, Нух кишкене улының не ислегенин билип, ²⁵ былай деди:

«Кенаанға нәлет жаўсын!

Ол туўысқанларының қулларының қулы болсын!»

²⁶ Ол және былай деди:

«Самның Қудай Ийесине алғыслар болсын!

Ал Кенаан Самның қулы болсын!

²⁷ Қудай Яфеттиң жерлерин кеңейтсин!

Ол Самның шатырларында жасасын!

Ал Кенаан Яфеттиң қулы болсын!»

²⁸ Нух топан суўынан соң және үш жүз елиў жыл өмир сүрди. ²⁹ Ол барлығы болып тоғыз жүз елиў жыл жасағаннан соң, қайтыс болды.

Нухтың улларының урпақлары

10 Нухтың уллары Сам, Хам хәм Яфеттиң шежиреси мынадай: топан суўынан кейин олардан балалар туўылды.

² Яфеттиң уллары: Гомер, Магог, Мадай, Яўан, Тубал, Мешех хәм Тирас.

³ Гомердиң уллары: Ашкеназ, Рифат хәм Тогарма.

⁴ Яўанның уллары: Элиша, Таршиш, Киттим хәм Доданим. ⁵ Булардан теңиз жағаларында жасайшы халықлар өрбиди. Олар өз үлкелеринде хәр қыйлы тиллерде сөйлеп, халықлары хәр қыйлы қәўимлерге бөлинди.

⁶ Хамның уллары: Куш, Мысыр, Пут хәм Кенаан.

⁷ Куштың уллары: Себа, Хаўила, Сабта, Раама хәм Сабтеха.

Рааманың уллары: Шеба хәм Дедан.

⁸ Куштың және Нимрод деген де бир улы бар еди. Ол жер жүзиндеги биринши күшли жаўынгер болды. ⁹ Нимрод Жаратқан Ийениң алдында күшли аңшы болғанлықтан: «Жаратқан Ийениң алдында Нимрод сыяқлы күшли аңшы», – деген сөз келип шыққан. ¹⁰ Ол дәслепп Шынар [†] жериндеги Бабыл ^{††}, Эрех, Аккад хәм Калне қалаларында патшалық етті. ¹¹ Соңынан ол сол жерден Ассирияға кетип, Ниневия, Рехобот-Ир, Калах қалаларын, ¹² сондай-ақ Ниневия менен Калах арасындағы Ресен қаласын қурды. Ол уллы қала болды.

¹³ Мысырдан луд, анам, леҳаб, нафтух, ¹⁴ патрус, каслух хәм кафтор халықлары, ал каслух халқынан филист халқы келип шықты.

¹⁵ Кенааннан туңғыш улы Сидон, кейин Хет туўылды. ¹⁶ Сондай-ақ ебус, амор, гиргаш, ¹⁷ хиў, арқ, син, ¹⁸ арўад, семар хәм хамат халықлары да Кенааннан келип шықты. Кейин ала кенаан қәўимлери этирапқа тарап жайылып кетти.

¹⁹ Кенаан халқының жерлери Сидоннан Герар тәрепке қарай Газаға шекем, оннан Содом, Гомора,

[†] Шынар – бул жер хәзирги Ирактың қубла тәрепинде жайласқан болып, кейинирек Вавилон патшалығына айланған.

^{††} Бабыл – бул Вавилон.

Алма, Себойым тәрепке қарай Лешаға шекем созылып жатты.

²⁰ Булар өз үлкелеринде хәм халықларында хәр түрли қәўимлерге хәм тиллерге бөлинген Хамның урпақлары еди.

²¹ Яфеттиң әжағасы Самның да балалары болды. Ол барлық Эбер урпақларының түп бабасы болды.

²² Самның уллары: Элам, Ашшур, Арпахшад, Луд хәм Арам.

²³ Арамның уллары: Ус, Хул, Гетер, Маш.

²⁴ Арпахшадтан Шелах, Шелахтан Эбер туўылды.

²⁵ Эбердиң еки улы болып, олардың бириниң аты Пелег [‡] еди, өйткени сол ўақытта жерлер бөлинген еди. Ал екиншисиниң аты Иоқтан еди.

²⁶ Иоқтаннан Алмодад, Шелеф, Хасармаўет, Ерах, ²⁷ Хадорам, Узал, Дикла, ²⁸ Обал, Абимаел, Шеба, ²⁹ Офир, Хаўила хәм Иобаб туўылды. Булардың бәри Иоқтанның уллары еди.

³⁰ Олар шығыста, Мешадан Сефарға шекем созылған таўлы үлкеде жасайтуғын еди.

³¹ Булар өз үлкелеринде хәм халықларында хәр түрли қәўимлерге хәм тиллерге бөлинген Самның урпақлары еди.

³² Топан суўынан соң, пүткил жер жүзине халық-халық, урыў-урыў болып тараған бул адамлар Нухтың урпақлары еди.

Бабыл минарасы

11 Сол ўақытлары дүньядағы барлық адамлар бир тилде сөйлеп, бирдей сөзлерди қолланатуғын еди. ² Адамлар шығысқа қарай көшип баратырып, Шынар жеринде бир тегислик тапты хәм сол жерге орналасты.

³ Адамлар бир-бирине: «Келиңлер, ылайдан гербиш қуйып, оларды отқа писирейик», – деди. Олар тастың орнына гербиш, ылайдың орнына қара май қолланды. ⁴ Соңынан олар: «Өзимизге бир қала қурайық хәм төбеси аспанға жететуғын бир минара тиклеп, даңқымызды шығарайық. Сонда бизлер жер жүзине тарап кетпеймиз», – дести.

⁵ Жаратқан Ийе адамлар қурып атырған қаланы хәм минараны көриў ушын төменге түсти ⁶ хәм былай деди: «Мине, олар бир халық болып, бир тилде сөйлегенликтен, усы исти баслады. Енди олардың ойлаған ойын иске асырыўға хеш нәрсе кесент етпейди. ⁷ Қәне, төменге түсейик, олар бир-бирин түсинбей қалыўы ушын тиллерин араластырып таслайық».

⁸ Солай етип, Жаратқан Ийе оларды жер жүзине таратып жиберип, қала қурылысын тоқтатып таслады. ⁹ Сонлықтан бул қала Бабыл ^{††} деп аталды. Себеби Жаратқан Ийе сол жерде барлық адамлардың тиллерин араластырып таслап, оларды пүткил жер жүзине таратып жиберген еди.

[‡] Пелег – «бөлинип кетти» дегенди билдиреди. ^{††} Бабыл – «араласыў» деген мәнини беретугын сөзге уқсайды.

Самның Ибрайымға шекемги урпақтары

¹⁰ Самның шежиреси мынадай: топан сууынан еки жыл өткеннен соң, Сам жүз жаста болғанда, улы Арпахшад тууылды. ¹¹ Арпахшад тууылғаннан соң, Сам және бес жүз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

¹² Арпахшад отыз бес жасқа шыққанда, улы Шелах тууылды. ¹³ Шелах тууылғаннан соң, Арпахшад және төрт жүз үш жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

¹⁴ Шелах отыз жасқа шыққанда, улы Эбер тууылды. ¹⁵ Эбер тууылғаннан соң, Шелах және төрт жүз үш жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

¹⁶ Эбер отыз төрт жасқа шыққанда, улы Пелег тууылды. ¹⁷ Пелег тууылғаннан соң, Эбер және төрт жүз отыз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

¹⁸ Пелег отыз жасқа шыққанда, улы Реу тууылды. ¹⁹ Реу тууылғаннан соң, Пелег және еки жүз тоғыз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

²⁰ Реу отыз еки жасқа шыққанда, улы Серуг тууылды. ²¹ Серуг тууылғаннан соң, Реу және еки жүз жети жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

²² Серуг отыз жасқа шыққанда, улы Нахор тууылды. ²³ Нахор тууылғаннан соң, Серуг және еки жүз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

²⁴ Нахор жигирма тоғыз жасқа шыққанда, улы Терах тууылды. ²⁵ Терах тууылғаннан соң, Нахор және бир жүз он тоғыз жыл жасады. Оның басқа да уллары хәм қызлары болды.

²⁶ Терах жетпис жасқа шыққаннан соң, оннан Ибрам, Нахор хәм Харан деген уллар тууылды.

Терахтың урпақтары

²⁷ Терахтың урпақтарының тарийхы мынадай: Терахтан Ибрам, Нахор хәм Харан тууылды. Ал Хараннан Лут тууылды. ²⁸ Әкеси Терахтың көзиниң тирисинде, Харан өзиниң тууылған жери болған калдейлердиң Ур қаласында қайтыс болды.

²⁹ Ибрам да, Нахор да үйленди. Ибрамның хаялының аты Сарай, ал Нахордың хаялының аты Милка еди. Милка Исканың әкеси Харанның қызы еди. ³⁰ Сарайдың баласы болмай, бийперзент еди.

³¹ Терах улы Ибрамды, Харанның улы болған ақлығы Лутты хәм Ибрамның хаялы болған келини Сарайды алып, Кенаан жерине барыу ушын калдейлердиң Ур қаласынан жолға шықты. Бирақ олар Харан жерине жеткенде, сол жерге орналасып қалды.

³² Терах еки жүз бес жыл өмир сүрип, Харанда қайтыс болды.

Ибрамның шақырылыуы

12 Жаратқан Ийе Ибрамға: «Өз елинди, ағайин-тууғанларыңды хәм әкеңниң үйин қалдырып, Мен саған көрсететуғын елге бар. ² Мен сеннен уллы халық дөретемен. Сени жарылқайман хәм атыңды мәртебели қыламан. Сен басқаларға жарылқау боласаң. ³ Сени жарылқағанларды Мен жарылқайман. Сени нәлетлегенлерди Мен нәлетлеймен. Жер жүзиндеги барлық халықлар сен арқалы жарылқанады», – деди.

⁴ Ибрам Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша жолға шықты. Лут та оның менен бирге кетти. Ибрам Хараннан шыққан уақытта жетпис бес жаста еди. ⁵ Ол өзи менен бирге хаялы Сарайды, иниси Лутты, Харанда жыйнаған мал-мүлкин хәм хызметшилери алды да, Кенаан жерине қарай жолға шықты. Олар Кенаан жерине жетип барғанда, ⁶ Ибрам ел бойлап жүрип, Шехемдеги Море теребинф терегиниң жанына барды. Сол уақытлары усы елде кенаан халқы жасайтуғын еди. ⁷ Сонда Жаратқан Ийе Ибрамға көринип: «Мен бул жерди сениң урпағыңа беремен!» – деди. Ибрам өзине көринген Жаратқан Ийеге арнап, сол жерде қурбанлық орын құрды.

⁸ Кейин ол Бейт-Эл қаласының шығыс жағындағы таулы жерге қарай жүрип, батыс жақтағы Бейт-Эл қаласы менен шығыс жақтағы Ай қаласының ортасына шатырын тикти. Сол жерде Ибрам Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қурып, Оған сыйынды. ⁹ Соңынан ол қубла тәрепке, Негебке қарай жолын дауам етти.

Ибрам Мысырда

¹⁰ Сол уақытта елде күшли ашлық болғанлықтан, Ибрам уақтында жасап турыу ушын Мысырға кетти. ¹¹ Олар Мысырға жақынлағанда, Ибрам хаялы Сарайға былай деди:

– Мен сениң сулыу хаял екенинди билемен.

¹² Мысырлылар сени көргенде: «Бул оның хаялы», – деп, мени өлтирип, ал сени тири қалдырады.

¹³ Оларға: «Оның қарындасыман», – деп айт. Сонда сен себепли олар маған жақсы қатнаста болады хәм мен аман қаламан.

¹⁴ Ибрам Мысырға келгенде, мысырлылар оның хаялының жүдә гөззал екенин көрди. ¹⁵ Фараонның хызметкерлери хаялды көрип, фараонға оның сулыулығын мақтап айтып берди. Хаял фараонның сарайына алынды. ¹⁶ Фараон Сарай себепли Ибрамға жақсы қатнаста болды. Ибрам ири хәм майда малларға, еркек хәм урғашы ешеклерге, қул хәм шорыларға, түйелерге ийе болды.

¹⁷ Бирақ Жаратқан Ийе Ибрамның хаялы Сарай себепли фараонды хәм оның үй-ишин ауыр қайғыларға дуушар етти. ¹⁸ Сонда фараон Ибрамды шақыртып оған былай деди: «Сен неге маған булай иседин? Не себептен маған, оның хаялы екенин

айтпадың? ¹⁹ Не ушын оны қарындасым дедиң? Мен оны ҳаяллыққа алайын деп қалдым-ғо. Ҳаялыңды ал да, кет!» ²⁰ Солай етип, фараон өз адамларына Ибрамды ҳаялы хәм барлық жыйған-тергенлери менен шығарып салыўды буйырды.

Ибрам менен Луттың бир-биринен бөлиниўи

13 Ибрам ҳаялын хәм өзиниң барлық мал-мүлкин алды да, Мысырдан шығып, Негебке кетти. Лут та олар менен бирге кетти. ² Ибрам малларға, гүмис хәм алтынларға оғада бай еди. ³ Ол Негебтен Бейт-Элге шекем көшип-қонып жүрди хәм Бейт-Эл менен Ай қаласының ортасындағы бурын өзи шатыр қурған орынға келди. ⁴ Сол жерде бурын өзи қурған қурбанлық орынға барып, Жаратқан Ийеге сыйынды.

⁵ Ибрам менен бирге көшкен Луттың да ири хәм майда маллары, шатырлары бар еди. ⁶ Олардың мал-мүлки соншелли көп болғанлықтан жер жетеспей, бирге жасаў мүмкин болмай қалды. ⁷ Сонлықтан Ибрам менен Луттың шопанлары арасында жәнжел пайда болды. Сол ўақытлары кенаан хәм периз халықлары да усы елде жасайтуғын еди.

⁸ Сонда Ибрам Лутқа: «Бизлердиң арамызда да, шопанларымыздың арасында да жәнжел болмасын. Ақыры, бизлер туўысқанбыз-ғо!

⁹ Барлық жер сениң көз алдыңда. Кел, бөлинейик. Егер сен солға кетсең, мен оңға кетемен. Егер сен оңға кетсең, мен солға кетемен», – деди.

¹⁰ Лут этирапына қарап, пүткил Иордан тегислигиниң Соарға шекемги мол сўлы жерлерин көрди. Жаратқан Ийе Содом хәм Гомораны жоқ етпестен алдын, бул жерлер Жаратқан Ийениң бағындай, Мысыр жериндей еди. ¹¹ Лут пүткил Иордан тегислигин таңлап, шығысқа қарай кетти. Солай етип, олар бир-биринен бөлинди. ¹² Ибрам Кенаан жеринде қалды, ал Лут тегисликтеги қалалардың арасына жайласып, Содомға жақын жерге шатыр қурды. ¹³ Содом халқы жаўыз болып, Жаратқан Ийеге қарсы көп гүналар ислейтуғын еди.

¹⁴ Лут Ибрамнан бөлингеннен соң, Жаратқан Ийе Ибрамға былай деди: «Өзиң турған жерден арқаға хәм кублаға, шығысқа хәм батысқа қара! ¹⁵ Өзиң көрип турған жердиң хәммесин саған хәм сениң урпақларыңа мәңгиге беремен. ¹⁶ Мен сениң урпақларыңды жердиң қумы сыяқлы көбейтемен. Ким де ким жердеги қумларды санай алса, сениң урпақларыңды да санай алады. ¹⁷ Қәнекей, бар да, Мениң саған беретуғын жерлеримди бастан аяғына шекем айланып шық».

¹⁸ Ибрам Хеbronға жақын жердеги Мамре деп аталатуғын тереклиги жанына шатырларын көширип апарып орналасты. Сол жерде ол Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қурды.

Ибрамның Лутты тутқынлықтан қутқарыўи

14 Сол ўақытлары Шынар патшасы Амрафел, Элласар патшасы Арийох, Элам патшасы Кедорлаомер хәм Гойым патшасы Тидал биригип, ² Содом патшасы Бераға, Гомора патшасы Биршаға, Адма патшасы Шинабқа, Себойым патшасы Шемеберге хәм Бела патшасына, яғный Соар патшасына қарсы урыс ашты. ³ Ал соңғы аталған бес патша биригип, Сиддим ойпатлығында, яғный хәзирги Өли теңиз жайласқан орында аўқам дүзди. ⁴ Бул патшалар он еки жыл Кедорлаомердиң қол астында болып, он үшінши жылы оған қарсы бас көтерди.

⁵ Он төртинши жылы Кедорлаомер хәм оның менен аўқамлас болған патшалар келип, Аштерот-Қарнайымдағы рефа, Хамдағы зуз, Шаўе-Кирятайымдағы эм халықларын, ⁶ және де, таўлы Сеир үлкесиндеги хор халқын шөл шетиндеги Эл-Паранға дейин қыйратып, жеңилиске ушыратты. ⁷ Олар сол жерден изге қайтып, Эн-Мишпатқа, хәзирги Қадешке келди хәм амалеклердиң барлық жерлерин басып алып, Хасесон-Тамарда жасаўшы аморларды қыйратты.

⁸ Содом, Гомора, Адма, Себойым хәм Бела, яғный Соар патшалары Сиддим ойпатлығына шығып сап тартып турды. ⁹ Усы бес патша төрт патшаға, яғный Элам патшасы Кедорлаомерге, Гойым патшасы Тидалға, Шынар патшасы Амрафелге хәм Элласар патшасы Арийохқа қарсы урыс ашты. ¹⁰ Сиддим ойпатлығында қара май кәнлери көп еди. Содом хәм Гомора патшалары қашып баратырғанда олардың адамларының гейбиреўлери сол кәнлерге түсип кетти, ал қалғанлары таўға қашты. ¹¹ Жеңген төрт патша Содом хәм Гомораның пүткил байлығын хәм азық-аўқатларын алып кетти. ¹² Олар және сол ўақытта Содомда жасап атырған Ибрамның иниси Лутты хәм оның мал-мүлкин де алып кетти.

¹³ Ол жерден қашып қутылған бир адам келип, еврей Ибрамға болған ўақыяны хабарлады. Сол ўақытта Ибрам Эшкол менен Анердиң туўысқаны болған, амор халқынан болған Мамрениң тереклиги тереклиги қасында жасап атыр еди. Булардың хәммеси Ибрамның аўқамластары еди. ¹⁴ Ибрам инисиниң тутқынға түскенин еситип, үйинде туўылып өскен, урысқа жарамлы үш жүз он сегиз адамды қуралландырды да, төрт патшаның изинен Дан қаласына шекем қуўып барды. ¹⁵ Ибрам адамларын топарларға бөлип, түнде душпанға қарсы хұжим жасады хәм оларды қыйратып, Дамасктиң арқа тәрепиндеги Хобаға шекем қуўып барды. ¹⁶ Ол олжаға алынған пүткил мал-мүликти, иниси Лутты, оның мал-мүлкин, ҳаялларды хәм тутқын болғанларды қайтарып алып келди.

Мелкиседектиң Ибрамға пәтиясын беріуі

¹⁷ Ибрам Кедорлаомер хәм оның аўқамласлары үстинен жеңиске ерисип қайтып киятырғанда, Содом патшасы оны күтип алыу ушын Шаўе ойпатлығына, яғный Патша ойпатлығына шықты.

¹⁸ Қудай Тааланың [†] руўханийи болған Салим ^{††} патшасы Мелкиседек нан хәм шарап алып шықты.

¹⁹ Ол Ибрамға пәтиясын берип, былай деди:

«Аспан хәм жерди жаратқан Қудай Таала Ибрамды жарылқасын.

²⁰ Душпанларыңды тәслим еттирген

Қудай Таалаға алғыслар болсын».

Сонда Ибрам Мелкиседекке өзіндеги барлық нәрселерден үсир берди.

²¹ Ал Содом патшасы Ибрамға:

– Адамларымды маған қайтарып бер, ал олжаларды өзиңде қалдыра бер, – деди.

²² Бирақ Ибрам Содом патшасына былай деди:

– Сен: «Мен Ибрамды байыттым», – деп айтып жүрмеуің ушын, мен Жаратқан Ийениң, яғный аспан хәм жерди жаратқан Қудай Тааланың алдында саған тийисли хеш нәрсени, хәтте, бир сабақ та, аяқ кийимнің бауын да алмайтуғынымды айтып, ант ишемен. ²⁴ Бирақ тек адамларымның ишип-жегени хәм мениң менен бирге урысқа барған Анер, Эшкол хәм Мамрениң өз үлеслери буған кирмейди. Олар өз үлеслерин алсын.

Қудайдың Ибрам менен келисим дүзиуі

15 Бул ўақыялардан соң, Жаратқан Ийе Ибрамға былай деп аян берди:

– Қорқпа, Ибрам. Мен – сениң қалқаныңман. Саған берилетуғын сыйлық оғада уллы болады.

² Бирақ Ибрам былай деди:

– Қудай Ийе! Сен маған не бересең? Мен еле бийперзентпен-ғо! Мениң үйим дамаскли Элиезерге қалады. ³ Сен маған перзент бермегениң себепли, үйимдеги бир хызметшим мийрасхорым болады.

⁴ Сонда Жаратқан Ийе Ибрамға:

– Сениң мийрасхорың ол емес, ал өзиңнен туўылатуғын балаң болады, – деди. ⁵ Соңынан Ибрамды сыртқа шығарып былай деди:

– Аспанға қара! Егер жұлдызларды санай алсаң, оларды санап көр. Мине, сениң урпақларың да сондай көп болады.

⁶ Ибрам Жаратқан Ийеге исенди хәм Жаратқан Ийе сол исенимди әдиллик деп санады.

⁷ Соңынан Ол Ибрамға:

– Бул жерди саған меншик етип беріу ушын, сени калдейлердиң Ур қаласынан шығарған Жаратқан Ийең Мен боламан, – деди.

⁸ Бирақ Ибрам Оннан:

– Ийем, Жаратқан Ийе, бул жерлерди меншик етип алатуғынымды қалай билемен? – деп сорады.

⁹ Сонда Жаратқан Ийе оған:

– Маған хәр бириниң жасы үш жасар болған қашар, ешки, қошқар, және де, бир қумыры хәм кептердиң палапанын алып кел.

¹⁰ Ибрам хәммесин алып келди хәм оларды дәл ортасынан бөлип, бөлеклерди бир-бирине қарама-қарсы қойды. Ал қусларды бөлмеді. ¹¹ Сойылған маллардың денесине жыртқыш қуслар ушып келип, қона баслады, бирақ Ибрам оларды қуўып жиберди.

¹² Күн батар ўақытта, Ибрам терең уйқыға кетти. Сонда қорқынышлы бир қара түнек оны қоршап алды. ¹³ Жаратқан Ийе Ибрамға былай деди: «Мынаны жақсы билип қой: сениң урпақларың жат елде келгинди болып жасайды. Олар төрт жүз жыл қулшылықта болып, езиўшилик көреді. ¹⁴ Бирақ Мен оларды қул еткен халықты жазалайман. Соннан соң, олар сол жерден көп мал-мүлик пенен шығып кетеді. ¹⁵ Ал сен мазмунлы узақ өмир сүрип, өлип жерленесең хәм тынышлық пенен ата-бабаларыңның жанына барасаң. ¹⁶ Сениң урпақларыңның тек төртинши әўлады ғана бул жаққа қайтып келеди, себеби аморлардың гүнасы еле толыў мөлшерине жеткен жоқ».

¹⁷ Күн батып, қараңғылық шөккенде, иши түтеп турған ыдыс хәм лаўлаған жалын пайда болып, бөлинген маллардың арасынан жүрип өтті. ¹⁸ Усы күни Жаратқан Ийе Ибрам менен келисим дүзип былай деди: «Мен сениң урпақларыңа Мысыр дәрьясынан уллы Евфрат дәрьясына шекем созылған жерди, ¹⁹ яғный кен, кениз, қадмон, ²⁰ хетт, периз, рефа, ²¹ амор, кенаан, гиргаш хәм ебус халықларының жерлерин беремен».

Ажар хәм Исмайыл

16 Ибрамның хаялы Сарай оған еле бала туўып бермеген еди. Сарайдың Ажар деген мысырлы шорысы бар еди. ² Сарай Ибрамға: «Минекей, Жаратқан Ийе мени бала туўыўдан махрум етті. Сен мениң шорым менен жат, мүмкин, ол арқалы балалы боларман», – деди.

Ибрам Сарайдың сөзине қулақ асты. ³ Солай етип, Ибрамның Кенаан жеринде жасағанына он жыл болғанда, Сарай өзиниң мысырлы шорысы Ажарды Ибрамға хаяллыққа алып берди. ⁴ Ибрам Ажар менен жатқаннан соң, ол хәмиледар болды. Ажар өзиниң хәмиледар екенлигин билгенде, ханымын менсинбей қойды.

⁵ Сарай Ибрамға:

– Мениң жәбир шегіўиме сен айыплысаң. Мен өзимниң шорымды сениң қойныңа салдым, ал ол өзиниң хәмиледар екенин билгенде, мени менсинбей қойды. Сениң менен мениң арамда Жаратқан Ийениң Өзи қазылық етсин, – деди.

⁶ Ибрам Сарайға:

[†] Таала – «ең жоқарғы» дегенди билдиреди. ^{††} Салим – Ерусалимнің ески аты.

– Шорың сениң қолыңда емес пе? Оған не қыламан десең де, өзиң билесең, – деди.

Солай етип, Сарай Ажарға қатты азап бере бастағанлықтан, Ажар оннан қашып кетті.

⁷ Жаратқан Ийениң периштеси оны шөлдеги булақтың жанынан, Шурға [†] апаратуғын жолдың бойынан тауып:

⁸ – Сарайдың шорысы Ажар, қаяқтан келип, қаяққа баратырсаң? – деп сорады.

Ол:

– Мен ханымым Сарайдан қашып баратырман, – деп жууап берди. ⁹ Сонда Жаратқан Ийениң периштеси оған:

– Ханымыңа қайтып бар хәм оған бойсын, – деди.

¹⁰ Периште дауам етип:

– Мен сениң урпақларыңды соншелли көбейтемен, оларды хеш ким санай алмайтуғын болады, – деди. ¹¹ Жаратқан Ийениң периштеси оған және:

– Минекей, сен хәмиледарсаң. Сен ул тууасаң. Оның атын Исмайыл ^{††} деп қоясаң. Өйткени Жаратқан Ийе сениң зарыңды еситти! ¹² Сениң улың қуландай болады. Ол хәммеге қарсы, хәмме оған қарсы болады хәм ол барлық тууысқанлары менен душпан болып өмир сүреді, – деди.

¹³ Ажар: «Мен өзимди көрип турған Қудайды көрдим», – деп, өзи менен сөйлескен Жаратқан Ийени «Эл-Роий» [‡] деп атады. ¹⁴ Сонлықтан Қадеш пенен Бередтиң арасында жайласқан бул қудық «Беер-Лахай-Роий» ^{‡†} деп аталады.

¹⁵ Ажар Ибрамға ул тууып берди. Ибрам улына Исмайыл деп ат қойды. ¹⁶ Ажар Исмайылды тууғанда, Ибрам сексен алты жаста еді.

Сүннет – келисимнің белгиси

17 Ибрам тоқсан тоғыз жаста болғанда, Жаратқан Ийе оған аян берип:

– Мен Құдирети күшли Қудайман. Мениң жолым менен жүр хәм минсиз бол. ² Мен сениң менен Өз келисимимди дүземен хәм сениң урпақларыңды есап-сансыз қылып көбейтемен, – деди.

³ Ибрам ет-бетинен жығылды. Сонда Қудай оған былай деди:

⁴ – Мениң сениң менен дүзетуғын келисимим мынау: сен көп халықлардың бабасы боласаң. ⁵ Енди сениң атың Ибрам емес, ал Ибрайым ^{‡‡} болады. Себеби Мен сени көп халықлардың бабасы қыламан. ⁶ Мен сениң нәсилициди сансыз етип көбейтип, сеннен халықлар дөретемен. Сениң урпағыңнан патшалар келип шығады. ⁷ Мен сениң менен хәм сеннен кейинги урпақларың менен келешек әуладларға өтетуғын мәңгилик келисим

[†] Шур – Мысырдың шығыс шегарасындағы жер. Ажар мысырлы еді. ^{††} Исмайыл – «Қудай еситеди» ямаса «Қудай еситсин» дегенди билдиреди. [‡] Эл-Роий – «мени көрип турған Қудай» дегенди билдиреди. ^{‡†} Беер-Лахай-Роий – «мени көрип турған Тири Қудайдың қудығы» дегенди билдиреди. ^{‡‡} Ибрам... Ибрайым – еврейшеде Ибрам – «уллы әке», ал Ибрайым – «көплердің әкеси» дегенди билдиреди.

дүземен: Мен сениң хәм сеннен кейинги урпақларыңның Қудайы боламан. ⁸ Хәзир өзиң келгинди болып жасап атырған пүткил Кенаан жерин саған хәм сеннен кейинги урпақларыңа мәңгиге меншик етип беремен хәм Мен олардың Қудайы боламан.

⁹ Қудай Ибрайымға және былай деди:

– Ал сен хәм сеннен кейинги урпақларың Мениң келисимимди әуладлар дауамында сақлауыңыз тийис. ¹⁰ Мениң сениң менен хәм сениң урпақларың менен дүзген келисимим, яғнай сизлер орынлауыңыз керек болған келисим мынау: сизлердің араңыздағы хәр бир ер адам сүннет етилиуи тийис. ¹¹ Сизлер сүннет етилиуиңиз шәрт. Сүннет арамыздағы келисимнің белгиси болады. ¹² Хәр бир ер бала, соның ишинде үйиңизде тууылған ямаса урпағыңыздан болмай, қандай да бир шет елли адамнан сатып алынған қулар сегиз күнлигинде сүннет етилсин. Бул әуладлар бойы дауам етсин. ¹³ Олар үйиңде тууылған болса да, сатып алынған болса да, сүннет етилиуи шәрт. Денеңиздеги бул белги Мениң мәңгилик келисимимнің белгиси болады. ¹⁴ Сүннет етилмеген хәр бир еркек өз халқы арасынан шығарылып жиберилсин. Өйткени ол келисимди бузған болады.

¹⁵ Қудай Ибрайымға және былай деди:

– Ендигиден былай, хаялыңды Сарай деп емес, ал Сара ^{‡‡} деп шақыр. ¹⁶ Мен оны жарылқайман хәм ол арқалы саған бир ул беремен. Мен оны жарылқайман хәм ол халықлардың анасы болады. Оннан халықлардың патшалары келип шығады.

¹⁷ Ибрайым ет-бетинен жығылды. Ол: «Жүз жасар ғаррыдан бала тууыла ма? Тоқсан жасар Сара бала тууа ма?» – деп ойлап, күлип қойды. ¹⁸ Соң ол Қудайға:

– Хеш болмаса, Исмайылым алдыңда аман жүргей, – деди.

¹⁹ Сонда Қудай оған былай деди:

– Яқ, хаялың Сара саған ул тууып береді. Сен оның атын Ысақ деп қоясаң. Мен оның менен хәм оның урпақлары менен мәңгилик келисимимди дүземен. ²⁰ Ал Исмайылға келсек, сениң ол тууралы айтқанларыңды еситтим. Мен оны жарылқап, өсип-өндиремен хәм урпақларын есап-сансыз қылып көбейтемен. Исмайылдан он еки көсем келип шығады. Мен оннан уллы халық дөретемен. ²¹ Бирақ Мен Өз келисимимди келеси жылы усындай уақытта Сараның тууатуғын улы Ысақ пенен дүземен.

²² Қудай Ибрайым менен сөйлесип болғаннан кейин, жоқарыға көтерилип кетті.

²³ Ибрайым Қудайдың айтқанындай, сол күни-ақ үйиндеги барлық еркеклерди: улы Исмайылды, үйинде тууылған хәм сатып алынған ер адамлардың хәммесин сүннет еттирди. ²⁴ Ибрайым

^{‡‡} Сарай... Сара – еврейшеде бул еки ат та «ханбийке» деген мәнисти билдиреди.

өзи сүннет етилгенде, тоқсан тоғыз жаста, ²⁵ ал улы Исмайыл он үш жаста еди. ²⁶ Ибрайым хәм оның улы Исмайыл да сол күни-ақ сүннет етилди. ²⁷ Олар менен бирликте Ибрайымның үйіндеги барлық еркеклер: сол үйде туылғанлар хәм шет елли адамлардан сатып алынған қуллар да сүннет етилди.

Қудайдың Ибрайымға ул беріуді үәде етиуі

18 Күннің жәзийрама ыссы үақтында, Ибрайым шатырдың кирер аўзында отырған еди.

Сонда оған Мамре тереклиги қасында Жаратқан Ийе көринди. ² Ибрайым басын көтерип қарағанда, қарсы алдында үш адамның турғанын көрди. Ол дәрхал отырған орнынан ушып турды да, оларды қарсы алыуға асықты хәм жерге дейин ийилип, тәжим етті.

³ Соңынан Ибрайым былай деди:

– Мырзам, егер мен мийримиңизге ерискен болсам, мендей қулыңызды шетлеп өтпең.

⁴ Аяқларыңызды жууыуыңыз ушын аз-маз суу алдырайын. Мына теректің астында дем алыңлар.

⁵ Мендей қулыңыз тәрепке жолыңыз түскен екен, хәлленип алыуыңыз ушын жейтуғын бир нәрселер әкелейин. Соң жолыңызды дауам етерсиз.

Олар:

– Яқшы, өзиң айтқаныңдай қыла бер, – деди.

⁶ Ибрайым асығыслық пенен шатырға, Сараның қасына келип, оған:

– Тез сапалы уннан үш табақ † қамыр ийлеп, пәтир писир, – деди.

⁷ Соңынан Ибрайым падаға жууырып барды да, бир жас хәм жақсы баспақты алып, оны хызметши жигитке берди. Жигит оны тез таярлауға киристи.

⁸ Ибрайым қатық, сүт хәм писирилген баспақ гөшин әкелип, қонақлардың алдына қойды. Олар аұқатланып отырғанда, Ибрайым олардың қасында, теректің астында турды.

⁹ Олар Ибрайымнан:

– Хаялың Сара қаяқта? – деп сорады.

– Усы жерде, шатырда, – деп жууап берди Ибрайым.

¹⁰ Сонда олардың бири оған:

– Келеси жылы усындай үақытта Мен сениң жаныңа сөзсиз қайтып келемен, сол үақытта Сара уллы болады, – деди.

Ал Сара Оның арт бетінде, шатырдың кирер аўзында тыңлап турған еди. ¹¹ Ибрайымның да, Сараның да әлле қашан жасы өтип, қартайып қалған еди. Сара бала тууыуы жасынан өткен еди.

¹² Сонлықтан Сара ишинен күлип: «Қартайып қалған болсам, бундай хәзликке бөлене алар ма екенмен? Оның үстине мырзам да қартайған», – деп ойлады.

¹³ Сонда Жаратқан Ийе Ибрайымға:

– Сара не ушын: «Мен хәқықаттан да, қартайғанда бала тууа аламан ба?» – деп күлди.

¹⁴ Жаратқан Ийе ушын мүмкин емес нәрсе бар ма? Мен белгиленген үақытта, келеси жылы усындай үақытта жаныңа қайтқанымда, Сара уллы болады, – деди.

¹⁵ Сара қорқып кетип:

– Күлгеним жоқ, – деп өтирик сөйледи.

Бирақ Ол:

– Яқ, күлдің, – деди.

Ибрайымның Содом ушын жалбарынуы

¹⁶ Адамлар сол жерден шығып, төменге, Содомға қарай кетти. Ибрайым да оларды шығарып салуу ушын бирге жүрди. ¹⁷ Сонда Жаратқан Ийе былай деди: «Мен ислейжақ исимди Ибрайымнан жасыраман ба? ¹⁸ Ибрайымнан уллы хәм күшли халық келип шығып, жер жүзиндеги барлық халықлар ол арқалы жарылқанатуғыны сөзсиз-ғо. ¹⁹ Тууы хәм әдил ислерди ислеп, жолым менен жүриуді балаларына хәм урпақларына буйырсын деп, Мен Ибрайымды таңладым. Солай етип, Мен оған берген сөзимди орынлайман».

²⁰ Соңынан Жаратқан Ийе және былай деди: «Содом хәм Гомора себепли шегилген налалар оғада көп хәм олардың гүналары да жүдә аұыр.

²¹ Енди Мен төменге түсип, олардың ислеген ислериниң Мен еситкендей дәрежеде жаман ба екенлигин көрейин. Егер олай болмаса, оны да билейин».

²² Еки адам бурылып, Содомға қарай кетти. Бирақ Ибрайым Жаратқан Ийениң алдында турып қалды.

²³ Соңынан ол Жаратқан Ийеге жақынырақ келип былай деди:

– Сен хәқ адамды нахәқ адам менен бирге қырып тасламақшымысаң? ²⁴ Мүмкин, бул қалада елиу хәқ адам бар шығар? Сен хәқықаттан да, сол жерди ишиндеги елиу хәқ адам ушын кеширмей, қырып таслайжақсаң ба? ²⁵ Булай ислеуден аұлақ бола гөр! Хәқ адам менен нахәқ адамның тәғдирин бирдей қылып, хәқ адамды нахәқ адамға қосып өлтириуден аұлақ болғайсаң! Пүткил дүньяны Хүким етиуши әдил болуы керек емес пе?

²⁶ Жаратқан Ийе оған:

– Егер Мен Содомнан елиу хәқ адам тапсам, олар ушын сол жерди кеширемен, – деп жууап берди.

²⁷ Сонда Ибрайым дауам етип:

– Мен топырақ хәм күл сыяқлы биреу болсам да, жүрек етип, О Ийем, Саған сөйлеп атырман: ²⁸ егер хәқ адам елиу болуы ушын бесеуи жетпесе, сол бесеуи ушын Сен пүткил қаланы жоқ етесең бе? – деди.

– Яқ, егер ол жерден қырық бес хәқ адам тапсам, оны жоқ етпеймен, – деди Қудай.

²⁹ Ибрайым және:

– Егер ол жерден қырық хәқ адам табылса ше? – деди.

Ол:

† Үш табақ – еврейше «үш сеа», ол шама менен 20 килограммға тең келеди.

– Егер қырық хақ адам табылса да, олай ислемаймен, – деди.

³⁰ Сонда Ибрайым:

– О, Ийем, айтатуғын сөзиме ашыўланба, бирақ егер ол жерден отыз хақ адам табылса ше? – деди. Құдай Ибрайымға:

– Егер ол жерден отыз хақ адам табылса да, олай ислемаймен, – деди.

³¹ Ибрайым тағы:

– О, Ийем, мен Саған сөйлеўге жүрек еттим: ал егер ол жерде тек жигирма хақ адам табылса ше? – деди.

Ол Ибрайымға:

– Жигирмасы ушын да қаланы жоқ етпеймен, – деди.

³² Соңынан Ибрайым былай деди:

– О, Ийем, мен және бир мәртебе сөйлесем ашыўланба: егер ол жерден тек ғана он адам табылса ше?

Ол:

– Он адам ушын да қаланы жоқ етпеймен, – деп жуўап берди.

³³ Жаратқан Ийе Ибрайым менен сөйлесип болғаннан кейин, сол жерден кетти. Ибрайым да өз үйине қайтты.

Содом хәм Гомора қалаларының қыйратылыўы

19 Кеш болғанда, еки периште Содомға келди. Лут қала дәрўазасының жанында отырған еди. Лут оларды көргенде, күтип алыў ушын орнынан турды да, маңлайы жерге тийгенше ийилип, тәжим етти хәм оларға:

² – Мырзалар, қулыңыздың үйине кириңлер. Аяқларыңызды жуўыңлар хәм бизикинде қонып қалыңлар. Соңынан ерте азанда турып, жолыңызды даўам етерсиз, – деди.

Олар:

– Яқ, бизлер түнди қала майданында өткиземиз, – деди.

³ Бирақ Лут жалынып қоймағанлықтан, олар Лутқа ерип, оның үйине келди. Лут олар ушын аўқат таярлады хәм ашытқысыз нан писирди. Олар аўқатланды.

⁴ Олар еле жатып үлгермей атырып, Содом қаласының хәмме тәрәпинен барлық еркеклер, жаслардан баслап ғаррыларға шекем Луттың үйин қоршап алды. ⁵ Олар Лутты шақырып:

– Бүгин кеште саған келген адамлар қай жерде? Оларды бизлерге шығарып бер, олар менен жатайық, – деди.

⁶ Лут сыртқа шығып, арқасынан қапыны жапты да, ⁷ оларға былай деди:

– Туўысқанлар, бундай зулымлықты ислемендер! ⁸ Минекей, мениң еркек қолы тиймеген еки қызым бар. Мен оларды сизлерге шығарып берейин. Оларға қәлегениңизди ислеңлер. Тек бул адамларға қол тийгизбеңлер, өйткени олар үйимнен баспана тапқан қонағым-ғо!

⁹ Сонда олар:

– Хәй, жолды босат! Өзиң келгинди болып, қазылық та қылмақшымысаң. Бизлер енди саған бетерин көрсетемиз, – деди де, Лутты бар күши менен ийтерип, қапыны сындырмақшы болды.

¹⁰ Бирақ иштеги адамлар қолларын созып, Лутты үйдиң ишине киргизди де, қапыны жаўып таслады.

¹¹ Ал есик алдында турған адамлардың үлкени-кишисин соқыр етип таслады. Олар есикти де таба алмай қалды.

¹² Соңынан иштеги еки адам Лутқа былай деди:

– Бул жерде басқа кимиң бар? Күйеў балаларың, улларың, қызларың хәм қалада өзиңе дерек ким болса да, хәммесин бул жерден алып шық.

¹³ Себеби бизлер бул жерди жоқ етпекшимиз. Бул халық үстинен Жаратқан Ийеге жетип барған шағымлар жүдә көп. Ол бизлерди қаланы жоқ қылыў ушын жиберди.

¹⁴ Лут сыртқа шықты да, болажақ күйеў балаларына барып:

– Дәрхал бул жерден кетиңлер! Өйткени Жаратқан Ийе бул қаланы жоқ етпекши, – деди.

Деген менен, олар Лутты хәзиллесип атыр деп ойлады.

¹⁵ Таң атқанда, периштелер Лутты асықтырып:

– Хаялыңды хәм еки қызыңды ал да, тез бул жерден кет! Болмаса, қала жазаланғанда, сен де бирге өлип кетесең! – деди.

¹⁶ Ал Лут еле екиленип турған еди. Лутқа Жаратқан Ийениң мийрими түскенликтен, периштелердиң өзлери Луттың, оның хаялының хәм қызларының қолларынан ушлап, қаладан шығарды.

¹⁷ Оларды сыртқа шығарыўдан-ақ, периштелердиң бири Лутқа:

– Кейниңе бурылып қарама. Бул тегисликлердиң хеш бир жеринде иркилмей таўға қаш, болмаса өлесең, – деди.

¹⁸ Бирақ Лут оларға:

– Яқ, мырзалар! ¹⁹ Мине, қулыңыз болған мен сизлердиң мийримиңизге ерестим хәм жанымды қутқарып, үлкен жақсылық қылдыңыз. Бирақ мен таўға жете алмайман, себеби апатқа ушырап, өлип қаламан. ²⁰ Әне, қашып жете алғандай, кишкене бир қала бар екен. Ол кишкене қала-ғо! Мен жанымды сақлап қалыўым ушын, сол қалаға қашып бара қояйын, – деп өтинди.

²¹ Олардың бири Лутқа:

– Яқшы, сениң бул тилегиңди де қабыл етемен. Сен айтқан сол қаланы қыйратпайман. ²² Тез сол жерге қашып бар! Өйткени сен сол жерге барып жетпегениңше, Мен хеш нәрсе ислей алмайман, – деди.

Сол себептен бул қала Соар † деп аталады.

²³ Лут Соарға жетип келгенде, әлле қашан қуяш шыққан еди. ²⁴ Жаратқан Ийе Содом хәм Гомора үстине аспаннан отлы күкирт жаўдырды. ²⁵ Ол бул

† Соар – «кишкене» дегенди билдиреди.

қалаларды, пүткіл тегисликте, ол жерде жасаушылардың хәммесин хәм жердеги барлық өсимликтерди жоқ етті. ²⁶ Бирақ Луттың хаялы артына бурылып қарап, дузға айланып қатып қалды.

²⁷ Ибрайым азанда ерте турып, бурын өзи Жаратқан Ийениң алдында турған жерге келди. ²⁸ Ол Содом менен Гомораға хәм пүткіл тегисликке қарап, жердің ошақ сыяқлы түтеп турғанын көрди. ²⁹ Солай етип, Қудай тегисликтеги қалаларды қыйратқан ұақытта Ибрайымды еске алды хәм Лут жасаған қалаларды қыйратқанда, Лутты аман сақлап қалды.

Лут хәм оның қызлары

³⁰ Лут Соарда қалыудан қорққанлықтан, еки қызы менен бирге қаладан шығып, тауға кетти. Ол еки қызы менен бирге бир үңгирде жасай баслады.

³¹ Бир күни үлкен қызы кишкенесине былай деди: – Әкемиз қартайып қалды. Бул дүньяның әдети бойынша, бизлерге үйленетуғын бул дөгеректе бирде бир еркек жоқ. ³² Кел, әкемизге шарап ишкизип, оның менен жатайық хәм әкемиз арқалы нәсилемизди жалғастырайық.

³³ Олар сол күни түнде әкесине шарап ишкизди хәм үлкен қызы әкесиниң жанына кирип, оның менен жатты. Бирақ әкеси қызының қашан жатып, қашан турғанын билмеди.

³⁴ Келеси күни үлкен қызы кишкенесине: – Өткен түнде мен әкем менен жаттым. Оған бүгин түнде де шарап ишкизейик хәм сен барып, әкемиз бенен жат. Солай етип, әкемиз арқалы нәсилемизди жалғастырайық, – деди.

³⁵ Сол күни түнде олар әкесине және шарап ишкизди хәм кишкене қызы әкесиниң жанына кирип, оның менен жатты. Бирақ әкеси қызының қашан жатып, қашан турғанын билмеди.

³⁶ Солай етип, Луттың еки қызы да әкесинен хәмиледар болды. ³⁷ Үлкен қызы ул туып, оған Моаб деп ат қойды. Ол – хәзирги моаб халқының бабасы. ³⁸ Кишкене қызы да ул туып, оған Бен-Аммий деп ат қойды. Ол – хәзирги аммон халқының бабасы.

Ибрайым хәм Абимелех патша

20 Ибрайым Мамреден Негеб жерине көшип, Қадеш хәм Шур аралығында жасады. Соңынан бир қанша ұақыт Герарда қалды. ² Ол хаялы Сараны: «Ол мениң қарындасым», – деди. Сонлықтан Герар патшасы Абимелех адам жиберип, Сараны алдыртты. ³ Бирақ Қудай бир күни түнде Абимелехтиң түсине енип:

– Сен бул хаялды алғаның ушын өлесен, себеби оның күйеуі бар, – деди.

⁴ Абимелех еле Сараға жақынлаған жоқ еди. Ол: – Ийем! Сен айыпсыз адамларды жоқ етпекшимсең? ⁵ Ибрайымның өзи маған оны

қарындасым деп айтты-ға. Хаялы да: «Ол мениң әжағам», – деген еди. Бул исте мениң хұжданым таза, қолларым да хадал, – деди.

⁶ Сонда Қудай түсінде оған былай деди: «Ауа, сениң хұжданыңның таза екенин билемен. Сонлықтан сени Маған қарсы гүна ислеуден сақлап, хаялға қол тийгизуіңе жол қоймадым. ⁷ Ал енди хаялды күйеуіне қайтып бер. Өйткени ол – пайғамбар. Ол сен ушын дуға етеди, сонда сен өлмейсең. Бирақ билип қой: егер сен хаялды күйеуіне қайтарып бермесен, онда өзиң де, барлық адамларың да өлесіздер».

⁸ Абимелех азанда ерте турды да, өзиниң барлық хызметкерлерин жыйнап, оларға болған ұақыяны айтып берди. Олар қатты қорқып кетти. ⁹ Абимелех Ибрайымды шақыртып, оған былай деди:

– Сен неге бизлерге булай ислеидің? Мени хәм мениң патшалығымды бундай үлкен гүнаға батырғандай, мен саған не жаманлық қылған едим? Сен маған ислеуге болмайтуғын ислерди ислеидің, – деди. ¹⁰ Соңынан ол Ибрайымнан:

– Бул исти қандай мақсетте ислеидің? – деп сорады. ¹¹ Ибрайым былай деп жууап берди:

– Мен бул жерлерде адамлар хеш Қудайдан қорқпайды хәм хаялым ушын мени өлтириуі мүмкин деп ойладым. ¹² Хақыйқатында да, ол – мениң қарындасым. Бизлердің әкемиз бир, аналарымыз басқа болғанлықтан, мен оған үйленген едим. ¹³ Қудай маған әкемнің үйин қалдырып, елдерди гезиуди буйырғанда, мен өз хаялыма: «Маған жақсылық исле: қай жерге барсақ та, мени әжағам деп айт», – деп айтқан едим.

¹⁴ Сонда Абимелех Ибрайымға қой, сыйыр, қул хәм шорыларды сауғаға берди. Ол Сараны да қайтарып берди хәм ¹⁵ Ибрайымға былай деди:

– Мениң жерлерим сениң көз алдыңда: қай жерди қалесең, сол жерде жаса. ¹⁶ Ал Сараға былай деди: – Минекей, мен әжағаңа мың шекел гүмис берип атырман. Бул жаныңдағы адамлар алдында сениң намысыңның таза екенин көрсететуғын дәлил болады. Хәмме сениң айыпсыз екениңди билсин.

¹⁷ Сонда Ибрайым Қудайға дуға етті хәм Қудай Абимелехке, оның хаялына хәм шорыларына шыпа берди. Олар және тууатуғын болды. ¹⁸ Себеби Ибрайымның хаялы Сара себепли Жаратқан Ийе Абимелехтиң үйіндеги барлық хаялларды бала туумайтуғын етип таслаған еди.

Ысақтың тууылыуы

21 Жаратқан Ийе Өзи айтқанындай Сараға нәзерин түсирип, Өз үәдесин орынлады.

² Сара хәмиледар болды хәм ол Ибрайымға қартайған шағында, Қудай белгилеген ұақытта ул тууып берди. ³ Ибрайым тууылған баласына, яғный Сара тууып берген улына Ысақ † деп ат қойды.

⁴ Қудайдың өзине буйырғанындай, Ибрайым улы

† Ысақ – «күледи» дегенди билдиреди.

Ысақты сегиз күнлигинде сүннет еттирди. ⁵ Ысақ тууылғанда, Ибрайым жүз жаста еди.

⁶ Сара былай деди: «Қудай маған күлкі сыйлады. Буны еситкенлердің хәммеси мениң менен бирге күледі». ⁷ Және де: «Ким Ибрайымға: „Сара бала емизеді“, – деп айта алған болар еди? Өйткени Ибрайым қартайғанда, мен оған ул туып бердим-ғо», – деди.

Ажар менен Исмайылдың қуылыуы

⁸ Ысақ үлкейіп, емшектен шығарылған күни Ибрайым үлкен зыяпат берди. ⁹ Бирақ Сара мысырлы Ажардың Ибрайымға туып берген улы Исмайылдың Ысақты мазақ етип атырғанын көргенде, ¹⁰ Ибрайымға: «Бул шорыны баласы менен бирге қуып жибер. Себеби шорының улы мениң улым Ысақ пенен теңдей мийрасхор болмасын», – деди.

¹¹ Бул гәп Ибрайымға ауыр тийди. Өйткени Исмайыл да оның улы еди. ¹² Бирақ Қудай Ибрайымға былай деди:

– Сен баланы хәм шорыңды қайғырма! Сара не айтса, соны исле, себеби сениң урпағың Ысақ арқалы дауам етеди. ¹³ Бирақ шорыңның улынан да Мен бир халық шығараман, өйткени ол да сениң урпағың.

¹⁴ Ертеңине таң азда, Ибрайым нан хәм бир мес суу алды да, оларды Ажардың ийнине салды хәм оны баласы менен қосып шығарып жиберди. Ажар кетип баратырып, Беер-Шеба шөлинде адасып қалды.

¹⁵ Местеги суу тауысылғанда, Ажар баласын бир путаның астында қалдырды да: ¹⁶ «Баламның қалай өлетуғынын көрмейин», – деп арырақ кетти хәм бир оқ жетирим жерге барып отырып, дад салып жылай баслады.

¹⁷ Қудай баланың жылағанын еситти хәм Оның бир периштеси Ажарға аспаннан дауыслап: «Хәй, Ажар, саған не болды? Қорқпа, Қудай балаңның жатырған жеринен оның жылағанын еситти. ¹⁸ Бар да, баланы турғызып, оны қолынан жетеле. Мен оннан уллы халық жаратаман», – деди.

¹⁹ Соңынан Қудай Ажардың көзин ашты хәм ол бир қудықты көрди. Ол барып, месин сууға толтырды да, баласына суу ишкизди.

²⁰ Солай етип, Қудай бала менен бирге болды. Ол өсип, шөлде жасады хәм мерген болды. ²¹ Исмайыл Паран шөлинде жасап атырған уақытында, анасы оған Мысырдан бир қызды хаяллыққа алып берди.

Ибрайым менен Абимелехтиң келисим дүзиуі

²² Сол уақытлары Абимелех хәм оның сәркәрдасы Пихол Ибрайымға былай деди:

– Хәр бир исінде Қудай сениң менен бирге.

²³ Сонлықтан сен мени, перзентлеримди хәм урпақларымды да алдамайман деп, Қудай алдында ант иш. Мен саған қандай жақсылық еткен болсам,

сен де маған хәм өзиң келгинди болып жасап атырған елге сондай жақсылық ет.

²⁴ Ибрайым:

– Мен ант ишемен, – деди.

²⁵ Соңынан Ибрайым Абимелехке адамларының бир қудықты тартып алғаны хәққында айтып, шағым етті. ²⁶ Ал Абимелех оған:

– Мен буны кимнің ислегенин билмеймен. Сен маған хеш нәрсе айтпаған едің. Мен бул хәққында хәзир еситип турман, – деди.

²⁷ Кейин Ибрайым Абимелехке қой хәм сыйырлар сауға етті хәм екеуи келисим дүзди. ²⁸ Ибрайым сүриуден жети урғашы қозыны айырып қойды.

²⁹ Абимелех оннан:

– Бул жети урғашы қозыны айырып қойыуыңның мәниси не? – деп сорады.

³⁰ Ибрайым оған:

– Бул қудықты мениң қаздырғанымның дәлили сыпатында, мына жети урғашы қозыны мениң қолымнан қабыл ет, – деди.

³¹ Солай етип, сол жер Беер-Шеба † деп аталды, өйткени олар екеуи сол жерде ант ишискен еди.

³² Беер-Шебада келисим дүзгеннен соң, Абимелех хәм оның сәркәрдасы Пихол филистлердің жерине қайтып кетти.

³³ Ибрайым Беер-Шебада бир тамариск †† ағашын тикти хәм сол жерде мәңгилик Қудай Ийеге сыйынды. ³⁴ Ибрайым филистлердің жерінде келгинди болып көп уақыт жасады.

Ибрайымның сыналыуы

22 Бир қанша уақыттан кейин, Қудай Ибрайымды сынады. Қудай оған:

– Ибрайым! – деди.

Ибрайым:

– Ләббәй! – деди.

² Сонда Қудай оған:

– Өзиңнің сүйикли жалғыз улың Ысақты алып, Мория жерине бар. Ол жерде, Мен саған көрсететуғын таулардың бирінде оны құрбанлыққа шалып, жағып жибер, – деди.

³ Ибрайым ертеңине азда ерте турып, ешегине жүклерди артты. Ол өзи менен бирге еки хызметши баласын хәм улы Ысақты алды.

Құрбанлық ушын отын шауып болып, Қудайдың өзине айтқан жерине барыу ушын жолға шықты.

⁴ Үшінши күни Ибрайым көз таслап, айтылған орынды узақтан көрди. ⁵ Ибрайым хызметшилерине:

– Сизлер усы жерде ешек пенен бирге қалыңлар. Ал бизлер баламыз екеуимиз ана жерге барып, Қудайға сыйынамыз хәм сизлерге қайтып келемиз, – деди.

⁶ Ибрайым құрбанлық ушын шауылған отынларды баласы Ысаққа арқалатып, өзи от

† Беер-Шеба – «ант қудығы» ямаса «жетинің қудығы» дегенди билдиреди. †† Тамариск – жыңғылға уқсаған, бирақ оннан бийик хәм сулыу терек.

пенен пышақты алды. Соңынан екеуі бирге жүрип кетти. ⁷ Кетип баратырып, Ысақ әкесине:

– Аға! – деди.

– Ләббәй, улым, – деди Ибрайым.

Ысақ оннан:

– Минекей, от хәм отын бар. Бирақ жандырылатуғын қурбанлық ушын берилетуғын қозы қәне? – деп сорады.

⁸ Ибрайым:

– Улым, жандырылатуғын қурбанлық болатуғын қозыны Қудайдың Өзи жеткизеди, – деп жууап берди.

Солай етип, олар екеуі жолын дауам етти.

⁹ Олар Қудайдың Ибрайымға айтқан жерине жетип келгенде, Ибрайым қурбанлық орын қурып, оның үстине отынларды қалады. Кейин улы Ысақты байлап, қурбанлық орындағы отынлардың үстине жатқызды. ¹⁰ Ибрайым баласын бауызламақшы болып, пышақты алды. ¹¹ Бирақ Жаратқан Ийениң бир периштеси аспаннан дауыслап:

– Ибрайым! Ибрайым! – деди.

– Ләббәй, – деди ол.

¹² Периште оған:

– Балаға қол көтерме, оған хеш нәрсе ислеме. Енди мен сениң Қудайдан қорқатуғыныңды билдим. Себеби сен Меннен жалғыз улыңды да аямадың, – деди.

¹³ Ибрайым басын көтерип, путалыққа шақынан илинип турған қошқарды көрди. Ол барып, қошқарды әкелди де, улының орнына қошқарды қурбанлық ушын шалып, жағып жиберди. ¹⁴ Солай етип, Ибрайым сол орынды Яхүе-Ире † деп атады. Сонлықтан усы күнге дейин: «Жаратқан Ийе тауында өзи жеткизеди», – деп айтылады.

¹⁵ Жаратқан Ийениң периштеси екінши рет Ибрайымға аспаннан дауыслап ¹⁶ былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Өз атым менен ант ишемен, сен бул исти ислеп, жалғыз улыңды да аямадың, ¹⁷ сонлықтан Мен сени үсти-үстине жарылқайман. Урпақларыңды аспандағы жулдызлар хәм теңиз жағасындағы қумлар сыяқлы үсти-үстине көбейтемен. Сениң урпақларың душпанларыңның қалаларына ийелик етеди.

¹⁸ Маған бойсынғаның ушын, урпақларың арқалы жер жүзиндеги барлық халықлар жарылқанады“».

¹⁹ Соннан кейин, Ибрайым хызметшилериңиң жанына қайтып келди. Олар бирликте Беер-Шебаға қарай кетти. Ибрайым сол жерде жасап қалды.

Нахордың урпақлары

²⁰ Бир қанша уақытлардан соң, Ибрайымға: «Тууысқаның Нахорға хаялы Милка уллар тууып берди», – деген хабар жетип келди. ²¹ Милка туңғышы Усты, оның иниси Бузды, Арамның әкеси Кемуелди, ²² Кеседти, Хазоны, Пилдашты, Идлафты хәм Бетуелди дүньяға келтирди. ²³ Ал Бетуелден

† Яхүе-Ире – «Жаратқан Ийе көреді», яғный «Жаратқан Ийе жеткереди» дегенди билдиреди.

Ребекка тууылды. Усы сегиз улды Ибрайымның тууысқаны Нахорға Милка тууып берди.

²⁴ Нахордың Реума деген тоқалы да оған Тебах, Гахам, Тахаш хәм Мааха деген балаларды тууып берди.

Сараның қайтыс болыуы

23 Сара бир жүз жигирма жети жыл өмир сүрди.

² Ол Кенаан жериндеги Кирят-Арбада, яғный хәзирги Хебронда қайтыс болды. Ибрайым Сара ушын жылап, аза тутты. ³ Соңынан ол хаялының денесиниң қасынан шығып, хеттлерге:

⁴ – Мен араңызда келгинди хәм жат адамман. Өз мархумымды жерлеп, мазар қылыуым ушын, жериңизден маған аз-маз сатыңлар, – деди.

⁵ Хеттлер Ибрайымға былай деп жууап берди:

⁶ – Мырза, бизлерди тыңлаңыз. Сен бизлердиң арамыздағы күшли бир төресиз. Мархумыңызды қәбирлеримиздиң ең жақсысына апарып қойыңыз. Мархумыңызды қойыуыңыз ушын, бизлердиң хеш биримиз де қәбиримизди аямаймыз.

⁷ Сонда Ибрайым сол елдиң халқы болған хеттлерге тәжим етип ⁸ былай деди:

– Егер сизлер мениң өз мархумымды жерлеуиме қайыл болсаңыз, онда мени тыңлап, мен ушын Сохардың улы Эфроннан өтиниш етиңлер. ⁹ Ол өз атызының шетиндеги Махпела үңгирин маған сатсын. Сол үңгирди мазарға айландырууым ушын, мен сизлердиң алдыңызда үңгирдиң қунын толық төлеймен.

¹⁰ Хетт халқынан болған Эфрон өз халқының арасында отырған еди. Ол қала дәрүазасының алдына жыйналған барлық хеттлерге еситтирип, Ибрайымға:

¹¹ – Яқ, мырзам, мени тыңлаң. Мен үңгирге қоса атызды да беремен. Мен өз халқымның алдында оны сизге беремен. Мархумыңызды жерлей бериң, – деп жууап берди.

¹² Ибрайым сол жердиң халқының алдында тәжим етти хәм ¹³ хәммеге еситтирип, Эфронға:

– Өтиниш, мени тыңлаңыз, атыз ушын ақша төлейин. Оны қабыл етиң. Мен мархум хаялымды сол жерге жерлейин, – деди.

¹⁴ Сонда Эфрон Ибрайымға:

¹⁵ – Яқшы, мырзам, мени тыңлаң. Жердиң бахасы төрт жүз гүмис шекел ††. Төрт жүз шекел гүмис туратуғын бир бөлек жер бизлердиң арамызда не болыпты? Мархумыңызды жерлей бериң, – деп жууап берди.

¹⁶ Ибрайым ыразы болып, Эфрон хеттлердиң алдында еситтирип айтқан төрт жүз шекел гүмисти саудада қолланылатуғын өлшем бойынша тәрезиге салып, өлшеп берди.

¹⁷ Солай етип, Мамреге жақын жердеги Махпелада орналасқан Эфронның атызы, ондағы үңгир хәм ол жерде өсип турған барлық тереклер ¹⁸ Ибрайымның меншигине айланды. Буған қала

†† Төрт жүз шекел – шама менен 4,5 кг.

дәрұазасының алдына жыйналған барлық хеттлер гұа болды.

¹⁹ Соннан кейін, Ибрайым хаялы Сараны Кенаан жеріндегі Мамреге, яғный Хебронға жақын жердегі Махпела атызындағы үңгирге қойды. ²⁰ Солай етип, хеттлерден алынған атыз хәм ондағы үңгир мазар сыпатында Ибрайымның мүлкине айланды.

Ысақтың үйлениуи

24 Ибрайым қартайып, бираз жасқа барып қалған еди. Жаратқан Ийе оны хәр тәреплеме жарылқап қойған еди. ² Ибрайым үйіндегі хәмме нәрсени басқаратуғын бас хызметшисине былай деди:

– Қолыңды санымның астына қойып †, ³ аспан хәм жердің Қудайы болған Жаратқан Ийе хақы ант ишиуіңди қәлеймен: мен араларында жасап атырған кенаан халқынан улыма қыз алма. ⁴ Ал улым Ысаққа қыз алыу үшін мениң елиме, ағайин-тууғанларыма бар.

⁵ Хызметши Ибрайымнан:

– Егер қыз мениң менен бирге бул елге келиуді қәлемесе ше? Онда улыңызды өзиңиз шығып кеткен елге апарыуым керек пе? – деп сорады.

⁶ Ибрайым оған былай деди:

– Яқ, улымды хасла ол жерге апара гөрме! ⁷ Мени өз әкемнің үйинен, тууылған елимнен алып шығып: «Бул жерди сениң урпақларыңа беремен», – деп ант ишкен аспанның Қудайы Жаратқан Ийе сениң алдыңнан Өз периштесин жибереди хәм сен сол жерден улыма қыз алып келесең. ⁸ Егер қыз сениң менен бирге келиуді қәлемесе, онда сен маған берген бул антыңнан азат боласаң. Тек улымды ол жерге апара гөрме!

⁹ Солай етип, хызметши хожайыны Ибрайымның санының астына қолын қойып, айтылғанды ислеуге ант ишти.

¹⁰ Соңынан хызметши хожайынының түйелеринен онын хәм хәр қыйлы қымбат бахалы затларынан алып, жүрип кетти. Ол Арам-Нахарайымдағы ¹¹ Нахор жасайтуғын қалаға жетип келди. ¹¹ Хызметши түйелерин қала сыртындағы қудықтың қасына шөктирди. Бул хаял-қызлар суу алыу үшін шығатуғын кешки пайыт еди.

¹² Сонда хызметши былай деп дууа етти:

«Жаратқан Ийе, хожайыным Ибрайымның Қудайы! Бүгин маған әумет берип, хожайыным Ибрайымға жақсылық ислей гөр! ¹³ Мине, мен қудық басында турман, қаланың қызлары суу алыуға киятыр.

¹⁴ Мен қайсы қызға: „Гүзеңди еңкейт, мен суу ишип

† Қолыңды санымның астына қойып – бул ис-хәрекет берилген анттың жүдә әхмийетли екенлигин хәм бузылмас ант екенлигин билдиреди. †† Арам-Нахарайым – еврейше мәниси «Еки дәрьяның Арамы». Бул Евфрат дәрьясының шығысында, хәзирги Сирия мәмлекетиниң арқа тәрепинде жайласқан жерлер. Ибрайымның базы ағайинлери усы жерде жасаған. Арам-Нахарайым және де Паддан-Арам (25:20 қа қараң) хәм Паддан (48:7) атлары менен танылған.

алайын“, – дегенимде, ол: „Ишиңиз, мен түйелериңизди де сууғараман“, – десе, онда сол қыз Сениң қулың Ысақ ушын таңлаған қызың болсын. Хожайыныма жақсылық ислегениңди соннан билейин».

¹⁵ Хызметши еле дууасын тамамламай атырып-ақ, ийинине гүзесин көтерген Ребекка келип қалды. Ол Ибрайымның иниси Нахор менен хаялы Милканың улы Бетуелдің қызы еди. ¹⁶ Ребекка оғада сулыу, еркек қолы тиймеген қыз еди. Ол қудыққа қарай төмен түсти де, гүзесин сууға толтырып, жоқары шықты. ¹⁷ Ибрайымның хызметшиси қыздың алдына жууырып шығып:

– Өтиниш, гүзеңнен маған аз-маз суу бер, – деди.

¹⁸ – Ишиңиз, мырза, – деп қыз дәрхал гүзесин ийининен түсирди де, оған ишиуіге суу берди. ¹⁹ Қыз оған ишкизип болып:

– Мен түйелериңизди де шөли қанғанша сууғарып берейин, – деди. ²⁰ Соңынан қыз гүзесіндегі қалған сууды науаға куйып босатты да, және суу тартып шығарыу үшін қудыққа қарай жууырып кетти. Солай етип, ол хызметшиниң барлық түйелерин сууғарды. ²¹ Ал хызметши болса, Жаратқан Ийениң жолын әуметли қылған ямаса қылмағанын билиу үшін, қызға дыққат қойып, үнлиз қарап турды.

²² Түйелери суу ишип болғаннан соң, ол қызға ауырлығы ярым шекел шығатуғын алтын әребек хәм он шекел шығатуғын еки алтын билезик берди.

²³ Соңынан ол қыздан:

– Айтшы, кимнің қызысаң? Бизлердің түнеп шығыуымыз үшін әкеңнің үйинен орын табыла ма? – деп сорады.

²⁴ Қыз оған:

– Мен Милканың Нахорға тууып берген улы Бетуелдің қызыман. ²⁵ Бизде сабан да, жем де көп, түнеу үшін орын да бар, – деп жууап берди.

²⁶ Сонда хызметши тәжим етип, Жаратқан Ийеге сыйынды да: ²⁷ «Өз мийрим-шәпәэтин хәм садықлығын хожайынымнан аямаған Ибрайымның Қудайы – Жаратқан Ийеге алғыслар болсын. Ол мени тууры хожайынымның ағайин-тууғанларының үйине баслап келди», – деди.

²⁸ Қыз анасының үйине жууырып барып, болған уақыя хаққында айтып берди.

²⁹ Ребекканың Лабан деген әжағасы бар еди. Ол қудық басында турған адамға қарай жууырып кетти. ³⁰ Лабан қарындасының мурнындағы әребекти, қолларындағы билезиклерди көрип, Ребеккадан ол адамның өзине не айтқанын еситкенде, дәрхал сол адамның жанына кеткен еди. Ал сол адам қудық басында, түйелердің жанында турған еди. ³¹ Лабан оған:

– Үйге жүриң, Жаратқан Ийе жарылқаған беңде! Неге сыртта турыпсыз? Мен өзиңиз ушын бөлме, түйелериңиз ушын орын таярлап қойдым, – деди.

³² Солай етип, хызметши үйге кирди. Лабан түйелердің жүклерин түсиртип, алдына сабан хәм

жем салдырды. Хызметшиниң хәм оның жанындағылардың аяқларын жууы ушын суу әкелдирди. ³³ Алдыларына аўқат қойылғанда, хызметши:

– Мен не ушын келгенимди айтпай турып, аўқат жемеймен, – деди.

– Мейли, айтың, – деди олар.

³⁴ Сонда хызметши былай деди:

– Мен Ибрайымның хызметшисимен. ³⁵ Жаратқан Ийе хожайынымды мол-мол етип жарылқап, оны байытты. Оған қой хәм сыйырлар, гүмис хәм алтынлар, құл хәм шорылар, түйе хәм ешеклер берди. ³⁶ Хожайынымның хаялы Сара қартайған шағында оған ул тууып берди. Хожайыным өзиниң барлық мал-мүлкин улына тапсырды.

³⁷ Хожайыным маған ант иштирип: «Улыма мен жеринде жасап атырған кенаан халқының қызларынан емес, ³⁸ ал мениң ата журтыма, ағайин-тууғанларыма барып, сол жерден қыз алып бересең», – деди. ³⁹ Мен хожайынымнан: «Егер ол қыз мениң менен келиўди қәлемесе ше?» – деп сорадым. ⁴⁰ Сонда ол маған: «Мен Жаратқан Ийениң жолы менен жүрмен. Ол Өз периштесин сениң менен бирге жиберип, жолыңды бередиди. Сен ағайин-тууғанларымынан, ата журтымынан улыма қыз алып кел. ⁴¹ Егер сен ағайин-тууғанларыма барғаныңда, олар саған қызын бермесе, онда сен ишкен антыңнан азат боласаң, аўа, сен усындай жағдайда ишкен антыңнан азат боласаң», – деди.

⁴² Солай етип, мен бүгин қудық басына келгенимде: «Жаратқан Ийе, хожайыным Ибрайымның Қудайы! Өтинемен, жолымды бере гөр! ⁴³ Хәзир мен қудық басында турман. Егер мен суу алыўға келген қызлардың бирине: „Өтиниш, гүзеңнен маған аз-маз суу бер“, – десем, ⁴⁴ ол маған: „Ишиңиз, мен түйелериңизди де суўғараман“, – деп айтса, Жаратқан Ийениң хожайынымның улы ушын таңлаған қызы сол болсын», – деп дуўа еттим.

⁴⁵ Мен еле ишимнен дуўа етип турғанымда, ийнине гүзесин көтерип, Ребекка сыртқа шықты. Ол төмен түсип, қудықтан суу алды. Мен оған: «Өтиниш, маған ишиўге суу бер», – дедим.

⁴⁶ Ребекка дәрхал ийнинен гүзесин түсирип: «Ишиңиз, мен түйелериңизди де суўғараман», – деди. Солай етип, мен суу иштим, ол түйелеримди суўғарды.

⁴⁷ Мен оннан: «Кимниң қызысаң?» – деп сорадым.

Ол маған: «Мен Милканың Нахорға тууып берген улы Бетуелдиң қызыман», – деди.

Сонда мен оның мурнына әребек, қолларына билезик тақтым. ⁴⁸ Соң тәжим етип, Жаратқан Ийеге сыйындым. Хожайынымның улына инисиниң ақлық қызын алыў ушын маған туўры жолды көрсеткен хожайыным Ибрайымның Қудайы – Жаратқан Ийеге алғыслар айттым.

⁴⁹ Енди сизлер хожайыныма жақсылық ислеп, садықлық көрсетпекши болсаңыз, маған айтыңлар,

егер қәлемесеңиз, оны да айтыңлар, мен не ислеутуғынымды шешейин.

⁵⁰ Лабан менен Бетуел былай деп жуўап берди:

– Бул – Жаратқан Ийениң иси. Бизлер саған жақсы-жаман, хеш нәрсе айта алмаймыз. ⁵¹ Мине, Ребекка, оны алып кете бер. Жаратқан Ийениң айтқанындай, ол сениң хожайыныңның улына хаял болсын.

⁵² Ибрайымның хызметшиси буны еситкенде, жерге дейин ийилип, Жаратқан Ийеге сыйынды. ⁵³ Соңынан хызметши гүмис хәм алтын затларды, кийимлерди шығарып, Ребеккаға берди, және де, оның әжағасы менен анасына да қымбат бақалы саўғалар берди. ⁵⁴ Соңынан хызметши хәм оның жанындағылар ишип-жеди хәм сол жерде қонып қалды.

Ертеңине азанда олар уйқыдан турғанда, хызметши:

– Енди рухсат болса, хожайыныма қайтаман, – деди.

⁵⁵ Бирақ Ребекканың әжағасы хәм анасы:

– Қыз онлаған күн бизлер менен болсын, кейин жолға шығарсызлар, – деди.

⁵⁶ Ал хызметши буған:

– Жаратқан Ийе жолымды берип тур екен, мени ирикпеңлер. Маған хожайыныма қайтыўға рухсат бериңдер, – деди.

⁵⁷ Сонда олар:

– Қызды шақырып сорайық, өзи не дер екен? – деди. ⁵⁸ Солай етип, олар Ребекканы шақырып, оннан:

– Мына адам менен кетесең бе? – деп сорады.

– Кетемен, – деди ол.

⁵⁹ Солай етип, олар Ребекканы, оның тәрбияшысын, Ибрайымның хызметшиси менен оның адамларын шығарып салды. ⁶⁰ Олар Ребеккаға пәтия берип былай деди: «Қарындасым, анасы бол мың-мыңлаған перзентлердиң,

Үрим-путақларың ийелесин душпан қалаларын».

⁶¹ Соңынан Ребекка хәм оның жас шорылары таярланып, түйелерге минди хәм Ибрайымның хызметшисиниң изине ерди. Солай етип, хызметши Ребекканы алып, жолға шықты.

⁶² Сол уақытта Ысақ Беер-Лахай-Роийден келген еди, себеби ол Негеб жеринде жасап атыр еди.

⁶³ Кеште Ысақ ойланыў ушын атызға шықты хәм ол басын көтерип қарағанда, жақынлап киятырған түйелерди көрди. ⁶⁴ Ребекка Ысақты көрип, түйеден түсти хәм ⁶⁵ хызметшиден:

– Бизлерге қарай атыз бойлап киятырған ана адам ким? – деп сорады.

– Бул – мениң хожайыным, – деп жуўап берди хызметши.

Сонда Ребекка жаўлығын алып, жүзин жапты.

⁶⁶ Хызметши Ысаққа ислеген ислериниң хәммесин айтып берди. ⁶⁷ Ысақ Ребекканы анасының шатырына алып келди хәм оған үйленди. Солай

етип, Ребекка Ысақтың хаялы болды. Ысақ Ребекканы сүйіп қалды. Усы тәризде ол анасы қайтыс болғаннан кейингі қайғысына жубаныш тапты.

Ибрайымның өлими

25 Ибрайым және Қатура деген хаялға үйленди. ² Ол Ибрайымға Зимран, Иоқшан, Медан, Мидян, Ишбақ хәм Шуах атлы балаларды тууып берди. ³ Иоқшаннан Шеба менен Дедан тууылды. Деданның урпақларынан ашшур, летуш хәм леум халықлары келип шықты. ⁴ Мидяның уллары: Эфа, Эфер, Ханох, Абида хәм Элдаа. Булардың хәммеси Ибрайымның Қатурадан тууылған урпақлары еди. ⁵ Ибрайым өзиниң барлық мал-мүлкин Ысаққа қалдырды. ⁶ Ал тоқалларының балаларына көзиниң тири уақтында сауғалар берип, оларды Ысақтан узақластырып, шығыстағы жерлерге жиберди. ⁷ Ибрайым барлығы болып бир жүз жетпис бес жыл өмир сүрди. ⁸ Ол ғаррылық дәуранын сүрип, узақ жасады, қартайған шағында деми тауысылып, қайтыс болды хәм өз ата-бабаларына қосылды. ⁹ Уллары Ысақ хәм Исмайыл оны Мамреге жақын жердеги, хетт халқынан болған Сохардың улы Эфронның атызындағы Махпела үңгирине қойды. ¹⁰ Ибрайым бул атызды хеттлерден сатып алған еди. Солай етип, Ибрайым хәм оның хаялы Сара сол жерге қойылды. ¹¹ Ибрайымның өлиминен соң, Қудай оның улы Ысақты жарылқады. Ысақ Беер-Лахай-Роийдің жанында жасайтуғын еди.

Исмайылдың урпақлары

¹² Сараның шорысы, мысырлы Ажардан тууылған Ибрайымның улы Исмайылдың шежиреси мынадай: ¹³ Исмайылдың улларының тууылыу тәртиби бойынша атлары мынадай: туңғыш улы Небайот, соң Кедар, Адбеел, Мибсам. ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Тема, Етур, Нафиш хәм Кедма. ¹⁶ Исмайылдың уллары болған булар – он еки урыудың көсеми болды. Усы он еки урыу хәм олардың ауыллары менен мекан басқан жерлери олардың атлары менен аталды. ¹⁷ Исмайыл бир жүз отыз жети жасында деми тауысылып, қайтыс болды хәм өз ата-бабаларына қосылды. ¹⁸ Исмайылдың урпақлары Хауила хәм Шур аралығындағы жерлерге мекан басқан еди. Шур Ассирияға баратуғын жолда, Мысырға жақын жайласқан еди. Олар тууысқанларының шығыс тәрeпинде жасады †.

Яқып пенен Эсаудың тууылыуы

¹⁹ Ибрайымның улы Ысақтың өмир тарийхы мынадай: Ибрайымнан Ысақ тууылды. ²⁰ Ысақ Ребеккаға үйленгенде қырық жаста еди. Ребекка

† Олар тууысқанларының шығыс тәрeпинде жасады – Ямаса: Олар барлық тууысқанлары менен жауласып өмир сүрди.

Паддан-Арамнан †† болған арамлы Бетуелдің қызы, арамлы Лабанның қарындасы еди. ²¹ Ысақ хаялы ушын Жаратқан Ийеге дуа етти, өйткени хаялы перзентсиз еди. Жаратқан Ийе Ысақтың дуасына жууап берди хәм Ребекка хәмиледар болды.

²² Оның қурсағындағы балалар бир-бири менен төбелесе баслады. Сонда Ребекка: «Неге бундай болып атыр?» – деп Жаратқан Ийеден сорады.

²³ Жаратқан Ийе оған былай деди:

«Сениң қурсағыңда еки халық бар, Сеннен еки түрли халық бөлинип шығар, Бири екиншисинен күшлирек болып, Үлкени кишкенесине хызмет етер».

²⁴ Ребекканың тууыу уақты келгенде, қурсағында егиз уллардың бар екени мәлим болды. ²⁵ Биринши тууылған улы қып-қызыл болып, денеси тон сыяқлы жүнли еди. Сонлықтан оның атын Эсау ‡ деп қойды. ²⁶ Кейин оның сыңары тууылды. Ол Эсаудың табанын қолы менен услап шыққан еди. Сонлықтан оны Яқып †† деп атады. Олар тууылғанда, Ысақ алпыс жаста еди.

Эсаудың Яқыпқа туңғышлығын сатыуы

²⁷ Балалар өсип, ержетти. Эсау дүзди сүйетуғын шебер аңшы, ал Яқып үйден шықпайтуғын тыныш адам болды. ²⁸ Ысақ Эсауды жақсы көретуғын еди, себеби оның аулап әкелген аңларының гөшин жеуди унататуғын еди. Ал Ребекка Яқыпты жақсы көретуғын еди.

²⁹ Бир күни Яқып ауқат писирип атырғанда, Эсау дүзден шаршап, аш болып келди. ³⁰ Ол Яқыпқа: – Маған мына қызыл ауқатыңнан бер, мен аш болып турман, – деди. Сол себепли ол Эдом †† деп те аталды.

³¹ Яқып оған:

– Дәслеп маған туңғышлығыңды сат! – деди.

³² Эсау оған:

– Аштан өлейин деп турғанымда, туңғышлықтан маған не пайда? – деди.

³³ Яқып:

– Дәслеп маған ант бер! – деди.

Сонда Эсау Яқыпқа ант берип, өз туңғышлығын оған сатты.

³⁴ Соннан кейин, Яқып Эсауға нан хәм қызыл лобия сорпа берди. Эсау ишип-жеп болып, орнынан турып кетти.

Солай етип, Эсау өз туңғышлығының қәдирине жетпеди.

Ысақ хәм Абимелех патша

26 Елде Ибрайымның дәуиринде болған ашлықтан басқа бир ашлық жүз берди. Ысақ Герарға, филистлердің патшасы Абимелехке кетти.

†† Паддан-Арам – Арам-Нахарайым. 24:10 түсіндирмеге қараң. ‡ Эсау – бул аттың мәниси анық емес, ол «жүнли» дегенди билдириуи мүмкин †† Яқып – «табанды услап алады», астарлы мәниси «алдайды». †† Эдом – «қызыл» дегенди билдиреди.

² Жаратқан Ийе Ысаққа көринип былай деди: «Мысырға барма, Мен айтатуғын жерде жаса. ³ Сол жерде келгинди болып жасай бер. Мен сениң менен бирге болып, сени жарылқайман. Мине, усы жерлердің хәммесин саған хәм сениң урпақларыңа беремен. Әкең Ибрайымға берген антымды орынлайман. ⁴ Сениң урпақларыңды аспандағы жұлдызлар сыяқлы көбейтип, усы жерлердің хәммесин оларға беремен. Жер жүзиниң барлық халықлары сениң урпақларың арқалы жарылқанады. ⁵ Өйткени Ибрайым Маған бойсынып, Мениң тапсырмаларымды, буйрықларымды, қағыйдаларымды хәм көрсетпелеримди орынлады».

⁶ Солай етип, Ысақ Герарда орналасып қалды. ⁷ Сол жердің халқы оннан хаялы хәққында сорағанда, ол хаялын қарындасым деп айтты. Себеби ол: «Ребекка гөззал, сонлықтан бул жердің адамлары мени ол себепли өлтиреді», – деп ойлап, оны хаялым деп айтыуға қорқты. ⁸ Ысақ сол жерде жасап атырғанына көп болғанда, филистлердің патшасы Абимелех терезеден қарап, Ысақтың Ребекканы аймалап атырғанын көрді. ⁹ Сонда Абимелех Ысақты шақырып алып:

– Ол сениң хаялың екен-ғо. Неге оны қарындасым дедиң? – деп сорады.

Ысақ оған жууап берип:

– Өйткени, ол себепли мени өлтиреді деп ойлады, – деди.

¹⁰ Абимелех оған:

– Неге бизлерге булай иследиң? Халық арасынан биреудің хаялыңа жақынласып қойыуы мүмкин еді-ғо. Сондай болғанда, сен бизлерди гүнаға батырар едің! – деди. ¹¹ Соңынан Абимелех пүткил халыққа: «Ким де ким бул адамға ямаса оның хаялына қол тийгизсе, ол сөзсиз өлтириледі», – деди.

Ысақтың жарылқаныуы

¹² Ысақ сол жерге туқым септи хәм сол жылы жүз есе артық өним алды. Себеби оны Жаратқан Ийе жарылқаған еді. ¹³ Ысақ байып кетти, байлығы кем-кемнен көбейип, ол жүдә бай адамға айланды.

¹⁴ Оның ири хәм майда маллары, көп хызметшилери болғанлықтан, филистлер оны қызғана баслады. ¹⁵ Әкеси Ибрайымның тири ұақтыңда оның хызметшилери қазған қудықлардың хәммесин филистлер топырақ пенен көмип таслады.

¹⁶ Сонда Абимелех Ысаққа:

– Бизиң жеримизден кет, өйткени сен бизлерден гөре анағурлым күшли болып кеттиң, – деди.

¹⁷ Соннан кейин, Ысақ ол жерден кетип, Герар ойпатлығына шатырларын тикти хәм сол жерге қоныс басты. ¹⁸ Әкеси Ибрайымның тири ұақтыңда қазылып, оның өлиминен соң филистлер тәрeпинен көмип тасланған қудықларды Ысақ

қайтадан қаздырып, оларға әкеси қойған бұрынғы атларды қойды.

¹⁹ Ысақтың хызметшилери ойпатлықта қудық қазып атырып, бир булақ тапты. ²⁰ Герар шопанлары: «Бул суу бизлердики», – деп Ысақтың шопанлары менен жәнжеллести. Олар өзи менен таласқаны ушын Ысақ қудықты Эсек † деп атады.

²¹ Соңынан олар басқа бир қудық қазды. Бирақ бул қудық себепли де жәнжел шығып, Ысақ оны Ситна †† деп атады. ²² Ысақ ол жерден көшип кетип, жәнне басқа бир қудық қаздырды. Бул қудық себепли жәнжел шықпағанлықтан, Ысақ оны Рехобот ‡ деп атап: «Жаратқан Ийе ақыры бизлерге кең жер берди. Енди бизлер бул жерде өсип-өнемиз», – деди.

²³ Ысақ ол жерден Беер-Шебаға көшип кетти.

²⁴ Жаратқан Ийе сол күни түнде оған көринип: «Мен әкең Ибрайымның Қудайыман. Қорқпа, Мен сениң менен биргемен. Мен сени жарылқайман хәм қулым Ибрайым ушын урпағыңды көбейтемен», – деди. ²⁵ Ысақ сол жерде қурбанлық орын қурып, Жаратқан Ийеге сыйынды. Ол шатырларын сол жерге тикти хәм оның хызметшилери бир қудық қазды.

Ысақ пенен Абимелех арасындағы келисимнің дүзилийи

²⁶ Абимелех, оның кеңесгөйи Ахуззат хәм сәркәрдасы Пихол Герардан Ысаққа келди. ²⁷ Ысақ оларға:

– Неге мениң алдыма келдиңлер? Сизлер мени жек көрип, елиңизден қуып жиберген едіңиз-ғо! – деди.

²⁸ Олар:

– Жаратқан Ийениң сениң менен бирге екенін бизлер анық билдик. Сонлықтан бизлер сениң менен өз ара ант ишип, келисим дүзиуді ойладық.

²⁹ Бизлер саған қол тийгизбей, тек жақсылық етип, сени тынышлық пенен жибергенимиз сыяқлы, сен де бизлерге жаманлық ислеменің хәққында келисим дүзейик. Сен енди Жаратқан Ийе тәрeпинен жарылқанған адамсаң, – деди.

³⁰ Ысақ олар ушын зыяпат берди хәм олар ишип-жеди. ³¹ Ертеңине таң азанда турып, олар бир-бирине ант берди. Соңынан Ысақ оларды шығарып салды хәм олар Ысақтың алдынан аман-есен кетти.

³² Усы күни Ысақтың хызметшилери келип: «Бизлер суу таптық», – деп өзлери қазған қудық хәққында оған хабарлады. ³³ Ысақ ол қудықтың атын Шеба †† деп атады. Сол себепли ол қаланың аты бүгинги күнге шекем Беер-Шеба деп аталады.

† Эсек – «таласыу» дегенди билдиреди. †† Ситна – «душпанлық» дегенди билдиреди. ‡ Рехобот – «кеңлик» дегенди билдиреди. †† Шеба – «ант» ямаса «жети» дегенди билдиреди.

Эсаўдың хаяллары

³⁴ Эсаў қырық жасқа толғанда, хетт халқынан болған Беерийдің қызы Яхудитке хәм хетт халқынан болған Элонның қызы Басематқа үйленди. ³⁵ Бул хаяллар Ысақ пенен Ребекканың басына көп қайғы салды.

Ысақтың Яқыпқа пәтия беріуі

27 Ысақ қартайып, көзі көрмей қалды. Ол үлкен улы Эсаўды шақырып алып, оған:

– Улым! – деди.

– Ләббәй! – деп жууап берди Эсаў.

² Ысақ оған былай деди:

– Мине, мен қартайып қалдым, қашан өлетуғынымды билмеймен. ³ Енди сен қуралларыңды: садақ хәм оқларыңды ал да, дүзге кетип, мен ушын бир аң аўлап кел. ⁴ Кейин мен жақсы көретуғын мазалы аўқат таярлап, маған алып кел. Мен оны жеп, өлмесимнен бурын саған пәтия берейин.

⁵ Ысақ улы Эсаўға бул сөзлерди айтып атырғанда, буны Ребекка еситип турған еди. Эсаў аң аўлап әкелиу ушын дүзге кеткенде, ⁶ Ребекка улы Яқыпқа былай деди:

– Мен әкеңнің әжағаң Эсаўға айтқан гәпин еситип қалдым. Әкең оған: ⁷ «Маған бир аң аўлап әкелип, мазалы аўқат таярла. Мен оны жеп, өлмесимнен бурын саған Жаратқан Ийе алдында пәтия берейин», – деди. ⁸ Улым, енди мени дыққат пенен тыңлап алып, айтқанларымды исле:

⁹ сүриуе барып, ол жерден маған еки ылақты сайлап әкел. Мен олардан әкең жақсы көретуғын мазалы аўқат таярлайын. ¹⁰ Соңынан сен оны жеуи ушын әкеңе апарасаң. Сонда әкең өлмесинен бурын саған пәтиясын береді. ¹¹ Яқып анасы Ребеккаға:

– Бирақ әжағам Эсаўдың денесин жүн басқан, ал мениң денемде жүн жоқ. ¹² Егер әкем мени сыйпалап көрсе не қыламан? Оны алдап атырғанымды билип қойса, пәтия орнына ғарғыс аламан-ғо, – деди.

¹³ Анасы оған:

– Балам, саған келетуғын ғарғыс маған келсин. Сен мениң гәпиме кирип, ылақларды алып кел! – деди.

¹⁴ Сонда Яқып барып, ылақларды анасына әкелип берди. Анасы олардан Ысақ жақсы көретуғын мазалы аўқат таярлады. ¹⁵ Соңынан Ребекка үлкен улы Эсаўдың үйдеги ең жақсы кийимлерин алып, киши улы Яқыпқа кийгизди. ¹⁶ Оның қолларын хәм мойнының жүнсиз жерлерин ылақлардың териси менен орады. ¹⁷ Кейин өзи таярлаған мазалы аўқат пенен нанды улы Яқыптың қолына берди.

¹⁸ Солай етип, Яқып әкесинің жанына келип:

– Аға! – деди.

Әкеси оған:

– Ләббәй, улымның қайсы бирисең? – деди.

¹⁹ Яқып әкесине:

– Мен сениң туңғыш улың Эсаўман. Мен сениң айтқаныңды иследим. Тикейип отырып, мен әкелген аңның гөшинен же. Солай етип, маған пәтияңды бер, – деди.

²⁰ Ысақ улынан:

– Қалайынша бунша тез таптың, улым? – деп сорады.

Яқып әкесине:

– Сениң Қудайың болған Жаратқан Ийе мениң жолымды берди, – деп жууап берди.

²¹ Сонда Ысақ Яқыпқа:

– Жақынырақ кел, улым. Сен расында да, улым Эсаўсаң ба ямаса ол емессең бе, соны билиу ушын сени бир сыйпалап көрейин, – деди.

²² Яқып әкеси Ысаққа жақынлады. Әкеси оны сыйпалап көрип: «Дауысы – Яқыптың дауысы, бирақ қоллары – Эсаўдың қоллары», – деп сөйленди. ²³ Яқыптың қоллары әжағасы Эсаўдың қолларындай жүнли болғанлығы себепли, Ысақ оны танымады. Сонлықтан ол пәтиясын бермекши болып атырып, ²⁴ және оннан:

– Сен расында да, улым Эсаўмысаң? – деп сорады.

– Аға, Эсаўман, – деп жууап берди Яқып.

²⁵ Сонда Ысақ оған:

– Улым өзиң әкелген аңның гөшин алып кел. Мен оны жеп, саған пәтиямды берейин, – деди.

Яқып дәслеп аўқатты, кейин шарапты әкелип, әкесине берди. Әкеси аўқаттан жеп, шараптан ишти. ²⁶ Соңынан Ысақ оған:

– Жақынырақ келип, мени сүй, улым! – деди.

²⁷ Яқып жақынырақ барып, әкесин сүйди. Ысақ оның кийимлеринен Эсаўдың ийисин сезді хәм Яқыпқа пәтиясын берип, былай деди:

«Мине, улымның ийиси, Мегзер Жаратқан Ийе жарылқаған дала ийисине.

²⁸ Берсин Қудай саған аспан шығын,

Хәм жердің өнимдар топырағын,

Мол ғәлле хәм жүзим сууын.

²⁹ Халықлар саған хызмет етсин,

Миллетлер алдыңда бас ийсин.

Бийлик ет тууысқанларыңның үстинен,

Қаналасларың алдыңда бас ийсин.

Сени ғарғайтуғынлар ғарғысқа ушырасын,

Сени жарылқайтуғынлар жарылқансын».

³⁰ Яқып Ысақтың пәтиясын ала сала, оның алдынан шығып баратырған ўақытта-ақ, әжағасы Эсаў аңнан қайтып келди. ³¹ Эсаў да мазалы аўқат таярлап, әкесине әкелди. Соңынан ол әкесине:

– Аға! Тикейип отырып, мен әкелген аңның гөшинен же. Солай етип, маған пәтияңды бер, – деди.

³² Әкеси оннан:

– Сен кимсең! – деп сорады.

– Мен – сениң туңғыш улың Эсаўман, – деп жууап берди ол.

³³ Сонда Ысақ қатты шоршып, дирилдеп кетип:

– Ҳаў, олай болса, маған аң аўлап әкелген ким еди? Сен келместен бурын, мен тап жаңа ғана аўқатты жеп, оған пәтиямды берген едим. Енди пәтия алған ол болады, – деди.

³⁴ Эсаў әкесиниң сөзлерин еситкенде, ашшы даўыс пенен бақырып жылап:

– Маған да пәтияңды бер, аға! – деди.

³⁵ Бирақ әкеси оған:

– Иниң хийлекерлик пенен келип, саған тийисли пәтияны алып кетти, – деди.

³⁶ Сонда Эсаў әкесине:

– Ол бийкарға Яқып деп аталмаған шығар! Ол мени еки рет алдады-ғо: дәслеп туңғышлығымды алды, ал енди маған тийисли пәтияны да алып кетти, – деди. Соңынан ол және: – Мен ушын хеш қандай пәтия қалдырмадың ба? – деп сорады.

³⁷ Ысақ оған былай деп жуўап берди:

– Мен иниңди сени бийлейтуғын қылдым, барлық туўысқанларын оған хызметши еттим. Оны ғалле хәм жаңа шарап пенен тәмийинледим. Енди мен сен ушын не ислей аламан, улым?

³⁸ Эсаў әкесине:

– Аға! Сенде пәтия тек биреў ме? Маған да пәтияңды бер, аға! – деп дад салып жылай баслады.

³⁹ Сонда Ысақ улына былай деп жуўап берди:

«Сениң мәканың өнимдар топырақтан, Аспан шығынан жырақ болады.

⁴⁰ Қылышыңның күши менен жасап,

Иниңе хызмет етесең.

Бирақ оған қарсы бас көтергениңде,

Ол салған мойынтырықты ылақтырып таслайсаң».

Яқыптың дайысы Лабанға қашыуы

⁴¹ Әкеси пәтиясын Яқыпқа бергени ушын, Эсаў иниси Яқыпты жек көрип қалды. Эсаў: «Әкемнің өлими шамаласты. Оны азалаў күнлери өткеннен кейин, иним Яқыпты өлтиремен», – деп ойлап жүрди.

⁴² Бирақ Ребекка үлкен улы Эсаўдың ойынан хабардар болғанда, киши улы Яқыпты шақыртып алып, оған былай деди: «Мине, әжағаң Эсаў сени өлтириўди ойлап, өзин жубатып жүрипти. ⁴³ Енди улым, мениң сөзиме қулақ сал: хәзир-ақ Харанға, әжағам Лабанның жанына қашып кет.

⁴⁴ Әжағаңның ашыуы басыламан дегенше, бир қанша ўақыт Лабанның жанында қал.

⁴⁵ Әжағаңның ашыуы басылып, оған ислеген исиң есинен шыққаннан соң, мен биреўди жиберип, ол жерден сени алдыраман. Болмаса, мен бир күнде екеуиңизден де айырылып қаламан-ғо».

⁴⁶ Кейин Ребекка Ысаққа: «Мына хетт келинлеримиз мени жанымнан тойдырды. Егер Яқып та бул жердиң қызларына, хетт қызларға үйленсе, онда маған жасаўдың неге кереги бар?» – деди.

28 Ысақ Яқыпты шақырып алып, оған пәтиясын берди хәм былай деп буйырды: «Кенаанлы қызларға үйленбе. ² Дәрхал бул жерден кетип,

Паддан-Арамға [†], анаңның әкеси Бетуелдиң үйине бар. Ол жерде дайың Лабанның қызларының биреўине үйлен. ³ Құдирети күшли Қудай сени жарылқасын, өсип-өндирип, көбейтсин хәм урпағыңнан көплеген халықлар таратсын. ⁴ Ол Ибрайымға берген жарылқаўын саған хәм сениң урпақларыңа да берсин. Солай етип, сен хәзир келгинди болып жүрген жерди, Қудайдың Ибрайымға берген жерин меншик етип ийелегейсең». ⁵ Соңынан Ысақ Яқыпты жолға атландырды. Яқып Паддан-Арамға, өзиниң хәм Эсаўдың анасы Ребекканың әжағасы, арамлы Бетуелдиң улы Лабанның үйине кетти.

Эсаўдың үшінши рет үйлениуі

⁶ Ысақ Яқыпқа пәтия берип, үйлениуі ушын оны Паддан-Арамға жибергенин, оған пәтия берип атырып: «Кенаанлы қызларға үйленбе», – деп буйырғанын хәм ⁷ Яқып ата-анасының сөзине қулақ салып, Паддан-Арамға кеткенин Эсаў билди. ⁸ Солай етип, Эсаў кенаанлы қызлардың әкесине унамайтуғынын түсинди. ⁹ Сонлықтан ол Ибрайымның улы Исмайылдың алдына барды хәм хаялларының үстине Исмайылдың қызы, Небайоттың қарындасы Махалатты хаяллыққа алды.

Яқыптың түси

¹⁰ Яқып Беер-Шебадан шығып, Харанға қарай жол жүрди. ¹¹ Ол бир жерге жетип келгенде, түнеу ушын тоқтады. Себеби қуяш батып қалған еди. Ол сол жерден бир тасты алып, оны басының астына қойды да, уйықлау ушын жатты. ¹² Яқып түсинде жер үстинде тик турған текшени көрди. Текшениң уша басы аспанға тийип турған болып, Қудайдың периштелери оның үстинде минип-түсип жүрген еди. ¹³ Текшениң басында Жаратқан Ийе турған болып, Ол Яқыпқа былай деди: «Мен – Ибрайымның хәм Ысақтың Қудайы, Жаратқан Ийемен. Сен жатқан жерди Мен саған хәм урпақларыңа беремен. ¹⁴ Сениң урпақларың жердиң қумындай көп болып, батысқа хәм шығысқа, арқаға хәм қублаға жайылады. Жер жүзиндеги барлық халықлар сен хәм сениң урпағың арқалы жарылқанады. ¹⁵ Мен сениң менен биргемен. Қай жерге барсаң да, Мен сени қорғайман хәм сени және усы жерге қайтараман. Саған берген ўәдемди орынламағанымша, сени таслап кетпеймен».

¹⁶ Яқып оянып: «Ҳақыйқаттан да, Жаратқан Ийе усы жерде екен-ғо, бирақ мен билмеппен!» – деп ойлады. ¹⁷ Ол қорқып кетип: «Бул жер қаншелли қорқынышлы! Бул Қудайдың Үйинен басқа хеш нәрсе емес, бул аспан дәрўазасы!» – деди.

[†] Паддан-Арам – Арам-Нахарайым. 24:10 түсиндирмеге қараң.

¹⁸ Яқып азанда ерте турып, басының астына қойған тасты алды да, оны естелик қылып тиклеп, үстине зәйтүн майын куйды. ¹⁹ Илгери Луз деп аталған бул қалаға Бейт-Эл † деп ат қойды.

²⁰ Яқып ўәде берип, былай деди: «Егер Құдай мениң менен бирге болып, баратырған усы жолымда мени қорғаса, маған жеўге нан, кийийўге кийим берсе, ²¹ сөйтп мени әкемнің үйине аман-есен қайтарса, онда Жаратқан Ийе мениң Құдайым болады. ²² Мен естелик қылып тиклеген мына тас Құдайдың Үйи болады. Сениң маған беретугыныңның хәммесинен Саған оннан бирин беремен».

Яқыптың Лабанға барыўы

29 Яқып жолын даўам етип, шығыс халықларының жерлерине жетип келди. ² Ол сол жердеги далада бир қудықты хәм қудықтың жанында жатырған үш сүрий қойды көрди. Өйткени қойлар сол қудықтан суўғарылатуғын еди. Қудықтың аўзында үлкен тас бар еди. ³ Барлық сүрийлер ол жерге жыйналғанда, шопанлар қудықтың аўзынан тасты алып қойып, қойларды суўғаратуғын еди. Соңынан олар тасты және өз орнына, қудықтың аўзына қоятуғын еди.

⁴ Яқып шопанлардан:
– Хәй, туўысқанларым, қай жерденсизлер? – деп сорады.

Шопанлар оған:

– Бизлер Хараннанбыз, – деп жуўап берди.

⁵ Яқып олардан:

– Нахордың ақлығы Лабанды танийсызлар ма? – деп сорады.

– Аўа, таниймыз, – деп жуўап берди олар.

⁶ Яқып олардан және:

– Оның ҳал-жағдайы жақсы ма? – деп сорады.

Олар:

– Жақсы, әне, оның қызы Раҳила қойларын айдап киятыр, – деди.

⁷ Яқып оларға:

– Күн батыўға еле көп ўақыт бар, хәзир сүрийди жыйнайтуғын ўақыт емес-ғо. Қойларыңызды суўғарып болып, және отлатып қайтқаныңыз жақсы емес пе? – деди.

⁸ Шопанлар:

– Барлық сүрийлерди жыйнап, қудықтың аўзындағы тасты алып таслағанымыздан кейин ғана, бизлер қойларды суўғара аламыз, – деди.

⁹ Яқып шопанлар менен сөйлесип турғанда, Раҳила әкесиниң қойлары менен келип қалды. Себеби ол қой бағатуғын еди. ¹⁰ Яқып дайысы Лабанның қызы Раҳиланы хәм оның қойларын көргенде қудыққа барып, оның аўзындағы тасты алып таслады да, дайысы Лабанның қойларын суўғарды. ¹¹ Соңынан Яқып Раҳиланы сүйип, өкирип жылап жиберди. ¹² Ол Раҳилаға әкесиниң

† Бейт-Эл – «Құдайдың Үйи» дегенди билдиреди.

жийени, Ребекканың улы екенин айтты. Сонда Раҳила жуўырып барып, әкесине хабар берди.

¹³ Лабан жийени Яқыптың келгенин еситиўден-ақ, оны қарсы алыў ушын жуўырып шықты. Оны қушақлап сүйди хәм үйине алып келди. Яқып оған болған ўақыялардың хәммесин айтып берди.

¹⁴ Сонда Лабан Яқыпқа:

– Хәй, сен өзимниң қанлас туўысқаным екенсең-ғо! – деди.

Яқыптың хызмет етиўи хәм үйлениўи

Яқып Лабандикинде бир айдай жасағаннан кейин, ¹⁵ Лабан Яқыпқа:

– Ағайним болғаның ушын, маған тегинге хызмет етиўиң керек пе? Маған айт, хызмет ҳақыңа қанша төлейин? – деди.

¹⁶ Лабанның еки қызы болып, олардың үлкениниң аты Леа, кишкенесиниң аты Раҳила еди. ¹⁷ Леаның көзлери сулыў, ал Раҳила қәдди-қәўмети келискен, шырайлы еди. ¹⁸ Яқып Раҳиланы сүйип қалды. Ол Лабанға:

– Кишкене қызыңыз Раҳила ушын, мен сизге жети жыл хызмет етемен, – деди.

¹⁹ Лабан оған:

– Басқа биреўге бергеннен гөре, оны саған бергеним жақсы. Меникинде жасай бер, – деди.

²⁰ Солай етип, Яқып Раҳила ушын жети жыл хызмет етти. Яқып Раҳиланы сүйгенликтен, бул жети жыл ол ушын бир неше күндей болып көринди.

²¹ Сонда Яқып Лабанға: «Келисилген ўақыт келди, енди қызыңызды бериң, мен оған үйленейин», – деди.

²² Солай етип, Лабан ол жердиң барлық халқын жыйнап, той берди. ²³ Бирақ түнде ол қызы Леаны әкелип, Яқыпқа берди хәм Яқып оның менен жатты. ²⁴ Лабан шорысы Зилпаны қызы Леаға хызметши етип берди.

²⁵ Яқып азанда турып қараса, жанында Леа жатырғанын көрди. Ол Лабанға:

– Бул не қылғаныңыз? Мен сизге Раҳила ушын хызмет еткеним жоқ па едим? Мени неге алдадыңыз? – деди.

²⁶ Лабан оған:

– Бизлердиң дәстүримиз бойынша, үлкен қызынан бурын кишкене қызын узатпайды. ²⁷ Бул тойлаў хәптеси тамам болсын, соңынан саған Раҳиланы да беремиз. Бирақ оның ушын және жети жыл хызмет қыласаң, – деди.

²⁸ Яқып буған келисим берип, сол бир хәптени Леа менен бирге өткизди. Соңынан Лабан оған қызы Раҳиланы да хаяллыққа берди. ²⁹ Лабан өз шорысы Билҳаны қызы Раҳилаға хызметши етип берди. ³⁰ Яқып Раҳила менен де жатты хәм ол Раҳиланы Леадан гөре көбирек жақсы көрди. Солай етип, Яқып Лабанға және жети жыл хызмет етти.

Яқыптың балалары

³¹ Жаратқан Ийе Яқыптың Леада кеули жоқ екенін көргенде, оны тууатуғын қылды. Ал Раҳила бийперзент еди. ³² Леа хәмиледар болып, бир ул тууды. Ол: «Жаратқан Ийе мениң бахытсызлығымды көрди. Енди күйеуим мени жақсы көретуғын болады», – деп, улына Рубен † деп ат қойды.

³³ Ол және хәмиледар болып, ул тууғанда: «Жаратқан Ийе күйеуимнің менде кеули жоқ екенін еситти хәм маған бул улды да берди», – деп, улына Шимон †† деп ат қойды.

³⁴ Ол және хәмиледар болып, тағы бир ул тууғанда: «Енди күйеуим маған байланады, өйткени мен оған үш ул тууып бердим», – деп, улына Лебий ‡ деп ат қойды.

³⁵ Кейин ол және хәмиледар болып, тағы бир ул тууғанда: «Бул рет мен Жаратқан Ийени алғыслайман», – деди хәм улына Яхуда †† деп ат қойды. Соң ол бир қанша мүддет бала көтермеді.

30 Раҳила Яқыпқа бала тууып бере алмағанлықтан, әжапасын қызғана баслады.

Ол Яқыпқа:

– Маған перзент бер, болмаса өлемен! – деди.

² Яқыптың Раҳилаға ғезеби қайнап:

– Мен Қудай ма едим, сени аналық бахтынан махрум еткен? – деди.

³ Раҳила:

– Мынау мениң шорым Билха. Сен оның менен жат. Сонда ол бала тууып, етегиме салады хәм менде ол арқалы балалы боламан, – деди.

⁴ Солай етип, Раҳила өз шорысы Билханы күйеуине хаяллыққа алып берди хәм Яқып оның менен жатты. ⁵ Билха хәмиледар болып, Яқыпқа бир ул тууып берди. ⁶ Сонда Раҳила: «Қудай мени ақлады. Ол дадымды еситип, маған бир ул берди», – деди хәм улына Дан †† деп ат қойды.

⁷ Раҳиланың шорысы Билха және хәмиледар болып, Яқыпқа екінши улын тууып берди. ⁸ Сонда Раҳила: «Мен әжапама қарсы уллы гүресте оны жеңдим», – деди хәм улына Нафталий ††† деп ат қойды.

⁹ Леа өзинің тумай қалғанын көргенде, шорысы Зилпаны Яқыпқа хаяллыққа берди. ¹⁰ Леаның шорысы Зилпа да Яқыпқа бир ул тууып берди. ¹¹ Сонда Леа: «Бул қандай бахыт!» – деди хәм улына Гад ††† деп ат қойды.

¹² Леаның шорысы Зилпа Яқыпқа екінши улын тууып берди. ¹³ Сонда Леа: «Мен қандай бахытлыман, енди хаяллар мени бахытлы деп атайды», – деди хәм улына Ашер † деп ат қойды.

† Рубен – «улды көр» дегенди билдиреди. †† Шимон – «еситиу» деген мәнини беретугын сөзге ұқсайды. ‡ Лебий – «байланған» деген мәнини беретугын сөзге ұқсайды. †† Яхуда – «алғыс» дегенди билдиреди. †† Дан – «хүким етти» яғнай «ақлады» дегенди билдиреди. ††† Нафталий – «гүрес» дегенди билдириуи мүмкин. ††† Гад – «бахыт» дегенди билдиреди. † Ашер – «кууаныш» дегенди билдиреди.

¹⁴ Рубен бийдай орағы уақтында далаға барды. Ол далада мәргия шөплерди †† тауып, анасы Леаға әкелип берди. Сонда Раҳила Леаға:

– Улыңның мәргия шөплеринен маған да бер, – деди.

¹⁵ Бирақ Леа оған:

– Күйеуимди алғаның аз болғандай, енди улымның мәргия шөплерин де алмақшымысаң? – деди.

Раҳила оған:

– Мейли, улыңның мәргия шөплери есабынан күйеуим бул ақшам сениң менен жатсын, – деди.

¹⁶ Кешқурын Яқып даладан келгенде, Леа оны қарсы алыуға шықты хәм оған: «Бүгін мениң менен жатыуың керек, себеби мен сени улым тауған мәргия шөплерге алмастырдым», – деди.

Солай етип, Яқып сол түни Леа менен жатты.

¹⁷ Қудай Леаның дууасын еситип, ол хәмиледар болды хәм Яқыпқа бесинши улын тууып берди.

¹⁸ Сонда Леа: «Шорымды күйеуиме бергеним ушын, Қудай маған есесин қайтарды», – деди хәм улына Иссахар †† деп ат қойды. ¹⁹ Леа және хәмиледар болып, Яқыпқа алтыншы улын тууып берди.

²⁰ Сонда Леа: «Қудай маған жақсы сый берди.

Ендигиден былай, күйеуим мени қадирлейтуғын болады, өйткени мен оған алты ул тууып бердим», – деди хәм улына Зебулон †† деп ат қойды. ²¹ Бир қанша уақыттан соң, ол қыз тууып, атын Дина деп қойды.

²² Ақыры Қудай Раҳиланы еске алып, оның дууасын еситти хәм оны тууатуғын қылды. ²³ Раҳила хәмиледар болып, бир ул тууды. Ол: «Қудай мени шерменделигимнен қутқарды», – деди. ²⁴ Соңынан ол тағы: «Жаратқан Ийе маған және бир ул берсин», – деп, улына Юсуп †† деп ат қойды.

Яқыптың хийле менен байыуы

²⁵ Раҳила Юсупти тууғаннан кейин, Яқып Лабанға былай деди:

– Маған жууап бериң, мен өз үйиме, өз жериме қайтайын. ²⁶ Мен хаялларым менен балаларымды да бирге алып кетейин, себеби мен сизге олар ушын хызмет еткен едим-ғо. Мениң сизге қаншелли хызмет еткенімди өзиңиз билесиз.

²⁷ Ал Лабан оған:

– Ах, егер сениң кеулиңди таба алғанымда ма еди?! Жаратқан Ийениң мени сен себепли жарылқағанын пал ашыу арқалы билдим. ²⁸ Маған хызмет хақыңды айт, саған төлеймен, – деди.

²⁹ Яқып оған:

– Сизге қалай хызмет еткенімди хәм мениң арқамда малларыңыздың қандай болғанын

†† Мәргия шөплер – бул өсимликтің мийуелери жынысый қәлеуді күшейтип, хаялдың хәмиледар болыуына мүмкиншилик жаратады деп исенген. ††† Иссахар – «сый» деген мәнини беретугын сөзге ұқсайды. †† Зебулон – «қадирлеу» дегенди аңлатыуы мүмкин. ††† Юсуп – «қосып береді» дегенди билдиреди.

билесиз. ³⁰ Мен келместен бұрын бар болған азғана малыңыз жүдә көбейип кетти. Мен келиўден Жаратқан Ийе сизди жарылқап баслады. Бирақ енди мен өз үйим ушын қашан мийнет етемен? – деди.

³¹ Лабан оннан:

– Саған не берейин? – деп сорады.

Яқып оған:

– Маған хеш нәрсе бермең. Егер сиз мына шәртиме көнсеңиз, мен және сизиң сүриўлериңизге қарап, оларды баға беремен: ³² бүгін мен барлық сүриўлериңизди аралап шығып, қой-ешкилердің ала хәм жағаларын, яғный қойлардың қараларын, ешкилердің жағал хәм алаларын ажыратып қояйын. Олар мениң хызмет хәқым болсын. ³³ Кейин ала сиз мениң хызмет хәқымды тексеріу ушын келгениңизде, әдил екенимди билип аласыз. Ешкилеримнен қайсы бири жағал хәм ала болмаса, қойларымнан қайсы бири қара болмаса, урлық деп есаплансын.

³⁴ Лабан оған:

– Мейли, сен айтқандай болсын, – деди.

³⁵ Деген менен, Лабан сол күни-ақ ала-шубар хәм жағал текелерди, үстинде ағы бар жағал ешкилерди хәм қара қойлардың хәммесин сүриўден айырып, өз улларының қарауына тапсырды. ³⁶ Ол өзи менен Яқып арасындағы аралықты үш күнлик жол етип белгиледи. Ал Яқып Лабанның қалған малларын баға берди.

³⁷ Яқып өзине ақ терек, бадам хәм шынар тереклеринен жас шыбықларды кесип алды. Олардың ишиндеги ағы көрингенше, қабықларын ала-ала етип қыршыды. ³⁸ Соңынан ол қыршылған шыбықларды қой-ешкилердің алдына, олар суў ишетуғын наўалардың ишине салып қойды. Қой-ешкилер суў ишиўге келгенде, сол жерде шағылысатуғын еди. ³⁹ Олар шыбықлардың алдында шағылысқаннан кейин, олардан ала-шубар хәм жағал қозы-ылақлар туўылатуғын еди.

⁴⁰ Яқып қозыларды айырып, қойларды Лабанның барлық ала-шубар хәм қара малларына қаратып қойды. Солай етип, ол өзи ушын сүриў пайда етип, оларды Лабанның малларына араластырмады.

⁴¹ Урғашылардың күшлилери күйге келген уақытта, олар шыбықлардың алдында шағылыссын деп, Яқып шыбықларды олардың көз алдына, наўалардың ишине қоятуғын еди. ⁴² Бирақ әззи урғашылар күйге келген уақытта, ол шыбықларды қоймайтуғын еди. Солай етип, әззи маллардан туўылғанлары Лабанға, күшлилеринен туўылғанлары Яқыпқа тийисли болды. ⁴³ Усы жол менен Яқып хәдден зыят байып кетти. Оның сүриў-сүриў қой-ешкилери, шорылары хәм куллары, түйе хәм ешеклери болды.

Яқыптың Лабаннан қашыуы

31 Яқып Лабанның улларының: «Яқып әкемиздің барлық затларын өзлестирип,

пүткил байлығын әкемизге тийисли болған мал-мүликтен арттырды», – деп айтып жүргенин еситти. ² Және де, Лабанның да өзине бұрынғыдай қарым-қатнаста емес екенін байқады.

³ Сонда Жаратқан Ийе Яқыпқа: «Ата-бабаларыңның жерине, ағайин-туўғанларыңа қайт! Мен сениң менен бирге боламан», – деди.

⁴ Солай етип, Яқып адам жиберип, Раҳила менен Леаны өз сүриўлери жүрген жайлауға шақыртып, ⁵ оларға былай деди:

– Әкеңиздің маған деген қарым-қатнасының бұрынғыдай емес екенлигин көрип турман. Бирақ әкемнің Қудайы мениң менен бирге болды.

⁶ Мениң әкеңизге бар күшим менен хызмет еткенімди өзлериңиз билесиз. ⁷ Деген менен, әкеңиз маған пәнт берип, хызмет хәқымды он рет өзгертти. Соған қарамастан, Қудай оның маған жаманлық етиуине жол қоймады. ⁸ Ол: «Жағал маллар сениң хызмет хәқың болады», – дегенде, барлық сүриў жағал туўатуғын еди. Ал ол: «Ала-шубар маллар сениң хызмет хәқың болады», – дегенде, барлық сүриў ала-шубар туўатуғын еди.

⁹ Солай етип, Қудайдың Өзи әкеңиздің малларын алып қойып, оларды маған берди.

¹⁰ Маллардың шағылысыу мәусимінде, бир күни түс көрдим. Түсимде сүриўдеги урғашы маллар менен шағылысқан еркек маллардың ала-шубар хәм жағал екенін көрдим. ¹¹ Қудайдың периштеси түсимде маған:

– Яқып! – деди.

– Ләббәй! – дедим мен.

¹² Ол:

– Қара, урғашы маллар менен шағылысқан еркек маллардың барлығы ала-шубар хәм жағал. Өйткени Лабанның саған не ислеп атырғанының хәммесин көрдим. ¹³ Мен саған Бейт-Әлде көринген Қудайман. Сен ол жерде естелик тасын орнатқан едің хәм оның үстине зәйтүн майын қуйып, Маған уәде берген едің. Енди бул жерден кетип, өзиңнің туўылған елиңе қайт, – деди.

¹⁴ Сонда Раҳила менен Леа Яқыпқа:

– Енди әкемиздің үйінде бизлер ушын үлес те, мийрас та қалып па еди? ¹⁵ Ол ушын бизлер жат адамлар сыяқлы емеспиз бе? Себеби ол бизлерди сатып ғана қоймастан, бизлерге тийисли ақшаны да жеп қойды. ¹⁶ Сонлықтан әкемизден Қудай алып қойған байлықтардың хәммеси бизлерге хәм балаларымызға тийисли. Енди Қудай саған не айтқан болса, соны исле, – деп жууап берди.

¹⁷ Солай етип, Яқып уллары менен хаялларын түйелерге миндирди. ¹⁸ Ол өзиниң барлық малларын алдына салып, Паддан-Арамда арттырған барлық мал-мүлкін алды да, Кенаан жерине, әкеси Ысаққа барыу ушын жолға шықты.

¹⁹ Лабан қойларының жүнлерин қырқыуға кеткенде, Раҳила әкесиниң бутларының мүсинлерин урлап алды. ²⁰ Оның үстине, Яқып та өзиниң кететуғынын айтпай, арамлы Лабанды

алдап кетти. ²¹ Солай етип, ол өзинің хәмме нәрсесин алып, қашып кетти хәм Евфрат дәрьясынан өтип, таулы Гилад үлкесине қарай жол алды.

Лабанның Яқыпты қууы

²² Үшінши күни Лабан Яқыптың қашып кеткенлиги тууралы хабар тапты. ²³ Ол ағайин-тууғанларын жанына алып, оны қуып кетти. Жети күннен соң, таулы Гилад үлкесінде оны қуып жетти. ²⁴ Бирақ сол күни түнде Қудай арамлы Лабанның түсине енип, оған: «Абайлы бол, Яқыпқа жақсы да, жаман да, хеш нәрсе айтпа!» – деди.

²⁵ Лабан Яқыпты қуып жеткенде, Яқып таулы Гилад үлкесінде шатырын тигип қойған еди. Лабан да өзинің ағайин-тууғанлары менен бирге сол жерге шатыр тикти.

²⁶ Сонда Лабан Яқыпқа былай деди:

– Бул не қылғаның? Мени алдап, қызларымды урыста қолға түскен тутқын сыяқлы алып кетипсең-ғо. ²⁷ Неге мени алдап, жасырын түрде қашып кеттиң? Маған неге айтпадың? Мен сени дәп қақтырып, лира † шерттирип, қосықлар айттырып, ойын-күлки менен шығарып салар едим-ғо. ²⁸ Сен, хәтте, ақлықтарымды хәм қызларымды сүйіп, хошласуыға да мүмкиншилик бермедің. Сен ақмақларша ис туттың! ²⁹ Сизлерге жаманлық ислеуге күшим жетеди. Бирақ өткен түнде әкеңиздің Қудайы маған: «Абайлы бол, Яқыпқа жақсы да, жаман да, хеш нәрсе айтпа», – деди. ³⁰ Түсинемен, әкеңнің үйин қатты сағынғаның ушын кетип қалғансаң. Бирақ неге сен қудайларымның мүсинлерин урлап кеттиң?

³¹ Яқып Лабанға былай деп жууап берди:

– Мен сизди қызларын күш пенен тартып алады деп қорқтым. ³² Бирақ егер қудайларыңыздың мүсинлерин кимнен тапсаңыз, ол тири қалмасын! Ағайин-тууғанларымыздың көз алдында өзиңиз тексерип көриң. Егер меннен сизиң бир нәрсеңиз табылса, алып кетиң!

Яқып Рахиланың бутлардың мүсинлерин урлағанын билмейтуғын еди.

³³ Лабан Яқыптың, Леаның хәм еки шорының шатырларын қарап шықты, бирақ мүсинлерди таба алмады. Ол Леаның шатырынан шығып, Рахиланың шатырына кирди. ³⁴ Рахила бутлардың мүсинлерин алып, түйениң еринің астына қойып, оның үстине отырып алған еди. Лабан шатырды толық тексерип шықса да, мүсинлерди таба алмады.

³⁵ Рахила әкесине: «Мырзам, сиз келгениңизде турып, күтип алмағаным ушын ашыуыңыз келмесин. Өйткени хәзир хаял-қызларға тән жағдайдаман», – деди.

Солай етип, Лабан қанша излесе де, мүсинлерди таба алмады.

³⁶ Яқып ашыуға минип, Лабанға бақырынып сөйлеп былай деди:

– Айыбым не? Бүйтип изимнен қуғандай, мен не гүна иследим? ³⁷ Сиз мениң барлық затларымды тинтип шықтыңыз, бирақ өзиңизге тийисли бир нәрсе таптыңыз ба? Егер тапқан болсаңыз, оны мына жерге, ағайин-тууғанларымыздың алдына қойың. Олар екеуимизге төрелик қылсын. ³⁸ Мен жигирма жыл сизикинде жасадым. Қой-ешкилериңиз хеш қашан иш тасламады. Сизиң сүриуиңизден бир қошқар да жемедим. ³⁹ Жабайы хайуанлар бауызлап таслағанларын сизиң алдыңызға әкелмей, зәлелин өз мойныма алатуғын едим. Ал сиз болсаңыз, малыңыздың күндиз ямаса түнде урланыуына қарамастан, меннен хәр бир малыңыздың қунын талап етер едиңиз. ⁴⁰ Күндиз ыссыдан, түнде сууықтан азап шегетуғын едим. Көзлеримнен уйқы қашатуғын еди. ⁴¹ Мениң сизиң үйиңиздеги жигирма жыллық өмирим усылай өтті. Мен сизге он төрт жыл еки қызыңыз ушын, алты жыл сүриуиңиз ушын хызмет еттім. Ал сиз хызмет хәқымды он рет өзгерттиңиз. ⁴² Егер де әкемнің хәм бабам Ибрайымның Қудайы, яғнайы Ысақ қорққан Қудай мениң менен бирге болмағанда, сиз мени қуры қол қайтарған болар едиңиз. Бирақ Қудай мениң шеккен азабымды хәм ислеген ауыр мийнетимди көрип, кеше түнде мени жақлап, төрелик етті.

⁴³ Лабан Яқыпқа былай деп жууап берди:

– Мына қызлар – мениң қызларым, бул балалар – мениң ақлықтарым. Бул сүриулер – мениң сүриулерим. Сен көрип турған нәрселердің хәммеси – меники. Бирақ енди мен өз қызларыма хәм олардан тууылған ақлықтарыма не ислей аламан? ⁴⁴ Кел, енди арамызда гүуалық болатуғын келисим дүзейик.

⁴⁵ Сонда Яқып бир тасты алып, оны естелик қылып қойды. ⁴⁶ Соң ағайин-тууғанларына: «Тас жыйнап келиңдер», – деди. Олар тасларды жыйнап әкеліп, бир үйиншик иследи хәм сол үйиншиктің жанында отырып ауқат жеди. ⁴⁷ Лабан үйиншикти Егар-Сахадута, Яқып Гал-Эд †† деп атады.

⁴⁸ Лабан: «Бүгин бул үйиншик бизиң арамызда гүуалық болсын», – дегенликтен, ол жер Гал-Эд деп аталды. ⁴⁹ Сондай-ақ үйиншик Миспа ‡ деп те аталған. Себеби Лабан: «Бизлер бир-биримизден узақласып кеткенимизден кейин, Жаратқан Ийе бизлерди гүзетип турсын. ⁵⁰ Егер сен қызларыма жаман қатнаста болсаң ямаса олардың үстине хаял алсаң, буған гүуа болатуғын адам болмаса да, билип қой, Қудайдың Өзи гүуа болады», – деди.

⁵¹ Лабан Яқыпқа және былай деди:

«Минекей, мынау үйиншик хәм екеуимиздің арамызда мен орнатқан естелик. ⁵² Булар мениң

†† Егар-Сахадута... Гал-Эд – биринши аты арамейше, екинши аты еврейше болып, екеуі де «гүуалық үйиншиги» дегенди билдиреди. ‡ Миспа – «гүзетіу орны» дегенди билдиреди.

† Лира – 4:21 түсіндірмеге қараң.

саған жаманлық ислеу үшін усы үйиншиктен ары өтпейтуғыныма хэм сениң де маған жаманлық ислеу үшін бул үйиншик хэм естеликтен бери өтпейтуғыныңа гүялық болсын. ⁵³ Ибрайым хэм Нахордың Қудайы, олардың ата-бабаларының Қудайы бизлерге төрелик етсин».

Сонда Яқып әкеси Ысақ қорққан Қудайдың аты менен ант ишти. ⁵⁴ Соңынан ол сол тауда құрбанлық шалып, ағайин-тууғанларын аұқатқа шақырды. Олар аұқатланып болып, тауда түнеп қалды.

⁵⁵ Ертеңине Лабан таң азанда турып, ақлықтарын хэм қызларын сүйип, оларға пәтиясын берди. Соңынан ол үйине қайтып кетти.

Яқыптың Эсау менен ушырасуға таярланыуы

32 Яқып жолын дауам етип баратырғанда, оған Қудайдың периштелери дус келди. ² Яқып оларды көргенде: «Бул Қудай ләшкерлериниң ордасы екен-ғо!» – деп, ол жерди Маханайым [†] деп атады.

³ Яқып Эдом жеринде, яғный Сеир үлкесинде жасайтуғын әжағасы Эсауға өзинен алдын хабаршылар жиберди. ⁴ Яқып оларға буйырып: «Мырзам Эсауға кулы Яқыптың усы уақытқа шекем Лабандикинде болып, сол жерде жасағанын, ⁵ қара маллар, ешеклер, қой-ешкилер, кул хэм шорыларға ийе болғанын, енди ол мырзасының кеулин табыу үшін, бул хабарды жоллап атырғанын айтыңлар», – деди.

⁶ Хабаршылар қайтып келип, Яқыпқа: «Бизлер әжағаңыз Эсауға бардық. Ол төрт жүз адам менен бирге сизди қарсы алыуға киятыр», – деди.

⁷ Сонда Яқып қатты қорқып, албырап қалды. Ол адамларын, қой-ешкилерин, қара малларын хэм түйелерин еки топарға бөлди. ⁸ Яқып: «Егер Эсау келип, бир топарды қырып тасласа, екинши топар қутылып қалыуы мүмкин», – деп ойлады.

⁹ Соңынан Яқып былай деп дуға етти: «Атам Ибрайымның хэм әкем Ысақтың Қудай Ийеси! Сен маған: „Өз елиңе хэм тууған-тууысқанларыңа қайт, Мен саған жақсылық қыламан“, – деген едиң.

¹⁰ Мендей қулыңа көрсеткен барлық жақсылығыңа хэм садықлығыңа ылайықлы емеспен. Мен Иордан дәрьясын кесип өткенімде, таяғымнан басқа хеш нәрсем жоқ еди. Енди болса, еки топар болып қайттым. ¹¹ Жалбарынаман, мени әжағам Эсаудан қорға! Өйткени мен оның келип, мени хэм мениң балаларымды аналары менен бирге өлтириуинен қорқаман. ¹² Сен маған: „Саған жақсылық қыламан, урпағыңды теңиздин қумындай сансыз етип көбейтемен“, – деген едиң».

¹³ Яқып түнди сол жерде өткизди.

Ол өзінде бар затлардан ағасы Эсауға сауға етиу үшін ажыратты. ¹⁴ Олар: еки жүз бас ешки, жигирма бас теке, еки жүз бас қой, жигирма бас қошқар, ¹⁵ отыз бас боталы түйе, қырық бас сыйыр,

[†] Маханайым – «қос орда» дегенди билдиреди.

он бас буға, жигирма урғашы хэм он еркек ешек еди. ¹⁶ Яқып оларды падаларға бөлип, қулларына тапсырды хэм оларға: «Мениң алдымда жүриңлер, хәр паданың арасында аралық болсын», – деди.

¹⁷ Ол биринши болып жүретуғын қулға былай деп буйрық берди: «Әжағам Эсау сени ушыратып, сеннен: „Кимниң қулысаң? Қаяққа баратырсаң? Алдыңдағы мына пада кимдики?“ – деп сора, ¹⁸ оған: „Булар қулыңыз Яқыптики. Олар мырзам Эсауға жиберилген сауға. Мине, оның өзи де бизиң изимизден киятыр“, – деп айт».

¹⁹ Яқып екинши, үшінши болып киятырған қулларға хэм падаларды айдап киятырғанлардың хәммесине де буйырып: «Эсау менен ушырасқаныңызда, сизлер де солай айтыңлар. ²⁰ „Қулыңыз Яқып изимизде киятыр“, – деңдер», – деди. Себеби Яқып: «Өзимнен бұрын жиберген сауғаларым менен оның жүрегин жибиткенімнен соң ғана, оның көзине көринеийин, мүмкин, сонда ол мени қабыл етер», – деп ойлады. ²¹ Солай етип, Яқыптың сауғалары өзинен алдын жиберилди, ал өзи қоныслаған жеринде түнеп қалды.

Яқыптың Қудай менен гүресийи

²² Сол күни түнде Яқып орнынан турып, еки хаялын, еки шорысын хэм он бир улын жанына алып, Яббоқ дәрьясының өткелинен өтти.

²³ Оларды дәрьядан өткизгеннен соң, өзиниң барлық затларын да өткизди. ²⁴ Кейин Яқып жалғыз өзи қалды. Сонда бир адам оның менен таң атқанша гүрести. ²⁵ Ол Яқыпты жеңе алмайтуғынын билгенде, Яқыптың жамбасына урып жиберди хэм оның жамбас сүйеги шығып кетти.

²⁶ Сонда Ол адам:

– Мени жибер, таң атып киятыр, – деди.

Бирақ Яқып Оған:

– Маған пәтияңды бермегениңше, Сени жибермеймен! – деди.

²⁷ Ол адам Яқыптан:

– Атың ким? – деп сорады.

Ол:

– Яқып, – деп жууап берди.

²⁸ Сонда Ол адам:

– Буннан былай, сен Яқып емес, ал Израил ^{††} деп аталасаң. Өйткени сен Қудай хэм адамлар менен гүресип, жеңип шықтың, – деди. ²⁹ Яқып Оған:

– Өтиниш, атыңызды айтыңыз? – деди.

Бирақ Ол адам:

– Не ушын Мениң атымды сорап атырсаң? – деди.

Соңынан Ол сол жерде Яқыпқа пәтиясын берди.

³⁰ Яқып: «Мен Қудайды жүзбе-жүз көрдим, бирақ тири қалдым», – деп сол жерди Пену-Эл [‡] деп атады.

³¹ Ол Пену-Элден кетип баратырғанда, күн шықты. Жамбасы ауырғанлықтан, ол ақсаңлап жүрди.

³² Яқыптың жамбас сүйегиндеги сиңири зақым

^{††} Израил – «Қудай гүреседи» ямаса «Қудай менен гүреседи» дегенди билдиреди. [‡] Пену-Эл – «Қудайдың жүзи» дегенди билдиреди.

көргенликтен, израиллылар усы күнге дейін жамбас сүйектің сиңирин жемейди.

Яқыптың Эсау менен ушырасыуы

33 Яқып қарап, Эсаудың төрт жүз адам менен киятырғанын көрді. Сонда Яқып балаларды Леаға, Рахилаға хәм еки шорысына бөлип тапсырды. ² Ол еки шорысы менен олардың балаларын алдына, Леаны хәм оның балаларын ортаға, Рахила менен Юсупти ең соңына қойды. ³ Яқыптың өзи хәммесиниң алдына шығып, әжағасының жанына жеткенше, жерге дейін ийилип, жети рет тәжим етті.

⁴ Бирақ Эсау Яқыпты қарсы алыу үшін жууырып барды да, оны мойнынан қушақлап сүйди хәм олар екеуі де жылап жиберди. ⁵ Соңынан Эсау қарап, хаяллар менен балаларды көрди хәм Яқыптан:

– Жаныңдағы бул адамлар кимлер? – деп сорады.

Яқып оған:

– Булар Қудайдың сизиң қулыңызға сыйлаған балалары, – деп жууап берди.

⁶ Сонда шорылар хәм олардың балалары жақынлап келип, тәжим етті. ⁷ Кейін Леа хәм оның балалары, ең ақырында Юсуп хәм Рахила келип, оған тәжим етті. ⁸ Эсау Яқыптан:

– Жолда мен ушыратқан адамлар менен падаларды не мәнисте жибердің? – деп сорады.

Яқып оған:

– Мырзамның кеулин табыу үшін жибердим, – деп жууап берди.

⁹ Бирақ Эсау Яқыпқа:

– Иним, мениң дүнья-малым көп, өзиңдики өзиңе буйырсын, – деди.

¹⁰ Яқып:

– Яқ, егер маған кеулиңиз толған болса, саўғамды қабыл етиң. Сизиң жүзиңизди көрип, Қудайдың жүзин көргендей болдым. Өйткени сиз мени жыллы жүзлилик пенен қарсы алдыңыз. ¹¹ Өтиниш, сизге жиберген саўғаларымды қабыл етиң. Себеби Қудай маған жақсылық ислегенликтен, менде хәмме нәрсе бар, – деди.

Яқып жалынып қоймағанлықтан, Эсау саўғаларды қабыл етті.

¹² Соңынан Эсау:

– Жүриңлер кетейик. Мен сениң алдыңда жүремен, – деди.

¹³ Бирақ Яқып оған:

– Мырзам, өзиңиз билесиз, балаларым жас, қой хәм сыйырларым да төллеген. Егер малларды бир күн қатты айдасақ, хәммеси өлип қалады.

¹⁴ Мырзам, қулыңыздан алдын кете бериң. Мен малларымның хәм балаларымның жүрисине қарап, әсте-ақырын бара беремен. Солай етип, Сеирде мырзама жетип аламан, – деди.

¹⁵ Эсау оған:

– Жанымдағы адамлардың бир нешесин саған қалдырып кетейин, – деди.

Бирақ Яқып:

– Буның хәжети жоқ. Мырзамның маған кеули толғанының өзи жеткиликли, – деди.

¹⁶ Солай етип, Эсау сол күни Сеирге қайтып кетти. ¹⁷ Ал Яқып Суккотқа кетип, сол жерде өзи ушын үй, маллары ушын қоралар құрды. Сонлықтан сол жер Суккот [†] деп аталды.

¹⁸ Соңынан Яқып Паддан-Арамнан Кенаан жериниң Шехем қаласына аман-есен қайтып келип, қаланың сыртына шатырларын тикти. ¹⁹ Ол шатырларын тиккен усы жерди Шехемниң әкеси Хамордың улларынан жүз теңгеге сатып алды.

²⁰ Яқып ол жерде құрбанлық орын құрып, оны Эл-Элохе Израил ^{††} деп атады.

Динаның намысының бузылыуы

34 Бир күни Яқыптың Леадан тууылған қызы Дина сол жердің қызларын көриу үшін шықты. ² Ол жердің бийи хиу халқынан болған Хамордың улы Шехем Динаны көргенде, оны услап алып, оған зорлық иследи. ³ Жигиттиң Яқыптың қызы Динаға кеули кетип, оны сүйип қалды хәм оған жыллы сөйледі. ⁴ Шехем әкеси Хаморға: «Бул қызды маған хаяллыққа алып бер», – деди.

⁵ Яқып қызы Динаның намысы аяқ асты етилгенин еситкенде, уллары жайлауда мал бағып жүрген еди. Сонлықтан Яқып олар қайтып келгенше үндемеді.

⁶ Сол ўақытта Шехемниң әкеси Хамор Яқып пенен сөйлесіу үшін, оның алдына барды. ⁷ Ал Яқыптың уллары болған ўақыяны есите сала, жайлаудан қайтып келди. Олар ашыўланып, ғазепке минди. Өйткени Шехем Яқыптың қызын зорлап, Израилдың абырайын төккен хәм ислеўге болмайтуғын исти ислеген еди.

⁸ Сонда Хамор оларға былай деди:

– Улым Шехемниң кеули қызыңызда, қызыңызды оған хаяллыққа бериң. ⁹ Бир-биримиз бенен куда-тамыр болайық. Қыз алысып, қыз берисейик.

¹⁰ Бизлер менен бирге жасай бериңлер. Елимиздің қәлеген жеринде емин-еркин жасап, саўда-сатық қылыңлар хәм мүлик ийелеңлер.

¹¹ Кейін Шехем де қыздың әкеси менен әжағаларына:

– Кеулиңиз толыуы үшін, сизлерге қәлегениңизди беремен. ¹² Меннен қанша қалың мал хәм саўға талап қылсаңлар да, хәммесин беремен. Тек қызыңызды маған хаяллыққа берсеңиз болғаны, – деди.

¹³ Яқыптың уллары қарындасы Динаның намысын аяқ асты еткени ушын Шехемге хәм оның әкеси Хаморға хийле менен жууап берип, ¹⁴ оларға былай деди:

– Яқ, бизлер бундай қыла алмаймыз.

Қарындасымызды сүннет етилмеген адамға бере алмаймыз, өйткени бул бизлер ушын шерменделик болады. ¹⁵ Тек мына шәртимизди қабыл етсеңиз

[†] Суккот – «қоралар» дегенди билдиреди. ^{††} Эл-Элохе Израил – «Қудай – Израилдың Қудайы» дегенди билдиреди.

ғана ыразы боламыз: сизлердің хәр бир ер адамыңыз бизлер сыяқлы сүннет етилсе, ¹⁶ бир-биримізге қыз берип, қыз алысамыз. Сизлер менен бирге жасап, бир халық боламыз. ¹⁷ Егер сүннет болыуға келисим бермесеніз, қызымызды алып қайтамыз.

¹⁸ Бул сөзлер Хамор менен оның улы Шехемге мақул түсти. ¹⁹ Әкесинің үйінде хәммеден көп хұрметке ийе болған жас жигит Шехем бул талапты орынлауды тезлестирди. Себеби ол Яқыптың қызына ашық еди. ²⁰ Солай етип, Хамор хәм оның улы Шехем қала халқы менен сөйлесіу ушын қала дәруазасына барды хәм оларға былай деди:

²¹ – Бул адамлар бизлерге дослық қарым-қатнаста. Олар жеримізде жасап, сауда-сатық қылсын. Жер кең, оларға да жетеди. Олар менен қыз алысып, қыз берисейи. ²² Олар тек мына шәрт пенен ғана бизлер менен бирге жасап, бир халық болыуға ыразы болады: бизлердің хәр бир ер адамымыз олар сыяқлы сүннет етилиуи керек екен. ²³ Егер солай ислесек, олардың сүриулері, мал-мүликлері хәм барлық маллары бизлердики болмай ма? Келиңдер, оларға келисим берейик, олар бизлер менен бирге жасап қалсын. ²⁴ Қала турғынларының хәммеси Хамордың хәм оның улы Шехемнің сөзлерін қабыл етті хәм қаладағы барлық ер адамлар сүннет етилди.

²⁵ Үшінші күні, олар ауырып жатырғанда, Яқыптың еки улы – Динаның әжағалары Шимон хәм Лебий қылышларын асынып алып, қалаға иркинишсиз кирди де, барлық ер адамларды қылыштан өткерди. ²⁶ Олар Хаморды хәм улы Шехемди де қылыштан өткизип, Динаны Шехемнің үйинен алып кетти. ²⁷ Қарындасының намысын аяқ асты қылғаны ушын, Яқыптың уллары өлгенлерди тонап, қаланы талан-тараж етті. ²⁸ Олардың ири-майда малларын хәм ешеклерін, қаладағы да, жайлаудағы да барлық нәрселерін алып кетти. ²⁹ Және де, олардың балаларын хәм хаялларын тутқын қылып, пүткіл байлығын хәм үйлеріндегі барлық заттарын олжа етті.

³⁰ Яқып Шимон хәм Лебийге:

– Сизлер усы жердің турғынлары болған кенаан хәм периз халықтарын маған душпан қылып қойып, басыма бәле арттырдыңыз. Мениң адамларым аз. Егер олар биригип, маған қарсы шықса, мени хожалығым менен бирликте жоқ қылады, – деди.

³¹ Бирақ олар:

– Қарындасымызға бузық хаялға қатнас жасағандай қатнас жасауға жол қойыуға бола ма? – деди.

Бейт-Элде Қудайдың Яқыпты жарылқауы

35 Қудай Яқыпқа: «Қәнекей, енди Бейт-Элге бар да, сол жерге орналас. Әжағаң Эсаудан қашып баратырғаныңда саған көринген Қудайға арнап, сол жерде қурбанлық орын қур», – деди.

² Сонда Яқып хожалығына хәм жанындағылардың хәммесине былай деди: «Өзлериңиздегі жат қудайлардың мүсинлерін ылақтырып таслаңдар. Өзлериңизди пәклеп, кийимлериңизди алмастырыңдар. ³ Жүриңдер, бул жерден кетип, Бейт-Элге барайық. Қыйын күнлерімде маған жууап берген хәм жүрген жолларымда мениң менен бирге болған Қудайға арнап, мен сол жерде қурбанлық орын қурайын». ⁴ Сонда олар өзлеріндегі жат қудайлардың мүсинлерін хәм кулақтарындағы сырғаларын Яқыпқа берди. Яқып оларды Шехемге жақын жердегі бир теребинфтиң түбине көмип таслады. ⁵ Соңынан олар жолға түсти. Қудай этираптағы қалалардың турғынларына қорқыныш жибергенликтен, хеш ким олардың изине түспеди.

⁶ Солай етип, Яқып жанындағы барлық адамлар менен бирге Кенаан жеріндегі Лузға, яғный Бейт-Элге жетип келди. ⁷ Яқып ол жерде қурбанлық орын қурып, сол жерди Эл-Бейт-Эл † деп атады. Өйткени Яқып әжағасынан қашып баратырғанда, Қудай сол жерде өзине көринген еди. ⁸ Сол арада Ребекканы емизип баққан Дебора деген хаял қайтыс болды. Ол Бейт-Элдің кубласындағы бир емен ағашының түбине жерленип, сол емен ағашы «Жоқлау Емени» деп аталды.

⁹ Яқып Паддан-Арамнан қайтып келгеннен кейин, Қудай оған және көринип, оны былай деп жарылқады: ¹⁰ «Сениң атың – Яқып. Бирақ буннан былай, сениң атың Яқып емес, ал Израил болады», – деп, оны Израил деп атады. ¹¹ Қудай оған және: «Мен – Құдирети күшли Қудайман. Өсип-өнип, көбей. Сеннен бир халық, хәтте, көплеген халықтар пайда болып, сениң урпағыңнан патшалар келип шығады. ¹² Мен Ибрайымға хәм Ысаққа берген бул жерди саған хәм сеннен кейинги урпақтарыңа беремен», – деди. ¹³ Соңынан Қудай Яқып пенен сөйлескен жерден жоқары көтерилип кетти.

¹⁴ Яқып Қудай өзи менен сөйлескен жерде тастан естелик орнатып, оның үстине шарап хәм зәйтүн майын қуйды. ¹⁵ Ол Қудай өзи менен сөйлескен жерди Бейт-Эл деп атады.

Рахиланың өлими

¹⁶ Олар Бейт-Элден шығып, Эфратаға жетіуе аз қалғанда, Рахиланың толғағы тutyп, ол қыйыншылық пенен босанды. ¹⁷ Ол азап шегип тууып атырғанда, киндик шешеси оған: «Қорқпа, сен және бир ул туудың», – деди. ¹⁸ Рахила өлип баратырып, соңғы демин шығарарда, улын Беноний †† деп атады. Бирақ әкеси оның атын Бенямин ‡ деп қойды.

¹⁹ Солай етип, Рахила қайтыс болып, Эфратаға, яғный Бейтлехемге баратуғын жол бойына жерленди. ²⁰ Яқып оның қәбири үстине құлпы тас

† Эл-Бейт-Эл – «Бейт-Элдің Қудайы» дегенди билдиреди.
†† Беноний – «қайғы улы» дегенди билдиреди. ‡ Бенямин – «оң қолымның улы» ямаса «бахыт улы» дегенди билдиреди.

орнатты. Рахиланың қәбириниң құлпы тасы бүгинги күнге шекем бар.

²¹ Соннан кейин, Израил және көшип, Эдер минарасының арғы жағына шатырын тикти.

²² Израил сол елде жасап атырғанда, улы Рубен әкесиниң тоқалы болған Билха менен жатты. Әкеси бул тууралы еситти.

Яқыптың уллары

Яқыптың он еки улы бар еди. ²³ Оның Леадан тууылған уллары: туңғышы Рубен, кейин Шимон, Лебий, Яхуда, Иссахар хәм Зебулон. ²⁴ Оның Рахиладан тууылған уллары: Юсуп хәм Бенямин. ²⁵ Рахиланың шорысы Билхадан тууылған уллары: Дан хәм Нафталий. ²⁶ Леаның шорысы Зилпадан тууылған уллары: Гад хәм Ашер. Булар Яқыптың Паддан-Арамда тууылған уллары.

Ысақтың өлими

²⁷ Яқып әкеси Ысақтың үйине, Мамреге келди. Мамре Кирят-Арбаның, яғный Хебронның жанында болып, ол жерде Ибрайым хәм Ысақ келгинди болып жасаған еди. ²⁸ Ысақ бир жүз сексен жыл жасады. ²⁹ Ол мазмунлы өмир сүрип, қартайып, деми тауысылып, қайтыс болды хәм өз ата-бабаларына қосылды. Уллары Эсау менен Яқып оны жерледі.

Эсаудың урпақлары

36 Эсаудың, яғный Эдомның шежиреси мынадай: ² Эсау мына кенаанлы қызларға үйленди: бириншиси хетт халқынан болған Элонның қызы Ада, екіншиси хиу халқынан болған Сибонның ақлығы, Ананың қызы Оҳолибама. ³ Және де, ол Исмайылдың қызы, Небайоттың қарындасы Басематқа да үйленди. ⁴ Ада Эсауға Элифазды, Басемат Реуелди, ⁵ Оҳолибама Еушты, Яламды хәм Қорахты тууып берди. Булар – Эсаудың Кенаанда тууылған уллары еди.

⁶ Кейин Эсау хаялларын, улларын, қызларын, үйіндеги барлық адамларын, хәмме малларын хәм Кенаанда арттырған пүткил мал-мүлкин алып, иниси Яқыптан бөлекленди де, басқа бир елге көшип кетти. ⁷ Олардың мал-мүлки соншелли көп болғанлықтан, олар еңди бирге жасай алмады. Өзлери келгинди болып жасаған бул жерлер олардың малларына тарлық етип қалған еди. ⁸ Солай етип, Эсау, яғный Эдом таулы Сеир үлкесине орналасты.

⁹ Таулы Сеир үлкесінде жасаушы эдомлылардың түп атасы болған Эсаудың шежиреси мынадай:

¹⁰ Эсаудың улларының атлары: оның хаялы Ададан Элифаз, ал хаялы Басематтан Реуел тууылды.

¹¹ Элифаздың уллары: Теман, Омар, Сефо, Гатам хәм Кеназ. ¹² Эсаудың улы Элифаздың тоқалы

Тимна күйеуине Амалекти тууып берди. Булар – Эсаудың хаялы Аданың ақлықлары.

¹³ Реуелдиң уллары: Нахат, Зерах, Шамма хәм Мизза. Булар – Эсаудың хаялы Басематтың ақлықлары.

¹⁴ Сибонның ақлығы хәм Ананың қызы болған Оҳолибаманың күйеуи Эсауға тууып берген уллары: Еуш, Ялам хәм Қорах.

¹⁵ Эсаудың урпақларынан келип шыққан урыу бийлери мыналар:

Эсаудың туңғышы Элифаздың уллары: Теман бий, Омар бий, Сефо бий, Кеназ бий, ¹⁶ Қорах бий, Гатам бий хәм Амалек бий. Булар Эдом жерінде Элифаздың урпағынан шыққан бийлер болып, Аданың ақлықлары еди.

¹⁷ Эсаудың улы Реуелдиң уллары: Нахат, Зерах, Шамма хәм Мизза. Булар Эдом жерінде Реуелдиң урпағынан шыққан бийлер болып, Эсаудың хаялы Басематтың ақлықлары еди.

¹⁸ Эсаудың хаялы Оҳолибаманың уллары: Еуш, Ялам хәм Қорах. Булар – Ананың қызы, Эсаудың хаялы Оҳолибамадан тараған бийлер еди.

¹⁹ Булардың хәммеси Эсаудың, яғный Эдомның уллары хәм урыу бийлери.

Сеирдиң урпақлары

²⁰ Эдом жерінде жасаған хор халқынан болған Сеирдиң уллары мыналар: Лотан, Шобал, Сибон, Ана, ²¹ Дишон, Эсер хәм Дишан. Булар – Сеирдиң уллары болып, Эдом жерінде хор халқының урыу бийлери еди.

²² Лотанның уллары: Хорий хәм Хемам. Тимна Лотанның қарындасы еди.

²³ Шобалдың уллары: Алұан, Манахат, Эбал, Шефо хәм Онам.

²⁴ Сибонның уллары: Айя хәм Ана. Әкеси Сибонның ешеклерин бағып жүрип, шөлде ыссы булақ тапқан усы Ана еди. ²⁵ Ананың балалары: Дишон хәм қызы Оҳолибама.

²⁶ Дишонның уллары: Хемдан, Эшбан, Итран хәм Керан.

²⁷ Эсердиң уллары: Билхан, Заауан хәм Ақан.

²⁸ Дишанның уллары: Ус хәм Аран.

²⁹ Хор халқының урыу бийлери мыналар: Лотан, Шобал, Сибон, Ана, ³⁰ Дишон, Эсер хәм Дишан. Булар – Сеир жеріндеги хор халқының урыу бийлери еди.

Эдом патшалары

³¹ Израилда патша болмастан бұрын, Эдом елинде төмендеги патшалар хұкимдарлық етті:

³² Беор улы Бела Эдом патшасы болды. Оның қаласының аты Динхаба еди. ³³ Бела қайтыс болғаннан кейин, оның орнына Босра қаласынан болған Зерахтың улы Иобаб патша болды. ³⁴ Иобаб қайтыс болғаннан соң, теманлылардың жеринен Хушам патша болды. ³⁵ Хушам қайтыс болғаннан

соң, Моаб елинде мидянлыларды қыйратқан, Бедадтың улы Ғадад патша болды. Оның қаласының аты Аўит еди.

³⁶ Ғадад қайтыс болғаннан соң, оның орнына Масреқадан болған Самла патша болды.

³⁷ Самла қайтыс болғаннан соң, оның орнына дәрья бойындағы Рехоботтан болған Шаул патша болды. ³⁸ Шаул қайтыс болғаннан соң, оның орнына Ахбордың улы Баал-Ханан патша болды.

³⁹ Ахбордың улы Баал-Ханан қайтыс болғаннан соң, оның орнына Ғадар патша болды. Ол Пау қаласынан болып, оның хаялы Матредтиң қызы, Межахабтың ақлығы Меҳетабел еди.

⁴⁰ Тийрелерине хәм жерлерине қарай Эсаўдың урпағынан келип шыққан бийлердің атлары мынадай: Тимна, Алўа, Етет, ⁴¹ Оҳолибама, Эла, Пинон, ⁴² Кеназ, Теман, Мибсар, ⁴³ Магдиел хәм Ирам. Булар – өзлери ийелик еткен үлкеде жасаған жерлерине өзлериниң атларын берген Эдом бийлери еди. Эдомлылардың түп бабасы – Эсаў еди.

Юсуптиң түслери

37 Яқып әкеси келгинди болып жасаған Кенаан жеринде жасай берди. ² Яқыптың урпақларының тарийхы төмендегеше: Юсуп он жети жасар ўақтында әжағаларына, яғный әкесиниң хаяллары Билха менен Зилпаның улларына қой-ешкилерди бағысатуғын еди. Ол әкесине әжағаларының жаман ислери хәкқында жеткизип туратуғын еди. ³ Израил Юсупти басқа барлық улларынан гөре көбирек жақсы көрди, өйткени ол Израилдың қартайған шағында көрген улы еди. Әкеси Юсупке нағыслы шапан тиккизип берди. ⁴ Юсуптиң әжағалары әкесиниң оны өзлеринен гөре көбирек жақсы көретуғынын билгенде, оны жек көрип қалды хәм енди оның менен жыллы сөйлесе алмайтуғын болды.

⁵ Бир күни Юсуп түс көрди. Ол өз түсин әжағаларына айтып бергенде, олар Юсупти бурынғыдан да бетер жек көрип қалды. ⁶ Юсуп әжағаларына:

– Мен көрген түсимди айтып берейин, тыңлаңлар! ⁷ Түсимде бизлер атызда дәстелерди баўлап атырған екенбиз. Бирден мениң баўлаған баўым жерден көтерилип, тик турды. Ал сизлердиң баўларыңыз мениң баўымды дөгереклеп, оған тәжим етти, – деди.

⁸ Юсуптиң әжағалары оған:

– Сен еле бизлердиң үстимизден патша болып, бизлерди басқармақшымысаң? – деди.

Көрген түсин айтқаны себепли әжағалары оны бурынғыдан да бетер жек көрип қалды.

⁹ Кейин Юсуп тағы бир түс көрди хәм оны да әжағаларына айтып берип былай деди:

– Тыңлаңлар, мен және бир түс көрдим. Түсимде қуяш, ай хәм он бир жұлдыз маған тәжим етип атырған екен.

¹⁰ Юсуп бул түсин әкесине де айтып бергенде, әкеси оған кейип:

– Сен қандай түс көрдің өзи? Сонда не мен, анаң хәм әжағаларың алдыңа келип, жерге дейин ийилип, тәжим етемиз бе? – деди.

¹¹ Әжағалары Юсупке қызғаныш пенен қараўды даўам етти, бирақ әкеси оның сөзлерин есинде сақлап қалды.

Юсуптиң қуллыққа сатылыўы

¹² Бир күни Юсуптиң әжағалары әкесиниң қой-ешкилерин бағыў ушын Шехемге кетти. ¹³ Израил Юсупке:

– Әжағаларыңның Шехемде қой-ешкилерди бағып атырғанын билесең. Бар, мен сени оларға жиберейин, – деди.

– Яқшы, – деди Юсуп.

¹⁴ Әкеси оған:

– Барып, әжағаларыңның хәм сүрийдиң жағдайын билип қайт, – деп оны Хеброн ойпатлығынан Шехемге жиберди.

Юсуп Шехемге жетип барып, ¹⁵ далада адасып жүргенде, бир адам оны көрип:

– Не излеп жүрсең? – деп сорады.

¹⁶ Юсуп оған:

– Мен әжағаларымды излеп жүрмен. Олардың қой-ешкилерди қай жерде бағып жүргенин билмейсиз бе? – деди.

¹⁷ Ол адам Юсупке:

– Олар бул жерден кетип қалды. «Дотанға барамыз», дегенин еситип қалдым, – деди.

Солай етип, Юсуп әжағаларының изинен кетип, оларды Дотаннан тапты.

¹⁸ Әжағалары Юсупти узақтан көрди хәм ол еле қасларына жетип келместен бурын, оны өлтирийге тил бириктире баслады. ¹⁹ Олар бир-бирине:

– Әне, түс көргиш киятыр! ²⁰ Келиңлер, оны өлтирип, бир суў сақланатуғын шуқырға таслайық. Соңынан оны жыртқыш хайўан жеп кетипти, деп айтамыз. Сонда оның көрген түслериниң не болатуғынын көремиз! – деди.

²¹ Рубен буны еситкенде, Юсупти олардың қолынан қутқармақшы болып, оларға:

– Оны өлтirmeйик. ²² Қан төкпейик, оны усы шөлдеги бир суў сақланатуғын шуқырға таслайық, бирақ өзине тиймейик, – деди.

Оның нийети Юсупти қутқарып, әкесине қайтарыў еди. ²³ Юсуп әжағаларының жанына келгенде, олар оның үстиндеги нағыслы шапанды шешип алып, ²⁴ өзін бир суўсыз, бос шуқырға таслап жиберди.

²⁵ Әжағалары аўқатланыў ушын жайғасып отырғанда, Гилад тәрeптен киятырған

исмайыллылардың кәрўанын көрди. Олар түйелерине хәр түрли хош ийисли шайырларды жүклеп, Мысырға кетип баратыр еди. ²⁶ Яхуда ағаннилерине:

– Инимизди өлтирип, оның қанын жасырғанымыздан не пайда? ²⁷ Жақсысы, оны исмайыллыларға сатайық, сонда қолымыз оның қанына былғанбайды. Себеби ол бизлер менен қаны бир туысқанымыз-ға, – деди.

Туысқанлар буған ыразы болды. ²⁸ Мидянлы саудагерлер, яғный исмайыллылар сол жерден өтип баратырғанда, әжағалары Юсупти шуқырдан шығарып алды да, оны сол саудагерлерге жигирма шекел гүмиске сатып жиберди. Олар Юсупти Мысырға алып кетти.

²⁹ Рубен шуқырға қайтып келгенде, Юсуптиң шуқырдың ишинде жоқ екенін көріп, қайғыдан кийимлерін жыртты. ³⁰ Ол инилериниң жанына қайтып барып, оларға:

– Бала ол жерде жоқ, енди мен не қыламан, – деди.

³¹ Сонда олар бир текени сойып, Юсуптиң нағыслы шапанын алып, оны текениң қанына былғады. ³² Соңынан шапанды әкесине жиберип:

– Бизлер мынаны тауып алдық. Қара, бул улыңның шапаны емес пе? – деп соратты.

³³ Яқып шапанды танып:

– Аўа, бул – улымның шапаны! Оны жыртқыш хайўан жеп кетип, Юсуп тилким-тилким болған екен-ға, – деди. ³⁴ Яқып қайғыдан кийимін жырттып, аза кийимін кийип алды хәм улы ушын узақ ўақыт аза тутты.

³⁵ Барлық ул-қызлары оған тәселле берсе де, ол жубанғысы келмей: «Мен улымның жанына, өлилер мөканына усы қайғым менен кетемен», – деп улын жоқлаўды даўам етти.

³⁶ Сол арада мидянлылар Юсупти Мысырда фараонның сарай хызметшиси Потифарға сатып жиберди. Ол сақшылардың басшысы еди.

Тамара хәм Яхуда

38 Сол ўақытлары Яхуда туысқанларынан бөлинип, адулламлы Хира деген адамның қасына барып орналасты. ² Яхуда сол жерде Шуа деген кенаанлы бир адамның қызын ушыратып, оған үйленди. ³ Хаял хәмиледар болып, ул туўды. Яхуда оған Эр деп ат қойды. ⁴ Хаялы және хәмиледар болып, ул туўды хәм оған Онан деп ат қойды. ⁵ Ол тағы бир ул туўып, оның атын Шела деп қойды. Ол туўылғанда, Яхуда Кезибте еди.

⁶ Яхуда туңғышы Эрди бир қызға үйлендирди. Қыздың аты Тамара еди. ⁷ Яхуданың туңғышы Эр Жаратқан Ийениң нәзеринде нахақ адам болғанлықтан, Жаратқан Ийе оның жанын алды.

⁸ Сонда Яхуда Онанға: «Қәйинлик ўазыйпаңды орынлап, жеңгеңе үйлен хәм әжағаңның урпағын даўам еттир», – деди. ⁹ Бирақ Онан Тамарадан туўылған балалардың өзиники болмайтуғынын билетуғын еди. Сонлықтан ол әжағасының хаялы менен жатқанда, әжағасынан урпақ қалмасын деп, урығын жерге төгип жиберетуғын еди. ¹⁰ Оның бул иси Жаратқан Ийениң нәзеринде нахақлық

болғанлықтан, Жаратқан Ийе оның да жанын алды.

¹¹ Сонда Яхуда келини Тамараға: «Әкеңниң үйине қайтып, улым Шела ержеткенше, сол жерде жесир болып жасай тур», – деди.

Себеби Яхуда: «Шела да әжағалары сыяқлы өлип қалар», – деп ойлайтуғын еди. Солай етип, Тамара әкесиниң үйине қайтты.

¹² Арадан көп ўақыт өткеннен соң, Шуаның қызы, яғный Яхуданың хаялы қайтыс болды. Азалаў мүддети тамам болғаннан соң, Яхуда досты адулламлы Хира менен бирге Тимнаға, өзиниң қойларын қырқып атырған адамларға кетти.

¹³ Тамараға: «Қәйин атаң қойларын қырықтырыў ушын Тимнаға кетип баратыр», – деген хабар жетти. ¹⁴ Шела ержетсе де, Яхуда Тамараны Шелаға хаяллыққа алып бермеген еди. Сонлықтан Тамара үстиндеги жесирлик кийимлерін шешип, жүзин жаўлық пенен жаўды да, Тимнаға баратуғын жол бойындағы Энайым дәрўазасының алдына барып отырды.

¹⁵ Яхуда Тамараны көргенде, оны бузық хаял деп ойлады. Өйткени оның жүзи жабық еди. ¹⁶ Яхуда жолдан хаял тәрепке бурылып келди де, оның өзиниң келини екенін билмей, оған:

– Сениң менен жатайын, – деди.

Хаял оған:

– Мениң менен жатсаңыз, маған не бересиз, – деп сорады.

¹⁷ Яхуда:

– Сүриўимнен саған бир ылақ берип жиберемен, – деди.

– Ылағыңызды жибергениңизше, кепилликке бир нәрсе бересиз бе? – деди хаял.

¹⁸ Яхуда оннан:

– Кепилликке не берейин? – деп сорады.

Тамара оған:

– Мөриңизди жиби менен хәм қолыңыздағы хасаңызды бериң, – деди.

Яхуда сол нәрселерди берип, оның менен жатты. Тамара оннан хәмиледар болды. ¹⁹ Тамара үйине қайтып келип, жүзиндеги жаўлығын шешип таслады да, және жесирлик кийимлерін кийип алды.

²⁰ Сол арада Яхуда кепилликке қалдырған нәрселерін қайтарып алыў ушын, адулламлы досты арқалы хаялға бир ылақ жиберди. Деген менен, достысы хаялды таба алмады. ²¹ Сонда достысы сол жердің адамларынан:

– Энайымда, жол шетинде бир бузық хаял бар еди, ол қаяқта? – деп сорады.

Олар:

– Бул жерде ондай хаял жоқ, – деп жуўап берди.

²² Достысы Яхуданың жанына қайтып келип:

– Хаялды таба алмадым. Сол жердің адамлары да ол жерде хеш қандай бузық хаялдың болмағанын айтты, – деди.

²³ Яхуда:

– Мейли, сол затлар ҳаялда қала берсин. Тек ҳеш кимге масқара болмасақ болғаны. Мен ылақты жиберген едим, бірақ сен ҳаялды таба алмадың, – деди.

²⁴ Шама менен үш айдай ўақыт өткенде, Яхудаға: «Келинің Тамара бузықшылық ислепти, ол ҳәзир ҳәмиледар», – деген хабар жетти. Сонда Яхуда: «Оны далаға алып шығып, жағып жибериндер», – деди.

²⁵ Тамараны далаға алып шыққанда, ол қайин атасына: «Мен мына затлардың ийесинен ҳәмиледар болдым. Анықлап қараң, бул мөр, оның жиби хәм ҳаса кимдики?» – деп хабар жиберди.

²⁶ Яхуда затларды танып: «Ҳақыйқатлық ол тәрепте, себеби мен оны улым Шелаға алып бермедим», – деди. Соннан кейин, Яхуда Тамара менен қайтып жақынласқан жоқ.

²⁷ Тамараның туўыў ўақты келгенде, қарнында егиз бала барлығы мәлим болды. ²⁸ Ол босанып атырған ўақытта, егизлердің бири қолын сыртқа шығарды. Киндик шешеси баланың қолын ушлап: «Бул биринши болып туўылды», – деп оның билегине қырмызы жип байлап қойды. ²⁹ Бірақ ол қолын ишке тартып алды хәм сол ўақытта оның сыңары туўылды. Сонда киндик шешеси: «Сен қалайынша тосқынлықты бузып өттиң?» – деди. Сонлықтан оған Перес † деп ат қойылды.

³⁰ Соңынан билегине қырмызы жип байланған оның сыңары туўылды. Оған Зерах †† деп ат қойды.

Юсуп хәм Потифардың ҳаялы

39 Исмайыллылар Юсупти Мысырға алып келди. Фараон сарайының хызметшиси, сақшылардың басшысы, мысырлы Потифар Юсупти исмайыллылардан сатып алды. ² Жаратқан Ийе Юсуп пенен бирге болып, оны табыслы қылды. Солай етип, Юсуп мысырлы хожайынының үйінде жасады. ³ Оның хожайыны Жаратқан Ийенің Юсуп пенен бирге екенін хәм ол ислеген хәр бир исти табыслы қылып атырғанын көрди. ⁴ Юсуп хожайынының кеўлинен шықты хәм оның жақын хызметшисине айланды. Сонлықтан оны үйи хәм барлық мал-мүлки үстинен басқарыўшы етип қойды. ⁵ Хожайыны Юсупти үйи хәм пүткил мал-мүлки үстинен басқарыўшы етип тайынлағаннан баслап, Жаратқан Ийе Юсуп себепли Потифардың үйин жарылқады. Оның үйине, атызына хәм оған тийисли хәр бир нәрсеге берекет берди. ⁶ Солай етип, Потифар өзинің пүткил мал-мүлкин Юсуптиң ықтыярына тапсырып, өзи жейтуғын тамағынан басқа ҳеш нәрсе менен иси болмады.

Юсуп қәдди-қәўмети келискен, шырайлы жигит еди. ⁷ Арадан бир қанша ўақыт өткеннен соң, Потифардың ҳаялының Юсупке ышқы кетип, оған: – Мениң менен жат, – деди.

† Перес – «бузып өтиў» дегенди билдиреди. †† Зерах – «таң шуғласы» деген мәнисте болыўы мүмкин.

⁸ Бірақ Юсуп қарсылық көрсетип, хожайынының ҳаялына былай деди:

– Мине, хожайыным үйіндеги барлық затларды мениң ықтыярыма тапсырып, ҳеш бир иске араласпайды. ⁹ Бул хожалықта меннен бийлиги күшли адам жоқ. Ол сеннен басқа ҳеш нәрсени меннен аямады. Себеби сен оның ҳаялысаң. Мен қалайынша бундай үлкен қылмыс ислеп, Қудайға қарсы гүна қыламан? ¹⁰ Ҳаял Юсупке өзи менен бирге жатыўды хәм бирге болыўды хәр күни усыныс етсе де, Юсуп оның айтқанына көнбеди.

¹¹ Бир күни Юсуп өз ислерин ислеў ушын үйге кирди. Үйде хызметшилерден ҳеш ким жоқ еди.

¹² Сонда Потифардың ҳаялы Юсуптиң шапанынан ушлап: «Мениң менен жат», – деди. Бірақ Юсуп шапанын ҳаялдың қолында қалдырып, сыртқа шапып шықты.

¹³ Ҳаял Юсуптиң шапанын таслап қашқанын көргенде, ¹⁴ үй хызметшилерин шақырып, оларға: «Қараңлар, күйеўим алып келген мына еврей бизлерди масқара қылды-ғо! Ол мениң менен жатыў ушын ишке кирди. Бірақ мен қатты қышқырдым. ¹⁵ Ол мениң қышқырып бақырғанымды еситкенде, шапанын қасыма таслап, сыртқа қашып кетти», – деди.

¹⁶ Хожайыны үйге келгенше, ҳаял Юсуптиң шапанын сақлап қойды. ¹⁷ Ҳаял күйеўине де сол сөзлерди айтып: «Сениң бул жерге алып келген еврей қулың маған келип, мени масқара қылмақшы болды. ¹⁸ Бірақ мен қышқырып бақырғанымда, ол шапанын мениң қасыма таслап, сыртқа қашып кетти», – деди.

¹⁹ Юсуптиң хожайыны ҳаялының: «Сениң қулың маған усылай иследи», – дегенин еситкенде ғәзепке минди. ²⁰ Ол Юсупти тутқынға алып, патшаның тутқынлары қамалатуғын қамақханаға таслатты.

Бірақ Юсуп қамақта болғанда да, ²¹ Жаратқан Ийе оның менен бирге болып, оған жақсылық иследи хәм қамақхана басшысына Юсупти унамлы етип көрсетти. ²² Ол қамақханадағы барлық тутқынларды Юсуптиң қарамағына тапсырды. Ол жердеги барлық ислер ушын Юсуп жуўапкер болды. ²³ Қамақхана басшысы Юсупке тапсырған жумыслардың ҳеш бирине араласпады. Өйткени Жаратқан Ийе Юсуп пенен бирге болып, ол ислеген хәр бир исти табыслы қылды.

Юсуптиң тутқынлардың түсин жорыўы

40 Бир қанша ўақыттан соң, Мысыр фараонының шарап қуйыўшысы хәм нанбайы өз хожайынына, яғный Мысыр фараонына қарсы айып иследи. ² Фараон өзинің усы еки хызметкерине, яғный бас шарап қуйыўшысы менен бас нанбайына ашыўланып, ³ оларды сақшылардың басшысының үйине, Юсуп отырған қамақханаға қаматып таслады. ⁴ Сақшылардың басшысы Юсупти олардың

хызметине бекитти. Солай етип, олар бир қанша ўақыт қамақханада қалды.

⁵ Бир күни түнде фараонның қамақта болған шарап қуйыушысы менен нанбайы екеуі де түс көрди. Хәр түстиң өзінше мәниси бар еди.

⁶ Ертеңине аздаң Юсуп олардың жанына келгенде, екеуиниң де еңсеси түсип отырғанын көрди. ⁷ Юсуп хожайынының үйинде өзи менен бирге қамалып жатырған фараонның хызметкерлеринен:

– Бүгин неге қапа көринесиз? – деп сорады.

⁸ Олар:

– Бизлер түс көрген едик, бирақ оларды жорып беретугын хеш ким жоқ, – деди.

Юсуп оларға:

– Түс жорыу Қудайдан емес пе? Түслериңизди маған айтып бериңдер, – деди.

⁹ Сонда бас шарап қуйыушы түсин Юсупке айтып:

– Мен түсимде бир жүзим ағашын көрдим.

¹⁰ Ағаштың үш шақасы бар екен. Олар бөрте сала гүллеп, солқым-солқым жүзим писти. ¹¹ Мениң қолымда фараонның кесеси бар екен. Мен жүзимлерди алып, фараонның кесесине сықтым да, кесени оның қолына бердим, – деди.

¹² Юсуп оған былай деди:

– Бул түс мынаны аңлатады: үш шақа – үш күн.

¹³ Үш күн ишинде фараон сениң тәғдириңди шешеди хәм сен бурынғы хызметиңе қайтасаң. Оған бурынғыдай шарап усынатуғын боласаң.

¹⁴ Бирақ исиң жүрискеннен кейин, мени есиңе ал. Маған жақсылық ислеп, фараонға мен тууралы айт хәм мени бул қамақханадан шығарып ал. ¹⁵ Себеби мен еврейлердиң жеринен урлап әкелингенмен. Бул жерде де қамаққа таслағандай хеш нәрсе иследемиз, – деди.

¹⁶ Бас нанбай Юсуптиң түсти жақсы жорығанын көрип, оған былай деди:

– Мен де түс көрдим. Түсимде басымда үш себет нан бар екен. ¹⁷ Ең үстиндеги себетте фараонға арнап писирилген хәр түрли нан өнимлери бар екен. Бирақ қуслар басымдағы себеттен оларды шоқып жеп атыр екен, – деди.

¹⁸ Юсуп оған былай деди:

– Бул түс мынаны аңлатады: үш себет – үш күн.

¹⁹ Үш күн ишинде фараон тәғдириңди шешип, сени дарға астырады хәм қуслар келип, денеңди шоқыйды.

²⁰ Үшинши күни фараон өзиниң тууылған күнинде барлық хызметкерлерине зыяпат берди. Сонда ол өз хызметкерлериниң алдында бас шарап қуйыушысы менен бас нанбайының тәғдирин шешти. ²¹ Бас шарап қуйыушыны өз хызметине қайтарды. Солай етип, бас шарап қуйыушы және фараонға кесесин усынатуғын болды. ²² Бирақ бас нанбайды, Юсуп жорығандай, дарға астырды. ²³ Бас шарап қуйыушы Юсупти еске алмады, оны умытып жиберди.

Юсуптиң фараонның түсин жорыуы

41 Арадан еки жыл өткенде, фараон түс көрди. Түсинде ол Нил дәрьясының жағасында тур

екен. ² Дәрьядан шырайлы хәм семиз, жети сыйыр шығып, қамыслықта отлай баслады. ³ Соңынан дәрьядан сықылсыз хәм арық жети сыйыр шығып, дәрьяның жағасындағы алдынғы сыйырлардың жанына барып турды. ⁴ Сықылсыз хәм арық сыйырлар шырайлы хәм семиз жети сыйырды жеп қойды. Сол ўақытта фараон оянып кетти.

⁵ Ол және уйықлап кетип, қайтадан түс көрди. Түсинде бир пақалда жети жақсы хәм толық масақ өсип тур екен. ⁶ Соңынан пуш хәм шығыс самалы кептирген жети масақ өсип шығыпты. ⁷ Бул пуш масақлар жақсы хәм толық масақларды жутып жиберипти. Сол ўақытта фараон уйқысынан оянып кетип, буның түс екенин билди.

⁸ Аздаң фараон тынышсызланып, Мысырдың барлық ўәлий руўханийлери менен данышпанларын шақыртып алды да, оларға көрген түслерин айтып берди. Деген менен, олардың хеш бири фараонның түслерин жорый алмады.

⁹ Сонда бас шарап қуйыушы фараонға былай деди:

– Бүгин мен өз айыбымды мойынлауға мәжбүрмен. ¹⁰ Бир күни сиз өзиңиздиң қулларыңыз болған маған хәм бас нанбайға ашыуланып, бизлерди сақшылардың басшысының үйине, қамақханаға қаматқан едиңиз. ¹¹ Бир күни түнде екеуимиз де түс көрдик. Хәр түстиң өзінше мәниси бар еди. ¹² Сол жерде бизлер менен бирге сақшылардың басшысының қулы болған, бир еврей жигит бар еди. Бизлер түслеримизди оған айтып бергенимизде, ол жорып берди. ¹³ Хәмме нәрсе ол жорығандай болды: мен өз хызметиме қайттым, ал нанбай дарға асылды.

¹⁴ Сонда фараон Юсупке адам жиберип, оны тезлик пенен қамақханадан алдырды. Юсуп сақал-муртын алып, кийимлерин алмастырғаннан кейин, фараонның алдына келди. ¹⁵ Фараон Юсупке:

– Мен бир түс көрдим, бирақ оны хеш ким жорый алмады. Еситиуимше, сен түс жорый алады екенсең, – деди.

¹⁶ Юсуп фараонға:

– Мен жорый алмайман. Бирақ сизиң ийгилигиңиз ушын, Қудайдың Өзи жорыйды, – деди.

¹⁷ Сонда фараон Юсупке былай деди:

– Түсимде Нил дәрьясының жағасында турған екенмен. ¹⁸ Сол ўақытта дәрьядан семиз хәм шырайлы жети сыйыр шығып, қамыслықта отлай баслады. ¹⁹ Соңынан дәрьядан арық, сықылсыз хәм ети сүйегине жабысқан жети сыйыр шықты. Мен пүткил Мысыр елинде бундай арық сыйырларды хеш көрмеген едим. ²⁰ Сықылсыз хәм арық сыйырлар семиз сыйырларды жеп қойды. ²¹ Бирақ семиз сыйырлар олардың қарнына түссе де, хеш

нәрсе болмағандай, арық сыйырлар бурынғысынша арық болып қала берди. Соннан кейін, мен оянып кеттім.

²² Кейін мен басқа түс көрдим. Түсімде бір пақалда толық хәм жақсы жети масақ өсип шыққанын көрдим. ²³ Соңынан пуш, жиңишке хәм шығыс самалы кептирген жети масақ өсип шықты. ²⁴ Жиңишке масақлар жақсы жети масақты жутып жиберди. Мен түслеримди ўәлий руўханийлерге айтып бердим, бірақ олардың хеш бири жорый алмады.

²⁵ Юсуп фараонға былай деди:

– Фараон, сизиң еки түсиңиз де бир мәнисти аңлатады. Қудай не ислейжағын сизге билдирипти.

²⁶ Жети шырайлы сыйыр – жети жыл. Жети жақсы масақ та – жети жыл. Бул түслердің мәниси бир.

²⁷ Олардан соң шыққан арық хәм сықылсыз жети сыйыр менен шығыс самалы кептирген жети жиңишке масақ жети жыл ашлық болатуғынын билдиреди. ²⁸ Мен жаңа айтқанымдай, Қудай не ислейжағын сизге көрсетипти. ²⁹ Пүткил Мысыр жерінде жети жыл молшылық болады. ³⁰ Ал оннан кейін болса, молшылық жылларын умыттыратуғын жети жыл ашлық болады. Бул ашлық жерди жүдетип жибереди. ³¹ Кейін болатуғын ашлық соншелли аўыр болғанлықтан, бурын болған молшылықты умыттырып жибереди.

³² Сизиң бир мәнистеги түсти еки рет көриўиңиздің мәниси – Қудайдың анық қарар еткенін хәм буны тез арада иске асыратуғынын билдиреди.

³³ Енди сиз ақыллы хәм дана бир адамды таўып, оған Мысырды басқарыўды тапсырың. ³⁴ Және де, сиз ел үстинен қадағалаўшыларды тайынлап, Мысыр жеріндеги молшылықтың жети жылында өнимнің бестен бир бөлегин жыйнатың. ³⁵ Ол адамлар келешектеги молшылық жылларының пүткил азығын топлап, қалалардағы сизге тийисли телеклерге жыйнап сақласын. ³⁶ Жети жыллық ашлық ўақтында бул ғалле қорлары Мысырға азық болып, ел ашлықтан қырылмайды.

Юсуптиң Мысыр үстинен хўкимдар болыўы

³⁷ Бул усыныс фараонға хәм оның барлық хызметкерлерине мақул түсти. ³⁸ Фараон хызметкерлерине: «Бизлер Қудайдың Руўхына ийе болған бул адамнан басқа биреўди таба аламыз ба?» – деди.

³⁹ Соңынан ол Юсупке былай деди: «Қудай булардың хәммесин саған ашып берген екен, демек, сеннен ақыллы хәм дана адам болмағаны.

⁴⁰ Мен сарайымды басқарыўды саған тапсыраман, пүткил халқым сениң буйрықларыңа қулақ асатуғын болады. Мен тахтым менен ғана сеннен үстин боламан. ⁴¹ Хәзирден баслап, мен сени пүткил Мысыр үстинен хўкимдар етип тайынлайман». ⁴² Соңынан фараон бармағындағы мөр жүзигин шешип алып, Юсуптиң бармағына

тақты. Оған зығыр шапан кийгизип, мойнына алтын шынжыр тақты. ⁴³ Фараон Юсупти өзинен кейинги екинши дәрежели арбаға миндирип, оның алдында: «Тәжим етиңлер!» – деп жар салыўды буйырды. Солай етип, фараон Юсупти пүткил Мысыр ели үстинен хўкимдар етип қойды.

⁴⁴ Соңынан фараон Юсупке және: «Фараон – мен боламан, бірақ сениң рухсатыңсыз пүткил Мысырда хеш ким тырп ете алмайды», – деди.

⁴⁵ Фараон Юсупке Сафнат-Панеах деген ат қойып, оны Он қаласындағы руўханий Потифераның қызы Асенатқа үйлендирди. Солай етип, Юсуп Мысыр елин аралап шықты.

⁴⁶ Юсуп Мысыр патшасы фараонның хызметине тайынланғанда отыз жасында еди. Юсуп фараонның алдынан кетип, пүткил Мысыр жерин аралаўға шықты. ⁴⁷ Жети жыллық молшылық ўақтында жер мол өним берди. ⁴⁸ Юсуп Мысырда жети жыл ишинде өнген өнимлердің хәммесин жыйнап, қалаларда сақлады. Хәр бир қала әтирапындағы атызларда өнген өнимлерди сол қалаға жыйнап қойды. ⁴⁹ Юсуп теңиз қумындай мол ғалле жыйнағанлықтан, оны өлшеўди тоқтатты. Өйткени ғалле өлшеп болмайтұғын дәрежеде көп еди.

⁵⁰ Ашлық жыллары басланбастан бурын Он қаласының руўханийи Потифераның қызы Асенат Юсупке еки ул туўып берди. ⁵¹ Юсуп: «Қудай маған барлық қыйыншылықтарымды хәм әкемнің үйин умыттырды», – деп, туңғыш улының атын Менашше † деп қойды. ⁵² Юсуп екинши улын Эфрайым †† деп атап: «Қыйыншылық көрген елимде Қудай мени өсип-өндирди», – деди.

⁵³ Мысырда жети жыллық молшылық та тамамланды. ⁵⁴ Юсуптиң айтқанындай, жети жыллық ашлық басланды. Хәмме еллерде ашлық болса да, пүткил Мысыр елинде азық-аўқат болды. ⁵⁵ Пүткил Мысыр ели аш бола баслағанда, халық фараонға жалбарынып, нан сорады. Сонда фараон оларға: «Юсупке барыңлар, ол сизлерге не десе, соны ислеңдер», – деди. ⁵⁶ Ашлық пүткил елди жайлап алғанда, Юсуп телеклерди ашып, мысырлыларға ғалле сата баслады. Себеби Мысырда ашлық хәўиж алған еди. ⁵⁷ Юсуптен ғалле сатып алыў ушын, Мысырға барлық еллерден адамлар келетуғын еди. Өйткени пүткил жер жүзінде ашлық күшейген еди.

Юсуптиң ағаларының Мысырға келиўи

42 Яқып Мысырда ғалле бар екенін билгенде, улларына: «Неге бир-бириңизге қарап отырсызлар? ² Мен Мысырда ғалле бар екенін еситтім. Өлмей тири қалыўымыз ушын, сизлер ол жаққа барып, ғалле сатып алып келиңдер», – деди.

³ Солай етип, Юсуптиң он әжағасы ғалле сатып алыў ушын, Мысырға кетти. ⁴ Бірақ Яқып Юсуптиң

† Менашше – «умыттырыў» дегенди билдиреди. †† Эфрайым – «еки есе өнимли» дегенди билдиреди.

иниси Беняминди олар менен бирге жибермеді. Себеби ол улының бір бәлеге жолығыуынан қорқатуғын еді. ⁵ Солай етип, ғалле сатып алыуға келгенлер менен бирге Израилдың уллары да Мысырға келді. Өйткени Кенаан жерінде де ашылық болып атырған еді.

⁶ Юсуп Мысыр елинің басшысы болып, елдегі пүткіл халыққа ғалле сататуғын еді. Сонда Юсуптиң ағалары келип, оның алдында маңдайлары жерге тийгенше ийилип, тәжим етті.

⁷ Юсуп ағаларын көріп, оларды таныды. Бірақ өзін оларды танымайтуғындай қылып көрсетип, қатал сөйледі хәм олардан:

– Қаяқтан келдіңдер? – деп сорады.

Олар Юсупке:

– Бизлер азық-ауқат сатып алыу үшін, Кенаан жеринен келдик, – деп жууап берді.

⁸ Юсуп ағаларын таныса да, ағалары оны танымады. ⁹ Юсуп олар хаққында көрген түслерин еслеп, оларға:

– Сизлер жансызларсыз! Бул елдің хәлсиз жерлерин билиу үшін келгенсиздер, – деди.

¹⁰ Олар Юсупке:

– Яқ, мырзамыз! Сизиң қулларыңыз болған бизлер азық-ауқат сатып алыу үшін келдик.

¹¹ Бизлер хәммеиз бир әкениң улларымыз. Сизиң қулларыңыз болған бизлер хадал адамлармыз, жансыз емеспиз, – деди.

¹² Юсуп оларға және:

– Яқ, сизлер елдің хәлсиз жерлерин билиу үшін келгенсиздер, – деди.

¹³ Олар:

– Сизиң қулларыңыз болған бизлер он еки тууысқанбыз. Хәммеиз Кенаан жеринде жасайтуғын бир әкениң улларымыз. Ең кишкенемиз хәзир әкемиздің жанында, ал басқа биреуи жойтылып кетти, – деди.

¹⁴ Юсуп оларға былай деди:

– Әне, айтқанымдай, сизлер жансызларсыз-ғо.

¹⁵ Енди сизлер сынаудан өтесиз. Егер генже инициз бул жерге келмесе, фараонның басы менен ант етемен, сизлер бул жерден кетпейсиздер.

¹⁶ Араңыздан бириңизди жиберің, ол барып, иницизди алып келсин. Ал қалғанларыңыз қамақта турасызлар. Сөзлериңиздің хақыйқат ямаса жалған екенлигин тексерип көремиз. Егер сөзлериңиз жалған болса, фараонның басы менен ант етемен, сизлер жансызларсыз.

¹⁷ Солай етип, Юсуп ағаларын үш күнге қаматып қойды.

¹⁸ Үшінши күни оларға: «Мен Қудайдан қорқатуғын адамман. Егер сизлер былай ислесеңиз, бир қасық қаныңыздан кешемен:

¹⁹ өзлериңиздің хадал адамлар екенлигиңизди дәлиллейиңиз үшін, араңыздағы бириңиз қамақта қалсын, ал қалғанларыңыз аш қалған хожалықларыңыз үшін ғалле алып кетиңдер.

²⁰ Соңынан кишкене иницизди маған алып

келиңдер. Сонда сөзлериңиздің хақыйқый екенлиги дәлилленип, өлимнен аман қаласызлар», – деди. Олар буған келисим берді. ²¹ Олар бир-бирине: «Шыныңда да, бизлер инимизге ислеген исимиз ушын жазаланып атырмыз. Ол бизлерге жалбарынғанда, оның қалай қыйналғанын көрсек те, оны тыңламадық. Сол себептен бизлердің басымызға да усы қыйыншылық түсти», – дести.

²² Рубен оларға: «Балаға жаманлық ислемендер», – деп сизлерге ескертпеген бе едим? Бірақ сизлер тыңламадыңлар. Мине, хәзир оның қанының қуны бизлерден талап етилип атыр, – деди. ²³ Юсуптиң өзлерин түсинетуғынын ағалары билмеді, себеби Юсуп олар менен дилмаш арқалы сөйлескен еді.

²⁴ Юсуп ағаларының жанынан кетип, жылап жиберді. Соңынан қайтып келип, олар менен сөйлести хәм араларынан Шимонды тутқынға алып, басқаларының көз алдында байлатып қойды.

Юсуптиң ағаларының Кенаанға қайтыуы

²⁵ Юсуп ағаларының қапларын ғаллеге толтырыуды, гүмислерин хәр биринің қабына қайтарып салыуды хәм жол азығын бериуді буйырды. Айтылған сөз орынланды. ²⁶ Юсуптиң ағалары ғаллелерин ешеклерине артып, жолға түсти.

²⁷ Олар түнеу үшін бир жерде тоқтады. Сонда олардың арасындағы биреуи ешегине жем берейин деп қаптың аузын ашқанда, қаптың аузында турған өзинің гүмис теңгесин көрді. ²⁸ Ол тууысқанларына: «Гүмисимди қайтарып берипти. Мине, ол қабымның ишинде екен», – деди. Сонда олардың жүреклері суулап, қалтырасып, бир-бирине: «Қудайдың бизлерге бул не қылғаны?» – деди.

²⁹ Олар Кенаанға, әкеси Яқыпқа қайтып келип, басларынан кеширгенлеринің хәммесин айтып берип, былай деди: ³⁰ «Сол елдің басшысы бизлер менен қатал сөйлесип, бизлерди елге келген жансызлар деп есаплады. ³¹ Бизлер оған: „Бизлер хадал адамлармыз, жансызлар емеспиз. ³² Бизлер он еки тууысқан болып, бир әкениң улларымыз. Бир инимиз жойтылып кетти, ал кишкене инимиз хәзир Кенаанда, әкемиздің жанында қалды“, – дедик. ³³ Сол елдің басшысы бизлерге: „Сизлердің хадал адамлар екенлигиңизди мен мынадан билемен: тууысқаныңыздың биреуин қасымда қалдырың да, ал қалғанларыңыз аш қалған хожалықларыңыз үшін ғалле алып, кете бериңдер.

³⁴ Ал генже иницизди маған алып келесиздер. Мен сонда сизлердің жансыз емес, ал хадал адамлар екенлигиңизди билемен хәм тууысқаныңызды сизлерге қайтарып беремен. Сонда сизлер бул елде сауда ислей аласызлар“, – деди».

³⁵ Олар қапларын босатып атырып, хәр қайсысы өз қабының ишинен түйиули гүмисин тауып алды. Түйиули гүмислерин көргенде, олардың өзлери де, әкеси де қорқып кетти. ³⁶ Сонда Яқып улларына:

– Сизлер мени перзентлеримнен айырдыңлар: Юсуп жоқ, Шимон жоқ, енди Беняминди де алып кетпекшисизлер. Маңлайым буншелли қара болмаса! – деди.

³⁷ Рубен әкесине:

– Егер мен Беняминди қайтарып әкелмесем, мениң еки улымды өлтире ғой. Беняминди маған тапсыр, мен оны саған қайтарып әкелемен, – деди.

³⁸ Бірақ Яқып:

– Улымды сизлер менен жибермеймен, өйткени ағасы өлип, ол жалғыз қалды. Егер ол жолда бир бәлеге жолықса, сизлер мениң ғарры басымды сол қайғы менен өлилер мәканына жибересизлер, – деди.

Беняминнің Мысырға алып барылуы

43 Кенаан жеріндеги ашлық күшли еди. ² Мысырдан алып келинген ғалле тауысылғаннан кейин, Яқып улларына:

– Және барып, аз-маз азық-ауқат сатып әкелиңдер, – деди.

³ Яхуда әкесине былай деди:

– Ол адам бизлерге: «Егер инициз сизлер менен бирге келмесе, көзиме көринбеңдер», – деп қатаң айтқан еди. ⁴ Егер инимизди бизлер менен бирге жиберсең, барып, саған азық-ауқат алып келемиз. ⁵ Егер жибермесек, бизлер бара алмаймыз, себеби ол адам: «Инициз сизлер менен бирге келмесе, көзиме көринбең», – деген еди.

⁶ Израил:

– Не ушын сизлер ол адамға және бир инициздің бар екенін айтып, мениң басымды бәлеге қойдыңыз? – деди.

⁷ Олар әкесине:

– Ол адам бизлерден өзлеримиз хәм тууысқанларымыз хаққында шуқлап сорап: «Әкеңиз еле тири ме? Басқа тууысқаныңыз бар ма?» – дегенде, бизлер оның сорауларына жууап бердик. Оның бизлерге: «Иницизди алып келиң», – деп айтатуғынын қаяқтан билиппиз? – деди.

⁸ Яхуда әкеси Израилға:

– Баланы мениң менен жибер, кетейик. Сонда сен де, бизлер де, балаларымыз да өлмей, тири қаламыз. ⁹ Мен бала ушын басым менен жууап беремен, оны меннен талап етесең. Егер мен оны алдыңа қайтарып әкелмесем, онда бир өмир сениң алдыңда айыпкер боламан. ¹⁰ Егер уақытты соза бермегенимизде, хәзирге дейин еки рет барып келген болар едик, – деди.

¹¹ Ақырында Израил улларына былай деди:

– Мейли, онда былай ислең: өзлериңиз бенен бирге бул жердің ең жақсы өнимлеринен алып, ол адамға сауғаға аз-маз бальзам, аз-маз пал хәм хош ийисли шайыр, ладан, писте, бадам алып барыңлар. ¹² Қапларыңыздың аузында қайтып келген гүмислерди қайтарып бериуиңиз ушын, еки есе артық гүмис алып кетиңдер. Мүмкин, алжасық болған шығар. ¹³ Иницизди алып, сол адамға

қайтып барыңлар. ¹⁴ Құдирети күшли Қудай ол адамның жүрегине сизлерге деген реҳим берсин, ол сизлердің сол тууысқаныңыз бенен Беняминди сизлерге қайтарып берсин. Ал маған келсек, егер мен баласыз қалатуғын болсам, мейли, баласыз қала қояйын.

Юсуптиң тууысқанларын екинши рет көриуи

¹⁵ Солай етип, тууысқанлар сауғаларды, еки есе артық гүмисти хәм Беняминди алып, Мысырға қарай жолға шықты хәм Юсуптиң алдына келди. ¹⁶ Юсуп олардың жанындағы Беняминди көргенде, өзиниң үй басқарыушысына: «Бул адамларды мениң үйиме алып бар да, мал сойып, ауқат таярла. Өйткени олар түски ауқатты мениң менен бирге жейди», – деди.

¹⁷ Үй басқарыушысы Юсуптиң айтқанындай ислеп, оларды Юсуптиң үйине алып барды.

¹⁸ Тууысқанлар өзлериңиз Юсуптиң үйине апарылғанын көргенде қорқып кетип, бир-бирине: «Бурын қапларымызға қайтарып салынған гүмисти сылтаулап, ол бизлерди усы жерге алып келген шығар. Ол бизлерге топылып, өзлеримизди құл етпекши хәм ешеклеримизди тартып алмақшы шығар», – десті.

¹⁹ Олар қапының кирер аузында Юсуптиң үй басқарыушысына жақынлап барып:

²⁰ – Мырзамыз, бизлер буннан алдын азық-ауқат сатып алыу ушын бул жерге келген едик.

²¹ Қайтарсын түнеген жеримизде қапларымызды ашып қарағанымызда, хәр биримиз гүмисимиздің басы бузылмай, қаптың аузында турғанын көрип, хайран қалдық. Бизлер оны қайтарып алып келдик.

²² Буннан тысқары, бизлер азық-ауқат сатып алыу ушын қосымша гүмис алып келдик. Ал сол гүмисимизди қапларымызға ким салып қойғанын бизлер билемиз, – деди. ²³ Үй басқарыушысы:

– Қәуетерленбеңдер хәм қорқпаңлар. Қапларыңыздағы бул ғәзийнени сизлердің хәм әкеңиздің Қудайы қапларыңызға салып кетипти. Мен гүмисиңизди алдым, – деди.

Соңынан ол Шимонды олардың алдына алып келди.

²⁴ Үй басқарыушы оларды Юсуптиң үйине алып келип, аяқларын жууыу ушын суу хәм ешеклерине жем берди. ²⁵ Тууысқанлар түске, Юсуптиң келиуине сауғаларын таярлап қойды. Себеби өзлериңиз сол жерде ауқатланатуғынын еситкен еди.

²⁶ Юсуп үйге келгенде, олар сауғаларын ишке әкелип, Юсупке берди хәм оның алдында жерге дейин ийилип, тәжим етті. ²⁷ Юсуп олардан хал-ауқал сорап болғаннан кейин:

– Өзлериңиз айтқан ғарры әкеңиз аман-сау жүр ме? Ол еле тири ме? – деди.

²⁸ – Сизиң қулығыз болған әкемиз аман-сау жүр, ол еле тири, – деп олар хұрмет пенен ийилип, тәжим етті.

²⁹ Юсуп көз таслап, өзи менен бир анадан тууылған иниси Беняминди көргенде:

– Бул маған айтқан генже инициз бе? – деп сорады хәм Беняминге: – Қудай саған мийримин түсирсин, улым, – деди де, ³⁰ дәрхал сол жерден шығып кетти. Өйткени тууысқанын көргенде, оның жүреги елжиреп кеткен еди. Юсуп бөлмесине кирип, сол жерде жылап алды.

³¹ Ол бетин жууғаннан кейин сыртқа шықты да, өзін қолға алып: «Ауқат әкелинсин!» – деп буйырды. ³² Юсупке бөлек, аға-инилерине бөлек хәм Юсуп пенен ауқатланып отырған мысырлыларға бөлек дастурхан жайылды. Себеби мысырлылар еврейлер менен бирге ауқат жемейтуғын еди, бул олар ушын мәкириу есапланатуғын еди. ³³ Тууысқанлары Юсуптиң қарсы алдында үлкенинен кишисине дейин, жасы бойынша отырды. Олар таң қалысып, бир-бирине қарады. ³⁴ Юсуптиң дастурханынан оларға ауқат жиберилди. Сонда Беняминниң пайы басқаларға қарағанда бес есе артық болды. Олар Юсуп пенен бирге ишип, кеуил көтерип отырды.

Жойтылған гүмис кесе

44 Юсуп өзиниң үй басқарыушысына былай деп буйырды: «Бул адамлардың қапларын өзлери көтере алғанша азық-ауқатқа толтыр хәм хәр бириниң гүмисин қабының аузына сал. ² Ең генжесиниң қабының аузына ғалле ушын төленген гүмисине қоса, мениң гүмис кесемди де салып қой». Үй басқарыушысы Юсуптиң айтқанындай етип иследи.

³ Ертеңине таң атыудан, сол адамлар ешеклери менен бирге жолға атландырылды. ⁴ Олар қаладан узақлап кетпей турып, Юсуп өзиниң үй басқарыушысына былай деп буйырды: «Бар, сол адамлардың изинен қуу. Жетип алғаныңнан кейин, оларға былай деп айт: „Не ушын сизлер жақсылыққа жаманлық қайтардыңыз? ⁵ Не ушын хожайынымның гүмис кесесин урлап кеттиңиз? Хожайыным оннан ишип, оны пал ашыу ушын қолланады-ғо. Сизлер жаман ис иследиңдер“».

⁶ Үй басқарыушысы ағалы-инилердиң изинен қууып жетип, оларға усы гәплерди айтты.

⁷ Ағалы-инилер оған:

– Мырзамыз, не ушын бундай сөзлерди айтып тұрсыз? Сизиң қулларыңыз болған бизлер бундай ислерди ислеуден аулақпыз. ⁸ Хәтте, бизлер қапларымыздың аузынан тапқан гүмисти Кенаан жеринен сизге қайтарып әкелип берген едик-ғо. Қалай бизлер хожайыныңыздың үйинен гүмис ямаса алтын урлаймыз? ⁹ Гүмис кесе қулларыңыздың қайсы биринен табылса, сол өлтирилсин, ал қалғанларымыз хожайынымызға қул болайық, – деди.

¹⁰ Үй басқарыушысы:

– Мейли, сизлер айтқандай болсын. Кесе кимнен табылса, сол мениң қулым болады. Ал қалғанларыңыз айыпсыз боласыз, – деди.

¹¹ Олар дәрхал қапларын жерге түсирип, ауызларын ашты. ¹² Үй басқарыушы үлкенинен баслап, кишисине дейин, хәммесиниң қапларын тексерип шықты. Кесе Беняминниң қабынан табылды. ¹³ Тууысқанлар қайғыдан кийимлерин жыртып хәм жүклерин ешеклерине артып, қалаға қайтып барды.

¹⁴ Яхуда хәм тууысқанлары Юсуптиң үйине келгенде, ол еле үйде еди. Олар Юсуптиң алдында жерге жығылды. ¹⁵ Юсуп оларға:

– Неге бундай иследиңиз? Мендей адамның пал ашып, билип алатуғынын билмедиңиз бе? – деди.

¹⁶ Сонда Яхуда:

– Мырзамызға бизлер не айта аламыз? Не деп түсиндире аламыз? Өзлеримизди қалай ақлай аламыз? Қудай қулларыңыздың айыбын әшқара етти. Бизлер де, кесе табылған адам да сизге қул боламыз, – деди.

¹⁷ Юсуп:

– Яқ, мен бундай ислеуден аулақпан. Кесе кимнен табылған болса, тек сол маған қул болады. Ал сизлер аман-есен әкеңиздиң алдына қайта берің, – деди.

Яхуданың Бенямин ушын жалбарынуы

¹⁸ Сонда Яхуда Юсупке жақынырақ келип былай деди:

– Мырзам, маған бир сөз айтыуға рухсат етиң. Сиз фараон менен бирдей бийликке ийесиз, қулыңызға ашыуланбаң. ¹⁹ Мырзам, сиз қулларыңыз болған бизлерден: «Әкеңиз ямаса басқа тууысқаныңыз бар ма?» – деп сорағаныңызда, ²⁰ бизлер сизге: «Фарры әкемиз хәм оның қартайғанда көрген генже улы бар. Оның тууысқаны өлип, анасынан жалғыз қалған еди хәм әкемиз оны жақсы көреді», – деген едик.

²¹ Сонда сиз қулларыңыз болған бизлерге: «Оны маған алып келиң, бир көрейин», – деген едиңиз.

²² Бирақ бизлер сизге: «Бала әкесин таслап кете алмайды. Егер әкеси оннан айырылса, өлип қалады», – деген едик. ²³ Сиз қулларыңыз болған бизлерге: «Егер генже инициз сизлер менен бирге келмесе, көзиме көринбең», – деген едиңиз.

²⁴ Бизлер сизиң қулыңыз болған әкемизге қайтып барғанымызда, сизиң сөзлериңизди оған айтып бердик. ²⁵ Әкемиз: «Және барып, бизлерге аз-маз азық-ауқат сатып алыңлар», – дегенде, ²⁶ бизлер оған: «Бара алмаймыз, егер генже инимиз бизлер менен бирге барса ғана, барамыз. Генже инимиз бизлер менен бирге болмаса, ол адамның жүзин көре алмаймыз», – дедик. ²⁷ Сонда қулыңыз болған әкемиз бизлерге: «Хаялым Рахиланың маған еки ул тууып бергенин билесиз. ²⁸ Биреуинен айырылдым. Оны бир хайуан тилким-тилким етип таслаған, соннан бери оны қайтып көрмедім. ²⁹ Егер сизлер

буны да алып кетсеңіз хәм ол бир бәлеге жолықса, онда сизлер мениң ғарры басымды сол қайғы менен өлилер мәканына жибересизлер», – деди.

³⁰ Енди мен сизиң қулыңыз болған әкемизге қайтып барғанымда, оның жанынан артық көретуғын улы қасымызда болмаса, ³¹ ол улының жоқ екенін көрип, өлип қалады. Сонда сизиң қулыңыз болған бизлер қулыңыз болған әкемиздің ғарры басын сол қайғы менен өлилер мәканына жиберемиз.

³² Сизиң қулыңыз болған мен бул бала ушын басым менен жууап беремен деп, әкеме: «Егер оны саған қайтарып алып келмесем, онда мен бир өмир сениң алдыңда айыпкер болайын», – дедим.

³³ Сонлықтан енди баланың орнына сизге мен қул болып қалайын. Ал бала тууысқанлары менен бирликте қайта берсин. ³⁴ Себеби бала жанымда болмаса, әкеме қалай қайтып бараман? Мен әкемнің басына түсетуғын бахытсызлыққа шыдай алмайман.

Юсуптиң тууысқанларына өзін танытыуы

45 Сонда Юсуп хызметшилердің алдында өзін артық тута алмай: «Хәммени бул жерден шығарып жиберің!» – деп бақырды. Солай етип, Юсуп тууысқанларына өзін танытқанда, оның жанында хеш ким жоқ еди. ² Оның дауыслап жылағаны соншелли, мысырлылар да оның жылағанын еситти. Бул хаққында хабар фараонның сарайына да жетип барды.

³ Юсуп тууысқанларына: «Мен Юсуппен! Әкем еле тири ме?» – деди. Бирақ тууысқанлары оның алдында албырап, не деп жууап берерин билмеді.

⁴ Юсуп оларға: «Маған жақынырақ келиңдер», – деди. Олар жақынырақ келгенде, Юсуп сөзин былай деп дауам етті: «Мен сизлер Мысырға сатып жиберген тууысқаныңыз Юсуппен! ⁵ Мени бул жерге сатып жибергениңиз ушын қыйналмаң хәм өзлериңизди айыпламаң. Қудай адамлардың өмирин сақлап қалыу ушын, мени сизлерден алдын бул жерге жиберди. ⁶ Елде еки жылдан бери ашлық болмақта, және бес жыл дауамында жер де егилмейди, зүрәат те жыйналмайды. ⁷ Қудай жер жүзінде урпақларыңызды сақлап қалыу ушын хәм таң қаларлық жол менен жанларыңызды қутқарыу ушын, мени сизлерден алдын бул жерге жиберди.

⁸ Мени бул жерге сизлер жибергениңиз жоқ, ал Қудай жиберди. Ол мени фараонға кеңесгөй, оның сарайына хожайын хәм пүткил Мысыр елине басшы етип қойды. ⁹ Сизлер дәрхал әкемнің алдына барың да, оған улыңыз Юсуп: „Қудай мени пүткил Мысыр елине басшы етип қойды.

Иркилмей, жаныма кел. ¹⁰ Сен балаларың, ақлықларың, сүриу хәм падаларың, пүткил мал-мүлкің менен бирликте Гошен жерине орналасып, мениң жанымда боласаң. ¹¹ Сол жерде мен сени бағаман, өйткени ашлық және бес жыл дауам етеди. Болмаса сен, хожалығың хәм саған тийисли хәмме нәрсе набыт болады“, – деп айтып атыр

деңдер». ¹² Соңынан ол тууысқанларына және: «Мине, сизлер де, иним Бенямин сен де өз көзлериңиз бенен көрип турғаныңыздай, сизлерге бул сөзлерди айтып турған мен – хақыйқаттан да, Юсуп боламан. ¹³ Мысырда мениң қаншелли атақ-абырайға ийе екенімди хәм өзлериңиз көрген нәрселердің хәммесин әкеме айтып бериң. Әкемди дәрхал бул жерге алып келиң», – деди.

¹⁴ Соңынан Юсуп иниси Беняминнің мойнынан қушақлап жылады. Бенямин де оны қушақлап жылады. ¹⁵ Юсуп барлық ағаларын да сүйип, оларды қушақлап жылады. Кейин тууысқанлары оның менен сөйлесе баслады.

¹⁶ Юсуптиң тууысқанлары келгени хаққында хабар фараонның сарайына жетип барғанда, фараон хәм оның хызметшилери буған қуғанды. ¹⁷ Фараон Юсупке былай деди: «Тууысқанларыңа айт, олар ешеклерине жүклерин артып, Кенаанға қайтсын. ¹⁸ Әкесин хәм хожалықларын алып, усы жерге қайтып келсин. Мен оларға Мысырдың ең жақсы жерлерин беремен, ишиг-жейтуғыныңыз мол болады». ¹⁹ Және де, оларға былай деп айтыуыңды да буйыраман: «Балалары хәм хаяллары ушын Мысырдан арбалар алып кетсин хәм әкеңизди бул жерге алып келсин. ²⁰ Қалып кеткен затларыңызға ашынбаңлар, пүткил Мысырдың ең жақсы затлары сизлердики болады».

²¹ Израилдың уллары айтылғанларды иследи. Юсуп фараонның буйрығы бойынша оларға арбалар хәм жол ушын азық берди. ²² Юсуп олардың хәр бирине бир шапаннан, ал Беняминге үш жүз шекел гүмис пенен бес шапан берди. ²³ Ол әкесине арнап, он ешекке Мысырдың ең жақсы затларын жүкледі хәм әкесинің жолы ушын, он машаға дән, нан хәм азық-ауқат артып жиберди. ²⁴ Юсуп тууысқанларын жолға шығарып салып атырып: «Жолда жәнжеллесип жүрмеңдер», – деди.

²⁵ Юсуптиң тууысқанлары Мысырдан шығып, Кенаан елине, әкеси Яқыптың жанына қайтып келди. ²⁶ Олар әкесине: «Юсуп тири екен, ол хәзир пүткил Мысыр елин басқарып тур», – деди. Бирақ Яқыптың жүреги бүлк етпеди хәм оларға исенбеди. ²⁷ Олар әкесине Юсуптиң өзлерине айтқан барлық сөзлерин айтып берди. Яқып өзін көширип әкелиу ушын Юсуптиң жиберген арбаларын көргенде, руұхына жан кирди. ²⁸ Сонда Израил: «Енди исенемен, улым Юсуп еле тири екен! Өлмесимнен бурын барып, оны көретуғын болдым», – деди.

Яқыптың Мысырға көшип барыуы

46 Солай етип, Израил өзинің барлық мал-мүлкін алып, жолға шықты. Беер-Шебаға жетип келгенде, әкеси Ысақтың Қудайына арнап құрбанлықтар шалды. ² Қудай түнде Израилға аян берип:

– Яқып, Яқып! – деди.

– Ләббәй, – деди ол.

³ Қудай оған былай деди:

– Мен Қудайман, әкеңнің Қудайыман. Сен Мысырға барыудан қорқпа. Мен ол жерде сениң урпақтарыңнан уллы халық жаратаман. ⁴ Мен сениң менен бирге Мысырға бараман хәм урпақтарыңды усы жерге сөзсиз қайтарып алып келемен. Қайтыс болғаныңда, Юсуп өз қоллары менен көзлериңди жабады.

⁵ Соңынан Яқып Беер-Шебадан жолға шықты. Израилдың уллары әкеси Яқыпты, балаларын хәм хаялларын фараон жиберген арбаларға мингизип, алып кетти. ⁶ Олар малларын хәм Кенаан жеринде жыйнаған пүткіл мал-мүлкін алып, Мысырға келди. Яқып пенен оның пүткіл урпақлары бирге еди. ⁷ Яқып өзи менен бирге улларын, қызларын, ақлықтарын, яғный пүткіл урпақтарын алып, Мысырға көшип келди.

⁸ Израилдың, яғный Яқыптың Мысырға алып келген улларының хәм урпақтарының атлары төмендегише:

Яқыптың туңғышы – Рубен. ⁹ Рубеннің уллары: Ханох, Паллу, Хесрон хәм Кармий.

¹⁰ Шимонның уллары: Емуел, Ямин, Охад, Яхин, Сохар хәм кенаанлы хаялынан туўылған Шаул.

¹¹ Лебийдің уллары: Гершон, Қоҳат, Мерарий.

¹² Яхуданың уллары: Эр, Онан, Шела, Перес хәм Зерах. Бирақ Эр менен Онан Кенаанда қайтыс болған еди. Перестің уллары: Хесрон хәм Хамул.

¹³ Иссахардың уллары: Тола, Пуўа, Иоб хәм Шимрон.

¹⁴ Зебулонның уллары: Серед, Элон хәм Яхлеел.

¹⁵ Булар Леаның Яқыпқа туўып берген уллары хәм олардың урпақлары. Леа оларды хәм қызы Динаны Паддан-Арамда туўған еди. Яқыптың уллары менен қызлары барлығы болып отыз үш еди.

¹⁶ Гадтың уллары: Сифйон, Хаггий, Шуний, Эсбон, Эрий, Ародий хәм Арелий.

¹⁷ Ашердің уллары: Имна, Ишўа, Ишўий, Бериа хәм олардың қарындасы Серах.

Берияның уллары: Хебер хәм Малкиел. ¹⁸ Булар – Лабанның қызы Леаға берген шорысы Зилпаның Яқыпқа туўып берген улларының урпақлары. Олар барлығы он алты еди.

¹⁹ Яқыптың хаялы Рахиланың уллары Юсуп хәм Бенямин еди. ²⁰ Мысырда Юсуп Менашше хәм Эфрайым деген еки уллы болды. Юсупке оларды Он қаласының руўханийи болған Потифераның қызы Асенат туўып берди.

²¹ Беняминнің уллары: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Эхий, Рош, Муппим, Хуппим хәм Ард.

²² Булар – Рахиланың Яқыпқа туўып берген улларының урпақлары. Олар хәммеси болып он төрт еди.

²³ Данның улы: Хушим.

²⁴ Нафталийдің уллары: Яхсиел, Гуний, Есер хәм Шиллем. ²⁵ Булар Лабанның қызы Рахилаға берген шорысы Билханың Яқыпқа туўып берген улларының урпақлары. Олар хәммеси жетеу еди.

²⁶ Яқыптың улларының хаялларын қоспағанда, Яқыптың урпағынан болған хәм оның менен бирге Мысырға келгенлердің саны хәммеси болып алпыс алты адам еди. ²⁷ Юсуптың Мысырда туўылған еки улы менен бирликте Мысырға көшкен Яқыптың хожалығы хәммеси болып жетпис адам еди.

Яқыптың Юсуп пенен ушырасыуы

²⁸ Гошенге баратуғын жолды көрсетиу ушын, Яқып алдын ала Яхуданы Юсупке жиберди. Олар Гошен жерине жетип келгенде, ²⁹ Юсуп өзинің арбасын жегип, әкеси Израилды көриу ушын, Гошенге барды. Юсуп әкесин көре сала, оны мойнынан қушақлап, узақ жылады. ³⁰ Израил Юсупке: «Тири екеніңди өз көзим менен көрдим, енди өлсем де, әрманым жоқ», – деди.

³¹ Юсуп туўысқанларына хәм әкесинің үй-ишиндеги адамларға былай деди: «Мен фараонға барып былай деймен: „Кенаан жеринде жасаған туўысқанларым хәм әкемнің үй-ишиндеги адамлар маған келди. ³² Олар шопанлар болып, шарўашылық пенен шуғылланады. Сонлықтан олар сүриулерин, падаларын хәм барлық мал-мүлкін өзлери менен бирге алып келген“. ³³ Егер фараон сизлерди шақырып: „Кәсип-кәриңиз не?“ – деп сораса, ³⁴ сизлер: „Ата-бабаларымыз сыяқлы, бизлер де бала ўақтымыздан бери шарўашылық пенен шуғылланамыз“, – деп айтыңлар. Сонда сизлерге Гошен жерине орналасыуыңызға рухсат етиледі. Себеби мысырлылар шопанлардан жеркенеди».

Израил уллары фараон алдында

47 Юсуп фараонға барып: «Әкем хәм туўысқанларым сүриулері, падалары хәм барлық мал-мүлкі менен Кенаан жеринен келди. Олар хәзир Гошен жеринде», – деп хабарлады.

² Кейин Юсуп әжағаларының ишинен бесеуін таңлап алып, фараонның алдына алып келди.

³ Фараон Юсуптың ағаларынан:

– Кәсип-кәриңиз не? – деп сорады.

Олар былай деп жуўап берди:

– Сизің қулларыңыз болған бизлер ата-бабаларымыз сыяқлы шопанбыз. ⁴ Бизлер бул елге ўақытша жасау ушын келдик. Кенаан жеринде күшли ашлық болып, малларымыз жайылатуғын өрис қалмады. Рухсат етсеңиз, Гошен жерине орналасайық.

⁵ Сонда фараон Юсупке:

– Әкең хәм туўысқанларың саған келипти.

⁶ Мысыр жери сениң ықтыярыңда. Оларды елдің ең жақсы жерине орналастыр. Олар Гошен жеринде жасасын. Егер олардың арасында уқыплы адамлар бар болса, оларды мениң шарўам үстинен бақлаушы етип қой, – деди.

⁷ Кейин Юсуп әкеси Яқыпты фараонның алдына апарды. Яқып фараонға пәтиясын берди. ⁸ Фараон Яқыптан:

– Жасыңыз нешеде? – деп сорады.

⁹ Яқып оған:

– Мен бир жүз отыз жылдан бери дүньяға мийманман. Мениң өмирим тез хәм машақатлы өтті, бирақ мен ата-бабаларымның мийман болып жасап кеткен жасына еле жетпедим, – деп жууап берди.

¹⁰ Соңынан Яқып фараонға пәтиясын берип, оның алдынан шығып кетти.

¹¹ Солай етип, Юсуп әкесин хәм тууысқанларын Мысырға орналастырып, фараонның буйырғанындай, оларға елдің ең жақсы жеринен, Рамсес үлкесинен меншик жер берди. ¹² Және де, Юсуп әкесин, тууысқанларын хәм әкесинің үй-ишин балаларының санына қарай азық-ауқат пенен тәмийинледі.

Ашлық жыллары Юсуптің Мысырды басқаруы

¹³ Ашлықтың күшейгени соншелли, хеш бир елде жейтуғын нәрсе қалмады. Мысыр хәм Кенаан еллери қырылып кете жазлады. ¹⁴ Юсуп сатқан дәни ушын Мысырдағы хәм Кенаандағы барлық ақшаларды жыйнап, фараонның сарайына апарды.

¹⁵ Мысырда да, Кенаанда да ақша тауысылғанда, мысырлылар Юсупке келип:

– Бизлерге жейтуғын нәрсе бериң! Бизлер сизиң көз алдыңызда өлип кетейик пе? Ақшаларымыз да тауысылды, – деди. ¹⁶ Юсуп оларға:

– Егер ақшаңыз тауысылған болса, малларыңызды алып келиң. Мен олардың орнына сизлерге азық-ауқат беремен, – деди.

¹⁷ Солай етип, олар малларын Юсупке алып келди. Юсуп олардың атлары, майда-ири маллары хәм ешеклеринің орнына азық-ауқат берди. Юсуп бир жыл бойы оларды малларының орнына азық-ауқат пенен тәмийинледі.

¹⁸ Сол жыл өткеннен соң, кейинги жылы халық және Юсуптің алдына келип: «Мырзамыз, сизден хәқыйқатты жасырмаймыз: ақшамыз тауысылды, малларымызды сизге бердик. Енди сизге өзимизден хәм жеримизден басқа беретуғын хеш нәрсемиз қалмады. ¹⁹ Бизлер сизиң көз алдыңызда өлип кетейик пе? Жерлеримиз де шөлге айлансын ба? Сиз бизлерди хәм жерлеримизди сатып алып, орнына азық-ауқат бериң. Бизлер жеримиз бенен бирге фараонның қулы болайық. Бизлерге туқым бериң, өлмей, тири қалайық, жер де қаңырап қалмасын», – деди.

²⁰ Солай етип, Юсуп Мысырдағы барлық жерлерди фараон ушын сатып алды. Мысырлылардың хәммеси атызларын сатты. Өйткени ашлық оларды буған мәжбүр етті. Жерлердің хәммеси фараондики болды. ²¹ Юсуп Мысырдың бир шетинен екінши шетине дейин пүткил халықты фараонның қулына айландырды.

²² Ол тек рууһанийлердің жерлерин ғана сатып алмады. Себеби олар фараон тәрәпинен тәмийинленип, сол арқалы күн кеширгенликтен, жерлерин сатпады.

²³ Юсуп халыққа:

– Мен сизлерди хәм жерлериңизди фараон ушын сатып алдым. Мине, сизлерге туқым, оны жерге егиңлер. ²⁴ Зүрәт жыйнағаныңызда, зүрәттің бестен бир бөлегин фараонға бересиз. Ал қалған төрт бөлегин атызға егетуғын туқым ретінде қолланасыз, және де, өзиңиз, хожалығыңыз хәм балаларыңыз ушын ауқат қыласыз, – деди.

²⁵ Халық Юсупке:

– Сиз бизлердің өмиримизди сақлап қалдыңыз. Мырзамыздың кеулинен шығайық хәм бизлер фараонның қулы болайық, – деди.

²⁶ Юсуп зүрәттің бестен бирин фараонға беріу хәққында Мысырда нызам шығарды хәм бул нызам хәзирги күнге дейин сақланып келеди. Тек рууһанийлердің жерлери ғана фараонға берилмеді.

Яқыптың соңғы тилеги

²⁷ Израил Мысырда Гошен жерине орналасты. Олар сол жерде мүлик ийеси болды хәм өсип-өнип, жүдә көбейди.

²⁸ Яқып Мысырда он жети жыл жасады. Ол барлығы болып бир жүз қырық жети жыл өмир сүрди.

²⁹ Өлими жақынласқанда, Яқып улы Юсупти шақырып алып, оған былай деди:

– Егер маған кеулиң толса, санымның астына қолыңды қой да, маған жақсылық ислеп, садықлық көрсететуғыныңа хәм мени Мысырда жерлемейтуғыныңа ант иш. ³⁰ Мен қайтыс болғанымнан соң, мени Мысырдан алып кетип, ата-бабаларымның жанына жерле.

Юсуп әкесине:

– Мен айтқаныңыздай ислеймен, – деди.

³¹ Израил оған:

– Маған ант иш! – деди.

Юсуп ант ишти. Израил төсегинің бас ушында ийилип, Қудайға сыйынды.

Яқыптың Эфрайым менен Менашшеге пәтиясын бериуі

48 Буннан бир қанша уақыт өткеннен соң, Юсупке: «Әкең ауырып атыр», – деген хабар жеткенде, ол уллары Менашше менен Эфрайымды ертип, әкесине кетти. ² Яқыпқа: «Улыңыз Юсуп келди», – деп хабарлағанда, Израил күшин жыйнап, төсегинде турып отырды.

³ Яқып Юсупке: «Құдирети күшли Қудай Кенаан жеріндеги Лузда маған көринди хәм мени жарылқап, ⁴ маған: „Мен сени өсип-өндирип, көбейтемен. Урпағыңнан көплеген халықлар жаратаман. Бул жерди сеннен кейинги

урпақларыңа мәңгиге меншик етип беремен”, – деген еди. ⁵ Мен Мысырға келмесимнен алдын, сениң бул жерде тууылған еки улың Эфрайым менен Менашше енди меники болып есапланады. Олар мен ушын Рубен хәм Шимон менен теңдей. ⁶ Олардан кейин тууылатуғын балаларың өзиндики болады. Оларға Эфрайым хәм Менашше арқалы мийрас өтеди. ⁷ Мен Падданнан қайтып киятырғанымда, Кенаан елинде, Эфратаға жетиуге аз қалғанда, Рахила қайтыс болып, мен оннан айырылып қалдым. Оны Эфратаға, яғнай Бейтлехемге баратуғын жол бойына жерледим», – деди.

⁸ Израил Юсуптиң улларын көрип:

– Булар кимлер? – деп сорады.

⁹ Юсуп әкесине:

– Булар – Қудайдың маған Мысырда берген уллары, – деди.

Сонда Израил оған:

– Оларды маған жақынлат, оларға пәтиямды берейин, – деди.

¹⁰ Қартайғанлықтан, Израилдың көзлери әззилеп, жақсы көрмейтуғын еди. Юсуп улларын әкесине жақынлатқанда, әкеси оларды сүйип, қушақлады.

¹¹ Соңынан Израил Юсупке: «Мен сениң дийдарыңды көриуден үмитимди үзген едим, бирақ, минекей, Қудай маған сениң перзентлериңди де көрсетти», – деди.

¹² Юсуп әкесиниң дизесинде отырған улларын шетке алды да, маңлайы жерге тийгенше ийилип, әкесине тәжим етті. ¹³ Соңынан Юсуп Эфрайымды оң жағына алып, Израилдың шеп қолына туурылап, ал Менашшени шеп жағына алып, Израилдың оң қолына туурылап турғызды. ¹⁴ Бирақ Израил қолларын аяқастырып, туңғыш ул Менашше болыуына қарамастан, оң қолын киши ул Эфрайымның басына, ал шеп қолын туңғыш ул Менашшениң басына қойды.

¹⁵ Кейин Юсупке пәтиясын берип былай деди: «Аталарым Ибрайым менен Ысақтың хызмет еткен Қудайы, усы күнге дейин, өмирим бойы мениң шопаным болған Қудай, ¹⁶ мени барлық жаманлықтардан сақлап келген периште бул өспиримлерди жарылқасын! Мениң атым хәм аталарым Ибрайым менен Ысақтың атлары олар арқалы дауам етсин. Олар жер бетинде есапсансыз болып көбейсин».

¹⁷ Әкесиниң оң қолын Эфрайымның басына қойғаны Юсупке унамады. Сонлықтан ол әкесиниң қолын Эфрайымның басынан алып, Менашшениң басына қоймақшы болды. ¹⁸ Юсуп әкесине:

– Әке, олай емес, туңғыш ул Менашше болады, оң қолыңды оның басына қой, – деди.

¹⁹ Бирақ әкеси келисим бермей:

– Билемен, улым, билемен. Менашшеден да уллы бир халық шығады. Бирақ оның иниси оннан да уллырақ болып, урпақларынан көп халықлар келип шығады, – деди.

²⁰ Сол күни Израил оларға пәтиясын берип, былай деди: «Израиллылар пәтия бергенде: „Қудай сени Эфрайым хәм Менашшедей қылсын!“ – деп сизлердиң атыңыз бенен пәтия беретугын болады». Усылайынша Яқып Эфрайымды Менашшеден жоқары қойды. ²¹ Соң Израил Юсупке: «Мениң өлимим жақынласты. Қудай сизлер менен бирге болып, сизлерди атабабаларыңыздың жерине қайтарады. ²² Саған тууысқанларыңнан бир пай артық етип, тау етегиндеги жерди де беремен. Оны мен қылыш хәм садағым менен амор халқынан тартып алған едим», – деди.

Яқыптың улларына пәтиясын беріуі

49 Яқып улларын жанына шақырып алып, былай деди: «Жаныма жыйналыңлар, мен келешекте сизлерге не болатуғынын билдирейин.

² Жыйналып қулақ салыңлар,

Хәй, Яқып уллары,

Тыңлаңыз әкеңиз Израилды!

³ Хәй сен, Рубен, мениң туңғышым, Еркеклик күшимниң дәслепки жемиси, Сен хұрмет хәм күш жағынан ең үстинсең.

⁴ Бирақ тасқаның ушын суу сыяқлы, Үстем болмайсаң хеш қашан енди.

Өйткени кирдиң сен әкеңниң төсегине, Төсегиме кирип, харамладың оны.

⁵ Ағайинли Шимон хәм Лебий, Қылышлары – жауызлық қуралы.

⁶ Олардың жасырын жобасына шерик болмайын, Жыйынына да қатнаспайын мен.

Себеби олар ашыуға минип, адам өлтирди, Кеули күсегенин қылып, Кести буғалардың аяқ сиңирин.

⁷ Нәлет жаусын олардың рехимсиз ашыуына, Нәлет жаусын олардың жауыз ғәзбине!

Оларды бөлип жиберип, Яқып халқының арасына, Тарқатаман Израил халқының арасына.

⁸ Хәй Яхуда, тууысқанларың сени мақтайды. Қолың жауыңның желкесинен түспейди, Тууысқанларың алдыңда бас ийеди.

⁹ Яхуда, сен жас арыслансаң, Улым мениң! Аң аулап қайттың, Жатасаң арыслан сыяқлы ширенип, Мазаңды алыуға кимниң батылы жетер?

¹⁰ Хақыйқый ийеси келгенге дейин, Патшалық хасасы алынбас сеннен.

Бийлик бәрқулла сеники болып, Халықлар саған бойсынар.

¹¹ Байларсаң ешегиңди жүзим ағашына, Гүрреңди мийуели шақасына.

Жууарсаң кийимлериңди шарапқа, Шапаныңды жүзимниң қанына.

¹² Шараптан нурлы болар көзлериң, Сүттен ақ болар сениң тислериң.

¹³ Зебулон жасайды теңиз бойында, Кемелерге жағыс болар ол,

Мәканлаған жери болар Сидонға шекем.
¹⁴ Жүклер арасында жатырған,
 Иссахар – бир күшли ешек.
¹⁵ Ол қашан дем алатуғын жақсы жер,
 Унайтуғын бир ел көрсе,
 Жүкти көтеріуі ушын ыйығын тутьп,
 Ерксиз хызметшиге айланар.
¹⁶ Дан да Израилдың бир урыуы болып,
 Өз халқына қазылық етер.
¹⁷ Дан – жол шетиндеги жылан,
 Ол – соқпақта жатырған бир уулы жылан.
 Ол аттың табанынан шаққанда,
 Атлыны шалқасына жығылтар.
¹⁸ Сениң қутқаруыңды күтпектемен, Жаратқан
 Ийе!
¹⁹ Гад басқыншылар хұжимине ушырар,
 Бирақ олардың изинен қууып, шабыуыл жасар.
²⁰ Ашердің азық-ауқаты тойымлы келер,
 Ол патшаға сай ләззетли тағам жетистирер.
²¹ Нафталий – бир азат сууын,
 Оннан әжайып балалар тууылар.
²² Юсуп – мийуели ағаш,
 Ол – булақ басындағы жемисли терек.
 Шақалары дийуалдан асып өтер,
²³ Оған садақшылар рехумсиз хұжим етти,
 Душпанларша үстине оқлар жаудырды.
²⁴ Бирақ Израилдың Қорғаушы жартасы хәм
 Шопаны болған,
 Яқыптың Күшли Қудайының жәрдемінде,
 Қоллары оның қарыулы хәм шаққан болды,
 Сонлықтан ол садағын бекем услады.
²⁵ Әкеңнің Қудайы сени қоллап турар,
 Жоқарыдағы аспанның берекети менен,
 Жердеги терең булақлардың берекети менен,
 Көкирек сүти хәм ана құрсағының берекети менен
 †,
 Құдирети күшли Қудай сени жарылқар.
²⁶ Әкеңнің берген пәтиялары,
 Уллырақ болар әйдемги таулардың
 берекетлеринен,
 Ески төбешиклер молшылығынан да.
 Пәтияларым тууысқанлары ишинен таңланған
 Юсупке қонсын!

²⁷ Бенямин – аш қасқыр,
 Ол аұлаған аңын азаңда жеп,
 Кеште олжаны бөлисер».
²⁸ Израилдың он еки урыуы усылар. Әкеси оларға
 бул сөзлерди айтып, хәр бирине минәсип болған
 пәтияны берген еди.

Яқыптың өлими

²⁹ Буннан кейин, Яқып улларына былай деп
 үәсият етти: «Мен өлип, ата-бабаларыма
 қосылажақпан. Мени ата-бабаларымның жанына,
 хетт халқынан болған Эфронның атызындағы

† Көкирек сүти хәм ана құрсағының берекети менен – бунда
 адамлардың көп балалы болуы, ал маллардың көп төллеуі
 нәзерде тутьлған.

үңгирге апарып қойыңлар. ³⁰ Бул үңгир Кенаан
 жерінде, Мамреге жақын жердеги Махпела
 атызында жайласқан. Оны Ибрайым хетт халқынан
 болған Эфроннан мазар қылыу ушын сатып алған
 еди. ³¹ Ол жерге Ибрайым хәм оның хаялы Сара,
 Ысақ хәм оның хаялы Ребекка қойылған. Мен
 Леаны да сол жерге қойдым. ³² Бул атыз хәм ондағы
 үңгир хеттлерден сатып алынған еди». ³³ Яқып
 улларына бул үәсият сөзлерин айтып болғаннан
 соң, төсегінде аяқларын жыйнап жатты да, деми
 тауысылып, өз ата-бабаларына қосылды.

Яқыптың жерлениуі

50 Сонда Юсуп өзін әкесинің үстине таслап,
 жылап турып, оны сүиди. ² Ол өз
 хызметіндеги шыпакерлерге әкесинің денесин
 мумиялауды буйырды. Олар Израилды мумиялады.
³ Бул ис қырық күнге созылды. Себеби мумиялауға
 сонша уақыт керек еди. Мысырлылар Израил ушын
 жетпис күн аза тутты.
⁴ Азалау күнлери өткеннен кейин, Юсуп
 фараонның үәзирлерине: «Егер маған кеулиңиз
 толған болса, фараонға мыналарды жеткизиңдер.
⁵ Әкем маған ант иштирип: „Мениң өлимим
 жақынласты. Мени Кенаан жеріндеги өзим ушын
 қаздырған қәбирге апарып қой“, – деген еди. Енди
 фараон әкемди жерлеп қайтыуыма рухсат берсин»,
 – деди.

⁶ Сонда фараон Юсупке: «Әкеңе берген антыңды
 орынлап, оны жерлеп қайт», – деди.

⁷ Солай етип, Юсуп әкесин жерлеуге кетти.
 Фараонның барлық хызметшилери, сарайдың хәм
 Мысыр елинің басшылары оның менен бирге
 кетти. ⁸ Сондай-ақ, Юсуптиң пүткил хожалығы,
 тууысқанлары хәм әкесинің үй-иши де оның
 менен бирге еди. Тек балаларды, майда хәм ири
 малларды Гошен жерінде қалдырды. ⁹ Арбалар
 хәм атлылар да оларға қосылып, үлкен көшке
 айланды.

¹⁰ Олар Иордан дәрьясының шығысындағы Атад
 қырманына жетип барғанда, уай-уайлап жылап,
 дауыс шығарды. Юсуп әкеси ушын жети күн аза
 тутты. ¹¹ Сол жерде жасайтуғын кенаанлылар Атад
 қырманындағы азалау мәресимин көрип:
 «Мысырлылар қаншелли аұыр аза тутьп атыр!» –
 дести. Сол себепли Иорданның шығысындағы бул
 жерге Абел-Мисрайым †† аты берилди.

¹² Яқыптың уллары әкесинің үәсиятын толық
 орынлады. ¹³ Оның денесин Кенаан жерине әкелип,
 Мамреге жақын жердеги Махпела атызындағы
 үңгирге қойды. Бул үңгирди Ибрайым хетт
 халқынан болған Эфроннан мазар қылыу ушын
 атыз бенен бирге сатып алған еди. ¹⁴ Юсуп әкесин
 жерлеп болғаннан соң, оның өзи, тууысқанлары
 хәм оның менен бирге әкесин жерлеуге
 барғанлардың хәммеси Мысырға қайтты.

†† Абел-Мисрайым – «мысырлылардың аза тутьуы» дегенди
 билдиреди.

Юсуптиң ағаларына тәселле бериўи

¹⁵ Әкеси өлгеннен кейин, Юсуптиң ағалары бир-бирине: «Егер Юсуп бизлерге еле де кек сақлап жүрген болып, оған ислеген жаманлықтарымыз ушын бизлерден өш алмақшы болса не қыламыз?» – дести. ¹⁶ Солай етип, олар Юсупке мынадай хабар жоллады: «Әкемиз өлмесинен алдын ўәсият етип, ¹⁷ саған: „Ағаларыңның саған ислеген жаманлығын, олардың айып хәм гүнасын кешир“, – деп айтыўымызды тапсырған еди. Енди сен әкеңнің Қудайының қуллары болған бизлердің гүнамызды кешир!» Юсуп бул хабарды еситкенде жылап жиберди.

¹⁸ Соннан кейин, ағаларының өзлери Юсупке келип, оның алдында жерге жығылып:

– Бизлер сениң қулларыңбыз, – деди.

¹⁹ Бирақ Юсуп оларға:

– Қорқпаңлар! Мен Қудай емеспен. ²⁰ Сизлер маған жаманлық ойлаған едиңиз. Бирақ Қудай көп адамлардың өмирин сақлап қалыў ушын, хәзир өзлериңиз көрип турғаныңыздай, бул жаманлықты жақсылыққа айландырды. ²¹ Сонлықтан

қорқпаңлар, мен сизлерди де, балаларыңызды да бағаман, – деди де, ағаларының жүрегине жағатуғын жыллы сөзлер айтып, оларға тәселле берди.

Юсуптиң өлими

²² Солай етип, Юсуп хәм оның әкесиниң үй-иши Мысырда жасап қалды. Юсуп бир жүз он жыл жасады. ²³ Юсуп Эфрайымның ақлық-шаўлықларын көрди. Ал Менашшениң улы Махирдинң улларын асырап алды.

²⁴ Юсуп туўысқанларына: «Мениң өлимим жақынласты. Бирақ Қудай сизлерге сөзсиз нәзер салады. Ол сизлерди бул жерден алып шығып, Өзи Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа берем деп ант ишкен жерине апарады», – деди. ²⁵ Соңынан оларға ант иштирип: «Қудай сизлерге сөзсиз нәзер салады. Сонда сизлер мениң сүйегимди бул жерден алып кетиңлер», – деди.

²⁶ Юсуп бир жүз он жасқа шығып қайтыс болды. Оның денесин мумиялап, Мысырда бир табытқа салып қойды.

Шығыу

Израиллылардың Мысырда азап шегіуі

1 Яқып пенен бирге хожалықлары менен Мысырға келген Израил улларының атлары мыналар еди: ² Рубен, Шимон, Лебий, Яхуда, ³ Иссахар, Зебулон, Бенямин, ⁴ Дан, Нафталий, Гад хәм Ашер. ⁵ Яқыптың урпағынан шыққанлар барлығы болып жетпис адам еди. Ал Юсуп әлле қашан Мысырда еди.

⁶ Уақты келип, Юсуп, оның туысқанлары хәм сол әуладтың хәммеси дүньядан өтті. ⁷ Бирақ Израил урпақлары өсип-өніп, барған сайын сансыз көбейип, күшейгени соншелли, Мысыр ели оларға толып кетти.

⁸ Сол уақытта Мысыр тахтына Юсупти танымайтуғын жаңа патша отырды. ⁹ Патша өз халқына: «Минекей, Израил халқының саны жүдә көбейип, күшли болып баратыр. ¹⁰ Келиңлер, көбейип кетпеуі ушын оларға қарсы хийле қолланайық. Болмаса, урыс болған жағдайда, олар душпанларымызға қосылып кетиуі хәм бизлерге қарсы урысып, елимизден кетип қалыуы мүмкин», – деди.

¹¹ Солай етип, мысырлылар израиллыларға ауыр жумысларды ислетип, езиу ушын, олардың үстинен қул жумсайтуғын басшыларды тайынлады. Израиллылар фараон ушын Питом хәм Рамсес деген телеклери бар қалаларды салды. ¹² Деген менен, мысырлылар израиллыларды қаншелли езген сайын, олар соншелли көбейип, артып барды. Сонда мысырлылар қорқынышқа түсип, ¹³ израиллыларды аяусыз түрде жумыс ислеуге мәжбүрледі. ¹⁴ Оларды хәр түрли атыз жумысларын, ылай соғыу хәм гербиш қуйыудай ауыр жумысларды ислеуге аяусыз мәжбүрлеп, турмысын қыйыналастырды.

¹⁵ Мысыр патшасы Шифра хәм Пуа деген еврейлердің киндик шешелерине буйырып:

¹⁶ – Еврей хаялларын туудырып атырғаныңызда, дыққатлы болың: егер ул туылса, өлтириң, ал егер қыз туылса, тири қалдырың, – деди. ¹⁷ Бирақ киндик шешелер Қудайдан қорқатуғын еди. Сонлықтан олар Мысыр патшасының айтқанын ислемай, ул балаларды тири қалдырды. ¹⁸ Сонда Мысыр патшасы киндик шешелерди шақыртып алып:

– Неге булай ислеп атырсызлар? Неге ул балаларды тири қалдырып атырсызлар? – деп сорады. ¹⁹ Киндик шешелер оған жууап берип:

– Еврей хаяллары мысырлы хаялларға уқсамайды. Олар жүдә қарыулы болып, бизлер бармастан алдын-ақ, тууып алады, – деди.

²⁰ Бул иси ушын Қудай киндик шешелерге жақсылық иследи. Ал Израил халқы көбейип, барған сайын күши артып барды. ²¹ Өзинен қорққаны ушын, Қудай киндик шешелерге урпақ берди.

²² Соннан кейин, фараон өзинің пүткил халқына: «Еврейлердің тууылған хәр бир ул баласын Нил дәрьясына таслаңлар, ал қыз балаларын тири қалдырыңлар», – деп буйырды.

Муўсаның тууылыуы

2 Лебий урыуынан болған бир адам урыулас қызына үйленди. ² Хаял хәмиледар болып, ул тууды хәм баласының сондай сүйкимли екенін көрип, оны үш ай жасырып жүрди. ³ Бирақ хаял баласын артық жасырып жүре алмайтуғын болғанлықтан, қамыстан исленген бир себетти алып, оған шайыр хәм қара май жағып шықты. Кейин ишине баланы салды да, Нил дәрьясының жағасындағы қамыслыққа қойды. ⁴ Ал баланың әжапасы үкесине не болатуғынын көриу ушын, узақтан бақлап турды.

⁵ Сонда фараонның қызы шомылыу ушын дәрьяға келди. Ал оның шорылары дәрья жағасында жүрген еди. Фараонның қызы қамыслықтың арасында турған себетти көрип қалып, оны әкелиу ушын шорысын жиберди. ⁶ Ол себетти ашып, жылап атырған баланы көрди хәм оған жаны ашып: «Бул – бир еврей баласы-ғо», – деди.

⁷ Сол уақытта баланың әжапасы фараонның қызына:

– Сизге баланы емизип бериуі ушын, мен барып, еврейлерден емизиули бир хаялды шақырып келейин бе? – деди.

⁸ Фараонның қызы оған:

– Яқшы, бар, – деп жууап берди.

Қыз барып, баланың анасын шақырып келди.

⁹ Фараонның қызы хаялға:

– Мына баланы алып, маған емизип бер, хызмет хақыңды төлеймен, – деди. Хаял баланы алып, емизди. ¹⁰ Бала үлкейгенде, хаял оны фараонның

қызына алып келди. Фараонның қызы баланы асырап алды хәм «Оны суўдан шығарып алдым», – деп, баланың атын Муўса † қойды.

¹¹ Муўса ержеткеннен соң, бир күни өз халқына барды. Олардың аўыр жумыс ислеп атырғанын хәм өз халқынан болған бир еврейди бир мысырлының урып атырғанын көрди. ¹² Муўса этирапына нәзер таслап, хеш кимнің жоқ екенін көргенде, мысырлыны өлтирип, оны қумға көмип жасырды. ¹³ Ертеңине ол және шыққанда, еки еврейдің төбелесип атырғанын көрди. Сонда Муўса нахақ болған адамнан:

– Неге туўысқаныңды урып атырсаң? – деп сорады. ¹⁴ Сол адам Муўсаға:

– Ким сени бизлердің үстимизден басшы хәм қазы қылып қойды? Мысырлыны өлтиргениңдей, мени де өлтирмекшимисең? – деди.

Сонда Муўса қорқып кетип: «Расында да, бул ис әшқара болып қалған екен-ғо», – деп ойлады. ¹⁵ Бул ис хәкқынди фараон да еситип, Муўсаны өлтирмекши болды. Бирақ Муўса оннан қашып, Мидяне жерине барып жасады.

Бир күни ол бир қудықтың қасында отырғанда, ¹⁶ мидян руўханийиниң жети қызы келип, әкесиниң қойларын қудықтан суўғарыу ушын, наўаларды толтыра баслады. ¹⁷ Бирақ айырым шопанлар келип, оларды қуып жиберди. Сонда Муўса келип қызларды қорғады хәм олардың қойларын суўғарып берди. ¹⁸ Қызлар әкеси Реуелдің жанына қайтып барғанда, әкеси олардан:

– Неге бүгин бунша тез келдіңиз? – деп сорады.

¹⁹ Қызлары әкесине:

– Мысырлы бир адам бизлерди шопанлардан қорғады. Бунның үстине, ол суў алып, қойларымызды да суўғарып берди, – деп жуўап берди.

²⁰ Әкеси оларға:

– Сол адам қай жерде? Оны неге таслап кеттиңиз? Барыңлар, оны аўқатқа шақырып келиңдер, – деди.

²¹ Муўса Реуелдің мирәтин қабыл етип, оның үйинде жасап қалыуды шешти. Реуел оған қызы Сиппораны хаяллыққа берди. ²² Сиппора ул тууды хәм Муўса: «Мен – жат елде келгинди адам едим», – деп, балаға Гершом †† деп ат қойды.

²³ Арадан узақ уақыт өткеннен соң, Мысыр патшасы өлди. Израиллылар еле қулшылықтан нала шегип, дад салып атырған еди. Олардың қулшылық себепли салған дады Қудайға жетип барды. ²⁴ Қудай олардың налаларын еситип, Өзиниң Ибрайым, Ысақ хәм Яқып пенен дүзген келесимин еске түсирди. ²⁵ Қудай израиллылардың аўхалын көрип, оларды аяды.

Қудайдың Муўсаны шақырыуы

3 Муўса қәйин атасы, Мидян руўханийи Итроның ‡ қойларын бағатуғын еди. Бир күни ол сүриўди шөлдің түпкирине жайып жүрип, Қудайдың тауы Хорекке келип қалды. ² Сонда Жаратқан Ийениң периштеси оған шеңгел путасы арасында жанып турған оттың жалыны ишинде көринди. Муўса путаның жанып турғанын, бирақ жанып жоқ болып кетпегенин көрди. ³ Муўса: «Барып, бул таңқаларлық нәрсени көрейин. Пута неге жанып, жоқ болып кетпей тур екен?» – деп ойлады. ⁴ Жаратқан Ийе Муўсаның қарау ушын жақынлап киятырғанын көргенде, путаның ишинен:

– Муўса, Муўса! – деп шақырды.

– Ләббәй! – деп жуўап берди ол.

⁵ Қудай оған:

– Буннан артық жақынласпа. Аяқ кийиминди шеш, себеби сен турған жер – мухаддес. ⁶ Мен сениң әкеңнің Қудайыман, және де, Ибрайымның, Ысақтың хәм Яқыптың Қудайыман, – деди.

Муўса Қудайға қарауға қорққанлықтан, жүзин жапты.

⁷ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мен халқымның Мысырда жәбир шегип атырғанын көрдим хәм қул жумсаушылары себепли дад салып атырғанын еситтим. Мен олардың азап шегип атырғанын да билемен. ⁸ Сонлықтан Мен оларды мысырлылардың қолынан қутқарыу ушын келдим. Оларды сол елден шығарып, кең хәм өнимдар болған жерге, сүт хәм пал ағып турған елге – кенаан, хетт, амор, периз, хиў хәм ебус халықларының жерлерине апараман. ⁹ Мине, израиллылардың дады Маған жетип келди хәм мысырлылардың оларды қалай езип атырғанын Өзим де көрдим. ¹⁰ Енди Мен сени халқым болған израиллыларды Мысырдан алып шығыу ушын, фараонға жиберемен.

¹¹ Бирақ Муўса Қудайға:

– Фараонға барып, израиллыларды Мысырдан алып шығатуғындай, мен ким болыппан, – деп жуўап берди.

¹² Ал Қудай оған:

– Мен сениң менен бирге боламан. Сени Мениң жибергенимнің белгиси мынаў болады: халықты Мысырдан алып шыққаныңнан соң, усы тауда Маған сыйынасызлар, – деди.

¹³ Сонда Муўса Оған:

– Мен Израил халқына барып: «Мени сизлерге ата-бабаларыңыздың Қудайы жиберди», – десем, олар меннен: «Оның аты ким?» – деп сора, мен оларға не деймен? – деди.

¹⁴ Қудай Муўсаға:

– Мен мәңгиге бар Болыушыман. Сен израиллыларға: «Мени сизлерге мәңгиге бар

† Муўса – «шығарып алынған» деген мәнини беретугын сөзге уқсайды. †† Гершом – «ол жерде келгинди» деген мәнини беретугын сөзге уқсайды.

‡ Итро – бул 2:18 аяттағы Реуелдің басқа аты.

Болыушы жиберди», – деп айт, – деди. ¹⁵ Қудай Муўсаға және былай деди:

– Сен израиллыларға тағы: «Мени сизлерге ата-бабаларыңыздың Қудайы болған Жаратқан Ийе: Ибрайымның Қудайы, Ысақтың Қудайы хәм Яқыптың Қудайы болған мәңгиге бар Болыушы † жиберди», – деп айт. Мениң атым мәңгиге усы болады. Әуладтан-әуладқа Мениң атымды усылай шақырсын. ¹⁶ Сен бар да, Израил ақсақалларын жыйнап, оларға былай де: «Ата-бабаларыңыз Ибрайымның, Ысақтың хәм Яқыптың Қудайы болған мәңгиге бар Болыушы маған көринип, мыналарды айтты: „Мысырда сизлерге нелер исленип атырғанын көрип, сизлерге нәзеримди түсирдим. ¹⁷ Сизлерди Мысырдағы езиушиликтен қутқарып, кенаан, хетт, амор, периз, хиу хәм ебус халықларының жерлерине, сүт хәм пал аққан жерге апарыуды шештим“». ¹⁸ Израилдың ақсақаллары саған кулақ асады. Сен олар менен бирге Мысыр патшасына барып, оған былай деңдер: «Еврейлердин Қудайы Жаратқан Ийе бизлерге көринди. Енди шөлде үш күнлик жол жүрип барып, Қудайымыз Жаратқан Ийеге құрбанлық бериуге рухсат бер». ¹⁹ Бирақ Мен билемен, күшли бир қол мәжбүрлемегенше, Мысыр патшасы кетиуиңизге рухсат бермейди. ²⁰ Сонлықтан Мен қолымды созаман хәм олардың арасында кәраматлар ислеп, Мысырды жазалайман. Соннан кейин, ол сизлерди азат қылады. ²¹ Халықты мысырлыларға унамлы қылып көрсетемен. Сизлер кеткен уақтыңызда, қуры қол кетпейсиз. ²² Хәр бир хаял мысырлы қоңсыларынан хәм олардың үйинде жасайтуғын мысырлы хаялдан гүмис хәм алтын безениу буйымларын, кийим-кеншеклер сорап алады. Ул-қызларыңызды олар менен безендиресизлер хәм сол тәризде мысырлыларды тонап кетесизлер.

Жаратқан Ийениң Муўсаға нышанлар көрсетиуи

4 Сонда Муўса Қудайға:

– Олар маған исенбесе хәм сөзлериме кулақ салмай: «Жаратқан Ийе саған көринбеди», – десе, не қыламан? – деди.

² Жаратқан Ийе оннан:

– Қолыңдағы не? – деп сорады.

– Таяқ, – деп жууап берди Муўса.

³ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Оны жерге тасла, – деди.

Муўса таяқты жерге таслағанда, таяқ жыланға айланды. Муўса оннан қашты. ⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды созып, оның қуйрығынан услап ал, – деди.

Муўса қолын созып, жыланның қуйрығынан услап алғанда, ол және таяққа айланды. ⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Ата-бабаларының Қудайы, Ибрайым, Ысақ хәм Яқыптың Қудайы болған Жаратқан Ийениң саған көрингенине олардың исениуи ушын, сен оларға усыны көрсет, – деди.

⁶ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға және:

– Қолыңды қойныңа тық, – деди.

Муўса қолын қойнына тығып, оны қайтып шығарып алғанда, қолында тери кеселлиги пайда болып, ети қар сыяқлы түлеп кеткен еди.

⁷ Жаратқан Ийе оған тағы:

– Қолыңды және қойныңа тық, – деди.

Муўса және қолын қойнына тығып, оны қайтып шығарғанда, қолы бурынғы халына қайтты. ⁸ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Егер олар саған исенбесе хәм биринши кәраматлы белгиге итибар аудармаса, онда екіншисине исенеди. ⁹ Ал егер бул еки белгиге де исенбесе хәм сөзиңди тыңламаса, онда Нил дәрьясынан суу алып, жерге төк. Дәрьядан алған сууың жерде қанға айланады.

¹⁰ Муўса Жаратқан Ийеге:

– О, Ийем! Кулың болған мен бурын да, Өзиң мениң менен сөйлесе баслағаннан бери де шешен адам емеспен. Мен майлы тилли де, сөзге шебер де емеспен, – деди.

¹¹ Сонда Жаратқан Ийе оған былай деди:

– Адамға тил берип қойған ким? Адамды гүңелек, герең, көретуғын ямаса соқыр қылатуғын ким? Жаратқан Ийең болған Мен емеспен бе? ¹² Енди бар! Сөйлегениңде Өзим саған жәрдем берип, не айтыу кереклигин үйретип тураман.

¹³ Муўса Жаратқан Ийеге:

– О, Ийем! Өтинемен, мениң орныма басқа биреуді жибере гөр! – деди.

¹⁴ Жаратқан Ийениң Муўсаға қәхәри келип былай деди:

– Лебий урыуынан болған әжағаң Харон бар емес пе? Билемен, ол сөзге шешен. Мине, ол тап хәзир сени қарсы алыуға киятыр. Сени көргенде, ол қууанады. ¹⁵ Сен оның менен сөйлесип, не айтыу кереклигин оған билдир. Сөйлегениңизде, Өзим сизлерге жәрдем берип, не ислейтуғыныңызды үйретемен. ¹⁶ Сениң орныңа халыққа Харон сөйлейди. Ол сениң аузың болады, ал сен ол ушын Қудай орнында боласаң. ¹⁷ Мына таяғыңды ал, сен оның менен кәраматлы белгилер көрсетесең.

Муўсаның Мысырға қайтыуы

¹⁸ Муўса қәйин атасы Итроға қайтып келип, оған:

– Мысырдағы тууысқанларымның қасына қайтыуға рухсат бериң. Барып, олардың аманлығын билейин, – деди.

Итро оған:

– Аман-сау барғайсаң, – деди.

† Бар Болыушы – Қудайдың аты еврей тилинде «Яхуе» болып, «болыу» деген фейилден дәретилген. Яхуе сөзи улыуыма Жаратқан Ийе деп алынды.

¹⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға Мидян елинде: «Мысырға қайт, себеби жаныңа қаслық етпекши болғанлардың хәммеси өлди», – деген еди. ²⁰ Солай етип, Муўса хаялын хәм уллерын ешекке миндирип, Қудайдың өзине алыўды буйырған таяғын алып, Мысырға қарай жолға шықты.

²¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: – Мысырға қайтып барғаныңда, Мен саған берген күш пенен фараонның алдында барлық кәраматларды көрсет. Бирақ Мен оның жүрегін тас қыламан хәм ол халқымның кетиўине рухсат етпейди. ²² Кейин сен фараонға былай деп айт: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Израил Мениң улым, туңғыш улым. ²³ Маған сыйыныўы ушын, улымды жибер, деп саған айтқан едим. Бирақ сен оны жиберийден бас тарттың. Сонлықтан Мен сениң улыңды, туңғыш улыңды өлтиремен“».

²⁴ Жолда, олар түнеген жерде, Жаратқан Ийе Муўсаның қасына келип, оны өлтирмекши болды. ²⁵ Сонда Сиппора дәрхал бир тас пышақты алды да, улын сүннет етти. Ол кесип алынған етти Муўсаның аяғына тийгизип:

– Ҳақыйқаттан да, сен усы қан арқалы мениң күйеуимсең, – деди. ²⁶ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаны аман қалдырды. Ал Сиппора Муўсаға: «Сен қан арқалы мениң күйеуимсең», – деп сүннетке байланыслы айтқан еди.

²⁷ Соңынан Жаратқан Ийе Харонға: – Муўсаны қарсы алыў ушын, далаңлыққа бар, – деди. Харон кетип, Муўса менен Қудайдың таўында ушырасты хәм оны сүйди. ²⁸ Муўса Жаратқан Ийениң айтыў ушын жиберген хәмме сөзлери хәм ислеўди буйырған барлық кәраматлы белгилери ҳаққында Харонға айтып берди.

²⁹ Муўса менен Харон барып, Израилдың барлық ақсақалларын жыйнады. ³⁰ Харон Жаратқан Ийениң Муўсаға айтқан хәмме сөзлерин оларға айтып берди. Муўса да халық алдында кәраматлы белгилер көрсетти. ³¹ Халық исенди хәм Жаратқан Ийениң өзлерине нәзер салып, шегип атырған азаптарын көргенин еситкенде, Оған тәжим етип, сыйынды.

Муўса хәм Харон фараонның алдында

5 Соңынан Муўса менен Харон фараонға барып, оған:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Шөлге барып, Маған арнап байрам қылыўы ушын, халқымды жибер», – деди.

² Бирақ фараон оларға: – Мен айтқанын тыңлап, Израил халқын жиберетуғындай, Жаратқан Ийе ким болыпты? Мен Жаратқан Ийени танымайман, израиллылардың кетиўине де рухсат бермеймен, – деди.

³ Сонда Муўса менен Харон: – Еврейлердің Қудайы бизлер менен ушырасты. Үш күнлик жол жүрип, шөлде Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық берип қайтыўға рухсат етсеңиз.

Болмаса, Ол бизлерге оба кеселлигин жибереди ямаса қылыш пенен жазалайды, – деди.

⁴ Ал Мысыр патшасы оларға: – Ҳэй, Муўса хәм Харон! Неге халықты жумысынан алағада қылып атырсыз? Барың, жумысыңызға қайтың. ⁵ Соншелли көп пуқараларды не ушын жумысынан қалдыражақсыз? – деди.

⁶ Сол күни фараон қул жумсаўшыларына хәм израиллы бақлаўшыларға буйрық берип былай деди:

⁷ – Буннан былай, гербиш ислеў ушын халыққа бурынғыдай сабан бермең. Барып, сабанды өзлери жыйнап алсын. ⁸ Бирақ бурын қанша гербиш қуйған болса, ендигиден былай да, сонша гербиш қуйғанды талап етиң. Гербиш санын азайтпаң. Өйткени олар ериншек адамлар болғанлықтан: «Барып, Қудайымызға қурбанлық беремиз», – деп бақырмақта. ⁹ Жумысларын соншелли дәрежеде аўырластырың, олар ис пенен бәнт болып, жалған сөзлерге қулақ аспасын.

¹⁰ Солай етип, қул жумсаўшылар хәм израиллы бақлаўшылар барып, израиллыларға былай деди: – Фараон былай демекте: «Енди сизлерге сабан бермеймен. ¹¹ Сабанды қай жерден тапсаңыз, сол жерден табыңлар. Бирақ қуятуғын гербишиңиздің муғдары азайтылмайды».

¹² Солай етип, халық атызлардан сабан жыйнаў ушын пүткил Мысыр бойлап тарап кетти. ¹³ Қул жумсаўшылар оларды қысқыға алып: «Күнделик жумысыңызды сабан берилген күнлердегидей толық орынлаң», – деди. ¹⁴ Соңынан олар: «Неге сизлер кеше хәм бүгин бурынғыдай муғдарда гербиш қуйдырмадыңыз?» – деп өзлери қойған израиллы бақлаўшыларды урды.

¹⁵ Сонлықтан израиллы бақлаўшылар фараонға барып, оған былай деп нала шекти:

– Неге қулларыңызға бундай қатнас жасап атырсыз? ¹⁶ Бизлерге сабан бермесе де, гербиш қуйғанды талап етеди. Минекей, қулларыңыз болған бизлер таяқ жеп атырмыз. Ал буған айыплы – сизиң адамларыңыз.

¹⁷ Бирақ фараон оларға: – Сизлер ериншексизлер, ериншек! Сол себептен: «Барып, Жаратқан Ийеге қурбанлық беремиз», – деп атырсызлар. ¹⁸ Қәнекей, барыңлар жумысларыңызға! Сизлерге сабан берилмейди. Ал гербишти белгиленген муғдарда жеткizesисизлер, – деди.

¹⁹ «Күнделикли жеткизилетуғын гербиштиң муғдарын азайтпайсызлар», – деген сөзлерди еситкенде, израиллы бақлаўшылар өзлериниң қыйын аўхалда екенин түсинди. ²⁰ Олар фараонның алдынан шыққаннан кейин, өзлерин күтип турған Муўса менен Харонға дусласып, ²¹ оларға:

– Сизлер бизлерди фараонға хәм оның хызметшилерине жаман атлы қылдыңыз. Бизлерди өлтириў ушын, олардың қолларына қылыш

услаттыңыз. Бул исиңизди көрип, Жаратқан Ийениң Өзи сизлерди жазаласын, – деди.

Жаратқан Ийениң қутқарыуды үәде етиуи

²² Сонда Муўса ол жерден кетти хәм Жаратқан Ийениң алдына барып, былай деди:

– Ийем! Не ушын бул халықты бәлеге дуўшар қылдың? Мени не ушын жибердің? ²³ Фараонға барып, Сениң атың менен сөйлеген күнимнен бери, фараон бул халықты бәлеге дуўшар қылмақта. Ал Сен Өз халқыңды қутқарыу ушын хеш нәрсе ислемедиң.

6 Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:
– Енди сен фараонға не ислейтуғынымды көресең. Ол Мениң құдиретли қолым себепли Израил халқын азат етеди, хәтте, құдиретли қолым себепли оларды өзи елинен қуып шығарады, – деди.

Қудайдың Муўсаны және шақырыуы

² Қудай Муўсаға және былай деди:
– Мен – Жаратқан Ийемен. ³ Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа Құдирети күшли Қудай болып көриндим. Бирақ Мен оларға Өзимди Жаратқан Ийе деген атым менен танытпадым. ⁴ Өзлери келгинди болып жасаған Кенаан жерин оларға бериу ушын, Мен олар менен келисим дүздим. ⁵ Енди болса, мысырлылар қул қылған израиллылардың налаларын еситип, келисимимди еске алдым. ⁶ Солай етип, израиллыларға былай де: Мен – Жаратқан Ийемен. Сизлерди мысырлылардың ауыр жумысынан азат етип, олардың қуллығынан алып шығаман. Оларды қатаң жазалайман, сизлерди күшли қолымды созып, қутқарып аламан. ⁷ Сизлерди Өз халқым қыламан хәм Өзим сизлердиң Қудайыңыз боламан. Сонда сизлер Мениң өзлериңизди мысырлылардың ауыр жумысынан азат қылған Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенимди билип аласызлар. ⁸ Сизлерди Ибрайым, Ысақ хәм Яқыпқа беремен деп Өзим ант ишкен жерге апараман. Ол жерди сизлерге мүлик етип беремен. Мен – Жаратқан Ийемен.

⁹ Муўса бул сөзлерди израиллыларға айтып берди. Бирақ олар руўхый түскиликте болып, ауыр қулшылықта жүргенликтен, Муўсаны тыңламады. ¹⁰ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:

¹¹ – Мысыр патшасы фараонға барып: Израиллылардың жериңнен кетиуине рухсат бер, – деп айт, – деди. ¹² Бирақ Муўса Жаратқан Ийеге:

– Мен сөзге шешен емеспен. Сөзимди израиллылар тыңламағанда, фараон қалай тыңласын? – деди.

¹³ Деген менен, Жаратқан Ийе Муўса хәм Харон менен сөйлесип, израиллыларды Мысыр жеринен алып шығыу ушын, израиллыларға хәм Мысыр патшасы фараонға байланыслы буйрықлар берди.

Муўса хәм Харонның шежиреси

¹⁴ Израиллылардың әулад басшылары мыналар еди: Израилдың туңғыш улы Рубенниң уллары: Ханох, Паллу, Хесрон, Кармий. Булар Рубенниң тийрелери еди. ¹⁵ Шимонның уллары: Емуел, Ямин, Охад, Яхин, Сохар хәм кенаанлы бир хаялдан туўылған улы Шаул. Булар Шимонның тийрелери еди. ¹⁶ Урпақлары бойынша, Лебийдиң улларының атлары мыналар еди: Гершон, Қоҳат хәм Мерарий. Лебий 137 жыл өмир сүрди. ¹⁷ Гершонның уллары: хәр бири тийре басшысы болған Либний менен Шимей. ¹⁸ Қоҳаттың уллары: Амрам, Исхар, Хеbron хәм Уззиел. Қоҳат 133 жыл өмир сүрди. ¹⁹ Мерарийдиң уллары: Махлий хәм Муший. Шежиреси бойынша, Лебийдиң тийрелери усылар еди.

²⁰ Амрам әкесиниң қарындасы Иохебедеке үйленип, Иохебед оған Харон менен Муўсаны туўып берди. Амрам 137 жыл өмир сүрди. ²¹ Исхардың уллары: Қорах, Нефег хәм Зихрий. ²² Уззиелдиң уллары: Мишаел, Элсафан хәм Ситрий. ²³ Харон Нахшонның қарындасы, Амминадабтың қызы Элишебаға үйленди. Элишеба оған Надаб, Абиҳу, Элазар хәм Итамарды туўып берди. ²⁴ Қорахтың уллары: Ассир, Элқана хәм Абиасаф. Булар Қорахтың үрим-путағы еди. ²⁵ Харонның улы Элазар Путиелдиң қызларының бирине үйленди. Хаялы оннан Пинехасты туўды. Тийрелерге бөлинген Лебий урыуының әулад басшылары усылар еди.

²⁶ Усы Муўса менен Харонға Жаратқан Ийе: «Израиллыларды топ-тобы менен Мысырдан алып шығыңлар», – деген еди. ²⁷ Израиллыларды Мысырдан алып шығыу ушын, Мысыр патшасы фараон менен сөйлескенлер де усы Муўса менен Харон еди.

Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығы

²⁸ Жаратқан Ийе Мысырда Муўса менен сөйлескенінде, ²⁹ оған: «Мен – Жаратқан Ийемен. Саған айтатуғынларымның хәммесин Мысыр патшасы фараонға жеткиз», – деген еди. ³⁰ Сонда Муўса Жаратқан Ийениң алдында Оған: «Мен сөзге шешен емеспен. Мени фараон тыңлайтуғын ба еди?» – деп жуўап берген еди.

7 Бирақ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
– Минекей, Мен сени фараон ушын Қудай сыяқлы қылдым, ал әжағаң Харон сениң пайғамбарың болады. ² Саған буйырғанларымның хәммесин әжағаңа айт. Ол фараон менен сөйлесип: «Израиллылардың Мысыр жеринен кетиуине рухсат бер», – деп айтсын. ³ Деген менен, Мен фараонның жүрегін қатал қылып, Мысырда көп белгилеримди хәм кәраматларымды көрсетемен. ⁴ Солай болса да, фараон сизлерди тыңламайды.

Сонда Мен қолымды Мысырға созып, оларды қатаң жазалайман хәм халқым Израилды топ-тобы менен Мысыр жеринен алып шығаман. ⁵ Мысырға қарсы қолымды көтерип, израиллыларды олардың арасынан алып шыққанымда, мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенимди билип алады.

⁶ Муўса менен Харон Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. ⁷ Фараон менен сөйлескенде, Муўса сексен, ал Харон сексен үш жаста еди.

Харонның таяғының жыланға айланыуы

⁸ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

⁹ – Фараон сизлерге: «Мени исендириу ушын бир кәрамат көрсетіңдер», – дегенде, сен Харонға: «Таяғыңды фараонның алдына тасла», – деп айт. Сонда таяқ жыланға айланады.

¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон фараонға барып, Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. Харон таяғын фараонның хәм оның хызметкерлериниң алдына таслады. Таяқ жыланға айланды. ¹¹ Сонда фараон өз данышпанларын хәм сыйқыршыларын шақырды. Олар да өз сыйқыршылығы менен анық солай иследи.

¹² Олардың хәр бири таяғын таслап жибергенде, таяқлар жыланға айланды. Бирақ Харонның таяғы олардың таяқларын жутып жиберди. ¹³ Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараонның жүреги қатал болып, Муўса менен Харонды тыңламады.

Биринши жаза: суудың қанға айланыуы

¹⁴ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонның жүреги қатал болып тур. Ол халықты жиберіуден бас тартып атыр. ¹⁵ Ертеңине азанда бар да, фараон Нил дәрьясына қарай шыққанда, жыланға айланған таяғыңды алып, дәрья жағасында оның жолын тосып тур. ¹⁶ Кейин фараонға былай де: «„Шөлде Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер“, – деп айтыуым ушын, еврейлердиң Қудайы Жаратқан Ийе мени саған жиберди. Бирақ сен усы ўақытқа шекем қулақ аспадың. ¹⁷ Сонлықтан Жаратқан Ийе былай дейди: „Мениң Жаратқан Ийе екенимди мынадан билип аласаң: минекей, қолымдағы таяқ пенен дәрьяның суўына урсам, суў қанға айланады. ¹⁸ Дәрьядағы балықлар өлип, дәрья сасып кетеди хәм мысырлылар дәрьяның суўын ише алмай қалады“».

¹⁹ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Харонға айт, ол таяғын алып, оны Мысырдың суўлары үстине – дәрьялары, өзеклери, көллери хәм барлық қауызлары үстине созсын. Олардағы, хәтте, пүткил Мысырдағы ағаш хәм тас ыдыслардағы суўлар да қанға айланады.

²⁰ Муўса менен Харон Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. Харон фараон хәм оның хызметшилериниң көз алдында таяқты көтерип, Нил дәрьясының суўына урып жибергенде, ондағы

барлық суўлар қанға айланды. ²¹ Дәрьядағы балықлар өлип, дәрья сасып баслады. Мысырлылар дәрьяның суўын ише алмай қалды. Мысырдың хәмме жерин қан жайлап кетти.

²² Бирақ мысырлы сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен анық усылай иследи. Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараонның жүреги қатал болып, Муўса менен Харонды тыңламады. ²³ Фараон артына бурылып, сарайына қайтып кетти. Бул ўақыя да оған тәсир етпеди.

²⁴ Пүткил мысырлылар ишетуғын суў табыу ушын, дәрья бойын қазыуға киристи. Өйткени олар дәрьяның суўын ише алмайтуғын еди.

²⁵ Жаратқан Ийе Нил дәрьясының суўын қанға айландырғаннан кейин, арадан жети күн өтті.

Екинши жаза: қурбақалар

8 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонға барып, Мениң мына сөзлеримди жеткиз: «Жаратқан Ийе былай дейди: Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер. ² Егер халқымды жиберіуден ўаз кешсең, пүткил елиңди қурбақаларға толтырып, жазалайман. ³ Нил дәрьясы қурбақаларға толып-тасып кетеди. Қурбақалар дәрьядан шығып, сарайыңа, уйықлайтуғын бөлмеңе, төсегіңе, хызметкерлериниң хәм халқыңның үйлерине, хәтте, тандырларың менен қамыр табақларыңа да кирип алады. ⁴ Олар сениң, халқыңның хәм пүткил хызметшилериниң үстінде секирип жүреді».

⁵ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Харонға айт, ол қолындағы таяғын дәрьялар, өзеклер хәм көллерге қарай созып, қурбақаларды шығарсын хәм Мысырды қурбақаларға толтырсын, – деди.

⁶ Солай етип, Харон қолындағы таяғын Мысырдағы суўларға қарай созды. Сонда қурбақалар шығып, Мысырды жайлап кетти.

⁷ Деген менен, сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен анық усылай ислеп, Мысыр елине қурбақаларды шығарды.

⁸ Фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып:

– Жаратқан Ийеге дуўа етиңдер, Ол меннен хәм халқымнан қурбақаларды алып тасласын. Сонда мен де Жаратқан Ийеге қурбанлық беріуи ушын, халқыңызды жиберемен, – деди.

⁹ Муўса оған:

– Әжеп болады, ўақытты өзиңиз белгилең. Қурбақалар тек Нил дәрьясында қалып, өзиңиз де, үйиңиз де қурбақалардан қутылыуыңыз ушын, мен сиз, хызметкерлериниң хәм халқыңыз ушын қашан дуўа етейин, – деди.

¹⁰ Фараон Муўсаға:

– Ертең, – деди.

Муўса оған былай деп жуўап берди:

– Яқшы, айтқаныңыздай болсын. Усылайынша, сиз Қудайымыз болған Жаратқан Ийеге тең келетуғыны жоқ екенін билип аласыз.

¹¹ Қурбақалар сизден, үйлеріңізден, хызметкерлеріңіз бенен халқыңыздан кетип, тек дәрьяда ғана қалады.

¹² Солай етип, Муўса менен Харон фараонның алдынан кетти. Муўса Жаратқан Ийеге дуўа етип, Оның фараонға жиберген қурбақа бәлеси ушын жалбарынды. ¹³ Жаратқан Ийе Муўсаның тилегин орынлады: үйлердеги, хәулилердеги хәм атызлардағы қурбақалар қырылып қалды.

¹⁴ Қурбақаларды жыйнап, үйин-үйин етип қойды. Сасық ийис елди жайлап кетти. ¹⁵ Деген менен, фараон жағдайдың жеңиллескенин көргенде, Жаратқан Ийениң айтқанындай жүрегін қатал етип, Муўса менен Харонды тыңламады.

Үшінши жаза: ширкейлер

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Харонға айт, ол таяғы менен жерди урсын. Сонда жердің шаңы ширкейге айланып, пүткил Мысырды қаплайды, – деди.

¹⁷ Олар солай иследи. Харон таяғы менен жердің шаңын урып жибергенде, пүткил Мысыр жеріндегі шаң ширкейге айланды. Адамлар менен маллардың үстин ширкейлер басып кетти.

¹⁸ Сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен ширкейлер пайда етпекши болды, бірақ қолларынан келмеді. Адамлардың хәм маллардың үстин ширкей қаплаган еді.

¹⁹ Сонда сыйқыршылар фараонға:

– Бул исте Қудайдың қолы бар, – деди. Бірақ Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараон жүрегін қатал қылып, Муўса менен Харонды тыңламады.

Төртінши жаза: ийтшыбынлар

²⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Таң азаннан тур да, фараон дәрьяға қарай баратырғанда, оның алдынан шығып тур хәм оған Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлерімди жеткіз: «Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер.

²¹ Егер жибермесең, сениң, хызметшилериңнің, халқыңның хәм үйлеріңнің үстине ийтшыбын жаўдыраман. Мысырлылардың үйлери хәм олар жасап атырған жер ийтшыбынға толып кетеді.

²² Бірақ сол күни халқым жасайтуғын Гошен жерин айырып қояман. Ол жерде ийтшыбын болмайды. Усылай етип, сен Мысыр жерінде Жаратқан Ийениң, яғный Мениң бар екенімди билип аласаң.

²³ Мен Өз халқым менен сениң халқыңның арасына айырмашылық қояман. Ертең усы белги әмелге асады».

²⁴ Жаратқан Ийе айтқанын иследи. Фараонның сарайына, хызметкерлерінің үйлерине хәм пүткил Мысыр елине быжнаған ийтшыбынлар ушып келді. Ел ийтшыбынның кесиринен ұайран болды.

²⁵ Сонда фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып, оларға:

– Барыңлар, Қудайыңызға усы елде қурбанлық бериңдер, – деди.

²⁶ Бірақ Муўса оған былай деп жуўап берди:

– Булай ислесек, туўры болмайды. Өйткени мысырлылар Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериўимизди жеркенишли деп санайды. Егер олар жеркенишли деп санаған нәрсени көз алдында ислесек, олар бизлерди тас боран қылып өлтirmeй ме? ²⁷ Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериў ушын, бизлер шөлде үш күнлик жол жүрип барыуымыз керек.

²⁸ Сонда фараон:

– Шөлде Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериўиңіз ушын, сизлерди жиберемен. Тек жүдә узақлап кетпеңдер. Енди мен ушын дуўа етиңдер, – деди.

²⁹ Муўса оған:

– Ертең сизден, хызметкерлеріңізден хәм халқыңыздан ийтшыбынлар кетсин деп, сизиң алдыңыздан шығыудан-ақ, Жаратқан Ийеге дуўа етемен. Тек сиз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериў ушын халықты жибермей қалып, бизлерди және алдамаң, – деди.

³⁰ Солай етип, Муўса фараонның алдынан шығып, Жаратқан Ийеге дуўа етті. ³¹ Жаратқан Ийе Муўсаның тилегин орынлап, ийтшыбынларды фараоннан, оның хызметкерлеринен хәм халқынан алып таслады. Бирде бир ийтшыбын қалмады. ³² Солай болса да, фараон бул рет те жүрегін қатал қылып, халықты жибермеді.

Бесинши жаза: маллардың қырылуы

9 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонға барып, оған еврейлердің Қудайы Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлерімди жеткіз: «Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер.

² Егер жиберіуден бас тартып, оларды ирkip тура берсең, ³ онда Жаратқан Ийе, яғный Мен қолымды созып, даладағы малларыңа: атларыңа, ешеклериңе, түйелериңе, ири хәм майда малларыңа күшли оба жиберемен. ⁴ Бірақ израиллылардың малларын мысырлылардың малларынан айырып қояман. Израиллылардың малларының хеш бири өлмейди. ⁵ Жаратқан Ийе ұақытты да белгилеп, ертеңине Өзиниң айтқанларын Мысыр жерінде ислейтуғынын айтты».

⁶ Ертеңине Жаратқан Ийе айтқанын иследи: мысырлылардың барлық маллары қырылып қалды. Бірақ израиллылардың хеш бир малы өлмеді. ⁷ Фараон адам жиберип, израиллылардың бирде бир малының өлмегенин билди. Солай болса да, ол жүрегін қатал қылып, халықты жибермеді.

Алтыншы жаза: шыйқанлар

⁸ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

– Пештен қосыуыслап күл алыңлар, Муўса сол күлди фараонның көз алдында аспанға қарай шашып жиберсин. ⁹ Күл шаңға айланып, пүткил Мысыр ели бойлап көтеріледі. Елдің хэмме жеріндегі адамлардың хэм маллардың үстилерине ириңли шыйқанлар шығады.

¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон пештен күл алып, фараонның көз алдында турды. Муўса күлди аспанға қарай шашып жибергенде, адамларға хэм малларға ириңли шыйқанлар шықты.

¹¹ Сыйқыршылар да шыйқанның кесиринен Муўсаның алдына келе алмады. Себеби пүткил мысырлылар менен бирге оларға да шыйқан шыққан еді. ¹² Бирақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегін қатал қылды. Жаратқан Ийениң Муўсаға айтқанындай, фараон Муўса менен Харонды тыңламады.

Жетинши жаза: буршақ

¹³ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Таң азанда фараонның қарсы алдына шығып тур хэм оған еврейлердің Қудайы Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлерімди жеткіз: «Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер.

¹⁴ Болмаса, бул рет сениң өзиңе, хызметкерлеріңнің хэм халқыңның үстине барлық бәлелерімди жаўдыраман. Солай етип, сен бул дүньяда Маған тең келетуғыны жоқ екенін билип аласаң. ¹⁵ Өйткени Мен қолымды көтерип, сени хэм халқыңды қырғынға дуўшар қылсам, жер жүзинен жоқ болып кеткен болар едің. ¹⁶ Бирақ Өз құдиретімди саған көрсетиу ушын хэм атымды пүткил дүньяға жайыу ушын, Мен сени тири сақладым. ¹⁷ Сен еле де халқыма қарсылық көрсетип, оларды жибермей атырсаң. ¹⁸ Сонлықтан ертең усындай ўақытта Мысыр пайда болғаннан баслап, хәзирге дейін хеш қашан болып көрмеген күшли буршақ жаўдыраман. ¹⁹ Енди малларыңды хэм далада болған хэмме нәрсеңди пана жерлерге жыйнаўды буйыр. Буршақ жаўғанда ишке киргизилмей далада қалған барлық адамлар хэм маллар өледі».

²⁰ Фараонның хызметкерлери арасында Жаратқан Ийениң айтқан сөзинен қорққанлар қулларын хэм малларын тезлик пенен үйлерине алып келди. ²¹ Ал Жаратқан Ийениң айтқан сөзин писент етпегенлер қулларын хэм малларын далада қалдырды.

²² Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды аспанға қарай соз. Сонда Мысырдың хэмме жерине, адамлардың, маллардың хэм даладағы барлық өсимликлердің үстине буршақ жаўады, – деди. ²³ Муўса таяғын аспанға қарай созғанда, Жаратқан Ийе гүлдирмама хэм буршақ жиберди хэм жерге жасыл түсти. Солай етип, Жаратқан Ийе Мысырға буршақ жаўдырды.

²⁴ Усылайынша, күшли буршақ қуйып, үзликсиз жарқыраған шақмақ шағып турды. Мысыр Мысыр болғалы, бундай буршақ жаўып көрмеген еді.

²⁵ Буршақ Мысырда далада болғанның хэммесин: адамларды, малларды хэм пүткил өсимликлерди набыт қылып, барлық тереклерди сындырды. ²⁶ Тек израиллылар жасаған Гошен жерине буршақ жаўмады.

²⁷ Соңынан фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып, оларға былай деди:

– Бул рет мен айып иследим. Жаратқан Ийе хәк, ал мен хэм мениң халқым нахәкпыз. ²⁸ Жаратқан Ийеге дуўа етиңлер. Гүлдирмама менен буршақтың усы жаўғаны да жетер. Мен сизлерди жиберемен, артық услап турмайман.

²⁹ Муўса оған былай деди:

– Қаладан шыға сала, қолларымды жайып, Жаратқан Ийеге дуўа етемен. Сонда гүлдирмама тоқтап, буршақ та жаўмайтуғын болады. Бул арқалы сиз бул дүньяның Жаратқан Ийеге тийисли екенін билип аласыз. ³⁰ Бирақ мен сизиң хэм хызметкерлеріңіздің Қудайдан, Жаратқан Ийеден еле де қорқпай атырғаныңызды билемен.

³¹ Солай етип, зығыр хэм арпа набыт болған еді. Себеби сол ўақытта арпа масақ байлап, зығыр гүллеп қалған еді. ³² Бирақ бийдай туқымлас өсимликлер кеш писетуғын болғанлықтан, зыян көрмеді.

³³ Муўса фараонның алдынан кетип, қаладан шықты. Ол қолларын жайып, Жаратқан Ийеге дуўа еткенде, гүлдирмама хэм буршақ тоқтап, жаўын тынды. ³⁴ Фараон жаўынның, буршақтың хэм гүлдирмаманың тоқтағанын көргенде, және гүна ислеуін даўам етті. Оның өзи де, хызметкерлери де жүреклерін қатал қылды. ³⁵ Жаратқан Ийениң Муўса арқалы айтқанындай, фараон жүрегін қатал қылып, израиллыларды жибермеді.

Сегизинши жаза: шегирткелер

10 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонға бар. Олардың арасында кәрааматлы белгилерімди көрсетиу ушын, Мен фараонның хэм оның хызметкерлерінің жүрегін қатал қылып қойдым. ² Ал сизлер болса, Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип алыуыңыз ушын, мысырлыларды қалай масқара еткенім хэм олардың арасында көрсеткен нышанларым хәкқында балаларыңа хэм балаларыңның балаларына айтып бериң.

³ Муўса менен Харон фараонға барып, оған былай деди:

– Еврейлердің Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Қашанға дейін Маған бас иймейжәксаң? Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер.

⁴ Халқымды жиберіуден бас тартсаң, ертең елиңе шегирткелерди жиберемен. ⁵ Олардың жер бетін қаплайтуғыны соншелли, жер бети көринбей қалады. Олар буршақтан аман қалған өнимлеріңізди хэм даладағы барлық тереклеріңіздің қалған жапырақтарын жеп қояды. ⁶ Сениң үйлерің, барлық

хызметкерлериңнің хәм пүткил мысырлылардың үйлери шегирткеге толып кетеди. Ата-бабаларың усы жерге қоныс басқан күннен бүгінге дейин, хеш қашан бундай нәрсени көрген емес». Кейин Муўса бурылып, фараонның қасынан шығып кетти.

⁷ Сонда хызметкерлери фараонға:

– Бул адам қашанға дейин бизлерди қыйнайды? Оларды жиберің. Барып, Қудайы Жаратқан Ийеге сыйынсын. Мысырдың набыт болып атырғанын еле түсинбей атырсыз ба? – деди.

⁸ Солай етип, олар Муўса менен Харонды фараонның алдына және шақыртып алды. Фараон оларға:

– Барыңлар, Қудайыңыз Жаратқан Ийеге сыйыныңлар. Бирақ, кимлер баражақ? – деди.

⁹ Муўса оған:

– Бизлер жас хәм ғаррымыз, улларымыз, қызларымыз, майда хәм ири малларымыз, хәммемиз бирге кетемиз. Өйткени Жаратқан Ийеге арнап байрам қылыуымыз керек, – деди.

¹⁰ Фараон оларға:

– Аўа, сизлерге Жаратқан Ийе яр болсын деп, бала-шағаларыңыз бенен бирге жиберейин бе? Әне, нийетиңіз қара екени көринип тур! ¹¹ Бул болмайды. Тек ер адамлар кетип, Жаратқан Ийеге сыйынсын. Сизлердің сорағаныңыз да сол емес пе? – деди.

Соң Муўса менен Харон фараонның алдынан қуўып шығарылды.

¹² Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды Мысыр елине қарай соз. Елди шегиртке қапласын хәм буршақтан аман қалған барлық өсимликлерди жеп қойсын, – деди. ¹³ Солай етип, Муўса таяғын Мысыр елине қарай созды. Жаратқан Ийе сол күни күндиз-түни удайына елде шығыс самалын естирди. Азан болғанда, шығыс самалы шегирткелерди алып келди. ¹⁴ Шегирткелер Мысырға хұжим жасап, оның хәмме жерин жайлап кетти. Олардың көп болғаны соншелли, бундай есап-сансыз шегиртке бурын болмаған да, буннан былай болмайды да. ¹⁵ Шегирткелер жер бетин басып кеткенликтен, жер қап-қара болып қалды. Олар барлық өсимликлерди, буршақтан аман қалған тереклердеги мийўелердің хәммесин жеп қойды. Мысырдың хеш бир жеринде, я тереклерде болып, я даладағы өсимликлерде болып, жасыл жапырақ қалмады.

¹⁶ Фараон тезлик пенен Муўса менен Харонды шақыртты да, оларға былай деди:

– Мен Қудайыңыз Жаратқан Ийеге хәм сизлерге қарсы гүна иследим. ¹⁷ Өтинемен, және бир мәртебе гүнамды кеширип, Қудайыңыз Жаратқан Ийеге дуўа етиңлер. Ол мени бул өлим әкелетуғын апаттан қутқарсын.

¹⁸ Муўса фараонның алдынан шығып, Жаратқан Ийеге дуўа етті. ¹⁹ Сонда Жаратқан Ийе самалдың бағытын өзгертип, батыс жақтан күшли самал естирди. Самал шегирткелерди көтерип апарып,

Қамыс теңизине [†] төкти. Пүткил Мысыр елинде бирде бир шегиртке қалмады. ²⁰ Деген менен, Жаратқан Ийе фараонның жүрегін қатал етип қойғанлықтан, ол израиллыларды жибермеді.

Тоғызыншы жаза: қара түнек

²¹ Буннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды аспанға қарай соз, Мысыр елин тас түнек қараңғылық қаплайды, – деди. ²² Муўса қолын аспанға қарай созғанда, Мысырды үш күн бойы қойыу қараңғылық қаплады. ²³ Үш күн дауамында адамлар бир-биреуин көре алмай қалып, хеш ким орнынан қозғала алмады. Бирақ израиллылар жасаған жер ғана жақты болды.

²⁴ Сонда фараон Муўсаны шақыртып алып, оған:

– Барыңлар, Жаратқан Ийеге сыйыныңлар. Бала-шағаңыз сизлер менен кете берсин. Тек майда хәм ири малларыңыз қалсын, – деди.

²⁵ Деген менен, Муўса оған былай деди:

– Болмайды! Малларымызды да алып кетиуимизге рухсат бериуиңіз керек. Себеби Қудайымыз Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықлар хәм басқа қурбанлықлар беремиз. ²⁶ Малларымызды да бирге алып кетемиз. Бул жерде бирде бир туяқ қалмауы тийис. Себеби Қудайымыз Жаратқан Ийеге сыйыныуымыз ушын, шалынатуғын малды олардың ишинен аламыз. Ол жерге барғанымызша, Жаратқан Ийеге қайсы малларды бериуимиз кереклигин билмеймиз.

²⁷ Бирақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегін қатал қылып қойғанлықтан, ол израиллыларды жибергиси келмеді. ²⁸ Фараон Муўсаға:

– Қараңды батыр. Енди қайтып көзиме көринбе. Көзиме көринген күни-ақ, өлесен, – деди.

²⁹ Муўса оған:

– Айтқаныңыздай болсын. Енди қайтып, көзиңізге көринбеймен, – деди.

Оныншы жаза: туңғышлардың өлтирилиуі

11 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонның басына хәм Мысыр елине және бир бәле жаўдыраман. Соннан кейин, ол кетиуиңізге рухсат етеди, хәтте, сизлерди бул жерден пүткиллей қуўып шығарады. ² Сен израиллыларға айт, хәр бир ер адам хәм хәр бир хаял қоңсысынан гүмис хәм алтын буйымларды сорап алсын.

³ Жаратқан Ийе Израил халқын мысырлыларға унамлы етип көрсетти. Муўса да Мысырда фараонның хызметкерлериңнің хәм халқының алдында мәртебелі еди.

⁴ Солай етип, Муўса фараонға:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Түннің ярымында Мысырды аралап өтемен. ⁵ Сонда Мысырдағы хәмме туңғыш уллар: тахтында отырған

[†] Қамыс теңизи – бул әдетте «Қызыл теңиз» деп аударылып келген. Еврейше текстте буны «Қамыс теңизи» деп атайды.

фараонның баласынан, дигирман тартатуғын шоры хаялдың баласына дейин, сондай-ақ барлық маллардың туңғыш төллери өледі. ⁶ Пүткил Мысыр ели бурын болмаған хәм енди қайтып болмайтуғын дад салып ұай-ұайласқан дауысларға толып кетеді. ⁷ Ал израиллылардың хеш бир адамына, я малына хеш қандай зыян тиймейди. Усы арқалы сизлер Мениң, Жаратқан Ийениң израиллылар менен мысырлылар арасына қандай айырмашылық қойғанымды билип аласыз». ⁸ Сонда мына хызметкерлериңнің хәммеси келип, маған тәжим етип: «Сен де кет, сениң изиңе ерген пүткил халық та кетсин», – дейсизлер. Соннан соң, мен кетемен, – деди. Муўса фараонның алдынан қатты қәхәрленип шығып кетти.

⁹ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Мысырда Мениң кәраматларым көбейиуи ушын, фараон сизлерди тыңламайды, – деди.

¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон фараонның алдында усы барлық кәраматларды иследи. Бирақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегін қатал қылып қойғанлықтан, ол израиллыларды өз жеринен жибермеді.

Қутқарылыу асы

12 Жаратқан Ийе Мысыр жерінде Муўса менен Харонға былай деди: ² «Бул ай сизлер ушын биринши ай, жылдың биринши айы болады. ³ Пүткил Израил жәмийетине айтыңлар: усы айдың онында хәр бир хожалық басшысы өз хожалығы ушын бир қой ямаса ешки таңлап алсын. ⁴ Егер бир хожалықтағы адамлар саны усы жанлықтың гөшин жеп тауыса алмайтуғындай аз болса, онда оны жақын қоңсысы менен бөлиссин. Жанлықтың үлкен-кишилигине қарап, оны қанша адамның жей алатуғынын анықлауыңыз керек. ⁵ Сизлер таңлап алған қой ямаса ешки минсиз, бир жыллық еркек жанлық болсын. ⁶ Жанлықты усы айдың он төртине дейин бағып, сол күни кеште Израил жәмийетиниң хәр бир шаңарағы өз жанлықтарын сойыуы тийис. ⁷ Олар қанды алып, өзлери гөшти жейтуғын үйлериңнің қапысының жақлауларына хәм кесе ағашына жақсын. ⁸ Сол күни кеште гөшти отқа писирип, оны ашытқысыз нан хәм ашшы шөплер менен жесин. ⁹ Гөшти шийкилей ямаса суўға писирип емес, ал бас-сыйрағы хәм ишек-қарны менен бирге отқа писирип жеңлер. ¹⁰ Гөш азанға дейин қалмауы тийис. Егер оннан ауысып қалса, оны отта өртеп жиберіңлер. ¹¹ Сизлер гөшти жеп атырған ұақтыңызда, беллериңиз бууыулы, аяқ кийимиңиз кийиули, таяғыңыз қолыңызда болсын. Гөшти тез жеңлер. Бул – Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыу асы.

¹² Мен сол түни Мысыр жеринен өтемен. Ондағы адамлардың да, маллардың да хәр бир туңғышын өлтиремен хәм Мысырдың пүткил құдайларын хүким етемен. Мен – Жаратқан Ийемен.

¹³ Өзлериңиз турған үйлердиң есигиниң

жақлауларына жағылған қан сизлер ушын нышан болады. Мен қанды көрип, сизлерди шетлеп өтемен. Мысыр елин жазалағанымда, өлим әкелиуиши апат сизлерге хеш қандай зыян тийгизбейди. ¹⁴ Бул күн сизлер ушын еслеу күни болсын. Оны Жаратқан Ийениң байрамы сыпатында байрамлаңлар. Бул байрамды байрамлау келешек әуладларыңыз ушын мәңги қағыйда болып қалсын».

Ашытқысыз нан байрамы

¹⁵ «Жети күн ашытқысыз нан жеңлер. Биринши күни-ақ үйлериңизден ашытқыны жоқ қылыңлар. Ким де ким усы жети күн ишинде ашытқы салынған нан жесе, ол Израил халқы арасынан жоқ қылынады. ¹⁶ Биринши хәм жетинши күнлери мухаддес жыйналысыңыз болсын. Сол күнлери тек өзлериңиз ушын ауқат таярлаудан тысқары, хеш қандай жумыс ислемендер. ¹⁷ Солай етип, сизлер Ашытқысыз нан байрамын байрамлаңлар! Өйткени анық сол күни Мен сизлерди топ-тобыңыз бенен Мысыр жеринен алып шықтым. Келешек урпақларыңыз бул күнди мәңги қағыйда сыпатында байрамласын. ¹⁸ Биринши айдың он төртинши күниниң кешинен жигирма биринши күниниң кешине дейин ашытқысыз нан жеңлер. ¹⁹ Сол жети күн дауамында үйлериңизде ашытқы болмасын. Ким де ким ашытқы салынған бир нәрсе жесе, мейли ол келгинди болсын, мейли жергиликли болсын, ол Израил жәмийети арасынан жоқ қылынады. ²⁰ Ашытқы салынған хеш нәрсе жемендер. Қай жерде жасасаңыз да, ашытқысыз нан жеңлер».

Биринши Қутқарылыу асы

²¹ Соннан кейин, Муўса Израилдың барлық ақсақалларын шақырып алып, оларға былай деди: – Хожалығыңыз ушын қозы ямаса ылақ таңлап алып, оны Қутқарылыу асы ушын сойыңлар. ²² Соң, бир бау майоран шөбин † алың да, оны қырмадағы құрбанлықтың қанына батырып, қанды қапыларыңыздың жақлауларына хәм кесе ағашына жағыңлар. Азанға шекем хеш ким үйинен шықпасын. ²³ Жаратқан Ийе мысырлыларды өлтириу ушын елден өткенде, қапыларыңыздың жақлауларындағы хәм кесе ағашындағы қанды көрип, үйлериңизди шетлеп өтеди. Ол өлим әкелиуишиниң үйлериңизге кирип, сизлерди өлтириуине жол қоймайды. ²⁴ Өзлериңиз де, сизлердиң әуладларыңыз да буны мәңги қағыйда қылып орынлаңлар. ²⁵ Жаратқан Ийе өзлериңизге беремен деп уәде еткен жерге киргениңизден кейин де, бул рәсимди өткизип барыңлар. ²⁶ Балаларыңыз сизлерден: «Бул рәсимниң мәниси қандай?» – деп сорағанда, ²⁷ оларға: «Бул –

† Майоран шөби – бул назбайгүл шөбине туқымлас өсимлик.

Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыу байрамының асы. Себеби Жаратқан Ийемиз мысырлыларды өлтиргенде, үйлеримизди шетлеп өтип, бизлерди аман қалдырды», – деңлер.

Сонда халық тәжим етип, сыйынды. ²⁸ Соңынан израиллылар барып, Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығын толық орынлады.

²⁹ Түнниң ярымында Жаратқан Ийе тахтында отырған фараонның туңғыш баласынан, қамақта отырған тутқынның туңғыш баласына дейин, Мысыр елиндеги барлық туңғышларды хәм маллардың да туңғыш төллерин өлтирди. ³⁰ Сол күни түнде фараон, оның хызметкерлери хәм пүткил Мысыр аяққа турды. Мысыр ели дад салып, ұай-ұайласқан дауыстарға толып кетти. Өйткени өли болмаған бирде бир ұй жоқ еди.

Мысырдан шығыу

³¹ Сол күни түнде-ақ фараон Муўса менен Харонды шақырып алып былай деди:

– Барыңлар! Сизлер де, израиллылар да халқымның арасынан шығып кетиңлер. Өзлериңиз айтқаныңыздай, Жаратқан Ийеге сыйыныңлар.

³² Сондай-ақ майда хәм ири малларыңызды да алып кетиңлер. Ал маған пәтия бериңлер.

³³ Израиллылардың елден тезирек шығып кетиуи ушын, мысырлылар оларды асықтырды. «Болмаса, хәммемиз өлемиз», – дести олар. ³⁴ Солай етип, израиллылар еле ашымаған қамырларын табағы менен кийимлерине орады да, ийинлерине көтерип алды. ³⁵ Израиллылар Муўсаның айтқаны бойынша, мысырлылардан гүмис хәм алтын буйымлар менен кийимлер сорап алды.

³⁶ Жаратқан Ийе израиллыларды мысырлыларға унамлы қылып көрсеткенликтен, мысырлылар оларға сорағанын берди. Солай етип, израиллылар оларды тонап кетти.

³⁷ Израиллылар Рамсестен Суккотқа қарай жол алды. Бала-шағаларды есапламағанда, шама менен алты жүз мыңдай ер адам пияда жолға шықты.

³⁸ Және де, көп санлы басқа миллет адамлары, есап-сансыз майда хәм ири маллар да олар менен бирге кетти. ³⁹ Халық өзлери Мысырдан алып шыққан ашымаған қамырдан нан писирди. Себеби олар Мысырдан қуып шығарылғанлықтан, қамырды ашытыуға да, жолға азық-ауқат таярлауға да үлгере алмаған еди.

⁴⁰ Израиллылардың Мысырда жасағанына төрт жүз отыз жыл болған еди. ⁴¹ Төрт жүз отыз жылдың соңғы күни, анық сол күни Жаратқан Ийениң халқы топ-тобы менен Мысыр жеринен шықты. ⁴² Сол күни түнде Жаратқан Ийе израиллыларды Мысыр жеринен алып шығыу ушын сергек болды. Израиллылар да әуладлар дауамында сол түнди Жаратқан Ийеге бағышлап, ояу болыуи тийис.

Қутқарылыу асының қағыйдалары

⁴³ Соннан кейин, Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди: «Қутқарылыу асының қағыйдалары мынадай: хеш бир жат жерли адам байрам асынан жемесин. ⁴⁴ Бирақ сатып алған кулларыңыз сүннет етилгеннен кейин, оннан жесе болады. ⁴⁵ Ұақытша қоныс басқанлар хәм жалланған жұмысшылар оннан жемеуи тийис. ⁴⁶ Ас таярланған үйде желинсин. Жанлықтың гөши үйдиң сыртына шығарылмасын хәм оның хеш бир сүйеги сындырылмасын. ⁴⁷ Пүткил Израил жәмийети Қутқарылыу байрамын байрамлауи тийис. ⁴⁸ Араңызда жасап атырған келгинди адам Маған, Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыу байрамын байрамлауды қалесе, онда оның үйиндеги хәмме еркеклер сүннет етилиуи керек. Соңынан ол жергиликли халық турғыны сыпатында Израил халқына қосылып, байрамды байрамлай алады. Бирақ сүннетсиз адам Қутқарылыу байрамының гөшин жемесин. ⁴⁹ Жергиликли адам ушын да, араңызда жасайтуғын келгинди адам ушын да бир қағыйда қолланылады».

⁵⁰ Израиллылар Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығын толық орынлады. ⁵¹ Сол күнниң өзінде Жаратқан Ийе израиллыларды топ-тобы менен Мысыр жеринен алып шықты.

Туңғыш уллардың Қудайға бағышланыуы

13 Буннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Барлық биринши тууылғанларды Маған бағышлаңлар. Израил хаялларының да, малларының да қарыннан биринши шыққанлары Меники», – деди.

³ Муўса халыққа былай деди: «Мысырдан, өзлериңиз кул болған елден шыққан бүгинги күнди есте сақлаңлар. Өйткени Жаратқан Ийе құдиретли қолы менен сизлерди ол жерден алып шықты. Ашытқы салынған хеш нәрсе жемендер. ⁴ Бүгин Абиб † айында бул жерден шығып баратырсызлар. ⁵ Жаратқан Ийе сизлерди кенаан, хетт, амор, хиу хәм ебус халықларының жерлерине, ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен, сүт хәм пал аққан елге апарғанда, усы айда мына рәсимди өткизиңлер: ⁶ жети күн ашытқысыз нан жеп, жетинши күни Жаратқан Ийеге арнап байрам қылыңлар. ⁷ Сол жети күн ишинде тек ашытқысыз нан жеңлер. Өзиңизде де, жасап атырған пүткил жериңизде де ашытқы салынған нан ямаса ашытқы болмасын. ⁸ Сол күни балаларыңызға: „Мысырдан шыққанымызда, Жаратқан Ийе бизлер ушын ислеген ислери себегли буларды ислеп атырмыз“, – деп түсиндириңлер. ⁹ Бул рәсим қолыңызда бир нышан, маңлайыңызда сақланатуғын яднама болсын. Усылайынша,

† Абиб – израиллылар ушын биринши ай болып есапланып, шама менен март айының ортасынан апрель айының ортасына шекемги ұақыт.

Жаратқан Ийениң нызамы аўзыңызда болсын. Себеби Жаратқан Ийе сизлерди күшли қолы менен Мысырдан алып шықты. ¹⁰ Сизлер де ҳәр жылы белгиленген ўақытта бул қағыйданы орынлаңлар.

¹¹ Жаратқан Ийе сизлерге ҳәм ата-бабаларыңызға ант ишкениндей, сизлерди Кенаан жерине апарып, сизлерге сол жерди бергенде, ¹² қарыннан биринши шыққанлардың хәммесин Жаратқан Ийеге бағышлаңлар. Малларыңыздың биринши туўылған барлық еркек төллери Жаратқан Ийеге тийисли. ¹³ Ешектиң ҳәр бир биринши туўылған төлиниң орнына бир қозы берип, сатып алыңлар. Егер олай етпесеңиз, гүррениң мойнын үзиң. Барлық туңғыш улларыңыздың қунын өтеуиңиз тийис.

¹⁴ Келешекте улларыңыз сизлерден: „Буның мәниси қандай?“ – деп сораса, оларға былай деп жуўап бериңлер: „Жаратқан Ийе бизлерди құдиретли қолы менен Мысырдан кул болған елден алып шықты. ¹⁵ Фараон бизлерди жибермей, қайсарлық көрсеткенде, Жаратқан Ийе Мысырда адамлардың ҳәм маллардың барлық туңғышларын өлтирди. Сонлықтан маллардың туңғыш төллери Жаратқан Ийеге қурбанлыққа беремиз, ал туңғыш улларымыз ушын қун төлеймиз“. ¹⁶ Бул рәсим қолыңызда бир нышан, есиңизде сақланатуғын яднама болсын. Себеби Жаратқан Ийе сизлерди құдиретли қолы менен Мысырдан алып шықты».

Қамыс теңизинен өтиў

¹⁷ Фараон израиллыларды жибергенде, Қудай: халық урысқа дуўшар болатуғынын билгенде өкинип, Мысырға қайтып кетпесин, деп филист халқының жери арқалы өтетуғын жол қысқарақ болса да, оларды ол жер арқалы алып жүрмеді. ¹⁸ Қудай халықты Қамыс теңизине шөл жолы менен айландырып апарды. Израиллылар Мысырдан қарыў-жарақ пенен шыққан еди. ¹⁹ Муўса Юсуптиң сүйеклерин де өзи менен бирге алып шыққан еди. Өйткени Юсуп израиллыларға ант иштирип: «Қудай сизлерге сөзсиз нәзер салады. Сонда сүйеклеримди бул жерден алып кетиңлер», – деп нәсиятлап кеткен еди.

²⁰ Израиллылар Суккоттан шығып, шөл шетиндеги Этамға орналасты. ²¹ Олардың күнитүни жол жүриўи ушын, Жаратқан Ийе күндиз минара сыяқлы булт болып жол көрсетип, түнде минара сыяқлы от болып жолларына жарық түсирип, оларды баслап жүрди. ²² Күндиз булт, түнде от халықтың алдынан бир дем де узақламады.

14 Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² – Израиллыларға айт, олар изге қайтып, Пий-Ҳахироттың қасына, Мигдол менен теңиз арасына, Баал-Сefonның қарсысындағы теңиз жағасына орналассын. ³ Сонда фараон: «Израиллылар ел гезип, адасып кетти, олар шөл

қоршаўында қалды», – деп ойлайды. ⁴ Мен фараонның жүрегин қатал қыламан ҳәм ол израиллылардың изинен қуўады. Солай етип, Мен фараонды ҳәм оның пүткил әскерлерин жеңип, Өз салтанатымды көрсетемен. Сонда мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенимди билип алады.

Израиллылар айтылғанды иследи. ⁵ «Израил халқы қашып кетипти», – деген хабар Мысыр патшасына жеткенде, ол ҳәм оның хызметкерлери израиллылар туўралы көз қарасларын өзгертип: «Бизлер не ислеп қойдық? Израиллыларды жиберемиз деп, қулларымыздан айырылдық-ғо!» – дести. ⁶ Фараон өзиниң саўаш арбасын жектирип, ләшкерлерин таярлады. ⁷ Ол алты жүз сайланды саўаш арбасын, Мысырдың басқа барлық саўаш арбаларын ҳәм олардың басшыларын жанына алды. ⁸ Жаратқан Ийе Мысыр патшасы фараонның жүрегин қатал қылып қойды. Ол нық қәдем атып жаратырған израиллылардың изинен қуўып кетти. ⁹ Мысырлылар фараонның пүткил атлы саўаш арбалары, атлылары ҳәм әскерлери менен израиллылардың изине түсип, теңиз жағасына, Пий-Ҳахирот жақынына, Баал-Сefonның қарсысына ордасын қурған израиллыларға жетип алды.

¹⁰ Фараон жақынласып қалды. Израиллылар артына бурылып қараса, мысырлылардың излеринен қуўып киятырғанын көрди. Сонда олардың зәррелери ушып, Жаратқан Ийеге пәрияд етти. ¹¹ Олар Муўсаға былай деди:

– Мысырда қәбир жоқтай, бизлерди шөлде өлийге алып келдиң бе? Мысырдан алып шығып, бизлерге не қылғаның? ¹² Мысырда болғанымызда, саған: «Бизлерди тынышымызға қой, мысырлыларға хызмет ете берейик», – деген жоқ па едик? Шөлде өлгеннен гөре, мысырлыларға кул болғанымыз жақсырақ еди-ғо!

¹³ Бирақ Муўса оларға:

– Қорқпаңлар! Орныңызда беккем турып, Жаратқан Ийениң бүгин сизлерди қалай қутқаратуғынын көриңлер. Бүгин өзлериңиз көрип турған мысырлыларды енди хеш қашан көрмейсизлер. ¹⁴ Жаратқан Ийе сизлер ушын урысады. Ал сизлер тыныш турсаңыз болды, – деди.

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Неге Маған пәрияд етип атырсаң?

Израиллыларға айт, алға қарай жылжый берсин.

¹⁶ Ал сен таяғыңды көтерип, оны теңиздиң үстине қарай соз да, суўды қақ айыр. Сонда израиллылар теңиздиң ишинен қурғақ жер арқалы жүрип өтеди.

¹⁷ Мен мысырлылардың жүрегин қатал қыламан.

Олар израиллылардың изинен қуўады. Мен фараонды, оның барлық әскерлерин, саўаш арбаларын ҳәм атлыларын жеңип, Өз салтанатымды көрсетемен. ¹⁸ Фараон, оның саўаш арбалары ҳәм атлылары себепли салтанатқа ерискенimde, мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенимди билип алады.

¹⁹ Израил ордасының алдында баратырған Қудайдың периштеси орнын өзгертип, артқа өтті. Халықтың алдындағы минара сыяқлы булт та орнын өзгертип, артқа, ²⁰ Мысыр әскерлеринің хәм Израил халқының ортасына барып турды. Булт мысырлылар тәрепте қараңғылық орнатып, израиллылар тәрепте жақты қылып турды. Сол себептен түн бойы еки тәреп бир-бирине жақынласа алмады.

²¹ Муўса қолын теңиздің үстине қарай созды. Жаратқан Ийе пүткил түн бойы шығыстан күшли самал естирип, теңиз суўын изге ийтерди хәм теңизди қурғақ жерге айландырды. Суў екиге бөлинди. ²² Израиллылар қурғақ жерди басып, теңиздің ортасынан өтті. Теңиз суўы оң хәм шеп тәрепте оларға дийўал болып турды. ²³ Ал мысырлылар олардың излеринен қуўды, фараонның барлық атлары, саўаш арбалары хәм атлылары теңиздің ишине кирип кетти. ²⁴ Таң атарда Жаратқан Ийе минара сыяқлы от хәм булт ишнен Мысыр ордасына нәзер салып, оларды албыратып таслады. ²⁵ Қудай олардың саўаш арбаларының дөңгелеклерин шығарып таслағанда, олар зорға қозғалды. Сонда мысырлылар: «Израиллылардан қашайық. Өйткени олар ушын Жаратқан Ийениң Өзи бизлерге қарсы урысып атыр», – дести.

²⁶ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды теңиздің үстине қарай соз. Суўлар мысырлыларды, олардың саўаш арбаларын хәм атлыларын басып кетсин, – деди. ²⁷ Солай етип, Муўса қолын теңиздің үстине қарай созды хәм таңға жақын теңиз өз халына қайтты. Сонда қашып атырған мысырлылар суўға дуўшар болып, Жаратқан Ийе оларды теңиздің ишине батырып жиберди. ²⁸ Өз халына қайтқан суў саўаш арбаларын, атлыларды, яғный израиллылардың изинен теңизге түскен фараонның пүткил ордасын жутып кетти. Олардан бирде бир адам аман қалмады.

²⁹ Деген менен, израиллылар теңиздің ишнен қурғақ жер арқалы жүрип өткен еди. Суўлар оң хәм шеп тәрепте турып, оларға дийўал болған еди.

³⁰ Жаратқан Ийе сол күни израиллыларды мысырлылардың қолынан қутқарды. Израиллылар мысырлылардың теңиз жағасында өлип жатырғанын көрди. ³¹ Жаратқан Ийениң мысырлыларға көрсеткен уллы құдиретин көрген Израил халқы Жаратқан Ийеден қорқып, Оған хәм Оның қулы Муўсаға исенди.

Қутқарылуы жыры

15 Соннан соң, Муўса хәм израиллылар Жаратқан Ийеге мына жырды айтты:

«Жырлайман Жаратқан Ийени,
Себеби еристи Ол салтанатлы жеңиске,
Атларды да, атлыларды да ылақтырды теңизге.

² Жаратқан Ийе күш-құдиретим мениң,

Қутқарыуға келди Ол мени,
Олдур мениң Қудайым.
Алғыслар айтаман Оған,
Ол мениң әкемнің Қудайы,
Уллылайман Оны мен.

³ Жаратқан Ийе жаўынгердур,
Аты Оның – Жаратқан Ийе.

⁴ Ол фараонның саўаш арбаларын,
Хәм ләшкерлерин атты теңизге.

Ғарқ болды Қамыс теңизине,
Оның сайланды ләшкербасылары да.

⁵ Терең суўлар қаплады оларды,
Батып кетти тас сыяқлы туңғыйыққа.

⁶ Сениң оң қолың, Жаратқан Ийе,
Құдиретли күшке ийедур.

Сениң оң қолың, Жаратқан Ийе,
Тас-талқан етер душпанды.

⁷ Әжайып уллылығың менен,
Саған қарсы шыққанларды,
Жер менен жексен қыласаң,
Жибересең оларға ғәзебиңди,

Сабан сыяқлы күйдирип, күл қыласаң оларды.

⁸ Мурныңның деминен,
Жыйналды суўлар бир жерге.

Дийўал сыяқлы болып толқынлар,
Теңиз қойнында қатып қалды.

⁹ Сонда душпан былай деди:

„Услайман оларды изинен қуўып,
Олжаны бөлемен кеўлимди тоқ қылып,
Қыраман оларды қылышымды жалаңашлап“.

¹⁰ Демиң менен үгеп едиң,
Қаплады теңиз оларды.

Қорғасындай батты уллы суўларға.

¹¹ Жаратқан Ийе, қудайлар арасында Саған
уқсағаны бар ма?

Сен сыяқлы мухаддесликте уллы, айбаты менен
алғысқа ылайық болған,

Кәраматлар жаратыўшы бар ма?

¹² Созып едиң оң қолыңды,
Жутып кетти жер оларды.

¹³ Өзиң қутқарған халқыңды,
Жетеледиң сүйиспеншилигиң менен,
Алып бардың құдиретиң менен мухаддес
мәканыңа.

¹⁴ Қалтырасар еситип миллетлер,
Қорқыныш бийледи Филистия халқын.

¹⁵ Хүрейлери ушады Эдом бийлеринің,
Дирилди басар Моаб көсемлерин,
Пүткил Кенаан турғынларының руўхы түсти.

¹⁶ Жүреги суўлар хәм қорқыў басар оларды,
Сениң халқың өтип кеткенше, Жаратқан Ийе,
Сен ийелик еткен халық өтип кеткенше,
Билегиңнің күши алдында тас болып тилсиз
қатып қалар.

¹⁷ Жаратқан Ийе! Апарасаң халқыңды Өз таўыңа,
Жайластырасаң Өзиң мекан қылып алған жерге,
Қолларың менен қурған мухаддес меканға, Ийе!

¹⁸ Хүкімдарлық қылар шексиз хәм мәңгиге Жаратқан Ийе».

¹⁹ Фараонның атлары, сауаш арбалары хәм атлылары теңиз ишине киргенде, Жаратқан Ийе сууларды олардың үстине қайтарып әкелди. Ал израиллылар теңиздің ишинен құрғақ жер арқалы жүрип өтті.

²⁰ Харонның әжапасы пайғамбар Мәриям қолына дәп алды. Басқа барлық хаяллар да дәп алып, ойнауы менен оның изине ерди. ²¹ Мәриям нақыратты қайталап былай деп жырлады: «Жырлаң Жаратқан Ийени, Себеби еристи Ол салтанатлы жеңиске. Атларды да, атлыларды да ылақтырды теңизге».

Ашшы суу

²² Муўса израиллыларды Қамыс теңизинен баслап шыққаннан соң, олар Шур шөлине барды хәм шөлде үш күн жүрсе де, суу таба алмады.

²³ Соңынан олар Мара деген жерге барды. Бірақ Мараның сууы ашшы болғанлықтан, олар ише алмады. Сонлықтан сол жер Мара † деп аталды.

²⁴ Сонда халық Муўсаға: «Не ишемиз?» – деп наразы болып, тоңқылдай баслады.

²⁵ Муўса Жаратқан Ийеге жалбарынды. Жаратқан Ийе оған бир ағашты көрсетти. Муўса оны сууға ылақтырып жибергенде, суу душшы болып қалды.

Сол жерде Жаратқан Ийе халық ушын қағыйда хәм нызам берди хәм оларды сынады. ²⁶ Жаратқан Ийе оларға былай деди:

– Егер сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң, яғный Мениң сөзимди дыққат пенен тыңлап, нәзеримде тууры болған ислерди ислесеңлер, буйрықларыма қулақ асып, хәмме қағыйдаларымды орынласаңлар, мысырлыларға берген кеселликтің хеш бирин сизлерге бермеймен. Себеби Мен – сизлерге шыпа бериуши Жаратқан Ийемен.

²⁷ Соннан кейин, олар Элимге келди. Сол жерде он еки булақ хәм жетпис пальма ағашы бар еди. Солай етип, олар суу жағасына орналасты.

Манна хәм бөденелер

16 Израил халқының пүткил жәмийети Элимнен шықты. Олар Мысырдан шыққанынан кейинги екинши айдың он бесинши күни Элим хәм Синай арасында жайласқан Син шөлине келди. ² Шөлде хәммеси Муўса менен Харонға наразы болып, ³ оларға былай деп тоңқылдады:

– Қәнекей, Мысырда-ақ Жаратқан Ийениң қолынан өлип қоя қойғанда болар еди. Хеш болмаса, ол жерде гөш салынған қазанлардың қасында отырып, тойғанымызша нан жер едик. Бірақ сизлер пүткил халықты ашлықтан өлтириу ушын, бизлерди усы шөлге алып келдіңиз.

† Мара – «ашшы» дегенди аңлатады.

⁴ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мине, Мен сизлерге аспаннан нан жаудыраман. Халық хәр күни шығып, бир күнлик нанын жыйнап алсын. Усылайынша Мен оларды сынап, олардың Мениң көрсетпелерим бойынша жасайтуғынын ямаса жасамайтуғынын көрежақпан. ⁵ Ал алтыншы күни †† олар хәр күни жыйнағанынан еки есе артық қылып топлап, таярлап қойсын.

⁶ Муўса менен Харон пүткил израиллыларға былай деди:

– Сизлерди Мысырдан Жаратқан Ийениң Өзи алып шыққанын бүгин кеште билип аласызлар.

⁷ Ал ертең азанда Жаратқан Ийениң салтанатын көресизлер. Себеби Ол сизлердің Өзине наразы болып, тоңқылдағаныңызды еситти. Бірақ бизлерге наразы болатуғындай, бизлер ким болыппыз?

⁸ Кейин Муўса былай деди:

– Кешқурын сизлерге жеу ушын гөш, азанда тойғаныңызша нан берилгенде, сизлер Жаратқан Ийениң салтанатын көресизлер. Өйткени Жаратқан Ийе сизлердің Өзине қарсы наразылық билдиргениңизди еситти. Ал бизлер ким болыппыз? Сизлер бизлерге емес, ал Жаратқан Ийеге наразылық билдирип атырсызлар.

⁹ Кейин Муўса Харонға:

– Израил халқының пүткил жәмийетине айт, Жаратқан Ийениң алдына келсин. Себеби Жаратқан Ийе олардың тоңқылдыларын еситти, – деди.

¹⁰ Харон Израил халқының пүткил жәмийетине усыларды айтып турғанда, олар шөлге қарады. Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты булт ишинде көринди.

¹¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹² – Мен израиллылардың тоңқылдыларын еситтим. Оларға мынадай деп айт: «Кешқурын гөш жеп, азанда нанға тоятуғын боласызлар. Сонда сизлер Мениң – Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенімди билип аласызлар».

¹³ Кешқурын бөденелер ушып келип, орданы басып кетти. Ал азанда орданың этирапын шық қаплады. ¹⁴ Шық кепкенде, шөлдеги жердің бетинде қырауға ұқсаған, майда дән сыяқлы бир нәрсе көринди. ¹⁵ Буны көргенде, израиллылар бир-биринен: «Бул не?» – деп сорасты. Себеби олар буның не екенін билмейтуғын еди.

Муўса оларға:

– Бул – Жаратқан Ийениң сизлерге жеу ушын берген наны. ¹⁶ Жаратқан Ийе былай деп буйырады: «Хәр бир адам жей алғандайын жыйнап алсын. Шатырыңыздағы хәр бир адам ушын бир омерден ‡ алыңлар».

¹⁷ Израиллылар айтылғанды ислеп, кимиси көп, кимиси аз жыйнады. ¹⁸ Омер менен өлшегенде, көп

†† Алтыншы күни – еврей календары бойынша жума күни алтыншы күн деп есапланған. ‡ Бир омер – шама менен 2,2 литр.

жыйнағанның артығы, аз жыйнағанның кемиси болмады. Хәр бир адам жей алатуғын муғдарда жыйнаған еди.

¹⁹ Муўса оларға:

– Хеш ким оннан азанға дейин бир түйир қалдырмасын, – деди.

²⁰ Деген менен, айырымлар Муўсаны тыңламай, азанға дейин қалдырғанда, ол қуртлап, сасый баслады хәм Муўсаның оларға ғәзеби келди.

²¹ Хәр күни азанда хәр бир адам өзи жей алатуғын муғдарда жыйнайтуғын еди. Ал қуяш қызған ұақытта жерде қалғанлары ерип кететуғын еди.

²² Алтыншы күни адам басына еки омерден, яғный еки есе жыйнайтуғын еди. Жәмийет басшылары келип, аўхалды Муўсаға билдирди. ²³ Муўса оларға былай деди:

– Жаратқан Ийениң буйрығы усы. Ертең Жаратқан Ийеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат күни. Соның ушын, бүгин писиретуғыныңызды писирип, қайнататуғыныңызды қайнатып алыңлар. Ал аўысып қалғанын азанға дейин сақлап қойыңлар.

²⁴ Муўсаның буйырғанындай, халық аўысып қалғанды азанға дейин сақлап қойғанда, ол сасымады да, қуртлап та кетпеди. ²⁵ Сонда Муўса оларға былай деди:

– Аўысып қалғанды бүгин жеңлер. Себеби бүгин Жаратқан Ийе ушын Шаббат күни. Бүгин даладан манна таба алмайсызлар. ²⁶ Сизлер оны алты күн жыйнаңлар. Бирақ жетинши күни болған Шаббат күни ол улыўма болмайды.

²⁷ Жетинши күни айырымлар нан жыйнаў ушын сыртқа шыққанда, хеш нәрсе таба алмады. ²⁸ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Қашанға шекем буйрықларым хәм көрсетпелеримди орынлаўдан мойын таўлайсызлар? ²⁹ Минекей, Мен сизлерге Шаббат күнин бердим. Сонлықтан алтыншы күни сизлерге еки күнлик нан берип атырман. Жетинши күни хәр бир адам қай жерде жасап атырған болса, сол жерде қалсын, сыртқа шықпасын.

³⁰ Солай етип, халық жетинши күни дем алды.

³¹ Израиллылар сол нанды манна деп атады. Оның көриниси кинза туқымы сыяқлы болып, дәмни пал қосылған шөрекке ұқсайтуғын еди. ³² Муўса халыққа былай деди:

– Жаратқан Ийе былай деп буйырады: «Сизлерди Мысырдан алып шыққанымда, Мениң сизлерге шөлде берген нанымды келешек әўладлардың көриўи ушын, оның бир омерин сақлап қойыңлар».

³³ Муўса Харонға:

– Бир ыдысты алып, ишине бир омер манна сал. Келешек әўладларға сақланып қалыўи ушын, оны Жаратқан Ийениң алдына қой, – деди.

³⁴ Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай, Харон маннаны сақлап қойыўи ушын, оны Келисим сандығының алдына қойды.

³⁵ Израиллылар мекан етилген Кенаан жерине жетип барғанша, қырық жыл манна жеди. ³⁶ Бир омер эфаның [†] оннан бир бөлегине туўры келетуғын еди.

Жартастан аққан суў

17 Соңынан Израил халқының пүткил жәмийети Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Син шөлинен шықты да, бир жерден екінши жерге көшип-қонып жүрип, Рефидимге орналасты. Деген менен, ол жерде ишетуғын суў жоқ еди. ² Олар Муўсаға:

– Бизлерге ишетуғын суў бер, – деп урысты.

– Неге маған урысып атырсызлар? Неге Жаратқан Ийени сынап атырсызлар? – деди оларға Муўса.

³ Бирақ халық шөллегенликтен, Муўсаға наразы болып:

– Бизлерди не ушын Мысырдан алып шықтың? Бизлерди, балаларымызды хәм малларымызды шөлден өлтириўи ушын ба? – деп тоңқылдады.

⁴ Муўса Жаратқан Ийеге дад салып:

– Бул халыққа не ислейин? Бираздан соң, олар мени тас боран қылып өлтиреді-ғо! – деди.

⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Халықтың алдына өт. Нил дәрьясын урған таяғыңды ал да, Израил ақсақалларының айырымларын изиңе ертип, алға қарай жүр. ⁶ Мине, Мен Хороб таўындағы бир жартастың үстинде, сениң алдыңда тураман. Сен жартасты урғаныңда, суў атлығып шығады хәм халық суў ишеди.

Муўса Израил ақсақалларының көз алдында солай ислеиди.

⁷ Солай етип, сол жер Масса ^{††} хәм Мериба [‡] деп атады. Себеби израиллылар сол жерде Муўса менен урысып: «Арамызда Жаратқан Ийе бар ма екен, я жоқ па екен?» – деп Жаратқан Ийени сынаған еди.

Амалеклердиң жеңилиске ушыраўи

⁸ Амалеклер келип, Рефидимде израиллыларға урыс ашты. ⁹ Сонда Муўса Ешуаға:

– Халық ишинен адамларды сайлап ал да, барып, амалеклер менен урыс. Ертең мен қолыма Қудайдың таяғын услап, төбешиктиң басында тураман, – деди.

¹⁰ Ешуа Муўсаның айтқанын ислеп, амалеклер менен урысты. Сол ұақытта Муўса, Харон хәм Хур төбешиктиң басына шықты. ¹¹ Муўса қолын көтергенде израиллылар, ал түсиргенде амалеклер үстин келе берди. ¹² Бирақ Муўсаның қоллары шаршап қалды. Сонда олар бир тас әкелип, Муўсаның астына қойды. Муўса тастың үстине отырды. Бир жағында Харон, екінши жағында Хур Муўсаның қолларын жоқары көтерип турды. Қуяш

[†] Бир эфа – шама менен 22 литр. ^{††} Масса – «сынаў» дегенди билдиреди. [‡] Мериба – «урсыў» дегенди билдиреди.

батқанша, Муўсаның қоллары беккем көтерилип турды. ¹³ Солай етип, Ешуа амалеклерди қылыштан өткизип, оларды жеңди.

¹⁴ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Естелик болып қалыуы ушын, буны китапқа жазып қой. Ешунан қулағына қуйып қой, Мен амалеклердиң атын жер жүзинен пүткіллей жоқ қыламан, – деди.

¹⁵ Муўса бир құрбанлық орын қурып, оның атын Яхўе Нисси [†] деп қойды. ¹⁶ Кейин былай деди: «Жаратқан Ийениң тахтына қарсы қол көтергени ушын, Ол әуладлар дауамында амалеклерге қарсы урысады».

Итроның Муўсаға келиуі

18 Муўсаның қәйин атасы мидянлы руўханий Итро Қудайдың Муўса ушын хәм Өз халқы Израил ушын ислеген хәмме ислерин, Жаратқан Ийениң израиллыларды Мысырдан қалай алып шыққанын еситти.

² Бурын Муўса хаялы Сиппораны еки улы менен төркинине қайтарып жибергенде, Итро оларды қабыл еткен еди. Муўса: «Мен – жат елде келгинди адам едим», – деп, улларының бирин Гершом деп атаған еди. ⁴ Ал екинши улына: «Ата-бабаларымның Қудайы маған жәрдем етип, мени фараонның қылышынан қутқарды», – деп, Элиезер ^{††} деп ат қойған еди.

⁵ Сонда Муўсаның хаялын хәм улларын ерткен қәйин атасы Итро Қудайдың тауына, Муўса қоныс басқан шөлге келди. ⁶ Ол Муўсаға: «Мен – қәйин атаң Итроман, хаялың менен еки улыңды алып саған киятырман», – деп хабар жиберди.

⁷ Муўса қәйин атасын күтип алып, оның алдында тәжим етти хәм оны сүйди. Олар бир-биринен хал-аўхал сорасып болып, шатырға кирди. ⁸ Муўса қәйин атасына Жаратқан Ийениң Израил халқы ушын фараон менен мысырлыларға нелер ислегенин, өзлериниң жолда көрген қыйыншылықтарын хәм Жаратқан Ийениң оларды қалай қутқарғанын бирме-бир айтып берди.

⁹ Итро Жаратқан Ийениң израиллыларға ислеген жақсылықтарына хәм оларды мысырлылардың қолынан қутқарғанына қуғанды. ¹⁰ Итро былай деди:

– Сизлерди мысырлылардың хәм фараонның қолынан қутқарып, халықты мысырлылардың мойынтырығынан азат қылған Жаратқан Ийеге алғыслар болсын. ¹¹ Енди мен Жаратқан Ийениң барлық қудайлардан уллы екенін билдим. Өйткени Ол израиллыларға менменлик қатнаста болған мысырлылардан үстин шықты.

¹² Итро Қудайға жандырылатуғын құрбанлық хәм басқа құрбанлықтар әкеліп берди. Харон хәм Израилдың пүткіл ақсақаллары Муўсаның қәйин

[†] Яхўе Нисси – «Жаратқан Ийе байрағымдур» дегенди аңлатады. ^{††} Элиезер – «Қудай жәрдем береді» дегенди аңлатады.

атасы менен Қудайдың алдында аўқатланыу ушын келди.

Итроның кеңесі

¹³ Ертеңине Муўса халыққа қазылық етиу ушын өз орнына отырды. Халық азаннан кешке шекем оның алдында тик аяқта турды.

¹⁴ Қәйин атасы Муўсаның халыққа қылған бул исин көріп:

– Халыққа бул не ислегениң? Неге жалғыз өзиң қазылық етип отырсаң? Неге хәмме азаннан кешке шекем сениң алдында тур? – деди.

¹⁵ Муўса оған былай деди:

– Өйткени халық Қудайдың еркин билиу ушын, маған келеди. ¹⁶ Қашан араларында бир дау шықса, олар маған келеди. Мен еки тәреп арасында қазылық қылып, оларға Қудайдың қағыйдаларын хәм көрсетпелерин мәлим етемен.

¹⁷ Қәйин атасы оған былай деди:

– Бул исиң жақсы емес. ¹⁸ Сен өзиңди де, жаныңдағы халықты да шаршатып таслайсаң. Бул ис сен ушын жүдә аўырлық етеди, ол бир өзиңниң қолыңнан келмейди. ¹⁹ Енди маған қулақ сал. Егер сен мениң кеңесіме әмел қылсаң, Қудай саған яр болады. Сен Қудай алдында халық ушын ўәкил болып, олардың даулы ислерин Қудайға жеткізип туруың керек. ²⁰ Ал халыққа Қудайдың қағыйдаларын хәм көрсетпелерин үйрет. Қандай жол менен жүрип, не ислеу кереклигин оларға көрсет. ²¹ Буларға қосымша, халық арасынан Қудайдан қорққан, уқыплы, харам пайданы жек көретуғын исенимлі адамларды сайлап ал. Оларды халық үстинен мыңбасылар, жүзбасылар, елиўбасылар хәм онбасылар қылып тайынла. ²² Олар бәрқулла халыққа қазылық етсин. Үлкен дауларды саған әкелсин, ал кишилерин өзлери шешсин. Усылай етип, олар аўырманлықты сениң менен бөлиссе, саған жеңил болады. ²³ Егер сен Қудайдың буйырғанындай етип, усылай ислесең, онда шыдай аласаң хәм хәмме тынышлық пенен үйлерине қайтады.

²⁴ Муўса қәйин атасының сөзин тыңлап, оның айтқанларының хәммесин орынлады. ²⁵ Ол израиллылар арасынан уқыплы адамларды сайлап алып, оларды мыңбасылар, жүзбасылар, елиўбасылар хәм онбасылар қылып, халыққа басшы етип тайынлады. ²⁶ Олар халыққа бәрқулла қазылық етип, қыйын мәселелерди Муўсаға алып келди. Ал кишигирим ислерди өзлери шешти. ²⁷ Кейин Муўса қәйин атасын жолға шығарып салды. Итро өз елине қайтып кетти.

Израил халқы Синай тауында

19 Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейинги үшінши айдың биринши күни Синай шөлине жетип келди. ² Олар Рефидимнен жолға шыққан болып, Синай шөлине жетип келген

еди. Олар сол жерде, Синай тауының қарсысына шатырларын тикти.

³ Сонда Муўса таўға, Қудайдың дәрғайына шықты. Жаратқан Ийе оған таўдан былай деди:

– Яқып нәсилине, Израил халқына былай де:

⁴ «Мысырлыларға не ислегенимди, палапанларын қанатлары менен тасыған бүркіт сыяқты, сизлерди жаныма әкелгенимди көрдіңдер. ⁵ Ал енди сөзлеримди дыққат пенен тыңлап, келисимиме әмел қылсаңлар, сизлер барлық халықлар ишинде Мениң фәзийнем боласызлар. Себеби пүткил жер жүзи Маған тийисли. ⁶ Сизлер Мениң ушын руўханийлер патшалығы хәм мухаддес халық боласызлар». Сениң израиллыларға айтатуғын сөзлериң усылар.

⁷ Муўса келип, халық ақсақалларын шақырып алды да, өзине Жаратқан Ийениң буйырған барлық сөзлерин оларға билдирди. ⁸ Пүткил халық бир ауыздан: «Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин орынлаймыз», – деп жуўап берди. Муўса халықтың жуўабын Жаратқан Ийеге жеткизди.

⁹ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Сениң менен сөйлескенимди халықтың еситиуи хәм саған мәңгиге исениуи ушын, Мен саған бир қалың булт ишинде келемен, – деди. Муўса халықтың сөзлерин Жаратқан Ийеге жеткизгенде,

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Бар, бүгин хәм ертең халық пәкленсин. Олар кийимлерин жуўып, ¹¹ үшінши күни таяр болсын. Өйткени үшінши күни Мен, Жаратқан Ийе пүткил халықтың көз алдында Синай тауына түсемен.

¹² Халық ушын таўдың әтирапына шегара сызып, белгиле хәм оларға: «Абайлаңлар, таўға шығыушы болмаңлар, таўдың етегине де жақынламаңлар! Таўға бир жерин тийгизген хәр бир адам сөзсиз өлтириледи. ¹³ Сол адамға қол тийгизилмей, тас боран қылынып, я болмаса оқ жай менен өлтириледи. Хайўан болса да, адам болса да, ол тири қалмайды», – деп айт. Тек кәрнай узақ шертилгенде ғана, олар таўға көтериле алады.

¹⁴ Соңынан Муўса таўдан халықтың қасына түсип, оларды пәкледи. Хәр бир адам кийимлерин жуўды.

¹⁵ Муўса халыққа:

– Үшінши күни таяр болыңлар. Бул ўақыт ишинде хаялларыңызға жақынламаңлар, – деди.

¹⁶ Үшінши күни таң атыўдан гүлдирмама гүркиреп, шақмақ шақты. Таўдың үстин қалың булт қаплап, бәлент, күшли даўыслы кәрнай сести еситилди. Ордадағы пүткил халық титирей баслады. ¹⁷ Муўса халықты Қудай менен ушырастырыу ушын, ордадан баслап шықты. Олар таўдың етегине келип турды. ¹⁸ Қудай Синай тауына от ишинде түскенликтен, пүткил таў түтеп турған еди. Таўдан пештен шыққандай түтин шығып, пүткил таў қатты силкинип турған еди. ¹⁹ Кәрнай сести барған сайын күшейе берди. Муўса Қудайға сөйледи хәм Қудай да оған даўыслап жуўап берди.

²⁰ Жаратқан Ийе Синай тауының төбесине түсип,

Муўсаны таўдың төбесине шақырды. Муўса сол жерге шықты. ²¹ Жаратқан Ийе оған былай деди:

– Төмен түсип, халықты ескерт. Мени көриу ушын, шегарадан шығып кетпесин. Болмаса, көбиси өлип қалады. ²² Маған жақынласатуғын руўханийлер де өзлерин пәклесин. Болмаса, оларға қарсы шығаман.

²³ Муўса Жаратқан Ийеге:

– Халық Синай тауына шыға алмайды. Өйткени Сен: «Таўдың әтирапына шегара сызып, белгиле хәм таўды мухаддес қыл», – деп ескерткен едің, – деди.

²⁴ Жаратқан Ийе оған:

– Төмен түсип, Харонды өзиң менен бирге алып кел. Бирақ руўханийлер менен халық алдыма келиу ушын, шегарадан өтпесин. Болмаса, оларды қатаң жазалайман, – деди. ²⁵ Солай етип, Муўса төмен түсти де, халыққа усыларды айтып берди.

Он буйрық

20 Сонда Қудай мына сөзлерди айтты:

² «Мен – сени Мысырдан, қул болған жериңнен алып шыққан Қудайың Жаратқан Ийемен.

³ Сениң Меннен басқа қудайларың болмасын.

⁴ Жоқарыдағы аспанда, төмендеги жер жүзинде хәм жер астындағы суўларда болған хеш бир нәрсениң көринисин соғып, өзиңе бут жасама.

⁵ Оларға табынба хәм хызмет қылма. Себеби Мен – сениң Қудайың Жаратқан Ийе, қызғаншақ Қудайман. Мени жек көргенлерди әкесиниң гүнасы ушын балаларын, олардың үшінши, төртинши әуладына шекем жазалайман. ⁶ Бирақ Мени сүйгенлерге хәм буйрықларымды орынлағанларға мыңыншы урпағына дейин жақсылық қыламан.

⁷ Қудайың болған Жаратқан Ийениң атын жөнсиз тилиңе алма. Өйткени Жаратқан Ийе атын босқа тилге алғанларды жазасыз қалдырмайды.

⁸ Шаббат күнин мухаддес тутыўды есте сақла.

⁹ Алты күн жумыс исле, барлық ислериңди исле.

¹⁰ Ал жетинши күн Маған, Қудайың Жаратқан Ийеге арналған Шаббат күни. Сол күни хеш қандай ис қылма. Улың да, қызың да, қулың да, шорың да, малларың да, араңыздағы келгинди адам да хеш қандай ис қылмасын. ¹¹ Себеби Мен – Жаратқан Ийе алты күн ишинде аспанды, жерди, теңизди хәм олардағы пүткил барлықты жаратып, жетинши күни дем алдым. Сонлықтан Мен Шаббат күнин жарылқап, оны мухаддес қылып айырдым.

¹² Ата-анаңды хұрметле. Сонда Қудайың Жаратқан Ийениң саған беретуғын жеринде өмириң узақ болады.

¹³ Адам өлтирме.

¹⁴ Неке ҳадаллығын бузба.

¹⁵ Урлық исле.

¹⁶ Хеш кимге қарсы жалған гүўалық берме.

¹⁷ Хеш бир адамның үйин күсеме. Оның хаялын, қулын, шорысын, өгизин, ешегин, хеш бир нәрседен күсеме».

¹⁸ Пүткил халық гүлдирмаманы хәм кәрнай сестин еситип, шақмақты хәм таўдың басындағы түтинди көргенде, қорққанынан қалтырай баслады. Олар узақта турып, ¹⁹ Муўсаға:

– Бизлер менен өзиң сөйлес. Бизлер сени тыңлаймыз. Бирақ Қудай бизлерге сөйлемесин. Болмаса, өлип қаламыз, – деди.

²⁰ Муўса халыққа:

– Қорқпаңлар! Себеби Қудай сизлерди сынаў ушын хәм Оннан қорқып, гүна ислемеріңиз ушын келди, – деди.

²¹ Халық узақта тура берди, ал Муўса Қудай турған тас түнек қараңғылыққа жақынласты.

Қурбанлық орын хәққында

²² Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Израиллыларға былай деп айт: «Мениң сизлерге аспаннан сөйлегенімди еситтиңлер.

²³ Меннен басқа қудайларың болмасын.

Өзлериңизге гүмистен болса да, алтыннан болса да, хеш қандай бутлар соғып алмаңлар. ²⁴ Мениң ушын топырақтан қурбанлық орын ислеңлер. Ол жерде қой хәм буғаларыңызды жандырылатуғын қурбанлық хәм татыўлық қурбанлығы етип бериңлер. Маған сыйыныўыңыз ушын Өзим таңлаған хәр бир жерге келип, сизлерди жарылқайман. ²⁵ Егер Маған тастан қурбанлық орын куражақ болсаңыз, жонылмаған тасларды қолланыңлар. Өйткени тасқа қашаў тийгизсеңиз, оны харамлайсызлар. ²⁶ Және де, көтерилгениңизде жалаңаш жериңиз көринип қалмаўы ушын, Маған арналған қурбанлық орынға текше қурмаңлар».

Қуллар хәққында

21 – Сен халыққа жәриялаўың керек болған нызамлар мыналар: ² егер сен еврей қул сатып алсаң, ол алты жыл хызмет етип, жетинши жылы ешейин азат етилсин. ³ Егер ол келгенде бойдақ болса, жалғыз кетсин. Ал үйленген болса, онда оның хаялы да бирге кетсин. ⁴ Егер хожайыны сол қулды үйлендирген хәм хаялы оған ул-қыз туўып берген болса, онда хаялы хәм балалары хожайынында қалып, қулдың бир өзи кетсин.

⁵ Бирақ қул: «Мен хожайынымды, хаялымды хәм балаларымды жақсы көремен, азатлыққа шықпайман», – десе, ⁶ онда хожайыны оны қазылардың алдына алып келсин хәм оны қапының ямаса қапының кесе ағашының жанында турғызып, қулағын биз бенен тессин. Сонда ол өмир бойы хожайынына қул болып қалады.

⁷ Егер ким де ким қызын шорылыққа сатса, қыз еркек қуллар сыяқлы азатлыққа шыға алмайды.

⁸ Егер хожайыны сол қызды хаяллыққа алыўды

нийет қылып болып, оны жақтырмай қалса, онда қыздың әкеси тәрәпинен қуны төленип, қыздың азат болыўына рухсат етсин. Бирақ өзи алдағаны ушын, жат адамларға сатыўға хәқысы жоқ. ⁹ Егер ол қызды улына некелесе, оны өз қызындай көрсин. ¹⁰ Ал егер хожайыны шорысына үйленип болып, және басқа хаял алса, онда шоры хаялын азық-аўқаттан, кийим-кеншектен хәм ерли-зайыпшылық хуқықларынан маҳрум етпесин. ¹¹ Егер ол усы үш нәрседен шорыны маҳрум қылса, шоры қуны төленбестен азат қылынсын.

Зорлыққа қарсы нызамлар

¹² Ким де ким биреўди урып өлтirse, оның өзи де сөзсиз өлтирилсин. ¹³ Бирақ егер ол буны абайсызда ислеген болса, Қудайыңыз болған Мен усыған жол қойған болсам, онда сол адамның қашып барып, паналайтуғын жерин Өзим белгилеп беремен. ¹⁴ Ал егер ким де ким жанындағы адамды қастан өлтирип, Мениң қурбанлық орныма қашып барса да, оны сол жерден шығарып алып, өлтириңлер.

¹⁵ Ким де ким анасын ямаса әкесин урса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁶ Ким де ким биреўди урлап, оны сатса ямаса услап турса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁷ Ким де ким анасын ямаса әкесин ғарғаса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁸ Еки адам жәнжеллесип, биреўи екіншисин тас ямаса муш пенен урса, ол өлмегени менен, төсек тартып жатып қалса, ¹⁹ кейин орнынан турып, далаға таяқ пенен шыға алатуғын болса, онда урған адам айыпсыз болып есапланады. Тек ол жарақат алған адамға оны жумысынан қалдырғаны ушын хәм толық емлениўи ушын пул төлесин.

²⁰ Егер ким де ким қулын ямаса шорысын таяқ пенен урып өлтirse, ол жазалансын. ²¹ Бирақ егер қул дәрхал өлмей, ал бир-еки күннен соң өлсе, қулдың хожайыны жазаланбасын. Себеби қул оның өз меншиги.

²² Биреўлер төбелесип атырып, бир хәмиледар хаялды урып алса хәм хаял шала туўып қойса, бирақ басқа зыян көрмесе, онда зыян жеткизген адам хаялдың күйеўи талап қылған хәм қазылар белгилеген муғдарда қун төлесин. ²³ Ал егер басқа зыян жеткизилген болса, жанға жан, ²⁴ көзге көз, тиске тис, қолға қол, аяққа аяқ алынып, ²⁵ күйик ушын күйдирилип, жарақат ушын жарақат салынып, көгерген ушын көгертилсин.

²⁶ Егер ким де ким қулының ямаса шорысының көзине урып, соқыр қылса, көзи ушын оны азатлыққа шығарсын. ²⁷ Ал егер қулының ямаса шорысының тисин сындырса, тиси ушын оны азатлыққа шығарсын.

²⁸ Егер бир ер адамды ямаса бир хаялды өгиз сүзип өлтirse, өгиз тас пенен урып өлтирилсин, ал гөши желинбесин. Өгиздің ийеси айыпсыз болып есаплансын. ²⁹ Бирақ өгиз бурыннан-ақ сүзеуик

болып, бул тууралы ескертилгенине қарамай, ийеси өгизине көз-қулақ болмаған болса, өгиз бир ер адамды ямаса бир ҳаялды өлтирсе, онда өгиз тас пенен урып өлтирилсин. Өгиздің ийеси де өлтирилсин. ³⁰ Егер өгиздің ийесине өз жанын сақлап қалыуы ушын қун төлеуіне рухсат етилсе, ол талап қылынған қунды толығы менен төлеуі тийис. ³¹ Егер өгиз ул баланы ямаса қыз баланы сүзип өлтирсе, онда да усы нызам қолланылсын. ³² Егер өгиз бир қулды ямаса бир шорыны сүзип өлтирсе, онда олардың хожайынына отыз шекел † гүмис берилип, өгиз тас пенен урып өлтирилсин.

³³ Егер ким де ким суу сақланатуғын шуқырды ашық қалдырса ямаса таза шуқыр қазып, оның аузын жаппай кетсе хәм сол шуқырға бир өгиз ямаса ешек түсип кетсе, ³⁴ онда шуқырдың ийеси малдың қунын төлеуі тийис. Ол малдың ийесине пул төлесин, ал малдың денесин өзине алсын.

³⁵ Егер бир адамның өгизи қоңсысының өгизин сүзип өлтирип қойса, онда олар тири қалған өгизди сатып, ақшасын хәм өли өгиздің гөшин тең бөлишип алсын. ³⁶ Егер өгиздің сүзеуик екени бурыннан-ақ белгили болса да, ийеси оған көз-қулақ болмаған болса, онда ол өгиздің орнына өгиз берип, өлген малды өзине алсын.

Мал-мүлик ҳаққында нызамлар

22 Егер ким де ким ири мал ямаса майда мал урлап, оны сойса ямаса сатып жиберсе, бир өгиздің орнына бес өгиз, бир қойдың орнына төрт қой төлесин.

² Ким де ким түнде үйге урлыққа түсип атырған урыға тап болып, оны урып өлтирсе, төгилген қан оның мойнына жүкленбесин. ³ Бирақ егер ўақыя қуяш шыққаннан кейин болса, онда қан төккен адам айыплы болады. Уры урлаған нәрсесиниң қунын толық төлесин. Егер урының төлейтуғын хеш нәрсеси болмаса, урлағанларын төлеуі ушын, ол қул қылып сатылсын. ⁴ Қара мал ма, ешек пе ямаса майда мал ма, не болса да, урланған мал урының қолынан тирилей табылса, онда ол мал ушын еки есе қун төлесин.

⁵ Егер ким де ким малларын өз атызына ямаса жүзим бағына отлатып қойып, малларының басқа биреудің атызына түсиуіне жол қойса, онда ол өз атызының ямаса бағының ең жақсы өнимлеринен төлесин.

⁶ Егер биреу от жағып, бул оттан тикенлер алысып кетип, бауланған егинлерди, атыздағы зүрәтти ямаса пүткил егисликті жандырып жиберсе, онда от жаққан адам шығынды толық төлесин.

⁷ Ким де ким қоңсысына ақшасын ямаса затларын аманат етип берсе, бирақ сол нәрселер қоңсысының үйинен урланып, уры табылса, уры урлаған затларын еки есе етип төлесин. ⁸ Ал егер уры табылмаса, үй ийеси қазылардың алдына барып, аманатқа қыянет етпегенин айтып ант

† Отыз шекел – шама менен 350 граммға тең.

ишсин. ⁹ Қандай да бир даулы нәрсе: ири мал, ешек, майда мал, кийим-кеншек, хәр қандай жойтылған нәрсе бойынша: «Бул – меники» деген талас болса, онда еки тәрәп мәселени қазыларға жеткизсин. Қазылар айыплы деп тапқан адам қоңсысына еки есе төлесин.

¹⁰ Ким де ким қоңсысына ешегин, ири малын, майда малын ямаса қандай да бир малын аманат етип берсе, сол мал өлип қалса ямаса жарақат алса, я болмаса урланып, буған гүа болмаса, ¹¹ онда малды аманатқа алған адам қоңсысының малына қол тийгизбегенин айтып, Жаратқан Ийениң аты менен ант ишсин. Малдың ийеси буны қабыл етсин хәм қоңсысы хеш нәрсе төлемесин. ¹² Бирақ алған адамнан сол мал урланған болса, онда ол малдың ийесине қун төлесин. ¹³ Егер малды бир жыртқыш хайуан тилкимлеп таслаған болса, онда баққан адам тилкимленген малды дәлил етип көрсетиуі тийис хәм сол мал ушын хеш нәрсе төлемесин.

¹⁴ Егер ким де ким қоңсысынан бир мал сорап алып турса, ийеси жоқта мал жарақат алса ямаса өлип қалса, алған адам мал ушын толық қун төлеуі тийис. ¹⁵ Бирақ ийеси малдың қасында болған болса, қарызға мал алған адам хеш нәрсе төлемесин. Ал егер мал жаллап алынған болса, онда жалланған бақасы төлениуі тийис.

Жәмийетлик жууапкершиликлер

¹⁶ Егер ким де ким атастырылмаған бир қызды алдап, оның менен жатса, қыз ушын қалың мал берип, оған үйлениуі тийис. ¹⁷ Егер әкеси қызын сол адамға берийуге ыразы болмаса, онда ол қызларға берилетуғын қалың мал муғдарын төлесин.

¹⁸ Сыйқыршы хаялды тири қалдырмаңлар.

¹⁹ Хайуан менен жынысый қатнас жасайтуғын адам сөзсиз өлтирилсин.

²⁰ Жаратқан Ийеден басқа қудайларға қурбанлық берген адам жоқ қылынсын.

²¹ Келгинди адамға жәбир берип, езиуши болмаңлар. Себеби сизлер де Мысырда келгинди болдыңлар.

²² Жесирлер менен жетимлерге жәбир бермеңдер.

²³ Егер жәбир берсеңиз, олар Маған жалбарынса, олардың налаларын сөзсиз еситемен. ²⁴ Сонда Мениң фәзбим лаулап, сизлерди қылыш пенен өлтиремен. Ақыбетинде хаялларыңыз жесир, ал балаларыңыз жетим болып қалады.

²⁵ Мениң халқымнан бир кәмбағалға қарызға ақша берсең, өсимге пул берийуши сыяқлы пайыз миндирме. ²⁶ Егер қоңсыңның шапанын гиреуге алсаң, оны қуяш батпастан бурын қайтарып бер.

²⁷ Өйткени сол шапан оның жалғыз жамылатуғын нәрсеси. Шапаны болмаса, ол нени жамылып уйықлайды? Солай етип, ол Маған жалбарынса, оны еситемен. Себеби Мен мийрим-шәпәттимен.

²⁸ Қудайға тил тийгизбеңдер. Халқыңыздың басшыларын ғарғамаңлар.

²⁹ Қырманьыңыздың хәм жууазларыңыздың зүрәетинен аяп, Маған алып келиўди кешиктирмеңлер. Туңғыш улларыңызды да Маған бағышлаңлар. ³⁰ Ири мал хәм майда малларыңыз бенен де солай ислеңлер. Олар жети күн анасының жанында қалсын, ал сегизинши күни оларды Маған бериңлер.

³¹ Сизлер Мениң мухаддес халқым боласызлар. Сонлықтан далада тилкимленип тасланған хайўанды жемеңлер, оны ийтлерге таслаңлар.

Әдиллик хәм хұждан ҳаққында

23 Мыш-мыш гәп тарқатпаң. Жалған гүәлық бериў арқалы, жаман адамға қол бермең.

² Көпшилик жаўызлық ислегенде, оларға қосылмаң. Даўлы исте гүәлық бергениңизде көпшиликти жақлап, әдилликти бурмаламаң.

³ Кәмбағал болса да, даўда оны жақламаң.

⁴ Егер душпаныңыздың жойтылып кеткен өгизин ямаса ешегин таўып алсаңыз, оны ийесине қайтарып бериң. ⁵ Егер душпаныңыздың ешегиниң жүктиң аўырлығынан жығылып қалғанын көрсеңиз, оны сол халында таслап кетпей, оған жәрдем бериўиңиз тийис.

⁶ Даўда кәмбағалдың исин шешиўде әдилликти бурмаламаң. ⁷ Жала жабыўдан аўлақ болың, айыпсыз хәм ҳақ адамды өлимге хұким қылмаң. Өйткени Мен нахақ адамды ақламайман.

⁸ Пара алмаң. Себеби пара көретуғын адамды соқыр етип, ҳақ адамды нахаққа шығарады.

⁹ Келгинди адамға жәбир бермең. Өзлериңиз де Мысыр жеринде келгинди болғаныңыз себепли, келгинди адамның жағдайының қандай екенин билесизлер.

¹⁰ Алты жыл бойы жериңизге туқым сеўип, зүрәәт жыйнаң. ¹¹ Ал жетинши жылы жерге дем бериң. Халқыңыз арасындағы кәмбағаллар ол жерден азық таўып жесин, олардан аўысқанын жабайы хайўанлар жесин. Жүзим бағыңыз бенен зәйтүнзариңызға да солай ислең.

¹² Алты күн жумысыңызды ислеп, жетинши күни дем алың. Усылайынша өгизиңиз хәм ешегиңиз дем алып, шорыңыздың улы да, келгинди адамыңыз да хәлленип алсын.

¹³ Мениң сизлерге айтқанларымның хәммесин орынлаң. Басқа қудайлардың атын айтып шақырмаң, оларды тилиңизге де алмаң.

Үш байрам

¹⁴ Жылына үш мәрте Мениң алдыма келип байрам қылың. ¹⁵ Сизлерге буйырғанымдай, Абиб айының белгиленген күнлеринде жети күн ашытқысыз нан жеп, Ашытқысыз нан байрамын байрамлаң. Себеби сизлер Мысырдан сол айда шықтыңлар.

Хеш ким алдыма қуры қол келмесин.

¹⁶ Атызға еккен бийдайларыңызды жыйнап баслағаныңызда, Зүрәәт байрамын белгилең.

Ал гүзде атыздан барлық егинлериңизди жыйнап болғаныңызда, Жыйын-терим байрамын белгилең.

¹⁷ Барлық ер адамларыңыз жылына үш рет Ийең болған Мениң, яғный Жаратқан Ийениң алдына келиўи керек.

¹⁸ Маған берилген қурбанлықтың қанын ашытқы салынған нан менен бермең.

Байрамда Маған арнап берилген қурбанлықтың майы азанға дейин қалдырылмасын.

¹⁹ Жериңиздиң дәслепки өниминиң ең жақсысын Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Үйине алып келиң. Ылақты өз анасының сүтине писирмең.

Қудайдың периштесиниң баслап барыуы

²⁰ Мине, жолда сизлерди қорғауы хәм сизлерди Мен таярлап қойған жерге апарыуы ушын, алдыңыздан бир периште жиберип атырман.

²¹ Оған дыққатлы болып, сөзине қулақ салың. Оған қарсы шықпаң. Себеби Ол Мениң атымнан хәрекет еткенликтен, қарсылық көрсеткениңизге сабыр етпейди. ²² Бирақ оның сөзин дыққат пенен тыңлап, айтқанларымның хәммесин орынласаңыз,

Мен душпанларыңызға душпан болып, сизлерге қарсы шыққанларға қарсы тураман. ²³ Периштем алдыңызда жүрип, сизлерди амор, хетт, периз, кенаан, хиў хәм ебуслардың жерлерине алып барғанда, Мен оларды жоқ етемен. ²⁴ Сизлер олардың қудайларына табынып, хызмет қылмаң. Олардың әдетлерин де үйренбең. Керисинше, олардың қудайларын қулатып, кийели тасларын сындырып таслаң. ²⁵ Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге, яғный Маған сыйының. Сонда Мен сизлердиң нан-суўларыңызды жарылқап,

араңыздағы кеселликлерди жоқ етемен. ²⁶ Елиңизде түсик түсиретуғын хәм бийперзент хаял болмайды. Мен сизлерге узақ өмир беремен. ²⁷ Сизлерге қарсы шыққан халықларды Меннен қорқатуғын қыламан хәм оларды албыратып таслайман. Душпанларыңыз алдыңыздан қашатуғын болады. ²⁸ Хиў, кенаан хәм хетт халықларын алдыңыздан қуўыу ушын, ешек хәрре † жиберемен. ²⁹ Ел қаңырап қалып, сизлерге зыян беретуғын жабайы хайўанлардың саны көбейип кетпеуи ушын, оларды бир жыл ишинде қуўып жибермеймен. ³⁰ Сизлер көбейип, сол елди ийелик етемен дегенше, оларды аз-аздан қуўып шығараман.

³¹ Шегараңызды Қамыс теңизинен филистлер мәкан басқан теңизге дейин, кубладағы шөлден Евфрат дәрьясына дейин орнатаман. Сол елдиң адамларын сизлерге тәслим етемен, сизлер оларды алдыңыздан қуўып шығасызлар. ³² Олар хәм олардың қудайлары менен келисим дүзбең. ³³ Олардың жериңизде жасауына жол қоймаң. Болмаса олар сизлерди өз қудайларына

† Ешек хәрре – албыраў яки қорқыныш мәнисин билдириуи мүмкин.

† Ешек хәрре – албыраў яки қорқыныш мәнисин билдириуи мүмкин.

сыйындырып, Маған қарсы гүна ислеуге баслайды хәм сизлерди дузаққа түсиреди.

Келисимниң тастыйықланыуы

24 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
– Сен, және де, Харон, Надаб, Абиху хәм Израил ақсақалларынан жетпис адам таўға көтерилип, Мениң алдыма келиңлер хәм узақта турып тәжим етиңлер. ² Тек сен ғана Маған жақынла, басқа хеш ким жақын келмесин. Халық сениң менен бирге таўға шықпасын.
³ Муўса барып, Жаратқан Ийениң барлық сөзлерин хәм нызамларын халыққа билдирди. Хәмме бир ауыздан:
– Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин ислеймиз, – деп жуўап берди. ⁴ Соннан кейин Муўса Жаратқан Ийениң барлық сөзлерин жазып қойды.
Ол ертеңине азанда таўдың етегине қурбанлық орын қурды. Израилдың он еки урыуының белгиси ретинде он еки тас сүтин орнатты. ⁵ Соңынан ол Жаратқан Ийеге арнап, жандырылатуғын қурбанлықлар берип, татыулық қурбанлығы ушын буғаларды сойыуға Израилдың жас жигитлерин жиберди. ⁶ Муўса қанның ярымын ләгенлерге қуйды. Ал қалған ярымын қурбанлық орынға серпип жиберди. ⁷ Кейин келисим китабын алып, халыққа оқып берди. Халық: «Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин ислеймиз, Оған қулақ асамыз», – деди.
⁸ Сонда Муўса ләгенлердеги қанды халыққа сеўип: «Бул – усы айтылған хәмме сөзлерге тийкарланып, Жаратқан Ийениң сизлер менен дүзген келисиминиң қаны», – деди.
⁹ Соннан соң, Муўса, Харон, Надаб, Абиху хәм Израил ақсақалларынан жетписи таўға шығып, ¹⁰ Израилдың Қудайын көрди. Қудайдың аяқлары астына лазурит тасына уқсас, аспан сыяқлы тынық бир нәрсе төселген еди. ¹¹ Израил басшылары Қудайды көрсе де, Қудай оларға зыян тийгизбеди. Олар сол жерде ишип-жеди.
¹² Жаратқан Ийе Муўсаға:
– Таўға, Мениң жаныма келип, усы жерде күтип тур. Халыққа үйретиу ушын, тегис еки тасқа жазылған нызам хәм буйрықларды бермен, – деди.
¹³ Солай етип, Муўса хәм оның жәрдемшиси Ешуа жолға атланды. Муўса Қудайдың таўына шығып баратырып, ¹⁴ ақсақалларға:
– Бизлер қайтып келгенше, усы жерде күтип турыңлар. Харон менен Хур сизлер менен бирге болады. Кимниң қандай иси болса, соларға айтсын, – деди.
¹⁵ Муўса таўға шыққанда, таўды булт қаплады.
¹⁶ Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты Синай таўына түсти. Булт таўды алты күн қаппап турды. Жетинши күни Жаратқан Ийе булттың ишинен Муўсаны шақырды. ¹⁷ Израиллыларға Жаратқан Ийениң салтанаты таўдың төбесинде жалмап

жутатуғын от сыяқлы болып көринди. ¹⁸ Муўса булт ишине кирип, таўға шықты. Ол қырық күн хәм қырық түн таўда қалды.

Мухаддес шатыр ушын берилетуғын қурбанлықлар

25 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
² Израиллыларға айт, Маған садақа алып келсин. Шын жүреги менен берген хәр бир адамның садақасын қабыл етиңлер. ³ Олардан қабыл ететуғын садақаларыңыз мыналар: алтын, гүмис, қола, ⁴ жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплер хәм хасыл зығыр жиби, ешкиниң жүни, ⁵ қызылға боялған қошқар териси, жумсақ тери хәм акация ағашы, ⁶ шыралар ушын зәйтүн майы, майлау рәсимине арналған май ушын хәм түтетки ушын хош ийисли затлар, ⁷ бас руўханийдин эфодына хәм қалталы өңиршесине тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар.
⁸ Арасында жасауым ушын, израиллылар Маған арнап, Мухаддес мәкан таярласын. ⁹ Мухаддес шатырды хәм оның буйымларын Мен саған көрсеткен үлгиге сай қылып ислеңлер.
¹⁰ Акация ағашынан сандық ислеңлер. Оның узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ хәм бийиклиги бир ярым шығанақ болсын. ¹¹ Сандықтың иши-сыртын сап алтын менен қаппат. Ал ернегине алтын жийек салдыр. ¹² Сандық ушын төрт алтын халқа қуйдырып, төрт туяғына орнаттыр: екеуи бир жағында, қалған екеуи екінши жағында болсын. ¹³ Соңынан акация ағашынан сырықлар ислетип, оларды алтын менен қаппат. ¹⁴ Сандықты көтерип жүриу ушын, сырықларды еки тәрәпиндеги халқалардан өткиз. ¹⁵ Сырықлар халқалардан айырып алынбай, хәмме ўақыт халқаларға киргизиўли турсын. ¹⁶ Мен саған беретуғын келисим буйрықлары жазылған еки тасты сандықтың ишине салып қой.
¹⁷ Сандықтың қақпағын да сап алтыннан ислет. Қақпақтың узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ болсын. ¹⁸ Қақпақтың еки шетине алтыннан еки керуб † шөккишлеп соқтыр.
¹⁹ Керублардың бирейи қақпақтың бир шетинде, ал басқасы екінши шетинде болып, олар қақпақ пенен бир тутас қылып исленсин. ²⁰ Керублардың жоқарыға жайылған қанатлары қақпақты жаўып, жүзлери бир-бирине қарама-қарсы түрде қақпаққа қарап турсын. ²¹ Қақпақты сандықтың үстине, Мен саған беретуғын тасларды болса, сандықтың ишине қой. ²² Мен сениң менен сол жерде, Келисим сандығының үстиндеги керублар арасында, яғный қақпақтың үстинде ушырасып, израиллылар ушын саған буйрықлар бермен.

Усынылған нанлар қойылатуғын стол

²³ Акация ағашынан бир стол ислет. Оның узынлығы еки шығанақ, ени бир шығанақ, ал

† Керуб – қанатлы руўхий барлықлар.

бийиклиги бир ярым шығанақ болсын. ²⁴ Столды сап алтын менен қаплатып, ернегине алтын жийек салдыр. ²⁵ Столдың этирапына төрт ели болған қаптал ислетип, оны алтын жийек пенен қаплат. ²⁶ Стол ушын төрт алтын халқа ислетип, оларды столдың төрт мүйешиндеги төрт туяққа орнат. ²⁷ Столды көтерип алып жүриуге арналған сырықлар өткизилетуғын халқалар қапталларға жақын орнатылсын. ²⁸ Сырықларды акация ағашынан ислетип, оларды сап алтын менен қаплат. Столды усы сырықлар жәрдемінде көтеретуғын болсын. ²⁹ Және де, стол ушын сап алтыннан табақлар, түтетки салатуғын тостағанлар, ишимлик садақалары ушын гүзелер хәм кеселер ислет. ³⁰ Мениң алдымдағы столда бәрқулла усынылған нанлар турсын.

Хәсте

³¹ Сап алтыннан хәсте ислет. Оның ултаны, балдағы, шақалары, гүллери хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары өзи менен бир тутас болып шөккишлеп исленсин. ³² Хәстениң еки қапталынан үш-үштен, алты шақа шығып турсын. ³³ Шығып турған хәр бир шақада бадам гүлине уқсас үш гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары болсын. ³⁴ Хәстениң балдағында бадам гүлине уқсас төрт гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары болсын. ³⁵ Хәстеден шығып туратуғын алты шақаның хәр бир жубының астында үш гүлкесе изли-изинен дизилип турсын. ³⁶ Хәсте гүлкеселери хәм шақалары менен бир тутас етип, сап алтыннан шөккишлеп исленсин. ³⁷ Хәсте ушын жети шыра ислет. Шыраларды хәстениң алды бетине жақты түсирип туратуғындай етип орнат. ³⁸ Пиликлерди тазалайтуғын қысқышлар менен ыдыслар да сап алтыннан болсын. ³⁹ Хәсте хәм оның барлық буйымлары бир талант † сап алтыннан исленсин. ⁴⁰ Абайлы бол, булардың хәммесин саған тауда көрсетилген үлгилер бойынша исле.

Мухаддес шатыр

26 Ал Мухаддес шатырды он пердеден кур. Перделер хасыл зығыр жиптен, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден исленип, үстине керублардың сүйретлери шеберлик пенен кестеленсин. ² Хәр бир пердениң узынлығы жигирма сегиз шығанақ, ени төрт шығанақ болсын. Хәмме пердениң өлшеми бирдей болсын. ³ Перделер бесеу-бесеуден бир-бирине қосып тигилсин. ⁴ Биринши бес пердениң шетине қызғыш көк жиптен илгеклер ислет. Екинши перделерге де солай ислет. ⁵ Биринши бес пердениң дәслепки пердесине елиу, екинши бес пердениң соңғы пердесине елиу илгек тиктир. Илгеклер бир-бирине қарама-қарсы жайласқан болсын. ⁶ Және де, елиу алтын илмек ислетип, олар

† Бир талант – 34,2 кг.

жәрдемінде перделерди бир-бирине бириктир. Сонда шатыр бир тутас болады.

⁷ Мухаддес шатырдың үстин жабыу ушын, ешки жүнинен он бир перде ислет. ⁸ Хәр бир пердениң узынлығы отыз шығанақ, ени төрт шығанақ болсын. Он бир пердениң өлшеми бирдей болсын. ⁹ Бес пердени бир бөлек, қалған алты пердени бир бөлек қылып, бир-бири менен бириктир. Алтыншы пердени шатырдың алды бетине еки қабатлап бүклеп қойғыз. ¹⁰ Солай етип, бириктирилген еки бөлек перделерди бир-бирине қосыу ушын, хәр бир бөлектиң шетлерине елиу-елиуден илгек ислет. ¹¹ Тағы да, қоладан елиу илмек ислет. Илгеклерди илмеклер менен илдирип, шатырдың перделерин бир тутас қылып бириктир. ¹² Шатырдың перделеринен ауысқан ярым перде шатырдың арт жағына асып қойылсын. ¹³ Ал перделердің узынлығынан ауысқан бир шығанақ тауар шатырдың еки жағынан төмен салбырап, шатырды жауып турсын. ¹⁴ Шатыр ушын қызылға боялған қошқар терисинен жапқыш, оның үстине жумсақ териден сыртқы жапқыш ислет.

¹⁵ Акация ағашынан шатыр ушын тиккесине туратуғын тахтайлар ислет. ¹⁶ Хәр бир тахтайдың узынлығы он шығанақ, ени бир ярым шығанақ болсын. ¹⁷ Хәр бир тахтайдың астына бир-бирине қатарластырып, еки туяқтан өзинен шығарып ислет. Шатырдың хәмме тахтайларын усылай ислет. ¹⁸ Шатырдың кубла тәрәпи ушын жигирма тахтай ислет. ¹⁹ Усы жигирма тахтайдың астына қойылатуғын қырық гүмис ултан ислет. Хәр бир тахтайдың туяғының астында бир ултаннан болыуы ушын, хәр бир тахтайға еки ултаннан ислет. ²⁰ Шатырдың арқа тәрәпи ушын жигирма тахтай ислет. ²¹ Ал хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыу ушын, қырық гүмис ултан ислет. ²² Шатырдың батысқа қараған арт жағы ушын алты тахтай, ²³ шатырдың артындағы мүйешлер ушын еки тахтай ислет. ²⁴ Бул мүйешлердеги тахтайлар төменнен жоқарыға дейин жупласып, жоқарыдағы бир халқа менен бириктириледі. Еки мүйеш те усылай исленсин. ²⁵ Солай етип, сегиз тахтай хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыу ушын, он алты гүмис ултан болады.

²⁶ Акация ағашынан шатырдың бир тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада, ²⁷ екинши тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада хәм артындағы, яғный батыс тәрәпиндеги тахтайлар ушын да бес қада ислет. ²⁸ Ал тахтайлардың орта белинен өлетуғын қадаларды шатырдың бир шетинен екинши шетине жететуғын қылып ислет. ²⁹ Тахтайларды хәм қадаларды алтын менен қаплатып, қадалар өткерилетуғын халқаларды алтыннан ислет.

³⁰ Мухаддес шатырды тауда өзиңе көрсетилген үлги бойынша ислет.

³¹ Жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен бир перде ислет. Оның үстине керублардың

сүүретлерин шеберлик пенен кестелет. ³² Акация ағашынан төрт баған ислетип, оларды төрт гүмис ултанға орнат. Бағанларды алтын менен қаплатып, оларға алтын айры илдиришлерге илдир хәм усы илмешеклерге пердени қыстыр. ³³ Пердени шатырдың жоқарысындағы илмеклердің төменине, айры илдиришлерге илдир хәм ишки тәрәпине Келисим сандығын киргизип қой. Бул перде Мухаддес бөлме менен Ең мухаддес бөлмени бир-биринен айырып турады. ³⁴ Қақпақты Ең мухаддес бөлмеде болған Келисим сандығының үстине қой. ³⁵ Столды пердениң сыртқы жағына, шатырдың арқаға қараған тәрәпине орналастыр. Хәстени столдың қарсысына, шатырдың кубла тәрәпине қой.

³⁶ Шатырдың кирер аўзына жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен нағыслы перде тоқыт.

³⁷ Пердени илдириу ушын, акация ағашынан бес баған ислетип, оларды алтын менен қаплат хәм үстине алтын айры илдиришлер орнат. Бағанлар ушын қоладан исленген бес ултан қуйдыр.

Қурбанлықлар жандырылатуғын орын

27 Акация ағашынан төрт мүйешли қылып, қурбанлық орын дүзет. Орынның узынлығы да, ени де бес шығанақ, ал бийиклиги үш шығанақ болсын. ² Оның төрт мүйешине өзинен шығып туратуғын шақлар ислеп, орынды хәм шақларын қола менен қаплат. ³ Орын ушын күлге арналған ыдыслар менен белшелер, қан себетуғын табақлар, шанышқылар хәм шоқ салынатуғын ыдыслар ислет. Олардың хәммесин қоладан ислет.

⁴ Қурбанлық орынға қоладан тор сыяқлы нағыс хәм оның төрт мүйешине қоладан төрт халқа ислет.

⁵ Тор нағысты қурбанлық орынның ортасына жететуғындай қылып, жийегиниң астынан ислет.

⁶ Орын ушын акация ағашынан сырықлар ислетип, оларды қола менен қаплат. ⁷ Қурбанлық орынды көтерип жүриу ушын, орынның еки жағындағы халқалардан усы сырықларды өткизип қой. ⁸ Орын тахтайдан исленип, иши бос болсын. Орынды таўда саған көрсетилгендей қылып ислет.

Мухаддес шатыр хәўлиси

⁹ Мухаддес шатырдың хәўлисин қур. Хәўлиниң кубла тәрәпине узынлығы жүз шығанақ болған, хасыл зығыр жиптен тоқылған перделер тақ.

¹⁰ Перделер ушын қоладан исленген жигирма ултанға жигирма баған орнат. Ал бағанның айры илдиришлери менен карнизлери гүмистен болсын. ¹¹ Арқа тәрәпи ушын да узынлығы жүз шығанақ болған перделер, жигирма баған хәм бағанлар ушын қоладан жигирма ултан исленсин. Бағанлардың айры илдиришлери менен карнизлери гүмистен болсын.

¹² Хәўлиниң батыс тәрәпи ушын узынлығы елиу шығанақ болған перде, он баған хәм оған он ултан исленсин. ¹³ Хәўлиниң шығысқа қараған алдыңғы тәрәпиниң кеңлиги елиу шығанақ болсын. ¹⁴ Усы кирер аўыздың бир тәрәпинде узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан болсын. ¹⁵ Оның екинши тәрәпинде де узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан болсын.

¹⁶ Хәўлиниң кирер аўзына жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден, және де, хасыл зығырдан узынлығы жигирма шығанақ болған нағыслы перде тоқыт. Оған төрт баған хәм төрт ултан исленсин. ¹⁷ Хәўлиниң этирапындағы барлық бағанлар гүмис карнизлер хәм гүмис айры илдиришлер менен бириктирилсин. Олардың ултанлары қола болсын.

¹⁸ Хәўлиниң узынлығы жүз, ени елиу, ал этирапындағы хасыл зығыр жиптен тоқылған перделердің бийиклиги бес шығанақ болсын. Ултанлар қоладан болсын. ¹⁹ Шатырға тийисли барлық затлары, шатырдың хәм хәўлиниң барлық қазықлары қоладан болсын.

Шыралар ушын май

²⁰ Шыралар хәр күни түнде жанып турыуы ушын, Израил халқына сапалы зәйтүн майынан әкелиуды буйыр. ²¹ Харон хәм оның уллары Ушырасуу шатырында, Келисим сандығының алдындағы пердениң сыртында, кештен таңға дейин шыралардың Мениң алдымда жаныуын тәмийинлесин. Бул израиллылар ушын әўладлар бойы мәңги қағыйда болсын.

Руўханийлердің кийимлери

28 Руўханий болып, Маған хызмет етиуи ушын, израиллылар арасынан әжағаң Харонды, оның уллары Надаб, Абику, Элазар хәм Итамарды жаныңа ал. ² Әжағаң Харонның мәртебели болып, көркем көриниуи ушын, оған мухаддес кийимлерди тиктирип бер. ³ Мен айрықша қәбилет берген адамларға айт, олар Харонның Маған бағышланып, руўханийлик етиуи ушын, оған кийим тиксин. ⁴ Олар мына кийимлерди тиксин: қалталы өңирше, эфод, бақалы үст кийим, нағыслы узын көйлек, сәлле хәм белбеу. Руўханий болып Маған хызмет қылыуы ушын, олар әжағаң Харонға хәм оның улларына бул мухаддес кийимлерди тиксин. ⁵ Олар алтын, және жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерди хәм хасыл зығыр жибин қоллансын.

Эфод

⁶ Эфодты алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жип пенен хасыл зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап ислесин. ⁷ Оның алдыңғы хәм артқы тәрәплерин бир-бири менен бириктириу ушын, ийин арқалы өтетуғын еки бауы

болсын. ⁸ Эфодтың жоқарысына бириктирилген халда белбеу ислет. Бул эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен исленсин. ⁹ Кейин сен еки оникс тас алып, оларға Израил улларының атларын ойып жаздыр. ¹⁰ Жасына қарап, алтауын биринши тасқа, қалған алтауын екинши тасқа ойып жаздыр.

¹¹ Устаның тасқа мәрди ойып жазғанындай, Израил улларының атларын да еки тасқа ойып жаздыр хәм тасларды өрме нағыслы алтын қаснаққа қондыр.

¹² Соңынан усы тасларды эфодтың ийин бауларына орнат. Харон Жаратқан Ийениң, яғный Мениң алдыма киргенде, сол таслар Израилдың он еки урыуын еслетип турыу ушын, ол еки ийин бауында бул тасларды алып жүреді.

¹³ Алтыннан және өрме нағыслы еки қаснақ ислет.

¹⁴ Сап алтыннан өрилген шынжырлар ислетип, оларды қаснақларға бириктир.

Өңірше

¹⁵ Қудайдың еркин билиуде қолланылатуғын қалталы өңірше ислет. Оны да эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап ислет. ¹⁶ Өңірше төрт мүйешли хәм еки қабатлы болып, узынлығы да бир қарыс, ени де бир қарыс болсын. ¹⁷ Өңіршеге төрт қатар қылып хасыл тасларды қада. Биринши қатарда сердолик, хризолит хәм зүмрет, ¹⁸ екинши қатарда периуза, лазурит хәм гагат, ¹⁹ үшінши қатарда яқыт, агат хәм аметист, ²⁰ төртинши қатарда сары яқыт, оникс хәм яшма болсын. Таслар алтын қаснақларға орнатылуы тийис. ²¹ Таслар он еки болып, оларда мөр ойылғандай қылып, Израилдың он еки улының атлары бирме-бир ойылып жазылсын. Бул таслар Израилдың он еки урыуының тымсалы болсын.

²² Қалталы өңірше ушын сап алтыннан өрилген шынжырлар ислет. ²³ Тағы да, еки алтын халқа да ислетип, оларды өңіршениң үстинги еки мүйешине тақ. ²⁴ Өрилген еки алтын шынжырдың бир ушын өңіршедеги халқаларға илдир. ²⁵ Ал екинши ушын ийин баулардағы еки қаснаққа бекемлеп, эфодтың алды бетине байла. ²⁶ Және еки алтын халқа ислет. Оларды өңіршениң астыңғы еки шетине, эфодқа жақын болған ишки жийегине тақ. ²⁷ Тағы да, еки алтын халқа ислет. Оларды эфодтың алды бетіндеги ийин баулардың астынан, тигиске жақын қылып, белбеудің жоқарысынан тақ. ²⁸ Қалталы өңіршениң халқалары менен эфодтың халқалары қызғыш көк баулар менен бир-бирине байлансын. Сонда өңірше эфодтан айырылмай, эфодтың белбеуінің жоқарысында турады.

²⁹ Солай етип, Харон хәр сапар Мухаддес орынға киргенде, Жаратқан Ийениң алдында мәңгиге естелик болыуы ушын, Израил улларының атлары жазылған өңіршени жүрегиниң тусында көтерип

жүреді. ³⁰ Усы қалталы өңіршеге Урим менен Туммимди [†] салып қой. Харон Мениң алдыма келгенде, олар Харонның жүрегиниң тусында болсын. Харон израиллыларға Мениң еркимди билдириу ушын қолланатуғын Урим менен Туммимди Жаратқан Ийениң алдында бәрқулла жүрегиниң тусында алып жүрсин.

Рууханийлердің басқа кийимлери

³¹ Эфодтың ишинен кийилетуғын бахалы кийим толық қызғыш көк жиптен исленсин. ³² Онда бас сыятуғын орын болсын. Ол сөтилип кетпеуі ушын, оның жийеклерин айландырып тоқыт. ³³ Усы кийимнің етегине қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиптен исленген анарды хәм оның араларына кишкене алтын қоңырауларды гезекпезек тақтыр. ³⁵ Харон хызмет еткенде, усы кийимди кийсин. Ол Мухаддес орынға киргенде хәм шыққанда қоңырау сести еситилсин, сонда ол өлмей аман қалады.

³⁶ Сап алтыннан таж сыяқлы маңлайша ислетип, оған мөр ойғандай қылып: «Жаратқан Ийеге бағышланған» деп жаздыр. ³⁷ Маңлайша қызғыш көк бау менен сәлленің алды бетине байлап қой. ³⁸ Солай етип, израиллылар Маған арнап мухаддес сыйларын әкелгенде, қәтеге жол қойса, олардың айыптарын Харон өз мойнына алады. Мениң олардың құрбанлықтарын қабыл алуы ушын, Харон маңлайшаны бәрқулла маңлайына тағып жүриуі тийис.

³⁹ Хасыл зығырдан бир узын көйлек нағыслап тоқыт хәм хасыл зығырдан бир сәлле ислет. Және де, нағыслы белбеу тоқыт.

⁴⁰ Харонның уллары мәртебелі болып, көркем көриниуі ушын, оларға узын көйлектер, белбеулер хәм кишигирим сәллелер тиктир. ⁴¹ Бул кийимлерди әжаған Харонға хәм оның улларына кийдир. Олардың басларына май қуйып, рууханийлик ұазыйпасына тайынла. Усылай етип, олардың хызмет етиуі ушын, Маған бағышла.

⁴² Денениң ашық жерлери көринип қалмауы ушын, оларға зығырдан диз кийимлер тиктир. Бул кийимлер белинен дизесине дейин жауып тұрсын. ⁴³ Харон хәм оның уллары Ушырасу шатырына киргенде ямаса Мухаддес жерде хызмет етиуі ушын құрбанлық орынға жақынлағанда, усы кийимлерди кийиуі тийис. Болмаса, олар айыпты болып, өлип қалады. Харон хәм оның урпақтары ушын бул мәңги қағыйда болсын.

Рууханийликке тайынланыу

29 Харонды хәм оның улларын рууханий қылып, Маған хызмет етиуге бағышлау ушын мыналарды исле: минсиз бир буға хәм еки қошқар ал. ² Сапалы бийдай унынан ашытқысыз нанлар,

[†] Урим менен Туммим – бул Қудайдың еркин билиуі ушын арналған таслар болып, оларды шек таслау жолы менен қолланған болыуы мүмкин.

зәйтүн майы қосылған ашытқысыз шөреклер хәм үстине зәйтүн майы жағылған пәтирлер жаптыр. ³ Оларды бир себетке салып, буға хәм қойлар менен бирге Маған алып кел. ⁴ Харон хәм оның улларын Ушырасыу шатырының кирер аузының алдына әкелип, оларды жууындыр. ⁵ Кейин рууханийлик кийимлерин ал да, Харонға узын көйлек, бахалы үст кийим хәм эфодты кийгизип, қалталы өңиршени тақ. Эфодтың белбеуин белине байла. ⁶ Харонның басына сәлле орап, алдыңғы жағына мухаддес тажды тағып қой. ⁷ Соңынан майлайтуғын зәйтүн майын алып, оның басына қуйып, оны майла. ⁸ Кейин Харонның улларын алып келип, оларға узын көйлеклерди кийгиз. ⁹ Беллерине белбеу байлап, басларына кишигирим сәлле ора. Харон хәм оның урпақлары қағыйда бойынша мәңгиге рууханийлер болып қалады. Усылайынша, Харон хәм оның улларын хызметке тайынла.

¹⁰ Кейин Ушырасыу шатырының алдына буғаны алып келип, Харон хәм оның улларының қолларын буғаның басына қойдыр. ¹¹ Буғаны Мениң алдымда, Ушырасыу шатырының алдында сой. ¹² Оның қанын бармағың менен қурбанлық орынның шақларына жақ. Қалған қанның хәммесин орынның түбине төк. ¹³ Малдың ишеклерин қаплаган шарбы майларын, бауырының төменги ушын, бөтекелерин хәм олардың майларын қурбанлық орынның үстінде түтетип жандыр. ¹⁴ Ал буғаның гөшин, терисин хәм дәрисин ордадан сыртқа шығарып, жағып жибер. Бул – гүна ушын қурбанлық.

¹⁵ Соң бир қошқар әкелип, Харон хәм оның улларының қолларын қошқардың басына қойдыр.

¹⁶ Қошқарды өзиң сойып, қанын қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жибер.

¹⁷ Қошқарды бөлеклеп, оның ишек-қарнын хәм туяқларын жуып, буларды бөлекленген гөш пенен бастың үстине қой. ¹⁸ Қошқарды толығы менен қурбанлық орынның үстінде түтетип жандыр. Усы Жаратқан Ийеге арналған жандырылатуғын қурбанлық, Оған хош ийисли сый болады.

¹⁹ Кейин екінши қошқарды алып кел. Харон хәм оның уллары қошқардың басына қолларын қойғаннан соң, ²⁰ қошқарды сойып, қанын Харон хәм оның улларының оң қулақларының сырғалығына, оң қол хәм оң аяғының бас бармақларына жақ. Ауысқан қанды қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жибер.

²¹ Қурбанлық орынның үстіндеги қанды хәм майлайтуғын зәйтүн майын Харонға, оның улларына хәм олардың кийимлерине сеп. Сонда Харон хәм оның кийимлери, оның уллары хәм олардың кийимлери мухаддес болады.

²² Қошқардың майын, яғный қуйрық майын, ишеклерин қаплаган шарбы майларын, бауырының төменги ушын, бөтекелерин майлары менен қоса оң жақ санын ал. Себеби бул –

рууханийликке тайынлағанда сойылатуғын қошқар. ²³ Мениң алдымдағы себеттен ашытқысыз бир шөрек, зәйтүн майы қосылған ашытқысыз бир шөрек хәм бир пәтир ал. ²⁴ Олардың хәммесин Харонның хәм оның улларының қолларына сал. Буларды Мениң алдымда жоқары көтерип усыныңлар. ²⁵ Соңынан сол нәрселерди олардың қолларынан алып, қурбанлық орында жандырылатуғын қурбанлыққа қосып, Маған хош ийисли сый қылып түтетип жандыр. Бул – Жаратқан Ийеге, яғный Маған арналған сый болады. ²⁶ Қошқардың төсин болса, Мениң алдымда жоқары көтерип усын. Бул төс сениң пайың болады.

²⁷ Харон хәм оның улларының тайынланыуы ушын сойылған қошқардың жоқары көтерип усынылған төсин хәм ажыратылған санын Маған бағышла. ²⁸ Бул жиликлер садақа болғаны ушын, израиллылар буларды Харонға хәм оның улларына мәңги пай етип берсин. Бул израиллылардың татыулық қурбанлықтарынан Жаратқан Ийеге, яғный Маған усынған садақасы болады.

²⁹ Харонның мухаддес кийимлери өзинен кейин урпақларына қалсын. Олар май қуйылып, хызметке тайынланғанда, сол кийимлерди кийеди.

³⁰ Мухаддес орында хызмет етиу ушын, Харонның орнына рууханийликке тайынланатуғын хәм Ушырасыу шатырына киретуғын улы жети күн дауамында усы кийимлерди кийип жүриуи тийис.

³¹ Рууханийликке тайынлау рәсимінде қурбанлық етип берилген қошқардың гөшин бир мухаддес жерде қайнат. ³² Олар сол гөшти хәм себеттеги нанды Ушырасыу шатырының кирер аузының алдында жесин. ³³ Оларды рууханийликке тайынлау рәсимінде гүналардан пәклеу ушын усынылған нан хәм гөшти Харон хәм оның уллары жесин. Бул нәрселер мухаддес болғаны ушын, олардан басқа адамлардың жеуине болмайды. ³⁴ Бул рәсимде сойылған қурбанлықтың гөшинен ямаса наннан азанға дейин ауысып қалса, оларды жағып жибер. Олар мухаддес болғанлығы себепли, желинбеуи керек.

³⁵ Буларды Харон хәм оның уллары ушын Мениң саған буйырғанымдай етип орынла. Оларды рууханийликке тайынлау рәсими жети күн дауам етсин. ³⁶ Гүналардан пәклену ушын хәр күни бир буға әкел. Қурбанлық орынды тазалау ушын гүна қурбанлығын бер хәм оны мухаддес қылу ушын оған май серп. ³⁷ Жети күн дауамында орынды тазалап, мухаддес қыл. Сол тәризде қурбанлық орын жүдә мухаддес болады. Оған тийип кеткен хәр бир нәрсе де мухаддес болады.

Күнделикли қурбанлықтар хаққында

³⁸ Хәр күни бир жасар еки еркек тоқлы қурбанлық орынның үстінде қурбанлыққа бер. ³⁹ Тоқлының биреуин азанда, ал екіншисин кеште бер.

⁴⁰ Биринши тоқлыға қосып, төрттен бир хин †

сапалы зәйтүн майына араластырылған оннан бир эфа сапалы ун хәм ишимлик садақасы ушын төрттен бир хин шарап бер. ⁴¹ Екинши тоқлыны кеште Маған хош ийисли сый қылып, азанғысындай ғәлле хәм ишимлик садақалары менен бирге усын. ⁴² Бул жандырылатуғын құрбанлық Ушырасыу шатырының кирер аўзының алдында, Жаратқан Ийениң алдында әуладлар даўамында хәр күни берилип барылсын. Мен сол жерде сениң менен ушырасып, сөйлесемен. ⁴³ Мен израиллылар менен сол жерде ушырасаман, шатыр салтанатым менен мухаддес болады.

⁴⁴ Ушырасыу шатырын хәм құрбанлық орынды мухаддес қыламан. Харон хәм оның улларын да рууханий болып, Маған хызмет етиуи ушын мухаддес қыламан. ⁴⁵ Мен израиллылар арасында жасап, олардың Қудайы боламан. ⁴⁶ Сонда арасында жасау ушын, оларды Мысырдан шығарған Қудайы Жаратқан Ийе Мен екенимди олар билип алады. Мен – олардың Қудайы Жаратқан Ийемен.

Түтетки түтетилетуғын орын

30 Түтетки түтетиу ушын, акация ағашынан түтетки түтетилетуғын орын ислет. ² Ол төрт мүйешли, узынлығы бир шығанақ, ени бир шығанақ, бийиклиги еки шығанақ болып, өзинен шығып туратуғын шақлары менен бир тутас қылып исленсин. ³ Орынның үстин, қапталларын хәм шақларын сап алтын менен қаплап, этирапына алтын жийек ислет. ⁴ Еки қапталындағы жийектиң астына еки алтын халқа орнат. Орынды көтерип жүриу ушын, усы халқалардан сырықлар өткизиледи. ⁵ Сырықларды акация ағашынан ислетип, алтын менен қаплат. ⁶ Орынды Келисим сандығының, яғнай сандықтың үстиндеги төлем төлеу қақпағының алдындағы пердениң сыртына, Мен сениң менен ушырасатуғын жердиң сыртына қой.

⁷ Харон хәр күни азанда шырларды таярлағанда, орынның үстинде хош ийисли түтетки түтетсин. ⁸ Ал кешқурын шырларды жаққанда, және түтетки түтетсин. Солай етип, Мениң алдында әуладлар бойы түтетки үзликсиз жанып турады. ⁹ Орынның үстинде жат болған түтетки түтетпең хәм бунда жандырылатуғын құрбанлық та, ғәлле садақасын да бермең. Оның үстине ишимлик садақасын да қуймаң. ¹⁰ Харон жылына бир рет гүналардың кеширилиуи ушын берилген құрбанлықтың қанын түтетки түтетилетуғын орынның шақларына жағып, орынды тазалайды. Бул хәр жылы, әуладлар бойы даўам етсин. Орын Маған, Жаратқан Ийеге бағышланған болып, жүдә мухаддесдур.

Мухаддес шатыр ушын төленетуғын қун

¹¹ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹² «Израиллылардың есабын алғаныңда, есаптан өткен хәр бир адам өз жаны ушын Маған қун төлесин. Сонда олардың есабын алғаныңда, оларға апат келтирмеймен. ¹³ Есаптан өтетуғын хәр бир адам Маған Мухаддес орын өлшеми менен ярым шекел гүмис нәзир берсин. Бир шекел † жигирма герадан †† ибарат. ¹⁴ Жигирма хәм оннан жоқары жастағы есаптан өтетуғын адамлар Маған нәзир берийи тийис. ¹⁵ Жаныңыздың қуны сыпатында усы нәзирди бергениңизде, бай адам ярим шекелден артық, ал жарлы адам ярим шекелден кем бермеуи керек. ¹⁶ Израиллылардың қун сыпатында берген гүмислерин алып, Ушырасыу шатырының хызметинде қоллан. Бул Жаратқан Ийениң алдында жанларыңыздың қуны төленгенин еслетип турады».

¹⁷ Және Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹⁸ «Жуўыныу ушын, қоладан үлкен ләген ислет. Оның туяқлары да қоладан болсын. Ләгенди Ушырасыу шатыры менен құрбанлық орынның арасына қойып, ишине суу қуй. ¹⁹ Харон хәм оның уллары аяқ-қолларын оған жууады. ²⁰ Олар Ушырасыу шатырына кирместен, яғнай Жаратқан Ийеге сыйлар түтетип жандырыу ушын құрбанлық орынға жақынламастан алдын, өлип қалмауи ушын, сууға жуўынып алыуи тийис. ²¹ Өлип қалмауи ушын олар аяқ-қолларын жуўсын. Харон хәм оның урпақлары ушын бул мәңги қағыйда болып қалады».

Майлау рәсимине арналған май

²² Жаратқан Ийе Муўсаға тағы былай деди: ²³ «Мына ең жақсы хош ийисли затларды ал: 500 шекел суйық мирра, оның ярымына тең, 250 шекел корица, 250 шекел ийисли қамыс ²⁴ хәм 500 шекел кассия. Хәммеси Мухаддес орын өлшеми менен өлшенсин. Бир хин ‡ зәйтүн майын алып, ²⁵ буларды шеберлик пенен араластырып, хош ийисли мухаддес май исле. Ол майлау рәсимине арналған мухаддес май болады. ²⁶ Бул майды Ушырасыу шатырына, Келисим сандығына, ²⁷ столға, хәстеге хәм оларға тийисли хәмме буйымларға, түтетки түтетилетуғын орынға, ²⁸ құрбанлық жандырылатуғын орынға хәм оның хәмме буйымларына, үлкен ләгенге хәм оның туяқларына серпип шық. ²⁹ Сол тәризде оларды мухаддес қыл. Сонда олар жүдә мухаддес болады. Оларға тийген хәр бир нәрсе де мухаддес болады. ³⁰ Соң, рууханий болып Маған хызмет етиуи ушын, Харон хәм оның улларына майлап, оларды бағышла. ³¹ Ал израиллыларға былай деп айт: „Бул майлауығын мухаддес май әуладлар даўамында

† Төрттен бир хин – шама менен 0,9 литрге тең.

† Бир шекел – 11,4 грамм. †† Бир гера – 0,57 грамм. ‡ Бир хин – шама менен 3,7 литрге тең.

тек Мен ушын қолланылады. ³² Оны басқа адамлардың денесине жағыуға болмайды. Усындай құрамдағы майды өзлериңизге таярламаңлар. Ол мухаддес хәм сизлер ушын да мухаддес болыуы керек. ³³ Ким де ким усындай майды таярлап, оны руўханий болмаған адамға жақса, ол Израил халқы арасынан жоқ қылынады”».

³⁴ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Мына хош ийисли затларды: бальзамды, моллюск бақаншағын, галбан шайырын хәм таза ливан шайырын ал. Олардың хәммеси бирдей мөлшерде болсын. ³⁵ Буларды шеберлик пенен араластырып, түтетки исле. Олар дузланған, сап хәм мухаддес болады. ³⁶ Оның бир бөлегин алып, майдалап унта хәм Мениң сен менен ушырасатуғын Ушырасыу шатырымдағы Келисим сандығының алдына қой. Сизлер ушын ол жүдә мухаддес болады. ³⁷ Өзлериңиз ушын усындай құрамдағы түтетки ислемендер. Оны Жаратқан Ийеге арналған мухаддес деп санаңлар. ³⁸ Ким де ким өзи ушын түтетюге усындай түтетки ислесе, ол халық арасынан жоқ етиледі».

Мухаддес шатырды ислейтуғын усталар

31 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Минекей, Мен Яхуда урыуынан болған Хурдың ақлығы, Урийдің улы Бесалелди таңладым. ³ Оны Қудайдың Руўхына толтырып, оған өнерментшиликтиң барлық тарауларында қәбилет, уқып хәм шеберлик бердим. ⁴ Ол алтын, гүмис хәм қоладан көркем ислерин ислеуге, ⁵ хасыл тасларды жонып қондырууға, ағаш усташылығы бойынша хәм хәр түрли өнерментшилик ислерин ислеуге қәбилетли. ⁶ Және де, Дан урыуынан болған Ахисамахтың улы Охолиабты оған жәрдемши қылып бердим. Саған буйырған ислеримнің хәммесин ислей алыуы ушын, Мен оларға жәрдем беретуғын барлық адамларға айрықша қәбилет бердим. ⁷ Олар Ушырасыу шатырын, Келисим сандығын, сандықтың үстиндеги қақпақты, шатырдағы барлық буйымларды, ⁸ стол хәм оның буйымларын, сап алтын хәстени хәм оның буйымларын, түтетки түтетилетуғын орынды, ⁹ құрбанлық жандырылатуғын орынды хәм орынның хәмме буйымларын, үлкен ләген хәм оның туяқларын, ¹⁰ сондай-ақ, руўханий Харон ушын әжайып қылып тигилген мухаддес кийимлерди, оның улларының руўханийлик кийимлерин, ¹¹ майлайтуғын зәйтүн майын, Мухаддес орын ушын хош ийисли түтеткини, улыўма хәммесин Мениң саған буйырғанымдай қылып ислесин».

Шаббат күни

¹² Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹³ «Израиллыларға мыналарды айт: „Маған тийисли болған Шаббат күнине әмел қылыңлар. Себеби бул

Мен хәм Израил халқы арасындағы әуладлар бойы дауам ететуғын бир нышан болады. Солай етип, Жаратқан Ийе екенимди хәм сизлерди Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылғанымды билип аласызлар.

¹⁴ Шаббат күнине әмел қылыңлар. Өйткени бул сизлер ушын мухаддес. Ким де ким оны хорласа, ол сөзсиз өлтирилсин. Сол күни жумыс ислеген хәр бир адам өз халқының арасынан жоқ қылыныуы тийис. ¹⁵ Алты күн жумыс ислеңлер, бирақ жетинши күн Жаратқан Ийеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат күни. Усы күни жумыс ислеген хәр бир адам сөзсиз өлтирилсин. ¹⁶ Израиллылар мәңги келисим сыпатында Шаббат күнин, әуладлар дауамында сақласын. ¹⁷ Бул Мениң менен израиллылар арасындағы мәңгилик бир нышан болады. Себеби Мен, Жаратқан Ийе аспан хәм жерди алты күнде жараттым, ал жетинши күни дем алып, хәллендим”».

¹⁸ Солай етип, Қудай Синай тауында Муўса менен сөйлесип болып, оған буйрықлар жазылған еки тасты берди. Қудай бул буйрықларды тасларға Өз қолы менен жазған еди.

Алтын тана

32 Халық Муўсаның таудан түспей, иркилип атырғанын көргенде, Харонның әтирапына жыйналды да:

– Қәне, бизлерге баслап алып жүретуғын қудай соғып бер. Өйткени бизлерди Мысыр жеринен алып шыққан сол Муўса деген адамға не болғанын билмеймиз, – деди.

² Харон оларға:

– Хаялларыңыз, улларыңыз хәм қызларыңыздың қулақларындағы алтын сырғаларды шешип, маған алып келиңдер, – деди.

³ Сонда пүткил халық қулақларындағы сырғаларын дәрхал жулып алды да, оларды Харонға берди. ⁴ Харон сырғаларды алып, олардан тананың мүсинин соқты. Сонда халық: «Хәй, Израил! Сизлерди Мысыр жеринен алып шыққан қудайыңыз усы болады», – деди.

⁵ Харон буны көрип, тананың алдына бир құрбанлық орын құрды да: «Ертең Жаратқан Ийеге арнап байрам болады», – деп жәриялады.

⁶ Ертеңине азанда халық жандырылатуғын құрбанлықлар берди хәм татыулық құрбанлықларын усинды. Олар ишип-жеу ушын отырды хәм кейин орынларынан турып, ойынға түсти.

⁷ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Тезирек төмен түс. Сениң Мысыр жеринен алып шыққан халқың жолдан азды. ⁸ Олар Мен буйырған жолдан тез шығып кетти. Өзлерине тананың мүсинин ислеп алып, оған сыйынды хәм құрбанлықлар берип: «Хәй, Израил! Сизлерди Мысыр жеринен алып шыққан қудайыңыз усы болады», – деди.

⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға тағы да:

– Бул халықтың қаншелли қайсар екенін билемен. ¹⁰ Енди Мени иркпе. Ғәзебим лаўлап, оларды жоқ қыламан хәм сеннен уллы халық дөремемен, – деди.

¹¹ Сонда Муўса Қудайы Жаратқан Ийеге жалбарынып былай деди:

– Жаратқан Ийе! Неге Өз халқыңа ғәзебиң лаўлайды? Өзиң оларды Мысыр жеринен уллы құдиретің хәм күшли қолың менен алып шыққан едиң-ғо. ¹² Егер солай ислесең, онда мысырлылар: «Қудай оларды жаман нийет пенен, таўларда өлтирип, жер жүзинен жоқ қылыу үшін алып шығыпты», – деп айтады. Сонлықтан Өзиңнің лаўлаған ғәзебиңди басып, халқыңды жоқ қылыу нийетіңнен қайт. ¹³ Қулларың Ибрайым, Ысақ хәм Израилды [†] есиңе түсир. Оларға Өз атың менен ант ишип: «Урпақларыңызды аспандағы жулдызлар сыяқлы көбейтемен. Сизлерге беремен деп үде еткен усы жердің хәммесин урпақларыңызға беремен. Олар сол жерди мәңгиге ийелик етеди», – деген едиң.

¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе халқына жиберемен деген жаманлықты жиберіу нийетинен қайтты.

¹⁵ Муўса буйрықлар жазылған еки тасты алып, таудан түсти. Таслардың еки тәрәпине де: алдына да, артына да жазылған еди. ¹⁶ Тасларды Қудай ислеген болып, таслардағы жазыуларды да Ол ойып жазған еди.

¹⁷ Ешуа халықтың бақырысқан дауысын еситкенде, Муўсаға:

– Ордадан урыш шауқымы еситилип тур, – деди.

¹⁸ Муўса оған былай деп жууап берди:

– Бул урыста жеңиске ерискенлердің қышқырығына да, жеңилиске ушырағанлардың зарлаған дауысына да уқсамайды. Мен олардың дауыслап қосық айтып атырғанын еситип турыппан.

¹⁹ Муўса ордаға жақынлағанда, тананы хәм ойынға түсип атырған адамларды көрди. Сонда оның ғәзеби лаўлады хәм қолындағы тасларды ылақтырып жиберип, тау етегинде оларды шылпәрше қылды. ²⁰ Муўса халық соққан тананы отқа жағып жиберди. Оны езип, унтады да, суўға шашып жиберди хәм суўды израиллыларға ишкизди.

²¹ Муўса Харонға:

– Бундай ауыр гүнаға батырғандай, бул халық саған не ислеген еди? – деди.

²² Харон Муўсаға былай деп жууап берди:

– Ғәзеппенбе, мырзам! Бул халықтың жаманлыққа бейим екенін өзиң билесең. ²³ Олар маған: «Бизлерди баслап алып жүретуғын қудай соғып бер. Өйткени бизлерди Мысыр жеринен алып шыққан сол Муўса деген адамға не болғанын билмеймиз», – деди. ²⁴ Мен оларға: «Кимде алтын бар болса, оларды шешсин», – дегенімде, олар

алтынларын маған берди. Мен оларды отқа таслағанымда, бул тана шыға келди.

²⁵ Муўса Харонның халықты қадағаламай, жүенсиз жибергенин хәм олардың душпанларға масқара болғанын көрди. ²⁶ Сонлықтан Муўса орданың кирер аузында турып: «Ким Жаратқан Ийе тәрәпинде болса, мениң жаныма келсин», – деди. Сонда пүткил Лебий урыуы оның әтирапына жыйналды.

²⁷ Муўса оларға: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Хәр бир адам қылышын белине асынсын хәм орданың арғы аузынан берги аузына дейин аралап шығып, тууысқанын, достысын хәм жақынларын өлтирсин“, – деди. ²⁸ Лебий урыуының адамлары Муўсаның буйрығын орынлады. Сол күни халықтан үш мыңға жақын адам өлди. ²⁹ Муўса Лебий урыуының адамларына: «Бүгин сизлердің хәр бириңиз өз улыңыздың хәм өз тууысқаныңыздың жанының қуны менен Жаратқан Ийенің хызметине бағышландыңызлар. Бүгин Жаратқан Ийе сизлерге жарылқауын жаўдырады», – деди.

³⁰ Ал ертеңине Муўса халыққа: «Сизлер ауыр гүна иследиңлер. Мен хәзир Жаратқан Ийенің алдына шығажақпан. Мүмкин, сизлердің гүналарыңызға кеширим ала аларман», – деди.

³¹ Соннан соң, Муўса Жаратқан Ийенің алдына қайтып барып:

– Әттең, бул халық ауыр гүна иследи. Олар өзлерине алтын бут соқты. ³² Бирақ, Сен олардың гүналарын кешир. Егер олай ислемесең, Өзиңнің жазған кітабыңнан мениң атымды өширип тасла, – деди.

³³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Ким Маған қарсы гүна ислеген болса, соның атын кітабымнан өширип таслайман. ³⁴ Енди бар, халықты саған айтқан жериме апар. Периштем сени баслап барады. Бирақ, олар жууапқа тартылатуғын күни, Мен оларды гүнасы ушын жазалайман.

³⁵ Солай етип, Жаратқан Ийе халықты Харонға соқтырған танасы ушын жазалады.

Синайдан кетиуге таярлық

33 Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Барыңлар, өзиң де, сен Мысыр жеринен алып шыққан халқың да бул жерди тәрк етип, Мен Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа: «Бул жерди сениң урпақларыңа беремен», – деп ант ишкен жериме кетиңдер. ² Мен сениң алдыңнан Өз периштемди жиберип, кенаан, амор, хетт, периз, хиу хәм ебус халықтарын сол жерден қууып шығараман. ³ Ол сизлерди сүт хәм пал аққан жерге баслап барады. Мениң Өзим сизлер менен бармайман, себеби сизлер қайсар халықсыз. Болмаса, сизлерди жолда жоқ қылып жиберіуім мүмкин.

⁴ Халық бул жаман хабарды еситип, қайғыға түсти хәм хеш ким безеніу буйымларын тақпады.

[†] Израил – яғный Яқып. Қудай Яқыпқа Израил атын берген еди (Жар. 32:28).

⁵ Өйткени Жаратқан Ийе Муўсаға: «Израиллыларға былай де: „Сизлер қайсар халықсыз. Егер Мен бир сәт-ақ сизлер менен бирге барсам, сизлерди жоқ қылыуым мүмкин. Енди безениу буйымларыңызды шешип қойыңдар. Ал сизлерге не ислеитүғыным ҳаққында бир қарарға келемен“», – деген еди.

⁶ Сонлықтан израиллылар Хороб тауынан шығып кеткеннен кейин безениу буйымларын шешип таслады.

⁷ Муўса орданың сыртына, ордадан узағырақ жерге шатыр тигетуғын еди. Ол бул шатырды «Ушырасыу шатыры» деп атаған еди. Жаратқан Ийе менен мәсләхәтлесиуди қәлеген адам орданың сыртындағы Ушырасыу шатырына келетуғын еди.

⁸ Муўса шатырға қарай кеткенде, пүткил халық орнынан туратуғын еди. Хәр бир адам өз шатырының кирер аўзында турып, Муўса ишке киргенше изинен қарап туратуғын еди. ⁹ Муўса шатырға кирип, Жаратқан Ийе менен сөйлескенде, минара сыяқлы булт төмен түсип, шатырдың кирер аўзының алдында туратуғын еди. ¹⁰ Булттың шатырдың алдында турғанын көрген хәр бир адам орнынан турып, өз шатырының кирер аўзында сыйынатуғын еди. ¹¹ Жаратқан Ийе Муўса менен жүзбе-жүз, дос сыяқлы сөйлесетуғын еди. Кейин Муўса ордаға қайтып келетуғын еди. Бирақ оның жас жәрдемшиси Нун улы Ешуа шатырды тәрк етпейтуғын еди.

¹² Соңынан Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Сен маған: «Бул халықты баслап алып жүр», – дейсең. Бирақ мениң менен кимди жиберетуғыныңды айтпадың. Маған: «Сени жақыннан танийман, сен Мениң мийримиме еристиң», – деген едің. ¹³ Егер мен Сениң мийримиңе ерискен болсам, өтинемен, маған Өз жолыңды көрсет. Сени еле де жақсы билип, мийримиңе ерисип барайын. Бул халықтың Өз халқың екенін умытпа.

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Өзим Сениң менен бирге бараман хәм сени тынышлыққа еристиремен, – деди.

¹⁵ Ал Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Егер Сениң Өзиң бизлер менен бирге бармасаң, бизлерди бул жерден шығарма. ¹⁶ Болмаса, мен хәм халқың Сениң мийримиңе ерискенимизди қалай билиуге болады? Сениң бизлерге жолдас болғаныңнан емес пе? Тек усы арқалы ғана мен хәм Сениң халқың жер жүзиндеги басқа халықлардан айырылып турамыз.

¹⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Айтқаныңдай ислеимен. Себеби сен Мениң мийримиме еристиң хәм сени атың арқалы танийман, – деди.

¹⁸ Сонда Муўса Оған:

– Маған салтанатыңды көрсет, – деди.

¹⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мен пүткил ийгилигимди сениң алдыңнан алып өтип, алдыңда Өзимниң «Жаратқан Ийе» деген

атымды жәриялайман. Кимге мийрим-шәпәәтимди берийуди қәлесем, соған мийрим-шәпәәтимди беремен. Кимге реҳим етиуди қәлесем, соған реҳим етемен. ²⁰ Тек Мениң жүзимди көре алмайсаң. Өйткени Мениң жүзимди көрген адам тири қалмайды. ²¹ Маған жақын жерде жартас бар. Сен сол жартастың үстинде тур. ²² Салтанатым жаныңнан өтип баратырғанда, сени жартастың жарығына турғызып қойып, өтип кеткенімше, сени қолым менен жаўып тураман. ²³ Кейин қолымды алғанымда, сен Мени артымнан көресең. Бирақ жүзимди көрмейсең.

Келисимниң жаңаланыуы

34 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
– Бурынғыға уқсаған еки тас жонып ал. Мен сен сындырып таслаған таслардағы сөзлерди усыларға жазаман. ² Азанға дейин таярлан. Азан болғанда, Синай тауына шығып, таудың төбесинде, Мениң менен ушырасыуға алдыма бар. ³ Сениң менен бирге басқа хеш ким тауға шықпасын хәм таудың хеш бир жеринде хеш ким көринбесин. Таудың етегинде мал-жанлықлар да отламасын.

⁴ Муўса бурынғыға уқсаған еки тас жонып алды. Жаратқан Ийениң буйырғанындай, ертеңине азанда тасларды алып, Синай тауына шықты. ⁵ Жаратқан Ийе булт ишинде сол жерге түсип, Муўсаның қасында турды хәм Өзиниң «Жаратқан Ийе» деген атын жәриялады. ⁶ Ол Муўсаның алдынан өтип: «Жаратқан Ийемен, Жаратқан Ийемен. Реҳимли, мийримли, сабыр-тақатлы, сүйиспеншилиги шексиз хәм садық Қудайман. ⁷ Мыңыншы әуладларға дейин сүйиспеншилик көрсетип, айыптарды, жынаяттарды хәм гүналарды кешириушимен. Бирақ хеш бир айыпты жазасыз қалдырмайман. Ата-бабалардың ислеген айыптары ушын, олардың улларын, ақлықтарын, үшінши хәм төртинши әуладын жазалайман», – деди.

⁸ Сонда Муўса дәрхал жерге жығылып, Жаратқан Ийеге сыйынды да:

⁹ – О, Ийем! Егер мен Сениң мийримиңе ерискен болсам, бизлер менен бирге бар. Бул халық – қайсар халық болса да, Сен бизлердиң айып-гүналарымызды кеширип, бизлерди Өз халқың сыпатында қабыл ет, – деди.

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мине, сениң халқың менен келисим дүземен. Олардың алдында дүньяда хәм басқа халықлар арасында болып көрилмеген кәраматлар ислеимен. Сен арасында жасап атырған пүткил халық нелер ислеитүғынымды көреді. Мениң сен ушын ислеитүғын ислерим қорқынышлы болады. ¹¹ Бүгин сизлерге беретүғын буйрықтарыма бойсыныңдар. Амор, кенаан, хетт, периз, хиу хәм ебус халықтарын сизлердиң алдыңыздан қуып шығараман. ¹² Өзлериңиз киретуғын елдеги адамлар менен келисим жасаудан аўлақ болың.

Себеби бул сизлер ушын дузақ болады. ¹³ Олардың қурбанлық орынларын қыйратып, кийели тасларын майдалап таслаңлар хәм кийели ағашларын шауып таслаңлар. ¹⁴ Басқа құдайларға сыйынбаң. Өйткени Мен қызғаншақ деген аты бар Жаратқан Иемен, қызғаншақ Құдайман. ¹⁵ Сол жердің халқы менен хеш қандай келисим дүзбең. Болмаса, олар опасызлық қылып, өз құдайларына арнап қурбанлық шалғанда, сизлерди де мирәт етеди, сизлер де олардан жейсизлер. ¹⁶ Егер олардың қызларын улларыңызға алып берсеңиз, онда сол қызлар өз құдайларына ерип, бузықлық қылғанда, улларыңызды да излерине ертип кетеди. ¹⁷ Өзлериңизге бутлардың мүсинлерин соғып алмаң.

¹⁸ Сизлерге буйырғанымдай, Абиб айының белгиленген күнлеринде жети күн ашытқысыз нан жеп, Ашытқысыз нан байрамын байрамлаң. Себеби сизлер Мысырдан Абиб айында шықтыңлар.

¹⁹ Қарыннан биринши шыққанлардың хәммеси, барлық ири хәм майда малларыңыздың туңғыш еркек төлери Маған тийисли. ²⁰ Ешектең биринши туўылған төлинің орнына бир қозы берип, сатып алыңлар. Егер олай етпесеңиз, гүррениң мойнын үзиң. Барлық туңғыш улларыңыздың қунын өтеуиңиз тийис.

Хеш ким алдыма қуры қол келмесин.

²¹ Алты күн жұмыс ислеп, жетинши күни дем алың. Егин егиу хәм оны орыу уақтында да дем алың.

²² Бийдайдың биринши өнимин жыйнағанда, Хәптелер байрамын, ал гүзде Жыйын-терим байрамын өткизиң. ²³ Барлық ер адамларыңыз жылына үш рет Иең болған Мениң, яғнай Израилдың Қудайы Жаратқан Иеңиң алдына келиу керек. ²⁴ Мен басқа миллетлерди алдыңыздан қууып жиберип, шегараларыңызды кеңейтемен. Жылына үш рет Қудайыңыз Жаратқан Иеңиң алдына келгениңизде, хеш ким жериңизди басып алыуды нийет етпейди.

²⁵ Маған берилген қурбанлықтың қанын ашытқы салынған нан менен усынбаң. Қутқарылу байрамының қурбанлығы азанға дейин қалдырылмасын.

²⁶ Жериңиздің дәслепки өниминиң ең жақсысын Қудайыңыз Жаратқан Иеңиң Уйине алып келиң. Ылақты өз анасының сүтине писирмең.

²⁷ Соннан соң, Жаратқан Ие Муўсаға:

– Мына сөзлерди жаз. Себеби Мен сениң менен хәм израиллылар менен усы сөзлерге тийкарланып, келисим дүземен, – деди.

²⁸ Муўса сол жерде қырық күн, қырық түн Жаратқан Ие менен бирге болды. Ол хеш нәрсе ишип-жемеди хәм келисим сөзлерин, яғнай он буйрықты тасларға жазды.

Муўсаның Синай тауынан түсиуи

²⁹ Муўса қолына буйрықлар жазылған еки тасты алып, Синай тауынан түсти. Ол Жаратқан Ие менен сөйлескенликтен, жүзинен нур шашып тур еди. Бирақ буны өзи билмеди. ³⁰ Харон хәм пүткил израиллылар Муўсаның нур шашқан жүзин көргенде, оған жақынласуға қорқты. ³¹ Бирақ Муўса оларды қасына шақырды. Харон хәм жәмийеттең барлық басшылары оның жанына келди. Муўса олар менен сөйлести. ³² Кейин пүткил Израил халқы оған жақын келди. Муўса Жаратқан Иеңиң Синай тауында өзине айтқанларының хәммесин орынлауды халыққа буйырды. ³³ Муўса олар менен сөйлесип болғаннан соң, жүзин жаулық пенен жауды. ³⁴ Муўса сөйлесу ушын, Жаратқан Иеңиң алдына барғанда, сыртқа шыққанша, жүзиндеги жаулықты алып қоятуғын еди. Қайтып келгеннен кейин, ол өзине айтылған буйрықларды израиллыларға билдиретуғын еди. ³⁵ Сонда израиллылар оның жүзинен нур шашып турғанын көретуғын еди. Ал Муўса ишке кирип, Жаратқан Ие менен ушырасуға дейин, жүзин жаулық пенен жауып қоятуғын еди.

Дем алыс күни ҳаққында

35 Муўса Израил халқының пүткил жәмийетин шақырып алып, оларға былай деди:

«Жаратқан Ие мына ислерди ислеуиңизди буйырды: ² алты күн жұмыс ислең. Бирақ жетинши күн сизлер ушын Жаратқан Иеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат күни болады. Сол күни жұмыс ислеген хәр бир адам өлтириледи. ³ Шаббат күни өз шаңарақларыңызда от та жақпаң».

Мухаддес шатыр ушын садақалар

⁴ Муўса Израил халқының пүткил жәмийетине былай деди: «Жаратқан Иеңиң буйрығы мынау: ⁵ өзлериңизде барынан Жаратқан Иеге нәзир бериңлер. Оған шын кеуилден бериуди қәлеушилер мына нәрселерди берсин: алтын, гүмис, қола, ⁶ жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиби, ешкиниң жүни, ⁷ қызылға боялған қошқар териси, жумсақ тери хәм акация ағашы, ⁸ шыралар ушын зәйтүн майы, майлау рәсими хәм хош ийисли түтетки ушын хош ийисли затлар, ⁹ бас руўханийдің эфодына хәм қалталы өңиршесине тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар.

¹⁰ Араңыздағы барлық уқыплы адамлар келип, Жаратқан Иеңиң буйырғанларының хәммесин ислесин. Олар мыналарды: ¹¹ Мухаддес шатырды, оның ишки хәм сыртқы жапқышларын, илмеклерин, тахтайларын, қадаларын, бағанларын, ултанларын, ¹² Келисим сандығы хәм оның сырықларын, қақпақты, бөлмени жауып

туратуғын пердени, ¹³ стол хәм оның сырықларын, столдың барлық буйымларын хәм усынылған нанларды, ¹⁴ жақты түсирий ушын хәстени, оның буйымларын, оның шыраларын хәм шыралар ушын зәйтүн майын, ¹⁵ түтетки түтетилетуғын орын менен оның сырықларын, майлау рәсими ушын зәйтүн майын, хош ийисли түтеткини, Мухаддес шатырдың кирер аўзындағы пердени, ¹⁶ қурбанлық жандырылатуғын орынды хәм оның қола торын, сырықларын хәм барлық буйымларын, үлкен ләгенди хәм оның туяқларын, ¹⁷ хәўлиниң перделерин, бағанларын, бағанның ултанларын, хәўлиниң кирер аўзындағы пердени, ¹⁸ Мухаддес шатырдың қазықларын, хәўлиниң қазықларын хәм арқанларын, ¹⁹ Мухаддес орында хызмет етиуге арналып, әжайып қылып тигилген кийимлерди – руўханий Харонның мухаддес кийимлерин хәм оның улларының руўханийлик кийимлерин ислесин».

²⁰ Соңынан Израил халқының пүткил жәмийети Муўсаның қасынан кетти. ²¹ Жүрегінде қәлеу хәм тилеги бар адамлар Ушырасыу шатырының қурылысы, ондағы хызмет хәм мухаддес кийимлер ушын, Жаратқан Ийеге садақалар алып келди. ²² Солай етип, жүрегінде қәлеуи бар хәр бир еркек хәм хаял хәр түрли алтын буйымларды: билезик, сырға, жүзик хәм хәйкеллерди әкелип, Жаратқан Ийеге бағышлап, усинды. ²³ Кимде жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип, ешки жүни, қызылға боялған қошқар териси хәм жумсақ тери болса, алып келди. ²⁴ Гүмис хәм қоланы садақа қылып бере алғанлар да оларды Жаратқан Ийеге арнады. Кимде акация ағашы болса, оны шатырдың мүтәжликлери ушын алып келди. ²⁵ Жип ийириуге уқыплы барлық хаяллар өз қоллары менен ийирген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерди хәм хасыл зығыр жиплерди алып келди. ²⁶ Жүн ийирип билетуғын, жүрегінде қәлеуи бар барлық хаяллар да ешки жүнин ийирди. ²⁷ Басшылар эфодқа хәм қалталы өңиршеге тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар, ²⁸ шыралар ушын, майлау ушын хәм хош ийисли түтетки ушын хош ийисли затлар менен зәйтүн майын алып келди. ²⁹ Хаял, еркек, жүрегінде қәлеуи бар барлық израиллылар Жаратқан Ийениң Муўса арқалы ислеуди буйырған ислери ушын, Жаратқан Ийеге ықтыярлы садақалар берди.

³⁰ Муўса израиллыларға былай деди: «Қараңлар, Жаратқан Ийе Яхуда урыуынан болған Хурдың ақлығы, Урийдің улы Бесалелди таңлап алды.

³¹ Оны Қудайдың Руўхына толтырып, оған өнерментшиликтиң барлық тарауларында қәбилет, уқып хәм шеберлик берди. ³² Солай етип, оған алтын, гүмис хәм қоладан көркем өнер ислеуге, ³³ хасыл тасларды жонып қондыруға, ағаш усташылығы бойынша хәм хәр қыйлы көркем өнер ислерин ислеуге қәбилет берди. ³⁴ Жаратқан Ийе

оған хәм Дан урыуынан болған Ахисамах улы Оҳолиабқа басқаларға үйретиу уқыбын да берди. ³⁵ Бул адамлардың хәр қандай исти ислей алыуы ушын, оларға усташылық, безеушилик, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығырдан тоқымашылық хәм хәр түрли өнерментшилик ислерин ислеу айрықша қәбилетин берди.

36 Бесалел, Оҳолиаб хәм Жаратқан Ийе Мухаддес шатырды қурыу ушын қәбилет, уқып хәм шеберлик берген барлық адамлар хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып ислесин».

² Муўса Бесалелди, Оҳолиабты хәм Жаратқан Ийе қәбилет берген, ислеуге қәлеуи бар барлық адамларды жумысқа шақырды. ³ Келгенлер Мухаддес шатырды қурыу ушын, израиллылар әкелген барлық садақаларды Муўсадан алды. Израиллылар хәр күни азанда ықтыярлы садақаларын Муўсаға әкелиуди даўам етти. ⁴ Сонда Мухаддес шатырды қурыу ислери менен шуғылланып атырған усталар ислерин қалдырып, ⁵ Муўсаның жанына келди де: «Халық Жаратқан Ийе буйырған ис ушын керегинен зыят алып келмекте», – деди.

⁶ Сонда Муўса халыққа жәрияланыуы ушын мынадай буйрық берди: «Енди бирде бир еркек те, хаял да Мухаддес шатыр ушын хеш нәрсе әкелмесин». Солай етип, халық садақа әкелиуди тоқтатты. ⁷ Себеби сол ўақытқа дейин әкелингенлер исти питкериуге жететуғын, хәтте, аўысып та қалатуғын еди.

⁸ Ислеушилер арасындағы уқыплы адамлар шатырды он пердеден курды. Оларды хасыл зығыр жиптен, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден ислеп, үстине керублардың сүүретлерин шеберлик пенен кестеледи. ⁹ Хәр бир пердениң узынлығы жигирма сегиз шығанақ, ени төрт шығанақ еди. Перделердің хәммеси бир өлшемде болды. ¹⁰ Олар перделерди бесеу-бесеуден бир-бирине қосып тикти. ¹¹ Биринши бес пердениң шетине қызғыш көк жиптен илгеклер тикти. Екинши бес пердениң шетине де солай ислеуи. ¹² Биринши бес пердениң дәслепки пердесине елиу, екинши бес пердениң соңғы пердесине елиу илгек тикти. Илгеклер бир-бирине қарама-қарсы жайласқан еди. ¹³ Соңынан елиу алтын илмек ислеп, олар жәрдемінде перделерди бир-бирине бириктирди. Сол тәризде шатыр бир тутас болды.

¹⁴ Және де, Мухаддес шатырдың үстин жабыу ушын, ешки жүнинен он бир перде ислеуи. ¹⁵ Хәр бир пердениң узынлығы отыз шығанақ, ени төрт шығанақ еди. Он бир перде де бир өлшемде болды. ¹⁶ Олар бес пердени бир бөлек, қалған алты пердени бир бөлек қылып, бир-бири менен бириктирди. ¹⁷ Усы бириктирилген еки бөлек перделерди бир-бирине қосыу ушын, хәр бир

бөлектиң шетлерине елиў-елиўден илгек тикти.

¹⁸ Шатырдың перделерин бир тутас қылып бириктириў ушын, қоладан елиў илмек иследи.

¹⁹ Шатыр ушын қызылға боялған қошқар терисинен бир жапқыш, оның үстине жумсақ териден сыртқы жапқыш иследи.

²⁰ Тағы да, олар акация ағашынан шатыр ушын тиккесине туратуғын тахтайлар иследи. ²¹ Хәр бир тахтайдың узынлығы он шығанақ, ени бир ярым шығанақ еди. ²² Хәр бир тахтайдың астына бир-бирине қатарластырып, еки туяқтан өзинен шығарып иследи. Шатырдың хәмме тахтайларын усылай иследи. ²³ Ал шатырдың кубла тәрәпи ушын жигирма тахтай иследи. ²⁴ Усы жигирма тахтайдың астына қойылатуғын қырық гүмис ултан иследи. Хәр бир тахтайдың туяғының астында бир ултаннан болыуы ушын, хәр бир тахтайға еки ултаннан иследи. ²⁵ Шатырдың арқа тәрәпи ушын жигирма тахтай ²⁶ хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыу ушын, қырық гүмис ултан иследи. ²⁷ Ал шатырдың батысқа қараған арт жағы ушын алты тахтай ²⁸ хәм шатырдың артындағы мүйешлер ушын еки тахтай иследи.

²⁹ Бул мүйешлердеги тахтайлардың алдынғы тәрәпи бөлек қалып, жоқарғы тәрәпи жупласып, бир халқа менен бириктирилди. Еки мүйеш те усылай исленди. ³⁰ Солай етип, сегиз тахтай хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыу ушын, он алты гүмис ултан исленди.

³¹ Акация ағашынан шатырдың бир тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада, ³² екинши тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада хәм артындағы, яғный батыс тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада иследи. ³³ Және де, тахтайлардың орта белинен өтетуғын қадаларды шатырдың бир шетинен екинши шетине жететуғын қылып иследи.

³⁴ Тахтайларды хәм қадаларды алтын менен қаплап, қадалар өткерилетуғын халқаларды алтыннан иследи.

³⁵ Жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен бир перде иследи. Оның үстине керублардың сүйретлерин шеберлик пенен кестеледи. ³⁶ Перде ушын акация ағашынан төрт баған ислеп, оларды алтын менен қаплады. Олардың айры илдиргишлери де алтын еди. Бағанлар ушын төрт гүмис ултан қуйды. ³⁷ Шатырдың кирер аўзына жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен нағыслы перде тоқыды. ³⁸ Пердени тағыу ушын айры илдиргиши бар бес баған ислеп, олардың жоқарысын хәм карнизлерин алтын менен қаплады. Ал бағанлар ушын қоладан бес ултан иследи.

Келисим сандығының ислениўи

37 Бесалел акация ағашынан Келисим сандығын иследи. Оның узынлығы еки ярим

шығанақ, ени бир ярим шығанақ хәм бийиклиги бир ярим шығанақ еди. ² Сандықтың иши-сыртын алтын менен қаплады. Ал ернегине алтыннан жийек салды. ³ Сандық ушын төрт алтын халқа қуйып, оларды төрт туяғына орнатты: екеўин бир жағына, қалған екеўин екинши жағына орнатты. ⁴ Акация ағашынан сырықлар ислеп, оларды алтын менен қаплады. ⁵ Сандықты көтерип жүриў ушын, бул сырықларды еки тәрәпиндеги халқалардан өткерди. ⁶ Сандықтың қақпағын сап алтыннан иследи. Қақпақтың узынлығы еки ярим шығанақ, ени бир ярим шығанақ еди. ⁷ Қақпақтың еки шетине алтыннан еки керубты шөккишлеп соқты. ⁸ Керублардың биреўи қақпақтың бир шетинде, ал екиншиси екинши шетинде болып, оларды қақпақ пенен бир тутас қылып иследи. ⁹ Керублардың жоқарыға жайылған қанатлары қақпақты жаўып, жүзлери бир-бирине қарама-қарсы түрде қақпаққа қарап турған еди.

Мухаддес нанлар ушын стол

¹⁰ Кейин акация ағашынан узынлығы еки шығанақ, ени бир шығанақ, ал бийиклиги бир ярим шығанақ болған бир стол иследи. ¹¹ Столды сап алтын менен қаплап, ернегине алтын жийек салды. ¹² Столдың әтирапына төрт ели болған қаптал ислеп, оны алтын жийек пенен қаплады. ¹³ Стол ушын төрт алтын халқа қуйып, оларды столдың төрт мүйешиндеги төрт туяғына беккемледі. ¹⁴ Столды көтерип алып жүриўге арналған сырықлар өткизилетуғын халқалар столдың қапталларына жақын еди. ¹⁵ Сырықларды акация ағашынан ислеп, алтын менен қаплады. ¹⁶ Стол ушын керекли буйымларды – табақлар, түтетки салатуғын тостағанлар, ишимлик садақалары ушын кеселер хәм гүзелерди сап алтыннан иследи.

Хәстениң ислениўи

¹⁷ Олар сап алтыннан хәсте иследи. Оның ултанын, балдағын, шақаларын, шанақларын, гүллерин хәм оның гүлкеселери менен гүлтажларын өзи менен бир тутас етип шөккишлеп иследи. ¹⁸ Хәстениң еки қапталынан үш-үштен, алты шақа шығып турды. ¹⁹ Шығып турған хәр бир шақада бадам гүлине уқсас үш гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары бар еди. ²⁰ Ал хәстениң балдағында бадам гүлине уқсас төрт гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары бар еди. ²¹ Хәстеден шығып турған алты шақаның хәр бир жубының астында үш гүлкесе изли-изинен дизилип туратуғын еди. ²² Хәстени гүлкеселери хәм шақалары менен бир тутас етип, сап алтыннан шөккишлеп иследи. ²³ Хәсте ушын жети шыра иследи. Пиликлерди тазалайтуғын қысқышлар менен ыдысларды сап алтыннан иследи. ²⁴ Хәсте

хәм оның барлық буйымлары бир талант † сап алтыннан исленди.

Түтетки түтетилетуғын орын қурыу

²⁵ Акация ағашынан төрт мүйешли, узынлығы бир шығанақ, ени бир шығанақ хәм бийиклиги еки шығанақ болған түтетки түтетилетуғын орын құрды. Орынның шақлары өзи менен бир тутас исленип, өзинен шығып туратуғын еди.

²⁶ Орынның үстин, қапталларын хәм шақларын сап алтын менен қаплап, этирапына алтын жийек иследи. ²⁷ Еки қапталындағы жийектиң астына еки алтын халқа орнатты. Орынды көтерип жүриу ушын, усы халқалардан сырықлар өткизилди.

²⁸ Сырықларды акация ағашынан ислеп, алтын менен қаплады.

²⁹ Тағы да, олар майлау рәсими ушын мухаддес майды хәм таза, хош ийисли түтеткини шеберлик пенен араластырып, таярлады.

Жандырылатуғын құрбанлық ушын орын қурыу

38 Акация ағашынан жандырылатуғын құрбанлық ушын орын дүзетти. Ол төрт мүйешли болып, оның узынлығы да, ени де бес шығанақ, ал бийиклиги үш шығанақ еди. ² Оның төрт мүйешине өзинен шығып турған шақлар ислеп, орынды хәм шақларды қола менен қаплады.

³ Құрбанлық орынның барлық буйымларын: күлге арналған ыдыслар менен белшелер, қан себетуғын табақлар, шанышқылар хәм шоқ салынатуғын ыдысларды қоладан иследи. ⁴ Орынға қоладан тор сыяқлы нағыс иследи. Тор нағыс құрбанлық орынның ортасына жететуғындай қылып, жийегиниң астынан исленди. ⁵ Қола тордың төрт мүйешине сырықларды өткеріу ушын, төрт халқа құйды. ⁶ Сырықларды акация ағашынан ислеп, қола менен қаплады. ⁷ Құрбанлық орынды көтерип жүриу ушын, орынның қапталындағы халқалардан усы сырықларды өткизди. Орынды ағаштан, ишин бос қылып иследи.

⁸ Ушырасыу шатырының алдында хызмет ететуғын хаяллар берген айналардан үлкен қола ләген хәм оның туяқларын иследи.

Мухаддес шатыр хәулиси

⁹ Мухаддес шатырдың хәулисин иследи. Хәулиниң кубла тәрәпине узынлығы жүз шығанақ болған, шебер тоқылған хасыл зығыр перделер тақты.

¹⁰ Перделер ушын қоладан исленген жигирма ултанға жигирма баған орнатты. Бағанның айры илдиргишлери менен карнизлерин гүмистен иследи. ¹¹ Ал арқа тәрәпи ушын узынлығы жүз шығанақ болған перделер, жигирма баған, бағанлар ушын қоладан жигирма ултан иследи. Бағанлардың айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен еди. ¹² Хәулиниң батыс

тәрәпи ушын узынлығы елиу шығанақ болған перде, он баған хәм он ултан иследи. Бағанлардың айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен еди. ¹³ Хәулиниң шығысқа қараған алдығы тәрәпиниң кеңлиги елиу шығанақ еди. ¹⁴ Усы кирер аўыздың бир тәрәпинде узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан бар еди. ¹⁵ Оның екінши тәрәпинде де узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан бар еди. ¹⁶ Хәулиниң хәмме тәрәпиндеги барлық перделер хасыл зығырдан еди. ¹⁷ Бағанлардың ултанлары қоладан, ал айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен исленген еди. Бағанлардың жоқарысы да гүмис пенен қапланған еди. Хәулиниң барлық бағанлары гүмис карнизлер менен бириктирилди.

¹⁸ Хәулиниң кирер аўзындағы перде қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығырдан нағысланып тоқылған еди. Оның узынлығы жигирма шығанақ, бийиклиги хәулиниң перделери сыяқлы бес шығанақ еди. ¹⁹ Бул перде ушын төрт қола ултанға орнатылған баған исленди. Бағанлардың айры илдиргишлери хәм карнизлери гүмистен исленип, жоқарысы гүмис пенен қапланды. ²⁰ Шатырдың хәм шатырды қоршаған хәулиниң барлық қазықлары қоладан исленди.

Мухаддес шатырды қурыуда қолланылған нәрселер

²¹ Мухаддес шатырдың, яғнай буйрықлар жазылған таслар турған шатырдың қурылысы ушын қолланылған нәрселердиң толық есабы төменде берилген. Есапты Муўсаның буйрығы менен, руўханий Харонның улы Итамардың бақлауы астында Лебий урыуы алып барды.

²² Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырған хәмме ислерин Яхуда урыуынан болған Хурдың ақлығы, Урийдың улы Бесалел иследи. ²³ Оның менен бирге Дан урыуынан болған Ахисамах улы Охолиаб жумыс иследи. Ол уста, безеуши, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен нағыслап тоқушы еди.

²⁴ Мухаддес шатырдың барлық ислерине қолланылған алтынның, халық бағышлап алып келген алтынның муғдары Мухаддес орын өлшеми менен 29 талант 730 шекел еди.

²⁵ Есаптан өткен халықтан жыйналған гүмис Мухаддес орын өлшеми менен 100 талант 1775 шекел еди. ²⁶ Бул есаптан өткен жигирма хәм оннан жоқары жастағы 603 550 адамның хәр бирине бир беқадан ††, яғнай Мухаддес орын өлшеми менен ярым шекелден ‡ тууры келетуғын еди. ²⁷ Мухаддес шатырдың хәм Ең мухаддес бөлмени бөлип турған пердениң ултанларын қуйыу ушын 100 талант †† гүмис қолланылды. Хәр бир ултанға 1 талант, 100 ултанға 100 талант гүмис сарпланды.

²⁸ Бағанлардың жоқарысын қаплауға, айры

† Бир талант – 34,2 килограмм.

†† Беқа, яғнай ярым шекел – 5,7 грамм. ‡ Шекел – 11,4 грамм. †† Талант – 34,2 килограмм.

илдиргишлерин хәм карнизлерин соғыуға 1775 шекел гүмис сарпланды.

²⁹ Халық берген қола 70 талант 2400 шекел еди.

³⁰ Оннан Ушырасыу шатырының кирер аузындағы бағанлар ушын ултанлар, қурбанлық орын, оның торы менен хәмме буйымлары, ³¹ хәулидеги барлық бағанлар ушын ултанлар, хәулинің дәруазасының бағанлары ушын ултанлар, шатырдың қазықлары менен хәули этирапындағы барлық қазықлар исленди.

Рууханийлердің кийимлерин тигиу

39 Олар қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиптен Мухаддес орында хызмет еткен уақытта кийиуи ушын, рууханийлерге әжайып қылып кийимлер тикти. Харонға да мухаддес кийимлер тикти. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

² Эфодты алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жип пенен хасыл зығыр жиптен иследи. ³ Алтынды жуқалап, жиңишке қылып кесип, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығырға араластырып, шеберлик пенен кестелеу ушын, жип ийирди. ⁴ Эфодтың алдыңғы хәм артқы тәреплерин бир-бири менен бириктириу ушын, ийин арқалы өтетуғын еки бау тикти. ⁵ Эфодтың жоқарысына бириктирилген халда бир белбеу иследи. Бул эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен исленди. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

⁶ Кейин Израил улларының атларын еки оникс тасына мөр сыяқлы етип, ойып жазды. Жазылған тасларды өрилген алтын қаснақлардың ишине қойып, ⁷ Израилдың он еки урыуын еслетип турыу ушын, эфодтың ийин бауларына орнатты. Булар да Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип исленди.

Өңіршениң тигилиуи

⁸ Қалталы өңірше де эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап исленди.

⁹ Ол төрт мүйешли хәм еки қабатлы болып, узынлығы да бир қарыс, ени де бир қарыс еди.

¹⁰ Өңіршеге төрт қатар қылып хасыл таслар қадалды. Биринши қатарда сердолик, хризолит хәм зүмрет, ¹¹ екінши қатарда периуза, лазурит хәм гагат, ¹² үшінши қатарда яқыт, агат хәм аметист, ¹³ төртінши қатарда сары яқыт, оникс хәм яшма болды. Таслар өрилген алтын қаснақларға орнатылған еди. ¹⁴ Таслар он еки болып, оларда мөр ойылғандай қылып, Израилдың он еки улының атлары бирме-бир ойылып жазылған еди. Бул таслар Израилдың он еки урыуының тымсалы еди.

¹⁵ Кейин қалталы өңірше ушын сап алтыннан өрилген шынжырлар иследи. ¹⁶ Және де, еки өрилген алтын қаснақ хәм еки алтын халқа ислеп, халқаларды өңіршениң үстинги еки мүйешине тақты. ¹⁷ Өрилген еки алтын шынжырдың бир ушын өңіршедеги халқаларға илдирди. ¹⁸ Шынжырлардың екінши ушын еки қаснаққа беккемлеп, эфодтың алды бетине, ийин бауларға байлады. ¹⁹ Еки алтын халқа ислеп, өңіршениң астыңғы еки шетине, эфодқа жақын болған ишки жийегине тақты. ²⁰ Және еки алтын халқа ислеп, эфодтың алды бетиндеги ийин баулардың астынан, тигиске жақын қылып, белбеудің жоқарысынан тақты. ²¹ Қалталы өңіршениң халқалары менен эфодтың халқаларын қызғыш көк баулар менен бир-бирине байлады. Солай етип, өңірше эфодтан айырылмай, эфодтың белбеуинің жоқарысында туратуғын болды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

²² Эфодтың ишинен кийилетуғын бахалы кийимди толық қызғыш көк жиптен тоқыды.

²³ Онда бас сыятуғын орын болып, сөтилип кетпеуи ушын, оның жийеклерин айландырып тоқыды.

²⁴ Кийимнің етегине қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен исленген анарды хәм оның араларына сап алтыннан исленген қоңырауларды айландырып гезекпе-гезек тағып шықты. Харон хызмет еткенде усы кийимди кийетуғын еди. Буларды да Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

²⁷ Харон хәм оның уллары ушын, хасыл зығырдан тоқылған узын көйлеклерди, ²⁸ хәм хасыл зығырдан сәллени, кишигирим сәллелерди хәм диз кийимлерди иследи. ²⁹ Белбеуді де хасыл зығыр, қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден нағыслап тоқыды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып иследи.

³⁰ Сап алтыннан таж сыяқлы мухаддес маңлайша ислеп, үстине мөр ойғандай қылып: «Жаратқан Ийеге бағышланған» деп жазды. ³¹ Бул маңлайша сәллеге қызғыш көк бау менен байланды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

Барлық ислердің тамамлануы

³² Солай етип, Мухаддес шатырдың, яғнай Ушырасыу шатырының барлық ислери тамамланды. Израиллылар хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып иследи. ³³ Соңынан олар Муўсаға шатыр хәм оның барлық буйымларын алып келди. Булар мыналардан ибарат еди: шатырдың перделери, илмеклери, тахтайлары, қадалары, бағанлары, ултанлары, ³⁴ қызылға боялған қошқар терисинен хәм жумсақ териден исленген жапқышлар, ишки бөлмениң пердеси, ³⁵ Келисим сандығы, оның сырықлары хәм қақпағы, ³⁶ стол, оның барлық буйымлары хәм усынылған нанлар, ³⁷ сап алтыннан

исленген хәсте, оның үстине бир қатар етип қойылған шыралар, оның барлық буйымлары хәм шыраларға қуйылатуғын зәйтүн майы, ³⁸ түтетки түтетилетуғын алтын орын, майлау рәсими ушын зәйтүн майы, хош ийисли түтетки, шатырдың кирер аўзы ушын перде, ³⁹ жандырылатуғын қурбанлық ушын қоладан исленген орын, оның қоладан исленген торы, сырықлары хәм барлық буйымлары, үлкен ләген хәм оның туяқлары, ⁴⁰ хәўлиниң перделери, бағанлары, ултанлары, хәўлиниң кирер аўзындағы пердеси, арқанлары, қазықлары, шатырда хызмет еткенде қолланылатуғын барлық нәрселер, ⁴¹ Мухаддес орында хызмет етиўге арналып, әжайып қылып тигилген кийимлер – руўханий Харонның мухаддес кийимлери хәм оның улларының руўханийлик кийимлери. ⁴² Усылардың хәммесин израиллылар Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып иследи. ⁴³ Муўса барлық ислердиң Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып исленгенин көргенде, оларға ақ пәтиясын берди.

Мухаддес шатырды қурыу

40 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Мухаддес шатырды, яғный Ушырасыу шатырын биринши айдың биринши күни қур. ³ Келисим сандығын шатырдың ишине киргизип, оны перде менен тасалап қой. ⁴ Столды ишке әкелип, оған тийисли хәмме нәрсени оның үстине қой. Хәстени де әкелип, шыраларын үстине қой. ⁵ Алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орынды Келисим сандығының алдына қойып, шатырдың кирер аўзына перде тақ. ⁶ Қурбанлық жандырылатуғын орынды Мухаддес шатырдың, яғный Ушырасыу шатырының кирер аўзының алдына қой. ⁷ Үлкен ләгенди шатыр менен қурбанлық орынның арасына қойып, ишине суу қуй. ⁸ Шатырдың әтирапын айландырып, хәўли исле хәм хәўлиниң кирер аўзына перде тақ. ⁹ Соңынан майлауға арналған зәйтүн майын алып, шатырды хәм оның ишиндеги барлық буйымларды майлап, мухаддес қыл. ¹⁰ Қурбанлық жандырылатуғын орынды хәм оның барлық буйымларын майлап, орынды мухаддес қыл. Сонда орын жүдә мухаддес болады. ¹¹ Үлкен ләгенди хәм оның туяқларын майлап, мухаддес қыл. ¹² Харонды хәм оның улларын Ушырасыу шатырының кирер аўзының алдына әкелип, оларды суу менен жууындыр. ¹³ Харонға мухаддес кийимлерди кийгиз хәм руўханий болып, хызмет етиўи ушын, оның басына май қуйып, Маған бағышла. ¹⁴ Оның улларын алып келип, оларға узын көйлек кийгиз. ¹⁵ Руўханий болып, Маған хызмет етиўи ушын, оларды да әкеси сыяқлы майла. Бул майлау олардың әуладлар бойы мәңгиге руўханий болыуын тәмийинлейди». ¹⁶ Муўса хәмме нәрсени Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи. ¹⁷ Солай етип,

екинши жылдың биринши айының биринши күни Мухаддес шатыр қурылды. ¹⁸ Муўса шатырды қурды: ултанларын қойды, тахтайларын орнатты, қадаларын киргизип, бағанларын көтертти. ¹⁹ Кейин шатырдың үстине ишки хәм сыртқы жабыуларын жапты. Муўса булардың хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁰ Кейин буйрықлар жазылған еки тасты алып, сандыққа салды. Сандықтың сырықларын кийгизди хәм сандықтың қақпағын сандықтың үстине қойды. ²¹ Келисим сандығын шатырға киргизди де, перде тутып, сандықты көзден тасалап қойды. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²² Нанлар туратуғын столды Ушырасыу шатырының ишине, яғный шатырдың арқаға қараған тәрепине, ишки пердениң сыртына қойды. ²³ Жаратқан Ийениң алдына, столдың үстине нанларды дизип қойды. Муўса буларды Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁴ Хәстени Ушырасыу шатырына, столдың қарсысына, шатырдың кубла тәрепине қойды.

²⁵ Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай, ол Жаратқан Ийениң алдына шыраларды қойды.

²⁶ Алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орынды Ушырасыу шатырына, пердениң алдына қойды. ²⁷ Орынның үстинде хош ийисли түтетки түтетти. Муўса буларды да Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁸ Шатырдың кирер аўзына перде тақты.

²⁹ Қурбанлық жандырылатуғын орынды Мухаддес шатырдың, яғный Ушырасыу шатырының кирер аўзының алдына қойды. Орынның үстинде жандырылатуғын қурбанлық хәм фәлле садақасын усынды. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

³⁰ Үлкен ләгенди Ушырасыу шатыры менен қурбанлық орынның арасына қойды хәм жууыныу ушын, ишине суу қуйды. ³¹ Муўса, Харон хәм Харонның уллары аяқ-қолларын сол жерде жууатуғын болды. ³² Олар Ушырасыу шатырына киретуғын яки қурбанлық орынға жақынласатуғын ўақытта, Жаратқан Ийениң буйырғанындай, сол жерде жууынатуғын еди.

³³ Шатырдың хәм қурбанлық орынның әтирапындағы хәўлини перде менен қоршады хәм хәўлиниң кирер аўзына да перде тақты.

Солай етип, Муўса жумысты тамамлады.

Ушырасыу шатыры үстиндеги булт

³⁴ Соннан кейин, Ушырасыу шатырын булт қаппап, Жаратқан Ийениң салтанаты шатырды толтырды. Соның ушын, Муўса Ушырасыу шатырына кире алмады. ³⁶ Пүткил сапарлары даўамында израиллылар булт шатырдың үстинен көтерилгеннен кейин ғана жыйналып, жолын даўам ететуғын еди. ³⁷ Бирақ олар булт жоқары

көтерилмегенше, жолға шықпайтуғын еди. ³⁸ Солай етип, олардың пүткил сапары даўамында, барлық Израил халқының көз алдында Жаратқан Ийениң

булты күндиз шатырдың үстинде турды, ал түнде булт ишинде от болып жанып турды.

Лебийлилер

Жандырылатуғын қурбанлықлар

1 Жаратқан Ийе Муўсаны шақырып алып, Ушырасыу шатырынан оған былай деди:
2 – Сен Израил халқына жәриялап мыналарды айт: Араңыздағы бириңиз Жаратқан Ийеге қурбанлық бермекши болса, ол ири ямаса майда мал усынсын.
3 Егер ири малдан жандырылатуғын қурбанлық беретуғын болса, онда ол минсиз хәм еркек мал усынсын. Жаратқан Ийениң бул қурбанлықты қабыл етиуи ушын, қурбанлықты Ушырасыу шатырының алдына алып келсин. **4** Сол адам қурбанлық малдың басына қолын қойсын. Сонда қурбанлық адамның гүналарының жууылыуы ушын қабыл етиледі. **5** Кейин ол буғаны Жаратқан Ийениң алдында шалсын. Харонның уллары болған руўханийлер буғаның қанын алып келип, қанды Ушырасыу шатырының кирер аузының алдындағы қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберсин. **6** Соңынан қурбанлық берип атырған адам жандырылатуғын қурбанлықтың терисин сыйырып алып, оны жиликлеп бөлсин. **7** Ал руўханий Харонның уллары қурбанлық орында от жағып, үстине отын қаласын. **8** Кейин малдың жиликлерин, басын хәм иш майларын сол оттың үстине жайластырсын. **9** Малдың ишек-қарны хәм туяқлары суу менен жууылсын. Ал руўханий олардың барлығын қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – жандырылатуғын қурбанлық, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.
10 Егер майда малдан жандырылатуғын қурбанлық беретуғын болса, онда ол минсиз болған еркек тоқлы ямаса теке усынсын. **11** Оны қурбанлық орынның арқа тәрепинде, Жаратқан Ийениң алдында шалсын. Харонның уллары болған руўханийлер қанды қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберсин. **12** Адам қурбанлықты жиликлеп, басын хәм иш майларын айырып алсын. Руўханий оларды қурбанлық орындағы жанып турған оттың үстине жайластырсын. **13** Қурбанлықтың ишек-қарны хәм туяқлары суу менен жууылсын. Ал руўханий олардың барлығын қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – жандырылатуғын қурбанлық, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

14 Егер ким де ким жандырылатуғын қурбанлық етип Жаратқан Ийеге қус бермекши болса, онда ол қумыры ямаса жас кептер усынсын. **15** Руўханий оны қурбанлық орынға әкелип, басын үзип алсын хәм басын қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Ал қустың қанын қурбанлық орынның қапталына сығып, ағызсын. **16** Руўханий қустың жемсегин ишиндеги нәрселери менен бирге шығарып, қурбанлық орынның шығыс тәрепиндеги күл төгилетуғын жерге тасласын. **17** Соң қустың қанатларынан услап, қусты қақ айырсын, бирақ оны екиге бөлип тасламасын. Кейин қусты қурбанлық орындағы жанып турған оттың үстине қойып түтетип жандырсын. Бул – жандырылатуғын қурбанлық, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

Ғәлле садақасы

2 Егер ким де ким Жаратқан Ийеге арнап ғәлле садақасын бермекши болса, сапалы бийдай унынан алып келсин. Оның үстине зәйтүн майын қуйып, хош ийисли шайыр † қоссын хәм **2** садақаны Харонның уллары болған руўханийлерге апарсын. Руўханий зәйтүн майы қосылған сапалы уннан бир ууысын толтырып алсын хәм хош ийисли шайырдың барлығын алып, оларды толық садақаның белгиси ретінде қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. **3** Ғәлле садақасының жандырылмаған бөлеги Харон хәм оның улларына тийисли. Бул бөлек Жаратқан Ийеге берилген сыйлардан болғаны ушын, жүдә мухаддес.
4 Егер тандырда жабылған нанды ғәлле садақасы етип бермекши болсаңыз, онда сапалы уннан зәйтүн майы қосылған ашытқысыз шөреклер ямаса үстине зәйтүн майы жағылған пәтирлер әкелиуиңиз тийис.
5 Егер табада писирилген нанды садақа қылмақшы болсаңыз, онда оған ашытқы салмай, сапалы унға зәйтүн майын қосып ийлеп, писириң. **6** Оны усынған уақтыңызда, бөлеклерге бөлиуиңиз хәм үстине зәйтүн майын қуйыуыңыз керек. Бул – ғәлле садақасы.
7 Егер садақаң қазанда писирилген болса, онда ол зәйтүн майы қосылған сапалы уннан таярланыуы тийис.

† Хош ийисли шайыр – бул әдетте түтетки сыпатында қолланылған.

⁸Усы тақылетте таярланған ғәлле садақасын Жаратқан Ийеге беріуі үшін, руұханийге әкелийиңиз керек. Ал руұханий оны құрбанлық орынға алып барады. ⁹Кейин руұханий толық садақаның белгиси ретінде ғәлле садақаларынан бир бөлек алып, оны жандырылатуғын құрбанлық хәм Жаратқан Ийеге, яғный Маған хош ийисли сый қылып, құрбанлық орында түтетип жандырсын. ¹⁰Ғәлле садақасының жандырылмаған бөлеги Харон хәм оның улларына тийисли. Бул бөлек Жаратқан Ийеге берилген сыйлардан болғаны үшін, жүдә мухаддес.

¹¹Жаратқан Ийеге, яғный Маған усылатуғын ғәлле садақаның хеш бирине ашытқы салмаңлар. Өйткени ашытқыны да, палды да Жаратқан Ийеге сый қылып, түтетип жандырмауыңиз керек. ¹²Ашытқы салынған нан менен палды биринши зүрәәтиңиз сыпатында Жаратқан Ийеге усыныуыңизға болады. Бирақ олар Жаратқан Ийеге хош ийисли садақа ретінде құрбанлық орында усынылмауы керек. ¹³Ғәлле садақаның хәр бирине дуз қосыңлар. Дуз Қудайдың сизлер менен дүзген келисимин билдиретуғын болғанлықтан, садақаларыңиз дузсыз болмасын.

¹⁴Егер Жаратқан Ийеге дәслепки өнимнен ғәлле садақасын бермекши болсаңыз, онда дәслепки шыққан дәнди қууырып, оны түйип алып келиң. ¹⁵Бул ғәлле садақасы болғаны үшін, оның үстине зәйтүн майын куйып, хош ийисли шайыр қосың. ¹⁶Руұханий бираз түйилген дән менен зәйтүн майынан алып, оларға хош ийисли шайырдың хәммесин қосып, толық садақаның белгиси ретінде құрбанлық орында түтетип жандырсын. Бул – Жаратқан Ийеге, яғный Маған арналған сый.

Татыулық құрбанлығы

3 Егер ким де ким татыулық құрбанлығы үшін ири мал бермекши болса, онда ол Жаратқан Ийеге арнап минсиз еркек ямаса урғашы мал усынсын. ²Ол адам қолын құрбанлықтың басына қойып, оны Ушырасыу шатырының алдында шалсын. Харонның уллары болған руұханийлер қанды құрбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберсин. ³Сол адам татыулық құрбанлығының мына бөлеклерин Жаратқан Ийеге сый етип беріуі тийис: малдың ишеклерин қаплаган шарбы майлары менен иш майларын, ⁴еки бөтекесин, бөтеке үстіндеги майын хәм бауырының төменги ушын. ⁵Харонның уллары буларды құрбанлық орында жанып турған отынның үстине қойып, жандырылатуғын құрбанлық пенен бирге түтетип жандырсын. Бул – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

⁶Егер ким де ким татыулық құрбанлығы үшін майда мал бермекши болса, онда ол Жаратқан Ийеге минсиз еркек ямаса урғашы жанлық усынсын.

⁷Егер қой бермекши болса, оны Жаратқан Ийениң алдында усыныуы тийис. ⁸Ол қолын құрбанлықтың басына қойсын. Кейин оны Ушырасыу шатырының алдында шалсын. Харонның уллары қойдың қанын алып, құрбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберсин. ⁹Ол адам татыулық құрбанлығының мына бөлеклерин Жаратқан Ийеге сый етип беріуі тийис: жанлықтың майларын, яғный куйымшақтың түбинен кесип алынған пүткил куйрық майын, ишеклерин қаплаган шарбы майлары менен иш майларын, ¹⁰еки бөтекесин, бөтеке үстіндеги майын хәм бауырының төменги ушын. ¹¹Руұханий буларды құрбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – Жаратқан Ийеге сый болған ас садақасы.

¹²Егер ол ешки бермекши болса, оны Жаратқан Ийениң алдында усынсын. ¹³Адам қолын құрбанлықтың басына қойсын хәм оны Ушырасыу шатырының алдында шалсын. Харонның уллары ешкинің қанын алып, құрбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберсин. ¹⁴Ол адам ешкинің мына нәрселерин алып, Жаратқан Ийеге сый қылып усынсын: ишеклерин қаплаган шарбы майлары менен иш майларын, ¹⁵еки бөтекесин, олардың майларын хәм бауырының төменги ушын. ¹⁶Руұханий булардың хәммесин құрбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болған ас садақасы. Майдың хәммеси Оған тийисли. ¹⁷Малдың майын жеменлер, оның гөшин де қаны менен жеменлер. Бул өзлериңиз жасаған хәмме жерде әуладлар бойы мәңги қағыйда болсын.

Гүна құрбанлығы

4 Жаратқан Ийе Муұсаға былай деди: ²– Израил халқына былай деп айт: Егер ким де ким Мен буйрықларымда қадаған қылған бир нәрсени ислеп, билмей гүна қылса, төменде көрсетилгенлерге әмел қылсын:

³Егер бас руұханий гүна ислеп, халқын айыпкер қылса, ислеген гүнасы үшін Жаратқан Ийеге гүна құрбанлығы етип минсиз бир буға усынсын. ⁴Ол буғаны Ушырасыу шатырының алдына, Жаратқан Ийениң алдына алып келсин. Соңынан қолын буғаның басына қойсын хәм Жаратқан Ийениң алдында оны шалсын. ⁵Бас руұханий буғаның қанынан бираз алып, Ушырасыу шатырының ишине кирсин. ⁶Ол бармағын қанға батырып, қанды Жаратқан Ийениң алдында, Ең мухаддес бөлмени бөлип турған пердеге қарай жети рет серпсин. ⁷Соңынан ол шатырдағы, Жаратқан Ийениң алдындағы хош ийисли түтетки түтетилетуғын орынның шақларына қанды сүртсин. Буғаның ауысқан қанын шатырдың кирер аузының алдындағы жандырылатуғын құрбанлық орынның түбине төксин. ⁸Кейин гүна үшін берилген буғаның пүткил майын: ишеклерин

қапалаған шарбы майлары менен иш майларын,⁹ еки бөтекесин, олардың майларын хәм бауырының төменги ушын¹⁰ татыулық қурбанлығы сыпатында берилген малдың майын айырғандай, айырып алсын. Бас рууханий оларды жандырылатуғын қурбанлық берилетуғын орынның үстінде түтетип жандырсын.¹¹ Ал буғаның қалған бөлеклерин: терисин, гөшин, геллесин, туяқларын хәм ишек-қарны менен дәрислерин¹² орданың сыртындағы күл төгилетуғын таза жерге апарып, оларды отынның үстине қойып, жағып жиберсин.

¹³ Егер пүткил Израил жәмийети Жаратқан Ийениң буйрықларында қадаған етилген нәрсени исле, билмей гүна қылса, олар бәри бир айыплы саналады.¹⁴ Ислеген гүнасы белгили болғанда, олар жәмийет атынан гүна қурбанлығы етип бир буға усынып, оны Ушырасыу шатырының алдына алып келсин.¹⁵ Жәмийет ақсақаллары Жаратқан Ийениң алдында қолларын буғаның басына қойып, оны Жаратқан Ийениң алдында шалсын.

¹⁶ Майланған рууханий буғаның қанынан бираз алып, Ушырасыу шатырының ишине кирсин.

¹⁷ Рууханий бармағын қанға батырып, қанды Жаратқан Ийениң алдында, Ең мухаддес бөлмени бөлип турған пердеге қарай жети рет серпсин.

¹⁸ Соңынан рууханий қанды шатырдағы, Жаратқан Ийениң алдындағы түтетки түтетилетуғын орынның шақларына сүртсин. Буғаның ауысқан қанын шатырдың кирер аузының алдындағы жандырылатуғын қурбанлық орынның түбине төксин.¹⁹ Буғаның пүткил майын алып, оны қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын.

²⁰ Рууханий өз гүнасы ушын берген буғаға не ислеген болса, бул буғаға да соны ислесин. Усылайынша рууханий жәмийетти гүнадан тазалайды хәм олардың гүналары кешириледі.

²¹ Алдыңғы буғаны қалай жандырған болса, бул буғаны да орданың сыртына алып шығып, жағып жиберсин. Бул – жәмийеттиң гүнасы ушын қурбанлық болады.

²² Егер басшылардың бири Қудайы болған Жаратқан Ийениң буйрықларында қадаған етилген бир нәрсени исле, билмей гүна қылса, ол айыплы саналады.²³ Ислеген гүнасы өзине әшкара етилген уақытта, ол қурбанлыққа минсиз бир теке алып келсин.²⁴ Кейин ол қолын текениң басына қойып, оны жандырылатуғын қурбанлықлар шалынатуғын жерде[†], Жаратқан Ийениң алдында шалсын. Бул – гүна қурбанлығы.²⁵ Рууханий бармағын гүна қурбанлығының қанына батырып, қанды жандырылатуғын қурбанлық орынның шақларына сүртсин. Ауысқан қанды орынның түбине төксин.

²⁶ Кейин текениң пүткил майын татыулық қурбанлығының майы сыяқлы, қурбанлық

орынның үстінде түтетип жандырсын.

Усылайынша, рууханий сол көсемди гүнасынан тазалайды хәм оның гүнасы кешириледі.

²⁷ Егер халық арасынан биреу Жаратқан Ийениң буйрықларында қадаған етилген бир нәрсени исле, билмей гүна қылса, ол айыплы саналады.

²⁸ Ислеген гүнасы өзине әшкара болғанда, ол гүнасы ушын қурбанлыққа минсиз бир ешки әкелсин.²⁹ Соң ол қолын гүна ушын берилген қурбанлықтың басына қойып, оны жандырылатуғын қурбанлық шалынатуғын жерде шалсын.³⁰ Рууханий қурбанлықтың қанына бармағын батырып, жандырылатуғын қурбанлық орынның шақларына сүртсин. Ауысқан қанды қурбанлық орынның түбине төксин.³¹ Қурбанлық берген адам ешкиниң пүткил майын татыулық қурбанлығының майы сыяқлы айырып алсын. Рууханий майды Жаратқан Ийеге хош ийисли сый қылып, қурбанлық орында түтетип жандырсын. Усылайынша, рууханий сол адамды гүнасынан тазалайды хәм оның гүнасы кешириледі.

³² Егер биреу гүна қурбанлығы ушын қой бермекши болса, қой минсиз болсын.³³ Ол қолын қурбанлықтың басына қойсын хәм оны жандырылатуғын қурбанлықлар шалынатуғын жерде шалсын.³⁴ Кейин рууханий бармағын шалынған қойдың қанына батырып, жандырылатуғын қурбанлық орынның шақларына сүртсин. Ал ауысқан қанды қурбанлық орынның түбине төксин.³⁵ Татыулық қурбанлығы ушын берилген қой сыяқлы, адам бул қурбанлықтың да пүткил майын айырып алсын. Рууханий оны қурбанлық орында Жаратқан Ийеге арнап жағылып атырған сыйлардың үстине қойып, түтетип жандырып жиберсин. Усылайынша, рууханий адамды гүнасынан тазалайды хәм оның гүнасы кешириледі.

5 Егер ким де ким көрген-билгенлери хаққында гүуалық бериуге шақырылса, бирақ ол буннан бас тартса, онда ол өз айыбының жазасын тартады.

² Ким де ким билмей, харам саналған бир нәрсеге: жабайы я үй хайуанының ямаса жер бауырлаушы бир хайуанның өлигине бир жерин тийгизип алса, ол харамланған болып, айыплы саналады.

³ Биреу билмей, адамның денесинен шыққан өзін харамлайтуғын қандай да бир нәрсеге^{††} бир жерин тийгизсе, кейин не ислегенин түсинген уақытта, ол айыплы саналады.

⁴ Егер ким де ким қандай да бир исти ислеймен деп, ойланбастан ант ишип, оны орынламай қалса, онда ол айыплы саналады.

⁵ Егер ким де ким усы айтылған ислердің биреуінде айыплы болса, ислеген гүнасын ашық мойынласын.⁶ Ол гүнасының қуны сыпатында Жаратқан Ийеге гүна қурбанлығын берсин. Бул

[†] Жандырылатуғын қурбанлықлар шалынатуғын жерде – бул 1:11 аятта сүуретленгениндей, қурбанлық орынның арқа төрепинде.

^{††} Адамның денесинен шыққан өзін харамлайтуғын қандай да бир нәрсе – 12-15 баптарға қараң.

қурбанлық майда малдан бир қой ямаса бир ешки болсын. Сонда руўханий адамды гүнасынан тазалайды.

⁷ Егер адамның қой әкелийге жағдайы болмаса, онда ол гүнасының қуны сыпатында Жаратқан Ийеге еки қумыры ямаса еки жас кептер әкелсин. Олардың бири гүна қурбанлығы ушын, ал екиншиси жандырылатуғын қурбанлық ушын бериледи. ⁸ Оларды руўханийге алып келсин. Руўханий дәслеп гүна қурбанлығын берип, қустың мойнын сындырсын, бирақ оның басын жулып тасламасын. ⁹ Кейин қустың қанының биразын қурбанлық орынның қапталына серпип, ауысқан қанды қурбанлық орынның түбине төксин. Бул – гүна қурбанлығы. ¹⁰ Соннан соң, руўханий екинши қусты жандырылатуғын қурбанлық етип, қағыйда бойынша берсин. Усылайынша руўханий адамды гүнасынан тазалайды хәм ол кешириледи.

¹¹ Егер адамның еки қумыры ямаса еки кептер әкелийге жағдайы келмесе, онда ол ислеген гүнасы ушын эфаның оннан бир мөлшериндеги [†] сапалы бийдай унынан әкелсин. Ол унның үстине зәйтүн майын куймасын хәм хош ийисли шайыр да қоспасын. Себеби бул – гүна қурбанлығы.

¹² Адам унды руўханийге алып келсин. Руўханий толық садақаның белгиси ретинде уннан бир ууыс алып, оны қурбанлық орында, Жаратқан Ийеге арнап жағылып атырған сыйлардың үстине қойып, түтетип жандырып жиберсин. Бул – гүна қурбанлығы.

¹³ Солай етип, руўханий жоқарыда айтылған гүналардың бирин ислеген адамды гүнасынан тазалайды хәм оның гүнасы кешириледи. Фәлле садақасы сыяқлы, садақаның жандырылмаған бөлеги руўханийге тийисли болады.

Айып қурбанлығы

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁵ – Егер ким де ким Жаратқан Ийеге, яғный Маған арналып, мухаддесленген нәрселерди былғап, билмей гүна ислесе, ол айып қурбанлығы сыпатында Жаратқан Ийеге майда малдан бир минсиз қошқар усысын. Қошқардың қуны гүмис шекел менен, Мухаддес орын өлшеми менен ^{††} бақалансын. ¹⁶ Адам мухаддес нәрсеге келтирген зыянының қунын төлеп, және сол қунның үстине бестен бирин қосып, руўханийге берсин. Руўханий айып қурбанлығы ушын берилген қошқар менен сол адамды гүнасынан тазалайды хәм ол кешириледи.

¹⁷ Егер ким де ким Жаратқан Ийениң буйрықларында қадаған етилген нәрсени ислеп, гүна қылса, ол билмей ислесе де, өз айыбының жазасын тартады. ¹⁸ Ол руўханийге айып қурбанлығы сыпатында майда малдан бир қошқар усысын. Қошқар минсиз хәм қуны белгиленген

[†] Эфаның оннан бир мөлшериндеги – шама менен 1,3 кг.

^{††} Мухаддес орын шекел өлшеми – шама менен 10 гр.

болыуы тийис. Руўханий адамды билмей ислеген гүнасынан тазалайды хәм ол кешириледи. ¹⁹ Бул – айып қурбанлығы, өйткени адам Жаратқан Ийеге қарсы айып ислеген еди.

6 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Егер ким де ким өзине аманат етилген, өзине тапсырылған ямаса урланған бир мал-мүлик туўрысында жақынын алдаса, я оны нахақлық пенен қолға киргизсе ямаса жойтылған бир нәрсени тауып алып, оны жасырса, усындай ямаса усыған уқсайтуғын гүналардың бирин ислеп, оны иследемид деп жалған ант ишсе, ол Жаратқан Ийениң алдында айып ис қылған болады. ⁴ Адам усылардың бирин ислеп, гүна қылғанда, ол хәр қандай нахақ жол менен қолға киргизген затты ийесине қайтарып берсин. Ол айыбы ашылған күни затлардың үстине бестен бирин қосып ийесине толығы менен қайтарып берсин.

⁶ Соңынан Жаратқан Ийеге айып қурбанлығы етип усыныу ушын, қуны белгиленген хәм минсиз болған қошқарды руўханийге әкелсин. ⁷ Сонда руўханий Жаратқан Ийениң алдында оны гүнасынан тазалайды хәм оның ислеген айыбы қандай болса да, ол кешириледи.

Руўханийлердің қурбанлық беріу қағыйдалары

а) Күнделикли жандырылатуғын қурбанлық

⁸ Жаратқан Ийе Муўсаға және былай деди:

⁹ – Харон хәм оның улларына мынадай деп буйыр: Күнделикли жандырылатуғын қурбанлықты беріу қағыйдасы мынадай: жандырылатуғын қурбанлық қурбанлық орынның үстинде түн бойы, азанға дейин қалыуы керек. Қурбанлық орынның үстиндеги от сөнбесин. ¹⁰ Азанда руўханий зығырдан исленген кийими менен диз кийимин кийип алсын. Кейин ол қурбанлық орынның үстиндеги жандырылатуғын қурбанлықтан қалған күлди жыйнап, қурбанлық орынның жанына қойсын. ¹¹ Соңынан руўханий сол кийимлерин шешип, әдеттеги кийимлерин кийсин хәм күлди орданың сыртындағы таза жерге апарып тасласын. ¹² Қурбанлық орынның үстиндеги от хеш қашан өшпей, үзликсиз жанып турсын. Руўханий хәр күни азанда отқа отын салып, жандырылатуғын қурбанлықтың бөлеклерин оның үстине қойсын. Кейин татыулық қурбанлықтарының майын оның үстинде түтетип жандырсын. ¹³ Қурбанлық орынның үстиндеги от хеш қашан өшпей, үзликсиз жанып турсын.

б) Фәлле садақасы

¹⁴ Фәлле садақасын беріу қағыйдасы мынадай: Харонның уллары фәлле садақасын қурбанлық орынның алдына әкеліп, Жаратқан Ийеге усысын. ¹⁵ Руўханий зәйтүн майы қосылған сапалы уннан бир ууысын толтырып алсын хәм хош

ийисли шайырдың хәммесин алып, оларды толық садақаның белгиси ретінде қурбанлық орынның үстінде түтетип жандырсын. Бул – толық садақаның белгиси хәм Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. ¹⁶ Садақаның жандырылмаған бөлегин Харон хәм оның уллары жесин. Оннан ашытқысыз нан жауып, мухаддес жерде, Ушырасыу шатырының хәулисінде жесин. ¹⁷ Оған ашытқы қосылмасын. Мен буны Өз сыйларымнан рууханийлердің пайы қылып бердим. Бул – айып қурбанлығы хәм гүна қурбанлығы сыяқлы жүдә мухаддес. ¹⁸ Харон әуладынан болған хәр бир ер адам оннан жеуине болады. Бул Жаратқан Ийеге арналған сыйлардан әуладлар дауамында мәңгиге олардың пайы болады. Қурбанлықтарға тийип кеткен хәр бир нәрсе мухаддес болады.

¹⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға тағы былай деди:

²⁰ – Харон хәм оның урпағынан бири бас рууханийликке майланып, тайынланған күннен баслап, оның беретугын садақасы мынадай болсын: ол оннан бир эфа сапалы унның ярымын азанда, ал қалған ярымын кеште фәлле садақасы етип берсин. Ол бул садақаны хәр күни берип турыуы тийис. ²¹ Сол унға зәйтүн майы қосып ийленип, табада писирилсин. Бул фәлле садақасын бөлеклеп сындырып, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый қылып усынсын. ²² Буны Харон әуладынан болған майланған рууханий Жаратқан Ийеге усынсын. Бул мәңгиге Жаратқан Ийениң пайы болады. Усы садақа толығы менен түтетип жандырылуы тийис. ²³ Бас рууханийдің берген хәр бир фәлле садақасы толығы менен жандырып жиберилсин, оны жеуге болмайды.

в) Гүна қурбанлығы

²⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁵ – Харон хәм оның улларына былай деп айт: Гүна қурбанлығын беріу қағыйдасы мынадай: гүна қурбанлығы жандырылатугын қурбанлық шалынатуғын жерде †, Жаратқан Ийениң алдында шалынсын. Ол – жүдә мухаддес. ²⁶ Гүна қурбанлығын усынууды орынлайтуғын рууханий оның гөшин мухаддес жерде, Ушырасыу шатырының хәулисінде жесин. ²⁷ Қурбанлықтың гөшине тийип кеткен хәр бир нәрсе мухаддес болады. Оның қаны кимнің кийимине шашыраса, кийим мухаддес жерде жууылсын. ²⁸ Қурбанлықтың гөши писирилген ылай ыдыс сындырып тасланыуы керек. Егер гөш қола ыдыста писирилген болса, ыдыс ысқылап тазаланып, суу менен жууылсын.

²⁹ Рууханийлер әуладынан болған хәр бир ер адам гүна қурбанлығының гөшинен жеуине болады. Бул қурбанлық жүдә мухаддес. ³⁰ Бирақ гүна қурбанлығының қаны Ушырасыу шатырының ишине, гүнадан тазалау үшін Мухаддес бөлмеге алып кирилсе, бундай қурбанлықтың гөшин жеуге

† Жандырылатугын қурбанлық шалынатуғын жерде – 1:11 аятқа қараң.

болмайды. Ол толығы менен отқа жандырып жиберилиуі тийис.

г) Айып қурбанлығы

⁷ Айып қурбанлығы жүдә мухаддес. Бул қурбанлықты беріу қағыйдасы мынадай: ² айып қурбанлығы жандырылатугын қурбанлық шалынатуғын жерде шалынсын хәм оның қаны қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберилсин. ³ Малдың пүткил майын: қуйрық майын, ишеклерин қаплаган шарбы майларын, ⁴ еки бөтекесин, олардың майларын хәм бауырының төменги ушын ажыратып алсын. ⁵ Рууханий булардың хәммесин қурбанлық орынның үстінде Жаратқан Ийеге сый қылып түтетип жандырсын. Бул – айып қурбанлығы.

⁶ Рууханийлер әуладынан болған хәр бир ер адам бул қурбанлықтан жеуине болады. Қурбанлық жүдә мухаддес болғанлықтан, мухаддес жерде желиниуі тийис.

⁷ Айып хәм гүна қурбанлықтары ушын бирдей қағыйда қолланылады. Қурбанлықтың гөши гүнадан тазалау рәсимин өткерген рууханийге тийисли. ⁸ Жандырылатугын қурбанлықтың териси де қурбанлықты усынған рууханийге тийисли. ⁹ Тандырда жабылған, қазанда ямаса табада писирилген хәр қандай фәлле садақасы да оны усынған рууханийге тийисли болады. ¹⁰ Зәйтүн майы қосылған ямаса құрғақ фәлле садақасы да Харонның улларына тийисли. Олар оны өз ара тең бөлисіп алсын.

д) Татыулық қурбанлығы

¹¹ Жаратқан Ийеге татыулық қурбанлығын беріу қағыйдасы мынадай: ¹² егер ким де ким Жаратқан Ийеге миннетдаршылық билдириу ушын қурбанлық бермекши болса, қурбанлыққа қоса зәйтүн майы қосылған ашытқысыз шөреклер, үстине зәйтүн майы жағылған пәтирлер хәм сапалы уннан зәйтүн майына қарылған ашытқысыз шөреклерди берсин. ¹³ Жаратқан Ийеге миннетдаршылық билдириу ушын, татыулық қурбанлығын ашытқы салынған шөреклер менен бирликте берсин. ¹⁴ Усы фәлле садақасының хәр биринен бир дана наннан ажыратып, Жаратқан Ийеге усынсын. Бул нанлар татыулық қурбанлығының қанын қурбанлық орынға серпкен рууханийге тийисли болады. ¹⁵ Жаратқан Ийеге миннетдаршылық билдириу ушын берилген татыулық қурбанлығының гөши қурбанлық берилген күни желинсин, ол азанға дейин қалдырылмасын.

¹⁶ Егер ким де ким үәде бойынша берилетуғын қурбанлық ямаса ықтыярлы қурбанлық бермекши болса, қурбанлықтың гөши берилген күни желинсин. Егер ауысып қалса, ертеңине желинсе де болады. ¹⁷ Бирақ үшінши күни қурбанлықтың

қалған гөши отқа жағып жиберилиўи тийис. ¹⁸ Егер татыўлық қурбанлығының гөши үшінши күни желинсе, сол адамның усыңған қурбанлығы қабыл етилмейди хәм есапқа алынбайды. Өйткени гөш ҳарам саналады хәм оны жеген хәр бир адам айыплы саналып, жазаға тартылады.

¹⁹ Хәр қандай ҳарам нәрсеге тийип кеткен қурбанлық гөшин жеўге болмайды. Ондай гөшти жағып жиберий керек. Ал ҳарамланбаған гөштен пәк деп саналған хәр бир адамның жеўине болады. ²⁰ Бирақ егер бир адам ҳарам бола тура, Жаратқан Ийеге берилген татыўлық қурбанлығын жесе, ол халық арасынан жоқ қылынсын. ²¹ Және де, ким де ким ҳарам саналған бир нәрсеге, адамнан шыққан ҳарамлайтуғын нәрсеге ямаса ҳарам ҳайўанға бир жерин тийгизип, Жаратқан Ийеге берилген татыўлық қурбанлығының гөшинен жесе, ол халық арасынан жоқ қылынсын.

Май хәм қан жемеңлер

²² Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²³ – Израил халқына былай деп айт: Мал, қой хәм ешкиниң ишки майын хасла жемеңлер. ²⁴ Ҳарам өлген ямаса жабайы ҳайўанлар тәрәпинен таланып тасланған ҳайўанның майын хәр қандай мүтәжликлериңизге ислетсеңиз болады, бирақ оны хеш қашан жемеңлер. ²⁵ Ким де ким Жаратқан Ийеге сый қылып берилген маллардың бириниң майын жесе, ол өз халқы арасынан жоқ қылынсын. ²⁶ Қай жерде жасасаңыз да, хеш қандай қус ямаса ҳайўанның гөшин қаны менен жемеңлер. ²⁷ Қан жеген хәр бир адам өз халқының арасынан жоқ қылынсын.

Руўханийлердиң пайы

²⁸ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁹ – Израил халқына былай деп айт: Ким де ким татыўлық қурбанлығын бермекши болса, ол қурбанлықтың бир бөлегин Жаратқан Ийеге сый етип берсин. ³⁰ Сол адам қурбанлықтан сый етип берип атырған майды хәм төсти өз қолы менен әкелсин хәм төсти Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынын.

³¹ Руўханий майды қурбанлық орынның үстинде түтетип жандырсын, бирақ төс Харон хәм оның улларына тийисли. ³² Татыўлық қурбанлығының оң санын сый ретинде руўханийге берин. ³³ Харонның улларынан қайсы бири усы татыўлық қурбанлығының қанын хәм майын усынса, оң сан соның пайы болады. ³⁴ Себеби Мен Израил халқының татыўлық қурбанлықларының усы төсин хәм сан жилигин алып, буларды Израил халқынан мәңгиге берилген пай сыпатында руўханий Харонға хәм оның улларына бердим.

³⁵ Харон хәм оның уллары руўханий болып тайынланған күннен баслап, олардың пайына Жаратқан Ийеге берилген сыйлардан усылар

тийди. ³⁶ Харон хәм оның уллары майланып, хызметке тайынланған күнинен баслап, Жаратқан Ийе Израил халқына усы жиликлерди оларға бериўин буйырды. Бул әўладлар бойы олардың мәңги пайы болады.

³⁷ Мине, жандырылатуғын қурбанлық, ғалле садақасы, айып қурбанлығы, гүна қурбанлығы, хызметке тайынлау рәсими хәм татыўлық қурбанлығы туўралы қағыйдалар усылардан ибарат. ³⁸ Израил халқы Синай шөлинде болған ўақытта, Жаратқан Ийе усы қурбанлықларды усынып баслаўды Синай таўында Муўсаға буйырған еди.

Харон хәм оның улларының руўханий болып тайынланыўы

8 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Харон хәм оның улларын, олар менен бирге руўханийлик кийимлерин, майлау ушын арналған зәйтүн майын, гүна қурбанлығы ушын берилетуғын буғаны, еки қошқарды хәм бир себет ашытқысыз нанларды алып кел. ³ Кейин пүткил жәмийетти Ушырасыў шатырының алдына жыйна».

⁴ Муўса Жаратқан Ийениң буйрығын орынлады. Хәмме Ушырасыў шатырының алдына жыйналғанда, ⁵ Муўса жәмийетке: «Мен хәзир Жаратқан Ийениң буйрығын әмелге асыраман», – деди де, ⁶ Харон хәм оның улларын алдыға шығарып, оларды суў менен жуўыныў рәсиминен өткизди. ⁷ Соннан кейин, Харонға узын көйлек кийгизип, белине белбеў байлады хәм оның сыртынан бақалы руўханийлик кийим кийгизди. Оның үстине эфодты тағып, белбеўи менен буўды. ⁸ Көксине қалталы өңиршени тақты. Өңиршениң ишине Урим хәм Туммимди салды. ⁹ Харонның басына сәлле орап, сәлениң алды бетине мухаддес алтын тажды қойды. Муўса хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

¹⁰ Соңынан Муўса майлау рәсимине арналған зәйтүн майын алып, Мухаддес шатырды хәм оның ишиндеги хәр бир нәрсени майлап, мухаддес қылды. ¹¹ Қурбанлық орынның үстине майдан жети рет серпти. Және де, орынның барлық буйымларына, үлкен ләгенге хәм оның туяқларына май серпип, оларды мухаддес қылды. ¹² Харонды мухаддес қылып бағышлау ушын, басына зәйтүн майын қуйып, оны майлау рәсиминен өткизди. ¹³ Соннан соң, Харонның улларын алдыға шығарды. Оларға узын көйлеклер кийдирип, беллерине белбеў байлады хәм басларына кишигирим сәлле орады. Муўса буларды да Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

¹⁴ Кейин Муўса гүна қурбанлығы етип берилетуғын буғаны әкелди. Харон хәм оның уллары қолларын буғаның басына қойды. ¹⁵ Муўса буғаны шалды. Қурбанлық орынды тазалау ушын, қанды бармағы менен орынның шақларына сүртип

шықты. Аўысқан қанды қурбанлық орынның түбине төкті. Усылайынша ол қурбанлық орынды гүналардан тазалау рәсими өткерилетуғын халға таярлап, оны мухаддес қылды. ¹⁶ Муўса малдың иш майларын, баўырының төменги ушын, еки бөтекесин хәм бөтеке майларын алып, қурбанлық орынның үстинде түтетип жандырды. ¹⁷ Ал буғаның қалған бөлеклерин – терисин, гөшин хәм дәрислерин орданың сыртында жағып жиберди. Муўса буларды да Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

¹⁸ Кейин Муўса жандырылатуғын қурбанлыққа бир қошқарды әкелди. Харон хәм оның уллары қолларын қошқардың басына қойды. ¹⁹ Муўса қошқарды шалып, оның қанын қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберди. ²⁰ Қошқарды жиликлерге бөлип, жиликлерин, геллесин хәм майын түтетип жандырды. ²¹ Ишек-қарнын хәм туяқларын жуўып, қошқарды толығы менен қурбанлық орынның үстинде түтетип жандырды. Бул жандырылатуғын қурбанлық – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

²² Буннан соң, Муўса Харон хәм оның улларының бағышланыўына арналған қурбанлық ушын берилетуғын қошқарды алып келди. Харон хәм оның уллары қолларын қошқардың басына қойды. ²³ Муўса қошқарды шалып, оның қанын алды. Қанды Харонның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармақларына сүртти. ²⁴ Соңынан Харонның улларын алдыға шығарды. Олардың да оң қулағының сырғалығына, оң қол хәм оң аяғының бас бармақларына қан сүртти. Аўысқан қанды қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберди. ²⁵ Муўса малдың майын, яғный куйрық майын, иш майларын, баўырының төменги ушын, еки бөтекесин, бөтеке майларын хәм оң санын алды. ²⁶ Кейин Жаратқан Ийениң алдындағы ашытқысыз нан салынған себеттен бир шөрек, зәйтүн майы қосылған шөрек хәм бир пәтир алып, малдың майы менен оң санының үстине қойды.

²⁷ Муўса булардың хәммесин Харон хәм оның улларының қолларына берди. Олар буларды Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынды. ²⁸ Кейин Муўса буларды олардың қолларынан алып, қурбанлық орынның үстинде жандырылатуғын қурбанлық пенен бирге түтетип жандырды. Булар – бағышланыў қурбанлығы, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. ²⁹ Соң Муўса төсти алып, оны Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынды. Бағышланыў қурбанлығы ушын берилген қошқардан Муўсаның пайына усы төс тийди. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

³⁰ Муўса майлау рәсимине арналған зәйтүн майын хәм қурбанлық орындағы қанды алып,

Харон менен оның улларының үстине хәм олардың кийимлерине серпти. Усылайынша, Муўса Харонды, оның улларын хәм олардың кийимлерин мухаддес қылды.

³¹ Соң Муўса Харон хәм оның улларына: «Гөшти Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдында писириңлер. Оны бағышланыў садақалары салынған себеттеги нан менен бирге сол жерде жеңлер. Маған: „Буны Харон хәм оның уллары жесин“, – деп буйырылған. ³² Гөш пенен наннан аўысып қалғанын жағып жибериңлер.

³³ Бағышланыў күнлериңиз тамам болғанша, жети күн даўамында Ушырасыў шатырының алдынан хеш жаққа шығып кетпеңлер. Себеби бағышланыў күнлериңиз жети күн даўам етиўи тийис. ³⁴ Бүгинги исленген рәсимди Жаратқан Ийе сизлердиң гүналарыңыздың кеширилиўи ушын буйырған еди. ³⁵ Жети күн даўамында күни-түни Ушырасыў шатырының алдында тайын болып, Жаратқан Ийениң буйрығын орынлауыңыз тийис. Болмаса, өлип қаласызлар. Маған усылай буйрық берилген», – деди.

³⁶ Солай етип, Харон хәм оның уллары Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген барлық буйрықларын орынлады.

Руўханийлердиң өз хызметин баслаўы

9 Сегизинши күни Муўса Харонды, оның улларын хәм Израилдың ақсақалларын шақырды. ² Сонда Муўса Харонға былай деди: «Гүна қурбанлығы ушын минсиз бир тана, жандырылатуғын қурбанлық ушын минсиз бир қошқар алып, оларды Жаратқан Ийеге усын. ³ Соңынан Израил халқына айт, олар да гүна қурбанлығы ушын бир теке, жандырылатуғын қурбанлық ушын бир жасар минсиз тана менен бир жасар минсиз тоқлы әкелсин. ⁴ Жаратқан Ийениң алдында татыўлық қурбанлығы ушын бир буға хәм бир қошқар алып, буған қоса зәйтүн майы менен араластырылған фәлле садақасын усынсын. Өйткени бүгин оларға Жаратқан Ийе көринеди».

⁵ Олар Муўсаның буйырғанларының хәммесин Ушырасыў шатырының алдына алып келди. Хәмме жақын келип, Жаратқан Ийениң алдында турды.

⁶ Сонда Муўса оларға: «Жаратқан Ийениң салтанаты сизлерге көриниўи ушын, Ол сизлерге мыналарды ислеўди буйырмақта», – деп, ⁷ Харонға былай деди: «Қурбанлық орынға жақынлап, гүна қурбанлығын хәм жандырылатуғын қурбанлығыңды бер. Усылай етип, өзинди де, халқыңды да гүналардан тазала. Соннан кейин, Жаратқан Ийе буйырғанындай, халқыңның қурбанлығын берип, оларды гүналардан тазала».

⁸ Солай етип, Харон қурбанлық орынға жақынласып, өзи ушын гүна қурбанлығына алып келген тананы шалды. ⁹ Уллары оған тананың қанын алып келди. Харон бармағын қанға батырып, қурбанлық орынның шақларына сүртти.

Ауысқан қанды құрбанлық орынның түбине төкти. ¹⁰ Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша, ол гүна құрбанлығының майын, еки бөтекесин хәм бауырының төменги ушын құрбанлық орында түтетип жандырды. ¹¹ Ал тананың гөши менен терисин орданың сыртында жағып жиберди.

¹² Кейин Харон жандырылатуғын құрбанлықты шалды. Оның уллары құрбанлықтың қанын оған берди хәм ол қанды құрбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберди. ¹³ Соңынан уллары оған жандырылатуғын құрбанлықтың барлық жиликлерин хәм басын әкелип берди. Харон хәммесин құрбанлық орынның үстинде түтетип жандырды. ¹⁴ Ал құрбанлықтың ишек-қарнын хәм туяқларын жууып, құрбанлық орында жандырылатуғын құрбанлыққа қосып түтетип жандырды.

¹⁵ Буннан соң, Харон халықтың құрбанлығын алып келди. Халықтың гүналары ушын берилген текени шалды хәм биринши құрбанлық сыяқлы буны да гүна құрбанлығы сыпатында усынды.

¹⁶ Харон жандырылатуғын құрбанлықты да қағыйдаға сай тәризде берди. ¹⁷ Соңынан ол ғәлле садақасын берди. Оннан бир ууыс алып, оны азда берилетуғын жандырылатуғын құрбанлыққа қоса құрбанлық орынның үстинде түтетип жандырды.

¹⁸ Харон халықтың татыулық құрбанлығы ушын алып келген буғасы менен қошқарын да шалды. Уллары құрбанлықтардың қанын оған әкелип берди. Ол қанды құрбанлық орынның төрт қапталына серпип жиберди. ¹⁹ Харонның уллары буға менен қошқардың майын, яғный куйрық майын, ишек-қарынларындағы майларын, еки бөтекесин хәм бауырының төменги ушын ²⁰ төслердің үстине қойды. Харон усы майлы бөлеклерди алып, құрбанлық орында түтетип жандырды. ²¹ Соннан кейин, Муўсаның буйырғанындай, ол төслерди хәм оң санды Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынды.

²² Харон гүна, жандырылатуғын хәм татыулық құрбанлықтарын берип болғаннан соң, қолларын жайып, халыққа пәтия берди. Соннан соң, ол төменге түсти.

²³ Муўса менен Харон Ушырасыу шатырына кирди хәм олар сыртқа шыққаннан соң, халыққа пәтиясын берди. Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты пүткил халыққа көринди ²⁴ хәм Жаратқан Ийениң оты пайда болып, құрбанлық орынның үстиндеги жандырылатуғын құрбанлықты хәм майларды жандырып жиберди. Буны көрген пүткил халық қуўаныштан қышқырысып, ет-бетинен жерге жығылды.

Надаб хәм Абихудың өлими

10 Харонның уллары Надаб хәм Абиху түтетки түтетилетуғын ыдысларын алып, ишлерине шоқ, шоқтың үстине түтетки салды. Олар Жаратқан Ийе усыныұды буйырмаған отты Оның алдына алып келди. ² Жаратқан Ийениң оты пайда болды. От оларды күйдирип жиберди хәм олар Жаратқан Ийениң алдында өлип қалды. ³ Сонда Муўса Харонға былай деди: «Жаратқан Ийениң: „Маған хызмет еткенлерге мухаддеслигимди көрсетемен,

Пүткил халық алдында салтанатымды ашаман“, – деп айтқаны усы еди». Харон үндемеді.

⁴ Муўса Харонның әкесиниң иниси Уззиелдің уллары Мишаел хәм Элсафанды шақырып алып, оларға: «Берман келиңлер, тууысқанларыңыздың өли денесин Мухаддес шатырдың алдынан орданың сыртына алып шығыңлар», – деди. ⁵ Олар келди де, Муўсаның буйырғанындай, тууысқанларының денелерин кийимлеринен услап, орданың сыртына алып шықты.

⁶ Буннан соң, Муўса Харонға хәм оның уллары Элазар менен Итамарға былай деди: «Аза тутьп, шашларыңызды жаймаңлар хәм кийимлериңизди жыртпаңлар. Олай ислесеңиз, өлесізлер хәм Жаратқан Ийе пүткил халыққа қәхәрленеди. Бирақ тууысқанларыңыз болған пүткил Израил халқы Жаратқан Ийе тәрәпинен от пенен жоқ қылынғанлар ушын аза тутьуы мүмкин.

⁷ Ушырасыу шатырының алдынан хеш жаққа шығып кетпеңлер, болмаса өлип қаласызлар. Өйткени сизлер Жаратқан Ийениң майлайтуғын майы менен Оған бағышландыңыз».

Харон хәм оның уллары Муўсаның айтқанына бойсынды.

Рууханийлер ушын қағыйдалар

⁸ Жаратқан Ийе Харонға былай деди: ⁹ «Өзиң де, улларың да Ушырасыу шатырына шарап ямаса басқа өткир ишимликлер ишип кирмеңлер, болмаса өлип қаласызлар. Бул әуладлар бойы мәңги қағыйда болсын. ¹⁰ Сизлер мухаддес нәрсени әпиуайы нәрседен, хәрәм нәрсени ҳадал нәрседен айыра алыуыңыз шәрт. ¹¹ Мениң Муўса арқалы Израил халқына берген барлық қағыйдаларымды оларға үйретиуиңиз тийис».

¹² Муўса Харонға хәм оның қалған уллары Элазар менен Итамарға былай деди: «Жаратқан Ийеге берилген ғәлле садақасының жандырылмаған бөлегин алып, оннан ашытқысыз нан жауып құрбанлық орынның қасында жеңлер. Себеби бул – жүдә мухаддес. ¹³ Оны мухаддес жерде жеңлер. Өйткени Жаратқан Ийеге берилген сыйлардан сениң хәм улларыңның пайы усы болады. Маған усындай буйрық берилди. ¹⁴ Ал жоқары көтерип усынылған төс пенен бағышлап усынылған санды

улларың хәм қызларың менен бирге таза жерде жеңлер. Өйткени бул Израил халқының берген татыўлық қурбанлықтарынан сениң хәм балаларыңның пайы етип, усылар берилди.

¹⁵ Израил халқы сый қылып берген май менен бирге қурбанлықтың сан хәм төсин әкелсин. Олар төс хәм санды Жаратқан Ийеге бағышлап, жоқары көтерип усыңғаннан кейин, булар саған хәм сениң улларыңа бериледи. Жаратқан Ийениң буйрығына муўапық, булар мәңгиге сениң хәм балаларыңның пайы болады».

¹⁶ Муўса гүна қурбанлығы ушын берилетуғын текени сорастырғанда, оның жандырып жиберилгенин билди. Сонда ол Харонның қалған уллары Элазар хәм Итамарға қатты ашыўланып былай деди: ¹⁷ «Не ушын гүна қурбанлығының гөшин мухаддес жерде жемедиңлер? Ол – жүдә мухаддес қурбанлық-ғо! Жаратқан Ийениң алдында жәмийеттиң гүнасын жуўып, оларды пәклеуиңиз ушын, Жаратқан Ийе оны сизлерге берген еди.

¹⁸ Текениң қаны Мухаддес шатырдың ишине алып кирилмеген. Сизлерге буйырғанымдай, текени мухаддес жерде жеуиңиз керек еди».

¹⁹ Харон Муўсаға былай деди: «Олар бүгин Жаратқан Ийеге гүна қурбанлығын хәм жандырылатуғын қурбанлықты берди. Ал мениң басыма усындай ис түсти! Бүгин мен гүна қурбанлығының гөшинен жегенимде, бул Жаратқан Ийеге унар ма еди?» ²⁰ Бул сөзди еситип, Муўса буған ыразы болды.

Ҳадал хәм ҳарам ҳайўанлар

11 Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айтыңлар: «Жер бетинде жасайтуғын ҳайўанлардан мыналардың гөшин жеўге болады: ³ туяқлары терең етип екиге айырылған, аша туяқлы хәм гүйис қайтаратуғын ҳайўанлардың хәммесин. ⁴ Бирақ бул ҳайўанлардан тек мыналардың гөшин жеуиңизге болмайды: түйе гүйис қайтарады, бирақ оның туяғы екиге айырылмаған. Сонлықтан ол сизлер ушын ҳарам болады. ⁵ Даман † гүйис қайтарады, бирақ оның туяғы жоқ. Сонлықтан ол сизлер ушын ҳарам болады. ⁶ Қоян гүйис қайтарады, бирақ оның туяғы жоқ. Сонлықтан ол сизлер ушын ҳарам болады. ⁷ Шошқа екиге айырылған, аша туяқлы болғаны менен, ол гүйис қайтармайды. Сонлықтан ол сизлер ушын ҳарам болады. ⁸ Усы ҳайўанлардың гөшин жемеңлер хәм олардың өлигине де қол тийгизбеңлер. Олар сизлер ушын ҳарам саналады.

⁹ Суўда жасайтуғын ҳайўанлардан мыналардың гөшин жеуиңизге болады: теңизде, суўларда жасайтуғын қалашлы хәм қабыршақлы ҳайўанлардың гөшин жеуиңизге болады. ¹⁰ Теңизде хәм суўларда жасайтуғын қалашсыз хәм қабыршақсыз ҳайўанлардың хәммеси сизлер ушын

мәкириў саналады. ¹¹ Булар сизлер ушын жеркенишли саналады. Олардың гөшин жемеңлер хәм өлигинен жеркениңлер. ¹² Суўда жасайтуғын қалашсыз хәм қабыршақсыз ҳайўанлардың хәммеси сизлер ушын жеркенишли саналады.

¹³ Мына қусларды жеркенишли деп билип, олардың гөшин жемеңлер: бүркит, күшеген, қара қус, ¹⁴ шайқус, лашын хәм оның түрлери, ¹⁵ ғарғаның барлық түрлери, ¹⁶ үки, батпақ байыўлысы, шағала хәм қаршығаның түрлери, ¹⁷ үй байыўлысы, қарабай, қулақлы жапалақ, ¹⁸ ақ қуў, узақша, сипа, ¹⁹ ләйлек хәм қутанның түрлери, өпепек хәм жарғанат.

²⁰ Қанатлы шыбын-ширкейлердің хәммеси сизлер ушын жеркенишли. ²¹ Ал олардың ишиндеги тек ғана узын аяқлары менен секирип жүретуғынларын жеуиңизге болады. ²² Олар: шегирткениң барлық түрлери, шекшек шегиртке, қара шегиртке хәм усылардың барлық түрлери. ²³ Басқа шыбын-ширкейлердің хәммеси сизлер ушын жеркенишли.

²⁴ Төмендеги ҳайўанлар сизлерди ҳарамлайды, олардың өлигине бир жерин тийгизген адам кешке дейин ҳарам саналады. ²⁵ Ким де ким олардың өлигин тасыса, ол кийимлерин жуўыуы тийис хәм ол кешке дейин ҳарам саналады. ²⁶ Туяғы екиге айырылған, бирақ туяғындағы жарығы терең болмаған хәм гүйис қайтармайтуғын хәр бир ҳайўан сизлер ушын ҳарам болады. Оларға бир жерин тийгизген адам да ҳарам саналады. ²⁷ Төрт аяқлы ҳайўанлардан пәнжелерин жерге басып жүретуғын ҳайўанлар да сизлер ушын ҳарам болады. Олардың өлигине бир жерин тийгизген адам кешке дейин ҳарам саналады. ²⁸ Олардың өлигин тасыған адам кийимлерин жуўсын хәм ол кешке дейин ҳарам саналады. Өйткени бул ҳайўанлар сизлер ушын ҳарам.

²⁹ Жер баўырлап жүриўши мына ҳайўанлар да сизлер ушын ҳарам саналады: гөртишқан, тышқан, кесирткениң түрлери, ³⁰ геккон, ешкемер, дийўал кесирткеси, шөл кесирткеси, хамелеон. ³¹ Барлық жер баўырлаушылар ишинде сизлер ушын ҳарам деп саналатуғынлары усылар. Олардың өлигине бир жерин тийгизген адам кешке дейин ҳарам саналады. ³² Олардың биреуиниң өлиги бир нәрсениң үстине түсип кетсе, оны ҳарам қылады. Сол хәр бир исте қолланылатуғын ағаш ыдыс, кийим, тери, я кенеп болсын, оларды суўға салып қойыў керек. Олар кешке дейин ҳарам саналып, соңынан ҳадал саналады. ³³ Ал егер ҳайўанның өлиги ылай ыдыстың ишине түсип кетсе, онда ыдыстың ишиндеги хәр қандай нәрсе ҳарам саналады хәм ыдыс сындырып тасланыуы керек. ³⁴ Бундай ыдыстағы суў ишип-жеўге болатуғын азық-ауқатқа тамып кетсе, онда булар ҳарам саналады. ³⁵ Усындай ҳайўанлардың бириниң өлиги нениң үстине түссе де, соны ҳарам қылады. Ол тандырға ямаса ошаққа түскен болса, онда олар

† Даман – сурокқа уқсайтуғын ҳайўан.

бузып тасланыуы тийис. Себеби олар харам болады хәм сизлер ушын да харам саналады.
³⁶ Бирақ өлик түскен булақ ямаса суу сақлағыш ғана хадал саналады. Ал хайуанлардың өлигине бир жерин тийгизген адам харам саналады. ³⁷ Егер усы хайуанлардың бириниң өлиги егилетуғын туқымға түссе, туқым хадал болып қала береді. ³⁸ Бирақ егер ол сууға салынған туқымның үстине түссе, туқым сизлер ушын харам саналады.

³⁹ Егер гөшин жеуге болатуғын хайуан харам өлсе, оның өлигине бир жерин тийгизген адам кешке дейин харам саналады. ⁴⁰ Оның гөшинен жеген адам кийимлерин жууыуы тийис хәм ол кешке дейин харам саналады. Өликти тасыған адам да кийимлерин жууыуы тийис. Бундай адам кешке дейин харам саналады.

⁴¹ Жер бауырлап жүриуши барлық хайуанларды мәкириу санаңлар. Оларды жеменлер. ⁴² Қарны менен сүйретилип жүриуши болсын, төрт аяқлы жер бауырлаушы хәм көп аяқлы жаныуарлар болсын, олардың хеш бирин жеменлер. Өйткени олар жеркенишли. ⁴³ Олардың хеш бири менен өзиңизди мәкириу етпеңлер, олар арқалы харам болып қалмаңлар. ⁴⁴ Себеби Мен – сизлердиң Қудайыңыз Жаратқан Ийе боламан. Мухаддес болыу ушын өзлериңизди Маған бағышлаңлар, себеби Мен – мухаддеспен. Жер бауырлаушылардың хеш бири менен өзлериңизди харамламаңлар. ⁴⁵ Қудайыңыз болыу ушын, сизлерди Мысырдан шығарған Жаратқан Ийе – Мен боламан. Мухаддес болыңлар, өйткени Мен – мухаддеспен. ⁴⁶ Хайуанлар, қуслар, сууда жасаушы хәр түрли хайуанлар хәм жер бауырлаушылар тууралы қағыйдалар усы болады. ⁴⁷ Харамды хадалдан, жеуге болатуғын хайуанларды жеуге болмайтуғын хайуанлардан айырып билиңдер!»

Босанған хаялдың тазаланыуы

12 Жаратқан Ийе Муусаға былай деди:
² – Израил халқына былай деп айт: «Егер бир хаял хәмиледар болып, ул тууса, ол етеги келген күнлери сыяқлы, жети күн харам саналады. ³ Оның баласы сегиз күнлигинде сүннет етилсин. ⁴ Хаялдың қаннан тазаланыу мүддети сегизинши күннен баслап, және отыз үш күн дауам етсин. Бул шилле уақты тамам болмағанша, хаял мухаддес нәрсеге қол тийгизбеуи хәм Мухаддес шатырға бармауы тийис. ⁵ Егер хаял қыз тууса, ол еки хәпте дауамында етеги келген күнлери сыяқлы харам саналады. Соннан соң, хаялдың қаннан тазаланыу мүддети алпыс алты күн болсын.

⁶ Ул ямаса қыз тууған хаялдың тазаланыу мүддети питкеннен соң, ол жандырылатуғын қурбанлық ушын бир жасар тоқлы, гүна қурбанлығы ушын бир жас кептер ямаса бир қумырыны Ушырасыу шатырының алдына әкеліп, рууханийге берсин. ⁷ Рууханий оларды Жаратқан Ийениң алдында қурбанлыққа беріп, хаял ушын тазалау рәсимин

өткерсин. Сонда хаял қан кетиуден тазаланған болып саналады. Ул ямаса қыз тууған хаялға байланыслы қағыйда усы болады.

⁸ Егер хаялдың қошқар беріуе шамасы болмаса, онда ол биреуин жандырылатуғын қурбанлық, ал екиншисин гүна қурбанлығы ушын еки қумыры ямаса еки жас кептер әкелсин. Сонда рууханий хаялды тазалайды хәм хаял таза саналады».

Тери кеселликтери тууралы нызам

13 Жаратқан Ийе Мууса менен Харонға былай деди:

² – Денесинде жаман тери кеселлигине айланыуы мүмкин болған дақ, бөртпе ямаса ақтаңлағы бар адам рууханий Харонға ямаса оның рууханий уларының бирине апарылсын. ³ Рууханий теридеги жараны тексерип шықсын. Егер жараның үстиндеги қыл ағарып, жара ойылған болса, онда бул – жаман тери кеселлигине тән жара. Бундай жағдайда терисиндеги жараның усындай екенлиги анықланған адамды рууханий харам деп жәрияласын. ⁴ Ал егер адамның терисинде ақтаңлақ болғаны менен, ол ойылмаған хәм үстиндеги қыллар ағармаған болса, онда рууханий кесел адамды жети күн басқалардан бөлеклеп қойсын. ⁵ Жетинши күни рууханий жараны және тексерип көрсин. Егер жара сол халында қалып, териге жайылмаған болса, онда кесел адамды және жети күн бөлеклеп қойсын. ⁶ Рууханий жетинши күни кесел адамды тағы тексерип көрсин. Егер жара териге жайылмаған хәм алдыңғысынан гөре билинбей баратырған болса, онда ол кеселди хадал деп жәрияласын. Бул – әпиуайы бөртпе болғаны. Кесел адам кийимлерин жуусын хәм сонда ол хадал деп саналады. ⁷ Рууханийге тексерилип, хадал деп саналғаннан кейин, сол адамның терисиндеги бөртпе жайыла басласа, ол қайтадан рууханийге көринсин. ⁸ Рууханий адамды тағы тексерип шықсын. Егер адамның терисиндеги бөртпе жайылған болса, онда рууханий оны харам деп жәрияласын. Демек, сол адамның жаман тери кеселлигине шалынғаны.

⁹ Усы кеселдің белгиси бар адам рууханийге апарылып, ¹⁰ рууханий оны тексерип шыққанда, териде ақ дақ табылса, дақтың үстиндеги қыллар да ақ болып, ол аузы ашық жара болса, ¹¹ бул жазылмайтуғын тери кеселлиги болғаны. Рууханий адамды харам деп жәрияласын, оны бөлеклеп қойыудың пайдасы жоқ. Себеби ол адам әлле қашан харам болып есапланады.

¹² Егер кеселлик жайылып, жара сол адамды басынан аяғына дейин қаплаган болса, ¹³ онда рууханий оны тексерип шықсын. Егер барлық денеси таза териге қаплаган болса, рууханий оны хадал деп жәрияласын. ¹⁴ Бирақ егер жараның аузы ашық хәм қызарған болса, онда адам харам саналады. ¹⁵ Рууханий қызарған, аузы ашық жара көрсе, адамды харам деп жәрияласын. Усындай

жара ҳарам болып, бул жаман тери кеселлигиниң белгиси. ¹⁶ Егер жараның аўзы питип, тек ғана ақ дақ қалған болса, онда руўханий тексерип шығып, ол адамды ҳадал деп жәрияласын.

¹⁸ Егер биреўдиң терисине шыйқан шығып, ол жазылып кеткен болса, ¹⁹ бирақ шыйқанның орнында ақ ямаса ақшыл қызыл реңдеги ақтаңлақ пайда болса, ол руўханийге көриниўи тийис.

²⁰ Руўханий оны тексерип шықсын. Егер дақ терең ойылып, үстиндеги түклер ағарған болса, онда ол адамды ҳарам деп жәрияласын. Бул – шыйқанның орнына шыққан жаман тери кеселлиги болғаны.

²¹ Бирақ егер руўханий тексергенде, дақтың үстиндеги түктиң ағармағанын көрсе, жара терең ойылмай, алдыңғысынан гөре билинбей баратырған болса, онда ол адамды жети күн басқалардан бөлеклеп қойсын. ²² Егер усы ўақыт даўамында жара жайылып баслаған болса, руўханий ол адамды ҳарам деп жәрияласын. Өйткени бул – жаман тери кеселлиги болғаны. ²³ Ал егер ақтаңлақ сол ҳалында қалып, жайылмаған болса, бул тек ғана шыйқаннан қалған тыртық болғаны. Руўханий ол адамды ҳадал деп жәрияласын.

²⁴ Егер биреў күйип қалып, күйген териде қызғыш ямаса ақ дақ пайда болса, ²⁵ онда руўханий жарақатты тексерип шықсын. Ақтаңлақтың үстиндеги түклер ағарып, дақ терең ойылған болса, демек, бул – күйген териниң орнында пайда болған жаман тери кеселлиги. Руўханий бундай адамды ҳарам деп жәрияласын. ²⁶ Бирақ егер руўханий ақтаңлақтағы түктиң ағармағанын көрсе, дақ терең ойылмай, алдыңғысынан гөре билинбей баратырған болса, онда руўханий ол адамды жети күн басқалардан бөлеклеп қойсын. ²⁷ Жетинши күни руўханий оны және тексерип көрсин. Егер дақ териге жайылған болса, онда ол адамды ҳарам деп жәрияласын. Өйткени ол жаман тери кеселлигине шалынған. ²⁸ Егер теридеги ақтаңлақ сол ҳалында қалып, териге жайылмаған хәм алдыңғысынан гөре билинбей баратырған болса, онда бул – күйиктен пайда болған тыртық. Руўханий ол адамды ҳадал деп жәрияласын.

²⁹ Бир ер адамның ямаса ҳаялдығы басында ямаса ийегинде жара болса, ³⁰ руўханий жараны тексерип шықсын. Жара териде терең орналасқан, үстиндеги түклер жиңишке хәм сары болса, онда руўханий аўырыў адамды ҳарам деп жәрияласын. Өйткени бул қотыр жара, бас хәм ийекте пайда болған жаман тери кеселлиги. ³¹ Деген менен, руўханий бундай жараны тексергенде, жараның терең ойылмағанын, бирақ жараның үстинде қара түк жоқ екенін көрсе, онда ол аўырыў адамды жети күн басқалардан бөлеклеп қойсын. ³² Ал жетинши күни руўханий жараны және тексерип көрсин. Егер қотыр жара териге жайылмаған, үстинде сары түк жоқ болып, жара терең ойылмаған болса, ³³ онда адамның қотыр болған жеринен басқа хәмме

жериндеги түклер қырып таслансын. Руўханий аўырыў адамды және жети күн басқалардан бөлеклеп қойсын. ³⁴ Жетинши күни руўханий қотыр жараны тағы тексерип көрсин. Егер қотыр жара териге жайылмаған хәм терең ойылмаған болса, онда руўханий сол адамды ҳадал деп жәрияласын. Аўырыў адам кийимлерин жуўсын, сонда ол ҳадал деп саналады. ³⁵ Бирақ аўырыў адам ҳадал деп жәрияланғаннан соң, қотыр жара оның терисине жайылып басласа, ³⁶ руўханий оны қайтадан тексерип шықсын. Егер қотыр жайылған болса, онда сарғайған түкти излемесе де болады. Ол адам ҳарам болып саналады. ³⁷ Ал егер қотыр жара сол ҳалында қалып, үстине қара түк шыққан болса, онда қотыр жазылғаны. Адам ҳадал болады, руўханий оны ҳадал деп жәрияласын.

³⁸ Бир ер адамның ямаса ҳаялдығы терисинде ақтаңлақлар пайда болса, ³⁹ онда руўханий оны тексерип шықсын. Теридеги ақтаңлақлар алдыңғысынан гөре билинбей баратырған хәм ақшыл болса, бул – бөртпе болғаны. Адам ҳадал саналсын.

⁴⁰ Егер адамның төбе шашы ямаса шашының алды бети төгилген болса, онда бул – кәл болғаны. Адам ҳадал саналады. ⁴² Бирақ кәл болған адамның басында қызғыш ақ жаралар пайда болса, онда ол адамның жаман тери кеселлигине шалынғаны.

⁴³ Руўханий оны тексерип көрсин. Басының төбесиндеги ямаса алды бетиндеги дақлар жаман тери кеселлигине тән жаралар сыяқлы ақшыл қызыл болса, ⁴⁴ онда адам усындай тери кеселлигине шалынған болып, ол ҳарам саналады. Басындағы жара себепли руўханий оны ҳарам деп жәрияласын.

⁴⁵ Жаман тери кеселлигине шалынған адамның кийимлери жыртылып, шашлары жайылған болсын. Адам жүзиниң төменин жаўып: «Ҳарамман! Ҳарамман!» – деп бақырсын. ⁴⁶ Ол адам кеселлиги даўамында ҳарам саналып, халықтан узақта, орданың сыртында жасасын.

Баз басыў ҳаққында

⁴⁷ Егер жүн ямаса зығыр кийимди, хәр қандай жүн ямаса зығыр жиптен тоқылған гезлеме, тери ямаса тери буйымды баз басып кетсе ⁴⁹ хәм булардағы баз басқан дақ жасыл ямаса қызыл түске енсе, онда олар руўханийге көрсетилиўи тийис. ⁵⁰ Руўханий оларды тексерип көрип, зыянланған нәрсени жети күн бөлек сақласын. ⁵¹ Жетинши күни оны және тексерсин. Егер кийимде, гезлемедә ямаса қандай да бир мақсет пенен қолланылған тери буйымда баз басқан жер жайылса, бул зыянлы болғаны. Зыянланған зат ҳарам саналады. ⁵² Үсти баз басқан хәр бир зат руўханий тәрепинен жағып жиберилсин. Өйткени бул зыянлы нәрсе болғанлықтан, жандырып жиберилиўи керек.

⁵³ Егер руўханий кийимдеги, гезлемедәги ямаса қандай да бир тери буйымдағы баз басқан жердиң

жайылмағанын көрсе, ⁵⁴ баз басқан затты жууыды буйырсын. Рууханий оны және жети күн бөлек сақласын. ⁵⁵ Соннан кейін, рууханий оны және тексерсин. Егер баз жайылмағаны менен реңи бурынғыдай жасыл ямаса қызыл болса, ол харам саналады. Бул заттың иши ямаса сырты баз басып кетсе, ол жандырып жиберилиуи тийис.

⁵⁶ Бирақ сол заттың баз басқан жери алдынғысынан гөре билинбей баслаған болса, рууханий кийимдеги, теридеги ямаса гезлемедегі баз басқан жерди кесип тасласын. ⁵⁷ Егер сол затларда және баз басқан жер көринсе, ол жайылып баслағаны. Онда бундай затты жағып жиберилуи тийис. ⁵⁸ Жууылған кийимнен, гезлемеден ямаса тери буйымнан баз басқан жер жоқ болып кетсе, онда ол қайтадан жууылсын. Соннан соң, ол хадал саналады.

⁵⁹ Баз басқан жүн ямаса зығыр кийим, гезлеме ямаса тери буйым харам ямаса хадал деп жәрияланыуы ушын қолланылатуғын қағыйдалар усылардан ибарат.

Жаман тери кеселлигинен тазаланыуы хаққында

14 Жаратқан Ийе Муусаға былай деди:

² – Жаман тери кеселлиги менен ауырған адамның хадал қылынатуғын күни мына пәклениу қағыйдасы қолланылуы тийис: ауыруы адам рууханийге апарылсын. ³ Рууханий оны тексерилуи ушын орданың сыртына шықсын. Егер ауыруы адам тәуір болған болса, ⁴ рууханий оны пәклеу ушын еки хадал тири қус, кедр [†] ағашын, қырмызы жип хәм майоран шөбин ^{††} әкелиуди буйырсын. ⁵ Рууханийдиң буйрығы менен қуслардың бирейин таза булақ сууы қуйылған ылай ыдыстың үстинде шалсын. ⁶ Кейін рууханий тири қусты, кедр ағашын, қырмызы жипти хәм майоран шөбин сойылған қустың қаны менен араластырылған таза булақ сууына батырсын ⁷ хәм тери кеселлигинен пәкленетуғын адамның үстине жети мәрте серпсин. Соннан кейін, рууханий оны хадал деп жәриялап, тири қусты ашық далаға жиберсин. ⁸ Пәкленетуғын адам кийимлерин жууып, барлық шашларын қырқып тасласын хәм сууға жууынсын, сонда ол хадал саналады. Кейін ол ордаға кириуине болады, бирақ жети күн шатырының сыртында жасасын. ⁹ Жетинши күни ол шашын, сақалын, қасларын хәм денесиндеги барлық жүнлерин қырып тасласын. Кийимлерин жууып, өзи де сууға жууынып болғаннан соң, хадал саналады.

¹⁰ Сегизинши күни ол минсиз еки еркек тоқлы, бир жасар минсиз қой, фәлле садақасы сыпатында зәйтүн майы менен араластырылған оннан үш эфа [‡] сапалы ун хәм бир лог ^{‡‡} зәйтүн майын алып

[†] Кедр – қарағай ағашқа ұқсас нәхән теректиң бир түри.

^{††} Майоран шөби – бул «назбайгүл» шөбине туқымлас өсимлик. [‡] Оннан үш эфа – шама менен 3,9 кг. ^{‡‡} Бир лог – шама менен 0,3 литр.

келсин. ¹¹ Пәклеу хызметин орынлап атырған рууханий булардың барлығын хәм пәкленип атырған адамды Жаратқан Ийениң алдына, Ушырасыу шатырының алдына алып келсин.

¹² Кейін рууханий тоқлылардың бирейин алып, оны бир лог зәйтүн майы менен бирге айып қурбанлығы етип усынсын. Буларды Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынсын.

¹³ Тоқлыны гүна қурбанлығы хәм жандырылатуғын қурбанлық шалынатуғын мухаддес жерде ^{‡‡} шалсын. Өйткени гүна қурбанлығы сыяқлы айып қурбанлығы да рууханийге тийисли. Бул қурбанлық жүдә мухаддес болып есапланады. ¹⁴ Рууханий пәкленетуғын адамның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармағына айып қурбанлығының қанынан сүртсин. ¹⁵ Соннан кейін, ол бир лог зәйтүн майынан азғантай алып, өзиниң шеп алақанына қуйсын. ¹⁶ Оң қолының бармағын сол майға батырып, Жаратқан Ийениң алдында жети мәрте серпсин. ¹⁷ Пәкленетуғын адамның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармағына айып қурбанлығынан сүртилген қанның үстине қолындағы майдан сүртсин. ¹⁸ Соның менен бирге, рууханий алақанында ауысып қалған майды пәкленетуғын адамның басына сүртип, Жаратқан Ийениң алдында оны пәклесин.

¹⁹ Соннан соң, рууханий гүна қурбанлығын берип, пәкленетуғын адамды харамлығынан пәклесин. Буннан кейін жандырылатуғын қурбанлықты сойып, ²⁰ оны фәлле садақасы менен бирге қурбанлық орында жағып жиберсин. Усылай етип, рууханий оны пәклеиди хәм сол адам хадал болып есапланады.

²¹ Егер де ол адам жарлы болып, буларды алыуға шамасы келмесе, пәклениуи ушын жоқары көтерип усынатуғын айып қурбанлығы ушын бир еркек тоқлы, фәлле садақасы ушын зәйтүн майы қосылған оннан бир эфа ^{‡‡‡} сапалы ун хәм бир лог зәйтүн майын алып келсин. ²² Ол бирейин гүна қурбанлығы, екиншисин жандырылатуғын қурбанлық етип берилуи ушын шамасы келгенинше, еки қумыры ямаса еки жас кептер әкелсин. ²³ Ол булардың хәммесин пәклениуи ушын сегизинши күни Жаратқан Ийениң алдына, Ушырасыу шатырының алдына алып келип, рууханийге берсин. ²⁴ Рууханий айып қурбанлығы ушын берилген тоқлыны хәм бир лог зәйтүн майын алып, Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынсын. ²⁵ Соңынан айып қурбанлығы ушын берилетуғын тоқлыны сойып, оның қанынан алып, пәкленетуғын адамның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармағына сүртсин. ²⁶ Соннан соң, рууханий

²¹ Егер де ол адам жарлы болып, буларды алыуға шамасы келмесе, пәклениуи ушын жоқары көтерип усынатуғын айып қурбанлығы ушын бир еркек тоқлы, фәлле садақасы ушын зәйтүн майы қосылған оннан бир эфа ^{‡‡‡} сапалы ун хәм бир лог зәйтүн майын алып келсин. ²² Ол бирейин гүна қурбанлығы, екиншисин жандырылатуғын қурбанлық етип берилуи ушын шамасы келгенинше, еки қумыры ямаса еки жас кептер әкелсин. ²³ Ол булардың хәммесин пәклениуи ушын сегизинши күни Жаратқан Ийениң алдына, Ушырасыу шатырының алдына алып келип, рууханийге берсин. ²⁴ Рууханий айып қурбанлығы ушын берилген тоқлыны хәм бир лог зәйтүн майын алып, Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынсын. ²⁵ Соңынан айып қурбанлығы ушын берилетуғын тоқлыны сойып, оның қанынан алып, пәкленетуғын адамның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармағына сүртсин. ²⁶ Соннан соң, рууханий

^{‡‡} Жандырылатуғын қурбанлық шалынатуғын мухаддес жерде – 1:11 аятқа қараң. ^{‡‡‡} Оннан бир эфа – шама менен 1,3 кг.

өзинің шеп алақанына азғантай зәйтүн майын қуып, ²⁷ оң қолының бармағын сол майға батырып, Жаратқан Ийениң алдында жети мәрте серпсин. ²⁸ Ол қолындағы майдан пәкленетуғын адамның оң қулағының сырғалығына, оң қолының хәм оң аяғының бас бармағына айып қурбанлығының қаны сүртілген жерге сүртсин. ²⁹ Соның менен бирге, руұханий Жаратқан Ийениң алдында пәкленетуғын адамды пәклеу ушын, қолында қалған майды оның басына сүртсин. ³⁰ Соннан кейин, сол адамның шамасы жеткенине қарап, алған қумырылардан ямаса кептерлерден биреуін гүна қурбанлығы, екиншисин жандырылатуғын қурбанлық етип, ғәлле садақасы менен бирге усынын. Руұханий усылай етип, сол адамды Жаратқан Ийениң алдында пәклесин. ³² Жаман тери кеселлиги менен аұырып, тәуір болғаннан кейин пәклениуи ушын жағдайы төмен адамлар ушын қағыйдалар усылардан ибарат.

Көгериуден тазаланыу

³³ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

³⁴ – Сизлерге мүлик қылып беретуғын Кенаан жерине киргениңизден кейин, елиңиздеги бир үйге көгерип, баз басыу бәлесин жиберсем, ³⁵ үйдиң ийеси руұханийге барып: «Үйимде көгериуе уқсаған бир нәрсе көрдим», – деп хабар берсин. ³⁶ Руұханий көгериуди көриуе бармасынан алдын, үйдеги хәр бир нәрсе харам деп саналмауы ушын, оларды сыртқа шығарып қойыуды буйырсын. Соннан кейин, ол үйди көриуе барсын. ³⁷ Ол көгерген дийуалларды көзден өткерсин. Егер көгериудеги жасыл ямаса қызыл түсли дақлар дийуалға сиңип баратырған болса, ³⁸ онда руұханий үйден шығып, үйди жети күн дауамында жауып қойсын. ³⁹ Ол жетинши күни қайтып барып, үйди және көзден өткерсин. Егер де көгериу дийуалларға жайылған болса, ⁴⁰ көгерген тасларды алып таслап, қаланың сыртына, харам саналатуғын бир жерге апарып таслауды буйырсын. ⁴¹ Үйдиң ишиндеги барлық сыбауды түсиртип, буларды да қаланың сыртындағы сол жерге таслатсын. ⁴² Алынған таслардың орнына басқа таслар қаланып, үй жаңадан сыбалсын.

⁴³ Соннан кейин де үйде көгериу және пайда болса, ⁴⁴ руұханий барып, үйди көзден өткерсин. Көгериу жайылса, ол зыянлы болып, үй харам саналады. ⁴⁵ Бундай үй бузып таслансын. Оның таслары, ағашлары, барлық сыбаулары қаланың сыртындағы харам жерге апарып таслансын. ⁴⁶ Үй жабылған күнлери, оған кирген хәр бир адам кешке дейин харам саналады. ⁴⁷ Сол үйде жатқан ямаса аұқат жеген адам кийимлерин жуусын.

⁴⁸ Ал егер де үй сыбалғаннан соң, руұханий үйге кирип, көзден өткергенде, сол көгериу жайылмаған болса, онда руұханий үйди таза деп жәрияласын. Өйткени көгериу жоқ болды. ⁴⁹ Руұханий үйди

пәклеу ушын еки қус, кедр ағашын, қырмызы жип хәм майоран шөбин алсын. ⁵⁰ Қуслардың биреуін таза булақ суы қуйылған ылай ыдыстың үстинде сойсын. ⁵¹ Кедр ағашын, майоран шөбин, қырмызы жипти хәм тири қусты алып, сойылған қустың қаны менен араластырылған таза булақ суына батырсын да, оны жети мәрте үйге серпсин. ⁵² Усылай етип, руұханий үйди пәклегеннен соң, ⁵³ тири қусты қаланың сыртына, ашық далаға ушырып жиберсин. Солай етип, үй пәкленип, таза болады.

⁵⁴ Хәр түрли тери кеселлиги, қотыр жара, дақ, бөртпе ямаса ақтаңдақлар, және де, кийим хәм үйлерде пайда болатуғын баз басыу менен көгериуе байланыслы қағыйдалар усылардан ибарат. ⁵⁶ Булардың қашаннан берли харам, қашаннан берли ҳадал болғаны усы нызам бойынша билинеди.

Адамды харам қылатуғын нәрселер туўрысында

15 Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айтыңлар: Еркектиң жынысый ағзасынан ириң ажыралып шықса, ол харам саналады. ³ Адамнан ажыралып шығатуғын ириң хәкқында нызам мынадай: ириң ақса да, қойыуласып иркилип қалса да, адам харам саналады. ⁴ Бундай адамның жатқан төсеги хәм отырған хәр бир нәрсеси харам саналады. ⁵ Ким де ким оның төсегине бир жерин тийгизсе, кийимлерин жуусын, өзи де жууынсын. Ол кешке дейин харам саналады. ⁶ Сол адамның отырып кеткен жерине отырған адам да кийимлерин жууып, өзи жууынсын хәм ол кешке дейин харам саналады. ⁷ Ким де ким ириң ағып жүрген адамға бир жерин тийгизсе, кийимлерин жуусын хәм өзи де жууынсын. Ол кешке дейин харам саналады. ⁸ Егер де ириң ағып жүрген адамның түпириги пәк адамға шашырап кетсе, түпирик шашыраған адам кийимлерин жуусын, өзи де жууынсын. Ол кешке дейин харам саналады. ⁹ Ириңи бар адам минген хәр бир аттың ери харам саналады. ¹⁰ Усы адам отырған хәр бир нәрсеге бир жерин тийгизген адам кешке дейин харам саналады. Бул затларды көтерип жүрген хәр бир адам кийимлерин жуусын, өзи де жууынсын. Ол кешке дейин харам саналады. ¹¹ Ириңи бар адам қолларын жуумай, биреуе қолын тийгизсе, сол адам кийимлерин жуусын, өзи де жууынсын. Ол кешке дейин харам саналады. ¹² Ириңи бар адам услаған хәр бир ылай ыдыс сындырып таслансын, ал ағаш ыдыс болса, суу менен жууылсын.

¹³ Егер адамның ириңи тоқтап, тәуір болса, жети күн өтиуи тийис. Соннан кейин, ол кийимлерин жууып, ағын сууда жууынсын, сонда ол таза болып саналады. ¹⁴ Сегизинши күни ол еки қумыры ямаса еки жас кептер алып, Жаратқан Ийениң алдына, Ушырасуу шатырының алдына әкелсин хәм

буларды руўханийге берсин. ¹⁵ Руўханий олардың бирейин гүна қурбанлығы, екиншисин жандырылатуғын қурбанлық етип берсин. Усылай етип, руўханий ириңи бар болған адамды Жаратқан Ийениң алдында пәклесин.

¹⁶ Егер де бир еркек адамның урығы ақса, пүткіл денесин суўға жуўсын хәм ол кешке дейин ҳарам саналады. ¹⁷ Устине жынысый туқымлық тамған хәр бир кийим ямаса тери затлар суў менен жуўылсын хәм олар кешке дейин ҳарам саналады. ¹⁸ Еркек бир ҳаял менен жатып, еркектен урық ақса, екеўи де жуўынсын хәм олар кешке дейин ҳарам саналады.

¹⁹ Егер ҳаялдың әдеттегидей етек кири келип жүрсе, ол жети күн даўамында ҳарам саналады. Оған бир жерин тийгизген адам да кешке дейин ҳарам саналады. ²⁰ Етек кири келип жүрген ўақтында, ҳаялдың төсеги де, ол ўстинде отырған хәр бир нәрсе де ҳарам саналады. ²¹ Ким де ким сол ҳаялдың төсегине ямаса ол отырған затқа бир жерин тийгизсе, кийимлерин жуўсын, өзи де суўға жуўынсын. Ол кешке дейин ҳарам саналады.

²³ Ҳаялдың төсегиниң ямаса ол отырған заттың ўстинде турған бир нәрсеге жантасқан хәр бир адам кешке дейин ҳарам саналады. ²⁴ Егер еркек етек кири келип жүрген ҳаял менен жатса, еркек те ҳарам саналады. Ол еркек жети күн ҳарам болып, оның жатқан хәр бир төсеги де ҳарам саналады.

²⁵ Егер ҳаялдың етек киринен тысқары қан келсе хәм бул узақ ўақыт даўам етсе, ямаса етек кири әдеттен тыс узайып кетсе, онда ол усы ўақыт даўамында да етек кири ўақтындағыдай ҳарам саналады. ²⁶ Усы ўақыт даўамында ҳаялдың жатқан төсеги ямаса отырған хәр бир нәрсе етеги келип жүрген ўақтындағы сыяқлы ҳарам саналады. ²⁷ Ким де ким сол нәрселерге жантасса, ҳарам болып есапланады. Ол кийимлерин жуўсын, өзи де жуўынсын. Ол кешке дейин ҳарам саналады.

²⁸ Ҳаялдың қаны тоқтағаннан соң жети күн өтиўи тийис, соннан кейин ол таза болып есапланады.

²⁹ Сегизинши күни ол еки қумыры ямаса еки жас кептерди Ушырасыў шатырының алдына алып келсин хәм оларды руўханийге берсин. ³⁰ Руўханий олардың бирейин гүна қурбанлығы, екиншисин жандырылатуғын қурбанлық қылып усынын. Усылай етип, руўханий қан кетиўден ҳарамланған ҳаялды Жаратқан Ийениң алдында пәклесин.

³¹ Израил халқын ҳарамлықтан усылай сақлаң. Солай етип, араңызда жайласқан Мениң Мухаддес шатырымды ҳарам қылып, өлип қалмаңлар.

³² Жынысый ағзасынан ириң ямаса урығы аққан адам, етек кири келип жүрген ҳаял хәм усындай жағдайдағы ҳаял менен жатқан еркекке байланыслы қағыйдалар усы болады.

Гүнадан пәклениў күни

16 Жаратқан Ийениң алдына жақынлағаны ушын өлген Харонның еки улының өлиминен

соң, Жаратқан Ийе Муўса менен сөйлесип, ² оған былай деди:

– Әжағаң Харонға айт, ол Ең мухаддес бөлмеге, пердениң артына, Келисим сандығының ўстиндеги гүнадан пәклейтуғын қақпақтың алдына тек белгиленген ўақытта кирсин. Басқа ўақытта кирсе, ол өлип қалады. Себеби Мен булт ишинде, қақпақтың ўстинде пайда боламан. ³ Харон Ең мухаддес бөлмеге киретуғын ўақытта гүна қурбанлығы ушын бир буға, жандырылатуғын қурбанлық ушын бир қошқар усынын. ⁴ Ол зығырдан исленген мухаддес узын көйлек, зығыр диз кийим кийсин, зығыр белбеў байласын хәм басына зығыр сәлле орасын. Булар мухаддес кийимлер, соның ушын оларды кийместен алдын жуўынып алсын. ⁵ Израил жәмийети де гүна қурбанлығы ушын Харонға еки теке, жандырылатуғын қурбанлық ушын бир қошқар әкелсин.

⁶ Харон өзин хәм шаңарағын гүналардан пәклей ушын, гүна қурбанлығы етип бир буға усынын. ⁷ Соннан кейин, ол еки текени Жаратқан Ийениң алдына, Ушырасыў шатырының алдына алып келсин. ⁸ Сол жерде еки теке ушын шек тасланып, қайсысының Жаратқан Ийе ушын, қайсысының Азazel † ушын дүзге айдап жиберилетуғынын анықласын. ⁹ Харон шек бойынша Жаратқан Ийеге тийисли текени алып, гүна қурбанлығы етип усынын. ¹⁰ Шек бойынша Азazelге жиберилетуғын текени тирилей Жаратқан Ийениң алдына әкелип, халықтың гүналары кеширилиўи ушын дүзге айдап жиберсин.

¹¹ Харон өзи хәм шаңарағы ушын берилетуғын буғаны гүна қурбанлығы етип усынғанда, ¹² ол қурбанлық орыннан шоқларды алып, түтетки түтетилетуғын ыдысқа толтырып салсын. Кейин сол ыдысты хәм еки қосуыс майдалап унталған хош ийисли түтеткини пердениң артындағы Ең мухаддес бөлмеге алып кирсин. ¹³ Ол жерде, Жаратқан Ийениң алдында түтеткини шоқлардың ўстине қойсын. Оның түтини Келисим сандығының ўстиндеги қақпақты көзге көринбейтуғын етип қаплайды. Сонда Харон өлмей тири қалады. ¹⁴ Соннан кейин, ол буғаның қанынан алып, бармағы менен шығыс тәрептен қақпақтың ўстине бир мәрте, кейин қақпақтың алдына жети мәрте серпсин.

¹⁵ Усыдан кейин ол халық ушын гүна қурбанлығы етип текени сойсын. Оның қанын пердениң ишки жағына, Ең мухаддес бөлмеге алып кирсин. Буғаның қанын серпкендей етип, текениң қанын да сол Келисим сандығының қақпағының ўстине хәм оның алдына серпсин. ¹⁶ Усылай етип, Ең мухаддес бөлмени Израил халқының напәкликлеринен, жынаятларынан хәм барлық гүналарынан тазаласын. Ең мухаддес бөлмениң алдындағы Мухаддес бөлме ушын да анық усылай исленсин.

† Азazel – бул дүзде жасайтуғын бир жин болыўы мүмкин.

Өйткени шатыр напәк адамлардың арасында жайласқан. ¹⁷ Харон өзинің, шаңарағының хәм пүткил Израил жәмийетинің атынан пәклеу рәсимин өткеріу ушын Ең мухаддес бөлмеге киргенде, сыртқа шығаман дегенше, Ушырасыу шатырында хеш ким болмауы тийис. ¹⁸ Соңынан Харон Жаратқан Ийениң алдындағы қурбанлық орынға шығып, қурбанлық орынды пәклеу ушын, буға менен текениң қанын қурбанлық орынның шақларына сүртип шықсын. ¹⁹ Қанды бармағы менен қурбанлық орынға жети мәрте серпсин. Усылай етип, ол қурбанлық орынды Израил халқының напәклигинен тазалап, мухаддес қылады.

²⁰ Харон Ең мухаддес бөлмени, оның алдындағы Мухаддес бөлмени хәм қурбанлық орынды пәклегеннен соң, тири текени алып келсин. ²¹ Ол еки қолын текениң басына қойып, Израил халқының барлық айыптарын, жынаяттарын хәм гүналарын дауыслап тән алып, буларды текениң басына жүклесин. Соннан кейин, теке усы ис ушын арнаулы адамға тапсырылсын хәм ол текени қула дүзге айдап жиберсин. ²² Солай етип, теке Израил халқының барлық айыптарын қула дүзге алып кетеди.

²³ Соннан соң, Харон Ушырасыу шатырына кирсин. Ол Ең мухаддес бөлмеге кирер алдында кийип алған зығыр кийимлерин шешип, Мухаддес бөлмеде қалдырсын. ²⁴ Ол мухаддес жерде жууынып, күнделикли руўханийлик кийимлерин кийсин. Соннан соң, өзи хәм халық ушын берилетуғын жандырылатуғын қурбанлықтарды усынын. Усылай етип, ол өзін де, халықты да гүнадан пәклесин. ²⁵ Гүна қурбанлығының майын қурбанлық орында түтетип жандырсын.

²⁶ Ал гүна жүкленген текени Азazelге жиберип қайтқан адам кийимлерин жуусын, өзи де жууынсын. Соннан кейин, ол ордаға кире алады.

²⁷ Гүна қурбанлығы етип берилген хәм пәклеу рәсимин өткеріу ушын қанлары Ең мухаддес бөлмеге алып кирилген буға менен теке орданың сыртына шығарып таслансын. Олардың терилери, гөшлери хәм дәрислери жағып жиберилсин.

²⁸ Буларды жаққан адам кийимлерин жууып, өзи де жууынғаннан соң, ордаға кире алады.

²⁹ Сизлер ушын мынау мәңгиге қағыйда болсын: жетинши айдың оныншы күни ораза тутың. Израиллы болсын, араңызда жасап атырған келгинди адам болсын, хеш бириңиз әдеттеги жумысыңызды ислемен. ³⁰ Өйткени сол күни руўханий Харон сизлерди гүналарыңыздан пәклейди. Сонда сизлер Жаратқан Ийениң алдында барлық гүналарыңыздан тазаланасызлар.

³¹ Сол күн сизлер ушын толық дем алатуғын Шаббат күни болады, сол күни ораза тутыңлар. Бул сизлер ушын мәңги қағыйда болсын. ³² Әкесинің орнына бас руўханийликке тайынланып, майланған руўханий мухаддес зығыр кийимлерин кийип,

пәклеу рәсимин өткерсин. ³³ Ол Ең мухаддес бөлмени, Ушырасыу шатырын хәм қурбанлық орынды тазалап, руўханийлердің хәм пүткил жәмийеттің гүналарынан пәклейди.

³⁴ Израил халқының көп гүналары себепли жылына бир мәрте пәклеу рәсими өткерилсин. Бул сизлер ушын мәңги қағыйда болсын.

Харон хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип орынлады.

Қанның әқмийети

17 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Харонға, оның улларына хәм пүткил Израил халқына былай деп айт: «Жаратқан Ийениң буйрығы мынау: ³ Егер Израил халқынан биреу бир сыйыр, бир қой ямаса ешки соймақшы болса, оны қурбанлық сыпатында Жаратқан Ийеге усыныу ушын, Ушырасыу шатырының алдына алып келиуи тийис. Егер малды ямаса жанлықты Мухаддес шатырдың алдына алып келмей, басқа жерде сойса, ол қан төккен болып, айыплы саналсын. Қан төккен сол адам халықтың арасынан жоқ қылынады. ⁵ Солай етип, израиллылар ашық далаларда сойған қурбанлықтарын ендигиден былай Жаратқан Ийениң алдына алып келсин. Олар қурбанлықтарын Ушырасыу шатырының алдына, руўханийге алып келсин хәм татыулық қурбанлығы етип, Жаратқан Ийеге усынын. ⁶ Руўханий қурбанлықтың қанын Ушырасыу шатырының кирер аузының алдындағы Жаратқан Ийениң қурбанлық орнына серпип жиберсин, майларын болса, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый қылып, түтетип жандырып жиберсин. ⁷ Буннан былай, Израил халқының қурбанлықтары теке көринисиндеги жинлерге берилмесин хәм солай ислеп, олар Жаратқан Ийеге опасызлық қылмасын. Бул қағыйдаға әуладлар дауамында әмел қылынсын».

⁸ Оларға және былай деп айт: «Егер Израил халқынан ямаса арасында жасап атырған келгиндилерден биреуи жандырылатуғын қурбанлық ямаса басқа қурбанлық берсе, ⁹ бирақ оны Жаратқан Ийеге усыныу ушын Ушырасыу шатырының алдына алып келмесе, ол халықтың арасынан жоқ қылынады.

¹⁰ Егер Израил халқынан ямаса арасында жасап атырған келгиндилерден биреуи гөшти қаны менен жесе, Мен оған қарсы шығып, халқының арасынан жоқ қыламан. ¹¹ Өйткени жаныуарлардың жаны қанында болады. Қанды сизлерге қурбанлық орынның үстінде өзлериңизди гүнадан пәклеуиңиз ушын бердим. Өзинде өмир болған бул қан сизлерди гүнадан пәклейди. ¹² Соның ушын, Израил халқына: „Сизлер ямаса араңызда жасап атырған келгинди адамлардың хеш бири гөшти қаны менен жемесин“, – деп айттым.

¹³ Израил халқынан ямаса арасында жасап атырған келгинди адамлардан биреуи жеуге болатуғын бир хайуан ямаса қус аўласа, оның қанын топыраққа ағызып көмип тасласын.

¹⁴ Өйткени жаныуарлардың жаны қанында болады. Сол себепли Мен Израил халқына: „Хеш бир жаныуардың гөшин қаны менен жемең“, – дедим. Оны ишкен адам халықтың арасынан жоқ қылынады.

¹⁵ Израиллы болсын, араңызда жасап атырған келгинди болсын, харам өлген ямаса жабайы хайуан бауызлап өлтирген хайуанның гөшин жеген хәр бир адам кийимлерин жуўсын, өзи де жуўынсын. Ол кешке дейин харам саналады. Соннан кейин барып, ол хадал саналады. ¹⁶ Егер де ол кийимлерин жуўмаса, өзи де жуўынбаса, айыплы саналып, жазаға тартылады.

Қадаған етилген жынысый қатнастар

18 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айт:

Қудайыңыз Жаратқан Ийе – Мен боламан.

³ Өзлериңиз бурын арасында жасаған Мысыр халқының хәм Мениң сизлерди апаратырған Кенаан жериниң үрп-әдетлерине әмел қылып, олар сыяқлы жасамаңлар. ⁴ Мениң низамларымды орынлап, қағыйдаларым бойынша жасаңлар. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. ⁵ Қағыйда хәм низамларыма әмел қылың. Өйткени адам оларды орынлауы арқалы өмир сүреді. Мен – Жаратқан Ийемен.

⁶ Хеш ким жынысый қатнас жасау ушын өз ағайинине жақынламасын. Мен – Жаратқан Ийемен. ⁷ Анаң менен жынысый қатнас қылып, әкеңди шерменде қылма. Ол анаң болғаны ушын, оның етегин ашпа. ⁸ Әкеңниң намысына тиймеуиң ушын, оның хеш бир хаялы менен жынысый қатнас қылма. ⁹ Сениң менен бир үйде туўылсын, басқа жерде туўылсын, анаңнан ямаса әкеңнен туўылған өгей қарындасларыңның хеш бири менен жынысый қатнас қылма. ¹⁰ Қызыңнан ямаса улыңнан туўылған ақлық қызың менен жынысый қатнас қылма. Өйткени олар сениң туўған қаналасларың болады. ¹¹ Әкеңниң басқа хаялынан туўылған қыз бенен жынысый қатнас қылма. Себеби ол әкеңнен туўылған, сениң қарындасың болады. ¹² Әкеңниң әжапасы ямаса қарындасы менен жынысый қатнас қылма. Өйткени ол әкеңниң жақын қаналасы болады. ¹³ Анаңның әжапасы ямаса сиңлиси менен жынысый қатнас қылма. Себеби ол анаңның жақын қаналасы болады. ¹⁴ Әкеңниң ағасының яки инисиниң хаялы менен жатып, оларды шерменде қылма. Себеби ол сениң жеңгең болады. ¹⁵ Келиниң менен жынысый қатнас қылма. Ол балаңның хаялы. Оның менен жатпа. ¹⁶ Ағаңның яки иниңниң хаялы менен жынысый қатнас қылма. Болмаса олардың намысына тийесең. ¹⁷ Бир хаялдың өзи менен

жынысый қатнаста болып, оның қызы менен де жынысый қатнас қылма. Хаялдың қызынан ямаса улынан туўылған ақлық қызы менен жынысый қатнас қылма. Себеби олар хаялдың жақын қанласлары. Бундай қылмыс ислеуиң жауызлық болады. ¹⁸ Хаялың тири уақтында, оның әжапасын ямаса сиңлисин хаяллыққа алма хәм оның менен жынысый қатнас қылма.

¹⁹ Етеги келип жүргени ушын харам саналған хаял менен жынысый қатнас қылма. ²⁰ Басқа биреудиң хаялы менен жынысый қатнас қылып, өзинди харамлама. ²¹ Балаларыңның хеш бирин Молох қудайына арнап, қурбанлыққа берме хәм усылай ислеп, Қудайыңның атына тил тийгизбе. Мен – Жаратқан Ийемен. ²² Хаял менен жатқандай қылып, еркек пенен жатпа. Бул жеркенишли ис. ²³ Хеш қандай хайуан менен жынысый қатнас қылып, өзинди харамлама. Хаяллар да жынысый қатнас қылыу ушын хеш қандай хайуанға жақынламасын. Бул – бузықлық болады.

²⁴ Усы ис-хәрекетлердиң хеш бири менен өзлериңизди харамламаң. Мен сизлердиң алдыңыздан қуўып шығарып атырған халық усындай ислер менен өзлерин харамлаған еди. ²⁵ Олар себепли ел де харамланған. Олардың гүнасы себепли сол жерди жазаладым. Елдиң өзи турғынларынан кеули айнып, оларды қусып таслады. ²⁶ Сизлер Мениң қағыйда хәм низамларыма әмел қылып жасаңлар. Израиллы болсын, араңызда жасап атырған келгинди болсын, хеш бир адам бундай жеркенишли исти ислемесин. ²⁷ Сизлерден алдын бул елде жасаған адамлар усы барлық жеркенишли ислерди ислеп, елди харамлады. ²⁸ Егер сизлер де елди харамласаңыз, сизлерден алдыңғы халыққа ислегениңдей, ел сизлерди де қусып шығарып жибереди.

²⁹ Ким де ким усы жеркенишли ислердиң биреуин ислесе, халықтың арасынан жоқ қылынады.

³⁰ Мениң буйрықларымды орынлаңлар, сизлерден алдын елде жасаған адамлардың жеркенишли үрп-әдетлерине әмел қылып, өзлериңизди харамламаң. Мен – Қудайыңыз, Жаратқан Ийемен.

Әдиллик хәм мухаддеслик низамлары

19 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил жәмийетине былай деп айт:

Мухаддес болың, өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийе болған Мен – мухаддеспен.

³ Хәр бириңиз өз ата-анаңызды хұрметлең. Маған тийисли болған Шаббат күнине † әмел қылың. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

⁴ Меннен жүз бурып, жалған қудайларға табынбаң хәм өзлериңизге бутлардың мүсинлерин соғып алмаң. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

† Шаббат күни – еврей календары бойынша жетинши күн болып, Қудай тәрпегинен дем алыс күн деп белгиленген (Шығ. 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Нэм. 5:12-14).

⁵ Татыулық қурбанлығын әкелгениңизде, оны Мен қабыл ететүғындай етип усының. ⁶ Қурбанлықтың гөши сойылған күни ямаса ертеңги күни желиниүйи тийис, ал үшінши күнге қалған гөш жандырып жиберилсин. ⁷ Егер қурбанлықтың гөши үшінши күни желинсе, ол харам саналып, қурбанлық қабыл етилмейди. ⁸ Оны жеген хәр бир адам айыбының жазасын алады, себеби Жаратқан Ийениң алдында мухаддес болғанды аяқ асты қылған болады. Ондай адам халық арасынан жоқ қылынады.

⁹ Атызыңыздағы егинлерди жыйнағаныңызда, оның шетлерин ормай қалдырып кетиң, жерге түскен масақларды да жыйнап алмаң. ¹⁰ Жүзим бағыңыздың зүрәтин нәрсе қалдырмай жыйнап алмаң. Жерге түскен жүзимлерди де терип алмаң. Оларды жарлыларға хәм келгинди адамларға қалдырың. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

¹¹ Урлық қылмаң, хийлекерлик қылмаң хәм биририңизди алдамаң. ¹² Мениң атым менен өтирик ант ишип, Қудайыңыздың атына тил тийгизбең. Мен – Жаратқан Ийемен.

¹³ Басқа бир адамның мал-мүлкин нахақлық хәм зорлық жолы менен қолға киргизбең. Жалланба жумысшының ис хақысын таңға дейин услап турмаң. ¹⁴ Гереңге ғарғыс сөз айтпаң, соқырдың алдына сүрнигетуғын хеш нәрсе қоймаң. Қудайыңнан қорқ. Мен – Жаратқан Ийемен.

¹⁵ Хүким ұақтында нахақлық қылып, жарлыларды жақлап, еки жүзлилик қылып, байлардың да кеўлине қарап хәрекет қылмаң. Хәр бир адамды әдиллик пенен хүким етиң. ¹⁶ Халқыңыздың арасында мыш-мыш гәп тарқатыушы болмаң. Олардың өмирине қәуип туудырмаң. Мен – Жаратқан Ийемен.

¹⁷ Жүрегиңизде туысқаныңызға қарсы жек көриушилик болмасын. Туысқаныңыздың айыбын жүзине айтың, сонда оның гүнасына шерик болмайсыз. ¹⁸ Өш алыушы болмаң, өз халқыңыздан болған биреуге қарсы кек сақламаң. Керисинше, өзиңизди сүйгениңиз сыяқлы, жаныңыздағы адамды да сүйиң. Мен – Жаратқан Ийемен.

¹⁹ Нызам-қағыйдаларыма әмел қылыңлар. Хайұанның еки түрин бир-бири менен шағылыстырмаң. Атызыңызға еки түрли туқым екпең. Үстиңизге еки түрли жиптен тоқылған кийим киймең.

²⁰ Егер де бир адам басқа бир еркекке атастырылып қойылған шоры қыз бенен жатса, ол қыздың қуны төленбеген ямаса еле азат етилмеген болса, онда екеүйи де жазалансын, бирақ өлтирилмесин. Өйткени қыз еле азат етилмеген.

²¹ Сол адам Жаратқан Ийеге, Ушырасыу шатырының алдына айып қурбанлығы ушын бир қошқар алып келсин. ²² Руұханий бул қошқарды айып қурбанлығы ушын берип, сол адамды Жаратқан Ийениң алдында гүнасынан тазаласын. Сонда ол адамның гүнасы кешириледи.

²³ Кенаан елине киргеннен соң, хәр түрли мийе ағашын тиккениңизде, олардың мийесин үш жыл дауамында харам санап, оннан жеменлер. ²⁴ Ал төртинши жылы сол ағашлардың барлық мийесин шүкирлик садақасы етип, Жаратқан Ийеге бағышлаңлар. ²⁵ Бесинши жылы олардың мийесин жеүйиңизге болады. Усылай қылсаңыз, мийе ағашларыңыз мол мийесин береді. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

²⁶ Қаны ағызылмаған гөштен жемен. Пал ашыушылық хәм болжаушылық пенен шуғылланбаң. ²⁷ Шекеңиздің шашларын кестермең, сақалларыңыздың ушларын қырықпаң.

²⁸ Мархумлар ушын аза тутқаныңызда, денеңизди тилип жарақатламаң, териңизди тестирип, хеш нәрсе жаздырмаң. Мен – Жаратқан Ийемен.

²⁹ Қызыңызды бузықлық қылыуға ийтермелеп, оны бийабырай қылмаң. Болмаса, бузықшылық тарап, ел жауызлыққа толып кетеді. ³⁰ Маған тийисли болған Шаббат күнине әмел қылыңлар. Мениң Мухаддес мәканымды хұрмет қылыңлар. Мен – Жаратқан Ийемен.

³¹ Әрұақларды хәм руұхларды шақыратуғынларға барып, оларға хабарласпаң. Олар себепли өзлериңизди харамламаң. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

³² Жасы үлкенлер алдында орныңнан турып, жасы уллы адамларға хұрмет көрсетиң. Қудайыңыздан қорқың. Мен – Жаратқан Ийемен.

³³ Елиңизде сизлер менен бирге жасап атырған келгиндилерге жауызлық қылмаң. ³⁴ Оларға өз жерлесиңиздей қатнаста болың хәм оны өзиңизди сүйгендей етип сүйиң. Өйткени сизлер де Мысырда келгинди болдыңыз. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

³⁵ Бир нәрсениң узынлығын, ауырлығын хәм сыйымлылығын өлшегениңизде нахақлық қылмаң.

³⁶ Тәрезиңиз, ауырлық тасларыңыз, эфа хәм хин өлшем ыдысларыңыз дурыс болсын. Мен сизлерди Мысырдан алып шыққан Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. ³⁷ Барлық қағыйда хәм нызамларыма әмел қылып, оларды орынлаңлар. Мен – Жаратқан Ийемен.

Гүнаның төлеми

20 Жаратқан Ийе Муұсаға былай деди:
² – Израил халқына былай деп айт:

Израиллылардан ямаса араңызда жасап атырған келгинди адамлардан биреүйи баласын Молох қудайына қурбанлық қылса, ол сөзсиз өлтирилсин. Халық оны тас боран қылсын. ³ Ким де ким өз баласын Молохқа қурбанлық қылып, Мениң Мухаддес мәканымды харамласа хәм мухаддес атыма тил тийгизсе, Мен оған қарсы шығып, оны өз халқының арасынан жоқ қыламан. ⁴ Егер бир адам баласын Молохқа қурбанлық қылса, буны елдеги халық көрмегенге салып, оны өлтирмесе, ⁵ Өзим сол адамға хәм оның хожалығына қарсы

шығаман. Маған опасызлық қылған адамның өзін хәм оның изинен жүрип, Молохқа табынғанлардың хәммесин өз халқының арасынан жоқ қыламан.

⁶ Ким де ким әруақларды хәм руұхларды шақыратуғынларға хабарласып, Маған опасызлық қылса, Мен оған қарсы шығып, оны өз халқының арасынан жоқ қыламан. ⁷ Өзлериңизди Маған бағышлаңлар хәм мухаддес болыңлар. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. ⁸ Мениң қағыйдаларыма әмел қылып, орынлап жүриңлер. Себеби сизлерди Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийемен.

⁹ Анасын ямаса әкесин ғарғаған хәр бир адам сөзсиз өлтирилсин. Анасын ямаса әкесин ғарғағаны ушын, ол адамның қаны өз мойнында қалады.

¹⁰ Бир адам басқа биреудің хаялы менен бузықшылық қылса, онда ол адам да, хаял да сөзсиз өлтирилсин. ¹¹ Әкесинің хаялы менен жатқан адам әкесин шерменде қылған болады. Екеуі де сөзсиз өлтирилсин. Олардың төгилген қаны өз мойнында қалады. ¹² Егер бир адам өз келини менен жатса, екеуі де сөзсиз өлтирилсин. Себеби олар бузықлық қылған болады хәм олардың қаны өз мойнында қалады. ¹³ Егер бир еркек адам хаял менен жатқандай қылып, еркек пенен жатса, екеуі де жеркенишли ис қылған болады. Олар сөзсиз өлтирилсин хәм олардың қаны өз мойнында қалады. ¹⁴ Егер бир адам қызына да, оның анасына да үйленсе, ол жауызлық қылған болады. Сизлердің араңызда усындай жауызлық хәрекетлер болмауы ушын, үшеуі де отқа жандырылсын. ¹⁵ Егер бир еркек хайуан менен жынысый қатнас ислесе, адам да, хайуан да сөзсиз өлтирилсин. ¹⁶ Егер бир хаял жынысый қатнаста болыу ушын, бир хайуанға жақынласса, хаял да, хайуан да сөзсиз өлтирилсин. Олардың қаны өз мойнында қалады.

¹⁷ Бир адам әкеси ямаса анасынан тууылған қарындасына үйленип, жынысый қатнас қылса, шерменделик болады. Олардың екеуі де халықтың көз алдында ашық түрде жоқ қылынсын. Ол адам өгей қарындасының намысына тийгени ушын, өз айыбының жазасын тартады. ¹⁸ Етеги келип жүрген хаял менен жатып, жынысый қатнаста болған адам оның етек кирип ашқан болады, хаял да буған шериклес есапланады. Екеуі де халықтың арасынан жоқ қылынсын.

¹⁹ Әкеңнің әжапа-қарындасы ямаса анаңның әжапа-сиңлиси менен жынысый қатнас қылма. Өйткени бул жақын қанласыңның намысы. Екеуіңиз де өз айыбыңыздың жазасын тартасызлар.

²⁰ Әкесинің аға-инисинің хаялы менен жатқан адам олардың намысына тийген болады. Екеуі де гүналарының жазасын тартады хәм перзент көрмей, өлип кетеди. ²¹ Тууысқанының хаялына үйленген адам жеркенишли ис қылған болады. Ол

тууысқанының намысына тийгени ушын, олар перзент көрмей өтеди.

²² Мениң барлық қағыйда хәм низамларыма әмел қылып, оларды орынлаңлар. Сонда Мен сизлердің жасауыңыз ушын алып баратырған жер сизлерден кеули айнып, қусып шығарып тасламайды.

²³ Сизлердің алдыңыздан қууып шығаратуғын миллетлердің үрп-әдетлери бойынша жасамаңлар. Себеби олар усы жаман әдетлердің хәммесин ислеп киятыр. Сонлықтан Мен олардан жеркендим. ²⁴ Сонда сизлер олардың жерлерине ийелик етесизлер. Сүт хәм пал ағып турған сол елди сизлерге мүлик етип беремен, деген едим. Сизлерди басқа миллетлерден ажыратып қойған Қудайыңыз Жаратқан Ийе – Мен боламан.

²⁵ Сизлер хадал хәм харам саналған хайуанлар менен қусларды ажыратыуыңыз керек. Сизлерге харам деп айтқан хайуанлар, қуслар хәм жер бауырлаушыларды жеп, өзлериңизди харамламаңлар. ²⁶ Мениң алдымда мухаддес болыңлар, өйткени Жаратқан Ийе болған Мен – мухаддеспен. Маған тийисли болыуыңыз ушын, сизлерди басқа халықлардан ажыратып алдым.

²⁷ Әруақларды хәм руұхларды шақыратуғын еркек те, хаял да тас боран қылынып, сөзсиз өлтирилсин. Олардың қаны өз мойнында қалады.

Руұханийлерге тийисли низамлар

21 Жаратқан Ийе Муұсаға былай деди:
– Харонның уллары болған руұханийлерге былай деп айт: Руұханийлердің хеш бири өз ағайинлеринің арасындағы бир мархұмға жантасып, өзін харамламасын. ² Ал егер де мархұм өзинің жақын тууғаны: анасы, әкеси, улы, қызы, аға-иниси ямаса ³ үйіндеги турмысқа шықпаған әжапа-қарындасы болса, онда оның өлигине жантасып, өзін харамлауы мүмкин. ⁴ Бирақ қәйин журты тәрепинен биреу қайтыс болса, сол себепли өзін харамламасын.

⁵ Руұханийлер аза тутқанда шашын қырдырып, сақалларының ушларын қырқырмасын хәм денелерин тилип жарақатламасын. ⁶ Олар Қудайы ушын мухаддес болсын, Қудайының атына тил тийгизбесин. Олар Жаратқан Ийеге арналған сыйларды, яғнай Қудайына ас садақасын усыңғаны ушын мухаддес болсын. ⁷ Руұханийлер бузық ямаса зорланған хаялларға хәм ажырасқан хаялларға үйленбеуі тийис. Себеби руұханий Қудай ушын мухаддес. ⁸ Ас садақаңызды Қудайыңызға усынатуғын руұханийлер болғанлықтан, сизлер де оларды мухаддес санап, хұрмет қылың. Ол сизлер ушын мухаддес. Өйткени Мен сизлерди Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийе – мухаддеспен. ⁹ Егер бир руұханийдің қызы бузықлық қылып, өзін харамласа, онда ол өзін де, әкесин де харамлаған болады. Ондай қыз отқа жандырып жиберилсин.

¹⁰ Басқа руўханийлердің арасынан майланып таңланған бас руўханий руўханийлик кийимлерди кийіуі үшін тайынланған. Сонлықтан, ол өли үшін аза тутьп, шашларын жайып жүрмесин, кийимлерин жыртпасын. ¹¹ Ол хеш қандай өлиге жақынласпасын, хәттеки қайтыс болған әкеси, я анасы болса да, өзін харамамасын. ¹² Аза тутьуі үшін, ол Мухаддес шатырдағы хызметин қалдырмасын, Қудайдың Мухаддес шатырын харамамасын. Себеби майланған руўханий Қудайына бағышланған. Мен – Жаратқан Ийемен. ¹³ Бас руўханий тек ғана пәк қызға үйленсин. ¹⁴ Ол жесир, күйеуінен ажырасқан, зорланған ямаса бузық хаялға үйленбесин. Тек ғана өз халқынан болған пәк қызға үйленсин. ¹⁵ Солай етип, ол мухаддес әуладың харамам болыудан сақласын. Мен оны Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылған Жаратқан Ийемен.

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға және былай деди:

¹⁷ – Харонға былай деп айт: Келешекте әуладыңнан денесинде кемшилиги бар хеш бир адам ас садақасын усыныу үшін Қудайына жақынламасын. ¹⁸ Денесинде кемшилиги бар хеш бир адам қурбанлық орынға жақынламасын: соқыр, ақсақ, майып, сықылсыз, ¹⁹ аяғы ямаса қолы сынық, ²⁰ бүкир, иргежейли, көзінде кемшилиги бар, қышыма жарасы бар, қотыр хәм жынысый қос тұқым бези езилген адам. ²¹ Руўханий Харонның урпағынан денесинде кемшилиги бар хеш бир адам Жаратқан Ийеге арналған сыйларды, яғный ас садақаларын усыныу үшін қурбанлық орынға жақынламасын. ²² Деген менен, ол адам Қудайына усынылған мухаддес хәм ең мухаддес ас садақаларынан жеуине болады. ²³ Бирақ ол Мухаддес бөлмедеги пердеге хәм қурбанлық орынға жақынламасын. Себеби оның денесинде кемшилиги бар. Ол мухаддес затларға жақынлап, оларды харамамасын. Мен оларды Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийемен.

²⁴ Муўса Харон менен улларына хәм пүткил Израил халқына усыларды жәриялады.

Сыйлардың мухаддеслиги

22 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Харонға хәм оның улларына былай деп айт: Израил халқының Маған беретуғын мухаддес сыйларына хұрмет пенен қарасын, Мениң мухаддес атыма тил тийгизбесин. Мен – Жаратқан Ийемен. ³ Егер әуладыңыздан бири Израил халқының Маған алып келген мухаддес сыйларына харамам халда жақынласса, оны Өз дәргайымнан жоқ қыламан. Мен – Жаратқан Ийемен.

⁴ Харон урпағынан жаман тери кеселлигине дуўшар болған ямаса жынысый ағзасынан ириң ажыралып шыққан биреуі таза болмағанша, мухаддес сыйларды жемесин. Өли денеге тийгени үшін харамам саналған бир нәрсеге жантасқан,

урығы аққан, ⁵ адамды харамам қылатуғын жер бауырлаушылардың бирине ямаса бир нәрседен харамам саналған бир адамға жантасқан ⁶ руўханий кешке дейин харамам саналады. Ол суўға жуўынбағанша мухаддес сыйлардан жемесин. ⁷ Күн батқаннан соң, ол таза саналады хәм мухаддес сыйлардан жеуине болады. Өйткени бул оның аўқаты болып есапланады. ⁸ Харамам өлген ямаса жабайы хайуанлар тәрәпинен бауызланған өликти жеп, руўханий өзін харамамасын. Жаратқан Ийе – Мен боламан.

⁹ Руўханийлер Мениң буйрықларыма әмел қылсын. Болмаса гүналарының жазасын тартады, буйрықларымды писент етпегени үшін өледі. Мен – оларды Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийемен.

¹⁰ Руўханийдің шаңарақ ағзаларынан болмаған басқа хеш ким, руўханийдің үйінде уақтыңша жасап атырған адам болсын, хызметшиси болсын, мухаддес сыйлардан жемесин. ¹¹ Бирақ руўханийдің пулға сатып алған ямаса үйінде туўылған кул хәм шорылары оның аўқатынан жеуине болады. ¹² Руўханийдің қызы руўханий болмаған адамға турмысқа шықса, ол бағышлап усынылған мухаддес сыйлардан жемесин. ¹³ Бирақ ол баласы болмай, жесир қалған болса ямаса күйеуінен айырылысқан болса хәм әкесинің үйине қайтып келгеннен соң, қыз уақтындағыдай үйінде жасаса, онда әкесинің аўқатынан жеуине болады. Ал руўханийдің шаңарағынан болмаған хеш бир адам оннан жемесин.

¹⁴ Егер ким де ким билместен мухаддес сыйдан жеп қойса, ол сол сыйдың орнын толтырып, үстине бестен бир бөлегин қосып, руўханийге қайтарып берсин. ¹⁵ Руўханийлер Израил халқының Жаратқан Ийеге алып келген мухаддес сыйларын басқа израиллылардың жеуине жол қойып, өзлерине тийисли мухаддес сыйларды харамамасын. Болмаса израиллылар гүнаға батып, жазаға тартылады. Себеби Мен – қурбанлықларды Өзиме ажыратып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийемен.

Қабыл етилмейтуғын қурбанлықтар

¹⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁸ – Харонға, оның улларына хәм пүткил Израил халқына былай деп айт: Израил халқынан ямаса израиллылар арасында жасап атырған келгиндилерден бири Жаратқан Ийеге берген үәдесин орынлау үшін ямаса өз ықтыяры менен жандырылатуғын қурбанлық бермекши болса, ¹⁹ қурбанлығының қабыл етилиуі үшін, минсиз бир еркек ири мал ямаса майда мал алып келсин. ²⁰ Кемшилиги бар хеш бир хайуанды қурбанлыққа усынбаңлар. Өйткени булар қабыл етилмейди.

²¹ Ким де ким берген үәдесин орынлау үшін ямаса өз ықтыяры менен Жаратқан Ийеге татыулық қурбанлығын беріуі үшін ири мал ямаса

майда мал алып келсе, оның қабыл етилиуі ушын әкелген малы минсиз болуы тийис. Оның хеш қандай кемшилиги болмасын. ²² Соқыр, майып, жарақатланған, ириңли жарасы бар, қышыма жарасы бар ямаса қотыры бар малды Жаратқан Ийеге усынбаңлар хәм Оған сый қылып, қурбанлық орынның үстине қоймаңлар. ²³ Ал мүшелериниң бири узын ямаса келте болған ири мал ямаса майда малды ықтыярлы түрде беретугын қурбанлық ушын усыныуыңызға болады. Бирақ бундай малды ўәде етилген қурбанлық етип усынбаң, ол қабыл етилмейди. ²⁴ Туқым бези езилген, жулынып қалған ямаса кесип тасланған малды Жаратқан Ийеге усынбаңлар, елиңизде буған хеш қашан жол қоймаңлар. ²⁵ Усындай кемшилиги бар малды жат жерли адамнан алып, Қудайға қурбанлық етип бермең. Себеби бул мал зыяланған хәм кемшилиги бар. Ол қабыл етилмейди.

²⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁷ – Бузаў, қозы ямаса ылақ жаңа туўылған ўақтында жети күн анасының қасында болсын. Сегизинши күннен баслап, оны Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық етип берсеңиз болады. ²⁸ Ири ямаса майда малды туўған баласы менен бирге бир күнде соймаңлар.

²⁹ Жаратқан Ийеге миннетдаршылық қурбанлығын берген ўақытта, оны қабыл етилетуғын түрде усының. ³⁰ Оның гөшин сол күни жеп таслаң, азанға дейин ауыстырмаң. Мен – Жаратқан Ийемен.

³¹ Буйрықларыма бойсынып, оларды орынлаңлар. Мен – Жаратқан Ийемен. ³² Мениң мухаддес атыма тил тийгизбеңлер. Израил халқы Мени мухаддес деп тән алсын. Сизлерди Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылатуғын Жаратқан Ийемен.

³³ Қудайыңыз болуы ушын сизлерди Мысырдан алып шықтым. Мен – Жаратқан Ийемен.

Байрамлар

23 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
² – Израил халқына былай деп айт: Мухаддес жыйналыс деп жәрия қылынатуғын байрамларым, Жаратқан Ийеге арналған байрамлар мыналар болады:

Шаббат, яғный дем алыс күни

³ Алты күн жумыс ислеңлер. Бирақ жетинши күн сизлер ушын толық дем алатуғын Шаббат күни хәм мухаддес жыйналыс күни болады. Хеш қандай жумыс ислемеңлер. Қайсы жерде жасасаңыз да, Шаббат күнин Жаратқан Ийеге бағышлаңлар.

Қутқарылуы хәм ашытқысыз нан байрамы

⁴ Белгиленген ўақытта мухаддес жыйналыс деп жәрия қылатуғын Жаратқан Ийеге арналған байрамлар мыналар: ⁵ Биринши айдың он

төртинши күни кеште Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылуы байрамын байрамлаңлар. ⁶ Он бесинши күни Жаратқан Ийеге арналған Ашытқысыз нан байрамы болсын. Солай етип, жети күн ашытқысыз нан жеңлер. ⁷ Байрамның биринши күни мухаддес жыйналыс болсын. Сол күни күнделикли жумысларыңызды ислемеңлер. ⁸ Жети күн даўамында Жаратқан Ийе ушын қурбанлық бериңлер. Жетинши күни мухаддес жыйналыс болсын. Күнделикли жумысларыңызды ислемеңлер.

Биринши зүрәәт

⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁰ – Израил халқына былай деп айт: Сизлерге беретугын елге кирип, арпа зүрәәтин жыйнағаныңызда, жыйнаған зүрәәтиңиздиң биринши баўын руўханийге әкелип бериң. ¹¹ Қабыл етилиуі ушын, Шаббат күнинен кейинги күни руўханий баўды Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынсын. ¹² Баў жоқары көтерип усынылған күни Жаратқан Ийеге бир жасар минсиз еркек тоқлы жандырылатуғын қурбанлық етип усының. ¹³ Тоқлы менен бирге ғәлле садақасы қылып, зәйтүн майы араластырылған бир эфа сапалы унның оннан екисин берсин. Бул – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. Жандырылатуғын қурбанлық пенен бирге ишимлик садақасы етип, бир хин шараптың төрттен бирин усының. ¹⁴ Қудайыңызға усы садақаны алып келетуғын күнге дейин нан, қуўырмаш хәм жаңа пискен дән жемеңлер. Қай жерде жасасаңыз да, бул әўладлар даўамында сизлерге мәңги қағыйда болсын.

Хәптелер байрамы

¹⁵ Шаббат күнинен кейинги баўды жоқары көтерип усынған күннен баслап, жети хәпте санаң. ¹⁶ Жетинши Шаббаттан кейин, елиўинши күн басланғанда, Жаратқан Ийеге таза бийдай зүрәәтинен садақа әкелиң. ¹⁷ Жасап атырған жериңизден Жаратқан Ийеге жоқары көтерип усынылатуғын садақа етип, еки нан алып келиң. Нанлар биринши зүрәәтиңизден болып, оннан еки эфа сапалы уннан ашытқы салынып жаўылсын хәм буны Жаратқан Ийеге усының. ¹⁸ Нан менен бирге жандырылатуғын қурбанлық ушын, Жаратқан Ийеге бир жасардан болған минсиз жети еркек тоқлы, бир буға хәм еки қошқарды алып келиң. Ғәлле хәм ишимлик садақасы менен усынылатуғын бул қурбанлық Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. ¹⁹ Гүна қурбанлығына бир теке, татыўлық қурбанлығына бир жасардан еки тоқлы алып келиңлер. ²⁰ Руўханий еки тоқлыны биринши бийдай зүрәәтинен жабылған нан менен бирге, Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усынсын. Жаратқан Ийеге бағышланып, мухаддес

болған бул қурбанлықлар руханийлерге тийисли. ²¹ Сол күнди мухаддес жыйналыс деп жәриялаңлар хәм күнделикли жумысларыңызды ислеменңлер. Бул жасап атырған хәр бир жериңизде әуладларыңыз дауамында мәңги қағыйда болсын.

²² Жериңиздеги егинлерди жыйнағаныңызда, атызыңыздың шетине дейин орып алмаң. Түсип қалған масақларды жыйнап алмаң. Оларды жарлыларға хәм келгинди адамларға қалдырыңлар. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

Кәрнай байрамы

²³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁴ – Израил халқына былай деп айт: Жетинши айдың биринши күни дем алыс күни болсын. Сол күни кәрнай шертилип, еслеу күни белгиленсин хәм мухаддес жыйналыс өткерилсин. ²⁵ Сол күни күнделикли жумысларыңызды ислеменңлер, Жаратқан Ийеге қурбанлықлар усыныңлар.

Гүнадан пәклениу күни

²⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁷ – Жетинши айдың оныншы күни Гүнадан пәклениу күни. Сол күни мухаддес жыйналыс болсын хәм ораза тутып, Жаратқан Ийеге сый усыныңлар. ²⁸ Сол күни хеш қандай жумыс ислеменңлер. Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында гүналарыңыздан пәкленетуғын күниңиз болады. ²⁹ Сол күни ораза тутпаған хәр бир адам өз халқы арасынан жоқ қылынады. ³⁰ Сол күни қандай да бир жумыс ислеген адамды өз халқы арасынан жоқ етемен. ³¹ Хеш қандай жумыс ислеменң. Бул жасап атырған хәр бир жериңизде әуладлар бойы мәңги қағыйда болсын. ³² Сол күни сизлер ушын толық дем алатуғын Шаббат күни болып, ораза тутыңлар. Айдың тоғызыншы күниниң кешинен баслап, ертеңги кешке дейин Шаббат күнин белгиленңлер.

Қос байрамы

³³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

³⁴ – Израил халқына былай деп айт: Жетинши айдың он бесинши күнинен баслап, жети күн дауамында Жаратқан Ийеге арнап, Қос байрамын белгиленңлер. ³⁵ Байрамның биринши күни мухаддес жыйналыс өткериңлер. Сол күни күнделикли жумысларыңызды ислеменңлер. ³⁶ Жети күн дауамында күнине бир мәрте Жаратқан Ийеге сый усыныңлар. Сегизинши күни де мухаддес жыйналыс өткериң хәм Жаратқан Ийеге сый усыныңлар. Бул салтанатлы жыйналыс болады. Күнделикли жумысларыңызды ислеменңлер.

³⁷ Мухаддес жыйналыс деп жәрия қылынаатуғын Жаратқан Ийеге арналған байрамлар усылар болады. Байрамларда Жаратқан Ийеге арналған сыйларды, жандырылатуғын қурбанлықларды,

ғәлле садақаларын, басқа қурбанлықларды хәм ишимлик садақаларын белгиленген өз күнлеринде алып келиңлер. ³⁸ Булар Жаратқан Ийеге тийисли болған Шаббат күнинен, Жаратқан Ийеге арнап алып келетуғын сыйларыңыздан, үәде хәм ықтыярлы қурбанлықларыңыздан тысқары болсын.

³⁹ Жерлериңиздиң зүрәәтлерин жыйнап болған уақтыңызда, жетинши айдың он бесинши күнинен баслап, жети күн дауамында Жаратқан Ийеге арнап Қос байрамын өткизиң. Байрамның биринши хәм сегизинши күни дем алыс күни болсын. ⁴⁰ Биринши күни мийуе ағашларыңыздың ең жақсы мийуелерин, пальма ағашының жапырақларын, мол жапырақлы теректиң талларын, дәрья бойында өсетуғын таллардың шақаларын жыйнап, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында жети күн дауамында шадланыңлар. ⁴¹ Буны хәр жылы жети күн дауамында Жаратқан Ийениң байрамы етип белгиленңлер. Жылдың жетинши айында белгиленетуғын усы байрам әуладларыңыз дауамында мәңги қағыйда болып қалсын. ⁴² Жети күн дауамында қоста жасаңлар. Хәр бир жергиликли израиллы қосларда жасасын. ⁴³ Сонда келешек әуладларыңыз Израил халқын Мысырдан алып шыққан уақтымда, олардың қосларда жасағанын билип алады. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

⁴⁴ Усылай етип, Муўса Израил халқына Жаратқан Ийеге арналған байрамларын жәриялады.

Жаратқан Ийениң алдында жанып туратуғын шыралар

24 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына буйрық бер, олар шыралардың хәр күни түнде жанып турыуы ушын, сапалы зәйтүн майынан алып келсин. ³ Харон Ушырасыу шатырында, Келисим сандығының алдындағы пердениң сыртында шыралардың кештен таңға дейин Мениң алдында сөнбей жанып турыуын тәмийинлесин. Бул әуладларыңыз дауамында мәңги қағыйда болсын. ⁴ Харон сап алтыннан исленген хәстениң үстине шыраларды орнатсын. Шыралар Жаратқан Ийениң алдында хәмме уақытта үзликсиз жанып турсын.

Жаратқан Ийеге арналған ғәлле садақасы

⁵ Сапалы уннан он еки шөрек нан жап. Хәр бир нан оннан еки эфа муғдарындағы уннан жабылсын. ⁶ Оларды Жаратқан Ийениң алдындағы сап алтыннан исленген столға алтау-алтаудан еки жерге үсти-үстине қой. ⁷ Булардың қасына таза хош ийисли шайырдан қойып шық. Бул хош ийисли шайыр нанның орнына толық садақаның белгиси етип, Жаратқан Ийеге усынылады. ⁸ Хәр Шаббат күни бул нанлар Жаратқан Ийениң алдына қойылсын. Бул Израил халқының мәңги уазыйпасы

болсын. ⁹ Нанлар Харонға хәм оның улларына тийисли, олар нанларды мухаддес жерде жесин. Өйткени бул Жаратқан Ийеге берилетуғын сыйлардың жүдә мухаддес бөлеги болып, олардың мәңги пайы болады.

Қудайға тил тийгизгеннің ақыбети

¹⁰ Бир күни анасы израиллы, әкеси мысырлы болған бир адам ордада израиллы бир адам менен жәнжеллесип қалды. ¹¹ Израиллы хаялдығы улы Жаратқан Ийеге тил тийгизип, нәлет айтты. Сонда оны Муўсаның алдына алып келди. Сол жигиттиң анасы Дан урыуынан болған Дибрийдің қызы Шеломит еди. ¹² Сол адамды қамаққа алып, Жаратқан Ийениң хұкимин күтті.

¹³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁴ – Оны орданың сыртына алып шығың. Ол айтқан нәлетти еситкен хәр бир адам қолларын сол адамның басына қойсын хәм пүткил жәмийет оны тас боран қылсын. ¹⁵ Израил халқына былай деп айт: Ким де ким Қудайын нәлетлесе, гүнасының жазасын тартады, ¹⁶ яғнай Жаратқан Ийеге тил тийгизген адам сөзсиз өлтириледи. Пүткил жәмийет оны тас боран қылсын. Жаратқан Ийеге тил тийгизген адамның келгинди ямаса жергиликли адам болыуына қарамастан, ол өлтирилсин.

¹⁷ Адам өлтирген хәр бир адам сөзсиз өлтирилсин. ¹⁸ Басқа биреудің малын өлтирген адам орнына бир мал берип, алған жанының орнын жан менен өтесин. ¹⁹ Ким де ким жанындағы адамды жарақатласа, оған да сондай жарақат жеткизилиуи керек. ²⁰ Сыныққа сынық, көзге көз, тиске тис. Яғнай басқаны қалай жарақатлаған болса, өзи де солай жарақатлансын. ²¹ Мал өлтирген адам малдың қунын төлесин, адам өлтирген болса, өлтирилсин. ²² Келгинди адам ушын да, жергиликли адам ушын да бирдей нызам қолланылады. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

²³ Муўса буларды Израил халқына айтып болғаннан соң, халық Жаратқан Ийеге тил тийгизген адамды орданың сыртына алып шықты да, оны тас боран қылып өлтирди. Солай етип, Израил халқы Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығын орынлады.

Жетинши жыл (Шаббат жылы)

25 Жаратқан Ийе Синай тауында Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айт: Мен сизлерге берип атырған елге киргениңизде, Жаратқан Ийениң хұрметине хәр жетинши жылы жерге егин екпей, дем алыс берің. ³ Алты жыл атызларыңызға егин егиңдер, жүзимлердің шақаларын путап, өнимлерин жыйнаңлар. ⁴ Бирақ жетинши жылы жер ушын дем алыс жылы, яғнай Жаратқан Ийеге арналған Шаббат жылы болсын. Атызларға егин

екпеңдер, жүзимзарларыңызды путамаңлар.

⁵ Өзлигинен өсип шыққан хасылды орып, шақалары путаланбаған жүзимлерди сақлап қойыу ушын, жыйнап алмаңлар. Жер толығы менен бир жыл дем алсын. ⁶ Дем алыс жылында өзлигинен өсип шыққан хәр қандай жердің өниминің өзи сизлер ушын, қул хәм шорыларыңыз, жалланба хызметшилер хәм араңызда жасап атырған келгиндилер ушын аўқат болады. ⁷ Жерде өсип шыққан хасыллар малларыңызға да, жабайы хайуанларға да азық болады.

Қутлы жыл

⁸ Жети жылда бир мәрте белгиленетуғын Шаббат жылының жети мәрте өтиуин бақлаң. Шаббат жылы жети мәрте өткенде, барлығы болып қырық тоғыз жыл болады. ⁹ Кейинги жылдың жетинши айының оныншы күни, яғнай Гүнадан пәклениу күни пүткил ел бойлап қатты дауыслап кәрнай шертилсин. ¹⁰ Усы елиуинши жылды мухаддес деп санаңлар хәм пүткил ел халқы ушын азатлық жәриялаңлар. Усы жыл сизлер ушын Қутлы жыл болады. Хәр бир адам өзинің жер мүлкин қайтарып алсын хәм қул болған хәр бир адам азат болып, өз тийресине қайтсын. ¹¹ Елиуинши жыл сизлер ушын Қутлы жыл болсын. Усы жылы егин екпеңдер, өзи өсип шыққан егинлерди орып алып, сақламаңлар, шақасы путаланбаған жүзимлерди жыйнамаңлар. ¹² Өйткени усы жыл Қутлы жыл хәм бул сизлер ушын мухаддес болсын. Тек атыздан туўырдан-туўыры алынған зүрәәтти жеңлер.

¹³ Қутлы жылда хәр бир адам өзинің жер мүлкин қайтарып алсын. ¹⁴ Егер бир адамға жер сататуғын болсаң ямаса оннан жер сатып алатуғын болсаң, бир-бириңизге нахақлық қылмаң. ¹⁵ Жердің бақасы кейинги Қутлы жылға шекемги жердің жетистиретуғын зүрәәти бойынша бақалансын. ¹⁶ Егер алдында еле көп жыл болса, бақасы артсын, ал азғантай жыл қалған болса, онда бақасы түсирилсин. Себеби саған атызды емес, ал оның зүрәәтинің муғдарын сатады. ¹⁷ Бир-бириңизге нахақлық қылмаңлар, Қудайыңыздан қорқыңлар. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

¹⁸ Қағыйдаларыма әмел қылып, нызамларыма бойсынсаңыз, сонда елиңизде тынышлық ишинде жасайсызлар. ¹⁹ Жер өз зүрәәтин берип, сизлер тоясызлар хәм ол жерде тынышлық ишинде жасайсызлар. ²⁰ Сизлер: «Жетинши жылы жеримизге егин екпесек, зүрәәтимизди жыйнамасақ, онда не ишип-жеймиз?» – деп сорауыңыз мүмкин. ²¹ Мен алтыншы жылы сизлерге сондай берекет жиберемен, жер сизлер ушын үш жыллық зүрәәт беретуғын болады. ²² Сегизинши жылы жерлериңизге егин еккениңизде де, тоғызыншы жылы зүрәәтиңизди жыйнайман дегенше, сол алтыншы жылы жыйнаған зүрәәтиңизден жейсизлер.

²³ Жериңиз пүткіллей меншикке сатылмасын. Өйткени олар Маған тийисли. Ал сизлер бул жерге келгинди хәм жат жерлисизлер. ²⁴ Жерин сатқан адамға өзиниң жерин қайтарып сатып алыуына жол қойыңлар. ²⁵ Егер тууысқанларыңыздан бири гедейленип, жериниң бир бөлегин сатып жиберген болса, оның ең жақын әменгери келип, жерди қайтарып сатып алсын. ²⁶ Жерин сатып алатуғын әменгери болмаса, онда ол адам жағдайы жақсыланып, жетерли пул жыйнаса, ²⁷ жерди сатқаннан кейинги жыллардың хәм Қутлы жылға дейинги жыллардың зүрәәтиниң бахасын есаплап, жерди сатып алған адамға төлесин. Соннан кейин, ол өз жерине өзи ийелик қылсын. ²⁸ Ал оның жерин қайтарып сатып алатуғын пулы болмаса, жер Қутлы жылға дейин сатып алған адамға тийисли болып турады. Сол жылы жер сатып алған адамнан алынып, сатқан адам өз жерине қайтадан ийелик қылсын.

²⁹ Егер ким де ким дийуал менен қоршалған қала ишиндеги үйин сатса, сатқан адам бир жылға дейин үйин қайтарып сатып алыу хуқықына ийе болады. ³⁰ Егер ол үйин бир жыл ишинде қайтарып сатып ала алмаса, онда үй сатып алған адамның мүлкине айланып, ол хәм оның нәсили үйдин мәңги ийеси болып қалады. Қутлы жылда да үй жаңа ийесиниң қолынан қайтарып алынбайды. ³¹ Ал дийуал менен қоршалмаған ауыллардағы үйлер атызлар сыяқлы есаплансын. Бундай үйлерди алдыңғы ийеси қайтарып сатып алыу хуқықына ийе болады, Қутлы жылда үйди сатып алған адам оны қайтарып берийи тийис.

³² Ал лебийлилер өзлерине тийисли қалаларда сатқан үйлерин хәмме уақытта қайтарып сатып алыу хуқықына ийе болсын. ³³ Лебийлилер қайтарып сатып алатуғын усындай мүликлер, яғный лебийлилерге тийисли болған қалалардағы сатылған хәр бир үйлер Қутлы жылда өз ийесине қайтарып берилсин. Себеби қалалардағы лебийлилердиң үйлери Израил халқының арасындағы олардың мүлки болып есапланады.

³⁴ Олардың қалаларының әтирапындағы жайлаулар болса, улыума сатылмасын. Өйткени булар олардың мәңгилик мүлки.

Жарлыларға жәрдем берий

³⁵ Егер бир тууысқаныңыз жарлыланып, мүтәж аўхалға түсип қалса, оған жәрдем бериң. Ол сизлердиң араңызда келгинди ямаса жат жерли сыяқлы жасасын. ³⁶ Ол адамнан пул хәм аўқат ушын үстеме өндирип алмаң. Қудайдан қорқың, тууысқаныңыздың араңызда жасауына жол қойың. ³⁷ Оған үстеме берип, пул өндирмең хәм аўқатты өзиңизге кирис қылыу ушын бермеңлер. ³⁸ Мен Кенаан елин сизлерге берий ушын хәм Қудайыңыз болыу ушын, сизлерди Мысырдан шығарып алған Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

³⁹ Егер араңызда жасап атырған израиллы бир тууысқаныңыз жарлыланып қалса хәм ол қул сыпатында саған сатылса, оны қулдай етип жумсамаң. ⁴⁰ Оған үйиңиздеги жалланба жумысшы ямаса келгинди сыяқлы қатнаста болың. Ол саған Қутлы жылға дейин хызмет қылсын. ⁴¹ Қутлы жылда балалары менен бирге азат болсын. Олар өз тийресине, ата-бабаларының жер мүлкине қайтсын. ⁴² Себеби израиллылар Мениң Мысырдан шығарып алған қулларым болады. Сонлықтан олар қул сыяқлы сатылмасын. ⁴³ Оған хожайынлық қылып, қатал қатнаста болмаң. Қудайыңыздан қорқың.

⁴⁴ Қулларыңыз хәм шорыларыңыз әтирапыңыздағы халықлардан болсын. Қул хәм шорыны олардың арасынан сатып алыуыңызға болады. ⁴⁵ Және де, араңызда жасап атырған келгиндилердиң балаларын сатып алып, оларға хожайын бола аласызлар. ⁴⁶ Оларды мийрас қылып, балаларыңызға қалдырып кете аласызлар. Олар өмир бойы сизлерге қул болады. Бирақ израиллы тууысқанларыңыздың бирине хожайынлық қылып, қатал қатнаста болмаң.

⁴⁷ Араңызда жасап атырған келгинди ямаса жат жерли бир адам байып кетип, гедейленген бир израиллы тууысқаныңыз оған ямаса оның урпақларынан бирине қул сыпатында сатылса, ⁴⁸ израиллы адам қуны төленип, азат болыу хуқықына ийе болады. Оның ағайин-тууғанларының бири оның қунын төлеп, азат қылсын. ⁴⁹ Сондай-ақ әкесиниң ағасы, аталас тууысқаны ямаса жақын ағайинлериниң бири оны қайтарып сатып алып, оны азат қылыуы мүмкин. Ямаса өзи жетерли пул топласа, өзиниң азатлығын қайтарып алыуына болды. ⁵⁰ Ол хожайыны менен есапласыуы керек. Өзин сатқан жылдан Қутлы жылға дейинги жылларды есапласын. Азатлығының қуны қалған жыллардың саны бойынша бир жумысшының күнлик ис ҳақысының есабы бойынша төленсин. ⁵¹ Егер де Қутлы жылға көп жыллар қалса, онда азатлық қунын өзи сатылған бағаға тийкарланып төлесин. ⁵² Егер Қутлы жылға азғантай жыл қалса, онда усы бойынша есапласып, өзиниң азатлық қунын төлесин. ⁵³ Ол хожайынының қасында бир жылға жалланған жумысшы сыяқлы болып жасауы керек. Хожайынының оған қатал қатнаста болыуына жол қойма.

⁵⁴ Егер сатылған тууысқаныңыз усы жоллар менен азат бола алмаса, Қутлы жылда балалары менен бирге азат етилсин. ⁵⁵ Өйткени израиллылар Мениң қулларым, Мысырдан Өзим шығарып алған қулларым болады. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

Қудайға бойсынғанлардың жарылқаныуы

26 Өзлериңизге жалған қудайлардың мүсинлерин ислемендер, кийели тасларды

ямаса ойып исленген тасларды орнатпаңлар. Себеби Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. ² Маған тийисли болған Шаббат күніне әмел қылып, Мухаддес мәканыма құрмет көрсетің. Мен – Жаратқан Ийемен.

³ Егер қағыйдаларым бойынша жасап, буйрықларымды дыққат пенен орынлап жүрсеңіз, ⁴ жауынды өз ұақтында жаудыраман. Жер өз зүрәетин, мийұе ағашлар өз мийұелерин береді. ⁵ Зүрәетіңіз соншелли мол болғанлықтан, жүзим жыйнайтуғын ұақытқа дейин қырман айдайсызлар, егис ұақтына дейин жүзим жыйнайсызлар. Азық-ауқатыңыз көп болады хәм елиңизде кәуипсиз жасайсызлар.

⁶ Елиңизде тынышлық сақлайман, тыныш жатып-турасызлар, хеш ким сизлерди қорқыта алмайды. Жыртқыш хайұанларды жериңизден қуып шығараман. Жериңиз сауаш себепли ұайран болмайды. ⁷ Душпанларыңызды қуұасызлар, олар сизлердің қылышларыңыздың соққысынан алдыңызда жерге қулайды. ⁸ Бесеуіңіз жүз адамды, жүзиңіз он мың адамды қууатуғын боласызлар. Душпанларыңызды қылыштан өткерип, жеңиске ерисесизлер. ⁹ Сизлерге Өз нәзеримди саламан, сизлерди өсип-өндирип, көбейтемен. Сизлер менен келискен келисимиме садақ қаламан. ¹⁰ Бурынғы зүрәетіңизди жеп тауыса алмайсызлар. Жаңадан алған зүрәетіңізге орын босатыу үшін бурынғы зүрәетіңизди шығарып таслайтуғын боласызлар. ¹¹ Мәкан жайымды сизлердің араңызға кураман, сизлерден жеркенип, жүз бурмайман. ¹² Сизлердің араңызда жасайтуғын Қудайыңыз боламан. Сизлер де Мениң халқым боласызлар. ¹³ Мен сизлерди Мысыр елиндеги қуллықтан қутқарған Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. Мойынтырығыңызды сындырып тасладым хәм басларыңызды көтерип жүриуге мүмкиншилик бердим.

Қудайға бойсынбаушылықтың жазасы

¹⁴ Бирақ Маған қулақ аспай, пүткил буйрықларымды орынламасаңыз, жазаланасызлар. ¹⁵ Қағыйдаларымнан жүз бурып, нызамларымнан жеркенип, буйрықларыма бойсынбасаңыз хәм келисимимди бузсаңыз, ¹⁶ онда сизлерге мынадай жаза жиберемен: үстиңізге қорқыныш дөндиремен. Өкпе кеселлиги хәм ысытпа көзлериңиздің нурын сөндирип, жаныңызды кемиреди. Туқымды босқа егетуғын боласызлар, себеби зүрәетіңизди душпанларыңыз жейтуғын болады. ¹⁷ Сизлерге Өзим қарсы шығаман. Душпанларыңыз сизлердің үстиңізден жеңиске ериседи. Сизлерди жек көретуғынлар сизлерге хұқимдарлық қылады хәм изиңизден хеш ким қуұмаса да, қашатуғын боласызлар.

¹⁸ Егер буларға да қарамай, Маған қулақ салмасаңыз, гүналарыңыздың жазасын жети есе арттыраман. ¹⁹ Қайсар менменлигиңизди жоқ

қыламан. Аспаныңызды темир сыяқлы, жериңизди қола сыяқлы қыламан. ²⁰ Күшиңизди босқа сарплайсызлар, жериңіз өз зүрәетин, мийұе ағашларыңыз мийұесин бермейтуғын болады.

²¹ Егер буннан кейин де қарсы шығыуды дауам етсеңіз, Маған қулақ салыуды қәлемесеңіз, гүналарыңыздың жазасын жети есеге арттыраман.

²² Сизлерге қарсы жабайы хайұанларды жиберемен. Олар сизлерди балаларыңыздан айырып, малларыңызды қырып таслайды. Сонда сизлердің саныңыз азайып, жолларыңыз босап қалады.

²³ Буның менен де туұры жолға түспей, Маған қарсы шығыуды дауам етсеңіз, ²⁴ Мен де сизлерге қарсы шығып, гүналарыңыз ушын сизлерди жети есе жазалайман. ²⁵ Келисимимди бузғаныңыз ушын басыңызға сауаш дөндирип, жазалайман. Қалаларыңызға шегинип, тығылсаңыз, араңызға оба жиберемен хәм сизлерди душпаныңызға тәслим қыламан. ²⁶ Бир тислем нанға зар қыламан. Сонда он хаял нанларын бир тандырда жабатуғын болады. Наныңыз аз-аздан, өлшеп берилетуғын болады. Сизлер буны жегениңіз бенен де, буған тоймайсызлар.

²⁷ Булардан кейин де Маған және қулақ салмай, Маған қарсы шықсаңыз, ²⁸ онда Мен де ғәзеп пенен сизлерге қарсы шығаман хәм гүналарыңыздың жазасын жети есеге көбейтемен. ²⁹ Ашлық себепли ул-қызларыңыздың денесин жейтуғын боласызлар. ³⁰ Табынатуғын орынларыңызды қулатып, түтетки түтетилетуғын орынларыңызды жоқ қыламан. Өликлериңизди жансыз бутларыңызға қосып үйемен, сизлерден жеркенетуғын боламан.

³¹ Қалаларыңызды ұайран қылып, мухаддес орынларыңызды бузып таслайман. Маған усынған хош ийисли садақаларыңызды қабыл етпеймен.

³² Елиңизди ұайран қыламан, ол жерге жайласатуғын душпанларыңыз бул ауқалға қатты таң қалысатуғын болады. ³³ Сизлерди болса, басқа халықлардың арасына тарқатып жиберип, қылышым менен сизлердің изиңізге түсип аламан. Елиңиз босап қалады, қалаларыңыз ұайран болады. ³⁴ Сизлер душпанларыңыздың елинде жасап атырғаныңызда, жериңіз босап қалады. Сол ұақытлары Шаббат жылларының орнын толтырып, дем алады. ³⁵ Жериңіз ұайран болып, босап қалған ұақытта дем алады. Себеби сизлер елиңизде жасап атырған ұақтыңызда, Шаббат жыллары жериңізге дем бермеген едиңіз.

³⁶ Душпанларыңыздың жерлеринде аман қалғанларыңыздың жүрегине сондай бир қорқыныш саламан, хәттеки, жапырақтың сытырлысынан да қылыштан қашқандай болып қашасызлар. Сизлердің изиңізден хеш ким түспесе де, қашып, жығыласызлар. ³⁷ Сизлерди хеш ким қуұмаса да, қылыштан қашқандай болып, бир-бириңізге сүрнигип жығыласызлар. Душпанларыңызға қарсы тура алмайсызлар.

³⁸ Солай етип, басқа халықтардың арасында жоқ боласыздар. Душпанларыңыздың жерлери сизлерди жутып жибереди. ³⁹ Аман қалғандарыңыз болса, душпан жерлерінде өзлеринің хәм ата-бабаларының гүналары себепли димарыңыз құрып, азап шегесизлер.

⁴⁰ Бирақ сизлер өзлериңиздің хәм ата-бабаларыңыздың гүналарын, Маған қыянет еткенлериңизди хәм Маған қарсы ислеген ислериңизди тән аласыздар. ⁴¹ Себеби гүналарыңыз себепли сизлерге қарсы шығып, душпанларыңыздың жерине алып бардым. Енди тас жүреклериңизди жумсартып, айыпларыңыздың жазасын өтейсизлер. ⁴² Сонда Мен де Яқып, Ысақ хәм Ибрайым менен дүзген келисимимди хәм сизлерге үәде қылып берген жерди еслеймен. ⁴³ Ел ұайран болып, босап қалған ұақытлары Шаббат жылларының орнын толтырып, дем алады. Сизлер ислеген гүналарыңыздың жаза мүддетин өтейсизлер, өйткени сизлер нызамларымнан бас тартып, қағыйдаларымнан жеркендиңиз. ⁴⁴ Буларға қарамай, Мен душпан жерлерінде болған сизлерден бас тартпайман, сизлерден жеркенип, толығы менен қырып тасламайман. Сизлер менен дүзген келисимимди бузбайман. Себеби Мен сизлердің Құдайыңыз Жаратқан Ийемен.

⁴⁵ Құдайыңыз болыу ушын, басқа халықтардың көз алдында Мысырдан алып шыққан ата-бабаларыңыз бенен дүзген келисимимди сизлер ушын еслеймен. Мен – Жаратқан Ийемен.

⁴⁶ Жаратқан Ийениң Синай тауында Муўса арқалы Израил халқына берген қағыйдалары, нызамлары хәм көрсетпелери усылардан ибарат еди.

Үәде арқалы берилетуғын сыйларға байланыслы нызамлар

27 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айт: Егер ким де ким бир адамды Жаратқан Ийеге бағышлауға үәде берсе, сол адамның қуны ушын берилетуғын төлеми төмендегидей мөлшерде болсын. ³ Бул төлемнің қуны мынадай болады: жигирма жастан алпыс жасқа дейинги ер адамлар ушын Мухаддес орын өлшеми менен елиу шекел гүмис, ⁴ ал хаяллар ушын отыз шекел гүмис. ⁵ Бес жастан жигирма жасқа дейинги ер адамлар ушын жигирма шекел, ал хаял-қызлар ушын он шекел. ⁶ Бир айлық бөпеден бес жасқа дейин болған ер балалар ушын бес, қызлар ушын үш шекел гүмис. ⁷ Егер алпыс ямаса оннан жоқары жаста болса, онда еркеклер ушын он бес шекел гүмис, ал хаяллар ушын он шекел гүмис төленсин. ⁸ Егер үәде берген адам жарлы болып, белгиленген баҳаны төлеуға шамасы келмесе, бағышланған адамды руўханийге алып барсын. Руўханий үәде берген адамның жағдайына қарай, баҳа белгилесин.

⁹ Егер Жаратқан Ийеге үәде қылынған мал құрбанлыққа шалыуға болатуғын ҳадал болса, ол

Жаратқан Ийеге бағышланған мухаддес болып есапланады. ¹⁰ Үәде қылған адам Жаратқан Ийеге бағышлаған малын жақсысының орнына жаманын ямаса жаманының орнына жақсысын алмастырмасын. Егер ол малды алмастырса, алмастырылған мал менен екеуи де Құдайға тийисли болып, мухаддес саналады. ¹¹ Егер Жаратқан Ийеге арнап әкелінген сый ҳарам саналған маллардан болса, оны руўханийге алып барсын. ¹² Руўханий малдың жақсы-жаманына қарап, баҳа белгилесин хәм оның баҳасы солай қалсын. ¹³ Егер ийеси малды қайтарып сатып алыуды қалесе, руўханий тәрепинен белгиленген баҳаның үстине бестен бир бөлегин қосып төлесин.

¹⁴ Егер бир адам өзинің үйин сый қылып, Жаратқан Ийеге бағышласа, руўханий үйдиң жақсы-жаманына қарап, оның баҳасын белгилесин. Руўханий үйге қандай баҳа белгилесе, үйдиң баҳасы сондай болады. ¹⁵ Егер сол адам бағышлаған үйин қайтарып сатып алыуды қалесе, руўханийдиң белгилеген баҳасының үстине бестен бир бөлегин қосып төлесин. Сонда үй қайтадан өзиники болып қалады.

¹⁶ Егер бир адам бабасынан қалған мийрас атызының бир бөлегин Жаратқан Ийеге бағышлауды қалесе, атызға егилетуғын туқымның муғдары бойынша баҳасы белгиленсин. Бир хомер арпа [†] туқымы егилетуғын атыздың баҳасы елиу шекел гүмис болады. ¹⁷ Егер атыз Қутлы жылда бағышланса, буның баҳасы белгиленген толық баҳа бойынша қалсын. ¹⁸ Егер атыз Қутлы жылдан соң бағышланса, руўханий кейинги Қутлы жылға дейин қалған жыллардың саны бойынша атыздың баҳасын белгилесин. Атыздың баҳасы соған сәйкес төмен болады. ¹⁹ Егер сол адам атызын қайтарып алыуды қалесе, ол атызға белгиленген баҳаның үстине бестен бир бөлегин қосып төлесин. Сонда атыз және өзиники болып қалады. ²⁰ Бирақ сол адам атызды өзине қайтарып сатып алмаса хәм атыз басқа биреуге сатылған болса, онда атыздың ийеси атызды өзине қайтарып сатып ала алмайды. ²¹ Атыз Қутлы жылға дейин турса, онда бул Жаратқан Ийеге бағышланған болып, мухаддес саналады хәм атыз руўханийлерге тийисли болып қалады.

²² Егер бир адам сатып алған, яғный бабасынан мийрас болмаған атызын Жаратқан Ийеге бағышласа, ²³ руўханий Қутлы жылға дейин қалған жыллар бойынша оның баҳасын белгилесин. Ол адам белгиленген баҳаны сол күни-ақ төлесин хәм төлем Жаратқан Ийеге тийисли болып, мухаддес саналады. ²⁴ Кейинги Қутлы жылда атыз биринши ийесине қайтарып берилсин. ²⁵ Хәр бир белгиленген баҳа Мухаддес орынның шекели ^{††}

[†] Бир хомер арпа – шама менен 150 кг. ^{††} Мухаддес орынның шекели – шама менен 10 гр.

бойынша белгиленсин. Бир шекел жигирма герадан ибарат.

²⁶ Ири хәм майда малларыңыздың биринши туўылған төллери Жаратқан Ийеники болып, олардың ҳеш қайсысын Жаратқан Ийеге бағышламаң. Себеби ол Жаратқан Ийеге тийисли.

²⁷ Бирақ биринши туўылған мал ҳарам саналған маллардан болса, ол ушын руўханийдиң белгилеген баҳасын хәм оның үстине бестен бир бөлегин қосып төлеп, малды қайтарып алыўына болады. Егер ол қайтарып алынбаса, онда мал белгиленген баҳаға басқа биреўге сатылады.

²⁸ Жаратқан Ийеге толығы менен бағышланған адам, мал хәм мийрастан қалған атыздың ҳеш бири сатылмасын хәм қайтарып алынбасын. Өйткени Жаратқан Ийеге толығы менен бағышланған хәр бир нәрсе Жаратқан Ийеге тийисли болып, жүдә мухаддес саналады.

²⁹ Жаратқан Ийеге толығы менен бағышланған адам ақшаға қайтарып сатып алынбасын, ол сөзсиз өлтирилсин.

³⁰ Жердиң зүрәәти болсын, мийўе ағаштың жемиси болсын, жерден өнип шығатуғын хәр бир зүрәәттиң оннан бири Жаратқан Ийеге тийисли. Булар Жаратқан Ийеге тийисли болып, мухаддес саналады. ³¹ Егер бир адам оннан бириниң бир бөлегин қайтарып алыўды қәлесе, онда ол баҳасының үстине бестен бир бөлегин қосып төлеўи тийис. ³² Барлық ири хәм майда маллардың оннан бирине келсек, шопанның таяғының астынан өткен хәр бир оныншы мал Жаратқан Ийеге тийисли болып, мухаддес саналады. ³³ Оннан бирге ажыратылған малды жақсы хәм жаман деп айырып, бир-бири менен алмастырмаң. Егер де мал алмастырылса, онда еки мал да мухаддес саналады хәм оны қайтарып сатып алыўға болмайды.

³⁴ Жаратқан Ийениң Синай таўында Израил халқына Муўса арқалы берген буйрықлары усылар еди.

Санлар

Израил халқының биринши мәрте дизимге алыныуы

1 Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейинги екінши жылдың екінши айының биринши күни Жаратқан Ийе Синай шөлінде, Ушырасыу шатырында Муўсаға былай деди:

² – Сен Харон менен бирге пүткил Израил жәмийетин тийрелери хәм әуладлары бойынша санап шық. Саўашқа жарамлы болған жигирма хәм оннан жоқары жастағы барлық еркеклерди бөлимлерге бөлип, бирме-бир атларын жазып дизимге алың. ⁴ Сизлерге жәрдем бериуи ушын жаныңызда хәр бир урыудан бир адамнан болсын. Олар әулад басшыларынан болсын. ⁵ Сизлерге жәрдем беретугын адамлардың атлары мыналар:

Рубен урыуынан – Шедеур улы Элисур,

⁶ Шимон урыуынан – Суришаддай улы Шелумиел,

⁷ Яхуда урыуынан – Амминадаб улы Нахшон,

⁸ Иссахар урыуынан – Суар улы Нетанел,

⁹ Зебулон урыуынан – Хелон улы Элиаб,

¹⁰ Юсуп урпағынан болған Эфрайым урыуынан – Аммихуд улы Элишама,

Юсуп урпағынан болған Менашше урыуынан –

Педасур улы Гамалиел,

¹¹ Бенямин урыуынан – Гидоний улы Абидан,

¹² Дан урыуынан – Аммишаддай улы Ахизер,

¹³ Ашер урыуынан – Охран улы Пагиел,

¹⁴ Гад урыуынан – Деўел улы Элясаф,

¹⁵ Нафталий урыуынан – Энан улы Ахира.

¹⁶ Халық арасынан таңлап алынған бул адамлар өз урыуының көсемлери болып, Израилдың тийре басшылары еди. ¹⁷ Муўса менен Харон атлары аталған усы адамларды шақыртып алды. ¹⁸ Олар Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша екінши айдың биринши күни пүткил халықты жыйнады. Жигирма хәм оннан жоқары жастағы ер адамларды тийрелери, әуладлары бойынша атларын бирме-бир дизимге алды. Солай етип, Муўса Синай шөлінде халықты санап шықты.

²⁰ Тийре хәм әуладлары бойынша бирме-бир атлары дизимге алынған жигирма хәм оннан жоқары жастағы урысқа жарамлы ер адамлардың саны төмендегидей еди:

Израилдың туңғыш улы Рубен урыуынан – 46 500 адам,

²² Шимон урыуынан – 59 300 адам,

²⁴ Гад урыуынан – 45 650 адам,

²⁶ Яхуда урыуынан – 74 600 адам,

²⁸ Иссахар урыуынан – 54 400 адам,

³⁰ Зебулон урыуынан – 57 400 адам,

³² Юсуп улы Эфрайым урыуынан – 40 500 адам,

³⁴ Юсуп улы Менашше урыуынан – 32 200 адам,

³⁶ Бенямин урыуынан – 35 400 адам,

³⁸ Дан урыуынан – 62 700 адам,

⁴⁰ Ашер урыуынан – 41 500 адам,

⁴² Нафталий урыуынан – 53 400 адам.

⁴⁴ Муўса, Харон хәм Израилдың он еки урыуының көсемлери тәрепинен дизимге алынғанлар усылар еди. Хәр бир көсем өз урыуының үәкили еди.

⁴⁵ Израилда жигирма хәм оннан жоқары жастағы урысқа жарамлы барлық израиллылар өзлериниң әуладлары бойынша есапқа алынды. ⁴⁶ Есапқа алынғанлардың барлығы 603 550 адам болды.

⁴⁷ Бирақ Лебий урыуы басқалар менен бирге дизимге алынбады. ⁴⁸ Себеби Жаратқан Ийе Муўсаға былай деген еди: ⁴⁹ «Тек Лебий урыуының есабын алма хәм оларды басқа израиллылар менен бирге дизимге киргизбе. ⁵⁰ Лебийлилерди ишинде буйрықлар жазылған еки тас турған Шатырға, оған тийисли хәр бир буйым хәм затларға жуўапкер қылып қой. Олар Шатырды хәм оның барлық буйымларын көтерип алып жүрсин хәм абайлап қарап жүрсин. Оның дөгерегине өз шатырларын қурсын. ⁵¹ Мухаддес шатыр көширилгенде, оны лебийлилер жыйнасын, тоқтаған үәқытта да, оны лебийлилер қурсын. Лебийлилерден басқа Шатырға жақынласқан хәр бир адам өлтирилсин. ⁵² Израиллылар бөлимлерге бөлинип, шатырларын қурсын. Хәр бир адам өз ордасында хәм өз байрағы астында орналассын. ⁵³ Ал Израил жәмийети Жаратқан Ийениң ғәзебине ушырамауы ушын, лебийлилер буйрықлар қойылған Шатырдың дөгерегине өз шатырларын қурсын хәм оны қарауылласын».

⁵⁴ Израиллылар булардың барлығын Жаратқан Ийе Муўсаға қалай буйырған болса, анық сондай етип орынлады.

Израил урыуларының орналасыу тәртиби

2 Жаратқан Ийе Муўса хәм Харонға былай деди: ² – Израиллылардың хәр бири өз әуладының

белгиси болған байрақларының астында орналассын. Олар өз шатырларын Ушырасыу шатырының дөгерегине, оннан бираз қашықлау жерге тиксин.

³ Ушырасыу шатырының күншығыс тәрәпинде орналасатуғын урыулар Яхуда ордасының байрағы астында бөлимлерге бөлинип орналассын. Яхуда урыуының көсеми – Амминадаб улы Нахшон.

⁴ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 74 600.

⁵ Оның қасына Иссахар урыуы шатырларын тиксин. Иссахар урыуының көсеми – Суар улы Нетанел. ⁶ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 54 400.

⁷ Зебулон урыуы да Яхуда урыуының жанына шатырларын тиксин. Зебулон урыуының көсеми – Хелон улы Элиаб. ⁸ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 57 400.

⁹ Яхуда ордасының есабына кирген бөлимлердеги барлық ләшкерлердиң саны 186 400. Жолға шыққанда, усы үш урыудан ибарат болған бөлим биринши болып алдында жүрсин.

¹⁰ Ушырасыу шатырының қубла тәрәпинде орналасатуғын урыулар Рубен ордасының байрағы астында бөлимлерге бөлинип орналассын. Рубен урыуының көсеми Шедеур улы Элисур. ¹¹ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 46 500.

¹² Оның қасына Шимон урыуы өз шатырларын тиксин. Шимон урыуының көсеми Суришаддай улы Шелумиел. ¹³ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 59 300.

¹⁴ Гад урыуы да Рубен урыуының жанына өз шатырларын тиксин. Гад урыуының көсеми Деуел улы Элясаф. ¹⁵ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 45 650.

¹⁶ Рубен ордасының есабына кирген бөлимлердеги барлық ләшкерлердиң саны 151 450. Жолға шыққанда, усы үш урыудан ибарат болған бөлим екинши болып жүрсин.

¹⁷ Алдынғы еки орда менен кейинги еки орданың ортасында Ушырасыу шатыры хәм лебийлилердиң ордасы жолға шықсын. Хәр бир урыудың орналасыу тәртиби қандай болса, жолға шыққанда да сондай болсын. Хәр бири өз байрағы астында өз орнында жүрсин.

¹⁸ Ушырасыу шатырының батыс тәрәпинде орналасатуғын урыулар Эфрайым ордасының байрағы астында бөлимлерге бөлинип орналассын. Эфрайым урыуының көсеми Аммихуд улы Элишама. ¹⁹ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 40 500.

²⁰ Оның қасына Менашше урыуы өз шатырларын тиксин. Менашше урыуының көсеми Педасур улы Гамалиел. ²¹ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 32 200.

²² Бенямин урыуы да Эфрайым урыуының жанына өз шатырларын тиксин. Бенямин урыуының көсеми Гидоний улы Абидан. ²³ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 35 400.

²⁴ Эфрайым ордасының есабына кирген бөлимлердеги барлық ләшкерлердиң саны 108 100. Үшинши болып усылар жолға шықсын.

²⁵ Ушырасыу шатырының арқа тәрәпинде орналасатуғын урыулар Дан урыуының байрағы астында бөлимлерге бөлинип орналассын. Дан урыуының көсеми Аммишаддай улы Ахиезер.

²⁶ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 62 700.

²⁷ Оның қасына Ашер урыуы өз шатырларын тиксин. Ашер урыуының көсеми Охран улы Пагиел. ²⁸ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 41 500.

²⁹ Нафталий урыуы да Дан урыуының жанына өз шатырларын тиксин. Нафталий урыуының көсеми Энан улы Ахира. ³⁰ Оның дизимнен өткен ләшкерлериниң саны 53 400.

³¹ Дан ордасының есабына кирген барлық ләшкерлердиң саны топ-тобы менен 157 600. Олар өз байрақлары астында ең ақырында жолға шықсын.

³² Солай етип, өз әуладлары бойынша есаптан өткен пүткил Израил халқы усылар еди. Хәр бир орданың бөлимлерге бөлинип, есаптан өткен барлық ләшкерлердиң саны менен 603 550.

³³ Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша Лебий урыуы басқа израиллылар менен бирге есаптан өткерилмеди.

³⁴ Солай етип, израиллылар Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи. Олар өз байрақлары астында ордаларын курды. Олардың хәр бири тийре хәм әуладлары бойынша орналасып, сол тәртипте жолға шығатуғын еди.

Лебийлилердиң хызметлери

3 Жаратқан Ийе Синай тауында Муўса менен сөйлескенде, Харон менен Муўсаның урпақлары мыналардан ибарат еди:

² Харонның уллары: туңғышы Надаб, оннан кейингиси Абиху, Элазар хәм Итамар. ³ Май қуйылып, руўханийлик хызметке тайынланған Харонның уллары усылар еди. ⁴ Бирақ Надаб пенен Абиху Синай шөлинде Жаратқан Ийениң алдында буйырылмаған от усыңғаны ушын өлген еди. Олардың екеуи де перзентсиз еди. Сонлықтан Элазар менен Итамар әкеси Харонның қасында руўханийлик хызметин атқарды.

⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

⁶ – Руўханий Харонға жәрдем бериуи ушын Лебий урыуын шақырып, оларды хызметке қой. ⁷ Олар Харон хәм пүткил жәмийет ушын Ушырасыу шатырында қарауыллық қылсын хәм ондағы барлық хызметти алып барсын. ⁸ Олар израиллылар ушын Ушырасыу шатырында хызмет қылып, ондағы барлық буйымларға жууапкер болсын. ⁹ Лебийлилерди Харон хәм оның улларының хызметине тапсыр. Лебийлилер Израил халқының ишинде пүткиллей Харонның хызметине арналады. ¹⁰ Руўханийлик хызметин атқарыуи ушын Харон менен улларын хызметке

қой. Олардан басқа Мухаддес орынға жақынлаған хәр бир адам өлтирилсин.

¹¹ Жаратқан Ийе Муўсаға және былай деди:

¹² – Мине, Израил халқының қарыннан биринши шыққан улларының орнына лебийлилерди таңладым. Олар Маған тийисли. ¹³ Өйткени барлық туңғышлар Маған тийисли. Мен Мысырда туңғышлардың хәммесин жоқ қылған күни, Израилдың барлық туңғышларын – адамның туңғышын, хайўанның биринши төлин Өзиме айырып алдым. Олар Маған тийисли. Себеби Мен – Жаратқан Ийемен.

Лебий урыўының дизимге алыныўы

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға Синай шөлинде былай деди:

¹⁵ – Лебий урыўын санақтан өткиз. Бир айлық хәм оннан жоқары жастағы барлық ер адамларды әўладлары хәм тийрелери бойынша есаплап шық.

¹⁶ Солай етип, Муўса Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша оларды санап шықты.

¹⁷ Лебийдиң улларының атлары мыналар: Гершон, Қоҳат хәм Мерарий. ¹⁸ Гершонның тийре басшылары болған уллары мыналар: Либний хәм Шимей. ¹⁹ Қоҳаттың тийре басшылары болған уллары: Амрам, Исхәр, Хеbron хәм Уззиел.

²⁰ Мерарийдиң тийре басшылары болған уллары: Махлий хәм Муший. Әўладлары бойынша Лебий тийрелери усылар.

²¹ Гершоннан Либний хәм Шимей тийрелери келип шықты. ²² Олардың бир айлық хәм оннан жоқары жастағы есаптан өткен барлық еркеклериниң саны 7500. ²³ Гершон тийрелери батыста, Шатырдың артқы тәрәпинде орналасыўы керек еди. ²⁴ Гершон әўладының басшысы Лаел улы Элясаф еди. ²⁵ Гершонның урпағы Ушырасыў шатырының мына затлары ушын жуўапкер еди: шатырдың ишки бөлими менен жапқышларына, шатырдың кирер аўзындағы пердеге, ²⁶ хәўли хәм құрбанлық орынды қоршап турған перделерге, хәўлиниң кирер аўзындағы пердеге, арқанларға хәм буларға тийисли барлық хызметлерге.

²⁷ Қоҳаттан Амрам, Исхәр, Хеbron хәм Уззиел тийрелери келип шықты. ²⁸ Олардағы бир айлық хәм оннан жоқары жастағы барлық ер адамлардың саны 8600 еди. Олар Мухаддес шатырдың хызметине жуўапкер болды. ²⁹ Қоҳаттан келип шыққан тийрелер шатырдың кубла тәрәпинде орналасыўы керек еди. ³⁰ Қоҳат әўладының басшысы Уззиел улы Элисафан еди. ³¹ Қоҳат урпағы Келисим сандығына, столға, хәстеге, құрбанлық орын менен түтетки түтетилетуғын орынға, Мухаддес шатырдың буйымларына, Ең мухаддес бөлме менен Мухаддес бөлмени бөлип турған пердеге хәм усыларға тийисли хызметлерге жуўапкер еди. ³² Лебий урыўының басшыларының үстинен руўханий Харонның улы Элазар басшылық

қылатуғын еди. Мухаддес шатырға жуўапкер адамлар оның бақлаўы астында болды.

³³ Мерарийден Махлий хәм Муший тийрелери келип шықты. ³⁴ Олардың бир айлық хәм оннан жоқары жастағы есаптан өткен барлық еркеклериниң саны 6200. ³⁵ Мерарий әўладының басшысы Абихайыл улы Суриел еди. Мерарий тийрелери шатырдың арқа тәрәпинде орналасыўы керек еди. ³⁶ Мерарий урпақлары шатырдың мына затлары ушын жуўапкер еди: шатырдың тахтайларына, қадаларына, бағанларына, ултанларына хәм буларға тийисли барлық затларға, шатырдың хәўлисиниң этирапындағы бағанлары менен ултанларына хәм қазықлары менен арқанларына хәм буларға тийисли барлық хызметке.

³⁸ Муўса, Харон хәм оның уллары шатырдың шығысқа қараған алдыңғы тәрәпине, Ушырасыў шатырының алдында орналасатуғын еди. Олар израиллылар атынан Мухаддес меканда хызмет қылыў ушын қойылған еди. Олардан басқа сол хызметти атқарыўға Мухаддес меканға жақынлаған хәр бир адам өлтирилетуғын еди.

³⁹ Муўса менен Харон Жаратқан Ийениң буйрығына муўапық Лебий урыўын тийрелери бойынша бир айлық хәм оннан жоқары жастағы барлық ер адамларды санап шыққанда, олардың улыўма саны 22 000 болды.

Лебий урыўының туңғыш уллардың орнын басыўы

⁴⁰ Соннан кейин, Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Израиллылардың бир айлық хәм оннан жоқары жастағы еркек туңғышларын санап шығып, оларды атпа-ат дизимге ал. ⁴¹ Израиллылардың барлық туңғыш улларының орнына лебийлилерди, және де, израиллылардың хайўанларының биринши төллериниң орнына лебийлилердиң хайўанларын Маған айырып бер. Мен – Жаратқан Ийемен, – деди.

⁴² Солай етип, Муўса Жаратқан Ийениң буйырғанындай етип, израиллылардың барлық туңғыш улларын санап шықты. ⁴³ Атпа-ат есапқа алынған бир айлық хәм оннан жоқары жастағы туңғыш ер адамлар барлығы болып 22 273 болды.

⁴⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға және былай деди:

⁴⁵ – Израиллылардың туңғыш улларының орнына лебийлилерди, хайўанларының орнына да лебийлилердиң хайўанларын айырып шығар. Лебийлилер Меники болады. Мен – Жаратқан Ийемен. ⁴⁶ Лебийлилердиң санынан артық шыққан 273 израиллы туңғыш ер адамлар ушын қун төлеп қайтып алыўы тийис. ⁴⁷ Хәр бир артық шыққан адам ушын бес шекел гүмистен ал. Хәр бир шекел гүмис бөлеклери Мухаддес орын өлшеми менен жигирма герадан † болсын. ⁴⁸ Лебийлилердиң санынан артық шыққанлардан қун сыпатында алынатуғын гүмисти Харон менен улларына бер.

† Жигирма гера – шама менен 10 гр. гүмис.

⁴⁹ Муўса лебийлилерден артық шыққан израиллылардан қун төлеми сыпатында пул алғанда, ⁵⁰ бул Мухаддес орын өлшеми менен 1365 шекел гүмис † болды. ⁵¹ Муўса Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай, қунның төлемлерин Харон хәм оның улларына берди.

Қоҳат урпағының хызметлери

4 Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

² – Лебий урыўындағы Қоҳат урпағын тийре хәм әуладлары бойынша санап шық. ³ Ушырасыў шатырында жумыс ислеўге жарамлы отыздан елиў жасқа дейинги адамлардың хәммесин сана.

⁴ Қоҳат урпағының жумысы Ушырасыў шатырындағы ең мухаддес буйымларға жуўапкершиликтен ибарат. ⁵ Халық жолға шыққан ўақытта Харон менен уллары келип, ишки бөлмениң пердесин шешип алсын хәм оның менен Келисим сандығын жапсын. ⁶ Кейин оның үстине жумсақ териден исленген жабыў жаўып, үстине және қызғыш көк жапқыш жапсын хәм сырықларын сандықтың халқаларына жайластырсын.

⁷ Усынылған нанлар қойылатуғын столдың үстине қызғыш көк реңли жапқыш жайып, үстине табақларды, түтетки салатуғын тостағанларды, ишимлик садақалары ушын кеселер хәм гүзелерди қойсын. Столдың үстінде күнделикли усынылған нанлар да турсын. ⁸ Булардың үстине қырмызы реңли жапқыш жаўып, кейин оны жумсақ териден исленген жапқыш пенен жапсын, ал сырықларын столдың халқаларына жайластырсын.

⁹ Соннан соң шыра қойылатуғын хәстени, оның шыраларын, пиликлерди тазалайтуғын қысқышлар менен ыдысларды хәм зәйтүн майы ушын қолланылатуғын ыдысларды қызғыш көк реңли жапқыш пенен жаўып орасын. ¹⁰ Кейин буларды жумсақ тери менен орап, зәмбердің үстине қойсын.

¹¹ Түтетки түтетилетуғын алтын орынның үстине қызғыш көк таўар жайып, оның үстин жумсақ бир тери менен қапласын хәм сырықларын алтын орынның халқаларына жайластырсын. ¹² Мухаддес орында қолланылатуғын барлық буйымларды алып, оларды қызғыш көк жапқыш пенен орап, үстин жумсақ териден исленген жапқыш пенен жапсын хәм кейин екінши зәмбердің үстине қойсын.

¹³ Қурбанлық орынды күлден тазалап, оны шым қызыл реңли жабыў менен жапсын. ¹⁴ Соннан соң, хызмет ўақтында қолланылатуғын барлық буйымларды: шоқ салынатуғын ыдысларды, шанышқыны, күл алатуғын белшени, қан себетуғын табақларды қурбанлық орынның үстине қойып, жумсақ териден исленген жабыў менен

† Мухаддес орын өлшеми менен 1365 шекел гүмис – шама менен 13,7 кг.

жапсын хәм сырықларын қурбанлық орынның халқаларына жайластырсын.

¹⁵ Израил ордасы басқа жерге көшетуғын ўақытта, Харон менен оның уллары мухаддес буйымларды хәм буларға тийисли барлық затларды жыйнастырып, орап болғаннан соң, Қоҳат урпақлары келип, оларды көтерип алып жүрсин. Олар өлмеўи ушын мухаддес буйымларға қол тийгизбесин. Қоҳат урпағының Ушырасыў шатырындағы алып жүретуғын буйымлар усылардан ибарат.

¹⁶ Руўханий Харон улы Элазар шыралар ушын зәйтүн майына, хош ийисли түтеткиге, күнделикли берилетуғын ғәлле садақасына хәм майлаў рәсимине қолланылатуғын зәйтүн майына, және де, шатырға хәм оның ишиндеги барлық мухаддес буйымлар менен буларға тийисли затларға жуўапкер болсын.

¹⁷ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

¹⁸ – Қоҳат тийрелериниң лебийлилердің арасынан жоқ болып кетиўине жол қоймаңлар. ¹⁹ Олардың ең мухаддес затларға жақынласып, өлип қалмаўы ушын былай ислең: Харон менен оның уллары келип, Қоҳат урпағының хәр бириниң ислейтуғын хызметин хәм не алып жүретуғынын белгилесин. ²⁰ Бирақ Қоҳат урпағы азғантай ўақытқа болса да ишке кирип, мухаддес буйымларға қарамасын, болмаса олар өледі.

Гершон урпағының хызметлери

²¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²² – Гершон урпағын да әуладлары хәм тийрелери бойынша санақтан өткиз. ²³ Ушырасыў шатырында жумыс ислеўге жарамлы отыздан елиў жасқа дейинги барлық ер адамларды сана.

²⁴ Гершон тийрелериниң хызмети хәм жүк тасыў ўазыйпалары мыналардан ибарат: ²⁵ олар Ушырасыў шатырының ишки хәм сыртқы жапқышларын, оның кирер аўзындағы пердени, ²⁶ шатыр менен қурбанлық орынды айлана дөгереклеп турған хәўлиниң перделерин, хәўлиниң кирер аўзындағы пердени хәм арқанлар менен усыларға қолланылатуғын барлық затларды көтерип алып жүрсин. Усы затлар менен байланыслы жумыслардың хәммесин Гершон урпағы орынласын. ²⁷ Харон хәм оның уллары Гершон урпағының хызметин, жүклерди тасыўын хәм басқа да орынлайтуғын ўазыйпаларын шөлкемлестирсин. ²⁸ Гершон тийрелериниң Ушырасыў шатырындағы ислейтуғын жумыслары усылардан ибарат. Олар руўханий Харон улы Итамардың бақлаўы астында хызмет етеди.

Мерарий урпағының хызметлери

²⁹ Енди Мерарий урпағын тийрелери хәм әуладлары бойынша санақтан өткиз. ³⁰ Ушырасыў

шатырында жұмыс ислеуге жарамлы отыздан елиу жасқа дейинги барлық ер адамларды сана. ³¹ Олар Ушырасыу шатырындағы жұмыс барысында мыналарды орынлайды: шатырдың тахтайларын, қадаларын, бағанларын, ултанларын, ³² шатырды дөгереклеп турған хәулиниң бағанлары менен оның ултанларын, қазықларын, арқанларын хәм буларға қолланылатуғын барлық затларды көтерип алып жүрсин. Олардың хәр бирине не тасыйтуғынын анықлап, белгилеп бериң. ³³ Мерарий тийрелериниң Ушырасыу шатырына байланыслы хызмети усылардан ибарат. Олар руұханий Харон улы Итамардың бақлауы астында хызмет етеди.

Лебийлилердин дизимге алыныуы

³⁴ Муўса, Харон хәм жәмийеттиң көсемлери Қоҳат урпағын тийрелери хәм әуладлары бойынша санап шықты. ³⁵ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеуге жарамлы отыздан елиу жасқа дейинги барлық ер адамларды санап шыққанда, ³⁶ олардың саны 2750 адам болды. ³⁷ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеитұғын Қоҳат урпағы усылар еди. Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша Муўса менен Харон оларды санап шықты.

³⁸ Гершон урпағы да тийрелери хәм әуладлары бойынша саналды. ³⁹ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеуге жарамлы отыз жастан елиу жасқа дейинги барлық ер адамлар саналғанда, ⁴⁰ олардың саны 2630 адам болды. ⁴¹ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеитұғын Гершон урпағы усылар еди. Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Муўса менен Харон оларды санап шықты.

⁴² Мерарий урпағы да тийрелери хәм әуладлары бойынша саналды. ⁴³ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеуге жарамлы отыз жастан елиу жасқа дейинги барлық ер адамлар саналғанда, ⁴⁴ олардың саны 3200 адам болды. ⁴⁵ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеитұғын Мерарий урпағы усылар еди. Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша Муўса менен Харон оларды санап шықты.

⁴⁶ Солай етип, Муўса, Харон хәм Израилдың көсемлери лебийлилерди тийрелери хәм әуладлары бойынша санап шықты. ⁴⁷ Ушырасыу шатырында жұмыс ислеуге хәм жүк тасыуға жарамлы отыз жастан елиу жасқа дейинги барлық ер адамлар саналғанда, ⁴⁸ олардың улыума саны 8580 адам болды. ⁴⁹ Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша олардың хәр бирине ислеитұғын хызмети хәм тасыйтуғын жүклери белгилеп берилди. Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша барлық адамлар дизимге алынды.

Жәмийеттиң пәклигин сақлау

5 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына буйыр. Олар тери кеселлигине жолыққан, жынысый ағзасынан ириң яки қан бөлинип шыққан ямаса өлиге бир жерин тийгизип ҳарамланған хәр бир адамды ордадан сыртқа шығарып жиберсин. ³ Еркек болсын, хаял болсын арасында Мен жасап атырған орданы ҳарамламауы ушын, оларды орданың сыртына шығарып жиберсин.

⁴ Израил халқы айтылғанларды орынлап, Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай оларды орданың сыртына шығарып жиберди.

Гүна ушын төлем төлеу туўрысында

⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

⁶ – Израил халқына былай деп айт: Егер бир еркек ямаса хаял биреуге қарсы қандай да бир гүна ислеп, усы арқалы Жаратқан Ийеге қыянет етсе, ол адам айыплы саналады. ⁷ Бундай адам ислеген гүнасын ашық мойынласын. Ол жәбир шеккен адамға келтирген зыяны ушын төлем төлесин, және де, оның үстине бестен бир бөлегин де қосып берсин. ⁸ Егер де ол адам өлсе хәм оған берилетуғын төлемди алатуғын бирде бир жақын ағайини болмаса, онда сол төлем Жаратқан Ийеге тийисли болып, буны руұханийге берсин. Айыплы адам усы төлем менен бирге гүнадан тазаланыу ушын қурбанлыққа бир қошқар алып келсин. ⁹ Израил халқының руұханийге алып келген мухаддес садақаларының барлығы руұханийге тийисли болсын. ¹⁰ Руұханий қабыл қылған хәр бир садақа руұханийдин өзине тийисли болсын.

Хаялынан гүманланған еркек ҳаққында

¹¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹² – Израил халқына былай деп айт: Егер бир адамның хаялы жолдан азғырылып, күйеуине бийопалық қылса, ¹³ басқа бир адам менен жатып, өзін ҳарамласа, буны күйеуинен жасырса хәм буған гүа адам болмағанлығы себепли хаялдың ислегени жасырын болса, ¹⁴ буған қарамастан, күйеуи хаялын қызғанып, оған қарсы жүрегінде гүман пайда болыуы мүмкин. Ямаса хаялы бийопалық қылмаса да, күйеуи оны қызғанып, жүрегінде оған қарсы гүман пайда болыуы мүмкин. ¹⁵ Усындай жағдайларда ол адам хаялын руұханийге алып келсин. Хаялы ушын оннан бир эфа арпа унынан садақа алып келсин. Унның үстине зәйтүн майын ямаса хош ийисли шайыр қоспасын. Себеби бул – айыпты еслетіу ушын берилетуғын қызғаныу садақасы.

¹⁶ Руұханий хаялды алып келип, Жаратқан Ийениң алдына турғызсын. ¹⁷ Кейин ылайдан исленген ыдысқа мухаддес суу куйсын хәм Мухаддес шатырдың ишиндеги жерден топырақ алып, сууға салсын. ¹⁸ Руұханий сол хаялды Жаратқан Ийениң алдына турғызғаннан соң, оның шашын жайсын, еслетіу садақасын, яғный

қызғаныў садақасын оның қолына услатсын. Руўханийдиң өзи нәлет келтиретуғын ашшы суўды қолына услап турсын. ¹⁹ Соннан соң, ол ҳаялға нәлетти тастыйықлатып, оған былай деп айтсын: «Егер сен басқа бир еркек пенен жатпаған болсаң, күйеўиң бола тура жолдан азғырылып, өзиңди ҳарамламаған болсаң, онда нәлет алып келетуғын мына суў саған зыянын тийгизбесин. ²⁰ Бирақ күйеўиң бола тура жолдан азғырылып, басқа бир еркек пенен жатып, өзиңди ҳарамлаған болсаң, ²¹ онда адамлар биреўди нәлетлегенде, Жаратқан Ийе сениң атыңды нәлетке қосып айтатуғын қылсын хәм қурсағың зыянланып, бийперзент қылсын. ²² Нәлет келтиретуғын бул суў ишиңе барғанда, қурсағың зыянланып, бала туўа алмайтуғын қылсын».

Сонда ҳаял: «Аўмийин, аўмийин», – деп айтсын.

²³ Руўханий бул нәлетлерди бир бөлек териге жазып, оны ашшы суўға шайсын. ²⁴ Нәлет келтиретуғын суўды ҳаялға ишкисин. Суў ҳаялдың ишине киргеннен соң, оған азап берсин.

²⁵ Руўханий сол ҳаялдың қолынан қызғаныў садақасын алып, Жаратқан Ийениң алдында жоқары көтерип усыңғаннан соң, садақаны қурбанлық орынға алып келсин. ²⁶ Руўханий ғәлле садақасынан бир уўыс алып, оны толық садақаның белгиси ретинде қурбанлық орында түтетип жандырсын. Кейин ҳаялға суўды ишкисин. ²⁷ Егер ҳаял күйеўине бийопалық қылып, өзін ҳарамлаған болса, нәлет алып келетуғын суўды ишкенде, оған азап береді. Суў оның қарнын исирип, туўмайтуғын қылып таслайды хәм ол халқы арасында нәлетий болып қалады. ²⁸ Бирақ ҳаял өзін ҳарамламаған хәм пәк болса, ол өзине тағылған айыптан қутылады хәм бала көтеретуғын болады.

²⁹ Қызғаншақлық қаққында қағыйдалар усылардан ибарат. Егер бир ҳаял күйеўине бийопалық қылып, өзін ҳарамласа, ³⁰ ямаса күйеўинде ҳаялына деген қызғаныш хәм жүрегинде оған қарсы гүман пайда болса, онда руўханий ҳаялды Жаратқан Ийениң алдына турғызып, усы нызам бойынша ис тутсын. ³¹ Сонда күйеўи хәр қандай айыптан қутылады, ҳаял болса, ислеген айыбының жазасын тартады.

Жаратқан Ийеге бағышланыў

6 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айт: Егер еркек ямаса ҳаял айрықша ўәде берип, өзін нәзир сыпатында Жаратқан Ийеге бағышласа, ³ ол шараптан хәм хәр қандай өткир ишимликтен өзін тыйсын. Жүзимнен ямаса басқа өткир ишимликлерден исленген сирке суўынан ишпесин. Жүзимнен таярланған ширели суўдан ишпесин. Жүзим де, кишмиш те жемесин. ⁴ Ол Жаратқан Ийеге бағышланған дәўиринде жүзимнен таярланған хеш нәрсе жемесин, хәттеки, жүзимниң

дәнесинен қабығына дейин аўзына улыўма алмасын.

⁵ Нәзир сыпатында бағышланған дәўиринде басына хеш қандай пәки тиймесин. Ол өзін Жаратқан Ийеге арнаған дәўириниң ақырына дейин мухаддес болсын, шашын өсирсин. ⁶ Сол күнлер даўамында өлиге жақынламасын. ⁷ Хәттеки, оның анасы, әкеси, аға-иниси ямаса әжапа-қарындасы қайтыс болса да, олар себепли өзін ҳарамламасын. Өйткени оның басындағы шашы – өзін нәзир сыпатында Қудайға бағышлағанының белгиси. ⁸ Ол нәзир болған дәўиринде Жаратқан Ийеге бағышланған болады.

⁹ Егер оның жанында тосаттан биреў қайтыс болып қалса, онда ол адамның бағышланған шашы ҳарамланады. Сол себепли нәзир болған адам өзін пәклеў ушын жети күннен кейин шашын алдырып тасласын. ¹⁰ Сегизинши күни ол еки қумыры ямаса еки жас кептер әкелип, Ушырасыў шатырының алдында руўханийге берсин. ¹¹ Руўханий булардың биреўин гүна қурбанлығы етип, екиншини жандырылатуғын қурбанлық етип берсин. Солай етип, өли себепли айыплы болған сол адам ушын пәклеў рәсими өткерилсин. Сол күни ол өз басын қайтадан бағышласын. ¹² Ол ҳарамланғанлығы себепли оның алдығы бағышланған күнлери есапқа алынбайды. Сонлықтан, айып қурбанлығы ушын бир жасар еркек тоқлы усынып, Жаратқан Ийеге өзін қайтадан бағышлаўы тийис.

¹³ Нәзир болған адамға арналған қағыйда мыналардан ибарат: оның бағышланыў күнлери тамам болғанда, ол Ушырасыў шатырының алдына алып келинсин. ¹⁴ Усы жерде ол Жаратқан Ийеге мына қурбанлықларды усынсын: жандырылатуғын қурбанлық ушын бир жасар минсиз бир еркек тоқлы, гүна қурбанлығы ушын бир жасар минсиз бир қой, татыўлық қурбанлығы ушын минсиз бир қошқар, ¹⁵ ғәлле садақасы хәм ишимлик садақалары менен бирге бир себет ашытқысыз нанлар – сапалы уннан зәйтүн майы қосылған шөреклер, үстине зәйтүн майы жағылған пәтирлер.

¹⁶ Руўханий буларды гүна қурбанлығы хәм жандырылатуғын қурбанлық ушын Жаратқан Ийеге усынсын. ¹⁷ Кейин қошқарды ғәлле хәм ишимлик садақалары менен бирге Жаратқан Ийеге татыўлық қурбанлығы етип усынсын. Сондай-ақ, себеттеги ашытқысыз нанларды да усынсын.

¹⁸ Соннан соң, нәзир болған адам Ушырасыў шатырының алдында бағышланған шашын алдырып, шашын татыўлық қурбанлығы жандырылып атырған отқа жағып жиберсин.

¹⁹ Нәзир болған адам шашын алдырғаннан соң, руўханий қошқардың қайнатылған алдығы бир санын, себеттен ашытқысыз бир нанды хәм пәтирди оның қолына услатсын. ²⁰ Кейин руўханий буларды Жаратқан Ийеге бағышлаў ушын жоқары көтерип усынсын. Булар жоқары көтерип усынылған төс хәм артқы сан менен бирге

мухаддес болып, руханийдің пайы саналады. Соннан кейін нәзір болған адам шарап ишиюіне болады.

²¹ Ұәде беріп, нәзір сыпатында бағышланған адам ушын қағыйдалар усылардан ибарат. Ол усы қағыйдаларға мууапық Жаратқан Ийеге құрбанлықтарын берсин. Соның менен бирге, қолынан келгенинше оннан да көбирегин бериюіне болады. Ол ұәде бергениндей етип хәм бағышланыу қағыйдаларына мууапық түрде анық орынлау керек.

Руханийдің ақ пәтиясы

²² Жаратқан Ийе Муусаға былай деди:

²³ – Харон менен оның улларына былай деп айт: Израил халқына ақ пәтия бергениңизде, оларға былай деп айтың:

²⁴ «Жаратқан Ийе сизлерди жарылқасын, қорғасын!

²⁵ Жаратқан Ийе сизлерге Өз жүзинің нурын шашсын, реҳимли болсын!

²⁶ Жаратқан Ийе сизлерге Өз нәзерин салсын хәм тынышлығын берсин!»

²⁷ Солай етип, руханийлер атымды айтып, Израил халқына ақ пәтия берсин. Сонда Мен де оларды жарылқайман.

Басшылардың Жаратқан Ийеге берген садақалары

7 Мууса Шатырды тигип болғаннан соң, Шатырға хәм оның барлық буйымларына, және де, құрбанлық орынға хәм оған тийисли барлық буйымларына май серпип, оларды бағышлады. ² Кейін Израилдың көсемлери, дизимге алыу ұазыйпасын алып барған әулад хәм урыу басшылары өз сыйларын алып келди.

³ Олардың Жаратқан Ийеге алып келген сыйлары үсти бастырылған алты арба хәм он еки өгизден ибарат еди. Хәр бир көсем бир өгизден хәм хәр бир еки көсем бир арбадан алып келген еди. Көсемлер бул сыйларын шатырдың алдына әкеліп қойды.

⁴ Кейін Жаратқан Ийе Муусаға былай деди:

⁵ – Бул сыйларды олардан қабыл етип ал. Буларды Ушырасыу шатырындағы хызметлерде қолланың. Лебийлилердің ислейтуғын хызметлерине қарап, буларды оларға бөліп бер.

⁶ Сонда Мууса арба хәм өгизлерди алып, лебийлилерге бөлистирип берди. ⁷ Ислейтуғын хызметлери бойынша Гершон урпағына еки арба менен төрт өгиз, ⁸ Мерарий урпағына төрт арба менен сегіз өгиз берди. Мерарий хәм Гершон урпақлары руханий Харонның улы Итамардың бақлауы астында хызмет қылатуғын еди. ⁹ Қоқат урпағына болса, хеш нәрсе бермеді. Себеби олардың ислейтуғын хызмети мухаддес буйымларды ийнинде көтерип, алып жүриу еди.

¹⁰ Құрбанлық орын майланып, бағышланған уақытта, көсемлер өзлеринің басқа сыйларын

алып келди хәм буларды орынның алдына әкеліп қойды. ¹¹ Бул хәққында Жаратқан Ийе Муусаға: «Құрбанлық орынның бағышланыуы ушын хәр күни бир көсем өзинің сыйын усынсын», – деген еди.

¹² Биринши күни Яхуда урыуынан Амминадаб улы Нахшон сыйларын усынды. ¹³ Оның әкелген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел ауырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел ауырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуі де фәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ¹⁴ Түтетки толтырылған 10 шекел ауырлығындағы бир алтын тостаған, ¹⁵ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар, бир жасар еркек тоқлы, ¹⁶ гүна құрбанлығы ушын бир теке, ¹⁷ татыулық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке, хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Амминадаб улы Нахшонның алып келген сыйлары усылар еди.

¹⁸ Екинши күни Иссахар урыуының көсеми Суар улы Нетанел сыйларын усынды. ¹⁹ Оның алып келген сыйлары мыналар еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел ауырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел ауырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуі де фәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ²⁰ Түтетки толтырылған 10 шекел ауырлығындағы бир алтын тостаған, ²¹ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы, ²² гүна құрбанлығы ушын бир теке, ²³ татыулық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Суар улы Нетанелдің алып келген сыйлары усылар еди.

²⁴ Үшинши күни Зебулон урыуының көсеми Хелон улы Элиаб сыйларын усынды. ²⁵ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел ауырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел ауырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуі де фәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ²⁶ Түтетки толтырылған 10 шекел ауырлығындағы бир алтын тостаған, ²⁷ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ²⁸ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ²⁹ татыулық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Хелон улы Элиабтың алып келген сыйлары усылар еди.

³⁰ Төртинши күни Рубен урыуының көсеми Шедеур улы Элисур сыйларын усынды. ³¹ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел ауырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел ауырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуі де

ғалле садақасы ушын зәйтүн майы менен араластырылған сапалы унға толы еди. ³² Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ³³ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ³⁴ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ³⁵ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Шедеур улы Элисурдың алып келген сыйлары усылар еди.

³⁶ Бесинши күни Шимон урыұының көсеми Суришаддай улы Шелумиел сыйларын усынды. ³⁷ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы менен араластырылған сапалы унға толы еди. ³⁸ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ³⁹ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁴⁰ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁴¹ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Суришаддай улы Шелумиелдің алып келген сыйлары усылар еди.

⁴² Алтыншы күни Гад урыұының көсеми Деуел улы Элясаф сыйларын алып келди. ⁴³ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ⁴⁴ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁴⁵ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁴⁶ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁴⁷ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Деуел улы Элясафтың алып келген сыйлары усылар еди.

⁴⁸ Жетинши күни Эфрайым урыұының көсеми Аммихуд улы Элишама сыйларын усынды. ⁴⁹ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы менен араластырылған сапалы унға толы еди. ⁵⁰ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁵¹ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁵² Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁵³ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Аммихуд улы Элишаманың алып келген сыйлары усылар еди.

⁵⁴ Сегизинши күни Менашше урыұының көсеми Педасур улы Гамалиел сыйларын усынды. ⁵⁵ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ⁵⁶ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁵⁷ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁵⁸ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁵⁹ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Педасур улы Гамалиелдің алып келген сыйлары усылар еди.

⁶⁰ Тоғызыншы күни Бенямин урыұының көсеми Гидоний улы Абидан сыйларын усынды. ⁶¹ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы менен араластырылған сапалы унға толы еди. ⁶² Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁶³ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁶⁴ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁶⁵ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Гидоний улы Абиданның алып келген сыйлары усылар еди.

⁶⁶ Оныншы күни Дан урыұының көсеми Аммишаддай улы Ахиезер сыйларын усынды. ⁶⁷ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ⁶⁸ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁶⁹ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁷⁰ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁷¹ татыұлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Аммишаддай улы Ахиезердің алып келген сыйлары усылар еди.

⁷² Он биринши күни Ашер урыұының көсеми Охран улы Пагиел сыйларын усынды. ⁷³ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аұырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, 70 шекел аұырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеуи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ⁷⁴ Түтетки толтырылған 10 шекел аұырлығындағы бир алтын тостаған, ⁷⁵ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир

қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁷⁶ Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁷⁷ татыўлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Охран улы Пагиелдің алып келген сыйлары усылар еди.

⁷⁸ Он екінши күни Нафталий урыўының көсеми Энан улы Ахира сыйларын усынды. ⁷⁹ Оның алып келген сыйлары мыналардан ибарат еди: Мухаддес орын өлшеми менен 130 шекел аўырлығындағы бир гүмис жалпақ табақ, ⁷⁰ шекел аўырлығындағы бир гүмис қырма. Бул екеўи де ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы унға толы еди. ⁸⁰ Түтетки толтырылған 10 шекел аўырлығындағы бир алтын тостаған, ⁸¹ жандырылатуғын құрбанлық ушын бир буға, бир қошқар хәм бир жасар еркек тоқлы. ⁸² Гүна құрбанлығы ушын бир теке, ⁸³ татыўлық құрбанлығы ушын еки буға, бес қошқар, бес теке хәм хәр бири бир жасардан болған бес еркек тоқлы. Энан улы Ахираның алып келген сыйлары усылар еди.

⁸⁴ Солай етип, құрбанлық орын майланған ўақытта, Израил көсемлериниң орынды бағышлау ушын алып келген сыйлары мыналар еди: он еки гүмис жалпақ табақ, он еки гүмис қырма, он еки алтын тостаған. ⁸⁵ Хәр бир гүмис жалпақ табақтың аўырлығы 130 шекелден, хәр бир қырманың аўырлығы 70 шекелден еди. Мухаддес орын өлшеми менен гүмис ыдыслардың барлығының аўырлығы 2400 шекел болды. ⁸⁶ Түтетки толтырылған он еки алтын тостағанның хәр бириниң аўырлығы мухаддес орын өлшемінде 10 шекел еди. Барлық алтын тостағандардың аўырлығы 120 шекел болды. ⁸⁷ Жандырылатуғын құрбанлық ушын ғалле садақасы менен бирге усынылған хайўанлардың саны он еки буға, он еки қошқар хәм бир жасардан болған он еки еркек тоқлы, гүна құрбанлығы ушын да он еки теке.

⁸⁸ Татыўлық құрбанлығы ушын усынылған хайўанлардың саны жигирма төрт буға, алпыс қошқар, алпыс теке хәм хәр бири бир жасардан болған алпыс еркек тоқлы еди. Құрбанлық орын майланғаннан соң, орынның бағышланыўы ушын берилген сыйлар усылар еди.

⁸⁹ Муўса Жаратқан Ийе менен сөйлесиў ушын Ушырасыў шатырына киргенде, Келисим сандығының қақпағының үстиндеги еки Керуб арасынан өзине сөйлеген даўысты еситетуғын еди. Жаратқан Ийе Муўса менен усы тәризде сөйлесетуғын еди.

Шыралардың орнатылыўы

8 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
² – Харонға айт, ол жети шыраны хәстеге орнатқанда, хәстениң алдыңғы тәрепине жақтылық түсип туратуғын қылып орнатсын.

³ Харон айтылғандай етип иследи. Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай, шыраларды хәстениң алдыңғы тәрепине жақты түсетуғын қылып орналастырды. ⁴ Хәсте Жаратқан Ийениң Муўсаға көрсеткен үлгиси бойынша, ултанынан баслап, гүллерине дейин алтыннан шөккишлеп исленген еди.

Лебийлилердиң бағышланып, хызметке қойылыўы

⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

⁶ – Лебийлилерди Израил халқының арасынан айырып алып, оларды пәклеў рәсиминен өткиз.

⁷ Оларды пәклеў ушын былай ислейсең: пәклейтуғын суўды олардың үстине серп. Олар шашлары менен барлық жүнлерин қырып тасласын хәм кийимлерин жуўсын. Усылайынша, олар пәк болады. ⁸ Кейин олар бир буға менен ғалле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған сапалы ун алып келсин. Гүна құрбанлығы ушын сен де басқа бир буға алып кел. ⁹ Лебийлилерди Ушырасыў шатырының алдына алып келип, барлық Израил жәмийетин жыйна.

¹⁰ Лебийлилерди Жаратқан Ийениң, яғный Мениң алдыма әкелгениңде, израиллылар олардың үстине қолларын қойсын. ¹¹ Жаратқан Ийеге, яғный Маған хызмет етиўи ушын, Харон израиллылардың арасынан лебийлилерди садақа сыпатында Маған бағышласын.

¹² Лебийлилер қолларын буғалардың басына қойсын хәм олардың гүналары кеширилиўи ушын, буғалардың бирейи гүна құрбанлығы ушын, екіншиси жандырылатуғын құрбанлық ушын Жаратқан Ийеге усынылсын. ¹³ Лебийлилерди Харон хәм оның улларының алдында турғыз. Оларды садақа сыпатында Жаратқан Ийеге, Маған бағышла. ¹⁴ Лебийлилерди басқа израиллылардың арасынан усы тәризде бөлип ал. Лебийлилер Маған тийисли болады.

¹⁵ Сен лебийлилерди пәклеп, садақа сыпатында бағышлағаннан соң, олар Ушырасыў шатырындағы хызметин баслаўына болады. ¹⁶ Израиллылар арасында лебийлилер толығы менен Маған тийисли. Себеби қарыннан биринши шыққан барлық уллардың орнына оларды Өзиме таңлап алдым. ¹⁷ Израил халқының арасындағы барлық биринши туўылғанлар адам болсын, хайўан болсын – олар Меники. Өйткени Мен Мысырда биринши туўылғанларды жоқ қылған күни, оларды Өзиме айырып алдым. ¹⁸ Солай етип, Израил халқында барлық биринши туўылған уллардың орнына лебийлилерди таңладым. ¹⁹ Израиллылар Мухаддес орынға жақынласып, бәлеге дуўшар болмаўы ушын, олардың орнына Ушырасыў шатырындағы хызметти ислеп, израиллылардың гүналарын тазалау ушын, лебийлилерди Харон хәм оның улларының қолларына тапсырдым.

²⁰ Муўса, Харон хәм пүткил Израил жәмийети Жаратқан Ийениң лебийлилерге байланысы

Муўсаға берген хәр бир буйрығын толығы менен орынлады. ²¹ Лебийлилер өзлерин пәклеп, кийимлерин жуўды. Харон оларды Жаратқан Ийениң алдында арнаўлы түрде бағышлады хәм оларды тазалаў ушын, гүналарынан пәкледі.

²² Буннан соң, лебийлилер Харон хәм оның улларының қол астында Ушырасыў шатырындағы өзлерине тийисли хызметлерин орынлаўға келді. Солай етип, Жаратқан Ийе лебийлилерге тийисли Муўсаға қандай буйрық берген болса, Израил халқы сол буйрықларды орынлады.

²³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁴ – Лебийлилерге тийисли қағыйда мынадай: Жигирма бес хәм оннан жоқары жастағылар Ушырасыў шатырындағы хызметин басласын. ²⁵ Ал елиў жасқа келгенде, сол хызметинен босап, артық хызметте болмасын. ²⁶ Хызметтен босаған лебийлилер Ушырасыў шатырында хызмет етип атырған туўысқанларына жәрдем беріўине болады, бирақ өзлери артық хызмет ислемесин. Лебийлилердиң ўазыпаларын усылайынша белгилеп бер.

Қутқарылыў байрамына байланыслы ыызамлар

9 Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейинги екинши жылдың биринши айында Жаратқан Ийе Синай шөлинде Муўсаға былай деди:

² – Израиллылар Қутқарылыў байрамын белгиленген ўақытта байрамласын. ³ Барлық ыызам хәм қағыйдаларға әмел қылып, қурбанлықты белгиленген ўақытта, усы айдың он төртинши күни кеште шалсын.

⁴ Солай етип, Муўса израиллыларға Қутқарылыў байрамын белгилейди буйырды. ⁵ Олар Синай шөлинде биринши айдың он төртинши күни кеште Қутқарылыў байрамын белгиледи. Олар хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип орынлады.

⁶ Ал өлиге бир жерин тийгизип, ҳарам саналған базы адамлар сол күни Қутқарылыў байрамында қатнаса алмады. Сол күни олар Муўса менен Харонның алдына келип, ⁷ Муўсаға былай деди: – Өлиге жантасқанымыз ушын ҳарам саналамыз. Бирақ белгиленген ўақытта басқа израиллылар менен бирге Жаратқан Ийеге арналған қурбанлықты не ушын усына алмаймыз?

⁸ Муўса:

– Күтиң, Жаратқан Ийениң сизлер туўралы маған не буйыратуғынын тыңлап көрейин, – деди.

⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁰ – Израиллыларға былай деп айт: Араңызда бириңиз ямаса әўладыңыздан бирейи өлиге бир жерин тийгизгени ушын ҳарам саналса ямаса бирейи узақ сапарға кетсе, ондай адам Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыў байрамын нышанлаўына болады. ¹¹ Бундай адамлар екинши айдың он төртинши күни кеште Қутқарылыў қурбанлығын шалып, оны ашытқысыз нан хәм

ашшы шөплер менен жесин. ¹² Таңға дейин қурбанлықтың гөшинен бир түйир де қалмасын, сүйеклери сындырылмасын. Қутқарылыў байрамын барлық қағыйдалар бойынша белгилейиңиз тийис. ¹³ Бирақ пәк саналған хәм узақ сапарда болмаған адам Қутқарылыў байрамына қатнасыўдан бас тартса, ол белгиленген ўақытта Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық бермегени ушын халқының арасынан жоқ қылынсын. Солай етип, ол өз гүнасының жазасын тартады.

¹⁴ Араңызда жасап атырған келгинди бир адам Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыў байрамына қатнасыўды қәлесе, ол байрамның ыызам хәм қағыйдаларына әмел қылсын. Жергиликли болсын, келгинди болсын, хәмме ушын усы ыызамды қолланыўыңыз тийис.

Мухаддес шатыр үстиндеги булт

¹⁵ Мухаддес шатыр, яғный буйрықлар қойылған шатыр тикленген күни оның үстин булт қаплады. Мухаддес шатырды қаплаган булт кештен азанға дейин от сыяқлы болып туратуғын еди. ¹⁶ Бул аўхал хәр күни даўам етти. Мухаддес шатырды қаплаган булт кеште от сыяқлы болып туратуғын еди.

¹⁷ Булт шатырдан жоқары көтерилгенде, Израил халқы жолға шығатуғын еди. Булт қай жерде тоқтаса, олар сол жерде тоқтайтуғын еди. ¹⁸ Израил халқы Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша жолға шығып, Оның буйрығы бойынша тоқтап, шатырларын тигетуғын еди. Булт Мухаддес шатырды қаплап турған ўақытта, олар да сол жерде туратуғын еди. ¹⁹ Булт Мухаддес шатырды узақ ўақыт қаплап турғанда, Израил халқы Жаратқан Ийениң буйрығына әмел қылып, жолға шықпайтуғын еди. ²⁰ Базида булт Мухаддес шатырды азғантай күн қаплап туратуғын еди. Халық та Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, я қоныс басқан жерде қалатуғын, ямаса көшетуғын еди. ²¹ Бази ўақытлары булт тек ғана кештен азанға дейин турып, азда Мухаддес шатырдан көтерилетуғын еди. Сонда халық жолға шығатуғын еди. Түнде болсын, күндиз болсын, булт шатырдан көтерилиўден, халық жолға шығатуғын еди. ²² Булт Мухаддес шатырды еки күн, бир ай ямаса узақ ўақыт қаплап турса да, израиллылар қоныс басқан жеринде қалып, жолға шықпайтуғын еди. Бирақ булт жоқары көтерилиўден, олар жолға шығатуғын еди. ²³ Олар Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша қоныс басатуғын ямаса жолға шығатуғын еди. Усылай етип, олар Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген буйрығына әмел қылды.

Гүмис кәрнайлар

10 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² – Гүмистен еки кәрнай шөккишлеп соқтыр, буларды жәмийетти жыйнаў ушын хәм хәр бир орданың жолға шығыўы ушын қолланасан. ³ Еки

кәрнай бирге шертилген ұақытта, барлық жәмийет сениң қасыңа, Ушырасыу шатырының алдына жыйналсын. ⁴ Тек ғана бир кәрнай шертилсе, онда көсемлер, яғнай Израилдың тийре басшылары сениң жаныңа жыйналсын. ⁵ Кәрнай қысқа-қысқа етип шертилген ұақытта, шығыс тәрепте қоныс басқанлар жолға шықсын. ⁶ Екинши мәрте қысқа-қысқа етип шертилген ұақытта, қубла тәрепте қоныс басқанлар жолға шықсын. Кәрнайдың қысқа-қысқа етип шертилиуи урыулардың жолға шығыуы кереклигин билдиреди. ⁷ Жәмийетти жыйнау ушын кәрнайды узақ ұақыт әпиуайы дауыс пенен шерттир. ⁸ Кәрнайларды Харонның рууханий уллары шертсин. Бул сизлер хәм келешек әуладларыңыз ушын мәңги қағыйда болып қалсын.

⁹ Үлкеңизде сизлерге хұжим қылған душпанға қарсы сауашқа шыққаныңызда, кәрнай шертип, белги бериң. Сонда Қудайыңыз Жаратқан Ийе болған Мен сизлерди еслеп, душпанларыңыздан құтқараман. ¹⁰ Шадлы күнлериңизде – байрамларыңызда, Жаңа ай байрамларыңызда, жандырылатуғын құрбанлықлар хәм татыулық құрбанлықлар бергениңизде кәрнай шертиң. Усылай етип, Қудайыңыз болған Мен сизлерди еслеймен. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

Израиллылардың Синайдан кетиуі

¹¹ Израил халқы Мысырдан шыққаннан кейин екинши жылдың екинши айының жигирмаланшы күни булт буйрықлар қойылған шатырдан жоқары көтерилди. ¹² Сонда израиллылар да Синай шөлинен жолға шығып, булт Паран шөлинде тоқтағанша көшип-қонып жүрди. ¹³ Олар Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген буйрығы бойынша жолға биринши мәрте шықты.

¹⁴ Олар хәр сапары жолға шыққанда, хәр бир орда өз байрағы астында бир тәртипте жүретуғын еди. Биринши болып, Амминадаб улы Нахшон басшылығындағы Яхуда ордасы бөлимлери менен бирге өз ордасының байрағы астында көшти баслап жүрди. ¹⁵ Иссахар урыуы бөлимине Суар улы Нетанел, ¹⁶ Зебулон урыуы бөлимине Хелон улы Элиаб басшылық қылатуғын еди. ¹⁷ Соннан кейин, Мухаддес шатыр жыйнастырылып, оны көтерип, алып жүретуғын Гершон урпағы менен Мерарий урпағы жолға шықты.

¹⁸ Олардан соң Шедеур улы Элисур басшылығындағы Рубен ордасы бөлимлери менен бирге өз ордасының байрағы астында жолға шықты. ¹⁹ Шимон урыуы бөлимине Суришаддай улы Шелумиел, ²⁰ Гад урыуы бөлимине Деуел улы Элясаф басшылық қылатуғын еди. ²¹ Оннан кейин Қоҳат урпағы мухаддес буйымларды көтерип, жолға шықты. Олар белгиленген жерге жетип бараман дегенше, Мухаддес шатыр құрылып болынуы тийис еди.

²² Аммихуд улы Элишама басшылығындағы Эфрайым ордасы бөлимлери менен бирге өз

ордасының байрағы астында жолға шықты.

²³ Менашше урыуы бөлимине Педасур улы Гамалиел, ²⁴ Бенямин урыуы бөлимине Гидоний улы Абидан басшылық қылатуғын еди.

²⁵ Көштиң ең ақырында Аммишаддай улы Ахиезер басшылығындағы Дан ордасы бөлимлери менен бирге өз ордасының байрағы астында жолға шықты. Олар Израил ордаларының артқы сақшылары еди. ²⁶ Ашер урыуы бөлимине Охран улы Пагиел, ²⁷ Нафталий урыуы бөлимине Энан улы Ахира басшылық қылатуғын еди. ²⁸ Израиллылар бөлимлерге бөлинип, усы тәртипте жолға шығатуғын еди.

²⁹ Муўса мидянлы қәйин атасы Реуелдің баласы Хобаба былай деди:

– Жаратқан Ийениң: «Сизлерге беремен», – деген жерине баратырмыз. Сиз де бизлер менен бирге барың, сизге жақсы қатнаста боламыз. Өйткени Жаратқан Ийе Израилға жақсылық етиуді үәде қылды.

³⁰ Хобаба оған:

– Яқ, бармайман. Өз елиме, ағайин-тууғанларымының жанына қайтаман, – деп жууап берди.

³¹ Муўса оған былай деди:

– Илтимас, бизлерди таслап кетпең. Себеби сиз шөлде қоныслайтуғын жерлерди билесиз. Бизлерге жол көрсетесиз. ³² Егер бизлер менен бирге барсаңыз, Жаратқан Ийениң ислеуің барлық жақсылықтарын сиз бенен де бөлисемиз.

³³ Израиллылар Жаратқан Ийениң тауынан шығып, үш күнлик жол жүрди. Қоныслайтуғын жерди табыу ушын Жаратқан Ийениң Келисим сандығы олардың алдында жүрип барды. ³⁴ Қоныс басқан жерден жолға шыққанда, Жаратқан Ийениң булты күн бойы олардың үстинде болды.

³⁵ Келисим сандығы жолға шыққанда, Муўса былай деп айтатуғын еди:

«Тур, Жаратқан Ийе!

Тарап кетсин душпанларың жән-жаққа, Сени жек көретуғынлар алдыңнан қашып кетсин!»

³⁶ Келисим сандығы тоқтағанда болса, Муўса былай деп айтатуғын еди:

«Қайт, мың-мыңлаған Израил халқының Жаратқан Ийеси!»

Халықтың налыуы

11 Сол ұақытлары халық қатты налыи баслады. Жаратқан Ийе буны еситип, фәзепленди хәм оларға от жиберип, орданың шетлерин жағып жоқ қылып жиберди. ² Сонда халық Муўсаға жалбарынды. Муўса Жаратқан Ийеге дууа еткенде, от сөнди. ³ Жаратқан Ийениң жиберген оты олардың арасында жанғаны ушын, сол жер Табера † деп аталды.

⁴ Израил халқының арасындағы басқа миллетлерден топланған тәртипсиз адамлар

† Табера – «жандырылуы» дегенди билдиреди.

нәпсиқайлыққа бериле баслады. Израиллылар да оларға қосылып, былай деп зарлай баслады: «Қәне енди, жеўге гөш болғанда ма еди! ⁵ Мысырда тегинге жеген балық, қыяр, ғарбыз, көк пияз, домалақ пияз хәм сарымсақлар еле ядымызда. ⁶ Енди болса, диңкемиз қурыған. Мына маннадан басқа жейтуғын хеш нәрсе көргенимиз жоқ».

⁷ Манна кинза туқымындай болып, реңи ақшыл сары еди. ⁸ Халық далаға шығып, оны жыйнап алатуғын еди хәм оны дигирманға тартып ямаса келиге түйетуғын еди. Оны қазанда қайнатып, гүлше нан писиретуғын еди. Буның дәми зәйтүн майы қосылған нанға ұқсас еди. ⁹ Түнде ордаға шық түскенде, манна да бирге жауатуғын еди.

¹⁰ Муўса халықтың, хәр бир тийредеги адамлардың өз шатырларының алдында турып, дад салып атырғанын еситти. Жаратқан Ийе буған қатты ғәзепленди. Муўса да буған қапа болған еди.

¹¹ Сонда Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Кулыңа не ушын бундай жаманлықты раўа көрдің? Не ушын Өз мийримиңди меннен аяп, бул халықтың жүгин маған жүкледің? ¹² Пүткил бул халыққа жүкли болған мен бе едим? Оларды мен туўған ба едим? Болмаса, не себептен Сен маған: «Бала бағыўшының емизийўли баланы алып жүргениңдей, оларды ата-бабаларына беремен деп ант ишкен жерге қолларыңда көтерип алып бар», – деп айтып атырсаң? ¹³ Бул халықтың барлығына беретуғын гөшти қай жерден аламан? Олар маған: «Бизлерге жейтуғын гөш бер», – деп қоймай атыр.

¹⁴ Бул халықтың барлығын бир өзим жетелеп алып жүре алмайман, себеби олар мен ушын аўыр жүк болады. ¹⁵ Егер маған усылай ислемекши болсаң, онда мени өлтир. Егер де Сениң мийримиңге ерискен болсам, онда басыма түскен бул аўырманлықты көрмейин.

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Маған Израил ақсақалларынан жетпис адамды жыйнап бер. Олар өзиң басшы хәм қадағалаўшы деп тән алғанларыңнан болсын. Оларды Ушырасыў шатырына алып келип, өзиңнің қасыңа турғыз.

¹⁷ Мен төмен түсип, сениң менен сөйлесемен. Сениң үстиңдеги Руўхтан алып, оларға да беремен. Халықтың жүгин тек ғана сен көтермеуиң ушын, олар саған жәрдем береді.

¹⁸ Халыққа былай деп айт: «Ертеңги күн ушын өзлериңизди пәклең, гөш жейсизлер. Сизлердің: „Қәне енди, жеўге гөш болғанда ма еди, Мысырда болған ўақтымызда жақсы еди“, – деп налып, дад салғаныңызды Жаратқан Ийе еситти. Енди гөш жеуиңиз ушын, Жаратқан Ийе сизлерге гөш береді. ¹⁹ Гөшти тек ғана бир күн, еки күн, бес күн, он күн ямаса жигирма күн емес, ²⁰ ал бир ай даўамында алқымыңызға келгенше, кеўлиңиз айнығанша жейсизлер. Себеби сизлер араңызда болып атырған Жаратқан Ийеден жүз бурдыңлар. Оның алдында Мысырдан не ушын шығып кеттик, деп налып, жыладыңлар».

²¹ Сонда Муўса:

– Қасымдағы бул халық алты жүз мың ер адамнан ибарат. Ал Сен: «Бул халыққа бир ай даўамында жеуи ушын гөш беремен», – деп атырсаң. ²² Барлық қой-ешки, сыйырлар сойылса да, теңиздеги барлық балықлар аўланса да, оларға жетер ме екен? – деди.

²³ Жаратқан Ийе оған:

– Мениң қолым келте ме? Саған айтқанларым орынланатуғынын ямаса орынланбайтуғынын өз көзиң менен көресең, – деди.

²⁴ Соннан кейин, Муўса сыртқа шығып, Жаратқан Ийениң өзине айтқанларын халыққа жеткерди. Халықтың жетпис ақсақалын жыйнап, Мухаддес шатырдың дөгерегине жайластырды. ²⁵ Сонда Жаратқан Ийе булт ишинде түсип, Муўса менен сөйлести хәм Муўсаның үстиндеги Руўхтан алып, жетпис ақсақалға берди. Олар Руўхты алған ўақытта, Руўхтан илхамланып кетти. Бирақ буннан соң, бул жағдай басқа тәкирарланбады.

²⁶ Сайланған жетпис ақсақалдың ишинде болған Элдад пенен Медад деген еки адам ордада қалып, Мухаддес шатырға келмей қалған еди. Бирақ Руўх олардың үстине түсип келип, олар да ордада Руўхтан илхамланып баслаған еди. ²⁷ Буны көрген бир жас бала Муўсаға жуўырып келип: «Элдад пенен Медад ордада Руўхтан илхамланып атыр», – деп хабар жеткерди.

²⁸ Жас ўақтынан Муўсаға жәрдемши болып киятырған Нун улы Ешуа:

– Мырзам Муўса, оларды тыйып қой! – деди.

²⁹ Бирақ Муўса:

– Сен мениң ушын қызғанып атырсаң ба? Қәне енди, Жаратқан Ийениң пүткил халқы пайғамбар болса, Жаратқан Ийе олардың үстине Өз Руўхын жиберсе еди! – деди. ³⁰ Соннан соң, Муўса менен Израилдың ақсақаллары ордаға қайтып келди.

Жаратқан Ийениң бөденелерди жиберийи

³¹ Жаратқан Ийе даўыл жиберди. Даўыл теңизден бөденелерди ушырып әкелип, орданың хәр тәрәпине үйип таслады. Бөденелер ордадан бир күнлик жол узақлыққа дейин, жерден еки шығанақ бийикликке түсип, ушып жүрген еди. ³² Сол күни халық күни менен, түни менен хәм ертеңине кешке дейин бөдене жыйнады. Олардың хеш бири он хомерден † аз жыйнамады. Бөденелерди кептирийи ушын, оларды шатырларының дөгерегине жайып қойды. ³³ Бирақ халық гөшти еле аўзына алып, жеўге үлгермей-ақ, Жаратқан Ийе ғәзепленип, оларды күшли бир оба менен жазалады. ³⁴ Сонлықтан сол жер Киброт-Хаттааўа †† аты берилди. Өйткени ол жерге нәпсин тыя алмаған адамлар жерленген еди.

³⁵ Халық Киброт-Хаттааўадан Хасеротқа көшип, сол жерде қалды.

† Он хомер – шама менен 2200 литр муғдарында. †† Киброт-Хаттааўа – «Нәпси қәбирлери» дегенди билдиреди.

Мәриям менен Харонның жазаланыуы

12 Муўса Куш жеринен болған қаялға үйленгени ушын, Мәриям менен Харон оған қарсы сөйледі. ² Олар: «Жаратқан Ийе тек ғана Муўса арқалы сөйлеген бе еди? Ол бизлер арқалы да сөйлеген жоқ па еди?» – деди. Жаратқан Ийе олардың бул сөзлерин еситти.

³ Муўса жер жүзинде жасайтуғын барлық адамлардың ишинде ең кишипейил адам еди.

⁴ Жаратқан Ийе күтилмегенде Муўса, Харон хәм Мәриямға:

– Үшеуиңиз Ушырасыу шатырына барың, – деди. Үшеуи де шатырға барды. ⁵ Жаратқан Ийе минара сыяқлы булт ишинде түсип, шатырдың кирер аўзының алдында турды хәм Харон менен Мәриямды шақырып алды. Олар екеуи алдыға қарай шыққанда, ⁶ Жаратқан Ийе оларға былай деди:

– Мениң сөзлериме қулақ салың:
Егер араңызда бир пайғамбар бар болса,
Мен, Жаратқан Ийе Өзимди танытаман оған аян арқалы,
Сөйлесемен оның менен түсинде.

⁷ Бирақ қулым Муўса менен булай сөйлеспеймен, Пүткил үйимдегилерге жууапкер адам – Муўсадур.

⁸ Оның менен жумбақлы түрде емес,
Ал жүзбе-жүз сөйлесемен ашық түрде.

Ол Мениң бийнемди көреді.

Сондай болса да, қулым Муўсаға қарсы сөйлеуден қорқпадыңлар ма?

⁹ Сонда Жаратқан Ийе оларға ғәзеплениуи менен, ол жерден кетти.

¹⁰ Булт Мухаддес шатырдан кетиуден-ақ, Мәриям тери кеселлигине шалынып, етлери қар сыяқлы түлеп кетти. Харон Мәриямға бурылып қарағанда, оның тери кеселлигине шалынғанын көрди.

¹¹ Харон Муўсаға:

– Ох, мырзам, илтимас ақылсызлық қылып, ислеген гүнамыз ушын жазалама. ¹² Мәриям анасының қарнында-ақ денеси ширип баслаған өли нәрестеге уқсап қалмасын, – деди.

¹³ Муўса Жаратқан Ийеге:

– Ох, Қудай, Мәриямға шыпа бер! – деп жалбарынды.

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Егер оның әкеси жүзине түкиргенде, ол жети күн даўамында шерменде болып қалмас па еди? Оны жети күн даўамында бөлеклеп, ордадан шығарып жиберің, соннан кейин изине қайтыуына болады, – деп жууап берди. ¹⁵ Солай етип, Мәриям жети күн даўамында бөлекленип, ордадан шығарып жиберилди, ол қайтып келгенше, халық жолға шықпады.

Кенаан жерине жансызлардың жиберилиуи

13 Соннан кейин, халық Хасероттан шығып, Паран шөлине барып, қоныс басты.

² Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

³ – Мен Израил халқына берип атырған Кенаан жерин көзден өткеріуи ушын адамлар жибер. Аталарынан тараған хәр бир урыудан бир басшыдан жибер.

⁴ Муўса Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Паран шөлинен адамларды жиберди. Булардың хәммеси Израил халқының басшылары еди.

⁵ Олардың атлары мынадай еди:

Рубен урыуынан Заккур улы Шаммуа,

⁶ Шимон урыуынан Хорий улы Шафат,

⁷ Яхуда урыуынан Ефунне улы Калев,

⁸ Иссахар урыуынан Юсуп улы Игал,

⁹ Эфрайым урыуынан Нун улы Хошеа,

¹⁰ Бенямин урыуынан Рафу улы Палтий,

¹¹ Зебулон урыуынан Содий улы Гаддиел,

¹² Юсуп урыуынан, яғный Менашше урыуынан

Сусий улы Гаддий,

¹³ Дан урыуынан Гемаллий улы Аммиел,

¹⁴ Ашер урыуынан Михаил улы Сетур,

¹⁵ Нафталий урыуынан Ыофсий улы Нахбий,

¹⁶ Гад урыуынан Махий улы Геуел.

¹⁷ Елди көзден өткеріуи ушын Муўсаның жиберген адамлары усылар еди. Сол ўақытта Муўса Нун улы Хошеаға Ешуа, деп ат берди †.

¹⁸ Муўса оларды Кенаан жерин көзден өткеріуи ушын жиберип атырып, оларға былай деди:

– Негеб арқалы жүрип, таўлы жерлерге барың.

¹⁹ Ол жерлер қандай екенин, ол жерде жасап атырған халық күшли ме, ямаса хәлсиз бе, олар көп пе, ямаса аз ба, билип алың. ²⁰ Олардың жасап атырған жери жақсы ма, ямаса жаман ба, қалалары қорғансыз ба, ямаса қорғанлы ма, көриң.

²¹ Топырағы өнимдарлы ма, ямаса өнимсиз бе, дөгерге терекли ме, ямаса жоқ па, билип келиң. Қолыңыздан келгенинше, ол жердің жетистирген мийуелеринен алып келиң!

Сол ўақытта жүзим писиги енди басланып атырған еди.

²² Солай етип, сол адамлар жолға шығып, елди Зин шөлинен баслап, Лебо-Хаматқа жақын болған Рехобқа дейин көзден өткерди. ²³ Олар Негебти кесип өтип, анақлардың Ахиман, Шешай хәм Талмай деген тийрелери жасап атырған Хеброн қаласына барды. Хеброн Мысырдағы Соан қаласынан жети жыл алдын қурылған еди.

²⁴ Жансызлар Эшкол сайына жетип барғанда, ол жерден бир солқым жүзимди кесип алды. Олардан екеуи бир қада ағашқа жүзимди илдирип алып жүрди. Соның менен бирге, анар хәм әнжир мийуесин де алды. ²⁵ Израиллылардың кесип алған

† Хошеа – «Қутқарады», ал Ешуа – «Жаратқан Ийе қутқарады» дегенди билдиреди.

жүзим солқымы себепли, сол сай Эшкол † деп аталды.

²⁶ Жансызлар қырық күн жерди аралап шыққаннан кейин излерине қайтты. ²⁷ Олар Паран шөлиндеги Қадешке, Муўса менен Харонның хәм Израил жәмийетиниң жанына келди. Оларға хәм пүткил жәмийетке көрген-билгенлерин айтып, сол жердиң мийуелерин көрсетти. ²⁸ Олар Муўсаға былай деп баянлады:

– Бизлерди жиберген жерге бардық. Ол жерде шынында да сүт хәм пал ағып турған екен! Мине, мынау сол жердиң мийуелеринен! ²⁹ Бирақ ол жерде жасап атырған халық күшли, қалалары да қорғанлы хәм жүдә үлкен екен. Хәттеки, ол жерде Анақ әуладынан шыққан дәу адамларды да көрдик.

³⁰ Амалек халқы Негебте, хетт, ебус хәм амор халықлары таўлы үлкеде, кенаан халқы теңиздиң бойында хәм Иордан дәрьясының жағасында жасайды екен.

³¹ Калев Муўсаның алдында халықты тынышландырып:

– Ол жерге барып, елди қолға киргизейик. Әлбетте, буған жетерли күшимиз бар, – деди.

³² Деген менен, оның менен бирге барған адамлар:

– Бул халыққа қарсы гүресе алмаймыз, олар бизлерден гөре күшлирек, – деди. ³³ Олар өзлери көзден өткерип келген ел хәкқында израиллылардың арасында мынадай жаман мыш-мышлар тарқатып жүрди:

– Бизлер көзден өткерип келген ел, ишине мәкан басатуғынларды жеп питиретуғын ел екен. Сол елде жасап атырған хәр бир адам бойшаң хәм ири.

³⁴ Дәулерди, дәулердиң әуладынан болған анақларды көрдик. Олардың қасында өзлеримизди шегиртке сыяқлы сездик, оларға да сондай болып көриндик.

Халықтың көтерилис қылыўы

14 Сол түни пүткил жәмийет қатты даўыслап, дад салып жылады. ² Пүткил Израил халқы Муўса менен Харонға наразы болып, былай деп тоңқылдай баслады: «Буннан гөре, Мысырда ямаса усы шөлде өлип кеткенемиз жақсы еди! ³ Жаратқан Ийе не ушын бизлерди усы елге алып келди? Бизлерди қылыштан өткизиў ушын ба? Бала-шағаларымыз тутқын болады. Буның орнына Мысырға қайтып кеткенемиз бизлер ушын жақсырақ емес пе?»

⁴ Соннан кейин, олар бир-бирине: «Өзлеримизге бир басшы сайлап алып, Мысырға қайтайық», – дести.

⁵ Сонда Муўса менен Харон Израил жәмийетиниң алдында ет-бетинен жерге жығылды. ⁶ Елди аралап қайтқанлардан Нун улы Ешуа менен Ефунне улы Калев қайғырып кийимлерин жыртты да, ⁷ пүткил Израил жәмийетине былай деди:

† Эшкол – «Солқым» дегенди билдиреди.

– Бизлер көрип келген ел – жүдә жақсы жер. ⁸ Егер Жаратқан Ийениң бизлерге мийрими түссе, Ол бизлерди сүт хәм пал ағып турған сол жерге алып барады хәм оны бизлерге береді. ⁹ Тек ғана Жаратқан Ийеге қарсы шықпаңлар! Ол жерде жасап атырған халықтан қорқпаңлар! Олар бизлерге аңсат ғана олжа болады. Қорғаўшылары оларды таслап кетти, бирақ Жаратқан Ийе бизлер менен бирге. Олардан қорқпаңлар!

¹⁰ Деген менен, пүткил жәмийет оларды тас боран қылыўды нийет қылды. Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты Ушырасыў шатырында пүткил Израил халқына көринди.

Муўсаның халық ушын дуўа етиўи

¹¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Қашанға дейин бул халық Маған хұрметсизлик қылады? Олардың арасында қаншелли кәрамат көрсеткенеме қарамай, қашанға дейин Маған исенбей жүреді? ¹² Мен оларды оба кеселлиги менен жазалайман, мийрастан махрум қыламан. Ал сеннен олардан уллырақ хәм күшлирек бир халық дөретемен.

¹³ Бирақ Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Онда мысырлылар бул хәкқында еситеди. Бул халықты Өз күшиң менен олардың арасынан алып шыққан едиң. ¹⁴ Олар Кенаан жеринде жасайтуғын халыққа бул хәкқында айтады. Жаратқан Ийе, бул халықтың арасында болып, олар менен жүзбе-жүз көрискеніңнен хабары бар. Сениң бултың олардың үстинде хәмме ўақыт турғанын, күндиз минара сыяқлы булт ишинде, түнде минара сыяқлы от ишинде оларға жол көрсеткеніңди биледи.

¹⁵ Егер бул халықты бир адам сыяқлы етип өлтирсең, Сен хәкқында еситкен халықлар: «Жаратқан Ийе ант ишкен бул жерге Өз халқын алып келе алмағаны ушын, оларды шөлде қырып жиберди», – деп айтады.

¹⁷ Енди Өз күшиңди көрсет, о, Ийем! Сен Өзиң былай деп айтқан едиң: ¹⁸ «Жаратқан Ийе болған Мен сабыр-тақатлыман, сүйиспеншилигим шексиз, айып хәм жынаятты кеширемен. Бирақ айыплыны жазасыз қалдырмайман, әкесиниң ислеген айыбының жазасын үшінши хәм төртинши әуладларынан талап қыламан». ¹⁹ Мысырдан шыққаннан баслап, бүгинги күнге дейин бул халықты кеширип келдиң. Енди Өзиңниң уллы сүйиспеншилигиңе сай олардың айыптарын кешире гөр.

²⁰ Жаратқан Ийе оған былай деп жуўап берди:

– Сениң тилегиңе бола оларды кеширемен.

²¹ Деген менен, мәңги бар болған Мен жер жүзин толтырып турған уллылығым менен ант ишемен: ²² уллылығымды, Мысырда хәм шөлде көрсеткен кәраматларымды көрсе де, Мени он мәрте сынаған, сөзиме қулақ аспаған бул адамлардың хәш бири ²³ Мен ата-бабаларына беремен деп ант

ишкен жерди көрмейди. Маған құрметсізлік қылғанлардың хеш бири ол жерди көрмейди.

²⁴ Бирақ қулым Калев басқаларға ұқсамайды, ол пүткіл жүрегі менен Маған ерди. Соның ушын, Мен оны өзи аралап, көзден өткерип қайтқан елге алып бараман. Оның әулады сол жерди ийелеп алады. ²⁵ Амалек пенен кенаан халықтары усы ойпатлықтарда жасайды. Соның ушын, сизлер ертең артыңызға қайтып, Қамыс теңизине қарай жүриңдер, шөлге барыңдар.

Израиллылардың наразылығы ушын жазаланыуы

²⁶ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

²⁷ – Мына жауыз жәмийет қашанға дейин Маған наразы болып, тоңқылдайды? Маған қарсы сөйлеген Израил халқының налыуын еситтим.

²⁸ Оларға Мениң мына сөзлеримди жеткиз: «Мәңги бар болған Мен ант ишемен: айтқан сөзлериңизди сөзсиз өзлериңиздің басыңызға саламан.

²⁹ Әликлериңиз усы шөлде қалады. Маған наразы болып, тоңқылдағанлардың хәммеси – есаптан өткен жигирма хәм оннан жоқары жастағылар усы шөлде өледі. ³⁰ Сизлердің қоныслауыңызға ант ишкен елге Ефунне улы Калев пенен Нун улы Ешуадан басқа хеш ким кирмейди. ³¹ Бирақ сизлердің тутқын болады, деп айтқан балаларыңызды сол жерге киргиземен. Сизлер бас тартқан сол елди балаларыңыз көретуғын болады. ³² Сизлердің өликлериңиз болса усы шөлде қалып кетеді. ³³ Хәммеңиз өлип кетемен дегенше, балаларыңыз шөлде қырық жыл шопанлық қылады хәм сизлердің опасызлығыңыз себепли, олар азап шегеді. ³⁴ Сизлер елди қырық күн дауамында аралап шыққан едиңдер. Енди хәр бир күн ушын бир жылдан қырық жыл айыбыңыздың жазасын тартасызлар. Сонда Мениң сизлерден жүз бурғанымды билип аласызлар!» ³⁵ Мен, Жаратқан Ийе айтқанымдай, Маған қарсы жыйналған бул жауыз жәмийетке буларды сөзсиз ислеймен. Олар усы шөлде қырылып, өлип кетеді.

³⁶ Муўсаның елди көзден өткерип қайтыуға жиберген адамлары қайтып келип, ел хәққында жаман хабар тарқатыуы пүткіл жәмийеттиң Жаратқан Ийеге наразы болыуына себеп болған еди. ³⁷ Сол ел хәққында жаман хабар таратқан бул адамлар Жаратқан Ийениң алдында оба кеселлигине шалынып қайтыс болды. ³⁸ Елди аралау ушын кеткен жансызлардан тек ғана Нун улы Ешуа менен Ефунне улы Калев тири қалды.

Израиллылардың Кенаанды басып алыуға урынғанда, жеңиліске ушырауы

³⁹ Муўса Жаратқан Ийениң сөзлерин пүткіл Израил халқына айтқанда, халық терең қайғыға батты. ⁴⁰ Ертеңине азанда олар таулы үлкениң жоқарысына шығып баратырып, былай деди:

– Аўа, бизлер гүна ислегенимизди мойынлаймыз. Мине, енди Жаратқан Ийениң үәде қылған жерине барыуға таярмыз.

⁴¹ Деген менен, Муўса:

– Не ушын Жаратқан Ийениң буйрығына және қарсы шығып атырсызлар? Буның менен хеш нәрсеге ересе алмайсызлар. ⁴² Сауашқа шықпаңдар, өйткени Жаратқан Ийе сизлер менен бирге емес. Душпанларыңыздың алдында жеңиліске ушырайсызлар. ⁴³ Амалек хәм кенаан халықтары ол жерде сизлерге қарсылық көрсетеді хәм сизлерди қылыш жүзинен өткереди. Өйткени Жаратқан Ийениң изинен жүриуден бас тарттыңдар. Жаратқан Ийе де сизлер менен бирге болмайды.

⁴⁴ Солай болса да, израиллылар өзлериниң айтқанынан қалмай, таулы үлкениң жоқарысына шықты. Жаратқан Ийениң Келисим сандығы менен Муўса ордада қалды. ⁴⁵ Таулы үлкеде жасайтуғын амалек пенен кенаан халықтары оларға қарсы хұжим қылды хәм оларды Хорма қаласына дейин қууып, тас-талқан қылды.

Қурбанлықтарға байланыслы нызамлар

15 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына былай деп айт: Мәкан етиуиңиз ушын сизлерге беретуғын елге киргениңизде, ³ жандырылатуғын қурбанлық, үәде бойынша берилетуғын қурбанлық, ықтыярлы қурбанлық ямаса байрамларда усынылатуғын қурбанлық етип ири хәм майда малдан Жаратқан Ийеге усыныңлар. Булар – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады. ⁴ Қурбанлық усынатуғын адам Жаратқан Ийеге ғәлле садақасы ушын төрттен бир хин зәйтүн майы менен араластырылған оннан бир эфа сапалы ун да алып келсин. ⁵ Және де, жандырылатуғын қурбанлық ямаса басқа қурбанлық пенен бирге хәр бир тоқлыға ишимлик садақасы етип төрттен бир хин шарап та усыныуы тийис.

⁶ Егер қошқарды қурбанлық етип берсеңиз, ғәлле садақасы ушын үштен бир хин зәйтүн майы араластырылған оннан еки эфа сапалы ун ⁷ хәм ишимлик садақасы ушын үштен бир хин шарап усының. Булар – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

⁸ Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлық, үәде бойынша берилетуғын қурбанлық ямаса татыулық қурбанлығы ушын бир буға алып келгениңизде, ⁹ буға менен бирге ғәлле садақасы ушын ярым хин зәйтүн майы араластырылған оннан үш эфа сапалы ун усының. ¹⁰ Соның менен бирге, ишимлик садақасы ушын ярым хин шарап усының. Бул қурбанлық Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

¹¹ Солай етип буға, қошқар, ылақ ямаса тоқлы қурбанлық қылынғанда, усы садақалар менен қоса усынылсын. ¹² Қанша хайуан қурбанлық қылмақшы

болсаңыз да, олардың хәр бири ушын белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақаларын қосып усыныуыңыз тийис. ¹³ Израиллы болған хәр бир адам Жаратқан Ийеге хош ийисли сый етип, құрбанлық алып келгенде, ол усы айтылғанларға әмел қылыуы тийис. ¹⁴ Егер сизлердің араңызда ұақтыңша жасап атырған келгинди ямаса узақ ұақыт жасап атырған жат жерли адам Жаратқан Ийеге хош ийисли сый қылып, бир құрбанлық алып келсе, ол да усы қағыйдаларға әмел қылыуы тийис. ¹⁵ Сизлер ушын да, араңызда жасап атырған келгинди адам ушын да жәмийет анық усы қағыйдаларды қоллансын. Бул келешек әуладларыңыз ушын да мәңги қағыйда болсын. Жаратқан Ийениң алдында сизлер де, сизлердің араңызда жасап атырған келгинди де бирдей.

¹⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁸ – Израил халқына былай деп айт: Сизлерди алып баратырған елге киргениңизден кейин, ¹⁹ сол елдің наньнан жегениңизде, нанның бир бөлегин ажыратып, Маған усының. ²⁰ Қырманыңыздың биринши өниминен ажыратылған садақа сыяқлы қамырыңыздың биринши зуўаласынан жабылған шөректі ажыратып усының. ²¹ Қамырыңыздың биринши зуўаласынан жабылған бул садақаны әуладлар даўамында Жаратқан Ийеге усының.

Гүна ушын құрбанлық

²² Егер бириңиз билместен гүна ислеп, Жаратқан Ийениң мен арқалы берген буйрықларының бирине – Жаратқан Ийениң буйрық берген күнинен баслап, әуладлар бойы әмел қылмасаңыз ²⁴ хәм жәмийет бул қәтеге билместен жол қойған болса, пүткил жәмийет Жаратқан Ийеге хош ийисли сый усыныу ушын, бир буғаны жандырылатуғын құрбанлық етип берсин. Олар буға менен бирге белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақасын берсин. Соның менен бирге, гүна құрбанлығы ушын бир теке алып келсин. ²⁵ Солай етип, руўханий пүткил Израил жәмийетиниң гүнасы ушын қун төлеу рәсимин өткереди хәм олардың гүнасы кешириледи. Себеби олар билместен гүна ислеген еди хәм бул ушын Жаратқан Ийеге жандырылатуғын құрбанлық хәм гүна құрбанлықларын усыңған болады. ²⁶ Пүткил Израил жәмийети де, араңызда жасап атырған келгинди де кешириледи. Өйткени халық билместен усы гүнаны иследи.

²⁷ Егер бир адам билместен гүна ислеп қойса, ол гүна құрбанлығы ушын бир жасар ешки алып келсин. ²⁸ Руўханий Жаратқан Ийениң алдында сол адамның пәклениуи ушын гүнаның қунын төлеу рәсимин өткерсин. Бул рәсим өткерилгенде, сол адамның гүнасы кешириледи. ²⁹ Билместен гүна ислеп қойған израиллы ушын да, араңызда жасап атырған келгинди ушын да усы нызамды қолланыуыңыз тийис.

³⁰ Израиллы ямаса келгинди бир адам билип турып гүна ислесе, Жаратқан Ийеге тил тийгизген болады. Бундай адам Израил халқының арасынан жоқ қылынсын. ³¹ Ол Жаратқан Ийениң сөзлерин писент етпей, буйрықларына қарсы шыққаны ушын, ол адам халқының арасынан сөзсиз жоқ қылынсын. Оның гүнасы өз мойнында қалады.

Шаббат күнине әмел қылмаған адам өлтириледи

³² Бир күни израиллылар шөлде жүрген ұақытта бир адам дем алыс күни болған Шаббат күни отын жыйнап жүрген жеринен услап алынды. ³³ Отын жыйнап жүрген адамды услап алған адамлар оны Муўса менен Харонның хәм пүткил жәмийеттиң алдына алып келди. ³⁴ Сол адамға қандай шара қолланылуы кереклиги анық болмағанлықтан, оны қамап қойды. ³⁵ Соннан кейин, Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Ол адам сөзсиз өлтирилсин. Пүткил жәмийет оны орданың сыртына алып шығып, тас боран қылсын, – деди. ³⁶ Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай, жәмийет сол адамды орданың сыртына алып шығып, тас боран қылып өлтирди.

Шашақлар туўрысында қағыйда

³⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

³⁸ – Израил халқына былай деп айт:

Әуладларыңыз даўамында кийимиңиздің етеклерине шашақ тиктирип қойың. Хәр бир шашаққа қызғыш көк жип қосып исленсин. ³⁹ Усы шашақлар сизлерге Мениң, яғный Жаратқан Ийениң буйрықларын еслетип турады. Солай етип, буларды көргениңизде, буйрықларыма әмел қылып, жүрегиңиздің хәм көзиңиздің қәлеулерине ерип кетпей, опасызлық қылмайсызлар. ⁴⁰ Сонда сизлер пүткил буйрықларымды ядыңызда тутып, Қудайыңыз ушын мухаддес боласызлар. ⁴¹ Мен Қудайыңыз болыу ушын сизлерди Мысырдан алып шыққан Қудайыңыз Жаратқан Ийемен. Мен – Қудайыңыз Жаратқан Ийемен.

Қорах, Датан хәм Абирамның көтерилиси

16 Лебий урыуының Қоҳат тийресинен болған Исхар улы Қорах, Рубен урыуынан Элиабтың уллары Датан менен Абирам хәм Пелет улы Он биригип, Муўсаға қарсы көтерилис қылды. Жәмийет сайлаған Израил халқының абырайлы еки жүз елиу басшысы да оларға қосылды. ³ Олар биргеликте Муўса менен Харонның алдына барып:

– Сизлер жүдә хәддиңизден асып кеттиңиз! Хәммемиз Жаратқан Ийениң мухаддес жәмийетиниң ағзалары емеспиз бе? Ол хәммемиздің арамызда жасайды. Солай екен, сизлер не ушын өзлериңизди Жаратқан Ийениң жәмийетинен үстем қоясызлар? – деди.

⁴ Буны еситкен Муўса Жаратқан Ийениң алдында ет-бетинен жерге жығылды. ⁵ Кейин ол Қорах хәм оның шериклерине былай деди:

– Азанда Жаратқан Ийе кимди Өзине бағышлап алғанын көрсетеди. Жаратқан Ийе кимди таңлаған болса, сол адамды Өз дәрғайына жақынластырады.

⁶ Хәй, Қорах, сен өз шериклериң менен бирге түтетки түтетилетуғын ыдысларыңызды алың.

⁷ Ертең Жаратқан Ийениң алдында ыдысларыңызға от салып, үстине түтеткиңизди қойың. Сонда Жаратқан Ийе кимди таңласа, сол адамды Өзине бағышлап алғаны. Хәй, лебийлилер, сизлер хәддиңизден асып кеттиңиз!

⁸ Муўса Қорахқа айтып атырған сөзин былай деп даўам етти:

– Хәй, лебийлилер, маған қулақ салың!

⁹ Израилдың Қудайы сизлерди Израил халқы арасынан айырып алып, Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырындағы хызметти орынлауыңыз ушын, Өзине жақынластырды. Және де, жәмийеттиң алдында турып, оларға хызмет етиўиңиз ушын сизлерди таңлап алды, булардың барлығы сизлерге азлық қылды ма? ¹⁰ Қорах, Жаратқан Ийе сени хәм пүткил лебийли туўысқанларыңды Өзине жақынластырған болса, бул жетпегендей, енди сизлер руўханийликти де қәлеп атырсызлар ма? ¹¹ Хәй, Қорах, сениң хәм шериклериңниң бундай етип жыйналыўы Харонға емес, ал Жаратқан Ийеге қарсы шығыўыңызды билдиреди.

¹² Соннан кейин, Муўса Элиабтың уллары Датан менен Абирамды шақыртты. Бирақ олар:

– Бармаймыз. ¹³ Сен бизлерди шөлде өлтириў ушын сүт хәм пал ағып турған елден алып шықтың. Бул жетпегендей, бизлердиң үстимизден бийлик қылмақшысаң ба? ¹⁴ Сен бизлерди сүт хәм пал ағып турған елге әкелмедің, бизлерге мүлик етип атыз хәм жүзим бағларын да бермедің. Бизлердиң көзимизди байламақшымысаң? Яқ, сениң алдыңа бармаймыз, – деди.

¹⁵ Муўса қатты ашыўланып, Жаратқан Ийеге:

– Олардың садақаларын қабыл етпе. Мен олардан бир ешек те алған жоқпан, олардың хеш бирине жаманлық қылған жоқпан, – деди.

¹⁶ Кейин Муўса Қорахқа:

– Ертең сен барлық шериклериң менен бирге Жаратқан Ийениң алдына кел. Харон да усы жерде болады. ¹⁷ Хәр бириңиз бир түтетки түтетилетуғын ыдыстан, барлығы болып еки жүз елиў ыдыс алып келип, ишине хош ийисли түтетки салың. Сен де өз ыдысыңды алып кел, Харон да өзиникин алып келеди, – деди.

¹⁸ Солай етип, олардың хәр бири ишине от хәм түтетки салып, өз ыдысларын алып келди. Кейин олар Муўса хәм Харон менен бирге Ушырасыў шатырының алдына келип турды. ¹⁹ Қорах пүткил жәмийетти Муўса менен Харонның қасына, Ушырасыў шатырының алдына жыйнағанда,

Жаратқан Ийениң салтанаты хәммеге көринди.

²⁰ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

²¹ – Мына жәмийеттиң арасынан шетке шығың, Мен оларды көзди ашып жумғанша жоқ қылып жиберемен.

²² Муўса менен Харон ет-бетинен жерге жығылып:

– Қудай, пүткил тири жанның Қудайы! Бир адам гүна иследи деп, пүткил жәмийетке ғәзепленесең бе? – деди.

²³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁴ – Жәмийетке: Қорахтың, Датанның хәм Абирамның шатырларынан узақласың, – деп айт.

²⁵ Муўса Датан менен Абирамның қасына барды. Израил ақсақаллары да Муўсаның изине ерди.

²⁶ Муўса жәмийетке қарата:

– Бул жаман адамлардың шатырларынан узақласың! Олардың хеш бир затына қол тийгизбең. Болмаса, олардың гүнасы себепли, сизлер де жоқ боласызлар, – деди. ²⁷ Солай етип, жәмийет Қорах, Датан хәм Абирамның шатырларынан узақласып турды. Датан менен Абирам хаяллары хәм балалары менен бирге сыртқа шығып, шатырларының алдында турған еди.

²⁸ Сонда Муўса былай деди:

– Булардың барлығын ислеўим ушын Жаратқан Ийениң мени жибергенин, мен өзлигимнен бир нәрсе де ислеменемди мынадан билип аласызлар: ²⁹ егер де бул адамлар өз әжели менен, хәмме адамлардың басына түсетуғын өлим менен өлсе, онда билип қойың, Жаратқан Ийе мени жибермеген болады. ³⁰ Бирақ Жаратқан Ийе әдеттен тыс бир нәрсе ислесе, жер жарылып, оларды хәм оларға тийисли хәр бир затты жутса хәм олар өлилер мәканына тирилей кирип кетсе, онда бул адамлардың Жаратқан Ийеге хұрметсизлик қылғанын билип аласызлар.

³¹ Муўса усы сөзлерин айтып болар болмастан, Датан хәм Абирамның аяқ астындағы жер жарылып кетти. ³² Жер жарылып, оларды, олардың шаңарақларын, Қорахтың шериклери менен мал-мүликлерин жутып жиберди. ³³ Солай етип, олар бар мал-мүлки менен бирге тирилей өлилер мәканына кирип кетти. Жер жаўылып, олардың үстин қаплап таслады хәм олар жәмийеттиң арасынан жоқ қылынды. ³⁴ Олардың бақырысқан даўысларын еситкен этираптағы израиллылар: «Жер бизлерди де жутып жибермесин!» – деп жән-жаққа қашып кетти.

³⁵ Сол ўақытта Жаратқан Ийениң жиберген оты хош ийисли затларды түтетип турған еки жүз елиў адамды жағып, жоқ қылып жиберди.

Түтетки түтетилетуғын ыдыслар

³⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға және былай деди:

³⁷ – Харонның улы руўханий Элазарға түтетки түтетилетуғын ыдысларды күлдиң ишинен алып шығыўын хәм ишиндеги шоқларды орданың бир

шетине төгийін айт. Себеби түтетки ыдыслар мухаддес. ³⁸ Ислеген гүналары ушын өлтирилген бул адамлардың түтетки ыдысларын шөккишлеп жалпайтың да, құрбанлық орынды усылар менен қаплаң. Ыдыслар Жаратқан Ийеге усынылғаны ушын мухаддес. Булар израиллылар ушын ескертетуғын бир белги болсын.

³⁹ Солай етип, руўханий Элазар жанып өлген адамлардың алып келген түтетки түтетилетуғын қола ыдысларын жыйнап алды. Олар ыдысларды құрбанлық орынды қаплау ушын шөккишлеп жалпайтып шықты. ⁴⁰ Бул израиллыларға Харонның әуладынан басқа хеш кимнің Жаратқан Ийениң алдына шығып, хош ийисли түтетки түтетіуге болмайтуғынын, болмаса сондай ислеген адам Қорах пенен оның шериклери сыяқлы болатуғынын ескертип туратуғын еди. Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўса арқалы айтқанындай етип исленди.

Израиллылардың көтерилиси хәм жазаланыуы

⁴¹ Ертеңине пүткил Израил жәмийети Муўса менен Харонға наразы болып: «Жаратқан Ийениң халқын сизлер өлтирдиндер», – деп тоңқылдай баслады.

⁴² Израил жәмийети Муўса менен Харонға қарсы жыйналып, Ушырасыу шатырына қарай туұры бурылып қарағанда, шатырды булт қаплады хәм Жаратқан Ийениң салтанаты көринди. ⁴³ Сонда Муўса менен Харон Ушырасыу шатырының алдына келди. ⁴⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

⁴⁵ – Бул жәмийеттиң арасынан шетке шығың хәм Мен оларды көзди ашып жумғанша жоқ қылып жиберемен, – деди. Сонда Муўса менен Харон ет-бетинен жерге жығылды.

⁴⁶ Соннан кейин, Муўса Харонға:

– Түтетки ыдысын алып, ишине құрбанлық орыннан шоқ сал, оттың үстине хош ийисли түтетки қой. Қунын өтеу ушын дәрхал жәмийетке бар. Себеби Жаратқан Ийе ғәзебин шашып атыр. Ал халыққа өлтиретуғын оба тарқалып баслады, – деди.

⁴⁷ Харон Муўсаның айтқанларын орынлап, түтетки ыдысын алды да, жәмийеттиң ортасына жуўырып барды. Халықтың арасында набыт қылатуғын кеселлик басланған еди. Харон хош ийисли түтетки усынып, жәмийеттиң қунын өтеди. ⁴⁸ Ол тирилер менен өлилердиң арасында турғанда, набыт қылатуғын кеселлик тоқтады. ⁴⁹ Ал Қорах себепли өлгенлерден тысқары, набыт қылатуғын кеселликтен өлгенлердиң саны он төрт мың жети жүз адам болды. ⁵⁰ Набыт қылатуғын кеселлик тоқтағаннан кейин, Харон Ушырасыу шатырының алдында турған Муўсаның жанына қайтты.

Харонның таяғы

17 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израил халқына хәр бир урыу көсеми ушын бир данадан он еки таяқ алып келиуін буйыр. Хәр бир урыу басшысының атын өз таяғының үстине жаз. ³ Лебий урыуына тийисли таяқтың үстине Харонның атын жаз. Хәр бир урыу басшысы ушын бир таяқтан болыуы тийис.

⁴ Таяқларды Ушырасыу шатырындағы Мен сизлер менен ушырасатуғын орынның, Келисим сандығының алдына қой. ⁵ Мен таңлап алатуғын адамның таяғы бөртик шығарады. Солай етип, Израил халқының сизлерге қарсы шығып, наразы болып, тоңқыдауларына шек қояман.

⁶ Муўса айтылғанларды Израил халқына жеткерди. Халықтың көсемлери хәр бир урыу ушын бир данадан он еки таяқ алып келди. Харонның таяғы да солардың ишинде еди. ⁷ Муўса таяқларды буйрықлар қойылған шатырға, Жаратқан Ийениң алдына қойды.

⁸ Муўса ертеңине шатырға кирип қараса, Лебий урыуы ушын алып келинген Харонның таяғы бөртик шығарып ғана қоймай, ол гүллеп, бадам жемисин де берген екен. ⁹ Муўса барлық таяқларды Жаратқан Ийениң алдынан алып шығып, Израил халқына көрсетти. Халық таяқларды қарастырып, хәр бири өзлерине тийисли таяқты алды.

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Көтерилисшилерге ескертиу болыуы ушын, Харонның таяғын Келисим сандығының алдына қайтадан апарып қой. Усылайынша, сен көтерилислерин тоқтатып, олардың өлип кетиуине жол қоймайсаң, – деди. ¹¹ Муўса Жаратқан Ийениң буйырғанындай етип орынлады.

¹² Израиллылар Муўсаға:

– Өлип кетемиз! Қырылып кетемиз! Хәммемиз қырылып кетемиз! ¹³ Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырына жақынласқан хәр бир адам өледі. Енди хәммемиз қырылып кетемиз бе? – деди.

Руўханийлер менен лебийлилердиң ұазыйпасы

18 Жаратқан Ийе Харонға былай деди:

– Сен, улларың хәм пүткил Лебий урыуы Мухаддес мөканға қарсы исленген гүнаға жуўапкер боласызлар. Ал руўханийлик хызметиңизге байланысly гүна ушын тек ғана сен хәм улларың жуўапкер боласызлар. ² Сен хәм улларың буйрықлар қойылған шатырдың алдында хызмет еткениңизде, бабаңыз Лебийдиң әуладынан болған туўысқанларыңыз да сизлерге жәрдем беретугын болсын. ³ Олар сениң жуўапкершилигиң астында Мухаддес шатырға тийисли хызметлерди орынласын. Бирақ олар мухаддес жердиң буйымларына ямаса құрбанлық орынға жақынламасын, болмаса олар да, сизлер де өлип қаласызлар. ⁴ Олар сениң менен бирге Ушырасыу

шатырына байланысly барлық ұазыйпаларды орынласын. Лебийлилерден басқа хеш бир адам сизлер менен бирге хызмет қылмасын.

⁵ Ендигиден былай, Израил халқына қәхәрленбеуим ушын, Мухаддес жерде хәм құрбанлық орында тек ғана сизлер хызмет қыласызлар. ⁶ Мен израиллылар арасынан лебийли тууысқанларыңызды сизлерге жәрдемши қылып, таңлап алдым. Ушырасыу шатырына байланысly хызметти орынлауы ушын, олар Маған бағышланған. ⁷ Деген менен, құрбанлық орындағы хәм пердениң артындағы Ең мухаддес бөлмеге байланысly руұханийлик хызметти тек ғана сен өз улларың менен орынлайсаң. Руұханийлик хызметти саған сый қылып бердим. Сеннен басқа ким де ким ол жерге жақынласа, ол өлтирилсин.

Руұханийлердиң пайы

⁸ Жаратқан Ийе Харон менен болған сәубетин былай деп дауам етти:

– Израил халқының Маған ажыратқан мухаддес сыйларын бақлауды саған тапсырдым. Буларды сизлердиң руұханийлик хызметиңиз ушын саған хәм улларыңа мәңгиге пай қылып бердим.

⁹ Құрбанлық орында Маған усынылған ең мухаддес садақалар, яғный ғәлле садақасының, айып хәм гүна құрбанлықларының жандырылмайтуғын бөлеклери, саған хәм сениң улларыңа тийисли болады. ¹⁰ Буларды ең мухаддес зат сыпатында жеуиңиз тийис, себеби булар жүдә мухаддес. Бул садақа хәм құрбанлықлардан тек ғана еркек адамлардың жеуине болады.

¹¹ Және де, мыналар да саған тийисли болады: израиллылардың алып келген жоқары көтерип усынатуғын сыйларынан ажыратқан бөлеклерин саған хәм сениң ул-қызларыңа мәңгиге пай қылып бердим. Шаңарағыңдағы хәр бир пәк адам булардан жеуине болады.

¹² Олардың Маған, Жаратқан Ийеге алып келген дәслепки өнимлерин – зәйтүн майының, таза шараптың хәм ғәлленің ең сапалы бөлегин сизлерге бердим. ¹³ Елде жетистирілген дәслепки зүрәәтлерден Маған, Жаратқан Ийеге алып келингенлердиң хәммеси сизлерге тийисли. Шаңарағыңдағы хәр бир пәк болған адам олардан жеуине болады.

¹⁴ Израилда Жаратқан Ийеге толығы менен бағышланған хәр бир зат сизлердики болады.

¹⁵ Израил халқының Маған алып келген адамлардың да, маллардың да қарыннан биринши шыққанлардың хәммеси сизлердики болады. Бирақ адамлардың хәм ҳарам есапланған хайуанлардың биринши тууылған баласы ушын күн алыуың керек. ¹⁶ Биринши тууылған ул бир айлық болғанда, оның қуны ушын бес шекел †

аласаң. Хәр бир шекел Мухаддес орын өлшеми менен жигирма герадан болсын.

¹⁷ Бирақ сыйырдың, қойдың хәм ешкиниң биринши тууылған төли ушын күн алмайсаң. Олар Мен ушын арналған. Олардың қанларын құрбанлық орынға серпип, майларын Жаратқан Ийеге хош ийисли сый қылып, түтетип жандырып жибересең. ¹⁸ Булардың жоқары көтерип усынылған төси хәм оң саны сеники болғаны сыяқлы, гөши де сеники болады.

¹⁹ Израиллылардың Маған ажыратып усынған мухаддес сыйларының барлығын саған хәм ул-қызларыңа мәңгиге пай етип беремен. Бул сен хәм сениң әуладың ушын берилген Мениң мәңги келисимим болады.

²⁰ Кейин Жаратқан Ийе Харонға және былай деди:

– Халықтың арасында сизлердиң үлес жериңиз болмайды, олардың арасында хеш қандай пайыңыз болмайды. Сизлердиң израиллылар арасындағы пайыңыз хәм үлесиңиз Мен боламан.

Лебийлилердиң пайы

²¹ Лебийлилердиң Ушырасыу шатырындағы жумысы ушын, Израилда жыйналатуғын барлық үсирлерди оларға пай қылып беремен. ²² Буннан былай израиллылар Ушырасыу шатырына жақын келмесин. Болмаса, олар сол гүнаның жазасын тартып өледі. ²³ Ушырасыу шатырына тийисли жумысты лебийлилер ислейди, шатырға қарсы исленген хәр қандай айыпқа олар жууапкер болады. Бул келешек әуладларыңыз бойынша мәңги қағыйда болсын. Израиллылардың арасында лебийлилердиң жер үлеси болмайды.

²⁴ Буның орнына Мен лебийлилерге израиллылардың Маған, Жаратқан Ийеге ажыратып берген үсирлерин үлес қылып беремен. Соның ушын, Мен: «Израиллылардың арасында лебийлилердиң үлес жери болмайды», – деп айтқан едим.

Лебийлилердиң үсирлери

²⁵ Жаратқан Ийе Муұсаға былай деди:

²⁶ – Лебийлилерге мынаны айт: Мениң үлес қылып сизлерге берген үсирлерди израиллылардан алғаныңызда, алған үсирлерди оннан бирин шығарып, Маған, Жаратқан Ийеге сый қылып бериң. ²⁷ Мен сизлердиң бул сыйыңызды қырманнан әкелинген ғәлле хәм жүзим сығатуғын шуқырдан әкелинген шарап сыпатында қабыллайман. ²⁸ Усылай етип, сизлер израиллылардан алған барлық үсирлерден оннан бир шығарып, Жаратқан Ийеге сый қылып бересизлер. Усы сыйды руұханий Харонға әкелип бериң. ²⁹ Сизлерге берилген барлық сыйлардың ең жақсысын, ең мухаддесин ажыратып, Жаратқан Ийеге бериңдер.

† Бес шекел – шама менен 50 гр.

³⁰ Лебийлилерге және былай деп айт: Сыйлардың ең жақсысын Жаратқан Ийеге ажыратқаныңыздан кейін, қалғаны өз қырманыңыздан болған өнім ямаса шарап өнимиңіз сыпатында өзлериңізге қалады. ³¹ Буны сизлер шаңарағыңыз бенен қалеген жерде жеуіңізге болады. Себеби бул – сизлердің Ушырасыу шатырында ислеген хызметиңіз ушын берилген төлем. ³² Егер оннан бирден ең жақсысын Маған, Жаратқан Ийеге ажыратып усынсаңыз, өзлериңізге гүна жүклемейсизлер. Өлип қалмауыңыз ушын, израиллылардың усынған мухаддес садақаларын харамламаңлар.

Гүнадан пәклениу рәсими

19 Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

² – Жаратқан Ийе буйырған нызамның талаплары мыналар: израиллыларға минсиз, кемшилиги жоқ хәм хеш қандай мойынтырық салынбаған қызыл жас сыйыр алып келиуін айтың. ³ Сыйыр рууханий Элазарға берилсин. Кейін оны орданың сыртына шығарып, Элазардың көз алдында сойың.

⁴ Рууханий Элазар бармағын сыйырдың қанына батырып, оны Ушырасыу шатырының алдыңғы тәрепине жети мәртебе серпсин. ⁵ Соннан кейін, Элазардың көз алдында сыйыр, оның териси, гөши, қаны хәм дәриси менен бирге жандырып жиберилсин. ⁶ Рууханий кедр ағашын, майоран шөбин хәм қырмызы жипти алып, оларды жанып атырған сыйырдың үстине тасласын. ⁷ Кейін рууханий кийимлерин жууып, өзи суўға жуынып алсын. Соннан кейін, ол ордаға кириуине болады. Бирақ ол кешке дейин харам саналады. ⁸ Сыйырды жаққан адам да кийимлерин жууып, өзи жууынып алсын. Ол да кешке дейин харам саналады.

⁹ Соннан кейін, пәк саналған бир адам сыйырдың күлин жыйнап алып, орданың сыртындағы таза бир жерге апарып қойсын. Израил жәмийети бул күлди пәклениу суўына қосыу ушын сақлап қойсын. Бул күл адамлардың гүнадан пәклениу рәсими ушын қолланылады. ¹⁰ Сыйырдың күлин жыйнаған адам кийимлерин жууып, ол кешке дейин харам саналады. Бул израиллылар ушын да, араңызда жасап атырған келгиндилер ушын да мәңги қағыйда болсын.

Өлиге бир жерин тийгизип алған адам туўрысында

¹¹ Адамның өлигине бир жерин тийгизип алған хәр бир адам жети күн харам саналады. ¹² Ол адам пәклениу суўы менен үшінши хәм жетинши күни өзін пәклесин. Сонда ол пәк болады. Егер ол үшінши хәм жетинши күни өзін пәклемесе, онда ол пәк саналмайды. ¹³ Адамның өлигине бир жерин тийгизип, өзін пәклемеген адам Жаратқан Ийениң Шатырын харамлаған болады. Ондай адам Израил халқының арасынан жоқ қылынсын. Оның үстине

пәклениу суўы серпилмегени ушын, ол харам саналады, харамлылығы өзінде қалады.

¹⁴ Егер шатырдың ишинде бир адам қайтыс болса, буған тийисли қағыйда мынадан ибарат: сол ўақытта шатырда болған хәм шатырға кирген хәр бир адам жети күн даўамында харам саналады.

¹⁵ Шатырдың ишинде қақпағы жабылмай, аузы ашық қалған хәр бир ыдыс харам саналады.

¹⁶ Далада қылыш пенен өлтирилген ямаса өз әжели менен өлген биреудің өлигине, сүйегине ямаса қәбирине бир жерин тийгизген хәр бир адам жети күн даўамында харам саналады.

¹⁷ Харам саналған адам ушын бир ыдыстың ишине жандырылған гүна қурбанлығының күлинен салып, үстине ағын суўдан қуйың. ¹⁸ Пәк саналған бир адам майоран шөбин алып, суўға батырсын. Кейін оны шатырға, оның ишиндеги барлық буйымлардың хәм хәр бир адамның үстине

себелесин. Өлген адамның сүйегине, өлтирилген ямаса өз әжели менен өлген адамға ямаса қәбирге бир жерин тийгизген адамның үстине де сол суўдан себелесин. ¹⁹ Пәк саналған адам үшінши хәм жетинши күни харам саналған адамның үстине суўдан сеуип, оны жетинши күни пәклесин. Пәкленген адам кийимлерин суўға жууып, өзи де жууынсын, сонда ол кеште пәк саналады. ²⁰ Егер харам саналған адам өзін пәклемесе, ол жәмийеттиң арасынан жоқ қылынсын. Өйткени ол Жаратқан Ийениң Мухаддес мөканын харамлаған болады. Пәклениу суўы оның үстине серпилмегени ушын, ол адам харам саналады. ²¹ Бул халық ушын мәңги қағыйда болсын. Пәклениу суўын серпкен адам да кийимлерин жууып, Пәклениу суўын

ушлаған адам кешке дейин харам саналады. ²² Харам адам жантасқан хәр бир нәрсе харам саналады. Сол харамланған затқа жантасқан адам да кешке дейин харам саналады.

Жартастан аққан суў

20 Биринши айда Израил халқының пүткил жәмийети Зин шөлине жетип барып, Қадешке орналасты. Мәриям сол жерде қайтыс болып, жерленди.

² Ол жерде халық ушын ишетуғын суў жоқ еди. Сол себепли олар Муўса менен Харонға қарсы жыйналып, ³ Муўса менен даўласып, былай деди:

– Туўысқанларымыз Жаратқан Ийениң алдында өлген ўақытта, бизлер де олар менен бирге өлип кеткенимиз жақсы еди! ⁴ Жаратқан Ийениң жәмийетин бул шөлге не ушын алып келдің? Бизлер хайўанларымыз бенен бирге өлиуимиз ушын ба? ⁵ Не ушын бизлерди усы жаман жерге алып келиу ушын Мысырдан алып шықтың? Бул жердің егислиги де, әнжири де, жүзими де, анары да жоқ. Хәттеки, ишетуғын суўы да жоқ!

⁶ Муўса менен Харон жәмийеттиң алдынан кетип, Ушырасыу шатырының алдына барды да, ол жерде ет-бетинен жерге жығылды. Сонда Жаратқан

Ийениң салтанаты оларға көринди. ⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Таяғыңды ал. Әжағаң Харон менен бирге жәмийетти бир жерге жыйнаң. Кейин жәмийеттиң көз алдында суў атлығып шығыуы ушын, жартасқа буйрық бериң. Сонда сен жартастан суў шығарып, оларға да, хайуанларына да суў берсең, – деди.

⁹ Муўса өзине берилген буйрық бойынша Жаратқан Ийениң дәрғайындағы таяқты алып, ¹⁰ Харон менен бирге жәмийетти жартастың алдына жыйнады. Муўса оларға:

– Хэй, көтерилисшилер, маған кулақ салыңлар! Мына жартастан сизлерге суў шығарып берейик пе? – деди. ¹¹ Соннан кейин, Муўса қолындағы таяғын көтерип, жартасқа еки мәрте урды. Сонда жартастан суў атлығып шықты хәм пүткил жәмийет те, хайуанлары да оннан суў ишти.

¹² Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

– Израиллылардың көз алдында Мениң мухаддеслигиме хұрмет көрсетпей, Маған исенбединлер. Соның ушын, Мен бул жәмийетке беретугын елге оларды сизлер алып бармайсызлар.

¹³ Израил халқы Жаратқан Ийеге қарсы шығып, даўласқан сол жер Мериба † деп аталды. Усы жерде Жаратқан Ийе оларға Өз мухаддеслигин көрсетти.

Эдом патшасының өз жери арқалы израиллыларды өткізбеуи

¹⁴ Муўса Қадештен Эдом патшасына елшилер арқалы мынадай хабар жиберди: «Туўысқаның болған Израил халқы былай деп айтып атыр: Басымызға түскен барлық қыйыншылықтардан хабарың бар. ¹⁵ Ата-бабаларымыз Мысыр жерине барып қоныс басты хәм сол жерде узақ уақыт даўамында жасадық. Мысырлылар ата-бабаларымызға да, бизлерге де зулымлық қылды. ¹⁶ Бирақ бизлер Жаратқан Ийеге жалбарынғанымызда, Ол периштесин жиберип, бизлерди Мысырдан алып шықты. Мине, енди бизлер сениң шегараңа жақын жердеги Қадеш қаласында турыппыз. ¹⁷ Бизлерге елиң арқалы өтип кетиуимизге рухсат берсеңиз. Сизлердиң егин атызларыңызға, жүзим бағларыңызға кирмеймиз хәм қудықларыңыздан суў ишпеймиз. Елиңиз арқалы өткенде, оңға да, шепке де бурылмай, тек ғана Патша жолы деген үлкен жолдан жүрип, жолымызды даўам етемиз».

¹⁸ Бирақ Эдом патшасы: «Елим арқалы өтпейсизлер! Болмаса, сизлерге қарсы қылыш көтеремиз», – деп жуўап берди.

¹⁹ Сонда израиллылар оған: «Бизлер үлкен жолдан жүрип, өтип кетемиз. Егер бизлер ямаса хайуанларымыз суўыңнан ишсек, оның хақысын төлеймиз. Бизлер тек бары-жоғы елиңиз арқалы өтип кетемиз», – деп илтимас қылды.

† Мериба – «дау» дегенди билдиреди.

²⁰ Деген менен, Эдом патшасы оларға және: «Өтпейсизлер!» – деп жуўап берди. Соннан кейин, эдомлылар израиллыларға қарсы жүрис қылыу ушын, көп санлы хәм күшли ләшкерлери менен жолға шықты. ²¹ Эдом патшасы елинен өтиуине рухсат бермегеннен соң, израиллылар артқа бурылып, айланып өтиу ушын, оннан узақласты.

Харонның өлими

²² Пүткил Израил жәмийети Қадештен шығып, Хор тауына келди. ²³ Жаратқан Ийе Эдом шегарасындағы Хор тауында Муўса менен Харонға былай деди:

²⁴ – Харон өлип, өз ата-бабаларына қосылады. Ол Мен Израил халқына беретугын елге кирмейди. Өйткени екеуиңиз Мериба суўы жанында Мениң буйрығыма қарсы шықтыңлар. ²⁵ Енди сен Харон менен оның улы Элазарды Хор тауына алып шық. ²⁶ Харонның руўханийлик кийимлерин шешип алып, оларды улы Элазарға кийгиз. Харон ол жерде өлип, ата-бабаларына қосылады.

²⁷ Муўса Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылды. Олар үшеуи де пүткил жәмийеттиң көз алдында Хор тауына көтерилди. ²⁸ Муўса Харонның руўханийлик кийимлерин үстинен шешип алды да, оларды улы Элазарға кийгизди. Харон сол жерде, таудың жоқарысында өлди. Кейин, Муўса менен Элазар таудан түсти. ²⁹ Пүткил Израил жәмийети Харонның өлгенин билгенде, ол ушын отыз күн аза тутты.

Арад қаласының жоқ қылыныуы

21 Негебте жасап атырған кенаанлы Арад патшасы израиллылардың Атарим жолынан киятырғанынан хабар тапқанда, оларға хұжим қылып, олардың базыларын тутқынға алды. ² Сол себепли израиллылар: «Егер Сен бул халықты бизлерге тәслим қылсаң, олардың барлық қалаларын Саған бағышлап, толығы менен жоқ етемиз», – деп Жаратқан Ийеге үде берди. ³ Жаратқан Ийе израиллылардың жалбарынған дауысын еситти хәм кенаанлыларды оларға тәслим қылды. Израиллылар оларды қырып таслап, қалаларын толығы менен жоқ қылды. Кейин ала сол жерге Хорма †† деген ат берилди.

Мыстан соғылған жылан

⁴ Израил халқы Хор тауынан шығып, Эдом елин айланып өтип кетиу ушын, Қамыс теңизине баратуғын жол менен жүрип кетти. Бирақ халық жолда кетип баратырып, және сабырсызлық қылды. ⁵ Олар Қудайға хәм Муўсаға қарсы налып: – Не ушын бизлерди Мысырдан алып шықтыңыз? Шөлде өлип кетиуимиз ушын ба? Бул жерде нан да,

†† Хорма – «Пүткиллей жоқ етиу» ямаса «Бағышланған» дегенди аңлатады.

суу да жоқ. Ал мына жеркенишли маннадан болса кеулимиз айнып кетти! – деди.

⁶ Сонда Жаратқан Ийе халық арасына зэхәрли жыланлар жиберди. Жыланлар израиллыларды шақты хәм олардан көп адамлар өлди. ⁷ Халық Муўсаның алдына келип:

– Жаратқан Ийеге хәм саған қарсы сөйлеп, бизлер гүна қылдық. Бизлердің арамыздан жыланларды жоқ қылыуын айтып, Жаратқан Ийеге жалбарынып, дуға қыл, – деди. Солай етип, Муўса халық ушын дуға етті.

⁸ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Бир жылан ислеп, оны баған үстине орналастыр. Жылан шаққан хәр бир адам оған қараса, тири қалады, – деди.

⁹ Солай етип, Муўса мыстан бир жылан ислеп, оны бағанның үстине орналастырды. Жылан шаққан адамлар мыс жыланға қарағанда, олар өлмей, тири қалды.

Моабқа қарай жол

¹⁰ Израил халқы жолын дауам етип, Оботқа орналасты. ¹¹ Соннан соң, олар Оботтан шығып, Моабтың шығыс тәрепиндеги шөлге, Ийе-Абаримге орналасты. ¹² Ол жерден де шығып, Зеред дәрьясында тоқтады. ¹³ Кейин олар сол жерден шығып, амор халқының шегарасына дейин созылған шөлде, Арнон дәрьясының арғы жағасында тоқтады. Арнон дәрьясы Моаб пенен Амор елинің арасындағы шегара еди. ¹⁴ Жаратқан Ийениң Сауашлары китабында Суфа жерлеріндеги Ыахәб қаласы, сайлар, және де, Арнон дәрьясы, ¹⁵ Ар қаласына дейин хәм Моаб шегарасы бойлап созылған тау жанбауырлардағы сайлар хаққында сөз етиледі.

¹⁶ Сол жерден Израил халқы Беер † деген жердеги қудыққа жол алды. Бул қудықтың қасында Жаратқан Ийе Муўсаға: «Халықты бир жерге жыйна, Мен оларға суу бермен», – деп айтқан еди.

¹⁷ Сол уақытта израиллылар мына қосықты айтты: «Сууларың толып-тассын, хәй, қудық! Қудыққа арнап қосық айтың.

¹⁸ Бул қудықты қазды басшылар менен халық көсемлери,

Хаса таяқ пенен қазған еди».

Соннан соң, олар шөлден Маттанаға, ¹⁹ Маттанадан Нахалиелге, Нахалиелден Бамотқа, ²⁰ Бамоттан Моаб жерлеріндеги ойпатлыққа, шөлге қарама-қарсы болған Писга тауының етеклерине кетти.

Патша Сихон хәм патша Огтың жеңилiske ушырауы

²¹ Израиллылар Амор патшасы Сихонға елшилери арқалы мына хабарды жиберди:

²² «Елиңизден өтип кетиуимизге рухсат берсеңиз. Бизлер атызларыңызға хәм жүзим бағларыңызға кирмеймиз хәм хеш бир қудықтан суу ишпеймиз. Шегараңыздан өтип кеткенше, Патша жолынан жүрип, жолымызды дауам етемиз».

²³ Деген менен, Сихон өз ели арқалы израиллылардың өтип кетиуине рухсат бермеді. Ол израиллылар менен урысуу ушын пүткил ләшкерлерин жыйнап, шөлге қарай шықты. Яхас қаласына жетип барып, израиллыларға қарсы хужим қылды. ²⁴ Урыста израиллылар Сихонды қылыш жүзинен өткерип, оларды жеңилiske ушыратты хәм Арнон дәрьясынан Яббоқ дәрьясына шекемги барлық жерлерди ийелеп алды. Бирақ аммон халқының шегарасынан арман қарай өтпеди, себеби Аммон елинің шегарасы беккем еди. ²⁵ Израиллылар Хешбон хәм оның дөгерегіндеги ауыллар менен бирге амор халқының барлық қалаларын қолға киргизип, сол жерлерде жасай баслады. ²⁶ Хешбон амор халқының патшасы Сихонның қаласы еди. Сихон Моабтың алдыңғы патшасына қарсы сауаш ашып, оның Арнон дәрьясына дейин созылған жерлерин басып алған еди. ²⁷ Соның ушын, жыраулар былай деп жырлайтуғын еди:

«Хешбонға келиң, оны қайта қурың,
Сихонның қаласын беккем қылың,
²⁸ Хешбоннан от жалыны шықты,
Сихонның қаласынан от лаулап шықты,
Моабтың Ар қаласын,
Арнон төбешиги хожайнларын жағып жоқ етті.
²⁹ Хәсирет болсын саған, хәй Моаб халқы!
Кемош қудайының халқы жоқ болдың!
Кемош өз улларын қашқын қылды,
Қызларын болса Амор патшасы Сихонға тутқын қылды.

³⁰ Оларды жеңилiske ушыраттық,
Хешбоннан Дибонға дейин хәммесин жоқ қылдық.
Медебаға созылған Нофахқа дейин оларды ұайран қылдық».

³¹ Солай етип, Израил халқы амор халқының елинде жасай баслады.

³² Муўса Язерди көзден өткеруу ушын адамларын жиберди. Кейин израиллылар Язер дөгерегіндеги ауылларды басып алып, ол жерде жасап атырған амор халқын қуып жиберди. ³³ Соннан кейин, олар бурылып, Башанға қарай жол алды. Башан патшасы Ог барлық ләшкерлери менен израиллыларға қарсы урысуу ушын, Эдрейде олардың қарсы алдынан шықты.

³⁴ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Оннан қорқпа! Себеби оны хәм оның ләшкерлери менен елин саған тәслим қыламан. Амор халқының Хешбонда жасаған патшасы Сихонға не ислеген болсаң, оған да соны ислейсең, – деди.

³⁵ Солай етип, Израил халқы хеш кимди аман қалдырмастан, Ог пенен оның балаларын хәм

† Беер – «қудық» деген мәнини аңлатады.

ләшкерлерин қырып таслады. Кейин олар Огтың елин ийелеп алды.

Моаб патшасы Балақтың Биламды шақырыуы

22 Соннан кейин, израиллылар жолын дауам етті. Олар Моаб тегислигине келип, Иордан дәрьясының шығысына, Ерихо қаласының қарсы алдына орналасты.

² Сиппор улы Балақтың израиллылардың амор халқына нелер ислегенинен хабары бар еді.

³ Израил халқы соншелли көп болғанлықтан, моаблылар олардан қатты қорқысып, албыраушылыққа түскен еді.

⁴ Сонда моаблылар Мидян ақсақалларына: «Өгиз жайлаудағы от-шөпти жеп жоқ қылғаны сыяқлы, бул халық та дөгерегимиздеги барлық нәрсени ишип-жеп жоқ қылады», – деди.

Сол уақытлары Сиппор улы Балақ Моаб патшасы еді. ⁵ Балақ Беор улы Биламды шақыртыу ушын хабаршыларын жиберди. Билам Евфрат дәрьясының бойында, Аммау үлкесіндеги Петорда жасайтуғын еді. Балақ Биламға хабаршыларынан былай деп айтып жиберген еді:

«Мысыр жеринен шығып, жер жүзин қаплаған бир халық мениң жаныма келип орналасты.

⁶ Өтинемен, сиз келип, меннен де күшли болған сол халықты мен ушын нәлетлең. Мүмкин, сонда мен оларды жеңип, елимнен қуып шығара аларман. Өйткени сизиң пәтия берген адамыңыз жарылқанып, нәлетлеген адамыңыз нәлетленетуғынын билемен».

⁷ Моаб хәм Мидян ақсақаллары Биламға нәлетлеуи ушын төленетуғын пулды алып кетти. Олар Биламға барып, оған Балақтың сөзлерин жеткерди.

⁸ Билам оларға:

– Усы жерде қонып қалың. Жаратқан Ийениң айтқаны бойынша сизлерге жууап беремен, – деди.

Солай етип, Моаб басшылары Биламның үйінде қонып қалды.

⁹ Қудай Биламға келип, оннан:

– Үйиңде қалған мына адамлар ким? – деп сорады.

¹⁰ Билам Қудайға былай деп жууап берди:

– Моаб патшасы Сиппор улы Балақ маған мына хабарды жиберипти: ¹¹ «Мысыр жеринен шыққан бир халық жер жүзин қаплап кетти. Сиз келип, мен ушын сол халықты нәлетлең. Сонда мен оларға қарсы урысуыға күшим жетип, оларды қуып жибере аларман».

¹² Бирақ Қудай Биламға:

– Олар менен бирге барма! Сол халықты нәлетлеме, себеби олар жарылқау алған халық, – деди.

¹³ Азанда Билам Балақтың жиберген басшыларына:

– Елиңизге қайта бериң. Себеби Жаратқан Ийе сизлер менен бирге барыуыма рухсат бермеді, – деди.

¹⁴ Моаб басшылары изине қайтып, Балаққа: «Билам бизлер менен бирге келиуіге ыразы болмады», – деди.

¹⁵ Сонда Балақ алдыңғы жибергенлеринен көбирек хәм олардан абырайлылау басшыларын жиберди. ¹⁶ Олар Биламның алдына барып, былай деп айтты:

– Сиппор улы Балақ былай деп айтып жиберди: «Өтинемен, мениң алдыма келиуіңизге хеш бир нәрсе тосқынлық қылуына жол қоймаң.

¹⁷ Өйткени сизге айрықша хұрмет көрсетемен, не қәлесезиз, соны ислеймен. Не болса да, келиң, мен ушын бул халықты нәлетлең».

¹⁸ Билам Балақтың хабаршыларына мынадай жууап қайтарды: «Балақ сарайындағы барлық гүмис хәм алтынды маған берсе де, Қудайым Жаратқан Ийениң буйрығысыз хеш нәрсе қылмайман. ¹⁹ Мәрхәмат, бүгин түнде усы жерде сизлер де қонып қалың, Жаратқан Ийениң маған басқа не айтатуғынын билип алайын».

²⁰ Сол түни Қудай Биламға келип:

– Бул адамлар сени шақырыу ушын келген екен, олар менен бирге бар, бирақ Мен саған не айтсам, соны ислейсең, – деди.

Биламның ешеги

²¹ Солай етип, азанда Билам ешегин ертледи де, Моаб басшылары менен бирге кетти. ²² Билам жолға шыққанда, Қудай оған ғәзепленди. Жаратқан Ийениң периштеси оған қарсылық қылуы ушын, оның жолында турып алды. Сонда Билам ешегине минип, кетип баратыр еді. Оның қасында еки хызметкери бар еді. ²³ Ешек қылышын жалаңашлап турған Жаратқан Ийениң периштесин көргенде, жолдан шығынып, атыздың ишине кирип кетти. Ал Билам болса, ешегин жолға қайтарыу ушын, оны сабай баслады.

²⁴ Соннан соң, Жаратқан Ийениң периштеси жүзимзарлардың арасындағы тар соқпақта турып алды. Соқпақтың еки тәрәпи де дийуаллар менен қоршалған еді. ²⁵ Ешек Жаратқан Ийениң периштесин көрип, дийуалға тығылып, Биламның аяғын қысып таслады. Билам ешегин және сабай баслады.

²⁶ Жаратқан Ийениң периштеси алдыға жылжып, тар жерде турып алды. Енди ешек оңға да, солға да бурылып кете алмайтуғын еді. ²⁷ Жаратқан Ийениң периштесин көрген ешек Биламның астына жатып алды. Биламның буған ғәзеби қайнап, таяғы менен ешекти және сабай баслады. ²⁸ Сонда Жаратқан Ийениң құдирети менен ешекке тил питип, Биламға:

– Мени үш мәрте урып сабағандай, мен саған не қылдым? – деп сорады.

²⁹ Билам:

– Сен мени мазақ қылып атырсаң. Егер қолымда қылышым болғанда, сени өлтирип таслаған болар едим! – деп бақырды.

³⁰ Ешек оған:

– Усы күнге дейін минип жүрген ешегиң мен емеспен бе? Бурын саған усындай қылық шығарған ба едим? – деди.

Билам:

– Яқ, – деди.

³¹ Соннан соң, Жаратқан Ийе Биламның көзін ашты. Сонда Билам қылышын жалаңашлап, жолда тұрған Жаратқан Ийенің периштесін көріп, етбетинен жерге жығылды.

³² Жаратқан Ийенің периштеси Биламға:

– Не ушын ешегинди үш мәрте урып, сабадың? Саған қарсылық қылыу ушын келдим. Себеби тутқан жолың сени бәлеге дуўшар қылады. ³³ Ал ешегиң болса Мени көріп, үш мәрте өзін жолдан шетке алып қашты. Егер ол жолдан шетке шықпағанда, сени өлтирип, оны аман қалдырған болар едим, – деди.

³⁴ Билам Жаратқан Ийенің периштесине:

– Гүна қылдым. Маған қарсы шығыу ушын, жолда тұрғаныңды билмеппен. Егер бул тутқан жолым Саған мақул болмаса, онда үйиме қайтайын, – деди.

³⁵ Жаратқан Ийенің периштеси оған:

– Мына адамлар менен бирге кете бер. Бирақ Мен саған не айтсам, тек ғана соны айтасаң, – деди. Солай етип, Билам Балақтың басшылары менен бирге кетти.

Патша Балақтың Билам менен ушырасыуы

³⁶ Балақ Биламның киятырғанын еситиуден, оны күтип алыу ушын Арнон бойындағы, Моаб елиниң шегарасында жайласқан Ир қаласына кетти.

³⁷ Балақ Биламға:

– Сизди шақырыу ушын жиберген алдыңғы адамларым менен не ушын келмедиңиз? Ямаса мени саўға менен сыйлауға күши жетпейди, деп ойлап па едиңиз? – деди.

³⁸ Билам Балаққа:

– Мине, енди сизиң алдыңызға келдим. Құдай мениң аўзыма қандай сөз салса, соны айтаман, өзлигимнен не айтыуым мүмкин? – деп жуўап берди.

³⁹ Соннан кейін, Билам Балақ пенен бирге жолға түсип, Кирят-Хусот қаласына кетти. ⁴⁰ Сол жерде Балақ буға хәм қойларды құрбанлыққа шалды. Құрбанлықтың гөшинен Билам менен оның қасындағы басшыларға да берди.

⁴¹ Ертеңине азанда Балақ Биламды Бамот-Баал төбешигине алып шықты. Билам ол жерден Израил халқының бир бөлегін көрди.

Биламның биринши айтқан сөзлери

23 Билам Балаққа:

– Усы жерде мен ушын жети құрбанлық орын құрып, жети буға менен жети қошқар таярлаң, – деди.

² Балақ оның айтқанларын иследи. Балақ пенен Билам екеуи хәр бир құрбанлық орынның үстінде бир буға хәм бир қошқардан жандырылатуғын құрбанлық қылды.

³ Кейін Билам Балаққа:

– Сиз құрбанлықтарыңның қасында тұрың, мен сәл арманлау барып көрейін. Бәлким, Жаратқан Ийе мениң менен ушырасыуға келер. Ол маған не десе, саған соны айтаман, – деди де, төбешикке шықты.

⁴ Құдай Биламға көрингенде, Билам Құдайға:

– Жети құрбанлық орын құрдырдым, хәр бир құрбанлық орынның үстінде бир буға хәм бир қошқардан құрбанлық қылдым, – деди.

⁵ Жаратқан Ийе Биламның аўзына айтатуғын сөзлерін салып, оған:

– Балақтың алдына бар хәм оған Мениң айтқан сөзлеримди жеткиз, – деди.

⁶ Солай етип, Билам Балақтың қасына қайтып барды. Ол Балақтың Моаб басшылары менен бирге жандырылған құрбанлықтың жанында тұрғанын көрди. ⁷ Сонда Билам мына сөзлерди айтты:

«Моаб патшасы Балақ мени Арамнан, Шығыс таўларынан алып келди.

Ол: „Келип, мениң ушын Яқып урпағын нәлетле, Келип, Израилдың қулауын тиле!“ – деди.

⁸ Құдай нәлетлемегенди

Мен қалайынша нәлетлеймен?

Жаратқан Ийе қулауын қәлемегенди,

Мен қалайынша қулауын қәлеймен?

⁹ Жартаслардың төбесінде тұрып, көріп турман оларды,

Төбелерден қарап турман оларға.

Өз алдына жасайтуғын,

Басқа халықлардан өзлерін бөлек услайтуғын,

Бир халықты көріп турман.

¹⁰ Яқыптың қум сыяқлы көп урпағын ким санап алады?

Көтерилген шаң киби сансыз Израилды ким есаплай алады?

Әдил адамлардың өлими менен мен де өлейін, Ақыретим олардики киби болсын!»

¹¹ Балақ Биламға:

– Маған не ислеп атырсыз өзи? Мен сизди душпанларымды нәлетлесін деп алып келген едим, ал сиз болсаңыз, оларға пәтия берип атырсыз-ғо! – деди.

¹² Билам:

– Мен Жаратқан Ийе аўзыма салған сөзди абайлап айтыуым керек емес пе? – деп жуўап берди.

Биламның айтқан екінши сөзи

¹³ Соннан соң, Балақ оған былай деди:

– Мениң менен бирге оларды көре алатуғын басқа жерге жүриң. Бирақ ол жерден олардың хәммесин емес, ал тек ғана бир бөлегин көресиз. Сол жерде турып, Израил халқын мениң ушын нәлетлең. ¹⁴ Солай етип, Балақ Биламды Писга тауының төбесиндеги гүзетиу орнына алып барды. Балақ ол жерде де жети құрбанлық орын қурып, хәр бир құрбанлық орынның үстинде бир буға хәм бир қошқардан құрбанлық берди.

¹⁵ Билам Балаққа:

– Сиз усы жерде, жандырылатуғын құрбанлықтың қасында турың, ал мен ана жерге барып, Жаратқан Ийе менен ушырасып келемен, – деди.

¹⁶ Жаратқан Ийе Билам менен ушырасты хәм оның аузына айтатуғын сөзлерин салып:

– Балақтың алдына барып, оған мына сөзлерди жеткиз, – деди.

¹⁷ Солай етип, Билам Балақтың қасына қайтып барды. Ол Балақтың Моаб басшылары менен бирге жандырылған құрбанлықтың қасында турғанын көрди.

Балақ:

– Жаратқан Ийе не деди? – деп сорады.

¹⁸ Билам оған мына сөзлерди жеткерди:

«Балақ, тыңлап түсинип алың, Сиппор улы, маған кулақ салың.

¹⁹ Қудай жалған сөйлейтуғын инсан емесдур, Қудай Өз пикирин өзгертетуғын, Инсан урпағынан емесдур.

Ол Өз айтқан сөзин әмелге асырар, Ұәде бергенде, сөзсиз орынлар.

²⁰ Жарылқау ушын маған буйрық берди, Өзгертире алмаспан мен Оның жарылқауын.

²¹ Яқып урпағында апат көринбейди, Бахытсызлық та көринбес Израилда, Қудайы Жаратқан Ийе олар менен биргедур, Ол Патшасыдур олардың арасында, Патшалық кәрнай шертилер арналып Оның атына.

²² Қудай оларды Мысырдан алып шықты, Жабайы буға сыяқлы Оның күши бардур.

²³ Яқыптың урпағында жорыушылық жоқдур, Израилда палкерлик қылынбас.

Енди болса, Яқыптың урпағы Израил ушын, „Қудай нелерди иследи!“ – деп айтылып атыр.

²⁴ Мине, халық ана арыслан киби оянар, Арыслан яңлы олжасын жеп тауыспағанша, Өлтирилген олжасының қанын ишип болмағанша жатпас».

²⁵ Сонда Балақ:

– Егер Израил халқын нәлетлемейди екенсиз, онда оларды жарылқама да! – деди.

²⁶ Билам оған:

– Сизге Жаратқан Ийе не айтса, соны айтаман деп айтқан жоқ па едим? – деп жууап берди.

Биламның айтқан үшінши сөзи

²⁷ Балақ Биламға:

– Не болса да, жүр, енди сизди басқа жерге алып барайын. Бәлким, Қудайға мақул болып, ол жерден оларды нәлетлеуиңизге жол қояр, – деди. ²⁸ Солай етип, ол Биламды Пеор тауының төбесине алып барды. Ол жерден шөл даласы көринетуғын еди.

²⁹ Билам оған:

– Бул жерде де жети құрбанлық орын қурып, жети буға хәм жети қошқар таярлаң, – деди. ³⁰ Балақ оның айтқанларын иследи хәм хәр бир құрбанлық орынның үстинде бир буға хәм бир қошқардан құрбанлық берди.

24 Билам Жаратқан Ийениң Израил халқын жарылқауды мақул көретуғынын билгенде, алдыңғыдай барып, жорыуға урынбады. Ол өз нәзерин шөлге қаратты. ² Билам ол жақта Израилдың урыу-урыу болып жайласқанын көрди. Сонда Қудайдың Руухы Биламның үстине түсти ³ хәм мына сөзлерди айтты:

«Көзи ашық Беор улы Билам,

⁴ Қудайдың сөзлерин еситкен,

Құдирети күшли Қудайдың аяны түскен,

Жерге кулаған, бирақ Қудай көзлерин ашқан адам сөйлейди:

⁵ „Яқып урпағы, шатырларың қандай әжайып, Израил халқы, мәкан жериңиз қандай гөззал!

⁶ Олар созылғандур пальмазардай, Дәрья бойындағы бағы-бақша киби, Жаратқан Ийениң отырғызған алоэ ағашындай, Мегзейди суу бойындағы кедр ағашларына.

⁷ Суу ыдысларынан суу толып-тасар, Туқымлары мол суу менен сууғарылар.

Агагтан Израил патшасы уллы болар, Израил патшалығы құдиретли болар.

⁸ Қудай оларды Мысырдан алып шықты, Жабайы буға сыяқлы Оның күши бардур.

Душпаны болған халықларды жалмамай жутар, Олардың сүйеклерин езип, оқларын сындырар.

⁹ Израил арысландай, ана арыслан яңлы, Жерге ийилди де, жатты,

Оны оятыуға кимнің батылы барар?

Сени жарылқайтуғынлар жарылқансын, Сени ғарғайтуғынлар ғарғысқа ушырасын!“»

¹⁰ Биламға ғәзеби қайнаған Балақ қолларын бир-бирине урып:

– Душпанларымды нәлетлесин деп, сизди шақырған едим. Ал сиз болсаңыз, оларға үш мәрте пәтия бердиңиз. ¹¹ Енди дәрқал үйиңизге қайтың! Сизге сауға сыйлайман деген едим, бирақ Жаратқан Ийе сизди сауғадан бос қалдырды, – деди.

¹² Сонда Билам оған жууап берип, былай деди:

– Маған жиберген елшилеріңе: «Балақ сарайындағы барлық гүмис хәм алтынды маған берсе де, Қудайым Жаратқан Ийениң буйрығысыз хеш қандай жақсы да, жаман да нәрсе қылмайман. Ал Жаратқан Ийе нени буйырса, соны сөйлеймен», – деп айтқан жоқпан ба? ¹⁴ Енди мен өз елиме қайтаман. Бирақ алдын Израил халқының

келешекте сениң халқыңызға нелер ислеитүғынын сизге айтып берейин.

Биламның төртинши мәрте айтқан сөзлери

¹⁵ Соңынан Билам мына сөзлерди айтты:

«Көзи ашық Беор улы Билам,
¹⁶ Қудайдың сөзлерин еситкен,
Қудай Тааладан билим алған,
Құдирети күшли Қудайдың саўлатын көрген,
Жерге қулаған, Қудай көзлерин ашқан адам сөйлейди:

¹⁷ „Оны көрип турман, бирақ хәзир емес,
Оған қарап турман, бирақ ол жақын емес.
Яқып урпағынан бир жулдыз шығар,
Израилдан патшалық хасасы көтерилер.
Ол Моабтың көсемлерин жоқ қылып,
Шеттиң урпағының басларын езер.

¹⁸ Душпаны болған Эдомды ийелеп алар,
Аўа, Сеир жеңилiske ушырар,
Ал Израил халқы күшке толар.

¹⁹ Яқып урпағынан болған адам басшылық қылар,
Қала халқының қалғанларын жоқ қылар“».

Биламның ақырғы сөзлери

²⁰ Соннан кейин, Билам амалеклерди көрип,
мынадай сөзлерди айтты:

«Амалек халқы басқа халық арасында биринши еди,

Бирақ апат болажақ оның ақыры».

²¹ Кейин ол кен халқын көрип, мынадай сөз айтты:

«Сизлердің баспанаңыз беккемдур,
Уяңыз жартастарға қурылғандур.

²² Бирақ, хәй кенлер, ашшур халқы сизлерди тутқын қылғанда,

Сизлер жанып, жоқ боласызлар».

²³ Билам сөзлерин және былай деп даўам етти:
«Ох, буны әмелге асыратуғын Қудай болса,
Онда ким аман қалар?»

²⁴ Киттим жағаларынан кемелер келер,
Ашшур менен әбер халқын тәслим қылар,
Бирақ өзлери де апатқа дуўшар болар».

²⁵ Кейин, Билам жолға шығып, үйине қайтты.
Балақ та өз жолы менен кетти.

Израиллылардың Пеорда гүнаға батыўы

25 Израиллылар Шиттимде орналасып турғанда, олардың еркеклери моаблы хаяллар менен бузықшылық қыла баслады.

² Моаблы хаяллар израиллыларды өз қудайларына арнап беретүғын қурбанлыққа мирәт етти. Израил халқы олардың қурбанлық гөшлеринен жеди хәм олардың қудайларына табынды. ³ Солай етип, Израил халқы Пеордағы Баалға байланып қалды. Сол себептен Жаратқан Ийениң оларға ғәзеби қайнады.

⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Бул халықтың барлық басшыларын әкелип, оларды күндиз Мениң алдымда асып қой. Усылай етип, Мениң Израил халқына болған ғәзебим түссин, – деди.

⁵ Сонда Муўса Израил басшыларына:

– Хәр бириңиз Пеордағы Баалға байланып қалған адамларыңызды өлтириң, – деп буйрық берди.

⁶ Жәмийет Ушырасыў шатырының алдында жылап турғанда, израиллы бир адам мидянлы бир хаялды Муўсаның хәм Израил жәмийетиниң көз алдында өз шатырына алып кирген еди. ⁷ Буны көрген Харонның ақлығы, Элазар улы Пинехас жәмийет арасынан шығып, қолына бир найза алды. ⁸ Пинехас израиллы сол адамның изинен барып, шатырға кирди де, найзаны екеүйне де қадады. Найза израиллы сол адамның денесин тесип өтип, мидянлы сол хаялдың қарнына кирген еди. Солай етип, Израил халқын жоқ етип атырған оба тоқтады. ⁹ Бул обадан өлгенлердиң саны 24 000 адам еди.

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹¹ – Руўханий Харонның ақлығы, Элазар улы Пинехас Израил халқына болған ғәзебимди қайтарды. Өйткени ол халықтың арасында Мениң ушын уллы қызғаншақлық көрсетти. Сол себепли, Мен Өз қызғаншақлығым менен оларды пүткиллей жоқ қылмадым. ¹² Сен оған былай деп айт: Мен Пинехас пенен тынышлық келесимимди дүземен. ¹³ Бул келесим бойынша Пинехас хәм оның әўлады мәңги руўханий болады. Себеби ол Қудайы ушын қызғаншақлық қылып, Израил халқынан Мениң ғәзебимди қайтарды.

¹⁴ Мидянлы хаял менен бирге өлтирилген израиллы адамның аты Салу улы Зимрий еди. Ол Шимон урыўындағы бир әўладтың басшысы еди. ¹⁵ Ал өлтирилген хаял болса, мидянлы бир тийрениң басшысы болған Сурдың қызы Козбий еди.

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға:

¹⁷ – Мидян халқын душпан деп бил хәм оларды қырып тасла. ¹⁸ Өйткени олар сизлерге қарсы сумлық ойлап, сизлерди Пеорда жалған қудайларға табындырды хәм өзлериниң туўысқаны болған мидянлы тийре басшысының қызы Козбий арқалы азғырыўға салып, душпанлық қылды. Бул хаял Пеорда оба тарқалған уақытта өлтирилген еди, – деди.

Халықтың екінши мәрте дизимге алыныўы

26 Обадан кейин, Жаратқан Ийе Муўса менен руўханий Харонның улы Элазарға былай деди:

² – Израил жәмийетиндеги саўашқа жарамлы жигирма хәм оннан жоқары жастағы барлық ер адамларды әўладлары бойынша санап шығың!

³ Сол уақытта Израил халқы Моаб тегислигинде, Ерихоның қарсысындағы Иордан дәрьясының

бойында еди. Муўса менен руўханий Элазар халыққа:

⁴ – Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша, жигирма хәм оннан жоқары жастағы ер адамларды санап шығың, – деди.

Мысырдан шыққан израиллылар мыналар еди:

⁵ Израилдың туңғышы Рубен урыўынан тараған тийрелер:

Ханох урпағынан Ханох тийреси, Паллу урпағынан Паллу тийреси, ⁶ Хесрон урпағынан Хесрон тийреси, Кармий урпағынан Кармий тийреси.

⁷ Рубеннен тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 43 730 адам болды.

⁸ Паллудың Элиаб деген улы бар еди. ⁹ Элиабтың уллары Немуел, Датан хәм Абирам еди. Булар жәмийеттиң сайланды адамлары болып, Жаратқан Ийеге бойсынбай, Муўса хәм Харонға қарсы шыққан Қорах хәм оның шериклерине қосылған Датан менен Абирам еди. ¹⁰ Сол ўақытта жер жарылып, Қорах пенен бирге оларды да жер жутып жиберген еди. Сол күни от Қорахтың еки жүз елиў шериклерин жағып жоқ қылған еди. Солай етип, бул басқаларға ескертиў болып қалды. ¹¹ Бирақ Қорахтың уллары аман қалған еди.

¹² Шимон урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Немуелден Немуел тийреси, Яминнен Ямин тийреси, Яхиннен Яхин тийреси, ¹³ Зерахтан Зерах тийреси, Шаулдан Шаул тийреси.

¹⁴ Шимон урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 22 200 адам болды.

¹⁵ Гад урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Сefonнан Сefon тийреси, Хаггийден Хаггий тийреси, Шунийден Шуний тийреси, ¹⁶ Ознийден Озний тийреси, Эрийден Эрий тийреси, ¹⁷ Ародтан Арод тийреси, Арелийден Арелий тийреси.

¹⁸ Гад урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 40 500 адам болды.

¹⁹ Яхуданың Эр хәм Онан деген еки улы Кенаан елинде қаза болған еди.

²⁰ Яхуда урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Шеладан Шела тийреси, Перестен Перес тийреси, Зерахтан Зерах тийреси.

²¹ Перестен тараған тийрелер мыналар: Хесроннан Хесрон тийреси, Хамулдан Хамул тийреси.

²² Яхуда урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 76 500 адам болды.

²³ Иссахар урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Толадан Тола тийреси, Пуўадан Пуўа тийреси, ²⁴ Яшубтан Яшуб тийреси, Шимроннан Шимрон тийреси.

²⁵ Иссахар урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 64 300 адам болды.

²⁶ Зебулон урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Середтен Серед тийреси, Элоннан Элон тийреси, Яхлеелден Яхлеел тийреси.

²⁷ Зебулон урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 60 500 адам болды.

²⁸ Юсуптиң уллары Менашше хәм Эфрайымнан келип шыққан тийрелер мыналар:

²⁹ Менашше урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар: Махирден Махир тийреси. Махир Гиладтың әкеси еди. Гиладтан Гилад тийреси.

³⁰ Гиладтан тараған тийрелер:

Иезерден Иезер тийреси, Хелектен Хелек тийреси, ³¹ Асриелден Асриел тийреси, Шехемнен Шехем тийреси, ³² Шемидадан Шемида тийреси, Хеферден Хефер тийреси.

³³ Хефердиң улы Селофехадтың ул перзентлери болмады, оның тек ғана Махла, Ноа, Хогла, Милка хәм Тирса деген қызлары болды.

³⁴ Менашше урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 52 700 адам болды.

³⁵ Эфрайым урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Шутелахтан Шутелах тийреси, Бехерден Бехер тийреси, Таханнан Тахан тийреси.

³⁶ Шутелахтан тараған тийре:

Эраннан Эран тийреси.

³⁷ Эфрайым урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 32 500 адам болды.

Тийрелери бойынша Юсуптиң урпағынан келип шыққан тийрелер усылар еди.

³⁸ Бенямин урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Беладан Бела тийреси, Ашбелден Ашбел тийреси, Ахирамнан Ахирам тийреси, ³⁹ Шефуфамнан Шефуфам тийреси, Хуфамнан Хуфам тийреси.

⁴⁰ Беланың уллары Ард хәм Нааманнан келип шыққан тийрелер: Ардтан Ард тийреси, Нааманнан Нааман тийреси.

⁴¹ Бенямин урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 45 600 адам болды.

⁴² Дан урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар: Шухамнан Шухам тийреси.

Дан урыўынан тараған тийре усыдан ибарат еди.

⁴³ Дан урыўы Шухам тийресинен ибарат болып, олардың саны 64 400 адам болды.

⁴⁴ Ашер урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Имнадан Имна тийреси, Ишўийден Ишўий тийреси, Бериадан Бериа тийреси.

⁴⁵ Бериадан келип шыққан тийрелер: Хеберден Хебер тийреси, Малкиелден Малкиел тийреси.

⁴⁶ Ашердиң Серах атлы бир қызы бар еди.

⁴⁷ Ашер урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 53 400 адам болды.

⁴⁸ Нафталий урыўынан келип шыққан тийрелер мыналар:

Яхсиелден Яхсиел тийреси, Гуниден Гуний тийреси, ⁴⁹ Есерден Есер тийреси, Шиллемнен Шиллем тийреси.

⁵⁰ Нафталий урыўынан тараған тийрелер усылардан ибарат болып, олардың саны 45 400 адам болды.

⁵¹ Солай етип, есаптан өткен израиллы ер адамлардың барлығы 601 730 адам болды.

⁵² Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ⁵³ «Оларға адам саны бойынша жерді үлес етип бөліп бер.

⁵⁴ Адам саны көп болған урыўға үлкен, саны аз болған урыўға киши үлес жер бересең. Хәр бир урыўға есаптан өткен адам санына қарай жер үлеси берилсин. ⁵⁵ Жер шек бойынша бөлістирип берилсин. Хәр бир урыў өз үлес жерин бабасының аты бойынша алыуы тийис. ⁵⁶ Хәр бир урыўдың үлеси үлкен-кишисине қарап, шек бойынша бөлістирип берилсин».

⁵⁷ Тийрелери бойынша есаптан өткен Лебий урыўының урпақлары мыналар:

Гершон урпағынан Гершон тийреси, Қоҳат урпағынан Қоҳат тийреси, Мерарий урпағынан Мерарий тийреси.

⁵⁸ Мыналар да Лебийге тийисли тийрелер: Либний тийреси, Хеброн тийреси, Махлий тийреси, Муший тийреси, Қорах тийреси.

Қоҳат Амрамның әкеси еди. ⁵⁹ Амрамның хаялы Иохебед еди. Ол Лебий урыўынан болып, Мысырда тууылған еди. Иохебед Амрамға Харон хәм Муўса деген еки ул хәм Мәриям деген бир қыз тууып берген еди. ⁶⁰ Харонның Надаб, Абиҳу, Элазар хәм Итамар деген уллары бар еди. ⁶¹ Надаб пенен Абиҳу Жаратқан Ийе буйырмаған отты Оның алдына алып келгени ушын өлген еди.

⁶² Лебий урыўындағы бир айлық хәм оннан жоқары жастағы барлық ер адамлардың саны 23 000 болды. Олар басқа израиллылар менен бирге есаптан өтпеди. Өйткени оларға басқа израиллылар менен бир қатар үлес жер берилмеген еди.

⁶³ Моаб тегислигинде, Ерихо қарсысындағы Иордан дәрьясының бойында Муўса менен руўханий Элазардың есаптан өткерген Израил халқы усылардан ибарат еди. ⁶⁴ Бирақ бул есаптан өткенлердің арасында Муўса менен руўханий Харонның Синай шөлінде есаптан өткерген израиллылардан бирейи де жоқ еди. ⁶⁵ Себеби Жаратқан Ийе сол ұақытта олардың шөлде пүткіллей қырылып кететуғынын айтқан еди. Олардан Ефунне улы Калев пенен Нун улы Ешудан басқа хеш ким аман қалмаған еди.

Селофехадтың қызлары

²⁷ Юсуп улы Менашшениң урыўынан болған Махирдинің шаўлығы, Гиладтың ақлығы, Хефердинің улы болған Селофехад деген адамның қызлары бар еди. Олардың атлары Махла, Ноа, Хогла, Милка хәм Тирса еди. ² Бир күни Селофехадтың қызлары Ушырасыў шатырының алдына, Муўсаның, руўханий Элазардың, көсемлердің хәм пүткіл жәмийеттің алдына келип, былай деди:

³ – Әкемиз шөлде қайтыс болған еди. Ол Жаратқан Ийеге көтерілис қылған Қорахтың шериклеслериниң арасында болған жоқ еди, ал өз гүнасы себепли қайтыс болған еди. Оның ул перзенти болмады. ⁴ Ул перзенти болмағаны ушын әкемиздің аты өз тийреси арасынан өшип қалыуы керек пе? Әкемиздің тууысқанлары менен қоса бизлерге де жер үлес бериң.

⁵ Муўса олардың талабын Жаратқан Ийеге жеткерди. ⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

⁷ – Селофехадтың қызлары дурыс айтып атыр. Оларға әкесиниң тууысқанлары менен бир қатар мийрас қылып, үлес жер бер. Әкесиниң жер үлеси оларға берилсин. ⁸ Израиллыларға былай деп айт: Егер ким де ким ул перзенти болмай қайтыс болса, оның мүлки қызына берилсин. ⁹ Егер қызы болмаса, оның мүлки тууысқанларына берилсин. ¹⁰ Егер оның тууысқанлары болмаса, әкесиниң тууысқанларына берилсин. ¹¹ Ал егер әкесиниң тууысқанлары болмаса, оның мүлки өзине ең жақын болған тийрелес ағайинине берилсин. Сол ағайини мийрасхор болсын. Муўсаға буйырғанымдай, бул израиллылар ушын қағыйда болып қалсын.

Ешунаның Муўсаның орнына тайынланыуы

¹² Соннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға: – Абарим тауына шығып, израиллыларға беретугын елге қара. ¹³ Сол елди көргениңнен соң, әжаған Харон сыяқлы сен де өлип, ата-бабаларыңа қосыласаң. ¹⁴ Себеби Харон екеуиңиз де Зин шөлінде буйрығыма қарсы шыққан едиңиз. Жәмийет суў бойында Маған көтерілис қылғанда, сизлер олардың көз алдында Мениң мухаддеслигиме хұрмет көрсетпедиңлер, – деди. Бул ұақыя Зин шөлінде, Қадештеги Мериба суўлары бойында болған еди.

¹⁵ Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

¹⁶ – Жаратқан Ийе, пүткіл адамзатқа жан берген Қудай, бул жәмийетке бир басшы тайынла. ¹⁷ Ол адам жәмийеттің алдында жүрип, оларға басшылық қылсын. Солай етип, Жаратқан Ийениң, яғный Сениң жәмийетің шопансыз қойлардай болып қалмасын.

¹⁸ Сонда Жаратқан Ийе былай деди:

– Руўхый күшли адамды – Нун улы Ешуаны жаныңа ал хәм оған қолыңды қой. ¹⁹ Соннан кейин, оны руўханий Элазар менен пүткил жәмийеттиң алдында шығарып, олардың көз алдында оны хызметке тайынла. ²⁰ Пүткил Израил жәмийети оған бойсыныуы ушын, Ешуаға өз бийлигиңнен бер. ²¹ Бирақ Ешуа руўханий Элазардың алдына барып, хабарласатуғын болсын. Элазар Урим арқалы Ешуа ушын Мениң еркимди билип берсин. Усылай етип, Ешуа хәм пүткил Израил жәмийети барлық жағдайда усыған қарап ис тутсын.

²² Муўса Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип орынлады. Ол Ешуаны руўханий Элазардың хәм пүткил жәмийеттиң алдына тик турғызып қойды. ²³ Кейин Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Муўса Ешуаның үстине қолларын қойып, оны хызметке тайынлады.

Күнделикли қурбанлықлар

28 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:
² – Израиллыларға буйрық берип, былай деп айт: Маған усынатуғын ас садақаны хош ийисли сый ретинде белгиленген ўақытта алып келиң.

³ Оларға және былай деп айт: Жаратқан Ийеге беретугын сый мынадан ибарат: күнделикли берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық ушын хәр күни бир жасар еки минсиз еркек тоқлы алып келиң. ⁴ Тоқлылардың биреуин азанда, екиншисин кеште қурбанлық қылың. ⁵ Хәр бир тоқлы менен бирге ғалле садақасы етип төрттен бир хин [†] сапалы зәйтүн майы менен оннан бир эфа ^{††} сапалы уннан усының. ⁶ Бул – Синай тауында буйырылған күнделикли берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық, Жаратқан Ийеге, Маған хош ийисли сый болады. ⁷ Хәр бир тоқлы менен бирге ишимлик садақасы ушын төрттен бир хин [‡] шарап усының. Ишимлик садақасын Жаратқан Ийеге арнап Мухаддес жерде қуйың. ⁸ Екинши тоқлыны кеште қурбанлық қылың. Азанғы қурбанлық сыяқлы, бул қурбанлыққа қосып, белгиленген муғдарда ғалле хәм ишимлик садақасын бериң. Бул қурбанлықты Жаратқан Ийеге, Маған хош ийисли сый ретинде усының.

Шаббат қурбанлықлары

⁹ Ал Шаббат күни бир жасар минсиз еки еркек тоқлы менен бирге ғалле садақасы етип зәйтүн майы араластырылған оннан еки эфа ^{††} сапалы ун хәм ишимлик садақасын бериң. ¹⁰ Күнделикли берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық пенен ишимлик садақасынан тысқары хәр Шаббат күни берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық усыдан ибарат.

[†] Төрттен бир хин – шама менен 0,9 лт. ^{††} Оннан бир эфа – шама менен 1,3 кг. [‡] Төрттен бир хин – шама менен 0,9 лт. ^{†††} Оннан еки эфа – шама менен 2,6 кг.

Жаңа ай қурбанлықлары

¹¹ Хәр айдың биринши күни Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлық ушын хәр бири минсиз болған еки буға, бир қошқар хәм бир жасардан болған жети еркек тоқлы усының. ¹² Бул қурбанлықларға қосып белгиленген муғдарда зәйтүн майы араластырылған сапалы унды ғалле садақасы етип усының: хәр бир буға менен оннан үш эфа ун, қошқар менен оннан еки эфа ун, ¹³ хәр бир тоқлы менен оннан бир эфа ун. Бул – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый хәм жандырылатуғын қурбанлық болады. ¹⁴ Хәр бир буға менен бирге ишимлик садақасы етип ярым хин [‡], хәр бир қошқар менен бирге үштен бир хин ^{††}, хәр бир тоқлы менен бирге төрттен бир хин ^{†††} шарап усының. Бул жыл дауамында жаңа айда берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық болады. ¹⁵ Күнделикли берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық пенен ишимлик садақасынан тысқары, Жаратқан Ийеге гүна қурбанлығы ушын бир теке усының.

Қутқарылыу асы

¹⁶ Жаратқан Ийениң Қутқарылыу асына арналған қурбанлық биринши айдың он төртинши күни шалынсын. ¹⁷ Он бесинши күни жети күнлик байрам басланады, сизлер усы жети күн дауамында ашытқысыз нан жеуиңиз керек. ¹⁸ Байрамның биринши күни мухаддес жыйналыс қылың, күнделикли жумысыңызды ислемен. ¹⁹ Жаратқан Ийе ушын жандырылатуғын қурбанлық етип еки буға, бир қошқар хәм бир жасардан болған жети еркек тоқлы усының. Бул хайуанлардың хәммеси минсиз болсын. ²⁰ Хәр бир буға менен бирге ғалле садақасы етип, зәйтүн майы араластырылған оннан үш эфа сапалы ун, хәр бир қошқар менен бирге оннан еки эфа сапалы ун, ²¹ хәр бир тоқлы менен бирге оннан бир эфа сапалы уннан алып келиң. ²² Өзлериңизди гүнадан пәклеу ушын гүна қурбанлығы етип бир теке усының. ²³ Буларды хәр күни азанда усынатуғын жандырылатуғын қурбанлығыңыз бенен бирге усының. ²⁴ Солай етип, Жаратқан Ийеге хош ийисли сый етип, жети күн дауамында хәр күни ас садақасын усының. Буны күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ишимлик садақасынан тысқары усының. ²⁵ Жетинши күни мухаддес жыйналыс қылып, күнделикли жумысларыңызды ислемендер.

Хәптелер байрамында берилетуғын қурбанлықлар

²⁶ Дәслепки өнимди нышанлайтуғын Хәптелер байрамында Жаратқан Ийеге таза бийдай зүрәтинен садақа усыңғаныңызда, мухаддес жыйналыс қылың. Сол күни күнделикли

^{‡‡} Ярым хин – шама менен 1,8 кг. ^{†††} Үштен бир хин – шама менен 1,2 лт. ^{††††} Төрттен бир хин – шама менен 0,9 лт.

жумысларыңызды ислемендер. ²⁷ Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болыуы ушын еки буға, бир қошқар хәм бир жасардан болған жети еркек тоқлыны жандырылатуғын қурбанлық етип усының. ²⁸ Бул қурбанлықларға қосып белгиленген муғдарда зәйтүн майы араластырылған сапалы уннан ғәлле садақасы етип усының: хәр бир буға менен оннан үш эфа ун, қошқар менен оннан еки эфа ун, ²⁹ хәр бир тоқлы менен оннан бир эфа ун. ³⁰ Өзлериңизди гүнадан пәклеуиңиз ушын бир теке усының. ³¹ Бул қурбанлықларды хәм оған қосып берилетуғын ишимлик садақаларын күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғәлле садақасынан тысқары усының. Қурбанлыққа алып келетуғын хайуанларыңыз минсиз болсын.

Кәрнай байрамы

29 Жетинши айдың биринши күни мухаддес жыйналыс қылың, күнделикли жумысларыңызды ислемен. Сол күни сизлер ушын кәрнай шертилетуғын күн болсын. ² Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болыуы ушын минсиз бир буға, бир қошқар хәм бир жасардан болған жети еркек тоқлы жандырылатуғын қурбанлық етип усының. ³ Буға менен бирге ғәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған оннан үш эфа [†] сапалы ун, қошқар менен бирге оннан еки эфа ^{††} сапалы ун, ⁴ хәр бир тоқлы менен бирге оннан бир эфа [‡] сапалы ун алып келиң. ⁵ Өзлериңизди гүналардан пәклеу ушын гүна қурбанлығы етип бир теке усының. ⁶ Қағыйда бойынша хәр бир айда хәм күнделикли берилетуғын жандырылатуғын қурбанлық пенен ишимлик садақасы хәм ғәлле садақасынан тысқары усыларды қурбанлыққа бериң. Булар – Жаратқан Ийеге хош ийисли сый болады.

Гүнадан пәклену күни усынылатуғын қурбанлықлар

⁷ Жетинши айдың оныншы күни мухаддес жыйналыс қылың. Сол күни ораза тутып, хеш қандай жумыс ислемен. ⁸ Жаратқан Ийеге хош ийисли сый ушын бир буға, бир қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған жети тоқлыны жандырылатуғын қурбанлық қылып усының. Қурбанлыққа берилетуғын бул хайуанлар минсиз болсын. ⁹ Буға менен бирге берилетуғын ғәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған оннан үш эфа сапалы ун, қошқар менен бирге оннан еки эфа сапалы ун, ¹⁰ хәр бир тоқлы менен бирге оннан бир эфа сапалы уннан усының. ¹¹ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықлар гүналарыңыздан пәклену күни ушын берилген гүна қурбанлығынан, күнделикли

жандырылатуғын қурбанлық пенен ишимлик хәм ғәлле садақаларынан тысқары берилсин.

Қос байрамында берилетуғын қурбанлықлар

¹² Жетинши айдың он бесинши күни мухаддес жыйналыс қылың. Сол күни күнделикли жумысларыңызды ислемен. Жети күн дауаында Жаратқан Ийеге арнап байрам қылың. ¹³ Биринши күни Жаратқан Ийеге хош ийисли сый ушын он үш буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны жандырылатуғын қурбанлық етип усының. Бул хайуанлар минсиз болсын. ¹⁴ Хәр бир буға менен бирге берилетуғын ғәлле садақасы ушын зәйтүн майы араластырылған оннан үш эфа сапалы ун, хәр бир қошқар менен бирге оннан еки эфа сапалы ун, ¹⁵ хәр бир тоқлы менен бирге оннан бир эфа сапалы уннан усының. ¹⁶ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықлар күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғәлле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

¹⁷ Екинши күни он еки буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны усының. Бул хайуанлардың хәммеси минсиз болсын. ¹⁸ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақаларын усының. ¹⁹ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықлар күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғәлле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

²⁰ Үшинши күни он бир буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны қурбанлық қылың. Бул хайуанлардың хәммеси минсиз болсын. ²¹ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақаларын усының. ²² Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықлар күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғәлле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

²³ Төртинши күни он буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны қурбанлық қылың. Бул хайуанлардың хәммеси минсиз болсын. ²⁴ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақаларын усының. ²⁵ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықлар күнделикли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғәлле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

²⁶ Бесинши күни тоғыз буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны қурбанлық қылың. Бул хайуанлардың хәммеси минсиз болсын. ²⁷ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғәлле хәм ишимлик садақаларын усының. ²⁸ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул

† Оннан үш эфа – шама менен 3,9 кг. †† Оннан еки эфа – шама менен 2,6 кг. ‡ Оннан бир эфа – шама менен 1,3 кг.

қурбанлықтар күнделікли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғалле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

²⁹ Алтыншы күни сегиз буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны қурбанлық қылың. Бул хайўанлардың хәммеси минсиз болсын. ³⁰ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғалле хәм ишимлик садақаларын усының. ³¹ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықтар күнделікли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғалле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

³² Жетинши күни жети буға, еки қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған он төрт еркек тоқлыны қурбанлық қылың. Бул хайўанлардың хәммеси минсиз болсын. ³³ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғалле хәм ишимлик садақаларын усының. ³⁴ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықтар күнделікли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғалле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

³⁵ Сегизинши күни салтанатлы жыйналыс қылың, күнделікли жұмысларыңызды ислемендер.

³⁶ Жаратқан Ийеге хош ийисли сый ушын бир буға, бир қошқар хәм хәр бири бир жасардан болған жети еркек тоқлыны жандырылатуғын қурбанлық етип усының. Бул хайўанлар минсиз болсын. ³⁷ Хәр бир буға, қошқар хәм тоқлы менен бирге санына қарай белгиленген муғдарда ғалле хәм ишимлик садақаларын усының. ³⁸ Гүна қурбанлығы ушын бир теке усының. Бул қурбанлықтар күнделікли жандырылатуғын қурбанлық пенен ғалле хәм ишимлик садақаларынан тысқары берилсин.

³⁹ Усы қурбанлықтардың барлығын – үәде бойынша берилетуғын қурбанлық хәм ықтыярлы қурбанлықтарыңыздан тысқары жандырылатуғын қурбанлық болсын, ғалле хәм ишимлик садақалар болсын, татылық қурбанлық болсын Жаратқан Ийеге белгиленген уақытта алып келиң.

30 Солай етип, Муўса Жаратқан Ийениң өзине буйырған хәр бир сөзин израиллыларға жеткерди.

Үәделерге байланысly қағыйдалар

² Муўса Израилдың урыў басшыларына былай деди:

– Жаратқан Ийе былай деп буйырды: ³ Егер ким де ким Жаратқан Ийеге үәде берсе ямаса өзин бир нәрседен тыйыу ушын ант ишсе, ол өз үәдесин бузбай, айтқан сөзлериниң хәммесин орынласын.

⁴ Егер бир қыз әкесиниң үйинде жасап атырған уақтында, Жаратқан Ийеге үәде берсе ямаса өзин бир нәрседен тыйыу ушын ант ишсе, ⁵ әкеси оның Жаратқан Ийеге берген үәдесин ямаса өзин бир нәрседен тыйыу ушын берген антын еситип, оған қарсы шықпаса, онда қыздың берген үәдеси хәм

анты өз күшинде қалады. ⁶ Ал егер қыздың әкеси оның берген үәдесин хәм өзин бир нәрседен тыйыу ушын берген антын еситкен күни қадаған қылса, қыздың берген үәдеси хәм анты өз күшинде қалмайды. Әкеси қызының антын қадаған қылғаны ушын, Жаратқан Ийе қызды кеширеди.

⁷ Егер қыз үәде бергеннен соң ямаса ойланбастан өзин бир нәрседен тыйыу ушын ант ишкеннен кейин турмысқа шықса, ⁸ оның күйеуи усы хәққинде еситкен күни қарсы шықпаса, онда қыздың берген үәдеси хәм анты өз күшинде қалады. ⁹ Ал егер қыздың күйеуи усы хәққинде еситкен күни қадаған қылса, қыздың берген үәдеси хәм анты өз күшинде қалмайды. Жаратқан Ийе хаялды кеширеди.

¹⁰ Жесир яки күйеуинен айырылысқан хаялдың берген үәдеси ямаса өзин бир нәрседен тыйыу ушын берген анты өз күшинде қалады.

¹¹ Егер күйеуи менен бирге жасап атырған хаял үәде берсе ямаса бир нәрседен өзин тыйыу ушын ант ишсе, ¹² оның күйеуи бул хәққинде еситип, оған қарсы шықпаса, онда хаялдың берген үәдеси хәм ишкен хәр анты өз күшинде қалады. ¹³ Ал егер оның күйеуи бул хәққинде еситкен күни буны бийкарласа, хаялдың берген үәдеси хәм ишкен анты өз күшинде қалмайды. Күйеуи буларды бийкарлағаны ушын, Жаратқан Ийе хаялды кеширеди. ¹⁴ Солай етип, күйеуи хаялының берген үәдесин ямаса бир нәрседен өзин тыйыу ушын ишкен антын орынлауына рухсат бериуи де, оны бийкар қылыуы да мүмкин. ¹⁵ Егер күйеуи бир күн ишинде бул мәселеде хаялына қарсы шықпаса, онда хаялының берген барлық үәделерин ямаса бир нәрседен өзин тыйыуы ушын ишкен антын тастыйықлап, рухсат берген болады. Себеби ол буларды еситкен күни хаялына қарсы шықпай, оны мақуллаған болып есапланады. ¹⁶ Бирақ күйеуи буларды еситкеннен кейин ертеңине бийкарласа, ол хаялының айыбына өзи жууапкер болады.

¹⁷ Ерли-зайыплылардың хәм әкеси менен үйинде жасап атырған қыздың арасындағы қарым-қатнастарға тийисли Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырған нызамлары усылардан ибарат.

Мидянлылардан өш алыу

31 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Мидянлылардан израиллылардың өшин ал, соннан кейин бул дүньядан көз жумып, өз ата-бабаларыңа қосылсаң.

³ Соннан кейин, Муўса халыққа:

– Мидянлыларға барып, олардан Жаратқан Ийениң өшин алыу ушын өз адамларыңызды урысқа алып шығың. ⁴ Израилдың хәр бир урыўынан мың адамнан урысқа жибериң, – деди.

⁵ Солай етип, Израилдың хәр бир урыўынан мың адамнан, он еки мың адам таңлап алынып, урысқа таяр болып турды. ⁶ Муўса оларды хәм руўханий Элазар улы Пинехасты урысқа жиберди. Пинехас

өзи менен бирге мухаддес орынға тийисли базы буйымларды хэм дабыл қағып белги беретугын кәрнайларды алып кетти.

⁷ Израиллылар Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша мидянлыларға қарсы саўаш ашып, олардың барлық еркеклерин қырып таслады. ⁸ Өлтирилгенлердің арасында Мидяның бес патшасы – Эўий, Рекем, Сур, Хур хэм Реба да бар еди. Олар Беор улы Биламды да қылыш пенен өлтирди. ⁹ Израиллылар мидян халқының хаяллары менен балаларын тутқын қылып, барлық малларын, сүриўлерин хэм мүликлерин олжа қылып алды. ¹⁰ Мидянлылардың жасап атырған барлық қалалары менен ордаларына от берди. ¹¹ Олар адамларды, хайўанларды хэм олжа қылып алған барлық мүликлерди өзлери менен алып кетти. ¹² Бул тутқынларды хэм олжа қылып алған мал-мүликлерди Иордан дәрьясының бойына, Муўса менен руўханий Элазар хэм Израил жәмийети жыйналған Ерихо қаласының қарсысында жайласқан Моаб тегислигиндеги ордаға алып келди.

¹³ Муўса, руўханий Элазар хэм жәмийет басшылары оларды қарсы алыў ушын орданың сыртына шықты. ¹⁴ Бирақ Муўса саўаштан қайтқан орда сәркәрдаларына – мыңбасыларға хэм жүзбасыларға ғәзепленди.

¹⁵ Муўса оларға былай деди:

– Не ушын барлық хаялларды аман қалдырдыңыз?! ¹⁶ Бул хаяллар Биламның берген мәсләхәти бойынша Пеор таўында израиллылардың Жаратқан Ийеге қыянет етиўине себеп болған еди. Сол себепли Жаратқан Ийениң жәмийети арасында өлим обасы хәўиж алған еди. ¹⁷ Енди барлық ул балаларды хэм еркек көрген хаялларды өлтириң. ¹⁸ Тек ғана еркекке жақынласпаған жас қызларды өзлериңиз ушын аман қалдырың.

¹⁹ Соңынан араңыздағы адам өлтирген ямаса өлиге жантасқан хәр бир адам жети күн даўамында орданың сыртында қалсын. Үшинши хэм жетинши күни өзлериңизди де, тутқынларыңызды да пәклең. ²⁰ Және де, барлық кийимлерди, териден, ешки жүнинен хэм ағаштан исленген хәмме затларды пәклең.

²¹ Кейин руўханий Элазар саўаштан қайтқан ләшкерлерге былай деди:

– Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырған нызамының талаплары мыналардан ибарат: ²² алтын, гүмис, мыс, темир, қалайы, қорғасын – ²³ отқа жанбайтуғын барлық затларды оттан өткерип, ҳадаллап алың, сонда олар ҳадал саналады. Соның менен бирге, оларды пәклеў суўы менен де ҳадаллаң. Отқа жанатуғын затларды сұўдың өзи менен ҳадаллап алың. ²⁴ Жетинши күни кийимлериңизди жуўың. Сонда сизлер пәк саналасызлар. Кейин сизлер ордаға қайтып келиўиңизге болады.

Олжаға түскен мүликлердің үлестирилиўи

²⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

²⁶ – Сен, руўханий Элазар хэм жәмийеттиң әўлад басшылары қолға түскен тутқынлар менен олжаға түскен малларды есаплап шығың. ²⁷ Қолға киргизгенлериңизди теңдей екиге бөлип, саўашқа қатнасқан ләшкерлер менен жәмийеттиң қалған адамларына бөлистирип бериң. ²⁸ Саўашқа қатнасқан ләшкерлердің пайына түскен тутқынлардан, мал, ешек хэм майда малдан Жаратқан Ийеге, Маған бес жүзден биреўин пай қылып айырып бериң. ²⁹ Әскерлерден алынған усы пайды Маған ажыратылған түрде руўханий Элазарға бериң. ³⁰ Израиллыларға түскен жарты пайдан – адамлардан, мал, ешек хэм майда малдан, яғный барлық хайўанлардан елиўден биреўин алып, Мениң Мухаддес шатырымның жумысына жуўапкер болған лебийлилерге бериң.

³¹ Муўса менен руўханий Элазар Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

³² Саўашқа қатнасқан ләшкерлердің қолға киргизгенлеринен қалған олжалар мыналар еди:

³³ 675 000 майда мал,

³⁴ 72 000 ири мал,

³⁵ 61 000 ешек,

³⁶ еркекке жақынласпаған 32 000 қыз.

³⁷ Саўашқа қатнасқан ләшкерлерге түскен жарты пай мыналар:

³⁸ 337 500 майда мал, ³⁹ булардан Жаратқан Ийеге

⁴⁰ 675 ири мал пай қылып берилди,

⁴¹ 36 000 ири мал, булардан Жаратқан Ийеге 72

⁴² ири мал пай қылып берилди,

⁴³ 30 500 ешек, булардан Жаратқан Ийеге 61 ешек

⁴⁴ пай қылып берилди,

⁴⁵ 16 000 қыз, булардан Жаратқан Ийеге 32 қыз

⁴⁶ пай қылып берилди.

⁴⁷ Муўса Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай Жаратқан Ийеге ажыратылған пайды руўханий Элазарға берди.

⁴⁸ Муўсаның саўашқа қатнасқан ләшкерлерден алып, израиллыларға ажыратып берген жарты пайы мыналар:

⁴⁹ 337 500 майда мал,

⁵⁰ 36 000 ири мал,

⁵¹ 30 500 ешек,

⁵² 16 000 қыз.

⁵³ Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай, Муўса израиллыларға түскен жарты пайдан хәр елиў адамнан хэм хәр елиў хайўаннан биреўин алып, Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырының хызметине жуўапкер болған лебийлилерге берди.

⁵⁴ Соннан кейин, орда сәркәрдалары – мыңбасылар менен жүзбасылар Муўсаның алдына барып:

⁵⁵ – Мырза, қол астымыздағы ләшкерлерди санап шықтық, бир де бир ләшкеримизди жойтпаппыз.

⁵⁶ Мине, қолға киргизген алтын буйымларымызды –

қолға тағылатуғын шынжыр, билезик, жүзик, сырға хәм хәйкеллеримизди алып келдик. Жанымыздың қуны сыпатында усыларды Жаратқан Ийеге беремиз, – деди.

⁵¹ Муўса менен руўханий Элазар олар алып келген барлық алтын буйымларды алды. ⁵² Мыңбасы менен жүзбасылар Жаратқан Ийеге берген алтынның аўырлығы барлығы болып 16 750 шекел. ⁵³ Саўашқа қатнасқан хәр бир ләшкер болса, олжаларын өзлерине қалдырған еди.

⁵⁴ Муўса менен руўханий Элазар мыңбасы хәм жүзбасылардың усыңған алтынларын қабыллап алды. Оларды Жаратқан Ийениң Израил халқын хәмме ўақытта еслеп турыўы ушын Ушырасыў шатырына алып келди.

Иордан дәрьясының шығыс тәрәпинде орналасқан урыўлар

32 Рубен хәм Гад урыўларының маллары жүдә көп еди. Олар Язер хәм Гилад жерлериниң мал шарўашылығы ушын қолайлы жер екенин көрип, ² Муўса менен руўханий Элазардың хәм жәмийет басшыларының алдына барып, былай деди:

³ – Атарот, Дибон, Язер, Нимра, Хешбон, Элале, Себам, Небо хәм Беон қалалары ⁴ жайласқан елди Жаратқан Ийе Израил халқына жеңип берди. Бул елдиң жери маллар ушын қолайлы екен. Ал қулларыңыз болған бизлерде малларымыз бар. ⁵ Егер де сениң кеўлиңди тапқан болсақ, бизлерди Иордан дәрьясының арғы тәрәпине өткізбей, бул елди мүлик етип, бизлерге бер.

⁶ Муўса оларға былай деп жуўап берди: – Туўысқанларыңыз саўашқа баратырғанда, сизлер усы жерде қалажақсыз ба? ⁷ Жаратқан Ийениң берип атырған жерине кириўге израиллыларды не ушын айнытып атырсызлар? ⁸ Мен ата-бабаларыңызды елди көзден өткерийўге Қадеш-Барниядан жибергимде, олар да тап усындай қылған еди. ⁹ Олар Эшкол сайына дейин барып, елди көзден өткергеннен соң, Жаратқан Ийениң өзлерине беретуғын жерге бармаўы ушын израиллыларды айнытқан еди. ¹⁰ Сол күни Жаратқан Ийениң фәзеби қайнап, былай деп ант ишкен еди: ¹¹ «Мысыр жеринен шыққан жигирма хәм оннан жоқары жастағы адамлардың хеш бири Мениң Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа берем деп ант ишкен жерди көрмейди. Өйткени олар пүткил жүреги менен Маған бойсынбады. ¹² Кениз тийресинен болған Ефунне улы Калеп пенен Нун улы Ешудан басқа хеш бири ол жерди көрмейди. Себеби Калеп хәм Ешуа пүткил жүреги менен Маған садық қалды». ¹³ Жаратқан Ийе израиллыларға қатты фәзепленди. Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўызлық болған ислерди қылған сол әўладтың пүткиллей жоқ болып кеткенинше, оларды қырық жыл шөлде алып жүрди.

¹⁴ Енди, мине, гүнакарлар әўлады болған сизлер әкелериңиздиң орнын басып, Жаратқан Ийениң Израилға болған фәзебин күшейтип атырсызлар.

¹⁵ Егер Оннан жүз бурсаңыз, Ол пүткил бул халықты және шөлге таслап кетеди. Солай етип, сизлер усы халықты жоқ қылажақсызлар.

¹⁶ Бирақ Гад хәм Рубен урыўы Муўсаның қасына жақынлап, былай деди:

– Бизлердиң усы жерде малларымыз ушын қоралар соғып, бала-шағаларымыз ушын қалалар қурыўымызға рухсат бер. ¹⁷ Ал өзлеримиз болса қуралланып, израиллылар менен бирге барып, олардың мәкан қылатуғын жерин ийелеп алғанға дейин, олардың алдында жүремиз. Бала-шағаларымыз елдиң турғынларынан қәўипсиз болған қорған қалаларда жасай берсин. ¹⁸ Хәр бир израиллы өз мүлкин ийелемегенше, бизлер үйлеримизге қайтпаймыз. ¹⁹ Иордан дәрьясының арғы жағасында олар менен бирге жер үлестен алмаймыз, себеби бизлердиң үлесимиз Иордан дәрьясының шығыс жағасында болады.

²⁰ Муўса оларға былай деп жуўап берди:

– Егер сизлер айтқанларыңызды орынлайтуғын болсаңыз, Жаратқан Ийениң алдында саўашқа барыў ушын қуралланың. ²¹ Жаратқан Ийе душпанларын қуўып жибермегенше, хәммеңиз Оның алдында қуралланып, Иордан дәрьясының арғы жағасына өтиң. ²² Пүткил сол ел Жаратқан Ийе ушын басып алынғаннан соң, сизлер Жаратқан Ийе хәм Израил халқы алдындағы миннетиңизден азат боласызлар. Сонда сизлер усы жерге қайтып келиўиңизге болады хәм бул жер Жаратқан Ийениң алдында сизлердиң мүлкиңиз болып қалады.

²³ Бирақ айтқанларыңызды орынламасаңыз, Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислеген боласызлар хәм бул гүнаңыз өз басыңызға жетеди. ²⁴ Бала-шағаларыңыз ушын қалалар қурып, малларыңыз ушын қоралар соғың. Деген менен, берген үедеңизде турың.

²⁵ Гад хәм Рубен урыўларының адамлары Муўсаға былай деди:

– Мырзамыз, сиз не буйырсаңыз, қулларыңыз болған бизлер соны орынлаймыз. ²⁶ Бала-шағамыз, малларымыз хәм хайўанларымыз усы жерде, Гилад қалаларында қалады. ²⁷ Ал қулларыңыз болған бизлер сизиң буйырғаныңыздай, хәр биримиз қуралланып, Жаратқан Ийениң алдында саўашқа түсиў ушын дәрьяның арғы жағасына өтеміз.

²⁸ Соннан кейин, Муўса Гад хәм Рубен урыўлары хәкқында руўханий Элазарға, Нун улы Ешуаға хәм Израил урыўларының әўлад басшыларына буйрық берип, ²⁹ былай деди:

– Егер Гад хәм Рубен урыўларынан қуралланған адамлар Жаратқан Ийениң алдында сизлер менен бирге Иордан дәрьясының арғы жағасына өтсе хәм сизлер сол елди қолға киргизсеңиз, онда Гилад үлкесин мүлик қылып, оларға бериң. ³⁰ Бирақ, егер де олар қуралланып, сизлер менен бирге дәрьяның

арғы жағасына өтпесе, онда олар Кенаан үлкесинен сизлер менен бирге үлес жер алады.

³¹ Сонда Гад хәм Рубен урыуларының адамлары: – Жаратқан Ийе кулларыңыз болған бизлерге қандай буйрық берген болса, соның хәммесин орынлаймыз. ³² Бизлер қуралланып, Жаратқан Ийениң алдында Кенаан үлкесине барамыз. Ал бизлердиң алатуғын жер үлесимиз Иордан дәрьясының шығыс жағасында болсын, – деди. ³³ Солай етип, Муўса Гад пенен Рубен урыуларына хәм Юсуп улы Менашше урыуының жартысына амор халқының патшасы Сихонның ели менен Башан патшасы Огтың елин хәм олардың қалалары менен қала дөгерегиндеги жерлерди берди.

³⁴ Гад урыуы Дибон, Атарот, Ароер, ³⁵ Атрот-Шофан, Язер, Иогбоха, ³⁶ Бейт-Нимра хәм Бейт-Харан деген қорғанлы қалаларын жаңадан құрды, маллары ушын қоралар соқты. ³⁷ Рубен урыуы Хешбон, Элале, Кирятайым, ³⁸ атлары өзгертилген еки қала Небо менен Баал-Меон хәм Сибма қалаларын қайта құрды. Олар тиклеген қалаларына жаңадан ат қойды.

³⁹ Менашшениң улы Махирдиң әуладлары Гиладқа барды хәм оны ийелеп алып, ол жерде жасап атырған амор халқын қуып шығарды. ⁴⁰ Солай етип, Муўса Гиладты Менашше улы Махирдиң әуладына берди. Олар сол жерге қоныс басты. ⁴¹ Менашшениң улы Яир бир неше қалаларға хұжим етип, оларды ийелеп алды. Сол жерлерди Яирге тийисли қалалар деп атады. ⁴² Нобах та Кенат қаласын хәм оның дөгерегиндеги аүйлларды ийелеп алып, ол жерди өзиниң аты менен Нобах деп атады.

Мысырдан Моабқа дейинги жүрген жол

33 Муўса хәм Харонның жетекшилиги астында топ-тобы менен Мысырдан шыққан израиллылар төмендеги жоллар менен жүрип өтті. ² Муўса Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша көшип-қонып жүрген жолларында қоныс басқан жерлериниң атларын жазып барды. Бул жерлер мыналар еди:

³ Израиллылар Қутқарылыў қурбанлығын бергеннен кейинги күни, биринши айдың он бесинши күни мысырлылардың көз алдында нық қәдем атып, Рамсес қаласынан жолға шықты. ⁴ Сол ұақытта мысырлылар Жаратқан Ийениң өлтирген туңғыш улларын жерлеп атырған еди. Себеби Жаратқан Ийе олардың құдайларын жазалаған еди.

⁵ Солай етип, израиллылар Рамсестен жолға шығып кеткеннен кейин, олар Суккотқа орналасты.

⁶ Кейин олар Суккоттан шығып, шөлдиң шетиндеги Этамға орналасты.

⁷ Этамнан шығып, олар Баал-Сefonның шығысындағы Пий-Хахиротқа қарай бурылып, Мигдолға жақын жерге орналасты.

⁸ Пий-Хахироттан шығып, теңиз арқалы өтип, шөлге қарай жол алды. Этам шөлинде үш күн жол жүргеннен соң, олар Мараға орналасты.

⁹ Марадан шығып, олар он еки суў булағы хәм жетпис пальма ағашы болған Элимге барып, сол жерде орналасты.

¹⁰ Олар Элимнен шығып, Қамыс теңизиниң бойына орналасты.

¹¹ Қамыс теңизиниң бойынан шығып, Син шөлине орналасты.

¹² Син шөлинен шығып, олар Дофқаға орналасты.

¹³ Дофқадан шығып, Алушқа орналасты.

¹⁴ Алуштан шығып, Рефидимге орналасты. Бирақ ол жерде халық ушын ишетуғын суў жоқ еди.

¹⁵ Рефидимнен шығып, Синай шөлине орналасты.

¹⁶ Синай шөлинен шығып, Киброт-Хаттаауаға орналасты.

¹⁷ Киброт-Хаттаауадан шығып, Хасеротқа орналасты.

¹⁸ Хасероттан шығып, Ритмаға орналасты.

¹⁹ Ритмадан шығып, Риммон-Переске орналасты.

²⁰ Риммон-Перестен шығып, Либнаға орналасты.

²¹ Либнадан шығып, Риссаға орналасты.

²² Риссадан шығып, Кеҳелатаға орналасты.

²³ Кеҳелатадан шығып, Шефер тауына орналасты.

²⁴ Шефер тауынан шығып, Харадаға орналасты.

²⁵ Харададан шығып, Мақҳелотқа орналасты.

²⁶ Мақҳелоттан шығып, Тахатқа орналасты.

²⁷ Тахаттан шығып, Терахқа орналасты.

²⁸ Терахтан шығып, Митқаға орналасты.

²⁹ Митқадан шығып, Хашмонаға орналасты.

³⁰ Хашмонадан шығып, Мосеротқа орналасты.

³¹ Мосероттан шығып, Бене-Яқанға орналасты.

³² Бене-Яқаннан шығып, Хор-Хагидгадқа орналасты.

³³ Хор-Хагидгадтан шығып, Иотбатаға орналасты.

³⁴ Иотбатадан шығып, Абронаға орналасты.

³⁵ Абронадан шығып, Эсион-Геберге орналасты.

³⁶ Эсион-Геберден шығып, Зин шөлиндеги Қадешке орналасты.

³⁷ Қадештен шығып, олар Эдом шегарасындағы Хор тауының қасына орналасты.

³⁸ Руўханий Харон Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Хор тауына шығып, сол жерде қайтыс болды. Бул ұақыя израиллылар Мысырдан шыққаннан кейин қырқыншы жылы, бесинши айдың биринши күнинде болды. ³⁹ Харон Хор тауында қайтыс болғанда 123 жаста еди.

⁴⁰ Кенаан елиниң Негебте жасайтуғын кенаанлы Арад патшасы израиллылардың сол жерге келгенинен хабар тапты.

⁴¹ Израиллылар Хор тауынан шығып, Салмонаға орналасты.

⁴² Салмонадан шығып, Пунонға орналасты.

⁴³ Пуноннан шығып, Оботқа орналасты.

⁴⁴ Оботтан шығып, Моаб шегарасындағы Ийе-Абаримге орналасты.

⁴⁵ Ийе-Абаримнен шығып, Дибон-Гадқа орналасты.

⁴⁶ Дибон-Гадтан шығып, Алмон-Диблатайымға орналасты.

⁴⁷ Алмон-Диблатайымнан шығып, Небоға жақын Абарим тауларында орналасты.

⁴⁸ Абарим тауларынан шығып, Иордан дәрьясының бойына, Ерихоға қарама-қарсы жайласқан Моаб тегислигине орналасты. ⁴⁹ Олар Моаб тегислигинде Иордан бойлап, Бейт-Ешимоттан Абел-Шиттимге дейін орналасып барды.

Иордан дәрьясынан өтпестен алдын берілген көрсетпелер

⁵⁰ Сол жерде, Иордан бойында, Ерихоға қарама-қарсы жайласқан Моаб тегислигинде Жаратқан Ийе Муўсаға былай деп айтты:

⁵¹ – Израиллыларға былай деп айт: Сизлер Иордан дәрьясынан өтип, Кенаан елине киргениңизде, ⁵² сол елде жасайтуғын барлық халықты қуып жиберің, бут сүретлерін хәм мүсинлерін жоқ қылып, сыйыныу орынларын бузып таслаң. ⁵³ Елди ийелеп алып, ол жерге орналасып алың, өйткени Мен сизлерге сол жерди мүлик қылып бердим. ⁵⁴ Жерлерди урыулар ара шек таслап бөлісип алың. Үлкен урыуға үлкен үлес жер, киши урыуға киши үлес жер берің. Шек бойынша кимге қайсы жер түссе, сол жер сол урыуға тийисли болады. Үлес жерлерди ата-бабаларыңыздан тараған урыулар бойынша бөлістирип берің.

⁵⁵ Егер сол елдің турғынларын қуып шығармасаңыз, онда сол жерде қалған халық көзлериңізге түскен шөп, бүйірлериңізге кирген тикендей болады. Олар жасайтуғын жериңизде сизлерди қысқыға алады. ⁵⁶ Сонда Мен оларға не ислеуді нийетлеген болсам, сизлерге соны ислеймен.

Кенаан елинің шегаралары

34 Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

² – Израиллыларға былай деп буйыр: Сизлерге мүлик етип берилетуғын Кенаан елине киргениңизде, оның шегаралары мынадай болады:

³ Сизлердің кубла тәрептеги шегараңыз Зин шөлинен Эдом шегарасы бойлап созылады. Бул кубла шегараңыз шығыстағы Өли теңиздің шетинен басланады. ⁴ Оннан кейін Ақраббим бийиклигинің кубласынан Зин арқалы өтип, Қадеш-Барнияның кубласына дейін созылады. Ол жерден шегара Хасар-Аддар арқалы өтип, Асмонға дейін барады. ⁵ Кейін сол жерден бурылып, Мысыр шегарасындағы сайға дейін созылып, Жер Орта теңизине барып тауысылады.

⁶ Батыс шегараңыз Жер Орта теңизинің жағасы болады. Батыстағы шегараңыз усыдан ибарат.

⁷ Арқа шегараңыз Жер Орта теңизинен Ғор тауына дейін созылады. ⁸ Ғор тауынан Лебо-Хаматқа дейін, кейін Седадқа дейін барып, ⁹ Зифронға дейін созылады хәм Хасар-Энанда тауысылады. Арқадағы шегараңыз усыдан ибарат.

¹⁰ Шығыс шегараңыз Хасар-Энаннан басланып, Шефамға дейін созылады. ¹¹ Кейін шегара Шефамнан Айынның шығыс тәрепиндеги Риблаға дейін барады. Ол жерден Киннерет көлинің † шығыс жағындағы жанбауырларға дейін созылады. ¹² Соннан кейін, шегара ол жерден Иордан дәрьясы бойынша созылып, Өли теңизге барып тоқтайды. Хәр тәрептеги елиңиздің шегаралары усы болады.

¹³ Соннан кейін, Муўса израиллыларға:

– Мине, мүлик қылып, шек бойынша бөлісип алатуғын ел усы болады. Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша бул ел тоғыз урыу менен бир урыудың ярымына бөлістирип бериледи.

¹⁴ Өйткени Рубен хәм Гад урыулары менен Менашше урыуының ярымы өзлерине тийисли жер үлесін әуладлары бойынша бөлісип алды.

¹⁵ Бул еки урыу менен ярым урыу Ерихонның қарсысындағы Иордан дәрьясының шығыс тәрепинен өз мүликлерін алды, – деди.

Жерди бөлістирип беріуге жуўапкер жетекшилер

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

¹⁷ – Руўханий Элазар хәм Нун улы Ешуа Израил халқына елди бөлістирип берсин. ¹⁸ Елди бөлістириу ушын хәр бир урыудан бир жетекшіден алып, хызметке қойың. ¹⁹ Сол адамлардың атлары мыналар:

Яхуда урыуынан Ефунне улы Калев,

²⁰ Шимон урыуынан Аммихуд улы Самуел,

²¹ Бенямин урыуынан Кислон улы Элидад,

²² Дан урыуынан Иоглий улы басшы Буккий,

²³ Юсуп улы Менашше урыуынан Эфод улы

басшы Ханниел,

²⁴ Эфрайым урыуынан Шифтан улы басшы

Кемуел,

²⁵ Зебулон урыуынан Парнах улы басшы

Элисафан,

²⁶ Иссахар урыуынан Аззан улы басшы Палтиел,

²⁷ Ашер урыуынан Шеломий улы басшы Ахихуд,

²⁸ Нафталий урыуынан Аммихуд улы басшы

Педаел.

²⁹ Кенаан жерін Израил халқына мүлик етип бөлістирип берің, деп Жаратқан Ийе усы адамларға буйырған еди.

Лебийлилерге берілген қалалар

35 Жаратқан Ийе Иордан дәрьясының бойында, Ерихо қарсысында жайласқан Моаб тегислигинде Муўсаға былай деди:

† Киннерет көли – яғный Галила көли.

2 – Израиллыларға буйыр, олар алатуғын үлес жерінде лебийлилердің жасауы ушын қалалар ажыратып берсин. Соның менен бирге, қалалардың әтирапындағы жайлауларды да берсин. 3 Солай етип, лебийлилердің жасауы ушын қалалары хәм олардың пада, сүриулері менен басқа да хайуанлары ушын жайлаулары болсын.

4 Лебийлилерге берилетуғын қалалардың айлана әтирапындағы жайлаулар қала қорғанынан баслап мың шығанақ † узынлыққа созылған болсын. 5 Қала ортада жайласқан болып, оның сыртынан баслап, шығысқа, қублаға, батысқа хәм арқаға қарай еки мың шығанақтан †† өлшеп шығың. Булар қалалар ушын жайлаулар болады.

Паналайтуғын қалалар

6 Лебийлилерге берилетуғын қалалардан алтауы паналайтуғын қала болсын. Солай етип, адам өлтириушиниң сол жерге қашыуына жол қоясызлар. Усы алты қаладан тысқары лебийлилерге қырық еки қала берилсин. 7 Барлығы болып, лебийлилерге жайлаулары менен бирге қырық сегіз қала бересизлер. 8 Израиллылардың үлес жеринен лебийлилерге берилетуғын қалалар хәр бир урыуға түскен пайына ылайықты болсын. Көп алған урыу көп, аз алған урыу аз сандағы қала берсин.

9 Жаратқан Ийе Муўса менен сөйлесиуин даўам етип, былай деди:

10 – Израиллыларға былай деп айт: Иордан дәрьясынан өтип, Кенаан елине киргениңизден кейин, 11 паналайтуғын қалаларды таңлап алың. Солай етип, абайсызда адам өлтирип қойған адам сол паналайтуғын қалаға қашып кете алатуғын болсын. 12 Бул қалалар адам өлтирип қойған адамның жәмийет алдында хүким етилмесинен алдын өлтирилмеуи ушын, оның өш алыушы әменгерден қашып, паналайтуғын жери болады. 13 Сизлер ажырататуғын алты қала паналайтуғын қала болсын. 14 Паналайтуғын қалалардың үшеуи Иордан дәрьясының шығыс тәрепинен, қалған үшеуи Кенаан жеринен таңлап алынсын. 15 Бул алты қала израиллылар хәм араңызда жасап атырған келгиндилер менен жат жерли адамлар ушын паналау қаласы болсын. Солай етип, абайсызда адам өлтирип қойған адам сол жерге қашып барсын.

16 Егер ким де ким темир қурал менен бир адамды урып өлтирип қойса, онда урған адам қанхор саналады хәм ол сөзсиз өлтирилсин. 17 Егер тас пенен биреуді урып, оны өлтирсе, өлтирген адам қанхор саналады хәм ол сөзсиз өлтирилсин.

18 Ямаса ол ағаш буйым менен биреуді урып, оны өлтирсе, онда өлтирген адам қанхор саналады хәм ол сөзсиз өлтирилсин. 19 Өлген адамның өш алыушы адамы қанхорды ушыратып қалыудан-ақ,

† Мың шығанақ – шама менен 450 м. †† Еки мың шығанақ – шама менен 900 м.

оны өлтирсин. 20 Сондай-ақ егер бир адам биреуді жек көргенликтен ийтерип жиберип ямаса билқастан оған қарай бир нәрсени ылақтырып, ол адамды өлтирсе, 21 ямаса өшегисип, оны мушы менен урып өлтирсе, урған адам сөзсиз өлтирилсин. Өйткени ол қанхор. Өлген адамның өшин алыушы адам қанхорды ушыратып қалыудан-ақ, оны өлтирсин.

22 Егер ким де ким бир адамды өшегисип емес, ал абайсыздан ийтерип жиберсе, ямаса оған қарай билместен бир нәрсени ылақтырып жиберсе, 23 ямаса оны көрмей қалып, үстине бир тасты түсирип алып, оны өлтирип қойса, бирақ өлтирип қойған адам оған душпан болмай, оған жауызлық ойламаған болса, 24 жәмийет адам өлтирип қойған менен өш алыушы әменгердің арасында усы қағыйдалар бойынша қарар шығарсын. 25 Жәмийет адам өлтирип қойған адамды өш алыушы әменгердің қолынан қорғауы керек хәм оны қашып келген паналайтуғын қалаға қайтадан қайтарып жиберсин. Ол адам мухаддес май менен майланған бас рууханийдің өлимине дейин сол жерде жасап қалсын.

26 Бирақ адам өлтириуши қашып барған паналайтуғын қаланың шегарасынан шықса, 27 өш алыушы әменгер де оны паналайтуғын қаланың шегарасының сыртында көрип қалса, өш алыушы әменгер адам өлтириушини өлтирсе, ол айыплы саналмайды. 28 Өйткени адам өлтириуши бас рууханийдің өлимине дейин паналайтуғын қала ишинде болыуы керек. Тек ғана бас рууханийдің өлимнен соң өз жерине қайтыуына болады.

29 Қай жерде жасасаңыз да булар әуладлар даўамында сизлер ушын қағыйда болсын.

30 Адам өлтириуши гүәлардың айтқан сөзлери бойынша өлим жазасына тартылсын. Тек бир адамның ғана гүәлығы менен хеш ким өлтирилмесин.

31 Өлимге ылайықты қанхордың жанын қутқаруы ушын қун алмаң, ол сөзсиз өлтирилсин.

32 Паналайтуғын қалаға қашқан адам қун төлеп, бас рууханийдің өлимнен алдын өз жерине қайтып барып жасауына рухсат бермең.

33 Өзлериңиз жасап атырған елди харамамаң. Қан төгийшилик елди харамайды. Ишинде қан төгилген жер тек ғана қан төккен адамның қаны менен пәкленеди.

34 Өзлериңиз ишинде жасап атырған хәм Мен ишинде болып атырған жерди харамамаң. Себеби Мен израиллылардың арасында жасайтуғын Жаратқан Ийемен.

Селофехадтың қызларының үлес жери

36 Бир күни Юсуп улы Менашше урыуынан Махир улы Гилад әуладынан болған басшылар Муўсаның хәм Израилдың тийре басшыларының алдына келип, оларға былай деди:

² – Жаратқан Ийе елди мүлік етип, шек бойынша израиллылар арасында үлестиріу ушын мырзамыз Муўсаға буйрық берди. Туўысқанамыз Селофехадтың мүлки қызларына берилиуи ушын да буйрық берилген еди. ³ Деген менен, егер Селофехадтың қызлары басқа бир Израил урыўына тийисли еркеклерге турмысқа шықса, олардың мүліктери күйеулері тийисли болған урыўдың мүлкине өтип кетеди. Сонда урыўымыз шек бойынша алған жер үлесиниң бир бөлегинен айырылып қалады. ⁴ Хәттеки, израиллылардың Қутлы жылы белгиленгенде де, қызлардың мүлки урыўымызға қайтарылмай, күйеулері тийисли болған урыўда қалып кетеди. Солай етип, олардың мүліктери бабаларымыздың урыўына түскен мүликтен алынып, бир бөлек жеримизден айырылып қаламыз.

⁵ Муўса Жаратқан Ийениң сөзи бойынша израиллыларға былай деп буйрық берди:

– Юсуп әўладынан болған адамлардың айтқанлары дурыс. ⁶ Жаратқан Ийе Селофехадтың қызлары хаққында мынадай буйрық береді: Селофехадтың қызлары қәлеген жигитке турмысқа шығыўына болады, бирақ бул жигитлер әкесиниң

урыўынан хәм тийресинен болыўы шәрт. ⁷ Израил халқының мүлік етип алған жери бир урыўдан екинши урыўға өтип кетпесин. Хәр бир израиллы өз урыўының мүлкин сақлап қалсын. ⁸ Израилдағы хәр бир урыўдағы жер мүлкине мийрасхор болған қыз әкеси тийисли болған урыў хәм тийресиндеги жигитке турмысқа шықсын. Солай етип, хәр бир израиллы ата-бабаларының мүлкине өзлери ийелик етип қалсын. ⁹ Сонда мүлік бир урыўдан екинши урыўға өтип кетпейди. Хәр бир Израил урыўы өзлерине алған мүликти сақлап қалсын.

¹⁰ Селофехадтың қызлары Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай иследи. ¹¹ Селофехадтың қызлары Махла, Тирса, Хогла, Милка хәм Ноа өз аталас ағаларына турмысқа шықты. ¹² Солай етип, олар Юсуп улы Менашше урпағынан болған жигитлерге турмысқа шықты хәм олардың мүліктери әкелери тийисли болған тийре хәм урыўда қалды.

¹³ Жаратқан Ийениң Муўса арқалы Моаб тегислигинде, Ерихо қаласының қарсысындағы Иордан дәрьясының бойында израиллыларға берген буйрық хәм нызамлары усылардан ибарат еди.

Нызамның қайталаныуы

Израиллылардың Хороб тауынан жолға шығыуы

1 Муўса Иордан дәрьясының шығыс жағасындағы шөлде израиллыларға төмендеги сөзлерди айтты. Бул шөл Суфтың қарама-қарсысындағы Иордан тегислигинде, Паран менен Тофел, Лабан, Хасерот хәм Дий-Захаб арасында жайласқан еди. ² Хоробтен Сеирдің таулы жерине алып баратуғын жол менен жүргенде, Қадеш-Барнияға дейин он бир күнлик жол еди. ³ Израил халқы Мысырдан шыққаннан кейин, қырқыншы жылдың он биринши айының биринши күни Муўса оларға Жаратқан Ийениң буйырған сөзлерин жәриялады. ⁴ Буннан алдын Муўса Хешбонда хуқимдарлық қылған амор халқының патшасы Сихонды, Аштаротта хәм Эдрейде хуқимдарлық қылған Башан патшасы Огты жеңилиске ушыратқан еди.

⁵ Муўса Иордан дәрьясының шығыс жағасындағы Моаб жеринде Жаратқан Ийениң нызамын былай деп түсіндире баслады:

⁶ «Қудайымыз Жаратқан Ийе Хоробте бизлерге былай деди: „Бул тауда узақ уақыт турып қалдыңыз. ⁷ Қәнекей, жолға шығыңлар. Амор халқының таулы үлкесине хәм сол жерге қоңсылас болған барлық еллерге: Иордан тегислигине, таулы үлкеге, батыстағы тау етеклерине, Негебке хәм Жер Орта теңизиниң бойларына кирип барыңлар. Яғный, пүткил Кенаан ели менен Лебанонға, және де, уллы Евфрат дәрьясына дейин барыңлар. ⁸ Сол жерлерди сизлерге берип атырман. Барыңлар, ата-бабаларыңызға – Ибрайымға, Ысаққа, Яқыпқа хәм олардың әуладларына беремен деп ант ишкен жерлерди мүлик етип алыңлар“.

Муўсаның қазыларды тайынлауы

⁹ Сол уақытта сизлерге былай деп айттым: „Сизлерди бир өзим жетелеп алып жүре алмайман, себеби сизлер мен ушын ауыр жүк боласызлар.

¹⁰ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди көбейтти. Мине, бүгинликте аспандағы жулдызлар сыяқлы сансыз болып, көбейдиңиз. ¹¹ Ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийе үәде бергениндей, сизлерди еле де мың есе көбейтсин хәм жарылқасын!

¹² Бирақ сизлердің ауыр жүклеріңиз бенен дауларыңызды бир өзим қалайынша көтеремен?

¹³ Енди хәр бир урыудан дана, ақыллы хәм

тәжирийбели адамларды таңлап алыңлар. Оларды сизлерге басшы етип тайынлайман“.

¹⁴ Сизлер де буны жақсы деп мақулладыңыз. ¹⁵ Сонда урыуларыңыздан дана хәм тәжирийбели болған адамларды сизлерге мыңбасы, жүзбасы, елиўбасы, онбасы хәм базыларын жәмийеттиң қадағалаушылары етип тайынлады. ¹⁶ Сол уақытта тайынланған қазыларға былай деп буйырған едим: „Туўысқанларыңыздың арасындағы дауларға қулақ салың. Бир адамның израиллы туўысқаны менен ямаса келгинди бир адам менен болған дауларын әдиллик пенен шешиң. ¹⁷ Хуқим уақтында бир тәреплилик қылмаң, бай адамға да, жарлы адамға да қулақ салың. Хеш кимнен қорқпаң, өйткени хуқим Қудайдандур. Өзлериңиз шеше алмаған бир мәселе болса, маған алып келиң, оны өзим шешемен“. ¹⁸ Сол уақытта сизлерге ислеуиңиз керек болған хәр бир исти тапсырған едим.

Халықтың жансызларды жиберуи

¹⁹ Соннан кейин, Қудайымыз Жаратқан Ийениң бизлерге буйырғанындай, бизлер Хороб тауынан шығып, амор халқының таулы үлкесине баратуғын жолдан жүрип, өзлериңиз көрген кең хәм қорқынышлы шөл арқалы Қадеш-Барнияға бардық. ²⁰ Сол жерде мен сизлерге: „Мине, Қудайымыз Жаратқан Ийе бизлерге берип атырған амор халқының таулы үлкесине жетип келдик. ²¹ Қараңлар, Қудайыңыз Жаратқан Ийе усы жерлерди сизлерге берди. Қәне, ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийениң сизлерге айтқанындай, барып ол жерди мүлик етип алыңлар. Қорқпаңлар, қәуетерге түспеңдер“, – дедим.

²² Ал сизлер хәммеңиз маған келип, былай дедиңлер: „Елди аралап, көзден өткерип шығыу ушын, алдымыздан жансызларды жиберейик. Олар қайсы жолдан баратуғынымызды хәм баратуғын сол қалалар хаққында хабар алып келсин“.

²³ Бул пикир маған да мақул болды. Солай етип, араңыздан он еки адамды, хәр бир урыудан бир адамнан таңлап алдым. ²⁴ Олар таулы үлкеге көтерилди хәм Эшкол сайына барып, елди аралап шықты. ²⁵ Қайтып киятырып, сол жердің жетистирген мийўелеринен алып келди. Олар: „Қудайымыз Жаратқан Ийениң бизлерге берип атырған жери жақсы екен“, – деди.

²⁶ Деген менен, сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң буйрығына қарсы шығып, ол жерге барыуды қәлемедиңиз. ²⁷ Сонда өз шатырларыңызда тоңқылдап, былай дедиңиз: „Жаратқан Ийе бизлерди жек көреді. Ол бизлерди аморларға тәслим қылып, жоқ етиуі ушын Мысырдан алып шықты. ²⁸ Ол жерге не ушын баратырмыз? Тууысқанларымыз ол жердеги халықтың бизлерден гөре жүдә күшли хәм бойлары да бәлент екенін айтып, руұхымызды түсирип жиберди. Олардың үлкен қалалары аспанға тийер дийуаллар менен қоршалған, хәттеки, ол жерде Анақ әуладынан шыққан дәу адамларды да көрген екен“.

²⁹ Сонда мен сизлерге былай дедим: „Олардан қорқпаңлар, қәуетерге де түспеңдер. ³⁰ Алдыңызда баратырған Құдайыңыз Жаратқан Ийе Мысырда урысқандай, сизлер ушын урысады. ³¹ Құдайыңыз Жаратқан Ийе шөлде сизлерге ғамхорлық қылып келди. Ол әкениң өз баласын алып жүргениңдей, сизлерди усы жерге дейін жол бойы көтерип келди. ³² Сонда да сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийеге исенбей атырсыз. ³³ Ал Ол болса, шатырларыңызды қурыуға жер излеуі ушын, жүретуғын жолыңызды көрсетип түнде от, күндиз булт ишинде алдыңызда жүрип келди“.

Жаратқан Ийениң Израил халқын жазалауы

³⁴ Жаратқан Ийе сизлердің сөзлериңизди еситип, ғәзеппенди хәм ант ишип былай деди: ³⁵ „Ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен сол жақсы жерди усы жаман әуладтың хеш бири көрмейди. ³⁶ Сол жерди тек ғана Ефунне улы Каләб көреді. Аяқ басқан жерлерин оған хәм оның әуладына беремен. Өйткени ол пүткіл жүреги менен Жаратқан Ийеге, яғный Маған садық қалды“.

³⁷ Жаратқан Ийе сизлер себепли маған да ғәзеппенип, былай деди: „Сен де сол жерге кирмейсең. ³⁸ Бирақ жәрдемшиң Нун улы Ешуа ол жерге киреди. Оны жигерлендир. Израиллыларға жерди мүлик етип, алып беретуғын адам Ешуа болады. ³⁹ Сонда сизлер балаларымыз тутқын болады деп, айтқан едиңиз. Бүгинликте сол ақ пенен қараны айыра алмайтуғын балаларыңыз сол елге киреди. Елди оларға беремен, сол жерди олар мүлик етип, ийелейди. ⁴⁰ Ал сизлер артыңызға қайтыңлар, Қамыс теңизине баратуғын жолдан шөлге кетіңдер“.

⁴¹ Сонда сизлер маған: „Бизлер Жаратқан Ийеге қарсы гүна иследик. Құдайымыз Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша барып урысамыз“, – дедиңиз. Сизлер сол таулы үлкени басып алыу аңсат болады, деп ойлап, хәр бириңиз қуралларыңызды алдыңыз.

⁴² Бирақ Жаратқан Ийе маған былай деди: „Оларға айт, урысуға шықпасын. Себеби Мен сизлер менен бирге емеспен. Душпаныңыздан жеңилип қаласыз“.

⁴³ Сизлерди ескерткен едим, бирақ қулақ салмадыңыз. Жаратқан Ийениң буйрығына қарсы шықтыңыз. Сизлер менменликке берилип, урысуы ушын таулы үлкеге шықтыңыз. ⁴⁴ Таулы үлкеде жасайтуғын аморлар сизлерге қарсы шығып, олар пал хәррелериндей болып, изиңизден қууды. Олар Сеирден Хорма қаласына дейін сизлердің изиңизден қууып қыйратты. ⁴⁵ Аман қалғанларыңыз қайтып келип, Жаратқан Ийениң алдында жыладыңыз. Бирақ Жаратқан Ийе дадыңызға қулақ салмады, сизлерге итибар да бермеді. ⁴⁶ Солай етип, узақ уақытқа дейін Қадеште қалдыңыз».

Израиллылардың шөлде өткерген жыллары

2 «Кейин, Жаратқан Ийениң маған буйырғанындай, бизлер кейнимизге қайтып, Қамыс теңизине баратуғын жол менен шөлге кеттик. Сеир тауларының әтирапында узақ уақыт жүрдик.

² Ақырында Жаратқан Ийе маған былай деди: ³ „Усы таулы үлкениң дөгерегинде жүргениңиз жетер. Енди арқа тәрепке қарай жүриңдер“. ⁴ Соннан кейин, халыққа мына буйрықларды бериуімди айтты: „Сеирде жасайтуғын тууысқанларыңыз болған Эсаудың урпақларының жеринен өтесизлер. Олар сизлерден қорқады. Деген менен, өзлериңиз де абайлы болыңлар. ⁵ Оларға қарсы урыс ашпаңлар. Сизлерге олардың жеринен бир қарыс та жер бермеймен. Өйткени Сеир таулы үлкесин Эсауға мүлик етип бердим. ⁶ Олардан жейтуғын ауқатыңызды хәм ишетуғын сууыңызды гүмиске сатып алыңлар. ⁷ Құдайыңыз Жаратқан Ийе, яғный Мен сизлердің қол урған хәр бир исиңизди жарылқадым. Усы ушы-қыйыры жоқ шөлде айланып жүргениңизде, сизлерди қорғадым. Мен қырық жыл дауамында сизлер менен бирге болдым хәм сизлердің хеш қандай мүтәжлигиңиз болмады“.

⁸ Солай етип, бизлер Сеирде жасап атырған тууысқанларымыз Эсау урпақларының жанынан өттик. Элат хәм Эсион-Геберден Иордан тегислигине баратуғын жолдан жүрдик, кейин жолымызды Моаб шөлине қарай бурдық.

⁹ Сонда Жаратқан Ийе маған: „Моаблыларға хұжим қылып, урыс ашпаңлар. Олардың жеринен сизлерге мүлик бермеймен. Өйткени Ар қаласын Луттың урпағына мүлик етип бердим“, – деди“.

¹⁰ Бурин ол жерде анақлар сыяқлы узын бойлы, күшли хәм көп санлы эм халқы жасайтуғын еди. ¹¹ Анақлар сыяқлы, эм халқы да рефа халқы деп есапланатуғын еди. Бирақ моаблылар оларды эм халқы деп атаған еди. ¹² Сеирде бурин хор халқы жасайтуғын еди. Эсаудың урпақлары ол жерди олардан тартып алған еди. Израил халқы Жаратқан Ийениң мүлик етип берген жеринде халықларды жоқ қылғанындай, Эсаудың әуладлары да хор халқын жоқ етип, жерлерине жайласып алған еди.

¹³ «Жаратқан Ийе: „Қәнекей, жолға шығыңдар, Зеред дәрьясынан өтиңдер“, – деди. Бизлер Зеред дәрьясынан өттік. ¹⁴ Қадеш-Барниядан жолға шығып, Зеред дәрьясынан өтемен дегенше, отыз сегіз жыл жол жүрдик. Жаратқан Ийениң ант ишип айтқанындай, усы ұақытқа келип, Израил халқынан буннан алдыңғы әуладтың барлық урысқа жарамлылары жоқ болған еди. ¹⁵ Хәттеки, Жаратқан Ийе оларды ордадан жоқ қылыу ушын, оларға қарсы қол көтерди.

¹⁶ Сол урысқа жарамлылардың барлығы өлип, халық арасынан жоқ болғаннан кейин, ¹⁷ Жаратқан Ийе маған былай деди: ¹⁸ „Бүгин Ар қаласының жолынан, Моаб жерлеринен өтесизлер. ¹⁹ Аммон халқына жақынласқаныңызда, оларға хұжим қылып, урыс ашпаңлар. Себеби аммонлардың жеринен сизлерге мүлик бермеймен. Мен ол жерди мүлик етип Луттың урпағына бердим“».

²⁰ Бурын бул жер де рефа халқының ели деп есапланатуғын еди. Рефа халқы олардан алдын сол жерде жасаған еди. Аммон халқы оларды замзумлар деп атайтуғын еди. ²¹ Замзумлар анақ халқындай узын бойлы, күшли хәм көп еди. Бирақ Жаратқан Ийе оларды аммон халқының алдында қыйратты. Аммонлар замзумлардың жерлерин басып алып, сол жерге жайласып алған еди.

²² Жаратқан Ийе Сеирде жасайтуғын Эсау урпағы ушын да солай ислеп, хор халқын олардың алдында қыйратты. Эсау әуладлары хорлардың жерлерин басып алып, сол жерге жайласқан еди. Олар бүгин де сол жерде жасайды. ²³ Кафтордан келген кафторлылар да Газаға дейин созылған аүйлларда жасайтуғын ау халқын жоқ етип, олардың жерлерине жайласып алған еди.

²⁴ «Бизлер Моаб жеринен өткенимизден кейин, Жаратқан Ийе бизлерге: „Енди жолға шығыңдар! Арнон дәрьясынан өтиңдер! Мине, амор халқының Хешбондағы патшасы Сихонды хәм оның елин сизлерге тәслим қыламан. Оған хұжим қылып, жерин ийелеп баслаңдар. ²⁵ Бүгиннен баслап Мен жер жүзиндеги халықларды сизлерден хүрейи ушып, қорқатуғын қыламан. Олар сизлер тууралы еситкенде, қорқыудан титирейтуғын болады“, – деди.

Израиллылардың Хешбон патшасы Сихонды жеңиуи

²⁶ Соннан кейин, мен Кедемот шөлинен Хешбон патшасы Сихонға елшилер арқалы тынышлық келисимин усынып, мына хабарды жибердим: ²⁷ „Сизиң елиңизден өтип кетиуимизге рухсат бериңиз. Бизлер оңға да, солға да бурылмай тууры жолдан өтип кетемиз. ²⁸ Жейтуғын аұқатымызды да, ишетуғын сууымызды да сизден гүмиске сатып аламыз. Тек ғана жериңизден өтип кетсек болды. ²⁹ Сеирде жасайтуғын Эсау әуладлары менен Арда жасайтуғын Моаб халқы өз шегараларынан өтиуимизге рухсат берди. Сиз де жериңизден өтип

кетиуимизге рухсат берсеңиз. Иордан дәрьясынан өтип, Қудайымыз Жаратқан Ийе бизлерге беретуғын жерге жетип алайық“.

³⁰ Деген менен, Хешбон патшасы Сихон жеринен өтиуимизге рухсат бермеді. Себеби Қудайыңыз Жаратқан Ийе бүгин көрип турғаныңыздай, Сихонды сизлерге тәслим қылыу ушын, оның жүрегін тас етип, өжет қылып қойған еди.

³¹ Жаратқан Ийе маған: „Мине, Сихонды хәм оның елин саған тәслим қылып атырман. Енди оның елин қолға киргизип, ийелеп алыуды басла“, – деди. ³² Сихон бизлер менен урысуы ушын, Яхаста барлық әскерлери менен бизлерге қарсы шықты. ³³ Қудайымыз Жаратқан Ийе оны бизлерге тәслим қылды. Сихонды, оның улларын хәм пүткил халқын қырып тасладық. ³⁴ Олардың барлық қалаларын қолға киргизип, хәммесин жоқ қылдық. Еркек, хаял хәм балаларынан хеш бирин аман қалдырмадық. ³⁵ Тек ғана олардың хайуанларын хәм қалаларындағы мал-мүликлерин өзлеримизге олжа етип алдық. ³⁶ Арнон сайының шетинде жайласқан Ароерден хәм сайдың ишиндеги қаладан баслап Гиладқа дейин хеш бир қала бизлерден үстем келмеді. Себеби Қудайымыз Жаратқан Ийе хәммесин бизлерге тәслим қылған еди. ³⁷ Бирақ Қудайымыз Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша аммонлардың елине, Яббоқ дәрьясының бойларындағы хәм таулы үлкедеги қалаларға жақынламадық».

Израиллылардың Башан патшасы Огты жеңиуи

3 «Солай етип, бизлер Башанға қарай жол алдық. Башан патшасы Ог бизлер менен урысуы ушын барлық ләшкерлерин алып, Эдрейде алдымыздан шықты. ² Жаратқан Ийе маған: „Огтан қорқпа! Өйткени оның өзін, ләшкерлерин хәм пүткил елин саған тәслим қыламан. Амор халқының Хешбонда жасаған патшасы Сихонға не ислеген болсаң, оған да соны ислейсең“, – деди.

³ Солай етип, Қудайымыз Жаратқан Ийе Башан патшасы Огты хәм оның ләшкерлерин бизлерге тәслим қылды. Олардың хеш бирин аман қалдырмай, хәммесин қырып тасладық. ⁴ Қолға киргизбеген бир де бир қала қалдырмай, Огтың барлық алпыс қаласын, Башандағы оның патшалығына кирген барлық Аргоб үлкесин қолға киргиздик. ⁵ Бул қалалардың хәммеси бийик дийуаллар, дәрүазалар хәм дәрүазаларды қулыплап қоятуғын тәмбилер менен беккемленген еди. Булардан басқа дийуаллар менен қоршалмаған көп аүйллар да бар еди. ⁶ Хешбон патшасы Сихонға ислегенимиздей, олардың хәммесин жоқ қылдық. Хәр бир қаланы еркек, хаял хәм балалары менен бирге пүткиллей жоқ қылдық. ⁷ Олардың барлық хайуанларын хәм мал-мүликлерин өзлеримизге олжа етип алдық.

⁸ Солай етип, сол ұақытта бизлер Арнон сайынан Хермон тауына дейин созылған Иордан

дәрьясының күн шығыс жағасындағы жерлерди амор халқының еки патшасының қолынан тартып алдық. ⁹ Хермон тауын сидонлылар Сирийон тауы, ал амор халқы Сенир тауы деп атайды. ¹⁰ Сол кеңисликтеги барлық қалаларды, пүткил Гиладты, Огтың патшалығына тийисли Салка менен Эдрей қалаларына дейин созылған барлық Башанды қолға киргиздик».

¹¹ Рефа халқынан тек ғана Башан патшасы Ог тири қалған еди. Огтың Рабба қаласындағы жататуғын орны темирден еди, әпиуайы өлшемде бул орынның узынлығы тоғыз, ени төрт шығанақ еди.

Иордан дәрьясының шығыс тәрепинде жайласқан урыулар

¹² «Сонда бизлер қолға киргизген сол жерлерден Арнон сайының шетинде жайласқан Ароер қаласының арқа тәрепин, Гилад таулы үлкесинің жартысын хәм ол жердеги қалаларды Рубен хәм Гад урыуларына бердим. ¹³ Менашше урыуының жартысына болса, Гиладтың қалған бөлегин хәм Огтың патшалығына тийисли Башанды бердим. Башандағы Аргоб үлкеси рефа халқының ели деп есапланатуғын еди. ¹⁴ Менашше урыуынан болған Яир пүткил Аргоб үлкесин ийелеп алды. Бул үлке гешурлылар менен маахалылардың шегараларына дейин созылған еди. Яир Башан деп аталған бул үлкени өзинің аты менен атады хәм ол жерлер бүгінге дейин Яирге тийисли қалалар деп аталады. ¹⁵ Менашше урыуынан болған Махирдің урпағына Гиладты бердим. ¹⁶ Рубен хәм Гад урыуларына Гиладтан Арнон сайына дейин созылған жерлерди бердим. Арнон сайының ортасы олардың кубла шегарасы, бир бөлеги аммонлардың шегарасы болған Яббоқ дәрьясы арқа шегарасы болды. ¹⁷ Олардың батыстағы шегарасы болса, Иордан тегислигиндеги Иордан дәрьясы бойлап, арқадағы Киннерет көлинен кубладағы Өли теңизге дейин хәм оның шығысындағы Писга тауының жанбауырларына дейин созылған еди.

¹⁸ Сонда мен сизлерге былай деп буйрық берген едим: „Қудайыңыз Жаратқан Ийе усы Иордан дәрьясының шығыс тәрепиндеги жерди сизлерге мүлик етип берди. Енди сизлердің барлық урысқа жарамлы адамларыңыз куралланып, дәрьядан кесип өтсин. Олар израиллы туысқанларының алдында жүрсин. ¹⁹ Ал хаялларыңыз бенен балаларыңыз мен сизлерге берген қалаларда қалсын. Малларыңыз көп екенин билемен, олар да қалаларыңызда қала берсин. ²⁰ Жаратқан Ийе сизлерге рәхәт бергеніндей, туысқанларыңыз да рәхәтке ериссин хәм Қудайыңыз Жаратқан Ийе берип атырған Иордан дәрьясының арғы тәрепиндеги жерди ийелеп алыуына жәрдем берің. Соннан кейин, хәр бириңіз өзлериңізге берилген усы жерге қайтып келиуиңізге болады“.

Жаратқан Ийениң Кенаан елине Муусаның кириуин қадаған етиуи

²¹ Сол ўақытта мен Ешуаға: „Қудайың Жаратқан Ийениң бул еки патшаға не ислегенин өз көзиң менен көрдиң. Жаратқан Ийе сен басып өтетуғын сол барлық патшалықларды да сондай аўхалға салады. ²² Олардан қорқпа! Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлер ушын урысады“, – дедим.

²³ Кейин мен Жаратқан Ийеге былай деп жалбарындым: ²⁴ „Қудай Ийе, уллылығыңды хәм құдиретли қолыңды Өз қулыңа көрсетип басладың. Аспанда да, жерде де Сениң әжайып хәм уллы ислериңди ислей алатуғын басқа хеш қандай қудай жоқ! ²⁵ Маған рухсат бер, мен Иордан дәрьясынан өтип, арғы жағадағы әжайып елди, сол сулыу таулы үлкени хәм Лебанон тауларын көрейин“.

²⁶ Бирақ Жаратқан Ийе сизлер себебли маған ғәзепленип, жалбарыныуыма қулақ салмады. Ол маған былай деди: „Жетер, болды! Маған бул хәкқында артық сөз айтпа. ²⁷ Писга тауына шық. Батысқа, арқаға, кублаға хәм шығысқа көз таслап, жақсылап өз көзиң менен көрип ал. Себеби сен Иордан дәрьясының арғы жағасына өтпейсең. ²⁸ Ешуаға хызметти тапсыр. Оны жигерлендирип, руўхландыр. Өйткени бул халық Иордан дәрьясының арғы жағасына Ешуаның басшылығы астында өтеди. Сен көретуғын жерлерди халыққа ол мүлик етип, алып береді“. ²⁹ Солай етип, бизлер Бейт-Пеордың қарсы алдындағы ойпатлықта тоқтадық».

Муусаның Израил халқын Қудайға бойсыныуға шақырыуы

4 «Енди, хәй Израил, мен сизлерге үйрететуғын қағыйдалар хәм нызамларға қулақ салыңлар. Өмирге ийе болыу ушын хәм ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийениң өзлериңізге берип атырған жерине кирип, оны мүлик етиуиңіз ушын, буларды орынлаңлар. ² Мен сизлерге жеткерип атырған буйрықларға хеш нәрсе қоспаңлар, хеш нәрсе алып та тасламаңлар! Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сол буйрықларына әмел қылыңлар!

³ Жаратқан Ийениң Баал-Пеорда нелер ислегенин өз көзиңіз бенен көрдиңіз. Қудайыңыз Жаратқан Ийе Пеордағы Баалдың изине ерген хәр бир адамды сизлердің араңыздан жоқ қылды.

⁴ Қудайыңыз Жаратқан Ийеге садық қалғанлар бүгин де тири.

⁵ Мине, Қудайым Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша мен сизлерге қағыйда хәм нызамлар бердим. Солай етип, мүлик етиу ушын баратуғын елде усыларға әмел қылыңлар. ⁶ Усыларды орынласаңыз, басқа халықлар сизлердің қандай даналыққа хәм ақыл-парасатқа ийе екеніңізди көреді. Олар усы қағыйдаларды еситип: „Бул уллы халық шынында да дана хәм ақыл-парасатлы екен!“

дейди. ⁷ Құдайымыз Жаратқан Ийени қашан шақырсақ та, Ол бизлерге жақын. Құдайы өзлерине усындай жақын болған басқа бир уллы халық бар ма? ⁸ Бүгин мен сизлерге берген усы нызам сыяқлы әдил қағыйдалары хәм нызамлары бар басқа бир уллы халық бар ма?

⁹ Абайлы болыңлар, көзлериңиз бенен көргенлериңизди умытпай, өмириңиз даўамында жүрегиңизде сақлаңлар. Буларды балаларыңызға хәм балаларыңыздың балаларына айтып бериңлер. ¹⁰ Хороб таўында [†] Құдайыңыз Жаратқан Ийениң алдында турған күниңизди еслеңлер. Сол күни Жаратқан Ийе маған былай деп айтқан еди: „Сөзлеримди тыңлауы ушын халықты Мениң алдыма жыйна. Солай етип, олар өмири даўамында Меннен қорқыуды үйренсин, балаларына да үйретсин“.

¹¹ Сонда сизлер жақынласып, таўдың етегинде турдыңлар. Таў болса, аспанға дейин көтерілип турған от хәм қап-қара бултар менен қараңғылыққа қапланған еди. ¹² Жаратқан Ийе оттың ишинен сизлерге сөйледі. Сизлер айтылған сөзлерди еситтиңиз, бірақ Оның сүлдерин көрмедіңиз. Тек ғана даўысты еситкен едиңиз. ¹³ Сизлердің орынлауыңыз ушын Жаратқан Ийе Өз келисимин, яғный Он буйрықты берген еди. Оларды еки тастың үстине жазды. ¹⁴ Өзлериңиз мүлик етип алатуғын елде орынлауыңыз керек болған қағыйдалар хәм нызамларды сизлерге үйретиуимди маған буйырды.

Бутқа табынушылық хәққында ескертиу

¹⁵ Жаратқан Ийе Хороб таўында оттың ишинен сизлерге сөйлеген күни хеш қандай сүлдер көрмедіңлер. Соның ушын, қатты абайлы болыңлар. ¹⁶ Және, жолдан азғырылып, өзлериңиз ушын еркектің ямаса хаялдың сүлдеріндеги, ¹⁷ жерде жасайтуғын жаныуардың ямаса аспанда ушып жүретуғын қулардың сүлдеріндеги, ¹⁸ жер бауырлап жүриуши жаныуардың ямаса суудағы балықтың сүлдеріндеги хеш қандай бут ислеп алмаңлар. ¹⁹ Сондай-ақ, аспанға қарап, қуяш, ай, жұлдызларды – аспан денелерин көрип азғырылуыға түспеңлер, оларға табынып, хызмет етпеңлер. Құдайыңыз Жаратқан Ийе буларды жер жүзиндеги басқа халықлар ушын арнап қойған. ²⁰ Сизлерге келсек, Жаратқан Ийе бүгингидей Өзиниң халқы қылуы ушын, сизлерди темир еритетуғын ошақтың ишинен – Мысыр жеринен алып шықты.

²¹ Жаратқан Ийе сизлер себепли маған ғәзепленди. „Иордан дәрьясының арғы жағасына өтпейсең хәм Мен халыққа мүлик етип беретуғын сол жақсы жерге сен кирмейсең“, – деп Құдайыңыз Жаратқан Ийе маған ант ишти. ²² Мен Иордан дәрьясының арғы жағына өте алмайман, усы жерде өлемен. Бірақ сизлер Иорданның арғы жағына

өтип, сол жақсы жерди мүлик етип аласызлар. ²³ Сонда абайлы болыңлар! Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлер менен дүзген келисимин умытпаңлар, Ол қадаған қылған хеш бир заттың сүлдерине мегзетип, өзлериңизге бут ислеп алмаңлар. ²⁴ Өйткени Құдайыңыз Жаратқан Ийе жандырып жоқ қылып жиберетуғын от хәм Ол қызғаншақ Құдайдур.

²⁵ Сол елде узақ ўақыт жасап, балалы хәм ақлықлы болғаннан кейин, жолдан азғырылмаңлар. Өзлериңиз ушын хәр түрли заттың сүлдерине мегзетип бут ислеп, Құдайыңыз Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўызлық болған ислерди ислесеңиз, Оны ғәзеплендиресиз. ²⁶ Бүгин сизлерге қарсы жерди хәм аспанды гүа қыламан: егер маған қулақ салмасаңыз, Иордан дәрьясынан өтип, мүлик етиу ушын баратуғын елде сөзсиз хәм тез өлип кетесизлер. Ол жерде узақ ўақыт жасамайсызлар, пүткиллей жоқ боласызлар.

²⁷ Жаратқан Ийе сизлерди басқа халықлардың арасына тарқатып жибереди. Сол халықлардың арасында базыларыңыз ғана аман қаласызлар.

²⁸ Ол жерде көзи көрмейтуғын, еситпейтуғын, жемейтуғын хәм ийис сезбейтуғын адамзаттың қолынан исленген ағаш хәм тас құдайларға табынатуғын боласызлар. ²⁹ Деген менен, сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийени пүткил жүрегиңиз хәм пүткил жаныңыз бенен излесеңиз, Оны табасызлар. ³⁰ Қыйыншылыққа дуўшар болғаныңызда хәм усылардың барлығы басыңызға түскеннен кейин барып, Құдайыңыз Жаратқан Ийеге қайтасызлар, Оның сөзине қулақ саласызлар. ³¹ Себеби Құдайыңыз Жаратқан Ийе реҳимли Құдайдур. Ол сизлерди таслап кетпейди, жоқ қылып жибермейди хәм ата-бабаларыңыз бенен ант ишип дүзген келисимин умытпайды.

³² Сизлер дүньяға келмесиңизден алдыңғы күнлерди, Құдайдың жер жүзиндеги адамзатты жаратқан күннен усы күнге дейин өткен дәуирди сорастырып көриңлер. Дүньяның бир шетинен екинши шетине дейин сорап көриң, сондай уллы ўақыя улыўма болды ма екен ямаса ким болса да, усыған уқсаған бир ўақыяны еситти ме екен?

³³ Сизлерге уқсап, оттың ишинен сөйлеген Құдайдың даўысын еситип, аман қалған басқа бир халық бар ма? ³⁴ Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Мысырда нелер ислегенин сизлер өз көзиңиз бенен көрдиңиз. Қайсы құдай сондай апатлар, кәраматлы белгилер, таң қаларлық ислер, саўаш, созылған күшли хәм құдиретли қол, уллы хәм қорқынышлы ислер арқалы басқа бир халықтың арасынан өзине бир халықты айырып алуы ушын барды?

³⁵ Жаратқан Ийениң Құдай екенин хәм Оннан басқа құдай жоқ екенин билсин, деп бул ўақыялар сизлерге көрсетилген. ³⁶ Ол сизлерди туўры жолға салуы ушын, аспаннан даўыслап сөйледі. Жер жүзинде Ол сизлерге уллы отын көрсетти. Оттың

[†] Хороб таўы – бул Синай таўы болыуы мүмкин.

ишинен Оның сөзлерин еситтиңиз. ³⁷ Ол ата-бабаларыңызды сүйгенликтен хәм олардың урпағын таңлағаны ушын, сизлерди уллы күши менен Мысырдан Өзи алып шықты. ³⁸ Бундағы Оның мақсети сизлерден көп хәм күшли болған халықларды алдыңыздан қуып, олардың жерлерине киргизип, бүгингидей мүлик етиуиңиз ушын жерлерин сизлерге берий еди.

³⁹ Соның ушын, бүгин Жаратқан Ийениң аспанда хәм жер жүзинде Қудай екенин, Оннан басқа қудай жоқ екенлигин билип алыңлар хәм жүрегиңизде сақлаңлар. ⁴⁰ Сизлер хәм урпақларыңыз абадан турмыс кеширийиңиз ушын, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң мәңгиге сизлерге берип атырған бул жерлерде узақ жыллар жасауыңыз ушын, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған Жаратқан Ийениң қағыйдаларына хәм буйрықларына әмел қылыңлар».

Иордан дәрьясының шығыс тәрәпиндеги паналайтуғын қалалар

⁴¹ Соннан кейин, Муўса Иордан дәрьясының шығыс тәрәпинен үш қаланы ажыратты. ⁴² Солай етип, алдыннан жауызлық қылуы нийети болмай, бир адамды билместен өлтирип қойған адам усы қалалардың биреуине қашып, өз жанын қутқарып қалыуы мүмкин. ⁴³ Бул қалалар мыналар еди: Рубен урыуы ушын кеңсликте жайласқан Бесер қаласы, Гад урыуы ушын Гиладтағы Рамот қаласы, Менашше урыуы ушын Башандағы Голан қаласы.

Нызамға кирисиу

⁴⁴ Муўса Израил халқына төмендеги нызамларды берди. ⁴⁵ Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейин, Муўсаның оларға берген тәртиптери, қағыйдалары хәм нызамлары мыналар. ⁴⁶ Муўса буларды Иордан дәрьясының шығыс тәрәпинде, Бейт-Пеордың қарсы алдындағы ойпатлықта баянлады. Бул жерлер алдын Хешбонда хәкимдарлық қылған аморлардың патшасы Сихонға тийисли еди. Муўса менен израиллылар Мысырдан шыққаннан кейин, Сихонды жеңилиске ушыратқан еди. ⁴⁷ Израил халқы Сихонның хәм Башан патшасы Огтың жерлерин, яғный Иордан дәрьясының шығыс тәрәпинде жасайтуғын амор халқының еки патшасының елин қолға киргизген еди. ⁴⁸ Бул жерлер Арнон сайының шетінде жайласқан Ароер қаласынан Сийонға дейин, яғный Хермон тауына дейин созылған еди. ⁴⁹ Және де, Писга тауының жанбауырларындағы Өли теңизге дейин созылған бул жерлер Иордан дәрьясының шығыс жағасындағы пүткил тегисликти де өз ишине алатуғын еди.

Он буйрық (Шығыу 20:1-17)

5 Муўса пүткил израиллыларды бир жерге жыйнап, оларға былай деди: «Хәй, Израил, бүгин сизлерге айтатуғын қағыйдалар хәм нызамларға қулақ салыңлар! Оларды үйренип, муқыятлы түрде орынлаңлар! ² Қудайымыз Жаратқан Ийе Хороб тауында бизлер менен бир келисим дүзди. ³ Жаратқан Ийе ата-бабаларымыз бенен емес, ал бизлер менен, бүгин усы жерде тири болған хәммемиз бенен келисим дүзди. ⁴ Жаратқан Ийе сол тауда оттың ишинен сизлер менен жүзбе-жүз сөйлести. ⁵ Сол ўақытта мен Жаратқан Ийе менен сизлердиң араңызда турып, Оның сөзин сизлерге жеткердим. Себеби сизлер оттан қорқып, тауға шықпадыңыз. Сонда Жаратқан Ийе былай деп айтты:

⁶ „Мен – сени Мысырдан, қул болған жериңнен алып шыққан Қудайың Жаратқан Ийемен.

⁷ Сениң Меннен басқа қудайларың болмасын.

⁸ Жоқарыдағы аспанда, төмендеги жер жүзинде хәм жер астындағы суўларда болған хеш бир нәрсениң көринисин соғып, өзиңе бут жасама. ⁹ Оларға табынба хәм хызмет қылма. Себеби Мен – сениң Қудайың Жаратқан Ийе, қызғаншақ Қудайман. Мени жек көргенлерди әкесиниң гүнасы ушын балаларын, олардың үшинши, төртинши әуладына шекем жазалайман. ¹⁰ Бирақ Мени сүйгенлерге хәм буйрықларымды орынлағанларға мыыншы урпағына дейин жақсылық қыламан.

¹¹ Қудайың болған Жаратқан Ийениң атын жөнсиз тилиңе алма. Өйткени Жаратқан Ийе атын босқа тилге алғанларды жазасыз қалдырмайды.

¹² Қудайың Жаратқан Ийениң буйрығына муўапық, Шаббат күнин мухаддес тутьуы есте сақла. ¹³ Алты күн жумыс исле, барлық ислериңди исле. ¹⁴ Ал жетинши күн Маған, Қудайың Жаратқан Ийеге арналған Шаббат күни. Сол күни хеш қандай ис қылма. Улың да, қызың да, қулың да, шорың да, өгизиң, ешегиң хәм басқа малларың да, араңыздағы келгинди адам да хеш қандай ис қылмасын. Солай етип, қул хәм шорыларың да өзиндей дем алсын. ¹⁵ Мысырда қул болғаныңды хәм Қудайың Жаратқан Ийе сени сол жерден күшли хәм құдиретли қолын созып шығарғанын есле. Соның ушын, Қудайың Жаратқан Ийе Шаббат күнине әмел қылуыңды буйырды.

¹⁶ Қудайың Жаратқан Ийе буйырғанындай, ата-анаңды хұрметле. Сонда Қудайың Жаратқан Ийениң саған беретугын жерінде өмириң узақ болады хәм абадан турмыс кеширесең.

¹⁷ Адам өлтirme.

¹⁸ Неке ҳадаллығын бузба.

¹⁹ Урлық исле.

²⁰ Хеш кимге қарсы жалған гүуалық берме.

²¹ Хеш бир адамның хаялын күсеме. Оның үйин, атызын, қулын, шорысын, өгизин, ешегин, хеш бир нәрседен күсеме”.

²² Жаратқан Ийе бул сөзлерди пүткил жәмийетиңизге сол тауда оттың, булттың, қойыу қараңғылықтың ишинен бәлент дауыс пенен айтты. Бул сөзлерге басқа хеш нәрсе қоспады. Соннан кейин, Ол бул буйрықларды тегис еки тастың үстине жазып, маған берди.

²³ Тау от болып жанып турғанда, қараңғылық ишинен дауыс еситтиңиз. Сонда барлық урыу басшыларыңыз хәм ақсақалларыңыз мениң алдыма келип, ²⁴ былай деди: „Мине, Қудайымыз Жаратқан Ийе бизлерге салтанатын хәм уллылығын көрсетти хәм оттың ишинен шыққан Оның дауысын еситтик. Бүгин бизлер Қудайдың адамзат пенен сөйлескенин хәм адамзаттың тири қалғанын көрдик. ²⁵ Бирақ енди бизлер не ушын өмиримизди және қәуип астына қойыуымыз керек? Бул үлкен от бизлерди жағып, жоқ етеди-ғо! Егер Қудайымыз Жаратқан Ийениң дауысын және бир мәрте еситсек, онда сөзсиз өлип қаламыз. ²⁶ Оттың ишинен сөйлеген тири Қудайдың дауысын бизлер сыяқлы еситип, тири қалған адам бар ма? ²⁷ Сен барып, Қудайымыз Жаратқан Ийениң сөзлерин тыңла. Соннан кейин, Оның барлық сөзлерин бизлерге айтып бер. Бизлер қулақ салып, орынлаймыз“.

²⁸ Жаратқан Ийе сизлердиң маған айтқанларыңызды еситип, маған былай деди: „Мен бул халықтың саған не айтқанларын еситтим. Олардың барлық айтқанлары дурыс. ²⁹ Қәнекей, олардың жүректери хәмме уақытта усындай болса, Меннен қорқып, барлық буйрықларыма әмел қылса! Сонда өзлери де, урпақлары да мәңги абадан турмыс кеширер еди.

³⁰ Енди сен оларға барып, шатырларыңызға қайтың, деп айт. ³¹ Ал сен усы жерде, Мениң қасымда қал. Мен саған барлық буйрықларымды, қағыйдаларымды хәм нызамларымды беремен. Буларды халыққа сен үйретесең. Солай етип, Мен оларға мүлик етип берип атырған елде булардың хәммесине әмел қылсын“.

³² Енди оңға да, солға да бурылмай, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берген буйрықларын муқыятлы түрде орынлаңлар. ³³ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйырған барлық жоллары менен жүриңлер. Сонда сизлер мүлик етип алатуғын жерде аман болып, абадан турмыс кеширип».

Ең уллы буйрық

6 «Булар Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге үйретиу ушын маған берген буйрықлары, қағыйдалары хәм нызамлары. Иордан дәрьясынан өтип, мүлик етиу ушын баратырған елде оларға әмел қылың. ² Мен сизлерге берип атырған барлық қағыйда хәм буйрықларға өзлериңиз,

балаларыңыз хәм балаларыңыздың балалары да әмел қылып, өмириңиздиң ақырына дейин Жаратқан Ийеден қорқып жасаң. Сонда өмириңиз узақ болады. ³ Хәй, Израил халқы қулақ салың! Буларды муқыятлы түрде орынлаң. Сонда ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийениң сизлерге айтқанындай сүт хәм пал ағып турған елде өсип-өнип көбейесиз хәм абадан турмыс кеширесиз.

⁴ Хәй, Израил халқы, қулақ салың! Қудайымыз Жаратқан Ийе – жалғыз Жаратқан Ийедур.

⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийени пүткил жүрегиңиз, пүткил жаныңыз хәм пүткил күшиңиз бенен сүйиң.

⁶ Бүгин мен сизлерге берип атырған бул буйрықларды ой-жүрегиңизде сақлаң. ⁷ Буларды балаларыңызға да муқыятлы түрде үйретиң. Үйде отырғанда да, жолда жүргенде де, жатқанда да, турғанда да усылар хәққында айтып бериң.

⁸ Буларды белги қылып, қолларыңызға байлап қойың, маңлайыңызға нышан сыпатында тағып қойың. ⁹ Үйиңиздеги есигиңиздиң жақлауларына, қалаларыңыздың дәруазаларына жазып қойың.

Қудайдың сөзине қулақ салмайтуғынларға қарсы ескертиу

¹⁰ Қудайыңыз Жаратқан Ийе ата-бабаларыңыз болған Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа беремен деп ант ишкен жерге сизлерди алып киреди. Ол сизлерге өзлериңиз құрмаған үлкен хәм жақсы қалаларды, ¹¹ өзлериңиз жыйнамаған жақсы мал-мүликлерге толы үйлерди, өзлериңиз мийнет етип қазбаған суу сақлағышларды, өзлериңиз екпеген жүзимзарларды хәм зәйтүн бағларын береді. Ол жерде ишип-жеп тоясызлар. ¹² Сол уақытта абайлы болыңлар! Сизлерди Мысырдағы қуллықтан алып шыққан Жаратқан Ийени умытпаңлар.

¹³ Қудайыңыз Жаратқан Ийеден қорқыңлар. Тек ғана Оған хызмет етип, Оның аты менен ант ишиңлер. ¹⁴ Басқа қудайларға, дөгергеңиздеги халықлардың қудайларына ермеңлер. ¹⁵ Себеби араңызда болатуғын Қудайыңыз Жаратқан Ийе қызғаншақ Қудайдур. Егер Ол ғәзепленсе, сизлерди жер жүзинен жоқ қылып жибереді. ¹⁶ Массада ислегениңиздей, Қудайыңыз Жаратқан Ийени сынамаңлар. ¹⁷ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларын, сизлерге берген тәртип хәм қағыйдаларын биреуин де қалдырмай орынлаңлар. ¹⁸ Жаратқан Ийениң нәзеринде дурыс хәм жақсы болған ислерди ислеңдер. Сонда сизлер абадан турмыс кеширесиз, Ол ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен жақсы жерди мүлик етип аласыз. ¹⁹ Жаратқан Ийениң Өзи айтқанындай, Ол сизлердиң барлық душпанларыңызды ол жерден қууып шығарады.

²⁰ Егер де келешекте балаларыңыз сизлерден: „Қудайымыз Жаратқан Ийе усы тәртиплерди, қағыйдаларды хәм нызамларды сизлерге не себептен берди?“ – деп сораса, ²¹ оларға былай деп

айтыңлар: „Бизлер Мысырда фараонның қулы едик. Жаратқан Ийе бизлерди күшли қолы менен ол жерден алып шықты. ²² Ол бизлердің көз алдымызда Мысырға, фараонға хәм олардың шаңарақларына қарсы уллы, қорқынышлы кәраматлар хәм белгилер көрсетти. ²³ Ол ата-бабаларымызға ант ишип, үәде қылған жерге бизлерди алып келиу үшін хәм ол жерди бизлерге бериу үшін бизлерди Мысырдан алып шықты. ²⁴ Бизлердің бәрха бахытлы өмир сүриуимиз хәм бүгингидей тири жүриуимиз үшін, Қудайымыз Жаратқан Ийе усы қағыйдалардың хәммесине әмел қылып, Оннан қорқыуымызды буйырды. ²⁵ Қудайымыз Жаратқан Ийениң алдында усы буйрықларды муқиятлы түрде орынласақ, бизлер хақ боламыз“».

Қудайдың халқы
(Шығыу 34:11-16)

7 «Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди мүлик етип алатуғын жериңизге алып барғанда, көп халықларды – хетт, гиргаш, амор, кенаан, периз, хиу хәм ебус халықларын сизлердің алдыңыздан қууып шығарады. Бул жети халық сизлерден гөре көп хәм күшли. ² Қудайыңыз Жаратқан Ийе бул халықларды сизлерге тәслим еткенде, олардың үстинен жеңиске ерисесиз. Сонда олардың хәммесин толығы менен жоқ қылыңлар! Сол халықлар менен келисим дүзбеңдер, оларды аямаңлар. ³ Олар менен қуда-тамыр болып, өз қызларыңызды олардың улларына турмысқа бермеңлер хәм олардың қызларын улларыңызға алып бермеңлер. ⁴ Себеби олар ул-қызларыңызды Жаратқан Ийеден жүз бурдырады хәм ул-қызларыңыз басқа қудайларға хызмет ететуғын болады. Сонда Жаратқан Ийе сизлерге фәзепленип, сизлерди сол үақыттың өзінде жоқ қылып жибереди. ⁵ Керисинше, ол халықларға мынадай қылыңлар: олардың қурбанлық орынларын бузыңлар, кийели тасларын сындырып таслаңлар, кийели ағашларын шауып таслаңлар хәм бутларын жағып жибериңдер. ⁶ Өйткени сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң мухаддес халқысыз. Жер жүзіндеги барлық халықлардың арасынан Ол сизлерди Өз фәзийнеси сыпатында таңлап алды.

⁷ Жаратқан Ийе сизлерди басқа халықлардан көп болғаныңыз үшін сүйип, таңламады. Сизлер басқа барлық халықлардан аз едиңиз. ⁸ Ал Жаратқан Ийе сизлерди сүйгени үшін хәм ата-бабаларыңызға ишкен антын орынлау үшін сизлерди күшли қолы менен Мысырдағы қуллықтан, Мысыр патшасы фараонның қол астынан азат етті. ⁹ Солай етип, Қудайыңыз Жаратқан Ийе – хақыйқый Қудай екенин билип алыңлар. Ол садық Қудай, Өзин сүйип, буйрықларына әмел қылғанлардың мыңыншы әуладына дейин Өз келисимінде садық қалып, жақсылық қылады. ¹⁰ Бирақ Өзин жек көргенлерди болса, екиленбестен жоқ етеди. Ауа,

оларды жазалауға кешикпейди. ¹¹ Соның ушын, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған буйрықларды, қағыйдаларды хәм нызамларды муқиятлы түрде орынлаңлар.

Буйрықларға бойсынғанларға берилетуғын жарылқау

¹² Егер де усы буйрықларға бойсынып, оларды толық орынласаңыз, онда Қудайыңыз Жаратқан Ийе ата-бабаларыңызға ант ишкениндей, сизлер менен дүзген келисимине садық қалады. ¹³ Ол сизлерге беремен деп, ата-бабаларыңызға ант ишкен елде сизлерди сүйип, жарылқап, көбейтеди. Сизлердің урпақларыңызды өнип-өстирип, жериңиздің зүрәәтин, дән өнимлерин, жаңа шарапты, зәйтүн майын, пада хәм сүриулеріңизди мол қылады. ¹⁴ Басқа халықлардан гөре, сизлер көп берекетли боласыз. Сизлердің араңызда нәсилсиз еркек те, бала көтермейтуғын хаял да, қысыр мал да болмайды. ¹⁵ Жаратқан Ийе сизлерди хәр түрли ауырыу-сырқаулардан сақлайды. Мысырда өзлериңиз көрген қорқынышлы кеселликлердің хеш бирин сизлердің басыңызға салмайды, ал оларды душпанларыңызға жибереди. ¹⁶ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге тәслим қылатуғын халықлардың барлығын қырып таслаңлар, оларды аяп отырмаңлар. Олардың қудайларына табынбаңлар. Өйткени олардың қудайлары сизлер үшін дузақ болады.

¹⁷ Сизлер: „Бул халықлар бизлерден гөре жүдә күшли-ғо, оларды қалайынша қууып шығарамыз?“ – деп ойлап атырған шығарсыз. ¹⁸ Бирақ олардан қорқпаңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийениң фараонға хәм пүткил Мысыр халқына нелер ислегенин есиңизде сақлаңлар. ¹⁹ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерди Мысырдан шығарыу үшін, оларға жиберген уллы апатларын, көрсеткен кәраматларын, таң қаларлық ислерин, күшли хәм құдиретли қолын созғанын өз көзиңиз бенен көрдиңиз. Қудайыңыз Жаратқан Ийе хәзир сизлер қорқып атырған усы халықлардың хәммесине де солай ислейди. ²⁰ Хәттеки, сизлерден жасырынып, аман қалғанларға да ешек хәрре [†] жиберип, оларды өлтиреди. ²¹ Олардан қорқып, кәуетерге түспеңдер. Сизлердің араңыздағы Қудайыңыз Жаратқан Ийе уллы хәм айбатлы Қудайдур. ²² Ол усы халықларды алдыңыздан аз-аздан қуады. Сизлер оларды бирден жоқ қыла алмайсыз. Болмаса, әтирапыңызды жабайы хайуанлар басып кетеди. ²³ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сол халықларды сизлерге тәслим қылады хәм олардың хәммесин албыраушылық ишинде қалдырып, жоқ қылады. ²⁴ Олардың патшаларын да сизлерге тәслим қылады. Сизлер олардың атларын жер жүзинен өширип таслайсыз. Хеш ким сизлерге қарсы тура алмайды, сизлер хәммесин қырып

[†] Ешек хәрре – албырау яки қорқыныш мәнисин аңлатыуы мүмкин.

таслайсыз. ²⁵ Олардың құдайларының мүсинлерин жағып жиберіңдер. Сол мүсинлер қаптанған гүмис хәм алтынға қызығып, оларды өзлериңізге алмаңлар. Егер алсаңыз, онда олар сизлерге дузақ болады. Бул мүсинлер Құдайыңыз Жаратқан Ийеге жеркенишлидур. ²⁶ Усы жеркенишли затларды үйиңізге алып бармаңлар, болмаса, олар сыяқлы сизлер де жоқ қылынасыз. Сизлер сол бутларды жек көріп, олардан жеркениуиңіз керек, себеби олар ғарғыстың астында болып, жоқ қылыныуы керек».

Жаратқан Ийени умытпаңлар

8 «Бүгин мен сизлерге берип атырған буйрықлардың хәммесин муқыятлы түрде орынлаңлар, сонда жасайсыз хәм көбейесиз. Жаратқан Ийениң ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен жерин мүлик етип аласызлар.

² Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди қырық жыл дауаында шөлде алып жүрди, сол жүрген узақ жолыңызды есте сақлаңлар! Сизлердиң жүрегіңізде не бар екенін хәм Оның буйрықларына бойсынатуғыныңыз, я бойсынбайтуғыныңызды билиу үшін, сизлерге қыйыншылық жиберип, сынады. ³ Ол сизлерди аш қалдырып, бойсындырды. Кейин өзлериңіз де, ата-бабаларыңыз да көрмеген манна менен тойдырды. Буны адамның тек ғана нан менен емес, ал Жаратқан Ийениң аузынан шыққан хәр бир сөзи менен жасайтуғынын сизлерге үйрету үшін иследи. ⁴ Сол қырық жыл дауаында я кийимлериңіз тоздады, я аяқларыңыз исип кетпеди. ⁵ Мынаны есте тутыңлар: әке баласын қалай тәрбияласа, Құдайыңыз Жаратқан Ийе де сизлерди солай етип тәрбиялады.

⁶ Сонлықтан Құдайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларына бойсынып, көрсеткен жолы менен жүриң хәм Оннан қорқың. ⁷ Ол сизлерди жақсы бир жерге алып барады. Ол жердиң дәрьялары, булақлары хәм таулар менен ойпатлықларда жер астынан шығатуғын суулары, ⁸ бийдайы, арпасы, жүзими, әнжири, анары, зәйтүн ағашлары хәм палы бар. ⁹ Сол елде тойып нан жейсизлер, хеш қандай мүтәжлик көрмейсизлер. Ол сондай ел, тасларынан темир, тауларынан мыс аласызлар.

¹⁰ Сол жерде ишип-жеп тойғаныңызда, сизлерге берген өнимдар ел үшін, Құдайыңыз Жаратқан Ийеге шүкирлик билдириңдер. ¹¹ Құдайыңыз Жаратқан Ийени умытпаңлар, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған Оның буйрықларын, нызамларын хәм қағыйдаларын орыламай қалыудан сақ болыңлар. ¹² Және, қарныңыз тойып, сулыу үйлер салып, жайласып алғанда, ¹³ ири хәм майда малларыңыз көбейип, гүмис-алтынларыңыз хәм мал-дүньяңыз артқанда, ¹⁴ менмен болып кетпеңдер! Сизлерди Мысыр елиндеги құллықтан алып шыққан Құдайыңыз Жаратқан Ийени умытпаңлар! ¹⁵ Жаратқан Ийе сизлерди зәхәрли

жыланлар хәм шаянларға толы сол үлкен хәм қорқынышлы шөлден, құрғақ хәм суусыз жерлерден алып өтті. Ол жерде сизлер үшін жартастан су шығарды. ¹⁶ Ата-бабаларыңыз көрмеген манна менен шөлде сизлерди тойдырды. Ақыбетінде сизлерге жақсылық алып келиу үшін, сизлерди қыйыншылыққа дуушар етип, сынады. ¹⁷ Сизлер: „Усы мал-дүньяны өз күш-қууатым менен таптым“, – деп ойламаңлар. ¹⁸ Ал сол мал-дүньяны жыйнауға сизлерге күш-қууат берген Құдайыңыз Жаратқан Ийе екенін есиңізде тутыңлар. Ол ата-бабаларыңыз бенен дүзген келисимине садық болғаны үшін, оны бүгин орынлап атыр.

¹⁹ Бүгин мен сизлерди қатал ескертемен: егер Құдайыңыз Жаратқан Ийени умытып, басқа құдайлардың изине ерип кетсеңіз, оларға хызмет етип, алдында табынсаңыз, онда сөзсиз жоқ болып кетесіз! ²⁰ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлердиң алдыңыздан басқа халықларды жоқ қылып атырғанындай, Оған бойсынбағаныңыз үшін, сизлерди де жоқ қылады».

Жаратқан Ийениң халыққа жерди бериуиңің себеби

9 «Қулақ салың, хәй, Израил халқы! Сизлер бүгин өзлериңізден көп хәм күшли болған халықлардың жерлерин мүлик етиу үшін, Иордан дәрьясынан өтесиз. Олардың үлкен қалалары аспанға тийер дийуаллар менен қоршалған. ² Сол күшли, узын бойлы халық Анақ әуладынан. Оларды өзлериңіз билесиз. Олар хаққында: „Анақ әуладларына ким қарсы шыға алар екен?“ – деген сөзлерди еситкенсизлер. ³ Бирақ бүгин мынаны билип қойыңлар: Құдайыңыз Жаратқан Ийе жалмамай жутатуғын жалын сыяқлы сизлердиң алдыңыздан барады. Ол Анақ әуладларын жеңиліске ушыратып, сизлерге бас ийдиреди. Сонда Жаратқан Ийе сизлерге үәде бергениңдей, оларды қууып, бир майданда жоқ қыласыз.

⁴ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сол халықларды сизлердиң алдыңыздан қууып шығарғаннан кейин, сизлер өзлериңізше: „Жаратқан Ийе хақлығымыз себепли бул елди ийелеуиміз үшін, бизлерди усы жерге алып келди“, – деп ойлап жүрмеңдер. Өйткени Жаратқан Ийе бул халықларды ислеген жауызлықтары үшін, сизлердиң алдыңыздан қууып атыр. ⁵ Сизлер өз әдиллигиңіз хәм кеулиңіздиң хақлығы себепли олардың жерлерин мүлик етип алып атырған жоқсыз. Құдайыңыз Жаратқан Ийе бул халықларды ислеген жауызлықтары себепли сизлердиң алдыңыздан қууып атыр. Усылайынша, Ол ата-бабаларыңыз Ибрайым, Ысақ хәм Яқыпқа ант ишип, берген үәдесин орынлайды. ⁶ Мынаны билип қойыңлар: Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге бул жақсы жерди хақ болғаныңыз үшін берип атырған жоқ. Керисинше, сизлер қайсар бир халықсыз.

Тана сүлдеріндегі бут хәм Муўсаның халық ушын жалбарыныуы

⁷ Қудайыңыз Жаратқан Ийени шөлде қаншелли ғәзеппендиргениңизди есиңизде сақлаң, ҳасла умытпаңлар. Мысырдан шыққан күннен баслап, усы жерге жетип келгенге дейин хәмме ўақытта Жаратқан Ийеге қарсы бас көтерип келдиңиз. ⁸ Хороб таўында Жаратқан Ийениң ғәзевине тийгениңиз соншелли, Ол сизлерди жоқ қылып жиберейин деп қалды. ⁹ Сонда мен еки тасты, яғный Жаратқан Ийениң сизлер менен дүзген келисим тасларын алыў ушын, таўға шыққан едим. Мен ол жерде қырық күн, қырық түн болып, ҳеш нәрсе ишип-жемедим. ¹⁰ Жаратқан Ийе Өз қолы менен жазған еки тасты маған берди. Бул тасларда сизлер таўда жыйналған күни Жаратқан Ийениң от ишинен сизлерге айтқан буйрықларының хәммеси жазылған еди. ¹¹ Сол қырық күн, қырық түннен кейин Жаратқан Ийе маған еки тасты, келисим тасларын берди. ¹² Соннан кейин, Жаратқан Ийе маған: „Қәне, бул жерден дәрхал төмен түс. Себеби Мысырдан алып шыққан халқың жолдан азғырылды. Олар Мен буйырған жолдан шығып, өзлерине бир бут қуйып, ислеп алды“, – деди. ¹³ Жаратқан Ийе маған және: „Бул халықтың ҳақыйқаттан қайсар халық екенин көрдим! ¹⁴ Енди Мени тоқтатып қалма. Мен олардың хәммесин жоқ қылып, атларын жер жүзинен өширип таслайман. Ал сеннен олардан гөре күшлирек хәм көбирек халық дәретемен“, – деди. ¹⁵ Солай етип, мен таўдан төменге түстим. Таў от болып жанып турған еди. Мениң қолымда еки келисим тасы бар еди. ¹⁶ Сонда мен сизлердиң Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислеп, өзлериңизге тананың сүлдеріндегі бутты ислеп алғаныңызды көрдим. Сизлер Жаратқан Ийениң берген жолынан дәрхал шығып кеткен едиңиз. ¹⁷ Сол себепли қолымдағы еки келисим тасын ылақтырып жиберип, сизлердиң көз алдыңызда сындырып тасладым. ¹⁸ Соннан кейин, мен көп гүнаңыз себепли, және Жаратқан Ийениң алдында узақ ўақыт, қырық күн, қырық түн ҳеш нәрсе ишип-жемей, ет бетимнен жерге жатып, сизлер ушын жалбарыңдым. Себеби Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған исти ислеп, Оның ғәзевин келтирген едиңиз. ¹⁹ Мен Жаратқан Ийениң жанып турған ғәзевиниң алдында қатты қорққан едим. Оның ғәзеби соншелли лаўлап кеткенликтен, Ол сизлерди жоқ қылмақшы еди. Деген менен, Жаратқан Ийе бул рет те мениң жалбарыныўыма қулақ салды. ²⁰ Жаратқан Ийе Харонға да қатты ғәзеппенип, оны өлтирмекши еди. Бирақ сол ўақытта Харон ушын да жалбарыңған едим. ²¹ Ал мен сизлердиң гүналы исиңизди, яғный танаға мегзетип ислеген бутыңызды алып, жағып жибердим. Оны бөлеклеп, унтақлап ездим де,

кейин оны таўда ағып турған булаққа шашып жибердим.

²² Сизлер және, Таберада да, Массада да, Киброт-Хаттааўада да Жаратқан Ийениң ғәзевин келтирдиңиз. ²³ Жаратқан Ийе Қадеш-Барниядан сизлерди жиберип: „Барыңлар, сизлерге берип атырған елди мүлик етип, ийелеп алыңлар“, – деп буйырғанда да, сизлер Оның буйрығына қарсы шықтыңыз. Сизлер Оған исенбедиңиз, сөзлерине де қулақ салмадыңыз. ²⁴ Мен сизлерди танығанымнан баслап, хәзирге дейин Жаратқан Ийеге қарсы шығып, бас көтерип киятырсыз.

²⁵ Жаратқан Ийе сизлерди жоқ ететуғынын айтқанлықтан, мен Оның алдында сол қырық күн, қырық түн бойы ет бетимнен жерге жатып алған едим. ²⁶ Сонда мен Жаратқан Ийеге былай деп жалбарыңған едим: „Ийем, Жаратқан Ийе, Сен Өз уллылығың менен азат етип, құдиретли қолың менен Мысырдан алып шыққан халқыңды, Өз мүлкиңди жоқ етпе. ²⁷ Қулларың Ибрайымды, Ысақты хәм Яқыпты есле. Бул халықтың қайсарлығына, жаўызлықлары менен гүналарына итибар берме. ²⁸ Болмаса, Сен бизлерди алып шыққан елдиң халқы: Жаратқан Ийе оларды ўәде қылған жерине алып бара алмады. Ол сол халықты жек көргени ушын, шөлде жоқ қылыў мақсетинде оларды Мысырдан алып шыққан екен, – деп айтады. ²⁹ Бирақ олар уллы күшиң хәм құдиретли қолың менен Мысырдан алып шыққан Өзиңниң халқың хәм мүлкиңдур“».

Муўсаның буйрықларды қайтадан алыуы
(Шығыў 34:1-10)

10 «Сол ўақытта, Жаратқан Ийе маған былай деди: „Бурынғы тасқа уқсаған еки тас жонып алып, Мениң алдыма, таўға шық. Және, ағаштан бир сандық исле. ² Мен усы тасларға алдын өзиң сындырып таслаған таслардағы буйрықларды жазаман. Кейин сен тасларды сандыққа салып қоясаң“».

³ Солай етип, мен акация ағашынан бир сандық иследим. Бурынғы таслардай етип, еки тас жонып алдым. Соннан кейин, еки тасты алып, таўға шықтым. ⁴ Таўда жыйналған күниңизде, Жаратқан Ийе от ишинен сизлерге айтқан он буйрықты алдыңыдай етип, сол еки тасқа және жазды да, оны маған берди. ⁵ Мен таўдан төмен түсип, Жаратқан Ийе буйырғанындай, тасларды сандықтың ишине салып қойдым. Таслар хәзир де сол сандықтың ишинде турыпты».

⁶ Израиллылар Бене-Яқандағы қудықлардың жанынан шығып, Мосераға жүрип кетти. Харон сол жерде өлип, жерленди. Оның орнына баласы Элазар бас руўханий болды. ⁷ Израиллылар ол жерден Гудгодаға, кейин болса, ағын суўлар үлкеси болған Иотбатаға барды. ⁸ Сол ўақытта Жаратқан Ийе Келисим сандығын көтерип жүрсин хәм дәрғайымда хызмет етип, Мениң атым менен

адамларға ақ пәтия берсин, деп Лебий урыуын таңлап алған еди. Олар бүгін де усы хызметти орынлап киятыр. ⁹ Соның ушын, лебийлилер тууысқанлары болған басқа урыулар сыяқлы жерден үлес алмады. Өйткени Құдайыңыз Жаратқан Ийениң оларға берген үәдеси бойынша Жаратқан Ийениң Өзи олардың ырысқы-несийбесин береді.

¹⁰ «Мен алдынғыдай, тауда және қырық күн, қырық түн қалдым. Сонда Жаратқан Ийе және бир мәрте мениң жалбарыныуымды еситип, сизлерди өлтирмейтуғын болды. ¹¹ Соннан кейин, Ол: „Қәне, тур, бул халықты баслап бар. Оларды Мен ата-бабаларына беремен деп ант ишкен жерге алып бар. Олар сол жерге барып, оны мүлик етип, ийелеп алсын“, – деди.

Құдайдың талаптары

¹² Енди, хәй, Израил халқы, Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерден бир нәрсени ғана талап қылады: Құдайыңыз Жаратқан Ийеден қорқып, Оның жоллары менен жүриңдер, Оны сүйиңдер, пүткіл жүрегиңиз хәм пүткіл жаныңыз бенен Оған хызмет етиңдер. ¹³ Мен бүгін сизлерге берип атырған Жаратқан Ийениң буйрықтарына хәм қағыйдаларына әмел қылыңдар, сонда абадан турмыс кеширесиз. ¹⁴ Аспан да, пүткіл аспан әлеми де, жер жүзи хәм оның ишиндеги барлық та Құдайыңыз Жаратқан Ийеге тийислидур. ¹⁵ Деген менен, Жаратқан Ийе сизлердиң ата-бабаларыңызды сүйди. Мине, Ол бүгін көрип турғаныңыздай, олардың урпағы болған сизлерди барлық халықлардың арасынан таңлап алды. ¹⁶ Жүреклеріңизди Жаратқан Ийеге бағышлаңдар, буннан былай қайсар болмаңдар. ¹⁷ Себеби Құдайыңыз Жаратқан Ийе, құдайлардың Құдайы, ийелердиң Ийесидур. Ол хеш кимге еки жүзлилик қылмайтуғын, хеш қандай пара алмайтуғын уллы, құдиретли хәм айбатлы Құдайдур. ¹⁸ Ол жетим-жесирлердиң хуқықын қорғайды, келгиндилерди сүйип, оларға аўқат хәм кийим береді. ¹⁹ Сизлер де келгиндилерди сүйиуиңиз керек, өйткени өзлериңиз де Мысырда келгинди болған едиңиз. ²⁰ Құдайыңыз Жаратқан Ийеден қорқып, тек ғана Оған хызмет етиңдер. Оған садық қалып, Оның аты менен ант ишиңдер. ²¹ Ол сизлердиң даңқыңыздур. Өз көзиңиз бенен көрген сол уллы хәм таң қаларлық ислерди сизлер ушын ислеген Құдайыңыздур. ²² Сизлердиң ата-бабаларыңыз Мысырға барғанда, олар бары-жоғы жетпис адам еди. Ал хәзир болса, Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди аспандағы жұлдызлар сыяқлы сансыз етип көбейтти».

Жаратқан Ийениң буйрықтары

11 «Құдайыңыз Жаратқан Ийени сүйиңдер. Оның тапсырмаларына, қағыйдаларына,

нызамларына хәм буйрықтарына хәмме ўақытта әмел қылыңдар. ² Бүгін мынаны есиңизде тутыңдар: Құдайыңыз Жаратқан Ийениң тәрбиясын алып жасаған балаларыңыз емес, ал сизлер боласыз. Сизлер Оның уллылығын, күшли қолын созғанын, құдиретин, ³ Мысырда фараон хәм оның пүткіл елине ислеген кәраматларын хәм белгилерин, ⁴ Мысыр ләшкерлерине, атларына, сауаш арбаларына нелер ислегенин, мысырлылар сизлердиң изиңизден кууғанда, оларды Қамыс теңизиниң астына қалай мантиқтырып, оларды қалайынша толығы менен жоқ қылғанын көрдиңиз. ⁵ Усы жерге жетип келемен дегенше, Жаратқан Ийе сизлер ушын шөлде не ислегенин, ⁶ Рубен урыуынан Элиабтың уллары Датан менен Абирамға не ислегенин билесиз. Пүткіл Израил халқының көз алдында жер ашылып, оларды, шаңарақларын, шатырларын хәм оларға тийисли болғанлар менен барлық жаныўарларын жутып жиберди. ⁷ Жаратқан Ийениң ислеген барлық уллы ислерин өз көзиңиз бенен көрдиңиз.

Үәде етилген елдиң берекетлери

⁸ Сонлықтан бүгін мен сизлерге жеткерип атырған буйрықлардың хәммесине әмел қылыңдар. Сонда сизлер күшли боласыз хәм Иордан дәрьясынан өтип, мүлик етип алатуғын елди қолға киргизесиз. ⁹ Жаратқан Ийениң ата-бабаларыңызға хәм олардың урпақлары болған сизлерге беремен деп ант ишкен сүт хәм пал ағып турған елде узақ өмир сүресиз. ¹⁰ Сизлер мүлик етип, ийелеу ушын баратырған ел, өзлериңиз шығып келген Мысыр елиндей емес. Палыз атызын тәрбиялағандай, Мысырда туқым егип, аўыр мийнет пенен егинлериңизди суўғарар едиңдер. ¹¹ Бирақ сизлер мүлик етип, ийелеу ушын баратырған ел тау хәм ойпатлықлардан ибарат болып, оның жери жауын менен суўғарылады. ¹² Бул жерге Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Өзи ғамхорлық қылып, жыл басынан ақырына дейин ол жерди Өзи гүзетип турады. ¹³ Құдайыңыз Жаратқан Ийени сүйип, пүткіл жүрегиңиз хәм пүткіл жаныңыз бенен Оған хызмет етиу ушын, бүгін мен сизлерге жеткерип атырған буйрықларға жақсылап қулақ салсаңыз, ¹⁴ Жаратқан Ийе жериңизге гүз хәм бәхәр жауынларын өз ўақтында жаўдырады. Солай етип, дәниңизди, таза шарабыңызды хәм зәйтүн майыңызды жыйнап аласыз. ¹⁵ Жаратқан Ийе атызларыңызда малларыңыз ушын от-шөп өсиреди, сизлердиң наныңыз мол болады. ¹⁶ Бирақ абайлы болыңдар! Және, азғырылып жолдан адаспаңдар. Басқа құдайларға хызмет етип, оларға табынбаңдар. ¹⁷ Болмаса, Жаратқан Ийе сизлерге ғәзепленип, аспанды жауып таслайды хәм жауын жаўмай, жер өз өнимин бермей қалады. Нәтийеде, Жаратқан Ийе сизлерге берип атырған жақсы елде тез қырылып, жоқ болып кетесиз.

¹⁸ Мениң усы сөзлеримди ақыл-ойыңыз бенен жүрегиңизде сақлаңлар хәм қолыңызға белги қылып байлап, маңлайыңызға нышан қылып тағып қойыңлар. ¹⁹ Буларды балаларыңызға үйретің. Үйде отырғанда да, жолда жүргенде де, жатқанда да, турғанда да усылар тууралы айтып бериң.

²⁰ Есиклериңиздиң жақлауларына, қалаларыңыздың дәруазаларына жазып қойың.

²¹ Солай етип, Жаратқан Ийениң ата-бабаларыңызға беремен, деп ант ишкен елде сизлердиң де, балаларыңыздың да өмири узақ болсын хәм жердиң үстінде аспан қанша турса, сол жерде сонша жасаңлар.

²² Мен бүгин сизлерге жеткерип атырған бул буйрықлардың хәммесин муқыятлы түрде орынласаңыз, Қудайыңыз Жаратқан Ийени сүйип, Оның жолларынан жүрсеңиз хәм Оған садық болсаңыз, ²³ Жаратқан Ийе бул халықлардың барлығын сизлердиң алдыңыздан қуып жибереди. Сизлер өзлериңизден гөре, көбирек хәм күшлирек болған халықлардың жерлерин мүлик етип, ийелеп аласыз. ²⁴ Аяғыңыз тийген хәр бир жер сизлердики болады. Сизлердиң жер шегараларыңыз кубладағы Евфрат дәрьясынан батыстағы Жер Орта теңизине дейин созылады. ²⁵ Сизлерге хеш ким қарсы тура алмайды. Себеби Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге үәде бергениңдей, аяғыңызды басқан хәр бир жердеги адамларды сизлерден қорқып, титирейтуғын қылады.

²⁶ Мине, бүгин мен сизлерге таңлауыңыз ушын, жарылқау менен нәлетти усынып атырман. ²⁷ Егер де бүгин мен сизлерге жеткерип атырған Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларына бойсынсаңыз, онда жарылқау аласыз. ²⁸ Бирақ егер де Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларына қулақ салмай, өзлериңиз танымайтуғын басқа қудайлардың изинен кетип, сизлерге бүгин буйырған жолдан азғырылсаңыз, онда нәлетке ушырайсыз. ²⁹ Қудайыңыз Жаратқан Ийе мүлик етип берип атырған елге сизлерди алып киргеннен кейин, Геризсим тауында жарылқауларды, Эбал тауында нәлетлерди жәриялаңлар. ³⁰ Бул еки тау Иордан дәрьясының батыс тәрепинде, усы дәрьяның тегислигинде жасайтуғын кенаанлылардың жеринде жайласқан. Олар Гилгалға жақын Море теребинф тереклиги қасында. ³¹ Сизлер тез арада Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретуғын елди мүлик етип, ийелеу ушын, Иордан дәрьясынан өтесиз. Ол жерди қолға киргизип, жайласып алғаннан кейин, ³² мен бүгин сизлерге жеткерип атырған қағыйдалардың хәм нызамлардың бирейин де қалдырмай орынлаңлар».

Сыйынуу ушын тек ғана бир орын

12 «Ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елде

өмириңиз дауамында усы қағыйда хәм нызамларды муқыятлы түрде орынлаңлар. ² Сизлер жерлерин ийелейтуғын халықлардың бийик таулардағы, бийикликлердеги хәм қойуу жапырақлы тереклердиң астындағы өз қудайларына табынатуғын орынларын бузып, пүткиллей жоқ қылыңлар. ³ Олардың қурбанлық орынларын бузың, кийели тасларын сындырып таслаң, кийели ағашларын жағып жиберің хәм қудайларының мүсинлерин майдалап таслаң. Солай етип, олардың қудайларының атларын ол жерден жоқ қылыңлар.

⁴ Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге сол халықлардың табынғанындай етип сыйынбаңлар. ⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийе Өз атын орнатыу ушын, урыуларыңыз арасында бир жерди таңлап алады. Сизлер сол жерге барып, Оған сыйыныңлар. ⁶ Сизлер жандырылатуғын қурбанлықларыңызды, басқа қурбанлықларыңызды, үсирлериңизди, бағышлаған затларыңызды, үәде етип атаған хәм ықтыярлы садақаларыңызды, ири хәм майда малларыңыздың биринши төлдерин сол жерге алып барыңлар. ⁷ Ол жерде сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында өз шаңарағыңыз бенен бирге ишип-жеп, Оның барлық ислериңизге берекет бергени ушын шадланыңлар.

⁸ Бүгин бизлер усы жерде ислеп атырған ислеримизди сол жерде ислемендер. Бул жерде хәр ким өзи қәлегениңдей сыйынып атыр. ⁹ Өйткени сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң мүлик етип берип атырған, тынышлыққа ериститретуғын жерине еле кирмедиңиз. ¹⁰ Деген менен, тез арада сизлер Иордан дәрьясынан өтип, Қудайыңыз Жаратқан Ийе мүлик етип, сизлерге беретуғын жерге орналасып аласыз. Жаратқан Ийе сизлерди дөгергеңиздеги барлық душпанларыңыздан қорғап, тынышлыққа бөлейди. Кейин сизлер қәуип-қәтерсиз өмир сүресиз. ¹¹ Қудайыңыз Жаратқан Ийе Өз атын орналастыруу ушын, бир жерди таңлайды. Сонда мен сизлерге буйырған барлық жандырылатуғын қурбанлықларыңызды, басқа қурбанлықларыңызды, үсирлериңизди, бағышлаған затларыңызды хәм Жаратқан Ийеге үәде етип атаған ең жақсы садақаларыңызды сол жерге алып барыңлар. ¹² Сол жерде улларыңыз, қызларыңыз, қулларыңыз хәм шорыларыңыз, және де, қалаларыңызда жасайтуғын лебийлилер менен Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында шадланыңлар. Өйткени сизлер сыяқлы, лебийлилердиң өзлерине тийисли жер үлеси жоқ. ¹³ Жандырылатуғын қурбанлықларыңызды дус келген жерде усыныудан аулақ болыңлар. ¹⁴ Буларды тек Жаратқан Ийе урыуларыңыз арасынан таңлаған орында ғана усыныңлар. Мен сизлерге буйырғанлардың хәммесин сол жерде орынлаңлар.

¹⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берген берекетине жараса, жасап атырған хәр бир

қалаңызда қәлегениңизше мал сойып, гөшин жеуиңизге болады. Адам ҳарам болсын, пәк болсын, жейран ямаса сууын гөшинен жегендей, бул гөштен жеуине болады. ¹⁶ Бирақ сизлер малдың гөшин қаны менен бирге жеменлер, оның қанын суудай етип, жерге ағызып жиберіңдер. ¹⁷ Және де, дәнлериңиздің, таза шарабыңыздың, зәйтүн майыңыздың үсирлерин, ири хәм майда малларыңыздың биринши төллерин, үәде етип атаған хәм ықтыярлы садақаларыңызды хәм бағышлаған садақаларыңызды жасап атырған қалаларыңызда жеменлер. ¹⁸ Ал сизлер буларды ул-қызларыңыз, қулларыңыз, шорыларыңыз хәм қалаларыңызда жасап атырған лебийлилер менен бирге Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында, Оның таңлаған жеринде жеңлер. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлердің барлық ислериңизге берекет бергенине шадланыуыңыз керек. ¹⁹ Елиңизде жасаған уақтыңызда, лебийлилерди умытып кетиуден аулақ болыңлар.

²⁰ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге берген үәдеси бойынша шегараңызды кеңейткенде, гөш жеуди қәлесезің, қәлеген уақтыңызда гөш жеуиңизге болады. ²¹ Қудайыңыз Жаратқан Ийе Өз атын орнатуы ушын таңлаған жер сизлер турған жерден узақ болса, мен буйырғандай, Жаратқан Ийе сизлерге берген ири хәм майда малларыңыздан сойып, өз қалаларыңызда қәлегениңизше гөш жеуиңизге болады. ²² Харам адам болса да, пәк адам болса да, жейран ямаса сууын гөшиндей, сол гөштен жеуине болады. ²³ Бирақ оның гөшин қаны менен бирге жеменлер. Себеби денеге жан беретугын қандур. Гөш пенен бирге жан жеменлер, қанды суудай етип, жерге ағызып жиберіңдер. ²⁵ Усылай ислесеңіз өзлериңиз де, әуладларыңыз да абадан турмыс кеширесіз. Солай етип, сизлер Жаратқан Ийениң нәзеринде дурыс болған исти қылған боласыз.

²⁶ Ал мухаддес қурбанлықларыңызды хәм усыған киретуғын үәде етип атаған қурбанлықларыңызды болса, Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жерине алып барыуыңыз тийис. ²⁷ Жандырылатуғын қурбанлықларыңызды, олардың гөшин хәм қанын Қудайыңыз Жаратқан Ийениң қурбанлық орнында усыныңлар. Басқа қурбанлықларыңыздың қаны Қудайыңыз Жаратқан Ийениң қурбанлық орнының қасына төгилсин, ал олардың гөшинен жеуиңизге болады. ²⁸ Мен сизлерге берип атырған бул буйрықлардың бирейин де қалдырмай орынлаңлар. Сонда өзлериңиз де, әуладларыңыз да хәмме уақытта абадан турмыс кеширеди. Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийениң нәзеринде жақсы хәм дурыс болған исти ислеген боласыз.

Жалған қудайларға табынбаңлар

²⁹ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлер жерлерин ийелейин деп атырған халықларды сизлердің алдыңыздан қууып, қырып таслайды. Кейин сизлер

олардың жерлерин ийелеп, сол жерлерде жайласып аласыз. ³⁰ Сол халықларды жоқ қылғаныңыздан кейин, олардың диний дәстүрлерин ислеп, дузағына түсиуден абайлы болыңлар. Сизлер: „Бул халықлар қудайларына қалай табынған екен? Бизлер де сондай қылайық“, – деп олардың қудайлары хәкқында сорастырмаңлар. ³¹ Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге олардың табынғанындай етип, сыйынбаңлар. Себеби олар Жаратқан Ийе жек көретуғын хәр түрли жеркенишли ислерди ислейди. Хәттеки, ол халықлар қудайларына арнап, ул-қызларын отта жандырады.

³² Мен сизлерге буйырғанларымның хәммесин муқыятлы түрде орынлаңлар. Бул буйрықларға хеш нәрсе қоспаң да, алып тасламаң да».

13 «Егер сизлердің араңыздан бир пайғамбар ямаса түсинде аян көретуғын бирей пайда болып, ол: „Бир нышан ямаса кәрамаат көрсетемен“, – деп айтса, ² усы айтқан нышан хәм кәрамаатларды ислеп, кейин ол адам: „Келиңдер, сизлер танымаған басқа қудайлардың изине ерип, оларға хызмет қылайық“, – десе, ³ сизлер сол пайғамбардың ямаса түсинде аян көриушениң сөзлерине кулақ салмаңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийе Өзин пүткил жүрегиңіз хәм пүткил жаныңыз бенен сизлердің сүйетуғыныңыз ямаса сүймейтуғыныңызды билиу ушын, сынап атырған болады. ⁴ Сизлер тек ғана Қудайыңыз Жаратқан Ийениң изинен жүрип, Оннан қорқыңлар. Оның буйрықларына бойсынып, сөзлерине кулақ салыңлар. Жаратқан Ийеге хызмет етип, Оған садық қалыңлар. ⁵ Ал сол пайғамбар ямаса түсинде аян көретуғын адам өлтирилиуи тийис. Себеби ол үгитлеп, Мысыр елинен алып шыққан, Мысырдағы куллықтан азат еткен Қудайыңыз Жаратқан Ийеге сизлерди қарсы қоймақшы болды. Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйырған жолынан шығарып, азғырмақшы болды. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар.

⁶ Хәттеки, бир анадан тууылған тууысқаныңыз ямаса ул-қызыңыз, сүйген хаялыңыз ямаса ең жақын достыңыз сизлерди өзиңиз де, ата-бабаларыңыз да танымаған басқа қудайларға табыныуға купья түрде үгитлеуи мүмкин.

⁷ Олардың бири сизлерди этирапыңыздағы алыс-жақын жерде жасап атырған, дүньяның бир шетинен екінши шетине дейин жасайтуғын халықлардың қудайларына сыйыныуды үгитлеуи мүмкин. ⁸ Бирақ сизлер буған ыразы болып, оған кулақ салмаңлар. Ондай адамға реҳимлилик көрсетпеңдер, оны қорғамаңлар. ⁹ Ондай адамды сөзсиз өлтирип таслаңлар. Оны өлтириу ушын биринши болып сен қолыңды көтер, кейин пүткил халық қол көтерсин. ¹⁰ Оны тас боран қылып өлтириңдер. Себеби ол сизлерди Мысыр елиндеги куллықтан алып шыққан Қудайыңыз Жаратқан Ийеден жүз бурдырып, азғырыуға хәрекет етти.

¹¹ Сонда пүткил Израил халқы бул хаққында еситип, қорқады. Буннан кейин, араңызда хеш ким усыған уқсаған жауыз ис қылмайтуғын болады.

¹² Егер де Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге жасауыңыз ушын берип атырған қалалардың биринде, ¹³ жаман адамлар шығып: „Жүриңлер, өзлериңиз танымайтуғын басқа қудайларға табынайық“, – деп қала турғынларын азғырғанын еситсеңиз, ¹⁴ онда олар хаққында сорастырып, жақсылап тексерің. Егер сол жеркенишли уақыя шынында да жүз берген болса, еситкенлериңиз дәлиленсе, ¹⁵ сол қаланың пүткил турғынларынан баслап, хайуанларына дейин қылыштан өткизиңлер. Сол қаланы хәм ондағы барлық затларды пүткиллей жоқ қылыңлар. ¹⁶ Қаладан алынған олжалардың барлығын қала майданына жыйнаңлар. Қаланы хәм сол жердеги барлық олжаны Қудайыңыз Жаратқан Ийеге толығы менен жандырылатуғын қурбанлық етип жағып жибериңлер. Сол қала мәңгиге қарабақанаға айланған халында қалсын, ол хеш қашан қайта тикленбесин. ¹⁷ Жоқ қылынатугын затлардан хеш биреуин де өзлериңизге алмаңлар. Сонда Жаратқан Ийениң лаулаған ғәзеби қайтып, Ол ата-бабаларыңызға ант ишкениңдей, сизлерге мийрим-шәпәт, реҳим көрсетип, сизлерди көбейтеди. ¹⁸ Соның ушын, сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қулақ салыңлар, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған буйрықларға бойсынып, Оның нәзеринде дурыс болған ислерди ислеңдер».

Аза тутыу хаққында

14 «Сизлер – Қудайыңыз Жаратқан Ийениң балаларысыз. Мархумға аза тутқаныңызда, денелериңизди тилип, шашыңыздың алдын қыйдырмаңлар. ² Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң мухаддес халқысыз. Жаратқан Ийе жер жүзиндеги барлық халықлардың арасынан сизлерди Өз ғәзийнеси сыпатында таңлап алды.

Хадал хәм харам хайуанлар

(Лебий 11:1–47)

³ Сизлер жеркенишли саналатуғын хайуанлардың гөшин жеменлер. ⁴ Мына хайуанлардың гөшин жеуиңизге болады: сыйыр, қой, ешки, ⁵ сууын, жейран, қызыл антилопа, тау ешкиси, жабайы өгиз, ақ антилопа хәм тау қошқары. ⁶ Туяқлары терең етип екиге айырылған аша туяқлы хәм гүйис қайтаратуғын хайуанлардың хәммесин жеуиңизге болады. ⁷ Бирақ бул хайуанлардан тек мыналардың гөшин жеуиңизге болмайды: түйе, қоян хәм даман †. Булар гүйис қайтарады, бирақ аша туяғы жоқ. ⁸ Шошқа аша туяқлы болғаны менен, ол гүйис қайтармайды. Сонлықтан ол сизлер ушын харам

болады. Усы хайуанлардың гөшин жеменлер хәм олардың өлигине де қол тийгизбеңлер.

⁹ Сууда жасайтуғын қалашлы хәм қабыршақлы жаныуардың гөшин жеуиңизге болады. ¹⁰ Бирақ қалашсыз хәм қабыршақсыз хайуанлардың хеш бирин жеменлер. Булар сизлер ушын харам саналады.

¹¹ Хадал саналатуғын барлық қусларды жеуиңизге болады. ¹² Гөшин жеуге болмайтуғын қуслар мыналар: бүркит, күшеген, қара қус, ¹³ шайқус, лашын хәм оның түрлери, ¹⁴ ғарғаның барлық түрлери, ¹⁵ үки, батпақ байыулысы, шағала хәм қаршығаның түрлери, ¹⁶ үй байыулысы, қулақлы жапалақ, ақ куу, ¹⁷ узақша, сипа, қарабай, ¹⁸ ләйлек хәм қутанның түрлери, өпепек хәм жарғанат.

¹⁹ Қанатлы шыбын-ширкейлер сизлер ушын харам саналады. Олардың хеш бирин жеменлер. ²⁰ Бирақ қанатлы шыбын-ширкейлердің базылары хадал болып, оларды жеуиңизге болады.

²¹ Харам өлип қалған хайуанның гөшин жеменлер. Ондай өли хайуанды жеуи ушын қалаңызда жасап атырған келгинди биреуге беріуиңизге ямаса басқа бир жат жерли адамға сатыуыңызға болады. Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң мухаддес халқысыз.

Ылақты өз анасының сүтине писирмеңлер.

Оннан бири хаққында нызам

²² Хәр жылы атызларыңызда жетистирилетуғын барлық өнимлердің оннан бирин айырып қойыңлар. ²³ Дәниңиздің, таза шарабыңыздың, зәйтүн майыңыздың оннан бирин, ири хәм майда малларыңыздың биринши тууылған төллерин Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Өз атын орналастыруу ушын таңлайтуғын жеринде, Оның алдында жеңлер. Солай ислең, хәмме уақытта Оннан қорқыуды үйренесиз. ²⁴ Ал егер де, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Өз атын орнатыу ушын таңлайтуғын жери узақ болып, Қудайыңыз Жаратқан Ийе берекетлеп берген өниминен оннан бирин сол жерге алып барыуға мүмкиншилигиңиз болмаса, ²⁵ онда сол затларды гүмиске алмастырыңлар. Гүмисти Қудайыңыз Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жерине алып барыңлар.

²⁶ Сол гүмиске қәлеген нәрсени: ири ямаса майда мал, шарап, өткир ишимлик ямаса кеулиңиз күсеген басқа бир нәрсе сатып алып, өз шаңарағыңыз бенен бирге Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында ишип-жеп, шадланыңлар.

²⁷ Қалаларыңызда жасап атырған лебийлилерди умытып қалдырмаңлар. Себеби олардың өзлерине тийисли үлес жери жоқ. ²⁸ Хәр үшінши жылдың ақырында, сол жылы алған өнимиңиздің барлық оннан бир бөлегин алып, өз қалаңызға жыйнап, сақлап қойыңлар. ²⁹ Солай етип, үлес жери болмаған лебийлилер, және де, қалаларыңызда жасап атырған келгиндилер, жетим хәм жесирлер келип, соннан ишип-жеп тойсын. Сонда Қудайыңыз

† Даман – сурокқа уқсайтуғын хайуан.

Жаратқан Ийе сизлердің қол урған хәр бир исиңизге берекет береді».

Жетинши жыл

15 «Хәр жетинши жылдың ақырында сизлерге қарыздар болғанларды қарызларынан кешип жиберіңдер. ² Қарызларды кешип жиберіуі үшін былай ислеңдер: израиллы бир туысқанына қарыз берген хәр бир адам қарызын кешип жиберсин хәм оннан қайтып талап қылмасын. Себеби Жаратқан Ийениң Өзи қарызларды кешип жибериліуді жәриялады. ³ Жат жерли адамнан қарызыңызды сорасаңыз болады. Бирақ израиллы туысқаныңа берген қарызыңнан кешип жиберіуің тийис.

⁴ Сизлердің араңызда хеш қандай жарлы адам болмасын. Құдайыңыз Жаратқан Ийе мүлик етип берип атырған елде сизлерге берекет береді. ⁵ Тек ғана Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сөзине қулақ салып, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған усы буйрықларды муқиятлы түрде орынлауыңыз керек. ⁶ Құдайыңыз Жаратқан Ийе Өзи үәде бергеніндей сизлерге берекет береді. Сонда сизлер көп халықларға қарыз беретуғын боласыз, ал өзлериңіз қарыз алмайсыз. Көп халықлардың үстинен хұкимдарлық қыласыз, бирақ олар сизлерге хұкимдарлық етпейди.

⁷ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретуғын елдеги қалалардың биринде израиллы туысқаныңыздың бири жарлы болса, жүреклеріңизди тас қылмай, жәрдем қолыңызды аямаңлар. ⁸ Керисинше, сизлер ашық қол болыңлар хәм оған мүтәжлигине қарап, қарыз беріңдер. ⁹ Сақ болыңлар, қарызларды кешип жиберетуғын жетинши жыл жақынлап қалғаны үшін, жарлы туысқаныңызға жәрдем беріуден бас тартпаңлар. Кеулиңизде усындай жаман ойға жол қоймаңлар. Егер де сондай туысқаныңызға жәрдем беріуден бас тартсаңыз, онда ол Жаратқан Ийеге налайды хәм өзлериңізге гүна арттырып аласыз. ¹⁰ Оған қыйналмастан ашық кеулиңіз бенен қарыз беріңдер. Сонда Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлердің қол урған хәр бир исиңизге берекет береді. ¹¹ Елиңизде хәмме ұақытта жарлы адамлар болады. Соның ушын, елиңиздеги жәрдемге мүтәж жарлы туысқанларыңызға хәмме ұақытта жәрдем қолыңыз ашық болыуын буйыраман.

Қул хәм шорылар хаққында

¹² Егер еврей туысқаныңыздан бир еркек ямаса хаял сизге өзін хызметке сатса, ол алты жыл саған хызмет етсин, ал жетинши жылы оны азат қылыуың тийис. ¹³ Оны азат қылғаныңызда, қолын бос жибермең. ¹⁴ Оған сүриуіңиздеги малыңыздан, дәниңизден хәм шарабыңыздан мол-мол етип берің. Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге

берген берекетинен, оған да берің. ¹⁵ Мысырда қул болғаныңызды хәм Құдайыңыз Жаратқан Ийе сол жерден сизлерди азат еткенін есте тutyңлар. Соның ушын да, бүгин мен сизлерге усы буйрықты берип атырман.

¹⁶ Егер қулыңыз сизди хәм шаңарағыңызды жақсы көріп, сизлер менен бирге қалыуды қәлесе хәм „Сизиң қасыңыздан кетиуді қәлемеймен“ деп айтса, ¹⁷ онда оны есигиңиздің қасына алып барың. Кейин оның қулағын есикке қойып, биз бенен тесиң. Сонда ол өмири бойы қулыңыз болып қалады. Шорыңызға да солай ислеуіңіз керек. ¹⁸ Қулыңызды азат қылғаныңызда өкинбең. Себеби сизге хызмет еткен сол алты жыл дауамында, ол жалланба хызметшиден гөре еки есе көп жұмыс иследи. Оны азат қылсаңыз, Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлердің қол урған хәр бир исиңизге берекет береді.

Ири хәм майда маллардың биринши тууылған төллери хаққында

¹⁹ Ири хәм майда малларыңыздың биринши тууылған хәр бир еркек төлин Құдайыңыз Жаратқан Ийеге бағышлаңлар. Малыңыздың биринши тууылған буғасын жұмысқа қоспаң, биринши тууылған майда малыңыздың жүнин қырқып алмаң. ²⁰ Булардың гөшин шаңарағыңыз бенен бирге хәр жылы Құдайыңыз Жаратқан Ийениң алдында, Оның таңлап алатуғын жерінде жеңлер. ²¹ Егер де сол мал ақсақ ямаса соқыр болса ямаса оның басқа бир кемшилиги болса, оны Құдайыңыз Жаратқан Ийеге қурбанлыққа бермең. ²² Бундай малларды өз қалаңызда жесеңіз болады. Пәк адам болса да, напәк адам болса да, жейран ямаса сұуынның гөшиндей етип сондай малдың гөшинен жеуине болады. ²³ Бирақ оның гөшин қаны менен бирге жемеңдер. Оның қанын сұу сыяқлы топыраққа ағызып жиберіңдер».

Қутқарылуы асы

16 «Абиб айында † Құдайыңыз Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылуы байрамын байрамлаңлар. Өйткени Құдайыңыз Жаратқан Ийе Абиб айында, түнде сизлерди Мысырдан алып шықты. ² Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Өз атын орналастырыу үшін таңлайтуғын жерінде майда хәм ири малларыңыздан Қутқарылуы қурбанлықтарын шалыңлар. ³ Қурбанлықтың гөши менен бирге ашытқы салынған нан жемеңдер. Жети күн дауамында ашытқысыз нан, яғнай қыйын күнлерде жейтуғын нан жеуіңіз керек. Себеби сизлер Мысырдан асығып шығып кеткениңизде, ашытқысыз нан жеген едіңдер. Усы нанды жеп, өмириңіз дауамында Мысырдан шыққан күниңизди еслеп жүресизлер. ⁴ Жети күн

† Абиб – израиллылар үшін биринши ай болып есапланады. Бул шама менен март айының ортасынан апрель айының ортасына шекемги ұақыт.

дауамында елиңиздің хеш бир жеринде ашытқы болмасын. Байрамның биринши күни кеште қурбанлық қылған малларыңыздың гөшинен таңға дейин ауысып қалмасын.

⁵ Қутқарылуы қурбанлықтарын Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретугын қалалардың хәммесинде соймаңлар. ⁶ Ал оны тек ғана Қудайыңыз Жаратқан Ийе Өз атын орналастыруы үшін таңлайтуғын жеринде сойыңлар. Буны күн бататуғын уақытта, Мысырдан шыққан мезгилде сойыңлар. ⁷ Оның гөшин Қудайыңыз Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жеринде писирип жеңлер хәм таң атқанда өз шатырларыңызға қайтыңлар. ⁸ Алты күн ашытқысыз нан жеңлер. Жетинши күни Қудайыңыз Жаратқан Ийеге арнап, салтанатлы жыйналыс қылыңлар. Сол күни хеш қандай жумыс ислемендер.

Хәптелер байрамы

⁹ Егинди орып баслаған уақыттан баслап, жети хәпте санаңлар. ¹⁰ Кейин Қудайыңыз Жаратқан Ийеге арналған Хәптелер байрамын байрамлаңлар хәм сол уақытта Оның сизлерге берген берекетине жараса, ықтыярлы садақаларыңызды бериңлер. ¹¹ Сизлер ул-қызларыңыз, қул хәм шорыларыңыз, қалаларыңызда жасайтуғын лебийлилер, араңызда жасайтуғын келгиндилер хәм жетим-жесирлер менен бирге Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында шадланыңлар. ¹² Мысырда қул болғаныңызды умытпаңлар хәм усы қағыйдалардың биреуин де қалдырмай орынлаңлар.

Қос байрамы

¹³ Қырманыңыздан дәниңизди жыйнап, жүзимиңизди сығып шарабын алғаннан кейин, жети күн дауамында Қос байрамын байрамлаңлар. ¹⁴ Сизлер ул-қызларыңыз, қул хәм шорыларыңыз, қалаларыңызда жасайтуғын лебийлилер, келгиндилер хәм жетим-жесирлер менен бирге усы байрамда шадланыңлар. ¹⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жеринде жети күн дауамында Оған арнап байрам өткеріңлер. Қудайыңыз Жаратқан Ийе зүрәәтиңиздің барлығын хәм қол урған хәр бир исиңизди берекетлейди. Сонлықтан, үлкен қууанышқа бөлениңлер.

¹⁶ Солай етип, барлық еркеклериңиз жылына үш мәрте: Ашытқысыз нан байрамында, Хәптелер байрамында хәм Қос байрамында Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында болуы үшін, Оның таңлайтуғын жерине келсин. Хеш ким Жаратқан Ийениң алдына қуры қол келмесин. ¹⁷ Хәр бириңиз Қудайыңыз Жаратқан Ийениң өзлериңизди берекетлегенине жараса сыйлар алып келиңлер.

Әдил хүким хәққында

¹⁸ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретугын қалаларында хәр бир урыу үшін қазылар хәм қадағалаушыларды тайынлаңлар. Олар халықты әдиллик пенен хүким етсин. ¹⁹ Олар хүким еткенде, әдилликти бурмаламасын, еки жүзлилик қылмасын хәм пара алмасын. Себеби пара дана адамның көзин соқыр қылып қояды хәм хәқты нахаққа шығарады. ²⁰ Өмир сүриуиңиз үшін хәм Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге берип атырған елди мүлик етип алыуыңыз үшін әдилликке, тек ғана әдилликке умтылыңлар.

²¹ Қудайыңыз Жаратқан Ийе үшін қуратуғын қурбанлық орынның қасына кийели ағаш орнатпаңлар! ²² Кийели тас та орнатпаңлар! Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийе булардан жеркенеңди».

17 «Хәр қандай кемшилиги бар ири мал ямаса майда малды Қудайыңыз Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық қылмаңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийе буннан жеркенеңди.

² Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берип атырған қалаларының биринде Оның нәзеринде жауызлық болған ис қылып, келисимине қыянет ететуғын бир еркек ямаса хаял шықса ³ хәм буйрықтарыма қарамастан, басқа қудайларға хызмет етсе, сол қудайларға, қуяшқа хәм айға ямаса басқа да аспан денелерине табынса, ⁴ кейин бул хәққында сизлерге хабар жетсе, еситкенлериңизди жақсылап тексеріңлер. Егер де Израил халқының арасында шынында да сондай жеркенишли ис исленгени дәлилленсе, ⁵ онда сол еркекти ямаса хаялды қала дәрұазасының сыртына алып шығып, тас боран қылып өлтириңлер. ⁶ Деген менен, өлимге хүким етилген адам еки ямаса үш адамның гүуалығы менен өлтирилиуи тийис, бирақ бир адамның гүуалығына тийкарланып өлтирилмесин. ⁷ Сол гүна ислеген адамға биринши болып гүуалар тас ылақтырсын, соннан кейин пүткил халық тас боран қылсын. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар.

⁸ Егер қалаңызда абайсыздан ямаса қастан адам өлтириушилик, хуқық таласыу хәм бир-биреуге зорлық қылуы тууысындағы дауларды шешиуиңиз қыйын болса, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жерине барыңлар. ⁹ Сол жерде сизлер лебийли рууханийлер хәм сол уақытта хызмет етип атырған қазылар менен мәсләхәтлесіңлер. Олар хүким шығарып, өз қарарын сизлерге мәлим қылады. ¹⁰ Жаратқан Ийениң таңлаған жеринен олардың сизлерге айтатуғын қарарын муқиятлы түрде орынлаңлар. ¹¹ Олар түсиндирип берген нызамды хәм шығарған хүкимди толығы менен орынлауыңыз тийис. Олар жәриялаған қарардан оңға да, солға да шығып кетпеңдер. ¹² Ким де ким өз басымшылық қылып, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында хызмет

етип атырған руұханийге хәм қазыға қулақ салмаса, ол адам өлтирилсин. Усылай етип, Израилдан жауызлықты жоқ қылыңлар. ¹³ Пүткил халық бул ўақыяны еситип қорқады хәм және өз басымшылық қылмайтұғын болады.

Патша ҳаққында қағыйдалар

¹⁴ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретұғын елге барып, ол жерди мүлик етип, жайласып алғаннан кейин: „Әтирапымыздағы халықлар сыяқлы бизлер де өзлеримизге патша сайлайық“, – деп айтарсыз. ¹⁵ Сонда сизлер сайлайтуғын патша Қудайыңыз Жаратқан Ийе тәрөпинен таңланатуғын адам болыуы тийис. Сайлайтуғын патшаңыз Израил халқынан болсын. Өз халқыңыздан болмаған жат жерли адамды патша қылып қоймаңлар. ¹⁶ Патшаның көп аты болмасын, және де ат сатып алыу ушын адамларды Мысырға жибермесин. Өйткени Жаратқан Ийе сизлерге: „Ол жерге қайтып бармаңлар“, – деген еди. ¹⁷ Сайлайтуғын патшаңыз көп ҳаял алмасын, болмаса, ол Жаратқан Ийеден жүз бурып кетеди. Және де, ол өзи ушын көп муғдарда гүмис хәм алтын жыйнамасын.

¹⁸ Ол патшалық тахтқа отырғанда, лебийли руұханийлер сақлап қойған усы Нызамнан бир көширмени өзи ушын жаздырып алсын. ¹⁹ Сол Нызамның көширмеси хәмме ўақытта патшаның қасында болсын. Патша оны хәр күни өмири даўамында оқысын. Солай етип, ол Қудайы Жаратқан Ийеден қорқып, усы Нызамның барлық сөзлерине хәм қағыйдаларына әмел қылыўды үйренсин. ²⁰ Ол өзин туўысқанларынан жоқары санамасын хәм Жаратқан Ийениң буйрықларынан оңға да, солға да бурылмасын. Сонда өзи де, урпағы да Израилдың үстинен узақ жыллар даўамында патшалық етеди».

Руұханийлердиң үлеси

18 «Лебийли руұханийлер, пүткил Лебий урыуы менен бирге басқа израиллылар сыяқлы үлес те, мүлик те алмайды. Оларға тийисетуғын үлес Жаратқан Ийеге берилетуғын сыйлар болып, олар солардан жейди. ² Туўысқанлары арасында олардың мүлки болмайды. Жаратқан Ийениң лебийлилерге ўәде бергениндей, Оның Өзи олардың ырысқы-несийбесин береді. ³ Мал ямаса қой қурбанлық етилгенде, руұханийлерге тийисли пай мыналардан ибарат: малдың алдыңғы сан жилиги, жағы хәм асқазаны. ⁴ Дәниңиздиң, таза шарабыңыздың, зәйтүн майыңыздың биринши өнимин хәм қойларыңыздың биринши қырқылған жүнлерин руұханийге берің. ⁵ Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийе Лебий урыуы Өзиниң алдында турып, Жаратқан Ийениң аты менен мәңги хызмет етиуи

ушын, оларды пүткил урыўларыңыздың ишинен таңлап алды.

⁶ Егер бир лебийли Израилдағы өзи жасап атырған қаладан Жаратқан Ийениң таңлайтуғын жерине өз қәлеуи менен барса, ⁷ сол жерде Жаратқан Ийениң алдында хызмет етип атырған лебийли туўысқанлары сыяқлы ол да Қудайы Жаратқан Ийениң аты менен хызмет етиуине болады. ⁸ Ол ата-бабаларының мийрасынан қалған затты сатып, өз пайдасына алған болса да, басқа лебийлилер менен бирдей өзине тийисли үлесин алыуы керек.

Басқа халықлардың жеркенишли үрп-әдетлеринен сақланыу

⁹ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берип атырған жерине киргениңизде, ол жердеги халықлардың жеркенишли ислерин үйренбеңлер. ¹⁰ Сизлердиң араңызда өз улын ямаса қызын отта қурбанлық қылатуғын, пал ашатуғын, адамның келешегин болжайтуғын, белгилерди жорыйтуғын, сыйқыршылық қылатуғын, ¹¹ зикир салатуғын, әрўақларды хәм руўхларды шақыратуғын ямаса өлилер менен тиллесип, мәсләхәт алатуғын бирде бир адам болмасын. ¹² Себеби Жаратқан Ийе сондай ислеитұғынлардан жеркенеңди. Қудайыңыз Жаратқан Ийе усындай жеркенишли ислери себепли сол халықларды сизлердиң алдыңыздан қуўып шығарып атыр. ¹³ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында минсиз болыңлар.

Пайғамбар жиберий хәққында

¹⁴ Сизлер елин алып атырған сол халықлар болжаушылар менен палкерлердиң үгит-нәсиятына қулақ салады. Бирақ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлердиң булай ислеуиңизге рухсат бермейди. ¹⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлер ушын араңыздан, өз туўысқанларыңыздан мен сыяқлы бир пайғамбар шығарады. Оған қулақ салыңлар. ¹⁶ Сизлер Хорөб тауында жыйналған күни Қудайыңыз Жаратқан Ийеден өзлериңиз мынадай деп тилеген едиңиз: „Қудайымыз Жаратқан Ийениң даўысын екінши мәрте еситпейик, сол уллы отты да басқа көрмейик, болмаса өлип қаламыз“. ¹⁷ Сонда Жаратқан Ийе маған былай деди: „Олардың айтқанлары дурыс. ¹⁸ Олар ушын өзлериңиз арасынан сен сыяқлы бир пайғамбар шығараман. Мен оның аўзына Өз сөзлеримди саламан хәм ол Мен айт деп буйырғанларымның хәммесин оларға жеткереді. ¹⁹ Ол Мениң атымнан сөйлейди, оған қулақ салмаған адамды Мен Өзим жуўапкершиликке тартаман. ²⁰ Бирақ бир пайғамбар Мен буйырмаған сөзди Мениң атымнан сөйлеўге жүрексинсе ямаса басқа қудайлардың атынан сөйлесе, ол өлиуи тийис“.

²¹ Сизлер: „Жаратқан Ийениң айтқанын ямаса айтпағанын қаяқтан билемиз?“ – деп ойлауыңыз мүмкін. ²² Егер де бір пайғамбар Жаратқан Ийениң атынан сөйлесе, бірақ айтқан сөзлери орынланбаса ямаса әмелге аспаса, онда сол сөзди Жаратқан Ийе айтпаған болады. Пайғамбар өз атынан сөйлеген, оннан қорқпаңлар».

Паналайтуғын қалалар
(Санлар 35:9-34; Ешуа 20:1-9)

19 «Қудайыңыз Жаратқан Ийе жерлерин сизлерге берип атырған халықларды жоқ қылғанда, сизлер сол жерлерди мүлик етип алып, қалаларына хәм үйлерине жайласып аласыз. ² Сонда елди үш бөлімге бөліңлер. Хәр бир бөлімнен бир пана қаладан ажыратыңлар. Сол қалаларға баратуғын жоллар салыңлар, солай етип, адам өлтирип қойған адам сол қалалардың бирине қашып, паналасын.

⁴ Сондай жағдай басына түскен адамға байланыслы қағыйда мынадай: егер бир адам абайсызда биреуди өлтирип қойса хәм оның алдын ала онда қаслығы болмаса, онда ол сол жерге қашып қутылыуы мүмкін. ⁵ Мысалы: бир адам биреу менен бирге ағаш таярлауға тоғайға барып, ағаш шабыу ушын балтасын көтергенде, балтаның темири сабынан шығып кетсе хәм қасындағы адамға тийип кетип, оны өлтирип алса, онда усындай абайсызда адам өлтирип қойған адам сол пана қалалардың бирине қашып, жанын қутқарып қалсын. ⁶ Болмаса, өлген адамның өшин алыушы әменгер ашыуланып, қанхордың изинен кууыуы мүмкін хәм пана қалаға баратуғын жол узақ болғаны ушын, оған жетип алып, оны өлтириуи мүмкін. Деген менен, өлтирген адам өлімге ылайықлы емес, себеби өлген адамға оның алдын ала қаслығы болмаған. ⁷ Сизлерге үш қаланы өзлериңиз ушын айырып қойыңлар, деп буйырғанымның себеби усы еди.

⁸ Қудайыңыз Жаратқан Ийени сүйип, хәмме ўақытта Оның жолларынан жүриң, деп сизлерге буйрық бердим. Егер де, сизлер усы буйрықлардың биреуин де қалдырмай орынласаңыз, Қудайыңыз Жаратқан Ийе ата-бабаларыңызға ишкен анты бойынша жер шегараларыңызды кеңейтеди хәм ўаде қылған пүткил елди сизлерге береди. Сонда сизлер айырып қойған үш қалаңызға және үш пана қала қосыңлар. ¹⁰ Солай етип, Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип беретуғын елде айыпсыз адамның қаны төгилмесин. Айыпсыз адамның төгилген қаны ушын айыплы болып қалмаңлар.

¹¹ Бірақ бир адам биреуге қаслық етип, буққыда жатса хәм хұжим етип, оны өлтирсе, кейин ол сол қалалардың биреуине қашып барса, ¹² онда сол жынаятшы жасаған қаладағы ақсақаллар оның изинен адам жиберип, оны қайтарып алып келсин. Жынаятшы өлген адам ушын өшин алыушының қолына тапсырылсын. Солай етип, ол өлтирилиуи

керек. ¹³ Ондай адамды аяп отырмаңлар. Айыпсыз қанды төгийу гүнасынан Израилды тазалаңлар. Сонда абадан турмыс кеширесиз.

¹⁴ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елде қоңсыңыздың бурыннан белгиленген жер шегарасын жылжытыушы болмаңлар.

Гўалар хаққында

¹⁵ Биреуди қандай да жынаят ямаса гүна ислеген, деп айыплау ушын бир гўа жетерли емес. Бул еки ямаса үш адамның гўалығы менен тастыйықланыуы керек.

¹⁶ Егер де бир адам жалған гўалық берип, биреуди жаўыз нийетте айыпласа, ¹⁷ онда екеуи де Жаратқан Ийениң алдына, сол ўақытта хызмет етип атырған руўханийлердің хәм қазылардың алдына келсин. ¹⁸ Қазылар сол мәселени жақсылап тексерип шықсын. Егер сол гўаның туўысқанына қарсы жалған гўалық берип атырғаны анықланса, ¹⁹ туўысқанына қарсы ойлаған жаўыз нийетин өзине қайтарыңлар. Солай етип, араңыздағы жаўызлықты жоқ қылыңлар. ²⁰ Басқалар усы болған ўақыяны еситип, қорқады хәм усындай жаўызлықты хеш ким ислемейтуғын болады. ²¹ Жалған гўалық берген адамды аяп отырмаңлар: жанға жан, көзге көз, тиске тис, қолға қол хәм аяққа аяқ».

Саўаш хаққында

20 «Сизлер душпанларыңызға қарсы саўашқа шығыу ушын барғаныңызда, олардың атлары, саўаш арбалары хәм сизлерден гөре көп әскерлери бар екенин көрсеңиз, олардан қорқпаңлар. Өйткени сизлерди Мысырдан алып шыққан Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге яр болады. ² Саўаш басламасыңыздан алдын руўханий келип, әскерлердің алдына шығып, сөз сөйлеп, ³ оларға былай деп айтсын: „Хәй, израиллылар, қулақ салыңлар! Бүгин сизлер душпанларыңызға қарсы саўашқа баратырсыз. Руўхыңыз түспесин, қорқпаңлар. Қәуетерге түсип, олардан сескенбеңлер. ⁴ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Өзи сизлер менен бирге урысқа барады! Ол сизлер ушын душпанларыңызға қарсы урысып, сизлерге жеңис береди!“

⁵ Қадағалаушылар әскерлерге былай деп айтсын: „Араңызда таза үй қурған хәм оған көшип барып, қолланыуға үлгермеген адам бар ма? Егер бар болса, үйине қайтсын. Ол урыста қайтыс болса, оның үйине басқа биреу көшип барып, жасайды. ⁶ Жүзимзар егип, оның мийўесинен татпаған адам бар ма? Егер бар болса, үйине қайтсын. Ол урыста қайтыс болса, оның жүзимин басқа биреу терип алады. ⁷ Бир қыз бенен атастырылып болып, үйленбеген адам бар ма? Егер бар болса, үйине

қайтсын. Ол урыста қайтыс болса, сол қызға басқа биреу үйленип кетеди”.

⁸ Қадағалаушылар және былай деп айтсын: „Араңызда қорқып, руұхы түскен адам бар ма? Бар болса, үйине қайтсын. Болмаса, туұысқанлары да оған ұқсап қорқысып қалады”. ⁹ Қадағалаушылар әскерлерге усы сөзлерди айтып болғаннан соң, әскербасылар әскерлердің үстинен басшылық етсин.

¹⁰ Бир қалаға қарсы хұжим етиу ұшын, оған жақынласқаныңызда, қала халқына тынышлық жолы менен тәслим болыуын усыныңлар. ¹¹ Егер де олар усы тынышлық усынысыңызды қабыллап, дәрұазаларын сизлерге ашып берсе, онда қалада жасайтуғынлардың хәммеси еркисиз хызметшиге айланып, сизлер ұшын жұмыс ислейди. ¹² Бирақ тынышлық усынысыңызды қала халқы қабылламай, сизлер менен урысыуды қалесе, онда қаланы қоршап алыңлар. ¹³ Құдайыңыз Жаратқан Ийе қаланы сизлерге тәслим қылғанда, ол жерде жасап атырған барлық еркеклерди қылыш жүзинен өткизиңдер. ¹⁴ Хаялларды, балаларды, хайуанларды хәм қаладағы хәр бир нәрсени өзлериңизге олжа етип алыңлар. Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берген душпаныңыздың мал-мүликлерин қолланыуыңызға болады. ¹⁵ Сизлер ийелеп алатуғын елиңизден узақта жайласқан қалаларға усылай ислеңдер.

¹⁶ Бирақ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған жердеги қалаларда хеш бир тири жан қалдырмаңлар. ¹⁷ Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге буйырғанындай, хетт, амор, кенаан, периз, хиұ хәм ебус халықларын пүткиллей қырып таслаңлар. ¹⁸ Болмаса, олар өзлериңиздің құдайларына табынып, ислеитұғын жеркенишли ислерин сизлерге үйретеди хәм сизлер де Құдайыңыз Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислейсиз.

¹⁹ Егер де бир қаланы қолға алыу ұшын, узақ ұақыт қоршап турсаңыз, оның дөгерегиндеги мийе ағашларды шауып, жоқ қылмаңлар. Олардың мийелерин жеуиңизге болады, бирақ шауып тасламаңлар. Өйткени даладағы мийе ағашлар қорғанның ишине қашып кететуғындай адам емес-ғо. ²⁰ Тек ғана мийе бермейтуғын тереклерди шауып, жоқ қылыуыңызға болады. Қаланы қолға аламан дегенше, қамал қылатуғын үскенелер соғу ұшын, сол тереклерден пайдаланыуыңызға болады».

Кимнің өлтиргени биймәлим өлилер хәққында

21 «Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елде далада жатырған бир өли дене табылса хәм оны кимнің өлтиргени белгисиз болса, ² ақсақалларыңыз хәм қазыларыңыз барып, сол өлинің дөгерегиндеги жақын қалалардың аралығын өлшеп шықсын.

³ Өлиге жақын болған қаланың ақсақаллары еле жұмысқа қосылмаған, мойынтырық тағылмаған бир қашарды алсын. ⁴ Қала ақсақаллары қашарды жери сүрилмеген, ғәлле егилмеген хәм ишинде хәмме ұақытта суұ ағып туратуғын бир сайға алып барсын. Сол сайда қашардың мойнын сындырсын. ⁵ Лебийли руұханийлер де сол жерге барсын. Өйткени Құдайыңыз Жаратқан Ийе Маған хызмет етсин хәм Мениң атым менен халықты жарылқасын деп, Лебий урыуын таңлап алды. Хәр түрли жәнжеллерди хәм бир-биреуге зорлық қылыу мәселелерин олар шешеди. ⁶ Өли дене табылған жерге ең жақын болған қаланың ақсақаллары сайда мойны сындырылған қашардың үстине қолларын жууып, ⁷ былай деп айтсын: „Бул адамның қанын төккен бизлердің қолларымыз емес, буны кимнің қылғанын да көрмедик. ⁸ Жаратқан Ийе, Өзиң Мысырдан азат еткен халқың израиллыларды кешире гөр. Халқың Израилды айыпсыз төгилген қанға жууапкер қылма”. Соннан кейин, олар төгилген қанның жууапкершилигинен азат болады. ⁹ Сонда Жаратқан Ийениң нәзеринде туұры ислерди қылған боласыз, араңыздағы айыпсыз қанды төгиу гүнасынан өзлериңизди тазалайсыз.

Тутқынға түскен қызға үйлениу хәққында

¹⁰ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сауашта душпанларыңызды сизлерге тәслим қылғанда хәм сизлер оларды тутқын қылғаныңызда, ¹¹ олардың арасынан сулыу бир қызды көрип, унатып қалсаңыз, онда оған үйлениуиңизге болады. ¹² Сол қызды үйиңизге әкелиң. Қыз шашын қырқып, тырнақларын алып тасласын. ¹³ Ол үстиндеги тутқынлық кийимин алмастырсын хәм бир ай даұамында әке-шешесин жоқлап, үйиңизде жасасын. Кейин жигит қызға жақынлап, оған күйеу, қыз оның хаялы болады. ¹⁴ Егер кейинирек қыз жигитке унамай қалса, оны азат қылып жиберсин. Сол қызды хаял болыуға мәжбүрлегени ұшын, оны пулға сатпасын хәм оған қул сыпатында қатнас жасамасын.

Туңғыш улдың мийраслық хуқықы

¹⁵ Егер бир адамның еки хаялы болса, ол биреуин сүйип, екиншисин жақсы көрмесе, екеуи де оған бир улдан тууып берсе, туңғыш улы жақсы көрмейтуғын хаялының баласы болса, ¹⁶ онда ол адам мал-мүлкин улларына мийрас етип бөлистирген күни жақсы көрген хаялының баласын үстин қойып, оған туңғышлық хуқықын бермесин. ¹⁷ Жақсы көрмейтуғын хаялының баласын туңғыш ул деп тән алсын хәм оған барлық мал-мүлकिनен еки есе етип мийрас берсин. Өйткени сол ул әкесинің белиндеги күштиң биринши жемиси болады. Туңғышлық хуқық оған тийисли.

Бойсынбайтуғын ул

¹⁸ Егер де бир адамның тентек, қайсар, ата-анасына бойсынбайтуғын, оны қанша жазаласа да, тыңламайтуғын бир улы болса, ¹⁹ онда ата-анасы оны услап, қала дәрұазасында мәселе шешетуғын қала ақсақалларының алдына алып келсин. ²⁰ Баланың ата-анасы оларға былай деп айтсын: „Улымыз тентек хәм бойсынбайды. Бизлердің сөзлеримизге қулақ салмайды. Ол ашкөз хәм мәскүнем“. ²¹ Соннан кейин, қаланың барлық адамлары сол баланы тас боран қылып өлтирсин. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар. Пүткіл Израил халқы бул хәкқында еситип, қорқатуғын болады.

Хәр түрли нызамлар

²² Егер бир адам өлим жазасына тартылатуғын гүна ислесе, сизлер оны өлтирип, ағашқа асып қойсаңыз, ²³ өли денени түн бойы ағашта асыулы қалдырмаң. Оны сол күни жерлеңдер. Өйткени ағашқа асылған адам Қудай тәрәпинен нәлетленгендур. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елди харамламаңлар».

22 «Егер де бир израиллы тууысқаныңыздың адасқан сыйырын ямаса қойын көрсеңиз, өзиңизди көрмегенге салмаңлар. Оны өз ийесине апарып бериңдер. ² Егер де малдың ийеси сеннен узақта болса ямаса кимнің малы екенин билмесең, оны өзиңнің үйиңе алып бар. Малдың ийеси малын излеп келген уақытта, оған қайтарып бересең. ³ Тууысқаныңның ешегин, кийимин ямаса басқа да жойтқан нәрселерин тауып алғаныңызда да анық солай ислеңдер. Өзиңизди көрмегенге салмаңлар.

⁴ Және де, израиллы бир тууысқаныңыздың ешеги ямаса сыйыры жолда қулап жатырғанын көрип қалсаңыз, оны көрмегенге салмаңлар. Оларды аяққа турғызыу ушын тууысқаныңызға жәрдем бериңдер.

⁵ Хаяллар еркектің кийимин, еркеклер хаял адамның кийимин киймесин. Қудайыңыз Жаратқан Ийе бундай қылғанлардан жеркенеди.

⁶ Жол-жөнекей теректе ямаса жерде бир қустың уясына дус келип қалсаңыз, құс мәйек басып атырған ямаса палапанлары менен отырған болса, құсты палапанлары менен бирге қосып алмаңлар. ⁷ Өзиңизге тек ғана палапанларын алыуыңызға болады, бирақ анасын босатып жибериңдер. Сонда сизлер абадан турмысқа ерисип, өмириңиз узақ болады.

⁸ Таза үй салғаныңызда, төбесин жийеклеп, қоршау ислеп шығыңлар. Сонда үйиңиздің төбесинен биреу жерге қулап, өлип қалса, шаңарағыңыз буған жууапкер болмайды.

⁹ Жүзимзариңызға жүзимнен басқа егин екпеңдер. Болмаса, еккен туқымыңыз да, жүзимзариңыз да харам болып, өзлериңиз қоллана алмайсыз.

¹⁰ Жерди сүриу ушын ешек пенен өгизди бир гүндеге қоспаң.

¹¹ Жүн хәм зығырдан араластырылып тоқылған кийим киймең.

¹² Кийимиңиздің етеклеринің төрт мүйешине шашақ ислетип, тиктирип қойыңлар.

Неке хәдаллығына байланыслы қағыйдалар

¹³ Егер биреу үйленип, қыз бенен жатқаннан кейин, оны унатпай қалса ¹⁴ хәм оны айыпплап: „Бул қызға үйлендим, бирақ оның менен жатқанымда, ол қыз болмай шықты“, – деп жаман атлы қылса, ¹⁵ қыздың ата-анасы қызының пәклигин дәлилейтуғын төсектеги қызлық белгини алып, ақсақалларға көрсетиу ушын қала дәрұазасына алып барсын. ¹⁶ Қыздың әкеси ақсақалларға былай десин: „Қызымды мына жигитке узатқан едим. Ал кейин ол қызымды унатпай қалыпты. ¹⁷ Енди болса, қызыңыз қыз болып шықпады, деп жалған айыпплап атыр. Бирақ мынау қызымның пәклигин дәлилейтуғын қызлық белгиси!“ Кейин қыздың ата-анасы қызының қызлық белгиси бар төсектегі ақсақаллардың көз алдында жайып, көрсетсин.

¹⁸ Қала ақсақаллары үйленген жигитти әкелдирип, сабалап жазаласын. ¹⁹ Және де, ақсақаллар сол жигитке айыбы ушын жүз шекел гүмис төлетсин. Жигит израиллы пәк бир қызды жаман атлы қылғаны ушын, гүмисти қыздың әкесине берсин. Қыз сол жигиттің хаялы болып қалсын хәм жигит өмири дауамында қыз бенен ажырасыу хуқықына ийе емес.

²⁰ Ал егер де сол адамның айтқанлары дұрыс болып, қыздың пәклигинің дәлили болмаса, ²¹ қызды әкесинің үйинің есигине алып барсын. Қала халқы сол қызды тас боран қылып өлтирсин. Өйткени ол әкесинің үйінде жасаған уақытта бузықлық қылып, Израилда жеркенишли ис қылды. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар.

²² Егер де бир адам басқа биреудің хаялы менен жатқан жеринен усланса, онда еркек те, хаял да өлтирилсин. Усылай етип, Израилдан жауызлықты жоқ қылыңлар.

²³ Егер бир адам қалада басқа биреу менен атастырылып қойылған бир қызды ушыратып қалып, оның менен жатса, ²⁴ екеуі де қала дәрұазасының қасына алып барылсын хәм тас боран қылып өлтирилсин. Себеби қыз қаланың ишинде болса да жәрдем сорап, дауыслап бақырмады, ал еркек болса, басқа биреудің болажақ хаялының абырайын төкти. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар.

²⁵ Егер де бир адам атастырылып қойылған бир қызды далада ушыратып қалып, оны услап алып

зорласа, онда тек сол зорлаған адам ғана өлтирилсин. ²⁶ Қызға хеш нәрсе қылмаңлар. Өйткени қыздың өлимге ылайық хеш қандай айыбы жоқ. Бул биймәлел биреуіге хұжим қылып, оны өлтирген адамның исине уқсайды. ²⁷ Себеби ол адам атастырылған қызды ашық далада услап алған, ал қыз болса, жәрдем сорап, бақырған. Деген менен, қутқаратуғын хеш ким болмаған.

²⁸ Егер де бир адам атастырылмаған бир пәк қызды ушыратып, оны услап алса хәм оның менен жатқан жеринен уланса, ²⁹ қыз бенен жатқан адам қыздың әкесине елиу шекел гүмис берсин. Ол қызды зорлағаны ушын, оған үйленсин хәм өмири дауамында қыз бенен ажырасыу хұқықына ийе емес.

³⁰ Хеш ким әкесиниң хаялына үйленбесин, усылай ислеп, әкесин шерменде қылмасын».

Жаратқан Ийениң жәмийетиниң арасына кирмейтуғынлар

23 «Туқым бези езилген ямаса жынысый ағзасы кесилген адам Жаратқан Ийениң жәмийетине кирмейди.

² Некесиз тууылған бала Жаратқан Ийениң жәмийетине кирмейди, хәттеки, оның кейинги оныншы әуладына дейин Жаратқан Ийениң жәмийетине кире алмайды.

³ Аммон ямаса моаб халқынан болған адам Жаратқан Ийениң жәмийетине кирмейди. Хәттеки, олардың оныншы әуладына дейин Жаратқан Ийениң жәмийетине хасла кире алмайды.

⁴ Өйткени Мысырдан шығып киятырғаныңызда, олар жолда сизлерди нан хәм суу менен күтип алмады. Және де, Арам-Нахарайымдағы Петор қаласынан болған Беор улы Биламды сизлерди нәлетлеу ушын жаллаған еди. ⁵ Деген менен, Қудайыңыз Жаратқан Ийе Биламға қулақ салыуды қәлемеди. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди сүйгени ушын, нәлетти жарылқауға айландырды. ⁶ Өмириңиз дауамында олардың тынышлығы хәм ийгилиги ушын хәрекет етпеңлер.

⁷ Эдомлылардан болса, жеркенбеңлер, олар сизлердиң тууысқаныңыздур. Мысырлылардан да жеркенбеңлер. Өйткени олардың жеринде сизлер келгинди болып жасаған едиңлер. ⁸ Олардан тууылған үшінши әулад Жаратқан Ийениң жәмийетине кире алады.

Орданы пәк тутыу

⁹ Душпанларыңыз бенен урысыу ушын орда құрғаныңызда, хәр қандай харамылықтан сақ болыңлар. ¹⁰ Егер араңызда бир адамның түнде урығы ағып, харам болса, ол ордадан шығып кетсин хәм сол жерде қалсын. ¹¹ Ол кешке қарай жууынып алсын, күн батқаннан кейин ордаға қайтыуына болады.

¹² Орданың сыртында дәретке шығатуғын жериңиз болсын. ¹³ Қурал-жарағыңыздың арасында жер қазыу ушын бир белше болсын. Дәретке шығарда, шуқыр қазып, кейин оны көмип таслаң. ¹⁴ Ордаңызды пәк сақлаңлар, себеби Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди қутқарып, душпанларыңызды сизлерге тәслим қылыу ушын, ордада сизлер менен бирге жүреді. Егер де Жаратқан Ийе араңызда қандай да әдепсиз ислерди көрсе, Ол сизлерден жүз бурады.

Хәр түрли қағыйдалар

¹⁵ Хожайынынан қашып, Израилдан пана излеп келген қулды хожайынына қайтарып берип жибермеңлер. ¹⁶ Ол сизлердиң араңызда, өзи унатқан жерде, қәлеген қалалардың биринде жасасын. Оған жауызлық қылмаңлар.

¹⁷ Бутханаларда бузықлық пенен шуғылланатуғын израиллы хеш қандай хаял ямаса еркек болмасын. ¹⁸ Қудайыңыз Жаратқан Ийе бузықлық пенен шуғылланатуғын хаял хәм еркеклерден жеркенеди. Олардың ис хәқысын Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Ибадатханасына үәде бойынша берилетуғын сый етип алып келмеңлер.

¹⁹ Израиллы тууысқаныңызға пулды, нанды ямаса басқа да затларыңызды қарызға бергениңизде, оннан үстеме талап қылмаңлар. ²⁰ Басқа жат жерли адамнан үстеме алыуыңызға болады, бирақ израиллы тууысқаныңыздан алмаңлар. Сонда сизлер мүлик етип алыу ушын баратырған елде, Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлердиң қол урған хәр бир исиңизге берекет береді.

²¹ Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қандай да бир үәде берсеңиз, оны кешиктирмей орынлаңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерден үәдеңизди орынлауыңызды талап қылады. Егер үәдеңизди орынламасаңыз, өзлериңизге гүна арттырып аласыз. ²² Егер үәде бермеген болсаңыз, гүналы болмайсыз. ²³ Ал аузыңыздан шыққан үәдеңизди сөзсиз орынлаңлар. Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийеге өз қәлеуиңиз бенен үәде бердиңиз.

²⁴ Тууысқаныңыздың жүзимзарлығына киргениңизде, жүзимнен тойғаныңызша жеуиңизге болады, бирақ оннан ыдысыңызға терип алмаңлар. ²⁵ Тууысқаныңыздың егислигине киргениңизде, қолыңыз бенен масағын үзип алыуыңызға болады, бирақ оның егинлерин орып алмаңлар».

24 «Егер де бир адам үйленип, кейин ала хаялынан шерменделик бир нәрсе тауып, оны унатпай қалса, хаялына талақ хат жазып берип, оны үйинен шығарып жиберуи мүмкин. ² Хаял күйеуиниң үйинен кеткеннен кейин, басқа биреуіге турмысқа шықса, ³ екинши күйеуи де оны унатпай қалып, ол да оған талақ хат жазып берип, үйинен шығарып жиберсе ямаса сол екинши күйеуи өлип қалса, ⁴ ажырасқан биринши күйеуи хаялға қайтадан үйлениуине болмайды. Себеби

хаял харамланған. Егер үйленсе, буннан Жаратқан Ийе жеркенеди. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елди гүнаға батырмаңлар.

⁵ Жақында үйленген адам урысқа бармасын, оған хәр түрли ұазыйпалар берилмесин. Ол бир жыл дауамында үйинде болып, хаялын бахытлы қылсын.

⁶ Хеш ким кепиллик сыпатында дигирманды ямаса дигирманның үстиндеги тасты да алмасын. Бундай ис қылыу адамның жанын кепилликке алған менен барабар болады.

⁷ Егер биреудің израиллы тууысқанларынан бирин урлап, оған кул сыпатында қарап, зулымлық қылғаны ямаса оны кул қылып сатып жибергени мәлим болса, онда бундай уры адам өлтирилсин. Солай етип, араңыздағы жауызлықты жоқ қылыңлар.

⁸ Жаман тери кеселлиги мәселесинде, лебийли рууханийлердің сизлерге үйрететуғынларының хәммесин муқыятлы түрде орынлаңлар. Мениң лебийлилерге берген буйрықларыма әмел қылыңлар. ⁹ Сизлер Мысырдан шыққаннан кейин, жолда Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Мәриямға не қылғанын есиңизде сақлаңлар.

¹⁰ Израиллы тууысқаныңыздың биреуине бир нәрсени қарызға бергениңизде, кепилликке зат алыу ушын, оның үйине кирмеңлер. ¹¹ Сыртта күтип турыңлар. Ол адам кепилликке беретуғын затын өзи сыртқа алып шықсын. ¹² Егер ол кәмбағал адам болса, оның кепилликке берген кийимин түн бойы өзиңизде қалдырмаңлар. ¹³ Оннан алған кийимди қуяш батар ұақытта қайтарып бериңлер. Ол өз кийимин кийип уйықласын хәм сизге ақ пәтия берсин. Усылай ислең, сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында дурыс ис қылған боласыз.

¹⁴ Кәмбағал хәм мүтәжликте жасап атырған жалланба жұмысшының ис хәқысын услап қалмаңлар. Ол израиллы болсын, қалаңыздың биринде жасап атырған келгинди адам болсын, ондай қылмаңлар. ¹⁵ Оның ис хәқысын хәр күни қуяш батпастан алдын бериңлер. Себеби ол кәмбағал болғаны ушын, тиришилиги усыдан ибарат. Болмаса, ол адам сизлерге қарсы Жаратқан Ийеге налыды хәм өзиңизге гүна арттырып аласыз.

¹⁶ Әкелер балаларының гүнасы ушын, балалар әкелериниң гүнасы ушын өлтирилмесин. Хәр бир адам өз гүнасы ушын өлим жазасын алсын.

¹⁷ Келгинди адамлардың хәм жетимлердің хуқықын аяқ асты қылмаңлар. Жесир хаялдың кийимин кепилликке алмаңлар. ¹⁸ Мысырда кул болғаныңызды хәм Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерди сол жерден азат еткенин есиңизде сақлаңлар. Соның ушын да, мен сизлерге усы буйрықты берип атырман.

¹⁹ Атызыңыздағы егинди орғаныңызда, орылған бир бауды умытып қалдырған болсаңыз, оны алыу ушын кейниңизге қайтпаңлар. Оны келгиндилерге хәм жетим-жесирлерге қалдырыңлар. Сонда Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлердің қол урған хәр бир исиңизге берекет береді. ²⁰ Зәйтүн ағашларыңыздың мийуелерин қағып алғаныңыздан кейин, шақаларда қалып қойғанларды және терип алыу ушын бармаңлар. Оларды келгиндилерге хәм жетим-жесирлерге қалдырыңлар. ²¹ Және де, жүзимзарыңыздың мийуелерин тергениңизде де, шақаларында қалып кеткен жүжимлерди қайтадан терип алмаңлар. Буларды келгиндилерге хәм жетим-жесирлерге қалдырыңлар. ²² Мысырда кул болғаныңызды есиңизде сақлаңлар. Соның ушын да, мен сизлерге усы буйрықты берип атырман».

25 «Еки адамның арасында жәнжел шықса, олар қазылардың алдына барсын. Қазылар сол еки адамның арасындағы дауды қарап шықсын хәм айыпсызды ақлап, ал айыплы адамды жазаға тартсын. ² Егер де айыплы адам сабауға ылайықлы болса, қазы оны жерге жатқарсын хәм өзиниң көз алдында айыбына жараса сабатсын. ³ Айыплы адам қырықтан артық сабалмасын. Егер қырықтан асып кетсе, онда тууысқаныңыз сизлердің көз алдыңызда хорланып қалады.

⁴ Түйек айдап атырған өгиздің аузын бууып тасламаңлар.

⁵ Егер бирге жасап атырған ағалы-инилердің бири перзентсиз қайтыс болса, мархумның хаялы жат адамға турмысқа шықпасын. Мархумның тууысқаны жесир қалған хаялға үйленсин хәм өзиниң қәйинлик ямаса қайнағалық ұазыйпасын орынласын. ⁶ Сол хаял тууған туңғыш ул мархумның атын дауам етсин. Солай етип, мархумның аты Израил халқынан өшип кетпейди.

⁷ Бирақ сол адам мархум ағасының ямаса инисиниң жесир қалған хаялына үйлениуден бас тартса, жесир хаял қала дәрұазасына барып, ақсақалларға былай деп айтсын: „Мархум күйеуимниң тууысқаны оның атын Израил халқының арасында дауам еттириуді қәлемей, өз ұазыйпасын орынлаудан бас тартып атыр“. ⁸ Сонда қаланың ақсақаллары сол адамды шақырып алып, оның менен сөйлессин. Егер ол адам: „Оған үйлениуді қәлемеймен“, – деп турып алса, ⁹ жесир хаял мархум күйеуиниң тууысқанының қасына келсин. Хаял қала ақсақалларының көз алдында оның бир аяқ кийимин шешип алып, жүзине түкирип: „Тууысқанының әулады тиклеуді қәлемеген адамға усындай исленеди“, – деп айтсын. ¹⁰ Усыдан кейин, сол адамның әулады Израилда „Аяқ кийими шешилген“, деп аталатуғын болады.

Басқа нызамлар

¹¹ Еки адам бир-бири менен төбелесип атырғанда, биреуінің хаялы келип, урып атырған адамнан күйеуін айырып алыу ушын, сол адамның жынысый ағзасынан усласа, ¹² онда хаялдың қолын шауып таслаңлар. Оны аяп отырмаңлар.

¹³ Дорбаңызда биреуі аўыр, екіншиси жеңил еки түрлі тәрези таслар болмасын. ¹⁴ Үйиңизде биреуі үлкен, екіншиси кишкене сыйымлық өлшейтуғын ыдыслар болмасын. ¹⁵ Тәрези тасларыңыз да, сыйымлық өлшейтуғын ыдысларыңыз да ҳадал хәм дурыс болсын. Сонда Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берип атырған жеринде өмириңиз узақ болады. ¹⁶ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сондай нахақлық қылатуғынлардан жеркенеди.

¹⁷ Сизлер Мысырдан шыққаннан кейин амалек халқының сизлерге не ислегенин умытпаңлар.

¹⁸ Сизлер жолдан шаршап, хәлсизленип қалғаныңызда, олар Құдайдан қорқпай сизлерге хұжим қылып, артыңызда қалған барлық хәлсирегенлерди өлтирген еди. ¹⁹ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елде әтирапыңыздағы барлық душпанларыңызды жеңип, тынышлыққа ерискениңизде, амалек халқын жоқ қылып, олардың атын жер жүзинен өширип таслаңлар. Буны умытпаңлар!»

Биринши зүрәәт хәм үсир ажыратыуы

26 «Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге мүлик етип берип атырған елге кирип, ол жерди ийелеп, жайласып алғаныңызда, ² сол елдің жерлеринен жыйнап алатуғын барлық зүрәәтлериңиздің биринши өнимлеринен алып, себетке салыңлар. Кейин оларды Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Өз атын орналастырыу ушын таңлайтуғын жерине алып барыңлар. ³ Сол уақытта хызмет етип атырған руұханийдің алдына барып, оған былай деп айтыңлар: „Жаратқан Ийениң бизлерге беремен деп, ата-бабаларымызға ант ишкен елине келдим. Бүгин мен усыны Құдайың Жаратқан Ийениң алдында мойынлайман“. ⁴ Руұханий қолыңыздан себетти алып, Құдайыңыз Жаратқан Ийениң қурбанлық орнының алдына қойсын. ⁵ Соннан кейин, сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң алдында былай деп айтыңлар: „Ата-бабам көшпели арамлы еди. Ол азғантай адамы менен Мысырға барып, сол жерде келгинди болып жасай баслады. Бирақ ол уллы, күшли хәм сансыз халыққа айланды. ⁶ Мысырлылар бизлерге жаман қатнаста болып, зулымлық етти хәм аўыр жумыс ислеуге мәжбүрледі. ⁷ Сонда бизлер ата-бабаларымыздың Құдайы Жаратқан Ийеге жалбарынып, дад салдық. Жаратқан Ийе дадымызды еситти хәм бизлердің азап шегип атырғанымызды, ислеп атырған аўыр мийнетимизди, мысырлылардың бизлерге ислеп

атырған езиушилигин көрди. ⁸ Соннан кейин, Ол құдирети хәм созылған күшли қолы, уллы хәм қорқынышлы ислери хәм кәраматлы белгилери менен бизлерди Мысырдан алып шықты. ⁹ Ол бизлерди усы жерге алып келди, сүт хәм пал ағып турған усы елди бизлерге берди. ¹⁰ Енди, Жаратқан Ийе, бизлерге берген жериңнің биринши зүрәәтин Саған алып келдик“.

Кейин себетти Құдайыңыз Жаратқан Ийениң алдына қойып, Оған сыйыныңлар. ¹¹ Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге хәм шаңарақларыңызға берген барлық ийгиликли затлары ушын қууанып, шадланыңлар. Лебийлилер хәм араңызда жасап атырған келгиндилер де сизлер менен бирге байрамласын.

¹² Сизлер үшінши жылы, үсир беретугын жылы, барлық зүрәәтиңизден оннан бир бөлегин айырып қойыңлар. Сол оннан бириңизди лебийлилерге, келгиндилерге, жетим-жесирлерге беріңдер. Солай етип, олар да қалаларыңызда ишип-жеп тойсын. ¹³ Соннан кейин, Құдайыңыз Жаратқан Ийеге былай деп айтыңлар: „Үйимнен мухаддес үсирлерди толығы менен шығарып, Өзиң буйырғаныңдай, буларды лебийлилерге, келгиндилерге хәм жетим-жесирлерге бердим. Сениң хеш бир буйрықларыңды буздадым, олардың хеш бирин де умытпадым. ¹⁴ Аза тутқан уақытда, мухаддес үсирден жемедим, хәрәм болған уақытда да, оларға тиймедим хәм өлилердің әруақларына усынбадым. Құдайым Жаратқан Ийе, Сениң сөзиңе кулақ салдым хәм маған буйырғанларыңның хәммесин орынладым. ¹⁵ Енди аспандағы мухаддес мәканыңнан бизлерге нәзериңди түсир! Ата-бабаларымызға ишкен антың бойынша бизлерге берген сүт хәм пал ағып турған елге хәм Израил халқыңа берекет бер“.

Құдайдың халқы

¹⁶ Бүгин Құдайыңыз Жаратқан Ийе усы қағыйдаларға хәм нызамларға әмел қылыуыңызды буйырып атыр. Буларды пүткил жүрегиңиз хәм пүткил жаныңыз бенен муқыятлы түрде орынлаңлар. ¹⁷ Бүгин сизлер: „Жаратқан Ийе бизлердің Құдайымыз, Оның жолларынан жүремиз, Оның қағыйдаларына, буйрықларына хәм нызамларына әмел қыламыз, Оған бойсынамыз“, – деп ашық тән алдыңыз. ¹⁸ Жаратқан Ийе берген уәдеси бойынша, бүгин сизлерди Өз ғәзийнеси сыпатында жәриялайды. Оның барлық буйрықларына әмел қылыңлар. ¹⁹ Ол сизлерди Өзи жаратқан барлық халықлардан жоқары қылады. Сизлер алғыс-мақтауға хәм хұрметке ерисесиз. Оның берген уәдеси бойынша, сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң мухаддес халқы боласыз“.

Эбал тауындағы қурбанлық орын

27 Муўса менен Израилдың ақсақаллары халыққа былай деп буйырды: «Бүгін мен сизлерге берген буйрықтарға әмел қылыңдар. ² Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге берип атырған елге кириу ушын Иордан дәрьясынан кесип өткениңизден кейин, үлкен тасларды орналастырып, оларды хәклеп шығыңдар. ³ Ата-бабаларыңыздың Құдайы Жаратқан Ийениң сизлерге берген уәдеси бойынша, Ол сизлерге беретұғын сүт хәм пал ағып турған елге киргениңизде, бул нызамдағы барлық сөзлерди сол тасларға жазыңдар. ⁴ Иордан дәрьясынан кесип өткеннен кейин, бүгін сизлерге буйырғанымдай, тасларды Эбал тауына орнатып, оларды хәклеп шығыңдар. ⁵ Ол жерде Құдайыңыз Жаратқан Ийеге арнап басқа таслардан бир қурбанлық орын қурыңдар. Қурбанлық орын соғылатуғын тасларға темир әсбап тийгизбеңлер. ⁶ Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сол қурбанлық орнын жонылмаған таслардан қурыңдар. Қурбанлық орынның үстинде Құдайыңыз Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықтар усыныңлар. ⁷ Татыулық қурбанлықтарын да сол жерде шалып, жеңлер хәм Құдайыңыз Жаратқан Ийениң алдында шадланыңлар. ⁸ Сол орнатылған тасларға нызамның барлық сөзлерин түсиникли етип жазып шығыңдар». ⁹ Соннан кейин, Муўса менен лебийли руўханийлер пүткил израиллыларға: «Хәй, Израил, үнсизлик сақлап, қулақ салыңлар! Бүгін Құдайыңыз Жаратқан Ийениң халқы болдыңыз. ¹⁰ Құдайыңыз Жаратқан Ийеге қулақ салыңлар, бүгін мен сизлерге берип атырған Оның буйрықтарына хәм қағыйдаларына әмел қылыңдар», – деди.

Бойсынбаушылық себепли келетуғын нәлетлер

¹¹ Сол күни Муўса халыққа былай деп буйырды: ¹² «Иордан дәрьясынан өткениңизден кейин, халыққа айтылатуғын жарылқауды тастыйықлау ушын, Геризсим тауында мына урыулар турсын: Шимон, Лебий, Яхуда, Иссахар, Юсуп хәм Бенямин. ¹³ Ал айтылатуғын нәлетлерди тастыйықлау ушын, мына урыулар Эбал тауында турсын: Рубен, Гад, Ашер, Зебулон, Дан хәм Нафталий. ¹⁴ Лебийлилер пүткил Израил халқына бәлент дауыс пенен былай деп айтсын: ¹⁵ „Жаратқан Ийеге жеркенишли болған қолдан соғылған ойма ямаса қуйма бут ислеп, оны жасырын түрде орнатқан адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ¹⁶ „Ата-анасына хұрметсизлик қылған нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын.

¹⁷ „Өз қоңсысының жер шегарасын жылыстырған адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ¹⁸ „Соқыр адамды жолдан адастырған адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ¹⁹ „Келгинди хәм жетим-жесирлер хұким етилгенде, олардың хұқықын аяқ асты қылған адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²⁰ „Әкесин шерменде қылып, оның хаялы менен жатқан адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²¹ „Қандай да бир хайуан менен жынысый қатнас ислеген адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²² „Анасынан ямаса әкесинен тууылған әжапасы яки қарындасы менен жатқан адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²³ „Қәйин енеси менен жатқан адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²⁴ „Биреуди жасырын түрде өлтирген адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²⁵ „Айыпсыз биреуди өлтириу ушын, пара алған адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын. ²⁶ „Усы нызамға әмел қылмай, буларды орынламаған адам нәлетий болсын!“ Пүткил халық: „Аўмийин!“ – деп айтсын».

Жарылқаулар

28 «Егер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сөзине қулақ салып, бүгін мен сизлерге жеткерип атырған Оның барлық буйрықтарын муқиятлы түрде орынласаңыз, Ол сизлерди жер жүзиндеги пүткил халықтардан жоқары қылады. ² Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сөзин тыңласаңыз, үстиңизге мына берекетлер жауады хәм берекетли боласыз: ³ Қалада да, атызда да берекетли боласыз. ⁴ Үбирли-шүбирли болып жарылқанасыз. Жериңиздиң зүрәәти мол болады, малларыңыздың төллери – пада хәм сүриулеридиң бузаулары менен қозылары көп болады. ⁵ Дән себетлериңиз хәм қамыр табақларыңыз берекетли болады. ⁶ Үйде де, дүзде де хәр бир исиңиз берекетли болады. ⁷ Жаратқан Ийе сизлерге хұжим қылған душпанларыңызды жеңилiske ушыратады. Олар сизлерге бир тәрәптен хұжим етсе, сизлерден тумлы-тусқа қашып кетеди. ⁸ Жаратқан Ийениң буйрығы менен фәлlexанаңыз толы болады. Қол урған хәр бир исиңизди Жаратқан Ийе берекетлейди. Құдайыңыз Жаратқан

Ийе сизлерге берип атырған елде сизлерди жарылқайды.

⁹ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларына әмел қылып, Оның жоллары менен жүрсеңиз, Жаратқан Ийе сизлерге ант ишкениндей, сизлерди Өзиниң мухаддес халқы қылады. ¹⁰ Жер жүзиндеги барлық халықлар сизлердиң Жаратқан Ийеге тийисли екеніңизди көрип, сизлерден қорқатуғын болады. ¹¹ Жаратқан Ийе сизлерге беремен деп, ата-бабаларыңызға ант ишкен елде молшылықта жасауыңызды тәмийинлейди. Үбирли-шүбирли боласыз, малларыңыздың төллери көбейеди хәм жериңиздиң зүрәәти мол болады. ¹² Жаратқан Ийе елиңизге өз уақтында жауын жаудырыу ушын аспандағы бай ғәзийнесин ашады хәм қол урған хәр бир исиңизге берекет береді. Көп халықларға қарыз бересиз, өзлериңиз болса, қарыз алмайтуғын боласыз. ¹³ Бүгин мен сизлерге жеткерип атырған Қудайыңыз Жаратқан Ийениң буйрықларын тыңлап, оларды муқыятлы түрде орынласаңыз, Ол сизлерди куйрық емес, ал бас қылады. Сизлер төменде емес, ал жоқарыда боласыз. ¹⁴ Бүгин мен сизлерге жеткерип атырған буйрықлардан оңға да, солға да шығып кетпеңлер, басқа қудайларға ерип, оларға табынбаңлар.

Нәлетлер

¹⁵ Бирақ, егер де Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сөзине қулақ салмай, бүгин мен сизлерге жеткерип атырған Оның барлық буйрықларын хәм қағыйдаларын муқыятлы түрде орынламасаңыз, мына нәлетлер басыңызға түседі:

¹⁶ Қалада да, атызда да нәлетли боласыз.

¹⁷ Дән себетлериңиз хәм қамыр табақларыңыз нәлетли болады.

¹⁸ Ул-қызға зар болып, жериңиз зүрәәтсиз, сыйырларыңыз хәм сүриулеріңиз көбеймей, нәлетий боласыз.

¹⁹ Үйде де, дүзде де хәр бир исиңиз нәлетий болады.

²⁰ Жаратқан Ийеден жүз бурып, жауызлық ислегениңиз ушын, қол урған хәр бир исиңизде Ол сизлерди нәлетке хәм бәле-қадаға дуушар қылады. Исиңиз оңынан келмейди. Ақырында, тез арада үстиңизге апат жауып, пүткіллей жоқ боласыз.

²¹ Сизлер мүлик етиу ушын баратырған елиңизге Жаратқан Ийе оба кеселлигин жиберип, сизлерди жоқ қылады. ²² Ол сизлерди өкпе кеселлигине, ысытпа хәм қалтыратпаға дуушар қылады. Соның менен бирге, жаздың саратан ыссысын хәм құрғақшылық жиберип, егинлериңизди кууратып таслайды хәм кеселлендиреди. Сизлер өлип кеткениңизше, усы апатлар изиңизден қалмайды. ²³ Төбеңиздеги аспан қола сыяқлы, аяғыңыздың астындағы жер темир сыяқлы болып қалады.

²⁴ Сизлер жоқ болып кетпегениңизше, Жаратқан Ийе аспаннан жауынның орнына елиңизге шаң-тозаң жаудырады.

²⁵ Жаратқан Ийе сизлерди душпанларыңызға тәслим етеди. Сизлер оларға бир тәрептен хұжим етсеңиз, олардан тумлы-тусқа қашып кетесиз. Жер жүзиндеги барлық патшалықлар сизлердиң аянышлы аухалыңызды көрип, хұрейлери ушып кетеди. ²⁶ Әликлериңиз барлық қусларға хәм жабайы хайуанларға жем болады, оларды кууып жиберетуғын хеш ким болмайды. ²⁷ Жаратқан Ийе мысырлыларға жиберген дауасы жоқ шыйқанлар, қотыр жаралар хәм қышымаларға сизлерди дуушар етеди. ²⁸ Соның менен бирге, Ол сизлерди жинлилик, соқырлық, естен айырылу бәлелери менен жазалайды. ²⁹ Соқыр адам түнде сыйпаланып жүргениндей, сизлер күндизги уақыт сыйпаланып жүресиз. Ислеген хәр бир исиңизде табыссыз боласыз, үзликсиз езилип, тоналасыз хәм сизлерди қутқаратуғын хеш ким болмайды.

³⁰ Бир қыз бенен некеден өтесиз, бирақ оны басқа биреу зорлайды. Үй саласыз, бирақ оның ишине кирип, жасай алмайсыз. Жүзим бағын отырғызасыз, бирақ жүзиминен жей алмайсыз.

³¹ Малыңыз көз алдыңызда сойылады, бирақ гөшинен жей алмайсыз. Ешегиңизди сизлерден зорлап тартып алады хәм қайтарып бермейди. Қой-ешкилериңиз душпанларыңызға бериледи. Сизлерди қутқаратуғын хеш ким болмайды. ³² Ул-қызларыңыз көз алдыңызда басқа халықларға қул етип бериледи. Қолыңыздан хеш нәрсе келмегенликтен, хәр күни олардың қайтып келиуін күтип, жолына көз тигип, көзлериңиз талады. ³³ Сизлер танымайтуғын бир халық келип, жериңиздиң зүрәәтин хәм барлық мийнетиңиздиң мийуесин жейди. Өмириңиз бойы жәбирленип, езилесиз. ³⁴ Усыларды көзлериңиз бенен көрип, ақыл-есиңизден айырыласыз. ³⁵ Жаратқан Ийе сизлерди басыңыздан аяғыңыздың ушына дейин дауасы жоқ жара хәм шыйқанлар менен қаплайды.

³⁶ Жаратқан Ийе сизлерди хәм өзлериңизге тайынлаған патшаңызды өзлериңиз де, ата-бабаларыңыз да танымайтуғын бир халыққа сүргинге айдатып жибереди. Ол жерде ағаштан хәм тастан исленген басқа қудайларға табынып, хызмет етесиз. ³⁷ Жаратқан Ийе сизлерди сол басқа халықларға алып барғанда, олар басыңызға түскен апатты көрип, хұрейлери ушып кетеди. Олар сизлерди әпсана қылып, масқаралап жүреді.

³⁸ Атызларыңызға көп туқым егесиз, бирақ аз зүрәәт аласыз. Себеби зүрәәтиңизди шегиртке жеп кетеди. ³⁹ Жүзим бағын отырғызып, тәрбиялайсыз, бирақ оның шарабын ишпейсиз, жүзимин термейсиз. Өйткени оларды құрт жеп кетеди.

⁴⁰ Елиңиздиң хәмме жеринде зәйтүн бағы болса да, оның майын үстиңизге жаға алмайсыз. Себеби зәйтүн ағашларының мийуелери төгилип қалады.

⁴¹ Сизлер ул-қызлы боласыз, бирақ өзлериңизге буйырмайды, оларды сүргин қылып алып кетеди.

⁴² Барлық мийуе ағашларыңыздың мийуелерин

хәм жериңиздің зүрәэтин шегирткелер жеп кетеди.

⁴³ Сизлердің араңызда жасап атырған келгиндилердің жағдайы жоқарылап күшейеди, ал сизлер болса, төменлейсиз. ⁴⁴ Олар сизлерге қарыз беретұғын болады, ал сизлер болса, оларға қарыз бере алмайсыз. Олар бас, ал сизлер қуйрық боласыз.

⁴⁵ Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қулақ салмай, Оның берген буйрықтарына хәм қағыйдаларына әмел қылмасаңыз, усы нәлетлер басыңызға жауып, сизлерди жоқ қылмағанша, изиңизден қалмай, жетип алады. ⁴⁶ Бул нәлетлер сизлер хәм урпағыңыз ушын, Қудай берген жазаның мәңги белгиси болып қалады. ⁴⁷ Себеби хәмме нәрсе молшылық ұақытта, сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге шадлы хәм қууанышлы түрде хызмет етпедиңиз. ⁴⁸ Соның ушын, Жаратқан Ийе сизлерге жиберген душпанларға қуллық етесиз, аш, суўсыз хәм жалаңаш қалып, хәмме нәрсеге мүтәж боласыз. Жаратқан Ийе † сизлерди жоқ етпегенше, мойныңызға темир мойынтырық салып қояды.

⁴⁹ Жаратқан Ийе сизлерге қарсы узақтан, дүньяның басқа шетинен бир халықты төменге тасланып атырған бүркиттей етип жибереди. Сизлер олардың тилин түсинбейсиз. ⁵⁰ Бул халық қорқынышлы болып, жасы үлкенлерге реҳим, жасы кишилерге мийрим-шәпәэт көрсетпейди. ⁵¹ Олар сизлерди жоқ қылмағанша, малларыңыздың төлдерин хәм жериңиздің зүрәэтин жейди. Сизлерге дән де, шарап та, зәйтүн майын да, сыйырларыңыздың бузауларын да, қойларыңыздың қозыларын да қалдырмайды. Сонда сизлер жоқ болып кетесиз. ⁵² Олар Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге берип атырған елдеги барлық қалаларды қамал қылады. Сизлер исенген бийик хәм беккем дийуаллар жер менен жексен болады.

⁵³ Душпаныңыз қамал қылып, қысқыға алғанда, сизлер өз перзентлериңизди, Қудайыңыз Жаратқан Ийе өзлериңизге берген ул-қызларыңызды жейсиз.

⁵⁴ Араңыздағы ең мүләйим, ең нәзик адам да тууысқанына, хаялына хәм аман қалған балаларына жаны ашымай, ⁵⁵ өзи жеп отырған баласының гөшин қызғанып, олардың хеш бири менен бөлиспейди. Өйткени сизлерди душпаныңыз қамал қылып, қысқыға алғаны себепли қалаларыңызда хеш қандай ауқат қалмайды. ⁵⁶ Араңыздағы ең мүләйим, ең нәзик хаял, мүләйимлиги хәм нәзиклигинен аяғын жерге басыуды қәлемейтуғын хаял сүйикли күйеуине, өз ул-қызына жаны ашымай, ⁵⁷ аш болғанлықтан, тууған баласын хәм баласының жолдасын жасырынша жеп, олар менен бөлиспейди. Себеби душпаныңыз сизлерди қамал қылып, қысқыға

алғанлықтан, усындай қыйын ауқалда қалып қоясыз.

⁵⁸ Усы китапта жазылған нызамның барлық сөзлерин муқыятлы түрде орынламай, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң уллы хәм айбатлы атынан қорқпасаңыз, ⁵⁹ Ол сизлерди хәм урпағыңызды қорқынышлы, уллы хәм үзликсиз апатларға, және де, ауыр хәм дауасыз кеселликлерге дуўшар қылады. ⁶⁰ Сизлерди қорқынышқа салған Мысырдағы барлық кеселликлерди сизлерге және жибереди хәм олардан хеш қашан шыпа таба алмайсыз. ⁶¹ Сизлер жоқ болып кетпегениңизше, Жаратқан Ийе усы Нызам китабында жазылмаған хәр түрли ауырыулар менен апатларды басыңызға дөндиреди. ⁶² Сизлер аспандағы жулдызлар сыяқлы көп едиңиз, бирақ Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қулақ салмағаныңыз ушын, саныңыз азайып қалады. ⁶³ Жаратқан Ийе сизлерге жақсылық қылып, көбейткенинен қаншелли сүйсинген болса, сизлерди қулатып, жоқ еткенде де, соншелли сүйсинеди. Мүлик етип алыу ушын баратырған елден сизлерди суўырып, ылақтырып жибереди.

⁶⁴ Жаратқан Ийе сизлерди дүньяның арғы шетинен берги шетине дейин, барлық халықлардың арасына тарқатып жибереди. Ол жерде өзлериңиз де, ата-бабаларыңыз да танымаған ағаштан хәм тастан исленген басқа қудайларға табынасыз. ⁶⁵ Бирақ сол халықлардың арасында тынышлығыңыз да, дем алатуғын бир жериңиз де болмайды. Ол жерде Жаратқан Ийе сизлерге титиреген жүреклер, үмитсизлик хәм үмитсиз көзлер береді. ⁶⁶ Өмириңиз қыл үстинде турғандай болып, күни-түни өлимнен қорқып жасайсыз. ⁶⁷ Түнде жүрегиңизди бийлеп алған қорқыныш себепли „Қәнекей, азан болғанда ма еди!“ дейсиз, ал азаңда өз көзиңиз бенен көретуғын ұақыялар себепли „Қәнекей, кеш болғанда ма еди!“ дейсиз. ⁶⁸ Жаратқан Ийе сизлерге Мысырға қайтып бармайсыз, деп айтқан болса да, Ол сизлерди кемелер менен Мысырға қайтадан жибереди. Ол жерде сизлер өзлериңизди душпанларыңызға қул хәм шоры қылып сатыуға хәрекет етесиз, бирақ сизлерди сатып алатуғын қарыйдар болмайды».

Моаб елиндеги дүзилген келисимнің шәртлери

29 Жаратқан Ийе израиллылар менен Хороб тауында дүзген келисиминен тысқары, Моабта израиллылар менен келисим дүзиуди Муўсаға буйырды. Бул келисим төмендегиден ибарат:

² Муўса пүткил Израил халқын бир жерге жыйнап, оларға былай деди: «Жаратқан Ийениң Мысырда көз алдыңызда фараонға, оның хызметкери менен халқына не ислегендерин көрдиңиз. ³ Оның жиберген уллы апатларын, белгилерин хәм құдиретли кәраматларын өз көзиңиз бенен көрдиңиз. ⁴ Деген менен, Жаратқан Ийе усы күнге

† Жаратқан Ийе – ямаса «Душпанларыңыз».

дейин сизлерге түсинетуғын жүрек, көретуғын көз хәм еситетуғын қулақ бермеди. ⁵ Ол сизлерди қырық жыл шөлде алып жүрди. Сонда сизлердиң үст кийимиңиз де, аяқ кийимиңиз де тоздады.

⁶ Жегениңиз нан емес, ишкениңиз шарап ямаса басқа да өткир ишимлик емес еди. Булардың барлығын Оның Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенін түсиниуиңиз ушын қылды.

⁷ Усы жерге келгенимизде, Хешбон патшасы Сихон менен Башан патшасы Ог бизлерге қарсы урыс ашты. Бирақ оларды жеңиліске ушыраттық.

⁸ Олардың жерлерін ийелеп, Рубен, Гад урыуларына хәм Менашше урыуының ярымына мүлік етип бердик. ⁹ Енди хәр бир исиңизде табыс болыуыңыз ушын, усы келисим шәртлерін муқиятлы түрде орынлаңлар.

¹⁰ Бүгін хәммеңиз – урыу басшыларыңыз, ақсақалларыңыз, қадағалаушыларыңыз, пүткіл Израил еркектері, балаларыңыз, хаялларыңыз хәм араңызда жасап атырған отыныңызды шабатуғын хәм сууыңызды тасытуғын келгиндилер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдында турыпсыз. ¹² Бүгін Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлер менен дүзетуғын келисиминиң күшке миниюи ушын, оны ант ишип тастыйықлау ушын усы жерде турыпсыз. ¹³ Солай етип, Ол ата-бабаларыңыз Ибрауымға, Ысаққа хәм Яқыпқа ант ишип, сизлерге ўәде бергениндей, бүгіннен баслап, Ол сизлерди Өз халқы етип белгилесин хәм сизлердиң Қудайыңыз болсын. ¹⁴ Мине, Жаратқан Ийе ант пенен дүзетуғын келисимин усы жерде бизлер менен бирге Оның алдында турған тек ғана сизлер менен емес, ал еле дүньяға келмеген әуладларыңыз бенен де дүзип атыр.

¹⁶ Мысырда қалай жасағанымызды, басқа халықлардың жерлеринен қалай өтип келгенимизди өзлериңиз де билесиз. ¹⁷ Олардың ағаштан, тастан, гүмистен хәм алтыннан исленген жеркенишли бутларын көрдиңиз. ¹⁸ Абайлы болыңлар, сизлердиң араңызда сол халықлардың қудайларына табынуи ушын, Қудайымыз Жаратқан Ийеден жүз буратуғын еркек ямаса хаял, тийре ямаса урыу болмасын. Араңызда бундай зәхәр хәм ашшы мийуе беретуғын тамыр болмасын.

¹⁹ Араңызда хеш бир адам усы келисимдеги нәлетлерди еситип турып, кеулинде: „Өз қәлеуим бойынша жасасам да, бахытлы боламан“, – деп ойламасын. Бундай пикир хәммеңиздиң басыңызға апат алып келеди. ²⁰ Жаратқан Ийе бундай адамды кеширмейди. Жаратқан Ийениң ғәзеби хәм қызғанышы ол адамға қарсы лаулап жанады. Усы китапта жазылған барлық нәлетлер оның басына жауып, Жаратқан Ийе оның атын жер жүзинен өширип таслайды. ²¹ Усы Нызам китабында жазылған келисимдеги барлық нәлетлер бойынша, Жаратқан Ийе оны Израил урыуларының арасынан жазалау ушын айырып алады.

²² Келешек әуладлар, балаларыңыз хәм узақ елден келген жат жерли адамлар Жаратқан Ийениң усы елге жиберген апатларын хәм кеселликлерди көреді. ²³ Пүткіл елди отлы күкирт хәм дуз күйдирип таслайды. Жерге хеш нәрсе егип те болмайды, хеш нәрсе өсип те шықпайды, хеш қандай шөп те көгермейди. Елиңиз Жаратқан Ийениң лаулаған ғәзебинен жер менен жексен болған Содом, Гомора, Адма хәм Себойым сыяқлы болып қалады. ²⁴ Пүткіл халықлар: „Жаратқан Ийе бул елге не ушын бундай қылды? Бундай ғәзептиң төгилюиңиз себеби неде екен?“ – дейди.

²⁵ Сонда оларға мынадай жууап болады: „Бул халық ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийениң келисиминен бас тартты. Жаратқан Ийе оларды Мысырдан алып шыққанда, олар менен усы келисимди дүзген еди. ²⁶ Олар өзлери танымаған, Жаратқан Ийе өзлерине үлес қылып бермеген басқа қудайларға хызмет етип, табынып кетти.

²⁷ Сол себепли Жаратқан Ийениң ғәзеби қайнап, усы китапта жазылған барлық нәлетлерди усы елге жаудырды. ²⁸ Ол қатты ашыуланып, күшли ғәзеби менен оларды өз елинен сууырып алып, бүгін көрип турғаныңыздай, басқа елге ылақтырып жиберди. Олар бүгінге дейин сол елдерде жасап атыр“.

²⁹ Жасырын қылмыслар Қудайымыз Жаратқан Ийеге тийисли. Бирақ ашылған қылмысларды усы нызамның шәртлери бойынша жазалау мәңгиге бизлерге хәм урпақларымызға тапсырылған».

Қайта тиклениудің хәм жарылқаудың шәртлери

30 «Мен сизлерге айтқан усы барлық жарылқаулар ямаса нәлетлер басыңызға түскенде, Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди тарқатып жиберген халықлардың арасында усыларды есиңизге түсиресиз. ² Сол ўақытта бүгін сизлерге буйырғанымдай, сизлер хәм урпақларыңыз Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қайтып, пүткіл жүрегиңиз хәм пүткіл жаныңыз бенен Оған қулақ салсаңыз, ³ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге рехим қылып, сүргин болған жериңизден қайтарып алып келеди. Сизлерди арасына тарқатып жиберген халықлардың ишинен қайтадан жыйнап алады. ⁴ Дүньяның басқа шетине сүргин болсаңыз да, Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерди жыйнап, қайтарып алып келеди. ⁵ Сизлерди ата-бабаларыңыздың мүлік етип алған елине алып келеди. Сол жерди мүлік етип алғаныңызда, Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге жақсылық алып келеди хәм сизлерди ата-бабаларыңыздан да гөре көбейтеди. ⁶ Сизлердиң хәм урпақларыңыздың жүректерин өзгертеди. Сонда Оны пүткіл жүрегиңиз хәм пүткіл жаныңыз бенен сүйип, өмирге ийе боласыз. ⁷ Қудайыңыз Жаратқан Ийе барлық нәлетлерди сизлерди жек көрип, қуўдалаған душпанларыңыздың үстине жаудырады. ⁸ Сизлер Жаратқан Ийениң сөзине

және кулақ салып, бүгін мен сизлерге беріп атырған буйрықтардың хәммесине әмел қыласыз. ⁹ Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерді қол ұрған хәр бир исиңизде табыссыз қылады. Сизлер үбірли-шүбірли боласыз, малларыңыз көбейеді хәм жерлериңиздің өнимі мол болады. Жаратқан Ийениң ата-бабаларыңыздан қаншелли кеули толған болса, сизлерден де соншелли кеули толады хәм сизлерді табысқа еристиреди. ¹⁰ Бирақ Құдайыңыз Жаратқан Ийеге кулақ салың, усы Нызам китабында жазылған Оның буйрықтарына, қағыйдаларына әмел қылың хәм пүткил жүрегиңиз хәм пүткил жаныңыз бенен Жаратқан Ийеге қайтың.

¹¹ Бүгін мен сизлерге беріп атырған буйрық сизлер үшін қыйын емес ямаса сизлер жетіп бара алмайтуғындай узақта емес. ¹² Сизлер: „Бизлер буйрықты тыңлап, оны орынлауымыз үшін, ким аспанға шығып, оны алып келеди?“ – деп айтатуғындай, ол аспанда емес. ¹³ Сизлер: „Бизлер буйрықты тыңлап, оны орынлауымыз үшін, ким теңиздің арғы жағына барып, оны алып келеди?“ – деп айтатуғындай, ол теңиздің арғы жағында да емес. ¹⁴ Керисинше, Құдайдың сөзи сизлерге жүдә жақын, орынлауыңыз үшін, ол сизлердің аузыңызда хәм жүрегиңизде.

¹⁵ Мине, бүгін мен сизлердің алдыңызға өмир менен ийгиликті, өлим менен жауызлықты қойып атырман. ¹⁶ Бүгін мен сизлерге Құдайыңыз Жаратқан Ийени сүйиуди, Оның жолы менен жүриуди, буйрықтарына, қағыйдаларына хәм нызамларына әмел қылуыды буйыраман. Сонда сизлер аман жасайсыз, көбейесіз хәм мүлик етиу үшін баратырған елде Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлерді жарылқайды.

¹⁷ Бирақ, егер де сизлер жүрегиңизді басқа жаққа бурып, буларға кулақ салмай, жолдан азғырылсаңыз хәм басқа құдайларға табынып, хызмет етсеңиз, ¹⁸ онда сизлерге сөзсиз жоқ болатуғыныңызды билдиремен. Иордан дәрьясынан өтип, мүлик етип алатуғын елде көп жасамайсыз.

¹⁹ Бүгін мен сизлерге өмир ямаса өлимді, жарылқау ямаса нәлетті таңлау мүмкиншилигин бердим. Буған аспан менен жерді сизлерге қарсы гүа етип қояман. Өмирді таңлаң, сонда сизлер де, балаларыңыз да жасайсыз. ²⁰ Құдайыңыз Жаратқан Ийени сүйиң, Оның сөзине кулақ салып, Оған садық болың. Өйткени Ол сизлердің өмириңиздур. Жаратқан Ийе ата-бабаларыңыз Ибрайым, Ысақ хәм Яқыпқа беремен, деп ант ишкен елде сизлердің өмириңиз узақ болады».

Ешуаның Муўсаның орнына тайынланыуы

(Санлар 27:15-23)

31 Муўса пүткил Израил халқына жоқарыдағы сөзлерді айтып болғаннан кейин, ² былай деди: «Хәзир мен бир жүз жигирма жастаман.

Буннан былай, мен сизлерге басшылық ете алмайман. Оннан қала берсе, Жаратқан Ийе маған: „Иордан дәрьясының арғы жағына өтпейсең“, – деп айтқан еди. ³ Сизлер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң басшылығында Иорданның арғы жағына өтесіз. Ол сол жерде жасайтуғын халықтарды жоқ қылады. Сизлер олардың еллерин мүлик етип, ийелеп аласыз. Жаратқан Ийениң сөзи бойынша Ешуа сизлерге басшылық қылады. ⁴ Жаратқан Ийе амор халқының патшалары Сихон менен Огты өлтирип, олардың елин жоқ қылғанындай, усы халықтарды да жоқ қылады. ⁵ Жаратқан Ийе оларды сизлерге тәслим қылады. Оларға мен сизлерге буйырғанымдай ислеңлер. ⁶ Күшли хәм батыр болыңлар! Олардан қорқып, сескенип жүрмеңлер. Өйткени Құдайыңыз Жаратқан Ийе сизлер менен бирге барады. Ол сизлерді тәрк етпейди хәм таслап кетпейди».

⁷ Соннан кейин, Муўса Ешуаны шақырып алып, пүткил израиллылардың алдында оған былай деди: «Күшли хәм батыр бол! Себеби сен Жаратқан Ийе ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен елге бул халық пенен бирге барсаң хәм елді мүлик етип, оларға сен бересең. ⁸ Жаратқан Ийениң Өзи сениң алдында жүрип, саған яр болады. Ол сени тәрк етпейди хәм таслап кетпейди. Қорқпа хәм қәуөтерленбе».

Хәр жети жылда нызамның оқылыуы

⁹ Муўса усы нызамды жазып, Жаратқан Ийениң Келисим сандығын алып жүрген лебийли руўханийлерге хәм Израил халқының барлық ақсақалларына берди. ¹⁰ Кейин Муўса оларға былай деп буйырды: «Хәр жетинши жылдың, қарызлар кешип жиберилетуғын жылдың ақырында, Қос байрамында усы нызамды оқыңлар. ¹¹ Құдайыңыз Жаратқан Ийениң таңлаған жеринде, Оның алдында жыйналған пүткил Израил халқына усы нызамды оқып бериңлер. ¹² Барлық еркектерді, хаялларды, балаларды хәм қалаларыңызда жасап атырған келгиндилерді жыйнаң. Солай етип, олардың хәр бири оны еситип, үйренип алсын хәм Құдайыңыз Жаратқан Ийеден қорқсын. Усы нызамның барлық сөзлерин муқиятлы түрде орынласын. ¹³ Нызамды билмейтуғын урпақтарыңыз да еситсин. Солай етип, сизлер мүлик ететуғын Иордан дәрьясының арғы жағындағы елде, олар өмири дауамында Құдайыңыз Жаратқан Ийеден қорқыуды үйренсин».

Жаратқан Ийениң Муўсаға берген ең соңғы буйрығы

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға: «Сениң өлимиң жақынлап қалды, Ешуаны шақыр хәм екеуиңиз де Ушырасыу шатырына келиң. Мен оған орынлайтуғын ұазыйпаларын тапсыраман», – деди.

Муўса менен Ешуа Ушырасыу шатырына барып турды. ¹⁵ Кейин Жаратқан Ийе минара сыяқлы булт ишинде көринди. Булт шатырдың кирер аузының алдында турды. ¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Жақында өлип, ата-бабаларыңа қосылсаң. Ал бул халық өзлери киретуғын елде Маған опасызлық қылады, сол елдің құдайларына ерип, хызмет етип кетеди. Олар Меннен бас тартып, олар менен дүзген келисимимди бузады. ¹⁷ Сонда Мен оларға ғәзепленип, таслап кетемен хәм олардан жүзимди жасыраман. Олар басқаларға аңсат олжа болып қалады. Басларына сансыз қайғылар хәм апатлар келген күни, олар: „Усы қайғылардың басымызға түсиуи Құдайымыз бизлер менен бирге болмағаны ушын емес пе?“ – дейди. ¹⁸ Басқа құдайларға ерип, қылған жауызлықтары ушын, сол күни Мен сөзсиз олардан жүзимди жасыраман.

¹⁹ Енди өзлериңиз ушын мына жырды жазып алың, оны израиллыларға үйретиң хәм олар ядлап алсын. Солай етип, бул жыр израиллыларға қарсы Мениң гүуалығым болсын. ²⁰ Мен ата-бабаларына ант ишкенимдей, оларды сүт хәм пал ағып турған елге алып киремен. Олар ишип-жеп тойынып, семиреди де, басқа құдайларға ереди хәм оларға хызмет етип кетеди. Олар Мени көзге илмей бас тартып, келисимимди бузады. ²¹ Ал басларына сансыз қайғы хәм апатлар түскенде, бул жыр оларға қарсы гүуалық болады. Себеби олардың әуладлары бул жырды умытпайтуғын болады. Мен беремен деп ант ишкен елге оларды алып келмесимнен алдын, олардың қандай нийетлери бар экенин билемен». ²² Сол күни Муўса усы жырды жазып алып, израиллыларға үйретти.

²³ Жаратқан Ийе Нун улы Ешуаға мынадай буйрық берди: «Күшли хәм батыр бол! Сен Израил халқын Мен оларға беремен деп ант ишкен елге алып барасаң. Мен сениң менен бирге боламан».

²⁴ Муўса нызамның барлық сөзлерин ақырына дейин орама китапқа жазып болғаннан кейин, ²⁵ Жаратқан Ийениң Келисим сандығын алып жүрген лебийлилерге мына буйрықты берди: ²⁶ «Мына Нызам китабын алып, Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Келисим сандығының жанына қойың. Бул ол жерде сизлерге қарсы гүуалық болып тұрсын. ²⁷ Себеби мен сизлердің қозғалаңшы хәм қайсар экениңизди жақсы билемен. Бүгин мен сизлердің араңызда тири болғанымның өзінде Жаратқан Ийеге қарсы шығып атырсыз, ал өлгенимнен кейин, буннан да бетер боласыз. ²⁸ Енди урыуларыңыздың барлық ақсақалларын хәм қадағалаушыларын маған шақырып келиңлер. Оларға усы сөзлерди айтайын. Аспан хәм жер оларға қарсы гүуа болсын. ²⁹ Мениң өлимимнен соң, сизлердің азғырылыуға түсетуғыныңызды, сизлерге буйырған жолдан шығып кететуғыныңызды билемен. Уақыттың өтиуи менен бахытсызлыққа дұшар боласыз. Өйткени сизлер Жаратқан Ийениң нәзерінде

жауыз болған ислерди ислеп, Оның ғәзебин келтиресиз».

Муўсаның жыры

³⁰ Соннан кейин, Муўса пүткил Израил жәмийетине мына жырды ақырына дейин айтып берди:

32 «Хәй, аспан, құлақ сал, мен айтайын,
Хәй, жер жүзи аузымнан шыққан сөзлерди тыңла!

² Тәлимим жауындай жаусын,
Сөзлерим шық яңлы түссин,
Майса шөплерге түскен жауын тамшысындай,
От-шөплерге қуятуғын мол жауындай болсын.

³ Жаратқан Ийениң атын жәриялайман,
Мақтаңлар Құдайымыздың уллылығын!

⁴ Ол мениң қорғаушы жартасымдур, Оның ислери минсиздур,

Барлық жоллары әдилдур.
Нахақлық қылмайтуғын садық Құдайдур.
Ол әдил хәм хақыйқатдур.

⁵ Бирақ бул бузық хәм турақсыз әулад,
Оған садық қалмады.
Соның ушын, Оның балалары емесдур.
Бул олардың шерменделигидур.

⁶ Жаратқан Ийениң жақсылығын усылай қайтарасыз ба,

Хәй, ақмақ хәм ақылсыз халық?
Ол сизлерди жаратып, пишим берген,
Әкеңиз болған Жаратыушыңыз емес пе?!

⁷ Әйемги заманды еслең,
Өткен урпақларды ойлаң,
Әкеңизден сораң, ол сизлерге айтып берер,
Ғаррылар сизлерге баянлап берер.

⁸ Құдай Таала халықларға үлес жерлерин берип,
Адамзатты миллетлерге бөлип тарқатқанда,
Халықлардың шегаралары,
Иләхий барлықлардың санына қарай белгиленди.

⁹ Ал Жаратқан Ийениң үлеси Өз халқыдур,
Яқып урпағы Оның пайына түскен мүлкидур.

¹⁰ Жаратқан Ийе Израилды шөлден,
Ызғырған құла дүзден тауып алды,
Оны орап алып, ғамхорлық қылды,
Көзиниң қарашығындай етип қорғады.

¹¹ Ининдегилерин оятып атырған,
Өз палапанларын дөгереклеп айланған,
Қанатларын жайып, палапанларын көтерген,
Қанатлары үстинде оларды алып жүрген бүркиттей,

¹² Жаратқан Ийе жалғыз Өзи Израилды алып жүрди,
Жат құдайдың хеш қандай жәрдемисиз.

¹³ Израилды жердің таулы үлкесине отырғызды,
Атыздың өними менен тойдырды.
Оны жартастан аққан пал менен,
Таслы жерден шыққан зәйтүн майы менен тәмийинледи.

¹⁴ Сыйырлардың қатығы, ешкилердің сүти менен,

Семиз қозылар, Башанның ең жақсы қошқар хәм текелери менен,

Ең сапалы бийдай менен оны тәмийинледи.
Жүзимнен исленген қызыл қандай шарабынан ишкизди.

¹⁵ Ешурун † семирди де, өжетленип тепкиленди,
Қарны тойды хәм май байлап, жылтырап кетти,
Өзин жаратқан Қудайды таслап кетип,
Қутқарыушы жартасын менсинбеди.

¹⁶ Басқа қудайларға табынып, Қудайдың қызғанышын оятты,
Жеркенишли бутлары менен Оны ғәзепке миндирди.

¹⁷ Олар қудай болмаған жинлерге,
Өзлери танымаған басқа қудайларға,
Ата-бабалары қорқпаған, кейин пайда болған,
Таза қудайларға қурбанлық берди.

¹⁸ Сени тууған Жартасты еслемедиң,
Сени дүньяға келтирген Қудайды умытып кеттиң.

¹⁹ Жаратқан Ийе буларды көрип, олардан жүз бурды,
Өйткени Өз ул-қызлары Оның ғәзепине тийди.

²⁰ Ол былай деди: „Бул халықтан жүзимди жасыраман,

Олардың ақыбети не болатуғынын көремен.
Себеби олар турақсыз нәсил, опасыз балалардур.

²¹ Олар қудай болмаған бутлары менен,
Мениң қызғанышымды оятты,
Бийхуда бутлары менен Мениң ғәзепиме тийди.
Мен де халық болмаған бир халық пенен,
Олардың қызғанышын оятаман.
Ақылсыз бир халық пенен, олардың ғәзепине тийемен.

²² Себеби сизлерге қарсы ғәзепим оттай лаулап,
Өлилер мәканының түпкирине дейин жанып кетти,

Ол жер жүзин хәм оның өнимлерин күйдирип жоқ етеди,

Таулардың негизги тырнақларын жандырып жибереди.

²³ Олардың басына апат жаудыраман,
Оқларымды оларға қарсы толық жумсайман.

²⁴ Ашлық олардың диңкесин қуртады,
Ысытпа кеселлиги жанып күйдиреди,
Оба олардың жанын алады.
Жыртқыш хайуанларды жиберемен оларға қарсы,
Жер бауырлаушылар зәхәрин шашады.

²⁵ Көшелерде жигит хәм қызларды қылыш өлтиреді,

Үйлерінде қорқыныш бийлик қылады,
Емизиули бала да, ақ шашлы ғаррылар да аман қалмайды.

²⁶ Оларды тас-талқан етер едим,
Адамлардың арасынан олардың атларын өширип таслар едим.

²⁷ Бирақ душпанлар мақтанып жүрмесин,

† Ешурун – Израил халқына берилген басқа атама болып, «Әдил» деген мәнисти береді.

Олар надурис түсинбесин, дедим.
Булардың барлығын ислеген Жаратқан Ийе емес,
Бизлер өзлеримиз жеңиске еристик, – деп ойлаамасын дедим“.

²⁸ Израил ақылын жойтқан халықдур,
Оларда хеш қандай сезим жоқдур.

²⁹ Қәнекей, оларда ақыл болғанда, түсинер еди,
Ақыбети не болатуғынын билер еди!

³⁰ Қорғаушы Жартасы оларды сатпағанда,
Жаратқан Ийе Өз халқын жауға тәслим етпегенде,
Душпанның бир адамы мың израиллыны қууа алар ма еди?

Еки адамы он мың адамды қууғын қыла алар ма еди?

³¹ Хәттеки, мойынлайды душпанларымыз,
Жартасымыздың уқсамайтуғынын олардың жартасына.

³² Олардың жүзим шақалары Содом шақасынан,
Бағлары Гомора бағларындур.

Жүзим мийуелери зәхәрге толы,
Ашшыдур жүзим солқымлары.

³³ Шараптары жыланның зәхәри,
Кобраның өлтиретуғын ууыдур.

³⁴ Жаратқан Ийе былай дейди:
„Израил душпанларының жауызлықтарын дизип қойдым,

Оларды жазалау ушын, ғәзийнеме мөрлеп қойдым.

³⁵ Өш алыу Мениң қолымда, Өзим жаза беремен,
Ұақты келгенде, олардың аяқлары таяды,
Жақындура олардың қулайтуғын күни,
Жаза күни жүдә жақын қалды“.

³⁶ Жаратқан Ийе Өз халқының хуқықын қорғайды,
Олардың күши хәлсизленип,
Елде кул хәм еркли адамлардың аман қалмағанын көргенде,

Оларға жаны ашыйды.

³⁷ Сонда Жаратқан Ийе Өз халқына былай дейди:
„Исенген қудайларыңыз қай жерде?

Сизлердің пана тапқан жартасыңыз қәне?
³⁸ Қурбанлықтарыңыздың майын жеген,

Ишимлик садақаларыңызды ишкен,
Қаяқта сол бир қудайларыңыз?
Енди олар келип, сизлерге жәрдем берсин!
Сизлерди солар қорғасын!

³⁹ Билип қойыңлар, жалғыз Мен Қудайман,
Меннен басқа қудай жоқдур!

Өлтиретуғын да, тирилтетуғын да Мен,
Жарақатлайтуғын да, шыпа беретуғын да Мен боламан.

Хеш ким Мениң қолымнан қутыла алмас.

⁴⁰ Қолымды аспанға көтеремен,
Мәңги бар Болыушы атым менен ант ишемен:

⁴¹ Мен жалтылдаған қылышымды қайрайман,
Әдиллик орнатыу ушын, оны қолыма аламан,
Солай етип, душпанларымнан өш аламан,
Мени жек көргенлерди жазалайман.

⁴² Оқларымды қан менен мәс етемен,

Қылышымды ет пенен тойдыраман.
 Өликлер хәм тутқынлардың қаны ағады,
 Душпан басшыларының баслары кесиледи”.
⁴³ Хәй, халықлар, Оның халқын қутлықлаңлар,
 Өйткени Ол қулларының қанының қунын талап
 қылар.
 Душпанларынан өш алып,
 Өз халқының елин пәклер».
⁴⁴ Муўса Нун улы Ешуа менен бирге келип, усы
 жырды халыққа айтып берди.

Муўсаның соңғы көрсетпелери

⁴⁵ Муўса усы сөзлердің хәммесин пүткил Израил
 халқына айтып болғаннан кейин, ⁴⁶ оларға былай
 деди: «Бүгин мен сизлерге жеткерген усы
 сөзлердің хәммесин жүрегиңизде сақлаң. Усы
 нызамның барлық сөзлерин муқиятлы түрде
 орынлаң, деп балаларыңызға буйырың. ⁴⁷ Булар
 бос сөзлер емес, ал сизлердің өмириңиздур.
 Иордан дәрьясынан өтип, мүлик ететуғын елде усы
 сөзлердің саясында сизлердің өмириңиз узақ
 болады».
⁴⁸ Жаратқан Ийе сол күни Муўсаға былай деди:
⁴⁹ «Моаб елиндеги Ерихонның қарсысындағы
 Абарим таўларының бири болған Небо таўына
 шық. Сол жерден Мен Израил халқына мүлик етип
 берип атырған Кенаан жерине қара. ⁵⁰ Әжағаң
 Харон Хор таўында өлип, ата-бабаларына
 қосылғаны сыяқлы, сен де усы таўға шығып, өлесен
 хәм ата-бабаларыңа қосыласаң. ⁵¹ Себеби екеуиңиз
 де Зин шөлинде, Қадештеги Мериба суўларында
 израиллылардың алдында Маған опасызлық
 қылып, мухаддеслигимди тән алмадыңыз. ⁵² Соның
 ушын, сен Мен Израил халқына берип атырған
 жерди тек узақтан көресен, бирақ оған
 кирмейсең».

Муўсаның Израил урыўларын жарылқауы

33 Қудайдың адамы Муўса өлиминен алдын
 израиллыларға ақ пәтиясын берип, ² былай
 деди:
 «Жаратқан Ийе Синай таўынан келди,
 Сеирден Өз халқына қуяштай көтерилди,
 Паран таўынан нур шашты.
 Он мыңдай периште менен бирге келди,
 Оң қолында лаўлаған от бар еди.
³ Аўа, Жаратқан Ийе халқы Израилды сүйеди,
 Өзине бағышланған барлық адамларды қорғайды.
 Олар Жаратқан Ийениң аяқларына бас урады,
 Хәм Оның сөзлерин қабылдайды.
⁴ Муўсаның бизлерге берген нызамы,
 Яқып жәмийетиниң бақалы мүлки болды.
⁵ Израилдың урыўлары хәм басшылары бир жерге
 жыйналғанда,
 Жаратқан Ийе Ешурунның патшасы болды».
⁶ Муўса Рубен урыўы хәкқында былай деди:
 «Рубен урыўы жасасын, өлмесин,

Халқының саны аз болса да, аман болсын».
⁷ Муўса Яхуда урыўы хәкқында мыналарды айтты:
 «Яхуданың пәриядын есит, Жаратқан Ийе,
 Оны басқа урыўлар менен бирлестир.
 Ол өз қоллары менен өзін қорғап атыр,
 Душпанларына қарсы оған жәрдемши бол».
⁸ Ол Лебий урыўы хәкқында былай деди:
 «О, Жаратқан Ийе, Сениң Урим хәм Туммиң
 Садық қулың Лебий ушындур.
 Массада оны сынап көрдің,
 Мериба суўларында оның менен тартыстың.
⁹ Ол ата-анасынан, аға-инисинен,
 Өз балаларынан гөре, Сени жоқары қойды.
 Сениң буйрықларыңды орынлады,
 Келисимиңе садық қалды.
¹⁰ Сениң қағыйдаларыңды Яқыптың урпақларына,
 Нызамларыңды Израилға үйретеди.
 Сениң алдында түтетки түтетип,
 Қурбанлық орныңда толығы менен
 жандырылатуғын қурбанлықлар усынады.
¹¹ Оның байлығын жарылқа, Жаратқан Ийе,
 Қол урған ислеринен кеўлиң толсын.
 Оған қарсы шыққанлардың
 Душпанларының белин сындыр,
 Жаўлары қайтып аяққа тура алмасын!»
¹² Муўса Бенямин урыўы хәкқында былай деди:
 «Жаратқан Ийениң сүйиклиси, Оның жанында
 қәуип-қәтерсиз жасасын,
 Жаратқан Ийе хәмме ўақытта оны қорғайды,
 Ол да Жаратқан Ийениң қушағында тынышлық
 табады».
¹³ Юсуп ушын былай деди:
 «Жаратқан Ийе оның жерине берсин берекет,
 Аспаннан түсетуғын бақалы шық пенен,
 Жер асты булақ суўлары менен.
¹⁴ Жеринде қуяшқа тойған сапалы өним өссин,
 Өз мәўсиминде мийўелер мол болсын.
¹⁵ Әйjemнен киятырған таўлардың ең жақсы
 сыйлары менен,
 Мәңги төбешиклердің молшылығы менен,
¹⁶ Жердің ең жақсы өними хәм хәр бир нәрсеси
 менен,
 Пута ишинде Көрингенниң мийрими менен
 берекетленсин.
 Юсуп урпағынан болған адамларға,
 Туўысқанларының арасында басшы болған
 Юсупке усы берекет жаўсын.
¹⁷ Биринши туўылған буға сыяқлы құдиретлидур
 ол,
 Шақлары жабайы буғаның шақлары яңлыдур.
 Оның бир шақы Эфрайымның он мың адамы,
 Екинши шақы Менашшениң мыңлағаныдур.
 Юсуп усы шақлары менен халықларды сүзеди,
 Жер жүзиндеги халықларды қуады».
¹⁸ Ол Зебулон хәм Иссахар урыўы хәкқында
 былай деди:
 «Хәй, Зебулон жолға шыққаныңда қуўанышқа
 бөлен,

Иссахар, сен шатырларыңда шадлан!
¹⁹ Олар басқа халықларды тауға шақырады,
 Ол жерде мақул болатуғын қурбанлықтарды
 шалады.

Олар теңизлердің молшылығы менен,
 Теңиз жағасының байлығы менен азықланар».

²⁰ Муўса Гад урыуы хаққында былай деди:
 «Гадтың жерин кеңейткен Құдайға алғыс айтың!
 Гад арыслан сыяқлы өз жерінде жасайды,
 Олжасының қол хәм басларын бөлеклеп
 таслайды.

²¹ Ол өзи ушын жердің жақсысын таңлады,
 Басшының үлеси оған берилди.
 Халықтың басшылары жыйналғанда,
 Ол орынлады Израил халқы менен бирге,
 Жаратқан Ийениң әдил еркин хәм Оның
 хәкимлерин».

²² Муўса Дан урыуы хаққында былай деди:
 «Дан жас арысланға мегзер,
 Ол Башаннан секирип шығар».

²³ Нафталий урыуы хаққында былай деди:
 «Хәй, Жаратқан Ийениң оң жағына шыққан,
 Оның жарылқауына толып турған Нафталий!
 Сен батыс пенен қубланы мүлик етип аласаң».

²⁴ Ол Ашер хаққында былай деди:
 «Басқа урыулардың ишинде Ашер ең көп
 жарылқанғандур,
 Тууысқанларының ишиндеги ең сүйиклиси
 болсын.

Оның жери зәйтүн ағашына бай болсын.

²⁵ Дәрўазаңның тәмбилери темир хәм қоладан
 болып,

Өмириң бойы қәуипсиз жаса».

²⁶ «Хәй, Ешурун, Құдайымызға мегзес хеш ким
 жоқдур,

Ол саған жәрдем бериу ушын аспаннан,
 Бултлар үстинде келер салтанаты менен.

²⁷ Мәңги бар болған Құдай сениң панаңдур,
 Сени Ол Өзиниң мәңгилик қолларында алып
 жүрер.

Душпанларыңды алдыңнан қуып шығарып,
 Саған: „Оларды қырып тасла!“ – деп айтады.

²⁸ Солай етип, Израил қәуип-қәтерсиз жасайды,
 Яқыптың мәканы аман болады,
 Дән хәм шарап елинде мол болады,
 Аспаннан оның жерине шық түседи.

²⁹ Израил, сен қандай бахытлысаң!
 Саған мегзейтуғын бар ма өзи?

Сен Жаратқан Ийе қутқарған халықсаң.
 Жаратқан Ийе сени қорғайтуғын қалқандур,
 Жеңис беретуғын сениң қылышыңдур.
 Душпанларың алдыңда қуллық қылады,
 Сен олардың арқасын басып, езесең».

Муўсаның өлими

34 Соннан кейин, Муўса Моаб тегислигинен
 Ерихо қаласына қарсы жайласқан Небо
 тауына, Писга тауының төбесине шықты. Жаратқан
 Ийе оған пүткил елди көрсетти: арқадағы Дан
 қаласына дейин созылған Гилад жерин, ² пүткил
 Нафталий жерлерин, Эфрайым хәм Менашше
 жерлерин, Жер Орта теңизине дейин созылған
 пүткил Яхуда жерлерин, ³ қубладағы Негебти хәм
 тегисликти. Бул Соар қаласына дейин созылған
 Пальма қаласы деп аталған Ерихо тегислиги.
⁴ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға: «Ибрайымға,
 Ысаққа хәм Яқыпқа: „Сениң урпағыңа беремен“ деп
 ант ишкен ел усы болады. Мине, усы елди
 көзлерің менен көриуе мүмкиншилик бердим,
 бирақ сен ол жерге кирмейсең», – деди.

⁵ Солай етип, Жаратқан Ийениң айтқанындай,
 Оның қулы Муўса сол Моаб елинде қайтыс болды.

⁶ Жаратқан Ийе оны Бейт-Пеорға қарама-қарсы
 жайласқан Моабтағы ойпатлыққа көмди. Муўсаның
 қәбири қай жерде екенлигин бүгінге дейин хеш
 ким билмейди. ⁷ Муўса қайтыс болғанда, бир жүз
 жигирма жаста еди. Деген менен, оның көзи де
 хәлсизленбеген, күш-ғайраты да қайтпаған еди.

⁸ Израиллылар Моаб тегислигинде Муўсаны
 жоқлап отыз күн аза тутты.

Кейин Муўса ушын азалау күнлери тамам болды.

⁹ Нун улы Ешуа даналық руўхы менен толған еди.
 Өйткени Муўса өлиминен алдын оған қолларын
 қойып, оны жолбасшы етип тайынлаған еди.
 Израиллылар оған қулақ салып, Жаратқан Ийениң
 Муўса арқалы берген буйрықтарына әмел қылды.

¹⁰ Израилда сол күннен бүгінге дейин, Муўсаға
 уқсаған пайғамбар болмады. Себеби Жаратқан Ийе
 Муўса менен жүзбе-жүз көрисип, сөйлесетуғын еди.

¹¹ Жаратқан Ийе оны Мысырда фараонға, оның
 хызметкерлерине хәм пүткил Мысыр халқына Өз
 кәрамат хәм белгилерин көрсетиу ушын жиберген
 еди. ¹² Муўса пүткил Израил халқының көз алдында
 құдиретли, уллы хәм қорқынышлы ислер ислеген
 еди.

Ешуа

Жаратқан Ийениң Ешуаға берген буйрығы

1 Жаратқан Ийе Өз қулы Муўсаның өлиминен соң, оның жәрдемшиси Нун улы Ешуаға былай деди:

² – Мениң қулым Муўса өлди. Қәнекей, енди сен пүткил халық пенен бирге Иордан дәрьясын кесип өтип, Мен сизлерге, яғный Израил халқына беретүғын елге кириңдер. ³ Муўсаға айтқанымдай, аяғыңыз тийген барлық жерлерди сизлерге беремен. ⁴ Сизлердиң жер шегараңыз кубладағы шөлден арқадағы Лебанонға дейин, шығыстағы уллы Евфрат дәрьясынан пүткил хеттлердиң ели арқалы батыстағы Жер Орта теңизине дейин созылған болады. ⁵ Өмириң бойы ҳеш ким саған қарсы тура алмайды. Муўса менен бирге болғаным сыяқлы, Мен сениң менен де бирге боламан. Сени ҳеш қашан қалдырмайман ҳәм таслап кетпеймен.

⁶ Күшли ҳәм мәрт бол. Себеби Мен ата-бабаларына беремен деп ант ишкен жерди бул халық ийелеуи ушын, сол жерди оларға сен алып берсең. ⁷ Тек күшли ҳәм жүдә мәрт болып, қулым Муўсаның саған буйырған пүткил Нызамын муқиятлы түрде орынла. Қай жерге барсаң да, табысқа ийе болыуың ушын, бул Нызамнан узақлама ҳәм оннан я оңға, я солға ауып кетпе. ⁸ Нызам китабында жазылған сөзлерди аузыңнан түсирме. Онда жазылғанлардың барлығын толық орынлау ушын, ол ҳаққында күни-түни ой жууыртып жүр. Сонда сен табысқа ийе болып, мақсетиңе ерисесең. ⁹ Саған күшли ҳәм мәрт бол деген бе едим? Қорқпа ҳәм руўхыңды түсирме. Өйткени Қудайың Жаратқан Ийе сен баратуғын ҳәр бир жерде сениң менен бирге болады.

Ешунаның халыққа берген буйрығы

¹⁰ Солай етип, Ешуа халық қадағалаушыларына былай деп буйырды:

¹¹ – Орданы аралап шығып, халыққа мына буйрықты бериңдер: «Өзлериңизге азық-ауқат таярлаңлар. Себеби Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге беретүғын жерине кирип, оны меншик етип ийелеу ушын, үш күннен соң, Иордан дәрьясын кесип өтесизлер».

¹² Ал Ешуа Рубен ҳәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымына былай деди:

¹³ – Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның: «Қудайыңыз Жаратқан Ийе бул жерди сизлерге

берип, сизлерди тынышлыққа еристиреди», – деген сөзлерин еске түсириңдер. ¹⁴ Сизлердиң ҳаялларыңыз, балаларыңыз ҳәм малларыңыз усы жерде, яғный Иордан дәрьясының шығысында, Муўсаның сизлерге берген жеринде қалсын. Бирақ сизлер, яғный пүткил жаўынгерлер қуралланып, туўысқанларыңыздан алдын дәрьяны кесип өтиңдер ҳәм оларға жәрдем бериңдер. ¹⁵ Жаратқан Ийе сизлерди тынышлыққа еристиргени сыяқлы, оларды да тынышлыққа еристиреди. Олар Қудайыңыз Жаратқан Ийениң беретүғын жерин мүлик етип алғаннан соң, сизлер де мүлик етип алған жерлериңизге, Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның Иордан дәрьясының шығысындағы сизлерге берген жерине қайтып, усы жерге орналасыңлар.

¹⁶ Олар Ешуаға былай деп жуўап берди:

– Бизлерге буйырғанларыңның хәммесин орынлаймыз. Қай жерге жиберсең де, барамыз.

¹⁷ Ҳәр бир нәрседе Муўсаның сөзине бойсынғанымыз сыяқлы, сениң сөзиңе де бойсынамыз. Муўса менен бирге болған Қудайың Жаратқан Ийе сениң менен де бирге болсын.

¹⁸ Сөзиңе қарсы шыққан ҳәм қандай да бир буйрығыңа бойсынбаған адамға өлим жазасы бериледи. Тек сен күшли ҳәм мәрт бол.

Рахаб ҳәм жансызлар

2 Нун улы Ешуа Шиттимнен жасырын түрде еки жансызды жиберип атырып, оларға: «Барып, Кенаан жерин, әсиресе Ерихоны көзден өткизиңдер», – деди. Солай етип, жансызлар жолға шығып, Рахаб деген бузық ҳаялды қайыне келди ҳәм сол жерде қонып қалды.

² Сонда Ерихо патшасына: «Елимизди көзден өткизиу ушын, усы түни Израил халқынан адамлар келди», – деген хабар жетти. ³ Сонлықтан Ерихо патшасы Рахабқа: «Сениң үйиңе келген сол адамларды шығарып бер. Себеби олар елимизди көзден өткизиу ушын келген», – деген хабар жоллады. ⁴ Ал еки адамды жасырып қойған Рахаб: «Сол адамлардың маған келгени рас. Бирақ мен олардың қай жерли екенин билмеген едим. ⁵ Геўгим түспестен бурын, қала дәрўазасы жабылайын деп атырғанда, олар шығып кетти. Олардың қай жаққа кеткенин билмеймен. Излериңнен дәрхал кетсеңиз, жетип аласызлар», – деди. ⁶ Негизинде ҳаял сол адамларды тамның

төбесине шығарып, ол жерге жайып қойылған зығыр бауларының астына жасырған еди. ⁷ Ал патшаның адамлары болса, жансызларды Иордан дәрьясын кесип өтетұғын жерге қарай қуып кетти. Олар қаладан шығуыдан-ақ, қала дәрўазасы жабылды.

⁸ Тамның төбесіндеги адамлар жатпай турып, хаял олардың жанына барды да, ⁹ оларға былай деди:

– Жаратқан Ийениң бул елди сизлерге бергенин билемен. Бизлерди сизлер себепли қорқыныш бийледі. Елде жасайтуғын хәр бир адамның руўхы түсип жүр. ¹⁰ Өйткени сизлер Мысырдан шыққаныңызда, Жаратқан Ийениң Қамыс теңизин алдыңызда қалай құрғатып таслағанын, Иордан дәрьясының арғы жағындағы аморлардың еки патшасы Сихон менен Огқа сизлер нелер ислегениңизди, оларды қалайынша пүткиллей қырып таслағаныңызды еситкен едик. ¹¹ Буларды еситкенимизде, руўхымыз түсип кетти. Сизлерден қорққанымыздан, хеш кимде хал-дәрман қалмады. Себеби сизлердің Қудайыңыз Жаратқан Ийе – жоқарыдағы аспанда да, төмендеги жер жүзинде де Қудай. ¹² Сизлерге жақсылық еткеним сыяқлы, сизлер де мениң үй-ишиме жақсылық ететуғыныңызға Жаратқан Ийе хәқы ант ишиңлер. Ата-анамды, аға-инилеримди, апа-сиңлилеримди хәм олардың үй-ишлерин өлимнен сақлап, хәммеимизди аман қалдыратуғыныңызды билдиретуғын исенимли бир белги беринңлер.

¹⁴ Адамлар оған:

– Егер бул исимизди әшкара қылмасаңыз, бизлер сизлер ушын жанымызды берийге таярмыз. Жаратқан Ийе бул жерди бизлерге бергенинде, саған жақсылық ислеп, садықлық көрсетемиз, – деди.

¹⁵ Үйи қала дийўалында жайласқанлықтан, Рахаб адамларды арқан менен әйнектен төменге түсирди де, ¹⁶ оларға:

– Изиңизден қуып кеткен адамлар сизлерге дус келип қалмауы ушын, таўға шығыңлар. Олар излерине қайтып кеткенге дейин, үш күн сол жерде жасырынып турыңлар. Соңынан жолыңызды даўам етерсизлер, – деди. ¹⁷ Сол адамлар Рахабқа былай деди:

– Бизлер иштирген антыңда турыўымыз ушын мына нәрсени ислеуиң шәрт: ¹⁸ Усы елге киргенимизде, мына қырмызы арқанды бизлерди түсирип жиберген әйнегиңе байлап қой. Соңынан ата-анаңды, туўысқанларыңды хәм әкеңнің пүткил хожалығын жаныңа, өз үйиңе жыйна. ¹⁹ Сениң үйиңнің қапысынан сыртқа шыққан адам өз басы ушын өзи жуўап береді. Бундай адам ушын бизлер жуўапкер емеспиз. Бирақ егер сениң менен бирге үйиңде болған бир адам жәбир көрсе, оның өлимине бизлер жуўапкер боламыз. ²⁰ Деген менен, ислеримизди әшкара қылсаң, онда бизлер сен иштирген анттан азат боламыз.

²¹ Хаял оларға:

– Айтқаныңыздай болсын, – деди хәм оларды жолға шығарып салғаннан соң, қырмызы арқанды әйнекке байлап қойды.

²² Адамлар ол жерден кетип, таўға шықты хәм излеринен қуўғанлар қайтып кеткенше, сол жерде үш күн қалды. Олардың изинен қуўғанлар барлық жерден оларды излесе де, таба алмады. ²³ Еки адам изине қайтыў ушын таўдан түсти де, дәрьяны кесип өтип, Нун улы Ешуаның жанына барды хәм басларынан өткен хәмме нәрсени айтып берди.

²⁴ Олар Ешуаға: «Жаратқан Ийе хәқықаттан да бул пүткил жерди бизлердің қолымызға тапсырыпты. Ол жерде жасайтуғын хәр бир адам бизлерден қорқып, руўхы түсип жүр екен», – деди.

Израиллылардың Иордан дәрьясынан өтиўи

3 Ешуа таң азаннан турды да, пүткил Израил халқы менен бирликте Шиттимнен жолға шығып, Иордан дәрьясына келди. Олар дәрьяны кесип өтпей, сол жерде түнеди. ² Үшинши күннің соңында орданы бастан-аяқ айланып шыққан қадағалаушылар ³ халыққа былай деп буйырды: «Лебийли руўханийлер Қудай Ийеңиздің Келисим сандығын көтерип баратырғанын көргениңизде, сизлер де орныңыздан қозғалып, сандықтың изине ериңлер. ⁴ Солай етип, сизлер қайсы тәрепке баратуғыныңызды билип аласызлар. Себеби сизлер алдын бул жолдан хеш қашан жүрип көрмегенсизлер. Бирақ Келисим сандығына жақынласпаңлар. Сандық пенен сизлердің араңызда еки мың шығанақ қашықлық болсын».

⁵ Ешуа халыққа:

– Өзлериңизди пәкленңлер. Өйткени Жаратқан Ийе ертең араңызда әжайып ислер ислейди, – деди.

⁶ Ал руўханийлерге:

– Келисим сандығын көтерип, халықтың алдында жүриңлер, – деди. Солай етип, руўханийлер сандықты көтерип, халықтың алдында жүрип кетти.

⁷ Сол арада Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

– Мен Муўса менен бирге болғаным сыяқлы, сениң менен де бирге екенимди олар түсиниўи ушын, бүгиннен баслап сени пүткил Израил халқының көз алдында мәртебели қыламан. ⁸ Сен Келисим сандығын көтерген руўханийлерге: „Иордан дәрьясының жағасына барғаныңызда, суўға аяқ басып, тоқтап турыңлар“, – деп буйрық бер.

⁹ Ешуа Израил халқына: «Жақынырақ келип, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сөзлерин тыңлаңлар», – деп болып, сөзин былай даўам етти: ¹⁰ «Тири Қудайдың араңызда екенин, Оның кенаан, хетт, хиў, периз, гиргаш, амор хәм ебус халықларын алдыңыздан сөзсиз қуўып жиберетуғынын мынадан билип аласызлар: ¹¹ мине, пүткил жер жүзи Ийесиниң Келисим

сандығы сизлерден алдын Иордан дәрьясынан өтеди. ¹² Енди өзлериңизге хәр бир урыўдан бир адамнан, яғный Израил урыўларынан он еки адамды сайлап алыңлар. ¹³ Пүткил жер жүзиниң Ийеси болған Жаратқан Ийениң сандығын көтерген руўханийлер Иордан дәрьясына аяқ басқанда, жоқарыдан аққан суўлар тоқтап, бир жерге топланады».

¹⁴ Халық Иордан дәрьясынан өтиў ушын түнеген жеринен жолға шықты. Келисим сандығын көтерген руўханийлер алдында жүрип баратыр еди. ¹⁵ Иордан дәрьясы жыйын-терим ўақытында тасып, кәнарынан шығып кететуғын еди. Сонда сандықты көтерген руўханийлер дәрьяның жағасына барып, суўға аяқларын тийгизиўден-ақ, ¹⁶ жоқарыдан аққан суўлар тоқтап, жүдә узақларда, Саретанға жақын болған Адам қаласында топланып, жоқарылай баслады. Ал Иордан тегислигиндеги теңизге, яғный Өли теңизге аққан дәрьяның қалған суўлары болса, пүткиллей тоқтап қалды. Халық дәрьяны Ерихонның қарсы алдынан кесип өтті. ¹⁷ Пүткил халық дәрьядан өтип болғанша, Жаратқан Ийениң Келисим сандығын көтерген руўханийлер дәрьяның қурғап қалған ултанының ортасында қозғалмай турды. Солай етип, пүткил Израил халқы дәрьяның қурғап қалған ултаны арқалы өтті.

Естелик таслардың орнатылыўы

4 Пүткил халық Иордан дәрьясынан өтип болғаннан соң, Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

² – Халық ишинен он еки адамды, яғный хәр урыўдан бир адамнан сайлап алың да, ³ оларға былай деп буйырыңлар: «Бул жерден, Иордан дәрьясының ортасынан, анық руўханийлердиң аяқлары турған жерден он еки тас алыңлар. Бул тасларды өзлериңиз бенен бирге алып, түнейтуғын жериңизге апарып қойыңлар».

⁴ Солай етип, Ешуа Израилдың хәр бир урыўынан өзи сайлап алған он еки адамды шақырып алып, ⁵ оларға былай деп буйырды:

– Дәрьяның ортасына, Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сандығының алды бетине барып, Израил халқының урыў санына қарай хәр бириңиз ийниңизге бир тастан көтерип алыңлар. ⁶ Олар сизлер ушын белги болады. Балаларыңыз келешекте: «Бул таслар нени аңлатады?» – деп сорағанда, ⁷ оларға: «Иордан дәрьясының суўлары Жаратқан Ийениң Келисим сандығының алдында ақпай қалды. Келисим сандығы дәрьядан өтип атырғанда, ағып турған суўлар тоқтап қалды. Бул таслар Израил халқы ушын сол ўақыядан мәңгиге естелик болады», – дейсизлер.

⁸ Израиллылар Ешуаның буйрығын орынлады. Жаратқан Ийениң Ешуаға айтқанындай, Израил урыўларының санына қарай Иордан дәрьясының ортасынан алынған он еки тасты олар өзлери

түнеген жерге алып келип, сол жерге қойды. ⁹ Ешуа Иордан дәрьясының ортасына, Келисим сандығын көтерген руўханийлер турған жерге басқа он еки тас орнатты. Бул таслар бүгин де сол жерде тур.

¹⁰ Солай етип, Жаратқан Ийениң халыққа жеткизиў ушын Ешуаға буйырған хәр бир нәрсеси орынланыўға дейин, сандықты көтерген руўханийлер Иордан дәрьясының ортасында турды. Хәр бир нәрсе Муўсаның Ешуаға буйырғанындай етип исленди. Халық дәрьядан асығыслық пенен өтті. ¹¹ Пүткил халық дәрьядан өткеннен кейин, Жаратқан Ийениң сандығын көтерген руўханийлер де халықтың көз алдында дәрьядан өтті. ¹² Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы Муўсаның өзлерине буйырғаны сыяқлы қурал асынып, Израил халқының алдында дәрьядан кесип өтті. ¹³ Усы тәризде қырық мыңға шамалас қураллы адамлар урысуў ушын Жаратқан Ийениң алдында Ерихо тегислигине өтті.

¹⁴ Жаратқан Ийе сол күни Ешуаны пүткил Израил халқының көз алдында мәртебелі қылды. Муўсаға өмири бойы қандай хұрмет көрсетилген болса, Ешуаға да сондай хұрмет көрсетиле баслады.

¹⁵ Жаратқан Ийе Ешуаға:

¹⁶ – Келисим сандығын көтерген руўханийлерге Иордан дәрьясынан шығыўды буйыр, – деди.

¹⁷ Ешуа руўханийлерге:

– Иордан дәрьясынан шығыңлар, – деп буйырды.

¹⁸ Жаратқан Ийениң Келисим сандығын көтерген руўханийлер Иордан дәрьясының ортасынан шығып, жағаға аяқ басыўдан-ақ, дәрьяның суўлары бурынғыдай жийеклеринен тасып аға баслады.

¹⁹ Халық биринши айдың оныншы күни Иордан дәрьясынан өтип, Гилгалға, Ерихонның шығыс шегарасына орналасты. ²⁰ Ешуа Иорданнан алынған он еки тасты Гилгалға орнатты. ²¹ Соңынан ол Израил халқына былай деди:

– Келешекте сизлердиң урпақларыңыз өз әкелеринен: «Бул таслар нени аңлатады?» – деп сораса, ²² оларға Израил халқының Иордан дәрьясының қурғап қалған ултаны арқалы өткенін айтың. ²³ Қудайыңыз Жаратқан Ийе Қамыс теңизин бизлер өтип боламан дегенше, қалай қурғатып таслаған болса, Иордан дәрьясын да сизлер өтип боламан дегенше, солай қурғатып таслағанын түсиндириң. ²⁴ Ол буларды жер жүзиндеги барлық халықлар Жаратқан Ийениң қаншелли құдиретли екенін билиўи ушын хәм сизлер де бәрқулла Қудайыңыз Жаратқан Ийеден қорқыўыңыз ушын иследи.

5 Жаратқан Ийениң Иордан дәрьясының суўларын израиллылардың алдында, олар өтип боламан дегенше, қалай қурғатып таслағанын Иорданның батыс тәрепиндеги амор патшалары хәм Жер Орта теңизи жағасындағы кенаан патшалары еситкенде, руўхлары түсти.

Израиллылардан қорққанынан, ҳеш кимде җал-дәрман қалмады.

Гилгалдағы сүннет етилю

² Сол ўақытта Жаратқан Ийе Ешуаға:
– Тастан пышақлар исле, израиллыларды бурынғыдай сүннет ет, – деди.
³ Солай етип, Ешуа тастан пышақлар исле, израиллыларды Аралот [†] төбешигинде сүннет етти.
⁴ Буны ислегениниң себеби мынаў еди:
Мысырдан шыққанлардың хәммеси, урысқа жарамлы болған барлық ер адамлар Мысырдан шыққаннан соң, шөлде жүргенде өлип кеткен еди.
⁵ Мысырдан шыққан барлық ер адамлар сүннет етилген еди. Бирақ Мысырдан шыққаннан кейин шөлде жүрген ўақытта туўылған ер адамлардың ҳеш бири сүннет етилмеген еди.
⁶ Мысырдан шыққанда урысқа жарамлы болғанлардың хәммеси өлип болғанша, израиллылар шөлде қырық жыл гезип жүрди. Себеби олар Жаратқан Ийениң сөзин тыңламаған еди. Жаратқан Ийе оларға: «Мен ата-бабаларыңызға ўаде етип, сизлерге бермен деген сүт хәм пал ағып турған жерди сизлер көрмейсизлер», – деп ант ишкен еди.
⁷ Жаратқан Ийе олардың орнына балаларына өмир берди. Сүннет етилмеген бул балаларды Ешуа сүннет етти. Өйткени олар жолда сүннет етилмеген еди.
⁸ Барлық ер адамлар сүннет етилгеннен соң, тәўир болғанша, ордадағы өз орынларында қалды.
⁹ Сонда Жаратқан Ийе Ешуаға:
– Мысырда сизлерде болған масқарашылықты бүгин алып тасладым, – деди. Сонлықтан сол жер бүгин де Гилгал ^{††} деп аталады.
¹⁰ Гилгалда Ерихо тегислигине орда қурған Израил халқы айдың он төртинши күни кеште Қутқарылыў байрамын [‡] байрамлады.
¹¹ Бир күн даўам еткен байрамнан соң, олар елдиң зүрәтинен ашытқысыз нан хәм қуўырмаш жеди.
¹² Олар сол елдиң зүрәтинен жей баслады хәм ертеңине маннаның жаўыўы пүткиллей тоқтады. Израиллылар сол жылы Кенаан елиниң зүрәти менен азықланды.

Ерихо қаласының қулаўы

¹³ Ешуа Ерихо қаласына жақын жерде болғанда, басын көтерип қарап, алдында қылыш услап турған бир адамды көрди. Ешуа оған жақынласып:
– Сен бизлер тәрептиң адамымысаң ямаса душпан тәрептиң бе? – деп сорады.
¹⁴ Сол адам оған:
– Ҳеш тәрептиң де емес. Мен Жаратқан Ийениң әскерлериниң сәркәрдасыман. Мине, Мен келдим, – деди.

[†] Аралот – еврейше «Сүннетлеў» деген мәнисти билдиреди
^{††} Гилгал – алып таслаў, домалатып таслаў дегенди билдиреди.
[‡] Қутқарылыў байрамы – еврейше «Пасха», өтиў дегенди билдиреди. Себеби Израил халқы Мысырда қуллықта болған ўақытта, Қудай Израил халқын қуллықтан алып шықты.

Сол ўақытта Ешуа ет-бетинен жерге жығылып, оған табынды да:

– Мырзам, қулыңызға айтатуғын қандай сөзиңиз бар? – деп сорады.

¹⁵ Жаратқан Ийениң әскерлериниң сәркәрдасы Ешуаға:

– Аяқ кийимиңди шеш. Өйткени сен турған жер – мухаддес, – деди. Ешуа айтылғанды орынлады.

¹⁶ Израиллылар себепли, Ерихо қаласының дәрўазалары тас қылып жабылған еди. Ол арқалы ҳеш ким кирмеди де, шықпады да.

6 Сонда Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

– Мен Ерихо қаласын, оның патшасын хәм жаўынгерлерин саған тәслим қыламан. ² Сен пүткил әскерлерин менен бирге алты күн даўамында қала дөгерегин күнине бир мәртебе айланып шығыўың керек. ³ Кәрнай көтерген жети руўханий сандықтың алдында жүрсин. Жетинши күни қаланың дөгерегин жети мәртебе айланыңлар хәм сонда руўханийлер кәрнайларын шертсин. ⁴ Руўханийлердиң кәрнайларды узақ созып шерткенин еситкениңизде, пүткил халық бәлент даўыс пенен бақырсын. Сонда қаланың дийўаллары қулап түседи хәм ҳәр бир адам турған жеринен туўры қалаға киреди.

⁵ Нун улы Ешуа руўханийлерди шақырып алып, оларға:

– Келисим сандығын көтериңлер. Жети руўханий қолларына кәрнайларды алып, Жаратқан Ийениң сандығының алдында жүрсин, – деди. ⁶ Соңынан халыққа:

– Алға жүриңлер, қаланың дөгерегин айланыўды баслаңлар. Қураллы адамлар Жаратқан Ийениң сандығының алдында жүрсин, – деди.

⁷ Ешуа бул сөзлерди халыққа айтып болғаннан соң, кәрнайларды көтерген жети руўханий кәрнайларды шертип, Жаратқан Ийениң алдында алға жүре баслады. Олардың изинен Жаратқан Ийениң Келисим сандығы алып жүрилди.

⁸ Қуралланған адамлар кәрнай шерткен руўханийлердиң алдында, ал артта киятырғанлар сандықтың изинен жүрип киятыр еди. Сол ўақытта кәрнайлар да үзликсиз шертилип турды. ⁹ Сонда Ешуа халыққа:

– Бақырмаңлар, селериңизди шығармаңлар. Мен: «Бақырыңлар», – демегенимше, аўзыңыздан бирде бир сөз шықпасын. Буйрығымды еситкен ўақтыңызда, бақырыңлар, – деп буйырды.

¹⁰ Солай етип, олар Жаратқан Ийениң сандығын көтерип, қала әтирапын бир мәртебе айланды. Кейин ордаға келип, сол жерде түнеди.

¹¹ Ертеңине азанда Ешуа ерте оянды хәм руўханийлер Жаратқан Ийениң сандығын көтерди.

¹² Кәрнайларды көтерген жети руўханий Жаратқан Ийениң сандығының алдында кәрнайларды шертип жүрди. Қуралланған адамлар олардың алдында, ал артта киятырғанлар сандықтың изинде жүрди. Сол ўақытта кәрнайлар үзликсиз

шертилип турды. ¹³ Солай етип, олар екінші күни де қала әтирапын бир мәртебе айланып, ордаға қайтып келди. Олар бул исти алты күн текирарлады.

¹⁴ Жетінші күни олар ерте, жаңа таң атқанда турып, қала әтирапын анық сол тәризде жети мәртебе айланып шықты. Олар тек сол күни ғана қала әтирапын жети мәртебе айланып шықты.

¹⁵ Руұханийлер жетінші айланбада кәрнайлары шерткенде, Ешуа халыққа былай деди:

– Бақырыңлар! Жаратқан Ийе қаланы сизлерге берди! ¹⁶ Қала хәм оның ишиндеги хәр бир нәрсе Жаратқан Ийеге бағышланып, жоқ қылысын. Тек бизлер жиберген жансызларды жасырып қалған бузық хаял Рахаб хәм оның үйиндегилер ғана аман қалады. ¹⁷ Абайлаңлар, бағышланған нәрселерге қол тийгизбеңдер. Сол нәрселерди бағышлап болып, кейин олардан алсаңыз, сизлер Израилдың ордасын қырғынға ушыратып, бәлеге дуұшар қыласыз. ¹⁸ Пүткил гүмис, алтын, мыс хәм темир нәрселер Жаратқан Ийеге бағышланған болып, олар Жаратқан Ийениң қазнасына түседі.

¹⁹ Солай етип, руұханийлер кәрнайлары шертти. Халық бул дауысты еситиуден, қатты бақырысты хәм дийуаллар қулап түсти. Хәр бир адам турған жеринен туұры қалаға кирди хәм оны қолға киргизди. ²⁰ Олар еркек хәм хаялларды, жас хәм ғаррыларды, ири хәм майда малларды, ешеклерди, қаладағы хәмме тири жанды қылыштан өткизип, қырып таслады.

²¹ Ешуа усы жерге жансыз болып келген еки адамға:

– Сол бузық хаялдың үйине барыңлар. Ант ишкениңиздей, хаялды хәм оның пүткил жақынлары сыртқа алып шығыңлар, – деди.

²² Үйге кирген жас жансызлар Рахабты, оның ата-анасын, аға-инилерин, ағайинлерин хәм оның үйиндеги хәмме адамларды алып шығып, Израилдың ордасының жанына әкелди. ²³ Соңынан олар қаланы ишиндегилери менен бирликте жағып жиберди. Тек гүмис, алтын, мыс хәм темир нәрселерди Жаратқан Ийениң Үйиниң қазнасына салды. ²⁴ Ешуа бузық хаял Рахабты, оның әкесиниң үй-ишин хәм жақынлары тири қалдырды. Ешуаның Ерихоны көзден өткизип келиу ушын жиберген жансызларын жасырып қалған Рахаб бүгин де израиллылардың арасында жасамақта.

²⁵ Буннан соң, Ешуа былай деп ғарғыс жәриялады: – Бул қаланы, яғный Ерихо қаласын қайтадан тиклеуіге хәрекет еткен адам Жаратқан Ийениң ғарғысына ушырасын. Сол адам қаланың тийкарын өзиниң туңғыш улының үстине салады, ал қала дәрұазасын генже улының үстине қурады.

²⁶ Жаратқан Ийе Ешуа менен бирге еди хәм Ешуаның даңқы елдиң хәмме жерине жайылды.

Аханның гүнасы

7 Деген менен, израиллылар бағышланған нәрселерге қыянет иследи. Яхуда урыуынан болған Зерахтың шаулығы, Забдийдиң ақлығы, Кармийдиң улы Ахан бағышланған нәрселердиң айырымларын алғанлықтан, Жаратқан Ийениң израиллыларға қәхәри келди.

² Ешуа Ериходан Бейт-Элдиң шығысында, Бейт-Ауенге жақын жерде жайласқан Ай қаласына адамларды жиберип атырып, оларға:

– Барып, елди көзден өткизиңдер, – деди.

Адамлар барып, Ай қаласын көзден өткизди.

³ Кейин олар Ешуаның қасына қайтып келип, оған:

– Пүткил халықтың ол жерге барып, әуере болыуының хәжети жоқ. Саны жағынан аз болған Ай қаласының халқын жеңиуге еки-үш мың адам жеткиликли, – деди.

⁴ Солай етип, үш мыңға жақын израиллылар қалаға қарай жүрис қылды. Бирақ олар Ай халқынан қаша баслады. ⁵ Ай халқы израиллыларды қала дәрұазасынан Шебаримге дейин қуып, оларды төбешиктен түсерликте қырып баслады хәм олардың шама менен отыз алты адамын өлтирди. Буннан қорққанынан израиллылардың руұхлары түсип, жүреклері суулады.

⁶ Сонда Ешуа кийимлерин жыртып, Израилдың ақсақаллары менен бирликте басларына топырақ шашты хәм Жаратқан Ийениң сандығының алдында ет-бетинен жерге жығылып, кешке дейин сол ауҳалда жатты. ⁷ Соңынан Ешуа былай деди:

– О, Қудай Ийе, Сен бизлерди аморларға тәслим етип, жоқ қылу ушын Иордан дәрьясынан өткизген бе едиң? Қәнекей, дәрьяның арғы тәрепинде қалсақ еди! ⁸ О, Ийемиз, Израил халқы душпанларынан қашқаннан соң, мен не айта аламан? ⁹ Кенаанлылар хәм усы жерде жасайтуғын басқа халықлар буны еситкенде, әтирапымызды қоршап алып, атымызды жер жүзинен жоқ қылады. Сонда Сен Өзиңниң уллы атыңды сақлап қалыу ушын не ислейжақсаң?

¹⁰ Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

– Орныңнан тур! Неге булай ет-бетиңнен жерге жығылып жатырсаң? ¹¹ Израиллылар гүна ислеп, Мениң оларға орынлаң деп буйырған келисимимди бузды. Олар бағышланған нәрселердиң бир бөлегин урлады хәм алдап, өз затларының арасына жасырды. ¹² Сол себепли, ендигиден былай израиллылар душпанларына қарсы тура алмайды, олар артқа қайтып, душпанларының алдына түсип қашады. Себеби олар жоқ қылынуы жазасына тартылған. Сизлер өзлериңиздеги бағышланған нәрселерди жоқ етпесеңиз, Мен артық сизлер менен бирге болмайман. ¹³ Бар, сен халықты пәкле хәм оларға былай де: «Ертеңги күн ушын өзлериңизди пәклеңдер. Өйткени Израилдың Қудайы Жаратқан

Ийе: „Хәй, Израил, сизлердің араңызда бағышланған нәрселер бар. Сол нәрселерди жоқ етпегениңизше, душпанларыңызға қарсы тура алмайсызлар“, – дейди. ¹⁴ Таң атқанда, сизлер урыу-урыу болып дизилип, гезек пенен алдыға шығасызлар. Жаратқан Ийениң көрсеткен урыуы тийре-тийре болып алдыға шығады. Соң Жаратқан Ийе көрсеткен тийре хожалықтары менен бирме-бир алдыға шығады. Кейин Жаратқан Ийе көрсеткен хожалықтың ер адамлары алдыға шығады. ¹⁵ Бағышланған нәрселерди алды деп көрсетилген адам өзине тийисли хәр бир нәрсе менен бирликте жағып жибериледи. Себеби ол адам Жаратқан Ийениң келисимин бузып, Израилда жеркенишли гүна иследи».

¹⁶ Таң азаннан турған Ешуа Израил халқын урыу бойынша алдыға шығарды. Сонда олардың ишинен Яхуда урыуы көрсетилди. ¹⁷ Яхуда тийрелери алдыға шығарылғанда, Зерах тийреси көрсетилди. Зерах тийреси хожалықтары менен алдыға шығарылғанда, Забдий хожалығы көрсетилди. ¹⁸ Забдий хожалығының ер адамлары алдыға шығарылғанда, Яхуда урыуынан Зерахтың шаулығы, Забдийдің ақлығы, Кармийдің улы Ахан көрсетилди.

¹⁹ Сонда Ешуа Аханға:

– Улым! Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң хұрметин орнына қой хәм Оның уллылығын тән алып, хақықатын айт, не иследиң? Меннен жасырма, – деди.

²⁰ Ахан Ешуаға былай деди:

– Дурыс, мен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге қарсы гүна иследим. Мен мына исти қылған едим: ²¹ олжалардың ишинде Шынардан әкелінген сулыу бир шапан, еки жүз шекел гүмис, елиу шекел ауырлығында бир алтын куйманы көргенимде хәүесим келип, оларды алдым. Гүмисти ең астына салып, олардың хәммесин шатырымның ишине, жерге жасырдым.

²² Ешуа жиберген адамлар дәрхал шатырға қарай жуырып кетти. Олар сол жерге көмилген затларды тапты. Гүмис ең астына көмилген екен. ²³ Олар бул нәрселердің хәммесин шатырдан алды да, Ешуаға хәм Израил халқына әкелип берип, Жаратқан Ийениң алдына қойды.

²⁴ Ешуа хәм пүткил Израил халқы Зерах улы Аханды, гүмисти, алтын куйманы, шапанды, Аханның ул-қызларын, ири хәм майда малларын, ешеклерин, оның шатырын хәм шатырының ишиндеги барлық затларын Ахор ойпатлығына апарды.

²⁵ Ешуа Аханға:

– Сен неге бизлерди бул бәлеге жолықтырдың? Жаратқан Ийе бүгин өзинди бәлеге жолықтырады, – деди.

Соңынан пүткил Израил халқы Ахан менен оның хожалығындағыларды тас боран қылып өлтирди хәм оларды отқа жағып жиберди. ²⁶ Кейин олар

Аханның үстине үлкен тас үйиндисин үйди. Бул үйинди бүгин де бар. Солай етип, усы ўақыядан соң, Жаратқан Ийениң қәхәри басылды. Сол жердің бүгинги күнге дейин Ахор † ойпатлығы деп аталыуының мәниси усы.

Ай қаласының қыйралыуы

8 Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

– Қорқпа хәм қәуетерленбе. Барлық әскерлерди жаныңа алып, Ай қаласына жүрис қыл. Мине, Ай патшасын, халқын, қаласын хәм оның жерин саған тәслим қылдым. ² Ерихо қаласына хәм оның патшасына не ислеген болсаң, Ай қаласына хәм оның патшасына да соны исле. Бирақ ондағы мал хәм затларды олжа етип алыңлар. Қаланың арт бетине бекинис жаса.

³ Солай етип, Ешуа барлық әскерлер менен бирликте Ай қаласына жүрис қылуға таярланды. Ол таңлаған отыз мың мәрт жауынгерди түнде жолға атландырып атырып, ⁴ оларға былай деп буйырды:

– Енди сизлер барып, қаланың арт бетиндеги бекинисте жатыңлар. Қаладан онша алыслап кетпеңлер. Хәммеңиз таяр болып турыңлар. ⁵ Мен жанымдағы адамлар менен бирликте қалаға жақынласаман. Душпан қаладан шығып, әуелгидей бизлерге қарсы келгенде, бизлер олардан қашқандай болып, ⁶ оларды қаладан узақластырғанша изимизден ертип барамыз. Олар бизлерди бурынғыдай қашып баратыр деп ойлайды. Бизлер олардан қашып баратырғанымызда, ⁷ сизлер бекинисте жатырған жериңизден шығып, қаланы қолға киргизесиздер. Қудайыңыз Жаратқан Ийе ол жерди сизлерге тәслим етежақ. ⁸ Қаланы қолға киргизгениңизден соң, оған от бериңлер. Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша хәрекет етиңлер. Минекей, мениң сизлерге буйрығым усы.

⁹ Соңынан Ешуа оларды жолға атландырды. Адамлар кетип, Бейт-Эл менен Ай қаласының арасындағы, яғный Ай қаласының батыс тәрәпиндеги бекинисте жатты. Ал Ешуа болса, түнди қалған адамлар менен бирге өткізди.

¹⁰ Ешуа таң азаннан турды да, әскерлерди көзден өткерип, оларды сапқа турғызды. Кейин өзи хәм Израилдың ақсақаллары әскерлердің алдына түсип, Ай қаласына қарай жолға шықты. ¹¹ Ешуа хәм оның жанындағы барлық әскерлер қалаға жүрис қылды. Олар жақынлап барып, қаланың арқа тәрәпине орда құрды. Олар менен қаланың арасында бир ойпатлық бар еди. ¹² Ешуа бес мыңға шамалас адамға Бейт-Эл менен Ай қаласы арасына, қаланың батыс тәрәпине бекинис құрғызды. ¹³ Соңынан арқада орда құрғанлар да, батыста бекинисте жатырғанлар да урыс майданына түсиуге таяр турды. Ешуа сол түни ойпатлыққа келди.

† Ахор – еврей тилинде «бәле» дегенди аңлатады.

¹⁴ Буны көргенде Ай патшасы адамлары менен израиллыларға қарсы урысыу үшін қаладан асығыс түрде шықты. Ешуа жобаластырғандай олар Иордан тегислигинің жанындағы бир жерге шықты. Деген менен, олар өзлерине қарсы қаланың артқы тәрепинде бекинис жасалғанынан хабарсыз еді. ¹⁵ Ешуа хәм оның жанындағы израиллылар қала халқынан жеңилип атырғандай болып, шөлге қарай қаша баслады. ¹⁶ Қаладағы пүткил халық израиллылардың изинен қууыуға шақырылды. Олар Ешуаны қууа берип, қаладан узақласып кетти. ¹⁷ Израиллыларды қууыуға Ай қаласы менен Бейт-Элден бир адам қалмай шыққан еді. Олар израиллыларды қууыуға шығып баратырып, қаланы қорғауысыз, ашық қалдырған еді.

¹⁸ Сонда Жаратқан Ийе Ешуаға:

– Қолыңдағы семсерди Ай қаласына қарай соз. Мен сол жерди саған тәслим етип атырман, – деди.

Ешуа қолындағы семсерди туұры қалаға қарай созды. ¹⁹ Ол қолын созыудан-ақ, бекинисте жатырғанлар орынларынан ушып турып, қалаға кирди. Олар қаланы қолға киргизип, оны дәрхал жағып жиберди.

²⁰ Ай қаласының турғынлары артына қарағанда, жанып атырған қаланың түтини аспанға көтерилип атырғанын көрди. Шөлге қарай қашқан израиллылар артқа қайтып, оларға хұжим жасағанда, олар тығыларға тесик таба алмай қалды. ²¹ Ешуа хәм оның жанындағы израиллылар бекинисте жатырғанлардың қаланы қолға киргизгенін хәм қаладан түтин шығып атырғанын көргенде изге қайтып, Ай халқына қарсы хұжим жасады. ²² Қаланы қолға киргизгенлер де хұжимге өткенде, қала халқы еки жақтан келген израиллылардың ортасында қалды. Израиллылар олардан аман қалғанлардың да, қашқанлардың да бирде бирейин қалдырмай, хәммесин өлтирди.

²³ Олар Ай патшасын тирилей тутқынға алып, Ешуаның алдына әкелди.

²⁴ Ай қаласынан шығып, қыр далада хәм шөлде өзлеринің изинен қууғанлардың хәммесин израиллылар қылыштан өткізгеннен соң, қалаға қайтып келип, сол жерде қалған адамларды да қылыштан өткізди. ²⁵ Сол күни пүткил Ай қаласының халқы, хаял-еркеги хәммеси болып он еки мың адам өлтирилди. ²⁶ Қала турғынларының хәммесин толық қырып болғанша, Ешуа семсер ушлаған қолын төмен түсирмеді. ²⁷ Израиллылар Жаратқан Ийениң Ешуаға берген буйрығына қулақ асып, тек қаладағы маллар менен затларды ғана олжа етип алды. ²⁸ Соңынан Ешуа Ай қаласын жағып жиберип, оны мәңги қарабақанаға айландырды. Сол қала бүгин де солай турыпты.

²⁹ Ешуа Ай қаласының патшасын ағашқа илдирип қойып, оны кешке шекем сол жерде қалдырды хәм қуяш батарда оның өли денесин ағаштан түсиртип, қала дәрұазасының кирер аузына таслатты. Ал

оның өли денесинің үстине тасларды таслап, бир үйинди иследи. Бул үйинди бүгин де бар.

Мухаддес Нызамның халыққа оқылыуы

³⁰ Буннан соң, Ешуа Эбал тауында Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орнын қурды. ³¹ Бул орын Жаратқан Ийениң қулы Муұсаның Израил халқына берген буйрығы бойынша, Муұсаның Нызам кітабында жазылғанындай қылып қурылды. Яғнай, темир тиймеген хәм жонылмаған таслардан қурылды. Ол жерде Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлықлар хәм татыулық қурбанлықлары берилди. ³² Муұсаның Израил халқы алдында жазған Нызамының көширмесин Ешуа сол жердеги тасларға жазды. ³³ Ал пүткил израиллылар болса, ақсақаллар, қадағалаушылар, қазылар хәм келгинди адамлар менен бирликте Жаратқан Ийениң Келисим сандығының еки тәрепинде сандықты көтерген лебийли руұханийлерге қарама-қарсы болып дизилди. Халықтың биринши ярымы Геризсим тауы тәрепинде, екинши ярымы Эбал тауы тәрепинде турған еді. Өйткени Жаратқан Ийениң қулы Муұса жарылқау алыу үшін усы тәризде туруыуды алдын буйырған еді. ³⁴ Кейин Ешуа Нызам кітабында жазылғанындай етип, жарылқау хәм ғарғыс сөзлердің барлығын оқыды. ³⁵ Солай етип, Ешуа пүткил Израил жәмийетинің, хаяллардың, балалардың хәм халықтың арасында болған келгинди адамлардың алдында Муұсаның буйрықтарынан бирде бир сөз қалдырмай оқып берди.

Гибонлылардың хийлеси

9 Иордан дәрьясының батыс тәрепинде, таулы үлкеде, батыстағы тау етеклеринде хәм Лебанонға дейин созылған Жер Орта теңизи жағасында жасайтуғын барлық патшалар: хетт, амор, кенаан, периз, хиұ хәм ебус патшалары болып өткен ұақыяларды еситкенде, ² Ешуаға хәм Израил халқына қарсы урысыу үшін хәммеси бир жерге жыйналды.

³ Ал хиұ халқынан болған Гибон қаласының турғынлары болса, Ешуаның Ерихо хәм Ай қалаларына ислеген ислерин еситкенде, ⁴ хийле қолланбақшы болды. Олар өзлерин елши қылып көрсетип, ешеклерине ески қалталар, гөне, жыртық хәм жамаұ-жамаұ шарап меслерин жүкледі. ⁵ Аяқларына ески хәм жамалған аяқ кийимлер, үстилерине гөне-көкси кийимлер кийди. Олардың дорбаларындағы нанлар кеуип, қатып қалған еді. ⁶ Солай етип, сол адамлар Гилгалдағы ордаға, Ешуаның жанына келди. Олар Ешуаға хәм Израил халқына:

– Бизлер бир узақ елден келдик. Бизлер менен келисим дүзийиңизди қәлер едик, – деди.

⁷ Бирақ израиллылар гибонлыларға:

– Сизлер менен неге келисим дүзиуимиз керек екен? Мүмкин, сизлер бизлерге жақын жерде жасайтуғын шығарсыз, – деди. ⁸ Олар Ешуаға:

– Бизлер сениң қулларыңбыз, – деди.

Ешуа олардан:

– Сизлер кимсиз? Қаяқтан киятырсыз? – деп сорады.

⁹ Олар Ешуаға былай деди:

– Қулларың болған бизлер бир узақ елден келдик. Себеби сениң Қудайың Жаратқан Ийениң даңқы тууралы еситкен едик. Бизлер Қудай хаққында хэмме нәрседен: Оның Мысырда ислеген хәр бир исинен, ¹⁰ Иордан дәрьясының арғы жағындағы аморлардың еки патшасына, яғный Хешбон патшасы Сихонға хэм Аштаротта хүкимдарлық еткен Башан патшасы Огқа нелер ислегенинен де хабарымыз бар. ¹¹ Сонлықтан ақсақалларымыз хэм елимиздиң барлық халқы бизлерге былай деген еди: «Жаныңызға азық-ауқат алып, оларды қарсы алыу ушын шығыңдар хэм оларға: „Бизлер сизлердиң қулларыңызбыз. Бизлер менен келисим дүзиуиңизди қәлеймиз“, – деңлер». ¹² Бизлер сизлерге келиу ушын жолға шыққан күнимизде, азық ушын үйимизден алған бул нанларымыз ыссы еди. Енди қараңлар, олар кеуип, қатып қалған.

¹³ Шарап толтырылған мына меслер де таза еди. Мине, олардың қалай жыртылып қалғанына қараңлар. Көп жол басып өткенимиз себепли, кийим-кеншегимиз хэм аяқ кийимимиз де тозып қалды.

¹⁴ Израиллылар Жаратқан Ийе менен кеңеспестен, гибонлылардың азықларынан алып, татып көрди. ¹⁵ Ешуа оларды аман қалдыратуғынына сөз берип, олар менен парахатшылық келисимин дүзди. Жәмийет басшылары да келисимге садық қалатуғынына ант ишти. ¹⁶ Деген менен, келисим дүзилгенинен кейин үш күн өткенде, олар гибонлылардың жақын жерде, өзлериниң арасында жасайтуғынын билди. ¹⁷ Өйткени израиллылар жолға шығып, үш күннен кейин олардың Гибон, Кефира, Беерот хэм Кирят-Ярим деген қалаларына келген еди. ¹⁸ Бирақ израиллылар оларға шабыуыл жасамады. Себеби жәмийет басшылары Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң аты менен ант ишкен еди. Сонлықтан халық жәмийет басшыларына наразы болып, тоңқылдай баслады. ¹⁹ Басшылар халыққа:

– Бизлер оларға Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң аты менен ант иштик. Сонлықтан оларға қол тийгизе алмаймыз. ²⁰ Ант ишкенимиз себепли, оларды аман қалдырамыз, болмаса Қудайдың ғәзебине ушыраймыз, – деди.

²¹ Соңынан халыққа усыныс етип:

– Оларды аман қалдырайық, – деди.

Солай етип, басшылар берген сөзинде турды хэм гибонлылар пүткил жәмийет ушын отын шауып, суу тасыйтуғын болды.

²² Кейин Ешуа гибонлыларды шақырып алып, оларға былай деди:

– Жақын жерде жасай турып, неге жүдә узақ жерден келдик деп, бизлерди алдадыңыз? ²³ Сол себептен сизлер ғарғысқа ушырайсызлар. Енди мәңгиге қул болып қаласызлар. Сизлер Қудайымның Үйи ушын отын шауып, суу тасыйсызлар.

²⁴ Гибонлылар Ешуаға былай деп жууап берди:

– Мырзамыз, сениң Қудайың Жаратқан Ийе Өз қулы Муусаға пүткил елди сизлерге беретуғынын хэм елде жасайтуғынлардың хэммесин жоқ қылыуды буйырғанын еситкен едик. Бизлер сизлерден қатты қорқтық хэм жанымыздан айырылыудан қәуөтерленип, усылай иследик.

²⁵ Енди бизлер сениң қолыңдамыз. Сен нени макул хэм дурыс деп тапсаң, соны исле.

²⁶ Солай етип, Ешуа оларды израиллылардың қолынан қутқарды хэм оларды өлтиртпеди. ²⁷ Сол күни Ешуа оларды жәмийет ушын хэм Жаратқан Ийе белгилеген жерде қурылатуғын Оның қурбанлық орны ушын отын шауып, суу тасыйтуғын хызметке қойды. Олар бүгин де сол жумысты атқарады.

Аморлардың жеңиліске ушырауы

10 Ерусалим патшасы Адоний-Седек Ешуаның Ерихоны қолға киргизип, патшасын жоқ қылғаны сыяқлы, Ай қаласын да қолға киргизип, толық қыйратқанын хэм патшасын өлтиргенин, Гибон халқының да израиллылар менен парахатшылық келисимин дүзип, олар менен бирге жасап атырғанын еситти. ² Сонда оны күшли қорқыныш бийледі. Өйткени Гибон өз патшасына ийе болған қалалардың бири сыяқлы үлкен бир қала еди. Ол Ай қаласынан да үлкен болып, халқы мәрт жауынгерлер еди. ³ Сол себепли Ерусалим патшасы Адоний-Седек Хеbron патшасы Хохамға, Ярмут патшасы Пирамға, Лахиш патшасы Яфияға хэм Эглон патшасы Дебирге мына хабарды жиберди: ⁴ «Келип, маған Гибонды жоқ етиуге жәрдем бериңдер. Себеби Гибон халқы Ешуа хэм Израил халқы менен бирликте парахатшылық келисимин дүзипти». ⁵ Солай етип, аморлардың бес патшасы – Ерусалим, Хеbron, Ярмут, Лахиш хэм Эглон патшалары әскерлерин топлады хэм хэммеси бирликте барып, Гибонның қарсысына орда құрды да, хұжимге өтті.

⁶ Гибонлылар Гилгалдағы ордада болған Ешуаға мына хабарды жиберди: «Қулларың болған бизлерди жалғыз таслап кетпе. Бизлерге тезирек келип, жәрдем қолыңды соз хэм бизлерди қутқар. Өйткени таулы елдеги аморлардың барлық патшалары бизлерге қарсы бирлесті».

⁷ Сонлықтан Ешуа пүткил әскерлери хэм мәрт жауынгерлери менен бирге Гилгалдан жолға шықты. ⁸ Сонда Жаратқан Ийе Ешуаға:

– Олардан қорқпа. Мен оларды саған тәслим етип атырман. Олардың хеш бири саған қарсы тура алмайды, – деди.

⁹ Гилгалдан шығып, түни менен жол жүрген Ешуа аморларға тосаттан хұжим жасады. ¹⁰ Жаратқан Ийе аморларды израиллылардың алдында албыратып таслады хәм израиллылар оларды Гибонда үлкен қыйралыуға ушыратты. Бейт-Хоронға баратуғын жол бойынша, оларды Азеқаға хәм Маккедаға жеткенше қуып, өлтирип барды.

¹¹ Жаратқан Ийе израиллылардан қашқан аморлардың үстине Бейт-Хороннан Азеқаға барғанша аспаннан ири тас буршақ жаўдырды. Жаўған тас буршақтың астында өлгенлер израиллылардың қылыш пенен өлтиргенлеринен де көбирек еди.

¹² Жаратқан Ийениң аморларды израиллылар тәрепинен қыйратқан күни Ешуа Израил халқының алдында Жаратқан Ийеге дуға етті. Ол халықтың көз алдында былай деди:

«Хәй қуяш, тур сен Гибон үстінде,
Хәй ай, сен де Айялон ойпатлығында».

¹³ Халық өз душпанларынан өшин алғанша, қуяш тоқтап, ай да өз орнында турды. Бул ўақыя Яшар китабында † сөз етилген. Қуяш шама менен бир күн бойы аспанның ортасында турды, батыўға асықпады. ¹⁴ Жаратқан Ийе адамның сөзине қулақ асқан бундай күн – буннан алдын да, буннан кейин де болған емес. Себеби Жаратқан Ийениң Өзи Израил ушын саўаш жүргизген еди.

¹⁵ Буннан соң, Ешуа Израил халқы менен бирге Гилгалдағы ордаға қайтып келди.

Амор патшаларының өлтирилиўи

¹⁶ Аморлардың бес патшасы қашып, Маккедадағы бир ўңгирге жасырынған еди. ¹⁷ Ешуаға: «Бес патша табылды. Олар Маккедадағы бир ўңгирге жасырынып алған екен», – деген хабар жетти.

¹⁸ Ешуа халыққа былай деди:

– Ўңгирдин аўзын үлкен таслар менен жаўыңлар хәм сол жерди қорғап турыў ушын сақшылар жибериңлер. ¹⁹ Бирақ сизлер қарап тура бермей, душпанларыңыздың изинен қуўыңлар. Оларға арт бетинен хұжим жасап, өз қалаларына кетиўине тосқынлық етиңлер. Қудайыңыз Жаратқан Ийе оларды сизлерге тәслим еткен.

²⁰ Ешуа хәм израиллылар душпанды жүдә аўыр жеңилiske ушыратып, оларды пүткиллей жоқ етті. Ал аман қалғанлар болса, қорған қалаларға барып, баспана тапты. ²¹ Соңынан пүткил израиллылар аман-есен Маккедадағы ордаға, Ешуаның жанына қайтты. Хеш бир адам израиллыларға қарсыласыўға жүрексине алмады.

²² Сонда Ешуа адамларына:

– Ўңгирдин аўзын ашып, сол бес патшаны шығарың да, оларды маған алып келиңлер, – деди.

† Яшар китабы – «Әдилдин китабы» дегенди билдиреди. Бул китап бүгинги күнге жетип келмеген.

²³ Олар бес патшаны, яғный Ерусалим, Хеброн, Ярмут, Лахиш хәм Эглон қалаларының патшаларын ўңгирден шығарып, Ешуаға алып келди. ²⁴ Патшалар алып келингенде, Ешуа пүткил Израил халқын жыйнады. Өзи менен урысқа қатнасқан әскербасыларға болса:

– Жақынырақ келип, аяқларыңызды мына патшалардың желкелерине қойыңлар, – деди.

Әскербасылар жақынлап келип, аяқларын патшалардың желкелерине қойды. ²⁵ Ешуа оларға: – Қорқпаңлар хәм қәуетерленбеңлер. Күшли хәм мәрт болыңлар. Жаратқан Ийе сизлер менен урысатуғын душпанларыңыздың хәммесин усындай аўхалға салады, – деди.

²⁶ Кейин Ешуа бес патшаны өлтирип, оларды бес ағашқа илдирип қойды. Денелер кешке дейин ағашқа илдириўи турды.

²⁷ Қуяш батарда, Ешуаның буйрығы бойынша патшалардың денелери ағашлардан алынып, бурын өзлери жасырынған ўңгирдин ишине тасланды. Ал ўңгирдин аўзы үлкен таслар менен жаўылды. Бул таслар бүгинги күнге дейин сол жерде тур.

²⁸ Ешуа сол күни-ақ Маккеда қаласын басып алды, оның патшасын хәм халқын қылыштан өткізди. Ол қалада бирде бир тири жан қалдырмай, толығы менен қырып таслады. Ешуа Ерихо қаласының патшасына не қылған болса, Маккеда қаласының патшасына да соны қылды.

Қубладағы қалалардың қолға киргизилиўи

²⁹ Ешуа Израил халқы менен бирликте Маккедадан Либна қаласына барып, қалаға хұжим жасады. ³⁰ Жаратқан Ийе қаланы хәм оның патшасын израиллыларға тәслим етті. Ешуа пүткил қала халқын қылыштан өткізди, бирде бир тири жан қалдырмады. Ол Ерихо қаласының патшасына не ислеген болса, бул қаланың патшасына да соны иследи.

³¹ Буннан соң, Ешуа Израил халқы менен бирге Либнадан Лахиш қаласына келди хәм қала қарсысына орда қурып, хұжимге өтті. ³² Жаратқан Ийе Лахишти израиллыларға тәслим етті. Ешуа ертеңине қаланы басып алды. Ол Либнада ислегени сыяқлы, бул қаланың да барлық адамларын қылыштан өткізди. ³³ Сонда Гезер қаласының патшасы Хорам Лахишке жәрдемге келди. Ешуа хеш бир тири жанды аман қалдырмай, оны хәм оның әскерлерин қырып таслады.

³⁴ Ешуа Израил халқы менен Лахиштен шығып, Эглонға келди. Ол қала қарсысына орда қурып, хұжимге өтті. ³⁵ Олар қаланы сол күни-ақ басып алды. Лахиште ислегени сыяқлы, бул қаланың да барлық адамларын сол күни-ақ қылыштан өткізип, қырып таслады.

³⁶ Соңынан Ешуа Израил халқы менен бирликте Эглоннан Хеброн қаласына келип, оған қарсы хұжимге өтті. ³⁷ Олар қаланы қолға киргизип, оның

патшасын, халқын хәм аўылларындағы барлық адамларды қылыштан өткізди. Эглонда ислегени сыяқлы, Хебронда да хеш бир тири жан қалдырмай, толығы менен қырып таслады.

³⁸ Буннан соң, Ешуа Израил халқы менен бирликте изге қайтып, Дебирге қарсы хұжим жасады. ³⁹ Олар қаланы, оның патшасын хәм аўылларын қолға киргизип, пүткил халықты қылыштан өткізди. Хеш бир тири жан қалдырмай, толығы менен қырып таслады. Хеbron, Либна қалаларына хәм олардың патшаларына не ислеген болса, Дебирге хәм оның патшасына да соны иследи.

⁴⁰ Солай етип, Ешуа пүткил елди: таўлы жерлерди, Негебти, батыстағы таў етеклерин хәм таў жанбаўырларын қолға киргизип, сол жерлердеги патшалардың барлығын жеңиліске ушыратты. Ол Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң буйрығына қулақ асып, хеш бир тири жан қалдырмай, толығы менен қырып таслады. ⁴¹ Ешуа Қадеш-Барниядан Газаға дейин хәм Гибонға дейин созылған пүткил Гошен үлкесин басып алды. ⁴² Ол бул патшалардың барлығын хәм олардың жерлерин бир урыста-ақ қолға киргизди. Өйткени Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе Израил ушын урысқан еди. ⁴³ Кейин Ешуа Израил халқы менен бирликте Гилгалдағы ордаға қайтып келди.

Арқа тәрептеги патшалардың жеңиліске ушырауы

11 Болып өткен ўақыялар хәққинда Хасор патшасы Ябин еситкенде, Мадон патшасы Иобабқа, Шимрон хәм Ахшаф патшаларына, ² арқадағы таўлы үлкелердеги, Киннерет көлинің қубласындағы тегисликлердеги, батыстағы таў етеклериндеги хәм батыстағы Дор төбешиклериндеги патшаларға, ³ шығыс хәм батыс үлкелердеги кенаанлыларға, таўлы үлкедеги амор, хетт, периз хәм ебус халықларына, Хермон таўының етегиндеги Миспа үлкесинде жасайтуғын хиўлерге хабар жиберди. ⁴ Бул патшалар пүткил ләшкерлери, яғный теңиз жағасындағы қум сыяқлы есап-сансыз әскерлери, жүдә көп ат хәм урыс арбалары менен жолға шықты. ⁵ Усы барлық патшалар израиллыларға қарсы урысыў ушын бирлесип, Мером суўлары жағасына келди де, хәммеси бирге орда құрды.

⁶ Сонда Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди: – Олардан қорқпа. Ертең усындай ўақытта олардың хәммесин өлимге тапсырып, Израилға тәслим етемен. Сен олардың атларының аяқ сиңирлерин кесип, саўаш арбаларын отқа жандырып жибер.

⁷ Солай етип, Ешуа пүткил әскерлери менен бирликте Мером суўлары жағасындағы патшаларға тосаттан хұжим жасады. ⁸ Жаратқан Ийе оларды израиллыларға тәслим етті. Израиллылар оларды жеңиліске ушыратты хәм қашқанларды уллы Сидонға, Мисрефот-Майымға хәм шығыстағы

Миспе ойпатлығына шекем қуўып барып, оларды өлтирди. Олар хеш кимди аман қалдырмады. ⁹ Ешуа Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай иследи: олардың атларын майып қылды хәм саўаш арбаларын отқа жандырып жиберди.

¹⁰ Буннан соң, Ешуа изге қайтты хәм Хасор қаласын қолға киргизип, оның патшасын қылыштан өткерди. Себеби Хасор бурын усы барлық патшалықлардың басы еди.

¹¹ Израиллылар қаладағы барлық адамларды қылыштан өткизип, оларды қырып таслады. Олар бирде бир тири жан қалдырмады. Кейин Ешуа Хасор қаласын жағып жиберди. ¹² Солай етип, Ешуа бул қалаларды хәм олардың патшаларын қолға түсирди хәм Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның буйырғанындай, хәммесин қылыштан өткизип, қырып таслады. ¹³ Израиллылар Ешуаның жағып жиберген қаласы Хасордан басқа, төбешиклерде қурылған қалалардың хеш бирине от бермеді.

¹⁴ Олар бул қалалардағы хәмме нәрсени хәм малларды олжа қылды, ал адамларының хәммесин қылыштан өткизди. Олар бирде бир тири жан қалдырмады. ¹⁵ Жаратқан Ийениң қулы Муўса Жаратқан Ийеден алған буйрықларын Ешуаға тапсырған еди. Ешуа оларды тыңлап, Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанларының хәммесин толық орынлады.

¹⁶ Солай етип, Ешуа усы пүткил елди: таўлы жерлерди, пүткил Негеб хәм Гошен жерлерин, батыстағы таў етеклерин, Иордан тегислигин хәм Израил таўлары менен олардың етеклерин, ¹⁷ Сеирге жақын Халақ таўынан баслап, Хермон таўының жанындағы Лебанон ойпатлығындағы Баал-Гадқа дейинги жерлерди басып алды. Ал олардың патшаларын қолға алып, өлтирди. ¹⁸ Ешуа бул патшалар менен узақ ўақыт урысып келген еди. ¹⁹ Гибонда жасайтуғын хиўлерден басқа хеш бир қала халқы израиллылар менен парахатшылық келисимин дүзген жоқ. Израиллылар басқа қалалардың хәммесин урыс пенен алды. ²⁰ Өйткени Израилға қарсы урысыў ушын олардың жүреклерин қатал қылған Жаратқан Ийениң Өзи еди. Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай, израиллылар оларды аяўсыз өлтирип, толық қырып таслады.

²¹ Сол ўақытта Ешуа барып, таўлы Хеbronда, Дебирде хәм Анабта, Яхуда хәм Израилдың барлық таўлы үлкелеринде жасайтуғын анақ халқын қалалары менен бирликте пүткиллей қырып таслады. ²² Израиллылардың елинде анақлардан бирде бир адам аман қалмады. Тек Газа, Гат хәм Ашдодта аман қалғанлар болды. ²³ Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўсаға айтқанындай, Ешуа пүткил елди қолға киргизди хәм оны Израил урыўлары арасында мүлик қылып бөлистрди. Солай етип, урыс тоқтап, ел тынышлыққа еристи.

Муўса тәрәпинен жеңиліске ушыраған патшалар

12 Израиллылар Иордан дәрәясының шығысын, Иордан тегислигинің пүткил шығыс тәрәпи менен Арнон дәрәясынан Хермон тауына шекем болған жерлерди қолға киргизип, мына патшаларды жеңиліске ушыратқан еди: ² олардың бири Хешбонда жасаған аморлардың патшасы Сихон болып, оның патшалығы Арнон дәрәясының жағасындағы Ароер қаласын хәм сол дәрәяның ортасынан басланатуғын аммон халқының шегарасы болған Яббоқ дәрәясына дейинги жерлерди, яғный Гиладтың ярымын өз ишине алатуғын еди. ³ Иордан тегислигинің шығыс тәрәпи де оған тийисли еди. Бул жер Киннерет көлинен Тегислик көлине, яғный Өли теңизге дейин созылған жерлерди, және де, Бейт-Ешимотқа хәм қубладағы Писга тауының жанбауырларына дейинги жерлерди өз ишине алатуғын еди. ⁴ Екиншиси Башан патшасы Ог болып, ол ең соңғы рефалардың [†] бири еди хәм Аштарот пенен Эдрейде хәкімдарлық етті. ⁵ Ол Хермон тауына, Салкаға, гешурлылар менен маахалылардың шегараларына дейин созылған пүткил Башанға хәм Хешбон патшасы Сихонның шегарасына дейин созылған Гиладтың ярымына хәкімдарлық ететуғын еди.

⁶ Жаратқан Ийениң қулы Муўса хәм израиллылар усы патшаларды жеңиліске ушыратты. Сонда Жаратқан Ийениң қулы Муўса олардың жерлерин Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымына мүлик қылып берди.

⁷ Лебанон ойпатлығындағы Баал-Гадтан Сеирге дейин созылған Халақ тауына шекемги Иордан дәрәясының батысындағы жерлерде жасаған патшаларды Ешуа хәм израиллылар жеңиліске ушыратқан еди. Олардың жерлерин Ешуа Израил урыўларына мүлик қылып бөлип берген еди. ⁸ Яғный, Ешуа таулы жерлерди, батыстағы тау етеклерин, Иордан тегислигин, тау жанбауырларындағы жерлерди, шөлди хәм Негебти Израил урыўлары арасында мүлик қылып бөлистерди. Бул жерлерде хетт, амор, кенаан, периз, хиў хәм ебус халықлары жасайтуғын еди. Израил жеңиліске ушыратқан патшалар мыналар еди:

⁹ Ерихо патшасы,
Бейт-Элге жақын жердеги Ай қаласының патшасы,

¹⁰ Ерусалим патшасы,

Хеброн патшасы,

¹¹ Ярмут патшасы,

Лахиш патшасы,

¹² Эглон патшасы,

Гезер патшасы,

¹³ Дебир патшасы,

Гедер патшасы,

¹⁴ Хорма патшасы,

Арад патшасы,

¹⁵ Либна патшасы,

Адуллам патшасы,

¹⁶ Маккеда патшасы,

Бейт-Эл патшасы,

¹⁷ Таппуах патшасы,

Хефер патшасы,

¹⁸ Афек патшасы,

Лашшарон патшасы,

¹⁹ Мадон патшасы,

Хасор патшасы,

²⁰ Шимрон-Мерон патшасы,

Ахшаф патшасы,

²¹ Таанах патшасы,

Мегиддо патшасы,

²² Кедеш патшасы,

Кармелдеги Иоқнеам патшасы,

²³ Төбешикли Дор елиниң патшасы,

Галиладағы Гойым патшасы,

²⁴ хәм Тирса патшасы.

Барлығы болып отыз бир патша.

Басып алынатуғын жерлер

13 Ешуа қартайып, бираз жасқа барып қалған уақтында, Жаратқан Ийе оған былай деди: – Сен қартайып, бираз жасқа барып қалдың. Бирақ басып алынатуғын жерлер еле жүдә көп.

² Сол қалған жерлер мыналар: пүткил филист хәм гешур халықлары жасайтуғын аймақлар, ³ яғный кенаанлыларға тийисли болып есапланған Мысырдың шығыс тәрәпиндеги Шихор дәрәясынан арқадағы Экрон шегараларына шекем созылған жерлер – булар филист халқының бес хәкімдарына тийисли Газа, Ашдод, Ашкелон, Гат хәм Экрон қалалары хәм қублада аў халқының жерлери. ⁴ Және де, сидонлыларға тийисли Ара деген жерден баслап, Афекке, яғный Амор шегарасына шекемги пүткил Кенаан жерлери. ⁵ Тағы гебаллылардың жерлери хәм Хермон тауы етегиндеги Баал-Гадтан Лебо-Хаматқа шекем созылған шығыс тәрәптеги пүткил Лебанон жерлери. ⁶ Лебаноннан Мисрефот-Майымға шекем созылған таулы жерде жасайтуғынларды, яғный барлық сидонлыларды израиллылардың алдынан қуып шығараман. Саған буйырғанымдай, бул жерлерди израиллыларға мүлик етип бөлистрип бер.

⁷ Енди бул жерлерди тоғыз урыўға хәм Менашше урыўының ярымына мүлик етип бөлистрип бер.

Иордан дәрәясының шығысындағы жерлер

⁸ Менашше урыўының басқа ярымы менен Рубен хәм Гад урыўлары Иордан дәрәясының шығысындағы жерлерди үлес етип алды. Оларға

[†] Рефалар – ғайры тәбийғый узын бойлы адамлар болыўы мүмкин.

бул жерлерди Жаратқан Ийениң қулы Муўса берген еди.

⁹ Сол жерлер Арнон дәрьясының жағасындағы Ароерден хәм ойпатлықтың ортасындағы қаладан басланып, Дибонға дейин созылған пүткил Медеба кеңислигин өз ишине алады. ¹⁰ Және де, оның ишине Хешбонда хүкимдарлық еткен аморлардың патшасы Сихонның аммон халқының шегарасына дейин созылған пүткил қалалары, ¹¹ Гилад үлкеси хәм гешурлылар менен маахалылардың жерлери, пүткил Хермон тауы хәм Салкаға дейинги пүткил Башан жерлери киреди. ¹² Және де, ең соңғы рефалардың бири болған, Аштарот хәм Эдрейде хүкимдарлық еткен Башан патшасы Огтың қалған жерлериниң барлығы да киреди. Муўса рефа халқын жеңилiske ушыратып, оларды қуўып жиберген еди. ¹³ Израиллылар гешурлылар менен маахалыларды қуўып жибермеді. Олар бүгин де израиллылардың арасында жасап келмекте.

¹⁴ Муўса тек Лебий урыўына ғана жерден үлес бермеді. Жаратқан Ийениң Муўсаға берген буйрығы бойынша, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге берилген қурбанлықтардың бир бөлеги лебийлилердиң үлеси болады.

Рубен урыўына берилген жерлер

¹⁵ Тийре санына қарай, Муўсаның Рубен урыўына берген жерлери мыналар: ¹⁶ Арнон дәрьясының жағасындағы Ароерден хәм ойпатлықтың ортасындағы қаладан басланып, пүткил Медеба кеңислиги, ¹⁷ Хешбон хәм кеңисликтеги оған тийисли мына қалалардың хәммеси: Дибон, Бамот-Баал, Бейт-Баал-Меон, ¹⁸ Яхаса, Кедемот, Мефаат, ¹⁹ Кирятайым хәм Сибма, ойпатлықтағы төбешикте қурылған Серет-Шахар, ²⁰ Бейт-Пеор, Писга тауының жанбауырлары, Бейт-Ешимот, ²¹ кеңисликтеги барлық қалалар хәм Хешбонда хүкимдарлық еткен амор патшасы Сихонның пүткил ели. Муўса Сихонды хәм оған тийисли жерлерде жасайтуғын Мидян көсемлери болған Эўий, Рекем, Сур, Хур хәм Ребаны жеңилiske ушыратқан еди. ²² Израиллылар өлтирилгенлерге қосып, Беор улы палкер Биламды да қылыштан өткизди. ²³ Рубен урыўының жери Иордан дәрьясына шегаралас еди. Тийре санына қарай, оларға мүлик етип берилген аўыл хәм қалалар усылар еди.

Гад урыўына берилген жерлер

²⁴ Тийре санына қарай, Муўса Гад урыўына мына жерлерди берди: ²⁵ Язер жери, пүткил Гилад қалалары, Рабба жақынындағы Ароерге дейин созылған аммонларға тийисли болған жерлердиң ярымы, ²⁶ Хешбоннан Рамат-Миспе хәм Бетонимге, Маханайымнан Ло-Дебарға дейинги жерлер, ²⁷ Иордан ойпатлығындағы Бейт-Харам, Бейт-Нимра, Суккот, Сафон, Хешбон патшасы Сихонның

жерлеринен аўысқан бөлеги, Киннерет көлиниң кубла тәрeпинe дейин созылған Иордан дәрьясының шығыс тәрeпи. ²⁸ Тийре санына қарай, Гад урыўына мүлик етип берилген аўыл хәм қалалар усылар еди.

Менашше урыўының ярымына берилген шығыстағы жерлер

²⁹ Тийре санына қарай, Муўса Менашше урыўының ярымына мына жерлерди берди: ³⁰ олар Маханайымнан басланып, Башан патшасы Огтың ели болған пүткил Башанды хәм Башанда Яирге тийисли болған алпыс қаланың хәммесин өз ишине алды. ³¹ Және де, Гиладтың ярымын, Башан патшасы Огтың пайтахт қалалары болған Аштарот хәм Эдрейди өз ишине алды. Бул жерлер Менашшениң улы Махирдиң урпақларының ярымына тийре санына қарай берилген еди.

³² Муўсаның Ерихонның шығысында, Иордан дәрьясының арғы жағасындағы Моаб тегислигинде бөлип берген жерлери усылар еди. ³³ Бирақ Лебий урыўына жерден үлес берилмеді. Жаратқан Ийениң айтқанындай, олардың үлеси Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң Өзи болады.

Иорданның батысындағы жерлердиң бөлистирилиўи

14 Израиллылардың Кенаанда мүлик етип алған жерлерине келсек, бул жерлер руўханий Элазар, Нун улы Ешуа хәм Израил урыўларының тийре басшылары тәрeпинен израиллыларға бөлип берилди. ² Жаратқан Ийениң Муўса арқалы буйырғанындай, үлеслер тоғыз урыў менен бир урыўдың ярымына шек таслау жолы менен бөлистирилди. ³ Себеби Муўса қалған еки урыў менен бир урыўдың ярымының үлесин Иордан дәрьясының шығыс тәрeпинде берген еди. Бирақ олар менен бирге лебийлилерге мүликтен үлес берилмеген еди. ⁴ Юсуптиң улларынан Менашше хәм Эфрайым деген еки урыў келип шықты. Сонлықтан лебийлилерге жерден үлес берилмей, тек жасау ушын қалалар хәм мал-мүликлери ушын сол қалалар этирапындағы жайлаулар ғана берилди. ⁵ Солай етип, израиллылар Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғаны бойынша ис тутып, жерлерди бөлисип алды.

Хебронның Калекке берилиўи

⁶ Бир күни Яхуда урыўынан болған адамлар Гилгалда болып атырған Ешуаға келди. Сонда Кениз тийресинен болған Ефунне улы Калек Ешуаға былай деди:

– Жаратқан Ийениң Қадеш-Барнияда Қудайдың адамы болған Муўсаға сен хәм мен туўралы нелерди айтқанынан өзиңниң хабарың бар.
⁷ Жаратқан Ийениң қулы Муўса елди көзден

өткизип келиуі үшін мени Қадеш-Барниядан жибергенінде, мен қырық жаста едим. Мен көргенлерімді хақ кеулим менен жеткізип келдим. ⁸ Деген менен, мениң менен бирге барған туысқанларым халықтың жүрегине қорқыныш салды. Бірақ мен Қудайым Жаратқан Ийеге толық бойсындым. ⁹ Сонлықтан Муўса сол күни: «Сен Қудайым Жаратқан Ийеге толық бойсынғаның үшін, аяғың тийген жерлер саған хәм сениң урпақларыңа мәңгиге мүлик етип бериледи», – деп ант ишкен еди. ¹⁰ Сол ўақытта израиллылар шөлде жүрген еди. Жаратқан Ийениң Муўсаға бул сөзлерди айтқанына қырық бес жыл болды. Минекей, Жаратқан Ийе Өз сөзиниң үстинен шығып, маған өмир берди. Хәзир мен сексен бес жастаман. ¹¹ Муўса мени жиберген күнде қандай күшли болған болсам, бүгин де сондайман. Сол ўақыттағыдай, урысқа шығыуға еле де күшим жетеди. ¹² Енди Жаратқан Ийениң сол күни айтқанындай, бул таулы елди маған бер. Ол жерде анақ халқының жасайтуғынын, олардың үлкен хәм беккем етип қорғалған қалаларының барлығын сол күни өзин де еситкен едің. Мүмкин, Жаратқан Ийе маған жәрдем етер хәм мен Оның айтқанындай, оларды сол жерден қуып шығарарман.

¹³ Сонда Ешуа Ефунне улы Калевке ақ пәтиясын берди хәм Хебронды оған мүлик қылып берди.

¹⁴ Солай етип, Хеброн Кениз тийресинен болған Ефунне улы Калевтиң мүлки болды хәм бүгинги күнге дейин бул жер оған тийисли. Өйткени ол Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге толық бойсынған еди. ¹⁵ Хебронның ески аты Кирят-Арба болып, Арба – анақлардың ең уллы адамы еди.

Солай етип, урыс тоқтап, ел тынышлыққа еристи.

Яхуда урыуына берилген жерлер

15 Тийре санына қарай, Яхуда урыуының шегине түскен жерлер кублада болып, Эдом шегарасына, ең кублада Зин шөлине дейин созылатуғын еди. ² Олардың кубла шегарасы Өли теңиздің кубла тәрәпиндеги қолтықтан басланып, ³ Ақраббим бийиклигиниң кубласына, ол жерден Зинге, Қадеш-Барниядың кубласынан Хесронға, Хесроннан Аддарға өтип, ол жерден Қарқаға бурылатуғын еди. ⁴ Соңынан Асмоннан өтетуғын еди хәм Мысыр шегарасындағы сайды бойлап, Жер Орта теңизине тақалатуғын еди. Бул Яхуда урыуының кубла шегарасы еди. ⁵ Шығыс шегарасы Өли теңиз бойлап Иордан дәрьясының қуяр қолтығына қарай созылған еди. Ал арқа шегарасы Иордан дәрьясының Өли теңизге қуятуғын қолтығынан басланатуғын еди. ⁶ Ол кейин Бейт-Хоглаға қарай созылып, Бейт-Арабаның арқа тәрәпинен өтетуғын еди хәм Рубенниң улы Боханның тасы турған жерге дейин баратуғын еди. ⁷ Соңынан шегара Ахор ойпатлығынан Дебирге дейин барып, ойпатлықтың кубласындағы Адуммим бийиклиги қарсысындағы Гилгалға

бурылатуғын, бул жерден Эн-Шемеш суўларына дейин созылып, Рогел булағына барып тақалатуғын еди. ⁸ Кейин Ебус қаласының, яғный Ерусалимниң кубла тәрәпи бойлап Бен-Хинном ойпатлығынан өтетуғын еди. Бул жерден Рефаим ойпатлығының арқа тәрәпинде болған Хинном ойпатлығының батысындағы таудың төбесине көтерилип, ⁹ ол жерден Нефтоах суў булағына бурылып, Эфрон тауындағы қалаларға созылатуғын хәм Баалаға, яғный Кирят-Яримге қарай бурылатуғын еди. ¹⁰ Ал Бааладан батысқа, Сеир тауына қарай Ярим тауы бойлап, яғный Кесалон тауының арқа тәрәпи бойлап созылып, Бейт-Шемешке қарай баратуғын хәм Тимна арқалы өтетуғын еди. ¹¹ Соңынан Экронның арқа тәрәпиндеги жанбауырға созылып, Шиккаронға қарай бурылатуғын, Баала тауына жеткеннен кейин, Ябнеелге баратуғын хәм Жер Орта теңизине барып тақалатуғын еди.

¹² Ал батыс шегарасы Жер Орта теңизиниң жағалары еди. Яхуда урыуының тийрелери усы шегаралар менен қоршалған еди.

¹³ Ешуа Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай, Яхуда бөлегиндеги Кирят-Арба, яғный Хеброн қаласын Ефунне улы Калевке үлес етип берди. Арба – анақ халқының түп бабасы еди. ¹⁴ Калев анақлардың Шешай, Ахиман хәм Талмай деген тийрелерин ол жерден қуып жиберди. ¹⁵ Ол сол жерден ески аты Кирят-Сефер болған Дебир қаласының халқына қарсы жүрис қылды. ¹⁶ Сонда Калев:

– Кирят-Сефер халқын жеңип, ол жерди қолға киргизген адамға қызым Ахсаны хаяллыққа бермен, – деди.

¹⁷ Қаланы Калевтиң иниси, Кеназдың улы Отниел қолға киргизди. Сонлықтан Калев қызы Ахсаны оған хаяллыққа берди. ¹⁸ Қыз Отниелдің жанына барғанда, ол күйеуин үгитлеп:

– Әкемнен бир атыз сора, – деди.

Калев ешектен түсип атырған қызынан:

– Қандай тилегиң бар? – деп сорады.

¹⁹ Қыз әкесине:

– Маған бир енши берсең. Мени Негеб шөлине узатқан екенсең, енди маған суў булақларын бер, – деди. Солай етип, Калев қызына жоқарғы хәм төменги суў булақларын берди.

²⁰ Тийре санына қарай, Яхуда урыуы мына жерлерди үлес қылып алды:

²¹ Яхуда урыуының ең кублада, Эдом жериниң шегарасындағы қалалары төмендегилер еди: Қабсеел, Эдер, Ягур, ²² Кина, Димона хәм Адада, ²³ Кедеш, Хасор, Итнан, ²⁴ Зиф, Телем, Беалот, ²⁵ Хасор-Хадатта, Керийот-Хесрон, яғный Хасор, ²⁶ Амам, Шема, Молада, ²⁷ Хасар-Гадда, Хешмон, Бейт-Пелет, ²⁸ Хасар-Шуал, Беер-Шеба, Бизиятия, ²⁹ Баала, Ийим, Эсем, ³⁰ Элтолад, Кесил, Хорма, ³¹ Сиклаг, Мадманна, Сансанна, ³² Лебаот, Шилхим, Айын хәм Риммон. Хәммеси болып, ауыллары менен бирликте жигирма тоғыз қала.

³³ Батыстағы тау етеклерінде: Эштаол, Сора, Ашна, ³⁴ Заноах, Эн-Ганним, Таппуах, Энам, ³⁵ Ярмут, Адуллам, Сохо, Азеқа, ³⁶ Шаарайым, Адитайым, Гедера ямаса Гедеротайым. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте он төрт қала.

³⁷ Сенан, Хадаша, Мигдал-Гад, ³⁸ Дилан, Миспе, Иоқтеел, ³⁹ Лахиш, Босқат, Эглон, ⁴⁰ Каббон, Лахмас, Китлиш, ⁴¹ Гедерот, Бейт-Дагон, Наама хәм Маккеда. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте он алты қала. ⁴² Либна, Этер, Ашан, ⁴³ Ифтах, Ашна, Несиб, ⁴⁴ Кеила, Ахзиб хәм Мареша. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте тоғыз қала.

⁴⁵ Қалалары хәм ағыллары менен бирликте Экрон, ⁴⁶ Экроннан Жер Орта теңизине шекемги Ашдодтың дөгерегіндеги барлық ағыллар,

⁴⁷ Ашдод пенен оның қалалары хәм ағыллары. Мысыр шегарасындағы сайға хәм Жер Орта теңизине дейин созылған Газа менен оның қалалары хәм ағыллары.

⁴⁸ Таулы үлкеде Шамир, Яттир хәм Сохо, ⁴⁹ Данна, Кирят-Санна, яғный Дебир. ⁵⁰ Анаб, Эштемоа хәм Аним, ⁵¹ Гошен, Холон хәм Гило. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте он бир қала.

⁵² Араб, Дума хәм Эшан, ⁵³ Янум, Бейт-Таппуах хәм Афека. ⁵⁴ Хумта, Кирят-Арба, яғный Хеброн хәм Сиор. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте тоғыз қала.

⁵⁵ Маон, Кармел, Зиф хәм Ютта. ⁵⁶ Изреел, Иоқдеам хәм Заноах. ⁵⁷ Каин, Гиба хәм Тимна. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте он қала.

⁵⁸ Халхул, Бейт-Сур хәм Гедор. ⁵⁹ Маарат, Бейт-Анот хәм Элтеқон. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте алты қала.

⁶⁰ Кирят-Баал, яғный Кирят-Ярим хәм Рабба. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте еки қала.

⁶¹ Шөлде Бейт-Араба, Миддин хәм Сехаха.

⁶² Нибшан, Дуз қаласы хәм Эн-Гедий. Хәммеси болып, ағыллары менен бирликте алты қала.

⁶³ Яхуда урыуы Ерусалимде жасаған ебуслыларды қуып шығара алмады. Ебуслылар бүгін де Яхуда урыуы менен бирге Ерусалимде жасамақта.

Эфрайым урыуына берилген жерлер

16 Юсуп урпағының шегине түскен жерлердің шегаралары Ерихо жанындағы Иордан дәрьясынан, Ерихоның шығысындағы суўлардан басланып, шөл арқалы Ериходан Бейт-Элдің таулы үлкесине қарай созылады. ² Кейин Бейт-Элден Лузға өтип, Арк тийресиниң жери болған Атаротқа қарай созылады. ³ Шегара сол жерден батыстағы Яфлет урпағының жерлерине, төменде Бейт-Хорон үлкесине, ол жерден Гезерге түседі хәм Жер Орта теңизине келип тауысылады.

⁴ Солай етип, Юсуптиң уллары Менашше хәм Эфрайым усы жерлерди үлес етип алды.

⁵ Тийре санына қарай, Эфрайым урыуының үлесине тийген жерлердің шегарасы шығыста Атрот-Аддардан жоқарыдағы Бейт-Хоронға қарай созылып, ⁶ Жер Орта теңизине барады. Арқадағы Михметаттан Таанат-Шилоның шығысына қарай бурылып, қаланың шығысы бойлап, Янохтың шығысына қарай созылады. ⁷ Бул жерден Атарот хәм Наараға түседі, Ерихоға жетип, Иордан дәрьясына барып тауысылады. ⁸ Таппуахтан батысқа қарай Қана сайына дейин созылып, Жер Орта теңизінде тауысылады. Тийре санына қарай, Эфрайым урыуының үлеси усы еді. ⁹ Буннан тысқары, Менашше урыуына тийген үлес жердің ишинде Эфрайым урыуына тийисли қалалар хәм олардың этирапларындағы ағыллар бар еді.

¹⁰ Деген менен, Эфрайым урыуы Гезерде жасаған кенаанлыларды қуып шығармады. Кенаанлылар бүгінгі күнге дейин Эфрайым урыуының арасында жасайды хәм олар ушын еркисиз хызметшиге айланған.

Менашше урыуына берилген жерлер

17 Юсуптиң туңғыш улы Менашшениң урпақларына, Менашше урыуына берилген үлес жерлер мыналар еді: Гиладтың әкеси Махир Менашшениң туңғыш улы еді. Махир батыр әскер болғанлықтан, Гилад хәм Башан жери оныки болды. ² Менашшениң басқа уллары Абиезер, Хелек, Асриел, Шехем, Хефер хәм Шемиданың улларына да тийре санына қарай үлес берилди. Булар тийре көсемлери болып, Юсуптиң улы Менашшениң ер балалары еді.

³ Менашшениң қуылығы, Махирдің шаулығы, Гиладтың ақлығы, Хефердің улы болған Селофехадтың ул баласы болмады. Оның тек Махла, Ноа, Хогла, Милка хәм Тирса деген қызлары болды. ⁴ Сол қызлар руўханий Элазарға, Нун улы Ешуаға хәм басшыларға келип, оларға: «Ер туысқанларымыз қатары бизлерге де үлес берилиўин Жаратқан Ийе Муўсаға буйырған еді», – деди. Сонда Ешуа Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша оларға да ер туысқанлары қатары жерден үлес берди. ⁵ Солай етип, Менашше урыуына Иордан дәрьясының шығысындағы Гилад хәм Башан жеринен басқа, және он жер үлес етип берилди. ⁶ Өйткени Менашшениң қыз урпақлары да ер урпақлары қатары жерден үлес алған еді. Ал Гилад жери болса, Менашшениң басқа улларына берилди.

⁷ Менашше урыуының жери Ашерден Шехемнің шығысындағы Михметатқа созылатуғын еді хәм шегарасы ол жерден қублаға бурылып, Эн-Таппуах халқының жерлерине дейин баратуғын еді. ⁸ Таппуах қаласының этирапындағы жерлер Менашше урыуына, ал оның шегарасындағы Таппуах қаласының өзи Эфрайым урыуына тийисли еді. ⁹ Соңынан шегара Қана сайына түсип, сайдың қубласындағы Менашше урыуына тийисли

қалалар арасындағы Эфрайым урыуына тийисли қалаларға дейін баратуғын еді. Менашше урыуының жер шегарасы сайдың арқа тәрепи бойынша созылып, Жер Орта теңизине барып тоқтайтуғын еді. ¹⁰ Қубладағы жерлер Эфрайым урыуыники, ал арқадағы жерлер Менашше урыуыники болып, батыста Жер Орта теңизи, арқада Ашер, шығыста Иссахар урыуының жерлери менен шегараласатуғын еді.

¹¹ Иссахар хәм Ашер урыуларына тийисли жерлердеги Бейт-Шеан хәм оның аүйллары, Иблеам хәм оның аүйллары, Дор, яғный Нафат-Дор халқы хәм оның аүйллары, Эн-Дор халқы хәм оның аүйллары, Таанах халқы хәм оның аүйллары, Мегиддо халқы хәм оның аүйллары Менашше урыуына тийисли еді. ¹² Деген менен, Менашшениң урпақлары бул қалаларды қолға киргизе алмады. Себеби кенаанлылар сол жерлерде қалыуға қарар еткен еді. ¹³ Израиллылар күшке толғанда, кенаанлыларды еркисиз хызметшиге айландырды, бирақ оларды толық қуып шығармады.

Эфрайым хәм Менашше урыуларының үлкенирек жер сорауы

¹⁴ Бир күни Юсуптиң урпақлары Ешуаға келип: – Не ушын бизлерге тек бир мәрте шек таслап, бир үлес жер бердің? Жаратқан Ийе бизлерди жарылқағанлықтан, бизлер жүдә көппиз, – деди.

¹⁵ Ешуа оларға:

– Сизлер соншелли көп болсаңыз хәм сизлерге Эфрайымның таулы үлкеси тарлық етип атырған болса, перизлер хәм рефалардың жерлериндеги тоғайларды шауып, өзлериңизге жер ашып алыңлар, – деп жууап берди.

¹⁶ Юсуптиң урпақлары Ешуаға:

– Аўа, таулы жерлер бизлерге жетпейди. Бирақ Бейт-Шеан менен оның аүйлларында хәм Изреел ойпатлығында жасайтуғынлардың, яғный сол жерде жасайтуғын барлық кенаанлылардың темир арбалары бар-ға, – деди.

¹⁷ Ешуа Юсуптиң уллары Эфрайым менен Менашшениң урпақларына былай деди:

– Сизлер көп санлы хәм күшлисиз. Сизлер тек бир үлес пенен қалмайсызлар. ¹⁸ Таулы жерлер хәм ондағы тоғайлықлар да сизлердики болады. Сизлер тереклерди шауып, тазаласаңлар, ол жерлер толығы менен сизлердики болады. Кенаанлылар күшли болса да, олардың темир арбалары болса да, сизлер оларды қуып шығарасызлар.

Қалған жерлердің бөлистирилиуі

18 Елди қолға киргизгеннен соң, пүткил Израил жәмийети Шилода бир жерге топланды. Олар сол жерде Ушырасуы шатырын құрды. ² Деген менен, олардың арасында жерден елеге дейін өз үлесин алмаған жети урыу бар еді.

³ Сонда Ешуа израиллыларға былай деди:

– Ата-бабаларыңыздың Қудайы, Жаратқан Ийениң сизлерге берген жерлерин қолға киргизуіди қашанға шекем кешиктиресизлер?

⁴ Хәр урыудан үш адамнан сайлап алыңлар. Мен оларды елди көзден өткизип келиуі ушын жибережақпан. Олар үлес етип алатуғын жерлериниң шегараларын белгилейди хәм оларды сүүретлеп жазып, маған қайтып келеди. ⁵ Олар бул жерлерди жети бөлекке бөлсин. Яхуда урыуы қубла бөлектеги, Юсуп урыуы арқа бөлектеги өз жерлеринде қалсын. ⁶ Жерди жети бөлекке бөлип, сүүретлеп жазғаныңыздан кейін, маған алып келиңлер. Мен бул жерде, Қудайымыз Жаратқан Ийениң алдында сизлер ушын шек таслайман. ⁷ Лебийлилерге келсек, олардың сизлердиң араңызда үлеси жоқ. Олардың үлеси – Жаратқан Ийе ушын руханийлик хызметин атқаруудан ибарат. Ал Гад хәм Рубен урыуы менен Менашше урыуының ярымы Иордан дәрьясының шығыс тәрепинде өзлериниң үлес жерлерин алған еді. Сол жерлерди оларға Жаратқан Ийениң қулы Мууа берген еді.

⁸ Ешуа жерди сүүретлеп жазып келиуі ушын жолға шықпақшы болған адамларға:

– Барып, жерлерди айланып шығып, сүүретлеп жазың да, соңынан жаныма қайтып келиңлер. Кейін мен бул жерде, Шилода, Жаратқан Ийениң алдында сизлер ушын шек таслайман, – деп буйырды.

⁹ Солай етип, адамлар жолға атланып, елди айланып шықты. Олар елди қалама-қала жети бөлекке бөлген халда китапқа сүүретлеп жазды да, Шилоға, ордада болған Ешуаға қайтып келди.

¹⁰ Ешуа Шилода, Жаратқан Ийениң алдында олар ушын шек таслап, жерлерди Израил урыулары арасында бөлистирди.

Бенямин урыуына берілген жерлер

¹¹ Тийре санына қарай, Бенямин урыуы ушын шек тасланды. Олардың шегине түскен жерлер Яхуда урыуы менен Юсуп урыуының жерлери арасында еді. ¹² Олардың жериниң шегарасы арқада Иордан дәрьясынан басланып, Ерихонның арқа тәрепине көтерилетуғын, батыста таулы үлкеге қарай созылып, Бейт-Аўен атлы елсиз далада тоқтайтуғын еді. ¹³ Шегара ол жерден Луздың жанбауырына, яғный Бейт-Элдиң қубла тәрепине өтип, Бейт-Хоронның қубласындағы таудың қасындағы төменги Атрот-Аддарға түседі. ¹⁴ Ол жерден шегара бурылып, Бейт-Хоронның қарсысында болған таудың батыс тәрепи менен қублаға қарай созылады хәм Яхуда урыуына тийисли болған Кирят-Баал, яғный Кирят-Ярим қаласында тоқтайды. Бул батыс шегарасы еді.

¹⁵ Ал қубла шегарасы Кирят-Яримниң шетинен басланып, Нефтоах суу булағына дейін созылатуғын еді. ¹⁶ Шегара бул жерден Рефаим

ойпатлығының арқа тәрәпиндеги Бен-Хинном ойпатлығына қараған таудың етеклеріне барып, Хинном ойпатлығы арқалы өтетұғын хәм Ебустың құбла тәрәпине, ол жерден Рогел булағына түсетұғын еди. ¹⁷ Арқаға бурылған шегара Эн-Шемеш хәм Адуммим бийиклигинің қарсысындағы Гелилотқа барып, Рубеннің улы Боханның тасына түсетұғын еди. ¹⁸ Соңынан Иордан тегислигинің жанындағы қырдың арқа тәрәпинен өтип, тегисликке түсетұғын еди. ¹⁹ Ол жерден Бейт-Хогланың арқа етеклеріне өтип, Өли теңиздің арқа қолтығында, Иордан дәрьясының құбла қуяр қолтығында тоқтайтуғын еди. Бул құбла шегарасы еди. ²⁰ Шығыс шегарасы Иордан дәрьясы еди. Тийре санына қарай, Бенямин урыуының үлесіне тийген жерлердің шегаралары усылар еди.

²¹ Тийре санына қарай, Бенямин урыуының үлесіне тийген қалалар мыналар еди: Ерихо, Бейт-Хогла, Эмек-Кесис, ²² Бейт-Араба, Семарайым, Бейт-Эл, ²³ Аўуим, Пара, Офра, ²⁴ Кефар-Аммоний, Офний, Геба. Хәммеси болып, аўыллары менен бирликте он еки қала. ²⁵ Гибон, Рама, Беерот, ²⁶ Миспе, Кефира, Моса, ²⁷ Рекем, Ирпел, Тарала, ²⁸ Села, Элеф, Ебус, яғный Ерусалим, Гибат хәм Кирият. Хәммеси болып, аўыллары менен бирликте он төрт қала. Тийре санына қарай, Бенямин урыуының үлесі усы еди.

Шимон урыуына берилген жерлер

19 Екинши шек Шимонға, тийре санына қарай, Шимон урыуына түсти. Олардың үлеси Яхуда урыуының үлесіне тийген жерлердің ишинде еди. ² Оларға мына қалалар берилди: Беер-Шеба ямаса Шеба, Молада, ³ Хасар-Шуал, Бала, Эсем, ⁴ Элтолад, Бетул, Хорма, ⁵ Сиклаг, Бейт-Маркабот, Хасар-Суса, ⁶ Бейт-Лебаот, Шарухен. Хәммеси болып, аўыллары менен бирликте он үш қала. ⁷ Айын, Риммон, Этер хәм Ашан. Булар аўыллары менен бирликте төрт қала.

⁸ Баалат-Беер, яғный Негебтеги Рамаға қарай созылған бул қалалардың әтирапындағы барлық аўыллар да Шимон урыуына тийисли еди. Тийре санына қарай, Шимон урыуына тийген үлес усы еди. ⁹ Шимон урыуына берилген үлес Яхуда урыуының үлесінен алынған еди. Өйткени Яхуда урыуының үлеси керегинен артық еди. Солай етип, Шимон урыуының үлеси Яхуда урыуына тийисли жердің ишинде еди.

Зебулон урыуына берилген жерлер

¹⁰ Тийре санына қарай, үшінши шек Зебулон урыуына түсти. Олардың жерлери Саридке шекем созылатұғын еди. ¹¹ Шегара сол жерден батысқа қарай, Маралаға дейин барып, Даббешетке жететұғын хәм Иоқнеам қарсысындағы сайға дейин созылатұғын еди. ¹² Соңынан Саридтан

күншығысқа, Кислот-Табордың шегарасына барып, ол жерден Дабератқа тақалатуғын хәм Яфияға шығатуғын еди. ¹³ Шығыс шегарасы Яфиядан Гат-Хефер хәм Эт-Қасинге өтип, Риммонға дейин созылатұғын, кейин Неаға бурылатұғын еди. ¹⁴ Ал арқа шегарасы бул жерден Ханнатонға бурылып, Ифтах-Эл ойпатлығына келип тоқтайтуғын еди. ¹⁵ Бул шегара Қаттат, Нахалал, Шимрон, Идала хәм Бейтлехемди өз ишине алады. Хәммеси болып, олар аўыллары менен бирликте он еки қала еди. ¹⁶ Тийре санына қарай, Зебулон урыуына усы қалалар аўыллары менен бирликте үлес етип берилди.

Иссахар урыуына берилген жерлер

¹⁷ Төртинши шек Иссахарға, тийре санына қарай, Иссахар урыуына түсти. ¹⁸ Олардың жер шегарасының ишине кирген қалалар: Изреел, Кесуллот, Шунем, ¹⁹ Хафарайым, Шион, Анахарат, ²⁰ Раббит, Кишйон, Эбес, ²¹ Ремет, Эн-Ганним, Эн-Хадда хәм Бейт-Пассес. ²² Олардың шегарасы Табор, Шахасима хәм Бейт-Шемеш арқалы созылып, Иордан дәрьясына келип тоқтайтуғын еди. Хәммеси болып, олар аўыллары менен бирликте он алты қала еди. ²³ Тийре санына қарай, Иссахар урыуына усы қалалар аўыллары менен бирликте үлес етип берилди.

Ашер урыуына берилген жерлер

²⁴ Тийре санына қарай, бесинши шек Ашер урыуына түсти. ²⁵ Олардың жер шегарасының ишине кирген қалалар: Хелқат, Халий, Бетен, Ахшаф, ²⁶ Алламмелех, Амад хәм Мишал болып, батыста Кармел хәм Шихор-Либнатқа дейин созылатұғын еди. ²⁷ Бул жерден шығысқа, Бейт-Дагонға қайтып, Зебулон шегарасы хәм Ифтах-Эл ойпатлығы бойынша созылатұғын, ал арқада Бейт-Эмек хәм Неиелге жалғасатуғын еди. Кейин Кабулдың арқа тәрәпинен ²⁸ Эброн, Рехоб, Хаммон хәм Қанаға өтип, уллы Сидонға жететұғын еди. ²⁹ Усы жерден Рамаға қайтып, қорғанлы Тир қаласына қарай созылатұғын, кейин Хосаға бурылып, Ахзиб аймағында, Жер Орта теңизінде тамамланатуғын еди. ³⁰ Және де, Умма, Афек хәм Рехоб. Хәммеси болып, аўыллары менен бирликте жигирма еки қала. ³¹ Тийре санына қарай, Ашер урыуына усы қалалар аўыллары менен бирликте үлес етип берилди.

Нафталий урыуына берилген жерлер

³² Алтыншы шек Нафталийге, тийре санына қарай, Нафталий урыуына түсти. ³³ Олардың шегарасы Хелеф хәм Саананнимдеги теребинф ағашынан басланып, Адамий-Некеб хәм Ябнеел арқалы Лаққумға қарай созылатұғын хәм Иордан дәрьясында тамамланатуғын еди. ³⁴ Шегара және Хелефтен басланып, батысқа қарай Азнут-Табордан

өтетуғын хәм Хуқоққа жалғасатуғын еди. Қублада Зебулон жерлерине, батыста Ашер жерлерине, ал шығыста Иордан дәрьясына барып тирелетуғын еди.

³⁵ Олардың қорғанлы қалалары мыналар еди: Сиддим, Сер, Хаммат, Раққат, Киннерет, ³⁶ Адама, Рама, Хасор, ³⁷ Кедеш, Эдрей, Эн-Хасор, ³⁸ Ирон, Мигдал-Эл, Хорем, Бейт-Анат, Бейт-Шемеш. Хәммеси болып, аўыллары менен бирликте он тоғыз қала. ³⁹ Тийре санына қарай, Нафталий урыўына усы қалалар аўыллары менен бирликте үлес етип берилди.

Дан урыўына берилген жерлер

⁴⁰ Тийре санына қарай, жетинши шек Дан урыўына түсти. ⁴¹ Олардың үлесине тийген жерлер мына қалаларды өз ишине алады: Сора, Эштаол, Ир-Шемеш, ⁴² Шаалаббин, Айялон, Итла, ⁴³ Элон, Тимна, Экрон, ⁴⁴ Элтеке, Гиббетон, Баалат, ⁴⁵ Ехуд, Бене-Берақ, Гат-Риммон, ⁴⁶ Ме-Ярқон хәм Яфоның қарсысындағы жерлер менен бирликте Раққон. ⁴⁷ Жерлеринен айырылып қалғанлықтан, Дан урыўы Лешемге хұжим жасады. Олар қаланы алып, пүткил халқын қылыштан өткізди де, сол жерге орналасып алды. Және де, бабасы Данның хұрметине сол жерди Дан деп атады. ⁴⁸ Тийре санына қарай, Дан урыўына усы қалалар аўыллары менен бирликте үлес етип берилди.

Ешуаға тийген үлес

⁴⁹ Жерлерди шегаралап бөлистрип болғаннан соң, израиллылар өз жерлери ишинен Нун улы Ешуаға үлес берди. ⁵⁰ Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, олар Ешуаға өзи сораған қаланы, Эфрайымның таўлы үлкесиндеги Тимнат-Серахты берди. Ешуа қаланы қайтадан салып, сол жерге орналасты.

⁵¹ Руўханий Элазар, Нун улы Ешуа хәм Израил урыўларындағы тийре басшыларының Шилода, Жаратқан Ийениң алдында, Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдында шек таслап бөлистриген үлес жерлери усылар еди. Солай етип, олар елди бөлистриў исин тамамлады.

Паналайтуғын қалалар

20 Буннан соң, Жаратқан Ийе Ешуаға былай деди:

² – Муўса арқалы сизлерге буйырғанымдай, израиллыларға айт, олар өзлери паналайтуғын қалаларды таңласын. ³ Егер биреў абайсызда адам өлтирип қойса, ол сол жерге қашып барсын. Сизлердиң өлген адамның өш алыўшы әменгеринен қашып паналайтуғын бир жериңиз болыўы керек.

⁴ Бул қалалардың бирине қашқан адам қала дәрўазасының қасында турып, өзиниң аўхалын қаланың ақсақалларына билдирсин. Ақсақаллар

оны қаласына қабыл етип, оған жасайтуғын орын берсин. ⁵ Адам өлтирген адамның изинен өш алыўшы әменгери қуўып келсе, қаланың басшылары оны өш алыўшы адамға тапсырып жибермесин. Себеби ол абайсызда адам өлтирди хәм онда өлтирген адамына деген алдын ала хеш қандай қаслық болмаған. ⁶ Адам өлтирген адам қаладағы жәмийетшилик алдында хұким етилмегенше хәм сол ўақытта хызмет еткен бас руўханий өлгенге дейин, сол қалада қалыўы керек. Соңынан ол өзи қашып шыққан қаласына, өз үйине қайтсын.

⁷ Солай етип, олар Нафталийдиң таўлы үлкесиндеги, яғный Галиладағы Кедешти, Эфрайымның таўлы үлкесинде болған Шехемди хәм Яхуданың таўлы үлкесиндеги Кирят-Арбаны, яғный Хебронды таңлады. ⁸ Және де, Иордан дәрьясының арғы жағындағы, Ерихоның шығысындағы мына қалаларды таңлады: олар Рубен урыўына тийисли кеңисликтеги шөлде жайласқан Бесер қаласы, Гад урыўының жерлери ишиндеги Гиладтағы Рамот, Менашше урыўының жерлери ишиндеги Башандағы Голан еди. ⁹ Бул қалалар израиллылар хәм олар арасында жасайтуғын келгинди адамлар ушын ажыратылды. Егер олардың биреўи абайсызда адам өлтирип қойса, өш алыўшы әменгердиң қолынан өлим көрмеў ушын, сол қалаларға қашып барады. Ол жәмийетшиликтиң алдында хұким етилмегенше, сол жерде қәуип-қәтерсиз болады.

Лебийлилерге берилген қалалар

21 Лебий урыўының тийре басшылары руўханий Элазар, Нун улы Ешуа хәм Израил урыўларының тийре басшыларына барды. ² Олар Кенаан жериндеги Шилода еди. Сонда лебийлилер оларға:

– Жаратқан Ийе Муўса арқалы бизлерге жасаў ушын қалалар, малларымыз ушын қала этирапындағы жайлаўлар берилиўин буйырған еди, – деди.

³ Солай етип, израиллылар Жаратқан Ийениң буйрығына қулақ асып, лебийлилерге өз үлеслеринен мына қалаларды хәм олардың этирапындағы жайлаў жерлерди берди:

⁴ Биринши шек Қоҳат тийрелерине түсти. Лебийли болған руўханий Харонның урпақларына шек бойынша Яхуда, Шимон хәм Бенямин урыўларынан он үш қала берилди. ⁵ Ал Қоҳаттың басқа урпақларына шек бойынша Эфрайым, Дан хәм Менашше урыўының ярымына тийисли болған тийрелерден алынған он қала берилди.

⁶ Гершон урпақларына шек бойынша Иссахар, Ашер, Нафталий урыўларына тийисли болған тийрелерден хәм Башандағы Менашше урыўының ярымынан алынған он үш қала берилди.

⁷ Тийре санына қарай, Мерарий урпақтарына Рубен, Гад хәм Зебулон урыуларынан алынған он еки қала берилди.

⁸ Солай етип, Жаратқан Ийениң Муўса арқалы буйырғанындай, израиллылар шек таслап, усы қалаларды жайлаулары менен бирликте лебийлилерге берди.

⁹ Яхуда хәм Шимон урыуларынан алынған хәм төменде атлары аталатуғын қалалар ¹⁰ лебийли Қоҳат тийрелеринен болған Харонның урпақтарына берилди. Себеби биринши шек оларға түскен еди. ¹¹ Оларға Яхуданың таулы үлкесіндеги Анақтың урпақтарының түп бабасы болған Арбаның аты менен аталған Кирят-Арба, яғный Хеbron хәм оның этирапындағы жайлаулар берилди. ¹² Ал қаланың атызлары менен ауыллары болса, Ефунне улы Калекке мүлик етип берилген еди.

¹³ Руўханий Харонның урпақтарына абайсызда адам өлтиргенлер ушын паналайтуғын қалалар болған Хеbron, Либна, ¹⁴ Яттир, Эштемоа, ¹⁵ Холон, Дебир, ¹⁶ Айын, Ютта хәм Бейт-Шемеш қалалары менен олардың жайлаулары, яғный Яхуда хәм Шимон урыуларынан барлығы болып тоғыз қала берилди. ¹⁷ Ал Бенямин урыуынан Гибон, Геба, ¹⁸ Анатот хәм Алмон деген төрт қала жайлаулары менен бирликте берилди.

¹⁹ Солай етип, Харон урпағынан шыққан руўханийлерге жайлаулары менен бирликте берилген қалалардың саны барлығы болып он үшке жетти.

²⁰ Лебий урыуының Қоҳат тийрелериниң қалған адамларына Эфрайым урыуынан мына қалалар үлес етип берилди: ²¹ Эфрайымның таулы үлкесіндеги абайсызда адам өлтиргенлер паналайтуғын Шехем қаласы хәм Гезер, ²² Кибсайым, Бейт-Хорон деген жайлаулары менен бирликте төрт қала. ²³ Ал Дан урыуынан Элтеке, Гиббетон, ²⁴ Айялон хәм Гат-Риммон деген төрт қала жайлаулары менен бирликте берилди. ²⁵ Менашше урыуының ярымынан жайлаулары менен бирликте Таанах хәм Гат-Риммон деген еки қала берилди. ²⁶ Солай етип, Қоҳаттың қалған урпақтарына жайлаулары менен бирликте барлығы болып он қала берилди.

²⁷ Лебий урыуынан болған Гершонның урпақтарына Менашше урыуының ярымына тийисли болған еки қала: Башандағы абайсызда адам өлтиргенлер паналайтуғын Голан қаласы хәм Беештера қаласы жайлаулары менен бирликте берилди. ²⁸ Иссахар урыуынан болса, жайлаулары менен бирликте Кишйон, Даберат, ²⁹ Ярмут хәм Эн-Ганним деген төрт қала берилди. ³⁰ Ашер урыуынан жайлаулары менен бирликте Мишал, Абдон, ³¹ Хелқат хәм Рехоб деген төрт қала берилди. ³² Нафталий урыуынан үш қала жайлаулары менен бирликте берилди: олар Хаммот-Дор, Қартан хәм абайсызда адам өлтиргенлер паналайтуғын

Галиладағы Кедеш қаласы. ³³ Тийре санына қарай, Гершонның урпақтарына жайлаулары менен бирликте барлығы болып он үш қала берилди.

³⁴ Қалған лебийлилерге, яғный Мерарийдиң урпақтарының тийрелерине Зебулон урыуынан алынған Иоқнеам, Қарта, ³⁵ Димна хәм Нахалал деген төрт қала жайлаулары менен бирликте берилди. ³⁶ Рубен урыуынан алынған Бесер, Яхаса, ³⁷ Кедемот хәм Мефаат деген төрт қала жайлаулары менен бирликте берилди. ³⁸ Гад урыуынан Гиладтағы паналайтуғын Рамот қаласы хәм Маханайым, ³⁹ Хешбон хәм Язер қалалары барлығы болып төрт қала жайлаулары менен бирликте берилди. ⁴⁰ Тийре санына қарай, лебийлилердиң қалған тийрелерине, яғный Мерарийдиң урпақтарына үлес етип берилген қалалардың саны барлығы болып он еки еди.

⁴¹ Израиллылардың жерлеринен лебийлилерге жайлаулары менен бирликте барлығы болып қырық сегіз қала берилди. ⁴² Бул қалалардың хәммесиниң этирапында жайлаулары бар еди. Жайлаусыз қала жоқ еди.

⁴³ Солай етип, Жаратқан Ийе ата-бабаларына бериўге ант ишкен барлық жерлерди израиллыларға берди. Израиллылар сол жерлерди ийелеп, мәкан басты. ⁴⁴ Жаратқан Ийе ата-бабаларына ант ишкениндей, оларды хәр тәреплеме тынышлыққа еристирди. Хеш бир душпаны оларға қарсы тура алмады. Жаратқан Ийе душпанларының хәммесин оларға тәслим етти. ⁴⁵ Жаратқан Ийениң Израил халқына берген хеш бир ийгиликли сөзи орынланбай қалмады, хәммеси иске асты.

Шығыстағы урыулардың қайтыуы

22 Буннан соң, Ешуа Рубен хәм Гад урыулары менен Менашше урыуының ярымын жыйнады да, ² оларға былай деди:

– Сизлер Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның өзлериңизге буйырған хәр бир нәрсесин исладиңлар. Мениң хәмме буйрықларыма да бойсындыңлар. ³ Соншама ўақыт даўамында, бүгинге дейин туўысқанларыңызды жалғыз таслап кетпедиңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берген буйрығын орынладыңлар. ⁴ Минекей, Қудайыңыз Жаратқан Ийе туўысқанларыңызға ўәде қылғанындай, оларды тынышлыққа еристирди. Енди Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның Иордан дәрьясының арғы жағасында сизлерге мүлик қылып берген жерлердеги үйлериңизге қайтыңлар. ⁵ Бирақ Жаратқан Ийениң қулы Муўсаның сизлерге берген буйрықларын хәм Нызамын муқиятлы түрде орынлаңлар. Қудайыңыз Жаратқан Ийени сүйиңлер, Оның жолы менен жүрип, буйрықларын орынлаңлар. Оған садық болыңлар, Оған шын жүрек хәм шын кеўлиңизден хызмет етиңдер.

⁶ Соңынан Ешуа оларға ақ пәтиясын берип, жолға атландырды. Солай етип, олар үйлерине қайтып кетти.

⁷ Муўса Менашше урыўының ярымына Башанда жер берген еди. Ешуа болса, Менашше урыўының қалған ярымына Иордан дәрьясының батысынан, басқа туўысқанлары арасынан жер берди.

Ешуа оларды үйлерине қайтарып атырып, оларға ақ пәтиясын берип:

⁸ – Үйлериңизге үлкен байлық пенен, жүдә көп мал, гүмис, алтын, мыс, темир хәм жүдә көп кийим-кеншек пенен қайтып баратырсызлар.

Душпанларыңыздан олжа қылып алған нәрселериңизди туўысқанларыңыз бенен бәлисиңдер, – деди.

⁹ Солай етип, Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы Кенаан жериндеги Шилодан, израиллылардың жанынан кетти. Олар Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, Муўса арқалы өзлери мүлик етип алған Гилад жерине қайтыу ушын жолға шықты.

¹⁰ Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы Иордан дәрьясына жақын орналасқан Кенаан жериндеги аймаққа келгенде, дәрьяның жағасында көриниси үлкен болған құрбанлық орнын құрды. ¹¹ Израил халқына: «Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы Кенаан елинің шегарасында, Иордан дәрьясының жағасында, израиллыларға тийисли жерде бир құрбанлық орнын құрды», – деген хабар жетти. ¹² Израил халқы бул хабарды еситкенде, оларға қарсы урысыу ушын пүткил жәмийет Шилоға жыйналды.

¹³ Сонда израиллылар руўханий Элазардың улы Пинехасты Гилад жерине, Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымына жиберди.

¹⁴ Оның менен бирге Израил урыўларынан он көсем кетти. Бул көсемлердің хәр бири Израил тийрелериниң ишиндеги өз қәуимлерине басшы еди. ¹⁵ Олар Гилад жерине, Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымына келип былай деди:

¹⁶ – Жаратқан Ийениң пүткил жәмийети былай дейди: «Сизлер неге Израилдың Қудайына қыянет еттиңдер? Неге бүгин сизлер өзлериңиз ушын құрбанлық орнын қурып, Жаратқан Ийеден ұз кештиңдер хәм Оған қарсы бас көтердиңдер?»

¹⁷ Бизлерге Пеор тауындағы гүнамыз аз ба еди? Жаратқан Ийениң жәмийети сол гүна себепли бәлеге жолыққан еди. Бизлер усы күнге дейин өзлеримизди бул гүнадан тазалай алмадық.

¹⁸ Сизлер бүгин Жаратқан Ийеден ұз кештиңиз! Егер сизлер бүгин Жаратқан Ийеге қарсы қозғалаң көтерсеңиз, Ол да ертең пүткил Израил жәмийетине ғәзепленеди. ¹⁹ Егер сизлерге тийисли жерлер ҳадал болмаса, Жаратқан Ийениң шатыры тұрған Оған тийисли жерге келип, арамыздағы жерден үлес алыңлар. Өзлериңизге Қудайымыз

Жаратқан Ийениң құрбанлық орнынан басқа бир құрбанлық орнын қурып, Жаратқан Ийеге хәм бизлерге қарсы қозғалаң көтермеңдер. ²⁰ Зерах улы Ахан бағышланған олжадан алып, қыянет еткенде, пүткил Израил жәмийети ғәзепке ушырамады ма? Аханның гүнасы ушын тек оның өзи ғана өлимге дуўшар болмады-ғо!»

²¹ Сонда Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы Израилдың тийре басшыларына былай деп жуўап берди:

²² – Жаратқан Ийе – қудайлар Қудайы! Жаратқан Ийе – қудайлар Қудайы! Ол булардың барлығын биледи хәм Израил да билип қойсын: егер бизлер ислеген исимизди Жаратқан Ийеге қарсы қозғалаң көтериў ямаса Оған қыянет ислеу мақсетинде ислеген болсақ, онда бүгин Жаратқан Ийе бизлерди аямасын! ²³ Егер бизлер құрбанлық орынды Жаратқан Ийеден ұз кешиў ушын, жандырылатуғын құрбанлықларды, ғәлле садақаларын ямаса татыўлық құрбанлықларын бериў ушын құрған болсақ, Жаратқан Ийениң Өзи бизлерди жазаласын. ²⁴ Бизлер бул исти мынадан тәшиўишленгенимиз себепли ислеген едик: келешекте сизлердің урпақларыңыз бизлердің урпақларымызға: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе менен сизлердің қандай байланысыңыз бар?»

²⁵ Хәй, Рубен хәм Гад урпақлары! Жаратқан Ийе сизлер менен бизлердің арамызға Иордан дәрьясын шегара қылып қойған. Сизлердің Жаратқан Ийеге хеш қандай қатнасыңыз жоқ», – деп бизлердің урпақларымыздың Жаратқан Ийеден қорқып жасауына тосқынлық жасауы мүмкин. ²⁶ Сонлықтан бизлер өзлеримиз ушын құрбанлық орнын қурыуды шештик. Буны жандырылатуғын құрбанлық хәм басқа құрбанлықлар ушын емес, ²⁷ ал тек сизлер менен бизлердің арамызда хәм келешек әуладлар арасында гүялық болыуы ушын иследик. Солай етип, бизлер де Жаратқан Ийениң алдында жандырылатуғын құрбанлықларымыз, татыўлық құрбанлықларымыз хәм басқа құрбанлықларымыз бенен Оған сыйынажақпыз. Сонда сизлердің урпақларыңыз келешекте бизлердің урпақларымызға: «Жаратқан Ийеге хеш қандай қатнасыңыз жоқ», – деп айта алмайды. ²⁸ Солай етип, бизлер былай ойладық: келешекте бизлерге ямаса болажақ урпақларымызға усылай десе, бизлер: «Ата-бабаларымыздың Жаратқан Ийеге арнап құрған құрбанлық орнының нұсқасына қараңлар. Бул орын жандырылатуғын ямаса басқа құрбанлықлар ушын емес, ал бизлер менен сизлердің араңызда гүялық болыу ушын қурылған», – деймиз. ²⁹ Бизлер Жаратқан Ийеге қарсы қозғалаң көтериўден, бүгин Оннан ұз кешиўден, жандырылатуғын құрбанлықлар, ғәлле садақалары ямаса басқа құрбанлықлар бериў ушын Қудайымыз Жаратқан Ийениң шатырының

алдында тұрған құрбанлық орнынан басқа бирейін қурыудан аулақпыз.

³⁰ Рууханий Пинехас хәм оның менен бирге болған жәмийет басшылары, яғнай Израилдың тийре басшылары Рубен хәм Гад урыулары менен Менашше урыуының ярымының айтқан сөзлерин еситкенде кеуиллери толды. ³¹ Сонлықтан рууханий Элазардың улы Пинехас Рубен хәм Гад урыулары менен Менашше урыуының ярымына:

– Енди Жаратқан Ийениң арамызда екенин билемиз. Себеби сизлер Оған қыянет етпедиңиз хәм израиллыларды Оның жазасынан қутқардыңыз, – деди.

³² Рууханий Элазардың улы Пинехас хәм басшылар Рубен хәм Гад урыулары жасайтуғын Гилад жеринен Кенаан жерине, израиллыларға қайтып келип, не болғанын айтып берди.

³³ Израиллылар бул хабарға кеули толып, Қудайға алғыслар айтты. Олар Рубен хәм Гад урыуларына қарсы урыс ашыу хәм олардың жасайтуғын жерлерин ұайран етиу хәкқында қайтып ауыз ашпады. ³⁴ Рубен хәм Гад урыулары: «Бул құрбанлық орны – бизлердің арамызда Жаратқан Ийениң Қудай екенине гүа» деп, орынды «Гүа» деп атады.

Ешунның хошласыу сөзлери

23 Жаратқан Ийе Израилды этирапындағы барлық душпанларынан қутқарып тынышлыққа еристиргеннен соң, көп жыллар өтті. Ешуа болса қартайып, бираз жасқа барып қалған еди. ² Сонда ол пүткіл Израил халқын, олардың ақсақалларын, тийре басшыларын, қазыларын хәм қадағалаушыларын шақырып алып, оларға былай деди:

– Мен қартайып, бираз жасқа барып қалдым.

³ Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлер ушын бул барлық халықларға нелер ислегенин көрдиңлер. Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Өзи сизлер ушын урысты. ⁴ Минекей, мен Иордан дәрьясынан баслап, күн батар тәрептеги Жер Орта теңизине дейин жасаған барлық халықларды жоқ етип, олардың жерлерин де, еле жоқ қылынбаған халықлардың жерлерин де шек бойынша сизлердің урыуларыңызға бөлип бердим.

⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийе бул халықларды қуып шығарып, алдыңыздан шегиндиреди хәм Өзи сизлерге үде еткениндей, сизлер олардың жерлерин ийелейсизлер. ⁶ Сонлықтан сизлер Муўсаның Нызам китабында жазылған хәр бир нәрсени орынлау ушын жүдә күшли болыңлар. Жазылғанлардан я оңға, я солға ауып кетпеңлер.

⁷ Араңызда қалған халықлар менен хеш қандай қарым-қатнас жасамаңлар. Олардың қудайларының атларын тилге алмаңлар хәм олардың атлары менен ант ишпеңлер. Сол қудайларға хызмет етпеңлер хәм табынбаңлар.

⁸ Бүгинги күнге дейин ислеп келгениңиздей,

Қудайыңыз Жаратқан Ийеге садық қалыңлар.

⁹ Себеби Жаратқан Ийе уллы хәм күшли халықларды сизлердің алдыңыздан қуып шығарды. Бүгинги күнге дейин хеш ким сизлерге қарсы тура алмады. ¹⁰ Сизлердің араңыздағы бирейиңиз мың адамды қуып шығарады. Өйткени Қудайыңыз Жаратқан Ийениң үде еткениндей, Оның Өзи сизлер ушын урысады. ¹¹ Сонлықтан Қудайыңыз Жаратқан Ийени сүйиуде жүдә муқыятлы болыңлар. ¹² Ал егер сизлер Оннан жүз бурып, араңыздағы қалған сол халықлар менен аралассаңыз, олар менен қыз алысып, қыз берисетуғын болсаңыз, қарым-қатнас жасасаңыз, ¹³ онда билип қойыңлар: Қудайыңыз Жаратқан Ийе сол халықларды енди алдыңыздан қуып шығармайды. Оның сизлерге берген усы жақсы жеринен жоқ болыңғаныңызша, бул халықлар сизлер ушын дузақ, қақпан, арқаңызға қамшы хәм көзлериңизге тикен болады.

¹⁴ Минекей, мениң де бул дүньядан өтетуғын уақтым келди. Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге берген хеш бир жақсы үделериниң босқа шықпағанын сизлер пүткіл жүрегиңиз хәм пүткіл кеулиңиз бенен билесизлер. Олардың хәммеси орынланды, хеш бири орынланбай қалмады.

¹⁵ Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлерге берген үделериниң хәммесин қалай орынлаған болса, Ол Өзи берген усы жақсы жерден сизлерди жоқ етпегенше, айтқан барлық жаманлықларын да солай басыңызға салады. ¹⁶ Егер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизлерге орынлаң деп буйырған келисимин бузсаңыз хәм барып, басқа қудайларға хызмет етип, оларға табынсаңыз, Жаратқан Ийениң сизлерге ғәзеби тутанады. Сонда сизлер Ол берген бул жақсы жерден тез арада қырылып кетесизлер.

Шехемде жаңаланған келисим

24 Ешуа пүткіл Израил урыуларын Шехемге топлап, Израилдың ақсақалларын, тийре басшыларын, қазыларын хәм қадағалаушыларын шақыртты. Олардың хәммеси келип, Қудайдың алдында турды. ² Сонда Ешуа пүткіл халыққа былай деди:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Сизлердің ата-бабаларыңыз ески заманларда Евфрат дәрьясының арғы жағасында жасап, басқа қудайларға хызмет ететуғын еди. Олардың бири Ибрайым менен Нахордың әкеси Терах еди. ³ Бирақ Мен бабаңыз Ибрайымды дәрьяның арғы жағынан алып, пүткіл Кенаан жерлери бойлап алып жүрдим. Оның урпақларын көбейтип, оған Ысақты бердим. ⁴ Ал Ысаққа болса, Яқып пенен Эсауды бердим. Эсауда таулы Сеир үлкесин мүлик етип бердим. Яқып хәм оның уллары Мысырға кетти. ⁵ Кейин Мен Муўса менен Харонды тайынлап, Мысыр халқының басына бәлелер жаудырдым хәм сизлерди Мысырдан алып шықтым. ⁶ Ауа, Мен ата-

бабаларыңызды Мысырдан алып шықтым. Олар Қамыс теңизине жетип келгенде, мысырлылар сауаш арбалары хәм атлылары менен ата-бабаларыңыздың изинен теңизге дейин қуып барды. ⁷ Ата-бабаларыңыз Жаратқан Ийеге, Маған жалбарынып, жәрдем сорағанда, Мен олар менен мысырлылар арасына қараңғылық түсирдим. Мысырлылардың үстине теңиз сууларын бастырып, оларды шөктирдим. Сизлер Мениң Мысырда не ислегенимди өз көзиңиз бенен көрдиңиз. Сизлер шөлде узақ ұақыт жасадыңыз.

⁸ Соңынан Мен сизлерди Иордан дәрьясының арғы жағасында жасаған аморлардың жерине әкелдим. Олар сизлерге қарсы урысқанда, Мен оларды сизлерге тәслим еттим. Сизлер олардың жерлерин ийеледиңиз. Мен оларды сизлердиң алдыңыздан жоқ қылдым. ⁹ Моаб патшасы Сиппор улы Балақ Израилға қарсы урысқа шықты хәм хабар жиберип, Беор улы Биламды сизлерди нәлетлеуі ушын шақыртты. ¹⁰ Бирақ Мен Биламға қулақ салыуды макул көрмедим. Сонлықтан ол сизлерге пәтиясын беріуіге мәжбүр болды. Солай етип, Мен сизлерди оның қолынан қутқардым.

¹¹ Соңынан сизлер Иордан дәрьясынан өтип, Ерихоға келдиңиз. Мен сизлерге қарсы урысқан ерихольдарды, және де амор, периз, кенаан, хетт, гиргаш, хиу хәм ебус халықларын сизлерге тәслим еттим. ¹² Мен сизлерден алдын ешек хәрре † жиберип, аморлардың еки патшасын алдыңыздан қуудым. Бул ис сизлердиң қылышыңыз ямаса оқ жайыңыз жәрдемінде исленбеди. ¹³ Солай етип, Мен сизлерге өзлериңиз мийнет етпеген жерди хәм өзлериңиз салмаған қалаларды бердим. Сизлер бул жерлерде жасап, өзлериңиз отырғызбаған жүзим хәм зәйтүн бағларының мийуелерин жеп атырсызлар».

¹⁴ Ешуа дауам етип былай деди:

– Сонлықтан Жаратқан Ийеден қорқыңлар, Оған шын жүректен хәм садықлық пенен хызмет етиңлер. Евфрат дәрьясының арғы жағасында хәм Мысырда ата-бабаларыңыздың хызмет еткен қудайларын таслап, Жаратқан Ийеге хызмет етиңлер. ¹⁵ Егер Жаратқан Ийеге хызмет еткиңиз келмесе, онда Евфрат дәрьясының арғы жағасында ата-бабаларыңыздың хызмет еткен қудайларына ямаса өзлериңиз елинде жасап атырған аморлардың қудайларына хызмет еткиңиз келе ме? Бүгин усыны шешип алыңлар. Ал мен хәм мениң хожалығым Жаратқан Ийеге хызмет етемиз.

¹⁶ Халық жууап берип былай деди:

– Жаратқан Ийени таслап, басқа қудайларға хызмет етиуден аулақ болғаймыз! ¹⁷ Себеби бизлерди хәм ата-бабаларымызды Мысыр елиндеги қуллықтан алып шыққан, көз алдымызда уллы кәраматлар ислеп, пүткіл жолымызда хәм халықлар арасынан өткенимизде бизлерди

сақлаған Қудайымыз – Жаратқан Ийениң Өзи болады. ¹⁸ Ол бул елде жасаған барлық халықларды хәм аморларды алдымыздан қуып жиберди. Сонлықтан бизлер де Оған хызмет етемиз. Өйткени Ол – бизлердиң Қудайымыз.

¹⁹ Сонда Ешуа халыққа былай деди:

– Бирақ сизлер Жаратқан Ийеге хызмет ете алмайсызлар. Өйткени Ол мухаддес хәм қызғаншақ Қудай. Ол сизлердиң жынаятларыңызға хәм гүналарыңызға сабыр етпейди. ²⁰ Егер сизлер Жаратқан Ийени таслап, жат қудайларға хызмет етсеңиз, Өзи бурын сизлерге жақсылық қылған болса да, енди Ол сизлерден жүз бурады хәм сизлерди бәлеге жолықтырып, жоқ етеди.

²¹ Халық Ешуаға:

– Яқ! Бизлер Жаратқан Ийеге хызмет етемиз, – деп жууап берди.

²² Сонда Ешуа халыққа:

– Жаратқан Ийеге хызмет етемиз деп, таңлағаныңызға өзлериңиз гүәһарсызлар, – деди. – Ауа, өзлеримиз гүәһарсыз, – деп жууап берди халық.

²³ Ешуа оларға:

– Олай болса, енди өзлериңиздеги жат қудайларды таслаңлар. Жүреклериңизди Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге беріңлер, – деди.

²⁴ Халық Ешуаға:

– Бизлер Қудайымыз Жаратқан Ийеге хызмет етип, Оның сөзин тыңлаймыз, – деп жууап берди.

²⁵ Ешуа сол күни Шехемде халық ушын бир миннетлеме алды. Оларға қағыйдалар хәм нызамлар берди. ²⁶ Ешуа бул сөзлерди Қудайдың Нызам кітабына да жазып қойды. Кейин бир үлкен тас алып, оны сол жерге, Жаратқан Ийениң Мухаддес мәканы жанындағы емен ағашының астына орнатты. ²⁷ Соң Ешуа пүткіл халыққа:

– Минекей, бул тас бизлерге гүәһар болсын. Себеби ол Жаратқан Ийениң бизлерге айтқан барлық сөзлерин еситти. Қудайға берген уәдемизде турмасақ, бул тас бизлерге қарсы гүәһар болады, – деди.

Ешуаның өлими

²⁸ Буннан соң, Ешуа халықтың барлығын мүлик етип алған өз жерлерине жиберди.

²⁹ Усы ұақыялардан кейин, Жаратқан Ийениң қулы Нун улы Ешуа бир жүз он жасында қайтыс болды. ³⁰ Оны Эфраимның таулы үлкесіндеги Гааш тауының арқа тәрепине, өзине үлес етип берілген Тимнат-Серахқа жерледі. ³¹ Ешуаның тири ұақтында хәм Ешудан кейин жасап, Жаратқан Ийениң Израил ушын ислеген барлық ислерин билген ақсақаллардың тири ұақтында Израил халқы Жаратқан Ийеге хызмет етті.

³² Израил халқы Мысырдан кетип баратырып, Юсуптиң сүйегин де өзлери менен бирге алып кеткен еди. Олар оны Яқыптың Шехемдеги

† Ешек хәрре – албырау яки қорқыныш мәнисин билдириуі мүмкин.

атызына жерледі. Яқып бул атызды Шехемнің әкеси Хамордың улларынан жүз теңгеге сатып алған еді. Сол жер Юсуптің урпақтарының мүлкі болды.

³³ Харонның улы Элазар да қайтыс болды. Ол Эфраимның таулы үлкесине, улы Пинехасқа берілген Гиба қаласына жерленді.

Бийлер

Израиллылардың аман қалған кенаанлылар менен урысыуы

1 Ешуаның өлиминен кейин, Израил халқы Жаратқан Ийеден: «Кенаанлылар менен урысыуға бизлерден биринши болып ким барады?» – деп сорады.

² Жаратқан Ийе оларға: «Яхуда урыуы барады, Кенаан үлкесин оған тәслим қыламан», – деп жууап берди.

³ Яхуда урыуы тууысқанлары Шимон урыуына: «Кенаанлылар менен урысыу ушын, бизлердің пайымызға тийген жерге бизлер менен бирге барың. Соңынан бизлер де сизлердің пайыңызға тийген жерге сизлер менен бирге барамыз», – деди. Солай етип, Шимон урыуы Яхуда урыуы менен бирге кетти.

⁴ Яхуда урыуы урысқа шықты хәм Жаратқан Ийе кенаанлылар менен перизлерди оларға тәслим қылды. Яхуда урыуы Безекте олардан он мың адамды өлтирди. ⁵ Сол жерде олар Адоний-Безек пенен ушырасып, оның менен урысты хәм кенаанлылар менен перизлерди жеңилиске ушыратты. ⁶ Адоний-Безек қашып кетти, бирақ олар оны қуып жетип, услап алды да, қол хәм аяқларының бас бармақларын кесип таслады. ⁷ Сонда Адоний-Безек: «Қол хәм аяқларының бас бармақлары кесилген жетпис патша мениң дастурханымнан түскен усақларды терип жеген еди. Енди болса, мениң оларға ислегенлеримди Қудай алдыма келтирди», – деди.

Олар Адоний-Безекти Ерусалимге алып келди хәм ол сол жерде өлди.

⁸ Яхуда урыуы Ерусалимге хұжим жасап, қаланы басып алды хәм халқын қылыштан өткерип, қалаға от берди. ⁹ Соннан кейин, олар таулы үлкеде, Негебте хәм батыстағы тау етеклеринде жасайтуғын кенаанлылар менен урысыу ушын жолға түсти. ¹⁰ Ески аты Кирят-Арба болған Хебронда жасайтуғын кенаанлыларға қарсы атланыс жасап, Шешай, Ахиман хәм Талмай деген тийрелерди жеңип шықты. ¹¹ Ол жерден олар ески аты Кирят-Сефер болған Дебир қаласының халқына да қарсы урыс ашты. ¹² Сонда Калев:

– Кирят-Сефер халқын жеңип, ол жерди қолға киргизген адамға қызым Ахсаны хаяллыққа бермен, – деди.

¹³ Қаланы Калевтиң иниси, Кеназдың улы Отниел қолға киргизди. Сонлықтан Калев қызы Ахсаны оған хаяллыққа берди. ¹⁴ Қыз Отниелдің жанына барғанда, ол күйеуин үгитлеп:

– Әкемнен бир атыз сора, – деди.

Калев ешектен түсип атырған қызынан:

– Қандай тилегиң бар? – деп сорады.

¹⁵ Қыз әкесине:

– Маған бир енши берсең. Мени Негеб шөлине узатқан екенсең, енди маған суу булақларын бер, – деди. Солай етип, Калев қызына жоқарғы хәм төменги суу булақларын берди.

¹⁶ Муусаның қәйин атасының урпақлары болған кенлер Яхуда урыуы менен бирге Пальма қаласынан [†] шығып, Арадтың қубласындағы Яхуда шөлинде жасауға кетти хәм сол жердеги халықлар арасына орналасты.

¹⁷ Соннан кейин, Яхуда урыуы тууысқанлары Шимон урыуы менен бирге барып, Сефат қаласында жасап атырған кенаанлыларды қыйратты хәм олардың қаласын толығы менен жоқ етті. Солай етип, ол жер Хорма деп аталды. ¹⁸ Яхуда урыуы Газаны, Ашкелонды, Экронды хәм оларға тийисли жерлерди де басып алды.

¹⁹ Жаратқан Ийе Яхуда урыуы менен бирге болғанлықтан, олар таулы үлкени қолға киргизди. Ал ойпатлықта жасап атырған халықтың темирден исленген сауаш арбалары болғанлықтан, оларды қууа алмады. ²⁰ Олар Муусаның айтып кеткеніндей, Хебронды Калевке берди. Калев ол жерден анақлардың үш тийресин қуып шығарды. ²¹ Бирақ Бенямин урыуы Ерусалимде жасап атырған ебуслыларды қуумады. Ебуслылар бүгинги күнге дейин Бенямин урыуы менен бирге жасап киятыр.

²² Юсуптиң урпағы Бейт-Элге хұжим жасады. Жаратқан Ийе олар менен бирге еди. ²³ Юсуптиң урпағы бурынғы аты Луз болған Бейт-Эл қаласына жансызларды жибергенде, ²⁴ олар қаладан шығып киятырған бир адамды көрди. Сонда олар:

– Қалаға кирер жолды көрсетсең, саған жақсылық ислеймиз, – деди. ²⁵ Солай етип, сол адам оларға қалаға киретуғын жолды көрсетти. Олар қала халқын қылыштан өткергенде, оған хәм оның ағайин-тууғанларына тиймеди. ²⁶ Сол адам хеттлердің жерине көшип барды хәм сол жерге қала қурып, оның атын Луз деп атады. Бул қала хәзирге дейин усы ат пенен аталады.

[†] Пальма қаласы – айырым илимпазлар буны Ерихо қаласы деп түсіндиреди.

²⁷ Менашше урыуы Бейт-Шеан, Таанах, Дор, Иблеам, Мегиддо хәм булардың этирапындағы аўылларда жасайтуғын халықты қууа алмады. Себеби кенаанлылар беккем қорғанып, сол жерде жасауын даўам етти. ²⁸ Израиллылар күшке толысқан ўақтында, кенаанлыларды еркисиз хызметшиге айландырды, бирақ оларды қуўып жибермеді.

²⁹ Эфрайым урыуы да Гезерде жасайтуғын кенаанлыларды ол жерден қуўып жибермеді хәм кенаанлылар Гезерде олардың арасында жасады.

³⁰ Зебулон урыуы да Китрон хәм Нахалал қалаларындағы халықларды қуўмады. Зебулон урыуының арасында қалған бул кенаанлылар олар ушын еркисиз хызметшиге айланды.

³¹ Ашер урыуына келсек, олар да Акко, Сидон, Ахлаб, Ахзиб, Афек хәм Рехоб турғынларын қуўмады. ³² Олар сол жерлердеги кенаанлыларды қуўып шығармай, олар менен бирге жасады.

³³ Нафталий урыуы да Бейт-Шемеш хәм Бейт-Анат халқын қуўмай, сол жердің халқы болған кенаанлылар менен бирге жасады хәм кенаанлылар олар ушын еркисиз хызметшиге айланды.

³⁴ Аморлар Дан урыуына ойпатлыққа түсийге жол қоймай, оларды таўлы үлкелерде услап турды.

³⁵ Аморлар Хар-Хересде, Айялонда хәм Шаалбимде беккем қорғанып, сол жерде қалды. Бирақ Юсуп урыуы күшке толысқанда, аморлар олар ушын еркисиз хызметшиге айланды.

³⁶ Аморлардың шегарасы Ақраббим бийиклигинен баслап Селаға, оннан да арманыраққа дейин созылған еди.

Жаратқан Ийениң периштеси Бохимде

2 Жаратқан Ийениң периштеси Гилгалдан Бохимге келип, израиллыларға былай деди: – Сизлерди Мысырдан шығарып, ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен жерге алып келдим. Мен сизлерге: «Сизлер менен дүзген келисимимди хеш қашан бузбайман. ² Ал сизлер бул жерлерде жасап атырғанлар менен келисим дүзбеңлер хәм олардың қурбанлық орынларын қыйратып таслаңлар», – деген едим. Бирақ сизлер сөзиме қулақ салмадыңлар. Не ушын бундай ислеңдер? ³ Және де, Мен сизлерге: «Бул халықларды сизлердің араңыздан қуўып шығармайман. Олардың өзлери сизлерге душпан, ал қудайлары дузақ болады», – деп айтқан едим.

⁴ Жаратқан Ийениң периштеси усы сөзлерди айтқанда, пүткіл Израил халқы дад салып жылай баслады. ⁵ Сонлықтан олар сол жерди Бохим [†] деп атады хәм сол жерде Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық шалды.

Ешуаның өлими

⁶ Ешуа халықты тарқатып жибергеннен соң, олардың хәр қайсысы өз пайына тийген жерлерди ийелеп алыу ушын жолға шықты. ⁷ Ешуаның тири ўақтында хәм Жаратқан Ийениң Израил ушын ислеген уллы ислерин көрип, Ешудан кейин өмир сүрген ақсақаллар дәуиринде, Израил халқы Жаратқан Ийеге хызмет етти. ⁸ Жаратқан Ийениң кулы Нун улы Ешуа бир жүз он жасында қайтыс болды. ⁹ Оны Эфрайымның таўлы үлкесиндеги Гааш таўының арқа тәрепине, өзиниң пайына тийген Тимнат-Херес деген жерге жерледі.

Израиллылардың Жаратқан Ийеден узақласыуы

¹⁰ Бул әуладтан болғанлардың хәммеси өлип, ата-бабаларына қосылғаннан соң, Жаратқан Ийени танымайтуғын хәм Оның Израил халқы ушын ислеген ислерин билмейтуғын басқа бир әулад өсип жетисти. ¹¹ Израил халқы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеп, Баалларға ^{††} табына баслады. ¹² Олар өзлерин Мысырдан алып шыққан ата-бабаларының Қудайы, Жаратқан Ийеден жүз бурып, этираптағы халықлардың қудайларына аўып кетти хәм оларға табынды. Бул Жаратқан Ийениң қәхәрин келтирди. ¹³ Өйткени олар Жаратқан Ийеден жүз бурып, Баал хәм Аштарта бутларына табына баслаған еди.

¹⁴ Сонлықтан Жаратқан Ийениң Израил халқына ғәзеби қайнап, оларды мүликлерин тонайтуғын басқыншылардың қолына тапсырды. Жаратқан Ийе оларды этираптағы душпанларға тәслим етти. Солай етип, артық олар душпанларына қарсы тура алмады. ¹⁵ Жаратқан Ийениң айтқанындай хәм ант ишкениндей, Израил халқы хәр сапар сауашқа түскенде, Жаратқан Ийениң Өзи оларға қарсы болды хәм олар аўыр аўхалда қалды.

¹⁶ Сонда Жаратқан Ийе оларды тонаўшылардың қолынан қутқаратуғын бийлерди жиберди. ¹⁷ Бирақ олар бийлерди де тыңламады хәм Жаратқан Ийеге опасызлық етип, басқа қудайларға табынып кетти. Олар Жаратқан Ийениң буйрықларын орынлаған ата-бабалары сыяқлы болмай, ата-бабалары жүрген жолдан тез азғырылды. ¹⁸ Жаратқан Ийе олар ушын бир бий таңлап шығарғанда, Ол сол бий менен бирге болды хәм сол бий жасаған ўақытта оларды душпанларының қолынан қутқаратуғын еди. Себеби олар езиўшилиқ хәм зулым астында нала шеккенде, Жаратқан Ийениң оларға реҳими келетуғын еди. ¹⁹ Деген менен, бийлер өлиўден-ақ, олар ата-бабаларынан да бетер болып, және басқа қудайлардың изине еретуғын, оларға хызмет етип, табынатуғын еди. Олар ислеген жаман ис-хәрекетлеринен хәм қайсарлықтан ўаз кешпеди.

²⁰ Солай етип, Жаратқан Ийениң Израилға ғәзеби қайнап, былай деди: «Бул халық Мениң ата-

[†] Бохим – «жылап атыр» дегенди билдиреди.

^{††} Баал – Палестинада кенаанлылар табынған бут.

бабаларына орынлаң деп буйырған келисимимди бузып, сөзиме қулақ салмады. ²¹ Сонлықтан енди Мен де Ешуа өлгенде, усы жерлерде қалған халықтардың хеш бирин олардың алдынан қуып шығармайман. ²² Ата-бабалары сыяқлы Жаратқан Ийениң жолынан жүретуғынын ямаса жүрмейтуғынын көриу ушын, оларды усы миллетлер арқалы сынаймаң».

²³ Солай етип, Жаратқан Ийе сол миллетлерди дәрхал қуып шығармаған хәм оларды Ешуаға тәслим еттирмей, елде қалыуға рухсат берген еди.

3 Кенаандағы урыстардың хеш бирине қатнаспаған барлық израиллыларды сынау ушын хәм хеш сауаш тәжирийбеси болмаған жаңа әуладлардың сауаш тәлимин үйрениуи ушын, Жаратқан Ийе қалдырған миллетлер мыналар еди: ³ филист халқының бес хүкимдары, барлық кенаанлылар, сидонлылар хәм Баал-Хермон тауынан Лебо-Хаматқа дейин созылған Лебанон тауларында жасайтуғын хиулер. ⁴ Жаратқан Ийе Израил халқын сынау ушын хәм Муўса арқалы ата-бабаларына берген буйрықтарын олардың орынлайтуғынын ямаса орынламайтуғынын көриу ушын, бул миллетлерди олардың елинде қалдырған еди.

⁵ Солай етип, израиллылар кенаан, хетт, амор, периз, хиу хәм ебус халықтарының арасында жасады. ⁶ Олар менен қыз алысып, қыз беристи хәм олардың қудайларына табынды.

Отниел

⁷ Израил халқы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. Олар Қудайы Жаратқан Ийени умытып, Баал хәм Ашера бутларына табынды. ⁸ Сонлықтан Жаратқан Ийениң Израилға қәхәри келип, оларды Арам-Нахарайым патшасы Кушан-Ришатайымға тәслим қылды. Олар сегиз жыл Кушан-Ришатайымның қол астында болды. ⁹ Бирақ израиллылар Жаратқан Ийеге нала еткенде, Жаратқан Ийе оларға бир қутқарыушы жиберди. Оларды қутқарған Калевтиң кишкене иниси Кеназдың улы Отниел еди.

¹⁰ Жаратқан Ийениң Руўхы Отниелдиң үстине түсип, ол Израилды басқарды. Отниел урысқа шыққанда, Жаратқан Ийе Арам патшасы Кушан-Ришатайымды оған тәслим қылды хәм Отниел Кушан-Ришатайымнан үстин келди. ¹¹ Солай етип, ел Кеназ улы Отниелдиң өлимине дейин қырық жыл тынышлықта жасады.

Эхуд

¹² Соннан кейин, израиллылар Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди және ислей баслады. Соның ушын Жаратқан Ийе Моаб патшасы Эглонды израиллыларға қарсы туратуғындай етип күшке толтырды. ¹³ Патша Эглон аммон хәм амалек халықтарын өзине бириктирип

алып, Израилға хұжим жасады. Олар Израилды жеңилiske ушыратып, Пальма қаласын басып алды. ¹⁴ Солай етип, израиллылар он сегиз жыл Моаб патшасы Эглонның қол астында қалды.

¹⁵ Бирақ израиллылар Жаратқан Ийеге нала еткенде, Жаратқан Ийе олар ушын Эхуд атлы бир қутқарыушыны жиберди. Бенямин урыуынан болған Гераның улы Эхуд солақай еди. Бир күни израиллылар Эхуд арқалы Моаб патшасы Эглонға салықтарын жиберди. ¹⁶ Эхуд өзине узынлығы еки қарыс келетуғын, еки жүзи бар бир қанжар ислеп алды хәм қанжарды кийиминиң астына, оң санына байлап қойды. ¹⁷ Эхуд салықты Моаб патшасы Эглонға апарып берди. Эглон жүдә семиз адам еди. ¹⁸ Эхуд салықты бергеннен соң, салықты көтерип апарған адамларды қайтарып жиберди. ¹⁹ Ал өзи болса, Гилгалдың қасындағы тас бутлардың жанынан кейнине қайтып келди де, патшаға:

– Тақсыр, мениң сизге айтатуғын бир сырым бар, – деди.

Патша оған:

– Үндеме, – деди де, қасындағы адамлардың хәммесин сыртқа шығарып жиберди.

²⁰ Эхуд жоқарыдағы салқын бөлмесинде жалғыз қалған патшаға жақынлап, оған:

– Сизге Қудайдан бир хабар алып келдим, – дегенде, патша тахтынан турды. ²¹ Эхуд шеп қолы менен оң санындағы қанжарды алды да, патшаның қарнына тықты. ²² Қанжар патшаның қарнына сабы менен қосыла кирип кетти. Эхуд қанжарды сууырып алмағанлықтан, қанжар патшаның майлы қарнында қалып қойды. ²³ Эхуд айуанға шықты да, жоқарыдағы бөлмениң қапыларын жауып, қулыплап кетти. ²⁴ Ол шығып кеткеннен кейин, патшаның хызметшилери келип, жоқарыдағы бөлмениң қапысының илик турғанын көрди де, бир-бирине: «Патшамыз салқын бөлмеде дәрет сындырып атырған шығар», – дести. ²⁵ Олар көп уақыт күтсе де, патша бөлмениң қапысын ашпады. Сонлықтан олар гилтти алып, қапыны ашып қараса, мырзасының өлиги жерде жатыр екен.

²⁶ Олар патшаны күтип турғанда, Эхуд тас бутлардың жанынан өтип, Сеираға қашып кетти.

²⁷ Эхуд сол жерге жетип барды да, Эфрайымның таулы үлкесине шығып, кәрнай шертти. Израиллылар оның менен бирге таулардан төменге түсти. Эхуд олардың алдында жол баслап жүрди. ²⁸ Эхуд оларға:

– Изимнен жүриңлер, себеби Жаратқан Ийе душпаныңыз болған моаблыларды сизлерге тәслим етти, – деди. Эхудтың изинен киятырған израиллылар Моабқа өтетуғын Иордан өткеллерин ийелеп, хеш кимди өткермеді.

²⁹ Олар моаблылардың он мыңға шамалас қарыулы хәм күшли адамын өлтирди. Моаблылардың хеш бири аман қалмады. ³⁰ Сол күни моаблылар израиллылардың қол астына өтти. Ел сексен жыл парахатшылықта жасады.

Шамгар

³¹ Эхудтан соң, Анат улы Шамгар бий болды. Шамгар филистлердің алты жүз адамын өгиз айдайтуғын таяқ пенен өлтирп, ол да израиллыларды қутқарды.

Дебора хәм Барақ

4 Эхудтың өлиминен кейин, Израил халқы Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди және ислей баслады. ² Сонлықтан да Жаратқан Ийе израиллыларды Хасорда хуқимдарлық етип атырған кенаанлы патша Ябинге тәслим қылды. Ябиннің Сисера деген бир сәркәрдасы болып, ол Харошет-Гойымда жасайтуғын еди. ³ Ябиннің тоғыз жүз темир сауаш арбасы бар еди. Ол израиллыларды жигирма жыл аяуһсыз езгенликтен, израиллылар Жаратқан Ийеге нала шекти.

⁴ Сол уақытлары пайғамбар хаял, Лаппидоттың хаялы Дебора израиллыларға бийлик қылатуғын еди. ⁵ Дебора Эфраимның таулы үлкесинде, Рама менен Бейт-Эл арасындағы пальма ағашының астында отырып, алдына келген израиллылардың дауларын шешетуғын еди. ⁶ Бир күни Дебора Абиноам улы Барақты Кедеш-Нафталийден шақыртып алып, оған:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе қасыңа Нафталий хәм Зебулон урыуларынан он мың адамды алып, Табор тауына барыуыңды буйырады. ⁷ Ол патша Ябиннің сәркәрдасы Сисераны, оның сауаш арбаларын хәм әскерлерин Кишон сайына, сениң алдыңа апарып, саған тәслим қылады, – деди.

⁸ Барақ Дебораға:

– Егер мениң менен бирге барсаң, бараман. Ал бирге бармасаң, бармайман, – деди.

⁹ Дебора:

– Әлбетте, сениң менен бирге бараман, бірақ сен тутқан бул жол өзиңе даңқ алып келмейди. Себеби Жаратқан Ийе Сисераны бир хаялға тәслим етежақ, – деди.

Солай етип, Дебора Барақ пенен бирге Кедешке кетти. ¹⁰ Барақ Зебулон хәм Нафталий урпақларын Кедешке жыйнады. Барақтың изине он мың адам ерди. Дебора да оның менен бирге кетти.

¹¹ Кен тийресинен болған Хебер Муўсаның қайин атасы Хобабтың урпағынан болған тийрелеслеринен бөлек шығып, Кедешке жақын жердеги Саананнимдеги теребинф ағашының жанына шатырын тиккен еди.

¹² Абиноам улы Барақтың Табор тауына шыққанын еситкен Сисера ¹³ тоғыз жүз темир сауаш арбасын хәм қасындағы барлық әскерлерин Харошет-Гойымнан шығарып, Кишон сайына топлады.

¹⁴ Дебора Бараққа:

– Қәне, атлан! Себеби бул күн – Жаратқан Ийениң Сисераны саған тәслим ететуғын күни. Жаратқан Ийе сениң алдыңда барады, – деди.

Солай етип, Барақ он мың адамды ертип, Табор тауынан түсти. ¹⁵ Барақ хужим қылғанда, Жаратқан Ийе Сисераны, оның сауаш арбаларын хәм әскерлерин албыратты. Сонда Сисера сауаш арбасынан түсип, жаяу қашып кетти. ¹⁶ Барақ оның сауаш арбаларын хәм әскерлерин Харошет-Гойымға дейин қуып барды. Сисераның пүткил әскерлери қылыш жүзинен өткерилди. Хеш бири аман қалмады.

¹⁷ Ал жаяу қашып кеткен Сисера болса, кенлерден болған Хебердің хаялы Яелдің шатырына келди. Өйткени Хасордың патшасы Ябин менен Хебердің шаңарағы арасындағы қарым-қатнас жақсы еди.

¹⁸ Яел Сисераны күтип алыуға шығып, оған:

– Қорқпаң, мырзам. Келиң, шатырыма кириң, – деди. Сисера хаялдың шатырына киргенде, хаял оның үстине бир жапқышты жауып қойды.

¹⁹ Сисера:

– Шөлледим, илтимас, ишиўге аз-маз суў бер, – деди.

Яел сүт месин ашып, Сисераға сүт ишкизгеннен кейин, оның үстин және жауып қойды.

²⁰ Сисера хаялға:

– Шатырдың кирер аузында тур. Егер биреу келип: «Шатырыңда ким бар?» – деп сораса, «Хеш ким жоқ», – деп жууап бер, – деди.

²¹ Хебердің хаялы Яел қолына шатырдың бир қазығы менен балғаны алды. Ол шаршағанлықтан қатты уйқыға кеткен Сисераның қасына әсте жақынлап барды да, қазықты оның шекесине қақты хәм қазық тесип өтип, жерге кирип кетти. Сисера сол заматта-ақ өлди. ²² Сол уақытта Барақ Сисераны қуып киятырған еди. Яел Барақтың алдынан шығып, оған:

– Ишке кир, излеп киятырған адамыңды саған көрсетейин, – деди.

Барақ хаялдың шатырына кирип барғанда, шекесине қазық қағылып, өлип атырған Сисераны көрди.

²³ Солай етип, Қудай сол күни кенаанлы патша Ябинди Израил халқына бойсындырды. ²⁴ Израил халқы кенаан патшасы Ябинге күннен-күнге қарсы турып, ақырында оны жоқ қылды.

Дебора хәм Барақтың жыры

5 Дебора менен Абиноам улы Барақ сол күни былай жырлады:

² «Израил көсемлери басшылық қылғанда, Халық пидәкерлик пенен атланғанда, Жаратқан Ийени алғыслаңлар!

³ Тыңлаңлар, сизлер, хәй патшалар!

Хәй төрелер, қулақ салыңлар!

Жаратқан Ийени жырлайман,

Израилдың Қудайы Жаратқан Ийени саз шертип алғыслайман.

4 Сеирден шыққаныңда, Жаратқан Ийе,
Эдом жеринен жүрис қылғаныңда,
Жер силкинди, аспаннан жауын қуйды.
Ауа, бултар жауын қуйдырды.

5 Таулар Жаратқан Ийениң алдында титиреди,
Хәттеки, титиреди Синай тауы,
Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң алдында.

6 Анат улы Шамгардың дәуиринде,
Яелдің заманында кәрұанлар жүрмей қалды,
Жолаушылар айланба жолдан жүретуғын болды.

7 Мен Израилда ана болып, ортаға
шықпағанымша,
Мен, Дебора ортаға шыққанға дейин,
Израил ауыллары босап қалды.

8 Израиллылар жаңа құдайларды таңлағанда,
Урыс қаланың дәруазасына тирелди,
Израилдың қырық мың әскериниң қолында,
Қалқан да, найза да көринбеди.

9 Жүрегим Израилдың басшылары менен,
Хәм халық арасындағы пидәкерлер менен бирге,
Жаратқан Ийени алғысладар!

10 Хәй, ақ ешек мингенлар,
Хәй, гилем үстинде отырғанлар,
Хәй, жолда жаяу жүриушилер, тыңлаңдар!

11 Қудықлардың басындағы аламан дауысы,
Жаратқан Ийениң жеңислерин,
Израил әскерлериниң жеңислерин аңлатар:
„Сонда Жаратқан Ийениң халқы,
Қала дәруазаларына қарай жүрис қылды.

12 Оян, Дебора, оян,
Оян, жырыңды айт, оян!
Хәй, Абиноам улы Барақ,
Орныңнан тур, алып жүр тутқынларыңды“.

13 Аман қалғанлар сәркәрдаларының жанына
келди,
Жаратқан Ийениң халқы батырлары менен маған
келди.

14 Амалек жериндеги Эфраимнан келди,
Беняминлилер де саған ерди.
Махир әуладынан келди басшылар,
Зебулоннан келди сәркәрдалық хасасын
усләғанлар.

15 Бирге еди Иссахар басшылары Дебора менен,
Иссахар урыуы да Барақтың изинен,
Ойпатлыққа түсти асығыслық пенен.
Бирақ Рубен урыуының тийрелери,
Күшли екилениушилик ишинде қалды.

16 Не ушын қалдыңыз сүриулер арасында?
Шопанлардың қойларды шақырғанын еситиу
ушын ба?
Бирақ Рубен урыуының тийрелери,
Күшли екилениушилик ишинде қалды.

17 Гиладлылар Иордан дәрьясының арғы жағында
қалды,
Не ушын Дан урыуы кемелер жанында қалды?
Ашер урыуы теңиз жағасында қалды,
Өз жағысларына мәкан басты.

18 Бирақ Зебулон хәм Нафталий халқы,

Жанларын өлимге тикти майданның бийик
жерлеринде.

19 Сонда патшалар келип урысты,
Таанахта хәм Мегиддо суулары жағасында,
Кенаан патшалары урысты,
Бирақ гүмис те, олжа да алмады.

20 Сауашқа түсти жулдызлар аспаннан,
Сисераға қарсы урысты, жүрип олар аспандағы өз
жолынан.

21 Кишон дәрьясы, хәй, ески дәрья,
Ағысып кетти оларды,
Хәй жаным, күш-қууатқа толып, алға бас.

22 Келди сонда атлар дүсирлеп,
Күшли атлардың туяқлары,
Қалдырды излерин жерде.

23 Жаратқан Ийениң периштеси былай деди:
„Нәлетлеңдер, Мероз қаласын,
Нәлетлер айтың, оның халқына.
Жәрдемге келмегени ушын Жаратқан Ийеге,
Батырларға қарсы урысуу ушын“.

24 Кен тийресинен болған Хебердің хаялы Яел,
Хаяллар арасында мол-мол етип жарылқансын,
Шатырларда жасайтуғын хаяллар арасында,
Мол-мол етип жарылқансын.

25 Суу сорағанда сүт берди,
Хасыл кеседе қатық усынды.

26 Алды шеп қолына шатыр қазығын,
Оң қолына жумысшының балғасын.

Урды Сисераны, езди басын,
Шекесине қақты қазықты,
Қазық та тесип өтти оның басын.

27 Жығылды Сисера оның аяқлары астына,
Қулап, жерде созылып жатты.

Ол жығылып, Яелдің аяқлары астына,
Жығылған жеринде жансыз қалды.

28 Сисераның анасы терезе артынан,
Зарланды былай деп, пәнжиреден қарап:

„Улымның сауаш арбасы,
Кешикти неге буншелли?
Еситилмейди неге елеге дейин,
Сауаш арбаларының сеслери?“

29 Жууап берер оған жанындағы дана хаяллары.
Анасы да өзін жубатып былай дер:

30 „Мүмкин, олар олжаны бөлисип атырған шығар,
Хәр жигиттиң пайына бир-еки қыздан.

Сисераға олжадан реңли кийимлер,
Ауа, олжадан түскен рәңбәрәң кийимлер,
Олжа алғанның хәр бирине,
Еки рәңбәрәң етип кестеленген кийимлер
тийискен шығар“.

31 Жаратқан Ийе! Барлық душпанларың усылай
жоқ болсын.

Сени сүйгенлер болса,
Пүткил құдирети менен шыққан қуяш яңлы
болсын!»

Соннан кейин, ел қырық жыл паракхатшылықта
жасады.

Гидеон

6 Израиллылар Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди және иследи. Жаратқан Ийе де оларды жети жыл мидянлыларға тәслим етті. ² Мидянлылардың израиллыларға көрсеткен зулымлығы соншелли ауыр болғанлықтан, израиллылар өзлери ушын тауларда паналайтуғын жерлер, үңгирлер хәм қорғанлар ислеп алды. ³ Израиллылар егин еккен уақытта, мидянлылар, амалеклер хәм күншығыстағы басқа халықлар елге басқыншылық ететуғын еди. ⁴ Олар Израилда ордаларын қурып алып, Газаға дейинги егинлерин жоқ қылатуғын хәм тиришилик етиуге керекли болған қой, сыйыр, ешек сыяқлы нәрселердің хеш қайсысын қоймайтуғын еди. ⁵ Себеби олар өзлериниң маллары хәм шатырлары менен бирге шегиртке сыяқлы көп болып келетуғын еди. Олардың өзлериниң де, түйелериниң де есап-саны жоқ болып, Израилды ұайран етиу ушын, ел бойлап жүретуғын еди. ⁶ Израил халқы мидянлылар себепли соншелли жарлыланып қалғанлықтан, олар Жаратқан Ийеге жалбарына басады.

⁷ Израиллылар мидянлылар себепли Жаратқан Ийеге жалбарынғанда, ⁸ Жаратқан Ийе оларға бир пайғамбар жиберди. Пайғамбар оларға былай деди:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Сизлерди Мысырдан, қул болған жериңизден Мен алып шықтым. ⁹ Сизлерди мысырлылардың хәм пүткил зулым етиушилердің қолынан Мен қутқардым. Оларды алдыңыздан қуып, жерлерин сизлерге бердим». ¹⁰ Сонда Мен сизлерге: «Мен – сизлердің Қудайыңыз Жаратқан Ийе боламан. Өзлериңиз жерлеринде жасап атырған аморлардың қудайларына табынбаңлар», – деген едим. Бирақ сизлер сөзиме қулақ салмадыңлар.

¹¹ Соннан кейин, Жаратқан Ийениң периштеси келип, Офра қаласындағы Абиезер әуладынан болған Иоашқа тийисли теребинф ағашының астында отырды. Сол уақытта Иоаштың улы Гидеон мидянлылардан жасырып, шарап искенжесинде бийдай түйеклеп атырған еди. ¹² Жаратқан Ийениң периштеси оған көринип:

– Хэй, батыр жигит, Жаратқан Ийе сениң менен бирге, – деди.

¹³ Гидеон оған:

– О, мырзам, егер Жаратқан Ийе бизлер менен бирге болса, онда булардың барлығы не ушын басымызға түсти? Ата-бабаларымыз бизлерге: «Жаратқан Ийе бизлерди Мысырдан алып шықты», – деп айтып берген еди. Жаратқан Ийениң сол әжайып ислери қайда қалды? Жаратқан Ийе бизлерди таслап кетти хәм мидянлыларға тәслим қылды, – деди.

¹⁴ Жаратқан Ийе Гидеонға қарап:

– Өзинде бар болған күш-қуатың менен бар да, Израилды мидянлылардың қолынан қутқар. Сени Мен жиберип атырман, – деди.

¹⁵ Гидеон:

– О, Ийем, мен Израилды қалайынша қутқара аламан? Мениң тийрем Менашше урыуындағы ең әззи тийре, мен де үйдеги генже улман, – деди.

¹⁶ Жаратқан Ийе оған:

– Мен сениң менен бирге боламан. Сен мидянлылардың хәммесин бир адамды жеңгендей қылып, қырып таслайсаң, – деди.

¹⁷ Сонда Гидеон:

– Егер мен Сениң мийримиңе ерискен болсам, мениң менен сөйлесип атырған Сен екенінди билиуим ушын, маған бир нышан көрсет.

¹⁸ Илтимас, Саған садақамды әкелип, усынбағанымша, бул жерден кетип қалма, – деди.

Жаратқан Ийе Гидеонға:

– Сен қайтып келгениңше, усы жерде тураман, – деп жууап берди.

¹⁹ Гидеон үйине барып, бир ылақты сойды, бир эфа [†] уннан ашытқысыз нан писирди хәм гөшти себетке салды да, сорпасын табаққа куйды. Гидеон буларды теребинф ағашының астына алып барып, периштеге усынды. ²⁰ Қудайдың периштеси оған:

– Гөшти хәм ашытқысыз нанларды алып, оларды мына тастың үстине қой да, сорпаны үстине қуй, – деди. Гидеон айтылғанларды иследи. ²¹ Жаратқан Ийениң периштеси қолындағы таяғының ушын гөш хәм ашытқысыз нанға тийгизгенде, тастан от шықты. От гөш хәм ашытқысыз нанды жағып, жоқ қылып жиберди. Соннан кейин Жаратқан Ийениң периштеси көзден ғайып болды. ²² Гидеон көрген адамының Жаратқан Ийениң периштеси екенин түсинип:

– Ұах, Қудай Ийе! Мен Сениң периштең менен жүзбе-жүз көристим, – деди.

²³ Жаратқан Ийе оған:

– Саған тынышлық болсын. Қорқпа, өлмейсең, – деди.

²⁴ Гидеон ол жерде Жаратқан Ийе ушын қурбанлық орын иследи. Қурбанлық орынды Яхўе Шалом деп атады. Бул орын бүгин де Абиезер урпақларының Офра қаласында тур.

²⁵ Тап сол күни түнде Жаратқан Ийе Гидеонға:

– Әкеңнің падасынан жети жасар бир буғаны ал. Соннан кейин, әкеңнің Баал ушын соқтырған қурбанлық орынды бузып, қасындағы кийели ағашты шауып тасла. ²⁶ Усы төбешиктің үстине Қудайың Жаратқан Ийеге арнап, тегис етип қурбанлық орын құр. Соңынан сол буғаны ал да, өзиң кесетуғын кийели ағашты отын қылып, жандырылатуғын қурбанлық етип бағышла, – деди.

²⁷ Гидеон өз адамларынан он адамды қасына алып, Жаратқан Ийениң өзине айтқанларын орынлады. Бирақ ол үйіндегилерден хәм қала халқынан

[†] Бир эфа – шама менен 22 литр.

қорққанлықтан, буны күндиз емес, ал түнде иследи.

²⁸ Азанда ерте турған қала халқы Баалға арналған құрбанлық орынның бузылып атырғанын, кийели ағаштың шабылғанын хәм буғаның тазадан құрылған құрбанлық орынның үстінде құрбанлық қылып усынылғанын көрди. ²⁹ Сонда олар бир-биринен: «Буны ким иследи?» – деп сорады. Сорастырып көргеннен соң, бул исти Иоаш улы Гидеонның қылғанын билди. ³⁰ Сол себептен олар Иоашқа:

– Балаңды сыртқа шығар, ол өлиуи керек. Себеби ол Баалдың құрбанлық орнын бузып, қасындағы кийели ағашты шауып таслаған, – деди.

³¹ Иоаш өзине топылып келген адамларға:

– Баалды қорғау сизлерге қалды ма? Оны құтқаратуғын сизлер ме? Баалды қорғайтуғынлар таңға дейин өлтириледи. Егер Баал құдай болса, ол өзи ушын гүрессин. Өйткени бузылған құрбанлық орын оныки-ғо! – деди.

³² Сол күни Иоаш: «Баал өзи ушын өз гүрессин, өйткени бузылған құрбанлық орын оныки», – деп, Гидеонды Еруббаал † деп атады.

³³ Сол арада мидянлылар, амалеклер хәм шығыс халықлары бирлесип, Иордан дәрьясынан өтти де, Изреел ойпатлығына шатырларын курды. ³⁴ Сонда Жаратқан Ийениң Руўхы Гидеонның үстине түсти хәм ол кәрнайын шертип, Абиезер урпақларын өзиниң изине ериуге шақырды. ³⁵ Гидеон пүткил Менашше урыуына хабаршылар жиберип, ол жердеги халықты да жыйнады. Ол Ашер, Зебулон хәм Нафталий урыуларына да хабаршылар жиберди. Солай етип, олар да бирлесийге келди.

³⁶ Сонда Гидеон Қудайға былай деди:

– Егер Өзиң үәде еткениңдей, Израилды мен арқалы құтқаратуғының рас болса, ³⁷ онда мен мына қырқылған жүнди қырманның үстине жаяман. Егер шық жүннің үстине түсип, ал жер құрғақ болса, онда Өзиң айтқаныңдай, Израилды мен арқалы құтқаратуғыныңды билемен.

³⁸ Солай болды да. Ертеңине азанда ерте турған Гидеон жүнди алып сыққанда, жүннен бир кесе толы суу шықты.

³⁹ Соннан кейин, Гидеон Қудайға былай деди:

– Маған ғәзепленбе, және бир тилегим бар. Усы жүн арқалы сынауыма және бир мәрте рухсат ет. Бул рет тек жүн ғана құрғақ болып, жер бетин шық қапласын.

⁴⁰ Қудай сол түнде Гидеонның айтқанын иследи. Жүн құрғақ болып, пүткил жер бетин шық қаплады.

Гидеонның мидянлыларды жеңиуи

7 Еруббаал, яғнай Гидеон хәм оның жанындағы барлық адамлар ерте турып, Харод булағының басына орда курды. Мидянлылардың ордасы олардың арқа тәрәпинде, Море төбешигиниң қасындағы ойпатлықта еди.

² Жаратқан Ийе Гидеонға былай деди:

– Сениң қасыңдағы адамлар жүдә көп. Олар: «Өз күшимиз бенен құтқарылдық» деп, Мениң алдымда мақтанбауы ушын, мидянлыларды оларға тәслим қыла алмайман. ³ Енди сен халыққа: «Ким қорққанынан қалтырап турған болса, кетсин, Гилад тауынан изине қайтсын», – де.

Солай етип, халықтан жигирма еки мың адам қайтып кетип, ол жерде он мың адам қалды.

⁴ Жаратқан Ийе Гидеонға:

– Адамларыңның саны еле де көп. Сен оларды суу бойына алып бар. Мен оларды сол жерде сен ушын електен өткеремен. «Сениң менен барады» деген адамым сениң менен барады. Ал «Сениң менен бармайды» деген адамым бармайды, – деди.

⁵ Гидеон халықты суу бойына алып барды.

Жаратқан Ийе Гидеонға:

– Ийт сыяқлы тили менен суу ишкенлерди бир тәрәпке, дизерлеп отырып суу ишкенлерди екінши тәрәпке айыр, – деди.

⁶ Қолларын аузына апарып, тиллери менен суу ишкенлердиң саны үш жүз болды. Ал қалғанларының хәммеси суу ишиу ушын дизерлеп отырды. ⁷ Жаратқан Ийе Гидеонға:

– Сизлерди тили менен суу ишкен үш жүз адам арқалы құтқараман. Мидянлыларды саған тәслим қыламан. Ал қалғанлары үйлерине қайтсын, – деди.

⁸ Солай етип, Гидеон тек үш жүз адамды ғана алып қалып, қалған израиллыларды үйлерине қайтарып жиберди. Сол үш жүз адам кеткенлердиң азық-ауқатлары менен кәрнайлары алып қалды. Мидянлылардың ордасы Гидеон болған жердиң төменги жағында, ойпатлықта еди.

⁹ Жаратқан Ийе сол күни түнде Гидеонға былай деди:

– Тур, мидянлылардың ордасына хұжим қыл, өйткени оларды саған тәслим қылып атырман.

¹⁰ Егер хұжим етиуге қорқсаң, Пура атлы хызметшиңди жаныңа алып, төменге, олардың ордасына бар. ¹¹ Мидянлылардың сөзлерин тыңла. Сонда сен оларға хұжим етиуге жүрексинесең.

Солай етип, Гидеон хызметшиси Пура менен бирге мидянлылар ордасының шетиндеги сақшылар бөлимине кетти. ¹² Ойпатлыққа жайласып алған мидянлылар, амалеклер хәм барлық шығыс халықлары шегиртке сыяқлы көп еди. Олардың түйелери де теңиз жағасындағы құм сыяқлы есап-сансыз еди. ¹³ Гидеон ол жерге жетип барғанда, бир адам өз жолдасына көрген түсин айтып берип атыр еди. Ол:

– Мен бир түс көрдим. Түсимде арпадан писирилген бир шөрек нан Мидян ордасына тууры домалап барып, шатырға урылғанда, шатыр қулап, жер менен жексен болды, – деди.

¹⁴ Сол адамның жолдасы:

– Бул израиллы Иоаш улы Гидеонның қылышынан басқа хеш нәрсе емес. Қудай

† Еруббаал – Баал гүрессин.

мидянлыларды хәм пүткил орданы оған тәслим етежақ болғаны, – деп жууап берди.

¹⁵ Гидеон түсти хәм оның жорылыуын еситип, Қудайға сыйынды. Ол Израил ордасына қайтып келип, адамларына:

– Турыңлар! Жаратқан Ийе Мидян ордасын сизлерге тәслим қылды, – деди.

¹⁶ Соңынан Гидеон үш жүз адамды үш топарға бөлип, олардың хәр бирине бир кәрнай хәм бос бир гүзеден берди. Гүзелердің ишинде шырлар бар еди. ¹⁷ Сонда Гидеон оларға былай деди:

– Көзиңиз менде болсын. Мен не ислесем, сизлер де соны ислеңлер. Олардың ордасына барғанымда, мен не ислесем, сизлер де соны ислеңлер. ¹⁸ Мен хәм мениң қасымдағылар кәрнайларымызды шерткенимизде, сизлер де орданың айнала дөгерегинде турып, кәрнайларыңызды шертиңлер де: «Жаратқан Ийе ушын хәм Гидеон ушын!» – деп бақырыңлар.

¹⁹ Гидеон хәм оның қасындағы жүз адам түнде, ортанғы гезектеги қарауыллар алмасыудан-ақ, ордаға жетип барды. Олар кәрнайларын шертип, қолларындағы гүзелерди сындырды. ²⁰ Үш топар да кәрнайларын шертип, гүзелерин сындырды. Олар шеп қолына шырсын, оң қолына кәрнайын услап: «Жасасын Жаратқан Ийенің хәм Гидеонның қылышы!» – деп бақырды. ²¹ Олардың хәр бири душпан ордасының дөгерегинде, өз орнында турғанда, ордадағылардың хәммеси албырасып, бақырысып қаша баслады.

²² Үш жүз кәрнай бирден шертилгенде, Жаратқан Ийе ордадағылардың хәммесине бир-бирине қарсы қылыш көтергизди. Мидян ордасы Серера тәрептеги Бейт-Шиттаға қарай, яғнай Таббатқа жақын жердеги Абел-Мехоланың шетине дейин қашып кетти. ²³ Сонда Нафталий, Ашер хәм пүткил Менашше урыуларынан болған израиллылар шақырылды хәм олар мидянлыларды қууа баслады.

²⁴ Кейин Гидеон Эфраимның пүткил таулы үлкесине хабаршылар жиберип, былай деди: «Төменге түсип, мидянлыларға хұжим қылыңлар. Олардың жолларын тосыу ушын, Бейт-Бараға дейинги Иордан дәрьясының суу өткеллерин қолға киргизиңлер». Солай етип, эфраимлылар жыйналып, Бейт-Бараға дейинги Иордан дәрьясының суу өткеллерин қолға киргизди.

²⁵ Олар мидянлылардың еки басшысын, Ореб пенен Зеепти тутқынға алды. Оребти Ореб жартасының қасында, ал Зеепти Зееб шарап искенжеси жанында өлтирип, мидянлыларды қууыуды дауам етти. Ореб пенен Зеептиң кесилген басларын Иордан дәрьясының арғы жағындағы Гидеонға апарып берди.

Зебах пенен Салмунна

8 Эфраим урыуының адамлары Гидеонға:

– Мидянлылар менен урысыуға кеткениңде, бизлерди шақырмадың. Бизлерге не ушын бундай қылдың? – деп оны қатты айыплады.

² Гидеон оларға былай деп жууап берди:

– Сизлердің ислеген исиңиздің қасында меники не болыпты? Эфраимның териминен қалған жүзимлер Абиезердің пүткил жүзим өнимлеринен жақсырақ емес пе? ³ Қудай Мидян басшылары болған Ореб хәм Зеепти сизлерге тәслим қылды. Сизлерге тең келетуғындай, мен не ислей алдым? Гидеонның бул сөзлери олардың ғәзебин қайтарды.

⁴ Гидеон хәм оның жанындағы үш жүз адам Иордан дәрьясына келип, дәрьяны кесип өтти. Олар шаршаса да, мидянлыларды қууыуды дауам етти. ⁵ Ол Суккотқа келгенде, қала халқына:

– Мениң изимнен киятырған адамларыма нан бериңлер, олар халдан тайған. Мен Мидян патшалары Зебах хәм Салмуннаның изинен қууып баратырман, – деди.

⁶ Суккот басшылары оған:

– Сениң әскерлеріңе нан бергендей, сен Зебах хәм Салмуннаны тутқынға алып па едиң? – деди.

⁷ Гидеон оларға:

– Болады, усы сөзиңиз ушын, Жаратқан Ийе Зебах пенен Салмуннаны маған тәслим еткенде, мен денелериңизди шөл тикенлери хәм шеңгеллери менен тилким-тилким қыламан, – деди.

⁸ Гидеон ол жерден Пену-Элге кетти хәм оның халқынан да тап солай деп илтимас қылды. Бирақ Пену-Эл халқы да Суккот халқының берген жууабын берди. ⁹ Гидеон оларға:

– Сау-саламат изиме қайтқанымда, бул минараны қулатаман, – деди.

¹⁰ Сол уақытта Зебах пенен Салмунна он бес мыңға шамалас аман қалған шығыс халықларының әскерлери менен бирликте Қарқорда еди. Қуралланған бир жүз жигирма мың әскер өлген еди. ¹¹ Гидеон Нобах хәм Иогбоханың шығыс тәрепиндеги кәрұан жолы менен барып, аңсыз турған душпан ордасына хұжим жасады. ¹² Зебах пенен Салмунна қашып кетти, ал Гидеон олардың изинен қууды. Ол Мидянның еки патшасы болған усы Зебах пенен Салмуннаны қолға алып, олардың барлық әскерлерин албыратып таслады.

¹³ Иоаш улы Гидеон урыстан Херес төбешиги бойлап қайтты. ¹⁴ Жолда Гидеон Суккоттың бир жас жигитин услап алып, оны сорауға тутты. Жас жигит оған Суккоттың жетпис жети басшысы менен ақсақалларының атларын жазып берди.

¹⁵ Гидеон Суккот халқына барып, оларға былай деди:

– Сизлер маған: «Сениң халдан тайған адамларыңа нан беретугындай, сен Зебах пенен Салмуннаны тутқынға алып па едиң?» – деп мени масқаралаған едиңиз. Минекей, Зебах пенен Салмунна!

¹⁶ Соңынан Гидеон қала ақсақалларын топлап, Суккот халқын шөл тикенлери хәм шеңгеллери менен жазалады. ¹⁷ Кейин Пену-Эл минарасын құлатып, қала халқын өлтирди.

¹⁸ Соңынан Гидеон Зебах пенен Салмуннадан: – Таборда өлтиргенлериңиз қандай адамлар еди? – деп сорады. Олар Гидеонға:

– Олар саған усаған еди, хәммеси патша улларына мегзес еди, – деп жууап берди. ¹⁹ Гидеон оларға:

– Олар мениң тууысқанларым, анамның уллары еди. Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен, егер сизлер оларды аман қалдырғаныңызда, мен де сизлерди өлтирмес едим, – деди. ²⁰ Соннан кейин, Гидеон туңғыш улы Етерге:

– Қәне, оларды өлтир, – деди. Деген менен, еле жас болған Етер қорқып, қылышын көтермеді.

²¹ Сонда Зебах пенен Салмунна Гидеонға:

– Бизлерди өзиң өлтир. Еркектің исин тек еркек ислей алады, – деди.

Солай етип, Гидеон барып, Зебах пенен Салмуннаны өлтирди хәм түйелериниң мойнындағы ярым ай көринисиндеги безениу буйымларын алды.

²² Израиллылар Гидеонға:

– Сен, улың хәм ақлығың бизлерге басшылық етиң. Себеби бизлерди мидянлылардың қолынан сен құтқардың, – деди.

²³ Бирақ Гидеон оларға:

– Мен де, улым да сизлерге басшылық қылмаймыз. Сизлерге Жаратқан Ийе басшылық қылады, – деп жууап берди. ²⁴ Соңынан Гидеон дауам етип:

– Сизлерден бир тилегим бар: маған хәр бириңиз олжаларыңыздан бир алтын сырғадан бериңдер, – деди. Душпанлар исмайыллылар болғанлықтан, алтын сырға тағатуғын еди.

²⁵ Израиллылар:

– Жан деп беремиз, – деп, жерге бир жайыу жайды да, олжаларынан бир сырғадан жайыудың үстине таслады. ²⁶ Ай көринисиндеги безениу буйымларын, түймелерди, Мидян патшаларының шым қызыл шапанларын хәм түйелердиң мойнындағы алтын шынжырларды есапламағанда, Гидеонның алған алтын сырғаларының ауырлығы бир мың жети жүз шекел † шықты. ²⁷ Гидеон олардан бир эфод ислетип, оны өз қаласы болған Офраға жайластырды. Пүткил израиллылар усы эфодқа табынып, Жаратқан Ийеге опасызлық қылды. Солай етип, бул бут Гидеон хәм оның шаңарағы ушын бир дузақ болды.

²⁸ Израиллылардан жеңилген мидянлылар оларға бир мәрте де қарсы көтерилмеді. Ел Гидеон дәуиринде қырық жыл парахатшылықта жасады.

Гидеонның өлими

²⁹ Иоаш улы Еруббаал қайтып келип, өз үйинде жасауды дауам етті. ³⁰ Оның жетпис улы бар еди, себеби оның хаяллары көп болды. ³¹ Гидеонның Шехемде бир тоқалы бар еди. Сол тоқалы да бир ул тууып берип, оның атын Абимелех қойды. ³² Иоаш улы Гидеон мазмунлы узақ өмир сүрип, қайтыс болды. Ол Абиезер урпақларының Офра қаласындағы әкеси Иоаштың қәбирине жерленди.

³³ Гидеон өлгеннен кейин, израиллылар Жаратқан Ийеге және опасызлық қылып, Баал мүсинлерине табынды. Олар Баал-Беритти өзлерине қудай етип қойды. ³⁴ Өзлерин әтирапындағы душпанларынан құтқарған Қудайы Жаратқан Ийени умытты. ³⁵ Және де, олар Израилға сонша жақсылықтар қылған Еруббаалдың, яғный Гидеонның шаңарағына да жақсы қатнаста болмады.

Абимелех

9 Еруббаалдың улы Абимелех дайыларының жанына, Шехем қаласына барып, оларға хәм анасының тийресинен болған барлық адамларға былай деди:

² – Шехем халқынан: «Сизлер ушын қайсысы жақсырақ? Гидеонның жетпис улы сизлерге бийлик еткени ме ямаса бир адамның бийлик еткени ме?» – деп сораңлар. Мениң өзлериңиз бенен сүйегі бир, қанлас екенімди умытпаңлар.

³ Дайылары Абимелехтиң айтқанларын Шехем халқына жеткерди. Соннан кейин, Абимелехке халықтың кеули ийип: «Ол бизлердиң тууысқанымыз болады», – деди. ⁴ Олар Абимелехке Баал-Берит бутханасынан жетпис шекел гүмис берди. Ал Абимелех бул ақшаға оңбаған хәм жарамас адамларды изине ертті. ⁵ Соңынан ол Офраға, әкесиниң үйине кетип, тууысқанларын, яғный Еруббаалдың жетпис улын бир тас үстинде өлтирди. Тек ғана Еруббаалдың генже улы Иотам қашып жасырынғаны ушын аман қалды.

⁶ Кейин пүткил Шехем хәм Бейт-Милло халықлары бирге жыйналып, Шехемдеги естелик тастың жанындағы тербинф ағашының қасына барды хәм Абимелехти патша етип тайынлады.

⁷ Бул хабар Иотамға жетип барғанда, ол Геризсим тауының төбесине шығып, бәлент дауыс пенен халыққа былай деди:

«Хәй, Шехем халқы! Мени тыңлаңлар, сонда Қудай да сизлерди тыңлайды. ⁸ Бир күни тереклер өзлерине патша таңлап, оны майламақшы болыпты. Сонда олар зәйтүн ағашына барып: „Бизлердиң патшамыз бол“, – депти.

⁹ Зәйтүн ағашы оларға: „Қудайлар хәм адамларды хұрметке еристириу ушын қолланылатуғын майымды таслап, тереклердиң үстинде шақаларымды тербелтип турайын ба?“ – деп жууап берипти.

† Бир мың жети жүз шекел – шама менен 20 килограммға тең.

¹⁰ Сонда тереклер әнжир ағашына: „Кел, сен бизлердің патшамыз бол“, – депти.

¹¹ Әнжир ағашы оларға: „Жақсы хәм мазалы мийұемди таслап, тереклер үстинен басшылық етейин бе?“ – деп жууап берипти.

¹² Соңынан тереклер жүзим ағашына: „Кел, сен-ақ бизлердің патшамыз бол“, – депти. ¹³ Жүзим ағашы оларға: „Қудайлардың хәм адамлардың кеўлин көтеретуғын шарабымды таслап, тереклер үстинен басшылық етейин бе?“ – депти.

¹⁴ Ақыры тереклер шеңгелге келип: „Кел, бизлердің патшамыз бол“, – депти.

¹⁵ Шеңгел оларға: „Егер шынында да мени майлап, өзлериңізге патша етип қоймақшы болсаңыз, онда келиңдер, көлеңкемде паналаңдар. Егер паналамасаңыз, тикенлеримнен шыққан от Лебанонның кедр [†] ағашларын жандырып жибереди“, – депти.

¹⁶ Минекей, сизлер Абимелехти патша етип сайлап әдил хәм дурыс иследик деп санайсызлар ма? Еруббаал хәм оның шаңарағына жақсылық еткениңіз усы ма? Бул мүнәсибетиңіз әкеме ылайық па? ¹⁷ Ал әкем сизлерди мидянылардың қолынан қутқарыу үшін өз жанын қәўип астына қойып, сизлер үшін урысты. ¹⁸ Бирақ бүгин сизлер әкемнің шаңарағына қарсы қол көтердіңдер, оның жетпис улын бир тастың үстинде өлтирдіңдер. Оның тоқалынан туўылған Абимелехти болса, өз туўысқаныңыз болғаны үшін Шехемге патша қылып қойдыңлар. ¹⁹ Егер бүгин Еруббаал хәм оның шаңарағына әдил хәм дурыс ис ислеген болсаңыз, онда Абимелех үшін қуўаның, ол да сизлер үшін қуўансын! ²⁰ Бирақ олай болмаса, Абимелехтен от шығып, Шехем хәм Бейт-Милло халқын жандырып жиберсин. Я болмаса, Шехем хәм Бейт-Милло халқынан от шығып, Абимелехти жандырып жиберсин».

²¹ Соңынан Иотам туўысқаны Абимелехтен узаққа, Беерге қарай қашып кетип, сол жерде жасады.

²² Абимелех Израилды үш жыл басқарды. ²³ Кейин Қудай Абимелех пенен Шехем халқының арасына жаман руўх жиберип, бир-бирине қарсы қылды хәм халық Абимелехке бойсынбай қойды. ²⁴ Себеби Қудай буны өз туўысқанлары болған Еруббаалдың жетпис улын өлтирген Абимелехтен хәм оның бул исин қоллап-қуўатлаған Шехем халқынан, олар төккен қанның қунын алыу үшін иследи. ²⁵ Шехем халқы Абимелехке қарсы тау басларында буққы жасады хәм ол жерден өткенлердің хәммесин тонады. Бул хәкқында Абимелехке хабар жетти.

²⁶ Эбед улы Гаал туўысқанлары менен бирге келип, Шехемге жайласты. Ол Шехем халқының исенимине кирди. ²⁷ Олар бағларға барып, жүзим жыйнады хәм оны сығып, шарап ислегеннен кейин, байрамлады. Олар өз құдайының бутханасында ишип-жеп отырып, Абимелехке

мазақ сөзлер айтты. ²⁸ Сонда Эбед улы Гаал былай деди: «Бизлер, яғный Шехем халқы Абимелехке хызмет ететуғындай, ол ким болыпты? Ол Еруббаалдың улы емес пе? Зебул да оның оң қолы емес пе? Сизлер шехемлилердің атасы Хамордың урпағынан болғанларға хызмет қылыңдар. Абимелехке не деп хызмет етемиз? ²⁹ Қәнекей, бул халықты мен басқарсам еди! Сонда Абимелехти өзим қуўып жиберер едим хәм оған: „Әскерлериңди көбейтип, сауаш майданына шық!“ – дер едим».

³⁰ Қаланың басшысы болған Зебул Эбед улы Гаалдың сөзлерин еситкенде, ғәзеби қайнады. ³¹ Ол Абимелехке жасырын түрде хабаршылар жоллап, олар арқалы мыналарды айтып жиберди: «Мине, Эбед улы Гаал хәм оның туўысқанлары Шехемге келди. Олар қаланы саған қарсы қоймақта. ³² Енди сен түнде адамларың менен бирге келип, атызда буққы таслап жат. ³³ Азанда таң атыўдан-ақ орныңнан турып, қалаға хұжим жаса. Гаал хәм оның адамлары саған қарсы шыққанда, оларға қолыңнан келгенин исле».

³⁴ Солай етип, Абимелех хәм оның адамлары түнде турып, төрт топарға бөлинди де, Шехемге жақын жерде буққы таслап жатты.

³⁵ Эбед улы Гаал сыртқа шығып, қала дәруазасының аўзында турғанда, Абимелех хәм оның қасындағылар буққыда жатырған жеринен шықты. ³⁶ Киятырғанларды көрген Гаал Зебулға: – Таулардың төбесинен түсип киятырғанларға қара! – деди.

Зебул оған:

– Адамларға уқсатып турғаның негизинде таулардың көлеңкеси-ғо, – деди.

³⁷ Бирақ Гаал сөзин даўам етип:

– Қара, үлкемиздің ортасындағы төбешиктен адамлар түсип киятыр. Палкерлер теребинфи тәрептен де бир топар киятыр, – деди.

³⁸ Сонда Зебул Гаалға:

– Енди сениң: «Бизлер Абимелехке хызмет ететуғындай, ол ким болыпты?» – деген сөзиң қаяқта? Сен менсинбеген халық усы емес пе? Қәне, енди шығып, олар менен өзиң урыс, – деди.

³⁹ Гаал Шехем халқын баслап, Абимелех пенен урысыуға шықты. ⁴⁰ Бирақ ол жеңилип қаша баслады хәм Абимелех оның изинен қуўды. Қаланың кирер аўзына дейинги аралықта көп санлы өлилер жайрап жатты.

⁴¹ Абимелех Арумада қалды. Ал Зебул Гаалға хәм оның туўысқанларына Шехемде жасауға рухсат бермей, оларды қаладан қуўып жиберди.

⁴² Ертеңине Абимелех шехемлилердің атызларға шыққанынан хабар тапты. ⁴³ Ол адамларын үш топарға бөлип, атызларда буққы таслап жатты. Халықтың қаладан шыққанын көргенде хұжим қылып, оларды өлтирди. ⁴⁴ Абимелех жанындағы топары менен жылдам түрде қаланың кирер аўзына барып турғанда, басқа еки топары атызда

[†] Кедр – қарағай ағашқа уқсас нәхән теректің бир түри.

болғанларға хұжим жасап, оларды өлтирди.

⁴⁵ Абимелех күн бойы қалаға қарсы урысып, қаланы қолға киргизди хәм халқын қылыштан өткізди. Қаланы ұайран етип, үстине дуз септи.

⁴⁶ Шехем минарасындағы адамлар болған ұақыялар хәкқында еситкенде, Эл-Берит бутханасының қорғанын паналады. ⁴⁷ Абимелех Шехем минарасында болғанлардың сол жерге жыйналғанынан хабар тапты. ⁴⁸ Сонда ол қасындағы адамлары менен бирге Салмон тауына шықты. Қолына бир балта алып, теректиң шақасын шапты да, оны ийнине қойып, қасындағы халыққа: «Мениң не ислегенимди көрдиңлер, дәрриу сизлер де солай ислеңлер», – деди. ⁴⁹ Солай етип, хәммеси бир шақадан кесип алып, Абимелехтиң изине ерди. Олар шақаларды қорғанның түбине үйип, от берди. Солай етип, Шехем минарасында болған мыңға жақын еркек хәм хаяллар өлди.

⁵⁰ Соннан кейин, Абимелех Тебеске барды да, қаланы қамал қылып, оны қолға киргизди.

⁵¹ Қаланың ортасында беккем бир минара бар еди. Еркек хәм хаяллар, пүткил қала халқы сол жерди паналады. Олар қапыларды илип, минараның төбесине шықты. ⁵² Абимелех минараға келип, оған хұжим қылды. Бирақ ол минараға от беріуі ушын қапысына жақынласқанда, ⁵³ бир хаял дигирманның үстинги тасын Абимелехтиң үстине ылақтырып жиберип, басын жарды.

⁵⁴ Абимелех дәрхал қурал-жарағын алып жүретуғын нөкерин шақырып алды да, оған:

– Қылышыңды шығар да, мени өлтир. Хеш ким: «Абимелехти бир хаял өлтирди» деп айтып жүрмесин, – деди.

Нөкер қылышын Абимелехке суғып, оны өлтирди.

⁵⁵ Абимелехтиң өлгенин көргенде, израиллылар үйлерине қайтты.

⁵⁶ Солай етип, жетпис тууысқанын өлтирип, әкесине қарсы жауызлық қылғаны ушын, Қудай Абимелехти усылай жазалады. ⁵⁷ Қудай Шехем халқын да ислеген барлық жауызлықтары ушын жазалады. Олар Еруббаалдың улы Иотамның ғарғысына ушырады.

Тола

10 Абимелехтиң өлиминен кейин, Израилды қутқаруы ушын Иссахар урыуынан Додоның ақлығы, Пуаның улы болған Тола атлы бир адам шықты. Тола Эфраимның таулы үлкесіндеги Шамирде жасайтуғын еди. ² Ол Израилға жигирма үш жыл бийлик еткеннен соң, қайтыс болды хәм Шамирде жерленди.

Яир

³ Соннан кейин, Гиладтан Яир деген адам шығып, Израилда жигирма еки жыл бийлик етті. ⁴ Оның отыз улы болды. Олар отыз ешекке минип, отыз қаланы басқарды. Гилад жеріндеги бул қалалар

бүгин де Яирге тийисли қалалар деп аталады. ⁵ Яир өлип, Қамонда жерленди.

Ифтах

⁶ Израиллылар Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди және иследи. Олар Баал хәм Аштарта мүсинлерине, арамлылар, сидонлылар, моаблылар, аммонлар хәм филистлердің бутларына табынып кетти. Олар Жаратқан Ийени таслап кетти, Оған сыйынбай қойды. ⁷ Солай етип, израиллыларға ғәзеби қайнаған Жаратқан Ийе оларды филистлер менен аммонлардың қолына тапсырды. ⁸ Олар Иордан дәрьясының арғы тәрәпинде, Гиладтағы аморлардың жерінде жасайтуғын пүткил израиллыларды сол жылдан баслап он сегиз жыл дауамында езип, оларға зулымлық иследи. ⁹ Аммон халқы Яхуда, Бенямин хәм Эфраим урыулары менен урысыу ушын Иордан дәрьясынан өтті. Сол себепли Израил ауыр аухалда қалды. ¹⁰ Сонда израиллылар Жаратқан Ийеге:

– Бизлер Саған қарсы гүна иследик. Сени, өз Қудайымызды таслап, Баалларға табынып кеттик, – деп нала шекти.

¹¹ Жаратқан Ийе израиллыларға былай деп жууап берди:

– Сизлерди мысырлылардан, аморлардан, аммонлардан хәм филистлерден қутқарған Мен емес пе едим? ¹² Сидонлылар, амалеклер хәм маонлылар сизлерге езиушилик қылғанда да, сизлер Маған нала шеккен едиңиз хәм Мен сизлерди олардың қолынан қутқарған едим. ¹³ Бирақ сизлер Мени таслап, басқа қудайларға табынып кеттиңиз. Сол себепли Мен де енди сизлерди қутқармайман. ¹⁴ Барыңлар, таңлаған қудайларыңызға нала етиңлер. Қыйыншылыққа түскениңизде, сизлерди олар қутқарсын.

¹⁵ Израиллылар Жаратқан Ийеге:

– Бизлер гүна иследик. Нени мақул деп тапсаң, бизлерге соны исле. Тек бүгин бизлерди қутқар, – деди.

¹⁶ Соңынан олар өзлеріндеги жат қудайлардың мүсинлерин ылақтырып таслап, Жаратқан Ийеге сыйынды. Жаратқан Ийе де израиллылардың жәбир шегиуине артық шыдамады.

¹⁷ Аммонлар урысыу ушын жыйналып, Гиладта орда құрғанда, израиллылар да жыйналып, Миспада ордасын құрды. ¹⁸ Гилад әскерлериниң басшылары бир-бирине: «Аммонларға қарсы биринши болып урысты баслаған адам пүткил Гилад халқының басшысы болады», – деди.

11 Гиладлы Ифтах деген бир мәрт жауынгер бар еди. Ол бир бузық хаялдың улы болып, әкесиниң аты Гилад еди. ² Гиладтың өз хаялы да оған уллар тууып берди. Олар үлкейгенде Ифтахты қууып, оған: «Әкемиздің үйинен мийрас алмайсаң. Өйткени сен басқа бир хаялдың улысаң», – деди.

³ Ифтах тууысқанларынан қашып, Тоб журтына

жайласып алды хәм дөгерегине жыйналған оңбаған адамлар оның менен бирге басқыншылық ете баслады.

⁴ Бир қанша ұақыт өткеннен кейин, аммон халқы израиллыларға урыс ашты. ⁵ Урыс ұақтында, Гилад ақсақаллары Ифтахты алып келиў ушын Тоб журтына кетти. ⁶ Олар Ифтахқа:

– Жүр, бизлердиң сәркәрдамыз бол, аммонлар менен урысайық, – деди.

⁷ Ифтах оларға:

– Мени жек көрип, әкемнің үйинен қуўған сизлер емес пе? Басыңызға ис түскенде, не ушын маған келдиңиз? – деп жуўап берди.

⁸ Гилад ақсақаллары оған:

– Енди саған бас ийип келиўимиздиң себеби, сен бизлер менен бирге барып, аммонлар менен урыс. Сонда сен бизлерге, яғный Гилад халқына басшы болсаң, – деди.

⁹ Ифтах олардан:

– Аммонлар менен урысыўға мени алып барсаңыз хәм Жаратқан Ийе оларды маған тәслим қылса, онда мен сизлердиң басшыңыз боламан, – деди.

¹⁰ Гилад ақсақаллары оған:

– Жаратқан Ийе бизлерге гўа болсын, анық айтқаныңдай болады, – деди.

¹¹ Солай етип, Ифтах Гилад ақсақаллары менен бирге кетти. Халық оны өзлерине басшы хәм сәркәрда етип қойды. Ифтах айтқан барлық сөзлерин Миспада, Жаратқан Ийениң алдында тәкирарлады.

¹² Соннан кейин, Ифтах аммон халқының патшасына елшилер жиберип: «Жеримизге урыс ашыўға келгендей, бизлердиң арамызда қандай келиспеўшилик болған еди?» – деди.

¹³ Аммон патшасы Ифтахтың елшилерине мына жуўапты айтып жиберди: «Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейин, Арнон дәрьясынан баслап Яббоқ хәм Иордан дәрьяларына дейинги жерлеримди алып қойды. Енди бул жерлерди маған урыссыз қайтарып бер».

¹⁴ Ифтах аммон халқының патшасына және елшилер жиберип, ¹⁵ былай деди: «Ифтах былай деп атыр: „Израил Моаб жерлерин де, аммон халқының жерлерин де алмады. ¹⁶ Себеби Израил Мысырдан шыққан ұақытта шөл арқалы жүрип, Қамыс теңизине, кейин Қадешке келди. ¹⁷ Соңынан Израил Эдом патшасына елшилер жиберип, жерлери арқалы өтиўге рухсат сорады. Бирақ Эдом патшасы қулақ аспады. Израил Моаб патшасына да елшилер жиберди, бирақ ол да рухсат бермеді. Сонлықтан Израил Қадеште қалды.

¹⁸ Кейин Израил шөл жерлер менен жүрип, Эдом менен Моаб жерлериниң әтирапынан өтті. Олар Моаб жериниң шығыс тәрәпине келип, Арнонның арғы тәрәпине орналасты. Бирақ Моаб шегарасының ишине кирмеді. Өйткени Арнон моаблылардың шегарасы еди.

¹⁹ Соңынан Израил Хешбонда хуқимдарлық етип атырған аморлардың патшасы Сихонға елшилер жиберип: „Жеримизге барыў ушын сениң елиң арқалы өтиўимизге рухсат бер“, – деди. ²⁰ Бирақ Сихон Израилдың жеринен кесип өтиўине исенбеди. Сонлықтан ол барлық әскерлерин жыйнап, Яхасада орда қурды хәм Израилға урыс ашты.

²¹ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе Сихонды хәм оның пүткил халқын израиллыларға тәслим қылды. Израиллылар аморларды жеңип, олар жасаған жерлердиң хәммесин қолға киргизди. ²² Олар Арноннан Яббоқ дәрьясына, шөлден Иордан дәрьясына дейин созылған пүткил Амор жерлерин ийелеп алды.

²³ Енди Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе аморларды Өз халқы болған Израилдың алдынан қуўғаннан кейин, оларды қайтарып алыўға сениң қандай хәқың бар? ²⁴ Қудайың болған Кемош саған бир жер берсе, ол жерге ийелик етпес пе едиң? Бизлер де Қудайымыз Жаратқан Ийениң өзлеримизге берген жерлерине ийелик етемиз.

²⁵ Сен Моаб патшасы Сиппор улы Балақтан үстемсең бе? Ол қашан израиллылар менен тартысып, қашан олар менен урысыўға шықты?

²⁶ Израиллылар үш жүз жылдан берли Хешбон менен Ароерде хәм олардың әтирапындағы аўылларда, және де, Арнон жағасындағы барлық қалаларда жасап киятыр. Усы ұақытқа дейин бул жерлерди не ушын алмадыңлар? ²⁷ Мен сениң алдыңда айыплы емеспен. Бирақ сен маған қарсы урысқа шығып, нахәқлық қылып атырсаң. Жаратқан Ийе – Қазы, Оның Өзи бүгин израиллыларға хәм аммонларға қазылық етсин».

²⁸ Бирақ Ифтахтың айтып жиберген бул сөзлерине Аммон патшасы қулақ салмады.

²⁹ Сонда Жаратқан Ийениң Руўхы Ифтахтың үстине түсти. Ифтах Гилад хәм Менашшеден, соңынан Гиладтағы Миспадан өтип, аммонларға қарай кетти. ³⁰ Ол Жаратқан Ийениң алдында ўәде берип былай деди: «Егер аммонларды маған тәслим қылсаң, ³¹ оларды жеңип, саў-саламат қайтқанымда, мени күтип алыў ушын үйимнің есигинен биринши болып ким шықса, оны Жаратқан Ийеге бағышлап, жандырылатуғын қурбанлық етип беремен».

³² Соннан кейин, Ифтах аммонлар менен урысыўға кетти. Жаратқан Ийе оларды Ифтахқа тәслим қылды. ³³ Ифтах Ароерден Миннитке шекемги жигирма қаланы хәм Абел-Керамимге шекемги қалаларды ўайран етип, аммонларды үлкен жеңилиске ушыратты. Солай етип, аммонлар израиллыларға бағынышлы болды.

³⁴ Ифтах Миспаға, өз үйине қайтқанда, оның қызы дәп шертип, ойынға түсип, оны күтип алыўға шықты. Бул қыз оның жалғыз перзенти болып, оннан басқа я улы, я қызы жоқ еди. ³⁵ Ифтах қызын көргенде, кийимлерин жыртып:

– Ұах, қызым, жүрегімди қан етип, мени бахтықара қылдың-ғо! Өйткени мен Жаратқан Ийеге берген үәдемди буза алмайман, – деди.

³⁶ Қыз әкесине:

– Аға, сен Жаратқан Ийеге ант иштиң. Жаратқан Ийе душпанларың болған аммонлардан сениң ушын өш алған екен, енди сен де аўзыңнан не шыққан болса, маған соны исле, – деди. ³⁷ Соңынан қыз әкесине және:

– Бир тилегим бар: маған еки ай мәўлет бер, досларым менен таўға шығып, маған турмысқа шығыў несип етпегенине жылайын, – деди.

³⁸ Әкеси қызына:

– Яқшы, бара ғой, – деп еки айға рухсат берди. Қыз дослары менен бирге таўға шығып, турмысқа шығыў несип етпегенине жылады. ³⁹ Еки айдан соң, қыз әкесиниң жанына қайтты. Әкеси берген үәдесин орынлады. Қызға еркектиң қолы тиймеген еди.

Соннан кейин, Израилда мынадай бир дәстүр пайда болды: ⁴⁰ Израил халқының қызлары хәр жылы таўға шығып, гиладлы Ифтахтың қызы ушын төрт күн аза тутатуғын болды.

Ифтах хәм Эфрайым урыўы

12 Эфрайым урыўы жыйналып, Сафонға қарай кешип өтті. Олар Ифтахқа:

– Аммонлар менен урысыўға кеткениңде, бизлерди не ушын шақырмадың? Сонлықтан бизлер сени де, үйиңди де жағып жиберемиз, – деди.

² Ифтах оларға:

– Халқым хәм мен аммонлар менен қатты жәнжеллескенимизде, мен сизлерди шақырған едим. Бирақ сизлер келип, мени олардың қолынан қутқармадыңлар. ³ Мени қутқармайтұғыныңызға көзим жеткенде, жанымды қәуип астына қойып, аммонларға қарсы хұжим жасадым. Кейин Жаратқан Ийе оларды маған тәслим қылды. Не ушын бүгин мениң менен урысыўға келдиңлер? – деди.

⁴ Эфрайым урыўынан болғанлар гиладлыларға: «Хәй, Эфрайым хәм Менашше урпақлары арасында жасайтуғын гиладлылар! Сизлер Эфрайымның қашқынларысыз», – деген еди. Сонда Ифтах пүткил Гилад халқын жыйнап, Эфрайым урыўына қарсы саўашқа түсти хәм оларды қыйратты. ⁵ Иордан дәрьясындағы Эфрайым урыўының жерине қарай өтетуғын өткеллерди қолға алған гиладлылар өтпекши болып келген қашқыннан: «Эфрайым урыўынанбысаң?» деп сорағанда, ол: «Яқ» десе, ⁶ сонда оларға: «Шиболет деп айт», – дейтуғын еди. †. Бирақ олар: «Сиболет» дейтуғын еди. Өйткени олар «шиболет» сөзин дурыс айта алмайтуғын еди. Сол себепли оларды услап, Иордан дәрьясының

† Эфрайым урыўының адамлары менен гиладлылар арасындағы диалект өзгеше болып, олардың қолланған сөзлеринде айырмашылық бар еди.

өткеллеринде өлтиретуғын еди. Сол ўақытта эфрайымлылардан қырық еки мың адам өлтирилди. ⁷ Гиладлы Ифтах Израилда алты жыл бийлик қылды. Соннан кейин ол өлип, Гиладтың бир қаласында жерленди.

Ибсан, Элон хәм Абдон

⁸ Кейин ала Израил халқына бейтлехемли Ибсан бийлик етті. ⁹ Ибсанның отыз улы хәм отыз қызы болды. Ол қызларын басқа тийрелерге узатып, урларын да басқа урыўлардан үйлендирди. Ибсан Израилда жети жыл бийлик етті. ¹⁰ Соңынан ол өлип, Бейтлехемде жерленди.

¹¹ Ибсаннан кейин, Израилда Зебулон урыўынан болған Элон он жыл бийлик етті. ¹² Ол өлип, Зебулон жериндеги Айялонда жерленди.

¹³ Элоннан кейин, Израилда Пиратоннан болған Хиллел улы Абдон бийлик етті. ¹⁴ Абдонның жетпис ешекке минип жүретуғын қырық улы хәм отыз ақлығы болды. Абдон Израилда сегиз жыл бийлик етті. ¹⁵ Пиратонлы Хиллелдин улы Абдон өлип, Эфрайым жериндеги, бұрын амалеклерге тийисли болған таўлы үлкедеги Пиратонға жерленди.

Самсонның туўылыўы

13 Израил халқы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди және ислей баслады. Жаратқан Ийе де оларды қырық жылға филистлердиң қолына тапсырды.

² Сора қаласынан, Дан урыўынан болған Маноах атлы бир адам бар еди. Оның хаялы нәсилсиз болып, хеш перзенти жоқ еди. ³ Жаратқан Ийениң периштеси хаялға көринип, оған былай деди:

– Сен нәсилсиз болып, перзент көрмеген болсаң да, енди хәмиледар болып, бир ул туўасаң. ⁴ Ендигиден былай абайлы бол, сен шарап та, басқа өткир ишимлик те ишпе хәм хеш бир харам нәрсе жеме. ⁵ Себеби сен хәмиледар болып, бир ул туўасаң. Оның басына пәки тиймесин. Өйткени бала ана құрсағынан баслап-ақ, Қудайға бағышланған болады хәм ол Израил халқын филистлердиң қолынан қутқара баслайды.

⁶ Хаял күйеуине былай деди:

– Қасыма Қудайдың бир адамы келди. Ол Қудайдың периштеси сыяқлы жүдә айбатлы еди. Мен оннан қай жерден келгенин сорамадым, ол да маған атын айтпады. ⁷ Бирақ ол маған: «Сен хәмиледар болып, бир ул туўасаң. Ендигиден былай, шарап та, басқа өткир ишимлик те ишпе хәм хеш бир харам нәрсе жеме. Себеби бала ана құрсағынан баслап, өлетуғын күнине дейин, Қудайға бағышланған болады», – деди.

⁸ Сонда Маноах Жаратқан Ийеге дуўа етип: «О Ийем, Сен жиберген сол Қудайдың адамы және келиўин хәм туўылатуғын бала ушын не ислеўимиз кереклигин бизлерге үйретуўин жалбарынып сораيمان», – деди.

⁹ Құдай Маноахтың дуғасын еситти. Хаял атызда отырған ұақытта, Құдайдың периштеси оған және келди. Бірақ Маноах хаялының жанында жоқ еди.

¹⁰ Хаял күйеуине хабар бериу ұшын асығыс түрде жууырып кетти хәм күйеуине:

– Ана бирде қасыма келген адам маған және көринди! – деди.

¹¹ Маноах турып, хаялының изине ерди хәм сол адамның жанына келип, оннан:

– Хаялым менен сөйлескен сиз бе? – деп сорады.

Сол адам оған:

– Аўа, мен, – деди.

¹² Маноах оннан:

– Сизиң айтқанларыңыз орынланғанда, бала қалай жасауы хәм не ислеуи керек? – деп сорады.

¹³ Жаратқан Ийениң периштеси Маноахқа былай деди:

– Хаялың айтқанларымның хәммесин орынласын. ¹⁴ Ол жүзимнен исленген хеш бир нәрсени жемесин, шарап та, басқа өткир ишимлик те ишпесин хәм хеш бир харам нәрсе жемесин. Буйырғанларымның хәммесин орынласын.

¹⁵ Сонда Маноах Жаратқан Ийениң периштесине:

– Тоқтап турың. Сиз ұшын бир ылақ соймақшымыз, – деди.

¹⁶ Жаратқан Ийениң периштеси оған:

– Мени ириккениң менен таярлаған аўқатыңды жемеймен. Егер жандырылатуғын қурбанлық бермекши болсаң, оны Жаратқан Ийеге бер, – деди. Ал Маноах оның Жаратқан Ийениң периштеси екенлигин билмеген еди.

¹⁷ Маноах Жаратқан Ийениң периштесине:

– Айтқанларыңыз орынланғанда, сизге алғыс айтыуымыз ұшын, атыңыздың ким екенин айтың, – деди.

¹⁸ Жаратқан Ийениң периштеси Маноахқа:

– Атымды не ұшын сорап атырсаң? Мениң атым купья ат, – деди. ¹⁹ Маноах бир ылақ пенен ғалле садақасын алып, бир тастың үстинде Жаратқан Ийеге қурбанлық берди. Сол ұақытта Маноахтың хәм оның хаялының көз алдында таң қаларлық ұақыя жүз берди: ²⁰ қурбанлық орыннан жалын көтерилгенде, Жаратқан Ийениң периштеси жалын менен бирге аспанға көтерилип кетти. Буны көрген Маноах хәм оның хаялы ет-бетинен жерге жығылды. ²¹ Соннан кейин, Жаратқан Ийениң периштеси Маноахқа хәм оның хаялына қайтып көринбеди. Сонда Маноах оның Жаратқан Ийениң периштеси екенин түсинди. ²² Маноах хаялына:

– Бизлер сөзсиз өлемиз, өйткени Құдайды көрдик, – деди.

²³ Хаялы оған:

– Егер Жаратқан Ийе бизлерди өлтириуді қәлегенде, онда жандырылатуғын қурбанлығымызды хәм ғалле садақамызды қабыл етпеген болар еди. Ол бүгин булардың барлығын бизлерге көрсетип те, айтып та отырмас еди, – деп жууап берди.

²⁴ Солай етип, хаял ул тууып, оның атын Самсон деп қойды. Бала өсип үлкейди хәм Жаратқан Ийе оны жарылқады. ²⁵ Сора менен Эштаол арасындағы Махане-Данда болған Самсонды Жаратқан Ийениң Руұхы басқара баслады.

Самсонның үйлениуи

14 Бир күни Самсон Тимнаға барды. Ол жерде Самсон филистли бир қызды көрип қалды.

² Ол қайтып келип, ата-анасына:

– Тимнада филистли бир қызды көрдим, оны маған хаяллыққа алып бериң, – деди.

³ Ата-анасы оған:

– Ағайин-тууғанлардың ямаса халқымыздың арасында саған қыз қурып қалып па? Не ұшын сүннетсиз филистлерден қыз алмақшысаң? – деди.

Бірақ Самсон әкесине:

– Маған сол қызды алып бер, өйткени ол маған унап қалды, – деди. ⁴ Самсонның ата-анасы буның Жаратқан Ийениң ерки екенин билмейтуғын еди. Себеби Жаратқан Ийе сол ұақытта израиллыларға хәкімдарлық етип атырған филистлерге қарсы қолайлы пурсат излеп атырған еди.

⁵ Солай етип, Самсон ата-анасы менен бирге Тимнаға кетти. Олар Тимнадағы жүзим бағларына жақынласқанда, бир жас арыслан ақырып, Самсонның қарсы алдынан шықты. ⁶ Сонда Самсон үстине түскен Жаратқан Ийениң Руұхы менен күшке толды хәм ол қолында хеш нәрсе болмаса да, арысланды ылақты бөлгендей етип, бөлип таслады. Бірақ ол бул исин ата-анасына билдирмеді. ⁷ Соңынан Самсон барып, қыз бенен сөйлести хәм қыз оған унады.

⁸ Бир неше күннен кейин, Самсон қызға үйлениу ұшын және Тимнаға кетип баратырғанда, ол арысланның өлигин көриу ұшын бурылды. Қараса, арысланның өлигинде пал хәррелериниң уясы хәм пал бар екен. ⁹ Самсон палдан бир қосууыс алып, жол-жөнекей жеп кетти. Ол ата-анасына келип, оларға да палдан берди, олар да жеди. Бірақ палды арысланның өлигинен алғанын айтпады.

¹⁰ Самсонның әкеси қыздың үйине барды хәм Самсон да ол жерде зыпат берди. Себеби дәстүр бойынша күйеу бала усылай ислеуінін еди.

¹¹ Филистлер Самсонға отыз жас жигитти күйеу жора қылып жиберди. ¹² Сонда Самсон оларға былай деди:

– Мен сизлерге бир жумбақ айтайын.

Жумбағымды зыпаттың жети күни ишинде дурыс тапсаңыз, онда сизлерге зығырдан тоқылған отыз көйлек хәм бақалы отыз шапан бермен. ¹³ Бірақ егер жумбақты таба алмасаңдар, онда сизлер маған зығырдан тигилген отыз кийим хәм бақалы отыз шапан бересизлер.

Олар Самсонға:

– Жумбағыңды айт, еситейик, – деди.

¹⁴ Самсон оларға былай деди:

«Жейтуғыннан желинетуғын шықты,

Күшлиден мазалы шықты».

Арадан үш күн өтсе де, филистлер жумбақты таба алмады.

¹⁵ Төртінші күні олар Самсонның хаялына:

– Күйеуіңди көндирип, бизлерге жумбақтың шешимін билип бер. Болмаса, бизлер сени де, әкеңнің үйін де жағып жибереміз. Бизлерди не бул жерге тонау үшін шақырдыңлар ма? – деди.

¹⁶ Хаялы Самсонға жылап:

– Сен мени жек көресең, сен мени жақсы көрмейсең. Өйткени мениң халқымның жигитлерине жумбақ айттың, бірақ оның жуабын маған айтпадың, – деди.

Самсон хаялына:

– Өз ата-анама айтпағанымды не үшін саған айтыуым керек? – деди.

¹⁷ Хаял жети күн дауам етип атырған зыяпаттың қалған күнінде жылап қоймады. Хаялы жанына тийіп қоймағанлықтан, Самсон оған жетінші күні жумбақтың жуабын айтты. Ал хаял болса, жуапты өз халқының жигитлерине жеткізді.

¹⁸ Жетінші күні күн батпастан бұрын, қаланың жигитлери Самсонға келип, былай деди:

«Палдан татлы,

Арысланнан күшли не бар?»

Самсон оларға:

– Егер мениң қашарым менен жер сүрмегениңіз де, жумбағымды шеше алмас едиңдер, – деди.

¹⁹ Сонда Самсон үстине түскен Жаратқан Ийениң Руұхы менен күшке толды. Самсон Ашкелонға кетти хәм ол жерде отыз адамды өлтирип, олардың кийим-кеншеклерін шешіп алды да, оларды жумбақты шешкен адамларға әкеліп берди. Кейін ол сол ғәзеплениуі менен әкесинің үйіне қайтып кетти.

²⁰ Ал Самсонның хаялы болса, Самсонның күйеу жораларының бирине узатылып жиберилди.

Самсонның өш алыуы

15 Бир неше күннен кейін, бийдай орағының ұақтында Самсон бир ылақ алып, хаялын көриуге барды хәм ол: «Хаялымның бөлмесине кирмекшимен», – деди.

Бірақ хаялдың әкеси Самсонның кириуіне рухсат бермеди ² хәм оған:

– Сени қызымды таслап кетти деп ойлап, оны сениң күйеу жораларыңның бирине узатып жибердим. Кишкене қызым оннан гөре сулыуырақ емес пе? Оның орнына сол қызымды ала ғой, – деди.

³ Сонда Самсон:

– Енди филистлерге жаманлық қылсам да, хақым бар, – деди.

⁴ Соңынан Самсон далаңлыққа шығып, үш жүз түлкі услады. Ол хәр еки түлкінің куйрықларын бир-бирине байлап, куйрықларының арасына бир шомнан байлап шықты. ⁵ Самсон шомларды

жағып, түлкілерди филистлердің егинлеринің арасына жиберди. Солай етип, филистлердің гүдилери, орылмаған бийдайлары, жүзим хәм зәйтүн бағлары жанып кетти.

⁶ Филистлер: «Буны ким иследи?» – деп сорастырғанда, оларға: «Буны тимналының күйеу баласы Самсон иследи. Өйткени қәйін атасы оның хаялын күйеу жораларының бирине узатып жиберипти», – деген хабар жетти. Филистлер барды да, хаялды хәм оның әкесін жағып жиберди.

⁷ Сонда Самсон оларға:

– Усылай ислегениңіз үшін, сизлерден өш алмай қоймайман! – деди. ⁸ Самсон оларға аяусыз түрде хұжим жасап, олардың көбисін өлтирди. Соңынан ол Этам жар тасына барып, сол жердеги бир үңгирди паналады.

⁹ Филистлер де Яхудаға барып, сол жерге орда курды да, Лехийге шабыуыл жасады. ¹⁰ Сонда яхудалылар оларға: «Не үшін бизлер менен урысыуға келдіңдер?» – деп сорады. Филистлер оларға: «Бизлерге қылғанын өзине ислеу үшін, Самсонды тудып алыуға келдик», – деп жууап берди. ¹¹ Яхудалылардан үш мың адам Этам жар тасындағы үңгирге барып, Самсонға:

– Филистлердің бизлерге хұкимдарлық қылатуғынын билмейсең бе? Сен не үшін бизлерге булай иследиң? – деди.

Самсон оларға:

– Олар маған не ислеген болса, мен де оларға соны иследим, – деп жууап берди.

¹² Олар Самсонға:

– Бизлер сени байлап, филистлердің қолына тапсырыу үшін келдик, – деди.

Самсон оларға:

– Мени өлтирмейтуғыныңызды айтып, ант ишиндер, – деди.

¹³ Олар Самсонға:

– Болады, бизлер сени тек байлап, олардың қолына тапсырамыз. Сөз береміз, сени өлтирмеймиз, – деди. Соннан кейін, олар Самсонды еки таза арқан менен байлап, үңгирден шығарды. ¹⁴ Самсон Лехийге жақынласқанда, филистлер оны қышқырысып күтип алды. Сонда Жаратқан Ийениң Руұхы Самсонның үстине түсти хәм оның қолларына байланған арқанлар жанған сабан сыяқлы үзилип түсти. ¹⁵ Самсон жаңа өлген бир ешектің жақ сүйегін тауып, оны қолына алды да, оның менен мың адамды өлтирди. ¹⁶ Соңынан ол былай деди:

«Бир ешектің жақ сүйеги менен, Оларды үйиндилерге айландырдым, Бир ешектің жақ сүйеги менен, Мың адамды өлтирдим».

¹⁷ Самсон буларды айтып болғаннан соң, жақ сүйекти ылақтырып таслады. Сол жер Рамат-Лехий † деп аталды.

† Рамат-Лехий – «Жақ сүйеги төбешиги» дегенди билдиреди.

¹⁸ Бирақ Самсон қатты шөллегенликтен, Жаратқан Ийени шақырып: «Сен Өз қулыңа уллы бир жеңіс бердің. Бирақ енди мен шөлден өлип, сүннетсизлердің қолына түсемен бе?» – деди.

¹⁹ Сонда Жаратқан Ийе Лехийдеги шуқырлықты жарды хәм оннан суў шықты. Самсон суў ишип, хәлленип алды. Сонлықтан суў шыққан жерге Эн-Хаққоре † деген ат берилди. Булақ бүгін де Лехийде тур.

²⁰ Самсон филистлердің хұкимдарлық дәуиринде израиллыларға жигирма жыл бийлик қылды.

Самсон хәм Делила

16 Бир күни Самсон Газаға барды. Сол жерде бир бузық хаялды көрип қалып, оның менен бирге түнеди. ² Газалыларға: «Самсон усы жерге келди», – деген хабар жетиуден, олар сол дөгеректи қоршап алды да, түн бойы Самсонды аңлып, қала дәрұзасының жанында буққы таслап жатты. Олар: «Күн шығыудан, оны өлтиремиз», – деп ойлап, түн бойы турған жеринен қыймылдамады.

³ Ал Самсон түн ортасына дейин жатты. Ол түн ярымында орнынан турып, қала дәрұзасын еки жақлау хәм илгиши менен қосып, орнынан қопарып алды. Оны ийнине қойып, Хебронның қарсы алдындағы таудың төбесине апарып таслады.

⁴ Буннан соң, Самсон Сорек ойпатлығында жасайтуғын Делила атлы бир қызға ашық болып қалды. ⁵ Филист хұкимдарлары хаялға келип:

– Сен Самсонның құдиретли күшинің сыры неде екенин билип бер. Оны байлап бойсындырыуымыз ушын, қалай жеңе алатуғынымызды айтыуға хийле менен оны көндир. Усылай ислесең, бизлер саған хәр биримиз бир мың бир жүз гүмис шекелден беремиз, – деди.

⁶ Сонда Делила Самсонға:

– Илтимас, маған бул құдиретли күшти қай жерден алып атырғаныңды айт. Сени бойсындырыу ушын, не менен байлау керек? – деп сорады.

⁷ Самсон оған:

– Егер мени кеппеген жети таза гирис пенен байласа, сонда мен әпиұайы адам сыяқлы күшсиз болып қаламан, – деди.

⁸ Сонда Филист хұкимдарлары Делилаға кеппеген жети таза оқ жайдың гирисин әкелип берди. Делила оның менен Самсонды байлады. ⁹ Сол ұақытта ишки бөлмеде хаялдың жасырынып турған адамлары бар еди. Делила Самсонға:

– Самсон! Филистлер бастырып келди! – деди.

Самсон байланған гирислерди отқа жанған жип сыяқлы үзип таслады. Солай етип, оның күшинің сыры ашылмай қалды.

¹⁰ Сонда Делила Самсонға:

– Мени алдап, жалған сөйледің. Енди айт, сени не менен байлау керек? – деди.

¹¹ Самсон оған:

– Егер мени хеш қолланылмаған таза арқан менен байласа, мен әпиұайы адам сыяқлы күшсиз болып қаламан, – деди.

¹² Солай етип, Делила таза арқанды алып, Самсонды байлады да:

– Самсон! Филистлер киятыр! – деди.

Сол ұақытта аңлып отырғанлар ишки бөлмеде отыр еди. Самсон қолларындағы арқанды жип сыяқлы үзип таслады.

¹³ Делила Самсонға:

– Хәзирге дейин мени алдап, маған жалған сөйледің. Маған айтшы, сени не менен байлауға болады? – деди.

Самсон оған:

– Егер жети бурым шашымды өрмекке қосып тоқып, оны қазық пенен беккемлесең, мен әпиұайы адам сыяқлы күшсиз болып қаламан, – деди.

¹⁴ Самсон уйықлап атырғанда, Делила оның жети бурым шашын өрмекке қосып тоқыды да, қазық пенен беккемледі. Соңынан ол:

– Самсон! Филистлер киятыр! – деди.

Сонда Самсон уйқысынан оянып, өрмек хәм қазықты тауар менен қоса шашынан жулып алды.

¹⁵ Сонда Делила Самсонға:

– Маған исенбей турып, қалайынша: «Сени жақсы көремен», – деп айта аласаң? Мине, сен мени үшінши мәрте алдап, құдиретли күшинің сыры неде екенин айтпай отырсаң, – деди.

¹⁶ Делила хәр күни усы сөзлер менен Самсонның мазасын алып, қыйнап жиберди. Ақырында бул Самсонның жанына батқанлықтан, ¹⁷ ол қызға өзинің барлық ишки сырын ашып:

– Мениң басыма хеш пәки тиймеген. Өйткени мен анамның курсағына түскеннен баслап, Қудайға бағышланғанман. Егер шашымды алдырсам, мен өз күшимди жойтаман хәм әпиұайы адам сыяқлы күшсиз болып қаламан, – деди.

¹⁸ Делила Самсонның ишки сырының барлығын ашып бергенин билгенде, филистлердің хұкимдарларын шақыртты да:

– Және келиңдер, өйткени Самсон маған өз сырын ашты, – деди. Филист хұкимдарлары қолларына гүмислерин алып, Делилаға келди.

¹⁹ Делила Самсонды дизесинің үстинде уйықлатты да, адамларынан биреуін шақырып, Самсонның жети бурым шашын қырқтырды. Солай етип, Делила Самсонның үстинен бийликти өз қолына ала баслады хәм оның күши қайтып қалды.

²⁰ Делила Самсонға:

– Самсон! Филистлер киятыр! – деди.

Самсон оянып: «Бұрынғыдай өзимди азат етемен», – деп ойлады. Бирақ ол Жаратқан Ийениң өзін таслап кеткенин билмеген еди.

²¹ Сонда филистлер оны қолға алып, көзлерин ойып таслады. Олар Самсонды Газаға апарып, қола шынжырлар менен байлады хәм қамақханада оған

† Эн-Хаққоре – «Шақырғанның булағы» дегенди билдиреди.

дигирман айдатты. ²² Бирақ Самсонның қырқылған шашлары өсе баслады.

Самсонның өлими

²³ Филист хұкимдарлары өз қудайы Дагонның хұрметине уллы байрам берип, оған құрбанлықлар бериу хәм кеуил көтериу ушын жыйналып:

«Қудайымыз душпанымыз болған Самсонды бизлерге тәслим етти», – деди. ²⁴ Филист халқы Самсонды көргенде, өзлериниң қудайына былай деп алғыс айта баслады:

«Өлтирип көп адамларымызды,
Елимизди ұайран еткен душпанымызды,
Қудайымыз бизлерге тәслим етти».

²⁵ Олардың кейпи көтерилгенде: «Самсонды алып келиңлер, ол бизлердиң кеулимизди көтерсин», – деди. Олар Самсонды қамақханадан әкелдирип, оны мазақ қыла баслады. Сонда оны өрелердиң арасына турғызып қойған еди. ²⁶ Самсон өзиниң қолынан услап келген хызметшиге:

– Мен усы жайды тиреп турған өрелерге қолымды қойып, оларға сүйенип турамын, – деди.

²⁷ Бутхананың иши еркек хәм хаялларға толы болып, филистлердиң барлық хұкимдарлары да сол жерде еди. Үш мыңға жақын еркек хәм хаяллар Самсонды тамаша қылыу ушын тамның басында тур еди.

²⁸ Самсон Жаратқан Ийеге: «Қудай Ийе, мени есиңе ал. Жалбарынаман, маған және бир мәрте күш бер, о Қудайым. Бир умтылғанда, филистлерден еки көзим ушын өш алайын», – деп жалбарынды. ²⁹ Соңынан ол бутхананы тиреп турған орайлық өрелердиң бириншисине оң қолын, ал екіншисине шеп қолын тиреди де: ³⁰ «Филистлер менен бирге өлейин!» – деди хәм бар күши менен өрелерди ийтерип жиберди. Бутхана филистлердиң хұкимдарларының хәм ишиндеги адамлардың хәммесиниң үстине қулап түсти. Солай етип, Самсон өлип баратырып, тири ұақтында өлтиргенлеринен гөре көбирек адамларды өлтирди.

³¹ Самсонның туўған-туўысқанлары хәм пүткил үй-иши келип, оның өлигин алып кетти. Олар Самсонды әкеси Маноахтың Сора менен Эштаол арасындағы қәбирине жерледі. Самсон Израилда жигирма жыл бийлик қылған еди.

Миханың бутлары

17 Эфраимның таўлы үлкесинде Миха атлы бир адам бар еди. ² Миха анасына:

– Сеннен урланған бир мың бир жүз гүмис шекел есиңде ме? Сен оны урлағанды көз алдымда ғарғаған едиң-ғо. Сол гүмис менде, оны мен алған едим, – деди.

Сонда анасы оған:

– Сени Жаратқан Ийе жарылқасын, балам! – деди. ³ Миха бир мың бир жүз шекел гүмисти анасына қайтарып берди.

Ал анасы: «Улымның бир жонылған хәм бир қуйма бут ислетиуи ушын, мен бул гүмисти Жаратқан Ийеге бағышлайман. Улым, гүмисти өзиңе қайтарып берип атырман», – деди.

⁴ Солай етип, анасы Миха қайтарып берген гүмистен еки жүз теңгени алып, оны зергерге берди. Зергер оннан бир жонылған хәм бир қуйма бут ислеп берди. Олар Миханың үйине қойылды.

⁵ Миханың сыйыныуи ушын салдырған мухаддес үйи бар еди. Ол бир эфод хәм үй бутларын ислетип, улларының бирин рууханий етип тайынлады. ⁶ Ол дәуирде Израилда патша жоқ болып, хәр ким өзине дурыс болып көринген исти ислейтуғын еди.

⁷ Сол ұақытлары Яхуда урыуының Бейтлехем қаласында жасап атырған лебийли бир жас жигит бар еди. ⁸ Ол жасауға басқа бир жер табыу ушын, Яхуданың Бейтлехем қаласынан шықты да, жол-жөнекей Эфраимның таўлы үлкесиндеги Миханың үйине келди.

⁹ Миха оннан:

– Қай жерден киятырсаң? – деп сорады. Ол Михаға:

– Яхуданың Бейтлехем қаласынан киятырман. Өзим лебийлимен, жасайтуғын жер излеп жүрмен, – деди.

¹⁰ Миха оған:

– Мениң үйимде қалып, мениң кеңесгөйим хәм рууханийим бол. Мен саған жылына он шекел гүмис берейин, тамағыңды тойдырайын хәм кийиндирейин, – деди. ¹¹ Солай етип, лебийли жигит Миханың үйинде жасауға келисим берди. Миха да оны өз улындай көрди. ¹² Миха лебийлини рууханий етип қойды хәм ол Миханың үйинде жасап қалды. ¹³ Сонда Миха: «Енди мен Жаратқан Ийениң маған жақсылық қылатуғынын билемен. Өйткени мениң лебийли рууханийим бар», – деди.

Данлылардың Лайышқа жайласыуы

18 Сол дәуирде Израилда патша жоқ еди. Сонда Дан урыуы меканлайтуғын жер излеп атырған еди. Өйткени оларға Израил урыулары арасында өзлерине тийисли үлес жер еле берилмеген еди. ² Солай етип, данлылар өз урыуындағы барлық тийрелери ишинен Сора хәм Эштаол қалаларынан болған бес батыр жигитти жерлерди көзден өткерип, оларды билип қайтыу ушын жиберди. Олар жигитлерге: «Барып, жерлерди көзден өткизиңдер», – деди.

Жигитлер Эфраимның таўлы үлкесинде жайласқан Миханың үйине келди хәм сол жерде түнеп қалды. ³ Олар Миханың үйиниң жанында турғанда, лебийли жас жигиттиң сөйлеген сөзинен таныды хәм сол тәрепке бурылып, оннан:

– Сени бул жерге ким әкелди? Бул жерде не ислеп атырсаң? Не ушын бул жердесең? – деп сорады.

⁴ Лебийли жигит Миханың өзине не ислегенлерин айтып:

– Миха мени жаллады, мен оған руұханийлик қыламан, – деди.

⁵ Сонда данлылар оған:

– Бизлердің баратырған бул жолымыздың сәтли яки сәтсиз екенін Қудайдан сорап, билип бер, – деди.

⁶ Руұханий оларға:

– Қәуөтерленбей кете бериңлер, Жаратқан Ийе баратырған жолыңызда яр болады, – деп жууап берди.

⁷ Солай етип, сол бес адам жолға шығып, Лайышқа келди. Олар қала халқының сидонлылар сыяқлы қәуипсиз, тыныш хәм бийғам өмир сүрип атырғанын көрди. Бул үлкениң халқына хүкимин өткизип, жәбир беретұғын хеш ким жоқ еди. Олар сидонлылардан узақта болып, хеш ким менен қарым-қатнас жасамайтуғын еди.

⁸ Бес жигит Сора хәм Эштаолға, урыұласларының жанына қайтқанда, урыұласлары олардан:

– Қандай хабар алып келдіңдер? – деп сорады.

⁹ Жигитлер оларға былай деп жууап берди:

– Жүриңдер, сидонлыларға хүжим етейик. Бизлер олардың жерин көрдик, ол жүдә жақсы жер екен. Не қылып турсызлар? Иркилмей барып, оған ийелик етейик. ¹⁰ Ол жерге барғаныңызда, бийғам жасап атырған халықты хәм жүдә кең жерди көресизлер. Хеш қандай кемшилиги жоқ ол жерди Қудай қолыңызға тапсырып атыр.

¹¹ Сонда Дан урыұынан алты жүз адам қуралланып, Сора хәм Эштаолдан жолға шықты.

¹² Олар Яхудаға келип, Кирят-Ярим қаласының жанында орда қурды. Сол себепли Кирят-Яримнің батысындағы бул жер бүгинги күнге дейин Махане-Дан † деп аталады. ¹³ Данлылар сол жерден Эфрайымның таулы үлкесине қарай кетип, Миханың үйине келди.

¹⁴ Лайыш журтын көзден өткерийге кеткен бес жигит урыұласларына: «Сизлер мына үйлердің биринде эфод, үй бутлары, бир жонылған хәм бир қуйма бут бар екенін билесизлер ме? Енди не ислеу кереклигин өзлериңиз шешиңдер», – деди.

¹⁵ Сонда олар лебийли жас жигит жасап атырған Миханың үйине келип, лебийлиден хал-ауҳал сорады. ¹⁶ Ал қуралланған алты жүз данлы адам дәрұазаның кирер аузында турды. ¹⁷ Жерди көзден өткерген бес жигит үйге кирип, эфодты, үй бутларын, жонылған бутты хәм қуйма бутты алып шықты. Руұханий хәм қуралланған алты жүз адам дәрұазаның кирер аузында турған еди.

¹⁸ Олардың Миханың үйине кирип, эфодты, үй бутларын, жонылған бутты хәм қуйма бутты алып шыққанын көрген руұханий олардан:

– Не қылып атырсызлар? – деп сорады.

¹⁹ Олар руұханийге:

– Үниңди өшир, аузыңды жап. Сен бизлер менен бирге жүр де, бизлерге кеңесгөй хәм руұханий бол. Саған бир адамның үйинде руұханийлик еткениң жақсы ма, я Израилдың бир урыұы ямаса бир тийресине руұханийлик еткениң жақсы ма? – деди. ²⁰ Руұханий қуұанып кетти. Ол эфодты, үй бутларын хәм жонылған бутты алып, сол адамлар менен бирге кетти. ²¹ Данлылар бала-шағаларын, малларын хәм дүнья-мүлкін алдына салып, жолға шықты.

²² Данлылар Миханың үйинен узақласқанда, Миханың қоңсы-қобалары жыйналып, оларды қууып жетти. ²³ Олар данлылардың изинен бақырғанда, данлылар артына бурылып қарап, Михаға:

– Не болып қалды, неге адамларды жыйнап келдің? – деди.

²⁴ Миха оларға:

– Сизлер мениң руұханийимди хәм соқтырған бутларымды алып кеттиңдер. Маған не қалды өзи? Және меннен: «Саған не болды?» – деп сорағаныңыз неси?! – деди.

²⁵ Данлылар оған:

– Үниңди өшир! Болмаса, адамларымыздың базылары ғәзепленип, хүжим етсе, өзиңди де, шаңарағыңды да набыт қыласаң, – деди. ²⁶ Соннан кейин, данлылар жолларын дауам етти. Миха олардың өзинен гөре күшлирек екенлигин көрип, үйине қайтып кетти.

²⁷ Ал данлылар Миханың соқтырған затларын хәм руұханийин жанына алып, Лайышқа қарай кетти. Олар тыныш хәм бийғам қала халқын қылыштан өткерип, қалаға от берди. ²⁸ Бейт-Рехобтың жанындағы ойпатлықта жайласқан Лайыш қаласына жәрдемге келетуғын хеш ким болмады. Өйткени Лайыш Сидоннан узақта болып, басқа қалалар менен қарым-қатнас жасамайтуғын еди.

Дан урыұы қаланы жаңадан қурып, сол жерге орналасып қалды. ²⁹ Олар Израилдың †† улы болған бабасы Данның хұрметине қаланы Дан деп атады. Қаланың ески аты Лайыш еди. ³⁰ Данлылар жонылған бутты сол жерге орнатты. Муұсаның ақлығы болған Гершомның улы Ионатан хәм оның уллары сүргинге дейин Дан урыұына руұханийлик қылды. ³¹ Қудайдың Үйи Шилода болған уақыт дауамында, данлылар Миха ислеткен жонылған бутқа табынды.

Лебийли адам хәм оның тоқалы

19 Израилда патша болмаған дәуирде, Эфрайымның таулы үлкесиниң алыс түпкиринде лебийли бир адам жасайтуғын еди. Сол лебийли адам Яхуданың Бейтлехем қаласынан өзине бир тоқал алды. ² Бирақ тоқалы оған опасызлық етти хәм оны таслап, әкесиниң үйине, Яхуданың Бейтлехем қаласына кетип қалды. Хаял

†† Израил – Яқып Қудай тәрәпинен Израил деп аталған еди (Жар. 32:28).

† Махане-Дан – «Дан ордасы» деген мәнисте.

сол жерде төрт ай болғанда, ³ күйеуі оның кеулин тауып, қайтарып алып келиуі үшін изинен келді. Ол өзи менен бирге хызметшисин хәм еки ешегин алып келген еди. Хаял оларды әкесиниң үйине киргизди хәм хаялдың әкеси лебийлини көргенде, оны қууаныш пенен күтип алды. ⁴ Лебийлиниң қәйин атасы, яғнай тоқалының әкеси оны үш күн қонақ қылды. Олар сол жерде ишип-жеди хәм түнеп қалды.

⁵ Төртинши күни олар ерте турды. Қыздың әкеси кетіуіге таярланып атырған күйеуі баласына:

– Нан-пан жеп, хәлленип ал, соңынан қайтарсызлар, – деди. ⁶ Екеуі бирге отырып, ишип-жеп болғаннан кейин, қәйин атасы оған:

– Бүгин де түнеп қалып, кеулиңди хошла, – деди.

⁷ Лебийли кетпекши болып орнынан турды, бірақ қәйин атасы оны және түнеп қалыуға көндирди.

⁸ Бесинши күни лебийли кетпекши болып, азданда ерте турды. Сонда қәйин атасы:

– Ишип-жеп, хәлленип ал, күн аўғанша күтиң, – деди. Солай етип, екеуі бирге отырып, ишип-жеп алды.

⁹ Сол адам тоқалы хәм хызметшиси менен бирге қайтпақшы болғанда, қәйин атасы оған:

– Қара, күн аўып, кеш болайын деп тур. Енди бүгин де усы жерде қонып қалып, кеулиңди хошла. Ертең ерте турып, жолға атланып, үйиңизге қайтарсызлар, – деди. ¹⁰ Бірақ сол адам ол жерде және түнеп қалыуды қәлемеди. Ол тоқалын алып, жүк артылған еки ешеги менен жолға шықты хәм Ебусқа, яғнай Ерусалимге жақын жерге жетип келди.

¹¹ Олар Ебусқа жақынласқанда, күн батайын деп турған еди. Сонда хызметши хожайынына:

– Ебуслылардың бул қаласына кирип, усы жерде түнеп қалайық, – деди.

¹² Хожайыны оған:

– Яқ, халқы израиллылар болмаған жат қалаға кирмеймиз, ал Гибаға барамыз, – деди. ¹³ Кейин лебийли сөзин даўам етип, хызметшисине:

– Жүр, Гибаға ямаса Рамаға жетип қалайық. Екеуіниң биреуінде түнеп қалармыз, – деди.

¹⁴ Солай етип, олар жолын даўам етти хәм Бенямин урыуының Гиба қаласына жақынласқанда, қуяш та батып қалған еди. ¹⁵ Олар түнеп қалыу үшін, Гибаға қарай бурылды да, барып, қала майданында отырды. Бірақ хеш ким оларды үйине мирәт етпеди.

¹⁶ Кеште, бир ғарры атыз жумысынан қайтып киятыр еди. Ол Эфраимның таулы үлкесинен болып, Гибада жасайтуғын еди. Ал қала халқы болса, беняминлилер еди. ¹⁷ Ғарры қала майданындағы жолаушыларды көрип, лебийлиден:

– Қай жерден келип, қай жерге баратырсызлар? – деп сорады.

¹⁸ Лебийли адам ғаррыға былай деп жууап берди:

– Яхуданың Бейтлеҳем қаласынан киятырмыз. Эфраимның таулы үлкесиндеги узақ бир жерге,

өзим жасайтуғын жерге кетип баратырмыз. Мен Бейтлеҳем қаласына барған едим, енди Жаратқан Ийениң үйине қайтып баратырман. Бірақ хеш ким мени үйине мирәт етпеди. ¹⁹ Бизлерде ешеклеримиз үшін от-жем, өзим, тоқалым хәм хызметшим үшін аўқат хәм шарап бар. Бизлер хеш нәрсеге мүтәж емеспиз.

²⁰ Ғарры оған:

– Кеулиң тоқ болсын. Барлық керекли нәрселерди өзим берейин, тек ғана көшеде қонып қалма, – деди. ²¹ Ғарры оларды үйине алып барып, ешеклерине жем берди. Қонақлар аяқларын жууып, соңынан ишип-жеди.

²² Олар жаңа кеуиллерин жазып отырғанда, қалада жасаушы бузық адамлар үйди қоршап алды. Олар қапыны қағып, үйдиң ийеси болған ғаррыға:

– Үйиңе келген адамды сыртқа шығар, бизлер оның менен жатайық, – деп бақырысты.

²³ Үй ийеси сыртқа шығып, оларға былай деди:

– Яқ, тууысқанларым, бундай жауызлық қылмаңлар. Бул адам мениң үйиме келген қонағым-ғо, оған бундай масқарашылықты ислемендер. ²⁴ Мине, үйимде еркек қолы тиймеген қызым хәм бул адамның тоқалы бар. Мен оларды сыртқа шығарып берейин. Сизлер олар менен жатыңлар хәм оларға қәлегениңизди ислеңдер. Бірақ бул адамға бундай масқарашылықты ислемендер.

²⁵ Бірақ адамлар оны тыңламады. Сонда лебийли тоқалын ийтерип сыртқа шығарды да, олардың қолына тапсырды. Адамлар түн бойы хаялды зорлап, оның намысына тийди хәм таңға шамалас оны жиберди. ²⁶ Хаял таң сәхәрде хожайыны қонып қалған үйдиң қапысына келип жығылды хәм қуяш шыққанша, сол жерде жатты.

²⁷ Хаялдың хожайыны жолын даўам етиуі үшін азданда турып, есикти ашты. Сонда ол қолларын босағаға қойып жатырған тоқалын көрди. ²⁸ Ол хаялға:

– Орныңнан тур, кетемиз, – деди. Бірақ хаял жууап бермеді. Лебийли оны ешегине жүклеп, үйине қарай жүрип кетти.

²⁹ Ол үйине жеткенде, қолына пышақ алды да, тоқалының өлигин он еки бөлекке бөлип, пүткил Израил жерине тарқатып жиберди. ³⁰ Буны көргенлердиң хәммеси: «Израиллылар Мысырдан шыққалы берли бүгинге дейин бундай ўақия болып көрген емес. Бул туўралы ойласып, кеңесиңдер хәм не ислеуимиз кереклигин айтыңлар», – дести.

Бенямин урыуына қарсы урыс

20 Даннан Беер-Шебаға дейинги аралықта хәм Гилад жеринде жасайтуғын пүткил Израил халқы жолға шықты. Олар бир жағадан бас шығарып, Миспаға, Жаратқан Ийениң алдына жыйналды. ² Қудайдың халқының бул жыйынына Израил халқының хәм пүткил урыуларының

басшылары қатнасыуға келди. Ол жерде қуралланған төрт жүз мың әскер бар еди. ³ Сол арада Бенямин урыуы израиллылардың Миспаға жыйналғанын еситкен еди.

Израиллылар:

– Бул жауызлықтың қалай болғанын бизлерге түсиндирип берің, – деди.

⁴ Өлтирилген хаялдың лебийли күйеуі былай деп жуауап берди:

– Мен түнеуі ушын тоқалым менен бирге беняминлилердің Гиба қаласына келдим. ⁵ Сонда Гибаның адамлары мени өлтирмекши болып, түнде үйди қоршап алды хәм олар тоқалымды зорлады. Тоқалым сол себепли өлди. ⁶ Мен оның өлигин алып бөлекледим хәм хәр бир бөлекти пүткил Израил жери бойлап жибердим. Себеби олар Израилда жауыз хәм уят исти иследи. ⁷ Хәй, Израил халқы! Минекей, хәммеңиз усы жердесиз, енди сизлер бул исти қарап шығып, шешимиңизди айтыңлар.

⁸ Сол жердеги пүткил халық бир ауыздан былай деди:

– Бизлердің хеш биримиз шатырларымызға кетпеймиз, үйлеримизге қайтпаймыз. ⁹ Енди бизлер Гибаға былай ислеймиз: оған шек бойынша хұжим жасаймыз. ¹⁰ Әскерлерди азық-ауқат пенен тәмийинлеуі ушын, пүткил Израил урыуларынан хәр жүз адамнан он, мың адамнан жүз, он мың адамнан мың адам сайлап алынады. Ал қалғанлары беняминлилердің Гиба қаласына барып, оларды Израилда ислеген уят иси ушын жазалайды.

¹¹ Солай етип, пүткил израиллылар бир жағадан бас шығарып, Гибаға қарсы жыйналды.

¹² Израил урыулары Бенямин урыуына адамларын жиберип: «Араңызда бундай жауызлық неге исленди? ¹³ Гибадағы сол бузық адамларды хәзир-ақ қолымызға тапсырың. Бизлер оларды өлтирип, Израилдан жауызлықты жоқ етейик», – деди.

Бирақ беняминлилер израиллы тууысқанларына қулақ салмады. ¹⁴ Израиллыларға қарсы урысуы ушын, беняминлилер өз қалаларынан Гибаға келди. ¹⁵ Сол күни Гиба халқынан болған жети жүз ағла жауынгерден тысқары, беняминлилердің басқа қалаларынан келген, қуралланған жигирма алты мың адам жыйналды. ¹⁶ Олардың арасында солақай болған жети жүз ағла жауынгер бар еди. Олардың хәммеси, хәтте, бир тал шашты нышан қылып қойғанда да, сақпан менен урып тийгизе алатуғын еди.

¹⁷ Беняминлилерден басқа, израиллылардан қуралланған төрт жүз мың адам жыйналды. Олардың хәммеси урысқа жарамлы еди.

¹⁸ Израиллылар Бейт-Элге барып, Қудайдан: «Беняминлилер менен урысуыға бизлерден биринши болып ким барады?» – деп сорады.

Жаратқан Ийе оларға: «Биринши болып яхудалылар урысқа шығады», – деди.

¹⁹ Израиллылар азаңда жолға шығып, Гибаның қарсы алдына әскерий орда құрды. ²⁰ Израиллылар Бенямин урыуы менен сауашқа түсиуі ушын, Гибада сап тартып турды. ²¹ Гибадан шыққан беняминлилер сол күни израиллылардан жигирма еки мың адамды өлтирди. ²² Бирақ Израил халқы бир-бирин жигерлендирип, алдыңғы күни турған жерінде және сап тартып турды. ²³ Сонда израиллылар Бейт-Элге барып, Жаратқан Ийенің алдында кешке дейин жылады хәм Жаратқан Ийеден:

– Тууысқанларымыз болған беняминлилер менен және урысуыға шығайық па? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оларға:

– Ауа, оларға қарсы урысыңлар, – деди.

²⁴ Солай етип, израиллылар екинши күни және беняминлилерге қарсы жүрис қылды. ²⁵ Сол күни Бенямин урыуы да Гибадан оларға қарсы атланып, израиллылардан қолына қылыш көтерген және он сегиз мың адамды өлтирди.

²⁶ Сонда пүткил Израил халқы Бейт-Элге барып, ол жерде Жаратқан Ийенің алдында отырып жылады хәм сол күни кешке дейин ораза тутты. Және де, олар Жаратқан Ийеге жандырылатуғын құрбанлықтар хәм татыулық құрбанлықтарын усынды. ²⁷ Сол уақытта Қудайдың Келисим сандығы Бейт-Элде еди. Харонның ақлығы, Элазардың улы болған Пинехас сол жерде, сандықтың жанында руханий болып хызмет ететуғын еди.

Израиллылар Жаратқан Ийеден:

– Тууысқанларымыз болған беняминлилер менен урысуыда дауам етейик пе ямаса тоқтатайық па? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оларға:

– Урысты дауам етиңлер. Себеби ертең оларды сизлерге тәслим қыламан, – деди.

²⁹ Израиллылар Гибаның айналасында буққы таслап жатты. ³⁰ Олар үшінши күни беняминлилерге қарсы хәрекетке өтип, бұрынғыдай қала қарсысында сапқа дизилип турды. ³¹ Беняминлилер де оларға қарсы шығып, қаладан узақласып кетти. Олар Бейт-Элге хәм Гибаға баратуғын жолларда, ашық майданларда алдыңғысы сыяқлы израиллыларды өлтире баслады. Израиллылардан отызға шамалас адам өлтирилди.

³² Беняминлилер: «Өткен сапардағыдай оларды және жеңиліске ушыратамыз», – дести. Ал израиллылар болса: «Олардан қашайық хәм оларды қаладан узақластырып, жолларға шығарайық», – дести. ³³ Сонда израиллылардың барлығы өз орынларынан шығып, Баал-Тамарда сапқа дизилип турды. Гибаның этирапында буққыда жатырған израиллылар да орынларынан атлығып шықты. ³⁴ Солай етип, Израилдың он мың ағла жауынгери Гибаға хұжим жасады. Ғыжлаған

урыс басланды. Беняминлилер басына түсетуғын апаттан хабарсыз еди. ³⁵ Жаратқан Ийе беняминлилерди израиллылар алдында жеңилiske ушыратты. Израиллылар сол күни беняминлилерден қолына қылыш услаған жигирма бес мың бир жүз адамды өлтирди. ³⁶ Сонда беняминлилер жеңилiske ушырағанын түсинди. Ал израиллылар артқа шегинип, беняминлилерге жол берди. Өйткени олар Гиба айналасында буққыда жатырғанларға исенетуғын еди. ³⁷ Буққыдағылар тосаттан Гибаға хұжим жасап, қаладағы пүткил халықты қылыштан өткерди. ³⁸ Буққыдағылар менен израиллылар арасында келисилген бир белги бар еди. Қалаға от берилип, қойыу түтиннің аспанға көтерилиуі – хұжимге өтиудің белгиси еди. ³⁹ Сол уақытта израиллылар сауаш майданынан артқа бурылып, хұжимге өтиу керек еди.

Сол арада беняминлилер израиллылардың отызға жақын адамын өлтирген еди. Сол себептен беняминлилер: «Бурынғы сауаштағы сыяқлы, израиллылар бизлерден және жеңиледи», – деди. ⁴⁰ Бирақ қаладан қойыу түтин көтериле баслағанда, беняминлилер артына бурылып қарап, пүткил қаладан аспанға түтин көтерилип атырғанын көрди. ⁴¹ Олар изине бурылып киятырған израиллыларды көргенде, албырасып қалды. Өйткени олар басларына апат түскенин билген еди. ⁴² Беняминлилер израиллылардан жол бойлап, шөлге қарай қашса да, урыстан қашып қутыла алмады. Ал қалалардан шыққан израиллылар да оларды қыра баслаған еди. ⁴³ Солай етип, израиллылар беняминлилерди қоршап алды хәм оларды Гибаның шығысындағы жерлерге дейин қуып, қыйратты. ⁴⁴ Беняминлилерден он сегиз мың адам өлтирилди. Олардың хәммеси де мәрт әскерлер еди. ⁴⁵ Олардың аман қалғанлары шөлге, Риммон жартасына қарай қаша баслады. Израиллылар жол-жөнекей олардан және бес мың адамды өлтирди. Оларды Гидомға дейин қуып барып, және еки мыңын өлтирди.

⁴⁶ Сол күни беняминлилерден хәммеси болып жигирма бес мың адам өлтирилди. Олардың хәммеси де қолына қылыш услаған мәрт әскерлер еди. ⁴⁷ Бирақ алты жүз адам шөлге қашып барып, Риммон жартасын паналады. Олар сол үңгирде төрт ай қалды. ⁴⁸ Израиллылар беняминлилерге қайтып барып, қалалардағы адамларды, малларды хәм дус келгеннің хәммесин қылыштан өткерди. Алдыларынан шыққан барлық қалаларға от берди.

Беняминли жигитлердің үйлендирилиуі

21 Израиллылар Миспада: «Хеш биримиз беняминлилерге қыз бермеймиз», – деп ант ишкен еди.

² Халық Бейт-Элге келди хәм сол жерде Жаратқан Ийениң алдында кешке дейин отырып, дад салып, зар жыласты. ³ Олар: «Израилдың Қудайы

Жаратқан Ийе! Неге Израилда булай болды? Не ушын Израилдың бир урыуы жоқ болып кетти?» – деди.

⁴ Келеси күни халық азанда ерте турды да, құрбанлық орын ислеп, жандырылатуғын құрбанлықтар хәм татыулық құрбанлықтарын усынды.

⁵ Сонда израиллылар: «Жаратқан Ийениң алдындағы жыйынымызға Израил урыуларынан қайсы урыу келмей қалды?» – деп сорады. Себеби олар Миспаға, Жаратқан Ийениң алдындағы жыйынға келмегенлердің сөзсиз өлтирилетуғынын айтып, қатаң ант ишкен еди. ⁶ Израиллылар беняминли тууысқанлары ушын қайғырысып, былай деди: «Израил бүгин бир урыуынан айырылды. ⁷ Аман қалған беняминлилерге хаял болатуғын қызларды қаяқтан табамыз? Себеби бизлер қызларымызды оларға хаяллыққа бермеймиз деп, Жаратқан Ийениң алдында ант ишкен едик».

⁸ Соңынан олар: «Миспаға, Жаратқан Ийениң алдына Израил урыуларынан ким келмеди?» – деп сорады. Солай етип, ордадағы жыйынға Ябеш-Гиладтан хеш кимнің келмегени мәлим болды. ⁹ Өйткени келгенлер көзден өткерилгенде, Ябеш-Гиладтан хеш ким жоқ еди.

¹⁰ Сонлықтан жыйналғанлар Ябеш-Гиладқа он еки мың мәрт әскерди жиберип, оларға былай деди: «Барыңлар, Ябеш-Гилад халқын, сондай-ақ хаял хәм балаларын да қылыштан өткеріңдер.

¹¹ Орынлайтуғын исиңиз мынадан ибарат: хәр бир еркекті хәм еркек қолы тийген хәр бир хаялды өлтириңдер». ¹² Олар Ябеш-Гилад халқы арасынан еркек қолы тиймеген төрт жүз қыз тауып, оларды Кенаан жеріндеги Шилодағы ордаға алып келди.

¹³ Соңынан барлық жыйналғанлар Риммон үңгиріндеги беняминлилерге адам жиберип, тынышлық жәриялады. ¹⁴ Сонда беняминлилер қайтып келди. Жыйналғанлар Ябеш-Гилад халқынан тири қалдырылған қызларды оларға хаяллыққа берди. Бирақ қызлардың саны олардың хәммеси ушын жеткиликсиз болып шықты.

¹⁵ Израил халқы беняминлилердің жағдайына қайғырды. Өйткени Жаратқан Ийе Израил урыуларының бирлигин бузған еди. ¹⁶ Жыйындағы ақсақаллар: «Беняминлилердің барлық хаяллары өлтирилгенликтен, қалған еркектерди үйлендириу мәселесин қалай шешемиз?» – деди. ¹⁷ Ақсақаллар дауам етип: «Израилдан бир урыу жоқ болып кетпеуи ушын, тири қалған беняминлилердің мийрасхорлары болыуы керек. ¹⁸ Бизлер оларға қызларымызды хаяллыққа бере алмаймыз. Себеби: „Беняминлилерге қыз берген хәр бир израиллы нәлетленсин“, – деп ант ишкен едик», – деди. ¹⁹ Соңынан олар: «Минекей, Шилода хәр жылы Жаратқан Ийеге арнап байрам өткизиледи», – деди. Шило Бейт-Элдің арқа тәрәпинде, Бейт-

Элден Шехемге кететуғын жолдың шығысында, Лебонаның қубласында жайласқан еди.

²⁰ Солай етип, олар беняминлилерге былай деп үйретті: «Барып, жүзим бағы ишінде жасырынып турыңдар. ²¹ Дыққат пенен қарап турыңдар. Шилоның қызлары ойынға шыққанда, дәрхал жүзим бағынан шығып, хәр бириңиз бир қыздан ушлап алыңдар да, Бенямин жерине алып қашыңдар. ²² Қызлардың әкелери ямаса әжағалары бизлерге шағым жасап келсе, бизлер оларға: „Беняминлилерди бизлер ушын кешириңдер. Өйткени тутқынға алған қызларымыз хәммесине жетпеди. Ал сизлер қызларыңызды өз қәлеуиңиз

бенен бермегениңиз ушын, айыплы саналмайсызлар“, – деп айтамыз». ²³ Беняминли жигитлер усылай иследи. Қызлар ойынға түскенде, хәр бир жигит бир қыздан алып қашты. Олар өзлериниң жерлерине қайтып барып, қалалар салды хәм сол жерде жасай баслады.

²⁴ Соңынан Израил халқы сол жерден тарқап, хәр бири өз урыуына, тийресине хәм үлесине тийген жерлерине қайтты.

²⁵ Ол дәуирде Израилда патша жоқ болып, хәр ким өзине дурыс болып көринген исти ислейтуғын еди.

Рут

Элимелех шаңарағы менен Моаб жерине көшип барыуы

1 Израилды бийлер басқарған дәуірде елде ашаршылық болды. Яхуданың Бейтлехем қаласынан бир адам хаялы хәм еки улы менен бирге бир қанша ұақыт жасап турыу ушын Моаб † елине көшип кетти. ² Ол адамның аты Элимелех, хаялының аты Нағыйма, улларының атлары болса Махлон хәм Килйон еди. Эфратлы болған бул адамлар Яхуданың Бейтлехем қаласының турғынлары еди. Олар Моаб елине жетип келип, сол жерде жасап қалды.

³ Арадан бир қанша ұақыт өткеннен кейин, Нағыйманың күйеуі Элимелех қайтыс болды. Ол еки улы менен жесир болып қалды. ⁴ Оның еки улы моаблы қызларға үйленди: биринши келининиң аты Орпа, ал екінши келининиң аты Рут еди. Моабта жасағанына он жылдай болғанда, ⁵ Махлон да, Килйон да бул дүньядан көз жумды. Солай етип, Нағыйма күйеуінен хәм еки улынан айырылып, жалғыз қалды.

Нағыйма менен Руттың Бейтлехемге қайтыуы

⁶ Моаб елинде жүрген Нағыйма: «Жаратқан Ийе Өз халқына нәзерин түсирип, оларға нан берди», – деген гәпти еситип, келинлери менен бирге өз елине қайтыуға бел байлады. ⁷ Олар жасаған жерин – Моаб елин таслап, Яхудаға қарай жолға шықты.

⁸ Жолда киятырып, Нағыйма келинлерине:
– Барыңлар, екеуиңиз де төркиниңизге қайтыңлар. Сизлер мархұм күйеулеріңизге хәм маған қандай жақсылық қылған болсаңыз, Жаратқан Ийе де сизлерге сондай жақсылық қайтарсын. ⁹ Жаратқан Ийе сизлердің хәр бириңизге күйеу берип, үйли-жайлы болып кеткейсиз! – деп, олардың бетлеринен сүйди. Бірақ олар зар жыласып:

¹⁰ – Яқ, бизлер сениң менен бирге сениң халқыңа баражақпыз, – деди.

¹¹ Сонда Нағыйма келинлерине былай деди:
– Қызларым, үйлеріңизге қайтыңлар! Мениң менен кеткениңизден не пайда? Сизлерге күйеу болғандай, қурсағымда балам бар ма еди?

††12 Барыңлар, кейниңизге қайтыңлар, қызларым!

† Моаб – Өли теңиздің шығыс тәрепинде жасайтуғын халық. Олар Израил халқының душпаны еди. †† Сизлерге күйеу болғандай, қурсағымда балам бар ма еди? – Муусаның

Мен енди қартайдым, күйеуге шыға алмайман. Егер де мен еле де үмит қылсам болады, деп усы түни күйеуім менен қосылып уллар туусам да, ¹³ олар ержеткенше сизлер күтип отырар ма едиңиз? Соларға қарап, турмысқа шықпай жүрер ме едиңиз? Яқ, қызларым, Жаратқан Ийе мени соншама бахытсызлықларға дуушар етти. Мениң қайғы-хәсиретим сизлердикинен де күшлирек.

¹⁴ Келинлер және зар жыласты. Ақыры Орпа енеси менен сүйисип хошласты. Ал Рут болса енесинен айырылғысы келмей, оның менен бирге қалды.

¹⁵ Нағыйма Рутқа:

– Мине, абысының өз халқына хәм өз қудайына † қайтып баратыр. Сен де оның изине ерип кете бер! – деди.

¹⁶ Бірақ Рут былай деди:

– Сени таслап кетиуге мени мәжбүр етпе! Сен қай жерге барсаң, мен де сол жерге бараман, сен қай жерде болсаң, мен де сол жерде боламан. Сениң халқың мениң халқым, сениң Қудайың мениң Қудайым болады. ¹⁷ Сен қай жерде дүньядан көз жумсаң, мен де сол жерде өлип, жерленемен. Егер де мен өлимнен басқа бир себеп пенен сеннен айырылсам, Жаратқан Ийе мени жазалаған үстине жазаласын.

¹⁸ Нағыйма Руттың өзи менен бирге кетиуге қатаң қарар еткенин көрип, оны қайтып үгитлемеди.

¹⁹ Солай етип, екеуи Бейтлехемге қарай жүрип кетти. Олар Бейтлехемге жетип келгенде, барлық қала халқы жанланып кетип, хаяллар:

– Хау, бул Нағыйма емес пе? – дести.

²⁰ Нағыйма оларға былай деди:

– Мени енди Нағыйма †† деп емес, ал Мара †† деп атаңлар. Себеби Құдирети күшли Қудай мениң басыма көп қайғы-хәсирет салды. ²¹ Бул жерден кеткенімде мен хәммесине ийе едим, бірақ Жаратқан Ийе мени қуры қол қайтарды. Неге мени Нағыйма деп атап атырсызлар? Құдирети күшли Қудай мени азап-ақыретлерге дуушар қылып, бахытсыз етти-ғо.

²² Солай етип, Нағыйма Моаб елинен келини болған моаблы Рут пенен бирге қайтты. Олар

Нызамы бойынша адам перзентсиз өлген болса, онда оның аға-иниси ямаса жүдә жақын ағайини мархұмның нәсилин дауам еттириу ушын, оның жесир хаялына үйлениуи шәрт болған. † Өз қудайына – моаблылар бутларға сыйынатуғын еди. †† Нағыйма – «жағымлы» дегенди билдиреди. †† Мара – «ашшы, қайғы» дегенди билдиреди.

Бейтлехемге келген ұақытта арпа орағы басланған еди.

Рут хәм Боаздың ушырасыуы

2 Нағыйманың күйеуі Элимелехтиң Боаз деген тийрелес ағайини бар еди. Ол абырайлы хәм бай адам еди. ² Бир күни моаблы Рут Нағыймаға:
– Мен атызға барайын. Мийримли биреўди ушыратсам, соның атызынан масақ терип келейин [†], – деди.

– Яқшы, қызым, бара ғой, – деди Нағыйма.

³ Рут атызға барды да, орақшылардың изинен жүрип, масақ тере баслады. Бул егислик майдан Элимелехтиң тийрелес ағайини Боаздың меншик жери болып шықты.

⁴ Сол ұақытта Бейтлехемнен Боаз келип, орақшыларға:

– Хармаңлар, Жаратқан Ийе сизлерге күш-қууат берсин! – деди.

Орақшылар оған:

– Бар болың, сизди Жаратқан Ийе жарылқасын! – деди.

⁵ Боаз олардың басқарыушысынан:

– Бул жас келиншек ким? – деп сорады.

⁶ Орақшылардың басқарыушысы былай деп жууап берди:

– Бул Моаб елинен Нағыйма менен бирге келген моаблы жас келиншек. ⁷ Ол маған:

«Орақшылардың изинен жүрип, баулардың арасына түскен масақты териуиме рухсат етиң», – деген еди. Шертекте азғантай ғана дем алғаны болмаса, ерте азаннан усы ұақытқа дейин тынбай атызда ислеп атыр.

⁸ Боаз Рутқа қарап:

– Қызым, сөзиме қулақ сал. Масақ териу үшін басқа атызға бармай-ақ қой. Усы жерде, мениң хызметши қызларымның қасында жүрип, тере бер.

⁹ Орақшылар қайсы атызды ораса, нәзериң сол жерде болып, қызлардың кейнинен жүре бер. Жигитлерге саған тиймеўге буйрық бердим. Егер шөллесен барып, жигитлер толтырып қойған ыдыстан суу ише бер, – деди.

¹⁰ Рут Боаздың алдында ет-бетинен жығылып, тәжим етти де:

– Мен бир жат жерли адам болсам да, неге сиз маған нәзер аударып, мийримлилик көрсетип атырсыз? – деди.

¹¹ Боаз оған былай деп жууап берди:

– Күйеуің қайтыс болғаннан кейин, енеңе нелерди ислегениңнің хәммесин еситтим. Сен ата-анаңды хәм өз ұатаныңды таслап, бурын өзиң танымаған халық арасына жасауға келдиң. ¹² Бул жақсы ислериң Жаратқан Ийеден қайтсын! Сен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң қолы

[†] Масақ терип келейин – Муўсаның Нызамы бойынша кәмбағаллардың терип алыуы үшін, шашылған масақлар атызда қалдырылған.

астынан пана излеген екенсең, Оның Өзи сени мол-мол етип сыйлықласын.

¹³ Сонда Рут:

– Ендигиден былай да, маған деген мийримлигиңиз тауысылмасын, мырзам! Мен сизиң шорыларыңыздың бирине де арзымайман. Бирақ сиз мендей қулыңызға жубаныш бердиңиз хәм жыллы сөйледиңиз, – деди.

¹⁴ Түслик ұақты келгенде, Боаз оған:

– Берман кел, наннан алып, сирке сууына батырып же, – деди.

Рут орақшылардың жанына барып отырды. Боаз оған қууырмаштан узатты. Рут жеп тойып алды хәм жегенинен ауыстырып алып қойды.

¹⁵ Соннан кейин Рут масақ териу үшін орнынан турып кеткенде, Боаз жигитлерге былай деп буйырды: «Рут баулар қасынан да масақ тере берсин, оны қапа қылыушы болмаңлар. ¹⁶ Хәттеки, оған дәстелерден шашып қалдырып кетиңдер. Ол терип алсын, оның кеўлине тиймеңдер».

¹⁷ Солай етип, Рут кешке дейин атызда масақ терди хәм тергенлерин түйип, сууырғанда бир эфаға шамалас бийдай алды ^{††}. ¹⁸ Рут дәнди көтерип қалаға қарай жүрип кетти. Ол терип келген дәннен енесине көрсетти хәм түсте өзи жеген азығынан ауыстырып қалдырғанын оған берди. ¹⁹ Енеси Рутқа:

– Бүгин қай жерде масақ тердиң, қай жерде иследиң? Саған нәзерин аударған адамды Қудай жарылқасын! – деди.

Рут кимнің атызында жұмыс ислегенин енесине айтып:

– Бүгин мен ислеген егислик жердиң ийеси Боаз деген адам, – деди.

²⁰ Нағыйма келинине:

– Тирилерден хәм мархумлардан [‡] Өз мийрим-шәпәэтин аямаған Жаратқан Ийе сол адамды жарылқасын, – деди. Нағыйма және дауам етип: – Ол киси бизлерге жақын адам, әменгерлеримиздің бири болады, – деди.

²¹ Моаблы Рут былай деди:

– Аўа, хәттеки, ол маған: «Хызметшилерим жыйын-терим ислерин тамамлағанша, олар менен бирге жүре бер», – деген еди.

²² Нағыйма өз келини Рутқа:

– Жүдә жақсы, қызым, сол адамның хызметши қызлары менен бирге жүре бергениң жақсырақ. Басқаның атызына барсаң, саған азар бериуи мүмкин, – деди.

²³ Солай етип, Рут арпа хәм бийдай орағының ақырына дейин Боаздың хызметши қызларынан айырылмады. Ол масақ терип, енеси менен бирге жасай берди.

^{††} Бир эфа – шама менен 22 литр. [‡] Мархумлар – Нағыйма өлген күйеуин хәм еки улын нәзерде тутып атыр.

Руттың Боазға өз өтинишин билдириуи

3 Бир күни қәйин енеси Нағыйма Рутқа былай деди:

– Қызым, өзиңе жақсы болыуы ушын, сениң үйли-жайлы болып кетиуіңе мен жәрдем бериуім керек емес пе екен? ² Айтпақшы, сен өзиң хызметшилери менен бирге жұмыс ислеген сол Боаз бизлердің жақын ағайинимиз-ғо. Минекей, бүгин түнде ол қырманда арпасын сууырады. ³ Енди сен жууынып, үстиңе әтир сеуип, шырайлы кийиміңди кийип ал, соннан кейин қырманға бар. Бирақ Боаз қашан ишип-жеп болмағанша, оған көринбе. ⁴ Ол уйықлауға жатқанда, жатқан жайын билип ал. Соннан кейин бар да, оның аяқ уш бетин ашып, сол жерде жат †. Ол саған не ислеуің кереклигин өзи айтады.

⁵ Рут енесине:

– Маған айтқанларыңның хәммесин орынлайман, – деди.

⁶ Соннан кейин Рут қырман басына барып, енесинің тапсырғанларының хәммесин орынлады. ⁷ Боаз ишип-жеп, кеули көтерилди хәм гүдиниң қасына барып, уйықлауға жатты. Рут әстен сездирмей келди де, оның аяқ уш бетин ашыңқырап жатты.

⁸ Түннің ортасында Боаз шоршып оянып кетти. Ол бурылып қарап, аяқ уш бетінде бир хаялдың жатырғанын көрди хәм оннан:

⁹ – Сен кимсең? – деп сорады.

Рут оған:

– Мен сизиң шорыңыз Рутпан. Шорыңызды өз панаңызға алсаңыз, себеби сиз әменгеримиз боласыз, – деди.

¹⁰ Боаз оған былай деди:

– Қызым, сени Жаратқан Ийе жарылқасын! Сениң бул соңғы жақсылығың алдыңғысынан да уллы. Себеби сен я кәмбағал болсын, я бай болсын, жас жигитлер арасынан өзиңе күйеу ізлемедиң. ¹¹ Енди қәуөтерленбе, қызым. Айтқанларыңның хәммесин орынлайман. Пүткіл қала халқы сениң адамгершиликли хаял екеніңди биледи. ¹² Мениң сизлерге әменгер екенлигим дурыс, бирақ меннен де жақынырақ әменгериңиз бар. ¹³ Бүгин түнде усы жерде қонып қал. Ертең азанда сол ағайиниң әменгерлик ұазыйпасын орынлауға ыразы болса, онда жүдә жақсы. Егер де ол әменгерлик ұазыйпасын орынлауды қәлемесе, тири Жаратқан Ийе хәқы ант ишемен, бул ұазыйпаны мен орынлайман. Енди таңға дейин жата тур.

¹⁴ Солай етип, Рут Боаздың аяқ уш бетінде таң атқанша жатып қалды. Бирақ ол таң саз берип, адамлар бир-бирин танымайтуғын ұақытта турды. Өйткени Боаз: «Қырманға хаял адамның келгенин хеш ким билмесин», – деген еди.

† Аяқ уш бетин ашып, сол жерде жат – Рут бул ис-хәрекеті арқалы өзинің ғамхоршыға мүтәж екенін хәм Боазға турмысқа шығуы қәлеуі барлығын билдире алатуғын еди.

¹⁵ Боаз Рутқа:

– Жаулығыңды жайып, услап тур, – деди.

Рут жаулығын жайып, услап турды. Боаз жаулыққа алты өлшем †† арпаны өлшеп салып, ийинине арқалатып жиберди. Кейин өзи де қалаға қарай жүрип кетти.

¹⁶ Рут үйине қайтып келгенде, енеси оннан:

– Қызым, не болды? – деп сорады.

Рут өзине Боаздың не ислегениниң хәммесин айтып берди. ¹⁷ Соңынан Рут: «Ол маған: „Қәйин енеңнің алдына қуры қол барма“, – деп мына алты өлшем арпаны берип жиберди», – деди.

¹⁸ Енеси оған:

– Қызым, усы истиң ақыры не болатуғынын билгениңше күтип тур. Себеби ол адам бул исти бүгин ақырына жеткермегенше тыным таппайды, – деди.

Боаздың Рутқа үйленуи

4 Боаз қала дәрұазасының жанына † барып отырды. Қараса, өзи айтқан әменгери қасынан өтип баратыр екен. Боаз оны шақырып: «Тууысқаным, берман келип, мына жерге отыр», – деди. Сол адам келип отырды. ² Соңынан Боаз қала ақсақалларынан он адамды жыйнап алып, оларға: «Келиңлер, сизлер де усы жерде отырыңлар!» – деди. Олар келип отырды. ³ Сонда Боаз сол әменгерге былай деди:

– Моаб елинен қайтып келген Нағыйма ағайинимиз Элимелехке тийисли жер үлесин сатпақшы. ⁴ Мен саған мынаны мәлим етпекшимен: усы жерде отырғанлар хәм халқымның ақсақаллары алдында сен сол жерди сатып ал. Егер сен әменгерлик ұазыйпасын орынламақшы болсаң, орынла. Егер де орынлауды қәлемесең, онда маған айт, мен билейин. Себеби бул ұазыйпаны орынлау биринши гезекте сениң мойныңда. Ал сеннен кейинги нәубет меники.

Сол адам:

– Мен әменгерлик ұазыйпамды орынлайман, – деди.

⁵ Боаз оған:

– Егер сен Нағыймадан жерди сатып алатуғын болсаң, онда мархумның мүлкін өз атында қалдыруы ушын, оның моаблы жесир хаялы Рутты да хаяллыққа алыуың керек, – деди.

⁶ Сол әменгери Боазға:

– Олай болса, мен әменгерлик ұазыйпамды орынлай алмайман. Себеби өз мүлкімди жоғалтып алыуым мүмкин ††. Жақсысы, бул ұазыйпаны сен орынла, өйткени мен орынлай алмайман, – деди.

†† Алты өлшем арпа – еврейшеде сөзбе-сөз «алты арпа» болып, оның муғдары анық емес. † Қала дәрұазасының жанына – әйемги Израилда ақсақаллар хәм абырайлы адамлар қала дәрұазасы жанында хәр түрлі мәселелерди көрип шығатуғын хәм оларды шешетуғын еди. †† Өз мүлкімди жоғалтып алыуым мүмкин – әйемги Израилдағы низам бойынша Руттан тууылған бала сол жақын ағайини сатып алған жерге мийрасхор болатуғын еди.

⁷ Әйемги Израилда мынадай дәстүр бар еді: егер биреу әменгерлік ұазыйпасын орынлайтуғын ямаса мал-мүліклерин алыс-берис қылатуғын болса, онда буның дәлилі сыпатында биреуі аяқ кийимин шешіп, екіншисине беретүғын еді. Мине, бул Израилда тастыйықланған гүәлықтың орнын басатуғын еді.

⁸ Солай етип, сол әменгер Боазға:

– Өзің сатып ала бер, – деди де, аяқ кийимин шешіп, оған берди.

⁹ Боаз ақсақалларға хәм барлық халыққа қарап былай деди:

– Бүгин сизлер мынаған гүәсызлар: мен Нағыймадан мархум Элимелех, Кильон хәм де Махлонның барлық мүлкін сатып алып атырман.

¹⁰ Және де, мен мархумның мүлкін өз атында қалдырыу үшін, Махлонның жесири, моаблы Рутты хаяллыққа аламан. Мархумның туысқанлары арасында хәм өзи жасаған қалада аты өшпесин. Бүгин сизлер усыған гүәсызлар.

¹¹ Дәрұаза жанында болған пүткіл халық хәм ақсақаллар:

– Бизлер гүәмыз. Сениң үйиңе киретуғын хаялды Жаратқан Ийе Израил халқының еки түпки анасы Раҳила хәм Леадай [†] қылғай. Эфратада ^{††} байлықлар ийеси болғайсаң, Бейтлехемде атың уллы болғай.

¹² Жаратқан Ийениң усы жас хаялдан саған беретүғын балалары арқалы сениң урпағың

[†] Раҳила хәм Леа – булар Ибрайымның ақлығы Яқыптың хаяллары еді. ^{††} Эфрата – бул Бейтлехемнің ямаса оның дегерек этирапындағы жердің аты (1:2 қа қараң).

Тамараның Яхудаға [‡] туып берген улы Перестиң ^{#†} урпағындай болғай, – деди.

Даўыт патшаның шежиреси

¹³ Солай етип, Боаз Рутты хаяллыққа алып, оған үйленди. Боаз Рут пенен қосылды хәм Жаратқан Ийе Руттың курсағына бала берип, ол ул туыды.

¹⁴ Хаяллар Нағыймаға: «Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Ол бүгин сени әменгерсиз қалдырмады. Баланың аты Израилда даңқ-атаққа ийе болсын!

¹⁵ Ол сениң өмириңди жаңартады, қартайғанда бағыушың болады. Себеби оны сени жақсы көретүғын келинің туып берди. Усы келинің сениң ушын жети улдан да артығырақ», – деди.

¹⁶ Нағыйма баланы қолына алып, бауырына басты хәм өзи бағып тәрбиялады. ¹⁷ Қоңсы хаяллар: «Нағыйма уллы болды», – деп, балаға ат қойып, оны Обид деп атады. Обид Ишайдың әкеси, Ишай Даўыттың әкеси болды.

¹⁸ Перестиң шежиреси мынадай:

Перестен Хесрон туыылды,

¹⁹ Хесроннан Рам туыылды,

Рамнан Амминадаб туыылды,

²⁰ Амминадабтан Нахшон туыылды,

Нахшоннан Салмон туыылды,

²¹ Салмоннан Боаз туыылды,

Боаздан Обид туыылды,

²² Обидтен Ишай туыылды,

Ишайдан Даўыт туыылды.

[‡] Яхуда – Яқыптың Леадан туыылған улы. ^{#†} Перес – Ибрайымның шаулығы. Оның урпағы жүдә көп санлы болды.

1 Патшалар

Самуелдің тууылыуы

1 Эфраимның таулы үлкесинің Рама қаласында Эфраим урыуының Суф тийресинен болған Элқана деген бир адам жасайтуғын еди. Ол Суфтың қуулығы, Тохудың шаулығы, Элихудың ақлығы хәм Ерохамның улы еди. ² Элқананың Ханна хәм Пенинна атлы еки хаялы бар еди. Пениннаның балалары болды, ал Ханна құрсақ көтермеді. ³ Элқана Әлемнің Жаратқан Ийесине сыйынып, Оған құрбанлық бериу ушын хәр жылы өз қаласынан Шилоға баратуғын еди. Ол жерде Элийдің еки улы Хофний хәм Пинехас Жаратқан Ийениң руұханийлери еди. ⁴ Элқана құрбанлық шалған күни хаялы Пениннаға хәм оның ул-қызларына пайларын бергенде, ⁵ Ханнаға жақсы жеринен пай беретуғын еди. Себеби Қудай Ханнаны нәсилсиз қылып қойған болса да, Элқана оны сүйетуғын еди. ⁶ Бірақ Пенинна Жаратқан Ийениң перзент бермегенин күндесинің бетине басып, оған бәрқулла азап беретуғын еди. ⁷ Бул хәр жылы дауам етті. Ханна Жаратқан Ийениң Үйине хәр келгенде, күндеси оған азап беретуғын еди. Ал ол жылап, хеш нәрсе жемейтуғын еди. ⁸ Сонда күйеуи Элқана оған: «Ханна, неге жылайсаң, неге аұқат жемейсең? Неге буншама қайғылысаң? Мен сен ушын он улдан артық емеспен бе?» – дейтуғын еди.

⁹ Бир күни олар Шилода ишип-жеп болғаннан кейин, Ханна орнынан турды. Сонда руұханий Элий Жаратқан Ийениң Ибадатханасының кирер аұзындағы өз орынлығында отыр еди. ¹⁰ Ханнаның жүрегі қайғыға толып, өксип жылауы менен Жаратқан Ийеге дууа етті. ¹¹ Ол былай деп уәде берди: «Әлемнің Жаратқан Ийеси! Егер Сен қулыңның қайғысына нәзер салып, мени еске алсаң хәм Өз қулыңды умытпай, оған бир ул сыйласаң, мен оны пүткіл өмир бойы Саған бағышлайман. Оның басына хеш қашан пәки тиймейди †».

¹² Ханна Жаратқан Ийеге усылай дууа етиуин дауам етип турғанда, Элий оның аұзын гүзетип отырды. ¹³ Ханна ишинен дууа еткенликтен, оның тек еринлери жыбырлап турды, ал дауысы еситилмеді. Сол себептен Элий оны мәс деп ойлап қалды. ¹⁴ Элий оған:

† Пәки тиймейди – шаштың қыйылмауы – адамның Қудайға бағышланыуының белгиси еди.

– Мәскүнемликті қашанға шекем дауам етесең? Ишкенди тоқтат, – деди.

¹⁵ Сонда Ханна Элийге:

– Яқ, мырзам, олай емес. Мен бир қайғыға батқан хаялман. Мен шарап та, өткир ишимлик те ишкен жоқпан. Тек жүрегимдегі қайғымды Жаратқан Ийеге төгіп атырман. ¹⁶ Қулыңызды уятсыз хаял деп ойламаңыз. Қайғы-хәсиретим күшли болғанлықтан, усы уақытқа дейин жалбарынып турман, – деп жууап берди.

¹⁷ Сонда Элий оған:

– Аман-есен қайта бер. Израилдың Қудайы тилегиңди орынласын, – деди.

¹⁸ Ханна оған:

– Маған кеулиңиз толсын, – деди де, өз жолына түсти. Соңынан ол аұқатланды, оның жүзи де бурынғыдай қайғылы болмады. ¹⁹ Олар ертеңине азанда ерте турып, Жаратқан Ийеге сыйынғаннан соң, Рамадағы өз үйине қайтып келди. Элқана хаялы Ханна менен жақынласты хәм Жаратқан Ийе Ханнаны есине алды. ²⁰ Ханна хәмиледар болып, уақты келгенде бир ул тууды. Ханна: «Мен оны Жаратқан Ийеден тилеп алғанман», – деп оған Самуел †† деп ат қойды.

Ханнаның Самуелди Қудайға бағышлауы

²¹ Элқана Жаратқан Ийеге жыллық құрбанлығын хәм уәде етип атаған құрбанлығын бериу ушын пүткіл хожалығы менен бирге Шилоға кетти.

²² Бірақ Ханна олар менен бирге кетпеди. Ол күйеуине:

– Бала емшектен шыққаннан кейин, оны Жаратқан Ийеге хызмет етиуге алып бараман. Ол Жаратқан Ийениң алдында болып, мәңгиге сол жерде қалады, – деди.

²³ Күйеуи Элқана оған:

– Нени мақул тапсаң, соны исле. Баланы емшектен шығарғаныңша, усы жерде бол. Жаратқан Ийе саған уәдеңде турыуға жәрдем берсин, – деди.

Солай етип, Ханна улын емшектен шығарғанға шекем үйде болып, оны емизди. ²⁴ Бала емшектен шыққаннан соң, Ханна баланы, үш жасар буғаны, бир эфа ‡ унды хәм бир мес шарапты алып, Жаратқан Ийениң Шилодағы Үйине барды. Бала еле жас еди. ²⁵ Олар буғаны сойғаннан кейин,

†† Самуел – «Қудай еситти» деген мәнисти билдириуи мүмкин. ‡ Бир эфа – шама менен 22 литр.

баланы Элийге апарды. ²⁶ Соңынан Ханна Элийге былай деди: «О, мырзам! Алдыңызда ант ишип айтаман: мен усы жерде, сизиң жаныңызда турып, Жаратқан Ийеге дуға еткен ҳаялман. ²⁷ Мен Жаратқан Ийеден мына баланы сорап, дуға еткен едим. Ол мениң тилегимди орынлады. ²⁸ Мен де оны Жаратқан Ийеге бағышлайман. Ол бир өмир Жаратқан Ийеге хызмет етеди».

Соңынан олар сол жерде Жаратқан Ийеге сыйынды.

Ханнаның дуғасы

2 Ханна былай деп дуға етти:
«Жүрегим Жаратқан Ийе менен шадланар,
Оның Өзи маған күш берди.
Душпанларым алдында тилим узайып,
Оның қутқарғанына қуғанаман.
² Ҳеш ким жоқ Жаратқан Ийедей мухаддес,
Ауа, Сен сыяқлы Ҳеш ким жоқ, Жаратқан Ийе!
Қорғаушы жартас да жоқ Қудайымыз сыяқлы!
³ Артық менменсип сөйлегенди тоқтатың,
Аузыңыздан тәкаббир сөзлер шықпасын.
Себеби Жаратқан Ийе Һәммесин билиўши Қудай-
ғо,
Ҳәр бир исти тәрезиге тартыўшы да Ол.
⁴ Күшлилердиң оқ жайлары сынар,
Күшсизлер күшке толар.
⁵ Тоқлар нан ушын жалланып,
Ашлар тояр,
Нәсилсизлер жетеўин туўып,
Көп уллы Һаяллар бийперзент қалар.
⁶ Жаратқан Ийе өлтиредиде, тирилтедиде,
Өлилер мақанына түсиредиде, шығарып алады
да.
⁷ Ол кимисин жарлы қылып, кимисин байытар,
Кимисин қулатып, кимисин жоқарылатар.
⁸ Жарлыны топырақтан көтерип алып,
Бийшараны тасланды арасынан алып шығар.
Отырғызып ақсүйеклер менен,
Ҳүрмет тахтын берер.
Өйткени жер тийкары Жаратқан Ийе қолында,
Сол тийкар үстине Ол дүньяны орнатқан.
⁹ Жаратқан Ийе садық қулларының адымларын
қорғар,
Ал жаманлар қараңғылықта жоқ болар,
Себеби өз күши менен жеңиске ериспес инсан.
¹⁰ Жаратқан Ийеге қарсы турғанлар шыл-пәрше
болар,
Жаратқан Ийе оларға қарсы көклерди гүркиретер,
Пүткил дүньяны Ол Һүким қылар,
Өз патшасын күшке толтырып,
Майлаған адамын даңққа еристирер».
¹¹ Соңынан Элқана Рамаға, үйине қайтып кетти.
Ал кишкене Самуел болса, руўханий Элийдиң
қолында Жаратқан Ийеге хызмет ете баслады.

Элийдиң улларының жаман ислери

¹² Элийдиң уллары жарамас адамлар еди. Олар Жаратқан Ийени менсинбеди Һәм халық алдындағы руўханийлик ўазыйпасына Һүрметсизлик етти. Биреў қурбанлық шалып, гөш қайнатып атырғанда, руўханийлердиң хызметшиси қолына үш тисли шанышқыны алып келетуғын еди.
¹⁴ Ол шанышқыны шүлен қазанға, қазанға, табаға ямаса табаққа тығып, оған илингенниң Һәммесин руўханий ушын алатуғын еди. Олар Шилоға келген израиллылардың Һәммесине усылай ислеитуғын еди.
¹⁵ Һәтте, қурбанлықтың майлары түтетип жандырыў ушын ажыратып алынбастан бурын руўханийдиң хызметшиси келип, қурбанлық шалған адамға: «Руўханийге қуўырыў ушын шийки гөш бер. Ол сеннен пискен гөш емес, ал шийки гөш алады», – дейтуғын еди.
¹⁶ Егер қурбанлық шалған адам: «Дәслеп майды түтетип жандырайық, соңынан қәлегениңди аларсаң», – десе, хызметши оған: «Яқ, Һәзир бересең, болмаса тартып аламан», – дейтуғын еди.
¹⁷ Жаратқан Ийениң нәзеринде жигитлердиң ислеген гүнасы жүдә ауыр еди. Өйткени олар Жаратқан Ийеге арналған қурбанлықларға Һүрметсизлик етти.
¹⁸ Сол арада жас Самуел зығыр эфод[†] кийип, Жаратқан Ийениң алдында хызмет етип жүрди.
¹⁹ Анасы Һәр жылы күйеуи менен бирге жыллық қурбанлық бериў ушын келгенде, тиккен кишкене шапанын улына әкелип беретуғын еди.
²⁰ Сонда Элий Элқанаға Һәм оның Һаялына пәтиясын берип: «Тилеп алып, Жаратқан Ийеге арнаған балаңның орнына Жаратқан Ийе саған бул Һаялдан басқа балалар берсин», – дейтуғын еди. Соңынан олар үйине қайтатуғын еди.
²¹ Жаратқан Ийениң мийримине ерискен Ханна Һәмиледар болып, Һәне үш ул, еки қыз туўды. Ал кишкене Самуел Жаратқан Ийе алдында өсип барды.
²² Элий жүдә қартайып қалған еди. Ол улларының израиллыларға ислеген барлық ислери Һәм Ушырасыў шатырының алдында хызмет ислеитуғын Һаяллар менен жатқаны Һаққында еситти.
²³ Сонда Элий улларына былай деди: «Не ушын бундай ислерди ислеп атырсызлар? Мен сизлер ислеген жаўызлықлар Һаққында Һәмме адамлардан еситтим.
²⁴ Бул жақсы емес, балаларым! Жаратқан Ийениң халқы арасында тарап кеткен бул хабар – жақсы хабар емес.
²⁵ Егер адам адамға қарсы гүна ислесе, Қудай айыпкер ушын тәўеллеши болады. Бирақ Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислеген адам ушын ким тәўеллеши болады?»
Деген менен, олар әкесиниң сөзлерине қулақ аспады. Өйткени Жаратқан Ийе оларды өлтириўди шешип қойған еди.

[†] Эфод – еврейше сөз болып, мәніси анық емес. Бул китапта ол руўханийдиң кийими деп көрсетилген. «Эфод» ты бас руўханийлер кийген (28 аят), ол қымбатбаға таўардан тигилген.

Элийдің ұллары хаққында пайғамбаршылық

²⁶ Сол арада өспирим Самуел өсип, Жаратқан Ийениң де, халықтың да кеулине унап барды. ²⁷ Бир күни Құдайдың бир адамы Элийге келип, былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Бабаң хәм оның урпақлары Мысырда фараонның халқына қул болған ўақытта, Мен оларға Өзимди ашып көрсетпеген бе едим? ²⁸ Қурбанлық орынға барыў хәм хош ийисли затларды түтетип, эфод кийип жүриў ушын пүткил Израил урыўлары арасынан тек сениң бабаңды ғана Өзиме руўханий етип таңламадым ба? Және де, израиллылардың пүткил сыйларын да сениң ата-бабаларыңның урпақларына бермедим бе? ²⁹ Солай екен, Мениң үйим ушын әкелийди буйырған қурбанлық хәм садақаларға неге хұрметсизлик етесизлер? Не ушын халқым Израилдың берген барлық қурбанлықтарының ең жақсы жерлерин өзлериңиз жеп семирп, неге ұлларыңды Меннен артық көресең?» ³⁰ Сонлықтан Израилдың Құдайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Сениң хожалығың хәм сениң бабаңның урпақлары Маған мәңгиге хызмет етеди, – деген едим“. Бирақ енди Жаратқан Ийе былай дейди: „Енди булай ислеўден аўлақпан. Себеби Мени хұрметлегенди Мен де хұрметлеймен, ал Мени хұрмет етпегенлер масқара болады. ³¹ Мине, сениң хәм бабаңның урпағының күшин қуртатуғын күнлерим киятыр. Солай етип, туқымыңда хеш ким узақ өмир сүрмейди. ³² Мениң Израилға ислеитүғын жақсылығыма қарамастан, сен Мениң үйимде қыйыншылық көресең. Ендигиден былай, туқымыңда хеш ким узақ өмир сүрмейди. ³³ Көзлериңди соқыр қылып, жүрегиңди қайғыға толтырыў ушын, Мениң қурбанлық орнымда сениң туқымыңнан тек бир адамды қалдыраман. Бирақ басқа урпақларыңның хәммеси жаслай дүньядан өтеди. ³⁴ Еки улың Хофний менен Пинехастың бир күнде өлийи сениң ушын бир нышан болады. ³⁵ Мен Өзиме қәлеўлеримди хәм мақсетлеримди орынлайтуғын садық бир руўханий қояжақпан. Ол Мениң майлаған патшамның алдында бәрқулла хызмет етиўи ушын, оның урпағын мәңгиге усы хызметке қояман. ³⁶ Сонда сениң урыўыңнан аман қалған хәр бир адам бир бөлек гүмис ямаса бир тислем нан ушын бас ийип келип, нан таўып жеўи ушын, өзин қандай да бир диний хызметке қойыўды сораиды“».

Құдайдың Самуелди шақырыўы

3 Өспирим Самуел Элийдің қолы астында Жаратқан Ийеге хызмет ететуғын еди. Ол күнлери Жаратқан Ийениң сөзи сийрек, аянлары да аз болды. ² Бир күни түнде Элий орнында жатырған еди. Оның көзлери жүдә әззилеп қалған болып, зорға көретуғын еди. ³ Ал Самуел болса,

Құдайдың сандығы турған Жаратқан Ийениң Ибадатханасында жатырған еди. Құдайдың шырасы еле сөнбеген еди. ⁴ Сонда Жаратқан Ийе Самуелди шақырды. Самуел Оған: «Ләббәй», – деп жуўап берди. ⁵ Соңынан Элийге жуўырып барып:

– Шақырдыңыз ба? Мен келдим, – деди.

Бирақ Элий:

– Мен сени шақырмадым. Барып, орныңа жат, – деди. Самуел де барып, орнына жатты. ⁶ Жаратқан Ийе және: «Самуел!» – деп шақырды. Самуел орнынан турды да, Элийге барып:

– Мени шақырдыңыз ба? Мен келдим, – деди.

Элий оған:

– Шақырмадым, балам. Барып, орныңа жат, – деди.

⁷ Самуел Жаратқан Ийениң даўысын танымайтуғын еди. Себеби Жаратқан Ийениң сөзи оған еле аян болмаған еди.

⁸ Жаратқан Ийе Самуелди үшінши мәрте шақырды. Самуел орнынан турды да, Элийге барып:

– Мени шақырдыңыз ба? Мен келдим, – деди.

Сонда Элий баланы Жаратқан Ийениң шақырғанын түсинди. ⁹ Ол Самуелге:

– Барып, орныңа жат. Егер Ол сени және шақырса: «Жаратқан Ийе! Айта бер, қулың тыңлап тур», – деп айт, – деди.

Самуел барып, орнына жатты. ¹⁰ Жаратқан Ийе келип, сол жерде турды хәм бурынғыдай етип:

– Самуел, Самуел! – деп шақырды.

Самуел Оған:

– Айта бер, қулың тыңлап тур, – деп жуўап берди.

¹¹ Сонда Жаратқан Ийе Самуелге былай деди:

– Мен Израилда еситкен хәр бир адамның хұрейин ушыратуғын бир нәрсе ислеийақпан.

¹² Сол күни Элийдің хожалығына қарсы айтқанларымыңның хәммесин басынан аяғына шекем жүзеге асыраман. ¹³ Элийге өзи билетуғын гүна себепли хожалығын мәңгиге

жазалайтуғынымды хабарлаған едим. Оның ұллары Құдайға тил тийгизсе де, ол ұлларына тыйым салмады. ¹⁴ Сонлықтан Мен: «Элийдің хожалығының айыбы хеш қашан хеш қандай қурбанлық пенен жуўылмайды», – деп оның хожалығы хаққында ант иштим.

¹⁵ Самуел азанға шекем жатты, соңынан Жаратқан Ийениң Үйиниң қапыларын ашты. Ол көрген аянын Элийге айтыўға қорқты. ¹⁶ Бирақ Элий оны:

– Балам, Самуел! – деп шақырды.

Самуел оған:

– Ләббәй, – деп жуўап берди.

¹⁷ Элий Самуелге:

– Жаратқан Ийе саған нелерди айтты? Меннен хеш нәрсени жасырма. Егер Оның саған айтқанларынан бирин жасырып қалсаң, Ол сени жазалаған үстине жазаласын, – деди.

¹⁸ Самуел хеш нәрсени жасырмастан, оған хәммесин айтып берди. Сонда Элий: «Ол Жаратқан Ийе-ғо. Нени мақул көрсе, соны ислесин», – деди.

¹⁹ Самуел өсип барды. Жаратқан Ийе оның менен бирге еди. Жаратқан Ийениң оған айтқан сөзлериниң биреуі де орынланбай қалмады.

²⁰ Даннан Беер-Шебаға шекемги пүткил Израил халқы Самуелдиң Жаратқан Ийениң пайғамбары болып белгиленгенин билди. ²¹ Жаратқан Ийе Шилода көриниуін дауам етти. Сол жерде Ол Өз сөзи арқалы Самуелге Өзин танытқан еди.

4 Самуелдиң сөзи пүткил Израилға жайылды.

Келисим сандығының душпан қолына түсиуі

Сол күнлери израиллылар филистлер менен урысыу ушын жолға шықты. Израиллылар Эбен-Эзерге, филистлер Афекке ордаларын құрды.

² Филистлер израиллыларға қарсы сауаш майданына түсти. Сауаш хәуиж алғанда, филистлер израиллыларды жеңиліске ушыратты. Сауашта израиллылардың төрт мыңға шамалас адамы қаза тапты. ³ Әскерлер ордаға қайтып келгенде, Израил ақсақаллары: «Не ушын бүгін Жаратқан Ийе бизлердиң филистлерден жеңилиуимизге жол қойды? Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Шилодан усы жерге алып келейик. Ол арамызда болып, бизлерди душпанларымыздың қолынан қутқарсын», – деди.

⁴ Солай етип, халық Шилоға адамларды жиберди. Олар барып, керублардың ортасындағы тахтта отырған Әлемниң Жаратқан Ийесиниң Келисим сандығын алып келди. Элийдиң еки улы Хофний менен Пинехас та Қудайдың Келисим сандығының жанында еди. ⁵ Жаратқан Ийениң Келисим сандығы ордаға әкелингенде, пүткил израиллылардың қатты бақырысқан дауысларынан жер ләрзеге келди. ⁶ Филистлер бақырысларды еситип: «Еврейлер ордасында неге буншелли бақырыс болып атыр екен?» – дести. Олар Жаратқан Ийениң сандығының ордаға әкелингенин билгенде, ⁷ қорқып кетип былай деди: «Олардың қудайлары ордаға келипти. Қурып қалдық! Бурын хеш қашан бундай нәрсе болып көрмеген еди. ⁸ Қурып қалдық! Бул күшли қудайлардың қолынан бизлерди ким қутқарады? Олар шөлде мысырлыларды түрли бәлелерге ушыратқан қудайлар-ғо. ⁹ Беккем болыңлар, филистлер! Мәрт болыңлар! Болмаса, еврейлердиң сизлерге қул болғаны сыяқлы, сизлер де оларға қул боласызлар. Мәрт болып, сауашқа түсиңлер».

¹⁰ Солай етип, филистлер сауашқа түсип, израиллыларды жеңди. Израиллылардың хәр бири өз шатырына қарай қашты. Қырғынға ушырағаны соншелли, израиллылар отыз мың пияда әскеринен айырылды. ¹¹ Қудайдың сандығы қолға түсти, ал Элийдиң еки улы Хофний хәм Пинехас қазаланды.

Элийдиң өлими

¹² Бенямин урыуынан бир адам сауаш майданынан қашып шығып, сол күнниң өзінде Шилоға жетип келди. Ол қайғыдан кийимлерин жыртып, басына топырақ шашқан еди. ¹³ Сол адам жетип келгенде, Қудайдың сандығын ойлап, жүреги езилген Элий жол шетиндеги отырғышта жолға қарап отырған еди. Адам қалаға кирип, болған ўақыяны айтып бергенде, қаладағылардың хәммеси дад салып бақырысты. ¹⁴ Элий дад салып бақырысқанды еситип: «Неге шаўқым көтерилип атыр?» – деп сорады.

Хабаршы болған ўақыяны айтып бериу ушын дәрриу Элийдиң жанына келди. ¹⁵ Сонда Элий тоқсан сегиз жаста болып, көзлери әззилеп, көрмей қалған еди. ¹⁶ Хабаршы Элийге:

– Мен сауаш майданынан киятырман. Хәзир ғана сол жерден қашып шықтым, – деди.

Элий оннан:

– Балам, не болды? – деп сорады.

¹⁷ Хабаршы Элийге:

– Израиллылар филистлердиң алдына түсип қашты. Әскерлер үлкен қырғынға ушырады. Еки улыңыз Хофний менен Пинехас қазаланды, ал Қудайдың сандығы қолға түсти, – деди.

¹⁸ Хабаршы Қудайдың сандығы тууралы айтқанда, Элий отырғыштан шалқасына түсип, қала дәрўазасының қасына қулады. Ол жүдә ғарры хәм семиз болғанлықтан жулыны үзилип, жан тапсырды. Элий Израилға қырық жыл бийлик еткен еди.

¹⁹ Сол ўақытта Элийдиң келини, Пинехастың хаялы жүкли болып, туўатуғын ўақты шамаласқан еди. Хаял Қудайдың сандығының қолға түскени, қәйин атасы хәм күйеуиниң өлгени хәққинда еситкенде, бирден толғағы тутты да, дизерлеп отырып босанды. ²⁰ Жәрдем берген хаяллар оған өлими алдынан: «Қорқпа, уллы болдың», – деди. Бирақ ол жуўап та бермеді, дыққат та аўдармады. ²¹ Қудайдың сандығының қолға түсип, қәйин атасы хәм күйеуиниң өлгенлиги себепли хаял: «Уллылық Израилды тәрк етти», – деп улына Ихабод деп ат қойды. ²² Ол: «Уллылық Израилды тәрк етти. Себеби Қудайдың сандығы қолға түсти», – деди.

Келисим сандығы филистлер қолында

5 Филистлер Қудайдың сандығын қолға киргизгеннен соң, оны Эбен-Эзердеги сауаш майданынан Ашдодқа алып келди. ² Олар Қудайдың сандығын Дагонның † бутханасына апарып, оны Дагонның мүсининиң жанына қойды. ³ Ертеңине азанда ерте турған ашдодлылар Дагонның Жаратқан Ийениң сандығының алдында ет-бетинен жығылып жатырғанын көрди. Олар Дагонды алды да, оны өз орнына қойды. ⁴ Бирақ

† Дагон – кенаанлылардың дән хасылы қудайы.

олар ертеңине азанда турғанда, Дагонның және Жаратқан Ийениң сандығының алдында ет-бетинен жығылып жатырғанын көрди. Бул ретте оның басы хәм еки қолы жулынып, босағада жатырған еди. Оның тек геүдеси ғана пүтин қалған еди. ⁵ Сонлықтан Дагонның руўханийлери де, Ашдодтағы Дагонның бутханасына келгенлердің хәммеси де усы күнге шекем ол жатқан босағаны баспайды.

⁶ Жаратқан Ийе ашдодлыларды хәм дөгерегиндеги халықты аўыр жазалады. Оларды шыйқан менен жазалап, қыйыншылыққа дуўшар етті. ⁷ Болып атырған ўақыяларды көрген Ашдод халқы: «Израилдың Қудайының сандығы бизлерде қалмасын, себеби Ол бизлерди де, қудайымыз Дагонды да аўыр жазалап атыр», – деди.

⁸ Сонлықтан олар адам жиберип, пүткил филист хұкимдарларын шақыртты хәм олардан:

– Израилдың Қудайының сандығын не қылайық? – деп сорады.

Олар:

– Сандық Гатқа апарылсын, – деди.

Солай етип, олар Израилдың Қудайының сандығын Гатқа апарды.

⁹ Бирақ сандық Гатқа апарылғаннан соң, Жаратқан Ийе сол қаланы да жазалады. Қаланы күшли қорқыныш бийлеп алды. Жаратқан Ийе пүткил қала халқын, үлкеннен кишкенесине шекем жазалады. Оларға да шыйқанлар шыға баслады. ¹⁰ Сол себепли олар Қудайдың сандығын Экронға жиберди.

Сандық қалаға кирер-кирместен, экронлылар: «Бизлерди хәм халқымызды жоқ қылыў ушын, Израилдың Қудайының сандығын бизлерге алып келдиңлер!» – деп бақырысты. ¹¹ Олар пүткил филист хұкимдарларын тоглап: «Израилдың Қудайының сандығын бул жерден алып кетиңлер. Бизлерди де, халқымызды да жоқ қылмаўы ушын, ол өз жерине қайтарылсын», – деди. Себеби пүткил қаланы өлим қорқынышы бийлеп алған еди. Қудайдың оларға берген жазасы жүдә аўыр еди.

¹² Тири қалғанларға шыйқанлар шықты. Қала халқының дады аспанға жетти.

Келисим сандығының Израилға қайтарылыўы

6 Жаратқан Ийениң сандығы филистлер елинде жети ай болғаннан соң, ² филистлер руўханийлерди хәм палкерлерди шақыртып, оларға:

– Жаратқан Ийениң сандығын не қылсақ екен? Оны өз орнына қалай қайтарыўымыз кереклигин бизлерге айтыңлар, – деди.

³ Олар:

– Егер сизлер Израилдың Қудайының сандығын изге қайтармақшы болсаңыз, оны бос жибермей, оған қоса айыбыңызды жуўыў ушын сый берип жибериңлер. Сонда шыпа табасызлар хәм Оның

сизлерди не ушын жазалап атырғанын билип аласызлар, – деди.

⁴ Сонда филистлер:

– Айыбымызды жуўыў ушын Оған қандай қурбанлық жиберейик? – деп сорады.

Руўханийлер хәм палкерлер былай деп жуўап берди:

– Сизлер жиберетуғын қурбанлықлар филист хұкимдарларының санына қарай бес шыйқанның хәм бес тышқанның алтын мүсинлеринен ибарат. Өйткени сизлер де, хұкимдарларыңыз да бирдей жазаға тартылғансыз. ⁵ Буның ушын шыйқанлардың хәм жериңизди ўайран еткен тышқанлардың мүсинлерин ислең хәм Израилдың Қудайын уллылаң. Мүмкин, сонда Ол сизлерди, қудайларыңызды хәм жериңизди жазалаўды тоқтатар. ⁶ Не ушын мысырлылар хәм фараон сыяқлы қайсарлық қыласызлар? Қудай мысырлылардың жанына тийгенде, олар Израил халқын босатып жибермеді ме? ⁷ Енди жаңа бир арба ислетиңлер де, биринши рет төлеген хәм хеш қашан арбаға жегилмеген еки қашарды алып, оларды арбаға жегиңлер. Қашарлардың бузаўларын айырып алып, қораға апарыңлар.

⁸ Жаратқан Ийениң сандығын арбаның үстине қойыңлар. Айыбыңызды жуўыў ушын Оған жиберип атырған алтын затларыңызды қутыға салып, сандықтың жанына жайластырыңлар. Соңынан арбаны айдап жибериңлер, кете берсин.

⁹ Бирақ изинен гүзетип барыңлар. Егер арба өз елине, Бейт-Шемешке қарай бетлесе, онда бул уллы апатшылықты бизлерге Жаратқан Ийениң Өзи жиберген болады. Егер арба басқа тәрепке жол алса, онда бул апатшылықтың Оннан жиберилмегенин, ал оған тосаттан дуўшар болғанымызды билип аламыз.

¹⁰ Адамлар айтылғандай иследи. Олар биринши рет төлеген еки қашарды арбаға жекти, ал бузаўларын қораға қамап таслады. ¹¹ Жаратқан Ийениң сандығы менен бирге ишине шыйқанлардың хәм тышқанлардың алтын мүсинлери салынған қутыны арбаға салды. ¹² Сонда қашарлар туўры Бейт-Шемешке қарай жол алды. Олар оңға да, солға да бурылмастан, мөңиреўи менен алға илгериледи. Ал филист хұкимдарлары болса, Бейт-Шемештиң шегарасына дейин оларға ерип келди.

¹³ Сол ўақытта Бейт-Шемеш халқы ойпатлықта бийдай орып атырған еди. Олар басларын көтерип қарап, сандықты көргенде, қуўанып кетти. ¹⁴ Арба бейт-шемешли Ешуаның атызына кирип, сол жердеги үлкен бир тастың жанында тоқтады. Лебийлилер Жаратқан Ийениң сандығын хәм алтын затлар салынған қутыны арбадан түсирип, үлкен тастың үстине қойды. Бейт-шемешлилер арбаның ағашларын отын етип жарды да, қашарларды Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлық етип берди. Сол күни

бейт-шемешлилер Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын құрбанлықтар беріп, басқа құрбанлықтар да шалды. ¹⁶ Филистлердің бес хукимдары болып өткенлерди көргеннен соң, сол күни Экронға қайтып кетти.

¹⁷ Филистлер айыбын жууы ушын сый ретінде Ашдод, Газа, Ашкелон, Гат хәм Экрон қалалары ушын Жаратқан Ийеге бир-бирден шыйқанлардың алтын мүсинлерин жиберген еди. ¹⁸ Ал алтыннан исленген тышқан мүсинлери болса, бес филист хукимдарларына қараслы болған қорған қалалар менен қоса дөгерегиндеги ауыллардың санына тууры келетуғын еди. Устине Жаратқан Ийениң сандығы қойылған сол үлкен тас бүгінге дейин бейт-шемешли Ешуаның атызында гүүалық болып тур. ¹⁹ Жаратқан Ийениң сандығының ишине үңилгени ушын, Жаратқан Ийе бейт-шемешлилерден базыларын жазалап, жетпис адамды жоқ қылды. Халық Жаратқан Ийениң өзлерине берген бул ауыр жазасы себепли аза тутты. ²⁰ Бейт-Шемеш халқы: «Бул мухаддес Қудайдың, Жаратқан Ийениң алдында ким тура алады? Сандық бизлерден кимге апарылыуы тийис?» – деп сорады. ²¹ Олар Кирят-Яримде жасаушыларға хабаршылар жиберіп: «Филистлер Жаратқан Ийениң сандығын қайтарып жиберипти, келип, оны алып кетіңдер», – деди.

7 Солай етип, Кирят-Яримнің халқы келип, Жаратқан Ийениң сандығын алды да, оны төбешиктеги Абинадабтың үйине апарды. Оның улы Элазарды Жаратқан Ийениң сандығына қарау ушын тайынлады.

Самуелдің Израилға бийлик етиуі

² Сандық узақ уақыт, жигирма жыл дауамында Кирят-Яримде қалды. Сол уақыт ишинде пүткил Израил халқы қайғыға батып, Жаратқан Ийеге интизар болды.

³ Самуел пүткил Израил халқына былай деди: «Егер Жаратқан Ийеге шын жүректен жүз бурмақшы болсаңыз, онда өзлериңиздеги басқа құдайлардың хәм Аштартаның [†] мүсинлерин жоқ қылыңлар. Өзлериңизди Жаратқан Ийеге бағышлап, тек Оған хызмет етиңдер. Сонда Ол сизлерди филистлердің қолынан қутқарады».

⁴ Солай етип, израиллылар Баалдың хәм Аштартаның мүсинлерин жоқ қылып, жалғыз Жаратқан Ийеге хызмет ете баслады.

⁵ Сонда Самуел: «Пүткил израиллыларды Миспаға жыйнаңлар, мен сизлер ушын Жаратқан Ийеге жалбарынаман», – деди. ⁶ Миспаға жыйналған израиллылар қудықтан суу алып, оны Жаратқан Ийеге арнап төкти. Олар сол күни ораза тутьп: «Жаратқан Ийеге қарсы гүна иследик», – деди. Самуел Миспада Израил халқына бийлик етті.

[†] Аштарта – кенаанлылардың мухаббат хәм өнимдарлық құдайы.

⁷ Филистлер Израил халқының Миспаға топланғанын еситкенде, филист хукимдарлары израиллыларға қарсы хужимге атланды. Израиллылар буны еситкенде, филистлерден қорқты. ⁸ Олар Самуелге: «Бизлерди филистлердің қолынан қутқарыуы ушын Қудайымыз Жаратқан Ийеге тынбай жалбарын», – деди. ⁹ Сонда Самуел еле сүттен шықпаған бир қозыны алып, оны Жаратқан Ийеге арнап толығы менен жандырылатуғын құрбанлық етип берди. Самуел Израил халқы ушын Жаратқан Ийеге жалбарынды. Жаратқан Ийе де оған жууап берди. ¹⁰ Самуел құрбанлықты жандырып атырғанда, филистлер израиллыларға хужим қылыу ушын жақынласып қалған еди. Бирақ сол уақытта Жаратқан Ийе күшли дауыс пенен гүркиреп, филистлерди қатты албыратты хәм олар израиллылардың алдында күл-талқан болды. ¹¹ Миспадан шыққан израиллылар филистлерди қууалап, оларды Бейт-Кардың төменги жағына шекем өлтирип барды.

¹² Самуел бир тас алып, оны Миспа менен Шенниң арасына орнатты. Ол: «Жаратқан Ийе бизлерге усы жерге дейин жәрдем берди», – деп тасқа Эбен-Эзер ^{††} деп ат қойды. ¹³ Солай етип, жеңилiske ушыраған филистлер қайтып Израил жерине хужим жасамайтуғын болды. Самуелдің көзиниң тирисинде Жаратқан Ийе филистлерге қарсы турды. ¹⁴ Экроннан Гатқа шекемги филистлердің басып алған қалалары израиллыларға қайтарып берилди. Израиллылар олардың этирапындағы жерлерди де филистлердің қолынан қутқарды. Израил хәм амор халқы арасында парахатшылық орнады.

¹⁵ Самуел пүткил өмири бойы Израилға бийлик етті. ¹⁶ Ол хәр жылы Бейт-Элди, Гилгалды хәм Миспаны айланып шығатуғын, бул қалаларда турып, пүткил Израилға бийлик ететуғын еди. ¹⁷ Соңынан Рамадағы өз үйине қайтып кететуғын хәм сол жерден Израилға бийлик ететуғын еди. Ол сол жерде Жаратқан Ийеге арнап құрбанлық орнын құрды.

Израил халқының патша талап етиуі

8 Самуел қартайған шағында, өзиниң улларын Израилға бийлер етип қойды. ² Туңғыш улының аты Иоел, екиншисиниң аты Абия болып, олар Беер-Шебада бийлик етті. ³ Бирақ уллары әкесиниң жолынан жүрмеді. Олар нәпсикаулыққа берилип, пара алатуғын хәм әдилликти бурмалайтуғын еди.

⁴ Сонлықтан пүткил Израил ақсақаллары жыйналып, Рамаға, Самуелге барды. ⁵ Олар Самуелге: «Мине, сен де қартайдың. Улларың да сениң жолыңнан жүрмей атыр. Соның ушын басқа халықларда болғаны сыяқлы, бизлерге бийлик ететуғын бир патша қойып бер», – деди. ⁶ Олардың: «Бизлерге бийлик ететуғын бир патша қойып бер»,

^{††} Эбен-Эзер – «жәрдем тасы» дегенди билдиреди.

– деген сөзлери Самуелге унамады. Сол себепли ол Жаратқан Ийеге дуға етті. ⁷ Сонда Жаратқан Ийе Самуелге былай деп жуап берди: «Халықтың саған айтып атырған сөзлеринің хәммесин тыңла. Себеби олар сеннен емес, ал өзлеринің патшасы болған Меннен ұаз кешти. ⁸ Оларды Мысырдан алып шыққан күнимнен баслап, усы күнге шекем Маған не қылған болса, саған да соны ислеп атыр. Олар Мени таслап, басқа қудайларға хызмет еткен еди. ⁹ Енди оларға қулақ сал. Бирақ оларға өзлеринің үстинен патшалық ететуғын патшаның хуқықлары туұралы билдирип, қатаң ескерт». ¹⁰ Самуел өзинен патша талап еткен халыққа Жаратқан Ийениң барлық сөзлерин жеткерип, ¹¹ оларға былай деди:

– Сизлердің үстиңизден хұкимдарлық ететуғын патшаның хуқықлары мынадай: ол сизлердің улларыңызды алып, өзинің саўаш арбаларында хәм атлы әскерий топарларында хызмет еттирип қояды. Және де, олар оның арбасының алдында жуўырып жүретуғын болады. ¹² Ол базыларын мыңбасылар хәм елиўбасылар етип қояды. Базыларға жерин сүрдирип, егинин жыйнатады. Ал базыларға болса, урыс куралларын хәм саўаш арбаларының әсбап-үскенелерин соқтырып қояды. ¹³ Қызларыңызды ийис май ислеўши, аспаз хәм нанбай етип алады. ¹⁴ Жақсы егислик жерлериңизди, жүзим хәм зәйтүн бағларыңызды алып, өз хызметшилерине береді. ¹⁵ Ол зүрәәтиңиздің хәм жүзимиңиздің оннан бирин алып, өз ақталарына хәм хызметшилерине береді. ¹⁶ Қул хәм шорыларыңызды, ең жақсы өгиз хәм ешеклериңизди алып, өз жумысларында пайдаланады. ¹⁷ Ол майда малларыңыздың да оннан бирин алады, ал өзлериңиз оның куллары боласызлар. ¹⁸ Усылар орынланғанда, өзлериңиз таңлаған патшаңыздың дәртинен нала шегесизлер. Бирақ сол күни Жаратқан Ийе сизлерге жуап бермейди.

¹⁹ Деген менен, халық Самуелдің сөзин тыңлағысы келмей:

– Яқ, бизлерди басқаратуғын бир патша болсын. ²⁰ Сонда бизлер де басқа халықлар сыяқлы боламыз. Патшамыз бизлерге бийлик етеди хәм алдымызда жүрип, саўашларымызды басқарады, – деди. ²¹ Самуел халықтың барлық сөзлерин тыңлағаннан соң, оларды Жаратқан Ийеге айтып берди. ²² Сонда Жаратқан Ийе Самуелге: «Олардың сөзине қулақ салып, оларға бир патша қойып бер», – деп жуап берди.

Соннан кейин, Самуел израиллыларға: «Хәр бир адам өз қаласына қайтсын», – деди.

Самуелдің Шаул менен ушырасыўы

9 Бенямин урыўынан Киш деген абырайлы бир адам бар еди. Ол Абиелдің улы, Серордың ақлығы, Бехораттың шаўлығы, Афияхтың қуўлығы еди. ² Киштиң жас хәм сымбатлы Шаул атлы бир

улы бар еди. Израил халқы арасында оннан асқан сымбатлы адам жоқ еди. Хәр қандай адамның бойы оның ийнине келетуғын еди.

³ Бир күни Шаулдың әкеси Киштиң ешеклери жойтылып кетти. Сонда Киш улы Шаулға: «Хызметшилерден бирейин жаныңа алып, ешеклерди изле», – деди. ⁴ Шаул Эфраимның таўлы үлкесин хәм Шалиша жерлерин айланып шықты. Бирақ ешеклерди таба алмады. Олар Шаалим үлкесине барды, бирақ ешеклер ол жерде де жоқ болып шықты. Соңынан олар Бенямин жерине барды, бирақ ешеклерди ол жерден де таба алмады. ⁵ Олар Суф жерине жеткенде, Шаул жанындағы хызметшисине:

– Жүр, қайта қояйық. Болмаса, әкем ешеклерди қойып, бизлерди қайғыра баслар, – деди.

⁶ Бирақ хызметши оған:

– Қара, мына қалада Қудайдың адамы турады. Ол абырайлы адам болып, оның айтқанларының бәри орынланады. Хәзир сол жерге барайық. Бәлким, ол бизлерге жол көрсетер, – деди.

⁷ Шаул оннан:

– Егер барсақ, оған не апарамыз? Дорбамыздағы нанымыз да таўысылды. Қудайдың адамына беретуғын хеш қандай саўғамыз жоқ. Немиз қалды? – деп сорады.

⁸ Хызметши Шаулға және:

– Мине, менде шерек шекел † гүмис бар. Ол бизлерге баратуғын жолымызды көрсетиўи ушын, мен оны Қудайдың адамына беремен, – деп жуап берди.

⁹ Бурын Израилда бир адам Қудайдан бир нәрсе сорамақшы болғанда: «Жүриң, көзи ашыққа барайық», – дейтуғын болған. Себеби хәзир пайғамбар деп аталатуғын адамларды бурын «көзи ашықлар» деп атаған.

¹⁰ Шаул хызметшисине: «Яқшы, барайық», – деди. Солай етип, олар Қудайдың адамы жасайтуғын қалаға қарай кетти.

¹¹ Олар қалаға қарай көтерилип баратырғанда, суў алыўға шыққан қызларды ушыратып, олардан:

– Көзи ашық усы жерде ме? – деп сорады.

¹² Қызлар оларға былай деп жуап берди:

– Аўа, ол сизлердің алдыңызда кетип баратыр.

Асығыңлар, ол қаламызға бүгин келди. Себеби халық бүгин сыйыныў орнында қурбанлық бережақ. ¹³ Қалаға кириўиңизден-ақ, аўқатланыў ушын сыйыныў орнына шықпасынан бурын оны таўып аласызлар. Ол барып, қурбанлықты мухаддеслемегенше, халық аўқат жемейди. Шақырылғанлар ол келгеннен соң жеўди баслайды. Хәзир барсаңыз, оны дәрқал таўып аласызлар.

¹⁴ Шаул хәм оның хызметшиси қалаға кетти. Олар қалаға киргенде, сыйыныў орнына баратырған Самуел олардың қарсы алдынан шықты.

¹⁵ Шаул келмесинен бир күн алдын, Жаратқан Ийе Самуелге аян берип: ¹⁶ «Ертең усы ўақытта саған

† Шерек шекел – шама менен 3 гр.

Бенямин жеринен бир адамды жиберемен. Оны майлап, халқым Израилға хұқимдар етип қой. Ол халқымды филистлер қолынан қутқарады. Мен халқымның аұхалын көрдим. Өйткени олардың дады Маған жетип келди», – деген еди. ¹⁷ Самуел Шаулды көргенде, Жаратқан Ийе Самуелге: «Саған айтқан адамым усы болады. Халқыма ол хұқимдарлық етеди», – деди. ¹⁸ Шаул қала дәрұазасында Самуелди ушыратып, оннан:

– Көзи ашықтың үйи қай жерде, айтып жибересиз бе? – деп сорады.

¹⁹ Самуел оған былай деп жууап берди:

– Көзи ашық мен боламан. Мениң алдымда жүрип, сыйыныу орнына көтерил. Бүгин мениң менен бирге аұқатланасаң. Ал азанда жүрегиндегиниң бәрин өзиңе айтып берип, үйиңе қайтараман. ²⁰ Үш күн алдын жойтылған ешеклеринди қайғырма, олар табылды. Израилдың пүткил үмити кимнен? Сеннен хәм әкеңнің хожалығынан емес пе?

²¹ Шаул Самуелге:

– Мен Израил урыулары ишиндеги ең кишкенеси болған Бенямин урыуынан емеспен бе? Мен тийисли болған тийре де Бенямин урыуындағы барлық тийрелердин ең кишкенеси емес пе? Маған не ушын бул сөзлерди айтып турыпсыз? – деди.

²² Самуел Шаулды хәм оның хызметшисин сыйыныу орнының аұқатланыу бөлмесине алып барып, шақырылған отыздай қонақтың ишинде оларды ең төрге отырғызды. ²³ Соңынан аспазға: «Мениң саған бөлек алып қой деп берген гөшимди алып кел», – деди. ²⁴ Аспаз санның гөшин әкелип, Шаулдың алдына қойды. Самуел Шаулға: «Бул сениң пайың. Мәрхәмат, же! Себеби буны белгиленген күни мен шақырған халық пенен бирге жеуиң ушын сақлап қойған едим», – деди. Сол күни Шаул Самуел менен бирге аұқатланды.

²⁵ Олар сыйыныу орнынан қалаға түскеннен кейин, Самуел үйиниң төбесинде Шаул менен сөйлесип отырды.

Шаулдың хұқимдарлыққа тайынланыуы

²⁶ Таң азанда Самуел үйдин төбесинде жатырған Шаулды шақырып: «Таярлан, сени жолға шығарып салайын», – деди. Шаул орнынан турып, Самуел менен бирге сыртқа шықты. ²⁷ Олар қала шетине жеткенде, Самуел Шаулға: «Хызметшиңе айт, алдымызға түсип жүре берсин», – деди. Хызметши алдыға жүрип кеткеннен кейин, Самуел Шаулға: «Бирақ сен тоқтап тур, мен саған Құдайдың сөзлерин билдирейин», – деди.

10 Соңынан Самуел зәйтүн майы қуйылған ыдысын алып, майды Шаулдың басына қуйды хәм оны сүйип, былай деди: «Жаратқан Ийе сени майлап, Өз халқы үстинен хұқимдар етип қойды. ² Бүгин мениң жанымнан кеткениңнен соң, Бенямин жериниң шегарасындағы Селсахтағы Рахиланың мазары жанында еки адамды

ушыратасаң. Олар саған: „Сен излеп кеткен ешеклер табылды. Әкең ешеклерди ойлағанды қойып, балама не болды екен деп, сени қайғырып атыр“, – дейди. ³ Оннан арман қарай жүрип, Табордағы теребинф ағашына барасаң. Ол жерде үш адамды ушыратасаң. Олардың биреуи үш ылақ, екіншиси үш нан, ал үшіншиси шарап қуйылған мес алып, Құдайдың үйине, Бейт-Элге баратырған болады. ⁴ Олар сәлемлесип, саған еки нан береді, сен оларды аласаң. ⁵ Соңынан филистлердин сақшылар бөлимшеси орналасқан Гибат-Элохимге барасаң. Қалаға киргениңде, сыйыныу орнынан түсип киятырған пайғамбарлар топарын ушыратасаң. Олар арфа, дәп, сырнай хәм лира [†] шерткенлерге қосылып, пайғамбаршылық етип киятырған болады. ⁶ Сонда Жаратқан Ийениң Руұхы сени толық бийлеп алып, сен де олар менен бирге пайғамбаршылық етесең хәм пүткиллей басқа адамға айланасаң. ⁷ Бул белгилер орынланғанда, жағдайға қарай ис тут. Өйткени Құдай сениң менен бирге болады. ⁸ Енди меннен алдын Гилгалға барып, сол жерде мени жети күн күт. Мен жандырылатуғын қурбанлықларды хәм татыулық қурбанлықларын бериу ушын сениң жаныңа бараман. Мен жаныңа барғанымда, не ислеу кереклигин билдиремен».

⁹ Шаул Самуелдин жанынан кетиу ушын бурылуыдан-ақ, Құдай Шаулдың жүрегин өзгертип жиберди. Сол күни Самуел айтқан хәмме нәрсе орынланды. ¹⁰ Олар Гибаға келгенде, Шаулды пайғамбарлар топары қарсы алды. Сонда Құдайдың Руұхы Шаулды толық бийлеп алып, Шаул олар менен бирге пайғамбаршылық ете баслады.

¹¹ Оны бурыннан танытуғынлардың хәммеси оның пайғамбарлар менен бирге пайғамбаршылық етип жүргенин көргенде, бир-бирине: «Киштиң улына не болған? Шаул да пайғамбарлардың арасында ма?» – дести.

¹² Сол жерде отырғанлардың бири: «Ал олардың әкеси ким екен?» – деди. «Шаул да пайғамбарлардың арасында ма?» – деген гәп усыдан қалған екен. ¹³ Шаул пайғамбаршылық етип болғаннан соң, сыйыныу орнына көтерилди.

¹⁴ Сонда ағасы Шаулдан хәм оның хызметшисинен:

– Сизлер қай жерге бардыңлар? – деп сорады.

Шаул оған:

– Бизлер ешеклерди изледик. Оларды таба алмағаннан соң, Самуелге бардық, – деп жууап берди.

¹⁵ Ағасы Шаулға:

– Самуел саған не айтты, маған да айтып бер, – деди.

¹⁶ Шаул оған:

– Ол бизлерге ешеклердин табылғанын анық айтып берди, – деди. Бирақ ол Самуелдин өзине

[†] *Ли́ра* – бармақ пенен шертилетуғын тууры мүйешли тарлы саз әсбабы.

патшалық тууралы айтқан сөзлери ҳаққында тис жармады.

¹⁷ Самуел Израил халқын Миспаға, Жаратқан Ийениң алдына жыйнап, ¹⁸ оларға былай деди: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен израиллыларды, яғный сизлерди Мысырдан алып шықтым. Мысырлылардың хәм өзлериңизди езген барлық патшалардың қолынан сизлерди қутқардым. ¹⁹ Бирақ сизлер бүгин өзлериңизди барлық мүсийбет хәм қыйыншылықларыңыздан қутқарған Қудайыңыздан жүз бурып, өзлериңизге бир патша қойып бериўди талап еттиңиз“. Енди Жаратқан Ийениң алдында урыўларыңыз хәм тийрелериңиз бойынша дизилиңлер».

²⁰ Самуел пүткил Израил урыўларын бирме-бир алдыға шығарды. Шек бойынша олардан Бенямин урыўы таңланды. ²¹ Соңынан Бенямин урыўы тийрелери бойынша шақырылғанда, Матрийдидиң тийреси таңланды. Ең соңында Матрийдидиң тийресинен Киштиң улы Шаул таңланды. Бирақ оны излегенде, таба алмады. ²² Сонда халық Жаратқан Ийеден:

– Ол адам еле бул жерге келмеді ме? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оларға:

– Ол усы жерде, жүклердиң арасында жасырынып жатыр, – деп жуўап берди.

²³ Олар жуўырып барып, Шаулды сол жерден алып келди. Шаул халықтың арасында турғанда, хәммениң бойы оның ийнине келип турды.

²⁴ Самуел халыққа: «Жаратқан Ийениң таңлаған адамын көрип турсызлар ма? Пүткил халық арасында оған тең келетуғыны жоқ», – деди.

Сонда халық: «Жасасын патша!» – деп бақырды.

²⁵ Самуел халыққа патшалықтың хуқықлары тууралы баянлап берди. Оларды бир китап қылып жазып, Жаратқан Ийениң алдына қойды. Соңынан хәммени үйине қайтарды. ²⁶ Шаул да Гибаға, өз үйине қайтты. Қудай жүреклерине түрткі салған мәрт адамлар оған жолдас болды. ²⁷ Бирақ гейбир жарамас адамлар: «Ол бизлерди қалай қутқара алады?» – деп Шаулды менсинбей, оған сыйлар бермеді. Ал Шаул өзін сезбегенге алды.

Шаулдың аммон халқын жеңиўи

11 Аммон патшасы Нахаш Гиладтағы Ябеш қаласына келип, қаланы қамал етті. Пүткил ябешлилер Нахашқа:

– Бизлер менен келисим дүз. Бизлер саған хызмет етемиз, – деди.

² Бирақ Аммон патшасы Нахаш:

– Мен бир шәрт пенен келисим дүземен. Пүткил Израил халқын масқара етиў ушын, хәр бириңиздиң оң көзиңизди ойып аламан, – деди.

³ Ябеш қаласының ақсақаллары Нахашқа:

– Израилдың хәмме жерине хабаршылар жиберийимиз ушын, бизлерге жети күн мәўлет бер.

Егер бизлерди қутқаратуғын хеш ким табылмаса, саған тәслим боламыз, – деди.

⁴ Хабаршылар Шаул жасап атырған Гиба қаласына келип, болып атырған ўақыяларды халыққа хабарлағанда, халық дад салып жылай баслады. ⁵ Тап усы ўақытта Шаул өгизлерин айдап, атыздан киятырған еди. Ол: «Адамларға не болды? Неге бунша жылап атыр?» – деп сорады. Сонда ябешлилердиң жоллаған хабарын оған айтып берди.

⁶ Шаул бул гәплерди еситкен ўақытта, Қудайдың Руўхы оны толық бийлеп алды. Шаул қатты ашыўға минди. ⁷ Ол бир жуп өгизди сойып, оларды жиликledi де, жиликлерди хабаршылар арқалы Израилдың хәмме тәрепине жиберип: «Шаул менен Самуелдиң изине ермеген хәр бир адамның өгизлерине де анық усылай исленеди», – деди.

Халық Жаратқан Ийеден қорққанынан қалтырап, хәммеси бир жағадан бас шығарып, жолға атланды. ⁸ Шаул оларды Безекке жыйнады. Сонда Израилдың басқа урыўларынан үш жүз мың, ал Яхуда урыўынан отыз мың адам болды.

⁹ Израиллылар сол жерге келген ябешли хабаршыларға: «Гиладтағы Ябеш турғынлары ертең күн тас төбеге көтерилгенде қутқарылатуғынын айтыңлар», – деди. Хабаршылар барып, бул хабарды жеткізгенде, ябешлилер қуўанып кетти. ¹⁰ Олар Нахашқа: «Ертең сизлерге тәслим боламыз. Сонда бизлерге нени макул көрсеңиз, соны ислең», – деди.

¹¹ Ертеңине Шаул адамларын үш топарға бөлди. Олар ерте таңда аммонлардың ордасына бастырып кирип, оларды күн қызғанша қырып таслады. Аман қалғанлары тарап кетип, дара-дара болып қашты.

¹² Буннан кейин, халық Самуелге: «„Шаул ма бизге патша болатуғын?“ – дегенлер кимлер еди? Оларды алып келиңлер, өлтиремиз», – деди.

¹³ Бирақ Шаул оларға: «Бүгин хеш ким өлтирилмейди. Себеби Жаратқан Ийе бүгин Израил халқына қутқарылыў берди», – деди.

¹⁴ Ал Самуел халыққа: «Гилгалға барып, сол жерде патшалықты қайта тиклейик», – деди. ¹⁵ Солай етип, пүткил халық Гилгалға барып, Жаратқан Ийениң алдында Шаулды патша етип қойды. Сол жерде, Жаратқан Ийениң алдында татыўлық қурбанлықтарын берди. Шаул да, пүткил Израил халқы да жақсылап бәзим қурды.

Самуелдиң соңғы сөзи

12 Буннан кейин, Самуел Израил халқына былай деди:

– Мен айтқанларыңыздың хәммесине кулақ асып, сизлерге бир патша тайынлап бердим. ² Енди сизлерди басқаратуғын патшаңыз бар. Ал мен қартайдым, шашларым да ағарды. Улларым да сизлер менен бирге. Жаслығымнан баслап, усы күнге шекем сизлерге бийлик еттим. ³ Мине, мен алдыңызда турыппан. Айтыңлар, қайсы

бириңиздің өгизиңизди алдым? Кимнің ешегин тартып алдым? Кимди алдадым? Кимге зулымлық қылдым? Кимнен пара алып, оның айыптарын көрмесликке алдым? Жаратқан Ийенің хәм Оның майлаған патшасының алдында гүялық бериңлер. Сизлерден бир нәрсе алған болсам, қайтарып берейин.

⁴ Халық оған:

– Бизлерди алдамадың, бизлерге зулымлық та қылмадың, хеш кимнің қолынан хеш нәрсе алмадың, – деди.

⁵ Самуел оларға:

– Меннен бирде бир нуқсан таппағаныңызға Жаратқан Ийе де, Ол майлаған патша да гүя, – деди.

– Аўа, гүя, – деди халық.

⁶ Самуел сөзин былай деп даўам етти:

– Муўса менен Харонды тайынлап, ата-бабаларыңызды Мысыр елинен алып шыққан Жаратқан Ийе болады. ⁷ Енди усы жерде турыңлар. Жаратқан Ийенің сизлерди хәм ата-бабаларыңызды қутқаруы ушын ислеген барлық жақсы ислерин Оның алдында сизлерге дәлиллеп берейин. ⁸ Яқып Мысырға кеткеннен кейин, ата-бабаларыңыз Жаратқан Ийеге жалбарынғанда, Ол Муўса менен Харонды жиберди. Олар ата-бабаларыңызды Мысырдан алып шығып, усы жерге орналастырды. ⁹ Бирақ ата-бабаларыңыз өзлериңиз Қудайы Жаратқан Ийени умытты. Сонлықтан Жаратқан Ийе оларды Хасор патшасының сәркәрдасы Сисераның, филистлердің хәм Моаб патшасының қолына тапсырды. Олар ата-бабаларыңызға қарсы урысты.

¹⁰ Ата-бабаларыңыз Жаратқан Ийеге: «Бизлер гүна иследик. Сени таслап, Баал хәм Аштарта бутларына хызмет еттук. Енди бизлерди душпанларымыздың қолынан қутқар, Саған хызмет етемиз», – деп жалбарынды. ¹¹ Сонда Жаратқан Ийе Еруббаалды, Бедаңды, Ифтахты хәм Самуелди, яғный мени жиберип, қәуипсиз жасауыңыз ушын, этирапыңызды қоршаған душпанларыңыздың қолынан сизлерди қутқарды. ¹² Бирақ сизлер Аммон патшасы Нахаштың өзлериңизге қарсы атланғанын көргениңизде, патшаңыздың Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенине қарамастан: «Яқ, бизлерди патша басқарсын», – дедиңлер.

¹³ Мине, өзлериңиз таңлап, тилеп алған патшаңыз! Аўа, Жаратқан Ийе сизлерге патша берди. ¹⁴ Егер Жаратқан Ийеден қорқып, Оған хызмет қылсаңыз, Оның сөзлерин тыңлап, буйрықларына қарсы шықпасаңыз, сизлер де, сизлерди басқаратуғын патшаңыз да Қудайыңыз Жаратқан Ийеге ерсеңиз, хәммеси жақсы болады. ¹⁵ Егер Жаратқан Ийенің сөзине қулақ аспай, Оның буйрықларына қарсы шықсаңыз, Жаратқан Ийе ата-бабаларыңызды жазалағаны сыяқлы, сизлерди де жазалайды.

¹⁶ Енди орныңызда турып, Жаратқан Ийенің көз алдыңызда ислеуіңиз ушын уллы исин көриңлер.

¹⁷ Хәзир бийдай орымы ўақты емес пе? Мен Жаратқан Ийеге жалбарынаман хәм Ол аспанды гүркиретип, жаўын жаўдырады. Сонда сизлер патша қойыўды сорап, Жаратқан Ийенің нәзеринде қандай жаманлық ислегениңизди жақсы түсинип аласыз.

¹⁸ Самуел Жаратқан Ийеге жалбарынды хәм Жаратқан Ийе сол күни аспанды гүркиретип, жаўын жаўдырды. Халық Жаратқан Ийеден де, Самуелден де қатты қорқты.

¹⁹ Олар Самуелге:

– Набыт болмаўымыз ушын, бизлер, яғный өз кулларың ушын Қудайың Жаратқан Ийеге жалбарын. Өйткени бизлер патша сорап, өз гүналарымыз үстине гүна жамадық, – деди.

²⁰ Сонда Самуел халыққа былай деди:

– Қорқпаңлар, сизлер бул үлкен жаманлықты иследиңлер. Бирақ енди Жаратқан Ийеден жүз бурмай, Оған ериңлер хәм шын жүректен хызмет етиңлер. ²¹ Хеш кимди қутқара алмайтуғын жарамсыз бутлардың изине ермеңлер. Себеби олар пайдасыз. ²² Өзинің уллы аты ушын Жаратқан Ийе Өз халқынан жүз бурмайды. Себеби Ол сизлерди Өз халқы қылыўды мақул тапты. ²³ Маған келсек, сизлер ушын Жаратқан Ийеге жалбарыныўдан ўаз кешиў арқалы, Оған қарсы гүна ислеўден аўлақ болғайман! Мен сизлерге тек жақсы хәм туўры жолды көрсетемен. ²⁴ Жалғыз Қудайдан қорқыңлар, Оған шын жүректен садықлық пенен хызмет етиңлер. Оның сизлер ушын қандай уллы ислерди ислегенин есте тутыңлар! ²⁵ Бирақ жаўызлық ислеўди даўам ете берсеңиз, өзлериңиз де, патшаңыз да қырылып кетесизлер.

Самуелдің Шаулды айыплайы

13 Шаул Израилда еки жыл патшалық еткеннен соң, ² халықтан үш мың адамды таңлап алып, олардың еки мыңын Михмас хәм Бейт-Элдің таўлы үлкелеринде өз жанына алып қалды. Ал бир мыңын Бенямин урыўына тийисли болған Гиба қаласындағы Ионатанның жанына жиберди. Халықтың қалғанын үйлерине қайтарды.

³ Ионатан филистлердің Гибадағы сақшылар топарын қыйратты. Филистлер бул туўралы еситти. Ал Шаул: «Еврейлер бул хабарды еситсин», – деп пүткил ел бойлап кәрнай шерттирди. ⁴ Солай етип, израиллылардың хәммеси Шаулдың филистлердің сақшылар топарын қырғаны хәм филистлердің израиллыларды жек көрип қалғанлығы туўралы еситти. Сонлықтан халық Гилгалға, Шаулдың жанына жыйналды.

⁵ Филистлер израиллылар менен урысыў ушын топланды. Олар үш мың саўаш арбасы, алты мың атлы әскери хәм теңиз қумындай сансыз пияда әскерлери менен келип, Бейт-Аўеннің шығысындағы Михмасқа орда қурды.

⁶ Израиллылар өзлериңиз қәуипли жағдайда

екенин хәм әскерлериниң қысқыға алынғанын көргенде, үңгирлерге, шеңгелликлерге, жартастардың қуысларына, шуқырларға хәм суў сақлағышларға жасырынды. ⁷ Еврейлердиң айырымлары болса, Иорданнан Гад хәм Гилад жерлерине кесип өтті. Бирақ Шаул еле Гилгалда еди. Оның изине ерген пүткил әскерлер қорқыныштан қалтырасты. ⁸ Шаул Самуел тәрәпинен белгиленген мүддетке бойсынып, жети күн күтті. Бирақ Самуел Гилгалға келмей атырғанлықтан, халық Шаулдың жанынан кете баслады. ⁹ Сонда Шаул: «Жандырылатуғын қурбанлық пенен татыўлық қурбанлығы ушын берилетуғын малларды маған алып келиңдер», – деди де, жандырылатуғын қурбанлықты усынды. ¹⁰ Шаул жандырылатуғын қурбанлықты берип болар болмастан, Самуел келди. Шаул сәлем беріу ушын оның алдына шықты. ¹¹ Самуел Шаулдан:

– Не ислең қойдың? – деп сорады.

Шаул оған былай жуўап берди:

– Адамларым жанымнан кете баслады. Сен де белгиленген күни келмең. Буның үстине, филистлердиң Михмасқа топланғанын көргенимде: ¹² «Енди филистлер Гилгалға, мениң үстине бастырып келеди, ал мен елеге шекем Жаратқан Ийеден жәрдем сорамадым», – деп ойладым. Сонлықтан мен жандырылатуғын қурбанлықты беріуді шештим.

¹³ Самуел Шаулға:

– Сен ақылсызларша ис тутып, Қудайың Жаратқан Ийениң өзиңе берген буйрығын орыламадың. Булай ислеменіңде, Ол сениң Израил үстинен патшалығыңды мәңгилик қылар еди. ¹⁴ Бирақ енди сениң патшалығың узаққа бармайды. Жаратқан Ийе Өзиниң кеўлине жаққан биреуді тауып, оны Өз халқы үстинен хұкимдар етип қойды. Себеби сен Жаратқан Ийениң буйрығына бойсынбадың, – деди.

¹⁵ Соннан кейин, Самуел Гилгалдан шығып, Бенямин урыўының Гиба қаласына кетти. Шаул жанында қалған адамларды санап шықты. Олар шама менен алты жүз адам еди. ¹⁶ Шаул, оның улы Ионатан хәм олардың адамлары Бенямин урыўына тийисли болған Гиба қаласына орналасты. Ал филистлер болса, Михмасқа орда қурған еди.

¹⁷ Филистлердиң ордасынан үш топар әскер елди тонау ушын бөлинип шықты. Топарлардың бири Шуўал үлкесиндеги Офраға, ¹⁸ екиншиси Бейт-Хоронға, үшіншиси Себоим ойпатлығы үстинен көтерилип турған шөлге баратуғын жол арқалы шегарадағы жерлерге қарай жол алды.

¹⁹ Пүткил Израил елинде бирде бир темирши уста жоқ еди. Өйткени филистлер: «Еврейлер найза хәм қылыш соғып алмасын», – деген еди. ²⁰ Сонлықтан пүткил Израил халқы пазналарын, кетпенлерин, балталарын хәм орақларын егетіу ушын филистлерге барыуға мәжбүр еди. ²¹ Пазна хәм кетпенлердиң егеу баҳасы гүмис шекелдиң үштен

еки бөлегине [†] шамалас болып, бел, балта хәм ушлы қуралларды егеу баҳасы гүмис шекелдиң үштен бирине ^{††} тең еди. ²² Сол себепли сауаш уақтында Шаул менен Ионатанның қасындағылардың хеш биринде қылыш та, найза да болмады. Олар тек Шаул менен Ионатанда ғана бар еди.

²³ Сол арада филистлердиң бир топары Михмас өткелине қарай шықты.

Ионатанның уллы жеңиси

14 Бир күни Шаулдың улы Ионатан өз нөкерине: «Жүр, қарсы тәрәптен филистлердиң ордасына өтейик», – деди. Бирақ Ионатан буны әкесине айтпады. ² Шаул Гиба қаласы жанындағы Мигронда бир анар ағашының саясында отырған болып, оның жанында алты жүзге шамалас адамы бар еди. ³ Эфод кийген Ахия да сол жерде еди. Ахия Ихабодтың ағасы Ахитубтың улы, Пинехастың ақлығы, Шилода Жаратқан Ийениң руўханийи болған Элийдиң шаулығы еди. Халық Ионатанның кеткенин сезбей қалды. ⁴ Ионатан филистлердиң ордасына өтиуді режелестирген өткелдиң еки тәрәпинде де жар таслар болып, олардың биреуи Босес, екиншиси Сенне деп аталатуғын еди. ⁵ Жартастардың биреуи арқада болып, Михмасқа, екиншиси кублада болып, Гибаға қарап турған еди.

⁶ Ионатан нөкерине:

– Жүр, сол сүннетсизлердиң ордасына барайық. Бәлким, Жаратқан Ийе бизлерге жәрдем берер. Себеби көпшилик пенен де, азшылық пенен де Жаратқан Ийениң жеңиске ерисиуине хеш нәрсе тосқынлық жасай алмайды, – деди.

⁷ Нөкер оған:

– Не ойласаңыз, соны ислең. Баслаң, қаяққа барыуды мақул көрсеңиз де, мен сиз бенен биргемен, – деп жуўап берди.

⁸ Сонда Ионатан былай деди:

– Бизлер сол адамлар бетке өтейик, олар бизлерди көрсин. ⁹ Егер олар бизлерге: «Жаныңызға барғанымызша, тоқтап турың», – десе, турған жеримизде қалып, оларға қарай көтерилмеймиз. ¹⁰ Егер олар: «Жанымызға келиңдер», – десе, бизлер көтерилемиз. Себеби бул – бизлер ушын Жаратқан Ийениң филистлерди бизлерге тәслим ететуғынын билдиретуғын белги болады.

¹¹ Солай етип, олар екеуи де филистлердиң әскерлерине көринди. Сонда филистлер: «Қараңлар, еврейлер жасырынған шуқырларынан шыға баслады», – деди. ¹² Соңынан олар Ионатанға хәм оның нөкерине: «Берман келиңдер, сизлерге бир нәрсе айтажақпыз», – деп бақырды.

Сонда Ионатан өз нөкерине: «Мениң изимнен ер, Жаратқан Ийе оларды израиллыларға тәслим

[†] Шекелдиң үштен еки бөлеги – шама менен 8 гр. ^{††} Шекелдиң үштен бири – шама менен 4 гр.

етти», – деди. ¹³ Ионатан аяқ-қоллары менен тырмасып, өрмелей баслады. Нөкери де оған ерди. Ионатан филистлерди урып қулата берди, нөкери де оларды өлтире берди. ¹⁴ Ионатан хәм оның нөкери бул биринши хұжим ұақтында, еки өгиз бир күнде сүретуғын атыз майданының ярымындай жерде жигирмаға жақын адамды өлтирди. ¹⁵ Қыр даладағы ордада хәм пүткіл филист халқы арасында қорқыныш хұким сүрди. Әскерлер менен тонаушы топарлар да қатты қалтырасты. Жер де силкинди. Бул Қудай жиберген қорқыныш еди.

Филистлер үстинен жеңис

¹⁶ Бенямин жериниң Гиба қаласында Шаулдың гүзетшилери сансыз филист әскерлериниң тарап, жән-жаққа қашып баратырғанын көрди. ¹⁷ Сонда Шаул жанындағыларға: «Әскерлерди барлап шығып, кимниң жоқ екенин билиңлер», – деди. Олар барлап шыққанда, Ионатан менен оның нөкериниң жоқ екенлиги мәлим болды. ¹⁸ Шаул Ахияға: «Қудайдың сандығын алып кел», – деди. Сол ұақытта Қудайдың сандығы Израил халқында еди.

¹⁹ Шаул руұханий менен сөйлесип атырған ұақытта, филистлердиң ордасындағы ала-пасырлы және де хәйиж алған еди. Шаул руұханийге: «Сандықты әкелмей-ақ қой, керек емес», – деди. ²⁰ Соңынан Шаул хәм оның жанындағы әскерлердиң хәммеси топланып, сауаш майданына кетти. Ол жерде уллы ала-пасырлы жүз берип, филистлер бир-бирине қылыш сермеп атырған еди. ²¹ Бурын филистлер тәрәпине өтип, олардың ордасында болған еврейлер де саптан шығып, Шаул менен Ионатанның жанындағы Израил әскерлерине қосылды. ²² Эфрайымның таулы үлкесинде жасырынып жүрген израиллылар да филистлердиң қашып атырғанын еситкенде, сауаш майданына шығып, филистлерди қуа баслады. ²³ Солай етип, Жаратқан Ийе сол күни израиллыларды жеңиске еристирди. Сауаш Бейт-Ауенниң арғы тәрәпине шекем жайылды. ²⁴ Сол күни израиллылар қатты шаршаған еди. Себеби Шаул: «Кешке шекем, мен душпанларымнан өш алмағанымша, дуз татқан хәр бир адамға нәлет жаўсын», – деген шәрт қойып, халыққа ант иштирген еди. Сонлықтан хеш ким хеш нәрсе жемеген еди. ²⁵ Әскерлер тоғайға кетти. Ол жерде ағып атырған пал бар еди. ²⁶ Олар тоғайға киргенде, ағып атырған палға көзлери түссе де, ишкен антынан қорққанлықтан, хеш бири палға қол тийгизбеди. ²⁷ Бирақ Ионатан әкесиниң әскерлерге ант иштиргенин еситпеген еди. Ол қолындағы таяғын созып, ушын уядағы палға батырып алды. Ол палды татып көриуден-ақ, көзлери шайдай ашылды. ²⁸ Сонда сол жердегилердиң бири оған:

– Әкең әскерлерге: «Егер бүгин ким де ким дуз татса, оған нәлет жаўсын», – деп ант иштирген еди. Сонлықтан да әскерлер халдан тайған, – деди.

²⁹ Ионатан оған:

– Әкем елди ауыр ауғалға салып қойған екен. Қараңлар, мына палдан аз-маз татып көрип едим, көзлерим шайдай ашылды. ³⁰ Бүгин халық душпанларынан олжаға алған азық-ауқаттан жегенде, жүдә жақсы болар еди. Сонда филистлер буннан да үлкенирек қырғынға ушыраған болар ма еди? – деди.

³¹ Сол күни израиллылар филистлерди Михмастан Айялонға шекем жеңиліске ушыратты. Халық қатты халдан тайды. ³² Сонлықтан олар олжалаған малларына тасланып, қойларды, өгизлерди хәм баспақларды сол жерде-ақ сойып, қанын ағызбастан жеди. ³³ Сонда Шаулға: «Қара, халық гөшти қаны менен жеп, Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислеп атыр», – деп хабарлады. Шаул адамларға: «Опасызлық қылдыңлар. Хәзир-ақ маған үлкен бир тасты домалатып алып келиңдер», – деди.

³⁴ Соңынан ол және: «Адамлар арасына барып айтыңлар: өзлериниң өгизлерин хәм қойларын маған алып келип, усы жерде сойып жесин. Гөшти қаны менен жеп, гүна ислемесин», – деди. Сол күни түнде хәр бир адам өзиниң өгизин алып келип, сол жерде сойды. ³⁵ Шаул Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орнын қурды. Бул Шаулдың Жаратқан Ийеге арнап қурған биринши қурбанлық орны еди.

³⁶ Шаул адамларына:

– Келиңдер, бүгин түнде филистлердиң изинен қууып, таң атқанша малларын тартып алайық. Олардың бирде бирейин тири қалдырмайық, – деди.

Олар Шаулға:

– Нени мақул көрсеңиз, соны ислең, – деди.

Бирақ руұханий:

– Келиңдер, Жаратқан Ийеден сораыық, – деди.

³⁷ Шаул Қудайдан: «Филистлерге хұжим қыла берейин бе? Оларды израиллыларға тәслим қыласаң ба?» – деп сорады. Бирақ Қудай сол күни жууап бермеді. ³⁸ Сонда Шаул былай деди: «Хәй, пүткіл халық басшылары! Берман келиңдер, бүгин қандай гүна исленгенин анықлайық. ³⁹ Израилды қутқарған тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: егер бул гүнаға жол ашқан улым Ионатан болса да, ол сөзсиз өлтириледи». Бирақ хеш ким үндемеді.

⁴⁰ Шаул пүткіл израиллыларға:

– Сизлер бир тәрәпте турыңлар, мен улым Ионатан менен екинши тәрәпте тураман, – деди.

Адамлар оған:

– Нени мақул көрсеңиз, соны ислең, – деп жууап берди.

⁴¹ Шаул Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге: «Маған дурыс жууапты бер», – деди. Шек Ионатан менен Шаулға түсти, ал халық ақланды. ⁴² Сонда Шаул: «Енди улым Ионатан екеуимиздиң арамызға

шек таслаң», – деди. Бул рет шек Ионатанға түсті.

⁴³ Сонда Шаул Ионатаннан:

– Маған айтшы, сен не иследиң? – деп сорады.

Ионатан әкесине:

– Мен қолымдағы таяқтың ушы менен азғантай пал алып жеген едим. Мине, енди мен өлийим керек, – деди.

⁴⁴ Шаул оған:

– Ионатан, сен сөзсиз өлесей. Егер мен сени өлтиртпесем, Қудай мени жазалаған үстине жазаласын, – деди.

⁴⁵ Бирақ халық Шаулға:

– Израилды үлкен жеңіске еристірген Ионатанды өлтирмекшимисей? Ғасла! Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемиз: оның шашының бир талына да зыян тиймейди. Себеби ол бүгін не ислеген болса да, Қудайдың жәрдемі менен иследи, – деди.

Солай етип, халық Ионатанды өлимнен құтқарып қалды.

⁴⁶ Буннан соң, Шаул филистлерди қуыудан ұаз кешти. Филистлер де өз жерлерине қайтып кетти.

⁴⁷ Шаул Израилға патша болғаннан соң, этираптағы душпанларына: Моаб, Аммон, Эдом халықтарына, Соба патшаларына хәм филистлерге қарсы урысты. Ол хәмме жерде жеңіске еристи.

⁴⁸ Ол мәртлерше урысып, амалеклерди жеңди хәм израиллыларды тонаушылардың қолынан құтқарды.

Шаулдың хожалығы

⁴⁹ Шаулдың улларының аты Ионатан, Ишүйи хәм Малкий-Шуа еди. Оның еки қызы болып, үлкенинің аты Мераб, кишкенесинің аты Михал еди. ⁵⁰ Ал хаялының аты Ахиноам болып, ол Ахимаастың қызы еди. Шаулдың әкесинің туысқаны Нердің улы Абнер Шаулдың сәркәрдасы еди. ⁵¹ Абнердің әкеси Нер хәм Шаулдың әкеси Киш туысқан болып, олар Абиелдің уллары еди. ⁵² Шаулдың пүткіл өмири дауамында филистлер менен қатал урыслар болып турды. Шаул қай жерде батыр хәм жауынгер адамды көрсе, оны өз хызметине алды.

Жаратқан Ийениң Шаулдан жүз бурыуы

15 Бир күни Самуел Шаулға былай деди: «Жаратқан Ийе сени майлап, Өз халқы Израил үстинен патша етип қойыу ушын мени жиберген еди. Енди Жаратқан Ийениң сөзлерин тыңла. ² Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: „Израиллыларға ислеген жаманлығы ушын амалеклерди жазаламақшыман. Өйткени олар Мысырдан шыққан Израил халқына қарсы шыққан еди. ³ Енди барып, амалеклерге хұжим қыл хәм оларға тийисли барлық нәрсени толық жоқ қыл. Оларды аяма. Еркегин де, хаялын да, балаларын да, нәрестелерин де, өгизин де, қойын да, түйесин

де, ешегин де, хәммесин өлтир“». ⁴ Шаул әскерлерин топлап, оларды Телаим қаласында санақтан өткізди. Ол жерде еки жүз мың пияда әскер болып, Яхуда урыуынан да он мың әскер бар еди. ⁵ Шаул амалеклердің қаласына барып, ойпатлықта буққы жасады. ⁶ Соңынан ол кен халқына: «Сизлерди де амалеклер менен бирге қырып тасламауым ушын, бөлинип, олардың арасынан шығып кетиңлер. Себеби сизлер Мысырдан шыққан Израил халқына жақсылық ислеген едіңлер», – деп хабар жиберди. Сонда кенлер амалеклерден айырылып шықты.

⁷ Шаул Хауиладан Мысырдың шығысындағы Шурға шекемги амалеклерди қыйратты. ⁸ Ол амалек патшасы Агагты тирилей қолға алды, ал оның пүткіл халқын қылыштан өткерип, қырып таслады. ⁹ Бирақ Шаул хәм оның адамлары Агагты, оның ең жақсы қойларын, сыйырларын, ең семиз таналарын хәм қозыларын, улыума жақсы нәрселерди аяп, оларды толық қырып таслауды қәлемеди. Ал әхмийетсиз хәм хәлсизлерин қырып таслады.

¹⁰ Сонда Жаратқан Ийе Самуелге былай деп аян берди: ¹¹ «Мен Шаулды патша етип тайынлағанымә өкинемен. Ол Меннен жүз бурып, буйрықларымды орынламады». Самуел ашыұланды хәм түни менен Жаратқан Ийеге жалбарынды. ¹² Ертеңине Самуел азанда ерте турып, Шаул менен ушырасыуға барды. Бирақ ол Шаулдың Кармелге кеткенін, сол жерде өзине бир ескерткиш орнатқаннан соң, төмен түсип Гилгалға қайтқанын билди. ¹³ Самуел Шаулға келгенде, Шаул оған:

– Сени Жаратқан Ийе жарылқасын. Мен Жаратқан Ийениң буйрығын орынладым, – деди.

¹⁴ Бирақ Самуел оннан:

– Онда неге қулағымә қойдың маңырағаны хәм сыйырдың мөңирегени еситилип тур? – деп сорады.

¹⁵ Шаул оған:

– Адамларым оларды амалеклерден алып келди. Қудайың Жаратқан Ийеге арнап құрбанлыққа шалыу ушын, қой хәм сыйырлардың ең жақсыларын аяп алып қалды, қалғанларын толық жоқ қылдық, – деп жууап берди.

¹⁶ Сонда Самуел Шаулға:

– Тоқтай тур, бүгін түнде Жаратқан Ийениң маған нелерди айтқанын саған билдирейин, – деди.

– Айт, – деди Шаул.

¹⁷ Самуел сөзин дауам етип былай деди:

– Өзиңди пәс санап жүргениңде, Израил урыуларының басшысына айланбадың ба? Жаратқан Ийе сени майлап, Израилға патша етип қоймады ма? ¹⁸ Ол сени: «Барып, сол гүнакар амалеклерди пүткіллей қырып тасла. Хәммесин жоқ қылмағанша, олар менен урыс», – деген тапсырма менен жиберген еди. ¹⁹ Олай болса, неге Жаратқан Ийениң сөзине қулақ аспадың? Неге

олжаға тасланып, Жаратқан Ийениң нәзерінде жайыз болған исти ислеңіз?

²⁰ Шаул Самуелге былай деп жууап берди:

– Бирақ мен Жаратқан Ийениң сөзине қулақ астым. Мен Оның жиберген жерине бардым. Амалек халқын толық қырып таслап, олардың патшасы Агагты усы жерге алып келдим.

²¹ Адамларым болса, Гилгалда Құдайың Жаратқан Ийеге арнап құрбанлыққа шалыу үшін қырып тасланыуы керек болған олжадан ең жақсы қой хәм малларды алды.

²² Сонда Самуел Шаулға былай деп жууап берди:

– Жандырылатуғын хәм басқа құрбанлықлар бергеннен гөре, Өзине қулақ асқанларға Жаратқан Ийе көбирек қууанбай ма? Қулақ асыу құрбанлықтан, бойсыныу қошқардың майынан артығырақ. ²³ Себеби бойсынбаушылық палкерлик сыяқлы гүна, ал менменлик бутпаразлык пенен барабар. Сен Жаратқан Ийениң буйрығын орынлаудан бас тартқаның ушын, Жаратқан Ийе де сени патша етиуден бас тартты.

²⁴ Шаул Самуелге:

– Мен гүна иследим! Аўа, Жаратқан Ийениң буйрығына да, сениң сөзлериңе де бойсынбай, адамларымнан қорққаным ушын, оларға қулақ салдым. ²⁵ Бирақ енди өтинемен, мениң гүнамды кешир. Жаратқан Ийеге сыйыныуым ушын мениң менен бирге қайт, – деди.

²⁶ Ал Самуел Шаулға:

– Мен сениң менен бирге қайтпайман. Өйткени сен Жаратқан Ийениң буйрығын орынлаудан бас тарттың, Жаратқан Ийе де сени Израилға патша етиуден бас тартты, – деди.

²⁷ Самуел кетпекши болып бурылғанда, Шаул оның шапанының етегинен услап қалды. Шапан жыртылды. ²⁸ Сонда Самуел:

– Бүгин Жаратқан Ийе Израилдың патшалығын сениң қолыңнан алды хәм сеннен жақсырағына берди. ²⁹ Израилдың уллы Құдайы жалған сөйлемейди, пикирин де өзгертпейди. Пикирин өзгертетуғындай Ол адам емес, – деди.

³⁰ Шаул Самуелге:

– Мен гүна иследим. Бирақ халқымның ақсақаллары хәм басқа израиллылардың алдында маған хұрмет көрсет. Құдайың Жаратқан Ийеге сыйыныуым ушын, мениң менен бирге қайт, – деди.

³¹ Солай етип, Самуел Шаул менен бирге қайтты хәм Шаул Жаратқан Ийеге сыйынды.

³² Соңынан Самуел: «Амалеклердің патшасы Агагты мениң алдыма алып келиңдер», – деп буйырды. Агагты байлаулы халда Самуелдің алдына алып келди. Ал Агаг ишинен: «Өлим қәупиниң шетлеп өткени анық», – деп ойлады.

³³ Бирақ Самуел оған: «Қылышың аналарды балаларынан қалай айырған болса, сениң анаң да хаяллар арасында баласынан айырылсын», – деди де, Агагты Гилгалда, Жаратқан Ийениң алдында

қылыш пенен шауып таслады. ³⁴ Кейин Самуел Рамаға, ал Шаул Гибадағы өз үйине қайтты. ³⁵ Сол күннен баслап өмириниң ақырына шекем Самуел Шаулды қайтып көрмеді. Бирақ оның ушын қайғырып жүрди. Ал Жаратқан Ийе болса, Шаулды Израилға патша етип тайынлағанына пушайман еди.

Дауыттың патшалыққа майланыуы

16 Жаратқан Ийе Самуелге:

– Шаулдың Израилға патша болыуынан Мени бас тартты деп, қашанға шекем ол ушын қайғырып жүресең? Май қуятуғын шақыңды зәйтүн майына толтырып жолға шық. Сени бейтлехемли Ишайдың үйине жиберемен. Себеби Мен оның улларының бирин патша етиу ушын таңлап алдым, – деди.

² Самуел:

– Қалай бараман? Шаул буны еситсе, мени өлтиреди-ғо, – деди.

Сонда Жаратқан Ийе былай деди:

– Өзиң менен бирге бир қашарды ал да:

«Жаратқан Ийеге құрбанлық беріу ушын келдим», – деп айт. ³ Ишайды құрбанлық асына мирәт ет. Сонда Мен саған не ислеуиң кереклигин билдиремен. Саған көрсеткен адамымды майлап, Мениң ушын патша етип қоясаң.

⁴ Самуел Жаратқан Ийениң айтқанын орынлап, Бейтлехем қаласына барды. Қала ақсақаллары оны қорқыныш пенен күтип алып:

– Тынышлық па? – деп сорады. ⁵ Самуел оларға:

– Аўа, тынышлық. Жаратқан Ийеге құрбанлық беріу ушын келдим. Өзлериңизди пәклеп, мениң менен бирге құрбанлық асына жүриңдер, – деди.

Соңынан ол Ишайды хәм оның улларын пәклеу рәсиминен өткерип, құрбанлық асына мирәт етті.

⁶ Ишай хәм оның уллары келгенде, Самуел Элиабты көрип: «Хақыйқаттан да, Жаратқан Ийениң алдында турған мына адам – Оның майлағаны», – деп ойлады.

⁷ Бирақ Жаратқан Ийе Самуелге: «Оның шырайына, бойының узынлығына қарама. Себеби Мен оны макул көрмедим. Мен адамлар сыяқлы қарамайман. Адам сыртқы көринисине қарайды, ал Мен жүрекке қарайман», – деди. ⁸ Ишай улы Абинадабты шақырып, Самуелдің алдынан өткерди. Бирақ Самуел: «Жаратқан Ийе буны да таңламады», – деди. ⁹ Кейин Ишай үшінши улын, Шамманы алып келди. Бирақ Самуел: «Жаратқан Ийе буны да таңламады», – деди. ¹⁰ Солай етип, Ишай өзиниң жети улын да Самуелдің алдынан өткерди. Бирақ Самуел: «Жаратқан Ийе булардың хеш бирин де таңлап алмады», – деди. ¹¹ Соңынан Самуел Ишайдан:

– Булар улларыңның хәммеси ме? – деп сорады.

Ишай оған:

– Ең кишкенеси бар. Ол қой бағып жүр, – деп жууап берди.

Самуел Ишайға:

– Биреўди жиберип, оны шақырт. Ол келмегенше, аўқатқа отырмаймыз, – деди.

¹² Ишай биреўди жиберип, улын алдыртты. Ол қызыл жүзлі, сымбатлы болып, көзлери жанып тұрған еди. Жаратқан Ийе Самуелге: «Орныңнан тұрып, оны майла. Таңлаған адамым усы болады», – деди. ¹³ Самуел зәйтүн майы қуйылған шақты алып, ағаларының көз алдында жигиттің басына май қуйды. Усы күннен баслап, Жаратқан Ийенің Руўхы Даўытты бийлеп алды. Соңынан Самуел Рамаға қайтып кетті.

Даўыттың Шаулға хызмет етиуі

¹⁴ Сол арада Жаратқан Ийенің Руўхы Шаулды тәрк етті. Жаратқан Ийе жиберген жаман бир руўх оны қыйнайтуғын еди. ¹⁵ Хызметшилери Шаулға:

– Қараң, Қудай жиберген жаман руўх сизди қыйнап атыр. ¹⁶ Тақсыр, хызметшилеріңиз болған бизлерге бұйрық берің. Бизлер лираны жақсы шертетуғын биреўди тауып келейік. Сонда Қудай жиберген жаман руўх сизге келгенде, ол адам лира шертеди хәм сиз жеңіл тартасыз, – деди.

¹⁷ Шаул хызметшилерине:

– Яқшы, лираны жақсы шертетуғын биреўди тауып, маған алып келиңдер, – деп бұйырды.

¹⁸ Сонда хызметшилерден бири:

– Бейтлехемли Ишайдың улларының бирин көрген едим. Ол лираны жақсы шертеди екен. Буның үстине, ол ақсүйеклерден болып, мәрт жаўынгер екен. Оның сөзлери мәнилі, қәдди-қәумети де келискен. Жаратқан Ийе де оның менен бирге, – деди.

¹⁹ Шаул Ишайға: «Қой бағып жүрген улың Даўытты маған жибер», – деп хабаршылар жөнетті.

²⁰ Ишай бир ешекке нан, бир мес шарап хәм бир ылақты артып, Даўыт пенен қоса Шаулға жиберди.

²¹ Даўыт Шаулға барып, оның хызметине кирди. Шаул Даўытты жүдә жақсы көрди хәм оны өзине нөкер етип алды. ²² Шаул Ишайға: «Даўыттың хызметимде қалыуына рухсат бер. Оған кеўлим толды», – деген хабар жиберди.

²³ Сол күннен баслап, Қудай жиберген жаман руўх Шаулға келгенде, Даўыт лира шертетуғын еди. Сонда Шаул өзине келип жақсы болатуғын, жаман руўх та оны тәрк ететуғын еди.

Даўыттың Голиятты өлтириуі

17 Филистлер урысыу ушын әскерлерин топлап, Яхуданың Сохо қаласына жыйналды. Олар Сохо менен Азеқа қаласы аралығындағы Эфес-Даммим деген жерге орда құрды. ² Шаул менен израиллылар да топланды. Олар Эла ойпатлығына орда құрып, филистлерге қарсы саўашқа таярланды. ³ Филистлер бир төбешикти, ал израиллылар екінші төбешикти ийеледи. Олардың ортасында ойпатлық бар еди.

⁴ Филистлер сапынан гатлы Голият деген күшли бир жаўынгер ортаға шықты. Оның бойы алты шығанақ хәм бир қарыс еди. ⁵ Ол басына қоладан исленген дуўлыға, үстине қоладан исленген саўыт кийип алған болып, саўытының аўырлығы шама менен бес мың шекел [†] еди. ⁶ Оның аяқлары қола дizeқап пенен қапланып, жаўырынына қола семсер асқан еди. ⁷ Семсеринің сабы тоқыу үскенесинің қадасындай, ал семсеринің ушындағы темирдің аўырлығы алты жүз шекел ^{††} еди. Голияттың үлкен қалқанын нөкери оның алдында көтерип жүретуғын еди.

⁸ Голият тұрып, сапта тұрған израиллыларға былай деп бақырды: «Сизлер неге саўаш майданына шықтыңыз? Мен филистпен, ал сизлер Шаулдың куллары емессиздер ме? Маған қарсы шығыу ушын араңыздан бирин таңлаң. ⁹ Егер ол мениң менен урысып, мени өлтире алса, онда бизлер сизлердің кулларыңыз боламыз. Егер мен үстин келип, оны өлтире алсам, онда сизлер бизлерге кул болып, бизлерге хызмет қыласызлар».

¹⁰ Соңынан филист сөзин даўам етип: «Бүгин мен Израил әскерлеринің шермендесин шығараман. Мениң менен алысатуғын бир адамды алдыма шығарың», – деди. ¹¹ Филисттің бул сөзлерин еситип, Шаул да, израиллылар да қатты қорқып, қәуетерге түсті.

¹² Даўыт Яхуданың Бейтлехем қаласынан болған эфратлы Ишай деген адамның улы еди. Ишайдың сегіз улы бар еди. Шаулдың патшалығы дәуиринде Ишай қартайып қалған болып, адамлар арасында ең жасы үлкени еди. ¹³ Ишайдың үлкен үш улы Шаул менен бирге саўашқа кеткен еди. Саўашқа кеткен улларының ең үлкенинің аты Элиаб, екіншисинің аты Абинадаб, үшіншисинің аты Шамма еди. ¹⁴ Даўыт ең генже улы еди. Үлкен үш улы Шаулдың жанында еди. ¹⁵ Ал Даўыт болса, әкесинің сүриуин бағыу ушын, Шаулдың жанынан Бейтлехемге қайтып келген еди.

¹⁶ Филист Голият қырық күн даўамында азанлы-кеш ортаға шығып, урысыуға шақырды.

¹⁷ Бир күни Ишай улы Даўытқа былай деди: «Мына куўырылған бир эфа бийдай менен он шөрек нанды ал да, оларды тезирек ордаға, ағаларыңа апарып бер. ¹⁸ Ал мына он бөлек иримктик болса, олардың мыңбасысына бер. Ағаларыңның хал-жағдайын бил хәм олардың жақсы екенін билдиретуғын қандай да бир белги алып кел. ¹⁹ Ағаларың, Шаул хәм басқа барлық израиллылар менен бирге Эла ойпатлығында филистлерге қарсы урысып атыр».

²⁰ Ертеңине Даўыт аздаң ерте турды. Сүриуді бир шопанға қалдырып, Ишайдың бұйрығы бойынша азық-аўқатларды алды да, жолға шықты. Ол ордаға жетип барғанда, әскерлер сап тартып, сүрен салыуы менен саўашқа шығып атырған еди.

[†] Бес мың шекел – 57 кг. ^{††} Алты жүз шекел – шама менен 6,8 кг.

²¹ Израиллылар менен филистлер бир-бирине қарама-қарсы болып сапқа дизилген еди. ²² Даўыт апарған затларын жүклерди қарауыллайтуғын адамға қалдырып, сапқа қарай жуўырып кетти. Ол туўысқанларының жанына барып, олар менен сәлемлесті. ²³ Даўыт туўысқанлары менен сөйлесип турғанда, гатлы филист жаўынгері Голият өз сапынан ортаға шығып, бұрынғы сөзлерін тәкирарлап бақыра баслады. Даўыт бұны еситті. ²⁴ Израиллылар Голиятты көргенде қатты қорқып, оннан қаша баслады. ²⁵ Израиллылар бир-бирине: «Израилды масқаралау үшін ортаға шығып турған мына адамды көріп тұрсызлар ма? Оны өлтирген адамға патшамыз үлкен байлық сыйлап, қызын да бермекши. Хәтте, оның әкесинің хожалығын да Израилда салық төлеуден азат қылмақшы», – деди.

²⁶ Даўыт жанындағыларға: «Бұл филистти өлтирип, Израилды шерменделіктен қутқарған адамға не бериледи? Тири Қудайдың әскерлерін масқаралайтуғындай, бұл сүннетсиз филист ким болыпты?» – деди. ²⁷ Адамлар бұрынғы сөзлерди қайталап, Голиятты өлтирген адамға нелер берилетуғынын айтып берди.

²⁸ Даўыттың әскерлер менен сөйлескенін еситкенде, үлкен әжағасы Элиабтың ашыуы келди. Ол Даўытқа:

– Бул жерге неге келдің? Шөлдеги азғантай қойымызды кимге таслап кеттің? Сениң қаншелли менмен хәм қаншелли жаман нийетли екенінди билемен. Сен тек урысты тамашалау үшін келгенсең, – деди.

²⁹ Даўыт оған:

– Мен не қылдым? Сорауға да болмай ма? – деди.

³⁰ Ол әжағасының қасынан кетип, басқа адамлардан да сол нәрселерди сорады. Олар да бұрынғыдай жуапты берди.

³¹ Даўыттың сөзлерін еситкенлер оны Шаулға жеткізди. Шаул Даўытты шақыртты. ³² Даўыт Шаулға:

– Мына филист себепли хеш кимнің руўы түспесин. Қулыңыз болған мен барып, оның менен алысаман, – деди.

³³ Шаул оған:

– Сен бул филистке қарсы шығып, оның менен алыса алмайсаң. Себеби сен еле жассаң, ал ол болса, жаслығынан жаўынгер адам, – деди.

³⁴ Бірақ Даўыт Шаулға былай деди:

– Қулыңыз болған мен әкемнің сүриўин бағаман. Арыслан ямаса айыу келип, сүриўден бир қозыны алып қашса, ³⁵ изинен қуып, оған хұжим қыламан хәм қозыны аузынан алып қаламан. Егер арыслан ямаса айыу маған тасланса, оның жалынан услап алып, урып өлтиремен. ³⁶ Қулыңыз болған мен арысланды да, айыуды да өлтиргенмен. Мына сүннетсиз филисттиң басына да сол күн туады. Себеби ол тири Қудайдың әскерлерін масқаралады. ³⁷ Мени арысланның хәм айыудың

пәнжесинен қутқарған Жаратқан Ийе бул филисттиң қолынан да қутқарады.

Сонда Шаул Даўытқа:

– Мейли бар, Жаратқан Ийе саған яр болсын! – деди.

³⁸ Шаул өзинің сауаш кийимлерін Даўытқа берди. Басына қола дуўлыға, үстине сауыт кийгизди. ³⁹ Даўыт патшаның сауаш кийимлеринің үстинен қылышын да асынып жүрмекши болды. Бірақ ол буларға үйренбегенліктен, Шаулға: «Мен бул кийимлер менен жүре алмайман, себеби үйренбегенмен», – деди де, оларды шешип таслады. ⁴⁰ Даўыт таяғын қолына алып, сайдан бес сыйпақ тас терип алды. Оларды шопан қоржынына салғаннан соң, сақпанын алды да, филист Голиятқа қарай жүрди.

⁴¹ Филист те, оның алдында қалқанын көтерип жүрген нөкери де Даўытқа қарай жүрди. ⁴² Голият Даўытқа бастан-аяқ қарап шығып, оны менсинбеди. Себеби Даўыт қызыл жүзлі, сымбатлы жас жигит еди.

⁴³ – Маған таяқ пенен шығатуғындай, мен не саған ийт пе едим? – деп, Голият өз қудайларының аты менен Даўытты нәлетledi. ⁴⁴ Соңынан:

– Берман кел, денеңди аспандағы қулар менен қыр даладағы хайуанларға жем қылайын, – деди.

⁴⁵ Даўыт оған былай деди:

– Сен маған қылыш, найза хәм семсер менен қарсы шығып тұрсаң. Ал мен сен масқаралаған Израил әскерлеринің Қудайы, Әлемнің Жаратқан Ийесинің аты менен саған қарсы шығып тұрман.

⁴⁶ Бүгин Жаратқан Ийе сени маған тәслим етеди. Сени өлтирип, басыңды денеңнен жуда қыламан. Бүгин филист әскерлеринің өликлерін көктеги қулар менен жердеги хайуанларға жемтик қыламан. Сонда пүткіл жер жүзи Израилда Қудай бар екенін биліп алады. ⁴⁷ Бул жердегилердің хәммеси Жаратқан Ийенің қылыш хәм найза менен қутқармайтуғынын биліп алады. Себеби бул урыста Жаратқан Ийенің Өзи урысады. Ол сизлерди бизлерге тәслим етеди.

⁴⁸ Голият тасланбақшы болып, Даўытқа қарай жүрди. Даўыт та оның менен алысыу үшін, филистлер сапына қарай тез жуўырып кетти.

⁴⁹ Даўыт қолын қоржынына тығып, бир тасты алды да, сақпанына салып, атып жиберди. Тас филисттиң қақ маңлайын тесип кирди. Филист ет-бетинен жерге жығылды. ⁵⁰ Солай етип, Даўыт филист Голиятты сақпан хәм тас пенен жеңди. Қолында қылышы болмаса да, оны өлтирип, жерге қулатты.

⁵¹ Соңынан Даўыт жуўырып барып, филисттиң үстине минип тұрды. Оның семсерін қынынан суўырып алды да, оны өлтирип, басын кесип алды. Өзлеринің батыры болған Голияттың өлгенин көрген филистлер қаша баслады. ⁵² Израил хәм Яхуда әскерлери тура көтерілип, филистлерди Гаттың кирер аузына хәм Экрон дәруазаларына шекем қуып барды. Шаарайымнан Гат хәм Экрон

қалаларына баратуғын жолда филистлердің өликлері жайрап жатты. ⁵³ Филистлерди қуып болып қайтып келген израиллылар филистлердің ордасын талан-тараж етті. ⁵⁴ Даўйт филист Голияттың басын алып, Ерусалимге әкелди, ал оның курал-жарақтарын өз шатырына қойды.

⁵⁵ Шаул Даўйттың Голият пенен алысыуға шыққанын көргенде, сәркәрда Абнерден: «Абнер, мына жас жигит кимнің баласы?» – деп сораған еди. Ал Абнер патшаға: «Алдыңызда ант ишип айтаман: патшам, мен билмеймен», – деп жууап берген еди. ⁵⁶ Сонда патша оған: «Бул жигиттің кимнің улы екенін бил», – деп буйырған еди.

⁵⁷ Даўйт Голиятты өлтирип, ордаға қайтып келиуден-ақ, Абнер оны ертип, Шаулға апарды. Голияттың кесилген басын Даўйт еле қолына услап жүрген еди. ⁵⁸ Шаул Даўйттан:

– Кимнің улысаң? – деп сорады.

Даўйт оған:

– Бейтлехемли қулыңыз Ишайдың улыман, – деп жууап берди.

Даўйт хәм Ионатан

18 Шаул менен Даўйттың сөйлесиуі ақырына жеткенде, Шаулдың улы Ионатан Даўйтты унатып, оны жанындай жақсы көрип қалды. ² Сол күннен баслап, Шаул Даўйтты жанында алып қалды. Оған әкесинің үйіне қайтыуға рухсат бермеді. ³ Ионатан Даўйтты жанындай жақсы көргенликтен, оның менен дослық келисимін дүзди. ⁴ Ионатан үстиндеги шапанын шешип, оны Даўйтқа берди. Буған қоса саўытын, қылышын, оқ жайын хәм белбеуін де берди.

⁵ Шаул Даўйтты қай жерге жиберсе де, ол табысқа еристи. Сонлықтан Шаул оған әскерий адамлар үстинен жоқары лаўазымды берди. Бул пүткіл халыққа хәм Шаулдың хызметшилерине унады.

Шаулдың Даўйтты қызғаныуы

⁶ Даўйт филист Голиятты өлтиргеннен соң, әскерлер үйлеріне қайтып баратырғанда, Израилдың барлық қалаларынан келген хаяллар дәп хәм тарлы әсбаптарды шертип, қууанышлы қосықтар айтты хәм ойынға түсип, патша Шаулды күтип алыуға шықты. ⁷ Олар ойнап жүрип:

«Шаул мыңлағанын,

Ал Даўйт он мыңлағанын өлтирди», – деп қосық айтты.

⁸ Бул сөзлер Шаулға аўыр батты. Ол қатты ашыуланып: «Даўйтқа он мың адам, ал маған тек мың адам берди. Енди оған тек патша болыу ғана жетпей тур!» – деп ойлады. ⁹ Солай етип, сол күннен баслап, Шаул Даўйтқа қызғаныш пенен қарай баслады.

¹⁰ Ертеңіне Құдай жиберген жаман руўх Шаулды бийлеп алды. Шаул өз үйінде жинлене баслады. Даўйт бурынғыдай лира шертип отырды. Шаулдың

қолында бир найза бар еди. ¹¹ Шаул өзінше: «Даўйтты урып, дийуалға қадап қояйын», – деп ойлап, қолындағы найзасын Даўйтқа ылақтырып жиберди. Бирақ Даўйт еки ретте де қаймығып қалды.

¹² Шаул Даўйттан қорқатуғын еди. Өйткени Жаратқан Ийе Даўйт пенен бирге болып, ал Шаулды тәрк еткен еди. ¹³ Сонлықтан Шаул Даўйтты өзінен узақластырып, мыңбасы етип қойды. Даўйт әскерлерге басшылық етті.

¹⁴ Жаратқан Ийе оның менен бирге болғанлықтан, ол хәр бир исте табысқа еристи. ¹⁵ Даўйттың үлкен табысларын көргенде, Шаулдың қорқынышы және де артып барды. ¹⁶ Бирақ пүткіл Израил хәм Яхуда халқы Даўйтты сүйетуғын еди. Себеби Даўйт оларға басшылық ететуғын еди.

¹⁷ Шаул Даўйтқа:

– Мынау мениң үлкен қызым Мераб. Оны саған хаяллыққа бермен. Тек маған мәртлерше хызмет етип, Жаратқан Ийенің саўашларын алып бар, – деди. Себеби ол: «Даўйт мениң қолымнан емес, ал филистлердің қолынан өлсин», – деп ойлайтуғын еди.

¹⁸ Даўйт Шаулға:

– Патшаға күйеу бала болатуғындай, мениң өзим, үй-ишим хәм әкемнің тийреси Израилда ким болыпты? – деди.

¹⁹ Деген менен, Шаулдың қызы Мерабтың Даўйтқа берилетуғын уақты келгенде, қыз мехолалы Адриелге хаяллыққа берилди.

²⁰ Сол арада Шаулдың басқа қызы Михал Даўйтты сүйіп қалды. Бұны еситкенде, Шаул қууанып кетти.

²¹ Ол: «Даўйтқа Михалды бермен. Солай етип, Михал ол ушын дузақ болады. Ал филистлер оны өлтиреді», – деп ойлады. Шаул Даўйтқа: «Хәзир маған күйеу бала болыуың ушын және бир мүмкиншилигиң бар», – деди. ²² Соңынан хызметшилеріне: «Патшаның сеннен кеули тоқ, хәмме хызметшилери де сени жақсы көреді. Оған күйеу бала болатуғын уақтың келди», – деп Даўйтқа жасырынша айтыуды буйырды.

²³ Шаулдың хызметшилери бул сөзлерди Даўйтқа жеткізди. Даўйт оларға: «Мендей кәмбағал хәм әпиуайы адам ушын патшаға күйеу бала болыу аңсат деп ойлайсызлар ма?» – деди.

²⁴ Хызметшилер Даўйттың айтқанларын Шаулға жеткізди. ²⁵ Сонда Шаул Даўйтқа былай деп айтыуды буйырды: «Патша өз душпанларынан өш алыу ушын, қалың мал ретінде жүз филисттиң сүннет терисинен басқа хеш нәрсени қәлемейди». Шаул Даўйттың филистлердің қолына түсип өлиуін режелестирген еди.

²⁶ Хызметшилер Шаулдың айтқанларын Даўйтқа жеткізди. Даўйт патшаға күйеу бала болыуды мақұл көрди. Белгиленген күн болмастан алдын, ²⁷ Даўйт хәм оның адамлары барып, еки жүз филистти өлтирди. Патшаға күйеу бала болыу ушын, Даўйт өлтирилген филистлердің сүннет

терилериниң бирде бирейин қалдырмастан патшаға әкелип берди. Сонда Шаул қызы Михалды Даўытқа ҳаяллыққа берди. ²⁸ Шаул Жаратқан Ийениң Даўыт пенен бирге екенин хәм қызы Михалдың оны сүйетуғынын анық билди. ²⁹ Сол себептен Шаул Даўыттан және де қаттырақ қорқты хәм өмириниң ақырына шекем оған душпан болып қалды.

³⁰ Филист әскербасылары урысқа шығыўын даўам етти. Хәр урыста Даўыт Шаулдың басқа әскербасыларына қарағанда көбирек табысқа ерисетуғын еди. Сонлықтан Даўыт үлкен даңққа бөленди.

Шаулдың Даўытты өлтирийге хәрәкет етиўи

19 Шаул улы Ионатанға хәм барлық хызметшилерине Даўытты өлтирийди буйырды. Бирақ Шаулдың улы Ионатан Даўытты жүдә жақсы көретуғын еди. ² Ол Даўытқа хабар жиберип: «Әкем Шаул сени өлтирмекши. Ертең азанда сақ бол. Бир жерге жасырынып, сол жерде отыр. ³ Ал мен сен жасырынған атызға барып, әкемниң жанында тураман хәм оның менен сен туўралы сөйлесемен. Бир нәрсе билсем, саған айтаман», – деди.

⁴ Ионатан әкеси Шаулға Даўытты мақтап былай деди:

– Патшам, өз қулың Даўытқа қарсы гүна ислеме. Себеби ол саған қарсы хеш қандай гүна ислемеди хәм хәр бир иси арқалы саған үлкен пайда келтирди. ⁵ Ол жанын қәуип астына қойып, филистти өлтирди. Жаратқан Ийе пүткил Израилды жеңиске еристирди. Сен де буны көрип қуўандың. Солай екен, неге Даўытты себепсиз өлтирип, жазықсыз бир адамға нахақлық ислеп атырсаң?

⁶ Шаул Ионатанның сөзлерине қулақ салып:

– Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен, Даўыт өлтирилмейди, – деди.

⁷ Ионатан Даўытты шақырып, оған хәммесин айтып берди. Соңынан Даўытты Шаулдың қасына әкелди. Даўыт та алдынғыдай патшаның хызметине кирди.

⁸ Саўаш және хәуиж алды. Даўыт филистлерге қарсы урысқа шығып, оларға күшли соққы берди. Филистлер Даўыттың алдына түсип қашты.

⁹ Бир күни Шаул найзасын қолына алып, үйинде отырған еди. Даўыт та лира шертип отырған еди. Сол ўақытта Жаратқан Ийе жиберген жаман руўх Шаулды бийлеп алды. ¹⁰ Шаул найзасы менен Даўытты дийўалға қадамақшы болды. Бирақ Даўыт және қашып қалып, Шаулдың найзасы дийўалға қадалды. Сол түни Даўыт қашып қутылды.

¹¹ Даўытты гүзетип, ертеңине азанда өлтирий ушын, Шаул Даўыттың үйине хызметшилерин жиберди. Бирақ хаялы Михал Даўытқа: «Егер бүгин түнде қашып қутылмасаң, азанда сени өлтиреди», – деди. ¹² Соңынан ол Даўытты терезеден төменге түсирип жиберди. Солай етип, Даўыт қашып

қутылды. ¹³ Михал үй бутын алып, оны төсекке жатқызды да, үстине көрпе жапты. Ал бас бетине ешки жүнинен исленген көпшик қойды. ¹⁴ Шаул жиберген хызметшилер Даўытты тутьп алып кетиўге келгенде, Михал оларға: «Даўыт аўырып атыр», – деди.

¹⁵ Даўытты көрип келиў ушын Шаул хызметшилерин және жиберип атырып: «Оны төсеги менен усы жерге алып келиңлер, өлтирейин», – деп буйырды. ¹⁶ Шаулдың хызметшилери үйге киргенде, төсекте басына ешки жүнинен көпшик қойылған буттың жатырғанын көрди.

¹⁷ Шаул Михалдан:

– Неге мени алдап, душпанымды қашырып жибердиң? – деп сорады.

Михал оған:

– Даўыт маған: «Егер мени босатып жибермесең, өзинди өлтиремен», – деди, – деп жуўап берди.

¹⁸ Қашып қутылған Даўыт Рамада жасап атырған Самуелге барды хәм Шаулдың өзине исленген барлық ислери туўралы айтып берди. Соңынан Даўыт Самуел менен бирге Найотқа барып, сол жерде қалды. ¹⁹ Даўыттың Раманың Найот деген жеринде екенлиги хаққында хабар Шаулға жетип барды. ²⁰ Сонда Шаул Даўытты услап келиў ушын хызметшилерин сол жерге жиберди. Олар Самуелдиң басшылығындағы бир пайғамбарлар топарының пайғамбаршылық етип жүргенин көрди. Сол ўақытта Қудайдың Руўхы Шаулдың хызметшилерине де түсип, олар да пайғамбаршылық ете баслады. ²¹ Шаул болып өткен ўақыяны еситкенде, басқа хызметшилерди жиберди. Олар да пайғамбаршылық ете баслады. Шаулдың үшінши рет жиберген хызметшилери де пайғамбаршылық ете баслады. ²² Ақыры Шаулдың өзи Рама қаласына қарай жолға шықты. Ол Сехудағы үлкен суў сақлағышқа жеткенде:

– Самуел менен Даўыт қай жерде? – деп сорады.

Бир адам оған:

– Раманың Найот деген жеринде, – деп жуўап берди.

²³ Шаул Рамадағы Найотқа баратырғанда, оған да Қудайдың Руўхы түсти. Ол Найотқа барғанша, жол бойы пайғамбаршылық етти. ²⁴ Ол кийимлерин шешип таслап, Самуелдиң алдында пайғамбаршылық етти. Шаул пүткил күни хәм түни бойы жалаңаш жатты. Сонлықтан да, халықтың: «Шаул да пайғамбарлар арасында ма?» – деген сөзи усыннан қалған.

Ионатанның Даўытқа жәрдем бериўи

20 Даўыт Раманың Найот деген жеринен қашып, Ионатанға барды. Даўыт оннан:

– Мен не қылдым? Айыбым не? Мени өлтиретуғындай, әкеңе қарсы не гүна иследим? – деп сорады.

² Ионатан оған:

– Ҳасла, сен өлмейсең. Қандай ис болса да, әкем маған айтпай хеш нәрсе ислемейди. Буны неге меннен жасырар екен? Бундай нәрсе болмайды, – деп жууап берди.

³ Бирақ Даўыт оған:

– Сениң мени жақсы көретуғыныңды әкең жақсы биледи. Ол: «Ионатан не ислейтуғынымды билмесин. Билсе, қапа болады», – деп ойлайды. Тири Жаратқан Ийе қақы алдыңда ант ишип айтаман: мен жар жағасында турман, – деди.

⁴ Ионатан Даўытқа:

– Тиле тилегиңди, сен ушын орынлайман, – деди.

⁵ Даўыт Ионатанға былай деди:

– Минекей, ертең Жаңа ай байрамы болады. Мен патша менен бирге дастурханға отырыуым керек. Бирақ маған рухсат бер, мен ертеңнің арғы күни кешке дейин атызда жасырынып турауын. ⁶ Егер әкең мениң жоқлығымды сезип қалса, оған: «Даўыт асығыс түрде өз қаласы Бейтлехемге кететуғын болып, меннен жалынып рухсат сорады. Ол жерде пүткил тийреси жыллық қурбанлық береді екен», – дерсең. ⁷ Егер әкең: «Яқшы», – десе, онда мениң қәуип-қәтерден аман болғаным. Егер ғәзепленсе, билип қой, оның мени өлтириуіди қарар еткени.

⁸ Ал саған келсек, сен маған жақсылық исле. Себеби Жаратқан Ийениң алдында мениң менен келесим дүзгенсең. Егер айыплы болсам, мени өзиң өлтир. Мени әкеңе апарыуыңның неге кереги бар?

⁹ Ионатан Даўытқа:

– Саған хасла ондай болмайды. Егер әкемнің сени өлтириуіди қарар еткенин билгенимде, саған айтпас па едим? – деди.

¹⁰ Даўыт Ионатаннан:

– Егер әкең саған қатал жууап берсе, оны маған ким хабарлайды? – деп сорады.

¹¹ Ионатан Даўытқа:

– Жүр атызға барайық, – деди де, олар екеуи атызға кетти.

¹² Ионатан сөзин даўам етип, Даўытқа былай деди:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе гүа болсын! Ертең ямаса арғы күни усындай уақытқа дейин әкемнің нийетин билип аламан. Егер әкемнің саған деген нийети жақсы болса, саған хабар жиберемен. ¹³ Егер әкем сени өлтириуіди нийет еткен болса, ал мен сени хабардар етип, қәуипсиз кетиуіңди тәмийинлемесем, онда Жаратқан Ийе мени жазалаған үстине жазаласын. Жаратқан Ийе бурын мениң әкеме яр болғаны сыяқлы, саған да яр болсын. ¹⁴ Бирақ сен көзимнің тирисинде маған Жаратқан Ийениң мийримин көрсет. ¹⁵ Егер мен өлип қалсам, Жаратқан Ийе сениң барлық душпанларыңды жер бетинен жоқ қылып жиберсе де, сен мениң үй-ишимнен мәңгиге өз мийримиңди аяма.

¹⁶ Солай етип, Ионатан Даўыттың нәсили менен келесим дүзип: «Жаратқан Ийе Даўыттың душпанларын жазаласын», – деди. ¹⁷ Даўытқа деген

сүйиспеншилиги себепли, Ионатан оған және бир мәрте ант иштирди. Өйткени Ионатан Даўытты жанындай жақсы көретуғын еди.

¹⁸ Ионатан Даўытқа былай деди:

«Ертең Жаңа ай байрамы. Сениң жоқлығың билинеди, себеби орның бос турады. ¹⁹ Арғы күни кеште төмен түсип, тез бурын жасырынған жериңе бар да, Эзел тасының жанында күтип тур. ²⁰ Мен бир нышанды гөзлегендей болып, тас бетке қарай үш рет оқ атаман. ²¹ Соңынан хызметшиме: „Барып, оқларды тауып, алып кел“, – деп буйыраман. Егер хызметшиме: „Қара, оқлар сениң арт жағыңда, оларды алып кел“, – десем, онда сен мениң жаныма кел. Тири Жаратқан Ийе қақы ант ишемен: сен қәуип-қәтерден аұлақсаң. ²² Егер хызметшиме: „Қара, оқлар алды бетинде“, – десем, сен кет. Өйткени Жаратқан Ийе сени узақларға жиберип атыр. ²³ Ал бир-биримизге берген антымызға келсек, Жаратқан Ийе бизлерге мәңгиге гүа болсын».

²⁴ Солай етип, Даўыт атызға жасырынды. Жаңа ай байрамы басланғанда, патша Шаул дастурханға отырды. ²⁵ Ол әдеттегидей дийуал жанындағы өз орнына отырды. Ионатан Шаулдың қарсы алдына, Абнер оның қасындағы өз орнына отырды. Ал Даўыттың орны бос қалды. ²⁶ Бирақ Шаул сол күни хеш нәрсе демеди. Ол: «Даўыттың қандай да бир жағдайы шығып, тазаланыу рәсимин орынлай алмай қалып, пәкленбеген шығар», – деп ойлады. ²⁷ Деген менен, ертеңине, байрамның екінши күни де Даўыттың орны және бос турды. Сонда Шаул улы Ионатаннан:

– Ишайдың улы неге кеше де, бүгин де аұқатланыуға келмеді? – деп сорады.

²⁸ Ионатан әкесине:

– Даўыт Бейтлехемге барыу ушын меннен жалынып рухсат сораған еди. ²⁹ Ол маған: «Илтимас, маған рухсат бер. Себеби тийремиз қалада қурбанлық бермекши еди. Әжағам маған сол жерде болыуымды буйырған еди. Егер мақул көрсең, барып, тууысқанларымды көрип келейин», – деген еди. Сонлықтан ол патша дастурханына келе алмады, – деп жууап берди.

³⁰ Сонда Шаул ғәзепленип, Ионатанға былай деп бақырды:

– Хәй сен, найсап! Ишайдың баласы менен досласып алғаныңды билмейди дейсең бе? Бул исиң менен өзиңди де, сени тууған анаңды да уятқа қалдырып атырсаң. ³¹ Егер Ишайдың улы жер бетинде тири турса, өзиң де, патшалығың да сақланып қалмайды. Енди адам жиберип, оны маған әкелдир. Ол өлиуи тийис!

³² Ионатан әкесине:

– Ол не ушын өлиуи керек? Ол не иследи, ақыры? – деди.

³³ Бирақ Шаул Ионатанды өлтирмекши болып, оған қарай найзасын ылақтырып жиберди. Сонда Ионатан әкесинің Даўытты өлтириуіге анық қарар

қылғанын түсинди. ³⁴ Ионатан қатты ашыұланып, дастурхан басынан турды. Ол айдың екінші күні хеш дуз татпады. Себеби әкесінің Даўытты хорлағанына қайғырды.

³⁵ Ертеңіне аздаңда Ионатан Даўыт пенен көрисиў ушын атызға кетти. Ол жанына бир жас баланы алды. ³⁶ Ионатан балаға: «Жуўыр, мен атқан оқларды изле», – деди. Бала жуўырып баратырғанда, Ионатан оның алдына қарай бир оқ атты. ³⁷ Бала Ионатанның атқан оғы түскен жерге барғанда, Ионатан оған: «Оқ алды бетінде», – деп бақырды. ³⁸ Соңынан Ионатан және: «Тез бол, жуўыр, тоқтап турма», – деп бақырды. Бала оқты алып, мырзасына әкеліп берди. ³⁹ Бала хеш нәрседен хабарсыз еди. Бул истиң мәніси тек Ионатан менен Даўытқа аян еди. ⁴⁰ Ионатан қурал-жарақтарын балаға беріп: «Мыналарды қалаға апар», – деди.

⁴¹ Бала кетиўден-ақ, Даўыт тастың қубла тәрепинен шығып келди де, жүзи жерге тийгенше ийилип, үш рет тәжим етті. Еки дос бир-бирин сүйіп жылады, бірақ Даўыт қаттырақ жылады.

⁴² Ақырында Ионатан Даўытқа: «Аман-есен жолыңа түс. Екеўимиз Жаратқан Ийениң аты менен ант ишкенбиз. Жаратқан Ийе бизлердің хәм урпақларымыздың арасында мәңгиге гүә болсын», – деди.

⁴³ Соннан кейин, Даўыт өз жолына түсти. Ал Ионатан қалаға қайтты.

Даўыттың Шаулдан қашыўы

21 Даўыт Ноб қаласындағы руўханий Ахимелехтиң жанына барды. Ахимелех Даўытты күтип алып атырып:

– Неге жалғызсаң? Неге жаныңда хеш ким жоқ? – деп қорқыныш пенен сорады.

² Даўыт оған былай деп жуўап берди:

– Патша маған бир тапсырма берген еди. Ол маған: «Мениң сени не ушын жибергенімди хәм саған қандай тапсырма бергенімди хеш ким билмесин», – деген еди. Сонлықтан адамларыма белгили бир жерге барып турыўды буйырған едим. ³ Хәзир жегендей неңиз бар? Маған бес нан ямаса жегендей бир нәрсе берің.

⁴ Руўханий оған:

– Әпиўайы нан жоқ. Егер адамларыңыз хаяллардан өзлерин тыйған болса, Қудайға арналған нан бар, – деп жуўап берди.

⁵ Даўыт оған:

– Әдетке гөре, жолға шыққанымызда, адамларымыз өзлерин пәк сақлап, хаял адамға жақынламайды. Әсиресе, бүгин олар өзлерин жүдә пәк тутты, – деди.

⁶ Соннан кейин, руўханий Даўытқа мухаддес нан берди. Себеби ол жерде Қудайға усынылған наннан басқа нан жоқ еди. Бул нан Жаратқан Ийениң алдынан алынған күни оның орнына ыссы нан әкеліп қойылды.

⁷ Сол күни Шаулдың хызметшилериң бири Доег деген эдомлы бас шопан Жаратқан Ийениң алдында диний хызметин өтеў ушын барып, сол жерде турған еди.

⁸ Даўыт Ахимелехке:

– Жаныңда қылыш ямаса найза жоқ па? Патшаның тапсырмасы асығыс болғанлықтан, жаныма қылыш та, қурал-жарақ та алып шықпаппан, – деди.

⁹ Руўханий оған:

– Эла ойпатлығында өзиң өлтирген филист Голияттың қылышы бар. Эфодтың артында таўарға ораулы тур. Бул жерде басқа қурал жоқ. Қалесең, соны ал, – деди.

Даўыт оған:

– Оған тең келетуғыны жоқ, оны маған бер, – деди.

¹⁰ Шаулдан қашқан Даўыт сол күни Гат патшасы Ахиске барды. ¹¹ Ахисhtiң хызметшилери: «Бул Израилдың патшасы Даўыт емес пе? Адамлар усы адам хәкқында:

„Шаул мыңлағанын, Ал Даўыт он мыңлағанын өлтирди“, – деп аяқ ойынға түсіп, қосық айтқан жоқ па еди?» – деди.

¹² Бул сөзлер Даўытты терең ойландырып, ол Гат патшасы Ахисден қатты қорқты. ¹³ Даўыт олардың алдында өзиниң келбетин өзгертип, өзін жинли етип көрсетти хәм қала дәрўазаларын тырмалап, силекейин сақалына ағызып жүрди.

¹⁴ Ахис хызметшилерине: «Бул адамға қараңлар, ол нағыз жинли-ғо. Оны неге маған алып келдіңдер? ¹⁵ Өзимизде жинлилер аздай, оны мениң алдымда жинлилик қылсын деп алып келдіңдер ме? Бул адамның сарайыма келиўи шәрт пе еди?» – деди.

22 Соннан кейин, Даўыт Гаттан шығып, Адуллам үңгирине жасырынды. Ағалары хәм әкесінің үй-иши буны еситип, Даўыттың жанына келди.

² Қыйын жағдайда қалған, қарызға батқан хәм өмирден түңилген адамлардың хәммеси Даўыттың жанына жыйналды. Саны төрт жүзге шамаласқан бул адамларға Даўыт жетекшилик қылды.

³ Даўыт сол жерден Моабтағы Миспе қаласына барып, Моаб патшасынан: «Қудайдың маған не қылажағын биліп алғанымша, ата-анамның сизиң қасыңызда қалыўына рухсат берің», – деп өтиниш етті. ⁴ Солай етип, Даўыт ата-анасын Моаб патшасының жанына алып келди. Даўыт бас паналап жүргенинде, ата-анасы Моаб патшасының жанында жасады. ⁵ Бірақ пайғамбар Гад Даўытқа: «Бул жерде қалма, Яхуда жерине кет», – деди. Соннан кейин, Даўыт сол жерден кетип, Херет тоғайына барды.

Шаулдың Ноб қаласының руўханийлерин өлтириўи

⁶ Сол арада Шаул Даўыт хәм оның жанындағы адамлардың қай жерде екенін билди. Сол ўақытта

патша найзасын қолына алып, Гибада тамариск † терегинің астында отырған еди. Әскерлери де оның әтирапын қоршап тұрған еди. ⁷ Сонда Шаул оларға былай деди: «Хәй беняминлилер, мени тыңлаңлар! Ишайдың улы хәр бириңізге егислик жерлерди хәм жүзимзарларды береді дейсиз бе? Хәр бириңизди мыңбасы ямаса жүзбасы етип қояды дейсиз бе? ⁸ Сол себепли хәммеңиз маған қарсы тил бириктирдіңиз бе? Улымның Ишайдың улы менен келесим дүзгенин маған хеш ким хабарламады. Араңыздан маған жаны ашыйтуғын бирде бир адам шықпады. Бүгингидей маған дузақ құрыу ушын, улымның қулым Даўытты қайрағанын маған билдирген адам да болмады».

⁹ Сол ўақытта Шаулдың әскерлеринің жанында тұрған эдомлы Доег: «Ишайдың улы Даўыттың Ноб қаласына Ахитубтың улы Ахимелехтиң жанына барғанын көрдим. ¹⁰ Ахимелех Даўыт ушын Жаратқан Ийеден сорады. Оған азық-ауқат та, филист Голияттың қылышын да берди», – деди.

¹¹ Патша Шаул Ахитубтың улы руўханий Ахимелехти хәм оның әкесинің әуладынан болған Нобта жасайтуғын барлық руўханийлерди шақырып келиу ушын адамларын жиберди. Олардың хәммеси патшаға келди. ¹² Шаул Ахимелехке:

- Хәй Ахитуб улы, мени тыңла! – деди.
- Ләббәй, тақсыр, – деп жууап берди Ахимелех.

¹³ Шаул оған:

– Неге сен Ишайдың улы менен бирге маған қарсы тил бириктирдің? Сен оған нан менен қылыш бердің хәм оның ушын Қудайдан сорадың. Даўыт маған қарсы қозғалаң көтерип, дузақ курды. Бул бугин анық көринип тур, – деди.

¹⁴ Ахимелех Шаулға былай деп жууап берди:

– Пүткил хызметшилериңиз арасында Даўыттай исенимли адам бар ма? Даўыт сизиң күйеу балаңыз, сақшыларыңыздың басшысы хәм хожалығыңыздағы хұрметли адамлардың бири.

¹⁵ Мени Даўыт ушын Қудайдан сорауды сол күни баслады дейсиз бе? Әлбетте, яқ! Тақсыр, қулығын болған мени хәм мениң әкемнің хожалығын айыпламаңыз. Себеби мен бул ис хәкқында хеш нәрсе билмейтуғын едим.

¹⁶ Бирақ Шаул оған:

– Хәй Ахимелех, өзиң де, әкеңнің пүткил хожалығы да сөзсиз өлесизлер, – деди. ¹⁷ Соңынан Шаул жанында тұрған сақшыларына: «Қәнекей, Даўытты қоллаған Жаратқан Ийениң руўханийлерин өлтирңлер. Олар Даўыттың қашып кеткенин билсе де, маған хабар бермеди», – деди. Деген менен, патшаның хызметшилери қол көтерип, Жаратқан Ийениң руўханийлерин өлтиргиси келмеди. ¹⁸ Сонда патша Доегке: «Сен барып, руўханийлерди өлтир», – деп буйырды. Сол күни эдомлы Доег барып, зығыр эфод кийген

† Тамариск – жыңғылға ұқсаған, бирақ оннан бийик хәм сулыу терек.

сексен бес руўханийди өлтирди. ¹⁹ Соңынан ол еркек, хаял, бала ямаса нәресте деместен, руўханийлер қаласы Нобтың халқын қылыштан өткізди. Және де, сыйырларды, ешеклерди хәм қойларды да шауып таслады.

²⁰ Тек Ахитуб улы руўханий Ахимелехтиң уларының бири Абиятар ғана қутылып, Даўыттың жанына қашып кетти. ²¹ Абиятар Шаулдың Жаратқан Ийениң руўханийлерин өлтиргени тууралы Даўытқа айтып берди. ²² Даўыт Абиятарға былай деди: «Сол күни ол жерде эдомлы Доегти көргенимде, оның Шаулға сөзсиз жеткізип баратуғынын билген едим. Әкеңнің хожалығындағы хәр бир жанның өлимине мен себепшимен. ²³ Жанымда қал, қорқпа. Сени өлтирмекши болғанлар мени де өлтирмекши. Жанымда қалсаң, қәуипсиз боласаң», – деди.

Даўыттың Кеила қаласын азат етиуі

23 Даўытқа: «Филистлер Кеила қаласына хұжим жасап, қырманды талан-тараж қылып атыр», – деп хабарлады. ² Даўыт Жаратқан Ийеден: – Барып, сол филистлерге хұжим жасайын ба? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оған:

– Бар да, филистлерге хұжим жасап, Кеиланы азат ет, – деди.

³ Бирақ Даўыттың адамлары: «Мине, бизлер бул жерде, Яхудада жүрип қорқамыз. Солай екен, Кеилаға барып, филист әскерлерине қарсы қалай урысамыз?» – деди. ⁴ Сонда Даўыт Жаратқан Ийеден және сорағанда, Жаратқан Ийе оған: «Турып, Кеилаға бар! Өйткени филистлерди саған Мен тәслим етежақпан», – деди. ⁵ Солай етип, Даўыт адамлары менен Кеилаға барып, филистлерге қарсы урысты хәм олардың малларын қолға киргизди. Ол филистлерди күшли қырғынға ушыратып, Кеила халқын азат етті.

⁶ Ахимелехтиң улы Абиятар қашып, Кеилада тұрған Даўыттың жанына барғанда, эфодты да өзи менен бирге алып барған еди.

Шаулдың Даўытты қуудалауы

⁷ Шаул Даўыттың Кеила қаласына барғанын еситип: «Қудай Даўытты қолыма услап берди. Даўыт дәрўазалары тәмбиленген бир қалаға кирип, өзін өзи тутып берди», – деди. ⁸ Солай етип, Шаул Кеилаға барып, Даўытты хәм оның адамларын қамалға алыу ушын, пүткил халықты сауашқа шақырды.

⁹ Даўыт Шаулдың өзине жаманлық қылыуды режелестиргенин еситкенде, руўханий Абиятарға: «Эфодты †† берман алып кел», – деди. ¹⁰ Соңынан ол дууа етип былай деди:

– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Қулығын болған мен себепли Шаулдың Кеилаға келип,

†† Эфод – бул Қудайдың еркин билиу ушын қолланылған.

халқын ұайран етпекши екенін еситтим.

¹¹ Кеилалылар мени Шаулдың қолына тутьп бере ме? Қулыңның еситкениңдей, Шаул усы жерге кележақ па? Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе, жалбарынаман, қулыңа аян ет.

Жаратқан Ийе:

– Шаул келеди, – деп жуўап берди.

¹² Даўыт Жаратқан Ийеден:

– Кеила халқы мени хэм адамларымды Шаулдың қолына тутьп бере ме? – деп сорады.

– Тутьп береді, – деп жуўап берди Жаратқан Ийе.

¹³ Сонда Даўыт хэм оның жанындағы алты жүздеі адам Кеиладан кетип, хэр жерде орын өзгертип жүре берди. Даўыттың Кеиладан қашып кеткенин еситкен Шаул ол жерге барыў пикиринен қайтты.

¹⁴ Даўыт шөлдегі адам бара алмайтуғын жерлерде, Зиф шөлинің таўлы бөлегінде жасап жүрди. Шаул Даўытты хэр күни излесе де, Қудай Даўытты оның қолына тутьп бермеді. ¹⁵ Даўыт Зиф шөлінде, Хореш тоғайында жүргенде, Шаулдың өзін өлтириў ушын жолға шыққанын билип қалды.

¹⁶ Сол арада Шаулдың улы Ионатан Хореште жасап турған Даўытқа барды хэм оны Қудайдың аты менен руўхландырып, оған: ¹⁷ «Қорқпа, сен әкем Шаулдың қолына түспейсең. Сен Израилға патша боласаң, ал мен сениң жәрдемшиң боламан. Әкем Шаул да буны биледи», – деди. ¹⁸ Кейин екеуи Жаратқан Ийениң алдында өзлериниң арасындағы келисимди жаңалады. Соңынан Ионатан үйине қайтты, ал Даўыт Хореште қалды.

¹⁹ Зифлилер Гибаға барып, Шаулға былай деп хабарлады: «Даўыт бизлерде, Ешимонның қубласында, Хахила төбешигиндегі Хорештиң адам бара алмайтуғын жерлерінде жасырынып жүр. ²⁰ Хэй патша, сен қәлеген ұақтыңда келе бер. Даўытты патшаның қолына тутьп бериўди бизлерге қойып бер». ²¹ Шаул оларға былай деди: «Маған жаныңыз ашығаны ушын Жаратқан Ийе сизлерди жарылқасын! ²² Барып, және бир мәрте тексерип шығың. Даўыттың қай жерлерде жасырынып жүргенин, сол жерде оны кимлердиң көргенин жақсылап билип алыңлар. Себеби халық оны жүдә хийлекер демекте. ²³ Оның жасырынатуғын жерлериниң хэммесин билип алып, маған анық хабар алып келиңлер. Сонда мен де сизлер менен бирге бараман. Егер Даўыт сол үлкеде болса, оны пүткил Яхуданың тийрелери арасынан излеп табаман».

²⁴ Солай етип, зифлилер жолға түсип, Шаулдан алдын Зифке келди. Сол ұақытта Даўыт хэм оның адамлары Ешимонның қубласындағы далаңлықта, Маон шөлінде еди. ²⁵ Шаул адамлары менен Даўытты излеўге шықты. Даўыт Шаулдың киятырғанын еситип, Маон шөліндегі жартастарға барып жасырынды. Шаул буны еситип, Даўыттың изинен Маон шөлине кетти.

²⁶ Шаул таўдың бир тәрәпинен, Даўыт пенен оның адамлары таўдың екінши тәрәпинен алға қарай

жүрди. Даўыт Шаулдан қашып қутылыўға асықты. Ал Шаул хэм оның адамлары болса, Даўытты хэм оның адамларын қолға түсириў ушын, қоршай баслады. ²⁷ Сол ұақытта бир хабаршы келип, Шаулға: «Тез жүриң! Филистлер елимизге хұжим жасап атыр», – деди. ²⁸ Сонда Шаул Даўытты қуыўын тоқтатып, филистлер менен урысыўға кетти. Сонлықтан сол жерге Села-Хаммахлеқот деген ат берилди.

Даўыттың Шаулдың өмирин сақлап қалыўы

24 Даўыт сол жерден кетип, Эн-Гедий үлкесіндегі адам бара алмайтуғын жерлерде жасырынып жүрди. ² Шаул филистлер менен болған урыстан қайтып келгенде, Даўыттың Эн-Гедий шөлінде жүргенинен хабар тапты. ³ Шаул Даўытты хэм оның адамларын «Таў ешкиси» жартастығынан излеў ушын, пүткил Израилдан үш мың ағла әскер алып, жолға шықты.

⁴ Жол жийегінде қой қорасы болып, оның жанында бир ұңгир бар еди. Шаул майданлаў ушын ұңгирге кирди. Ал сол ұңгирдиң ең түпкиринде Даўыт пенен оның адамлары отырған еди. ⁵ Адамлары Даўытқа: «Жаратқан Ийе саған: „Душпанларыңа қәлегениңди ислей алыўың ушын, оларды саған тәслим етемен“, – деген еди. Мине, бүгин сол күн келди», – деди.

Сонда Даўыт орнынан турып, билдирмей Шаулдың шапанының шалғайынан кесип алды. ⁶ Бирақ Даўыт кейин ала Шаулдың шалғайынан кесип алғаны ушын, өзін айыплы сизди. ⁷ Даўыт өз адамларына: «Тақсырыма, Жаратқан Ийениң майлаған адамына қол көтерип, оған бир нәрсе ислеўден Жаратқан Ийениң Өзи сақласын! Себеби ол Жаратқан Ийениң майлаған адамы», – деди. ⁸ Даўыт усы сөзлери менен адамларына тыйым салып, Шаулға қол тийгизиўге рухсат бермеді. Ал Шаул ұңгирден шығып, жолға түсти. ⁹ Даўыт та Шаулдың изинше ұңгирден шығып: «Тақсыр!» – деп бақырды. Шаул артына қарағанда, Даўыт етбетинен жерге жығылып, оған тәжим етті.

¹⁰ Соңынан ол Шаулға былай деди:

– «Даўыт саған жаманлық қылажақ», – дегенлердиң сөзлерине неге қулақ саласыз?

¹¹ Бүгин Жаратқан Ийениң сизди қолыма тутьп бергенин көзиңиз бенен көрип турыпсыз. Базылар мениң сизди өлтириўимди қәлеген еди. Бирақ мениң сизге жаным ашып: «Тақсырыма қол тийгизбеймен, өйткени ол Жаратқан Ийениң майлаған адамы», – дедим. ¹² Хэй әке, минекей, шапаныңыздың шалғайынан кесип алынған қолымдағы мына қыйындыға қараң! Мен сизиң шапаныңыздың шалғайынан кесип алдым, бирақ сизди өлтирмедим. Буннан кеўлимде жаманлықтың хэм зулымлықтың жоқ екенін билип алың. Мен сизге жаманлық қылмасам да, сиз мени өлтирмекши болып атырсыз. ¹³ Жаратқан Ийе арамызда төрелик етсин хэм мениң өшимди

сизден Ол алсын. Бірақ мен сизге қол көтермеймен. ¹⁴ Ата-бабаларымыз: «Жаманлық жаман адамлардан шығады», – дегені сыяқты, мен сизге қол көтермеймен. ¹⁵ Израил патшасы кимге қарсы шықты? Сиз кимді қуудалап атырсыз? Өлген ийтти ямаса бір бүргені емес пе? ¹⁶ Жаратқан Ийе бизлерге қазылық етип, қай биримиздің хақ екенимизди шешип берсин. Жаратқан Ийе дауымды қарап шықсын хәм мени жақлап, сизиң қолыңыздан құтқарсын.

¹⁷ Дауыт сөзин тамамлағанда, Шаул оған:

– Дауыт, улым! Бул сениң дауысың ба? – деп сорады хәм өкирип жылай баслады. ¹⁸ Соңынан ол былай деди:

– Сен маған қарағанда әдилірексең. Мен саған жаманлық ислесем де, сен маған жақсылық пенен жууап бердің. ¹⁹ Бүгін сен маған жақсы қатнаста екенлигиңди дәлилледің. Жаратқан Ийе мени қолыңа тутып берсе де, мени өлтирмедің. ²⁰ Душпаның тудып алған қайсы бір адам оны аман жибереді? Бүгін маған ислеген жақсылығың ушын, Жаратқан Ийе саған жақсылық сыйласын! ²¹ Енди мен сениң сөзсіз патша болатуғыныңды билдим. Израил патшалығы сениң қолыңда бекем болады. ²² Енди меннен кейін урпақларыңды жоқ қылмайтуғыныңды, әкемнің хожалығынан атымды өширмейтуғыныңды айтып, Жаратқан Ийенің алдында ант иш.

²³ Дауыт Шаулға ант берди. Соннан кейін, Шаул үйіне қайтты, ал Дауыт хәм оның адамлары паналаған жерлеріне кетти.

Самуелдің өлими

25 Сол арада Самуел дүньядан өтті. Пүткіл Израил халқы жыйналып, оған жоқлау айтып жылап, оны Рамадағы өз үйіне жерледі. Буннан соң, Дауыт Паран шөліне кетти.

Дауыт, Набал хәм Абигайыл

² Маон қаласында жүдә бай бір адам бар еди. Оның жер ийелиги Кармел ауылында болып, үш мың қойы хәм мың ешкиси бар еди. Ол сол уақытта Кармелде қойларының жүнин қырқып атырған еди. ³ Бул адам Калев урпағынан болып, аты Набал, хаялының аты Абигайыл еди. Хаялы ақыллы хәм сулыу, ал күйеуі турпайы хәм жауыз адам еди.

⁴ Дауыт шөлде жүргенде, Набалдың қойларын қырқып атырғанын еситти. ⁵ Сонда Дауыт он жигитти Набалға жиберип атырып, оларға былай деп буйырды: «Кармелдеги Набалға барыңлар, оған меннен сәлем айтып, ⁶ былай деңдер: „Өмириңіз узақ болсын! Сизге, үй-ишиңізге хәм өзиңізге тийислиңіз хәммесине аманлық болсын!»

⁷ Хәзир қойларыңызды қырқып атырғаныңызды еситтим. Шопанларыңыз бизлер менен бирге болғанда, оларды қапа қылмадық. Кармелде болған уақытта хеш нәрсеси де жоғалмады.

⁸ Хызметшилериңізден сорап көрсеңіз, олар сизге айтып береді. Сонлықтан адамларымызды жыллы жүзлик пенен қарсы алсаңыз. Себеби сизге байрам күні келип турмыз. Өтиниш, қулларыңызға хәм улыңыз Дауытқа қолыңызда барынан берсеңіз“».

⁹ Дауыттың адамлары барып, бул сөзлерди Дауыттың атынан Набалға жеткизип болып, жууап күте баслады. ¹⁰ Бірақ Набал оларға мына жууапты қайтарды: «Дауыт деген ким өзи? Ишайдың улы ким болыпты? Усы күнлери хожайыңларынан қашып жүрген қулар көбейип кетти. ¹¹ Мен не қой қырқып атырған адамларыма арнап қойған нанымды, сууымды хәм сойған малымның гөшин қаяқтан келгени белгисіз бір адамларға бериуім керек пе?»

¹² Дауыттың адамлары келген жолы менен қайтып кетти. Олар Набалдың айтқанларының хәммесин Дауытқа жеткизди. ¹³ Дауыт адамларына: «Хәмме қылышларыңызды асыныңлар!» – деп буйырды. Дауыт та, адамлары да қылышларын асынып алды. Төрт жүзге жақын адам Дауыт пенен бирге кетти, ал еки жүз адам қурал-сайманлар жанында қалды.

¹⁴ Сол арада Набалдың хызметшилерінен бири оның хаялы Абигайылға мынадай хабар жеткизди: «Дауыт мырзамыз Набалға шөлден өз хабаршыларын жиберип, сәлем жоллаған еди. Бірақ Набал оларға турпайы қатнаста болды. ¹⁵ Ал ол адамлар болса, бизлерге жүдә жақсы қатнаста болған еди. Олар бизлерди ренжитпеди. Жайлауда олар менен бирге болған уақытымызда, хеш нәрсемиз жоғалмады. ¹⁶ Олардың қасларында қой баққанымызда, олар бизлерди күни-түни қорғап жүретуғын еди. ¹⁷ Енди не ислеу кереклигин жақсылап ойлап көриң. Өйткени мырзамыздың хәм оның пүткіл үй-ишинің басына апат дөнип тур. Мырзамыз соншелли зулым болғанлықтан, хеш бір адам оған бір ауыз сөз айта алмайды».

¹⁸ Сонда Абигайыл уақытты бос жибермей, еки жүз нан, еки мес шарап, бес қойдың гөшин, бес сеа [†] қууырмаш, нығызланған кишмиштен жүз дана хәм кептирип нығызланған әнжирден еки жүз дана алып, оларды ешекке артты. ¹⁹ Соңынан хаял хызметшилеріне: «Сизлер мениң алдымнан жүриңдер, мен сизлердің изиңізден бараман», – деди. Бірақ ол күйеуі Набалға хеш нәрсе айтпады. ²⁰ Абигайыл ешекке минип, таудың соқпақ жоллары арқалы төменге түсип киятырғанда, өзине қарсы киятырған Дауытты хәм оның адамларын ушыратты. ²¹ Дауыт адамларына мына сөзлерди айтып атырған екен: «Бул адамның шөлдеги мал-мүлкин бийкарға қорыған екенмен. Оның хеш бір нәрсеси жойтылып кетпеди. Ал ол болса, жақсылығыма жаманлық пенен жууап қайтарды. ²² Егер азанға шекем Набалға тийисли еркек

[†] Бес сеа – шама менен 37 литр.

затынан биреуін тири қалдырсам, Құдай мени жазалаған үстине жазаласын!»

²³ Абиғайыл Даўытты көриўден дәрхал ешектен түсти де, Даўыттың алдында ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етті. ²⁴ Оның аяқларына бас урып, былай деп жалбарынды: «Мырзам, айыпты мен, жалғыз мен мойныма аламан. Шорыңыз болған маған бир аўыз сөз айтыўға рухсат етиң. Айтқанларыма қулақ салың. ²⁵ Жалбарынаман, мырзам, сол Набал деген оңбаған адамға итибар бермеңиз. Аты ақылсыз дегенди билдиреди, сол сыяқлы өзи де ақылсыздың бири. Тилекке қарсы шорыңыз болған мен мырзам, сизиң жиберген адамларыңызды көрмей қалдым. ²⁶ Енди, мырзам, Жаратқан Ийе сизди қан төгиўден, өз қолыңыз бенен өш алыўдан сақлап қалды. Тири Жаратқан Ийе ҳақы алдыңызда ант ишип айтаман: душпанларыңыздың хәм сизге жаманлық тилейтуғынлардың хәммесиниң басына Набалдың басына түсетуғын күн түссин. ²⁷ Мырзам, сизге алып келген мына сыйларымды изиңизге ерген адамларға берсеңиз. ²⁸ Шорыңыздың гүнасын кешириң. Жаратқан Ийе, әлбетте, урпағыңызды турақлы қылады. Себеби мырзам, сиз Жаратқан Ийе ушын урысып жүрсиз. Әмириңиздиң ақырына шекем сизде ҳеш бир наҳақлық болмасын. ²⁹ Егер биреу сизди өлтириў ушын қуўып жүрсе, Құдайыңыз Жаратқан Ийе өмириңизди Өз панасында асырайды. Ол душпанларыңызды сақпаннан атылған тастай етип ылақтырып таслайды. ³⁰ Жаратқан Ийе сизге ўәде еткен ийгиликлериниң хәммесин орынлап, сизди Израилға хәкимдар етип қояды. ³¹ Сонда өзим ушын өш алып, жөнсиз қан төктим деп азап шегип, пушайман болмайсыз. Жаратқан Ийе мырзама табыс бергенде, өз шорыңызды еске алың».

³² Даўыт Абиғайылға былай деди: «Бүгин сени маған ушырастырған Израилдың Құдайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! ³³ Берекет тапқайсаң! Жақсы ақыл берип, бүгин мени қан төгиўден хәм өз қолым менен өшимди алыўдан сақлап қалғаның ушын жарылқаў алғайсаң. ³⁴ Саған жаманлық қылыўдан сақлап қалған Израилдың Құдайы, тири Жаратқан Ийе ҳақы ант ишемен: егер сен мени ушыратыў ушын, асығыслық пенен жолға шықпағаныңда, таң атқанша, Набалға тийисли ер адамлардың биреуи де тири қалмаған болар еди».

³⁵ Даўыт Абиғайылдың сыйларын қабыл етип: «Аман-есен үйиңе қайт. Сөзлериңе қулақ салып, тилегиңди қабыл еттим», – деди.

³⁶ Абиғайыл Набалдың жанына қайтып келгенде, Набал үйинде патшалық зыяпаттай етип зыяпат берип атырған екен. Ол жүдә мәс болып, кеўли көтериңки еди. Сонлықтан азанға шекем Абиғайыл оған ҳеш нәрсе айтпады. ³⁷ Ертеңине азанда Набал өзине келгеннен соң, хаялы оған болған ўақыяларды айтып берди. Сол ўақытта-ақ Набалдың жүреги музлап, ләң болып қалды.

³⁸ Онлаған күннен кейин, Жаратқан Ийе Набалды жазалап, оны өлтирди.

³⁹ Даўыт Набалдың өлгенин еситкенде: «Мени масқаралаған Набалға қарсы даўымды қарап шығып, қулын жаманлық ислеўден сақлап қалған Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Жаратқан Ийе оның жаманлығын өзине қайтарды», – деди.

Соңынан Даўыт Абиғайылға үйленбекшилигин билдириў ушын адам жиберди. ⁴⁰ Даўыттың адамлары Кармелдеги Абиғайылға барып: «Даўыт саған үйленбекши. Соны билдириў ушын бизлерди жиберди», – деди. ⁴¹ Абиғайыл маңлайы жерге тийгенше ийилип: «Мине, мен, хәтте, Даўыттың хызметшилериниң шорысы болыўға да таярман», – деди. ⁴² Абиғайыл тез орнынан турды да, ешекке минди. Қасына бес шорысын алып, Даўыттың хабаршыларының изинен жолға түсти. Соңынан ол Даўыттың хаялы болды.

⁴³ Даўыт изреелли Ахиноамға үйленген еди. Солай етип, Даўыттың еки хаялы болды. ⁴⁴ Сол арада Шаул қызы Михалды, яғный Даўыттың хаялын галлимли Лайыштың улы Палтийге берип жиберген еди.

Даўыттың Шаулдың жанын және сақлап қалыўы

26 Зифлилер Гибаға, Шаулға келип: «Даўыт Ешимонға қарама-қарсы жайласқан Хахила төбешигинде жасырынып жүр», – деди. ² Шаул Израилдың үш мың ағла әскерин алып, Зиф шөлине Даўытты излеў ушын шықты. ³ Олар Ешимонға қарама-қарсы жайласқан Хахила төбешигиндеги жол бойына орда қурды. Шөлде жүрген Даўыт Шаулдың өзін излеп, сол жерге келгенин билгенде, ⁴ тыңшылар жиберди. Солай етип, ол Шаулдың сол жерге келгенин анық билип алды.

⁵ Сонлықтан Даўыт Шаулдың орда қурған жерине барып, Шаул менен сәркәрда Нер улы Абнердиң қай жерде жатырғанын көрди. Шаул орданың ортасында, ал әскерлер оның этирапында жатырған екен.

⁶ Сол ўақытта Даўыт хетт халқынан болған Ахимелехтен хәм Иоабтың әжағасы Серуяның улы Абишайдан:

– Ким мениң менен бирге ордаға, Шаулдың жанына барады? – деп сорады.

Абишай:

– Сениң менен мен бараман, – деп жуўап берди.

⁷ Даўыт пенен Абишай сол күни кеште ордаға кирди. Шаул найзасын бас ушына жерге шаншып қойып, орданың ортасында уйықлап атырған еди. Абнер менен әскерлер де оның этирапында уйықлап атырған еди.

⁸ Сонда Абишай Даўытқа:

– Бүгин Құдай душпаныңды қолыңа тутып берди. Енди рухсат бер, оны найза менен бир урғанда жерге қадап қояйын. Екинши рет урыўыма хәжет қалмайды, – деди.

⁹ Бирақ Даўыт оған былай деди:

– Яқ, оны өлтирме. Жаратқан Ийениң майлаған адамына қол көтерген адам жазасыз қалмайды.

¹⁰ Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: Шаулды Жаратқан Ийениң Өзи өлтиреді. Ол я өмири тауысылып өледі, я урыста өледі. ¹¹ Бирақ Жаратқан Ийениң майлаған адамына қарсы қол көтериуден Жаратқан Ийениң Өзи сақласын! Оның бас ушындағы найзасы менен гүзесин алайық та, кетейик.

¹² Солай етип, Даўыт Шаулдың бас ушындағы найзасы менен гүзесин алды да, сол жерден кетип қалды. Оларды хеш ким көрмеді. Болып өткен ұақыяны хеш ким билмеді, хеш ким оянбады да. Олардың хәммеси қатты уйықлап атырған еді. Өйткени Жаратқан Ийе оларға терең уйқы берген еді.

¹³ Даўыт арғы тәрепке өтип, узағырақтағы бир төбешикке шығып турды. Олардың арасы әдеуир қашық еді. ¹⁴ Даўыт әскерлерге хәм Нер улы Абнерге:

– Хәй Абнер, маған жууап бер, – деди.

Абнер оған:

– Бақырып, патшаның тынышын алатуғындай сен кимсең? – деди.

¹⁵ Даўыт оған былай деп жууап берди:

– Сен еркек емесең бе? Израилда саған тең келетуғыны бар ма? Солай екен, неге патшанды қорғамадың? Себеби биреу оны өлтириу ушын ордаға кирди. ¹⁶ Сен өз хызметинди жақсы орынламадың. Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: хәммеңиз өлимге ылайықлысыз. Өйткени тақсырыңызды, Жаратқан Ийениң майлаған адамын қорғамадыңыз. Қарап көр, патшаның бас ушындағы найзасы менен гүзеси қаяқта?

¹⁷ Даўыттың дауысын таныған Шаул:

– Даўыт, улым, бул сениң дауысың ба? – деп сорады.

Даўыт оған былай деп жууап берди:

– Аўа, тақсыр, мениң дауысым. ¹⁸ Тақсыр, қулыңызды неге қуудалай бересиз? Мен не қылдым? Жазығым не? ¹⁹ Тақсыр! Қулыңыздың сөзине қулақ салсаңыз. Егер сизди маған қарсы қайраған Жаратқан Ийе болса, онда бир құрбанлық берип, Оны тынышландырың. Егер бул исти адамлар ислеген болса, олар Жаратқан Ийениң ғарғысына ушырасын. Өйткени олар: «Кет, басқа қудайларға хызмет ет», – деп, Жаратқан Ийениң жеринен, мениң үлесиме тийген жерден мени қуып жиберди. ²⁰ Қаным Жаратқан Ийеден узақ жерлерде төгилмесин. Израил патшасы тауларда кеклик аўлаған аңшы сыяқлы, бир бүргени аўлауға шығыпты.

²¹ Сонда Шаул:

– Гүна иследим. Даўыт, улым, изиңе қайт. Бүгин мениң жанымды қәдирли көргениң ушын, буннан былай, саған хеш бир жаманлық ислемаймен. Мен

ақылсызлық пенен ис тутып, жүдә үлкен қәтеге жол қойдым, – деди.

²² Даўыт оған былай деди:

– Мине, патшаның найзасы. Адамларыңыздан бири келип, оны алсын. ²³ Жаратқан Ийе хәр бир адамның әдиллигине хәм садықлығына қарай сый береді. Бүгин Жаратқан Ийе сизди қолыма тутып берсе де, мен Жаратқан Ийениң майлаған адамына қол көтергим келмеді. ²⁴ Бүгин сизиң өмириңиз маған қәдирли болғанындай, Жаратқан Ийе де мениң өмиримди қәдирли көрсин хәм мени хәр қандай бәледен қутқарсын.

²⁵ Шаул Даўытқа:

– Даўыт, улым, сени Жаратқан Ийе жарылқасын! Сен сөзсиз уллы ислер ислейсең хәм жеңиске ерисесең, – деди.

Буннан кейин, Даўыт өз жолына түсти, ал Шаул болса, үйине қайтты.

Даўыт филистлер арасында

27 Даўыт ишинен: «Бир күни Шаулдың қолынан өлип кетермен. Жақсысы, тезирек филистлердин жерине қашып кетейин. Сонда Шаул Израилдың хәр жеринен мени излегенди қояр, мен де оннан қутыларман», – деп ойлады.

² Усылайынша Даўыт хәм оның жанындағы алты жүз адам жолға шығып, Гат патшасы Маох улы Ахиштиң тәрепине өтип кетти. ³ Олар хожалығындағылар менен бирге Гат қаласына, Ахиштиң жанына орналасты. Даўыттың еки хаялы: изреелли Ахиноам хәм кармелли Набалдың жесири Абигайыл да оның жанында еді. ⁴ Шаул Даўыттың Гатқа қашып кеткенин еситкенде, енди оны излеуден ұаз кешти.

⁵ Даўыт Ахишке: «Егер макул көрсеңиз, этираптағы қалалардың биринен маған бир жер берилсин, мен сол жерде жасайын. Себеби қулыңыз болған маған сизиң менен бирге патшаның қаласында жасаудың неге кереги бар?» – деди. ⁶ Ахиш сол күни Даўытқа Сиклаг қаласын берди. Сол себептен Сиклаг хәзирге дейин Яхуда патшаларына тийисли қала болып қалды. ⁷ Даўыт филистлер елинде бир жыл төрт ай жасады.

⁸ Сол ұақыт ишинде Даўыт хәм оның адамлары гешур, гизер хәм амалек халықларына шабыуыл жасады. Бул халықлар узақ ұақытлардан бери Шурға, хәтте, Мысырға шекем созылған жерлерде жасайтуғын еді. ⁹ Даўыт қай жерге шабыуыл жасаса да, еркекти де, хаялды да, хеш кимди тири қалдырмай, тек олардың қойларын, өгизлерин, ешеклерин, түйелерин хәм кийим-кеншеклерин алып, патша Ахишке қайтып келетуғын еді.

¹⁰ Егер Ахиш Даўыттан: «Бүгин қай жерлерге шабыуыл жасадыңыз?» – деп сора, Даўыт оған: «Яхуданың кубла тәрепине, Ерахмеел тийресиниң хәм кенлердин қубла тәрепине шабыуыл жасадық», – деп жууап беретуғын еді. ¹¹ Даўыт хеш бир адамның Гатқа келип: «Даўыт олай иследи

ямаса Даўйт булай иследи», – деп айтпаўы ушын, еркекти де, ҳаялды да, ҳеш кимди тири қалдырмайтуғын еди. Даўйт филистлердин елинде жасаған ўақтының хәммесинде усылай иследи.

¹² Ахиш Даўйтқа исенип: «Даўйт өз халқы болған израиллыларға жек көринши болды. Буннан былай, ол мәңгиге мениң хызметимде болады», – деп ойлады.

28 Сол күнлери филистлер Израил менен урысыў ушын әскерлерин топлады. Ахиш Даўйтқа:

– Билип қой, сен адамларың менен бирге мениң жанымда урысаң, – деди.

² Даўйт оған:

– Сол ўақытта сиз де қулыңыздың нелер қылатуғынын көресиз, – деп жуўап берди.

Ахиш оған:

– Яқшы, онда мен сени бир өмирге өзимнің жеке сақшым етип тайынлайман, – деди.

Шаулдың әрўақ шақырыўшы ҳаялға барыўы

³ Самуел өлгенде, пүткил Израил халқы оған жоқлаў айтып жылап, оны өз қаласы Рамаға жерлеген еди. Ал Шаул болса, әрўақларды хәм руўларды шақыратуғынларды елден қуўып жиберген еди.

⁴ Филистлер топланып, Шунемге келди хәм сол жерге орда қурды. Шаул да пүткил израиллыларды топлап, Гилбоа таўына орда қурды. ⁵ Шаул филист әскерлерин көргенде қорқып кетип, жүрегин қорқыныш бийлеп алды. ⁶ Ол Жаратқан Ийеден сорада да, Жаратқан Ийе оған түс арқалы да, Урим [†] арқалы да, пайғамбарлар арқалы да жуўап бермеді. ⁷ Сонлықтан Шаул хызметшилерине:

– Маған әрўақ шақыратуғын бир ҳаялды таўып келиң. Оған барып, мәсләхәт сорайын, – деп буйырды.

Хызметшилери оған:

– Эн-Дорда әрўақ шақыратуғын бир ҳаял бар, – деди.

⁸ Шаул кийимин алмастырып, сыртқы көринисин өзгертти де, жанына еки адамды алып, түнде сол ҳаялға келди. Шаул ҳаялға:

– Өтинемен, мен ушын әрўақлардан сорап, мен айтқан адамның әрўағын шақырып бер, – деди.

⁹ Бирақ ҳаял:

– Шаулдың нелер ислегенин, әрўақларды хәм руўларды шақыратуғынларды елден қуўып жибергенин билесең. Солай екен, неге мени өлтириў ушын дузақ қойып атырсаң? – деди.

¹⁰ Шаул оған:

– Тири Жаратқан Ийе ҳақы ант ишемен, бул истен саған ҳеш қандай зыян келмейди, – деди.

¹¹ Сонда ҳаял Шаулдан:

– Саған кимди шақырып берейин? – деп сорады.

Шаул оған:

[†] Урим – бул Қудайдың еркин билиў ушын арналған тас болып, оны шек таслаў жолы менен қолланған болыўы мүмкин.

– Маған Самуелди шақырып бер, – деди.

¹² Ҳаял Самуелди көргенде, даўысының барынша бақырып жиберип, Шаулға:

– Сиз Шаулсыз-ғо, неге мени алдадыңыз? – деди.

¹³ Патша оған:

– Қорқпа, не көрип тұрсаң? – деди.

Ҳаял оған:

– Жердің астынан шығып киятырған бир әрўақты көрип турман, – деп жуўап берди.

¹⁴ Шаул ҳаялдан:

– Оның көриниси қандай? – деп сорады.

Ҳаял оған:

– Устине шапан кийген бир ғарры адам жоқарыға шығып киятыр, – деди.

Сонда Шаул оның Самуел екенин билди де, ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етті.

¹⁵ Самуел Шаулға:

– Неге мени шақырып, тынышымды алдың? – деди.

Шаул оған:

– Мен жүдә қыйналып атырман. Филистлер маған қарсы урыспақта. Қудай да мени таслап кетти. Ол маған пайғамбарлар арқалы да, түслерим арқалы да жуўап бермей қойды. Сонлықтан не ислеўим кереклигин билдириўиң ушын, сени шақыртқан едим, – деди.

¹⁶ Самуел оған былай деп жуўап берди:

– Жаратқан Ийе сени таслап кетип, саған душпан болған болса, енди неге меннен сорап тұрсаң?

¹⁷ Жаратқан Ийе мен арқалы айтқанларын жүзеге асырды. Ол патшалықты сеннен тартып алып, оны жаныңдағы адамға, яғный Даўйтқа берди.

¹⁸ Өйткени сен Жаратқан Ийениң буйрығына бойсынбадың, Оның жалынлы ғәзебин амалеклерге шашпадың. Сонлықтан Жаратқан Ийе бүгин бул нәрселерди сениң басыңа салды.

¹⁹ Жаратқан Ийе сени де, Израил халқын да филистлерге тәслим етеди. Ертең сен хәм сениң улларың мениң жанымда боласызлар. Жаратқан Ийе Израил ордасын да филистлерге тәслим етеди.

²⁰ Шаул бирден гүрс етип жерге қулады. Ол Самуелдин сөзлеринен қатты қорқып кетип, күши де қалмаған еди. Себеби ол бир күн хәм бир түн бойы дуз татпаған еди. ²¹ Ҳаял Шаулға жақынлап келди де, оның қатты қорқып кеткенин көрип былай деди:

– Минекей, шорыңыз болған мен гәпиңизге қулақ астым. Жанымды қәтерге қойып, тилегиңизди орынладым. ²² Енди өтинемен, сиз де шорыңыз болған мениң сөзлеримди тыңлаң. Сизге азғантай аўқат алып келиўге рухсат бериң. Жолыңызды даўам етиўге дәрман болыў ушын, аўқатланып алыңыз.

²³ Бирақ Шаул:

– Жемеймен, – деп бас тартты.

Деген менен, хызметшилери де, ҳаял да зорлай бергеннен кейин, Шаул олардың айтқанын иследи. Ол жатқан жеринен турып, төсекке отырды.

²⁴ Хаялдың қорасында бағып отырған бир жас баспағы бар еди. Хаял оны дәрриу сойды, қамыр ийлеп, ашытқысыз нан писирди. ²⁵ Соңынан оларды Шаул хәм оның хызметшилериниң алдына қойды. Олар ишип-жеп болып, сол күни түнде кетип қалды.

Филистлердиң Даўытқа исенбеуи

29 Филистлер пүткил әскерлерин Афекке топлады. Израиллылар болса, Изреелдеги булақтың жанына орда қурып, жайласып алған еди. ² Филист хүкимдарлары жүз хәм мың адамлық топарлар менен баратырған еди. Даўыт хәм оның адамлары патша Ахиш пенен бирге изде киятырған еди. ³ Филист әскербасылары:

– Мына еврейлер бул жерде не қылып жүр? – деп сорағанда, Ахиш оларға:

– Бул адам Израил патшасы Шаулдың хызметшиси Даўыт болады. Бир жылдан аслам ўақыттан бери, ол мениң жанымда жүр. Мен тәрепке өткеннен бери, оннан бирде бир жаманлық көрмедим, – деп жуўап берди.

⁴ Бирақ филист әскербасылары Ахишке ашыўланып былай деди:

– Бул адамды изине қайтарып жибер. Ол сениң өзине берген жерине қайтсын. Бизлер менен урысқа бармасын, болмаса саўаш ўақтында бизге қарсы шығыуы мүмкин. Ол алдыңғы мырзасына өзін қалай жақсы көрсете алады? Оған адамларымыздың басын алып барыўдан басқа жақсы жол бар ма? ⁵ Олардың ойынға түсип:

«Шаул мыңлағанын,

Ал Даўыт он мыңлағанын өлтирди», – деп қосық айтып жүргенлери усы Даўыт емес пе?

⁶ Сонда Ахиш Даўытты шақырып алып былай деди:

– Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: сен хақ адамсаң. Мениң менен бирге урысқа барыўыңды қәлер едим. Сен жаныма келген күннен бери, хеш бир жаман ис ислегениңди көрмедим. Бирақ сен филист хүкимдарларына жақпадың. ⁷ Енди аман-есен изиңе қайта бер. Және филист хүкимдарларына жақпайтуғын ис ислеп қойма.

⁸ Даўыт Ахишке:

– Бирақ мен не қылдым? Жаныңызға келгеннен баслап, хәзирге дейин менен қандай айып таптыңыз? Тақсыр, не ушын мен барып, сизиң душпанларыңызға қарсы урыса алмайман? – деди.

⁹ Ахиш оған былай деди:

– Билемен, сен мениң нәзеримде Қудайдың периштеси сыяқлы жақсысаң. Деген менен, филист әскербасылары сени: «Бизлер менен урысқа бармасын», – деп атыр. ¹⁰ Енди сен хәм сениң менен бирге келген мырзаң Шаулдың қуллары аздан ерте турып, таң атар-атпастан кетиңдер.

¹¹ Солай етип, Даўыт хәм оның адамлары филистлердиң жерине қайтыу ушын, аздан ерте турды. Ал филистлер болса, Изреелге кетти.

Даўыттың амалеклерди жеңиуи

30 Даўыт хәм оның адамлары үшінши күни Сиклаг қаласына жетип келди. Сол арада амалеклер Негебке хәм Сиклагқа шабыўыл жасап, Сиклагты өртеп жиберген еди. ² Олар хеш кимди өлтirmeй, тек хаялларды хәм сол жерде болған үлкен-кишиниң хәммесин тутқын етип, өзлери менен бирге алып кеткен еди.

³ Даўыт адамлары менен ол жерге жетип барғанда, қаланың өртеп жиберилгенин, хаяллары, уллары хәм қызларының тутқынға алынғанын билди. ⁴ Олар халдан тайғанша, дад салып жылады.

⁵ Даўыттың еки хаялы, изреелли Ахиноам хәм кармелли Набалдың жесири Абигайыл да тутқын етилген еди. ⁶ Даўыт қыйын жағдайда қалды.

Себеби хәр бир адам уллары хәм қызлары ушын қайғырып: «Даўытты тас боран қылып өлтиремиз», – дести. Бирақ Даўыт өз Қудайы Жаратқан Ийеден күш алды. ⁷ Ол Ахимелех улы руўханий Абиятарға: «Маған эфодты алып кел», – деди. Абиятар эфодты алып келди. ⁸ Даўыт Жаратқан Ийеден:

– Бул басқыншыларды қуўып барсам, оларға жете аламан ба? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оған:

– Изинен қуў, әлбетте, оларға жетип алып, тутқынларды азат етесең, – деп жуўап берди.

⁹ Солай етип, Даўыт жанындағы алты жүз адам менен жолға шығып, Бесор сайының жағасына келди. Олардың халдан тайғанлары сол жерде қалды. ¹⁰ Ал Даўыттың өзи төрт жүз адам менен басқыншыларды қуўыўды даўам етти. Сайды кесип өтиўге шамасы келмеген еки жүз адам сол жерде қалды.

¹¹ Олар қыр даладан бир мысырлыны таўып алып, Даўыттың алдына алып келди. Оған ишиўге суў хәм жеўге азық берди. ¹² Және де, оған кептирип нығызланған бир бөлек әнжир менен еки бөлек кишмиш берди. Сол адам жеп, хәлленип алды. Ол үш күн, үш түн дуз татпаған хәм суў да ишпеген еди. ¹³ Даўыт оннан:

– Сен кимниң қулысаң? Қай жерденсең? – деп сорады.

Жигит былай деп жуўап берди:

– Мен мысырлыман, бир амалектиң қулы едим. Үш күн бұрын наўқасланып қалғанлығым себепли, хожайыным мени таслап кетти. ¹⁴ Бизлер керетлердиң кубла шегарасына, яғный Яхуда жерлерине хәм Калектиң кубла тәрепине шабыўыл жасадық. Ал Сиклаг қаласын өртеп жибердик.

¹⁵ Даўыт оннан:

– Мени сол басқыншыларға алып бара аласаң ба? – деп сорады.

Жигит оған:

– Мени өлтirmeйтуғыныңызды хәм хожайынымның қолына тапсырмайтуғыныңызды айтып, Қудайдың алдында ант ишсеңиз, мен сизди

сол басқыншыларға алып бараман, – деп жууап берди.

¹⁶ Солай етип, мысырлы Даўытқа жол көрсетип кетти. Басқыншылар дөгерекке жайылып, филистлердің жеринен хәм Яхудадан басып алған үлкен олжаларынан ишип-жеп мәслик қурып атырған еди. ¹⁷ Даўыт ертеңине таң азаннан күн батқанға дейин оларды қырды. Басқыншылардың түйелерге минип қашқан төрт жүз жигитинен басқа бирде биреуі қутылып кете алмады. ¹⁸ Даўыт амалеклер алып кеткен нәрселердің хәммесин, сондай-ақ өзиниң еки хаялын да қутқарды. ¹⁹ Жаслар, ғаррылар, уллар, қызлар, олжаланған маллар, қулласы, амалеклердің алып кеткенлеринен хеш бири жоғалмады. Даўыт хәммесин қайтарып алды. ²⁰ Ол пүткил қой хәм қара малларды да алды. Даўыттың адамлары оларды өз малларының алдына салып, айдап баратырып: «Бул Даўыттың олжасы», – деп айтатуғын еди.

²¹ Соннан соң, Даўыт изине ериўге ҳаллары келмей, Бесор сайының жағасында қалған еки жүз адамның жанына барды. Олар да Даўытты хәм оның жанындағыларды күтип алыўға шықты. Даўыт жақынласып, олар менен аманласты.

²² Бирақ Даўыт пенен кеткен жаман хәм оңбаған адамлардың хәммеси:

– Булар бизлер менен бирге бармағанлықтан, олжаға алынған нәрселерден оларға пай бермеймиз. Хәр бири тек хаялын хәм балаларын алып кетсин, – деди.

²³ Бирақ Даўыт оларға былай деди:

– Яқ, туўысқанларым! Жаратқан Ийениң бизге бергенлерине булай ислеменлер. Ол бизлерди қорғады хәм бизлерге шабыўыл жасаған басқыншыларды қолымызға тутып берди.

²⁴ Сизлердің бул сөзлериңизди ким қабыл етеди? Саўашқа барғанлар менен жүклердің қасында қалғанлардың пайы теңдей болады. Хәр бир нәрсе теңдей бөлип бериледи.

²⁵ Сол күннен баслап, Даўыт буны Израил ушын дәстүрге айландырып, қағыйда етип бекитти. Ол хәзирге дейин сақланып келмекте.

²⁶ Даўыт Сиклагқа қайтып келгеннен соң, дослары болған Яхуда ақсақалларына алынған олжалардан жиберип атырып: «Мине, бул Жаратқан Ийениң душпанларынан алынған олжалардан сизлерге саўға», – деди. ²⁷ Ол саўғаларды Бейт-Эл, Негебтеги Рамот, Яттир, ²⁸ Ароер, Сифмот, Эштемоа, ²⁹ хәм Рахалда болғанларға, Ерахмеел тийресиниң хәм кенлердің қалаларында болғанларға, ³⁰ Хорма,

Бор-Ашан, Атах ³¹ хәм Хебронда болғанларға, сондай-ақ, өзи адамлары менен бирге гезген барлық жердегилерге жиберди.

Шаулдың хәм оның улларының өлими

31 Сол ўақытта филистлер израиллылар менен урысып атырған еди. Израиллылар филистлердің алдына түсип қашып, көпшилиги Гилбоа таўында набыт болды. ² Филистлер Шаул менен оның улларының изине түсип, Шаулдың уллары Ионатанды, Абинадабты хәм Малкий-Шуаны өлтирди. ³ Шаулдың этирапында саўаш хәўиж алған еди. Сонда садақшылар тәрәпинен атылған оқ Шаулға тийип, ол аўыр жарақатланды. ⁴ Шаул өз нөкерине: «Қылышыңды суўырып ал да, мени өлтир. Болмаса, мына сүннетсизлер келеди де, қылышын суғып, мени хорлайды», – деди. Бирақ нөкер қатты қорқып, буны иследеди. Сонлықтан Шаул қылышын қынынан суўырып алып, өзин қылыштың үстине таслады. ⁵ Шаулдың өлгенин көргенде, оның нөкери де өзин қылыштың үстине таслап, Шаул менен бирге өлди. ⁶ Солай етип, Шаул, оның үш улы, нөкери хәм пүткил адамлары бир күнде қаза тапты.

⁷ Ойпатлықтың арғы тәрәпинде хәм Иордан дәрьясының аржағында жасайтуғын израиллылар Израил әскерлериниң қашып, Шаул хәм оның улларының өлгенин билгенде қалаларын таслап, қаша баслады. Филистлер келип, сол қалаларға орналасты.

⁸ Ертеңине филистлер өлгенлерди тонаў ушын келгенде, Гилбоа таўында Шаул хәм оның үш улының өлигин көрди. ⁹ Олар Шаулдың басын кесип, қуралларын алды. Соңынан бул хош хабарды бутханаларына хәм халық арасына таратыў ушын, филистлердің жерлериниң хәммесине хабаршылар жиберди. ¹⁰ Шаулдың қурал-жарағын қудайы Аштартаның бутханасына қойды, ал денесин Бейт-Шан қаласының дийўалына асып қойды.

¹¹ Ябеш-Гилад халқы филистлердің Шаулға ислеген ислери туўралы еситти. ¹² Қаладағы мәрт жигитлердің хәммеси түни менен жол жүрип, Бейт-Шанға барды. Олар Шаулдың хәм оның улларының денелерин Бейт-Шан дийўалларынан түсирип алып, Ябешке алып келди хәм сол жерде жағып жиберди. ¹³ Соңынан сүйеклерин жыйнап алып, Ябештеги тамариск ағашының астына көмди хәм жети күн ораза тутып, азалады.

2 Патшалар

Даўыттың Шаулдың өлими тууралы еситиүйи

1 Шаул патша қаза тапқан еди. Сол арада Даўыт амалеклер үстинен жеңиске ерисип, Сиклаг қаласына қайтып келди хәм ол жерде еки күн қалды. ² Үшинши күни Шаулдың ордасынан қайғысының белгиси ретинде кийимлерин жыртып, басына топырақ шашқан бир адам келди. Ол Даўытқа жақынласқаннан жерге жығылып, оған тәжим етті. ³ Даўыт оннан:

– Қай жерден киятырсаң? – деп сорады.

Сол адам Даўытқа:

– Израил ордасынан қашып қутылдым, – деп жууап берди.

⁴ Даўыт оған:

– Не болды? Маған айтып бер, – деди.

Сол адам Даўытқа:

– Әскерлер сауаш майданынан қашып кетти.

Олардың көпшилиги қырылып қалды. Солардың ишинде Шаул менен оның улы Ионатан да өлди, – деди.

⁵ Сонда Даўыт хабаршы жигиттен:

– Шаулдың хәм оның улы Ионатанның өлгенин қаяқтан билесең? – деп сорады.

⁶ Жигит Даўытқа былай деп жууап берди:

– Тосаттан Гилбоа тауына барып қалдым.

Қарасам, ол жерде Шаул найзасына сүйенип тұрған екен. Ал душпанның сауаш арбалары менен арбакешлери болса, оған жақынласып киятырған екен. ⁷ Сонда Шаул артына бурылып, мени көрип қалды да, қасына шақырды. Мен оған: «Ләббәй», – дедим. ⁸ Ол меннен: «Сен кимсең?» – деп сорады. Мен оған: «Мен бир амалекпен», – деп жууап бердим. ⁹ Шаул маған: «Берман келип, мени өлтир. Себеби жаным шықпай, қыйналып атырман», – деди. ¹⁰ Мен жанына барып, оны өлтирдим.

Өйткени аўыр жарақатланып қулағаннан кейин, тири қалмайтуғынын билген едим. Мен оның басындағы тажы менен қолына тағылған шынжырын алдым хәм оларды усы жерге, мырзам, сизге алып келдим.

¹¹ Буну еситкен Даўыт хәм оның жанындағылар қайғыдан кийимлерин жырты. ¹² Олар қылыштан қаза тапқан Шаул, оның улы Ионатан хәм Жаратқан Ийениң халқы болған израиллылар ушын кешке шекем жоқлау айтып жылап, ораза тутты.

¹³ Даўыт өзине хабар алып келген жигиттен:

– Қай жерлисең? – деп сорады.

Жигит оған:

– Мен бир келгинди амалектиң улыман, – деп жууап берди.

¹⁴ Сонда Даўыт оған:

– Жаратқан Ийениң майлаған адамына қол көтерип, оны өлтириуге қорқпадың ба? – деди.

¹⁵ Соңынан Даўыт адамларынан бирин шақырып: «Бар, оны өлтир!» – деп буйырды. Солай етип, сол адам амалек жигитти өлтирди. ¹⁶ Даўыт амалек жигитке: «Өз басыңа өзиң жеттиң. Өйткени: „Жаратқан Ийениң майлаған адамын мен өлтирдим“, – деп өзиңе қарсы өз аўзың менен гүәлық бердің», – деди.

Даўыттың Шаул хәм Ионатан ушын айтқан жоқлауы

¹⁷ Даўыт Шаул хәм оның улы Ионатан ушын жоқлау айтты. ¹⁸ Соңынан бул жыр Яхуда халқына үйретилсин деп буйырды. «Оқ жай» деп аталған усы жыр Яшар кітабында жазылған:

¹⁹ «Хәй Израил! Бийик төбешиклерде жоқ болды салтанатың!

Қалай жерге қулады батырларың?!

²⁰ Бул хабарды Гатқа еситтирмең, Ашкелон көшелеринде жайып жүрмең.

Еситип, филист қызлары қууанбасын, Сүннетсизлердің қызлары шадланбасын.

²¹ Хәй, Гилбоа таулары,

Үстиңизге шық түсип, жауын жаумасын, Жерлериң өним де бермесин.

Себеби батырлардың қалқаны,

Енди қайтып зәйтүн майы менен майланбайтуғын Шаулдың қалқаны,

Сол жерде қулатылды.

²² Өлгенлердің қанысыз, батырлардың тәнисиз, Ионатанның оқ жайы кери қайтпас еди,

Шаулдың қылышы хеш бос қайтпас еди.

²³ Шаул менен Ионатан сүйкимли хәм жағымлы еди,

Өмирде де, өлимде де бирге болды олар.

Олар бүркітлерден де шаққанырақ, арысланлардан да күшлирек еди.

²⁴ Хәй, Израил қызлары!

Сизлерге безелген қырмызы кийимлер кийгизген, Кийимиңизди алтын безениу буйымлары менен безеген Шаул ушын жылаңлар!

²⁵ Уах, қалай қаза тапты батырлар сауашта!

Бийиклигинде жатыр өли Ионатан.

²⁶ Сениң ушын қайғыраман, туысқаным Ионатан, Мен ушын сен жүдә қадирли едиң, Сүйспеншилигин мен ушын, Артық еди хаял мухаббатынан.

²⁷ Ұах, қалай қаза тапты батырлар! Қалай жоқ болды урыс қураллары!»

Даўыттың Яхудаға патша болыуы

2 Буннан кейин, Даўыт Жаратқан Ийеден: – Яхуда қалаларының бирине барайын ба? – деп сорады.

Жаратқан Ийе оған:

– Бар, – деп жууап берди.

Даўыт Оннан:

– Қай жерге барайын? – деп сорады.

Жаратқан Ийе Даўытқа:

– Хебронға бар, – деп жууап берди. ² Солай етип, Даўыт өзиниң еки хаялы: изреелли Ахиноам хәм кармелли Набалдың жесири Абигайыл менен бирге сол жерге кетти. ³ Даўыт өзиниң жанындағы адамларын да хожалықлары менен бирге алып кетти. Олар Хебронның өзине хәм әтирапындағы қалаларға орналасты. ⁴ Сонда яхудалылар Хебронға келип, Даўытты майлап, Яхудаға патша етип қойды. Соңынан олар Даўытқа: «Ябеш-Гилад турғынлары Шаулдың денесин жерледі», – деди.

⁵ Даўыт Ябеш-Гилад турғынларына хабаршылар жиберип, оларға былай деди: «Мырзаңыз Шаулды жерлеп, оған көрсеткен садықлығыңыз ушын Жаратқан Ийе сизлерди жарылқасын! ⁶ Енди сизлерге Жаратқан Ийе мийрим-шәпәәтин хәм садықлығын көрсетсин. Бул исиңиз ушын, мен де сизлерге жақсылық қыламан. ⁷ Сонлықтан күшли хәм мәрт болыңлар! Мырзаңыз Шаул қайтыс болды. Ал Яхуда халқы болса, мени майлап, өзлерине патша етип қойды».

Израил менен Яхуда арасындағы саўаш

⁸ Шаулдың сәркәрдасы Нер улы Абнер Шаулдың улы Иш-Бошетти † Маханайымға алып барды. ⁹ Ол жерде Абнер Иш-Бошетти Гиладтың, Ашердің, Изреелдің, Эфрайымның, Беняминнің хәм пүткил Израилдың үстинен патша етип тайынлады.

¹⁰ Шаулдың улы Иш-Бошет қырық жасында патша болып, Израилда еки жыл патшалық етті. Бірақ Яхуда халқы Даўыт пенен бирге қалды. ¹¹ Даўыт Хебронда Яхуда халқына жети жыл алты ай патшалық етті.

¹² Бир күни Нер улы Абнер Шаулдың улы Иш-Бошеттин адамлары менен бирге Маханайымнан Гибонға кетти. ¹³ Ал Серуя улы Иоаб болса, Даўыттың адамлары менен барып, Гибон қауызының жанында оларды қарсы алды. Усы еки топардың бири қауыздың бир тәрәпинде,

† Иш-Бошет – бул ат 1Жлн. 8:33 аятта Эшбаал, 1Пат. 14:49 аятта Ишуй деп айтылады.

екиншиси екинши тәрәпинде отырды. ¹⁴ Сонда Абнер Иоабқа:

– Жигитлер орынларынан турып, көз алдымызда алыссын, – деп усыныс қылды.

Иоаб оған:

– Мейли, алыса ғойсын, – деп келисим берди.

¹⁵ Солай етип, Бенямин урыуынан Шаулдың улы Иш-Бошет тәрәптен он еки адам хәм Даўыт тәрәптен он еки адам алдыға шықты. ¹⁶ Олардың хәр бири қарсыласының басынан ушлап алды да, бир-бириниң бүйирине қылыш шаншып, биргеликте жан тапсырды. Сонлықтан Гибондағы сол жерге Хелқат-Хассурим, яғный «Қылышлар майданы» деген ат берилди.

¹⁷ Сол күни саўаш жүдә қатал түс алып, Даўыттың адамлары Абнер менен израиллыларды жеңиліске ушыратты. ¹⁸ Серуяның үш улы: Иоаб, Абишай хәм Асахел де сол жерде еди. Асахел кийик сыяқлы шапқыр еди. ¹⁹ Ол изинен қалмай, Абнерди қууалап кетти.

²⁰ Сонда Абнер артына бурылып:

– Асахел, бул сенбисең? – деп сорады.

Асахел оған:

– Аўа, бул мен, – деп жууап берди.

²¹ Абнер оған:

– Изимнен қууыуды тоқтатып, жигитлердің бирине хұжим қыл да, қурал-жарағын ал, – деди. Бірақ Асахелдің Абнерди қууыуды тоқтатқысы келмеді.

²² Сонда Абнер Асахелге және ескертип: «Мени қууыуды тоқтат! Сени өлтириуимнің неге кереги бар? Соңынан туысқаның Иоабтың жүзине қалай қарайман?» – деди.

²³ Бірақ Асахел қууыуды тоқтатпағанлықтан, Абнер найзасының артқы ушын Асахелдің қарнына тығып жиберди. Найза Асахелдің арқасын тесип шықты. Ол жерге жығыла сала, жан берди. Асахел жығылып өлген жерден өтип баратырғанлардың хәммеси сол жерде тоқтап қалды.

²⁴ Ал Иоаб пенен Абишай Абнерди қууыуды даўам етип, күн батқанда, Гибон шөлине кететуғын жолдағы Гиахтың қарсы алдындағы Амма төбешигине келди. ²⁵ Бенямин урыуының адамлары Абнердің изине ерип жыйналып, бир топарға бирлесті хәм бир төбешиктің басына шығып, сап тартып турды.

²⁶ Абнер даўыслап бақырып, Иоабқа:

– Қылышымыз мәңгиге инсанларды қырыуы керек пе? Ямаса сен буның ақыбетиниң қайғылы болатуғынын билмейсең бе? Әскерлеріңе туысқанларын қууыуды тоқтатыуды қашан буйырсаң? – деди.

²⁷ Иоаб Абнерге:

– Тири Құдай хақы ант ишемен: егер өзиң айтпағаныңда, әскерлер ертең азанға шекем туысқанларын қууыуды тоқтатпаған болар еди, – деп жууап берди. ²⁸ Соңынан Иоаб кәрнай шертти

хәм пүткил халық тоқтады. Кейин олар израиллыларды қуўмады да, олар менен урыспады да.

²⁹ Абнер хәм оның адамлары түн бойы Иордан тегислиги бойлап жүрди. Олар Иордан дәрьясын кесип өтип, Битрон жолы арқалы Маханайымға қайтып барды.

³⁰ Иоаб та Абнерди қуўыўды тоқтатып, қайтып келгеннен соң, хәмме адамларын жыйнады. Асахелден басқа, Даўыттың адамларынан және он тоғыз адам қазаланған болып шықты. ³¹ Бирақ Даўыттың адамлары Абнер тәрәптеги Бенямин урыўының адамларынан үш жүз алпыс адамды өлтирген еди. ³² Иоаб хәм оның адамлары Асахелдин денесин алып келип, Бейтлехемдеги әкесиниң қәбирине жерледі. Соңынан олар түн бойы жол жүрип, таң ата Хебронға жетип келди.

3 Шаулдың тәрәпдарлары менен Даўыттың тәрәпдарлары арасындағы урыс узақ даўам етти. Даўыттың күшине күш қосылған сайын, Шаулдың тәрәпдарлары хәлсиреп бара берди.

Даўыттың Хебронда туўылған балалары

² Даўыттың Хебронда туўылған балалары мыналар: туңғыш улы Амнон. Ол изреелли Ахиноамнан туўылды; ³ екиншиси Килеаб болып, ол кармелли Набалдың жесири Абигайылдан туўылды; үшіншисиниң аты Абшалом, ол Гешур патшасы Талмайдың қызы Маахадан туўылды; ⁴ төртиншиси Хаггиттен туўылған Адония, бесиншиси Абиталдан туўылған Шефатия, ⁵ алтыншысы Даўыттың Эгла деген хаялынан туўылған Итреам еди. Даўыттың бул улларының хәммеси Хебронда туўылды.

Абнердин Даўытқа қосылыўды шешиўи

⁶ Шаулдың тәрәпдарлары менен Даўыттың тәрәпдарлары арасында урыс даўам етип атырғанда, Абнер Шаулдың тәрәпдарлары арасында күшке толып бара берди.

⁷ Шаулдың Риспа деген бир тоқалы бар болып, ол Айя деген адамның қызы еди. Бир күни Иш-Бошет Абнерден:

– Не ушын сен әкемниң тоқалы менен жаттың? – деп сорады.

⁸ Иш-Бошеттиң сораўына қатты ғәзепленген Абнер оған былай деп бақырды:

– Мен не Яхудаға хызмет қылып жүрген бир көпек пе едим? Мен усы күнге дейин, әкеңиз Шаулдың хожалығына, туўысқанларына хәм досларына садық болдым. Сизди де Даўытқа сатып бермедим. Бирақ бүгин сиз мени усы хаял себепли айыплап атырсыз. ⁹ Жаратқан Ийениң Даўытқа ўәде еткенин жүзеге асырмасам, онда Қудай мени жазалаған үстине жазаласын! ¹⁰ Ол патшалықты Шаулдың нәсилинен тартып алып, Даннан Беер-Шебаға шекем созылған Израил менен Яхудада Даўыттың

патшалығын орнататуғынын айтып, ўәде еткен еди. ¹¹ Иш-Бошет Абнерден қорққанлықтан, оған басқа хеш нәрсе айта алмады.

¹² Буннан кейин, Абнер өз атынан Даўытқа хабаршылар жиберип, былай деди: «Бул елди сиз басқарыўыңыз керек емес пе? Егер мениң менен келисим дүзсеңиз, пүткил Израилды сиз тәрәпке аўдырыў ушын, жәрдем беремен».

¹³ Даўыт оған: «Яқшы, мен сениң менен келисим дүземен. Бирақ бир шәртим бар: мени көриўге келгениңде, Шаулдың қызы, хаялым Михалды да өзини менен бирге алып кел. Болмаса, алдыма келмей-ақ қой», – деди.

¹⁴ Соңынан Даўыт Шаулдың улы Иш-Бошетке де хабаршылар жиберип, олар арқалы: «Қалың малға жүз филисттиң сүннет терисин төлеп алған хаялым Михалды маған қайтарып бер», – деди. ¹⁵ Сонда Иш-Бошет адамлар жиберип, Михалды күйеуи Палтиелдин үйинен алдырды. Палтиел Лайыш деген адамның улы еди. ¹⁶ Күйеуи жылауы менен Бахуримге шекем хаялына ерип барды. Бирақ Абнер оған: «Изиңе қайт», – дегенде, ол изине қайтып кетти.

¹⁷ Сол арада Абнер Израилдың ақсақаллары менен ушырасып, оларға былай деди: «Сизлер көптен бери Даўыттың өзлериңизге патша болыўын қәлеген едиңиз. ¹⁸ Енди буны иске асырың. Себеби Жаратқан Ийе Даўыт ҳаққында: „Қулым Даўыт арқалы халқым Израилды филистлердин хәм пүткил душпанларының қолынан қутқараман“, – деген еди». ¹⁹ Абнер беняминлилер менен де сөйлести. Соңынан ол Израил халқының хәм Бенямин урыўының қәлеуи туўралы Даўытқа хабарлау ушын Хебронға кетти.

²⁰ Абнер жанына жигирма адамды алып Хебронға, Даўыттың жанына барды. Даўыт Абнер хәм оның жанындағылар ушын зыяпат берди.

²¹ Абнер Даўытқа: «Енди барып, пүткил Израил халқын жыйнап, тақсырым, сизиң алдыңызға алып келейин. Олар сиз бенен келисим дүзсин. Сонда сиз қәлеген жериңиздиң хәммеси үстинен патшалық қыласыз», – деди.

Буннан соң, Даўыт Абнерди шығарып салды. Ол да аман-есен жолына түсти.

Иоабтың Абнерди өлтириўи

²² Көп узамай, Даўыттың адамлары менен Иоаб бир басқыншылықтан қайтып келди. Олар өзлери менен бирге көп олжа алып келген еди. Бирақ сол ўақытта Абнер Хебронда Даўыттың жанында жоқ еди. Себеби Даўыт оны шығарып салған болып, ол аман-есен жөнәп кеткен еди. ²³ Иоаб хәм оның жанындағы пүткил әскерлер Хебронға келгенде, оларға Нер улы Абнердин патшаға келгени, патшаның оны қайтарып жибергени, оның да аман-есен үйине қайтқаны туўралы хабарлады. ²⁴ Сонда Иоаб патшаға келип: «Сиз не ислеп қойдыңыз? Абнер өз аяғы менен алдыңызға келген

болса, оны неге босатып жибердіңіз? Ол кетип қалыпты-ғо! ²⁵ Нер улы Абнерди өзиңіз билесіз. Ол сизди алдау ушын, қай жерге барып, қай жерден келетуғыныңызды хәм нелер ислеуітуғыныңызды билиуі ушын келген», – деди.

²⁶ Иоаб Дауыттың жанынан шыққаннан кейин, Абнердің изинен хабаршылар жиберди. Хабаршылар оны Сира суу сақлағышының жанынан қайтарып алып келди. Дауыт буннан бийхабар еди. ²⁷ Абнер Хебронға қайтып келгенде, Иоаб өзін оның менен жеке сөйлесип алатуғын адамдай көрсетип, оны қала дәрұазасынан киргизди. Тууысқаны Асахелдің қанын төккени ушын, Иоаб сол жерде Абнердің қарнына пышақ урып өлтирди. ²⁸ Дауыт бул ұақыяны еситкенде былай деди: «Мен де, мениң патшалығым да Нер улы Абнердің қаны ушын Жаратқан Ийениң алдында мәңгиге айыпсызбыз. ²⁹ Оның қанының қуны Иоабтың хәм оның әкесиниң пүткил үй-ишиниң мойнында. Иоабтың урпағынан ириңли жараға хәм жаман тери кеселлигине шалынғанлар, балдаққа сүйенгенлер, қылыштан өлгенлер, нанға зар болғанлар хеш қашан арылмасын».

³⁰ Солай етип, Иоаб хәм оның иниси Абишай Абнерди өлтирди. Өйткени Абнер Гибондағы сауашта олардың иниси Асахелди өлтирген еди.

³¹ Соңынан Дауыт Иоабқа хәм оның жанындағыларға: «Кийимлериңизди жыртып, аза кийимин кийиңдер хәм Абнер ушын жылаңдар», – деп буйрық берди. Дауыт патшаның өзи Абнердің табытының изинде жүрди. ³² Олар Абнерди Хебронға жерледі. Патша Абнердің қәбириниң басында дауыс шығарып жылады. Сол жердеги пүткил халық та жылады. ³³ Соңынан патша Абнер ушын мына жоқлауды айтты:

«Абнер, сен бир ақмақ сыяқлы өлиуің керек пе еди?

³⁴ Қолларың байлаулы, аяқларың кисенлеулі емес еди-ғо.

Бирақ сен қарақшылар қолынан өлтирилген адам сыяқлы қаза таптың».

Хәмме Абнер ушын және жылады.

³⁵ Халық Дауытқа барып, күн батпастан бұрын оны бир нәрсе жеп алыуға көндирмекши болғанда, Дауыт ант ишип былай деди: «Күн батпастан алдын нан ямаса бир нәрсе жесем, Қудай мени жазалаған үстине жазаласын!» ³⁶ Пүткил халық бұны билди хәм патшаның барлық ислерин унатқаны сыяқлы, бул исин де унатты. ³⁷ Сол күни Яхудадағы хәм Израилдағы хәр бир адам Нер улы Абнердің өлиминде патшаның қолы жоқлығын билди.

³⁸ Патша адамларына былай деди: «Бүгин Израилда бир басшының, уллы бир адамның өлгенин билмейсизлер ме? ³⁹ Мен майланып, патша етип қойылған болсам да, бүгин хәлсизбен. Ал мына Серуяның уллары болса, меннен күшлирек. Жаратқан Ийе жаманлық ислегенге жаманлығына жараса қайтарсын!»

Иш-Бошеттиң өлтирилиуі

4 Шаулдың улы Иш-Бошет Абнердің Хебронда өлтирилгенин еситкенде, қәуетерге түсти. Пүткил Израил халқы да қорқысып қалды. ² Иш-Бошеттиң хызметинде басқыншылар топарын басқаратуғын Баана хәм Рехаб деген еки адам бар еди. Олар Бенямин урпағынан болған бееротлы Риммонның уллары еди. Беерот қаласы беняминлиерге тийисли қала деп саналатуғын еди. ³ Себеби бееротлылар қаланы таслап, Гиттайымға қашып кеткен еди. Сонлықтан олар усы күнге шекем сол жерде келгинди болып жасап киятыр.

⁴ Шаулдың улы Ионатанның еки аяғы да ләң болып қалған Мефибошет [†] деген бир улы бар еди. Изреелден Шаул менен Ионатанның қазаланғаны хәкқында хабар келгенде, Мефибошет бес жаста еди. Сонда тәрбияшысы оны алып қашып кеткен еди. Ол баланы асығыс алып қашып баратырғанда, баланы қолынан түсиріп алғанлықтан, бала майып болып қалған еди.

⁵ Бееротлы Риммонның уллары Рехаб пенен Баана жолға шығып, күн қатты қызған ұақытта Иш-Бошеттиң үйине келгенде, Иш-Бошет ұйықлап жатырған еди. ⁶ Рехаб хәм оның тууысқаны Баана бийдай алатуғын адам сыяқлы үйге кирип, Иш-Бошеттиң қарнына қанжар тығып өлтирди де, қашып кетти. ⁷ Ұақыя былай болған еди: олар үйге киргенде, Иш-Бошет ұйықлауығын бөлмесиндеги өз төсегинде жатырған еди. Рехаб пенен Баана Иш-Бошетти өлтирип, басын кесип алды хәм басты көтерип, пүткил түн бойы Иордан тегислиги арқалы жүрди. ⁸ Олар Иш-Бошеттиң басын Хебронға, Дауыт патшаға алып келип, оған: «Мине, сизди өлтирмекши болған душпаныңыз Шаулдың улы Иш-Бошеттиң басы! Жаратқан Ийе бүгин Шаулдан хәм оның урпағынан тақсырым, сизиң өшинизди алды», – деди.

⁹ Бирақ Дауыт бееротлы Риммонның уллары Рехаб пенен оның тууысқаны Баанаға былай деп жууап берди: «Мени хәр түрли бәле-қадалардан қутқарған тири Жаратқан Ийе хәқы ант ишемен: ¹⁰ бұрын Шаулдың өлими хәкқында хабарды маған хош хабар ретинде алып келген адамды услап алып, Сиклагта өлтирген едим. Әкелген хош хабары ушын оған берилген сый усы болды. ¹¹ Енди айыпсыз бир адамды өз үйинде, төсегинде өлтирген жауыз адамлардың өлтирилиуі де гүмансыз. Оның қаны ушын сизлерден өш алып, сизлерди жер бетинен жоқ қылып жибермеймен бе?» ¹² Соңынан Дауыт адамларына буйрық берди. Олар еки тууысқанды өлтирип, олардың аяқ-қолларын кести де, денесин Хеброндағы хәуыздың бойына асып қойды. Ал Иш-Бошеттиң басын апарып, Хеброндағы Абнердің қәбирине жерледі.

[†] Мефибошет – бул ат 1Жлн. 8:34; 9:40 аятларда «Мериб-Баал» деп айтылады.

Даўыттың Израилға патша болыуы

5 Израилдың барлық урыулары Хебронда болған Даўытқа келип, былай деди: «Бизлер сизиң өз сүйегиңіз хәм өз етиңізбиз. ² Бурын Шаул патша болған ўақытта да, саўашта Израилды өзиңіз баслап жүретуғын едиңиз. Жаратқан Ийе сизге: „Халқым Израилға сен шопанлық етип, оларға хұкимдар боласаң“, – деп ўәде берген еди». ³ Солай етип, Израилдың барлық ақсақаллары Хебронға, патша Даўыттың алдына келгенде, Даўыт Хебронда Жаратқан Ийениң алдында олар менен келисим дүзди. Олар да Даўытты майлап, Израилға патша етип қойды.

⁴ Даўыт отыз жасында патша болып, қырық жыл патшалық етті. ⁵ Ол Хебронда жети жыл алты ай Яхуда үстинен, Ерусалимде отыз үш жыл пүткил Израил хәм Яхуда үстинен патшалық етті.

⁶ Даўыт патша хәм оның адамлары Ерусалимде жасап атырған ебус халқына шабыўыл жасау ушын жолға шыққанда, ебус халқы: «Даўыт бул жерге кире алмайды», – деп ойлап, Даўытқа: «Сен бул жерге кире алмайсаң. Соқырлар менен шолақлар-ақ сени қуўып салады», – деп бақырды. ⁷ Деген менен, Даўыт Сион қорғанын, кейин ала «Даўыттың қаласы» деп аталатуғын қорғанды қолға киргизди.

⁸ Сол күни Даўыт адамларына былай деди: «Ебус халқын жеңбекши болған хәр бир адам суў тармақлары арқалы барып, Даўытты жек көретуғын † сол шолақ хәм соқыр ебусларды жоқ қылсын», – деди. Сонлықтан: «Соқырлар менен шолақлар сарайға †† кирмейди», – деген гәп қалған екен.

⁹ Буннан кейин, Даўыт қорған қалаға орналасып алды хәм оны «Даўыттың қаласы» деп атады. Ол қорғанның айнала дөгерегине Милло деген жерден баслап қосымша қорған құрды. ¹⁰ Даўыт күшке толып бара берди. Өйткени Әлемнің Қудайы Жаратқан Ийе оның менен бирге еди.

¹¹ Тир патшасы Хирам Даўытқа елшилер, соның менен бирге кедр ағашларын, ағаш усталарын хәм тас қалаушы усталарды жиберди. Бул адамлар Даўыт ушын бир сарай құрды. ¹² Сонда Даўыт Жаратқан Ийениң өзін Израилға патша етип тайынлағанын хәм Өз халқы Израил ушын оның патшалығын даңққа еристиргенин түсинди.

¹³ Даўыт Хеброннан Ерусалимге келгеннен кейин де өзине және тоқаллар хәм хаяллар алып, олардан да ул хәм қызлар көрди. ¹⁴ Даўыттың Ерусалимде туўылған ул-қызларының атлары мыналар: Шаммуа, Шобаб, Натан, Сулайман, ¹⁵ Ибхар, Элишуа, Нефег, Яфия, ¹⁶ Элишама, Эяда хәм Элифелет.

Филистлердиң жеңиліске ушырауы

¹⁷ Филистлер Даўыттың майланып, Израилға патша етип қойылғанын еситкенде, пүткил филист әскерлери Даўытты қолға түсириу ушын излеп кетти. Буны еситкен Даўыт қорғанға кетти.

¹⁸ Филистлер келип, Рефаим ойпатлығына жайласты. ¹⁹ Даўыт Жаратқан Ийеден:

– Филистлерге қарсы жүрис қылайын ба? Оларды маған тәслим етесең бе? – деп сорады.

Жаратқан Ийе Даўытқа:

– Аўа, жүрис қыл. Оларды саған сөзсиз тәслим етемен, – деп жуўап берди.

²⁰ Сонда Даўыт әскерлери менен бирге Баал-Перасимге кетти хәм ол жерде филистлерди қыйратты. Кейин ол: «Хәр бир бөгетти жайпап өтетуғын суў тасқыны сыяқлы, Жаратқан Ийе де душпанларымды алдымда қыйратып таслады», – деди. Сол себепли бул жерге «Баал-Перасим» деген ат берилди. ²¹ Филистлер сол жерге өзлериниң бутларын таслап қашқан еди. Даўыт хәм оның адамлары сол бутларды алып кетти.

²² Буннан соң, филистлер және келип, Рефаим ойпатлығына жайласты. ²³ Даўыт Жаратқан Ийеден қайта сорағанда, Жаратқан Ийе оған былай деп жуўап берди: «Оларға бул жерден хұжим қылма. Олардың артынан айланып бар да, тут ағашлары тәрептен хұжим қыл. ²⁴ Тут ағашларының жоқарысынан аяқ сеслери сыяқлы даўысты еситиўден-ақ, хәрекетке кирис. Себеби сол ўақытта Мен сениң алдыңда филист ордасын қыйратыу ушын баратырған боламан». ²⁵ Даўыт Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылды хәм филист ордасын Гебадан Гезерге дейин қыйратып барды.

Келисим сандығының Ерусалимге алып келиниўи

6 Даўыт және Израилдағы пүткил ағла әскерлерди топлады. Олар отыз мың адам еди.

² Соңынан Даўыт хәм оның менен бирге болған сол адамлардың хәммеси сандықтың үстиндеги еки керуб арасында тахт құрған Әлемнің Жаратқан Ийесиниң аты менен аталған Қудайдың сандығын алып келиу ушын Баале-Яхудаға † кетти. ³ Олар Қудайдың сандығын төбешиктеги Абинадабтың үйинен алып, таза бир арбаға қойды. Абинадабтың уллары Узза менен Ахйо таза арбаны жетеклеп жүрди. ⁴ Олар Қудайдың сандығын алып кетип баратырғанда, Ахйо сандықтың алдында жүрди. ⁵ Сол ўақытта Даўыт хәм пүткил Израил халқы Жаратқан Ийениң алдында қосық айтып, лира хәм арфа шертип, дәп қағып, систраны шыңғырлатып, кимбалды даңғырлатып, бар күши менен шадлыққа бөленип киятырған еди.

⁶ Олар Нахон деген адамның қырманьына жетип барғанда, өгизлер сүрнигип кетти. Сонда Узза қолын созып, Қудайдың сандығын услап қалды.

† Даўытты жек көретуғын – ямаса «Даўыт жек көретуғын».

†† Сарайға – сөзбе-сөз: үйге.

‡ Баале-Яхуда – Кирят-Яримниң басқа аты, 1Жлн. 13:6 қараң.

⁷ Хұрметсизлиги үшін Жаратқан Ийениң Уззаға ғәзеби қайнады хәм сол жерде-ақ оның жанын алды. Узза Қудайдың сандығының қасында жан тапсырды.

⁸ Жаратқан Ийениң Уззаны жазалағанына Даўыт қатты ашыўланды. Сол күннен баслап, хәзирге дейин бул орын Перес-Узза, яғный «Уззаның қыйратылыўы» деп аталады.

⁹ Даўыт сол күни Жаратқан Ийеден қорқып: «Енди қалай Жаратқан Ийениң сандығын әкелип, жаныма қоя аламан?» – деп ойлады. ¹⁰ Сонлықтан Даўыт сандықты өзиниң аты менен аталған қалаға алып барыўдың орнына, гатлы Обед-Эдомның үйине апарды. ¹¹ Сандық гатлы Обед-Эдомның үйинде үш ай турды. Жаратқан Ийе Обед-Эдомды хәм оның пүткил шаңарағын жарылқады. ¹² Даўытқа: «Қудайдың сандығы себепли, Жаратқан Ийе Обед-Эдомның шаңарағын хәм оған тийисли хәмме нәрсени жарылқады», – деген хабар жетти. Сонда Даўыт барып, Қудайдың сандығын Обед-Эдомның үйинен Даўыттың қаласына қуўанышлы түрде алып келди. ¹³ Жаратқан Ийениң сандығын көтергенлер алты адым атқанда, Даўыт бир буға менен бир семиз тананы қурбанлыққа шалды. ¹⁴ Зығыр эфод кийип алған Даўыт Жаратқан Ийениң алдында бар күши менен ойынға түсти. ¹⁵ Усылайынша Даўыт хәм пүткил Израил халқы қуўанышлы даўыслар хәм кәрнай сеслери астында сандықты алып киятырған еди. ¹⁶ Сандық Даўыттың қаласына кирип киятырғанда, Шаулдың қызы Михал терезеден қарап турған еди. Ол Жаратқан Ийениң алдында секирип ойынға түсип киятырған Даўыт патшаны көргенде, оны өз кеўлинде пәс көрип кетти.

¹⁷ Жаратқан Ийениң сандығы алып келинип, Даўыттың арнаўлы түрде қурдырған шатырының ишиндеги өз орнына қойылды. Соңынан Даўыт Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлықлар хәм татыўлық қурбанлықларын берди. ¹⁸ Жандырылатуғын хәм татыўлық қурбанлықларын берип болғаннан кейин, Даўыт Әлемниң Жаратқан Ийесиниң аты менен халыққа пәтия берди. ¹⁹ Соңынан ол пүткил халыққа, Израил жәмийетиндеги хәр бир еркек хәм хаялға бир шөрек нан, бир уўыс хурма хәм бир дана кептирип нығызланған кишмиштен тарқатты. Буннан соң, пүткил халық үйлерине қайтты.

²⁰ Даўыт өз хожалығына пәтия бериў үшін үйине қайтып келгенде, Шаулдың қызы Михал оны қарсы алыўға шықты хәм оған:

– Израил патшасы бүгин қандай абырайға еристи?! Өз қулларының шорылары алдында жарамсыз адам сыяқлы жалаңашланып, өзін көрсетти-ғо, – деди.

²¹ Даўыт Михалға былай деп жуўап берди:

– Мени әкеңниң хәм оның пүткил нәсилиниң орнына таңлап, Өз халқы Израилға хәкимдар етип қойған Жаратқан Ийениң алдында ойынға түстим.

Аўа, мен Жаратқан Ийениң алдында ойнай беремен. ²² Енди өзимди буннан да төмен тутып, және де пәсирек санайман. Бирақ сен айтқан сол шорылар мени хұрметке бөлейди.

²³ Шаулдың қызы Михал өмириниң ақырына шекем бийперзент өтті.

Қудайдың Даўытқа берген сөзи

7 Даўыт патша өз сарайында жасай берди.

Себеби Жаратқан Ийе оны әтирапындағы барлық душпанларынан қорғап, тынышлық берди.

² Сол ўақытлары патша пайғамбар Натанға:

– Қара, мен кедр ағашынан қурылған сарайда жасап атырман, ал Қудайдың сандығы болса, шатырда турыпты, – деди.

³ Натан оған:

– Кеўлиңіз күсегенин қыла бериң, себеби Жаратқан Ийе сиз бенен бирге, – деп жуўап берди.

⁴ Бирақ сол күни түнде Натанға Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти:

⁵ «Барып, қулым Даўытқа былай деп айт:

„Жаратқан Ийе былай дейди: Мәкан басыўым үшін, Маған арнап үйди сен қурмақшымысаң?

⁶ Израил халқын Мысырдан алып шыққан күнимнен баслап усы ўақытқа дейин, Мен үйде жасадым ба, өзи? Шатырда ол жақтан бул жаққа көшип жүрген жоқпан ба? ⁷ Пүткил израиллылар менен бирге көшип жүрген жерлерде халқымды басқарыўды буйырған Израил бийлериниң қайсы бирине: Неге Маған кедр ағашынан үй қурып бермедиңіз? – деген едим?“ ⁸ Енди қулым Даўытқа былай деп айт: „Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: Мен сени жайлаўда қой бағып жүрген жериңнен алып, халқым Израилға хәкимдар етип қойдым. ⁹ Қай жерге барсаң да, сениң менен бирге болып, алдыңдағы хәмме душпанларыңды жоқ қылдым. Атыңды дүньядағы уллы адамлардың атлары сыяқлы уллы қыламан. ¹⁰ Халқым Израил үшін орын таярлап, оларды сол жерге орналастыраман. Олардың өз журты болады хәм хеш ким тынышын бузбайды. Залымлар оларға бурынғыдай зорлық қылмайды. ¹¹ Халқым Израилға бийлер қойған ўақыттан бери залымлар оларды езип келмекте. Ал сени пүткил душпанларыңнан қутқарып, рәхәтке еристиремен“.

Жаратқан Ийе және былай деп билдиреди: „Мен сениң үшін бир шаңарақ – патшалар әўладын жаратаман. ¹² Сен өлип, ата-бабаларыңа қосылғаныңда, зүрядыңнан бирин тахтқа отырғызып, оның патшалығын беккемлеймен. ¹³ Маған атап үйди ол қурады. Мен де оның патшалық тахтын мәңгилик қылып орнатаман. ¹⁴ Мен оған әке боламан, ол Маған ул болады. Егер ол гүна ислесе, әке улын таяқ пенен жазалағандай, оны басқа миллетлер арқалы жазалайман. ¹⁵ Бирақ сениң көз алдыңда Шаулдан Өз мийримимди тартып алғаным сыяқлы, оннан Өз мийримимди хеш қашан тартып алмайман. ¹⁶ Сениң урпағың

хәм патшалығың Мениң алдымда мәңгиге турады хәм тахтың мәңги беккем болады».

¹⁷ Солай етип, Натан аян болған бул сөзлердиң хәммесин Даўытқа айтып берди.

Даўыттың миннетдаршылық дуўасы

¹⁸ Соңынан Даўыт патша келип, Жаратқан Ийениң алдында отырды да, былай деди: «Қудай Ийе! Сен мени буншелли мәртебелі қылғандай, мен ким болыппан, мениң үй-ишим де не болыпты? ¹⁹ Қудай Ийе! Сениң нәзеринде бул да аз болғандай, қулыңның урпағының келешегі тууралы да айтып бердиң. Қудай Ийе, Сениң адамзатқа деген қатнасың усындай ма?! ²⁰ Мен Саған басқа не айта аламан? Өйткени Қудай Ийе, Сен Өз қулыңды билесең-ғо. ²¹ Сен Өз сөзиңе хәм жүрегіңе муўапық болған бул уллы исти иследиң хәм оны қулыңа билдирдиң. ²² Қандай уллысаң, Қудай Ийе! Өз қулақларымыз бенен еситкен барлық хабарымыз бойынша, Саған тең келетуғыны жоқ, Сеннен басқа Қудай да жоқ. ²³ Дүньяда халқың Израилға уқсаған бирде бир халық жоқ. Оларды Өз халқың қылыу ушын, азат қылыуға бардың хәм халқың ушын да, елиң ушын да уллы хәм таң қаларлық ислер ислеп, Өз даңқыңды шығардың. Мысырдан Өзиң ушын азат қылған халқыңның алдынан халықларды хәм қудайларды қуып жибердиң. ²⁴ Халқың Израилды мәңгиге Өз халқың болады деп, оларды беккемледиң хәм Өзиң де, Жаратқан Ийе, олардың Қудайы болдың. ²⁵ Енди, Қудай, Жаратқан Ийе! Қулыңа хәм оның урпағына берген үәдеңде мәңгиге турып, сөзиңди орынлай гөр. ²⁶ Адамлар: „Әлемнің Жаратқан Ийеси – Израилдың Қудайы“, – деп атыңды мәңгиге уллыласын хәм қулың Даўыттың урпағы да Сениң алдыңда беккем турсын. ²⁷ Әлемнің Жаратқан Ийеси, Израилдың Қудайы! Сен қулыңа: „Сениң ушын бир шаңарақ – патшалық жаратаман“, – деп аян еттиң. Сонлықтан қулың усылай дуўа етиўге жүрек етти. ²⁸ Қудай Ийе, Сен Қудайсаң, Сениң сөзлерин хәк. Сен қулыңа бул ийгиликке үәдени бердиң. ²⁹ Енди алдыңда мәңгиге даўам етиўи ушын, қулыңның патшалығын жарылқаўыңды сорайман. Себеби Қудай Ийе, Сен солай сөз бердиң хәм қулыңның патшалығы Сениң жарылқаўың арқалы мәңгиге жарылқанатуғын болады».

Даўыттың жеңислери

8 Арадан бираз ўақыт өткеннен кейин, Даўыт филистлерди жеңип, оларды бойсындырды хәм филистлердиң қолынан Метег-Амма қаласын тартып алды.

² Соңынан Моаб халқын да жеңиліске ушыратты. Оларды жерге қатара жатқызып, арқан менен өлшеди хәм еки өлшемди өлтирип, үшінши өлшемди тири қалдырды. Солай етип, моаблылар

Даўытқа бағынышлы болып, оған салық төлейтуғын болды.

³ Даўыт Евфрат дәрьясына шекемги өз патшалығын қайта тиклемекши болып, сол жерге жүрис қылған Соба патшасы Рехоб улы Хададезерди де жеңди. ⁴ Даўыт Хададезердиң бир мың жети жүз арбалы хәм жигирма мың пияда әскерин қолға алды. Ол саўаш арбасына жегилетуғын барлық атлардың тирсеклерин кесип майырып, оннан тек жүз атты ғана алып қалды.

⁵ Соңынан Даўыт Соба патшасы Хададезерге жәрдемге келген Дамаскте жасайтуғын арамлардан жигирма еки мың адамды өлтирди. ⁶ Ол Дамасктеги арамлардың жерине өзиниң сақшылар топарын орналастырды. Арамлар да Даўытқа бағынышлы болып, салық төлейтуғын болды. Жаратқан Ийе Даўытты барған жериниң хәммесинде жеңіске еристирди.

⁷ Даўыт Хададезердиң сәркәрдәлары алып жүрген алтын қалқанларды алып, Ерусалимге әкелди.

⁸ Және де, ол Хададезердиң қол астындағы Бетах хәм Беротай қалаларынан көп муғдарда қола алды.

⁹ Хамат патшасы Той † Даўыттың Хададезердиң пүткил әскерлерин жеңгенин еситти. ¹⁰ Патша Той Даўытқа сәлем бериў хәм оны саўашта Хададезер үстинен ерискен жеңиси менен қутлықлау ушын, улы Иорамды оған жиберди. Себеби Той Хададезер менен узақ ўақыттан бери урысып киятырған еди. Иорам Даўытқа гүмис, алтын хәм қоладан исленген затларды саўғаға алып келди. ¹¹ Даўыт патша бул саўғаларды басып алған еллеринен алып келген гүмис хәм алтынлар менен бирге Жаратқан Ийеге бағышлады. ¹² Булар арам, моаб, аммон, филист хәм амалек халықларынан алып келинген, және де, Соба патшасы Рехоб улы Хададезерден тартып алынған гүмис хәм алтынлар еди.

¹³ Даўыт Дуз ойпатлығында эдом халқынан он сегиз мыңын өлтирип қайтқаннан соң, оның даңқы асты.

¹⁴ Ол Эдом аймағының хәмме жерине өз сақшылар топарын орналастырды. Пүткил эдомлар Даўытқа бағынышлы болды. Жаратқан Ийе Даўытты барған жериниң хәммесинде жеңіске еристирди.

Даўыттың хәмелдарлары

¹⁵ Даўыт пүткил Израилда патшалық етип, халқына туўры хәм әдиллик пенен хәкүмдарлық етти. ¹⁶ Серуя улы Иоаб сәркәрда, Ахилуд улы Еҳошафат жылнамашы еди. ¹⁷ Ахитуб улы Садоқ пенен Абиятар улы Ахимелех руўханий, Серая хаткер еди. ¹⁸ Еҳояда улы Беная керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылардың †† басшысы еди. Ал Даўыттың уллары руўханийлер еди.

† Той – 1Жлн. 19:9 аятта Тоў деп айтылған. †† Керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар – патша Даўыттың шет елден жаллап алған тән сақшылары болыуы мүмкин.

Даўыттың Мефибошетке жақсылық ислеуі

9 Бир күни Даўыт: «Шаулдың хожалығынан тири қалған бар ма? Мен Ионатанның құрметі үшін оған жақсылық қылар едим», – деди.

2 Шаулдың хожалығының Сиба деген бір хызметші киі бар еді. Оны Даўыттың алдына шақырып келді. Патша оннан:

– Сиба деген сенбісең? – деп сорады.

Сиба оған:

– Аўа, Сиба деген қулығың мен боламан, – деп жууап берді.

3 Патша оған:

– Шаулдың хожалығынан аман қалған адам бар ма? Мен оған Құдай үшін жақсылық қылайын, – деди.

Сиба патшаға:

– Ионатанның екі аяғы да майып болып қалған бір улы бар, – деп жууап берді.

4 Патша оннан:

– Ол қай жерде? – деп сорады.

Сиба патшаға:

– Ол Ло-Дебардағы Аммиел улы Махирдің үйінде, – деп жууап берді.

5 Солай етип, Даўыт патша оны Ло-Дебардан, Аммиел улы Махирдің үйінен алдырды.

6 Шаулдың ақлығы, Ионатанның улы болған Мефибошет Даўытқа келді хәм ет-бетінен жығылып, оған тәжим етті.

Даўыт:

– Мефибошет! – деди.

– Ләббәй, қулығың усы жерде, – деп жууап берді Мефибошет.

7 Даўыт оған:

– Қорқпа, мен әкең Ионатанның құрметі үшін саған жақсылық қыламан. Атаң Шаулдың барлық жерлерін саған қайтарып беремен. Ал сен бәрқұлла менің дастурханымнан аўқатланатуғын боласаң, – деди.

8 Мефибошет тәжим қылып:

– Әли ийтке уқсаған мендей қулығыңға жақсылық қылатуғындай, мен ким болыппан? – деди.

9 Соңынан патша Шаулдың хызметшісі Сибаны шақыртып алып, оған былай деди:

– Бұрын мырзаң Шаулға хәм оның хожалығына тийісли болған нәрсенің хәммесін оның ақлығы Мефибошетке бердим. 10 Енди мырзаңның ақлығы керекли азық-аўқат пенен тәмийинленіуі үшін, сен хәм сениң улларың менен қуларың оның үшін жерді тәрбиялап, өнім алыңлар. Ал мырзаңның ақлығы Мефибошет болса, бәрқұлла менің дастурханымнан аўқат жейди.

Сибаның он бес улы хәм жигирма қулы бар еді.

11 Сиба патшаға:

– Тақсырым, қулығың болған мен буйырғанларыңыздың хәммесін орынлайман, – деди.

Мефибошет патшаның улларының бири сыяқлы, патшаның дастурханынан аўқат жеди.

12 Мефибошеттің Миха деген кишкене бір улы бар еді. Сол аўқаттан баслап, Сибаның үйінде жасайтуғын хәр бир адам Мефибошетке хызмет ететуғын болды. 13 Мефибошет бәрқұлла патшаның дастурханынан аўқат жейтуғын болғанлықтан, Ерусалимде жасады. Оның екі аяғы да майып еді.

Даўыттың аммонлар менен арамларды жеңіуі

10 Арадан бір қанша аўқат өткеннен соң, Аммон патшасы өлип, оның орнына улы Ханун патша болды. 2 Сонда Даўыт: «Әкесінің маған жақсылық еткени сыяқлы, мен де Нахаш улы Ханунға жақсылық қылайын», – деп ойлап, әкесінің өлими себепли кеуіл айтыу үшін, Ханунға хызметшілерін жиберді.

Даўыттың хызметшілері Аммон жеріне барғанда, 3 аммон басшылары өз мырзасы Ханунға: «Даўыт бул адамларды әкеңіздің құрметі үшін сизге кеуіл айтыу үшін жиберген деп ойлайсыз ба? Яқ, Даўыт оларды қаланы көзден өткеріп, билип алыу хәм қыйратыу үшін сизге жиберген», – деди.

4 Солай етип, Ханун Даўыттың хызметшілерін тутқынға алып, олардың сақалларының ярымын кестирді хәм шапанларын жамбасына келетуғын етип кестиріп, изине қайтарып жиберді.

5 Даўыт елшілері тууралы еситкенде, оларды күтип алыу үшін адам жиберді. Өйткени елшілер қатты хорланған еді. Патша оларға: «Сақалыңыз өскенше, Ерихода қалыңлар, соңынан қайтып келесіздер», – деди.

6 Аммонлар Даўыттың өзлерін жек көріп қалғанын түсінді. Сонда адам жиберіп, Бейт-Рехоб пенен Собадан жигирма мың арамлы пияда әскерді, Мааха патшасы менен оның мың адамын хәм Тоб аймағынан он екі мың адамды жаллап алды. 7 Даўыт бұны еситкенде, Иоабты хәм мәрт жауынгерлерден дүзілген пүткіл әскерлер топарын оларға қарсы атландырды. 8 Аммонлар шығып, дәруаза алдында сап тартып турды. Ал Рехоб пенен Собадан келген арамлар, Тоб пенен Маахадан келген адамлар менен бирге далада бөлек сап тартып турды.

9 Иоаб душпан әскерлерінің алдында да, артында да турғанын көргенде, Израилдың ағла әскерлерінен базыларын таңлап алып, оларды арамларға қарсы сапқа турғызды. 10 Қалған топарларды иниси Абишайдың қолына тапсырып, аммонларға қарсы сапқа дизді. 11 Иоаб инисине былай деди: «Егер арамлар менен басым келсе, сен маған жәрдемге келсең. Ал аммонлар сеннен басым келсе, мен саған жәрдемге бараман. 12 Мәрт бол! Халқымыз үшін хәм Құдайымыздың қалалары үшін бекем турайық. Жаратқан Ийе Өзине мақұл болған исти ислесін!»

¹³ Соңынан Иоаб хәм оның жанындағылар арамларға қарсы хұжимге өтиў ушын алға илгерилегенде, арамлар олардан қашты.

¹⁴ Арамлардың қашқанын көрген аммонлар да Абишайдан қашып, қалаға кирип кетти. Буннан кейин Иоаб аммонлар менен урысыўдан ўаз кешип, Ерусалимге қайтып кетти.

¹⁵ Өзлериниң израиллылардан жеңилгенин көрген арамлар бир жерге топланды. ¹⁶ Соба патшасы Хададезер хабар жиберип, Евфрат дәрьясының арғы тәрепинде жасайтуғын арамларды шақыртты. Арамлар Хададезердиң сәркәрдасы Шобахтың басшылығында Хеламға кетти.

¹⁷ Бул Даўйтқа мәлим болғанда, ол пүткил израиллыларды топлады да, Иордан дәрьясын кесип өтип, Хеламға барды. Арам әскерлери Даўйтқа қарсы сап тартып турды хәм оның менен саўаш қылды. ¹⁸ Деген менен, арамлар израиллылардың алдына түсип қашты. Даўйт олардың жети жүз саўаш арбасының арбакешлерин хәм қырық мың атлы әскерин өлтирди. Ол Хададезердиң сәркәрдасы Шобахты да харақатлады хәм ол саўаш майданында жан тапсырды. ¹⁹ Солай етип, Хададезердиң қол астындағы хәмме патшалар өзлериниң израиллылардан жеңилгенин көргенде, израиллылар менен тынышлық келисимин дүзип, оларға бағынышлы болды. Буннан кейин, арам халқы аммон халқына жәрдем бериўден қорқып қалды.

Даўйт хәм Бат-Шеба

11 Келеси жылы бәхәрде, патшалар урысқа шығатуғын ўақытта, Даўйт өз әскербасыларын хәм пүткил Израил әскерлерин Иоабтың басшылығында урысқа жиберди. Олар аммонларды қырып таслап, Рабба қаласын қамал қылды. Бирақ Даўйттың өзи Ерусалимде қалған еди.

² Бир күни кешке қарай Даўйт төсегинен турды да, сарайдың үшегине шығып, арман-берман жүре баслады. Ол сол жерден қарап, шомылып атырған бир хаялды көрди. Хаял жүдә сулыў еди. ³ Даўйт хаялдың ким екенин билип келиў ушын, адам жиберди.

Сол адам қайтып келип, хаялдың Элиамның қызы, хетт халқынан болған Урияның хаялы Бат-Шеба екенлигин айтты. ⁴ Даўйт хаялды алып келиў ушын хызметшилерин жиберди. Хаял Даўйттың алдына келди. Даўйт етек киринен енди тазаланған хаял менен жатты. Соңынан хаял үйине қайтты. ⁵ Хаял хәмиледар болып қалған еди. Сонлықтан ол Даўйтқа: «Мен хәмиледарман», – деп хабар жиберди.

⁶ Сонда Даўйт Иоабқа: «Хетт халқынан болған Урияны маған жибер», – деген хабар жоллады. Иоаб Урияны Даўйттың алдына жиберди. ⁷ Урия

алдына келгенде, Даўйт оннан Иоаб пенен әскерлердиң жағдайы хәм урыстың барысы хаққында сорады. ⁸ Соңынан Урияға: «Үйиңе барып, дем ал †», – деди.

Урия сарайдан шыққаннан соң, патша оның изинен сый жиберди. ⁹ Деген менен, Урия үйине қайтпай, патшаның барлық хызметшилери менен бирге сарай дәрўазасы алдында уйықлады.

¹⁰ Даўйтқа Урияның үйине қайтпағаны хаққында хабар жеткенде, Даўйт Урияны шақыртып:

– Сен узақ ўақыт сыртта болдың-ғо, неге үйиңе қайтпадың? – деп сорады.

¹¹ Урия Даўйтқа:

– Қудайдың сандығы да, Израил хәм Яхуда әскерлери де ордада қалды. Сәркәрдам Иоаб пенен сизиң адамларыңыз болса, қыр далада түнеп атыр. Солай екен, ишип-жеп, хаялым менен жатыў ушын, мен үйиме бара аламан ба? Алдыңызда ант ишип айтаман: мен хасла булай ислемаймен, – деп жуўап берди.

¹² Сонда Даўйт Урияға:

– Бүгин де усы жерде қал, ертең сени қайтарып жиберемен, – деди.

Урия сол күни Ерусалимде қалды. Ертеңине ¹³ Даўйт Урияны шақырып алып, ишкизип-жегизди хәм оны мәс қылды. Бирақ кеште Урия және үйине бармай, патшаның хызметшилери менен бирге уйықлаў ушын бурынғы жатқан орнына барды.

¹⁴ Сонлықтан келеси күни азанда Даўйт Иоабқа бир хат жазып, оны Урияның қолына берип жиберди. ¹⁵ Ол хатта былай деп жазған еди: «Урияның жарадар болып өлиўи ушын, оны саўаштың ең қызған жерине қойып, бир өзін қалдыр».

¹⁶ Солай етип, Иоаб қаланы қоршап алғанда, душпанлардың мәрт әскерлериниң қай жерде туратуғынын билгенликтен, Урияны сол жерге қойды. ¹⁷ Қала халқы шығып, Иоабтың әскерлери менен саўашқа түсти. Саўашта Даўйттың әскерлеринен айырымлары қаза тапты. Қазаланғанлар арасында хетт халқынан болған Урия да бар еди.

¹⁸ Саўаштың барысы хаққында хабарлаў ушын, Иоаб Даўйтқа адам жиберди. ¹⁹ Ол хабаршыға былай деп буйырды: «Сен саўаштың барысы хаққында патшаға жеткергениңде, ²⁰ патша ғәзепленип, саған: „Олар менен урысыў ушын қалаға неге буншелли жақынластыңыз? Олардың қала дийўалынан оқ ататуғынын билмейтуғын ба едиңиз? ²¹ Еруббешеттиң улы Абимелехти қалай өлтиргенин билмейтуғын ба едиңиз? Тебесте бир хаял дийўалдан Абимелехтиң үстине дигирман тасын таслап жиберип, оны өлтиргени есиңизде жоқ па еди? Солай екен, неге дийўалға буншелли жақын бардыңлар?“ – дегенде, сен оған: „Хетт халқынан болған қулығың Урия да өлди“, – деп айтарсаң».

† Дем ал – сөзбе-сөз: аяқларыңды жуў.

²² Хабаршы жолға шықты. Ол Даўытқа барғанда, Иоабтың өзине айтқанларының хәммесин оған жеткізип былай деди:

²³ – Душпан бизлерден үстин шықты. Олар қаладан шығып, бизлер менен қыр далада урысты. Бірақ бизлер оларды қала дәрұазасына шекем қуып бардық. ²⁴ Сонда мергенлер сизиң адамларыңызға қарай дийўалдан оқ атты. Патшаның адамларының айырымлары қаза тапты, хетт халқынан болған қулыңыз Урия да қаза тапты.

²⁵ Даўыт хабаршыға:

– Иоабқа былай деп айт: «Болған ўақыяға қапа болма. Саўашта кимнің өлетуғынын билип болмайды. Қалаға қарсы жүжимди күшейтип, оны жер менен жексен қылыңлар». Усы сөзлерди айтып, оған жигер бер, – деди.

²⁶ Урияның хаялы күйеуиниң қаза тапқанын еситип, ол ушын аза тутты. ²⁷ Аза тутыў ўақты тамам болғанда, Даўыт хаялды сарайға алдырды. Хаял Даўытқа турмысқа шығып, оған бир ул туўып берди.

Бірақ Даўыттың бул иси Жаратқан Ийеге унамады.

Натанның Даўытты әшкаралаўы

12 Жаратқан Ийе пайғамбар Натанды Даўытқа жиберди. Сонда Натан Даўытқа келип, былай деди:

– Бир қалада еки адам болыпты. Олардың бириншиси бай, ал екіншиси кәмбағал екен. ² Бай адамның жүдә көп майда хәм ири маллары бар екен. ³ Бірақ кәмбағалдың сатып алып, бағып атырған бир урғашы қозысынан басқа хеш нәрсеси жоқ екен. Қозы кәмбағалдың үйинде балалары менен бирге өсипти. Оның нанынан жеп, кесесинен суў ишип, қойнында уйықлапты. Сол адам ушын қозы өз қызындай еди. ⁴ Бир күни бай адамның үйине бир жолаўшы келипти. Келген қонаққа аўқат таярлаў ушын, өзиниң қой хәм сыйырларынан бирин сойыўға байдың көзи қыймай, кәмбағалдың қозысын алып, қонағына аўқат таярлап берипти.

⁵ Даўыттың бай адамға қатты ғәзеби келип, Натанға былай деди:

– Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: бундай исти ислеген адам өлимге ылайықлы!

⁶ Тасбаўырлық қылып, усындай исти ислегени ушын, қозыны төрт есе қылып төлеўи тийис.

⁷ Сонда Натан Даўытқа былай деди:

– Сол адам сизсиз! Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Мен сени майлап, Израилға патша етип қойдым хәм Шаулдың қолынан қутқардым. ⁸ Мен саған мырзаңның үйин бердим, хаялларын да қойныңа салдым. Израил хәм Яхуда халқын да саған бердим. Егер бул да аз болса, булардан да көп нәрселерди берер едим. ⁹ Солай екен, неге Мениң алдымда жаўыз ислерди ислеп, сөзимди писент етпедиң? Хетт халқынан болған

Урияны қылыш пенен өлтирип, хаялын өзиңе алдың. Аўа, сен оны аммонлардың қылышы менен өлтирдің. ¹⁰ Буннан былай, мәңгиге сениң хожалығыңнан қылыш арымайды. Себеби сен Мени писент етпей, хетт халқынан болған Урияның хаялын өзиңе хаяллыққа алдың». ¹¹ Жаратқан Ийе және былай дейди: «Саған өз хожалығың арқалы жаманлық келтиремен. Сениң көз алдыңда хаялларыңды алып, жақынларыңның бирине беремен. Ол күпә-күндиз хаялларыңның қойнына киреди. ¹² Аўа, сен бул исти жасырынша иследиң, бірақ Мен буны пүткил Израил халқының көз алдында күпә-күндиз ислеимен».

¹³ Даўыт Натанға:

– Мен Жаратқан Ийеге қарсы гүна иследим, – деди.

Натан оған:

– Жаратқан Ийе гүнаңыздан өтти, сиз өлмейсиз.

¹⁴ Бірақ сиз бул исиңиз арқалы Жаратқан Ийениң душпанларына Оған тил тийгизиўге жол қойып бердіңиз. Сол себепли сизиң туўылған перзентиниң өледі, – деп жуўап берди. ¹⁵ Соңынан Натан үйине қайтты.

Жаратқан Ийе Урияның хаялының Даўыттан туўған баласын аўыр кеселге дуўшар етті. ¹⁶ Даўыт Қудайға бала ушын жалбарынып, ораза тутты. Үйине келип, жерде жатқан халда түнлерди өткерди. ¹⁷ Сарай ақсақаллары Даўытты жерден турғызыў ушын келгенде, ол турыўды қәлемеди хәм олар менен бирге аўқат та жемеди. ¹⁸ Жетинши күни бала шетнеди. Хызметшилери Даўытқа баланың шетнегени хәққында хабарлаўға қорқты. Олар: «Бала тири ўақытта, бизлер оның менен сөйлескен едик, бірақ ол бизлерге қулақ аспады. Енди баланың шетнегенин оған қалай айтамыз? Ол өзине қандай да бир жаман нәрсе ислеп қояр», – деп сыбырласты.

¹⁹ Даўыт хызметшилериниң өз ара сыбырласып атырғанын көргенде, баланың шетнегенин түсинди. Ол хызметшилеринен:

– Бала қайтыс болды ма? – деп сорады.

Олар Даўытқа:

– Аўа, қайтыс болды, – деп жуўап берди.

²⁰ Сонда Даўыт орнынан турып, жуўынды. Үстине этир жағып, кийимлерин аўмастырды хәм Жаратқан Ийениң Үйине барып, сыйынды. Соңынан үйине қайтып келип, өзине аўқат берилиўин буйырды хәм алдына қойылған аўқатты жеди. ²¹ Хызметшилери оған:

– Бул исиңизди қалай түсинсек болады? Бала тири ўақтында ораза тутып, жыладыңыз. Ал ол өлгеннен кейин, орныңыздан турып, аўқат жединиз, – деди.

²² Даўыт оларға былай деп жуўап берди:

– Аўа, бала тири ўақтында ораза туттым, жыладым. Себеби: «Ким биледи, Жаратқан Ийе маған мийримин түсирип, бала жасап кетер», – деп ойлаған едим. ²³ Бірақ енди бала өлди. Солай екен, ораза тутыўымның не кереги бар? Оны қайтара

алар ма едим? Мен оның жанына бараман, бірақ ол мениң жаныма қайтып келмейди.

Сулайманның тууылыуы

²⁴ Дауыт хаялы Бат-Шебаны жубатты хәм жанына кирип, оның менен жатты. Бат-Шеба бир ул тууды хәм оның атын Сулайман деп қойды. Жаратқан Ийе баланы сүйгенликтен, ²⁵ Натан пайғамбарды оған жиберди. Натан Жаратқан Ийениң сөзи бойынша балаға Едидия, яғный «Жаратқан Ийениң сүйиклиси» деп ат қойды.

²⁶ Сол ұақытлары аммонлардың Рабба қаласына қарсы сауаш жүргизип атырған Иоаб патша сарайы жайласқан қорған қаланы қолға киргизди.

²⁷ Соңынан Иоаб Дауытқа хабаршылар жиберип былай деди: «Мен Рабба қаласына хұжим қылып, оның суў тармағын † қолға киргиздим. ²⁸ Енди сиз қалған әскерлерди баслап келиң де, қаланы қоршап алып, оны қолға киргизиң. Егер қаланы мен басып алсам, қала мениң атым менен аталып кетер».

²⁹ Дауыт пүткил әскерлерин топлап, Рабба қаласына кетти хәм қалаға хұжим жасап, оны қолға киргизди. ³⁰ Дауыт олардың патшасының басындағы тажды алды. Хасыл таслар менен безелген, ауырлығы бир талант †† келетуғын алтын таж Дауыттың басына кийгизилди. Дауыт қаладан көп муғдарда олжа да алып қайтты. ³¹ Ал сол жерде жасайтуғын халықты жарғы, шөккиш хәм балта менен жумыс ислеуге, гербиш таярлауға мәжбүр етті. Дауыт аммонлардың қалаларының хәммесинде усылай иследи. Соңынан ол пүткил әскерлери менен бирге Ерусалимге қайтып кетти.

Аммон хәм Тамара

13 Дауыттың улы Абшаломның Тамара деген бир сулыу қарындасы бар еди. Дауыттың басқа бир улы Аммон Тамараны сүйип қалды.

² Аммон қарындасы Тамара ‡ себебли азап шегип, ауырып қалды. Себеби Тамара пәк қыз болғанлықтан, Аммон ушын қызға бир нәрсе ислеу мүмкиншилигин табыу қыйын еди. ³ Бірақ Аммонның Ионадаб деген жорасы бар еди. Ионадаб Дауыттың әжағасы Шимеаның улы болып, ол жүдә хийлекер еди. ⁴ Бир күни Ионадаб Аммоннан:

– Хәй, патшаның улы, неге күннен-күнге азып баратырсаң? Маған себебин айтпайсаң ба? – деп сорады.

Аммон оған:

– Тууысқаным Абшаломның қарындасы Тамараны сүйип қалдым, – деп жууап берди.

⁵ Ионадаб оған:

† Суў тармақ – сөзбе-сөз: суў қала. †† Бир талант – шама менен 34,5 кг. ‡ Аммонның қарындасы Тамара – Дауыттың туңғышы Аммонның анасы изреелли Ахиноам, ал Абшалом менен Тамараның анасы Гешур патшасы Талмайдың қызы Мааха еди, 2Пат. 3:2-3 аятларға қараң.

– Төсекке жатып алып, өзинди ауырып атырғандай етип көрсет. Әкең сени көриу ушын келгенде, оған: «Аға, өтиниш, қарындасым Тамара келип, маған ауқат писирип берсин. Ауқатты көз алдымда писирсин, оны көрип, қолынан ауқат жейин», – деп айт, – деди.

⁶ Солай етип, Аммон төсекке жатып алып, өзін ауырып атырғандай етип көрсетти. Патша оны көриуге келгенде, Аммон патшаға: «Аға, өтиниш, қарындасым Тамара келип, көз алдымда бир-еки таба нан писирип берсин. Мен оның қолынан нан жейин», – деди.

⁷ Сонда Дауыт сарайда жасап атырған Тамараға: «Әжағаң Аммонның үйине барып, оған жейтуғын бир нәрсе писирип бер», – деп хабар жиберди.

⁸ Тамара әжағасы Аммонның үйине кетти. Ол төсекте жатырған еди. Тамара қамыр ийлеп, оның үйінде таба нан писирди. ⁹ Соңынан табаны алып, нанды Аммонның дастурханына қойғанда, ол жегиси келмеді. Сонда Аммон үйдегилерге: «Қасымнан хәмме шығып кетсин», – деп буйырды. Хәмме шығып кетти. ¹⁰ Буннан кейин, Аммон Тамараға: «Ауқатты жататуғын бөлмеге алып кел, мен сениң қолыңнан ауқат жейин», – деди. Тамара өзи писирген нанларды әжағасы Аммонның жататуғын бөлмесине апарды. ¹¹ Жесин деп, Тамара нанды Аммонға жақынлатқанда, ол Тамараны ушлап алып:

– Қарындасым, кел, мениң менен жат, – деди.

¹² Бірақ Тамара оған былай деди:

– Яқ, әжаға, мениң намысыма тийме. Израилда бундай ис исленбейди. Бундай ақылсызлықты ислеме. ¹³ Усындай шерменделиктен кейин, мен қалай бас көтерип жүре аламан? Ал сен Израилдағы ақмақ адамлардың бири болып қаласаң. Өтинемен, патша менен сөйлес, ол сениң маған үйлениуіңе қарсы болмайды. ¹⁴ Деген менен, Аммон Тамараға қулақ салғысы келмеді. Ол қыздан күшлирек болғанлықтан, қызды зорлап, намысына тийди.

¹⁵ Соннан соң, Аммонның Тамараны жек көргенлиги соншелли, оның жек көриушилиги бұрын болған мухаббатынан да күшлирек еди. Аммон Тамараға:

– Тур, жоқ бол! – деди.

¹⁶ Тамара Аммонға:

– Яқ, мени қууыуың – бул биринши ислеген жаманлығыңнан да ауырырақ, – деди. Бірақ Аммон оған қулақ салғысы келмеді. ¹⁷ Аммон хызметши жигитин шақырып оған: «Мына биреуді бул жерден қуып жибер де, артынан қапыны жауып тасла», – деди. ¹⁸ Жигит Тамараны сыртқа шығарып, изинше қапыны жауды. Тамараның үстинде узын, жеңи де узын нағыслы кийим бар еди. Патшаның турмысқа шықпаған қызлары усылай кийинетуғын еди. ¹⁹ Тамара басына күл шашып, үстиндеги узын жеңли кийимин жыртып таслады. Ол қоллары

менен басын ушлап, дад салып, еңиреуи менен кетти.

²⁰ Әжағасы Абшалом қызға: «Сениң менен бирге болған әжағаң Амнон ба еди? Енди сестинди шығарма, қарындасым. Ол сениң әжағаң-ғо. Бул ўақыяға қапа болма», – деди.

Солай етип, Тамара әжағасы Абшаломның үйинде жалғыз хәм муңлы жасады.

²¹ Даўыт патша болып өткенлер ҳаққында еситип, қатты фәзепленди. ²² Абшалом Амнонға жақсы да, жаман да сөз айтпады. Өйткени ол қарындасы Тамараның намысына тийгени ушын, Амнонды жек көрип қалған еди.

Абшаломның Амнонды өлтириуи

²³ Еки жылдан кейин, Абшалом патшаның барлық улларын өзиниң қойын қырқытырып атырған жерге, Эфрайым қаласына жақын жердеги Баал-Хасорға шақырды. ²⁴ Абшалом патшаға келип:

– Мен қойларымды қырқытырып атырман. Өтинемен, өзиңиз де, хызметшилериңиз де мениң менен бирге сол жерге барсаңыз, – деди.

²⁵ Даўыт патша оған:

– Яқ, улым, егер бизлер хәммемиз барсақ, саған жүк боламыз, – деди.

Абшалом қатты жалынса да, патшаның барғысы келмеди, бирақ баласына пәтия берди.

²⁶ Сонда Абшалом патшаға:

– Онда әжағам Амнонның бизлер менен бирге барыуына рухсат бериң, – деди.

Патша оннан:

– Амнон неге сениң менен барыуы керек? – деп сорады. ²⁷ Бирақ Абшалом жалына бергеннен кейин, патша Амнонды хәм басқа улларының хәммесин оның менен бирге жиберди.

²⁸ Абшалом хызметшилерине былай деп буйырды: «Амноннан көз үзбеңлер! Ол шарап ишип, мәс болған ўақытта, мен сизлерге: „Амнонды өлтириң“, – деп айтаман. Сонда оны өлтириңлер. Қорқпаңлар! Сизлерге буйрықты мен берип атырман. Күшли хәм мәрт болыңлар!»

²⁹ Хызметшилер Абшаломның буйрығын орынлап, Амнонды өлтирди. Сонда патшаның басқа уллары ғашырларына минип, қашып кетти.

³⁰ Олар жолда киятырғанда, Даўытқа: «Абшалом патшаның барлық улларын өлтирипти, олардың бирде биреуи тири қалмапты», – деген хабар жетип келди. ³¹ Патша орнынан турды да, кийимлерин жыртып, өзін жерге таслады. Оның жанындағы барлық хызметшилер де кийимлерин жыртып.

³² Сонда Даўыттың әжағасы Шимеаның улы Ионадаб былай деди: «Тақсыр, хәмме улларымнан айырылып қалдым деп ойламаңыз. Тек Амнон өлди. Себеби ол қарындасы Тамараның намысына тийгеннен бери, Абшалом Амнонды өлтириуде ойлап жүрген еди. ³³ Сонлықтан тақсыр, хәмме улларыңыз өлди, деген хабардан тәшиуишленбең. Тек жалғыз Амнон ғана өлди».

³⁴ Сол арада Абшалом қашып кетти.

Гүзетши жигит төбешиктиң батыс жолынан үлкен бир аламанның киятырғанын көрди. ³⁵ Ионадаб патшаға: «Әне, улларыңыз киятыр. Қулыңыздың айтқанындай болды», – деди. ³⁶ Ол айтып болар-болмастан, патшаның уллары жетип келди де, дад салып жылай баслады. Патша да, хызметшилер де қатты өкирип жылады.

³⁷ Ал Абшалом қашып, Гешур патшасы Аммихұд улы Талмайдың жанына барды. Даўыт улы Амнон ушын узақ ўақыт аза тутты. ³⁸ Гешурға қашқан Абшалом ол жерде үш жыл болды. ³⁹ Енди патша Даўыт Абшаломды сағына баслады. Себеби ол Амнонның өлимине жубаныш тапқан еди.

Абшаломның Ерусалимге қайтып келиуи

14 Серуя улы Иоаб патшаның Абшаломды сағынып жүргенин билди. ² Ол биреуде жиберип, Теқоада жасайтуғын ақыллы бир ҳаялды алдырды. Иоаб ҳаялға: «Аза кийимлериңди кийип, өзиңди аза тутып жүрген адам сыяқлы көрсет. Әтир де жақпай, өзиңди узақ ўақыттан бери өлини азалап жүрген сыяқлы тут. ³ Кейин патшаға барып, оған мениң усы сөзлеримди жеткиз», – деди де, Иоаб ҳаялға нелерди айтыу кереклигин үйретти.

⁴ Солай етип, теқоалы ҳаял патшаға барды. Ол патшаның алдында ет-бетинен жығылып, тәжим етип, патшаға:

– Тақсыр, маған жәрдем бериң, – деди.

⁵ Патша оннан:

– Не болды? – деп сорады.

Ҳаял патшаға былай деп жуўап берди:

– Мен бир бахытсыз жесир ҳаялман. Күйеуим өлип қалды. ⁶ Шорыңыз болған мениң еки улым бар еди. Олар атызда төбелесип қалыпты. Оларды айыратуғын хеш ким болмағаннан соң, биреуи биреуин урып, өлтирип қойыпты. ⁷ Енди пүткил тийре шорыңыз болған маған қарсы шығып: «Туўысқанын өлтирген адамды бизлердиң қолымызға бер. Туўысқанын өлтиргени ушын оны өлтирип, усылайынша мийрасхорды да жоқ қыламыз», – деп атыр. Солай етип, жер бетинде күйеуимниң атын хәм урпағын даўам еттиретуғын туяқ қалдырмау ушын, олар мениң ошағымдағы қалған шоқты да өширежақ.

⁸ Патша ҳаялға:

– Үйиңе қайта бер, бул исти сениң пайдаңа шешип беремен, – деди.

⁹ Сонда теқоалы ҳаял патшаға:

– Тақсыр! Бул ўақыяға мен хәм мениң әкемниң хожалығы айыплы болсын. Патша хәм оның тахты айыпсыз болсын, – деди.

¹⁰ Патша ҳаялға:

– Биреу саған қарсы бир нәрсе десе, оны маған алып кел. Ол қайтып саған тиймейтуғын болады, – деди.

¹¹ Ҳаял патшаға:

– Олай болса, өш алыўшы әменгерлер исин гүжитип, улымды өлтирип қоймаўы ушын, патша, Қудайыңыз Жаратқан Ийе ҳақы ант ишсеңиз, – деди.

Патша ҳаялға:

– Тири Жаратқан Ийениң аты менен айтаман: улының бир тал шашы да түспейди, – деди.

¹² Ҳаял патшаға:

– Тақсыр, шорыңыз болған маған және бир сөз айтыўға рухсат берсеңиз, – деди.

– Айт, – деди патша.

¹³ Ҳаял сөзин даўам етип былай деди:

– Не ушын сиз Қудайдың халқына қарсы булай ислеп атырсыз? Патша, сиз усы гәпиңиз арқалы өзиңиз өзиңизди айыплап атырсыз. Өйткени өзиңиз қуўғын қылған адамды қайтармай атырсыз. ¹⁴ Жерге төгилген суўды қайтып жыйнаў мүмкин болмағаны сыяқлы, хәммемиз де дүньядан етип кетемиз. Бирақ Қудай жанды набыт қылыўды қәлемейди. Ол қуўғын қылынған адамның Өзинен узақ кетпеуи ушын шара излейди. ¹⁵ Халық мени қорқытқаны себепли, тақсырыма усыларды айтып бериў ушын келдим. Мен өзимше: «Патша менен сөйлесейин, бәлким, ол шорысының тилегин орынлар. ¹⁶ Сөзлериме қулақ асып, мени хәм улымды өлтирмекши болып, Қудайдың берген мийрасынан айырыўды қәлегенлердің қолынан құтқарар, ¹⁷ тақсырымның сөзи мени тынышландырар», – деп ойладым. Себеби сиз, тақсыр, жақсы менен жаманды айырыўда Қудайдың периштеси сыяқлысыз. Сизге Қудайыңыз Жаратқан Ийе яр болсын!

¹⁸ Патша ҳаялға:

– Сеннен бир нәрсе сорадын, бирақ меннен ҳеш нәрсени жасырма, – деди.

Ҳаял патшаға:

– Сораң, тақсыр, – деп жуўап берди.

¹⁹ Патша ҳаялдан:

– Бул ислердің хәммесинде Иоабтың қолы бар ма? – деп сорады.

Ҳаял патшаға былай деп жуўап берди:

– Тақсыр, алдыңызда ант ишип айтаман: сизден ҳеш нәрсени жасырыў мүмкин емес. Аўа, маған буйрық берген хәм шорыңызға усы сөзлердің хәммесин үйреткен қулыңыз Иоаб болады.

²⁰ Жағдайды өзгертиў ушын, қулыңыз Иоаб буны ойлап тапқан еди. Тақсыр, сиз Қудайдың бир периштеси сыяқлы дана болып, елдеги ўақыялардың хәммесинен хабардарсыз.

²¹ Сонда патша Иоабты шақыртып, оған:

– Мейли, тилегиңди орынлайман. Барып, жас жигит Абшаломды қайтарып алып кел, – деди.

²² Иоаб ет-бетинен жерге жығылып, патшаға тәжим етти хәм оған миннетдаршылық билдирип:

– Тақсыр, бүгин меннен кеўлиңиз толғанын билип турман. Себеби сиз қулыңыздың тилегин орынладыңыз, – деди.

²³ Соңынан Иоаб Гешурға барып, Абшаломды Ерусалимге алып келди. ²⁴ Бирақ патша: «Абшалом үйине кетсин, мениң алдыма келмесин», – деп буйрық берди. Сонлықтан Абшалом патшаны көрмей, өз үйине кетти.

²⁵ Пүткил Израилда сын-сымбаты бойынша Абшалом сыяқлы мақтаўы артқан адам жоқ еди. Ол басынан аяғына шекем минсиз еди. ²⁶ Абшаломға шашы аўырлық қылатуғын болғанлықтан, ол хәр жылы шашын кестиретуғын еди. Ол шашын кестирген ўақытта өлшететуғын еди. Оның шашының аўырлығы патшалықтағы өлшем бирлиги бойынша өлшегенде, еки жүз шекел † шығатуғын еди. ²⁷ Абшаломның үш улы хәм Тамара деген сулыў бир қызы бар еди.

²⁸ Абшалом Ерусалимде еки жыл жасаса да, патшаны көре алмады. ²⁹ Соңынан ол патшаға жиберий ушын Иоабты шақыртты. Бирақ Иоаб Абшаломға келиўди қәлемеди. Абшалом екінши рет шақыртты, бирақ Иоабтың және келгиси келмеді. ³⁰ Сонда Абшалом қулларына: «Минекей, Иоабтың арпа атызы меникинің жанында тур. Барып, атызға от бериң», – деди. Хызметшилер барып, Иоабтың атызына от берди.

³¹ Иоаб орнынан турды да, Абшаломның үйине барып:

– Қулларың не ушын атызыма от берди? – деп сорады.

³² Абшалом оған былай деди:

– Минекей, мен сени патшаның алдына жиберий ушын, усы жерге келиўиңди айтып, адам жоллаған едим. Сен арқалы патшаға: «Гешурдан не ушын келдим? Ол жерде қалғаным мен ушын жақсырақ болар еди», – деп айтпақшы едим. Енди мен патшаны көргим келеди. Егер айыплы болсам, мени өзи өлтирсин.

³³ Сонда Иоаб барып, Абшаломның сөзлерин патшаға жеткизди. Патша Абшаломды шақыртты. Абшалом патшаның алдына келди де, оның алдында ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етти. Патша Абшаломды сүйди.

Абшаломның Даўытқа қарсы бас көтериуи

15 Буннан соң, Абшалом өзине бир саўаш арбасы, атлар хәм алдында жуўырып жүретуғын елиў сақшы таярлады. ² Ол азанда ерте турып, қала дәрўазасына баратуғын жол бойында туратуғын еди. Өз арзын тыңлатып, хүким шығартыў ушын патшаға келген хәр бир адамды шақырып алып, оннан: «Қайсы қаладансаң?» – деп сораитуғын еди. Сол адам Израилдың қайсы урыўынан келгенин айтатуғын еди.

³ Сонда Абшалом сол адамға: «Қара, сениң даўа исиң туўры хәм әдил. Бирақ патшаның жанында сени тыңлаў ушын тайынланған хеш ким жоқ», – дейтуғын еди. ⁴ Соңынан: «Қәнекей, енди мени елге қазы қылып қойса, өз арзысы менен келген хәр

† Еки жүз шекел – шама менен 2,5 кг.

бир адамның исин адалатлық пенен шешер едим», – деп қосып қоятуғын еди. ⁵ Егер биреу Абшаломға тәжим етиу үшін жақынласса, ол сол адамға қолын созатуғын хәм оны қушақлап, сүйетуғын еди.

⁶ Абшалом патшаға арыз қылып келген израиллылардың хәр бирине усылай қатнас жасайтуғын еди. Солай етип, ол израиллылардың кеулин өзине аўдырып алды.

⁷ Арадан төрт жыл [†] өткеннен соң, Абшалом патшаға былай деди:

– Мениң Хебронға барып, Жаратқан Ийеге берген үәдемди орынлап келиуиме рухсат берсеңиз.

⁸ Себеби қулыңыз болған мен Арам үлкесиндеги Гешурда жасап атырғанымда: «Егер Жаратқан Ийе мени Ерусалимге қайтарса, онда мен Хебронға барып, Оған сыйынаман», – деп үәде берген едим.

⁹ Патша оған:

– Аман-есен кете бер, – деди.

Ол орнынан турып, Хебронға кетти. ¹⁰ Абшалом Израилдың пүткил урууларына жасырын түрде хабаршылар жиберип, оларға: «Кәрнай дауысын еситиуден-ақ: „Абшалом Хебронда патша болды“, – деп айтыңдар», – деди. ¹¹ Ерусалимнен мирәт етилген еки жүз адам болып өткен уақыялардан бийхабар халда, жақсы нийет пенен Абшаломға ерип кетти. ¹² Абшалом құрбанлық шалып атырып, Дауыттың мәсләхәтшиси гилолы Ахитофелди де Гило қаласынан алдыртты. Усылайынша қозғалаң күшейе берди. Өйткени Абшаломның изине ергенлердің саны көбейип атырған еди.

Дауыттың Ерусалимнен қашыуы

¹³ Бир хабаршы Дауытқа келип:

«Израиллылардың кеули Абшаломға аўып кетти», – деди. ¹⁴ Сонда Дауыт Ерусалимде өзи менен бирге болған барлық хызметшилерине:

– Турыңдар, қашайық! Болмаса, Абшаломнан қашып қутыла алмайсыз. Дәрхал кетип қалмасақ, Абшалом изимизден тез жетип алып, бәлеге душар етер, қаланы да қылыштан өткерер, – деди.

¹⁵ Патшаның хызметшилери:

– Тақсыр, сиз қандай қарарға келсеңиз, бизлер орынлауға таярмыз, – деп жууап берди.

¹⁶ Солай етип, патша пүткил сарай халқын изине ертип, жолға шықты. Ал сарайға қарап турыуы үшін, он тоқалын сол жерде қалдырды. ¹⁷ Патша хәм оның изине ерген пүткил халық қаланың ең шетиндеги үйдің жанына келип, тоқтады. ¹⁸ Сол жерден баслап, барлық хызметшилери, керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар хәм Гаттан өзине ерип келген гатлы алты жүз әскер патшаның алдынан жүрип өтті.

¹⁹ Патша гатлы Иттайға былай деди:

– Неге сен де бизлер менен киятырсаң? Изиңе қайтып, жаңа патша менен қал. Өйткени сен ұатаныңнан қууылған бир жат еллисең. ²⁰ Сен кеше келгенсең. Бүгин қай жерге барарымды өзим

билмей турып, сени де сергиздан қылайын ба? Изге қайт, әскерлериңди де өзиң менен алып қайт. Қудайдың сүйиспеншилиги хәм садықлығы саған яр болсын!

²¹ Бирақ Иттай патшаға:

– Тақсыр, тири Жаратқан Ийе хақы алдыңызда ант ишип айтаман: өлим ушын болса да, өмир ушын болса да, сиз қай жерде болсаңыз, қулыңыз болған мен де сол жерде боламан, – деп жууап берди.

²² Дауыт Иттайға:

– Яқшы, онда алдыға өтип, жүре бер, – деди.

Солай етип, гатлы Иттай хәм оның жанындағы хәмме адамлар бала-шағалары менен бирге жолын дауам етті. ²³ Халық кетип баратырғанда, әтираптағы пүткил ел зар-зар жыласты. Патша Кидрон сайынан өтті. Пүткил халық шөлистанлыққа қарай жол алды.

²⁴ Рууҳаний Садоқ пенен Қудайдың Келисим сандығын көтерген лебийлилер де сол жерде еди. Олар Қудайдың сандығын жерге қойды. Пүткил халық қаладан шығып болғанша, рууҳаний Абиятар төбешикке көтерилип, оларды күтип турды.

²⁵ Соңынан патша Садоққа былай деди:

«Қудайдың сандығын қалаға қайтарып алып бар. Егер Жаратқан Ийениң маған мийрими түскен болса, Ол мени изиме қайтарып, сандықты хәм сандық туратуғын орынды маған көрсетер. ²⁶ Егер Ол маған: „Саған кеулим толмады“, – десе, онда мен таярман. Ол маған мақул көргенин ислесин».

²⁷ Патша сөзин дауам етип, рууҳаний Садоққа былай деди: «Жағдайды көрип турған жоқсаң ба? Улың Ахимаасты хәм Абиятардың улы Ионатанды жаныңа ал да, Абиятар менен бирге аман-есен қалаға қайт. ²⁸ Сизлерден анық бир хабар алмағанымша, мен Иордан тегислигинде, дәрьяның өткелинде күтип тураман».

²⁹ Солай етип, Садоқ пенен Абиятар Қудайдың сандығын Ерусалимге қайтарып апарып, сол жерде қалды. ³⁰ Ал Дауыт болса, жылап-еңиреп Зәйтүн тауына көтериле берди. Ол басын орап алып, жалаң аяқ кетип баратыр еди. Оның жанындағы адамлардың хәммеси де басларын орап алып, жылап-еңиреп тауға шығып баратыр еди.

³¹ Сол арада биреу Дауытқа: «Ахитофел де Абшаломның тәрәпин алған тил бириктириушилер арасында екен», – деп хабарлады.

Сонда Дауыт: «Жаратқан Ийе, Ахитофелдің кеңесин жоққа шығара гөр!» – деп дуа етті.

³² Дауыт Қудайға сыйынатуғын таудың төбесине жетип барғанда, Арк тийресинен болған Хушай кийими жыртылған, басына топырақ шашылған халда оны қарсы алды. ³³ Дауыт оған былай деди: «Мениң менен бирге кетсең, маған жүк боласаң.

³⁴ Егер қалаға қайтып барсаң, Абшаломға: „Хәй патша, сизиң қулыңыз болмақшыман. Бурын әкеңизге қандай хызмет еткен болсам, сизге де

[†] Төрт жыл – басқа нұсқада «қырық жыл».

солай хызмет етемен“, – деп айтарсаң. Усылай сен Ахитофелдің мәсләхәтин мениң ушын босқа шығарасаң. ³⁵ Руұханийлер Садоқ пенен Абиятар сол жерде сениң менен бирге болады. Патшаның сарайында еситкенлериңнің хәммесинен оларды хабардар етип тур. ³⁶ Садоқтың улы Ахимаас пенен Абиятардың улы Ионатан да сол жерде. Еситкенлериңнің хәммесин олар арқалы маған жеткерип турасаң».

³⁷ Солай етип, Даўыттың достысы Хушай Ерусалимге кетти. Сол ўақытта Абшалом да Ерусалимге кирип киятырған еди.

Даўыт хәм Сиба

16 Даўыт таўдың төбесинен арман қарай бираз түскенде, Мефибошеттің хызметшиси Сиба қосақланған еки ешекке еки жүз нан, кептирип нығызланған кишмиштен жүз дана, таза пискен мийўеден жүз дана хәм бир мес шарап жүклеп, Даўыттың алдынан шықты. ² Патша Сибадан:

– Буларды не ушын алып келдің? – деп сорады. Сиба оған:

– Ешеклер патша хожалығындағылардың миниўи ушын, нан менен таза мийўелер хызметшилериңиздің жеўи ушын, ал шарап шөлде қалдан тайғанлардың ишиўи ушын, – деп жуўап берди.

³ Патша оннан:

– Мырзаң Шаулдың ақлығы қаяқта? – деп сорады. Сиба оған:

– Мефибошет Ерусалимде қалды. Себеби ол: «Израил халқы бүгин атамның патшалығын маған қайтарып береді», – деп айтып атыр, – деп жуўап берди.

⁴ Сонда патша оған:

– Мефибошеттің хәммә нәрсеси сеники болады, – деди.

Сиба патшаға тәжим етип:

– Құллық, тақсыр! Маған бәрқулла кеўлиңиз толғай! – деди.

Даўыт хәм Шимей

⁵ Даўыт патша Бахуримге жетип барғанда, Шаулдың тийресинен болған Гераның улы Шимей ғарғаныўы менен оның алдынан шықты. ⁶ Пүткил әскерлери хәм мәрт жаўынгерлери Даўыт патшаның оң хәм шеп жағында турғанына қарамастан, Шимей Даўытқа хәм оның хызметшилерине тас ылақтырды. ⁷ Шимей былай деп ғарғанды: «Жоқ бол, кет. Хәй, қанхор, оңбаған адам! ⁸ Сен орнына патша болған Шаулдың үй-ишинде төгилген қанлардың қунын Жаратқан Ийе сеннен өндирип атыр. Ол патшалықты улың Абшаломға берди. Сен қанхор болғаның ушын, бул бәлеге жолықтың».

⁹ Серуя улы Абишай патшаға:

– Бул өли көпек неге тақсырымды ғарғайды екен? Рухсат бериң, басын үзип таслайын, – деди.

¹⁰ Бирақ патша оған:

– Серуя уллары, буның менен сизлердің жумысыңыз болмасын! Жаратқан Ийе оған: «Даўытты ғарға», – дегени ушын ғарғап атырған болса, ким оннан: «Неге булай ислеп атырсаң?» – деп сорай алады? – деди.

¹¹ Кейин Даўыт Абишайға хәм хызметшилерине былай деди: «Өз улым мени өлтirmekши болып турғанда, мына беняминли оннан бетерин ислемей ме? Оны тынышына қойыңлар, ғарғай берсин. Өйткени буны оған Жаратқан Ийе айтқан.

¹² Бәлким, Жаратқан Ийе мениң хорланып атырғанымды көрип, бүгинги ғарғыслар орнына жақсылық қайтарар».

¹³ Даўыт адамлары менен бирге жолын даўам етті. Ал Шимей Даўыттың қапталында, таўдың жанбауырында жүриўи менен оны ғарғап, тас атып, топырақ шашты. ¹⁴ Иордан дәрьясындағы өткелге шаршап жеткен патша хәм оның жанындағы халық сол жерде дем алды.

Хушай менен Ахитофелдің кеңеслери

¹⁵ Сол арада Абшалом хәм оның израиллы пүткил тәрөпдарлары Ерусалимге келди. Ахитофел де Абшалом менен бирге еди. ¹⁶ Сонда Даўыттың достысы Арк тийресинен болған Хушай Абшаломның жанына барып:

– Жасасын патша! Жасасын патша! – деп бақырды.

¹⁷ Абшалом Хушайдан:

– Достыңа садықлығың усы ма? Не ушын достың менен кетпедиң? – деп сорады.

¹⁸ Хушай оған былай деп жуўап берди:

– Яқ, мен Жаратқан Ийениң, мына халықтың хәм пүткил израиллылардың таңлаған адамы тәрөпинде болып, оның жанында қаламан. ¹⁹ Енди мен Даўыттың улы Абшаломнан басқа кимге хызмет қыламан? Әкеңизге қалай хызмет еткен болсам, сизге де солай хызмет етемен.

²⁰ Сонда Абшалом Ахитофелге қарап:

– Не ислейик, бизлерге кеңес бер, – деди.

²¹ Ахитофел Абшаломға:

– Сарайға қарап турыўы ушын, әкеңнің таслап кеткен тоқаллары менен жат. Сонда пүткил Израил әкеңиздің сизди жек көрип қалғанын биледи хәм сизди қоллаўшылардың хәммеси және де күшке минеди.

²² Солай етип, сарайдың үшегине Абшалом ушын бир шатыр қурылды. Ол пүткил израиллылардың көз алдында әкесинің тоқаллары менен жатып шықты.

²³ Сол ўақытлары Ахитофел берген кеңеслер Қудай тәрөпинен берилген кеңеслер деп саналатуғын еди. Ахитофелдің хәр бир кеңеси Даўыт ушын да, Абшалом ушын да усындай еди.

Хушайдың Ахитофелдің кеңесін бузыуы

17 Ахитофел Абшalomға және былай деди: «Рухсат берсеңіз, он екі мың адамды сайлап алып, бүгін түнде кетіп, Дауыттың изине түсейін. ² Хәзир Дауыт шаршап, қалдан тайған ұақытта, оған хұжим етип, көзін қорқытсам, қасындағылар қашып кетеді. Сонда мен Дауыт патшаның бир өзін өлтиремен. ³ Соңынан пүткил халықты сизге қайтарып алып келемен. Халықтың сизге қайтыуы сиз өлтирмекши болып атырған адамның өлимине байланыслы. Солай етип, пүткил халық зыян көрмейди». ⁴ Бул кеңес Абшalomға да, пүткил Израил ақсақалларына да унап қалды.

⁵ Бирақ Абшalom: «Арк тийресинен болған Хушайды да шақырың. Ол не дер екен, еситейик», – деди. ⁶ Хушай келгенде, Абшalom оған Ахитофелдің қандай кеңес бергени тууралы айтып берди. Соңынан ол Хушайдан:

– Оның кеңесі бойынша ис тутайын ба? Болмаса, сен кеңес бер, – деп сорады.

⁷ Хушай Абшalomға былай жууап берди:

– Ахитофелдің бул ретте берген кеңесі жақсы емес. ⁸ Әкеңіздің хәм оның адамларының мәрт жауынгерлер екенін билесіз. Олар далада балаларынан айырылған айыу сыяқлы ғезепли. Буның үстине, әкеңіз тәжирийбелі жауынгер, ол түнди әскерлер жанында өткермейди. ⁹ Бул ұақытта ол үңгирлердің бирінде ямаса бир жерде жасырынып жүрген болса керек. Егер ол әскерлеримізге биринши болып хұжим жасаса, ол хаққында еситкен хәр бир адам: «Абшalomға ергенлер қырғынға ушырапты», – деп айтады.

¹⁰ Сонда жүректері арысланның жүрегіндей болған мәртлердің де қорқыныштан рухлары түседі. Себеби әкеңіздің батырлығын хәм оның қасындағылардың мәртлігін пүткил Израил биледи. ¹¹ Сонлықтан сизге айтатуғын кеңесім мынау: Даннан Беер-Шебаға шекемге, теңіз жағасындағы қум сыяқлы сан-санақсыз болған пүткил израиллыларды әтирапыңызға топлаң. Сиз өзиңіз де сауашқа шығың. ¹² Сонда бизлер жасырынған жерлеринің бирінде Дауытқа хұжим қылып, жер бетине түскен шық киби үстине бастырып барамыз. Дауытты да, оның жанындағылардың хеш бирін де тири қалдырмаймыз. ¹³ Егер ол бир қаланы паналаса, онда пүткил израиллылар сол қалаға арқанлар алып барады. Қаланы бир тасы қалмағанша, ойпатлыққа қарай тартып қулатып, жоқ қыламыз.

¹⁴ Абшalom хәм пүткил израиллылар: «Хушайдың кеңесі Ахитофелдің кеңесинен жақсырақ», – деди. Себеби Жаратқан Ийе Абшalomды апатқа ушыратуы үшін, Ахитофелдің жақсы кеңесін жоққа шығаруыды шешіп қойған еді.

¹⁵ Хушай руханийлер Садоқ пенен Абиятарға Ахитофелдің Абшalom менен Израил ақсақалларына берген кеңесі хәм өзинің оларға

берген кеңесі тууралы айтып берди. ¹⁶ Соңынан оларға: «Сизлер мына хабарды Дауытқа тез жеткізің: бул түнди Иордан тегислигинде, дәрьяның өткелінде өткізбесін. Тез арғы тәрепке өтсін. Болмаса, патшаның өзи де, жанындағылар да толық қырылып кетеді», – деди.

¹⁷ Сол ұақытлары қалада көринбеу үшін, Ионатан менен Ахимаас қала сыртындағы Рогел булағы жанында күтип туратуғын еді. Бир шоры қыз барып, оларға болып өткенлерди хабарлап туратуғын, ал олар еситкенлерін Дауыт патшаға жеткізип туратуғын еді. ¹⁸ Бирақ бир өспирим оларды көріп қалып, Абшalomға хабарлады. Сонда Ионатан менен Ахимаас асығыс ол жерден кетіп, Бахуримдеги бир адамның үйине келди. Үйдің хәулисінде бир қудық бар еді. Ионатан менен Ахимаас сол қудыққа жасырынды. ¹⁹ Сол адамның хаялы бир жапқыш алып, қудықтың аузын жауып қойып, хеш нәрсе сезилмеуі үшін, оның үстине масақтарды жайып таслады. ²⁰ Абшalomның хызметшилери үйге, хаялдың жанына келип, оннан:

– Ахимаас пенен Ионатан қай жерде? – деп сорады.

Хаял оларға:

– Өзектің арғы тәрепине өтип кетти, – деп жууап берди.

Абшalomның хызметшилери оларды ізлеп кетти, бирақ таба алмай, Ерусалимге қайтты.

²¹ Адамлар кеткеннен кейін, Ахимаас пенен Ионатан қудықтан шықты да, болып өткен ұақыяларды хабарлау үшін, Дауыт патшаға кетти. Олар Дауытқа барып: «Қәне, хәзир-ақ дәрьяны кесіп өтиңдер», – деди хәм Ахитофелдің оған қарсы қандай кеңес бергенлігін айтып берди. ²² Дауыт сол ұақытта-ақ пүткил адамлары менен бирге Иордан дәрьясын кесіп өтті. Таң атқанда, Иордан дәрьясын кесіп өтпеген бирде бир адам қалмады.

²³ Ахитофел өзи берген кеңестің иске аспағанын көргенде, ешегін ертлеп, оған минди де, өз қаласына, өз үйине қайтып кетти. Ол үй-ишине үәсиятнама қалдырғаннан соң, асылып өлди. Оның денесі әкесинің қәбирине қойылды.

²⁴ Дауыт Маханайымға барған ұақытта, Абшalom хәм оның жанындағы Израил әскерлери Иордан дәрьясын кесіп өтип атырған еді. ²⁵ Абшalom Иоабтың орнына Амасаны сәркәрда етип тайынлады. Амаса израиллы † Итраның †† улы болып, анасының аты Абигайыл еді. Абигайыл Серуяның сиңлиси болып, олар Нахаш деген адамның қызлары еді. Серуя болса, Иоабтың анасы еді. ²⁶ Абшalom хәм Израил әскерлери Гилад жерине орда құрды.

²⁷ Дауыт Маханайымға барғанда, аммонлардың Рабба қаласынан болған Нахаш улы Шобий, ло-

† Израиллы – басқа нұсқа хәм 1Жлн. 2:17 «исмайиллы».

†† Итра – ямаса «Етер».

дебарлы Аммиел улы Махир хәм Рогелимнен болған гиладлы Барзиллай ²⁸ Даўытқа көрпеләсекерлер, қырмалар хәм ылай ыдыслар алып келди. Және де, Даўыт хәм оның жанындағылардың жеуи ушын бийдай, арпа, ун, тары, ақ лобия, қызыл лобия, қуўырмаш, ²⁹ пал, қатық, қой және де малдың сүтинен алынған иримтик алып келди. Себеби олар: «Халық шөлде аш, халдан тайған хәм шөллеген болса керек», – деп ойлаған еди.

Абшаломның өлтирилиуи

18 Даўыт өзиниң жанындағы әскерлерин бир жерге топлап, көзден өткерди хәм олардың үстинен мыңбасылар менен жүзбасылар қойды. ² Соңынан оларды Серуя улы Иоабтың, оның иниси Абишайдың хәм гатлы Иттайдың басшылығында үш топарға бөлип атландырды. Патша әскерлерге: – Мен де сизлер менен бирге бараман, – деди. ³ Бирақ әскерлер: – Илтимас, сиз бизлер менен бирге бармаң. Егер бизлердиң қашыуымызға туўра келсе де, олар бизлерге дыққат аудармайды, хәтте, ярымымыз өлип кетсек те, олар бизлерге дыққат аудармайды. Сиз бизлердиң он мыңымызға турасыз. Сонлықтан сизиң бизлерге қалада турып жәрдем бергениңиз жақсырақ, – деп жуўап берди. ⁴ Патша оларға: – Сизлер нени мақул көрсеңиз, соны ислеймен, – деди.

Адамлар жүзлик хәм мыңлық топарларға бөлинип, қаладан шығып баратырғанда, патша дәрўаза жанында турған еди. ⁵ Патша Иоаб, Абишай хәм Иттайға: «Мениң хұрметим ушын жигит Абшаломға зыян тийгизбеңлер», – деп буйырды. Хәмме әскерлер патшаның әскербасыларға Абшаломға байланыслы берген буйрығын еситти.

⁶ Даўыттың әскерлери израиллылар менен урысыу ушын урыс майданына шықты. Саўаш Эфрайым тоғайында болды. ⁷ Израил әскерлери Даўыттың әскерлеринен жеңилип қалды. Ол жерде үлкен қырғын болып, сол күни жигирма мың адам өлди. ⁸ Саўаш хәмме жерге жайылды. Сол күни тоғайдағы қәуипли жағдайларға жолығып өлгенлердиң саны қылыштан өлгенлердиң санынан көбирек еди.

⁹ Абшалом аңсызда Даўыттың адамларына дус келип қалды. Ол ғашырға минген еди. Ғашыр үлкен бир теребинф ағашының қалың шақалары астынан өтип баратырғанда, Абшаломның басы шақалар арасына кирип, илинип қалды. Ғашыр жолын даўам етип кете берди, ал Абшалом терекке илиниуи менен, салбырап қалды. ¹⁰ Сонда бир адам буну көрип қалып, Иоабқа:

– Мен Абшаломның бир теребинф ағашына илинип, салбырап қалғанын көрдим, – деп хабарлады.

¹¹ Иоаб хабар берген адамға:

– Әнеқалас, оны көрген болсаң, неге жерге қулатып өлтирмедиң? Саған он шекел гүмис пенен бир қайыс саўға етер едим, – деди.

¹² Бирақ сол адам оған былай деп жуўап берди:

– Егер қолыма мың шекел гүмис санап услатқаныңызда да, патшаның улына қол көтермеген болар едим. Себеби патшаның сизге, Абишайға хәм Иттайға: «Мениң хұрметим ушын жигитти, Абшаломды сақлап қалыңлар», – деп буйрық бергенин еситтик. ¹³ Егер мен жанымды қәтерге қойып, Абшаломды өлтиргенимде, бул исим патшаға билинбей қалмас еди. Сиз де мени жақламаған болар едиңиз.

¹⁴ Сонда Иоаб сол адамға:

– Булай етип, сениң менен ўақытты босқа өткермейин, – деп, қолына үш найза алып барып, теребинф ағашына илинип, еле тири турған Абшаломның жүрегине қадады. ¹⁵ Соңынан Иоабтың он нөкер жигити Абшаломды қоршап алып, оны өлтирди.

¹⁶ Соннан кейин Иоаб саўашты тоқтатыу ушын кәрнай шерттиргенде, әскерлер израиллыларды қууыуы тоқтатып, изине қайтты. ¹⁷ Иоабтың әскерлери Абшаломды түсирип алды да, тоғайдағы бир терең шуқырға таслады. Шуқырдың үстине үлкен тасларды үйди. Пүткил израиллылар үйлерине қарай қашып кетти.

¹⁸ Абшалом тири ўақтында: «Атымды есте қалдыратуғын бирде бир улым жоқ», – деп Патша ойпатлығына бир естелик орнатып, оған өзиниң атын берген еди. Бул естелик хәзир де «Абшаломның естелиги» деп аталады.

Даўыттың аза тутыуы

¹⁹ Садоқ улы Ахимаас Иоабқа:

– Рухсат бер, жуўырып барып, патшаға Жаратқан Ийениң оны душпанларынан қутқарғанын хабарлайын, – деди.

²⁰ Иоаб оған:

– Яқ, бүгин хабарды сен жеткизбейсең. Басқа ўақытта хабар жеткизерсең, бирақ бүгин емес. Өйткени патшаның улы өлди, – деди.

²¹ Соңынан Иоаб бир кушлы адамға: «Сен барып, көргенлериңди патшаға жеткиз», – деди. Кушлы адам Иоабтың алдында тәжим етти де, жуўырып кетти.

²² Бирақ Садоқ улы Ахимаас және:

– Не болса болсын, рухсат бер, мен де кушлының изинен жуўырайын, – деди.

Иоаб оған:

– Улым, неге жуўырып барғың келип қалды? Бул хабар ушын саған сүйинши бермейди-ғо, – деди.

²³ Деген менен, Ахимаас:

– Не болса, сол болсын, жуўырып бараман, – деди. Сонда Иоаб:

– Мейли, жуўырсаң жуўыр, – деди.

Солай етип, Ахимаас тегислик бойлап жуўырып, кушлыдан озып кетти. ²⁴ Сол ўақытта Даўыт қаланың ишки хәм сыртқы дәрўазаларының арасында отыр еди. Гүзетши дийўал жанындағы дәрўазаның төбесине шықты. Ол әтирапқа көз жиберип, бир адамның жуўырып киятырғанын көрди. ²⁵ Гүзетши бақырып, буны патшаға хабарлады.

Патша оған: «Егер тек бир адам киятырған болса, демек, оның жақсы хабар алып киятырғаны», – деди.

Сол адам кем-кемнен жақынласып келе берди. ²⁶ Гүзетши басқа бир адамның да жуўырып киятырғанын көрип, дәрўаза қараўылына: «Әне, және бир адам жуўырып киятыр», – деп бақырды. Сонда патша: «Ол да жақсы хабар алып киятыр», – деди.

²⁷ Гүзетши:

– Бириншисиниң жуўырғанын Садоқ улы Ахимаастың жуўырғанына уқсатып турман, – деди.

Патша оған:

– Ахимаас жақсы адам. Ол жақсы хабар алып келеди, – деп жуўап берди.

²⁸ Сол ўақытта Ахимаас бәлент даўыс пенен патшаға: «Тынышлық», – деп бақырды. Соңынан патшаның алдында ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етип: «Тақсырыма қол көтергенлерди тәслим еткен Қудайыңыз Жаратқан Ийеге алғыслар болсын!» – деди.

²⁹ Патша оннан:

– Абшалом жигит аман ба? – деп сорады.

Ахимаас патшаға:

– Иоаб патшаның хызметшиси болған кушлы адам менен мени бул жерге жиберген ўақтында, үлкен бир ала-сапыран болып атырған еди. Бирақ не болғанын билмеймен, – деп жуўап берди.

³⁰ Патша оған:

– Шетке шығып, бул жерде тур, – деди.

Ахимаас шетке шығып турды. ³¹ Сол ўақытта кушлы адам да жетип келип:

– Тақсыр, хош хабар! Бүгин Жаратқан Ийе сизге қарсы бас көтергенлердиң хәммесиниң қолынан сизди қутқарды, – деди.

³² Патша кушлыдан:

– Абшалом жигит аман ба? – деп сорады.

Кушлы патшаға:

– Тақсыр! Душпанларыңыздың хәм жаман нийет пенен сизге қарсы бас көтергенлердиң хәммесиниң ақыры бул жигиттиң ақыры сыяқлы болсын! – деп жуўап берди.

³³ Патша албырап қалды. Ол дәрўаза үстиндеги бөлмеге шығып, жылады. Ол шығып баратырып: «Ўах, улым Абшалом! Ўах, улым, улым Абшалом! Улым, сениң орныңа мен өлсем болмас па еди! Ўах, улым, улым Абшалом!» – деп зарлап жылар еди.

Иоабтың Даўытқа кейип, ескертиўи

19 Иоабқа: «Даўыт патша Абшалом ушын жылап, аза тутып атыр», – деп хабарлады.

² Сол күнги жеңис әскерлер ушын азаға айланды. Себеби олар патшаның улы ушын аза тутып атырғанын еситкен еди. ³ Сол күни әскерлер қалаға саўаштан қашқан адамлар сыяқлы уялып кирди. ⁴ Ал патша болса, бетин басып, бәлент даўыс пенен: «Ўах, улым, Абшалом! Абшалом, улым, улым!» – деп бақырып отырған еди.

⁵ Иоаб патша отырған үйге барып, оған былай деди: «Бүгин сизиң жаныңызды, ул-қызларыңыздың жанларын, ҳаялларыңыздың жанларын қутқарған адамлардың хәммесин уятқа қойдыңыз. ⁶ Өйткени сиз өзиңизди жек көргенлерди жақсы көрип, өзиңизди жақсы көргенлерди жек көресиз. Бүгин сиз әскербасылардың хәм хызметшилердиң өзиңиз ушын хеш нәрсеге арзымайтуғынын көрсеттиңиз. Аўа, егер Абшалом тири қалып, хәммемиз өлип кеткенде, сиз ушын жақсы болатуғынын мен бүгин аңлап жеттим. ⁷ Енди сыртқа шығып, адамларыңызды жигерлендириң! Жаратқан Ийениң аты менен ант ишемен: егер шықпасаңыз, бүгин түнде сизиң қасыңызда бирде бир адам қалмайды. Бул жаслығыңыздан усы күнге шекем басыңызға түскен апатлардың ишиндеги ең жаманы болады».

⁸ Сонда патша қала дәрўазасының алдына шығып отырды. Пүткил әскерлерге: «Патша қала дәрўазасының алдына келип отырды», – деген хабар жеткенде, олар да патшаның жанына келди.

Даўыттың Ерусалимге қайтыўи

Сол ўақытта Абшаломның жанындағы израиллылар үйлерине қашып кеткен еди.

⁹ Израилдың хәмме урыўларынан болған адамлар бир-бири менен тартысып былай дести: «Патша бизлерди душпанларымыздың қолынан қутқарды. Бизлерди филистлердиң қолынан қутқарған да сол еди. Ал енди болса, ол Абшалом себепли елден қашып кетти. ¹⁰ Бизлерге басшы болыўы ушын майлағанымыз Абшалом болса, саўашта өлди. Солай екен, енди неге Даўыт патшаны қайтарып алып келиўге асықпай атырмыз?»

¹¹ Даўыт патша руўханийлер Садоқ пенен Абиятарға былай деп хабар жиберди: «Яхуда ақсақалларына былай деп айтыңлар: „Пүткил израиллылардың патшаны өз сарайына қайтарыў ҳаққында айтқан сөзлери мениң қулағым жетип келди. Ал сизлер неге патшаны қайтарыўда соңғылар болмақшысыз? ¹² Сизлер мениң туўысқанларымыз – өз сүйегим хәм өз етимсиз. Неге сизлер патшаны өз сарайына қайтарыўда ең соңғылар болмақшысыз?“ ¹³ Амасаға да былай деп айтыңлар: „Сен мениң туўысқанымсаң – өз сүйегим

хәм өз етимсең. Егер мен сени Иоабтың орнына мәңгиге сәркәрда етип қоймасам, Қудай мени жазалаған үстине жазаласын!»»

¹⁴ Солай етип, Даўыт пүткил яхудалыларды өзине толық аўдырып алды. Яхудалылар патшаға: «Пүткил адамларыңыз бенен қайтып келиң», – деп хабар жиберди. ¹⁵ Патша қайтып, Иордан дәрьясына барды. Яхуда халқы патшаны күтип алып, Иордан дәрьясынан өткизиў ушын Гилгалға келди. ¹⁶ Бахуримнен беняминли Гера улы Шимей де Даўыт патшаны күтип алыў ушын, яхудалылар менен бирге асығыс жолға шықты. ¹⁷ Оның жанында Бенямин урыўынан мың адам бар еди. Шаулдың үйиниң хызметшиси Сиба да он бес улы хәм жигирма қулы менен бирге Иордан дәрьясына, патшаның жанына жетип келди. ¹⁸ Олар патшаның үй-ишин дәрьядан өткерий хәм оның тилегин орынлаў ушын патшаның жанына келди. Патша дәрьяны кесип өтпекши болып турғанда, Гера улы Шимей патшаның алдына жығылып, ¹⁹ оған былай деди: «Тақсыр, мени айыпкер санамаңыз. Сиз Ерусалимнен шыққан күниңизде ислеген жаманлығымды кеўлиңизде сақламай, умытып жиберің. ²⁰ Қулыңыз болған мен қандай гүна ислегенимди билемен. Сонлықтан тақсырымды қарсы алыў ушын, пүткил Юсуп урыўынан биринши болып мен келдим».

²¹ Сонда Серуя улы Абишай: «Жаратқан Ийениң майлаған адамын ғарғағаны ушын, Шимей өлиўи тийис», – деди.

²² Бирақ Даўыт оған: «Хәй, Серуяның уллары, бул сизлердиң жұмысыңыз емес. Бүгин сизлер неге маған қарсы шығып атырсыз? Израилда бүгин бирде бир адам өлтирилмейди! Мен өзимниң Израилдың патшасы екенимди билмеймен бе?!» – деди. ²³ Соңынан ол ант ишип, Шимейге: «Сен өлмейсең!» – деди.

²⁴ Шаулдың ақлығы Мефибошет те патшаны күтип алыў ушын шыққан еди. Ол патша кеткен күннен баслап, аман-есен изге қайтқан күнине шекем аяқларын да, кийимлерин де жуўмаған, сақалын да алмаған еди. ²⁵ Мефибошет патшаны күтип алыў ушын Ерусалимнен келгенде, патша оннан:

– Мефибошет, сен неге мениң менен бирге кетпедиң? – деп сорады.

²⁶ Мефибошет патшаға былай деп жуўап берди: – Тақсыр, қулыңыз болған мен майып болғаным себепли, қулым Сибаға: «Ешекте ертле, мен оған минип, патша менен бирге кетемен», – дедим. Бирақ ол мени алдады. ²⁷ Тақсыр, сизиң алдыңызда ол маған жала жапты. Бирақ сиз, тақсыр, Қудайдың периштеси сыяқлысыз. Сиз нени мақул көрсеңиз, соны ислең. ²⁸ Себеби тақсырым, сизиң алдыңызда әкемниң урпақларының хәммеси өз өлимин күтип жүргениңде, сиз қулыңыз болған мени дастурханыңыздан аўқат жейтуғынлар арасына

отырғыздыңыз. Сизден буннан артық бир нәрсе сораўға не ҳақым бар, о, патша?!

²⁹ Патша оған:

– Өз ислериң ҳаққында гәпти балалатыўдың не ҳәжети бар? Саған айтатуғыным мынаў: Сиба менен екеўиңиз жерлерди бөлишип алың, – деди.

³⁰ Бирақ Мефибошет патшаға:

– Тақсырым сарайына аман-саў қайтып келген екен, енди барлық жерлерди Сиба ала ғойсын, – деп жуўап берди.

³¹ Гиладлы Барзиллай да Иордан дәрьясын кесип өтиўде патшаға жолдас болып, оны шығарып салыў ушын, Рогелимнен келген еди. ³² Барзиллай оғада қартайған болып, сексен жасқа шыққан еди. Ол жүдә бай адам болғанлықтан, патша Маханайымда болған ўақытта, патшаны азық-аўқат пенен тәмийинлеп турған еди. ³³ Патша Барзиллайға:

– Мениң менен бирге дәрьяны кесип өт. Ерусалимде мен сени азық-аўқат пенен тәмийинлеймен, – деди.

³⁴ Бирақ Барзиллай патшаға былай деп жуўап берди:

– Сиз бенен Ерусалимге кететуғындай, қанша өмирим қалды дейсиз? ³⁵ Мен хәзир сексен жастаман. Жақсы менен жаманды ажырата алмасам, ишкен-жегенимниң дәмин есе алмасам, еркек хәм ҳаял қосықшының даўысын есите алмасам, тақсыр, сизге жүк болыўымның не кереги бар? ³⁶ Қулыңыз болған мен тек ғана Иордан дәрьясын сиз бенен бирге кесип өтип, сизге аз-маз жолдас болмақшы едим. Патша, сиз неге маған буншелли сый көрсетип атырсыз? ³⁷ Маған үйиме қайтыўға рухсат бериң. Бирақ қулыңыз Кимхам усы жерде, ол сиз бенен бирге арғы тәрепке өтсин. Оған нени мақул көрсеңиз, соны ислең.

³⁸ Патша оған:

– Кимхам мениң менен бирге арғы тәрепке өтеди. Сен оған нени мақул көрсең, мен соны ислеймен. Меннен не тилесең де, тилегиңди орынлайман, – деди.

³⁹ Соннан кейин, патша хәм пүткил халық Иордан дәрьясынан өтті. Патша Барзиллайды сүйип, оған пәтия берди. Соңынан Барзиллай үйине қайтты.

⁴⁰ Патша Гилгалға кетти. Кимхам да оның менен бирге кетти. Пүткил Яхуда әскерлери хәм Израил әскерлериниң ярымы патшаға жолдас болды.

⁴¹ Сонда израиллылар патшаға барып:

– Неге туўысқанларымыз яхудалылар сизди урлап кетип, сизди хәм хожалығыңызды пүткил адамларыңыз бенен Иордан дәрьясының арғы тәрепине өткерип қойды? – деди.

⁴² Яхудалылар израиллыларға:

– Өйткени патша бизлердиң жақынымыз. Неге буған қапа боласызлар? Патшаның аўқатынан бир нәрсе жедик пе? Я болмаса, өзимизге бир нәрсе алдық па? – деди.

⁴³ Израиллылар яхудалыларға жуўап берип:

– Патшада бизлердің он пайымыз бар. Сонлықтан Даўит патшада сизлерден гөре көбирек хақымыз бар. Солай екен, неге бизлерди жерге урасызлар? Патшамызды қайтып алып келиўди биринши болып бизлер айтқан жоқ па едик? – деди.

Деген менен, яхудалылардың сөзлери израиллылардикинен күшлирек болды.

Шебаның қозғалаңы

20 Сол арада сол жерде Бенямин урыўынан Бихрийдің улы Шеба деген жарамас бир адам пайда болды. Шеба кәрнай шерттип:

«Даўит пенен байланысымыз жоқ, Ишай улы Даўитта қарызымыз да жоқ. Хәй, израиллылар, хәр бириңиз өз үйиңизге қайтыңлар!» – деди.

² Сонда пүткил израиллылар Даўитты таслап, Бихрий улы Шебаның изине ерип кетип қалды. Ал яхудалылар өз патшасы тәрәпинде қалып, Иордан дәрьясынан Ерусалимге шекем оған жолдас болды.

³ Даўит патша Ерусалимдеги сарайына қайтып барғанда, сарайға қарап турыўы ушын таслап кеткен тоқалларын бақлау астында сақлап, оларды тәмийинлеп турды. Бирақ олар менен жатпады. Олар өмириниң ақырына шекем үй қамағында сақланып, жесир хаяллар сыяқлы жасады.

⁴ Даўит Амасаға: «Үш күн ишинде яхудалыларды алдыма шақырып кел. Өзиң де усы жерде бол», – деди. ⁵ Амаса яхудалыларды шақырып келиў ушын кетти. Бирақ ол белгиленген ўақытта қайтып келмеді. ⁶ Сонда Даўит Абишайға: «Енди Бихрий улы Шеба бизлерге Абшаломнан да үлкенирек жаманлық ислейди. Ол өзине қорғанлы қалаларды таўып алып, көзимизден ғайып болмаўы ушын, сен менің әскерлеримди ал да, оның изинен қуў», – деди. ⁷ Солай етип, Иоабтың адамлары, керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар хәм пүткил мәрт жаўынгерлер Бихрий улы Шебаны қуўы ушын, Абишайдың басшылығында Ерусалимнен шықты. ⁸ Олар Гибондағы үлкен жартастың жанына жетип барғанда, Амаса олардың алдынан шықты. Иоаб саўаш кийимин кийип алған еди. Ол кийиминиң сыртынан бир қайыс тағып, қайысқа қынында турған бир қанжар байлаған еди. Иоаб алдыға жүрип баратырып, қанжарды қынынан шығарды.

⁹ Иоаб Амасаға: «Қалайсаң, туўысқаным?» – деди де, оны сүйиў ушын, оң қолы менен Амасаның сақалынан услады. ¹⁰ Амаса Иоабтың қолындағы қанжарды аңламады. Иоаб қанжарды Амасаның қарнына суғып жибергенде, оның ишек-қарны жерге төгилди. Екинши рет урыўға хәжет қалмады, ол өлген еди.

Буннан соң, Иоаб хәм оның иниси Абишай Бихрий улы Шебаны қуўыўды даўам етти.

¹¹ Иоабтың адамларының бири Амасаның олигиниң жанында турып, Амасаның адамларына:

«Иоабқа садық болып, Даўит тәрәпте болған хәр бир адам Иоабқа ерсин», – деди. ¹² Амасаның өли денеси қанға былғанып, жолдың ортасында жатырған еди. Иоабтың адамы өлиге жақынласқан хәр бир адамның сол жерде тоқтап қалып атырғанын көргенде, Амасаның өлигин сүйреп, атызға ылақтырып жиберди де, үстине бир кийимди таслады. ¹³ Өлик жолдан алып тасланғаннан соң, хәмме Бихрий улы Шебаны қуўы ушын, Иоабтың изинен кетти.

¹⁴ Сол арада Шеба пүткил Израил урыўларының жерлеринен өтип, Абел-Бейт-Маахаға келди. Сол аймақлардың халқы да оған қосылды. Хәммеси топланып, Шебаға ерди. ¹⁵ Иоаб барлық адамлары менен барып, Абел-Бейт-Мааха қаласында болған Шебаны қоршап алды. Олар қаланың алдына топырақ үйди хәм оның үстине минип, дийўалды қулата баслады.

¹⁶ Сол ўақытта ақыллы бир хаял қала ишинен бақырып: «Тыңлаңлар! Тыңлаңлар! Иоабқа айтыңлар, берман келсин, мен оның менен сөйлесежақпан», – деди. ¹⁷ Иоаб хаялға жақынласты. Сонда хаял оннан:

– Иоаб деген сизбисиз? – деп сорады.

– Аўа, мен, – деп жуўап берди Иоаб.

Хаял Иоабқа:

– Онда шорыңыздың гәпин еситиң, – деди.

Иоаб оған:

– Қулағым сенде, – деди.

¹⁸ Хаял сөзин былай деп даўам етти:

– Бурынғылар: «Абел қаласына барып, мәсләхәт алыңлар», – дейтуғын хәм мәселе солай шешилетуғын еди. ¹⁹ Бизлер Израилдың тынышлығын қәлейтуғын садық адамлармыз. Сиз болсаңыз, Израилдағы анадай қәдирли қалалардың бирин ўайран қылмақшысыз. Жаратқан Ийениң ийелигин не ушын жоқ қылмақшысыз?

²⁰ Иоаб хаялға жуўап берип былай деди:

– Хасла, олай емес! Мен ўайран қылмақшы да, жоқ қылмақшы да емеспен. ²¹ Хеш қандай олай емес. Эфрайым таўлы үлкесинен болған Бихрий улы Шеба деген адам Даўит патшаға қарсы бас көтерди. Егер оның жалғыз өзін тутып берсеңиз, мен қаладан артқа шегинемен.

Сонда хаял Иоабқа:

– Оның басын сизге дийўалдан таслаймыз, – деди.

²² Соңынан хаял өзиниң дана сөзлерин пүткил халыққа жеткизиў ушын кетти. Халық Бихрий улы Шебаның басын кесип, Иоабқа ылақтырды. Сонда Иоаб кәрнай шертти хәм оның адамлары қаланы таслап, үйлерине кетти. Иоаб та Ерусалимге, патшаның жанына қайтып келди.

Даўиттың хәмелдарлары

²³ Иоаб пүткил Израил әскерлериниң сәркәрдасы еди. Еҳояда улы Беная керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылардың

әскербасысы еди. ²⁴ Адонирам мәрдикарға алынғанлар үстинен жууапкер, Ахилуд улы Ехшофат жылнамашы еди. ²⁵ Шеуа хаткер, Садоқ хәм Абиятар руұханийлер еди. ²⁶ Және де, яирли Ира Даўыттың руұханийи еди.

Даўыттың гибонлылар ушын өш алыуы

21 Даўыт патшалық еткен дәуірде үш жыл қатара ашаршылық болды. Сонда Даўыт Жаратқан Ийеден кеңес сорады хәм Жаратқан Ийе оған: «Буған Шаул хәм оның қанхор үй-иши себепши болды. Өйткени Шаул гибонлыларды өлтирди», – деп жууап берди. ² Патша гибонлыларды шақыртып алып, олар менен сөйлести. Гибонлылар Израил халқынан емес, ал амор халқынан қалған халық болып, израиллылар оларды тири қалдырууға ант ишкен еди. Деген менен, Израил хәм Яхуда халқы ушын жан күйдирген Шаул оларды жоқ қылууға хәрекет етти.

³ Даўыт гибонлылардан:

– Сизлер ушын не ислейин? Жаратқан Ийениң халқына пәтияңызды бериуиңиз ушын, бул гүнаны не менен жууайын? – деп сорады.

⁴ Гибонлылар Даўытқа:

– Бизлерге Шаулдан хәм оның үй-ишинен гүмис те, алтын да керек емес. Израилда хеш кимди де өлтириуді қәлемеймиз, – деди.

Даўыт және:

– Сизлер нени қәлесеціз, мен соны орынлайман, – деди.

⁵ Сонда гибонлылар патшаға былай деп жууап берди:

– Израилдың хеш бир жеринде жасамауымыз ушын, Шаул бизлерди қырып тасламақшы болды.

⁶ Сонлықтан Шаулдың урпақларынан жетеуин бизлерге бер. Бизлер оларды Жаратқан Ийениң таңлағаны болған Шаулдың қаласы Гибада, Жаратқан Ийениң алдында дарға асамыз.

Патша:

– Мен оларды сизлерге беремен, – деди.

⁷ Даўыт патша Шаулдың улы Ионатан менен Жаратқан Ийениң алдында ант ишискени себепли, Ионатанның улы Мефибошетке реҳим қылды. ⁸ Ал Айя қызы Риспаның Шаулдан тууған Армоний хәм Мефибошет деген еки улын, Шаулдың қызы Мерабтың мехолалы Барзиллай улы Адриелден тууған бес улын алдырып, ⁹ оларды гибонлылардың қолына тапсырды. Гибонлылар оларды тауда, Жаратқан Ийениң алдында дарға асты. Олардың жетеуи де бир ұақытта жан берди. Олар бәхәрдеги жыйын-теримнің дәслепки күнлеринде, арпа орағының басланған ұақтында өлтирилди.

¹⁰ Айя қызы Риспа аза кийимин алып, сол таудағы бир жартастың үстине жайды хәм жыйын-теримнің дәслепки күнлеринен баслап, денелердің үстине гүзги жауын жауғанға шекем

сол жерде отырды. Ол денелерди күндиз аспандағы құстардан, түнде жабайы хайуанлардан қорыды.

¹¹ Даўытқа Шаулдың тоқалы Айя қызы Риспаның ислеген ислери хәққында билдирилди. ¹² Сонда Даўыт барып, Шаулдың хәм оның улы Ионатанның сүйеклерин Ябеш-Гилад халқынан алды. Филистлер Гилбоада Шаулды өлтирген күни оның хәм оның улының денелерин Бейт-Шан қаласының майданына асып қойған еди. Ал Ябеш-Гилад халқы денелерди жасырын түрде ол жерден алып қайтқан еди. ¹³ Даўыт Шаулдың хәм оның улы Ионатанның сүйеклерин ол жерден алып келди. Дарға асылған жети адамның сүйеклери де жыйналды. ¹⁴ Олардың хәм Шаул менен оның улы Ионатанның сүйеклери Бенямин жериндеги Селаға, Шаулдың әкеси Киштиң қәбирине қойылды. Солай етип, патшаның барлық буйрықлары орынланды. Буннан кейин, Қудай ел ушын соралған дууаларға жууап берди.

Филистлерге қарсы урыс

¹⁵ Филистлер менен израиллылар арасында жаңадан урыс басланды. Даўыт адамлары менен барып, филистлерге қарсы урысты хәм ол қатты шаршады. ¹⁶ Ушының өзи үш жүз шекел қоладан исленген найза көтерип, таза қылыш асынған дәу әуладларынан [†] болған Ишбий-Беноб Даўытты өлтирмекши болды. ¹⁷ Бирақ Серуя улы Абишай Даўытқа жәрдемге келип, сол филистти өлтирди. Буннан кейин, Даўыттың адамлары ант ишип, Даўытқа: «Израилдың шырағы өшип қалмауы ушын, артық сизиң бизлер менен урысқа барыуыңызға жол қоймаймыз», – деди.

¹⁸ Соңынан Гоб қаласында филистлер менен және урыс басланды. Бул урыста хушалы Сиббехай дәу әуладларынан болған Саф деген адамды өлтирди.

¹⁹ Гобта израиллылар менен филистлер арасында тағы бир урыс болды. Урыста бейтлехемли Яаре-Орегимнің улы Элханан гатлы Голиятты өлтирди. Голияттың найзасының сабы тоқыу үскенесиниң қадасындай еди.

²⁰ Кейин ала Гат қаласында және сауаш болды. Ол жерде дәудей бир адам бар еди. Оның қоллары хәм аяқлары алты бармақлы болып, хәммеси болып жигирма төрт бармағы бар еди. Ол да дәу әуладларынан еди. ²¹ Усы адам израиллыларды масқаралағанда, Даўыттың әжағасы Шимеаның улы Ионатан оны өлтирди.

²² Даўыт хәм оның адамлары тәрепинен өлтирилген усы төрт адам да Гаттағы дәу әуладларынан еди.

Даўыттың жеңис жыры

22 Жаратқан Ийе Даўытты пүткил душпанларынан хәм Шаулдың қолынан қутқарған күни Даўыт Жаратқан Ийеге арнап, мына жырдды айтты:

[†] Дәу әуладларынан – ямаса «Рефа әуладларынан».

2 «Жаратқан Ийе мениң сүйенген тауым, қорғаным хәм қутқарыушым,
 3 Құдайым мениң қорғаушы жартасым, Оннан пана табаман,
 Ол қалқаным, құдиретли қутқарыушым,
 Ол қорғаным хәм панам,
 Қутқарыушым, зулымлықтан мени Сен қутқарасаң.
 4 Мақтауға ылайықлы Жаратқан Ийени шақыраман,
 Қутқарыламан душпанларымнан.
 5 Әжел толқынлары қоршап алып,
 Набыт қылыу ағыслары қорқытты мени.
 6 Өлилер меканының арқанлары байлады мени,
 Өлим дузақлары шықты қарсыма.
 7 Азап ишинде Жаратқан Ийеге жалбарындым,
 Құдайымды шақырдым.
 Ибадатханасынан Ол дауысымды еситти,
 Қышқырғаным қулағына жетип барды.
 8 Сол ұақытта жер жүзі титиреп, шайқалды,
 Аспанның тийкары ләрзеге келди,
 Себеби Жаратқан Ийе ғәзепке минген еди.
 9 Мурнынан түтин көтерилди,
 Аўзынан жалмап жутатуғын жалын шығып,
 Оннан көмир шоғы жаўды.
 10 Көклерди жарып, төменге түсип,
 Қара булт Оның аяғының астында.
 11 Бир керубқа † минип,
 Самалдың қанатлары үстинде ушты.
 12 Түнекке оранып,
 Қара бултларды Өзине шертек қылды.
 13 Оның алдындағы нурдан,
 Көмир шоғы шашырап турды.
 14 Гүркиреди аспаннан Жаратқан Ийе,
 Дауыс берди Құдай Таала.
 15 Оқлар атып, душпанларды пытыратты,
 Шақмақ шақтырып, оларды албыратып таслады.
 16 Жаратқан Ийениң кейисинен,
 Мурнынан шыққан күшли деминен,
 Теңиздиң түби көринди,
 Дүньяның тийкары ашылып қалды.
 17 Алды мени Жаратқан Ийе қолын созып жоқарыдан,
 Хәм шығарды терең суўлардан.
 18 Қутқарды мени күшли душпанымнан,
 Меннен күшлирек болған,
 Мени жек көретуғынлардан.
 19 Қарсы турды олар маған басыма ис түскенде,
 Бирақ тирек болды маған Жаратқан Ийе.
 20 Ол кең жерге шығарды мени,
 Кеўли толып, қутқарды мени.
 21 Жаратқан Ийе ҳақлығым ушын сый берип,
 Пәк қолларым ушын есесин қайтарды.
 22 Өйткени жүрдим Жаратқан Ийениң жолы менен,
 Жаманлық иследемдiм, Құдайымнан узақласып.
 23 Көз алдымда сақладым барлық қарарларын,
 Жүз бурмадым Оның қағыйдаларынан.

† Керуб – қанатлы руўхый барлық.

24 Минсиз болдым оның алдында,
 Өзимди сақладым гүна ислеуден.
 25 Есесин қайтарды Жаратқан Ийе,
 Ғақлығым хәм көз алдындағы пәклигим ушын.
 26 Сен садыққа садықлық көрсетип,
 Минсизге минсиз боласаң.
 27 Пәк адамға пәклигинди көрсетип,
 Жалатайға жалатайшылығына қарай ис тутасаң.
 28 Кишипейиллерди қутқарасаң,
 Менменлерди бақлап, көкирегин басасаң.
 29 Қараңғылығымды жақтыға айландыратуғын,
 Өзиң шырағымсаң, Жаратқан Ийе!
 30 Сениң менен ләшкерлерди қыйратып,
 Құдайым менен дийуаллардан асарман.
 31 Құдайдың жолы минсиз,
 Жаратқан Ийениң сөзи ҳақ,
 Ол қалқаны Өзинен пана излеген хәр бир адамның.
 32 Жаратқан Ийеден басқа Құдай бар ма?
 Құдайдан басқа қорғаушы жартас бар ма?
 33 Құдай мениң қорғаным,
 Жолымды минсиз қылатуғын да Ол.
 34 Кийиктиң аяқларындай қылар аяқларымды,
 Қояр мени бийикликлерге.
 35 Үйретеди қолларымды урысыуға,
 Хәм қола оқ жайды керип тартыуға.
 36 Бересең маған қутқарылыу қалқаныңды,
 Мәртебели қылар жәрдемиң мени.
 37 Кең қыларсаң басар жолымды,
 Аяқларым мениң сүрникпес.
 38 Жоқ қылдым душпанларымды қуўып жетип,
 Изге қайтпадым оларды жоқ қылмай турып.
 39 Қырып, жоқ еттим, тура алмай қалды,
 Аяқларым астында созылып жатып.
 40 Саўаш ушын мени толтырдың күшке,
 Маған қарсы шыққанларды бас ийдирдиң алдымда.
 41 Душпанларымды меннен қашатуғын қылдың,
 Мен де өзимди жек көргенлерди жоқ еттим.
 42 Жалбарыңды олар, бирақ қутқарған болмады,
 Жаратқан Ийени шақырды, бирақ Ол жуўап бермеді.
 43 Ездим оларды жердеги топырақ яңлы,
 Басқыладым оларды жердеги ылай яңлы.
 44 Қутқардың халқымның көтерилисинен мени,
 Миллетлерге басшы қылыу ушын сақладың мени,
 Хызмет етер өзим танымайтуғын халықлар маған.
 45 Жат еллилер маған бенде болар,
 Мен туўралы еситиуден маған бойсынар,
 46 Жат еллилердиң жүзлери қуўарып,
 Шығар титиреп, паналаған жерлеринен.
 47 Жаратқан Ийе тири! Қорғаушы жартасыма алғыслар болсын!
 Қутқарыушым болған жартасым уллылансын!
 48 Ол болады мениң өшимди алған,
 Халықларды маған бағынышлы қылған.
 49 Қутқарар Ол душпанларымнан,
 Үстин қылар маған қарсы шыққанлардан,

Азат қылар жауызлардың қолынан.

⁵⁰ Буның ушын Жаратқан Ийе!

Тәрийиплеймен Сени халықлар арасында,
Саз шертип алғыс айтаман атыңа арнап.

⁵¹ Жаратқан Ийе Өз патшасын уллы жеңіслерге еристирер,

Майлаған патшасы Дауытқа хәм оның урпағына,
Мәңгиге мийрим-шәпәәтин көрсетер».

Дауыттың соңғы сөзлери

23 Дауыттың соңғы сөзлери мыналар болды:
«Ишай улы Дауыт,

Қудай мәртебелі қылған адам,

Яқыптың Қудайының майлағаны,

Израилдың сүйиклі жыршысы былай дейди:

² Сөйлер Жаратқан Ийениң Руұхы мен арқалы,
Оның сөзі мениң тилимде.

³ Сөйледі Израилдың Қудайы,

Израилдың сүйенген жартасы маған былай деди:

„Инсанларды әдиллік пенен

хәм Қудайдан қорқып басқарған адам,

⁴ Ол бултсыз аспандағы таң нурына уқсайды,
Жерден шөп шығаратуғын жауыннан кейинги нурларға уқсайды“.

⁵ Үй-ишим де Қудай менен солай емес пе?

Ол мениң менен мәңги қалатуғын,

Хәр тәреплеме қолайлы хәм исенимли келисим дүзди.

Мениң қутқарылыұымды да, тилеклеримди де Ол иске асырмай ма?

⁶ Ал нахақлар қол менен ушлап болмайтуғын тикенлер киби ылақтырылар,

⁷ Тикенлерди жоқ қылмақшы болғанлар,

Темир әсбап ямаса найзаның сабы менен қуралланар.

Тикенлер турған жеринде жағып жиберилер».

Дауыттың мәрт әскерлери

⁸ Дауыттың батыр жауынгерлериниң атлары мыналар: үш адамның ишинде басшы болған тахкемонлы Иошеб-Башшебет [†] бир урысқанда найзасы менен сегиз жүз адамды өлтирди.

⁹ Екиншиси ахохлының урпағынан Додо улы Элазар болып, урысыу ушын топланған филистлерге қарсы шыққан Дауыттың жанындағы үш батырдың бири еди. Израиллылар ол ұақытта артқа шегинген еди. ¹⁰ Бирақ Элазар орнында турып қалды. Ол қолы талып, қылышқа жабысып қалғанша, филистлерди өлтирди. Сол күни Жаратқан Ийе уллы жеңіс инам етті. Израиллылар тек өлгенлердиң затларын олжаға алыу ушын ғана Элазардың жанына барды.

¹¹ Үшіншиси қарарлы Аге улы Шамма еди. Филистлер Лехийдеги бир қызыл лобия атызының жанында топланғанда, Израил әскерлери олардың

алдына түсип қашқан еди. ¹² Бирақ Шамма атыздың ортасында турып, сол жерди қорғады хәм филистлерди өлтирди. Сонда Жаратқан Ийе уллы жеңіс инам етті.

¹³ Жыйын-терим ұақтында, отыз басшыдан үшеуи Дауытқа қосылыу ушын Адуллам үңгирине кетти. Сол ұақытта филистлердиң бир топары Рефаим ойпатлығында орда құрған еди. ¹⁴ Бул ұақытта Дауыт қорғанда, ал филистлердиң тийкарғы топары Бейтлеҳемде еди. ¹⁵ Дауыт суу ишкиси келип: «Қәнекей, Бейтлеҳем дәруазасының жанындағы суу сақлағыштан биреу маған суу әкелип берсе еди!», – деди. ¹⁶ Сонда бул үш батыр филистлердиң ордасын жарып өтип, Бейтлеҳем дәруазасының жанындағы суу сақлағыштан суу алып, Дауытқа әкелип берди. Бирақ Дауыт оны ишиуден бас тартты хәм сууды жерге төгип, Жаратқан Ийеге усынды. ¹⁷ Ол: «Жаратқан Ийе, буны ислеуден мени сақлай гөр! Жанларын қәуип астына қойып, барған бул үш адамның қанын ишейин бе?» – деп, Дауыт сууды ишпеди. Бул үш батыр усындай ерлик көрсеткен еди.

¹⁸ Иоабтың туұысқаны, Серуяның улы болған Абишай сол отыз ^{††} батырдың басшысы еди. Абишай найзасы менен үш жүз адамды өлтирди. Сонлықтан ол да үш батыр сыяқлы даңқ таратты. ¹⁹ Ол отыз [‡]батырға қарағанда атақлырақ болып, оларға басшы еди. Бирақ ол сол үш батырдың қатарына кирмеді.

²⁰ Еҳояда улы қабсеелли Беная да мәрт жауынгер болып, ол да уллы ислер иследи. Ол моаблы еки күшли жауынгерди, ал қар жауған күни бир шуқырға түсип, арысланды өлтирди. ²¹ Және ол дәудей бир мысырлыны да өлтирди. Мысырлының қолында найзасы бар еди. Ал Беная оған таяқ пенен қарсы шығып, оның қолындағы найзасын тартып алды да, оны өзиниң найзасы менен өлтирди. ²² Еҳояда улы Бенаяның ислеген ислери мине усылар. Ол да сол үш батыр сыяқлы даңқ таратты. ²³ Ол отыз батырға қарағанда атақлырақ болса да, бирақ сол үш батырдың қатарына кирмеді. Дауыт оны өзиниң тән сақшыларына басшы етип қойды.

²⁴ Отыз батырдың қатарында болғанлар төмендегилер:

Иоабтың иниси Асахел,

Бейтлеҳемли Додоның улы Элханан,

²⁵ хародлылар Шамма хәм Элика,

²⁶ пелетли Хелес, теқоалы Иккеш улы Ира,

²⁷ анатотлы Абиезер, хушалы Мабуннай,

²⁸ ахохлы Салмон, нетофалы Маҳарай,

²⁹ нетофалы Баана улы Хелеб,

Бенямин урыуынан гибалы Рибай улы Иттай,

³⁰ пиратонлы Беная, Гааш сайлары аймағынан

Ғиддай,

³¹ арбалы Абий-Албон, бархумлы Азмаует,

[†] Тахкемонлы Иошеб-Башшебет – 1Жлн. 11:11 «хахмонлы Яшобам».

^{††} Сол отыз – басқа нұсқада «сол үшеу». [‡] Отыз – басқа нұсқада «сол үшеу».

³² шаалбонлы Эляхба, Яшеннің уллары:
³³ қарарлы Шамманың улы Ионатан, қарарлы Шарар улы Ахиам,
³⁴ маахалы Ахасбай улы Элифелет, гилолы Ахитофел улы Элиам,
³⁵ кармелли Хесрай, араблы Паарай,
³⁶ собалы Натан улы Игал, Гад урыуынан Баний,
³⁷ аммон халқынан Селек, Серуя улы Иоабтың нөкери бееротлы Нахарай,
³⁸ Итер тийресинен Ира хәм Гарерб,
³⁹ хетт халқынан Урия.
 Хәммеси отыз жети адам еди.

Дауыттың санақтан өткеріуі

24 Жаратқан Ийениң Израил халқына және ғәзеби қайнады хәм Дауытты оларға қарсы қойып, Израил хәм Яхуда халқын санап шығыуды тапсырды. ² Сонда патша қасындағы сәркәрдасы Иоабқа мына буйрықты берип, оған:
 – Даннан Беер-Шебаға шекемги барлық урыуларға барып, халықты санап шығыңдар, мен халықтың санын билейин, – деди.
³ Бирақ Иоаб Дауытқа:
 – Қудайың Жаратқан Ийе Израил халқын хәзиргисинен жүз есе қылып көбейтсин. Тақсыр, сиз де буны көргейсиз. Бирақ, тақсыр, неге усылай ислеуді қәлеп қалдыңыз? – деди.
⁴ Деген менен, Иоабтың хәм әскербасылардың сөзинен патшаның сөзі үстин келди. Солай етип, олар патшаның жанынан шығып, Израил халқын санау ушын кетти.
⁵ Олар Иордан дәрьясын кесип өтип, Гад жеріндегі ойпатлықтың ортасындағы қаланың қубласына, Ароерге шатыр қурып, сол жерде тоқтады. Соңынан ол жерден Язерге, ⁶ Гиладқа, Тахтим-Ходши жерлерине хәм Дан-Яаанға өтип, айланба жол арқалы Сидонға барды. ⁷ Оннан кейин, Тир қорғанына хәм хиу менен кенаан халықларының барлық қалаларына барды. Ақырында, Яхуданың қубласындағы Беер-Шебаға келди. ⁸ Олар тоғыз ай жигирма күн елди бастан-аяқ айланып шыққаннан кейин, Ерусалимге қайтып келди. ⁹ Иоаб санақ нәтийжесин Дауытқа баян қылды. Израилда урысқа жарамлы сегиз жүз мың, ал Яхудада болса, бес жүз мың адам бар еди.
¹⁰ Халықты санақтан өткергеннен кейин, Дауыттың хұжданы қыйналды хәм Жаратқан Ийеге: «Бул исим арқалы үлкен гүна иследим. Жаратқан Ийе, жалбарынаман, қулыңның айыбын кешире гөр! Мен ақмақлық қылдым», – деди.
¹¹ Ертеңине азанда Дауыт уйқыдан турмастан алдын, оның үәлийи болған пайғамбар Гадқа Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ¹² «Барып, Дауытқа былай деп айт: „Жаратқан Ийе былай дейди: Мен саған үш жазаны усынаман. Өзиңе солардың биреуин таңла, кейин саған сол жазаны бермен“».
¹³ Гад Дауытқа барып, мыналарды билдирди:

– Елиңизде жети жыл ашлық болсын ба? Ямаса сизди қуудалайтуғын душпанларыңыздың алдында үш ай қашып жүресиз бе? Яки, елиңиз үш күн оба кеселлигине ушырасын ба? Енди жақсылап ойлап көріп, мени Жибергенге не деп жууап беретуғынымды шешің.

¹⁴ Дауыт Гадқа:

– Маған жүдә қыйын. Адамның қолына түскенше, Жаратқан Ийениң қолына түсейин. Себеби Оның рехими күшли, – деп жууап берди.

¹⁵ Солай етип, Жаратқан Ийе азаннан баслап белгиленген ұақытқа шекем Израил халқына оба кеселлигин жиберди. Сонда Даннан Беер-Шебаға шекемги халықтан жетпис мың адам өлди. ¹⁶ Бирақ Қудайдың периштеси Ерусалимди жоқ қылмақшы болып қолын созғанда, Жаратқан Ийе Өзи жиберип атырған қырғыннан ұаз кешти хәм халықты қырған периштеге: «Жетер енди, қолыңды тарт», – деди. Сол ұақытта Жаратқан Ийениң периштеси ебус халқынан болған Араўнаның қырман жеринде турған еди. ¹⁷ Дауыт халықты қырған периштени көргенде, Жаратқан Ийеге: «Гүна ислеп, жауызлық қылған мен-ғо. Ал мына қойлардың не жазығы бар? Өтинемен, жақсысы, мени хәм әкемнің хожалығын жазала», – деди.

Дауыттың қурбанлық орын қурыуы

¹⁸ Сол күни пайғамбар Гад Дауытқа келип, оған: «Ебус халқынан болған Араўнаның қырман жерине барып, сол жерде Жаратқан Ийеге арнап, қурбанлық орын қурың», – деди. ¹⁹ Дауыт Гадтың сөзине Жаратқан Ийениң буйрығы сыяқлы қулақ асып, жолға шықты. ²⁰ Араўна патшаның хәм оның хызметшилериниң өзине түүрылап киятырғанын көрди. Ол Дауыттың алдына барып, ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етти. ²¹ Соңынан ол:
 – Тақсыр, не ушын қулыңыздың жанына келдиңиз? – деп сорады.

Дауыт оған:

– Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қурыу ушын, қырман жерин сеннен сатып алыуға келдим. Халыққа келген оба кеселлиги тоқтау ушын усылай ислемекшимен, – деп жууап берди.

²² Араўна Дауытқа:

– Тақсыр, нени мақул көрсеңиз, соны алып, Жаратқан Ийеге усының. Мине, жандырылатуғын қурбанлық ушын өгизлер, отын ушын түйек айдайтуғын қурал хәм өгизлердің ер-турманлары.

²³ Тақсыр! Мен булардың хәммесин сизге бермен, – деди. Соңынан:

– Қудайыңыз Жаратқан Ийениң сизге кеули толсын! – деп қосып қойды.

²⁴ Бирақ патша:

– Яқ, болмайды! Сеннен бул нәрселерди қунын төлеп сатып аламан. Себеби пулы төленбеген қурбанлықты Қудайым Жаратқан Ийеге арнап жақпайман, – деди.

Солай етип, Даўыт қырман жерин хәм өгизлерди елиў шекел гүмиске сатып алды.²⁵ Соңынан Даўыт сол жерде Жаратқан Ийеге арнап құрбанлық орын қурып, жандырылатуғын құрбанлықларды хәм

татыўлық құрбанлықларын берди. Жаратқан Ийе де ел ушын етилген дуўаларға жуўап берди хәм Израилға келген оба тоқтады.

3 Патшалар

Патша Даўйттың соңғы жыллары

¹ Патша Даўйт қартайып, бираз жасқа барып қалды. Оның үстине қанша көрпе жаўса да, ол хеш ысымады. ² Сонда хызметшилери Даўйтқа: «Тақсыр! Жаныңызда болып сизге қараўы, қойныңызға кирип сизди ысытыўы ушын жас бир қыз табайық», – деди.

³ Хызметшилер пүткил Израилды аралап, сулыў қыз изледи хәм шунемли Абишаг деген жас хәм сулыў бир қызды таўып, оны патшаға алып келди.

⁴ Қыз жүдә гөззал еди. Ол патшаға қарап, оған хызмет етти. Бирақ патша қызға жақынласпады.

Адонияның тахт ушын таласыўы

⁵ Даўйттың Хаггит деген хаялынан туўылған улы Адония: «Мен патша боламан», – деп көкирек көтерип жүрди. Ол өзине саўаш арбаларын, атлыларды хәм алдында жуўырып жүретуғын елиў сақшы алды. ⁶ Экеси Даўйт хеш қашан оған: «Неге булай иследиң?» – деп, оны тәртипке шақырып турмайтуғын еди. Адония Абшаломнан кейин туўылған болып, ол да жүдә сымбаты келискен жигит еди.

⁷ Адония Серуя улы Иоаб хәм руўханий Абиятар менен кеңести хәм олар Адонияны қоллап-қуўатлады. ⁸ Бирақ руўханий Садоқ, Еҳояда улы Беная, пайғамбар Натан, Шимей, Рей хәм Даўйттың тән сақшылары Адонияға қосылмады.

⁹ Адония Рогел булағына жақын жердеги Зохелет тасының жанында қойлар, буғалар хәм семиртилген баспақларды қурбанлыққа шалды. Оған өзиниң пүткил туўысқанларын, яғнай патшаның улларын хәм патшаға хызмет ететуғын барлық яхудалыларды мирәт етти. ¹⁰ Бирақ пайғамбар Натанды, Бенаяны, патшаның тән сақшыларын хәм туўысқаны Сулайманды мирәт етпеди.

Сулайманның патша етип жәрияланыўы

¹¹ Сонда Натан Сулайманның анасы Бат-Шебаға былай деди: «Хаггиттен туўылған Адонияның өзін өзи патша деп жәриялағанын еситпедиңиз бе? Мырзамыз Даўйттың буннан хабары жоқ. ¹² Енди өзиңиздиң хәм улыңыз Сулайманның өмирин қутқарып қалыўыңыз ушын сизге бир мәсләхәт берейин. ¹³ Барып, патша Даўйттың алдына кириң хәм оған: „Тақсыр, меннен соң сениң улың

Сулайман патша болып, мениң тахтыма отырады, деп маған ант ишкен жоқ па едиңиз? Онда неге Адония патша болды?“ – деп айтың. ¹⁴ Сиз патша менен сөйлесип атырғаныңызда, изиңизше мен де ишке кирип барып, сөзлериңизди тастыйықлайман».

¹⁵ Бат-Шеба патшаның жатақ жайына кирди. Патша қатты қартайған болып, шунемли Абишаг оған хызмет етип атырған еди. ¹⁶ Бат-Шеба жерге жығылып, патшаға тәжим етти. Патша оннан:

– Тилегиң не? – деп сорады.

¹⁷ Бат-Шеба оған былай деп жуўап берди:

– Тақсыр! Сиз: «Меннен кейин улың Сулайман патша болып, тахтыма отырады», – деп Қудайыңыз Жаратқан Ийениң аты менен маған ант берген едиңиз. ¹⁸ Мине, хәзир Адония патша болып алған. Тақсыр, буннан сизиң хабарыңыз жоқ. ¹⁹ Ол бир қанша буғаларды, семиртилген баспақларды хәм қойларды қурбанлыққа шалды. Оған патшаның хәмме улларын, руўханий Абиятарды хәм сәркәрда Иоабты мирәт етти. Бирақ сизге хызмет ететуғын улыңыз Сулайманды мирәт етпеди. ²⁰ Тақсыр, пүткил Израилдың көзи сизде. Олар өзиңизден кейин тахтыңызға кимниң отыратуғынын билдириўиңизди күтип атыр. ²¹ Болмаса, сиз дүньядан өтип, ата-бабаларыңызға қосылғаныңызда, маған хәм улым Сулайманға айып тағылады.

²² Бат-Шеба еле патша менен сөйлесип турғанда, пайғамбар Натан да келди. ²³ Патшаға: «Пайғамбар Натан келди», – деп хабарлады. Натан патшаның алдына келди де, ет-бетинен жығылып, тәжим етти.

²⁴ Соңынан Натан былай деди: «Тақсыр, сиз: „Меннен кейин Адония патша болады, тахтыма ол отырады“, – деген бе едиңиз? ²⁵ Ол бүгин барып, бир қанша буғаларды, семиртилген баспақларды хәм қойларды қурбанлыққа шалып, сизиң барлық улларыңызды, ордадағы әскербасыларды хәм руўханий Абиятарды мирәт етти. Хәзир хәммеси оның менен ишип-жеп: „Жасасын, патша Адония!“ – деп бақырысып атыр. ²⁶ Бирақ Адония мени, руўханий Садоқты, Еҳояда улы Бенаяны хәм сизге хызмет ететуғын улыңыз Сулайманды мирәт етпеди. ²⁷ Тақсыр, булардың хәммеси сизиң рухсатыңыз бенен болып атыр ма? Не ушын өзиңизден кейин тахтыңызға кимниң отыратуғынын қулларыңыз болған бизлерге билдирмедиңиз?»

²⁸ Патша Даўйт: «Бат-Шебаны маған шақырың!» – деди. Бат-Шеба келип, патшаның алдында турды.

²⁹ Патша Бат-Шебаға былай деди:

– Мени барлық бәле-қадалардан қутқарған тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: ³⁰ «Меннен кейін улың Сулайман патша болып, тахтыма отырады», – деп Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе алдында саған берген антымды бүгін орынлайман.

³¹ Сонда Бат-Шеба ет-бетинен жығылып, патшаға тәжим етті де:

– Мырзам Даўйт патша мәңгі жасасын! – деди.

³² Патша Даўйт: «Руўханий Садоқты, пайғамбар Натанды хәм Еҳояда улы Бенаяны маған шақырың», – деди. Олардың хәммеси патшаның алдына келгенде, ³³ патша оларға былай деди: «Мениң хызметкерлеримди жаныңызға алың хәм улым Сулайманды мениң ғашырыма миндирип, Гихон булағына апарың. ³⁴ Ол жерде руўханий Садоқ хәм пайғамбар Натан оны майлап, Израилға патша етип қойсын. Кейін кәрнай шалып: „Жасасын, патша Сулайман!“ – деп жар салың. ³⁵ Соңынан оның изине ерип, қайтып келиң. Ол келип, мениң тахтыма отырады хәм мениң орныма патша болады. Мен оны Израил хәм Яхудаға хәкімдар етип тайынладым».

³⁶ Еҳояда улы Беная патшаға жуўап берип былай деди: «Аўмийин. Тақсыр, сизиң Қудайыңыз Жаратқан Ийе де бул қарарды қоллап-қуўатласын.

³⁷ Жаратқан Ийе сиз бенен бирге болғаны сыяқлы, Сулайман менен де бирге болсын хәм оның патшалығын сизиң патшалығыңыздан да уллырақ қылсын!»

³⁸ Руўханий Садоқ, пайғамбар Натан, Еҳояда улы Беная хәм керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар [†] Сулайманды патша Даўйттың ғашырына миндирип, оны Гихонға алып барды.

³⁹ Руўханий Садоқ Мухаддес шатырдан зәйтүн майы қуйылған шақты алып, Сулайманның басына май қуйды. Соңынан олар кәрнай шалды хәм хәмме адамлар: «Жасасын, патша Сулайман!» – деп бақырды. ⁴⁰ Халық Сулайманның изине ерип кетти. Олардың сырнай шалып, уллы қуўаныш пенен бақырысқан даўысларынан жер титиреди.

⁴¹ Адония хәм оның жанындағы қонақлар еңди аўқатларын жеп болғанда, усы даўысты еситти. Иоаб кәрнай даўысын еситкенде: «Қаланы ләрзеге келтирип атырған бул не шаўқым екен?» – деди.

⁴² Ол еле сөйлеп турғанда, руўханий Абиятардың улы Ионатан келип қалды. Адония оған:

– Ишке кир, сен өзиң садық адамсаң, алып келген хабарың да жақсы болса керек, – деди.

⁴³ Ионатан оған былай деп жуўап берди:

– Яқ, бул рет басқаша. Мырзамыз Даўйт патша Сулайманды патша етип қойды. ⁴⁴ Патша руўханий Садоқты, пайғамбар Натанды, Еҳояда улы Бенаяны

хәм керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшыларды Сулайманға қосып жиберди. Олар Сулайманды патшаның ғашырына миндирди.

⁴⁵ Гихонда Сулайман руўханий Садоқ хәм пайғамбар Натан тәрәпинен майланып, патша етип қойылды. Олар сол жерден қуўаныш пенен қайтып келди хәм қала жанланып кетти. Еситип турғаныңыз олардың даўыслары. ⁴⁶ Сулайман хәзир патшалық тахтында отырыпты. ⁴⁷ Буннан тысқары, патшамыз Даўйтты қутлықлаўға келген хызметшилери: «Қудайыңыз Сулайманның атын сизиң атыңыздан атақлырақ, ал оның патшалығын сизиң патшалығыңыздан да уллырақ қылсын!», – дегенде, патша төсегінде жатып, тәжим етип: ⁴⁸ «Бүгін көзимнің тирисинде урпағымнан бирин тахтыма отырғызғаны ушын Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын!» – деди.

⁴⁹ Сонда Адонияның қонақларының хәммесин қорқыў басып, орынларынан турды да, хәр бири өз жолына түсти. ⁵⁰ Адония болса, Сулайманнан қорққанынан орнынан турды да, қурбанлық орынға барып, оның шақларына жабысты ^{††}.

⁵¹ Буны Сулайманға хабарлап:

– Адония сизден қорқып, қурбанлық орынның шақларына жабысып алған. Ол: «Дәсле патша Сулайман қулы болған мени қылыш пенен өлтирмейтуғынын айтып ант ишсин», – деп атыр, – деди.

⁵² Сулайман оларға:

– Егер ол маған садық адам болса, оның шашының бир талына да зыян тиймейди. Ал егер ишинде қандай да бир жаманлық бар болса, онда ол өлтириледі, – деп жуўап берди. ⁵³ Соңынан патша Сулайман жиберген адамлар Адонияны қурбанлық орыннан алып келди. Адония келип, патша Сулайманға тәжим етті. Сулайман оған: «Үйиңе бар», – деди.

Даўйттың Сулайманға берген үәсиятлары

2 Даўйттың өлими жақынласқанда, ол улы Сулайманға мына үәсиятларды берди:

² «Басқалар сыяқлы мен де жақын арада бул дүньяны тәрк етемен. Сен күшли хәм мәрт бол.

³ Ислеген хәр бир исинде хәм барған хәр бир жериңде табысқа ерисиўиң ушын, Қудайың болған Жаратқан Ийениң тапсырмаларын орынлап, Оның жолларынан жүр хәм Муўсаның Нызамында жазылғанындай, Қудайдың қағыйдаларына, буйрықларына, нызамларына хәм қарарларына бойсын. ⁴ Сонда Жаратқан Ийе маған берген мына сөзин орынлайды: „Егер урпақларың өз жолларынан адаспай, шын жүректен хәм жан-тәни менен Маған садық болып жүрсе, сениң

[†] Керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар – патша Даўйттың шет елден жаллап алған тән сақшылары болыуы мүмкин.

^{††} Қурбанлық орынға барып, оның шақларына жабысты – басына өлим қәўпи туўылған адам қурбанлық орынның төрт мүйешинен шығып турған шақларынан услап, бир қасық қанынан кешийди сораитығын болған.

урпағыңнан Израил тахтында отыратуғын ер адамның изи үзілмейді».

⁵ Буннан тысқары сен Серуя улы Иоабтың маған нелер ислегенин билесең. Ол Израилдың еки сәркәрдасы Нер улы Абнер менен Етер † улы Амасаны өлтирип, тынышлық ұақтында урыстағыдай қан төкті хәм белиндеги белбеуі менен аяғындағы сандалларын қанға былғады. ⁶ Сен ақылыңа салып, ис тут. Бірақ оның ағарған басының өлилер мәканына тынышлық пенен кириуіне жол қойма. ⁷ Гиладлы Барзиллайдың улларына жақсылық исле. Оларға дастурханыңнан аұқатланатуғынлар арасынан орын бер. Өйткени мен әжағаң Абшаломаң қашып жүргенимде, олар маған жәрдем берди. ⁸ Бенямин урыуынан болған бахуримли Гераның улы Шимей де сениң жаныңда. Ол Маханайымға қарай қашып баратырғанымда, мени қатты ғарғаған еди. Бірақ соңынан ол мени күтип алыу үшін Иордан дәрьясының бойына келди. Сонда мен оған: „Сени қылыш пенен өлтирмеймен“, – деп Жаратқан Ийениң аты менен ант ишкен едим. ⁹ Деген менен, сен оны жазасыз қалдырма. Сен ақыллы адамсаң, оған не ислеуді өзиң билесең. Оның ақ шашлы басын өлилер мәканына қаны менен жибер».

Даўыттың өлими

¹⁰ Даўыт өлип, ата-бабаларына қосылғанда, ол өзиниң аты менен аталған қалаға жерленди. ¹¹ Даўыт Израилда қырық жыл патшалық етип, оның жети жылын Хебронда, отыз үш жылын Ерусалимде өткизди. ¹² Солай етип, Сулайман әкеси Даўыттың тахтына отырды хәм оның патшалығы жүдә бекем болды.

Адонияның өлими

¹³ Хаггит улы Адония Сулайманның анасы Бат-Шебаның жанына барды. Бат-Шеба оннан:

– Аманлық па? – деп сорады.

Адония оған:

– Аманлық, – деп жууап берди.

¹⁴ Соңынан ол:

– Сизге бир нәрсе айтпақшы едим, – деди.

Бат-Шеба оған:

– Айта бер, – деди.

¹⁵ Адония Бат-Шебаға былай деди:

– Өзиңиз билесиз, патшалық маған тийисли еди хәм пүткіл Израил мениң патша болыуымды күтип жүрген еди. Бірақ жағдай өзгерип, патшалық инимнің қолына өтті. Себеби Жаратқан Ийениң ерки усы еди. ¹⁶ Бірақ мениң сизден бир тилегим бар. Өтинемен, қарсылық билдирмең.

Бат-Шеба:

– Айт, – деди.

¹⁷ Сонда Адония Бат-Шебаға:

– Өтинемен, патша Сулайман менен сөйлесиң. Ол сизге қарсылық билдирмейди. Маған шунемли Абишагты хаяллыққа берсин, – деди.

¹⁸ Бат-Шеба оған:

– Яқшы, сен туұралы патша менен сөйлесип көрейин, – деп жууап берди.

¹⁹ Бат-Шеба Адонияның өтиниши туұралы сөйлесиу үшін патша Сулайманға кетти. Сулайман анасын күтип алыу үшін орнынан турып, анасына тәжим етти хәм соңынан тахтына отырды. Патша өзиниң оң тәрәпине бир тахт қойдырып, оған анасын отырғызды. ²⁰ Анасы тахтқа отырғаннан соң, патшаға:

– Сеннен кишкене бир өтинишим бар еди, сөзимди жерде қалдырма, – деди.

Патша оған:

– Айта бер, анажан, сөзиңизди жерде қалдырмайман, – деди.

²¹ Бат-Шеба патшаға:

– Шунемли Абишагты әжағаң Адонияға хаяллыққа берсең қәйтеди? – деди.

²² Патша Сулайман анасына:

– Не үшін Адонияға тек шунемли Абишагты сорап тұрсыз? Ол үшін патшалықты да сорасаңыз болар еди. Ақыры ол меннен үлкен. Буның үстине, руұханий Абиятар менен Серуя улы Иоаб та ол тәрәпте емес пе? – деди.

²³ Соңынан патша Сулайман Жаратқан Ийениң аты менен ант ишип былай деди: «Егер Адонияны бул гәпи үшін өлтиртпесем, Қудай мени жазалаған үстине жазаласын! ²⁴ Мени күшке толтырып, әкем Даўыттың тахтына отырғызған хәм Израил патшаларының мениң урпағымнан келип шығатуғынын айтып, уәде еткен тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: Адония бүгин-ақ өлтириледі». ²⁵ Солай етип, патша Сулайман Ехояда улы Бенаяға Адонияны өлтириуді буйырды. Ол барып, Адонияны өлтирди.

Абиятардың сүргин етилиуі хәм Иоабтың өлими

²⁶ Патша руұханий Абиятарға: «Сен Анатоттағы өз жериңе бар. Негизинде, сен өлимге ылайықлысаң. Бірақ хәзир сени өлтирмеймен. Себеби сен әкем Даўыттың алдында Қудай Ийениң сандығын көтерип жүрдің хәм әкем шеккен хәр бир азапты оның менен бирге бастан кеширдің», – деди.

²⁷ Сулайман Абиятарды Жаратқан Ийениң руұханийлигинен шетлетти. Солай етип, Жаратқан Ийениң Шилода Элийдің үй-ишине қарсы айтқан сөзи орынланды.

²⁸ Бул хабар Иоабқа да жетти. Иоаб Абшаломаға қосылмаған болса да, Адонияны қоллап-қууатлаған еди. Сонлықтан Иоаб Жаратқан Ийениң шатырына қашып барып, құрбанлық орынның шақларына жабысты. ²⁹ Иоабтың Жаратқан Ийениң шатырына қашып барып, құрбанлық орынның жанында тұрғаны патша Сулайманға хабарланды. Сулайман

† Етер – ямаса «Итра».

Ехояда улы Бенаяға барып, оны өлтириўди буйырды.

³⁰ Беная Жаратқан Ийениң шатырына барып, Иоабқа:

– Патша сыртқа шығыўыңды буйырады, – деди. Бирақ Иоаб:

– Яқ, мен усы жерде өлмекшимен, – деп жуўап берди.

Сонда Беная барып, Иоабтың берген жуўабын патшаға жеткизди.

³¹ Патша Бенаяға былай деди: «Оның айтқанындай исле. Оны өлтирип, жерле. Усылайынша, Иоабтың жазықсыз төккен қанларының қунын мениң хәм әкемнің урпақларының мойнынан алып тасла. ³² Жаратқан Ийе оның төккен қаны ушын өзін жазаласын. Себеби ол әкем Даўытқа билдирместен, өзинен әдилерек хәм өзинен жақсырақ болған еки адамды: Израилдың сәркәрдасы Нер улы Абнерди хәм Яхуданың сәркәрдасы Етер улы Амасаны қылыш пенен өлтирди. ³³ Солай етип, олардың қаны мәңгиге Иоабтың хәм оның урпақларының мойнында қалады. Ал Жаратқан Ийе Даўытқа, оның урпақларына, үй-ишине хәм тахтына мәңгиге тынышлық береді».

³⁴ Ехояда улы Беная барып, Иоабты өлтирди хәм ол шөлдеги өз үйине жақын жерге жерленди.

³⁵ Патша Иоабтың орнына Ехояда улы Бенаяны сәркәрдә етип, ал Абиятардың орнына Садоқты руўханий етип тайынлады.

Шимейдің өлими

³⁶ Буннан кейин патша адам жиберип, Шимейди шақыртты хәм оған былай деди:

– Ерусалимде бир үй қурып алып, сол жерде жаса. Хәш жаққа кетпе. ³⁷ Ол жерден шығып, Кидрон сайынан өткен күнің-ақ сөзсиз өлтирлетуғыныңды билип қой. Өз қаның ушын өзиң жуўапкер боласаң.

³⁸ Шимей патшаға:

– Тақсыр, қуллық. Сиз не десеңиз, қулығыз болған мен соны орынлайман, – деди.

Солай етип, Шимей узақ ўақыт Ерусалимде жасады.

³⁹ Бирақ арадан үш жыл өткеннен соң, Шимейдің еки қулы Гат патшасы Мааха улы Ахиштиң жанына қашып кетти. Шимейге қулларының Гатта екенлиги туўралы хабар келди. ⁴⁰ Сонда Шимей ешегин ертлеп, қулларын излеў ушын Гатқа, Ахиштиң жанына кетти. Ол қулларын қайтарып әкелди.

⁴¹ Шимейдің Ерусалимнен шығып, Гатқа барып қайтқаны туўралы Сулайманға хабар жетти.

⁴² Сонда Сулайман Шимейди шақыртып, оған былай деди: «Саған Жаратқан Ийениң аты менен ант иштирген жоқ па едим? „Билип қой, қаладан шығып, қандай да бир жерге барған күнің-ақ сөзсиз өлтирилесең“, – деп ескертпеген бе едим? Сен де маған: „Қуллық, ыразыман“, – демеген бе

едиң? ⁴³ Онда неге Жаратқан Ийениң алдында ишкен антыңа хәм мениң буйрығыма бойсынбадың?» ⁴⁴ Патша сөзин даўам етип, Шимейге және былай деди: «Сен әкем Даўытқа ислеген барлық жаманлықларыңды жақсы билесең. Бул ислеген жаманлықларыңды Жаратқан Ийе өзиңе қайтарады. ⁴⁵ Бирақ Жаратқан Ийе мени жарылқасын хәм Даўыттың тахты Жаратқан Ийениң алдында мәңгиге тербелмесин».

⁴⁶ Патша Ехояда улы Бенаяға буйрық берди. Ол Шимейди алып шығып, өлтирди.

Солай етип, Сулайманның патшалығы бекемленди.

Сулайманның Қудайдан даналық сораўы

3 Сулайман Мысыр фараонының қызларының бирине үйленип, фараон менен байланыс дүзди. Ол хаялын Даўыттың қаласына алып келди. Сулайман өз сарайын, Жаратқан Ийениң Ибадатханасын хәм Ерусалимнің этирапындағы дийўалларды тиклегенше, хаялы сол жерде жасады. ² Халық еле сыйыныў орынларында қурбанлықлар беретугын еди. Себеби сол ўақытқа шекем Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурылмаған еди. ³ Сулайман әкеси Даўыттың көрсетпелери менен жүрип, Жаратқан Ийени сүйетуғын еди. Деген менен, ол да сыйыныў орынларында қурбанлықлар берип, түтеткилер түтететуғын еди.

⁴ Патша қурбанлық бериў ушын Гибон қаласына кетти, себеби сыйыныў орнының ең баслысы сол жерде еди. Сулайман сол қурбанлық орында мың бас малды жандырылатуғын қурбанлыққа берди. ⁵ Гибонда болғанда, Сулайман түнде түс көрди.

Түсинде Жаратқан Ийе оған көринип:

– Тиле тилегиңди, сорағаныңды беремен, – деди.

⁶ Сулайман Оған былай деди:

– Сен қулығы болған әкем Даўытқа үлкен жақсылық иследиң. Себеби ол хақ хәм Саған садық болып, Сениң алдыңда шын жүректен туўры ислерди ислеп жүрди. Сен бүгин оған тахтына отыратуғын бир ул инам етип, оған үлкен жақсылық ислеўди даўам еттиң. ⁷ О Қудайым, Жаратқан Ийе, Сен Өз қулығыңды әкем Даўыттың орнына патша етип қойдың. Бирақ мен еле жүдә жаспан, басқарыўға еле тәжирийбем жоқ. ⁸ Қулығың Өзиң таңлаған халықтың, көплигинен санап шығыў мүмкин болмаған уллы халықтың ортасында тур. ⁹ Сонлықтан жаман менен жақсыны айырып билип, халқыңа бийлик етиўим ушын, маған ақылға толы бир жүрек бер. Болмаса, Сениң бул уллы халқыңды ким басқара алады?

¹⁰ Сулайманның бул тилегине Жаратқан Ийениң кеўли толды. ¹¹ Қудай Сулайманға былай деди:

– Сен өзиң ушын узақ өмир, байлық хәм душпанларыңның өлимин тилемедиң, ал дурыс хәким жүргизиў ушын даналық сорадың. ¹² Мен сениң тилегиңди орынлайман. Саған даналыққа

хәм ақылға толы жүрек беремен. Саған уқсағаны сеннен бурын болмаған хәм сеннен кейин де болмайды. ¹³ Саған сорамағанларыңды да: байлық хәм даңқты да беремен. Өмириң бойы патшалар арасында саған тең келетуғыны болмайды. ¹⁴ Егер сен де әкең Даўыт сыяқлы қағыйдаларыма хәм буйрықларыма бойсынып, Мениң жолларым менен жүрсен, саған узақ өмир де беремен.

¹⁵ Сулайман оянғанда, буның түси екенин аңлады. Соңынан Ерусалимге келди. Ол Жаратқан Ийениң Келисим сандығының алдында турып, жандырылатуғын құрбанлықлар хәм татыўлық құрбанлықларын берди. Ол пүткил хызметшилери ушын үлкен зыяпат берди.

Сулайманның дана хәкими

¹⁶ Бир күни еки бузық хаял патшаның алдына келди. ¹⁷ Хаяллардың бири патшаға былай деди: «Тақсыр! Мен мына хаял менен бир үйде жасайман. Бизлер бирге қалған уақытта, мен босандым. ¹⁸ Мен босанғаннан кейин, үшінши күни мына хаял да босанды. Бизлер бирге едик, үйде екеуимизден басқа хеш ким жоқ еди. ¹⁹ Түнде мына хаял баласын астына басып алып, бала өлип қалды. ²⁰ Қулыңыз болған мен уйықлап атырғанымда, түн ортасында ол орнынан турып, мениң баламды жанымнан алып, өзиниң қойнына жатқарыпты. Ал өзиниң өлип қалған баласын болса, мениң қойныма салыпты. ²¹ Таңда баламды емизиў ушын турғанымда, ол жансыз жатырған екен. Бирақ аздаң дыққат пенен қарағанымда, оның мениң балам емес екенин билдим».

²² Екинши хаял: «Яқ, тири бала меники, өлгени сеники», – деди.

Биринши хаял: «Яқ, өлген бала сеники, ал тириси меники», – деди.

Олар патшаның алдында усылай тартысып турды.

²³ Сонда патша: «Биреуиңиз: „Тири бала меники, ал өлгени сеники“, – дейсиз. Екиншиңиз: „Өлген бала сеники, ал тириси меники“, – дейсиз. ²⁴ Онда маған бир қылыш әкелиңдер!», – деди. Қылыш алып келингенде, ²⁵ патша: «Тири баланы екиге бөлип, ярымын биреуине, қалған ярымын екиншисине бериңдер», – деп буйырды.

²⁶ Сонда баласына жаны ашып, жүреги сызлаған тири баланың анасы патшаға: «Тақсыр, өтинемен, тири баланы өлтирмең, оны мына хаялға бериң», – деди.

Ал екинши хаял болса: «Бала саған да, маған да жоқ, оны екиге бөлиң», – деди.

²⁷ Сонда патша жуўап берип: «Тоқтаңлар, баланы өлтирмеңдер! Оны биринши хаялға бериңдер. Баланың анасы – сол болады», – деди.

²⁸ Пүткил израиллылар патша шығарған бул хәкимди еситип, патшаны хұрмет ететуғын болды. Себеби олар Сулайманда әдил хәким шығаруы ушын, Қудайдан берилген даналық бар екенин билди.

Сулайманның қол астындағы хәмелдарлары

4 Сулайман пүткил Израилдың патшасы еди. ² Оның қол астындағы хәмелдарлары мыналар еди:

Садоқ улы Азария – руўханий;

³ Шишаның уллары Элихореф пенен Ахия – хаткерлер;

Ахилуд улы Еҳошафат – жылнамашы;

⁴ Еҳояда улы Беная – сәркәрда;

Садоқ хәм Абиятар – руўханийлер;

⁵ Натан улы Азария – үлке хәкимлериниң баслығы;

Натан улы Забуд – руўханий хәм патшаның мәсләхәтшиси;

⁶ Ахишар – сарай басқарушысы;

Абда улы Адонирам – мәрдикарға алынғанлар үстинен жуўапкер.

⁷ Сулайманның пүткил Израил үлкелерин басқаратуғын он еки хәкими бар еди. Олар патшаны хәм оның үй-ишин азық-ауқат пенен тәмийинлеп туратуғын болып, олардың хәр бири жылына бир ай патшаны хәм оның үй-ишин азық-ауқат пенен тәмийинлеуи шәрт еди. ⁸ Олардың атлары мыналар:

Эфраимның таўлы үлкесиниң хәкими Бен-Хур;

⁹ Мақас, Шаалбим, Бейт-Шемеш, Элон-Бейт-Ханан қалаларының хәкими Бен-Декер;

¹⁰ Сохо хәм пүткил Хефер жерлерин өз ишине алған Аруббот үлкесиниң хәкими Бен-Хесед;

¹¹ Пүткил Нафат-Дор үлкесиниң хәкими Сулайманның қызы Тафаттың күйеуи Бен-Абинадаб;

¹² Таанах, Мегиддо, Изреелдиң қубласындағы Саретанның жанындағы пүткил Бейт-Шеан хәм Бейт-Шеаннан Абел-Мехола менен Иоқмеамның арғы жағына дейин созылып жатырған үлкелердиң хәкими Ахилуд улы Баана;

¹³ Гиладтағы Менашше урпағынан болған Яирге тийисли қалаларды хәм Башандағы Аргоб дөгерегиндеги дийўаллар менен қоршалып, дәрўазасына қола тәмби басылған үлкен алпыс қаланы өз ишине алған Гилад жериндеги Рамот қаласының хәкими Бен-Гебер;

¹⁴ Маханайым үлкесиниң хәкими Иддо улы Ахинадаб;

¹⁵ Нафталий үлкесиниң хәкими Сулайманның қызы Басематтың күйеуи Ахимаас;

¹⁶ Ашер хәм Беалот үлкелериниң хәкими Хушай улы Баана;

¹⁷ Иссахар үлкесиниң хәкими Паруах улы Еҳошафат;

¹⁸ Бенямин үлкесиниң хәкими Эла улы Шимей;

¹⁹ Гилад жериниң, яғный аморлардың патшасы Сихон хәм Башан патшасы Огтың ески жерлериниң хәкими Урий улы Гебер. Ол сол үлкениң жалғыз хәкими еди.

Сулайманның бир күнлик керек-жарағы

²⁰ Яхуда хәм Израил халқы теңиздің қумындай көп болып, олар жеп-ишип шадлық ишинде жасады. ²¹ Сулайман Евфрат дәрьясынан филистлердің жерине хәм Мысыр шегараларына шекемги барлық патшалықтар үстинен хәкімдарлық етті. Олар Сулайманның өмири дауамында оған салық төлеп, хызмет етті. ²² Сулайманның сарайының бир күнлик азық-ауқаты отыз кор [†] сыпатлы бийдай уны, алпыс кор ^{††} ири тартылған бийдай уны, ²³ семиртилген он буға, жайлаудан алынған жигирма буға, жүз қой, және де, сууынар, жейранлар, антилопалар хәм семиз құстардан ибарат еди. ²⁴ Сулайман Тифсахтан Газаға шекемги, Евфрат дәрьясының батысындағы пүткил патшалықтар үстинен хәкімдарлық етті. Ол этираптағы барлық елдер менен тынышлықта жасады. ²⁵ Сулайманның дәуиринде Даннан Беер-Шебаға шекемги Яхуда хәм Израил халқының хәр бири өзлеринің әнжир хәм жүзим ағашлары астында тыныш өмир сүрди. ²⁶ Сулайманның сауаш арбалары ушын қырық мың ат қорасы хәм он еки мың аты бар еди. ²⁷ Сол он еки хәкімнің хәр бири өзи ушын белгиленген бир ай дауамында патша Сулайманды хәм оның дастурханынан ауқат жейтуғынлардың хәммесин азық-ауқат пенен тәмийинлейтуғын еди. Олар бирде бир кемшиликке жол қоймайтуғын еди. ²⁸ Хәр бир хәкім белгиленген жерге сауаш арбаларының атлары хәм шапқыр атлар ушын арпа менен сабан жеткизип туратуғын еди.

Сулайманның даналығы

²⁹ Қудай Сулайманға мол даналық, ақыл хәм теңиз жағасындағы қум сыяқлы шексиз терең түсиниушилик берди. ³⁰ Сулайманның даналығы пүткил шығыс халықтарының даналығынан хәм Мысырдың пүткил даналығынан да үстин еди. ³¹ Ол барлық адамлардан өткен дана болып, эзрахлы Этаннан, Махолдың уллары Хеман, Калкол хәм Дардадан да дана еди. Оның даңқы этираптағы пүткил халықтарға жайылды. ³² Ол үш мың нақыл-мақал айтты хәм оның бир мың бес қосығы бар еди. ³³ Сулайман Лебанон тауларындағы кедр ағашынан баслап, дийўалда өсип туратуғын майоран шөбине шекем сөз етті. Ол хайўанатлар, құстар, жер бауырлаушылар хәм балықтар туўралы да айтты. ³⁴ Хәмме халықтардан адамлар келип, Сулайманның дана сөзлерин тыңлайтуғын еди. Олар Сулайманның даналығы туўралы еситкен дүньяның барлық патшаларынан жиберилген еди.

Ибадатхана қурылысына таярлық

5 Тир патшасы Хирам Сулайманның майланып, әкеси Даўыттың орнына патша етип қойылғанын еситкенде, Сулайманды қутлықлау ушын елшилерин жиберди. Себеби Хирам өмир бойы Даўытқа дос болып келген еди. ² Сулайман да Хирамға өз елшилерин жиберип, былай деди: ³ «Өзиңиз билесиз, әкем Даўыт этирапындағы душпанлары менен сауаш жүргизгенликтен, Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қура алмады. Жаратқан Ийе сауашларда душпанларын оның аяғының астына таслағанға шекем, ол бул исти қыла алмады. ⁴ Енди Қудайым Жаратқан Ийе маған хәр тәреплеме тынышлық берди. Хәзир бирде бир душпаным да, дөнип турған қәуип те жоқ. ⁵ Жаратқан Ийе әкем Даўытқа: „Мен сениң тахтыңа отырғызатуғын улың Мениң атыма арнап Ибадатхана қурады“, – деген еди. Сонлықтан мен Қудайым болған Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурыуды нийет еттім. ⁶ Енди мен ушын Лебанон тауларынан кедр ағашларын кесіу ушын адамларыңызға буйрық берсеңиз. Мениң адамларым да сизиң адамларыңыз бенен бирге ислейди хәм мен сизиң адамларыңызға өзиңиз белгилеген мийнет хәқыны төлеймен. Бизлерде ағаш кесіуде сидонлылар сыяқлы тәжирийбелі адамлар жоқ екенін өзиңиз билесиз». ⁷ Хирам Сулайманның бул сөзлерин еситкенде, қатты қуўанып: «Бүгин бул уллы бир халықты басқару ушын Даўытқа дана бир ул бергени ушын, Жаратқан Ийеге алғыслар болсын!» – деди. ⁸ Соңынан ол Сулайманға мына хабарды жиберди: «Маған жиберген хабарыңызды алдым. Кедр хәм сәрўи ағашларына байланыслы барлық тилеклериңизди орынлайман. ⁹ Адамларым оларды Лебанон тауларынан теңизге алып келеди. Мен оларды сал етип буўдырып, теңиз арқалы айтқан жериңизге жеткизип беремен. Адамларым сол жерде салларды шешип, жыйып береді, сизлер алып кетесизлер. Сиз де тилегимди орынлап, мениң үй-ишимди азық-ауқат пенен тәмийинлесеңиз». ¹⁰ Хирам Сулайманға керегинше кедр хәм сәрўи ағашларын берди. ¹¹ Сулайман болса, Хирамның үй-ишинің азық-ауқаты ушын хәр жылы жигирма мың кор [‡] бийдай, жигирма кор ^{‡†} сапалы зәйтүн майын берип турды. ¹² Жаратқан Ийе ўәде еткеніндей, Сулайманға даналық берди. Сонлықтан Сулайман менен Хирам арасында татыўлық болып, олар өз ара келисим дүзди. ¹³ Патша Сулайман қара жұмыс ислетіу ушын пүткил Израилдан отыз мың адамды мәрдикарға алды. ¹⁴ Гезек пенен хәр айда олардан он мыңын Лебанон тауларына жиберди. Олар бир ай Лебанон

[†] Отыз кор – шама менен 4 тонна. ^{††} Алпыс кор – шама менен 8 тонна.

[‡] Жигирма мың кор – шама менен 3500 тонна. ^{‡†} Жигирма кор – шама менен 4400 литр.

тауларында, еки ай үйлерінде болатуғын еди. Бул адамларға Адонирам басшылық етті. ¹⁵ Және де, Сулайманның жүк тасыйтуғын жетпис мың адамы хәм тауларда тас кесетуғын сексен мың адамы бар еди. ¹⁶ Булардан тысқары, Сулайман истиң барысын бақлап, жумысшыларды қадағалап туратуғын үш мың үш жүз қадағалаушы тайынлады. ¹⁷ Патшаның буйрығы бойынша, жумысшылар Ибадатхананың тийкарын жонылған таслардан қалау ушын үлкен хәм сапалы тасларды кесип шығарды. ¹⁸ Сулайманның хәм Хирамның адамлары гебаллылар менен бирге Ибадатхананың қурылысы ушын ағашлар менен тасларды жонып таярлады.

Ибадатхананың қурылыуы

6 Израил халқының Мысырдан шыққанына төрт жүз сексен жыл болғанда, Сулайманның Израил тахтына отырғанына төрт жыл болған еди. Ол сол жылдың екінші айында, яғнай Зиу айында † Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қурылысын баслады.

² Патша Сулайманның Жаратқан Ийеге арнап құрған Ибадатханасының узынлығы алпыс шығанақ, ени жигирма шығанақ, ал бийиклиги отыз шығанақ еди. ³ Ибадатхана имаратының алдыңғы жағындағы айуанның узынлығы Ибадатхана имаратының ениндей, яғнай жигирма шығанақ, ал ени он шығанақ болды. ⁴ Сулайман Ибадатханаға сыртқа қараған жағы тарлау, ишке қараған жағы кеңлеу болған айналар ислетти. ⁵ Ибадатхананың сыртын, яғнай үлкен бөлмениң хәм Ең мухаддес бөлмениң дийуалларын айландырып, үш қабатлы қосымша бөлмелер ислетти. ⁶ Ең төменгі қабаттың ени бес шығанақ, ортанғы қабаттың ени алты шығанақ, үшінші қабаттың ени жети шығанақ еди. Ибадатхананың дийуалларына ислеу бермеу ушын, бөлмелер текшеге ұқсатып өрилген Ибадатхананың дийуалларына бөренелер арқалы бириктирилди.

⁷ Ибадатхананың қурылысы ушын пайдаланылатуғын таслар кәннің өзінде жонып таярланды. Сонлықтан Ибадатхана қурылып атырғанда, шөккиштиң де, балтаның да, басқа темир әсбабының да сести еситилмеди. ⁸ Ортадағы қосымша бөлмениң есиги Ибадатхананың қубла тәрепинде еди. Айланба текше арқалы ортанғы қабатқа, оннан үшінші қабатқа өтетуғын еди. ⁹ Сулайман Ибадатхананы қурып тамамлады. Төбесин кедр бөренелер хәм кедр ағашынан исленген тахталар менен бастырды. ¹⁰ Және де, ол пүткил Ибадатхананы айландырып, хәр бириниң бийиклиги бес шығанақ болған қосымша бөлмелер салдырды. Олар Ибадатхана дийуалына кедр бөренелер менен бекитилди.

† Зиу айында – еврей календары бойынша екінші ай болып, апрель айының ортасынан май айының ортасына шекемги аралық.

¹¹ Жаратқан Ийеден Сулайманға мынадай сөз түсти: ¹² «Мине, сен Ибадатхана қурып атырсаң. Егер сен Мениң қағыйдаларымды, нызам хәм буйрықларымды орынлап жүрсең, онда Мен әең Дауытқа берген сөзимди сен арқалы орынлайман. ¹³ Мен израиллылар арасында жасап, халқым Израилды хеш қашан тәрк етпеймен».

¹⁴ Солай етип, Сулайман Ибадатхананы қурып питкерди. ¹⁵ Ол Ибадатхананың ишки дийуалын еденнен төбеге шекем кедр ағашынан исленген тахталар менен қаплады, ал еденине сәруи ағашынан исленген тахталар төсетти. ¹⁶ Ибадатхананың арқа тәрепиниң ең төрин еденнен төбесине дейин кедр тахталар менен бөлдирип, узынлығы жигирма шығанақ болған бир бөлме ажыраттырды. Ол жер Ең мухаддес бөлме деп аталды. ¹⁷ Ең мухаддес бөлмениң алдындағы үлкен бөлмениң узынлығы қырық шығанақ еди. ¹⁸ Дийуалдағы таслар көринбеуи ушын Ибадатхананың ишин қаппап турған кедр тахталарға асқабақлар хәм асылып турған гүллер ойып салынды.

¹⁹ Ибадатхананың ишиндеги ең төрги бөлме Жаратқан Ийениң Келисим сандығын қойыу ушын таярланды. ²⁰ Бул бөлмениң узынлығы жигирма шығанақ, ени жигирма шығанақ хәм бийиклиги де жигирма шығанақ еди. Сулайман усы бөлмени де, кедр ағашынан исленген түтетки түтетилетуғын орынды да сап алтын менен қаплатты. ²¹ Сулайман Ибадатхананың ишин де сап алтын менен қаплатып, алтын менен қапланған төрги бөлмениң алдына алтын менен қапланған шынжырлар тарттырды. ²² Ибадатхананың иши бастан-аяқ хәм Ең мухаддес бөлмениң алдындағы түтетки түтетилетуғын орын алтын менен қапланды. ²³ Ең мухаддес бөлмеге қойыу ушын зәйтүн ағашынан исленген, хәр бириниң бийиклиги он шығанақ болған еки керуб †† исленди. ²⁴ Хәр қанаты бес шығанақ болған керубтың жайылған еки қанатының узынлығы он шығанақ болды. ²⁵ Екінші керубтың да жайылған қанаты он шығанақ болып, еки керубтың өлшеми де, көриниси де бирдей еди. ²⁶ Еки керубтың да бийиклиги он шығанақ еди. ²⁷ Сулайман керубларды Ибадатхананың Ең мухаддес бөлмесиниң ортасына қойды. Керублардың жайылған қанатларының бир ушы бөлмениң дийуалларына тийип, екінші ушлары бөлмениң ортасында бир-бирине тийисип турды. ²⁸ Сулайман керубларды да алтын менен қаплатты.

²⁹ Ибадатхананың ишки хәм сыртқы бөлмелериниң хәмме дийуалларына айландырып керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердиң көринислерин ойып салдырды. ³⁰ Усы еки бөлмениң еденлерин де алтын менен қаплатты.

†† Керуб – қанатлы руұхый барлықлар.

³¹ Ең мухаддес бөлменің кирер аўзына зәйтүн ағашынан жақлаўы бес қырлы болған жарма қапы ислетти. ³² Ол зәйтүн ағашынан исленген жарма қапыларға керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердің көринисин ойып салдырып, қапыларды алтын менен қаплатты. Керублар менен пальма ағашларының сүўретлерин де алтын менен қаплатты. ³³ Үлкен бөлменің кирер аўзына да зәйтүн ағашынан төрт мүйешли жақлаў ислетип, ³⁴ жақлаўға жыйналатуғын еки жарма қапыны сәрўи ағашынан ислетти. ³⁵ Буларға да керублардың, пальма ағашларының хәм ашылып турған гүллердің көринислерин ойып салдырып, оларды алтын менен қаплатты.

³⁶ Ол ишки хәўли қурдырып, оның дийўалларын үш қатар жонылған тастан хәм бир қатар кедр ағашынан ислетти.

³⁷ Сулайман өз патшалығының төртинши жылының Зиў айында Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тийкарын қойған еди. ³⁸ Ал он биринши жылдың сегизинши айы болған Бул айында Ибадатхана алдын ала белгиленгеніндей етип, барлық майда-шүйдесине шекем қурып болынды. Сулайман Ибадатхананы жети жылда қурып болды.

Сулайманның сарайы

7 Сулайман өзи ушын да сарай қурдырып, оны он үш жылда толық тамамлады. ² Ол қурдырған Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайдың узынлығы жүз шығанақ, ени елиў шығанақ, бийиклиги отыз шығанақ еди. Сарай төрт қатар етип қойылған кедр өрелерден хәм олардың үстине қойылған кедр бөренелерден ибарат еди. ³ Өрелердің үстине, хәр қатарға он бес бөренеден қойылған болып, усы қырық бес бөренениң үстине кедр тахталар төселген еди. ⁴ Имараттың еки тәрәпиндеги айналары үш қатардан ибарат болып, олар бир-бирине қарап турған еди. ⁵ Барлық қапылар хәм олардың жақлаўлары төрт мүйешли еди. Айналар болса, үш қатар етип, бир-бирине қарама-қарсы қурылған еди.

⁶ Сулайман узынлығы елиў шығанақ, ени отыз шығанақ болған өрели бир айўан ислетти. Айўанның алдында өрелер қойылып, үсти бастырылған шертек бар еди. ⁷ Және де, тахт туратуғын, яғнай ол жерде өзи отырып қазылық ететуғын Хүким шығарыў айўанын қурдырды. Оны еденинен төбесине шекем кедр тахталар менен қаплатты. ⁸ Усы айўанның арқа тәрәпиндеги Сулайман жасайтуғын сарай да усы тақылетте салынған еди. Сулайман хаялы, фараонның қызы ушын да анық усындай бир сарай қурып берди.

⁹ Бул имаратлардың хәммеси иши хәм сырты тийкарынан төбесине дейин хәм сыртынан үлкен хәўлиге дейин жарғылар менен кесилип, еки тәрәпи де жонылған хәм белгиленген өлшем

бойынша таярланған сапалы таслардан салынған еди. ¹⁰ Тийкары он шығанақ хәм сегиз шығанақ келетуғын үлкен, сапалы таслардан қаланды.

¹¹ Дийўалы да өлшем бойынша кесилген сапалы таслардан өрилип, дийўал ушын кедр ағашы да пайдаланылды. ¹² Үлкен хәўлиниң айналасы жонылған тастан үш қатар хәм кедр бөренеден бир қатар етип, айландырып өрилген еди. Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ишки хәўлисиниң хәм айўанының дийўаллары да усылай исленген еди.

Хирамның хызметі

¹³ Патша Сулайман хабар жиберип, Тирден Хирамды алдырды. ¹⁴ Оның анасы Нафталий урыўынан болған бир жесир хаял, ал әкеси тирли мыскер еди. Хирам қоладан зат ислеў уқыбын, шеберлигин хәм қәбилетин ийелеген уста еди. Ол патша Сулайманға келип, оның барлық ислерин орынлады.

¹⁵ Хирам қоладан еки өре иследи. Олардың хәр бириниң бийиклиги он сегиз шығанақ, ал хәр бириниң айнала өлшеми он еки шығанақ келетуғын еди. ¹⁶ Және де, өрелердің үстине қойыў ушын, қоладан еки төбелик қуйып иследи. Олардың хәр бириниң бийиклиги бес шығанақ еди. ¹⁷ Өрениң төбелигиниң хәр бири торға уқсатып өрилген шынжырлар менен безелди. ¹⁸ Ол өрелердің жоқарысындағы төбеликлерди жаўып турыў ушын, хәр бир торды еки қатар етип айландырып, қола анарлар менен безеди. ¹⁹ Айўандағы өрелердің төбеликлери лала гүллерге уқсатып исленип, олардың хәр бириниң бийиклиги төрт шығанақ еди. ²⁰ Хәр бир өрениң төбесиндеги тордың жанындағы кесеге уқсаған бөлегиниң үстине айландырып, еки жүзден анар салынған еди. ²¹ Хирам бул өрелерди Ибадатхананың айўанына орнатып, оның кубладағысын Яхин †, арқадағысын Боаз †† деп атады. ²² Өрелердің төбеликлери лала гүл тақылетте еди. Солай етип, өрелерге байланыслы ислер тамам болды.

²³ Хирам қоладан қуйма хәўыз жасады. Ол домалақ болып, оның бир ернегинен екінши ернегине шекемги аралығы он шығанақ, тереңлиги бес шығанақ, айнала узынлығы отыз шығанақ еди. ²⁴ Хәўыз қуйылған ўақытта, оның ернегиниң астына еки қатар етип асқабаққа уқсаған нағыслар қосып қуйылған болып, олар хәр бир шығанаққа он-оннан туўры келетуғын еди. ²⁵ Хәўыз он еки қуйма буғаның үстине орнатылған болып, олардың үшеўи арқаға, үшеўи батысқа, үшеўи кублаға, үшеўи шығысқа қарап турған еди. Буғалардың артқы жағы хәўыздың астында, иште еди. ²⁶ Хәўыздың қалыңлығы төрт ели болып, ернеги кесениң ернегине, ашылып турған лала

† Яхин – «Беккем орнатыўшы» деген мәнисти билдиреди.

†† Боаз – «Қудирет ийеси» деген мәнисти билдиреди.

гүлге уқсайтуғын еди. Ҳауызға еки мың бат † суў сыятуғын еди.

²⁷ Хирам қоладан он түбелдирик иследи. Ҳәр бир түбелдириктиң узынлығы төрт шығанақ, ени төрт шығанақ, бийиклиги үш шығанақ еди.

²⁸ Түбелдириклердиң дүзилиси мынадай еди: түбелдириклер жақлауларға бекитилген төрт мүйешли қола тахталардан исленди. ²⁹ Тахталарға, сондай-ақ жақлауларға да арыслан, буға хәм керублардың сүүретлери салынды. Ал арыслан хәм буғалардың сүүретлериниң асты менен үстине аспа гүлшеңберлери ойып исленди. ³⁰ Ҳәр бир түбелдириктиң қоладан исленген төрт дөңгелеги хәм оғы бар еди. Түбелдириктиң төрт тәрәпине ләгенди услап турыу ушын қуйма тирепбердилер исленип, олардың хәр бир тәрәпи гүлшеңберлер менен безетилген еди. ³¹ Түбелдириктиң үсти бетинде ләген қойуу ушын арналған дөңгелек ойық бар болып, ләген түбелдириктен жоқары қарай бир шығанақ шығып турған еди. Оның түбине дейинги тереңлиги бир ярым шығанақ еди. Ойықтың айнала дөгерегинде ойма нағыслар бар еди. Бирақ түбелдириклердиң тахталары дөңгелек емес, төрт мүйешли еди. ³² Түбелдириктиң тахталарының асты бетинде төрт дөңгелек бар болып, оның оғы түбелдирикке қатырылған еди. Ҳәр бир дөңгелектің бийиклиги бир ярым шығанақ еди. ³³ Дөңгелеклер сауаш арбаларының дөңгелеклерине уқсайтуғын еди. Оның хәмме нәрсеси: оқлары, тоғыны, кегейи хәм гүпшеги қуйма еди. ³⁴ Ҳәр бир түбелдириктиң төрт мүйешинде түбелдирикке қатырылған төрт тирепберди бар еди. ³⁵ Түбелдириктиң үстинде ярым шығанақ бийикликте бир жумалақ халқа бар еди. Түбелдириктиң тирепбердилери менен тахталары түбелдирикке бириктирип исленген еди. ³⁶ Хирам тирепбердилер менен тахталарға сыйғанынша, керублардың, арысланлардың, пальма ағашларының сүүретлерин, ал айналасына гүлшеңберлерди ойып салды. ³⁷ Усылайынша, ол он түбелдирик иследи. Олардың хәммесиниң қуйылыуы да, өлшеми де, көриниси де бирдей болды. ³⁸ Хирам он түбелдириктиң үстине қойуу ушын қоладан он ләген иследи. Ҳәр бир ләгенниң ени төрт шығанақ болып, оның хәр бирине қырық бат †† суў кететуғын еди. ³⁹ Түбелдириктиң бесеуин Ибадатхананың кубла тәрәпине, бесеуин арқа тәрәпине қойды. Ал ҳауызды болса, Ибадатхананың оң тәрәпине, яғный кубла-шығысына қойды. ⁴⁰ Буннан соң, Хирам күл салынатугын ыдыслар, күл алатугын белшелер хәм қан себетугын табақлар соқты.

Солай етип, Хирам патша Сулайманның тапсырмасы бойынша Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын ислеп атырған мына ислерин тамамлады:

⁴¹ еки өре, өрелердиң төбесине қойылатугын еки төбелик, өрелердиң төбелерин орап турған еки торлы әшекөй, ⁴² өрениң төбелигин жауып турыу ушын арналған хәр бир тордағы еки қатар анар, яғный еки тордағы төрт жүз анар, ⁴³ он түбелдирик хәм түбелдирик үстине он ләген, ⁴⁴ ҳауыз хәм ҳауыздың астындағы он еки буға, ⁴⁵ күл салынатугын ыдыслар, күл алатугын белшелер хәм қан себетугын табақлар. Хирамның патша Сулайманға Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын ислеп берген хәмме нәрсеси жылтыратылған қоладан исленди. ⁴⁶ Патша буларды Иордан тегислигинде, Суккот пенен Саретан арасындағы саз ылайлы жерлерде қуйдырды. ⁴⁷ Буйымлар соншелли көп болғанлықтан, Сулайман олар ушын кеткен қоланың өлшемин анықламады.

⁴⁸ Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын төмендеги затларды: алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орынды, үстинде усынылған нанлар туратуғын столды, ⁴⁹ Ең мухаддес бөлмеге кирер аўызда, оң тәрәпте туратуғын бес хәсте менен шеп тәрәпте туратуғын бес хәстени, гүллерди, шыраларды хәм пилик тазалайтуғын қысқышларды, ⁵⁰ қырмаларды, пилик кескишлерди, қан себетугын табақларды, түтетки салатуғын тостағанларды хәм шоқ салынатугын ыдысларды, Ибадатхананың ең төрги бөлмесиниң, яғный Ең мухаддес бөлмениң хәм үлкен бөлмениң қапыларының топсаларын алтыннан ислетти. ⁵¹ Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасына тийисли болған ислерди тамамлағаннан соң, әкеси Даўыттың атаған гүмис, алтын хәм басқа затларын әкелип, Ибадатхананың қазнасына қойды.

Келисим сандығының Ибадатханаға алып келиниўи

8 Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Даўыттың қаласы болған Сионнан алып келиу ушын Израил халқының барлық ақсақалларын, урыу хәм әўлад басшыларын Ерусалимге шақырды. ² Хәмме жетинши ай болған Этаним айындағы байрам ўақтында † Сулайман патшаның алдына жыйналды. ³ Израил ақсақалларының хәммеси жыйналғанда, руўханийлер Келисим сандығын жерден көтерип алды. ⁴ Руўханийлер менен лебийлилер Жаратқан Ийениң сандығын, Ушырасыу шатырын хәм

† Этаним айындағы байрам ўақтында – хәзирги календарь бойынша сентябрьдиң ортасынан октябрьдиң ортасына шекемги аралық.

† Еки мың бат – шама менен 44 000 литр. †† Қырық бат – шама менен 880 литр.

шатырдағы хәмме мухаддес буйымларды Ибадатханаға тасыды. ⁵ Патша Сулайман хәм оның жанындағы пүткил Израил жәмийети Келисим сандығының алдында, сан-санақсыз қой хәм буғаларды құрбанлыққа шалды. ⁶ Руўханийлер Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Ибадатхананың ең төрине, Ең мухаддес бөлмеге киргизип, керублардың қанатларының астындағы өз орнына қойды. ⁷ Керублардың қанатлары сандықтың үсти бойлап созылып, сандықты да, оның сырықларын да жаўып турды. ⁸ Сырықлар жүдә узын болғанлықтан, олардың ушлары Ең мухаддес бөлмениң алдындағы Мухаддес бөлмеден көринип туратуғын еди. Бирақ олар сырттан көринбейтуғын еди. Олар хәзир де сол жерде тур. ⁹ Сандықтың ишинде Муўсаның Хореп таўында қойған еки тас тахтасынан басқа хеш нәрсе жоқ еди. Булар Мысыр жеринен шыққанда Жаратқан Ийениң израиллылар менен дүзген келисими жазылған тас тахталар еди.

¹⁰ Руўханийлер Мухаддес бөлмеден шыққанда, бир булт Жаратқан Ийениң Ибадатханасын толтырды. ¹¹ Бул булт себепли руўханийлер хызметин даўам еттире алмады. Себеби Жаратқан Ийениң салтанаты Ибадатхананы толтырып турған еди. ¹² Сонда Сулайман былай деди: «Жаратқан Ийе! Сен: „Қойыў бултлар ишинде мекан қурыўды қәлеймен“, – деп айтқан едиң. ¹³ Мен Сен ушын салтанатлы бир Ибадатхана, мәңгиге жасайтуғын бир қоныс қурдым».

Сулайманның халыққа айтқан сөзлери

¹⁴ Патша бурылып, тик аяқта турған пүткил Израил жәмийетине пәтия берди. ¹⁵ Соңынан патша былай деди: «Әкем Даўытқа Өз аўзы менен айтқан сөзлерин Өз қоллары менен орынлаған Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Ол былай деген еди: ¹⁶ „Халқым Израилды Мысырдан алып шыққан күннен бери Өзимниң атыма арнап бир Ибадатхана қурыў ушын, Израил урыўларына тийисли қалалардың хеш бирин таңламадым. Ал халқым Израилды басқарыў ушын Даўытты таңладым“. ¹⁷ Әкем Даўыттың жүрегінде Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурыў қәлеуи бар еди. ¹⁸ Бирақ Жаратқан Ийе әкем Даўытқа: „Мениң атыма арнап Ибадатхана қурыўды нийет етипсең. Бул жақсы нийет. ¹⁹ Деген менен, Мениң атыма арнап бул Ибадатхананы сен емес, ал сениң бел балаң қурады“, – деди. ²⁰ Жаратқан Ийе берген сөзин орынлады. Жаратқан Ийениң айтқанындай, әкем Даўыттан соң Израил тахтына мен отырдым хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурдым. ²¹ Усы Ибадатхананың ишинде мен Жаратқан Ийениң Келисим сандығын қоятуғын бир орын таярладым. Ата-бабаларымызды Мысырдан алып шыққанда, Жаратқан Ийениң олар

менен дүзген келисими усы сандықтың ишинде тур».

Сулайманның дуўасы

²² Сулайман Жаратқан Ийеге арналған құрбанлық орынның алдында, пүткил Израил жәмийетиниң қарсысында турып, қолларын көклерге жайып былай деди:

²³ «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Көкте де, жерде де Саған тең келетуғын қудай жоқ. Сен Өзиңе шын жүректен бойсынып жүрген қулларың менен дүзген келисимиңе садық қалып, оларға мийриминди көрсетесең. ²⁴ Сен Өз қулыңа, әкем Даўытқа Өз аўзың менен айтқан сөзлеринди бүгин Өз қолларың менен иске асырдың.

²⁵ Жаратқан Ийе, Израилдың Қудайы! Енди әкем Даўытқа берген мына сөзиниң де орынланыўын қәлеймен. Сен оған: „Егер урпақларың да саған ұқсап, Мениң алдымда өз жолларынан адаспай жүрсе, сениң урпағыңнан Израил тахтында отыратуғын ер адамның изи үзилмейди“, – деген едиң. ²⁶ Израилдың Қудайы, енди Өз қулың, әкем Даўытқа берген сөзинди орынлай гөр!

²⁷ Расында да, Қудай жер бетинде жасар ма еди? Сен көклерге, көклердиң көклерине де сыймайсаң. Оның алдында мен қурған мына Ибадатхана не болыпты?! ²⁸ Солай болса да, Қудайым Жаратқан Ийе, қулыңның дуўаларын хәм өтинишлерин еситип, бүгин оның жалбарыныўларына хәм дуўасына қулақ сал. ²⁹ Көзлериң күни-түни: „Мениң атым сол жерде болады“, – деп Өзиң айтқан Ибадатханада болсын хәм қулыңның сол жерге қарап еткен дуўасын есит. ³⁰ Усы жерге қарап дуўа еткенінде, қулыңның хәм халқың Израилдың жалбарыныўларын есите гөр. Көклердеги Өз меканыңнан оларға қулақ тутьп, оларды кешире гөр.

³¹ Егер биреў өз жақынына қарсы гүна ислеўде айыпланса хәм оннан ант ишиў талап етилсе, ол келип, усы Ибадатханадағы Сениң құрбанлық орның алдында ант ишсе, ³² Сен оларға көклерден қулақ салып, қулларыңды Өзиң хәким ете гөр. Жазықлыны исине сай жазалап, жазықсызды әдиллигине сай ақлай гөр.

³³ Егер халқың Израил Сениң алдында гүна ислегени ушын душпанларынан жеңилсе хәм қайтадан Саған жүз бурып, атыңды тән алса хәм усы Ибадатханада дуўа етип, Саған жалбарынса, ³⁴ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, Өз халқың Израилдың гүналарын кешир хәм оларды ата-бабаларына Өзиң берген жерге қайтара гөр.

³⁵ Олар Саған қарсы гүна ислегени ушын аспан жабылып, жаўын жаўмағанда, олар усы жерге қарап дуўа етсе, атыңды тән алса хәм Сен оларды жазалағаныңда, гүналарынан жүз бурса, ³⁶ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, қулларыңның хәм халқың Израилдың гүналарын кешире гөр, оларға жүриўи тийис болған туўры жолды көрсет

хәм халқыңа мүлик етип берген жериңе жаўын жаўдыра гөр.

³⁷ Егер елде ашлық болса, оба пайда болса, егинлер қуўраса, кеселленсе, шегиртке хәм құрт қапласа, душпанлар келип, өз қалаларының биринде қамал қылса, қандай да бир иллет тарқаса ямаса апатшылық басына түссе, ³⁸ сонда бир адам ямаса пүткил халқың Израил дуўа етип, жалбарынса, хәр бир адам өзиниң басына түскен апатшылықты сезип, усы Ибадатханаға қарай қолларын жайса, ³⁹ Сен көклердеги Өз мәканыңнан оларға қулақ сала гөр хәм оларды кеширип, ислеген ислерине қарай жуўап бере гөр. Себеби адам баласының жүрегінде не барын тек Сен ғана билесең. ⁴⁰ Олар Өзиң ата-бабаларымызға берген бул жерде өмир бойы Сеннен қорқып жасасын.

⁴¹ Егер халқың Израилдан болмаған жат жерли адам Сениң атың себебли узақ елден келсе, ⁴² Сениң уллы атың, күшли қолың хәм Өз халқыңа қол созғаның хаққында еситип, усы Ибадатханаға келип дуўа етсе, ⁴³ көклердеги Өз мәканыңнан оған қулақ салып, сорағанларын бере гөр. Солай етип, дүньядағы барлық халықлар халқың Израил сыяқлы Сениң атыңды билип, Сеннен қорқсын хәм мен қурдырған усы Ибадатхананың Саған сыйынатуғын орын екенин билсин.

⁴⁴ Егер халқың Сен жиберген жол бойынша душпанларына қарсы саўашқа шықса хәм Сен таңлап алған қала менен Сениң атыңа арнап мен қурған усы Ибадатханаға қарап Саған, яғный Жаратқан Ийеге дуўа етсе, ⁴⁵ көклерден олардың дуўаларына хәм жалбарыныўларына қулақ сала гөр хәм оларға жәрдем бере гөр.

⁴⁶ Егер олар Саған қарсы гүна ислесе, себеби гүна ислеменген бирде бир адам жоқ, Сен ғәзепленип, оларды душпанға тәслим етсең хәм душпан оларды тутқын етип, өзиниң жақын ямаса узақ бир елине алып кетсе, ⁴⁷ олар да тутқын болған елде жүрип, есин жыйып алғаннан кейин тәубеге келип: „Гүна иследик, нызамсызлық қылдық, айыпдармыз“, – деп жалбарынса, ⁴⁸ олар өзлерин тутқын қылған душпан елинде жүрип, шын жүректен хәм жан-тәни менен Саған жүз бурса, өзлериниң ата-бабаларына берген жерине, Сен таңлап алған қалаға хәм Сениң атыңа арнап мен қурған Ибадатханаға қарап дуўа етсе, ⁴⁹ көклердеги Өз мәканыңнан олардың дуўа хәм жалбарыныўларына қулақ сала гөр хәм оларды қутқара гөр. ⁵⁰ Сениң көз алдында гүна ислеген халқыңды, олардың Саған қарсы ислеген барлық гүналарын кешире гөр. Оларды тутқын еткенлердиң оларға реҳимли болыўы ушын, оларды тутқын еткенлерге инсап бере гөр.

⁵¹ Себеби олар Мысырдан, темир ошақ ишинен Өзиң алып шыққан Өз халқың хәм Өз мийрасың.

⁵² Көзлериң мениң хәм халқың Израилдың жалбарыныўларында болсын. Саған жалбарынғанда бәрқулла оларды еситип, жуўап

бере гөр. ⁵³ Себеби, Қудай Ийе! Сен ата-бабаларымызды Мысырдан алып шыққаныңда қулың Муўсаға айтқаныңдай, пүткил дүнья халықлары арасынан оларды Өзиңе мийрас етип ажыратып алдың».

⁵⁴ Сулайман Жаратқан Ийеге дуўа етиўин хәм жалбарыныўларын тамамлағаннан соң, Жаратқан Ийениң қурбанлық орны жанынан, қолларын көклерге жайыўы менен диз шөккен жерден турды. ⁵⁵ Ол тик турып, қатты даўыс пенен пүткил Израил жәмийетине былай деп пәтия берди:

⁵⁶ «Өз сөзинде турып, халқы Израилға тынышлық берген Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Оның қулы Муўса арқалы айтқан ийгиликли сөзлериниң хеш бири орынланбай қалмады. ⁵⁷ Қудайымыз Жаратқан Ийе ата-бабаларымыз бенен бирге болғаны сыяқлы, бизлер менен де бирге болсын, бизлерди тәрк етпесин хәм таслап кетпесин.

⁵⁸ Өзиниң жолларынан жүриўимиз, ата-бабаларымызға берген буйрықтарына, қағыйдаларына хәм нызамларына бойсынып жасаўымыз ушын, бизлердиң жүреклеримизди Өзине қаратсын. ⁵⁹ Аўа, Жаратқан Ийе алдында жалбарынып айтқан бул сөзлерим күни-түни Қудайымыз Жаратқан Ийениң ядында болып, бул қулының хәм халқы Израилдың күнделикли мүтәжликлерин берип турсын. ⁶⁰ Солай етип, барлық халықлар Жаратқан Ийениң Қудай екенин хәм Оннан басқа қудай жоқ екенин билип қойсын. ⁶¹ Бүгингидей, Оның қағыйдалары бойынша жасаў хәм буйрықларын орынлаў ушын, пүткил жүрегиңизди Қудайымыз Жаратқан Ийеге арнаңлар».

Ибадатхананың бағышланыўы

⁶² Соңынан патша хәм пүткил Израил халқы Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық шалды.

⁶³ Сулайман жигирма еки мың бас буға хәм бир жүз жигирма мың бас қойды Жаратқан Ийеге арнап, татыўлық қурбанлығы ушын шалды. Солай етип, патша хәм пүткил Израил халқы Жаратқан Ийениң Ибадатханасын бағышлады. ⁶⁴ Усы күни патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасының алдындағы хәўлиниң ортанғы бөлегин де мухаддес қылып айырып, жандырылатуғын қурбанлықларды, ғәлле садақаларын хәм татыўлық қурбанлықларының майларын сол жерде берди. Өйткени Жаратқан Ийениң алдындағы қоладан исленген қурбанлық орнына жағылатуғын қурбанлықлар, ғәлле садақалары хәм татыўлық қурбанлықларының майлары сыймай кетти.

⁶⁵ Сонда Сулайман хәм үлкен жәмийет – Лебо-Хаматтан Мысыр шегарасындағы сайға дейинги жерлерден келген пүткил Израил халқы Қудайымыз Жаратқан Ийениң алдында еки хәпте, улыўа он төрт күн байрамлады. ⁶⁶ Жети күнлик байрам тамам болғаннан кейин, сегизинши күни Сулайман халыққа рухсат берди. Олар да патшаға

пәтия берип, Жаратқан Ийениң қулы Даўытқа хәм халқы Израилға ислеген жақсылықлары ушын кеўли толып, қуўаныш пенен үйлерине қайтты.

Жаратқан Ийениң Сулайманға және көриниўи

9 Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасын хәм өзиниң сарайын салып, нийетлеген исиниң хәммесин тамамлағаннан соң, ² Гибонда көрингени сыяқлы, Жаратқан Ийе оған және көринди. ³ Ол Сулайманға былай деди:

«Мен сениң дуўаларыңды хәм жалбарыныўларыңды еситтим. Атымның мәңгиге сол жерде болыўы ушын, сен Маған арнап қурған мына Ибадатхананы мухаддес қылдым. Мениң көзлерим хәм жүрегим бәрқулла сол жерде болады.

⁴ Саған келсек, әкең Даўыт сыяқлы Мениң алдымда ҳадал жүрек хәм әдиллик пенен жүрсең, барлық буйрықларымды орынлап, қағыйда хәм нызамларыма бойсынып жасасаң, ⁵ онда: „Израил тахтынан сениң урпағыңның изи үзилмейди“ – деп әкең Даўытқа берген сөзимде турып, Израил ели үстинен сениң патшалығыңды мәңгиге туратуғын қыламан.

⁶ Бирақ егер сен хәм сениң урпақларың Меннен жүз бурып, сизлерге берген буйрық хәм қағыйдаларыма бойсынбай, кетип қалсаңыз хәм басқа қудайларға хызмет етип, оларға табынсаңыз, ⁷ онда Мен Израилды Өзим берген жерден шығарып таслайман хәм Өз атым ушын мухаддес қылған мына Ибадатхананы тәрк етемен. Сонда Израил пүткил халықлар арасында әпсанаға айланып, күлките қалады. ⁸ Ал мына көркем Ибадатхана қарабақанаға айланады. Сонда оның жанынан өтип баратырған хәр бир адам хайран қалып, қорқыныш пенен: „Жаратқан Ийе бул елди хәм мына Ибадатхананы не ушын бул аўхалға салды екен?“ – деп сораитуғын болады. ⁹ Кейин олар: „Израил халқы ата-бабаларын Мысырдан алып шыққан Қудайы Жаратқан Ийени тәрк етип, басқа қудайларға жабысып алды хәм оларға табынып, хызмет етти. Сонлықтан Жаратқан Ийе оларды усы апатшылыққа дуўшар етти“, – дейди».

Сулайманның питим дүзиўи

¹⁰ Сулайман еки имаратты: Жаратқан Ийениң Ибадатханасы менен өзиниң сарайын жигирма жылда питкерди. ¹¹ Бул ислер ушын Тир патшасы Хирам Сулайманға керегинше кедр менен сәрўи ағашларын хәм алтын жеткерип берди. Сол себепли Сулайман Хирамға Галила үлкесиндеги жигирма қаланы берди. ¹² Бирақ Хирам Тирден келип, Сулайманның өзине берген қалаларын көргенде, бул қалалар оған унамады. ¹³ Сонда Хирам Сулайманға: «Туўысқаным, маған берген қалаларың қандай қалалар өзи?» – деди хәм бул жерди Кабул [†] деп атады. Олар хәзир де солай

аталады. ¹⁴ Хирам патшаға бир жүз жигирма талант алтын жиберген еди.

¹⁵ Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасын, өзиниң сарайын, Миллоны, Ерусалимниң дийўалларын, Хасор, Мегиддо хәм Гезер қалаларын қурдырыў ушын мәрдикарға адам жыйнаған еди. ¹⁶ Гезер қаласын Мысыр фараоны қолға алып, өртеп жиберген еди. Ал сол жерде жасап атырған кенаанлыларды болса, қырып таслап, қаланы Сулайманға хаяллыққа берген қызына еншиге берген еди. ¹⁷ Сол себепли Сулайман Гезер қаласын қайта қурған еди. Ол және төменги Бейт-Хоронды, ¹⁸ Баалатты хәм Яхуда жериндеги шөлдеги Тмарды ^{††}, ¹⁹ өзине тийисли пүткил телеклери бар қалаларды, саўаш арбалары менен атлары туратуғын қалаларды қайта қурып, беккемледи. Буннан тысқары, Сулайман Ерусалимде, Лебанон таўларында хәм қол астындағы хәмме қалаларда қәлеген нәрселерин қурды.

²⁰ Үлкеде Израил халқынан болмаған халықлар: амор, хетт, периз, хиў хәм ебус халықлары қалып кеткен еди. ²¹ Израил халқы оларды толық жоқ қыла алмаған еди. Сулайман бул халықлардың урпақларын мәрдикарға алып, қул етти. Бул хәзир де даўам етпекте. ²² Бирақ Сулайман Израил халқының биреўин де қара жумысқа салмады. Оларды әскер, хызметкер, басшы, әскербасы, арбалы әскерлердиң басшысы етип қойды. ²³ Сулайман жүргизип атырған ислердиң басында жумыс ислеп атырған халықты басқарып турған бес жүз елиў қадағалаўшы басшы бар еди.

²⁴ Фараонның қызы Даўыттың қаласынан Сулайманның өзи ушын қурдырған сарайына көшип өткеннен соң, Сулайман Миллоны салдырды.

²⁵ Сулайман Жаратқан Ийе ушын арнап қурдырған қурбанлық орында жылына үш рет жандырылатуғын қурбанлықлар хәм татыўлық қурбанлықларын беретугын хәм соның менен бирге Жаратқан Ийениң алдында түтетки түтететуғын еди. Солай етип, ол Ибадатхананың қурылысын тамамлады.

²⁶ Патша Сулайман Эдом жеринде, Қамыс теңизи жағасында жайласқан Элат жанындағы Эсион-Геберде кемелер соқтырды. ²⁷ Хирам теңизди жақсы билетугын кемешилерин Сулайманның адамлары менен бирге кемеде Офирге жиберди. ²⁸ Олар Офирге барып, патша Сулайманға төрт жүз жигирма талант алтын әкелип берди.

Шеба хаял патшасының Сулайманға келиўи

10 Шеба хаял патшасы Жаратқан Ийениң аты себепли Сулайманның арттырған даңқы туўралы еситип, оны жумбақлар менен сынаў ушын келди. ² Ол хош ийисли затлар, көп муғдарда

[†] Кабул – еврей тилинде «жарамсыз» деген мәнисти билдиреди. ^{††} Тмар – еврей тилинде Тадмор деп те оқылады.

алтын хэм қымбатбаха таслар жүкленген үлкен бир кәрүанды баслап, бир қанша адамлары менен Ерусалимге келди хэм кеўлинде бар болған хэмме нәрсесин Сулайман менен бөлисти. ³ Сулайман хаял патшаның хэмме сораўларына жуўап берди. Сораўларда патша түсиндире алмастай хеш нәрсе жоқ еди. ⁴ Шеба хаял патшасы Сулайманның даналығын, ол қурдырған сарайды көрди. ⁵ Ол және патшаның дастурханындағы тағамларын, ўәзирлериниң отырыс-турысын, хызметшилериңиз хызметин хэм олардың кийимлерин, шарап қуйыўшыларын хэм оның Жаратқан Ийениң Ибадатханасында берген жандырылатуғын қурбанлықларын көргенде, артық өзін услап тура алмады.

⁶ Ол патшаға былай деди: «Сизиң ислериңиз хэм даналығыңыз ҳаққында өз елимде еситкенлерим ырас екен. ⁷ Бирақ мен келип, өз көзлерим менен көрмегенше сол сөзлерге инанбаған едим. Маған булардың ярымын да айтпаған екен. Сизиң даналығыңыз хэм байлығыңыз еситкенимнен де артық екен. ⁸ Сизиң адамларыңыз хэм хызметшилериңиз қаншелли бахытлы! Олар бәркулла алдыңызда турып, даналығыңызды тыңлай алады. ⁹ Сизге кеўли толып, сизди Израил тахтына отырғызған Қудайыңыз Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Жаратқан Ийе мәңгиге Израилды сүйгенлиги себепли, әдалатты хэм туўрылықты жүзеге асырыўыңыз ушын сизди патша етип қойды».

¹⁰ Шеба хаял патшасы патшаға бир жүз жигирма талант алтын, жүдә көп муғдарда хош ийисли затлар хэм қымбатбаха таслар саўға етти. Шеба хаял патшасының патша Сулайманға саўға еткениңдей дәрежеде көп хош ийисли затлар буннан кейин хеш қашан алып келинген емес.

¹¹ Хирамның Офирден алтын алып келген кемелери де сол жерден жүдә көп муғдарда сапалы арша ағашларын хэм қымбатбаха таслар алып келди. ¹² Патша сапалы арша ағашларынан Жаратқан Ийениң Ибадатханасы хэм өзиниң сарайы ушын тирепбердилер, қосықшылар ушын лира хэм арфа саз әсбапларын ислетти. Бүгінге дейин ондай дәрежеде көп сапалы арша ағашы әкелинбеген де, буны хеш ким көрмеген де еди.

¹³ Сулайман Шеба хаял патшасына кеўлинен шыққан бир қанша саўғаларын берди. Буннан тысқары, ол хаял патшаға сораған хэм қәлеген нәрселериниң хэммесин берди. Буннан кейин, хаял патша адамлары менен бирге өз елине қайтып кетти.

Сулайман патшаның байлығы

¹⁴ Хәр жылы Сулайманға келип туратуғын алтынның муғдары алты жүз алпыс алты талант еди. ¹⁵ Усақлап сатыўшылардан, саўдагерлердиң саўдасынан хэм Арабстанның барлық патшалары

менен Израил үлкелериниң хәкимлеринен келип түсетуғын алтынлар буған кирмейтуғын еди.

¹⁶ Патша Сулайман еки жүз үлкен қалқан ислетип, оларды алтын менен қаплатты. Хәр бир қалқанға алты жүз шекел [†] алтын жумсалды. ¹⁷ Және алтыннан хәр бири үш мина ^{††} келетуғын үш жүз кишкене қалқан ислетти. Патша бул қалқанларды Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайға қойды.

¹⁸ Ол және пилдиң сүйегинен үлкен тахт ислетип, оны сап алтын менен қаплатты. ¹⁹ Тахттың алты басқалдағы бар еди. Тахттың сүйенгишиниң бас бети домалақ болып, отырғышының еки тәрәпинде шығанақ қойғышы хэм оның жанында еки арысланның мүсини тур еди. ²⁰ Тахттың алты басқалдағының хәр бириниң еки тәрәпинде бир-бирден он еки арысланның мүсини тур еди. Хеш бир патшалықта бундай нәрсе жоқ еди. ²¹ Патша Сулайманның ишимлик ишетуғын ыдыслары алтыннан исленди. Оның Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайындағы хэмме ыдыслар да алтыннан исленген болып, хеш гүмис қолланылмаған еди. Себеби Сулайманның ўақтында гүмис қәдирсиз болып қалған еди.

²² Теңизде Хирамның кемелериниң жанында Сулайманның да Таршиш саўда кемелери бар еди. Бул кемелер үш жылда бир рет алтын, гүмис, пил сүйеги, маймыллар хэм таўыс қусларын алып келетуғын еди.

²³ Патша Сулайман байлықта хэм даналықта дүньяның барлық патшаларынан үстин болды.

²⁴ Қудайдың Сулайманға берген даналығын тыңлаў ушын, пүткил дүнья оны көриўге қуштар еди.

²⁵ Оны көриўге келгенлердиң хәр бири хәр жылы саўға ушын гүмис хэм алтын ыдыслар, кийимлер, қурал-жарақлар, хош ийисли затлар, ат хэм ғашырлар алып келип турды.

²⁶ Сулайман саўаш арбалары менен атлар жыйнады. Оның бир мың төрт жүз саўаш арбасы, он еки мың аты бар еди. Олардың бир бөлегин саўаш арбалары ушын ажыратылған қалаларға, бир бөлегин өзиниң жанына, Ерусалимге жайластырды. ²⁷ Патша Ерусалимде гүмисти әпиўайы тасларға тең қылды. Ал кедр ағашы жүдә көп болғанлықтан, батыстағы таў етеклеринде өсетуғын жабайы әнжир ағашына тең болып қалды. ²⁸ Сулайманның атлары Мысырдан хэм Қуўеден алып келинетуғын еди. Патшаның саўдагерлери атларды Қуўеден сатып алатуғын еди.

²⁹ Мысырдан хәр бир саўаш арбасы алты жүз шекел гүмиске, ал хәр бир ат бир жүз елиў шекел гүмиске сатып әкелинип, олар Сулайманның саўдагерлери арқалы пүткил Хетт хэм Арам патшаларына сатылатуғын еди.

[†] Алты жүз шекел – шама менен 6 кг. ^{††} Үш мина – шама менен 1,7 кг.

Сулайманның Құдайдан узақласыуы

11 Сулайман фараонның қызынан басқа моаб, аммон, эдом, хетт халықтарынан хәм сидонлылардан болған шет елли хаялларды сүйді. ² Жаратқан Ийе Израил халқына усы халықлар тууралы: «Сизлердің жүрегиңизди өзлериниң құдайларына аўдырмауы ушын, олардан қыз алып, қыз бериспеуиңиз керек», – деген еди. Деген менен, Сулайман бул хаялларға сүйиспеншилик пенен байланды. ³ Сулайманның патша қызларынан болған жети жүз хаялы хәм үш жүз тоқалы бар еди. Хаяллары Сулайманды жолдан шығарды. ⁴ Қартайған шағында, олар Сулайманның жүрегін басқа құдайларға аўдырды. Сулайман жүрегін толығы менен Құдайы Жаратқан Ийеге бағышлаған әкеси Даўытқа уқсамады. ⁵ Ол сидонлылардың хаял құдайы Аштартаға хәм аммонлардың жеркенишли буты Милкомға † ере баслады. ⁶ Солай етип, Сулайман Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди иследи. Ол әкеси Даўытқа уқсамады хәм өзін Жаратқан Ийеге толық бағышламады. ⁷ Сулайман Ерусалимниң шығысындағы бир төбеге моаб халқының жеркенишли құдайы Кемошқа хәм аммон халқының жеркенишли құдайы Молохқа арнап сыйынуы орнын құрды. ⁸ Ол өз құдайларына арнап түтетки түтетип, құрбанлықлар беретугын шет елли хаялларының хәммеси ушын усылай иследи. ⁹ Жаратқан Ийениң Сулайманға ғәзеби келди. Себеби ол Израилдың Құдайы Жаратқан Ийеден жүз бурған еди. Бурын Жаратқан Ийе Сулайманға еки рет көринип: ¹⁰ «Басқа құдайлардың изине ерме», – деп буйырған еди. Бирақ Сулайман Жаратқан Ийениң буйрығына бойсынбады. ¹¹ Сонда Жаратқан Ийе Сулайманға былай деди: «Усылай етип, сен Мениң өзиң менен дүзген келисимиме хәм Мен буйырған қағыйдаларыма бойсынбағаның ушын, патшалықты сеннен тартып алып, қулларыңның бирине беремен. ¹² Бирақ әкең Даўыттың хұрметі ушын, Мен буны сениң дәуириңде ислемаймен. Ал улыңның қолынан патшалықты тартып аламан. ¹³ Бирақ улыңның қолынан пүткіл патшалықты тартып алмайман. Қулым Даўыттың хәм Өзим таңлап алған қалам Ерусалимниң хұрметі ушын, улыңа бир урыўды қалдыраман».

Сулайманның душпанлары

¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе Эдом патшаларының нәсилинен болған эдомлы Хададты Сулайманға душпан қылып, оған қарсы көтерди. ¹⁵ Даўыт эдомлылар менен урыс алып барғанда, оның сәркәрдасы Иоаб өлгенлерди көмиў ушын келди хәм Эдомдағы еркеклердің хәммесин қырып таслады. ¹⁶ Иоаб хәм пүткіл израиллы әскерлер

† Милком – 7-аяттағы Молох болыуы мүмкин.

Эдомдағы еркек затының хәммесин қырып таслайман дегенше, сол жерде алты ай қалып кетти. ¹⁷ Бирақ сол ўақытта кишкене бала болған Хадад әкесине хызмет еткен базы эдомлылар менен бирге Мысырға қарай қашып кетти. ¹⁸ Олар Мидьяннан шығып, Паранға барды хәм ол жерден базы паранлыларды қосып алып, Мысырға, фараонға барды. Фараон Хададқа үй хәм жер берди, оны азық-аўқат пенен тәмийинледи. ¹⁹ Хадад фараонның кеўлинен шықты. Фараон Хададты өз хаялының, ханбийке Тахпенестиң сиңлисине үйлендирди. ²⁰ Тахпенестиң сиңлиси Хададқа Генубат атлы ул туўып берди. Тахпенес Генубатты фараонның үйинде өсирди. Ол фараонның балалары менен бирге өсти. ²¹ Хадад Мысырда ўақтында Даўыттың хәм оның сәркәрдасы Иоабтың өлгени тууралы еситти. Ол фараонға:

– Рухсат берсеңиз, өз елиме қайтайын, – деди.

²² Фараон оған:

– Өз елиме кетемен дейтуғындай, бул жерде бир нәрседен кемшилигиң бар ма? – деп сорады.

Хадад оған жуўап берип:

– Хасла, бирақ өтинемен, қайтыўыма рухсат бериң, – деди.

²³ Құдай және бир душпанды, яғный өз хұкимдарынан, Соба патшасы Хададездерден қашқан Эляда улы Резонды Сулайманға қарсы көтерди. ²⁴ Даўыт собалыларды қырып таслағаннан соң, Резон жанына қарақшыларды топлап, оларға басшы болған еди. Бул адамлар Дамаскке кетип, сол жерде қалған хәм Дамаскте хұкимдарлықты қолға киргизген еди. ²⁵ Резон да Сулайманның өмири даўамында Израилға душпан болып келди. Ол Арамда патшалық етти хәм Хадад ислеген жаманлықларға қоса, ол да Израилға жаманлық ислеп келди.

Яробамның Сулайманға қарсы көтерилиўи

²⁶ Және, Сулайманның хызметкерлеринен бири Эфраим урыўынан середалы Набат улы Яробам патшаға қарсы бас көтерди. Оның анасы Серуа деген бир жесир хаял еди. ²⁷ Яробамның патшаға қарсы шығыўының себеби мынаў еди: Сулайман Миллоны құрдырып, әкеси Даўыттың қаласының дийўалындағы жарықларды питетти. ²⁸ Яробам мәрт адам еди. Сулайман бул жигиттиң қәбилетли екенин көргенде, оны Юсуптиң урыўынан алынған пүткіл мәрдикаршылар үстинен бақлаўшы етип қойды.

²⁹ Бир күни Яробам Ерусалимнен сыртқа шыққанда, шилолы пайғамбар Ахия оны жолда қарсы алды. Ахияның үстинде таза кийим бар еди. Қала сыртындағы далада олардан басқа хеш ким жоқ еди. ³⁰ Ахия үстиндеги таза кийимди шешти де, оны жыртып, оны он еки бөлекке бөлди. ³¹ Кейин Яробамға: «Он бөлегін өзиңе ал, себеби Израилдың Құдайы Жаратқан Ийе былай дейди:

„Мен Сулайманның қолынан патшалықты тартып аламан хәм он урыўды саған беремен. ³² Бирақ қулым Даўыттың хұрметі хәм Израилдың пүткил урыўлары арасынан таңлап алған қалам Ерусалим ушын бир урыўды оған қалдыраман. ³³ Себеби Сулайман † Меннен жүз бурып, сидонлылардың хаял қудайы Аштартаға, моаблардың қудайы Кемошқа хәм аммонлардың қудайы Милкомға табынып кетти. Ол Мениң нәзеримде дурыс болған ислерди исле, қағыйдалар хәм нызамларыма бойсынып жасаған әкеси Даўытқа ұқсамады хәм Мениң жолларымнан жүрмеді. ³⁴ Деген менен, буйрықларыма хәм қағыйдаларыма бойсынып жасаған, таңлап алған қулым Даўыттың хұрметі ушын, пүткил патшалықты Сулайманның өзиниң қолынан тартып алмайман. Оны өмириниң ақырына шекем хұкимдар етип қояман. ³⁵ Бирақ патшалықты оның улының қолынан тартып алып, он урыўды Яробам, саған беремен. ³⁶ Ал Мениң алдымда, атымның сол жерде болыўы ушын Өзиме таңлап алған қалам Ерусалимде қулым Даўыттың шырағы мәңгиге сөнип қалмаўы ушын, Сулайманның улына бир урыўды беремен. ³⁷ Саған келсек, Мен сени таңлап аламан, сен кеўлиң күсеген нәрселердиң хәммесиниң үстинен бийлик жүргизип, Израилға патша боласаң. ³⁸ Егер сен қулым Даўыт сыяқлы айтқанларымды орынлап, қағыйда хәм буйрықларыма бойсынып жасасаң, нәзеримде туўры болған ислерди исле, Мениң жолларым менен жүрсең, онда Мен сениң менен бирге боламан. Даўытқа ислегеним сыяқлы, сениң ушын да беккем бир урпақ – патшалар әўладын жаратып, Израилды саған беремен. ³⁹ Сулайманның гүнасы себепли Даўыттың урпағын жазалайман, бирақ буны мәңгиге ислемеймен“».

Сулайманның өлими

⁴⁰ Сулайман Яробамды өлтирмекши болды. Бирақ Яробам Мысырға, Мысыр патшасы Шишақтың жанына қашып кетип, Сулайманның өлиминен шекем сол жерде жасады.

⁴¹ Сулайманның патшалығы дәуириндеги басқа ұақыялар, оның барлық ислери хәм даналықлары Сулайманның ислери китабында жазылған.

⁴² Сулайман қырық жыл даўамында пүткил Израилды Ерусалимде турып басқарды. ⁴³ Сулайман өлип, ата-бабаларына қосылды хәм әкеси Даўыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Рехаба патша болды.

Израиллылардың Рехабаға қарсы көтерилиўи

12 Рехаба Шехемге кетти. Өйткени пүткил израиллылар Рехабады патша етип қойыў ушын Шехемге топланған еди. ² Патша Сулайманнан қашып, Мысырда жасап атырған Набат улы Яробам буны еситкенде, еле Мысырда

† Сулайман – түп нұсқада «олар».

еди. ³ Израиллылар Яробамды шақыртты. Сонда Яробам хәм пүткил Израил жәмийети Рехабаға келип:

⁴ – Әкеңиз мойнымызға аўыр мойынтырық салған еди. Сиз әкеңиз бизлерге жүклеген аўыр жүкти хәм ол салған мойынтырықты жеңиллетің. Сонда сизге хызмет етемиз, – деди.

⁵ Рехаба оларға:

– Енди барып, үш күннен кейин қайтып келиңлер, – деди. Халық тарап кетти.

⁶ Патша Рехаба әкеси Сулайманның көзиниң тирисинде оған хызмет еткен ақсақаллар менен ойласып:

– Мына халыққа не деп жуўап берейин, қандай мәсләхәт бересизлер? – деп сорады.

⁷ Ақсақаллар оған:

– Егер бүгин сиз бул халыққа қул болып, хызмет етсеңиз хәм оларға жуўап бергенде, жақсы сөзиңизди аямасаңыз, олар сизге бир өмир қул болады, – деп жуўап берди.

⁸ Деген менен, Рехаба ақсақаллардың мәсләхәтине қулақ аспай, өзи менен бирге өскен жас хызметшилери менен кеңесип, ⁹ олардан: – «Әкеңиздиң бизлерге салған мойынтырығын жеңиллетсеңиз», – деп атырған бул халыққа не деп жуўап берсем екен? Сизлер қандай мәсләхәт бересиз? – деп сорады.

¹⁰ Сонда өзи менен бирге өскен жас жигитлер оған былай деп жуўап берди:

– Сизге: «Әкеңиз мойнымызға аўыр мойынтырық салған еди, сиз оны жеңиллетсеңиз», – деп атырған халыққа: «Мениң шунатай бармағым әкемнің белинен де жуўанырақ. ¹¹ Әкем сизлерге аўыр мойынтырық салған болса, мен мойынтырығыңызды оннан да аўырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деп айтың.

¹² Патшаның: «Үш күннен кейин қайтып келиңлер», – деген сөзи бойынша, үшінши күни Яробам хәм пүткил халық Рехабаға келди.

¹³ Патша ақсақаллардың өзине берген кеңесине қулақ аспай, халыққа қатал жуўап берди. ¹⁴ Ол жас жигитлердиң мәсләхәти бойынша халыққа: «Әкем сизлерге аўыр мойынтырық салған болса, мен мойынтырығыңызды оннан да аўырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деди. ¹⁵ Патша халыққа қулақ салмады. Себеби Жаратқан Ийе шилолы Ахия арқалы Набат улы Яробамға айтқан сөзлерин орынлау ушын усылай иследи.

¹⁶ Пүткил израиллылар патшаның өзлерине қулақ салмағанын көргенде, патшаға былай деп жуўап берди:

«Даўыт пенен бизиң не байланысымыз бар, Ишайдың улында алатуғын үлесимиз де жоқ. Хәй, Израил халқы, үйлериңизге қайтыңлар!

Хәй Даўыт, өз үйиң өзиңе ардана болсын!»
Усыларды айтып, израиллылар өз үйлерине қайтып кетти.

¹⁷ Солай етип, Рехабама тек Яхуда қалаларында жасайтуғын израиллыларға ғана патшалық ете баслады. ¹⁸ Патша Рехабама мәрдиқарға алынғанлар үстинен қадағалаушы Адонирамды Израил халқына жиберди. Халық оны тас боран қылып өлтирди. Сонда патша Рехабама тез сауаш арбасына минди де, Ерусалимге қашып кетти. ¹⁹ Сол күннен баслап хәзирге дейин, Израил халқы Даўыттың урпағына қарсы көтерилип келмекте. ²⁰ Пүткил израиллылар Яробамның Мысырдан қайтып келгенин еситкенде адам жиберип, оны өзлериниң жыйынына шақырды хәм пүткил Израил үстинен патша етип қойды. Яхуда урыуынан басқа хәш бири Даўыттың урпағының қол астында қалмады.

Шемаяның пайғамбаршылығы

²¹ Сулайманның улы Рехабама Ерусалимге барды да, Израил урыулары менен урысып, өз патшалығын қайтарып алыу үшін, пүткил Яхуда хәм Бенямин урыуынан бир жүз сексен мың ағла жауынгерди әскерликке топлады. ²² Бирақ сол арада Қудайдың адамы болған Шемаяға Қудайдан мынадай сөз түсти: ²³ «Яхуда патшасы Сулайманның улы Рехабамаға, пүткил Яхуда, Бенямин урыуларына хәм сол жерде жасайтуғын басқа халықларға былай деп айт: ²⁴ Жаратқан Ийе былай дейди: „Израиллыларға, өз тууысқанларыңызға қарсы урыс ашып, урысты басламаңлар. Хәр бириңіз өз үйиңізге қайтыңлар. Өйткени бул ислерди ислеп атырған Мен боламан“». Жаратқан Ийениң бул сөзлерин еситкен халық Оның буйрығына бойсынып, үйлерине қайтты.

Бейт-Эл хәм Дандағы алтын бузаулар

²⁵ Яробам Эфраимның таулы үлкесиндеги Шехем қаласын беккемлеп, сол жерде жасай баслады. Соңынан ол жерден кетип, Пену-Эл қаласына қорған салды. ²⁶ Яробам ишинен: «Патшалық және Даўыттың урпақларына өтиуи мүмкин. ²⁷ Егер бул халық Ерусалимге, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына құрбанлық бериу үшін бара берсе, жүректери хұқимдарына, Яхуда патшасы Рехабамаға аўып кетер хәм мени өлтирип, патшасы Рехабама тәрепке өтип кетер», – деп ойлады.

²⁸ Патша кеңесгөйлери менен кеңескеннен соң, алтыннан еки тананы ислетип, халыққа: «Хәй, Израил халқы, сыйыныу үшін енди Ерусалимге барыуыңыздың хәжети жоқ. Мине, сизлерди Мысырдан алып шыққан қудайларыңыз!» – деди. ²⁹ Ол таналардың биреуин Бейт-Элге, екіншисин Дан қаласына қойды. ³⁰ Бул аўыр гүнаға алып

келди. Себеби халық таналардың биреуине табыныу үшін, хәтте, Данға қарай кете баслады.

³¹ Яробам сыйыныу орынларына бутханалар құрдырды хәм халық арасынан лебийлилерден болмаған адамларды руханийлер етип қойды. ³² Яробам сегизинши айдың он бесинши күни [†] Яхудадағы байрамға еликлеп бир байрам шөлкемлестирди. Ол Бейт-Элдеги құрбанлық орында өзи соқтырған таналарына атап құрбанлықлар берди хәм сол жерде өзи құрдырған сыйыныу орынларының руханийлерин хызметке қойды. ³³ Ол өз қәлеуи менен белгилеп алған күни, сегизинши айдың он бесинши күни құрбанлықты жағып түтетиу үшін Бейт-Элде өзи құрдырған құрбанлық орынға барды. Сол күнди Израил урпақлары үшін байрам күни деп белгиледи.

Яхудалы Қудайдың адамы

13 Яробам құрбанлықты жағып түтетиу үшін құрбанлық орынның жанында тұрған ўақытта, Қудайдың адамы Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Яхудадан Бейт-Элге келди. ² Ол Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, құрбанлық орынға қарата былай деп бақырды: «Құрбанлық орын, хәй, құрбанлық орын! Жаратқан Ийе былай дейди: „Даўыттың урпағынан Иошия деген бир ул дүньяға келеди. Ол құрбанлықты жағып түтетип, сыйыныу орынларында хызмет еткен руханийлерди сениң үстиңде құрбанлыққа береді. Сениң үстиңде адамның сүйектери жағылады“». ³ Сол күни Қудайдың адамы буның белгиси тууралы былай деди: «Бул сөзлерди Жаратқан Ийениң айтқанлығын билдиретуғын белги мынау: мына құрбанлық орын қақ айырылып, үстиндеги күл төгиліп кетеди».

⁴ Патша Яробам Қудайдың адамының Бейт-Элде құрбанлық орынға қарсы бақырып айтқан сөзлерин еситкенде, қолын құрбанлық орыннан алып, оған қарай созды да: «Услаңлар оны!» – деп бақырды. Сонда оның Қудайдың адамына қарай созған қолы сәрийип қатып, қыймылдамай қалды.

⁵ Қудайдың адамының Жаратқан Ийениң сөзине муўапық айтқан белгиси бойынша, құрбанлық орын қақ айырылып, үстиндеги күл төгилди.

⁶ Сол ўақытта патша Яробам Қудайдың адамына: «Өтинемен, қолымның бурынғы халына келиуи үшін, Қудайың Жаратқан Ийеге дуға етип, Оннан рехим етиуди сора», – деди. Қудайдың адамы Жаратқан Ийеге жалбарынғанда, патшаның қолы жазылып, бурынғы халына келди.

⁷ Патша Қудайдың адамына:

– Мениң менен үйиме барып, аўқатланып, хәлленип ал, саған сыйлар берейин, – деди.

⁸ Бирақ Қудайдың адамы оған:

[†] Сегизинши айдың он бесинши күни – бул күн еврей календары бойынша октябрьдің ақыры ноябрьдің басына, яғный Яхудадағы Қослар байрамынан кейинги айға тууры келеди.

– Байлығыңыздың ярымын берсеңіз де, мен сиз бенен бирге бармайман, бул жерден нан да жемеймен, суў да ишпеймен. ⁹ Себеби Жаратқан Ийе маған: «Ол жерде ҳеш нәрсе ишип-жеме хәм барған жолың менен қайтпа», – деп буйрық берди, – деп жуўап берди. ¹⁰ Солай етип, Құдайдың адамы Бейт-Элге келген жолынан кери қайтпай, басқа жол менен кетти.

Бейт-элли ғарры пайғамбар

¹¹ Бейт-Элде жасайтуғын бир ғарры пайғамбар бар еди. Уллары келип, оған сол күни Құдайдың адамының Бейт-Элде ислеген ислери хәм патшаға айтқанлары ҳаққында әкесине айтып берди.

¹² Ғарры олардан: «Құдайдың адамы қайсы жолдан кетти?» – деп сорады. Уллары оған Яхудадан келген Құдайдың адамының қайсы жолдан кеткенин көрсетти. ¹³ Сонда ғарры улларына: «Ешегимди ертлеңлер», – деди. Уллары ешегин ертлегеннен соң, ол ешекке минип, ¹⁴ Құдайдың адамының изинен кетти. Оны теребинф ағашының астында отырған жеринен тапты хәм оннан:

– Яхудадан келген Құдайдың адамы сенбисең? – деп сорады.

Сол адам:

– Аўа, мен, – деп жуўап берди.

¹⁵ Ғарры пайғамбар оған:

– Жүр, мениң менен үйге барып, аўқат жеп кет, – деди.

¹⁶ Құдайдың адамы оған:

– Жолымнан қайтып, сиз бенен кете алмайман. Бул жерде нан да жемеймен, суў да ишпеймен.

¹⁷ Өйткени Жаратқан Ийе маған: «Ол жерде ҳеш нәрсе ишип-жеме хәм барған жолың менен қайтпа», – деп буйрық берди, – деп жуўап берди.

¹⁸ Ғарры пайғамбар оған:

– Мен де сен сыяқлы бир пайғамбарман. Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша бир периште келип, маған: «Оны қайтарып, үйиңе әкел. Ол нан жеп, суў ишип алсын», – деп айтты, – деди. Бірақ ғарры пайғамбар Құдайдың адамын алдаған еди.

¹⁹ Солай етип, Құдайдың адамы ғарры пайғамбар менен бирге изине қайтты хәм оның үйине барып, ишип-жеди. ²⁰ Олар еле дастурхан әтирапында отырғанда, Құдайдың адамын жолынан қайтарған пайғамбарға Жаратқан Ийеден сөз түсти. ²¹ Ғарры пайғамбар Яхудадан келген Құдайдың адамына былай деп бақырды: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Сен Мениң сөзиме бойсынбадың, Құдайың Жаратқан Ийениң өзиңе берген буйрығын орынламадың. ²² Жолыңнан қайтып, саған ишип-жеме деген жеримде ишип-жедиң. Сонлықтан сениң денең ата-бабаларыңның қәбирине қосылмайды“».

²³ Құдайдың адамы ишип-жеп болғаннан соң, ғарры пайғамбар оның ешегин ертлеп берди.

²⁴ Құдайдың адамы кетип баратырып, жолда бир арысланға тап болды, арыслан оны өлтирди. Ешек

те, арыслан да созылып жатырған денениң жанында турған еди. ²⁵ Жолдан өтип баратырғанлар жолда жатырған өликти хәм оның жанында турған арысланды көрди. Олар ғарры пайғамбар жасап атырған қалаға барып, көргенлерин айтып берди.

²⁶ Құдайдың адамын жолдан қайтарған ғарры пайғамбар буны еситкенде: «Жаратқан Ийениң сөзине бойсынбаған Құдайдың адамы сол болады. Сонлықтан Жаратқан Ийе Өз сөзи бойынша оған бир арысланды жиберди. Арыслан оны тилкимлеп өлтирди», – деди. ²⁷ Ол улларына: «Ешегимди ертлеңлер», – деди. Олар ешекти ертледи. ²⁸ Ғарры кетип, жолда жатырған денени тауып алды. Ешек пенен арыслан еле денениң жанында турған екен. Арыслан денени де жемеген, ешекке де тиймеген еди. ²⁹ Ғарры пайғамбар Құдайдың адамының денесин көтерип алып, ешекке артты. Жоқлау айтып жерлеу ушын, оны өз қаласына қайтарып алып келди. ³⁰ Соңынан ғарры мархумды өзиниң қәбирине қойды. Адамлар: «Уах, бауырым!» – деп оған жоқлау айтты. ³¹ Құдайдың адамын жерлегеннен кейин, пайғамбар ғарры улларына былай деди: «Өлгенимнен кейин, мени Құдайдың адамының қәбирине қойың, сүйеклеримди де оның сүйеклериниң жанына қойың. ³² Себеби оның Бейт-Элдеги құрбанлық орын хәм Самария қалаларындағы барлық сыйыныу орынлары тууралы Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша айтқан сөзлери сөзсиз орынланады».

Яробамның уллы гүнасы

³³ Бул ўақыядан кейин де, Яробам өзиниң жаман жолынан қайтпады. Ол халық арасынан қәлеген адамын сыйыныу орынларына руўханийлер етип қойыуын даўам етип, руўханий болыуды қәлеген хәр бир адамға хызмет берди. ³⁴ Бул ислер Яробамның урпағының гүнаға батыуына хәм қырылып, жер бетинен жоқ болып кетиуине алып келди.

Яробамның улының өлими

14 Сол ўақытлары Яробамның улы Абия наўқасланып қалды. ² Сонда Яробам хаялына былай деди: «Барып, мениң хаялым екениңди билмеуи ушын, кийимлериңди өзгертип ал да, Шилоға бар. Мениң усы халықтың патшасы болатуғыным тууралы алдын ала айтқан пайғамбар Ахия сол жерде жасайды. ³ Он шөрек, бир неше қытырлақ нан хәм бир гүзе пал алып, оған апар. Улымызға не болатуғынын ол саған айтады».

⁴ Хаялы Яробамның айтқанындай ислеп, Шилоға, Ахияның үйине кетти. Ахия қартайғанлықтан, кези көрмейтуғын болып қалған еди. ⁵ Жаратқан Ийе Ахияға: «Мине, Яробамның хаялы киятыр. Ол кеселге шалынған улына не болатуғынын сеннен сорамақшы. Сен оған мынадай-мынадай деп айт.

Ол өзін басқа хаял етип көрсетиуі ушын сыртқы көринисин өзгертп алған», – деди.

⁶ Ахия қапыдан кирип киятырған хаялдың аяқ сестин еситкенде былай деди: «Яробамның хаялы, ишке кир! Неге сыртқы көринисинди өзгертп, басқаша кийинип алдың? Саған жаман хабарларым бар. ⁷ Яробамға барып, былай деп айт: „Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: Мен сени халқым арасынан таңлап алып, Өз халқыма, израиллыларға хуқимдар етип қойдым. ⁸ Патшалықты Дауыттың урпағынан тартып алып, саған бердим. Бирақ сен қулым Дауытқа уқсамадың. Ол буйрықтарыма бойсынды хәм Мениң нәзеримде дурыс болған ислерди ислеп, шын жүректен Мениң изимнен жүрди. ⁹ Сен өзиңнен алдын жасағанлардың хәммесинен де бетер жаманырақ жаманлықлар иследиң. Өзиңе басқа қудайлардың, яғный тана мүсинлерин соғып алып, Мениң ғәзебимди келтирдиң. Сен Меннен жүз бурдың.

¹⁰ Сол себепли Мен сениң хожалығыңды апатшылыққа ушыратып, Израилда сениң урпағыңнан болған пүткил еркек затын: қул болса да, азат адам болса да, хәммесин тезектиң түйиринде қалдырмай өртегендей етип өртеп, күлин көкке сууыраман. ¹¹ Сениң хожалығыңнан қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги құстарға жем болады“. Жаратқан Ийе мине усылай деди.

¹² Сен енди үйиңе қайт. Қалаға аяғыңды басыудан-ақ улың өледі. ¹³ Пүткил Израил халқы жоқлау айтып, оны жерлейди. Яробамның хожалығынан жалғыз ол ғана жерленеди. Себеби Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе Яробамның урпағынан жалғыз онда ғана Өзине унаған бир нәрселерди тапты. ¹⁴ Енди Жаратқан Ийе Өзи ушын Израилға бир патша қояды. Бул патша сол күни-ақ, аұа, хәзир-ақ † Яробамның урпағын қырып таслайды. ¹⁵ Жаратқан Ийе Израил халқын жазалайды хәм ол сууда тербеліп турған қамысқа уқсап қалады. Жаратқан Ийе оларды ата-бабаларына берген бул жақсы жерлерден қуып шығырып, Евфрат дәрьясының арғы тәрәпине шашыратып жибереди. Өйткени олар өзлерине кийели ағашларын ислеп алып, Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди. ¹⁶ Яробамның ислеген хәм Израилға ислеткен гүналары себепли Жаратқан Ийе Израилды тәрк етеди».

¹⁷ Яробамның хаялы ол жерден шығып, Тирсаға келди. Ол үйине аяқ басар-баспастан, бала қайтыс болды. ¹⁸ Пүткил израиллылар оны жерлеп, ол ушын аза тутты. Солай етип, Жаратқан Ийениң Өз қулы пайғамбар Ахия арқалы айтқан сөзи орынланды.

Яробамның өлими

¹⁹ Яробамның басқа ислери, яғный, қалай урысқанлары хәм елди қалай басқарғаны Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған.

²⁰ Яробам жигирма еки жыл патшалық етті. Ол өлип, ата-бабаларына қосылғаннан соң, оның орнына улы Надаб патша болды.

Яхуда патшасы Рехабам

²¹ Сулайманның улы Рехабам Яхудаға патша болғанда қырық бир жаста еді. Жаратқан Ийениң Өз атын орнатыу ушын пүткил Израил урыулары жасап атырған қалалар ишинен таңлап алған қаласы Ерусалимде ол он жети жыл патшалық етті. Оның анасы аммон халқынан болып, аты Наама еді.

²² Яхудалылар Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди иследи. Олар ата-бабалары ислеген гүналардан да үлкенирек гүналар ислеп, Жаратқан Ийениң қызғанышлы ғәзебин оятты.

²³ Олар да арқа патшалық сыяқлы, өзлери ушын хәр бир бийикликке хәм қойуы жапырақлы теректиң астына сыйыныу орынларын ислеп, кийели таслар хәм кийели ағашларын орнатты.

²⁴ Хәтте, үлкедеги сыйыныу орынларында бузықшылық иси менен шуғылланатуғын еркеклер де болды. Яхудалылар Жаратқан Ийениң бұрын Израил халқының алдынан қууған халықлары ислеген барлық жеркенишли ислерди иследи.

²⁵ Рехабамның патшалығының бесинши жылында Мысыр патшасы Шишақ Ерусалимге хужим жасады. ²⁶ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм патша сарайындағы ғәзийнелерди алып кетти. Ол хәмме нәрсени, Сулайман соқтырған алтын қалқанларды да алып кетти. ²⁷ Соңынан патша Рехабам булардың орнына қоладан қалқанлар ислетти хәм оларды патша сарайының кирер аузын қорғайтуғын сақшылардың басшыларына берди. ²⁸ Патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасына хәр барғанда, сақшылар бул қалқанларды алып жүретуғын, соңынан және сақшылардың бөлмесине апарып қоятуғын еді.

²⁹ Рехабамның басқа ислери хәм ол ислеген хәр бир нәрсе Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. ³⁰ Рехабам менен Яробам пүткил өмири дауамында урысып келди. ³¹ Рехабам өлип, ата-бабаларына қосылғанда, ол Дауыттың қаласына, ата-бабаларының жанына қойылды. Рехабамның анасы аммон халқынан болып, аты Наама еді. Рехабамның орнына улы Абиям патша болды.

Яхуда патшасы Абиям

15 Израил патшасы Набат улы Яробамның патшалығының он сегизинши жылында

† Сол күни-ақ, аұа, хәзир-ақ – бул сөзлер ески еврей тилинде жазылған болып, мәниси анық емес.

Абиям † Яхудаға патша болды. ² Ол Ерусалимде үш жыл патшалық етті. Абиямның анасы Абшаломның қызы Мааха еді. ³ Абиям да әкесинің бұрын ислеген барлық гүналарын дауам етті. Ол Қудайы Жаратқан Ийеге жүрегін толық бағышлаған бабасы Дауытқа ұқсамады. ⁴ Солай болса да, Қудайы Жаратқан Ийе Дауыттың құрметі үшін оған Ерусалимде бір шырақ жағып берді: өзіннен кейін улын оның орнына отырғызды хәм Ерусалимди беккемледі. ⁵ Себеби хетт халқынан болған Урияға ислеген исинен басқа, Дауыт Жаратқан Ийенің нәзерінде дурыс болған ислерди иследи хәм пүткил өмири бойы Оның бұйрықларының хеш бирин орынлаудан бас тартпады.

⁶ Рехабам менен Яробам арасындағы сауаш Абиямның өмиринің ақырына шекем дауам етті. ⁷ Абиямның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. Абиям менен Яробам арасында сауаш үзликсиз дауам еткен еді. ⁸ Абиям өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Дауыттың қаласына жерленді. Оның орнына улы Аса патша болды.

Яхуда патшасы Аса

⁹ Израил патшасы Яробамның патшалығының жигирмаланшы жылында Аса Яхудаға патша болды. ¹⁰ Ол Ерусалимде қырық бір жыл патшалық етті. Оның кемпир апасы †† Абшаломның қызы Мааха еді. ¹¹ Аса бабасы Дауыт сыяқлы Жаратқан Ийенің нәзерінде дурыс болған ислерди иследи. ¹² Ол сыйыныу орынларындағы бузықшылық пенен шуғылланатуғын еркеклерди қуып жиберді хәм ата-бабалары ислеген барлық бутларды алып таслады. ¹³ Кемпир апасы Мааха Ашераға арнап жеркенишли бир бут соқтырғаны үшін, патша Аса оннан ханбийкелик атағын тартып алды. Аса бул жеркенишли бутты шауып таслап, Кидрон сайында жағып жиберді. ¹⁴ Ол тек сыйыныу орынларын жоқ қылмады, бирақ өмир бойы Жаратқан Ийеге садық қалды. ¹⁵ Аса әкесинің хәм өзіннің атаған нәрселерін: гүмисти, алтынды хәм ыдысларды Жаратқан Ийенің Ибадатханасына алып келді.

¹⁶ Яхуда патшасы Аса хәм Израил патшасы Бааша өмирлеринің ақырына шекем урысып өтті. ¹⁷ Израил патшасы Бааша Яхудаға қарсы шығып, Яхуда патшасы Асаның жерлерине хеш кимнің кирип-шықпауы үшін, Раманың бекинисин күшейтті.

¹⁸ Сонда Аса Жаратқан Ийенің Ибадатханасындағы хәм сарай қазнасындағы қалған барлық гүмис пенен алтынды алды да, оларды хызметшилери арқалы Дамаскте жасайтуғын Арам патшасына, Хезийонның ақлығы Табриммонның улы Бен-Хададқа жиберип, оған былай деди: ¹⁹ «Әкелеримиз арасында болғаны

† Абиям – ямаса Абия. †† Кемпир апасы – еврейшеде «анасы» усы баптағы 15:2 хәм 15:13 аятларды салыстырың.

сыяқлы, бизлердің арамызда да келисим болсын. Сизге сауғаға гүмис хәм алтын жиберип атырман. Израил патшасы Бааша мениң жеримнен кетиуі үшін, сиз оның менен дүзген келисимиңизди бузсаңыз».

²⁰ Бен-Хадад патша Асаның усынысын қабыл етип, Израил қалаларына қарсы әскербасыларын жиберді. Олар Иййон, Дан, Абел-Бейт-Мааха қалаларын, пүткил Нафталий жери менен бирге пүткил Киннеретти басып алды. ²¹ Бааша буны еситкенде, Раманың құрылысын тоқтатып, Тирсаға қайтып келді. ²² Патша Аса бирде бир адамды қалдырмай, пүткил яхудалыларды шақырды. Олар Рама қаласын құрғанда, Бааша қолланған тас хәм ағашларды Рамадан тасып алып кетти хәм патша Аса олардан Беньямин жеріндеги Геба хәм Миспа қалаларының бекинисин күшейтті.

²³ Асаның басқа барлық ислери, барлық қахарманлықтары, барлық ислеген ислери хәм ол құрдырған барлық қалалар Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. Ол қартайғанда аяқ ауырыуына шалынды. ²⁴ Аса өлип, ата-бабаларына қосылғанда, бабасы Дауыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленді. Оның орнына улы Ехшофат патша болды.

Израил патшасы Надаб

²⁵ Яхуда патшасы Асаның патшалығының екінши жылында Яробамның улы Надаб Израилға патша болды хәм Израилда еки жыл патшалық етті. ²⁶ Ол да Жаратқан Ийенің нәзерінде жауыз болған ислер ислеп, әкесинің жолы хәм Израилға ислеткен гүналары изинен кетти.

²⁷ Надаб хәм пүткил израиллылар филистлердің Гиббетон қаласын қамал қылып атырғанда, Иссахар урыуынан шыққан Ахия улы Бааша тил бириктирип, Надабты Гиббетонда өлтирді. ²⁸ Яхуда патшасы Асаның патшалығының үшінши жылында Бааша Надабты өлтирип, оның орнына патша болды. ²⁹ Ол тахтқа отырудан-ақ, Яробамның урпағын толығы менен қырып таслады. Яробамның хожалығы пүткиллей жоқ етилип, бирде бир тири жан қалмады. Солай етип, Жаратқан Ийенің Өз қулы шилолы Ахия арқалы айтқан сөзи орынланды. ³⁰ Булардың хәммеси Яробамның өзи гүна ислеп, Израил халқына да гүна ислетип, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийенің ғәзебин келтиргени себепли жүз берді.

³¹ Надабтың басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ³² Яхуда патшасы Аса менен Израил патшасы Бааша арасындағы сауаш олардың өмиринің ақырына дейин дауам етті.

Израил патшасы Бааша

³³ Яхуда патшасы Асаның патшалығының үшінши жылында Ахия улы Бааша пүткил

Израилға патша болды хәм Тирсада жигирма төрт жыл патшалық етті. ³⁴ Бааша Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислер иследи. Ол Яробамның жолын қуўып, оған уқсап гүнаға батты, Израилды да гүнаға батырды.

16 Жаратқан Ийеден Хананийдің улы Ехуға Израил патшасы Бааша ҳаққында мынадай сөз түсти: ² «Сени Мен топырақтан шығарып алып, халқым Израилға ҳүкимдар етип қойдым. Бирақ сен Яробамның жолынан жүрдің хәм халқым Израилды гүнаға баслап, олардың гүнасы арқалы Мениң ғәзебимди келтирдің. ³ Сонлықтан Набат улы Яробамның урпағына уқсатып, сениң хәм сениң урпағыңның күлин көкке суўыраман. ⁴ Сениң урпағыңнан қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги қусларға жем болады».

⁵ Баашаның басқа ислери, ол ислеген хәр бир нәрсе, оның қахарманлықлары Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁶ Бааша өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Тирсаға жерленди хәм оның орнына улы Эла патша болды.

⁷ Баашаға хәм оның урпағына қарсы айтылған Жаратқан Ийениң усы хабары Хананий улы пайғамбар Еху арқалы айтылған еди. Бааша Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеп, Яробамның хожалығына еликлеп ғана қоймай, өз гүналары менен Оның ғәзебин оятқаны хәм Яробамның пүткил әуладларын қырып таслағаны ушын усылар жүзеге келди.

Израил патшасы Эла

⁸ Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма алтыншы жылында Бааша улы Эла Тирсада Израилға патша болды хәм ол еки жыл патшалық етті. ⁹ Саўаш арбаларының ярымына басшылық ететуғын Зимрий деген бир хызметшиси Элаға қарсы тил бириктирди. Бир күни Эла Тирсада сарай басқарыўшысы Арсаның үйинде ишип, мәс болып қалды. ¹⁰ Сонда Зимрий ишке кирип, Эланы өлтирди хәм оның орнына тахтқа отырды. Бул ўақыя Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма жетинши жылында болды.

¹¹ Зимрий патша болып тахтқа отырыўдан-ақ, Баашаның урпағын толығы менен қырып таслады. Оның досларынан да, туўысқанларынан да бирде бир ер адамды тири қалдырмады. ¹² Жаратқан Ийениң пайғамбар Еху арқалы Баашаның хожалығына қарсы айтқан сөзлери бойынша, Зимрий Баашаның урпағын пүткиллей қырып таслады. ¹³ Бул ўақыя Бааша хәм оның улы Эланың гүналары көп болып, Израил халқын гүнаға батырғаны, өзлериниң мәниссиз бутлары менен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтиргени ушын жүз берген еди.

¹⁴ Эланың басқа ислери, ол ислеген хәмме нәрсе Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

Израил патшасы Зимрий

¹⁵ Яхуда патшасы Асаның патшалығының жигирма жетинши жылында Зимрий Тирсада тек жети күн-ақ патшалық етті. Сол ўақытлары Израил әскерлери филистлердің Гиббетон қаласын қамал қылып, ордада жатырған еди. ¹⁶ Ордадағы израиллылар Зимрийдің тил бириктирип, патшаны өлтиргенин еситти хәм сол күни-ақ олар сәркәрда Омрийди Израилға патша етип жәриялады. ¹⁷ Омрий хәм оның қасындағы пүткил израиллылар Гиббетоннан келип, Тирсаны қамал қылды. ¹⁸ Зимрий қаланың қолдан кеткенин көргенде, патша сарайының қорғанына кирип, сол жерге от берди хәм өзи де оттың ишинде өлип кетти. ¹⁹ Бул оның Яробамның гүналы жолынан жүрип, Израилды гүнаға баслағаны хәм Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислегени себепли болды. ²⁰ Зимрийдің басқа ислери, оның патшаға ислеген қастыянлығы Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

Израил патшасы Омрий

²¹ Буннан соң, Израил халқы екиге бөлинди. Олардың ярымы Гинат улы Тибнийдің, ал ярымы Омрийдің патша болыўын қәледі. ²² Ақырында, Омрийге ерген халық Гинат улы Тибнийге ерген халықтан үстин келди. Тибний өлип, Омрий патша болды.

²³ Яхуда патшасы Асаның патшалығының отыз биринши жылында Омрий Израилға патша болды. Ол хәммеси болып он еки жыл патшалық етип, соның дәслепки алты жылында Тирсада патшалық етті. ²⁴ Омрий Шемер деген адамнан Самария төбешигин еки талант гүмиске сатып алып, оның үстине қала құрды. Қаланы төбешиктиң бурынғы ийеси Шемердің аты менен Самария деп атады.

²⁵ Омрий де Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеп, өзинен алдыңғы барлық патшалардан да жаманырақ жаўызлықларды иследи. ²⁶ Ол толық Набат улы Яробамның жолынан жүрди хәм оның Израилды баслаған гүналарына қосылып, өзлериниң мәниссиз бутлары менен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди.

²⁷ Омрийдің басқа ислери хәм оның көрсеткен ерликлери Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ²⁸ Омрий өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Самарияға жерленди хәм оның орнына улы Ахаб патша болды.

Израил патшасы Ахаб

²⁹ Яхуда патшасы Асаның патшалығының отыз сегизинши жылында Омрий улы Ахаб Израилға патша болды хәм Самарияда жигирма еки жыл патшалық етті. ³⁰ Омрий улы Ахаб Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.

Оның бул ислери өзіннен бұрын болған патшалардың хәммесиникинен де асып түсті. ³¹ Оған Набат улы Яробамның гүналарына шерик болыу аз болғандай, Сидон патшасы Этбаалдың қызы Изабелге үйленди хәм Баалға хызмет етип, оған табына баслады. ³² Ол Самарияда Баалға арнап құрдырған бутханасының ишине Баал ушын құрбанлық орын да құрды. ³³ Буның үстине, ол кийели ағашын да ислетти. Ахаб өзіннен бұрын өткен Израил патшаларының барлығынан да артығырақ гүна ислеп, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң қатты ғәзебин келтирди. ³⁴ Ахаб патшалық еткен дәуірде, бейт-элли Хиел Ерихо қаласын қайта құрды. Жаратқан Ийениң Нун улы Ешуа арқалы алдын ала айтқанындай, Хиел қаланың тийкарын салғанда, өзиниң туңғыш улы Абираманнан, ал қаланың дәруазасын қойғанда, генже улы Сегубтан айырылды.

Илияс хәм құрғақшылық

17 Гиладтың Тишбе қаласынан болған Илияс Ахабқа: «Мен хызмет ететуғын Израилдың Қудайы, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: мен айтпағанымша, келеси жыллары жауын да жаўмайды, шық та түспейди», – деди.

² Сол ўақытта Жаратқан Ийеден Илиясқа мынадай сөз түсти: ³ «Бул жерден кетип, шығыс тәрепке қарай жүр хәм Иордан дәрьясының шығысындағы Керит сайының бойына жасырын. ⁴ Сен сол сайдан суў ишесең, сол жерде сени бағыўды ғарғаларға буйырдым».

⁵ Илияс Жаратқан Ийениң сөзине бойсынып, Иордан дәрьясының шығысындағы Керит сайының бойына барды хәм сол жерде қалды. ⁶ Ғарғалар хәр күни азанда хәм кеште оған нан менен гөш әкелип турды, ол суўды сайдан ишти. ⁷ Бирақ бир қанша ўақыт өткеннен кейин, жерге жаўын жаўмағанлықтан, сай да қурып қалды.

Илияс хәм сарафатлы жесир ҳаял

⁸ Сол ўақытта Илиясқа Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ⁹ «Енди Сидонға жақын жердеги Сарафат қаласына барып, сол жерде қал. Сол жерде жасайтуғын бир жесир ҳаялға сени бағыўды буйырдым». ¹⁰ Илияс Сарафатқа кетти. Ол қала дәруазасына жақынлағанда, сол жерде отын жыйнап жүрген бир жесир ҳаялға көзи түсти. Ол ҳаялға:

– Маған ишиў ушын бир сарқум суў бересең бе? – деди. ¹¹ Ҳаял суў әкелиў ушын кетип баратырғанда, Илияс оның изинен:

– Илтимас, маған шаппаттай нан да ала кел, – деп бақырды.

¹² Ҳаял оған:

– Сизиң Қудайыңыз, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: жейтуғын ҳеш нәрсем жоқ. Тек ыдыстағы бир уўыс ун менен гүзеде азғантай май ғана бар.

Мине, еки қысым отын теремен де, барып сол уннан улым менен өзиме бир нәрсе писиремен. Усы соңғы асымызды жеп болып, өлип кетемиз, – деди.

¹³ Илияс ҳаялға былай деди:

– Қорқпа, барып айтқаныңды писир. Бирақ дәслеп бир кишкене шөрек жаўып, маған әкелип бер. Ал өзиң хәм улың ушын кейин жабасаң.

¹⁴ Себеби Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Жаратқан Ийе жерге жаўын жибергенше, ыдыстағы ун да, гүзедеги май да таўысылмайды».

¹⁵ Ҳаял барып, Илиястың айтқанларын иследи. Ҳаял, оның хожалығы хәм Илияс узақ ўақыт азық-аўқаттан тарықпады. ¹⁶ Жаратқан Ийениң Илияс арқалы айтқан сөзи бойынша, ыдыстағы ун да, гүзедеги май да таўысылмады.

¹⁷ Арадан бираз ўақыт өткеннен соң, үй ийеси болған жесир ҳаялдың баласы наўқасланып қалды. Оның наўқасы жүдә аўыр болып, ақырында деми таўысылды. ¹⁸ Сонда ҳаял Илиясқа:

– Ҳәй, Қудайдың адамы, мен сизге не қылып едим? Сиз маған гүналарымды еслетиў хәм улымды өлтириў ушын келип пе едиңиз? – деди.

¹⁹ Илияс ҳаялға:

– Балаңды маған бер, – деди де, баланы ҳаялдың қолынан алып, оны өзи жасайтуғын жоқарғы бөлмеге алып шықты хәм өз төсегине жатқарды.

²⁰ Соңынан Жаратқан Ийеге жалбарынып былай деди: «Қудайым Жаратқан Ийе, неге Сен үйинен маған пана берген жесир ҳаялдың баласын өлтирип, оған жаманлық иследиң?» ²¹ Кейин Илияс үш рет баланың үстине өзін таслап, Жаратқан Ийеге: «Қудайым Жаратқан Ийе, бул балаға қайтадан жан бере гөр», – деп жалбарынды.

²² Жаратқан Ийе Илиястың жалбарынуўларын еситти. Баланың жаны өзине қайтып, ол тирилди.

²³ Илияс баланы жоқарғы бөлмеден алып түсип, анасына берип атырып:

– Қара, балаң тири, – деди.

²⁴ Сонда ҳаял Илиясқа:

– Енди билдим, сиз Қудайдың адамысыз хәм сиз арқалы айтқан Жаратқан Ийениң сөзи хақ, – деди.

Илияс пенен Обадия

18 Арадан көп ўақытлар өткеннен соң, құрғақшылықтың үшінши жылында Жаратқан Ийеден Илиясқа: «Патша Ахабтың алдына барып, өзиңди көрсет. Мен жерге жаўын жаўдыражақпан», – деген сөз түсти. ² Илияс Ахабтың алдына барыў ушын кетти.

Сол ўақытта Самарияда күшли ашаршылық хәким сүрип турған еди.

³ Сонлықтан Ахаб сарай басқарыўшысы Обадияны шақырды. Обадия Жаратқан Ийеден қатты қорқатуғын еди. ⁴ Изабел Жаратқан Ийениң пайғамбарларын қырып таслаған ўақытта, Обадия жүз пайғамбарды алып кетип, елиў-елиўден үңгирлерге жасырды да, оларды нан хәм суў менен

тәмийинлеп турған еди. ⁵ Ахаб Обадияға: «Үлке бойлап, барлық булақлар менен сайларды көрип шық. Бәлким, ат хәм ғашырларымызды бағыу үшін бир жерден от табылып, оларды аман сақлап қалармыз», – деди. ⁶ Олар айланып шығыу үшін, жерди бөлисип алғаннан соң, екеуи еки жаққа қарай жолға түсти.

⁷ Обадия кетип баратырып, жолда өзине қарай киятырған Илиясты көрди. Ол Илиясты танып, ет-бетинен жығылып, тәжим етип:

– Мырзам Илияс, бул сизбисиз? – деди.

⁸ Илияс оған:

– Ауа, бул мен. Мырзаңа барып: «Илияс усы жерде», – деп айт, – деди.

⁹ Бірақ Обадия Илиясқа былай деди:

– Қулың болған мени өлтириу үшін Ахабтың қолына тапсыратуғындай, мен не гүна иследим? ¹⁰ Сизиң Қудайыңыз, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: тақсырым сизди излеу үшін адам жибермеген бирде бир халық яки патшалық қалмады. Ол: «Илияс бул жерде жоқ», – деген хәр бир халық хәм патшалықларға сизди таба алмағаны хаққында ант иштирди. ¹¹ Ал сиз болсаңыз, енди маған өзиңиздің усы жерде екенлигиңизди мырзаңа айт деп атырсыз. ¹² Мен сизиң жаныңыздан кетиуден-ақ, Жаратқан Ийениң Руұхы сизди мен билмейтуғын бир жерге алып барады. Мен барып, Ахабқа хабар бергенімде, ол келип, сизди таппай қалса, мени өлтиреди. Ал қулыңыз болған мен балалығымнан Жаратқан Ийеден қорқып жасап келдим. ¹³ Изабел Жаратқан Ийениң пайғамбарларын қырып таслап атырғанда, мениң не ислегенімнен, мырзам, сизиң хабарыңыз жоқ па? Мен Жаратқан Ийениң жүз пайғамбарын елиу-елиуден үңгирлерге жасырдым, оларды нан хәм суу менен тәмийинлеп турдым. ¹⁴ Енди сиз болсаңыз маған: «Мырзаңа барып: „Мине, Илияс усы жерде“, – деп айт», – дейсиз. Ол мени өлтиреди-ғо.

¹⁵ Илияс Обадияға:

– Мен дәрғайында турған Әлемнің Жаратқан Ийесиниң тирилиги хақы ант ишемен: мен бүгин сөзсиз оған ушырасаман, – деди.

Илияс Кармел тауында

¹⁶ Обадия Ахабқа барып, оны ўақыядан хабардар етти. Сонда Ахаб Илиясты қарсы алыўға кетти.

¹⁷ Ахаб Илиясты көргенде:

– Хәй, Израилды бәлеге дуўшар еткен адам, бул сенбисең?! – деди.

¹⁸ Илияс оған былай деди:

– Израилды бәлеге дуўшар еткен мен емес, ал Жаратқан Ийениң буйрықларына бойсынбай, Баалдың мүсинлерине хызмет етип, Израилды бәлеге дуўшар еткен сиз хәм сизиң үй-ишиңиз болады. ¹⁹ Енди барып, хабар жиберің: пүткіл Израил халқы, Изабелдің дастурханынан ишип-жейтуғын Баалдың төрт жүз елиу пайғамбары хәм

Ашераның төрт жүз пайғамбары Кармел тауына, мениң жаныма жыйналсын.

²⁰ Ахаб хабар жиберип, пүткіл Израил халқын хәм пайғамбарларды Кармел тауына жыйнады.

²¹ Илияс халықтың алдына шығып: «Қашанға дейин, еки кемениң басын услап жүресиз? Егер Жаратқан Ийени Қудай деп билсеңиз, Оның изине ериң. Ал егер Баалды Қудай деп билсеңиз, онда оның изине ериң», – деди. Бірақ халық Илиясқа хеш қандай жуўап бермеді. ²² Илияс сөзин даўам етип былай деди: «Жаратқан Ийениң пайғамбарларынан жалғыз мен қалдым. Ал Баалдың төрт жүз елиу пайғамбары бар. ²³ Бизлерге еки буға алып келиң. Биреуин Баалдың пайғамбарлары таңлап алып, сойсын хәм оны майдалап отынның үстине қойсын. Бірақ отынды жақпасын. Ал екінши буғаны мен сойып таярлап, отынның үстине қояман. Бірақ отынды жақпайман. ²⁴ Кейин сизлер өз қудайыңыздың атын айтып шақырың, мен де Жаратқан Ийениң атын айтып шақыраман. Сонда кимнің Қудайы от арқалы жуўап берсе, сол – Қудай болады».

Пүткіл халық: «Яқшы, солай болсын», – деп жуўап берди.

²⁵ Илияс Баалдың пайғамбарларына: «Сизлер көпсиз. Сонлықтан дәслепп сизлер буғаның биреуин таңлап алып, таярлаңлар хәм қудайыңыздың атын айтып шақырыңлар. Бірақ отынды жақпаңлар», – деди.

²⁶ Олар өзлерине берилген буғаны алып, таярлағаннан соң, азаннан түске шекем: «Хәй Баал, бизлерге жуўап бер», – деп Баалдың атын айтып шақырды. Бірақ хеш бир даўыс та, жуўап та болмады. Сонда олар өзлери құрған құрбанлық орын әтирапында секире баслады. ²⁷ Түс болғанда, Илияс: «Қатты бақырып, шақырың! Өйткени ол қудай-ғо. Бәлким, ол ойға шүмип кеткен, ямаса бир нәрсе менен бәнт шығар, яки сапарда шығар. Бәлким, уйықлап атырған болып, оны оятыу керек шығар», – деп олардың үстинен күле баслады.

²⁸ Олар қатты бақырды. Дәстүрлери бойынша, өзлерине пышақ хәм найза суғып, қан ағызып, денелерин жарақатлады. ²⁹ Олар түс аўғаннан баслап, кешки құрбанлық берилетуғын ўақытқа шекем жинлиленип бақыра берди. Бірақ саза да, белги де, жуўап та болмады.

³⁰ Сонда Илияс пүткіл халыққа: «Мениң жаныма келиңдер», – деди. Пүткіл халық Илиястың жанына келди. Ол Жаратқан Ийениң бузылған құрбанлық орнын қайта тикледи. ³¹ Илияс Яқыптың улларынан келип шыққан урыўлардың саны бойынша он еки тас алды. Себеби Жаратқан Ийеден Яқыпқа: «Сениң атың Израил болады», – деген сөз түскен еди.

³² Илияс бул таслардан Жаратқан Ийениң атына арнап құрбанлық орын құрды хәм оның дөгерегине еки сеа дән сыятуғын ор қазды.

³³ Соңынан отынларды қалады хәм буғаны бөлеклеп, отынның үстине қойды да: «Төрт гүзе суу

әкеліп, жандырылатуғын қурбанлық пенен отынның үстине қуйыңлар», – деди. ³⁴ Кейин ол: «Және солай ислеңдер», – деди. Олар солай иследи. Кейин және: «Үшінші рет те солай ислеңдер», – деди. Олар үшінші рет те солай иследи. ³⁵ Суу қурбанлық орынның дөгерегине ағып, ор да сууға толды.

³⁶ Кеште, қурбанлық берилетуғын ұақытта, Илияс пайғамбар қурбанлық орынға жақынлап, былай деп дуа етті: «Ибраһымның, Ысақтың хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Бүгін Израилда Өзиңнің Қудай екеніңди, мениң де Сениң қулық екенімди хәм булардың хәммесин Сениң буйрықларың бойынша ислегенімди билдире гөр! ³⁷ Жаратқан Ийе, мени еситип, маған жууа бер. Бул халыққа Өзиңнің Қудай екеніңди хәм олардың жүреклерин қайтадан Өзиңе қаратып атырғаныңды билдире гөр!»

³⁸ Сол ұақытта Жаратқан Ийениң оты түсти. Түскен от жандырылатуғын қурбанлықты, отынды, тасларды хәм топырақты жандырып жиберип, ордағы сууды да жалмап кетти.

³⁹ Пүткіл халық буны көргенде, ет-бетинен жерге жығылып: «Жаратқан Ийе – Қудай, Жаратқан Ийе – Қудай!» – деп бақырысты.

⁴⁰ Сонда Илияс оларға: «Баалдың пайғамбарларын услап алыңлар, хеш бири қашып кетпесин!», – деп буйырды. Олар услап алынды. Илияс оларды Кишон сайына алып барып, сол жерде өлтирді.

Қурғақшылықтың тамам болуы

⁴¹ Буннан кейин, Илияс патша Ахабқа: «Барып, ишип-жең. Себеби күшли жауынның дауысы еситилип тур», – деди. ⁴² Ахаб ауқатланыуға кетти. Илияс Кармел тауының төбесине шықты хәм басын еки дизесинің арасына тығып, жерге қарап отырды. ⁴³ Кейин хызметшисине: «Барып, теңиз тәрепке қара», – деди.

Хызметшиси барып, теңизге қарады да: «Хеш нәрсе жоқ», – деди.

Илияс хызметшисин жети рет теңиз тәрепке қарап келиу үшін жиберді. ⁴⁴ Жетинші ретте хызметшиси: «Теңизден үлкенлиги адамның алақанындай бир булт көтерилип киятыр», – деди.

Сонда Илияс: «Ахабқа барып айт, арбасын жегип тез қайтсын, жауында қалып қоймасын», – деди.

⁴⁵ Сол ұақытта, аспанды қалың булт қаплап, самал ести хәм нөсер жауын жауа баслады. Ахаб арбасына минди де, Изреелге кетти. ⁴⁶ Жаратқан Ийениң қолы Илиястың үстинде болды. Ол белин бекем бууды да, Ахабтың алдына түсип, Изреелге шекем жууырып барды.

Илиястың қашып кетиуі

19 Патша Ахаб Илиястың ислеген хәмме ислерин, барлық пайғамбарларды қалай

қылыштан өткергенин ханбийке Изабелге айтып берди. ² Сонда Изабел Илиясқа: «Ертең анық усундай ұақытқа шекем сениң пайғамбарларға ислегеніңди өзиңе ислемесем, қудайлар мени жазалаған үстине жазаласын», – деп хабар жиберди.

³ Илияс буны еситкенде қорқып, жан сақлау үшін Яхудадағы Беер-Шеба қаласына қашып барып, хызметшисин сол жерде қалдырды. ⁴ Ал өзи болса, шөлде бир күн жол жүрди. Ақырында, бир теректің астына келип отырды да, өзине өлим сорап: «Жаратқан Ийем, жетер еңди! Жанымды ал, мениң ата-бабаларымнан артық жерим жоқ», – деп дуа етті. ⁵ Соңынан теректің шақалары астына жатып, уйқыға кетти. Тосаттан бир периште оны түртип: «Турып, жеп ал», – деди. ⁶ Илияс турып қараса, бас бетинде тасқа қойып писирилген ыссы шөрек пенен бир гүзе суу турған екен. Ол ишип-жеп болып, және уйқыға кетти.

⁷ Жаратқан Ийениң периштеси екінші рет қайтып келди де, оны түртип: «Турып, жеп ал, алдыңда узақ жол турыпты», – деди. ⁸ Илияс турып, ишип-жеди. Сол ауқаттан күш алған Илияс Қудайдың тауы болған Хороб [†] тауына шекем қырық күн, қырық түн жол жүрди. ⁹ Ол сол жердеги бир үңгирге кирип түнеди.

Жаратқан Ийениң Илиясқа көриниуі

Мине, Жаратқан Ийеден Илиясқа сөз түсти. Ол Илиясқа:

– Илияс, бул жерде не қылып атырсаң? – деп сорады. ¹⁰ Илияс Оған:

– Әлемнің Қудайы, Жаратқан Ийе, мен Саған шын ықлас пенен хызмет еттим. Бирақ Израил халқы Сениң менен дүзген келисимнен жүз бұрып, қурбанлық орынларыңды бузып таслады хәм пайғамбарларыңды қылыштан өткізди. Жалғыз мен қалдым, олар өлтириу үшін мени де излеп атыр, – деп жууа берди.

¹¹ Жаратқан Ийе Илиясқа:

– Тауға шығып, көз алдымда тур. Мен сениң жаныңнан өтемен, – деди.

Жаратқан Ийениң алдында тауларды жарып, жартасларды майдалаған қатты хәм күшли самал ести. Бирақ Жаратқан Ийе самал ишинде емес еди. Самалдан кейин жер силкиңди, бирақ Жаратқан Ийе жер силкиңиу ишинде де емес еди. ¹² Жер силкиңиуден кейин, от түсти, бирақ Жаратқан Ийе оттың да ишинде емес еди. Оттан кейин өлпең дауыс еситилди. ¹³ Илияс бул дауысты еситкенде, бетин шапаны менен жауып алды да, сыртқа шығып, үңгирдің аузында турды. Сол ұақытта бир дауыс:

– Илияс, бул жерде не қылып атырсаң? – деп сорады.

¹⁴ Илияс Оған:

[†] Хороб – яғный Синай.

– Әлемнің Құдайы, Жаратқан Ийе, мен Саған шын ықлас пенен хызмет еттім. Бірақ Израил халқы Сениң менен дүзген келісімнен жүз бурып, құрбанлық орынларыңды бузып таслады хәм пайғамбарларыңды қылыштан өткізді. Жалғыз мен қалдым, олар өлтириуі үшін мени де ізлеп атыр, – деп жууап берди.

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийе Илиясқа:

– Келген жолың менен изиңе қайтып, шөл арқалы Дамаскке бар. Ол жерге барғаныңда, Хазаелди майлап, Арамға патша етип қой, ¹⁶ Нимший улы Ехуды майлап, Израилға патша етип, ал абел-мехолалы Шафат улы Элишаны майлап, өзиңнің орныңа пайғамбар етип қой. ¹⁷ Хазаелдің қылышынан қашып қутылғанды Еху, Ехудың қылышынан қашып қутылғанды Элиша өлтиреді. ¹⁸ Деген менен, Израилда Баалға тәжим етип, оны сүймеген жети мың адамды тири қалдыраман.

Элишаның шақырылыуы

¹⁹ Солай етип, Илияс сол жерден кетип, Шафат улы Элишаны тауып алды. Ол он еки жуп өгиз бенен жер айдап атырғанлардың он екіншиси болып жер айдап атыр екен. Илияс Элишаның жанына жақынлап, шапанын оның үстине атып жиберди. ²⁰ Элиша өгизлерди қалдырып, Илиястың изинен жууырды хәм оған:

– Ата-анамды сүйіп қайтыуыма рухсат берсеңіз, соңынан изиңізден жетип аламан, – деди.

– Илияс Элишаға:

– Яқшы, кете бер, бірақ саған не қылғанымды ұмытпа, – деди.

²¹ Солай етип, Элиша изине қайтып барып, бир жуп өгизин сойды. Олардың мойынтырықларын отын етип жағып, гөшин писирди хәм адамларға тарқатты. Адамлар да жеди. Кейин Элиша Илиястың изинен кетти хәм оған хызмет ете баслады.

Арамлылардың Самарияға хұжим етиуі

20 Арам патшасы Бен-Хадад пүткіл әскерлерин жыйнады. Бен-Хададқа қараслы отыз еки патша да атлары хәм сауаш арбалары менен оған қосылды. Олар барды да, Самарияны қоршап алып, қалаға хұжим етті. ² Бен-Хадад қалаға, Израил патшасы Ахабқа хабаршылар жиберип, былай деди: «Бен-Хадад былай дейди: ³ „Сениң гүмис хәм алтыныңның, хаялларың хәм улларыңның ең жақсылары меники болады“».

⁴ Израил патшасы оған: «Тақсыр, сизиң айтқаныңыздай болсын. Өзим де, мендеги хәмме нәрсе де сизики», – деп жууап берди.

⁵ Бен-Хададтың елшилері және қайтып келип, Ахабқа былай деди: «Бен-Хадад былай дейди: „Саған гүмис хәм алтыныңды, хаялларыңды хәм улларыңды маған бересең деп хабар жиберген едим. ⁶ Енди ертең усы ұақытта сениң сарайыңды

хәм хызметшилеріңнің үйин тинтиуі үшін адамларымызды жиберемен. Олар саған қадірли болған хәмме нәрсени алып кетеди“».

⁷ Сонда Израил патшасы елдеги барлық ақсақалларды жыйнап, оларға:

– Ойлап көриңдер, бул адам қандай жаманлық ойлап қойыпты? Ол меннен хаялларымызды, улларымызды, гүмис хәм алтынымызды талап еткенде, мен қарсылық билдирмедім, – деди.

⁸ Сонда ақсақаллар да, халық та патшаға:

– Оған кулақ салмаң, ыразы да болмаң, – деди.

⁹ Солай етип, Ахаб Бен-Хададтың елшилерине: «Тақсырға дәслепки тилегин орынлайтуғынымды, бірақ кейингисине ыразы емеслигимди айтып барыңлар», – деди. Елшилер барып, Бен-Хададқа жууапты жеткізді.

¹⁰ Сонда Бен-Хадад Ахабқа хабаршыларын жиберип: «Самарияда изиме ерген әскерлердің ууысын толтырғандай топырақ қалдырсам, құдайлар мени жазалаған үстине жазаласын», – деди.

¹¹ Израил патшасы оған былай деп жууап берди: «Патшаңызға барып айтың, сауытын кийип атырып емес, ал шешип атырып мақтансын».

¹² Шатырда өзине қараслы патшалар менен бирге шарап ишип отырған Бен-Хадад буны еситкенде, адамларына: «Хұжимге таярланың», – деп буйырды. Олар қалаға хұжим қылыуға таяр турды.

Ахабтың Бен-Хадад үстинен жеңіске ерисиуі

¹³ Сол ұақытта бир пайғамбар Израил патшасы Ахабқа келип былай деди:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Мына үлкен әскерлер топарын көрип турсаң ба? Бүгин оны саған тәслим етемен! Сонда сен Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип аласаң!»

¹⁴ Ахаб пайғамбардан:

– Ким арқалы? – деп сорады.

Пайғамбар оған:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Ұәлаят хәкімлерінің жас жауынгерлері арқалы», – деп жууап берди.

Ахаб оннан:

– Сауашты ким баслайды? – деп сорады.

Пайғамбар Ахабқа:

– Сиз баслайсыз, – деп жууап берди. ¹⁵ Ахаб ұәлаят хәкімлерінің жас жауынгерлерин шақырып санады. Олар еки жүз отыз еди. Соңынан пүткіл халықты, Израил әскерлерин санады. Олар жети мың адам еди. ¹⁶ Түсте, Бен-Хадад өзине жәрдем берип атырған отыз еки патша менен бирге шатырда ұақты хошлық етип атырған ұақытта, израиллылар хұжимди баслады. ¹⁷ Дәслеп ұәлаят хәкімлерінің жас жауынгерлері сауашқа шықты. Бен-Хадад жиберген тыңшылар оған: «Самариядан адамлар шығып киятыр», – деп хабарлады.

¹⁸ Бен-Хадад: «Олар келісім дүзіуі ушын киятырған болса да, урысыу ушын киятырған болса да, тирилей услап алыңлар», – деди.

¹⁹ Дәслеп ўәлаят хәкимлериниң жас жаўынгерлери, олардың изинен басқа әскерлер қаладан шықты. ²⁰ Олардың хәр бири өз қарсыласын өлтирди, арамлылар қаша баслады хәм израиллылар олардың изинен қуўып кетти. Арам патшасы Бен-Хадад та атына минип, атлылары менен бирге қашып қутылды. ²¹ Израил патшасы қаладан шығып, атлар менен саўаш арбаларына хұжим жасады хәм арамлыларды үлкен қырғынға ушыратты.

²² Буннан кейин, пайғамбар келип, Израил патшасына: «Барып, күшиңизди жыйнақ хәм не ислейтуғыныңызды билип алың. Себеби келеси жылы бәхәрде Арам патшасы сизге және хұжим қылады», – деди.

Арамлылардың екінши хұжими

²³ Арам патшасының хызметкерлери оған былай деди: «Израилдың қудайы – таўлар Қудайы. Сонлықтан олар бизлерди жеңди. Егер олар менен тегисликте урыссақ, бизлер оларды сөзсиз жеңеміз. ²⁴ Енди қол астыңыздағы патшалардың хәммесин орынларынан алып таслап, орынларына сәркәрдаларды тайынлаң. ²⁵ Қолдан кеткен ат орнына ат, арба орнына арба топлап, бурынғыдай әскер жыйнақ. Кейин израиллылар менен тегисликте саўаш жүргиземіз хәм сөзсиз оларды жеңеміз».

Бен-Хадад оларға қулақ салып, солай иследи.

²⁶ Келеси жылы бәхәрде Бен-Хадад арамлыларды жыйнап, Израил менен урысыу ушын Афек қаласына кетти. ²⁷ Израиллылар да жыйналып, азық-аўқатын алды да, олар менен урысыу ушын жолға шықты хәм олардың қарсысына орда құрды. Үлкени толтырған арамлылардың алдында израиллылар кишкене еки ешки сүрийи сыяқлы еди.

²⁸ Қудайдың адамы Израил патшасының жанына келип былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Арамлылар Жаратқан Ийе тегисликлердиң емес, ал таўлардың Қудайы дегени ушын, усы үлкен әскерлер топарын саған тәслим етемен. Сонда Мениң Жаратқан Ийе екенимди билесизлер“».

²⁹ Бир-бирине қарсы орда құрған арамлылар менен израиллылар жети күн турды. Жетинши күни саўаш басланды. Бир күнде израиллылар арамлылардың жүз мың пияда әскерин өлтирди. ³⁰ Қалғанлары Афекке, қаланың ишине қашты. Ол жерде қалған жигирма жети мың адамның үстине қаланың дийўалы қулады. Бен-Хадад та қаланың ишине қашып барып, ишки бир бөлмеге кирип алды.

³¹ Сонда хызметшилери Бен-Хададқа: «Еситиўимизше, Израил патшалары реҳимли патшалар қусайды. Енди үстимизге аза кийимин

кийип, мойнымызға арқан салып, Израил патшасының алдына барайық. Бәлким, ол бир қасық қаныңыздан кешер», – деди. ³² Олар үстине аза кийимин кийип, мойынларына арқан салды хәм Израил патшасының алдына келип: «Қулығыз Бен-Хадад бир қасық қанынан кешиўиңизди сорап жалбарынады», – деди.

Ахаб: «Бен-Хадад еле тири ме? Ол мениң әжағам-ғо», – деди. ³³ Бен-Хададтың хызметшилери буны жақсылыққа жорып, патшаның аўзындағы сөзди қағып алды да: «Бен-Хадад сизиң әжағаңыз!» – деди.

Патша: «Барып, оны алып келиңдер», – деп буйырды. Бен-Хадад келгенде, патша оны өз саўаш арбасына отырғызды. ³⁴ Бен-Хадад Ахабқа:

– Әкемнің сизиң әкеңизден тартып алған қалаларын қайтып беремен. Әкемнің Самарияда базарлар құрғаны сыяқлы, сиз де Дамаскте базарлар құрасыз, – деди.

Ахаб оған:

– Келісім дүзгеннен соң, сени босатып жиберемен, – деди. Соңынан оның менен келісім дүзди де, босатып жиберди.

Бир пайғамбардың Ахабқа қарсы сөйлеуі

³⁵ Сол арада пайғамбарлар топарындағылардан бири Жаратқан Ийениң сөзи бойынша жолдасына: – Өтинемен, мени ур, – деди.

Бирақ ол жолдасын урыўды қәлемеди.

³⁶ Сонда пайғамбар жолдасына:

– Жаратқан Ийениң буйрығын орынламағаның ушын, жанымнан кетиўден-ақ, сени бир арыслан өлтиреди, – деди. Сол адам пайғамбардың қасынан кетиўден-ақ, бир арысланға дус келип, арыслан оны өлтирди.

³⁷ Соңынан пайғамбар басқа бир адамға келип:

«Өтинемен, мени ур», – деди. Сол адам оны урып, жарадар етті. ³⁸ Пайғамбар кетти хәм өзін танытпаў ушың көзин жапқыш пенен жаўып, жол бойында патшаны күте баслады. ³⁹ Патша сол жерден өтип баратырғанда, пайғамбар бақырып, оған былай деди:

– Қулығыз болған мен урысқа барған едим. Сонда бир әскер арман барды да, бир тутқынды маған әкеліп: «Мына адамға қарап тур. Егер қашып кетсе, оның орнына өзиңнің жаның алынады ямаса бир талант гүмис бересең», – деди. ⁴⁰ Бирақ мен анаў-мынаў менен бәнт болғанымда, ол қашып кетипти.

Израил патшасы оған:

– Өзиңе өзиң хұким шығарып турсаң-ғо. Сениң жазаң сол болады, – деди.

⁴¹ Сол ўақытта пайғамбар дәрриў бетиндеги жапқышты алып таслады. Сонда патша оның пайғамбарлардан бири екенин билди. ⁴² Пайғамбар патшаға былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен жоқ қылыўды буйырған адамды өз қолыңнан босатып жибергениң ушын, оның орнына өзиңнің жаның алынады. Ал оның халқының басына

түсетуғын нәрсе сениң халқыңның басына түседі».

⁴³ Израил патшасы қапа болып, тынышсызланған халда Самариядағы сарайына келди.

Наботтың бағы

21 Арадан бираз уақыт өтпеп, мынадай уақыя жүз берди: Изреелде, Самария патшасы Ахабтың сарайының жанында изреелли Наботтың бир жүзим бағы бар еди. ² Бир күни Ахаб Наботқа: – Жүзим бағыңды маған бер. Ол мениң сарайыма жақын болғаны ушын, оның орнына палыз егинлерин өсирейин. Бағыңның орнына басқа жақсырақ бағ беремен. Егер қалесен, бағыңның бақасын гүмис пенен төлеймен, – деди.

³ Бирақ Набот Ахабқа: – Ата-бабаларымнан қалған мийрасты сизге беріуден мени Жаратқан Ийениң Өзи сақласын! – деди.

⁴ Изреелли Наботтың: «Ата-бабаларымнан қалған мийрасты сизге бермеймен», – деген сөзине қатты ашыуланған Ахаб үйине тунжырайып келди. Ол төсегине кирип, жүзин терис қаратып жатып алды хәм дуз татпады. ⁵ Хаялы Изабел оның жанына келип:

– Неге руўхыңыз түскен? Неге аўқат жемей атырсыз? – деди. ⁶ Ахаб хаялына:

– Мен изреелли Наботқа: «Жүзим бағыңды маған гүмиске сат, егер қалесен, оның орнына саған басқа бир бағ берейин», – дегенімде, ол маған: «Жүзим бағымды саған бермеймен», – деп жуўап берди, – деди.

⁷ Хаялы Изабел Ахабқа: – Сиз Израилдың патшасына сай ис тутып атырсыз ба? Орныңыздан турып, нан жеп алың да, тынышланың. Изреелли Наботтың бағын сизге өзим алып беремен, – деди.

⁸ Изабел Ахабтың атынан хат жазып, оны Ахабтың мөри менен тастыйықлады. Соң бул хатты Набот жасайтуғын қаланың ақсақаллары менен ақсүйеклерине жиберди. ⁹ Хатта былай деп жазылған еди:

«Ораза тутыўды жәриялап, Наботты халық арасындағы сыйлы орынға отырғызыңлар. ¹⁰ Оның алдына: „Хәй Набот, сен Қудайға хәм патшаға тил тийгиздің“, – деп гүўалық беретуғын еки жалахор адамды отырғызыңлар. Соңынан оны сыртқа алып шығып, тас боран қылып өлтириңдер».

¹¹ Набот жасайтуғын қаланың ақсақаллары менен ақсүйеклери Изабелдің хат арқалы өзлерине жазған буйрығын орынлады. ¹² Олар ораза жәрия етип, Наботты халық арасындағы сыйлы орынға отырғызды. ¹³ Соңынан еки жарамас адам келип, Наботтың қарсы алдына отырды хәм халықтың алдында: «Набот Қудайға хәм патшаға тил тийгизди», – деп гүўалық берди. Сонда Наботты қаланың сыртына алып шығып, тас боран қылып өлтирди. ¹⁴ Кейин Изабелге: «Набот тас боран

қылып өлтирилди», – деп хабар жиберди. ¹⁵ Изабел Наботтың тас боран қылып өлтирилгенин еситиуден, дәрриў Ахабқа: «Барып, сизге гүмиске сатқысы келмеген изреелли Наботтың жүзим бағына ийелик етиң. Себеби ол енди жоқ, өлди», – деди. ¹⁶ Ахаб изреелли Наботтың өлтирилгенин есите сала, оның бағын мүлик етип алыў ушын сол жерге кетти.

¹⁷ Сол уақытта Жаратқан Ийеден тишбели Илияс пайғамбарға мынадай сөз түсти: ¹⁸ «Самариядағы Израил патшасы Ахабты көриўге бар. Хәзир ол Наботтың жүзим бағында, оны ийелеп алыў ушын сол жерге келди. ¹⁹ Оған мына сөзлерди жеткиз: Жаратқан Ийе былай дейди: „Сен оны өлтирип, мүлкін де ийелеп алдың ба?“ Және былай деп айт: Жаратқан Ийе былай дейди: „Ийтлер Наботтың қанын жалаған жерде, сениң қаныңды да жалайды“».

²⁰ Ахаб Илиясқа:

– Хәй, душпаным, мени таўып келдің бе? – деди. Илияс оған былай деди:

– Аўа, таўып келдим. Өйткени сиз Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеўге берилип кеткенсиз. ²¹ Сол себепли Жаратқан Ийе былай дейди: «Сени апатқа ушыратып, күлиңди көкке суўыраман. Израилда Ахабтың нәсилинен болған пүткил еркек затын: ол кул болса да, азат болса да, хәммесин қырып таслайман. ²² Израилды гүнаға баслап, Мениң ғәзәбимди келтиргениң ушын, сениң үй-ишиңди Набот улы Яробам хәм Ахия улы Баашаның үй-иши сыяқлы қыламан».

²³ Және де, Жаратқан Ийе Изабелге былай дейди: «Изабел Изреел қаласының дийўаллары ишинде ийтлерге жем болады. ²⁴ Ахабтың нәсилинен қалада өлгенлери ийтлерге, далада өлгенлери көктеги қусларға жем болады».

²⁵ Ахабтай болып, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаўыз болған ислерди ислеўге буншелли берилген адам болмады. Хаялы Изабел оны ийтермелеп туратуғын еди. ²⁶ Ахаб Жаратқан Ийе Израил халқы алдынан қуўып жиберген аморларға уқсап, бутларға табынып, жүдә жеркенишли ислерди иследи.

²⁷ Ахаб бул сөзлерди еситкенде, кийимлерин жыртып, аза кийимлерин кийди. Ораза тутты, аза кийими менен уйықлады хәм қайғырып жүрди.

²⁸ Сонда Жаратқан Ийеден тишбели Илияс пайғамбарға мынадай сөз түсти: ²⁹ «Ахабтың Мениң алдында қандай бойсыныўшаң болып қалғанын көрдің бе? Ол Маған бойсынғаны ушын, Өзим айтқан бәлелерди оның уақтында емес, ал улының уақтында оның үй-ишиниң басына жаўдыраман».

Пайғамбар Миханың Ахабты ескертиўи

22 Үш жыл даўамында Арам хәм Израил арасында урыс болмады. ² Үшинши жылы Яхуда патшасы Еҳошафат Израил патшасын көриўге барды. ³ Израил патшасы Ахаб

хызметшилерине: «Гиладтағы Рамоттың бизлерге тийисли екенін билмейсиздер ме? Бизлер болсақ, оны Арам патшасынан қайтарып алыу үшін хеш нәрсе қылмадық», – деди. ⁴ Соңынан Ехашафаттан:

– Гиладтағы Рамотқа қарсы урысуы үшін мениң менен бірге барасыз ба? – деп сорады.

Ехашафат Израил патшасына:

– Мени өзиңіздей, халқымды халқыңыздай, атларымды атларыңыздай көрің, – деп жууап берди. ⁵ Соңынан Ехашафат:

– Дәслеп Жаратқан Ийениң не дейтуғынын билип алайық, – деди.

⁶ Сонда Израил патшасы төрт жүзге жақын пайғамбарды топлап, оларға:

– Гиладтағы Рамотқа қарсы урысуы үшін барайын ба ямаса бармайын ба? – деп сорады.

Олар:

– Барың, Ийемиз қаланы сизге тәслим етеди, – деп жууап берди.

⁷ Бірақ Ехашафат:

– Бул жерде булардан басқа Жаратқан Ийениң пайғамбары бар ма? Оннан да сорайық, – деди.

⁸ Израил патшасы Ехашафатқа:

– Жаратқан Ийениң еркін сорағандай, және бир пайғамбар бар. Ол Имла улы Миха. Бірақ мен оны жаман көремен. Себеби ол мен тууралы хеш жақсы пайғамбаршылық айтпайды, тек жаман пайғамбаршылық айтады, – деп жууап берди.

Ехашафат патшаға:

– Патша, булай деменіз, – деди.

⁹ Сонда Израил патшасы бир хызметкерди шақырып, оған: «Имла улы Миханы тез алып кел», – деп буйырды.

¹⁰ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Ехашафат патшалық кийимлерін кийип, Самарияның дәрүазасының кирер аузындағы майданда, хәр бири өз тахтында отырған еди. Барлық пайғамбарлар олардың алдында пайғамбаршылық етип атырған еди. ¹¹ Кенаана улы Седекия өзине темирден шақлар ислеп: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Арамлыларды қырып тауыспағанша, усы шақлар менен сүзе бересиз“», – деди.

¹² Басқа пайғамбарлардың хәммеси де: «Гиладтағы Рамотқа хұжим етиң, жеңиске ерисесиз. Себеби Жаратқан Ийе оларды сизге тәслим етеди», – деп, анық сол сөзди қайталады.

¹³ Миханы шақырыу үшін кеткен хызметкер оған барып:

– Мине, пайғамбарлардың хәммеси бир ауыздан патшаға жақсы болжауларды айтып атыр. Сизиң сөзиңиз де олардики менен бирдей болсын, сиз де жақсы болжау айтың, – деди.

¹⁴ Бірақ Миха оған:

– Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: Жаратқан Ийе маған не десе, соны айтаман, – деп жууап берди.

¹⁵ Миха патшаға келди. Патша Михадан:

– Миха, бизлер Гиладтағы Рамотқа қарсы урысуы үшін барайық па ямаса бармайық па? – деп сорады.

Миха патшаға:

– Бара бериңдер, жеңесиздер. Себеби Жаратқан Ийе оны сизге тәслим етеди, – деп жууап берди.

¹⁶ Деген менен, патша Михаға:

– Жаратқан Ийениң аты менен тек хақықатты айтыуың үшін, саған бир неше мәрте ант ишкизиуим керек пе? – деди.

¹⁷ Сонда Миха патшаға былай деди:

– Маған пүткил израиллылар таулар үстинде жайылып жүрген шопансыз қойлар сыяқлы көринип тур. Сонда Жаратқан Ийе маған: «Булардың хожайыны жоқ. Хәр бири аман-есен үйине қайтсын», – деди.

¹⁸ Израил патшасы Ехашафатқа: «Буның мен тууралы жақсы емес, ал тек жаман пайғамбаршылық айтатуғынын сизге айтқан жоқ па едим?» – деди.

¹⁹ Миха патшаға былай деди:

– Онда Жаратқан Ийениң сөзин тыңлаң. Мен Жаратқан Ийениң Өз тахтында отырғанын, пүткил аспан барлықларының Оның оң хәм шеп тәрөпинде турғанын көрдим. ²⁰ Сонда Жаратқан Ийе: «Гиладтағы Рамотқа барып, сол жерде өлиуи үшін, Ахабты ким көндире алады?» – деп сорады. Биреуи анау, биреуи мынау деп турғанда, ²¹ бир руу х алдыға шықты да, Жаратқан Ийениң алдында турып: «Мен көндире аламан», – деди. Жаратқан Ийе оннан: «Қалай?» – деп сорады. ²² Сол руу х: «Мен жалған руу хқа айланып, Ахабтың барлық пайғамбарларына жалған сөйлетемен», – деп жууап берди.

Жаратқан Ийе оған: «Сен оны көндирип, буны ислейсең. Барып, солай исле», – деди. ²³ Мине, хәзир Жаратқан Ийе сизиң сол пайғамбарларыңыздың хәммесиниң аузына жалған руу хты салып қойған. Өйткени Жаратқан Ийе сизге жаманлық ислейге қарар етти.

²⁴ Кенаана улы Седекия Михаға жақынлап, оның бетине шапалақ пенен урып жиберди де:

– Жаратқан Ийениң Руу хы сениң менен сөйлесиу үшін, меннен шығып кеткен бе екен? – деди.

²⁵ Миха оған:

– Буны сен жасырыныу үшін ишки бөлмеге тығылған уақтыңда көресең, – деди.

²⁶ Сонда Израил патшасы былай деди: «Миханы қала хәкими Амон менен патшаның улы Иоашқа қайтып алып барың. ²⁷ Оларға мениң мына сөзимди жеткизиң: „Мен аман-есен қайтып келгенимше, бул адамды қамақханаға қамап қойып, нан менен суудан басқа хеш нәрсе бермесин“».

²⁸ Миха патшаға: «Егер аман-есен қайтып келсеңиз, онда Жаратқан Ийе мениң аузым арқалы сөйлемеген болады», – деди, соңынан халыққа: «Хәмеңиз буны еситип қойыңлар», – деди.

Ахабтың өлими

²⁹ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Ехшоафат Гиладтағы Рамотқа хұжим жасау ушын жолға шықты. ³⁰ Израил патшасы Ехшоафатқа: «Мен патшалық кийимлерин киймей, урысқа шығаман, ал сиз патшалық кийимлериңизди кийип шығың», – деди. Солай етип, Израил патшасы кийимлерин өзгертип, сауашқа шықты. ³¹ Арам патшасы өз сауаш арбаларының отыз еки әскербасысына: «Кишкенеси менен де, үлкени менен де урысып отырмай, тек Израил патшасы менен урысқа кирисиң», – деп буйырды. ³² Сауаш арбаларының әскербасылары Ехшоафатты көргенде: «Израил патшасы усы болса керек», – деп ойлап, оған қарай бас салды. Ехшоафат бақырып жибергенде, ³³ сауаш арбаларының әскербасылары оның Израил патшасы емеслигин аңғарып, ізге қайтты. ³⁴ Бірақ бир адам тосаттан оқ жайын атып жиберип, Израил патшасын жарадар етті. Оқ сауыттың қосылған жеринен кирген еди. Патша арбакешине: «Изге айланып, мени сауаш майданынан алып шық, мен жарақатландым», – деди. ³⁵ Сол күни ғыжлаған сауаш болды. Патша өзиниң сауаш арбасы менен тығылыста қалып, арамлыларға қарап турды хәм кеште жан тапсырды. Оның сауаш арбасы жараланған жеринен аққан қанға былғанды. ³⁶ Күн бата Израил ордасы ишинде: «Хәр ким өз қаласына, өз жерине қайтсын!» – деп жар салынды. ³⁷ Патша өлди. Оны Самарияға әкелип, сол жерде жерледі. ³⁸ Арбаны Самариядағы бузықлар жууынатуғын хайызға жууды. Жаратқан Ийениң айтқанындай, ийтлер оның қанын жалады.

³⁹ Ахабтың басқа ислери, ол ислеген барлық ислер, оның пил сүйегинен қаплаған сарайы хәм ол қурдырған барлық қалалар хаққында Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁴⁰ Ахаб өлип, ата-бабаларына қосылды. Оның орнына баласы Ахазия патша болды.

Яхуда патшасы Ехшоафат

⁴¹ Израил патшасы Ахабтың патшалығының төртинши жылында Аса улы Ехшоафат Яхудаға

патша болған еди. ⁴² Ехшоафат отыз бес жасында патша болып, Ерусалимде жигирма бес жыл патшалық етті. Оның анасының аты Азуба болып, ол Шилхийдин қызы еди. ⁴³ Ехшоафат әкеси Асаның жолынан жүрип, сол жолдан шықпай, Жаратқан Ийениң нәзеринде тууры болған ислерди иследи. Бірақ сыйыныу орынларын жоқ қылмады. Халық еле сыйыныу орынларында қурбанлықлар берип, түтеткилер түтететуғын еди. ⁴⁴ Ехшоафат Израил патшасы менен тынышлық келисимин дүзди.

⁴⁵ Ехшоафаттың басқа ислери, ол ислеген қахарманлықлар хәм жүргизген сауашлары Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған.

⁴⁶ Ехшоафат әкеси Асаның уақтынан қалған сыйыныу орынларындағы бузықшылық ислеуши еркеклерди жер бетинен жоқ қылды. ⁴⁷ Сол уақытлары Эдомда патша жоқ еди, елди Яхуда патшасы қойған хәким басқаратуғын еди.

⁴⁸ Ехшоафат Офирден алтын алып келиу ушын, Таршиш сауда кемелерин соқтырды. Бірақ кемелер ол жерге жете алмай, Эсион-Геберде апатқа ушырады. ⁴⁹ Сонда Ахабтың улы Ахазия Ехшоафатқа: «Мениң адамларым кемеде сизиң адамларыңыз бенен бирге барсын», – деди. Бірақ Ехшоафат бұған келисим бермеді.

⁵⁰ Ехшоафат өлип, ата-бабаларына қосылды хәм бабасы Дауыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Иорам патша болды.

Израил патшасы Ахазия

⁵¹ Яхуда патшасы Ехшоафаттың патшалығының он жетинши жылында Ахаб улы Ахазия Самарияда Израилға патша болды. Ол еки жыл патшалық етті.

⁵² Ахазия Жаратқан Ийениң нәзеринде жауыз болған ислерди иследи. Ол ата-анасының хәм Израилды гүнаға батырған Набат улы Яробамның жолынан жүрди. ⁵³ Ахазия әкеси сыяқлы Баалға хызмет етип, оған табынды хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирди.

4 Патшалар

Жаратқан Ийениң патша Ахазияны жазалауы

- 1** Израил патшасы Ахабтың өлиминен соң, моаблылар Израилға қарсы бас көтерди.
- ² Израил патшасы Ахазия Самариядағы сарайының жоқарғы бөлмесинің балконынан жығылып, жарақатланды. Сонда ол адамларын жиберип, оларға: «Филистлердің Экрон қаласындағы құдайы Баал-Зебубқа барып, оннан мениң тәуір болатуғын яки болмайтуғынымды сорап билиңдер», – деди.
- ³ Бірақ Жаратқан Ийениң периштеси тишбели Илиясқа былай деди: «Барып, Самария патшасы жиберген адамлардың алдынан шығып, оларға былай деп айт: „Экрон құдайы Баал-Зебубтан сорау ушын баратуғындай, Израилда Құдай жоқ па еди?“
- ⁴ Сонлықтан Жаратқан Ийе патшаңызға былай дейди: Жатқан төсегиңнен турмай, сөзсиз өлесей». Солай етип, Илияс тапсырманы орынлау ушын кетти.
- ⁵ Адамлар патшаның жанына қайтып келди. Патша олардан:
– Неге бунша тез қайтып келдіңдер? – деп сорады.
- ⁶ Олар патшаға былай деп жууап берди:
– Бир адам алдымыздан шығып, бизлерге былай деди: «Өзлериңизди жиберген патшаға қайтып барып, оған былай деп айтыңлар: Жаратқан Ийе былай дейди: „Экрон құдайы Баал-Зебубтан сорау ушын адамларыңды жиберетуғындай, Израилда Құдай жоқ па еди? Усы исиң ушын жатқан төсегиңнен турмай, сөзсиз өлесей“».
- ⁷ Патша өзи жиберген адамлардан:
– Сизлерди қарсы алып, усы сөзлерди айтқан адамның түр-түси қандай еди? – деп сорады. ⁸ Олар патшаға:
– Ол жүннен тоқылған шапан кийип, белине тери қайыс байлаған еди, – деп жууап берди.
- Патша:
– Бул тишбели Илияс, – деди.
- ⁹ Патша бир елиубасыны елиу әскери менен бирге Илиясты алып келиуіге жиберди. Елиубасы бир төбешиктің басында отырған Илиястың жанына барып, оған:
– Хәй, Құдайдың адамы, патша сени төменге түссин, – деп атыр, – деди.
- ¹⁰ Бірақ Илияс елиубасыға:

– Егер мен Құдайдың адамы болсам, онда аспаннан от түсип, сени хәм елиу адамыңды жалмап кетсин, – деп жууап берди. Сонда аспаннан от түсип, елиубасыны хәм оның елиу адамын жалмап кетти.

¹¹ Кейин патша басқа бир елиубасыны елиу әскери менен Илиясқа жиберди. Елиубасы Илиясқа:

– Хәй, Құдайдың адамы, патша саған: «Тез төменге түс», – деп атыр, – деди.

¹² Илияс оған:

– Егер мен Құдайдың адамы болсам, онда аспаннан от түсип, сени хәм елиу адамыңды жалмап кетсин, – деп жууап берди. Сонда аспаннан Құдайдың оты түсип, елиубасыны хәм оның елиу адамын жалмап кетти.

¹³ Патша үшінши рет бир елиубасыны елиу адамы менен Илиясқа жиберди. Бул елиубасы төбеге шығып, Илиястың алдында диз шөкти хәм жалбарынып былай деди: «Құдайдың адамы, мениң хәм мына елиу қулыңның жанына реҳимиңиз келсин. ¹⁴ Аспаннан от түсип, менен алдын келген еки елиубасыны хәм олардың хәр биринің елиу адамын жалмап кеткен еди. Енди мениң жаныма реҳимиңиз келсин».

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийениң периштеси Илиясқа: «Оның менен бирге төменге түс, оннан қорқпа», – деди. Илияс орнынан турып, елиубасы менен бирге патшаға кетти. ¹⁶ Илияс патшаға былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Экронның құдайы Баал-Зебубтан сорау ушын адамларыңды жиберетуғындай, Израилда Құдай жоқ па еди? Усылай ислегениң ушын жатқан төсегиңнен турмай, сөзсиз өлесей“».

¹⁷ Жаратқан Ийениң Илияс арқалы айтқан сөзи бойынша, Ахазия өлди. Ахазияның улы болмағанлықтан, оның орнына иниси Иорам патша болды. Бул ұақыя Яхуда патшасы Ехошафат улы Иорамның патшалығының екінши жылында болды.

¹⁸ Ахазия ислеген басқа ислер Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған.

Илиястың аспанға алынуы

- 2** Жаратқан Ийе Илиясты қуйын ишинде аспанға көтерип алып кетпестен алдын, Илияс пенен Элиша Гилгалдан жолға шыққан еди. ² Сонда Илияс Элишаға:

– Өтинемен, усы жерде қал, Жаратқан Ийе мени Бейт-Элге жиберіп атыр, – деди.

Элиша оған:

– Тири Жаратқан Ийе хақы хәм сизиң тирилигиңиз хақы ант ишемен: сизден айырылмайман, – деп жууап берди. Сөйтип олар бирге Бейт-Элге кетти.

³ Бейт-Элдеги пайғамбарлар топары Элишаның алдынан шығып, оннан:

– Жаратқан Ийе бүгин мырзаңды қасыңнан алып кетеди, буны билесең бе? – деп сорады. Элиша оларға:

– Аўа, билемен, үндемеңлер, – деди.

⁴ Илияс Элишаға:

– Элиша, өтинемен, усы жерде қал, Жаратқан Ийе мени Ерихоға жиберіп атыр, – деди. Элиша оған:

– Тири Жаратқан Ийе хақы хәм сизиң тирилигиңиз хақы ант ишемен: сизден айырылмайман, – деди. Сөйтип олар Ерихоға келди.

⁵ Сонда Ериходағы пайғамбарлар топары Элишаға келип:

– Жаратқан Ийе бүгин мырзаңды қасыңнан алып кетеди, буны билесең бе? – деп сорады. Элиша оларға:

– Аўа, билемен, үндемеңлер, – деди.

⁶ Кейин Илияс Элишаға:

– Өтинемен, сен усы жерде қал, себеби Жаратқан Ийе мени Иордан дәрьясына жиберіп атыр, – деди.

Элиша оған:

– Тири Жаратқан Ийе хақы хәм сизиң тирилигиңиз хақы ант ишемен: сизден айырылмайман, – деди. Солай етип, екеуи жолын даўам етти.

⁷ Пайғамбарлар топарынан елиуи келип, узағырақтан оларға қарап турды. Ал олар екеуи Иордан дәрьясының жағасында турды. ⁸ Илияс шапанын алып, айландырып, суўға урып жибергенде, суў екиге айырылды. Олар екеуи құрғақ жер арқалы арғы жағаға өтті. ⁹ Дәрьядан өтип болғаннан соң, Илияс Элишадан:

– Мени жаныңнан алып кетпестен бурын айт, меннен қандай тилегиң бар? – деп сорады. Сонда Элиша:

– Менде сиздеги руўхтың еки есеси болсын, – деди. ¹⁰ Илияс оған:

– Қыйын нәрсени сорадың. Егер жаныңнан мениң қалай алып кетилгенимди көрсең, онда солай болады. Егер көрмесең, олай болмайды, – деди.

¹¹ Олар жолда сөйлесип кетип баратырғанда, тосаттан отлы арбаға жегилген отлы атлар көринди хәм оларды бир-биринен айырды. Илияс қуйын ишинде аспанға көтерілип кетти. ¹² Элиша буны көріп: «Әкем, әкем, Израилдың арбасы хәм атлылары!» – деп қышқырып қала берди. Элиша Илиясты қайтып көре алмайтуғын болғанлықтан, кийимлерин жыртып, екиге айырды. ¹³ Соңынан

Илиястан түсип қалған шапанды алып, изине қайтты хәм Иордан дәрьясының жағасына келип турды. ¹⁴ Ол Илиястан түсип қалған шапан менен суўды урып: «Илиястың Қудайы, Жаратқан Ийе қай жердесең?» – деди. Кейин ол суўды қайтадан урғанда, суў қақ айырылып, Элиша сол жерден кесип өтті.

¹⁵ Ериходағы пайғамбарлар топары узақтан Элишаны көргенде: «Илиястың руўхы Элишаға түсти», – дести. Олар барып, Элишаны күтип алды хәм баслары жерге тийгенше ийилип оған тәжим етті. ¹⁶ Кейин олар Элишаға:

– Жанымызда елиу күшли адам бар. Рухсат бериң, олар барып, мырзаңызды излеп келсин. Бәлким, Жаратқан Ийениң Руўхы оны көтерип әкетип, қандай да бир таўға ямаса ойпатлыққа опарып таслаған шығар, – деди. Бирақ Элиша оларға:

– Яқ, оларды излеўге жибермеңлер, – деди.

¹⁷ Деген менен, пайғамбарлар жалынып қоймай, бийзар қылғаннан соң, Элиша излеўге рухсат берди. Пайғамбарлар елиу адамды жиберди. Олар үш күн излеп, Илиясты таба алмады. ¹⁸ Кейин Ерихоға, Элишаның қасына қайтып келди. Элиша оларға: «Мен сизлерге оны излемеңлер деген жоқ па едим?» – деди.

Элишаның суўды пәклеуи

¹⁹ Ерихольылар Элишаға:

– Мырзамыз, өзиңиз көрип турғандай, қаланың турған жери жақсы, бирақ суўы жаман, жери де өнимсиз, – деди. ²⁰ Элиша оларға:

– Таза бир кесеге дуз салып, маған алып келиңлер, – деди. Олар солай иследи. ²¹ Элиша булақ басына барып, дузды суўға таслады да, былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен бул суўды таза қылдым, оннан енди өлим де, өнимсизлик те келип шықпайды“». ²² Элишаның айтқан сөзи бойынша, суў хәзирге дейин ишиўге жарамлы.

Элишаны масқаралаған балалар

²³ Элиша сол жерден Бейт-Элге кетти. Ол жолда кетип баратырғанда, қаладан кишкене балалар шығып: «Жоқ бол, таз, жоқ бол!» – деп масқаралай баслады. ²⁴ Ол артына қарап, балаларды көрди хәм оларды Жаратқан Ийениң аты менен ғарғады. Сонда тоғайдан еки урғашы айыу шығып, қырық еки баланы тилкимлеп таслады.

²⁵ Элиша ол жерден Кармел таўына, Кармел таўынан Самарияға қайтты.

Израил хәм Моаб арасындағы урыс

3 Яхуда патшасы Еҳошафаттың патшалығының он сегизинши жылында, Ахаб улы Иорам Самарияда Израилға патша болды хәм он еки жыл патшалық етті. ² Иорам Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеуди даўам етсе де, оның ислери өз ата-анасының ислериндей

жүдә жаман болмады. Ол әкесинің Баалға арнап соқтырған кийели тасларын алып таслады. ³ Деген менен, ол Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарына ерип, олардан ұаз кешпеди.

⁴ Моаб патшасы Меша шарұашылық пенен шуғылланатуғын еди. Ол Израил патшасына жылына жүз мың қозы хәм жүз мың қошқардың жүнин беретугын еди. ⁵ Бирақ патша Ахабтың өлиминен соң, Моаб патшасы Израил патшасына қарсы бас көтерди. ⁶ Сол ұақытта патша Иорам Самариядан шығып, пүткил израиллыларды бир жерге топлады. ⁷ Ол Яхуда патшасы Ехшоафатқа: «Моаб патшасы маған қарсы бас көтерди. Моаблыларға қарсы урысыу ушын мениң менен бирге барасыз ба?» – деген хабар жиберди.

Ехшоафат оған: «Аўа, бараман, мени өзиниздей, халқымды өз халқыңыздай, атларымды өз атларыңыздай көриң», – деди.

⁸ Соңынан ол: «Бизлер қайсы жолдан барайық?» – деп сорады.

Иорам оған: «Эдом шөли арқалы», – деп жуўап берди.

⁹ Солай етип, Израил, Яхуда хәм Эдом патшалары бирге жолға шықты. Олар айланба жоллар арқалы жети күн жүргеннен кейин, суўлары таўысылып, әскерлер де, жанындағы хайўанлар да суўсыз қалды. ¹⁰ Сонда Израил патшасы:

– Уах, Жаратқан Ийе бизлерди, үш патшаны моаблыларға тәслим етиў ушын бир жерге жыйнаған екен-дә! – деп бақырды.

¹¹ Бирақ Ехшоафат:

– Бул жерде Жаратқан Ийениң пайғамбары жоқ па? Ол арқалы Жаратқан Ийениң еркин сорап билер едик, – деди.

Сонда Израил патшасының хызметкерлеринен бири:

– Бул жерде Шафат улы Элиша бар, ол бурын Илиястың қолына суў қуйған шәкирти болған, – деп жуўап берди.

¹² Ехшоафат:

– Ол Жаратқан Ийениң не айтажағын биледи, – деди. Солай етип, Израил патшасы, Ехшоафат хәм Эдом патшасы Элишаға кетти.

¹³ Элиша Израил патшасына:

– Сен неге маған киятырсаң? Әкең менен анаңның пайғамбарларына бар, – деди.

Израил патшасы оған:

– Яқ, себеби бул үш патшаны моаблыларға тәслим етиў ушын бир жерге топлаган – Жаратқан Ийе, – деп жуўап берди.

¹⁴ Элиша оған:

– Өзим хызметинде болған Әлемнің Жаратқан Ийесинің тирилиги хақы айтаман: егер Яхуда патшасы Ехшоафатты хұрмет етпегенимде, саған қарамаған да, нәзер де салмаған болар едим.

¹⁵ Енди маған лира шертетуғын бир сазендени алып келиң, – деди.

Сазенде келип, лира шерткенде, Жаратқан Ийениң күши Элишаның үстине түсти. ¹⁶ Сонда Элиша былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Бул ойпатлықтың басынан аяғына дейин орлар қазыңлар. ¹⁷ Сизлер самал да, жаўын да көрмейсизлер. Бирақ мына ойпатлық суўға толып, өзлериңиз де, малларыңыз хәм хайўанларыңыз да оннан суў ишесизлер“.

¹⁸ Жаратқан Ийе ушын буны ислеў аңсат. Ол моаблыларды да сизлерге тәслим етеди. ¹⁹ Сонда сизлер олардың барлық қорғанлы қалаларын хәм бас қалаларын қыйратып, олардағы хәр бир мийўе ағашын кесип таслайсызлар, барлық булақларының көзлерин бекитип, өнимдар атызларының хәммесин таслаққа айландырып, жарамсыз қыласызлар».

²⁰ Ертеңине азанда қурбанлық берилетуғын ұақытта, бирден Эдом тәрептен суў ағып келип, жерди басып кетти.

²¹ Моаблылар патшалардың өзлери менен урысыу ушын киятырғанын еситкенде, урысқа жарамлы үлкен-кишини топлап, шегараға келип турды. ²² Олар азанда ерте турды. Куяш көтерілип, суў бетине түскенде, бул суўлар арғы жақтағы моаблыларға қанға уқсап қызарып көринди. ²³ Сонда олар: «Мынаў қан-ғо. Патшалар өз ара урысып, бир-бирин қырып таслаған екен. Қәне, моаблылар, олжаға!» – деп бақырысты. ²⁴ Бирақ моаблылар Израил ордасына келгенде, израиллылар моаблыларға хұжим жасап, оларды қыра баслады. Сонда моаблылар қаша баслады, ал израиллылар оларды қуўыуын хәм қырыуын даўам етти. ²⁵ Олар қалаларды қыйратты, өнимдар атызларға хәр бири бир тастан ылақтырып, оларды тасқа толтырды. Суў булақларының көзлерин бекитип, мийўе ағашларын кесип таслады. Тек Кир-Харесеттиң тас дийўаллары ғана өз орнында қалды. Бирақ сақпаншылар қоршап алып, оны да қыйратты.

²⁶ Моаб патшасы өзинің жеңилип атырғанын көргенде, жанына жети жүз қылышпазын алып, Эдом патшасының әскерлерин жарып өтпекши болды. Бирақ жарып өте алмады. ²⁷ Сонда ол өз тахтының мийрасхоры болған туңғыш улын шалып, дийўал үстинде жандырылатуғын қурбанлық етип берди. Бул израиллыларда күшли ғәзеп оятты хәм олар қаланы тәрк етип, өз еллерине қайтып кетти.

Элишаның кәмбағал жесир хаялға жәрдем берийи

4 Бир күни пайғамбарлар топарынан биринің хаялы дад салып келип, Элишаға:

– Қулыңыз болған күйеуім өлди. Сиз оның Жаратқан Ийеден қорқып жасағанын билесиз. Енди болса, бизге қарыз берген адам еки улымды қул қылып алып кетиўге келип тур, – деди.

² Элиша оған:

– Саған қандай жәрдем берсем екен? Айтшы, үйиңде не бар? – деди.

Хаял:

– Шорыңыздың үйінде кишкене бир гүзе зәйтүн майынан басқа хеш нәрсе жоқ, – деди. ³ Элиша хаялға былай деди:

– Барып, хәмме қоңсыларыңнан бос ыдысларын сорап ал. Илажы болғанша көп ыдыс жыйна.

⁴ Кейин улларың менен үйге кир де, қапыны илдирип алып, ыдыслардың хәммесине зәйтүн майын күй. Толған ыдысларды шетке алып қоя бер.

⁵ Хаял Элишаның жанынан кетти. Соңынан ол уллары менен бирге үйге кирип, есикти илдирди. Уллары ыдысларды алып берип турды, ал хаял майды күйіп турды. ⁶ Хәммесі ыдыслар толғанда, ол улларының бирине:

– Және бир ыдыс алып бер, – деди.

Улы оған:

– Басқа ыдыс қалмады, – деп жууап берди. Сонда майдың ағыуы да тоқтады.

⁷ Хаял келип, Қудайдың адамына болған ұақыяны айтып берди. Ол хаялға: «Барып, майды сат та, қарызыңды төле. Қалғанын улларың менен бирге күн көрисиң ушын пайдалан», – деди.

Элиша хәм шунемли хаял

⁸ Бир күни Элиша Шунемге келди. Ол жерде жасайтуғын бир абырайлы хаял Элишаны үйине мирәт етип, аұқатланыуға көндирди. Соңын ала Элиша Шунемнен хәр өткенде, аұқатланыу ушын сол үйге баратуғын болды. ⁹ Арадан бираз ұақыт өткеннен кейин хаял күйеуине: «Бул жерден тез-тез өтип туратуғын сол адамның Қудайдың мухаддес адамы екенін билдим. ¹⁰ Кел, үйимиздің үстине кишкене бир бөлме салып, ишине көрпе-төсек, стол, отырғыш хәм шыра қояйық. Ол бизлерге келгенде, сол жерде болады», – деди.

¹¹ Бир күни Элиша келип, жоқарғы бөлмеге шығып жатты. ¹² Ол хызметшиси Гехазийге: «Шунемли хаялды шақыр», – деди. Ол хаялды шақырды, хаял Элишаның алдына келгенде, ¹³ Элиша Гехазийге былай деди: «Хаялға былай деп айт: „Бизлерге көрсетип атырған ғамхорлығыңды саған не менен қайтарайық? Сен хәққында патша менен ямаса сәркәрда менен сөйлесейин бе?“»

Хаял оған: «Яқ, рахмет. Мен өз халқымның арасында кемшиликсиз жасап атырман, хәмме нәрсем бар», – деди.

¹⁴ Соңынан Элиша Гехазийге:

– Онда, бул хаял ушын не ислесем екен? – деди.

Гехазий:

– Оның улы жоқ екен, күйеуі де қартайып қалыпты, – деди. ¹⁵ Элиша:

– Хаялды шақыр, – деди. Гехазий хаялды шақырды. Ол келип, қапының аұзында турды.

¹⁶ Элиша хаялға:

– Келеси жылы усы ұақытта бауырыңда бир улың болады, – деди.

Хаял оған:

– Яқ мырзам, Қудайдың адамы, шорыңызды алдамаң, – деди.

¹⁷ Бирақ Элишаның айтқанындай, хаял хәмиледар болып, келеси жылы сондай ұақытта бир ул тууды. ¹⁸ Бала өсти. Ол бир күни орақшылардың басында болып атырған әкесинің жанына барды. ¹⁹ Сол жерде бала бирден әкесине: «Ұай, басым аұырып тур, ұай басым!» – деп бақыра баслады.

Әкеси хызметшисине: «Баланы анасына алып бар», – деди. ²⁰ Хызметши баланы көтерип, анасына алып келди. Бала түске дейин анасының дизесінде отырып, кейин қайтыс болды. ²¹ Хаял жоқарғы бөлмеге шығып, баланы Қудайдың адамының төсегине жатқызды да, есикти жауып, сыртқа шықты. ²² Ол күйеуін шақырып:

– Илтимас, маған бир хызметши менен бир ешек жиберсең. Мен тез Қудайдың адамына барып келемен, – деди. ²³ Күйеуі оған:

– Не ушын оған бүгин барғың келип қалды? Бүгин Жаңа ай байрамы да, Шаббат күни де емес ғой, – деди.

Бирақ хаял:

– Зыяны жоқ, – деди.

²⁴ Хаял ешекти ертлеп, хызметшисине: «Ешекти айда, мен айтпағанымша жүристи пәсейтпе», – деди.

²⁵ Хаял кетип, Кармел тауына, Қудайдың адамының жанына жақынлады. Қудайдың адамы хаялды узақтан көргенде, хызметшиси Гехазийге: «Қара, шунемли хаял киятыр! ²⁶ Тез алдынан шығып оннан: „Қалайсаң, күйеуің хәм балаң қалай?“ – деп сора», – деди. Хаял Гехазийге: «Хәммесі жақсы», – деп жууап берди.

²⁷ Хаял тауға шығып, Қудайдың адамының жанына келди де, оның аяқларына жабысты. Гехазий хаялды шетке шығармақшы болғанда, Қудайдың адамы оған: «Оған тийме, оның кеули қабарған, ал Жаратқан Ийе буны меннен жасырып, айтпады», – деди.

²⁸ Хаял оған: «Мырзам, мен сизден ул сорап па едим? „Мени алдамаңыз“, – деген жоқ па едим?» – деди.

²⁹ Сонда Элиша Гехазийге: «Белиңди бууып, мениң таяғымды қолыңа ал да, жолға шық. Егер биреуді ушыратсаң, сәлем берме, егер биреу саған сәлем берсе, сәлемин алма. Барып, таяғымды баланың бетине қой», – деди.

³⁰ Баланың анасы Элишаға: «Тири Жаратқан Ийе хәқы хәм сизиң тирилигиңиз хәқы ант ишемен: сизсиз хеш жаққа кетпеймен», – деди. Сонлықтан Элиша да хаялға ерип жолға шықты. ³¹ Гехазий олардан алдынырақ барып, таяқты баланың бетине қойды. Бирақ сес те, тирилик белгиси де болмағаннан соң, Гехазий олардың алдынан шығып: «Бала тирилмеди», – деп хабарлады.

³² Үйге киргенде, Элиша өзінің төсегінде өлген баланың жатырғанын көрді. ³³ Ол бөлмеге кирип, есикти жауды хәм Жаратқан Ийеге дуға етті. ³⁴ Кейин ол төсекке шығып, баланың үстине жатты. Аўзын баланың аўзына, көзлерин көзлерине, алақанларын алақанларына қойып, баланың үстине созылып жатқанда, баланың денеси ысый баслады. ³⁵ Ол турып, бөлмениң ишинде ояқтан-буяққа жүрди, соңынан және барып, баланың үстине созылып жатты. Бала жети рет түшкirdi де, көзлерин ашты. ³⁶ Элиша Гехазийди шақырып оған: «Шунемли хаялды шақыр», – деди. Ол хаялды шақырды. Хаял келгенде, Элиша оған: «Улыңды ал», – деди. ³⁷ Хаял Элишаның аяқларына жығылып, басы жерге тийгенше ийилип тәжим етті. Соңынан улын алып, шығып кетти.

Және еки кәрамат

³⁸ Элиша Гилгалға қайтып келди. Ол жерди ашлық жайлаған болып, пайғамбарлар топарындағылар оның алдында отырған еди. Ол хызметшисине: «Үлкен қазанды отқа қойып, пайғамбарлар топарындағыларға сорпа писирip бер», – деди. ³⁹ Сонда олардың бири көк шөп терип келиуі ушын атызға кетти хәм ийт түйнекти тауып, оның жемисине етегин толтырып келди. Аўқат писирip атырғанлар оның не екенин билмей, майдалап туўрап қазанға салып жиберди. ⁴⁰ Аўқат хәммеге қуйып берилди. Бирақ адамлар аўқатты татып көриуден: «Хәй, Қудайдың адамы! Мына аўқат зәхәр-ғо», – деп бақырыса баслады. Хеш ким оны ише алмады. ⁴¹ Сонда Элиша: «Ун алып келиңлер», – деди. Ол унды қазанға салды да: «Енди адамларға қуйып бериңлер, ишсин», – деди. Қазанда зыянлы хеш нәрсе қалмады.

⁴² Бир күни Баал-Шалишадан бир адам Қудайдың адамына өзінің арпасының биринши зүрәетинен жабылған жигирма нан хәм таза жыйналған бийдайдың масақларынан дорбасына салып алып келди. Элиша хызметшисине:

– Адамларға үлестирip бер, жесин, – деди.

⁴³ Хызметшиси оған:

– Бул жүз адамға не болады? – деди.

Элиша оған:

– Адамларға үлестирip бер, жесин. Себеби Жаратқан Ийе былай дейди: „Жеп тояды, аўысып та қалады“, – деди.

⁴⁴ Сонда хызметши оларды адамлардың алдына қойды. Жаратқан Ийениң айтқанындай, олар жеп тойды хәм аўысып та қалды.

Нааманның жаман тери кеселлигинен жазылыуы

5 Арам патшасының сәркәрдасы Нааман өз мырзасы ушын уллы хәм хұрметли адам еди. Себеби Жаратқан Ийе арамлыларға ол арқалы жеңис сыйлаған еди. Нааман мәрт жаўынгер еди, бирақ ол жаман тери кеселлигине жолыққан еди.

² Бурын арамлылар бир шабыуыл жасағанында, Израилдан бир кишкене қызды тутқын етип алып келген еди. Бул қыз Нааманның хаялына хызмет ететуғын еди. ³ Бир күни ол өз бийкесине: «Қәнекей, мырзам Самариядағы пайғамбарға барғанда ма еди, ол оны тери кеселлигинен азат еткен болар еди», – деди.

⁴ Буны еситкенде, Нааман барып, израиллы қыздың айтқанларын өз мырзасына, патшаға айтып берди. ⁵ Арам патшасы Нааманға: «Жолға атлан, мен Израил патшасына хат жазып беремен», – деди. Ол он талант гүмис, алты мың шекел алтын хәм он қатар кийим алып, жолға шықты. ⁶ Ол хатты Израил патшасына әкелип берди. Хатта былай деп жазылған еди: «Бул хат пенен бирге қулым Нааманды сизге жиберip атырман. Оны тери кеселлигинен азат етиуиңизди қәлеймен».

⁷ Израил патшасы хатты оқып көрди де, кийимлерин жыртып: «Адамның тери кеселлигин жазыуі ушын маған адам жиберетуғындай, мен не жан алып жан беретуғын Қудай ма едим? Мине, көриңдер хәм билип қойыңлар, ол мениң менен урысыуі ушын себеп излеп атыр», – деп бақырды.

⁸ Израил патшасының кийимлерин жыртықанын еситкен Қудайдың адамы Элиша патшаға: «Неге кийимлериңизди жыртыңыз? Ол адамды маған жиберин, Израилда бир пайғамбар бар екенин билип қойсын», – деген хабар жиберди. ⁹ Солай етип, Нааман атлары хәм арбалары менен Элишаның үйиниң есигиниң алдына келип турды. ¹⁰ Сонда Элиша хабаршысын жиберip, ол арқалы Нааманға былай деди: «Барып, Иордан дәрьясына жети рет жууын, сонда териң жаңарып, пәк боласаң».

¹¹ Нааман буған қатты ашыуланып: «Мен, ол алдымнан шығып, өз Қудайы Жаратқан Ийениң атын айтып шақырады хәм кеселленген жериме қолын қойып, оны жазады деп ойлаған едим.

¹² Дамасктеги Абана хәм Парпар дәрьялары Израилдағы барлық дәрьялардың сууларынан артық емес пе? Мен оларда-ақ жууынып, пәкленип алмас па едим?» – деди де, ашыуға буулығыуы менен бурылып кетти.

¹³ Бирақ Нааманның хызметшилери жанына келип: «Мырзам, егер пайғамбар сизге қыйынырақ бир исти исле дегенде, ислемес пе едиңиз? Ол сизге тек: „Барып жууын, тазаланасаң“, – деди-ғо», – деди. ¹⁴ Буннан соң, Нааман Қудайдың адамының сөзи бойынша Иордан дәрьясына барып, жети рет сүңгиди. Сонда оның денеси нәрестениң денесиндей тап-таза болды хәм ол пәклениди.

¹⁵ Нааман барлық адамлары менен бирге Қудайдың адамына қайтып келди хәм оның алдында турып былай деди:

– Мине, енди пүткил жер бетинде Израилдың Қудайынан басқа қудайдың жоқ екенин билдим. Өтинемен, қулыңыздың мына сауғасын қабыл етиң, – деди.

¹⁶ Бирақ Элиша оған:

– Өзим хызметінде болған тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: хеш нәрсе алмайман, – деди.

Нааман Элишаны алыуға көндирмекши болды, бирақ ол алмады. ¹⁷ Сонда Нааман былай деди:

– Онда маған усы жердің топырағынан еки ғашырым көтере алғандай топырақ алыуға рұхсат берің. Өйткени қулыңыз болған мен ендигиден былай Жаратқан Ийеден басқа хеш бир қудайға жандырылатуғын құрбанлықтар хәм басқа құрбанлықтар бермеймен. ¹⁸ Бирақ мына жағдайда Жаратқан Ийе қулын кешириуін өтинемен: мырзам Риммонның бутханасына табыныу ушын барғанда, ол мениң қолыма сүйенеди. Сол ұақытта, Риммонның бутханасында мен де оның менен бирге тәжим қыламан. Сонда Жаратқан Ийе мени кеширсин.

¹⁹ Элиша оған:

– Аман-есен кете бер, – деди. Нааман сол жерден шығып, бираз узақласқанда, ²⁰ Қудайдың адамы болған Элишаның хызметшиси Гехазий ишинен былай деди: «Мырзам бул арамлы Нааманның әкелген сауғаларын алыудан бас тартты. Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен: мен оның изинен қуып жетип, оннан бир нәрселер аламан».

²¹ Солай етип, Гехазий Нааманды қуып кетти. Нааман изинен биреудің қуып киятырғанын көргенде, арбадан түсти де, оны қарсы алып:

– Аманлық па? – деп сорады.

²² Гехазий оған:

– Аманлық, – деп жууап берди. – Мырзам мени: «Жаңа ғана Эфраимның таулы үлкесіндеги пайғамбарлар топарынан еки жигит келип қалды. Оларға бир талант гүмис хәм еки қатар кийим берсин», – деген хабар менен жиберди.

²³ Нааман:

– Өтинемен, еки талант гүмис ал, – деди. Оны көндирип, еки талант гүмисти еки дорбаға салып байлады хәм еки қатар кийим қосып берип, оларды өзинің еки хызметшисине көтертті. Олар Гехазийдің алдында жүрди. ²⁴ Төбешикке жеткенде, Гехазий затларды олардың қолынан алып, үйге жасырды хәм адамларды изине қайтарып жиберди. ²⁵ Кейин өзи Элишаның алдына келди. Элиша оннан:

– Гехазий қай жақтан киятырсаң? – деп сорады.

Гехазий:

– Қулыңыз хеш жаққа бармады, – деп жууап берди.

²⁶ Сонда Элиша оған:

– Сол адам арбасынан түсип, сени қарсы алғанда рұхым сениң менен бирге емес пе еди? Хәзир гүмис, кийим, зәйтүн хәм жүзим бағларын, майда хәм ири маллар, құл хәм шорылар алатуғын ұақыт па? ²⁷ Усы исиң ушын Нааманның жаман тери кеселлиги мәңгиге саған хәм сениң урпағыңа жабыссын, – деди. Гехазий Элишаның алдынан

шыққанда, оның жаман тери кеселлигине шалынған денеси түлеп кеткен еди.

Балтаның басының суу бетине қалқып шығыуы

6 Бир күни пайғамбарлар топарындағылар Элишаға:

– Қараң, сизиң жаныңыздағы бизлер жасайтуғын жер жүдә тар. ² Сонлықтан Иордан дәрьясының бойына барайық хәм хәр қайсысымыз бир ағаштан кесип алып, сол жерге баспана құрайық, – деди.

Элиша оларға:

– Барыңлар, – деди. ³ Олардан бири:

– Илтимас, сиз де бизлер менен бирге жүриң, – деди.

Элиша оған:

– Яқшы, бараман, – деди де, ⁴ олар менен бирге кетти. Олар Иорданға келип, ағаш кесе баслады.

⁵ Олардан бири ағаш шауып атырғанда, балтасының басы сууға түсип кетти. Сонда ол:

– Ұай, мырзам, балтаны аз-маз ұақытқа сорап алған едим! – деп шырлап қоя берди.

⁶ Қудайдың адамы оннан:

– Ол қай жерге түсти? – деп сорады. Сол адам балтаның басы түскен жерди көрсетти. Элиша бир шақаны кесип алып, сол жерге ылақтырып жибергенде, балтаның басы суудың бетине қалқып шықты. ⁷ Элиша: «Оны ал», – деди. Адам қолын созып, балтаның басын алды.

Арам әскерлери хәм Элиша

⁸ Арам патшасы Израилға қарсы урысқа атланды. Ол өз хызметшилери менен мәсләхәтлескеннен соң: «Мен мына хәм мына жерлерге орда құраман», – деди.

⁹ Қудайдың адамы Израил патшасына: «Ол жерден өтпең, себеби арамлылар сол жерге буққы таслап жатыр», – деген хабар жиберди. ¹⁰ Сонда Израил патшасы Қудайдың адамының айтқан жерин тексерип көрди. Бир емес, бир неше мәрте Элиша патшаға алдын ала ескертти. Солай етип, патша сол жерлерге барғанда сақ болды. ¹¹ Буған Арам патшасының қатты ашыуы келди хәм хызметшилерин шақырып, оларға:

– Маған айтыңлар, қайсы бириңиз Израил патшасының жансызысыз? – деди. ¹² Сонда хызметшилерден бири:

– Тақсыр, хеш биримиз. Буларды Израил патшасына билдирип туратуғын Израилда жасайтуғын пайғамбар Элиша болады. Ол хәтте, жататуғын бөлмеңизде айтылғанларды да оған жеткизип турады, – деди.

¹³ Патша:

– Онда барып, оның қай жерде екенин билиңлер. Адам жиберип, оны қолға түсирейин, – деди.

Патшаға: «Элиша Дотанда екен», – деп хабарлады.

¹⁴ Патша ол жерге атлар, сауаш арбаларын хәм

ләшкерлер топарын жиберди. Олар түнде келип, қаланы қоршап алды.

¹⁵ Құдайдың адамының хызметшиси азанда ерте турып, сыртқа шықса, қала әтирапының ләшкерлер, атлар хәм сауаш арбалары менен қоршалғанын көрди. Ол Элишаға:

– Ұай мырзам, енди не қыламыз? – деди.

¹⁶ Элиша оған:

– Қорқпа, себеби бизлердің тәрәпдарларымыз олардикинен көп, – деди. ¹⁷ Соңынан Элиша: «Жаратқан Ийе, ол көриуи ушын, оның көзлерин аша гөр», – деп дууа етти. Жаратқан Ийе хызметшиниң көзлерин ашты. Сонда ол Элишаның дөгерегиндеги таулардың отлы атлар менен сауаш арбаларына толып турғанын көрди.

¹⁸ Арамлылар Элишаға хұжим қыла баслағанда, Элиша Жаратқан Ийеге дууа етип: «Бул адамларды соқыр қылып таслай гөр», – деди. Элишаның сөзине гөре, Жаратқан Ийе оларды соқыр қылып таслады.

¹⁹ Кейин Элиша оларға: «Жолдан адасыпсыз, сизлер излеген қала бул емес. Маған ериңлер, сизлерди излеген адамыңыздың алдына алып бараман», – деди де, оларды Самарияға баслап келди. ²⁰ Олар Самарияға келгенде, Элиша: «Жаратқан Ийе! Олар көриуи ушын олардың көзлерин аша гөр», – деди. Жаратқан Ийе олардың көзлерин ашты хәм олар өзлериниң Самарияның ортасында турғанын көрди.

²¹ Израил патшасы оларды көргенде Элишаға:

– Мырзам, оларды қырып таслайын ба? – деди.

²² Элиша патшаға:

– Яқ, қырып тасламаң. Оларды өлтиретуғындай, сиз оларды өз қылышыңыз хәм өз оқ жайыңыз бенен қолға алып па едиңиз? Оларға нан хәм суу бериң, ишип-жесин хәм өз хұкимдарына қайтсын, – деди.

²³ Патша арамлылар ушын үлкен зыпат берди хәм ишип-жеп болғаннан кейин, оларды өз хұкимдарына қайтарып жиберди. Буннан соң, арамлы басқыншылар Израил жерине қайтып келмеді.

Самариядағы ашлық

²⁴ Кейинирек Арам патшасы Бен-Хадад өзиниң барлық әскерлерин жыйнап келип, Самарияны қамал қылды. ²⁵ Олар қаланы қамал қылып турғанда, онда қатты ашлық болды. Солай етип бир ешектің геллеси сексен шекел гүмиске, бир ууыс кептер қыйы [†] бес шекел гүмиске сатылды.

²⁶ Бир күни Израил патшасы қала дийуалы үсти менен кетип баратырғанда, бир хаял:

– Тақсыр, жәрдем бериң, – деп дад салды.

²⁷ Патша оған:

– Егер Жаратқан Ийе саған жәрдем бермесе, мен қалай жәрдем бере аламан? Бийдай да, шарап та бере алмайман, – деди де, ²⁸ соңынан: – Не демекшисең? – деди.

Хаял былай деди:

– Мына хаял маған: «Улыңды бер, оны бүгин жейик, ал меникин ертең жеймиз», – деген еди.

²⁹ Сөйтип бизлер улымды писирип жедик. Ертеңине мен оған: «Улыңды бер, жейик», – десем, ол улын жасырып таслады.

³⁰ Патша хаялдың сөзин еситкенде, кийимлерин жыртып, дийуалдың үсти бойлап жүрди. Сонда халық оның иштен аза кийимин кийип жүргенин көрди. ³¹ Патша: «Егер усы бүгин Шафат улы Элишаның басы денесинен жуда қылынбаса, Құдай мени жазалаған үстине жазаласын», – деди.

³² Элиша ақсақаллар менен өз үйинде отырған еди. Патша бир адамды Элишаға жиберди. Сол адам еле Элишаға жетип келместен алдын Элиша ақсақалларға: «Бул қанхордың мениң басымды кестириуи ушын адам жиберип атырғанын көрип турсыз ба? Сол адам келгенде, қапыны илип таслаң, оны ишке киргизбең. Оның изинде мырзасының да аяқ сеслери еситилип тур», – деди.

³³ Элиша еле олар менен сөйлесип отырғанда, патша оның алдына келип: «Мине, Жаратқан Ийе қандай апатшылық жиберди! Енди Жаратқан Ийеден не күте аламан?» – деди.

7 Элиша буған былай деп жууап берди:

– Жаратқан Ийениң сөзин тыңлаңлар!

Жаратқан Ийе былай дейди: «Ертең усы уақытта Самария дәрұазасындағы базарда бир сеа ^{††} сапалы ун да, еки сеа арпа да бир шекелге сатылады».

² Сонда патша сүйенип жүретуғын әскербасы Құдайдың адамына:

– Егер Жаратқан Ийе аспан қақпақларын ашса да, булай бола қоймас, – деди.

Элиша оған:

– Сен хәммесин өз көзиң менен көресең, бирақ оннан жеу саған несип етпейди, – деди.

Қамал етиудің тоқтауы

³ Қала дәрұазасының сыртында жаман тери кеселлигине шалынған төрт адам бар еди. Олар бир-бирине: «Өлимимизди күтип бул жерде отыра берип не қыламыз? ⁴ Қалаға кирейик десек, ол жерде ашлық болып атыр, ашлықтан өлемиз. Ал бул жерде отыра берсек те, өлемиз. Жақсысы, арамлылардың ордасына барайық. Егер өлтирмесе, тири қалармыз, өлтирсе өлип кетермиз», – деди.

⁵ Олар арамлылардың ордасына барыу ушын таң қараңғысында турып, орданың шетине келсе, ол жерде бирде бир адам жоқ екен. ⁶ Себеби Ийемиз Арам ордасына сауаш арбаларының тақыр-туқырлысын, атлардың киснеуин хәм көп әскерлердің шауқым-сүренин еситтирген еди.

[†] Кептер қыйы – ауқатлық ямаса отын ушын пайдаланылған болыуы мүмкин. Және де, қууырылған лобияның ямаса басқа дәнлердің кепеги болыуы мүмкин.

^{††} Бир сеа – шама менен 7,5 л.

Сонда арамлылар бір-бирине: «Израил патшасы бизлерге хұжим жасау үшін Хетт хәм Мысыр патшаларын жаллап алған қусайды», – дести.

⁷ Олар таң қараңғысында шатырларын, атларын, ешеклерин яғный пүткил ордасын таслап, бас саўғалап қашып кеткен еди.

⁸ Жаман тери кеселлиги болған адамлар орданың шетине келип, бір шатырға кирди хәм ишип-жеди. Ол жерден гүмис, алтын хәм кийимлер алып, оларды жасырып қайтты. Кейин қайтып келип, басқа шатырға кирди хәм ол жерден алғанларын да апарып жасырып қойды.

⁹ Соңынан бір-бирине: «Бизлердің бул исимиз дурыс емес. Бүгин қууанышлы хабарлар күни. Егер бизлер айтыуға асықпай, ертең күн шыққанға дейин күтсек, онда жазаға тартыламыз. Жүриң, патша сарайына барып, хабар берейик», – деди.

¹⁰ Солай етип, олар келип, қала дәрұазасының қарауылларын шақырып, оларға былай деди: «Бизлер арамлылардың ордасына барып едик. Ол жерде бір де бир адам жоқ, адамның дауысы да еситилмейди. Тек байланған атлар менен ешеклер хәм қалай болған болса солай қалған шатырлар бар екен». ¹¹ Дәрұаза қарауыллары жар салып, хабарды патша сарайына жеткізди. ¹² Патша түн ортасында төсегинен турып, хызметшилерине:

– Арамлылардың қандай жоба дүзип атырғанын сизлерге айтып қояйын: олар бизлердің ашаршылықты бастан кеширип атырғанымызды биледи. Олар: «Израиллылар қаладан шыққанда, оларды тирилей қолға түсирип, қалаға кирип аламыз», – деп ойлап, атызларға жасырыныу үшін, шатырларын таслап кеткен, – деди.

¹³ Сонда хызметшилеринен бири патшаға:

– Қалада қалған бес атты алып, жағдайды билип келиу үшін бир неше адам жиберейик. Ол жерге барғанлар да, қалада қалғанлар да бәри бир өледи, – деди.

¹⁴ Олар хәр бирине жуп аттан жегилген еки саўаш арбасын алды. Патша: «Барып, көриңлер», – деп оларды арам әскерлериниң изинен жиберди.

¹⁵ Олар арамлылардың изи менен Иордан дәрьясына дейин барды. Пүткил жол бойы арамлылардың асығып қашып баратырып ылақтырып кеткен кийим хәм затларына толы еди. Жиберилген адамлар қайтып келип, жағдайды патшаға жеткізди. ¹⁶ Сонда халық қаладан шығып, Арам ордасын талан-тараж қылды. Жаратқан Ийениң сөзи бойынша, бир сеа сапалы ун да, еки сеа арпа да бир шекелге сатылды.

¹⁷ Патша өзи сүйенип жүретуғын әскербасыны дәрұаза аўзына қойған еди. Ол дәрұазаның алдында адамлардың аяғының астында қалып, өлди. Патша Қудайдың адамының алдына барғанда, ол патшаға усылай болатуғынын айтқан еди. ¹⁸ Хәммеси Қудайдың адамының патшаға айтқанындай болды. Ол патшаға: «Ертең усы уақытларда Самария дәрұазасындағы базардың

алдында еки сеа арпа да, бир сеа сапалы ун да бир шекелге сатылады», – дегенде, ¹⁹ усы әскербасы Қудайдың адамына: «Жаратқан Ийе аспан қақпақларын ашса да, бундай бола қоймас», – деп жууап берген еди. Сонда Элиша оған: «Сен буны өз көзлериң менен көресең, бирақ оннан жеу саған несип етпейди», – деген еди. ²⁰ Солай болды да. Ол дәрұазаның алдында адамлардың аяғының астында қалып, өлди.

Шунемли хаялдың қайтып келиуі

8 Элиша өзи өлимнен тирилткен баланың анасына: «Үй-ишиң менен көшип кетип, жасай алғандай жерде жасап тур. Себеби Жаратқан Ийе елге жети жыллық ашлық жиберийди қарар етти», – деди. ² Хаял Қудайдың адамының сөзи бойынша, үй-иши менен бирге көшип кетип, жети жыл филистлердің жеринде жасады.

³ Арадан жети жыл өткеннен соң, хаял филистлердің жеринен қайтып келди хәм үйи менен жерлериниң қайтарып берилиуин сорау үшін патшаның алдына келди. ⁴ Сол уақытта патша Қудайдың адамының хызметшиси Гехазий менен сөйлесип отырған болып, оған: «Маған Элиша ислеген хәмме уллы ислер хәққында айтып бер», – деген еди. ⁵ Ол Элишаның өлген адамды тирилткени хәққында айтып берип атырған уақытта, Элиша улын тирилткен хаял үйи менен жерлериниң қайтып берилиуин сорап патшаға келди. Сонда Гехазий патшаға: «Тақсыр, мен айтқан хаял мынау, ал қасындағы бала сол Элиша тирилткен бала», – деди. ⁶ Патша хаялдан сорағанда, ол хәммесин айтып берди. Патша хаялға бир сарай хызметшисин қосып жиберип: «Оған тийисли хәмме нәрсе, елден кеткен күннен баслап, усы күнге шекемги жеринен алынған хәмме пайдасы менен бирге қайтарып берилсин», – деди.

Элиша хәм Арам патшасы Бен-Хадад

⁷ Бир күни Элиша Дамаскке келди. Сол уақытта Арам патшасы Бен-Хадад аўырып атырған еди. Патшаға: «Қудайдың адамы усы жерге келди», – деп хабарлады. ⁸ Сонда патша Хазаел деген хызметшисине: «Саўғаға бир нәрселер ал да, Қудайдың адамының алдынан шық хәм мениң бул аўырыудан жазылатуғын яки жазылмайтуғынымды ол арқалы Жаратқан Ийеден сора», – деди.

⁹ Хазаел саўғаға Дамасктеги ең жақсы затлардан қырық түйеге артып, Қудайдың адамын күтип алыуға кетти. Ол Элишаның алдына келип, оған: – Қулыңыз, Арам патшасы Бен-Хадад аўырыуынан жазылатуғын яки жазылмайтуғынын сорау үшін мени сизге жиберди, – деди.

¹⁰ Элиша оған:

– Барып оған: «Пүткиллей саўалып кетеди екенсиз», – деп айт. Бирақ Жаратқан Ийе маған

оның сөзсіз өлетуғынын аян қылды, – деди.

¹¹ Хазаел уяттан қызарып кеткенше, Құдайдың адамы оған тигилип қарап турды, соңынан жылап жиберди.

¹² Хазаел оннан:

– Мырзам, неге жылайсыз? – деп сорады.

Элиша оған:

– Себеби мен сениң Израил халқына ислейтуғын жауызлықтарыңды билемен. Сен олардың қорғанлы қалаларын өртеп, жигитлерин қылыштан өткізесең, емизиули нәрестелерди жерге урып өлтиресең, жүкли хаяллардың қарынларын жарып таслайсаң, – деп жууап берди.

¹³ Сонда Хазаел:

– Бундай үлкен ислерди ислей алатуғындай, көпектен парқы болмаған бул қулыңыз ким болыпты? – деди.

Элиша оған:

– Жаратқан Ийе маған сениң Арам патшасы болатуғыныңды көрсетти, – деди.

¹⁴ Хазаел Элишаның қасынан кетип, өз хұкимдарына келди. Бен-Хадад оннан:

– Элиша саған не деди? – деп сорады.

Ол:

– Элиша маған сизиң пүткиллей сауалып кететуғыныңызды айтты, – деп жууап берди.

¹⁵ Бирақ ертеңине Хазаел бир көрпени сууға малып алып, оны патшаның бетине басып, патшаны туншықтырып өлтирди. Солай етип оның орнына өзи патша болды.

Яхуда патшасы Иорам

¹⁶ Израил патшасы Ахаб улы Иорамның патшалығының бесинши жылында Ехшафат еле Яхудаға патша болып турған уақытта, Ехшафаттың улы Иорам да Яхудаға патша болды. ¹⁷ Иорам патша болған уақытта отыз еки жаста еди. Ол Ерусалимде сегіз жыл патшалық етті. ¹⁸ Оның хаялы Ахабтың қызы болғанлықтан, ол да Ахабтың үй-иши сыяқлы Израил патшаларының жолынан жүрип, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. ¹⁹ Бирақ Жаратқан Ийе қулы Дауыттың хұрметі ушын Яхуданы жоқ қылғысы келмеді. Себеби Ол Дауытқа хәм оның урпағына мәңгиге сөнбейтуғын шырақ бериуди уәде еткен еди.

²⁰ Иорамның патшалығы дәуиринде эдомлылар Яхуда хұкимдарлығына қарсы бас көтерип, өзлерине патша қойып алды. ²¹ Иорам пүткил сауаш арбалары менен бирге Саирге кетти. Ол жерде эдомлылар оны хәм оның сауаш арбаларының сәрдарларын қоршап алды. Бирақ Иорам түнде турып, қамалды жарып шықты. Оның әскерлери де өз үйлерине қарай қашты. ²² Соннан баслап усы күнге дейин эдомлылар Яхуданың хұкимдарлығына бойсынбай келеди. Сол уақытта Либна қаласы да қозғалаң көтерген еди.

²³ Иорамның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. ²⁴ Иорам өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Дауыттың қаласына, ата-бабаларының қасына жерленди. Оның орнына улы Ахазия патша болды.

Яхуда патшасы Ахазия

²⁵ Израил патшасы Ахаб улы Иорамның патшалығының он екінши жылында, Иорам улы Ахазия Яхудаға патша болды. ²⁶ Ахазия жигирма еки жасында патша болып, Ерусалимде бир жыл патшалық етті. Оның анасы Израил патшасы Омридің ақлығы † болып, аты Аталиа еди. ²⁷ Ахазия Ахабқа куда-тамыр болғанлығы себепли, Ахабтың урпағының жолынан жүрди хәм оларға ұксап, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.

²⁸ Ахазия Арам патшасы Хазаелге қарсы урысуы ушын, Ахаб улы Иорам менен бирге Гиладтағы Рамотқа кетти. Арамлылар Иорамды жарадар етті. ²⁹ Патша Иорам Рамада, Арам патшасы Хазаел менен урысқанда, арамлылардан алған жарақатын емлетуу ушын Изреелге қайтты. Яхуда патшасы Иорам улы Ахазия да жарадар болған Ахаб улы Иорамды көриу ушын Изреелге келди.

Ехудың Израилға патша болуы

9 Сол күнлери пайғамбар Элиша пайғамбарлар топарындағылардан бирин шақырып, оған былай деди: «Белиңди бууып, мына зәйтүн майы қуйылған ыдысты ал да, Гиладтағы Рамотқа бар.

² Сол жерге барыудан Нимшидің ақлығы Ехшафаттың улы Ехуды тап. Оны жолдасларының арасынан шақырып алып, ишки бөлмеге алып бар. ³ Кейин зәйтүн майы қуйылған ыдысты алып, майды оның басына қуй хәм оған былай деп айт: Жаратқан Ийе былай дейди: „Сени майлап, Израил үстинен патша етип қойдым“. Соңынан иркилмей, қапыны аш та қаш».

⁴ Солай етип, пайғамбардың хызметши жигити Гиладтағы Рамотқа кетти. ⁵ Жигит сол жерге жетип барғанда, әскербасылардың бир жерге жыйналып отырғанын көрди. Ол:

– Хәй әскербасы, сизге айтар гәпим бар, – деди.

Еху оннан:

– Қайсы биримизге? – деп сорады.

Жигит оған:

– Сизге, әскербасы, – деди.

⁶ Еху орнынан турып, үйге кирди. Жигит зәйтүн майын Ехудың басына қуйды да былай деди: «Израилдың Құдайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Сени майлап, халқым Израил үстинен патша етип қойдым. ⁷ Сен мырзаң Ахабтың урпағын қырып таслайсаң. Мениң кулларым болған пайғамбарларымының хәм барлық кулларымының тегилген қаны ушын Мен Изабелден өш аламан.

† Омридің ақлығы – сөзбе-сөз: «Омридің қызы».

⁸ Ахабтың пүткіл урпағы жоқ болады. Израилда Ахабтың урпағынан болған хәр бир еркек затын, азат болсын, құл болсын хәммесин жоқ қыламан.

⁹ Набат улы Яробам менен Ахия улы Баашаның урпағына не қылған болсам, Ахабтың урпағына да соны ислеймен. ¹⁰ Изабелдің денесин Изреел жерінде ийтлерге жем қыламан хәм оның денеси көміўсиз қалады“».

Жигит усыларды айтып бола сала, қапыны ашып, қашып кетти.

¹¹ Еху шығып, патшаның әскербасыларының жанына келгенде, олардан бири Ехудан:

– Тынышлық па? Ана телбе саған неге келипти? – деп сорады.

Еху оған:

– Сизлер оның ким екенин де, не айтатуғынын да билесиз-ғо, – деп жууап берди.

¹² Олар:

– Сен алдап тұрсаң, бизлерге де айтшы, – деди.

Еху оларға былай деди:

– Ол маған мына нәрселерди айтты: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Сени майлап, Израил үстинен патша етип қойдым“».

¹³ Сонда олар асығыс түрде шапанларын шешип, оларды Еху турған текшеге төседі хәм кәрнай шалып: «Еху патша болды!» – деп жар сала баслады.

Ехудың Иорамды өлтириуі

¹⁴ Солай етип, Нимшийдің ақлығы Ехашафат улы Еху Иорамға қарсы тил бириктірди. Сол ұақытлары Иорам Израил халқы менен бирге Гиладтағы Рамотты Арам патшасы Хазаелден қорғап тұрған еді. ¹⁵ Бірақ патша Иорам Арам патшасы Хазаел менен болған урыста жарақатланып, емлениу үшін Изреелге қайтқан еді. Еху қасындағыларға былай деди: «Егер сизлер мен тәрепте болсаңыз, онда хеш бир адамның бул қаладан шығып кетип, Изреелге хабар жеткеріуіне жол қоймаңлар».

¹⁶ Соңынан Еху сауаш арбасына минип, Иорам жатырған жерге, Изреелге келди. Яхуда патшасы Ахазия да Иорамды көриу үшін сол жерге келген еді.

¹⁷ Изреелдеги минара үстинде тұрған гүзетши Ехудың әскерлери менен жақынласып киятырғанын көрип: «Әскерлер топарын көрип турман», – деп бақырды. Иорам: «Оларды қарсы алып, не ушын киятырғанын билип келиу үшін бир атлыны жибер», – деди.

¹⁸ Атлы Ехуды қарсы алыу үшін кетти хәм оған:

– Патшамыз: «Тынышлық па?» – деп сорап атыр, – деди.

Еху оған:

– Тынышлық па, жоқ па, саған не? Оннанша мениң изиме ер, – деди.

Гүзетши: «Атлы олардың жанына жетип барды, бірақ изине қайтпады», – деп хабарлады.

¹⁹ Сонда екінши бир атлы жиберилди. Атлы оларға барып:

– Патшамыз: «Тынышлық па?» – деп сорап атыр, – деди.

Еху оған:

– Тынышлық па, жоқ па, саған не? Оннанша мениң изиме ер, – деди.

²⁰ Гүзетши: «Атлы олардың жанына жетип барды, бірақ изине қайтпады. Киятырған адамның арбасының жүриси Нимший улы Ехудикине ұқсайды. Себеби ол қутырып шауып киятыр», – деп хабарлады.

²¹ Сонда Иорам: «Арбаны жегіндер!» – деп буйырды. Оның арбасын жекти. Израил патшасы Иорам хәм Яхуда патшасы Ахазия хәр бири өз арбасына минип, Ехуды қарсы алыуға шықты хәм олар изреелли Наботтың атызында ушырасты.

²² Иорам Ехуды көргенде, оннан:

– Еху, тынышлық па? – деп сорады.

Еху оған:

– Анаң Изабел баслаған бутпаразлық хәм сыйқыршылықтар дауам етер екен, қалай тынышлық болсын? – деп жууап берди.

²³ Сонда Иорам Ахазияға: «Сатқынлық бул, Ахазия, сатқынлық!» – деп бақырыуы менен арбасының дизгинин бурып, қаша жөнелди.

²⁴ Ал Еху оқ жайын бар күши менен керип, Иорамның жауырынына атты хәм оқ оның жүрегін тесип өтті. Иорам арбасының ишине кулады.

²⁵ Сонда Еху әскербасы Бидқарға: «Оны алып, изреелли Наботтың атызына ылақтырып жибер. Себеби ядыңа түсир, бизлер екеуимиз бирге Иорамның әкеси Ахабтың изинен барғанымызда, Жаратқан Ийе Ахабқа қарсы мына сөзлерди айтқан еді: ²⁶ „Кеше Наботтың хәм оның улларының қанын көрдим. Сеннен усы атызда өш аламан“. Енди Жаратқан Ийениң сөзи бойынша оның денесин алып, атызға ылақтыр», – деди.

Яхуда патшасы Ахазияның өлтирилиуі

²⁷ Яхуда патшасы Ахазия буны көргенде, Бейт-Хагганға қарай қашты. Еху оны қуып баратырып: «Оны да өлтириң», – деп бақырды. Ахазияны Иблеам жанындағы Гур жолында, арбасында тұрған жерінде оқ жай менен атты. Ол Мегиддоға қашып барып, сол жерде жан тапсырды.

²⁸ Адамлары оның денесин арба менен Ерусалимге алып келди хәм Дауыттың қаласындағы ата-бабаларының қасына, өз қәбирине қойды.

²⁹ Ахазия Ахаб улы Иорамның патшалығының он биринши жылында Яхудаға патша болған еді.

Изабелдің өлтирилиуі

³⁰ Кейин Еху Изреелге келди. Изабел болған ұақыяларды еситип, көзлерине сүрме жағып, шашларын сулыулап, терезеден қарап тұрған еді.

³¹ Еху дәрұзадан киргенде, Изабел оған: «Хәй, өз

хүкімдарын өлтирген Зимрий, тынышлық па?» – деди.

³² Еху терезеге қарап: «Ким мен тәрепте, ким?» – деди. Сонда еки-үш сарай хызметшиси Ехуға бой көрсетті. ³³ Еху оларға: «Оны төменге ылақтырыңдар!» – деди. Хызметшилер Изабелди жерге ылақтырды. Оның қаны дийәлға хәм атларға шашырап, атлар оның денесин басқылап таслады.

³⁴ Еху ишке кирип ишип-жеди хәм соңынан: «Бул ғарғыс урған хаялды тауып, жерлеңдер. Өйткени ол патша туқымынан ғой», – деди. ³⁵ Бірақ Изабелди жерлеу ұшын кеткендер оның бас сүйегі хәм аяқ-қолларынан басқа хеш нәрсесин таппады. ³⁶ Олар қайтып келип, буны Ехуға хабарлады. Сонда Еху былай деди: «Жаратқан Ийениң қулы тишбели Илияс арқалы айтқан сөзи орынланды. Жаратқан Ийе: „Изабелдің денеси Изреел атызларында ийтлерге жем болады. ³⁷ Аўа, Изабелдің денеси Изреел атызларына төгилген төгинге ұқсап қалады хәм хеш ким оны бул Изабел-ғо деп айтпайды“, – деген еди».

Ахабтың үй-ишиниң өлтирилиуі

10 Самарияда Ахабтың жетпис улы бар еди. Сол себепли Еху хат жазып, оны Самариядағы Изреел басшыларына, ақсақалларға хәм Ахабтың улларының тәрбияшыларына жиберди. Онда былай деп жазылған еди: ² «Мырзаңыздың уллары сизлер менен бирге. Сизлерде сауаш арбалары, атлар, қурал-жарақлар бар хәм сизлер қорғанлы қалада жасайсыз. Сонлықтан бул хат сизлерге жетип барыудан, ³ өз хукимдарыңыздың улларынан ең жақсысын хәм ең ылайықтысын сайлап, оны әкесиниң тахтына отырғызың хәм хукимдарыңыздың үй-иши ұшын гүресиң».

⁴ Бірақ олар қатты қорқып кетип: «Ехуға еки патша бас келе алмағанда, бизлер қалай бас келе аламыз?» – дести.

⁵ Кейин сарай басқарыушысы, қала хәкими, ақсақаллар хәм Ахабтың улларын тәрбиялаушылар Ехуға мына хабарды жиберди: «Бизлер сизниң қулларыңыз, не буйырсаңыз, соны ислеймиз. Бизлер хеш кимди патша етип қоймаймыз, өзиңізге не мақул болса, соны ислең».

⁶ Еху оларға екінши рет мына мазмунда хат жазды: «Егер сизлер мен тәрепте болсаңыз хәм мениң сөзиме бойсынсаңыз, онда өз хукимдарыңыздың улларының басын алып, ертең ұшы ұақытта Изреелге, мениң алдыма келиңдер».

Патшаның жетпис улы болып, оларды қаланың хұрметли адамлары тәрбиялап атырған еди.

⁷ Хат оларға жетип келгенде, олар патшаның жетпис улын өлтирип, басларын себетке салды хәм Изреелге, Ехуға жиберди. ⁸ Хабаршы келип, Ехуға: «Патшаның улларының басларын алып келди», – деп билдиргенде, Еху оған: «Оларды еки үйиншик

етип, қала дәруазасының кирер аўзына қойың, азанға дейин сол жерде тұрсын», – деди.

⁹ Ертеңине аздаң Еху сыртқа шығып, пүткил халыққа былай деди: «Сизлердің айыбыңыз жоқ. Хукимдарыма қарсы мен бас көтердим хәм оны мен өлтирдим. Ал мыналардың бәрин ким өлтирди? ¹⁰ Енди билип қойыңдар, Жаратқан Ийениң Ахабтың үй-ишине қарсы айтқан сөзлериниң бирде биреуі орынланбай қалмайды. Жаратқан Ийе Өз қулы Илияс арқалы айтқанларын жүзеге асырды». ¹¹ Еху Изреелде Ахабтың үй-ишинен қалған адамлардың хәммесин, үзирлерин, жақынларын, рууханийлерин өлтирди. Оның бирде бир адамын тири қалдырмады.

Патша Ахазияның жақынларының өлтирилиуі

¹² Соңынан Еху Самарияға қарай жолға шықты. Жолда шопанларға тийисли болған Бейт-Экед деген жерден өтип баратырып, ¹³ Яхуда патшасы Ахазияның тууысқанларын ушыратты. Олардан: «Сизлер кимсизлер?» – деп сорады. Олар: «Бизлер Ахазияның тууысқанларымыз. Патшаның хәм ханбийке Изабелдің улларынан хабар алыуға баратырмыз», – деди.

¹⁴ Еху адамларына: «Буларды тирилей ушлап алыңдар», – деди. Оларды тирилей ушлап алып, Бейт-Экед суу сақлағышының жанында қылыштан өткізди. Олар қырық еки адам еди. Олардан бирде бири аман қалмады.

Ахабтың басқа жақынларының өлтирилиуі

¹⁵ Еху сол жерден кеткеннен соң, өзін күтип алыуға киятырған Рехаб улы Ионадабты ушыратты хәм оның менен сәлемлесип атырып:

– Мениң саған деген нийетим қалыс болғаны сыяқлы, сениң де маған деген нийетің қалыс па? – деди.

Ионадаб оған:

– Аўа, – деди.

Еху:

– Онда қолыңды бер, – деди. Ионадаб қолын созды. Еху оны арбасына мингизип:

¹⁶ – Мениң менен бирге жүр хәм мениң Жаратқан Ийе ұшын қаншелли жан күйдиретуғынымды көр, – деди де, оны арбасына мингизип алып кетти.

¹⁷ Соңынан Еху Самарияға барды хәм Жаратқан Ийениң Илияс арқалы айтқан сөзлери бойынша Ахабтың Самарияда қалған барлық адамларын түп-тамыры менен жоқ қылды.

Баалға табынатуғынлардың өлтирилиуі

¹⁸ Еху пүткил халықты жыйнап, оларға былай деди: «Ахаб Баалға аз хызмет етті, ал мен оған көбирек хызмет етежақпан. ¹⁹ Баалдың барлық пайғамбарларын, рууханийлерин хәм оған табынатуғынлардың хәммесин мениң алдыма

шақырыңлар, хеш ким келмей қалмасын. Себеби Баалға арнап уллы бир құрбанлық бережақпан. Ким де ким келмей қалса, ол өлтириледи». Еху бул жерде Баалға табынатуғынларды жоқ қылыу ушын хийле ислеткен еди.

²⁰ Соңынан Еху: «Баалға арнап салтанатлы жыйналыс қылың», – деди. Жыйын жәрияланды. ²¹ Еху пүткил Израилға хабаршылар жиберди хәм Баалға табынатуғынлардың хәммеси келди, бирде бир адам келмей қалмады. Олар Баалдың бутханасына кирди, бутхана аўзына дейин лыққа толды. ²² Еху мухаддес кийимлерди қорғайтуғын адамға: «Баалға табынатуғынлардың хәммесине кийим әкелип бер», – деди. Ол оларға кийим әкелип берди. ²³ Еху Рехаб улы Ионадаб пенен Баалдың бутханасына кирип, Баалға табынатуғынларға: «Әтирапыңызға жақсылап қараң, араңызда Жаратқан Ийеге сыйынатуғынлардан хеш ким болмасын, бул жерде тек Баалға табынатуғынлар болсын», – деди. ²⁴ Соңынан Еху хәм Ионадаб жандырылатуғын құрбанлықты хәм басқа құрбанлықларды берийди баслады. Еху бутхананың сыртына сексен адамды қойып, оларға былай деп ескерткен еди: «Қолыңызға берген адамлардан биреуи қашып кетсе, жаныңыз бенен төлейсиз».

²⁵ Жандырылатуғын құрбанлық берий жуўмақланғанда, Еху сақшыларға хәм әскербасыларға: «Ишке кирип, оларды өлтириң, бирде биреуи қашып кетпесин», – деди. Олар хәммени қылыштан өткизип, денелерин сыртқа ылақтырды. Кейин Баалдың бутханасының ишки бөлмесине кирди. ²⁶ Бутханадан Баалға арналған кийели тасларды алып шығып, оларды өртеп жиберди. ²⁷ Олар Баалға арналған кийели тасты да, Баалдың бутханасын да бузып таслады. Халық ол жерди хәзирги күнге шекем хәжетхана ретинде пайдаланып келмекте.

²⁸ Солай етип, Еху Израилдағы Баалға табынушылықты жоқ қылды. ²⁹ Деген менен, ол Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан, яғный Бейт-Эл хәм Дандағы алтын таналарға табынуўдан бас кешпеди.

³⁰ Жаратқан Ийе Ехуға: «Мениң нәзеримде туўры болған ислерди ислегениң, Ахабтың үй-ишине Мениң жүрегимде болған хәмме нәрсени ислегениң ушын, сениң нәсилиц төртинши әўладқа дейин Израил тахтында отырады», – деди. ³¹ Бирақ Еху Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң нызамы бойынша жүрийге шын жүректен хәрекет етпеди. Ол Израилды гүнаға баслаған Яробамның гүналарынан ўаз кешпеди.

Ехудың өлими

³² Сол күнлери Жаратқан Ийе Израил жерлерин бөлеклеп, қысқарта баслады. Арам патшасы Хазаел барлық Израил аймақларында израиллыларды жеңип барды. ³³ Ол Иордан дәрьясының

шығысындағы Гад, Рубен хәм Менашше урыўларына тийисли болған пүткил Гилад жерин, Арнон сайының бойындағы Ароерден Гиладқа хәм Башанға дейинги жерлерди басып алды.

³⁴ Ехудың қалған ислери хәм ол ислеген барлық ислер, оның ерликлери Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

³⁵ Еху өлип, ата-бабаларына қосылды хәм оны Самарияда жерледи. Оның орнына улы Ехоахаз патша болды. ³⁶ Еху Самарияда Израил үстинен жигирма сегиз жыл патшалық еткен еди.

Яхуда ханбийкеси Аталия

11 Яхуда патшасы Ахазияның анасы Аталия улының өлтирилгенин еситкенде, патша туқымынан болғанлардың хәммесин қырып таслауды шешти. ² Бирақ патша Иорамның қызы, Ахазияның қарындасы Ехшошеба Ахазия улы Иоашты патшаның өлтирилиуи керек болған уллары арасынан алып қашып, тәрбияшысы менен бирге жататуғын бөлмеге жасырып таслады. Оны Аталиядан жасырып, өлимнен аман алып қалды. ³ Аталия ел үстинен патшалық етип турғанда, бала Жаратқан Ийениң Ибадатханасында өз тәрбияшысы менен алты жыл жасырын түрде жасады.

Аталияға қарсы бас көтеріу

⁴ Жетинши жылы руўханий Ехояда карлы сақшылар [†] менен сарай сақшыларының жүзбасыларына адам жиберип, оларды өз жанына, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алдырды. Сол жерде бул адамлар менен келисим дүзип, оларға ант ишкизгеннен соң, оларға патшаның улын көрсетти. ⁵ Кейин Ехояда оларға буйрық берип, былай деди: «Сизлер былай ислейсизлер: Шаббат күни хызметке келгениңизде, үштен бириңиз патшаның сарайын қорғайсыз. ⁶ Үштен бириңиз Сур дәрўазасын, ал қалған үштен бириңиз сарай сақшыларының артындағы дәрўазаны қорғайсыз. Усылайынша сарайды қорғайсыз. ⁷ Шаббат күни хызметтен шыққан басқа еки топар сақшыларыңыздың хәммеси Жаратқан Ийениң Ибадатханасының жанында патшаны қорғайды.

⁸ Хәр бир адам қуралларын қолға алып, патшаны қоршап турсын, ким де ким сапқа жақынласса, ол өлтирилсин. Патша ишке киргенде де, шыққанда да оның жанында болыңлар».

⁹ Жүзбасылар руўханий Ехояданың хәмме буйрықларын орынлады. Хәр бир жүзбасы Шаббат күни хызметке түсетуғын хәм хызметтен шығатуғын өзиниң қол астындағы адамларын алып, руўханий Ехоядаға келди. ¹⁰ Руўханий Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы патша Даўыттан қалған найза хәм қалқанларды

[†] Карлы сақшылар – сырт елли адамлардан дүзилген тән сақшылар болыуы мүмкин.

жүзбасыларға таратты. ¹¹ Патшаны қорғау үшін Ибадатхананың кубласынан арқасына дейін, құрбанлық орынның хәм Ибадатхананың этирапына кураллы сақшылар қойылды. ¹² Ехояда патшаның улы Иоашты сыртқа алып шығып, басына таж кийгизди, қолына патшалық нызамларын берип, оны патша деп жәриялады. Оны майлап, патша етип қойды, ал халық қол шаппатлап: «Жасасын патша!» – деп қышқырысты.

¹³ Аталия сақшылардың хәм халықтың бақырысқан дауысларын еситип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы жыйналған халықтың жанына келди. ¹⁴ Қараса, дәстүр бойынша патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасының киреберисиндеги өрениң жанында, ал әскербасылар хәм кәрнайшылар оның этирапында турған екен. Ал пүткил үлке халқы болса, қууаныш пенен кәрнай шалып турған екен. Сонда Аталия кийимлерин жартып: «Қыянет, қыянет!» – деп бақырды.

¹⁵ Руұханий Ехояда Аталияның Жаратқан Ийениң Ибадатханасында өлтирилиуин қәлемеди. Сонлықтан жүзбасыларға: «Мына хаялды бул жерден алып шығыңдар. Оған ергенлерди қылыштан өткизиңдер», – деп буұрық берди.

¹⁶ Аталия тутып алынды хәм сарайдың Ат дәрұазасына † әкелинип, сол жерде өлтирилди.

Руұханий Ехояда киргизген өзгерислер

¹⁷ Халықтың Жаратқан Ийениң халқы болыуы ушын, Ехояда патша, халық хәм Жаратқан Ийе арасында келисим дүзди. Ол патша менен халық арасында да келисим дүзди. ¹⁸ Үлке халқы Баалдың бутханасына барып, оны қыйратты. Ондағы құрбанлық орынды хәм мүсинлерди бузып таслады, ал Баалдың руұханийи Маттанды құрбанлық орынлардың алдында өлтирди. Руұханий Ехояда Жаратқан Ийениң Ибадатханасына қарауыллар қойды. ¹⁹ Кейин ол жүзбасыларды, карлы сақшыларды, сарай сақшыларын хәм пүткил үлке халқын ертип, патшаны Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан алып шықты. Оны сақшылар дәрұазасының жолы арқалы сарайға алып келди хәм ол патшалар тахтына отырды. ²⁰ Пүткил үлке халқы шадлыққа бөленип, қала тынышланып қалды. Себеби Аталия патша сарайында қылыш пенен өлтирилген еди. ²¹ Иоаш тахтқа отырғанда жети жаста еди.

Яхуда патшасы Иоаштың Ибадатхананы оңлауы

12 Израил патшасы Ехудың патшалығының жетинши жылында, Иоаш Яхудаға патша болды хәм Ерусалимде қырық жыл патшалық етті. Оның анасы беер-шебалы болып, аты Сибия еди. ² Иоаш руұханий Ехояданың көзиниң тирисинде Жаратқан Ийениң нәзеринде туұры болған

† Сарайдың Ат дәрұазасына – патша сарайының хәулисине атлар киретуғын дәрұаза.

ислерди иследи. Өйткени руұханий Ехояда оған жол көрсететуғын еди. ³ Бирақ сыйыныу орынлары жоқ қылындады хәм халық еле сол орынларда құрбанлықтар берип, түтеткилер түтететуғын еди.

⁴ Сонда Иоаш руұханийлерге былай деди: «Жаратқан Ийениң Ибадатханасына арнап алып келинген барлық гүмисти: дизим бойынша жыйналған жан салығын хәм Жаратқан Ийениң Ибадатханасына үде бойынша берилген ямаса еркли түрде берилген гүмислерди топлаң. ⁵ Бул гүмислерди руұханийлер қазнашылардан қабыл етип алсын хәм оларды Ибадатхананың бузылған жерлери болса, сол жерлерди оңлауға сарпласын».

⁶ Бирақ Иоаштың патшалығының жигирма үшінши жылында да руұханийлер Ибадатхананың бузылған жерлерин еле оңламаған еди.

⁷ Сонлықтан патша Иоаш руұханий Ехояданы хәм басқа руұханийлерди шақырып, оларға былай деди: «Не ушын Ибадатхананың бузылған жерлерин оңламай атырсызлар? Ендигиден былай қазнашылардан гүмис алмай, оларды Ибадатхананың бузылған жерлерин оңлау ушын бериндер». ⁸ Руұханийлер халықтан гүмис алмауға хәм Ибадатхананың бузылған жерлерин оңлауға қатнаспауға ыразы болды.

⁹ Руұханий Ехояда бир қуты алып, оның қақпағының үстин тести де, қутыны Жаратқан Ийениң Ибадатханасының кирер аузындағы құрбанлық орынның оң жағына қойды. Босағадағы қадағалаушы руұханийлер Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келинген хәмме гүмислерди қутыға салып турды. ¹⁰ Қутыға көп гүмис жыйылғанын көргенде, патшаның хаткери менен бас руұханий келип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына түскен гүмислерди қалталап, тәрзиге тартып өлшеди. ¹¹ Өлшенген гүмислерди Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ислерин жүргизиу ушын қойылған адамларға берди. Олар бул гүмислерди Жаратқан Ийениң Ибадатханасында ислеп атырған усталарға, қурылысшыларға, ¹² өриушилерге хәм тас жоньушыларға төледі. Және де, Жаратқан Ийениң Ибадатханасын оңлау ушын ағаш, жоньылған таслар сатып алыуға хәм оңлау ушын керек болған басқа да затларға сарпланды. ¹³ Бирақ Жаратқан Ийениң Ибадатханасында жыйналған гүмистен Ибадатхана ушын гүмис қырмалар, пилик кескишлер, қан себетуғын табақлар, кәрнайлар хәм алтын ямаса гүмис буйымлар ислеуде жумсалмады.

¹⁴ Себеби бул гүмислер тек жумысшыларға төленип, Ибадатхана дүзетиуге сарпланды.

¹⁵ Жумысшыларға төлеу ушын гүмис берилген адамлардан хеш қандай есап талап етилмеди. Себеби олар хадал ислеитуғын еди. ¹⁶ Айып хәм гүна құрбанлығы ушын берилген гүмислер Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келинбеди, олар руұханийлерге тийисли еди.

¹⁷ Сол ўақытта Арам патшасы Хазаел Гат қаласына хұжим жасап, оны басып алды. Кейин ол Ерусалимге хұжим жасауға қарар етті. ¹⁸ Бирақ Яхуда патшасы Иоаш өз ата-бабалары болған Яхуда патшалары Ехошафаттың, Иорамның, Ахазияның хәм өзиниң Жаратқан Ийеге атаған мухаддес сыйларының хәммесин, Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан хәм патша сарайының қазнасынан табылған барлық алтынларды Арам патшасы Хазаелге жиберди. Сонда Хазаел де Ерусалимнен шегинди.

¹⁹ Иоаштың басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. ²⁰ Иоаштың хызметшилери қозғалаң көтерип, оған қарсы тил бириктирди хәм оны Силлаға баратуғын жолда, Бейт-Миллода өлтирди. ²¹ Иоашты өлтирген хызметшилери Шимеат улы Иозабад хәм Шомер улы Ехозабад еди. Иоаш өлип, ол Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына қойылды. Оның орнына улы Амасия патша болды.

Израил патшасы Ехоахаз

13 Яхуда патшасы Ахазия улы Иоаштың патшалығының жигирма үшінши жылында, Еху улы Ехоахаз Самарияда Израилға патша болды хәм он жети жыл патшалық етті. ² Ехоахаз Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи хәм Израилды гүнаға баслаған Набат улы Яробамның гүналарын даўам етип, олардан бас тартпады. ³ Сол себепли Жаратқан Ийениң Израилға ғәзеби қайнап, оларды узақ ўақыт Арам патшасы Хазаелдиң хәм оның улы Бен-Хададтың қолына берип қойды. ⁴ Сонда Ехоахаз Жаратқан Ийеге жалбарынды хәм Жаратқан Ийе оны еситти. Себеби Ол Арам патшасының израиллыларды қалай аяўсыз езип атырғанын көрип турған еди. ⁵ Солай етип Жаратқан Ийе израиллыларға бир қутқарыўшыны жиберди хәм израиллылар арам халқының қол астынан қутылып, бурынғыдай өз үйлеринде қәуипсиз жасай баслады. ⁶ Деген менен, олар Яробамның үй-ишиниң Израилды баслаған гүналарынан бас тартпай, оны даўам етті хәм кийели ағашы да Самарияда тура берди.

⁷ Ехоахаздың елиў атлысы, он саўаш арбасы хәм он мың пияда әскери қалды. Өйткени Арам патшасы оларды қырып, күлин көкке суўырған еди. ⁸ Ехоахаздың қалған ислери, ол ислеген барлық ислер хәм оның қахарманлықлары Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ⁹ Ехоахаз өлип, ата-бабаларына қосылды хәм оны Самарияға жерледі. Оның орнына улы Ехоаш патша болды.

Израил патшасы Ехоаш

¹⁰ Яхуда патшасы Иоаштың патшалығының отыз жетинши жылында, Ехоахаз улы Ехоаш Самарияда

Израилға патша болды хәм он алты жыл патшалық етті. ¹¹ Ол Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеп, Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан жүз бурмай, сол гүналарды даўам етті. ¹² Ехоаштың басқа ислери, ол ислеген барлық ислер хәм Яхуда патшасы Амасия менен урысқанда көрсеткен қахарманлықлары Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ¹³ Ехоаш өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Самарияда Израил патшаларының жанына жерленди. Оның тахтына улы Яробам отырды.

Пайғамбар Элишаның өлими

¹⁴ Элиша даўасыз кеселликке шалынды. Израил патшасы Ехоаш оны көриўге барып: «Әкем, әкем, Израилдың арбасы хәм атлылары!» – деп жылады. ¹⁵ Элиша оған: «Қолыңа оқ жай менен оқларды ал», – деди. Патша оқ жай менен оқларды алды. ¹⁶ Элиша: «Оқ жайды кер», – деди. Патша оқ жайды керди. Сонда Элиша қолларын патшаның қоллары үстине қойып: ¹⁷ «Шығыс тәрептеги айнаны аш», – деди. Патша айнаны ашты. Элиша: «Оқты ат», – деди. Ол атты. Элиша оған: «Бул оқ – Арам үстинен сени жеңиске еристиретуғын Жаратқан Ийениң жеңис оғы. Сен Афекте оларды толығы менен жоқ қыласаң», – деди. ¹⁸ Соңынан: «Оқларды ал», – деди. Патша оқларды алғанда, Элиша оған: «Оқларды жерге ур», – деди. Патша оқларды үш рет жерге урды да, тоқтап қалды. ¹⁹ Қудайдың адамының буған ашыўы келип: «Бес-алты рет урыўың керек еди. Сонда арамлыларды толығы менен жеңген болар едиң. Енди арамлыларды тек үш рет ғана жеңе аласаң», – деди.

²⁰ Элиша өлип, жерленди. Хәр жылы бәхәрде Моаб басқыншылары Израилға келетуғын еди. ²¹ Бир күни израиллылар бир өлини жерлеп атырғанда басқыншыларды көрип қалды хәм өлини Элишаның гөрине ылақтырып қашты. Өли дене Элишаның сүйеклерине тийгенде тирилип, аяққа турды.

Израил хәм Арам арасындағы саўаш

²² Арам патшасы Хазаел Ехоахаздың патшалығы дәўиринде израиллыларға зулымлық етип келди. ²³ Бирақ Жаратқан Ийе Ибрайым, Ысақ хәм Яқып пенен дүзген келисимине гөре, израиллыларға мийрим-шәпәт көрсетти хәм реҳим етип, оларға жүз бурды. Оларды жоқ қылыўды қәлемеди хәм бүгинге дейин Өз дәрғайынан қуўып жибермеді.

²⁴ Арам патшасы Хазаел өлип, орнына улы Бен-Хадад патша болды. ²⁵ Израил патшасы Ехоаш әкеси Ехоахаздың патшалығы дәўиринде қолдан берген қалаларды Хазаелдиң улы Бен-Хададтан қайтарып алды. Ехоаш оны үш рет жеңилиске ушыратып, Израил қалаларына қайта ийелик етті.

Яхуда патшасы Амасияның Израил патшасы
Ехшоашқа урыс ашыуы

14 Израил патшасы Ехшоахаздың улы Ехшоаштың патшалығының екінші жылында Яхуда патшасы Иоаштың улы Амасия Яхуда тахтына отырды. ² Амасия патша болғанда, жигирма бес жасында еді, ол Ерусалимде жигирма тоғыз жыл патшалық етті. Оның анасы ерусалимли болып, аты Ехшоаддан еді. ³ Амасия Жаратқан Ийениң нәзерінде тууры болған ислерди ислесе де, бабасы Дауытқа ұқсамады. Ал хәр бир исте ол әкеси Иоаштан өрнек алды. ⁴ Ол да сыйыныу орынларын жоқ қылмады. Халық сол жерлерде құрбанлықтар беріп, түтеткилер түтетиуін дауам етті.

⁵ Амасия өзінің патшалық бийлигин бекемлеп алғаннан соң, әкеси Иоаш патшаны өлтирген хызметшилерди өлтирди. ⁶ Бірақ Муусаның Нызам кітабында жазылғанына сай ис тутып, жынаятшылардың балаларын өлтирмеді. Онда Жаратқан Ийе: «Балалар ушын әкелер, әкелер ушын балалар өлтирилмесін. Хәр бир адам өз гүнасы ушын өлтирилсин», – деп буйырған еді.

⁷ Амасия Дуз ойпатлығында он мың эдомлыны өлтирип, Села қаласын басып алды хәм оған Иоқтеел деп ат қойды. Бул қала хәзир де сол ат пенен аталады.

⁸ Кейин Амасия Ехшудың ақлығы Ехшоахаздың улы Израил патшасы Ехшоашқа хабаршылар жиберіп: «Кел, жекпе-жек алысайық», – деп шақырық таслады.

⁹ Израил патшасы Ехшоаш та Яхуда патшасы Амасияға мынадай жууап жиберди: «Лебанон тауларындағы шат тикен сол жердеги кедрге: „Қызыңды мениң улыма хаяллыққа бер“, – деп хабар жиберіпти. Бірақ Лебанон тауларындағы бир жабайы хайуан сол жерден өтип баратырып, шат тикенди женшип кетипти. ¹⁰ Сен эдомлыларды жеңдің, сонлықтан көкирегің әласпанда. Усы жеңісиңди жууып, үйиңде отыр. Жәнжел баслаудың не кереги бар? Өзиңнің де, Яхуданың да басын бәлеге қалдыражақсаң».

¹¹ Деген менен, Амасия кулақ аспады. Израил патшасы Ехшоаш Яхуда патшасы Амасияға қарсы жүрис қылып, олар Яхуданың Бейт-Шемеш қаласында жүзбе-жүз келди. ¹² Яхудалылар израиллылар тәрәпинен қыйратылып, үйлерине қарай қашты. ¹³ Израил патшасы Ехшоаш Ахазияның ақлығы Иоаштың улы Яхуда патшасы Амасияны Бейт-Шемеште тутқынға алды. Соңынан Ерусалимге келип, қала дийуалының Эфрайым дәрүазасынан Мүйеш дәрүазасына шекемги төрт жүз шығанақ аралығын қулатып таслады. ¹⁴ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм патша сарайындағы қазнадан табылған хәмме алтын хәм гүмислерди, хәмме затларды, жәнне де, кепилге қойылатуғын тутқынларды алып Самарияға қайтып кетти.

¹⁵ Ехшоаштың басқа ислери, оның қахарманлықтары хәм Яхуда патшасы Амасия менен қалай урысқаны Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ¹⁶ Ехшоаш өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Самарияға, Израил патшаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Яробам патша болды.

Яхуда патшасы Амасияның өлими

¹⁷ Яхуда патшасы Иоаш улы Амасия Израил патшасы Ехшоахаз улы Ехшоаштың өлиминен соң, он бес жыл өмир сүрди. ¹⁸ Амасияның басқа ислери Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

¹⁹ Ерусалимде Амасияға қарсы тил бириктирилгенликтен, ол Лахишке қашты. Бірақ тил бириктириушилер Амасияның изинен Лахишке адам жиберіп, оны сол жерде өлтиртти. ²⁰ Олар Амасияның денесин атқа артып, Ерусалимге алып келди хәм ол Дауыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди.

²¹ Яхуда халқы он алты жасар Азарияны † әкеси Амасияның орнына патша етип қойды. ²² Әкеси Амасияның өлиминен кейин, Азария Элат қаласын Яхудаға қайтарып алып, оны қайтадан құрды.

Израил патшасы Яробам

²³ Яхуда патшасы Иоаш улы Амасияның патшалығының он бесінші жылында, Ехшоаш улы Яробам Самарияда Израилға патша болды хәм қырық бир жыл патшалық етті. ²⁴ Яробам Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи хәм Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан ұаз кешпеди.

²⁵ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң Өз қулы гат-хеферли пайғамбар Амиттай улы Юнус арқалы айтқан сөзлери бойынша, Яробам Лебо-Хаматтан Өли теңизге †† шекемги Израил жерлерин қайта тикледи. ²⁶ Себеби Жаратқан Ийе Израил халқы тартып атырған күшли азапты көрди. Қул да, азат адам да, хәммеси азап ишинде болып, оларға жәрдем бергендей хеш ким жоқ еді. ²⁷ Жаратқан Ийе Израилдың атын жер бетинен жоқ қылып жиберіуді қәлемегенликтен, Ехшоаш улы Яробам арқалы оларды қутқарды.

²⁸ Яробамның басқа ислери, ол ислеген барлық ислер, оның қахарманлықтары, қалай урысқанлары хәм Яхудаға тийисли болған Дамаск пенен Хаматты Израилға қалай қайтарып алғаны хәққында Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған. ²⁹ Яробам өлип, ата-бабалары болған Израил патшаларына қосылды. Оның орнына улы Зехария патша болды.

† Азария – басқа аты «Уззия». †† Өли теңизге – сөзбе-сөз: Араба теңизине.

Яхуда патшасы Азария

15 Израил патшасы Яробамның патшалығының жигирма жетинши жылында, Яхуда патшасы Амасияның улы Азария [†] Яхудаға патша болды.

² Азария он алты жасында тахтқа отырып, Ерусалимде елиу еки жыл патшалық етті. Оның анасы ерусалимли болып, аты Ехолия еді. ³ Азария да әкеси Амасияға уқсап, Жаратқан Ийениң нәзерінде туұры болған ислерди иследи. ⁴ Бірақ сыйыныу орынлары алып тасланбады хәм халық сол жерлерде қурбанлықлар берип, түтеткилер түтетиуин дауам етті.

⁵ Жаратқан Ийе патша Азарияны жазалады. Ол бир өмир жаман тери кеселлигине шалынып, бөлек бир үйде жасады. Сарайды хәм үлке халқын оның улы Иотам басқарды.

⁶ Азарияның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁷ Азария өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Дауыттың қаласындағы ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Иотам патша болды.

Израил патшасы Зехария

⁸ Яхуда патшасы Азарияның патшалығының отыз сегизинши жылында, Яробам улы Зехария Самарияда Израилға патша болды хәм алты ай патшалық етті. ⁹ Ата-бабалары сыяқлы, ол Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи хәм Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан бас тартпады. ¹⁰ Ябеш улы Шаллум Зехарияға қарсы тил бириктирип, оны халықтың алдында өлтирди хәм орнына өзи патша болды.

¹¹ Зехарияның басқа ислери Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

¹² Солай етип, Жаратқан Ийениң Ехуға: «Сениң нәсилиц төртинши әуладқа дейин Израил тахтында отырады», – деп айтқан сөзи орынланды.

Израил патшасы Шаллум

¹³ Яхуда патшасы Уззияның ^{††} патшалығының отыз тоғызыншы жылында, Ябеш улы Шаллум Израилға патша болды хәм Самарияда бир ай патшалық етті. ¹⁴ Гад улы Менахем Тирсадан Самарияға келип, сол жерде Ябеш улы Шаллумды өлтирди хәм оның орнына өзи патша болып алды.

¹⁵ Шаллумның басқа ислери хәм ол дүзген қастыяншылық Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

¹⁶ Сол уақытта Менахем Тирсадан шығып, өзине дәрұазаларын ашпағаны ушын, Тифсах қаласын хәм оның этирапындағы ауыллардың хәммесин

қырды хәм хәмиледар хаяллардың қарынларын жарып таслады.

Израил патшасы Менахем

¹⁷ Яхуда патшасы Азарияның патшалығының отыз тоғызыншы жылында, Гад улы Менахем Израилға патша болып, Самарияда он жыл патшалық етті.

¹⁸ Ол Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи хәм өмири бойы Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан жүз бурмады.

¹⁹ Ассирия патшасы Пул Израилға хұжим етті. Бірақ Менахем Пулдың қоллап-қууатлауына ерисиу арқалы өз патшалығын беккемлеу ушын, Пулға мың талант гүмис берди. ²⁰ Менахем Ассирия патшасына бериу ушын, Израилдағы бай адамлардың хәр бирине елиу шекел гүмистен салық салды. Солай етип, Ассирия патшасы елден шегинип, өз үлкесине қайтып кетти.

²¹ Менахемнің басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ²² Менахем өлип, ата-бабаларына қосылды хәм оның орнына улы Пеқахия патша болды.

Израил патшасы Пеқахия

²³ Яхуда патшасы Азарияның патшалығының елиуинши жылында, Менахем улы Пеқахия Самарияда Израилға патша болды хәм еки жыл патшалық етті. ²⁴ Пеқахия Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи хәм Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан бас тартпады. ²⁵ Пеқахияның әскербасыларынан бири Ремалия улы Пеқах оған қарсы тил бириктирди. Ол жанына гиладлы елиу адамды алып, Аргоб хәм Арйе деген адамлар менен бирикти де, Самариядағы сарайдың қорғанында Пеқахияны өлтирип, орнына өзи патша болды.

²⁶ Пеқахияның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

Израил патшасы Пеқах

²⁷ Яхуда патшасы Азарияның патшалығының елиу екинши жылында, Ремалия улы Пеқах Самарияда Израилға патша болды хәм жигирма жыл патшалық етті. ²⁸ Ол Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи хәм Набат улы Яробамның Израилды баслаған гүналарынан жүз бурмады.

²⁹ Израил патшасы Пеқахтың дәуирінде, Ассирия патшасы Тиглат-Пилесер Израилдың Иййон, Абел-Бейт-Мааха, Яноах, Кедеш, Хасор қалаларын хәм Гилад, Галила, Нафталий үлкелерин басып алып, халқын Ассирияға айдап кетти. ³⁰ Яхуда патшасы Уззия улы Иотамның патшалығының

[†] Азария – оның басқа аты Уззия. ^{††} Уззия – оның басқа аты Азария.

жигирмаланшы жылында, Эла улы Ғошеа Ремалия улы Пеқахқа қарсы тил бириктирип, оны өлтирди хәм орнына өзи патша болды. ³¹ Пеқахтың басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған.

Яхуда патшасы Иотам

³² Израил патшасы Ремалия улы Пеқахтың патшалығының екінші жылында, Уззия улы Иотам Яхудаға патша болды. ³³ Иотам жигирма бес жасында патша болды хәм Ерусалимде он алты жыл патшалық етті. Оның анасының аты Еруша болып, ол Садоқ деген адамның қызы еді. ³⁴ Иотам да әкеси Уззияға уқсап, Жаратқан Ийениң нәзерінде туұры болған ислерди иследи. ³⁵ Бирақ сыйыныу орынлары жоқ қылынбай, халық ол жерлерде еле қурбанлықлар берип, түтеткілер түтететуғын еді. Иотам Жаратқан Ийениң Ибадатханасының жоқарғы дәрұазасын салдырды.

³⁶ Иотамның басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. ³⁷ Сол күнлерде Жаратқан Ийе Арам патшасы Ресин менен Израил патшасы Ремалия улы Пеқахты Яхудаға хұжимге жибере баслады. ³⁸ Иотам өлип, ата-бабаларына қосылды хәм бабасы Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Ахаз патша болды.

Яхуда патшасы Ахаз

16 Израил патшасы Ремалия улы Пеқахтың патшалығының он жетінші жылында, Иотам улы Ахаз Яхудаға патша болды. ² Ахаз жигирма жасында патша болып, Ерусалимде он алты жыл патшалық етті. Ол Қудайы Жаратқан Ийениң нәзерінде туұры болған ислерди ислеген бабасы Даўытқа уқсамады. ³ Ахаз Израил патшаларының жолынан жүрди. Хәтте, Жаратқан Ийе Израил халқының алдынан қуып жиберген миллетлердің жеркенишли дәстүрлерине еликлеп, өз улын отқа жағып, қурбан етті. ⁴ Ол сыйыныу орынларында, хәр бир бийикликте хәм қойыу жапырақлы теректің астында қурбанлықлар берип, түтеткілер түтетті.

⁵ Сонда Арам патшасы Ресин хәм Израил патшасы Ремалия улы Пеқах Ерусалимди басып алыу үшін хұжим етті. Олар қаланы қамал қылып турса да, Ахазды жеңе алмады. ⁶ Сол арада Арам патшасы Ресин Элат қаласын қайтарып алып, ол жердеги Яхуда халқын қуып жиберди. Соңынан эдомлылар Элатқа қоныс басты, олар хәзир де сол жерде жасайды.

⁷ Ахаз Ассирия патшасы Тиглат-Пилесерге елшилерин жиберип: «Мен сизиң қулыңыз хәм хызметшиңизбен. Келип, маған хұжим етип атырған Арам хәм Израил патшаларының қолынан мени қутқарың», – деди. ⁸ Ахаз Жаратқан Ийениң

Ибадатханасынан хәм сарайдың қазнасынан табылған гүмис хәм алтынларды алып, Ассирия патшасына саўғаға берип жиберди. ⁹ Ассирия патшасы Ахаздың тилегин орынлап, Дамаскке хұжим етип, оны қолға киргизди. Қала халқын кирге сүргин қылып, Ресинди өлтирди.

¹⁰ Патша Ахаз Ассирия патшасы Тиглат-Пилесерди қарсы алыу үшін Дамаскке барғанда, сол жердеги қурбанлық орынды көрди. Ол қурбанлық орынның сүўретин хәм қурылысының сызылмасын руўханий Урияға жиберди. ¹¹ Руўханий Урия патша Ахаз Дамасктен келгенше, Дамасктен ол жиберген үлги бойынша, қурбанлық орын қурдырып қойды. ¹² Патша Дамасктен қайтып келгенде, қурбанлық орынды көрди хәм оған жақынлап, үстинде қурбанлықлар берди. ¹³ Ол қурбанлық орында жандырылатуғын қурбанлығын хәм ғәлле садақасын түтетип жандырды, оған ишимлик садақасын қуып, татыулық қурбанлығының қанын септи. ¹⁴ Ал Жаратқан Ийениң алдындағы қоладан исленген қурбанлық орынды Ибадатхананың алдынан, яғнай таза қурбанлық орын менен Ибадатхана ортасында турған орнынан жылжытып, оны жаңа қурбанлық орынның арқа тәрәпине қойды.

¹⁵ Соңынан патша Ахаз руўханий Урияға мынадай буйрық берди: «Азанғы жандырылатуғын қурбанлықты хәм кешки ғәлле садақасын, патша берген жандырылатуғын қурбанлықты хәм ғәлле садақасын, үлке халқы берген жандырылатуғын қурбанлықты, ғәлле садақасын хәм ишимлик садақасын үлкен қурбанлық орында усың. Жандырылатуғын қурбанлықлардың хәм басқа қурбанлықлардың хәммесиниң қанын оған сеп. Ал қоладан исленген қурбанлық орынды мен келешекте билиу үшін қолланаман». ¹⁶ Руўханий Урия патша Ахаздың буйрықларын толық орынлады.

¹⁷ Патша Ахаз түбелдириклердің тахталарын кестирип, үстиндеги ләгенлерди алдырып таслады. Хәуызды да қола буғалардың үстинен түсирип, төселген тастың үстине қойды. ¹⁸ Ассирия патшасына жағыныу үшін, ол Шаббат күнлери Жаратқан Ийениң Ибадатханасына киретуғын үсти жабық жолды хәм патша киретуғын қапыны жауып таслады.

¹⁹ Ахаздың басқа ислери хәққында Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

²⁰ Ахаз өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Хизкия патша болды.

Израилдың соңғы патшасы Ғошеа

17 Яхуда патшасы Ахаздың патшалығының он екінші жылында, Эла улы Ғошеа Самарияда Израилға патша болып, тоғыз жыл патшалық етті. ² Ол Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған

ислерди иследи. Бирақ өзинен алдынғы Израил патшаларынан тәуирирек еди.

³ Ассирия патшасы Шалманасар Хошеаға қарсы сауаш ашты. Хошеа тәслим болып, оған салық төлей баслады. ⁴ Бирақ Ассирия патшасы Хошеаның сатқынлық еткенин билип қалды. Себеби Хошеа Мысыр патшасы Соға хабаршылар жиберген еди хәм Ассирия патшасына хәр жылы төлейтуғын салығын төлемей қойған еди. Сонлықтан Ассирия патшасы оны тутып алып, зинданға таслады.

Самарияның қулауы

⁵ Ассирия патшасы пүткил Израил жерлерине хұжим қылып, Самарияны үш жыл қамал етип турды. ⁶ Хошеаның патшалығының тоғызыншы жылында, Ассирия патшасы Самарияны қолға киргизип, Израил халқын Ассирияға сүргин етти. Оларды Халахқа, Гозан дәрьясы бойындағы Хаборға хәм Мидия қалаларына орналастырды. ⁷ Булардың хәммеси израиллылардың өзлерин Мысыр патшасы фараонның қол астынан, Мысыр жеринен алып шыққан Қудайы Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислегени себепли жүз берди. Олар басқа қудайларға табына баслады. ⁸ Олар өзлериниң алдынан Жаратқан Ийе қууып шығарған халықлардың дәстүрлери хәм Израил патшаларының шығарған дәстүрлери бойынша жасады. ⁹ Израиллылар өзлериниң Қудайы Жаратқан Ийеге унамайтуғын бул ислерди жасырын ислейтуғын еди. Олар аұыллардан баслап, қорғанлы қалаларға шекем хәмме жерде өзлери ушын сыйыныу орынларын қурды. ¹⁰ Хәр бир бийикликке хәм қойыу жапырақлы теректиң астына кийели таслар хәм кийели ағашларын орнатты. ¹¹ Олар Жаратқан Ийениң өзлериниң алдынан қууып шығарған халықлары сыяқлы, барлық сыйыныу орынларында түтеткилер түтетти хәм ислеген жаман ислери менен Жаратқан Ийени ғәзеппендирди. ¹² Жаратқан Ийениң өзлерине: «Булай ислеменлер», – дегенине қарамастан, олар бутларға табынды. ¹³ Сонда Жаратқан Ийе Өзиниң барлық пайғамбарлары хәм үәлийлери арқалы Израил хәм Яхудаға былай деп ескертти: «Жаман жолыңыздан қайтыңлар. Ата-бабаларыңызға буйырған хәм қулларым болған пайғамбарларым арқалы сизлерге жиберген Нызамдағы барлық буйрықларыма хәм қағыйдаларыма бойсыныңлар». ¹⁴ Бирақ олар қулақ салмай, Қудайы Жаратқан Ийеге исенбеген ата-бабаларына уқсап қайсарлық қылды. ¹⁵ Олар Оның қағыйдаларынан, ата-бабалары менен дүзген келисиминен хәм өзлерине берилген ескертиулеринен жүз бурып, мәниссиз бутларға табынды хәм өзлери де мәниссиз өмир сүрди. Жаратқан Ийе: «Әтирапыңыздағы халықларға уқсап жасамаңлар», – деп буйырса да, олар сол халықлардың әдетлерине гөре жасай берди. ¹⁶ Олар өзлериниң

Қудайы Жаратқан Ийениң барлық буйрықларынан жүз бурып, тананың еки мүсини менен кийели ағашын иследи хәм пүткил аспан денелерине табынып, Баалға хызмет етти. ¹⁷ Улларын хәм қызларын отта қурбанлыққа берди, палкерлик етти хәм белгилерди жорыды. Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеуге берилип кетип, Оның ғәзебин келтирди. ¹⁸ Сонлықтан Жаратқан Ийениң израиллыларға қатты ғәзеби келди хәм Яхуда урыуынан басқасының хәммесин Өз дәрғайынан қууды. ¹⁹ Бирақ Яхуда да Өз Қудайы Жаратқан Ийениң буйрықларына бойсынбай, олар да израиллылар ислеген дәстүрлерди иследи.

²⁰ Ақыбетте, Жаратқан Ийе пүткил Израил урпақларынан жүз бурып, оларды жазалады хәм басқыншылардың қолына тәслим етип, хәммесин Өз дәрғайынан шығарып жиберди.

²¹ Бурын Жаратқан Ийе израиллыларды Дауыттың урпағының қолынан тартып алғаннан соң, израиллылар Набат улы Яробамды патша етип қойған еди. Яробам оларды Жаратқан Ийениң жолынан шығарып, уллы гүнаға баслады. ²² Израил урпақлары Яробам ислеген барлық гүналарға қосылды, бул гүналардан бас тартпады. ²³ Ақырында, Жаратқан Ийе Өз қуллары болған пайғамбарлар арқалы айтқаны сыяқлы, израиллыларды Өз дәрғайынан қууып жиберди. Олар өз жеринен Ассирияға сүргин етилди. Бүгин де олар сол жерде жасайды.

Самарияға қоныс басқанлар

²⁴ Ассирия патшасы Вавилон, Кута, Аўуа, Хамат хәм Сефаруайым қалаларынан адамларды көширип әкелип, израиллылардың орнына Самария жерине қонысландырды. Олар Самарияны ийелеп, оның қалаларында жасай баслады. ²⁵ Олар сол жерде жасай баслаған уақытлары Жаратқан Ийеге сыйынбады. Сонлықтан Жаратқан Ийе оларға арысланларды жиберди, арысланлар олардың айырымларын өлтире баслады. ²⁶ Сонда Ассирия патшасына мынадай хабар жетти: «Сиз Самария қалаларына көширип әкелип қонысландырған халықлар сол жердиң қудайына қалай сыйыныуды билмейди. Халық үлке қудайының нызамларын билмегени ушын, үлке қудайы үлкеге арысланлар жиберип атыр, арысланлар да адамларды өлтирип атыр». ²⁷ Ассирия патшасы: «Самариядан сүргин етип әкелінген рууханийлерден бирин изге қайтарың. Ол барып, сол жерде жасасын хәм оларға сол жердиң қудайының нызамларын үйретсин», – деп буйырды. ²⁸ Самариядан сүргин етилген рууханийлерден бири келип, Бейт-Элде жасады хәм Жаратқан Ийеге қалай сыйыныуды оларға үйретти.

²⁹ Деген менен, Самария қалаларына қоныс басқан хәр бир халық өз қудайларының мүсинлерин иследи. Оларды израиллылар Самарияда жасаған уақтында қурған сыйыныу

орынларына қойды. ³⁰ Вавилоннан келгенлер Суккот-Бенот деген, Куттан келгенлер Нергал деген, Хаматтан келгенлер Ашима деген, ³¹ Аўудан келгенлер Нибхаз хәм Тартақ деген бутларды иследи. Ал Сефарўайымнан келгенлер Сефарўайым қудайлары Адраммелех пенен Анаммелехке арнап улларын отта жандырды. ³² Бир тәрәптен олар Жаратқан Ийеге сыйынса, екінши тәрәптен сыйыныў орынларындағы бутханаларда хызмет етиў ушын, араларынан руўханийлер сайлап қойды. ³³ Сол жерге көшип келген хәр бир халық Жаратқан Ийеге сыйыныў менен бирге, өз халықларының дәстүрлери бойынша өз қудайларына да табынды. ³⁴ Хәзир де олар сол ески дәстүрлери бойынша жасап келеди. Олар Жаратқан Ийеден қорқпайды, Жаратқан Ийе Израил деп ат берген Яқыптың балаларына буйырған қағыйдаларға, пәрманларға, ызымларға хәм буйрықларға бойсынбайды. ³⁵ Жаратқан Ийе Яқыптың урпағы менен келисим дүзип, оларға былай деп буйырған еди: «Басқа қудайлардан қорқып, оларға табынбаңлар хәм оларға хызмет етип, қурбанлық бермеңлер. ³⁶ Тек уллы құдирети менен қол созып, сизлерди Мысыр жеринен алып шыққан Жаратқан Ийеден қорқыңлар, Оған сыйынып, қурбанлық бериңлер. ³⁷ Сизлер ушын жазған қағыйдаларын, пәрманларын, ызымларын хәм буйрықларын бәрха муқиятлы түрде орынлаңлар хәм басқа қудайлардан қорқпаңлар. ³⁸ Мениң сизлер менен дүзген келисимимди умытпаңлар, басқа қудайлардан қорқпаңлар. ³⁹ Тек Қудайыңыз Жаратқан Ийеден қорқыңлар. Ол сизлерди барлық душпанларыңыздың қолынан қутқарады».

⁴⁰ Бирақ Самарияға қоныс басқан халықлар бул сөзлерге қулақ аспай, өзлериниң бурынғы әдетлери бойынша жасай берди. ⁴¹ Сол халықлар хәм Жаратқан Ийеге, хәм өзлери жондырып ислеткен мүсинлерге сыйынды. Олардың балалары да, балаларының балалары да өзлериниң ата-бабалары ислеген исти бүгінге дейин дәўам етпекте.

Яхуда патшасы Хизкия

18 Израил патшасы Эла улы Хошеаның патшалығының үшінши жылында, Ахаз улы Хизкия Яхудаға патша болды. ² Хизкия жигирма бес жасында патша болып, Ерусалимде жигирма тоғыз жыл патшалық етті. Оның анасының аты Абия [†] болып, ол Зехарияның қызы еди. ³ Ол да атасы Даўытқа ұқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде туўры болған ислерди иследи. ⁴ Ол сыйыныў орынларын жоқ қылды, кийели тасларды майдалап, кийели ағашын кесип таслады, Муўса ислеген мыс жыланды да бөлип, майдалады. Себеби израиллылар оны Нехуштан деп атап, сол күнге дейин оған арнап түтетки түтететуғын еди.

[†] Абия – сөзбе-сөз Абий. Абия атының қысқартылған түри.

⁵ Патша Хизкия Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге үмит байлады. Оннан бурын да, оннан кейин де, Яхуда патшалары арасында оған ұқсағаны болмады. ⁶ Ол Жаратқан Ийеге садық болып, Оннан жүз бурмады хәм Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген буйрықларын орынлады. ⁷ Сонлықтан Жаратқан Ийе оның менен бирге еди. Хизкия не ислесе де, табысқа еристи. Ол Ассирия патшасына қарсы бас көтерип, оған бойсыныўдан бас тартты. ⁸ Ол Газа хәм оның әтирапына шекем, аўыллардан баслап, қорғанлы қалаларға шекемги хәмме жерлердеги филистлерди қырып таслады.

⁹ Хизкияның патшалығының төртінши жылында, Израил патшасы Эла улы Хошеаның патшалығының жетінши жылында, Ассирия патшасы Шалманасар Самарияға хұжим жасап, қаланы қамал етті. ¹⁰ Ол үш жылдан соң, Самарияны қолға киргизди. Солай етип, Хизкияның патшалығының алтыншы, Израил патшасы Хошеаның патшалығының тоғызыншы жылында, Самария басып алынды. ¹¹ Ассирия патшасы израиллыларды Ассирияға сүргин етип, оларды Халахқа, Хабор дәрьясының бойындағы Гозанға хәм Мидия қалаларына орналастырды. ¹² Бул ўақыя израиллылардың Қудайы Жаратқан Ийениң сөзине қулақ аспағаны, Оның келисимин бузғаны себепли жүз берди. Себеби израиллылар Қудайы Жаратқан Ийениң қулы Муўса арқалы берген буйрықларына бойсынбады. Оларды тыңламады да, орынламады да.

Санхерибтиң абай етиўи

¹³ Хизкияның патшалығының он төртінши жылында, Ассирия патшасы Санхериб Яхуданың барлық қорғанлы қалаларына хұжим жасап, оларды басып алды. ¹⁴ Сонда Яхуда патшасы Хизкия Лахиш қаласындағы Ассирия патшасына: «Мен айыплыман, мениң жеримнен кетсеңиз. Не талап етсеңиз де, төлеймен», – деп хабар жиберди. Сөйтип, Ассирия патшасы Яхуда патшасы Хизкияға үш жүз талант гүмис хәм отыз талант алтын салық салды. ¹⁵ Хизкия Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан хәм сарайдың қазнасынан табылған гүмистиң хәммесин оған берди. ¹⁶ Сондай-ақ Яхуда патшасы Хизкия Жаратқан Ийениң Ибадатханасының есиклерин хәм жақлаўларын алтын менен қаплатқан еди. Ол өзи қаплатқан усы алтынларды қыршып алып, оларды да Ассирия патшасына берди.

¹⁷ Деген менен, Ассирия патшасы бас сәркәрдасын, әскерий ўәкилин хәм бас ўәзирин үлкен армия менен Лахиштен Ерусалимге, патша Хизкияға жиберди. Олар Ерусалимге келип, кир жуўушының атызына баратуғын жолдағы, Жоқарғы ҳаўызға суў қуйылатуғын жерде тоқтады. ¹⁸ Олар патшаны шақыртты. Сарай басқарушысы Хилкия улы Эляким, хаткер Шебна хәм

жылнамашы Асаф улы Иоах ассириялыларға барды.

¹⁹ Сонда Ассирия патшасының бас үзери оларға былай деди:

– Уллы патша, Ассирия патшасының мына сөзлерин Хизкияға жеткизиң: «Неңе үмит байлап тұрсаң? ²⁰ Урыс ушын жоба хәм күш бар деп айтасаң, бирақ сен тек бос сөзлерди айтып тұрсаң. Сен кимге сүйенип, маған қарсы бас көтерип тұрсаң? ²¹ Мине, сен өзине сүйенгеннің алақанын тесетуғын сынық қамыс хасаға уқсаған Мысырға сүйенип тұрсаң. Мысыр патшасы фараон өзине исенгенлердің хәммесине усындай. ²² Бәлким маған: Бизлер Құдайымыз Жаратқан Ийеге үмит байлаймыз, – дерсизлер. Яхуда хәм Ерусалим халқына: Тек Ерусалимде, мына құрбанлық орында сыйыныңлар, – деп сыйыныу орынларын хәм құрбанлық орынларын жоқ қылған Хизкия емес пе еди?»

²³ Енди сен, мениң мырзам Ассирия патшасы менен маўасаға кел. Егер мен саған еки мың бас ат берсем, оларға минетуғын сонша адам таба алар ма едің? ²⁴ Солай екен, мырзамның ең хәлсиз әскербасысын да жеңе алмайсаң-ғо. Ямаса Мысырдың саўаш арбалары менен атлыларына исенип тұрсаң ба? ²⁵ «Қала берсе, мен бул жерди ўайран етиў ушын Жаратқан Ийениң еркисиз келдим бе? Жаратқан Ийе маған: Сол үлкеге хұжим қылып, оны ўайран ет, – деди».

²⁶ Хилкия улы Эляким, Шебна хәм Иоах бас ўәзирге былай деп жуўап берди: «Бул кулларыңыз бенен арамейше сөйлесе бериң, түсинемиз. Дийўал үстиндеги халыққа еситтирип, бизлер менен еврей тилинде сөйлеспеңиз».

²⁷ Бас ўәзир оларға: «Мырзам мени бул сөзлерди тек мырзаңа хәм саған айтыў ушын емес, ал сизлер менен бирге өз дәретин жеп, сидигин ишиўге дуўшар болатуғын дийўал үстинде отырған адамларға да жеткерий ушын жиберди», – деди.

²⁸ Соңынан бас ўәзир орнынан турып, еврей тилинде былай деп бақырды: «Уллы патшаның, Ассирия патшасының сөзлерине кулақ салыңлар! ²⁹ Патша былай дейди: „Хизкия сизлерди алдамай-ақ қойсын. Ол сизлерди мениң қолымнан қутқара алмайды. ³⁰ Ол: Жаратқан Ийе бизлерди қутқарады, қала Ассирия патшасының қолына берилмейди, – деп сизлерди Жаратқан Ийеден үмитлендирмесин“.

³¹ Хизкияға кулақ салмаңлар. Себеби Ассирия патшасы былай дейди: „Мениң менен жарасып, маған келиңлер. Сонда хәр бир адам өз жүзиминиң хәм әнжир ағашының мийўесинен жеп, өз суў сақлағышынан суў ишеди. ³² Соңынан мен келип, сизлерди бийдайы, шарабы, наны, жүзимзарлары, зәйтүн майы хәм палы мол болған, өз үлкеңизге уқсаған бир үлкеге көширемен. Сонда өлмей, тири қаласызлар. Хизкияның: Жаратқан Ийе бизлерди қутқарады, – деп алдағанына кулақ салмаңлар.

³³ Қайсы халықтың құдайы өз үлкесин Ассирия

патшасының қолынан қутқара алған? ³⁴ Хамат хәм Арпадтың құдайлары қайда? Сефарўайым, Хена хәм Иўўаның құдайлары қайда? Самария құдайлары қайда? Олар Самарияны мениң қолымнан қутқара алды ма? ³⁵ Усы еллердің құдайларының қайсы бири өз жерин мениң қолымнан қутқара алды? Солай екен, Жаратқан Ийе Ерусалимди мениң қолымнан қалай қутқарады?»

³⁶ Халық үндемеді, жуўап та қайтармады. Өйткени патша Хизкия халыққа оған жуўап бермеўди буйырған еди.

³⁷ Сарай басқарыўшысы Хилкия улы Эляким, хаткер Шебна хәм жылнамашы Асаф улы Иоах кийимлерин жыртып, Хизкияның алдына келди хәм Ассирия патшасының бас ўәзириниң сөзлерин оған айтып берди.

Хизкияның пайғамбар Ийшайдан кеңес сораўы

19 Патша Хизкия буларды еситкенде, кийимлерин жыртып хәм аза кийимлерин кийип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды.

² Ол аза кийимин кийген сарай басқарыўшысы Элякимди, хаткер Шебнаны хәм жасы үлкен руўханийлерди Амос улы пайғамбар Ийшаяға жиберди. ³ Олар Ийшаяға былай деди: «Хизкия былай дейди: „Бүгинги күн азап, жаза хәм масқарашылық күни. Себеби бала шығайын деп аўызға тақалып тұрғаны менен, туўыўға күши жоқ хаялға уқсаймыз. ⁴ Бәлким, тири Құдайды хорлаў ушын мырзасы, Ассирия патшасы жиберген бас ўәзириниң барлық сөзлерин Құдайың Жаратқан Ийе еситкен шығар хәм усы еситкен сөзлери ушын оларды жазалар. Сонлықтан тири қалғанлар ушын дуўа ет“».

⁵ Патша Хизкияның хызметшилери патшаның сөзлерин Ийшаяға жеткизгенде, ⁶ Ийшая оларға былай деди: «Мырзаңызға былай деп айтыңлар: Жаратқан Ийе былай дейди: „Ассирия патшасының хызметшилериниң Мени масқаралап айтқан сөзлеринен, яғный өзиң еситкен сөзлерден қорқпа. ⁷ Мине, Мен оған бир руўх жиберемен. Сонда ол бир хабар еситип, өз елине қайтып кетеди. Мен оны өз елинде қылыш пенен өлтиртемен“».

⁸ Ассирия патшасының бас ўәзери изине қайтып, өз патшасын Либна қаласына қарсы урысып атырған жеринен тапты. Себеби ол Ассирия патшасының Лахиштен шегингенин еситкен еди. ⁹ Ассирия патшасы Куш патшасы Тирхаканың өзине қарсы урысқа атланғанын еситип, Хизкияға және елшилерин жиберип былай деди: ¹⁰ «Яхуда патшасы Хизкияға былай деп айтыңлар: „Сүйенген Құдайың сени: „Ерусалим Ассирия патшасына тәслим болмайды“, – деп алдамасын. ¹¹ Ассирия патшаларының барлық еллерди жер менен жексен етип, нелер ислегенин еситкен шығарсаң?! Енди сен қутылып қалмақшымысаң? ¹² Ата-бабаларым ўайран еткен Гозан, Харан, Ресеп хәм Телассардағы

Эденде жасаған халықтардың құдайлары оларды құтқара алды ма? ¹³ Хамат хәм Арпад патшалары қәне? Сефарұайым, Хена хәм Иўуа қалаларының патшалары қәне?“»

Хизкияның дуўасы

¹⁴ Хизкия хатты елшилердің қолынан алып оқығаннан соң, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды хәм хатты Жаратқан Ийениң алдына жайып қойды. ¹⁵ Кейин Жаратқан Ийениң алдында дуўа етип, былай деди: «Керублар ортасындағы тахтта отырған Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Сен пүткил дүнья патшалықтарының жалғыз Қудайысаң! Аспан хәм жерди Сен жаратқансаң. ¹⁶ Жаратқан Ийе, құлақ салып, есит, көзлериңди ашып, көр. Тири Қудайды масқаралау үшін Санхерибтиң айтып жиберген сөзлерин есит. ¹⁷ Жаратқан Ийе, ырасында да, Ассирия патшалары халықтарды хәм олардың жерлерин ұйранлады. ¹⁸ Олардың құдайларын отқа таслап, жоқ қылды. Бирақ олар хәкыйқатында құдайлар емес, ал ағаштан хәм тастан адам қолы менен исленген нәрселер еди. ¹⁹ Қудайымыз Жаратқан Ийе, бизлерди Санхерибтиң қолынан құтқара гөр. Сонда пүткил дүнья патшалықтары Сениң жалғыз Қудай екеніңди биледи».

Ийшаяның пайғамбаршылығы

²⁰ Соңынан Амос улы Ийшая пайғамбар Хизкияға мынадай хабар жиберди: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: Ассирия патшасы Санхериб хәкқында Маған еткен дуўаңды еситтим. ²¹ Ол туўралы Мен, Жаратқан Ийе былай деймен: Пәк қыз Сион сени кемситип, үстиңнен күлер, Ерусалим қыз мазақлап, изиңнен бас шайқар. ²² Сен кимди хорлап, кимди мазақладың? Кимге дауыс көтерип сөйлеп, кимге менменсип қарадың? Маған – Израилдың Мухаддесине! ²³ Елшилериң арқалы Мени хорлап былай дедиң: „Сансыз сауаш арбаларым менен таулардың бийик шыңына, Лебанон тауларының узақ жанбауырларына шықтым, Бийик кедр ағашларын, жақсы сәрүи ағашларын кестим. Оның ең төрине, ең қалың тоғайына бардым. ²⁴ Мен қудықлар қаздым хәм жат еллердің суўларын иштим, Мысырдың барлық дәрьяларын табаным менен қурыттым“. ²⁵ Бирақ буның хәммесин бурыннан жобаластырып, әййемги күнлерден ойлап қойғанымды еситпеген бе едиң? Хәзир Мен соны орынладым. Сонлықтан сен қорғанлы қалаларды қарабақанаға айландыра алдың.

²⁶ Сонда қол-қанаты қырқылды қала халқының, Қорқып, уятқа қалды.

Олар даладағы көк шөпке, жаңа шыққан нәзик шөпке хәм тамның басындағы, шықпай атырып өрт шалған шөпке ұқсап қалды.

²⁷ Мен сениң отырыс-турысыңды, қашан келип-кететуғыныңды,

Маған деген ғәзебиңди, хәммесин билемен.

²⁸ Маған деген ғәзебиң үшін хәм тәкаббирлигиң құлағыма жетип келгени үшін, Халқамды мурныңнан өткизип, суўлығымды аузыңа тағаман.

Сени келген жолың менен изиңе қайтараман.

²⁹ Хәй, Хизкия! Сен үшін белги мынау болады:

Усы жылы шашылған дәннен өскен өнимди жейсиз,

Келеси жылы соның орнына өскен өнимди азық қыласыз,

Ал үшінши жылы дән сеуип, өним аласыз, жүзим бағларын отырғызып, олардың мийуесинен жейсиз.

³⁰ Яхуда халқының қутылып қалғанлары жерге тамыр жайып, жоқарыда мийуе береді.

³¹ Себеби тири қалғанлар Ерусалимнен, қутылғанлар Сион тауынан келип шығады.

Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси Өз қызғаншақлығы менен жүзеге асырады.

³² Сонлықтан Жаратқан Ийе Ассирия патшасы туўралы былай дейди:

Ол бул қалаға кирмейди, оқ та атпайды,

Қалаға жақынламас қалқаны менен,

Қалаға қарсы топырақ та үйдирмейди.

³³ Келген жолы менен қайтады, қалаға кирмейди.

Бул – Жаратқан Ийениң айтқаны!

³⁴ Мен Өзим үшін хәм қулым Дауыттың хұрметі үшін бул қаланы қорғап, құтқараман».

³⁵ Сол күни түнде Жаратқан Ийениң периштеси ассириялылардың ордасына барып, бир жүз сексен бес мың адамды қырып таслады. Азанда оянып қарағанлар хәмме жердің өликлерге толып кеткенин көрди. ³⁶ Сонда Ассирия патшасы Санхериб орданы таслап, изине қайтты. Ол Ниневияға қайтып келип, сол жерде жасап қалды. ³⁷ Бир күни ол өз құдайы Нисрохтың бутханасында табынып атырғанда, уллары Адраммелех пенен Саресер оны қылыш пенен өлтирди хәм өзлери Арарат үлкесине қашып кетти. Санхерибтиң орнына улы Эсар-Хаддон патша болды.

Хизкияның қәстелениуі хәм шыпаланыуы

20 Сол күнлери Хизкия ауырып, өлим төсегінде жатты. Сонда Амос улы Ийшая пайғамбар оған келип былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Үй-ишиңе үәсиятнамаңды қалдырып, ырзаласа бер, себеби тәуір болмайсаң, өлесей“».

² Хизкия жүзин дийуалға қаратып, Жаратқан Ийеге дуўа етип: ³ «О, Жаратқан Ийе! Алдыңда мениң шын жүректен садықлық пенен

жасағанымды хәм нәзеринде туұры ислерди ислеп жүргенимди еслей гөр!» – деди хәм өксип-өксип жылады.

⁴ Ийшая еле сарайдың ортанғы хәўлисина шығып кетпей атырып, оған Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ⁵ «Изиңе қайтып, Мениң халқымның хәкімдары Хизкияға мына хабарды жеткіз: „Бабаң Даўыттың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: Дуўанды еситтим, көз жасларыңды көрдим. Мине, Мен сени шыпалайман. Сен үшінши күни Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барсаң. ⁶ Өмириңди он бес жылға узайтаман. Өзиңди де, бул қаланы да Ассирия патшасының қолынан қутқараман. Өзим ушын хәм қулым Даўыттың хұрметі ушын бул қаланы қорғайман“».

⁷ Ийшая патшаның адамларына: «Кептирип нығызланған әнжир алып келиңдер», – деди. Оны әкеліп, жараға қойғанда, ол саўалып кетти.

⁸ Хизкия Ийшайдан:

– Жаратқан Ийениң мени саўалтатуғынын хәм үшінши күни Жаратқан Ийениң Ибадатханасына баратуғынымды қандай белги арқалы билемен? – деп сорады. ⁹ Ийшая оған:

– Жаратқан Ийениң Өз сөзин орынлайтуғынын билдиретуғын белги мынаў: текшеге түсіп турған сая он адым алдыға жылжысын ба ямаса он адым артқа жылжысын ба? – деди. ¹⁰ Хизкия Ийшаяға:

– Саяның алдыға он адым жылжыўы аңсат. Сая он адым артқа жылжысын, – деди. ¹¹ Ийшая пайғамбар Жаратқан Ийеге жалбарынды. Сонда Жаратқан Ийе патша Ахаз соқтырған текшениң үстине түсіп турған саяны он адым артқа жылжитты.

Хизкияның ақылсызлығы

¹² Сол арада Хизкияның аўырып қалғанын еситкен Вавилон патшасы Баладан улы Меродах-Баладан Хизкияға хатлар хәм саўғалар жиберди.

¹³ Хизкия елшилерди қабыл етти хәм оларға өз қазнасындағы затлардың хәммесин: гүмис хәм алтынларын, хош ийисли затларын, қымбатбаха майларын, қурал-жарақ сақланатуғын бөлмесин көрсетти. Хизкияның сарайында да, патшалығында да оларға көрсетилмеген хеш нәрсе қалмады.

¹⁴ Сонда пайғамбар Ийшая патша Хизкияның жанына келип, оған:

– Бул адамлар сизге не деди? Олар қай жақтан келипти? – деп сорады. Хизкия оған:

– Олар узақ елден, Вавилоннан келген, – деп жуўап берди.

¹⁵ Ийшая:

– Олар сарайыңызда не көрди? – деп сорады. Хизкия:

– Сарайымдағы хәмме нәрсени көрди. Қазнамда оларға көрсетпеген хеш нәрсем қалмады, – деп жуўап берди. ¹⁶ Сонда Ийшая Хизкияға былай деди:

– Онда Жаратқан Ийениң сөзин еситиң:

¹⁷ «Жаратқан Ийе былай дейди: „Сарайыңдағы хәмме нәрсе хәм ата-бабаларыңның усы күнге

шекем жыйнаған хәмме нәрсеси Вавилонға алып кетилетуғын күн келеди, хеш нәрсе қалмайды.

¹⁸ Сениң нәсилицнен болған айырым урпақларың да алып кетилип, Вавилон патшасының сарайында хызметши болады“». ¹⁹ Хизкия Ийшаяға:

– Жаратқан Ийениң сиз арқалы айтқан сөзлери жақсы сөзлер, – деди. Себеби ол ишинен: «Хеш болмағанда мениң заманымда тынышлық хәм абаданшылық болады», – деп ойлады.

²⁰ Хизкияның басқа ислери, барлық қахарманлықтары, ол құрғызған хәўыз, суў өткеллери хәм қалаға қалай суў апарғанлары Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған.

²¹ Хизкия өлип, ата-бабаларына қосылды. Оның орнына улы Менашше патша болды.

Яхуда патшасы Менашше

21 Менашше он еки жасында патша болды хәм Ерусалимде елиў бес жыл патшалық етти.

Оның анасының аты Хефсиба еди. ² Ол Жаратқан Ийениң Израил халқының алдынан қуўып жиберген халықларының жеркенишли жаман ислерине еликлеп, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. ³ Әкеси Хизкия жоқ қылған сыйыныў орынларын қайта тикледи. Израил патшасы Ахабқа ұсап, Баалға арнап құрбанлық орынлар құрды, кийели ағашын орнатты хәм пүткіл аспан денелерине табынып, оларға хызмет етти. ⁴ Менашше Жаратқан Ийениң Ибадатханасына, яғный Жаратқан Ийениң: «Мен Ерусалимде Өз атымды орнатаман», – деген Ибадатханасына басқа қудайларға арнап, құрбанлық орынлар құрды. ⁵ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасының еки хәўлисине де барлық аспан денелерине арнап құрбанлық орынлар құрды. ⁶ Ол өз улын отта жандырып құрбанлыққа берди, пал ашты, белгилерди жорыды, әрўақ хәм руўхларды шақырыўшыларға мәсләхәт салды. Ол Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеп, Оны ғәзеплендирди. ⁷ Менашше өзи ислеткен Ашера бутын Жаратқан Ийениң Ибадатханасына қойды. Жаратқан Ийе Даўытқа хәм оның улы Сулайманға: «Бул Ибадатханада хәм Израил урыўлары арасынан таңлап алған қалам Ерусалимде атымды мәңгиге орнатаман. ⁸ Егер олар Мениң буйрықларыма хәм қулым Муўса буйырған барлық Нызамларды муқиятлы түрде орынлап жасаса, онда Израил халқын өзлериниң ата-бабаларына берген жерден қуўып шығармайман», – деген еди. ⁹ Бирақ халық қулақ аспады. Менашшениң халықты жолдан азғырғаны соншелли, Жаратқан Ийениң Израил халқының алдынан жоқ қылған халықларынан да көбирек жаманлықлар иследи.

¹⁰ Жаратқан Ийе Өз қуллары болған пайғамбарлар арқалы былай деди: ¹¹ «Яхуда патшасы Менашше өзинен бурын сол жерде жасаған амор халқынан да жаманырақ

жеркенишли ислерди ислегени, өз бутлары менен яхудалыларды гүнаға баслағаны ушын,

¹² Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Мен Яхуда елинің хәм оның бас қаласы Ерусалимнің басына еситкен адамның жүрегін суўлалатуғын бир апатшылық жаўдыраман.

¹³ Самарияға қолланған өлшеў жибін хәм Ахабтың үй-ишине қолланған өлшемди Ерусалимге де қолланаман. Табақты сыпырып, төңкерип қойғаны сыяқлы, Ерусалимди де солай сыпырып тазалайман. ¹⁴ Халқымның қалғанларынан жүз бураман, оларды душпанларының қолына тапсыраман. Душпанлары оларды тонап, талан-тараж етеди. ¹⁵ Себеби олар Мениң нәзеримде жаман ислерди иследи хәм ата-бабалары Мысырдан шыққан күннен усы күнге дейін Мениң ғәзебимди келтирди“».

¹⁶ Менашше Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди ислеп, яхудалыларға ислеткен гүнасына қоса, жүдә көп айыпсыз қан төгіп, Ерусалимди басынан аяғына шекем қанға батырды.

¹⁷ Менашшениң басқа ислери, ол ислеген барлық ислер хәм ол ислеген гүналар ҳаққында Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

¹⁸ Менашше өлип, ата-бабаларына қосылды хәм сарайдың Узза деп аталатуғын бағына жерленди. Оның орнына улы Амон патша болды.

Яхуда патшасы Амон

¹⁹ Амон жигирма еки жасында патша болып, Ерусалимде еки жыл патшалық етті. Анасының аты Мешуллемет болып, ол иотбалы Харустың қызы еди. ²⁰ Амон да әкеси Менашшеге уқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.

²¹ Ол әкесиниң жолынан жүрди, әкеси табынған бутларға хызмет етип, оларға табынды. ²² Амон ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени тәрк етті, Оның жолынан жүрмеді.

²³ Патша Амонның хызметшилери оған қарсы тил бириктирип, оны өз сарайында өлтирди. ²⁴ Бирақ үлке халқы Амонға қарсы тил бириктиргенлердиң хәммесин өлтирди хәм оның орнына улы Иошияны патша етип қойды.

²⁵ Амон ислеген басқа ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

²⁶ Амон Узза бағындағы өз қәбирине жерленди. Оның орнына улы Иошия патша болды.

Яхуда патшасы Иошия

22 Иошия сегіз жасында патша болып, Ерусалимде отыз бир жыл патшалық етті. Оның анасының аты Едида болып, ол босқатлы Адаяның қызы еди. ² Иошия Жаратқан Ийениң нәзеринде туўры болған ислерди иследи. Ол оңға да солға да бурылмай, бабасы Даўыттың жолынан жүрди.

³ Патша Иошия өз патшалығының он сегизинши жылында, Мешулламның ақлығы Асалияның улы хаткер Шафанды Жаратқан Ийениң

Ибадатханасына жиберип, оған былай деди: ⁴ «Бас руўханий Хилкияға бар. Ол босағадағы қадағалаушы руўханийлер халықтан жыйнап,

Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келген гүмислерди есаплап шықсын. ⁵ Кейін оны Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ишиндеги

ислерди бақлау ушын тайынланған адамларға берсин. Олар буны Жаратқан Ийениң Ибадатханасының бузылған жерлерин

дүзетиўшилерге, ⁶ усталарға, қурылысшыларға, тас қалаушыларға төлесин хәм Ибадатхананы дүзетиўге керекли болған ағашларды хәм жонылған тасларды сатып алыўға жумсасын.

⁷ Деген менен, оларға берилген гүмистинң есабы талап етилмесин, өйткени олар ҳадал ислейди».

⁸ Бас руўханий Хилкия хаткер Шафанға: «Мен Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан Нызам кітабын таптым», – деп, кітапты Шафанға берди. Шафан кітапты оқыды. ⁹ Соңынан хаткер Шафан

патшаға: «Қулларыңыз Ибадатханадан табылған гүмислерди алып, оны Жаратқан Ийениң

Ибадатханасындағы ислерди алып барыўшыларға тапсырды», – деген хабар алып келди. ¹⁰ Соңынан ол: «Руўханий Хилкия маған бир кітап берди», –

деди хәм кітапты патшаға оқып берди. ¹¹ Патша Нызам кітабындағы сөзлерди еситкенде,

кийимлерин жыртты. ¹² Ол руўханий Хилкияға, Шафан улы Ахиқамға, Михая улы Ахборға, хаткер Шафанға хәм өз хызметшиси Асаяға былай деп

буйырды: ¹³ «Барып, табылған бул кітаптың сөзлери ҳаққында мен ушын, халық ушын хәм пүткил Яхуда ушын Жаратқан Ийениң еркин сораңлар. Ата-бабаларымыздың бул кітаптың сөзлерине кулақ аспағаны хәм онда бизлер ушын жазылған бул сөзлерге сай жасамағаны себепли, Жаратқан Ийениң бизлерге қарсы лаўлаған ғәзеби уллы».

¹⁴ Руўханий Хилкия, Ахиқам, Ахбор, Шафан хәм Асая барып, Хархастың ақлығы Тиқұаның улы болған мухаддес кийимлерге қараушы Шаллумның хаялы пайғамбар Хулда менен сөйлести. Хулда Ерусалимнің таза бөлимінде жасайтуғын еди.

¹⁵ Хаял оларға былай деди: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе сизлерди маған жиберген адамға былай деп айтыңлар деп атыр: ¹⁶ Жаратқан Ийе былай дейди: „Яхуда патшасының оқыған кітабында жазылғанындай, бул жерге де, бул жерде жасайтуғын халықтың басына да апатшылық жаўдыраман. ¹⁷ Олар мени тәрк етті хәм басқа қудайларға түтетки түтетип, пүткил ислери менен Мениң ғәзебимди келтирди. Сонлықтан бул жерге қарсы ғәзебим лаўлады хәм ол сөнбейди.

¹⁸ Жаратқан Ийеден сорау ушын сизлерди жиберген Яхуда патшасына былай деп айтыңлар: сен еситкен сөзлер туўралы Израилдың Қудайы

Жаратқан Ийе былай дейди: ¹⁹ Бул жер хэм бул жерде жасайтуғынлардың ўайран етилиўге хэм нәлетке хуқим етилгени хаққында Мениң сөзлеримди еситкенде, жүрегин эзилди хэм Маған бойсындың. Сен кийимлериңди жыртып, Мениң алдымда жылағанлықтан, Мен де сени еситтим. ²⁰ Сонлықтан Мен сени ата-бабаларыңа қосаман, тынышлық пенен қәбирге қойыласаң. Мен бул жерге жаўдыратуғын хеш бир апатшылықты сениң көзиң көрмейди[†]». Олар бул хабарды патшаға жеткизди.

Иошияның бутпаразлықты жоқ қылыўы

23 Патша Иошия адам жиберип, Яхуда хэм Ерусалимниң барлық ақсақалларын өз жанына топлады. ² Соңынан ол пүткил Яхуда менен пүткил Ерусалим турғынларын, руўханийлерди, пайғамбарларды, үлкеннен кишкенесине дейинги пүткил халықты ертип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды. Патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан табылған Келисим китабын басынан аяғына дейин оларға даўыслап оқып берди. ³ Кейин патша сүтинниң жанындағы арнаўлы орнында турып, Жаратқан Ийениң алдында келисим дүзди. Ол Жаратқан Ийениң жолы менен жүрип, Оның буйрықларын, қарарларын, қағыйдаларын шын жүректен, жан-тәни менен орынлаўға, бул китапта жазылған келисим сөзлерине әмел қылыўға ант ишти. Пүткил халық та келисимге қосылды.

⁴ Соннан соң, патша бас руўханий Хилкияға, екинши дәрежели руўханийлерге хэм босағадағы қадағалаўшы руўханийлерге Баалға, Ашераға хэм пүткил аспан денелерине арнап исленген хэмме нәрселерди Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан алып шығыўды буйырды. Оларды Ерусалимниң сыртындағы Кидрон ойпатлығында өртетип, күлин Бейт-Элге апарғызды. ⁵ Патша Яхуда қалаларында хэм Ерусалим этирапындағы сыйыныў орынларында түтетки түтетий ушын Яхуда патшалары тәрепинен тайынланған бутқа хызмет етийши руўханийлерди, Баалға, қуяшқа, айға, жұлдызларға хэм пүткил аспан денелерине арнап түтетки түтеткенлерди жоқ қылды. ⁶ Кийели ағашын Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан Ерусалимниң сыртына, Кидрон сайына шығарды. Оны сол жерде жағып, күл-талқан етти хэм күлин улыўма халықлық қәбирлердиң үстине шашты. ⁷ Бузықшылық ислеўши еркеклердиң Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы үйлерин бузып таслады. Ол жерде ҳаяллар Ашера бутына арнап, кийимлер тоқыйтуғын еди.

⁸ Иошия Яхуда қалаларындағы Жаратқан Ийениң хэмме руўханийлерин жыйнап, Ерусалимге алып келди. Кейин Гебадан Беер-Шебаға шекемги руўханийлер түтетки түтетип, сыйынатуғын орынларды ҳарамлады. Қала хәкими болған Ешуаның дәрўазасына кирер аўыздағы сыйыныў

орынларын да жоқ қылды. Бул дәрўаза қала дәрўазасының шеп тәрепинде еди. ⁹ Сыйыныў орынларының руўханийлери Ерусалимдеги Жаратқан Ийениң қурбанлық орнында қурбанлық бере алмаса да, олар өз кәсиплеслери болған руўханийлер менен ашытқысыз нан жейтуғын еди.

¹⁰ Иошия хеш кимниң қудай Молохқа арнап өз улын яки қызын отта жандырмаўы ушын, Бен-Хинном ойпатлығындағы Тофетти [†] де ҳарамлап, жарамсыз аўхалға келтирди. ¹¹ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасының кирер алдына, сарай хызметшиси Натан-Мелехтиң бөлмесиниң қасына Яхуданың бурынғы патшаларының қуяшқа арнап қойдырған атларының мүсинлерин алып таслап, олардың арбаларын отта жандырды.

¹² Иошия Ахаздың жоқарыдағы бөлмесиниң тамбасындағы Яхуданың бурынғы патшалары қурдырған қурбанлық орынларын да, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының еки хәўлисіндеги Менашшениң қурдырған қурбанлық орынларын да буздырды. Оларды майдалап езип, Кидрон сайына шашып жиберди. ¹³ Және ол Ерусалимниң шығысына, Зәйтүн таўының ^{††} кубласына Израил патшасы Сулайманның сидонлылардың жеркенишли буты Аштарта, моаблылардың жеркенишли буты Кемош хэм аммонлардың жеркенишли буты Милкомға арнап қурдырған сыйыныў орынларын ҳарамлады. ¹⁴ Иошия кийели тасларды күл-талқан етип, кийели ағашларын кесип таслады хэм олардың орынларын адам сүйегине толтырды.

¹⁵ Буннан тысқары, Израилды гүнаға баслаған Набат улы Яробам қурдырған Бейт-Элдеги сыйыныў орнын хэм қурбанлық орнын жоқ қылды. Ол сыйыныў орнын жағып жиберип, күлин көкке суўырды, кийели ағашын да жағып жиберди.

¹⁶ Иошия айналасына қарап, таў үстиндеги қәбирлерди көрди. Ол адамларын жиберип, қәбирдеги сүйеклерди алдыртты хэм оларды қурбанлық орынның үстинде жағып жиберип, қурбанлық орынды ҳарамлады. Бул Жаратқан Ийениң Қудайдың адамы арқалы алдын ала айтқан сөзлери бойынша болды.

¹⁷ Иошия:

– Ана жердеги қулпы тас кимдики? – деп сорады.

Қала турғынлары оған:

– Яхудадан келген Қудайдың адамының қәбири.

Ол Бейт-Элдеги қурбанлық орында хәзир сиз ислеген ислер туўралы алдын ала жәриялаған еди, – деп жуўап берди.

¹⁸ Сонда патша:

– Оған тиймеңлер, хеш ким оның сүйеклериниң тынышын алмасын, – деди. Солай етип, оның сүйеклерине де, Самариядан келген пайғамбардың сүйеклерине де хеш ким тиймеди.

[†] Тофет – қудай Молохқа арнап балаларды жандыратуғын орын ^{††} Зәйтүн таўы – сөзбе-сөз: бузыў, яғный «Азғырыў таўы».

¹⁹ Израил патшалары Жаратқан Ийениң ғәзебин келтирип, Самария қалаларындағы сыйыныу орынларына бутханалар құрдырған еди. Иошия Бейт-Элде ислегенлерин бул жерде де илеп, бул бутханаларды да қыйратып таслады. ²⁰ Ол сол жердеги сыйыныу орынларының руўханийлерин құрбанлық орын үстинде баўызлап, сол жерде адам сүйеклерин жандырды хәм соңынан Ерусалимге қайтып келди.

Иошияның Қутқарылыу байрамын өткерийи

²¹ Патша Иошия пүткил халыққа: «Қудайыңыз Жаратқан Ийеге арнап Қутқарылыу байрамын мына Келисим кітабында жазылғаны бойынша байрамлаңлар», – деп буйрық берди. ²² Себеби Израилда бийлер басқарған дәўирден баслап, Израил хәм Яхуда патшалары басқарған дәўир бойы Қутқарылыу байрамы усылай байрамланбаған еди. ²³ Жаратқан Ийеге арналған бул Қутқарылыу байрамы Иошияның патшалығының он сегизинши жылында, Ерусалимде болып өтті.

²⁴ Буннан басқа, Иошия руўханий Хилкияның Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан тапқан кітабында жазылған нызам сөзлерин орынлау ушын, Ерусалимде хәм Яхуда жеринде пайда болған барлық жеркенишли ислерди: әрұақларды хәм руўхларды шақырыушыларды, үй қудайларының мүсинлерин хәм бутларды жоқ қылды. ²⁵ Иошиядан алдын да, оннан кейин де оған ұқсап Муўсаның хәмме Нызамларына бойсынып, пүткил жан-тәни хәм бар күши менен Жаратқан Ийеге жүз бурған патша болмады.

²⁶ Бирақ Менашше өз ислери арқалы Жаратқан Ийениң ғәзебин келтиргени ушын, Ол Өзиниң Яхудаға қарсы лаулаған ғәзебинен ўаз кешпеди. ²⁷ Жаратқан Ийе былай деди: «Израилды дәрғайымнан қалай қуўып шығарған болсам, Яхуданы да солай қуўып шығараман. Таңлап алған қалам Ерусалимнен хәм „атым сол жерде болады“ деген Ибадатханадан жүз бураман».

Иошияның өлими

²⁸ Иошияның басқа ислери, ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

²⁹ Иошияның хукимдарлығы ўақтында, Мысыр фараоны Нехо Ассирия патшасына жәрдем бериу ушын, Евфрат дәрьясына қарай жолға шықты. Патша Иошия да Нехоға қарсы жүрис қылды хәм олар Мегиддода дусласқанда Нехо Иошияны өлтирди. ³⁰ Хызметшилери Иошияның денесин арбаға салып, Мегиддодан Ерусалимге алып келди хәм өз қәбирине жерледі. Үлке халқы Иошияның улы Еҳоахазды майлап, әкесиниң орнына патша етип қойды.

Яхуда патшасы Еҳоахаз

³¹ Еҳоахаз жигирма үш жасында патша болып, Ерусалимде үш ай патшалық етті. Оның анасының аты Хамутал болып, ол либналы Еремияның қызы еди. ³² Еҳоахаз ата-бабалары сыяқлы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. ³³ Еҳоахаздың Ерусалимде патшалық етпеуи ушын, фараон Нехо оны Хамат үлкесинде, Риблада тутқынға алды хәм үлке халқына жүз талант гүмис хәм бир талант алтын салық салды. ³⁴ Фараон Нехо Иошияның улы Әлякимди әкесиниң орнына патша етип қойды хәм атын өзгертип, Еҳояким деп қойды. Ал Еҳоахазды Мысырға алып келди хәм ол сол жерде қайтыс болды. ³⁵ Еҳояким фараон талап еткен гүмис хәм алтынды берди. Бунның ушын ол үлке халқына хәр бириниң мал-мүлкине сай салық салып, халықтан гүмис хәм алтын өндирип алды.

Яхуда патшасы Еҳояким

³⁶ Еҳояким жигирма бес жасында патша болып, Ерусалимде он бир жыл патшалық етті. Оның анасының аты Зебуда болып, ол румалы Педаяның қызы еди. ³⁷ Еҳояким ата-бабалары сыяқлы, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.

24 Яхуда патшасы Еҳоякимниң патшалығы дәўиринде Вавилон патшасы Набуходоносор Яхудаға хужим жасады. Еҳояким үш жыл оған бағынышлы болып, соңынан оған қарсы бас көтерди. ² Жаратқан Ийе Өз қуллары болған пайғамбарлар арқалы айтқан сөзлери бойынша, Яхуданы жоқ етиу ушын Вавилония †, Арам, Моаб хәм Аммон еллериниң басқыншы топарларын Яхудаға жиберди. ³ Булардың хәммеси Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Яхуданың басына түсти. Менашше ислеген барлық гүналар себепли, Жаратқан Ийе оны Өз дәрғайынан қуўып шығармақшы болды. ⁴ Себеби Жаратқан Ийе Менашшениң айыпсыз қан төгип, Ерусалимди айыпсызлардың қанына толтырғанын кешериуді қәлемеди.

⁵ Еҳоякимниң басқа ислери хәм ол ислеген барлық ислер Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған. ⁶ Еҳояким өлип, ата-бабаларына қосылды, орнына улы Еҳоякин патша болды.

⁷ Мысыр патшасы енди өз жеринен сыртқа шықпады. Себеби Вавилон патшасы Мысыр шегарасындағы сайдан Евфрат дәрьясына шекемги Мысыр патшасына тийисли барлық жерлерди басып алған еди.

Яхуда патшасы Еҳоякин

⁸ Еҳоякин он сегиз жасында патша болып, Ерусалимде үш ай патшалық етті. Оның анасы

† Вавилония – сөзбе-сөз: Калдей.

ерусалимли Элнатанның қызы Нехушта еди.

⁹ Ехоякин де әкеси сыяқлы Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи.

¹⁰ Сол ұақытлары Вавилон патшасы Набуходоносордың әскерлери Ерусалимге қарсы жүрис қылып, қаланы қамал қылды. ¹¹ Әскерлери қаланы қамал қылғанда, Вавилон патшасы Набуходоносордың өзи де қалаға келди. ¹² Сонда Яхуда патшасы Ехоякин анасы, үзирлери, басшылары хәм сарай хызметшилери менен бирге Вавилон патшасына тәслим болды. Вавилон патшасы өз патшалығының сегизинши жылында, Ехоякинди тутқынға алды. ¹³ Жаратқан Ийениң алдын ала айтқан сөзи бойынша, Набуходоносор Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм патша сарайындағы ғәзийнелерди алып кетти. Израил патшасы Сулайманның Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын ислеткен алтын буйымларының хәммесин сындырды. ¹⁴ Ол және пүткил Ерусалим турғынларын: басшылардың, мәрт жаўынгерлердің, усталардың хәм темиршилердің барлығын, улыўма он мың адамды сүргин етип алып кетти. Үлкеде жарлы халықтан басқа хеш ким қалмады.

¹⁵ Вавилон патшасы Набуходоносор Ехоякинди Вавилонға сүргин етти. Оның анасын, ҳаялларын, сарай хызметшилери хәм үлкениң елбасшыларын да Ерусалимнен Вавилонға сүргин етти. ¹⁶ Буннан тысқары Вавилон патшасы жети мың сайланды әскерди, мың уста хәм темиршини Вавилонға сүргин етти. Олардың хәммеси урысқа жарамлы хәм мәрт жаўынгерлер еди. ¹⁷ Вавилон патшасы Ехоякинниң орнына Ехоякинниң әкесиниң иниси Маттанияны патша етип қойды хәм атын Седекия деп өзгертти.

Яхуда патшасы Седекия

¹⁸ Седекия жигирма бир жасында патша болып, Ерусалимде он бир жыл патшалық етти. Оның анасының аты Хамутал болып, ол либналы Еремияның қызы еди. ¹⁹ Ехоякимге ұсап, Седекия да Жаратқан Ийениң нәзерінде жаман болған ислерди иследи. ²⁰ Жаратқан Ийениң Ерусалим менен Яхудаға ғәзеби келгени соншелли, оларды Ол Өз дәрғайынан шығарып таслады.

Ерусалимниң қулаўы

Седекия Вавилон патшасына қарсы бас көтерди.

25 Седекияның патшалығының тоғызыншы жылының оныншы айының оныншы күни [†] Вавилон патшасы Набуходоносор пүткил әскерлери менен Ерусалимниң этирапына келип, орда құрды хәм қаланың дөгерегине топырақ үйди. ² Қала Седекияның патшалығының он биринши жылына дейин қамалда болды. ³ Сол жылғы

[†] Седекияның патшалығының тоғызыншы жылының оныншы айының оныншы күни – б. э. ш. 588 ж. 15-январь.

төртинши айдың тоғызыншы күни ^{††} қалада ашлықтың хәўиж алғаны соншелли, халықта бир тислем нан да қалмады. ⁴ Сол ұақытта қала дийўалының бир жери бузылды. Вавилония әскерлериниң қаланы қамал қылып турғанына қарамастан, барлық әскерлер түнде патшаның бағының жанындағы еки дийўал арасындағы дәрўаза арқалы шығып, Иордан тегислигине қарай қашып кетти. ⁵ Бирақ Вавилония әскерлери патшаны қуўып кетип, Ерихо тегислигинде оған жетип алды. Хәмме әскерлер патша Седекияны таслап, қашып кетти. ⁶ Патшаны тутқынға алып, оны Риблаға, Вавилон патшасына апарды хәм сол жерде оған хүким шығарылды. ⁷ Вавилонлылар Седекияның көз алдында улларын баўызлады, ал өзиниң көзлерин ойып алды. Соңынан кисенлеп, Вавилонға алып кетти.

Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қулаўы

⁸ Вавилон патшасы Набуходоносордың патшалығының он тоғызыншы жылының бесинши айының жетинши күни Вавилон патшасының хызметшиси, сақшылар баслығы Набузарадан Ерусалимге келди. ⁹ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасына, патша сарайына хәм Ерусалимдеги хәмме үйлерге от берип, барлық әхмийетли имаратларды жағып жиберди.

¹⁰ Сақшылар басшысы менен бирге келген Вавилония әскерлери Ерусалим дөгерегиндеги дийўалларды қулатып таслады. ¹¹ Сақшылардың басшысы Набузарадан қалада қалғанларды, Вавилон патшасы тәрәпине өткен қашқындарды хәм басқа әпиўайы халықты сүргин етти. ¹² Набузарадан жүзимгершилик хәм дийханшылық пенен шуғылланыўы ушын үлкедеги жарлы халықтың бир қаншасын таслап кетти.

¹³ Вавилонлылар Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы қола өрелерди, түбелдириклерди, қола хәўызды бөлеклеп, қоланы Вавилонияға алып кетти. ¹⁴ Соның менен бирге, олар хызмет етиў ұақтында қолланылатуғын күл салынатуғын ыдыслар, күл алатуғын белшелер, пилик кескишлерди, түтетки салатуғын тостағанларды хәм қоладан исленген хәмме нәрселерди алып кетти. ¹⁵ Сақшылар басшысы алтын хәм гүмистен исленген буйымлардың хәммесин, шоқ салынатуғын ыдысларды хәм қан себетуғын табақларды алып кетти.

¹⁶ Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын Сулайман ислеткен еки өре, хәўыз хәм түбелдириклер ушын кеткен қоланың есабы жоқ еди. ¹⁷ Хәр бир өрениң бийиклиги он сегиз шығанақ болып, үстинде қоладан исленген төбелик бар еди. Хәр бир төбеликтиң бийиклиги үш шығанақ болып, олар айландырып қоладан

^{††} Сол жылғы төртинши айдың тоғызыншы күни – б. э. ш. 586 ж. 18-июль.

исленген шынжырлы торлар хәм куйма анарлар менен безелген еди.

Яхуда халқының Бабилонға сүргин етилийи

¹⁸ Сақшылар басшысы Набузарадан бас руўханий Сераяны, екинши дәрежели руўханий Сефанияны хәм Ибадатхана босағасындағы үш қадағалаушы руўханийди тутқынға алды. ¹⁹ Және де, ол Ерусалимде қалған әскерлердің әскербасысын, патшаның бес ўәзирин, үлке халқын әскерликке шақырыў иси менен шуғылланатуғын әскербасының хаткерин хәм үлке халқының алпысын тутқынға алды. ²⁰ Сақшылар баслығы Набузарадан оларды Риблаға, Бабилон патшасына алып барды. ²¹ Бабилон патшасы Хамат жеринде, Риблада оларды өлтиртти.

Солай етип, Яхуда халқы өз үлкесинен сүргин етилди.

Яхуда хәкими Гедалия

²² Бабилон патшасы Набуходоносор Шафанның ақлығы Ахиқамның улы Гедалияны Яхудада қалған халық үстинен хәким етип тайынлады. ²³ Хәмме әскербасылар хәм олардың адамлары Бабилон патшасының Гедалияны хәким етип қойғанын еситкенде, Миспа қаласына, Гедалияның жанына келди. Келгенлер Нетания улы Исмайыл, Қареах улы Юханан, нетофалы Танхумет улы Серая, маахалының улы Язания хәм олардың адамлары еди. ²⁴ Гедалия оларға хәм олардың адамларына

ант ишип: «Бабилонлы хызметкерлердің қол астында болыўдан қорқпаңлар. Үлкеге орналасып, Бабилон патшасына хызмет етиңлер. Сонда сизлер ушын жақсы болады», – деди.

²⁵ Бирақ усы жылдың жетинши айында патша нәсилинен болған Элишаманың ақлығы Нетанияның улы Исмайыл он адамы менен Миспаға барып, Гедалияны өлтирди. Олар Миспада Гедалияның жанында болған Яхуда халқын да калдейлилер менен бирге қылыштан өткерди. ²⁶ Сонда үлкенинен кишкенесине дейин пүткил халық калдейлилерден қорққанынан әскербасылар менен бирге Мысырға қашты.

Еҳоякиннің азат етилийи

²⁷ Яхуда патшасы Еҳоякиннің сүргин етилгенине отыз жети жыл болғанда, Эўил-Меродах Бабилонға патша болды. Ол сол жылдың он екинши айының жигирма жетинши күни [†] Яхуда патшасы Еҳоякинди зинданнан шығарды. ²⁸ Патша оған жақсы қатнаста болды хәм оған Бабилонға сүргин етилген басқа патшалардан жоқарырақ болған мәртебе берди. ²⁹ Солай етип, Еҳоякин зиндандағы кийимлерин шешип, таза кийимлер кийди хәм өмириниң ақырына шекем патша дастурханынан аўқат жеди. ³⁰ Және де, өмириниң ақырына шекем оған күнделикли керек-жарағы патша тәрепинен берилди.

[†] Сол жылдың он екинши айының жигирма жетинши күни – б. э. ш. 561 ж. 2-апрель.

1 Жылнама

Адам-атадан Ибрайымға дейинги урпақлар

1 Адам, Шет, Энош, ² Кенан, Махалалел, Еред, ³ Ханох, Метушелах, Ламех хәм ⁴ Нух.
 Нухтың уллары: Сам, Хам хәм Яфет.
⁵ Яфеттиң уллары: Гомер, Магог, Мадай, Яўан, Тубал, Мешех хәм Тирас.
⁶ Гомердиң уллары: Ашкеназ, Рифат хәм Тогарма.
⁷ Яўанның уллары: Элиша, Таршиш, Киттим хәм Роданим †.
⁸ Хамның уллары: Куш, Мысыр, Пут хәм Кенаан.
⁹ Куштың уллары: Себа, Хаўила, Сабта, Раама хәм Сабтеха.
 Рааманың уллары: Шеба хәм Дедан.
¹⁰ Куштың және Нимрод деген де бир улы бар еди. Ол жер жүзиндеги биринши күшли жаўынгер болды.
¹¹ Мысырдан луд, анам, леҳаб, нафтух, ¹² патрус, каслух хәм кафтор халықлары, ал каслух халқынан филист халқы келип шықты.
¹³ Кенааннан туңғыш улы Сидон, кейин Хет туўылды. ¹⁴ Сондай-ақ, ебус, амор, гиргаш, ¹⁵ хиў, арқ, син, ¹⁶ арўад, сепар хәм хамат халықлары да Кенааннан келип шықты.
¹⁷ Самның уллары: Элам, Ашшур, Арпахшад, Луд, Арам, Ус, Хул, Гетер хәм Мешех. ¹⁸ Арпахшадтан Шелах, Шелахтан Эбер туўылды. ¹⁹ Эбердиң еки улы болып, олардың бириниң аты Пелег †† еди, өйткени сол ўақытта жерлер бөлинген еди. Ал екиншисиниң аты Иоқтан еди.
²⁰ Иоқтаннан Алмодад, Шелеф, Хасармаўет, Ерах, ²¹ Хадорам, Узал, Дикла, ²² Эбал, Абимаел, Шеба, ²³ Офир, Хаўила, Иобаб туўылды. Булардың хәммеси Иоқтанның урпақлары еди.
²⁴ Сам, Арпахшад, Шелах, ²⁵ Эбер, Пелег, Реу, ²⁶ Серуг, Нахор, Терах, ²⁷ Ибрам, яғный Ибрайым.

Ибрайымның урпақлары

²⁸ Ибрайымның уллары: Ысақ хәм Исмайыл.
²⁹ Олардың шежиреси мынадай: Исмайылдың туңғыш улы Небайот. Оннан кейин, Кедар, Адбеел, Мибсам, ³⁰ Мишма, Дума, Масса, Хадад, Тема, ³¹ Етур, Нафиш, Кедма. Булар Исмайылдың уллары еди.

³² Ибрайымның тоқалы Қатурадан туўылған уллары мыналар: Зимран, Иоқшан, Медан, Мидян, Ишбақ хәм Шуах.

Иоқшанның уллары: Шеба хәм Дедан.

³³ Мидянный уллары: Эфа, Эфер, Ханох, Абида хәм Элдаа. Булардың хәммеси Ибрайымның Қатурадан туўылған урпақлары еди.

Эсаўдың урпақлары

³⁴ Ысақ Ибрайымның улы еди.

Ысақтың уллары: Эсаў хәм Израил.

³⁵ Эсаўдың уллары: Элифаз, Реуел, Еуш, Ялам хәм Қорах.

³⁶ Элифаздың уллары: Теман, Омар, Сефо, Гатам, Кеназ хәм Тимнадан туўылған Амалек.

³⁷ Реуелдиң уллары: Нахат, Зерах, Шамма хәм Мизза.

Сеирдиң урпағы

³⁸ Сеирдиң уллары: Лотан, Шобал, Сибон, Ана, Дишон, Эсер хәм Дишан.

³⁹ Лотанның уллары: Хорий хәм Хомам. Тимна Лотанның қарындасы еди.

⁴⁰ Шобалдың уллары: Алўан, Манахат, Эбал, Шефий хәм Онам.

Сибонның уллары: Аяя хәм Ана.

⁴¹ Ананың улы: Дишон.

Дишонның уллары: Хамран, Эшбан, Итран хәм Керан.

⁴² Эсердиң уллары: Билхан, Зааўан хәм Яақан.

Дишанның уллары: Ус хәм Аран.

Эдом патшалары

⁴³ Израилда патша болмастан бұрын, Эдом елинде төмендеги патшалар хәкимдарлық етти: Беор улы Бела. Оның қаласының аты Динхаба еди.

⁴⁴ Бела өлгеннен кейин, орнына Босра қаласынан болған Зерах улы Иобаб патша болды. ⁴⁵ Иобаб өлгеннен кейин, теманлылардың жеринен келген Хушам патша болды. ⁴⁶ Хушам өлгеннен кейин, Моаб жеринде мидянлыларды қыйратқан Бедад улы Хадад патша болды. Оның қаласының аты Аўит еди. ⁴⁷ Хадад өлгеннен кейин, орнына масреқалы Самла патша болды. ⁴⁸ Самла өлгеннен соң, орнына дәрья бойындағы Рехоботтан болған Шаул патша болды. ⁴⁹ Шаул өлгеннен соң, орнына Ахбор улы Баал-Ханан патша болды. ⁵⁰ Баал-Ханан өлгеннен соң, орнына Хадад патша болды. Оның қаласының

† Роданим – усы ат Жар. 10:4 Доданим. †† Пелег – «бөлинип кетти» дегенди билдиреди.

аты Пау еди. Ҳададтың ҳаялы Меҳетабел
Межаҳабтың ақлығы Матредтиң қызы еди.

⁵¹ Соңынан Ҳадад та өлди.

Эдом бийлери мыналар: Тимна, Алўа, Етет,
⁵² Оҳолибама, Эла, Пинон, ⁵³ Кеназ, Теман, Мибсар,
⁵⁴ Магдиел хәм Ирам. Эдом бийлери усылар еди.

Израилдың уллары

2 Израилдың уллары мыналар: Рубен, Шимон,
Лебий, Яхуда, Иссахар, Зебулон, ² Дан, Юсуп,
Бенямин, Нафталий, Гад хәм Ашер.

Яхуданың урпақлары

³ Яхуданың уллары: Эр, Онан хәм Шела. Яхудаға
бул үш улды кенаанлы Шуаның қызы туўып берди.
Яхуданың туңғыш улы Эр Жаратқан Ийениң
нәзеринде жаўыз болған исти ислегени ушын,
Жаратқан Ийе оны өлтирди. ⁴ Яхуданың келини
Тамара да оған Перес пенен Зерахты туўып берди.
Яхуданың барлығы болып бес улы болды.

⁵ Перестиң уллары: Хесрон хәм Хамул.

⁶ Зерахтың уллары: Зимрий, Этан, Хеман, Калкол
хәм Дара. Олар барлығы болып бесеў еди.

⁷ Кармийдиң улы: бағышланған нәрселерге
қыянет ислеп, Израилға апат әкелген Ахар.

⁸ Этанның улы: Азария.

⁹ Хесронның уллары: Ерахмеел, Рам хәм Келубай.

¹⁰ Рамнан Амминадаб, Амминадабтан Яхуда
урыўының көсеми Нахшон туўылды. ¹¹ Нахшоннан
Салма, Салмадан Боаз, ¹² Боаздан Обид, Обидтен
Ишай туўылды.

¹³ Ишайдың жети улы болды: туңғышы Элиаб,
екиншиси Абинадаб, үшіншиси Шимеа,

¹⁴ төртіншиси Нетанел, бесіншиси Раддай,

¹⁵ алтыншысы Осем, жетіншиси Даўыт. ¹⁶ Олардың
Серуя хәм Абигайыл деген қарындасы болды.

Серуяның үш улы бар еди: Абишай, Иоаб хәм
Асахел. ¹⁷ Исмайыл урпағынан болған Етерге
турмысқа шыққан Абигайыл Амасаны туўды.

¹⁸ Хесронның улы Калевтиң Азуба хәм Ериот
деген ҳаяллары болды. Оның Азубадан туўылған
уллары: Ешер, Шобаб хәм Ардон. ¹⁹ Азуба өлгеннен
кейин, Калев Эфратаға үйленди. Эфрата оған Хурды
туўып берди. ²⁰ Хурдан Урий туўылды. Урийден
Бесалел туўылды.

²¹ Буннан соң, Хесрон Гиладтың әкеси Махир
деген адамның қызы менен жатты хәм алпыс
жасында үйленген бул ҳаялы оған Сегубты туўып
берди. ²² Яир Сегубтың улы еди. Яирдиң Гилад
жеринде жигирма үш қаласы бар еди. ²³ Бирақ
Гешур менен Арам Яирге тийисли қалаларды,
сондай-ақ, Кенатты хәм оның айланасындағы
алпыс қаланы басып алды. Бул жерлерде жасап
атырған барлық халық Гиладтың әкеси Махирдиң
урпағынан еди.

²⁴ Хесрон Калев-Эфратада қайтыс болғаннан соң,
ҳаялы Абия Ашхурды туўды. Ашхур Теқоаның әкеси
еди.

Хесронның улы Ерахмеелдиң урпақлары

²⁵ Хесронның туңғыш улы Ерахмеелдиң уллары:
туңғыш улы Рам, кейин Буна, Орен, Осем хәм Ахия.

²⁶ Ерахмеелдиң Атара деген басқа бир ҳаялы
болып, ол Онамның анасы еди.

²⁷ Ерахмеелдиң туңғыш улы Рамның уллары:
Маас, Ямин хәм Экер.

²⁸ Онамның уллары: Шаммай, Яда.

Шаммайдың уллары: Надаб, Абишур.

²⁹ Абишурдың Абиҳайыл деген ҳаялы болып, усы
ҳаялы оған Ахбан менен Молидти туўып берди.

³⁰ Надабтың уллары: Селед хәм Аппайым. Селед
бийперзент дүньядан өтті.

³¹ Аппайымның улы: Иший.

Ишийдиң улы: Шешан.

Шешанның улы: Ахлай.

³² Шаммайдың туўысқаны Яданың уллары: Етер
хәм Ионатан. Етер бийперзент дүньядан өтті.

³³ Ионатанның уллары: Пелет хәм Заза. Булар
Ерахмеелдиң урпақлары еди.

³⁴ Шешанның улы болмай, тек қызлары бар еди.
Шешанның Ярха деген мысырлы бир қулы бар еди.

³⁵ Шешан қызын қулы Ярхаға ҳаяллыққа берди.
Ҳаялы оған Аттайды туўып берди.

³⁶ Аттайдан Натан туўылды. Натаннан Забад,

³⁷ Забадтан Эфлал, Эфлалдан Обид, ³⁸ Обидтен Еху,
Ехудан Азария, ³⁹ Азариядан Хелес, Хелестен Эласа,

⁴⁰ Эласадан Сисмай, Сисмайдан Шаллум,

⁴¹ Шаллумнан Еқамия, Еқамиядан Элишама
туўылды.

Хесрон улы Калевтиң урпақлары

⁴² Ерахмеелдиң иниси Калевтиң уллары: туңғыш
улы Зифтиң әкеси Меша хәм екіншиси Хебронның
әкеси Мареша болды.

⁴³ Хебронның уллары: Қорах, Таппуах, Рекем хәм
Шема. ⁴⁴ Шемадан Рахам, Рахамнан Иорқоам
туўылды. Шеманың әжағасы Рекемнен Шаммай
туўылды. ⁴⁵ Шаммайдан Маон, Маоннан Бейт-Сур
туўылды.

⁴⁶ Калевтиң тоқалы Эфа оған Харан, Моса хәм
Газезди туўып берди. Харанның улының аты да
Газез еди.

⁴⁷ Яҳадайдың уллары: Регем, Иотам, Гешан, Пелет,
Эфа хәм Шааф.

⁴⁸ Калевтиң Мааха атлы басқа тоқалы оған Шебер
менен Тирхананы туўып берди. ⁴⁹ Мааха
Мадманнаның әкеси Шаафты хәм Махбена менен
Гибаның әкеси Шеўаны да туўды. Калевтиң Ахса
деген бир қызы болды. ⁵⁰ Булардың хәммеси
Калевтиң урпақлары еди.

Калевтиң ҳаялы Эфратадан туўылған туңғыш улы
Хурдың уллары: Кирят-Яримниң тийкарын салған

Шобал, ⁵¹ Бейтлехемнің тийкарын салған Салма, Бейт-Гадердің тийкарын салған Хареф.

⁵² Кирят-Яримнің тийкарын салған Шобалдан Харое тийреси, Менухотта жасайтуғын халықтың ярымы хәм ⁵³ Кирят-Яримде мекән басқан итер, пут, шумат, мишра тийрелери пайда болды. Бул тийрелерден Сора менен Эштаол турғынлары келип шықты.

⁵⁴ Салмадан тараған урпақлар: Бейтлехем, Нетофа, Атрот-Бейт-Йоаб, Манахаттың ярымы хәм Сора турғынлары,

⁵⁵ Ябесте жасайтуғын хаткерлердің тират, шимеат хәм сухат тийрелери. Булар Рехаб урпақларының бабасы Хамматтың нәсилинен келип шыққан кен халқы болады.

Даўыттың уллары

3 Даўыттың Хебронда туўылған уллары мыналар: туңғышы изреелли Ахиноамнан туўылған Амнон, екиншиси кармелли Абигайылдан туўылған Даниел, ² үшіншиси Гешур патшасы Талмайдың қызы Маахадан туўылған Абшалом, төртіншиси Хаггиттен туўылған Адония, ³ бесіншиси Абиталдан туўылған Шефатия, алтыншысы хаялы Эгладан туўылған Итреам. ⁴ Даўыттың бул алты улы Хебронда туўылды. Даўыт Хебронда жети жыл алты ай, соңынан Ерусалимде отыз үш жыл патшалық қылды. ⁵ Даўыттың Ерусалимде туўылған уллары: Шимеа, Шобаб, Натан хәм Сулайман. Бул төртеуи Аммиелдің қызы Бат-Шуадан [†] туўылды. ⁶ Олардан басқа Даўыттың Ибхар, Элишама, Элифелет, ⁷ Ногах, Нефег, Яфия, ⁸ Элишама, Эляда хәм Элифелет деген тоғыз улы болды. ⁹ Булардың барлығы Даўыттың хаялларынан туўылған уллары еди. Оның тоқалларынан туўылған уллары да болды. Даўыттың Тамара деген қызы да бар еди.

Сулайман патшаның урпағы

¹⁰ Рехабам Сулайманның улы еди. Рехабамнан Абия, Абиядан Аса, Асадан Еҳошафат, ¹¹ Еҳошафаттан Иорам ^{††}, Иорамнан Ахазия, Ахазиядан Иоаш, ¹² Иоаштан Амасия, Амасиядан Азария, Азариядан Иотам, ¹³ Иотамнан Ахаз, Ахаздан Хизкия, Хизкиядан Менашше, ¹⁴ Менашшеден Амон, Амоннан Иошия туўылды. ¹⁵ Иошияның уллары: туңғыш улы Юханан, екиншиси Еҳояким, үшіншиси Седекия, төртіншиси Шаллум. ¹⁶ Еҳоякимнің уллары: Еҳония [‡] хәм Седекия. ¹⁷ Еҳоякиннің Бабилонға сүргин етип алып кетилген уллары: Шеалтиел, ¹⁸ Малкирам, Педая, Шенассар, Еқамия, Хошама хәм Недабия. ¹⁹ Педаяның уллары: Зеруббабел хәм Шимей.

[†] Бат-Шуадан – басқа нұсқада «Бат-Шебадан». ^{††} Иорам – Еҳорам деп те айтылады. [‡] Еҳония – Еврейше Еҳония. Еҳоякиннің басқаша атамасы, және де 17-аятта бар.

Зеруббабелдің перзентлери: Мешуллам, Ханания хәм қарындасы Шеломит. ²⁰ Зеруббабелдің және бес улы бар еди: Хашуба, Охел, Берехия, Хасадия хәм Юшаб-Хесед.

²¹ Хананияның уллары: Пелатия хәм Ешая. Ешаядан Рефая, Рефаядан Арнан, Арнаннан Обадия, Обадиядан Шекания туўылды.

²² Шеканияның улы Шемая еди. Шемаяның уллары: Хаттуш, Игал, Бариах, Неария, Шафат – барлығы болып алтау.

²³ Неарияның уллары: Элиоенай, Хизкия, Азриқам – барлығы болып үшеу.

²⁴ Элиоенайдың уллары: Ходауия, Эляшиб, Пелая, Аққуб, Юханан, Делая хәм Ананий – барлығы болып жетеу.

Яхуданың урпағы

4 Яхуданың урпақлары: Перес, Хесрон, Кармий, Хур хәм Шобал. ² Шобалдың улы Реая Яхаттың әкеси еди. Яхат Ахумай менен Лахадтың әкеси еди. Булар Сора турғынларының тийрелери еди.

³ Изреел, Ишма, Идбаш хәм олардың қарындасы Хаселелпонийдің әкеси Этамның тийкарын салған еди. ⁴ Пенуел Гедордың хәм Эзер Хушаның тийкарын салған еди. Булар Бейтлехемнің тийкарын салыушылар хәм Эфратаның туңғыш улы Хурдың урпақлары еди.

⁵ Теқоа қаласының тийкарын салған Ашхурдың Хела хәм Наара деген еки хаялы бар еди. ⁶ Наара Ашхурға Ахуззам, Хефер, Темени хәм Ахаштарийди туўып берди. Булар Наараның уллары еди.

⁷ Ашхурдың Хеладан туўылған уллары: Серет, Сохар, Этнан ⁸ хәм Қос. Қос Аноуб пенен Хассобебаның әкеси хәм Харум улы Ахархел тийрелеринің түп бабасы еди.

⁹ Ябес деген бир адам туўысқанларына қарағанда абырайлырақ еди. Анасы: «Оны азап шегип туўдым», – деп, атын Ябес қойған еди. ¹⁰ Ябес Израилдың Қудайына: «Қәнекей, Сен мени жарылқап, жерлеримди кеңейткеніңде еди! Қолың мениң үстимде болып, азап шекпеуім ушын, мени жаманлықтан сақласаң еди!» – деп жалбарынды. Қудай оның тилегин орынлады.

¹¹ Шуханың туўысқаны Келуб Мехирдің әкеси, Мехир Эштонның әкеси еди. ¹² Эштоннан Бейт-Рафа, Пасеах хәм Техинна туўылды. Техинна Ир-Нахаштың тийкарын салды. Булар бурын Рехада жасайтуғын еди.

¹³ Кеназдың уллары: Отниел хәм Серая. Отниелдің уллары: Хатат хәм Меонотай. ¹⁴ Меонотай Офраның әкеси еди. Серая Ге-Харашимның тийкарын салған Иоабтың әкеси еди. Булай аталыуының себеби, сол жердің турғынлары өнерментшилик пенен шуғылланатуғын еди. ¹⁵ Ефунне улы Калеттиң уллары: Иру, Эла хәм Наам. Эланың улы: Кеназ.

¹⁶ Еҳаллелелдің уллары: Зиф, Зифа, Тирия хәм Асарел.

¹⁷ Эзраның уллары: Етер, Меред, Эфер, Ялон. Меред фараонның қызы Битеаға үйленіп, ол Мередке Мәриямды, Шаммайды хәм Эштемоаның тийкарын салған Ишбахты туып берди. ¹⁸ Меред және яхудалы қызға үйленди. Бул хаялы оған Гедордың тийкарын салған Ередти, Сохоның тийкарын салған Хеберди хәм Заноахтың тийкарын салған Екутиелди туып берди.

¹⁹ Ходия Нахамның қарындасына үйленди. Оннан туыылған уллар Кеилада жасайтуғын Гарм тийресиниң хәм Эштемоада жасайтуғын Мааха тийресиниң түп бабасы еди.

²⁰ Шимонның уллары: Амнон, Ринна, Бен-Ханан хәм Тилон.

Ишийдиң урпақлары: Зохет хәм Бен-Зохет.

²¹ Яхуданың улы Шеланың уллары: Леханың тийкарын салған Эр, Марешаның тийкарын салған Лаада, Бейт-Ашбеадағы қасыл зығыр тоқышылардың әуладлары, ²² Иоким, Козеба турғынлары, Моаб пенен Яшубий-Лехемди басқарған Иоаш пенен Сараф. Бул мағлыұматлар әйдемги жазбалардан алынған. ²³ Олар Нетаим хәм Федерада жасайтуғын хәм гүлалшылық етип, патша ушын хызмет ететуғын еди.

Шимонның урпағы

²⁴ Шимонның урпақлары: Немуел, Ямин, Яриб, Зерах хәм Шаул. ²⁵ Шаулдан Шаллум, Шаллумнан Мибсам, Мибсамнан Мишма туылды.

²⁶ Мишманың урпақлары: Мишмадан Хаммуел, Хаммуелден Заккур, Заккурдан Шимей туылды.

²⁷ Шимейдиң он алты улы, алты қызы бар еди. Бирақ оның туысқанларының перзентлери аз болғанлықтан, олардың урыуы Яхуда урыуындай үлкен болмады. ²⁸ Шимонның урпақлары Беер-Шеба, Молада, Хасар-Шуал, ²⁹ Билха, Эсем, Толад, ³⁰ Бетуел, Хорма, Сиклаг, ³¹ Бейт-Маркабот, Хасар-Сусим, Бейт-Бирий хәм Шаарайым қалаларында жасады. Дауыттың патшалығына дейин усы қалалар Шимонның урпақларына тийисли болды. ³² Олардың әуладлары Этам, Айын, Риммон, Тохен хәм Ашан атлы бес қалада да жасады. ³³ Баалға дейин созылған бул қалалардың дөгерегиндеги барлық ауыллар да оларға тийисли болды. Олар сол жерлерде жасап, өзлериниң шежиресин жазып барды.

³⁴ Шимонның басқа урпақлары: Мешобаб, Ямлех, Амасия улы Иоша, ³⁵ Иоел, Асиелдиң шаулығы Сераяның ақлығы Иошибияның улы Еху, ³⁶ Элийоенай, Яақоба, Ешоха, Асая, Адиел, Есиммиел, Беная ³⁷ хәм Шемаяның жаулығы Шимрийдің қулығы Едаяның шаулығы Аллонның ақлығы Шифий улы Зиза. ³⁸ Жоқарыда аты аталғанлардың хәр бири тийре басшылары еди. Олардың нәсиллери көбейип, кеңнен тарады. ³⁹ Олар малларына жайлау ізлеп, Гедордың жанына, ойпатлықтың шығысына дейин барды. ⁴⁰ Ол жерде мол хәм жақсы жайлаулар болып, үлке кең, тыныш

хәм қәуипсиз еди. Бурын ол жерде Хамның урпақларының айырымлары жасаған еди.

⁴¹ Яхуда патшасы Хизкияның дәуиринде, жоқарыда аты аталған Шимон урпақлары Хам урпақларына хәм сол жерде жасап атырған Меуним урпақларына хәжим жасап, оларды толық қырып таслады. Соңынан өзлери сол жерге жайласып алды, олар бүгин де сол жерде жасайды. Себеби ол жерде сүриүлери ушын жайлау бар еди. ⁴² Кейин Ишийдиң уллары Пелатия, Неария, Рефая хәм Уззиел басшылығында Шимонның урпағынан бес жүз адам таулы Сеир үлкесине барып, ⁴³ Амалек нәсилинен аман қалғанларды қырып таслады. Шимон урпақлары бүгин де сол жерлерде жасап келмекте.

Рубеннің урпағы

5 Израилдың туңғыш улы Рубеннің уллары. Рубен Израилдың туңғыш улы еди. Бирақ ол әкесиниң төсегин харамлағаны ушын, туңғышлық хуқықы Израилдың улы Юсуптиң улларына берилди. Сол себепли Рубен шежиреде туңғыш ул сыпатында дизимге алынбаған. ² Яхуда туысқанлары ишинде ең күшлиси болып, хәкимдар оның урпағынан шықса да, туңғышлық хуқықы Юсупке тийисли болды.

³ Израилдың биринши улы Рубеннің уллары: Ханох, Паллу, Хесрон хәм Кармий.

⁴ Иоелдиң урпағы: Иоелдиң улы Шемая, Шемаяның улы Гог, Гогтың улы Шимей, ⁵ Шимейдиң улы Миха, Миханың улы Реая, Реаяның улы Баал хәм ⁶ Баалдың улы Беера. Ассирия патшасы Тилгат-Пилнесер [†] Беераны сүргин қылып алып кеткенде, ол Рубен урыуының көсеми еди. ⁷ Беераның ағайинлери шежиреде тийрелери бойынша былай дизимге алынған: жетекши Еиел, Зехария ⁸ хәм Бела. Бела Азздың улы, Шеманың ақлығы хәм Иоелдиң шаулығы еди. Олар Ароерден баслап Небо менен Баал-Меонға дейин созылған жерлерде жасады. ⁹ Олардың Гилад жериндеги падалары көбейип кеткенликтен, шығыс тәрептеги Евфрат дәрьясына қарай созылған шөлге дейинги жерлерди ийелеп алды.

¹⁰ Шаулдың патшалық қылған дәуиринде, Рубен урпағы Ажар урпағына қарсы урыс ашты. Оларды жеңип, Гиладтың шығыс тәрәпиндеги оларға тийисли барлық жерлерди ийелеп алды.

Гадтың урпағы

¹¹ Гад урыуы Рубен урыуына қоңсылас Башан аймағында Салкаға дейин созылған жерлерде жасады. ¹² Башан жеринде Иоел басшы еди, Шафам екинши дәрежелі басшы, Янай хәм Шафат олардан кейингилер еди.

[†] Тилгат-Пилнесер – Ассирия хәкимдары Тилгат-Пилнесер көбинесе Тиглат-Пилесер аты менен белгили.

¹³ Олардың ағайинлери, басқа жети тийрениң басшылары мыналар: Михаил, Мешуллам, Шеба, Иорай, Якан, Зиа хәм Эбер. ¹⁴ Булар Абихайылдың уллары болып, Абихайыл Хурийдің, Хурий Яроахтың, Яроах Гиладтың, Гилад Михаилдың, Михаил Ешишайдың, Ешишай Яхдоның, Яхдо Буздың улы еди.

¹⁵ Гунийдің ақлығы, Абдиелдің улы Ахий усы тийрелердің басшысы еди. ¹⁶ Гадлылар Гиладта, Башанда, оларға тийисли аўылларда хәм Шаронның барлық жайлауларының шегараларына дейинги жерлерде жасады. ¹⁷ Булардың хәммеси Яхуда патшасы Иотамның хәм Израил патшасы Яробамның патшалық еткен дәуиринде шежиреге киргизилген.

¹⁸ Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымында урысқа жарамлы қырық төрт мың жети жүз алпыс адам бар еди. Олардың хәммеси қалқан хәм қылыш услап, оқ жай тартып, урыса алатуғын батырлар еди. ¹⁹ Олар Ажар урпақларына, Етур, Нафиш хәм Нодаб қәўимлерине қарсы урыс алып барды. ²⁰ Оларды жеңиўде Рубен, Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымына жәрдем берилди хәм Қудай Ажар урпақлары менен оның аўқамласларын оларға тәслим етти. Себеби олар урысып атырып, даўыслап Қудайды шақырған еди. Қудай да олардың дуўасына жуўап берди, өйткени олар Оған үмит байлаған еди. ²¹ Олар Ажар урпақларының малларын: елиў мың түйе, еки жүз елиў мың қой, еки мың ешекти олжа қылып, жүз мың адамды тутқынға алды. ²² Оларға қарсы Қудайдың Өзи урысқанлығы себепли, душпанлардың көпшилиги саўашта қырылып кетти. Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымы сүргинге дейин сол жерлерде жасады.

Менашше урыўының ярымы

²³ Менашше урыўының ярымы көп санлы еди. Олар Башаннан Баал-Хермонға, Сенир хәм Хермон таўына дейин созылған жерлерде жасады.

²⁴ Олардың әўлад басшылары мыналар:

Эфер, Иший, Элиел, Азриел, Еремия, Қодаўия хәм Яхдиел. Булар мәрт жаўынгерлер, абырайлы ерлер хәм әўлад басшылары еди. ²⁵ Деген менен, олар ата-бабаларының Қудайына опасызлық етти. Қудайға қыянет етип, өзлериниң алдында қырып жиберилген сол еллердің халықларының бутларына табынды. ²⁶ Сол себепли Израилдың Қудайы Ассирия патшасы Пулды, яғный Тилгат-Пилнесерди хәрекетке келтирди. Ассирия патшасы Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше урыўының ярымын жеңип, оларды тутқынға алды. Оларды Халахқа, Хаборға, Қараға хәм Гозан дәрьясының бойына сүргин қылды. Олар бүгин де сол жерлерде жасап келмекте.

Лебийдің урпағы

6 Лебийдің уллары: Гершом, Қоҳат хәм Мерарий.

² Қоҳаттың уллары: Амрам, Исқар, Хеброн хәм Уззиел.

³ Амрамның балалары: Харон, Муўса хәм Мәриям. Харонның уллары: Надаб, Абиху, Элазар, Итамар. ⁴ Элазардан Пинехас, Пинехастан Абишуа, ⁵ Абишуадан Буккий, Буккийден Уззий, ⁶ Уззийден Зерахия, Зерахиядан Мерайот, ⁷ Мерайоттан Амария, Амариядан Ахитуб, ⁸ Ахитубтан Садоқ, Садоқтан Ахимаас, ⁹ Ахимаастан Азария, Азариядан Юханан, ¹⁰ Юхананнан Азария туўылды. Азария патша Сулайманның Ерусалимде қурғызған Ибадатханасында руўханий болып хызмет етти.

¹¹ Азариядан Амария, Амариядан Ахитуб, ¹² Ахитубтан Садоқ, Садоқтан Шаллум, ¹³ Шаллумнан Хилкия, Хилкиядан Азария, ¹⁴ Азариядан Серая, Сераядан Иосадақ туўылды.

¹⁵ Жаратқан Ийе Яхуда хәм Ерусалим халқын Набуходоносор арқалы сүргин қылғанда, Иосадақ та сүргин қылынған еди.

Лебийдің басқа урпақлары

¹⁶ Лебийдің уллары: Гершом, Қоҳат хәм Мерарий.

¹⁷ Гершомның улларының атлары: Либний хәм Шимей.

¹⁸ Қоҳаттың уллары: Амрам, Исқар, Хеброн хәм Уззиел.

¹⁹ Мерарийдің уллары: Махлий хәм Муший.

Түп бабасы бойынша дизимге алынған Лебий урыўының тийрелери мыналар:

²⁰ Гершомның урпағы: Гершомнан Либний, Либнийден Яхат, Яхаттан Зимма, ²¹ Зиммадан Иоах, Иоахтан Иддо, Иддодан Зерах, Зерахтан Еатрай туўылды.

²² Қоҳаттың урпағы: Қоҳаттан Амминадаб, Амминадабтан Қорах, Қорахтан Ассир, ²³ Ассирден Элқана, Элқанадан Эбьясаф, Эбьясафтан Ассир, ²⁴ Ассирден Тахат, Тахаттан Уриел, Уриелден Уззия, Уззиядан Шаул туўылды.

²⁵ Элқананың басқа уллары: Амасай хәм Ахимот.

²⁶ Ахимоттан Элқана, Элқанадан Софай, Софайдан Нахат, ²⁷ Нахаттан Элиаб, Элиабтан Ерохам, Ерохамнан Элқана туўылды.

²⁸ Самуелдің уллары: туңғыш улы Иоел, екиншиси Абия.

²⁹ Мерарийдің урпағы: Мерарийден Махлий, Махлийден Либний, Либнийден Шимей, Шимейден Узза, ³⁰ Уззадан Шимеа, Шимеадан Хаггия, Хаггиядан Асая туўылды.

Ушырасыў шатырындағы сазенделер

³¹ Келисим сандығы Жаратқан Ийениң үйине апарылғаннан соң, сол жерде хызмет етиў ушын Даўыт тайынлаған сазенделердің атлары төменде

берилген. ³² Сулайман Ерусалимде Жаратқан Ийеге арнап Ибадатхана құрғанға дейін, олар Ушырасыу шатырында қосық айтып, хызмет етті. Олар өз хызметін берілген көрсетпелер бойынша орынлайтуғын еді.

³³ Сол жерде уллары менен бирге сол хызметти атқарып атырғанлар мыналар:

Қоқаттың урпағынан: қосықшы Хеман. Хеман Иоелдің, Иоел Самуелдің, ³⁴ Самуел Элқананың, Элқана Ерохамның, Ерохам Элиелдің, Элиел Тоахтың, ³⁵ Тоах Суфтың, Суф Элқананың, Элқана Махаттың, Махат Амасайдың, ³⁶ Амасай Элқананың, Элқана Иоелдің, Иоел Азарияның, Азария Сефанияның, ³⁷ Сефания Тахаттың, Тахат Ассирдің, Ассир Эбясфтың, Эбясф Қорахтың, ³⁸ Қорах Исхардың, Исхар Қоқаттың, Қоқат Лебийдің, Лебий Израилдың улы еді.

³⁹ Хеманның оң жағында хызмет ететуғын жәрдемшиси, туұысқаны Асаф болды. Асаф Берехияның улы болып, Берехия Шимеаның,

⁴⁰ Шимеа Михаилдың, Михаил Баасияның, Баасия Малкияның, ⁴¹ Малкия Этнийдің, Этний Зерахтың, Зерах Адаяның, ⁴² Адая Этанның, Этан Зимманың, Зимма Шимейдің, ⁴³ Шимей Яхаттың, Яхат Гершомның, Гершом Лебийдің улы еді.

⁴⁴ Хеманның шеп жағында хызмет ететуғын жәрдемшиси туұысқаны Мерарий урпағынан Этан болды. Этан Кишийдің улы болып, Киший Абдийдің, Абдий Маллухтың, ⁴⁵ Маллух Хашабияның, Хашабия Амасияның, Амасия Хилкияның, ⁴⁶ Хилкия Амсийдің, Амсий Банийдің, Баний Шемердің, ⁴⁷ Шемер Махлийдің, Махлий Мушийдің, Муший Мерарийдің, Мерарий Лебийдің улы еді. ⁴⁸ Олардың лебийли туұысқанлары Мухаддес шатырдағы, Қудайдың Үйіндегі басқа барлық хызметлерди орынлау ушын тайынланды. ⁴⁹ Бирақ тек Харон хәм оның урпақлары ғана құрбанлық орында жандырылатуғын құрбанлықларды берип, түтетки түтетилетуғын орында түтеткилерди түтететуғын хәм Ең мухаддес бөлмеде исленетуғын барлық хызметлерди атқаратуғын еді. Олар Қудайдың құлы Муьса берген барлық буйрықлар бойынша, Израил халқын гүнадан пәклейтуғын еді.

Харонның урпағы

⁵⁰ Харонның урпақлары мыналар: Харонның улы Элазар, Элазардың улы Пинехас, Пинехастың улы Абишуа, ⁵¹ Абишуаның улы Буккий, Буккийдің улы Уззий, Уззийдің улы Зерахия, ⁵² Зерахияның улы Мерайот, Мерайоттың улы Амария, Амарияның улы Ахитуб, ⁵³ Ахитубтың улы Садоқ, Садоқтың улы Ахимаас.

Лебийлилер жасаған қалалар

⁵⁴ Лебийлилердің жасауы ушын ажыратылған жерлер мыналар: Қоқат тийресинен шыққан

Харонның урпақларына биринши шек түскенликтен, ⁵⁵ оларға Яхудадағы Хеброн хәм оның әтирапындағы жайлаулар берилди. ⁵⁶ Ал қала дөгерегіндегі атыз хәм ауыллар Ефунне улы Калекке берилди.

⁵⁷ Солай етип, Харонның урпақларына паналайтуғын қалалар: Хеброн, Либна, Яттир, Эштемоа, ⁵⁸ Хилез, Дебир, ⁵⁹ Ашан, Ютта хәм Бейт-Шемеш қалалары жайлаулары менен қоса берилди. ⁶⁰ Бенямин урыуынан да оларға Геба, Алемет, Анатот қалалары жайлаулары менен қоса берилди. Қоқат тийресине берілген бул қалалар барлығы болып он үш еді.

⁶¹ Қоқат тийресиниң қалғанларына Менашше урыуының ярымынан алынған он қала шек таслау арқалы берилди.

⁶² Гершом урпағына тийре санына қарай, Иссахар, Ашер, Нафталий урыуларынан хәм Башандағы Менашше урыуынан алынған он үш қала шек бойынша берилди.

⁶³ Мерарий урпағына тийре санына қарай, Рубен, Гад хәм Зебулон урыуларынан алынған он еки қала шек бойынша берилди.

⁶⁴ Израиллылар бул қалаларды жайлаулары менен қоса лебийлилерге берди. ⁶⁵ Яхуда, Шимон, Бенямин урыуларынан алынған хәм жоқарыда атлары аталған қалалар шек таслау арқалы берилди.

⁶⁶ Қоқат тийресинен болған базы шаңарақларға Эфрайым урыуына тийисли жерлерден қалалар берилди. ⁶⁷ Оларға Эфрайымның таулы үлкесіндегі паналайтуғын қала Шехем, Гезер, ⁶⁸ Иоқмеам, Бейт-Хорон, ⁶⁹ Айялон хәм Гат-Риммон қалалары жайлаулары менен қоса берилди.

⁷⁰ Қоқат тийресиниң қалған шаңарақларына Менашше урыуының ярымынан алынған Анер хәм Билеам қалалары жайлаулары менен қоса берилди.

⁷¹ Гершом урпағына мына қалалар жайлаулары менен қоса берилди: Менашше урыуының ярымына тийисли жерлерден: Башандағы Голан хәм Аштарот.

⁷² Иссахар урыуынан: Кедеш, Даберат, ⁷³ Рамот, Анем.

⁷⁴ Ашер урыуынан: Машал, Абдон, ⁷⁵ Хуқоқ хәм Рехоб.

⁷⁶ Нафталий урыуынан: Галиладағы Кедеш, Хаммон, Кирятайым.

⁷⁷ Мерарий урпақларының қалғанларына мына қалалар жайлаулары менен қоса берилди:

Зебулон урыуынан: Риммоно хәм Табор.

⁷⁸ Рубен урыуынан: Ерихонның қарсы алдында, Иордан дәрьясының шығыс тәрепинде жайласқан шөлдегі Бесер, сондай-ақ, Яхаса, ⁷⁹ Кедемот хәм Мефаат.

⁸⁰ Гад урыуынан: Гиладтағы Рамот, Маханайым, ⁸¹ Хешбон хәм Язер.

Иссахардың урпағы

7 Иссахардың Тола, Пуа, Яшуб хәм Шимрон деген төрт улы бар еди.

² Толаның уллары: Уззий, Рефая, Ериел, Яхмай, Ибсам хәм Самуел. Олар өз әуладларының басшылары еди. Дауыт патшалық еткен дәуірде, Тола урпақларының шежиресинде олардан жигирма еки мың алты жүз мәрт жауынгер есапқа алынған.

³ Уззийдің улы Израхия. Израхияның уллары: Михаил, Обадия, Иоел хәм Ишшия. Олардың бесеуи де әулад басшылары еди. ⁴ Олардың хаяллары да, балалары да көп болғанлықтан, әуладының шежиреси бойынша оларда урысқа жарамлы отыз алты мың адам бар еди. ⁵ Урыу шежиреси бойынша, Иссахар урыуының тийрелеринен сексен жети мың мәрт жауынгер есапқа алынған.

Беняминнің урпағы

⁶ Беняминнің үш улы бар еди: Бела, Бехер хәм Едиаел.

⁷ Беланың бес улы бар еди: Эсбон, Уззий, Уззиел, Еримот хәм Ирий. Олардың бесеуи де әулад басшылары еди. Олардың шежиресинде жигирма еки мың отыз төрт мәрт жауынгер дизимге алынған еди.

⁸ Бехердің уллары: Земира, Иоаш, Элиезер, Элйоенай, Омрий, Еремот, Абия, Анатот хәм Алемет. Булардың хәммеси Бехердің уллары еди.

⁹ Олардың шежиресинде әулад басшылары хәм жигирма мың еки жүз мәрт жауынгер дизимге алынған.

¹⁰ Едиаелдің улы: Билхан. Билханның уллары: Еуш, Бенямин, Эхуд, Кенаана, Зетан, Таршиш хәм Ахишахар. ¹¹ Едиаелдің барлық уллары әулад басшылары еди. Оларда урысқа жарамлы он жети мың еки жүз мәрт жауынгер бар еди. ¹² Шуппим хәм Хуппим Ирдің, Хушим болса, Ахердің урпақлары еди.

Нафталий урыуы

¹³ Нафталийдің уллары: Яхсиел, Гуний, Есер хәм Шаллум. Олар Яқыптың хаялы Билхадан тараған урпақлар еди.

Менашше урыуы

¹⁴ Менашшениң уллары: арамлы тоқалынан тууылған уллары Асриел хәм Махир. Махир Гиладтың әкеси еди. ¹⁵ Махир Хуппим менен Шуппимнің қарындасы Мааханы хаяллыққа алды. Менашшениң басқа урпағының аты Селофехад болып, оның тек ғана қызлары болды.

¹⁶ Махирдің хаялы Мааха ул тууып, атын Переш деп қойды. Оның инисиниң аты Шереш еди. Шерештиң Улам хәм Рекем атлы еки улы болды.

¹⁷ Уламның улы Бедан.

Менашшениң ақлығы Махирдің улы Гиладтың әулады усылардан ибарат еди.

¹⁸ Махирдің қарындасы Хаммолахет Ишходты, Абиезерди хәм Махланы тууды.

¹⁹ Шеמידаның уллары: Ахиян, Шехем, Ликхий хәм Аниам.

Эфраимның урпағы

²⁰ Эфраимның Шутелах деген улы бар еди. Шутелахтан Беренд, Беренден Тахат, Тахаттан Элада, Элададан Тахат, ²¹ Тахаттан Забад, Забадтан Шутелах тууылды. Эфраимның Шутелахтан басқа Эзер хәм Элад деген уллары да болды. Эзер менен Элад Гат қаласының тийкарғы турғынларына қараслы малларды урлап алып кетпекши болғанда, гатлылар оларды өлтирди. ²² Олардың әкеси Эфраим узақ уақыт аза тутты. Сонда тууысқанлары оны жубатыуға келди. ²³ Эфраим және хаялы менен жатты хәм хаялы жүкли болып, бир ул тууды. Үйінде бахытсызлық жүз бергени ушын, әкеси баланың атын Бериа деп қойды. ²⁴ Оның Шеера деген қызы да бар еди. Шеера төменги хәм жоқарғы Бейт-Хорон хәм Уззен-Шеера қалаларының тийкарын салды.

²⁵ Эфраимның Рефах атлы басқа бир улы да бар еди. Рефахтан Решеф, Решефтен Телах, Телахтан Тахан, ²⁶ Таханнан Лаадан, Лааданнан Аммихуд, Аммихудтан Элишама, ²⁷ Элишамадан Нун, Нуннан Ешуа тууылды.

²⁸ Эфраимлылардың жайласқан жерлери Бейт-Элди хәм оның дөгерегиндеги ауылларды, шығыстағы Нааранды, батыстағы Гезерди хәм оның дөгерегиндеги ауылларды, Шехемди, Айяны хәм олардың дөгерегиндеги ауылларды өз ишине алды. ²⁹ Менашше урыуының жерлерине шегаралас Бейт-Шеан, Таанах, Мегиддо хәм Дор қалалары, және оларға тийисли ауыллар бар еди. Израил улы Юсуптиң урпағы усы жерлерде жасады.

Ашердің урпағы

³⁰ Ашердің уллары: Имна, Ишўа, Ишўий, Бериа хәм олардың қыз тууысқаны Серах. ³¹ Берианың уллары: Хебер хәм Бирзаиттың тийкарын салған Малкиел.

³² Хебердің Яфлет, Шомер, Хотам атлы уллары хәм Шуўа атлы бир қызы бар еди.

³³ Яфлеттиң уллары: Пасах, Бимжал хәм Ашўат. Яфлеттиң уллары усылар еди.

³⁴ Шемердің уллары: Ахий, Рохага, Хубба хәм Арам.

³⁵ Оның тууысқаны Хелемниң уллары: Софах, Имна, Шелеш хәм Амал.

³⁶ Софахтың уллары: Суах, Харнефер, Шуўал, Берий, Имра, ³⁷ Бесер, Ход, Шамма, Шилша, Итран хәм Беера.

³⁸ Етердің уллары: Ефунне, Писпа хәм Ара.

³⁹ Улланың уллары: Арах, Ханниел хәм Рисия.

⁴⁰ Булардың хәммеси Ашерден тараған урпақлар болып, олар әулад басшылары, таңланған мәрт жауынгерлер, абырайлы басшылар еди. Ашер урыуының шежиреси бойынша, урысқа жарамлы жигирма алты мың адам есапқа алынған еди.

Беняминнің урпағы

8 Беняминнің туңғыш улы Бела, екінши улы Ашбел, үшінши улы Ахрах, ² төртінши улы Ноха, бесінши улы Рафа еди.

³ Беланың уллары: Аддар, Гера, Абихуд, ⁴ Абишуа, Нааман, Ахоах, ⁵ Гера, Шефуфан хәм Хурам.

⁶ Гебада жасап, кейин Манахатқа сүргин етилген әуладлардың басшылары болған Эхудтың уллары: ⁷ Нааман, Ахия хәм буларды баслап алып барған Гера. Гера Узза менен Ахихудтың әкеси еди.

⁸ Шахарайым еки хаялы Хушим менен Баарадан ажырасқаннан кейин, Моаб үлкесінде уллар көрди.

⁹ Ол кейинги алған хаялы Ходештен Иобаб, Сибия, Меша, Малкам, ¹⁰ Еус, Сахия хәм Мирма атлы улларды көрди. Шахарайымның усы улларының хәммеси әулад басшылары еди. ¹¹ Шахарайымның Хушим деген хаялынан да Абитуб хәм Элпаал атлы еки улы бар еди.

¹² Элпаалдың уллары: Эбер, Мишам, сондай-ақ, Оно хәм Лод қалалары менен оның этирапындағы аүйлларды құрған Шемед, ¹³ және Бериа хәм Шема. Бериа менен Шема Айялонда жасайтуғын халықтың әулад басшылары еди. Олар Гат турғынларын сол қаладан қуып жиберген еди.

¹⁴ Ахйо, Шашақ, Еремот, ¹⁵ Зебадия, Арад, Эдер, ¹⁶ Михаил, Ишпа хәм Иоха – булар Берианың уллары еди.

¹⁷ Зебадия, Мешуллам, Хизкий, Хебер,

¹⁸ Ишмерай, Излиа хәм Иобаб – булар Элпаалдың уллары еди.

¹⁹ Яким, Зихрий, Забдий, ²⁰ Элиенай, Силлетай, Элиел, ²¹ Адая, Берая хәм Шимрат – булар Шимейдің уллары еди.

²² Ишпан, Эбер, Элиел, ²³ Абдон, Зихрий, Ханан, ²⁴ Ханания, Элам, Антотия, ²⁵ Ифдея хәм Пенуел – булар Шашақтың уллары еди.

²⁶ Шамшерай, Шехария, Аталия, ²⁷ Ярешия, Илияс хәм Зихрий – булар Ерохамның уллары еди.

²⁸ Булардың хәммесинің әулад басшылары хәм көсемлер болғанлығы шежиреде жазылған. Олар Ерусалимде жасады.

Патша Шаулдың урпағы

²⁹ Гибонның тийкарын салған Еиел Гибонда жасады. Оның хаялының аты Мааха еди. ³⁰ Еиелдің туңғыш улы Абдон, кейинги уллары: Сур, Киш, Баал, Надаб, ³¹ Гедор, Ахйо, Зехер ³² хәм Шимеаның әкеси Миклот. Булар Ерусалимде, өз туысқанларының жанында жасады.

³³ Нер Киштиң, Киш Шаулдың әкеси еди. Шаул Ионатанның, Малкий-Шуаның, Абинадабтың хәм Эшбаалдың әкеси еди.

³⁴ Ионатан Мериб-Баалдың, Мериб-Баал Миханың әкеси еди.

³⁵ Миханың уллары: Питон, Мелех, Тареа хәм Ахаз.

³⁶ Ахаздан Еҳоадда тууылды. Еҳоаддадан Алемет, Азмаует, Зимрий тууылды. Зимрийден Моса, ³⁷ Мосадан Бинеа, Бинеадан Рефа, Рефадан Эласа, Эласадан Асел тууылды.

³⁸ Аселдің алты улы бар еди. Олардың атлары: Азриқам, Бохеру, Исмайыл, Шеария, Обадия хәм Ханан. Булардың барлығы Аселдің уллары еди.

³⁹ Аселдің иниси Эшектің уллары: туңғыш улы Улам, екіншиси Еуш, үшіншиси Элифелет.

⁴⁰ Уламның уллары оқ жай атыуға шебер, мәрт жауынгерлер болды. Уламның уллары хәм ақлықтары көп болып, олар барлығы болып бир жүз елиу еди. Булардың хәммеси Беняминнің урпақтары еди.

9 Солай етип, пүткил Израил халқы Израил патшаларының жылнама кітабында жазылған шежиреге киргизілген еди.

Сүргиннен Ерусалимге қайтқан халық

Яхуда халқы Жаратқан Ийеге қыянет ислегени ушын, Вавилонға сүргин етилген еди. ² Өз қалаларындағы өз ийеликлерине израиллылар руұханийлер, лебийлилер хәм Ибадатхана хызметшилери менен бирге бирінши болып қайтып келип, қоныс басты.

³ Яхуда, Бенямин, Эфрайым хәм Менашше урыуынан болған мына адамлар Ерусалимде жасады:

⁴ Яхуданың улы Перестиң урпағынан: Банийдің қулығы Имрийдің шаулығы Омрийдің ақлығы Аммихудтың улы Утай.

⁵ Шеланың урпағынан: туңғыш улы Асая хәм оның уллары.

⁶ Зерахтың урпағынан: Еуел хәм оның туысқанлары.

Яхуда урыуынан хәммеси болып алты жүз тоқсан адам еди.

⁷ Бенямин урыуынан: Хассенуаның шаулығы Ходауияның ақлығы Мешулламның улы Саллу,

⁸ Ерохамның улы Ибнея, Михрийдің ақлығы Уззидің улы Эла хәм Ибнияның шаулығы Реуелдің ақлығы Шэфатияның улы Мешуллам.

⁹ Шежиресінде жазылғаны бойынша Бенямин урыуынан тоғыз жүз елиу алты адам еди. Булардың хәммеси әулад басшылары еди.

¹⁰ Руұханийлер:

Едая, Еҳояриб, Яхин ¹¹ хәм Азария. Азария Хилкияның улы Мешулламның ақлығы Садоқтың шаулығы Мерайоттың қулығы Ахитубтың жаулығы еди. Ахитуб Қудайдың Үйинің бас хызметкери еди.

¹² Малкияның шаулығы Пашхурдың ақлығы

Ерохамның улы Адая хәм Иммердің жаулығы Мешиллемиттің қулығы Мешулламның шаулығы Яхзераның ақлығы Адиелдің улы Маасай. ¹³ Әулад басшылары болған Ибадатхана хызметшилери барлығы бир мың жети жүз алпыс адам еди. Олар Қудайдың Үйіндеги ислерди шеберлик пенен атқаратуғын еди.

¹⁴ Лебийлилер:

Мерарий урпағынан: Хашабияның шаулығы Азриқамның ақлығы Хашшубтың улы Шемая, ¹⁵ Бақбаққар, Хереш, Галал хәм Маттания. Маттания Асафтың шаулығы Зихрийдің ақлығы Миханың улы еди. ¹⁶ Едунның шаулығы Галалдың ақлығы Шемаяның улы Обадиа хәм нетофалылардың ауылларында жасап атырған Элқананың ақлығы Асаның улы Берехия.

¹⁷ Ибадатханадағы дәрұаза қарауыллары:

Шаллум, Аққуб, Талмон, Ахиман. Олардың туысқаны Шаллум олардың басшысы еди. ¹⁸ Олар бүгінге дейин, шығыс тәрептеги Патша дәрұазасында хызмет етип келеди. Лебийлилердің ордасынан болған дәрұаза қарауыллары да усылар еди. ¹⁹ Қорахтың шаулығы Эбсафтың ақлығы Қорениң улы Шаллум хәм оның Қорах әуладынан болған туысқанлары Ибадатхананың кирер аўзын қарауыллады. Олардың ата-бабалары да Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырының кирер аўзын қарауыллаған еди. ²⁰ Алдыңғы уақытлары Элазар улы Пинехас дәрұаза қарауылларын басқарған еди хәм Жаратқан Ийе оның менен бирге еди.

²¹ Мешелемия улы Зехария Ушырасыу шатырының дәрұазасының қарауылы еди.

²² Таңлап алынған дәрұаза қарауыллары барлығы болып еки жүз он еки адам еди. Олар ауыллары бойынша шежиреге киргизилди. Оларды бул жууапкершиликли уазыйпаға Дауыт хәм көзи ашық Самуел тайынлаған еди. ²³ Олар хәм олардың урпақлары Жаратқан Ийениң Ибадатханасының, яғный Шатырының дәрұазасында сақшылық қылатуғын еди. ²⁴ Олар төрт тәрептеги: шығыс, батыс, арқа хәм кубладағы дәрұазаларды қарауыллады. ²⁵ Олардың ауылларда жасайтуғын туысқанлары уақты-уақты келип, жети күнлик хызметти олар менен бөлисіп ислеуге миннетли болды. ²⁶ Бас дәрұаза қарауылларының төртеуі де лебийли болып, оларға Қудайдың Ибадатханасындағы бөлмелер хәм ғазийнеханалар исенип тапсырылған еди. ²⁷ Оларға Қудайдың Ибадатханасын қарауыллау хәм хәр таңда қапыларды ашыу уазыйпасы жүкленгенликтен, олар түнди Қудайдың Үйи әтирапында өткеретуғын еди.

²⁸ Лебийлилердің базылары Ибадатхана хызметінде қолланылатуғын затларға жууапкер болды. Олар затларды хызмет ушын бергенде де, қайтарып алғанда да санайтуғын еди. ²⁹ Олардың басқалары Ибадатханадағы буйымларға хәм басқа барлық затларға, сондай-ақ сапалы унға, шарапқа,

зәйтүн майына, ливан шайырына хәм хош ийисли затларға жууапкер еди. ³⁰ Ал руханийлердің базылары хош ийисли затларды араластырып таярлау хызметин атқарды. ³¹ Қорахтың урпағынан Шаллумның туңғыш улы, лебийли Маттития садақа етип усынылатуғын нанларды таярлау хызметине қойылған еди. ³² Оның Қоҳат урпағынан болған базы туысқанларына болса, хәр Шаббат күни усынылатуғын нанларды таярлап, оларды усыныу хызмети жүкленди.

³³ Лебийлилердің әулад басшылары болған сазенде хәм қосықшылар Ибадатхана бөлмелерінде жасады. Олар күни-түни хызметте болғанлықтан, хызметтің басқа түрлеринен азат болды.

³⁴ Булардың хәммеси урпақ шежиреси бойынша лебийлилердің әулад басшылары еди хәм олар Ерусалимде жасайтуғын еди.

Патша Шаулдың шежиреси

³⁵ Гибонның тийкарын салған Еиел Гибонда жасады. Оның хаялының аты Мааха еди. ³⁶ Еиелдің туңғыш улы Абдон болып, басқа уллары мыналар еди: Сур, Киш, Баал, Нер, Надаб, ³⁷ Гедор, Ахйо, Зехария хәм Миклот. ³⁸ Миклот Шимеамның әкеси еди. Булар Ерусалимде, ағайинлериниң жанында жасады.

³⁹ Нер Киштиң, Киш Шаулдың әкеси еди. Шаул Ионатан, Малкий-Шуа, Абинадаб хәм Эшбаалдың әкеси еди. ⁴⁰ Ионатан Мериб-Баалдың, Мериб-Баал Миханың әкеси еди.

⁴¹ Миханың уллары: Питон, Мелех, Тахреа †.

⁴² Ахаз Яраның, Яра Алемет, Азмаует хәм Зимрийдің әкеси еди. Зимрий Мосаның, ⁴³ Моса Бинеаның, Бинеа Рефаяның, Рефая Эласаның, Эласа Аселдің әкеси еди.

⁴⁴ Аселдің алты улы бар еди. Олардың атлары мынадай: Азриқам, Бохеру, Исмайыл, Шеария, Обадиа хәм Ханан. Булардың барлығы Аселдің уллары еди.

Шаул хәм оның улларының өлими

10 Филистлер израиллылар менен урысып атырған еди. Израиллылар филистлердің алдына түсіп қашып, көпшилиги Гилбоа тауында набыт болды. ² Филистлер Шаул менен оның улларының изине түсіп, Шаулдың уллары Ионатанды, Абинадабты хәм Малкий-Шуаны өлтирди. ³ Шаулдың әтирапында сауаш хәуиж алған еди. Сонда садақшылар тәрепинен атылған оқ Шаулға тийип, ол жарақатланды. ⁴ Шаул өз нөкерине: «Қылышыңды қынабынан сууырып ал да, мени өлтир. Болмаса, мына сүннетсизлер келеди де, мени хорлайды», – деди.

Бирақ нөкери қатты қорқып, буны исле меди. Сонлықтан Шаул қылышын қынынан сууырып

† 1Жлн. 8:35 те Ахаз деген ат та бар.

алып, өзін қылыштың үстине таслады. ⁵ Нөкери Шаулдың өлгенин көргенде, ол да қылышының үстине өзін таслап өлді.

⁶ Солай етип, Шаул менен оның үш улы да қаза тапты хәм пүткіл шаңарағы олар менен бирге қурып кетти.

⁷ Ойпатлықта жасайтуғын барлық израиллылар Израил әскерлеринің қашқанын хәм Шаул менен оның улларының өлгенин көргенде, өз қалаларын таслап, қаша баслады. Филистлер келип, сол қалаларға орналасып алды.

⁸ Келеси күни филистлер өлгенлерди тонаў ушын келгенде, Гилбоа тауында Шаулдың хәм оның улларының өлигин тапты. ⁹ Олар Шаулдың кийимлерин шешип, басын хәм қурал-жарақларын алды. Соңынан бул хабарды бутханаларына хәм халқына жеткеріу ушын, филистлердің жерлеринің хәммесине хабаршылар жиберди.

¹⁰ Олар Шаулдың қурал-жарақларын өз құдайларының бутханасына қойып, басын Дагонның бутханасына илдирип қойды.

¹¹ Гиладтағы пүткіл Ябеш халқы филистлердің Шаулға ислеген хәмме ислери хәққында еситкенде,

¹² олардың барлық мәрт жауынгерлери барып, Шаул менен оның улларының денесин Ябешке алып келди. Кейин олардың сүйеклерин Ябештеги теребинф ағашының астына көмип, жети күн ораза тутып, азалады.

¹³ Шаул Жаратқан Ийеге қыянет еткени ушын өлген еди. Ол Жаратқан Ийениң сөзине бойсынбай, хәтте, әрұақ шақырыушыға да мәсләхәт салды. ¹⁴ Ал Жаратқан Ийеден мәсләхәт сорамады. Сол себепли Жаратқан Ийе Шаулды өлтирип, оның патшалығын Ишай улы Даўытқа берди.

Даўыттың пүткіл Израилға патша болыуы

11 Пүткіл израиллылар Хеbronға, Даўыттың жанына жыйналып былай деди: «Бизлер сизиң өз сүйегиңиз хәм өз етиңизбиз. ² Бурын Шаул патша болған ұақытта да, саўашта Израилды өзиңиз баслап жүретуғын едиңиз. Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизге: „Халқым Израилға сен шопанлық етип, оларға хұкимдар боласаң“, – деп ўәде берген еди».

³ Солай етип, Израилдың барлық ақсақаллары Хеbronға, патша Даўыттың алдына келгенде, Даўыт Хеbronда Жаратқан Ийениң алдында олар менен келисим дүзди. Олар да Жаратқан Ийениң Самуел арқалы берген ўәдеси бойынша, Даўытты майлап, Израилға патша етип қойды.

⁴ Патша Даўыт пенен израиллылар Ерусалимге жүрис қылды. Сол ұақытлары бул қала Ебус деп аталып, ол жерде ебуслылар жасайтуғын еди. ⁵ Ебус халқы Даўытқа: «Сен бул жерге кире алмайсаң», – деген еди. Деген менен, Даўыт Сион қорғанын, кейин ала «Даўыттың қаласы» деп аталатуғын қорғанды қолға киргизди.

⁶ Даўыт: «Ебуслыларға биринши болып хұжим жасап, жеңген адам сәркәрда хәм басшы болады», – деп ўәде берген еди. Серуя улы Иоаб биринши болып хұжим жасап, жеңип шықты хәм сәркәрда болды.

⁷ Буннан кейин, Даўыт қорған қалаға орналасып алды. Сол себепли ол жерге «Даўыттың қаласы» деген ат берилди. ⁸ Даўыт Миллодан баслап қаланың айнала дийўалларын қайта тикледи. Ал Иоаб қаланың қалған бөлеклерин қайта құрды. ⁹ Даўыт күшке толып бара берди. Өйткени Әлемнің Жаратқан Ийеси оның менен бирге еди.

Даўыттың батыр әскерлери

¹⁰ Жаратқан Ийениң Израилға ўәде еткеніндей, Даўыттың батыр әскерлеринің әскербасылары пүткіл Израил халқы менен бирге Даўытты патша қылды хәм оның патшалығының күшли болыуын қоллап-қуўатлады. ¹¹ Даўыттың батыр әскерлеринің дизими мынаў: үш батырдың [†] сәрдары Хахмон улы Яшобам ^{††}. Ол үш жүз адамға найза менен қарсы шығып, бир хұжим еткенде, хәммесин өлтирди.

¹² Оннан кейингиси үш батырдың бири ахохлы Додоның улы Элазар. ¹³ Филистлер урысыу ушын Пас-Даммимде жыйналғанда, Элазар Даўыттың қасында болды. Ол жерде бир арпа атызы бар еди. Сонда израиллылар филистлерден қаша баслады. ¹⁴ Бирақ Элазар менен Даўыт атыздың ортасында турып, ол жерди қорғады хәм филистлерди қырып таслады. Жаратқан Ийе оларға уллы жеңис сыйлады.

¹⁵ Бир күни филист әскерлери Рефаим ойпатлығына орда құрған ұақытта, отыз басшыдан үшеуи Адуллам үңгиріндеги жартасты паналап турған Даўытқа келди. ¹⁶ Сол ұақытта Даўыт қорған ишинде еди, ал филистлердің сақшылар топарының биреуи Бейтлехемде еди. ¹⁷ Даўыт қатты шөлlep: «Қәнекей, Бейтлехем дәрўазасының жанындағы суў сақлағыштан биреу маған суў әкелип берсе еди!» – деди. ¹⁸ Сонда бул үш батыр филистлердің ордасын жарып өтип, Бейтлехем дәрўазасының жанындағы суў сақлағыштан суў алып, Даўытқа әкелип берди. Бирақ Даўыт оны ишиўден бас тартты хәм суўды жерге төгип, Жаратқан Ийеге усынды. ¹⁹ Ол: «Қудайым, буны ислеўден мени сақлай гөр! Жанларын қәўип астына қойып, суў алып келген бул үш адамның қанын ишейин бе?» – деп, Даўыт суўды ишпеди.

Бул үш батыр усындай ерлик көрсеткен еди. ²⁰ Иоабтың иниси Абишай үш батырдың [‡] басшысы еди. Ол найзасы менен үш жүз адамды өлтирди. Сол тәризде ол үш батыр сыяқлы даңққа еристи. ²¹ Оның үш батырдан ^{‡‡} да даңқы артып,

[†] Үш батыр – ямаса отыз батыр. Және де, 2Пат. 23:8 аятқа қараң. ^{††} Яшобам – 2Пат 23:8 де тахкемонлы Иошеб-Башшебет деп жазылған. [‡] Үш батыр – басқа нускада отыз

олардың басшысы болғаны менен, үш батыр қатарына кирмейтуғын еди.

²² Ехояда улы қабсеелли Беная да мәрт жаўынгер болып, ол да уллы ислер иследи. Ол моаблы еки күшли жаўынгерди, ал қар жаўған күни бир шуқырға түсип, арысланды өлтирди. ²³ Және де, ол бойы бес шығанақ болған мысырлыны да өлтирди. Мысырлының қолында тоқыұ үскенесиниң қадасындай жуған найзасы бар еди. Беная таяқ пенен оның алдына шықты хәм мысырлының найзасын қолынан тартып алып, оны өз найзасы менен өлтирди. ²⁴ Ехояда улы Бенаяның ислеген ислери мине усылар. Ол да сол үш батыр сыяқлы даңқ таратты. ²⁵ Ол отыз батырға қарағанда атақлырақ болса да, бирақ сол үш батырдың қатарына кирмеді. Даўыт оны өзиниң тән сақшыларына басшы етип қойды.

²⁶ Басқа батыр әскерлер мыналар:

Иоабтың иниси Асахел,

бейтлехемли Додоның улы Элханан,

²⁷ ҳарорлы Шаммот, пелонлы Хелес,

²⁸ теқоалы Иккештиң улы Ира, анатотлы Абиезер,

²⁹ хушалы Сиббехай, ахохлы Илай,

³⁰ нетофалы Маҳарай хәм нетофалы Баананың улы Хелед,

³¹ Бенямин урыўынан гибалы Рибайдың улы

Иттай, пиратонлы Беная,

³² Гааш сайлары аймағынан Хурай, арбалы Абиел,

³³ бахарумлы Азмаёт, шаалбонлы Эляхба,

³⁴ гизонлы Хашемниң уллары, ҳарарлы Шагениң улы Ионатан,

³⁵ ҳарарлы Сакардың улы Ахиам, Урдың улы Элифал,

³⁶ мехералы Хефер, пелонлы Ахия,

³⁷ кармелли Хесрай, Эзбай улы Наарай,

³⁸ Натанның иниси Иоел, Ажар улы Мибхар,

³⁹ аммон халқынан Селек, Серуя улы Иоабтың нөкери бееротлы Нахарай,

⁴⁰ Итер тийресинен Ира хәм Гарерб,

⁴¹ хетт халқынан Урия, Ахлай улы Забад,

⁴² рубенлилердиң қәўим басшысы, рубенли Шизаның улы Адина хәм оның отыз әскери,

⁴³ Мааха улы Ханан, митанлы Иошафат,

⁴⁴ аштеротлы Уззия, ароерли Хотамның уллары Шама хәм Еиел,

⁴⁵ Шимрий улы Едиаел хәм оның иниси тизли Иоха,

⁴⁶ махаўлы Элиел, Элнаамның уллары Ерибай хәм Иошаўия, моаблы Итма,

⁴⁷ Элиел, Обид, месобалы Ясиел.

Даўыттың Сиклагтағы жәрдемшилери

12 Даўыт Киш улы Шаулдан қашып, Сиклагта жасап жүрген ўақытлары, айырым әскерлер келип, оған қосылды. Урысларда Даўытқа жәрдем берген бул жаўынгерлер ² Бенямин урыўынан,

батыр. 2Пат. 23:18 аятқа қараң. †† Үш батыр – басқа нұсқада отыз батыр. 2Пат. 23:18 аятқа қараң

Шаулдың ағайинлеринен еди. Бул садақшылар оқ жай менен қуралланған болып, оң қолы менен де, шеп қолы менен де оқ жай тартып, сақпанда тас ататуғын еди. ³ Олардың басшысы гибалы Шеманың улы Ахиезер болып, иниси Иоаш оның жәрдемшиси еди. Басқа жаўынгерлер: Азмаёттиң уллары Езиел хәм Пелет, сондай-ақ, Бераха хәм анатотлы Еху, ⁴ отыз батырдың бирейи, яғнай олардың басшысы гибонлы Ишмая, сондай-ақ, Еремия, Яхазиел, Юханан, гедералы Иозабад, ⁵ Елузай, Еримот, Беалия, Шемария, харуфлы Шефатия, ⁶ Қорахтың урпағынан болған Элқана, Ишшия, Азарел, Иоезер, Яшобам, ⁷ гедорлы Ерохамның уллары Иоела хәм Зебадия.

⁸ Даўыт шөлдеги қорғанда болғанда, гадлылардың биразы оған қосылды. Олар урысқа таяр мәрт жаўынгерлер болып, қалқан хәм найзаны ислете алатуғын еди. Олардың жүзлери арысландай айбатлы, өзлери таўлардағы кийик киби шаққан еди.

⁹ Олардың басшысы Эзер еди. Екиншиси Обадия, үшіншиси Элиаб, ¹⁰ төртіншиси Мишманна, бесіншиси Еремия, ¹¹ алтыншысы Аттай, жетіншиси Элиел, ¹² сегизіншиси Юханан, тоғызыншысы Элзабад, ¹³ оныншысы Еремия, он биріншиси Махбаннай еди.

¹⁴ Усы гадлылар орда әскербасылары еди. Олардың ең хәлсизлери жүз адамға, ең күшлилери мың адамға бас келетуғын еди. ¹⁵ Биринши айда †, Иордан толып тасып турған ўақытта, олар арғы жағаға кесип өтип, ойпатлықтың шығыс хәм батыс тәрәпинде жасап атырғанлардың хәммесин бас сауғалап қашыўға мәжбүр етті.

¹⁶ Бенямин хәм Яхуда урыўларындағы базы адамлар да Даўыттың жанына, қорғанға келди. ¹⁷ Даўыт оларды күтип алыўға шықты хәм оларға былай деди: «Егер маған жәрдем беріў ушын жақсы нийет пенен келген болсаңыз, қатарымызға қосылыўыңызға ыразыман. Ал егер хеш кимге зорлық ислеменген болсам да, мени душпанларыма услап беріўге келген болсаңыз, онда ата-бабаларымыздың Қудайы буны көрип, хәкім етсин».

¹⁸ Сонда кейинирек отыз батырдың сәрдары болған Амасайдың үстине Қудайдың Руўхы түсип, ол былай деди:

«Даўыт, бизлер сизикимиз!

Ишай улы, сиз бенен биргемиз!

Тынышлық хәм аманлық сизге яр болсын!

Сизге жәрдем берип атырғанларға да аманлық болсын!

Себеби сизди қоллап турған – Қудайыңыздың Өзи».

Даўыт оларды жақсы қабыл етті хәм өзиниң басқыншылар топарларына басшылар етип қойды.

¹⁹ Даўыт филистлер менен бирге Шаулға қарсы урысыў ушын барғанда, Менашше урыўының базы

† Биринши айда – март-апрель айларында.

адамлары Даўыттың тәрәпине өткен еди. Деген менен, сол урыста Даўыт хәм оның адамлары филистлерге жәрдем бермеді. Өйткени филист хүкимдарлары кеңесип: «Даўыт мырзасы Шаул тәрәпке өтип кетип, басымыздан айырылармыз», – деп, оны кейин қайтарған еди. ²⁰ Даўыт Сиклагқа қайтып кетип баратырғанда, Менашше урыўынан оның тәрәпине өткенлер мыналар еди: Аднах, Иозабад, Едиаел, Михаил, Иозабад, Элиху хәм Силлетай. Булардың барлығы менашшелердің мыңбасылары еди. ²¹ Олар мәрт жаўынгерлер болып, Даўыттың ордасында ләшкербасылық хызметин атқарды хәм қарақшылар топарына қарсы гүресіуде Даўытқа жәрдем берді. ²² Даўытқа жәрдем беріуі үшін хәр күни адамлар келип қосылатуғын еди. Нәтийжеде, Даўыт Қудайдың ләшкерлери сыяқлы үлкен хәм күшли ордаға ийе болды.

Даўыттың Хеброндағы ордасы

²³ Жаратқан Ийениң берген үәдеси бойынша, Шаулдың патшалығын Даўытқа беріуі үшін Хебронға, Даўыттың жанына келген ләшкерлер саны мынадай еди:

²⁴ Яхуда урыўынан: урысқа таяр, қалқан хәм найза менен қуралланған алты мың сегіз жүз адам.

²⁵ Шимон урыўынан: урысқа таяр, жети мың бір жүз мәрт жаўынгер.

²⁶ Лебий урыўынан: төрт мың алты жүз адам.

²⁷ Харон нәсилиниң басшысы Еҳояда хәм оның менен бирге болғанлар үш мың жети жүз адам.

²⁸ Жас хәм мәрт жаўынгер Садоқ хәм оның тийресинен жигирма еки әскербасы.

²⁹ Шаулдың урыўластары болған Бенямин урыўынан: үш мың адам. Беняминлилердің көпшилиги сол үақытқа дейин Шаулдың шаңарағына садық болып қалды.

³⁰ Эфрайым урыўынан: өз әўлады арасында атағы шыққан жигирма мың сегіз жүз мәрт жаўынгер.

³¹ Даўытты патша етип қойыу үшін, Менашше урыўының ярымынан арнаўлы түрде шақырылғанлар он сегіз мың адам.

³² Иссахар урыўынан: дәуір талабын түсинетуғын, Израилдың не ислеу кереклигин билетуғын еки жүз ләшкербасы хәм олардың қол астындағы адамлар.

³³ Зебулон урыўынан: елиу мың адам. Олар урыс қуралларының хәмме түри менен қуралланған болып, Даўытқа шын жүректен жәрдем беріуі үшін келді.

³⁴ Нафталий урыўынан: мың әскербасы хәм олар менен бирге қалқан хәм найза менен қуралланған отыз жети мың адам.

³⁵ Дан урыўынан: урысқа таяр жигирма сегіз мың алты жүз адам.

³⁶ Ашер урыўынан: урысқа таяр, тәжирийбели қырық мың әскер.

³⁷ Иордан дәрьясының шығысында жасайтуғын Рубен хәм Гад урыўлары менен Менашше

урыўының ярымынан: урыс қуралларының хәмме түри менен қуралланған бір жүз жигирма мың адам.

³⁸ Булардың хәммеси сап тартып, урысқа шығыуға таяр әскерлер еди. Олар қатты қәлеу менен, Даўытты пүткіл Израил үстинен патша етип қойыу үшін Хебронға келді. Қалған израиллылар да Даўытты патша етиуі нийетінде еди. ³⁹ Хебронға келгенлер Даўыттың жанында үш күн қалды хәм туысқанлары таярлап берген азық-ауқатларды ишип-жеди. ⁴⁰ Сондай-ақ, Иссахар, Зебулон хәм Нафталий урыўларының алыс аймақларынан да адамлар ешек, түйе, ғашыр хәм өгизлерге азық-ауқат тийеп келді. Олар мол етип ун, кептирип нығызланған әнжир менен кишмиш, шарап, зәйтүн майын, ири хәм майда малларды көп етип алып келді. Себеби Израилда шадлық хүким сүрген еди.

Келисим сандығының Кирят-Яримнен алып келинуі

13 Даўыт барлық басшылары, мыңбасылары хәм жүзбасылары менен мәсләхәтлесті.

² Соңынан ол пүткіл Израил жәмийетине былай деди: «Егер бул сизлерге мақул болса хәм

Қудайымыз Жаратқан Ийениң еркине сай болса, онда Израил жериниң хәр тәрәпинде жасап атырған туысқанларымызға хәм қалалары менен жайлаулары әтирапында жасап атырған руўханийлер менен лебийлилерге хабаршылар жиберейик. Олар да келип, бизлерге қосылсын.

³ Қудайымыздың сандығын өзлеримизге қайтарып алып келейик. Өйткени Шаулдың дәуирінде Қудайдың еркин билиуде оннан пайдаланбадық».

⁴ Бул усыныс пүткіл жәмийетке мақул түсти, себеби пүткіл халық нәзерінде бул ис туўры еди.

⁵ Солай етип, Даўыт Қудайдың Келисим сандығын Кирят-Яримнен алып келиуі үшін, Мысырдағы Шихор дәрьясынан Лебо-Хаматқа дейинги жерлерде жасайтуғын барлық израиллыларды жыйнады. ⁶ Кейин Даўыт хәм барлық израиллылар керублар арасында тахт қурған Жаратқан Ийениң аты менен аталған Қудайдың Келисим сандығын алып келиуі үшін, Яхудадағы Баала қаласына, яғный Кирят-Яримге кетти.

⁷ Олар Қудайдың сандығын Абинадабтың үйинен алып, таза бир арбаға қойды. Арбаға жегилген өгизлерди Узза менен Ахйо жетеклеп жүрди. ⁸ Ал Даўыт хәм пүткіл Израил халқы Қудайдың алдында қосықлар айтып, лира, арфа, дәп, кимбал хәм кәрнай шертип, бар күши менен шадлыққа бөленип киятырған еди.

⁹ Олар Кидонның қырман жерине жеткенде, өгизлер сүрнигип кетти хәм қулап кетпеуі үшін Узза қолын созып, сандықты услады. ¹⁰ Сонда Уззаға қарсы Жаратқан Ийениң ғәзеби лаўлады хәм сандыққа қолын созғаны үшін, оны өлтирди. Узза сол жерде, Қудайдың алдында жан тапсырды.

¹¹ Жаратқан Ийениң Уззаны жазалағаны ушын, Даўыт қатты ашыўланды. Сол себепли сол жер хәзирге дейин Перес-Узза, яғный «Уззаның қыйратылыўы» деп аталады.

¹² Даўыт сол күни Қудайдан қорқып: «Қудайдың сандығын жаныма қалай алып келе аламан?» – деди. ¹³ Сол күни Даўыт сандықты өзиниң жанына, Даўыттың қаласына алып бармай, гатлы Обед-Эдомның үйине апарды. ¹⁴ Қудайдың сандығы гатлы Обед-Эдомның үйинде үш ай турды. Жаратқан Ийе Обед-Эдомның шаңарағын хәм оған тийисли хәр бир нәрсени жарылқады.

Даўыттың шаңарағы

14 Тир патшасы Хирам Даўытқа елшилер, соның менен бирге сарай қурылысы ушын кедр ағашларын, тас қалаушыларды хәм ағаш усталарын жиберди. ² Сонда Даўыт Жаратқан Ийениң өзин Израил патшасы етип тастыйықлағанын хәм Өз халқы Израил ушын оның патшалығын уллы даңққа еристиргенин түсинди.

³ Даўыт Ерусалимде және бир неше хаяллар алды хәм олардан да ул-қызлар көрди. ⁴ Даўыттың Ерусалимде туўылған перзентлериниң атлары мыналар: Шаммуа, Шобаб, Натан, Сулайман, ⁵ Ибхар, Элишуа, Элпелет, ⁶ Ногах, Нефег, Яфия, ⁷ Элишама, Белияда, Элифелет.

Филистлердиң жеңилиске ушыраўы

⁸ Филистлер Даўыттың майланып, Израилға патша етип қойылғанын еситкенде, пүткил филист әскерлери Даўытты қолға түсириў ушын излеп кетти. Буны еситкен Даўыт оларды қарсы алыўға шықты. ⁹ Филистлер келип, Рефаим ойпатлығына шабыўыл жасады. ¹⁰ Даўыт Қудайдан:

– Филистлерге қарсы жүрис қылайын ба? Оларды маған тәслим етесең бе? – деп сорады.

Жаратқан Ийе:

– Аўа, жүрис қыл. Оларды саған тәслим етемен, – деди.

¹¹ Сонда Даўыт әскерлери менен бирге Баал-Перасимге кетти хәм ол жерде филистлерди қыйратты. Кейин ол: «Хәр бир бөгетти жайпап өтетуғын суў тасқыны сыяқлы, Қудай душпанларымды мениң қолым менен қыйратып таслады», – деди. Сол себептен ол жерге Баал-Перасим аты берилди. ¹² Филистлер бутларын сол жерге таслап қашқан еди. Даўыттың буйрығы бойынша, бутлар жағып жиберилди.

¹³ Көп өтпей, филистлер қайтадан сол ойпатлыққа шабыўыл жасады. ¹⁴ Даўыт және Қудайдан сорады хәм Қудай оған былай деп жуўап берди: «Оларға бул жерден хұжим қылма. Оларды айланып өтип, арт жағынан, тут ағашлары тәрептен хұжим қыл. ¹⁵ Сен тут ағашларының жоқарысынан аяқ селери сыяқлы даўысты еситиўден-ақ, оларға хұжимге өт.

Себеби сол ўақытта Мен сениң алдыңда филист ордасын қыйратыў ушын баратырған боламан».

¹⁶ Даўыт Қудайдың буйырғанындай қылды хәм филист ордасын Гибоннан Гезерге дейин қыйратып барды.

¹⁷ Солай етип, Даўыттың даңқы дөгеректеги еллердиң хәммесине жайылды. Жаратқан Ийе барлық халықларды оннан қорқатуғын қылды.

Келисим сандығының Ерусалимге алып келиниўи

15 Даўыт өз аты менен аталған қалаға өзи ушын үйлер салдырды. Ол Қудайдың Келисим сандығы ушын да бир орын таярлап, шатыр қурды. ² Кейин Даўыт: «Қудайдың Келисим сандығын тек ғана лебийлилер көтерип жүреді. Өйткени Жаратқан Ийе сандықты алып жүриў хәм мәңгиге Өзине хызмет етиў ушын лебийлилерди таңлап алды», – деди.

³ Даўыт Жаратқан Ийениң сандығын өзи таярлаған жерге алып келиў ушын, пүткил Израил халқын Ерусалимге жыйнады. ⁴ Кейин төменде аты аталған Харонның урпақларын хәм лебийлилерди бир жерге топлады:

⁵ Қоҳат урпағынан: басшы Уриелди хәм оның бир жүз жигирма ағайинин;

⁶ Мерарий урпағынан: басшы Асаяны хәм оның еки жүз жигирма ағайинин;

⁷ Гершом урпағынан: басшы Иоелди хәм оның бир жүз отыз ағайинин;

⁸ Элисафан урпағынан: басшы Шемаяны хәм оның еки жүз ағайинин;

⁹ Хеброн урпағынан: басшы Элиелди хәм оның сексен ағайинин;

¹⁰ Уззиел урпағынан: басшы Амминадабты хәм оның бир жүз он еки ағайинин.

¹¹ Соннан кейин, Даўыт руўханийлер Садоқ пенен Абиятарды, лебийлилер Уриел, Асая, Иоел, Шемая, Элиел хәм Амминадабты шақырып алып, ¹² оларға былай деди: «Сизлер лебийлилердиң тийре басшыларысыз. Сонлықтан лебийли туўысқанларыңыз бенен бирге тазаланыў рәсиминен өтиңлер. Кейин Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң сандығын мен таярлаған орынға алып келиңлер. ¹³ Өткен сапар сандықты сизлер, лебийлилер көтерип жүрмегениңиз ушын, Қудайымыз Жаратқан Ийе бизлерге ғәзебин шашқан еди. Сонда бизлер оны қағыйдаға сай, қалай алып жүриў кереклигин Қудайдан сорамаған едик».

¹⁴ Солай етип, руўханийлер менен лебийлилер Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң сандығын алып келиў ушын, өзлерин тазаланыў рәсиминен өткерди. ¹⁵ Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген буйрығы бойынша, лебийлилер Қудайдың сандығының қадаларын ийинлерине қойып, көтерип жүрди.

¹⁶ Даўыт лебийлилердиң басшыларына туўысқанлары арасынан арфа, лира хәм кимбал саз

әсбаплары қауазы астында қуанышлы қосықлар айтатуғын қосықшыларды тайынлауды тапсырды. ¹⁷ Лебийлилер Иоел улы Хеманды, оның туысқанларынан Берехия улы Асафты хәм Мерарий урпағынан Қушая улы Этанды тайынлады. ¹⁸ Олардан кейинги екинши дәрежеге туысқанларынан мыналар тайынланды: Зехария, Бен, Язиел, Шемирамот, Ехиел, Унний, Элиаб, Беная, Маасея, Маттития, Элифелеху, Микнея, сондай-ақ, дәруаза қарауыллары Обед-Эдом хәм Еиел. ¹⁹ Сазенделер Хеман, Асаф хәм Этанға қоладан исленген кимбалды даңғырлатыу, ²⁰ Зехария, Азиел, Шемирамот, Ехиел, Унний, Элиаб, Маасея хәм Бенаяға арфаны жоқарғы дауыста шертиу †, ²¹ ал Маттития, Элифелеху, Микнея, Обед-Эдом, Еиел хәм Азанияға төменги дауыста лира шертип ††, сазда жетекшилик етиу тапсырылды. ²² Лебийлилердің басшысы Кенания қосықшыларға жууапкер болды, себеби ол бул истиң маманы еди.

²³ Берехия менен Элқана Келисим сандығына қарауыл етип тайынланды. ²⁴ Шебания, Иошафат, Нетанел, Амасай, Зехария, Беная, Элиезер атлы рууханийлер Қудайдың Келисим сандығының алдында кәрнай шертип туратуғын болды. Обед-Эдом менен Ехия да Келисим сандығын қарауыллап туратуғын болды.

²⁵ Солай етип, Дауыт, Израил ақсақаллары хәм мыңбасылар Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Обед-Эдомның үйинен алып келиу ушын қуанышлы түрде жолға шықты. ²⁶ Жаратқан Ийениң Келисим сандығын алып киятырған лебийлилерге Қудайдың Өзи яр болғанлықтан, жети буға менен жети қошқар қурбанлыққа шалынды. ²⁷ Дауыт хәм сандықты көтерип алып киятырған лебийлилер, қосықшылар хәм қосықшылардың басшысы Кенания хасыл зығырдан тигилген кийим кийген еди. Буның сыртынан Дауыт зығыр эфод та кийип алған еди. ²⁸ Усылайынша, пүткил Израил халқы хәр түрли кәрнайлар, кимбал, арфа хәм лира намасы астында қуанышлы түрде бақырысып, Жаратқан Ийениң Келисим сандығын алып киятырған еди. ²⁹ Жаратқан Ийениң Келисим сандығы Дауыттың қаласына кирип киятырғанда, Шаулдың қызы Михал терезеден қарап турған еди. Ол патша Дауыттың секирип ойнап киятырғанын көрип, оны өз кеулинде пәс көрип кетти.

16 Қудайдың Келисим сандығы алып келинип, Дауыттың арнаулы түрде қурдырған шатырының ишине қойылды. Соңынан лебийлилер Қудайға жандырылатуғын хәм татыулық қурбанлықтарын берди.

² Жандырылатуғын хәм татыулық қурбанлықтарын берип болғаннан кейин, Дауыт Жаратқан Ийениң

аты менен халыққа пәтия берди. ³ Кейин ол пүткил израиллыларға – хәр бир еркек хәм хәр бир хаялға бир шөрек нан, бир ууыс хурма хәм бир дана кептирип нығызланған кишмиштен тарқатты.

⁴ Дауыт лебийлилердің айырымларын Жаратқан Ийениң сандығы алдында хызмет етип, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге жалбарыныу хәм Оны тәрийиплеп, алғыс-мақтау айтыу ушын тайынлады. ⁵ Олардың басшысы Асаф, оның жәрдемшиси Зехария, кейингилери Еиел, Шемирамот, Ехиел, Маттития, Элиаб, Беная, Обед-Эдом хәм Еиел еди. Олар арфа хәм лира шертиуи, Асаф болса бәлент дауыссы кимбал, ⁶ ал рууханий Беная менен Яхазиел Қудайдың Келисим сандығының алдында хәр күни белгиленген уақытта кәрнай шертиуи тийис болды.

Дауыттың миннетдаршылық жыры

⁷ Сол күни Дауыт биринши рет Асафқа хәм оның туысқанларына Жаратқан Ийеге арнап, мына алғыслау жырын айтыуды тапсырды:

⁸ «Жаратқан Ийени алғыслау,
Оның атын айтып, шақырың,
Халықлар арасында жәриялаң Оның ислерин!
⁹ Оны жырлап, саз шертип алғыс айтың,
Баян етиң барлық кәраматтарын!
¹⁰ Оның мухаддес аты менен мақтаның,
Жаратқан Ийени ізлейтуғынлардың жүреклері
шадлыққа толсын!
¹¹ Жаратқан Ийени хәм Оның күшин ізлең,
Бәрқулла Оның дәргайында болыуға умтылың!
¹² Ол ислеген кәраматтарды,
Әжайып ислери менен аузынан шыққан
хүкімлерин умытпаң!

¹³ Хәй, Оның қулы болған Израил урпақлары,
Ол таңлап алған Яқыптың балалары!
¹⁴ Ол – бизлердің Қудайымыз, Жаратқан Ийе!
Хүкімлері пүткил жер жүзин қаплаган.
¹⁵ Ол Өз келисимин мәңгиге есте сақлар,
Мың-мыңлаған әуладларға берген сөзин хасла
умытпас,

¹⁶ Ибрайым менен дүзген келисимин де,
Ысаққа берген антын да хасла умытпас!
¹⁷ Буны Яқып ушын бир қағыйда етип
тастыйықлады,

Израил ушын мәңгилик келисим қылып:
¹⁸ „Әуладларыңның пайына тийген мүлик етип,
Кенаан жерин саған беремен“, – деди.

¹⁹ Сол уақытта олар саны жағынан аз еди,
Сол жерде аз санлы хәм келгинди еди.
²⁰ Олар бир халықтан екиншисине,
Бир патшалықтан екиншисине көшип-қонып
жүрген еди.

²¹ Бирақ Жаратқан Ийе хеш кимнің оларды
езиуине жол қоймады,

Хәтте, олар ушын патшаларға ескертиу берип:
²² „Мениң майлағанларыма тиймеңдер,
Пайғамбарларыма жаманлық қылмаңдар!“ – деди.

† Жоқарғы дауыста шертиу – еврей тилинде мәниси белгисиз †† Төменги дауыста лира шертип – еврей тилинде мәниси белгисиз

²³ Хәй, пүткил дүнья, алғыслар айтың Жаратқан Ийеге!

Хәр күни жәриялаң Оның қутқарыуын!

²⁴ Жәриялаң салтанатын миллетлерге,

Кәраматларын пүткил халықларға!

²⁵ Өйткени Жаратқан Ийе уллы, Ол мақтауға ең ылайықлы,

Барлық құдайлардан айбатлысы хәм қорқынышлысы Ол.

²⁶ Халықлардың барлық құдайлары жалған,

Ал Жаратқан Ийе аспанды жаратқан.

²⁷ Салтанат хәм уллылық Оның алдында,

Құдирет хәм қууаныш Оның мәканында.

²⁸ Хәй, пүткил халықлар, Жаратқан Ийени мақтаң, Жаратқан Ийениң уллылығын, күшин мақтаң!

²⁹ Жаратқан Ийениң уллылығын атына ылайықлы түрде мақтаң,

Қурбанлықтар алып, Оның алдына кириң!

Мухаддес салтанатына бөленип, Жаратқан Ийеге сыйының!

³⁰ Хәй, пүткил жер, Оның алдында қалтыраң!

Дүнья бекем орнатылған, ол тербелмейди.

³¹ Аспан қууанып, жер шадлансын,

Миллетлер арасында: „Жаратқан Ийе патшалық етип атыр!“ – деп айтылсын.

³² Теңиз хәм ондағылар шуўлассын!

Дала хәм ондағылар байрамласын!

³³ Сонда тоғай ағашлары шадланып,

Жаратқан Ийениң алдында қосық айтар.

Өйткени Ол жер жүзин хәким етиуге келер.

³⁴ Жаратқан Ийени тәрийиплең, себеби Ол ийгиликли,

Садықлығы мәңги даўам етеди.

³⁵ Оған былай деңлер:

„Қутқарыушымыз Қудай, бизлерди қутқар,

Бизлерди жыйнап, басқа халықлардан азат ет.

Мухаддес атыңды тәрийиплеп,

Уллылығың менен мақтанайық“.

³⁶ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге,

Әуел бастан, мәңгиге дейин алғыслар болсын!»

Пүткил халық: «Аўмийин!» – деп, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтты.

Лебийлилердиң хызметке тайынланыуы

³⁷ Даўыт Асафты хәм оның ағайинлерин Жаратқан Ийениң Келисим сандығының алдында болып, сол жерде хәр күнги мүтәжликлерге қарай бәрқулла хызмет етиуі ушын бекитти. ³⁸ Олар менен бирге хызмет етиуі ушын Обед-Эдомды хәм оның алпыс сегиз лебийли ағайинин де тайынлады. Едутунның улы Обед-Эдом менен Хоса дәрұаза қарауыллары болды.

³⁹ Даўыт руўханий Садоқ пенен оның руўханий туўысқанларын Гибондағы сыйыныу орнына қурылған Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырына хызметке қойды. ⁴⁰ Олар Жаратқан Ийениң Израилға берген Нызамында жазылған барлық қағыйдаларға сай, хәр күни таңда хәм кеште

жандырылатуғын қурбанлықлар берилетуғын қурбанлық орында Жаратқан Ийеге арнап, қурбанлықлар беретуғын болды. ⁴¹ Олар менен бирге Хеманды, Едутунды хәм атлары аталып таңлап алынған басқа адамларды Жаратқан Ийениң садықлығының мәңги даўам ететуғынын тәрийиплеуі ушын тайынлады. ⁴² Хеман менен Едутун Қудайға алғыс-мақтау айтылғанда, кәрнай, кимбал, және де, басқа саз әсбаптарының шертилиуіне жуўапкер еди. Едутунның уллары дәрұаза қарауыллары етип тайынланды. ⁴³ Соннан кейин, пүткил халық өз үйлерине тарқасты. Даўыт та өз шаңарағындағыларға пәтия беріуі ушын, үйине қайтты.

Қудайдың Даўытқа берген үәдеси

17 Даўыт сарайына жайғасып алғаннан кейин, Натан пайғамбарға:

– Қара, мен кедр ағашынан қурылған сарайда жасап атырман. Ал Жаратқан Ийениң Келисим сандығы болса, шатырда тур! – деди.

² Натан Даўытқа:

– Кеўлиңіз күсегенин қыла бериң. Себеби Қудай сиз бенен бирге, – деп жуўап берди.

³ Бирақ сол күни түнде Натанға Қудайдан мынадай сөз түсти: ⁴ «Барып, қулым Даўытқа былай деп айт: „Жаратқан Ийе былай дейди: Мәкан басыуым ушын, Маған арнап үйди сен қурмайсаң. ⁵ Израил халқын Мысырдан алып шыққан күннен баслап, бүгінге дейин Мен үйде жасамадым. Ал шатырдан-шатырға, ана жерден мына жерге көшип жүрдим. ⁶ Пүткил израиллылар менен бирге көшип жүрген жерлерде халқымды басқарыуды буйырған Израил бийлериниң қайсы бирине: Неге Маған кедр ағашынан үй қурып бермедиңіз? – деген едим?“»

⁷ Енди қулым Даўытқа былай деп айт: «Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: „Мен сени жайлауда қой бағып жүрген жериңнен алып, халқым Израилға хәкимдар етип қойдым. ⁸ Қай жерге барсаң да, сениң менен бирге болып, алдыңдағы хәмме душпанларыңды жоқ қылдым. Атыңды дүньядағы уллы адамлардың атлары сыяқлы уллы қыламан. ⁹ Халқым Израил ушын орын таярлап, оларды сол жерге орналастыраман. Олардың өз журты болады хәм хеш ким тынышын бузбайды. Залымлар оларға бурынғыдай зорлық қылмайды. ¹⁰ Халқым Израилға бийлер қойған ўақыттан бери, залымлар оларды езип келмекте. Мен барлық душпанларыңызды бойсындыраман.

Жаратқан Ийең болған Мен саған өзиң ушын бир шаңарақ – патшалар әуладын жарататуғынымды билдиремен.

¹¹ Сен өлип, ата-бабаларыңның жанына атланғаныңда, зүрядыңнан бирин тахтқа отырғызып, оның патшалығын бекемлеймен.

¹² Мен ушын үйди ол қурады. Ал Мен болсам, оның тахтын мәңгилик қылып орнатаман. ¹³ Мен оған

Әке боламан, ол Маған ул болады. Сеннен алдын болған патшадан мийримимди тартып алғаным сыяқлы, оннан Өз мийримимди хеш қашан тартып алмайман. ¹⁴ Мен оны Өз үйимнің хәм патшалығымның үстинен мәңгиге қояман. Оның тахты мәңги беккем болады”».

¹⁵ Солай етип, Натан аян арқалы берилген бул сөзлердің хәммесин Даўытқа айтып берди.

Даўыттың миннетдаршылық дуўасы

¹⁶ Соңынан Даўыт патша келип, Жаратқан Ийениң алдында отырды да, былай деди: «Қудай, Жаратқан Ийе! Сен мени буншелли мәртебели қылғандай, мен ким болыппан, мениң шаңарағым да не болыпты? ¹⁷ Қудай, Сениң нәзеринде бул да аз болғандай, қулыңның урпағының келешегі тууралы да айтып бердиң. Қудай, Жаратқан Ийе, Сен маған уллы бир адам сыяқлы қарадың!

¹⁸ Қулыңа иззет-хүрмет көрсеткениң ушын, мен Саған басқа не айта аламан! Өйткени Сен қулыңды билесең. ¹⁹ Жаратқан Ийе! Қулыңның ийгилиги ушын хәм жүрегіңе муўапық болған бул уллы исти ислең, уллы ўәделерди ашық билдирдиң.

²⁰ Жаратқан Ийе, өз қулақларымыз бенен еситкен барлық хабарымыз бойынша, Саған тең келетуғыны жоқ, Сеннен басқа Қудай да жоқ!

²¹ Дүньяда халқың Израилға уқсаған бирде бир халық жоқ. Оларды Өз халқың қылыў ушын, азат қылыўға бардың. Сен Мысырдан Өзиң ушын азат қылған халқыңның алдынан басқа халықларды қуып жиберип, уллы хәм таң қаларлық ислериң арқалы Өз атыңды уллылыққа еристирдиң. ²² Сен халқың Израилды мәңгиге Өз халқың қылдың хәм Өзиң, Жаратқан Ийе олардың Қудайы болдың.

²³ Енди, Жаратқан Ийе! Қулыңа хәм оның урпағына берген ўәдеңди мәңгиге тастыйықлап, сөзиңди орынлай гөр. ²⁴ Солай етип, адамлар: „Израилдың Қудайы болған Әлемнің Жаратқан Ийеси – Израилдың Қудайы!“ – десин хәм атың мәңги турып, уллылансын. Қулың Даўыттың урпағы да Сениң алдыңда беккем турсын.

²⁵ Қудайым! Сен маған мен ушын бир үй – патшалық жарататуғыныңды аян қылдың. Сонлықтан қулың Сениң алдыңда дуўа етиўге жүрек етті. ²⁶ Жаратқан Ийе, Сен Қудайсаң! Қулыңа усы ийгиликли нәрселерди ўәде еттің. ²⁷ Өзиңнің алдыңда мәңгиге болыўы ушын, қулыңның патшалығын жарылқаўды мақул таптың. Жаратқан Ийе, оны жарылқағаның ушын, ол мәңгиге жарылқанатуғын болады».

Даўыттың жеңислери

18 Арадан бираз ўақыт өткеннен кейин, Даўыт филистлерди жеңип, оларды бойсындырды. Гат қаласын хәм оның дегерегиндеги аўылларды филистлердің қолынан тартып алды.

² Соңынан Моаб халқын да жеңиліске ушыратты. Олар Даўытқа бағынышлы болып, салық төлейтуғын болды.

³ Және де, Соба патшасы Хададезер Евфрат дәрьясы бойлап өз патшалығын бекитиўге барғанда, Даўыт оған Хаматқа дейин шабыўыл жасап, жеңип шықты. ⁴ Даўыт оның мың саўаш арбасын, жети мың атлы хәм жигирма мың пияда әскерин қолға түсирди. Ол саўаш арбасына жегилетуғын барлық атлардың тирсеклерин кесип майырып, оннан тек жүз атты ғана алып қалды.

⁵ Даўыт Соба патшасы Хададезерге жәрдемге келген Дамаскте жасайтуғын арамлардан жигирма еки мың адамды өлтирди. ⁶ Соңынан ол Дамасктеги арамлардың жерине өзиниң сақшылар топарын жайластырды. Олар да Даўытқа бағынышлы болып, салық төлейтуғын болды. Даўыт қай жерге барса да, Жаратқан Ийе оны жеңіске еристирди.

⁷ Даўыт Хададезердің сәркәрдалары алып жүрген алтын қалқанларды алып, Ерусалимге әкелди.

⁸ Және де, Хададезердің қол астындағы Тибхат хәм Кун қалаларынан көп муғдарда қола алды. Кейин ала, Сулайман буны Ибадатхана ушын хаўыз, сүтинлер хәм хәр қыйлы буйымлар ислетиў ушын қолланды.

⁹ Хамат патшасы Тоў Даўыттың Соба патшасы Хададезердің пүткил ордасын жеңип шыққанынан хабар тапты. ¹⁰ Сонда Тоў өз улы Хадорамды † сәлем берий хәм Хададезер үстинен ерискен жеңиси менен қутлықлаў ушын Даўыт патшаға жиберди. Себеби Тоў Хададезер менен узақ ўақыт даўамында урысып киятырған еди. Хадорам Даўытқа алтын, гүмис хәм қоладан исленген хәр түрли саўғалар алып келди. ¹¹ Патша Даўыт бул саўғаларды барлық миллетлерден – эдом, моаб, аммон, филист хәм амалек халықларынан алып келген гүмис хәм алтын менен бирге Жаратқан Ийеге бағышлады.

¹² Серуя улы Абишай Дуз ойпатлығында эдом халқынан он сегиз мың адамды қырғынға ушыратты.

¹³ Даўыт Эдомға сақшылар топарын орналастырды. Пүткил эдом халқы оған бағынышлы болды. Даўыт қайда барса да, Жаратқан Ийе оны жеңіске еристирди.

Даўыттың хызметкерлери

¹⁴ Даўыт пүткил Израилда патшалық етип, халқына туўры хәм әдиллик пенен хүкимдарлық етті. ¹⁵ Серуя улы Иоаб сәркәрда, Ахилуд улы Еҳошафат жылнамашы болды. ¹⁶ Ахитуб улы Садоқ пенен Абиятар улы Ахимелех руўханий, ал Шаўша †† хаткер еди. ¹⁷ Еҳояда улы Беная керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылардың ‡

† Хадорам – Иорамның басқаша атамасы, 2Пат. 8:10 қараң.
†† Шаўша – 2Пат. 8:17 де Серая делинген. ‡ Керетлер менен пелетлерден алынған тән сақшылар – патша Даўыттың шет елден жаллап алған тән сақшылары болыўы мүмкин.

сәркәрдасы еди. Дауыттың уллары да патшаның бас хызметкерлери болды.

Дауыттың аммонлар менен арамларды жеңіуі

19 Арадан бир қанша ўақыт өткеннен соң, аммонлардың патшасы Нахаш өлип, оның орнына улы патша болды. ² Сонда Дауыт: «Әкеси маған жақсылық еткени ушын, мен де Нахаш улы Ханунға жақсылық етейин», – деп ойлап, әкесинің өлимине кеуіл билдириуі ушын Ханунға елшилерин жиберди.

Дауыттың хызметшилери Ханунға кеуіл билдириуі ушын аммонлардың жерине барғанда, ³ аммон басшылары Ханунға: «Дауыт мына елшилерди әкеңиздің хұрмети ушын, сизге кеуіл айтыуға жиберген деп ойлайсыз ба? Яқ, олар елди көзден өткерип, билип алыу хәм қыйратыу ушын келген», – деди.

⁴ Сонда Ханун Дауыттың хызметшилерин тутқынға алып, сақалларын қырқтырды, шапанларын жамбасына дейин қыйдырып таслап, оларды изине қайтарып жиберди.

⁵ Солай етип, олар қайтып кетти. Дауыт елшилерди тууралы еситкенде, оларды күтип алыу ушын адам жиберди. Өйткени елшилер қатты хорланған еди. Патша оларға: «Сақалыңыз өскенше, Ерихода қалыңлар, соңынан қайтып келесизлер», – деди.

⁶ Аммонлар Дауытты өзлерине қарсы өшегестирип алғанын түсинди. Сонлықтан Ханун менен аммонлар Арам-Нахарайым, Арам-Мааха хәм Собадан сауаш арбалары менен атлыларды жаллап алыу ушын мың талант гүмис жиберди. ⁷ Ханун отыз еки мың сауаш арбасын хәм Мааха патшасы менен оның әскерлерин жаллады. Мааха патшасы әскерлери менен келип, Медеба қаласының алдына орда құрды. Аммонлар да қалаларынан шығып, урысқа атланды.

⁸ Дауыт буны еситип, Иоаб басшылығында мәрт жауынгерлерден ибарат болған пүткил ордасын оларға қарсы атландырды. ⁹ Аммонлар шығып, өз қаласының дәруазасы алдында сап тартып турды. Жәрдемге келген патшалар далада бөлек сап тартып турды.

¹⁰ Иоаб алдыдан да, арттан да урысыуға тууры келип турғанын көргенде, Израилдың ағла әскерлеринен базыларын таңлап, арамларға қарсы сапқа турғызды. ¹¹ Қалған топарларды иниси Абишайдың қолына тапсырды. Олар аммонларға қарсы сап тартып турды. ¹² Иоаб: «Арамлар менен басым келсе, жәрдемге келерсең. Ал егер аммонлар сеннен басым келсе, мен саған жәрдемге бараман. ¹³ Батыр бол! Халқымыз ушын хәм Қудайымыздың қалалары ушын мәртлерше гүрес алып барайық! Жаратқан Иие нени мақул тапса, соны ислесин», – деди.

¹⁴ Иоаб әскерлери менен бирге арамларға тәп бергенде, арамлар олардың алдына түсип қашты.

¹⁵ Арамлардың қашқанын көрген аммонлар да

Иоабтың иниси Абишайдан қашып, қалаға кирип кетти. Буннан кейин, Иоаб Ерусалимге қайтып келди.

¹⁶ Арамлар өзлеринің израиллылардан жеңилгенин көргенде, Евфрат дәрьясының арғы жағасындағы арамларға елшилер жиберип, Хададезердің сәркәрдасы Шофахтың қол астындағы арамларды шақырды.

¹⁷ Буннан хабар тапқан Дауыт пүткил Израил ордасын топлады. Кейин Иордан дәрьясын кесип өтип, оларға қарсы әскерлерин сапқа турғызды. Дауыт арамларға хұжимге өтип, олар менен урысты. ¹⁸ Деген менен, арамлар израиллылардың алдына түсип қашты. Дауыт олардың жети мың сауаш арбасының арбакешлери менен қырық мың пияда әскерин өлтирди. Ол олардың ордасының сәркәрдасы Шофахты да өлтирди. ¹⁹ Хададезердің қол астындағы патшалар өзлеринің израиллылардан жеңилгенин көргенде, Дауыт пенен тынышлық келисимин дүзди хәм оған бағынышлы болды.

Соннан кейин, арамлар аммонларға жәрдем бериуден бас тартатуғын болды.

Рабба қаласының ийелеп алыныуы

20 Келеси жылы бәхәрде, патшалар урысқа шығатуғын ўақытта, Иоаб әскерлерин баслап жолға шықты. Олар аммонлардың елин ўайран етип, Рабба қаласын қамал қылды. Бирақ Дауыт Ерусалимде қалған еди. Иоаб Рабба қаласына хұжим жасап, оны жер менен жексен етті. ² Дауыт олардың патшасының басындағы тажды алды. Хасыл таслар менен безелген, аўырлығы бир талант [†] келетуғын алтын таж Дауыттың басына кийгизилди. Дауыт қаладан көп муғдарда олжа да алып қайтты. ³ Ол қала халқын сыртқа шығарып, оларды жарғы, шөккиш хәм балта менен исленетуғын жұмысларды ислеуге мәжбүр етті. Дауыт аммонлардың қалаларының хәммесинде усылай иследи. Буннан кейин, Дауыт пүткил әскерлерин ертип, Ерусалимге қайтты.

Филистлерге қарсы сауаш

⁴ Бир қанша ўақыт өткеннен соң, Гезерде филистлер менен урыс басланды. Бул сауашта хушалы Сиббехай дәу әўладларынан болған Сиппайды өлтирди. Сонда филистлер бас ийди.

⁵ Филистлер менен болған басқа сауашта, Яир улы Элханан гатлы Голияттың тууысқаны Лахмийди өлтирди. Лахмийдің найзасының сабы тоқыу үскенесинің қадасындай еди.

⁶ Кейинирек Гат қаласында жәнә бир сауаш болып, ол жерде дәўдей бир адам бар еди. Оның қоллары хәм аяқлары алты бармақлы болып, хәммеси болып жигирма төрт бармағы бар еди. Ол да дәў әўладларынан еди. ⁷ Усы адам

[†] Бир талант – шама менен 34,5 кг.

израиллыларды масқаралағанда, Даўыттың әжағасы Шимеаның улы Ионатан оны өлтирди.

⁸ Даўыт хәм оның адамлары тәрәпинен өлтирилген усы адамлар да Гаттағы дәў әўладларынан еди.

Даўыттың халықты санақтан өткеріуи

21 Шайтан Израилға қарсы шығып, Даўытты Израил халқын санақтан өткеріуіге ийтермеледи. ² Сонда Даўыт Иоабқа хәм ләшкербасыларға:

– Барып, Беер-Шебадан Данға дейинги израиллыларды санақтан өткизип, олардың қанша екенін билиуім ушын нәтийжесін маған алып келиң, – деди.

³ Бирақ Иоаб:

– Жаратқан Ийе Израил халқын хәзиргисинен жүз есе қылып көбейтсин. Тақсыр, олардың хәммеси сизиң қулларыңыз емес пе? Неге усылай ислеуді қәлеп қалдыңыз? Не ушын Израилды гүнаға батырмақшысыз? – деди.

⁴ Деген менен, патшаның сөзи Иоабтың сөзинен үстин келди. Солай етип, Иоаб кетти хәм пүткил Израилды аралап шығып, Ерусалимге қайтып келди. ⁵ Иоаб санақ нәтийжесін Даўытқа баян қылды. Пүткил Израилда урысқа жарамлы бир миллион бир жүз мың, ал Яхудада төрт жүз жетпис мың адам бар екен.

⁶ Иоаб патшаның буйрығына наразы болғанлығы себепли, лебийлилер менен беняминлилерди есапқа киргизбеди. ⁷ Бул буйрық Қудайға да унамады хәм Ол Израил халқын жазалады.

⁸ Сонда Даўыт Қудайға: «Бул исти ислеп, мен үлкен гүнаға баттым. Жалбарынаман, қулыңның айыбын кешире гөр. Мен қатты ақмақлық қылдым», – деди.

⁹ Жаратқан Ийе Даўыттың үәлийи Гадқа былай деди: ¹⁰ «Барып, Даўытқа былай деп айт: „Жаратқан Ийе былай дейди: Мен саған үш жазаны усынаман. Өзиңе солардың биреуін таңла, кейин саған сол жазаны беремен“».

¹¹ Гад Даўытқа барып былай деди:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Мыналардан бирін таңла: ¹² үш жыл ашлық болсын ба? Үш ай душпанларың қуўдалап, сени қырсын ба? Ямаса Жаратқан Ийениң қылышы болған оба кеселлиги Оның периштеси арқалы пүткил Израил елин қырғынға ушыратсын ба?» Енди жақсылап ойлап көрип, мени жибергенге не деп жуўап беретугынымды шешің.

¹³ Даўыт Гадқа:

– Маған жүдә қыйын. Адамның қолына түскенше, Жаратқан Ийениң қолына түсейин. Себеби Оның рехими жүдә күшли, – деп жуўап берди.

¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе Израил халқына оба кеселин жиберди хәм халықтан жетпис мың адам өлди. ¹⁵ Қудай Ерусалимди жоқ етиу ушын бир периштесін жиберди. Бирақ Қудайдың периштеси

Ерусалимди қыра баслағанда, Жаратқан Ийе болып атырған апатты көрип, ашынып кетти хәм халықты қырған периштеге: «Жетер енди, қолыңды тарт», – деди. Сол ўақытта Жаратқан Ийениң периштеси ебус халқынан болған Орнанның [†] қырман жерінде турған еди.

¹⁶ Даўыт басын көтергенде, қолындағы жалаңашланған қылышын Ерусалим тәрәпке созып, жер менен аспан арасында турған Жаратқан Ийениң периштесін көрди. Сонда аза кийимин кийген Даўыт пенен халық ақсақаллары ет-бетинен жерге жығылды.

¹⁷ Даўыт Қудайға жалбарынып: «Халқыңды санақтан өткеріуді буйырған мен емеспен бе? Гүна ислеп, жаўызлық қылған мен-ғо. Ал мына қойлар не қылыпты? Қудайым, Жаратқан Ийе! Өтинемен, жақсысы, мени хәм әкемнің хожалығын жазала. Бирақ халқыңның оба кеселлигинен қырылып кетиуіне жол қойма», – деди.

¹⁸ Сонда Жаратқан Ийениң периштеси пайғамбар Гадқа: «Ебус халқынан болған Орнанның қырманына барып, сол жерде Жаратқан Ийеге арнап, қурбанлық орын қурсын», – деген хабарды Даўытқа жеткеріуді буйырды. ¹⁹ Даўыт Жаратқан Ийениң Гад арқалы берген буйрығы бойынша жолға шықты. ²⁰ Қырманда бийдайын айдатып атырған Орнан артына қарағанда, периштени көрди. Сонда оның қасындағы төрт улы жасырынып алды. ²¹ Сол ўақытта Даўыт Орнанға жақынлап киятырған еди. Орнан Даўытты көргенде, қырманнан шықты да, ет-бетинен жерге жығылып, Даўытқа тәжим етті.

²² Даўыт Орнанға:

– Мына қырман турған жерди маған бер. Халыққа келген оба кеселлиги тоқтау ушын, мен бул жерге Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қураман. Қырман турған жерди маған толық қунына сат, – деди.

²³ Орнан Даўытқа:

– Ала берің! Тақсыр, нени мақул көрсеңиз, соны ислең. Мине, өгизлерди жандырылатуғын қурбанлық ушын, түйек айдайтуғын ағашты отын ушын хәм бийдайды ғәлле садақасы ушын беремен. Булардың хәммесін беремен, – деп жуўап берди.

²⁴ Бирақ патша Даўыт Орнанға:

– Яқ, болмайды! Буларды толық қунын төлеп, сатып аламан. Саған тийисли нәрселерди Жаратқан Ийеге усындайман. Тегин нәрсени жандырылатуғын қурбанлық етип усындайман, – деди.

²⁵ Солай етип, Даўыт бул жер ушын Орнанға алты жүз шекел алтын төледі. ²⁶ Даўыт сол жерге Жаратқан Ийеге арнап қурбанлық орын қурып, жандырылатуғын қурбанлықлар хәм татыулық қурбанлықларын берди. Ол Жаратқан Ийеге

[†] Орнан – еврейше Орнан Араўнаның басқа аты, және де 18-28-аятларға қараң.

жалбарынды хәм Жаратқан Ийе қурбанлық орындағы жандырылатуғын қурбанлыққа аспаннан от жиберип, оған жууап берди.

²⁷ Буннан кейин, Жаратқан Ийе периштеге қылышын қынабына салып қойыўды буйырды. Периште буйрықты орынлады. ²⁸ Даўыт ебус халқынан болған Орнанның қырманында Жаратқан Ийениң өзине жууап бергенин көргенде, ол жерде қурбанлықлар шалды. ²⁹ Шөлде Жаратқан Ийеге арнап Муўса қурдырған шатыр хәм жандырылатуғын қурбанлық берилетуғын қурбанлық орын сол ўақытта Гибондағы сыйыныў орнында еди. ³⁰ Бирақ Даўыт Жаратқан Ийениң периштесиниң қылышынан қорққанлықтан, Қудайдың еркин билиў ушын ол жерге бара алмады.

22 Сонда Даўыт: «Қудай Ийениң Ибадатханасы да, Израил ушын жандырылатуғын қурбанлық орын да усы жерде болады», – деди.

Ибадатхана ушын таярлықлар

² Даўыт Израилда жасайтуғын келгиндилердиң хәммесин жыйнаўды буйырды. Қудайдың Ибадатханасын қурыў ушын, олардың арасынан тасларды кесетуғын хәм жонатуғын адамларды тайынлады. ³ Даўыт дәрўаза есиклериниң шегелери хәм қазық шегелер ушын көп муғдарда темир таярлап қойды. Таярланған қоланың да көплиги соншелли, оның салмағын анықлаў мүмкин емес еди. ⁴ Және де, ол сансыз кедр ағашын да жыйнап қойды. Өйткени сидонлылар менен тирлилер Даўытқа көп муғдарда кедр ағашын әкелген еди.

⁵ Даўыт: «Улым Сулайман жас хәм тәжирийбесиз. Ал Жаратқан Ийеге арнап қурылатуғын Ибадатхана жүдә саўлатлы болып, даңқы барлық халықларға жайылыўы керек. Сонлықтан оның қурылысы ушын таярлық көрип қоя берейин», – деди. Солай етип, Даўыт өлмесинен алдын Ибадатхана қурыў ушын үлкен таярлықлар көрди.

⁶ Даўыт улы Сулайманды қасына шақырып алды хәм оған Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе ушын Ибадатхана қурыўды тапсырып, ⁷ былай деди: «Улым, мен Қудайым Жаратқан Ийеге арнап, Ибадатхана қурыўды қәлеген едим. ⁸ Бирақ Жаратқан Ийе маған былай деди: „Сен үлкен саўашларда қатнасып, көп қан төктиң. Мениң алдымда жерге көп қан төккениң ушын, Мениң атыма арнап Ибадатхананы сен қурмайсаң. ⁹ Бирақ сеннен тынышлықты сүйетуғын бир ул туўылады. Мен оны дөгерегиндеги барлық душпанларынан қутқарып, рәхәтке еристиремен. Оның аты Сулайман болады. Оның дәўиринде Израилға тынышлық хәм аман-есенлик инам етемен.

¹⁰ Мениң атыма арнап Ибадатхананы ол қурады. Ол Маған ул болады, Мен де оған Әке боламан. Оның Израил үстинен қуратуғын патшалық тахтын мәңгиге беккемлеймен“.

¹¹ Енди, улым, Жаратқан Ийе саған яр болсын! Өзи саған ўәде еткениндей, Қудай Ийеңе арнап Ибадатхана қурғаныңда, сени табысқа еристирсин.

¹² Жаратқан Ийе сени Израилға хұқимдар етип қойғанда, Қудайың Жаратқан Ийениң Нызамына әмел қылыўың ушын, Ол саған ақыл-парасат берсин. ¹³ Жаратқан Ийениң Муўса арқалы Израилға берген қағыйда хәм нызамларын муқиятлы түрде орынлаўға тырыссаң, табысқа ерисесең. Күшли хәм мәрт бол! Қорқпа, руўхың түспесин!

¹⁴ Мен көп машақатлар менен Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын жүз мың талант алтын, бир миллион талант гүмис, өлшеп болмас дәрежеде көп қола менен темир, және де, ағаш пенен тас та жыйнап, таярлап қойдым. Буларға сен де қосарсаң.

¹⁵ Сенде көп жумысшылар: тас жоныўшылар, тас қалаўшылар, ағаш усталары, хәр түрли өнерге ийе адамлар, ¹⁶ алтын, гүмис, қола хәр темирди ислете алатуғын сансыз өнерментлер бар. Енди иске кири. Жаратқан Ийе саған яр болсын!» ¹⁷ Даўыт Израилдың барлық басшыларына улы Сулайманға жәрдем беріўди буйырып, ¹⁸ былай деди:

«Қудайыңыз Жаратқан Ийе сизлер менен бирге емес пе? Сизлерди хәр тәреплеме тынышлыққа бөлемеди ме? Ол усы жердиң турғынларын маған тәслим қылды. Сол себепли бул жер Жаратқан Ийеге хәм Оның халқына бағынышлы болды.

¹⁹ Енди жүрегиңизди хәм жаныңызды Қудайыңыз Жаратқан Ийени излеўге бағышлаңлар. Қудай Ийениң Ибадатханасын қурыўды баслаңлар. Кейин Жаратқан Ийениң Келисим сандығын хәм Қудайға бағышланған басқа мухаддес буйымларды Жаратқан Ийениң атына арнап қурылған Ибадатханаға апарып қойыңлар», – деди.

23 Даўыт мазмунлы өмир сүрди хәм қартайғанда, улы Сулайманды Израилға патша етип қойды.

Лебийлилердиң атқаратуғын хызметлери

² Даўыт Израилдың барлық басшыларын, руўханийлерди хәм лебийлилерди бир жерге топлады. ³ Отыз хәм оннан жоқары жастағы лебийлилер санап шығылды. Олар барлығы болып отыз сегиз мың ер адам екен. ⁴ Даўыт былай деди: «Олардың жигирма төрт мыңы Жаратқан Ийениң Үйиндеги ислерди атқарыўға, алты мыңы хәмелдар лаўазымларға хәм қазылық исине, ⁵ төрт мыңы дәрўаза қараўыллығына, төрт мыңы өзи таярлап берген саз әсбапларын шертип, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў айтыў хызметине қойылсын».

⁶ Даўыт лебийлилерди Лебийдиң уллары Гершом, Қоҳат хәм Мерарийдиң урпақлары бойынша үш топарға бөлди.

⁷ Гершонның уллары: Лаадан хәм Шимей.

⁸ Лааданның үш улы болып, туңғышы Ехиел, кейин Зетам хәм Иоел.

⁹ Шимейдің Шеломит, Хазиел хәм Харан деген үш улы бар еди. Олар Лаадан урыуының әулад басшылары еди. ¹⁰ Шимейдің басқа уллары: Яхат, Зиза, Еуш хәм Бериа. Бул төртеуи де Шимейдің уллары еди. ¹¹ Яхат туңғышы, Зиза екінши улы еди. Бирақ Еуш пенен Берианың уллары көп болмағанлықтан, екеуи бир тийре болып есапланды.

¹² Қоҳаттың Амрам, Исхар, Хеброн хәм Уззиел деген төрт улы болды.

¹³ Амрамның уллары Харон хәм Муўса еди.

Харон ең мухаддес затларды бағышлау исинен тайынланды. Сонлықтан Харон хәм оның уллары мәңгиге Жаратқан Ийениң алдында қурбанлықлар бериуи, Оған хызмет етиуи хәм мәңгиге Оның аты менен халықты жарылқауи тийис болды.

¹⁴ Қудайдың адамы Муўсаның уллары да Лебий урыуына киргизилди.

¹⁵ Муўсаның уллары: Гершом хәм Элиезер.

¹⁶ Гершомның туңғыш улы Шебуел еди.

¹⁷ Элиезердің туңғыш улы Рехабия еди.

Элиезердің басқа улы болмады. Ал Рехабияның уллары көп болды.

¹⁸ Исхардың туңғыш улы Шеломит еди.

¹⁹ Хебронның уллары: туңғышы Ерия, екіншиси Амария, үшіншиси Яхазиел, төртіншиси Еқамам.

²⁰ Уззиелдің уллары: туңғышы Миха, екіншиси Ишшия.

²¹ Мерарийдің уллары: Махлий хәм Муший.

Махлийдің уллары: Элазар хәм Киш.

²² Элазар улсыз бул дүньядан көз жумды. Бирақ оның қызлары бар еди. Аталас ағайинлери болған Киштиң уллары оларға үйленди.

²³ Мушийдің Махлий, Эдер хәм Еремот деген үш улы болды.

²⁴ Әуладлары бойынша Лебий урпағы усылар еди. Әулад басшыларының хәр бири шежиреге атпа-ат киргизилди. Жигирма хәм оннан жоқары жастағы хәр бир лебийлиге Жаратқан Ийениң Үйинде хызмет етиуге болатуғын еди. ²⁵ Өйткени Дауыт: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе Өз халқын тынышлыққа еристирип, Өзи де Ерусалимди мәңгиге мекан етиуди шешти. ²⁶ Сонлықтан буннан былай, лебийлилерге Жаратқан Ийениң шатырын хәм сыйыныу хызметинде қолланылатуғын затларды тасып жүриудің хәжети жоқ», – деди.

²⁷ Дауыттың ақырғы буйрығы бойынша жигирма хәм оннан жоқары жастағы лебийлилер саналды.

²⁸ Лебийлилер Жаратқан Ийениң Үйиндеги хызметте Харонның урпақларына жәрдем бериуге миннетли еди. Буларға хәули хәм бөлмелерди гүзетиу, мухаддес затларды пәклеу рәсиминен өткеруи хәм Қудайдың Үйине тийисли басқа да ұазыйпаларды орынлау ислери кирди. ²⁹ Олар усынылатуғын нанларға, ғәлле садақасы ушын берилетуғын сапалы унға, пәтир нанларға, пеште писирилген садақаларға хәм зәйтүн майы араластырылған садақаларға, садақалардың көлем

хәм өлшемине жууапкер болды. ³⁰ Лебийлилер хәр күни азанда хәм кеште Жаратқан Ийени тәрийиплеу хәм алғыс-мақтау айтыу ушын таяр туратуғын еди. ³¹ Олар Шаббат күнлери де, Жаңа ай байрамларында да, белгиленген байрам күнлеринде Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықлар берилгенде де, солай иследи. Жаратқан Ийениң алдында хызмет етиуи лебийлилердің саны бәрқулла алдын ала көрсетпеде белгиленген санда болуи керек еди.

³² Солай етип, лебийлилерге Ушырасуи Шатыры менен Мухаддес орынды қорғау хәм өз тууысқанлары болған Харон урпақларына Жаратқан Ийениң Үйиндеги хызметте жәрдем бериу ұазыйпасы жүкленди.

Рууханийлердің ұазыйпасы

24 Харон урпақлары мынадай топарларға бөлинди. Харонның уллары: Надаб, Абиҳу, Элазар хәм Итамар. ² Бирақ Надаб пенен Абиҳу әкесинен бұрын, ул көрмей өлип кеткенликтен, тек Элазар менен Итамар рууханий болды. ³ Дауыт Харон урпақларын орынлауы хызметлери бойынша топарларға бөлди. Бул исте оған Элазар урпағынан Садоқ хәм Итамар урпағынан Ахимелех жәрдем берди. ⁴ Элазар урпақлары арасында әулад басшылары Итамар урпақларына қарағанда көбирек болып шықты. Сонлықтан Элазар урпақлары он алты топарға, Итамар урпақлары сегиз топарға бөлинди. ⁵ Элазар урпақлары арасында да, Итамар урпақлары арасында да Мухаддес орынға хәм Қудайдың алдындағы баслы хызметлерге жууапкер болған басшылар бар еди. Сол себепли хызметлер хеш кимди жақламастан, шек таслау жолы менен бөлип берилди.

⁶ Лебийли Нетанел улы хаткер Шема патшаның хәм халық басшыларының, рууханий Садоқтың, Абиатар улы Ахимелехтиң, рууханийлердің хәм лебийлилердің әулад басшыларының көз алдында шек таслаудың жуумағын жазып барды. Шек бойынша, Элазар урпақларынан бир шаңарақтан, Итамар урпақларынан бир шаңарақтан гезекпегезек алынды.

⁷ Биринши шек Еҳоярибке,

Екіншиси Едаяға түсти.

⁸ Үшінши шек Харимге,

Төртіншиси Сеоримге,

⁹ Бесіншиси Малкияға,

Алтыншысы Мияминге,

¹⁰ Жетіншиси Қаққосқа,

Сегизіншиси Абияға,

¹¹ Тоғызыншысы Ешуаға,

Оныншысы Шеканияға,

¹² Он бириншиси Эляшибке,

Он екіншиси Якимге,

¹³ Он үшіншиси Хуппаға,

Он төртіншиси Ешебабқа,

¹⁴ Он бесіншиси Билғаға,

Он алтыншысы Иммерге,
¹⁵ Он жетиншиси Хезирге,
 Он сегизиншиси Хәпписсеске,
¹⁶ Он тоғызыншысы Петахияға,
 Жигирмаланшысы Ехезкелге,
¹⁷ Жигирма бириншиси Яхинге,
 Жигирма екиншиси Гамулға,
¹⁸ Жигирма үшіншиси Делаяға,
 Жигирма төртіншиси Маазияға түсти.
¹⁹ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша, бабасы Харон оларға қағыйдалар берген еди. Жаратқан Ийениң Үйине киргенде, олардың хызметиниң белгиленген тәртиби соған тийкарланған еди.
²⁰ Лебийлилердиң басқа урпақлары мыналар: Амрамның улларынан Шубаел, Шубаелдиң улларынан Ехдея.
²¹ Рехабия улларынан туңғышы Ишшия.
²² Исхардың урпақларынан Шеломит. Шеломиттиң улларынан Яхат.
²³ Хебронның уллары: туңғышы Ерия, екиншиси Амария, үшіншиси Яхазил, төртіншиси Еқамам.
²⁴ Уззиелдиң улы: Миха.
 Миханың улы: Шамир.
²⁵ Миханың туўысқаны: Ишшия. Ишшияның улы Зехария.
²⁶ Мерарийдиң уллары: Махлий, Муший хәм Язия.
²⁷ Мерарийдиң урпақларынан Язияның уллары: Шоҳам, Заккур хәм Ибри.
²⁸ Махлийден Элазар туўылды. Элазардың улы болмады.
²⁹ Киштиң урпағынан Ерахмеел.
³⁰ Мушийдиң уллары: Махлий, Эдер хәм Еримот. Лебий урыўынан болған әуладлар усылар еди.
³¹ Олар да туўысқанлары Харонның урпақлары сыяқлы, патша Даўыттың, Садоқтың, Ахимелехтиң, руўханийлердиң хәм лебийлилердиң әулад басшыларының көз алдында шек таслап, өз ұазыйпаларын белгилеп алды. Шек таслағанда, үлкен улдың шаңарағы менен кишкене улдың шаңарағының хуқықы теңдей болды.

Жыршылар

25 Даўыт пенен орда әскербасылары хызмет ушын Асафтың, Хеманның хәм Едутунның улларынан айырымларын лира хәм арфа шертиў хәм кимбалды даңғырлатып, руўхланып қосық айтыў † ушын айырып қойды. Бул хызмет ушын тайынланғанлардың дизими мынаў:
² Асафтың улларынан: Заккур, Юсуп, Нетания хәм Асарела. Булар Асафтың басшылығы астында болып, патшаның буйрығы бойынша, руўхланып қосық айтатуғын еди ††.
³ Едутунның улларынан: Гедалия, Серий, Ийшая, Шимей, Хашабия хәм Маттития – жәми алты адам.

† Руўхланып қосық айтыў – сөзбе-сөз: пайғамбаршылық етиў. †† Руўхланып қосық айтатуғын еди – сөзбе-сөз: пайғамбаршылық ететуғын еди.

Олар лира намасы астында Жаратқан Ийени тәрийиплейтуғын хәм руўхланып, алғыс-мақтаулар менен қосық айтатуғын әкеси Едутунның басшылығы астында еди.

⁴ Хеманның улларынан: Буккия, Маттания, Уззиел, Шебуел, Еримот, сондай-ақ Ханания, Хананий, Элиата, Гиддалтий, Ромамтий-Эзер, және де Иошбеқаша, Маллотий, Хотир хәм Махазиот.
⁵ Булардың хәммеси патшаның үәлийи Хеманның уллары еди. Себеби Қудай Өзиниң Хеманды абырайлы қыламан деген үәдеси бойынша, Хеманға он төрт ул хәм үш қыз сыйлаған еди.
⁶ Олардың барлығы өз әкесиниң басшылығы астында Қудайдың Үйиндеги хызмет ұақтында кимбалды даңғырлатып, арфа хәм лира шертип, Жаратқан Ийениң Үйинде сазенделик қылатуғын еди. Асаф, Едутун хәм Хеман патшаның басшылығы астында болды. ⁷ Жаратқан Ийеге алғыс-мақтау айтыў ушын үйретилген шебер сазенделер ағайинлери менен бирге еки жүз сексен сегиз адам еди. ⁸ Олар үлкен-киши, устаз-шәкирт деп айырып отырмастан, хәр бири өз хызмет ұазыйпасын билип алыў ушын шек таслады.

⁹ Биринши шек Асаф урыўынан Юсупке, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

Екинши шек Гедалияға, оның өзине, улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁰ Үшинши шек Заккурға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹¹ Төртінши шек Исрийге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹² Бесинши шек Нетанияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹³ Алтыншы шек Буккияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁴ Жетинши шек Есарелаға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁵ Сегизинши шек Ийшаяға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁶ Тоғызыншы шек Маттанияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁷ Оныншы шек Шимейге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁸ Он биринши шек Азарелге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

¹⁹ Он екинши шек Хашабияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁰ Он үшінши шек Шубаелге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²¹ Он төртінши шек Маттитияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²² Он бесинши шек Еремотқа, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²³ Он алтыншы шек Хананияға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁴ Он жетинши шек Иошбеқашаға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁵ Он сегизинши шек Хананийге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁶ Он тоғызыншы шек Маллотийге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁷ Жигирмаланшы шек Элиатаға, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁸ Жигирма биринши шек Хотирге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

²⁹ Жигирма екинши шек Гиддалтийге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

³⁰ Жигирма үшінши шек Махазиотқа, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

³¹ Жигирма төртинши шек Ромамтий-Эзерге, оның улларына хәм ағайинлерине түсти. Олар он еки адам еди.

Ибадатхананың дәрұаза қараұыллары

26 Дәрұаза қараұыллары мына топарлардан ибарат болды:

Қорах урпақларынан: Асаф әуладынан Қоре улы Мешелемия.

² Мешелемияның уллары: туңғыш улы Зехария, екиншиси Едиаел, үшіншиси Зебадия, төртиншиси Ятниел, ³ бесиншиси Элам, алтыншысы Еҳоханан, жетиншиси Элиеҳоенай.

⁴ Обед-Эдомның уллары: туңғыш улы Шемая, екиншиси Еҳозабат, үшіншиси Иоах, төртиншиси Сакар, бесиншиси Нетанел, ⁵ алтыншысы Аммиел, жетиншиси Иссахар, сегизиншиси Пеуллетай. Қудай Обед-Эдомды усылай жарылқаған еди.

⁶ Обед-Эдомның улы Шемаяның уллары бар еди. Олар уллы қәбилет ийелери болғанлықтан, өз әуладларының басшылары болды. ⁷ Шемаяның уллары: Отний, Рефаел, Обид хәм Элзабад. Шемаяның туұысқанлары Элиху менен Семахия да қәбилетли адамлар еди. ⁸ Олардың барлығы Обед-Эдомның урпақлары еди. Олардың өзлери де, улары менен туұысқанлары да жумысқа инталы, жүдә уқыплы адамлар болды. Обед-Эдомға тийислилер барлығы болып алпыс еки адам еди.

⁹ Мешелемияның уллары хәм ағайинлери он сегиз адамнан ибарат болып, олар да қәбилетли адамлар еди.

¹⁰ Мерарий урпағынан Хосаның уллары: басшысы Шимрий. Шимрий туңғыш ул болмаса да, әкеси оны басшы етип тайынлады. ¹¹ Екиншиси Хилкия, үшіншиси Тебалия, төртиншиси Зехария. Хосаның улары менен ағайинлери он үш адам еди.

¹² Дәрұаза қараұылларының топарлары өз басшылары бойынша бөлинді. Олар да Жаратқан

Ийениң Үйинде хызмет етип атырған басқа лебийлилер сыяқлы өз ұазыйпаларына ийе еди.

¹³ Хәр дәрұаза ушын, әуладлары бойынша үлкен-кишиге теңдей шек тасланды.

¹⁴ Шығыс тәрептеги дәрұазаға тасланған шек бойынша Шелемияға түсти. Кейин оның улы Зехария ушын шек тасланды хәм оған арқа тәрептеги дәрұаза түсти. Зехария ақыллы, кеңесгөй адам еди. ¹⁵ Қубладағы дәрұаза шек бойынша Обед-Эдомға, ал фәллекхана оның уларына түсти. ¹⁶ Батыстағы дәрұаза менен жоқарғы жолдағы Шаллехет дәрұазасы шек бойынша Шуппим менен Хосаға түсти.

Қараұыллар үзликсиз избе-изликте өз ұазыйпасын орынлайтуғын еди.

¹⁷ Хәр күни шығыстағы дәрұазада алты лебийли, арқадағы дәрұазада төрт лебийли, қубладағы дәрұазада төрт лебийли, еки фәллекханада еки адамнан төрт лебийли қараұыллықта турды.

¹⁸ Батыс тәрептеги хәулиге баратуғын жол бойында төрт қараұыл, хәулиниң ишинде еки қараұыл турды.

¹⁹ Қорах хәм Мерарий урпақларынан болған дәрұаза қараұыллары усылай орналастырылды.

Қазна қараұыллары

²⁰ Олардың ағайинлери болған лебийлилерге Қудайдың Үйиндеги қазнаға хәм Қудайға арналған сауғалар туратуғын қазнаға қараұ тапсырылды.

²¹ Гершонның әуладынан болған Лааданның урпағынан, Лаадан тийресиниң тийре басшысы Ехиелий.

²² Ехиелийдиң уллары Зетам хәм оның туұысқаны Иоел Жаратқан Ийениң Үйиниң қазнасын қараұыллады.

²³ Амрам, Исхар, Хеброн хәм Уззиел урпақларынан мына адамларға хызмет берилди:

²⁴ Муұсаның улы Гершомның урпағынан Шебуел қазналар үстинен бас бақлаушы болды.

²⁵ Гершомның туұысқаны Элиезердиң нәсили мынадай еди: Элиезерден Рехабия, Рехабиядан Ийшая, Ийшаядан Иорам, Иорамнан Зихрий, Зихрийден Шеломит туұылған еди. ²⁶ Шеломитке хәм оның ағайинлерине Даұыт патшаның, тийре басшыларының, мыңбасылардың, жүзбасылардың хәм әскербасылардың бағышлаған сауғалары сақланатуғын қазнаға қараұ тапсырылды. ²⁷ Олар сауашта қолға түсирген олжалардан бир бөлегин Жаратқан Ийениң үйин тәмийинлеу ушын бағышлайтуғын еди. ²⁸ Көзи ашық Самуел, Киш улы Шаул, Нер улы Абнер, Серуя улы Иоаб бағышлаған сауғаларды хәм Жаратқан Ийеге арналған басқа сауғаларды да Шеломит пенен оның ағайинлери қараұыллайтуғын болды.

Лебийлилердің басқа хызметлери

²⁹ Исхар урпағынан Кенания хәм оның уллары Қудайдың Үйинің сыртындағы ислерге жууапкер болып, Израил халқы ушын бий хәм қазы етип тайынланды.

³⁰ Хеброн урпағынан Хашабия хәм оның бир мың жети жүз қәбилетли ағайини Израилда Иордан дәрьясының батыс бөлегіндеги Жаратқан Ийениң хәм патшаның хызметине байланыслы ислерге жууапкер болды. ³¹ Хеброн урпағынан болған Ерия өз урпағының шежиреси бойынша Хеброн урпақларының басшысы болды. Даўыттың хәкімдарлығының қырқыншы жылында Хеброн урпақларының шежиреси изертленген еди. Сонда Гиладтағы Язерде жасаған Хеброн урпақлары арасынан жүдә қәбилетли адамлар табылды.

³² Ерияның ағайинлери арасында еки мың жети жүзи жүдә қәбилетли әўлад басшылары болды. Қудайдың хәм патшаның ислерине қарауы ушын, Даўыт патша оларды Рубен хәм Гад урыўлары, және де, Менашше урыўының ярымы үстинен басшы етип тайынлады.

Ордадағы әскерий бөлімлер

27 Төменде Израил халқының әўлад басшылары, мыңбасылары, жүзбасылары хәм патшалық ислерин алып баратуғын олардың басқарушыларының дизими берилген. Олар хәр бири жигирма төрт мың адамнан ибарат болған, гезек пенен жылына бир ай хызмет ететуғын әскерий топарларға жууапкер болды.

² Биринши ай ушын қойылған биринши бөлімге Забдиел улы Яшобам басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

³ Яшобам Перестиң урпағынан болып, ол биринши айда хызмет ететуғын барлық әскербасыларға басшы болды.

⁴ Екинши ай ушын қойылған екинши бөлімге аохлы Додай басшылық етті. Миклот оның сәркәрдасы болды. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

⁵ Үшінши ай ушын қойылған үшінши бөлімге руўханий Еҳояданың улы Беная басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди. ⁶ Отыз батырдың бири хәм отыз батырдың жетекшиси болған Беная усы еди. Оның улы Аммизабад та оның бөлімінде оған жәрдемши еди.

⁷ Төртінши ай ушын қойылған төртінши бөлімге Иоабтың туўысқаны Асахел басшылық етті. Соңынан оның орнын улы Зебадия ийеледи. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

⁸ Бесінши ай ушын қойылған бесінши бөлімге израхлы Шамхут басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

⁹ Алтыншы ай ушын қойылған алтыншы бөлімге теқоалы Иккеш улы Ира басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹⁰ Жетінши ай ушын қойылған жетінши бөлімге Эфрайым урыўынан пелонлы Хелес басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹¹ Сегизінши ай ушын қойылған сегизінши бөлімге Зерах урпағынан хушалы Сиббехай басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹² Тоғызыншы ай ушын қойылған тоғызыншы бөлімге Бенямин урыўынан анатотлы Абиезер басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹³ Оныншы ай ушын қойылған оныншы бөлімге Зерах урпағынан нетофалы Маҳарай басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹⁴ Он биринши ай ушын қойылған он биринши бөлімге Эфрайым урыўынан пиратонлы Беная басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

¹⁵ Он екинши ай ушын қойылған он екинши бөлімге Отниелдің урпағынан нетофалы Хелдай басшылық етті. Оған тийисли бөлімде жигирма төрт мың адам бар еди.

Израил урыўларының көсемлери

¹⁶ Израил урыўларын басқаратуғын көсемлер мыналар болды:

Рубен урыўын Зихрий улы Элиезер,

Шимон урыўын Мааха улы Шефатия,

¹⁷ Лебий урыўын Кемуел улы Хашабия,

Харонның урпақларын Садоқ,

¹⁸ Яхуда урыўын Даўыттың әжағасы Элиху,

Иссахар урыўын Михаил улы Омрий,

¹⁹ Зебулон урыўын Обадия улы Ишмая,

Нафталий урыўын Азриел улы Еримот,

²⁰ Эфрайым урыўын Азазия улы Хошеа,

Менашше урыўының ярымын Педая улы Иоел,

²¹ Гиладтағы Менашше урыўының басқа ярымын Зехария улы Иддо,

Бенямин урыўын Абнер улы Ясиел,

²² Дан урыўын Ерохам улы Азарел басқаратуғын болды.

Израил урыўларының көсемлери усылар еди.

²³ Даўыт жигирма хәм оннан төмен жастағыларды санамады. Себеби Жаратқан Ийе Израилды аспандағы жұлдызлар киби көп қылыўға ўәде берген еди. ²⁴ Серуя улы Иоаб та халықты санақтан өткерийўди баслағаны менен, оны ақырына жеткермеген еди. Сол санақтың кесиринен Жаратқан Ийе Израилға ғәзебин шашқан еди. Сонлықтан санақтың нәтийжеси Даўыт патшаның жылнама китабына киргизилмеди.

Патшаның хызметкерлери

²⁵ Патшаға тийисли қазналарға қарау Адиел улы Азмауәтке, ал қала әтирапындағы, қалалардағы, ауыллардағы хәм минаралардағы қазналарға қарау Уззия улы Ионатанға тапсырылды.

²⁶ Егислик жерлерди тәрбиялайтуғын

дийханларға Келуб улы Эзрий,

²⁷ жүзим бағларына рамалы Шимей, жүзим бағларындағы шарап сақланатуғын орынларға шифамлы Забдий,

²⁸ батыстағы тау етеклериндеги зәйтүн хәм жабайы әнжир ағашларына гедерли Баал-Ханан, зәйтүн майы сақланатуғын орынларға Иоаш,

²⁹ Шаронда отлайтуғын малларға шаронлы Шитрай,

ойпатлықларда бағылатуғын малларға Адлай улы Шафат,

³⁰ түйелерге Исмайыл урпағынан Обил, ешеклерге меронотлы Ехдея,

³¹ майда малларға Ажар урпағынан Язиз жууапкер еди.

Булардың хәммеси Дауыт патшаның мал-мүлки үстинен қарайтуғын хызметкерлер еди.

³² Дауыттың әкесиниң тууысқаны Ионатан мәсләхәтши болды. Ол дана мәсләхәтши хәм хаткер еди.

Хахмон улы Ехиел патшаның улларының тәрбияшысы болды.

³³ Ахитофел патшаның мәсләхәтшиси, ал Арк тийресинен болған Хушай патшаның досты еди.

³⁴ Ахитофелден кейин, оның орнын Беная улы Ехояда менен Абиятар ийеледи.

Иоаб патшаның ордасының сәркәрдасы еди.

Дауыттың Ибадатхана ушын жобасы

28 Дауыт Израилдағы барлық хәмелдарларды – урыу басшыларын, патшаның хызметиндеги әскерий бөлимлердің басшыларын, мыңбасыларды, жүзбасыларды, патшаға хәм оның улларына тийисли мүликлерди хәм сүриулерди қадағалаушыларды, сарай хызметкерлерин, әхмийетли адамларды хәм барлық мәрт жауынгерлерди Ерусалимге жыйнады.

² Дауыт патша аяққа турып, оларға былай деди: «Тууысқанларым хәм халқым, мени тыңлаңлар! Қудайдың аяқ қойғышы болған Жаратқан Ийениң Келисим сандығы ушын турақлы орын болатуғын бир Ибадатхана құрмақшы едим. Қурылыс ушын таярлық та көрдим. ³ Бирақ Қудай маған: „Мениң атыма арнап Ибадатхана құрмайсаң. Себеби сен көп урысып, қан төккен адамсаң“, – деди.

⁴ Деген менен, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе мениң урпақларымның мәңгиге Израилда патша болыуы ушын, әкемнің пүткил нәсили арасынан мени таңлады. Ол Яхуданы басшы етип таңлады хәм Яхуда урыуынан әкемнің шаңарағын, ал

әкемнің уллары арасынан мени таңлап, пүткил Израилдың патшасы қылыуды мақул тапты.

⁵ Жаратқан Ийе маған көп уллар берип, олардың арасынан Израил үстинен Жаратқан Ийениң патшалық тахтында отырыуы ушын улым Сулайманды таңлады. ⁶ Жаратқан Ийе маған былай деди: „Мениң Ибадатханамды хәм хәулилеримди улың Сулайман құрады. Өйткени Мен оны Өзиме ул етип таңладым. Мен де оған Әке боламан. ⁷ Егер ол Мениң буйрық хәм нызамларымды хәзиргидей булжытпай орынлайтуғын болса, оның патшалығын мәңгиге беккемлеймен“.

⁸ Енди Қудайымыздың алдында хәм Жаратқан Ийениң жәмийети болған Израил халқының көзи алдында сизлерге тапсыраман: Қудайыңыз Жаратқан Ийениң барлық буйрықтарын муқыятлы түрде орындаңлар. Сонда сизлер усы берекетли жерди мәңгиге ийелеп, әуладларыңызға мәңгиге мийрас етип бересизлер.

⁹ Ал сен, улым Сулайман, әкеңнің Қудайын танып бил хәм шын жүректен, жан-тәнің менен Оған хызмет ет. Себеби Жаратқан Ийе хәр бир жүректи сынады хәм барлық ой-қыялларды түсинеди. Егер Оны излесең, сен Оны табасаң. Бирақ сен Оны тәрк етсең, Ол сеннен мәңгиге жүз бурады. ¹⁰ Қулақ сал! Мухаддес мәкан болған Ибадатхананы қурыу ушын Жаратқан Ийе сени таңлаған екен, сен де мәрт болып иске кирис!»

¹¹ Кейин Дауыт Ибадатхананың айуанының, оның имаратларының, затлар сақланатуғын бөлмелериниң, жоқарғы қабатының, ишки бөлмелериниң хәм гүнадан пәкленетуғын орынның сызылмасын улы Сулайманға берди.

¹² Дауыт Мухаддес Рууһ арқалы өзине аян болған барлық сызылмаларды: Жаратқан Ийениң Ибадатханасының хәулиси менен дөгерегиндеги барлық бөлмелердің, Қудайдың Ибадатханасының ғәзийнеханаларының, бағышланған сауғалар қойылатуғын бөлмелердің сызылмаларының барлығын Сулайманға тапсырды. ¹³ Дауыт Сулайманға рууһанийлер менен лебийлилердің топарларына, олардың Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы барлық хызметлерине хәм хызметте қолланылатуғын барлық буйымларға байланыслы көрсетпелер берди. ¹⁴ Ол хәр түрли хызметлерде қолланылатуғын алтын хәм гүмис буйымларды ислетиуге керек болған алтын хәм гүмистиң муғдарын да белгилеп қойды: ¹⁵ хәр бир шыра хәм хәстениң пайдаланылатуғын хызметине қарай, хәр бир алтын хәсте менен оның шыралары ушын қанша алтын, хәр бир гүмис хәсте менен оның шыралары ушын қанша гүмис кететуғынын айтты. ¹⁶ Сондай-ақ, усынылған нанлар қойылатуғын столлар ушын кететуғын алтынның, гүмис столлар ушын кететуғын гүмистиң, ¹⁷ шанышқы, қан себетуғын табақлар, гүзе ушын кететуғын сап алтынның, хәр бир алтын тостаған ушын жумсалатуғын алтынның, хәр бир гүмис

тостаған ушын ислетилетуғын гүмистиң, ¹⁸ түтетки түтетилетуғын орын ушын кететуғын сап алтынның мөлшерин билдирди. Буннан тысқары, Даўыт оған арбаның, яғный қанатларын жайып, Жаратқан Ийениң Келисим сандығын жаўып туратуғын алтын керублардың сызылмасын да берди. ¹⁹ Даўыт: «Булардың хәммеси Жаратқан Ийениң көрсетпеси бойынша жазылып, жобаластырылды. Ол маған жобаны толық түсиниўге қәбилет берди», – деди.

²⁰ Кейин Даўыт улы Сулайманға былай деди: «Мәрт хәм батыр болып, иске кирис! Қорқпа, руўхың түспесин. Себеби Қудай Ийе, яғный мениң Қудайым сениң менен бирге. Жаратқан Ийениң Ибадатханасының барлық ислери тамам болмағанша, Ол сени таслап та қоймайды, тәрк те етпейди. ²¹ Мине, руўханийлер менен лебийлилердің топарлары Қудайдың Ибадатханасындағы хәр қандай жумыс ушын таяр тур. Хәр түрли тараўдың шебер өнерментлери болған қәлеушилер саған жәрдем береді. Ал басшылар менен пүткил халық сениң буйрықларыңа бойсынады».

Ибадатхананың қурылысы ушын берилген саўғалар

29 Даўыт патша пүткил жәмийетке былай деди: «Қудай таңлап алған улым Сулайман жас хәм тәжирийбесиз. Ал қылынатуғын ис жүдә үлкен. Себеби бул имарат адам ушын емес, ал Қудай Ийе ушын салынады. ² Қудайымның Ибадатханасы ушын қолымнан келгенинше алтын буйымлар ушын алтын, гүмис буйымлар ушын гүмис, қола буйымлар ушын қола, темир буйымлар ушын темир, ағаш буйымлар ушын ағаш, және де, оникс, қаснаққа қойылатуғын таслар, периўза, хәр түрдеги реңли таслар, сондай-ақ, қымбатбаха таслар менен мрамордың хәмме түрлерин жыйнадым. ³ Булардан тысқары, Қудайымның Ибадатханасына болған ықласым себепли, өзимнің жеке қазнамдағы алтын менен гүмисти де Қудайымның Ибадатханасына беремен. Оларды бул мухаддес Ибадатхана ушын өзим таярладым. ⁴ Мен берип атырған үш мың талант Офир алтыны менен жети мың талант сап гүмис Ибадатхананың дийўалларын қаплаў, ⁵ барлық алтын хәм гүмис буйымларды ислеў ушын хәм өнерментлердің барлық ислеринде қолланылсын. Және де, ким бүгин өзін Жаратқан Ийеге бағышлап, Оған өз ықтыяры менен садақа берийди қәлейди?» ⁶ Сонда әўлад басшылары, Израилдың урыў басшылары, мыңбасылар, жүзбасылар хәм патшаның ислерин басқаратуғын хызметкерлер ықтыярлы садақалар берди. ⁷ Олар Қудайдың Ибадатханасының қурылысы ушын бес мың талант алтын менен он мың дарик алтын, он мың талант гүмис, он сегиз мың талант қола хәм жүз мың талант темир саўға қылды. ⁸ Бахалы таслары бар адамлар оларды Жаратқан Ийениң

Ибадатханасының қазнасына, Гершонның урпағынан болған Ехиелдің қолына тапсырды. ⁹ Халық өз басшыларының ықтыярлы түрде берген сыйлары ушын қуўанды. Өйткени олар Жаратқан Ийеге шын жүректен ықтыярлы түрде садақалар берип атырған еди. Даўыт патша да қатты қуўанды.

Даўыттың дуўасы

¹⁰ Даўыт пүткил жәмийеттиң көз алдында Жаратқан Ийени алғыслап, былай деди: «Бабамыз Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе, Мәңгиге Саған алғыслар болсын! ¹¹ Жаратқан Ийе, уллылық, құдирет, даңқ, Жеңис хәм салтанат Сеники. Аспанда хәм жерде болған хәр бир нәрсе Сеники. Патшалық та Сеники, Жаратқан Ийе! Сен хәр бир нәрседен жоқарысаң. ¹² Байлық хәм хұрмет Сеннен келер. Хәмме нәрсеге хұкимдарсаң. Күш хәм құдирет Сениң қолыңда. Биреўди жоқарылатыў хәм күшли қылыў, Сениң қолыңда. ¹³ Енди, Қудайымыз, Сени тәрийиплеп, Әжайып атыңа алғыс-мақтаўлар айтамыз. ¹⁴ Бирақ Саған ықтыярлы садақалар бере алатуғындай, мен киммен, халқым ким болыпты? Хәр бир нәрсе Сеннен шығады, бизлер тек Сениң қолыңнан алғанларымызды ғана Саған берип атырмыз. ¹⁵ Сениң алдыңда бизлер ата-бабаларымыз сыяқлы, жат жерли келгиндимиз. Жер жүзиндеги өмиримиз көлеңке сыяқлы өткінши хәм үмитсиз. ¹⁶ Қудайымыз, Жаратқан Ийе, мухаддес атыңа арнап Ибадатхана қурыў ушын бизлер таярлаған мына ағыл-тегил байлықты Сениң қолыңнан алғанбыз, хәммеси Сеники. ¹⁷ Қудайым, мен Сениң жүректи сынайтуғыныңды хәм ҳадаллықты унататуғыныңды билемен. Мына нәрселердің хәммесин мен шын жүректен ықтыярлы түрде бердим. Хәзир усы жерде турған халқыңның да Саған ықтыярлы садақалар берип атырғанын қуўаныш пенен көрип турман. ¹⁸ Жаратқан Ийе, бабаларымыз Ибрайымның, Ысақтың хәм Израилдың Қудайы! Халқыңның бул қәлеўин мәңгиге олардың жүрегінде сақлап, жүреклерин Өзиңе садық қәлпинде сақлап қала гөр! ¹⁹ Улым Сулайманға да Сениң буйрықларыңа, қарарларыңа хәм қағыйдаларыңа бойсыныўы ушын, және де мен керекли затларды таярлап қойған Ибадатхананы қурыўы ушын садық жүрек бере гөр!» ²⁰ Соңынан Даўыт пүткил жәмийетке: «Қудайыңыз Жаратқан Ийени алғыслаңлар!» – деди. Солай етип, хәммеси ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени алғыслады, Қудайдың хәм патшаның алдында басларын ийип, тәжим етті.

Сулайманның майланып, патша болыуы

²¹ Келеси күни халық Жаратқан Ийеге арнап, мың бас буға, мың бас қошқар, мың тоқлы шалып, жандырылатуғын құрбанлықтар берди. Буларға қоса, ишимлик садақаларын да усынды. Пүткіл израиллылар ушын басқа да көп құрбанлықтар берилди. ²² Сол күни израиллылар үлкен қуўаныш пенен Жаратқан Ийениң алдында ишип-жеди.

Кейин, Даўыттың улы Сулайманды екінши мәрте патша деп тастыйықлады. Сулайманды Жаратқан Ийениң алдында майлап, хұкимдар, ал Садоқты майлап, руўханий етип қойды. ²³ Солай етип, Сулайман әкеси Даўыттың орнына патша болып, Жаратқан Ийениң берген тахтына отырды. Ол табыслы болып, пүткіл Израил оған бойсынды.

²⁴ Барлық басшылар, батырлар хәм Даўыттың уллары патша Сулайманға бағынды. ²⁵ Жаратқан Ийе пүткіл Израилдың көз алдында Сулайманды уллы мәртебели қылды хәм оны бұрынғы

Израилдағы патшалардың хеш бири ересе алмаған салтанатқа бөледі.

Даўыттың өлими

²⁶ Ишай улы Даўыт пүткіл Израил үстинен патшалық етті. ²⁷ Оның Израил үстинен патшалық еткен ўақты қырық жыл болып, жети жыл Хебронда, отыз үш жыл Ерусалимде патшалық етті. ²⁸ Даўыт өмирдің рәхәтин көрип, байлыққа хәм иззет-хұрметке толы күнлерди бастан кеширди хәм мазмунлы узақ өмир сүрип, бул дүньядан көз жумды. Оның орнына улы Сулайман патша болды.

²⁹ Даўыт патшаның патшалық құрған дәўиріндеги ислеген ислери басынан аяғына шекем көзи ашық Самуелдің, пайғамбар Натанның, ўәлий Гадтың қол жазбаларында жазылған. ³⁰ Бул жазбалар Даўыттың патшалығы дәўиріндеги ислер, оның күдирети, оның басынан кеширген ўақыялары, Израилда хәм дөгеректеги барлық еллерде болған ўақыялар туўралы баян етеди.

2 Жылнама

Сулайманның даналық сорауы

1 Дауыт улы Сулайман өз патшалығын бекемлеп алды. Құдайы Жаратқан Ийе оның менен бирге болып, мәртебесін жүдә жоқарылатты. **2** Бир күни Сулайман пүткіл Израил халқын – мыңбасыларды, жүзбасыларды, бийлерди, Израилдың барлық көсемлерін хәм әулад басшыларын шақыртты. **3** Сулайман жыйналғанларды ертип, Гибон қаласындағы сыйыныу орнына жол алды. Құдайдың Ушырасыу шатыры сол жерде болып, оны Жаратқан Ийениң қулы Муўса шөлде тиккен еди. **4** Дауыт Құдайдың Келисим сандығын қойыу ушын Ерусалимде бир шатыр тигип, сандықты Кирят-Яримнен сол шатырға алып барған еди. **5** Бирақ Хурдың ақлығы Урийдің улы Бесалел құрған қоладан исленген құрбанлық орын еле Гибондағы Жаратқан Ийениң Мухаддес шатырының алдында тұрған еди. Сулайман хәм жыйналған халық Құдайдың еркин билиу ушын сол жерге барды. **6** Сулайман Жаратқан Ийениң алдында Ушырасыу шатырының алдындағы қоладан исленген құрбанлық орынға көтерилип, онда мың бас малды жандырып құрбанлыққа берди.

7 Сол түни Құдай Сулайманға көринип, оған:

– Тиле тилегинди, сорағаныңды беремен! – деди.

8 Сулайман Құдайға былай деди:

– Әкем Дауытқа үлкен жақсылық ислеп, мени оның орнына патша етип қойдың. **9** Енди Құдайым, Жаратқан Ийе, әкем Дауытқа берген үәдеңди орынла! Ақыры, Сен мени жердің шаңындай көп болған халық үстинен патша етип қойдың. **10** Бул халықты басқара алыуым ушын, маған даналық хәм билим бер. Болмаса, бул уллы халқыңа ким хәкімдарлық қыла алады? **11** Құдай Сулайманға былай деди:

– Демек жүрегіңнің қәлеуи усы. Сен байлық, мал-мүлік, даңқ-атақ яки душпанларыңа өлим тилемедиң, хәтте, өзиң ушын узақ өмир де сорамадың. Қайтама, сени патша етип қойған халқымды басқарыу ушын даналық хәм билим сорадың. **12** Сонлықтан саған даналық хәм билим бериледи. Буған қоса, саған дейинги хеш бир патша көрмеген хәм сеннен кейин де хеш бир патша көрмейтуғын байлық, мал-мүлік хәм даңқ-атақ беремен.

13 Сулайман Гибондағы Ушырасыу шатыры орналасқан сыйыныу орнынан Ерусалимге келди хәм Израил үстинен хәкімдарлық қыла баслады.

Патша Сулайманның күши хәм байлығы

14 Сулайман сауаш арбалары менен атларды көбейтти. Оның бир мың төрт жүз сауаш арбасы хәм он еки мың аты бар еди. Олардың бир бөлегін сауаш арбалары сақланатуғын қалаларға, бир бөлегін өзиниң жанына, Ерусалимге жайластырды. **15** Патша Ерусалимде гүмис пенен алтынды әпиуайы тасларға тең қылып қойды, ал кедр ағашын батыстағы тау етеклерінде өсетуғын жабайы әнжир ағашы сыяқлы мол етті.

16 Сулайманның атлары Мысыр менен Қууден алып келинди. Патшаның саудагерлері атларды Қууден сатып алатуғын еди. **17** Мысырдан хәр бир сауаш арбасы алты жүз шекел гүмиске, хәр бир ат бир жүз елиу шекел гүмиске сатып әкелинип, олар патша саудагерлері арқалы пүткіл хеттер менен арамлардың патшаларына сатылатуғын еди.

Ибадатхана қурылысына таярлық

2 Сулайман Жаратқан Ийеге арнап Ибадатхана хәм өзи ушын бир сарай қурыуды буйырды.

2 Ол жүк тасыу ушын жетпис мың, тауларда тас кесіу ушын сексен мың хәм оларды қадағалау ушын үш мың алты жүз адам белгиледи.

3 Сулайман Тир патшасы Хирамға былай деп айтыу ушын адамларын жиберди: «Әкем Дауыт өзи жасау ушын сарай салдырғанда жиберген кедр бөренелеринен маған да жиберсеңиз. **4** Хәзир мен Құдайым Жаратқан Ийеге арнап Ибадатхана қурып, Ибадатхананы Оған бағышламақшыман. Сол жерде Оның алдында хош ийисли түтеткилер түтетилип, хәрдайым усынылған нанлар турыу керек. Және де, хәр күни азанда хәм кеште, Шаббат күнлері, Жаңа ай байрамларында хәм Құдайымыз Жаратқан Ийе белгилеген байрамларда жандырылатуғын құрбанлықлар усынылыуы тийис. Бул рәсимлер Израил ушын мәңги қағыйда болады.

5 Құдайымыз басқа барлық құдайлардан уллы болғанлығы себепли, Мен қуратуғын Ибадатхана да аса уллы болады. **6** Бирақ көклер, хәтте, көклердің көклері Оны сыйғыза алмағанда, Оған арнап Ибадатхана қурыуға кимнің шамасы жетеди? Оған арнап үй қуратуғындай, мен ким болыппан? Тек Оның алдында құрбанлықларды

өртеп усыныў ушын бир орын қурмақшыман. ⁷ Сол себепли маған алтын, гүмис, қола хәм темирден зат ислеўде, шым қызыл, қырмызы хәм қызғыш көк реңли жиплерден зат тоқыўда хәм оймашылықта шебер уста болған бир адам жиберсеңиз. Ол әкем Даўыт жетистирген шебер усталар менен бирге Яхудада хәм Ерусалимде жумыс ислесин. ⁸ Маған Лебанон таўларынан кедр, сәрўи хәм сапалы арша ағашларын да жиберсеңиз. Себеби адамларыңыздың Лебанондағы ағашларды кесийге уқыплы екенин билемен. Мениң адамларым сизиң адамларыңыз бенен бирге ислеиди. ⁹ Олар маған жүдә көп муғдарда ағаш кесип берсин. Өйткени мен қуратуғын Ибадатхана зәўлим хәм салтанатлы болыўы керек. ¹⁰ Мен ағашларды кесетуғын адамларыңызға жигирма мың кор женшилген бийдай, жигирма мың кор арпа, жигирма мың бат шарап хәм жигирма мың бат зәйтүн майын жиберемен».

¹¹ Тир патшасы Хирам Сулайманға хат арқалы былай деп жуўап берди: «Жаратқан Ийе Өз халқын сүйгенликтен, сизди патша етип қойды».

¹² Хирам хатын былай даўам етти: «Аспан хәм жерди жаратқан Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Ол патша Даўытқа Жаратқан Ийе ушын Ибадатхана, өзи ушын сарай салатуғын дана, ақыллы хәм парасатлы ул инам етипти. ¹³ Сизге Хурам-Абий деген ақыллы хәм шебер бир адамды жиберемен. ¹⁴ Оның анасы Дан урыўынан, ал әкеси тирли. Хурам-Абий алтын, гүмис, қола, темир, тас хәм ағаш пенен, шым қызыл, қызғыш көк хәм қырмызы реңли жиплер, және хасыл зығыр менен жумыс ислеи алады. Ол оймашылықтың хәмме түрлерине уста болып, қәлеген буйыртпаңызды орынлай алады. Ол сизиң шеберлериңиз хәм әкеңиз мырзам Даўыттың шеберлери менен ислеиди. ¹⁵ Еңди мырзам, өзиңиз айтқан бийдай, арпа, зәйтүн майы хәм шарапты қулларыңызға жиберсеңиз. ¹⁶ Бизлер де Лебанон тоғайларынан сизге керекли ағашларды кесип, бир-бирине байлап сал соғып, теңиз арқалы Яфоға жеткерип беремиз. Сиз ағашларды сол жерден Ерусалимге алып кетерсиз».

¹⁷ Әкеси Даўыт жүргизген сол санақтан кейин, Сулайман да Израилда жасайтуғын барлық шет еллилердиң есабын алды. Олардың саны бир жүз елиў үш мың алты жүз болды. ¹⁸ Олардың жетпис мыңын жүк тасыўшы, сексен мыңын таўларда тас кесийши, ал үш мың алты жүзин жумысшылар үстинен қадағалаўшы етип белгиледи.

Ибадатхананың қурылыўы

3 Сулайман Ерусалимдеги Мория таўында, ебуслы Орнанның қырман жеринде Ибадатхана қурылысын баслады. Бул жерди әкеси Даўыт алдын ала таярлап қойған болып, ол жерде Жаратқан Ийе Даўытқа көринген еди. ² Сулайман қурылысты өз патшалығының төртинши жылының

екинши айының екинши күни баслады. ³ Қудайдың Ибадатханасының иргетасының өлшеми ески өлшем бирлиги бойынша мынадай болды: узынлығы алпыс шығанақ, ени жигирма шығанақ еди. ⁴ Ибадатхана имаратының алдынғы жағындағы айўанның узынлығы Ибадатхана имаратының ениндей, яғный жигирма шығанақ, бийиклиги бир жүз жигирма шығанақ еди. Сулайман Ибадатхананың ишин сап алтын менен қаплатты. ⁵ Оның үлкен бөлмесиниң дийўалларын сәрўи тахталалар менен, олардың үстин сап алтын менен қаплатты. Алтынның бетине пальма ағашлары менен шынжыр нағысларын ойдырып салдырды. ⁶ Ол Ибадатхананы қымбатбаха таслар менен әшекөйлетти. Ол қолланған алтын Парўайым жеринен алып келинген еди. ⁷ Сулайман Ибадатхананың төбесиндеги өрелерди, қапының дөгерек ағашын, дийўалларын хәм қапыларын алтын менен қаплатып, дийўалларға керублардың сүүретлерин ойып салдырды. ⁸ Ол Ең мухаддес бөлмени де қурдырды. Оның узынлығы да жигирма шығанақ, ени де жигирма шығанақ болып, Ибадатхананың ени менен бирдей өлшемде еди. Сулайман бул бөлмениң ишин алты жүз талант жақсы алтын менен қаплатты. ⁹ Онда қолланылған алтын шегелердиң аўырлығы елиў шекел еди. Жоқарғы бөлмелердиң дийўаллары да алтын менен қапланды. ¹⁰ Ең мухаддес бөлме ушын еки керубтың мүсинин ислетип, оларды алтын менен қаплатты. ¹¹ Керублардың қанатларының улыўма узынлығы жигирма шығанақ еди. Бир керубтың бир қанаты бес шығанақ болып, ол Ибадатхананың бир дийўалына тийип турды, ал екинши қанаты да бес шығанақ болып, ол екинши керубтың қанатына тийип турды. ¹² Сол сыяқлы, екинши керубтың да бир қанатының узынлығы бес шығанақ болып, ол Ибадатхананың екинши дийўалына тийип турды, ал екинши қанаты да бес шығанақ болып, ол биринши керубтың қанатына тийип турды. ¹³ Керублардың жайылған қанатларының узынлығы жигирма шығанақ болды. Еки керуб та тик аяқта турған қәлипте исленип, жүзлери үлкен бөлмеге қарап турды. ¹⁴ Сулайман қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм жиңишке хасыл зығыр жиплерден таўар тоқытты хәм олардың бетине керублардың сүүретлерин кестелетип, шымылдық ислетти. ¹⁵ Сулайман еки өре ислетип, оларды Ибадатхананың алдына қойдырды. Хәр бир өрениң бийиклиги отыз бес шығанақ, ал олардың үстиндеги төбелигиниң хәр бириниң бийиклиги бес шығанақ еди. ¹⁶ Ол халқа сыяқлы оралып туратуғын шынжырлар ислетип, олар менен өрениң жоқарысын безеди. Және, ол жүз дана анар мийўесин ислетип, оларды шынжырларға илдиртти. ¹⁷ Өрелерди Ибадатхананың алдына: бирейин кубла тәрәпине, екиншисин арқа тәрәпине қойдырып,

кубладағысын Яхин †, арқадағысын Боаз †† деп атады.

Ибадатханаға тийисли затларды ислеу

4 Сулайман қоладан қурбанлық орын да ислетти. Оның узынлығы жигирма шығанақ, ени жигирма шығанақ, бийиклиги он шығанақ еди. ² Кейин қоланы еритип, үлкен ҳауыз қуйдырды. Оның бир ернегинен екінши ернегине шекемги аралығы он шығанақ, бийиклиги бес шығанақ, айлана узынлығы отыз шығанақ еди. ³ Ҳауыз қуйылған ўақытта, оның ернегиниң астына еки қатар етип буғалардың көринислери қосып қуйылған болып, олар ҳәр бир шығанаққа он-оннан туўры келетуғын еди. ⁴ Ҳауыз он еки буғаның үстине орнатылған болып, олардың үшеуи арқаға, үшеуи батысқа, үшеуи кублаға, үшеуи шығысқа қарап турған еди. Буғалардың артқы жағы ҳауыздың астында, иште еди. ⁵ Ҳауыздың қалыңлығы төрт ели болып, ернеги кесениң ернегине, ашылып турған лала гүлге уқсайтуғын еди. Оған үш мың бат ‡ суў сыятуғын еди. ⁶ Сулайман он ләген ислетип, оның бесеуин кубла тәрепке, бесеуин арқа тәрепке қойды. Буларда жандырылатуғын қурбанлықлар жуўынатуғын еди. Ал ҳауызда руўханийлер жуўынатуғын еди. ⁷ Сулайман берилген көрсетпелер бойынша он алтын ҳәсте ислетип, олардың бесеуин Ибадатхананың ишине оң тәрепке, бесеуин шеп тәрепке қойды. ⁸ Кейин ол он стол соқтырып, оның бесеуин Ибадатхананың ишине оң тәрепке, бесеуин шеп тәрепке қойды. Және алтыннан жүз дана қан себетуғын табақ та ислетти. ⁹ Ол руўханийлер ушын ҳәули хәм үлкен ҳәули қурдырып, ҳәулилер ушын қапылар ислетти хәм қапыларды қола менен қаплатты. ¹⁰ Ҳауызды Ибадатхананың кубла-шығыс тәрепине қойдырды. ¹¹ Буннан кейин Хурам күл салынуатуғын ыдыслар, күл алатуғын белшелер хәм қан себетуғын табақлар соқты.

Солай етип, Хурам патша Сулайманның тапсырмасы бойынша Қудайдың Ибадатханасы ушын ислеп атырған мына ислерин тамамлады: ¹² еки өре, өрелердиң төбесине қойылатуғын еки төбелик, өрелердиң төбелигин орап турған еки торлы әшекөй, ¹³ өрениң төбелигин жаўып туруй ушын арналған ҳәр бир тордағы еки қатар анар, яғный еки тордағы төрт жүз анар, ¹⁴ түбелдириклер хәм түбелдирик үстине ләгенлер, ¹⁵ ҳауыз хәм ҳауыздың астындағы он еки буға, ¹⁶ күл салынуатуғын ыдыслар, күл алатуғын белшелер, шанышқылар.

Хурам-Абийдиң Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын патша Сулайманға ислеп берген хәмме буйымлары жылтыратылған қоладан исленди.

† Яхин – «беккем орнатыўшы» деген мәнисти билдиреди.
†† Боаз – «қудирет ийеси» деген мәнисти билдиреди. ‡ Үш мың бат – шама менен 66 000 л.

¹⁷ Патша буларды Иордан тегислигинде, Суккот пенен Середа арасындағы саз ылайлы жерлерде қуйдырды. ¹⁸ Сулайман ислеткен буйымлар соншелли көп болғанлықтан, олар ушын кеткен қоланың өлшеми анықланбады.

¹⁹ Сулайман Қудайдың Ибадатханасы ушын төмендеги затларды ислетти: алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орын, үстінде усынылған нанлар туратуғын столлар, ²⁰ қағыйдаға муўапық, Ең мухаддес бөлмеге кирер аўызда жанып туруйы ушын, сап алтыннан хәстелер хәм олардың шыралары, ²¹ сапалы алтыннан исленген гүллер, шыралар хәм пилик тазалайтуғын қысқышлар, ²² сап алтыннан пилик кескишлер, қан себетуғын табақлар, лаўабы кеселер, шоқ салынуатуғын ыдыслар.

Ибадатхананың Ең мухаддес бөлмесиниң хәм үлкен бөлмениң қапылары да алтыннан исленди.

5 Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасына тийисли болған барлық ислерди тамамлағаннан кейин, әкеси Даўыт атаған хәмме нәрсени: гүмис, алтын хәм басқа затларды әкелип, Қудайдың Ибадатханасының қазналарына қойды.

Келисим сандығының Ибадатханаға алып келиниўи

² Патша Сулайман Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Даўыттың қаласы болған Сионнан алып келиў ушын Израилдың ақсақалларын, Израил халқының барлық урыў хәм әўлад басшыларын Ерусалимге шақырды. ³ Хәмме израиллылар жетинши айдағы байрам ўақтында патшаның алдына жыйналды. ⁴ Израил ақсақалларының хәммеси жыйналғанда, лебийлилер сандықты жерден көтерип алды. ⁵ Руўханийлер менен лебийлилер Келисим сандығын, Ушырасыў шатырын хәм шатырдағы хәмме мухаддес буйымларды Ибадатханаға тасыды. ⁶ Патша Сулайман хәм оның жанындағы пүткил Израил жәмийети сандықтың алдында, сан-санақсыз қой хәм буғаларды қурбанлыққа шалды. ⁷ Руўханийлер Жаратқан Ийениң Келисим сандығын Ибадатхананың ең төрине, Ең мухаддес бөлмеге киргизип, керублардың қанатларының астындағы өз орнына қойды. ⁸ Керублардың қанатлары сандықтың үсти бойлап созылып, сандықты да, оның сырықларын да жаўып турды. ⁹ Сырықлар жүдә узын болғанлықтан, олардың ушлары Ең мухаддес бөлмениң алдындағы Мухаддес бөлмеден көринип туратуғын еди. Бирақ олар сырттан көринбейтуғын еди. Олар хәзир де сол жерде тур. ¹⁰ Сандықтың ишинде Муўсаның Хороб таўында қойған еки тас тахтасынан басқа хеш нәрсе жоқ еди. Мысырдан шыққанда Жаратқан Ийе бул таўда израиллылар менен келисим дүзген еди. ¹¹ Руўханийлер Мухаддес бөлмеден шықты. Ол жердеги барлық руўханийлер қайсы топарға

тийисли болыуына қарамастан, тазаланыў рәсиминен өткен еди. ¹² Барлық лебийли сазенделер: Асаф, Хеман, Едутун, олардың уллары хәм ағайинлери жуқа хасыл зығырдан кийим кийип алған еди. Олар кимбал, арфа хәм лира шертип қурбанлық орынның шығыс жағында турған еди. Олардың жанында кәрнай шалатуғын бир жүз жигирма руўханий турды. ¹³ Кәрнайшылар менен қосықшылар биригип, бәлент дауыс пенен Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтып, Оны тәрийипледи. Кәрнай, кимбал хәм басқа саз әсбапларына қосылып қосықшылар:

«Жаратқан Ийе ийгиликли, Оның садықлығы мәңгилик!» – деп Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтты. Сонда бир булт Жаратқан Ийениң Ибадатханасын толтырды. ¹⁴ Бул булт себепли руўханийлер хызметин дауам еттире алмады. Себеби Жаратқан Ийениң салтанаты Қудайдың Ибадатханасын толтырып турған еди.

Сулайманның сөзи

6 Сонда Сулайман былай деди: «Жаратқан Ийе! Сен: „Қойыў бултлар ишинде мөкан қурыўды қәлеймен“, – деп айтқан едің. ² Мен Сен ушын салтанатлы бир Ибадатхана, мәңгиге жасайтуғын бир қоныс қурдым».

Сулайманның халыққа айтқан сөзлери

³ Патша бурылып, тик аяқта турған пүткил Израил жәмийетине пәтия берди. ⁴ Соңынан патша былай деди: «Әкем Дауытқа Өз аўзы менен айтқан сөзлерин Өз қоллары менен орынлаған Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Ол былай деген еди: ⁵ „Халқымды Мысырдан алып шыққан күннен бери Өзимнің атыма арнап бир Ибадатхана қурыўы ушын, Израил урыўларына тийисли қалалардың хеш бирин таңламадым. Сондай-ақ халқым Израилды басқарыў ушын да бирде бир адамды таңламадым. ⁶ Бирақ енди Мен атыма арнап Ибадатхана қурыў ушын Ерусалимди, ал халқымды басқарыў ушын Дауытты таңлап алдым“. ⁷ Әкем Дауыттың жүрегінде Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурыў қәлеуи бар еди. ⁸ Бирақ Жаратқан Ийе әкем Дауытқа: „Мениң атыма арнап Ибадатхана қурыўды нийет етипсең. Бул жақсы нийет. ⁹ Деген менен, Мениң атыма арнап бул Ибадатхананы сен емес, ал сениң бел балаң қурады“, – деди. ¹⁰ Жаратқан Ийе берген сөзин орынлады. Жаратқан Ийениң айтқанындай, әкем Дауыттан соң Израил тахтына мен отырдым хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атына арнап Ибадатхана қурдым. ¹¹ Сондай-ақ, ишинде Жаратқан Ийениң Израил халқы менен дүзген келисими турған сандықты усы Ибадатхананың ишине қойдым».

Сулайманның дуўасы

¹² Сулайман Жаратқан Ийеге арналған қурбанлық орынның алдында, пүткил Израил жәмийетиниң қарсысында турып, қолларын көклерге жайып дуўа етти. ¹³ Қоладан узынлығы да, ени де бес шығанақ, бийиклиги үш шығанақ болған бир сыпа ислетип, оны хәулиниң ортасына қойдырған болып, Сулайман сол сыпаға минип турған еди. Ол пүткил Израил жәмийети алдында дизерлеп отырып, қолларын көклерге жайып, ¹⁴ былай деди:

«Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе! Көкте де, жерде де Саған тең келетуғын қудай жоқ. Сен Өзиңе шын жүректен бойсынып жүрген қулларың менен дүзген келисимиңе садық қалып, оларға мийриминди көрсетесең. ¹⁵ Сен Өз қулыңа, әкем Дауытқа Өз аўзың менен айтқан сөзлериңди бүгин Өз қолларың менен иске асырдың. ¹⁶ Жаратқан Ийе, Израилдың Қудайы! Енди әкем Дауытқа берген мына сөзиңниң де орынланыўын қәлеймен. Сен оған: „Егер урпақларың да саған уқсап, Мениң Нызамларыма әмел қылып, жолларынан адаспай жүрсе, сениң урпағыңнан Израил тахтында отыратуғын ер адамның изи үзилмейди“, – деген едің. ¹⁷ Израилдың Қудайы, енди Өз қулың Дауытқа берген сөзиңди орынлай гөр!

¹⁸ Расында да, Қудай жер бетінде адамлар арасында жасар ма еди? Сен көклерге, көклердиң көклерине де сыймайсаң. Оның алдында мен қурған мына Ибадатхана не болыпты?! ¹⁹ Солай болса да, Қудайым Жаратқан Ийе, қулыңның дуўаларын хәм өтинишлерин еситип, оның жалбарыныўларына хәм дуўасына қулақ сал. ²⁰ Көзлериң күни-түни: „Мениң атым сол жерде болады“, – деп Өзиң айтқан Ибадатханада болсын хәм қулыңның сол жерге қарап еткен дуўасын есит. ²¹ Усы жерге қарап дуўа еткенінде, қулыңның хәм халқың Израилдың жалбарыныўларын есите гөр. Көклердеги Өз мөканыңнан оларға қулақ тутып, оларды кешире гөр.

²² Егер биреу өз жақынына қарсы гүна ислеуде айыпланса хәм оннан ант ишиу талап етилсе, ол келип, усы Ибадатханадағы Сениң қурбанлық орның алдында ант ишсе, ²³ Сен оларға көклерден қулақ салып, тыңлап, қуларыңды Өзиң хүким ете гөр. Жазықлыны исине сай жазалап, жазықсызды әдиллигине сай ақлай гөр.

²⁴ Егер халқың Израил Сениң алдында гүна ислегени ушын душпанларынан жеңилсе хәм қайтадан Саған жүз бурып, атыңды тән алса хәм усы Ибадатханада дуўа етип, Саған жалбарынса, ²⁵ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, Өз халқың Израилдың гүналарын кешир хәм оларды өзлерине және ата-бабаларына Өзиң берген жерге қайтара гөр.

²⁶ Олар Саған қарсы гүна ислегени ушын аспан жабылып, жауын жаўмағанда, олар усы жерге қарап дуўа етсе, атыңды тән алса хәм Сен оларды

жазалағаныңда, гүналарынан жүз бурса, ²⁷ онда Сен оларға көклерден қулақ салып, қулларыңның хәм халқың Израилдың гүналарын кешире гөр, оларға жүриуи тийис болған туұры жолды көрсет хәм халқыңа мүлик етип берген жериңе жаўын жаўдыра гөр.

²⁸ Егер елде ашлық болса, оба пайда болса, егинлер қуұраса ямаса кеселленсе, шегиртке хәм құрт қапласа, душпанлар келип, өз қалаларының биринде қамал қылса, қандай да бир иллет тарқаса ямаса апатшылық басына түссе, ²⁹ сонда бир адам ямаса пүткил халқың Израил дууа етип, жалбарынса, хәр бир адам өзиниң басына түскен апатшылықты сезип, қайғырып, усы Ибадатханаға қарай қолларын жайса, ³⁰ Сен көклердеги Өз мәканыңнан оларға қулақ сала гөр хәм оларды кеширип, ислеген ислерине қарай жууап бере гөр. Себеби адам баласының жүрегінде не барын тек Сен ғана билесең. ³¹ Олар Өзиң ата-бабаларымызға берген бул жерде өмир бойы Сеннен қорқып жасасын хәм бәрқулла Сениң жолың менен жүрсин.

³² Егер халқың Израилдан болмаған жат жерли адам Сениң уллы атың, құдиретли қолың хәм Өз халқыңа қол созғаның хәққинда еситип, узақ елден келсе хәм усы Ибадатханаға қарап дууа етсе, ³³ көклердеги Өз мәканыңнан оған қулақ салып, сорағанларын бере гөр. Солай етип, дүньядағы барлық халықлар халқың Израил сыяқлы Сениң атыңды билеп, Сеннен қорқсын хәм мен құрдырған усы Ибадатхананың Саған сыйынатуғын орын екенин билсин.

³⁴ Егер халқың Сен жиберген жол бойынша душпанларына қарсы саўашқа шықса хәм Сен таңлап алған қала менен Сениң атыңа арнап мен құрған усы Ибадатханаға қарап Саған дууа етсе, ³⁵ көклерден олардың дууаларына хәм жалбарынуларына қулақ сала гөр хәм оларға жәрдем бере гөр.

³⁶ Егер олар Саған қарсы гүна ислесе, себеби гүна ислеменген бирде бир адам жоқ, Сен ғәзепленип, оларды душпанға тәслим етсең хәм душпан оларды тутқын етип, жақын ямаса узақ бир елге алып кетсе, ³⁷ олар да тутқын болған елде жүрип, есин жыйып алғаннан кейин тәўбеге келип: „Гүна иследик, нызамсызлық қылдық, айыпдармыз“, – деп жалбарынса, ³⁸ өзлери тутқынға алынып, сүргин қылынған елинде жүрип, шын жүректен хәм жан-тәни менен Саған жүз бурса, өзлериниң ата-бабаларына берген жерине, Сен таңлап алған қалаға хәм Сениң атыңа арнап мен құрған Ибадатханаға қарап дууа етсе, ³⁹ көклердеги Өз мәканыңнан олардың дууа хәм жалбарынуларына қулақ сала гөр хәм оларды құтқара гөр. Саған қарсы гүна ислеген халқыңды кешире гөр.

⁴⁰ Енди Қудайым, нәзериң бизлерде болсын хәм усы жерде айтылатуғын дууаларымызға қулақ сала гөр!

⁴¹ Қудай, Жаратқан Ийе! Көтерил енди Өзиң жасайтуғын жерге, Құдиретиниң белгиси болған сандығың менен бирге.

Қудай Ийе! Руұханийлериң құтқарыуға бөленсин, Садық қулларың жақсылығыңнан шад болсын.

⁴² Қудай Ийе! Өз майлағаныңнан ұаз кешпе, Қулың Даўытқа көрсеткен жақсылығыңды есте сақла!»

Ибадатхананың бағышланыуы

7 Сулайман дууа етип болыудан-ақ, аспаннан от түсип, жандырылатуғын хәм басқа құрбанлықтарды жалмап кетти. Жаратқан Ийениң салтанаты Ибадатхананы толтырды. ² Жаратқан Ийениң салтанатының Өз Ибадатханасын толтырғаны соншелли, руұханийлер Ибадатханаға кире алмады. ³ Пүткил Израил халқы аспаннан түскен отты хәм Ибадатхана үстиндеги Жаратқан Ийениң салтанатын көргенде, тас төселген алаңда ет-бетинен жерге жығылып, тәжим етти хәм:

«Жаратқан Ийе ийгиликли, Оның садықлығы мәңгилик», – деп тәрийипледи.

⁴ Соңынан патша хәм пүткил халық Жаратқан Ийеге арнап құрбанлық шалды. ⁵ Патша Сулайман жигирма еки мың бас буға хәм бир жүз жигирма мың бас қойды Жаратқан Ийеге арнап, құрбанлыққа шалды. Солай етип, патша хәм пүткил халық Қудайдың Ибадатханасын бағышлады. ⁶ Руұханийлер өз хызмет орынларын ийеледи.

Лебийлилер де Жаратқан Ийени тәрийиплеу ушын патша Даўыт соқтырған саз әсбаптарын қолларына алып турды. Даўыттың өзи де: «Оның садықлығы мәңги даўам етеди», – деп тәрийиплегенде, усы әсбаптардан пайдаланған еди. Лебийлилердиң қарсысында турған руұханийлер кәрнайларын шалды, пүткил Израил халқы тик аяқта турған еди.

⁷ Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасының алдындағы хәулиниң ортанғы бөлегин де мухаддес қылып айырып, жандырылатуғын құрбанлықтарды хәм татыулық құрбанлықтарының майларын сол жерде берди. Өйткени өзи қоладан ислеткен құрбанлық орынға жандырылатуғын құрбанлықтар менен ғәлле садақалары хәм де татыулық құрбанлықтарының майлары сыймай кетти. ⁸ Сол ұақытта Сулайман хәм үлкен жәмийет – Лебо-Хаматтан Мысыр шегарасындағы сайға дейинги жерлерде жасайтуғын пүткил Израил халқы Қос байрамын жети күн нышанлады. ⁹ Сегизинши күни салтанатлы жыйналыс өткерди. Олар жети күн даўамында құрбанлық орынды бағышлау рәсиминен өткергеннен кейин, жети күн байрамды нышанлаған еди. ¹⁰ Жетинши айдың жигирма үшінши күни Сулайман халықты үйлерине

қайтарды. Жаратқан Ийениң Дауытқа, Сулайманға хәм Өз халқы Израилға ислеген жақсылықтарына қуянып, олардың жүреклері толып-тасты.

Жаратқан Ийениң Сулайманға және көриниуі

¹¹ Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасын хәм өзиниң сарайын салып, нийетлеген исиниң хәммесин табыслы тамамлағаннан соң, ¹² түнде Жаратқан Ийе оған және көринип, былай деди:

«Мен сениң дуғаларыңды еситтим хәм бул жерди Өзиме қурбанлық шалынатуғын Ибадатхана қылып таңладым. ¹³ Егер Мен жауын жаумасын деп аспанды жауып тасласам, яки шегирткелерге жер бетиндегилерди жеп таслауды буйырсам, яки халқыма оба жиберсем, ¹⁴ сонда Мениң атым менен аталатуғын халқым Маған тәубе қылып, дуға етсе, Маған жүз бурып, жаман жолларынан қайтса, онда Мен аспаннан оларға қулақ саламан.

Олардың гүналарын кеширип, жерлерин шыпалайман. ¹⁵ Буннан былай, усы жерде қылынатуғын дуғаларға нәзеримди саламан, қулақларым түриули болады. ¹⁶ Атымның мәңгиге сол жерде болыуы ушын, усы Ибадатхананы таңлап алып, мухаддес қылдым. Мениң көзлерим хәм жүрегим бәрқулла сол жерде болады. ¹⁷ Саған келсек, Мениң алдымда әкең Дауытқа уқсап жүрсең, барлық буйрықтарымызды орынлап, қағыйда хәм нызамларыма бойсынып жасасаң, ¹⁸ онда: „Израил тахтынан сениң урпағыңның изи үзилмейди“ – деп әкең Дауытқа берген сөзимде турып, патшалық тахтыңды мәңгиге туратуғын қыламан. ¹⁹ Бирақ егер сизлер жолымнан тайып, берген қағыйда хәм буйрықтарыма бойсынбай, кетип қалсаңыз хәм басқа қудайларға хызмет етип, оларға табынсаңыз, ²⁰ онда Мен Израилды Өзим берген жерден шығарып таслайман хәм Өз атым ушын мухаддес қылған мына Ибадатхананы тәрк етип, оны пүткіл халықлар арасында әпсанаға айландырып, күлкіге қалдыраман. ²¹ Сонда хәзир зәулим болып турған мына Ибадатхананың жанынан өтип баратырған хәр бир адам хайран қалып, қорқыныш пенен: „Жаратқан Ийе бул елди хәм мына Ибадатхананы не ушын бул аўхалға салды екен?“ – деп сораитуғын болады. ²² Кейин олар: „Израил халқы ата-бабаларын Мысырдан алып шыққан Қудайы Жаратқан Ийени тәрк етип, басқа қудайларға жабысып алды хәм оларға табынып, хызмет етті. Сонлықтан Жаратқан Ийе оларды усы апатшылыққа дуўшар етті“, – дейди».

Сулайман қылған ислер

8 Сулайман Жаратқан Ийениң Ибадатханасы менен өзиниң сарайын жигирма жылда питкерди. ² Соның менен бирге Сулайман өзине Тир патшасы Хирам берген қалаларды да қайта қурып, оларға израиллыларды орналастырды. ³ Сулайман Хамат-Соба патшалығына жүрис қылып,

оны да қолға киргизди. ⁴ Ол шөлдеги Тадмор қаласын хәм Хамат елиндеги барлық телеклері бар қалаларды қурып питкерди. ⁵ Жоқарғы хәм төменги Бейт-Хорон қалаларын қайта салып, дийуал менен қоршап, тәмбиленетуғын дәрұза қурды. ⁶ Сондай-ақ, Баалат қаласын, өзине тийисли барлық телеклері бар қалаларды, барлық сауаш арбалары хәм атлары сақланатуғын қалаларды қайта қурып, беккемледі. Солай етип, Сулайман Ерусалимде, Лебанон тауларында хәм қол астындағы хәмме қалаларда қәлеген нәрселерин қурды.

⁷ Үлкеде Израил халқынан болмаған халықлар: хетт, амор, периз, хиу хәм ебус халықлары қалып кеткен еди. ⁸ Израил халқы оларды толық жоқ қыла алмаған еди. Сулайман бул халықлардың урпақларын мәрдикарға алды. Бул хәзир де даўам етпекте. ⁹ Бирақ Сулайман Израил халқының биреуін де қара жұмысқа салмады. Оларды өзине әскер, әскербасылар, арбалы әскерлердин басшылары етип қойды. ¹⁰ Сулайман патшаның халықты басқарып турған еки жүз елиу қадағалаушысы да израиллылардан еди.

¹¹ Сулайман: «Хаялым Израил патшасы Дауыттың сарайында турмауы керек. Себеби Жаратқан Ийениң Келисим сандығы турған жер – мухаддес», – деп, фараонның қызын Дауыттың қаласынан ол ушын салдырған сарайға көширди.

¹² Сулайман Ибадатхананың айуанының алдына қурылған қурбанлық орында Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлықлар усынатуғын еди. ¹³ Ол бул қурбанлықларды Муусаның хәр күн ушын белгилеп берген қағыйдасына муўапық, Шаббат күнлери, Жаңа ай байрамларында, жылдың үш байрамында: Ашытқысыз нан байрамы, Хәптелер байрамы хәм Қос байрамы күнлери усынатуғын еди. ¹⁴ Сулайман әкеси Дауыттың буйрығы бойынша, руўханийлерди топарлары бойынша хызметлерге қойды. Лебийлилерди болса алғыс-мақтау айтыу хәм күнделикли ислерде руўханийлерге жәрдемлесіу хызметине қойды. Дәрұза қарауылларын да топарлары бойынша дәрұзаларға бөлип қойды. Себеби Қудайдың адамы Дауыт усылай буйырған еди. ¹⁵ Патшаның руўханийлерге, лебийлилерге, сондай-ақ қазнаға байланыслы берген буйрықтары булжытпай орынланды.

¹⁶ Сулайман ислеуді қәлеген ислер, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының негизин қойған күннен ол тамамланғанға шекемги ислер толық орынланды. Солай етип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасы қурып болынды.

¹⁷ Патша Сулайман Эдом жеринде, теңиз жағасында жайласқан Эсион-Гебер хәм Элат қалаларына барды. ¹⁸ Патша Хирам Сулайманға теңизди жақсы билетуғын адамлары менен бирге кемелерин жиберди. Олар Сулайманның кемешилери менен бирге Офирге барып, ол

жерден патша Сулайманға төрт жүз елиу талант алтын әкеліп берди.

Шеба ҳаял патшасының Сулайманға келиуі

9 Шеба ҳаял патшасы Сулайманның арттырған даңқы тууралы еситип, оны жумбақлар менен сынау ушын, хош ийисли затлар, көп муғдарда алтын хәм қымбатбаха таслар жүкленген үлкен бир кәрұанды баслап Ерусалимге келди. Ол кеулинде бар болған хәмме нәрсесин Сулайман менен бөлисти. ² Сулайман ҳаял патшаның хәмме сорауларына жууап берди. Сорауларда патша түсіндире алмастай хеш нәрсе жоқ еди. ³ Шеба ҳаял патшасы Сулайманның даналығын, ол құрдырған сарайды көрди. ⁴ Ол және патшаның дастурханандағы тағамларын, үзирлериниң отырыс-турысын, хызметшилериниң хызметин хәм олардың кийимлерин, шарап қуйышыларын хәм олардың кийимлерин, оның Жаратқан Ийениң Ибадатханасында берген жандырылатуғын құрбанлықтарын көргенде, артық өзін услап тура алмады.

⁵ Ол патшаға былай деди: «Сизиң ислериңиз хәм даналығыңыз хаққында өз елимде еситкенлерим ырас екен. ⁶ Бирақ мен келип, өз көзлерим менен көрмегенше, сол сөзлерге инанбаған едим. Маған сизиң даналығыңыздың ярымын да айтпаған екен. Сиз еситкенімнен де артық екенсиз. ⁷ Сизиң адамларыңыз хәм хызметшилериниң қаншелли бахытлы! Олар бәрқулла алдыңызда турып, даналығыңызды тыңлай алады. ⁸ Сизге кеули толып, сизди Қудайыңыз Жаратқан Ийеге хызмет етиу ушын патша етип Өз тахтына отырғызған Қудайыңыз Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Қудайыңыз Израилды мәңгиге беккемлеу ушын, оны сүйгенлиги себепли, адалатты хәм туурылықты жүзеге асырыуыңыз ушын сизди патша етип қойды».

⁹ Шеба ҳаял патшасы Сулайман патшаға бир жүз жигирма талант алтын, жүдә көп муғдарда хош ийисли затлар хәм қымбатбаха таслар сауға етти. Шеба ҳаял патшасының патша Сулайманға сауға еткеніндей дәрежеде сапалы хош ийисли затлар хеш қашан алып келинген емес.

¹⁰ Хирам менен Сулайманның Офирден алтын алып келген адамлары да сол жерден сапалы арша ағашларын хәм қымбатбаха таслар алып келди.

¹¹ Патша сапалы арша ағашларынан Жаратқан Ийениң Ибадатханасы хәм өзиниң сарайы ушын текшелер, қосықшылар ушын лира хәм арфа саз әсбаптарын ислетти. Бүгінге дейин Яхуда елинде бундай сапалы арша ағашын хеш ким хеш қашан көрмеген еди.

¹² Сулайман Шеба ҳаял патшасына өзиниң әкелгенинен де көбирек сауғалар берди. Буннан тысқары, ол ҳаял патшаға сораған хәм қәлеген нәрселериниң хәммесин берди. Кейин, ҳаял патша адамлары менен бирге өз елине қайтып кетти.

Сулайман патшаның байлығы

¹³ Хәр жылы Сулайманға келип туратуғын алтынның муғдары алты жүз алпыс алты талант еди. ¹⁴ Буннан тысқары, усақлап сатыушылар, саудагерлер хәм Арабстанның барлық патшалары менен Израил үлкелериниң хәкимлери Сулайманға алтын хәм гүмис алып келетуғын еди.

¹⁵ Патша Сулайман еки жүз үлкен қалқан ислетип, оларды алтын менен қаплатты. Хәр бир қалқанға алты жүз шекел † алтын жумсалды. ¹⁶ Және алтыннан хәр бири үш жүз шекел келетуғын үш жүз кишкене қалқан ислетти. Патша бул қалқанларды Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайға қойды.

¹⁷ Ол және пилдиң сүйегинен үлкен тахт ислетип, оны сап алтын менен қаплатты. ¹⁸ Тахттың алты текшедеги хәм тахтқа бекитилген алтын табан тирегиши бар еди. Тахттың отырғышының еки тәрәпинде шығанақ қойғышы хәм оның жанында еки арысланның мүсини бар еди. ¹⁹ Тахттың алты басқалдағының хәр бириниң еки тәрәпинде бир-бирден он еки арысланның мүсини тур еди. Хеш бир патшалықта бундай нәрсе жоқ еди. ²⁰ Патша Сулайманның ишимлик ишетуғын ыдыслары алтыннан исленди. Оның Лебанон тоғайы деп аталатуғын сарайындағы хәмме ыдыслар да алтыннан исленген еди. Себеби Сулайманның уақтында гүмис қәдирсиз болып қалған еди.

²¹ Теңизде Хирамның адамларының басшылығында Сулайманның Таршиш сауда кемелери бар еди. Бул кемелер үш жылда бир мәрте қайтып келетуғын хәм сонда алтын, гүмис, пил сүйеги, маймыллар хәм тауыс қусларын алып келетуғын еди.

²² Патша Сулайман байлықта хәм даналықта дүньяның барлық патшаларынан үстин болды. ²³ Қудайдың Сулайманға берген даналығын тыңлау ушын, жер бетіндеги барлық патшалар оны көриуге қуштар еди. ²⁴ Оны көриуге келгенлердиң хәр бири хәр жылы сауға ушын гүмис хәм алтын ыдыслар, кийимлер, құрал-жарақтар, хош ийисли затлар, ат хәм ғашырлар алып келип турды.

²⁵ Сулайманның атлары менен сауаш арбаларына арналған төрт мың қорасы хәм он еки мың аты бар еди. Олардың бир бөлегин сауаш арбалары ушын ажыратылған қалаларға, бир бөлегин өзиниң жанына, Ерусалимге жайластырды. ²⁶ Сулайман Евфрат дәрәясынан филистлердиң жерине хәм Мысыр шегарасына дейинги барлық патшалықтар үстинен хәкимдарлық етти. ²⁷ Патша Ерусалимде гүмисти әпиуайы тасларға тең қылды. Ал кедр ағашы жүдә көп болғанлықтан, батыстағы тау етеклеринде өсетуғын жабайы әнжир ағашына тең болып қалды. ²⁸ Сулайманның атлары Мысырдан хәм басқа барлық үлкелерден алып келинетуғын еди.

† Алты жүз шекел – шама менен 6 кг.

Сулайманның өлими

²⁹ Сулайманның басқа ислери басынан ақырына дейін, Натан пайғамбардың тарихы кітабында, шилолы Ахия пайғамбардың пайғамбаршылықтарында хәм уәлий Иддоның Набат улы Яробам тууралы көрген аяны баян етилген жазуларда жазылған. ³⁰ Сулайман Ерусалимде пүткил Израил үстинен қырық жыл патшалық етті. ³¹ Кейин Сулайман өлип, ата-бабаларына қосылды хәм әкеси Дауыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Рехабам патша болды.

Израиллылардың Рехабамға қарсы көтеріліуі

10 Рехабам Шехемге кетти. Өйткени пүткил израиллылар Рехабамды патша етип қойыу үшін Шехемге топланған еди. ² Патша Сулайманнан қашып, Мысырда жасап атырған Набат улы Яробам буны еситкенде, Мысырдан қайтты. ³ Израиллылар Яробамды шақыртты. Яробам пүткил израиллылар менен бирге Рехабамға келип:

⁴ – Әкеңиз мойнымызға ауыр мойынтырық салған еди. Сиз әкеңиз бизлерге жүклеген ауыр жүкті хәм ол салған мойынтырықты жеңилдетің. Сонда сизге хызмет етемиз, – деди.

⁵ Рехабам оларға:

– Үш күннен кейин қайтып келиңдер, – деди. Халық тарап кетти.

⁶ Патша Рехабам әкеси Сулайманның көзинің тирисінде оған хызмет еткен ақсақаллар менен ойласып:

– Мына халыққа не деп жууап берейин, қандай мәсләхәт бересизлер? – деп сорады.

⁷ Ақсақаллар оған:

– Егер сиз бул халыққа жыллы шырай көрсетип, кеулин алып, жақсы сөзиңизди аямасаңыз, олар сизге бир өмир кул болады, – деп жууап берди.

⁸ Деген менен, Рехабам ақсақаллардың мәсләхәтине кулақ аспай, өзи менен бирге өскен жаслар менен кеңесип, ⁹ олардан: – «Әкеңиздің бизлерге салған мойынтырығын жеңилдетсеңиз», – деп атырған бул халыққа не деп жууап берсем екен? Сизлер қандай мәсләхәт бересиз? – деп сорады.

¹⁰ Сонда өзи менен бирге өскен жас жигитлер оған былай деп жууап берди:

– Сизге: «Әкеңиз мойнымызға ауыр мойынтырық салған еди, сиз оны жеңилдетсеңиз», – деп атырған халыққа: «Мениң шунатай бармағым әкемнің белинен де жууанырақ. ¹¹ Әкем сизлерге ауыр мойынтырық салған болса, мен мойынтырығыңызды оннан да ауырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деп айтың.

¹² Патшаның: «Үш күннен кейин қайтып келиңдер», – деген сөзи бойынша, үшінши күни Яробам хәм пүткил халық Рехабамға келди.

¹³ Патша ақсақаллардың кеңесине кулақ аспай, оларға қатал жууап берди. ¹⁴ Ол жас жигитлердің мәсләхәти бойынша халыққа: «Әкем сизлерге ауыр мойынтырық салған болса, мен оны және де ауырлатаман. Әкем сизлерди қамшы менен жазалаған болса, мен сизлерди сым қосып өрилген қамшы менен жазалайман», – деди. ¹⁵ Патша халыққа кулақ салмады. Себеби Жаратқан Ийениң шилолы Ахия арқалы Набат улы Яробамға айтқан сөзлери орынланыуы үшін Қудай усылай иследе.

¹⁶ Пүткил израиллылар патшаның өзлерине кулақ салмағанын көргенде, патшаға былай деп жууап берди:

«Дауыт пенен бизиң не байланысымыз бар, Ишайдың улында алатуғын үлесимиз де жоқ. Хәй, Израил халқы, үйлеріңизге қайтыңдар! Хәй Дауыт, өз үйиң өзиңе ардана болсын!»
Усыларды айтып, израиллылар хәммеси өз үйлерине қайтып кетти.

¹⁷ Бирақ Рехабам Яхуда қалаларында жасайтуғын израиллыларға патшалық етиуин дауам етті.

¹⁸ Патша Рехабам мәрдикарға алынғанлар үстинен қадағалаушы Хадорамды Израил халқына жиберди. Халық оны тас боран қылып өлтирди. Сонда патша Рехабам тез сауаш арбасына минди де, Ерусалимге қашып кетти. ¹⁹ Сол күннен баслап хәзирге дейин, Израил халқы Дауыттың урпағына қарсы көтерілип келмекте.

Шемаяның пайғамбаршылығы

11 Рехабам Ерусалимге барды да, Израил менен урысып, өз патшалығын қайтарып алыу үшін, Яхуда хәм Бенямин урыуынан бир жүз сексен мың ағла жауынгерди әскерликке топлады. ² Бирақ сол арада Қудайдың адамы болған Шемаяға Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ³ «Яхуда патшасы Сулайманның улы Рехабамға, Яхуда хәм Бенямин жеріндеги барлық израиллыларға былай деп айт: ⁴ Жаратқан Ийе былай дейди: „Өз туысқанларыңызға қарсы урыс ашып, урысты басламаңдар. Хәр бириңиз өз үйиңизге қайтыңдар. Өйткени бул ислерди ислеп атырған Мен боламан“. Жаратқан Ийениң бул сөзлерин еситкен халық Яробамға қарсы урысыудан ұаз кешип, изине қайтты.

Рехабамның Яхуда қалаларын беккемлеуі

⁵ Рехабам Ерусалимде жасады хәм қорғаныу үшін Яхудадағы мына қалаларды дийуаллар менен қоршады: ⁶ Бейтлехем, Этам, Теқоа, ⁷ Бейт-Сур, Сохо, Адуллам, ⁸ Гат, Мареша, Зиф, ⁹ Адорайым, Лахиш, Азеқа, ¹⁰ Сора, Айялон хәм Хеброн. Булар Яхуда хәм Бенямин жерлеріндеги қорғанлы қалалар еди. ¹¹ Рехабам усы қалалардың

бекинислерин күшейтип, бекинислерге әскербасылар қойды хәм оларда азық-ауқат, зәйтүн майы хәм шарап сақланатуғын орынлар курды.

¹² Хәр бир қаланы үлкен қалқан хәм найзалар менен тәмийинлеп, қорғаныуды беккемледи. Солай етип, Яхуда хәм Бенямин урыулары Рехабамның қол астында қалды.

¹³ Израилдың барлық аймақларындағы руұханийлер менен лебийлилер Рехабамның қасына топланды. ¹⁴ Лебийлилер, хәтте, өз жайлаулары менен мал-мүликлерин таслап, Яхуда хәм Ерусалимге көшип келди. Себеби Яробам менен оның уллары оларды руұханий болып, Жаратқан Ийеге хызмет етиуден шетлеткен еди.

¹⁵ Яробам теке хәм тана мүсинлерин ислетип сыйыныу орынларына қойды хәм ол жерлерге хызмет етиу ушын өз руұханийлерин тайынлады.

¹⁶ Израилдың барлық урыуларындағы Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге шын жүректен умтылғанлар өзлериниң ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге қурбанлық бериу ушын, руұханийлер менен лебийлилерге ерип, Ерусалимге келди. ¹⁷ Олар Яхуда патшалығын беккемледи хәм үш жыл дауамында Дауыт пенен Сулайманның жолы менен жүрип, Сулайманның улы Рехабамды қоллап-қууатлады.

Рехабамның хожалығы

¹⁸ Рехабам Дауыттың улы Еримоттың қызы Махалатқа үйленди. Оның анасы Ишайдың улы Элиабтың қызы Абихайыл еди. ¹⁹ Махалат Рехабамға Еуш, Шемария хәм Захам деген улларды тууып берди.

²⁰ Махалаттан соң Рехабам Абшаломның қызы Маахаға үйленди. Ол Рехабамға Абия, Аттай, Зиза хәм Шеломитти тууып берди. ²¹ Рехабам басқа хаяллары хәм тоқалларына қарағанда, Абшаломның қызы Мааханы көбирек жақсы көрди. Рехабамның он сегиз хаялы хәм алпыс тоқалы болып, олардан жигирма сегиз ул хәм алпыс қызы бар еди. ²² Рехабам Маахадан тууылған улы Абияны өз тахтының мийрасхоры қылмақшы болып, басқа тууысқанларына басшы етип қойды. ²³ Рехабам ақыллылық пенен ис тутып, басқа улларының хәммесин Яхуда менен Бенямин жерлериндеги қорғанлы қалаларға бөлип жиберди. Оларды керек-жарағы менен молдан тәмийинлеп, бир қанша хаяллар алып берди.

Шишақтың Яхудаға хұжим жасауы

12 Рехабам өз хұкимдарлығын беккемлеп, күшке толғаннан кейин, оның өзи де, пүткіл Израил халқы да Жаратқан Ийениң Нызамынан жүз бурды. ² Олар Жаратқан Ийеге қыянет етти. Сонлықтан Рехабамның патшалығының бесинши жылында Мысыр патшасы Шишақ Ерусалимге хұжим жасады. ³ Шишақ өзи менен бирге

Мысырдан бир мың еки жүз сауаш арбасын, алпыс мың атлы әскерди, сондай-ақ ливиялы, суклы хәм кушлы сан-санақсыз ләшкерлерди алып келди.

⁴ Шишақ Яхуданың қорғанлы қалаларын басып алып, Ерусалимге дейин жақынласты. ⁵ Сонда Шишақтан қорқып, Ерусалимге жыйналған Рехабамға хәм Яхуда басшыларына пайғамбар Шемая келип, былай деди:

– Жаратқан Ийе былай дейди: «Сизлер Мени тәрк еттиңиз, енди Мен де сизлерди тәрк етип, Шишақтың қолына тапсыраман».

⁶ Израил басшылары хәм патша өз айыптарын тән алып:

– Жаратқан Ийе әдил, – деди.

⁷ Жаратқан Ийе олардың айыптарын тән алғанын көргенде, Шемаяға Оннан мынадай сөз түсти: «Олар гүналарын мойынлады. Сонлықтан Мен оларды қырып тасламайман, қутқарылыуы ушын аз-маз жәрдем беремен. Ерусалимге деген ғәзбимди Шишақ арқалы төкпеймен. ⁸ Бирақ оларды Шишаққа бағынышлы қыламан. Сонда олар Маған хызмет етиу менен басқа еллердиң патшаларына хызмет етиу арасындағы айырмашылықты билип алады».

⁹ Мысыр патшасы Шишақ Ерусалимге бастырып келип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм патша сарайындағы ғәзийнелерди тартып алып кетти. Ол хәмме нәрсени, Сулайман соқтырған алтын қалқанларды да алды. ¹⁰ Патша Рехабам олардың орнына қоладан қалқанлар ислетип, оларды патша сарайының кирер аузын қорғайтуғын сақшылардың басшыларына берди. ¹¹ Патша Жаратқан Ийениң Ибадатханасына хәр барғанда, сақшылар патшаның қасында бул қалқанларды алып жүретуғын, соңынан және сақшылардың бөлмесине апарып қоятуғын еди.

¹² Рехабам гүнасын мойынлағанда, Жаратқан Ийе ғәзептен қайтып, Яхуда халқын толық қырып жибермеді. Яхудада еле де жақсы ислер бар еди.

¹³ Патша Рехабам Ерусалимде патшалығын беккемлеп, хұкимдарлық қыла берди. Ол тахтта отырғанда қырық бир жаста еди. Рехабам Жаратқан Ийе Өз атын орнатыу ушын Израилдың пүткіл урыулары арасынан таңлап алған қаласы Ерусалимде он жети жыл патшалық қылды. Оның анасы аммон халқынан болып, аты Наама еди.

¹⁴ Рехабам Жаратқан Ийеге шын жүректен умтылмағаны себепли, жаман ислерди ислеп турды. ¹⁵ Рехабам ислеген ислер басынан аяғына шекем Шемая пайғамбардың жазыуларында хәм үәлий Иддоның шежиреге киргизилген жазыуларында баян етилген. Рехабам менен Яробам пүткіл өмири дауамында урысып келди. ¹⁶ Рехабам өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Дауыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Абия патша болды.

Яхуда патшасы Абия

13 Израил патшасы Яробамның патшалығының он сегизинши жылында Абия Яхудаға патша болды. ² Ол Ерусалимде үш жыл патшалық етті. Абияның анасы гибалы Уриелдің қызы Михая еди.

Абия менен Яробам ортасында урыс болды. ³ Абия төрт жүз мың ағла әскерди сауашқа баслады. Яробам болса, сегиз жүз мың ағла хәм мәрт әскерин оған қарсы сапқа дизди. ⁴ Абия Эфраимның таулы үлкесіндеги Семарайым тауына шығып, былай деди: «Хәй, Яробам хәм пүткил Израил, мени тыңлаңлар!» ⁵ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң бузылмас бир келисим [†] бойынша Израилға патшалық қылыўды мәңгиге Даўытқа хәм оның урпақларына бергенин билмейсиз бе? ⁶ Бирақ Даўыт улы Сулайманның хызметшиси Набат улы Яробам өз мырзасына қарсы бас көтерди. ⁷ Оның қасына оңбаған хәм жарамас адамлар жыйналып, Сулайман улы Рехабамаға қарсы шықты. Рехабама сол ўақытта жас хәм тәжирийбесиз болғанлықтан, оларға қарсы тура алмады. ⁸ Енди болса, Даўыттың урпағының қолында болған Жаратқан Ийениң патшалығына қарсы турмақшысыз. Аўа, сизлер көпшиликсиз! Буның үстине, қудайыңыз деп Яробам соқтырып берген алтын таналар да жаныңызда! ⁹ Жаратқан Ийениң руўханийлери болған Харонның урпақларын хәм лебийлилерди қуўып жиберген сизлер емес пе? Олардың орнына басқа халықлардың дәстүрине сай, әпиўайы адамлардан руўханийлерди қойып алған жоқсыз ба? Аўа, бағышланыў рәсимине бир буға ямаса жети қошқар алып келген хәр бир адам жалған қудайларға руўханий бола алады-дә! ¹⁰ Ал бизлерге келсек, Жаратқан Ийе бизлердің Қудайымыз! Бизлер Оннан жүз бурмадық. Жаратқан Ийеге хызмет етип атырған руўханийлер де Харон урпағынан болып, лебийлилер оларға жәрдем бермекте. ¹¹ Олар хәр күни азаңда хәм кеште Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықлар береді, хош ийисли түтеткилер түтетеди, арнаўлы столға усынылған нанлар қояды, хәр күни кеште алтын хәстедеги шыраларды жағады. Аўа, бизлер Қудайымыз Жаратқан Ийениң тапсырмаларын орынлап жүрмиз. Ал сизлер болсаңыз, Оны тәрк еттиңиз. ¹² Қудай бизлер менен бирге, Ол бизлердің жолбасшымыз. Оның руўханийлери кәрнайлар шалып, сизлерге қарсы урысқа шақырады. Израил урпақлары, ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийеге қарсы урыспаңлар! Бәри бир жеңиске ериспейсиз».

¹³ Сол арада Яробам әскерлериниң бир бөлегин Яхуда әскерлериниң артқы тәрәпине буққы қойыў ушын жиберген еди. Әскерлердің тийкарғы бөлими Яхуда әскерлериниң алдында турды, ал буққыдағылар артқы тәрәпинде еди. ¹⁴ Яхуда

әскерлери бурылып, өзлерине алдыдан да арттан да хужим жасамақшы болып турғанларды көргенде, Жаратқан Ийеге жалбарынды. Ал руўханийлер кәрнайларын шалды. ¹⁵ Яхуда әскерлери сүрен салып бақырысты. Олар бақырысқанда, Қудай Яробамды хәм израиллыларды Абия менен Яхуда алдында қырғынға ушыратты. ¹⁶ Израиллылар яхудалылардың алдына түсип қашты хәм Қудай оларды яхудалыларға тәслим етті. ¹⁷ Абия хәм оның әскерлери израиллыларға аўыр соққы берди. Израиллылардың бес жүз мың ағла әскери қаза тапты. ¹⁸ Солай етип израиллылар жеңилiske ушырады. Ал яхудалылар ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге сүйенгени ушын жеңиске еристи. ¹⁹ Абия Яробамды қуўып кетип, оған тийисли Бейт-Эл, Ешана, Эфрон қалаларын хәм олардың дөгерегіндеги аўылларды қолға киргизди.

²⁰ Яробам Абия дәўиринде өзиниң бурынғы құдиретин тиклей алмады. Жаратқан Ийе оның жанын алды хәм ол қайтыс болды. ²¹ Ал Абияның хүкимдарлығы күшейе берди. Ол он төрт хаял алып, олардан жигирма еки ул хәм он алты қызлы болды. ²² Абияның басқа ислери, ислеген ислери хәм айтқанлары Иддо пайғамбардың түсиндирме китабында жазылған.

14 Абия өлип ата-бабаларына қосылғанда, Даўыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Аса патша болды. Асаның дәўиринде елде он жыл тынышлық болды.

Яхуда патшасы Аса

² Аса Қудайы Жаратқан Ийениң нәзеринде жақсы хәм дурыс болған ислерди иследи. ³ Ол жат қудайлардың қурбанлық орынлары менен сыйыныў орынларын алып таслап, кийели тасларды хәм кийели ағашларын бузып таслады. ⁴ Ол яхудийлерге ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге жүз бурып, Оның нызам хәм буйрықларын орынлаўды буйырды. ⁵ Ол Яхуданың барлық қалаларындағы сыйыныў орынларын хәм түтетки түтетилетуғын орынларды алып таслады. Оның дәўиринде патшалық парахатшылықта жасады. ⁶ Елде тынышлық хүким сүрген ўақытта, Аса Яхудада қорғанлы қалалар қурды. Сол жыллары оның менен хеш ким урыспады, себеби Жаратқан Ийе оған тынышлық сыйлаған еди. ⁷ Аса Яхуда халқына былай деген еди: «Мына қалаларды салып, әтирапын дийўаллар менен қоршайық. Оларға минаралар хәм тәмбиленетуғын дәрўазалар қурып, қалаларды беккемлейик. Бизлер Қудайымыз Жаратқан Ийеге жүз бурғанымыз ушын, бул ел еле бизлердики. Аўа, бизлер Оған жүз бурдық хәм Ол бизлерге хәр тәрәплеме тынышлық сыйлады».

Солай етип, олар қурылысты баслап, табыслы тамамлады.

[†] Бузылмас бир келисим – сөзбе-сөз: дуз келисими.

⁸ Асаның Яхуда урыуынан үлкен қалқан хәм найза менен қуралланған үш жүз әскери, ал Бенямин урыуынан кишкене қалқан хәм оқ жай менен қуралланған еки жүз сексен әскери бар еди. Олардың хәммеси мәрт жауынгерлер еди.

⁹ Кушлы Зерах миллионлаған әскери хәм үш жүз сауаш арбасы менен Яхудаға атланып, Мареша қаласына жетип келди. ¹⁰ Аса оған қарсы атланды. Олар Марешаға жақын жердеги Сефата ойпатлығында урысыу ушын сап тартып турды. ¹¹ Аса өз Қудайы Жаратқан Ийеге: «Жаратқан Ийе! Күшлинің алдында тұрған күшсизге Сеннен басқа хеш ким жәрдем бере алмайды. Қудайымыз Жаратқан Ийе, бизлерге жәрдем бере гөр! Себеби бизлер Саған сүйенеміз хәм Сениң атың менен мына сансыз ләшкерге қарсы шығып турмыз. Жаратқан Ийе, Сен бизлердің Қудайымызсаң, инсан затының Өзинди жеңіуине жол қойма!» – деп жалбарынды. ¹² Сонда Жаратқан Ийе Аса менен яхудалылардың алдында кушлыларды қырғынға ушыратып, кушлылар қаша баслады. ¹³ Аса болса өз әскерлери менен оларды Герарға дейин қуып барды. Кушлылардан қаза тапқанлар соншелли көп болып, бирде биреуи аман қалмады. Олар Жаратқан Ийениң хәм Оның ордасының алдында қырып тасланды. Яхуда әскерлери көп олжа менен қайтты. ¹⁴ Герар этирапындағы қалаларда жасайтуғын халық Жаратқан Ийеден қорқып қалған еди. Яхудалылар оларға да шабыуыл жасап, қырғынға ушыратты хәм талан-тараж етип, мол олжа алып қайтты. ¹⁵ Яхудалылар шопанлардың шатырларына да шабыуыл жасап, олардың көп қой-ешки хәм түйелерин айдап кетти. Кейин олар Ерусалимге қайтып келди.

Патша Асаның жеңилликлери

15 Одед улы Азарияның үстине Қудайдың Руұхы түсти. ² Сонда Азария патша Аса менен ушырасыу ушын жолға шықты хәм оған барып былай деди: «Хәй, Аса! Хәй, Бенямин хәм Яхуда халқы, маған қулақ салыңлар! Сизлер Жаратқан Ийе менен бирге болған дәуирде, Ол да сизлер менен бирге болады. Егер Оны излесеңиз, табасызлар. Ал егер Оны тәрк етсеңиз, Ол да сизлерди тәрк етеди. ³ Узақ ұақыт дауамында Израил халқы хәқыйқый Қудайдан, тәлим беретуғын руұханийден хәм Оның Нызамынан алыста жасады. ⁴ Бирақ қыйыншылыққа ушырағанында олар Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге бет бурып, Оны изледі хәм Оны тапты. ⁵ Сол күнлери сапарға шығыу қәуипли болып, хәмме еллердің тұрғынлары ушын ғауасатлы ұақытлар еди. ⁶ Миллет миллетке, қала қалаға қарсы урысатуғын еди. Себеби Қудай оларды хәр түрли апатшылықларға ушыратып, албыратып қойған еди. ⁷ Бирақ сизлер бекем болыңлар! Түскинликке түспеңдер! Өйткени мийнетиңиздің жемисин аласызлар».

⁸ Одед улы Азария пайғамбардың бул пайғамбаршылық сөзлерин еситкенде, Аса жигерленди. Ол пүткил Яхуда менен Бенямин жерлериндеги хәм Эфраимның таулы үлкесиндеги өзи қолға киргизген қалалардағы жеркенишли бутларды алып таслады. Сондай-ақ, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының айуанының алдына орнатылған Жаратқан Ийениң қурбанлық орнын қайта тикледі. ⁹ Буннан кейин, Аса Яхуда хәм Бенямин урыуы менен бирге олардың арасында жасап атырған Эфраим, Менашше хәм Шимон урыуынан болғанларды топлады. Өйткени көп адамлар Қудай Ийениң Аса менен бирге екенин көрип, Израилды таслап, Яхудаға көшип келген еди. ¹⁰ Олар Аса хәккимдарлығының он бесинши жылының үшінши айында Ерусалимге жыйналды. ¹¹ Сол күни олар урыстан алып келген олжасынан жети жүз бас ири мал хәм жети мың бас майда малды Жаратқан Ийеге арнап қурбанлыққа берди. ¹² Халық ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени шын жүректен, жан-тәни менен излеу ушын келисим дүзди. ¹³ Израилдың Қудайы Жаратқан Ийени излемеген хәр бир адам: жас болсын, ғарры болсын, еркек болсын, хаял болсын хәммеси өлтирилетуғын болды. ¹⁴ Олар бақырып, хәр түрли кәрнайлар хәуазлары астында бәлент дауыс пенен Жаратқан Ийеге ант ишти. ¹⁵ Пүткил яхудалылар берген анты ушын қууанышлы еди, себеби олар шын жүректен ант ишкен еди. Олар ықласланып Жаратқан Ийени излегени ушын, Оны тапты. Жаратқан Ийе оларға хәр тәреплеме тынышлық берди.

¹⁶ Патша Аса кемпир апасы Маахадан ханбийкелик атағын тартып алды. Себеби ол Ашераға арнап жеркенишли бир бут соқтырған еди. Аса бул жеркенишли бутты шауып таслап, майдалап, Кидрон сайында жағып жиберди. ¹⁷ Ол Израилдағы сыйыныу орынларын жоқ қылмаса да, өмир бойы Жаратқан Ийеге садық қалды. ¹⁸ Аса әкесинің хәм өзинің атаған нәрселерин: гүмисти, алтынды хәм буйымларды Қудайдың Ибадатханасына алып келди. ¹⁹ Асаның патшалығының отыз бесинши жылына дейин елде урыс болмады.

Асаның соңғы жыллары

16 Яхуда патшасы Асаның хәккимдарлығының отыз алтыншы жылында Израил патшасы Бааша Яхудаға қарсы шықты хәм Асаның жерлерине хеш кимнің кирип-шықпауы ушын, Рама қаласының бекинисин күшейтті. ² Сонда Аса Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хәм сарай қазнасындағы гүмис пенен алтынды алды да, оларды хызметшилери арқалы Дамаскте жасайтуғын Арам патшасы Бен-Хададқа жиберип, оған былай деди: ³ «Әкелеримиз арасында болғаны сыяқлы, бизлердің арамызда да келисим болсын. Сизге гүмис хәм алтын жиберип атырман. Израил

патшасы Бааша мениң жеримнен кетийүи ушын, сиз оның менен дүзген келисимиңизди бузсаңыз».

⁴ Бен-Хадад патша Асаның усынысын қабыл етип, Израил қалаларына қарсы әскербасыларын жиберди. Олар Иййон, Дан, Абел-Майым қалаларын, пүткил Нафталий жеріндегі барлық телеклери бар қалаларды басып алды. ⁵ Бааша буны еситкенде, Раманың қурылысын тоқтатып, исти таслап кетти. ⁶ Патша Аса пүткил яхудалыларды шақыртты. Олар Рама қаласын құрғанда, Бааша қолланған тас хәм ағашларды Рамадан тасып алып кетти хәм патша Аса олардан Геба хәм Миспа қалаларының бекинисин күшейтти.

⁷ Сол ұақытлары көзи ашық Хананий Яхуда патшасы Асаға келип, былай деди: «Сиз Құдайыңыз Жаратқан Ийеге сүйенбей, Арам патшасына сүйендіңиз. Сол себепли Арам патшасының әскерлерин қолдан шығардыңыз. ⁸ Есиңизге түсирің, кушлылар менен ливиялылар көп санлы сауша арбалары хәм атлылары менен үлкен бир орда болып келмеп пе еди? Сонда сиз Жаратқан Ийеге сүйенгениңиз ушын, Ол оларды сизге тәслим еткен еди. ⁹ Жаратқан Ийе Өзине шын жүректен садық болғанларға күш-қууат берип турыу ушын, пүткил жер жүзине нәзер салып турады. Сиз ақылсызларша ис туттыңыз, сол себепли буннан былай сизиң басыңыз урыстан шықпайды». ¹⁰ Аса көзи ашықтың бул сөзлерине ғәзепленди. Оның ғәзепленгени соншелли, көзи ашықты зинданға таслатты. Сол ұақытлары Аса халқының айырымларына қысым көрсетип, езди.

¹¹ Асаның барлық ислери басынан аяғына шекем, Яхуда хәм Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ¹² Хүкимдарлығының отыз тоғызыншы жылында, Аса аяқ ауырыуына шалынды. Ауырыуы асқынлап атырған болса да, ол Жаратқан Ийеге жүз бурмай, тәйиплерден үмит етти. ¹³ Аса өз хүкимдарлығының қырық биринши жылы өлип, ата-бабаларына қосылды. ¹⁴ Оны хәр түрли хош ийисли затларға толтырылған табытқа жатқарып, Дауыттың қаласында өзи ушын ойдырған қәбирге қойды. Оның хүрметине үлкен от жақты.

Яхуда патшасы Ехшофат

17 Асаның орнына улы Ехшофат патша болды хәм Израилға қарсы бекинисин күшейтти.

² Ол Яхуданың барлық қорғанлы қалаларына әскерлерин орналастырып, пүткил Яхуда жерінде хәм әкеси Аса Эфрайым урыуынан басып алған қалаларға сақшылар топарларын қойды.

³ Ехшофат бабасы Дауыттың дәслепки жүрген жолларынан жүргени ушын, Жаратқан Ийе оның менен бирге болды. Ол Баалларға сыйынбай,

⁴ әкеси Аса сыйынған Құдайға умтылып, Оның буйрықтарына бойсынды. Ал Израил халқы ислеген дәстүрлерге ермеді. ⁵ Сонлықтан

Жаратқан Ийе Ехшофаттың патшалығын бекемледі. Пүткил Яхуда ели оған сыйлықлар алып келип турды. Усылайынша патша мол байлыққа хәм хүрметке ийе болды. ⁶ Оның жүрегі Жаратқан Ийеге бағышланған еди. Ол Яхудадағы сыйыныу орынларын хәм кийели ағашларына арналған кийели ағашларды алып таслады.

⁷ Ехшофат өз хүкимдарлығының үшінши жылында өзиниң хызметкерлеринен Бен-Хайылды, Обадияны, Зехарияны, Нетанелди хәм Михаяны халыққа тәлим бериуи ушын Яхуда қалаларына жиберди. ⁸ Олар менен бирге лебийлилерден: Шемая, Натания, Зебадия, Асахел, Шемирамот, Ехонатан, Адония, Тобия хәм Тоб-Адонияны, рууханийлерден: Элишама хәм Иорамды жиберди.

⁹ Жиберилгенлер Жаратқан Ийениң Нызам китабын жанына алып жүрип, Яхудада тәлим берди. Олар пүткил Яхуда қалаларын аралап, халыққа үйретти. ¹⁰ Яхуда этирапындағы барлық үлкелердиң патшалықтарына Жаратқан Ийе қорқыу салғанлықтан, олардың хеш бири Ехшофатқа қарсы урыс аспады. ¹¹ Базы филистлер сауға хәм салық сыпатында Ехшофатқа гүмис, ал араблар майда мал сүриуин: жети мың жети жүз қошқар хәм жети мың жети жүз теке алып келди.

¹² Ехшофат күшейип бара берди. Ол Яхудада қорғанлар хәм телеклери бар қалалар құрғызып,

¹³ Яхуда қалаларында көп муғдарда керек-жарақ жыйнап қойды. Ал Ерусалимде тәжирийбели бахадыр жауынгерлері бар еди. ¹⁴ Олардың әуладлары бойынша дизими мынадай:

Яхуда урыуында мыңбасылар бар еди. Әскербасы Адна үш жүз мың бахадыр жауынгерди басқарды.

¹⁵ Оннан кейинги әскербасы Ехохонан болып, ол еки жүз сексен мың жауынгерге басшылық етти.

¹⁶ Оннан кейинги әскербасы Зихрий улы Амасия болып, ол еки жүз мың бахадыр жауынгерге басшылық етти. Амасия өз ерки менен Жаратқан Ийеге хызмет етип атырған еди.

¹⁷ Бенямин урыуынан шыққан оқ жай хәм қалқан менен қуралланған еки жүз мың бахадыр жауынгерге Эляда басшылық етти.

¹⁸ Оннан кейинги әскербасы Ехозабад урысқа таяр, қуралланған бир жүз сексен мың адамды басқарды.

¹⁹ Бул жауынгерлер патшаның пүткил Яхуда елиндегі бекинисли қалаларына жайластырған әскерлеринен тысқары әскерлері еди.

Пайғамбар Миханың Ахабты ескертиуи

18 Яхуда патшасы Ехшофат жүдә бай болып, атақ-абырайы асып кетти. Ол Израил патшасы Ахаб пенен қуда-тамыр болды. ² Арадан бир неше жыл өткеннен соң, Ехшофат Ахабты көриу ушын Самарияға барды. Ахаб Ехшофаттың хәм оның менен барғанлардың хүрметине көплеген майда хәм ири малларды сойды хәм Гиладтағы Рамот қаласына хүжим қылыуға

көндирмекши болды. ³ Соңынан Израил патшасы Ахаб Яхуда патшасы Ехошафаттан:

– Гиладтағы Рамотқа мениң менен бирге барасыз ба? – деп сорады.

Ехошафат Ахабқа:

– Мени өзиңиздей, халқымды халқыңыздай, көриң. Сиз бенен бирге урысқа барамыз, – деп жууап берди. ⁴ Соңынан Ехошафат:

– Дәслеп Жаратқан Ийениң не дейтуғынын билип алайық, – деди.

⁵ Сонда Израил патшасы төрт жүз пайғамбарды топлап, оларға:

– Гиладтағы Рамотқа қарсы урысыу үшін барайық па ямаса бармайық па? – деп сорады.

Олар:

– Барың, Құдай қаланы сизге тәслим етеди, – деп жууап берди.

⁶ Бирақ Ехошафат:

– Бул жерде булардан басқа Жаратқан Ийениң пайғамбары бар ма? Оннан да сорайық, – деди.

⁷ Израил патшасы Ехошафатқа:

– Жаратқан Ийениң еркин сорағандай, және бир пайғамбар бар. Ол Имла улы Миха. Бирақ мен оны жаман көремен. Себеби ол мен тууралы ҳеш жақсы пайғамбаршылық айтпайды, бәрқулла тек жаман пайғамбаршылық айтады, – деп жууап берди.

Ехошафат патшаға:

– Патша, булай деменіз, – деди.

⁸ Сонда Израил патшасы бир хызметкерди шақырып, оған: «Имла улы Миханы тез алып кел», – деп буйырды.

⁹ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Ехошафат патшалық кийимлерин кийип, Самарияның дәрұазасының кирер аўзындағы майданда, ҳәр бири өз тахтында отырған еди. Барлық пайғамбарлар олардың алдында пайғамбаршылық етип атырған еди. ¹⁰ Кенаана улы Седекия өзине темирден шақлар ислеп: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Арамлыларды қырып таўыспағанша, усы шақлар менен сүзе бересиз“», – деди.

¹¹ Басқа пайғамбарлардың хәммеси де: «Гиладтағы Рамотқа хұжим етиң, жеңиске ерисесиз. Себеби Жаратқан Ийе оларды сизге тәслим етеди», – деп, анық сол сөзди қайталады.

¹² Миханы шақырыу үшін кеткен хызметкер оған барып:

– Мине, пайғамбарлардың хәммеси бир аўыздан патшаға жақсы болжауларды айтып атыр. Сизиң сөзиңиз де олардики менен бирдей болсын, сиз де жақсы болжау айтың, – деди.

¹³ Бирақ Миха оған:

– Тири Жаратқан Ийе ҳақы ант ишемен: Құдайым маған не десе, соны айтаман, – деп жууап берди.

¹⁴ Миха патшаға келди. Патша Михадан:

– Миха, бизлер Гиладтағы Рамотқа қарсы урысыу үшін барайық па ямаса мен оннан бас тартайын ба? – деп сорады.

Миха патшаға:

– Бара бериңлер, жеңесизлер, олар сизлерге тәслим етиледі, – деп жууап берди.

¹⁵ Деген менен, патша Михаға:

– Жаратқан Ийениң аты менен тек ҳақыйқатты айтыуың үшін, саған неше мәрте ант ишкизиуим керек? – деди.

¹⁶ Сонда Миха патшаға былай деди:

– Маған пүткил израиллылар таўлар үстинде жайылып жүрген шопансыз қойлар сыяқлы көринип тур. Сонда Жаратқан Ийе маған: «Булардың хожайыны жоқ. Ҳәр бири аман-есен үйине қайтсын», – деди.

¹⁷ Израил патшасы Ехошафатқа: «Буның мен тууралы жақсы емес, ал тек жаман пайғамбаршылық айтатуғынын сизге айтқан жоқ па едим?» – деди.

¹⁸ Миха патшаға былай деди:

– Онда Жаратқан Ийениң сөзин тыңлаң. Мен Жаратқан Ийениң Өз тахтында отырғанын, пүткил аспан барлықларының Оның оң хәм шеп тәрәпинде турғанын көрдим. ¹⁹ Сонда Жаратқан Ийе: «Гиладтағы Рамотқа барып, сол жерде өлийи үшін, Израил патшасы Ахабты ким көндира алады?» – деп сорады. Биреуи анау, биреуи мынау деп турғанда, ²⁰ бир руўх алдыға шықты да, Жаратқан Ийениң алдында турып: «Мен көндира аламан», – деди. Жаратқан Ийе оннан: «Қалай?» – деп сорады. ²¹ Сол руўх: «Мен жалған руўхқа айланып, Ахабтың барлық пайғамбарларына жалған сөйлетемен», – деп жууап берди.

Жаратқан Ийе оған: «Сен оны көндирип, буны ислейсең. Барып, солай исле», – деди. ²² Мине, ҳәзир Жаратқан Ийе сизиң сол пайғамбарларыңыздың аўзына жалған руўхты салып қойған. Өйткени Жаратқан Ийе сизге жаманлық ислеўге қарар етти.

²³ Кенаана улы Седекия Михаға жақынлап, оның бетине шапалақ пенен урып жиберди де:

– Жаратқан Ийениң Руўхы сениң менен сөйлесиу үшін, меннен шығып кеткен бе екен? – деди.

²⁴ Миха оған:

– Буны сен жасырыныу үшін ишки бөлмеге тығылған ўақтыңда көресең, – деди.

²⁵ Сонда Израил патшасы былай деди: «Миханы қала ҳәкими Амон менен патшаның улы Иоашқа қайтып алып барыңлар. ²⁶ Оларға мениң мына сөзимди жеткизиң: „Мен аман-есен қайтып келгенимше, бул адамды қамақханаға қамап қойып, аз-маз нан менен суудан басқа ҳеш нәрсе бермесин“».

²⁷ Миха патшаға: «Егер шынында да аман-есен қайтып келсеңиз, онда Жаратқан Ийе мениң аўзым арқалы сөйлемеген болады», – деди, соңынан халыққа: «Хәммеңиз буны еситип қойыңлар», – деди.

Ахабтың өлими

²⁸ Израил патшасы Ахаб хәм Яхуда патшасы Ехшоафат Гиладтағы Рамотқа хұжим жасау ушын жолға шықты. ²⁹ Израил патшасы Ехшоафатқа: «Мен патшалық кийимлерин киймей, урысқа шығаман, ал сиз патшалық кийимлериңизди кийип шығың», – деди. Солай етип, Израил патшасы кийимлерин өзгертип, олар сауашқа шықты. ³⁰ Арам патшасы өз сауаш арбаларының әскербасыларына: «Кишкенеси менен де, үлкени менен де урысып отырмай, тек Израил патшасы менен урысқа кирисиң», – деп буйырды. ³¹ Сауаш арбаларының әскербасылары Ехшоафатты көргенде: «Израил патшасы усы болса керек», – деп ойлап, оған қарай бас салды. Ехшоафат бақырып жибергенде, Қудай Ийе оған жәрдемге келип, хұжим қылыушыларды басқа жаққа бурып жиберди. ³² Өйткени сауаш арбаларының әскербасылары оның Израил патшасы емеслигин аңғарып, изге қайтты. ³³ Сол арада бир адам тосаттан оқ жайын атып жиберип, Израил патшасын жарадар етті. Оқ сауыттың қосылған жеринен кирген еди. Патша арбакешине: «Изге айланып, мени сауаш майданынан алып шық, мен жарақатландым», – деди. ³⁴ Деген менен, сол күни ғыжлаған сауаш болып, Израил патшасы өзиниң сауаш арбасы менен тығылыста қалды хәм кешке шекем арамлыларға қарап турыуға мәжбүр болды. Кешке таман патша қаза тапты.

Ұәлий Ехудың Ехшоафатқа ескертиуі

19 Яхуда патшасы Ехшоафат Ерусалимдеги сарайына аман-есен қайтып киятырғанда, ² Хананий улы Ұәлий Еху Ехшоафаттың алдынан шығып, оған былай деди: «Залымларға жәрдем берип, Жаратқан Ийени жек көргенлерди сүйиуиң керек пе еди? Бул исиң ушын саған Жаратқан Ийениң ғәзеби төгилди. ³ Деген менен, сениң жақсы ислериң де бар. Сен елди кийели ағашларынан тазаладың хәм шын жүректен Қудайды изледің».

Ехшоафат киргизген жеңилликлер

⁴ Ехшоафат Ерусалимде жасады. Бирақ ол тез-тез Беер-Шебадан Эфраимның таулы үлкелерине дейин жасайтуғын халықты аралап, оларды ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге жүз бурыуға шақырар еди. ⁵ Ол Яхуда елиндеги барлық бекинисли қалаларға бийлер қойды. ⁶ Ол бийлерге: «Ислеген исиңизге дыққатлы болыңлар. Себеби сизлер адамлар атынан емес, ал Жаратқан Ийениң атынан хұким шығарасызлар. Жаратқан Ийе хұким исинде сизлер менен бирге болады. ⁷ Жаратқан Ийеден қорқың, итибарлы түрде хұким шығарың. Өйткени Қудайымыз Жаратқан Ийе нахақлыққа,

жалпылдақлыққа хәм параға көз жумып қарамайды», – дейтуғын еди.

⁸ Ехшоафат Ерусалимде де айырым лебийлилерди, руханийлерди хәм Израилдың әулад басшыларын Жаратқан Ийениң Нызамына байланыслы шешимлерди қабыллау хәм дауаларды шешиу ушын тайынлады. Олар Ерусалимде жасады ⁹ Патша оларға мынадай буйрық берди: «Сизлер өз ұазыпаларыңызды Жаратқан Ийеден қорққан халда, садықлық пенен шын жүректен орынлаңлар. ¹⁰ Өз қалаларында жасап атырған тууысқанларыңыз: төгилген қан тууралы болсын, Жаратқан Ийениң Нызамына, буйрықтарына, қағыйдаларына ямаса қарарларына байланыслы болсын, қандай да бир дауа менен келсе, оларға Жаратқан Ийеге қарсы гүна ислемеуди қатаң ескертиң. Сонда гүнадан қалыс боласыз. Болмаса, сизге де, тууысқаныңызға да Жаратқан Ийениң ғәзеби төгиледи. ¹¹ Жаратқан Ийениң Нызамына байланыслы ислерде бас руханий Амария, патшаға байланыслы ислерде Яхуданың урыубасысы Исмайыл улы Зебадия басшылық етеди. Ал лебийлилер болса, бул ислерди қадағалауда сизлерге жәрдем береді. Мәрт болып иске кирисиң, Жаратқан Ийе жақсылық ислеушилерге яр болсын!»

Моаблылар менен аммонларға қарсы урыс

20 Арадан бираз ұақыт өткеннен кейин, моаблар, аммонлар хәм маон халқының бир бөлеги Ехшоафатқа қарсы урыс ашыу ушын жолға шықты. ² Сонда хабаршылар келип Ехшоафатқа: «Эдомнан, Өли теңиздиң арғы тәрепинен сизге урыс ашыу ушын үлкен орда киятыр. Олар хәзир Хасесон-Тамарға, яғный Эн-Гедийге жетип қалды», – деп хабарлады. ³ Қорқып кеткен Ехшоафат Жаратқан Ийениң еркин билиуге қарар етті хәм пүткил Яхуда бойлап ораза тутууды жәриялады. ⁴ Сонда Жаратқан Ийеден жәрдем сорау ушын, Яхуданың барлық қалаларынан халық ағылып келип, Ерусалимге жыйналды.

⁵ Ехшоафат Яхуда хәм Ерусалим жыйынында, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының жаңа хәулиси алдында турып, ⁶ былай деп дуа етті: «Хәй, ата-бабаларымыздың Қудайы Жаратқан Ийе! Көклердеги Қудай Сен емесписең? Сен халықлардың барлық патшалықтарына бийлик етесең. Күш хәм құдирет Сениң қолыңда. Саған хеш ким де қарсы тура алмайды. ⁷ Қудайымыз! Усы елдиң бурынғы турғынларын Өз халқың Израилдың алдынан қуып шығып, елди Өз достың Ибраимның урпақтарына мәңгиге берген Сен емесписең? ⁸ Олар усы елде қоныс басып, Сениң атыңа арнап Мухаддес орын құрды хәм былай деген еди: ⁹ „Егер апат, яғный қылыштан жазаланыу, иллет ямаса ашлық басымызға түссе, Өзиң бар болған усы Ибадатхананың алдына, Сениң алдыға келип, қыйыншылық ишинде Саған

жалбарынамыз, Сен де бизлерди еситип, қутқарасаң”.¹⁰ Мине, Аммон, Моаб хәм таўлы Сеир үлкесиниң турғынларының не ислеп атырғанына қара! Израиллылар Мысырдан шыққанда, Сен оларға сол халықлардың жерлерине кириўге рухсат бермедиң. Сонлықтан оларды айланып өтип, оларды қырып жибермеген еди.¹¹ Енди болса, бул халықлардың бизге берип атырған саўғасына қарап қой! Сен бизлерге мүлик етип берген жерден олар бизлерди қуўып шығарыўға киятыр.¹² О Қудайымыз, Сен оларды жазалай гөр! Себеби бизлерде өзимизге бастырып киятырған бул үлкен ордаға қарсылық қылатуғын күш жоқ. Бизлер не қылыўды билемиз, бирақ көз тигип, Сеннен үмит етемиз».

¹³ Сол ўақытта пүткил Яхуда еркеклери нәрестелери, ҳаяллары хәм балалары менен бирге Жаратқан Ийениң алдында турған еди.¹⁴ Сонда жыйын ортасында турған Яхазииелге Жаратқан Ийениң Руўхы түсти. Асаф урпағынан шыққан лебийли Яхазииел Маттанияның қуўлығы, Еиелдиң шаўлығы, Бенаяның ақлығы, Зехарияның улы еди.¹⁵ Яхазииел тил қатып, былай деди: «Хәй, пүткил Яхуда менен Ерусалим турғынлары хәм патша Еҳошафат, тыңлаңлар! Жаратқан Ийе сизлерге былай дейди: „Бул сан-санақсыз ләшкерлерден қорқып, қәўетерленбең. Бул урыс сизлердики емес, Меники, яғный Қудайдики.¹⁶ Ертең оларға қарсы төмен қарай жүристи баслаң. Олар Сиске баратуғын жол арқалы көтерилип киятыр. Сизлер оларды Еруел шөлиниң алдындағы ойыпатлықтың ақырында ушыратасыз.¹⁷ Бирақ сизлер урыспайсыз. Тек барып, орныңызды ийелеп турып, Жаратқан Ийениң қутқарыўын көресиз. Хәй, Яхуда хәм Ерусалим халқы! Қорқып, қәўетерленбең. Ертең оларға хұжим қылың, Жаратқан Ийе болған Мен сизлер менен бирге боламан“».

¹⁸ Еҳошафат басы жерге тийгенше ийилип тәжим етти. Пүткил Яхуда хәм Ерусалим халқы да тәжим етип, Жаратқан Ийеге сыйынды.¹⁹ Қоҳат хәм Қорах урпақларынан тараған лебийлилер орынларынан турып, бәлент даўыс пенен Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў айтты.

²⁰ Еҳошафаттың ләшкерлери ертеңине азанда ерте турып, Теқоа шөлине атланды. Олар жолға шығып баратырғанда Еҳошафат тоқтап оларға: «Хәй Яхуда хәм Ерусалим турғынлары, мени тыңлаң! Қудайыңыз Жаратқан Ийеге исениң, сонда бийқәтер боласыз! Оның пайғамбарларына исениң, сонда табысқа ерисесиз» – деди.

²¹ Еҳошафат халық пенен кеңесип болғаннан кейин, Жаратқан Ийеге арнап қосық айтатуғын хәм Оның мухаддес салтанатын тәрийиплейтуғын қосықшыларды тайынлады. Олар әскерлердиң алдында жүрип:

«Жаратқан Ийени тәрийиплең,

Оның садықлығы мәңги даўам етеди», – деп қосық айтыўы керек еди.

²² Олар қосық хәм алғыс айтып баслаған ўақытта-ақ, Жаратқан Ийе Яхудаға урыс ашыў ушын келген аммон, моаб халықларына хәм таўлы Сеир үлкесиниң турғынларына дузақ қурды хәм олар қырылды.²³ Себеби аммон хәм моаб халқы қырып таслаў ушын, таўлы Сеир үлкесиниң турғынларына бас салды. Оларды қырып болғаннан кейин болса, Аммон хәм моаб халқы бир-бирин қыра баслады.

²⁴ Яхуда халқы шөл даладағы гүзетши минарасына жетип, душпан ордасына көз жибергенде, олар тек жерде жатқан өли денелерди көрди. Олардың биреўи де қашып қутылмаған екен.²⁵ Еҳошафат өз адамлары менен олардан қалған нәрселерди олжалаў ушын келгенде, жүдә көп қурал-сайманлар, кийим-кеншеклер хәм қымбатбаха нәрселерди тапты. Олар көтере алғандайын алып кетти. Олжаның көплиги сонша, оны жыйнаўға үш күн кетти.²⁶ Ал төртинши күни олар бир ойпатлыққа жыйналып, Жаратқан Ийени алғыслады. Сонлықтан ол жер бүгин де Бераха[†] ойпатлығы деп аталады.²⁷ Кейин пүткил Яхуда хәм Ерусалим халқы Еҳошафаттың басшылығында қууаныш пенен Ерусалимге қайтты. Себеби Жаратқан Ийе оларды душпанларынан қутқарып, қууанышқа бөлеген еди.²⁸ Олар лира, арфа хәм кәрнай намасы астында Ерусалимге кирип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына бет алды.²⁹ Израилдың душпанларына қарсы Жаратқан Ийениң Өзиниң урысқанын еситкенде, әтираптағы патшалар Қудайдан қорқып қалды.³⁰ Еҳошафаттың патшалығында тынышлық хұким сүрди. Оның Қудайы оған хәр тәреплеме парахатшылық сыйлаған еди.

Еҳошафаттың патшалығының соңы

³¹ Солай етип, Еҳошафат Яхудаға патшалық етти. Ол отыз бес жасында патша болып, Ерусалимде жигирма бес жыл патшалық етти. Оның анасының аты Азуба болып, ол Шилхийдиң қызы еди.

³² Еҳошафат әкеси Асаның жолынан жүрип, сол жолдан шықпай, Жаратқан Ийениң нәзеринде туўры болған ислерди иследи.³³ Бирақ сыйынуў орынларын жоқ қылмады. Сонлықтан халық еле ата-бабаларының Қудайына толық жүз бурмады.

³⁴ Еҳошафаттың басқа ислери бастан ақырына дейин, Израил патшаларының жылнама китабының бир бөлими болған Хананий улы Еху жазған жылнама китабында баян етилген.

³⁵ Кейинирек Яхуда патшасы Еҳошафат жаман ислерге хәўес болған Израил патшасы Ахазия менен тынышлық келисимин дүзди.³⁶ Олар Таршишке жиберий ушын кеме соқтырыўға келисип алды. Кемелер Эсион-Геберде соғылды.

³⁷ Сонда марешалы Додаўаху улы Элиезер Еҳошафатқа қарсы пайғамбаршылық етип: «Сен Ахазия менен келисим дүзгениң ушын, Жаратқан

[†] Бераха – «алғыслаў» деген мәнисти билдиреди.

Ийе сениң исинди жоқ қылады», – деди. Кемелер апатқа ушырап, Таршишке жете алмады.

21 Ехашафат өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Даўыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди. Оның орнына улы Иорам патша болды.

Яхуда патшасы Иорам

² Ехашафат улы Иорамның Азария, Ехиел, Зехария, Азарияху, Михаил, Шефатия атлы инилери бар еди. Булардың хәммеси Израил патшасы Ехашафаттың уллары еди. ³ Әкеси Ехашафат оларға мол гүмис, алтын хәм қымбатбаха нәрселерге қоса, Яхудадағы қорған қалаларды да саўға етти. Ал Иорам туңғыш перзент болғанлықтан, патшалықты оған берди. ⁴ Бирақ Иорам әкесиниң тахтына отырып, оны бекемлегеннен соң, барлық инилерин хәм бир қатар Израил басшыларын қылыштан өткизди. ⁵ Иорам патша болған ўақытта отыз еки жаста еди. Ол Ерусалимде сегиз жыл патшалық етти. ⁶ Оның хаялы Ахабтың қызы болғанлықтан, ол да Ахабтың үй-иши сыяқлы Израил патшаларының жолынан жүрип, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. ⁷ Бирақ Жаратқан Ийе Даўыт пенен дүзген келисими себепли, Даўыттың үй-ишин жоқ қылмады. Өйткени Ол Даўытқа хәм оның урпағына мәңгиге сөнбейтуғын шырақ берийди ўәде еткен еди.

⁸ Иорамның патшалығы дәўиринде эдомлылар Яхуда хәкүмдарлығына қарсы бас көтерип, өзлерине патша қойып алды. ⁹ Иорам әскербасылары хәм барлық саўаш арбалары менен бирге сол жерге кетти. Ол жерде эдомлылар оны хәм оның саўаш арбаларының сәрдарларын қоршап алды. Бирақ Иорам түнде турып, қамалды жарып шықты. ¹⁰ Соннан баслап усы күнге дейин эдомлылар Яхуданың хәкүмдарлығына бойсынбай келеди. Сол ўақытта Либна қаласы да Иорамның хәкүмдарлығына қарсы бас көтерди. Себеби Иорам ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени тәрк еткен еди. ¹¹ Сондай-ақ, Иорам Яхудадағы төбешикли жерлерге сыйыныў орынларын қурып, Ерусалим турғынларын Қудайға опасызлық қылыўға жетеледи хәм Яхуда халқын жолдан азғырды. ¹² Бир күни Иорамға пайғамбар Илиястан хат келди. Онда былай деп жазылған еди:

«Бабаң Даўыттың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Сен әкең Ехашафаттың хәм Яхуда патшасы Асаның жолынан жүрмедин. ¹³ Керисинше, Израил патшаларының жолынан жүрдин хәм Ахабтың үй-ишиниң ислегени киби, Яхуда хәм Ерусалим турғынларын опасызлыққа басладың. Буның үстине, бир әкеден туўылған, сеннен жақсырақ болған өз инилериңди өлтирдин. ¹⁴ Сонлықтан Жаратқан Ийе, яғный Мен сениң халқыңа, хаялларыңа, балаларыңа хәм пүткил мал-мүлкиңе уллы апат жибермен. ¹⁵ Өзинди болса аўыр ишек

кеселлигине жолықтыраман. Ишеклериң сыртқа төгилгенше, аўырыў күннен-күнге күшейе береді“».

¹⁶ Буннан кейин Жаратқан Ийе филистлерди хәм кушлылардың жанында жасап атырған арабларды Иорамға қарсы қозғады. ¹⁷ Олар Яхудаға шабыўыл жасап, ишкериге бастырып кирди хәм патшаның сарайынан тапқан хәмме байлықларды, сондай-ақ патшаның балалары менен хаялларын алып кетти. Тек Иорамның Ехашафат атлы генже улы ғана өзінде қалды.

¹⁸ Бул ўақыялардан кейин, Жаратқан Ийе Иорамды даўасы жоқ ишек кеселлигине дуўшар етти. ¹⁹ Уақыт өте берди, арадан еки жыл өткенде, кеселлик себепли оның ишеклери сыртқа атылып шықты. Ол қатты қыйналып жан тапсырды. Иорамның ата-бабалары өлгенде, халық олардың хұрметине от жағыў рәсимин өткерген еди, ал Иорамның хұрметине от жағылмады. ²⁰ Иорам тахтқа отырғанда отыз еки жаста болып, Ерусалимде сегиз жыл патшалық етти. Ол ушын хеш ким жоқлаў айтып жыламады. Ол Даўыттың қаласына жерленген болса да, патшалар қәбирине қойылмады.

Яхуда патшасы Ахазия

22 Ерусалим турғынлары Иорамның орнына оның ең генже улы Ахазияны патша етип қойды. Себеби араблар менен бирге әскерий ордаға шабыўыл жасаған басқыншылар патшаның Ахазиядан үлкен улларының хәммесин өлтирген еди. Усылайынша, Иорам улы Ахазия Яхуда үстинен патшалық ете баслады. ² Ахазия жигирма еки жасында патша болып, Ерусалимде бир жыл патшалық етти. Оның анасы Израил патшасы Омрийдиң ақлығы † болып, аты Аталиа еди. ³ Ахазия Ахабтың урпағының жолынан жүрди. Себеби анасы оған мәсләхәт берип, жаман ислерди ислейге түртки салып отырды. ⁴ Ахазия Ахаб урпағы сыяқлы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. Әкеси Иорам өлгеннен кейин, Ахаб урпақлары оған кеңесши болып, оны қулаўға алып келди. ⁵ Ахазия олардың мәсләхәтине қулақ салып, Израил патшасы Ахаб улы Иорамға ерип, Арам патшасы Хазаел менен урысыў ушын Гиладтағы Рамотқа кетти. Арамлылар Иорамды жарадар етти. ⁶ Патша Иорам Рамада, Арам патшасы Хазаел менен урысқанда, арамлылардан алған жарақатын емлетий ушын Изреелге қайтты. Яхуда патшасы Иорам улы Ахазия да жарадар болған Ахаб улы Иорамды көрий ушын Изреелге келди.

⁷ Бирақ Қудай Ахазияны Иорамды көрийге келгенде өлтирийди шешип қойған еди. Ахазия келгеннен кейин, Иорам менен бирге Нимший улы Ехуды қарсы алыўға шықты. Жаратқан Ийе Ехуды майлап, Ахабтың үй-ишин жоқ қылыў ушын

† Омрийдиң ақлығы – сөзбе-сөз: «Омрийдиң қызы».

таңлаған еди. ⁸ Еху Ахабтың үй-иши үстинен шығарылған хукимди орынлап атырғанда, Ахазияға хызмет етип атырған Яхуда басшылары менен Ахазияның ажағаларының улларына дус келди хәм оларды да өлтирди. ⁹ Кейин ол Ахазияны излей баслады. Ехудың адамлары Ахазияны Самариядағы жасырынған жеринен тапты хәм оны Ехуға алып келип, сол жерде өлтирди. Кейин: «Бул өзін шын жүректен Жаратқан Ийеге бағышлаған Ехашафаттың улы ғой!» – деп, оны жерледі. Солай етип, Ахазияның үй-ишинен патшалық қылғандай хеш ким қалмады.

Аталианың патшалыққа отырыуы

¹⁰ Ахазияның анасы Аталиа улының өлтирилгенин еситкенде, Яхудадағы патша туқымынан болғанлардың хәммесин қырып таслауды шешти. ¹¹ Бирақ патша Иорамның қызы Ехашабат Ахазия улы Иоашты патшаның өлтирилиуи керек болған уллары арасынан алып қашып, тәрбияшысы менен бирге жататуғын бөлмеге жасырып таслады. Усылайынша, патша Иорамның қызы, рууханий Ехояданың хаялы, Ахазияның өгей қарындасы болған Ехашабат баланы Аталиадан жасырды. Солай етип, Аталиа баланы өлтире алмады. ¹² Аталиа ел үстинен патшалық етип турғанда, бала Қудайдың Ибадатханасында олар менен алты жыл жасырын түрде жасады.

Аталиаға қарсы бас көтериу

23 Аталианың хукимдарлығының жетинши жылы рууханий Ехояда күшке толып, жүзбасылар: Ерохам улы Азария, Ехоханан улы Исмайыл, Обид улы Азария, Адая улы Маасея хәм Зихрий улы Элишафат пенен келисим дүзди. ² Олар Яхуданы аралап шығып, лебийлилер менен Израил әуладларының басшыларын жыйнады хәм Ерусалимге алып келди. ³ Солай етип пүткил жәмийет Қудайдың Ибадатханасында патша менен келисим дүзди. Ехояда оларға былай деди: «Жаратқан Ийениң Дауыттың урпақтарына берген үадесине мууапық, патшаның улы патшалық қылыуы керек. ⁴ Енди сизлер былай ислейсизлер: Шаббат күни хызметке келетуғын рууханийлер менен лебийлилердің үштен бири дәрұазаларды қарауылласын. ⁵ Үштен бири патшаның сарайын, ал қалған үштен бири Тийкар дәрұазасын қорғасын. Басқа адамлардың хәммеси Жаратқан Ийениң Ибадатханасының хәулисине жыйналсын. ⁶ Рууханийлер менен хызметтеги лебийлилерден басқа хеш ким Жаратқан Ийениң Ибадатханасына кирмесин. Олар мухаддес болғанлығы себепли, ол жерге кире алады. Басқа адамлардың хәммеси Жаратқан Ийениң тапсырмасы бойынша сыртта қалсын. ⁷ Лебийлилер қуралларын қолға алып, патшаны қоршап турсын. Ибадатханаға кирген хәр

бир адам өлтирилсин. Патша ишке киргенде де, шыққанда да оның жанында болыңлар».

⁸ Лебийлилер хәм пүткил Яхуда халқы рууханий Ехояданың хәмме буйрықтарын орынлады. Хәр бир жүзбасы Шаббат күни хызметке түсетуғын хәм хызметтен шығатуғын өзиниң қол астындағы адамларын алып қалды. Себеби рууханий Ехояда топарлардың хеш бириниң кетиуине рухсат бермеген еди. ⁹ Рууханий Ехояда Қудайдың Ибадатханасындағы патша Дауыттан қалған найзаларды, кишкене хәм үлкен қалқанларды жүзбасыларға таратты. ¹⁰ Патшаны қорғау ушын Ибадатхананың кубласынан арқасына дейин, қурбанлық орынның хәм Ибадатхананың этирапына қураллы сақшылар қойды. ¹¹ Ехояда хәм оның уллары патшаның улы Иоашты сыртқа алып шығып, басына таж кийгизди, қолына патшалық нызамларын берип, оны патша деп жәриялады. Оны майлап, патша етип қойды, кейин: «Жасасын патша!» – деп қышқырды.

¹² Аталиа жууырысқан хәм патшаны алғыслап бақырысқан халықтың шауқымын еситип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы жыйналған халықтың жанына келди. ¹³ Қараса, патша Ибадатхананың киреберисиндеги өрениң жанында, ал әскербасылар хәм кәрнайшылар оның этирапында турған екен. Ал пүткил үлке халқы болса, қууаныш пенен кәрнай шалып, қосықшылар болса саз әсбаптарына қосылып алғыс-мақтау қосықтарын айтып турған екен. Сонда Аталиа кийимлерин жыртып: «Қыянет, қыянет!» – деп бақырды.

¹⁴ Рууханий Ехояда Аталианың Жаратқан Ийениң Ибадатханасында өлтирилиуин қәлемегенликтен, әскерлерге жууапкер жүзбасыларды жиберип атырып, оларға былай деди: «Оны арадан сыртқа алып шығыңлар хәм оған ерген хәр бир адамды қылыштан өткизиңлер», – деди. ¹⁵ Әскерлер Аталианы тутьп алды хәм сарайдың Ат дәрұазасына † әкеліп, сол жерде өлтирди.

Рууханий Ехояда киргизген өзгерислер

¹⁶ Халықтың Жаратқан Ийениң халқы болыуы ушын, Ехояда өзи, пүткил халық хәм патша арасында келисим дүзди. ¹⁷ Соңынан пүткил халық Баалдың бутханасына барып, оны қыйратты. Ондағы қурбанлық орынды хәм мүсинлерди бузып таслады, ал Баалдың рууханийи Маттанды қурбанлық орынлардың алдында өлтирди. ¹⁸ Кейин Ехояда Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ислерин алып барыуды лебийли рууханийлерге тапсырды. Оларға Дауыт белгилеген Ибадатхана хызметлерин орынлау, Муусаның Нызамында жазылғанларға мууапық, Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықтар усыныу хәм Дауыттың буйрығына мууапық, қууанышлы түрде

† Сарайдың Ат дәрұазасына – патша сарайының хәулисине атлар киретуғын дәрұаза.

қосық айтыу тапсырылды. ¹⁹ Қандай себеп пенен болса да, харам болған адамның Жаратқан Ийениң Ибадатханасына кирип кетпеуі ушын, дәрұазаға қарауыллар қойды. ²⁰ Соңынан Еҳояда жүзбасыларды, ақсүйеклерди, халық басшыларын хәм пүткил үлке халқын ертип, патшаны Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан алып шықты. Олар Жоқарғы дәрұаза арқалы өтип, патшаны тахтқа отырғызды. ²¹ Пүткил үлке халқы шадлыққа бөленип, қала тынышланып қалды. Себеби Аталиа қылыш пенен өлтирилген еди.

Яхуда патшасы Иоаштың Ибадатхананы қайта қурыуы

24 Иоаш жети жасында патша болып, Ерусалимде қырық жыл патшалық етті. Оның анасы беер-шебалы болып, аты Сибия еди. ² Иоаш руұханий Еҳояданың көзиниң тирисинде Жаратқан Ийениң нәзеринде тууры болған ислерди иследи. ³ Еҳояда Иоашқа еки хаял алып берди. Иоаш олардан ул-қызлар көрди. ⁴ Арадан бираз уақыт өткеннен кейин, Иоаш Жаратқан Ийениң Ибадатханасын оңлауға қарар қылды. ⁵ Ол руұханийлер менен лебийлилерди жыйнап, оларға: «Яхуда қалаларына барып, пүткил Израил халқынан Қудайыңыздың Ибадатханасын оңлау ушын келип түсетуғын жыллық салықты жыйнап келиң. Бул исти тез орынлаң», – деди. Бирақ лебийлилер асықпады. ⁶ Сонда патша бас руұханий Еҳояданы шақыртып оған: «Не ушын сиз лебийлилерди Яхудадан хәм Ерусалимнен салық жыйнап келиўге жибермедің? Жаратқан Ийениң қулы Муўса хәм Израил жәмийети бул салықты Келисим шатырының қәрежетлери ушын белгилеп қойған-ғо», – деди. ⁷ Себеби залым хаял Аталианың уллары Қудайдың Ибадатханасына бастырып кирип, хәтте, ол жердеги мухаддес нәрселерди де Бааллар ушын қолланған еди. ⁸ Патшаның буйрығы бойынша бир қуты исленип, қуты Жаратқан Ийениң Ибадатханасының дәрұазасының сыртына қойылды. ⁹ Қудайдың қулы Муўсаның шөлде Израил халқы ушын белгилеген салығын Жаратқан Ийеге алып келиў Яхуда хәм Ерусалим бойлап жәрияланды. ¹⁰ Барлық хәмелдарлар хәм пүткил халық салықты қуўанышлы түрде алып келип, толғанша қутыға таслады. ¹¹ Лебийлилер қутыны патшаның хызметшилерине алып келетуғын еди. Олар қутының толғанын көргенде, патшаның хаткерине хәм бас руұханийдиң жәрдемшисине хабар беретуғын еди. Олар да келип, қутыны босатып, кейин қайтадан орнына апарып қоятуғын еди. Олар бәрқулла солай иследи хәм көп пул жыйнады. ¹² Патша хәм Еҳояда бул пулларды Жаратқан Ийениң Ибадатханасының ислерин жүргизиў ушын қойылған адамларға берди. Олар бул пулларға Жаратқан Ийениң Ибадатханасын қайта тиклеу ушын тас өриушилерди хәм ағаш

усталарын, сондай-ақ Ибадатхананы оңлау ушын темир хәм қолаға ислеу беретуғын жумысшыларды жаллады.

¹³ Жумысшылар ықлас пенен иследи хәм ислер олардың қолында алға илгериледи. Қудайдың Ибадатханасы дәслепки аўхалына қайтып, беккемленди. ¹⁴ Олар ислерин тамамлап, қалған пулларды патшаға хәм Еҳоядаға алып келди. Бул пулларға Жаратқан Ийениң Ибадатханасы ушын хызметте хәм жандырылатуғын қурбанлықлар бергенде қолланылатуғын буйымлар, тостағанлар, басқа алтын хәм гүмис буйымлар исленди. Еҳояданың көзиниң тирисинде Жаратқан Ийениң Ибадатханасында хәр күни жандырылатуғын қурбанлықлар берилип барды.

¹⁵ Еҳояда мазмунлы өмир сүрип, қартайып, бир жүз отыз жасында дүньядан өтті. ¹⁶ Израилда Қудай хәм Оның Ибадатханасы ушын ислеген хызметлери есапқа алынып, оның денеси Дауыттың қаласына патшалардың қасына қойылды.

Иоаштың зулымлығы

¹⁷ Еҳояданың өлиминен соң, Яхуда басшылары патшаға келип, оған тәжим етті. Патша да оларға кулақ салды. ¹⁸ Олар ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийениң Ибадатханасын тәрк етип, кийели ағашларына хәм басқа бутларға табына баслады. Олардың гүнасы себепли, Яхуда хәм Ерусалимге Жаратқан Ийениң ғәзеби келди. ¹⁹ Жаратқан Ийе халықты Өзине қайтарыў ушын пайғамбарлар жиберген болса да, пайғамбарлар оларға ескерткен болса да, бәри бир халық пайғамбарларға кулақ аспады.

²⁰ Сонда Қудайдың Руўхы руұханий Еҳояда улы Зехарияны бийлеп алды. Зехария халықтың алдына шығып, былай деди: «Қудай былай дейди: „Неге буйрықларыма қарсы шығып атырсызлар? Сизлер табысқа ересе алмайсызлар. Себеби сизлер Мени тәрк еттиңлер, Мен де сизлерди тәрк еттим“».

²¹ Бирақ Зехарияға қарсы тил бириктирилип, патшаның буйрығы менен Жаратқан Ийениң Ибадатханасының хәулисінде ол тас боран қылып өлтирилди. ²² Патша Иоаш Зехарияның әкеси Еҳояда көрсеткен жақсылықларды умытып, оның улын өлтирди. Зехария жан берип атырып: «Жаратқан Ийе бул ислериңизди көрип, есесин қайтарсын!» – деди.

²³ Сол жылдың ақырында, Арам ордасы Иоашқа хұжим жасады. Олар Яхуда хәм Ерусалимге кирип, халықтың барлық басшыларын өлтирди, ал алған олжаларының хәммесин Дамаскке, өз патшасына жиберди. ²⁴ Арам ордасы көп санлы болмаса да, Жаратқан Ийе өзлеринен жүдә үлкен болған орданы оларға тәслим етті. Өйткени Яхуда халқы өзлериниң ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени тәрк еткен еди. Солай етип, Иоаш өз жазасын алды. ²⁵ Арам әскерлери Иоашты аўыр

жараланған ғалда таслап кетти. Сонда Иоаштың хызметкерлери руханий Ехояданың улының қаны ушын өш алмақшы болып тил бириктирди хәм Иоашты өз төсегинде өлтирди. Оны Дауыттың қаласына жерледи, бирақ патшалардың қәбирине қоймады. ²⁶ Иоашқа қарсы тил бириктиргенлер: аммон халқынан Шимеат деген хаялдың улы Забад хәм моаблы Шимрит деген хаялдың улы Ехозабад еди. ²⁷ Иоаштың уллары хәкқында мағлыұмат, Иоашқа қарсы айтылған көп санлы пайғамбаршылықлар хәм Ибадатхананың оңланыуы хәкқындағы мағлыұматлар Патшалар китабында жазылған. Иоаштың орнына оның улы Амасия патша болды.

Яхуда патшасы Амасия

25 Амасия патша болғанда, жигирма бес жасында еди, ол Ерусалимде жигирма тоғыз жыл патшалық етті. Оның анасы ерусалимли болып, аты Ехоаддан еди. ² Амасия Жаратқан Ийениң нәзеринде тууры болған ислерди ислесе де, оларды шын жүректен ислемеди. ³ Амасия өзиниң патшалық бийлигин беккемлеп алғаннан соң, әкеси Иоаш патшаны өлтирген хызметшилерди өлтирди. ⁴ Бирақ Муұсаның Нызам китабында жазылғанына сай ис тутьп, олардың балаларын өлтирмеді. Онда Жаратқан Ийе: «Балалар ушын әкелер, әкелер ушын балалар өлтирилмесин. Хәр бир адам өз гүнасы ушын өлтирилсин», – деп буйырған еди.

⁵ Амасия Яхуда халқын топлап, пүткил яхудалылар менен беняминлилерге әуладлары бойынша мыңбасылар хәм жүзбасылар қойды. Кейин жигирма хәм оннан жоқары жастағыларды санақтан өткерип, әскерий хызметке жарамлы хәм найза менен үлкен қалқанды ислете алатуғын үш жүз мың ағла әскердиң бар екенин билди. ⁶ Булардан тысқары, жүз талант гүмиске Израилдан жүз мың бағадыр жауынгерди жаллап алды. ⁷ Сол арада Қудайдың бир адамы Амасияға келип былай деди:

– Тақсыр! Израил әскерлери сиз бенен бирге бармасын, себеби Жаратқан Ийе израиллылар, яғный пүткил эфраимлылар менен бирге емес. ⁸ Жақсысы, өзиңиз барып, иске кирисиң хәм мәртлерше урысың. Болмаса, Қудай сизди жеңиліске ушыратады. Өйткени Қудайдың қоллап-қууатлауға да, жеңиліске ушыратыуға да күши жетеди.

⁹ Амасия Қудайдың адамынан:

– Онда Израил әскерлери ушын төленген жүз талант не болады? – деп сорады. Қудайдың адамы оған:

– Жаратқан Ийе сизге оннан да көбирегин бериуі мүмкин, – деп жууап берди.

¹⁰ Сонда Амасия Эфраимнан келген әскерлерди үйлерине қайтарып жиберди. Олардың Яхуда

халқына деген ғәзеби лаулады хәм ғәзепке толыуы менен үйлерине қайтып кетти.

¹¹ Амасия мәртлик етип, өз әскерлерин Дуз ойпатлығына алып барды хәм ол жерде Сеирдиң адамларынан [†] он мыңын өлтирди. ¹² Яхуда әскерлери олардың және он мыңын тутқынға алып, оларды жартастың төбесине алып шықты хәм ол жерден төменге ийтерип жиберди. Олардың хәммеси бөлек-бөлек болды. ¹³ Сол арада Амасия өзи менен урысқа барыуға рұхсат бермей изине қайтарып жиберген әскерлер Самария менен Бейт-Хорон аралығындағы Яхуда қалаларына хұжим қылды. Олар үш мың адамды өлтирип, көп олжа алып кетти.

¹⁴ Амасия эдомлыларды қырып қайтып келгенде, Сеир халқының бутларын өзи менен бирге алып келди. Ол бул бутларды өзине қудай етип қойды хәм оларға табынып, құрбанлықлар берди. ¹⁵ Сонда Амасияға Жаратқан Ийениң ғәзеби лаулады хәм оған бир пайғамбарды жиберди. Пайғамбар патшаға:

– Өз халқын сениң қолыңнан құтқара алмаған сол халықтың қудайларына не ушын жүз бурдыңыз? – дей бергенде, ¹⁶ Амасия оның гәпин бөлип:

– Қашаннан бери сен патшаның мәсләхәтшиси болып қалдың?! Бас қыл, болмаса жаныңды аламан, – деди.

Пайғамбардың сөзи аўзында қалды, бирақ соңынан:

– Сиз усылай етип, мениң сөзлериме кулақ салмағаныңыз ушын, Қудайдың сизди жоқ қылыуы қарар еткенин билемен, – деди.

¹⁷ Яхуда патшасы Амасия кеңсгөйлери менен мәсләхәтлескеннен соң, Ехудың ақлығы Ехоахаздың улы Израил патшасы Ехоашқа хабаршылар жиберип: «Кел, жекпе-жек алысайық», – деп шақырық таслады.

¹⁸ Израил патшасы Ехоаш та Яхуда патшасы Амасияға мынадай жууап жиберди: «Лебанон тауларындағы шат тикен сол жердеги кедрге: „Қызыңды мениң улыма хаяллыққа бер“, – деп хабар жиберипти. Бирақ Лебанон тауларындағы бир жабайы хайуан сол жерден өтип баратырып, шат тикенди женшип кетипти. ¹⁹ Эдомлыларды жеңдим деп, мақтанып, көкирегиң көтерилип кетипти. Жақсысы, үйиңде отыр! Жәнжел баслаудың не кереги бар? Өзиңниң де, Яхуданың да басын бәлеге қалдыражақсаң».

²⁰ Деген менен, Амасия кулақ аспады. Бул Қудайдың иси еди. Амасияның Эдомның қудайларына табынғаны ушын, Қудай оларды душпанның қолына бериуіге қарар қылған еди.

²¹ Израил патшасы Ехоаш Яхуда патшасы Амасияға қарсы жүрис қылып, олар Яхуданың Бейт-Шемеш қаласында жүзбе-жүз келди. ²² Яхудалылар израиллылар тәрепинен қыйратылып, үйлерине қарай қашты. ²³ Израил патшасы Ехоаш

[†] Сеирдиң адамлары – яғный эдомлы.

Ехoахаздың ақлығы Иоаштың улы Яхуда патшасы Амасияны Бейт-Шемеште тутқынға алып, оны Ерусалимге алып келди. Ехoаш Ерусалим дийуалының Эфрайым дәрұазасынан Мүйеш дәрұазасына шекемгі төрт жүз шығанақ аралығын қулатып таслады. ²⁴ Ол Құдайдың Ибадатханасындағы Обед-Эдомның жууапкершилиги астындағы хәмме алтын хәм гүмислерди, хәмме буйымларды, патша сарайындағы қазнаны, және де, кепилге қойылатуғын тутқынларды алып, Самарияға қайтып кетти.

Яхуда патшасы Амасияның өлими

²⁵ Яхуда патшасы Иоаш улы Амасия Израил патшасы Ехoахаз улы Ехoаштың өлиминен соң, он бес жыл өмир сүрди. ²⁶ Амасияның басқа ислери, басынан ақырына шекем Яхуда хәм Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ²⁷ Амасия Жаратқан Ийеден бас кешкен күннен баслап, Ерусалимде оған қарсы тил бириктириле баслады. Ол Лахишке қашты. Бирақ тил бириктирiушилер Амасияның изинен Лахишке адам жиберип, оны сол жерде өлтиртти. ²⁸ Олар Амасияның денесин атқа артып, алып келди хәм ол Дауыттың қаласына, ата-бабаларының жанына жерленди.

Яхуда патшасы Уззия

26 Буннан кейин, Яхуданың пүткил халқы он алты жасар Уззияны [†] әкеси Амасияның орнына патша етип қойды. ² Әкеси Амасияның өлиминен кейин, Элат қаласын Яхудаға қайтарып алып, оны қайтадан құрған усы Уззия еди. ³ Уззия он алты жасында тахтқа отырып, Ерусалимде елиу еки жыл патшалық етти. Оның анасы ерусалимли болып, аты Ехолия еди. ⁴ Уззия да әкеси Амасияға уқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде туұры болған ислерди иследи. ⁵ Өзине Құдайдан қорқыуды үйреткен Зехарияның көзиниң тирисинде Уззия Құдайға умтылып жасады. Ол Жаратқан Ийеге умтылып жасағанында, Құдай оны табыслы қылды.

⁶ Уззия филистлерге урыс ашып, Гат, Ябне хәм Ашдод қалаларының дийуалларын қулатты. Кейин Ашдод жанына хәм филистлерге қараслы басқа жерлерге қалалар құрды. ⁷ Филистлерге, Гур-Баалда жасайтуғын арабларға хәм меунимлилерге қарсы урыста Құдай оған жәрдем берди. ⁸ Аммонлар Уззияға салық төлейтуғын болды. Оның күшейгенлиги соншелли, даңқы Мысыр шегараларына дейин жетти.

⁹ Уззия Ерусалимде Мүйеш дәрұазасының, Ойпатлық дәрұазасының хәм дийуаллардың мүйешлериниң үстине минаралар қурып, оларды беккемледи. ¹⁰ Ол шөлге де минаралар құрғызды, көплеген сүү сақлағышлар қаздырды. Себеби оның

[†] Уззия – оның басқа аты Азария.

батыстағы тау етеклеринде хәм кеңисликте бағылып атырған маллары көп еди. Ал тауларда хәм өнимдар жерлерде дийханлары менен жүзим өсириуши бағманлары мийнет етти. Уззия дийханшылықты сүйди.

¹¹ Уззияның топарларға бөлинип, хәрдайым урысқа таяр турған ләшкерлери бар еди. Оларды дизимге алып, топарларға бөлиу исин патшаның үзирлеринен бири Хананияның басшылығында хаткер Еиел хәм қадағалаушы Маасея алып барды. ¹² Бул мәрт жауынгерлерге жетекшилик ететуғын әулад басшыларының улыма саны еки мың алты жүз еди. ¹³ Олардың қол астында урысқа жарамлы үш жүз жети мың бес жүз әскер болып, патшаға душпанларына қарсы урысууда жәрдем беретуғын үлкен күш еди. ¹⁴ Уззия пүткил орданы қалқан, найза, дуулыға, сауыт, оқ жай хәм сақпанның таслары менен тәмийинледи. ¹⁵ Ол Ерусалимдеги минаралар үстине хәм қала дийуалының мүйешлерине өзиниң алымлары ойлап тапқан оқ ататуғын хәм үлкен тасларды ылақтыратуғын урыс құралларын орнатты. Оның даңқы алысларға жайылды. Ол Құдайдан үлкен жәрдем алғанлықтан, құдиретли патшаға айланды.

¹⁶ Деген менен, Уззияның құдиретли болыуы, оның менменсип қулауына алып келди. Ол Құдайы Жаратқан Ийеге деген садықлығын бузып, түтетки түтетилетуғын орында түтетки түтетиу ушын, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына кирди. ¹⁷ Рууҳаний Азария менен Жаратқан Ийениң сексен батыр рууҳанийи патшаның изинен ишке кирип, ¹⁸ патшаның жолын тосып, оған былай деди: «Уззия, Жаратқан Ийеге арнап түтетки түтетиуге хақыңыз жоқ! Түтетки түтетиу – бул Харон урпақларынан болған бағышланған рууҳанийлердиң иси. Мухаддес орыннан шығып кетиң! Сиз жынаятқа қол урдыңыз. Құдай Ийе де бул исиңизди мақулламайды». ¹⁹ Түтетки түтетиу ушын, хош ийисли затлар салынған табаны қолына услап турған Уззия рууҳанийлерге қатты ашыуланды. Сол уақытта-ақ, олардың көз алдында Уззияның маңлайында жаман тери кеселлигиниң дағы пайда болды. Бул Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы түтетки түтетилетуғын орын жанында жүз берген еди. ²⁰ Бас рууҳаний Азария хәм барлық рууҳанийлер патшаға қарағанда, оның маңлайында жаман тери кеселлиги пайда болғанын көрди хәм оны сыртқа шығарыуға асықты. Патшаның өзи де Жаратқан Ийениң жазасына жолыққанын түсинип, ол жерден кетиуге асықты. ²¹ Ол бир өмир жаман тери кеселлигинен қутыла алмады. Сонлықтан ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасына кире алмай, бөлек бир үйде жасады. Сарайды хәм үлке халқын оның улы Иотам басқарды. ²² Уззияның басқа ислерин басынан ақырына дейин, Амос улы пайғамбар Ийшая жазып қалдырған. ²³ Уззия өлип, ата-бабаларына қосылғанда, жаман тери кеселлиги менен

ауырғанлығы себепли, патшалар қойылатуғын қәбирге емес, ал оның қасындағы атызға жерленди. Оның орнына улы Иотам патша болды.

Яхуда патшасы Иотам

27 Иотам жигирма бес жасында патша болды хәм Ерусалимде он алты жыл патшалық етті. Оның анасының аты Еруша болып, ол Садоқ деген адамның қызы еди. ² Иотам да әкеси Уззияға уқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде туұры болған ислерди иследи. Оның әкесинен айырмашылығы, ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасына бастырып кирмеді. Деген менен, халық жауызлықтарын дауам ете берди. ³ Иотам Жаратқан Ийениң Ибадатханасының жоқарғы дәрұазасын салдырды хәм қала дийұалының Офел төбешигиндеги бөлегин оңлап, үлкен жумыслар иследи. ⁴ Буннан тысқары, патша Яхуданың таулы үлкесине бир қанша қалалар қурдырды, орманлы жерлерге қорғанлар менен минаралар салдырды. ⁵ Ол аммонлардың патшасы менен урысып, жеңиске еристи. Сол жылы аммонлар Иотамға салық ретинде жүз талант гүмис, он мың кор бийдай хәм он мың кор арпа төледі. Екинши, үшінши жылы да олар солай иследи. ⁶ Иотам Қудайы Жаратқан Ийеге бойсынып жасағаны ушын, құдиретли патшаға айланды. ⁷ Иотамның басқа ислери, жүргизген барлық урыслары хәм басқа ис-хәрекетлери Израил хәм Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. ⁸ Иотам жигирма бес жасында патша болды хәм Ерусалимде он алты жыл патшалық етті. ⁹ Иотам өлип, ата-бабаларына қосылды хәм Дауыттың қаласына жерленди. Оның орнына улы Ахаз патша болды.

Яхуда патшасы Ахаз

28 Ахаз жигирма жасында патша болып, Ерусалимде он алты жыл патшалық етті. Ол бабасы Дауытқа уқсамады, Жаратқан Ийениң нәзеринде туұры болған ислерди иследеди. ² Ахаз Израил патшаларының жолынан жүрди. Хәтте, Баалларға табыныу ушын қуйма бут мүсинлерин ислетти. ³ Ол Бен-Хинном ойпатлығында құрбанлықтар жандырды, хәтте, Жаратқан Ийе Израил халқының алдынан қууып жиберген миллетлердің жеркенишли дәстүрлерине еликлеп, өз улын отқа жағып құрбан етті. ⁴ Ол сыйының орынларында, хәр бир бийикликте хәм қойыу жапырақлы теректиң астында құрбанлықтар берип, түтеткилер түтетти.

⁵ Сол себепли Қудайы Жаратқан Ийе Ахазды Арам патшасының қолына берди. Арамлылар оны жеңип, халқынан көп адамларды тутқын етип, Дамаскке алып кетти.

Буннан тысқары, оны Израил патшасының да қолына берди. Израил патшасы Ахазды үлкен қырғынға ушыратты. ⁶ Израил патшасы Ремалия

улы Пеқах бир күнде Яхуда әскерлеринен бир жүз жигирма мың бахадыр жауынгерди өлтирди. Себеби олар ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени тәрк еткен еди. ⁷ Эфраимлы Зихрий атлы батыр әскер патшаның улы Маасеяны, сарай басқарыушысы Азриқамды хәм патшаның бас үэзири Элқананы өлтирди. ⁸ Израиллылар өзлериниң туұысқаны болған яхудалылардан еки жүз мың хаял хәм балаларды тутқын қылып, көп олжа менен бирге Самарияға алып кетти.

⁹ Самарияда Жаратқан Ийениң Оded атлы пайғамбары бар еди. Ол қайтып киятырған ләшкерлердің алдынан шығып, оларға былай деди: «Ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийе Яхуда халқына фәзепленгени ушын оларды сизлерге тәслим етті. Бирақ сизлердің оларды қандай қәхәрге минип қырғаныңыз аспанға жетип барды. ¹⁰ Бул аз болғандай, енди болса Яхуда хәм Ерусалим турғынларын өзлериңизге қул қылмақшысыз. Өзлериңиз не, Қудайыңыз Жаратқан Ийеге хеш гүна қылмадыңыз ба? ¹¹ Сонлықтан маған қулақ салып, тутқынға алған туұысқанларыңызды изге қайтарыңлар! Өйткени, Жаратқан Ийениң лаулаған фәзеби үстиңизге дөнип тур!»

¹² Сонда Эфраим халқының айырым көсемлери: Ехохонан улы Азария, Мешиллемот улы Берехия, Шаллум улы Хизкия хәм Хадлай улы Амоса урыстан қайтқанларға қарсы турып: ¹³ «Тутқынларды бул жерге алып келмеңлер. Бизлер Жаратқан Ийениң алдында айыплы болып қаламыз. Ямаса гүна хәм айыпларымызды және де көбейтиуді қәлейсизлер ме? Онысыз да айыпларымыз көп, Жаратқан Ийениң лаулаған фәзеби Израилдың үстине дөнип тур», – деди.

¹⁴ Сонда әскерлер тутқынлар менен олжаларды көсемлер менен пүткіл жыйын турған жерге қалдырып кетти. ¹⁵ Жоқарыда аты аталған төрт көсем орынларынан турып, тутқынларға ғамхорлық етті. Олардың кийими жоқларына олжадағы кийимлерден алып, кийим кийгизди, аяқ кийим берди, ишкизип-жегизди, жараларына май жақты. Халдан тайғанларын ешекке мингизип, хәммесин пальма ағашлары өсетуғын Ерихо қаласындағы ағайинлерине алып барды. Кейин өзлери Самарияға қайтты.

¹⁶ Сол арада патша Ахаз жәрдем сорап, Ассирия патшасына елши жиберди. ¹⁷ Себеби эдомлылар қайтадан Яхудаға хұжим жасап, адамларын тутқын етип, алып кеткен еди. ¹⁸ Буның үстине, филистлер Яхуданың батысындағы тау етеклериндеги хәм кубласындағы қалаларға шабыуыл жасап, Бейт-Шемеш, Айялон, Гедерот қалаларын, сондай-ақ Сохо, Тимна, Гимзо қалаларын әтирапындағы ауыллары менен қоса басып алып, ол жерлерге қонысланып алды. ¹⁹ Жаратқан Ийе Яхуданы патшасы Ахаздың кесиринен аяқ-асты қылды. Ахаз

Яхуданы гүнаға баслап, өзи де Жаратқан Ийеге опасызлық еткен еди.

²⁰ Солай етип, Ассирия патшасы Тилгат-Пилнесер Ахазға келди. Бирақ ол жәрдем бериўдиң орнына, оны қысқыға ала баслады. ²¹ Ахаз Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы, өзиниң сарайындағы хәм хәкимлериниң үйлериндеги бахалы нәрселерди алып, Ассирия патшасына салық ретинде берди. Бирақ бул да оған жәрдем бермеді.

²² Аўыр күнлерди басынан кеширип атырса да, Ахаз Жаратқан Ийеге деген опасызлығын бурынғыдан да күшейтті. Аўа, ол – патша Ахаз-дә!

²³ Ол: «Арам патшаларының қудайлары оларға жәрдем берип келмекте. Енди оларға қурбанлық берсем, олар да маған жәрдем берер», – деп ойлап, өзін жеңиліске ушыратқан Дамаск қаласының қудайларына қурбанлықлар берди. Бирақ, тилекке қарсы, олар Ахаздың өзиниң хәм пүткил Израилдың қулаўына себепши болды.

²⁴ Ахаз Қудайдың Ибадатханасындағы буйымларды жыйнап, майдалады. Және, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қапыларын жаптырып таслады хәм Ерусалим көшелериниң хәр бир мүйешине қурбанлық орынлар қурдырды. ²⁵ Ол басқа қудайларға арнап түтеткилер түтетиў ушын, Яхуданың хәр бир қаласына сыйыныў орынларын қурып, ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийени ғәзеплендирди. ²⁶ Ахаздың басқа ислери хәм барлық ис-хәрекетлери бастан аяғына шекем Яхуда хәм Израил патшаларының жылнама китабында жазылған. ²⁷ Ахаз өлип ата-бабаларына қосылды хәм Ерусалим қаласында жерленди. Бирақ оны Израил патшаларының мазарына қоймады. Оның орнына улы Хизкия патша болды.

Яхуда патшасы Хизкия

29 Хизкия жигирма бес жасында патша болып, Ерусалимде жигирма тоғыз жыл патшалық етті. Оның анасының аты Абия † болып, ол Зехарияның қызы еди. ² Ол да атасы Даўытқа уқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде туўры болған ислерди иследи.

Хизкияның Ибадатхананы пәклеўи

³ Хизкия өз патшалығының биринши жылының биринши айында Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қапыларын ашып, оларды дүзеттирди. ⁴ Соңынан руўханийлер менен лебийлилерди шақыртып, Ибадатхананың шығыс тәрепиндеги майданға жыйнады хәм ⁵ оларға былай деди: «Лебийлилер, мени тыңлаңлар! Өзлериңизди тазаланыў рәсиминен өткерип, пәклениңлер, ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийениң Ибадатханасын да пәклениңлер! Хәрам нәрселерди бул Мухаддес орыннан шығарып таслаңлар!» ⁶ Ата-бабаларымыз

опасызлық қылып, Қудайымыз Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи хәм Оны тәрк етті. Олар Жаратқан Ийениң қонысынан жүз бурып, Оған арқасын қаратты. ⁷ Олар Ибадатхана айўанының қапыларын жаўып таслап, шыраларын да өширип қойды. Израилдың Қудайының Мухаддес орнында түтеткилер де түтетпей, жандырылатуғын қурбанлықларды да усынбай қойды. ⁸ Сол себепли, Яхуда менен Ерусалим Жаратқан Ийениң ғәзбине ушырады. Өз көзлериңиз бенен көргениңиздей, Жаратқан Ийениң оларға ислегенлери басқаларды қорқытып, хүрейлерин ушырды. ⁹ Қараңлар, сонлықтан әкелеримиз қылыштан қаза тапты, ул-қызларымыз бенен хаялларымыз тутқында жүр. ¹⁰ Енди мен бизлерге деген лаўлаған ғәзбиден қайтыўы ушын, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе менен келисим дүзиўди қәлеймен. ¹¹ Балаларым, бийпәрўа болмаңлар! Себеби Жаратқан Ийе сизлерди Өзиниң алдында турып хызмет етиўиңиз хәм қурбанлықлар жағыўыңыз ушын таңлап алған еди».

¹² Сонда мына лебийлилер хызметти баслады:

Қоҳат урпағынан: Амасай улы Махат, Азария улы Иоел;

Мерарий урпағынан: Абдий улы Киш, Еҳаллелел улы Азария;

Гершон урпағынан: Зимма улы Иоах, Иоах улы Эден;

¹³ Элисафан урпағынан: Шимрий хәм Еиел;

Асаф урпағынан: Зехария хәм Маттания;

¹⁴ Хеман урпағынан: Ехиел хәм Шимей;

Едутун урпағынан: Шемая хәм Уззиел.

¹⁵ Бул лебийлилер туўысқанларын жыйнап алып, пәклениў рәсиминен өтті. Соңынан патшаның буйрығы бойынша, Жаратқан Ийениң сөзине муўапық, Оның Ибадатханасын пәклеўге келди. ¹⁶ Руўханийлер Жаратқан Ийениң Ибадатханасын пәклеў ушын ишке кирип, оннан тапқан хәрам нәрселердиң бәрін хәўлиге шығарды. Лебийлилер оларды алып, Кидрон сайына апарып таслады. ¹⁷ Олар биринши айдың биринши күни пәклеўди баслап, сол айдың сегизинши күни Ибадатхана айўанына жетти. Олар және сегиз күн Ибадатхананың өзін пәкледи хәм биринши айдың он алтыншы күни пәклеў исин жуўмақлады.

¹⁸ Соңынан патша Хизкияға барып: «Бизлер Жаратқан Ийениң Ибадатханасын, жандырылатуғын қурбанлықлар берилетуғын орынды хәм оған тийисли хәмме нәрселерди, усынылған нанлар қойылатуғын столды хәм оған тийисли барлық нәрселерди толық пәкледик. ¹⁹ Ахаз патшаның өз хәкимдарлығы уақтында Қудайға бийопалық етип, шығарып таслаған нәрселерин таярлап, пәкледик. Олар хәзир Жаратқан Ийениң қурбанлық орнының жанында тур», – деди.

† Абия – сөзбе-сөз Абий. Абия атының қысқартылған түри.

Ибадатхана хызметиниң тиклениўи

²⁰ Ертеңине патша Хизкия ерте турып, қала хәкимлерин жыйнады хәм оларды ертип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына жол алды. ²¹ Олар патшалық, Мухаддес орын хәм Яхуда халқы ушын гүналарын өтеў қурбанлығы етип жети буға, жети қошқар, жети тоқлы хәм жети теке алып келди. Патша Харон урпақларынан болған руўханийлерге буларды Жаратқан Ийениң қурбанлық орны үстинде қурбанлыққа бериўди буйырды.

²² Руўханийлер дәслеп тоқлыларды сойып, қанын қурбанлық орынға септи. Соңынан қошқарларды сойып, қанын қурбанлық орынға септи, кейин қозыларды сойып, қанын қурбанлық орынға септи.

²³ Ақырында, гүна қурбанлығы ушын берилген текелерди патша менен пүткил жәмийеттиң алдына алып келди. Олар текелердиң үстине қолларын қойды. ²⁴ Кейин руўханийлер текелерди сойып, қанын пүткил Израил халқының гүналардан тазаланыўи ушын, гүнаның қуны ретинде қурбанлық орынға септи. Себеби патша жандырылатуғын қурбанлықлар хәм гүна қурбанлықлары пүткил Израил халқы ушын берилсин, деп буйырған еди. ²⁵ Соңынан патша Даўыттың, оның ўәлиий Гадтың хәм пайғамбары Натанның көрсетпесине муўапық, лебийлилерге кимбал, арфа хәм лира берип, оларды Жаратқан Ийениң Ибадатханасына орналастырды. Усылай ислеўди Жаратқан Ийе Өз пайғамбарлары арқалы буйырған еди. ²⁶ Лебийлилер Даўыттың саз әсбаплары менен, руўханийлер кәрнайлар менен өз орынларын ийеледи. ²⁷ Хизкия жандырылатуғын қурбанлықты қурбанлық орында усыныўды буйырды. Қурбанлықлар жандырыла баслағанда, кәрнайларға хәм Израил патшасы Даўыттың саз әсбапларына қосылып, Жаратқан Ийеге арнап қосықлар айтыла баслады. ²⁸ Қурбанлық жандырылып болынғанша, пүткил жыйналғанлар тәжим етип, қосықшылар қосық айтып, кәрнайшылар кәрнайларын шертип турды.

²⁹ Қурбанлық бериў тамам болғанда, патша хәм оның жанындағылар дизелерин бүгип, сыйынды.

³⁰ Патша Хизкия хәм оның хызметшилери лебийлилерге Даўыттың хәм ўәлий Асафтың сөзлери менен Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў айтыўды буйырды. Олар қуўаныш пенен алғыс-мақтаў айтты, сыйынды хәм тәжим етті.

³¹ Кейин Хизкия: «Мине, сизлер өзлериңизди Жаратқан Ийеге бағышладыңлар. Енди жақынырақ келип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына қурбанлықлар хәм миннетдаршылық қурбанлықларын алып келиңлер», – деди. Сонда жыйналғанлар қурбанлықлар хәм миннетдаршылық қурбанлықларын берди. Айырым қәлеўшилер болса, жандырылатуғын қурбанлықлар алып келди. ³² Халық алып келген жандырылатуғын қурбанлықлардың улыўма саны

мынадай болды: жетпис буға, жүз қошқар, еки жүз тоқлы. Булардың хәммеси Жаратқан Ийеге арнап жандырыў ушын алып келинген еди. ³³ Басқа мухаддес қурбанлықлар ушын да алты жүз бас ири мал, үш мың бас майда мал да алып келинди.

³⁴ Бирақ руўханийлер дым аз болғанлықтан, жандырылатуғын қурбанлықлардың терисин сылып үлгере алмай атырған еди. Сол себепли ис тамам болғанша хәм басқа руўханийлер пәклениў рәсиминен өтип болғанша, лебийли туўысқанлары оларға жәрдем берди. Себеби лебийлилер пәклениў рәсимине руўханийлерге қарағанда итибарлырақ еди. ³⁵ Татыўлық қурбанлықларының майы хәм жандырылатуғын қурбанлықлар хәм оның менен берилетуғын ишимлик садақалары мол болды.

Усылайынша Жаратқан Ийениң Ибадатханасының хызмети қайта тикленди.

³⁶ Хизкия хәм пүткил халық Қудайдың халық ушын ислеген ислерине қуўанды. Себеби бул ис қысқа ўақыт ишинде жүз берди.

Қутқарылыў байрамына таярлық

30 Хизкия пүткил Израил хәм Яхудаға хабар жиберип, Эфрайым хәм Менашше

урыўларына да хат жазып, оларды Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге арнап Қутқарылыў байрамын нышанлаў ушын Ерусалимдеги Жаратқан Ийениң Ибадатханасына мирәт етті.

² Патша, оның ўәзирлери хәм Ерусалимдеги пүткил жыйын кеңесип, байрамды екінши айда өткерийди шешти. ³ Олар байрамды белгиленген ўақытта, биринши айда өткере алмаған еди. Себеби пәклениў рәсиминен өткен руўханийлер жеткиликсиз болды хәм халық та Ерусалимге жыйналып үлгермеді. ⁴ Бул усыныс патшаға да, пүткил жыйынға да унады. ⁵ Солай етип, олар пүткил Израил бойлап, қубладағы Беер-Шебадан арқадағы Данға шекемги пүткил халық Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге арнап Қутқарылыў байрамын нышанлаў ушын Ерусалимге келсин деп жәриялаўды шешти. Себеби бул байрам жазылғанға сай улыўма халықлық байрам сыпатында нышанланбай киятырған еди.

⁶ Патшаның буйрығы бойынша, шабарманлар патшаның хәм оның хызметкерлериниң жазған хатын пүткил Израил хәм Яхуда бойлап таратты. Онда былай деп жазылған еди: «Израил халқы, Ибрайымның, Ысақтың хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге қайтыңлар! Сонда Ол да сизлерге, Ассирия патшаларының қолынан аман қалғанларға қайтады. ⁷ Ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге опасызлық еткен ата-бабаларыңыз хәм туўысқанларыңыз сыяқлы болмаңлар! Көрип турғаныңыздай, Жаратқан Ийе оларды қорқынышлы көриниске алып келди. ⁸ Ата-бабаларыңыз сыяқлы қайсар болмай, Жаратқан Ийеге бойсыныңлар! Оның мәңгиге мухаддес

қылған Мухаддес орнына келип, үстиңизге дөнип турған Оның лаулаған ғәзебинің басылыуы ушын, Қудайыңыз Жаратқан Ийеге хызмет етиңдер! ⁹ Егер Жаратқан Ийеге жүз бурсаңыз, ағайинлериңизди хәм балаларыңызды тутқында услап турғанлар оларға реҳим етип, оларды усы елге қайтарады. Себеби Қудайыңыз Жаратқан Ийе мийримли хәм реҳимли. Егер Оған қайтсаңыз, Ол сизлерден жүз бурмайды».

¹⁰ Солай етип, шабарманлар Эфрайым хәм Менашше жерлерин Зебулонға шекем қалама-қала аралап шықты. Бирақ адамлардың көпшилиги жаршылардың үстинен күлип, масқаралады.

¹¹ Деген менен, Ашер, Менашше хәм Зебулон урыуларының айырымлары бойсынып, Ерусалимге келди. ¹² Жүреклерине бирлик руўхын сыйлаған Жаратқан Ийениң қолы да Яхуда үстинде болып, халықта патша хәм оның ўәзирлеринің Жаратқан Ийениң сөзи бойынша берген буйрығын орынлауға деген қәлеу туўдырды.

¹³ Екинши айда Ашытқысыз нан байрамын нышанлау ушын, жүдә үлкен аламан Ерусалимге жыйналды. ¹⁴ Олар иске кирисип, Ерусалимдеги жат қудайларға арналған қурбанлық орынларды хәм түтетки түтетилетуғын барлық қурбанлық орынларды қыйратып, Кидрон сайына ылақтырды.

¹⁵ Екинши айдың он төртинши күни олар Қутқарылыу байрамына арналған қурбанлық қозысын шалды. Руўханийлер менен лебийлилер уялып қалып, өзлерин пәкледи хәм Жаратқан Ийениң Ибадатханасына жандырылатуғын қурбанлықлар алып келди. ¹⁶ Кейин олар Қудайдың адамы Муўсаның нызамы бойынша, өз орынларын ийеледи. Руўханийлер лебийлилер әкелип берген қурбанлық қанын алып, қурбанлық орынға септи.

¹⁷ Халық арасында өзлерин пәклемеген адамлар көп еди. Сонлықтан тазаланыу рәсиминен өтпегенлердің Қутқарылыу қурбанлығын сойыу хәм оларды Жаратқан Ийеге бағышлау лебийлилерге жүкленди. ¹⁸ Халықтың көпшилиги, әсиресе Эфрайым, Менашше, Иссахар хәм Зебулон урыуларынан келгенлердің көбиси пәклениу рәсиминен өтпеген болса да, Қутқарылыу байрамының асынан жеп, қағыйданы бузды. Бирақ Хизкия олар ушын былай деп дуўа етти:

«Ийгиликли Жаратқан Ийе! ¹⁹ Бул адамлар Мухаддес орынның нызамына сай өзлерин пәклемеген болса да, олар ата-бабаларының Қудайы – Қудай Ийени шын жүректен изледи, сонлықтан олардың хәр бирин кешире гөр!»

²⁰ Жаратқан Ийе Хизкияның дуўасын еситти хәм халықты кеширди.

²¹ Ерусалимге жыйналған израиллылар жети күн даўамында үлкен қуўаныш пенен Ашытқысыз нан байрамын нышанлады. Лебийлилер менен руўханийлер Жаратқан Ийени тәрийиплеуге арналған саз әсбаплары менен хәр күни Жаратқан Ийеге арнап алғыс-мақтау айтты. ²² Хизкия

Жаратқан Ийеге деген хызметлерин шеберлик пенен атқарған лебийлилерди жигерлендирди. Халық жети күн даўамында татыулық қурбанлықтарын берди, ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар айтып, байрам асынан жеди.

²³ Пүткил жыйын байрамды және жети күнге созыуға қарар етти. Сөйтип, олар және жети күн қуўаныш пенен байрам қылды. ²⁴ Яхуда патшасы Хизкия жыйналғанларға мың буға хәм жети мың қой-ешки берди. Ал хәмелдарлар болса, мың буға хәм он мың қой-ешки берди. Жүдә көп руўханийлер пәклеу рәсиминен өткен еди.

²⁵ Пүткил Яхуда халқы, руўханийлер, лебийлилер, Израилдан келгенлер, Израилдан келип Яхудада жасап атырған жат жерлилер қуўанышқа толған еди. ²⁶ Ерусалимде уллы қуўаныш хәким сүрди. Себеби Израилдың патшасы Даўыт улы Сулайманның дәуиринен бери Ерусалимде бундай байрам болып көрмеген еди. ²⁷ Руўханийлер менен лебийлилер халыққа пәтия берди. Қудай оларды еситти, олардың дуўалары көклерге, Оның мухаддес мәканына жетип барды.

Хизкия киргизген өзгерислер

31 Байрам толық тамам болғаннан кейин, оған қатнасқан израиллылардың барлығы Яхуда қалаларына барып, кийели тасларды майдалап, кийели ағашларын кесип таслады. Олар пүткил Яхуда, Бенямин, Эфрайым хәм Менашше жерлериндеги сыйыныу орынларын хәм қурбанлық орынларын бирде биреуин қалдырмай бузып таслады. Соңынан израиллылар өз қалаларына, өз ийеликлерине қайтты.

² Хизкия руўханийлер менен лебийлилерди атқаратуғын ўазыйпаларына қарап, топарларға бөлди. Олардың айырымларына жандырылатуғын қурбанлықтарды хәм татыулық қурбанлықтарын усыныу, айырымларына Жаратқан Ийениң мәканының дәрўазаларында хызмет етиу, айырымларына тәрийиплеу хәм алғыс-мақтау қосықларын айтыу тапсырылды. ³ Патша Жаратқан Ийениң нызамына муўапық, хәр күни азанда хәм кеште, Шаббат күнлери, Жаңа ай байрамында хәм Жаратқан Ийениң Нызамында белгиленген байрамларда усынылатуғын жандырылатуғын қурбанлықтар ушын өз мал-мүлकिनен маллар ажыратты. ⁴ Руўханийлер менен лебийлилердің өзлерин Жаратқан Ийениң Нызамын орынлауға бағышлауы ушын, патша Ерусалимде жасайтуғын халыққа руўханийлер менен лебийлилерге тийисли болған пайларын берип турыўды буйырды. ⁵ Бул пәрман жәрияланыўдан-ақ, израиллылар бийдайдың, жаңа шараптың, зәйтүн майының, палдың, жерден өнген барлық өнімлердің биринши зүрәәтинен сақыйлық пенен алып келе баслады. Сондай-ақ қолларында бар болғаннан мол етип үсир берди. ⁶ Яхуда

қалаларында жасап атырған израиллылар менен яхудалылар да өз сүриу хәм падаларынан үсир берди, және Қудайы Жаратқан Ийеге арналған мухаддес затларынан да үсир берип, оларды бир жерге жыйнап үйин-үйин қылды. ⁷ Олар бул исти үшінши айда баслап, жетинши айда тамамлады. ⁸ Патша Хизкия хәм оның хәмелдарлары келип, үйинлерди көргенде, Жаратқан Ийеге алғыс айтып, Оның халқы Израилға пәтиясын берди. ⁹ Хизкия рууханийлер менен лебийлилерден бул үйинлер хаққында сорағанда, ¹⁰ Садоқ тийресинен болған бас рууханий Азария жууап берип: «Халық Жаратқан Ийениң Ибадатханасына садақаларын алып келе баслағаннан бери, тамағымыз тоқ, артып та қалмақта. Жаратқан Ийе Өз халқын жарылқағанлықтан, ауысығының өзи ағыл-тегил», – деди. ¹¹ Сонда Хизкия Жаратқан Ийениң Ибадатханасына зат сақланатуғын бөлмелер қурыуды буйырды хәм олар қурылды. ¹² Бул бөлмелерге барлық садақалар, үсирлер, бағышланған затлар садықлық пенен апарып қойылды. Бул ислердің басында лебийли Кенания турды, ал иниси Шимей оның орынбасары болды. ¹³ Патша Хизкия хәм Қудайдың Ибадатханасының басқарыушысы Азарияның тапсырмасы бойынша, Ехиел, Азазия, Нахат, Асахел, Еримот, Иозабад, Элиел, Исмахия, Махат хәм Беная Кенания менен оның иниси Шимейдің қол астында бақлаушылар хызметин атқара баслады. ¹⁴ Ибадатхананың Шығыс дәрұазасының қарауылы лебийли Имна улы Қоре Қудайға ықтыярлы түрде берилген құрбанлықтарға жууапкер болып, ол Жаратқан Ийеге аталған сыйларды хәм бағышлап, арнаулы түрде берилген сыйларды бөлип беруі ұазыйпасын алып барды. ¹⁵ Эден, Минямин, Ешуа, Шемая, Амария хәм Шекания рууханийлер жасап атырған қалаларда рууханийлерге тийисли үлеслерин топарлары бойынша, үлкен-кишисине бирдей етип бөлип беруіде Қореге жәрдемлесті. ¹⁶ Буннан тысқары, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына кирип, өзиниң ұазыйпасы хәм топарына сай ондағы күнделикли жумысларды атқаратуғын үш жас хәм оннан жоқары болған, шежиреге киргизилген еркеклерге, ¹⁷ сондай-ақ, әуладлары бойынша шежиреге киргизилген рууханийлерге, жигирма хәм оннан жоқары жастағы лебийлилерге ұазыйпалары менен топарларына сай үлес бөлип берди. ¹⁸ Және де, рууханийлер менен лебийлилердің шежиреге киргизилген нәрестелерине, хаялларына хәм ул-қызларына да үлес тийди. Себеби олар өзлерин садықлық пенен Қудайға бағышлаған еди. ¹⁹ Қалаларының этирапындағы ауылларда жасап атырған Харон урпақларынан болған рууханийлерге келсек, олардан болған барлық еркеклерге хәм лебийлилердің шежиресине кирген хәр бир адамға тийисли үлесин беруі ушын атлары аталып, айырым адамлар тайынланды.

²⁰ Хизкия пүткил Яхуда бойлап усылай ис алып барды. Ол Қудайы Жаратқан Ийениң нәзеринде ийгиликли, туұры хәм хадал ислерди иследи. ²¹ Ол Қудайдың Ибадатханасындағы хызметте хәм Нызам менен буйрықтарға әмел қылыу ислеринде нелер ислеген болса да, Қудайына бойсынып, шын жүректен хәрекет етті. Нәтийжеде ол табысқа еристи.

Санхерибтиң абай етиуі

32 Хизкияның садықлық пенен ислеген усындай ислеринен кейин, Ассирия патшасы Санхериб келип, Яхудаға хұжим жасады. Ол қорғанлы қалаларын қамал қылып, басып алыуды ойлады. ² Санхерибтиң Ерусалимге келип, урыс ашпақшы болғанын көрген Хизкия, ³ ұәзирлери хәм әскербасылары менен қала сыртындағы суу көзлерин питеп таслауды кеңесті. Олар да патшаны қоллады. ⁴ Көп халық жыйналып: «Ассирия патшалары не ушын мол сууға ийе болар екен?» – деп, ел бойлап ағып турған барлық суу көзлерин питеп, дәрьяларды бөгеп таслады. ⁵ Хизкия күшин топлап, дийуаллардың жығылған жерлерин қайта тиклеп, үстине минаралар салды. Ол дийуал сыртынан тағы бир дийуал өрдирип, Даўыттың қаласындағы Миллоны беккемледі. Және де, ол көплеген құрал-жарақтар хәм қалқанлар ислетті. ⁶ Патша халыққа әскербасылар тайынлап, оларды қала дәрұазасы алдындағы майданға жыйнады хәм былай деп жигерлендирди: ⁷ «Күшли хәм мәрт болыңлар! Ассирия патшасы хәм оның сансыз ордасы себепли қорқып, рууҳларыңыз түспесин! Себеби бизлер менен Болған, олар менен болғаннан күшлирек!» ⁸ Олар тәрепте адам күши болса, бизлер тәрепте бизлерге жәрдем беретугын хәм бизлер ушын урысатуғын Қудайымыз Жаратқан Ийе бар». Халық Яхуда патшасы Хизкияның сөзлеринен жигерленди. ⁹ Буннан кейин, Ассирия патшасы Санхериб пүткил ләшкерлери менен Лахиш қаласын қамал қылып турған ұақытта, Яхуда патшасы Хизкияға хәм Ерусалимдеги пүткил Яхуда халқына мына хабарды жеткеруі ушын өз хызметкерлерин Ерусалимге жиберди: ¹⁰ «Ассирия патшасы Санхериб былай дейди: „Сизлер неңизге үмит байлап, қамал ишинде қалған Ерусалимде отырсыз? ¹¹ Хизкия сизлерди: Қудайымыз Жаратқан Ийе бизлерди Ассирия патшасының қолынан қутқарады, – деп алдап, ашлық пенен шөлден набыт қылмақшы. ¹² Қудайға арналған сыйының орынларын хәм құрбанлық орынларын қыйратып, Яхуда хәм Ерусалим халқына: Тек бир құрбанлық орында Қудайға сыйынып, тек оның үстинде құрбанлықтарды түтетип жандырыңлар, – деген усы Хизкия емес пе? ¹³ Расында да, мен хәм мениң ата-бабаларымның басқа еллердің халықтарына не ислегенимизди билмейсизлер ме? Сол жердеги халықтардың қудайлары өз жерин мениң

қолымнан қутқара алды ма? ¹⁴ Ата-бабаларым толық қырып таслаған усы халықтардың құдайларының қайсы бири өз халқын мениң қолымнан қутқара алды? Солай екен, қалайынша сизлердің Құдайыңыз сизлерди мениң қолымнан қутқара алады? ¹⁵ Хизкияның өзлериңизди алдап, жолдан урыуына жол қоймаңлар! Оған исенбеңлер! Себеби хеш бир халықтың яки патшалықтың құдайы өз халқын мениң қолымнан ямаса ата-бабаларымның қолынан қутқара алмаған. Енди сизлерди мениң қолымнан қутқара алатуғындай, құдайыңыз ким болыпты?!»

¹⁶ Санхерибтиң хызметкерлери Құдай Ийеге хәм Оның қулы Хизкияға қарсы тағы бир талай сөзлер айтты. ¹⁷ Буның үстине, Санхериб Израилдың Құдайы Жаратқан Ийеге тил тийгизип хат жазып, Оған қарсы мына сөзлерди айтыпты: «Басқа жерлердің құдайларының өз халқын меннен қутқара алмағанындай, Хизкияның Құдайы да Өз халқын мениң қолымнан қутқара алмайды». ¹⁸ Хатты алып келгенлер бул сөзлерди дийуал үстіндеги Ерусалим тұрғынларына қарай еврей тилинде бақырып айтты. Олар халықты қорқытып, хүрейин ушырып, қаланы тезирек қолға киргизбекши болды. ¹⁹ Олар Ерусалимнің Құдайы хәкқында жер бетіндеги басқа халықтардың адам қолы менен жаратылған құдайы хәкқында айтқандай қылып сөйледі.

Жаратқан Ийениң Хизкияны қутқаруы

²⁰ Патша Хизкия хәм Амос улы пайғамбар Ийшая усы ушын дуға етип, көклерге қарап жалбарынды. ²¹ Сонда Жаратқан Ийе Өз периштесин жиберди. Периште Ассирия патшасының ордасындағы барлық батыр жауынгерлерди, көсемлерди хәм әскербасыларды қырып таслады. Санхериб масқара болып елине қайтты. Бир күни ол өз құдайының бутханасына киргенде, оны өз уллары қылыш пенен өлтирди. ²² Солай етип, Жаратқан Ийе Хизкияны хәм Ерусалим тұрғынларын Ассирия патшасы Санхерибтиң хәм басқа да душпанларының қолынан қутқарды. Оларды хәр тәреплеме қорғап-сақлады. ²³ Көплер Ерусалимге келип, Жаратқан Ийеге сыйлар, Яхуда патшасы Хизкияға қымбатбаха затлар алып келди. Сол ұақыттан баслап, Хизкия барлық халықлар арасында жоқары хұрметке еристи.

Хизкияның қәстелениуи, шыпаланыуи хәм өлиуи

²⁴ Сол күнлери Хизкия ауырып, өлим төсегинде жатты хәм Жаратқан Ийеге дуға етті. Ол Хизкияны еситип, оған қәстелигинен дүзелетуғын белги берди. ²⁵ Бирақ Хизкия өзине көрсетилген жақсылыққа шүкирлик етпей, менменсип кетти. Сол себепли Жаратқан Ийе оған, Яхудаға хәм Ерусалимге фәзепленди. ²⁶ Сонда Хизкияның өзи де, Ерусалим тұрғынлары да өзлериниң менменлиги

ушын тәубе қылды. Сонлықтан Жаратқан Ийениң оларға Хизкияның көзиниң тирисинде фәзебин шашпады.

²⁷ Хизкия жүдә бай хәм абырайлы болды. Ол өзиниң гүмис хәм алтыны, қымбатбаха таслары, хош ийисли затлары, қалқанлары хәм хәр түрли қымбатбаха затлары ушын қазналар салдырды. ²⁸ Және де, ол дән өнимлери, жаңа шарап хәм зәйтүн майы сақланатуғын орынлар, сондай-ақ ири хәм майда маллар ушын қоралар қурдырды. ²⁹ Құдай мол байлық инам еткенлиги себепли, патша өзине қалалар қурдырды хәм көп санлы падалар менен сүриулерге ийе болды.

³⁰ Гихон булағының жоқарғы ағысын питеп таслап, сууын жер асты арқалы Дауыттың қаласының батысына ағызған да усы Хизкия еди. Ол ислеген хәр бир исинде табысқа еристи.

³¹ Бирақ, Вавилон хұкимдарлары жиберген елшилер елде болған белги хәкқында сорастыруу ушын келгенде, Құдай сынау хәм жүрегінде не барын билиу ушын, Хизкияны өз еркине қойды.

³² Хизкияның басқа ислери, қылған жақсылықлары Яхуда хәм Израил патшаларының китабындағы Амос улы Ийшая пайғамбардың аянларында баян етилген. ³³ Хизкия өлип, ата-бабаларына қосылғанда, Дауыт әуладларының қәбирлериниң жоқарысына қойылды. Пүткил Яхуда хәм Ерусалим халқы оған хұрмет көрсетти. Оның орнына улы Менашше патша болды.

Яхуда патшасы Менашше

33 Менашше он еки жасында патша болды хәм Ерусалимде елиу бес жыл патшалық етті. ² Ол Жаратқан Ийениң Израил халқының алдынан қууып жиберген халықтардың жеркенишли жаман ислерине еликлеп, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. ³ Әкеси Хизкия қыйратып таслаған сыйыныу орынларын қайта тикледи, Баалларға арнап қурбанлық орынлар қурды, кийели ағашларын орнатты хәм пүткил аспан денелерине табынып, оларға хызмет етті. ⁴ Менашше Жаратқан Ийениң Ибадатханасына, яғный Жаратқан Ийениң: «Атым мәңгиге Ерусалимде болады», – деген Ибадатханасына басқа құдайларға арнап, қурбанлық орынлар қурдырды. ⁵ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасының еки хәулисине де барлық аспан денелерине арнап қурбанлық орынлар қурды. ⁶ Ол Бен-Хинном ойпатлығында өз улын отта жандырып қурбанлыққа берди, пал ашты, белгилерди жорыды, дууаханлық қылды, әруақ хәм рууларды шақырушыларға мәсләхәт салды. Ол Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди көп ислеп, Оны фәзеплендирди. ⁷ Менашше өзи ислеткен ойма бутты Құдайдың Ибадатханасына қойды. Құдай Дауытқа хәм оның улы Сулайманға: «Бул Ибадатханада хәм Израил урыулары арасынан таңлап алған қалам Ерусалимде атымды

мәңгиге орнатаман. ⁸ Егер олар Муўса арқалы берген барлық Нызам, қағыйда хәм пәрманларыма байланыслы буйрықларымды муқыятлы түрде орынлап жасаса, онда Израил халқын өзлериниң ата-бабаларына белгилеп берген жерден қайтадан қуўып шығармайман», – деген еди. ⁹ Бирақ Менашше Яхуда халқын хәм Ерусалим турғынларын жолдан азғырғаны соншелли, Израил халқы өзиниң алдынан Жаратқан Ийе жоқ қылған халықларынан да көбирек жаманлықлар иследи.

¹⁰ Жаратқан Ийе Менашшеге хәм оның халқына ескертсе де, олар кулақ салмады. ¹¹ Сонлықтан Жаратқан Ийе оларға Ассирия патшасының әскербасыларын жиберди. Олар Менашшени тутқынға алды, мурнына халқа өткерип, қола кисен менен кисенледи хәм оны Вавилонға алып кетти.

¹² Ол азап шегип атырып, Қудайы Жаратқан Ийеге жалбарынды хәм ата-бабаларының Қудайы алдында шын жүректен бас ийди. ¹³ Ол дуўа етти, Жаратқан Ийе де оның дуўасын қабыл етип, жалбарыныўын еситти. Оны және Ерусалимге, өз тахтына қайтарды. Сонда Менашше Жаратқан Ийениң ҳақыйқаттан да Қудай екенин билди.

¹⁴ Буннан кейин, Менашше Даўыттың қаласының сыртқы дийўалын бурынғыдан да бийик етип қайта құрды. Бул дийўал ойпатлықтағы Гихон булағының батысынан Офел төбесин айнала өтип, Балық дәрўазасының киреберисине шекем созылды.

Патша Яхуданың қорғанлы қалаларының хәммесине әскербасылар тайынлады. ¹⁵ Менашше Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан басқа жерлердиң қудайларының мүсинлерин, өзи қойдырған бутларды, Ибадатхана жайласқан таўдағы хәм Ерусалимдеги барлық қурбанлық орынларды алдырып, оларды қаладан шығарып таслады. ¹⁶ Ол Жаратқан Ийениң қурбанлық орнын қайта тиклеп, онда татыўлық хәм миннетдаршылық қурбанлықларын усынды хәм Яхуда халқына Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге хызмет етиўди буйырды. ¹⁷ Деген менен, халық сыйыныў орынларында қурбанлық бериўин даўам етти. Бирақ олар берген қурбанлықларын Қудайы Жаратқан Ийеге арнайтуғын еди. ¹⁸ Менашшениң басқа ислери, Қудайына арналған дуўасы хәм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атынан оған айтылған ўәлийдиң сөзлери Израил патшаларының жылнама китабында жазылған.

¹⁹ Оның дуўасы, Қудайдың оған рехим етиўи, барлық гүналары, опасызлығы, сыйыныў орынларына қурғызған бутханаларының орынлары, кийели ағашлары, табынған бутлары ҳаққында барлығы Көзи ашықлардың жылнама китабында жазылған. ²⁰ Менашше өлип, ата-бабаларына қосылғанда, өз сарайына жерленди. Оның орнына улы Амон патша болды.

Яхуда патшасы Амон

²¹ Амон жигирма еки жасында патша болып, Ерусалимде еки жыл патшалық етти. ²² Амон да әкеси Менашшеге уқсап, Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. Ол әкеси соқтырған барлық бутларға қурбанлық берип, оларға хызмет етти. ²³ Амон әкеси Менашшеге уқсап, Жаратқан Ийеге қайта жүз бурмады, керисинше, гүна ислеўди арттыра берди. ²⁴ Амонның хызметшилери оған қарсы тил бириктирип, оны өз сарайында өлтирди. ²⁵ Бирақ үлке халқы патша Амонға қарсы тил бириктиргенлердиң хәммесин өлтирди хәм оның орнына улы Иошияны патша етип қойды.

Яхуда патшасы Иошия

34 Иошия сегиз жасында патша болып, Ерусалимде отыз бир жыл патшалық етти. ² Ол Жаратқан Ийениң нәзеринде туўры болған ислерди иследи хәм оңға да солға да бурылмай, бабасы Даўыттың жолынан жүрди.

Иошия киргизген жаңалықлар

³ Иошия өз патшалығының сегизинши жылында, еле жас болса да, бабасы Даўыттың Қудайын излей баслады. Ал өз патшалығының он екинши жылы Яхуда менен Ерусалимди сыйыныў орынларынан, кийели ағашлардан, ойма хәм қуйма бутлардың мүсинлеринен тазалай баслады. ⁴ Оның басшылығында Баалларға арналған қурбанлық орынлар бузып тасланды, олардың жанындағы түтетки түтетилетуғын орынлар қыйратылды, кийели ағашлар менен ойма хәм қуйма бутлардың мүсинлери майдаланып, усы бутларға қурбанлық бергенлердиң қәбирлери үстине шашылды.

⁵ Иошия бутқа хызмет ететуғын руўханийлердиң сүйеклерин өзлериниң қурбанлық орынларының үстинде отқа жақты. Усылайынша ол Яхуда менен Ерусалимди пәкледи. ⁶ Кейин Иошия Менашше, Эфрайым, Шимон урыўларының қалаларынан Нафталий жерлерине дейин хәм олардың қыйрап қалған аймақларындағы ⁷ қурбанлық орынларды, кийели ағашларды кести хәм бутларды майдалап ездиди. Ол пүткил Израил ели бойлап түтетки түтетилетуғын орынларды қыйратып, соңынан Ерусалимге қайтып келди.

Нызам китабының табылыўы

⁸ Өз патшалығының он сегизинши жылында, елди хәм Ибадатхананы пәклегеннен соң, патша Иошия Асалия улы Шафанды, қала хәкими Маасеяны хәм жылнамашы Еҳоахаз улы Иоахты Қудайы Жаратқан Ийениң Ибадатханасын қайта тиклеў ушын жиберди. ⁹ Олар бас руўханий Хилкияға барып, Қудайдың Ибадатханасына алып келинген барлық гүмислерди оған берди.

Босағадағы қадағалаушы руханийлер болған лебийлилер бул гүмислерди Менашше хэм Эфраим халқынан, басқа барлық израиллылардан, барлық Яхуда хэм Бенямин халқынан, және Ерусалим турғынларынан жыйнаған еди. ¹⁰ Олар гүмислерди Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы ислерди бақлау ушын тайынланған адамларға берди. Бақлаушылар буны Ибадатхананың бузылған жерлерин дүзетип, қайта тиклеп атырған жұмысшыларға төледі.

¹¹ Қаржының бир бөлеги усталар менен құрылысшыларға да берилип, олар сол гүмислерге Яхуда патшалары қараусыз қалдырған имаратларды оңлау ушын, жонылған таслар хэм бағаналар менен арқалық ағашлар сатып алды.

¹² Бул адамлар жұмысын хадал иследи. Олардың үстинен Мерарий урпағынан лебийли Яхат пенен Обадияны хэм Қоҳат урпағынан лебийли Зехария менен Мешуламды бақлаушы етип қойды. Саз эсбапларын жақсы шертетуғын барлық лебийлилер ¹³ жүк тасыушыларды хэм хәр бир имараттағы хэмме жұмысшыларды бақлап жүрди. Лебийлилерден айырымлары хаткерлер, қадағалаушылар хэм дәрўаза қарауыллары хызметин атқарды.

¹⁴ Жаратқан Ийениң Ибадатханасына әкелинген гүмисти алып шығып баратырып, руханий Хилкия Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген Нызам кітабын тауып алды. ¹⁵ Хилкия хаткер Шафанға: «Мен Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан Нызам кітабын таптым», – деп, кітапты Шафанға берди.

¹⁶ Шафан кітапты патшаға алып келип, оған: «Қулларыңыз өзлерине тапсырылғанның хэммесин ислеп атыр. ¹⁷ Олар Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы бар гүмислерди алып, бақлаушылар менен жұмысшыларға берди», – деп хабар берди. ¹⁸ Соңынан хаткер Шафан: «Руханий Хилкия маған бир кітап берди», – деди хэм кітапты патшаға дауыслап оқып берди. ¹⁹ Патша Нызам кітабындағы сөзлерди еситкенде, кийимлерин жыртты. ²⁰ Ол Хилкияға, Шафан улы Ахиқамға, Миха улы Абдонға, хаткер Шафанға хэм өз хызметшиси Асаяға былай деп буйырды:

²¹ «Барып, табылған бул кітаптың сөзлери хаққында мен ушын да, Израил хэм Яхуда халқының қалғанлары ушын да, Жаратқан Ийениң еркин сораңлар. Жаратқан Ийениң үстимизге жаудыратуғын ғәзеби уллы, себеби ата-бабаларымыз Жаратқан Ийениң сөзине әмел қылмады. Олар бул кітапта жазылғанларға сай ис тутпады».

²² Руханий Хилкия менен патша жиберген адамлар барып, Хасраның ақлығы Тақхаттың улы болған мухаддес кийимлерге қараушы Шаллумның хаялы пайғамбар Хулда менен сөйлести. Хулда Ерусалимнің таза бөлиминде жасайтуғын еди.

²³ Хаял оларға былай деди: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: сизлерди маған

жиберген адамға былай деп айтыңлар: ²⁴ Жаратқан Ийе былай дейди: „Яхуда патшасының алдында оқылған кітапта жазылған барлық нәлетлерди, яғный апатшылықтарды усы жерге хэм ондағы халыққа жаудырмақшыман. ²⁵ Олар мени тәрк етти хэм басқа қудайларға түтетки түтетип, пүткіл ислери менен Мениң ғәзбимди келтирди. Сонлықтан бул жерге ғәзбим төгиледи хэм ол тоқтамайды“.

²⁶ Жаратқан Ийениң еркин билиу ушын сизлерди жиберген Яхуда патшасына былай деп айтыңлар: Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе сен еситкен сөзлер тууралы былай дейди: ²⁷ „Бул жер хэм ондағы халыққа қарсы айтқан сөзлеримди еситкениңде, жүрегің езилди хэм Маған бойсындың. Сен Маған бойсынып, кийимлериңди жыртып, Мениң алдымда жылағанлықтан, Мен де сени еситтим. Бул Жаратқан Ийениң сөзлери.

²⁸ Сонлықтан Мен сени ата-бабаларыңа қосаман, тынышлық пенен қәбирге қойыласаң. Мен бул жерге хэм бул жерде жасайтуғынларға жаудыратуғын хеш бир апатшылықты сениң көзиң көрмейди“.

Олар бул хабарды патшаға жеткізди. ²⁹ Сонда патша адам жиберип, Яхуда хэм Ерусалимнің барлық ақсақалларын жыйнады. ³⁰ Ол Яхуда халқын, Ерусалим турғынларын, руханийлерди, лебийлилерди хэм үлкеннен кишкенесине дейинги пүткіл халықты ертип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды. Кейин патша оларға Жаратқан Ийениң Ибадатханасынан табылған Келисим кітабын басынан аяғына дейин дауыслап оқып берди. ³¹ Патша өзиниң арнаулы орнында турып, Жаратқан Ийениң алдында келисим дүзди. Ол Жаратқан Ийениң жолы менен жүрип, Оның буйрықларын, қарарларын хэм қағыйдаларын шын жүректен, жан-тәни менен орынлауға, усы кітапта жазылған келисим сөзлерине әмел қылуға ант ишти. ³² Ол Ерусалимде хэм Бенямин жеринде жасайтуғын адамларға усы антты тастыйықлауды буйырды. Ерусалим турғынлары Қудайдың, ата-бабаларының Қудайының келисимине садық қалды.

³³ Иошия Израилға қараслы барлық аймақлардағы жеркенишли бутларды алып таслап, Израилда жасайтуғынлардың хэммесине өзлериниң Қудайы Жаратқан Ийеге сыйыныуды буйырды. Иошияның көзиниң тирисинде халық ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийениң жолынан таймады.

Иошияның Қутқарылуы байрамын өткеріуі

35 Иошия Ерусалимде Жаратқан Ийениң хұрметине Қутқарылуы байрамын нышанлады. Биринши айдың он төртинши күни құрбанлық қозылары шалынды. ² Иошия руханийлерди өз хызметлерине қойып, Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы хызметин орынлау

ушын, оларды жигерлендирди. ³ Ол пүткіл Израил халқына тәлим берип келген, Жаратқан Ийеге бағышланған лебийлилерге былай деди: «Мухаддес сандықты Израил патшасы Даўыттың улы Сулайман құрдырған Ибадатханаға қойыңлар. Оны артық ийинлериңизде көтерип жүриўдиң хәжети жоқ. Енди Қудайыңыз Жаратқан Ийеге хәм Оның халқы Израилға хызмет етиңдер!» ⁴ Израил патшасы Даўыттың хәм оның улы Сулайманның көрсетпелерине муўапық, әўладыңыз хәм топарларыңыз бойынша хызметке таярланыңлар. ⁵ Мухаддес орында туўысқанларыңыз болған халықтың хәр бир әўладына лебийлилердиң бир тобы хызмет етиўге таяр турсын. ⁶ Қурбанлық қозысын сойып, өзлериңизди пәклендер хәм Жаратқан Ийениң Муўса арқалы буйырғанындай, қозыларды туўысқанларыңыз ушын тайынлаңлар».

⁷ Иошия сол жердеги халыққа Қутқарылыў қурбанлығы ушын, майда малдан отыз мың бас тоқлы хәм ылақ, ири малдан үш мың бас буға сыйлады. Булардың хәммеси патшаның жеке мүлкиянен берилген еди. ⁸ Патшаның ўәзирлери де ықтыярлы түрде халыққа, руўханийлерге хәм лебийлилерге қурбанлықтар сыйлады. Қудайдың Ибадатханасының басқарыўшылары Хилкия, Зехария хәм Ехиел де байрамға арнап, руўханийлерге Қутқарылыў қурбанлығы ушын еки мың алты жүз майда мал хәм үш жүз ири мал берди. ⁹ Сондай-ақ, Кенания хәм оның туўысқанлары Шемая менен Нетанел, және де лебийлилердиң көсемлери Хашабия, Еиел хәм Иозабад байрамда Қутқарылыў қурбанлығына шалыў ушын лебийлилерге бес мың бас майда мал хәм бес жүз бас ири мал берди.

¹⁰ Хызмет ушын хәммеси таяр болғанда, патша буйырғанындай, руўханийлер өз орынларында, ал лебийлилер өз топарлары менен таяр турды.

¹¹ Қурбанлық қозылары сойылып, руўханийлер өзлерине берилген қанды қурбанлық орынға септи. Лебийлилер малларды териден айырды.

¹² Олар Муўсаның кітабында жазылғанларға муўапық, Жаратқан Ийеге усыныўы ушын, қурбанлыққа жандырылатуғын малларды халықтың хәр бир әўладына бөлип берди. Ири малларды да солай иследи. ¹³ Қағыйда бойынша, Қутқарылыў байрамының қурбанлығын отта қуўырды, мухаддес қурбанлықларды хәр түрли қазанларда асып, пүткіл халыққа асығыс үлестирди. ¹⁴ Кейин лебийлилер өзлери хәм руўханийлер ушын аўқат таярлады. Себеби Харонның урпақларынан болған руўханийлер қас қарайғанша жандырылатуғын қурбанлықларды хәм малдың майын өртеў менен бәнт еди. Сонлықтан лебийлилер өзлери хәм Харонның урпақларынан болған руўханийлер ушын аўқатты кейин таярлады.

¹⁵ Асаф урпағынан болған қосықшылар Даўыт, Асаф, Хеман хәм патшаның ўәлиийи Едутунның

буйрығы бойынша белгиленген орынларында турды. Дәрўазалардағы дәрўаза қараўылларына өз орынларын таслап кетиўдиң хәжети болмады, себеби олардың туўысқанлары болған лебийлилер олар ушын хәммесин таяр қылды. ¹⁶ Солай етип, сол күни патша Иошияның буйрығына муўапық, Қутқарылыў байрамын өткерий хәм Жаратқан Ийениң қурбанлық орнында жандырылатуғын қурбанлықтар бериўге байланыслы Жаратқан Ийеге арналған хәмме хызметлер орынланды. ¹⁷ Сол күни сол жерде болған барлық израиллылар Қутқарылыў байрамын нышанлады хәм оған қоса, жети күн бойы Ашытқысыз нан байрамын байрамлады. ¹⁸ Пайғамбар Самуелдиң күнлеринен бери, Израилда Қутқарылыў байрамы бундай етип нышанланбаған еди. Израил патшаларының хеш бири де Иошияның нышанлағаны сыяқлы, руўханийлер, лебийлилер, пүткіл Яхуда халқы, сол жердеги израиллылар хәм Ерусалим турғынлары менен бирге Қутқарылыў байрамын байрамламаған еди. ¹⁹ Усы Қутқарылыў байрамы Иошияның патшалығының он сегизинши жылында болып өтті.

Иошияның өлими

²⁰ Бул ўақыялардан соң, Иошия Ибадатхананы тәртипке келтирип болғанда, Мысыр патшасы Нехо урысыў ушын Евфрат дәрьясы бойындағы Каркемиш қаласына келди. Патша Иошия да Нехоға қарсы жүрис қылды. ²¹ Бирақ Нехо Иошияға елшилери арқалы мына хабарды жиберди: «Хәй, Яхуда патшасы! Мениң менен не жумысың бар? Бүгин саған қарсы емес, ал өзим менен урысатуғын патшалыққа қарсы урысқа шықтым. Қудай маған асығыўды буйырды, Ол мен тәрепте. Сонлықтан Оған қарсы шықпа, болмаса набыт боласаң».

²² Бирақ Иошия Нехо менен урысыўдан ўаз кешпей, кийимлерин өзгертти. Қудайдың Нехо арқалы айтқан сөзлерине де қулақ салмай, Мегиддо ойпатлығында Нехо менен урысқа киристи. ²³ Сол жерде садақшылардың оғы патша Иошияға тийип, ол хызметшилерине: «Мени алып кетиңдер, мен аўыр жарақатландым», – деди.

²⁴ Хызметшилери Иошияны арбасынан алды да, басқа арбаға мингизип, Ерусалимге алып келди хәм ол сол жерде қайтыс болды. Оны ата-бабаларының қәбирине жерледі. Пүткіл Яхуда хәм Ерусалим халқы ол ушын жоқлаў айтып жылады. ²⁵ Еремия пайғамбар Иошияға арнап жоқлаў жырын шығарды. Усы күнге дейин қосықшылар Иошияны жоқлаў жырлары арқалы еске алады. Бул жоқлаўлар Израилда дәстүрге айланып, олар Жоқлаўлар кітабына киргизилген.

²⁶ Иошияның басқа ислери, Жаратқан Ийениң Нызамында жазылғанларға сай алып барған ийгиликли ислери, ²⁷ хәмме ўақыялар басынан аяғына шекем Израил хәм Яхуда патшаларының жылнама кітабында жазылған.

Яхуда патшасы Еҳоахаз

36 Яхуда халқы әкеси Иошияның орнына улы Еҳоахазды Ерусалимде патша етип қойды.² Еҳоахаз жигирма үш жасында патша болып, Ерусалимде үш ай патшалық етті.³ Мысыр патшасы Нехо оны Ерусалимде тахтан түсіріп, Яхуда елине жүз талант гүмис хәм бир талант алтын салық салды.⁴ Мысыр патшасы Нехо Яхуда хәм Ерусалим тахтына Еҳоахаздың әжағасы Элякимди отырғызды хәм атын өзгертип, Еҳояким деп қойды. Ал Еҳоахазды болса, Мысырға алып кетти.

Яхуда патшасы Еҳояким

⁵ Еҳояким жигирма бес жасында патша болып, Ерусалимде он бир жыл патшалық етті. Ол Қудайы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.⁶ Бабилон патшасы Набуходоносор Еҳоякимге хұжим жасады хәм оны қола кисенлер менен кисенлеп, Бабилонға алып кетти.⁷ Ол Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы бир қанша буйымларды алып кетип, Бабилондағы өзиниң бутханасына қойды.

⁸ Еҳоякимниң басқа ислери, ол ислеген жеркенишли ислер хәм оның басына түскен барлық ислер ҳаққында Израил хәм Яхуда патшаларының жылнама китабында жазылған. Оның орнына улы Еҳоякин патша болды.

Яхуда патшасы Еҳоякин

⁹ Еҳоякин сегиз жасында патша болып, Ерусалимде үш ай он күн патшалық етті. Ол да Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи.¹⁰ Ерте бәхәрде патша Набуходоносор адам жиберип, оны Бабилонға алдыртты. Келгенлер оның менен бирге Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы қымбатбаха буйымларды да алып кетти. Еҳоякинниң орнына Еҳоякинниң әкесиниң иниси Седекияны Яхуда хәм Ерусалимге патша етип қойды.

Яхуда патшасы Седекия

¹¹ Седекия жигирма бир жасында патша болып, Ерусалимде он бир жыл патшалық етті.¹² Седекия да Қудайы Жаратқан Ийениң нәзеринде жаман болған ислерди иследи. Жаратқан Ийениң сөзин хабарлаған Еремия пайғамбар алдында бойсынуышылық билдирмеді.

Ерусалимниң қулауы

¹³ Седекия Қудайдың аты менен өзине ант иштирген патша Набуходоносорға қарсы бас көтерди. Ол қайсарлық пенен қасарысып,

Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге жүз бурмады.¹⁴ Буның үстине, руұханийлердиң хәм халықтың барлық басшылары да барған сайын басқа халықлардың жеркенишли ислерине еликлеп, опасызлық қылды хәм Жаратқан Ийениң мухаддес қылған Ерусалимдеги Ибадатханасын да ҳарамлады.

¹⁵ Ата-бабаларының Қудайы Жаратқан Ийе Өз халқы хәм Өз мәканына жаны ашып, Өз хабаршылары арқалы оларға қайта-қайта ескертти.

¹⁶ Бирақ олар Қудайдың хабаршыларын мазақ қылып, Оның сөзлерин писент етпеди хәм Оның пайғамбарларының үстинен күлди. Ақырында, Жаратқан Ийениң Өз халқына ғәзеппленгени соншелли, енди қутқарылыудың шарасы жоқ еди.

¹⁷ Қудай калдейлердиң патшасын оларға қарсы атландырды. Қалдейлердиң патшасы олардың жасларын Мухаддес орында қылыштан өткерди, жасты да, қыз баланы да, ғаррыны да, ақ шашлыны да аямады. Жаратқан Ийе олардың хәммесин Набуходоносордың қолына берди.¹⁸ Ол Қудайдың Ибадатханасындағы үлкен-киши буйымлардың хәммесин, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қазналарын, патшаның хәм оның үәзирлериниң қазналарын Бабилонға алып кетти.¹⁹ Ол Қудайдың Ибадатханасына от қойды, Ерусалимниң дийуалын кулатты, ондағы барлық әхмийетли имаратларды жағып жиберип, ондағы қымбатбаха нәрселердиң хәммесин жоқ қылды.²⁰ Ал қылыштан аман қалғанларды болса, Бабилонға сүргин қылды. Олар Персия патшалығы күшейгенге шекем, Бабилон патшасының хәм оның улларының куллары болды.²¹ Солай етип, Жаратқан Ийениң Еремия пайғамбар арқалы айтқан мына сөзлери орынланды: «Жер жетпис жыл бос қалып, Шаббат дем алысларын өтемегенше дем алады».

Кирдиң сүргинде болғанлардың қайтыуына рухсат бериуі

²² Персия патшасы Кирдиң патшалығының биринши жылында † Жаратқан Ийе Өзиниң Еремия пайғамбар арқалы айтқан сөзин әмелге асырыу ушын, Персия патшасы Кирдиң жүрегине түртки салды. Сонда патша Кир мынадай пәрман шығарып, оны пүткил патшалығы бойлап жәриялауды хәм жазба түрде таратыуды буйырды:²³ «Персия патшасы Кир былай дейди: „Аспанның Қудайы Жаратқан Ийе жер жүзиндеги барлық патшалықларды маған берди хәм Яхуданың Ерусалим қаласына Өзи ушын бир Ибадатхана қурыуды маған тапсырды. Араңыздағы Оның халқынан болған хәр бир адам Ерусалимге барсын. Қудайы Жаратқан Ийе оған яр болсын!“»

† Персия патшасы Кирдиң патшалығының биринши жылында – б. э. ш. 538-жыл.

Эзра

Кирдин сүргинде болғанлардың қайтыуына рұхсат беріуі

1 Персия патшасы Кирдин патшалығының биринши жылында † Жаратқан Ийе Өзинің Еремия пайғамбар арқалы айтқан сөзин әмелге асырыу үшін, Персия патшасы Кирдин жүрегине түрткі салды. Сонда патша Кир мынадай пәрман шығарып, оны пүткіл патшалығы бойлап жәриялауды хәм жазба түрде таратыуды буйырды: ² «Персия патшасы Кир былай дейди: „Аспанның Қудайы Жаратқан Ийе жер жүзиндеги барлық патшалықларды маған берди хәм Яхуданың Ерусалим қаласына Өзи ушын бир Ибадатхана қурыуды маған тапсырды. ³ Араңыздағы Оның халқынан болған хәр бир адамға Қудайы яр болсын! Енди олар Яхуданың Ерусалим қаласына барып, Ерусалимдеги Қудайдың, яғный Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң Ибадатханасын қайта құрсын. ⁴ Хәзир тири қалған яхудийлер жасап атырған жерлердің турғынлары оларды гүмис, алтын, буйым хәм маллар менен тәмийинлеу менен бирге, Ерусалимдеги Қудайдың Ибадатханасы ушын ықтыярлы садақалар берсин“».

⁵ Солай етип, Яхуда хәм Бенямин урыуларының урыубасылары, рууханийлер, лебийлилер хәм Қудай тәрәпинен руухландырылған хәр бир адам Жаратқан Ийениң Ерусалимдеги Ибадатханасын қайта қурыу ушын кетиуге таярланды. ⁶ Хәмме қоңсылары ықтыярлы садақаларға қоса, оларға гүмис буйымлар, алтын, мал-мүликлер хәм қымбатбаха нәрселер берип, жәрдем қолларын созды. ⁷ Патша Кирдин өзи Жаратқан Ийениң Ибадатханасына тийисли болған затларды, яғный Набуходоносордың Ерусалимнен алып келип, өз қудайының үйине қойған затларын ол жерден шығартты. ⁸ Персия патшасы Кир оларды қазнашы Митредатқа әкелдирип, Яхуда хәкими Шешбассарға санап тапсыртты. ⁹ Олардың есабы мынадай еди:

Алтын ыдыс – 30 дана,
Гүмис ыдыс – 1000 дана,
Пышақ – 29 дана,

¹⁰ Алтын тостаған – 30 дана,
Жуп гүмис тостаған – 410 дана,

† Персия патшасы Кирдин патшалығының биринши жылында – б. э. ш. 538-жыл.

Басқа буйымлар – 1000 дана.

¹¹ Алтын хәм гүмис буйымлардың барлығы 5400 дана еди. Сүргин етилгенлер Бабилоннан Ерусалимге қайтарылғанда, Шешбассар бул ыдысларды өзи менен бирге алып қайтты.

Сүргиннен қайтып келгенлердің дизими

2 Бабилон патшасы Набуходоносордың Бабилонға тутқын етип алып кеткен адамлары сүргин етилип, тутқында болған үәлаятынан Ерусалимге хәм Яхудадағы өз қалаларына қайтып келди. ² Олар Зеруббабел, Ешуа, Нехемия, Серая, Реелая, Мордохай, Билшан, Миспар, Бигұай, Рехум хәм Баананың басшылығында қайтып келди.

Сүргиннен қайтқан Израил ерлериниң дизими төмендегише:

³ Парош урпақларынан – 2172 адам;

⁴ Шефатия урпақларынан – 372 адам;

⁵ Арах урпақларынан – 775 адам;

⁶ Пахат-Моаб, яғный Ешуа хәм Иоаб урпақларынан – 2812 адам;

⁷ Элам урпақларынан – 1254 адам;

⁸ Затту урпақларынан – 945 адам;

⁹ Заккай урпақларынан – 760 адам;

¹⁰ Баний урпақларынан – 642 адам;

¹¹ Бебай урпақларынан – 623 адам;

¹² Азгад урпақларынан – 1222 адам;

¹³ Адониқам урпақларынан – 666 адам;

¹⁴ Бигұай урпақларынан – 2056 адам;

¹⁵ Адин урпақларынан – 454 адам;

¹⁶ Атер, яғный Хизкия урпақларынан – 98 адам;

¹⁷ Бетсай урпақларынан – 323 адам;

¹⁸ Иора урпақларынан – 112 адам;

¹⁹ Хашум урпақларынан – 223 адам;

²⁰ Гиббар урпақларынан – 95 адам;

²¹ Бейтлехемлилерден – 123 адам;

²² Нетофалылардан – 56 адам;

²³ Анатотлылардан – 128 адам;

²⁴ Азмауәтлилерден – 42 адам;

²⁵ Кирят-Яримлилерден, кефиралылардан хәм бееротлылардан – 743 адам;

²⁶ Рамалылар менен гебалылардан – 621 адам;

²⁷ Михмаслылардан – 122 адам;

²⁸ Бейт-Эллилерден хәм айлылардан – 223 адам;

²⁹ Неболылардан – 52 адам;

³⁰ Магбишлилерден – 156 адам;

³¹ Басқа эламлылардан – 1254 адам;

³² Харимлилерден – 320 адам;

³³ Лодлылардан, хадиддилерден хәм онолылардан – 725 адам;

³⁴ Ерихольлардан – 345 адам;

³⁵ Сеналылардан – 3630 адам.

³⁶ Руўханийлер:

Ешуа нәсилинен болған Едая урпақларынан – 973 адам;

³⁷ Иммер урпақларынан – 1052 адам;

³⁸ Пашхур урпақларынан – 1247 адам;

³⁹ Харим урпақларынан – 1017 адам.

⁴⁰ Лебийлилер:

Ҷодаўия нәсилинен тараған Ешуа хәм Қадмиел урпақларынан – 74 адам.

⁴¹ Қосықшылар: Асаф урпақларынан – 128 адам.

⁴² Дәрўаза қараўыллары: Шаллум, Атер, Талмон, Аққуб, Хатита хәм Шобай урпақларынан – 139 адам.

⁴³ Ибадатхана хызметшилери:

Сиха урпақларынан, Хасуфа урпақларынан, Таббаот урпақларынан,

⁴⁴ Керос урпақларынан, Сиаҳа урпақларынан, Падон урпақларынан,

⁴⁵ Лебана урпақларынан, Хагаба урпақларынан, Аққуб урпақларынан,

⁴⁶ Хагаб урпақларынан, Шалмай урпақларынан, Ханан урпақларынан,

⁴⁷ Гиддел урпақларынан, Гахар урпақларынан, Реая урпақларынан,

⁴⁸ Ресин урпақларынан, Неқода урпақларынан, Газзам урпақларынан,

⁴⁹ Узза урпақларынан, Пасеах урпақларынан, Бесай урпақларынан,

⁵⁰ Асна урпақларынан, Меуним урпақларынан, Нефусим урпақларынан,

⁵¹ Бақбуқ урпақларынан, Хақуфа урпақларынан, Хархур урпақларынан,

⁵² Баслут урпақларынан, Мехида урпақларынан, Харша урпақларынан,

⁵³ Барқос урпақларынан, Сисера урпақларынан, Темах урпақларынан,

⁵⁴ Незиах хәм Хатифа урпақларынан еди.

⁵⁵ Сулайманның хызметшилеринің урпақлары:

Сотай урпақларынан, Соферет урпақларынан, Перуда урпақларынан,

⁵⁶ Яла урпақларынан, Дарқон урпақларынан, Гиддел урпақларынан,

⁵⁷ Шефатия урпақларынан, Хаттил урпақларынан, Покерет-Ҷассебайым урпақларынан хәм Амий урпақларынан еди.

⁵⁸ Ибадатхана хызметшилери менен

Сулайманның хызметшилеринің урпақларынан барлығы болып 392 адам еди.

⁵⁹ Тел-Мелах, Тел-Харша, Керуб, Аддан хәм Иммер қалаларынан көшип келген, бирақ өзлеринің шығысын хәм Израилдың қайсы урыўына тийисли екенін дәлиллей алмағанлар мыналар еди:

⁶⁰ Делая, Тобия хәм Неқода урпақларынан – 652 адам.

⁶¹ Сондай-ақ, руўханийлер нәсилинен болған Хабайя урпақлары, Ҷаққос урпақлары хәм гиладлы Барзиллайдың қызларының бирине үйленип, қәйин атасының аты менен аталған Барзиллай урпақлары. ⁶² Булар жазба шежиреден өз шығысын изледи, бирақ таба алмағанлықтан қаны таза емес деп, руўханийлик хызметинен шетлетилди.

⁶³ Ҷәким оларға Урим хәм Туммимнен пайдалана алатуғын руўханий шықпағанша, тек руўханийлерге берилетуғын ең мухаддес тағамнан жемеўди буйырды.

⁶⁴ Сүргиннен қайтқан пүткил жәмийет хәммеси болып 42 360 адам еди. ⁶⁵ Булардан тысқары, 7337 кул хәм шорылар, 200 еркек хәм хаял қосықшылар бар еди. ⁶⁶ Сүргиннен қайтқанлардың 736 аты, 245 ғашыры, ⁶⁷ 435 түйеси хәм 6720 ешеги бар еди.

⁶⁸ Олар Ерусалимдеги Жаратқан Ийениң Ибадатханасына келиўден-ақ, Қудайдың Ибадатханасын өз орнына қайта тиклеў ушын, айырым урпақ басшылары ықтиярлы садақалар усынды. ⁶⁹ Ҷәр бири шамасы келгенин берди. Бул ис ушын қазнаға 61 000 дарик † алтын, 5000 мина †† гүмис хәм 100 руўханийлик кийим берилди.

⁷⁰ Руўханийлер, лебийлилер, халық ишинен айырым адамлар, қосықшылар, дәрўаза қараўыллары хәм Ибадатхана хызметшилери өз қалаларына орналасты. Қалған барлық израиллылар да өз қалаларына орналасып алды.

Қурбанлық орынның қайта қурылыўы

3 Израиллылар өз қалаларына жайласып болғаннан соң, жетинши айда ‡ олардың хәммеси бир адамдай Ерусалимге жыйналды. ² Қудайдың адамы болған Муўсаның Нызам китабындағы жазыўларға муўапық, қурбанлық орын үстинде жандырылатуғын қурбанлықлар усыныў ушын, Иосадақ улы Ешуа хәм оның руўханий ағайинлери, Шеалтиел улы Зеруббабел хәм оның туўысқанлары Израилдың Қудайына арнап қурбанлық орын қурыўға киристи. ³ Олар этираптағы халықлардан қорқса да, қурбанлық орынды оның бурынғы тийкары үстине қурып, онда азанда хәм кеште Жаратқан Ийеге арнап жандырылатуғын қурбанлықлар берди. ⁴ Соңынан Нызамда жазылғанға гөре, Қос байрамын нышанлады хәм қағыйда бойынша хәр күн ушын белгиленген муғдарда жандырылатуғын қурбанлықлар берди. ⁵ Буннан соң, күнделикли жандырылатуғын қурбанлықларды, Жаңа ай байрамында †† хәм Жаратқан Ийе белгилеген барлық мухаддес байрамларда берилетуғын қурбанлықларды, Жаратқан Ийеге арнап ықтыярлы садақаларды усынды. ⁶ Жетинши айдың биринши күнинен баслап, олар Жаратқан Ийеге

† 61 000 дарик – шама менен 520 кг. †† 5000 мина – шама менен 2,9 т. ‡ Жетинши ай – шама менен сентябрьдің ақырларынан октябрьдің ақырларына шекемги ўақыт. †† Жаңа ай байрамында – Сан. 28:11-15.

арнап жандырылатуғын қурбанлықлар бериўди баслаған еди. Бирақ еле Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тийкары салынбаған еди.

Ибадатхананың тийкарының қайта салыныўы

⁷ Израиллылар тас қашаўшыларға хәм усталарға гүмис теңге, Лебаноннан Яфо жағысына теңиз жолы арқалы кедр ағашларын алып келиўи ушын сидонлылар менен тирлилерге азық-аўқат, ишимлик хәм зәйтүн майын берди. Буларға Персия патшасы Кир рухсат берген еди. ⁸ Ерусалимге, Қудайдың Ибадатханасы болған жерге келгеннен соң, екінши жылдың екінши айында Шеалтиел улы Зеруббабел, Иосадақ улы Ешуа, басқа руўханийлер, лебийлилер хәм сүргиннен Ерусалимге қайтқанлардың хәммеси исти баслады. Жигирма хәм оннан жоқары жаста болған лебийлилер Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы ислерди қадағалаў ушын қойылды. ⁹ Қудайдың Ибадатханасындағы жұмысшыларды Ешуа, оның уллары хәм ағайинлери, Қадмиел хәм оның уллары, Ходаўияның пүткил урпақлары қадағалап турды. Олар бул хызметти атқарыўда Хенадад урпағынан болған лебийлилерден жәрдем алды.

¹⁰ Қурылысшылар Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тийкарын салып болғанда, руўханийлер арнаулы кийимлерин кийип, қолларына кәрнайларын алды. Асаф урпақларынан болған лебийлилер де кимбалларын алып, Израил патшасы Даўыт белгилеген қағыйдаға муўапық, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў айтыў ушын өз орынларын ийеледи. ¹¹ Олар гезекпе-гезек:

«Жаратқан Ийе ийгиликли, Оның Израилға болған садықлығы мәңгилик», – деп Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў хәм тәрийиплеў қосықларын айтты.

Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тийкарының салынғаны ушын, пүткил халық қатты даўыс пенен Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаў айта баслады. ¹² Көпшилик қуўаныштан қышқырған болса да, Жаратқан Ийениң бурынғы Ибадатханасын көрген көплеген жасы үлкен руўханийлер, лебийлилер хәм урпақ басшылары бул Ибадатхананың тийкарының салынғанын көргенде өкирип жылады. ¹³ Халық қатты шуўласып бақырысқанлықтан, қуўаныш сеслеринен жылағанлардың даўысларын ажыратыў мүмкин емес еди. Шаўқым узақтан еситилип турған еди.

Ибадатхананың қайта қурылыўына тосқынлық

4 Яхуда хәм Бенямин урыўларының душпанлары сүргиннен қайтқанлардың Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге арнап Ибадатхана қурып атырғанын еситти. ² Олар Зеруббабелге хәм урыўбасыларға келип: – Бизлер де сизлер менен бирге қурылысқа қатнасайық. Себеби бизлер де сизлер сыяқлы

Қудайыңызға сыйынамыз. Бизлерди усы жерге алып келген Ассирия патшасы Эсар-Хаддонның дәўиринен бери, Оған арнап қурбанлық берип келемиз, – деди.

³ Бирақ Зеруббабел, Ешуа хәм Израилдың басқа урыўбасылары оларға былай деп жуўап берди:

– Қудайымызға арнап Ибадатхана қурыў ушын сизлердиң бизлер менен бирге қурылысқа қатнасыўға хақыңыз жоқ. Персия патшасы Кирдиң буйрығы бойынша, Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге арнап Ибадатхананы жалғыз өзимиз қурамыз.

⁴ Сонда сол жердеги халықлар Яхуда халқын қорқытып, қурылыс исине тосқынлық жасаўға хәм истен қолын суўытыўға хәрекет етти. ⁵ Душпанлар кеңесшилерге пара берип, Персия патшасы Кирдиң пүткил хәкімдарлығы даўамында олардың жобаларына қарсылық қылып келди. Бул аўхал Персия патшасы Дарийдиң патшалығына дейин даўам етти.

Ерусалимнің тиклениўине соңғы қарсылық

⁶ Жыллар өтип, Ахашўерош [†] тахтқа отырып, оның патшалығы басланыўдан, душпанлар Яхуда хәм Ерусалим турғынлары үстинен шағым хат жазды.

⁷ Соңынан Персия патшасы Артаксеркстиң ^{††} дәўиринде де Бишлам, Митредат, Табеел хәм олардың басқа жолдаслары патшаға хат жазды. Хат арамей тилинде жазылған болып, патшаға аўдарып берилди. ⁸ Патшаның найыбы Рехум менен хаткер Шимшайдың патша Артаксеркске Ерусалимди қаралап жазған хатының мазмуны мынадай еди: ⁹ «Патшаның найыбы Рехум, хаткер Шимшай хәм олардың басқа жолдаслары: Триполис, Персия, Эрех хәм Вавилон турғынларынан хәм Суза қаласының, яғный элам халқының бийлери хәм хәмелдарларынан, ¹⁰ және де, уллы хәм құдиретли Аснаппар тутқын етип әкелип, Самария қалаларына хәм Евфраттың арғы тәрәпине қонысландырған халықлардан».

¹¹ Олар жиберген хаттың нұсқасы мынадай еди: «Патша Артаксеркске Евфрат дәрәясының арғы тәрәпинде жасайтуғын хызметшилеринен.

¹² Патшаға мынаны мәлим етпекшимиз: сизиң қол астыңыздан шығып, бизге, Ерусалимге келген яхудийлер қозғалаңшы хәм жаўыз қаланы қайта қура баслады. Олар дийўалларды тиклеп, имаратлардың тийкарларын дүзетип атыр. ¹³ Және мынаны да мәлим етпекшимиз: егер усы қала қурылып, оның дийўаллары қайта тикленип болынса, онда олар салғырт, салық хәм бажы пулларын төлемей қояды. Нәтийжеде патша қазнасына зыян келеди. ¹⁴ Патша сарайының дузына өзлеримиз де шерик болғанымыз себепли хәм патшамыздың зыянға ушыраўына қарап тура

[†] Ахашўерош – б. э. ш. 486-465 жыллар патшалық еткен.

^{††} Артаксеркс – б. э. ш. 465-424 жыллар патшалық еткен.

алмайтуғын болғанлықтан, хат жиберип, патшаны хабардар қылып қоймақшымыз. ¹⁵ Егер ата-бабаларыңыздың жылнама кітабынан излетсеңіз, жазбаларда бул қаланың қозғалаңшы, патшалар хәм ўәлаятлар ушын қәуипли болғанын көресиз. Бул қала әзелден қозғалаңның ошағы болғанлықтан, ўайран етилген. ¹⁶ Усы себепли патшаға мәлим етемиз: егер усы қала қайта тикленип, дийўаллары қайта қурылса, онда дәрьяның арғы жағындағы ийеликлеріңизден де айырыласыз».

¹⁷ Патша мынадай жуўап жиберди:

«Найып Рехумға, хаткер Шимшайға, Самарияда хәм дәрьяның арғы тәрәпинде жасайтуғын олардың басқа жолдасларына сәлем!

¹⁸ Сизлердің бизлерге жиберген хатыңыз мениң алдымда оқылып, аударылды. ¹⁹ Мениң буйрығым менен излеў алып барылды хәм бул қаланың әзелден патшаларға қарсы бас көтеріп келгени, қозғалаң хәм бүлгиншиликтің меканы болғаны тастыйықланды. ²⁰ Ерусалимде Евфрат дәрьясының арғы тәрәпиндеги пүткил жерлерди ийелеп, олардан салғырт, салық хәм бажы пулларын өндирген құдиретли патшалар жасаған екен. ²¹ Сонлықтан сол адамлардың исти тоқтатыўы ушын буйрық бер. Мен буйрық бермегенше, қаланы қайта қурмасын. ²² Абайлы болыңлар, итибарсызлық етпеңдер. Патшаға зәлел келтиретуғын зыянлы истиң көбейиўине жол қоймаңлар».

²³ Патша Артаксеркстің бул хаты Рехум, хаткер Шимшай хәм олардың жолдасларының алдында оқылыўдан, олар асығыс Ерусалимге, яхудийлердің жанына барды хәм әскерий күш пенен жұмысты тоқтатыўға мәжбүр қылды.

Ибадатхана қурылысын қайтадан даўам еттириў

²⁴ Солай етип, Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасының қурылысы тоқтап қалып, Персия патшасы Дарийдің патшалығының екінши жылына шекем хәрекетсиз турды.

5 Сол арада пайғамбар Хаггай менен пайғамбар Иддо улы Зехария Яхуда хәм Ерусалимде жасайтуғын яхудийлерге олардың үстинен бийлик еткен Израилдың Қудайының аты менен пайғамбаршылық етти. ² Сонда Шеалтиел улы Зеруббавел хәм Иосадақ улы Ешуа Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасын қайта қурыўды баслады. Қудайдың пайғамбарлары да олар менен бирге болып, оларға жәрдем берди.

³ Сол ўақытта Евфраттың арғы тәрәпиндеги үлкениң хәкими Таттенай, Шетар-Бознай хәм олардың жолдаслары яхудийлерге келип: «Мына Ибадатхананы қурып, бул қурылысты қайта тиклеўге сизлерге ким рухсат берди?» – деп сорады.

⁴ Олар бул қурылысты алып барып атырған адамлардың атларын да сорады. ⁵ Бирақ Қудай яхудий ақсақалларына нәзерин салған еди. Персия

хәмелдарлары бул ис туўралы Дарийге бир хат жиберген болып, сол хатқа жуўап келмегенше, яхудийлерди тоқтатпады.

⁶ Дәрьяның арғы тәрәпиндеги үлкениң хәкими Таттенай, Шетар-Бознай, олардың жолдаслары, яғный сол үлкениң хәмелдарлары патша Дарийге хат жазып, нұсқасын жиберди. ⁷ Олар патша Дарийге жоллаған хатта былай деп жазылған еди: «Патша Дарийге тынышлық тилеймиз! ⁸ Патшаға мыналарды билдирмекшимиз: бизлер Яхуда ўәлаятына, уллы Қудайдың Ибадатханасына бардық. Ол үлкен таслардан қурылып, дийўалларына ағашлар қосып қаланып атыр. Бул жұмыс жедел пәт алған болып, олардың қолларында табыслы кетип атыр. ⁹ Бизлер сол жердеги ақсақаллар менен сөйлесип, олардан: „Мына Ибадатхананы қурып, бул қурылысты қайта тиклеўге сизлерге ким рухсат берди?“ – деп сорадық. ¹⁰ Буның үстине, сизге мағлыўмат ретінде жазып жиберийў ушын олардың басшыларының атларын да сорадық.

¹¹ Олар бизлерге былай деп жуўап берди: „Бизлер аспан хәм жердің Қудайының қулларымыз. Бизлер көп жыллар бурын қурылған Қудайдың Ибадатханасын қайта тиклеп атырмыз. Бул Ибадатхана Израилдың бир уллы патшасы тәрәпинен қурып питкерилген еди. ¹² Бирақ ата-бабаларымыз аспанның Қудайын ғәзеплендиргени ушын, Қудай оларды Вавилон патшасы калдейли Набуходоносорға тәслим етти. Ол бул Ибадатхананы ўайран етип, халықты Вавилонға сүргин қылды. ¹³ Деген менен, Вавилон патшасы Кир өз хәкимдарлығының биринши жылында усы Қудайдың Ибадатханасы қайта тикленсин деп, пәрман шығарды. ¹⁴ Набуходоносор Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасынан алтын хәм гүмис ыдысларды алып кетип, Вавилондағы ибадатханаға апарып қойған еди. Патша Кир Вавилондағы ибадатханадан сол ыдысларды алдырып, өзи хәким етип тайынлаған Шешбассар деген адамға қайтарып берди. ¹⁵ Патша Кир Шешбассарға: „Бул ыдысларды апарып, Ерусалимдеги Ибадатханаға қой. Ал Қудайдың Ибадатханасы өз орнына қайта қурылсын“, – деди. ¹⁶ Солай етип, Шешбассар келип, Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасының тийкарын қойды. Соннан бери қурылыс даўам етпекте, еле тамамланбады“.

¹⁷ Егер патшаға макул болса, Вавилон сарайындағы архив тексерилип, патша Кирдің Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасын қурыўға рухсат бергени ямаса бермегени анықлансын. Соңынан патша өз қарарын бизлерге жазып жиберсин».

Дарийдің буйрығы

6 Буннан соң, патша Дарийдің буйрығы бойынша, Вавилондағы хәжжетлер сақланатуғын архивте излеў ислери алып барылды.

² Архив Мидия ўэлаятының пайтахты Ахмета қорған қаласында болып, ол жерден бир орама хўжжет табылды. Онда былай деп жазылған еди: «Есте сақлаў ушын: ³ патша Кирдиң хўкимдарлығының биринши жылында Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасы ҳаққында Кир мынадай пәрман шығарды: „Ибадатхана қурбанлық усынылатуғын орында, бурынғы тийкары үстине қайта қурылсын. Оның бийиклиги алпыс шығанақ, ени де алпыс шығанақ болсын. ⁴ Дийўаллары үш қатар үлкен таслардан хэм бир қатар ағаштан қурылсын. Ал кететуғын қәрежетлер болса, патша қазнасынан төленсин. ⁵ Буннан тысқары, Қудайдың Ибадатханасының алтын хэм гүмис ыдыслары, яғный Набуходоносордың Ерусалимдеги Ибадатханадан Бабилонға алып келген ыдыслары да қайтарып берилсин. Олар Ерусалимдеги Ибадатханаға, өз орнына алып барылып, Қудайдың Ибадатханасына қойылсын“». ⁶ Сонда патша Дарий мына хатты жоллады: «Солай етип, дәрьяның арғы тәрәпиндеги үлкениң хәкими Таттенай, Шетар-Бознай хэм олардың жолдаслары, яғный дәрьяның арғы тәрәпинде жасаўшы хәмелдарлар! Ол жерге жақынласпаңлар. ⁷ Қудайдың Ибадатханасындағы ислерге араласпаңлар. Яхуда хәкими хэм яхудийлердиң ақсақаллары Қудайдың Ибадатханасын бурынғы орнына қайта тиклесин. ⁸ Буннан тысқары, Қудайдың Ибадатханасының қурылысы ушын яхудий ақсақалларына жәрдем ретинде нелер ислеўиңиз кереклиги туўралы сизлерге мыналарды буйыраман: бул адамлардың жумсайтуғын қәрежетлери толық патша қазнасынан төленетуғын болғанлықтан, жумыс тоқтап қалмаўы ушын, дәрьяның арғы тәрәпинен жыйналатуғын салықлардан тез оларға бериңлер. ⁹ Ерусалимдеги руўханийлер талап еткен хэмме нәрсе: аспанның Қудайына арнап жандырылатуғын қурбанлықлар ушын баспақлар, қошқарлар, тоқлылар, және де, бийдай, дуз, шарап хэм зәйтүн майы хәр күни иркинишсиз берилсин. ¹⁰ Солай етип, олар аспанның Қудайына унайтуғын қурбанлықлар берсин, патша хэм оның улларының өмири ушын дуа етсин. ¹¹ Тағы да мынаны буйыраман: егер ким де ким бул пәрманды өзгертсе, онда сол адамның үйинен бир бөрене алып шығылып, сол адам бөренениң ушына илдирип өлтирилсин, ал үйи қарабақанаға айландырылсын. ¹² Өз атын сол жерде орнатқан Қудай бул пәрманды өзгертиўге ямаса Қудайдың Ерусалимдеги Ибадатханасын жоқ қылыўға урынған хәр бир патшаны яки халықты жоқ қылсын. Мен, Дарий усы буйрықты бердим. Буйрығым толық орынлансын».

Ибадатхананың бағысланыўы

¹³ Сонда дәрьяның арғы тәрәпиндеги үлкениң хәкими Таттенай, Шетар-Бознай хэм олардың жолдаслары патша Дарийдиң буйрығын толық

орынлады. ¹⁴ Яхудий ақсақаллары қурылысты даўам етти хэм пайғамбарлар Хаггай менен Иддо улы Зехарияның пайғамбаршылық сөзлеринен жигер алып, олардың ислери табыслы болды. Олар Израилдың Қудайының буйрығы хэм Персия патшалары Кир, Дарий хэм Артаксеркстиң пәрманы бойынша Ибадатхананы қурып питкерди. ¹⁵ Ибадатхананың қурылысы патша Дарийдиң хўкимдарлығының алтыншы жылында, Адар айының үшінши күни † тамамланды. ¹⁶ Израиллылар: руўханийлер, лебийлилер хэм сүргиннен қайтқанлардың хэммеси Қудайдың Ибадатханасының бағысланыўын қуўаныш пенен байрамлады. ¹⁷ Олар Қудайдың Ибадатханасының бағысланыўына арнап жүз баспақ, еки жүз қошқар хэм төрт жүз тоқлы шалды, ал Израил урыўларының саны бойынша он еки текени пүткил Израил халқының гүналары ушын гүна қурбанлығы ретинде қурбанлыққа берди. ¹⁸ Соңынан Муўсаның китабында жазылғанындай, руўханийлерди топарлары хэм лебийлилерди шақаплары бойынша Ерусалимдеги Қудайдың Ибадатханасындағы хызметке қойды.

Қутқарылыў байрамының нышанланыўы

¹⁹ Биринши айдың он төртинши күни †† сүргиннен қайтқанлар Қутқарылыў байрамын нышанлады. ²⁰ Себеби руўханийлер менен лебийлилер өзлерин пәклеў рәсиминен өткерген болып, олардың хэммеси пәк еди. Лебийлилер сүргиннен қайтқанлардың хэммеси ушын, руўханий туўысқанлары ушын хэм өзлери ушын Қутқарылыў байрамының қурбанлығын шалды. ²¹ Сүргиннен қайтқан Израил халқы хэм Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге сыйыныў ушын, өзлерин этираптағы халықлардың напәкликлеринен сақлаған адамлардың хэммеси қурбанлық гөшинен жеди. ²² Олар жети күн қуўаныш пенен Ашытқысыз нан байрамын байрамлады. Себеби Жаратқан Ийе оларды қуўанышқа бөледі хэм Израилдың Қудайы болған Қудайдың Ибадатханасының қурылысына жәрдем бериў ушын Ассирия патшасының жүрегин жибитти.

Эзраның Ерусалимге келиўи

7 Бул ўақыялардан кейин, Персия патшасы Артаксеркстиң хўкимдарлығы дәўиринде Эзра деген бир адам жасады. Ол Серая улы еди, Серая Азария улы, Азария Хилкия улы, ² Хилкия Шаллум улы, Шаллум Садоқ улы, Садоқ Ахитуб улы, ³ Ахитуб Амария улы, Амария Азария улы, Азария Мерайот улы, ⁴ Мерайот Зерахия улы, Зерахия Уззий улы, Уззий Буккий улы, ⁵ Буккий Абишуа улы, Абишуа Пинехас улы, Пинехас Элазар улы, ал Элазар бас руўханий Харонның улы еди.

† Алтыншы жылында, Адар айының үшінши күни – б. э. ш. 515 ж, 12-март. †† Биринши айдың он төртинши күни – б. э. ш. 515 ж. 21-апрель.

⁶Усы Эзра Вавилоннан Ерусалимге келди. Эзра Израилдың Құдайы Жаратқан Ийениң Муұсаға берген Нызамын жетик билетуғын улама еди. Құдайы Жаратқан Ийениң қолы оның үстінде болғанлығы себепли, патша оған сораған нәрсесиниң хәммесин берди. ⁷ Патша Артаксеркстиң хәкүмдарлығының жетинши жылы Израил халқынан айырым адамлар, сондай-ақ руұханийлерден, лебийлилерден, қосықшылардан, дәрұаза қарауылларынан хәм Ибадатхана хызметшилеринен айырымлары да оның менен бирге Ерусалимге қайтты.

⁸ Эзра Ерусалимге келгенде, Артаксеркстиң хәкүмдарлығының жетинши жылының бесинши айы [†] еди. ⁹ Ол биринши айдың биринши күни ^{††} Вавилоннан жолға шығып, өз Құдайының мийримли қолы астында бесинши айдың биринши күни Ерусалимге жетип келди. ¹⁰ Себеби Эзра өз өмирин Жаратқан Ийениң Нызамын үйрениўге, оларды орынлаўға хәм Израилда қағыйда хәм нызамларды үйретиўге бағышлаған еди.

Патша Артаксеркстиң Эзраға берген хаты

¹¹ Жаратқан Ийениң буйрықларын хәм Оның Израилға берген қағыйдаларын жақсы билетуғын улама хәм руұханий Эзраға патша Артаксеркстиң берген хатының мазмуны мынадай еди:

¹² «Патшалар патшасы Артаксеркстен аспанның Құдайының Нызамын жетик билетуғын улама, руұханий Эзраға сәлем!

¹³ Мен мынаны буйыраман: патшалығымда жасайтуғын Израил халқынан болған хәр бир адамның, сондай-ақ сениң менен бирге Ерусалимге кетиўди қәлеген руұханийлердиң хәм лебийлилердиң кетиўине рухсат беремен. ¹⁴ Сен қолыңдағы Құдайдың Нызамына тийкарланып, Яхуда менен Ерусалимдеги жағдайды үйрениў ушын патша хәм оның жети мәсләхәтшиси тәрәпинен жиберилип атырсаң. ¹⁵ Ерусалимде мәкан басқан Израилдың Құдайына арнап, патша хәм оның жети мәсләхәтшиси ықтыярлы түрде берген гүмис хәм алтынларды сол жерге жеткересең. ¹⁶ Және де, Вавилон үәлаятынан өзиң жыйнайтуғын барлық гүмис хәм алтынды, өзлериниң Құдайының Ерусалимдеги Ибадатханасына арнап халық хәм руұханийлер берген ықтыярлы садақаларды да алып кетесең. ¹⁷ Бул пулларға сен буғалар, қошқарлар, тоқлылар, олардың фәлле садақаларын хәм ишимлик садақаларын сатып ал. Оларды Құдайыңның Ерусалимдеги Ибадатханасының қурбанлық орнында қурбанлыққа бер. ¹⁸ Қалған гүмис хәм алтынларды туўысқанларың менен бирге Құдайдың еркине сай қәлегениңше ислет. ¹⁹ Құдайыңның Ибадатханасындағы хызметке

[†] Артаксеркстиң хәкүмдарлығының жетинши жылының бесинши айы – б. э. ш. 458-жыл август-сентябрь айлары. ^{††} Биринши айдың биринши күни – б. э. ш. 458-жыл 8-апрель.

қолланыў ушын берилген ыдысларды Ерусалимниң Құдайына тапсыр. ²⁰ Құдайыңның Ибадатханасы ушын не нәрсе талап етилсе де, жеткизиўиң керек болған хәр бир нәрсени патшаның қазнасынан аларсаң.

²¹ Енди мен, патша Артаксеркс дәрьяның арғы тәрәпиндеги үлкениң барлық қазнашыларына буйыраман: аспанның Құдайының Нызамы бойынша улама, руұханий Эзраның сизлерден талап қылған нәрсесиниң хәммесин сөзсиз бериңдер. ²² Оған 100 талантқа [‡] шекем гүмис, 100 корға ^{‡‡} шекем бийдай, 100 батқа ^{‡‡‡} шекем шарап, 100 батқа ^{‡‡‡} шекем зәйтүн майы хәм қәлегенинше дүз бериңдер. ²³ Аспанның Құдайы Өз Ибадатханасы ушын нени буйырса, соны булжытпай орынлаңлар. Оның мениң хәм улларымның патшалығына қарсы фәзебин лаўлатыўдың неге кереги бар? ²⁴ Мынаны да билип қойыңлар: руұханийлердиң, лебийлилердиң, қосықшылардың, дәрұаза қарауылларының, Ибадатхана хызметшилериниң хәм Құдайдың сол Ибадатханасындағы басқа хызметшилердиң хәш биринен салғырт та, салық та, бажы пулы да алынбасын.

²⁵ Саған келсек, Эзра, Құдайыңның өзиңе берген даналығы менен хәкимлер хәм қазылар тайынла. Олар дәрьяның арғы тәрәпиндеги сениң Құдайыңның нызамларын билетуғын барлық халықты хәкүм етсин. Ал нызамларды билмейтуғынларға тәлим бер. ²⁶ Құдайыңның нызамларына хәм патшаның буйрықларына бойсынбағанлар жазаға тартылсын: өлимге хәкүм етилсин, сүргинге жиберилсин, мал-мүлки тартып алынсын яки сөзсиз қамаққа таслансын».

Эзраның Құдайды алғыслауы

²⁷ «Жаратқан Ийениң Ерусалимдеги Ибадатханасына хұрмет көрсетиў ушын патшаның жүрегине усындай қәлеўди салған ата-бабаларымыздың Құдайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! ²⁸ Ол патшада, оның мәсләхәтшилеринде хәм барлық күшли басшыларында маған деген мийрим оятты. Құдайым болған Жаратқан Ийениң қолы мениң үстимде болғанлықтан жигерлендим хәм өзим менен алып кетиў ушын Израилдың басшыларын топлардым».

Эзра менен бирге Ерусалимге қайтып келгенлердиң дизими

8 Артаксеркстиң патшалығы дәуиринде мениң менен бирге Вавилоннан келген урпақ басшылары хәм олардың шежирелери мынадай:

² Пинехас урпағынан Гершом,

Итамар урпағынан Даниел,

[‡] 100 талант – шама менен 3,45 тонна. ^{‡‡} 100 кор – шама менен 17,6 т. ^{‡‡‡} 100 бат – шама менен 2000 л. ^{‡‡‡‡} 100 бат – 2000 л.

Даўыттың нәсилинен болған

- ³ Шекания урпағынан Хаттуш. Парош урпақларынан Зехария хәм оның менен бир нәсилден дизимге алынған 150 еркек,
⁴ Пахат-Моаб урпағынан Зерахия улы Элиехоенай хәм оның менен бирге 200 еркек,
⁵ Затту урпағынан Яхазиел улы Шекания хәм оның менен бирге 300 еркек;
⁶ Адин урпағынан Ионатан улы Эбед хәм оның менен бирге 50 еркек;
⁷ Элам урпағынан Аталия улы Ешая хәм оның менен бирге 70 еркек;
⁸ Шефатия урпағынан Михаил улы Зебадия хәм оның менен бирге 80 еркек;
⁹ Иоаб урпағынан Ехиел улы Обадия хәм оның менен бирге 218 еркек;
¹⁰ Баний урпағынан Иосифияның улы Шеломит хәм оның менен бирге 160 еркек;
¹¹ Бебай урпағынан Бебай улы Зехария хәм оның менен бирге 28 еркек;
¹² Азгад урпағынан Хаққатан улы Юханан хәм оның менен бирге 110 еркек;
¹³ Адоникамның Элифелет, Еиел, Шемая деген ең соңғы уллары хәм олар менен бирге 60 еркек;
¹⁴ Бигўай урпағынан Утай, Заккур хәм олар менен бирге 70 еркек.

Ерусалимге қайтыў

¹⁵ Мен оларды Ахаўаға қарай ағып турған өзектиң бойына топладым. Бизлер сол жерде үш күн турдық. Мен халық хәм руўханийлер арасынан лебийлилерди изледим, бирақ Лебий урпағынан хеш кимди таба алмадым. ¹⁶ Сонлықтан басшылардан Элиезерди, Ариелди, Шемаяны, Элнатанды, Ярибти, Элнатанды, Натанды, Зехарияны, Мешулламды хәм алымлардан Иояриб пенен Элнатанды шақырттым. ¹⁷ Оларды Касифия деген жердиң басшысы Иддо деген адамға жибердим. Олардың Қудайымыздың Ибадатханасында хызмет ететуғын адамларды жиберийи ушын, Иддоға хәм Касифия деген жердеги Ибадатхана хызметшилери болған туўысқанларына нелерди айтыўы кереклигин үйреттим. ¹⁸ Қудайымыздың мийримли қолы бизлердиң үстимизде болғанлығы себепли, олар Израилдың улы Лебийдиң нәсилинен, Махлийдиң урпағынан Шеребия деген дана бир адамды жиберди. Ол өзи менен бирге уллары хәм туўысқанларынан 18 адамды әкелди. ¹⁹ Сондай-ақ, Хашабияны, Мерарий урпағынан Ешаяны хәм туўысқанлары менен олардың улларынан 20 адамды, ²⁰ лебийлилерге жәрдемлесийи ушын Даўыт хәм оның хызметшилери қойған Ибадатхана хызметшилеринен 220 адамды алып келди. Олардың хәммеси атпа-ат дизимге алынған.

²¹ Сонда Қудайымызға бойсыныў, Оннан өзлеримиз, балаларымыз хәм пүткил дүнья малымыз ушын, хақ жол сораў ушын Ахаўа

өзегиниң бойында ораза жәрия еттим. ²² Бизлер патшаға: «Қудайымыз Өзин излегенлердиң хәммесиниң үстине мийримли қолын қояды, ал Өзинен жүз бурғанларға күшли ғәзебин шашады», – деген едик. Сонлықтан жолда бизлерди душпаннан қорғаў ушын әскерлер хәм атлылар сораўға уялдым. ²³ Солай етип, бизлер ораза тутып, Қудайымызға жолымыз ушын жалбарындық, Ол да дуўамызды қабыл етти.

Ибадатхана ушын сауғалар

²⁴ Соңынан басшы руўханийлер арасынан он екисин: Шеребияны, Хашабияны хәм олардың туўысқанларынан онын таңлап алдым. ²⁵ Кейин патшаның, оның мәсләхәтшилериниң, басшыларының хәм сол жердеги пүткил израиллылардың Қудайымыздың Ибадатханасы ушын берген барлық садақаларын: гүмисти, алтынды хәм ыдысларды тәрезиге тартып, оларға бердим. ²⁶ Мен оларға берген затлардың өлшеми мынадай еди: 650 талант † гүмис, 100 талантлық †† гүмис ыдыслар, 100 талант ‡ алтын. ²⁷ Нарқы 1000 дарик †† болған 20 алтын тостаған, алтындай қунлы, жылтыр мыстан исленген еки ыдыс. ²⁸ Мен оларға былай дедим: «Сизлер – Жаратқан Ийениң мухаддесисизлер, ыдыслар да мухаддес. Гүмис хәм алтын – сизлердиң ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ийеге берилген ықтыярлы садақалар. ²⁹ Руўханийлердиң басшылары, лебийлилер хәм израиллылардың урпақ басшылары алдында өлшеп, Жаратқан Ийениң Ерусалимдеги Ибадатханасының қазнасына тапсырғаныңызша сергек болып, оларды сақлаңлар». ³⁰ Солай етип, руўханийлер хәм лебийлилер Ерусалимге, Қудайымыздың Ибадатханасына алып келиў ушын, тәрезиге тартылған гүмисти, алтынды хәм ыдысларды қабыл етип алды.

³¹ Бизлер биринши айдың он екинши күни †† Ерусалимге барыў ушын Ахаўа өзегі бойынан жолға шықтық. Қудайымыздың қолы бизлердиң үстимизде болып, жолымызда Ол бизлерди душпанлардың хұжиминен хәм қарақшылардан қорғады. ³² Солай етип, бизлер Ерусалимге жетип келип, ол жерде үш күн дем алдық.

³³ Төртинши күни Қудайымыздың Ибадатханасына барып, гүмисти, алтынды хәм ыдысларды тәрезиге тартып, Урия улы руўханий Меремотқа тапсырдық. Пинехас улы Элазар оның қасында болды. Лебийли Ешуа улы Иозабад хәм Биннуй улы Ноадия да олар менен бирге еди. ³⁴ Хәр бир нәрсе саналды хәм тәрезиге тартылды. Өлшенген затлардың хәммеси сол ўақытта жазып қойылды.

† 650 талант – шама менен 22,4 т. †† 100 талантлық – шама менен 3,45 т. ‡ 100 талант – 3,45 т. †† Нарқы 1000 дарик – шама менен 8,5 кг. †† Биринши айдың он екинши күни – б. э. ш. 458-жыл 19-апрель.

³⁵ Тутқыннан келгенлер, яғный сүргиннен қайтып келгенлер Израилдың Құдайына арнап, жандырылатуғын құрбанлықтар берди. Олар пүткіл израиллылар ушын он еки буға, тоқсан алты қошқар, жетпис жети тоқлы шалды. Ал гүна құрбанлығы ушын он еки текени құрбанлыққа шалды. Булардың хәммеси Жаратқан Ийеге усынылған жандырылатуғын құрбанлықтар еди. ³⁶ Сүргиннен қайтқанлар патшаның буйрықтарын патшаның найыпларына хәм дәрьяның арғы тәрәпиндеги ўәлаятларының хәкимлерине берди. Олар да Израил халқын хәм Құдайдың Ибадатханасын қоллап-қуўатлауығын болды.

Эзраның дуўасы

9 Бул ўақыялардан кейин, басшылар алдыма келип былай деди: «Израил халқы, хәтте, руўханийлер менен лебийлилер де айналамыздағы халықлардың: кенаан, хетт, периз, ебус, аммон, моаб, амор халықтарының хәм мысырлылардың жеркенишли нәрселеринен еле арылмады. ² Себеби өзлери де, уллары да усы халықлардың қызларына үйленген. Усылайынша мухаддес туқым этираптағы халықтар менен араласып кеткен. Басшылар хәм хызметкер адамлар бул опасызлыққа бас болды».

³ Мен бул гәплерди еситкенimde, көйлек-шапанымды жыртып, шаш-сақалымды жулып, қатты қапа болып жерге отыра кеттим. ⁴ Сонда сүргиннен қайтқанлардың опасызлығына байланыслы, Израилдың Құдайының сөзлеринен қорққанлардың хәммеси мениң жаныма топланды. Мен болсам, кешки құрбанлық ўақтына шекем қайғыға батып отырдым. ⁵ Ал кешки құрбанлық ўақтында қайғыға батып, көйлек-шапаным жыртылған халда отырған орнымнан турдым. Дизерлеп отырып қолларымды жайып, Құдайым болған Жаратқан Ийеге ⁶ былай дедим: «Құдайым! Басымды көтерип Саған қараўға уялып хәм қысынып турман. Себеби гүнамыз басымыздан асып, айыбымыз аспанға жеткен. ⁷ Ата-балаларымыздың заманынан баслап усы күнге шекем айыпқа көмилип қалғанбыз. Гүнамыз себепли бизлер өзлеримиз, патшаларымыз, руўханийлеримиз басқа еллердің патшаларының қолына тапсырылды, өлтирилдик, тутқынға алындық, таландық хәм бүгингидей шерменде болдық. ⁸ Бирақ бүгин Құдайымыз Жаратқан Ийе! Сен бизлерге қысқа ўақытқа мийрим көрсетип, айырымларымызды тири қалдырдың. Құллықта болғанмызда көзимизге нур берий хәм азғана болса да, еңсемизди көтерий ушын, Өзиңнің мухаддес орныңнан мәкан жай бердің.

⁹ Себеби бизлер құллар едик. Бирақ Құдайымыз, Сен бизлерди құллыққа таслап қоймадың. Сен Персия патшаларының жүрегінде бизлерге деген мийрим ояттың. Өзиңнің Ибадатхананды қурыўымыз хәм қарабақанаға айланған

Ибадатхананы қайта тиклеўимиз ушын жаңа өмир бердің. Және де, Ерусалимде хәм Яхудада бизлерге қорғаныў дийўалын бердің.

¹⁰ Ал енди, Құдайымыз, буннан кейин не дей аламыз? Өйткени Сениң буйрықтарыңнан жүз бурдық. ¹¹ Сен Өз құлларың пайғамбарлар арқалы мынадай буйрық берген едиң: „Сизлер ийелик етиў ушын кирип атырған жер – харам жер. Ол сол жерде жасап атырған халықлардың харамлықтары хәм жеркенишли дәстүрлери менен харамланған. Олар елди бастан аяғына өз напәклигине толтырған. ¹² Сонлықтан олар менен қыз берисип, қыз алыспаңлар. Хеш қашан олардың тынышлығы хәм ийгилиги ушын хәрекет етпеңлер. Сонда күшли боласыз, бул жердің өниминен жеп, оларды өз балаларыңызға мәңгиге мийрас етип бересиз“. ¹³ Басымызға түскенлердің хәммеси өзлеримиздің жаман ислеримиз хәм үлкен айыбымыз себепли болды. Бирақ Сен, Құдайымыз, бизлерди ислеген исимизге қарағанда жеңил жазаладың хәм айырымларымызды тири қалдырдың. ¹⁴ Енди қалайынша және Сениң буйрықтарыңды бузып, усундай жеркенишли ислерди ислеп атырған халықтар менен куда-тамыр бола аламыз? Егер солай ислесек, онда Сен бизлерге фәзепленип, бирде бирейимизди тири қалдырмай, қырып тасламайсаң ба? ¹⁵ Израилдың Құдайы Жаратқан Ийе! Сен әдилсең. Бүгинги күнге келип бизлер аман қалдық. Сениң алдыңда турыўға хәқымыз болмаса да, мине, бизлер өз айыптарымызды арқалап, Сениң алдыңда турмыз».

Аралас некеге шек қойыў жобасы

10 Эзра Құдайдың Ибадатханасының алдында жер баўырлап жылаўы менен гүналарды мойынлап, дуўа етип атырғанда, израиллылардың үлкен бир жыйыны: еркеклер, хаяллар хәм балалар оның жанына жыйналды. Олар да зар еңиреп, жылап турды. ² Сонда Элам урпағынан Ехиел улы Шекания Эзраға былай деди: «Бизлер басқа миллет қызларына үйленип, Құдайымыздың алдында опасызлық еттік. Деген менен, израиллылар ушын еле үмит бар. ³ Енди Құдайымыз бенен келисим дүзейик. Мырзам, сизиң хәм Құдайымыздың буйрықтарын қадирлейтуғынлардың мәсләхәти бойынша, хәмме басқа миллеттен алынған хаяллар менен ажырасып, оларды балалары менен бирге босатып жиберейик. Бул келисим Нызамға сай болсын. ⁴ Қәне, орныңыздан турың! Себеби бул ис сизге жүкленген, ал бизлер сизди қоллап-қуўатлаймыз. Руўхыңызды көтерип, иске кирисиң!»

⁵ Сонда Эзра орнынан турды. Ол руўханийлердің басшыларына, лебийлилерге хәм пүткіл израиллыларға усы айтылғанларды орынлаймыз деп, ант ишиўди буйырды. Олар ант ишти. ⁶ Кейин Эзра Құдайдың Ибадатханасының алдынан турып, Эляшиб улы Еҳохананның бөлмесине барды. Сол жерде болғанда, ол сүргиннен қайтқанлардың

опасызлығы ушын аза тутуыын дауам етип, нан да жемеди, суу да ишпеди.

⁷ «Сүргиннен қайтқанлардың хәммеси Ерусалимге жыйналсын», – деп Яхуда хәм Ерусалим бойлап жар салынды. ⁸ Және де: «Егер ким де ким үш күн ишинде келмесе, басшылардың хәм ақсақаллардың қарары бойынша оның барлық мал-мүлки тартып алынып, өзи сүргиннен келгенлер жәмийетинен шығарып жибериледи», – деп хабарланды. ⁹ Сонда пүткіл Яхуданың хәм Бенямин урыуының адамлары үш күн ишинде Ерусалимге жыйналды. Бул тоғызыншы айдың жигирмаланшы күни [†] еди. Пүткіл халық Қудайдың Ибадатханасы алдындағы майданда отырды. Олар хәм усы истен, хәм қуып жауған жауыннан дирилдер еди. ¹⁰ Руұханий Эзра орнынан турып, оларға былай деди:

– Сизлер опасызлық еттиңдер, басқа миллет қызларына үйленип, Израилдың айыбына айып жамадыңлар. ¹¹ Енди ата-бабаларыңыздың Қудайы Жаратқан Ие алдында гүналарыңызды мойынлап, Оның еркин орынлаңлар. Этирапыңыздағы халықлардан хәм басқа миллеттен алынған хаяллардан айырылыңлар.

¹² Сонда пүткіл жәмийет жууап берип, бәлент дауыс пенен былай деди:

– Аўа, сиз хақсыз. Сиз не айтсаңыз, соны ислеймиз. ¹³ Деген менен, халық көп, жауын да қуып тур, ашық жерде турыўға димарымыз қалмады. Бул бир-еки күнлик ис емес, себеби бизлердің көпшилигимиз усы исте гүна ислегенбиз. ¹⁴ Басшыларымыз пүткіл жәмийет атынан ўәкиллик қылсын. Ал қалаларымыздағы басқа миллет қызларына үйленген адамлардың хәммеси белгиленген ўақытта өз қалаларының ақсақаллары хәм қазылары менен бирге усы жерге келсин. Қудайымыздың усы ис себепли лаўлаған ғәзеби қайтқанға шекем усылай исленсин.

¹⁵ Бул усынысқа тек Асахел улы Ионатан хәм Тиқўа улы Яхзеза қарсы болды, ал Мешуллам хәм лебийли Шаббетай болса, буларды қоллап-қууатлады.

¹⁶ Сүргиннен қайтқанлар айтылғандай иследи. Руұханий Эзра хәр бир урпақтың урпақ басшысын атпа-ат таңлап алды. Оныншы айдың биринши күни ^{††} олар бул исти изертлеўге отырды.

¹⁷ Биринши айдың биринши күни [‡] олар басқа

миллет қызларына үйленгенлердің хәммесинің исин қарап болды.

Басқа миллет қызларына үйленгенлер дизими

¹⁸ Руұханийлер урпағы арасында басқа миллет қызларына үйленгенлер:

Иосадақ улы Ешуаның хәм оның туўысқанларының урпақларынан: Маасея, Элиезер, Яриб хәм Гедалия. ¹⁹ Олар хаялларынан ажырасыўға сөз берди хәм хәр бири сүрийден бир қошқарды өз айыбы ушын айып қурбанлығы ретинде қурбанлыққа берди.

²⁰ Иммер урпағынан: Хананий хәм Зебадия;

²¹ Харим урпағынан: Маасея, Илияс, Шемяя, Ехиел, Уззия;

²² Пашхур урпағынан: Элюоенай, Маасея, Исмайыл, Нетанел, Иозабад, Эласа;

²³ Лебийлилерден: Иозабад, Шимей, Келая, яғный Келита, Петахия, Яхуда, Элиезер;

²⁴ Қосықшылардан: Эляшиб;

Дәрўаза қараўылларынан: Шаллум, Телем, Урий;

²⁵ Басқа израиллылардан:

Парош урпақларынан: Рамия, Иззия, Малкия, Миямин, Элазар, Малкия, Беная;

²⁶ Элам урпақларынан: Маттания, Зехария, Ехиел, Абдий, Еремот, Илияс;

²⁷ Затту урпақларынан: Элюоенай, Эляшиб, Маттания, Еремот, Забад, Азиза;

²⁸ Бебай урпақларынан: Еҳоханан, Ханания, Заббай, Атлай;

²⁹ Баний урпақларынан: Мешуллам, Маллух, Адая, Яшуб, Шеал, Рамот;

³⁰ Пахат-Моаб урпақларынан: Адна, Келал, Беная, Маасея, Маттания, Бесалел, Биннуй, Менашше;

³¹ Харим урпақларынан: Элиезер, Ишшия, Малкия, Шемяя, Шимон, ³² Бенямин, Маллух, Шемария;

³³ Хашум урпақларынан: Маттенай, Маттата, Забад, Элифелет, Еремай, Менашше, Шимей;

³⁴ Баний урпақларынан: Маадай, Амрам, Уўел, ³⁵ Беная, Бедея, Келуху, ³⁶ Уанея, Меремот, Эляшиб,

³⁷ Маттания, Маттенай, Ясай, ³⁸ Баний, Биннуй, Шимей, ³⁹ Шелемия, Натан, Адая, ⁴⁰ Махнадбай, Шашай, Шарай, ⁴¹ Азарел, Шелемия, Шемария,

⁴² Шаллум, Амария, Юсуп;

⁴³ Небо урпақларынан: Еиел, Маттития, Забад, Зебина, Яддай, Иоел, Беная.

⁴⁴ Бул адамлардың хәммеси басқа миллет қызларына үйленген болып, олардың айырымларының балалары да бар еди.

[†] Тоғызыншы айдың жигирмаланшы күни – б. э. ш. 458 ж. 19-декабрь. ^{††} Оныншы айдың биринши күни – б. э. ш. 458 ж. 29-декабрь. [‡] Биринши айдың биринши күни – хәзирги календарь бойынша б. э. ш. 457-жыл 27-март.

Нехемия

Нехемияның дуғасы

1 Хахалия улы Нехемияның сөзлери:
Персия патшасы Артаксеркстің
хүкімдарлығының жигирмаланшы жылының
Кислеу айында [†] мен Суза қорған қаласында едим.
² Сонда туысқанларымнан бири Хананий айырым
адамлар менен бирге Яхудадан келди. Мен
олардан сүргиннен қутылып қалып, тири қалған
яхудийлер хәм Ерусалим қаласы туұралы сорадым.
³ Олар маған сүргиннен қутылып қалып, Яхуда
ұалаятында тири қалғанлардың қатты
қыйыншылық хәм шерменделик аұхалда қалғаны,
Ерусалим дийуалларының ұайран етилип,
дәрұазаларының өртеп жиберилгени туұралы
айтып берди.
⁴ Бул сөзлерди еситкенімде, отырып жыладым.
Бир неше күн қайғыға батып жүрдим, ораза тутып,
аспанның Қудайына былай деп дуға еттим: ⁵ «О,
аспанның Қудайы Жаратқан Ийе! Сен уллы хәм
айбатлы Қудайсаң! Сен Өзиңди сүйгенлер хәм
буйрықларыңды орынлағанлар менен дүзген
келисимиңе садық қаласаң. ⁶ Қулыңның дуғасын
еситиу ұшын қулақларың түриули, көзлериң ашық
болғай. Енди Сениң алдыңда қулларың болған
Израил халқы ұшын күни-түни дуға етип, олардың
гүналары ұшын тәубе қыламан. Аұа, бизлер Сениң
алдыңда гүна иследик, мен де, мениң әкемнің үй-
иши де гүна иследи. ⁷ Бизлер Сениң алдыңда қатты
жеркенишли ислерди иследик. Сениң қулың
Муўсаға берген буйрықларыңа, қағыйдалар хәм
нызамларыңа бойсынбадық. ⁸ Енди қулың Муўсаға
берген мына сөзлериңди есиңе ала гөр: „Егер
сизлер Маған опасызлық етсеңиз, Мен сизлерди
халықлар арасына шашып жиберемен. ⁹ Бирақ
Маған қайтып келсеңиз хәм буйрықларыма
бойсынып, оларды орынласаңыз, жердиң ең
шетине қуўғын қылынған болсаңыз да, сизлерди ол
жерден жыйнап аламан. Атымды уллылау ұшын,
таңлап алған жерге сизлерди алып келемен“.
¹⁰ Израил халқы – Сениң қулларың хәм Өз
халқың. Уллы құдиретиң хәм күшли қолың менен
оларды азат еткенсең. ¹¹ О, Ийем! Қулың болған
мениң дуғама хәм Сениң атыңды хұрмет қылыудан
зауықланатуғын қулларыңның дуғасына қулақ түре

[†] Персия патшасы Артаксеркстің хүкімдарлығының
жигирмаланшы жылының Кислеу айында – б. э. ш. 446-жыл
ноябрь-декабрь айлары.

гөр. Бүгин маған әўмет берип, патшада маған деген
реҳим оята гөр».

Сол ўақытлары мен патшаның шарап қуйыушысы
едим.

Нехемияның Ерусалимге қайтыуы

2 Патша Артаксеркстің хүкімдарлығының
жигирмаланшы жылы, Нисан айы ^{††} еди. Мен
патшаның алдына әкелинген шарапты оған
усындым. Бурын хеш қашан патша мени түскин
аұхалда көрген жоқ еди. ² Сонлықтан патша маған:
– Неге қапа көринесең? Билемен, кесел емессең.
Жүрегиңде бир дәртиң бар ма деймен? – деди. Мен
қатты қорқып кеттим. ³ Сонда да патшаға:
– Тақсыр, өмириңиз узақ болсын! Ата-
бабаларымыз жерленген қала қаңырап,
дәрұазалары өртелген болса, мен қалай қапа
болмайын? – дедим.

⁴ Патша маған:

– Не тилейсең? – деди. Сонда мен ишимнен
аспанның Қудайына дуға еттим, ⁵ кейин патшаға
былай дедим:

– Тақсыр, егер макул деп тапсаңыз хәм мендей
қулыңызға кеулиңиз толған болса, онда мени
Яхудаға, ата-бабаларым жерленген қалаға
жиберсеңиз. Мен бул қаланы қайта құрмақшыман.

⁶ Сонда ханбийке де патшаның жанында отырған
еди. Патша меннен:

– Сапарың қанша ўақытқа созылады, қашан
қайтып келесең? – деп сорады. Патша мени
жибериуіге ыразы болды. Соңынан мен ўақытты
белгилеп айттым.

⁷ Мен патшаға және былай дедим:

– Тақсыр, егер сизге макул болса, Яхудаға жетип
барғанымша, өз жерлеринен өтиуіме рухсат
бериуі ұшын, дәрьяның арғы жағының
хәкимлерине хат жазып берилсин. ⁸ Және де,
патша тоғайларының бажбаны Асафқа да хат
жаздырып берсеңиз. Ол маған Қудайдың
Ибадатханасы жанындағы қорғанның
дәрұазаларын, қала дийуалларын соқтырыуым хәм
өзиме үй салдырыуым ұшын керек болатуғын
ағашларды берсин.

Қудайдың мийримли қолы мениң үстимде
болғанлығы себепли, патша сорағанымның
хәммесин берди.

^{††} Патша Артаксеркстің хүкімдарлығының жигирмаланшы
жылы, Нисан айы – б. э. ш. 445-жыл бәхәрдің баслары.

⁹ Патша мениң менен бирге бир неше әскербасылар хәм атлылар жиберген еди. Мен дәрьяның арғы жағының хәкимлерине келип, оларға патшаның хатларын бердим. ¹⁰ Хоронлы Санбаллат хәм аммон халқынан болған хызметши Тобия Израил халқының ийгилиги ушын ғамхорлық етиўге бир адамның келгенин еситкенде, қатты ғәзепленди.

¹¹ Мен Ерусалимге келип, ол жерде үш күн болдым. ¹² Мен Ерусалим ушын ислеитұғын ислеримди Құдайымның жүрегиме салғанын хеш кимге айтпадым. Түнде турып, жанымдағы адамлардан бир нешеўин ертип, жолға шықтым. Жаныма өзим минип жүрген жаныўардан басқа хеш қандай жаныўар алған жоқ едим.

¹³ Түнде Ойпатлық дәрўазасы арқалы шығып, Айдарха булағына, ол жерден Тезек дәрўазасына бардым. Мен ўайран етилген Ерусалим дийўалларын хәм оның жағып жиберилген дәрўазаларын көзден кеширдим. ¹⁴ Соңынан Булақ дәрўазасына хәм Патша ҳауызына бардым. Бирақ астымдағы жаныўарым етиўге жол таба алмады. ¹⁵ Сонлықтан түнде сай бойлап көтерилип, дийўалды көзден кеширдим. Ақырында, кери айланып, Ойпатлық дәрўазасы арқалы изге қайттым.

¹⁶ Хүкимет басшылары мениң қай жерге барып, не ислеп жүргенимди билмеди. Себеби мен яхудийлерге де, руўханийлерге де, ақсүйеклерге де, басшыларға да, усы иске қатнасы бар басқа жумыс алып барыўшыларға да еле хеш нәрсе айтпаған едим.

¹⁷ Соңынан мен оларға: «Қандай апатшылыққа ушырағанымызды көрип турсыз ба? Ерусалим босап қалған, ал оның дәрўазалары болса, жандырып жиберилген. Жүриңлер, Ерусалимнің дийўалларын қайта тиклейик. Буннан былай аяқ асты болыўға шек қояйық», – дедим. ¹⁸ Мен оларға Құдайдың мийримли қолының мениң үстимде екенин хәм патшаның өзиме айтқан сөзлерин айтып бердим.

Сонда олар: «Қурылысты баслаймыз», – деди хәм қайырлы иске бар күшин жумсаўға таяр турды.

¹⁹ Бирақ хоронлы Санбаллат, аммон халқынан болған хызметши Тобия хәм араб халқынан болған Гешем буларды еситкенде, үстимизден күлди хәм: – Не ислеп атырсыз өзи? Ямаса патшаға қарсы бас көтерип атырсызлар ма? – деп бизлерди кемситип сөйледи.

²⁰ Сонда мен оларға:

– Аспанның Құдайы исимизди сәтли қылады, ал Оның қуллары болған бизлер қурылысты баслаймыз. Сизлердиң Ерусалимде үлесиде де, ҳақыңыз да, тарийхий дерегиңиз де жоқ, – деп жуўап бердим.

Дийўалдың тиклениўи

3 Соннан соң, бас руўханий Эляшиб хәм оның руўханий туўысқанлары иске кирисип, Қой дәрўазасын қайта қурды. Олар дәрўазаны бағышлаў рәсиминен өткерип, қапыларын орнына қурды. Жүзлик минарасына дейинги дийўалларды тиклеп, оны бағышлаў рәсиминен өткерди. Және де, олар Хананел минарасына шекемги дийўалларды да тикледи. ² Ерихололар оннан кейинги бөлегин, ал оннан кейинги бөлекти Имрий улы Заккур қурды.

³ Балық дәрўазасын Хассенаның улары қурды. Олар дәрўазаның бөренелерин қойып, қапыларын қурды, қулып хәм тәмбилерин орнатты. ⁴ Оннан кейинги бөлекте Хәққостың ақлығы Урияның улы Меремот дүзетиў ислерин алып барды. Оннан кейинги бөлекти Мешезабелдиң ақлығы Берехияның улы Мешуллам, ал оннан кейинги бөлекти Баана улы Садоқ дүзетти. ⁵ Олардан кейинги бөлекти теқоалылар дүзетти. Бирақ олардың ақсүйеклери өз қадағалаўшыларының буйрығын орынлаў ушын қәддин бүкпеди.

⁶ Ешана † дәрўазасын Пасеах улы Иояда хәм Бесодия улы Мешуллам дүзетти. Олар дәрўазаның бөренелерин қойып, қапыларын қурды, қулып хәм тәмбилерин орнатты. ⁷ Олардан кейинги бөлекти гибонлы Мелатия хәм меронотлы Ядон дәрьяның арғы жағындағы хәкимнің қол астындағы Гибон хәм Миспа турғынлары менен бирге дүзетти. ⁸ Олардан кейинги бөлекти зергер Хархәя улы Уzziел, ал оннан кейинги бөлекти хош ийисли затлар таярлаўшы Ханания дүзетти. Олар Ерусалим дийўалларының Кең дийўалға дейинги аралығын қайта тикледи. ⁹ Олардың жанындағы бөлекти Ерусалим үлкесиниң ярымының басқарыўшысы Хур улы Рефая дүзетти. ¹⁰ Олардан кейинги бөлекти, өз үйиниң қарама-қарсысын Харумаф улы Едая, ал оннан кейинги бөлекти Хашабния улы Хаттуш дүзетти. ¹¹ Харим улы Малкия менен Пахат-Моаб улы Хашшуб басқа бир бөлекти хәм Тандырлар минарасын дүзетти. ¹² Кейинги бөлекти Ерусалим үлкесиниң ярымының басқарыўшысы Халлохеш улы Шаллум өз қызлары менен бирге дүзетти.

¹³ Ханун хәм Заноах турғынлары Ойпатлық дәрўазасын дүзетти. Олар дәрўаза бөренелерин қойып, қапыларын қурды, қулып хәм тәмбилерин орнатты. Және де, олар дийўалдың Тезек дәрўазасына шекемги мың шығанақ аралығын дүзетти.

¹⁴ Ал Тезек дәрўазасын Бейт-Хаккерем үлкесиниң басқарыўшысы Рехаб улы Малкия дүзетти. Ол дәрўазаны қурып, қапыларын, қулып хәм тәмбилерин орнатты.

¹⁵ Булақ дәрўазасын Миспа үлкесиниң басқарыўшысы Кол-Хозе улы Шаллум дүзетти. Ол

† Ешана – ямаса Ески.

дәрүазаны қурып, үстин жаўды, қапыларын, қулып хәм тәмбилерин орнатты. Ол патша бағының қасындағы Шелах ҳаўызының дийўалын да Даўыттың қаласынан төменге түсетуғын текшеге шекем дүзетти. ¹⁶ Оның жанындағы бөлекти, яғнай Даўыттың мазарының қарама-қарсысына шекемги орыннан ҳаўызға хәм Батырлар үйине дейинги аралықты Бейт-Сур үлкесиниң ярымының басқарыўшысы Азбуқ улы Нехемия дүзетти.

¹⁷ Оның жанындағы бөлекти Баний улы Рехумның басшылығында лебийлилер дүзетти. Оннан кейинги бөлекте Кеила үлкесиниң ярымының басқарыўшысы Хашабия өз үлкеси атынан дүзетий ислерин алып барды. ¹⁸ Оннан кейинги бөлекти Хашабияның туўысқанлары Кеила үлкесиниң қалған ярымының басқарыўшысы Хенадад улы Биннуй † басшылығында дүзетти. ¹⁹ Оннан кейин Миспаньң басшысы Ешуа улы Эзер қурал-жарақ сақлау бөлмесине көтерилетуғын жолдың алдынан дийўалдың мүйешине шекемги аралықты дүзетти. ²⁰ Оннан кейин мүйештен баслап, бас руўханий Эляшибтиң үйиниң қапысының кирер аўзына дейинги аралықты Заббай улы Барух ықлас пенен дүзетти. ²¹ Оның жанындағы Эляшибтиң үйиниң қапысының кирер аўзынан баслап, оның үйиниң ақырына шекемги аралықты Хакқостың ақлығы Урияның улы Меремот дүзетти.

²² Оннан кейинги бөлекти дөгеректеги аймақлардан келген руўханийлер дүзетти. ²³ Олардан кейин Бенямин хәм Хашшуб өз үйлериниң қарсы алдындағы бөлекти, ал олардан кейин Ананияның ақлығы Маасеяның улы Азария өз үйиниң жанындағы бөлекти дүзетти. ²⁴ Оннан кейин Азарияның үйинен дийўалдың мүйешине хәм айланбасына шекемги аралықты Хенадад улы Биннуй дүзетти. ²⁵ Мүйештиң хәм сақшылар хәулисіндеги патшаның жоқарғы сарайына шығатуғын минараның қарсысын Узай улы Палал дүзетти. Оннан кейин Парош улы Педая ²⁶ Офел төбешигинде жасайтуғын Ибадатхана хызметшилери менен бирге шығыс тәрептеги Суў дәрүазасының қарсы алдына хәм Шығыңқы минарасына шекемги аралықты дүзетти.

²⁷ Шығыңқы минарасының қарсысынан Офел төбешигиндеги дийўалға шекемги басқа бөлекти теқоалылар дүзетти. ²⁸ Руўханийлер Ат дәрүазасының жоқарысын, хәр бири өз үйиниң қарсы алдын дүзетти. ²⁹ Олардан кейин Иммер улы Садоқ өз үйиниң қарсысын, оннан кейинги бөлекти шығыстағы дәрүазаның қараўылы Шекания улы Шема дүзетти. ³⁰ Оннан кейинги басқа бир бөлекти Шелемия улы Ханания хәм Салафтың алтыншы улы Ханун дүзетти. Олардан кейин Берехия улы Мешуллам өз бөлмесиниң қарсы алдын дүзетти. ³¹ Оннан кейин Мифкад дәрүазасына қарсы турған Ибадатхана хызметшилери менен саўдагерлердиң үйине хәм

мүйештеги жоқарғы бөлмеге шекемги аралықты зергер Малкия дүзетти. ³² Ал мүйештеги жоқарғы бөлмеден Қой дәрүазасына шекемги аралықты зергерлер хәм саўдагерлер дүзетти.

Қайта қурыў исине қарсы шыққанлар

4 Санбаллат бизлердиң дийўалды қайта қурып атырғанымызды еситкенде, қаны қайнап, ғәзепке минди хәм яхудийлерди масқаралай баслады. ² Ол өз шериклери менен Самария ләшкерлери алдында былай деди: «Мына бийшара яхудийлер не ислеп атыр? Ырасында да, олар өз дийўалын қайта тиклемекши ме? Ырасында да, олар қурбанлық бермекши ме? Булар не, бир күн ишинде қурылысты питкермекши ме? Ырасында да, олар жанып, үйилген шығындыға айланған тасларды жанландырмақшы ма?»

³ Санбаллаттың жанында турған аммон халқынан болған Тобия да: «Қурып атырған дийўалына қараңлар! Егер бир түлки келип үстине минсе, тас дийўалы тас-талқан болады», – деди.

⁴ Сонда мен былай деп дуўа еттим: «Қудайымыз, бизлерге қулақ сал! Бизлер хорланып атырмыз. Олардың бизлерге көрсеткен хорлығын өзлериниң басына жаўдыр хәм олар да тутқын болып, жат елде таланатуғын болсын. ⁵ Олардың айыптарын жаўып, гүналарын кеширип, көз алдыңнан өширип таслай гөрме! Себеби олар қурылысшылардың арына тийди».

⁶ Деген менен, бизлер дийўал қурылысын даўам еттик. Халық бар ықласы менен ислегенликтен, пүткил дийўалды оның ярымына дейин тикледик.

⁷ Бирақ Санбаллат, Тобия, араблар, аммонлар хәм ашдодлылар Ерусалим дийўалларының тиклениў ислериниң алға илгерилеп, бузылған жерлериниң пителип атырғанын еситкенде, қатты ашыўланды. ⁸ Олар хәммеси бирге келип, Ерусалимге қарсы урыс ашыўға хәм ол жерде тәртипсизликти келтирип шығарыўға келисип алды. ⁹ Сонда бизлер Қудайымызға дуўа етип, олардан қорғаныў ушын күни-түни сақшылар қойдық.

¹⁰ Бирақ яхудалылар тоңқылдап: «Жүк тасыўшылар халдан тайды, Шығынды болса жүдә көп. Сонлықтан өз күшимиз бенен Дийўалды қайта қура алмаймыз», – деди.

¹¹ Ал душпанларымыз болса: «Бизлерди билип, көрип қоймасынан бурын араларына кирип алып, оларды өлтирейик хәм исти тоқтатайық», – деп атыр.

¹² Олардың жанында жасайтуғын яхудийлер келип, бизлерге: «Олар хәр тәрәптен сизлерге бастырып келмекши», – деп он мәртепелеп айтты.

¹³ Сол себепли дийўалдың ең пәс, ашық жерлериниң артына қылыш, найза хәм оқ жай менен қуралланған адамларды тийрелери бойынша орналастырдым. ¹⁴ Буларды көрип

† Биннуй – басқа нұсқада Баўай.

шыққаннан соң, ақсүйеклерге, басшыларға хәм пүткил халыққа: «Олардан қорқпаңлар. Уллы хәм айбатлы Ийемизди еске алыңлар.

Туұысқанларыңыз, ул-қызларыңыз, хаялларыңыз хәм үйлеріңіз ушын урысыңлар», – дедим.

¹⁵ Өзлерінің нийетлерінен хабардар екеніміз хәм Қудай оларды пушқа шығарғаны душпанларымыздың қулағына жетип барды. Сонда бизлер хәммеміз дийұалға, хәр биріміз өз исімізге қайттық.

¹⁶ Сол күннен баслап, адамларымыздың ярымы қурылыста иследи, ярымы найза, қалқан, оқ жай услап, сауыт кийди. Ал басшылар дийұал қурып атырған пүткил Яхуда халқының артында турды. Дийұал қурыушылар хәм жүк тасыушылар бир қолы менен жұмыс ислеп, екінші қолына қуралын алып жүрди. ¹⁸ Хәр бир қурылысшы белине қылышын байлап алып, жұмыс иследи. Кәрнай шертетуғынлар мениң жанымда жүрди. ¹⁹ Мен ақсүйеклерге, басшыларға хәм пүткил халыққа былай дедим: «Жұмыс көлеми үлкен хәп кең. Бизлер дийұал бойлап жайылып кетип, бир-бирімізден узақласып баратырмыз. ²⁰ Сонлықтан қай жерден кәрнай сестин еситсеңіз, сол жерге, қасымызға жыйналыңлар. Қудайымыз бизлер ушын урысады».

²¹ Бизлер жұмысты азанда ерте, күн шыққанда баслап, кеште кеш, жулдызлар шыққанда тамамладық. Адамлардың ярымы бәрқулла сақшылықта турды. ²² Сол ұақытлары мен халыққа және: «Хәр бир адам өз хызметшилери менен бирге Ерусалимде түнесин. Олар түнде қарауыллықта турып, күндіз жұмыс ислесин», – дедим.

²³ Мен де, туұысқанларым да, хызметшилерім де, жанымдағы қарауыллар да, хеш биріміз кийімлерімізди шешпедик. Хәр бир адамның қуралы қолында болды.

Нехемияның жарлыларға жәрдем беріуі

5 Сол ұақытлары халық ишінде, еркеклер хәм олардың хаяллары арасында өз туұысқанлары болған яхудийлерге деген күшли наразылық жүзеге келди. ² Олардың базылары: «Бизлер көпшиликіпиз, ул-қызларымыз көп. Нан тауып жеп, тиришилик етиуіміз ушын бизлерге бийдай керек», – деди.

³ Ал базылары болса: «Ашлық ұақытта нанымызды табуу ушын, атызларымызды, жүзимзарларымызды хәм үйлерімізди гиреуғе берип атырмыз», – деди.

⁴ Және басқалары болса: «Патшаға салық төлеу ушын атызларымыз хәм жүзимзарларымыз үстинен үстеме пул алдық. ⁵ Бизлердің яхудий туұысқанларымыз бенен қанымыз бир, балаларымыздың да олардың балаларынан айырмашылығы жоқ. Бирақ бизлер ул-қызларымызды қул етип сатууға мәжбүр болып

атырмыз, қызларымыздың айырымлары әлле қашан шорылыққа сатылды. Атыз хәм жүзимзарларымыз енди басқалардың қолына өткенліктен, бизлер шарасыз қалдық», – деди.

⁶ Мен олардың наразылығы менен усындай сөзлерін еситкенімде, қатты ашыұландым. ⁷ Бираз ойландым, кейін ақсүйеклер менен басшыларға кейип:

– Сизлер өз туұысқанларыңыздан үстеме алып атырсызлар ма? – дедим. Мен усы мәселеге байланысly үлкен жыйын топлады. ⁸ Соңынан жыйналғанларға:

– Бизлер басқа халықларға сатылған яхудий туұысқанларымызды күшиміз жеткенше қайтарып сатып алдық. Ал сизлер болсаңыз, өз туұысқанларыңызды сатып атырсызлар. Оларды және сатып алыуымыз ушын ба? – дедим. Олар жууап таппай, үнсиз турды.

⁹ Мен оларға және былай дедим:

– Ислеп атырғаныңыз жақсы ис емес. Бизге душпан болған халықларға масқара болмау ушын, Қудайдан қорқып жасау керек емес пе еди?

¹⁰ Мениң өзим, туұысқанларым хәм хызметкерлерім менен бирге халыққа қарызға пул хәм бийдай берип атырмыз. Бирақ ендигиден былай ол ушын үстеме алыуды тоқтатайық!

¹¹ Хәзирден-ақ оларға өзлеріңіз тартып алған атызларын, жүзим хәм зәйтүн бағларын, үйлерін, үстеме ушын төлеген гүмислерін †, бийдайын, шарап хәм майларын қайтарып беріңдер.

¹² Олар:

– Қайтарып береміз, олардан хеш нәрсе талап етпейміз. Сизиң айтқаныңыздай қыламыз, – деди. Сонда мен рууханийлерди шақыртып, рууханийлердің алдында ақсүйеклер менен басшыларға берген үәдесінде туратуғыны туұралы оларға ант иштирдим. ¹³ Соңынан шапанымның белбеулигин шешип қағып:

– Өз үәдесінде турмаған адамды Қудай үй-жайынан хәм ийелигинен айырып, дымсыз қалдырсын, – дедим. Пүткил жыйналғанлар:

– Аумийин, – деди хәм Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтты. Халық берген үәдесінде турды.

¹⁴ Және де, өзим Яхуда жерине хәким болып тайынланған күннен баслап он еки жыл дауамында, яғный Артаксеркстиң патшалығының жигирмаланшы жылынан отыз екінші жылына шекем мен де, туұысқанларым да хәкімге арналған азық-ауқаттан жемедик. ¹⁵ Меннен бурынғы хәкімлер халыққа ауырманлық жүклеп, нан менен шараптан тысқары олардан қырық шекел гүмис те алған екен. Хәтте, олардың хызметшилери де халыққа өз хәкімин өткерген екен. Бирақ мен Қудайдан қорққанлықтан, булай ислемедим. ¹⁶ Оның орнына мен бар күшимди дийұалдың қурылысына бағышладым.

† Үстеме ушын төлеген гүмислерін – сөзбе-сөз: жүзден бир бөлеклерін.

Хызметкерлеримнің хәммеси истиң басына жыйналды. Бизлер бирде бир атыз сатып алмадық.

¹⁷ Айланамыздағы басқа халықтардан келгенлерди есапқа алмағанның өзінде, яхудийлерден хәм лаўазымлы адамлардан бир жүз елиў адам мениң дастурханымнан аўқатланатуғын еди. ¹⁸ Бир күнлик аўқат ушын бир өгиз, алты семиз қой хәм бир қанша таўықлар писирилетуғын, және хәр он күнде бир рет мол етип, түрли-түрли шараптардан берилетуғын еди. Деген менен, мен үлке хәкимине тийисли аўқатты талап етпедим, онысыз да халықтың жүги аўыр еди.

¹⁹ Құдайым, бул халық ушын ислеген ислеримди мениң ийгилигим ушын еске ала гөр!

Нехемияға қарсы тил бириктириў

6 Дийўалларды қурып, бузылған жерлериниң бирде бирейин қалдырмай, толық оңлап болғаным Санбаллат, Тобия, араб халқынан болған Гешем хәм басқа душпанларымының қулағына жетип барды. Бирақ ол ўақытта, мен еле дәрўазалардың қапыларын орнатып болмаған едим. ² Сонда Санбаллат пенен Гешем маған адам жиберип: «Оно тегислигиндеги аўыллардың биринде [†] ушырасайық», – деди. Олар маған зыян келтириў нийетинде еди. ³ Сонлықтан мен де оларға хабаршылар жиберип: «Мен үлкен бир ис пенен бәнтпен. Сонлықтан бара алмайман. Не ушын мен исти таслап, сизлерге барыўым хәм жумысты тоқтатыўым керек?» – дедим. ⁴ Олар төрт мәрте сол хабарды жиберди, мен де төрт мәрте солай жуўап қайтардым.

⁵ Сонда бесинши рет Санбаллат маған өз хызметшисин жиберди. Оның қолында мөрленбеген ашық хат бар еди. ⁶ Хатта былай деп жазылған еди: «Басқа халықлар арасында хабарлар тараған, Гешем де буны тастыйықлайды. Сен хәм яхудийлер қозғалаң көтериўди ойлап атырсызлар. Сол себептен сизлер дийўалларды қайта тиклеп атырған екенсиз. Усы хабарларға қарағанда, сен оларға патша болмақшы екенсең. ⁷ Және де, өзиң хәққында: „Яхуданың өз патшасы бар!“ деп жәриялаўы ушын, сен пайғамбарларды да тайынлапсаң. Бул сөзлер, әлбетте, патшаның қулағына жетип барады. Сонлықтан кел, бирге кеңесип алайық».

⁸ Мен оған адам жиберип: «Айтқанларыңның хәммеси жалған, буларды сен өзиң ойлап шығарғансаң», – деп жуўап бердим.

⁹ Олардың хәммеси бизлерди қорқытпақшы болып: «Қолларын истен суўйтсақ, ис тоқтайды», – деп ойлаған еди. Буған қарсы, мен Құдайдан қолларыма күш бериўин сорадым. ¹⁰ Бир күни мен Меҳетабелдиң ақлығы Делая улы Шемаяның үйине бардым. Ол үйине тығылып алған еди. Ол маған:

[†] Аўыллардың биринде – ямаса Кефиримде.

– Кел, Құдайдың Үйинде, Ибадатхананың ишинде ушырасып, есиклерин тас қылып, илдирип алайық. Себеби олар сени өлтириў ушын кележақ, түнде сени өлтириўге келеди, – деди.

¹¹ Бирақ мен оған:

– Мен қашып кететуғын адамға уқсайман ба? Яки тири қалыў ушын, Ибадатханаға жасырынатуғын адамға уқсайман ба? Бармайман, – дедим. ¹² Мен оны Құдайдың жибермегенин, бирақ оны Тобия менен Санбаллат параға сатып алғанлықтан, ол маған қарсы усындай жалған пайғамбаршылық сөзлерин айтқанын түсинип жеттим. ¹³ Олар мени қорқытыў ушын хәм қорққанымнан оның айтқанын қылып, гүна ислеўим ушын, Шемаяны жалаған еди. Сонда мени жаманлап, абырайымды төгиў ушын себеп табылар еди.

¹⁴ Мен былай деп дуўа еттим: «Құдайым, Тобия менен Санбаллаттың ислеген ислерин умыта гөрме! Сондай-ақ мени қорқытпақшы болған пайғамбар хаял Ноадияны хәм басқа пайғамбарларды да есинде сақлай гөр!»

Дийўал қурылысының жуўмақланыўы

¹⁵ Дийўал Элул айының жигирма бесинши сәнесинде ^{††}, елиў еки күнде питкерилди. ¹⁶ Барлық душпанларымыз бул хәққында еситкенде, этирапымыздағы халықтардың хәммеси қорқып кетти хәм олардың қатты еңсеси түсти. Себеби олар бул истиң Құдайымыздың жәрдемінде исленгенин түсинди.

¹⁷ Буннан тысқары, сол күнлери Яхуда ақсүйеклери Тобияға көп хатлар жазған болып, Тобиядан да оларға хатлар келип турды. ¹⁸ Тобия Арах улы Шеканияның күйеў баласы болғанлықтан хәм Тобияның улы Еҳоханан Берехия улы Мешулламның қызына үйленгенликтен, Яхудадағы көп адамлар оның менен нан сындырысып, ант ишискен еди. ¹⁹ Хәтте, олар Тобияның жақсы ислери хәққында маған айтатуғын, мениң айтқанларымызды да оған жеткерип туратуғын еди. Тобия да мени қорқытыў ушын хатлар жиберип туратуғын еди.

7 Қала дийўалы қурылып, дәрўазаның қапылары орнатылып болынғаннан соң, дәрўаза қараўыллары, қосықшылар хәм лебийлилер хызметке қойылды. ² Мен туўысқаным Хананийге хәм қорғанның әскербасысы Хананияға Ерусалимге жетекшилик етиўди тапсырдым. Әскербасы Хананий басқаларға қарағанда садық хәм Құдайдан қорқатуғын адам еди. ³ Мен оларға былай дедим: «Күн қатты қызған ўақытта, Ерусалим дәрўазалары жабық турсын. Дәрўаза қараўыллары хызметте турғанда қапылар жабылып, илдирип қойылсын. Қараўыллар Ерусалим турғынларынан тайынлансын. Олардың айырымлары

^{††} Элул айының жигирма бесинши сәнесинде – б. э. ш. 445-жылы жаздың ақырында.

нәубетшиликте тұрсын, ал айырымлары өз үйинің қарсы алдын қарауылласын».

Сүргиннен қайтып келгенлердің дизими

⁴ Ерусалим кең хәм уллы қала еди. Бирақ оның халқы аз болып, құрылған жайлар да еле аз еди. ⁵ Сонда Қудайым мениң жүрегиме ақсүйеклерди, басшыларды хәм халықты жыйнап, оларды шежиреси бойынша дизимге алыуды салды. Мен сүргиннен биринши болып қайтып келгенлердің жазба түрдеги шежиресин таптым. Онда былай деп жазылған еди:

⁶ Бабилон патшасы Набуходоносордың Бабилонға тутқын етип алып кеткен адамлары сүргин етилип, тутқында болған үәлаятлардан Ерусалимге хәм Яхудадағы өз қалаларына қайтып келди. ⁷ Олар Зеруббабел, Ешуа, Нехемия, Азария, Раамия, Нахманий, Мордохай, Билшан, Мисперет, Бигұай, Нехум хәм Баананың басшылығында қайтып келди.

Сүргиннен қайтқан Израил ерлеринің дизими төмендегіше:

- ⁸ Парош урпақларынан – 2172 адам;
- ⁹ Шефатия урпақларынан – 372 адам;
- ¹⁰ Арах урпақларынан – 652 адам;
- ¹¹ Пахат-Моаб, яғный Ешуа хәм Иоаб урпақларынан – 2818 адам;
- ¹² Элам урпақларынан – 1254 адам;
- ¹³ Затту урпақларынан – 845 адам;
- ¹⁴ Заккай урпақларынан – 760 адам;
- ¹⁵ Биннуй урпақларынан – 648 адам;
- ¹⁶ Бебай урпақларынан – 628 адам;
- ¹⁷ Азгад урпақларынан – 2322 адам;
- ¹⁸ Адониқам урпақларынан – 667 адам;
- ¹⁹ Бигұай урпақларынан – 2067 адам;
- ²⁰ Адин урпақларынан – 655 адам;
- ²¹ Атер, яғный Хизкия урпақларынан – 98 адам;
- ²² Хашум урпақларынан – 328 адам;
- ²³ Бетсай урпақларынан – 324 адам;
- ²⁴ Хариф урпақларынан – 112 адам;
- ²⁵ Гибон урпақларынан – 95 адам;
- ²⁶ Бейтлехемлилер менен нетофалылардан – 188 адам;
- ²⁷ Анатотлылардан – 128 адам;
- ²⁸ Бейт-Азмаұетлилерден – 42 адам;
- ²⁹ Кирят-Яримлилерден, кефиралылардан хәм бееротлылардан – 743 адам;
- ³⁰ Рамалылардан хәм гебалылардан – 621 адам;
- ³¹ Михмаслылардан – 122 адам;
- ³² Бейт-Эллилерден хәм айлылардан – 123 адам;
- ³³ Басқа неболылардан – 52 адам;
- ³⁴ Басқа эламлылардан – 1254 адам;
- ³⁵ Харимлилерден – 320 адам;
- ³⁶ Ерихолылардан – 345 адам;
- ³⁷ Лодлылардан, хадидлилерден хәм онолылардан – 721 адам;
- ³⁸ Сеналылардан – 3930 адам;
- ³⁹ Руұханийлер:

Ешуа нәсилинен болған Едая урпақларынан – 973 адам;

⁴⁰ Иммер урпақларынан – 1052 адам;

⁴¹ Пашхур урпақларынан – 1247 адам;

⁴² Харим урпақларынан – 1017 адам.

⁴³ Лебийлилер:

Хөдеұа нәсилинен тараған Ешуа хәм Қадмиел урпақларынан – 74 адам.

⁴⁴ Қосықшылар:

Асаф урпақларынан – 148 адам;

⁴⁵ Дәрұаза қарауыллары: Шаллум, Атер, Талмон, Аққуб, Хатита хәм Шобай урпақларынан – 138 адам.

⁴⁶ Ибадатхана хызметшилери:

Сиха урпақларынан, Хасуфа урпақларынан, Таббаот урпақларынан,

⁴⁷ Керос урпақларынан, Сиа урпақларынан, Падон урпақларынан,

⁴⁸ Лебана урпақларынан, Хагаба урпақларынан, Шалмай урпақларынан,

⁴⁹ Ханан урпақларынан, Гиддел урпақларынан, Гахар урпақларынан,

⁵⁰ Реая урпақларынан, Ресин урпақларынан, Неқода урпақларынан,

⁵¹ Газзам урпақларынан, Узза урпақларынан, Пасеах урпақларынан,

⁵² Бесай урпақларынан, Меуним урпақларынан, Нефушесим урпақларынан,

⁵³ Бақбуқ урпақларынан, Хақуфа урпақларынан, Хархур урпақларынан,

⁵⁴ Баслит урпақларынан, Мехида урпақларынан, Харша урпақларынан,

⁵⁵ Барқос урпақларынан, Сисера урпақларынан, Темах урпақларынан,

⁵⁶ Незиах урпақларынан хәм Хатифа урпақларынан еди.

⁵⁷ Сулайманның хызметшилеринің урпақлары:

Сотай урпақларынан, Соферет урпақларынан, Перида урпақларынан,

⁵⁸ Яла урпақларынан, Дарқон урпақларынан, Гиддел урпақларынан,

⁵⁹ Шефатия урпақларынан, Хаттил урпақларынан, Покерет-Хассебайым урпақларынан хәм Амон урпақларынан еди.

⁶⁰ Ибадатхана хызметшилери менен

Сулайманның хызметшилеринің урпақларынан барлығы болып 392 адам еди.

⁶¹ Тел-Мелах, Тел-Харша, Керуб, Аддон хәм Иммер қалаларынан көшип келген, бирақ өзлеринің шығысын хәм Израилдың қайсы урыуына тийисли екенін дәлиллей алмағанлар мыналар еди:

⁶² Делая, Тобия хәм Неқода урпақларынан – 642 адам.

⁶³ Сондай-ақ руұханийлер нәсилинен болған Хабайя урпақлары, Хәққос урпақлары хәм гиладлы Барзиллайдың қызларының бирине үйленип, қәйин атасының аты менен аталған Барзиллай урпақлары. ⁶⁴ Булар жазба шежиреден өз шығысын

изледи, бірақ таба алмағанлықтан қаны таза емес деп, руұханийлик хызметинен шетлетилди.

⁶⁵ Хәким оларға Урим хәм Туммимнен пайдалана алатуғын руұханий шықпағанша, тек руұханийлерге берилетуғын ең мухаддес тағамнан жемеуді буйырды.

⁶⁶ Пүткіл жәмийет хәммеси болып 42 360 адам еди. ⁶⁷ Булардан тысқары, олардың 7337 қул хәм шорылары, 245 еркек хәм хаял қосықшылары да бар еди. ⁶⁸ Және де, 736 аты, 245 ғашыры, ⁶⁹ 435 түйеси хәм 6720 ешеги бар еди.

⁷⁰ Айырым әулад басшылары исти жүргизиуі ушын сыйлар берди. Хәким қазнаға 1000 дарик † алтын, 50 қырма, 530 дана руұханийлик кийимин берди.

⁷¹ Айырым әулад басшылары истиң жүриуі ушын қазнаға 20 000 дарик †† алтын, 2200 мина ‡ гүмис берди. ⁷² Ал халықтың қалған бөлеги 20 000 дарик †† алтын, 2000 мина ‡ гүмис хәм 67 руұханийлик кийимин берди.

⁷³ Солай етип, руұханийлер, лебийлилер, дәрұаза қарауыллары, қосықшылар, айырым адамлар, Ибадатхана хызметшилери хәм пүткіл Израил халқы өз қалаларына орналасты.

Эзраның Нызам кітабын халыққа оқып беріуі

8 Израиллылар қалаларына орналасып болғаннан соң, жетинши айда ††† пүткіл халық бир адамдай болып Суу дәрұазасының алдындағы майданға жыйналды. Олар улама Эзрадан Жаратқан Ийениң Муўса арқалы Израил халқына берген буйрықлары жазылған Нызам кітабын алып келиуді сорады. ² Сонда жетинши айдың биринши күни ††† руұханий Эзра Нызам кітабын халық жыйналған жерге алып келди. Еркеклер, хаяллар хәм тыңлап, оқылғанды түсине алатуғын балалардың хәммеси сол жерде еди. ³ Эзра Суу дәрұазасы алдындағы майданда еркеклердің, хаяллардың хәм түсине алатуғын хәр бир адамның алдында күн шыққаннан түске шекем Нызам кітабын дауыслап оқыды. Хәмме оқылған сөзди дыққат пенен тыңлады.

⁴ Улама Эзра усы ис ушын алдын ала таярланған ағаш минбер үстинде турды. Оның оң тәрәпинде Маттития, Шема, Аная, Урия, Хилкия хәм Маасея, ал шеп тәрәпинде Педая, Мишаел, Малкия, Хашум, Хашбаддана, Зехария хәм Мешуллам турды.

⁵ Бийик минберде турған Эзра пүткіл халықтың көз алдында кітапты ашты. Сонда пүткіл халық орнынан турды. ⁶ Эзра уллы Қудайға, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтты. Пүткіл халық қолларын көтерип: «Аумийин, аумийин», – деп

жууап берди хәм ет-бетинен жерге жығылып, Жаратқан Ийеге сыйынды.

⁷ Лебийлилер – Ешуа, Баний, Шеребия, Ямин, Аққуб, Шаббетай, Ходия, Маасея, Келита, Азария, Иозабад, Ханан, Пелая өз орынларында тик турған халыққа Нызамды түсіндірди. ⁸ Олар Қудайдың Нызам кітабын анық оқып, мәнисин түсіндирип берди хәм халық оқылғанды түсінди.

⁹ Нызам сөзлерин еситкенде, пүткіл халық жылады. Сонлықтан хәким Нехемия, улама хәм руұханий болған Эзра хәм халыққа үйретип турған лебийлилер халыққа: «Бүгин Қудайыңыз Жаратқан Ийе ушын мухаддес күн. Аза тутып, көз жас төкпеңдер», – деди.

¹⁰ Кейин Нехемия халыққа былай деди: «Енди үйлеріңізге қайтып, майлы аұқатлардан жеп, мазалы ишимликлерден ишиндер. Аұқат таярламағанларға да сол нәрселерден пай берип жиберіңдер. Себеби бүгин Ийеміз ушын мухаддес күн. Қайғырмаңлар, себеби Жаратқан Ийе беретуғын қууаныш сизлерди күшли қылады».

¹¹ Лебийлилер де: «Тынышланыңлар, бүгин мухаддес күн, қайғырмаңлар», – деп халықты тынышландырды. ¹² Солай етип, пүткіл халық жеп-ишиу, басқаларға пайларын беріуі хәм уллы қууаныш пенен байрамлау ушын кетти. Өйткени олар өзлерине айтылғанларды түсінген еди.

¹³ Ертеңине пүткіл халықтың әулад басшылары, руұханийлер хәм лебийлилер Нызам сөзлерин үйрениуі ушын улама Эзраның жанына жыйналды.

¹⁴ Олар Нызамда жазылған Жаратқан Ийениң Муўса арқалы берген мына буйрығын тапты: «Израил халқы жетинши айдағы байрам күнлери қосларда жасасын. ¹⁵ Сонлықтан барлық қалаларда хәм Ерусалимде: „Жазылғанға мууапық, тауларға шығып, зәйтүн, жабайы зәйтүн, мирта, пальма хәм басқа да жапырақлы ағашлардың шақаларын алып келип, қос қурыңлар“, – деп жар салып, жәриялансын».

¹⁶ Солай етип, халық барып, шақалар алып келди хәм хәр бир адам өз тамларының басына, шарбақларына, Қудайдың Ибадатханасының шарбағына, Суу дәрұазасы алдындағы майданға хәм Эфрайым дәрұазасының алдындағы майданға өзлери ушын қослар қурып алды. ¹⁷ Сүргиннен қайтып келгенлердің хәммеси қослар қурып, қосларда жасады. Нун улы Ешуаның дәуиринен усы күнге дейин израиллылар булай ислеменген еди. Олар шексиз қууанышқа бөленген еди. ¹⁸ Эзра биринши күннен соңғы күнге дейин, хәр күни Қудайдың Нызам кітабын оқыды. Олар жети күн байрамлады, ал сегизинши күни қағыйдаға мууапық салтанатлы жыйналыс болды.

Халықтың гүналары ушын тәубе қылыуы

9 Жетинши айдың жигирма төртинши күни ⁵ пүткіл Израил халқы ораза тутып, аза кийимин кийген хәм басларына топырақ шашқан

† 1000 дарик – шама менен 8.5 кг. †† 20 000 дарик – шама менен 170 кг. ‡ 2200 мина – шама менен 1,3 т. ††† 20 000 дарик – шама менен 170 кг. †† 2000 мина – шама менен 170 т. ††† Жетинши айда – шама менен сентябрьдің ақырларынан октябрьдің ақырларына шекемгі уақыт. ††† Жетинши айдың биринши күни – б. э. ш. 445-жыл 8-октябрь.

халда жыйналды. ² Сол уақытта Израил урпақлары барлық басқа халықтардан айырылып шықты. Олар өзлеринің гүналарын хәм ата-бабалары ислеген жаман ислерди ашық мойынлады. ³ Олар өз орынларында турып, үш саатты өзлеринің Қудайы Жаратқан Ийениң Нызам китабын оқыу менен, ал үш саатты гүнаны ашық мойынлау хәм өзлеринің Қудайы Жаратқан Ийеге сыйынуы менен өткизди. ⁴ Ешуа, Баний, Қадмиел, Шебания, Бунний, Шеребия, Баний хәм Кенаний лебийлилер ушын ажыратылған сыпаның үстине шығып, Қудайы Жаратқан Ийеге қатты дауыслап жалбарынды.

⁵ Кейин лебийлилер Ешуа, Қадмиел, Баний, Хашабния, Шеребия, Ходия, Шебания хәм Петахия былай деди: «Турып, мәңгиге бар болған Қудайыңыз Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтыңлар». Олар былай деп дуа етти:

«Бизлердің тәрийиплеулеримизден де, алғыс-мақтауларымыздан да уллы болған Оның даңқлы атына алғыс-мақтаулар айтыңлар!»

⁶ Жаратқан Ийе, Сен жалғызсаң. Сен аспанды, аспанның аспанын, олардағы пүткіл барлықты, жерди хәм ондағы барлық нәрсени, теңизлерди хәм олардың ишиндеги барлық нәрсени жараттың. Хәммесине Сен жан бердің, пүткіл аспан денелери саған сыйынады.

⁷ Қудай Ийе, Сен Өзиң Ибрамды таңлап алып, калдейлердің Ур қаласынан алып шықтың хәм оған Ибрайым деген жаңа ат бердің. ⁸ Оны алдыңда садық деп таптың хәм оның урпақларына кенаан, хетт, амор, периз, ебус хәм гиргаш халықтарының жерлерин беріу ушын, оның менен келисим дүздің. Сен уәдеңди орынладың, себеби Сен әдилсең.

⁹ Сен ата-бабаларымыздың Мысырда шеккен азаптарын көрдің хәм Қамыс теңизи [†] жанындағы олардың дад-пәриядын еситтиң. ¹⁰ Менменсип, ата-бабаларымызға жәбир көрсеткени ушын, Сен фараонға, оның барлық хызметкерлерине хәм сол жердеги оның пүткіл халқына кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислер көрсеттиң. Сол себепли бүгінге дейин Өзиңнің даңқлы атыңды сақлап қалдың. ¹¹ Сен ата-бабаларымыздың көз алдында теңизди екиге айырдың хәм олар теңизди құрғақ жер арқалы кесип өтті. Ал оларды қуғанларды болса, терең суға ылақтырылған тас киби теңиз түбине батырып жибердің. ¹² Күндиз минара сыяқлы булт болып, түнде олардың жүретуғын жолларына жақты түсириу ушын минара сыяқлы от болып, ата-бабаларымызға жол көрсеттиң.

¹³ Сен Синай тауына түсип, аспаннан олар менен сөйлестің хәм оларға әдил нызамлар, дурыс көрсетпелер, ийгиликли қағыйдалар хәм буйрықтар бердің. ¹⁴ Оларға Өзиңнің мухаддес **Шаббат** ^{††} күніңди билдирдің. Қулың Мууа

арқалы буйрықтар, қағыйдалар хәм нызамлар бердің. ¹⁵ Аш болғанында, аспаннан нан жаудырдың, шөллегенинде, жартастан су шығарып бердің. Сен оларға Өзиң беремен деп ант ишкен жерге барыуды хәм сол жерди ийелеуді буйырдың.

¹⁶ Бирақ ата-бабаларымыз тәкаббирлик хәм қайсарлық қылып, буйрықтарыңа бойсынбады. ¹⁷ Олар бойсынуыңдан бас тартып, Сениң өзлеринің көз алдында ислеген кәраматтарыңды умытты. Олар менменлик етти хәм Мысырдағы құллыққа қайтыу ушын өзлерине бир басшы қойып алып, Саған қарсы бас көтерди. Бирақ Сен кеширетуғын, мийримли, реҳимли, сабыр-тақатлы хәм сүйіспеншилиги шексиз Қудай болғанлықтан, оларды таслап кетпедің. ¹⁸ Хәтте, ата-бабаларымыз өзлерине тананың мүсинин ислеп алып: „Мине, бизлерди Мысырдан алып шыққан қудайымыз“, – деп Сени қатты хорлады.

¹⁹ Бирақ Сениң реҳимлигиң уллы болғанлығы себепли, оларды шөлде таслап кетпедің. Күндиз оларға жол көрсетиуши минара сыяқлы булт та, түнде олардың жүретуғын жолларына жақты түсириуши минара сыяқлы от та оларды тәрк етпеди. ²⁰ Сен оларға тәлим беріу ушын, Өзиңнің ийгиликли Рууһыңды бердің. Ауызларынан маннаны [‡] тартып алмадың, шөлин қандырыу ушын су да бердің. ²¹ Шөлде Сен оларды қырық жыл бақтың: олар хеш нәрседен кемлик көрмеді, кийимлери де тозбады, аяқтары да қабармады.

²² Сен оларға патшалықтар менен халықтарды тәслим етип, олардың барлық жерлерин бөлистирип бердің. Олар Хешбон патшасы Сихонның хәм Башан патшасы Огтың жерлерине ийелик етти. ²³ Сен олардың урпақтарын аспандағы жұлдызлардай етип көбейттің хәм оларды ата-бабаларына: „Кирип, ийелик етиңдер“, деген жерге алып келдің. ²⁴ Олардың урпақтары сол жерге кирип, оны ийеледи. Сен оларға сол жердің турғынлары болған кенаанлыларды бойсындырдың хәм қәлегенин қылу ушын, кенаанлылардың патшалары менен халқын оларға тәслим еттиң. ²⁵ Олар қорған қалаларды, өнимдар жерлерди басып алды хәм түрли жақсы затлар менен толтырылған үйлерди, қазылған су сақлағышларды, жүзимзарларды, зәйтүн бағларын хәм көп санлы мийуе ағашларын ийеледи. Олар жеп тойды, семирди хәм Сениң уллы ийгилигиңнен рәхәтленди.

²⁶ Бирақ олар бойсынбай, Саған қарсы бас көтерди. Олар Сениң Нызамыңа арқасын бурып, Саған қайтыуға шақырған пайғамбарларыңды өлтирди. Усылай олар Саған қатты тил тийгизди.

²⁷ Сонлықтан Сен оларды душпанларының қолына

Шаббат күни – Қудай буйырған дем алыс күни, хәптениң жетинши күни. ‡ Манна – израиллылар Мысырдан шығып, қырық жыл шөлде жасаған уақтыңда, Қудай аспаннан жаудырып турған ауқат.

§ Жетинши айдың жигирма төртинши күни – б. э. ш. 445 ж. 31-октябрь. † Қамыс теңизи – ямаса Қызыл теңизи. ††

бердің, душпанлары оларды езди. Олар азап шеккен ұақытларында, Саған жалбарынды. Сен оларды аспаннан еситтің хәм Өзиңнің уллы реҳимің менен оларға қутқарыушыларды жибердің. Қутқарыушылар оларды душпанларының қолынан қутқарды.

²⁸ Бірақ олар тынышлыққа ерискеннен соң, және Сениң көз алдыңда жаман ислерди иследи. Сол себепли Сен оларды қайтадан душпанларының қолына бердің хәм душпанлары олардың үстинен хүкімдарлық етті. Олар және Саған жалбарынғанда, Сен оларды аспаннан еситтің хәм Өзиңнің уллы реҳимің менен оларды көп мәрте қутқарып алдың.

²⁹ Сен оларды Өз Нызамыңа қайтарыу үшін ескертсең де, қайсарлық етип, буйрықларыңа бойсынбады хәм қағыйдаларыңнан жүз бурып, гүна иследи. Егер оларды орынлағанда, өмирге ерисер еди. Бірақ олар Саған терис қарады хәм менменсип, бойсынуудан бас тартты. ³⁰ Жыллар бойы оларды шыдамлылық пенен күттің. Өз Руұхың менен пайғамбарларың арқалы оларға ескерттің. Бірақ олар тыңламады. Сонлықтан Сен оларды айналасындағы халықларға тәслим еттің. ³¹ Бірақ Өзиңнің уллы реҳимлигиң себепли, оларды толық жоқ қылмадың хәм тәрк етпедің. Себеби Сен мийримли хәм реҳимли Қудайсаң.

³² Қудайымыз, Өз келисимине хәм сүйиспеншилигине садық болған мийримли, уллы, құдиретли хәм айбатлы Қудайсаң! Ассирия патшаларының дәуиринен бүгінге дейин бизлер шеккен азаптар, патшаларымыз, басшыларымыз, руұханийлеримиз, пайғамбарларымыз, ата-бабаларымыз хәм пүткіл халқымыз шеккен азаптар Сениң нәзерінде аз болып көринбегей.

³³ Басымызға түскен хәр бир исте Сен әдил болдың. Өйткени Сен садықлық пенен ис тутсаң да, бизлер жауызлық ислей бердик. ³⁴ Патшаларымыз, басшыларымыз, руұханийлеримиз хәм ата-бабаларымыз Сениң Нызамың бойынша жасамады, Сен берген буйрық хәм ескертиўлерге қулақ аспады. ³⁵ Олар өз патшалықларында, Сен берген уллы жақсылық ишинде жасаса да, кең хәм өнімдар жерлерди ажыратып берсең де, олар Саған қулақ аспады хәм өзлеринің жауыз ислеринен қайтпады.

³⁶ Мине, бүгін бизлер қулмыз. Мийўелеринен жеп, ийгилигинен татсын деп ата-бабаларымызға берген жериңде қул болып жасап атырмыз.

³⁷ Гүналарымыз себепли, жеримиздің мол хасылын үстимизден Өзиң қойған патшаларға беремиз. Олар өзлеримизди де, малларымызды да қәлегенинше басқарады. Бизлер қатты азап шегип атырмыз».

Халықтың миннетлеме алыуы

³⁸ «Усы ислер себепли бизлер жазба түрде қатал миннетлеме аламыз. Оған басшыларымыз,

лебийлилеримиз хәм руұханийлеримиз қол қойып, мөр басады».

10 Миннетлемеге мөр басқанлар мыналар еди: Хахалия улы хәким Нехемия хәм Седекия.

² Руұханийлер:

Серая, Азария, Еремия, ³ Пашхур, Амария, Малкия, ⁴ Хаттуш, Шебания, Маллух, ⁵ Харим, Меремот, Обадия, ⁶ Даниел, Гиннетон, Барух, ⁷ Мешуллам, Абия, Миямин, ⁸ Маазия, Билгай, Шемяя.

⁹ Лебийлилер:

Азания улы Ешуа, Хенадад урпақларынан Биннуй, Қадмиел, ¹⁰ олардың тууысқанлары: Шебания, Ходия, Келита, Пелая, Ханан, ¹¹ Миха, Рехоб, Хашабия, ¹² Заккур, Шеребия, Шебания, ¹³ Ходия, Баний, Бенину,

¹⁴ Халық басшылары:

Парош, Пахат-Моаб, Элам, Затту, Баний, ¹⁵ Бунний, Азгад, Бебай, ¹⁶ Адония, Бигұай, Адин, ¹⁷ Атер, Хизкия, Аззур, ¹⁸ Ходия, Хашум, Бетсай, ¹⁹ Хариф, Анатот, Небай, ²⁰ Магпиаш, Мешуллам, Хезир, ²¹ Мешезабел, Садоқ, Яддуа, ²² Пелатия, Ханан, Аная, ²³ Хөшеа, Ханания, Хашшуб, ²⁴ Халлохеш, Пилха, Шобек, ²⁵ Рехум, Хашабна, Маасея, ²⁶ Ахия, Ханан, Анан, ²⁷ Маллух, Харим, Баана.

²⁸ Қалған халықтың хәммеси: руұханийлер, лебийлилер, дәрўаза қарауыллары менен Ибадатхана хызметшилери, қосықшылар, Қудайдың Нызамына мууапық басқа халықтардан бөлекленген хәр бир адам хаяллары хәм оқылғанды түсине алатуғын ул-қызлары менен бирге ²⁹ өз тууысқанларына, яғный ақсүйеклерге қосылып былай деп ант ишти: «Бизлер Қудайдың Өз қулы Муўса арқалы берген Нызамы бойынша жасаймыз, Ийемиз болған Жаратқан Ийениң барлық буйрықтарына, нызам хәм қағыйдаларына толық бойсынамыз. Ал бойсынбағанларға нәлет жаўсын! ³⁰ Әтирапымыздағы халықтар менен қыз алып, қыз бериспеймиз. ³¹ Егер әтираптағы халықтар Шаббат күни қандай да бир затын ямаса бийдайын сатыу үшін алып келсе, олардан Шаббат күни ямаса қандай да бир мухаддес күнде зат сатып алмаймыз. Хәр жети жылдың жетинши жылында бир рет жерди сүрмеймиз хәм қарызларымыздан кешемиз. ³² Қудайымыздың Ибадатханасындағы хызмет үшін жылына шекелдің үштен бирин беріу миннетлемесин өзимизге аламыз. ³³ Бул ақша усынылған нанлар, күнделикли гәлле садақалары, күнделикли жандырылатуғын қурбанлықтар, Шаббат күни, Жаңа ай байрамлары, белгиленген байрамлар, мухаддес садақалар, Израил урпақтарының гүнасын кешириу үшін берилетуғын қурбанлықтар хәм Қудайымыздың Ибадатханасындағы басқа ислер үшін жумсалады. ³⁴ Бизлер – руұханийлер, лебийлилер хәм халық биргеликте шек таслаймыз. Ол арқалы Нызамда

жазылғанына муўапық, Қудайымыз Жаратқан Ийениң қурбанлық орнында жағылатуғын отынды хәр жылы белгиленген ўақытта Қудайымыздың Ибадатханасына қайсы әўладтың алып келетуғынын белгилеп аламыз. ³⁵ Хәр жылы егинимиздің хәм хәр бир мийўе ағашымыздың биринши өнимин Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келемиз. ³⁶ Нызамда жазылғанындай, туңғыш улларымызды, малларымыздың биринши төллерин, сондай-ақ ири хәм майда малларымыздың биринши төллерин Қудайымыздың Ибадатханасына, сол жерде хызмет етип атырған руўханийлерге алып келемиз. ³⁷ Және дәслепки тартылған уннан ийленген қамырымызды, басқа өнимлеримизден берилетуғын садақалардың, барлық мийўе ағашларымыздың мийўелериниң, шараптың хәм зәйтүн майының дәслепки өнимлерин Қудайымыздың Ибадатханасындағы затлар сақланатуғын бөлмеге қосыў ушын руўханийлерге беремиз. Ал жеримизден өнген өнимнен берилетуғын үсирди лебийлилерге беремиз. Себеби дийханшылық пенен шуғылланатуғын хәмме қалалардан алынатуғын үсирди лебийлилер жыйнайды. ³⁸ Лебийлилер үсир жыйнап атырғанда, Харон урпағынан болған бир руўханий олардың қасында болады. Лебийлилер өзлери жыйнаған үсирден оннан бирин Қудайдың Ибадатханасындағы затлар сақланатуғын бөлмеге береді. ³⁹ Израил халқы хәм лебийлилер бийдайдан, жаңа шараптан, зәйтүн майынан берилетуғын садақаларды сол затлар сақланатуғын бөлмелерге алып келеді. Ол жерде Мухаддесхана буйымлары сақланады. Сондай-ақ руўханийлер, дәрўаза қараўыллары хәм қосықшылар хызмет ўақтында сол жерде болады.

Бизлер Қудайымыздың Ибадатханасын қараўсыз қалдырмаймыз».

Ерусалим турғынлары

11 Халық басшылары мухаддес қала Ерусалимде қалып, сол жерге орналасты. Халықтың оннан бириниң мухаддес қалаға, Ерусалимге келип жасаўы ушын шек тасланды. Ал қалған тоғыз бөлеги өз қалаларында қалды. ² Және Ерусалимде жасап қалыўды қәлегенлердің хәммесине халық пәтия берди. ³ Деген менен, базы израиллылар, руўханийлер, лебийлилер, Ибадатхана хызметшилери, Сулайманның хызметшилериниң урпағынан болғанлар өз ийеликлеринде, Яхуда қалаларында жасады. Ерусалимде жасайтуғын ўәлаят басшылары мыналар еди: ⁴ Яхуда хәм Бенямин урпақларынан базылары Ерусалимге орналасты. Яхуда урпақларынан: Перес нәсилинен Атая. Атая Уззия улы, Уззия Зехария улы, Зехария Амария улы, Амария Шефатия улы, Шефатия Маҳалалел улы еди. ⁵ Шела нәсилинен Маасея. Маасея Барух улы,

Барух Кол-Хозе улы, Кол-Хозе Хазая улы, Хазая Адая улы, Адая Иояриб улы, Иояриб Зехария улы еди.

⁶ Перес урпақларынан 468 адам Ерусалимге орналасты. Олар батыр жаўынгерлер еди.

⁷ Бенямин урпағынан:

Мешуллам улы Саллу. Мешуллам Иоед улы, Иоед Педая улы, Педая Қолая улы, Қолая Маасея улы, Маасея Итиел улы, Итиел Ешая улы еди. ⁸ Саллуға Габбай хәм Саллай қосылып, хәммеси болып 928 адам болды. ⁹ Зихрий улы Иоел оларға басшылық етті, ал Хассенуа улы Яхуда қалада Иоелден кейинги екінши басшы еди.

¹⁰ Руўханийлерден: Иояриб улы Едая, Яхин, ¹¹ Қудайдың Ибадатханасының бас хызметшиси Серая. Серая Хилкия улы, Хилкия Мешуллам улы, Мешуллам Садоқ улы, Садоқ Мерайот улы, Мерайот Ахитуб улы еди. ¹² Олардың Қудайдың Ибадатханасында хызмет ететуғын туўысқанларының саны 822 адам;

Ерохам улы Адая. Ерохам Пелаля улы, Пелаля Амсий улы, Амсий Зехария улы, Зехария Пашхур улы, Пашхур Малкия улы еди. ¹³ Адаяның әўлад басшылары болған туўысқанлары барлығы болып 242 адам;

Азарел улы Амашсай. Азарел Ахзай улы, Ахзай Мешиллемот улы, Мешиллемот Иммер улы еди.

¹⁴ Амашсайдың батыр жаўынгер болған туўысқанлары 128 адам. Олардың басшысы Хаггеделим улы Забдиел еди.

¹⁵ Лебийлилерден: Хашшуб улы Шемая. Хашшуб Азриқам улы, Азриқам Хашабия улы, Хашабия Бунний улы еди. ¹⁶ Лебийлилердің басшыларынан Шаббетай хәм Иозабад. Олар Қудайдың Ибадатханасының сыртқы ислери менен шуғылланатуғын еди. ¹⁷ Миха улы Маттания тәрийиплеў дуўасын алып барыўшы бас жетекши еди. Миха Забдий улы, Забдий Асаф улы еди. Маттанияның туўысқанларынан бири Бақбуқья оннан кейинги екінши дәрежели хызметши еди. Және де, Шаммуа улы Абда да бар еди. Шаммуа Галал улы, Галал Едутун улы еди. ¹⁸ Мухаддес қалада жасайтуғын лебийлилер барлығы болып 284 адам еди.

¹⁹ Дәрўаза қараўыллары:

Дәрўазаларда Аққуб, Талмон хәм олардың туўысқанлары нәўбетшилик ететуғын еди. Олар хәммеси болып 172 адам еди.

²⁰ Израиллылардың, руўханийлердің хәм лебийлилердің қалғанлары Яхуданың барлық қалалары бойлап, өз үлесине тийген жерде жасады.

²¹ Ибадатхана хызметшилери Офел төбешигинде жасады. Оларды Сиха менен Гишпа басқарды.

²² Лебийлилердің Ерусалимдеги басшысы Баний улы Уззий болып, Баний Хашабия улы, Хашабия Маттания улы, Маттания Миха улы еди. Уззий Қудайдың Ибадатханасында қосық айтыў хызметин атқарып келген Асафтың урпақларынан еди.

²³ Патшаның қосықшыларға берген айрықша пәрманы бар еді. Қосықшыларға хәр күн ушын белгиленген муғдарда қаржы ажыратылған еді.

²⁴ Яхуда улы Зерах урпақтарынан Мешезабел улы Петахия Израил халқына байланыссыз барлық ислерде Персия патшасының кеңесшиси болды.

Ерусалимнің сыртындағылар

²⁵ Яхуда урыуының айырым адамлары өз атызларына жақын жердегі қалаларда жасап қалды. Олар: Кирят-Арбада хәм оған тийисли аўылларда, Дибонда хәм оған тийисли аўылларда, Еқабсеелде хәм оған тийисли аўылларда, ²⁶ Ешуада, Моладада, Бейт-Пелетте, ²⁷ Хасар-Шуалда, Беер-Шебада хәм оған тийисли аўылларда, ²⁸ Сиклагта, Мехонада хәм оған тийисли аўылларда, ²⁹ Эн-Риммонда, Сорада, Ярмутта, ³⁰ Заноахда, Адулламда хәм оған тийисли аўылларда, Лахиште хәм оған тийисли атызларда, Азеқада хәм оған тийисли аўылларда жасап қалды. Олар Беер-Шебадан Хинном ойпатлығына шекемгі жерлерге орналасты.

³¹ Беньямин урпақлары Геба, Михмас, Айя, Бейт-Эл хәм оның этирапындағы аўылларда, ³² Анатот, Ноб, Анания, ³³ Хасор, Рама, Гиттайым, ³⁴ Хадид, Себоим, Небаллат, ³⁵ Лод, Оно хәм Өнерментшилер ойпатлығында жасады. ³⁶ Яхуда жеринен келген лебийлилердің айырым топарлары беняминлилер арасына орналасты.

Руұханийлер менен лебийлилердің дизими

12 Шеалтиел улы Зеруббабел хәм бас руұханий Ешуа менен бирге сүргиннен қайтып келген руұханийлер менен лебийлилер мыналар еді:

Руұханийлер: Серая, Еремия, Эзра, ² Амария, Маллух, Хаттуш, ³ Шекания, Рехум, Меремот, ⁴ Иддо, Гиннетон, Абия, ⁵ Миямин, Маадия, Билга, ⁶ Шемая, Иояриб, Едая, ⁷ Саллу, Амоқ, Хилкия, Едая. Булар Ешуаның дәуиринде өзлеринің изиндегі барлық руұханийлерге басшылық еткен еді.

⁸ Лебийлилер:

Ешуа, Биннуй, Қадмиел, Шеребия, Яхуда хәм Маттания. Маттания өз туұысқанлары менен бирге тәрийиплеу қосықшыларын алып барыу исине жууапкер еді. ⁹ Ал олардың туұысқанлары Бақбуқья менен Унний хызмет уақтында олардың қарсы алдында туратуғын еді.

¹⁰ Бас руұханий болған Ешуа Иоякимнің әкеси еді. Иояким Эляшибтің әкеси, Эляшиб Иояданың әкеси, ¹¹ Иояда Ионатанның әкеси, Ионатан Яддуаның әкеси еді.

¹² Бас руұханий Иояким дәуиринде әулад басшылары болған руұханийлер мыналар еді: Серая нәсилинен Мерая, Еремия нәсилинен Ханания, ¹³ Эзра нәсилинен Мешуллам, Амария нәсилинен Еҳохонан, ¹⁴ Малихий нәсилинен Ионатан, Шемания нәсилинен Юсуп, ¹⁵ Харим

нәсилинен Адна, Мерайот нәсилинен Хелқай, ¹⁶ Иддо нәсилинен Зехария, Гиннетон нәсилинен Мешуллам, ¹⁷ Абия нәсилинен Зихрий, Миньямин нәсилинен бир басшы, Моадия нәсилинен Пилтай, ¹⁸ Билга нәсилинен Шаммуа, Шемая нәсилинен Еҳонатан, ¹⁹ Иояриб нәсилинен Маттенай, Едая нәсилинен Уззий, ²⁰ Саллай нәсилинен Қаллай, Амоқ нәсилинен Эбер, ²¹ Хилкия нәсилинен Хашабия, Едая нәсилинен Нетанел.

²² Бас руұханийлер болған Эляшиб, Иояда, Юханан хәм Яддуаның уақтында, Персия патшасы Дарийдің хуқимдарлығы дәуиринде, лебийли әулад басшыларының хәм руұханийлердің дизими жазып қойылды. ²³ Эляшиб улы Юхананның заманына дейингі лебийли әулад басшыларының дизими жылнама китабына жазылды.

²⁴ Лебийли басшылардан Хашабия, Шеребия хәм Қадмиел улы Ешуа бир тәрепте, олардың туұысқанлары қарсы тәрепте тұрып, Қудайдың адамы болған Дауыттың көрсетпесине мууапқы, гезекпе-гезек алғыс-мақтау хәм тәрийиплеу қосықшыларын айтатуғын еді.

²⁵ Маттания, Бақбуқья, Обадия, Мешуллам, Талмон хәм Аққуб нәубет пенен дәруаза қарауыллары болып, Ибадатхана дәруазасының ишиндегі затлар сақланатуғын бөлмелерді қарауыллайтуғын еді.

²⁶ Олар Иосадақтың ақлығы, Ешуаның улы Иояким, хәким Нехемия, улама хәм руұханий Эзра жасаған дәуирде хызмет етті.

Ерусалим дийуалының бағышланыуы

²⁷ Ерусалимнің жаңа дийуалларын Қудайға бағышлау рәсимин өткеріу ушын, хәмме жерде жасап атырған лебийлилер Ерусалимге шақыртылды. Олар тәрийиплеу қосықшыларын айтып, кимбал, арфа хәм лиралар шертип, оны қууанышлы түрде өткеріуі тийис еді.

²⁸ Қосықшылар Ерусалимнің этирапындағы үлкелерден, нетофалылардың аўылларынан, ²⁹ Бейт-Гилгалдан хәм Геба менен Азмаёт жерлеринен келді. Себеби қосықшылар Ерусалим этирапынан өзлери ушын аўыллар қурып алған еді. ³⁰ Руұханийлер менен лебийлилер дәслеп өзлерин пәклеу рәсиминен өткерді, соңынан халықты, дәруазаларды хәм дийуалды пәкледі.

³¹ Сонда мен Яхуда басшыларын дийуалдың үстине шығардым хәм тәрийиплеу қосықшыларын айтатуғын үлкен еки топарды тайынладым. Олардың биреуі дийуалдың оң тәрепи бойлап, Тезек дәруазасына қарай жүрді. ³² Олардың изинен Хошая хәм Яхуда басшыларының ярымы, ³³ Азария, Эзра, Мешуллам, ³⁴ Яхуда, Беньямин, Шемая, Еремия, ³⁵ хәм кәрнай шерткен бир неше руұханийлер жүрді. Олардан бири Ионатан улы Зехария болып, Ионатан Шемая улы, Шемая Маттания улы, Маттания Михая улы, Михая Заккур улы, Заккур Асаф улы еді. ³⁶ Зехарияның

туұйысқанлары Шемяя, Азарел, Милалай, Гилалай, Маай, Нетанел, Яхуда хәм Хананий Қудайдың адамы болған Даўыттың саз әсбапларына уқсаған әсбаптарды шертип жүрди. Олардың алдында улама Эзра жүрди. ³⁷ Олар Булақ дәрұазасынан өтип, Даўыттың қаласының дийўалына қарай көтерилетуғын текшелер арқалы Даўыттың сарайының үстинги тәрәпинен кесип өтип, шығыс тәрәптеги Суў дәрұазасына қарай кетти.

³⁸ Тәрийиплеў қосықтарын айтатуғын екінши топар дийўалдың үсти бойлап, шеп тәрәпке қарай жүрди. Мен де халықтың ярымы менен бирге олардың изине ердим. Бизлер Тандырлар минарасынан өтип, Кең дийўалға қарай жүрдик.

³⁹ Эфрайым дәрұазасын, Ешана дәрұазасын, Балық дәрұазасын, Хананел минарасын, Жүзлик минарасын хәм Қой дәрұазасын басып өтип, Сақшылар дәрұазасына келип тоқтадық.

⁴⁰ Кейин тәрийиплеў қосықтарын айтатуғын еки топар Қудайдың Ибадатханасындағы өзлеринің орнында турды. Мен де, мениң жанымда болған басшылардың ярымы да сол жерде турды.

⁴¹ Руўханийлер: Эляким, Маасея, Минямин, Михая, Элюоенай, Зехария, Ханания жанымда кәрнай шертип жүрди. ⁴² Және де, Маасея, Шемяя, Элазар, Уззий, Еҳоханан, Малкия, Элам хәм Эзер де бар еди. Қосықшылар Израхияның басшылығында бақырып қосық айтты. ⁴³ Сол күни көп құрбанлықтар берилди. Халық шадлыққа бөленди, себеби Қудай оларға үлкен қуаныш сыйлаған еди. Хаяллар да, балалар да шадлыққа бөленди, Ерусалимнің шадлығы узақ-узақларға еситилип турды.

⁴⁴ Сол күни берилген садақалар, дәслепки өнимлер хәм үсирлер сақланатуғын бөлмелер үстинен жуўапкер адамлар хызметке қойылды. Хәмме яхудалылардың руўханийлер менен лебийлилердің хызметинен кеўли тоқ болғанлықтан, Нызам бойынша қалалардың әтирапындағы егислик жерлерден жыйналатуғын, руўханийлер менен лебийлилерге арналған үлеслер усы бөлмелерге алып келинди.

⁴⁵ Руўханийлер менен лебийлилер өзлеринің Қудайының хызметин хәм пәклеў хызметин алып барды. Қосықшылар менен дәрұаза қараўыллары да Даўыттың хәм оның улы Сулайманның көрсетпеси бойынша өз хызметлерин атқарды.

⁴⁶ Өйткени бурыннан Даўыт пенен Асафтың дәуирінде қосықшыларға жетекши қойылған болып, Қудайға арнап алғыс-мақтаў хәм тәрийиплеў қосықтарын айтатуғын еди.

⁴⁷ Зеруббабелдің хәм Нехемияның заманында пүткіл Израил халқы қосықшылар менен қараўылларды күнделик азық-аўқат пенен тәмийинлеп турды. Халық лебийлилерге өз үлеслерин айырып берди, лебийлилер де Харон урпақтарына, яғный руўханийлерге тийислисін ажыратып берди.

Нехемияның соңғы киргизген жаңалығы

13 Сол күни Муўсаның кітабы халыққа оқып берилди. Кітапта былай деп жазылған еди:

«Аммонлар менен моаблылар хеш қашан Қудайдың жәмийетине кире алмайды. ² Себеби олар Израил халқы Мысырдан шыққанда, оларды суў хәм нан менен қарсы алыўдың орнына, израиллыларды ғарғаў ушын Биламды жаллап алды. Бирақ Қудайымыз ғарғысты жарылқаўға айландырды». ³ Бул Нызамды еситкеннен соң, Израил халқы барлық өзге миллет адамларын өзлеринен бөлекledi.

⁴ Буннан алдын Қудайымыздың Ибадатханасындағы затлар сақланатуғын бөлмеге руўханий Эляшиб қадағалаўшы етип тайынланған еди. Ол Тобия менен жақын байланыста болып, ⁵ Тобияға үлкен бир бөлме ажыратып берген еди. Бурын бул бөлмеге ғалле садақалары, хош ийисли түтетки, Ибадатхана буйымлары, сондай-ақ нызам бойынша лебийлилерге, қосықшыларға хәм дәрұаза қараўылларына тийисли болған дән, шарап хәм зәйтүн майынан алынған үсирлер, руўханийлерге берилген садақалар қойылатуғын еди.

⁶ Бирақ бул ислер болып атырған ўақытта мен Ерусалимде емес едим. Себеби Вавилон патшасы Артаксеркстің патшалығының отыз екінши жылы мен патшаға кеткен едим. Бир неше ўақыт өткеннен кейин, мен патшадан рұхсат алып, ⁷ Ерусалимге қайттым. Сонда Эляшиб ислеген жаман ис, яғный Эляшибтің Тобияға Қудайдың Ибадатханасының хәўлиснен бир бөлме ажыратып бергенин билдим. ⁸ Буған қатты ғәзебим келип, Тобияға тийисли хәмме затларды бөлмеден шығарып, ылақтырдым. ⁹ Кейин бөлмелерди пәклеўди буйырдым. Соңынан Қудайдың Ибадатханасына тийисли буйымларды, ғалле садақаларын хәм хош ийисли түтеткини ол жерге қайтадан қойдырдым.

¹⁰ Және де, лебийлилерге өз үлеслери берилмегенин, сол себепли Ибадатханада хызмет етип жүрген лебийлилер менен қосықшылар өз атызларына кетип қалғанын билдим. ¹¹ Сонда ел басшыларына кейип, оларға: «Қудайдың Ибадатханасы неге қараўсыз қалды?» – дедим. Соңынан кетип қалғандардың хәммесин қайта жыйнап, өз орынларына хызметке қойдым.

¹² Сонда пүткіл Яхуда халқы дәннен, шараптан хәм зәйтүн майынан беретугын үсирлерин затлар сақланатуғын бөлмелерге алып келе баслады.

¹³ Мен руўханий Шелемияны, улама Садоқты хәм лебийлилерден Педаяны затлар сақланатуғын бөлмелерге жуўапкер етип, ал Маттанияның ақлығы, Заккурдың улы Хананды оларға жәрдемши етип қойдым. Булар садық адамлар еди. Олардың ўазыпасы Лебий урыўынан болған

тууысқанларына үлеслерин бөліп бериуден ибарат еді.

¹⁴ Құдайым, мени ядқа ала гөр. Құдайымның Ибадатханасы үшін хәм ондағы хызметлер үшін ислеген жақсы ислеримди хеш қашан умытпағайсаң!

¹⁵ Сол күнлери Яхудада базы адамлардың Шаббат күни искенжеде жүзим сығып атырғанын көрдим. Базылардың қап-қап дәнди ешеклерине жүклеп, және де шарап, жүзим, әнжир хәм басқа да жүклерди артып, Шаббат күни Ерусалимге алып киятырғанын көрдим. Сол күни, мен оларды азық-ауқат сатып атырғаны үшін қатты ескерттім.

¹⁶ Соның менен бирге Ерусалимде жасайтуғын тирлилер балық хәм хәр түрли затлар алып келип, Шаббат күни Ерусалимде жасайтуғын яхудийлерге сатып жүрди. ¹⁷ Мен Яхуда ақсүйеклерине кейип, оларға былай дедим: «Неге бундай жауыз ислерди ислеп, Шаббат күнин хорлап атырсыз? ¹⁸ Ата-бабаларыңыз да усылай ислегенликтен Құдайымыз басымызға хәм бул қалаға апатшылық жаўдырмады ма? Сизлер Шаббат күнин хорлаў арқалы Құдайдың Израилға деген ғәзебин лаўлатып атырсызлар».

¹⁹ Буннан кейин, мен: «Шаббат күнинен алдыңғы күн геўгим түсе баслағаннан Ерусалим дәрўазалары жабылып, олар Шаббат күни өткенше ашылмасын», – деп буйырдым. Шаббат күни қалаға хеш бир жүктің киргизилмеўи үшін, хызметшилеримнен базыларын дәрўазаларға қойдым. ²⁰ Сонда саўдагерлер хәм хәр қыйлы нәрселерди сатыўшылар бир-еки рет Ерусалим сыртында түнеди. ²¹ Бирақ мен оларға қатты кейип: «Сизлер неге дийўал жанында түнеп атырсызлар? Егер және усылай ислейтуғын болсаңыз, сизлерге қарсы шара қолланаман», – дедим. Сол күннен баслап, олар Шаббат күни келмейтуғын болды.

²² Шаббат күниниң мухаддеслигин сақлаў үшін, мен лебийлилерге өзлерин пәклеўди хәм келип, дәрўазаларда нәўбетшилик етиўди буйырдым.

Құдайым, бул ис үшін да мени еске алып, Өзиңниң уллы мийримиң менен маған реҳим ете гөр!

²³ Және мен сол күнлери ашдодлы, аммон хәм моаблы хаялларға үйленген яхудийлердиң де бар екенін билдим. ²⁴ Хәтте, олардың балаларының ярымы ашдодлылар сөйлейтуғын тилде ямаса басқа халықлардың тилинде сөйлеп, еврей тилин билмейди екен. ²⁵ Соның үшін мен оларға кейип, нәлет айттым. Айырым еркеклерди урып, шашларын жулдым. Оларға Құдайдың аты менен былай ескерттім: «Қызларыңызды өзге миллет адамларына турмысқа бермеңлер, өзлериңиз де, улларыңыз да олардың қызларына үйленбеңлер. ²⁶ Израил патшасы Сулайман да усындай хаяллар себепли гүнаға батқан жоқ па еди? Көплеген халықларда оған уқсаған патша жоқ еди. Ол өз Құдайының сүйиклиси болғанлықтан, Құдай оны пүткіл Израил үстинен патша етип қойған еди. Сондай болса да, өзге миллетлерден алған хаяллары оны да гүнаға баслады. ²⁷ Өзге миллет қызларына үйленип, Құдайымызға опасызлық еттиңиз. Ислеген бул аса жаўызлығыңызды көрмесликке алыўымыз керек пе?»

²⁸ Бас руўханий Эляшибтиң улы Иояданың улларынан бири хоронлы Санбаллаттың күйеу баласы еди. Сол себепли мен оны жанымнан қуўып жибердим.

²⁹ Құдайым, оларды еске ала гөр! Себеби олар руўханийлик хызметин, руўханийлик хәм лебийлик келисимин бузып, мухаддесликти харамады.

³⁰ Усылайынша, мен руўханийлер менен лебийлилерди хәмме жат нәрселерден тазаладым. Және олардың хызметлерин қайта тиклеп, жумысларын белгилеп бердим. ³¹ Жандырылатуғын отынлар менен егинниң дәслепки өнимлерин белгиленген ўақытта алып келиўди жолға қойдым.

Құдайым, буларды мениң ийгилигим үшін еске ала гөр!

Эстер

Ахашүероштың зыяпатлары

1 Бул ўақыя патша Ахашүероштың [†] дәуиринде болған еди. Ахашүерош Ҳиндистаннан Кушқа ^{††} шекем созылған бир жүз жигирма жети ўәлаяттың үстинен патшалық ететуғын еди. ² Сол ўақытта патша Ахашүерош Суза қорған қаласындағы тахтына отырып ел басқарды. ³ Ол патшалығының үшінши жылында өзиниң барлық беклери хәм хызметшилери ушын зыяпат берди. Персия хәм Мидия әскербасылары, ақсүйеклер хәм бир жүз жигирма жети ўәлаяттың басшылары оның алдына келди. ⁴ Көп күнлер, яғный бир жүз сексен күн даўамында Ахашүерош өз патшалығының шексиз байлығын, уллылығының сулыўлығын хәм салтанатын көрсетти.

⁵ Сол күнлер тамам болғаннан кейин, патша Суза қаласындағы халықтың үлкен-кишисине арнап, өз сарайының бағ хәўлисінде жети күн зыяпат берди. ⁶ Хәўлиниң мәрмер бағаналарына орнатылған гүмис халқаларға шым қызыл хәм қасыл зығыр арқанлар менен байланған ақ хәм қызғыш көк реңли гезлемелер илдирилген еди. Мәрмер хәм хәр түрли реңдеги таслар төселген хәўлиде алтын хәм гүмис орынлықлар орнатылған еди. ⁷ Шараплар бир-биринен айрықша болған хәр түрли алтын ыдысларда берилди. Патшаның байлығына жараса, оның шарабы да мол болды. ⁸ Патшаның буйрығы бойынша, хеш ким қонақларды шарап ишиўге мәжбүрлемеди. Себеби патша сарай хызметшилерине хәр бир қонақтың тилегин орынлаўды буйырған еди.

Ханбийке Уаштийдиң тажынан айырылыўы

⁹ Сол ўақытта ханбийке Уаштий де патша Ахашүероштың сарайында хаяллар ушын зыяпат берип атырған еди.

¹⁰ Жетинши күни шарап ишип кеўли көтерилген патша өзиниң Мехуман, Бизта, Харбона, Бигта, Абагта, Зетар хәм Каркас атлы жети ақтасына ^{†††} ханбийке Уаштийге таж кийдирип, алдына алып келиўди буйырды. Патша халыққа хәм беклерге оның қаншелли гөззал екенин көрсетпекши болды. Себеби ханбийке Уаштий жүдә сулыў еди.

[†] Ахашүерош – илимпазлардың көпшилиги оның грек тарийхий дереклериндеги Ксеркс 1 (б. э. ш. 485-464) екенлигине исенеди. ^{††} Куш – әйемги Нубия ямаса Эфиопия. [‡] Ақта – пишилген адам. Бундай адам көбинесе патшалар сарайында жоқары лаўазымларда ислеитуғын болған.

¹² Бирақ ханбийке Уаштий ақталардың патшадан әкелген буйрығын орынлаўдан бас тартып, келиўди қәлемеди. Патшаның буған қатты ашыўы келип, ғәзеби қайнап кетти.

¹³ Патша заманның бағытын билетуғын данышпан адамлар менен сөйлести. Өйткени ол өз ислерин нызам хәм қағыйдаларды билетуғынлардың хәммеси менен кеңесип ислеитуғын еди. ¹⁴ Сол ўақытта патшаның жақынлары болған Каршена, Шетар, Адмата, Таршиш, Мерес, Марсена хәм Мемухан атлы Персия хәм Мидияның жети ўәзири бар еди. Патшалықта жоқары мәртебеге ийе болған усы адамлар патша менен жүзбе-жүз көрисе алатуғын еди. ¹⁵ Патша олардан:

– Мениң ақталарым арқалы айтқан буйрығымды орынламағаны ушын, нызам бойынша ханбийке Уаштийге не ислеў керек? – деп сорады.

¹⁶ Сонда патша хәм ўәзирлердиң алдында Мемухан былай деп жуўап берди:

– Ханбийке Уаштий тек патшаға қарсы емес, ал барлық беклерге хәм патшаның қолы астындағы пүткил ўәлаятлардағы халықлардың хәммесине қарсы айып иследи. ¹⁷ Себеби ханбийкениң ислеген иси туўралы хәмме хаяллар еситкенде: «Патша Ахашүерош ханбийке Уаштийди алдына алып келиўди буйырғанда, ханбийке бармапты», – деп айтып жүреди хәм күйеўлерин менсинбей қояды. ¹⁸ Бүгин ханбийкениң усы иси туўралы еситкен Персия хәм Мидия ақсүйеклериниң хаяллары да өз күйеўлерине сондай қатнаста болады хәм ортадағы менсинбеўшиликлер менен кеўил қалыспақлардың шеги болмайды. ¹⁹ Егер патшамыз мақул көрсе: «Уаштий енди патша Ахашүероштың алдына келмесин, хәм оның ханбийке деген абырайы оннан гөре жақсырағына берилсин», – деген пәрман шығарсын. Бул пәрман Персия хәм Мидияның хеш қашан өзгертилмейтуғын нызамларына қосымша етип жазып қойылсын. ²⁰ Патшалықтың үлкен болыўына қарамастан, патшаның бул пәрманы пүткил патшалықтың хәмме жерине жетип барғанда, бай хәм кәмбағал хаяллардың хәммеси өз күйеўлерин хұрмет ететуғын болады.

²¹ Бул гәп патшаға да, ўәзирлерге де мақул түсти. Патша Мемуханның айтқанындай иследи. ²² Ол өз қолы астындағы барлық ўәлаятларға хат жиберди. Хат хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде жазылған болып, онда: «Хәр

бир еркек өз үйинің хожайыны болсын хәм өз ана тилинде сөйлесин», – деп жазылған еди.

Эстердиң ханбийке болыуы

2 Патша Ахашүероштың ашыуы басылғаннан кейин, ол Ұаштиди, оның ислеген исин хәм оған қарсы шығарылған хүкимди есине түсирди.

² Патшаның арнаулы хызметшилери: «Патшамыз ушын жас, сулыу хәм пәк қызлар изленсин. ³ Буның ушын патшаның қолы астындағы барлық үләялтарда бақлаушылар тайынлансын. Олар жас, сулыу хәм пәк қызларды Суза қаласындағы хаял-қызлар сарайына жыйнатып, патшаның хаялларына қарайтуғын ақтасы Хегайдың қарауына тапсырсын хәм оларға ийисли затлар менен пардоз берилсин. ⁴ Патшамызға унаған қыз Ұаштидиң орнына ханбийке болсын», – деди. Бул гәп патшаға мақул болды хәм ол солай иследи.

⁵ Суза қаласында Бенямин урууынан болған Мордохай деген бир яхудий жасайтуғын еди. Ол Яир деген адамның улы болып, Яир Шимейдиң, ал Шимей Киштиң улы еди. ⁶ Киш Яхуда патшасы Ехония менен бирге Вавилон патшасы Набуходоносор тәрәпинен Ерусалимнен сүргин етилип алып келингенлердиң бири еди.

⁷ Мордохайға әкеси жағынан тууысқан болған Хадасса атлы бир қыз бар еди. Басқа аты Эстер болған Хадасса ата-анасынан жетим қалғаннан соң, Мордохай оны асырап алып тәрбиялады. Қыз қәдди-қәумети келискен, сулыу еди.

⁸ Патшаның буйрығы менен пәрманы жәрияланғаннан соң, көп қызлар Суза қаласына әкелинип, хаял-қызлар ушын жууапкер болған Хегайдың қарауына тапсырылды. Патша сарайына әкелинген қызлардың ишинде Эстер де бар еди. ⁹ Хегай Эстерди унатты хәм оған кеули толды. Ол Эстерге пардозланыуы ушын керекли затларды хәм оған арналған азық-ауқатларды беріуіге асықты. Оған хызмет етиу ушын патша сарайынан сайланған жети қызды белгиледи. Эстерди хәм оның қәнизеклерин хаял-қызлар сарайының ең жақсы бөлмесине жайластырды.

¹⁰ Эстер өз халқы хәм өз ата теги хаққында ашық айтпады. Себеби Мордохай оған бул тууралы ауыз ашпауды буйырған еди. ¹¹ Мордохай хәр күни Эстердиң аухалынан хабар алыу ушын хәм оған не болып атырғанын билиу ушын хаял-қызлар сарайының хәулиси этирапында жүретуғын еди.

¹² Патша Ахашүероштың алдына кириу гезеги келгенше, хәр бир жас қызға он еки ай дауамында пардоз берилетуғын еди. Қызлар ушын шығарылған қағыйда усындай болып, оларға алты ай мирра майы [†], алты ай этир майлары хәм пардозлайтуғын затлар жағылатуғын еди.

¹³ Соңынан қыз патшаның алдына киретуғын еди. Қыз патша сарайына кирер алдынан хаяллар

[†] Мирра майы – қандай да бир теректиң ширесинен алынып, қайта ислеп таярланған хош ийисли май.

сарайынан нени алыуды қалесе, оған хәммеси берилетуғын еди. ¹⁴ Кеште патшаның бөлмесине кирген қыз ертеңине азанда патшаның тоқалларына қарайтуғын ақтасы Шаашгаздың бақлауы астындағы екинши хаяллар сарайына қайтатуғын еди. Патшаға унамаған хәм аты айтып шақырылмаған қыз патшаның жанына қайтып кире алмайтуғын еди.

¹⁵ Патшаның бөлмесине кириу гезеги Мордохайдың асырап алған қызына, яғный оның ағасы Абихайылдың қызы Эстерге келгенде, ол патшаның хаялларын қарауыллайтуғын ақтасы Хегайдың айтқанларын ғана алды хәм басқа хеш нәрсе сорамады. Эстер өзін көрген хәр бир адамның кеулине унап қалды. ¹⁶ Солай етип, Ахашүероштың патшалық етиуиниң жетинши жылының оныншы айы, Тебет айында ^{††} Эстер патша Ахашүероштың сарайына апарылды.

¹⁷ Патша Эстерди басқа қызлардан гөре көбирек жақсы көрип қалып, оған кеули толды хәм Эстерди басқа хаял-қызларға қарағанда көбирек унатты. Ахашүерош Эстердиң басына таж кийдирип, оны Ұаштидиң орнына ханбийке етип қойды.

¹⁸ Соңынан патша барлық үәзирлери хәм хызметшилери ушын Эстердиң хұрметине үлкен зыяпат берди. Ол үләялтарға байрам жәрия етти хәм патшаларға ылайық сақыйлық пенен сауғалар үлестирди.

Мордохайдың патшаның өмирин сақлап қалыуы

¹⁹ Қызлар екинши рет жыйналғанда, Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырған еди. ²⁰ Эстер Мордохайдың буйрығы бойынша өзиниң ата теги хәм халқы хаққында еле хеш нәрсе айтпаған еди. Эстер Мордохайдың тәрбиясында болған уақтында оған қалай бойсынатуғын болса, хәзир де солай бойсынатуғын еди.

²¹ Сол күнлери Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырғанда, дәрұаза сақшылары болған Бигтан хәм Тереш деген еки ақта патша Ахашүерошқа ашыуланып, оны өлтириуді режелестирди. ²² Мордохай бул исти билгенде, ханбийке Эстерге хабарлады. Эстер оны Мордохайдың атынан патшаға жеткизди. ²³ Бул уақыя тексерилип, дурыс деп табылды хәм еки сақшы да дарға асылды. Кейин бул уақыя жылнама китабына патшаның көз алдында жазып қойылды.

Хаманның яхудийлерди жоқ қылыуды ойлауы

3 Бул уақыядан кейин патша Ахашүерош Агаг [‡] әуладынан болған Хаммедата улы Хаманды жоқары лауазымға тайынлап, оның мәртебесин көтерди. Оны барлық үәзирлерден де жоқары бийликке ийе қылды. ² Патшаның буйрығы

^{††} Тебет айы – шама менен декабрьдиң ортасынан январьдың ортасына шекемги уақыт. [‡] Агаг – амалеклердиң патшасы болып, амалеклер әзелден-ақ еврейлердиң душпаны еди.

бойынша, патша сарайындағы хызметшилердің хэммеси Ҳаманға тәжим етип, жерге дейин ийилетуғын еди. Бирақ Мордохай оған тәжим етпеди де, жерге дейин ийилмеди де. ³ Патша сарайындағы хызметшилер Мордохайдан: «Сен не ушын патшаның буйрығына бойсынбай атырсаң?» – деп сорады. ⁴ Олар бул сөзди хәр күни қайталаса да, Мордохай оларды тыңламады. Сонлықтан олар буны Ҳаманға жеткизди. Себеби Мордохай оларға өзиниң яхудий екенин айтқан еди хәм олар Мордохайдың усылай ислеуди даўам ететуғынын ямаса етпейтуғынын көргиси келди.

⁵ Ҳаман Мордохайдың өзине тәжим етип, жерге дейин ийилмегенин көргенде, ашыўдан түтеп кететуғын еди. ⁶ Ҳаман Мордохайдың тек бир өзин өлтириўди ғана ойлап қоймай, Мордохайдың қайсы халықтан екенин билгенликтен, Ахашўероштың пүткил патшалығындағы барлық яхудийлерди, яғный Мордохайдың пүткил халқын қырып таслаўға қарар етти.

⁷ Ахашўероштың патшалығының он екинши жылының биринши айында, Нисан айында [†] бул исти әмелге асыратуғын күн хәм айды белгилеў ушын Ҳаманның алдында пур ^{††}, яғный шек тасланды. Шек он екинши айға, Адар айына [‡] түсти.

⁸ Соңынан Ҳаман патша Ахашўерошқа былай деди:

– Патшалығыңыздағы барлық ўәлаятлардағы халықлар арасына жайылып, тарап кеткен бир халық бар. Олардың нызамлары басқа барлық халықлардың нызамларынан өзгеше болып, олар патшамыздың нызамларына бойсынбайды. Оларды өз билдигинше қалдырыў патшамыздың мәртебесине зыян тийгизеди. ⁹ Егер патшамыз мақул көрсе, оларды қырып таслаў ушын пәрман шығарсын. Мен бул исти орынлағанларға төлеў ушын патша қазнасына он мың талант гүмис ^{‡‡} беремен.

¹⁰ Сонда патша қолындағы мөр жүзигин шешип, пәрманды тастыйықлаў ушын, яхудийлердің душпаны, Агаг әўладынан болған Ҳаммедата улы Ҳаманға берди. ¹¹ Патша оған:

– Гүмис өзинде қалсын. Сол халыққа қәлегениңди исле, – деди.

¹² Биринши айдың он үшінши күни патшаның хаткерлери шақырылды. Ҳаманның хәмме буйрықлары патшаның найыпларына ^{‡‡}, барлық ўәлаятлардың хәкимлерине, барлық халықлардың беклерине, хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде патша Ахашўероштың атынан жазылып, оның мөр жүзиги менен тастыйықланды. ¹³ «Яхудийлердің хэммеси: жасы

[†] Нисан айы – шама менен марттың ортасынан апрельдің ортасына шекемги ўақыт. ^{††} Пур – бабилонша сөз болып, шек деген мәнисти билдиреди. [‡] Адар айы – шама менен февральдың ортасынан марттың ортасына шекемги ўақыт. ^{‡‡} Он мың талант гүмис – шама менен 340 тонна. ^{‡‡‡} Найыплар – Персия империясында жоқары лаўазымды ийелеген басшылар. Олар бириккен бир неше ўәлаятларды басқаратуғын еди.

хәм ғаррысы, хаял хәм бала-шағасы он екинши айдың, Адар айының он үшінши күни, бир күнде өлтирилип, жоқ қылынсын, қырып тасланып, мал-мүлки талан-тараж қылынсын», – деген патшаның хаты патшалықтың пүткил ўәлаятларына шабарманлар арқалы жиберилди. ¹⁴ Бул пәрманның көширмеси хәр бир ўәлаятта нызам сыпатында жәрияланып, барлық халықларға билдирилиўи тийис болды. Себеби хәмме белгиленген сол күнге таяр болып турыўи керек еди.

¹⁵ Шабарманлар патшаның буйрығы менен асығыс жолға шықты. Пәрман Суза қаласында да жәрияланды. Қала халқы албырасып атырған ўақытта патша менен Ҳаман отырып алып, шарап ишти.

Мордохайдың Эстерден жәрдем сораўы

4 Мордохай болған ислердің хэммесинен хабар тапқанда кийимлерин жыртып, аза кийимин кийди хәм басына күл шашып ^{‡‡‡}, дад салып бақырып жылаўи менен қала ортасына келди. ² Ол барып, сарай дәрўазасының алдында турды, өйткени аза кийиминдеги хеш бир адамды сарайға киргизбейтуғын еди. ³ Сондай-ақ патшаның буйрығы хәм пәрманы жетип барған хәр бир ўәлаятта яхудийлер уллы қайғыға батып, ораза тутты хәм дад салып жыласты. Көпшилиги аза кийимин кийип, күлдің үстинде жатты.

⁴ Ханбийке Эстердің қәнизеклери хәм ақталары келип, Мордохай туўралы хабар бергенде, Эстер қатты тынышсызланды. Үстиндеги аза кийимлерин шешип, мыналарды кийип алсын деп, ол Мордохайға кийимлер жиберди. Бирақ Мордохай оларды қабыл етпеди.

⁵ Эстер өзине патша тәрәпинен хызметши етип тайынланған Ҳатах деген ақтасын шақыртып алып, оған Мордохайға не болғанын билип келиўди буйырды. ⁶ Ҳатах патша сарайының дәрўазасы алдындағы ашық майданға, Мордохайдың жанына кетти. ⁷ Мордохай оған басына түскен хәмме нәрсени хәм Ҳаманның яхудийлерди қырып таслаў ушын патша қазнасына қанша гүмис бериўди ўәде еткенин де айтып берди. ⁸ Кейин Мордохай яхудийлерди қырып таслаў хәққында Сузада жәрияланған пәрманның бир көширмесин Ҳатахқа берип: «Эстерге мынаны көрсетип, оған хәммесин түсиндир. Эстер патшаға барсын хәм оннан өз халқына реҳим етиўди жалбарынып сорасын», – деп тапсырды.

⁹ Ҳатах қайтып келип, Мордохайдың айтқанларын Эстерге жеткизди. ¹⁰ Эстер Ҳатахты Мордохайға және жиберип, мына сөзлерди жеткизиўди буйырды: ¹¹ «Сарайдың ишки хәўлисине, патшаның алдына шақырылмастан кирген хәр бир адамды, оның еркек ямаса хаял болыўына қарамастан, тек

^{‡‡‡} Басына күл шашып – бул өз муңын ямаса қайғысын билдириў ушын исленетуғын ис-хәрәкет.

бир жаза, яғный өлим жазасы күтеди. Бул қаққында патшаның хәмме хызметшилери де, оның қол астындағы ўәлаятлардың халықлары да биледи. Тек патша кимге өзиниң алтын хасасын созса, сол адам ғана тири қалады. Мен де патшаның алдына отыз күннен бери шақырылған жоқпан».

¹² Хатах Эстердиң бул сөзлерин Мордохайға жеткизгенде, ¹³ Мордохай Эстерге мына жуўапты қайтарды: «Сарайда жасағаным ушын пүткил яхудийлер ишинде жалғыз өзим аман қаламан, деп ойлама. ¹⁴ Егер сен хәзир үндемей қалсаң, яхудийлерге жәрдем хәм қутқарылыў басқа жақтан келеди. Ал сен хәм сениң әкеңниң үй-иши набыт боласызлар. Ким биледи, бәлким, усындай күнлер ушын сен ханбийке болыў мәртебесине ерискен шығарсаң».

¹⁵ Эстер де Мордохайға мына жуўапты қайтарды: ¹⁶ «Барып, Сузадағы барлық яхудийлерди жыйнап, мен ушын ораза тутыңлар. Үш күн хәм үш түн хеш нәрсе ишип-жемеңлер. Мен де өз қәнизеклерим менен сизлер сыяқлы ораза тутаман, соңынан бул нызамға қарсы болса да, патшаның алдына бараман. Егер мен өлиўге тийисли болсам, өлемен».

¹⁷ Солай етип, Мордохай сол жерден кетип, Эстердиң өзине буйырғанларының хәммесин орынлады.

Эстердиң патшаға өз тилегин билдириўи

5 Үшинши күни Эстер патшалық кийимлерин кийип, сарайдың ишки хәўлисине, патшаның тахты турған бөлмениң алдына келип турды. Сол ўақытта патша хәўлиниң кирер аўзына туўры қарап турған өз тахтында отырған еди. ² Патша хәўлиде турған ханбийке Эстерди көргенде, оған мийрими түсти хәм қолындағы алтын хасаны Эстерге қарай созды. Эстер патшаға жақынлап келип, алтын хасаның ушына қолын тийгизди.

³ Патша оған:

– Ханбийке Эстер, не қәлейсең? Қандай тилегиң бар? Хәтте, патшалықтың ярымын сорасаң да, бериледи, – деди.

⁴ Эстер оған:

– Егер патшамыз мақул көрсе, бүгин мениң ол ушын таярлаған зыяпатыма Хаман менен бирге келсин, – деди.

⁵ Патша:

– Эстердиң өтинишин орынлаў ушын тез барып, Хаманды таўып келиңлер, – деп буйырды.

Солай етип, патша хәм Хаман Эстер таярлаған зыяпатқа келди. ⁶ Патша шарап ишип отырып Эстерге және:

– Айт, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сорасаң да бериледи, – деди.

⁷ Эстер жуўап берип:

– Мениң тилегим хәм өтинишим мынадай: ⁸ егер патшамыздың маған кеўли толған болса, патшамыз

мениң тилегимди орынлап, өтинишимди қанаатландырыўды мақул көрсе, ертең мениң олар ушын таярлауың зыяпатыма Хаман менен бирге келсин. Сонда патшамыздың сораўына жуўап бермен, – деди.

Хаманның Мордохайға ашыўланыўы

⁹ Сол күни Хаман зыяпаттан кеўли көтерилип, шад болып қайтты. Бирақ ол патша сарайында Мордохайды көргенде, Мордохай орнынан да турмады, оған хұрмет те көрсетпеди. Сонда Хаман ашыўдан түтеп кетти. ¹⁰ Деген менен, ол өзін тутып, үйине кетти.

Ол үйине келип, досларын хәм хаялы Зерешти шақыртты. ¹¹ Оларға өзиниң шексиз байлығы, улларының көплиги, патшаның өзін қаншелли хұрмет ететуғынлығы хәм барлық ўәзирлер менен хызметшилерден үстин қойғаны қаққында айтып берди. ¹² Кейин Хаман сөзин даўам етип: «Ханбийке Эстер зыяпат таярлап, патша менен тек мени ғана мирәт етти. Ертең де мен патша менен бирге шақырылғанман. ¹³ Бирақ сарайда яхудий Мордохайды көргенimde, булардың хәммеси мен ушын шыбын шелли көринбейди», – деди.

¹⁴ Сонда хаялы Зереш хәм барлық дослары Хаманға былай деди: «Бийиклиги елиў шығанақ[†] болған дар қурдыр. Азанда патшадан Мордохайды сол дарға асыўды соран. Соңынан шад болып, патша менен зыяпатқа бар».

Бул кеңес Хаманға унады хәм ол дар қурдырып қойды.

Мордохайға хұрмет көрсетилиўи

6 Сол түни патша Ахашўероштың уйқысы қашты. Ол жылнама китабын әкелиўди буйырды хәм китап патшаға оқып берилди. ² Оннан дәрўаза сақшылары болған Бигтан хәм Тереш деген еки ақтаның патша Ахашўерошты өлтириўди режелестиргени, буны Мордохайдың билип қалғаны хәм хабарлағаны туўралы жазылған сөзлер табылды.

³ Патша:

– Бул иси ушын Мордохайға қандай хұрмет-иззет көрсетилди? – деп сорады.

Патшаның арнаўлы хызметшилери:

– Оған хеш нәрсе де исленбеди, – деп жуўап берди.

⁴ Сонда патша:

– Хәўлиде ким бар? – деп сорады. Таярлатып қойған дарына Мордохайды астырыўды патшадан сораў ушын, Хаман тап сол ўақытта сарайдың сыртқы хәўлисине келген еди.

⁵ Хызметшилери патшаға:

– Хәўлиде Хаман күтип турыпты, – деп жуўап берди.

[†] Шығанақ – бармақтың ушынан қолдың шығанағына шекемги аралық, шама менен 45-50 см.

– Ишке кирсин, – деди патша.

⁶ Ҳаман ишке киргенде, патша оннан:

– Патша ҳурмет көрсеткиси келген адамына не ислеуи керек? – деп сорады.

Ҳаман ишинен: «Патша меннен басқа кимге ҳурмет көрсетиўди қәлер еди», – деп ойлап,

⁷ патшаға былай деди:

– Патша ҳурмет көрсеткиси келген адамға ⁸ патша кийген патшалық кийим менен патша минген ат әкелинсин хәм аттың басына патшалық таж кийдирилсин. ⁹ Кийим де, ат та патшаның ең абырайлы ўәзирлериниң бирине берилсин. Ол адам патша ҳурмет көрсеткиси келген адамға сол кийимлерди кийгизип, сол атқа миндирип, оны қала майданы бойлап айландырсын. Оның алдында жүрип: «Мине, патша кимге ҳурмет көрсеткиси келсе, оған усылай ислейди», – деп жар салсын, – деди.

¹⁰ Сонда патша Ҳаманға:

– Тез бар да, кийимлер менен атты алып кел хәм сарай хызметшиси яхудий Мордохайға өзиниң айтқанларынды исле. Айтқанларыңның биреуи де қалып қоймасын, – деди.

¹¹ Солай етип, Ҳаман кийимлерди хәм атты алып келди. Кейин Мордохайды кийиндирип, оны атқа миндирди де, қала майданы бойлап алып жүрди хәм оның алдында: «Мине, патша кимге ҳурмет көрсеткиси келсе, оған усылай ислейди», – деп жар салды.

¹² Соңынан Мордохай сарайға қайтып келди. Ҳаман болса, шерменделиктен жүзин жаўып, асығыс үйине қайтты. ¹³ Ҳаман ҳаялы Зерешке хәм хәмме досларына жүз берген барлық ўақыялар тууралы айтып берди. Сонда ҳаялы Зереш хәм кеңесшилери оған: «Сениң мәртебең Мордохай алдында төмен түсе баслаған екен, егер ол яхудий болса, онда сен оны жеңе алмайсаң, керисинше, оның алдында жығылатуғының гүмансыз», – деди.

¹⁴ Олар еле сөйлесип отырғанда, патшаның ақталары келип, Ҳаманды Эстер таярлаған зыяпатқа асығыс алып кетти.

Ҳаманның өлимге ҳүким етилиуи

7 Солай етип, патша Ҳаман менен бирге ханбийке Эстердиң зыяпатына келди. ² Екинши зыяпат күни де олар шарап ишип отырғанда, патша Эстерге және:

– Эстер, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сорасаң да бериледи, – деди.

³ Сонда ханбийке Эстер жуўап берип былай деди:

– Тақсырым! Егер маған кеўлиңиз толған болса хәм дурыс деп тапсаңыз, мениң жанымды сақлап қалыуыңызды тилеймен хәм мениң халқыма да өмир бағышлауыңызды өтинемен. ⁴ Себеби мен хәм мениң халқым өлтирилип жоқ етилиу хәм қырып таслануи ушын сатылғанбыз. Егер бизлер

қул хәм шоры етип сатылғанымызда, мен үндемеген болар едим. Өйткени бул ис себепли патшамыздың тынышын алыу мақул болмас еди, – деди.

⁵ Сонда патша Ахашўерош ханбийке Эстерден:

– Бундай исти ислеуге кимниң батылы барды, сол адам қай жерде? – деп сорады.

⁶ Эстер:

– Душпанымыз хәм жаўымыз – бул жаўыз Ҳаман, – деди.

Сонда патшаның хәм оның ҳаялының алдында Ҳаманның хүрейи ушып, қорқып кетти. ⁷ Патша ғәзепленип, орнынан турды да, сарай бағына қарай кетти. Ал Ҳаман ханбийке Эстерден өз жанын қутқаруиын өтинип сорауи ушын иште қалды. Өйткени ол патшаның өзін қатаң жазалауи қарар еткенин түсинген еди.

⁸ Патша сарай бағынан зыяпат болып атырған жерге қайтқанда, Эстер жамбаслап отырған орынлықта Ҳаманның ет-бетинен жығылып атырғанын көрди де: «Бул адам сарайда, хәттеки, мениң көз алдымда ҳаялыма зорлық қылмақшы ма?» – деп бақырды. Патша усы сөзлерди айтып болар болмастан, олар Ҳаманның бетин жапты †.

⁹ Соңынан патшаға хызмет ететуғын ақталардың бири Харбона былай деди:

– Ҳаманның үйиниң алдында бийиклиги елиу шығанақ келетуғын дар турыпты. Бул дар патшамызды ескертип, оның өмирин сақлап қалған Мордохайды асыуи ушын қурылған, – деди.

Сонда патша:

– Сол дарға оның өзін асыңлар! – деп буйрық берди. ¹⁰ Солай етип, Ҳаманның Мордохайды асыуи ушын қурдырған дарына оның өзін асты. Соннан кейин ғана патшаның ашыуи басылды.

Патшаның яхудийлерди қорғауи

8 Сол күни патша Ахашўерош яхудийлердиң душпаны болған Ҳаманның мал-мүлкин ханбийке Эстерге берди. Мордохай патшаның алдына кирди, себеби Эстер Мордохайдың өзине ким болатуғынын айтқан еди. ² Сонда патша Ҳаманнан қайтарып алған мөр жүзигин бармағынан шешип алып, Мордохайға берди. Эстер де Мордохайды Ҳаманның мал-мүлки үстинен басқаруишы етип тайынлады.

³ Эстер және патша менен сөйлести. Ол жылап, патшаның аяғына жығылды хәм Агаг әўладынан болған Ҳаманның яхудийлерге қарсы режелестирген жаўыз нийетин бийкар етиўди сорап жалынды. ⁴ Патша алтын ҳасасын Эстерге қарап созғанда, ол орнынан түргелип, патшаның алдында турды.

⁵ Ол патшаға:

– Егер патшамыздың маған кеўли толған болса хәм мақул көрсе, егер патшамыз тилегимди туури

† Ҳаманның бетин жапты – бул хәрекет адамның өлимге хүким етилгенин билдируи мүмкин.

деп билсе хәм мен оған унасам, Агаг әўладынан болған Хаммедата улы Хаманның патшалықтың барлық ўәлаятларындағы яхудийлерди қырып таслаўды буйырып, қара нийет пенен жаздырған хатларын бийкарлап, хатлар жазылсын. ⁶ Себеби мен халқымның басына апатшылық түсиўине қалай қарап тура аламан? Туўған-туўысқанларымның қырып тасланыўына қалай қарап тура аламан? – деди.

⁷ Патша Ахашўерош ҳаялы Эстерге хәм яхудий Мордохайға былай деди:

– Минекей, Хаманның мал-мүлкин Эстерге бердим. Ал Хаманды яхудийлерди қырып таслаўды режелестиргени ушын дарға астырдым. ⁸ Бирақ патшаның атынан жазылып, оның жүзиги менен мөрленген хатты хеш ким өзгерте алмайды. Сонлықтан енди өзлериңиз яхудийлер ушын нени мақул көрсеңиз, патшаның атынан соны жазып, патшаның жүзиги менен мөрлеңдер.

⁹ Сонда үшінши ай болған Сиўан айының [†] жигирма үшінши күнinde патшаның хаткерлери шақырылды. Мордохайдың буйырған хәр бир нәрсеси Хиндистаннан баслап Қушқа шекемги бир жүз жигирма жети ўәлаятта жасайтуғын яхудийлерге, найыпларға, ҳәкимлерге хәм ўәлаят басшыларына: хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде, яхудийлерге де өз жазыўы менен өз тилинде жазылды. ¹⁰ Мордохай патша Ахашўероштың атынан жаздырған хатларын патшаның жүзиги менен мөрледи хәм патшаның хызметинде қолланыў ушын бағылып атырған шапқыр атларға шабарманларды мингизди де, оларға хатларды берип, жолға атландырды.

¹¹ Патшаның пәрманында барлық қалалардағы яхудийлерге бир жерге жыйналып, өзлерин қорғаўға ҳуқық берилген еди. Және де, өзлерине ҳужим қылатуғын барлық душпан халықлардың ямаса ўәлаяттың қураллы күшлерин, балаларын хәм ҳаялларын өлтирип жоқ қылыўға, қырып таслаўға, мал-мүлкин талан-тараж қылыўға рухсат берилген еди. ¹² Бул ис патша Ахашўероштың хәмме ўәлаятларында белгиленген күни, он екинши айдың, яғный Адар айының он үшінши күни ислениўи керек еди. ¹³ Усы пәрманның көширмеси хәмме ўәлаятларға нызам ретинде жәрияланып, барлық халықларға билдирилди. Солай етип, яхудийлер сол күни душпанларынан өш алыў ушын таяр турыўы тийис еди.

¹⁴ Шабарманлар патшаның шапқыр атларына минип, оның буйрығы менен асығыс жолға атланды. Бул пәрман Суза қаласында да жәрияланды.

¹⁵ Мордохай үстине қызғыш көк хәм ақ реңдеги патшалық кийимлерди, басына үлкен алтын таж кийип, сыртынан шым қызыл хасыл зығыр шапан жамылып, патшаның алдынан шықты. Суза қаласы

қуўаныш хәм шадлыққа бөлendi. ¹⁶ Яхудийлер ушын жақты, қуўанышлы, шадлы хәм хұрметке толы күнлер келген еди. ¹⁷ Патшаның буйрығы хәм пәрманы жетип барған хәр бир ўәлаят хәм қалада яхудийлер қуўанышқа толып, шадланды. Олар зыяпатлар уйымластырды хәм байрамлады. Патшалықтағы халықлардан көплеген адамлар яхудий болды. Себеби оларды яхудийлерден қорқыў туйғысы бийлеп алған еди.

Яхудийлердиң жеңиси

⁹ Патшаның буйрығы хәм пәрманы орынланатуғын он екинши ай болған Адар айының ^{††} он үшінши күни де келди. Яхудийлердиң душпанлары бул күни яхудийлер үстинен ҳүкимдарлықты орнатыўды үмит пенен күткен еди. Бирақ керисинше болып шықты. Яхудийлер өзлерин жек көргенлерден үстем келди. ² Олар өзлерине жәбир етпекши болғанларға қарсы ҳужим жасаў ушын, патша Ахашўероштың қолы астындағы барлық ўәлаятлардағы өзлери жасайтуғын қалаларда бир жерге жыйналды. Хеш ким яхудийлерге қарсы шыға алмады, себеби барлық халықларды олардан қорқыў туйғысы бийлеп алған еди. ³ Ўәлаят басшылары, найыплар [‡], ҳәкимлер хәм патша ислерин жүргизиўшилер Мордохайдан қорққанлықтан, яхудийлерди қоллап-қуўатлады. ⁴ Өйткени Мордохай сарайда уллы адам болды. Оның даңқы барлық ўәлаятларға тарады хәм күши күннен-күнге артып барды. ⁵ Яхудийлер душпанларының хәммесин қылыштан өткерди, өлтирди хәм жоқ қылды. Олар өзлерин жек көргенлерге қәлеген нәрсесин иследи. ⁶ Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды өлтирип, жоқ қылды. ⁷ Және де, олар Паршандата, Далфон, Аспата, ⁸ Пората, Адала, Аридата, ⁹ Пармашта, Арисай, Аридай хәм Ўайзатаны өлтирди. ¹⁰ Бул өлтирилгенлер яхудийлердиң душпаны Хаммедата улы Хаманның он улы еди. Бирақ яхудийлер олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди.

¹¹ Сол күни-ақ Суза қаласында өлтирилгенлердиң саны патшаға билдирилди. ¹² Патша ханбийке Эстерге:

– Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды хәм Хаманның он улын өлтирип, жоқ қылыпты. Ким биледи, басқа ўәлаятларда олар не иследи екен? Не тилейсең? Ол қанаатландырылады. Және не сораисаң? Ол орынланады, – деди.

¹³ Сонда Эстер:

– Егер патшамыз мақул көрсе, Сузадағы яхудийлер бүгинги пәрманыңызды ертең де орынласын. Ал Хаманның он улының денелери дарға асылсын, – деди.

¹⁴ Патша бул өтиништи орынлаўды буйырды хәм пәрман Сузада жәрияланып, Хаманның он улының денеси дарға асылды. ¹⁵ Сузадағы яхудийлер Адар

[†] Сиўан айы – шама менен майдың ортасынан июньның ортасына шекемги ўақыт.

^{††} Адар айы – 3:7 қараң. [‡] Найыплар – 3:12 қараң.

айының он төртінші күні де бир жерге жыйналып, қалада үш жүз адамды өлтирди. Бірақ олардың мал-мүлкіне қол тийгизбеді.

¹⁶ Патшалықтың үәлаятларында жасайтуғын басқа яхудийлер де жан сақлау хәм душпанларынан қорғаныу ушын бир жерге жыйналды. Олар өзлерин жек көргенлерден жетпис бес мың адамды өлтирди, бірақ олардың мал-мүлкіне қол тийгизбеді. ¹⁷ Бул үақыя Адар айының он үшінші күні жүз берген еди. Ал айдың он төртінші күні олар тынышланып, бул күнди зыяпат хәм қууаныш күні деп белгиледи.

¹⁸ Сузадағы яхудийлер болса, сол айдың он үшінші хәм он төртінші күнлери бир жерге жыйналды, ал он бесінші күні тынышланды. Сол күнди зыяпат хәм қууаныш күні деп белгиледи.

¹⁹ Сонлықтан ауыл-аймақларда жасайтуғын яхудийлер Адар айының он төртінші күнин зыяпат хәм қууаныш күні ретинде белгилейди хәм бир-бирине тағамлар береди.

Пурим байрамы

²⁰ Мордохай бул үақыяларды жазып қойды. Соңынан ол патша Ахашүероштың қолы астындағы узақ хәм жақын жердеги үәлаятларда жасайтуғын яхудийлерге хатлар жиберди. ²¹ Хатта хәр жылы Адар айының он төртінші хәм он бесінші күнлерин байрамлау буйырылған еди. ²² Себеби бул күнлер яхудийлердің өз душпанларынан қутылған күнлери болып, қайғысы қууанышқа, азасы байрамға айланған айы еди. Мордохай сол күнлерди зыяпат хәм қууаныш күнлери деп белгилеп, бир-бирине тағамлар үлестириуди хәм кәмбағалларға садақалар бериуди буйырды.

²³ Солай етип, яхудийлер Мордохайдың буйрығын қабыл етти хәм хәр жылы сол күнлерди байрамлауды әдетке айландырды.

²⁴ Пүткил яхудийлердің душпаны Агаг † әуладынан болған Хаммедата улы Хаман яхудийлерди қырып таслауды нийет етип, оларды езип жоқ қылу ушын пур ††, яғный шек таслаған еди. ²⁵ Бірақ бул хабар патшаға жеткенде, патша хаты арқалы: «Хаманның яхудийлерге қарсы ойлаған жауыз нийети өзинің басына жетсин. Хаман хәм оның уллары дарға асылсын», – деп буйрық берген еди. ²⁶ Пур сөзи себепли, бул күнлерге Пурим ‡ деп ат берилген еди.

† Агаг – 3:1 қараң. †† Пур – 3:7 қараң. ‡ Пурим – бул байрам хәр жылы Адар айының 14 хәм 15-сәнелеринде

Солай етип, яхудийлер Мордохайдың бул хатында жазылғанларды, көрген-билгенлерин хәм басларынан кеширгенлерин еслеринде сақлау ушын, ²⁷ яхудийлер, олардың әуладлары хәм оларға қосылғанлардың хәммеси хатта жазылғанындай, белгиленген үақытта бул еки күнди хәр жылы сөзсиз байрамлауға қарар етти. ²⁸ Солай етип, бул күнлер хәр бир үәлаятта, хәр бир қалада хәм хәр бир тийреде әуладтан-әуладқа еске алынады хәм байрамланады. Усы Пурим күнлерин яхудийлер тәрепинен байрамлау хеш қашан тоқтатылмайды хәм бул күнлер әуладлар бойы есте сақланады.

²⁹ Абихайыл қызы ханбийке Эстер хәм яхудий Мордохай Пуримге байланыслы бул екинши хатты пүткил бийлик пенен жазып тастыйықлады.

³⁰ Мордохай Ахашүероштың қол астындағы бир жүз жигирма жети үәлаятта жасайтуғын хәмме яхудийлерге тынышлық хәм аманлық тилеклерине толы хатларды жиберди. ³¹ Хатта яхудий Мордохай ханбийке Эстер менен бирликте алдын ала қарар еткеніндей, яхудийлерге усы Пурим күнлерин белгиленген үақытта нышанлауды қатаң сақлауды буйырды. Бурын яхудийлердің өзлери хәм урпақлары ораза тутыу хәм азалау бойынша белгиленген қағыйдаларға бойсынғаны сыяқлы, бул байрамға да бойсыныуы белгиленген еди.

³² Солай етип, Эстердің буйрығы бойынша Пуримге тийисли усы қағыйдалар тастыйықланып, китапқа жазып қойылды.

Ахашүерош пенен Мордохайдың уллылығы

10 Патша Ахашүерош өз патшалығындағы шетки атауларға дейин пүткил халықтан салық жыйнайтуғын еди. ² Оның барлық күшли хәм құдиретли ислери, ол мәртебели қылған Мордохайдың уллылығы хаққында Персия хәм Мидия патшаларының жылнама китабында жазылған.

³ Яхудий Мордохай бийлиги бойынша патша Ахашүероштан кейинги екинши адам болды. Ол яхудийлер арасында хұрметке еристи хәм көп урпақласлары оны жақсы көрди. Себеби ол өз халқының ийгилигин ойлады хәм пүткил урпақласларының тынышлығы ушын гүрести.

нышанланады. Бул күнлер шама менен март айының басына тууры келеди.

Аюп

Аюп хәм оның шаңарағы

1 Ус үлкесінде Аюп атлы бир адам жасайтуғын еди. Ол минсиз хәм әдил болып, Қудайдан қорқатуғын, жаманлықтан аўлақ жүретуғын адам еди. ² Аюптың жети улы хәм үш қызы бар еди. ³ Ол жети мың қой, үш мың түйе, бес жүз жуп өгиз, бес жүз урғашы ешек, сондай-ақ, жүдә көп хызметшилерге ийе болып, шығыста жасайтуғынлар арасында ең бай адам еди.

⁴ Аюптың уллары үйлерінде гезек пенен зыяпат берип, өзлери менен ишип-жеу ушын, үш апасиңлисин де мирәт ететуғын еди. ⁵ Зыяпат тамам болғаннан кейин, Аюп балаларын шақыртып алып, пәклениу рәсиминен өткеретуғын еди. Ол улларым ишлеринен Қудайға тил тийгизип, гүна ислеп қойған болыуы мүмкин, деп ойлап, азан менен олардың хәр бири ушын жандырылатуғын құрбанлық беретуғын еди. Аюп бәрқулла усылай ислейтуғын еди.

Аюптың дәслепки сыналыуы

⁶ Бир күни иләхий барлықлар † Жаратқан Ийениң алдына келгенде, олар менен бирге шайтан †† да келген еди. ⁷ Жаратқан Ийе шайтаннан:

– Сен қай жерден киятырсаң? – деп сорады.

Шайтан Жаратқан Ийеге:

– Мен жер бетин гезип, оның хәмме жерин айланып шықтым, – деп жууап берди.

⁸ Жаратқан Ийе шайтанға:

– Қулым Аюпқа сер салдың ба? Жер бетинде ол сыяқлы минсиз, әдил, Меннен қорқатуғын хәм жаманлықтан аўлақ жүретуғын адам жоқ, – деди.

⁹ Сонда шайтан Жаратқан Ийеге былай деп жууап берди:

– Аюп Сеннен бийкардан-бийкарға қорқады деп ойлайсаң ба? ¹⁰ Оның өзін, үй-ишин хәм барлық ийелигин қорғап жүрген Өзиң емессең бе? Сен оның қолы тийген хәр бир иске берекет берип атырсаң. Оның пада хәм сүриүлери пүткіл үлкеге жайылған. ¹¹ Бирақ қолыңды созып, оған тийисли болғанның хәммесин жоқ қылсаң, онда ол жүзиңе тик қарап, Саған нәлет айтады.

¹² Жаратқан Ийе шайтанға:

† Иләхий барлықлар – сөзбе-сөз: Қудайдың балалары. †† Шайтан – айыплаушы деген мәнисте.

– Яқшы, Аюпқа тийисли болғанның хәммесин сениң қолыңа беремен, бирақ оның өзине зыян тийгизбе, – деди.

Солай етип, шайтан Жаратқан Ийениң дәрғайынан кетти.

¹³ Бир күни Аюптың уллары менен қызлары үлкен әжағасының үйинде зыяпат берип, шарап ишип отырған еди. ¹⁴ Сонда бир хабаршы жууырыуы менен Аюпқа келип, былай деди: «Өгизлериңиз жер айдап, ешеклер олардың қасында отлап жүрген еди. ¹⁵ Бирден шебалы басқыншылар хұжим жасап, хызметшилериңиздиң хәммесин қылыштан өткерди хәм малларды айдап алып кетти. Бул хабарды сизге жеткизиу ушын, жалғыз мен ғана қашып қутылдым».

¹⁶ Ол сөзин тамамлап үлгермей-ақ, басқа бир хабаршы келип, былай деди: «Аспаннан Қудайдың жалыны түсип, қойларыңыз бенен шопанларыңыз жанып, күлге айланды. Бул хабарды сизге жеткизиу ушын, жалғыз мен ғана аман қалдым».

¹⁷ Сол адам сөзин тамамлап үлгермей-ақ, үшінши хабаршы жетип келип былай деди: «Калдейлер үш топар болып келип, түйелердиң падасына тасланды. Олар барлық падашыларды өлтирип, түйелерди айдап кетти. Бул хабарды сизге жеткизиу ушын, жалғыз мен ғана қашып қутылдым».

¹⁸ Ол усы сөзлерди айтып турғанда, басқа бир хабаршы келип, былай деди: «Сизиң ул-қызларыңыз үлкен әжағасының үйинде аўқатланып, шарап ишип отырған еди. ¹⁹ Бирден шөл тәрептен күшли дауыл көтерилип, жайды төрт тәрепинен соққылай баслады. Үй қулап, оның ишиндегилердиң хәммеси өлди. Бул хабарды жеткизиу ушын, жалғыз мен ғана аман қалдым».

²⁰ Сонда Аюп орнынан турды да, қайғыдан шапанын жыртты хәм шашын алдырып таслады. Кейин ет-бетинен жерге жығылып, сыйынды. ²¹ Ол былай деди:

«Анамның курсағынан жалаңаш шыққан едим, Бул дүньядан да жалаңаш қайтаман. Жаратқан Ийе берди, Жаратқан Ийе алды, Жаратқан Ийениң атына алғыслар болсын!»

²² Сонша ис болып өтсе де, олардың хеш биринде Аюп гүна ислемеди, Қудайды да айыпламады.

Аюптың екінші рет сыналыуы

2 Басқа бір күни иләхий барлықлар Қудайдың алдына және келгенде, Оның дәрғайында турыу ушын, шайтан да олар менен бирге келген еди. ² Сонда Жаратқан Ийе шайтаннан:

– Сен қай жерден киятырсаң? – деп сорады. Шайтан Жаратқан Ийеге:

– Мен жер бетин гезип, оның хәмме жерин айланып шықтым, – деп жууап берди. ³ Жаратқан Ийе шайтанға:

– Құлым Аюпқа сер салдың ба? Жер бетинде ол сыяқлы минсиз, әдил, Меннен қорқатуғын хәм жаманлықтан аўлақ жүретуғын адам жоқ. Қара, ол еле минсизлигинде беккем турыпты. Ал сен болсаң, айыпсыздан айыпсыз оны жоқ қылыу ушын Мени ийтермеледиң, – деди. ⁴ Сонда шайтан:

– Етке ет дегениндей, адам өз жаны ушын қолындағысының бәрин береді. ⁵ Қолыңды созып, ет пенен сүйегине зыян тийгизип көр, сонда Аюп жүзиңе тик қарап, нәлет айтады, – деди. ⁶ Жаратқан Ийе шайтанға:

– Яқшы, оны сениң қолыңа бермен, тек оның жанын алма, – деди. ⁷ Солай етип, шайтан Жаратқан Ийениң дәрғайынан шығып кетти хәм Аюпты басынан аяғының ушына дейин аўыртатуғын жара менен қаплап таслады. ⁸ Сонда Аюп күлдің ортасында отырып, гүзениң сынығы менен жараларын қасып отырған еди. ⁹ Хаялы оған келип:

– Сен еле минсиз болыуға тырысып атырсаң ба? Оннан да Қудайды нәлетлеп, кейин өлип қала ғойсеш, – деди. ¹⁰ Аюп оған:

Сен ақылсыз хаяллар сыяқлы сөйлеп турсаң. Сонда не, бизлер Қудайдан тек жақсылықты қабыл етип, жаманлықты қабыл етпеймиз керек пе? – деп жууап берди.

Соншама азап шексе де, Аюптың аўзынан гүна болғандай сөз шықпады.

Аюптың үш достысы

¹¹ Аюптың үш достысы: теманлы Элифаз, шууахлы Билдад хәм наамалы Софар Аюптың басына түскен бахытсызлықтары хаққында еситкенде, жасап турған жерлеринен шықты хәм бир жерде ушырасып, жолға атланды. Олар Аюптың қайғысын бөлисіп, оған тәселле беріу ушын оның жанына келди. ¹² Дослары Аюпты узақтан көрип, оны зорға таныды. Сонда олар зар еңиреп жылады, кийимлерин жыртып, аспанға қарай топырақ шашып, оны басларына да септи. ¹³ Дослары жети күн, жети түн Аюп пенен бирге қара жерде отырды. Хәш бири оған бир аўыз сөз сөйлемеди, олар Аюптың соншелли қатты қыйналып атырғанын көрип турған еди.

Аюптың тилге кириуі

3 Ақыры Аюп тилге кирип, өзиниң дүньяға келген күнин нәлетледи. ² Ол былай деди:

³ – Мен тууылған күнге нәлет жаусын!

„Бойына бала питти“ деген түнге нәлет жаусын!

⁴ Сол күн түнекке айланып қалсын!

Аспандағы Қудай да ол күнди еслемесин, Жарық та сол күнге сәуле шашпасын.

⁵ Сол күнди тас түнек қараңғылық ийелеп алсын, Жүзин қара бултлар қаплап алсын, Қараңғылық сол күнниң хүрейин ушырсын.

⁶ Аўа, сол түнди тас түнек қараңғылық жутып жиберсин,

Ол жыл күнлери арасында саналмасын, Айлардың биреуине де кирмесин.

⁷ Сол түн қысыр болсын,

Онда хәш бир шадлық хаўазы еситилмесин.

⁸ Күнлерди нәлетлейтуғынлар, Лиўятанды † оята алатуғынлар,

Сол түнди ғарғасын.

⁹ Оның таң жулдызлары сөнип қалсын.

Жарықлықты күтсин, бирақ ол келмесин, Таң шуғласын көрмесин.

¹⁰ Өйткени усы азапты көзлерим көрмеуи ушын, Сол түн анамның құрсағын жаппады.

¹¹ Не ушын тууылып атырып, өлмедим екен?

Ямаса тууыла сала, демим тауысылмады екен?

¹² Мени неге дизесине алып отырды?

Неге мени емизди екен?

¹³ Солар болмағанда, хәзир тыныш жатқан болар едим,

Уйықлап тыным тапқан болар едим.

¹⁴ Қарабақаналарды өзлерине қайта тиклеп алған, Дүнья патшалары хәм мәсләхәтшилери менен бирге болар едим.

¹⁵ Ямаса үйлерин гүмиске толтырған, Алтынға бай хұкимдарлар менен бирге болар едим.

¹⁶ Ямаса не ушын өли тууылған бөпе сыяқлы, Күн нурын көрмеген нәресте сыяқлы көмилмедим?

¹⁷ Ол дүньяда залымлар жаманлық қылыуды тоқтатады,

Харыққанлар да тыным табады.

¹⁸ Ол жерде тутқынлар да тынышлықтан рәхәт алады,

Қадағалаушылардың бақырысларын еситпейди.

¹⁹ Уллы да, киши де бардур ол жерде, Құл болса, хожайынынан азат.

²⁰ Не ушын азап шегип жүргенге нур,

Ал қайғыға батқанға өмир бериледи екен?

²¹ Олар өлимин күтеди, бирақ ол келмес, Әжелин көмилген ғәзийнеден де бетер излер.

²² Егер әжелин тапса,

Олар қууанышқа бөленип, шадланар еди.

²³ Жолын көре алмайтуғын адамға,

† Лиўятан – үлкен теңиз хайуаны.

Қудай айнала дөгерегин қараңғылық пенен
қоршаған адамға,
Не ушын өмир берилер екен?
24 Нан жеўдиң орнына гүрсинемен,
Ахыў-налам суў киби ақпақта.
25 Неден қорққан болсам, сол жүз берди,
Неден қәўетерленген болсам, сол басыма түсти.
26 Маған тынышлық та, тыным да, рәхәт те жоқ,
Басыма ғаўасатлы күн туўды.

Элифаздың биринши сөзи

4 Сонда теманлы Элифаз Аюпқа былай деди:
2 – Егер биреў саған сөз айтпақшы болса,
Саған аўыр батпай ма?
Ақыры, ким сөйләуден өзин тыйып тура алады?
3 Еслеп көр, сен көплерге тәлим берер,
Хәлсизлерди жигерлендирип, күш берер едиң.
4 Сениң сөзлериң жығылғанға тирек болып,
Дизелери қалтырап, хәлсирегенлерге күш
беретуғын еди.
5 Ал енди сол нәрселер өз басыңа түскенде,
түскинликке түсип қалыпсаң,
Өзиң бахытсызлыққа ушырағанда, руўхың түсип
кетипти.
6 Қудайдан қорқыўың – исенимиңнің,
Минсиз жасаўың – үмитиңнің белгиси емес пе?
7 Ойлап көрши: қашан айыпсыз адам набыт
болып,
Әдил адам жоқ қылынған еди?
8 Мениң көргеним мынаў: ким жаўызлықты
шүдигарлап,
Ғам-қайғы туқымын ексе, соны орып алады.
9 Олар Қудайдың үплеген деминен набыт болады,
Оның ғәзебиниң даўылынан жоқ болады.
10 Арысланлар ақырып, ырылдассын,
Бирақ Қудай жыртқыш арысланлардың тислерин
сындырады.
11 Сонда арыслан олжасыз өлип кетеди,
Жетим қалған балалары тарап кетеди.
12 Маған жасырынша бир сөз келди,
Сыбырлысы қулағыма шалынды.
13 Түңги тәшиўишли түстен туўған ойлар ишинде,
Адамлар қатты уйқыға шүмген ўақытта,
14 Мени қорқыў бийлеп алып, қалтыратпа басты,
Пүткил денем ләрзеге келди.
15 Самал бетимди сыйпап өтти,
Сонда төбе шашым тик турды.
16 Бир сүлдер турғандай болды,
Бирақ мен оның не екенин түсинбедим.
Көз алдымда бир тулға пайда болды,
Тынышлық хүким сүрди хәм мен өлпең даўысты
еситтим:
17 «Басында өлими бар адам Қудайдың алдында
әдил бола ала ма?
Адам өз Жаратыўшысының алдында пәк бола ала
ма?
18 Қудай, хәтте, Өзиниң аспандағы
хызметшилерине де исенбейди,

Хәтте, периштелеринен де кемшилик табады.
19 Сонда тийкары топырақтан болған,
Ылайдан жаратылған,
Жәнликтей аңсат женшилип қалатуғынларға не
болады?
20 Олар күн шыққаннан ымырт жабылғанға
шекемги аралықта набыт болады,
Олардың мәңгиге жоқ болғанын байқамай да
қаласаң.
21 Олардың шатырларының ишиндеги жиплери
үзилген,
Даналықтан хабарсыз өлип кетеди».

Элифаз сөзин даўам етеди

5 – Ал енди, Аюп, шақырғың келсе, шақыр!
Саған жуўап бергендей, биреў бар ма екен?
Периштелердиң қайсысынан жәрдем
сорамақшысаң?
2 Ашыў-ғәзеп ақмақты набыт қылар,
Күншиллик саданы өлтирер,
3 Мен ақмақтың тамыр жайғанын көрдим,
Бирақ тосаттан оның үй-иши ғарғысқа ушырады.
4 Оның балалары аманлықтан аўлақ болар,
Хүким ўақтында езилер,
Бирақ оларды жақлайтуғын хеш ким болмас.
5 Оның зүрәтин ашлар жеп қояр,
Хәтте, тикенлер арасында өскенлерин де.
Ашкөзлер мал-мүлкин де алып кетер.
6 Жаўызлық жерден өсип шықпайды,
Ғам-қайғы да атызда өспейди.
7 Деген менен, от ушқынының жоқары қарап
ушқаны сыяқлы,
Азап шегиў ушын туўылар инсан.
8 Бирақ мен Қудайды излеген,
Даўа-арзымды Оған тапсырған болар едим.
9 Ол ақылға сыймайтуғын, уллы ислерди ислеп,
Сансыз кәраматлар көрсетер.
10 Ол жер бетине жаўын жаўдырып,
Атызларды суўғарар.
11 Ол төмен аўхалдағыларды жоқары көтерип,
Қайғыға батқанларды қәўипсизликке шығарар.
12 Ол хийлекерлердиң нийетлерине тосқынлық
жасап,
Оларды табыстан махрум етер.
13 Ол даналарды өзлериниң мәккарлығы арқалы
тутып алып,
Хийлекерлердиң ойларын пушқа шығарар.
14 Күндиз олар қараңғылыққа тап болар,
Тал түсте де түндегидей сыйпаланып жүрер.
15 Қудай жарлыны жаманлардың ашшы
сөзлеринен,
Күшлилердиң қолынан қутқарар.
16 Солай екен, кәмбағалларда үмит бар,
Нахақлардың аўзы жабылар.
17 Қудай ескертип, дүзететуғын адам қандай
бахытлы!
Сонлықтан Қүдирети күшли Қудайдың үгит-
нәсиятын писент етпей жүрме.

18 Ол жаралайды хәм Өзи оны таңады,
Ол зыян келтиреді, бірақ Өз қолы менен
шыпалайды.

19 Ол сени алты бахытсызлықтан құтқарады,
Жетинши апат та саған зыян келтире алмайды.

20 Ашаршылықта өлимнен,
Урыста қылыштан сақлайды.

21 Ол сени тил бәлесинен қорғайды,
Апат келгенде қорқпайтуғын боласаң.

22 Ұайраншылық хәм ашлық үстинен күлетуғын
боласаң,

Жабайы хайуанлардан да қорқпайтуғын боласаң.

23 Атыздағы таслар менен тил табысасаң,
Жабайы хайуанлар да сениң менен татыу болады.

24 Сен үйиңнің қәуіпсизлик ишинде екенин
билесең,

Сүриу хәм падаларыңды көзден өткергениңде,
хәш нәрсеңнің жоғалмағанын көресең.

25 Сениң сансыз балаларың болады,
Урпағың жер бетіндегі шөп сыяқлы мол болады.

26 Өз ұақтыңда буылған бийдай бауы киби,
Жасарыңды жасап, қәбириңде киресең.

27 Мине, бизлер буны изертледик, хәммеси
хақыйқат екен,

Усыларды тыңлап, қабыл қыл.

Аюптың жууабы

6 Сонда Аюп былай деп жууап берди:
2 – Ах, егер мениң шегип атырған қайғым
өлшенип,

Мен көрген апатшылық тәрзиге тартылса еди!

3 Олар теңиз қумынан да ауыр болар еди.
Сонлықтан ойланбай сөйледим.

4 Құдирети күшли Құдайдың оқлары денеме
қадалды,

Руұхым олардың зәхәрин ишпекте,
Құдай жиберген қорқыныш маған қарсы сапқа
дизилген.

5 Қуланның жайлауда оты мол болса, аңқырар ма
еди?

Ямаса өгиз ақырының басында мәңирер ме еди?

6 Ауқаттың дузсыз дәми бола ма?

Ямаса мәйектің ақ ууызында дәм бар ма?

7 Бундай ауқатлардан дәм татқым келмейди,
Ондай ауқатлардан жүрегим айныйды.

8 Егер тилегим орынланып,
Құдай әрманыма жеткізсе еди!

9 Құдай мени езип тасласа еди,
Қолын созып жанымды алса еди!

10 Сонда мен жубаныш табар едим,
Қатты ауырып атырсам да, қуғанар едим.

Себеби мен мухаддес Құдайдың сөзлеринен жүз
бурмадым.

11 Күшти қайдан табаман күтетуғындай?
Ақыбетим не болар сабыр қылатуғындай?

12 Мениң күшим тастан ба еди?
Ямаса денем темирден бе еди?

13 Өзиме өзим жәрдем бергендей күшим қалды
ма?

Табыс та мени тәрк етті.

14 Достына мийрим көрсетиуден бас тартқан адам,
Құдирети күшли Құдайдан қорқыудан ұаз кешкен
адам болады.

15 Досларым, сизлер де қурып қалған сай киби
турақсызсыз,

Ағып кететуғын сай сууларына уқсайсыз.

16 Олар муз еригенде ылайланып тасып,
Қар сууларына толып кетеди.

17 Бірақ қурғақ мәүсимде олардың суулары
тартылып,

Ыссыда жоқ болып кетеди.

18 Кәруанлар суу ізлеп, бағытын өзгертер,
Шөлге кирип кетип, набыт болар.

19 Тема журтының кәруанлары суу ізлер,
Шеба журтының саудагерлері үмит пенен қарар.

20 Олар өз үмитине алданар,
Сол жерге келип, албырап қалар.

21 Сизлер де мен ушын сол сайлар сыяқлысыз,
Мениң қорқынышлы ауғалымды көрип,

хүрейиңиз ушып кетти.

22 Мен сизлерден сауға сорап па едим?

Ямаса мен ушын байлығыңыздан төлем төлең
дедим бе?

23 Мени душпан қолынан құтқарың деп жалыңдым
ба?

Ямаса қарақшылардың қолынан мени сатып алың
дедим бе?

24 Маған үйретиң, үндемей турайын,
Көрсетіңдер, мен неде алжастым?

25 Тууры сөз қандай ашшы!

Бірақ сизлердің айыптауларыңыз нени
дәлиллейди?

26 Сизлер мениң сөзлеримди дүзетпекшимисиз?
Езилген адамның сөзлерин итибарға ылайықсыз
деп санайсызлар ма?

27 Сизлер, хәтте, жетимлер ушын шек таслаудан,
Досларыңызды саудаға салып, сатыудан тайынбас
едиңиз.

28 Енди өтинемен, маған қараңлар,
Бетиңізге қарап, өтирик сөйлемеймен ғой.

29 Райдан қайтың, енди әдалатсыз болмаңлар,
Райдан қайтың, мен хақпан!

30 Ямаса аузымнан әдалатсыз сөзлер шыққан ба
еди?

Яки тилим апатшылықтың дәмин айыра алмай
ма?

Аюптың өмирден налыуы

7 Адамның жердеги турмысы ауыр мийнеттен
ибарат емес пе?

Оның күнлери күнликшиниң күнине уқсамай ма?

2 Адам кешки көлеңкени аңсаған қулға,

Мийнет хақысын күткен күнликшиге уқсайды.

3 Сол сыяқлы, үлес етип мәниссиз айлар берилди,
Пайыма азаплы кешелер тийди.

4 Жатқанымда: «Қашан турар екенмен?» – деп айтаман,
 Бирақ түн узаққа созылып,
 Таң атқанша, өрден-ыққа аўнап шығаман.
 5 Денемди қурт пенен жара басқан,
 Терим тесилип, ириң ақпақта.
 6 Күнлерим тоқыўшының мәкисинен де тезирек өтпекте,
 Бирақ үмитсиз жуўмақланбақта.
 7 Қудай, өмиримнің бир дем сыяқлы екенин умытпа,
 Көзим енди қайтып жақсылықты көрмейди.
 8 Мени көрип турған көзлериң кейин мени көрмейди,
 Көзлериң мени излейди, бирақ мен жоқ боламан.
 9 Булттың серпилип, жоқ болып кеткениндей,
 Өлилер мәканына кеткен адам да қайтып келмейди.
 10 Ол үйине қайтып келмейди,
 Жасаған жери де енди оны еске алмайды.
 11 Соның ушын аўзыма ерк беремен,
 Өз дәртимди баян етемен.
 Жанымның азабы ишинде шағым етемен.
 12 Қудайым, Сен маған сақшы қоятуғындай,
 Мен не, теңиз ямаса теңиз айдархасы ма едим?
 13 Төсегим маған тәселле берер,
 Жатсам, дәртим жеңиллесер, деп ойласам,
 14 Мени түслер арқалы қорқытып,
 Аянлар арқалы зәрремди ушырасаң.
 15 Бул денеде жасағаннан гөре,
 Буўылып, өлгеним жақсы еди.
 16 Мен жасаўдан тойдым, мәңги жасаўды қәлемеймен,
 Мени тыныш қой, өмирим өзи бир демдей ғана.
 17 Инсан ким өзи, оны сонша қәдирлеп,
 Оған дыққат қоясаң,
 18 Хәр таңда оны тексерип,
 Хәр сәтте оны сынайсаң?
 19 Қашанға шекем меннен көз үзбейсең?
 Түкиригимди жутып алғанша да, мени тыныш қоймақшы емеспесең?
 20 Егер гүна ислеген болсам, Саған не тәсири бар,
 адамзаттың Гүзетшиси?
 Не ушын мени Өзиңе нышан қылып қойдың?
 Мен Саған соншелли жүк болдым ба?
 21 Не ушын қылмысларымды кеширип,
 Гүналарымды меннен алып тасламайсаң?
 Себеби тез арада топыраққа қайтаман.
 Мени излейсең, бирақ мен жоқ боламан.

Билдадтың биринши сөзи

8 Сонда шуўахлы Билдад Аюпқа былай деди:
 2 – Қашанға дейин усы сөзлериңди даўам етесең?
 Аўзыңнан шыққан сөзлериң даўылға уқсайды.
 3 Қудай әдилликти бурмалай ма?
 Құдирети күшли Қудай ҳақыйқатты бурмалай ма?
 4 Балаларың Оған қарсы гүна иследи.

Сонлықтан Қудай да оларды гүналары ушын жазалаған.

5 Бирақ, сен егер Қудайды шақырып,
 Құдирети күшли Қудайға жалбарынсаң,
 6 Егер сен пәк хәм әдил болсаң,
 Онда Ол саған жәрдемге келип,
 Сени ылайықлы орынға қайтарады.
 7 Сонда басланыўы кишкене болса да,
 Келешегің уллы болады.
 8 Өтинемен, өткен әуладлардан сорап көр,
 Олардың ата-бабаларының нелерди излеп билгенин қарап көр.
 9 Бизлер кеше туўылдық, хеш нәрсе билмеймиз,
 Бизлердің жер бетиндеги күнлеримиз көлеңкедей өткинши.
 10 Олар саған үйретип, нәсият береді,
 Жүреклериндеги сөзлерин сөйлеп береді.
 11 Батпақлық жоқ жерде папирус † өсе ме?
 Суўсыз жерде қамыс бой соза ма?
 12 Хәтте, олар көгерип турып, еле орылмай атырып-ақ,
 Хәмме шөплерден бұрын қуўрап қалады.
 13 Қудайды умытқанлар да келешекте сол күйге түседі,
 Қудайсызлардың үмити де солай қурыды.
 14 Олардың исенгени морт,
 Сүйенгени өрмекшиниң аўындай.
 15 Сондай адам өз үйине сүйенсе, үй тура алмайды,
 Беккем усласа да, ол шыдам бере алмайды.
 16 Қудайсыз адам қуяш астында суўы мол жерде өсип турған өсимликке уқсайды,
 Оның шақалары бағ үстинде жайылып турады.
 17 Тамырлары тас үйиндилерин орап алып,
 Таслардың арасына орналасып алады.
 18 Ал егер өсимлик сол жерден жулып тасланса,
 Сол жердің өзи оннан танып: «Сени хеш қашан көрмедим», – дейди.
 19 Оның өмириниң қуўанышы мине, усылай аяқланады!
 Ал топырақтан болса, басқа өсимликлер өсип шығады.
 20 Қудай минсиз адамды тәрк етпейди,
 Жаўызлық ислегенлерди де қолламайды.
 21 Ол және, сениң аўзыңды күлкіге,
 Еринлериңди шадлық ҳаўазына толтырады.
 22 Сонда душпанларың уятқа қалады,
 Залымлардың шатыры ўайран болады.

Аюптың Билдадқа берген жуўабы

9 Сонда Аюп былай деп жуўап берди:
 2 – Аўа, ырас, буның сондай екенин мен де билемен,
 Бирақ инсан Қудайдың алдында қалай ақлана алады?
 3 Егер адам Қудай менен тартыспақшы болса да,

† Папирус – батпақлық жерлерде өсетуғын қамысқа уқсаған өсимлик.

Ол берген мың сораўдан биреўине де жуўап бере алмас еди.

⁴ Қудайдың даналығы терең, құдирети күшли, Оның менен қасарысып, Ким аман қала алды?

⁵ Алдын ала ескертпей-ақ, Ол таўларды жылжытар, Ғәзепленгенде, оларды аўдарып таслар.

⁶ Ол жерди орнынан қозғап, силкитер, Оның тиреклерин титиретер.

⁷ Ол қуяшқа буйрық берсе, қуяш уясынан шықпай қояр,

Жулдызларды да қулыплап қояр.

⁸ Оның жалғыз Өзи көклерди жайған, Ол теңиз толқынлары үстінде жүрер.

⁹ Ол Жети қарақшыны, Орионды, Үркерди хәм кубладағы жулдызлардың хәммесин жаратты.

¹⁰ Ол ақылға сыймайтуғын, уллы ислерди ислеп, Сансыз кәраматлар көрсетер.

¹¹ Егер Ол қасымнан өтип кетсе де, мен Оны көрмеймен, Жақынлап өтип кетсе де, мен Оны байқамайман.

¹² Егер Ол алып қойса, Оны ким тоқтата алады? Ким Оған: «Сен не қылып атырсаң?» – деп айта алады?

¹³ Қудай Өз ғәзебин тутып турмайды, Рахабтың[†] жәрдемшилери де Оның аяғына жығылады.

¹⁴ Солай екен, мен қалай Оған жуўап бере аламан? Оған айтыў ушын сөзлерди қайдан табаман?

¹⁵ Айыпсыз болсам да, Оған жуўап бере алмас едим,

Мен тек Қазымнан реҳим етиўин ғана сорап жалбарынар едим.

¹⁶ Егер Оны даўыслап шақырсам, Ол да маған жуўап берсе еди.

Бирақ, мениң даўысыма қулақ салатуғынына исенбеймен.

¹⁷ Ол мени дүбелей менен соққылап, азап бермекте,

Айыпсыздан айыпсыз жараларымды көбейтпекте.

¹⁸ Ол дем алыўға да жол қоймайды, Жүрегимди қайғыға толтырып атыр.

¹⁹ Егер күш сыналса, Ол күшли!

Егер әдалат соралса, Оны ким қазыханаға алып келе алады?

²⁰ Айыпсыз болсам да, өз аўзым мени айыплы етер,

Егер, хәтте, минсиз болсам да, Ол мени нахаққа шығарар.

²¹ Мен минсизбен, бирақ енди маған бәри бир, Өз өмиримнен түңилип турман.

²² Аўа, бәри бир екен. Сонлықтан мен былай деймен:

«Қудай айыпсызды да, залымды да набыт қылады».

[†] Рахаб – мифологиялық теңиз мақлуғы болып, әйемги әдебиятларда бул ат пенен тәртипсизликлер сүүретленген.

²³ Бахытсызлық тосаттан өлим келтирсе, Ол айыпсызлардың басына түскен апатқа күледі.

²⁴ Жер жүзи залымлардың қолына берилген, Ол оның қазыларының көзин жаўып қойған. Егер буны Ол ислеменген болса, онда басқа ким екен?

²⁵ Күнлерим жуўырыўшыдан да тез жуўырып өтпекте,

Олар жақсылық көрмей-ақ, өтип кетпекте.

²⁶ Олар қамыс қайық сыяқлы, Олжаға тасланған бүрkit сыяқлы, тез көзден ғайып болады.

²⁷ Егер мен: «Шағымымды умытайын, Қайғылы түримди өзгертип, күлимсирейин», – десем де,

²⁸ Бәри бир көретуғын азабымнан қорқар едим. Билемен, Сен мени айыпсыз деп санамайсаң.

²⁹ Егер айыплы деп табылған екенмен, Онда бостан-босқа гүресип не қыламан?

³⁰ Хәтте, қар суўына жуўынсам да, Қолларымды сабын менен жуўсам да,

³¹ Бәри бир Сен мени ылай шуқырға таслайсаң, Хәтте, кийимлерим де меннен жеркенеди.

³² Қудай мен сыяқлы инсан болмағандықтан, Мен Оған жуўап бере алмайман, Оның менен бирге қазыханаға да бара алмайман.

³³ Қолын екеўимиздиң үстимизге қойып, жарастыратуғын,

Арамызда бир дәлдалшы болса еди!

³⁴ Хасасын үстимнен алып тасласа еди Қудай, Қорқынышы да мени қорқытыўды тоқтатса еди!

³⁵ Сонда мен Оннан қорқпастан, Оның менен сөйлесер едим,

Бирақ бул аўхалда хеш нәрсе қыла алмайман.

10 Өмирден тойдым!

Енди арзымды еркин айтаман, Ишимдеги ашшы дәрт пенен сөйлеймен.

² Мен Қудайға былай деймен: «Мени айыплама. Мени не ушын айыплап атырғаныңды айт.

³ Ямаса мени езиў,

Яғный Өз қолларың жаратқаннан бас тартыў, Залымлардың нийетлерин қоллаў Саған унай ма?

⁴ Сениң көзлериң инсанның көзлериндей ме?

Ямаса Сен де олар қарағандай қарайсаң ба?

⁵ Сениң күнлериң де инсанның күнлериндей ме? Жылларың адамның жылларындай ма?

⁶ Не ушын мениң гүнамды излеп, Айыбымды табыўға асығасаң?

⁷ Бирақ Сен мениң айыпсыз екенимди, Сениң қолыңнан мени хеш кимнің құтқара алмайтуғынын билесең.

⁸ Сениң қолларың мени соғып, жаратты, Бирақ енди мени пүткиллей жоқ қылмақшымысаң?

⁹ Мени ылайдан қалай соққаныңды есле. Енди мени және топыраққа қайтармақшымысаң?

¹⁰ Сен емес пе, мени анамның қурсағына сүт киби қуйған,

Сол жерде мени иримтик киби қойылтқан,
 11 Мени тери хәм дене менен кийиндирип,
 Сүйек хәм сиңирлер менен бириктирген?
 12 Сен маған өмир сыйлап, мийримиңди
 көрсеттиң,
 Сениң ғамхорлығың мениң руўхымды қорғады.
 13 Бирақ, мине, Сен жүрегиңде мына нәрселерди
 жасырып қойдың,
 Сениң нийетиңнің не екенін билемен:
 14 Гүна ислесем, мени гүзетип турған боласаң,
 Буны жазасыз қалдырмайсаң.
 15 Егер айыплы болсам, маған хәсирет болсын!
 Бирақ хақ болсам да, басымды көтере алмай
 атырман,
 Уятқа қалдым, дәртим аўыр.
 16 Егер басымды көтерсем,
 Арыслан киби маған тасланасаң,
 Қорқынышлы күшиңди қайтадан маған қарсы
 ислетесең.
 17 Маған қарсы жаңадан гүәалар алып келесең,
 Маған деген ғәзебиңди арттырасаң,
 Шабыўыл үстине шабыўыл қыласаң.
 18 Не ушын туўылыўыма жол қойдың?
 Хеш ким мени көрместен алдын, өлгеним жақсы
 еди.
 19 Хеш дүньяға келмегендей болып,
 Анамның курсағынан туўры қәбирге
 қойылғанымда еди.
 20 Мениң өмир күнлерим қысқа емес пе?
 Мени тыныш қой, бир сәт тәселле табайын.
 21 Себеби мен қайтып келмес жолға,
 Тас түнек қараңғылық хүким сүрген жерге
 атланаман.
 22 Қойыў қараңғылыққа шүмген жерге,
 Тәртипке келтирилмеген өлим түнеги елине,
 Жақтылығы да тас түнек болған жерге кетемен».

Софардың биринши сөзи

11 Сонда наамалы Софар былай деди:
 2 – Сонша көп сөз жуўапсыз қала ма?
 Көп сөйлеген адам ақлана ма?
 3 Мылжың гәплериң адамлардың тилин тыйып
 қойсын ба?
 Масқаралағаныңда, сени хеш ким уялтпасын ба?
 4 Сен: «Тәлимим минсиз,
 Өзим де Қудайдың алдында пәкпен», – дейсең.
 5 Қәне, енди Қудай жуўап берип,
 Саған қарсы тил қатып,
 6 Даналықтың сырларын билдирсе еди!
 Себеби даналық көп қырлы ғой.
 Билип қой, Қудай гүналарыңның базыларын
 жеңил жазалайды.
 7 Қудайдың терең сырларын түсине аласаң ба?
 Қүдирети күшли Қудайдың шегине жете аласаң
 ба?
 8 Қудайдың даналығы аспаннан да бийик, сен не
 қыла аласаң?
 Өлилер мәканынан да терең, не биле аласаң?

9 Оның өлшеми жерден де узын,
 Теңизден де кең.
 10 Егер Қудай келип, зинданға тасласа,
 Хүким етиў ушын шақырса, ким Оған тосқынлық
 қыла алады?
 11 Ол өтирикшилерди биледи,
 Ол жаўызлықты көрип, оны итибарсыз қалдыра
 ма?
 12 Қуланнан адам туўылмайтуғыны сыяқлы,
 Мийи жоқ адам да дана бола алмайды.
 13 Бирақ, сен егер Оған жүрегиңди қайта
 бағышлап,
 Қолларыңды жайып, дуўа етсең,
 14 Егер жаўызлық ислеген болсаң, оны өзиңнен
 узақластырсаң,
 Шатырыңнан нахақлықты қуўып шығарсаң,
 15 Сонда уялмастан басыңды көтерип,
 Қорқпастан тикке туратуғының сөзсиз.
 16 Азабыңды умытып,
 Оны ағып кеткен суўлар киби ядқа аласаң.
 17 Өмириң түстеги күннің нурынан да жарық
 болар,
 Ондағы қараңғылық та таң нурына айланар.
 18 Үмитиң болғанлықтан, арқайын боларсаң,
 Өтирапың қоршалғанлықтан, қәўипсиз дем
 аласаң.
 19 Жатқаныңда, сени қорқытатуғын хеш ким
 болмайды,
 Көплер сеннен мийрим излеп келеди.
 20 Бирақ залымлардың көзлери талып,
 Бас сауғалайтуғын жери де болмайды,
 Үмитлери тек соңғы демин бериў болып қалады.

Аюптың жуўабы

12 Сонда Аюп былай деп жуўап берди:
 2 – Әлбетте, сизлер хәммесин билесиз,
 Даналық та сизлер менен бирге өлип кетсе керек!
 3 Бирақ менде де сизлердегидей ақыл бар,
 Мен де сизлерден кем емеспен,
 Сизлер айтып атырғанларды ким билмейди?
 4 Мен өз досларыма күлки болдым.
 Қудайды шақырғанымда, Ол маған бұрын жуўап
 беретуғын еди.
 Әдил хәм минсиз болсам да, күлкиге қалып
 отырман!
 5 Қайғысызлар бахытсызлыққа ушырағанды
 менсинбейди,
 Сүрниккенди ийтерип жибереди.
 6 Қарақшылардың шатырында тынышлық хүким
 сүрген,
 Қудайдың ғәзебин келтиргенлер қәўип-қәтерсиз
 жасап атыр,
 Тап Қудай олардың қолында сыяқлы.
 7 Бирақ хайўанатлардан сора, олар саған
 үйретеди,
 Көктеги қуслардан сора, олар саған айтып береді.
 8 Жер менен сөйлес, ол саған тәлим береді,
 Теңиздеги балықлар саған билдиреди.

⁹ Олардың қайсысы билмес,
Булардың хәммеси Жаратқан Ийениң қолы менен
исленгенин?

¹⁰ Хәр бир жаратылыстың өмири де,
Хәр бир адамның жаны да Оның қолында.

¹¹ Аўыз аўқаттың дәмин ажыратқанындай,
Қулақ та сөзлердің мәнисин айыра алмай ма?

¹² Даналық жасы үлкенлерде болмай ма?

Ақыл узақ өмир сүргенлерде болмай ма?

¹³ Бирақ Құдайда даналық та, күш те бар,
Мәсләхәт пенен ақыл да Оған тийисли.

¹⁴ Ол қулатқан нәрсе қайта тикленбейди,
Ол қамаққа таслағанды, хеш ким босата алмайды.

¹⁵ Құдай суўларды тоқтатса, қурғақшылық болар,
Егер жиберсе, дүньяны суў алар.

¹⁶ Күш-қуўат пенен жеңис те Оған тийисли,
Алданған да, алдаған да Оның қолында.

¹⁷ Ол мәсләхәтшилерди жалаңаяқ айдатып,
Бийлерди ақмаққа айландырады.

¹⁸ Ол патшалардың сәнли белбеулерин шешип
алып,

Беллерине арқан байлап қояды.

¹⁹ Руўханийлерди де жалаңаяқ айдатып,
Күшлилерди аўдарып таслайды.

²⁰ Ол исенимли мәсләхәтшилерди тилден
айырады,

Ақсақалларды ақылынан жуда қылады.

²¹ Ол ақсүйеклерди шерменде қылады,
Күшлилерди күшинен айырады.

²² Ол қараңғылықтың терең сырларын ашады,
Тас түнекти де жарыққа шығарады.

²³ Халықларды уллы қылатуғын да, жоқ қылатуғын
да Ол,

Оларды көбейтетуғын да, тарқатып жиберетуғын
да Ол.

²⁴ Жер бетіндеги халық басшыларын ақылынан
айыратуғын да Ол,

Жолсыз шөлде гездирип қоятуғын да Ол.

²⁵ Олар тас түнек қараңғылықта сыйпаланып
жүреді,

Оларды мәс адамдай теңселдирип қояды.

13 Мине, булардың хәммесин көзлерим көрди,
Қулақларым менен еситип, түсіндим.

² Сизлердің билгенлериңизди мен де билемен,
Мен сизлерден кем емеспен.

³ Бирақ мен Құдирети күшли Құдай менен
сөйлесип,

Даўамды Құдай менен тартысқым келеди.

⁴ Ал сизлер мени өтирик пенен ыласлайсыз,
Хәммеңиз пайдасыз тәуиплерге уқсайсыз.

⁵ Қәне, хәммеңиз дым үндемей отырсаңыз,
Бул сизлер ушын даналық болар еди.

⁶ Енди мениң арзымды тыңлап,
Келтиретуғын дәлиллериме қулақ салың.

⁷ Құдай ушын нахақ сөзлерди айтып,
Ол ушын өтирик сөйлеуиңиз керек пе?

⁸ Еки жүзлик пенен Құдайды жақлап,
Оның сөзин сөйлемекшимисиз?

⁹ Егер Құдай сизлерди тексерсе, жақсы бола ма?
Адамларды алдағандай, Оны да алдайсызлар ма?

¹⁰ Еки жүзлик етип, жасырынша Оны
жақласаңыз,

Ол сизлерди сөзсиз жазалайды.

¹¹ Оның уллылығы сизлерди қорқытпай ма?

Оның айбаты сизлерге хұжим қылмай ма?

¹² Ескертиулериңиз күл сыяқлы пайдасыз
нақыллардан ибарат,
Дәлиллериңиз ылайдан исленген қалқандай
хәлсиз.

¹³ Үндемеңлер, мен сөйлеймен,
Кейин не болса, болар.

¹⁴ Сонлықтан тәуекелге бел байлап,
Жанымды қәтерге қойып атырман.

¹⁵ Қараңлар, Ол мени өлтирмекши, үмитим
қалмады,

Бирақ мен жолларымды Оның алдында
қорғайман.

¹⁶ Сол арқалы қутқарыламан,
Құдайсыз адам Оның алдына барыўға жүрек ете
алмайды.

¹⁷ Сөзлеримди дыққат пенен тыңлаң,
Гәплерим қулақларыңызға кирсин.

¹⁸ Мине, мен даўа-арзымды таярладым,
Ақланатуғынымды билемен.

¹⁹ Мениң менен тартысатуғын адам бар ма?
Егер биреу мени айыплы деп тапса, үндемей өлип
кетемен.

Аюптың дуўасы

²⁰ Тек мына еки нәрсени сорайман, Құдай,
Соны қылсаң, мен Сеннен артық жасырынбайман:

²¹ Меннен қолыңды тарт,
Хәм айбатың менен мени қорқытпа.

²² Соңынан мени шақыр, жуўап беремен,
Ямаса маған сөйлеўге рухсат берип, Өзиң жуўап
бер.

²³ Мениң қанша айып хәм гүналарым бар?
Маған қылмысларым менен гүнамды көрсет.

²⁴ Не ушын жүзиңди жасырасаң?
Неге мени душпаным деп санайсаң?

²⁵ Сен самал ушырған жапырақты
қорқытпақшымысаң?
Қуўрап қалған қауықты қуўдаламақшымысаң?
²⁶ Сен мен туўралы ашшы айыптар жазып қойып,
Балалығымдағы гүналарымды маған мийрас етип,
берип атырсаң.

²⁷ Аяқларымды буғаўлап,
Жолларымды гүзетип,
Изимнен хеш қалмайсаң.

²⁸ Сонлықтан шириген нәрседей,
Күйе жеген кийимдей ыдырап жоқ болмақтаман.

14 Хаялдан туўылған инсанның,
Өмири қысқа, азапқа толы болады.

² Ол гүл сыяқлы өседі, солып қалады,
Көлеңке сыяқлы тез өтип кетеді, турып қалмайды.

³ Сондай инсан болған маған нәзеринди үзбей қарайсаң ба?

Хүким қылыуы үшін мени дәрғайыңа алып келесең бе?

⁴ Ким харам нәрседен хадал нәрсе шығара алады? Хеш ким!

⁵ Инсанның күнлерин белгилеп, Айларының санын санап, Асып кетпейтуғын шек те қойған екенсең,

⁶ Енди оннан нәзеринди алып, оны тынышына қой.

Ол да күнликшиниң жұмыс күниниң аяқланғанына қуғанғанындай, өмиринен рәхәтленсин.

⁷ Хәтте, ағашта да үмит бар, Оны кесип тасласа, ол қайта өседі, Өсиуин тоқтатпайды.

⁸ Тамырлары қартайып қаўсап, Түбири топырақта ширип кетсе де,

⁹ Суу ийисин алып-ақ, жайнап кетеді, Жас терек сыяқлы шақаларын жаяды.

¹⁰ Бирақ инсан өлсе, бар күшинен айырылады, Соңғы демин шығарғаннан соң, ол қай жерде болады?

¹¹ Көлдиң сууы құрып қалғандай, Дәрья сууы тартылып, кеуип қалғандай,

¹² Өлген адам да жатады, қайтып турмайды, Аспан жоғалып кетпегенше, ол оянбайды, Уйқысынан хеш турмайды.

¹³ Қәне, Сен мени өлилер мәканына жасырып қойсаң еди,

Ғәзебиң басылғанша, сақлап қойсаң еди! Мен ушын бир ўақыт белгилеп,

Соңынан мени еске алсаң еди!

¹⁴ Адам өлгеннен соң, қайта тириле ме? Егер сондай болса, азат етилгенимше, Азаплы күнлеримниң барлық күнлеринде қайта тирилиуди күтер едим.

¹⁵ Сонда мени, Өзиң жаратқан жаратылысыңды көргин келгенде, шақырар едиң,

Мен де жууап берер едим.

¹⁶ Сонда Сен адымларымды санап, гүзетер едиң, Бирақ гүналарымның есабын алмас едиң.

¹⁷ Қылмысларымды дорбаға салып мөрлеп, Ислеген гүналарымды жасырар едиң.

¹⁸ Бирақ таўлар қулап, майдаланып, Жартаслар өз орнынан қозғалғандай,

¹⁹ Суудың тасты жалмап, Ағыстың топырақты ағызып кеткениндей, Сен де инсанның үмитин жоқ қыласаң.

²⁰ Сен оны ақырына шекем езесең, ол жоқ болады, Өлгенинде жүзин өзгертип, узаққа жибересең.

²¹ Уллары хұрметке миясар болар, буннан оның хабары болмас,

Жерге урылар, буны билмес.

²² Ол тек өз денесиниң азабын сезер, Тек өзи ушын қайғырар.

Элифаздың екінши сөзи

15 Сонда теманлы Элифаз былай деп жууап берди:

² – Қарнын ыссы самалға толтырғандай, Дана адам бундай ҳаўайы сөзлер менен жууап бере ме?

³ Пайдасыз сөзлер менен айтысып, Мәниссиз гәплер айтып, тартысар ма еди?

⁴ Хақыйқаттан да, сен Қудайдан қорқыуды шетке ысырып қойдың,

Оның алдында дууа етиуди де болар-болмас нәрсе деп санадың.

⁵ Гүналарың аўзыңа сөз салып тур, Хийлекерлердиң тили менен сөйлеп турсаң.

⁶ Сени айыплап атырған мен емес, ал өз аўзың, Тилиң өзиңе қарсы гүуалық берип тур.

⁷ Сен не адамзаттың туңғышымысаң? Ямаса төбелер жаратылмастан да бурын туўылғанбысаң?

⁸ Қудайдың мәжилисине қатнасып, Оны тыңлап па едиң?

Ямаса дана адам тек жалғыз өзиңбисең?

⁹ Сен билип, биз билмейтуғын не нәрсе екен? Сен түсинип, биз түсинбейтуғын не нәрсе екен?

¹⁰ Арамызда ақ шашлылар да, ғаррылар да бар, Олардың жасы сениң әкеңнен де үлкен.

¹¹ Қудайдың тәселлеси сен ушын аз болды ма? Саған айтқан жағымлы сөзлери кемлик қылды ма?

¹² Не ушын жүрегиң сени алағада қылады? Не ушын көзлериңде ғәзеп оты лаўлап тур?

¹³ Не ушын Қудайға ашыўланып, Аўзыңа соншелли ерк бересең?

¹⁴ Адам қалай пәк бола алады?

Хаял затынан туўылған беңде қалай әдил бола алады?

¹⁵ Қудай Өз периштелерине де исенбейди, Хәтте, аспан да Оның нәзеринде пәк емес.

¹⁶ Солай екен, нахақлықты суу киби ишетуғын, Иплас хәм бузық инсан оннан бетер емес пе?

¹⁷ Қулақ сал, мен саған түсиндиремен, Өзим көргенимди айтып беремен.

¹⁸ Даналардың айтқанларын, Ата-бабаларынан үйренип, жасырмай үйреткенлерин айтып беремен.

¹⁹ Жер тек олардың ата-бабаларына берилген еди, Олардың арасында жат адамлар жоқ еди.

²⁰ Залым адам өмир бойы азап шегеди, Езиўшилерге берилген жыллар санаўлы.

²¹ Қорқынышлы даўыслар олардың қулақларынан кетпейди,

Тынышлық ўақтында да басқыншылардың хұжимине ушырайды.

²² Олар қараңғылықтан қутылыўға үмит етпейди, Олардың тәғдирине қылыштан өлиў жазылған.

²³ Олар бир тислем нан излеп сергиздан болар, Қараңғылық күниниң жақынласқанын да билер.

²⁴ Азап хәм қайғы оларды қорқынышқа салар,

Урысқа таяр турған патша сыяқлы қорқыныш оларды жеңер.

²⁵ Олар қолларын Қудайға қарсы көтерип, Құдирети күшли Қудайды майданға шақырар.

²⁶ Қалың, беккем қалқанын көтерип, Өжетленип, Оған қарсы жууырар.

²⁷ Залым адамның бетин май қаппап, Бөкселерине май жыйналған.

²⁸ Олар қарабақанаға айланған қалаларда жасайды,

Қулап кетейин деп турған,

Қаңырап қалған үйлерде жасайды.

²⁹ Олар байымайды, байлығы узаққа созылмайды, Мал-мүлки жер бетине жайылмайды.

³⁰ Олар қараңғылықтан қутыла алмайды,

Олар шақалары жанған терекке ұқсайды, Қудайдың деми оларды ушырып жибереди.

³¹ Бос нәрсеге үмит байлап, өзін алдамасын, Олардың сыйы бослық болады.

³² Ұақты-сааты келмей шауып тасланады, Артық шақалары көгермейди.

³³ Олар көклей мийуеси төгилген жүзим ағашына, Гүллери төгилпип, мийуесиз қалған зәйтүн ағашына ұқсайды.

³⁴ Қудайсызлардың топары нәсилсиз болады, Парахорлардың шатырларын от жалмап, жоқ қылады.

³⁵ Олар қайғыға хәмиледар болып, жауызлықты тууады,

Жүреклері жалғанға толы болады.

Аюптың жуабы

16 Сонда Аюп былай деп жууап берди:
² – Мен бундай нәрселерди көп еситтим, Сизлердің хәммеңиз қандай бийшара жубатыушысызлар!

³ Бос сөзлериңиздің ақыры бар ма өзи? Тартысыуға сизлерди не мәжбүрлеп тур?

⁴ Егер сизлер мениң орнымда болғаныңызда, Мен де сизлердің айтқаныңызды айта аламан.

Сизлерге қарсы сөз тоқып айтып, Басымды шайқай аламан.

⁵ Бирақ мен сөзлерим менен тәселле берер едим, Ернимнің қыймылдысы менен дәртиңизди жеңиллетер едим.

⁶ Ал хәзир сөйлесем де, азабым жеңилленбейди, Сөйлемесем де, ол басылмайды.

⁷ Эх, Қудай, Сен мени женшип тасладың, Пүткил үй-ишимди қырып тасладың!

⁸ Жүзимди әжим менен қаппадың, Олар маған қарсы гүуалық болмақта,

Азғынлығым да маған қарсы турып, Маған қарсы гүуалық бермекте.

⁹ Қудай мени жек көрип, Ғәзеп пенен тилким-тилким етпекте,

Тислерин қайрап маған, Душпан көзи менен қарап, мени теспекте.

¹⁰ Адамлар ауызларын керип ашып,

Мени масқаралап, шекеме урды, Олар маған қарсы бирикти.

¹¹ Қудай мени жауызлардың қолына тапсырды, Залымлардың қолына таслап қойды.

¹² Мен тыныш жасап атыр едим, Бирақ Ол мени майдалап таслады,

Желкемнен ушлап алып, жерге урды. Мени Өзине нышан қылды.

¹³ Оның садақшылары мени қоршап алды, Аямай бөтекелеримди тесип,

Өтимди жерге төкти.

¹⁴ Қудай денемдеги тесиктің үстин қайта-қайта тесип,

Жауынгер әскер киби үстиме топылмақта.

¹⁵ Мен үстиме аза кийимин тиктим,

Аяқ-асты болып, топырақта отырман.

¹⁶ Жылағаннан жүзим қызарды,

Қабақларым қарайып кетти.

¹⁷ Бирақ қолларым жауызлық ислемеди, Дууам да таза.

¹⁸ Топырақ, сен мениң қанымды жасырма, Пәриядым хасла тынбасын.

¹⁹ Мине, хәзир мениң гүуам аспанда,

Жоқарыда мениң Қорғаушым бар.

²⁰ Досларым мени мазақ қылмақта,

Көз жасларым Қудайға қарай ақпақта.

²¹ Биреудің дослары арасында тәуеллеши болғанындай,

Қудай менен мениң арамда да бир тәуеллеши болса еди!

²² Өмиримнің ақыры жақынлап қалды, Қайта келмес жолға атланаман.

17 Руұхым түскен, өмирим аз қалған, Қәбир мени күтип турыпты.

² Мазақ қылыушылар әтирапымды орап алған, Олардың қалай хорлық көрсетип атырғанын көрип турман.

³ Қудай, Өзиң маған кепил бола гөр, Сеннен басқа ким бар мени жақлайтуғын?

⁴ Сен мениң досларымның ақыл-санасын түсинбейтуғын етип жауып қойдың, Сонлықтан Сен олардың жеңіске ерисиуине жол қоймайсаң.

⁵ Өз пайдасын гөзлеп, досларын сатқан адамның, Соқырлығының кесапаты балаларына тийеди.

⁶ Қудай мени адамлардың тилине түсирди, Олар бетиме түкирди.

⁷ Қайғыдан көзлерим қарауытып, Денемнің сүлдери қалды.

⁸ Әдил адамлар буны көрип шоршып кетер, Айыпсызлар қудайсызларға қарсы ғәзеп атына минер.

⁹ Сонда да әдил адамлар өз жолларына берик қалар,

Қоллары таза болғанлар беккемленип бара берер.

¹⁰ Қәне, сизлер және бир хәрекет етип көриң, Бәри бир араңыздан дана адам таба алмаспан.

¹¹ Мениң күнлерим өтип кетти,

Нийетлерим де шилпәрше болды.
 Жүректегі қәлеулерим де өлди.
¹² Досларым түнди күндизге айландырады,
 Қараңғы басса да: «Хәзир жарық түседі», – дейди.
¹³ Егер өлилер мәканы мениң үйим болса,
 Төсегимді қараңғылыққа салайын деп атырсам,
¹⁴ Қәбирге: «Сен мениң әкемсең», – десем,
 Құртларға: «Сизлер мениң анам хәм апа-
 қарындасларымсыз», – десем,
¹⁵ Онда мениң үмитимнің қайда болғаны?
 Ким мениң үмитимді көре алады?
¹⁶ Үмитим мениң менен бирге өлилер мәканына
 бара ма?
 Мениң менен бирге топырақ қойнына кире ме?

Билдадтың екінші сөзи

18 Сонда шуұахлы Билдад былай деп жууап берди:
² – Бундай сөзлерди айтыўды қашан тоқтатасызлар?
 Ақылға келиңлер, соңынан сөйлесемиз.
³ Аюп, сен не ушын бизлерди хайуан деп санап турсаң?
 Не ушын көзиңе ақмақ болып көринип турмыз?
⁴ Ғәзеп пенен өз жаныңды жарақатлап атырсаң,
 Сени деп жер бети қаңырап қалып,
 Жартастар өз орнынан қозғалыуы керек пе?
⁵ Дурыс, залымның оты сөнеди,
 Хәтте, ушқыны да қалмайды.
⁶ Шатырындағы жақтылық қараңғылыққа айланады,
 Жоқарысында турған шырасы да өшип қалады.
⁷ Кең қәдемлери қысқарып,
 Өз жобаларының қурбанына айланады.
⁸ Өз аяқлары оны торға жетелеп,
 Өзи барып, шуқырға түседі.
⁹ Дузақ оны табанынан қысып алып,
 Тор оны беккем услап алады.
¹⁰ Ол ушын жерге бир дузақ жип қойылған,
 Жолында оны қақпан күтпекте.
¹¹ Жән-жағынан қорқыныш оның зәрресин ушырып,
 Хәр адымында изинен қуўып жүреді.
¹² Оның күши ашлықтан таўысылып,
 Сүрниккен жеринде апат та күтип турады.
¹³ Кеселлик оның терисин кемиреди,
 Аўыр қәстелик оның мүшелерин жеп таслайды.
¹⁴ Оны қәўипсиз шатырынан суўырып алып,
 Қорқыныш патшасының алдына алып барады.
¹⁵ Залымның шатырын өрт жалмайды,
 Ол жасаған үйге ыссы күкирт жаўады.
¹⁶ Оның тамырлары қурғап, кеўип,
 Шақалары қуўрап қалады.
¹⁷ Жер бетинде ол еске алынбай,
 Көшелерде оның аты өшеді.
¹⁸ Ол жарықтан түнекке айдалып,
 Бул дүньядан қуўып жибериледи.

¹⁹ Халық арасында оннан ул да, ақлық та қалмайды,
 Ол жасаған жерде хеш кими қалмайды.
²⁰ Батыстағылар оның тәғдиринен қорқынышқа түседі,
 Шығыстағыларды қорқыныш бийлеп алады.
²¹ Аўа, жаўызлардың жасайтуғын жери усы аўхалға түседі,
 Қудайды танымайтуғынлардың мәканы усындай болады.

Аюптың жуабы

19 Сонда Аюп былай деп жууап берди:
² – Қашанға шекем мени қыйнап,
 Сөзлериңиз бенен мени езесиз?
³ Мине, мени он мәрте кемситтиңиз,
 Азар бере бериўге уялмайсызлар ма?
⁴ Егер мениң қәтелескенім ырас болса,
 Онда ол мениң мойнымда.
⁵ Өзлериңизди меннен жоқары қойып,
 Шерменде болғанымды бетиме бассаңыз,
⁶ Онда билип қойың: Қудай маған нахақлық қылды,
 Өз торын үстиме таслады.
⁷ Мен: «Бул – зорлық», – деп бақырсам да,
 Хеш ким жууап бермейди.
 Жәрдемге шақыраман, бирақ әдалатлық жоқ.
⁸ Қудай жолыма бөгет қойды, өте алмайман,
 Соқпақларымды қараңғылыққа бүркеди.
⁹ Ол мени абырайымнан журдай қылып,
 Басымнан тажымды шешип алды.
¹⁰ Мени жән-жақтан қырып жойды, тамам болдым,
 Ағашты суўырғандай етип, үмитимді түп-тамыры менен суўырып алды.
¹¹ Оның ғәзеби маған қарсы қайнамақта,
 Ол мени душпан деп санайды.
¹² Оның ләшкерлери де маған қарсы атланып,
 Мени қамал қылыў нийетинде,
 Шатырым әтирапына орда құрды.
¹³ Қудай туўысқанларымды меннен узақластырып,
 Жақынларымды жат қылды.
¹⁴ Ағайин-туўғанларым меннен жүз бурды,
 Досларым мени умытты.
¹⁵ Қонақларым да, шорыларым да,
 Мени жат санап,
 Өзге адамдай қарасады.
¹⁶ Хызметшимди шақырсам, жууап бермейди,
 Оған жалыныўым керек.
¹⁷ Хаялым демимнен тиксинеди,
 Туўысқанларым меннен жеркенеди.
¹⁸ Хәтте, кишкене балалар да мени кемситеди,
 Орнымнан турсам, үстимнен күледі.
¹⁹ Жақын досларым меннен жеркенеди,
 Сүйгенлерим меннен жүз бурды.
²⁰ Ет-терим сүйегиме жабысқан,
 Тәнимде шықпас жаным ғана бар.
²¹ Маған ашының, хәй досларым, маған ашының!
 Мени Қудай урды!

22 Неге Құдай сыяқлы сизлер де изимнен қалмайсызлар?
 Етиме еле тоймадыңыз ба?
 23 Қәне енди, сөзлерім жазып қойылса, Орама китапқа жазып қалдырылса!
 24 Темир қәлем хәм қорғасын менен, Тасқа ойылып мәңгиге қалса!
 25 Бирақ мен билемен, Әменгерим тири, Ақырында Ол мен ушын жер бетине келип турады.
 26 Денем бузылып кеткеннен кейин болса да, Усы денем менен Құдайды көремен,
 27 Оны мен өзим көремен!
 Оны көретуғын басқаның емес, мениң өз көзлерім болады.
 Жүрегим † қанамнан шығып баратыр!
 28 Егер сизлер: «Бизлер оны қалай қуўдалаймыз, Ақыры, мәселениң түп-тамыры онда ғой», – десеңиз,
 29 Онда қылыштан қорқың, Себеби Құдайдың ғәзеби басыңызға қылыш дөндиреди,
 Сонда хүким етиўшиниң бар екенін көресиз.

Софардың екінши сөзи

20 Сонда наамалы Софар Аюпқа былай деди:
 2 – Қәўетерли пикирлерім мени жуўап бериўге мәжбүр етпекте,
 Мен қатты тынышсызланып турман.
 3 Мен кеўлиме тийетуғын айыплауларыңды еситип турман,
 Сонлықтан ақылым мен ушын жуўап бермекте.
 4 Билмес пе едиң әййемнен бери,
 Адамзат дүньяға келгенли бери,
 5 Залымның шадлығы узаққа созылмады,
 Құдайсыздың қуўанышы бир сәтлик ғана.
 6 Оның көкиреги көклерге жетип,
 Басы бултларға тийсе де,
 7 Ол өзиниң дәреті киби мәңгиге жоқ болады.
 Оны көргенлер: «Ол қай жерде?» – деп сорайды.
 8 Ол көрилген түс сыяқлы ғайып болады, оны хеш ким таба алмайды,
 Түнде көринген елестей жоғалып кетеди.
 9 Оны көрген көзлер енди көрмейди,
 Үй-ишиндегилерге қайтып көринбейди.
 10 Оның балалары кәмбағаллардан меҳир күтеди,
 Урпақлары тартып алған мал-дүньясын қайтарып береді.
 11 Денесин толтырған жаслық жигери,
 Оның менен бирге топырақта жатады.
 12 Жаманлық оның аўзында татлы көринип,
 Оны тилиниң астына жасырса да,
 13 Оны қәдирлеп, жибермей,
 Аўзында услап турса да,
 14 Ол асқазанда айнып,
 Ишинде жыланның уўына айланады.
 15 Ол жутқан байлықтарын қайтарып қусады,
 Құдай оларды асқазанынан шығарып алады.

† Жүрегим – сөзбе-сөз: бөтекелерім.

16 Ол жыланның уўын сорыйды,
 Зәхәрли қара жылан оны шағып өлтиреді.
 17 Ағар суўлардың, сүт хәм пал ағып турған дәрьялардың,
 Рәхәтин көре алмайды.
 18 Мийнет пенен ерискенлерин жемей атырып,
 қайтарып береді,
 Саўдадан тапқан пайдасынан ләззет алмайды.
 19 Себеби ол кәмбағалларды езип, оларды көзге илмеді,
 Өзи салмаған үйлерди тартып алды.
 20 Нәпсикаўлығы тынышлық бермегенликтен,
 Өзи унататуғын нәрселердиң хеш қайсысын сақлап қала алмайды.
 21 Ашкөзлигинен хеш нәрсе қалдырмайды,
 Сонлықтан абаданлығы узаққа созылмайды.
 22 Дәўлетли ўақтында басына апат келеди,
 Апатшылықлар оны жоқ қылады.
 23 Қарнын қампайтып толтырып болғанда,
 Құдай оған лаўлаған ғәзебин шашып,
 Үстине ғәзебин жаўындай жаўдырады.
 24 Залым темир қуралдан қашып кетсе де,
 Оны қола оқ тесип өтеди.
 25 Атылған оқ арқасынан шығады,
 Өтин тесип өткен ушы жылтырап турады,
 Өлим қәўпи оны бийлеп алады.
 26 Қара түнек оның ғәзийнелерин күтпекте,
 Адам жақпаған от оны жалмайды,
 Шатырында қалған соңғы нәрселерин де жағып жоқ қылады.
 27 Аспан оның айыбын әшкара етеди,
 Жер оған қарсы бас көтереди.
 28 Оның үйіндеги байлығы жоқ болады,
 Құдайдың қәхәрленип, жазалайтуғын күни хәммеси селдей болып ағып кетеди.
 29 Мине, залымның Құдайдан алатуғын пайы усы,
 Құдайдың оған беретуғын мийрасы усы.

Аюптың жуўабы

21 Сонда Аюп былай деп жуўап берди:
 2 – Сөзлерімди дыққат пенен тыңлаң,
 Усы сизлердиң маған берген тәселлеңиз болсын.
 3 Сабыр қылың, мен де сөйлейин,
 Сөйлеп болғанымнан кейин мазақ қыларсыз.
 4 Маған келсек, мен не адамға арыз қылып атырман ба?
 Не ушын шыдамсызланбайын?
 5 Жағдайыма қараңлар, денеңиз түршигеди,
 Аўзыңызды қолларыңыз бенен жаўың.
 6 Жағдайымды ойласам, қорқыныш бийлеп алады,
 Денемди қалтыратпа басады.
 7 Залымлар не ушын жасаўын даўам етеди,
 Қартайып, хәтте, күш-ғайраты арта береді?
 8 Балалары саў-саламат дөгерегинде,
 Урпақлары көз алдында жүреді.
 9 Үйлери қәўипсиз, қорқыўсыз жасайды,
 Құдайдың хасасы үстине дөнбес.
 10 Буғаларының төл қойыўы хеш босқа кетпес,

Сыйырлары бузаулайды, хеш иш тасламас.
 11 Балаларын сүриу киби шығарып жиберер,
 Перзентлери аяқ ойынға түсер.
 12 Дәп хәм лира сестине қосылып, қосық айтар,
 Сыбызғы сестине қосылып, кеуил көтерер.
 13 Өмирлери заўқы-сапа менен өтип,
 Өлилер мәканына тынышлық пенен кетер.
 14 Сонда да залымлар Құдайға былай деп айтар:
 «Бизлерди тыныш қой!
 Сениң жолларыңды билиўди қәлемеймиз,
 15 Саған хызмет ететуғындай Құдирети күшли
 Қудай, Сен ким болыпсаң?
 Саған дуға етиуден бизге не пайда?»
 16 Деген менен, олардың абаданлығы өз қолының
 иси емес,
 Залымлардың ой-қыяллары меннен аўлақ болсын!
 17 Қашан залымлардың шырағы сөнген еди?
 Қашан олардың басына апат дөнген еди?
 Қашан Қудай оларға ғәзеппенип, жазалаған еди?
 18 Қашан олар жел ушырған сабандай,
 Ямаса дауыл ушырған қауықтай болған еди?
 19 Сизлер: «Олардың гүналары ушын балаларын
 жазалайды», – дейсизлер,
 Оннан да, Қудай олардың өзлерин жазаласын,
 Бул оларға сабақ болады.
 20 Олар опат болғандарын өз көзлери менен
 көрсин,
 Құдирети күшли Қудайдың ғәзебин татсын.
 21 Өмири тауысылғаннан кейин,
 Изинде қалған хожалығына не болса да, оларға
 бәри бир емес пе?
 22 Бирақ, ең жоқарыдағыларды да хүким ететуғын
 Қудайға,
 Ким ақыл үйрете алады?
 23 Биреу өлгенинше, күшке толысар,
 Тыныш хәм қайғысыз жасар,
 24 Денесин май басып,
 Сүйеклери кемик болар.
 25 Екиншиси қайғыға батып,
 Өмирден жақсылық көрмей өтип кетер.
 26 Ақырында, олар топырақта бирге жатар,
 Екеуі де құртқа жем болар.
 27 Ауа, мен сизлердің ойыңызды билемен,
 Нийетиңиз маған зыян келтириу екенін де
 билемен.
 28 Сизлер: «Сол ақсүйек адамның үйи қай жерде?
 Залымлардың шатырлары қай жерде?» –
 дейсизлер.
 29 Жолаушылардан сорамадыңыз ба?
 Олар берген гүәлиқларды қабылламадыңыз ба?
 30 Залым адам бәле келген күни аман қалады,
 Ғәзеп күни оған қутылуы ушын жол ашылады.
 31 Жүрген жолын ким оның бетине айтады,
 Қылмыслары ушын ким оған жаза береді?
 32 Ол қәбирге қойылғанда,
 Қәбириниң басында гүзетши турады.
 33 Хәмме адамлар оның изине ереді,
 Алдында жүргенлердің де сан-санағы жоқ.

Гәрдің топырағы да оған жағымлы болады.
 34 Бос гәплериңиз бенен мени қалай жубатасыз?
 Берген жууапларыңыздың хәммеси жалған.

Элифаздың үшінши сөзи

22 Сонда теманлы Элифаз былай деди:
 2 – Адам Қудайға пайда келтире ала ма?
 Хәтте, ең ақыллы адам да Оған пайда келтире
 алар ма еди?
 3 Сениң әдиллигиңнен Құдирети күшли Қудай не
 ләззет алады?
 Пәк өмир тәрзиңнен Оған не пайда?
 4 Қудайдың сени жазалауы, хүким етиуі,
 Оннан қорққаның ушын ба?
 5 Керисинше, сениң жауызлығың уллы,
 Қылмысларың шексиз болғанлықтан емес пе?
 6 Сен тууысқанларыңнан жөнсиз кепиллик алдың,
 Кийимлерин шешип алып, жалаңаш қалдырдың.
 7 Шөллегенге суу бермедин,
 Аш болғанға нан бермедин.
 8 Билегиңнің күши менен үлкеге ийелик еттиң,
 Хүрметли адам болып жасадың.
 9 Бирақ жесир хаялларды қуры қол қайтардың,
 Жетимлердің қол-қанатын қайырдың.
 10 Сонлықтан әтирапыңды дузақлар орап алған,
 Тосаттан сени қорқыныш баспақта.
 11 Қараңғылық ишиндесең, көре алмайсаң,
 Селлер сени ғарқ қылмақта.
 12 Қудай көклерден де жоқарыда емес пе?
 Жұлдызларға қара, олар қаншелли бийикте!
 13 Бирақ сен: «Қудай не биледи?
 Терең қараңғылық ишинен хүким ете ала ма?
 14 Қойуы бултлар Оны жасырып тур, Ол бизлерди
 көрмейди,
 Ол аспан гүмбезинде айланып жүр», – дейсең.
 15 Сен не, залымлар жүрген,
 Ески жолды тутпақшымысаң?
 16 Олар уақтынан бұрын жоқ қылынды,
 Тийкарларын сел ағызып кетти.
 17 Олар Қудайға: «Бизлерди тыныш қой!
 Құдирети күшли Қудай бизлерге не қыла алар
 еди?» – деди.
 18 Бирақ олардың үйлерин берекетке толтырған
 Қудай еди ғой!
 Ал мен болсам, залымлардың нийетинен аўлақ
 боламан.
 19 Әдиллер олардың қулағанын көрип, қуғанар,
 Айыпсызлар олардың үстинен күлип, былай дер:
 20 «Душпанларымыз жоқ қылынды,
 Мал-мүлки жанып, күл болды».
 21 Қудай менен жарас, тынышлықта бол,
 Сонда берекет табарсаң.
 22 Қудайдың аўзынан шыққан көрсетпелерин
 қабыл етип,
 Сөзлерин жүрегиңде сақла.
 23 Егер сен Құдирети күшли Қудайға қайта жүз
 бурсаң,
 Ески халыңа қайтарсаң.

Шатырыңды нахақлықтан тазаласаң,
²⁴ Алтынды жердегі топырақтай,
 Офир алтынын сайдағы таслардай көрсең,
²⁵ Онда Құдирети күшли Құдайдың Өзи сениң
 алтының,
 Қымбатбаха гүмисиң болады.
²⁶ Сонда Құдирети күшли Құдайдан заўық аларсаң,
 Құдайға басыңды көтерип қарай аларсаң.
²⁷ Оған дуға ет, Ол сени еситеди,
 Сен де өзиң үәде етип атағанларыңды бересең.
²⁸ Сонда нени нийет етсең, орынланар,
 Жолларыңа нур төгилер.
²⁹ Егер биреу аяқ-асты болса, сен: «Оны қоллай
 гөр», – деп айтасаң,
 Сонда Құдай кемкеуиллилерди қутқарады.
³⁰ Ол, хәтте, айыплыларды да қутқарады,
 Олар сениң қолларыңның пәклиги себепли
 қутқарылар.

Аюптың жуабы

23 Сонда Аюп былай деп жуап берди:
² – Бүгин де айтар шағымым ашшы,
 Зарлағаным қарамастан, Құдай аўыр жазалаўын
 даўам етпекте.
³ Ах, егер Оны қай жерден табыўды билсем еди!
 Ол тахтта отырған жерге бара алсам еди!
⁴ Арзымды Оның алдында баян етип,
 Аўзымды толтырып, дәлиллеримди айтар едим.
⁵ Оның маған беретугын жуабын билип,
 Не айтажағын түсинер едим.
⁶ Ол уллы күши менен маған қарсы шығар ма еди?
 Яқ, Оның Өзи мени тыңлаған болар еди.
⁷ Әдил адам Оның менен пикир таласып билер
 еди,
 Мен де Қазым тәрeпинен мәңгиге ақланар едим.
⁸ Бирақ шығысқа барсам, ол жерде Құдай жоқ,
 Батысқа барсам да, Оны таба алмайман.
⁹ Арқада бир нәрсе ислесе, мен Оны көре
 алмайман,
 Қублаға айланса да, Оны байқамайман.
¹⁰ Бирақ Құдай мен тутқан жолды жақсы биледи,
 Ол мени сынаққа салғанда, алтындай пәк болып
 шығаман.
¹¹ Себеби аяқларым адымба-адым Оның изинен
 жүрди,
 Хеш жаққа бурылмай, Оның жолын туттым.
¹² Аўзынан шыққан буйрықтарынан жүз
 бурмадым,
 Оның сөзлерин күнделикли тамағымнан да үстин
 қойдым.
¹³ Құдай қарар шығарады, ким Оған қарсы шыға
 алады?
 Ол нени қәлесе, соны қылады.
¹⁴ Мен ушын шығарған қарарын Ол ақырына
 шекем орынлайды,
 Бундай нәрселер Онда еле көп.
¹⁵ Сонлықтан Оның дәргайында хүрейим ушады,
 Бул хаққында ойласам, Оннан қорқаман.

¹⁶ Құдай мени қоян жүрек қылып қойды,
 Құдирети күшли Құдай мени қорқынышқа салып
 қойды.

¹⁷ Бирақ жүзимди қаплаған тас түнек қараңғылық
 та,
 Мениң даўысымды сөндире алмады.

24 Не ушын Құдирети күшли Құдай хүким ушын
 ўақыт белгилемейди?

Не ушын Оны танығанлар бул күнлерди хеш
 көрмейди?

² Залымлар шегара белгилерин жылжытып,
 Өзлестирип алған сүриулерин сол жайлаўларда
 бағады.

³ Жетимлердиң ешегин тартып алады,
 Жесирлердиң өгизин кепилликке алады.

⁴ Жарлыларды жолдан қуўып шығарады,
 Үлкедеги барлық кәмбағаллар болса, олардан
 жасырыныўға мәжбүр болады.

⁵ Сонлықтан кәмбағаллар шөлдеги қуланлар
 сыяқлы, ерте иске шығып,
 Балалары ушын қула дүзден аўқат излейди.

⁶ Олар азықларын басқалардың атызларынан
 топлайды,
 Залымлардың жүзим бағынан қалған-
 қутқанларын терип алады.

⁷ Түнди кийимсиз, жалаңаш өткереди,
 Сууықта жамылатугын хеш нәрсеси жоқ.

⁸ Таўда жаўған жаўыннан үсти-басы сел болып,
 Баспанасы болмағанлықтан, жылыныў ушын
 жартасларға тығылады.

⁹ Залымлар жесир хаялдың бөпесин көкирек
 сүтинен айырады,
 Жарлының баласын қарызы ушын тартып алады.

¹⁰ Олар кийимсиз, жалаңаш сандалып жүреді,
 Аш қарынға бийдай дәстелерин тасыйды.

¹¹ Дийўаллап қоршалған жерде зәйтүннен май
 шығарады,
 Искенжеде жүзим сығады, бирақ өзлери шөлден
 харыған.

¹² Қалаларда өлип баратырғанлар нала шекпекте,
 Жарақатланған жанлар жәрдем сорап, пәрияд
 етпекте,

Бирақ, сонда да Құдай олардың
 жалбарыныўларына кеўил бөлмейди.

¹³ Нурға қарсы бас көтеретуғынлар да бар,
 Олар нурдың жолын танымас,
 Оның соқпақтарынан да жүрмес.

¹⁴ Жарлы хәм кәмбағалды өлтириў ушын,
 Қанхор күн батқанда аяққа турар,
 Түнде болса, урлық қылар.

¹⁵ Бузықшылық қылыўшының көзи ымырт
 жабылыўын күтер,

Ол: «Мени хеш ким көрмейди», – деп ойлап,
 Жүзин жаўып алар.

¹⁶ Қараңғылықта урылар үйлерди тонап,
 Ал күндизлери өз үйлерине тығылып алар,
 Олар нурдың не екенин билмес.

¹⁷ Олар ушын азан өлимдей қойыў қараңғылық,

Ал түнектің қорқынышлары – олардың досты.
¹⁸ Бирақ ондай адамлар суў бетиндеги көбиктей тез жоқ болады,
 Олардың жер бетиндеги үлесине нәлет жаўған,
 Хеш ким олардың жүзим бағына аяқ баспас.
¹⁹ Ыссы ҳаўа хәм курғақшылық қар суўларын сорып алғандай,
 Өлилер мәканы да гүнакарларды өз қушағына алады.
²⁰ Оларды, хәтте, қурсағына көтерген ана да ұмытады,
 Құртлар оларды хәз етип жейди,
 Оларды артық хеш ким еслемейди,
 Солай етип, нахақ адамлар ағаш киби сындырылады.
²¹ Залымлар перзенти жоқ, қақсал хаялға зулымлық қылар,
 Жесирге хеш жақсылық қылмас.
²² Бирақ Қудай Өз күши менен күшлилерди жоқ қылар,
 Олар бекем орналасып алса да, өмири ушын үмити болмас.
²³ Қудай оларға қәўипсизлик берер, олар Оған сүйенер,
 Бирақ Қудайдың көзлери олардың жолларында.
²⁴ Олар бир демге көтерилип, кейин жоқ болар,
 Төменлетилер, басқалар киби өлип кетер,
 Масақ сыяқлы қуўрап қалар.
²⁵ Солай емес пе? Жалған деп, ким мени айыплай алады?
 Ким мениң гәплеримнің бос екенін көрсете алады?

Билдадтың үшінши сөзи

25 Сонда шуўахлы Билдад былай деди:
² – Қудайда бийлик бар хәм Ол айбатлы!
 Ол Өзиниң бийик аспанында тынышлық орнатқан.
³ Оның ләшкерлерин санаўға сан жете ме?
 Ол жақтылығын кимнің үстине түсирмейди?
⁴ Сонда инсан Қудайдың алдында қалай әдил бола алады?
 Хаял затынан туўылған қалай пәк бола алады?
⁵ Хәтте, Қудайдың нәзеринде ай да жарық емес,
 Жұлдызлар да пәк емес.
⁶ Солай екен, инсан Қудайдың көзине құрт сыяқлы,
 Адам баласы күйе құрты сыяқлы көринер.

Аюптың жуўабы

26 Сонда Аюп былай деп жуўап берди:
² – Ах, хәлсизге сен қалай жәрдем бердің!
 Күшсизге қалай мәдет бердің!
³ Ақылсызға қалай мәсләхәт бердің!
 Даналықты қалай терең түсиндире алдың!
⁴ Бул сөзлерди айтыўға саған ким жәрдем берди?
 Сен арқалы сөйлеген кимнің руўхы?

⁵ Суўлардың хәм олардағы тиришиликтиң астында мәкан басқан,
 Өлилердің руўхлары титирейди.
⁶ Өлилер мәканы Қудайдың алдында жалаңаш,
 Набыт болыў мәканының да жапқышы жоқ.
⁷ Қудай көклердің арқа тәрәпин бослыққа жайып қойды,
 Жерди де бослыққа асып қойды.
⁸ Ол суўларды Өз бултларының ишине салып қойды,
 Бирақ бултлар суўлардың аўырлығынан жырттылып кетпейди.
⁹ Ол тахттың үстин жаўып қойып,
 Үстине Өз бултларын жайды.
¹⁰ Суўлардың бетин шегаралап сызып,
 Жақтылықты қараңғылықтан айырды.
¹¹ Қудай абай еткенде,
 Аспанның сүтинлери қалтырасып, титиреседи.
¹² Ол Өз күши менен теңизди тынышландырды,
 Өз ақылы менен теңиз айдархасы Раҳабты жоқ қылды.
¹³ Өз деми менен бултларды қуўып, аспанды ашық қылды,
 Қоллары менен қашып баратырған үлкен жыланды жоқ қылды.
¹⁴ Бул Оның ислериниң кишкене бир бөлеги ғана,
 Ол ҳаққында еситкенлеримиз сыбырлап айтылғандай жүдә аз.
 Оның құдиретиниң гүркиреўин ким түсине алады?
27 Аюп тартысуўын даўам етип, былай деди:
² – Хуқықымнан махрум еткен тири Қудай ҳақы,
 Жанымды хәсиретке толтырған Құдирети күшли Қудай ҳақы ант ишемен:
³ Геўдемде жаным бар екен,
 Қудай берген дем мурнымда екен,
⁴ Аўзымнан нахақ сөз шықпайды,
 Тилим жалған сөз айтпайды.
⁵ Сизлерди хеш қашан ҳақ деп тән алмайман,
 Өлгенимше, пәклигимнен бас тартпайман.
⁶ Әдиллигимде бекем турып, оннан хасла жүз бурмайман,
 Тири екенмен, хұжданым мени айыпламас.
⁷ Душпанымның басына залымның күни,
 Қарсыласымның басына нахақтың күни түссин.
⁸ Қудай қудайсыздың жанын алып, оны жоқ қылғанда,
 Онда қандай үмит қалады?
⁹ Қудайсыздың басына апатшылық түскенде,
 Қудай оның дад салып жылағанын есите ме?
¹⁰ Ол құдирети күшли Қудайдан заўық ала ма?
 Бәрқулла Қудайды шақыра ала ма?
¹¹ Қудайдың құдирети ҳаққында сизлерге үйретемен,
 Құдирети күшли Қудайдың нийетин сизлерден жасырмайман.
¹² Хаслында, булардың хәммесин өзлериңиз көрдиңиз,

Онда неге хәммеңиз мәниссиз сөзлерди сөйлей бересиз?

¹³ Залым адамның Қудайдан алатуғын үлеси, Қысым көрсетиўшиниң Құдирети күшли Қудайдан алатуғын мийрасы мынаў:

¹⁴ Оның балалары қаншелли көп болса да, Олар қылыштан қырылып кетеди, Урпақларының жеткиликли тамағы болмайды.

¹⁵ Тири қалғанлары кеселликтен өлип, көмиледи, Жесир қалған ҳаяллары жоқлаў айтып, жыламайды.

¹⁶ Жаўыз адам жердиң шаңындай мол гүмис жыйнаса да,

Ылайдай мол кийим-кеншек топласа да,

¹⁷ Оның топлағанларын әдиллер кийеди, Айыпсызлар гүмислерди бөлисип алады.

¹⁸ Жаўыздың салған үйи өрмекшиниң ауындай, Гүзетшиниң шертегиндей хәлсиз болады.

¹⁹ Ол бай болып, уйқыға кетеди, бирақ артық ондай болмайды.

Көзин ашқанда, байлығы жоқ болып шығады.

²⁰ Қорқыныш оны сел киби басады, Түнде дүбелей ушырып кетеди.

²¹ Шығыс самалы оны ушырып алып кетип, Ол көзден ғайып болады.

Оны өз орнынан сыпырып таслайды.

²² Самал аяўсыз оған тасланар, Ол самалдың күшинен қашыўға урынады.

²³ Самал оның үстинен күлип, қолларын шаппатлап,

Өз орнынан оның изинен ысқырады.

Даналық ҳаққында жыр

28 Мине, гүмис қазып алынатуғын кәнлер, Алтынды тазартатуғын орынлар бар.

² Темир жерден қазып алынады, Мыс та тастан балқытып алынады.

³ Кәнши қараңғылыққа шек қояды, Жер астының узақ шетине барып, Түнек хәм қойыў қараңғылықтан қазылма излейди.

⁴ Ол адам жасайтуғын жерлерден узақта, Адам аяқ баспайтуғын жерлерде қудық қазып, Хәммеден узақта жипке асылып, тербелип турады.

⁵ Жер бетине келсек, оннан азық-аўқат өнип шығады,

Ал жер асты болса, жандырылғандай астан-кестен болып атыр.

⁶ Оның таслары лазуриттиң мөканы, Топырағында алтын бар.

⁷ Жыртқыш қус кәнге баратуғын жолларды билмейди,

Суңқардың көзи оған түспейди.

⁸ Жабайы хайуанлар ол жерлерге аяқ баспаған, Арыслан да ол жерлерден жүрмеген.

⁹ Адам жартастарды сындырып, Таўларды түп-тамыры менен қопарып таслайды.

¹⁰ Ол жартастар арасынан жол ашады,

Көзлери ҳәр бир баҳалы нәрсени көреді,

¹¹ Адам дәрьялардың сағасын табады, Жасырын болғанларды жақтылыққа шығарады.

¹² Бирақ даналықты қаяқтан табыўға болады? Ақылдың мөканы қай жерде екен?

¹³ Адамзат оның қәдири билмес, Тирилер әлеминен оны таба алмас.

¹⁴ Терең суўлар: «Ол менде емес», – дер, Теңиз де: «Ол мениң жанымда да емес», – дер.

¹⁵ Оны сап алтынға да сатып ала алмайсаң, Қунын гүмис пенен де төлей алмайсаң.

¹⁶ Даналық Офир алтыны менен де, Қымбатбаха оникс хәм лазурит пенен де баҳаланбас.

¹⁷ Ол алтын менен де, кристалл менен де салыстырылмас,

Сап алтын буйымға да алмастырылмас.

¹⁸ Маржан хәм яшманы айтпай-ақ қояйық, Даналық яқыттан да қымбат турады.

¹⁹ Куш хризолити де оған салыстырылмас, Сап алтын менен де оның қуны өлшенбес.

²⁰ Даналық қайдан келеди?

Ақылдың мөканы қай жерде екен?

²¹ Ол барлық тири жанлардың көзинен жасырылған,

Көктеги қуслардан да сыр сақланған.

²² Набыт болыў мөканы хәм өлим:

«Биз ол ҳаққында тек мыш-мыш еситтик», – дейди.

²³ Даналыққа баратуғын жол Қудайға аян, Оның мөканын тек Ол биледи.

²⁴ Ол жердиң шетлерине дейин көз салар, Көклердиң астындағылардың хәммесин көрер.

²⁵ Ол самалға күш берип, Суўлардың өлшемин белгилеп бергенде,

²⁶ Ол жаўын ушын қарар шығарып, Жылдырым ушын жол белгилегенде,

²⁷ Ол даналықты көрип, оны баҳалады, Оны тексерип, тастыйықлады.

²⁸ Соңынан адамға: «Хәқыйқаттан да, Жаратқан Ийеден қорқыў – бул даналық, Жаўызлықтан аўлақ болыў – бул ақыллылық», – деди.

Аюптың өткен өмирин аңсаўы

29 Аюп сөзин даўам етип былай деди:

² – Қәне енди, өткен айлар,

Қудай мени қорғап-сақлаған күнлер қайтып келсе еди!

³ Сол ўақытлары Оның шырасы төбемде жарқырап,

Оның нуры менен қараңғылықты қәўипсиз кесип өтер едим!

⁴ Аўа, өнип-өскен күнлерим,

Қудайдың дослығы шатырымды қорғап турған күнлер қайтып келсе еди!

⁵ Сол күнлери Құдирети күшли Қудай еле мениң менен бирге болып,

Балаларым да әтирапымда еди.

6 Үйімде ағарғаным мол болып,
Жартас мен ушын зәйтүн майын дәрья қылып
ағызар еди.
7 Қала дәрұазасы алдына барып,
Майдандағы орныма отырмақшы болғанымда,
8 Жаслар мени көріп жол берер,
Жасы үлкенлер де орнынан турар еди.
9 Басшылар да сөйлеуін тоқтатып,
Қоллары менен аұызларын басар еди.
10 Ақсүйеклердің де дауысы сөніп,
Тиллери таңлайына жабысып қалар еди.
11 Мени тыңлағанлар маған рахмет айтар еди,
Мени көргенлер мени мақтар еди.
12 Мен нала шеккен жарлыны да,
Жәрдемге мүтәж жетимди де қутқарар едим.
13 Өлім төсегінде жатырғанлар маған пәтиясын
берер еди,
Жесир ҳаяллардың жүрегі де мен берген
жәрдемнен қууанышқа толар еди.
14 Әдилликти кийім киби кийип алдым,
Әдалатлық шапаным хәм сәллемдей еди.
15 Соқырға көз,
Майыпқа аяқ болдым.
16 Жарлыларға әкелик қылдым,
Өзім танымаған адамның дауын да әдиллик
пенен шешип бердим.
17 Нахақлардың жақтарын сындырып,
Олжасын аұзынан тартып алар едим.
18 Сонлықтан мен былай ойлар едим: «Күнлерім
қум киби көп болады,
Мен өз ошағымның басында жан беремен,
19 Мен тамыры сууға тийип турған,
Шақаларына түн бойы шық түсіп туратуғын терек
яңлыман.
20 Атақ-абырайым өсе береді,
Қолымдағы оқ жай жаңалана береді».
21 Адамлар маған сабырлылық пенен қулақ салып,
Кеңеслерімди үнсиз тыңлар еди.
22 Мениң сөзлерімнен кейін хеш ким гәп қоспас
еди,
Сөзлерім оларға майдай жағар еди.
23 Олар мени жауынды күткендей күтер еди,
Сөзлерімди бәхәрдегі жауынды симирген жер
сыяқлы симирер еди.
24 Оларға күлип қарасам, көзлерине исенбес еди,
Жүзимдегі нурдан олар жигерленер еди.
25 Оларға бас болып, жол көрсетип отырар едим,
Ләшкерлери арасындағы патша сыяқлы,
Жылағанларды жубататуғын адам болып
жасадым.

**Аюптың өзінің хорланып атырғаны хаққында
айтыуы**

30 Мине енди, өзімнен жасы киши болғанлар
үстимнен күлип отыр.
Олардың әкелерін сүриуімди қорыйтуғын
ийтлердің жанына қойыуға да ылайық көрмес
едім.

2 Олардың қолларындағы күштен маған не пайда?
Олар күш-қууаттан айырылған.
3 Жоқшылық пенен ашлықтан қурыған,
Олар түнде шөлде хәм елсиз жерлерде шөп
тамырын кемиреди.
4 Путалардың түбинен ашшы шөптер тереди,
Теректің тамыры – олардың аұқаты.
5 Олар халық арасынан қууып жиберілген,
Урыларға бақырғандай, олардың изинен
бақырады.
6 Олар сайлардың жыраларында,
Жердегі шуқырларда хәм жартаслардағы
үңгірлерде жасауға мәжбүр.
7 Олар путалар арасында улысып,
Шатлы путалар астында топланады.
8 Олар ақмақ, ата теги белгисиз адамлардың
уллары,
Оларды елден қамшылап қууып шыққан.
9 Енди болса, мен олардың балаларының
қосығына айландым,
Олар ушын күлкі болдым.
10 Олар меннен тиксинип, жаныма жоламайды,
Бетиме түкириуден де тартынбайды.
11 Қудай мениң оқ жайымның жибін босатып
жиберіп, мени жерге урғаны ушын,
Олар мениң алдымда өзлерін жылаулай
алмайтуғын болды.
12 Бул гәззаплар мениң оң қапталымнан хұжим
қылып,
Аяқларымнан шалып,
Өзлерінің набыт қылатуғын жолын маған қарсы
таярлайды.
13 Олар жолымды тосып,
Басыма түсетуғын апатшылықты тезлетеди,
Оларды тоқтататуғын хеш ким жоқ.
14 Олар омырылған үлкен тесиктен жапырылып
кирип,
Топан сууындай үстиме бастырады.
15 Мени қорқыныш басқан,
Абырайым самалға сууырылғандай ушып кетти,
Дәулетім де булт киби өтип кетти.
16 Енди жаным мени тәрк етпекте,
Қайғылы күнлер мени қоршап алды.
17 Түни менен сүйеклерім сырқырап,
Азары тынымсыз жанымды жейді.
18 Қудай қәхәр менен кийимимнен услап,
Шапанымның жағасы сыяқлы мени
қылқындырады.
19 Қудай мени ылайға ылақтырды,
Мен шаң хәм күлге айландым.
20 Қудай, Саған жалбарынаман, маған жууап
бермейсең,
Аяққа турсам, маған тек қарап турасаң.
21 Маған реҳимсиз болып кеттің,
Өз күш-қууатың менен мени қууғын қылып
атырсаң.
22 Қуйын менен мени көтеріп алып, ылақтырып,
Дауылдың ишинде анда-мында зыңғытасаң.

23 Ая, мени өлимге,
Барлық тири жан ушын тайынланған үйге алып
баражағыңды билемен.
24 Азап шегип, жәрдем сорап, пәрияд еткенге,
Хеш ким қарсы қол көтермес!
25 Күни аұыр болғанлар ушын мен жыламадым ба?
Жарлылар ушын жаным ашымады ма?
26 Бирақ мен жақсылықтан үмит қылсам,
жаманлық келди,
Жақтылықты күтсем, түнек келди.
27 Жүрегим астан-кестен, тыным билмейди,
Басыма қайғылы күнлер түскен.
28 Қарайып кеттим, бирақ қуяштан емес,
Жыйын арасында турып, жәрдем сорап, пәрияд
етемен.
29 Мен сағаллардың туысқаны,
Үкилердің жолдасы болдым.
30 Терим қарайып, түлеп түспекте,
Сүйеклерім ыссылықтан күймекте.
31 Лирамның дауысы жоқлау айтқанлардың,
Сыбызғымның дауысы жылағанлардың дауысына
айланды.

Аюптың соңғы рет өз айыпсызлығын айтыуы

31 Қызларға кумарланып қарамау ушын,
Көзлерім менен келисим дүздим.
2 Аспандағы Қудайдан алатуғын пайым не болады?
Жоқарыдағы Құдирети күшли Қудайдан берилген
мийрасым не болады?
3 Ол әдалатсызлардың басына апат,
Жауызлық қылғанлардың басына бәле жаудырмай
ма?
4 Ол мениң жолларымды көрип,
Хәр бир адымымды санамай ма?
5 Егер мен жалған жолдан жүрип,
Аяғым хийлеге асықса,
6 Қудай мени туұры тәрезиге тартсын,
Хәм Ол мениң пәклигимди билсин.
7 Егер аяқларым туұры жолдан тайған,
Жүрегим көзлериме бойсынған,
Ямаса қолларым харамланған болса,
8 Онда еккен егинимнің өнимин басқалар жесин,
Егинлерім тамыры менен суұырылып қалсын.
9 Егер бир хаял арқалы жүрегим азғырылса,
Қоңсымның қапысы алдында оның хаялын
аңлыған болсам,
10 Онда мениң хаялым басқаның бийдайын
тартсын,
Басқа еркеклер оның менен жатсын.
11 Ақыры, бул жеркенишли жынаят,
Хүким қылынатұғын гүна.
12 Сондай ислер набыт болыу мөканына дейин
жандырып баратуғын от болып,
Пүткил егинимди тамыры менен күйдирип
жиберер еди.
13 Егер қул хәм шорыларым маған арыз қылғанда,
Мен оларға әдалатсызлық қылған болсам,
14 Онда Қудай орнынан турғанда, мен не қыламан?

Ол есап сорағанда, Оған не деп жууап беремен?
15 Мени анамның қурсағында жаратқан, оларды да
жаратпады ма?
Бизлерге қурсақта пишим берген бир Қудай емес
пе?
16 Егер мен жарлылардың тилегин орынламаған,
Жесирлердің үмитин пушқа шығарған болсам,
17 Ямаса нанымды бир өзим жеп,
Жетимлер менен бөлиспеген болсам,
18 Жаслығымнан жетимлерге әкелик қылып
келдим,
Өмир бойы жесирлерге ғамхорлық қылдым.
19 Егер кийими болмағаны ушын жан берип
атырғанды,
Ямаса жамылатуғын нәрсесиз қалған жарлыны
көрип,
20 Оларға қойларымның жүнинен кийим
кийгизбеген болсам,
Олар да жүректен маған алғыс айтпаған болса,
21 Қазыханада сөзимнің өтетуғынына көзим
жетип,
Жетимге қол көтерген болсам,
22 Онда қолларым ийнимнен жулынып түсип,
Буұынларынан бөлинип қалсын.
23 Мен Қудайдан келетуғын апаттан қорқатуғын
едим,
Қудайдың уллылығын биле тура, ондай ис қыла
алмас едим.
24 Егер алтынға үмит байлаған болсам,
Ямаса сап алтынға: «Сен – мениң үмитимсең», –
деген болсам,
25 Байлығымның моллығына,
Көп нәрсеге қол жеткизгениме мақтанған болсам,
26 Жарқырап турған қуяшқа қарап,
Жымыңлаған айдың жүргенине қарап,
27 Жүрегим жасырын азғырылып,
Қолларымды сүйип, оларға қарай жайып
табынған болсам,
28 Бул да хүкимге ылайықлы гүна болар еди.
Себеби мен көктеги Қудайға опасызлық қылған
болар едим.
29 Егер душпанымның жығылғанын көрип,
сүйинген,
Апатшылыққа дуушар болғанын көрип, қуған
болсам,
30 Оларды ғарғау арқалы,
Аұзыма гүна ислеуге жол қоймадым.
31 Егер шатырымдағылар; «Аюп берген гөштен
жеп,
Қарнын тойғызбаған бар ма?» – деп сорамаған
болса,
32 Хеш бир жолаушы көшеде түнемес еди,
Қапым олар ушын бәрқулла ашық еди.
33 Егер басқаларға уқсап, қылмысымды жасырған,
Айыпларымды сыр сақлаған болсам,
34 Онда мен аламаннан қорққаным ушын,
Урыуластарымның қыйнауынан қорққаным
ушын,

Үндемей, қапыдан сыртқа шықпаған болар едим.
³⁵ Қәне, мени тыңлайтуғын биреу болса еди!
 Мине, мен айтқанларымды тастыйықлап,
 мөрледім.

Құдирети күшли Қудай маған жууап берсин!
 Қәне енди, душпаным айыплауын жазып, қолыма
 берсе еди!

³⁶ Сөзсиз, оны ийнимде көтерип,
 Басыма таждай етип, кийип жүрер едим!

³⁷ Мен Қудайға атқан хәр бир адымымның есабын
 берер едим,

Ханзада киби Оған жақынласар едим.

³⁸ Жерим маған қарсы пәрияд еткен болса,
 Оның қарықлары да бирге нала қылған болса,

³⁹ Пулын төлемей зүрәэтин алған болсам,
 Оның ийелериниң өлимине себепши болған
 болсам,

⁴⁰ Онда бийдай орнына тикен,
 Арпа орнына жабайы шөплер өсип шықсын.
 Солай етип, Аюптың сөзи ақырына жетти.

32 Аюп өз нәзеринде хақ болғанлықтан, үш
 достысы оның менен тартысыуды тоқтатты.

² Бирақ Аюп өзін ақлап, Қудайды айыплаганы
 ушын, Рам әуладынан, Буз тийресинен болған
 Барахел улы Элихудың Аюпқа ашыуы келди.

³ Сондай-ақ, Аюпты айыплаганы менен, оған жөнли
 жууап қайтара алмағаны ушын, оның үш
 достысына да ашыуы келди. ⁴ Элиху Аюп пенен
 сөйлесіу ушын өзиниң гезегин күтті. Өйткени
 басқалардың жасы оннан үлкенирек еди. ⁵ Бирақ
 сол үш адамның басқа гәпи жоқлығын көргенде,
 Элиху ашыуға минди.

Элихудың биринши сөзи

⁶ Солай етип, Буз тийресинен болған Барахел улы
 Элиху сөзин баслап, былай деди:

– Мениң жасым киши, сизлер болсаңыз жасы
 үлкенсизлер,

Сонлықтан батына алмадым, өз билгенимди
 сизлерге айтыуға қорқтым.

⁷ Жасы үлкенлер сөйлесин,
 Көп жасағанлар даналықтан сабақ берсин, дедім.

⁸ Бирақ адамға ишиндеги руұх,
 Құдирети күшли Қудайдың деми ақыл береді.

⁹ Сонлықтан тек жасы үлкенлер дана болмайды,
 Тек көп жасағанлар ғана нениң дурыс екенін
 түсине бермейди.

¹⁰ Сол себепли: «Мени тыңлаң,
 Мен де өз билгенимди баян етейин», – деймен.

¹¹ Сизлер сөйлегениңизде, мен күттім,
 Сизлер не айтыуды излеп атырғаныңызда,
 Ақыллы сөзлериңизге қулақ түрдім.

¹² Сизлерди бар дыққатым менен тыңладым.
 Бирақ хеш бириңиз Аюптың нахақлығын

дәлиллей алмадыңыз,
 Хеш бириңиз оның сөзлерине жууап бермедіңиз.

¹³ «Бизлер дана жолды таптық:

Аюпты адам емес, ал Қудайдың Өзи жеңсин», –
 демендер.

¹⁴ Аюп сөзлерин маған қарсы айтпады,
 Деген менен, оған сизлердиң сөзлериңиз бенен
 жууап бермеген болар едим.

¹⁵ Сизлер иренжип, сөз таппай отырсызлар,
 Айтатуғын сөзиңиз де қалмады.

¹⁶ Сизлер үндемей, жууап бермей тура берсеңиз,
 Мен де күтип тура бериуім керек пе?

¹⁷ Мениң де айтар сөзим бар,
 Мен де өз билгенимди баян етпекшимен.

¹⁸ Ишим сөзлерге толған,
 Ишимдеги руұх мени зорламақта.

¹⁹ Жүрегим ашылмаған шарап киби,
 Жаңа шарап қуйылған мес киби, жарылып
 кетейин деп тур.

²⁰ Сөйлейин, жаным жай тапсын,
 Ауыз ашып, жууап берейин.

²¹ Мен хеш кимниң бет-жүзине қарамайман,
 Хеш кимге жағымпазлық қылмайман.

²² Мен жағымпазлық қылыуды билмеймен,
 Болмаса, Жаратыушым мени дәрриу жоқ қылған
 болар еди.

33 Енди Аюп, айтажағымды тыңлап,
 Барлық сөзлериме қулақ салың!

² Мине, аўзымды аштым,
 Сөзлерим тилимниң ушында дизилип тур.

³ Сөзлерим пәк жүрегимнен шығады,
 Тилим билгенин ашық айтады.

⁴ Қудайдың Руұхы мени жаратты,
 Құдирети күшли Қудайдың деми маған өмир
 берди.

⁵ Қолыңыздан келсе, маған жууап бериң,
 Алдымда турып, дәлиллер келтириң.

⁶ Қудайдың алдында мен де сиздеймен,
 Мен де ылай бөлегинен жасалғанман.

⁷ Сонлықтан меннен қорқпасаңыз да болады,
 Қысыуға алыуым сизге ауыр батпасын.

⁸ Гәплериңизди өз қулақларым менен еситтім,
 Олар еле қулақларымда жаңлап тур.

⁹ Сиз былай дедиңиз: «Мен пәкпен хәм
 ғунасызбан,

Минсиз хәм айыпсызбан.

¹⁰ Сонда да, Қудай маған қарсы себеп излеп атыр,
 Мени Өз душпаны деп санамақта.

¹¹ Ол аяқларыма буғау салып,
 Жолларымды гүзетпекте».

¹² Бирақ сизге айтайын: бул жерде сиз нахақсыз,
 Қудай адамзаттан уллы.

¹³ «Хеш бир сөзиме жууап бермеді», – деп турып,
 Неге Оның менен тартысып атырсыз?

¹⁴ Қудай хәр қыйлы жол менен сөйлейди,
 Ал буны адамлар аңламайды да.

¹⁵ Адамлар терең уйқыға шүмгенде,
 Төсеклеринде қалғып кеткенде,

Түслеринде, көрген аянларында,

¹⁶ Қудай олардың қулақларын ашып,
 Ескертиулері менен оларды қорқытады.

¹⁷ Усылайынша, Ол адамды жаман ислеринен қайтарады,

Менменликтен сақлайды.

¹⁸ Жанын қәбирден,

Өмирин қылыштан қутқарады.

¹⁹ Ямаса адам төсек тартып жатқарылып,
Сүйеклери тынымсыз сырқырау менен жазаланады.

²⁰ Сонда ол нанға да қарай алмайтуғын болып қалады,

Хәтте, ең мазалы тағамларға да иштейи болмайды.

²¹ Азып-тозып, тек сүлдери қалады,
Көринбеген сүйеклери енди анық көзге тасланады.

²² Оның жаны қәбирге,
Өмири жан алыушы периштелерге жақынласады.

²³ Ал егер мың периштениң ишинде адамды жақлайтуғын,

Оған өзи ушын нениң туұры екенин билдиретуғын бир периште бар болса,

²⁴ Оның мийрими түсип: «Оны қәбирге түсийден аман сақлап қала гөр!

Мен оның қунын өтейтуғын төлем таптым», – десе,

²⁵ Сонда адамның денеси жас баланикиндей болып,

Оның жаслық шағы қайтып келеди.

²⁶ Соңынан адам Қудайға дуға етеди хәм Қудай оны қабыл етеди.

Ол қуғаньш пенен Қудайдың дәрғайына келеди,
Қудай оның әдиллигин тиклейди.

²⁷ Сонда адам адамлар алдында қосық айтып, былай дейди:

«Мен гүна ислеп, хақыйқатты бурмаладым,
Бирақ оның жазасын тартпадым.

²⁸ Ол жанымды қәбирден қутқарды,
Мен жақты дүньяны көрип турман».

²⁹ Мине, Қудай бул нәрселердиң хәммесин,
Еки емес, үш емес, қайта-қайта тәкирарлайды.

³⁰ Буны адамның жанын қәбирден қайтарыу,
Оған өмирдиң нурын көрсетиу ушын солай ислеиди.

³¹ Дыққат қылың, хәй Аюп, мени тыңлаң,
Үндемең, мен сөйлейин.

³² Егер айтатуғын гәпиңиз болса, айтың,
Мен сизиң ақланыуыңызды қәлеймен.

³³ Егер болмаса, онда мени тыңлаң,
Үндемең, мен сизге даналықты үйретейин.

Элихудың екінши сөзи

34 Элиху сөзин дауам етип, былай деди:

² – Сөзлеримди тыңлаң, хәй данышпанлар!
Маған қулақ салың, хәй билимпазлар!

³ Ауыздың ауқаттың дәмин ажыратқанындай,
Қулақ та сөзлердиң мәнисин айырады.

⁴ Келиңдер, дурыс нәрсени таңлап,
Жақсы нәрсени биргеликте анықлап алайық.

⁵ Мине, Аюп: «Мен айыпсызбан,

Бирақ Қудай мени хуқықымнан махрум етти.

⁶ Меники дурыс болса да, жалғаншы саналдым,
Мен жазықсыз болсам да, дәртиме ем жоқ», – деди.

⁷ Аюпқа уқсаған адам бар ма?

Ол ушын мазақ қылыу суу ишкендей нәрсе!

⁸ Ол жаманлық ислеушилер менен дос тутынып,
Жауызлар менен жүреді.

⁹ Ол былай дейди: «Қудайға унайтуғын ислерди ислеу,

Адамға хеш қандай пайда келтирмейди».

¹⁰ Хәй, саналы адамлар, мени тыңлаңлар!

Қудай жауызлық ислеуден аулақ,
Құдирети күшли Қудай нахақлық ислеуден аулақ!

¹¹ Ол адамның исине сай төлем төлейди,
Жүрген жолына сай қайтарады.

¹² Хақыйқаттан да, Қудай жаманлық қылмайды,
Құдирети күшли Қудай әдилликти бурмаламайды.

¹³ Жер үстинен хуқимдарлық қылыуды Оған ким берди?

Ким Оны пүткіл дүньяға хуқимдар қылып қойды?

¹⁴ Егер Қудай Өз руұхын,

Демин қайтарып алыуды қарар қылса,

¹⁵ Пүткіл тири жанлар бирге набыт болар,
Адамзат және топыраққа қайтқан болар еди.

¹⁶ Ақылыңыз болса, мынаны тыңлаң,
Сөзлериме қулақ салың.

¹⁷ Әдалатты жек көретуғын адам хуқимдар бола ала ма?

Әдил хәм құдиретли Қудайды айыпламақшымысыз?

¹⁸ Ол патшаға: «Сен жарамассаң», – деп,
Ақсүйеклерге: «Сизлер залымсызлар», – дейди.

¹⁹ Ол басшыларға жарамсақланбайды,
Байды жарлыдан артық көрмейди.

Олардың хәммесин Өз қоллары менен жаратқан.

²⁰ Олар түн ортасында көзди ашып-жумғанша өлип кетеди,

Қалтыратпа тийеди де, жан береді.

Күшлилер де адам қолы тиймей-ақ, жоқ қылынады.

²¹ Қудайдың көзлери адамның жолын гүзетип турады,

Ол адам басқан хәр бир адымды көреді.

²² Жауызлық ислеушилер жасырынуу ушын,
Қараңғылық та, түнек те жоқ.

²³ Хәр қандай адамды хуқим қылыу ушын,
Қудай ўақыт белгилеуи шәрт емес.

²⁴ Ол тексермей-ақ, күшлилерди майдалап таслайды,

Олардың орнына басқаларды қояды.

²⁵ Қудай олардың ислерин биледи,
Сонлықтан түнде оларды аударып таслайды, олар жоқ болады.

²⁶ Оларды залымлығы ушын,
Хәммениң көз алдында жазалайды.

²⁷ Олар Қудайдың изине ермеди,
Оның жолларын итибарға алмады.

²⁸ Олар себепли жарлылардың наласы Оған жетип келди,

Азап шеккенлердің пәриядын еситти.

²⁹ Егер Қудай үндемесе, ким Оны айыплай алады?

Егер Ол жүзин жасырса, ким Оны көре алады?

Қудай хәр бир миллет ушын да, хәр бир адам ушын да бирдей.

³⁰ Ол, қудайсызлардың хұкимдарлық қылып,

Халыққа дузақ қурыуынан сақлайды.

³¹ Қудайға: «Мен жазамды алдым,

Артық жаманлық қылмайман.

³² Көрмегенимди маған үйрет,

Нахақлық қылған болсам, енди ислемеймен», – дейтуғыныңыз бар ма?

³³ Сөзлеримнен жүз бурғаныңыз ушын,

Қудай сизди сыйлықлауы керек пе?

Мен емес, сиз таңлауыңыз керек,

Не билесиз, айтың.

³⁴ Саналы адамлар,

Мени тыңлап турған даналар маған:

³⁵ «Аюп билмегенликтен, солай сөйлеп тур,

Оның гәплериниң мәниси жоқ», – дейди.

³⁶ Жауыз адам сыяқлы сөйлегени ушын,

Аюп, сиз ақырына дейин сыналсаңыз еди!

³⁷ Сиз гүнаңызға қозғалаңды да қостыңыз,

Арамызда қол шаппатлап,

Қудайға қарсы гәпти балалаттыңыз.

Элихудың үшінши сөзи

35 Элиху сөзин былай дауам етти:

² – Аюп, сиз: «Қудайдың алдында хақпан», – дейсиз.

Усы дурыс деп ойлайсыз ба?

³ Және де: «Менде қандай артықмашлық бар?

Гүна ислеуеу арқалы мен неге еристим?» – деп

сорайсыз.

⁴ Мен сизге хәм досларыңызға жууап беремен.

⁵ Көклерге көз жиберип, қараңлар,

Бултларға көз жиберің, олар сизлерден бийик.

⁶ Егер гүна ислесеңиз, буннан Қудайға қандай

зыян келеди?

Егер қылмысыңыз көбейсе, Оған қандай тәсири

бар?

⁷ Егер әдил болсаңыз, буннан Қудайға не пайда?

Ямаса Ол сизлердің қолыңыздан не алады?

⁸ Жауызлығыңыз өзлериңізге уқсаған адамларға

зыян келтиреді.

Ал әдиллигиңиз болса, тек адам баласы ушын

тәсир етеди.

⁹ Езиушиликтиң хәдден тыс көплигинен адамлар

пәрияд етеди,

Күшлилердің қолынан қутқарыуды сорап,

жалбарынады.

¹⁰ Бирақ хеш ким: «Түнде қосықлар инам еткен,

Мениң Жаратыушым – Қудай қайда екен?

¹¹ Ол бизлерге жер бетіндеги хайуанларға

қарағанда көбирек үйреткен,

Бизлерди көктеги қуслардан ақыллырақ етип жаратқан», – демейди.

¹² Жауыз адамлардың менменлиги себепли,

Адамлар пәрияд етеди, бирақ Қудай жууап

бермейди.

¹³ Аўа, Қудай бос сөзлерге қулақ салмайды,

Құдирети күшли Қудай оны итибарға алмайды.

¹⁴ Аюп, сиз: «Оны көрип турған жоқпан», – дейсиз,

Бирақ даўа-арзыңыз Оның алдында. Оны күте

турың!

¹⁵ Енди сиз: «Ол қәхәрленип, жаза бермеді,

Қылмыс иске де кеуил бөлмейди», – дейсиз.

¹⁶ Усылайынша, сиз мылжың гәплерди айтасыз,

Хеш нәрсе билмей турып, гәпти көбейтип

атырсыз.

Элихудың ең кейинги сөзи

36 Элиху сөзин дауам етип, және былай деди:

² – Бираз сабыр қылыңлар, мен сизлерге көрсетейин,

Еле Қудай ушын айтатуғын сөзлерим бар.

³ Мен билимимди түрли дереклерден топладым,

Жаратыушымның әдиллигин дәлиллеп берейин.

⁴ Шыныңда, сөзлерим де жалған емес,

Қарсыңызда билими жетик бир адам тур.

⁵ Әлбетте, Қудай құдиретли,

Бирақ Ол хеш кимди пәс көрмейди,

Оның құдирети де, даналығы да шексиз.

⁶ Ол залымлардың жасай бериуине жол

қоймайды,

Ал жарлыларға әдалатлық қылады.

⁷ Ол әдиллерден көзлерин айырмайды,

Оларды патшалар сыяқлы тахтқа отырғызып,

Мәңгиге мәртебели қылады.

⁸ Егер әдиллер шынжыр менен байланған,

Азап дузағына түсирилген болса,

⁹ Онда Қудай олардың гүналарын,

Менменсип ислеген қылмысларын өзлерине

көрсетеди.

¹⁰ Тәлим алсын деп, олардың қулақларын ашады,

Хәм жауызлықтан бас тартыуды буйырады.

¹¹ Егер олар Қудайға бойсынып, Оған хызмет етсе,

Онда олардың қалған күнлери бахытқа,

Жыллары шадлыққа толы болады.

¹² Ал егер олар Қудайға бойсынбаса, қылыштан

өткерилип,

Билим алмастан, өлип кетеди.

¹³ Қудайсызлардың иши ғәзепке толы болады,

Қудай оларды кисенлесе де, жәрдем сорамайды.

¹⁴ Олар жаслай өледі,

Өмири шерменделик пенен аяқланады. †

¹⁵ Қудай қыйналғанларды шеккен азаптары

арқалы қутқарады,

Машқалаларға дуушар етиу арқалы Өзин

тыңлайтуғын қылады.

¹⁶ Ол сизди де дәрттен азат етип,

† Сөзбе-сөз: өмири бутханадағы бузық еркеклер арасында ақырына жетеди.

Қәуіпсіз, шекленбеген кеңілікке алып шығар,
Дастурханыңызды ләззетлі тағамларға толтырар
еди.

¹⁷ Бирақ сиз залымлар алатуғын жазаны толық
алғансыз,

Хүкім хәм әдалат жағаңызға асылып алған.

¹⁸ Ғәзепленіуден сақланың, байлық сизди
азғырмасын,

Мол пара да сизди жолдан урмасын.

¹⁹ Байлығыңыз, күш-құдиретиңіз,

Сизди дәрттен қутқара ала ма?

²⁰ Сонлықтан халықлар өз орнынан,

Жоқ қылынатұғын түнди аңсамаң.

²¹ Жауызлыққа жүз бурыудан сақ болың,

Сиз апаттан гөре, гүнаны таңлаған көринесіз.

Елихудың Аюпқа Қудайдың құдиретін еслетіуі

²² – Билип қойыңыз, Қудайдың құдирети уллы,
Ол киби тәлим беретұғын устаз бар ма?

²³ Ким Оған жүретұғын жолын белгилеп береді?
Ямаса ким Оған: «Мына исиң надурис», – деп айта
алады?

²⁴ Қудайдың ислерін алғыслауды ұмытпаңыз,
Адамлар сол жаққында тәрийиплеу қосықтарын
айтады.

²⁵ Барлық адамлар Оның ислерине таң қалып,
Хәр бир адам оларға узақтан қарайды.

²⁶ Аўа, Қудай уллы, бизлер Оны түсине алмаймыз,
Оның өмир жылларының саны да ақылға
сыймайды.

²⁷ Ол суў пуўларын көтерип алып,
Оларды жаўын тамшыларына айландырады.

²⁸ Бултлар суў тамшыларын төгеди,
Ол адамлардың үстине нәсер болып қуяды.

²⁹ Бултлардың қалай жайылатуғынын,
Оның шатырынан шыққан гүлдирмаманың қалай
гүркірейтуғынын ким түсине алады?

³⁰ Қудай көкте шақмағын шақтырғанда,
Оны теңиздің түбинен көриуге болады.

³¹ Қудай халықларға усылай бийлик жүргизип,
Мол азық-аўқат береді.

³² Ол шақмақты Өз қолларында сақлап,
Нышанға барып тийиуге буйрық береді.

³³ Гүркіреу даўылдан хабар береді,
Хәтте, маллар да даўылдың болатуғынын сезеді.

37 Буннан жүрегім дирилдеп,
Қанасынан шығып кетейин дейди.

² Тыңлаңлар! Оның гүркірегген даўысына,
Аўзынан шыққан сестине қулақ түриңдер!

³ Ол пүткіл аспан асты бойлап шақмақ
шақтырады,

Шақмақтың жалтылдысы жердің төрт тәрәпине
жетип барады.

⁴ Буннан кейін, Қудайдың даўысы гүркіреп
шығады,

Ол әжайып даўысы менен гүркірейди,
Оның даўысы еситілгенде, үзлексіз шақмақ
шағады.

⁵ Қудайдың даўысы әжайып тәризде гүркірейди,
Ол бизлердің ақылымыз жетпейтуғын уллы
ислерди ислейди.

⁶ Ол қарға: «Жерге жаў!» – дейди.

Ал нәсер жаўынға: «Нәсер болып қуй!» – дейди.

⁷ Сонда хәр бир адам исин тоқтатады,
Барлық адамлар булардың Оның иси екенін
биледи.

⁸ Жабайы хайуанлар өз инлерине кирип,
Уяларын паналайды.

⁹ Даўыл өз мәканынан шығып,
Күшли самал аяз алып келеді.

¹⁰ Қудайдың деминен муз пайда болады,
Шексіз суўлар музлап қалады.

¹¹ Қойыу бултларды ығал менен тойдырады,
Олар арқалы шақмағын шақтырады.

¹² Бултлар Оның басқарыуында айланып жүреді,
Пүткіл жер бетін айланады,
Булардың хәммесін Қудай өзлерине буйырғаны
ушын ислейди.

¹³ Ол гейде адамларды жазалау ушын,
Ал гейде жер жүзин суўғарып,
Сүйспеншилигин көрсетіу ушын жаўын
жаўдырады.

¹⁴ Аюп, мыналарды тыңлаң,
Тоқтап, Қудайдың уллы ислери жаққында ойлап
көриң.

¹⁵ Қудайдың бултларды қалай басқаратуғынын,
Өз бултларынан шақмақты қалай
шақтыратуғынын билесіз бе?

¹⁶ Бултлардың аспанда қалай қалқып
жүретуғынын,

Билими жетик Қудайдың кәраматлы ислерін
билесіз бе?

¹⁷ Кубла самалы есип, жер бети қуўрап қалғанда,
Кийимлериңіз сизди терлеткенде,

¹⁸ Қола айна сыяқлы қатты аспанды,
Сиз де Қудай сыяқлы жайып жибере аласыз ба?

¹⁹ Қудайға не айтыуымыз кереклигин бизлерге
үйретің,

Қараңғылықта болғанлығымыз себепли, биз
исимизди қорғай алмаймыз.

²⁰ Мениң сөйлеспекши болғаным тууралы Оған
биреу хабарлай ма?

Ким өзинің набыт болыуын қәлейди?

²¹ Самал есип, аспандағы бултларды серпип
таслағанда,

Жарқыраған күн нурына хеш ким қарай алмайды.

²² Қудай арқадан алтын нур таратып келмекте,
Ол әжайып салтанатқа бөленген.

²³ Бизлер Құдирети күшли Қудайға жете
алмаймыз,

Оның құдирети хәм әдиллиги уллы,
Әдалатлығы шексіз, Ол хеш нахақлық қылмайды.

²⁴ Сонлықтан, хәй адамлар! Оннан қорқыңлар!
Өзин дана деп билгенлерге Ол итибар бермейди.

Жаратқан Ийениң Аюп пенен сөйлесиу ушын
келиуі

38 Соннан кейин, Жаратқан Ийе қуйын ишинен
Аюпқа былай деди:

- 2 – Билимсіз сөзлерің менен,
Даналық шешімлеріме гүман келтиретуғындай,
сен ким болыпсаң?
3 Еркек киби белиңди беккем буу,
Мен сорайман, сен жууап бер.
4 Мен жердің негизин орнатқанда, сен қай жерде
едиң?
Билетуғын болсаң, маған айт.
5 Оның өлшемін белгилеген ким?
Оның үстинен жип тартқан ким? Сен оны билесең-
ғо!
6 Жердің тийкарлары нениң үстине қойылған?
Оның иргетасын қойған ким?
7 Сол уақытта таң жулдызлары бирге қосық айтып,
Иләхий барлықлар † қууаныш пенен
қышқырысқан еди.
8 Теңиз жер түбинен атылып шыққанда,
Оған қапылар қойып, бөгет басқан ким еди?
9 Мен оған бултларды кийим,
Қара түнекти жөргек қылдым.
10 Шегаралар белгилеп,
Теңизге тәмбиленген қапылар қойдым.
11 Соңынан оған: «Мына жерге дейін келесең,
оннан өтпейсең,
Сениң өркөкирек толқынларың усы жерде
тоқтайды», – дедім.
12 Сен өмириңде бир мәрте болса да, таңға буйрық
бердің бе?
Ямаса таң шуғласына орнын белгилеп бердің бе?
13 Оған жердің түп-түпкірлерине жетип барып,
Залымларды жасырынған жеринен силкип
шығарыуды буйырдың ба?
14 Жер жүзи ылайға мөр басылғандай болып,
өзгереді,
Кийим кийгендей болып безенеди.
15 Залымлар күн нурынан махрум етиледі,
Көтерілген қоллары сындырылады.
16 Сен теңиздің суы көзлерине түсіп көрдің бе?
Ямаса теңиз түбин изертлеп көрдің бе?
17 Саған өлилер мөканының дәруазалары
көрсетилип пе еди?
Ямаса қара түнектің дәруазаларын көріп пе
едиң?
18 Жер кеңислигин түсиндің бе?
Егер булардың хәммесин билген болсаң, онда
түсиндир!
19 Нурдың мөканына алып баратуғын жол қайда?
Ал қараңғылықтың мөканы қай жерде?
20 Оларды өз орнына қайтара аласаң ба?
Олардың үйине баратуғын жолды билесең бе?
21 Аўа, сен билесең! Сен олардан бұрын
туўылғансаң!

† Иләхий барлықлар – сөзбе-сөз: Қудайдың балалары.

- Жүдә узақ өмир көріп атырсаң!
22 Сен қар сақланатуғын жерге кирдің бе?
Ямаса буршақ сақланатуғын жерди көрдің бе?
23 Мен оларды апат күнлери ушын,
Урыс хәм сауаш күнлери ушын сақлап қойыппан.
24 Жақтылықтың қай жерден келип,
Шығыс самалының қай жерден басланатуғынын
билесең бе?
25 Ким нөсер жауын ушын арна,
Жылдырым ушын жол ашты?
26 Адам жасамайтуғын жерлерге,
Бос қалған шөллерге жауын жаўдыратуғын ким?
27 Керексіз қуу шөлди суўға қандырып,
Ол жерлерге шөплер өсиретуғын ким?
28 Жауынның әкеси бар ма?
Шық тамшыларын дүньяға келтирген ким?
29 Муз кимнің құрсағынан шықты?
Аспаннан түскен қырауды ким туўды?
30 Суўлар тастай болып қатып қалады,
Теңиздің бети музлап қалады.
31 Үркердің шынжырларын байлай аласаң ба?
Ямаса Орионның жиплерин шеше аласаң ба?
32 Жулдызлар топарын өз уақтында шығара аласаң
ба?
Ямаса Жети қарақшыны балалары менен бирге
жетелей аласаң ба?
33 Сен аспанға тийисли қағыдаларды билесең бе?
Ямаса сол нызамларды жер бетинде орната
аласаң ба?
34 Үстиме нөсер жауын жаўсын деп,
Бултларға бақырып, буйрық бере аласаң ба?
35 Шақмақларға шағыуды буйыра аласаң ба?
Олар саған: «Бизлер сениң хызметіңдемиз», – дер
ме екен?
36 Жүрекке даналық,
Ақылға түсиник берген ким?
37 Бултларды санаўға кимнің даналығы жетеди?
Ким аспандағы суу меслерин аўдарып таслай
алады?
38 Сонда шаң ылайға айланып,
Кесеклер бир-бирине жабысады.
39 Жас арысланлар уясында жасырынып,
Урғашы арыслан олжа аңлып, пута астында
жатырғанда,
Сен урғашы арысланға олжа тутып бере аласаң
ба?
Ямаса жас арысланлардың қарнын тойдыра
аласаң ба?
41 Ғарғаның балалары ашлықтан қаңғып жүріп,
Қудайға жалынғанда,
Оларды азық пенен тәмийинлейтуғын ким?
39 Сен таў ешкисиниң қашан туўатуғынын
билесең бе?
Ямаса суўынның балалағанына қарап
турғанбысаң?
2 Олардың қанша ай буўаз болып жүретуғынын
билесең бе?
Олардың балалайтуғын уақтың ше?

3 Олар толғатқанда, жүресине отырып,
Баласын дүньяға келтиреді.

4 Олардың балалары ашық жайлауларда өсип,
күшке толады,
Кейин кетип, қайтып келмейді.

5 Қуланға еркінлік берген ким?
Жабайы ешектің арқанын шешіп таслаған ким?

6 Мен шөл даланы оған үй,
Шорлы жерлерди мекен қылып бердим.

7 Ол қаладағы шауқым-сүрен үстинен күледі,
Мал айдаушының бақырысын еситпейді.

8 Ол отлау ушын тауларды шарлап,
Өзине көк жайлау ізлейді.

9 Жабайы буға саған хызмет етиуге ыразы болып,
Сениң қораңдағы ақырыңның жанында түнер ме екен?

10 Жериңди айдатыу ушын,
Оны жүенлеп, гүндеге қоса аласаң ба?

11 Күшли деп, оған исене аласаң ба?
Ауыр ислериңди оған тапсыра аласаң ба?

12 Жабайы өгиздің егиниңди тасып,
Қырманьыңа алып келетуғынына исенесең бе?

13 Түйекус қанатларын гәрдийип қақса да,
Ол ләйлектиң қанат хәм пәрине жетпейді.

14 Түйекус мәйеклерин жерге қалдырып кетеди,
Ал қум оларды жылытады.

15 Мәйеклер аяқ астында қалып, езиледи,
Жабайы хайуан оларды басып кетпей ме, буны хеш ойламайды.

16 Түйекус өз балаларына басқаники сыяқлы қатал,
Мийнетиниң күйип кетиуинен қәуетерленбейді.

17 Өйткени Мен оны даналықтан махрум еткенмен,
Оған ақыл да бермегенмен.

18 Бирақ түйекус қанат жайып жууырғанда,
Ат хәм шабандозды ізде қалдырып, үстинен күледі.

19 Атқа күш берген,
Оның желкесине жал өсирген,

20 Оны шегиртке киби секиретуғын қылған сен бе едиң?
Оның пысқырып киснегениниң өзи қорқынышлы.

21 Ат туяқлары менен жер тепсинип, өз күшине қууанып,
Душпанның үстине қарай шабады.

22 Ол қорқыныш үстинен күлип қарап, хеш нәрседен сескенбейді,
Қылыштан да қаймықпайды.

23 Оқ салынған қап үстинде шыңғырлайды,
Найза хәм семсер жалтылдайды.

24 Ғәзеп пенен рейимсиз жерди тепкилеп,
Кәрнай сестин еситкенде, бир жерде турмайды,

25 Кәрнай шертилген сайын киснеп,
Сауаштың ийисин алыстан сезеди,
Сәркәрдалардың шауқым-сүренлерин еситеди.

26 Қаршығаның кублаға қарай қанат жайып,
Бийиклеп ушатуғыны сениң даналығыңның арқасы ма?

27 Бүркіт сениң буйрығың менен көтерилип ушып,
Бийикликке уя сала ма?

28 Ол жартастар үстине мекен басып, сол жерде жасайды,
Жартастың уша басы – оның қорғаны.

29 Ол сол жерде турып, аң аұлайды,
Оның көзлери олжасын узақтан көреді.

30 Палапанлары қан сорыйды,
Өлік қай жерде болса, ол да сол жерде болады.

31 Жаратқан Ийе сөзин дауам етип, Аюпқа былай деди:
32 – Құдирети күшли Қудай менен тартысып атырған адам енди Оны жолға салмақшы ма? Қудайды айыплап атырған адам жууап берсин.

33 Сонда Аюп Жаратқан Ийеге былай деп жууап берди:
34 – Мен санда жоқ бир адамман, Саған не деп жууап берейин? Енди аұзыма бек боламан.

35 Бир рет сөйледим, бирақ жууап бере алмадым, Екинши рет сөйледим, бирақ артық сөйлемеймен.

40 Жаратқан Ийе куйын ишинен Аюпқа және былай деди:
2 – Еркек киби белиңди беккем буу,
Мен сорайман, сен жууап бер.

3 Сен Мени әдалатсызлықта айыпламақшымысаң?
Өзинди ақлау ушын мени қараламақшымысаң?

4 Сенде Қудайдың, яғный Мениң құдиретимдей құдирет бар ма?
Дауысың Меники сыяқлы гүркирей ала ма?

5 Егер солай болса, онда өзинди даңқ хәм бәлент мәртебе менен безе,
Уллылық хәм салтанатқа бөлен.

6 Ғәзебиңди төгип, шаш,
Тәкаббирлерге көз салып, оларды бойсындыр.

7 Тәкаббирлерге нәзер салып, оларды диз шөктир.
Жауызларды турған жеринде мылжалап тасла.

8 Олардың хәммесин бирге топыраққа көм,
Жүзин кепинге орап, қараңғы дүньяға байлап қой.

9 Сонда оң қолыңның сени қутқарғанын,
Мен де мойныма алайын.

10 Мына бегемотқа қара,
Сени жаратқаным сыяқлы, оны да Мен жараттым.
Ол өгиз сыяқлы шөп жейді.

11 Оның белинде не деген күши бар,
Қарныңдағы булшық етлери қандай беккем!

12 Оның қуйрығы кедр ағашы сыяқлы мықлы,
Жамбасындағы сиңирлери өрим-өрим.

13 Сүйеклери қола бөренелерге,
Қабырғалары темир бақанларға уқсайды.

14 Бегемот Мениң жаратқанларым ишиндеги ең әжайыбы,
Жаратқанның Өзи ғана оған қылыш көтере алады.

15 Таулар оған азық береді,
Ол жерде барлық жабайы хайуанлар ойнақлап жүреді.

16 Бегемот лотос жапырағы астында,
Батпақлықта өскен қамыслар арасында жатады.

17 Лотос жапырақтары оған көлеңке түсіріп,
Дәрья бойындағы таллар оны орап турады.
18 Дәрья бурқасынлап ақса да, ол қорқпайды,
Иордан тасып, аўзына келсе де, оған тәсир
етпейди.
19 Ким оны көзине түспей, тута алады?
Ким оның мурнынан илмек өткере алады?
20 Ал Лиўятанды ше, балық услайтуғын қармақ
пенен услап,
Тилин жип пенен байлай аласаң ба?
21 Оның мурнынан жип өткизип,
Жағына қармақ илдире аласаң ба?
22 Ол саған қайта-қайта жалынып-жалбарынып,
Сениң менен жыллы сөйлесер ме екен?
23 Саған мәңгиге кул болыуы ушын,
Сениң менен келисим дүзер ме екен?
24 Қус пенен ойнаған сыяқлы, оның менен ойнай
аласаң ба?
Ямаса ермек қылыуы ушын, қызларыңа оны
байлап бере аласаң ба?
25 Балықшылар оның ушын саўдаласа ма?
Саўдагерлер оны өз ара бөлисіп ала ма?
26 Оның терисин найза менен,
Басын балықшының шанышқысы менен тесе
аласаң ба?
27 Қолыңды оған тийгизіп көр,
Екинши мәрте тийгизбейтуғын боласаң,
Бул саўашты да ҳеш қашан умытпайтуғын
боласаң.

41 Лиўятанды тутыуға үмит етиу пайдасыз,
Оның қарасы көриниуден-ақ, қорқыныштан
адамның жүрегі жарылады.
2 Оны қозғауға ҳеш кимнің батылы бармайды.
Солай екен, онда ким Мениң алдымда тура алады?
3 Оған қарыздар болып қалатуғындай, ким Маған
бир нәрсе берди екен?
Аспан астындағы хәмме нәрсе – Меники.
4 Мен Лиўятанның дене ағзалары,
Уллы күши хәм әжайып денеси хаққында айтып
берейин.
5 Ким оның терисин сылып ала алады?
Ким оның еки қабат саўытын тесип зақымлай
алады?
6 Ким оның аўзын ашып көре алады?
Оның аўзындағы тислери қорқынышлы.
7 Арқасы қатар-қатар қалқаннан исленген,
Олар мөр басылғандай етип, бир-бирине тығыз
беккемленген.
8 Олардың бир-бирине жақын жайласқаны
соншелли,
Арасынан хаўа да өтпейди.
9 Олар бир-бирине тығызланып, жабыстырылған,
Оларды ажыратыу мүмкин емес.
10 Лиўятан түшкіргенде, от шашады,
Оның көзлери таң нуры сыяқлы жайнап турады.
11 Аўзынан жалын лаўлап,
От ушқынлары шашырайды.
12 Мурнынан шыққан түтин,

Жанып турған қамыс үстинде қайнап турған
қазанның пуўына уқсайды.
13 Деми көмирди алыстырады,
Аўзынан жалын шашады.
14 Оның күши мойнында,
Оның алдында қорқыныш ойынға түседи.
15 Етиниң қабатлары бир-бирине беккем
жабысқан,
Қуймаға уқсайды, ҳеш тербелмейди.
16 Жүрегі тастай,
Дигирманның астынғы тасындай қатты.
17 Ол орнынан турғанда, күшлилердиң де хүрейи
ушады,
Қорқыныштан артқа шегинеди.
18 Оны қылыш та кеспейди,
Оған найза да, қанжар да, оқ та өтпейди.
19 Темир оған сабан киби,
Қола шириген терек киби көринеди.
20 Атылған оқлар оны қашыуға мәжбүрлей
алмайды,
Сақпаннан атылған тас ол ушын қаўықтай нәрсе.
21 Шоқмар менен урған оған сабан менен
урғандай,
Өзине ылақтырылған семсерлердиң сестине
күледи.
22 Денесиниң астынғы теңгелери гүзениң өткір
сынықларына уқсайды,
Ылайдың үстинде жатса, түйек айдалғандай из
қалдырады.
23 Түпсиз терең ийиримди ол қазан киби
қайнатады,
Теңизди қайнап турған май киби тастырады.
24 Ол изинде нурлы из қалдырады,
Көргенлер теңиздиң ақ шашы бар деп ойлайды.
25 Жер бетинде оның теңи-тайы жоқ,
Ол қорқынышты билмейтуғын етип жаратылған.
26 Ол барлық тәкаббирлерге пәс нәзер менен
қарайды,
Хәм барлық менменлердиң патшасы.

Аюптың тәубе етиуі

42 Сонда Аюп Жаратқан Ийеге былай деп жуўап
берди:
2 – Мен билемен, Сениң қолыңнан хәмме нәрсе
кеledi,
Нийетиңе кесент етиу де мүмкин емес.
3 Сен: «Билимсизлик пенен Мениң қарарымды
қаралап атырған мына адам ким өзи?» – деп
сораған едиң.
Аўа, мен өзим түсинбеген нәрселер хаққында,
Хасла түсиниўге ақылым жетпейтуғын уллы ислер
хаққында сөйледим.
4 Сен және: «Сен дыққат пенен тыңла, Мен
сөйлейин,
Мен сорайын, сен жуўап бер», – деген едиң.
5 Бурын мен Сен туўралы тек қулақларым менен
еситкен едим,
Ал хәзир Сени өз көзлерим менен көрип турман.

⁶ Сонлықтан бұрынғы айтқанларыма өкиніп, Тәўбе қылып, топырақ пенен күлде отырман.

Жаратқан Ийениң қарары

⁷ Жаратқан Ийе Аюп пенен сөйлесип болғаннан соң, теманлы Элифазға тил қатып, былай деди: «Мениң саған хәм сениң еки достыңа қәхәрим келди. Сизлер Мен туўралы қулым Аюп сыяқлы дурыс сөйлемедиңлер. ⁸ Енди жети буға хәм жети қошқар алып, қулым Аюпқа барыңлар хәм өзлериңиз ушын жандырылатуғын қурбанлық усыныңлар. Қулым Аюп сизлер ушын дуўа етеди. Мен оның дуўасын қабыл етемен хәм ақмақлығыңыз ушын сизлерди жазаламайман. Сизлер Мен туўралы қулым Аюп сыяқлы дурыс сөйлемедиңлер». ⁹ Солай етип, теманлы Элифаз, шуўахлы Билдад хәм наамалы Софар Жаратқан Ийениң айтқанларын орынлады. Жаратқан Ийе де Аюптың дуўасын қабыл етти.

Қудайдың Аюпты қайта жарылқаўы

¹⁰ Аюп дослары ушын дуўа еткеннен соң, Жаратқан Ийе оның хал-жағдайын бұрынғы

қәлпине келтирип, бұрын болған нәрселериниң хәммесин еки есе қылып қайтарып берди.

¹¹ Аюптың аға-инилери, апа-қарындастары хәм оны бұрын танығанның хәммеси оның үйине келип, Аюп пенен бирге аўқатланды. Олар Жаратқан Ийениң басына салған барлық сынақлары ушын Аюпқа кеўил айтты хәм тәселле берди. Олардың хәр бири Аюпқа бир теңге гүмис хәм бир алтын сырғадан сыйға берди.

¹² Жаратқан Ийе Аюптың соңғы күнлерин бұрынғысынан да бетер жарылқады. Енди онда он төрт мың қой, алты мың түйе, бир мың жуп өгиз хәм мың урғашы ешек болды. ¹³ Және де, Аюптың жети ул хәм үш қызы болды. ¹⁴ Ол биринши қызына Емима, екиншисине Кесиа, үшіншисине Керен-Хаппух деп ат қойды. ¹⁵ Үлкениң хеш бир жеринде Аюптың қызларындай сулыў қызлар болмады. Әкеси Аюп қызларына аға-инилери менен бирдей мийрас ажыратып, еншиге берди.

¹⁶ Буннан кейин, Аюп және бир жүз қырық жыл жасап, төрт әўлад көрди. ¹⁷ Солай етип, Аюп узақ хәм мазмунлы өмир сүрип, дүньядан көз жумды.

Забур

1 Қандай бахытлы мынадай адам:
Напәклердің мәсләхәти менен жүрмейтуғын,
Гүнакарлардың жолына аяқ баспайтуғын,
Сурбетлердің арасында отырмайтуғын.
2 Ал ол Жаратқан Ийениң көрсетпелеринен
рәхәтленер,
Күни-түни көрсетпелериниң үстинде ой жууыртар.
3 Ол ағын суу бойына егилген мийуе ағашына
мегзер,
Мийуесин өз мәүсиминде берер,
Жапырақлары қуурап қалмас,
Ол не ислесе де, табысқа ерисер.
4 Ал напәклер болса бундай емес,
Олар самал ушырған қауыққа уқсар.
5 Соның ушын әдиллик болған жерде напәклер
тура алмас,
Ұақлардың жәмийетинде гүнакарларға орын
болмас.
6 Жаратқан Ийе ұақлардың жолын гүзетер,
Ал наұақлардың жолы өлимге жетеклер.
2 Не ушын көтерилис қылады миллетлер?
Неге бийхуда жобалар дүзеди халықлар?
2 Жаратқан Ийеге хәм Оның майлаған патшасына,
Қарсы сап тартып турар жер жүзиндеги патшалар,
Тил бириктирип, былай дейди хүкимдарлар:
3 «Сындырайық олардың салған кисенлерин,
Ылақтырайық мойнымыздағы буғауларын».
4 Көкте отырған Жаратқан Ийе болса,
Оларды масқаралап, үстинен күлер.
5 Кейин Ол ашыуланып, оларды ескертер,
Ғәзеби менен қорқынышқа салып, былай дер:
6 «Мен мухаддес тауым болған Сионға,
Өзимниң патшамды отырғыздым».
7 Жаратқан Ийениң қарарын жәрия қыламан:
Ол маған былай деди:
«Сен Мениң улымсаң,
Бүгин Мен саған Әке болдым.
8 Сора Меннен, халықларды қолыңа беремен,
Ийелигиңе жер жүзиниң төрт тәрәпин
тапсыраман.
9 Темир хаса менен оларды урып езесең,
Ылай ыдыстай етип, сындырасаң».
10 Хәй патшалар, ақыл менен ис тутың!
Хәй дүньядағы хүкимдарлар, сабақ алың!
11 Қорқыу менен Жаратқан Ийеге хызмет етиң,
Мүләйимлик пенен шадланың.
12 Оның улының алдында бас ийиң,
Болмаса, Оның ғәзеби қайнар,
Сизлер де өмир жолыңызда бирден жоқ боларсыз.

Оның қәхәри тез лаулап жанар.
Қандай бахытлы Оннан пана тапқанлар!

3 *Дауыттың өз улы Абшаломнан қашқан ұақытта
жазған жыры.*

2 Жаратқан Ийе, душпанларым соншелли көп,
Маған қарсы көп адам бас көтерип атыр!

3 Көплер мен қаққында:
«Қудайдан оған қутқарылуы жоқ», – деп айтар.

Селах †

4 Бирақ Сен Жаратқан Ийе, мениң қалқанымсаң,
Мени даңққа бөлеп, басымды жоқары көтересең.

5 Жәрдем сорап, Жаратқан Ийеге жалбарынаман,
Жууап берер Ол маған мухаддес тауынан. *Селах*

6 Жаратқан Ийе мени қорғағаны себепли,
Жатаман, уйықлайман, және аман-есен тураман.

7 Хәр тәрәптен қоршап турған,
Он мыңлаған жаулардан қорқпайман.

8 Жаратқан Ийе, тур,
Қудайым, мени қутқар!

Сен барлық душпанларымның жүзине урдың,
Жауызлардың тислерин сындырдың.

9 Қутқарылуы Жаратқан Ийеден келер,
Халқыңның үстине жаусын берекетің! *Селах*

4 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз
әсбаплар менен айтылатуғын Дауыттың жыры.*

2 Мениң хуқықымды қорғаушы Қудай!
Жалбарынғанымда жууап бер маған!
Қыйыншылықта қалғанымда, мени азат қылдың,
Реҳим етип маған, қулақ сал дууама.

3 Хәй, инсанлар, қашанға дейин атыма дақ
түсиресиз?

Қашанға дейин бийхуда нәрселерге кеуил берип,
Қашанға дейин жалғанның изинен жүресиз?

Селах

4 Билиңлер, Жаратқан Ийе Өзине садық адамды
таңлар,

Жалбарынсам, Ол мени еситер.

5 Қорқып қалтыраң, гүна ислемен,
Төсекте жатқаныңызда, ойланың хәм
тынышланың. *Селах*

6 Жаратқан Ийеге мақул болған қурбанлықлар
усынып,

Оған үмит байлаң.

7 «Қим бизлерге жақсылық қылады?» –
деп айтатуғынлар көп.

† *Селах* – бул саз термини болуы мүмкин. Анық мәниси
белгисиз.

Жаратқан Ийе, жүзиңнің нурын үстимизге төк!

⁸ Қуғанар дән хәм шарабы мол болғанлар,
Сен жүрегиме оннан да көп шадлық бердің.

⁹ Жатқанымда, тыныш уйықлайман,
Жалғыз Сен, Жаратқан Ийе,
Аманлық ишинде сақлайсаң мени.

5 *Атқарыушылардың жетекшисине. Най сазында
атқарылатуғын Дауыттың жыры.*

² Сөзлериме қулақ сал, Жаратқан Ийе,
Шеккен малаларыма дыққат аудар.

³ Есите гөр, жәрдем сорап дад саламан,
Патшам хәм Қудайым, Саған дуға етемен.

⁴ Таңда дауысымды еситесең, Жаратқан Ийе,
Хәр ерте таңда усынаман дуғамды,
Сеннен күтемен жуапты.

⁵ Сен жаманлықты хош көрмейтуғын Қудайсаң,
Жауызлық Сениң жаныңда тура алмас.

⁶ Такаббирлер көз алдыңда тура алмас,
Барлық напәклик қылғанларды жек көресең Сен.

⁷ Жалған сөйлейтуғынларды жоқ қыласаң,
Жаратқан Ийе, қанхор хәм мәккарлардан
жеркенесең.

⁸ Мен мол сүйиспеншилигиңнің саясында,
Сениң үйиңе, мухаддес Ибадатханаңа киремен,
Қорқыу менен Саған тәжим қылып, сыйынаман.

⁹ Душпанларыма бола, Жаратқан Ийе,
Әдиллигиң менен мени жетеле,
Алдымда Өз жолыңды тегисле.

¹⁰ Душпанларымның сөзлерінде шынлық жоқ,
Олардың жүреклері бәле-қадаға толы,
Ауызлары ашық бир қәбир сыяқлы,
Майлы тиллери менен жалған сөйлейди.

¹¹ Қудай, оларды хүким етип, жазала!
Дүзген жобалары өзлерине апат келтирсин,
Олар Саған қарсы бас көтерер,
Гұналары көп болғаны ушын оларды қуып жибер.

¹² Шадлансын Сеннен пана тапқанлар,
Олар қуғанғанынан мәңги алғыс айтсын.
Сени сүйгенлер атыңды айтып, йошыу ушын,
Оларды Өзиң қорғай гөр!

¹³ Жаратқан Ийе, Сен хәк адамларды
жарылқайсаң,
Реҳимиң менен оларды қалқандай қорғайсаң.

6 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз
эсбаптар менен төменги дауыста † айтылатуғын
Дауыттың жыры.*

² Жаратқан Ийе, қәхәрленип, айыбымды
әшкаралама,

Ғәзебиң менен мени жазалама.

³ Маған реҳим ет, Жаратқан Ийе, дәрманым
қалмады,

Шыпа бер маған, Жаратқан Ийе, пүткіл денем
қалтырайды.

⁴ Жаным азап ишинде қалды,

† Төменги дауыста – бул сөз еврейшеде анық емес. Мәниси
«сегиз тарлы саз эсбапта», дегенди де аңлатыуы мүмкин.

Жаратқан Ийе, қашанға дейин бул дауам етеди?

⁵ Жаратқан Ийе, маған қайырылып, құтқар
жанымды,

Азат қыл сүйиспеншилигиң хәқы.

⁶ Өйткени өлилер арасында хеш ким сыйынбас
Саған,

Өлилер мөканында ким алғыс айтар Саған?

⁷ Ах урып, гүрсинип, шаршадым,
Түни бойы көз жасым көл-дәрья болады,
Зар еңиреп, төсегим ләм болады.

⁸ Көзлеримнің нуры сөнди қайғыдан,
Әззиленди көзлерим душпанларым себепли.

⁹ Жауызлық ислеушилер, меннен аулақ жүриңлер,
Өйткени Жаратқан Ийе еситти дадымды,

¹⁰ Жалбарыныуыма қулақ салды.

Ол дуғамды қабыл қылады,

¹¹ Барлық душпанларым уялып қалады,
Хәммесин қорқыныш бийлеп алады,

Хәпзаматта шерменде болып, қайтып кетеди.

7 *Бенямин урыуынан болған Куш себепли
Дауыттың Жаратқан Ийеге айтқан жыры ††.*

² Сеннен пана табаман, Қудайым Жаратқан Ийе!
Изиме түскенлерден азат қылып, құтқар мени.

³ Болмаса, олар мени арысландай тилкимлеп
таслайды,

Майдалап бөлеклейди, құтқаратуғын хеш ким
жоқ.

⁴ Қудайым Жаратқан Ийе,
Егер айыплы ис қылған болсам,
Биреуге нахақлық қылған болсам,

⁵ Достымның жақсылығына жаманлық қайтарсам,
Маған себепсиз хүжим қылған душпанымна реҳим
қылсам ‡,

⁶ Онда жауларым мени изимнен қуып, услап
алсын,

Жанымды аяқ асты қылып, тепкилесин,
Абырайымды жерге урсын. *Селах*

⁷ Қәхәрленип көтерил, Жаратқан Ийе!
Қарсы шық душпанларымның ғәзбине!

Оян, хүким шығарған Қудайым!

⁸ Халықларды әтирапыңа жыйна,

Жоқарыдағы тахтыңда отырып,
Олардың үстинен хүкимдарлық қыл.

⁹ Жаратқан Ийе, Сен халықлардың үстинен хүким
шығарасаң,

Жаратқан Ийе, әдиллигим хәм минсизлигиме
гөре,

Сен мени ақла.

¹⁰ Жауызлардың жауызлықтарына шек қой,
Хәкларды қоллап-қууатла,

Ақыл-ой хәм жүреклерди Сен сынайсаң,
Хәк Қудай!

¹¹ Қудай қалқан сыяқлы мени қорғар,
Пәк жүреклерди Ол құтқарар.

†† Жыры – негизги нұсқада «Шиггайон». ‡ Реҳим қылсам –
бул реҳим қылуы қадаған етилген жағдайды нәзерде туютқан
болыуы мүмкин. 1Пат. 15:1-35 қараң.

12 Құдай әдалатлы қазыдур,
Жауызға Ол хәр күни ғәзебин шашар.
13 Егер ким де ким тәўбе қылмаса,
Құдай оған қарсы қылышын қайрар,
Садағын керип, таяр турар.
14 Қыратуғын қурал-жарағын алып,
Отлы оқларын таярлап турар.
15 Жаман адамнан жаманлық шығады,
Жауызлыққа жүкли болады,
Нәтийжеде жалғанды тууады.
16 Ол шуқыр қазады,
Бирақ қазған шуқырына өзи түседі.
17 Оның жаманлығы өзине қайтады,
Жауызлығы өз басына жетеді.
18 Әдалатлығы ушын Жаратқан Ийениң атына
алғыс айтаман,
Саз шертип, Құдай Тааланың атын алғыслайман.

8 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы
әсбаптың шертилиуінде айтылатуғын Дауыттың
жыры.*

2 Жаратқан Ийе, бизлердің Ийемиз,
Пүткил жер жүзінде уллыдур Сениң атың!
Көктен де жоқары Сениң даңқың.
3 Душпанларыңның хәм жауларыңның
Үнин өшириу ушын,
Нәрестелер хәм емизиули балалардың аўзынан,
Өзиңе мақтаулар айтқыздың.
4 Қолларың менен дөреткен аспаныңа,
Өзиң жайластырған ай хәм жұлдызларға қарасам,
Мынадай сораулар пайда болар ойымда:
5 «Инсан ким болыпты, ол хаққында ойлайсаң?
Адамзат ким болыпты, Сен оған ғамхорлық
қыласаң?»
6 Сен оны Құдайдан сәл-ақ пәс қылдың,
Иззет-хүрмет тажын оған кийгиздің.
7 Хәр бир дөреткениңнің үстинен оны хұкимдар
қылдың,
Хәммесин аяқларының астына қойдың:
8 Барлық майда хәм ири малларды да,
Даладағы жабайы хайуанларды да,
9 Аспандағы қусларды, теңиздеги балықларды,
Теңизде жүзетуғын хәр түрли мақлуқларды.
10 Жаратқан Ийе, бизлердің Ийемиз,
Пүткил жер жүзінде уллыдур Сениң атың!

9 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Улдың
өлими» намасына айтылады. Дауыттың жыры.*

2 Жаратқан Ийе, шын жүректен Сени
тәрийиплеймен,
Барлық әжайып ислеринди жәриялайман.
3 Сен себепли қуанып, шадланаман,
Атыңа арнап, саз шертип алғыслайман, Құдай
Таала!
4 Душпанларым шегинип қашқанда,
Сүрнигип өлер Сениң алдыңда.
5 Мени хұким қылып, дауамды қарап шықтың,
Тахтыңа отырып, әдил хұким шығардың.

6 Қәхәрленип, халықларды айыпладың,
Напәклерди жоқ қылдың,
Мәңги-бақый өширдің олардың атларын.
7 Уайран ишинде қалып, душпанымыз мәңги жоқ
болды,
Сен олардың қалаларын қулаттың,
Олар енди қайтадан еске алынбас.
8 Жаратқан Ийе мәңги патшалық қылады,
Хұким қылыу ушын Өз тахтын қурды.
9 Ол дүньяны басқарар әдалатлық пенен,
Хұким қылар халықларды әдиллик пенен.
10 Езилгенлер ушын Жаратқан Ийе бийик
қорғандур,
Қыйын жағдайларда оларға қорған болар.
11 Сени танытуғынлар, Саған үмит байлар,
Жаратқан Ийе,
Өзиңди излегенлерди хеш қашан таслап
кетпедиң.
12 Саз шертип, Сионда отырған Жаратқан Ийени
алғыслаң!
Ислеген ислерин халықлар арасында жәриялаң!
13 Төгилген қанның қунын талап қылады,
Ол буларды есте сақлайды,
Езилгенлердің пәриядын умытпайды.
14 Реҳим қыл маған, Жаратқан Ийе!
Мени жек көрген жауларым азап бермекте!
Өлим аўзынан Сен мени қайтарсаң.
15 Соның ушын, қыз Сионның дәрұазалары
алдында,
Саған алғыс-мақтау айтаман,
Шадланаман, мени қутқарған Сенсең.
16 Халықлар өзлери қазған шуқырға өзлери түсти,
Қурған торларына өз аяқлары илинди.
17 Әдил хұкими менен Жаратқан Ийе Өзиниң
кимлигин көрсетти,
Залымлар өзлери қурған дузаққа түсти. *Хиггайон †*
, *Селах*
18 Жауызлар хәм Құдайды умытқан барлық
халықлар,
Өлилер мәканына түсер.
19 Ал мүтәж адамлар хәмме уақытта умытылып
қалмас,
Ғәриплердің үмити мәңги жоққа шығарылмас.
20 Тур, Жаратқан Ийе! Адамзат жеңип шықпасын,
Дәрғайыңда халықлар хұким қылынсын.
21 Оларға қорқыныш бер, Жаратқан Ийе!
Халықлар өзлериниң адамзат екенин билсин.
Селах
22 Жаратқан Ийе, не ушын узақта турыпсаң,
Қыйын жағдайларда Өзиңди жасырасаң?
23 Жауызлар менменлик пенен ғәриплерди
аулайды,
Тоқыған хийлелери өз басына жетсин.
24 Жауыз адам жауыз хәуеслери менен мақтанар,
Ашкөз адам Жаратқан Ийеге нәлет айтып, Оны
менсинбес.

† *Хиггайон – бул, «Селах» сыяқлы, саз термини болыуы мүмкин. Анық мәниси белгисиз.*

²⁵ Қудайға қарай умтылмайды тәкаббир залымлар, Хәмме ўақытта «Қудай жоқ», – деп ойлайды олар.

²⁶ Залымлар хәмме ўақытта табысқа ерисер, Қудайдың буйрықларына олардың ақылы жетпес, Олар душпанларын писент етпес.

²⁷ Олар өз кеўлинде былай деп ойлайды:

«Бизлер ҳеш қашан сүрникпеймиз, Әўладтан-әўладқа апатқа дус келмеймиз».

²⁸ Жаўызлардың аўзы нәлетке, ҳийлеге, зулымға толы,

Тилиниң астында тур жаўызлық хәм жаман сөзлер.

²⁹ Олар аўылларда жасырынып алады, Аңлып, айыпсыз адамды өлтиреді.

Көзлери шарасыз қалған қурбанды излейди.

³⁰ Буққыда жатқан арыслан сыяқлы, Бийшараны услайман, деп тасада жатады.

Өз торына илиндирип, фәрипти услап алады.

³¹ Бийшара жеңилип, қулайды,

Жаўыздың олжасына айланады.

³² Олар өз кеўлинде: «Қудай қылмысларымызға итибар бермейди,

Жүзлерин жаўып алған, ҳеш қашан көрмейди», – деп ойлайды.

³³ Тур, Жаратқан Ийе, қолыңды соз, Қудай! Езилгенлерди умытпа!

³⁴ Не ушын жаўызлар Сени менсинбейди?

Не ушын олар өз кеўлинде:

«Қудай меннен есап сорамайды», – дейди?

³⁵ Ал Сен езилгенлерди хәм азап шеккенлерди көресең,

Жәрдем бериў ушын оларға нәзер саласаң, Шарасыз қалғанлар өзлерин Саған тапсырады, Жетимлердиң жәрдемшиси Сенсең.

³⁶ Напәк хәм жаўыздың қолларын сындырып тасла,

Қылмыслары ушын олардан есап сора, Басқа жаўызлық қылмасын олар.

³⁷ Жаратқан Ийе мәңги-бақый патшадур, Басқа халықлар жоқ болады Оның елинен.

³⁸ Жаратқан Ийе, езилгенлердиң тилегин еситесең,

Жигерлендирерсең оларды,

Жетим хәм езилгенлердиң дадына кулақ салып,

³⁹ Ҳеш адам бендеси оларды қорқынышқа салмасын, деп,

Әдиллик қыласаң оларға.

Атқарыўшылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.

10 Жаратқан Ийеде пана табаман, Қалай маған былай деп айтасыз:

«Қустай болып ушып кет таўыңа,

² Қара, пәк кеўилли адамларды,

Қараңғылықта атыў ушын,

Жаўызлар садақларын таярлап,

Оқларын салып керди.

³ Тәртип-нызамның тийкары бузылса,

Ҳақ адам не қыла алады?»

⁴ Жаратқан Ийе мухаддес Ибадатханасындадур, Оның тахты көклерде,

Барлық адамзатты бақлар,

Нәзери адамларды тексерип турар.

⁵ Жаратқан Ийе ҳақ адамды сынар,

Нахақ адамнан, жаўызлықты сүйиўшиден жеркенер.

⁶ Нахақлардың үстине шоқ, отлы күкирт жаўдырады,

Олар ушын үлес қылып, ыссы шөл самалын жибереди.

⁷ Жаратқан Ийе әдалатлыдур, әдил ислерди сүйеди,

Туўры жүретуғын адамлар Оның жүзин көреді.

11 *Атқарыўшылардың жетекшисине. Төменги даўыста айтылатуғын Даўыттың жыры.*

² Қутқар мени, Жаратқан Ийе, садық қулық қалмады,

Садық адамлар жоқ болды.

³ Хәмме бир-бирине жалған сөйлер,

Еки жүзлик қылып, жалатайлық қылар.

⁴ Жаратқан Ийе кессин еки жүзликердиң тиллерин,

Мақтаншақ аўызларды жаўып тасласын.

⁵ Олар: «Тилимиз бенен жеңиске ерисемиз, Ким бизге хожайынлық қылады?» – деп айтады.

⁶ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Бийшаралар зулымлық көрди,

Жарлылар ҳәсирет шекти. Енди қозғаламан, Өзлери умтылған қутқарылыўды беремен».

⁷ Жаратқан Ийениң сөзлери пәкдур,

Оның сөзлери мегзер,

Жети мәрте ошақта тазаланған гүмиске.

⁸ Жаратқан Ийе, Сен оларды қорғайсаң,

Жаўыз нәсиллерден бәрқулла сақлайсаң!

⁹ Адамлар арасында жаманлық мақталғанда, Толып жүрер жаўызлар ҳәр тәрепте.

12 *Атқарыўшылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Жаратқан Ийе, қашанға дейин мени умытасаң? Мәңгиге ме?

Қашанға дейин, жүзинди меннен жасырасаң?

³ Қашанға дейин, жаным азапта қалып,

Күн даўамында жүрегим ғамға толады?

Қашанға дейин, душпаным меннен үстем шығады?

⁴ Аўхалыма қара, Қудайым, Жаратқан Ийе, маған жуўап бер,

Көзлериме нур бер, өлим уйқысына кетпейин.

⁵ «Оны жеңдик», – деп айтпасын душпанларым, Жығылғанымда сүйсинбесин жаўларым.

⁶ Үмит байлайман сүйиспеншилигиңе,

Мени қутқарып, кеўлимди толтыр қуўанышқа.

Жырлайман Сени, Жаратқан Ийе,

Маған жақсылық қылдың.

Атқарыўшылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.

13 Ақмақлар өз кеулінде: «Қудай жоқ», – дер.
 Олар бузылды, жеркенишли ислер қылар,
 Жақсылық қылатуғын хеш ким жоқ.
² Ақыллы хәм Қудайды излейтуғын бар ма, деп,
 Жаратқан Ийе көктен қарар адамзатқа.
³ Хәмме адасқан, бирдей бузылған,
 Жақсылық қылатуғын хеш ким жоқ,
 Бир де биреуи жоқ!
⁴ Жауызлық қылыушылардың хәммеси,
 Халқымды нандай етип жейтуғынлар,
 Жаратқан Ийени шақырмайтуғынлар түсинбей
 ме?
⁵ Оларды қорқыныш басып баратыр,
 Қудай хәк адамлар менен биргедур.
⁶ Напәклер езилгенлердің нийетин пушқа
 шығарса да,
 Жаратқан Ийе езилгенлердің панасыдур.
⁷ Келсе еди Израилдың қутқарылыуы Сионнан!
 Жаратқан Ийе Өз халқын абадан турмысқа
 еристирсе,
 Яқыптың урпақлары шадланып, Израил қуғанар
 еди!

Дауыттың жыры.

14 Жаратқан Ийе, ким жасай алады Сениң
 шатырыңда?
 Ким мәканлай алады мухаддес тауыңда?
² Минсиз жасап, әдил ис қылғанлар,
 Жүректен хәк гәп айтқанлар.
³ Басқаларға жала жаумағанлар,
 Достына жаманлық ислеменгенлер,
 Жақынын уятқа қалдырмағанлар.
⁴ Қудай бийзар адамлардан жеркенетуғынлар,
 Жаратқан Ийеден қорқатуғынларды хұрмет
 ететуғынлар,
 Өзине зыян болса да, ишкен антында
 туратуғынлар.
⁵ Пул берип, сүтхорлық қылмағанлар,
 Айыпсызға қарсы гүуалық бериу ушын пара
 алмағанлар.
 Усылай жасағанлар мәңги сүрникпес.

Дауыттың жыры.

15 Сақла мени, Қудай!
 Мен Сеннен пана тапқанман.
² Жаратқан Ийеге былай дедим: «Мениң Ийемсең,
 Сеннен басқа бахыт жоқ мен ушын».
³ Үлкедеги мухаддеслерге келсек,
 Әжайыпдур, маған қатты унайды олар.
⁴ Басқа қудайларға ергенлердің дәрти артады,
 Олардың ишимлик садақасы қан екен, буған
 қосылмайман,
 Қудайларының атларын аўзыма алмайман.
⁵ Маған тийисли үлесим хәм несийбем Сенсең,
 Жаратқан Ийе,
 Тәғдирим Сениң қолыңда.
⁶ Әжайып жерлер түсти пайыма,
 Жүдә жағымлы мениң үлесим.

⁷ Маған нәсият берген Жаратқан Ийеге алғыс
 айтаман,
 Хәттеки, түнлерде тәлим берер жүрегим.
⁸ Көзимди айырмайман Жаратқан Ийеден,
 Ол оң жағымда болғаны ушын,
 Хеш қашан сүрникпеспен.
⁹ Соның ушын, жүрегим қуғанышқа, кеулим йошқа
 толы,
 Денем де тынышлық ишинде жасайды.
¹⁰ Сен мени өлилер мәканына таслап кетпейсең,
 Садық қулыңды қәбирде қалдырмайсаң.
¹¹ Өмир жолын маған көрсетесең,
 Мол қуғаныш бардур Сениң дәргайыңда,
 Оң қолың мәңги бахыт алып келер маған.

Дауыттың дуғасы.

16 Жаратқан Ийе, әдиллик ушын дуға етемен,
 есит мени,
 Пәриядымды тыңла,
 Хийлесиз аўзымнан шыққан дуғама қулақ сал!
² Өзиң хәк етип, хәклығымды көрсет,
 Көзлерің әдилликти көрсин.
³ Жүрегимди изертлеп, түнде сынадың,
 Мени толық тексерсең де, хеш нәрсе таппадың.
 Аўзым гүна қылмасын, деп қарар қылдым.
⁴ Басқа адамлардың қылмысларын қылмадым,
 Сениң аўзыңнан шыққан сөзге әмел қылып,
 Зорлық қылыу жолынан аўлақ жүрдім.
⁵ Қәдемлерим менен Сениң жолыңды туттым,
 Хеш қашан тайып кетпеди аяқларым.
⁶ Саған жалбарынаман, Қудай,
 Маған жууап бересең.
 Қулақ сал, тыңла сөзлеримди!
⁷ Көрсет Өз сүйиспеншилигиңди,
 Душпанларынан пана излеп,
 Саған келгенлерди оң қолың менен азат ет!
⁸ Көзиңнің қарашығындай етип қорға мени,
 Қанатларыңның саясына жасыр,
⁹ Жауызлардың хұжиминен,
 Сақла мени жаныма қас болып, қоршап
 алғанлардан.
¹⁰ Олардың жүреклерин май басқан,
 Менмен сөзлер шығар аўзынан.
¹¹ Олар изиме түскен, қоршап алған,
 Жерге урыу ушын маған көзлерин тиккен.
¹² Олар мени тилкимлемекши болған арыслан
 киби,
 Буққыда жатырған жыртқыш арыслан сыяқлы.
¹³ Кел, Жаратқан Ийе, оларға қарсы тур,
 Оларды дизерлетип, тәжим қылдыр,
 Қылышың менен напәклерден мени қутқар.
¹⁴ Өз қолың менен аман сақла, Жаратқан Ийе,
 Несийбеси бул дүньядан болған адамлардан.
 Қарынлары Сен таярлап қойған жазаға тойсын,
 Балалары да жеп тойсын,
 Аўысып қалғаны олардың балаларына да қалсын!
¹⁵ Ал мен, әдилликте Сениң жүзиңди көрейин,
 Оянып, дийдарыңа тояйын.

17 *Атқарыушылардың жетекшисине. Жаратқан Ийениң қулы Даўыттың жыры. Жаратқан Ийе оны пүткіл душпанларынан хәм Шаулдың қолынан қутқарған күнде, Даўыт усы жырды Оған арнап айтқан.*

2 Сени сүйемен, күш-қүдиретим Сенсең, Жаратқан Ийе!

3 Жаратқан Ийе – сүйенген таўым, қорғаным хәм қутқарыушым.

Құдайым мениң қорғаушы жартасым, Оннан пана табаман,

Ол қалқаным, күдиретли қутқарыушым хәм қорғанымдур!

4 Мақтауға ылайықлы Жаратқан Ийени шақыраман,

Қутқарыламан душпанларымнан.

5 Әжел арқанлары шырмап алып,

Набыт қылыу ағыслары қорқытты мени.

6 Өлилер мәканының арқанлары байлады мени, Өлим дузақлары шықты қарсыма.

7 Азап ишинде Жаратқан Ийеге жалбарындым, Жәрдемге шақырдым Құдайымды.

Ибадатханасынан Ол даўысымды еситти, Қышқырғаным қулағына жетип барды.

8 Сол ўақытта жер жүзи титиреп, шайқалды, Силкинди таўлардың негизги тырнақлары, Себеби Жаратқан Ийе ғәзепке минген еди.

9 Мурнынан түтин көтерилди, Аўзынан жалмап жутатуғын жалын шығып, Оннан көмир шоғы жаўды.

10 Көклерди жарып, төменге түсти, Қара булт Оның аяғының астында.

11 Бир керубқа † минип, Самалдың қанатлары үстинде ушты.

12 Өзин жасыруу ушын түнекти перде қылды, Қойыу қара бултларды Өзине шертек қылды.

13 Оның алдындағы нурдан, Буршақ хәм көмир шоғы қара бултларды жарып шықты.

14 Гүркиреди аспанда Жаратқан Ийе, Даўыс берди Құдай Таала.

Буршақ хәм көмир шоғы жаўды.

15 Оқларын атып, душпанларды пытыратты, Шақмақ шақтырып, оларды албыратып таслады.

16 Жаратқан Ийе, Сениң кейисиңнен, Мурныңнан шыққан күшли демиңнен, Суўлардың түби көринди, Дүньяның тийкары ашылып қалды.

17 Алды мени Жаратқан Ийе қолын созып жоқарыдан,

Хәм шығарды терең суўлардан.

18 Қутқарды мени күшли душпанымнан, Меннен күшлирек болған, Мени жек көретуғынлардан.

19 Қарсы турды олар маған басыма ис түскенде, Бирақ тирек болды маған Жаратқан Ийе.

20 Ол кең жерге шығарды мени, Кеўли толып, қутқарды мени.

21 Жаратқан Ийе хәқлығым ушын сый берип, Пәк қолларым ушын есесин қайтарды.

22 Жүрдим Жаратқан Ийениң жолы менен, Жаманлық иследемим, Құдайымнан узақласып.

23 Көз алдымда сақладым барлық қарарларын, Жүз бурмадым Оның қағыйдаларынан.

24 Минсиз болдым Оның алдында, Өзимди сақладым гүна ислеуден.

25 Есесин қайтарды Жаратқан Ийе хәқлығым ушын,

Көз алдында қолларымның пәклиги ушын.

26 Сен садыққа садықлық көрсетип, Минсизге минсиз боласаң.

27 Пәк адамға пәклигинди көрсетип, Жалатайға жалатайшылығына гөре ис тутасаң.

28 Кишипейиллерди қутқарасаң, Менменди болса, жерге урасаң.

29 Құдайым, Жаратқан Ийе, шырағымды жағыушы, Қараңғылығымды жақтыландыруушы Сенсең.

30 Сениң менен ләшкерлерди қыйратып, Құдайым менен дийўаллардан асарман.

31 Құдайдың жолы минсиз, Жаратқан Ийениң сөзи исенимлидур, Ол қалқаны Өзинен пана излеген хәр бир адамның.

32 Жаратқан Ийеден басқа Құдай бар ма? Құдайымыздан басқа қорғаушы жартас бар ма?

33 Құдай мени күшке толтырар, Жолымды минсиз қылар.

34 Кийиктиң аяқларындай қылар аяқларымды, Қояр мени бийикликлерге.

35 Үйретеди қолларымды урысууға, Хәм қола оқ жайды керип тартыуға.

36 Бересең маған қутқарылуу қалқаныңды, Оң қолың маған сүйениш болады, Мәртебели қылар жәрдемиң мени.

37 Кең қыларсаң басар жолымды, Аяқларым мениң сүрникпес.

38 Душпанларымның изинен қуып, жетип алдым, Оларды жоқ қылмай турып, изге қайтпадым.

39 Езип тасладым, тура алмай қалды олар, Аяқларым астында созылып жатты.

40 Саўаш ушын мени толтырдың күшке, Маған қарсы шыққанларды бас ийдирдің алдымда.

41 Душпанларымды меннен қашатуғын қылдың, Мен де өзимди жек көргенлерди жоқ еттім.

42 Жалбарынды олар, бирақ қутқарған болмады, Жаратқан Ийени шақырды, бирақ Ол жуўап бермеді.

43 Ездим оларды самал ушырған шаң сыяқлы, Жердеги ылай сыяқлы шашыратып тасладым.

44 Қутқардың халықтың көтерилисинен, Миллетлердің басшысы қылдың мени, Хызмет етер өзим танымайтуғын халықлар маған.

45 Мен туўралы еситиуден бойсынып,

† Керуб – қанатлы руўхый барлық.

Жат еллилер маған құллық етти.
⁴⁶ Жат еллилердің жүзлери қуұарып,
 Шықты титиреп, паналаған жерлеринен.
⁴⁷ Жаратқан Ийе тири!
 Қорғаушы жартасыма алғыслар болсын!
 Уллылансын қутқарыушым Құдай!
⁴⁸ Ол душпанларымнан өш алыуыма жол қойды,
 Халықларды маған бағынышлы қылды.
⁴⁹ Алып шығар Ол душпанларым арасынан,
 Аўа, үстин қылар маған қарсы шыққанлардан,
 Азат қылар жауызлардың қолынан.
⁵⁰ Буның ушын, Жаратқан Ийе,
 Тәрийиплеймен Сени халықлар арасында,
 Саз шертип алғыс айтаман атыңа арнап.
⁵¹ Жаратқан Ийе Өз патшасын уллы жеңислерге
 еристирер,
 Майлаған патшасы Даўытқа хәм оның урпағына,
 Мәңгиге мийрим-шәпәәтин көрсетер.

18 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Құдайдың уллылығын көклер жәриялап турады,
 Оның дәрәтпеси қаққында аспан гүмбези
 хабарлайды.
³ Буны күн күнге жәриялайды,
 Түн түнге мәлим қылады.
⁴ Ол жерде бир сөз де, бир гәп те айтылмас,
 Шықпас олардан хеш қандай сес.
⁵ Бирақ хабарлары хәр тәрәпке тарқалар,
 Сөзлери дүньяның төрт тәрәпине жетип барар.
 Құдай қуяш ушын көклерде шатыр құрды.
⁶ Қуяш шымылдықтан шыққан күйеу балаға
 уқсайды,
 Жуұырмақшы болған жуұырыушы яңлы қуұанады.
⁷ Аспанның бир шетинен шығып,
 Жолын басқа бир шетине қарай даўам етеди,
 Оның хәуиринен хеш нәрсе жасырына алмайды.
⁸ Жаратқан Ийениң нызамы минсиз,
 Ол жанға жан қосар,
 Жаратқан Ийениң буйрықлары исенимли,
 Ол саданы дана қылар.
⁹ Жаратқан Ийениң пәрманлары дурысдур,
 Жүректи шадлыққа толтырар.
 Жаратқан Ийениң буйрықлары анықдур,
 Олар көзлерге нур берер.
¹⁰ Жаратқан Ийеден қорқыу пәклик,
 Бул мәңги даўам етер.
 Жаратқан Ийениң қағыйдалары қақықат,
 Барлығы әдилдур.
¹¹ Булар алтыннан, сап алтыннан да қәдирли,
 Пал көзгенектен тамған палдан да мазалы.
¹² Булар қулық болған маған нәсият берер,
 Оларға әмел қылғанлар уллы сый алар.
¹³ Ким өз қәтесин көре алады?
 Билмей қылған гүналарымнан Өзиң пәкле.
¹⁴ Биле тура гүна ислеуден сақла қулықты,
 Гүнаның мени басқарыуына жол қойма!
 Сонда мен минсиз боламан,

Аўыр гүнадан да узақта боламан.
¹⁵ Аўзымнан шыққан сөзлер,
 Жүрегимдеги ой-пикирлер,
 Сениң алдыңда мақул болсын,
 Жаратқан Ийе, қорғаушы жартасым, әменгерим!

19 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Қыйыншылықта қалғаныңда, Жаратқан Ийе
 жуұап берсин,
 Яқыптың Құдайының аты сени аман сақласын!
³ Жәрдем жиберсин саған мухаддес
 Ибадатханасынан,
 Сионнан Ол саған сүйениш болсын.
⁴ Барлық садақаларыңды ядында сақласын,
 Жандырылатуғын құрбанлықтарыңа ыразы
 болсын! *Селах*
⁵ Кеўлиндегини берсин саған,
 Барлық жобаларыңды жүзеге асырсын!
⁶ Сонда жеңисиң ушын бәлент даўыс пенен
 шадланамыз,
 Құдайымыздың аты менен байрақларымызды
 орнатамыз,
 Жаратқан Ийе барлық тилегинди жүзеге асырсын.
⁷ Билемен, Жаратқан Ийе Өзи майлаған патшаға
 жеңис берер,
 Оң қолының қутқарыу күши менен,
 Мухаддес аспанынан оған жуұап берер.
⁸ Базылар саўаш арбаларға,
 Базылар атларға исенеди,
 Бизлер Құдайымыз Жаратқан Ийениң атын
 шақырамыз.
⁹ Олар жерге шөгип, қулайды,
 Бизлер турып, тиклеймиз қәддимизди.
¹⁰ Жаратқан Ийе, патшамызға жеңис сыйла,
 Жуұап бере гөр Саған жалбарынғанымызда!

20 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Жаратқан Ийе, құдиретиңе патша қуұанар,
 Берген жеңисиңе сондай шадланар!
³ Жүрегіндеги арзыу-әрманын бердин,
 Аўзынан шыққан тилегинен бас тартпадың. *Селах*
⁴ Оны уллы жарылқаулар менен қарсы алдың,
 Басына сап алтыннан таж кийдирдин.
⁵ Сеннен өмир сорағанда, өмир бердин,
 Узақ, мәңги-бақыи өмир сыйладың.
⁶ Жеңис берип, оны уллы даңққа бөледің,
 Оны салтанат хәм уллылыққа бөледің.
⁷ Оның үстине мәңги берекет жаўдырдың,
 Қасында болып, шадлыққа толтырдың.
⁸ Патша Жаратқан Ийеге үмит байлайды,
 Құдай Тааланың сүйиспеншилиги арқалы
 сүрникпейди.
⁹ Қолың барлық душпанларыңды,
 Оң қолың Сени жек көретуғынларды табады.
¹⁰ Жаратқан Ийе, Сен келген уақтыңда,
 Қызған тандырға айландырсаң оларды.

Өз ғәзебиң менен оларды жутып,
 Жалын менен жандырасаң.
 11 Жоқ етесең урпақтарын жер жүзинен,
 Зүрядын адамлар арасынан.
 12 Душпанларың жаманлық жобасын дүзип,
 Саған қарсы жауызлық ойласа да,
 Олар хеш нәрсеге ересе алмайды.
 13 Оқ жайыңды керип, жүзине гөзлеп,
 Артына қашыуға мәжбүрлейсең.
 14 Уллылығың менен көтерил, Жаратқан Ийе!
 Құдиретіңди саз шертип, жырлайық.

21 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Таңдағы сууын» намасына айтылады. Дауыттың жыры.*

2 Қудайым, Қудайым! Неге мени таслап кеттиң?
 Неге меннен соншелли узақтасаң?
 Не ушын маған жәрдем бермейсең,
 Шеккен налаларымды еситпейсең?
 3 Қудайым! Күн бойы шақыраман, жууап
 бермейсең,
 Түн бойы шақыраман, еле тынышлық таппадым.
 4 Сен мухаддессең,
 Израилдың алғыслары үстине тахт курғансаң.
 5 Саған үмит қылды ата-бабаларымыз,
 Үмит байлады, Сен оларды қутқардың.
 6 Саған жалбарынып, азат болды,
 Саған үмит байлап, алданып уятқа қалмады.
 7 Бирақ мен адам емес, қуртпан,
 Адамлар мени кемсители, халық жек көреді.
 8 Мени көргенлердің хәммеси үстимнен күледі,
 Басларын шайқап былай дейди:
 9 «Жаратқан Ийеге өзін тапсырды, оны қутқарсын,
 Оннан кеули толса, Оның Өзи жәрдем берсин!»
 10 Сен едің мени ана қарнынан шығарған,
 Сен едің емизиули уақтымда мени аман сақлаған.
 11 Тууылмасымнан алдын, Сениң ғамхорлығыңа
 өткенмен,
 Анамның қарнынан берли, Қудайым Сенсең.
 12 Меннен узақ болма,
 Апат жақын маған,
 Жәрдем беретуғын хеш ким жоқ.
 13 Сүзетуғын буғалардай қоршап атыр көп
 душпанлар,
 Башанның күшли буғаларындай дөгереклеп тур.
 14 Арқыраған жыртқыш арыслан яңлы,
 Олар маған қарсы аузын ашып турыпты.
 15 Суу сыяқлы төгилдим,
 Барлық сүйеклерим бууынларынан босасты,
 Мумдай болып, жүрегим ишимде ериди.
 16 Кеуип қалған гүлалдай хал-дәрманым қалмады,
 Тилим таңлайыма жабысты,
 Мени өлим топырағына жатқыздың.
 17 Әтирапымда ийтлер ызғып жүр,
 Жауызлар топары дөгерегимди қоршап тур.
 Аяқ-қолларымды тесип атыр.
 18 Барлық сүйеклеримди санай аламан,
 Душпанларым маған тигилип, тамаша қылып тур.
 19 Кийимлеримди өз ара бөлисип,

Оның ушын шек таслап атыр.
 20 Меннен узақ болма, Жаратқан Ийе,
 Күш-қууатым мениң, жәрдемге асық!
 21 Жанымды қылыш жүзинен,
 Өмиримди ийтлердің пәнжесинен қутқар!
 22 Қутқар мени арысланның аузынан,
 Жабайы буғалардың шақынан,
 Жалбарыныуыма жууап бердің.
 23 Тууысқанларыма Сениң атыңды жәриялайман,
 Жәмиет алдында Саған алғыс-мақтау айтаман.
 24 Хәй, Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар,
 Оған алғыс-мақтау айтыңлар!
 Оны даңққа бөлең, хәй, Яқып урпағы!
 Оған хұрмет көрсетің, хәй, Израил урпағы!
 25 Езилгеннің қайғы-хәсиретин көрип,
 Ол тиксинип, жеркенип қарамады.
 Ал оннан жүзин жасырмай, қулақ салды
 пәриядына.
 26 Уллы жыйында алғыс-мақтау айтыуымның
 себеби Сенсең,
 Сеннен қорққанлардың алдында орынлайман
 уәделеримди.
 27 Жарлылар жеп тояды,
 Сени излегенлер алғыс-мақтау айтады,
 Олардың өмири узақ хәм шад болады!
 28 Жер жүзинің барлығы Жаратқан Ийени еслеп,
 Оған қайтады,
 Дүньядағы барлық миллетлер Оның алдында
 тәжим қылады.
 29 Патшалық Жаратқан Ийеге тийисли,
 Барлық миллетлерге Ол хұкимдарлық қылады.
 30 Жер жүзиндеги барлық байлар ишип-жеп, Оған
 тәжим қылады,
 Хәтте, топыраққа кететуғын хәм жанын сақлай
 алмайтуғынлар да,
 Оның алдында дизе бүгип, бас ийеди.
 31 Келешек әуладлар Оған хызмет етеди,
 Тууылатуғын нәсиллерге Ийемиз хәкқында
 жәрияланады.
 32 Олар келип, Жаратқан Ийениң қутқарыу жолын,
 Оның қылған ислерин еле тууылмағанларға
 жеткереді.

Дауыттың жыры.

22 Жаратқан Ийе шопанымдур,
 Мен мүтәжлик көрмеспен.
 2 Мени жасыл жайлауларда жатқызар,
 Тыныш ағын суу бойына алып барар.
 3 Ол жанымды қайта тиклеп,
 Өз аты ушын мени тууры жолға жетеклер.
 4 Хәттеки, өлим қараңғылығы яңлы,
 Сол ойпатлықтан өтсем де,
 Қорқпайман қәуип-қәтерден.
 Сен мениң менен биргесең,
 Хасаң, шопанлық таяғың,
 Тынышлық берер маған.
 5 Көз алдында душпанларымның,
 Мен ушын дастурхан жаясаң.

Басыма май сүртип,
Кесемди мениң толтырасаң.
6 Өмирим бойы жақсылық хәм сүйиспеншилик
изимнен жүрер,
Жаратқан Ийениң үйи мәңги мәканым болар.

Даўыттың жыры.

23 Жаратқан Ийеге тийисли жер жүзи хәм
ондағы пүткил барлық,
Әлем хәм онда жасайтуғынлар.
2 Ол теңизлердиң үстине әлемди орнатып,
Оны беккемледі суўлар үстине.
3 Жаратқан Ийениң тауына ким шығыуы мүмкин?
Оның мухаддес жеринде ким турыуы мүмкин?
4 Қоллары пәк, жүреги таза болған,
Кеўлин жалған нәрселерге бермеген,
Жалғаннан ант ишпеген адам.
5 Ол Жаратқан Ийеден жарылқау алады,
Қутқарыушысы Қудай оны ақлайды.
6 Жаратқан Ийени излегенлер,
Оның жүзин көриўди тилеген Яқыптың нәсيلي
сондай болады. *Селах*
7 Кең ашылың, хәй дәрўазалар!
Ашылың, хәй әзелги қапылар!
Уллы Патша кирсин ишке!
8 Ким бул уллы Патша?
Ол – Жаратқан Ийедур, күшли хәм құдиретли,
Саўашларда құдиретли болған Жаратқан Ийе.
9 Көтерилип ашылың, хәй дәрўазалар!
Ашылың, хәй әзелги қапылар!
Уллы Патша кирсин ишке!
10 Ким бул уллы Патша?
Ол – Әлемниң Жаратқан Ийеси,
Ол – уллы Патша! *Селах*

Даўыттың жыры.

24 Жаратқан Ийе, пүткил барлығым менен Саған
жақынласаман,
2 Қудайым, Сеннен үмит қыламан,
Мен уятқа қалмайын,
Душпанларым меннен үстин шығып, қуўанбасын.
3 Саған үмит байлаған хасла уятқа қалмас,
Себепсиз қыянет ететуғынлар уятқа қалар.
4 Жаратқан Ийе, жолларыңды көрсет,
Өз соқпақларыңды маған түсиндир.
5 Ҳақыйқатлыққа жетелеп, үйрет маған,
Қутқарыушым Қудай Өзиңсең.
Күни бойы үмитим Сеннен.
6 Жаратқан Ийе, реҳимниңди хәм
сүйиспеншилигиңди есле,
Булар әзелден бери бардур.
7 Еске алма жаслықтағы гүна хәм
қылмысларымды,
Сүйиспеншилигиң хәм ийгилигиң ҳақы,
Мени есле, Жаратқан Ийе.
8 Жаратқан Ийе жақсы хәм әдалатлыдур!
Соның ушын, гүнакарларға жол көрсетер.

9 Кишипейиллерди әдиллик жолы менен алып
жүрер,
Оларға Өз жолын үйретер.
10 Келисимдеги шәртлерге әмел қылғанлар ушын,
Жаратқан Ийениң соқпақлары сүйиспеншилик
хәм садықлыққа толыдур.
11 Мениң айыпларым көп,
Жаратқан Ийе, Өз атың ҳақы,
Айыпларымды кешир.
12 Ким Жаратқан Ийеден қорқса,
Жаратқан Ийе оған таңлайтуғын жолды көрсетер.
13 Ол адам бахытлы жасар,
Оның нәсيلي елди мүлик етип алар.
14 Жаратқан Ийе Өзинен қорққанларға сырлас
болар,
Келисимин оларға билдирер.
15 Көзлерим хәмме ўақытта Жаратқан Ийе тәрепте,
Ол азат қылар тордан аяқларымды.
16 Аўхалыма қара, реҳим қыл маған,
Жалғызбан хәм езилгенмен.
17 Артып бармақта жүрегимдеги қайғылар,
Усы дәртлерден мени қутқар!
18 Азап-ақыретиме қара,
Кешир барлық гүналарымды!
19 Душпанларыма қара, қаншелли көбейген,
Жаўызларша олар мени жек көреді!
20 Жанымды сақлап, қутқара гөр!
Шерменде қыла гөрме,
Мен Сеннен пана тапқанман!
21 Шынлық хәм әдиллик мени қорғасын,
Саған үмит байлағанман.
22 Қудай, қутқар Израилды,
Барлық қайғы-хәсиретлеринен.

Даўыттың жыры.

25 Мени ақла, Жаратқан Ийе,
Мен пәк жолдан жүрдим,
Екиленбестен Жаратқан Ийеге үмит байладым.
2 Жаратқан Ийе, мени тексерип, имтиханнан
өткер,
Жүрегим хәм нийетимди сынап көр.
3 Сүйиспеншилигиң көз алдымда,
Сениң садықлығың мени жетеклер.
4 Өтирикшилер менен бирге отырмайман,
Еки жүзликер менен дос болмайман.
5 Напәклер топарын жек көремен,
Зулымлардың арасында отырмайман.
6 Көрсетиў ушын айыпсызлығымды,
Жуўаман қолларымды, Жаратқан Ийе,
Қурбанлық орныңды айланып жүремен.
7 Бәлент даўыс пенен алғыс қосығын айтаман,
Тәрийиплеймен, барлық әжайып ислериңди.
8 Жақсы көремен, Жаратқан Ийе, Сен мәкан
қылған үйди,
Сениң салтанатың орналасқан жерди.
9 Гүнакарлар менен бирге жанымды алма,
Қанхорлар қатарында өмириме шек қойма.
10 Жаўыз жоба дүзеди олардың қоллары,

Оң қоллары параға толы.

¹¹ Ал мен пәк өмир сүремен,
Қутқар мени, реҳим қыл маған!

¹² Аяқларым тегис жерде турыпты,
Жаратқан Ийе, уллы жыйында Сени алғыслайман.

Даўыттың жыры.

26 Жаратқан Ийе мениң нурым хәм
қутқарыушым,

Мен кимнен қорқаман?
Жаратқан Ийе өмирименің қорғаны,
Мени ким қорқыта алар?

² Денемди тилкимлеу ушын жауызлар үстиме
бастырып келгенде,

Жауларым хәм душпанларым маған қарсы
шабыуыл жасағанда,
Өзлери сүрнигип, қулайды.

³ Бир орда ләшкер мени қамал қылса да,
Жүрегим қорқпас,

Маған қарсы урыс басланса да,
Үмитим үзилмес.

⁴ Жаратқан Ийеден тилегим, қәлейтуғыным
мынау:

Жаратқан Ийениң үйинде өмир бойы жасау,
Оның гөззаллығын көриу,
Ибадатханасында сыйынып, ой жууыртуу.

⁵ Апатта қалған күнлеримде,
Ол мени Өз панасында аман сақлайды.

Шатырының ишине жасырып мени,
Бәлент жартас үстине алып шығады.

⁶ Сонда әтирапымдағы душпанларым үстинен,
Басым жоқары көтериледи.

Жаратқан Ийениң шатырында қурбанлық
беремен,

Шадланып, алғыслау қурбанлығын бермен,
Саз шертип, Оны жырлайман.

⁷ Жаратқан Ийе, қулақ сал дауысыма, Саған
жалбарынаман,

Реҳим етип, жууап бер маған!

⁸ «Мениң жүзимди изле!» дегениңди кеўлим
еситти,

Ауа, Жаратқан Ийе, Сениң жүзиңди излеймен.

⁹ Жүзиңди меннен жасырма,
Ғәзепленип, қулыңнан жүз бурма!

Жәрдемшим Сен болдың,
Жүз бурып, мени тәрк етпе,
Қудай, қутқарыушым мениң!

¹⁰ Ата-анам мени таслап кетсе де,
Жаратқан Ийе мени қабыл етеди.

¹¹ Жаратқан Ийе, жолыңды үйрет маған,
Буққыда жатқан душпанларыма бола,
Тууры соқпақларыңнан жетеле мени.

¹² Жауларымның қолына тапсырма мени,
Жалған гүәлалар, нахақ айыплаушылар,
Маған қарсы шықты.

¹³ Бирақ мынаған анық исенемен:

Мен тирилер әлемінде жүрип,
Жаратқан Ийениң ийгилигин көремен.

¹⁴ Жаратқан Ийеге үмит қыл,
Күшли хәм мәрт бол,
Жаратқан Ийеге үмит қыл.

Даўыттың жыры.

27 Саған жалбарынаман, Жаратқан Ийе,
Қорғаушы жартасым, еситпей қалма
дауысымды.

Егер маған жууап бермей, үнсиз қалсаң,
Өлим шуқырына түскен адамдай болып қаламан.

² Сени жәрдемге шақырғанымда,
Қолларымды мухаддес Ибадатханаңа созғанымда,
Қулақ сал жалбарыныуларыма.

³ Мени жауызлар хәм нахақлық қылатуғынлар
менен,

Бир қатарға қойып, жазалама.
Олар адамлар менен досларша қатнаста болып,
Жүреклерінде жауызлық ислеуді нийет қылар.

⁴ Қылмысларының, ислеген жауызлықтарының
есесин қайтар,

Қоллары менен ислеген нахақлықтарына жараса
жаза бер.

⁵ Олар итибар бермес Жаратқан Ийениң
ислерине,

Оның қолларының дәретпесине.
Соның ушын, Жаратқан Ийе оларды қулатады,
Олар қайтадан тиклене алмайды.

⁶ Жаратқан Ийеге алғыслар болсын!
Ол қулақ салды мениң жалбарыныуларыма.

⁷ Жаратқан Ийе күш-қууатым хәм қалқанымдур,
Жүректен Оған үмит етемен,

Ол маған жәрдем берди, жүрегим шадланар,
Қосықларым менен Оған алғыс айтаман.

⁸ Жаратқан Ийе Өз халқының құдиретидур,
Өзи майлаған патшаның қутқарылуы қорғаныдур.

⁹ Халқыңды қутқар, Өз меншик халқыңды
жарылқа,

Олардың шопаны бол, мәңги ғамхорлық қыл!

Даўыттың жыры.

28 Хәй, иләхий барлықлар, Жаратқан Ийени
алғыслаң,

Жаратқан Ийениң салтанатын хәм құдиретин
алғыслаң,

² Жаратқан Ийениң уллы атын алғыслаң,
Мухаддес кийимлерде Жаратқан Ийеге сыйының!

³ Суу бетінде еситилер Жаратқан Ийениң дауысы,
Уллы Қудай гүркиреп, дауыс шығарар,

Құдиретли суу бетінде еситилер Жаратқан
Ийениң жаңғырығы.

⁴ Жаратқан Ийениң дауысы күшлидур,
Жаратқан Ийениң дауысы салтанатлыдур.

⁵ Жаратқан Ийениң дауысы кедр ағашларын
сындырар,

Хәттеки, Лебанондағы кедр ағашларын майдалап
таслар.

⁶ Ол Лебанон тауын бузауда етип,
Сирйон тауын жабайы танадай етип, секиртер.

7 Шақмақ шақтырады Жаратқан Ийениң дауысы,
 8 Шәлистанды титиретеди Оның дауысы,
 Жаратқан Ийе Қадеш шөлин ләрзеге салар.
 9 Жаратқан Ийениң дауысы сууындарды туұдырар,
 Тоғайларды жалаңашлар.
 Оның Ибадатханасында хәмме «Даңқ болсын!»
 деп бақырысар.
 10 Жаратқан Ийе топан сууы үстине тахтын құрды,
 Ол мәңги патша болып қалады.
 11 Жаратқан Ийе Өз халқына күш бағышлар,
 Халқын тынышлық пенен жарылқар!

29 *Дауыттың жыры. Жаратқан Ийениң үйи бағышланған уақытта айтылған қосық.*

2 Сени уллылайман, Жаратқан Ийе,
 Мени жоқары алып шықтың,
 Душпанларымның мениң үстимнен,
 Күлийине жол қоймадың.
 3 Қудайым Жаратқан Ийе,
 Саған жалбарындым, маған шыпа бердің.
 4 Жаратқан Ийе, жанымды өлилер меканынан
 алып шықтың,
 Өлим шуқырына түсип баратырғанымда, мени
 қутқардың.
 5 Хәй Жаратқан Ийениң садық қуллары,
 Саз шертип, Оны алғыслаң,
 Оның мухаддес атын тәрийиплең!
 6 Оның ғәзеби бир мезгил,
 Ал меҳрибанлығы бир өмир дауам етер.
 Қайғы-азап бир түн болар,
 Бирақ азан менен қуаныш кирип келер.
 7 Әўметли болып, исим жүрискенде,
 «Хасла сүрникпеспен!» – деген едим.
 8 Жаратқан Ийе, меҳриң менен,
 Мени таўдай қылып беккемледің.
 Бирақ Сен жүзиңди жасырғаныңда,
 Қорқыныш бийлеп алды мени.
 9 Жаратқан Ийе, Сени шақырдым,
 Ийеме жалбарынып, реҳим сорадым:
 10 «Егер мен кирсем қәбирге,
 Өлимимнен Саған не пайда?
 Топырақ Саған алғыс айта ма?
 Сениң садықтылығыңды жәриялай ма?»
 11 Қулақ сал, Жаратқан Ийе, маған реҳим қыл,
 Жәрдемшим бол, Жаратқан Ийе!»
 12 Қайғымды ойын-күлкіге айландырдың,
 Аза кийимимди шешип, шадлыққа бөледің.
 13 Кеўлим Сени алғыслап қосық айтсын, үнсиз
 қалмасын,
 Саған мәңги миннетдаршылық билдиремен,
 Қудай Ийем.

30 *Атқарушылардың жетекшисине. Дауыттың жыры.*

2 Жаратқан Ийе, Сени паналайман,
 Мени хасла шерменде қылма!
 Әдалатлығың менен қутқар мени!
 3 Маған қулақ сал, дәрхал қутқар мени,

Паналайтуғын жартасым бол,
 Қутқарылыуым ушын, беккем қорған бол!
 4 Шыныңда да, Сен жартасым хәм қорғанымсаң,
 Өз атың ушын мени жетеле, жол көрсет маған.
 5 Маған қарсы қойылған тордан узақлат мени,
 Өзиңсең мениң панам.
 6 Жанымды қолларыңа тапсыраман,
 Жаратқан Ийе, садық Қудай, қутқар мени.
 7 Бийхуда бутларға табыныушылардан
 жеркенемен,
 Жаратқан Ийеге үмит байлайман.
 8 Садықлығың арқалы йошып, шад болайын,
 Қайғыларымды Өзиң көрдің,
 Шеккен азаптарымды билесең.
 9 Мени душпанның қолына тапсырмадың,
 Ал аяқтарымды кең жерге бастырдың.
 10 Реҳим қыл маған, Жаратқан Ийе,
 қыйыншылықтаман,
 Қайғыдан көзлеримнің нуры сөнди,
 Жан-тәним де тамам болды.
 11 Өмирим азап пенен,
 Жылларым ах урыу менен тауысылар,
 Гүналарым себепли күшим қайтып,
 Сүйеклерим қуұрап қалар.
 12 Душпанларым себепли жек көринши болдым,
 Әсиресе өз қоңсыларыма.
 Досларым да аўхалымды көрип қорқады,
 Мени көшеде көргенлер меннен қашатуғын
 болды.
 13 Мархұм сыяқлы умыт болдым мен,
 Сынып қалған ыдысқа уқсайман.
 14 Көплердің өсек қылып атырғанын есitemен,
 Әтирапымды қорқыныш орап алған.
 Маған қарсы тил бириктирген,
 Жанымды алыу ушын жоба дүзген.
 15 Жаратқан Ийе, мен Саған үмит байлайман,
 «Қудайым Сенсең!» деп айтаман.
 16 Тәғдирим Сениң қолыңда,
 Мени душпанларымның қолынан,
 Изиме түскенлерден қутқара гөр.
 17 Сениң жүзиң қулыңа нурын шашсын,
 Сүйиспеншилигиңди көрсетип, қутқар мени!
 18 Шерменде қылма мени, Жаратқан Ийе,
 Жәрдем сорап, Саған жалбарынаман.
 Жаўызлар шерменде болсын,
 Өлилер меканында үнлери өшсин.
 19 Менменлик пенен, жоқарыдан қарап,
 Әдил адамнан жеркенип, оны кемситип
 сөйлегеннің,
 Өшсин жалған сеслери.
 20 Ийгилигиң соншелли молдур, Жаратқан Ийе,
 Оны Өзиңнен қорққанлар ушын сақлайсаң,
 Хәммениң көз алдында,
 Сеннен пана тапқанларға жақсы қатнас қыласаң.
 21 Адамлардың жаўыз жобасынан,
 Дәрғайыңда пана болып, оларды қорғайсаң,
 Жаман тиллерден,
 Өз панаңда сақлайсаң.

22 Жаратқан Ийеге алғыслар болсын,
Қамалдағы қалада қалғанымда,
Әжайып мийрим-шәпәәтиңди көрсеттиң маған.

23 Қорқынышқа түсип, былай дедим:
«Сениң дәрғайыңнан шығарылдым!»

Бирақ жәрдемге шақырғанымда Сени,
Еситтиң мениң жалбарыныұымды.

24 Жаратқан Ийени сүйиң, хәй Оның садық
қуллары!

Жаратқан Ийе Өзине садық болғанларды
қорғайды,

Менменлерге толық жаза береді.

25 Хәй, Жаратқан Ийеге үмит байлағанлар,
Күшли болың хәм мәрт болсын жүрегиңиз!

Даўыттың айрықша жыры.

31 Қылмыслары кеширилгенлер,
Гүналары алып тасланғанлар қандай
бахытлы!

2 Жаратқан Ийе тәрәпинен айыплы саналмаған,
Кейлинде сумлық болмаған адам қандай бахытлы!

3 Гүнамды мойынлаудан бас тартқанымда,
Зар жылап жүргенликтен күни бойы,
Сүйеклерим кеуип қалды.

4 Күни-түни қолың үстимде ауыр жүк болды,
Саратан ыссысының құрғақшылығы яңлы,
дәрманым қалмады. *Селах*

5 Сонда гүнамды алдыңда мойынладым,
Айыбымды жасырмай, былай дедим:
«Жаратқан Ийениң алдында қылмысымды тән
аламан».

Ал Сен айып-гүналарымды кеширдің. *Селах*

6 Соның ушын, хәр бир садық қулың,
Мүмкиншилик бар ўақытта дуўа етсин.
Сонда топан суўы тасып кетсе де, оған жетип
бармас.

7 Сен мениң панамсаң,
Мени қәуип-қәтерден сақлайсаң,
Маған берген қутқарылыўың себепли,
Этирапымдағыларды шадлыққа бөледің. *Селах*

8 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Саған ақыл-нәсият беремен,
Жүретуғын жолыңды көрсетемен,
Мәсләхәт берип, нәзеримнен қашырмайман.

9 Ат ямаса ғашырдай ойсыз болмаң,
Суўлық хәм жүён керекдур оларды жолға салыў
ушын,

Болмаса, олар бойсынбайды».

10 Напәклердің азабы көп болады,
Бирақ Жаратқан Ийеге үмит еткенлерди,
Оның сүйиспеншилиги қоршап алады.

11 Хәй, хақ адамлар,
Жаратқан Ийе арқалы қуўанып, шадланың,
Хәй, жүреги пәк болғанлар,
Хәммеңиз шадланың!

32 Хәй, хақ адамлар, Жаратқан Ийе арқалы
шадланың!

Хақ адамларға жарасар Оған алғыс-мақтаў айтыў.

2 Лира шертип, Жаратқан Ийени тәрийиплең,
Он тарлы арфада Оған арнап нама шалың.

3 Оған арнап таза қосық айтың,
Бәлент даўыс пенен шадланып, саз шертиң.

4 Жаратқан Ийениң сөзи хақыйқатдур,
Оның хәр бир иси исенимлидур.

5 Жаратқан Ийе хақлықты хәм әдалатлықты сүйер,
Жер жүзи Оның сүйиспеншилигине толар.

6 Көклер Жаратқан Ийениң буйрығы менен,
Аспан денелери аўзынан шыққан сөзи менен
жаратылғандур.

7 Ол теңиз суўларын бир жерге жыйнар,
Түпсиз суўларды суў сақлағышларға сыйдырар.

8 Пүткил дүнья жүзи Жаратқан Ийеден қорқсын,
Жер жүзинде жасап атырғанның барлығы Оннан
сескенсин.

9 Ол сөйледи, айтқаны бар болды,
Буйрық берди, хәммеси пайда болды.

10 Жаратқан Ийе миллетлердің жобаларын бузар,
Халықлардың нийетлерин босқа шығарар.

11 Бирақ Жаратқан Ийениң жобалары мәңги турар,
Жүрегиндеги нийетлери әўладтан-әўладқа даўам
етер.

12 Қандай бахытлы, Қудайы Жаратқан Ийе болған
миллет,
Қандай бахытлы, Жаратқан Ийе таңлап алған
халық.

13 Жаратқан Ийе көктен көз таслар,
Пүткил адамзатты көрер.

14 Ол тахтта отырған жеринен,
Гүзетер жер жүзинде жасайтуғынлардың
хәммесин.

15 Ол хәммениң жүрегин жаратқан,
Олардың ислериниң хәммесин билер.

16 Әскери көп болғаны менен, патша қутқарылмас,
Уллы күши менен жаўынгер жеңе бермес.

17 Жеңис ушын саўаш атлары бос үмитдур,
Олар құдиретли күши менен қутқара алмас.

18 Жаратқан Ийениң көзи Өзинен
қорқатуғынларда,
Оның сүйиспеншилигинен үмит ететуғынларда.

19 Олардың жанын өлимнен қутқарар,
Ашлық дәўирде оларды тири қалдырар.

20 Жанымыз Жаратқан Ийеден үмит етер,
Ол жәрдемшимиз хәм қалқанымыздур.

21 Ол арқалы жүрегимиз қуўанышқа толар,
Оның мухаддес атына үмит байлаймыз.

22 Жаратқан Ийе, мудама үмит байлаймыз Саған,
Сүйиспеншилигиң бизлерге яр болсын!

33 *Абимелехтиң алдында өзін ақылы кемис
қылып көрсетип, оның алдынан қуўылған
ўақытта Даўыттың айтқан жыры.*

2 Хәмме ўақытта Жаратқан Ийеге алғыс айтаман,
Алғыс-мақтаў түспейди аўзымнан.

3 Жаратқан Ийе менен мақтанар жаным,
Езилгенлер еситип, шад болсын!

4 Мениң менен бирге Жаратқан Ийени уллылаң,

Атын биргеликте даңққа бөлейик.
⁵ Жаратқан Ийеге жалбарындым, Ол жууап берди маған,
 Мени азат етти барлық қәуип-қәтерден.
⁶ Оннан үмит қылғанлардың жүзінде нур жарқырайды,
 Уятқа қалып, жүзлери қызармайды.
⁷ Мен езиліп жалбарындым, Жаратқан Ийе еситти,
 Мени барлық азапларымнан азат етти.
⁸ Жаратқан Ийеден қорқатуғынлардың этирапына, Оның периштелери орда қурып, қутқарар оларды.
⁹ Жаратқан Ийениң жақсылығын татың хәм көриң. Қандай бахытлы Оннан пана тапқанлар.
¹⁰ Жаратқан Ийеден қорқың, хәй, Оның мухаддеслери,
 Оннан қорққанлардың болмас мүтәжлиги.
¹¹ Хәттеки, арысланлар аш хәм мүтәж болар, Бирақ хеш қандай мүтәжлик көрмес Жаратқан Ийеге келгенлер.
¹² Келиң, хәй балалар, тыңлаң мени: Үйретейин сизлерге Жаратқан Ийеден қорқыуды.
¹³ Ким өмирден зауықланып, Бахытлы өмир сүриўди қәлейди?
¹⁴ Онда, тилиңизди жаўызлықтан тыйып, Аўзыңызды жалған сөзлерден сақлаң.
¹⁵ Жаманлықтан қашып, жақсылық қылың, Тынышлық тилеп, оның изинен жүриң.
¹⁶ Жаратқан Ийениң көзи хақ адамларда, Қулағын түрер олардың дадына.
¹⁷ Жаратқан Ийе қарсыдур жаманлық қылатуғынларға,
 Жер жүзинен олардың атларын өширер.
¹⁸ Хақ адамлар жалбарынар, Жаратқан Ийе еситер, Барлық азапларынан оларды азат етер.
¹⁹ Жаратқан Ийе кеўли қабарғанларға жақындур, Руўхы езилгенлерди қутқарар.
²⁰ Хақ адамның қайғылары көп болса, Жаратқан Ийе булардан оны азат қылар,
²¹ Барлық сүйеклерин аман сақлар, Сындырылмас оның бир сүйеги де.
²² Жаманлық залымды өлтирер, Хақ адамнан жеркенген жаза алар.
²³ Өз қулларын Жаратқан Ийе қутқарар, Хеш қандай жаза алмас Оннан пана тапқанлар.

Даўыттың жыры.

34 Жаратқан Ийе, маған қарсы болғанларға
 Өзиң қарсы шық,
 Маған хұжим қылғанларға Өзиң қарсы хұжим қыл!
² Үлкен хәм кишкене қалқан алып,
 Маған жәрдемге кел!
³ Мени қууып киятырғанларға қарсы,
 Найза хәм балтаңды ал.
 «Сени Мен қутқараман», – деп ўәде бер маған!
⁴ Жаныма қаслық қылып жүргенлер,
 Уятқа қалып, масқара болсын!
 Маған қарсы жаўыз нийет еткенлер,

Шермендеси шығып, артқа шегинсин!
⁵ Олар самалда ушқан қаўық сыяқлы болсын,
 Жаратқан Ийе, Сениң периштең изине түссин!
⁶ Қараңғы хәм сырғанақ болсын олардың жолы,
 Жаратқан Ийе, Сениң периштең қуўсын оларды!
⁷ Себепсиз маған тор құрды,
 Мени тутьп алыў ушын, себепсиз шуқыр қазды.
⁸ Тосаттан олардың басына апат келсин,
 Қойған торына өзлери түссин,
 Қазған шуқырына өзлери қуласын.
⁹ Сонда Жаратқан Ийе, Сен арқалы шадланаман,
 Мени қутқарғаның ушын қуўанаман.
¹⁰ Пүткил барлығым былай дейди:
 «Хәлсизди күшлиниң қолынан,
 Бийшара хәм жарлыны тонаўшылардан
 қутқаратуғын,
 Саған уқсаған ким бар, Жаратқан Ийе?»
¹¹ Жаўыз нийетли гүўалар турып,
 Билмейтуғын нәрселер хаққында меннен сорар.
¹² Олар жақсылығыма жаманлық қайтарар,
 Жаным жалғызланып қалды.
¹³ Олар кесел болған ўақытта,
 Аза кийим кийип, ораза туттым.
 Басымды ийип, дуўа қылдым †.
¹⁴ Достым, туўысқаным, деп қайғырдым,
 Анам ушын аза тутқандай етип,
 Қайғыдан басымды ийип жүрдим.
¹⁵ Олар болса, жығылғанымда жыйналып, шад болды,
 Маған қарсы жыйналды бийтаныс адамлар,
 Тоқтамастан мени талап таслады.
¹⁶ Қудайсызлардай аямай масқара қылды,
 Маған қарап, тислерин қайрады.
¹⁷ Ийем, қашанға дейин қарап турасаң?
 Қутқара гөр жанымды олардың хұжиминен,
 Азат қыла гөр бул арысланлардан!
¹⁸ Уллы жәмийет ишинде Саған шүкир айтаман,
 Сансыз халық арасында Саған алғыс-мақтаў айтаман.
¹⁹ Үстимнен күлмесин себепсиз маған душпан болғанлар,
 Көзлерин алартпасын айыпсыз мени жек көргенлер.
²⁰ Тынышлық сөзин аўзына алмас олар,
 Ал елде тыныш жасап атырғанларға қарсы,
 Жалған сөзлерди ойлап табар.
²¹ Маған қарсы аўзын кең ашып, былай деп айтар:
 «Ха-ха, өз көзимиз бенен көрдик
 қылмысларыңды!»
²² Хәммесин көрдиң, Жаратқан Ийе, үнсиз қалма,
 Ийем, меннен узақ болма!
²³ Оян, тур, хуқықымды қорғап,
 Мен ушын гүрес, Қудайым, Ийем!
²⁴ Әдиллигиңе гөре, мени ақлай гөр, Қудайым,
 Жаратқан Ийе!
 Үстимнен күлмесин душпанлар!
²⁵ Олар ишинен былай деп айтпасын:

† Негизги нұсқада усы кейинги қатардың мәниси белгисиз.

«Әне, болды-ғо бизиң қәлегенимиз!»
 «Оның басына жеттик!» – демесин.
²⁶ Аўыр аўхалыма шадланғанлар,
 Уялып, шерменде болсын,
 Меннен өзлерин үстин қойғанлар,
 Уят хәм шерменделикке шырмалып қалсын.
²⁷ Мениң хақ болып шығыуымды қәлегенлер,
 Шад болып, қуғансын.
 Тынбастан былай деп айтсын олар:
 «Қулының аманлығын қәлеген Жаратқан Ийе
 ұллылансын!»
²⁸ Сонда күни бойы тилимнен түспес Сениң
 әдиллигиң,
 Саған арнап алғыс-мақтау айтаман.

35 *Атқарыушылардың жетекшисине. Жаратқан Ийениң қулы Даўыттың жыры.*

² Нахақлардың гүнасы жүрегінде сөйлейди.
 Қудайдан қорқпас ол.
³ Ол өзін жоқары қойып,
 Гүнамды Қудай көрмейди,
 Хүким қылмайды, деп айтар.
⁴ Аўзынан жаманлық хәм жалған шығар,
 Даналықтан хәм жақсылық қылыудан бас тартар.
⁵ Хәттеки, жатқанда да, напәкликти ойлар,
 Жаман жолға түсип, бас тартпас жаўызлықтан.
⁶ Жаратқан Ийе, сүйиспеншилигиң көклерге,
 Садықлығың бултларға жайылғандур.
⁷ Әдиллигиң уллы таўларға мегзер,
 Әдалатың түпсиз теңізге уқсар.
 Сен адамзатты да, хайуанды да қорғайсаң,
 Жаратқан Ийе!
⁸ Сүйиспеншилигиң қаншелли бахалыдур, Қудай!
 Қанатларыңның саясында пана табар адамлар.
⁹ Олар жеп тояр үйиңдеги молшылықтан,
 Оларға ишкизерсең ләззетке толы дәрьяңнан.
¹⁰ Өмир булағы Сенде,
 Жақтылықты көремиз нурың арқалы.
¹¹ Сени танийтуғынларға сүйиспеншилигиңди,
 Жүреги пәклерге хақлығыңды көрсет.
¹² Менменнің аяғы мени баспасын,
 Напәклердің қоллары мени қуғамасын.
¹³ Қара, жаўызлық ислеушилер жерге жығылды,
 Қайтып тура алмастай етип, төменге
 ылақтырылды.

Даўыттың жыры.

36 Жаманлық қылғанларға ашыуланба,
 Нахақлық ислеушилерге қызықпа!
² Олар майса шөптей тез солып қалар,
 Көк шөптей тез қуурап қалар.
³ Сен Жаратқан Ийеге үмит байлап, жақсылық қыл,
 Усы елде жасап, садықлықты сақла.
⁴ Жаратқан Ийеден заўықлан,
 Ол жүрегіндеги қәлеуиңе жеткизер.
⁵ Өмир жолыңды Жаратқан Ийеге тапсыр,
 Оған исен, сонда Ол сен ушын хәрекет етер.
⁶ Ол сениң әдиллигиңди нур сыяқлы жарқыратып,

Хақлығыңды күндизги қуяштай қылар.
⁷ Жаратқан Ийениң алдында сабырлы бол, Оған
 үмит байла,
 Хәуес қылма өз жолыңда әуметли болып,
 Жаўыз нийетлерин әмелге асырғанларға.
⁸ Ғәзебиңди тыйып, ашыуыңды бас,
 Қызба болма, бул тек зыян алып келер.
⁹ Жаўызлық етиушилер жоқ етилер,
 Жаратқан Ийеден үмит етиушилер елге ийелик
 етер.
¹⁰ Тез арада напәктиң күни питеди,
 Қанша излесең де, бул жерде таба алмайсаң оны.
¹¹ Кишипейиллер болса, елге ийелик қылар,
 Мол бахытқа ерисип, рәхәт табар.
¹² Напәк адам пәк адамға қарсы жаман нийет
 қылар,
 Оған қарсы тислерин ғышырлатар.
¹³ Бирақ Ийе напәклер үстинен күлер,
 Олардың күни питкенин билер.
¹⁴ Бийшара хәм жарлыны қулатып,
 Тууры жолда жүргенлерди өлтириу ушын,
 Напәклер қылышын жалаңашлап, керди
 садақларын.
¹⁵ Бирақ қылышлары өзлериниң жүрегине
 суғылар,
 Садақлары да сынып кетер.
¹⁶ Хақ адамның аз заты,
 Напәктиң байлығынан гөре абзалдур.
¹⁷ Напәктиң күши қырқылар,
 Хақ адамды болса, Жаратқан Ийе қоллап-қууатлар.
¹⁸ Минсизлердің хәр күни Жаратқан Ийеге
 белгили,
 Мәңги даўам етер олардың мийрасы.
¹⁹ Уятқа қалмас олар жаман күнлерде,
 Қарынлары тоқ болар ашлық уақытта да.
²⁰ Бирақ напәклер сөзсиз қырылып қалар,
 Жаратқан Ийениң душпанлары дала гүлиндей
 солып,
 Түтин яңлы тарқалып, жоқ болар.
²¹ Напәклер қарыз алар, қайтып бермес,
 Хақ адам болса сақыйлық пенен берер.
²² Жаратқан Ийе жарылқаған адамлар елге ийелик
 қылар,
 Ал Ол ғарғаған адамлар жоқ болып кетер.
²³ Адамның жүрген жолына,
 Жаратқан Ийениң кеули толса,
 Оның қәдемлерин беккемлер.
²⁴ Ол сүрниксе де, жығылмас,
 Жаратқан Ийе қолынан услап қалар.
²⁵ Мен жас едим, енди қартайдым,
 Хақ адамның таслап кетилгенин,
 Оның урпағының нан сорағанын көрмедим.
²⁶ Ол хәмме уақытта сақыйлық пенен қарыз берер,
 Урпағы да жарылқау алып келер.
²⁷ Жаманлықтан қашып, жақсылық қыл,
 Сонда елиңде мәңги жасарсаң.
²⁸ Жаратқан Ийе хақлықты сүйер,
 Ол садық қулларын тәрк етпес.

Оларды мәңги қорғар,
 Напәклердің урпағы жоқ болар.
²⁹ Ҳақ адамлар елди мүлик етип алар,
 Сол елде мәңги жасап қалар.
³⁰ Ҳақтың аўзынан даналық шығар,
 Оның тили әдалатты сөйлер.
³¹ Қудайының ызамамы жүрегіндедур,
 Соның ушын, қәдеминде адаспас.
³² Напәк адам Ҳақ адамды аңлып жүрер,
 Оны өлтириўдин жолын излер.
³³ Жаратқан Ийе Ҳақ адамды напәклердің қолына
 тапсырмас,
 Ҳүким етилгенде, оны айыплы қылмас.
³⁴ Жаратқан Ийеге үмит байла, Оның жолынан
 жүр,
 Ол сени мәртебели қылып, бул елди мүлик қылып
 берер.
 Напәктің қырылып кеткенин көрерсең.
³⁵ Көрдим напәк Ҳәм жаўыз адамның,
 Өз топырағында жасыл теректей өсип-өнгенин.
³⁶ Бирақ узақ турмай, ол өтип кетти, жоқ болды,
 Қанша излесем де, таба алмадым оны.
³⁷ Минсизге итибар бер, Ҳақ адамға қара,
 Тынышлықты сүйетуғынлардың келешегі бар.
³⁸ Гүнакарлардың Ҳәммеси қырылып кетер,
 Напәктің келешегі жоқ болар.
³⁹ Ҳақлардың қутқарылыўы Жаратқан Ийеден,
 Апат күнинде оларға болар қорған.
⁴⁰ Жаратқан Ийеден пана тапқаны ушын,
 Жаратқан Ийе оларды қоллап-қуўатлап, қутқарар,
 Напәклердің қолынан аман сақлап, азат қылар.

37 *Даўыттың ядқа салыў жыры.*

² Жаратқан Ийе, ғәзеplенип, мени
 ашкаралама,
 Қәхәрленип, мени жазалама!
³ Ишиме қадалды оқларың,
 Үстиме басылды қолларың.
⁴ Ғәзебиңнен денемде қалмады саў жерим,
 Гүнам себепли сырқырайды сүйеклерим.
⁵ Айыпларым басымнан асты,
 Олар аўыр жүк болып, желкемди басты.
⁶ Ақылсызлығым себепли,
 Жараларым сасып, ириң басып кетти.
⁷ Ийилип, еки бүкленип қалдым,
 Күни бойы ғам шегип жүремен.
⁸ От болып жанар мениң белим,
 Денемде қалмады саў жерим.
⁹ Диңкем қурып, пүткиллеи езилдим,
 Жүрегимнің сызлаўынан нала шегемен.
¹⁰ Ийем, жүрегимдеги барлық қәлеўлеримди
 билесең,
 Налаларым жасырын емесдур Сеннен.
¹¹ Жүрегим титирейди, күш-қуўатым кетти,
 Көзлеримнің нуры пүткиллеи сөнди.
¹² Дос-яранларым қашты жараларым себепли,
 Жақынларым қасыма келмей қойды.
¹³ Жаныма қас адамлар маған дузақ қуарар,

Нийети жаўызлар маған өлим тилер,
 Күни бойы маған қарсы Ҳийле ойлап жүрер.
¹⁴ Ал мен герең сыяқлы еситпеймен,
 Тилсиз адамдай аўзымды ашпайман.
¹⁵ Шынында да, мен гүңге уқсайман,
 Тилинде жуўабы жоқ адамдайман.
¹⁶ Үмитим Сенде, Жаратқан Ийе,
 Сен жуўап бересең, Қудай Ийем!
¹⁷ Саған дуўа етип, былай дедим:
 «Жағдайымды көрип, душпанларым күлмесин,
 Аяқларым сүрниккенде, өзлерин меннен үстин
 қоймасын!»
¹⁸ Жығылайын деп турыппан,
 Ашшы қайғымды ишиме жутып атырман.
¹⁹ Жынаятларымды мойынлайман,
 Гүналарым себепли қайғыраман.
²⁰ Ал душпанларым күшли Ҳәм аман жүрипти,
 Себесиз мени жек көретуғынлар көбейип кетти.
²¹ Олар жақсылығыма жаманлық қайтарар,
 Ийгиликли ислерим ушын маған душпан болар.
²² Мени таслап кетпе, Жаратқан Ийе!
 Қудайым, меннен узақ болма!
²³ Маған жәрдем бериўге асық,
 Қутқарыўшым, Ийем!

38 *Атқарыўшылардың жетекшиси Едутунға. Даўыттың жыры.*

² Мен өзиме былай дедим:
 «Атқан адымыма дыққат қылайын,
 Тилимди гүнадан тыйып жүрейин,
 Алдымда напәклер турса да,
 Аўзыма қум қуйып қояйын».
³ Тилимди тыйып, үнсизлик сақладым,
 Ҳәтте, жақсы нәрсени айтыўдан бас тарттым.
 Артып кетти мениң дәртим.
⁴ Жүрегим оттай болып, лаўлап кетти,
 Ойлаған сайын, кеўлим өртеңди,
 Мына сөзлер тилимнен төгилди:
⁵ «Билдире гөр ақыбетимди, Жаратқан Ийе,
 Қанша күнлерим қалғанын билдир,
 Билейин өмиримнің қаншелли қысқа екенин!»
⁶ Қысқа өмир бергенсең маған,
 Сениң нәзериңде Ҳеш нәрседур өмирим,
 Бир демдур Ҳәр бир адамның өмири. Селах
⁷ Ҳәр бир адамның өмири саядай өтип кетер,
 Адамзаттың Ҳәрекеті бийхуда болар,
 Мал-дүнья жыйнар,
 Бирақ оның кимге қалатуғынын билмес.
⁸ Мен енди не күтиўим мүмкин, Жаратқан Ийе?
 Барлық үмитим Сеннен.
⁹ Азат қыла гөр барлық жынаятларымнан,
 Ақмақлардың үстимнен күлиўине жол қойма.
¹⁰ Үнсизлик сақлайман, ашпайман аўзымды,
 Себеби Сен иследиң буны.
¹¹ Жудырығыңды узақластыр меннен,
 Сен берген соққылардан тамам болдым.
¹² Гүналары ушын адамзатты,
 Жазалап, жолға саласаң.

Күйе жегендей, әзиз нәрселерин жоқ қыласаң,
Сөзсиз, адамзат бир демде өтип кетеди. *Селах*
¹³ Дуғамды есит, Жаратқан Ийе,
Қулақ сал жалбарыныуыма,
Көз жасларыма бийпәрә болма!
Мен бир қонақпан алдыңда Сениң,
Ата-бабаларым сыяқлы келгиндимен.
¹⁴ Қәхәрли нәзериңди узақластыр меннен,
Бул дүньядан өтип кетпесимнен бурын
шадланайын!»

39 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Сабыр етип күттим Жаратқан Ийени,
Ол маған бурылып, жалбарыныуымды еситти.
³ Мени өлим шуқырынан,
Батпақлықтан шығарып алды.
Аяқларымды тастың үстине бастырды,
Қәдемлеримди беккемледі.
⁴ Аўзыма жаңа бир қосық,
Құдайымызға арналған алғыс салды.
Көплер буны көрип, қорқар,
Жаратқан Ийеге үмит байлар.
⁵ Қандай бахытлы Жаратқан Ийеге үмит байлаған,
Менмен хәм өтирикшилерге сүйенбейтуғын.
⁶ Жаратқан Ийе, Құдайым,
Бизлер ушын әжайып ислериң хәм нийетлериң
көпдур,
Хеш бир зат Саған тең келе алмас,
Буларды тилге алып, сөйлей басласам,
Көплигинен санап тауыса алмаспан.
⁷ Сен қурбанлық хәм садақаларды қәлемедиң,
Жандырылатуғын хәм гүна қурбанлықларын талап
қылмадың,
Бирақ бойсыныуым ушын қулақларымды аштың.
⁸ Сонда мен былай дедим: «Мине, мен келдим,
Орама китапта мен хаққында жазылған.
⁹ Сениң еркиңди орынлаудан рәхәтленемен,
Құдайым,
Жүрегимнің төриндедур Сениң нызамың».
¹⁰ Уллы жәмийетинде әдиллигинди жәрия
қылдым,
Жаратқан Ийе, Өзиң билесең,
Тилимди хеш тыймадым.
¹¹ Әдиллигинди ишиме сақламадым,
Исенимли екениңди хәм қутқарғаныңды
жәрияладым,
Мийрим-шәпәәтиңди, садықлығыңды,
Уллы жәмийеттиң алдында сыр тутпадым.
¹² Жаратқан Ийе, рәхиминди аяма меннен,
Сүйиспеншилигин хәм садықлығың мени мәңги
қорғасын.
¹³ Сансыз апатлар орап алды әтирапымды,
Гүналарым басыма жетти, көзим көрмейди,
Булар шашымнан көпдур,
Енди жүрексиз болып қалдым.
¹⁴ Жаратқан Ийе, маған мийримнің түссин, қутқар
мени!

Жәрдемге асық, Жаратқан Ийе!
¹⁵ Жанымды алыуды қәлегенлер,
Шерменде болып, уятқа қалсын!
Маған жауызлық ислеуді қәлеушилер,
Масқара болып, кейнине қайтсын!
¹⁶ «Ұа-ұа-ұа!» деп масқара қылыушылар,
Шерменде болып, сасқалақлап қалсын.
¹⁷ Сени излегенлердің хәммеси,
Сен арқалы шадлық хәм кууанышқа толсын.
Сениң қутқарыуыңды сүйгенлер:
«Жаратқан Ийе уллыдур!» деп бәрқулла айтып
жүрсин.
¹⁸ Мен бир бийшара хәм жарлы адамман,
Бирақ ғамхорлық қылар маған Ийем.
Жәрдемшим хәм қутқарыушым Өзиңсең,
Кешикпе, Құдайым!

40 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Қандай бахытлы жарлыны ойлайтуғын!
Апат күнинде оны Жаратқан Ийе қутқарар.
³ Жаратқан Ийе оны қорғап, өмирин сақлар,
Ол елде бахытлы болар,
Душпанларының қолына тапсырылмас.
⁴ Төсекке жатып қалғанында,
Жәрдем берер оған Жаратқан Ийе,
Оны кеселинен толық айықтырар.
⁵ Мен: «Ох, Жаратқан Ийе, маған рәхим қыл,
Саған қарсы гүна қылдым, шыпа бер!» – дедим.
⁶ Душпанларым жауыз нийет пенен:
«Қашан өлип, аты өшер екен?» – дейди.
⁷ Олар мени көриу ушын келгенде, жалған
сөйлейди,
Ишинен өсек сөзлер тоқыйды,
Кейин сыртқа шығып, өсек тарқатады.
⁸ Мени жек көретуғынлардың хәммеси,
Маған зыян тийгизиуді жобаластырады,
Биргеликте мен хаққында сыбырласып:
⁹ «Аўыр кеселликке шалынған ол,
Енди тура алмас төсегинен», – дейди.
¹⁰ Мениң нанымды жеген жақын достым,
Маған қарсы қол көтерди.
¹¹ Сен маған рәхим қыл, аяққа турғыз, Жаратқан
Ийе,
Қылмысларына жараса, өзлерине қайтарайын.
¹² Душпанларым меннен үстин шықпаса,
Меннен кеулиң толғанын билемен.
¹³ Айыпсызлығым ушын мени аман сақлайсаң,
Мени дәрғайында мәңги турғызасаң.
¹⁴ Әзелден мәңгиге дейин,
Израилдың Құдайы Жаратқан Ийеге алғыслар
болсын!
Аўмийин! Аўмийин!

41 *Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах әуладының айрықша жыры.*

² Сууын ағын сууды қалай аңсаса,
Құдай, мениң жаным да Сени солай аңсайды!

3 Жаным Қудайға, тири Қудайға шөллейди,
Қашан бараман Қудайдың жүзин көриуге?
4 Хәр күни: «Қудайың қай жерде?» дегени ушын,
Көз жасларым азығым болды күни-түни.

5 Жүрер едим аламан арасында,
Барар едим Қудайдың үйине.
Байрамды белгилер едик көпшилик пенен,
Қуаныш хәм алғыс жаңғырығы менен.
Усылар түссе ядыма, сырқырайды жүрегим.
6 Не ушын түскинликке түсесең, хәй жаным?
Не ушын ишимде тынышсызланасаң?

Қудайға үмит байла,
Мен Оған және алғыс айтаман,
Қутқарыушым хәм Қудайыма.
7 Түскинликке түсип кеткенмен,
Соның ушын, Қудайым, Сени Иордан бойында,
Хермон хәм Мисар тауларында еслеймен.

8 Гүркиреген теңизлердей,
Гүйилдеген булақлардай,
Сениң жиберген құдиретли толқынларың,
Басып өтти үстимнен мениң.

9 Күндиз Жаратқан Ийе көрсетер
сүйиспеншилигин,

Түнде Оған арнап қосық айтаман.
Өмирим болған Қудайға дуға етемен.

10 Қорғаушы жартасым болған Қудайға былай
деймен:

«Не ушын мени умыттың?
Душпанларымның зулымынан,
Не ушын қайғы-ғам шегип жүриуім керек?»

11 Күни бойы душпанларым: «Қай жерде
Қудайың?» деп,
Мени кемситкенде, сырқырайды сүйеклерим.

12 Не ушын түскинликке түсесең, хәй жаным?
Не ушын ишимде тынышсызланасаң?

Қудайға үмит байла,
Оған және алғыс айтаман,
Қутқарыушым хәм Қудайыма.

42 Қудай, Сен мени ақла!
Опасыз халыққа қарсы дауымда мени жақла.
Өтирикши хәм әдилсиз адамлардан қутқар.

2 Мениң қорғаным – Қудай Сенсең,
Неге мени таслап кеттиң?
Душпанларымның зулымынан,
Не ушын хәсирет шегип жүриуім керек?

3 Нурыңды хәм хақықатыңды жибер,
Олар жол көрсетсин маған,
Алып барсын мени Сениң мухаддес тауыңа,
мәканыңа.

4 Бараман мен Қудайдың курбанлық орнына,
Қуанышым хәм шадлығым болған Қудайыма.
Лира шертип алғыслайман Сени, Қудай, Қудайым!

5 Не ушын түскинликке түсесең, хәй жаным?
Не ушын тынышсызланасаң?
Қудайға үмит байла,
Оған және алғыс айтаман,
Қутқарыушым хәм Қудайыма.

43 Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах
әуладының айрықша жыры.

2 Қудай, құлақларымыз бенен еситтик,
Әйемги заманда, ата-бабаларымыздың
дәуиринде,

Айтып берди олар ислеген ислериң хаққында.

3 Өз қолың менен қуып шығып басқа
миллетлерди,

Ата-бабаларымызға жер бердің,
Сол халықларды қырып тасладың.

4 Шынында, олар жерди қылыш пенен алмады,
Өз қоллары менен жеңиске ериспеди,
Ал Сениң оң қолың, құдиретиң,
Жүзиңнің нуры менен жеңиске еристи.
Олардан Сениң кеулиң толған еди.

5 Қудай, Сен патшамсаң,
Буйыр, Яқыптың урпағы жеңсин!

6 Сениң саяңда душпанымызды сүзип шығарамыз,
Бизге қарсы болғанларды атың менен басқылап
таслаймыз.

7 Мен өз садағыма исенбеспен,
Қылышым да жеңис алып келмес маған.

8 Душпанларымыздан қутқарған Сенсең,
Бизлерди жек көретуғынларды шерменде
қылдың.

9 Күни бойы Қудайымыз бенен мақтанамыз,
Мәңги алғыслаймыз Сениң атыңды. Селах

10 Бирақ Сен бизлерди таслап кетип, шерменде
қылдың,

Әскерлеримиз бенен сауашқа шықпай қойдың.

11 Душпанларымыздың алдында шегиндирдің,
Жек көретуғынлар бизлерди арқайын тонап кетти.

12 Бизлерди сойылатуғын қойдай қылдың,
Миллетлер арасына дағытып жибердің.

13 Халқыңды арзан бағаға саттың,
Олардың бахасын жоқарылатпадың.

14 Қоңсы халықларға бизлерди шерменде қылдың,
Дөгерегимиздегилерге масқара хәм күлки

қылдың.

15 Миллетлерге әпсана еттиң,
Халықлар бизге басын шайқар.

16 Күни бойы масқарашылық мениң алдымда,
Шерменделик жүзимди қаплаган.

17 Еситетуғынымыз масқара сөз, көретуғынымыз
хорлық,

Көз алдымызда өш алыушы душпанлар.

18 Булардың барлығы басымызға түсти,
Бирақ бизлер Сени умытпадық,
Келисимиңди буздадық.

19 Жүрегимиз Сеннен жүз бурмады,
Сениң жолларыңнан шетке шықпадық.

20 Бизлерди сағаллар мәканында езип тасладың,
Үстимизге тас түнек қараңғылықты жаудың.

21 Егер бизлер Қудайымыздың атын
умытқанымызда,

Басқа қудайларға қолларымызды жайғанымызда,
22 Онда Қудай буны билмес пе еди?
Ол жүректеги сырларды биледи.

23 Сен себепли күни бойы бизлерди өлтиреді,
Шалынатуғын қой деп, бизлерди есаплайды.
24 Тур, Ийе! Неге уйықлап атырсаң?
Оян, мәңгиге бизлерди таслап кетпе!
25 Не ушын жүзинди жасырып атырсаң?
Қайғы хәм азаптарымызды не ушын умытасаң?
26 Бизлер топырақта жатырмыз,
Денемиз жерге жабысып қалды.
27 Тур, жәрдем бер бизлерге,
Сүйспеншилигиң қақы қутқар бизлерди!

44 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Лала гүл»
намасына айтылады. Қорах әуладының
айрықша жыры. Мухаббат қосығы.*

2 Жүрегимнен гөззал сөзлер төгилди,
Патшаға арнайман қосығымды,
Тилим шебер жазыушының қәлеминдей болсын.
3 Адам уллары арасындағы ең сулыуысаң,
Мийрим төгилер тилиңнен.
Ауа, Қудай сени мәңги жарылқаған.
4 Хәй батыр, даңқың хәм салтанатың менен,
Белиңе қылышыңды байла.
5 Уллылығың менен атланып, алға бас,
Хәқыйқат, кишипейиллик хәм әдалат ушын
жеңіске ерис!
Оң қолың таң қаларлық ислер көрсетсин.
6 Патшаның душпанларының жүрегін,
Өткір оқларың тесип өтер.
Халықлар аяқларыңның астына жығылар.
7 Қудай, тахтың мәңги-бақыи турар,
Сениң патшалық хасаң – әдалат хасасыдур.
8 Сен әдилликти сүйип, жауызлықты жек көресең,
Соның ушын, Қудай, сениң Қудайың,
Досларыңнан гөре көбирек сени,
Қууаныш майы менен майлады.
9 Барлық кийимиңнен мирра, алоэ хәм кассия хош
ийислери шығар,
Пил сүйегинен безелген сарайларда тарлы
әсбаптардың хауазы,
Сениң кеулиңди көтереди!
10 Патша қызлары иззетли хаялларың арасында,
Офир алтынлары менен безелген ханбийке турар
оң жағыңда.
11 Тыңла, хәй қыз, қара, қулақ сал,
Халқыңды хәм әкеңнің үйин умыт.
12 Патша сениң гөззаллығыңа хәуес,
Хожайының болғаны ушын, алдында тәжим қыл.
13 Қыз Тир сауғалар алып келер,
Халықтың бай адамлары мийримиңе ерисиүди
қәлер.
14 Сарайға кирип киятырған сол қыз қандай
гөззал,
Кийимлери безелгендур алтын сабақ пенен.
15 Нағыслы кийимде оны алып келер патша
алдына,
Оның артынан қызлар, оның дослары ерип келер.
16 Олар қууаныш хәм шадлық пенен алып
келинер,

Патшаның сарайына кирип келер.
17 Бабаларыңның орнын улларың алсын,
Оларды хәким етип қоярсаң пүткіл үлкеге.
18 Атыңды әуладтан-әуладқа умытылмас қыламан,
Солай етип, халықлар сени мәңги алғыслайды.

45 *Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах
әуладының қосығы. Жоқарғы дауыста
айтылады.*

2 Қудай бизлердің панамыз хәм күшимиз,
Апатта қалғанымызда, исенимли жәрдемшимиз.
3 Соның ушын, қорқпаймыз жер қыймылдаса да,
Таулар теңизлердің түбине қуласа да.
4 Олардың суулары гүркиреп, жоқары көтерилсе
де,
Күшли толқынлар тауларды титиретсе де. *Селах*
5 Бир дәрья бар, суулары қууаныш алып келер
Қудайдың қаласына,
Қудай Тааланың мухаддес мөканына.
6 Қалада Қудай болғаны ушын,
Қала хеш қашан қуламастан турар.
Таң атыудан, Қудай оған жәрдем берер.
7 Миллетлер шууласып, патшалықлар қулар,
Қудайдың дауысы гүркиреп, жер жүзи ерип кетер.
8 Әлемнің Жаратқан Ийеси бизлер менен
биргедур,
Яқыптың Қудайы қорғанымыздур. *Селах*
9 Келиң, көриң Жаратқан Ийениң ислерин,
Жер жүзине алып келген апатын.
10 Ол жер жүзиндеги сауашларды тоқтатар,
Садақларды сындырып, найзаларды бөлеклеп,
Қалқанларды † отқа жағып, былай дер:
11 «Тоқтаң хәм билиң, Мен Қудайман!
Мен уллыланаман халықлар арасында,
Уллыланаман жер жүзинде!»
12 Әлемнің Жаратқан Ийеси бизлер менен
биргедур,
Яқыптың Қудайы қорғанымыздур. *Селах*

46 *Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах
әуладының жыры.*

2 Хәй, барлық халықлар, шаппатлаң!
Шадлық дауыслары менен Қудайды алғыслаң.
3 Қудай Таала, Жаратқан Ийе қандай айбатлы!
Пүткіл дүньяның уллы патшасы.
4 Ол бизлерге бойсындырды халықтарды,
Аяғымыздың астына таслады миллеттерди.
5 Өзи сүйген Яқыптың мақтаулы мүлкін,
Ол таңлап, бизлерге мүлик қылып берди. *Селах*
6 Қудай шадлық дауыслары,
Жаратқан Ийе кәрнай селери менен жоқары
шықты.
7 Саз шертип алғыслаң Қудайды, саз шертип
алғыслаң,
Саз шертип алғыслаң Патшамызды, саз шертип
алғыслаң.
8 Қудай пүткіл дүньяның патшасыдур,

† Қалқанларды – ямаса «сауаш арбаларын».

Саз шертип, айрықша жыр айтың!
 9 Құдай мухаддес тахтына отырып,
 Барлық миллетлердің патшасы болар.
 10 Халықтардың хукимдарлары,
 Ибраһымның Құдайының халқы менен бир жерге
 жыйналар,
 Құдайға тийислидур жер жүзинің патшалары,
 Ол жүдә уллыдур.

47 Қосық. Қорах әуладының жыры.

2 Жаратқан Ийе уллыдур!
 Құдайымыздың қаласында, мухаддес тауында,
 Ол аса мақтауға ылайықлыдур.
 3 Бийик хәм гөззалдур,
 Пүткил жер жүзинің қууанышы Сион тауы,
 Мухаддес тау – уллы Патшаның қаласы.
 4 Құдай оның бекиниси ишинде отырып,
 Оның Өзи беккем қорған болады.
 5 Мине, патшалар жыйналып,
 Биргеликте Сион тауына жүрис қылды.
 6 Бирақ буны көріп, албырап,
 Қорқынышқа түсип, қашып кетти.
 7 Толғақ тутқан хаялдай,
 Сол жерде оларды титиреу басты.
 8 Үлкен сауда кемелерін қыйратқан шығыс
 самалы сыяқлы,
 Жоқ еттің оларды.
 9 Әлемнің Жаратқан Ийесинің қаласында,
 Құдайымыздың қаласында,
 Нени еситкен болсақ, соны көрдик.
 Құдай оның қәйіпсизлигин мәңги беккемлейди.
Селах
 10 Құдай, Сениң Ибадатханаңда,
 Сүйіспеншилигін қаққында ойлаймыз.
 11 Атың сыяқлы, Құдай, Саған арналған алғыс-
 мақтау да,
 Дүньяның төрт тәрәпине жайылғандур.
 Оң қолың әдилликке толыдур.
 12 Сениң хукимиңнен қуғансын Сион тауы,
 Шадлансын Яхуда қалалары!
 13 Сионның дөгерегин айланып жүриң,
 Оның минараларын санап шығың.
 14 Келешектегі әуладыңызға айтып беріу ушын,
 Дийуалларына дыққатыңызды қаратың,
 Қорғанларына қараң.
 15 Бул Құдай мәңги-бақыи бизлердің Құдайымыз
 болады,
 Бизлерди өмиримиздің ақырына дейин
 жетелейди.

48 Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах әуладының жыры.

2 Тыңлаң, хәй, барлық халықлар!
 Қулақ салың хәммеңиз, жер жүзинде
 жасайтуғынлар,
 3 Әпиуайы хәм ақсүйеклер, бай хәм жарлылар!
 4 Аўзымнан шығар даналық сөзлер,
 Кеўлимдеги пикирим түсиник берер.

5 Қулақ түремен хикметли сөзлерге,
 Лира менен мәнисин ашып беремен.
 6 Не ушын қорқаман апат күнлерде,
 Нийети бузық душпанларым мени қоршап
 алғанда?
 7 Олар өз мал-дүньясына исенер,
 Есапсыз байлықтары менен мақтанар.
 8 Хеш ким биреудің өмиринің төлемин өтей
 алмас,
 Ол ушын Құдайға қун төлей алмас.
 9 Адам өмиринің төлеми қымбат,
 Хеш ким хеш қашан өтей алмас.
 10 Олай болмағанда, мәңги жасар еди адамзат,
 Көрмес еди қәбир жүзин.
 11 Хәмме билер даналардың да өлетуғынын,
 Ақмақ хәм биймәни адамлардың жоқ
 болатуғынын.
 Олардың байлығын басқалар ийелер.
 12 Жерлерине өз атларын қойса да,
 Қәбирлери мәңги үйи болып,
 Әуладтан-әуладқа мәканы болар.
 13 Абырайлы инсан да мәңги турмас,
 Өлип кететуғын хайуанға мегзер.
 14 Өзине исенгенлердің ақыбети,
 Олардың сөзин мақуллағанлардың тәғдири
 мынадай болар: *Селах*
 15 Сүриу сыяқлы өлилер мәканына айдалар,
 Өлим олардың шопаны болар.
 Таңда хәк адамлар оларға хукимдарлық қылар,
 Денелери ширип кетер,
 Өлилер мәканы олардың үйи болар.
 16 Бирақ Құдай мени өлилер мәканының
 пәнжесинен қутқарар,
 Ол мени Өз дәрғайына алар. *Селах*
 17 Қорқпа, егер бир адам байып кетсе,
 Үйинің мал-дүньясы артып кетсе.
 18 Ол өлгенде, өзи менен хеш нәрсе алып кете
 алмас,
 Байлығы да оның изинен қәбирге ерип кетпес.
 19 Тири уақтында, ол өзін бахытлы санаса да,
 Табыслы болғаны ушын көплерден мақтау алса да,
 20 Ол да ата-бабалары жатқан жерге кетип,
 Жақтылықты артық көрмес.
 21 Абырайлы болса да, ақылсыз болғанлар,
 Өлип кететуғын хайуанларға мегзер.

Асафтың жыры.

49 Құдиретли болған Құдай, Жаратқан Ийе сөйлер,

Күн шығыстан, батысқа дейин,
 Пүткил жер жүзин шақырар.
 2 Гөззаллықта минсиз Сионнан,
 Құдай жарқырап келер.
 3 Құдайымыз келер, үнсиз болмас,
 Алдындағы жанып тұрған от хәммесин жалмайды,
 Дөгерегинде күшли дауыл есер.
 4 Халқын хуким қылыу ушын,
 Жер хәм аспанды гүа қылып шақырар:

5 «Жыйнаң алдыма садық құлларымды,
Қурбанлық шалып, Мениң менен келисим
дүзгенлерди».

6 Көклер Оның әдиллигин жәриялар,
Хүким шығарыушы Қудайдың Өзидур. *Селах*

7 «Хәй, халқым, тыңлаң, Мен сөйлеймен,
Хәй, Израил, саған қарсы гүялық берейин:
Мен Қудайман, сениң Қудайыңман!

8 Қурбанлықтарың ушын,
Хәм күнделикли жандырылатуғын
қурбанлықтарың ушын,
Дауа қылып атырған жоқпан.

9 Қораңдағы буғаға да,
Сүриуйіндеги текеге де зар емеспен.

10 Меникидур тоғайдағы барлық жаныуарлар,
Мың-мыңлаған таулардағы хайуанлар.

11 Таулардағы барлық қусларды билемен,
Далалардағы хәр бир жабайы хайуан Меники.

12 Аш болсам, сорамаспан сеннен,
Пүткил дүнья хәм оның ишиндегилер Меники.

13 Мен буғаның гөшин жейтуғын ба едим?
Текениң қанын ишетуғын ба едим?

14 Маған, Қудайға шүкирлик қурбанлығын усын,
Қудай Таала алдында ишкен антыңды орынла.

15 Азап-қайғы күніңде шақыр Мени,
Сени қутқараман, сен де Мени даңққа бөлейсең».

16 Бирақ Қудай напәк адамға былай дейди:
«Не хақың бар қағыйдаларым хақыңда сөйлеуге?
Не хақың бар келисимимди аўзыңа алыуға?

17 Өзиңе берген тәрбиямды жек көресең,
Сөзлеримнен жүз бурасаң.

18 Урыны көргениңде, оған қосыласаң,
Бузықлық қылып атырғанлар менен шерик
боласаң.

19 Аўзыңды жаўызлыққа кең ашасаң,
Тилиң менен жалған сөзлер тоқыйсаң.

20 Отырып, туўысқаныңа қарсы сөйлейсең,
Туўған-туўысқаныңа да жала жаўасаң.

21 Сен усыларды иследиң, Мен үндемедим,
Мени де өзиңдей деп ойладың.
Еңди сени әшкаралап, айыбыңды көз алдыңа
қояман.

22 Дыққат салың, хәй, Қудайды умытқанлар!
Болмаса, сизлерди тилкимлеп таслайман,
Қутқаратуғын хеш ким болмайды сизлерди.

23 Маған шүкир қурбанлығын усынғанлар,
Мени хұрмет қылған болады.
Ким өз жолын туўрылап жүрсе,
Соған Өз қутқарыуымды көрсетемен».

50 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыт Бат-
Шеба менен жатқаннан кейин, Натан
пайғамбар оның алдына келгенде, Даўыттың
айтқан жыры.*

3 Қудай, реҳим ет маған,
Сүйиспеншилигиң менен.
Жынаятларымды алып тасла,
Шексиз мийрим-шәпәәтиң менен.

4 Жуўып тасла айыптарымды,
Пәкле мени гүналарымнан.
5 Билемен қылмысларымды,
Гүнам хәр қашан турар көз алдымда.

6 Саған қарсы, жалғыз Саған қарсы гүна иследим,
Сениң нәзериңде жаўызлық болған нәрсеге қол
урдым.

Соның ушын, айыпласаң Сен хақсаң,
Хүким шығарғаныңда, Сен әдилсең.

7 Мине, гүнакар болып туўылғанман,
Анамның қарнында-ақ гүнакар едим.

8 Сен адамның кеўлинде шынлық болыуын
қәлейсең,
Жан дүньяма даналық үйрет.

9 Мени майоран шөби менен пәкле, таза болайын,
Жууа гөр мени, қардан да аппақ болайын.

10 Шадлық хәм куўаныш дауысын еситтир маған,
Йошсын Сен сындырған сүйеклерим.

11 Жүзинди бур гүналарымнан,
Алып тасла айыптарымды.

12 Қудай, менде таза жүрек жарат,
Ишимдеги турақлы руўхты жаңала.

13 Мени дәрғайыңнан шығарып таслама,
Мухаддес Руўхыңды меннен алма.

14 Қайтара гөр маған қутқарылуы шадлығыңды,
Бойсынуы қәлеуин оята гөр менде.

15 Жынаятшыларға Сениң жолыңды үйретемен,
Гүнакарлар қайтып келер Саған.

16 Кешир мени қан төккенім ушын,
Қудай, Қутқарыушы Қудай,
Тилим алғыслайды Сениң әдиллигиңди.

17 Жаратқан Ийе, аша гөр ләблеримди,
Аўзым Саған алғыслар айтсын.

18 Сен қәлемейсең қурбанлықтарды,
Болмаса, Саған усынар едим,
Жандырылатуғын қурбанлықтан да кеўлиң
толмайды.

19 Саған мақул болатуғын қурбанлық – езилген
руўхдур,
Езилген хәм тәўбе қылған жүреклерден,
Сен жүз бурмассаң, Қудай.

20 Реҳим етип, Сионға жақсылық қыл,
Ерусалим дийуалларын қайтадан тикле.

21 Сонда туўры усынылған қурбанлықтар,
Толығы менен жандырылатуғын қурбанлықлар
Саған мақул болар.
Қурбанлық орныңда буғалар усынылар.

51 *Атқарыушылардың жетекшисине. Эдомлы
Доег Шаулдың алдына барып: «Даўыт
Ахимелехтиң үйине кирди», деп хабар берген
ұақытта, Даўыттың айтқан айрықша жыры.*

3 Не ушын мақтанасаң жаўызлығың менен, хәй,
күшли адам?
Қудайдың мийрим-шәпәәти хәмме ұақытта мениң
менен бирге.

4 Тилиң менен апат келтирерсең,
Өткір пәкиге уқсар тилиң,

Алдауға сен шеберсең.
⁵ Сен жақсылықтан гөре, жауызлықты,
 Хақыйқаттан гөре, өтирикти жақсы көресең. *Селах*
⁶ Зыян тийгизетуғын сөзлерди жақсы көресең,
 Өтирикти тилди сүйесең.
⁷ Бирақ Құдай сени мәңги ұайран қылады,
 Сени ушлап, шатырыңнан тартып шығарады,
 Тирилер әлеминен тамырың менен құртады.
Селах
⁸ Хақ адамлар буны көрип, қорқады,
 Үстиңнен күлип, былай дейди:
⁹ «Қараңлар, бул адам Құдайға қорғаным деп
 сүйенбеди,
 Мол байлығына үмит байлады,
 Басқаларға қырғын келтирип, күшейди».
¹⁰ Ал мен Құдайдың үйінде жасыл зәйтүн
 ағашындайман,
 Құдайдың сүйиспеншилигине мәңги-бақы
 исенемен.
¹¹ Ислериң ушын Саған мәңги алғыс айтаман,
 Садық құлларыңның жәмийетінде,
 Ийгилик атыңа үмит байлап, күтемен.

52 *Атқарыушылардың жетекшисине. Муңлы айтылатуғын Дауыттың айрықша жыры.*

² Ақмақлар өз кеулинде: «Құдай жоқ», дер.
 Олар бузық, жеркенишли ислер қылар.
 Жақсылық қылатуғын хеш ким жоқ.
³ Бар ма екен деп, ақыллы хәм Құдайды
 излейтуғын,
 Құдай көктен қарар адамзатқа.
⁴ Хәммеси жолдан азғырылған, бирдей бузылған,
 Жақсылық қылатуғын хеш ким жоқ,
 Бирде бирейи жоқ!
⁵ Жауызлық қылыушылар,
 Нан жеген киби халқымды жалмайтуғынлар,
 Құдайды шақырмайтуғынлар хеш нәрсеге
 түсинбей ме?
⁶ Олар қорқыныш жоқ жерде қорқынышқа түседи,
 Құдай саған қарсы ләшкер тартып келгенлердің,
 Сүйеклерин шашып таслайды,
 Құдай олардан жүз бурғаны ушын, сен оларды
 шерменде қыласаң.
⁷ Келсе еди, Израилдың қутқарылуы Сионнан!
 Құдай Өз халқын абадан турмысқа еристирсе,
 Яқыптың урпақлары шадланып, Израил қуғанар
 еди.

53 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз әсбапларында айтылады. Зифлилер Шаулдың алдына барып: «Дауыт бизлердің арамызда жасырынып жүрипти», – дегенде, Дауыттың айтқан айрықша жыры.*

³ Құдай, мени атың менен қутқар,
 Күш-қүдиретің менен хуқықымды қорға!
⁴ Құдай, дуғамды есите гөр,
 Қулақ сал аўзымнан шыққан сөзлерге.
⁵ Өзге журтлылар маған қарсы бас көтерди,

Залымлар алмақшы мениң жанымды,
 Олар Сени писент етпейди. *Селах*
⁶ Мине, Құдай мениң жәрдемшимдур,
 Жанымды қоллап-қууатлайтуғын Ийемдур.
⁷ Ол душпанларымның жауызлығын өзлерине
 қайтарар,
 Құдайым, садықлығың хақы оларды қырып тасла!
⁸ Саған өз ықтыярым менен құрбанлық усынаман,
 Атыңды тәрийиплеймен, Жаратқан Ийе, өйткени
 ол ийгидур.
⁹ Қутқардың мени хәр түрли апатлардан,
 Көзлерим көрди душпанларымның жеңилисин.

54 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз әсбапларында айтылатуғын Дауыттың айрықша жыры.*

² Құдай, қулақ сал дуғам,
 Жалбарынуыма итибарсыз болма.
³ Қулақ салып, тыңла мени,
 Тынышсызланып, азап шегемен,
⁴ Душпанларымның дауысынан, жауыздың
 зулымынан.
 Олар басыма қайғы-ғам алып келеди,
 Ғәзепленип, маған душпанлық қылады.
⁵ Жүрегим сызлайды ишимде,
 Өлим қорқынышы тууды басыма.
⁶ Сескениу хәм титирей басты мени,
 Қәуетер қаплады денемди.
⁷ Сонда мен: «Қәнекей, кептердей қанатларым
 болса,
 Ушып кетип, тынышланар едим.
⁸ Шынында да, алысларға кетип,
 Елсиз жерде мәканлар едим. *Селах*
⁹ Күшли самал хәм боранлардан қашып,
 Өзиме пана табыуға асығар едим», – дедим.
¹⁰ Ийем, оларды алжастыр,
 Олардың жобаларын бузып жибер.
 Қалада зорлық хәм жәнжелди көрип турыппан.
¹¹ Олар күни-түни қала дийуалларының үстинде
 ызғыйды,
 Жауызлық хәм апат қала ишинде жүз берип атыр.
¹² Оның ортасында ұайраншылық бар,
 Жалған хәм хийлекерлик арымас майданынан.
¹³ Егер жауым мени кейисе,
 Буны көтере алар едим,
 Душпаным меннен өзін жоқары қойса,
 Оннан жасырынған болар едим.
¹⁴ Бирақ сен, маған теңлес болған адам,
 Достым хәм жақыным.
¹⁵ Бизлер сырлас дос едик,
 Құдайдың үйине бирге барар едик.
¹⁶ Өлимге дуғашар болсын душпанларым,
 Тирилей өлилер мәканына түссин,
 Себеби үйлери хәм жүректери жауызлыққа
 толыдур.
¹⁷ Ал мен Құдайды шақыраман,
 Жаратқан Ийе қутқарар мени.
¹⁸ Түнде, таңда хәм күндиз,

Жалбарынып, дад саламан,
Ол еситеди даўысымды.
19 Маған қарсы шыққанлар көп болса да,
Аманлық ишінде қутқарар жанымды.
20 Әзелден тахтта отырған Қудай, Селах
Мени еситип, оларды бойсындырады.
Оларда өзгерис жоқ,
Қудайдан қорқпайды.
21 Жолдасым достына қарсы қол көтерди,
Дүзген келисимимизди бұзды.
22 Оның аўзынан пал тамады,
Бирақ жүрегінде душпанлық.
Сөзлери майдан да жағымлы,
Бирақ булар жалаңашланған қылышдур.
23 Жүгиңди Жаратқан Ийеге тапсыр,
Ол саған сүйениш болады.
Ұасла жол қоймас,
Ұақ адамның қулауына.
24 Сен, Қудай, өлим шуқырына ылақтырасаң
жаўызларды,
Өмириниң жартысын да көрмес қанхор хәм
қыянетшилер.
Ал мен Саған үмит байлайман.

55 *Атқарыўшылардың жетекшисине. «Узақтағы
үнсиз кептер» намасына. Филист халқы
Даўытты Гат қаласында тутып алғанда, оның
айтқан жыры.*

2 Қудай, маған реҳим ет,
Адамлар мени қуўдалап атыр,
Күни бойы хұжим қылып, қысқыға алып атыр.
3 Душпанларым күни бойы изиме түсип, мени
излеп атыр,
Маған қарсы шыққанлар көпдур, уллы Қудай!
4 Қорққанымда, Саған үмит байлайман.
5 Қудай, сөзиңди мақтайман,
Қудайға үмит байлайман, қорқпайман.
Адамзат маған не қыла алады?
6 Күни бойы жаўларым сөзлеримди бузып
көрсетеди,
Олардың ой-пикирлери маған жаўызлық ислеў.
7 Олар тил бириктирип, буққыда жатады,
Жанымды алыў ушын, хәр бир адымымды
аңлайды.
8 Жынаятларының жазасынан қутылып қала ма
олар?
Қудай, ғәзебиң менен оларды жерге ур!
9 Сергиздан күнлерим Сениң алдыңда есаплы,
Көз жасларымды ыдысыңа салып қой.
Булар китабыңда жазылған емес пе?
10 Сени шақырған ўақтымда,
Душпанларым артқа шегинеди.
Мынаны билемен: Қудай мен тәрепте.
11 Сөзин өзим мақтап атырған Қудайға,
Сөзин өзим мақтап атырған Жаратқан Ийеге,
12 Қудайға үмит байлайман, қорқпайман,
Адамзат маған не қыла алады?
13 Қудай, Саған берген ўәделеримди орынлайман,

Миннетдаршылық қурбанлықларын Саған
арнайман.

14 Жанымды өлимнен қутқарып қалдың,
Аяқларымды сүрнигиўден сақладың,
Соның ушын, Қудай, Сениң алдыңда,
Өмир нурында жүремен.

56 *Атқарыўшылардың жетекшисине. «Жоқ етпе»
намасына айтылады. Даўыттың Шаулдан
қашып, үңгирге киргенде айтқан жыры.*

2 Реҳим ет маған, Қудай, реҳим ет маған,
Жаным Сени паналайды.
Апат өтип кеткенше,
Қанатларыңның саясында паналайман.
3 Жалбарынаман Қудай Таалаға,
Мен ушын ийгилик қылатуғын Қудайға.
4 Көктен маған қутқарылыў жибереди,
Мени қуўдалағанларға кейис сөз айтады, Селах
Қудай Өз сүйиспеншилигин хәм садықлығын
жибереди.
5 Жаным арысланлар арасында қалды,
Адам денесин жейтуғынлардың арасында
жатырман,
Тислери найза хәм садақ оғы,
Тиллери өткир қылыш.
6 Көктен де жоқары уллылана бер, Қудай,
Даңқың пүткил жер жүзине жайылсын!
7 Душпанларым аяқларым астына аў таслады,
Руўхым түсип кетти.
Жолыма шуқыр қазды,
Ишине олардың өзлери түсти. Селах
8 Мениң жүрегим Саған садық, Қудай, жүрегим
садық,
Сени жырлап, саз шертемен.
9 Оян, хәй жаным,
Оян, хәй арфа хәм лира,
Ерте таңды мен оятайын!
10 Халықлар арасында Сени алғыслайман, Ийе,
Миллетлер арасында саз шертип, Саған алғыс
айтаман.
11 Сүйиспеншилигиң көклерге жетер,
Садықлығың бултларға уласар.
12 Көктен де жоқары уллылана бер, Қудай,
Даңқың пүткил жер жүзине жайылсын!

57 *Атқарыўшылардың жетекшисине. «Жоқ етпе»
намасына айтылады. Даўыттың жыры.*

2 Хәй, хұкимдарлар, шынында да, сизлер әдил
қарар шығарасыз ба?
Адам улларын әдалатлық пенен хұким қыласыз
ба?
3 Яқ, сизлер жүрегиңизде нахақлық дүзесиз,
Зорлық шашар қолларыңыз жер жүзінде.
4 Жаўызлар еле туўылмасынан алдын жолдан
адасар,
Анасының қарнында-ақ адасып, жалған сөйлер.
5 Олардың зәхәри жыланның зәхәриндей,
Кобрадай қулақларын бекитеди.

6 Жылан ойнатыушылардың дауысын,
Күшли порханның зикирин еситпейди.
7 Қудай, олардың аузындағы тислерин сындыр,
Арысланлардың жақларын сындыр, Жаратқан
Ийе!
8 Ағып кететуғын суудай жоқ болсын,
Садақларын кергенде, оқлары сынып кетсин.
9 Ерип кеткен суу өгизиндей жоқ болсын,
Ана қарнынан түскен түсиктей, олар қуяшты
көрмесин.
10 Жанып тұрған тикен қазанды қыздырмай турып,
Оларды соншелли тез жоқ қыл.
11 Жауыздан өш алынғанын көріп, хақ адам
жууанар,
Аяқтарын жауызлардың қанына жууар.
12 Сонда адамлар: «Шынында, хақ адамға сыйлық
бар,
Жер жүзінде хуқим шығарыушы Қудай бар», –
дейди.

58 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Жоқ етпе»
намасына айтылады. Шаул Дауытты өлтириу
ушын, үйин аңлыуға адам жибергенде, Дауыттың
айтқан жыры.*

2 Қудайым, мени душпанларымнан құтқар!
Маған қарсы шыққанлардан аман сақла.
3 Жынаятшылардан мени сақла,
Қанхорлардан құтқар.
4 Қара, олар жанымды алыу ушын, аңлып жатыр,
Жазығым хәм гүнам болмаса да, Жаратқан Ийе,
Күшлилер маған қарсы бирлеспекте.
5 Айыбым болмаса да,
Маған қарсы хуқим етиуге асығып атыр.
Маған жәрдем бериу ушын тур, аухалыма қара!
6 Сен, Әлемнің Қудайы Жаратқан Ийе,
Израил халқының Қудайы,
Тур, барлық халықтарды жазала,
Хеш бир жауыз жынаятшыларды аяма. *Селах*
7 Олар кеште қайтып келеди,
Ийтлердей ырылдасып, қаланың ишинде ызғып
жүреді.
8 Қара, олардың тиллеринен сөгис төгиледи,
Ауызларынан қылыш шығады.
Олар: «Ким бизлерди еситер еди?» – деп ойлайды.
9 Бирақ Сен олардың үстинен күлесең, Жаратқан
Ийе,
Барлық халықтарды масқара қыласаң.
10 Күш-қууатым Сенсең, Саған интизарман,
Сен мениң қорғанымсаң, Қудай!
11 Қудайым сүйиспеншилиги менен қарсы алар
мени,
Мени аңлыған жауларымның қулауын көрсетер
маған.
12 Оларды өлтирме, болмаса халқым умытып
кетеди,
Қудиретің менен оларды гезенде қылып, тарқат,
Кейин оларды жерге ур, Ийе, қалқанымыз.
13 Олардың аузынан шыққан гүналары ушын,

Тиллери менен сөйлеген сөзлери ушын,
Айтқан нәлет хәм жалған сөзлери ушын,
Өзлеринің менменлигинің дузағына түссин.
14 Ғәзебиң менен жоқ қыл оларды,
Биреуін де қалдырмай қырып тасла.
Сонда Қудайдың Яқып урпақтарының үстинен
хуқимдар екенін,
Жер жүзинің шетине дейин биледи. *Селах*
15 Душпанларым кеште қайтып келер,
Ийтлердей ырылдасып, қаланың ишинде ызғып
жүрер.
16 Ауқат табыу ушын гезер,
Түнди аш қарны менен өткерер.
17 Ал мен Сениң күш-қудиретіңди жырлайман,
Таң азаннан сүйиспеншилигиңди жәриялайман.
Өйткени Сен маған қорған,
Апатта қалғанымда, пана болдың.
18 Күш-қууатым мениң, саз шертип, Сени
алғыслайман,
Сен мениң қорғанымсаң,
Маған сүйиспеншилик көрсеткен Қудайымсаң.

59 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Келисим
лала гүли» намасына айтылады. Тәлим ушын
арналған. Дауыт Арам-Нахарайым хәм Арам-Соба
халқы менен урысқаннан соң, Иоаб қайтып келип,
он еки мың эдомлыны Дуз ойпатлығында
өлтиргенде, Дауыттың айтқан жыры.*

3 Қудай, бизлерден бас тарттың,
Бизлердің қорғанымызды жарып өттің,
Ғәзеплендің, енди алдыңғы аухалымызға
бизлерди қайтар!
4 Жерди силкип, оны жардың,
Жарықтарын дүзет, ол шайқалып атыр.
5 Халқыңа ауыр жағдайлар бердің,
Тентиреклеп жүрсин, деп бизлерге шарап
ишкиздің.
6 Душпан оқларынан сақланыу ушын,
Өзиңнен қорқатуғынларға байрақ көтерт. *Селах*
7 Оң қолың менен жеңис бер, есит бизлерди,
Өз сүйгенлерің құтқарылсын!
8 Қудай Мухаддес мәканында былай деди:
«Шадланып, Шехемди бөлемен,
Суккот ойпатлығын өлшеп беремен.
9 Гилад Меникидур, Менашше де Меники,
Эфрайым дуулығам, Яхуда хуқимдарлық хасам.
10 Моаб жууынатуғын ләгеним,
Эдомға аяқ кийимимди таслайман,
Филист жеринде жеңис дабылын қағаман».
11 Ким мени қорғанлы қалаға алып барады?
Ким маған Эдомға дейин жол көрсетеди?
12 Сен болсаң, Қудай, бизлерден жүз бурдың,
Әскерий ордамызға басшылық етпей қойдың.
13 Душпанға қарсы гүресте жәрдем бер,
Адамзаттың жәрдеми бийхудаур.
14 Қудай, Сениң жәрдемиң менен бирге
қахарманлық көрсетеміз,
Душпанларымызды басқылап таслайсаң.

60 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз аспаптарында айтылатуғын Даўыттың жыры.*

² Қудай, есит наламды,
Тыңла мениң дуұамды!
³ Жердің арғы шетинен Саған жалбарынаман,
Жүрегимди қәуетер басты.
Шығып болмас бәлент жартасқа алып шық мени.
⁴ Сен мениң панам болып киятырсаң,
Душпанға қарсы беккем қорғансаң.
⁵ Шатырыңда мәңги жасайын,
Қанатларың саясына паналайын. *Селах*
⁶ Қудай, Сен үәделеримди еситтиң,
Маған атыңнан қорқатуғынларға берилетуғын
сыйлықтан бердиң.
⁷ Патшаның өмирин узақ қыл,
Өмир жыллары әуладтан-әуладқа дауам етсин.
⁸ Қудайдың алдында ол мәңги тахтында отырсын,
Оны сүйиспеншилигиң қәм садықлығың менен
қорға!
⁹ Сонда саз шертип, Сениң атыңды мәңги
алғыслайман,
Хәр күни берген үәдемди орынлайман.

61 *Атқарыушылардың жетекшиси Едутун ушын. Даўыттың жыры.*

² Жаным тек ғана Қудайда тынышлық табар,
Қутқарылыу маған Оннан келер.
³ Жалғыз Ол мениң қорғаушы жартасым,
Қутқарылыуым қәм қорғаным,
Мен қасла сүрникпеймен.
⁴ Хәй, душпанлар, қыйсық дийәлға уқсаған,
Қулайын деп турған қорадай болған маған,
Қашанға дейин хұжим қыласыз?
⁵ Сизлердің жобаңыз жоқарғы дәрежемнен төмен
түсириу,
Жалған сөзлерден ләззет аласыз,
Аузыңыз бенен пәтия берип,
Ишиңизден нәлет айтасыз. *Селах*
⁶ Хәй жаным, жалғыз Қудайдан тынышлық тап,
Мениң үмитим Оның Өзи.
⁷ Жалғыз Қудай мениң қорғаушы жартасым,
қутқарыушым,
Қорғаным Олдур, соның ушын, сүрникпеспен.
⁸ Қутқарылыуым қәм абырайым Қудайдан келер,
Қүдиретли жартасым, панам Олдур.
⁹ Хәй халық, қәмме уақытта Оннан үмит қылың,
Жүрегиңизди Оған ашың,
Бизлердің панамыз Қудайдур. *Селах*
¹⁰ Адамзат хеш нәрсе емес,
Ауа, адам баласы өткінши.
Егер тәрезиге тартылса,
Олар қауадан да жеңил.
¹¹ Тонаушылыққа исенип қалма,
Урланған малға үмит байлама,
Егер байлығың көбейип қалса, оған кеуил қойма.
¹² Қудай бир мәрте сөйледі,
Буны еки мәрте еситтим:
Күш-қүдирет Қудайда.

¹³ Сүйиспеншилик те Сеңде, Ийе!
Хәр бир адамға қылған исине жараса қайтарасаң.

62 *Даўыттың Яхуда шөлинде айтқан жыры.*

² Қудай, Сен мениң Қудайымсаң,
Сени барлығым менен излеймен,
Жаным Сени аңсайды,
Кеуип, қуұрап қәм суусыз қалған жерде,
Денем Саған интизар.
³ Мухаддес Ибадатханаңда нәзер тасладым Саған,
Күш-қүдиретіңди қәм даңқыңды көрдим.
⁴ Сениң сүйиспеншилигиң өмирден абзалдур,
Соның ушын, тилим Сени алғыслар.
⁵ Өмирим бойы Саған алғыс айтаман,
Сениң атың менен қолларымды жоқары созаман.
⁶ Майлы жилик жегендей жаным тояды,
Шадлы дауыс пенен аузым Саған алғыс-мақтау
айтады.
⁷ Төсегимде жатқанымда, Сени еслеймен,
Түни бойы Сени ойлап шығаман.
⁸ Сен маған жәрдемши болдың,
Қанатларыңның саясында шадланаман.
⁹ Кеулим Саған беккем байланған,
Оң қолың мени қоллап-қуұатлайды.
¹⁰ Ал жанымды алыуды қәлеп атырғанлар,
Жердің түбине түсип, жоқ болады.
¹¹ Олар қылыштың соққысына дуұшар болып,
Сағалларға жем болады.
¹² Патша болса, Қудайдан шадлық табады,
Қудайдың аты менен ант еткенлер қууанышын
жәриялайды,
Өтирикшилердің аузы жабылады.

63 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры.*

² Қудай, қулақ сал арзыма,
Жанымды душпан қорқынышынан қорға.
³ Напәклердің жауыз жобасынан,
Жауызлардың топарынан сақла мени.
⁴ Олар тиллерин қылыштай етип қайрап,
Зәхәрли сөзлери оқ сыяқлы нышанды гөзлеген.
⁵ Олар айыпсызға оқ атыу ушын буққыда жатады,
Оған күтилмегенде қорқпастан атады.
⁶ Бир-бириниң жауыз нийетлерин қоллап-
қуұатлайды,
Жасырын дузақ қурыу ушын тил бириктиреді,
«Буны ким көрер еди?» деседи.
⁷ Олар әдилсизликти излеп,
«Әжайып бир жоба дүздик», – деп айтады.
Адамзаттың ишки дүньясы қәм жүреги терең
сырдур.
⁸ Бирақ Қудай оларға оқ атады,
Тосаттан олар жарақатланады.
⁹ Өз тиллери менен өз басына жетеді,
Ауҳалын көргенлердің жүреги суулайды.
¹⁰ Барлық адамларды қорқыу бийлейди,
Олар Қудайдың ислерин жәриялайды,
Оның ислери қәққында ойланады.

11 Хақ адам Жаратқан Ийеде қуянышқа толады,
Оннан пана табады,
Барлық пәк жүреклилер қуянышын жәриялайды.

64 *Атқарыушылардың жетекшисине. Дауыттың жыры. Қосық.*

2 Қудай, Сионда алғыс-мақтау Саған тийисли,
Саған берілген антлар орынланады.
3 Сен дуғаларымызды еситесең,
Барлық адамзат Саған келеди.
4 Гүна ауырманлығынан қыйналып жүргенде,
Сен қылмыстарымызды кеширесең.
5 Қандай бахытлы, хәулиериңде жасауы ушын,
Оны таңлап, Өзиңе жақынлатқан адам!
Үйиңнің, мухаддес Ибадатханаңның,
Жақсы жемислерине тоямыз.
6 Құтқарыушымыз Қудай, хақлығың менен,
Таң қаларлық ислериң менен бизлерге жууап бер.
Сен жер жүзинің төрт тәрәпинің,
Узақ теңизлердің үмитесең.
7 Күш-құдирет пенен қуралланғансаң,
Өз күшиң менен тауларды жайластырғансаң.
8 Теңизлердің хәм олардың толқынларының
шауқымын,
Және де, халықтардың қозғалаңын
тынышландырасаң.
9 Дүньяның арғы шетінде жасайтуғынлар,
Кәраматлы белгилериңди көрип қорқыуға түсер.
Шығыстан батысқа дейинги халықтарды,
Қуянышлы дауыстарға толтырасаң.
10 Жерге ғамхорлық қылып, оның шөлин
қандырасаң,
Оны молдан байытасаң.
Қудай, Сениң салмаларың сууға толы,
Адамларға ғәлле бересең,
Жерди соған таярлағансаң.
11 Қарықтарын қандырып, сууғарасаң,
Бийик жерлерин тегислейсең.
Жауының менен оны жумсартасаң,
Оның өнимин берекетли қыласаң.
12 Ийгилигиң менен жылға таж кийдиресең,
Жүрген жолларыңнан байлық ағып турар.
13 Шөл отлақ жерге айланар,
Төбешиклер шадлыққа бөленер.
14 Жайлаулар сүриулер менен қапланар,
Ойпатлықтар дәнге кийинер,
Олар қуяныштан бақырысып, қосық айтар.

Атқарыушылардың жетекшисине. Қосық, жыр.

65 Хәй, жер жүзиндеги барлық адамлар,
Бәлент дауыс пенен Қудайда шадланың!

2 Оның уллы атын саз шертип, алғыслаң,
Оған салтанатлы түрде алғыс айтың!
3 Қудайға айтың: «Сениң ислериң қандай
қорқынышлы!

Құдиретиңнің уллылығынан,
Душпанларың Саған қуллық етеди.

4 Пүткіл жер жүзи Саған тәжим қылады,

Олар Саған арнап қосық айтады,
Ауа, саз шертип, Сениң атыңды алғыслайды».

Селах

5 Келиң, Қудайдың не ислегенлерин көриң!
Қандай қорқынышлы ислер иследи адамзат ушын:

6 Ол теңизди құрғақ жерге айландырды,
Ата-бабаларымыз дәрьядан жүрип өтті,
Шадланайық Оның сол ислерине!

7 Құдирети менен мәңги хұкимдарлық етеди,
Көзлери миллетлерди бақлап турады.

Қозғалаңшылар менменликке берилмесин. *Селах*

8 Хәй, халықтар, Қудайымызға алғыс айтың,
Оған айтқан алғыс-мақтауыңыз жаңласын.

9 Ол өмиримизди сақлады,
Аяқтарымыздың тайып кетиуине жол қоймады.

10 Қудай, Сен бизлерди сынадың,
Гүмисти отта тазалағандай етип тазаладың.

11 Бизлерди дузаққа жолықтырдың,
Желкемизге ауыр жүк жүкледің.

12 Сауаш арбаларын басымыздың үстинен
жүргиздің,

Оттан хәм суудан кешип өттік,
Бирақ кейин абаданшылыққа алып келдің.

13 Жандырылатуғын құрбанлықтар менен Үйиңе
бараман,

Берген үәделеримди орынлайман.

14 Апатта қалғанымда, аузымнан шыққан еди,
Тилим менен берген едим үәделерди.

15 Семиртилген хайуанларды жандырылатуғын
құрбанлыққа беремен,

Қошқарды түтетип Саған усынаман.

Мал хәм текелерди құрбанлық етип беремен.

Селах

16 Келиң, тыңлаң, хәй, Қудайдан қорқатуғынлар,
Мен ушын Оның не ислегенин сизлерге айтып
берейин.

17 Аузым менен Оны шақырдым,
Тилим менен Оны уллыладым.

18 Егер жүрегимде жауыз нийет болса,
Онда Ийе мени еситпес еди.

19 Бирақ Қудай тыңлады мени,
Дуға еткенімде, дауысыма қулақ салды.

20 Алғыстар болсын Қудайға,

Ол дууамнан бас тартпады,
Сүйиспеншилигин меннен аямады.

66 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз
эсбапларында айтылады. Жыр. Қосық.*

2 Қудай, бизлерге мийримли болып, жарылқа,
Жүзиңнің нуры түссин үстимизге. *Селах*

3 Солай етип, жер жүзи Сениң жолыңды,
Барлық миллетлер Сениң құтқарыуыңды билсин.

4 Халықтар Саған алғыс айтсын, Қудай,
Барлық халықтар Саған алғыс айтсын!

5 Миллетлер шадланып, қуғансын,
Сен халықтарды әдалатлық пенен хұким қыласаң,
Жер жүзиндеги миллетлерди жетелейсең. *Селах*

6 Қудай, халықтар Саған алғыс айтсын,

Барлық халықтар Саған алғыс айтсын!
 7 Жер өз өнимин берди,
 Құдай, Құдайымыз бизлерди жарылқасын.
 8 Құдай бизлерди жарылқасын,
 Дүньяның төрт тәрәпиндегилер Оннан қорқсын!

67 *Атқарыушылардың жетекшисине. Даўыттың жыры. Қосық.*

2 Құдай қозғалады, тарқалып кетеди душпанлары,
 Оны жек көргенлер алдынан қашады.
 3 Самал айдаған түтин сыяқлы,
 Сен оларды айдап жибересең,
 Отта ериген мум сыяқлы,
 Қырылады жауызлар Құдайдың алдында.
 4 Ал хәк адамлар болса, қуанышқа толады,
 Құдайдың алдында шадланады,
 Кейилленип, йошып, шадланады.
 5 Құдайымызды жырлаң,
 Саз шертип, Оның атына алғыс айтың.
 Бултлар үстинде келетуғынды уллылаң,
 Оның аты – Жаратқан Ийе!
 Оның алдында шадланың!
 6 Мухаддес меканындағы Құдай,
 Жетимлердің әкеси, жесирлердің хуқықын қорғаушы.
 7 Құдай жалғыз баслыны үйли қылар,
 Тутқынларды аман-есен азат етер,
 Қозғалаңшылар болса, ыссы шөл жерде қалар.
 8 Құдай, Өз халқыңның алдында жүргениңде,
 Шөл арқалы жүргениңде, *Селах*
 9 Құдайдың, Синайдағы Құдайдың алдында,
 Құдайдың, Израилдың Құдайының алдында,
 Жер силкинди, көклерден жауын жауды.
 10 Мол жауын жаудырдың, Құдай,
 Күшсизленген жериңе қайтадан күш бердің.
 11 Халқың ол жерге мекан басты,
 Құдай, ийгилигиң менен мүтәжлерди тәмийинледің.
 12 Ийеден хабар келеди,
 Көп хаяллар мына хабарды жеткизеди:
 13 «Душпан әскерлери қашып баратыр,
 Патшалары менен бирге қашып баратыр!»
 Үйде қалған хаяллар олжаны бөлисип алады!
 14 Олар қанатлары гүмиске,
 Пәрлери сап алтынға қапланған кептерге мегзер.
 Хәй, еркеклер, сауаш күни не ушын жайлауда жатырсыз?
 15 Құдирети күшли Құдай патшаларды тарқатып жибергенде,
 Салмон тауында қар боранға мегзеди.
 16 Хәй, уллы тау, Башан тауы!
 Хәй, шоққылары көп тау, Башан тауы!
 17 Хәй, шоққылары көп тау,
 Құдай мекан қылыуға таңлаған тауына,
 Құдай мәңги мекан қылатуғын тауға,
 Не ушын қызғаныш пенен қарайсаң?
 18 Құдайдың сауаш арбалары сан-санақсыздур,
 Ийемиз мухаддеслик ишинде Синайдан келер.

19 Сен жоқары шықтың, тутқынларды алып жүрдің,
 Адамлардан, қозғалаңшылардан да сыйлар қабылладың,
 Ол жерде жасайсаң, Құдай, Жаратқан Ийе.
 20 Хәр күни жүгимизди көтеретуғын Ийеге,
 Бизлерди қутқаратуғын Құдайға алғыслар болсын.
Селах
 21 Құдайымыз – қутқарыушы Құдайдур,
 Өлимнен қутқаратуғын – Құдай Ийедур.
 22 Аўа, Құдай Өз душпанларының басын,
 Гүна жолында жүргенлердің шашлы геллесин езеди.
 23 Ийе былай дейди:
 «Душпанларыңды Башаннан қайтарып алып келемен,
 Теңиз түбинде болса да алып шығаман.
 24 Сонда аяқларыңды олардың қанына батырасаң,
 Ийтлер де қан жалап, өз үлесин алады».
 25 Құдай, Сениң жеңис кәрўаныңның,
 Құдайымның, Патшамның мухаддес Ибадатханасына,
 Салтанатлы киятырғаны көринер.
 26 Алдында жыршылар, кейининде сазенделер,
 Ортасында дәп қаққан жас қызлар.
 27 «Хәй, сизлер, Израил туқымынан болғанлар,
 Жыйыныңызда Құдайға, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтау айтыңдар!»
 28 Алдында ең кишкенеси Бенямин урыуы,
 Изинен өз топарлары менен Яхуда басшылары келеди,
 Зебулон хәм Нафталий басшылары оларға ереди.
 29 Құдай, көрсет күш-құдиретинди,
 Және көрсет бизлер ушын қолланған күшинди,
 30 Ерусалимдеги Ибадатханаңнан!
 Патшалар Саған сауғалар алып келеди.
 31 Бақыр, қамыс арасындағы сол бир жабайы хайўанға,
 Бузаулар арасында күшли буғалардай † болғанларға.
 Олар алдында мүләйим болып, гүмислерин Саған сауға қылсын,
 Тарқатып жибер сауаштан рәхәтленетуғын халықларды!
 32 Мысырдан елшилер келеди,
 Куш †† халқы асығып, қолларын Саған созады.
 33 Жер жүзиндеги патшалықлар,
 Көклерде, әййемнен бар көклерде айланып жүрген Құдайды жырлаң,
 Ийеге арнап саз шертип, алғыс айтың, *Селах*
 Тыңлаң, Оның айбатлы дауысы гүркирейди!
 35 Құдайдың құдиретин жәрия қылың,
 Оның уллылығы Израилдың үстинде,
 Күш-құдирети көклерде.
 36 Құдай айбатлыдур Өзиниң мухаддес Ибадатханасында,

† *Жабайы хайўан...*, күшли буғалар – бул Мысыр болыуы мүмкин. †† *Куш – шама менен әййемги Нубия ямаса Эфиопия.*

Израилдың Қудайы күш-қуәт берер Өз халқына.
Қудайға алғыслар болсын!

68 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Лала гүл»
намасына айтылады. Дауыттың жыры.*

² Қудай, қутқар мени,
Суұлар алқымыма келди.
³ Түпсиз батпаққа шөгіп баратырман,
Аяғымды басатуғын қатты жер жоқ.
Терең суұларға шөгіп кеттім,
Күшли ағыс мени тартып кетпекте.
⁴ Дад салыудан диңкем қурыды,
Тамағым кеуіп қалды,
Қудайымды күтип, көз нурым сөнди.
⁵ Себепсиз мени жек көретуғынлар,
Басымдағы шашымнан да көпдур.
Душпанларым маған қарсы жалған сөйлер,
Олар күшли, мени өлтирмекши,
Урламаған нәрсемди қайтарыуды талап қылады.
⁶ Қудай, ақылсызлығымды Өзің билесең,
Айыпларым Сеннен жасырын емес.
⁷ Қудай Әлемнің Ийеси,
Мен себепли уятқа қалмасын Саған үмит
қылғанлар!
Израилдың Қудайы,
Сени излегенлер мен себепли шерменде
болмасын!
⁸ Сен ушын шыдайман сөгислерге,
Шерменделик қаплайды жүзимди.
⁹ Аға-инилериме жат адамдай болдым,
Анамның уллары ушын келгинди сыяқлыман.
¹⁰ Сениң үйиңе болған ықласым ишимди жейди,
Сени масқаралағанлар мени масқаралаған
болады.
¹¹ Ораза тутып, дад салсам,
Мен масқара боламан.
¹² Аза кийим кийсем,
Оларға күлки боламан.
¹³ Қала дәруазасы жанында отырғанлар,
Мен туұралы өсек тоқыйды.
Мәскүнемлер мени мысқыллап, қосық айтады.
¹⁴ Бирақ мен Саған дуа етемен, Жаратқан Ийе,
Мақул ұақытта, уллы сүйиспеншилигиңнің
саясында, Қудай,
Исенимли қутқарыуың менен жууап бер маған.
¹⁵ Мени қутқар, батпаққа батып кетпейин,
Мени жек көретуғынлардан азат қыл,
Терең суұлардан мени сақлап қал.
¹⁶ Күшли ағыс мени тартып кетпесин,
Түпсиз суұлар мени жутпасын,
Қәбир үстимнен аузын жаппасын.
¹⁷ Жууап бер маған, Жаратқан Ийе,
Ийгиликлидур сүйиспеншилигиң.
Уллы реҳимің себепли маған қарай бурыл.
¹⁸ Өз қулыңнан жүзиңди жасырма,
Апат ишинде қалдым, тез жууап бер маған!
¹⁹ Жақынлап маған, қутқар жанымды,
Душпанларымнан азат ет мени.

²⁰ Мени қандай масқара қылғанын,
Шерменде болып, уятқа қалғанымды билесең,
Душпанларымның хәммеси Сениң қарсыңда.

²¹ Кейислер кеулимди жарақатлады, дәртке
толғанман,
Дәртлесетуғын биреуди изледим, хеш ким жоқ,
Жигерлендиретуғын биреуди изледим, оны да
таппадым.

²² Ауқатыма олар зәхәр салды,
Шөллегенимде, маған сирке сууын берди.
²³ Алдындағы дастурханы өзлерине қақпан
болсын,

Дослары ушын дузақ болсын!

²⁴ Көзлерин қараңғылық басып, көрмей қалсын,
Беллери мәңгиге бүгилип қалсын.

²⁵ Ғәзебиңди төк олардың үстине,
Қәхәриңнің оты оларды жутсын!

²⁶ Олардың мәканы қаңырап қалсын,
Шатырларында жасайтуғын хеш ким қалмасын!

²⁷ Олар Сен урған адамларды қууғын қылар,
Сен жарақатлаған адамлардың жарасын өсек
қылар.

²⁸ Гүналары үстине гүна қоса гөр,
Сен оларды ақлама.

²⁹ Атлары өмир китабынан өширилсин,
Хақ адамлар менен бирге жазылмасын!

³⁰ Мен бийшараман хәм азап шегип атырман,
Қудай, қутқар мени хәм қәуипсиз жерде сақла!

³¹ Қудайдың атын қосық айтып мақтайман,
Шүкирлик пенен Оны уллылайман.

³² Бул шақлы хәм туяқлы буға ямаса танадан гөре,
Жаратқан Ийеге көбирек мақул болады.

³³ Езилгенлер буны көрип, қуғансын,
Хәй, Қудайды излегенлер, жүрегиңиз жанлансын!

³⁴ Жаратқан Ийе мүтәжлерди есигеде,
Тутқын болған халқын жек көрмейди.

³⁵ Оған алғыс-мақтау айтың, хәй, аспан хәм жер,
Теңизлер хәм ондағы барлық жаныуарлар.

³⁶ Қудай Сионды қутқарады,
Яхуда қалаларын қайта тиклейди,
Халық орналасып, ол жерди ийелейди.

³⁷ Оның қулларының урпағы жерди мийрас
қылады,

Оның атын сүйгенлер ол жерге мәкан басады.

69 *Атқарыушылардың жетекшисине. Дауыттың
ядқа салыу жыры.*

² Қудай, мени қутқарыуға,
Жаратқан Ийе, Маған жәрдем бериуге асық!

³ Жанымды алыуды ойлағанлар,
Уятқа қалып, жүзлери қызарсын!
Маған зыян тийгизиуди қәлегенлер,
Шерменде болып, кейнине қайтсын!

⁴ «Ха-ха-ха!» деп үстимнен күлгенлер,
Масқара болып, изине қайтсын.

⁵ Сени излегенлердің хәммеси,
Сен арқалы шадлық хәм қууанышқа толсын.
Сениң қутқарыуыңды сүйгенлер:

«Қудай уллыдур!» деп тынбастан айтсын!

⁶ Мен бийшара хәм фәриппен,
Қудай, тезирек кел маған!
Жәрдемшим хәм қутқарыушым Өзиңсең,
Кешикпе, Жаратқан Ийе!

70 Жаратқан Ийе, Сени паналайман,
Шерменде болыуыма хасла жол қойма!

² Әдалатлығың менен қутқарып, азат қыл мени!
Маған қулақ сал, қутқар мени!

³ Паналайтуғын жартасым бол,
Хәмме уақытта паналауға ол жерге бара алайын.
Мени қутқарыу үшін буйрық бер,
Шынында да, Сен жартасым хәм қорғанымсаң.

⁴ Қудайым, мени жауызлардың қолынан,
Әдалатсыз хәм залым адамның пәнжесинен
қутқар!

⁵ Сен мениң үмитимсең, Қудай Ийе,
Жаслығымнан Саған исенемен.

⁶ Тууылғанымнан баслап, Саған сүйендим,
Мени анамның қарнынан Сен алып шықтың,
Хәмме уақытта Саған алғыс-мақтау айтаман.

⁷ Көплер ушын өрнек болдым,
Сен мениң бекем панамсаң.

⁸ Аўзым толып-тассын алғыс-мақтауға,
Күни бойы салтанатыңды жәриялайман.

⁹ Қартайған шағымда, меннен жүз бурма,
Күшим қайтқаннан кейин, мени тәрк етпе!

¹⁰ Душпанларым маған қарсы тил бириктирер,
Мени өлтириуді қәлегенлер бир-бири менен
кеңесер.

¹¹ Олар: «Қудай оны тәрк етти,
Қуып, услап алыңлар,
Оны қутқаратуғын хеш ким жоқ!» – дейди.

¹² Қудай, меннен узақласпа,
Қудайым, маған жәрдем бериуіге асық!

¹³ Шерменде болып, жоқ болсын, мени
айыплайшылар,

Маған жауызлық қылмақшы болғанлар,
Уятқа қалып, бийабырай болсын.

¹⁴ Ал мен хәмме уақытта Сеннен үмит қыламан,
Үсти-үстине Саған алғыс айтаман.

¹⁵ Күни бойы Сениң әдил ислериңди,
Қутқарыуың туұрысында жәриялайман,
Оларды санап, ада болмаспан.

¹⁶ Қудай Ийе, құдиретиң себепли келемен,
Сениң, жалғыз Сениң әдиллигиңди баян қыламан.

¹⁷ Қудай, жаслығымнан маған Сен тәлим бердің,
Елеге дейин, Сениң әжайып ислериңди айтып
жүремен.

¹⁸ Шашларым ағарып, қартайғанымда да,
Тәрк етпе мени, Қудай!
Күшиңди келешек әуладқа,
Құдиретиңди кейинги урпақларға жеткерейин.

¹⁹ Қудай, көклерге жетер әдиллигиң,
Уллы ислер қылдың Сен,
Саған уқсаған ким бар, Қудай?

²⁰ Сен маған көп ауыр апатлар жибердің,
Бирақ мени қайтадан жанландырасаң,

Мени жердің түбинен және шығарып аласаң.

²¹ Абырайымды жоқарылатасаң,
Маған және жубаныш бересең.

²² Мен де арфа шертип, Саған алғыс айтаман,
Садықлығыңды қосық етип айтаман, Қудайым.
Лира шертип, Саған алғыс айтаман, Израилдың
Мухаддеси!

²³ Саз шертип, Саған алғыс айтқанымда,
Аўзымнан шадлық дауысы шығып,
Өзиң қутқарған жаным қууанады.

²⁴ Тилим күни бойы Сениң әдалатың хәққында
жәриялайды,

Маған жауызлық қылыуды қәлегенлер,
Уятқа қалып, шерменде болды.

Сулайманның жыры.

71 Қудай, хәким шығарыуды патшаға,
Әдалатлығыңды патшаның улына сыйла.

² Ол Сениң халқыңды әдалатлық пенен,
Фәриплериңди туұрылық пенен хәким қылсын!

³ Таулар халыққа абаданшылық,
Төбешиклер хәқыйқатлық алып келсин.

⁴ Патша жарлыларды қорғасын,
Кәмбағаллардың балаларын қутқарсын,
Залымларды езип тасласын.

⁵ Қуяш хәм ай турғанындай,
Халқың әуладтан-әуладқа Сеннен қорқып
жасасын.

⁶ Патшамыз жаңа орылған атызға жауған
жауындай,
Топырақты сууғаратуғын берекетли жауындай
болсын.

⁷ Оның дәуиринде хәқ адам гүлlep, жаснасын,
Ай жоқ болып кеткенше, абаданшылық мол
болсын.

⁸ Ол хәкимдарлық етсин бир теңизден екінши
теңизге дейин,

Евфрат дәрьясынан жер жүзинің шетине дейин!

⁹ Оның алдында шөлде жасайтуғынлар бас ийсин,
Душпанлары топырақ жаласын.

¹⁰ Таршиш хәм атау үлкелеринің патшалары,
Оған салық алып келсин.

Шеба хәм Себа патшалықлары сауғалар усынсын.

¹¹ Барлық патшалар алдында тәжим қылсын,
Пүткіл халықлар оған хызмет етсин!

¹² Ол нала шеккен жарлыға жәрдем берер,
Сүйениши жоқ бийшараны қутқарар.

¹³ Фәрип хәм жарлыға реҳими келер,
Жарлылардың жанын қутқарар.

¹⁴ Зорлық хәм зулымлықтан оларды азат қылар,
Олардың қаны оның нәзеринде әзиздур.

¹⁵ Патшаның өмири узақ болсын!

Шебаның алтыны оған берилсин,
Тынымсыз дуға етилсин ол ушын,
Күни бойы оны жарылқасын!

¹⁶ Үлкеде дән мол болсын,

Тау басларында дән өнимлери шайқалып тұрсын!
Масақлары Лебанон тоғайындай мол болсын,

Қала халқы жердегі шөп яңлы көбейсин!
 17 Патшаның аты мәңгі жасасын,
 Қуяш сөнгенше, аты өшпесин,
 Ол арқалы адамлар жарылқансын,
 Пүткіл халықлар: «Ол қандай бахытлы», деп
 айтсын!
 18 Жаратқан Ийе Құдайға, Израилдың Құдайына
 алғыстар болсын.
 Кәраматлар ислейтуғын жалғыз Олдур.
 19 Оның уллы атына мәңгі алғыстар болсын,
 Пүткіл жер жүзи Оның даңқына толсын!
 Аўмийин! Аўмийин!
 20 Ишай улы Даўыттың дуўалары усы жерде
 тамамланды.

Асафтың жыры.

72 Құдай қақыйқаттан да Израилға,
 Жүрегі пәк болғанларға ийгиликли.
 2 Аяқларым тайып кете жазлады,
 Сырғанап жығылыудан сәл қалдым.
 3 Жауызлардың абаданшылығын көріп,
 Сол менменлерге ишим күйди.
 4 Олар өмириниң ақырына дейин, қайғы не
 екенин билмес,
 Денелери саў-саламат.
 5 Адамзатта болатуғын қыйыншылықты көрмес,
 Басқалар сыяқлы азап шекпес.
 6 Менменлик олардың мойнындағы моншағы,
 Жауызлық үстиндегі кийими сыяқлы.
 7 Олардың көзлерин май басқан,
 Жүреклері тәкаббирликке толып тасқан.
 8 Адамлардың үстинен күлип, жауыз нийетте
 сөйлер,
 Менменлик етип, зулымлық қылыуды
 жобаластырар.
 9 Көклерге қарсы аўзын ашар,
 Тиллери менен жер жүзин ийелер.
 10 Соның ушын, халық соларға қарай жүз бурар,
 Сөзлерин болса, суўдай етип ишип алар.
 11 Олар былай дейди: «Құдай қалай биледи?
 Құдай Тааланың хабары бар ма еди?»
 12 Мине, усындайдур жауызлар,
 Хәмме ўақытта тәшиўишсиз жасар,
 Өз байлығын арттырар.
 13 Мен бийкарға жүрегимди пәк тутқан екенмен-
 дә,
 Айыпсызбан, деп қолларымды жуўған екенмен-дә.
 14 Күни бойы азап шегемен,
 Хәр күни азанда жазаланаман.
 15 «Мен де олар сыяқлы сөйлейин» деп айтсам,
 Қыянет еткен болар едим Сениң қақыйқый
 халқыңа.
 16 Буларды түсиниў ушын ойланғанымда,
 Мен ушын қыйын болды бул.
 17 Сениң мухаддес Ибадатханаңа киремен
 дегенше,
 Түсинбеген едим олардың ақырети не
 болатуғынын.

18 Шынында да, оларды тайғақ жерге қойғансаң,
 Жерге қулатып, ўайран қыласаң.
 19 Олар соншелли бирден қырылып қалады,
 Қорқынышлы апат ишинде пүткіллей жоқ
 болады.
 20 Оянғанда умытылып кететуғын түс сыяқлы,
 Сен қозғалғанда, Ийе,
 Оларды елес сүлдердей көріп, менсинбейсең.
 21 Жүрегим ғамға толып,
 Қәлбимде дәрт пайда болғанда,
 22 Надан болып билмеген екенмен,
 Саған хайўандай қатнаста болдым.
 23 Сонда да хәмме ўақытта Сениң менен биргемен,
 Мениң оң қолымнан услағансаң.
 24 Нәсиятларың менен маған жол көрсетесең,
 Кейин мени даңққа қарай жетелейсең.
 25 Сеннен басқа кимим бар аспанда?
 Сеннен басқаны қәлемеймен жер жүзинде.
 26 Денем хәм қәлбим хәлсиреп баратыр,
 Бирақ Құдай – Сен жүрегимниң күш-қуўатысаң,
 Мениң мәңгилик үлесимсең.
 27 Сеннен узақласқанлар өлип кетеди,
 Қырып таслайсаң Саған опасызлық қылғанларды.
 28 Ал мен ушын Құдай, Саған жақын болыў жақсы,
 Барлық ислериңди жәриялайын деп,
 Ийе, Жаратқан Ийе, Сени пана қылып алдым
 өзиме.

Асафтың айрықша жыры.

73 Құдай, не ушын бизлерден мәңгі бас
 тарттың?
 Не ушын Өзиң бағып атырған қойларға фәзебиңди
 шашасаң?
 2 Есле өтмиштегі ийелик қылған жәмийетиңди,
 Өз халқың қылыў ушын азат еткен қәўимиңди,
 Өзиң мәкан қурған усы Сион таўын.
 3 Адымларыңды тикленбей турған қарабақанаға
 қарай бур,
 Душпан Мухаддес орындағы барлық нәрсени
 қыйратты.
 4 Ибадатханаңа душпанларың қышқырысты,
 Ол жерге өз байрақларын тикти.
 5 Олар тоғайда терек шабыў ушын,
 Балтасын көтерген адамға уқсайды.
 6 Кейин олар ай балта хәм балғалары менен,
 Қыйратып таслады барлық ойма ислерди.
 7 Мухаддес мәканыңды өртеди,
 Атың орналасқан мәканыңды пүткіллей
 харамлады.
 8 Олар өз кеўлинде: «Оларды пүткіллей
 қуртамыз», – деп,
 Елдегі сыйыныў орынларын өртеп жиберди.
 9 Кәраматлы белгилериңди көрмеймиз,
 Енди пайғамбарлар да қалмады,
 Бул қашанға дейин даўам ететуғынын билетуғын,
 Хеш ким қалмады бизлердиң арамызда.
 10 Құдай, қашанға дейин душпан хор қылады?
 Жаў Сениң атыңа мәңгиге тил тийгизе ала ма?

11 Не ушын қолыңды, оң қолыңды артқа тартасаң?
Қойныңнан қолыңды шығарып, оларды қырып тасла!

12 Қудай, әзелден мениң патшамсаң,
Жер жүзине жеңіс алып келесең.
13 Күшиң менен теңизди екиге бөлдің,
Теңиз айдарқаларының басларын суу ишінде ездің.

14 Лиұятанның † басларын ездің,
Шөлде жасайтуғынларға оны азық қылып бердің.
15 Суудың көзлерин хәм булақларды ашып ағызған Сенсең,
Ағып турған дәрьяларды құрғатып таслаған Сенсең.

16 Күндиз Сеники, түн де Сеники,
Ай хәм қуяшты Сен орнаттың.
17 Сен жер жүзинің барлық шегараларын орнаттың,

Жазды да, қысты да Өзиң жараттың.
18 Есінде тут, Жаратқан Ийе, душпан масқаралап атыр,

Ақмақ халықлар атыңа тил тийгизип атыр.
19 Қумырыңның жанын жыртқышларға тапсырма,
Бийшара бенделеріңди мәңгиге умытпа.
20 Дүзген келисимиңе нәзер сал,
Елдің қараңғы жерлери зорлыққа толған.
21 Езилген адам шерменде болып қайтпасын,
Бийшара хәм жарлылар атыңа алғыс-мақтау айтсын.

22 Тур, Қудай, Өз исиңди қорға,
Ақмақлардың күни бойы Сени масқара қылыуын есле.

23 Душпанларыңның қышқырығын,
Саған қарсы шыққанлардың тынбай көтерилген шайқымын умытпа.

74 *Атқарыушылардың жетекшисине. «Жоқ етпе» намасына айтылады. Асафтың жыры. Қосық.*

2 Алғыслаймыз Сени, Қудай, алғыслаймыз,
Атың Сениң бизлерге жақын,
Адамлар әжайып ислеріңди жәриялайды.

3 Қудай былай дейди: «Белгиленген уақыт келгенде,
Әдиллик пенен қазылық етемен.

4 Жер жүзи хәм онда жасайтуғынлар шайқалады,
Бирақ бекем қылдым оның сүтинлерин. *Селах*

5 „Мақтанбаң!“ – дедим мақтаншақларға,
Нахақларға: „Көкирек көтермең!

6 Көкирегіңизди жоқары көтермең!
Менменлик пенен сөйлемең!“ – дедим».

7 Шығыстан да, батыстан да,
Таулы шөлден де хүким шықпас.

8 Бирақ қазылық етиуши Қудай,
Бирин төменлетип, екиншисин жоқарылатар.

9 Жаратқан Ийе қолында бир кесе услап тур,
Ол дәмли араласпалы көпирген шарапқа толы.

Оннан жер жүзиндеги барлық нахақларға қуяды,

† Лиұятан – бул «теңиз айдарқасы» болыуы мүмкин.

Олар түбине дейин оны ишеди.

10 Ал мен Оның ислерин мәңги жәриялайман,
Саз шертип, Яқыптың Қудайына алғыс айтаман.

11 Ол барлық нахақлардың көкирегин басады,
Хақ адамлардың күшин жоқарылатады.

75 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы саз асбапларында айтылатуғын Асафтың жыры. Қосық.*

2 Яхудада Қудай белгили,
Израилда Оның аты уллы.

3 Оның қонысы Салим қаласында,
Жасайтуғын мөканы Сионда.

4 Ол жерде сындырды отлы оқларды,
Қалқан, қылыш хәм сауаш құралларын. *Селах*

5 Аңға толы таулардағы арыслан киби,
Салтанатлы хәм құдиретлисең.

6 Қаза тауып тоналған батыр жауынгерлер,
Мәңги уйқыға кетти.

Күшли жигитлердің хеш бири қолын қозғалта алмайды.

7 Яқыптың Қудайы, Сениң қорқынышлы дауысыңнан,

Атлар хәм арбакешлер естен танды.

8 Жалғыз Сен айбатлысаң,
Ким алдыңда тура алады фәзепленгениңде?

9 Дүнядағы езилгенлерди қутқарайын деп,
Хүким шығарыу ушын турдың, Қудай,
Көклерден хүкмиңди жәриялағаныңда,
Жер жүзи қорқып, тым-тырыс болып қалды. *Селах*

11 Адамзаттың фәзеби Сениң даңқыңа айланар,
Қалған фәзебин Өзиң басасаң.

12 Ұәде беріңлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге,
Орынлаңлар өз уәделеріңизди.

Оның дөгерегинде болған барлығыңыз,
Қорқынышлы Қудайға сыйлар алып келиң.

13 Ол хүкимдарлардың руұхын сөндирер,
Қорқыныш салар жер жүзиндеги патшаларға.

76 *Атқарыушылардың жетекшиси Едутун ушын. Асафтың жыры.*

2 Дауыслап Қудайға жалбарынаман,
Дауыслап Қудайды шақыраман,
Ол мени еситеди.

3 Қыйын күнимде Ийени изледим,
Түни менен қолларымды түсирмей жайдым,
Кейлим бас тартты жубаныштан.

4 Қудайды еслесем, ах ураман,
Ой жууыртсам, руұхым хәлсирейди. *Селах*

5 Көзлериме уйқы бермейсең,
Хәулирип кеткенликтен, сөйлей алмайман.

6 Өтмиштеги күнлер хаққында,
Өткен жыллар хаққында ойлайман.

7 Түнде айтқан қосықларымды еске аламан,
Өзим менен өзим сөйлесип,

Руұхым сорауларға жууап излер:

8 Ийе бизлерден мәңги бас тартты ма?

Енди қайтып хеш қашан маған мийримің түспей ме?

⁹ Оның сүйіспеншилиги мәңги жоқ болғаны ма? Берген сөзи әуладтан-әуладқа дауам етпей ме?

¹⁰ Құдай рәхим етиуді ұмытқаны ма? Мийрим-шәпәетинің орнын ғәзеп басқаны ма?

Селах

¹¹ Өзиме өзим былай дедим:

«Мине, мениң дәртим – Құдай Тааланың Өз күшин көрсетпейі».

¹² Жаратқан Ийениң, Сениң ислериңди еске аламан,

Бурынғы кәраматларыңды еслеймен.

¹³ Сениң барлық ислериңди түсиніуге тырысаман, Уллы ислериң үстінде ой жууыртаман.

¹⁴ Құдай, жолың мухаддесдур!

Құдай, Сен сыяқлы басқа уллы құдай бар ма?

¹⁵ Сен – кәраматлар ислейтуғын Құдайсаң, Халықлар арасында Өз құдиретиңди көрсеттиң.

¹⁶ Өз күшиң менен халқыңды,

Яқып хәм Юсуп әуладларын азат қылдың. *Селах*

¹⁷ Суўлар Сени көрип, Құдай,

Суўлар Сени көрип, қорқып кетти.

Түпсиз теңизлер титиреди.

¹⁸ Бултлардан жауын куйды,

Көклерден шақмақ шақты,

Сонда Сениң оқларың ушты.

¹⁹ Дүбелей ишинде дауысың гүркиреди, Жылдырымлар жер жүзин жарық қылды.

Жер титиреп, ләрзеге келди.

²⁰ Жолың теңиз арқалы,

Соқпағың уллы суўлар арқалы өтті,

Излериң болса, көринбеди.

²¹ Муўса хәм Харонның қоллары менен,

Халқыңды сүриу сыяқлы алып жүрдің.

Асафтың айрықша жыры.

77 Тыңлаң, хәй халқым, көрсетпелеримди, Мениң сөзлериме кулақ түриң.

² Ҳикмет айтыу ушын аўзымды ашаман, Өтмиштеги сырлы сабақларды баян етемен,

³ Не еситип, билгенимизди,

Ата-бабаларымыздың бизлерге айтып бергенин.

⁴ Балаларымыздан буларды жасырмаймыз,

Жаратқан Ийениң даңқын, Оның күшин, Оның әжайып ислерин келешек әуладқа баян етеміз.

⁵ Жаратқан Ийе Яқып урпағына қағыйдалар орнатып,

Израилға нызам тайынлады.

Буларды балаларына үйретсин деп,

Ата-бабаларымызға буйрық берди.

⁶ Солай етип, келешек әуладлар билсин,

Келешекте тууылатуғын балалар да,

Буларды өз балаларына жеткерсин.

⁷ Сөйтип, олар Құдайға үмит байласын,

Құдайдың ислерин ұмытпасын,

Оның буйрықларын орынласын.

⁸ Жүректери турақлы болмаған, Руўхлары Құдайға садық болмаған, Ата-бабалары сыяқлы өжет, қозғалаңшы әулад болмасын.

⁹ Садақ хәм оқлар менен қуралланған Эфрайым әулады,

Сауаш күни кейнине бурылып қашты.

¹⁰ Олар Құдайдың келисимин сақламады,

Оның нызамы бойынша жүриуден бас тартты.

¹¹ Умытты Оның ислерин,

Өзлерине көрсеткен кәраматларын.

¹² Мысырда, Соан даласында,

Ол кәрамат иследи ата-бабаларының көз алдында,

¹³ Теңизди екиге бөлип, оларды алып өтті,

Суўларды дийуал сыяқлы етип қойды.

¹⁴ Күндиз булт пенен,

Түнде оттың жақтысы менен оларды алып жүрди.

¹⁵ Шөлде жартастарды қақ айырып,

Теңиздей мол етип суў берди.

¹⁶ Жартастан булақлар ашып,

Суўларды дәрьядай ағызды.

¹⁷ Бирақ олар Оның алдында гүна ислеуді,

Шөлде Құдай Таалаға қарсы бас көтериуді дауам етті:

¹⁸ Олар арнаулы түрде Құдайды сынап,

Кейли күсеген аўқатты талап қылды.

¹⁹ Олар Құдайға қарсы сөйлеп, былай деди:

«Құдай шөлде дастурхан жая ала ма?

²⁰ Мине, Ол тасты урып, суў шығарды,

Суўды дәрья қылып ағызды.

Енди халқына нан бере ала ма,

Гөш пенен де тәмийинлей ала ма?»

²¹ Жаратқан Ийе буны еситип, қатты ғәзепленди,

Яқыпқа қарсы отын лаулатып,

Израилға қәхәрин шашты.

²² Олар Құдайға исенбеди,

Оның қутқарыуынан үмит етпеди.

²³ Ол жоқарыдағы бултларға буйрық берип,

Аспан қақпақларын ашты.

²⁴ Халыққа жейтуғын манна жаўдырды,

Көктеги дәннен берди оларға.

²⁵ Адамлар периштелердің нанын жеди,

Тойғанынша аўқат жиберди оларға.

²⁶ Шығыс самалын естирди аспанда,

Құдирети менен кубла самалын алып келди.

²⁷ Шаңдай қылып, оларға гөш,

Теңиз қумындай мол етип қуслар жаўдырды.

²⁸ Оларды ордасының ортасына,

Мәкан қылған жердің дөгерегине қондырды.

²⁹ Солай етип, халық тойғанынша жеди,

Қәлегенинше оларға Құдай берди.

³⁰ Бирақ олардың күсеуі қайтпай турып,

Аўқатлары еле аўзында екен,

³¹ Құдайдың ғәзеби оларға шашылды,

Ең күшлилерин өлтирди,

Жерге қулатты Израилдың жас жигитлерин.

³² Буған қарамастан, олар дауам етті гүна

ислеуін,

Оның әжайып ислерине исенбеди.
³³ Соның ушын, Қудай олардың күнлерин бийхұдалық пенен, Жылларын қорқыныш ишинде ақырына жеткерди.
³⁴ Қудай оларды өлтирип баслағанда, Олар Оны излеп, қайта бет бурды, Пүткил барлығы менен Қудайды изледі.
³⁵ Қудай – өзлеринің қорғаушы жартасы екенін, Қудай Таала – әменгери екенін еследи.
³⁶ Бирақ аұызлары менен Оған жағымпазлық қылды,
Тиллери менен Оның алдында өтирик сөйледі.
³⁷ Оның алдында жүректери садық болмады, Оның келисимине бийопалық қылды.
³⁸ Деген менен, Қудай реҳимли, Гүналарды кеширеді, гүнакарларды жоқ етпейди, Көп мәрте Өз ғәзебин басады, Қәхәрин толық шашпайды.
³⁹ Қудай олардың тәннен ибарат екенін, Есип өтип, қайтып келмейтуғын самал екенін еследи.
⁴⁰ Шөлде Оған қарсы нешше рет бас көтерди, Қула дүзде Оны қапа қылды.
⁴¹ Қайта-қайта сынады Қудайды, Израилдың Мухаддесин иренжитти.
⁴² Еслемеди Оның құдиретли қолын, Өзлерин душпаннан қутқарған күнин.
⁴³ Мысырда көрсеткен белгилерин, Соан даласында ислеген кәрамаатларын.
⁴⁴ Сонда Мысырдың өзеклерин қанға айландырды, Олар суұларынан ише алмай қалды.
⁴⁵ Оларға шақсын деп, ийтшыбын, Ұайран қылсын деп, қурбақалар жиберди.
⁴⁶ Олардың егинлерин хәм қол мийнетлерин, Шегирткелерге тапсырды.
⁴⁷ Буршақ пенен жүзимзарларын, Жабайы әнжир ағашларын жоқ етти.
⁴⁸ Олардың ири малларын буршақтың, Сүриулерин жылдырымның астында қалдырды.
⁴⁹ Олардың үстине отлы ғәзебин шашты, Оларға ашыу, қәхәр хәм азап, Апат алып келетуғын периштелерин жиберди.
⁵⁰ Өз қәхәрине жол қойды, Оларды өлимнен сақламады, Жанларын оба иллетине тапсырды.
⁵¹ Қырып таслады Мысырдағы барлық туңғышларды, Хамның шатырларындағы белиндеги күшинің, Биринши жемиси болған балаларын.
⁵² Өз халқын қой сыяқлы жетеклеп шықты, Шөлде сүриудей етип баслап жүрди.
⁵³ Оларды аман-есен алып жүрди, олар қорқпады, Душпанлары болса, теңізге ғарқ болды.
⁵⁴ Оларды Өзинің мухаддес жерине, Құдиретли оң қолы менен ерискен таұлы үлкеге алып келди.

⁵⁵ Алдыларынан басқа халықларды қууып шығарды,
Жерлерин оларға мүлик етип, бөлип берди, Израил урыуларын олардың шатырларына жайластырды.
⁵⁶ Бирақ олар еле де Қудайды сынады, Қудай Тааланы иренжитти, Оның тәртиплерине бойсынбады.
⁵⁷ Ата-бабалары сыяқлы опасызлық қылып, қыянет етти,
Жарамсыз садақ яңлы исенимсиз болды.
⁵⁸ Табынатуғын орынлары менен Оны иренжитти, Мүсин қудайлары менен Оның қызғанышын оятты.
⁵⁹ Қудай буларды еситип, ғәзеби лаұлады, Израилдан пүткиллей жүз бурды.
⁶⁰ Адамлар арасындағы мәкан жерин, Шилодағы Мухаддес мәканын тәрк етти.
⁶¹ Өз құдиретин тутқынлыққа,
Өз салтанатын душпан қолына тапсырды.
⁶² Халқын қылыш жүзине тапсырды, Өз меншик халқына ғәзеппенди.
⁶³ Жас жигитлерин от жалмады, Жас қызларына той қосықлары айтылмады.
⁶⁴ Руұханийлери қылыштан өлди, Жесирлери жоқлау да айта алмады.
⁶⁵ Бирақ Ийе уйқыдан оянғандай, Шараптың тәсиринен қышқырған батырдай қозғалды.
⁶⁶ Душпанларын шегиндирип, жеңилиске ушыратты,
Оларды мәңги шерменделикке дуұшар қылды.
⁶⁷ Кейин Ол Юсуптиң урпағынан бас тартты, Эфрайым урыуын таңламады.
⁶⁸ Бирақ Яхуда урыуын,
Өзи сүйген Сион таұын таңлады.
⁶⁹ Өз мухаддес Ибадатханасын аспан сыяқлы құрды,
Оны жер жүзиндей етип мәңги беккемледі.
⁷⁰ Өз қулы Дауытты таңлады,
Қой қорасынан оны шақырып алды.
⁷¹ Өз халқы Яқыпты, меншиги Израилды бағыу ушын,
Саұлық қойлардың арасынан алып келди.
⁷² Солай етип, ол халқына әдалатлық пенен шопанлық қылды,
Шебер қоллары менен оларды жетекledi.

Асафтың жыры.

78 Қудай, басқа миллетлер Сениң елиңе басып келди,
Мухаддес Ибадатханаңды ҳарамлады,
Ерусалимди қарабақанаға айландырды.
² Жем қылды қулларыңның өликлерин қусларға,
Садық адамларыңның денелерин жабайы ҳайуанларға.
³ Қанларын суұдай ағызды Ерусалим бойлап,
Оларды жерлейтуғын хеш ким болмады.

4 Бизлер қоңсы халықларға масқара,
Дөгерегимиздегилерге күлки хәм шерменде
болдық.

5 Қашанға дейин, Жаратқан Ийе,
Мәңги даўам ете ме ғәзебиң,
От сыяқлы жанған қәхәриң?

6 Ғәзебиңди шаш Сени билмейтуғын халықларға,
Сениң атыңды шақырмайтуғын патшалықларға.

7 Олар Яқып урпақларын жалмады,
Оның мәканын ұайран қылды.

8 Өтмиштеги гүналарды бизлерге жүклеме,
Өз реҳиминди бизлерге тез арада көрсет,
Бизлер жүдә хәлсиреп қалдық.

9 Қутқарыушымыз Қудай, даңқыңа бола, бизлерге
жәрдем бер,

Азат ет, Өз атың ушын гүналарымызды кешир.

10 Не ушын басқа халықлар:
«Олардың Қудайы қаяқта?» – деп айтыуы керек?
Қулларыңның қанының өшин алғаныңды,
Өз көзимиз бенен көрейик, буны басқа миллетлер
де билсин.

11 Тутқынлардың дады жетип барсын алдыңа,
Өлимге хүким етилгенлерди,
Өз құдиретли күшиң менен қутқар.

12 Сениң атыңа тил тийгизип, мазақ қылған қоңсы
халықларға,

Жети есе етип, өзлерине қайтар, Ийе!

13 Ал бизлер Сениң халқың хәм Өзиң бағып
атырған қойларыңбыз.

Сени мәңги тәрийиплеймиз,
Әўладтан-әўладқа Саған алғыс-мақтау айтамыз.

79 *Атқарыушылардың жетекшисине. Асафтың
жыры. «Лала гүллердің келисими» намасына
айтылады.*

2 Израилдың шопаны! Қулақ сал,
Юсупти қой сыяқлы алып жүриуши,
Нурыңды шаш, керублар арасында тахтта
отырған.

3 Эфрайым, Бенямин хәм Менашше алдында,
Өз күшиңди көрсет,
Келип, бизлерди қутқар.

4 Қудай! Бизлерди алдыңғы халымызға қайтар,
Бизлерге жүзиңнің нурын шаш, қутқарылайық!

5 Жаратқан Ийе, Әлемнің Қудайы!
Қашанға дейин, халқыңның дуғаларына
қәхәрленесең?

6 Бизлерге нан орнына көз жас бердің,
Көз жасқа әбден тойдырдың.

7 Қоңсыларымызды бизлерге қарсы
ийтермеледің,
Душпанларымыз күлер үстимизден.

8 Әлемнің Қудайы! Бизлерди алдыңғы халымызға
қайтар,

Бизлерге жүзиңнің нурын шаш, қутқарылайық!

9 Мысырдан бир жүзим ағашын алып келип,
Басқа халықларды қуып, оны отырғыздың.

10 Ол ушын жер таярлап, тазаладың,

Ол тамыр жайып, елди толтырды.

11 Көлеңкеси таўларды қаплады,
Шақалары нәхән кедр ағашын қаплады.

12 Шақалары созылды Жер Орта теңизине дейин,
Бөртиклери болса, Евфрат дәрьясына дейин.

13 Не ушын қулаттың оның дийуалларын?
Жолдан өткенлердің хәммеси жүзимин жулсын
деп пе?

14 Тоғайдағы доңызлар оны қопарып таслайды,
Жабайы хайуанлар жеп қояды.

15 Әлемнің Қудайы, бизлерге жүзиңди бур,
Көклерден қарап, нәзер сал,
Ғамхорлық қыл усы жүзим ағашына.

16 Оң қолың менен отырғызғаныңды,
Өзиң ушын күшейткен нәлиңди қорға!

17 Душпанларымыз оны отқа жағып, қырқып атыр,
Ғәзебиң менен оларды өлтир.

18 Жәрдем қолың оң тәрепиндегилердің үстинде,
Өзиң ушын тәрбиялаған халқыңның үстинде
болсын.

19 Бизлер Сеннен хеш қашан безбеймиз,
Бизлерди қайта тирилт, атыңды шақырамыз.

20 Жаратқан Ийе, Әлемнің Қудайы!
Бизлерди алдыңғы халымызға қайтар,
Бизлерге жүзиңнің нурын шаш, қутқарылайық!

80

*Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы
әсбаптың шертилиуінде айтылатуғын
Асафтың жыры.*

2 Шадланың күш-қууатымыз болған Қудайға,
Қууанышлы түрде қышқырың Яқыптың Қудайына!

3 Қосық айтың, дәп қағың,
Жағымлы дауыссы лира хәм арфа шертиң.

4 Кәрнай шертиң жаңа айда,
Толық айда, байрам күнимизде.

5 Бул Израил ушын бир қағыйдадур,
Яқыптың Қудайының қарарыдур.

6 Қудай Мысырға қарсы жүрис қылғанда,
Ол буны Юсуп урпағына нызам қылып қойды.

7 Мен бир таныс болмаған дауысты тыңлап турман:
«Желкеңизден жүкти алып тасладым,
Қолларыңызды ауыр себеттен азат қылдым.

8 Басыңызға апат түскенде, Мени шақырдыңыз,
Сонда сизлерди қутқарып алдым,
Шақмақ арасынан сизлерге жууап бердим,
Мериба суулары жанында сизлерди сынадым.

Селах

9 Тыңла, халқым, сизлерге ескертемен:
Израил, қәне енди, сен Маған қулақ салғаныңда!

10 Араңызда басқа қудай болмасын,
Жат қудайға табынбаң.

11 Сени Мысырдан алып шыққан,
Қудайың Жаратқан Ийе – Мен боламан.
Аузыңды аш, оны толтыраман.

12 Бирақ халқым, сен дауысыма қулақ салмадың,
Израил, сен Маған бойсынуудан бас тарттың.

13 Мен де жүреклеріңіздің қайсарлығынша
қалдырып,

Жол қойдым өз қәлеулеріңіз бенен жүриуіңізге.
¹⁴ Қәне енди халқым, сен Маған қулақ салғаныңда, Израил, сен Мениң жолларым менен жүргениңде!
¹⁵ Душпанларыңызды дәрхал бойсындырар едим, Жаўларыңызға қарсы қолымды көтерер едим!
¹⁶ Мени жек көретуғынлар Маған қуллық ететуғын еди,

Олардың бул аўхалы мәңги даўам етер еди.
¹⁷ Халқым, сизлерди ең жақсы бийдай менен азықландырар едим,
 Жартастағы пал менен тойдырар едим».

Асафтың жыры.

81 Қудай иләхийлер жыйынын басқарып,
 Қудайлардың арасында хұкимин жәриялайды:

² «Қашанға дейин, сизлер жаўызлардың тәрәпин алып,

Нахақ қазылық етесиз? *Селах*
³ Кәмбағал хәм жетимлерге әдалатлық көрсетип,
 Ғәрип хәм жарлылардың хұқықын қорғаң.

⁴ Кәмбағал хәм ғәриптерди қутқарың,
 Жаўызлардың қолынан оларды азат қылың.
⁵ Сизлер хеш нәрсени билмейсиз, түсинбейсиз,
 Қараңғылықта жүресиз.

Жер жүзиниң тийкары ләрзеге келеди.
⁶ „Сизлер қудайларсыз,
 Хәммеңиз – Қудай Тааланың улларысыз“, – дедим.

⁷ Бирақ сизлер инсан сыяқлы өлесиз,
 Хәр қандай хұкимдар сыяқлы қулайсыз!»

⁸ Тур, Қудай, қазылық ет жер жүзине,
 Пүткіл халық Саған тийислидур.

82 *Қосық. Асафтың жыры.*

² Қудай, үнсиз қалма,
 Сөйлемей, тып-тыныш болма, Қудай!
³ Мине, душпанларың шаўқым шығарып,
 Сени жек көретуғынлар бас көтермекте.
⁴ Халқыңа қарсы хийлели жоба дүзип,
 Қәдирлегенлериңе қарсы ойласық өткермекте.
⁵ Олар: «Келиң, оларды халықлар арасынан жоқ қылайық,
 Израилдың аты қайтадан еске алынбасын», – дейди.

⁶ Мыналардың хәммеси тил бириктирип,
 Саған қарсы аўқам дүзген:
⁷ Эдомлылар хәм Исмайыл урпағы,
 Моаблылар хәм Ажар урпағы,
⁸ Гебал, аммон хәм амалек халықлары,
 Филист халқы хәм Тир турғынлары.
⁹ Ассирия да оларға қосылған,
 Олар Лут урпағына қосымша күш болған. *Селах*
¹⁰ Мидянға не ислеген болсаң,
 Кишон сайында Сисера хәм Ябинге не қылған болсаң,

Оларға да соны исле.
¹¹ Олар Эн-Дорда жоқ қылынып,
 Жер ушын төгин болып қалды.

¹² Олардың ақсүйеклерине Ореб хәм Зеебке ислегениңди исле,
 Барлық көсемлерине Зебах хәм Салмуннаға қылғаныңды қыл.

¹³ Олар: «Келиң, Қудайдың жайлауларына,
 Ийелик етейик», – деген еди.
¹⁴ Қудайым! Оларды қуйын көтерген шаңдай,
 Самал ушырған қауықтай етип тасла,
¹⁵ От тоғайды жалмағандай,
 Жалын таўлардағы шөптерди күйдиргендей,
¹⁶ Боранларың менен оларды қуып,
 Өз даўылларың менен қорқынышқа сал.
¹⁷ Шерменделиктен қызарсын жүзлери,
 Солай етип, олар Сениң атыңды излесин,
 Жаратқан Ийе.

¹⁸ Олар мәңги уятқа қалып, қорқынышқа түссин,
 Хорланып, жоқ болсын.
¹⁹ Билсин олар Сениң атың Жаратқан Ийе екенин,
 Жер жүзиниң жалғыз Қудай Тааласы екеніңди.

83 *Атқарыушылардың жетекшисине. Тарлы әсбаптың шертилиуінде. Қорах әуладының жыры.*

² Қандай әжайып Сениң мәканың,
 Әлемниң Жаратқан Ийеси!
³ Жаным Сениң хәулилериңди аңсап, шаршады,
 Жүрегим хәм пүткіл барлығым,
 Тири Қудайға шадланады.
⁴ Әлемниң Жаратқан Ийеси, Патшам, Қудайым!
 Қурбанлық орныңның қасында,
 Қус та жасау ушын өзине орын табар,
 Палапанлары ушын қарлығаш уя құрар.
⁵ Қандай бахытлы Сениң үйиңде жасайтуғынлар,
 Олар тынбастан Саған алғыс-мақтау айтар! *Селах*
⁶ Қандай бахытлы Сеннен күш тапқан адам,
 Шын жүректен Сионға барыуға умтылғанлар.
⁷ Жылау ойпатлығынан өтип,
 Олар суу өзеклерин ашар,
 Биринши жаўын ол жерди берекетке толтырар.
⁸ Жол жүрип, олардың күшине күш қосылар,
 Сионда Қудайдың алдында болар.
⁹ Жаратқан Ийе, Әлемниң Қудайы, дуўамды тыңла,
 Қулақ сал, Яқыптың Қудайы! *Селах*
¹⁰ Қудай, бизлердиң қалқанымызға қара,
 Өзиң майлаған патшаға нәзер сал!
¹¹ Сениң хәулилериңдеги бир күн мың күннен артық.

Нахақлардың шатырында жасаудан гөре,
 Қудайдың үйиниң босағасында турғаным абзал.
¹² Жаратқан Ийе, Қудай – қуяш хәм қалқандур,
 Ол мийрим хәм даңқ берер,
 Минсиз жүргенлерден жақсылықты аямас.
¹³ Әлемниң Жаратқан Ийеси,
 Қандай бахытлы Саған үмит байлаған адам!

84 *Атқарыушылардың жетекшисине. Қорах әуладының жыры.*

² Жаратқан Ийе, Өз елиңе мийрим көрсеттиң,

Яқып урпағын бахытлы күнлерге қайтардың.
³ Халқыңның айыбын кеширдің,
 Олардың барлық гүналарынан өттің. *Селах*
⁴ Пүткіл ғәзебиңди услап қалдың,
 Лаўлаған қәхәриңнен қайттың.
⁵ Бизлерди қутқарған Қудай, алдыңғы
 аўхалымызға қайтар,
 Бизлерге деген ғәзебиңди тоқтат.
⁶ Мәңги ғәзеппенесең бе бизлерге?
 Ғәзебиңди әуладтан-әуладқа даўамлайсаң ба?
⁷ Халқың Сенде қууаныш табыуы ушын,
 Бизлерди қайтадан жанландырмайсаң ба?
⁸ Жаратқан Ийе, сүйиспеншилигиңди көрсет,
 Бизлерге қутқарыуыңды инам ет.
⁹ Қудайдың, Жаратқан Ийениң сөзине қулақ
 түремен,
 Ол Өз халқына, Өзиниң садық адамларына
 тынышлық сөзин айтады,
 Енди олар ақылсыз жолларына қайтпасын.
¹⁰ Оның салтанаты елимизде мәканлауы ушын,
 Сөзсиз, Оннан қорққанларға Оның қутқарыуы
 жақын.
¹¹ Сүйиспеншилик хәм садықлық ушырасады,
 Әдиллик пенен тынышлық сүйиседи.
¹² Садықлық жерден көгерип шығады,
 Әдалатлық аспаннан қарайды.
¹³ Жаратқан Ийе ийгиликти жаўдырады,
 Жеримиз өз өнимин береді.
¹⁴ Әдалатлық Оның алдында жүреді,
 Оның қәдемлери ушын жол таярлайды.

Даўыттың дуғасы.

85 Жаратқан Ийе, қулақ салып, жуўап бер маған,
 Мен ғәрип хәм мүтәжбен.
² Жанымды қорға, Саған садықпан,
 Қудайым, Саған үмит байлаған қулыңды қутқар!
³ Маған мийрим-шәпәәтиңди түсир, Ийе,
 Саған күни бойы жалбарынаман.
⁴ Қулыңның қәлбин қууанышқа толтыр,
 Жүрегимди ашаман Саған, Ийе.
⁵ Сен ийгиликли хәм кеширимлисең, Ийе,
 Сени шақырғанлардың хәммесине
 сүйиспеншилигиң мол.
⁶ Қулақ сал мениң дуғама, Жаратқан Ийе,
 Жалбарынған даўысыма дыққат ет!
⁷ Қыйын күнлеримде Сени шақыраман,
 Сен мени еситесең.
⁸ Қудайлар арасында Саған теңлесетуғыны жоқ,
 Ийе,
 Сениң ислериңдей ислер жоқ.
⁹ Сен жаратқан барлық миллетлер,
 Ийе, Сениң алдыға келип, тәжим қылады,
 Сениң атыңды даңққа бөлейди.
¹⁰ Сен уллысаң, әжайып ислер ислейсең,
 Сен жалғыз Қудайсаң.
¹¹ Жаратқан Ийе, жолыңды маған үйрет,
 Саған садық болып жүрейин,

Сениң атыңнан қорқатуғын етип, жүрегимди
 беккемле.

¹² Қудай Ийем, шын жүрегим менен алғыслайман,
 Сениң атыңды мәңги даңққа бөлеймен.
¹³ Маған деген сүйиспеншилигиң уллы,
 Жанымды өлилер мәканының туңғыйығынан
 аман сақлайсаң.
¹⁴ Қудай, арсызлар маған қарсы көтерилди,
 Қарақшылар топары жанымды алыу ушын мени
 излеп жүр,
 Олар Сени писент етпейди.
¹⁵ Сен, Ийе, реҳимли хәм мийримли Қудайсаң,
 Сабыр-тақатлы, сүйиспеншилигиң шексиз хәм
 садықсаң.
¹⁶ Аўхалыма қара, реҳим қыл маған,
 Қулыңа күш-қууат бер,
 Шорыңның улын қутқар.
¹⁷ Қайырқомлығыңнан бир белги көрсет маған,
 Мени жек көретуғынлар көрип, уялып қалсын.
 Жаратқан Ийе, жәрдем көрсетип,
 Маған жубаныш берген Өзиңсең.

86 *Қорах әуладының жыры. Қосық.*

² Жаратқан Ийе мухаддес таулар үстине
 Сионның тийкарын қурды,
 Яқыптың барлық мәкан жайларынан гөре,
 Сионның дәрўазаларын сүйеди.
³ Қудайдың қаласы,
 Сен хәққында әжайып сөзлер айтылады. *Селах*
⁴ Қудай былай дейди:
 «Мени таныйтуғынлар ишинде,
 Раҳаб хәм Вавилонды есапқа аламан.
 Мине, Филистия, Тир хәм Куш та,
 Сол жерде туўылған».
⁵ Сион хәққында былай деп айтылады:
 «Хәр бири сол жерде туўылған!
 Қудай Тааланың Өзи Сионды беккемлейди».
⁶ Жаратқан Ийе халықларды дизимге алғанда,
 «Бул да Сионда туўылды», – деп жазады. *Селах*
⁷ Жыршылар хәм ойынға түсийшилер:
 «Өмиримниң булағы сендедур!» – дейди.

87 *Қосық. Қорах әуладының жыры.*
Атқарыушылардың жетекшиси ушын. Муңлы
айтылатуғын Эзрахлы Хеманның айрықша жыры.

² Жаратқан Ийе, мени қутқарыушы Қудай,
 Күни-түни алдыға келип, жалбарынаман.
³ Дуғам Сениң алдыға жетип барсын,
 Қулақ сал жалбарыныуыма.
⁴ Жаным азапқа толы,
 Өмирим өлилер мәканына жақынласты.
⁵ Қәбирге киргенлер арасында деп есапланаман,
 Хал-дәрманы қалмаған адамға уқсайман.
⁶ Мен өлилер арасына тасланғанман,
 Сен енди еске алмайтуғын,
 Жәрдем қолыңнан маҳрум еткен,
 Қазаланып қәбирде жатырғанларға уқсайман.
⁷ Сен мени қәбирдиң түбине,

Қараңғылық хәм туңғыйыққа тасладың.
⁸ Ғәзебиң үстимди зилдей басып,
 Барлық толқынларың менен ездиң мени. *Селах*
⁹ Жолдасларымнан айырдың,
 Мени оларға жеркенишли қылдың,
 Қамалып қалдым, шыға алмайман.
¹⁰ Көзлерим қайғыдан хәлсиреген,
 Хәр күни Сени шақырдым, Жаратқан Ийе,
 Қолларымды Саған жайдым.
¹¹ Кәраматларыңды көрсетер ме едиң өлилер
 ушын?
 Руўхлары турып, Сени тәрийиплер ме еди? *Селах*
¹² Сениң сүйиспеншилигиң қәбирде,
 Садықлығың набыт болыу мәканында айтыла ма?
¹³ Қараңғылықта Сениң әжайып ислериң
 ҳаққында,
 Умытылыу мәканында әдалатлығың ҳаққында
 айтыла ма?
¹⁴ Ал мен, Жаратқан Ийе, Сени жәрдемге
 шақыраман,
 Қылған дуўам таңда жетип барар Саған.
¹⁵ Не ушын меннен жүз бурдың, Жаратқан Ийе,
 Неге жүзиңди меннен жасырасаң?
¹⁶ Жаслығымнан қыйналаман, өлимим жақын
 қалған,
 Қорқынышың алдында шарасыз қалдым.
¹⁷ Қәхәрли ғәзебиң үстимнен басып таслады,
 Қорқынышларың мени тамам қылды.
¹⁸ Күни бойы булар суў сыяқлы орап алды,
 Дөгергимди пүткиллей қоршап алды.
¹⁹ Досларымнан хәм жақынымнан айырдың,
 Тек ғана қараңғылық жолдасым болып қалды.

88

Эзрахлы Этанның айрықша жыры.

² Жаратқан Ийениң сүйиспеншилигин мәңги
 жырлайман,
 Садықлығың әуладтан-әуладқа жәриялайман.
³ Сүйиспеншилигиң мәңги орналасқан,
 Садықлығыңды көклерде беккемледің, деймен.
⁴ Сен былай дедиң: «Таңлағаным менен келисим
 дүздим,
 Құлым Даўытқа былай деп ант иштим:
⁵ „Урпағыңды мәңги беккем қыламан,
 Тахтыңды әуладтан-әуладқа даўам еттиремен“».
Селах
⁶ Жаратқан Ийе, көклер алғыслар әжайып
 ислериңди,
 Мақталар садықлығың периштелер жыйынында.
⁷ Көклерде Жаратқан Ийеге ким теңлесе алады?
 Иләхий барлықлар ишинде Жаратқан Ийеге
 уқсайтуғыны бар ма?
⁸ Периштелер кеңесинде Қудай оғада
 қорқынышлы,
 Этирапындағылардың хәммесинен айбатлы.
⁹ Әлемнің Қудайы Жаратқан Ийе,
 Сен сыяқлы күшли бар ма, Жаратқан Ийе?
 Садықлығың этирапыңды орап алған.

¹⁰ Қутырған теңизлер үстинен Сен хәккимдарлық
 қыласаң,
 Көтерилген толқынларды Сен тынышландырасаң.
¹¹ Сен Рахабты † өликтей етип езип тасладың,
 Құдиретли қолың менен душпанларды тарқатып
 жибердің.
¹² Көклер Сеники, жер жүзи де Сеники,
 Дүньяны хәм ондағы барлық нәрсени Сен
 орнаттың.
¹³ Арқа хәм кубланы Өзиң жараттың,
 Табор хәм Хермон таулары атың себепли бәлент
 дауыста шадланады.
¹⁴ Билегиң күшли, қолың құдиретли,
 Оң қолың хәммесинен бәлентте.
¹⁵ Әдиллик хәм әдалатлық тахтыңның тийкары,
 Сүйиспеншилик хәм садықлық алдыңда жүреді.
¹⁶ Қандай бахытлы бәлент дауыста шадланған
 халық, Жаратқан Ийе!
 Олар Сениң жүзиңнің нурында жүреді.
¹⁷ Күни бойы Сениң атың себепли шадланады,
 Әдиллигиң арқалы жоқары көтериледи.
¹⁸ Сен даңққа бөлейтуғын күшимизсең,
 Ыразылығың арқалы күшимиз артады.
¹⁹ Қалқанымыз Жаратқан Ийеники,
 Патшамыз Израилдың Мухаддесине тийисли.
²⁰ Бурын аян арқалы сөйлеп,
 Өз садық адамларыңа былай дедиң:
 «Бир жауынгерди қоллап-қууатладым,
 Халық ишинен бир жигитти жоқары көтердим.
²¹ Құлым Даўытты таптым,
 Мухаддес майым менен оны майладым.
²² Қолым оны қоллап-қууатлайды,
 Билегим оған күш береді.
²³ Душпан оны алдай алмайды,
 Жауызлар оған зулымлық қыла алмайды.
²⁴ Жауларын оның көз алдында еземен,
 Оны жек көргенлерди қыраман.
²⁵ Садықлығым хәм сүйиспеншилигим оның
 менен бирге,
 Мениң атым менен ол жеңиске ериседи.
²⁶ Оның қолын теңиздің үстине,
 Оң қолын дәрьялардың үстине қояман.
²⁷ Ол Мени шақырып, былай дейди:
 „Сен мениң әкемсең, Қудайымсаң,
 Қутқарыушы жартасымсаң“.
²⁸ Мен де оны туңғыш ул қылып аламан,
 Дүньядағы патшалардың ең уллысы қыламан.
²⁹ Оған болған сүйиспеншилигимди мәңги
 сақлайман,
 Оның менен дүзген келисимим беккем турады.
³⁰ Әуладың мәңгиге,
 Тахтын көклер турғанша даўам еттиремен.
³¹ Егер оның нәсили көрсетпелеримнен жүз бурып,
 Нызамларым бойынша жүрмесе,
³² Қағыйдаларымды бузып,
 Буйрықларымды орынламаса,

† Рахаб – мифологиялық теңиз мақлуғы болып, әйемги
 әдебиатларда бул ат пенен тәртипсизликлер сүүретленген.

33 Жынаятлары ушын таяқ пенен ураман,
Гүналары ушын оларды жазалайман.
34 Бирақ Даўытқа болған сүйспеншиликтен ұаз
кешпеймен,
Садықлығыма немқурайды қарамайман.
35 Келисимимди бузбайман,
Аўзымнан шыққан сөзимнен хасла қайтпайман.
36 Бир мәрте мухаддеслигим хақы ант иштим,
Даўытты алдамайман.
37 Оның әулады мәңги даўам етеди,
Оның тахты Мениң алдымда қуяш яңлы турады.
38 Ай сыяқлы мәңги-бақый аман турады,
Көклерде садық гүа болады». *Селах*
39 Бирақ Сен оннан жеркенип, жүз бурдың,
Майлаған патшаңа қатты фәзеппендің.
40 Қулың менен дүзген келисимнен бас тарттың,
Оның тажын топыраққа былғадың.
41 Оның барлық дийўалларын қулаттың,
Ұйран қылдың қорғанларын.
42 Жолдан өткенлердің хәммеси оны тонады,
Қоңсы халықларға масқара болды.
43 Жаўларының оң қолын оннан жоқары қылдың,
Барлық душпанларын қуўанышқа бөледің.
44 Қылышының жүзін артқа қайтардың,
Саўашта оны қулап-қуўатламадың.
45 Оның салтанатына шек қойдың,
Тахтын жерге қулаттың.
46 Оның жаслық күнлерін қысқарттың,
Оны шерменде қылдың. *Селах*
47 Қашанға дейин бул даўам етеди, Жаратқан Ийе?!
Өзиңди бизлерден мәңги жасырасаң ба?
Қашанға дейин, фәзебиң оттай лаўлап жанады?
48 Есиңе түсир өмиримнің қаншелли қысқа
екенин,
Не ушын адамзатты бийхуда жараттың?!
49 Бул дүньяда өмир сүрип, өлим көрмейтуғын,
Өлилер мөканының қолынан жанын қутқаратуғын
адам бар ма? *Селах*
50 Қаяқта сениң бұрынғы сүйспеншилигиң, Ийе?
Даўытқа садықлық пенен ант ишкен едиң!
51 Есле, Ийе, қулыңның шерменде болғанын,
Барлық халықлардың хорлықлы сөзлерин көтерип
жүриппен.
52 Есле, душпанларыңның масқаралаўын,
Майлаған патшаңның хәр бир қәдемін масқара
қылыўын.
53 Жаратқан Ийеге мәңги алғыслар болсын!
Аўмийин! Аўмийин!

89 *Қудайдың адамы болған Муўсаның дуўасы.*

2 Ийе, әуладтан-әуладқа,
Бизлердің пана жеримиз болдың.
3 Таўлар пайда болмасынан алдын,
Жер жүзи хәм дүньяны бар қылмасыңнан алдын,
Әзелден мәңгиге Сен – Қудайсаң.
4 Адамзатты топыраққа қайтарасаң,
«Адам уллары топыраққа қайтың», – дейсең.

5 Сениң нәзериңде мың жыл өткен бир күн
сыяқлы,
Өтетуғын түнги бир нәўбетшилик яңлы.
6 Адамларды тасқын суў сыяқлы ығызып кетесең,
Олар таңда умыт болатуғын түс сыяқлы,
Азанда гүлlep, өсетуғын,
Ал кеште солып қалатуғын шөп киби.
7 Жоқ болып кетемиз фәзебиңнен,
Қорқынышқа түсемиз Сениң қәхәриңнен.
8 Сен айыпларымызды Өзиңнің алдыңа,
Жасырын гүналарымыз жүзиңнің нуры алдына
қойдың.
9 Күнлеримиз фәзебиң астында өтер,
Жылларымыз бир дем яңлы таўысылар.
10 Өмиримиз жетпис жыл екен,
Егер күшли болсақ, сексен жыл болар.
Әжайып жылларымыз да машқала хәм
қыйыншылықта өтти,
Өмиримиз тез өтер, ушып кетермиз.
11 Ким биле алар Сениң фәзебиңнің күшин?
Адамлар қорққандай, ол сондай күшли!
12 Дана жүрекке ийе болыўымыз ушын,
Өмиримиздің күнлерин санаўды үйрет.
13 Бизлерге қайт, Жаратқан Ийе!
Қашанға дейин бул даўам етеди?
Кулларыңа реҳим қыл!
14 Таңда бизлерди сүйспеншилигиң менен
тойдыр,
Өмир бойы шадланып, қуўанайық.
15 Бизлерди азапқа қалдырған күнлериңнің,
Бахытсыз жасаған жылларымыздың есесине,
Бизлерди шадлыққа бөле.
16 Сениң ислериң кулларыңа,
Салтанатың олардың балаларына көринсин.
17 Қудай Ийемиз, Сениң бизлерге мийримің
түссин,
Қол мийнетимизди табыслы қыл,
Аўа, қол мийнетимизди табыслы қыл.
90 Қудай Тааланың панасында жасаған адам,
Құдирети күшли Қудайдың саясында
түнейди.
2 Жаратқан Ийеге былай деймен:
«Сен мениң панамсаң, бекинисимсең,
Мен үмит байлаған Қудайымсаң».
3 Сөзсиз Ол сени аңшының дузағынан,
Өлтиретуғын обадан қутқарады.
4 Ол сени орайды Өз пәрлери менен,
Оның қанатларының астынан пана табасаң,
Оның садықлығы қалқаның хәм қорған дийўалың
болады.
5 Сонда сен түнде қәуип-қәтерден,
Күндиз ушқан оқлардан,
6 Қараңғылықта келетуғын обадан,
Түски ўақытта қырғын келтиретуғын апаттан
қорқпайсаң.
7 Қапталыңда мың адам,
Оң тәрәпиңде он мың адам қырылса да,
Бул апатлар саған жақынламайды.

8 Тек ғана сен өз көзің менен,
Жауыз адамлардың жазаланыуын көресең.
9 Егер Жаратқан Ийени өз панаң,
Қудай Тааланы мекенлауың жериң қылсаң,
10 Бәлеге дуушар болмайсаң,
Шатырыңа апат жақынламайды.
11 Ол периштелерине буйрық береді,
Периштелер барлық жолларыңды қорғайды.
12 Аяғың тасқа сүрникпеуі ушын,
Олар сени өз қолларыңда алып жүреді.
13 Арыслан хәм жыланның үстинен басып өтесең,
Күшли арыслан хәм жыланды басқылап
таслайсаң.
14 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мени сүйгени ушын, оны қутқараман,
Мениң атымды билгени ушын, оны аман
сақлайман.
15 Мени шақырғанда, оған жууап беремен,
Басына ис түскенде, оның қасында боламан,
Оны қутқарып, иззет көрсетемен.
16 Оған узақ өмир бағышлайман,
Өз қутқарыуымды оған көрсетемен».

91 Жыр. Шаббат ушын арналған қосық.

2 Жаратқан Ийеге миннетдаршылық
билдириу,
Саз шертип, Қудай Тааланың атын алғыслау,
3 Таңда сүйиспеншилигинди,
Түнде садықлығыңды жәриялау қандай жақсы!
4 Буларды он тарлы әсбап, арфа,
Және лира хәуазында айтыу қандай жақсы!
5 Ислериң менен мени қууандырдың, Жаратқан
Ийе,
Қолларыңның ислери себепли шадланаман.
6 Қандай уллы ислеген ислериң, Жаратқан Ийе,
Ой-пикирлериң жүдә терең!
7 Надан адам буны билмейди,
Ақмақ адам буны түсинбейди.
8 Нахақлар майса шөптей өсип шыққаны менен,
Жауызлық ислеушилер жайнап-жаснағаны менен,
Олар мәңгиге жоқ қылынады.
9 Бирақ Сен мәңгиге уллысаң, Жаратқан Ийе.
10 Мине, Жаратқан Ийе, душпанларың сөзсиз,
Ауа, сөзсиз қырылып кетеди,
Жауызлық ислеушилердің хәммеси тарқалып
кетеди.
11 Мени жабайы буғадай күшли қылдың,
Таза зәйтүн майы менен майладың.
12 Душпанларымының жеңилисин көрди көзлерим,
Маған қарсы шыққан жауызларға не болғанын
еситти қулағым.
13 Хақ адам пальма ағашындай гүлlep-жаснайды,
Лебанондағы кедр ағашындай бийик болып
өседі.
14 Олар Жаратқан Ийениң Үйине отырғызылған
болып,
Қудайымыздың хәулисінде гүлlep-жаснайды.
15 Хәттеки, қартайса да, мийуесин береді,

Жапырақлары қойыу, тап-таза болып турады.

16 Олар былай деп жәрия қылады:
«Жаратқан Ийе әдалатлы! Сүйенген жартасым!
Онда хеш қашан нахақлық болмас!»

92 Жаратқан Ийе патшалық қылады!
Ол уллылықты кийим етип кийип,
Құдиретти белине байлаған,
Дүнья беккем орнатылған, тербелмейди.
2 Сениң тахтың әзелден орнатылған,
Сен әзелден барсаң.
3 Суу толқынлары гүркиреп шууылдайды,
Жаратқан Ийе,
Толқынлар гүркиреп дауыс шығарады,
Толқынлар гүркиреп шууылдап, урылады.
4 Жоқарыдағы Жаратқан Ийе уллы суулардың
гүркиреуинен,
Күшли теңиз толқынларынан да құдиретли.
5 Сениң қағыйдаларың турақлы,
Ибадатханаңа мухаддеслик мәңги жарасады,
Жаратқан Ийе.

93 Өш алыушы Қудай, Жаратқан Ийе,
Өш алыушы Қудай, нурыңды шаш!

2 Тур, жер жүзин хәким етиуши,
Менменлерге ылайықлы жазасын бер!
3 Жауызлар қашанға дейин, Жаратқан Ийе,
Қашанға дейин, үстем болып шадланады?
4 Ауызларынан менмен сөзлер шығып,
Залымлардың хәммеси мақтанып атыр.
5 Жаратқан Ийе, олар халқыңды езип,
Өзиң таңлаған халқыңа азап берип атыр.
6 Жесир хәм келгиндини өлтирип,
Жетимлерди жоқ қылып атыр.
7 Олар: «Жаратқан Ийе көрмейди,
Яқыптың Қудайы итибар бермейди», – дейди.
8 Хәй, халықтың ишиндеги ойсызлар, дыққат етиң,
Хәй, ақмақлар, қашан сизлерге ақыл киреди?
9 Қулақты жаратқан еситпей ме?
Көзди дөреткен көрмей ме?
10 Миллетлерге тәртип берген,
Адамзатқа билим берген жазаламай ма?
11 Жаратқан Ийе адамзаттың пикирлерин,
Хәм оның бийхуда екенин биледи.
12 Жаратқан Ийе, қандай бахытлы Сен тәртип
берген,
Нызамыңды Өзиң үйреткен адам!
13 Қыйын күнлерде оған тынышлық бересең,
Жауызлар ушын шуқыр қазылғанша, ол аман
болады.
14 Ауа, Жаратқан Ийе халқын таслап кетпейди,
Өз меншик халқын тәрк етпейди.
15 Хәкимнің тийкары және әдалат болады,
Әдил адамлар оның изине ереді.
16 Ким мени қорғау ушын жауызларға қарсы
шығады?
Ким мен ушын залымларға қарсы турады?
17 Егер Жаратқан Ийе маған жәрдем бермегенде,
Жаным үнсиз өлим меканына түсер еди.
18 «Аяғым тайып атыр», – дегенимде,

Сениң сүйиспеншилигиң мени қоллады, Жаратқан Ийе.

¹⁹ Ишим қайғы-уғайымға толып кеткенде, Сениң жубанышың кеулимди көтерди.

²⁰ Қағыйданы бәнелеп, нахақлық қылған хүкимдар,

Сениң менен шерик бола ала ма?

²¹ Олар хақ адамға қарсы бирлеседи, Айыпсызға өлим жазасын береді.

²² Бирақ Жаратқан Ийе мениң қорғаным, Құдайым, паналайтуғын жартасым.

²³ Құдайымыз Жаратқан Ийе олардың жауыз ислерин,

Өз басына келтиреді.

Жауызлықтары ушын оларды жоқ қылады, Ауа, оларды жоқ қылады.

94 Келиң, Жаратқан Ийеге бәлент дауыс пенен шадланайық,

Қутқарыушы жартасқа шадланайық.

² Алғыс айтып, Оның алдына келейик, Оған бәлент дауыс пенен қосық айтайық!

³ Жаратқан Ийе уллы Құдайдур, Барлық құдайлардан үстем турыушы уллы патшадур.

⁴ Жердің туңғыйықлары Оның қолында, Тау шыңлары да Оған тийисли.

⁵ Теңиз Оныки, оны Өзи жаратты, Құрғақ жерди де Өз қолы менен дөретти.

⁶ Келиң, тәжим қылып, ийилейик, Бизлерди жаратқан Жаратқан Ийениң алдында дize бүгейик.

⁷ Ол бизлердің Құдайымыз, Бизлер Оның бағып атырған халқымыз, Қолының астындағы қойларымыз.

Бүгин Оның дауысына кулақ салың:

⁸ «Мерибада †, сол күни шөлдеги Массада болғаны сыяқлы,

Тас қылмаңлар жүреклеріңизди.

⁹ Ислеген ислеримди көрсе де, Ата-бабаларыңыз сол жерде Мени сынап, тексерди.

¹⁰ Қырық жыл дауаымында ол әуладтан жеркенип, былай дедим:

„Олар жүрекleri азғырылған халық, Жолларымызды билмейди“.

¹¹ Сонлықтан ғезепленип, былай деп ант иштим: „Олар Мениң дем алыу ушын беретуғын елиме хасла кирмейди!“»

95 Жаратқан Ийеге таза қосық айтың! Хәй, пүткил дүнья, Жаратқан Ийеге арнап қосық айтың!

² Жаратқан Ийеге арнап қосық айтың, Оның атын алғыслаң,

Хәр күни жәриялаң Оның қутқарыуын!

³ Жәриялаң Оның даңқын миллетлер арасында, Әжайып ислерин барлық халықлар ишинде!

⁴ Жаратқан Ийе уллы, алғысқа жүдә ылайықлы,

Барлық құдайлардан да айбатлы.

⁵ Халықлардың барлық құдайлары жалған, Жаратқан Ийе болса, көклерди жаратқан.

⁶ Салтанат хәм уллылық Оның дәрғайында, Құдирет хәм гөззаллық мухаддес Ибадатханасында.

⁷ Хәй, барлық халықлар, Жаратқан Ийени алғыслаң,

Жаратқан Ийениң құдирет хәм салтанатын алғыслаң,

⁸ Жаратқан Ийениң даңқлы атына алғыс айтың, Садақалар усынып, хәулисине кириң!

⁹ Мухаддес салтанатлы Жаратқан Ийеге сыйының! Хәй, пүткил жер жүзи, Оның алдында титирең!

¹⁰ Миллетлер арасында: «Жаратқан Ийе патшалық етеди,

Дүнья беккем орнатылған, қозғалмайды, Ол халықларды әдалатлық пенен хүким қылады», – деп айтың.

¹¹ Қуғансын көклер, йошлансын жер жүзи! Гүүлесин теңиз хәм оның ишиндегилер!

¹² Қуғансын қыр хәм оның үстиндегилер! Сонда қуғанштан бәлент дауыс шығарады тоғайдағы тереклер.

¹³ Киятырған Жаратқан Ийениң алдында.

Ол жер жүзин хүким етиу ушын киятыр, Дүньяны әдалатлық пенен, Халықларды Өз әдиллиги менен хүким етеди.

96 Жаратқан Ийе патшалық қылады, Шадлансын жер жүзи,

Барлық атаулар қуғансын!

² Булт хәм қойыу қараңғылық Оның дөгерегин қаплаган,

Әдиллик хәм әдалатлық тахтының тийкары.

³ От жүрер Оның алдында, Этирапындағы душпанларын жандырып жибереди.

⁴ Шақмақлары дүньяны жақтыландырады, Жер жүзи оны көрип, титирейди.

⁵ Жаратқан Ийениң алдында, Пүткил жер жүзиниң Ийесиниң алдында, Таулар мумдай ерип кетеди.

⁶ Көклер Оның әдалатлығын жәриялайды, Пүткил халықлар уллылығын көреді.

⁷ Бутқа табыныушылар, Жарамсыз бутлары менен мақтанатуғынлар шерменде болсын!

Жаратқан Ийеге сыйының, хәй, барлық құдайлар!

⁸ Жаратқан Ийе, хүкимлериңди еситип, Сион қуғанады,

Яхуда қалалары шадланады.

⁹ Жер жүзиндеги ең уллысы Сенсең, Жаратқан Ийе,

Барлық құдайлардан үстемсең, уллысаң.

¹⁰ Жаратқан Ийени сүйетуғынлар, Жаманлықты жек көриң.

Ол садық кулларының жанын қорғайды, Оларды жауызлардың қолынан қутқарады.

† Шығ. 17:7

11 Ҳақ адамларға нур шашылып,
Пәк жүреклилер қуғанышқа бөленеди.
12 Ҳэй, Ҳақ адамлар, Жаратқан Ийе менен
шадланың,
Оның мухаддес атын тәрийиплең!

Жыр.

97 Жаратқан Ийеге таза қосық айтың,
Ол әжайып ислер қылды,
Жеңис алып келди Оның оң қолы хәм мухаддес
билеги.

2 Жаратқан Ийе миллетлерге Өз жеңисин аян етти,
Әдалатлығын оларға көрсетти.

3 Израил халқына болған сүйспеншилигин,
Оларға болған садықлығын есинде сақлады,
Құдайымыздың жеңисин көрди дүньяның төрт
тәрепи.

4 Пүткил жер жүзи шадланып бақырың, Жаратқан
Ийеге,

Қуғанышлы түрде саз шертип, қосық айтың.

5 Лира шертип, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтау
айтың,

Лира хәм саз Ҳауазлары астында!

6 Ҳәр түрлі кәрнайлар шертип,
Бәлент дауыста шадланың патшамыз Жаратқан
Ийениң алдында.

7 Гүйлесин теңиз хәм оның ишиндегилер,
Жер жүзи хәм онда жасайтуғынлар.

8 Дәрьялар қол шаппатласын,
Таулар биргеликте шадлансын,

9 Жаратқан Ийениң алдында!
Ол жер жүзин хәким етиуі ушын киятыр.
Ол дүньяны әдалатлық пенен,
Халықларды теңлик пенен хәким етеди.

98 Жаратқан Ийе патшалық қылады,
Титиресин халықлар!
Керублардың арасында тахтына отырады,
Шайқалсын жер жүзи!

2 Жаратқан Ийе уллыдур Сионда,
Ол барлық халықлардан да жоқары.

3 Олар Сениң уллы хәм айбатлы атыңды
алғысласын!

Ол мухаддесдур.

4 Әдалатлықты сүйетуғын құдиретли Патша,
Сен әдилликти орнаттың,
Яқып урпағында әдалатлық хәм әдиллик
орнаттың.

5 Құдайымыз Жаратқан Ийени уллылаң,
Оның аяқ қойғышының алдына жығылып,
сыйының!

Ол мухаддесдур.

6 Оның руханийлери арасында Муўса менен
Харон да бар еди,
Самуел де Оның атын айтып шақырғанлар
арасында еди.

Олар Жаратқан Ийеге жалбарынды,
Ол да оларға жууап берди.

7 Минара сыяқлы булт ишинен олар менен
сөйлести,
Олар Оның буйрықтарына,
Өзлерине берилген қағыйдаларға әмел қылды.

8 Құдайымыз Жаратқан Ийе, Сен оларға жууап
бердиң,

Ислеген жауызлықтары ушын жазаласаң да,
Кешириуши Құдай болдың.

9 Құдайымыз Жаратқан Ийени уллылаң,
Сыйының Оған мухаддес тауында!

Құдайымыз Жаратқан Ийе мухаддесдур!

Миннетдаршылық жыры.

99 Пүткил дүнья, бәлент дауыста Жаратқан
Ийеге шадланың!

2 Қуғанышлы түрде Оған хызмет қылың,
Бәлент дауыста шадланып, Оның дәрғайына
барың!

3 Жаратқан Ийе – Құдай екенін тән алыңлар,
Ол бизлерди жаратты, бизлер де Оған
тийислимиз,

Оның халқымыз, бағып атырған қойларымыз.

4 Дәрўазаларына мақтаулар менен,
Ҳәулилерине алғыс пенен кириң!

Оны тәрийиплеп, атын алғыслаң!

5 Жаратқан Ийе ийгиликли,
Сүйиспеншилиги дауам етер мәңги,
Садықлығы әуладтан-әуладқа дауам етеди.

Дауыттың жыры.

100 Сүйиспеншилик хәм әдилликти қосық
қылып айтаман,

Саз шертип, Сени алғыслайман, Жаратқан Ийе.

2 Минсиз жолдан жүриуге дыққатлы боламан,
Маған қашан келесең?

Пәк жүрек пенен өмир сүремен үйимде.

3 Жеркенишли нәрседен көзлерим жырақ болады,
Қыйсық жолларды жаман көремен,
Ондай ислердиң маған жабысыуына жол
қоймайман.

4 Азғын жүрек меннен аулақ болсын,
Жауызлықты билиуде де қәлемеймен.

5 Достының артынан мыш-мыш айтқанның үнин
өширемен,

Тәкаббир хәм менмен адамларға тақатым жоқ.

6 Көзим елдеги садық адамлардың үстинде
болады,

Олардың жанымда болыуын қәлеймен,
Минсизлик жолынан жүретуғын адам,
Маған хызмет етеди.

7 Ҳийлекерлик қылатуғын мениң сарайымда
жасамайды,

Өтирик сөйлейтуғын көз алдымда тура алмайды.

8 Ҳәр таңда елдеги жауызларды жоқ қыламан,
Барлық залымларды Жаратқан Ийениң қаласынан
жоқ қыламан.

101 *Езилген бийшараның Жаратқан Ийеге өз
дәртин айтып, еткен дуўасы.*

2 Жаратқан Ийе, дуғамды есит,
 Пәриядым Саған жетип барсын.
 3 Қыйын күнімде жүзинди меннен жасырма,
 Құлақ сал мениң дауысыма,
 Сени шақырғанымда, тез жууап бер маған.
 4 Өмирим түтиндей жоқ болып,
 Сүйеклерим оттай жанып атыр.
 5 Жүрегим қуұраған шөптей болып қалды,
 Аұқат жеуди де умыттым.
 6 Дад салып, ахыұ-нала шеккенликтен,
 Етим сүйеклериме жабысқан.
 7 Мен құла дүздеги узақшаға ұқсайман,
 Қарабақанаға айланған жерлердеги байыұлы
 сыяқлыман.
 8 Көзиме уйқы келмейди,
 Там басындағы жалғыз бир қус яңлыман.
 9 Күни бойы душпанларым мени мазақ қылады,
 Мени мазақлаушылар атымды нәлет айтыу ушын
 қолланады.
 10 Нан орнына күл жеп атырман,
 Көз жасымды ишимлигиме араластыраман.
 11 Сениң ашыұ хәм қәхәриң себепли усындай
 қылып атырман.
 Аұа, Сен мени көтерип, ылақтырдың.
 12 Кешки ұақыттағы көлеңкеге ұқсайды өмирим,
 Шөп сыяқлы, сарғайып солып атырман.
 13 Бирақ Сен, тахтыңда мәңги отырсаң, Жаратқан
 Ийе,
 Сениң даңқың әуладтан-әуладқа дауам етеди.
 14 Орныңнан турып, Сионға реҳим ет,
 Оған мийрим-шәпәт көрсететуғын ұақыт келди,
 Белгиленген ұақыт-саат жетип келди.
 15 Қулларың оның тасларын да қәдирлейди,
 Оның топырағы ушын жанлары ашыйды.
 16 Миллетлер Жаратқан Ийениң атынан,
 Жер жүзиндеги патшалар Оның салтанатынан
 қорқады.
 17 Жаратқан Ийе Сионды қайта тиклейди,
 Өз салтанаты менен пайда болады.
 18 Гедейлердің дуұасына құлақ салады,
 Пәриядынан бас тартпайды.
 19 Еле туұылмаған халық Жаратқан Ийеге алғыс-
 мақтау айтсын,
 Мыналар кейинги әулад ушын жазылсын:
 20 Тутқынлардың наласын тыңлау ушын,
 Өлимге хұким етилгенлерди қутқарыу ушын,
 Жаратқан Ийе жоқарыдағы мухаддес мәканынан
 қарады,
 Көклерден жер жүзине нәзер таслады.
 22 Солай етип, Жаратқан Ийениң аты Сионда,
 Алғыс-мақтау Ерусалимде жәрияланады.
 23 Халықлар хәм патшалықлар,
 Жаратқан Ийеге сыйыныу ушын жыйналады.
 24 Өмир жолымда Ол мени күштен қалдырды,
 Өмир жасымды қысқартты.
 25 Мен былай дедим:
 «Құдайым, өмиримнің жартысында жанымды
 алма!

Сениң жылларың дауам етер әуладтан-әуладқа!
 26 Әзелден жер жүзин орнаттың,
 Көклер Сениң қолларыңның дәрәтпеси.
 27 Олар жоқ болады, ал Сен дауам етесең,
 Олардың хәммеси кийимдей тозып қалады,
 Шапандай етип оларды алмастырасаң,
 Олар жоқ болып кетеди.
 28 Бирақ Сен өзгермейсең,
 Хеш тауысылмайды Сениң жылларың.
 29 Қулларыңның балалары усы жерди мәканлайды,
 Әуладлары Сениң алдыңда қәуипсиз жасайды».

Дауыттың жыры.

102 Жаратқан Ийеге алғыслар айт, хәй жаным!
 Оның мухаддес атына алғыслар айт, хәй
 пүткил барлығым!
 2 Жаратқан Ийеге алғыслар айт, хәй жаным!
 Умытпа Оның барлық жақсылықтарын!
 3 Барлық айыптарымды кеширетуғын,
 Хәмме кеселиме шыпа беретуғын,
 4 Жанымды өлим шуқырынан азат ететуғын,
 Сүйиспеншилик хәм реҳим тажын кийдиретуғын,
 5 Өмиримди ийгилик пенен толтыратуғын Ол,
 Мени бүркиттей етип, жаслығымды тиклейди.
 6 Жаратқан Ийе барлық езилгенлерге,
 Хәқлық хәм әдалатлық қылады.
 7 Өз жолларын Муұсаға,
 Ислерин израиллыларға көрсетти.
 8 Жаратқан Ийе реҳимли хәм мийримли,
 Ол сабыр-тақатлы хәм сүйиспеншилиги шексиз.
 9 Ол бәрқулла айыплай бермейди,
 Мәңгиге кек те сақламайды.
 10 Бизлерге гүналарымызға қарап қатнас
 қылмайды,
 Жаманлықтарымызды өзимизге қайтармайды.
 11 Көклер жер жүзинен қаншелли жоқары болса,
 Оның Өзинен қорқатуғынларға болған
 сүйиспеншилиги де соншелли уллы.
 12 Шығыс батыстан қаншелли узақ болса,
 Ол жынаятларымызды бизлерден соншелли
 узақластырды.
 13 Әке балаларына қандай реҳим қылса,
 Жаратқан Ийе де Өзинен қорқатуғынларға сондай
 реҳим қылады.
 14 Ол бизлердің қалай жаралғанымызды биледи,
 Топырақтан екенимизди умытпайды.
 15 Адамзаттың өмири шөпке ұқсайды,
 Даладағы гүлдей болып гүллейди.
 16 Самал ескенде, жоқ болып кетеди,
 Болған жери оны қайтып танымайды.
 17 Бирақ Жаратқан Ийе Өзинен қорқатуғынларды
 мәңги сүйеди,
 Оның келисимине әмел қылғанлардың,
 Хәм пәрманларына муқиятлы түрде
 бойсынғанлардың,
 Балаларының балаларына садықлығы дауам
 етеди.
 19 Жаратқан Ийе Өз тахтын көклерге орнатты,

Оның патшалығы хәмме жерди өз ишине алады.

²⁰ Оның сөзине кулақ салып,
Айтқанларын орынлайтуғын,
Құдирети күшли периштелер,
Жаратқан Ийеге алғыслар айтың!
²¹ Жаратқан Ийениң көктеги ләшкерлери,
Оның еркин орынлайтуғын хызметкерлери,
Оған алғыс-мақтаулар айтың!
²² Жаратқан Ийеге алғыслар айтың,
Хәй, Оның патшалығындағы барлық жаратылыс!
Жаратқан Ийеге алғыслар айт, хәй жаным!
103 Жаратқан Ийеге алғыслар айт, хәй жаным!
Қудайым Жаратқан Ийе, Сен оғада уллысаң!
Салтанат хәм уллылыққа бөленгенсең,
² Шапандай етип нурға оранғансаң,
Көклерди шатырдай етип жайғансаң,
³ Сарайыңды жоқарыдағы суулардың үстине
курғансаң,
Бултарды Өзиңе сауаш арбасы қылғансаң,
Самал қанатларына минип кетесең.
⁴ Самалларды Өзиңе хабаршы,
От жалынларын хызметкер қылсаң.
⁵ Сен жерди тийкар үстине орнаттың,
Ол мәңги-бақый орнынан қозғалмас.
⁶ Оған туңғыйықты кийим сыяқлы кийгиздің,
Хәттеки, таулардың жоқарысын да суу қаплаған.
⁷ Сениң кейислериңнен суулар қашты,
Гүркиреген дауысыңнан олар шегинди.
⁸ Таулардан асып, ойпатлықларға түшти,
Олар ушын Өзиң белгилеген жерлерге ақты.
⁹ Суулар тасымасын, жер жүзин және қаптамасын
деп,
Олар ушын шегара қойдың.
¹⁰ Булақларды сайларға қарай,
Таулар арасы менен ағызасаң.
¹¹ Олар барлық жабайы хайуанларды сууғарады,
Қуланлардың шөлин қандырады.
¹² Қуслар суу бойларында жасайды,
Путалар арасынан олар сайрайды.
¹³ Көктеги үйиңнен тауларды сууғарасаң,
Жер жүзи ислериңнің мийүесинен тояды.
¹⁴ Малларды шөплер менен тәмийинлейсең,
Адамлар мийнет пенен азығын алсын деп,
Жерге егинлер өсиресең.
¹⁵ Кеуиллерин көтеретуғын шарапты,
Жүзлерине нур беретуғын зәйтүн майын,
Күш-қууат беретуғын нанды Сен бересең.
¹⁶ Жаратқан Ийениң тереклери,
Өзи тиккен Лебанондағы кедр ағашлары сууға
қанады.
¹⁷ Қуслар тереклерде уя қурады,
Ләйлектиң уясы бар сәрүйи ағашларында.
¹⁸ Тау ешкилери бийик тауларда жасайды,
Жартастарда даманлардың † инлери бар.
¹⁹ Уақытты белгилесин деп, айды,
Бататуғын уақтың билетуғын қуяшты жараттың.
²⁰ Қараңғылық шөктиргениңде, түн болады,

Сонда тоғай хайуанлары гезип жүреді.

²¹ Арысланлар ақырып, олжа ізлейди,
Қудайдан азығын сораиды.
²² Қуяш шыққанда, олар изине қайтады,
Өзлериниң инлерине барып жатады.
²³ Адам өз жұмысларына шығады,
Кешке дейин жұмысы менен бәнт болады.
²⁴ Қаншелли ислер қылдың, Жаратқан Ийе!
Хәммесин даналық пенен жараттың,
Жер жүзи жаратқанларың менен толы.
²⁵ Мине, ушы-қыйыры жоқ теңизлер,
Ишинде қайнаған сансыз жанзатлар,
Үлкен-киши жаныуарлар.
²⁶ Ол жерде кемелер жүзеди,
Ишинде ойнасын деп, жараттың Лиуятанды ††.
²⁷ Уақтында ырысқымызды берсин, деп,
Олардың хәммеси Саған көз тигеди.
²⁸ Ырысқысын бергениңде, олар жыйнап алады,
Қолларыңды ашқаныңда, олар жеп тояды.
²⁹ Жүзинди жасырғаныңда, олар сасқалақлап
қалады,
Жанларын алсаң, олар өлип, топыраққа қайтады.
³⁰ Жан берсең, олар жаратылады,
Жаңадан өмир бересең жер жүзине.
³¹ Жаратқан Ийениң салтанаты мәңги дауам етсин!
Жаратқан Ийе шадлансын Өз жаратқанларына!
³² Ол жер бетине көз тасласа, жер титирейди,
Тауларға қол тийгизсе, таулар түтейди.
³³ Өмирим бойы Жаратқан Ийени жырлайман,
Бар екенмен, саз шертип, Қудайыма алғыслар
айтаман.
³⁴ Ой-пикирлерим Оған мақул болсын,
Жаратқан Ийе себепли шадланаман!
³⁵ Жер жүзинен гүнакарлар жоқ болсын,
Жауызлар артық болмасын!
Жаратқан Ийеге алғыслар айт, хәй жаным!
Халилуйя!
104 Жаратқан Ийени алғыслап, атын айтып
шақырың,
Оның ислерин халықлар арасында билдириң!
² Оны жырлап, саз шертип алғыс айтың,
Барлық әжайып ислерин жәрия қылың!
³ Оның мухаддес аты менен мақтаның,
Жаратқан Ийени излегенлер шадлансын!
⁴ Жаратқан Ийени хәм Оның құдиретин,
Оның дәрғайын тынымсыз излең!
⁵ Умытпаң Оның әжайып ислерин,
Оның кәрамаатларын хәм шығарған хәкимлерин,
⁶ Хәй, Оның қулы Ибрайымның әулады,
Қудай таңлаған Яқыптың урпағы!
⁷ Ол – Қудайымыз Жаратқан Ийедур,
Шығарған хәкимлери пүткіл жер жүзиндедур.
⁸ Мәңги еслейди Өз келисимин,
Мыңлап әуладларға берген үәдесин,
⁹ Ибрайым менен дүзген келисимин,
Ысаққа ант ишип, берген үәдесин.

† Даман – сурокқа ұқсайтуғын хайуан.

†† Лиуятан – үлкен теңиз хайуаны.

10 Буны Яқып ушын бир қағыйда етип тастыйықлады,
Израил ушын мәңги бир келисим қылды.
11 Ол былай деди: «Кенаан жерин саған беремен, Оны пайыңызға түскен мүлик етип беремен».
12 Сол ўақытта олар саны жағынан аз еди, Сол жерде аз санлы хәм келгинди еди.
13 Бир халықтан екинши халыққа,
Бир елден екинши елге гезип жүрди.
14 Жаратқан Ийе хеш кимнің оларды езиўине жол қоймады,
Олар ушын патшаларға ескертиў берип,
15 Былай деди: «Майлағанларыма тиймең, Пайғамбарларыма жаманлық қылмаң!»
16 Елге ашлық жиберди,
Бир тислем нанға зар қылды.
17 Олардың алдынан бир адамды жиберди, Аўа, Юсуп қул болып сатылды.
18 Оның аяқлары шынжырланды, Мойнына буғау салынды.
19 Оның айтқанлары орынланғанша, Жаратқан Ийениң сөзи оны сынады.
20 Патша адам жиберип, Юсупти босатты, Халықлардың хўкимдары оны азат қылды.
21 Оны өз сарайының басқарыўшысы, Пүткил ийелигиниң хўкимдары етип тайынлады.
22 Қалесе, хызметкеримди шынжырласын, Ақсақалларыма даналық үйретсин, деди.
23 Кейин Израил Мысырға келди,
Яқып Мысырға, яғный Хам үлкесине орналасты.
24 Жаратқан Ийе оның халқын берекетледи,
Душпанларына қарағанда, олардың санын көбейтти.
25 Кейин Ийемиз Мысыр халқының жүрегінде, Өз халқына деген жек көриўшилик оятты.
Мысыр халқы Оның қулларына қарсы, Хийлекерлик қыла баслады.
26 Ол Өз қулы Муўсаны,
Өзи таңлап алған Харонды жиберди.
27 Олар көрсетти Жаратқан Ийениң кәраматлы белгилерин,
Хам үлкесінде әжайып ислерин.
28 Жаратқан Ийе қараңғылық жиберип, елди тас түнек қылды,
Муўса менен Харон Оның сөзлерине қарсы шықпады.
29 Олардың суўларын қанға айландырды, Ондағы балықларды набыт қылды.
30 Мысыр жери қурбақаларға толып кетти, Хәттеки, патшасының бөлмесине кирди.
31 Жаратқан Ийе буйырғанда, ийтшыбын ушып келди,
Ширкейлер пүткил елди қаплады.
32 Жаўынның орнына буршақ жаўдырды, Шақмақ шақтырды олардың елинде.
33 Жүзимзарларын хәм әнжир ағашларын қуртты, Елдеги барлық тереклерди сындырды.
34 Ол буйырғанда, шегирткелер келди,

Сансыз шекшеклер қайнады.
35 Олар елдеги барлық өсимликлерди, Атызлардағы егинлерди жеп таўысты.
36 Жаратқан Ийе елдеги туңғышлардың хәммесин, Хәр бириниң белиндеги күшиниң биринши жемиси болған балаларын өлтирди.
37 Израиллыларды елден гүмис хәм алтын менен шығарды,
Урыўларының ишинде сүрниккени болмады.
38 Олар шығып кеткенде, Мысыр қуўанды, Мысыр халқы Израилдан қорқып қалған еди.
39 Жаратқан Ийе Израилды булт пенен жаўды, Түнде жақты болсын, деп от берди.
40 Халық сорағанда, оларға бөденелер жиберди, Аспаннан нан жаўдырып, оларды тойдырды.
41 Тасты жарды, суў атлығып шықты, Қуўраған жерден дәрья болып ақты.
42 Ол Өз мухаддес ўәдесин,
Қулы Ибрайымға берген сөзин ядына алды.
43 Халқын қуўаныш ишинде,
Таңлағанларын шадлық пенен елден алып шықты.
44 Басқа миллетлердиң жерлерин оларға берди, Сол халықлардың мийнетин мүлик қылып алды.
45 Ол «буйрықларымды орынласын, Нызамларыма бойсынсын» деп усылай иследи.
Халилуйя!
105 Халилуйя!
Жаратқан Ийени тәрийиплең, Ол ийгиликли,
Сүйиспеншилиги мәңги даўам етеди.
2 Жаратқан Ийениң уллы ислерин ким айтып бере алады?
Ким Оған ылайықлы түрде алғыс айта алады?
3 Қандай бахытлы әдалатлық пенен ис тутқанлар, Хәмме ўақытта туўры ислерди қылғанлар!
4 Жаратқан Ийе, халқыңа реҳим еткениңде, есле мени,
Қутқарғаныңда, мени де итибарға ал.
5 Таңлағанларыңның ығбалын көрейин, Халқыңның қуўанышын көрип, қуўанайын, Халқыңның мақтанышын бирге бөлисейин.
6 Ата-бабаларымыз сыяқлы, бизлер де гүна иследик,
Айып ислер хәм жаўызлық қылдық.
7 Ата-бабаларымыз Мысырда болған ўақытта, Ислеген әжайып ислериңе итибар бермеді, Сениң мол сүйиспеншилигиңди еслемеді, Теңиз бойында, Қамыс теңизинде қозғалаң көтерди.
8 Бирақ Жаратқан Ийе құдиретин көрсетиў ушын, Өз аты ушын оларды қутқарды.
9 Қамыс теңизине бақырды, теңиз қурып қалды, Қурғақ жерден жүргизгендей, Оларды теңиз түби арқалы өткерди.
10 Оларды жек көретуғынлардың қолынан қутқарды,
Душпанларының қолынан азат қылды.
11 Жаўларын суў басты,

Олардың хеш бири аман қалмады.
¹² Сонда ата-бабаларымыз Оның сөзине исенди, Оны алғыслап, қосық айтты.
¹³ Деген менен, олар Жаратқан Ийениң ислерин дәрхал умытты,
 Оның көрсететуғын жол-жорығын күтип отырмады.
¹⁴ Шөлде олар нәпсихорлыққа берилди, Изсиз далада Қудайды сынады.
¹⁵ Қудай олардың сорағанын берди, Бирақ оларға аұыр кеселлик жиберди.
¹⁶ Ордада олар Муұсаны,
 Жаратқан Ийениң мухаддеси болған Харонды күнледи,
¹⁷ Жер жарылып, Датанды жутып жиберди, Абирам менен оның шериклерин жалмады.
¹⁸ Олардың изинен жүргенлерге от түсти, Жалын жандырып жиберди жаұызларды.
¹⁹ Хороб таұында тананың мүсинин ислеп алды, Сол қуйып ислеген бутына табынды.
²⁰ От жейтуғын тананың мүсинине, Қудайдың уллылығын алмастырды.
²¹ Олар умытты өзлерин қутқарған Қудайды, Мысырда уллы ислерди ислегенди,
²² Хам үлкесинде әжайып ислерди көрсеткенди, Қамыс теңизинде таң қаларлық ислерди қылғанды.
²³ Соның ушын, Қудай оларды жоқ қылатуғынын айтты,
 Бирақ таңлаған адамы Муұса араға түсип, Оны қуртаман деген ғәзебинен қайтарды.
²⁴ Кейин әжайып елден жүз бурды, Қудайдың берген үәдесине исенбеди.
²⁵ Өз шатырларында тоңқылдады,
 Жаратқан Ийениң айтқанларына қулақ салмады.
²⁶ Соның ушын, Жаратқан Ийе қолын көтерип, ант ишип:
 «Сизлерди шөлде қуртып таслайман,
²⁷ Урпақларыңызды миллетлер арасына тарқатаман,
 Өзге елдерге шашып жиберемен», – деди.
²⁸ Олар Пеордағы Баалға байланып қалды, Өлилерге берилген қурбанлық гөшинен жеди.
²⁹ Олар өз қылмыслары менен Жаратқан Ийени ғәзеплендирди,
 Сонлықтан оба кеселлиги олардың арасына жайылды.
³⁰ Пинехас турып, араға түсти, Сонда апат та тоқтады.
³¹ Оның бул иси әдиллик саналып, Әўладтан-әўладқа мәңги даўам етеди.
³² Мериба суўлары жанында олар Жаратқан Ийени және ғәзеплендирди,
 Олар себепли Муұсаның басына қайғы түсти.
³³ Олар Муұсаның ашыуына тийди, Ол да ойланбастан сөйледи.
³⁴ Жаратқан Ийе жоқ етиўди буйырса да,
 Олар жоқ етпеди халықларды.

³⁵ Басқа халықлар менен араласты, Олардың үрп-әдетлерин үйренди.
³⁶ Олардың бутларына табынды, Бутлар олар ушын дузақ болды.
³⁷ Ул хәм қызларын,
 Жинлерге қурбанлық қылды.
³⁸ Кенаан бутларына қурбанлық болсын деп, Ул хәм қызларының қанын, Айыпсызлардың қанын төкти.
 Ел төгилген қан себепли харамланды.
³⁹ Олар ислери менен харам болды, Қылмыслары менен опасызлық қылды.
⁴⁰ Жаратқан Ийениң ғәзеби лаўлады халқына қарсы,
 Жеркенди Өзиниң меншик халқынан.
⁴¹ Оларды басқа халықларға тәслим қылды, Жек көретуғынлары оларға хұкимдар болды.
⁴² Душпанлары оларды езди,
 Олардың қол астында баслары ийилди.
⁴³ Жаратқан Ийе оларды көп мәрте қутқарды, Бирақ олардың ақыл-еси қозғалаң көтериў болды, Гүналары себепли пәске урылды.
⁴⁴ Сонда да, Жаратқан Ийе халықтың қыйыншылығына итибар берди,
 Дад-пәриядына қулақ салды.
⁴⁵ Олар хақы Өз келисимин еследи,
 Уллы сүйиспеншилиги себепли оларға реҳим қылды.
⁴⁶ Оларды тутқынға алғанларды, Реҳимли болыўға ийтермеледи.
⁴⁷ Қутқар, Қудайымыз Жаратқан Ийе, Миллетлер арасынан бизлерди жыйна.
 Мухаддес атыңды тәрийиплейик,
 Алғысқа ылайық ислериң менен мақтанайық.
⁴⁸ Әзелден мәңгиге дейин,
 Израилдың Қудайы Жаратқан Ийеге алғыслар болсын!
 Пүткил халық: «Аўмийин!» – десин.
 Халилуйя!
106 Жаратқан Ийени тәрийиплең, Ол ийгиликли,
 Сүйиспеншилиги мәңги даўам етеди.
² Солай десин Жаратқан Ийениң қутқарғанлары,
 Душпан қолынан азат етип алғанлары,
³ Шығыс, батыс, арқа хәм кубладан,
 Шет елдерден жыйнап алғанлары.
⁴ Базылары изсиз далаларда гезип жүрди,
 Мәканлаў ушын қалаға жол таппады.
⁵ Аш болып, шөлlep қалды,
 Жанлары хәлсиреп, өле жазлады.
⁶ Сонда олар хәсирет шегип, Жаратқан Ийеге жалбарынды,
 Жаратқан Ийе оларды азаптан азат етти.
⁷ Мәканлай алатуғын қалаға оларды,
 Туўры жол менен жетелеп, баслап барды.
⁸ Алғыслар айтсын Жаратқан Ийеге сүйиспеншилиги ушын,
 Адамларға ислеген әжайып ислери ушын.

9 Ол шөллегеннің шөлін қандырды,
Аш болғанды жақсы азықтар менен тойдырды.
10 Базылары тас түнек қараңғылықта,
Шынжырланып, азап ишінде отырды.
11 Олар Құдайдың сөзлерине қарсы шығып,
Құдай Тааланың үгіт-нәсияттарын менсинбеген еді.
12 Ол ауыр жұмыстар менен олардың көкирегін басты,
Жығылғанда, жәрдем беретұғын хеш ким болмады.
13 Сонда олар хәсирет шегіп, Жаратқан Ийеге жалбарынды,
Жаратқан Ийе оларды азаптан құтқарды.
14 Алып шықты тас түнек қараңғылықтан,
Үзіп таслады шынжырларын.
15 Алғыстар айтсын Жаратқан Ийеге сүйіспеншилигі үшін,
Адамларға ислеген әжайып ислери үшін!
16 Ол қола дәрұазаларды сындырды,
Темир тәмбилерді екиге бөліп таслады.
17 Базылары жынаят қылып, ақмақтай болды,
Гүналары себепли азап шекти.
18 Барлық азық-ауқаттан жүректери айнып,
Өлилер мәканының дәрұазасына жақынлап қалды.
19 Сонда олар хәсирет шегіп, Жаратқан Ийеге жалбарынды,
Жаратқан Ийе оларды азаптан құтқарды.
20 Сөзін жиберіп, шыпалады,
Қәбірден оларды құтқарды.
21 Алғыстар айтсын Жаратқан Ийеге сүйіспеншилигі үшін,
Адамларға ислеген әжайып ислери үшін!
22 Миннетдаршылық құрбанлықтарын усынсын,
Оның ислерін бәлент дауыс пенен жәрияласын!
23 Базылары кемелер менен теңізге шығып,
Шексиз сууларда сауда қылды,
24 Жаратқан Ийенің ислерін,
Терең сууларда ислеген әжайып ислерін көрди.
25 Ол буйрық бергенде, дауыл басланды,
Теңіз толқынлары бийік көтерілді.
26 Кемелер жоқары көтеріліп, және шуқыр сууға түсті,
Апаттан кемедегилердің руұхлары түсіп кетті.
27 Олар мәскүнемдей шайқалып жүрди,
Олардың шеберликтери нәтийже бермеді.
28 Сонда олар хәсирет шегіп, Жаратқан Ийеге жалбарынды,
Жаратқан Ийе оларды апаттан алып шықты.
29 Ол дауылды тынышландырды,
Теңіз толқынлары да басылды.
30 Дауыл тоқтағанда, олар қуғанды,
Өзлери қәлеген мәнзилге Жаратқан Ийе жеткерди.
31 Алғыстар айтсын Жаратқан Ийеге сүйіспеншилигі үшін,
Адамзатқа ислеген әжайып ислери үшін!

32 Оны уллыласын жәмийет ишінде,
Алғыстар айтсын ақсақаллар жыйынында.
33 Ол дәрьяларды шөлге,
Булақтарды кеуіп қалған жерге айландырады.
34 Турғынларының жауызлығы себепли,
Өнимли топырақты шор жерге айландырады.
35 Ал шөлді көлдерге,
Кеуіп қалған жерді булақтарға айландырады.
36 Ашларды сол жерге жайластырады,
Олар жасау үшін қала құрады.
37 Егін егіп, жүзимзарлар отырғызады,
Солардан мол өнім алады.
38 Жаратқан Ийенің жарылқауы астында,
Олар өсип-өнеді,
Малларының саны көбейеді.
39 Кейін күшли езиушиликтен хәм азаптан,
Олардың саны азайып, көкиректери басылды.
40 Жаратқан Ийе хор қылды ақсүйектерді,
Изсиз бир шөлде гездирди оларды.
41 Ал жарлыларды болса, езиушиликтен құтқарды,
Қой сүриуіндей етип, зүрядын көбейтті.
42 Хәк адамлар буны көріп шадланады,
Нахәклар болса ауызларын жабады.
43 Ким дана болса, усыларға итибар берсин,
Жаратқан Ийенің сүйіспеншилигін аңласын.

107

Қосық. Дауыттың жыры.

2 Жүрегім Саған садық, Құдай,
Пүткіл барлығым менен Сени жырлап, саз шертемен.
3 Оян, хәй арфа хәм лира,
Ерте таңды мен оятайын!
4 Халықлар арасында Сени алғыслайман,
Жаратқан Ийе,
Миллетлер арасында саз шертип, Саған алғыс айтаман.
5 Сүйіспеншилигің көклерден асар,
Садықлығың бултларға тийер.
6 Көктен де жоқары уллылана бер, Құдай,
Даңқың пүткіл жер жүзине жайылсын!
7 Оң қолың менен жеңіс бер, есит бизлерди,
Өз сүйгенлериң құтқарылсын!
8 Құдай Мухаддес мәканында былай деди:
«Шадланып, Шехемди бөлемен,
Суккот ойпатлығын өлшеп беремен.
9 Гилад Меникидур, Менашше де Меники,
Эфрайым дуұлығам, Яхуда хәкімдарлық хасам.
10 Моаб жууынатуғын ләгеним,
Эдомға аяқ кийимимди таслайман,
Филист жерінде жеңіс дабылын қағаман».
11 Ким мени бекинисли қалаға алып барады?
Ким маған Эдомға дейін жол көрсетеді?
12 Құдай, Сен емессең бе?
Бирақ Сен бизлерден жүз бурдың.
Әскерий ордамызға басшылық етпей қойдың.
13 Душпанға қарсы гүресте жәрдем бер,
Адамзаттың жәрдеми бийхудаур.

14 Құдай, Сениң жәрдемиң менен қақарманлық көрсетемиз,
Душпанларымызды басқылап таслайсаң.

Атқарыушылардың жетекшиси ушын. Дауыттың жыры.

108 Мен алғыслап жүрген Құдай,
Үнсіз қалма!

2 Жауызлар хәм өтирикшилер маған қарсы аузын ашып,

Жалғаншы тиллери менен мени алдайды.

3 Жеркенишли сөзлер менен мени дөгереклеп,
Себепсиз маған қарсы хұжим қылады.

4 Сүйиспеншилигиме қарсы айып тағады,
Бирақ дуа етиўди даўам етемен.

5 Жақсылығыма жаманлық қайтарады,
Сүйиспеншилигим ушын мени жек көреді.

6 Жауыз адамды оларға қарсы қой,
Оң жағында айыплайшы бирейи турсын!

7 Хүким етилгенде, олар айыплы болсын,
Олардың дуғасы гүна саналсын!

8 Олардың өмири қысқа болсын,
Ислейтуғын ұазыйпасын басқа бирей алсын!

9 Балалары жетим,
Хаяллары жесир болып қалсын!

10 Балалары гезенде болып, тиленшилик қылсын,
Қарабақанаға айланған үйлеринен кетип, нан излесин!

11 Мал-мүликлерин сүтхорлар ийелесин,
Жыйнап-тергенлерин жат адамлар тартып алсын!

12 Хеш ким оларға жақсылық қылмасын,
Жетимлерине хеш ким рехим етпесин!

13 Олардың әўлады жоқ болсын,
Бир әўладтан соң атлары өшип қалсын!

14 Олардың ата-бабаларының гүналарын,
Жаратқан Ийе, Сен еске ал,
Аналарының гүнасы өширилмесин!

15 Гүналары хәмме ұақытта, Жаратқан Ийе, Сениң алдыңда турсын,

Олардың атларын жер жүзинен жоқ ет!

16 Себеби олар жақсылық қылыўға урынбады,
Бийшара хәм мүтәжлерди қуўдалап,
Үмитсизликке түскенлерди өлтирди.

17 Басқаларды нәлетлеўди жақсы көрди,
Енди сол нәлетлер өз басына түссин!

Хеш кимди жарылқаўды хош көрмеді,
Енди жарылқаў олардан узақ болсын!

18 Нәлетти олар кийимдей етип кийип алды,
Нәлетлер суўдай ишине кирсин,
Майдай сүйеклерине сиңсин!

19 Кийим кийгендей, нәлетке оранып алсын,
Оны хәр күни белине қайыс қылып тақсын!

20 Жаратқан Ийе усылай етип қайтарсын мени айыплайшыларға,

Маған қарсы жаман сөз айтыўшыларға!

21 Ал Сен, Құдай Ийе,

Атыңның хұрметі ушын маған жәрдем бер,
Сүйиспеншилигиң ийгиликли, мени қутқар!

22 Мен бийшара хәм мүтәжбен,
Ишимдеги жүрегим жараланған.

23 Кешки көлеңкедей жоқ болып баратырман,
Қағып жиберилдим шегиртке сыяқлы.

24 Ораза тутыўдан дизелеримде дәрман қалмады,
Азып, сүйек болып қалдым.

25 Мени айыплап атырғанлардың алдында жүзим төмен болды,

Мени көргенде, олар басын шайқайды!

26 Маған жәрдем бер, Құдайым, Жаратқан Ийе,
Сүйиспеншилигиң қақы қутқар мени!

27 Олар билсин бул исте Сениң қолың бар екенін,
Буны Сениң ислегениңди, Жаратқан Ийе!

28 Мейли, олар мени нәлетлесин, бирақ Сен мени жарылқайсаң,

Маған хұжим қылғанда, олар шерменде болсын,
Қулың болған мен шадланаман.

29 Мени айыплайшылар кийим кийгендей уятқа бөленсин,

Шапан жамылғандай, шерменделикти жамылсын!

30 Жаратқан Ийени көп тәрийиплеймен,
Жәмәт ишинде Оны алғыслайман.

31 Ол мүтәж адамның оң тәрәпинде турады,
Оны хұким етип атырғанлардан қутқарады.

Дауыттың жыры.

109 Жаратқан Ийе ийеме былай деди:
«Душпанларыңды аяғыңның астына

бастырмағанымша,

Мениң оң жағымда отыр».

2 Жаратқан Ийе Сионнан баслап патшалығыңды кеңейтеди,

Душпанларыңның үстинен хұкимдарлық қыл!

3 Сен саўашқа атланғаныңда,
Ләшкерлериң өз қәлеуи менен изиңе ереді.

Таң қушағынан туўылған шық сыяқлы,
Мухаддес кийимлер ишинде,
Жаслар сениң алдыңа келеди.

4 Жаратқан Ийе ант ишти, Өз қарарынан қайтпайды:

«Сен Мелкиседек † сыяқлы,
Мәңгиге руўханий болып қаласаң!» – деди.

5 Жаратқан Ийе сениң оң жағыңда,
Ол Өзиниң фәзеп күнинде патшаларды езип таслайды.

6 Миллетлерге қарсы хұким шығарып,
Өликлерди үйип таслайды,
Пүткіл жер жүзиндеги хұкимдарларды езип таслайды.

7 Патша жол бойындағы өзектен суў ишеди,
Ол басын жоқары көтереди.

110 Хәлилуйя!

Хәк адамлардың жыйынында,
Жәмийет ишинде,
Пүткіл жүрегим менен Жаратқан Ийени тәрийиплеймен.

2 Жаратқан Ийениң ислери уллы,

† Жар. 14:18-20.

Олардан ләззет алатуғынлар оларды изертлейди.

³ Оның ислери салтанатлы хәм уллы, Әдалатлығы мәңгиге даўам етеди.

⁴ Жаратқан Ийе умытылмас әжайып ислер қылды, Ол мийримли хәм реҳимли.

⁵ Өзинен қорқатуғынларға нан береді, Дүзген келисимин хеш ўақытта умытпайды.

⁶ Басқа халықлардың жерлерин Өз халқына берип, Көрсетти оларға құдиретли ислерин.

⁷ Ислеген хәр бир исинде садық хәм әдил, Оның барлық пәрманлары исенимли.

⁸ Булар мәңги-бақыи бекем турады, Садықлық хәм әдалатлық пенен орынланыўи тийис.

⁹ Ол Өз халқын азат етти, Олар менен мәңгиге келисим дүзди. Оның аты мухаддес хәм айбатлыдур.

¹⁰ Жаратқан Ийеден қорқыў – даналықтың басы, Оның буйрықларын орынлағанның хәммеси, Ақыл-парасаттың ийеси болады. Оған мәңги алғыс-мақтаў айтылады!

111 Халилуйя!
†Қандай бахытлы Жаратқан Ийеден қорқатуғын,

Оның буйрықларын орынлап, рәхәтленетуғын адам!

² Оның әўлады құдиретли болар жер жүзинде, Хақлардың әўлады жарылқаў алады.

³ Молшылық хәм байлық үйинде болады, Хақлығы мәңги даўам етеди.

⁴ Қараңғылықта нур шығады хақлар ушын, Мийрим-шәпәәтли, реҳимли хәм әдил адамлар ушын.

⁵ Қолы ашық, қарыз беретугын, Ислерин әдалатлық пенен ислейтуғын адам абадан турмысқа ериседи!

⁶ Ол хасла сүрникпейди, Хақ адам мәңги еске алынады.

⁷ Ол жаман хабардан қорқпайды, Жаратқан Ийеге исенген жүреги бекем.

⁸ Оның жүреги мықлы, қорқыў дегенди билмейди, Душпанларының жеңилисин көреді.

⁹ Ол мүтәжлерге сақыйлық пенен жәрдем береді, Оның хақлығы мәңги даўам етеди, Құдиретли хәм абырайлы болады.

¹⁰ Жаўыз адам буны көрип, ашыўланады, Тисин ғышырлатып, өз-өзин жеп, жоқ болады, Жаўызлардың қәлеуи пушқа шығады.

112 Халилуйя!
Алғыслар айтың, хәй Жаратқан Ийениң қуллары,

Жаратқан Ийениң атына алғыслар айтың!

² Хәзир хәм мәңгиге,

Жаратқан Ийениң атына алғыслар болсын!

³ Шығыстан батысқа дейин,

Жаратқан Ийениң атына алғыслар айтылсын!

⁴ Жаратқан Ийе барлық миллетлерден бәлентте, Оның салтанаты көклерден де жоқары.

⁵ Жоқарыда тахтта отырған, Қудайымыз Жаратқан Ийеге ким теңлесе алады?

⁶ Ол көклердегилерге хәм жер жүзиндегилерге Ийилип қарайды.

⁷ Жарлыны топырақтан көтерип алып, Бийшараны тасланды арасынан алып шығады.

⁸ Оларды отырғызады ақсүйеклер менен, Халқының ақсүйеклери менен.

⁹ Бийперзент хаялды өз үйинде жарылқап, Оған перзент сыйлап, бахытлы қылады. Халилуйя!

113 Израил Мысырдан шыққанда, Яқыптың урпағы тили басқа халықтан кеткенде,

² Яхуда Жаратқан Ийениң мухаддес жери, Израил Оның патшалығы болды.

³ Теңиз оларды көрип, артқа шегинди, Иордан дәрьясы терисине ақты.

⁴ Таўлар қошқарлар сыяқлы, Төбешиклер қозылар киби секирди.

⁵ Хәй, теңиз, не ушын артқа шегиндиң? Хәй, Иордан, не ушын терис қарай ақтың?

⁶ Хәй, таўлар, не ушын қошқар сыяқлы, Хәй, төбешиклер, не ушын қозы киби секирдиң?

⁷ Титире, хәй жер жүзи, Ийениң алдында, Яқыптың Қудайының алдында.

⁸ Ол жартасты суў қауызына, Қатты тасты булаққа айландырды.

⁹ Бизлердиң емес, Жаратқан Ийе, бизлердиң емес, Сүйиспеншилигиң хәм садықлығың хақы, Сениң атың даңққа бөленсин!

¹⁰ Не ушын басқа халықлар: «Олардың Қудайы қаяқта?» – деп айтыуы керек?

¹¹ Бизлердиң Қудайымыз көклерде, Ол нени қәлесе, соны ислейди.

¹² Басқа халықлардың қудайлары гүмис хәм алтыннан,

Адамның қоллары менен соғылған.

¹³ Аўызлары бар, сөйлемейди,

Көзлери бар, көрмейди,

¹⁴ Қулақлары бар, еситпейди,

Мурынлары бар, ийис сезбейди,

¹⁵ Қоллары бар, бирақ сезбейди,

Аяқлары бар, жүрмейди,

Тамақларынан даўыс шығара алмайды.

¹⁶ Оларды соққан хәм оларға үмит

байлағанлардың хәммеси,

Солар сыяқлы болып қалады!

¹⁷ Израил халқы, Жаратқан Ийеге үмит байлаң,

Ол жәрдемшиңиз хәм қалқаныңыздур!

¹⁸ Харон урпағы, Жаратқан Ийеге үмит байлаң,

Ол жәрдемшиңиз хәм қалқаныңыздур!

¹⁹ Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар, Жаратқан

Ийеге үмит байлаң,

Ол жәрдемшиңиз хәм қалқаныңыздур!

† Бул жыр еврейшеде акростих усылында жазылған қосық. Бул жырдың хәр бир аятындағы биринши сөз еврей әлипбеси тартиби бойынша басланады.

20 Жаратқан Ийе бизлерди еслеп, жарылқайды,
Израил халқын жарылқайды,
Харон урпағын жарылқайды.

21 Үлкенди-кишини,
Өзинен қорқатуғынлардың хәммесин
жарылқайды.

22 Сизлердің хәм балаларыңыздың санын,
Жаратқан Ийе көбейтсин!

23 Аспан-жерди дөреткен Жаратқан Ийе,
Сизлерди жарылқасын!

24 Көклер Жаратқан Ийеге тийисли,
Ал жер жүзин Ол адамларға берди.

25 Мархұмлар, үнсизлик мәканына түскенлер,
Жаратқан Ийеге алғыслар айтпайды.

26 Бизлер Жаратқан Ийени алғыслаймыз,
Хәзир хәм мәңгиге дейин.
Хәлилуйя!

114 Жаратқан Ийени сүйемен,
Ол дадымды есители.

2 Маған қулақ түргени ушын,
Өмирим бойы, Оны шақыраман.

3 Өлим арқанлары мени орап алды,
Өлилер мәканының қорқынышы қыйнады,
Мени хәсирет хәм қайғы басты.

4 Сонда Жаратқан Ийениң атын айтып шақырдым,
«О Жаратқан Ийе, жанымды қутқар!» – дедим.

5 Жаратқан Ийе меҳрибан хәм әдил,
Қудайымыз реҳимли.

6 Жаратқан Ийе сада адамларды сақлайды,
Қәуип-қәтерде қалғанымда, мени қутқарады.

7 Хәй, жаным, және рәхәтлене гөр,
Жаратқан Ийе саған жақсылық қылды.

8 Жаратқан Ийе, Сен жанымды өлимнен,
Көзлеримди жастан,

Аяқларымды сүрнигйүден сақладың.

9 Тирилердің әлеминде,
Жаратқан Ийениң дәрғайында жүремен.

115 «Қатты азап шегип атырман», – дегенимде
де,

Мен исенимимди жойтпадым.

2 Асығып, албырағанымда,
«Барлық адамлар өтирикши», – дедим.

3 Маған қылған жақсылықларының есесин,
Жаратқан Ийеге қалай қайтараман?

4 Қутқарғаны ушын ишимлик садақасын
усынаман,

Жаратқан Ийениң атын айтып шақыраман.

5 Пүткил халқының алдында,
Жаратқан Ийеге айтқан антымды орынлайман.

6 Садық қулларының өлими,
Жаратқан Ийениң нәзеринде қымбатлыдур.

7 О Жаратқан Ийе, шынында мен Сениң
қулыңман,

Шорыңның улыман,
Сен мени буғаудан азат еттің.

8 Миннетдаршылық қурбанлығын Саған усынып,
Сениң атыңды айтып шақыраман, Жаратқан Ийе.

9 Жаратқан Ийениң Ибадатханасының
хәулисінде,
Ерусалим, сениң қақ ортаңда,
Пүткил халықтың алдында,
Жаратқан Ийеге айтқан антымды орынлайман.
Хәлилуйя!

116 Барлық миллетлер, Жаратқан Ийеге алғыс-
мақтаулар айтың!

Барлық халықлар, Оны даңққа бөлең!

2 Бизлерге көрсеткен сүйиспеншилиги уллы,
Жаратқан Ийениң садықлығы мәңгиге дауам
етеди.

Хәлилуйя!

117 Жаратқан Ийени тәрийиплең, Ол
ийгиликли,

Сүйиспеншилиги мәңги дауам етеди!

2 «Сүйиспеншилиги мәңги дауам етеди!» – десин
Израил халқы.

3 «Сүйиспеншилиги мәңги дауам етеди!» – десин
Харонның урпағы.

4 «Сүйиспеншилиги мәңги дауам етеди!» – десин
Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар.

5 Қыйын жағдайымда Жаратқан Ийеге
жалбарындым,

Жууап берип, Ол мени кеңисликке шығарды.

6 Жаратқан Ийе мениң менен бирге, қорқпайман,
Не қыла алады адамлар маған?

7 Жаратқан Ийе мениң менен бирге, Ол мениң
мәдеткерим,

Мени жек көргенлердің жеңилисин көремен.

8 Адамнан үмит еткеннен гөре,
Жаратқан Ийеден пана излеген жақсы.

9 Ақсүйеклерден үмит еткеннен гөре,
Жаратқан Ийеден пана излеген жақсы.

10 Барлық миллетлер мени қоршап алды,
Жаратқан Ийениң аты менен қырдым оларды.

11 Қоршап алып, маған хұжим қылды,
Жаратқан Ийениң аты менен қырдым оларды.

12 Хәррелердей мени қоршап алды,
Бирақ жанған тикен путасындай тез өшип қалды,
Жаратқан Ийениң аты менен қырдым оларды.

13 Мени қулатыу ушын қатты ийтерди,
Бирақ Жаратқан Ийе маған жәрдем берди.

14 Жаратқан Ийе күш-қүдиретим,
Қутқарыуға келди Ол мени.

15 Шадлық хәм жеңис дауыслары,
Жаңлайды хақ адамлардың шатырларында:
«Жаратқан Ийениң оң қолы құдиретли ислер
қылады!»

16 Жаратқан Ийениң оң қолы жеңис береді,
Жаратқан Ийениң оң қолы құдиретли ислер
қылады!»

17 Мен өлмеймен, жасайман,
Жаратқан Ийениң ислерин жәриялайман.

18 Жаратқан Ийе мени қатаң жазалап, жолға
салды,

Бирақ өлимге тапсырмады.

19 Ашың маған әдалат дәрұазаларын,

Кирип, Жаратқан Ийени тәрийиплейин.
²⁰ Бул Жаратқан Ийениң дәрўазасы!
 Ҳақ адамлар оннан кире алады.
²¹ Сени тәрийиплеймен, себеби маған жуўап бердиң,
 Мениң қутқарыўшым болдың.
²² Қурылысшылардың керексиз деп таслаған тасы,
 Үйдиң мүйешиниң негизги тасы болды.
²³ Ийемиз қылған бул ис,
 Көзимизге әжайып көринди!
²⁴ Бүгин Жаратқан Ийениң жаратқан күни,
 Усы күни қуўанып, шадланайық!
²⁵ Жалбарынамыз, Жаратқан Ийе, қутқар бизлерди,
 Жалбарынамыз, Жаратқан Ийе, бизлерге әумет бер!
²⁶ Жаратқан Ийениң аты менен келетуғын жарылқансын!
 Жаратқан Ийениң үйинен саған пәтия беремиз.
²⁷ Жаратқан Ийе – Қудайдур, бизлерге нур береді,
 Байрамды белгилеп баслаң,
 Жапырақлы шақаларды алып, қурбанлық орынға барың.
²⁸ Сен мениң Қудайымсаң, Сени тәрийиплеймен,
 Сен мениң Қудайымсаң, Сени уллылайман.
²⁹ Жаратқан Ийени тәрийиплең, Ол ийгиликли,
 Сүйиспеншилиги мәңги даўам етеди.

118 †Қандай бахытлы минсиз жолдан жүргенлер,
 Жаратқан Ийе, Сениң нызамың бойынша жасайтуғынлар!
² Қандай бахытлы Сениң шәртлериңе әмел қылатуғынлар,
 Шын жүреги менен Сени излегенлер!
³ Олар ҳеш қандай наҳақлық қылмас,
 Сениң жолыңда жүрер.
⁴ Берген пәрманларыңды,
 Муқыятлы түрде орынлауымызды тапсырдың.
⁵ Қәне енди, турақлы болсам,
 Сениң қағыйдаларыңды орынлаўда!
⁶ Егер барлық буйрықларыңнан нәзеримди айырмасам,
 Мен шерменде болмайман.
⁷ Сениң әдил нызамларыңды үйренгенимде,
 Пәк жүрек пенен Саған алғыс-мақтаў айтаман.
⁸ Қағыйдаларыңды орынлайман,
 Мени пүткиллей таслап кетпе!
⁹ Жас жигит қалай пәк жол менен жүре алады?
 Сениң сөзиң бойынша жасаў арқалы соған ериседи.
¹⁰ Пүткил жүрегим менен Саған умтыламан,

† Бул жыр еврейше акростих усылында жазылған қосық. Бул жырда 22 жуп қатар болып, ҳәр бир жуп қатар 8 аяттан ибарат. Жуп қатардың ҳәр аяты еврей әлипбесиниң ҳәр түрдеги ҳәриби менен басланады. Мысалы, биринши жуп қатардағы аятлар еврей әлипбесиниң биринши ҳәриби менен басланады, екінши жуп қатардағы аятлар еврей әлипбесиниң екінши ҳәриби менен басланады ҳәм қалғанлары усы тәртипте кейинги ҳәриптер менен басланып жазылады.

Буйрықларыңнан аўып кетиўиме жол қойма!
¹¹ Саған қарсы гүна ислемеўим ушын,
 Жүрегимде сақладым сөзлериңди.
¹² Алғыслар болсын Саған, Жаратқан Ийе,
 Маған қағыйдаларыңды үйрет.
¹³ Аўзыңнан шыққан барлық қарарларыңды,
 Өз аўзым менен жәриялайман.
¹⁴ Шәртлериң менен жасап, шадланаман,
 Үлкен байлық тапқандай боламан.
¹⁵ Пәрманларың қаққында терең ой жуўыртаман,
 Сениң жолларыңа дыққат қыламан.
¹⁶ Қағыйдаларыңнан ләззет аламан,
 Сөзлериңди умытпайман.
¹⁷ Маған, қулыңа ийгилик қыл,
 Өмир сүрип, сөзиңе әмел қыламан.
¹⁸ Көзлеримди аш,
 Нызамыңдағы әжайып ислериңди көрейин.
¹⁹ Мен бир келгиндимен бул дүньяда,
 Буйрықларыңды меннен жасырма.
²⁰ Бәрқулла Сениң хұкимлериңди,
 Жаным сағынып сарғаяды.
²¹ Буйрықларыңнан аўып кеткен,
 Нәлетленген тәкаббирлерди кейийсең.
²² Масқарашылық ҳәм хорлықты меннен узақластыр,
 Себеби шәртлериңди орынлап киятырман.
²³ Басшылар жыйналып, маған қарсы өсек айтса да,
 Мен, қулың Сениң қағыйдаларың қаққында терең ой жуўыртаман.
²⁴ Шәртлериңнен ләззет аламан,
 Олар маған ақыл береді.
²⁵ Жаным әжелге жақынлап қалды,
 Үәдең бойынша өмир бер маған.
²⁶ Жүрген жолларымды айтып бердим, маған жуўап бердиң,
 Қағыйдаларыңды үйрет маған!
²⁷ Пәрманларыңның мәнисин түсиндир,
 Солай етип, әжайып ислериң қаққында ой жуўыртаман.
²⁸ Ғам-қайғыдан жаным ада болды,
 Үәде қылғаныңдай, мени аяққа турғыз!
²⁹ Жаман жолдан узақластыр,
 Мийримиң менен маған нызамыңды үйрет.
³⁰ Садықлық жолын таңладым,
 Әдалатлы қағыйдаларыңды көз алдыма қойдым.
³¹ Шәртлериңди беккем услайман,
 Жаратқан Ийе, уятқа қалдырма мени!
³² Шын жүректен буйрықларыңның жолынан жүремен,
 Кеўлиме кең түсиник бердиң.
³³ Қағыйдаларыңның жолын үйрет маған,
 Жаратқан Ийе,
 Мен оларды ақырына дейин орынлайман.
³⁴ Түсиник бер, нызамыңа әмел қыламан,
 Шын жүрегимнен оған бойсынаман.
³⁵ Буйрықларыңның жолы менен мени жетеле,
 Мен оннан рәхәт аламан.

36 Жүрегимди нахақ пайдаға емес,
Ал Өз шәртлериңе қарай бур.
37 Көзлеримди бийхуда нәрселерден қайтар,
Өз жолыңда жанымды сақлай гөр.
38 Адамлар Сеннен қорқыуы ушын,
Маған, Өз қулыңа берген үәдеңди орынла.
39 Мени өзим қорққан шерменделиктен узақ қыл,
Сениң қағыйдаларың ийгиликли.
40 Пәрманларыңа талпынаман,
Сен әдалатлысаң, өмиримди сақла.
41 Маған сүйиспеншилигиңди көрсет, Жаратқан
Ийе,
Үәдең бойынша қутқар мени!
42 Сонда мени мазақлағанларға жууап қайтара
аламан,
Сениң сөзиңе исенемен.
43 Хақыйқат сөзиңди алып қойма аўзымнан,
Сениң қарарларыңа үмит байлайман.
44 Нызамыңа хәмме уақытта,
Хәзир хәм мәңги-бақый әмел қыламан.
45 Мен еркин жүремен,
Себеби пәрманларыңды орынлауға тырысаман.
46 Патшалар алдында шәртлериңди айтаман,
Буннан уялмайман.
47 Буйрықларыңнан ләззет аламан,
Оларды жақсы көремен.
48 Буйрықларыңды сүйип, хұрмет етемен,
Қағыйдаларың хаққында ой жууыртаман.
49 Қулың болған маған берген үәдеңди есле,
Ол арқалы Сен маған үмит бердиң.
50 Сениң үәдең өмиримди сақлайды,
Азап ишинде қалғанымда усы маған жубаныш
береди.
51 Тәкаббирлер мени хәдден тыс мазақлайды,
Сонда да Сениң нызамыңнан жүз бурмадым.
52 Әййемги қағыйдаларыңды еслеймен,
Солар маған жубаныш береди, Жаратқан Ийе.
53 Нызамыңнан жүз бурған жаўызлар себепли,
Фәзепке толып кетемен.
54 Қай жерде жасасам да,
Сениң қағыйдаларыңды жырлап жүремен.
55 Түнде атыңды еслеймен, Жаратқан Ийе,
Нызамыңа әмел қыламан.
56 Бул маған әдет болып қалған,
Сениң пәрманларыңа әмел қыламан.
57 Мүтәжликлеримниң булағы Сенсең, Жаратқан
Ийе,
Сөзлериңди орынлайман, деп үәде бердим.
58 Шын жүрегимнен Сениң жүзиңди излеймен,
Үәдең бойынша маған реҳим ет.
59 Тутқан жолларыма дыққат еттим,
Шәртлериң бойынша адым аттым.
60 Буйрықларыңды орынлауға,
Асығаман хәм кешиктирмеймен.
61 Жаўызлардың арқанлары мени орап байлады,
Ал мен нызамыңды умытпадым.
62 Әдил хұкимлериң ушын,
Түн ортасында турып, Сени тәрийиплеймен.

63 Сеннен қорқатуғынлардың,
Пәрманларыңа әмел қылатуғынлардың достыман.
64 Жер жүзи сүйиспеншилигиңе толы, Жаратқан
Ийе,
Қағыйдаларыңды үйрет маған!
65 Жаратқан Ийе, жақсылық қылдың қулыңа,
Берген үәдеңде турдың.
66 Маған зейин хәм түсиник бер,
Сениң буйрықларыңа исенемен.
67 Азап шегиуден алдын жолдан адастым,
Бирақ енди Сениң сөзиңе әмел қыламан.
68 Сен ийгиликлисең, жақсылық қыласаң,
Маған қағыйдаларыңды үйрет.
69 Тәкаббирлер жалған сөйлеп, мени қаралады,
Бирақ мен шын жүрегим менен пәрманларыңа
бойсынаман.
70 Олардың жүреклерин май басқан,
Ал мен нызамыңнан ләззет аламан.
71 Жақсы болды азап шеккеним,
Усы арқалы қағыйдаларыңды үйрендим.
72 Аўзыңнан шыққан нызам мен ушын,
Мыңлаған алтын хәм гүмистен бахалыдур.
73 Сениң қолларың мени жаратып, пишмис берди,
Түсиник берип, буйрықларыңды үйрет.
74 Сеннен қорқатуғынлар мени көрип қууансын,
Мен Сениң сөзиңе үмит байладым.
75 Жаратқан Ийе, Сениң хұкимлериң әдил екенин
билемен,
Маған әдалатлы түрде азап шектирдиң.
76 Қулың болған маған берген үәдең бойынша,
Сүйиспеншилигиң мени жубатсын.
77 Маған реҳим қыл, аман жасайын,
Нызамың мен ушын ләззетли.
78 Мени жалған айыплағаны ушын,
Тәкаббирлер шерменде болсын.
Ал мен пәрманларың хаққында ой жууыртаман.
79 Шәртлериңди билетуғынлар, Сеннен
қорқатуғынлар,
Маған бет бурсын.
80 Шерменде болмауым ушын,
Қағыйдаларыңа бола жүрегим минсиз болсын.
81 Қутқарыуыңа интизар болып, жаным ада болды,
Сениң сөзиңе үмит байладым.
82 Берген сөзиңниң орынланыуын күтип,
Көзлеримниң нуры сөнди,
«Қашан мени жубатасаң?» – деп сорайман.
83 Тозған шапандай болып қалсам да,
Умытпайман Сениң қағыйдаларыңды.
84 Қулың болған мен және қанша күтиуим керек?
Мени қууғын қылып атырғанларды қашан хұким
қыласаң?
85 Нызамыңа бойсынбайтуғын тәкаббирлер,
Шуқыр қазды мен ушын.
86 Барлық буйрықларың исенимли,
Мени нахақ қуудаламақта, жәрдем бер!
87 Олар мени жер жүзинен жоқ қыла жазлады,
Бирақ мен Сениң пәрманларыңнан
айырылмадым.

⁸⁸ Сүйіспеншилигиң қақы жанымды қорға,
 Аўзыңнан шыққан шәртлериңе әмел қыламан.
⁸⁹ Жаратқан Ийе, сөзиң мәңги,
 Ол көклерде беккем турады.
⁹⁰ Садықлығың әуладтан-әуладқа даўам етеди,
 Сен орнатқан жер жүзи беккем турады.
⁹¹ Қарарларың бойынша олар бүгінге дейін
 тұрыпты,
 Олардың хәммеси Саған хызмет етеди.
⁹² Егер нызамың маған ләззет бағышламағанда,
 Шеккен азапларымнан өлип кетер едим.
⁹³ Пәрманларыңды хасла умытпайман,
 Солар арқалы өмиримди сақладың.
⁹⁴ Мен Саған тийислимен, қутқар мени,
 Сениң пәрманларыңа талпынаман.
⁹⁵ Жаўызлар мени жоқ қылыў ушын аңлайды,
 Ал мен Сениң шәртлериңе дыққат аўдараман.
⁹⁶ Сениң буйрықларыңнан басқа,
 Хеш бир нәрсе минсиз емес.
⁹⁷ Нызамыңды қаншелли сүйемен!
 Күни бойы оның үстинде ой жуўыртаман.
⁹⁸ Буйрықларың мени душпанларымнан гөре дана
 қылады,
 Буйрықларың мәңги мениң менен бирге.
⁹⁹ Барлық устазларымнан гөре, ақыллырақ
 болдым,
 Себеби шәртлериң үстинде ой жуўырттым.
¹⁰⁰ Жасы үлкенлерден гөре, данаман,
 Өйткени пәрманларыңа бойсындым.
¹⁰¹ Сениң сөзиңе әмел қылыў ушын,
 Жаман жолға аяқ басыўдан аўлақ болдым.
¹⁰² Қағыйдаларыңнан шетке шықпадым,
 Сен маған тәлим бергенсең.
¹⁰³ Сөзлериң тамағыма соншелли мазалы,
 Палдан да татлы мениң аўзыма!
¹⁰⁴ Пәрманларың арқалы даналыққа ийе боламан,
 Соның ушын, хәр қандай жалған жолдан
 жеркенемен.
¹⁰⁵ Сөзлериң қәдемлерим ушын шыра,
 Жолымды жарық қылатуғын нур.
¹⁰⁶ Әдил қағыйдаларыңды орынлаўға ант иштим,
 Сөзимде турып, антымды орынлайман.
¹⁰⁷ Көп азап шектим, Жаратқан Ийе,
 Ўәдең бойынша жанымды қорға.
¹⁰⁸ Ықтыярлы садақам болған алғысларымды
 қабыл ет,
 Маған қағыйдаларыңды үйрет.
¹⁰⁹ Жаным хәмме ўақытта қәўип астында,
 Сонда да нызамыңды умытпайман.
¹¹⁰ Жаўызлар дузақ қурды маған,
 Сонда да пәрманларыңнан шетке шықпадым.
¹¹¹ Шәртлериң мәңги мийрасым,
 Жүрегимнің қуўанышы олар.
¹¹² Қағыйдаларыңа ақырына дейін,
 Мәңгиге бойсыныўды қарар еттим.
¹¹³ Еки жүзликерден жеркенемен,
 Сениң нызамыңды сүйемен.
¹¹⁴ Панам хәм қалқаным Сенсең,

Сениң сөзиңе үмит байладым.
¹¹⁵ Хәй, жаўызлар, меннен аўлақ жүриң,
 Мен Қудайымның буйрықларын орынлайман.
¹¹⁶ Қудай, жасаўым ушын, ўәдең бойынша мени
 қоллап-қуўатла,
 Үмитимди босқа шығарып, уялтпа!
¹¹⁷ Қутқарылыўым ушын, мени қоллап-қуўатла,
 Мудамы дыққат саламан қағыйдаларыңа.
¹¹⁸ Қағыйдаларыңнан аўып кеткенлерден жүз
 бурасаң,
 Олардың хийлелери бийхудадура.
¹¹⁹ Дүньядағы жаўызларды шығындыдай етип
 таслайсаң,
 Сонлықтан сүйемен Сениң шәртлериңди.
¹²⁰ Сеннен қорққанымнан денем титирейди,
 Хүкимлериңнен қорқаман.
¹²¹ Әдил хәм туўры ислер қылдым,
 Езиўшилердиң қолына қалдырма мени!
¹²² Қулыңның бахтына кепиллик бер,
 Тәкаббирлердиң мени езиўине жол қойма.
¹²³ Мени қутқарыўыңды күтип,
 Көзлеримнің нуры сөнди.
 Мени азат етиўди ўәде қылған едиң.
¹²⁴ Қулыңа сүйіспеншилигиңди көрсет,
 Маған қағыйдаларыңды үйрет.
¹²⁵ Мен Сениң қулыңман, маған ақыл бер,
 Шәртлериңди билип алайын.
¹²⁶ Жаратқан Ийе, Өз исиңди қылатуғын ўақтың
 келди,
 Адамлар нызамыңды бузды.
¹²⁷ Сениң буйрықларыңды,
 Алтыннан, сап алтыннан да жақсы көремен.
¹²⁸ Сен берген барлық пәрманларың бойынша
 қәдем басаман,
 Хәр бир жалған жолдан жеркенемен.
¹²⁹ Сениң шәртлериң әжайып,
 Сонлықтан оларға әмел қыламан.
¹³⁰ Мәниси ашылғанда, сөзлериң нур шашады,
 Садаларға ақыл береді.
¹³¹ Шөллеп, аўзымды ашаман,
 Сениң буйрықларыңа қуштарман.
¹³² Атыңды сүйгенлерге мудам қылғаныңдай,
 Нәзер салып, маған реҳим көрсет.
¹³³ Сөзиң менен қәдемлеримди беккемле,
 Хеш бир гүна мениң үстимнен хүкимдарлық
 қылмасын.
¹³⁴ Адамлардың зулымлығынан азат қыл мени,
 Солай етип, пәрманларыңа әмел қыламан.
¹³⁵ Сениң жүзиң қулың болған маған нурын
 шашсын,
 Қағыйдаларыңды үйрет маған.
¹³⁶ Дәрья болып, жас төгилер көзлеримнен,
 Нызамыңа әмел қылмай атыр адамлар.
¹³⁷ Сен әдилсең, Жаратқан Ийе,
 Хүкимлериң әдалатлы.
¹³⁸ Буйырған шәртлериң әдалатлы,
 Олар толық исенимди.
¹³⁹ Сөзлериңди умытты душпанларым,

Соған деген ғәзебим диңкемди қуртты.
¹⁴⁰ Сөзиң сондай пәк,
 Құлың оны сүйеди.
¹⁴¹ Мен керексизбен, хорланғанман,
 Бирақ пәрманларыңды умытпайман.
¹⁴² Сениң әдалатың мәңгидур,
 Нызамың хақықатдур.
¹⁴³ Қайғы хәм азапқа дус келсем де,
 Ләззет аламан буйрықларыңнан.
¹⁴⁴ Шәртлериң мәңгиге әдалатлыдур,
 Жасауым ушын маған ақыл бер.
¹⁴⁵ Пүткил жүрегим менен жалбарынаман,
 Жууап бер маған, Жаратқан Ийе!
 Сениң қағыйдаларыңа әмел қыламан.
¹⁴⁶ Мени қутқар деп, Саған дад саламан,
 Шәртлериңе әмел қыламан.
¹⁴⁷ Күн шықпастан турып, жәрдем сорайман,
 Сениң сөзиңе үмит байлайман.
¹⁴⁸ Берген үәдеңди түсинеин деп,
 Түни бойы уйқы келмес көзиме.
¹⁴⁹ Сүйиспеншилигиң бойынша дауысыма қулақ
 сал,
 Хүкимлериң бойынша, жанымды аман сақла,
 Жаратқан Ийе!
¹⁵⁰ Жауыз жоба дүзетуғынлар жақынлап қалды,
 Олар нызамыңнан узақласқан.
¹⁵¹ Бирақ Жаратқан Ийе, Сен жанымдасаң,
 Барлық буйрықларың хақықатдур.
¹⁵² Шәртлериңди мәңгиге тайынлағаныңды,
 Бурыннан мен түсіндим.
¹⁵³ Шеккен азапларыма қара, қутқар мени,
 Нызамыңды умытпадым.
¹⁵⁴ Сен мени жақлап, мени қутқар,
 Үәдең бойынша жанымды сақла.
¹⁵⁵ Қутқарылыу жауызлардан узақдур,
 Сениң қағыйдаларыңды олар излемес.
¹⁵⁶ Реҳимиң уллыдур, Жаратқан Ийе,
 Хүкимлериң бойынша жанымды сақла.
¹⁵⁷ Мени қуудалайтуғын душпанларым көп,
 Сонда да шәртлериңнен шетке шықпадым.
¹⁵⁸ Опасызларды көргенимде жеркенемен,
 Олар көрсетпелериңе әмел қылмайды.
¹⁵⁹ Қара, пәрманларыңды қаншелли сүйемен,
 Сүйиспеншилигиң менен жанымды сақла.
¹⁶⁰ Сөзиңнің негизи хақықатдур,
 Әдил хүкимлериңнің хәммеси мәңги дауам етеди.
¹⁶¹ Хүкимдарлар мени айыпсыз қуудалайды,
 Ал жүрегим сөзиңнен қорқады.
¹⁶² Көп олжа тапқан адамдай,
 Сениң сөзлериңе сондай қууанаман.
¹⁶³ Жалғаннан тиксинип, жеркенемен,
 Бирақ Сениң нызамыңды сүйемен.
¹⁶⁴ Әдил хүкимлериң ушын,
 Күнине жети мәрте Саған алғыслар айтаман.
¹⁶⁵ Нызамыңды сүйгенлер уллы абаданшылыққа
 жетисер,
 Олар хеш нәрсеге сүрникпес.
¹⁶⁶ Жаратқан Ийе, қутқарыуыңнан үмит қыламан,

Буйрықларыңды орынлайман.
¹⁶⁷ Шәртлериңе әмел қыламан,
 Мен оларды жүдә жақсы көремен.
¹⁶⁸ Пәрман хәм шәртлериңе әмел қыламан,
 Барлық жолларыман хабарың бар.
¹⁶⁹ Пәриядым Саған жетсин, Жаратқан Ийе,
 Сөзиң бойынша даналық бер маған.
¹⁷⁰ Жалбарыныуым Саған жетип барсын,
 Үәдең бойынша қутқар мени!
¹⁷¹ Аузым алғыс-мақтауға толып-тассын,
 Маған қағыйдаларыңды үйретесең.
¹⁷² Тилим сөзиңди жырласын,
 Барлық буйрықларың әдил.
¹⁷³ Қолың маған жәрдем берсин,
 Пәрманларыңа бойсыныуы таңладым.
¹⁷⁴ Қутқарыуыңды аңсайман, Жаратқан Ийе,
 Нызамыңнан ләззет аламан.
¹⁷⁵ Жанымды сақла, Саған алғыслар айтайын,
 Хүкимлериң маған жәрдем берсин.
¹⁷⁶ Жойтылған қойдай жолдан адастым,
 Құлыңды излеп тауып ал,
 Себеби буйрықларыңды умытпадым.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

119 Қыйын жағдайға түскенимде, Жаратқан
 Ийеге пәрияд салдым,
 Ол маған жууап берди.
² Жаратқан Ийе, қутқар жанымды жалған
 сөзлерден,
 Өтирикши тиллерден.
³ Хәй, өтирикши тил,
 Жаратқан Ийе басыңа не салады?
 Және саған нелерди қылар екен?
⁴ Ол сени жауынгердиң өткир оқлары менен,
 Жанып турған отынның шоқлары менен
 жазалайды.
⁵ Сорым қурысын, Мешехте келгиндимен,
 Кедар халқының шатырлары арасында жасайман.
⁶ Тынышлықты жек көретуғынлардың арасында,
 Узақ уақыт бирге турдым.
⁷ Мен тынышлық тәрепдарыман,
 Сөйлейин деп аузымды ашсам,
 Олар урысыуға таяр.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

120 Көзлеримди тауларға тигемен,
 Қай жерден жәрдем келеди маған?
² Аспан хәм жерди дөреткен
 Жаратқан Ийеден келеди жәрдем.
³ Ол аяқларыңның сүрнигиуине жол қоймас,
 Сени қорғаушы мүлгимес.
⁴ Қара, Израилдың қорғаушысы,
 Мүлгимейди де, уйықламайды да.
⁵ Жаратқан Ийе – сениң қорғаушың,
 Ол – сениң оң жағыңдағы көлеңкең.
⁶ Күндиз қуаштың ыссылығы,
 Түнде айдың сәулеси саған зыян тийгизбес.

7 Жаратқан Ийе сени барлық жаманлықтан сақлайды,
Ол сениң жаныңды қорғайды.
8 Барар хәм қайтар жолларыңда,
Жаратқан Ийе хәзир хәм мәңгиге сени қорғайды.

*Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын
Дауыттың жыры.*

121 «Жаратқан Ийениң үйине барайық», деп,
Маған айтқанда, қуанып кеттим.

2 Ерусалим, дәрұазаларыңның ишине қәдем бастық!

3 Дийұаллары бир-бири менен тутасқан,
Ерусалим беккем қала болып салынған.

4 Израилға берилген нызам бойынша,
Жаратқан Ийениң атына алғыс айтыу ушын,
Урыұлар, Жаратқан Ийеге тийисли урыұлар,
Ол жерге көтерилип барады.

5 Ол жерде хұким тахтлары,
Дауыт урпағының тахтлары қурылған.

6 Тынышлық тилең Ерусалимге:
«Сени сүйетуғынлар тыныш өмир сүрсин!

7 Сениң дийұалларыңның ишинде тынышлық,
Қорғанларыңда бийқәтерлик болсын!»

8 Туұысқанларым хәм досларым хақы,
«Тынышлық болсын саған!» – деймен.

9 Қудайымыз Жаратқан Ийениң үйи хақы,
Саған ийгилик тилеймен.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

122 Көклерде тахт құрған Қудай!
Көзлеримди Саған тигемен.

2 Қуллардың көзлери хожайынының,
Шорылардың көзлери ханымының қолына тигилсе,

Бизлерге реҳим қыл, деп,
Бизлердиң көзлеримиз Жаратқан Ийеге,
Қудайымызға тигилген.

3 Реҳим қыл бизлерге, Жаратқан Ийе, реҳим қыл,
Көрген хорлығымыз жетип артады.

4 Рәхәтте жасап атырғанлардың масқаралауы,
Тәкаббирлердиң хорлауы,
Жанымыздан тойдырып жиберди.

*Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын
Дауыттың жыры.*

123 «Егер Жаратқан Ийе бизлер тәрепте болмағанда»,

– деп айтсын Израил, –

2 «Егер Жаратқан Ийе бизлер тәрепте болмағанда,
Адамлар бизлерге хұжим қылғанда,

3 Ғәзеплери бизлерге қарсы лаулағанда,
Олар бизлерди тирилей жутар еди.

4 Топан суұ бизлерди жууып таслар еди,
Селлер үстимизден басып кетер еди.

5 Қутырған суұлар бизлерди басып кетер еди».

6 Олардың тислерине бизлерди олжа қылмаған
Жаратқан Ийеге,
Алғыслар болсын!

7 Аңшының дузағынан қутылған қусларға
уқсаймыз,

Дузақ сынып, бизлер қутылдық.

8 Аспан-жерди жаратқан,
Жаратқан Ийениң атынан бизге жәрдем келеди.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

124 Жаратқан Ийеге үмит еткенлер Сион тауына
уқсайды,

Хеш қашан шайқалмай, мәңги беккем турады.

2 Таулар Ерусалимди қоршап турғанындай,
Хәзирден мәңгиге дейин,

Жаратқан Ийе Өз халқын қоршап турыпты.

3 Шынында, жауыз патшаның бийлик хасасы,
Хақлардың үлесине тийген жерде мәңги
турмайды,

Болмаса, хақлар надурис ислерге қол урар еди.

4 Жақсылық қыл, Жаратқан Ийе,
Жақсыларға, жүреги пәк болғанларға.

5 Ал надурис жолларға түскенлерди,
Жауызлар менен бирге қосып шығарып жибер.

Израилға тынышлық болсын!

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

125 Жаратқан Ийе Сионның абаданшылығын
және қайтарғанда,

Түс көрип атырған адамға уқсаған едик.

2 Аұзымыз күлкіге,

Тиллеримиз шадлық шауқымларына толды.

Сонда халықлар өз ара былай дести:

«Жаратқан Ийе олар ушын уллы ислер қылды».

3 Жаратқан Ийе бизлер ушын уллы ислер қылды,
Бизлер қууанышқа толдық.

4 Негеб шөлиндеги сайларды суұға толтырғаның
яңлы,

Жаратқан Ийе, абаданшылығымызға қайтар.

5 Көз жас төгип дән еккенлер,

Шадлық пенен зүрәет орап.

6 Туқым қалтасын көтерип, жылап баратырғанлар,
Шадланып, дән бауларын алып қайтар.

*Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын
Сулайманның жыры.*

126 Егер Жаратқан Ийе үйди құрмаса,
Қурылысшылар бийкарға мийнет қылар.

Егер Жаратқан Ийе қаланы қорғамаса,
Гүзетши бийкарға қарауыллар.

2 Бийкарға ерте турып, кеш жатасыз,
Ауқат табыу ушын көп мийнет етесиз.

Жаратқан Ийе Өз сүйгенлериниң мүтәжликлерин,
Уйықлағанда да тәмийинлейди.

3 Балалар Жаратқан Ийениң сыйы,
Перзентлер Оннан берилген сауға.

4 Жаслықта туұылған уллар,
Жауынгердиң қолындағы оқлардай болар.

5 Қандай бахытлы оқ қалтасы толы адам!

Қала дәрұазасында душпаны менен дауаласқанда,
Ол шерменде болып қалмайды.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

127 Қандай бахытлы Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар,
Оның жоллары менен жүретуғынлар!
² Еткен мийнетиңнің жемисин жейсең,
Бахытлы болып, абадан турмыс кеширесең.
³ Хаялың үйіңде жемисли бир жүзим путасындай,
Балаларың дастурхан дөгерегінде зәйтүн нәлшесиндей болады.
⁴ Жаратқан Ийеден қорқатуғын адам,
Мине, усылай жарылқанады.
⁵ Жаратқан Ийе сени Сионнан жарылқасын!
Пүткіл өмириң бойы, Ерусалимнің табысқа ерискенін көресең!
⁶ Балаларыңның балаларын көресең!
Израилға тынышлық болсын!

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

128 «Душпанларым жаслығымнан мени көп жәбирледі»,
Израил былай деп айтсын,
² «Ауа, олар жаслығымнан мени көп жәбирледі,
Бирақ мени жеңе алмады.
³ Жер айдаушылар арқамда қос айдады,
Узын қарықтай етип, из қалдырды.
⁴ Бирақ Жаратқан Ийе әдилдур,
Қырқып таслады жауызлардың арқанларын».
⁵ Сионды жек көретуғынлардың хәммеси,
Шерменде болып, артқа шегинсин.
⁶ Олар өспей атырып, қуұрап қалатуғын,
Там үстиндеги шөпке уқсап қалсын.
⁷ Буған орақшылардың қысымы толмайды,
Баулаушылардың қушағы толмайды.
⁸ Сонда жолдан өткен-кеткенлер:
«Жаратқан Ийе сизлерди жарылқасын,
Жаратқан Ийениң аты менен сизлерге ақ пәтия беремиз», – деп айтпайды.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

129 Түпсизликтен Сени шақыраман, Жаратқан Ийе,
² Ийе, дауысымды есит,
Жалбарыныуыма дыққат етип, қулақ сал!
³ Егер Сен, Жаратқан Ийе, гүналардың есабын алғаныңда,
Ким Сениң алдында тура алады, Ийе?
⁴ Бирақ Сен кеширимлисең,
Соның ушын, Сеннен қорқамыз.
⁵ Жаратқан Ийеге интизарман,
Жаным Жаратқан Ийеге интизар,
Үмит байлайман Оның сөзине.
⁶ Таңды күткен сақшылардан көбирек,
Ауа, таңды күткен сақшылардан да көбирек,
Жаным Жаратқан Ийени күтеди.
⁷ Хәй, Израил, Жаратқан Ийеге үмит байла!
Жаратқан Ийеде сүйиспеншилик бар,
Ол азатлық бериуге жүдә уқыплы.
⁸ Израилды барлық гүналарынан,

Азат ететуғын Оның Өзидур.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын Дауыттың жыры.

130 Жаратқан Ийе, жүрегімде менменлик жоқ,
Көзим тақаббирлик пенен қарамайды,
Уллы ислер менен,
Ақылым жетпейтуғын ислер менен өзимди бәнт қылмайман.
² Бала анасының бауырында тынышланғанындай,
Мен де жеңіл тартып, тынышландым.
Ауа, тынышланған баладай жаным жай тапты.
³ Хәй, Израил, бүгиннен баслап мәңгиге,
Жаратқан Ийеге үмит байла!

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

131 Жаратқан Ийе, есле Дауытты,
Оның көрген барлық қыйыншылықтарын.
² Ол Саған ант ишкен еди,
Яқыптың Күшли Қудайы,
Ол Саған үәде берген еди:
³ «Мен кирмеймен үйиме,
Жатпайман төсегиме,
⁴ Көзлериме уйқы бермеймен,
Қабақларымның жумылыуына жол қоймайман,
⁵ Жаратқан Ийеге бир орын,
Яқыптың Күшли Қудайына бир мәкан салмағанша!»
⁶ Келисим сандығының Эфратада екенін еситтик,
Бизлер оны Яар далаларынан таптық.
⁷ «Жаратқан Ийениң мәканына барайық,
Оның аяқ қойғышының алдында сыйынайық», – дедик.
⁸ Көтерил, Жаратқан Ийе, Өз мәканыңа,
Құдиретиңнің белгиси болған сандығың менен бирге.
⁹ Рууханийлериң әдилликке бүркенип алсын,
Садық қулларың шадланып, бақырыссын.
¹⁰ Қулың Дауыт ушын,
Майлаған патшаңнан жүз бурма.
¹¹ Жаратқан Ийе, Сен Дауытқа ант ишкен едің,
Сен усы антыңнан хасла қайтпайсаң:
«Урпағыңнан, улларыңнан бирин,
Сениң тахтыңа отырғызаман.
¹² Егер улларың келисимиме әмел қылса,
Оларға үйреткен шәртлеримди орынласа,
Олардың балалары да мәңгиге,
Сениң тахтыңа отырады».
¹³ Жаратқан Ийе Сионды таңлады,
Онда Өзи жасауды қәледі.
¹⁴ Ол былай деди:
«Мениң мәңги мәканым усы,
Усы жерге орналасаман, буны Өзим қәледим.
¹⁵ Ол жердің азық-ауқатын берекетлеймен,
Ондағы жарлыларды тойдыраман.
¹⁶ Қутқарылуыға бөлеймен рууханийлерди,
Маған садықлар бәлент дауыста шадланады.

¹⁷ Ол жерде Даўыт урпағынан бир күшли патша шығараман,
Мен майлаған патшаның шырағын сөндирмеймен.

¹⁸ Душпанларын шерменделикке бүркеймен,
Ал оның басындағы таж жарқырап тура береді».

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын Даўыттың жыры.

132 Туұысқанлар биргеликте жасаса,
Қандай жақсы хәм қандай жағымлы!
² Бул – басқа қуылған бақалы майға уқсайды,
Сақаллар бойлап, Харонның сақаллары бойлап,
Кийимлериниң жағасына ағып баратырған майға мегзейди.

³ Сион таўларына түскен,
Хермон тауының шығы сыяқлы,
Жаратқан Ийе Сионнан берекет,
Мәңгилик өмир буйырды.

Ибадатханаға баратырғанда айтылатуғын жыр.

133 Хәй, сизлер, Жаратқан Ийениң барлық қуллары,
Жаратқан Ийениң Ибадатханасында түни менен хызмет етип атырғанлар,
Оған алғыс-мақтаулар айтың!

² Қолларыңызды Мухаддес орынға қарата созып,
Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтың!

³ Аспан-жерди жаратқан Жаратқан Ийе,
Жарылқасын сени Сионнан.

134 Хәй, сизлер, Жаратқан Ийениң атына алғыс-мақтаулар айтың!

Жаратқан Ийениң қуллары, алғыс-мақтаулар айтың,

² Хәй, сизлер, Жаратқан Ийениң Үйінде,
Құдайымыздың Үйиниң хәулисінде хызмет қылатуғынлар!

³ Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар айтың,
Жаратқан Ийе – ийгиликли.
Оның атына арнап, саз шертип, алғыс айтың,
Оның аты сүйкимли.

⁴ Жаратқан Ийе Өзиники етип Яқып урпағын,
Өз ғәзийнеси етип Израилды таңлады.

⁵ Билемен, Жаратқан Ийе уллыдур,
Ийемиз барлық құдайлардан мәртебелидур.

⁶ Көклерде, жер жүзінде,
Теңизлерде, пүткил түпсизликлерде,
Жаратқан Ийе нени қалесе, соны ислейди.

⁷ Жер жүзиниң шетинен бултларды көтерер,
Жауын ушын шақмақ шақтырар,
Телеклеринен самал естирер.

⁸ Мысырда биринши туұылғанларды,
Адамлардан баслап хайуанларға дейин өлтирди.

⁹ Фараон хәм оның хызметкерлерине қарсы,
Мысырдың ортасында белгилер хәм кәраматлар көрсетти.

¹⁰ Ол көп миллетлерди қырып таслады,

Құдиретли патшаларды өлтирди:

¹¹ Амор патшасы Сихонды,

Башан патшасы Огты,

Пүткил Кенаан патшалықларын.

¹² Олардың жерлерин мүлик етип,
Аўа, мүлик етип халқы Израилға берди.

¹³ Жаратқан Ийе, Сениң атың мәңги турады,
Әуладтан-әуладқа Сени шақырады.

¹⁴ Жаратқан Ийе халқын қорғап,
Қулларына реҳим қылады.

¹⁵ Халықлардың бутлары гүмис хәм алтындур,
Инсан қолының дәретпесидур.

¹⁶ Аўызлары бар, сөйлей алмас,
Көзлери бар, көре алмас,

¹⁷ Қулақлары бар, есите алмас,
Хәттеки, дем ала алмас.

¹⁸ Оларды соққан, оларға исенгенлердиң хәммеси,
Оларға уқсап қалар!

¹⁹ Хәй, Израил халқы, Жаратқан Ийеге алғыслар айтың!

Хәй, Харон урпағы, Жаратқан Ийеге алғыслар айтың!

²⁰ Хәй, Лебий урпағы, Жаратқан Ийеге алғыслар айтың!

Хәй, Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар, Оған алғыслар айтың!

²¹ Ерусалимде орналасқан Жаратқан Ийеге,
Сионда алғыслар айтылсын!
Хәй, Хәй!

135 Жаратқан Ийени тәрийиплең, Ол ийгиликли,

Садықлығы мәңги дауам етеди.

² Алғыс айтың құдайлар Құдайына,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

³ Миннетдаршылық билдириң ийелер Ийесине,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁴ Жалғыз Ол кәраматлы ислер ислейди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁵ Даналық пенен көклерди жаратты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁶ Жерди суулар үстине орнатты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁷ Уллы жарықлықларды жаратты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁸ Күндизди басқарыу ушын қуяшты жаратты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

⁹ Түнди басқарыу ушын ай хәм жұлдызларды жаратты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

¹⁰ Мысырдың биринши туұылғанларын өлтирди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

¹¹ Израилды Мысырдан алып шықты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

¹² Буны күшли хәм құдиретли қолын созып, жүзеге асырды,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

¹³ Қамыс теңизин екиге бөлди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

14 Израилды теңиздің ортасы менен алып өтті,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
15 Фараон хәм оның ләшкерлерин,
Қамыс теңизине батырып жиберди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
16 Өз халқын шөл арқалы алып жүрди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
17 Уллы патшаларды қыйратты,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
18 Құдиретли патшаларды жоқ қылды,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
19 Амор патшасы Сихонды өлтирди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
20 Башан патшасы Огты өлтирди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
21 Олардың жерлерин мүлик қылып берди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
22 Қулы Израилға мүлик қылып берди,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
23 Жағдайымыз төменлегенде, бизлерди еследи,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
24 Жауларымыздан бизлерди қутқарды,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
25 Барлық жанзатларды азықландырады,
Садықлығы мәңги дауам етеди.
26 Алғыс айтың көклердің Қудайына,
Садықлығы мәңги дауам етеди.

136 Бабилондағы дәрьялардың бойында
отырып,
Сионды еслеп, жыладық.
2 Дөгеректеги талларға,
Лираларымызды илдирип қойдық.
3 Ол жерде тутқынға алғанлар бизлерден жыр
айтыуымызды,
Бизлерге зулымлық қылғанлар шадлық қосығын
талап етип:
«Сион қосықтарынан айтыңлар», – деди.
4 Бөтен журтта жүргенимизде,
Қалай Жаратқан Ийениң қосығын айта аламыз?
5 Хәй, Ерусалим, егер сени умытсам,
Қолым саз шерте алмай қалсын.
6 Егер мен сени еслемесем,
Ерусалимди ең үлкен шадлығымнан үстем
қоймасам,
Тилим қосық айта алмай қалсын.
7 Ерусалим қулаған күни,
Эдомлылардың не ислегенин есле, Жаратқан Ийе.
Олар: «Қулатың, тийкарына дейин жығып таслаң
оны!» – деген еди.
8 Хәй, қыз Бабилон, сен ұайран етилесең,
Бизлерге не қылған болсаң,
Соны сениң басыңа салатуғынлар қандай
бахытлы!
9 Бөпелериңди услап алып,
Тасқа урып, шыл-пәрше қылатуғынлар қандай
бахытлы!

Дауыттың жыры.

137 Шын жүректен Саған миннетдаршылық
билдиремен, Жаратқан Ийе,
Иләхий барлықлар алдында Саған саз шертип,
алғыслар айтаман.
2 Мухаддес Ибадатханаң алдында тәжим қыламан,
Сүйиспеншилигиң хәм садықлығың ушын,
Сениң атыңа миннетдаршылық билдиремен.
Өз атыңды хәм сөзиңди хәмме нәрседен жоқары
қойдың.
3 Шақырғанымда, маған жууап бердің,
Мени жигерлендирип, жүрегимди батыр қылдың.
4 Алғысласын Сени, Жаратқан Ийе, жер жүзиндеги
патшалардың хәммеси,
Олар аузыңнан шыққан сөзлерди еситти,
5 Ислеген ислериңди қосық қылып айтсын,
Сен уллы даңққа бөленгенсең.
6 Жаратқан Ийе, Сен жоқарыда болсаң да,
Кишипейил адамларға нәзер аударасаң,
Менменлерди узақтан билесең.
7 Қыйын жағдайда жүрсем де, жанымды аман
сақлайсаң,
Душпанларымың ғәзбине қарсы қол көтересең,
Оң қолың мени қутқарады.
8 Мен ушын өш аласаң.
Сүйиспеншилигиң мәңгидур, Жаратқан Ийе,
Өзиң жаратқанларды таслап кетпе!

Атқарыушылардың жетекшисине. Дауыттың жыры.

138 О, Жаратқан Ийе, мени тексердің хәм мени
билесең,
2 Қашан отырып, қашан туратуғынымды билесең,
Нийетимди узақтан түсинип турасаң.
3 Жүрсем де, жатсам да, мени тексересең,
Хабарың бар барлық жолларымнан.
4 Аузымнан еле бир сөз де шықпай турып,
Не айтажағымды Сен толық билесең, Жаратқан
Ийе.
5 Мени алды-артымнан орап алғансаң,
Қолыңды үстиме қойғансаң.
6 Усы билимиң мен ушын жүдә әжайыпдур,
Дым бәлент, оны түсинип жете алмайман.
7 Сениң Руұхыңнан қаяққа қаша аламан?
Сениң дәрғайыңнан қаяққа кете аламан?
8 Көклерге шықсам, Сен сол жерде барсаң,
Өлилер мөканына түссем, Сен ол жерде де барсаң.
9 Таңның қанатларына минип ушсам,
Теңиздің арғы жағасына қонсам,
10 Ол жерде де қолың мени жетелер,
Оң қолың мени услап турар.
11 Егер: «Қараңғылық мени қапласын,
Әтирапымдағы жақтылық түнге айлансын», –
десем,
12 Қараңғылық Сен ушын қараңғы емес,
Түн күндиздей жақты,
Қараңғылық та, жақты да, Сен ушын бирдей.
13 Сен мениң жан-тәнимди жараттың,
Анамның құрсағында мени дөреттің.
14 Саған алғыс айтаман,

Мен таң қаларлық хәм әжайып етип жаратылғанман.

Сениң ислериң әжайып,
Буны жүдә жақсы билемен.

¹⁵ Жасырын жерде жаратылғанымда,
Жердің түбинде дәретилгенімде,
Сүйеклерім Сеннен жасырын емес еди.

¹⁶ Жатырға түскен ұақтымнан-ақ мени Сениң көзлериң көрди,
Маған ажыратылған күнлердің еле хеш бири келместен бурын,

Хәммеси Сениң китабыңа жазылған еди.
¹⁷ Мен хаққында нийетлериң қаншелли сырлы,
Қудай,

Олардың есап-саны жүдә көп!
¹⁸ Егер санасам, олар құмнан да көп,
Оянғанымда, мен еле Сениң менен биргемен.

¹⁹ Қәне енди, жауызларды өлтирсең, Қудай!
Қанхорлар меннен узақласың!

²⁰ Олар Сен арқалы ант ишип, сум жоба дүзеди,
Душпанларың Сениң атың менен жалған ант ишеди.

²¹ Жаратқан Ийе, Сени жек көргенлерди қалай жаман көрмейин?

Саған қарсы шыққанлардан қалай жеркенбейин?

²² Мен оларды пүткіллей жек көремен,
Оларды өзимнің душпаным деп есаплайман.

²³ Қудай, мени тексерип, жүрегимди бил,
Мени сынап көр хәм пикирлеримди бил.

²⁴ Қара, қәуипли жолда жүрген жоқпан ба?
Мени Өзиң мәңгилик жолы менен жетеле!

139 *Атқарыушылардың жетекшисине. Дауыттың жыры.*

² Жаратқан Ийе, мени жауызлардан қутқар,
Залымлардан қорға.

³ Олар жүреклерінде жауыз жоба дүзеди,
Бәрқулла урыс-жәнжел қозғайды.

⁴ Өткир тиллери жылаңдай шағады,
Тиллерінде жылан зәхәри бар. *Селах*

⁵ Жаратқан Ийе, мени жаманның қолынан сақла,
Залымнан қорға.

Олар аяғымнан шалып, мени қулатпақшы.
⁶ Менменлер мен ушын дузақ құрды,
Жауызлар жолыма тор таслады,

Олар маған қақпан қойды. *Селах*

⁷ Жаратқан Ийе, Саған былай деп айтаман:
«Қудайым – Сенсең,

Жалбарыныуыма қулақ сал, Жаратқан Ийе.

⁸ Қудай Ийе, құдиретли қутқарыушым,
Сауаш күни Сен басымды аман сақладың.

⁹ Жауызлардың тилеклерин орынлама, Жаратқан Ийе,

Дүзген жобаларын табыслы қылма,
Болмаса, олар көкиреклерин көтерип кетеди».

Селах

¹⁰ Мени қоршап алғанлардың ауызларынан шыққан зулымлықтар,

Өзлериң басына түссин.

¹¹ Көмир шоғы жаусын үстилерине!

Олар отқа, түпсиз шуқырларға ылақтырылсын,
Хасла қайтып шықпасын.

¹² Жалахорларға жер жүзінде хасла орын қалмасын,

Апат залымның изине түсип, жоқ қылсын.

¹³ Билемен, Жаратқан Ийе, Сен езилгеннің хуқықын қорғайсаң,

Жарлыларға әдалатлық қыласаң.

¹⁴ Ауа, пәк адамлар атыңа алғыс айтады,
Хақлар Сениң дәрғайыңда жасайды.

Дауыттың жыры.

140 Сени шақыраман, Жаратқан Ийе, жәрдемге асық!

Сени шақырғанымда, дауысыма қулақ сал!

² Дууам хош ийисли түтеткейде алдыңа жетип барсын,

Көтерген қолларым кешки садақа сыяқлы болсын!

³ Аузыма қарауыл қой, Жаратқан Ийе,
Еринлеримнің есигин қорға.

⁴ Жүрегим жаманлыққа ауып кетпесин,
Жауыз адамлардың гүналы ислерине

қатнаспайын,

Олардың мазалы ауқатларынан жемейин.

⁵ Пәк адам мени жазаласын – бул жақсылық,
Әшкараласын – бул басыма сүртилген май.

Дууам жауызлардың ислерине пүткіллей қарсыдур.

⁶ Олардың басшылары жартастан ылақтырылады,
Сонда нахақлар сөзлеримнің дурыс екенин билип алады.

⁷ Сүриуши жерди жарып, сүргениңдей,
Сүйеклеримиз өлилер мөканының аузында шашылды.

⁸ Көзлерим Сенде, Қудай Ийе,

Сени паналайман, жанымды қорғаусыз қалдырма!

⁹ Жауызлардың мен ушын құрған дузақларынан,
Олар қойған қақпанлардан мени сақла.

¹⁰ Жауызлар өзлери қойған дузаққа өзлери түссин,
Ал мен аман-есен өтип кетейин.

Үңгирде болған ұақытта, Дауыттың айтқан айрықша жыры. Дууа.

141 Дауыслап дад саламан Жаратқан Ийеге,
Дауыслап жалбарынаман Жаратқан Ийеге.

² Оған дәртлеримди төгемен,

Оның алдында қайғыларымды баян етемен.

³ Рууым түскенде,

Жүрер жолымды Сен билесең.

Мен жүретуғын соқпақларда,

Жауларым дузақ қойған.

⁴ Оң жағыма қарап көр,

Хеш ким мени ойламайды,

Паналайтуғын жерим қалмады,

Хеш ким мени қайғырмайды.

⁵ Саған жалбарынаман, Жаратқан Ийе,

«Сен мениң панамсаң,
Тирилер әлеминде үлесим Өзиңсең», – деп
жалбарынаман.

⁶ Дадыма қулақ сал,
Мен жүдә хәлсиредим.
Изиме түскенлерден қутқар мени,
Олар меннен күшлирек.

⁷ Шығарып ал жанымды қамақтан,
Солай етип, атыңа алғыс айтайын.
Әтирапымды хақ адамлар қоршайды,
Себеби Сен маған жақсылық қыласаң,

Даўыттың жыры.

142 Жаратқан Ийе, дуғамды есит,
Жалбарыныуыма қулақ сал!

Садықлығың, әдалатлығың менен жууап бер
маған!

² Өз қулың менен даўаласпа,
Тирилердің хеш бири Сениң алдыңда минсиз
болмас.

³ Душпанларым мени қуўғын қылды,
Өмиримди жер менен жексен қылды.
Әзелде әлемнен өткенлер сыяқлы,
Мени қараңғылықта жасаўға мәжбүрледі.

⁴ Соның ушын, руўхым түсти,
Жүрегим суўлап кетті.

⁵ Өткен күнлерди еслеймен,
Сениң барлық ислериң хаққында ой жуўыртаман,
Қолларыңның ислери хаққында пикир
жүритемен.

⁶ Қолларымды Саған созаман,
Кейіп қалған топырақ яңлы, жаным Саған
шөллейді. *Селах*

⁷ Тез жууап бер маған, Жаратқан Ийе,
Руўхым түсип кетті.
Қәбирге кирген өлилердей болып қалмауым
ушын,

Меннен жүзиңди жасырма.

⁸ Азанда сүйиспеншилигиңди маған еситтир,
Өйткени мен Саған исенемен,
Жүретуғын жолымды Өзиң көрсет,
Жүрегимди ашаман Саған.

⁹ Душпанларымнан қутқар мени, Жаратқан Ийе,
Сеннен пана табаман.

¹⁰ Өз қәлеуиңди орынлаўды маған үйрет,
Сен мениң Қудайымсаң,
Сениң ийгиликли Руўхың,
Тегис жолдан мени жетелесин!

¹¹ Жаратқан Ийе, Өз атың хақы жанымды сақла,
Әдалатлығың менен мени апаттан қутқар.

¹² Сүйиспеншилигиң хақы душпанларымды жоқ
қыл,
Жанымда қасты барлардың хәммесин қырып
тасла,
Мен Сениң қулыңман.

Даўыттың жыры.

143 Қолларымды урысқа,

Бармақларымды саўашқа үйреткен,
Қорғаушы жартасым болған Жаратқан Ийеге
алғыслар болсын!

² Ол мени сүйеди, Ол мениң қорғаным,
Бекинисим хәм қутқарушымы,
Ол мениң қалқаным хәм панам,
Халықларды Ол маған бойсындырады.

³ Жаратқан Ийе, Сен ғамхорлық қылғандай, инсан
ким болыпты?

Сен нәзериңди салғандай, адам баласы ким
болыпты?

⁴ Инсан бир дем сыяқлы,
Адамзаттың өмири өткінши бир көлеңке яңлы.

⁵ Жаратқан Ийе, көклерди ашып, төменге түс,
Таўларға қол тийгиз, олардан түтин шықсын.

⁶ Шақмақ шақтырып, жаўларды шашып тасла,
Оқларыңды атып, оларды албырат.

⁷ Жоқарыдан қолыңды созып, қутқар мени,
Терең суўлардан шығарып ал мени,
Жат журтлылардың қолынан азат ет.

⁸ Олардың аўзы жалғанға толы,
Оң қолларын көтерип, өтирик ант ишеди.

⁹ Қудай, Саған жаңа қосық айтаман,
Он тарлы арфа шертип, Сени алғыслайман.

¹⁰ Патшаларға Сен жеңіс сыйлайсаң,
Қулың Даўытты қылыштан қутқарасаң.

¹¹ Жат жерлилердің қолынан,
Мени қутқарып, азат қыл.

Олардың аўзы жалғанға толы,
Оң қолларын көтерип, өтирик ант ишеди.

¹² Улларымыз жаслығында жақсы өскен өсимликке
уқсасын,
Қызларымыз сарайдың нағыслы сүтинлери
сыяқлы болсын.

¹³ Телеклеримиз түрли өнимлерге толып-тассын.
Қойларымыз мыңлап, он мыңлап көбейип,
Жайлауларымызды толтырсын,

¹⁴ Өгизлеримиз семиз болсын.
Қорғанларымыз хеш қашан жарылмасын,
Адамларымыз сүргин болмасын,
Көшелеримизде зар жылаған дауыс шықпасын!

¹⁵ Усындай тилеклери әмелге асқан халық қандай
бахытлы!
Қудайы – Жаратқан Ийе болған халық қандай
бахытлы!

Даўыттың айтқан алғыс-мақтауы.

144 Қудайым, Патша, Сени уллылайман,
Атыңды мәңги-бақыи алғыслайман.

² Сени хәр күни алғыслайман,
Атыңды мәңги-бақыи даңққа бөлеймен.

³ Жаратқан Ийе уллы, Ол алғысқа жүдә ылайықлы,
Оның уллылығына ақыл жетпес.

⁴ Ислериңди бир әўлад екінши әўладқа мақтап
жеткизеди,

Құдиретли ислериңди айтып береді.

⁵ Сениң салтанатлы уллылығың,
Әжайып ислериң хаққында ой жуўыртаман.

⁶ Адамлар таң қаларлық ислериңнің құдирети
 хаққында айтады,
 Мен жәриялайман уллы ислериңди!
⁷ Адамлар уллы ийгилигиң хаққында баян етеди,
 Әдалатлығыңды бәлент дауыс пенен жәриялайды.
⁸ Жаратқан Ийе мийримли хәм реҳимли,
 Сабыр-тақатлы хәм сүйиспеншилиги мол.
⁹ Жаратқан Ийе хәммеге ийгиликли,
 Жаратқанларының хәммесине реҳимли.
¹⁰ Барлық жаратқанларың Сени алғыслайды,
 Жаратқан Ийе,
 Садық құлларың Саған алғыс-мақтаулар айтады.
¹¹ Олар патшалығыңның уллылығы хаққында
 сөйлеп,
 Күш-құдиретің туұрысында айтып береді.
¹² Солай етип, хәмме Сениң күш-құдиретіңди,
 Патшалығыңның уллы даңқын биледи.
¹³ Сениң патшалығың – мәңги патшалық болар,
 Хүкимдарлығың әуладтан-әуладқа дауам етер. †
¹⁴ Жаратқан Ийе жығылғанларға сүйениш болады,
 Еки бүгилгенлердің қәддин туұрылайды.
¹⁵ Хәмме үмит етип, Саған қарайды,
 Өз уақытында олардың ырысқысын бересең.
¹⁶ Сен қолыңды ашып,
 Пүткил жанзатларды қәлегенинше тойдырасаң.
¹⁷ Жаратқан Ийе барлық жолларында әдил,
 Ислеген барлық ислерінде сүйиспеншилигин
 көрсетеді.
¹⁸ Жаратқан Ийе Өзин шақырғанларға,
 Шын кеуілден шақырғанларға жақын болады.
¹⁹ Өзинен қорққанлардың тилегин береді,
 Наласын еситип, оларды қутқарады.
²⁰ Жаратқан Ийе Өзин сүйгенлердің хәр бирин
 қорғайды,

† Жаратқан Ийе берген уәдесінде турар, Барлық ислерінде
 садықтық көрсетер.

Жауызлардың хәммесин жоқ етеди.
²¹ Аўзым Жаратқан Ийеге алғыслар айтсын!
 Пүткил жанзатлар Оның мухаддес атына,
 Мәңги-бақый алғыс-мақтаулар айтсын.
145 Хәлилуйя!
 Хәй, жаным, Жаратқан Ийеге алғыс-
 мақтаулар айт.
² Тири екенмен, Жаратқан Ийеге алғыс-мақтаулар
 айтаман,
 Бар екенмен, Құдайыма саз шертип, Оны алғыс
 айтаман.
³ Үмит байламаң ақсүйеклерге,
 Сизлерди қутқара алмайтуғын инсанларға.
⁴ Олардың деми тауысылып, топыраққа қайтар,
 Сол күни-ақ, ой-нийети жоқ болар.
⁵ Қандай бахытлы жәрдемшиси Яқыптың Құдайы
 болған инсанлар,
 Үмити Құдайы Жаратқан Ийеде болғанлар!
⁶ Аспанды, жерди, теңизди,
 Хәм олардың ишиндегилердің хәммесин
 жаратқан,
 Мәңгиге садық болған,
⁷ Езилгенлерге әдалатлық қылатуғын,
 Аш болғанларға нан беретуғын Ол болады.
 Жаратқан Ийе тутқынларды азат қылады,
⁸ Соқырлардың көзин ашады,
 Еки бүгилгенлердің қәддин тиклейди,
 Хақ адамларды сүйеди.
⁹ Жаратқан Ийе келгиндилерди қорғайды,
 Жетим-жесирлерди қоллап-қууатлайды,
 Жауызларды жолларынан адастырады.
¹⁰ Хүкимдарлық қылады Жаратқан Ийе мәңгиге,
 Сион, сениң Құдайың хүкимдар болады әуладтан-
 әуладқа.
 Хәлилуйя!

Ғикметлер

Ғикметлердің мақсети

- 1 Булар Израилдың патшасы Даўыттың улы Сулайманның ғикметлери:
- 2 Бул ғикметлердің мақсети мынаў: Даналықты хәм нәсиятты үйретиў, Ақыллы сөзлерди түсиндириў;
- 3 Туўры жасаў қағыйдаларын, Әдиллик, әдалатлық хәм ҳадаллықты өзлестириў;
- 4 Садаларға терең түсиник, Өспиримлерге билим хәм сана бериў.
- 5 Даналар тыңлап, билимине билим қосады, Ақыллылар дана кеңес алады.
- 6 Усылайынша олар нақыл хәм ғикметлерди, Данышпанлардың сөзлери менен жумбақларын түсинеди.
- 7 Жаратқан Ийеден қорқыў – даналықтың басы. Тек ақылсызлар ғана даналық хәм нәсиятты жек көреди.

Азғырыўлардан сақ бол!

- 8 Балам, әкеңнің нәсиятларына қулақ сал, Анаң берген тәлимнен бас тартпа!
- 9 Олар басыңа әжайып таж, Мойныңа моншақ болады.
- 10 Балам! Егер гүнакарлар сени азғырмақшы болса, Оларға көнбе.
- 11 Егер олар: «Бизлер менен жүр, Қан төгиў ушын буққыда жатайық, Себепсизден себепсиз бийгүнаны аңлайық.
- 12 Оларды өлилер мәканы киби тирилей, Туңғыйыққа түскенлер киби пүтинлей жутайық.
- 13 Барлық қымбатбаха затларын алайық, Үйлеримизди олжаға толтырайық.
- 14 Бизлер менен тәүекелге бел байла, Бар байлығымыз ортақ болады», – десе,
- 15 Балам, олар менен жолдас болма, Олардың жолынан аўлақ бол!
- 16 Олардың аяқлары жаўызлыққа талпынар, Қан төгиўге асығар.
- 17 Хәтте, қуслар да, Көз алдында қурылған аўға түспес.
- 18 Ал сол адамлар өз қанын төгиў ушын буққыда жатады, Өзлериниң жанын өзлери аңлайды.
- 19 Ғарам табысқа қумардың ақыбети сондай болады,

Сол қумарлық ғарам табыс ийесиниң басын жалмайды.

Даналықты тыңла!

- 20 Даналық көшелерде жар салып, Майданларда даўыслап бақырады.
- 21 Шаўқымлы көшениң басында қышқырып, Қала дәрўазаларының кирер аўзында өз сөзин айтады:
- 22 «Хәй, садалар! Садалығыңызды қашанға дейин сүймекшисиз? Сурбетлер қашанға дейин мазақлаўдан заўық алады? Ақмақлар қашанға шекем билимди жек көреди?»
- 23 Қәне, мениң әшкаралағанымнан дүзелсеңиз еди! Сизлерди руўхыма толтырып, Сөзлеримди билдирер едим.
- 24 Сизлерди шақырдым, мени тыңлаўдан бас тарттыңыз, Қолымды создым, нәзер аўдарған болмады.
- 25 Сизлер мениң барлық кеңеслеримди менсинбедиңиз, Мениң әшкаралаўларымды қабыл етпедиңиз.
- 26 Соның ушын мен де апатқа ушырағаныңызда, Устиңизден күлемен, Хүрейиңиз ушқанда, мазақ қыламан.
- 27 Қорқыныш даўылдай бастырып келгенде, Апатшылық қуйындай дүбегенде, Қайғы хәм хәсирет басыңызға түскенде,
- 28 Мени шақырасыз, мен де жуўап бермеймен, Мени излейсиз, бирақ таппайсыз.
- 29 Өйткени сизлер билимди жек көрдиңиз, Жаратқан Ийеден қорқыўды мақул көрмедиңиз.
- 30 Кеңеслеримди қабыл қылмадыңыз, Әшкаралаўларымды көзге илмедиңиз.
- 31 Соның ушын, тутқан жолыңыздың ашшы мийўелерин жеп, Өз сумлықларыңызға тойынасызлар.
- 32 Саданың өжетлиги өзин өлтиреди, Ақмақтың бийғамлығы оны куртады.
- 33 Ал мени тыңлағанлар қәуипсиз жасап, Жаманлықтан қорқпай, тыныш болады».

Даналықтың қәдири

- 2 Балам! Егер сен сөзлеримди қабыл қылып, Буйрықларымды ишиңде сақласаң,
- 2 Даналыққа қулақ түрип,

Түсиникке жүрегинди ашсаң,
³ Егер ақыл-парасатты шақырып,
Түсиникке дауыслап жалбарынсаң,
⁴ Оны гүмис киби излеп,
Көмилген ғазийне киби ақтарсаң,
⁵ Сонда сен Жаратқан Ийеден қорқыудың не екенін түсинип,
Қудайдың ким екенін билесең.
⁶ Даналықты Жаратқан Ийе берер,
Билим хәм түсиник Оның аузынан шығар.
⁷ Ол хақлар ушын табыс сыйлап,
Минсизлер ушын қалқан болар.
⁸ Ол әдалатлық жолларын қорып,
Өзине садықлардың жолларын қорғар.
⁹ Сонда сен әдиллик хәм әдалатлықты уғып,
Хадал хәм туұры жолдың не екенін түсинерсең.
¹⁰ Жүрегин даналыққа толып,
Кеулиң билимнен зауық алар.
¹¹ Ақыл-парасат сени аман сақлап,
Дурыс түсиник сени қорғар.
¹² Даналық сени жауызлардың жолынан,
Жалған сөйлеушилерден,
¹³ Қараңғылық жолынан жүриу ушын,
Туұры жолды таслап кеткенлерден,
¹⁴ Жаманлық ислеп қууанып,
Жауызлықтың бузғынлығынан ләззет алатуғынлардан,
¹⁵ Терис жолға түсип,
Өз жолларынан адасқанлардан сақлар.
¹⁶ Даналық сени бузық хаялдан,
Жезөкше хаялдың майлы тилинен сақлар.
¹⁷ Ол жаслай қосылған күйеуин таслап кеткен,
Хәм Қудайдың алдында дүзген келисимин умытқан.
¹⁸ Оның үйи өлимге,
Жоллары өлилер алдына алып барады.
¹⁹ Оған барғанлар қайтып келмес,
Өмир жолына қайта түспес.
²⁰ Сонлықтан жақсылардың жолынан жүр,
Әдиллердің жолын беккем тут.
²¹ Хақлар жер бетин мекән қылар,
Минсизлер сол жерде қалар.
²² Жаманлар жер бетинен қырып тасланар,
Опасызлар түп-тамыры менен жоқ қылынар.

Жасларға мәсләхәт

3 Балам, үйреткенлеримди умытпа,
Буйрықларымды жүрегинде сақла!
² Олар өмир жасыңды узайтып,
Мол тынышлық сыйлайды.
³ Сүйиспеншилик хәм садықлық хасла сени тәрк етпесин,
Оларды мойныңа тағып,
Жүрегинде ойып жазып қой.
⁴ Сонда Қудайдың хәм адамлардың нәзеринде,
Мийрим хәм абырайға ийе боласаң.
⁵ Шын жүректен Жаратқан Ийеге үмит байла,
Өз ақыл-парасатыңа сүйенип жүрме.

⁶ Ислеген хәр бир исиңде Жаратқан Ийени танып бил,
Ол сениң жолларыңды туұрылап турар.
⁷ Өзиңди данышпанман деп санама,
Жаратқан Ийеден қорқ, жаманлықтан аулақ жүр.
⁸ Бул денеңе саламатлық,
Сүйеклериңе азық болады.
⁹ Мал-мүлкиңнен хәм хәмме зүрәәтиңнің дәслепки өниминен берип,
Жаратқан Ийеге хұрмет көрсет.
¹⁰ Сонда телеклериң дәнге толып-тасар,
Искенжелериң таза шарапқа толар.
¹¹ Балам, Жаратқан Ийениң тәрбиясына итибарсыз қарама,
Ол әшкаралағанда ауыр алма.
¹² Әке жақсы көрген улын жазалағаны сыяқлы,
Жаратқан Ийе де кимди сүйсе, соны әшкаралайды.

Даналықтың қуны

¹³ Даналықты тапқан,
Түсиникке ийе болған адам қандай бахытлы!
¹⁴ Өйткени даналық гүмистен қунлырақ,
Оның пайдасы алтыннан да жоқары.
¹⁵ Даналық хасыл тастан да қымбат,
Қумартқан хеш бир нәрсең оған тең келмес.
¹⁶ Узақ өмир оның оң қолында,
Байлық хәм даңқ сол қолында.
¹⁷ Даналықтың жоллары жағымлы жоллар,
Оның барлық соқпақлары тынышлыққа апарар.
¹⁸ Оны ийелеген адам ушын даналық өмир тереги,
Оны беккем услаған қандай бахытлы!
¹⁹ Жаратқан Ийе даналық пенен жердің тийкарын салды,
Түсиник пенен көклерди беккем орнатты.
²⁰ Оның билими менен туңғыйықтың көзлери ашылды,
Бултлар шық түсирди.
²¹ Балам! Сау пикир хәм дурыс түсиникти сақла,
Оларды нәзериннен қашырма.
²² Олар жаныңа өмир,
Мойныңа әжайып моншақ болады.
²³ Сонда өмир жолыңда қәуипсиз жүрерсең,
Аяқларың да сүрникпес.
²⁴ Жатқаныңда қорқпассаң,
Уйықлағаныңда уйқың тыныш болар.
²⁵ Тосаттан болатуғын апаттан,
Нахақлардың басына түсетуғын бәледен қорқпассаң.
²⁶ Жаратқан Ийе сениң сүйенишиң болып,
Аяқларыңды дузаққа түсиуден сақлайды.
²⁷ Қолыңнан келетуғын ұақытта,
Мүтәжлерден жәрдемиңди аяма.
²⁸ Қолыңда бар бола тура жақыныңа:
«Ертең кел, сонда беремен», – деме.
²⁹ Бийғам жаныңда жасап атырған қоңсыңа,
Жаманлық ойлама.
³⁰ Өзиңе жаманлық қылмаған адам менен,

Себепсиз жәнжеллеспе.

- ³¹ Зорлық ислеушиге хәәес қылма,
Оның жолларының бирде биреуин таңлама.
³² Жаратқан Ийе азғырушылардан жеркенеди,
Хәқ адамға жақын болады.
³³ Жаратқан Ийе залымның үйин нәлетлейди,
Әдиллердің мәканын жарылқайды.
³⁴ Ол сурбетлердің өзлерин мазақ қылады,
Кишипейиллерге мийрим көрсетеди.
³⁵ Даналар даңқ-атақты,
Ақылсызлар шерменделикти мийрас етип алады.

Даналықтың артықмашлығы

- 4** Балаларым, әкеңиздің нәсиятларына қулақ салың!
Ақыл-парасатты ийелеуіге итибар берің.
² Мен сизлерге жақсы тәлим беремен,
Үйреткенлерімнен жүз бурмаңлар.
³ Мен де әкемнің үйінде бала болдым,
Көзинің қарасы, анамның жалғызы едим.
⁴ Әкем маған үйретип, былай дер еди:
«Сөзлерімді жүрегіңе бекем жайла,
Буйрықларымды орынла, сонда жақсы жасайсаң.
⁵ Даналықты хәм ақыл-парасатты ийеле,
Сөзлерімді умытпа, олардан жүз бурма.
⁶ Даналықтан айырылма, ол сени қорғайды,
Оны сүй, ол сени аман сақлайды.
⁷ Ең баслысы – даналық, даналықты ийеле,
Бар ийелигінди берип болса да, ақылға ийе бол.
⁸ Оны жоқары бахала, ол сени мәртебелі қылады,
Оған жабысып алсаң, ол сени абырайға еристереди.
⁹ Даналық басыңа әжайып гүл шеңбер,
Саўлатлы бир таж кийдиреди».
¹⁰ Балам, тыңла хәм сөзлерімди қабыл ет,
Сонда өмир жасың узақ болады.
¹¹ Мен саған даналық жолын үйреттім,
Сени туўры соқпақлардан жетеледим.
¹² Жүргеніңде, адымың тосқынлыққа ушырамайды,
Жуўырғаныңда сүрникпейсең.
¹³ Нәсиятыма бекем әмел қыл, оннан айырылма,
Оны сақла, ол – сениң өмирің.
¹⁴ Нахәқлардың соқпағынан,
Жаўызлардың жолынан жүрме.
¹⁵ Оннан бас тарт, ол жолдан жүре гөрме,
Оннан аўлақ болып, бурылып кет.
¹⁶ Олар жаўызлық ислемесе, уйықлай алмайды,
Биреуді қулатпаса, уйқысы қашады.
¹⁷ Олар нызамсызлық арқалы нан жеп,
Жаўызлық арқалы шарап ишеди.
¹⁸ Әдилдің жолы таң шуғласына уқсайды,
Ол түске дейин жарқыраған сайын жарқырайды.
¹⁹ Залымның жолы түнекке уқсайды,
Олар неге сүрнигип қулайтуғынын билмейди.
²⁰ Балам, сөзлеріме дыққат қой,
Айтқанларыма қулақ түр.
²¹ Сөзлерімди нәзериңнен қашырма,

Оларды жүрек төрінде сақла.

- ²² Олар, өзін тапқанларға өмир сыйлайды,
Пүткіл денеге денсаулық береді.
²³ Ең баслысы, бар күшиң менен жүрегіңди қорға,
Ол өмир булағы.
²⁴ Аўзыңнан жалған сөз шықпасын,
Тилиңди өтирик сөзден тый.
²⁵ Көзлерің алға туўры қарасын,
Нәзериң алдыға тигілген болсын.
²⁶ Қәдеминди ойлап бас,
Пүткіл жолларың бекем болсын.
²⁷ Оңға да, солға да қайырылма,
Аяғыңды жаўызлықтан аўлақ тут.

Неке хәдаллығын бузуйға қарсы ескертиў

- 5** Балам, даналығыма итибар бер,
Мен түсинген нәрселерге қулақ сал.
² Солай етсең, сана-сезимиң жоғалмас,
Аўзың билимди сақлап қалар.
³ Бузық хаялдың аўзынан пал тамар,
Сөзлери майдан да жумсақ болар.
⁴ Бирақ оның ақыбети жуўсандай ашшы,
Еки жүзли қылыштай өткир.
⁵ Аяқлары өлимге түсип барар,
Қәдемлери өлилер мәканына қарай жетелер.
⁶ Өмир жолы туўралы ол ойламас,
Қыйсық жол менен жүргенин аңғармас.
⁷ Солай екен, балаларым, мени тыңлаңлар,
Айтқан сөзлерімнен бас тартпаңлар!
⁸ Ондай хаялдан аўлақ бол,
Оның есигине де жолама.
⁹ Болмаса, абырайыңды басқаларға,
Өмириңди тас баўырға бересең.
¹⁰ Байлығыңнан басқалар рәхәтленип,
Мийнетиң басқа үйди байытады.
¹¹ Етиң сүйегіңе тақалып, өмириң ақырлағанда,
Ах шегип, былай деп пәрияд қыларсаң:
¹² «Мен неге нәсиятты жек көрдим?
Неге жүрегим ескертиўди писент етпеди?
¹³ Муғаллимлерімди тыңламадым,
Устазларыма қулақ аспадым.
¹⁴ Сонлықтан мен жыйналған жәмийеттиң алдында,
Ийт масқара болайын деп қалыппан!»
¹⁵ Суўды өз суў сақлағышыңнан,
Өз қудығыңнан шыққан суўдан иш.
¹⁶ Булақларың көше бойлап,
Ағын суўларың майданлар бойлап ақсын ба?
¹⁷ Олар тек өзиңдики болсын,
Басқалар менен бөлиспе.
¹⁸ Булағың берекетли болсын,
Жаслай қосылған қостарыңнан ләззет ал.
¹⁹ Ол сүйкимли суўын, нәзик кийикке уқсайды.
Оның көкирегине бәрқулла қанаат етип,
Бәрқулла муҳаббатынан ләззет ал.
²⁰ Балам, саған тийисли емес хаялдан ләззет алыўдың,
Басқаның геўдесин қушыўдың не кереги бар?

²¹ Адамның жоллары Жаратқан Ийениң көз алдында,
Ол оның барлық адымларын бақлап турады.
²² Залымның айыплы ислери оның өзін дузаққа түсиреди,
Ол өз гүналарына шырмалып қалады.
²³ Ол тәрбиясызлықтан өлип кетеди,
Ақмақлығы оны жолдан шығарады.

Ақмақлық қылыудан сақ бол!

6 Балам, егер бирей ушын кепил болып,
Оның қарызын мойныңа алсаң,
² Онда сен сөзиңнен тутылып,
Өз сөзиңнің қармағына илингениң.
³ Яғный, сол адамның қолына түскениң.
Балам, оннан қутылыу ушын былай қыл:
Бар да, аяғына жығыл, жалын.
⁴ Көзиңе уйқы берме,
Кирпик илме.
⁵ Аңшыдан қашқан жейран киби,
Қус аұлаушыдан қашқан қус киби, өзиңди қутқар.
⁶ Хәй ериншек, қумырысқаның жанына бар,
Оның ислерине қарап, даналық үйрен.
⁷ Оның баслығы да, қадағалаушысы да,
Хүкимдары да жоқ.
⁸ Бирақ ол жазда өз азығын таярлайды,
Жыйын-терим уақтында аұқатын жыйнайды.
⁹ Хәй ериншек! Қашанға дейин жатпақшысаң?
Қашан уйқыңнан оянасаң?
¹⁰ Бираз уйықлап, аз-маз мүлгип отырсаң,
Гейде қол қаусырып, жатып та алсаң,
¹¹ Тонаушыдай болып жоқшылық жетип келер,
Қарақшыдай болып мүтәжлик бас салар.
¹² Оңбаған хәм залым адам жалған сөйлеп жүрер,
¹³ Көзлерин қыпылықлатар,
Аяқлары менен белги берип,
Бармақлары менен ишарат қылар,
¹⁴ Жүрегіндеги хийле менен жауыз нийет қылып,
Бәрқулла жәнжел туұдырар.
¹⁵ Сонлықтан апат оған тосаттан келер,
Күтилмегенде, шарасыз шыл-пәрше болар.
¹⁶ Жаратқан Ийе жек көретуғын алты нәрсе,
Хәтте, Ол жеркенетуғын жети нәрсе бар:
¹⁷ Менмен көз, жалған сөйлеуши тил,
Айыпсыз қан төгетуғын қоллар,
¹⁸ Жауыз нийетли жүрек,
Жауызлыққа асығатуғын аяқлар,
¹⁹ Өтирик сөйлейтуғын жалған гүә,
Туұысқанлар арасына от салыушы адам.

Неке ҳадаллығын бузыуға қарсы және бир ескертиу

²⁰ Балам, әкеңнің буйрығын есте сақла,
Анаң берген тәрбиядан бас тартпа!
²¹ Оларды бәрқулла жүрегіңе түйип,
Мойныңа байлап жүр.
²² Жүргениңде, олар сени жетелер,
Уйықлағаныңда, олар сени қорғап турар,

Оянғаныңда, олар саған кеңес берер.
²³ Бул буйрықлар – шыра, нәсиятлар – нур.
Дүзетиуши тәрбия – өмирге жол.
²⁴ Олар сени жүенсиз хаялдан,
Бузық хаялдың майлы тилинен қорғайды.
²⁵ Оның сулыулығын жүрегің қумартпасын,
Көзин сүзип сени айландырып алмасын.
²⁶ Жезөкше себепли нанға зар боласаң,
Ал күйеуи бар хаял себепли өмириңнен айырыласаң.
²⁷ Адам қойынға от салар да,
Кийимин өртемес пе?
²⁸ Шоқ үстинде жүрер де,
Аяғын күйдирмес пе?
²⁹ Басқаның хаялы менен жатқанға да солай болады,
Оған жақынлаған жазасыз қалмайды.
³⁰ Ашлық себепли тек қарнын тойдыруу ушын урлық қылғанды,
Адамлар оны жек көрмейди.
³¹ Бирақ ол қолға түсип қалса, урлаған нәрсесин жети есе қылып төлейди,
Хәтте, үйіндеги барлық мал-мүлкин берийи мүмкин.
³² Бузықшылық қылған – есиуас,
Солай ислеген өз жанын набыт қылар.
³³ Ол таяқ жеп, масқара болар,
Шерменделиктен мәңгиге тазалана алмас.
³⁴ Қызғаныштан күйеуин ашыу кернер,
Өш алғанда аяуды билмес.
³⁵ Хеш қандай төлемди қабыл етпес,
Не берсең де, алыуды қалемес.

7 Балам, сөзлеримди есиңде тут,
Буйрықларымды жүрегіңде сақла.
² Буйрықларыма әмел қыл, сонда жақсы жасайсаң,
Нәсиятымды көз қарашығындай асыра.
³ Оларды жүзик киби бармағыңа тағып ал,
Жүрегіңе ойып жазып қой.
⁴ Даналыққа: «Сен мениң апамсаң», – деп айт,
Түсиникти туұысқаным, деп ата.
⁵ Олар сени бузық хаялдан,
Жезөкше хаялдың майлы тилинен қорғайды.
⁶ Бир күни үйимнің әйнегинен,
Терезеден сыртқа қарадым.
⁷ Сада жаслардың арасында,
Ақылы толмаған жас жигитти көрип қалдым.
⁸ Ол көшени хаял жасайтуғын мүйешке жақын жерден кесип өтип,
Сол хаялдың үйине апаратуғын жол менен кетти.
⁹ Бул ымырт жабылған кешки уақыт болып,
Түңги қараңғылық шөккен еди.
¹⁰ Сонда бузықлар сыяқлы кийинген хийлекер хаял,
Алдынан шығып, жигитти күтип алды.
¹¹ Ол үйінде турмайтуғын,
Ұайрақы хәм жүенсиз болып,
¹² Биресе көшеде, биресе майданда,
Мүйешлерде жигитлерди аұлап турады.

13 Ол жигитти ушлап алып, сүйди,
Бети бүлк етпей оған былай деди:
14 «Бүгин татыулық қурбанлығын берип,
Берген үәдемди орынладым.
15 Сонлықтан сени күтип алыуға шықтым,
Сени излеп, мине, тауып та алдым!
16 Түрли реңли Мысыр тауарларынан,
Төсегимди қаплап, төседим.
17 Жатақ жайыма хош ийисли мирра,
Алоэ хәм корица септим.
18 Қәне кел, таң атқанша, мухаббат ләззетин
татып,
Оннан рәхәтленейик.
19 Үйде күйеуим жоқ,
Ол алыс сапарға кетти.
20 Ол гүмис толы шыжланын да алып кетти,
Ай толғанша қайтып келмейди».
21 Ұаял жыллы сөзлер менен жигитти
айландырып,
Майлы тили менен жолдан урды.
22 Сол ўақытта-ақ, жигит оған ерип кетти.
Жигит сойылыуға баратырған буғаға,
Дузаққа аяқ басып атырған суўынға уқсар еди.
23 Оқ баўырын тесип өтпегенше,
Дузаққа тасланған нус сыяқлы,
Өлимге баратырғанын билмес еди.
24 Солай екен, балалар, мени тыңлаңлар,
Айтқан сөзлериме кулақ салыңлар!
25 Жүрегиңиз сондай ұаялдың жолына
бурылмасын,
Оның соқпақлары бойлап адасып жүрмеңлер.
26 Ол көплерди жарадар етип жықты,
Сансыз адамлар оның қолынан қаза тапты.
27 Оның үйи өлилер мәканына жетелейтуғын,
Өлимге алып түсетуғын жол.

Даналықты тыңла!

8 Шақырып атырған Даналық емес пе?
Даўыслап турған түсиник емес пе?
2 Ол жол шетиндеги бәлентликлердің үстинде,
Дәрбент жолларда турады.
3 Ол қала дәрўазаларының алдында,
Қалаға кирер аўызда турып жар салады:
4 «Ұәй адамлар, мен сизлерди шақырып турман,
Шақырығым адам баласына қаратылған!
5 Садалар, узақты көриўди үйрениң,
Ақмақлар, түсиникке ийе болың!
6 Тыңлаңлар, әхмийетли нәрселерди
айтпақшыман,
Ұақықатты баян етпекшимен.
7 Тилим ұақықатты сөйлейди,
Аўзым жалғаннан жеркенеди.
8 Аўзымнан шыққан хәр бир сөз ұақықат,
Онда хийле хәм жалған жоқ.
9 Саналыға барлығы аян,
Билимлиге бәри дурыс.
10 Гүмисти емес, мениң нәсиятымды ал,
Сап алтын орнына билим ал.

11 Даналық гәўхардан да қымбат,
Аңсаған хеш нәрсең оған тең келмес.
12 Мен – Даналықпан, Ақыл-парасат пенен бирге
жасайман,
Билим хәм сана-сезим менде бар.
13 Жаратқан Ийеден қорқыў – жаманлықтан
жеркениў.
Мен менменлик хәм тәкаббирликти,
Жаўызлық жолын хәм өтирик сөзди жек көремен.
14 Менде жақсы кеңес бар, менде үгит-нәсият бар,
Мен түсиникпен, күш-қуўат та менде бар.
15 Мен арқалы патшалар бийлик етер,
Ұүкимдарлар әдил хүким шығарар.
16 Жер бетиндеги барлық хүкимдарлар,
Әдил басқарып отырған хәмме ақсүйеклер мен
арқалы басқарар.
17 Мени сүйгенлерди мен де сүйемен,
Мени ықлас пенен излегенлер, мени табады.
18 Менде байлық хәм даңқ-атақ бар,
Таўысылмас байлық хәм әдалат менде бар.
19 Беретуғын жемисим алтыннан, сап алтыннан да
жақсы,
Мен беретуғын пайда сайланды гүмистен де
жоқары.
20 Мен әдиллик жолынан,
Әдалат соқпақларынан жүремен.
21 Мени сүйгенлерге байлық сыйлап,
Олардың қазналарын толтыраман.
22 Жаратқан Ийе Өз исин басламастан алдын,
Өз жолының басы ретинде мени жаратты.
23 Ең баста, дүнья жаратылмастан алдын,
Мен тайынланған едим.
24 Еле түпсиз теңиз де болмаған,
Мол суўлы булақлар да көз ашпаған ўақытта,
Мен туўылған едим.
25 Еле таўлар орнатылмастан алдын,
Төбелерден де бурын мен туўылдым.
26 Ол ўақытта Ол еле жерди де, далаларды да,
Дүньяның биринши топырағын да жаратқан жоқ
еди.
27 Ол аспанды орнатқанда,
Терең теңиз жүзине жийек сызғанда, мен сол
жерде едим.
28 Жоқарыға булларды қойғанда,
Жер асты булақларына тийкар салғанда,
29 Суўлар шегарадан шығып кетпесин деп,
Теңизге көрсетпе бергенде,
Жердің тийкарын белгилегенде,
30 Мен Оның жанында уста болдым.
Ұәр күни Оны қуўантып,
Оның алдында шадланар едим.
31 Ол жаратқан дүньяда кеўлимди көтерер едим,
Адам баласы мениң қуўанышым еди.
32 Солай екен, балаларым, мени тыңлаңлар,
Жолымды тутқанлар қандай бахытлы!
33 Нәсиятымды тыңлап, дана болыңлар,
Ұеш қашан оннан жүз бурмаңлар!
34 Ұәр күни дәрўазам алдында сергек туратуғын,

Есигим алдында күтип туратуғын,
Мени тыңлайтуғын адам қандай бахытлы!
35 Мени тапқан өмирди табады,
Жаратқан Ийениң мийримине ериседи.
36 Ал Мени қолдан шығарған өзине зыян
келтиреді,
Мени жек көретуғынлардың хәммеси өлимди
сүйеди».

Даналықтың хәм ақмақтың мирәт етиуи

9 Даналық өзине үй қурып алды,
Оның жети сүтинин жонып қойды.
2 Ол малларын сойып, шарап таярлап,
Дастурхан жайды.
3 Ол өз хызметши ҳаялларын жоллап,
Қаланың бийик жерлеринде жар салдырды:
4 «Ким сада болса, берман келсин!»
Ал ақыл-еси кемлерге былай деди:
5 «Келиңлер, нанымнан жеп,
Мен таярлаған шараптан ишиңлер.
6 Наданлықты таслап, жасаңлар,
Ақыл-парасаттың жолынан жүриңлер».
7 Сурбетке нәсият берген масқара болар,
Залымды әшкаралағанға мин тағылар.
8 Сурбетти әшкаралама, ол сени жек көрип қалар,
Дананы әшкарала, ол сени сүйип қалар.
9 Данаға үйрет, ол және де данарақ болар,
Әдилге тәлим бер, ол билимин арттырар.
10 Жаратқан Ийеден қорқыў – бул даналықтың
басы,
Мухаддес Қудайды таныў – бул ақыл-парасат.
11 Мен – даналық арқалы өмириң узаяр,
Жасыңа жас қосылар.
12 Егер дана болсаң, өзиңе пайда,
Сурбет болсаң, жәбирин өзиң тартарсаң.
13 Ақмақтық – ғаўғалы ҳаял,
Ол надан, ҳеш нәрсени билмейди.
14 Ол үйиниң есиги алдында,
Қаланың бийик жеринде отырып алып,
15 Жолдан өтип баратырғанларды,
Өз жолы менен кетип баратырғанларды
шақырып:
16 «Ким сада болса, берман келсин!» – дейди.
Ал жарымеслерге былай дейди:
17 «Урлап ишилген суў жүдә татлы,
Жасырып желинген нан сондай мазалы».
18 Бирақ садалар билмейди бурын
шақырылғанлардың,
Өлилер мәканының түбинде өлип жатырғанын.

Сулайманның ҳикметли сөзлери

10 Сулайманның дана ҳикметлери:
Дана перзент әкесиниң қуўанышы,
Ақылсыз перзент анасының қайғысы.
2 Ғарам байлық пайда келтирмес,
Ал әдиллик өлимнен қутқарар.
3 Жаратқан Ийе әдил адамды аш қоймас,

Залымлардың қәлеўиниң орынланыуына жол
қоймас.
4 Ериншек қол жарлы қылар,
Мийнеткеш қол байлық келтирер.
5 Жазда өним жыйнаған – ақыллы бала,
Жыйын-терим ўақтында уйықлаған бала әкесин
уятқа қалдырар.
6 Әдил адамның басына берекет жаўар,
Залымның аўзы зорлықты жасырар.
7 Әдиллер ыразылық пенен еске алынар,
Залымлардың аты умыт болып кетер.
8 Дананың жүреги буйрықларды қабыл етер,
Ақмақтың тили апатқа жетелер.
9 Ғадал жүрген қәўипсиз жүрер,
Ал өз жолын надурис тәрәпке бурған әшкара
болар.
10 Көз қысқан адам апатқа жолығар,
Өтирик сөйлеген набыт болар.
11 Әдилдиң аўзы – өмир булағы,
Ал залымның аўзы зорлықты жасырар.
12 Өшпенлилик жәнжел туўдырар,
Сүйиспеншилик барлық қылмысларды жуўып
кетер.
13 Ақыллы адамның аўзынан даналық төгилер,
Ес-ақылы кем адамның арқасына қамшы тийер.
14 Даналар билимди сақлап қояр,
Ақылсыздың аўзы бәлени жақынластырар.
15 Байдың байлығы – оның қорғаны,
Жарлының апаты – оның кәмбағаллығы.
16 Әдилдиң мийнети өмирге,
Залымның табысы гүнаға апарар.
17 Нәсиятты алғанлар өмир жолында жүрер,
Әшкаралағанды тән алмағанлар жолдан
азғырылар.
18 Қаслығын жасырғанның тили жалғаншы,
Өсек таратқан адам ақылсыз.
19 Көп сөйлеген қылмыссыз болмас,
Тилин тыйған – ақыллы.
20 Әдилдиң тили – сайланды гүмис,
Залымның жүреги ҳеш нәрсеге арзымас.
21 Әдилдиң тили көплерди азықландырар,
Ақмақ ақылы жетпегенликтен набыт болар.
22 Жаратқан Ийениң жарылқауы адамды байытар,
Ол байлыққа ғам-қайғыны қоспас.
23 Ақылсыз жаманлық қылыўдан,
Түсимпаз даналықтан ләззет алар.
24 Залым неден қорқса, соған тап болар,
Әдил адамлардың әрманы орынланар.
25 Қуйын турып, залымлар жоқ болар,
Әдиллер мәңги беккем турар.
26 Ериншек өзін жумсағанлар ушын,
Тиске қуйылған сирке суўына,
Көзге кирген түтинге мегзер.
27 Жаратқан Ийеден қорқыў өмирди узайтар,
Ал залымлардың өмири қысқарар.
28 Әдилдиң дәмеси шадлыққа жетелер,
Залымның үмити пушқа шығар.
29 Жаратқан Ийе жолы минсизлерге қорған,

Жаўызлық ислеўшилерге апатшылық болады.
³⁰ Әдил адам мәңгиге шайқалмас,
 Залым адам жер бетинде тура алмас.
³¹ Әдилдің аўзы даналықтан сөйлер,
 Ал жалғаншының тили кесип тасланар.
³² Әдилдің тили мүнәсип сөзлерди билер,
 Залымның аўзы өтирик сөзлер шығарар.

11 Жаратқан Ийе жалған тәрезиден жеркенер,
 Дурыс тәрезиге Оның кеўли толар.
² Менменлик келсе, масқарашылық та келер,
 Кишипейиллилер даналық пенен бирге болар.
³ Ғақ нийетлинің минсизлиги оған жол көрсетер,
 Опасыздың сумлығы өзинің басына жетер.
⁴ Ғәзеп күни байлық пайда бермес,
 Әдиллик өлимнен қутқарар.
⁵ Минсиздің әдиллиги оның жолын дүзиў қылар,
 Залым залымлығы себепли қулап түсер.
⁶ Ғақ нийетлині әдиллиги қутқарар,
 Опасызлар өз нәпсинің торына түсер.
⁷ Залым адам өлгенде, үмити де үзилер,
 Сүйенген байлығы да пайдасыз болар.
⁸ Әдил адам бәледен қутылар,
 Оның орнына залым сол бәлеге дуўшар болар.
⁹ Қудайсыз жақынын тили менен жоқ қылар,
 Әдиллер өз билими менен аман қалар.
¹⁰ Әдиллер жайнап-жаснаса, қала қуғанар,
 Залымлар қуласа, қуғаныш пенен бақырысар.
¹¹ Ғақ адамлардың ақ пәтиясы менен қала
 раўажланар,
 Залымлардың аўзы менен ол ўайран болар.
¹² Ақылсыз жақынын кемситер,
 Ақыллы аўзына бек болып жүрер.
¹³ Өсек тасыған сырды ашар,
 Садық адам сырды сақлар.
¹⁴ Қәўендерсиз ел қулар,
 Кеңесшиси көп ел жеңер.
¹⁵ Басқаға кепил болған бәлеге жолығар,
 Кепил болыўдан қашқан қәўипсизликте болар.
¹⁶ Мийримли ғаял абырайға ерисер,
 Тас баўыр еркек тек байлыққа ийе болар.
¹⁷ Мийримли адам өз жанына жақсылық қылар,
 Тас баўыр өзине зыян келтирер.
¹⁸ Залым алдамшы сый ушын мийнет етер,
 Әдиллик себиўши ғақыйқый сый алар.
¹⁹ Әдилликти устанған жасар,
 Жаўызлыққа умтылған өлер.
²⁰ Ғийлекер жүрекли Жаратқан Ийеге
 жеркенишли,
 Ал минсиз жүргенге кеўли толар.
²¹ Билип қой, залым жазасыз қалмас,
 Әдилдің әўлады аман қалар.
²² Сулыў, бирақ әдепсиз ғаял,
 Шошқаның мурнына тағылған алтын әребекке
 мегзер.
²³ Әдиллердің тилеги тек жақсылық,
 Ал залымлардың күткени – ғәзеп.
²⁴ Биреў кең пейиллик пенен шашар, сонда да
 байлығы арта берер,

Биреў ғадден тыс сақ, бирақ жарлылана берер.
²⁵ Сақый болған молшылыққа ерисер,
 Шөллегенге суў бергеннің өзине де суў берилер.
²⁶ Бийдайды жасырғанды халық нәлетлер,
 Оны сатқанға пәтия берилер.
²⁷ Жақсылыққа талпынған берекет табар,
 Жаўызлықты излегенге жаўызлық келер.
²⁸ Өз байлығына исенген қулар,
 Әдиллер болса жасыл жапырақтай жайнап өсер.
²⁹ Хожалығын азапқа қалдырған самалды мийрас
 етип алар,
 Ақылсыз данаға қул болар.
³⁰ Әдилдің мийўеси – өмир тереги,
 Дана адамларды өзине тартар.
³¹ Егер әдил адамға жер бетинде исине сай
 қайтарылса,
 Онда залымлар менен гүнакарларға сирә да жаза
 берилер.

12 Нәсиятты сүйген билимди сүйер,
 Ескертиўди жек көрген – надан.
² Ақ кеўил адамға Жаратқан Ийениң кеўли толар,
 Нийети бузықты жазаға ҳүким қылар.
³ Адам жаўызлық пенен кәмал таппас,
 Әдилдің негизи тербелмес.
⁴ Жақсы ғаял – күйеўинің тажы,
 Күйеўин уятқа қалдыратуғын ғаял – сүйегиндеги
 ириңли жара.
⁵ Әдилдің ой-нийети әдалатлы,
 Залымның кеңеси алдамшы.
⁶ Залымның сөзи – қан төгиў ушын дузақ,
 Ғақ адамның сөзи қан төгилиўден қутқарар.
⁷ Залым қулап, жоқ болар,
 Әдилдің үйи беккем турар.
⁸ Адамды ақылына қарап мақтар,
 Нийети бузық кемситилер.
⁹ Нанға зар бола тура, көкирек көтерип жүргеннен,
 Қарапайым болып, хызметши болған жақсырақ.
¹⁰ Әдил өз малының да жанын аяра,
 Залымның реҳими де жаўызлық.
¹¹ Жерине тәрбия бергеннің тамағы тоқ,
 Бос арзыў-қыялға берилгеннің ақылы жоқ.
¹² Залым адам жаўыз адамның олжасын күсер,
 Әдилдің тамыры ен жаяра.
¹³ Залым гүналы тили себепли тутылар,
 Әдил бәледен шығып кетер.
¹⁴ Адам өз сөзинің мийўесинен жақсылыққа
 ерисер,
 Қолларының мийнети де өз ғақысын алар.
¹⁵ Ақылсыздың жолы өз көзине дурыс болып
 көринер,
 Дана адам мәсләхәтке қулақ салар.
¹⁶ Ақылсыздың ашыўы дәрриў бетине шығар,
 Ақыллы шеккен жәбирин жасырар.
¹⁷ Туўры сөйлейтуғын гўа ғақыйқатты,
 Жалған гўа өтирикти айтар.
¹⁸ Ойланбай айтылған сөз қылыштай жарақатлар,
 Дананың сөзи шыпа берер.
¹⁹ Ырас сөйлейтуғын тил мәңги турар,

Өтирикши тил тек бир сәтлик.
 20 Жаман нийетлилердің жүрегінде жалған,
 Тынышлықты нийет еткеннің жүрегінде шадлық бар.
 21 Ғақ адамға ҳеш қандай бәле келмес,
 Нағақтың басы бәледен шықпас.
 22 Өтирикши тил Жаратқан Ийеге жеркенишли,
 Туұры ис ислейтуғынларға Оның кеўли толар.
 23 Ақыллы адам билимин жасырар,
 Ақмақтың жүреги наданлығын жәрия қылар.
 24 Мийнеткеш қол бийлик қылар,
 Ериншек мәрдикарға алынар.
 25 Жүректеги уайым адамды шөктирер,
 Жақсы сөз оны қуантар.
 26 Ғақ адам жақынына жол көрсетер,
 Нағақ адамның жолы оларды адастырар.
 27 Ериншек тутқан аңын писирип жемес,
 Талапшаң қымбатбаға байлыққа ийе болар.
 28 Әдиллик жолында өмир бар,
 Оның соқпақларында өлим жоқ.
13 Ақыллы перзент әкесинің нәсиятына қулақ салар,
 Сурбет перзент кейигенге қулақ аспас.
 2 Жақсы адам аўзының мийуесинен жақсылық татар,
 Опасызлар жаўызлыққа талпынар.
 3 Тилин тыйған өз өмирин сақлап қалар,
 Тилине ерк берген өзін набыт қылар,
 4 Ериншек қалесе де, ҳеш нәрсе ала алмас,
 Талапшаңның тилеги ақырына дейин орынланар.
 5 Әдил адам өтирик сөзди жек көрер,
 Залым уятсызлық қылып, өзинің абырайын төгер.
 6 Әдиллик минсизди жолында қорғар,
 Залымлық гүнакарды қулатар.
 7 Биреу ҳеш нәрсеси болмаса да, өзін бай қылып көрсетер,
 Басқасы байлығы мол болса да, өзін жарлы қылып көрсетер.
 8 Байлығы менен адам өз жанын сатып алар,
 Жарлы болса қәуип-қәтерден аўлақ болар.
 9 Әдиллердің нуры жарқырап жайнап турар,
 Залымлардың шырасы да өшип қалар.
 10 Менменлик дау-жәнжел келтирип шығарар,
 Кеңеске қулақ салғанларда даналық болар.
 11 Аңсат табылған байлық тез таўысылар,
 Мийнет пенен жыйнаған байлығын көбейтер.
 12 Узақ уақыт орынланбаған үмит жүректи түңилдирер,
 Орынланған тилек болса, өмир терегине уқсар.
 13 Нәсиятты менсинбеген өзине зыян келтирер,
 Буйрықларды ҳүрмет еткен сый алар.
 14 Даналар тәлими – өмир булағы,
 Ол адамды өлим дузағынан аўлақ қылар.
 15 Жақсы ақыл унамлы қылар,
 Опасыздың өмири уайран болар.
 16 Ғәр қандай ақыллы адам билим менен ис тутар,
 Ақылсыз өзинің ақмақлығын көрсетер.
 17 Жаман шабарман апатқа ушырар,

Садық елши шыпа алып келер.
 18 Нәсиятқа қулақ салмаған жоқшылық пенен шерменделикке ушырар,
 Ескертиўди қабыл еткенлер ҳүрмет-иззетке бөленер.
 19 Орынланған тилек жанға жағымлы,
 Ақылсыз жаманлықтан уаз кешиўди жек көрер.
 20 Дана менен дос болған дана болар,
 Ақылсыз бенен дос болған апатқа ушырар.
 21 Бахытсызлық гүнакарды қуўып жүрер,
 Абаданлық әдиллердің сыйы болар.
 22 Жақсы адам ақлық-шаўлықларына да мийрас қалдырар,
 Гүнакарлардың байлығы әдиллер ушын жыйналар.
 23 Жарлының атызы да мол бийдай бериўи мүмкин,
 Бирақ әдалатсызлық себепли уайран болар.
 24 Жазалауға аяған баласын сүймейди,
 Баласын сүйген балалықтан тәрбиялайды.
 25 Әдил тойғанша жер,
 Залымның қарны аш жүрер.
14 Дана ҳаял уйин жайнатар,
 Ақылсыз ҳаял оны өз қолы менен бузар.
 2 Туұры жолдан жүретуғын Жаратқан Ийеден қорқатуғын,
 Жолдан шыққан Оны менсинбейтуғын адам.
 3 Ақмақтың сөзи арқасына қамшы болар,
 Дананың сөзи оны қорғар.
 4 Өгиз болмаса, ақыр бос турар,
 Өгиздің күшинен мол пайда алынар.
 5 Исенимли гүа өтирик сөйлемес,
 Жалған гүаның өтириги таўысылмас.
 6 Сурбет даналық излер, бирақ таба алмас,
 Ақыллыға билим аңсат табылар.
 7 Ақмақтан аўлақ жүр,
 Билимди сөз шықпас оның аўзынан.
 8 Парасатлы адамның даналығы – өз жолын түсиниўи,
 Ақылсыздың ақмақлығы – алдамшылық.
 9 Ақмақлар айып қурбанлығы үстинен күлер,
 Ғақ адамлар Қудайдың мийримине сазыуар болар.
 10 Ғәр кимнің қайғысы өзине аян,
 Қуўанышын да ҳеш ким бөлисе алмас.
 11 Залымның үйи бузылар,
 Ғақ адамның шатыры гүллене берер.
 12 Сондай жол бар, адамға дурыс болып көринер,
 Бирақ ақыбети, өлимге алып барар.
 13 Гейде күлгенде де жүрегиң сызлар,
 Қуўаныш та гейде қайғы менен жуўмақланар.
 14 Азғын адам тутқан жолының,
 Жақсы адам ислеген исинің сыйын алар.
 15 Сада ҳәмме сөзге исене берер,
 Ақыллы адымын ойлап басар.
 16 Дана қорқып, жаманлықтан аўлақ болар,
 Ақылсыз өзін басқара алмас ҳәм өзине исенер.
 17 Ашыушақ ақылсызлық қылар,

Нийети бузықты хәмме жек көрер.
 18 Саданың несийбесине ақмақлық тийер,
 Ақыллы билимди таж қылар.
 19 Жаўызлар жақсылар алдында,
 Залымлар әдиллердиң дәруазасы алдында тәжим етер.
 20 Кәмбағалды қоңсылары да жақсы көрмес,
 Байлардың досты көп болар.
 21 Жақынын кемситкен гүна қылар,
 Жарлыға мийрим көрсеткен бахытлы болар.
 22 Нийети бузықлар жолдан адаспай ма?
 Бирақ жақсы нийетлилер сүйиспеншилик хәм садықлыққа ийе болар.
 23 Хәр қандай мийнеттиң пайдасы бар,
 Бос сөз тек жоқшылық келтирер.
 24 Даналардың тажы – олардың байлығы,
 Ақылсызлардың тажы – ақмақлығы.
 25 Әдил гүа жанды қутқарар,
 Жалған гүа сатқынлық қылар.
 26 Жаратқан Ийеден қорқыў – бекем қорған,
 Оның балаларына да пана болар.
 27 Жаратқан Ийеден қорқыў – өмирдиң булағы,
 Ол өлим дузағынан қутқарар.
 28 Халықтың көплиги – патшаның уллылығы,
 Халықтың азлығы – хұкимдардың апаты.
 29 Сабыр-тақатлы адамда уллы ақыл бар,
 Ашыўшақ өз ақмақлығын мәлим қылар.
 30 Тыныш жүрек денеге өмир берер,
 Қызғаншақлық сүйеклерди ширитер.
 31 Жарлыны езген Жаратқанға тил тийгизген болар,
 Мүтәжге жәрдем берген Жаратқанды хұрмет еткен болар.
 32 Залым өз жаўызлығы себепли жоқ болар,
 Әдиллерге өлеринде де пана табылар.
 33 Даналық ақыллының жүрегине орналасар,
 Хәтте, ақмақлардың жүреги де оны танийды.
 34 Әдиллик халықтың дәрежесин көтерер,
 Нызамсызлық халықты масқара етер.
 35 Патшаға ақыллы хызметши унар,
 Шерменде ис қылғанға оның ғәзеби жаўар.
15 Мүләйим жуўап ашыўды басар,
 Ашшы сөз ғәзепти қозғар.
 2 Дананың тили билимди мақтар,
 Ақылсыздың аўзынан ақмақлық ағар.
 3 Жаратқан Ийениң көзи хәмме жерде,
 Ол жаманды да, жақсыны да көрип турар.
 4 Мүләйим тил – өмир тереги,
 Өтирикши тил – жанды жаралар.
 5 Ақмақ әкесиниң тәрбиясынан безер,
 Ескертиўге қулақ асқан ақыл-парасатлы.
 6 Әдилдиң үйинде мол ғәзийне болар,
 Залымның тапқаны машқала алып келер.
 7 Дананың аўзы билим таратар,
 Ақмақтың жүреги ондай емес.
 8 Нахақтың қурбанлығынан Жаратқан Ийе жеркенең,
 Хақ адамның дуўасы Оған унар.

9 Залымның жолынан Жаратқан Ийе жеркенең,
 Әдиллик изинен жүргенди Ол сүйер.
 10 Туўры жолдан адасқанлар аўыр жаза алар,
 Ескертиўди жек көргенлер набыт болар.
 11 Өлилер мәканы хәм набыт болыў мәканы
 Жаратқан Ийеге аян екен,
 Демек, адам баласының жүреги Оған олардан да аянырақ!
 12 Сурбет өзін әшкаралағанды унатпас,
 Ол дананың қасына да жоламас.
 13 Жүректің қуўанышы жүзди жарқыратар,
 Жүректің қайғысы руўхты сөндирер.
 14 Ақыллының жүреги билимди излер,
 Ақылсыздың аўзы ақмақлыққа тойынар.
 15 Бахытсыздың хәр бир күни қайғыдан арылмас,
 Жүреги қуўанышлының зыяпаты ада болмас.
 16 Көп байлық пенен тәшиўиште жасағаннан гөре,
 Аз байлық пенен Жаратқан Ийеден қорқып жасаған абзалырақ.
 17 Жек көрип берилген семиз баспақ гөшинен гөре,
 Сүйиспеншилик пенен берилген быламық жақсырақ.
 18 Ашыўшақ жәнжел туўдырар,
 Сабыр-тақатлы даўды басар.
 19 Ериншектің жолы шатлы тикенге уқсар,
 Хақ адамның жолы тегис болар.
 20 Дана бала әкесин қуўантар,
 Ақмақ бала анасын писент етпес.
 21 Ақмақлық ақылсызды қуўандырар,
 Ақыллы адам туўры жолдан жүрер.
 22 Кеңеспей исленген ис босқа шығар,
 Көп мәсләхәтшиниң ой-нийети иске асар.
 23 Орынлы жуўап адамды қуўантар,
 Өз уақтында айтылған сөз әжайып болар!
 24 Төмендеги өлилер мәканына түспеуи ушын,
 Ақыллыны өмир жолы жоқарыға жетелер.
 25 Жаратқан Ийе тәкаббирдиң үйин қулатар,
 Жесирдиң жер шегарасын сақлап қалар.
 26 Залымлардың нийетлери Жаратқан Ийеге жеркенишли,
 Жақсы сөзлер – пәк.
 27 Ашкөз өз үйине апат келтирер,
 Параны жек көрген тыныш өмир сүрер.
 28 Әдил ойлап жуўап берер,
 Залымның аўзы жаўызлық қусар.
 29 Жаратқан Ийе залымлардан алыс болар,
 Әдиллердиң дуўасын еситер.
 30 Нурлы жүз жүректі қуўантар,
 Жақсы хабар сүйекке азық берер.
 31 Өмир беретуғын нәсиятқа қулақ салған,
 Даналар арасынан орын табар.
 32 Нәсияттан жүз бурған өз жанын хор қылар,
 Ескертиўге қулақ салған ақылға ийе болар.
 33 Жаратқан Ийеден қорқыў даналыққа үйретер,
 Кишипейиллик даңққа баслар.
16 Адам жоба дүзер,

Бирақ бул жобаның жуўабын Жаратқан Ийе берер.
² Адамға хәмме жоллары ҳадал болып көринер,
 Бирақ ой-нийетти Жаратқан Ийе өлшер.
³ Ислериңди Жаратқан Ийеге тапсыр,
 Сонда нийетің жүзеге асар.
⁴ Жаратқан Ийе хәмме нәрсени олардың
 өзлериниң мақсетине сай жаратты,
 Хәтте, залымларды да апатшылық күни ушын
 жаратты.
⁵ Хәр бир тәкаббир Жаратқан Ийе ушын
 жеркенишли,
 Гүмансыз, олар жазасыз қалмайды.
⁶ Сүйиспеншилик хәм садықлық гүнаны жуўар,
 Жаратқан Ийеден қорқыў жаўызлықтан аўлақ
 қылар.
⁷ Адамның жолы Жаратқан Ийеге мақул болса,
 Ол оны душпанлары менен де жарастырар.
⁸ Хәрам жол менен кирген мол пайдадан гөре,
 Хәдал жол менен кирген азғантай пайда
 жақсырақ.
⁹ Жүрер жолын адам жүрегінде ойлап қояр,
 Бирақ Жаратқан Ийе оның адымларын бағдарлар.
¹⁰ Патша Құдайдың атынан сөйлейди,
 Ол хәким қылғанда әдилликти бурмаламайы
 тийис.
¹¹ Туўры тәрези хәм тәрезиниң пәллелери
 Жаратқан Ийеден берилер,
 Барлық тәрези таслары Ол арқалы жаратылған.
¹² Патша жаўызлықтан жеркенир,
 Тахт әдиллик арқалы беккем болар.
¹³ Әдил тил патшаға унар,
 Хәқыйқатты айтқанды ол сүйер.
¹⁴ Патшаның ғәзеби – өлим хабаршысы,
 Бирақ дана адам оны тынышландырар.
¹⁵ Патшаның жүзи нурланса – өмирден нышан,
 Оның мийрими бәхәрдеги жаўын алып келетуғын
 бултқа мегзер.
¹⁶ Даналыққа ийе болыў алтыннан қаншелли
 жақсырақ,
 Ақылға ийе болыў гүмистен қаншелли кунлырақ.
¹⁷ Хәқ адамның жолы жаўызлықтан аўлақ қылар,
 Жолын қорғаған өз жанын аман сақлар.
¹⁸ Уайран болыўдан алдын менменлик,
 Қулаўдан алдын тәкаббирлик келер.
¹⁹ Менменлер менен олжа бөлискеннен,
 Жарлылар арасында кишипейил болған
 жақсырақ.
²⁰ Ақыл менен ис алып барған жақсылық табар,
 Жаратқан Ийеден үмит еткен бахытлы болар!
²¹ Жүреги даналар парасатлы делинер,
 Жағымлы тил тәлим күшин арттырар.
²² Ақыл ийеси ушын – өмир булағы,
 Ақмақлық ақмақ ушын – жаза.
²³ Дананың жүреги оның сөзин дана қылып,
 Аўзындағы тәлимин арттырар.
²⁴ Жағымлы сөз палдай татлы,
 Жанға жағымлы, денеге шыпалы.
²⁵ Сондай жол бар, адамға дурыс болып көринер,

Бирақ ақыбети, өлимге алып барар.
²⁶ Адамның иштейи оған мийнет еттирер,
 Ашлығы оны мәжбүр етер.
²⁷ Оңбаған адам жаманлық ойлар,
 Оның сөзи жалмайтуғын жалынға мегзер.
²⁸ Хийлекер адам жәнжел туўдырар,
 Өсекши досларды айырар.
²⁹ Зорлық ислеўши жақынын азғырар,
 Оны жаман жолға баслар.
³⁰ Көзин сүзип қараған хийле ойлар,
 Ернин тислеген жаўызлық ислер.
³¹ Ағарған шаш – хұрметли таж,
 Туўры жасаған оны қазанар.
³² Сабырлы адам мәрт әскерден,
 Өзин услай алатуғын адам қаланы басып алғаннан
 үстинирек.
³³ Кийимниң шалғайына шек тасланар,
 Оның шешими Жаратқан Ийеден берилер.
17 Дастурханы мол хәм зыяпаты көп жәнжелли
 үйден,
 Бир тислем қатты наны бар тыныш-татыў үй
 жақсырақ.
² Уят ис қылатуғын улды ақыллы қул басқарар,
 Ол туўысқанлар қатарында мийрасқа шерик
 болар.
³ Гүмис балқытыўханада, алтын ошақта сыналар,
 Адамның жүрегин Жаратқан Ийе сынар.
⁴ Залым жаўыздың сөзине дыққат қояр,
 Өтирикши бұлгинши тилге қулақ салар.
⁵ Кәмбағалды мазақ қылған Жаратқанды хорлаған
 болар,
 Бахытсызлыққа қуўанған жазасыз қалмас.
⁶ Ақлықлар – қариялар тажы,
 Ата-аналар – балалар мақтанышы.
⁷ Төрели сөз ақмаққа жараспағаны сыяқлы,
 Өтирик сөз де хәкимдарға жараспас.
⁸ Берийшиниң нәзерінде пара сыйқырлы тасқа
 уқсар,
 Не қылса да иси табыслы болар.
⁹ Қәтени кеширген дослықты сақлар,
 Оны қайта-қайта еслей берген достын бездирер.
¹⁰ Ақылсызға берилген жүз дүрреден гөре,
 Ақыллыға берилген бир кейис тәсирлирек.
¹¹ Жаман адам тек бұлгиншиликти гөзлер,
 Сонлықтан оған қарсы залым периште
 жиберилер.
¹² Ақмақтың ақмақлығына тап болғанша,
 Баласынан айырылған ана айыўға тап болған
 жақсырақ.
¹³ Жақсылыққа жаманлық қылғанның,
 Уйинен жаманлық арымас.
¹⁴ Жәнжелдиң басланыўы жыққын суўға уқсар,
 Жәнжелди күшейместен бурын тоқтат.
¹⁵ Нахәқты ақлаў хәм хәқты айыплаў –
 Екеуи де Жаратқан Ийеге жеркенишли.
¹⁶ Ақылсыздың қолындағы ғәзийнеден не пайда?
 Даналықты ийелеўге оның қәлеуи жоқ ғой!
¹⁷ Дос хәрдайым сүйеди,

Тууысқан да қайғыны бөлесиуі үшін тууылған.
¹⁸ Ақылы кем қол берип,
Қоңсысы ушын кепил болар.
¹⁹ Гүнаны жақсы көрген жәнжелди сүйер,
Дәрұазасын бийик құрған қулауды излер.
²⁰ Ғийлекер жүрек жақсылық таппас,
Өтирикши тил бәлеге жолығар.
²¹ Ақылсыз бала тууған адамның маңлайының
соры,
Ақмақтың әкеси қууаныштың не екенін билмес.
²² Қууанышлы жүрек шыпа бағышлаушы дәри,
Езилген руух сүйекти қууратар.
²³ Әдалат жолын бурмалау ушын,
Залым жасырын пара алар.
²⁴ Ақыллы адам нәзерін даналықтан қашырмас,
Ақмақтың көзи жер түбин шарлар.
²⁵ Ақмақ бала әкеси ушын қайғы,
Анасы ушын ғам келтирер.
²⁶ Айыпсызды жазалау,
Ғасылзаданы ғадаллығы ушын урыу жақсы емес.
²⁷ Билимди адам тилин жылаулар,
Парасатлы адам сууықтан болар.
²⁸ Ақмақ та үндемесе дана саналар,
Аузына ийелик қылса, парасатлы болып көринер.
18 Саяқ адам қара басын ойлар,
Барлық сау пикирге қарсы шығар.
² Ақмақ түсиниуди жек көрер,
Ол өз ойын билдириуди хош көрер.
³ Залым өзи менен кемситиушилик,
Бийабырайлық өзи менен масқарашылық алып
келер.
⁴ Адамның аузынан шыққан сөзлер терең
сууларға,
Даналық булағы ағын сууға мегзер.
⁵ Хүкимде залымды жақлап,
Айыпсызды нахаққа шығаруы жақсы емес.
⁶ Ақмақтың тили жәнжел туудырар,
Аузы менен дүррени шақырар.
⁷ Ақылсыздың аузы өзине әжел,
Оның тили болса, жанына дузақ болар.
⁸ Өсекшиниң сөзи сондай татлы,
Олар адамның жан дүньясына кирип алар.
⁹ Өз жумысына немқурайды болуы –
Бузғыншының тууысқаны.
¹⁰ Жаратқан Ийениң аты – беккем минара,
Әдил оған қашып, бас сауғалар.
¹¹ Байлардың байлығы олардың беккем қаласы,
Өз қыялына бийик дийуалдай көринер.
¹² Қулар алдынан адамның жүреги тәкаббирленер,
Хүрметтен алдын кишипейиллик келер.
¹³ Тыңламай жууап беруі,
Ақмақлық хәм уятсызлық.
¹⁴ Адамның дәртине руухы төзим берер,
Бирақ езилген руухқа ким шыдам берер?
¹⁵ Ақыллының жүреги билимди ийелер,
Дананың қулағы билимди излер.
¹⁶ Сый беруі адамға жол ашар,
Хүрметли адамлар алдына дейин апарар.

¹⁷ Қарсыласы келип, оған сорау қойып
тексермегенше,
Биринши болып дауласқан хақ болып көринер.
¹⁸ Шек таслау дауды тоқтатар,
Күшли қарсыласлардың дауын шешер.
¹⁹ Өкпели тууысқан бекитилген қалаға,
Арасындағы дау болса, қорған қала дәрұазасының
тәмбисине уқсар.
²⁰ Адам аузының жемисинен қарнын,
Тилиниң өниминен өзін тойдырар.
²¹ Өлим хәм өмир тилдиң ықтыярында,
Тил не сөйлесе, соның жемисинен дәм татар.
²² Үйленген берекет табар,
Жаратқан Ийениң мийримине ерисер.
²³ Жарлы жалынып сөйлер,
Бай турпайы жууап берер.
²⁴ Дослар бар, өзін дос қылып көрсеткен,
Бирақ шын дос та бар, тууысқаннан да жақын.
19 Жалған тилли ақмақтан,
Минсиз жүрген жарлы жақсы.
² Билимсиз умтылыс жақсы емес,
Асыққан жолдан жаңылысар.
³ Өз ақмақлығы адамның жолын бузар,
Ал оның жүреги Жаратқанға наразы болар.
⁴ Байлық досларды көбейтер,
Жарлыны досты да таслап кетер.
⁵ Жалған гүа жазасыз қалмас,
Өтирик сөйлеген қутыла алмас.
⁶ Көплер жомарт адамның мийримине түсиуди
қалер,
Қолы ашыққа хәмме дос болар.
⁷ Жарлыны тууысқанлары да жек көрер,
Дослары да оннан соншелли безип кетер,
Сөйлесиуі ушын излесе де, оларды таба алмас.
⁸ Даналыққа ерискен өз жанын сүйер,
Ақыл-парасатқа кеуил қойған жақсылық табар.
⁹ Жалған гүа жазасыз қалмас,
Өтирикши тири қалмас.
¹⁰ Салтанатлы өмир ақмаққа жараспағаны сыяқлы,
Баслықларға бийлик етиуі қулға сирә дә жараспас.
¹¹ Ақыл адамның ғәзебин тыяр,
Қәтени кешириуі оған хүрмет келтирер.
¹² Патшаның ғәзеби арысланның ақырыуына
уқсар,
Ал оның мийрими шөпке түскен шыққа уқсар.
¹³ Ақылсыз бала әкесиниң басына бәле болар,
Урысқақ хаял тоқтамай таматуғын сууға уқсар.
¹⁴ Үй хәм байлық – ата-анадан мийрас,
Ақыллы хаял – Жаратқан Ийеден сый.
¹⁵ Қосжақпаслық адамды қатты уйқышы қылар,
Ериншек аш қалар.
¹⁶ Буйрықларды орынлаған өмирин сақлар,
Өз жолына итибар бермеген набыт болар.
¹⁷ Жарлыға мийрим көрсетиуі – Жаратқан Ийеге
қарыз бергендей болар,
Ислеген жақсылығының есесин Жаратқан Ийе
қайтарар.
¹⁸ Үмит барда балаңды жөнге сал,

Оның өлиўине айыплы болма.
¹⁹ Ашыўшақ жазасын алсын,
 Егер қутқарсаң, оны және де жазалаўға туўры келеди.
²⁰ Келешекте дана болыўың ушын,
 Кеңести тыңлап, нәсиятты қабыл ет.
²¹ Адам жүрегінде нийет көп,
 Бирақ тек Жаратқан Ийениң мақсети әмелге асар.
²² Адамның қәлеўи – садықлық,
 Жарлы болыў өтирикши болыўдан жақсырақ.
²³ Жаратқан Ийеден қорқыў өмирге жетелер,
 Ол тыныш хәм машқаласыз жасар.
²⁴ Ериншек табаққа қол салар,
 Бирақ аўзына апарыўға еринер.
²⁵ Сурбетти жазаласаң, садалар ақылға кирер,
 Егер ақыллыны әшкараласаң, ол соннан сабақ алар.
²⁶ Әкесин тонап, анасын қуўған бала,
 Шерменделик хәм иснат келтирер.
²⁷ Балам, нәсиятты тыңлаўды тоқтатқаның,
 Бул билимли сөзлерден бас тартқаның.
²⁸ Жарамас гүўа әдалатлық үстинен күлер,
 Залымлардың аўзы жаманлықты жалмап жутар.
²⁹ Сурбетлер ушын хүким таяр,
 Ақмақтың арқасына дүрре таяр.
20 Шарап – сурбет, өткир ишимлик –
 жәнжелкеш,
 Оларды ишип алданған хәр бир адам ақылсыз.
² Патшаның қәхәри арысланның ақырғанына
 уқсар,
 Оның қәхәрин келтирген өмири менен жуўап
 берер.
³ Жәнжелден аўлақ болыў адамға абырай
 келтирер,
 Барлық ақмақлар жәнжелге асығар.
⁴ Ериншек ўақтында жер сүрмес,
 Жыйын ўақтында хеш нәрсе таппас.
⁵ Адамның ой-пикири терең суўға мегзер,
 Ақыллы адам оларды тереңнен илип шығарар.
⁶ Көплер өзін садықпан дер,
 Бирақ қақыйқаттан исенимли адамды ким таба
 алар?
⁷ Әдил минсиз жасар,
 Изиндеги балалары бахытлы болар!
⁸ Патша хүким гүрсисинде отырғанда,
 Көзлери менен барлық жаўызлықты ажыратар.
⁹ Ким: «Мениң жүрегим таза,
 Қадал хәм гүнасызбан», – деп айта алар.
¹⁰ Надурис тәрези хәм надурис таслар,
 Екеўи де Жаратқан Ийеге жеркенишли.
¹¹ Хәтте, бала да исинен билинер,
 Оның тазалығы да, дурыслығы да хәрекетинен
 аян болар.
¹² Еситетуғын қулақты, көретуғын көзди,
 Екеўин де Жаратқан Ийе жаратқан.
¹³ Уйқышыл болма, жоқшылыққа ушырарсаң,
 Қырағы бол, наның мол болар.
¹⁴ Сатып алыўшы: «Жарамсыз нәрсе», – дер,

Былай шығып, арзан алғанына мақтанар.
¹⁵ Алтын бар, қымбатбақа тас та мол,
 Билимли тил – таптырмайтуғын хасыл тасқа
 мегзер.
¹⁶ Бийтанысқа кепил болғанның кийимин шешип
 ал,
 Оны басқаға кепил болғаны ушын гиреўге услап
 тур.
¹⁷ Хийле менен табылған нан мазалы,
 Бирақ кейин аўыз толған қумға айланар.
¹⁸ Мәсләхәт пенен жобалар дүз,
 Дана кеңес пенен урысқа шық.
¹⁹ Өсек тасыған сырыңды ашар,
 Аўзы бос пенен қатнас қылма.
²⁰ Ата-анасын ғарғағанның,
 Қойыў қараңғылықта өмир шырағы сөнер.
²¹ Әўел бастан, асығыс қолға киргизилген
 мийрастың,
 Ақыры берекетли болмас.
²² «Жаманлық ушын өш аламан», – деме,
 Жаратқан Ийеге тапсырып күт, Ол сени қутқарар.
²³ Надурис өлшем таслары Жаратқан Ийеге
 жеркенишли,
 Надурис тәрези де жақсы емес.
²⁴ Адамның адымларын Жаратқан Ийе белгилер,
 Солай екен, адам өз жолын қалай түсинсин?
²⁵ Асығыс ўәде етип, Қудайға атаў,
 Атап болып, ойланыў,
 Бул – адам ушын дузақ.
²⁶ Ақыллы патша нахақларды ажыратып,
 Олардың үстинен түйек айдайды.
²⁷ Адамның руўхы – Жаратқан Ийениң шырағы,
 Ол адам қалбиниң тереңликлерин изертлер.
²⁸ Мийрим-шәпәәт хәм садықлық патшаны қорғар,
 Мийрим менен ол тахтын бекем қылар.
²⁹ Жаслардың мақтанышы – олардың күш-қуўаты,
 Жасы үлкенлердиң абырайы – олардың ақ
 шашлары.
³⁰ Таяқтан қалған жарақат жаўызлықтан тазартар,
 Таяқтың зардабы ишки дүньяны пәклер.
21 Патшаның жүреги Жаратқан Ийениң
 қолындағы суў ағысына уқсар,
 Ол патшаны қәлеген жағына бағытлар.
² Өз жолының хәммеси адамға туўры болып
 көринер,
 Бирақ Жаратқан Ийе жүректи тексерер.
³ Әдиллик хәм әдалатлықты сақлаў,
 Жаратқан Ийе ушын қурбанлық бергеннен
 унамлырақ.
⁴ Тәкаббир нәзер хәм менмен жүрек,
 Залымлардың шырағы хәм гүнасы.
⁵ Мийнеткеш адамның ой-нийети молшылық
 алып келер,
 Асығыслардың бәри жоқшылыққа ушырар.
⁶ Жалған тил менен жыйналған байлық,
 Жоқ болып кететуғын пуў хәм өлим дузағы.
⁷ Залымлардың зулымлығы өзін жоқ қылар,
 Олар әдалатлы ис тутыўдан бас тартар.

8 Айыплының жолы қыйсық,
Айыпсыздың ис-хәрекеті туұры.
9 Урысқақ хаял менен бир үйде жасағаннан,
Үшектің бир мүйешінде жасаған жақсы.
10 Залымның кеули жауызлыққа қумар,
Жақыны да оннан реҳим таппас.
11 Сурбетке жаза берилсе, садаға ақыл кирер,
Дана тәлим алса, билими артар.
12 Әдил Қудай залымның үйин бақлар,
Залымларды набыт қылар.
13 Жарлының пәриядына қулақ салмаған,
Өзи пәрияд қылғанда жууап ала алмас.
14 Жасырын берилген сауға ғәзепти,
Қойынға тығып берилген пара күшли қәхәрди
басар.
15 Әдалат жүзеге асса, әдиллер қууанар,
Ал жауызлық қылыушыларды қорқыныш бийлер.
16 Ақыллылық жолынан узақласқан,
Өлилер жыйынына орналасар.
17 Зауқы-сапаны сүйген жарлыланар,
Шарапты хәм зәйтүн майын сүйген байымас.
18 Залым әдилдің,
Бийопа ҳақтың төлеми болар.
19 Урысқақ хәм кекшил хаял менен жасағаннан,
Шөлде жасаған жақсырақ.
20 Дананың үйи қымбатбаха ғәзийне хәм зәйтүн
майына толар,
Ақылсыз барын шашар.
21 Әдиллик хәм мийрим излеген адам,
Өмир, әдалат хәм хұрметке ийе болар.
22 Дана адам күшлилердің қаласына кирер,
Олар исенген қорғанды тас-талқан қылар.
23 Аузына хәм тилине бек болған,
Жанын апаттан сақлар.
24 Өркөкирек хәм тәкаббирди сурбет деп атар,
Ол аса менменлик пенен хәрекет етер.
25 Ериншекти қумарлығы өлтирер,
Қоллары жумыстан бас тартар.
26 Ол күн бойы ашкөзлик пенен алыуды гөзлер,
Бирақ әдил аямай берер.
27 Залымның қурбанлығы – жеркенишли,
Әсиресе, жауыз ой менен берсе, оннан да жаман.
28 Жалған гүа набыт болар,
Хәммесин еситкеннің гүуалығы өтер.
29 Залым жүзин исенимли қылып көрсетер,
Хақ адам өз жолында беккем турар.
30 Жаратқан Ийеге қарсы туратуғын,
Даналық та, түсиник те, кеңес те жоқ.
31 Ат сауаш күни ушын тайынланар,
Бирақ жеңис Жаратқан Ийеден берилер.
22 Жақсы атақ үлкен байлықтан жақсы,
Жақсы ат-абырай гүмис хәм алтыннан жақсы.
2 Бай хәм жарлының ортақлығы мынада:
Олар екеуин де Жаратқан Ийе жаратқан.
3 Ақыллы қәуип-қәтерди көрип, бас сауғалар,
Сада алға басып бара берип, зәлел көрер.
4 Кишипейиллик хәм Жаратқан Ийеден қорқыу
ушын берилетуғын сый –

Байлық, даңқ хәм өмир.
5 Азғынның жолы тикен хәм дузаққа толы,
Жанын сақламақшы болған оннан аулақ жүрсин.
6 Баланы жастан туұры жолға сал,
Ол қартайғанда да оннан таймайды.
7 Байлар жарлыларға үстемлик қылар,
Қарыздар қарыз бергенге қул болар.
8 Нахақлық қылған апат орар,
Оның ғәзеп қамшысы сынар.
9 Сақый адам берекет табар,
Өз нанын жарлылар менен бөлисер.
10 Сурбетти қуусаң, жәнжел де кетер,
Дау хәм кейис те тоқтар.
11 Жүрек пәклигин сүйетуғын хәм жағымлы
сөйлейтуғын адамға,
Патша дос болар.
12 Жаратқан Ийениң нәзери билимди қорғар,
Опасыздың сөзлерин Ол жоққа шығарар.
13 Ериншек: «Далада арыслан бар!
Майдан ортасында мени өлтиреди!» – дер.
14 Бузық хаялдың аузы түпсиз шуқырға мегзер,
Жаратқан Ийе кимге ғәзепленсе, ол сол шуқырға
қулар.
15 Ақылсызлық өспиримнің жүрегінде бар,
Тәрбиялаушы қамшы оны соннан арылтар.
16 Байыу ушын жарлыға жәбир көрсететуғын,
Байға сый беретуғын адам кәмбағалласады.

Даналардың отыз нәсияты

17 Даналардың сөзлерин қулақ түрип тыңла,
Беретуғын билимиме жүрегинди аш.
18 Оларды жүрегинде сақласаң,
Хәм олар сениң тиллеринде болса, жақсы болады.
19 Исенимиңди Жаратқан Ийеге артыуың ушын,
Бүгин буларды саған, ауа, саған үйретип атырман.
20 Мәсләхәт хәм билим менен,
Саған отыз нәсият жазбаған ба едим?
21 Бул исенимли хақыйқат сөзлерин үйрениуиң,
Сени жибергенге дурыс жууап бере алыуың ушын
жазылған емес пе еди?

Биринши нәсият

22 Жарлыны жарлылығы себепли тонама,
Бахытсызды дәрұаза алдында хүким қылғанда
қыйнама.
23 Олардың исин Жаратқан Ийе жақлар,
Оларды тонағанлардың жанын алар.

Екинши нәсият

24 Ашыушақ адам менен дос болма,
Қызба адам менен жолдас болма.
25 Болмаса, сен де оған еликлерсең,
Жаныңды дузаққа түсирерсең.

Үшинши нәсият

26 Қол берип,

Басқаның қарызына кепил болатуғынлардың бири болма.

²⁷ Төлеуі ушын хеш нәрсең болмаса, Төсегиңди де астыңнан тартып алар.

Төртинши нәсият

²⁸ Ата-бабаларың қойып кеткен, Ески шегара белгисин жылжытпа.

Бесинши нәсият

²⁹ Өз кәсибинің маманы болған адамды көрдің бе?

Ол патшаларға хызмет етер, Әпиуайы адамларға хызмет етпес.

Алтыншы нәсият

23 Хүкимдар менен дастурханлас болғаныңда, Алдыңдағыларға дыққат пенен нәзер сал,

² Егер қулқыныңды тыя алмасаң, Аўзыңды бууып қой.

³ Оның дәмлі тағамларын кеулиң күсемесин, Ол хийле менен берилген болыуы мүмкин.

Жетинши нәсият

⁴ Бай болыу ушын өзиңди зорықтырма, Бул ойыңды шығарып таслайтуғын даналыққа ийе бол.

⁵ Байлық көз ашып жумғанша жоқ болар, Қанат байлап, бүркіт киби аспанға ушып кетер.

Сегизинши нәсият

⁶ Иши тардың үйинен ас ишпе, Оның мазалы тағамларын да күсеме.

⁷ Ол жеген хәр бир нәрсеңди есаплап турар, «Иш, же», – дер саған, бирақ жүреги буны қәлемес.

⁸ Жеген аз-маз нәрсеңди қусып тасларсаң, Айтқан жақсы сөзлериң де босқа кетер.

Тоғызыншы нәсият

⁹ Ақмаққа сөз айтпа, Ол сениң дана сөзлериңди менсинбейди.

Оныншы нәсият

¹⁰ Ески шегара белгисин жылжытпа, Жетимнің атызына қол салма.

¹¹ Олардың Әменгери күшли, Ол саған қарсы шығып, олардың исин жақлар.

Он биринши нәсият

¹² Жүрегиңди тәлимге, Қулағыңды билимми сөзлерге бер.

Он екинши нәсият

¹³ Баланы тәрбиясыз қалдырма, Оны қамшы менен жазаласаң да, өлмейди.

¹⁴ Оны қамшы менен жазала, Жанын өлилер мәканынан қутқарарсаң.

Он үшінши нәсият

¹⁵ Балам, егер жүрегиң дана болса, Мениң жүрегим де шадланар.

¹⁶ Аўзың дурыс сөйлесе, Қәлбим шадланар.

Он төртинши нәсият

¹⁷ Жүрегиң гүнакарларға хәуес қылмасын, Бәрқулла Жаратқан Ийеден қорқып жаса.

¹⁸ Сонда келешегің болатуғыны гүмансыз, Үмитиң де босқа шықпас.

Он бесинши нәсият

¹⁹ Тыңла балам, дана бол, Жүрегиңди тууры жолға бағытла.

²⁰ Мәскүнем хәм гөшке тоймайтуғынлар арасында болма.

²¹ Мәскүнем хәм ашкөз адам жарлыланар, Уйқышылық адамға жыртық кийим кийгизер.

Он алтыншы нәсият

²² Сени дүньяға келтирген әкеңе қулақ сал, Қартайғаныңда анаңды менсинбей жүрме.

²³ Хәқыйқатты сатып ал, оны сатпа, Даналық, тәлим хәм ақылға ийе бол.

²⁴ Әдилдиң әкеси шадланады, Дана баласы бар әке ол ушын қууанады.

²⁵ Әкең хәм анаң қууансын, Сени тууған қатты шадлансын!

Он жетинши нәсият

²⁶ Балам, жүрегиңди маған бағышла, Көзлериң мен жүрген жолда болсын.

²⁷ Бузық хаял – терең шуқыр, Өзгениң хаялы – тар қудық.

²⁸ Ол қарақшыдай буққыда күтер, Бийопа еркектиң санын көбейтер.

Он сегизинши нәсият

²⁹ Ах шеккен ким? Дад салған ким? Кимде жәнжел? Кимде шағым?

Кимге себепсиз көк түскен? Кимнің көзлери қызарған?

³⁰ Буның бәри шарап ишип көп отыратуғынларда, Аралас шараптарды татып көриуге барғанларда болар.

³¹ Шараптың қызарғанына, Кеседе тауланып турыуына, Жумсақ жутылыуына қарама!

³² Ақыбетинде ол жылан киби шағар, Сур жылан киби ууын шашар.

³³ Көзлериңе ерси нәрселер көринер, Ойыңнан жаман пикирлер өтер.

³⁴ Сен теңиздің қақ ортасында қайықта,
Өрлик ағашының үстінде жатырғандай боларсаң,
³⁵ «Мени урды, аўырмады,
Сабады, маған сезилмеди,
Және ишимликти излеу ушын,
Қашан оянаман?» – дерсең.

Он тоғызыншы нәсият

24 Залым адамларға хәуес қылма,
Олар менен бирге болыуды күсеме.
² Олардың ойы зорлық етиуді ойлар,
Аўзы машқала келтириу тууралы сөз етер.

Жигирмаланшы нәсият

³ Даналық пенен үй салынар,
Ақыл менен берик болар.
⁴ Билим менен үйдің иши,
Қымбатбаға хәм әжайып байлыққа толар.

Жигирма биринши нәсият

⁵ Дана адам күшли болар,
Билимлі адам күшке толып барар.
⁶ Сонлықтан урысты ақыл-кеңес пенен алып бар,
Мәсләхәтши көп жерде жеңис бар.

Жигирма екинши нәсият

⁷ Ақмақ ушын даналық қол жетпес болар,
Мәжилисте ол аўзын да ашпас.

Жигирма үшінши нәсият

⁸ Жаманлық ислеуді нийет еткен адам,
Нийети бузық деп аталар.
⁹ Ақмақтың қарам ойы – гүна,
Сурбет – адамлар ушын жеркенишли.

Жигирма төртинши нәсият

¹⁰ Егер сен апатқа ушырағанда хәлсизлик етсең,
Онда сениң күшиңнің аз болғаны.

Жигирма бесинши нәсият

¹¹ Айыпсыз өлимге кесилгенди қутқар,
Соймақшы болғанды изине қайтар.
¹² «Биз буны билмедик», – десең де,
Жүректи сынайтуғын Қудай шынлықты билмей
ме?
Жаныңды қорғайтуғын буны аңламай ма?
Ол хәр бир адамға исине жараса қайтармай ма?

Жигирма алтыншы нәсият

¹³ Балам, пал же, ол жақсы,
Пал уяның палы таңлайыңа татлы.
¹⁴ Сол сыяқлы, даналық та жаныңа татлы,
Егер оны тапсаң, келешегің болар,
Үмитің де үзилмес.

Жигирма жетинши нәсият

¹⁵ Хәй залым, әдилдің үйине жаўызлық ойлама,
Оның меканын уайранлама.
¹⁶ Әдил жети рет жығылса да, турып кетер,
Залым апатшылықтан набыт болар.

Жигирма сегизинши нәсият

¹⁷ Душпаның жығылса, қуғанба,
Сүрниксе, шадланба.
¹⁸ Сөйтсең, Жаратқан Ийе буны көрип, наразы
болар,
Душпаныңа деген ғәзебинен қайтар.

Жигирма тоғызыншы нәсият

¹⁹ Жаўызлық қылыушыларға қәхәрленбе,
Залымларға хәуес қылма.
²⁰ Жаўызлық қылыушылардың келешегі жоқ,
Залымлардың шырағы өшип қалар.

Отызыншы нәсият

²¹ Балам, Жаратқан Ийеден хәм патшадан қорқ,
Қозғалаңшы менен шерик болма.
²² Жаратқан Ийе хәм патша тосаттан бәле
жиберер,
Олар екеуиниң қандай бәле жиберетуғынын ким
билер?

Даналардың басқа нәсиятлары

²³ Мыналар да даналардың айтқанлары:
Хүкимде адамды алалау жақсы емес.
²⁴ Айыплығы; «Сен айыпсызсаң», – дегенди
халықлар нәлетлер,
Миллетлер оны жек көрер.
²⁵ Айыплығын жазалаған табысқа ерисер,
Оған жарылқаулар жауар.
²⁶ Тууры жууап,
Хәқыйқый дослықтың белгиси.
²⁷ Сырттағы ислериңди питкер,
Егислик жериңди тәртипке сал,
Соңынан үйиңди кур.
²⁸ Себепсиз жақыныңа қарсы жалған гүуалық
берме,
Аўзың менен өтирик сөйлеме.
²⁹ «Маған не қылған болса, өзине де соны
ислеймен,
Ол не қылса, өзине соны қайтараман», – деме.
³⁰ Мен ериншектің атызынан,
Ессиздің жүзимзарынан өттим.
³¹ Қарасам, хәммесине тикенлер өскен,
Жериниң бетин жабайы шөп басқан,
Тас дийуалы да қулаған.
³² Қарап, ойланып қалдым,
Көрип, сабақ алдым:
³³ «Бираз уйықлап, аз-маз мүлгип отырсаң,
Гейде қол қаўсырып, жатып алсаң,

³⁴ Тонаушыдай болып, жоқшылық жетип келер,
Қарақшыдай болып, мүтәжлик бас салар».

Сулайманның ғикметлеринің екінші бөлімі

25 Мыналар да Яхуда патшасы Хизкияның
адамлары тәрәпинен жазып алынған
Сулайманның ғикметлери:
² Исти құпия етиу – Құдайдың даңқы,
Исти изертлеп ашыу – патшалардың даңқы.
³ Аспанның бийиклиги, жердің тереңлиги киби,
Патшаның ой-нийети де түсинип болмас нәрсе.
⁴ Гүмистен ғауажақты алып тасла,
Сонда өнермент оннан ыдыс соға алар.
⁵ Патшадан залымды узақластыр,
Оның тахты әдиллик пенен бекем болар.
⁶ Патшаның алдында гәрдийме,
Уллылардың орнына турып алма.
⁷ Ғасылда алдында кемситилгеннен гөре,
Оның саған: «Былай, жоқары шық», – дегени
жақсырақ.
Көзлериң менен көрген нәрсени,
⁸ Хүкимге тапсырыуға асықпа.
Егер қарсыласың сени жеңип шығып, уялтса,
Кейин не қыласаң?
⁹ Дауды жақының менен жеке талқыла,
Басқаның сырын ашпа.
¹⁰ Болмаса, адамлар еситип, сени уялтар,
Жаман атың изиңнен қалмас.
¹¹ Орны менен айтылған сөз,
Гүмис табаққа салынған алтын алмаға уқсар.
¹² Тыңлар құлаққа дананың әшкаралауы,
Алтын сырғаға яки сап алтын тағыншаққа уқсар.
¹³ Садық елши өзін жибергенлер ушын,
Орым-жыйын уақтындағы қардың суығы яңлы,
Өз хожайыналарының жанын жай таптырар.
¹⁴ Берилмеген сыйды айтып мақтанатуғын адам,
Қурғақ самал хәм жаумас бултқа уқсайды.
¹⁵ Сабырлылық пенен хүкимдар көндирилер,
Жумсақ тил сүйекти сындырар.
¹⁶ Пал тапсаң, жетерлисін же,
Артық жесең, құсып тасларсаң.
¹⁷ Қоңсыңа жийи-жийи бара берме,
Сеннен безип, жек көрип қалмасын.
¹⁸ Жақынына қарсы жалған гүуалық берген адам,
Шоқмар, қылыш хәм ушлы оққа уқсар.
¹⁹ Апат күни опасызға үмит артыу,
Сынған тис хәм сал болған аяққа мегзер.
²⁰ Қайғылыға кеуилли қосық айтыу,
Сууық күни кийимин шешип алғанға,
Ямаса жараға дуз сепкенге мегзер.
²¹ Егер душпаның аш болса, оған нан бер,
Егер шөллесе, су бер.
²² Солай исле, оны уялтарсаң,
Есесін Жаратқан Ийеден аларсаң.
²³ Арқа самалы жауын алып келер,
Өсекши тил адам жүзинде ғәзеп оятар.
²⁴ Урысқақ хаял менен бир үйде жасағаннан,
Үшектің бир мүйешинде жасаған жақсы.

²⁵ Алыс елден келген жақсы хабар,
Шөллегенге берилген сууық суға мегзер.

²⁶ Залымға бас ийген әдил адам,
Ылайланған булақ хәм патасланған құдыққа
мегзер.

²⁷ Көп пал жеген жақсы емес,
Даңқ ушын умтыла бериу де даңқ әпермес.

²⁸ Өзин басқара алмайтуғын адам,
Дийуалсыз, уайран болған қалаға мегзер.

26 Жазға қар, орым-жыйын уақтына жауын
жараспағаны сыяқлы,
Ақмаққа даңқ жараспас.

² Шымшықтың пырылдап ушқанындай,
Қарлығаштың ушып кеткениндей,
Жөнсиз ғарғыс та адамға тиймес.

³ Атқа қамшы, ешекке жүен,
Ақмақтың арқасына таяқ керек.

⁴ Ақмаққа ақмақтық пенен жууап берме,
Болмаса, өзиң де оған уқсап қаласаң.

⁵ Егер ақмаққа ақмақтығына сай жууап бермесең,
Онда ол өзін ақыллы санар.

⁶ Ақмақ арқалы хабар жиберген,
Аяғына балта урғандай ямаса зорлыққа
шыдағандай болар.

⁷ Ақмақ айтқан ғикметлер,
Ақсақтың аяғындай натегис болар.

⁸ Ақылсызды хүрметлеу,
Сақпанға тасты байлап атқандай пайдасыз.

⁹ Ақмақ айтқан ғикметлер,
Мәскүнемнің қолындағы тикенли шақаға уқсар.

¹⁰ Ақмақты яки дус келген адамды жаллаушы,
Бет алдына қарамай жарақат салатуғын
садақшыға уқсар.

¹¹ Өз ақмақтығын тәкирарлаған ақмақ,
Өз құсығына қайтып келген ийтке уқсар.

¹² Өзин дана деп санайтуғын адамды көрдің бе?
Сондай адамға қарағанда, ақмақтан көбирек үмит
бар.

¹³ Жалқау: «Жолда арыслан бар.
Майданларда арыслан жүр», – дейди.

¹⁴ Есиктиң топсада айлана бергени сыяқлы,
Ериншек төсегінде аунап жата берер.

¹⁵ Ериншек табаққа қол салар,
Бирақ аузына апарыуға еринер.

¹⁶ Ериншек өзін,
Ойланып жууап беретуғын жети адамнан да
ақыллырақ санар.

¹⁷ Басқаның жәнжелине араласқан,
Жолдағы ийттиң құлағынан тартқанға уқсар.

¹⁸ Телбе адамды өтиретуғын отлы оқлар атады.

¹⁹ Жақынын алдап, зыян келтиргеннен кейин:
«Мен хәзиллесип едим», – дейтуғын адам да
сондай.

²⁰ Отын тауысылса, от өшер,
Өсекши болмаса, дау сөнер.

²¹ Көмир қызыу ушын, отын от ушын,
Урысқақ адам жәнжелди тутандырыу ушын.

²² Өсекшиниң сөзи сондай татлы,

Олар адамның жан дүньясына кирип алар.
²³ Шийрин сөзли жауыз нийетли адам,
 Гүмис жалатылған ылай ыдысқа мегзер.
²⁴ Душпан өз кегин тили артына жасырар,
 Жүрегінде болса, хийле сақлар.
²⁵ Оның мүләйим сөйлегенине исенбе,
 Жүрегінде жети сумлық бар оның.
²⁶ Өшпенлигин хийле менен жасырса да,
 Жауызлығы халық жыйынында жүзеге шығар.
²⁷ Ким гөр қазса, соған өзи түсер,
 Ким жоқарыға тас домалатса, өзи астында қалар.
²⁸ Жалған тил өзи жаралағанларды жек көрер,
 Жағымпаз ауыз апат келтирер.

27 Ертеңги күн менен мақтанба,
 Оның не алып келетуғынын билмейсең.
² Сени өз аузың емес, басқа ауыз,
 Өз тиллериң емес, өзге тил мақтасын.
³ Тас та салмақты, қум да ауыр,
 Ақмақ туудырған ғәзеп екеуінен де ауыр.
⁴ Ашыу қатал, ғәзеп басылмайды,
 Бирақ қызғанышқа ким қарсы тура алады?
⁵ Ашық ескерткен,
 Жасырын сүйспеншиликтен жақсы.
⁶ Достың ескертуі садықлық,
 Душпанның сүйіуі алдамшы †.
⁷ Тойынған палдан да бас тартар,
 Ашқа ашшы да мазалы көринер.
⁸ Өз меканын таслап, гезип кеткен,
 Уясын таслап, гезип кеткен қусқа мегзер.
⁹ Хош ийисли май хәм түтетки жүректі қууантар,
 Достың шын жүректен айтқан кеңеси кеуілге
 жағымлы болар.
¹⁰ Өзиңнің хәм әкеңнің достынан қол үзбе,
 Басыңа ис түскенде ағайинлериңе жууырма,
 Узақтағы ағайиннен жақындағы қоңсы артық.
¹¹ Балам, дана болып жүрегиме қууаныш бағышла,
 Сонда мени айыплаганларға не деп жууап
 бериуди билемен.
¹² Ақыллы қәуип-қәтерди көрип, бас сауғалар,
 Сада алға басып бара берип, зәлел көрер.
¹³ Бийтанисқа кепил болғанның кийимин шешип
 ал,
 Оны басқаға кепил болғаны ушын гиреуге услап
 тур.
¹⁴ Таң азаннан қоңсысына дауыслап алғыс айтқан,
 Ғарғаған саналар.
¹⁵ Урысқақ хаял,
 Жауынлы күни тынбай тамшылайтуғын жауынға
 мегзер.
¹⁶ Оны тоқтатыу самалды басқарғанға,
 Ямаса қол менен майды услағанға уқсайды.
¹⁷ Темир темирди қайрап өткир қылғаны сыяқты,
 Адам адамды жетик қылады.
¹⁸ Әнжирди тәрбиялаған жемисин жер,
 Мырзасына ғамхорлық еткен хұрметте болар.
¹⁹ Адам суйға қарап жүзин көргендей,
 Жүрегине қарап өзін көрер.

† Алдамшы – ямаса «артықша».

²⁰ Өлилер меканы хәм набыт болуу меканы
 тойымсыз болғаны сыяқты,
 Адамның көзи де тойымсыз.
²¹ Гүмис балқытыуханада, алтын ошақта сыналар,
 Адам мақталғанда сыналар.
²² Ақмақты бийдай менен келиде түйсең де,
 Оннан ақмақты айырылмас.
²³ Сүриулериңнің жағдайын жақсы бил,
 Падаларыңа жақсылап қара.
²⁴ Байлық мәңгилик емес,
 Таж да әуладтан-әуладқа берилмес.
²⁵ Отлар орылып, таза шөп шығар,
 Таудағы шөптер де жыйнап алынар.
²⁶ Сонда қойлар сени кийиндирер,
 Текелер жер сатып алуға пул болар.
²⁷ Өзиңе хәм үй-ишиңе азық ушын,
 Ешки сүти мол болар,
 Шорыларыңның ишиуи ушын да жетер.

28 Хеш ким қуумаса да, қылмыскер қаша берер,
 Әдиллер арысландай батыр болар.
² Елде ыызамсызлық көбейсе, басшылар көбейер,
 Түсимпаз хәм билимли басшы болса, елде тәртип
 сақланар.
³ Хәлсизлерди езетуғын жарлы,
 Егинди жайпайтуғын нөсер жауынға уқсар.
⁴ ыызамды бузғанлар залымларды мақтар,
 ыызамға әмел қылғанлар оларға қарсы турар.
⁵ Жауыз адамлар әдалатты уқпас,
 Жаратқан Ийени излегенлер хәммесин түсинер.
⁶ Натууры жолдан жүрген байдан,
 Минсиз жүрген жарлы жақсы.
⁷ ыызамды устанған – ақыллы бала,
 Жарамасқа дос болған әкесин уятқа қояр.
⁸ Үстеме пайдасы менен байлық жыйнаған,
 Оны жарлыларға сақауат көрсеткен адам ушын
 жыйнайды.
⁹ ыызамды еситпеу ушын қулағын жауған
 адамның,
 Еткен дууасы да жеркенишли.
¹⁰ Хақ адамды жолдан азғырған,
 Өзи қазған шуқырға өзи түсер,
 Минсизлер жақсылықты мийрас қылар.
¹¹ Бай адам өзін дана санар,
 Ақыллы жарлы оны әшкара қылар.
¹² Әдиллер үстин шықса, қууаныш хұким сүрер,
 Залымлар лауазымға көтерилсе, журт бас
 сауғалар.
¹³ Қылмысын жасырған табысқа ериспес,
 Мойынлаған хәм олардан бас тартқан рехим
 табар.
¹⁴ Бәрқулла Қудайдан қорққан адам қандай
 бахытлы!
 Жүрегін қатал қылған апатқа ушырар.
¹⁵ Жарлы халыққа бийлик еткен залым басшы,
 Ақырған арысланға яки аш айыуға уқсар.
¹⁶ Ақылсыз хұкимдар халқын езер,
 Харам пайданы жек көргеннің өмири узақ болар.
¹⁷ Қан төгип адам өлтирген,

Гөрге киргенше, қашып жүрер,
 Оған хеш ким жәрдем бермесин!
 18 Минсиз жүрген қәуипсизликте болар,
 Надурьс жолдан жүрген тосаттан қулар.
 19 Жерине тәрбия бергеннің тамағы тоқ болар,
 Бос арзыу-қыялға берилген жоқшылыққа тояр.
 20 Садық адам жарылқауға бай болар,
 Байыуға асыққан жазасыз қалмас.
 21 Адамларды алалау жақсы емес,
 Гейбир адам бир тислем нан ушын нахақлық
 қылар.
 22 Иши тар адам байыуға асығар,
 Жоқшылыққа ушырайтұғынын ойламайды да.
 23 Адамды әдил әшкаралаған,
 Ақырында, жағымпазға қарағанда үлкен хұрметке
 ерисер.
 24 «Гүна емес», – деп ата-анасынан урлайтұғын –
 Геллекесерлердің шериги.
 25 Ашкөз жәнжел шығарар,
 Жаратқан Ийеге үмит артқан тоқ жасар.
 26 Өзине исенген – ақылсыз,
 Даналық пенен жүрген қәуипсизликте болар.
 27 Жарлыға берген кем болмас,
 Оннан көз жумған көп ғарғысқа қалар.
 28 Залымлар лауазымға көтерилсе, журт бас
 сауғалар,
 Олар қуласа, әдиллер көбейер.
 29 Жийи ескертиуди тыңламай қасарысқан
 адам,
 Күтилмегенде, шыпасыз өлип кетер.
 2 Әдиллер бийлик етсе, халық қуғанар,
 Залымлар бийлик етсе, халық дад салар.
 3 Даналықты сүйген әкесине қуғаньш келтирер,
 Бузықлар менен дос болған байлығын шашар.
 4 Патша әдалатлық пенен елди беккемлер,
 Пара алған оның қутын қашыарар.
 5 Жақынына жағымпазланған,
 Оның аяғы астына ау қурған болар.
 6 Залымның гүнасы өзине дузақ болар,
 Әдил қосық айтар хәм шадланар.
 7 Әдил жарлылардың хуқықын қорғар,
 Залымның буған билими жетпес.
 8 Сурбетлер қаланы көтерилиске түрткилер,
 Даналар ашыу-ызаны басар.
 9 Дана адам ақмақ пенен қазыханада дауласса,
 Ақмақ ашыуланьп та, күлип те маза бермес.
 10 Қанхор адамлар минсизди жек көрер,
 Хақ адамлар оның өмирине ғамхорлық етер.
 11 Ақмақ бар ашыуын төгер,
 Дана өзін өзи бийлер.
 12 Егер хұкимдар жалған сөзге қулақ салса,
 Оның барлық хәмелдарлары жауызға айланар.
 13 Жарлы менен езиушиге ортақ нәрсе мынау:
 Екеуиниң де көзине Жаратқан Ийе нур берген.
 14 Патша жарлыларға әдалатлы хұким шығарса,
 Оның тахты хәрдайым беккем болар.
 15 Таяқ хәм ескертиуди даналық берер,
 Қарайсыз қалған бала анасын уятқа қалдырар.

16 Залымлар көбейсе, нызамсызлық көбейер,
 Әдиллер болса, олардың қулағанын көрер.
 17 Балаңды тәрбияла, ол саған рәхәт берер,
 Жаныңды қуғаньшқа бөлер.
 18 Көктен аян болмаса, халық жүенсиз болар,
 Нызамға әмел қылған бахьтлы болар.
 19 Қулды тек сөз бенен тәрбиялап болмас,
 Ол түсинеди, бирақ қулақ салмас.
 20 Ойланбай сөйлейтұғын адамды көрдің бе?
 Сондай адамға қарағанда, ақмақтан көбирек үмит
 бар.
 21 Қул балалығынан еркелетип өсирилсе,
 Ақырында басыңа бәле болар.
 22 Фәзепли адам жәнжел шығарар,
 Қызба адам көп гүна қылар.
 23 Менменлик адамды жер қылар,
 Кишипейил хұрметке ийе болар.
 24 Урыға шерик болған өз жанын жаман көрер,
 Ғарғысқа қалса да, билгенин айтыуға батылы
 жетпес.
 25 Адамнан қорқыу дузаққа түсирер,
 Жаратқан Ийеге үмит артқан қәуипсиз болар.
 26 Көпpler хұкимдардың көзине түсиуди қәлер,
 Бирақ әдалат Жаратқан Ийеден берилер.
 27 Әдиллер ушын нахақлар жеркенишли,
 Залымлар ушын хақ жүргенлер жеркенишли.

Агурдың сөзлери

30 Мыналар Яке улы Агурдың Итиелге, Итиел
 менен Ухалға айтқан хикметли сөзлери:
 2 «Расында да, мен адамлар арасындағы ең наданы
 екенмен,
 Адамға тән ақыл да жоқ менде.
 3 Даналықты үйренген де емеспен,
 Мухаддес Қудайды танымайман да.
 4 Ким бир рет болса да, көклерге көтерилген ямаса
 төмен түскен?
 Ким алақанына самалды жыйнап алған?
 Ким сууды кийимине орап алған?
 Ким жердің шегин орнатқан?
 Оның аты ким? Улының аты ким?
 Билсең, маған айт!
 5 Қудайдың хәр бир сөзи хақ,
 Ол Өзин паналайтұғынлардың қалқаны.
 6 Оның сөзлерине хеш нәрсе қоспа,
 Қоссаң, ол сени әшкаралар, өтирикши болып
 қаларсаң.
 7 Қудай, мен Сеннен еки нәрсе сорайман,
 Өлмесимнен бурын соларды берши:
 8 Мылжың сөзди хәм өтирикти меннен аулақ қыл,
 Жарлылық та, байлық та бермеши маған,
 Тек бере гөр күнделикли нанымды.
 9 Тойынып кетип, Сеннен бас тартып: „Жаратқан
 Ийе деген ким өзи?“ – деп айтпайын,
 Жарлыланып қалып урлық ислеп, Сениң атыңа
 иснат келтирип жүрмейин.
 10 Хызметкерин хожайынына жаманлама,
 Болмаса, ол сени ғарғап, жазасын тартарсаң.

11 Сондай әулад бар, әкесин ғарғар,
Анасына да алғыс айтпас.
12 Сондай әулад бар, өзін таза санар,
Хәтте, қусығынан тазармаған болса да.
13 Сондай әулад бар, тәкаббирленіп бағар,
Хәммениң үстинен қарар.
14 Жарлыларды жер бетинен,
Мүтәжлерди адамлар арасынан жалмап
жутатуғын,
Тислери қылыш, азыулары пышақтай адамлар
бар.
15 Сүликтің еки қызы бар. „Бер, бер“, – деп
бақырар олар.
Хеш қашан тоймайтуғын үш нәрсе,
„Жетерли“ демейтуғын төрт нәрсе бар.
16 Әлилер мәканы, нәсилсиз құрсақ,
Сууға қанбайтуғын топырақ пенен өрт хеш қашан
„жетерли“ демес.
17 Әкени мазақлайтуғын, анаға бойсыныудан бас
тартатуғын көзди,
Ойпатлықтағы ғарғалар шоқыйды, қара қустың
палапанлары жейди.
18 Мениң ақылым жетпейтуғын үш нәрсе,
Мен түсинбейтуғын төрт нәрсе бар:
19 Аспандағы бүркіттің жолы,
Тас үстиндеги жыланның жолы,
Теңиз ортасындағы кемениң жолы,
Еркектің қызға баратуғын жолы.
20 Бузық хаялды қолы да сондай.
Ол жеп болып, аузын сүртіп,
„Хеш жаманлық иследемим“, – дер.
21 Жер үш нәрседен ләрзеге келер,
Төртеуін ол көтере алмас:
22 Қул патша болғанда,
Ақмақ асқа тойғанда,
23 Жағымсыз қыз турмысқа шыққанда,
Шоры ханымының орнын алғанда.
24 Жер бетінде төрт кишкене нәрсе бар,
Бирақ олар даналардың данасы:
25 Қумырысқа күшсиз жанзат,
Бирақ қыс азығын жазда таярлар.
26 Даман † хәлсиз жанзат,
Бирақ өз инин жартасқа салар.
27 Шегирткеде патша жоқ,
Бирақ хәммеси сап тартып жүрис қылар.
28 Кесирткени қол менен услауға болар,
Бирақ ол патша сарайында да бола алар.
29 Қәдеми саўлатлы үш нәрсе,
Жүриси айбатлы төрт нәрсе бар:
30 Хайўанлардың ең күшлиси арыслан,
Хеш нәрседен қаймықпас.
31 Мәкийенлер алдындағы қораз,
Сүриў алдындағы теке,
Ордасының басындағы патша.
32 Егер менменлик етип ақмақлық қылған,
Ямаса жаманлық ойлаған болсаң,
Аўзыңды қолың менен жап.

† Даман – сурокқа ұқсайтуғын хайўан.

33 Сүтті гүбиге писсе май шығар,
Мурынға урса қан шығар,
Сол сыяқлы, ашыўды қозғаса жәнжел шығар».

Лемуелдің айтқанлары

31 Патша Лемуелдің ғикметли сөзлери,
Анасының оған үйреткенлери:
2 «Балам, құрсағымнан шыққан балам!
Балам, ўәде берип, тилеп алғаным!
3 Күшиңди хаялларға жумсама,
Патшаларды набыт қылатуғынларға жаслығыңды
сарп қылма.
4 Лемуел, патшаларға шарап ишиў жараспас,
Хүкимдарларға өткир ишимликти аңсаў жараспас.
5 Ишкенде, олар нызамды умытар,
Езилгенлерден хуқықын тартып алар.
6 Өткир ишимликти өлип баратырғанға,
Шарапты руўхы қыйналғанға бер.
7 Ол ишип, жарлылығын умытсын,
Қайғы-хәсиретин артық еске алмасын.
8 Аўзыңды өз хуқықын қорғай алмайтуғынлар
ушын,
Езилгенлерди қорғаў ушын аш.
9 Аўзыңды әдил хүким шығарыў ушын,
Жарлы хәм мүтәждиң исин қорғаў ушын аш».

Уқыплы хаял

10 Жақсы хаялды ким таба алар?
Ол қымбатбаха таслардан да қымбат.
11 Күйеуи оған шын жүректен исенер,
Хеш нәрседен мүтәжлик көрмес.
12 Ол күйеуине жаманлық емес,
Бир өмир жақсылық қылар.
13 Ол жүн хәм зығыр табар,
Хәўес етип, өз қоллары менен ислер.
14 Ол саўдагердің кемесине уқсар,
Нанын узақтан алып келер.
15 Ол таң атпай турып,
Хожалығы ушын аўқат таярлар,
Шорыларына да тапсырма берер.
16 Атызды көзден кеширип, сатып алар,
Еңбегиниң түсиминен жүзим отырғызар.
17 Белин беккем буўып,
Қолларына күшин жыйнар.
18 Ол исиниң пайдалы екенин билер,
Шырасы түнде де өшпес.
19 Қолларын шарыққа қояр,
Бармақлары менен уршық ийирер.
20 Жарлыларға қолын созар,
Мүтәжлерге қол берер.
21 Үй-ишин ойлап, қардан қорқпас,
Үйіндегилер қырмызы кийим кийген.
22 Ол өзи ушын төсек тигер,
Кийимлери шым қызыл хасыл зығырдан.
23 Күйеуиниң атағы кең жайылып,
Ел ақсақаллары менен кеңес қуар.
24 Хаял зығырдан кийим тигип сатар,

Саўдагерлерди қайыс пенен тәмийинлер.

²⁵ Күш хәм абырай оның кийими,
Шад болып бағады ертеңги күнге.

²⁶ Ол даналық пенен сөйлер,
Меҳир менен нәсият қылар.

²⁷ Хожалық ислерин бақлап барар,
Мийнетсиз нан жемес.

²⁸ Балалары турып, рахмет айтар,
Күйеуи де былай деп оны мақтар:

²⁹ «Жақсы ҳаяллар көп,

Бирақ сен хәммесинен артықсаң».

³⁰ Сүйкимлилиқ алдамшы, сулыўлық өткинши,
Бирақ Жаратқан Ийеден қорқатуғын ҳаял
мақтаўға ылайық.

³¹ Оған мийнетине жараса сый бериңлер,
Ислери дәрўаза алдындағы кеңесте
тәрийипленсин!

Ұазшы

Жумбақлы дүнья

- 1** Булар Даўыттың улының, Ерусалимде патшалық еткен Ұазшының сөзлери:
² «Бийхуда, бийхуда, хәммеси бийхуда!» – дейди Ұазшы.
³ Қуяш астында ислеген барлық мийнетинен Адам не пайда табар?
⁴ Бир әўлад кетер, бир әўлад келер, Ал дүнья мәңгиге усылай қала берер.
⁵ Күн шығар, күн батар, Кейин ол шыққан орнына қайтыўға асығар.
⁶ Самал қублаға есер, кейин арқаға айланар. Ол айланып-айланып есип, Қайтып өз жолына түсер.
⁷ Барлық дәрьялар теңизге қуяр, Бирақ теңиз хеш толмас. Дәрьялар аққан жаққа қайтадан аға берер.
⁸ Хәмме нәрсе жалықтырады, Адам оларды сөз бенен жеткере алмас. Көз көриўден, Қулақ еситиўден тоймас.
⁹ Алдын не болған болса, және болар. Не қылынған болса, және қайталанар. Қуяш астында хеш қандай жаңа нәрсе жоқ.
¹⁰ Қандай да бир нәрсе бар ма: «Қараңлар, мынаў жаңалық-ғо», – деп айта алғандай? Бирақ ол нәрсе де әййемнен, бизлерден әсирлер алдын бар еди.
¹¹ Бурын болғанлар еске алынбас, Келешекте болатуғынлар да олардан кейингилер арасында еске алынбас.

Даналық излеўдиң пайдасы жоқ

- ¹² Мен, Ұазшы, Ерусалимде Израил патшасы едим.
¹³ Өзимди аспан астында исленип атырған нәрселердиң хәммесин даналық пенен изертлеўге хәм үйрениўге бағышладым. Қудайдың адам баласына берген жүги қандай аўыр! ¹⁴ Мен қуяш астында исленип атырған барлық ислерди көрдим: олардың хәммеси бийхуда, хәммеси самалдың изинен қуўғанға уқсайды екен.
¹⁵ Қыйсайған морт нәрсени дүзетип болмас, Жоқ нәрсени санап болмас.
¹⁶ Мен өзиме өзим былай дедим: «Мине, мен уллылықта хәм даналықта Ерусалимде өзимнен алдын бийлик еткенлердиң хәммесинен де илгерилеп, озып кеттим. Мол даналық хәм

билимди ийелеп алдым». ¹⁷ Мен өзимди даналықты билиўге, және ақылсызлық пенен ақмақлықты билиўге бағышладым. Сонда буның да самалдың изинен қуўғанға уқсайтуғынын түсиндим.
¹⁸ Көп билген сайын, қапашылық та көбейер. Көп түсинген сайын, дәрт те асып барар.

Кейпи-сапаның бийхудалығы

- 2** Мен өзиме: «Қәне, енди рәхәтленип, кеўил-хошлық етип көрейин», – дедим. Бирақ ол да бийхуда екен. ² Мен күлки хәққында: «Ақылсызлық», – дедим, ал кеўил-хошлық хәққында: «Не кереги бар?» – дедим. ³ Даналығым басшылығында денемди шарап пенен сынап көриў ушын ақмақлыққа берилиўди шештим. Усылайынша, адамлар аспан астындағы қысқа өмиринде нелерди ислесе пайдалы болатуғынын билмекши болдым.
⁴ Мен уллы ислер иследим: өзиме үйлер құрдым, жүзим бағларын өсирдим, ⁵ бағлар хәм сулыў тоғайлар жараттым, ол жерлерге түрли мийўе ағашларын отырғыздым, ⁶ Ағашларды суўғарыў ушын хәуызлар құрдым, ⁷ кул хәм шорылар сатып алдым, үйимде туўылған кул хәм шорыларым да бар еди, ири хәм майда малларым да соншелли көп еди. Меннен алдын Ерусалимде жасағанлардың хеш биринде буншелли көп мал болмаған. ⁸ Өзиме гүмис хәм алтын жыйнадым, патшалардан хәм ўәлаятлардан ғәзийне топладым, хәял хәм еркек қосықшыларға ийе болдым, еркекке унайтуғын сулыў тоқалларды алып кеўлимди хошладым. ⁹ Солай етип, мен уллылыққа ерисип, өзимнен алдын Ерусалимде жасағанлардың хәммесинен асып түстим. Даналығым да мени тәрк етпеди.
¹⁰ Көзим түсип, унатқанның хеш қайсысынан бас тартпадым. Кеўлим күсеген нәрсеге шек қоймадым. Қылған хәр бир исимнен кеўлим хош болды. Пүткил мийнетиме берилген пай усы болды.
¹¹ Бирақ өз қолларым менен ислеген ислериме, Қылған хәмме мийнетлериме қарасам, Булардың хәммеси бийхуда, самалдың изинен қуўғандай нәрсе екенин, Қуяш астында хеш қандай пайдалы нәрсе жоқ екенин көрдим.

Даналық хәм ақылсызлық

¹² Соннан кейин, және даналық, ақылсызлық хәм ақмақлықтың не екенін көрмекши болдым.

Патша мийрасхоры әлле қашан исленген ислерден басқа нелер ислей алар еди?

¹³ Жақтылықтың қараңғылықтан жақсырақ болғаны сыяқлы,

Даналықтың да ақылсызлықтан жақсырақ екенін көрдім.

¹⁴ Дана жүрер жолын билер,

Ал ақылсыз қараңғылықта жүрер.

Бирақ мен екеуінің де өмиринің ақыбетинің бирдей екенін түсіндім.

¹⁵ Сонда мен ишимнен былай дедім:

«Ақылсыздың басына не түссе, мениң басыма да сол түседі.

Онда жүдә ақыллы болыудың не кереги бар?»

Және өзиме өзим: «Бул да бийхуда», – дедім.

¹⁶ Ақылсыз да, дана да,

Узақ есте сақланбайды,

Екеуі де тез арада умытылады.

Дана да ақылсыз бенен бирдей өлим көрмей ме?

¹⁷ Усылайынша мен өмирди жек көрдім.

Себеби қуяш астында исленген хәр бир ис маған жүдә қайғылы көрінди.

Хәммеси бийхуда, самалдың изинен қуғандай нәрсе екен.

Мийнеттің бийхудалығы

¹⁸ Мен қуяш астында ислеген пүткил мийнетимди жек көрдім. Себеби оларды өзимнен кейинги адамға қалдырыуым керек еди. ¹⁹ Ол дана бола ма, ақылсыз бола ма, ким биледи? Бирақ ол мениң қуяш астында мийнет етип, ақыл менен ерискенлеримнің хәммесине ийелик қылады. Бул да бийхуда. ²⁰ Сонлықтан мен қуяш астында ислеген барлық мийнетлериме ашына басладым.

²¹ Адам даналығы, билими хәм уқыбы менен мийнет етеди, кейин булардың хәммеси, тап оның пайы сыяқлы буларға хеш мийнети сиңбеген адамға қалыуы керек болады. Бул да бийхуда, бул – уллы азап! ²² Қуяш астында ислеген мийнетинен хәм урыныуларынан адам неге ериседи? ²³ Оның барлық күнлери дәртке, жумыслары қайғыға толы, хәтте, жүреги түнде де тынышланбайды. Бул да бийхуда.

²⁴ Адам ушын ишип-жеуден, ислеген мийнетинен рәхәтлениуден артық нәрсе жоқ екен. Булардың да Қудайдан берилгенине көзим жетти. ²⁵ Ақыры, Ол бермесе, ким жей алады, ким рәхәтлене алады?

²⁶ Өзине ылайықлы болғанларға Қудай даналық, билим хәм қууаныш береді. Ал гүнакарларға болса, байлық арттырып жыйнау исин тапсырады. Соңынан Өзине ылайықлы болған адамларға оның жемисин береді. Бул да ақылға сыймайды, бул да самалдың изинен қуғандай нәрсе.

Хәр нәрсениң ұақты бар

3 Хәр нәрсениң өз мәхәли бар, қуяш астындағы хәр истиң өз ұақты бар.

² Тууылыудың да, өлиудің де өз ұақты бар.

Егиудің де, егисти жыйнаудың да өз ұақты бар.

³ Өлтириудің де, шыпа бериудің де өз ұақты бар, Бузыудың да, қурыудың да өз ұақты бар.

⁴ Жылаудың да, күлиудің де өз ұақты бар, Жоқлау айтып жылаудың да, ойынға түсиудің де өз ұақты бар.

⁵ Тас атыудың да, оны жыйнаудың да өз ұақты бар, Қушақласыудың да, оннан өзін тыйыудың да өз ұақты бар.

⁶ Излеудің де, жоғалтыудың да өз ұақты бар, Сақлап қойыудың да, таслап жиберіудің де өз ұақты бар.

⁷ Жыртыудың да, тигиудің де өз ұақты бар,

Үндемеудің де, сөйлеудің де өз ұақты бар.

⁸ Сүйиудің де, жек көриудің де өз ұақты бар,

Урыстың да, тынышлықтың да өз ұақты бар.

⁹ Жумысшы ислеген мийнетинен қандай пайда табады? ¹⁰ Инсанлардың тер төгийи ушын, Қудай берген аүйр жумысларды көрдім. ¹¹ Қудай хәмме нәрсени өз ұақтында әжайып етип жаратты. Ол адамларға дәуирди түсиниү мүмкиншилигин берди. Сонда да адам Қудайдың ислеген ислерин басынан ақырына дейин түсине алмайды. ¹² Адам ушын өмирде рәхәтленип жасаудан хәм жақсылық ислеуден артық хеш нәрсениң жоқ екенін билдім.

¹³ Егер адам ишип-жесе хәм өз мийнетинің рәхәтин көрсе, бул оған Қудайдан берилген сый.

¹⁴ Және де, Қудай ислеген хәр бир истиң мәңгиге өзгермейтуғынын билдім. Оннан хеш нәрсе алынып, оған хеш нәрсе қосылмайды. Қудай адамлардың Өзинен қорқыуы ушын усылай ислеиді.

¹⁵ Хәзир не болса, өтмиште де сол болды, Келешекте болатуғынлар хәзир де болып атыр, Қудай болып өткенлерди және қайтарар.

¹⁶ Мен қуяш астында мына нәрсени: Әдалат қарар табыуы тийис орында нызамсызлықты, әдиллик иске асыуы тийис орында жауызлықты көрдім.

¹⁷ Сонда мен ишимнен: «Қудай жақсыны да, жаманды да хүким қылады.

Ол хәр бир нәрсе хәм хәр бир ис ушын хүким қылатуғын ұақыт белгилеген», – дедім.

¹⁸ Және, адамлар тууралы ишимнен былай дедім: «Қудай адамлардың өзлеринің де хайуанлардай екенін көрсетиуи ушын, оларды сынаиды».

¹⁹ Адамлардың басына түскен нәрсе хайуанлардың да басына түседі: адамлар да өледі, хайуанлар да өледі. Екеуінде де бирдей жан бар, адамның хайуаннан үстинлиги жоқ. Ауа, хәммеси бийхуда.

²⁰ Екеуі де бир жерге барады, топырақтан жаратылған, топыраққа қайтады. ²¹ Адам баласының руұхы жоқарыға көтеріле ме,

хайуанның руұхы төменге, жер астына кире ме, буны ким биледи? ²² Сонда мен адам ушын өз мийнетинен рәхәтлениуден басқа жақсы нәрсениң жоқ экенин түсіндим. Оның пайына тийген нәрсе усы. Өзинен кейин бул дүньяда не болатуғынын оған ким көрсете алады?

Дүньядағы қыйыншылықлар

4 Мен қуяш астында болып атырған езиушиликлерди көрдим: Жәбирленгенлердиң көз жасларын көрдим, Оларды жубатыушы жоқ еди. Күш езиушилер тәрәпинде еди. Ал езилгенлерге тәселле берийши де жоқ. ² Сонда мен өлип кеткен мархумлардың жағдайының, Тирилердиң жағдайынан жақсырақ экенин түсіндим. ³ Бирақ еле тууылмағанлар, Булар екеуинен де бахытлырақ. Олар қуяш астында исленип атырған жауыз ислерди көрмеді. ⁴ Мен және адамның пүткил мийнети хәм истеги жетискенлиги адамлар арасында қызғаныш туудыратуғынын көрдим. Бул да бийхуда, бул да самалдың изинен қууғанға уқсайды. ⁵ Ақылсыз қолларын қаусырып алып, өзиниң етин өзи жейди. ⁶ Тынышлық пенен алынған бир ууыс зат, Самалдың изинен қууып, ауыр мийнет етип тапқан бир қосыуыс заттан жақсырақ.

Жалғызлықтың бийхудалығы

⁷ Мен қуяш астында және бир бийхудалықты көрдим: ⁸ Бир жалғыз баслы адам бар еди. Оның перзенти де, тууысқаны да жоқ еди. Ол тыным таппай мийнет етер, Көзлери де байлыққа тоймас еди. Ол өзинен: «Мен ким ушын мийнет етип, Өзимди рәхәтлениуден махрум етип атырман?» – деп сорамайды. Бул да бийхуда, ауыр бир дәрт. ⁹ Биреуден екеу жақсы, Олар мийнетине жақсы сый алады. ¹⁰ Егер биреуи қуласа, екиншиси турғызады. Ал егер жалғыз адам қуласа, Оны турғызатуғын адам болмайды. ¹¹ Еки адам бирге жатса, жыллы жатады. Ал жалғыз жатқан адам қалай жылынады? ¹² Егер биреу жалғыз болса, жеңилер, Екеу болса, қарсы тура алар. Үш жиптен есилген арқан тегинликте үзилмес.

Жоқарылаудың бийхудалығы

¹³ Берилген кеңеске қулақ аспайтуғын ақылсыз ғарры патшадан, жарлы, бирақ ақыллы жигит

жақсырақ. ¹⁴ Сондай жигит патшалықта жарлы болып тууылып, қамақханада отырған болса да, ол қамақханадан шығып, патша болып көтерилиуи мүмкин. ¹⁵ Мен қуяш астында жасап атырған хәр бир адамның патшаның орнына отырған сондай жигиттиң изине ергенин көрдим. ¹⁶ Оның изине ерген халық есап-сансыз болса да, кейинги урпақлардың оған кеули толмайды. Аўа, бул да бийхуда, бул да самалдың изинен қууғанға уқсайды.

Қудай менен қарым-қатнас

¹⁷ Қудайдың Үйине барғанда, қәдемиңди ойлап бас! Ол жерге ислеген жаманлығының парқына бармайтуғын ақылсызлар сыяқлы тек қурбанлық берий ушын барғаннан гөре, тыңлау ушын барған жақсырақ.

5 Тилиң сөйлеуге асықпасын. Қудайдың алдында сөз сөйлеуге жүрегиң асықпасын. Қудай аспанда, сен болсаң, жердесең. Сонлықтан гәпиң қысқа болсын. ² Машқала көп болғанда, адам көп түс көретуғыны сыяқлы, Көп сөйлегенде, ақылсызлық жүзеге келеди. ³ Қудайға уәде берсең, оны орынлауды кешиктirme. Ол ақылсызларды унатпайды. Ал сен уәдеңди орынла. ⁴ Уәде берип, орынламағаннан гөре, уәде бермегениң жақсырақ. ⁵ Тилиңниң сени гүнаға баслауына жол қойма хәм Қудайдың руұханийине: «Уәде берип, қәте қылдым», – деме. Сөзлериң менен Қудайдың ғәзебин келтирме. Болмаса, Ол қолларың менен ислеген ислериңди жоқ қылады. ⁶ Көп сөйлеу де, көп түс көриу де пайдасыз. Жақсысы, Қудайдан қорқ!

Байлықтың бийхудалығы

⁷ Егер сен бир жерде жарлыға зулымлық қылынып, әдиллик хәм хақлықтың аяқ асты етилип атырғанын көрсең, буған хайран болма. Себеби хәмелдардың үстинен қадағалаушы үлкени бар, ал олардың үстинен қадағалаушы олардан да үлкениреги бар. ⁸ Хәр бир адам жердиң өнимине өш, хәтте, патша да атыздан алынған өнимнен өзиниң пайын алады. ⁹ Пулды сүйген, пулға тоймас, Байлықты сүйген байлыққа тоймас. Бул да бийхудалық. ¹⁰ Мал-дәулет көбейсе, оларды ислетиушилер де көбейеди. Сонда байлықтың ийеси өз байлығына телмирип, қызықсынып қараудан басқа не пайда табады? ¹¹ Жумысшы аз жесе де, көп жесе де тыныш уйықлайды. Ал байды байлығы уйқыдан махрум қылады. ¹² Мен қуяш астында және бир қайғылы уақыяны көрдим:

Жыйналған байлық ийесине зыян келтирди.

¹³ Бул байлық әуметсизлиги себепли жоқ болып кетти,

Улы туўылғанда,

Улына ҳеш нәрсе қалдыра алмады.

¹⁴ Адам анадан қалай жалаңаш туўылған болса, Бул дүньядан да солай кетеди.

Ислеген мийнетиниң жемисинен

Ҳеш нәрсени де қолларына алып кете алмайды.

¹⁵ Мынаў да аўыр қайғылы нәрсе:

Адам қалай келген болса, солай кетеди.

Онда қуры далаға мийнет етиўдиң не кереги бар?

¹⁶ Ол өмир бойы нанын қараңғылықта жейди,

Қыйыншылықты, кеселликти хәм ашыўшақлықты бастан кеширеди.

¹⁷ Мен инсан ушын жақсы хәм әжайып нәрсе – бул Қудайдың өзине берген қысқа өмири ишинде ишип-жеў, қуяш астында ислеген барлық мийнетиниң рәхәтин көриў екенин билдим. Инсанға тийген пай – усы. ¹⁸ Егер Қудай адамға мал-мүлик хәм байлық берсе, оған усы нәрселерден пайдаланыўға, өз үлесин алып, мийнетинен рәхәтлениўге жол ашса, онда бул Қудайдан берилген сый. ¹⁹ Қудай оның жүрегин қуўанышқа толтырып қойғанлықтан, бундай адам қанша өмири кетип, қаншасы қалғанлығы туўралы кем ойлайды.

Адамлар ушын не жақсы?

6 Мен қуяш астында адамлар арасында болып туратуғын, аўыр бир апатты көрдим: ² Қудай адамға байлық, мал-мүлик, атақ-абырай береді. Ол кеўли күсегениниң хәммесине ийе болады. Бирақ Қудай оған соның қызығын көриўге имканият бермейди хәм булардың барлығы басқаға буйырады. Бул да бийхуда, бул – қайғылы бир дәрт.

³ Егер бир адамның жүз баласы болса хәм ол узақ өмир сүрсе, бирақ ол өмирдиң рәхәтин көрмесе хәм өлигин көмгендей адам болмаса, онда мен өли туўылған бала оннан бахытлырақ дер едим. ⁴ Өли туўылған бала бийкарға дүньяға келип, қараңғылық ишинде дүньядан өтеди, аты да қараңғылыққа көмиледи. ⁵ Ол, хәтте, қуяшты көрген де, билген де жоқ. Бирақ өли туўылған баланың жағдайы сол адамның жағдайынан жақсырақ. ⁶ Сол адам, хәтте, мың жылдан еки рет өмир сүрсе де, рәхәт көрмейди. Бәри бир хәмме де бир жерге бармай ма?

⁷ Адамның барлық мийнети қарынды тойдырыў ушын,

Бирақ ашкөзликтен кеўил тоймайды.

⁸ Дананың ақылсыздан қандай артықмашлығы бар?

Жарлыға өмирде өзін қалай тутыўды билгенинен не пайда?

⁹ Өзинде жоқты күсегеннен, барға қанаат еткен жақсырақ.

Ол да бийхуда, ол да самалдың изинен қуўғандай нәрсе.

¹⁰ Бар нәрсениң хәммесине әлле қашан ат қойылған.

Адамның да тәғдири белгили.

Ҳеш ким өзинен күшли болған менен қасарыса алмайды.

¹¹ Сөз көп болса, бийхудалық көбейер.

Буннан адамға не пайда?

¹² Сая сыяқлы өтип кететуғын өмириниң мәниссиз күнлеринде адам ушын нениң жақсы екенин ким биледи? Өзинен кейин қуяш астында не болатуғынын адамға ким айта алады?

Даналық

7 Жақсы ат қымбатбақа әтир майынан, Өлим күни болса, туўылған күннен жақсырақ.

² Той берип атырған үйге барғаннан, Жоқлаў айтылып атырған үйге барған жақсырақ.

Хәммениң өмири өлим менен жуўмақланады.

Адам тири уақтында буны жүректе сақласын.

³ Қайғы күлкиден жақсырақ.

Қайғы өмирден бақалы сабақ береді.

⁴ Дананың ойы жоқлаў айтылып атырған үйде,

Ақылсыздың ойы тойлап атырған үйде.

⁵ Дананың кейиўи,

Ақылсыздың мақтауынан жақсырақ.

⁶ Хақыйқаттан да ақылсыздың күлкиси

Қазан астында жанған отынның сытырлысына уқсайды.

Бул да бийхуда.

⁷ Басқаларды жәбирлеў дананы ақылынан айырап,

Пара жүректи азғырап.

⁸ Тамамлаў баслаўдан жақсырақ,

Сабырлылық менменликтен жақсырақ.

⁹ Ашыўланыўға асықпа,

Ашыў ақылсызлардың жүрегине уя салады.

¹⁰ «Не ушын өтмишим бүгинимнен жақсы еди?» – деп сорама.

Бул сораў даналыққа тән емес.

¹¹ Даналық мийрас сыяқлы жақсы,

Ол қуяшты көрип турған хәр бир адам ушын пайдалы.

¹² Байлық адамды қалай қорғаса,

Даналық та адамды солай қорғайды.

Бирақ билимниң артықмашлығы мынаў:

Даналық өз ийесиниң өмирин сақлайды.

¹³ Қудайдың ислерине нәзер сал.

Ол қыйсайтқан нәрсени ким дүзете алады?

¹⁴ Жақсы күнлеринде оннан рәхәтлен,

Жаман күнлеринде мынаған ой жуўырт:

Адам ертең не болатуғынын биле алмауы ушын,

Жақсы күнди де, жаман күнди де Қудай жаратқан.

¹⁵ Мен усы бийхуда өмирим дауамында хәмме

нәрсени көрдим:

Хақ адам әдил бола тура, ерте өлип кетеди,

Ал жаман адам жаман бола тура, узақ өмир сүреді.

¹⁶ Сонлықтан аса әдил де, аса дана да болма.

Өзиңди өзиң құртыўдың не кереги бар?

¹⁷ Хәдден тыс жаман да, ақылсыз да болма.

Әжелиң жетпей, өлиўдиң не кереги бар?

¹⁸ Биреўин тут,

Екиншисинен де қол үзбе.

Қудайдан қорққан адам екеўин де басшылыққа алады.

¹⁹ Даналық дананы қаланың он хұкимдарынан да күшлирек қылады.

²⁰ Жер бетинде бәрқулла жақсылық ислеп,

Хеш гүна қылмай жүрген әдил адам жоқ.

²¹ Адамлар айтып атырған хәмме сөзлерге дыққат аўдара берме,

Болмаса қулыңның өзиңди жаманлап атырғанын еситип қалыўың мүмкин.

²² Өзиңнің де басқа адамларды,

Көп мәрте жаманлағаныңды ишиң биледи.

²³ Булардың хәммесин даналығым менен сынап көрдим.

Өзиме өзим: «Дана боламан», – дедим.

Бирақ даналық меннен алыс еди.

²⁴ Даналық † деген нәрсе,

Жүдә узақ хәм жүдә тереңде.

Оны ким таба алады?

²⁵ Мен даналықты хәм барлықтың мазмунын излеп табыўға, изертлеп, терең түсиниўге өзимди бағышладым.

Жаўызлықтың ақылсызлық, ақылсызлықтың телбелик екенин билмекши болдым.

²⁶ Және мен мынадай хаялды өлимнен де ашшы деп таптым:

Оның өзи – дузақ, жүреги тор, ал қоллары кисен.

Қудайға унамлы болған адам оннан қашады,

Ал гүнакар оған тутқын болады.

²⁷ Мине, мен мынаны үйрендим, – дейди Ұазшы.

– Көп нәрсени изертлеп,

Мынаны түсиндим:

²⁸ Жүрегим еле излеген нәрсесин таба алмады:

Мыңнан бир ҳақ еркекти таптым,

Бирақ бирде бир ҳақ хаялды таба алмадым.

²⁹ Мен тек мына нәрсени аңладым:

Қудай адамды ҳақ етип жаратты,

Бирақ адамлар жүдә көп надурис ой-қыялларда.

8 Ҳақыйқый дана кимге уқсайды?

Хәмме нәрсениң мәнисин ким түсине алады?

Даналық адамның жүзин жайнатады,

Оның бетиндеги қаталлықты жумсартады.

Патшаға бойсыныңлар

² Мен былай деймен: патшаның айтқанларына қулақ сал, себеби Қудай оған ант ишкен.

³ Патшаның алдынан кетиўге асықпа хәм патшаға қарсы тил бириктириўшилерге қосылма. Ол қәлегенинің хәммесин ислей алады. ⁴ Патшаның

† Сөзбе-сөз: Болмыс.

сөзинде құдирет бар, хеш ким оған: «Сиз не ислеп атырсыз?» – деп айтпайды.

⁵ Буйрықты орынлағанлар зыян көрмейди.

Дана адам дурыс нәрсени ислеў уақтың да, жолың да биледи.

⁶ Хәр бир истиң өз уақты хәм қағыйдасы бар.

Сондай болса да, адам ушын қыйыншылықты көтериў жүдә аўыр.

⁷ Келешекте не болатуғынын адам билмейди,

Буның қалай болатуғынын оған ким айта алады?

⁸ Хеш кимнің самалды услап алып, оған бийлик етиўге күши жетпегенлиги сыяқлы,

Өлим күни үстинен бийлик етиўге де хеш кимнің күши жетпейди.

Урыстан қашыўға болмайтуғынлығы сыяқлы, Жаўызлық та жаўызлық ислеўши адамды тәрк етпейди.

⁹ Мен булардың хәммесин көрдим хәм қуяш астында болып атырған хәмме нәрсеге дыққат аўдардым:

адам адамға хұкимдарлық еткен уақытта, бир-бирине зыян келтиргенин көрдим.

¹⁰ Кейин жаман адамның қалай жерленгенин көрдим. Мухаддес орынға келип-кетип жүрген сол адамлар өзлери жаманлық қылған қалада мақтаў алды. Бул да бийхуда.

¹¹ Жынаят ушын тез жаза берилмесе, адам баласының жүреги жаманлық ислеўге қумар болады. ¹² Гүнакар жүз мәрте гүна ислеп, узақ өмир сүрсе де, Қудайдан қорққанлардың хәм Оның алдында ҳадал жүргенлердің жақсылық көретуғынын анық билемен. ¹³ Ал жаман адам Қудайдан қорқпағаны ушын жақсылық көрмейди хәм оның саяға уқсаған өмири узақ болмайды.

¹⁴ Жер бетинде ақылға сыймайтуғын мынадай нәрсе де бар: гейде әдил адамлар жаман адамларға тийисли болған жазаны алады, ал әдил адамларға тийисли хұрметти жаман адамлар алады. Мен: «Бул да бийхуда, түсиниксиз нәрсе», – деймен.

¹⁵ Сонлықтан мен кеўил көтериўди артық көрдим.

Қуяш астында адам ушын ишип-жеп, кеўил көтериўден артық бахыт жоқ. Қуяш астында Қудайдың адамға берген өмири даўамында ислеген мийнетинен оған қалатуғыны усы.

¹⁶ Мен өзимди даналықты билиўге хәм жер бетинде күни-түни уйқы көрмей исленип атырған ислерди түсиниўге бағышладым. ¹⁷ Сонда мен Қудайдың хәмме ислерине ой жуўырттым. Хеш ким қуяш астында болып атырған нәрселерге түсинбейди. Ол қанша урынса да, буған ерисе алмайды. Дана адам буны билетуғынын айтса да, ол буның түбине жете алмайды.

Адамлар Қудайдың қолында

9 Солай етип, булардың хәммесин үйренип, мына жуўмаққа келдим: әдиллер, даналар хәм олар ислеген хәр бир ис Қудайдың қолында. Оларды Қудай уната ма, унатпай ма, буны адам билмейди. ² Хәр бир адамның ақыбети бирдей

болады. Әдил адам менен жауыз адамның да, жақсы адам менен жаман адамның да, хадал адам менен харам адамның да, қурбанлық беретуғын адам менен қурбанлық бермейтуғын адамның да ақыбети бирдей болады.

Жақсы адамға не болса, гүнакарға да сол болады. Ант ишкенге не болса, ант ишиуден қорққанға да сол болады.

³ Қуяш астында болып атырған ислердің хәммесиниң ишинде қайғылысы мынау: хәммениң тәғдири бирдей. Адамлардың жүреги жауызлыққа толған хәм олар өмир сүрген дәуиринде ақмақлық ислейди. Кейин олар өлилердің жанына кетеди.

⁴ Бирақ тири жүрген хәр бир адам ушын үмит бар. Аўа, өли арысланнан тири ийт жақсы.

⁵ Тирилер өлетуғынын биледи, Ал өлилер хеш нәрсени билмейди.

Оларға артық сый жоқ, Олар енди хеш еске алынбайды.

⁶ Өлгенлердің сүйиспеншилиги, жек көриушилиги,

Қызғанышлары әлле қашан өтип кетти.

Олар қуяш астында болып атырған нәрселерге, Енди араласа алмайды.

⁷ Енди барып, шадлық пенен наныңды жеп, қууаныш пенен шарабыңды иш. Қудай усы ислериңди мақуллайды. ⁸ Кийимлериңиз хәрдайым таза болсын, басыңыздан әтир арымасын. ⁹ Қуяш астында Қудай өзиңе берген қысқаша өмириңнің пүткил жумбақлы күнлерин сүйикли хаялың менен рәхәтте өткер. Өмирден хәм қуяштың астында ислеген мийнетиңнен саған берилген пай усы болады. ¹⁰ Қолыңнан не нәрсе келсе, хәммесин бар күшиң менен исле. Сен баратуғын жерде, яғный өлилер меканында жумыс та, ой-пикир де, билим де, даналық та жоқ.

¹¹ Қуяш астында мен және бир нәрсени көрдим:

Жарыста жүйрик,
Урыста күшли жеңе бермейди екен.

Данаға – мал-мүлик,
Ақыллыға – байлық,

Уқыплыға – хұрмет бәрқулла несип ете бермейди екен.

Бирақ олардың хәммеси ушын еле ўақыт хәм үмит бар.

¹² Адам өз ўақтың билмейди.

Торға түскен балық хәм дузаққа түскен қус сыяқлы, Адам да күтилмегенде бахытсызлыққа ушырайды.

Даналық ақылсызлықтан жақсырақ

¹³ Қуяш астында мен даналықтан және бир мысал көрдим. Ол маған әхмийетли болып көринди.

¹⁴ Ишинде азғана адам жасайтуғын кишкене бир қала бар еди. Күшли бир патша ол жерге келип, оны қамал қылды хәм қаланы басып алыу ушын, оның қарсысына үлкен бекинис құрды. ¹⁵ Бирақ сол қалада жарлы болса да, дана бир адам жасайтуғын еди. Ол өз даналығы менен бул қаланы қутқарып

қалды. Деген менен, кейин бул жарлы адамды хеш ким еске алмады. ¹⁶ Сонда мен өзиме өзим: «Даналық күштен артық. Бирақ жарлы адамның даналығына кеуил бөлип, оның сөзлерин тыңламайды екен», – дедим.

¹⁷ Дананың әлпайым айтқан сөзи, Ақылсызлар ишиндеги басшының бақырып айтқан сөзлеринен жақсырақ.

¹⁸ Даналық урыс қуралларынан жақсырақ, Бирақ бир ақылсыз көп жақсылықты жоққа шығарады.

10 Әтир майға түсип өлген шыбынлар әтир майды бузады,

Сол сыяқлы, хұрметли адамның азғана ақылсызлығы оның даналығы менен абырайына зыян келтиреді.

² Дананың жүреги дурыс жолға, Ақылсыздың жүреги терис жолға талпынады.

³ Ақылсыз қандай жолдан жүрмесин, Оған бәри бир ақыл жетиспейди.

Ол өзиниң ақылсызлығын хәммеге көрсетеди.

⁴ Егер хұкимдарыңның ғәзеби саған қарай лаўласа,

Орныңнан турып, кетип қалма.

Кишипейиллик үлкен қапашылықларды да бастыра алады.

⁵ Қуяш астында және бир жауызлықты көрдим.

Ол хұкимдар ислеген қәтелик еди:

⁶ Ақылсызлар жоқары лаўазымларға отырып, Хұрметли адамлар † төменде отырады.

⁷ Мен және атқа минген кулларды, Қулдай болып, жаяу жүрген басшыларды көрдим.

⁸ Шуқыр қазғанның өзи сол шуқырға түседі, Дийўалды бузғанды жылан шағады.

⁹ Тас қашаған адамды таслар жарақатлайды, Ағаш жарғанды ағаш жарақатлауы мүмкин.

¹⁰ Топыр балтаны қайрамаса,

Көп күш сарп етиледі.

Бирақ табысқа ерисиу ушын, даналықтың пайдасы көп.

¹¹ Егер жылан сыйқырланбастан бурын шағып алса,

Онда жылан сыйқырлаушының не кереги бар?

¹² Дананың аўзынан жағымлы сөзлер шығады, Ал ақылсыз өз сөзи менен өзин набыт қылады.

¹³ Оның сөзиниң басы – ақылсызлық,

Ақыры – ақмақлық.

¹⁴ Ақылсыз көп сөйлейди,

Бирақ адам келешекте не болатуғынын билмейди. Адам өлгеннен кейин не болатуғынын ким айта алады?

¹⁵ Ақылсыздың жумысы өзин шаршатады, Ол қалаға баратуғын жолды да билмейди.

¹⁶ Хәй, патшасы жас болып,

Хәмелдарлары азаннан баслап зыяпат қуратуғын ел, хәсирет шегесең!

¹⁷ Ал патшасы хәсыл туқымнан шыққан,

† Сөзбе-сөз: Байлар.

Хәмелдарлары тек мәслик етиуі ушын емес,
Ал күш топлау ушын керек ұақтында зыяпат
беретуғын ел бахытлы!

¹⁸ Ериншекликтен тамның төбеси ойылар,
Жалқаулықтан төбеден суу өтер.

¹⁹ Зыяпат адамның кеулин көтерер,
Шарап өмирге қууаныш алып келер,
Ал ақша хәмме мүтәжликті қанаатландырар.

²⁰ Патшаны, хәтте, ишиңнен болса да, жаманлама,
Хүрметли адамды † төсекте жатып та, ғарғама.
Себеби аспандағы қулар хабар тасыр,
Қанатлы барлықлар сөзиңди жеткизер.

Келешекти ойла

11 Наныңды басқаларға бергенде, қыйналмай
бер,

Сонда күнлер өтип, ол өзиңе қайтып келер. ††

² Барыңнан жети ямаса сегиз адамға пай бер,
Жер бетінде қандай апатшылық болажағын
билмейсең.

³ Бултлар тойынғанда,
Жер бетине жауын жаудырады.

Терек қублаға қарай қуласса да, арқаға қарай
қуласса да,

Ол қулаған жерінде қалады.

⁴ Самал қатты ессе, туқым сеппес,
Булт қойыу болса, зүрәэтин ормас.

⁵ Самалдың қай жақтан есетуғынын хәм
курсактағы баланың сүйегиниң қалай пайда
болатуғынын билмейтуғының сыяқлы,
Хәмме нәрсени ислеитуғын Қудайдың ислерин де
биле алмайсаң.

⁶ Азанда туқым сеп,
Кеште де қолың бос турмасын.

Олардың қайсысының өнимли болатуғынын
билмейсең.

Анаусы ма, мынаусы ма?

Бәлким екеуі де жақсы өним берер.

⁷ Жақтылық татлы,
Қуяшты көриу көзге жағымлы.

⁸ Адам қанша көп жасаса да,
Бәрқулла қууанып жасасын.

Бирақ қараңғы күнлердің бар екенін де
умытпасын.

Олар да аз емес.

Не жүз бермесин, бәри де бийхуда.

Жаслықтың қәдирин бил

⁹ Хәй, өспирим! Жаслық шақта кеуил көтер.

Жаслық шағында жүрегиң сени шадлыққа
бөлесин.

Кеулиң күсеген, көзиң қәлеген нәрсени исле.

Бирақ булардың барлығы ушын, Қудайдың сени
хүким қылатуғынын билип қой.

¹⁰ Сонлықтан жүректен қайғыны қууып,

Денеңнен азапты алып тасла.

Балалық та, жаслық та тез өтип кетеди.

12 Қайғылы күнлер, яғнай ақырғы күнлер
келип:

«Мен олардан хеш рәхәт таппадым», – деп
айтпасыңнан алдын,

Жаслық шағында Жаратыушыңды еске ал!

² Қуяш, жарықлық, ай хәм жулдызлар

гүңгиртленип,

Жауын изинен және қара бултлар қапламастан
алдын,

Оны еске ал!

³ Сол күн келгенде,

Үйди қорғайтуғынлар қалтырайды,

Күшлилер ийиледи,

Дигирман тартыушылар аз қалғанлықтан, исин
тоқтатады,

Терезеден сыртқа қарайтуғынларды гүңгирт
тартады.

⁴ Көшеге қараған қапылар жабылады,

Дигирманның сестин еситпейтуғын болады.

Қус сестинен оянады,

Бирақ сайрағанын зорға еситеди.

⁵ Бәлентликтен қорқатуғын болып қалады,

Көшеге шығыуға жүрексинбейди,

Бадам ағашы ақ түске енеди,

Шегиртке сүйретилип қалады,

Хеш бир мийуе қуштарлық оятууға жәрдем
бермейди.

Адам өзиниң мәңгилик үйине кирежақ,
Көше жоқлау айтып жылағанларға толып кетеди.

⁶ Сонлықтан гүмис шынжыр үзиліп,

Алтын кесе сынбастан,

Булақ басындағы гүзе қыйрап,

Қудық үстиндеги суу тартқыш үзилместен,

⁷ Топырақтан исленген денең жерге қайтпастан,
Қудай берген рууың да Қудайға қайтпастан

бурын,

Өзиңди Жаратқанды еске ал!

⁸ Бийхуда, бийхуда! – дейди Ұазшы, – Хәммеси
бийхуда!

Соңғы сөз

⁹ Ұазшы дана адам болып ғана қоймай,
билгенлерин халыққа да үйретти. Ол көплеген
нақыл-мақалларды ой елегинен өткизип,
изертледи хәм қайта исле, орны-орнына қойды.

¹⁰ Ұазшы терең мәнили сөзлерди изледи, ол
хақыйқат сөзлерин дурыс жазды.

¹¹ Даналардың сөзлери шопанның ушлы таяғына,
жыйналған нақыл сөзлер беккем қағылған шегеге
уқсайды. Бул сөзлер бир Шопан тәрәпинен
берилген. ¹² Булардан тысқары, балам, мыналарды
билип қой: көп китап жазыудың шегі жоқ, көп
китап оқыу денени шаршатады.

¹³ Хәмме нәрсе айтылды, енди жуумақты
тыңдайық:

Қудайдан қорқ, Оның буйрықтарын орында!

† Сөзбе-сөз: Байды. †† Сөзбе-сөз: Наныңды сууға тасла,
Себеби көп күнлер өтип, оны және табасаң.

Бул ҳәр бир адамның парызы.

¹⁴ Қудай ҳәр бир исти,

Жасырын исленген жақсы-жаман ислердің
хәммесин хәким қылады.

Ийшая

1 Яхуда патшалары Уззия, Иотам, Ахаз хәм Хизкия хүкімдарлық қылған дәуірде Амос улы Ийшаяның Яхуда хәм Ерусалим тууралы көрген аяны:

Жаратқан Ийениң Яхуда халқына ескертиуи

2 Хәй көклер, тыңлаң! Хәй жер, қулақ түр!
Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен балаларды тәрбиялап, өсирдим,
Бирақ олар Маған қарсы бас көтерди.
3 Мал өз ийесин,
Ешек ийеси қойған ақырды таныйды.
Бирақ Израил Мени танымайды,
Халқым Мени түсинбейди».
4 Уах, гүналы миллет,
Жазығы аұыр халық,
Жауызлық ислеуши әулад,
Бузғын балалар, хәсирет шегесизлер!
Сизлер Жаратқан Ийени тәрк еттиңиз,
Израилдың Мухаддесин менсинбединиз,
Оған арқаңызды қараттыңыз.
5 Не ушын сизлер еле жазалана бересиз?
Неге бас көтериўди даўам ете бересиз?
Басыңыз пүткиллеи жараланған,
Жүрегиниз толық хәлсиреген.
6 Аяғыңыздың ушынан басыңызға шекем саў
жериңиз жоқ,
Тек жарақатлар, кесиклер, ашық жаралар.
Жуўылмаған, байланбаған, май жағылмаған.
7 Елиңиз ўайран болған,
Қалаңыз жанып күл болған.
Жат жерлилер көз алдыңызда жериңизди талан-
тараж етер,
Уайран етип, оны қарабақанаға айландырар.
8 Қыз Сион жалғызланып, жүзим бағындағы
саяман,
Палыз атызындағы шертек,
Қамалдағы қала сыяқлы болып қалар.
9 Егер Әлемниң Жаратқан Ийеси,
Бизлер ушын бир қанша адамды аман
қалдырмағанда,
Бизлер Содомдай болар,
Гомораға мегзер едик.
10 Хәй, Содом басшылары,
Жаратқан Ийениң сөзин тыңлаң!
Хәй, Гомора халқы,
Қудайымыздың Нызамына қулақ салың!
11 Жаратқан Ийе былай дейди:

«Қурбанлықларыңыздың көп болғанынан Маған не пайда?!

Жандырылатуғын қурбанлыққа берген
қошқарларыңызға,
Семиртилген малларыңыздың майларына әбден
тойдым.

Буға, тоқлы хәм ешкилердиң қанынан ләззет
алмайман.

12 Алдыма хызмет етиў ушын келгениңизде,
Ким сизлерден булардың хәммесин алып келиўди
сорады?

Мениң хәўлимди басқыламаң,

13 Артық мәниссиз садақаларыңызды усынбаң!
Хош ийисли түтеткилериңиз де Маған
жеркенишли.

Жаңа ай байрамларыңыздағы, Шаббат
күнлериңиздеги хәм басқа да
жыйналысларыңыздағы жауызлықларға тақатым
жоқ.

14 Жаңа ай байрамыңызды хәм белгиленген
байрам күнлериңизди,
Жаным жек көреді.

Олар Мен ушын жүк болды,
Оларды көтерип жүриўден шаршадым.

15 Сизлер қол жайып, Маған жалбарынғаныңызда,
Көзимди сизлерден жасыраман,
Қаншама көп дуға етсеңиз де,
Мен тыңламайман.

Қолларыңыз қанға батқан,
16 Жуўының, тазаланың.

Ислеген жауыз ислериңизди көзимнен жоқ
қылың,

Жаманлық қылыўды тоқтатып,

17 Жақсылық ислеўди үйрениң!

Әдалатлықты излең,

Езиўшини жолға салың,

Жетимди қорғаң,

Жесирди жақлаң».

18 Жаратқан Ийе былай дейди:

«Келиңлер, мәселени бирге талқылайық!

Гүналарыңыз қып-қызыл болса да,

Олар қардай аппақ болады.

Олар шым қызыл болса да,

Ақ жүндей болады.

19 Егер бойсынып, тыңласаңыз,

Жер өндирген жақсы нәрселерди жейсиз.

20 Ал егер қасарысып, бас көтерсеңиз,

Сизлерди қылыш жалмайды».

Булар Жаратқан Ийениң аўзынан шыққан сөзлер.

Қудай Ерусалимди хәким етеди

²¹ Ерусалим! Қалайынша садық қала бузық хаялға айланды?

Ол әдалатқа толы еди,

Онда әдиллик мәкан басқан еди,

Енди болса, қанхорларға толған!

²² Гүмистей едің ғаўажаққа айландың,

Жақсы шараптай едің енди суў араласты.

²³ Хәкимдарларың қулақсызлық етти,

Урыларға шерик болды.

Олардың хәммеси параны жақсы көреді,

Саўға дәме етеди.

Олар жетимлерди қорғамайды,

Жесирлердиң арзын тыңламайды.

²⁴ Сонлықтан Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси,

Израилдың Күшли Қудайы былай дейди:

«Душпанларыма ғәзбимди төгіп,

Жаўларымнан өшимди аламан!

²⁵ Қолымды саған қарсы көтерип,

Ғаўажағыңды силтидей тазартаман,

Барлық қосымталарды сеннен алып таслайман.

²⁶ Бурынғыдай, бийлеріңди қайта тиклеп,

Басыңда болғанындай, мәсләхәтшилеріңди қайта қояман.

Сонда сени „Әдиллик қаласы,

Садық пайтахт“ деп атайды».

²⁷ Сион әдалатлық пенен,

Тәўбе қылған турғынлары әдиллик пенен қутқарылады.

²⁸ Бирақ өшегискенлери хәм гүнакарлары бирге қырып тасланып,

Жаратқан Ийени тәрк еткенлер жоқ қылынады.

²⁹ Заўықланып сыйынған кийели теребинф ағашларыңыз ушын уятқа қалып,

Сыйыныў ушын өзлериңиз сайлап алған бағларыңыз ушын шерменде боласыз.

³⁰ Сизлер жапырағы төгилген теребинф ағашына, суўсыз қалған бағқа уқсайсыз.

³¹ Күшлилер қаўыққа,

Олардың ислери ушқынға айланады.

Күшлилер ислери менен бирге жанады,

Бул отты хеш ким өширмейди.

2 Амос улы Ийшәяға Яхуда хәм Ерусалим хәққында аян арқалы билдирилген сөз мынаў:

² Ақырғы күнлерде Жаратқан Ийениң

Ибадатханасы турған таў,

Таўлардың ең баслысы,

Төбелердиң ең бийиги болады,

Пүткил миллетлер оған қарай ағылады.

³ Көплеген халықлар келип, былай дейди:

«Жүриңлер, Жаратқан Ийениң таўына,

Яқыптың Қудайының Ибадатханасына

көтерилейик.

Ол бизлерге Өз жолларын үйретсин,

Бизлер де Оның соқпақларынан жүрейик».

Өйткени Нызам Сионнан,

Жаратқан Ийениң сөзи Ерусалимнен шығады.

⁴ Жаратқан Ийе миллетлер арасында қазылық етип,

Көплеген халықлардың арызын шешер.

Енди олар қылышларынан пазна,

Найзаларынан орақ соғар.

Миллет миллетке қарсы қылыш көтермес,

Артық урысыўды да үйренбес.

⁵ Яқыптың урпақлары,

Келиң, Жаратқан Ийениң нурында жүрейик!

Жаратқан Ийениң күни

⁶ Сен Өз халқыңды, Яқыптың урпақларын тәрк еттиң,

Өйткени олардың иши шығыстың үрп-әдетлерине толы.

Олар филистлер киби пал ашады,

Жат еллилер менен қол қысысады.

⁷ Жери болса, гүмис хәм алтынға толы,

Ғәзийнесиниң есап-саны жоқ.

Ели атларға толы,

Арбаларының есап-саны жоқ.

⁸ Олардың жери бутларға толы,

Олар өз қолларының исине,

Бармақлары менен соққан нәрсеге тәжим етеди.

⁹ Инсан аяқ-асты болды,

Хәр бири диз шөкти,

Қудай, оларды кеширме!

¹⁰ Жаратқан Ийениң қорқынышлы қәхәринен,

Оның салтанатының уллылығынан,

Жартастарға кирип алың,

Топырақ астына жасырының.

¹¹ Адамның менмен нәзери төмен қаратылып,

Тәкаббирлиги жерге урылады.

Тек жалғыз Жаратқан Ийе сол күни

жоқарылатылады.

¹² Әлемнің Жаратқан Ийесиниң бир күни бар,

Сол күни Ол барлық менменлерге, тәкаббирлерге

хәм барлық мақтаншақларға қарсы шығып,

Оларды жерге урады.

¹³ Лебанонның барлық бийик хәм асқынлаған

кедр ағашларына,

Башанның барлық еменлерине,

¹⁴ Барлық бийик таўларға,

Барлық бәлент төбешиклерге,

¹⁵ Хәр бир бийик минараға,

Хәр бир беккем дийўалға,

¹⁶ Барлық үлкен саўда кемелерине,

Олар хәўес қылған барлық әжайыбатларға қарсы турылады.

¹⁷ Адамзат менменлиги қулатылып,

Инсан мақтанышы жерге урылады.

Тек жалғыз Жаратқан Ийе сол күни

жоқарылатылады.

¹⁸ Бутлар биротала жоқ болады.

¹⁹ Жаратқан Ийе жерди ләрзеге келтириў ушын

турғанда,

Оның қорқынышлы қәхәринен,

Салтанатының уллылығынан,

Адамлар жартастардың жарықтарына,
Жердің тесиклерине кирип кетеди.

²⁰ Сол күни адамлар өзлеринің сыйыныуы үшін
ислеген,

Гүмис хәм алтын бутларын,
Гөр тышқан хәм жарғанатларға таслайды.

²¹ Жаратқан Ийе жерди ләрзеге келтириуі үшін
турғанда,

Оның қорқынышлы қәхәринен,
Салтанатының уллылығынан қашып,
Жартастардың жарықтарына,
Таулардың тесиклерине кириуі үшін солай
ислейди.

²² Деми мурнында болған адамзаттан үмит етиуді
тоқтатың!

Ол ким болыпты?

Яхуда хәм Ерусалим үстинен шығарылған хуким

3 Мине, Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси,
Ерусалимнен хәм Яхудадан тирек хәм
сүйенишлерин:

Барлық нан хәм суу дереклерин,

² Батырларын хәм жауынгерлерин,

Бийлерин хәм пайғамбарларын,

Палкерлерин хәм ақсақалларын,

³ Елиубасыларын хәм абырайлы адамларын,

Мәсләхәтшилерин, шебер усталарын хәм

көзбайлаушыларын тартып алады.

⁴ Ол былай дейди:

«Мен өспиримлерди оларға басшы етип қояман,

Оларға гөдеклер хукимдарлық етеди.

⁵ Адамлар бир-бирине қысым жасап,

Қоңсы қоңсысын жәбирлейди.

Жаслар жасы үлкенлерди,

Қарапайымлар абырайлыларды сыйламай қояды.

⁶ Сонда адамлар өз әкесинің хожалығындағы,

Тууысқанына жабысып:

– Сениң үстинде кийимің бар екен,

Сен бизлерге басшы болып,

Мына ұайран болған үйиндилерди қол астыңа ал!

– дейди.

⁷ Бирақ сол күни ол бақырып:

– Мен жараңызды таңа алмайман!

Үйимде аұқат та, кийим де жоқ.

Мени басшы қылып қоймаңлар, – дейди».

⁸ Ерусалим қыйрады,

Яхуда қулады.

Олардың сөзлери хәм ислери Жаратқан Ийеге
қарсы болып,

Оның салтанатын масқара қылды.

⁹ Жүз көринислери өзлерине қарсы гүуалық

береди,

Содом сыяқлы гүналарын ашық айтады, хеш

жасырмайды.

Олар хәсирет шегеди!

Себеби олар өз басына өзлери апат келтирди.

¹⁰ Әдиллерге айтың, олар жақсылық көрер,

Олар өз ислеринің мийуесин татар.

¹¹ Залымлар хәсирет шегеди!

Олар жақсылық көрмес,

Қолы менен ислеген исинің есесин алар.

¹² Жас балалары езер халқымды,

Хаяллары оларға хукимдарлық етер,

Халқым, жетекшилерің сизлерди жолдан урды,

Жүрер жолыңыздан адастырды.

¹³ Жаратқан Ийе дауа ашыуы үшін орнынан

қозғалып,

Халықларды хуким етиуі үшін аяққа турды.

¹⁴ Жаратқан Ийе Өз халқының ақсақалларын хәм

басшыларын хуким етиуге кирисип:

«Сизлер жүзимзарларымды ұайран еттиңиз,

Үйлеріңиз жарлылардан талап алған олжаға

толы.

¹⁵ Сизлер неге Мениң халқымды езип,

Жарлыларды қысқыға ала бересиз? – дейди»

Буны Қудай, Әлемнің Ийеси айтады.

¹⁶ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Сион қызлары төкаббир,

Мурнын аспанға көтерип,

Көзлерин сүзип жүреді,

Аяқларындағы халқаларын шыңғырлатып,

Керилип қәдем басады».

¹⁷ Сонлықтан Жаратқан Ийе Сион қызларының бас

кийимлерин жулып алып,

Еңбегин ашып таслайды.

¹⁸ Сол күни Жаратқан Ийе олардың аяқларындағы

халқаларды,

Шашбауларын, ярым ай көринисиндеги безений

буйымларын,

¹⁹ Сырғаларын, билезиклерин, орамалларын,

Орайпеклерин, тобығындағы шынжырларды,

ийин жапқышларын,

Әтир шийшелерин, тумарларын,

²⁰ Мөр жүзиклерин, әребеклерин,

²¹ Сәнли кийимлерин, жегделерин, шекпенлерин,

шыжланларын,

²² Сийледей жуқа кийимлерин, зығыр

кийимлерин, түрмелерин, жаулықтарын,

Хәммесин тартып алады.

²³ Сонда әтирдің орнын сасық ийис,

Белбеудің орнын жип,

Әшекөйленген шаштың орнын тақыр бас,

Сәнли кийимнің орнын аза кийими,

Сулуйлықтың орнын шерменделик тамғасы

басады.

²⁴ Еркеклеріңиз қылыштан өледі,

Жауынгерлеріңиз сауаш майданында қаза

табады.

²⁵ Сионның дәрұазалары жылап, аза тутады,

Босап қалып, пайтахт тақыр жерде отырып

қалады.

4 Сол күни жети хаял бир еркекке жабысып,

оған:

«Бизлер өз нанымызды жеп, өз кийимимизди

кийемиз,

Бизлерди өз некеңе алып,

Шерменделиктен қутқарсаң болғаны», – дейди.

Ерусалимнің келешеги

² Сол күни Жаратқан Ийе отырғызған нәл гөззал хәм салтанатлы болады. Жердің мийүйеси де Израилдың аман қалғанларына мақтаныш хәм даңқ болады. ³ Сионда қалғанлар, Ерусалимде аман қалғанлар – Ерусалимде тири қалыу тәғдирине жазылған хәр бир адам «мухаддес» деп аталады. ⁴ Ийемиз Сион қызларының напәклигин жууып таслағанда, Ерусалимде төгілген қанды да хүким руұхы хәм от руұхы менен тазалайды. ⁵ Соңынан Жаратқан Ийе Сион тауының хәмме тәрәпиниң үстине хәм ол жерге жыйналғанлардың үстине күндиз булт хәм түтин, түнде жалынлаған оттың жақтысын жаратады. Пүткіл салтанат үсти қапланған болып, ⁶ ол күндизги ыссыда шатыр, дауыл хәм жауында пана хәм қорғаныш болады.

Жүзимзар туұралы жыр

5 Мен сүйиклимнің жүзимзары туұралы жыр айтып берейин:

Топырағы өнімдар бир төбеде,
Сүйиклимнің жүзимзары бар еди.

² Ол жерди аударып, тастан тазалап,
Сайланды нәллерди екти.

Оның ортасына гүзет минарасын орнатып,
Жүзим сығатуғын шуқыр қазды.

Ол бағынан жақсы жүзим күтти,
Бирақ бағ жабайы жүзим берди.

³ Сонлықтан сүйиклим былай дейди:

«Енди, хәй Ерусалим турғынлары, Яхуда халқы!
Мениң менен жүзимзарым ортасында қазылық етиң.

⁴ Жүзимзарым ушын және не қылайын?

Мен оған ислеменген не қалды?

Мен жақсы жүзим күткен едим,

Ол неге жабайы жүзим берди?

⁵ Ал енди мен сизлерге,

Жүзим бағыма не қылатуғынымды айтайын:

Оның қорғанларын алып таслайман,

Бағ жалмап жеп қойылсын,

Дийуалларын бузып таслайман,

Ол басқылап таслансын.

⁶ Мен бағды ұайран қыламан,

Ол путалмайды, топырағы аударылмайды,

Оны шат тикен хәм жантақ басып кетеди.

Үстине жауын жаумасын деп, бултқа буйрық

беремен».

⁷ Әлемнің Жаратқан Ийесиниң жүзимзары –

Израил халқы,

Яхуда халқы – Оның отырғызған сүйикли бағы.

Ол әдалатлық күтти, бирақ, қаннан басқа хеш нәрсе көрмеді,

Ол әдиллик күтти, бирақ жапа шеккенлердің пәриядынан басқа хеш нәрсе еситпеди.

Зулымлық қылыушылардың шегетуғын хәсирети

⁸ Үй үстине үй, атыз үстине атыз қосып атырғанлар, хәсирет шегесизлер!

Басқаларға жер қалдырмай,

Жер бетінде жалғыз өзиңіз жасамақшысызлар.

⁹ Әлемнің Жаратқан Ийесиниң мына сөзлери

қулағыма шалынды:

«Сөзсиз, көп үйлер ұайран қылынады,

Зәулим хәм көркем жайлар ийесиз қалады.

¹⁰ Он сүрим жердеги жүзимзардан тек бир бат †

шарап шығады,

Бир хомер †† туқым тек бир эфа ‡ өним береді».

¹¹ Ерте таңда турып, өткір ишимлик изинен

қууғанлар,

Ымырт жабылғанша шарап ишип мәс болғанлар,

хәсирет шегеди!

¹² Олардың зыяпатларында лира хәм арфа,

Дәп хәм сырнай шертилип, шарап ишиледі,

Бирақ олар Жаратқан Ийениң ислерине кеуил

бөлмейді,

Оның қоллары менен жаратылғанларға итибар

бермейді.

¹³ Сонлықтан халқым наданлығы себепли сүргин

қылынады;

Абырайлы адамлары ашлықтан өлип,

Қарапайым халық шөлден қырылады.

¹⁴ Буған қоса, өлилер мәканының иштейи

ашылып,

Аузын қатты керип ашады,

Ерусалимнің абырайлылары хәм қарапайым

халқы,

Олардың шауқым-сүренлери хәм шадлығы сол жерге киреди.

¹⁵ Адамзат бойсындырылып, хәр бир адам дизе бүгеди,

Менменнің көзи төмен қарайды.

¹⁶ Бирақ Әлемнің Жаратқан Ийеси әдалатлықта

мәртебеге ерисип,

Мухаддес Қудай әдилликте Өз мухаддеслигин

көрсетеди.

¹⁷ Сонда қойлар өз жайлауларындағыдай

жайылып жүреді,

Қозылар байлар таслап кеткен қарабақаналар

арасында отлайды.

¹⁸ Қылмысын жалған қосып есилген арқан менен

тартып жүрген,

Ал гүнаны арбаның жиби менен тартып

жүргенлер, хәсирет шегеди!

¹⁹ Хәтте, олар: «Қудай асықсын, исин тезирек

ислесин,

Биз де көрейик,

Израилдың Мухаддесиниң мақсети тезирек

әмелге ассын,

Биз де оны билейик», – дейди.

²⁰ Жаманды жақсы, жақсыны жаман,

† Бир бат – шама менен 22 литр. †† Бир хомер – шама менен 220 литр. ‡ Бир эфа – шама менен 22 литр.

Түнекти жақты, жақтыны түнек,
Ашшыны мазалы, мазалыны ашшы дегенлер,
хәсирет шегеди!

²¹ Өзин дана деп санап,
Өзин ақыллы билгенлер, хәсирет шегеди!

²² Шарап ишиўде қахарман болғанлар,
Өткир ишимликти араластырып ишиўде
батырлар,

²³ Пара алып, айыплыны ақлағанлар,
Ҳақты хуқықынан айырғанлар хәсирет шегеди!

²⁴ Оттың сабанды жалмағаны,
Жалынның пишенди өртегени сыяқлы,
Олардың тамыры да ширип кетер,
Гүллери шаң-тозаң киби көкке суўырылар.
Себеби олар Әлемнің Жаратқан Ийесинің
Нызамынан жүз бурып,
Израилдың Мухаддесинің сөзин нәзерге илмеді.

²⁵ Сол себепли Жаратқан Ийениң ғәзеби,
Өз халқына қарсы лаўлады,
Қолын оларға қарсы созып, жазалайды.

Сонда таўлар титиресер,
Олардың өли денелери тасланды сыяқлы
көшелерде жатар.

Сонда да Оның ғәзеби басылмас,
Қолы созылыўын даўам етер.

²⁶ Ол алыслардағы миллетлерге белги берер,
Жер шетінде жасап атырғанларды ысқырып
шақырар,

Мине, олар да тез, асығып-үсигип жетип келер.

²⁷ Бирде бирейи шаршамайды, сүрникпейди,
Мүлгимейди, уйқыламайды,
Белинен белбеуи шешилмейди,
Аяқ кийиминің баўы үзилмейди.

²⁸ Олардың оқлары ушқырланған,
Оқ жайлары тартылған,
Атларының туяқлары шақмақ тасқа,
Арбаларының дөңгелеклери куйынға мегзер.

²⁹ Олардың ақырыўы арысланға уқсайды,
Олар жыртқыш арыслан киби ақырар,
Ырылдап, олжасын тутып, алып кетер,
Ҳеш ким оны қутқара алмас.

³⁰ Сол күни олар олжа үстинде,
Теңиз туўлаўы киби ырылдасар.
Егер бирей жерге нәзер салса,
Әне, қара түнек пенен азапты көреді,
Нур қара бултлар менен қапланған болады.

Жаратқан Ийениң Ийшаяны шақырыўы

6 Патша Уззия өлген жылы мен бийик хәм
салтанатлы тахт үстинде отырған Ийемизди
көрдим. Оның кийиминің етеклери Ибадатхананы
толтырып турған еди. ² Оның жоқарысында
серафлар † турған болып, хәр биринің алты қанаты
бар еди. Олар еки қанаты менен жүзин, еки қанаты
менен аяқларын жаўып, ал қалған екеуи менен
ушып турар еди. ³ Олар бир-бирине даўыслап
былай деп айтар еди:

† Серафлар – жалынлы аспан барлықлары

«Әлемнің Жаратқан Ийеси,
Мухаддес, мухаддес, мухаддес!

Пүткил әлем Оның салтанатына толған».

⁴ Олардың даўысынан қапының жақлаўлары
қозғалып, Ибадатхана түтинге толды.

⁵ Сонда мен: «Сорым қурысын! Қурып қалдым!
Өйткени мен аўзы харам адамман хәм аўзы харам
адамлар арасында жасап атырман. Деген менен,
Патшаны – Әлемнің Жаратқан Ийесин көзлерим
көрді», – дедим.

⁶ Буннан соң, серафлардың бири маған қарай
ушты. Оның қолында түтетки түтетилетуғын
орыннан этөшкир менен алынған қоз бар еди. ⁷ Ол
қозды аўзыма тийгизип: «Мине, бул қоз
еринлериңе тийди. Енди қылмысларың алып
тасланды, гүналарың кеширилди», – деди.

⁸ Соңынан Ийемиздин:

– Кимди жиберейин, Бизлер ушын ким барады? –
деген даўысын еситтим.

– Мине, мени жибер, мен бараман, – дедим мен.

⁹ Ол былай деди:

– Барып, бул халыққа:

«Еситиўге еситесиз, бірақ түсинбейсиз,
Көриўге көресиз, бірақ мән бермейсиз», – деп айт.

¹⁰ Солай етип, бул халықтың жүрегін сезимсиз
қатал қыл,

Қулақларын аўырластыр,

Көзлерин гүңгиртлестир.

Олар көзлери менен көрмесин,

Қулақлары менен еситпесин,

Жүреклери менен сезбесин,

Маған жүз бурып, шыпа таппасын.

¹¹ Мен Оннан:

– Ийем, бул қашанға дейин даўам етеди? – деп
сорадым.

Ол былай деп жуўап берди:

– Қалалар қыйрап, қаңырап босап,

Үйлер адамсыз қалғанша,

Жерлер қаңырап, ұайран болғанша,

¹² Мен, Жаратқан Ийе хәммесин узақларға қуўып
жиберип,

Елде таслап кетилген жерлер көбейгенше.

¹³ Егер де елде халықтың оннан бири қалса да,

Оны қайтадан жоқ қыламан.

Бірақ кесип тасланғанда түбири қалған,

Теребинф ямаса емен ағашы сыяқлы,

Мухаддес туқым да түбирден қайта шығады.

Патша Ахазға берилген белги

7 Уззияның ақлығы Иотамның улы Ахаз Яхудаға
патшалық қылған дәўирде Арам патшасы
Ресин менен Израил патшасы Ремалия улы Пеқах
Ерусалимге урыс ашты, бірақ басып ала алмады.

² Даўыттың урпағы Арамның Эфрайым менен
бирлескенин еситкенде, Ахаздың хәм оның
халқының жүрегі тоғайдағы даўыл тербеткен
тереклер киби шайқалып, дирилдеди. ³ Сол арада
Жаратқан Ийе Ийшаяға былай деди:

– Улың Шеар-Яшуб † пенен бирге кир жууышының атызына баратуғын жолдағы, Жоқарғы ҳауызға суу қуйылатуғын жерге барып, Ахазды қарсы ал. ⁴ Оған былай деп айт: «Абайлы бол, тынышлық сақла, қорқпа! Пысқып, шала жанып турған еки отын қалдығынан – Арам патшасы Ресиннің хәм Ремалияның улының лаулаған ғәзебинен руўхың түспесин. ⁵ Арам Эфрайым хәм Ремалияның улы менен саған қарсы жаман жоба дүзип: ⁶ „Келиң, Яхудаға шабыуыл жасайық, оны қорқытып, басып алайық хәм Табеелдің улын патша етип қояйық“, – дейди. ⁷ Бирақ Қудай Ийе былай дейди:

„Бул әмелге аспайды,

Жүз бермейди де,

⁸ Дамаск тек Арамның пайтахты,
Ресин болса тек ғана Дамасктің басы.

Эфрайым алпыс бес жыл ишинде халық болыудан қалады.

⁹ Самария тек Эфрайымның пайтахты,
Ал Ремалияның улы болса тек ғана Самарияның басы.

Егер исенимиңизде бекем турмасаңыз,
Сизлер де хеш қашан бекем тура алмайсыз“».

¹⁰ Жаратқан Ийе Ахазға қайтадан: ¹¹ «Қудайың Жаратқан Ийеден белги сора. Белги өлилер мөканынан тереңде, аспаннан бийикте болса да сорай бер», – деди. ¹² Бирақ Ахаз: «Мен сорамайман, Жаратқан Ийени сынамайман», – деди. ¹³ Сонда Ийшәя былай деди: «Онда тыңлаң, хәй Дауыттың урпақлары! Адамлардың шыдамын сынағаныңыз аз болғандай, енди Қудайымның да шыдамын сынамақшымысыз? ¹⁴ Солай етип, Ийениң Өзи сизлерге белги береді: Мине, қыз хәмиледар болып ул тууады хәм оның атын Иммануел †† деп қояды. ¹⁵ Ол жаманнан қашып, жақсыны таңлай билемен дегенше, қатық ишип, пал жейди. ¹⁶ Себеби бала жаманнан қашып, жақсыны таңлай билемен дегенше, сени қорқытқан сол еки патшаның жери шөлге айлаңдырылады. ¹⁷ Бирақ Жаратқан Ийе Ассирия патшасы арқалы сениң, халқыңның хәм ата-бабаларыңның урпақларының басына Эфрайымның Яхудадан айырылған күнинен бери болып көрилмеген ауыр күнлерди салады.

¹⁸ Сол күни Жаратқан Ийе Мысыр дәрьяларының аяқ ушларындағы шыбынларды хәм Ассирия жерлериндеги хәррелерди ысқырып шақырады.

¹⁹ Олар ушып келип, дәрья жағасындағы ойпатлықларға, жартастардың жарықларына, барлық тикенекли путаларға хәм барлық жайлауларға орналасып алады.

²⁰ Сол күни Ийемиз Евфрат дәрьясының арғы жағынан жаллап алынған пәки – Ассирия патшасы арқалы шашыңызды, аяқларыңыздағы түклерди,

хәтте, сақалларыңызды да алып таслайды. ²¹ Сол күн келгенде ким де ким бир қашар хәм еки қойды сақлап қала алса, ²² олар берген мол сүттен, сол адам қатық ишеди. Елде қалған хәр бир адам қатық ишип, пал жейди.

²³ Сол күни бахасы мың гүмис шекел болған мың жүзим нәли отырғызылған хәр бир бағды шат тикен хәм жантақ қаппап кетеди. ²⁴ Пүткил елди тикен хәм жантақ қаппап кеткенликтен, адамлар ол жерге оқ жай хәм оқлары менен аңға келеди. ²⁵ Бир ұақытлары ислеу берип пайдаланған төбешиклердің хеш бирине енди тикен хәм жантақлардан қорқып, бара алмайсызлар. Ол жерлер сыйыр бағылып, қой басқылайтуғын жерге айланады».

Ассирия патшасының урысы

8 Жаратқан Ийе маған: «Үлкен бир тахта ал да, оған анық етип: „Махер-Шалал-Хаш-Баз“ ‡ деп жаз. ² Мен руўханий Урия менен Еберехия улы Зехарияны исенимли гүуалар етип тайынлайман», – деди.

³ Кейин мен пайғамбар хаялым менен жаттым. Ол хәмиледар болып, ул тууды. Сонда Жаратқан Ийе маған: «Атын Махер-Шалал-Хаш-Баз қой. ⁴ Бала „аға, апа“ деп айтып үлгерместен алдын, Ассирия патшасы Дамасктің байлығын хәм Самариядан тартып алған олжаларын алып кетеди», – деди.

⁵ Жаратқан Ийе сөзин дауам етип маған былай деди: ⁶ «Бул халық тыныш ағып турған Шилоах сууларынан ұаз кешип, Ресин хәм Ремалияның улына қууанды. ⁷ Сонлықтан, Ийеңиз болған Мен Евфраттың мол хәм бурқасынлаған сууын – Ассирия патшасын хәм оның пүткил құдиретин үстиңизге баслап келмектемен. Ол барлық кәнарларынан шығып, пүткил жағаны басып кетеди. ⁸ Суу тасқыны Яхуданы басып, алқымына келеди. Иммануел, оның жайылған қанатлары пүткил елиңди қаппайды!»

⁹ Хәй халықлар, жыйналыңлар, набыт боласызлар! Қулақ түриңлер, хәй узақтағы еллердің хәммеси! Беллериңизди бууыңлар, бирақ набыт боласызлар! Беллериңизди бууыңлар, бирақ набыт боласызлар! ¹⁰ Бирге мәсләхәт қурың, бирақ ол пушқа шығады. Сөз сөйлейсиз, бирақ ол әмелге аспайды. Себеби Қудай бизлер менен бирге!

Жаратқан Ийениң ескертиуі

¹¹ Жаратқан Ийениң күшли қолы үстимде болып, бул халықтың жолынан жүрмеуді қатаң ескертип, маған былай деди:

¹² «Бул халықтың тил бириктириуі деп атағанының хеш қайсысын,
Тил бириктириуі деп атамаң.

† Шеар-Яшуб – еврейшеде «Тири қалғанлар қайтады» деген мәнисте. †† Иммануел – еврейшеде «Қудай бизлер менен бирге» деген мәнисте.

‡ Махер-Шалал-Хаш-Баз – еврейшеде «асығыс тонап, тез олжалау» деген мәнисте.

Олар қорққан нәрседен қорқпаң, хүрейиңиз де ушпасын.

¹³ Әлемнің Жаратқан Ийесин мухаддес деп хүрмет қылың.

Оннан қорқың,
Оннан зәрреңиз ушсын,
¹⁴ Ол мухаддесхана болады.

Бирақ Израилдың еки патшалығы ушын,
Ол сүрниктиретуғын тас, жығылтатуғын жартас,
Ал Ерусалим турғынлары ушын,
Дузақ хәм тор болады.

¹⁵ Олардың көпшилиги сүрнигип, жығылып,
мылжа-мылжа болады,
Дузаққа түсип, тутқын болады».

¹⁶ Бул хабарды жазып, орап байлансын хәм шәкиртлерим арасында тәлиймат мөрленип алып қойылсын.

¹⁷ Мен жүзин Яқыптың урпақларынан жасырған Жаратқан Ийени күтемен,
Үмитим тек Оннан.

¹⁸ Мине, мен хәм Жаратқан Ийе маған берген перзентлер Сион тауында мекан құрған Әлемнің Жаратқан Ийесинің Израилдағы нышаны хәм белгиси.

¹⁹ Биреулер сизлерге: «Сыбырлап хәм сандырақлап әрұақларды хәм руўхларды шақырыушылардан сораң. Халық өз қудайларынан сорауы керек емес пе? Тирилер ушын өлилерден сорау керек емес пе?» – дейди. ²⁰ Қудайдың тәлийматына хәм хабарына жүз бурың! Егер ким де ким буларға сай сөйлемесе, ол жерде таң нуры болмайды. ²¹ Ол аш хәм әбигер болып бул жер бойлап, посып жүреді. Олар аш болғанда, ғәзепленіп, өз патшасын хәм өз Қудайын нәлетлейди. Олар жоқарыға қараса да, ²² жерге қараса да, тилекке қарсы, тек қайғы-хәсирет, қараңғылық хәм қорқынышлы түнекти көреді хәм қойыу қараңғылыққа шүмип кетеді.

Тынышлық патшасы

9 Деген менен, қайғы ишиндегилер қойыу қараңғылықта болмайды. Бурын Ийемиз Зебулон хәм Нафталий жерлерин масқара қылған еди, ал келешекте Иорданның арғы тәрәпиндеги теңизге баратуғын жол бойындағы басқа миллетлер жасайтуғын Галиланы даңққа бөлейди.

² Түнекте жүрген бул халық,
Уллы нурды көрди,
Терең қараңғылық елинде жасағанлардың,
Үстине нур шашылды.

³ Жаратқан Ийе, Сен миллетлерди көбейттиң,
Олардың қууанышын арттырдың.
Олар жыйын-терим ұақтында қууанғандай,
Олжа бөлсип атырғанда шадланғандай,
Сениң алдыңда қууанышқа бөленеди.

⁴ Мидянларды жеңген күндеги сыяқлы,
Сен олардың ауыр мойынтырығын,
Жауырынына тийетуғын жууан таяқты,

Езиушилердің қолындағы қамшыны сындырдың.

⁵ Әскерлердің сауашта кийген етиктери,
Қанға былғанған барлық кийимлери,
Жағып жиберилип, отқа жем болады.
⁶ Себеби бизлер ушын бир нәресте тууылды,
Бир ул инам етилди!

Хүкимдарлық оның желкесине жүкленеди,
Оның аты: Әжайып Мәсләхәтши, Күшли Қудай,
Мәңгилик Әке, Парахатшылық Шахзадасы болады.

⁷ Оның хүкимдарлығы тынымсыз өсип,
Тынышлық шексиз хүким сүреді.
Ол Дауыттың тахтына отырып,
Оның патшалығында хүкимдарлық етеди.
Хәзирден баслап мәңгиге,
Әдалатлық хәм туурылық пенен,
Патшалықты тастыйықлап, беккемлейди,
Әлемнің Жаратқан Ийеси жан күйдирип,
Буны иске асырады.

Жаратқан Ийениң Израилға қарсы ғәзеби

⁸ Ийемиз Яқыпқа қарсы сөз жиберди,
Ол Израилға келип түсти.

⁹ Пүткіл халық – Эфрайым хәм Самария турғынлары буны билди.

Бирақ олар менменлик хәм тәкаббирлик пенен былай дейди:

¹⁰ «Гербиш пенен салынған үйлер қулады,
Орнына жонылған таслардан үй қурамыз,
Жабайы әнжир ағашлары кесип тасланды,
Орнына кедр ағашларын тигемиз».

¹¹ Солай етип, Жаратқан Ийе Ресиннің душпанларын,

Оларға қарсы қозғап,
Душпанларды хәрекетке келтирди.

¹² Шығыстан арамлар, батыстан филистлер,
Аузын ашып, Израилды жутып жиберди.

Бирақ, сонда да Жаратқан Ийениң ғәзеби басылмас,

Қолы созылыуын дауам етер.

¹³ Халық өзлерин жазалағанға жүз бурмады,
Әлемнің Жаратқан Ийесин излемеди.

¹⁴ Сонлықтан Жаратқан Ийе Израилдың басын да,
қуйрығын да,

Пальма ағашларының шақаларын да, қамысын да,

Бир күнде кесип таслайды.

¹⁵ Ақсақаллар хәм абырайлы адамлар – бул бас,
Жалған пайғамбарлар – бул қуйрық.

¹⁶ Жол көрсеткенлер бул халықты адастырды,
Оларға ергенлер басы берик көшеге кирип қалды.

¹⁷ Сонлықтан Ийемиз олардың жаслары ушын қууанбас,

Жетим хәм жесирине жаны ашымас.

Себеби хәр бири қудайсыз хәм жауыз,

Хәммесинің аузынан ақмақ сөз шығар.

Бирақ, сонда да, Жаратқан Ийениң ғәзеби басылмас,

Қолы созылыўын даўам етер.
¹⁸ Жаўызлық от киби жанып,
 Тикен хәм жантақларды жалмап жиберер,
 Тоғайдағы қалың ағашларды от алып,
 Түтин сүтин болып әласпанға көтерилер.
¹⁹ Әлемнің Жаратқан Ийесиниң ғәзебинен жер жанар,
 Адамлар от ушын отын болып,
 Хеш ким туўысқанын аямас.
²⁰ Олар оң тәрәптен тутып жер, бирақ ашлығы басылмас,
 Шеп тәрәптен алып жер, бирақ қарны тоймас.
 Хәр ким өз жақынының етин жер.
²¹ Менашше Эфраимның,
 Эфраим Менашшениң етин жер,
 Кейин екеуи биригип, Яхудаға хұжим етер.
 Бирақ, сонда да Жаратқан Ийениң ғәзеби басылмас,
 Қолы созылыўын даўам етер.
10 Әдалатсыз нызамлар шығарып,
 Жәбирлеуши пәрманлар жазғанлар, хәсирет шегесизлер!
² Сизлер жарлыларды хұқықынан айырып,
 Халқымның хәлсизлерин әдалаттан махрум етесиз,
 Жесирлерди тонап,
 Жетимлерди олжаға айландырасыз.
³ Сизлер жаза күни,
 Узақтан апат келгенде не қыласыз?
 Жәрдем сорап кимге жуўырасыз?
 Байлығыңызды қаяққа қалдырасыз?
⁴ Тутқынлар арасында дизе бүгийден,
 Ямаса саўашта өлип кетиўден басқа шараңыз жоқ.
 Бәри бир, Жаратқан Ийениң ғәзеби басылмас,
 Қолы созылыўын даўам етер.

Қудайдың Ассирияға шығарған хұкими

⁵ Ашыўымның таяғы болған Ассирия, хәсирет шегеди!
 Қолындағы таяғы – Мениң ғәзебим.
⁶ Оны қудайсыз халыққа,
 Ғәзебим келген халыққа қарсы жиберемен.
 Оны талан-тараж қылып, олжалаўды,
 Көшедеги ылай сыяқлы, аяқ-асты қылыўды буйыраман.
⁷ Бирақ Ассирия патшасы булай нийет етип,
 Булай ойламайды да.
 Оның ойы көплеген миллетлерди қырып, жоқ қылыў.
⁸ Ол былай дейди: «Мениң ләшкербасыларымның хәммеси патшалар емес пе?
⁹ Кално қаласы Каркемиш сыяқлы,
 Хамат қаласы Арпад сыяқлы,
 Самария Дамаск сыяқлы жоқ болған емес пе?
¹⁰ Бутлары Ерусалим менен Самарияникинен де үлкен болған,
 Бутқа исениўши патшалықларға қолым жетти.
¹¹ Самария хәм оның бутларына ислегенимди,

Ерусалим хәм оның бутларына да ислемеймен бе?»

¹² Ийемиз Сион таўына хәм Ерусалимге қарсы барлық ислерин тамамлап болып, былай дейди: «Ассирия патшасын мақтанып көкирек көтергени хәм тәкаббир нәзер таслап жүргени ушын жазалайман.

¹³ Себеби Ассирия патшасы былай дейди: „Буны өз қолларымның күши менен, Өз даналығым менен иследим. Өйткени мен ақыллыман. Мен халықлардың шегараларын алып таслап, Ғәзийнелерин таладым, Қүдиретли биреудей, олардың патшаларын тахттан қулаттым.

¹⁴ Уя тапқан сыяқлы,
 Миллетлердиң байлығын таптым,
 Жойтылған мәйеклерди жыйнағандай,
 Пүткіл дүньяны жыйнадым.
 Қанат қағып, аўзын ашып,
 Айбат еткен болмады“». ¹⁵ Балта өзи менен шаўып атырғанға мақтана ма? Ямаса жарғы өзи менен кесип атырғанға өзін мақтай ма?

Таяқ өзін услап турғанды көтере ала ма? Ямаса ағаштан болмаған тири жанды шоқмар көтерип силке ала ма?

¹⁶ Сонлықтан Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси, Ассирияның мықлы жаўынгерлерине, Жүдететуғын кеселлик жибереди. Оның салтанаты астында алысып атырған өрт киби,

Жалын тутанар.
¹⁷ Израилдың нуры отқа,
 Оның Мухаддеси жалынға айланып,
 Ассирияның тикензар хәм жантақларын,
 Бир күнде жандырып, жалмап жиберер.

¹⁸ Оның саўлатлы тоғайлары менен өнимдар жерлерин,
 Пүткіллей жоқ қылар Жаратқан Ийе,
 Жаны да, тәни де набыт болар,
 Аўыр дәртке жолыққан адам киби.
¹⁹ Тоғайдағы тереклердиң аз қалғаны соншелли,
 Хәтте, жас балалар да оларды санап, жаза алады.

Израилдың аман қалғанлары

²⁰ Сол күни Израилдың қалғанлары,
 Яқыптың урпағының аман қутылғанлары,
 Артық өзлерин жазалағанларға арқа сүйемей,
 Садықлық пенен Жаратқан Ийеге,
 Израилдың Мухаддесине арқа сүйейди.

²¹ Аман қалғанлар, Яқыптың урпағының аман қалғанлары,
 Күшли Қудайға қайтып келеди.

²² Израил, сениң халқың теңиздиң қумындай көп санлы болған болса да,
 Тек олардан аман қалғанлары ғана қайтады.
 Жоқ қылыныў қарар етилген,

Ол әдиллик пенен иске асырылады.
²³ Қарар қылынғанындай, Әлемнің Ийеси болған Қудай,
 Пүткіл жер жүзінде жоқ қылыныұды әмелге асырады.

Ийемиздің Ассирияны жазалауы

²⁴ Сонлықтан Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди:
 «Хәй, Сионда жасап атырған халқым!
 Мысырлылардың ислегени сыяқлы,
 Ассириялылар сизлерге шоқмар көтерип,
 Таяқ пенен урғанда, олардан қорқпаңлар.
²⁵ Көп өтпей, Мениң сизлерге деген ғәзебим басылып,
 Қәхәрім ассириялыларды жоқ қылыұға қарай дөнеди.
²⁶ Мен, Әлемнің Жаратқан Ийеси,
 Мидяңларды Ореб жартасында қырғаным сыяқлы,
 Оларға қарсы қамшымды көтеремен.
 Мысырда қылғаным сыяқлы,
 Хасамды суұлар үстине созаман.
²⁷ Сол күни ассириялылардың жүги еңсеңизден түсип,
 Мойынтырығы мойныңыздан алып тасланады.
 Күшке толғаныңыз себепли, мойынтырық сындырылады».
²⁸ Ассириялылар Айят қаласына жүрис қылды,
 Мигронды кесип өтип,
 Михмасқа қуралларын қойды.
²⁹ Қыйын жолдан асып өтип, Гебада түнеди,
 Рама қаласы ләрзеге келди,
 Гибада жасайтуғын Шаулдың халқы қашып кетти.
³⁰ Пәрияд қыл, хәй, Галлим қызы!
 Қулақ түр, хәй, Лайша!
 Жуұап бер, хәй, Анатот!
³¹ Мадмена халқы қашып кетти,
 Гебим турғынлары пана излеп, ушты.
³² Бул күни душпанлар Нобта тоқтайды,
 Қыз Сионның тауына,
 Ерусалимнің төбешигине муш көтереди.
³³ Мине, Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси,
 Қорқынышлы күши менен шақаларды кесип,
 Саўлатлы ағашларды шаўып таслайды,
 Бийик тереклер созылып жерге қулайды.
³⁴ Тоғайдағы қалың жерлерди Ол балта менен шаўып таслайды,
 Лебанонның қалың тоғайлары да қулайды.

Тыныш патшалық

11 Ишайдың түбиринен бир путақ өсип шығып, Оның тамырынан өсип шыққан шақа мийұе берер.
² Жаратқан Ийениң Руұхы:
 Даналық хәм ақыл-парасат руұхы,
 Мәсләхәт хәм күш-қүдирет руұхы,
 Жаратқан Ийени билиұ хәм Оннан қорқыұ руұхы,

Оның үстинде болар.
³ Ол Жаратқан Ийеден қорқыұдан ләззет алар.
 Ол көзи көргенине қарап, хүким қылмас,
 Қулағы еситкенине қарап, шешим қабылламас.
⁴ Ол жарлыларды әдиллик пенен хүким қылып,
 Жер бетіндеги кәмбағаллар ушын туұры қарар шығарар.
 Бир аўыз сөзи менен дүньяны жазалап,
 Деми менен залымды өлтирер.
⁵ Әдиллик Оның белиндеги,
 Садықлық Оның белдемесіндеги қайыс болар.
⁶ Сонда қозы қасқыр менен жасар,
 Қаплан ылақ пенен жатар,
 Баспақ, арыслан хәм семиртилген маллар бирге болып,
 Кишкене балалар оларды жетеклеп жүрер.
⁷ Сыйыр айыұ менен бирге отлар,
 Олардың төллери бирге жатар,
 Арыслан буға сыяқлы сабан жер.
⁸ Бөпе жылан уясының үстинде ойнар,
 Нәресте қолын уұлы жыланның инине тығар.
⁹ Мухаддес таўымның хеш бир жеринде,
 Олар зыян келтирмес ямаса өлтирмес.
 Себеби теңиз суұға толғаны сыяқлы,
 Жер бети де Жаратқан Ийениң билимине толар.
¹⁰ Сол күни Ишайдың тамыры халықлар ушын белги болады. Миллетлер Оны излеп келеди, Оның мәканы салтанатлы болады. ¹¹ Сол күни Ийемиз Өз халқынан аман қалғанларды қайтарыұ ушын екинши рет қолын созады. Ол Ассириядан,
 Мысырдан, Патрустан, Куштан †, Эламнан,
 Шынардан ††, Хаматтан хәм теңиздеги атаўлардан оларды қайтарып алып келеди.
¹² Ол миллетлерге белги етип байрақ көтерип,
 Израилдың куұғын болғанларын топлар.
 Яхуданың тарқалып кеткенлерин,
 Жердің төрт тәрәпинен жыйнар.
¹³ Эфрайымның қызғаншақлығы тоқтар,
 Яхуданың душпанлығы жоқ қылынар,
 Эфрайым Яхуданы күнлемес,
 Яхуда Эфрайымға душпанлық етпес.
¹⁴ Олар батыста филистлерге хүжим етер,
 Шығыстағы халықларды бирге талар,
 Эдомға хәм Моабқа қарсы қол көтерер,
 Аммонлар бойсынар оларға.
¹⁵ Мысыр теңизиниң қолтығын,
 Бөлеклеп таслар Жаратқан Ийе.
 Ол Евфрат дәрьясы үстине қолын созып,
 Күйдиретуғын самал жиберер,
 Оны жети арнаға бөлер,
 Сандал менен өтер адамлар оннан.
¹⁶ Мысырдан шыққан күни,
 Израиллыларға шығыұ жолы болғаны киби,
 Жаратқан Ийениң халқының Ассирияда аман қалғанлары ушын,
 Үлкен бир шығыұ жолы болады.

† Куштан – ямаса Эфиопиядан. †† Шынардан – ямаса Вавилоннан.

Алғыс-мақтау қосығы

12 Сол күни сен былай дейсең:
 «Жаратқан Ийе! Сени алғыслайман.
 Сен маған ғәзеппендің,
 Бирақ Өз ғәзебинді басып,
 Мени жубаттың.
² Ұақықаттан да, Қудай мениң қутқарыушым,
 Оған үмит байлайман, енди қорқпайман,
 Себеби Жаратқан Ийе болған Қудай мениң күш-
 күдиретим,
 Ол мени қутқарыуға келди».
³ Қутқарылуы булақларынан қуаныш пенен суу
 аласызлар.
⁴ Сол күни былай дейсизлер:
 «Жаратқан Ийеге миннетдаршылық билдирип,
 Оның атын айтып шақырыңдар,
 Халықларға Оның ислерин билдирип,
 Атының уллылығын жәриялаңдар.
⁵ Жаратқан Ийеге саз шертип, алғыс айтыңдар,
 Себеби Ол уллы ислер иследи,
 Буны пүткіл дүнья билсин!
⁶ Сион халқы, қуаныштан шадланып, бақыр,
 Өйткени араңыздағы Израилдың Мухаддеси
 уллы!»

Бабилонға қарсы пайғамбаршылық

13 Амос улы Ийшая көрген аянда Бабилон
 тууралы айтылған пайғамбаршылық сөз:
² Тақыр төбе басына байрақ тигиң,
 Шабыуылшыларға дауыслап бақырың.
 Ақсүйеклердің дәруазаларына кириуи ушын,
 Қол былғап, оларға белги бериң.
³ Мен Өзимнің таңлап алғанларыма буйрық
 бердим.
 Ғәзепимди шашыу ушын, жауынгерлеримди
 шақырдым.
 Мениң жеңисиме қуғанатуғынларды топладым.
⁴ Таулардағы аламанның бақырысқан дауысын
 тыңлаң,
 Ол сансыз халықтың дауысына мегзер.
 Бир жерге жыйналған миллетлердің,
 Яғнай патшалықлардың қышқырысқан дауысын
 тыңлаң!
 Әлемнің Жаратқан Ийеси сауашқа ләшкер
 топламақта!
⁵ Жаратқан Ийе хәм Оның ғәзеп қураллары,
 Пүткіл жерди жоқ қылуи ушын,
 Узақ жерлерден, аспанның шетинен киятыр олар.
⁶ Пәрияд етиң! Жаратқан Ийениң хәким күни
 жақын қалды!
 Ол келеди Қудирети күшли Қудайдың
 апатшылығы киби.
⁷ Сол себепли қолларда дәрман қалмас,
 Хәр бир адамның рухы түсер.
⁸ Оларды қорқыныш бийлеп,
 Дәрт хәм қайғы басар,

Толғақ тутқан хаялдай азап шегер,
 Бир-бирине хайран болып қарар,
 Жүзлери оттай лаулап жанар.
⁹ Мине, Жаратқан Ийениң хәким күни киятыр!
 Жер жүзин ұайран етип,
 Ондағы гүнакарларды жоқ қылуи ушын,
 Ғәзеп хәм қатты ашыу менен қәхәрге толған.
¹⁰ Көктеги жұлдызлар, олардың топары,
 Жарықлық таратпас,
 Шыққан қуяш қарауытып,
 Ай да нурын шашпас.
¹¹ Мен дүньяны жауызлығы ушын,
 Залымларды қылмыслары ушын жазалайман.
 Менменлердің менменлигине шек қояман,
 Залымлардың тәкаббирлигин жерге ураман.
¹² Мен адамларды сап алтыннан да,
 Офир алтынынан да сийрек ушырайтуғын
 қыламан.
¹³ Сонлықтан Мениң, Әлемнің Жаратқан
 Ийесинің отлы қәхәри лаулаған күни,
 Мен көклерди титиретемен,
 Ғәзепимнен жер орнынан қозғалар.
¹⁴ Сонда аңшы қуған жейрандай,
 Шопаны жоқ қойлардай,
 Хәр бир адам өз халқына қайтар,
 Хәр бири өз елине қашар.
¹⁵ Хәр бир тутылған адам найзаға шаншылар,
 Хәр бир қолға түскен адам қылыштан өткерилер.
¹⁶ Балалары көз алдында мылжа-мылжа қылынар,
 Үйлери тоналып, хаялларының намысы аяқ асты
 қылынар.
¹⁷ Мине, Мен гүмисти қәдирлемейтуғын,
 Алтынды сүймейтуғын,
 Мидиялыларды оларға қарсы өшегистиремен.
¹⁸ Олардың оқ жайлары жас жигитлерди өлтирер,
 Бөпелерге рехим етпес,
 Балаларға да аяныш пенен қарамас.
¹⁹ Мен, Қудай патшалықлардың ең салтанатлысы,
 Калдейлердің жарқын мақтанышы болған
 Бабилонды,
 Содом хәм Гомора сыяқлы,
 Жер менен жексен етемен.
²⁰ Ол жерде хеш қашан адам жасамас,
 Әуладтан-әуладқа мәкан басқан адам болмас,
 Көшпели араблар ол жерге шатырын тикпес,
 Шопанлар да сүриуин ол жерге жаймас.
²¹ Бирақ жабайы хайуанлар ол жерге мәкан басар,
 Ол жердеги үйлерди жабайы аңлар ийелер,
 Ол жерде үкилер жасар,
 Текелер секирип жүрер.
²² Қорған қалаларында сыртланлар,
 Көркем сарайларында сағаллар улыр.
 Бабилонның соңы жақын қалды,
 Оның күнлери узақ болмас.

Жаратқан Ийениң халқының үйине қайтыуы

14 Жаратқан Ийе Яқыптың урпақларына рехим
 етер,

Израилды және таңлап алып,
 Өзлериниң елине орналастырар.
 Жат жерлилер оларға қосылып,
 Яқыптың нәсилине биригер.
 2 Халықлар оларды өз жерлерине алып келер,
 Израил халқы болса, оларды басып алып,
 Жаратқан Ийениң жеринде қул хәм шоры қылар.
 Өзлерин тутқын қылғанды тутқын қылып,
 Өзлерин езгенлерге хұкимдарлық қылар.
 3 Жаратқан Ийе сизлерди азаптан, қайғыдан хәм
 қуллықтың ауыр жүгинен қутқарған күни,
 4 Бабилон патшасын мазақ қылып, мына қосықты
 айтып берерсиз:
 «Мине, езиўшиниң ақыры келди!
 Тәкаббирлиги тамам болды!
 5 Жаратқан Ийе залымның таяғын,
 Хұкимдардың хасасын сындырды.
 6 Ол ғәзепленип, халықларды үзликсиз сабап,
 Аяўсыз езип, миллетлерди қәхәр менен басқарған
 еди.
 7 Енди пүткил дүнья тынышлық хәм
 парахатшылық ишинде,
 Шадланып қосық айтады.
 8 Хәтте, Лебанонның сәрўи хәм кедр ағашлары,
 Шадланып, езиўшилер үстинен былай дейди:
 „Сен жерге қулағаннан бери,
 Хәш ким бизди шабыўға келмейди“.
 9 Сени күтип алыў ушын,
 Өлилер мәканы хәрекетке келеди.
 Сени қарсы алыў ушын,
 Ол өлилердиң руўхларын,
 Жер жүзиниң барлық басшыларын оятады,
 Миллетлердиң барлық патшаларын,
 Тахтларынан турғызады.
 10 Олардың хәммеси саған:
 „Сен де бизлердей хәлсиз болдың,
 Бизлерге уқсадың“, – дейди.
 11 Салтанатың да, арфаңның сести де,
 Өлилер мәканына кирди.
 Шыбын қуртлары астыңа төселип,
 Жаўын қуртлары көрпең болды.
 12 Хәй, жарқын жұлдыз, таң улы,
 Көклерден қалай қуладың!
 Халықларды езип келген сен,
 Енди өзиң жерге жығылдың!
 13 Сен ишиңнен былай дедиң:
 „Көклерге көтерилемен,
 Тахтымды Қудайдың жұлдызларынан,
 Жоқарыға қояман.
 Қудайлар жыйналатуғын таўға,
 Сафон таўында отыраман.
 14 Бултлардың үстине шығаман,
 Өзимди Қудай Тааладай қыламан“.
 15 Бирақ сен өлилер мәканына,
 Туңғыйықтың түбине ылақтырыласаң.
 16 Сени көргенлер тигилип қарап,
 Тәғдириңе хайран қалып, былай дейди:
 „Жерди тербелтип,

Патшалықларды титиреткен,
 17 Дүньяны шөлистанға айландырып,
 Ондағы қалаларды қыйратқан,
 Тутқынларды үйлерине қайтармаған адам усы
 ма?“

18 Миллетлердиң патшалары салтанатлы
 жерленип,

Хәр бири өз қәбиринде жатыр.
 19 Ал сен керексиз путақ киби,
 Қәбириңнен сыртқа ылақтырылдың.
 Сен қылыш пенен шабылған,
 Таслы туңғыйыққа тасланған,
 Өлилер арасында жатырсаң.

Аяқ астында қалған өли денеге уқсайсаң.
 20 Сен басқа патшалар киби жерленбейсең.
 Себеби сен жериңди ўайран еттиң,
 Халқыңды қырдың.
 Жаўызлық қылғанлардың нәсили хәсла еске
 алынбасын!

21 Ата-бабалары ислеген айып ушын,
 Улларын баўызлаўға таярлаң.
 Олар қалып, дүньяны ийелемесин,
 Жер бетин өз қалалары менен толтырмасын».

22 Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди:

«Мен оларға қарсы көтерилемен,
 Мен Бабилоннан оның атын, тири қалғанларын,
 Урпақларын хәм келешек әўладын жоқ қыламан».

23 Әлемниң Жаратқан Ийеси және былай дейди:
 «Мен оны кирпитикенлер ийелигине,
 Батпақлыққа айландырып,
 Жоқ қылыў сипсеси менен сыпырып таслайман».

Ассирияға қарсы пайғамбаршылық

24 Әлемниң Жаратқан Ийеси былай деп ант ишти:
 «Нени нийет еткен болсам, сол болады,
 Қандай қарарға келген болсам, сол әмелге асады.

25 Ассириялыларды Өзимниң елимде сындыраман,
 Таўларыма оларды аяқ асты қыламан.

Олардың мойынтырығы халқымнан,
 Жүклери халқымның ийнинен алып тасланады.

26 Пүткил дүнья ушын қабыл етилген қарар бул,
 Пүткил миллетлерге созылған қол бул.

27 Әлемниң Жаратқан Ийеси қарар етти,
 Оны ким бийкар қыла алады?

Ол қолын созды,
 Оны ким изге қайтара алады?»

Филистлерге қарсы пайғамбаршылық

28 Патша Ахаз өлген жылы усы пайғамбаршылық
 сөз түсти:

29 «Өзлериңизди урған таяқ сынды деп,
 Шадланбаңлар, хәй Филистия!

Себеби жыланның туқымынан қара жылан
 туўылар,

Жыланның баласы да зәхәрли жылан болар.

30 Жарлының туңғышы тояды,

Мүтәжлер қәуипсизликте болады,
Бирақ сениң туқымыңды ашлықтан қуртаман,
Аман қалғанларыңызды да өлтиремен.

³¹ Пәрияд қыл, хәй дәрүаза! Дад сал, хәй, қала!
Филистия, қорқыныштан руўхыңыз түссин!
Арқадан шаң-тозаң булты киятыр,
Душпан әскерлери сап тартып киятыр».

³² Миллеттиң хабаршыларына не деп жуўап
беремиз?

Оларға: «Жаратқан Ийе Сионды қурды,
Халқының жарлылары сол жерден пана табады», –
деймиз.

Моабқа қарсы пайғамбаршылық

15 Моаб тууралы пайғамбаршылық сөзи:

Моабтың Ар қаласы,
Бир түнде қарабақанаға айланып,
Моаб жоқ болды!

Моабтың Кир қаласы,
Бир түнде қарабақанаға айланып,
Моаб жоқ болды!

² Дибон халқы жылау ушын ибадатханаға,
Сыйыныу орынларына шықты.
Моаб халқы Небо хәм Медеба ушын жоқлау айтар,
Хәр бири шаш-сақалын алдырар.

³ Көшелерде халық аза кийимин кийер,
Үйдиң төбелеринде, майданларда,
Хәмме пәрияд етип, зар еңиреп жылар.

⁴ Хешбон менен Элале бақырып жылар,
Олардың дауысы Яхасқа дейин еситилер.
Сонлықтан Моабтың әскерлери де зар жылар,
Қорқыныштан жүреклери қалтырар.

⁵ Жүрегим Моаб ушын жылайды,
Қашқынлары Соарға,
Эглат-Шелишияға қашып кетеди.
Олар жылап жүрип, Лухитке көтерилип,
Хоронайымға баратуғын жолда,
Ұйран болғаны ушын дад салып жылайды.

⁶ Нимрим суўлары қурып, шөплер солады,
Таза шөп көгермеді, хасла көк шөп қалмады.

⁷ Жыйнап-терип, сақлаған байлығын,
Олар Арабим дәрьясы арқалы алып кетер.

⁸ Моаб жери жылаған дауысқа толды,
Олардың еңиреуи Эглайымға,
Наласы Беер-Элимге жетти.

⁹ Дибонның суўлары қанға толған.
Бирақ Мен Дибонның басына,
Буннан бетерин жаўдыраман,
Моабтан қашқанлардың,
Елде қалғанлардың үстине,
Арыслан жиберемен.

16 Шөл жолы арқалы Селадан,
Қыз Сионның тауына,
Елдің хәкімдарларына,
Қозыларды сыйға жиберің.

² Моаб хаяллары уяларынан ылақтырып
тасланған,

Қалтырап қанат қаққан қуслардай,

Арнон сайының өткелинде жүрер.

³ Олар Яхуда халқына былай дейди:

«Бизге кеңес бер, қарар қабыл ет,
Күн ортасындағы саяңды,
Түн сыяқлы бизге түсир.
Қуўылғанларды жасыр,
Қашақларды қолға берме.

⁴ Моабтан қуўылғанлар,
Мәкан бассын араңызда,
Қырғын қылыушылардан,
Жасырынатұғын пана бол!»
Езиушилер жоқ болғанда,
Ұйраншылық тоқтап,
Таланшылар елден ғайып болар.

⁵ Тахт сүйиспеншилик пенен бекитилер,
Онда садықлық пенен отырар хәкімдар,
Ол Дауыттың хожалығынан келип шығар,
Әдалатлықты излер, әдилликти жүзеге асырыуға
асығар.

⁶ Моабтың тәкаббирлиги,
Аса менменлиги, даңқпаразлығы,
Көкиреклиги хәм сурбетлиги хаққында еситтик.
Бирақ олар босқа мақтанады.

⁷ Соның ушын моаблылар зар жыласын,
Хәммеси бирге Моаб ушын нала шексин.
Кир-Харесеттиң кишмишлерин қумартып,
Қайғырып, жоқлау айтың.

⁸ Хешбонның егин майданлары,
Сибманың жүзимзарлары қурып қалды,
Миллетлердің көсемлери,
Жақсы жүзим ағашлары басқыланды,
Бул ағашлар Язерге жетип,
Шөлге дейин жайылды.
Шақалары узайып,
Теңизден де асқан еди.

⁹ Сонлықтан Сибманың жүзимзарлары ушын,
Язер жылағандай, мен де жылайман.
Хешбон хәм Элале!

Сизлерди көз жасым менен суўғараман.
Себеби мийуе пискен уақыттағы,
Дән орағы уақтындағы ойын-күлкиңиз тоқтады.

¹⁰ Шадлық хәм қуўаныш бағларды тәрк етти,
Жүзимзарларда хеш ким шауқымласпас,
Қосық та айтпас,
Жүзим сығылатуғын шуқырларда жүзим
сығылмас,

Қуўанышлы шауқымларға шек қойдым.

¹¹ Жүрегим Моаб ушын,
Жаным Кир-Херес ушын лира сыяқлы нала шегер.

¹² Егер Моаб өзлериниң сыйыныу орнында пайда
болып,

Өзлерин талықтырса да,
Олар дууа етиу ушын өзлериниң мухаддес
орынларына келсе де,
Бул хеш қандай пайда бермес.

¹³ Бул Жаратқан Ийениң Моаб хаққында әлле
қашан айтқан сөзи еди. ¹⁴ Бирақ енди Жаратқан
Ийе былай дейди: «Жалланған исшиниң мүддети

киби, үш жылдан кейин, Моабтың салтанатының хәм көп санлы халқының абырайы төгиледи. Халқының аман қалғанлары жүдә аз хәм хәлсиз болады».

Қудай Арамды хәм Израилды жазалайды

17 Дамаск туўралы пайғамбаршылық сөз:
Мине, Дамаск енди қала деп саналмас,
Ол қарабақанаға айланады.
² Ароер қалалары тәрк етиледи,
Сүриўлер жататуғын жайлаўға айланып,
Оларды үркитетуғын хеш ким болмас.
³ Эфрайымда қорғанлы қала қалмас,
Дамаскте патшалық болмас,
Арамның аман қалғанлары,
Израилдың салтанаты киби болар,
Дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.
⁴ Сол күни Яқыптың даңқы өшер,
Майлы денеси азып-тозар.
⁵ Орақшылардың дәнди жыйнап алғанындай,
Өз қоллары менен масақты терип алғанындай болады.
Ол Рефаим ойпатлығында бирейдің масақларды жыйнап алғанына уқсайды.
⁶ Зәйтүн ағашының мийўеси қағып алынғаннан соң,
Ең төбесинде еки-үш зәйтүн,
Өнимдар шақасында төрт-бес зәйтүн қалғаны сыяқлы,
Тек бир неше адам ғана аман қалады.
Буны Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе айтады.
⁷ Сол күни халық Жаратқанға нәзерин тигеди,
Көзлери Израилдың Мухаддесин көреді.
⁸ Артық олар өзлери ислеген қурбанлық орынға қарамайды.
Қоллары менен соққан кийели ағашларына,
Түтетки түтетилетуғын орынларға нәзер салмайды.
⁹ Сол күни олардың бекинисли қалалары,
Израиллылардан қашқан хиўлер менен аморлардың,
Тәрк еткен қалалары сыяқлы шөлге айланады.
¹⁰ Сен Өз Қутқарыўшы Қудайыңды умыттың,
Өз Қорғаның болған Жартасты еске алмадың.
Сонлықтан унамлы өсимликлер ексең де,
Басқа жақтан алып келип, жүзим нәллерин отырғызсаң да,
¹¹ Оларды еккен күни өсирсең де,
Отырғызып баслаған күни азда гүллетсең де,
Хәстелик хәм дәрт күни келгенде,
Жыйнап алар дақыл болмас.
¹² Көп миллетлердің шуўылдысы,
Теңиздің шуўылдысындай шуўылдайды!
Халықлардың гүйилдиси,
Күшли толқынлар киби гүйилдейди!
¹³ Миллетлер күшли толқынлардың гүйилдиси киби гүйилдесин,
Бирақ Қудай оларды әшкаралағанда,

Төбелерде самал ушырған қауық киби,
Узақларға қашып кетеди.
Дүбелей ушырған қаңбақтай айланады.
¹⁴ Кешки ўақыт, мине, қорқыныш!
Азанға таман олар жоқ болып кетер!
Бизлерди тонағанлардың пайы,
Бизлерди талан-тараж қылғанлардың тәғдири усындай болады.

Қудай Кушты жазалайды

18 Куш дәрьяларының арғы жағында жасайтуғын,
Қанатларын суўылдататуғын ел, хәсирет шегесиз!
² Сол ел қамыстан исленген қайық пенен,
Нил дәрьясы арқалы өз елшилерин жибереди.
Хәй, жүйрик хабаршылар!
Жерлери дәрьялар менен бөлінген,
Узын бойлы, тегис терили миллетке,
Жақын-алысқа қорқыў салған халыққа,
Күшли хәм басқыншы миллетке қайтыңлар.
³ Хәй сизлер, пүткил дүнья турғынлары,
Жер бетинде жасаўшылар!
Таў басында урыс жалаўы көтерилсе, қараңлар,
Кәрнай шалынғанда, еситиңлер.
⁴ Жаратқан Ийе маған былай деди:
«Күннің хәйирли ыссысы сыяқлы,
Жыйын-терим ўақтындағы шықлы булт сыяқлы,
Мен Өз мәканымнан тыныш қарап тураман».
⁵ Хасыл жыйналмастан алдын,
Гүллеп болып, гүл жүзимге айланғанда,
Ол бағ қайшысы менен путақларды кесип,
Жайылған шақаларды шаўып, ылақтырады.
⁶ Хәммеси таўлардағы жыртқыш қусларға,
Жердеги жабайы хайўанларға қалады.
Олар жазда жыртқыш қусларға,
Қыста жабайы хайўанларға жем болады.
⁷ Сол ўақытта жерлери дәрьялар менен бөлінген,
Узын бойлы, тегис терили миллет,
Жақын-алысқа қорқыў салған халық,
Күшли хәм басқыншы миллет,
Әлемнің Жаратқан Ийесине,
Әлемнің Жаратқан Ийесиниң аты болған жерге,
Сион таўына сауғалар алып келеди.

Мысыр туўралы пайғамбаршылық

19 Мысыр туўралы пайғамбаршылық сөз:
Мине, Жаратқан Ийе ушқыр бултқа минип алып,
Мысырға келеди.
Оның алдында Мысыр бутлары титирейди,
Мысырлылардың руўхлары түсип кетеди.
² Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен мысырлыны мысырлыға қарсы көтеремен,
Туўысқан туўысқанға, қоңсы қоңсыға, қала қалаға,
Патшалық патшалыққа қарсы урысады.
³ Мысырлылардың руўхы түседі,
Нийетлерин пушқа шығараман.

Олар бутларынан, өли руўхларынан,
Эрўақларды хэм руўхларды шақырыўшылардан
мәсләхәт сорайды.

⁴ Мен мысырлыларды залым хожайындардың
қолына беремен,
Олардың үстинен рехимсиз патша хүким сүреди».
Буны Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады.

⁵ Нилдің суы қурып,
Тармақлары тартылып, құрғап қалар.

⁶ Оның каналлары патасланар.
Мысырдағы Нилдің тармақлары қурып, кеуип
қалар,

Жекенлер хэм қамыслар ширип кетер.

⁷ Нилдің жағасындағы басқа өсимликлер,
Нил дөгерегіндеги атызлардағы егинлер қуўрап,
Самал менен ушып, жоқ болар.

⁸ Балықшылар дад салып, зар жылар,
Нилге қармақ салып, күн көрип отырғанлар,
Суўға ау таслағанлар түскинликке түсер.

⁹ Зығырдың қабығына ислеу берийушылар,
Жақсы зығыр таўар тоқыўшылар уятқа қалар.

¹⁰ Кийим тоқыўшылар қайғыға батып,
Жалланба жұмысшылар түскинликке түсер.

¹¹ Соанның хүкимдарлары қандай ақылсыз?
Фараонның дана кеңесшилери ақмақ кеңес
береди.

Сизлер қалайынша фараонға:
«Мен данышпанның улыман,
Әййемги патшалар нәсилинменмен», – дей аласыз.

¹² Хәй фараон, қәне сол дана адамларың?
Әлемнің Жаратқан Ийеси Мысырға қарсы нени
мақсет қылғанын,

Олар саған айтып берсин, билдирсин.

¹³ Соан хүкимдарлары ақылдан адасты!
Ноф хүкимдарлары алданды!

Мысырды өз урыў басшылары жолдан адастырды.

¹⁴ Жаратқан Ийе оларға ақылынан адастыруй
руўхын жиберди,
Өз қусығына тайып жығылған мәскүнем қандай
болса,

Олар да Мысырды хэмме исинде адастырды.

¹⁵ Бас та, қуйрық та, пальма шақасы да, қамыс та,
Мысыр ушын хеш нәрсе қыла алмады.

Мысырлылардың Жаратқан Ийеге бойсыныўы

¹⁶ Сол күни мысырлылар хаял адамға уқсап
қалып, Әлемнің Жаратқан Ийеси өзлерине қарсы
қол көтермей атырып, қорқып, титиреседи. ¹⁷ Яхуда
ели мысырлыларға қәуип туўдырады. Яхуданың
аты аталғанда, Әлемнің Жаратқан Ийесинің
Мысырға қарсы шығарған қарарынан хәр бир
мысырлы қорқатуғын болады.

¹⁸ Сол күни Мысырда бес қала кенаан тилинде
сөйлеп, Әлемнің Жаратқан Ийесине садық
болыўға ант ишеди. Олардың бири Қуяш қаласы
деп аталады.

¹⁹ Сол күни Мысырдың ортасына Жаратқан Ийеге
арнап құрбанлық орын қурылып, елдің

шегарасына Оған арналған естелик тас қойылады.

²⁰ Бул Әлемнің Жаратқан Ийеси ушын Мысырда
бир белги хэм гүўалық болады. Олар езиўшылер
себебли Жаратқан Ийеге жалбарынғанда,
Жаратқан Ийе мысырлыларға қутқарыўшы
жиберип, ғамхорлық қылады хэм азат етеди.

²¹ Жаратқан Ийе Өзин мысырлыларға танытады
хэм сол күни мысырлылар Жаратқан Ийени
танийды. Олар құрбанлықлар хэм ғәлле
садақалары менен Жаратқан Ийеге сыйынады,
Оған үәделер берип, оларды орынлайды.

²² Жаратқан Ийе Мысырды жазалайды хэм
жазалағаннан кейин Өзи оларға шыпа береді.
Мысырлылар Жаратқан Ийеге жүз бурады,
Жаратқан Ийе де олардың жалбарыныўларына
қулақ салып, оларға шыпа береді.

²³ Сол күни Мысырдан Ассирияға кең жол
ашылады. Ассириялылар Мысырға, мысырлылар
Ассирияға барады. Мысырлылар ассириялылар
менен бирге сыйынады.

²⁴ Сол күни Израил Мысыр менен Ассирия
қасындағы үшінши ел болып, олар арқалы дүнья
жарылқанады. ²⁵ Әлемнің Жаратқан Ийеси:
«Халқым Мысыр, Өз қолымның иси болған Ассирия
хэм мийрасым Израил жарылқансын», – деп оларға
ақ пәтиясын береді.

Мысыр хэм Куш туўралы пайғамбаршылық

20 Ассирия бас сәркәрдасы Ассирия патшасы
Саргонның буйрығы менен Ашдодқа хұжим
жасап, қаланы қолға киргизген жылы, ² Жаратқан
Ийе Амос улы Ийшая арқалы сөйледи. Ол Ийшаяға:
«Барып, үстиндеги аза кийимин хэм аяғыңдағы
сандалды шешип тасла», – деди. Ол солай ислеп,
жалаңаш хэм жалаң аяқ жүрди.

³ Сонда Жаратқан Ийе былай деди: «Қулым
Ийшаяның үш жыл жалаңаш хэм жалаң аяқ
жүргени Мысыр хэм Куш ушын белги хэм нышан
болады. ⁴ Мысырды шерменде қылыў ушын
Ассирия патшасы Мысыр тутқынларын, Куштан
сүргин болғанларды, олардың жасын хэм
ғаррысын жалаңаш, жалаң аяқ, уятлы жерлери
ашық халда айдап кетеди. ⁵ Кушқа үмит байлап,
Мысыр менен мақтанғанлар қорқып, уятқа қалады.
⁶ Сол күни бул теңиз жағасының турғынлары былай
дейди: „Қара, Ассирия патшасынан қутылыў ушын
жәрдем күтип, үмит байлағанмыз не болды?! Енди
бизлер қалай қашып қутыламыз?“»

Бабилон туўралы пайғамбаршылық

21 Теңиз жағасындағы шөл † туўралы
пайғамбаршылық сөз:
Қубладан дүбелейлердің дүбегени киби,
Басқыншы да шөлден, қорқынышлы журттан
келеди.

† Теңиз жағасындағы шөл – Персия қолтығындағы
Бабилонияның кубла бөлеги, гейде «теңиз жағасындағы жер»
деп аталады.

2 Маған бир қорқынышлы аян түсти:
Сатқан сатады, талаушы талайды.
Хүжим ет, Элам! Камал қыл, Мидия!
Ол себепли болған нәлаларды ақырына
жеткеремен.

3 Сол себепли белим шаншып,
Туұатуғын хаялдың толғағы киби,
Толғақ тутты мени.
Еситкенлеримнен еки бүгилип,
Көргенлеримнен қорқынышқа түстим.

4 Жүрегим хәулирип, қорқыныш бийлеп алды
мени,

Ымырт жабылыұын күткен едим,
Бирақ ол мени қорқынышқа салды.
5 Гилемлер төселип, дастурхан жайылып,
Жеп хәм ишип атыр екен.
Турыңлар, әскербасылар, қалқанларыңызды
майлаңлар!

6 Ийе маған былай деди:
«Барып, гүзетши қой, көргенин айтсын.

7 Ол сауаш арбаларын, қос ат жегилген арбаға
мингенлерди,

Ешекке, түйеге мингенлерди көрсе,
Оларға муқыятлы түрде дыққат қойсын!»

8 Гүзетши былай деп бақырды:
«Мырзам, күн бойы мен минарада тураман,
Түнде де өз орнымда нәубетшиликте боламан.

9 Әне, олар қос атқа жегилген арбада киятыр». Кейин гүзетши жууап берип былай деди:

«Қулады Бабилон, қулады!
Оның қудайларының барлық мүсинлери,
Қыйрап жерде жатыр».

10 Қырманда бийдай киби женшилген халқым!
Әлемнің Жаратқан Ийесинен, Израилдың

Қудайынан,
Еситкенлеримди сизлерге аян қылдым.

Эдом туұралы пайғамбаршылық

11 Дума † туұралы пайғамбаршылық сөз:

Биреу мени Сеирден †† шақырады:

– Гүзетши, таң атыуға қанша қалды?

Гүзетши, қашан түн тамам болады?

12 Гүзетши былай дейди:

– Таң атады, бирақ және түн қайтып келеди,
Егер сорағыңыз келсе, қайтып келип сорай бериң.

Арабстан туұралы пайғамбаршылық

13 Арабстан туұралы пайғамбаршылық сөз:

Деданлылардың кәрұанлары!

Арабстан тоғайларында түнейсизлер.

14 Тема жеринің турғынлары!

Шөллегенге суу бериңлер,

Қашқынларға ауқат бериңлер.

15 Олар қылыштан, жалаңашланған қылыштан,

† Дума – еврейше «жым-жыртлық» дегенди билдиреди, бирақ бул жерде жеке ат сыпатында қолланылып, арқа Арабия ямаса эдом халқын билдирейи мүмкин. †† Сеир – Эдомның басқа аты.

Керилген оқ жайдан, ғыжлаған урыстан қашып келеди.

16 Ийе маған былай деди: «Бир жылдан кейин, жалланған исшинің мүддети киби, Кедардың пүткил салтанаты ақырына жетеди. 17 Кедардың сарыжайшы жауынгерлеринен азғантайы ғана аман қалады». Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе усылай деди.

Ерусалим туұралы пайғамбаршылық

22 Аян ойпатлығы туұралы пайғамбаршылық сөз:

Не болды сизлерге?

Неге хәммеңиз үшеклерге шығып алдыңыз?

2 Хәй, шауқым-сүренге толы,

Ғалмағаллы хәм шадлы қала!

Өлгенлериңиз қылыштан да өлмеді,

Сауашта да өлмеді.

3 Хүкимдарларың биргеликте қашып кетти,

Бирақ оқ жайларынан бир оқ атпай-ақ тутқынға түсти.

Олар узаққа қашып кеткен еди,

Табылғанлардың хәммеси тутқынға алынды.

4 Сонда мен былай дедим:

«Мени жалғыз қалдырың, өкирип жылап алайын.

Халқымның қырғынға ушырағаны ушын,

Тәселле бермең маған».

5 Себеби Ийем, Әлемнің Жаратқан Ийесинің,

Аян ойпатлығында ғауғалы, қорлықлы хәм ала-сапыран күни болады.

Сол күни дийуаллар қулап,

Жәрдем сораған дауыслар тауларды жаңғыртады.

6 Элам оқ жай хәм оғын алып,

Сауаш арбалары хәм атлылары менен келди.

Кир әскерлери қалқанларын таярлады.

7 Сениң сайланды ойпатлықларың сауаш

арбаларына толды,

Атлылар қала дәрұазасы жанында сап тартып тур.

8 Жаратқан Ийе Яхуданың бекинислерин күл-талқан қылды.

Сол күни «Лебанон тоғайы» сарайындағы қурал-жараққа үмит етип қарадыңыз.

9 Сизлер Дауыттың қаласының дийуалларында көп жарықларды көрдиңиз.

Төменги хәуызға суу сақлап қойдыңыз.

10 Сизлер Ерусалимдеги үйлерди қарап шығып, Дийуалды питеу ушын, үйлерди буздыңыз.

11 Ески хәуыздың суулары ушын,

Еки дийуал арасына суу сақлағыш қурдыңыз.

Бирақ буны Кимнің ойлап қойғанына нәзер салмадыңыз,

Буны Кимнің әзелден жоба қылғанына итибар бермедиңиз.

12 Сол күни Қудай, Әлемнің Ийеси,

Жылап, аза тутыуға,

Шашларыңызды алдырып, аза кийимин кийиуге шақырды.

¹³ Бирақ сизлер: «Келиң, жеп-ишейик, ертең өлемиз», – деп,
Өгиз сойып, қой шалып,
Гөш жеп, шарап ишип,
Кейпи-сапа қурып атырсыз.

¹⁴ Сонда Әлемнің Жаратқан Ийеси қулағыма:
«Бул гүна өлгениңизше кеширилмейди», – деди.
Буны Қудай, Әлемнің Ийеси айтты.

Шебнаға ескертиу

¹⁵ Ийем, Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди:
«Қәне, патшаның оң қолы, сарай басқарыушысы
сол Шебнаға барып, былай деп айт: ¹⁶ „Бул жерде
не жумысың бар? Өзиңе қәбир оятуғындай, бул
жерде кимиң бар? Жоқарыда өзиңе қәбир қазып,
жартасқа жасау ушын үңгир ойыпсаң. ¹⁷ Хәй, күшли
адам! Жаратқан Ийе сени ылақтырып жибереди.
Ол сени беккем услап алып, ¹⁸ айландырып-
айландырып, топ киби кең бир елге ылақтырып
жибереди. Сен сол жерде өлесей. Әжайып сауаш
арбаларың сол жерде қалады хәм сен мырзаңның
үйин шерменде қыласаң. ¹⁹ Мен сени өз
лауазымыңнан түсирип, орныңнан алып
таслайман.

²⁰ Сол күни Мен қулым Хилкия улы Элякимди
шақыраман. ²¹ Сениң кийимлериңди оған
кийгизип, белине белбеуиңди байлайман хәм
хәкимшилигиңди оған беремен. Ол Ерусалим
турғынларының хәм Яхуда халқының әкеси
болады. ²² Дауыттың үйиниң гилтин оның мойнына
асаман. Оның ашқанын хеш ким жаба алмайды,
оның жапқанын хеш ким аша алмайды. ²³ Мен оны
қатты жерге қағылған қазықтай етип қағаман. Ол
өз нәсили ушын салтанат тахты болады. ²⁴ Оның
хожалығының пүткил абырайы: оның урпақлары
хәм шақалары – оның кеседен гүзеге шекемги
барлық ыдыслары оған жүкленеди“». ²⁵ Әлемнің
Жаратқан Ийеси былай дейди: «Сол күни қатты
жерге қағылған қазық босап, сууырылып, қулап
түседи. Оған илинген барлық жүк те алып
тасланады». Буны Жаратқан Ийе айтты.

Тир тууралы пайғамбаршылық

23 Тир тууралы пайғамбаршылық сөз:
Үлкен сауда кемелери, жылаңлар!

Тир қаласы ұайран болды,
Үйсиз, баспанасыз қалды.

Кипр[†] жерлеринен оларға хабар келди.

² Теңизден жүзип өткенлер арқалы байыған,
Атау халқы хәм Сидон саудагерлери, үндемең!

³ Мол суу жолы арқалы,
Шихордың дәни, Нилдің зүрәәти пайдаңыз еди.
Миллетлердің сауда орайы едиңиз.

⁴ Уял, хәй, Сидон, теңиз жағасындағы қорған!
Теңиз саған былай дейди:

«Толғақ та тутпады, туумадым да,

Ул да тәрбияламадым, қыз да өсирмедим».

⁵ Хабар Мысырға жеткенде,
Тир хаққындағы хабардан Мысыр қорқып,
қайғыға түседи.

⁶ Таршишке қарай жүзиң,
Хәй, атау турғынлары, пәрияд етиң!

⁷ Хаслында әзелден бар болған,
Узақ үлкелерге аяғы жетип, қоныс басқан,
Шадлыққа бөленген қалаңыз усы ма?

⁸ Патшаларға таж кийдиретуғын,
Тирге қарсы бул исти ким белгиледи?

Саудагерлери шахзадалар болып,
Олар дүньяның абырайлы адамлары еди.

⁹ Менменлигиңиң негизи болған пүткил даңқ-
атағын хорлау,

Дүньяның барлық абырайлы адамларын жер
қылыу ушын,

Әлемнің Жаратқан Ийеси усылай қарар шығарды.

¹⁰ Хәй, Таршиш қызы!

Нил сыяқлы елиңди кесип өт,
Ол жерде енди жағыс болмайды.

¹¹ Жаратқан Ийе қолын теңиз үстине созып,
Патшалықларды титиретти.

Кенаан қорғанларын қыйратыуды буйырды.

¹² Ол былай деди:

«Хәй, езилген пәк қыз Сидон!
Сен енди шадланбайсаң.

Тур, Кипрға бар,
Ол жерде де рәхәт көрмейсең».

¹³ Калдейлердің жерине қара!

Бул халық жоқ енди.

Ассириялылар оны жабайы хайуанларға берди.
Олар қалаға қарсы ағаш минара тиклеп,

Сарайларын қыйратты,
Қаланы қарабақанаға айландырды.

¹⁴ Жылаңлар, үлкен сауда кемелери,
Қорғаныңыз ұайран болды!

¹⁵ Сол күннен баслап Тир жетпис жылға, бир
патшаның өмириндей ұақытқа умытылады. Усы
жетпис жыл тамамланғанда, бузық хаял хаққында
айтылған мына қосықтағылар Тирдің басына
түседи:

¹⁶ «Хәй, умытылған бузық хаял!

Лира алып, қаланы айлан,
Жақсы нама шертип, бир қанша қосықлар айт,
Бәлким, сени еслеп қалар».

¹⁷ Жетпис жылдан соң, Жаратқан Ийе Тирге
жақсылық қылады. Қала өз саудасына қайтып, жер
бетиндеги барлық патшалықлар менен
бузықшылық қылады. ¹⁸ Бирақ оның саудадан хәм
хызметтен алған дәраматлары Жаратқан Ийеге
бағышланады. Дәраматлар сақланбайды да,
жыйналмайды да. Саудадан алынғанлар тойғанша
жеу, сулыу кийиниу ушын Жаратқан Ийениң
дәрғайында жасайтуғынларға бериледи.

[†] Кипр – сөзбе-сөз: Киттим.

Жаратқан Ийе жер бетин жазалайды

24 Мине, Жаратқан Ийе дүньяны ўайран етип, қарабақанаға айландырады, Жер бетин күл-талқан етип, турғынларын тарқатып жибереди.

² Халыққа не болса, руўханийге де сол болады, Қулға не болса, хожайынға да сол болады, Шорыға не болса, бийкеге де сол болады, Қарыйдарға не болса, сатыўшыға да сол болады, Қарыз алыўшыға не болса, қарыз берийшиге де сол болады,

Қарыздарға не болса, пайда алыўшыға да сол болады.

³ Жер бети толық ўайран етилип, толық талан-тараж қылынады.

Бул сөзди Жаратқан Ийе айтты.

⁴ Жер жүзи кеўип, қурғап қалады,

Дүнья сөнип, солыйды,

Дүньядағы күшлилер күштен талады.

⁵ Дүньяда жасайтуғынлар жерди ҳарамлады, Олар нызамларға бойсынбады, парысларды аяқ асты қылды,

Мәңгилик келисимди бузды.

⁶ Сол себепли дүньяға нәлет жаўады, Турғынлары гүнасының жазасына тартылады. Жер бетинде жасайшылар отқа жағылып, Тек азғантай адам қалады.

⁷ Таза шарап азаяды, жүзим путалары солыйды, Шадланып жүриўшилер аҳ урады.

⁸ Дәптиң шадлы ҳаўазы басылды,

Қуўанғанлардың сести тынды,

Лираның шадлы ҳаўазы да сөнди.

⁹ Енди қосық айтып шарап ишпес, Өткир ишимлик дәми де ишкенлерге ашшы түйилер.

¹⁰ Ұайран болған қала қарабақанаға айланған, Ҳәр бир үй жабылған, ҳеш ким кире алмас.

¹¹ Көшелерде шарап ушын нала шегер, Шадлық қайғыға айланған, Қуўаныш жер бетин тәрк етти.

¹² Қала қарабақанаға айланған, Қала дәрўазалары күл-талқан болған.

¹³ Зәйтүн ағашы қағылғанда, Яки жүзим жыйнап алынғаннан кейин, Қалған мийўелерге не болса, Дүньядағы миллетлерге де сол болады.

¹⁴ Аман қалғанлар даўысларын көтерип, Шадлық қосықларын айтады, Жаратқан Ийениң уллылығын айтып, Батыстан бақырады.

¹⁵ Сонлықтан шығыста Жаратқан Ийени, Теңиз жағасында Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң атын даңққа бөлең.

¹⁶ Жердиң шетинен алғыс-мақтаў қосықларын еситемиз:

«Әдил Болғанға даңқ-атақ болсын!»
Бирақ мен былай дедим:

«Сорым қурыды, сорым қурыды!

Ҳәсирет шегемен!

Сатқынлар сатқынлық қылмақта, Сатқынлығы шексиз олардың».

¹⁷ Ҳәй дүньяда жасайшылар!

Қорқыў, шуқыр хәм дузақ басыңызға түседи.

¹⁸ Сонда қорқыў даўысынан қашқан шуқырға түседи,

Шуқырдан шыққан дузаққа түседи.

Көклердиң қапылары ашылып,

Жердиң тийкары титирейди.

¹⁹ Жер бөлек-бөлек болып,

Майдаланып кетеди,

Ол күшли силкинеди.

²⁰ Жер мәс адамдай сүрнигеди,

Даўылдағы шертекттей шайқалады,

Қылмыслары оған аўыр жүк болады, Жығылады, қайтып тура алмайды.

²¹ Сол күни Жаратқан Ийе жоқарыдағы, көклердеги күшлерди,

Жердеги дүнья патшаларын жазалайды.

²² Олар зиндандағы тутқынлар киби, бир жерге жыйналып,

Зинданға қамалады хәм бир қанша ўақыттан кейин, жазаланады.

²³ Сонда ай уялып, қуяш шерменде болады.

Әлемниң Жаратқан Ийеси Сион таўында,

Ерусалимде патшалық етип,

Халық ақсақаллары алдында Өз салтанатын көрсетеди.

Алғыс-мақтаў қосығы

25 Жаратқан Ийе, Сен мениң Қудайымсаң!
Сени уллылайман, атыңа алғыс айтаман.

Себеби Сен әжайып ислер қылдың, Өзелден дүзген режелериңди, Садықлық хәм исеним менен жүзеге асырдың.

² Сен қаланы тас үйиндисине, Қорған қаланы қарабақанаға айландырдың. Жат жерлилердиң сарайы болған қаланы жоқ қылдың,

Ол енди ҳеш қашан қайта қурылмас.

³ Сонлықтан күшли халықлар даңққа бөлер Сени, Реҳимсиз халықлар қорқар Сеннен.

⁴ Сен жарлыларға,

Апатқа ушырағанда, кәмбағалларға пана болдың.

Боранда баспана, жәзийрамада сая болдың.

Реҳимсизлердиң қәхәрли деми, дийўалға урылған даўылға,

⁵ Қурғақ жердеги ыссыға уқсар.

Сен жат жерлилердиң шайқымын,

Ыссыны булт саясы менен бастырғандай бастырдың,

Реҳимсизлердиң қосығы да сөнди.

Қудай таярлаған зыяпат

⁶ Сион таўында Әлемниң Жаратқан Ийеси,

Пүткил халықлар ушын мол тағамлы,
Жыллаған шараплы, майлы жиликли,
Тазартылған шараплы зыяпат береді.
7 Бул таўда Ол барлық халықларға жабылған
пәренжелерди,
Барлық миллетлерге жабылған жапқышларды жоқ
қылады.

8 Ол өлимди мәңгиге жутып жибереди.
Қудай Ийе хәммениң көз жасын сүртип қояды,
Өз халқының шерменделигин пүткил жер
жүзинен алып таслайды.

Буны Жаратқан Ийе айтты.
9 Сол күни адамлар былай дейди:
«Мине, бизлердің Қудайымыз,
Оған үмит байлаған едик, бизди қутқарды,
Бул – үмит байлап күткен Жаратқан Ийемиз,
Оның қутқарғанына қууанып, шадланайық».

10 Жаратқан Ийениң қолы Сион тауын қорғайды,
Дәрис тасланған шуқырда сабанның езилгени
киби,

Моаб та өз елинде аяқ асты болар.
11 Жүзийши қолын жүзий ушын сермегени сыяқлы,
Моаб та дәрис ишинде қолларын сермер.
Бирақ қанша хәрекет етсе де,
Жаратқан Ийе оның менменлигин басып қояр.

12 Бийик хәм беккем дийуалларын жығып,
қулатып,
Жер менен жексен қылар.

Алғыс-мақтау жыры

26 Сол күни Яхуда жеринде мына жыр
айтылады:

«Бизде күшли қала бар,
Қудайымыздың қутқарыуы,
Дийуаллар менен қорғанлар сыяқлы оны
қорғайды.

2 Дәрүазаларды ашыңлар!
Садықлықты сақлаған әдил миллет ишке кирсин.

3 Саған үмит артқаны ушын,
Пикирин Саған бағышлағанды,
Толық тынышлықта сақлайсаң.

4 Жаратқан Ийеге мәңгиге үмит байла,
Өйткени Ол мәңгилик сүйеуши жартас.

5 Ол тәкаббирлерди жерге урар,
Бийик қаланы қулатар,
Жер менен жексен қылып, топыраққа
айландырар.

6 Ол қала аяқ-асты болып,
Жарлылардың аяғы,
Кәмбағаллардың табаны менен басқыланар».

7 Әдилдің жолы тегис,
Ұзақ Болған,
Сен әдилдің соқпағын дүзий қыласаң.

8 Жаратқан Ийе! Хүкимлериңе әмел қылып,
Сени күтемиз.

Атың хәм Сени есте сақлау жүрегимиздің тилеги.

9 Түнде жаным Сени аңсайды,
Ишимдеги руұхым Сени излейди.

Жерде хүким жүргизгениңде,
Дүньяда жасаушылар әдилликти үйренеди.

10 Залымға рехим көрсетилсе де,
Олар әдилликти үйренбес.
Хәтте, хақыйқатшыллардың жеринде нахақлық
етер.

Жаратқан Ийениң уллылығын көрмес.

11 Жаратқан Ийе, қолың көтерілген,
Бирақ олар көрмес.
Олар Сениң халқыңа деген ықласыңды көрип,
уялсын.

Душпанларыңа нийетлеген от оларды жалмасын.

12 Жаратқан Ийе! Сен бизлерге тынышлық
бересең.

Ислеген барлық ислеримизди бизлер ушын
жүзеге асырған Сенсең.

13 Қудайымыз Жаратқан Ийе,
Сеннен басқа ийелер бизлерге хүкимдарлық
қылды.

Бирақ бизлер тек Сениң атыңды хұрмет етемиз.

14 Сол ийелер дүньядан өтті,
Өдилердің руұхлары енди орнынан турмайды.
Сен оларды жазалап, жоқ қылдың,
Енди оларды хеш ким ядқа алмас.

15 Жаратқан Ийе, сен миллетимизди көбейттиң,
Миллетимизди көбейтип, даңқ қазандың,
Елимиздің шегарасын кеңейттиң.

16 Жаратқан Ийе, халқымыз қайғы ишинде Сени
изледі.

Сен оларды жазалағанда,
Сыбырлап зорға дуға етті.

17 Жаратқан Ийе, бизлер де Сениң алдыңда,
Хәмиледар хаялдың толғақ азабынан қыйналып,
Бақырғаны сыяқлы қыйналдық.

18 Бизлер хәмиледар болып, толғаттық,
Бирақ самалдан басқа хеш нәрсе туумдық.
Жер бетине қутқарылуы алып келмедик,
Әуладларды да дүньяға келтирмедик.

19 Бирақ өдилериң жасар, денелер тирилер.
Хәй, топырақ астында жатырғанлар,
Ояның, шадлықтан қосық айтың!

Себеби Жаратқан Ийениң шығы таң шығына
мегзер,

Жер өдилерди жасау ушын шығарар.

20 Келиң, хәй халқым, бөлмелериңизге кирип,
Иштен қапыны жауып алың!
Оның ғәзеби өтип кеткенше, аз-маз жасырынып
турың.

21 Мине, дүнья турғынларын ислеген айыбына
бола жазалау ушын,

Жаратқан Ийе Өз мөканынан шығып киятыр.
Жер өзине төгилген қанды ашкара етер,
Өлтирилгенлерди артық жасырмас.

Израилдың қутқарылуы

27 Сол күни Жаратқан Ийе ғәзепли, уллы хәм
құдиретли қылышы менен,

Қашып баратырған, ийреңлеген жыланды,
Лиўятан †ды жазалайды.

Ол теңиздеги усы айдарханы өлтиреді.
2 Сол күни әжайып жүзимзар тууралы қосық
айтың:

3 «Мен – Жаратқан Ийе оның қарауылыман,
Бәрқулла оны суўғарып,
Хеш ким зыян тийгизбесин деп,
Күни-түни оны қарауыллайман.

4 Мен ғәзепленбеймен.
Егер тикен хәм жантақлар Маған қарсы шықса,
Мен олар менен урысып,
Оларды толық жағып жиберемен.

5 Ямаса олар Меннен пана излеп келсин,
Мениң менен келисим дүзсин,
Аўа, Мениң менен келисим дүзсин».

6 Келешекте Яқыптың урпағы тамыр жаяды,
Израил бүртик жарып, гүллейди,
Жер бетин мийўеге толтырады.

7 Жаратқан Ийе израиллыларды,
Оларды жазалағанларды жазалағандай етип
жазалады ма?

Ямаса израиллыларды,
Оларды өлтиргенлерди өлтиргендей етип
өлтирди ме?

8 Жаратқан Ийе оларды хұким етти,
Қуўып, сүргин қылды.

Оларды шығыс самалы киби,
Ғәзепли деми менен қуўып шығарды.
9 Солай етип, Яқыптың урпақтарының айыбы
алып тасланып,

Гүнасының өтелиўиниң мийўеси мынаў болады:
Қурбанлық орынның барлық тасларын,
Хәк таслары киби сындырғанда,
Кийели ағашлары да, түтетки түтетилетуғын
орынлары да қалмайды.

10 Қорған қала қаңырап босап,
Шөлге уқсап тәрк етилип,
Тасланды журтқа айланады.
Ол жерде баспақлар отлар,
Ағаш шақаларын сып-сыйдам етип, сол жерде
жатар.

11 Шақалары қуўрап сынар,
Хаяллар келип, оларды жағар.
Бул халық ес-ақылынан айырылған,
Сонлықтан Жаратқаны да оларға реҳим етпес,
Жаратыўшысы да оларға меҳир көрсетпес.

12 Сол күни Жаратқан Ийе Евфрат дәрьясынан
Мысыр шегарасындағы дәрьяға дейин дәнди
қайығынан айырып, Израил халқын бирме-бир
жыйнап алады. 13 Сол күни уллы кәрнай шалынады.
Ассирияда жоқ болғанлар хәм Мысырға сүргин
етилгенлер келип, Ерусалимдеги мухаддес таўда
Жаратқан Ийеге сыйынады.

Эфрайымның хәсирет шегиўи

28 Эфрайым мәскүнемлериниң мақтанған
тажы, хәсирет шегесең!

Өнимдар ойпатлықтың ең жақсы жериндеги
шарапқа тойғанлардың қаласы,
Бирақ оның салтанатлы гөззаллығы, солып
атырған гүлге мегзейди.

2 Мине, Ийениң құдиретли хәм күшли адамы бар,
Ол буршақлы даўылдай, қыйратыўшы қуйындай,
Зуўлаған топан суўы киби,
Өз қолы менен қаланы жерге қулатады.

3 Эфрайым мәскүнемлериниң мақтанышы болған
тажы,
Аяқ астында қалады.

4 Өнимдар ойпатлықтың ең жақсы жерде
жайласқан,

Салтанатлы гөззаллығы солып баратырған гүл,
Ерте пискен әнжир киби болады.

Оны көрген, дәрриў үзип алып, жеп қояды.

5 Сол күни Әлемниң Жаратқан Ийеси халқынан
аман қалғанлар ушын салтанат тажы, гөззаллық
шеңбери болады. 6 Ол хұким гүрсисинде
отырғанлар ушын әдалатлық руўхы, дәрўазаны
душпаннан қорғағанлар ушын мәдет болады.

Ийшаяның ескертиўи

7 Мыналар да шарап ишип тентиреклеп, өткир
ишимлик ишип теңселип жүреді: руўханийлер хәм
пайғамбарлар өткир ишимлик ишип тентиреклеп,
шарап ишип естен айырылды. Олар өткир
ишимликтен теңселип, аян көргенде шатастырады,
шешим қабыллағанда алжасады. 8 Пүткил
дастурханлары қусыққа толған, хеш бир таза жери
жоқ.

9 Олар былай дейди: «Қудай кимге билим
үйретпекши? Хабарды кимге түсіндирмекши? Енди
емшектен шыққанларға ма ямаса жақында емиўди
тоқтатқанларға ма? 10 „Ба-ба-ба, да-да-да“, – деп,
олай-былай быдырлайды».

11 Енди Жаратқан Ийе бул халыққа шет
еллилердиң аўзы менен, түсиниксиз тиллерде
сөйлейди. 12 Бурын оларға: «Бул – тынышлық жери,
шаршағанлар дем алсын. Бул – дем алыў орны», –
деген еди. Бирақ олар тыңламады. 13 Жаратқан
Ийениң сөзи олар ушын: «„Ба-ба-ба, да-да-да“, –
деп, олай-былай быдырлайды» болды. Солай етип,
олар кетип, шалқасына қулап жарақатланады,
дузаққа түсип, алып кетиледи.

14 Сонлықтан, Ерусалимде бул халыққа
хұкимдарлық етип отырған сурбетлер, Жаратқан
Ийениң сөзин тыңлаңлар! 15 Сизлер: «Бизлер өлим
менен келисим дүздик, өлилер мәканы менен
питим дүздик. Апатшылық келсе, бизге тиймей,
өтип кетеди. Себеби бизлер өтирикти пана,
жалғанды жасырынатуғын орын қылып алғанбыз»,
– дейсизлер. 16 Соның ушын Қудай Ийе былай

† Лиўятан – үлкен теңиз қайуаны.

дейди: «Мине, Мен Сионға тийкар тасын, сыналған тасты, қымбатбаға мүйеш тасын, исенимли тийкар қояман. Оған исенгенлер хәш қашан қәўетерге түспейди. ¹⁷ Мен әдилликти өлшеў жиби, әдалатлықты тәрези қыламан. Буршақ жаўып, өтириктиң панасын сыпырып алып кетеди, жасырынған орныңызды сел басады. ¹⁸ Сизлердиң өлим менен дүзген келисимиңиз бузылады, өлилер мәканы менен дүзген питимиңиз өз күшин жойтады. Уллы апат келгенде, жер менен жексен боласыз. ¹⁹ Апат хәр келгенинде, сизлерди сыпырып алып кетеди. Ол хәр күни азанда, күндиз-түни келеди».

Бул хабарды түсингениңизде, сизлерди қорқыныш бийлейди. ²⁰ Созылыўға төсегиңиз дым қысқа, ораныўға көрпеңиз дым енсиз болады. ²¹ Жаратқан Ийе Перасим таўындағы сыяқлы қозғалажақ, Гибон ойпатлығындағы сыяқлы ғәзепке минежақ. Ол Өз исин, әдеттен тыс исин, Өз хәркетин, таң қаларлық хәркетин жүзеге асырады. ²² Егер кисенлериң және де бекемирек болмасын десеңиз, артық сурбетликти тоқтатың. Пүткил дүньяны жоқ қылыўды шешкени туўралы Қудай, Әлемниң Ийесинен еситтим.

²³ Қулақ түрип, даўысымды еситиң, дыққат қойып, сөзимди тыңлаң! ²⁴ Дийхан егин егиў ушын тек жер айдай бере ме? Ямаса тек кесек езип, малалай бере ме? ²⁵ Ол жерди тегислеп болып, анис егип, зире сеппей ме? Бийдайды қатарлап, арпаны өз танабына, жазлық бийдайды шетине айландырып егип тасламай ма? ²⁶ Қудайы оған нәсият берип, усындай тәртипке үйретеди. ²⁷ Анис түйекке айдалмайды, зире арбаның дөңгелеги менен басылмайды. Анис таяқ пенен, ал зире шыбық пенен сабаланады. ²⁸ Нанға арналған бийдай түйекленеди, бирақ ол мәңгиге езиле бермейди. Арбаның дөңгелеги менен үстинен түйекти айдаса да, атлар бийдайды майдалап езип тасламайды. ²⁹ Бул да Әлемниң Жаратқан Ийесинен берилген. Оның мәсләхәти әжайып, даналығы уллы.

Ерусалимниң хәсирети

29 Даўыттың мәкан басқан қаласы Ариел †, Ариел, хәсирет шегесең!
Жылға жыл қос, байрамларың даўам ете берсин.
² Мен Ариелге азап шектиремен.
Ол жылап, пәрияд етеди,
Мен ушын қурбанлық ошағы киби болады.
³ Сени айланып, орда қураман,
Ләшкерлерди орнатып, қамал қыламан.
Қарсыңа минаралар тиклеймен.
⁴ Сен қулатылып, жердиң астынан сөйлерсең,
Сөзлериң топырақ ишинен еситилер,

† Ариел – мәниси анық емес, «қурбанлық ошағы» ямаса «Кудайдың арысланы» деген мәнисти билдириуи мүмкин. Бул атама бул жерде Ерусалимдеги Сион таўының титулын билдиреди.

Даўысың әрўақ даўысындай болып, жерден шығар,
Сөзлериң топырақтан сыбырлап еситилер.
⁵ Бирақ сансыз душпанларың орпаң шаңғыт киби, Реҳимсиз сансыз ләшкерлер суўырылған қаўық киби ушып кетеди.
Тосаттан, бир мәўритте,
⁶ Әлемниң Жаратқан Ийеси гүлдирмама,
Жер қозғалыўы, уллы шаўқым,
Боран, даўыл хәм жалмайтуғын от жалыны менен келеди.
⁷ Ариелге қарсы урысқан барлық миллетлер,
Оған хәм оның қорғанлы қалаларына хүжим қылып,
Оны езгенлер,
Түндеги түс киби, түнги көринис киби болады.
⁸ Аш адам түсинде аўқат жесе де,
Оянғанда аш болады,
Түсинде суў ишкен адамның да,
Оңында шөли басылмайды.
Сион таўына қарсы урысқан,
Хәмме миллетлердиң сансыз ордасы да усы аўхалға түседи.

⁹ Хайран болып, таң қалың,
Өзиңизди гөр қылың, соқыр болың,
Мәс болың, бирақ шараптан емес,
Сүрнигиң, бирақ өткир ишимликтен емес.
¹⁰ Жаратқан Ийе сизлерге терең уйқы берди,
Көзлериңизди жаўып қойды, хәй, пайғамбарлар,
Басларыңызды орап қойды, хәй, үәлийлер.
¹¹ Бул аянларды хәммеси сизлер ушын мөрленген орама қағаздағы сөзлердей болып қалды. Егер оқып билетуғын адамға орама қағазды берип: «Мынаны оқып бер», – десеңиз, ол: «Оқый алмайман, бул мөрленген-ғо», – дейди. ¹² Егер орама қағазды оқып билмейтуғын адамға берип: «Мынаны оқып бер», – десең, ол: «Мен оқый алмайман», – деп жуўап бередиди.

¹³ Ийемиз былай дейди:
«Бул халық тек сөзи менен Маған жақынлап,
Тек аўзы менен Мени сыйлайды.
Бирақ жүреги Меннен алыс.
Адам жаратқан қағыйдалардағы буйрықлар арқалы Маған сыйынады.

¹⁴ Сонлықтан Мен бул халықтың арасында және бир құдиретли ис,

Таң қаларлық құдиретли ис ислеймен.
Даналары даналықтан махрум болады,
Ақыллылары ақылынан айырылады».

¹⁵ Өз нийетлерин Жаратқан Ийеден жасырыўға тырысып,

Ислерин қараңғылықта қылып атырғанлар,
хәсирет шегеди!

Олар: «Бизди ким көредиди, ким бизди биледи?» – дейди.

¹⁶ Сизлер хәммесин надурсы түсинип атырсыз!
Гүлалшыны ылай менен теңлестирип бола ма?
Исленген зат өзин исленгенге:

«Ол мени ислемеди», – дей ме?
 Пишими келтирилген зат өзинің пишимин ислеп шыққанға:
 «Ол хеш нәрсени түсинбейди», – деп айта ма?
¹⁷ Тез арада әжайып Лебанон бир жыңғыллыққа, Ал жыңғыллық болған жерлер әжайып тоғайға айланбай ма?
¹⁸ Сол күни гереңлер орама қағаздың сөзлерин еситер,
 Қойыу қараңғылық ишинде соқырлардың көзлери көрер.
¹⁹ Кишипейиллер Жаратқан Ийеден жаңадан қууаныш табар,
 Жарлылар Израилдың Мухаддесинде шадланар.
²⁰ Залымлар жоқ болар,
 Сурбетлер ғайып болар,
 Жаманлық тәрепдарлары жоқ қылынар.
²¹ Дөхмет қылып, адамларды гиналағанлар,
 Қала дәрұазасындағы қазыға дузақ қуар,
 Ұақты жалған гүәлықлар менен хуқықынан махрум етер.
²² Сонлықтан Ибрайымды қутқарған Жаратқан Ийе,
 Яқыптың урпақлары тууралы былай дейди:
 «Артық Яқыптың урпағы масқараланбас,
 Енди жүзи қара болмас.
²³ Өз қолым менен жаратқан балаларын өз араларында көргенде,
 Атымды мухаддес санайды.
 Яқыптың Мухаддесин мухаддес санап,
 Израилдың Қудайынан қорқатуғын болады.
²⁴ Жолдан адасқанлар түсинеди,
 Шағым етип налайтуғынлар тәлимди қабыл етеди».

Қозғалаңшы халық

30 Жаратқан Ийе былай дейди: «Қозғалаңшы балалар, хәсирет шегеди!
 Олар Меннен болмаған ой-нийетлерди жүзеге асырады,
 Мениң Руұхымсыз келисимлер дүзеди,
 Гүна үстине гүна жамайды.
² Меннен кеңес сорамай,
 Фараонның панасында паналау,
 Мысырдың саясына тығылыу ушын, Мысырға барады.
³ Фараонның панасы сизлерди уятқа қалдырады,
 Мысырдың қорғаушы саясы сизлерди бийабырай қылады.
⁴ Басшылары Соанда болып,
 Елшилери Ханеске жеткен болса да,
⁵ Өзлерине пайдасы болмаған халық себепли олар уятқа қалады.
 Сол халық жәрдем де, пайда да бермейди.
 Тек оларды уятқа қалдырып, шерменде қылады».
⁶ Негеб хайуанлары тууралы пайғамбаршылық сөз:
 Урғашы хәм еркек арыслан,

Зәхәрли сур хәм оқ жыланлар жасайтуғын,
 Апатлы хәм азаплы үлкени гезип,
 Байлықтарын ешеклердің арқасына,
 Ғәзийнелерин түйелердің өркешине артып,
 Пайдасы жоқ халыққа ағылып барады.
⁷ Мысырдың жәрдеми пайдасыз хәм үмитсиз.
 Сонлықтан Мен оны: «Бийкаршы Рахаб †» деп атадым.
⁸ Енди барып, буны бир тас тахтаға жазып,
 Оларға китап етип бер.
 Бул келешек күнлери ушын,
 Мәңгилик гүәлық болсын.
⁹ Бул қозғалаңшы халық, хийлекер балалар,
 Жаратқан Ийениң тәлиминен бас тартатуғын перзентлер.
¹⁰ Олар көзи ашықларға: «Аян көриуди қысқартың!»
 Ал үәлийлерге: «Ұақықатты айтып,
 пайғамбаршылық қылмаң,
 Бизлерге жағымлы сөзлерди айтып,
 Қыялай пайғамбаршылық етиң,
¹¹ Жолдан шығың, қайтың бул жолдан,
 Израилдың Мухаддесин көзимизден жоқ қылың!»
 – дейди.
¹² Сонлықтан Израилдың Мухаддеси былай дейди:
 «Бул хабарды қабыл етпей,
 Зулымлық хәм жалғаннан үмит етип,
 Оларға сүйенгениңиз ушын,
¹³ Бул қылмысыңыз сизлер ушын,
 Бийик дийуалдағы опырылып атырған тесик киби болады.
 Дийуал тосаттан, бир сәтте қулап, қыйрайды.
¹⁴ Ол ылай ыдыс яңлы қыйрап қалады.
 Майдаланғаны соншелли,
 Ошақтан күл алыуға да, қуйыдан суу алыуға да,
 Жарағандай сынығы қалмайды».
¹⁵ Сонлықтан Қудай Ийе, Израилдың Мухаддеси былай дейди:
 «Маған қайтып, рәхәт табың, қутқарыласыз.
 Егер сизлер тынышлық пенен Маған үмит байласаңыз, күшли боласыз».
 Бирақ сизлер буны қәлемедиңиз.
¹⁶ Сизлер: «Яқ, бизлер атқа минип қашамыз», – дедиңиз.
 Соның ушын қашасыз-дә!
 Сизлер: «Бизлер жүйрик атқа минип шабамыз», – дедиңиз.
 Соның ушын қууышылар да жүйрик болады!
¹⁷ Бир адамның айбатынан мың адам қашады,
 Бесеуиниң айбатынан хәммеңиз қашасыз.
 Қалғанларыңыз тау төбесиндеги байрақ шыбығы,
 Төбешиктеги байрақ киби боласыз.
¹⁸ Жаратқан Ийе сизлерге мийрим-шәпәәт көрсетиу ушын күтип турады,
 Сизлерге реҳим көрсетиу ушын орнынан турады.
 Себеби Жаратқан Ийе әдалат Қудайы,
 Оны күткенлер бахытлы!

† Рахаб – бул ат бул жерде Мысырды билдиреди.

Жаратқан Ийениң Өз халқын жарылқауы

19 Хәй, Ерусалимде жасайтуғын Сион халқы,
 Енди жыламайсыз!
 Пәрияд еткениңизде, Ол сизлерге мийрим-шәпәт
 көрсетер.

Еситиүден-ақ, Ол сизлерге жууап берер.
 20 Ийемиз сизлерге азап шөрегін берип,
 Апат суўын ишкизген болса да,
 Муғаллимиңиз енди жасырынбас,
 Көзиңиз бенен Оны көресиз.

21 Кулағыңыз арт беттен: «Мынау дурыс жол,
 соннан жүр», – деген даўысты еситеди.
 Сонда оңға бурылыу керек пе, шепке бурылыу
 керек пе билесиз.

22 Сонда гүмисиң менен қаптанған бутларды,
 Алтының менен қаптанған хәйкеллерди,
 Харам деп санап, харам нәрседей көрип,
 ылақтырып таслайсыз.

Оларға: «Жоқ болыңлар!» – дейсиз.

23 Ийемиз жерге еккен туқымың ушын жаўын
 жаўдырады,
 Жердиң зүрәәти мол хәм берекетли болады.
 Сол күни малларың кең жайлауда жайылып
 жүреді.

24 Жер айдайтуғын өгиз хәм ешеклер,
 Гүрек хәм жаба менен самалға суўырылған,
 Сайланды жем жейди.

25 Уллы қырғын күни, минаралар қулағанда,
 Хәр бир бийик тауда, хәр бир бийик төбеде суўлар
 ағып турады.

26 Жаратқан Ийе Өз халқының жараларын таңып,
 Өзи берген жарақатты жазған күни,
 Айдың нуры күн нурындай,
 Күннің нуры жети күннің нурындай,
 Жети есе жақты болады.

Жаратқан Ийениң Ассирияны жазалауы

27 Мине, Жаратқан Ийениң Өзи узақтан,
 Лаўлаған қәхәри менен қойыу булт ишинде
 киятыр.

Оның аўзы ғәзепке толы,
 Тили жалмайтуғын отқа мегзер.

28 Деми мойынға дейин көтерилетуғын тасқынға
 уқсар.

Ол миллетлерди набыт болыу елегинен өткереди.
 Халықлардың аўзына оларды жолдан азғыратуғын
 жүўен салады.

29 Бирақ сизлер мухаддес байрамды нышанлаған
 түндегидей,

Қосық айтасыз.

Жаратқан Ийениң таўына, Израилдың қорғаушы
 жартасына,

Сырнай сазы астында шыққаныңыздай,
 Жүрегиңиз шадланады.

30 Жаратқан Ийе айбатлы даўысын еситтирип,

Лаўлаған ғәзеби хәм жалмайтуғын от жалыны
 менен,

Нөсер жаўын, даўыл хәм буршақ пенен,
 Билегиниң күшин көрсетеди.

31 Жаратқан Ийениң даўысы Ассирияны қорқытып,
 титиретеди,

Ол хасасы менен Ассирияны урады.

32 Жаратқан Ийениң жаза хасасы менен,

Оларды урған хәр бир соққысы,
 Дәп хәм лира намасы астында әмелге асады.

Жаратқан Ийе қол жумсап, олар менен урысады.

33 Денелер жағылатуғын орын әлле қашан
 тайынланды,

Аўа, Ассирия патшасы ушын тайын қылып
 қойылды.

Ол жер терең хәм кең болып,
 Отын қалап толтырылған.

Ағып турған күкирт киби,

Жаратқан Ийениң деми оны жандырады.

Мысырға үмит байламау туўралы

31 Жәрдем сорап Мысырға кеткенлер,
 Атларға исенгенлер,

Көп болғаны ушын саўаш арбаларына,
 Жүдә күшли болғаны ушын шабандозларға,
 Үмит байлағанлар, хәсирет шегеди!

Олар Израилдың Мухаддесине жүз бурмады,
 Жаратқан Ийеден кеңес сорамады.

2 Бирақ Жаратқан Ийе де дана.

Ол бахытсызлық жаўдырар, Өз сөзин қайтарып
 алмас.

Жаўызлық ислеушилердиң үйине қарсы
 көтерилип,

Қылмыскерлерге жәрдем беріушилерге қарсы
 шығар.

3 Мысырлылар – Қудай емес, адам,

Олардың атлары – рух емес, денеден ибарат.
 Жаратқан Ийе қолын созса, жәрдем беріуши

сүрнигип,

Жәрдем алыушы қулап, екеуи де набыт болады.

4 Себеби Жаратқан Ийе маған былай деди:

«Арысланға, аўлаған аўының басында ырылдаған
 жас арысланға,

Бир топар шопан қарсы шықса да,
 Арыслан олардың бақырғанынан қорқпайды,
 Шуўласқанынан сескенбейди.

Әлемнің Жаратқан Ийеси де урысыу ушын,
 Сион таўына хәм оның төбелерине түсип келеди.

5 Қуслардың қанат жайып,

Өз палапанларын қорғағаны сыяқлы,
 Әлемнің Жаратқан Ийеси де,

Ерусалимди қорғайды.

Ол оны қорғайды, қутқарады,

Реҳим етип, азат қылады».

6 Хәй израиллылар, өзлериңиз өжетленип бас
 тартқан,

Жаратқан Ийеге қайтыңлар.

7 Себеби сол күни хәр бириңиз,

Гүнаға батып, өз қолларыңыз бенен ислеген,
 Гүмис хәм алтын бутларыңыздан жүз бурасыз.
⁸ «Ассириялылар адамдики болмаған қылыштан
 кулайды,
 Адамзаттики болмаған қылыштан өледі.
 Олар қылыштан қашады,
 Жас жигитлери кул болады.
⁹ Қорқыудан жығылар олардың жартасы,
 Сәркәрдалары байрақты көрип, титиресер».
 Оты Сионда,
 Ошағы Ерусалимде болған Жаратқан Ийе усылай
 дейди.

Әдил патша

32 Мине, патша әдиллик пенен патшалық етип,
 Хүкимдарлар әдалатлық пенен басқарады.
² Олардың хәр бири самалдан қорғайтуғын
 бастырмадай,
 Дауылдан бас сауғалайтуғын панадай болады.
 Олар шөлдеги ағын сууға,
 Кейип шөллеген жердеги үлкен жартастың
 саясына уқсайды.
³ Енди көретуғынлардың көзлери жумылмайды,
 Еситетуғынлар кулақ қояды.
⁴ Ойсызлар түсиниуди үйренеди,
 Сақәулар тутлықпай, анық сөйлей алады.
⁵ Буннан былай, ақмақ хасылзада, деп
 шақырылмас,
 Хийлекер хұрметке ылайықлы, деп айтылмас.
⁶ Ақмақ бийәдеплик пенен сөйлейди,
 Нийети жаманлық ислеуден ибарат.
 Ол зорлық ислейди,
 Жаратқан Ийеге тил тийгизеди,
 Ашларды аш қалдырып,
 Шөллегенге суу бериуден бас тартады.
⁷ Хийлекердің усылы жауыз,
 Жарлының дауасы хақ болса да,
 Оны жалған сөзлер менен жоқ етиу ушын,
 Жауыз жобалар дүзеди.
⁸ Ал хасылзадалар хасыл жобалар дүзип,
 Хасыл ислер ушын бекем турады.

Жазалау хәм қутқаруы

⁹ Хәй, еркин жасап атырған хаяллар,
 Орныңыздан турып, дауысымды еситиң!
 Хәй, бийғам қызлар,
 Мениң сөзиме кулақ салың!
¹⁰ Хәй, бийғам хаяллар,
 Бираз жылдан кейин титиресесиз,
 Себеби жүзим хасыл бермес,
 Мийуе жыйын-терими болмас.
¹¹ Хәй, еркин жасап атырған хаяллар,
 титиресерсиз!
 Хәй, бийғам қызлар, қалтырасасыз!
 Кийимлериңизди шешип таслап,
 Азалап, белиңизди бууып алың.
¹² Өнимдар атызлар ушын,

Хасылы мол жүзим шақалары ушын,
 Көкирегиңизди мушлап урып, аза тутың.
¹³ Тикен хәм жантақлар басып кететуғын,
 Халқымның жери ушын,
 Қууанышқа толы үйлер,
 Шадлыққа толы қалалар ушын жылаңлар.
¹⁴ Өйткени сарайлар таслап кетилип,
 Шауқымлы қала бос қалады.
 Қорған хәм минаралар мәңгиге қыйралып,
 Куланлардың қууанышына,
 Маллардың жайлауына айланады.
¹⁵ Үстимизге жоқарыдан Рууһ төгилгенше,
 Шөл өнимдар атызға айланғанша,
 Өнимдар атыз әжайып бағ деп саналғанша усылай
 болады.
¹⁶ Кейин шөлде әдалат мекан басып,
 Әдиллик өнимдар атызда жасайды.
¹⁷ Әдилликтің мийуеси тынышлық,
 Нәтийжеси аманлық хәм мәңгилик қәуипсизлик
 болады.
¹⁸ Халқым тыныш орынларда,
 Қәуипсиз үйлерде,
 Рәхәт бағышлайтуғын жерлерде жасайды.
¹⁹ Тоғай пүткиллей жоқ болса да,
 Қала жер менен жексен етилсе де,
²⁰ Хәр бир дәрья жағасында егин еккен,
 Өгиз хәм ешеклерди бос жиберген,
 Сизлер бахытлы боласызлар!

Жәрдем сорап жалбарынуы

33 Хәй, өзи ўайран етилмеген,
 Ыайран етиуши, хәсирет шегесең!
 Хәй, өзине сатқынлық исленбеген,
 Сатқынлық етиуши, хәсирет шегесең!
 Ыайран етип болғаныңнан кейин,
 Өзиң де ўайран етилесең,
 Сатқынлық етип болғаныңнан кейин,
 Өзиңе де сатқынлық исленеди.
² Жаратқан Ийе, бизлерге рәхим ет!
 Бизлер Саған үмит байладық.
 Хәр таңда бизге күш-қууат берип,
 Қыйыншылыққа ушырағанымызда қутқара гөр!
³ Құдиретли дауысыңнан халықлар қашып кетер,
 Орныңнан турғаныңда, миллетлер пытырап
 қашар.
⁴ Олжаңыз шегирткелер жеп таслағандай жоқ
 болар,
 Адамлар үлкен шегирткелер топарының
 топылғанындай олжаға бас салар.
⁵ Жоқарыда мекан құрған Жаратқан Ийе уллы!
 Толтырар Ол Сионды әдалатлық хәм әдилликке.
⁶ Ол сениң дәуириңнің бекем тийкары болып,
 Мол етип қутқарылуы, даналық хәм билим берер.
 Жаратқан Ийеден қорқыу – бул фәзийне.
⁷ Мине, батырлары көшелерде пәрияд етер,
 Парахатшылық елшилери зар еңиреп жылар.
⁸ Үлкен жоллар босап қалар,
 Жолаушылар ол жолдан жүрмес.

Питимлер бузылып, ишкен антларынан таяр,
Адамлар қәдириң жойтар.
9 Жер қурғап, кеуіп барар,
Лебанон тоғайлары уяттан қуурап қалар,
Шарон тегислиги шөлге ұқсап қалып,
Башан хәм Кармелдеги ағашлар жапырақларын
төгер.

Жаратқан Ийениң халықларға ескертиуі

10 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Енди орнымнан тураман,
Көтерилип, даңқымды шығараман.
11 Сизлер пишенге хәмиледар болып,
Сабан туўасыз.
Демиңиз өзлериңизди жалмап жутатуғын отқа
айланады.
12 Халықлар жанып күл болады,
Кесилип, отқа жағылған тикендей болады.
13 Хәй узақтағылар, не ислегенимди еситиң!
Хәй жақындағылар, күдиретимди билиң!»
14 Сиондағы гүнакарлар қорқыўға түсип,
Қудайсызларды титиреу бийлеп алды.
Олар былай дейди: «Жалмайтуғын оттың жанында
қайсысымыз жасай аламыз?
Мәңги жанып турған жалын жанында қайсысымыз
орналаса аламыз?»
15 Хадал жасап, туўры сөйлеген,
Зорлық пенен алынған пайдадан жеркенген,
Қолын пара алыўдан тыйған,
Қанхорға қулақ түрмеген,
Жаманды көрмеу ушын көзлерин жумған,
16 Бундай адам бийикликлерде жасайды.
Жартастардағы қорғанлар оның панасы болар,
Оның наны мол болып, хеш қашан суйсыз қалмас.

Уллы патшаның ели

17 Көзиңиз патшаны пүткил гөззаллығы ишинде
көрип,
Узақларға созылған үлкени шолып өтер.
18 Өткен қорқынышлы күнлер хаққында ойлап:
«Салық жыйнаған қай жерде?
Салықты өлшеп алған қай жерде?
Минараларды санаған қай жерде?» – дейсең.
19 Буннан былай, гәпине түсинбейтуғын,
Басқа тилде сөйлейтуғын,
Сол тәкаббир халықты көрмейсиз.
20 Байрамларымыз белгиленетуғын Сион
қаласына қара!
Көзлериң тыныш мәканды,
Беккем шатыр болған Ерусалимди көреді.
Оның қазықлары хеш қашан орнынан
суўырылмайды,
Бирде бир жиби үзилмейди.
21 Кең дәрьялар хәм сайлар ағып турған жерде,
Күдиретли Жаратқан Ийе бизлер менен бирге
болады.
Олардан ескекли кемелер де,

Желқомлы кемелер де өте алмайды.
22 Жаратқан Ийе бизиң қазымыз,
Ол бизлердиң нызам шығарыўшымыз.
Жаратқан Ийе бизиң патшамыз,
Ол бизлерди қутқарады.
23 Хәзир кемелериңиздеги жиплер жуқарып,
Олар өрликті услап тура алмайтуғын,
Желқомды да аша алмайтуғын болса да,
Ұақты келгенде үлкен олжа бөлинеди,
Хәтте, ақсақлар да олжасын алады.
24 Сион турғынларының хеш бири: «Мен
кеселмен» – демейди,
Ол жерде жасаған халықтың гүнасы кешириледи.

Миллетлер үстинен хүким

34 Хәй миллетлер, жақынырақ келип, қулақ
салың!
Хәй халықлар, дыққат аударың!
Жер хәм оны толтырып турғанлар,
Дүнья хәм онда туўылғанлардың барлығы
еситсин!
2 Жаратқан Ийениң пүткил миллетлерге қәхәри
келип,
Олардың пүткил ләшкерлерине қарсы ғәзеби
лаўлады.
Ол оларды пүткиллей жоқ қылып,
Баўызлау ушын тапсырды.
3 Олардың өликлери далаға ылақтырып тасланып,
Ширип, сасып жатар,
Таўлар олардың қанына былғанар.
4 Пүткил аспан денелери ширип кетер,
Аспан орама қағаздай шыйырылар.
Жүзим ағашының жапырағындай,
Әнжир ағашының жапырағындай болып,
Ондағы пүткил барлық солып төгилер.
5 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Қылышым көклерде қанға тойды.
Енди, қылышым жазалау ушын Эдомның үстине,
Пүткиллей жоқ қылыўды қарар еткен халықтың
үстине түседі».
6 Жаратқан Ийениң қылышы қанға тойынып хәм
майға былғанып,
Қозы менен текениң қанына,
Қошқардың бөтеке майына тойған.
Жаратқан Ийениң Босрада қурбанлығы бар,
Эдом жеринде уллы қырғын болады.
7 Жабайы буғалар, таналар хәм күшли буғалар да,
Олар менен бирге қулайды.
Олардың жери қанға суўғарылады,
Топырағы майға тояды.
8 Себеби бул күн Жаратқан Ийениң өш алыў күни,
Сионның даўасы ушын өш алатуғын жыл болады.
9 Сонда Эдомның дәрьялары қара майға,
топырағы күкиртке, жери жанып турған қара майға
айланады. 10 Ол күни-түни өшпей, түтини мәңгиге
көтерилип турады. Сол жер әўладтан-әўладқа
қаңырап, бос қалады. Енди хеш қашан ол жерден
хеш ким өтпейди. 11 Узақша хәм кирпитикенлер ол

жерди ийелеп алып, қулақлы жапалақ хәм ғарғалар мекан басады. Жаратқан Ийе оның үстинен тәртипсизлик жибин, ўайран болыў аспа режесин тартады. ¹² Ақсүйеклери сол жерде патшалық жоқлығын айтады, пүткил хуқимдарлары жоқ болып кетеди. ¹³ Оның сарайларына тикенлер, қорғанларына жантақ хәм ошағанлар өсип, сағаллардың меканына, үкилердің баспанасына айланады. ¹⁴ Ол жерде жабайы хайўанлар сыртланларға дус келеди, теке мәңиреп бир бирин шақырады. Түнде жанзатлар сол жерде дем алып, тыным табады. ¹⁵ Байыўлылар сол жерге уя салып, мәйек басып шығарып, палапанларын қанаты астына жыйнайды. Лашынлар да сол жерде жуп-жубы менен топланады.

¹⁶ Жаратқан Ийениң китабынан оқып, излең: Булардан хеш бири жоғалмайды, хеш бири жупсыз қалмайды. Себеби бул буйрық Жаратқан Ийениң аўзынан шықты, Оның Руўхы оларды жыйнайды. ¹⁷ Жаратқан Ийе олар ушын шек таслады, Өз қолы менен жерди өлшеп берди. Олар сол жерди мәңгиге ийелеп, әўладтан-әўладқа сол жерде жасайды.

Азат болғанлардың Сионға қайтыўы

35 Шөл хәм қурғақ аймақ қуўанады,
Қула дүз шадланып, нарғиз киби гүллейди.
² Жайнап гүллеп, қуўаныштан қосық айтады.
Оған Лебанонның даңқы,
Кармел хәм Шаронның салтанаты бериледи.
Олар Жаратқан Ийениң даңқын,
Қудайымыздың салтанатын көреді.
³ Хәлсиз қолларға күш берип,
Қалтыраған дизелерге қуўат бериң.
⁴ Қоянжүреклерге былай деңлер:
«Мәрт болың, қорқпаң!
Қудайыңыз өш алыўға,
Есесин қайтарыўға келип,
Сизлерди қутқарады».
⁵ Сонда соқырлардың көзлери,
Гереңлердің қулақлары ашылады.
⁶ Ақсақлар кийиктей секирип,
Гүңелек қуўаныштан қосық айтады.
Шөлден қайнар булақлар шығып,
Қула дүзде сайлар ағады.
⁷ Қайнаған шөл көлге айланып,
Шөллеген дала булақларға толады.
Сағаллар мекан басқан жерлерде,
Көк шөп, қамыс хәм жекен өседі.
⁸ Сол жерде дәрбент жол болып,
Ол «Мухаддес жол» деп аталады.
Напәклер оннан өтпейди,
Ақмақлар да ол жолға аяқ баспайды.
Ол тек Қудайдың халқының жолы болады.
⁹ Ол жерде арыслан болмайды,
Хеш қандай жабайы аңлар да ол жолға шықпайды,
Олар ол жерден табылмайды.

Ол жолдан қутқарылғанлар ғана жүреді.
¹⁰ Жаратқан Ийениң азат еткенлери изге қайтады,
Қосық айтып Сионға қайтып келеді.
Олар мәңгилик қуўаныш тажын басларына кийеди.
Қуўаныш хәм шадлыққа толып-тасып,
Қайғы хәм ғам-тәшиўиш қашып кетеди.

Санхерибтиң Ерусалимди қорқытыўы

36 Хизкияның патшалығының он төртинши жылында, Ассирия патшасы Санхериб Яхуданың барлық қорғанлы қалаларына хұжим жасап, оларды басып алды. ² Соңынан Ассирия патшасы бас ўәзирин үлкен армия менен Лахиштен Ерусалимге, патша Хизкияға жиберди. Ол келип, кир жуўыўшының атызына баратуғын жолдағы, Жоқарғы хайўызға суў қуйылатуғын жерде тоқтады. ³ Сарай басқарыўшысы Хилкия улы Эляким, хаткер Шебна хәм жылнамашы Асаф улы Иоах оны қарсы алыўға шықты. ⁴ Сонда Ассирия патшасының бас ўәзирин оларға былай деди:
– Уллы патша, Ассирия патшасының мына сөзлерин Хизкияға жеткизиң: «Неңе үмит артып турсаң? ⁵ Урыс ушын жоба хәм күш бар деп айтасаң, бирақ сен тек бос сөзлерди айтып турсаң. Сен кимге үмит артып, маған қарсы бас көтерип турсаң? ⁶ Мине, сен өзине сүйенгенниң алақанына киретуғын сынық қамыс хасаға уқсаған Мысырға сүйенип турсаң. Мысыр патшасы фараон өзине исенгенлердің хәммесине усындай. ⁷ Бәлким маған: Бизлер Қудайымыз Жаратқан Ийеге үмит артамыз, – дерсизлер. Яхуда хәм Ерусалим халқына: Тек мына қурбанлық орында сыйыныңлар, – деп сыйыныў орынларын хәм қурбанлық орынларын жоқ қылған Хизкия емес пе еди?» ⁸ Енди сен, мениң мырзам Ассирия патшасы менен маўасаға кел. Егер мен саған еки мың бас ат берсем, оларға минетуғын сонша адам таба алар ма едиң? ⁹ Солай екен, мырзамның ең хәлсиз әскербасысын да жеңе алмайсаң-ғо. Ямаса Мысырдың саўаш арбалары менен атлыларына исенип турсаң ба? ¹⁰ «Қала берсе, мен бул жерди ўайран етиў ушын Жаратқан Ийениң еркисиз келдим бе? Жаратқан Ийе маған: Сол үлкеге хұжим қылып, оны ўайран ет, – деди».
¹¹ Хилкия улы Эляким, Шебна хәм Иоах бас ўәзирге былай деп жуўап берди: «Бул қулларыңыз бенен арамейше сөйлесе бериң, түсинемиз. Дийўал үстиндеги халыққа еситтирип, бизлер менен еврей тилинде сөйлеспеңиз». ¹² Бас ўәзир оларға: «Мырзам мени бул сөзлерди тек мырзаңа хәм саған айтыў ушын емес, ал сизлер менен бирге өз дәретин жеп, сидигин ишиўге дуўшар болатуғын дийўал үстинде отырған адамларға да жеткерий ушын жиберди», – деди. ¹³ Соңынан бас ўәзир орнынан турып, еврей тилинде былай деп бақырды: «Уллы патшаның, Ассирия патшасының сөзлерине қулақ салыңлар! ¹⁴ Патша былай дейди:

„Хизкия сизлерди алдамай-ақ қойсын. Ол сизлерди қутқара алмайды. ¹⁵ Ол: Жаратқан Ийе бизлерди қутқарады, қала Ассирия патшасының қолына берилмейди, – деп сизлерди Жаратқан Ийеден үмитлендирмесин“. ¹⁶ Хизкияға қулақ салмаңлар. Себеби Ассирия патшасы былай дейди: „Мениң менен жарасып, маған келиңдер. Сонда хәр бир адам өз жүзиминиң хәм әнжир ағашының мийүесинен жеп, өз суў сақлағышынан суў ишеди. ¹⁷ Соңынан мен келип, сизлерди бийдайы, шарабы, наны, жүзимзарлары мол болған, өз үлкеңизге уқсаған бир үлкеге көширемен.

¹⁸ Хизкия: Жаратқан Ийе бизлерди қутқарады, – деп алдамасын! Қайсы халықтың қудайы өз үлкесин Ассирия патшасының қолынан қутқара алған? ¹⁹ Хамат хәм Арпадтың қудайлары қайда? Сефарұайымның қудайлары қайда? Самарияның қудайлары Самарияны мениң қолымнан қутқара алды ма? ²⁰ Усы еллердиң қудайларының қайсы бири өз жерин мениң қолымнан қутқара алды? Солай екен, Жаратқан Ийе Ерусалимди мениң қолымнан қалай қутқарады?“»

²¹ Халық үндемеді, жууап та қайтармады. Өйткени патша Хизкия халыққа оған жууап бермеўди буйырған еди. ²² Сарай басқарыўшысы Хилкия улы Эляким, хаткер Шебна хәм жылнамашы Асаф улы Иоах кийимлерин жыртып, Хизкияның алдына келди хәм Ассирия патшасының бас ўәзириниң сөзлерин оған айтып берди.

Хизкияның Ийшәя пайғамбардан кеңес сораўы

37 Патша Хизкия буларды еситкенде, кийимлерин жыртып хәм аза кийимлерин кийип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды. ² Ол аза кийимин кийген сарай басқарыўшысы Элякимди, хаткер Шебнаны хәм жасы үлкен руҳанийлерди Амос улы пайғамбар Ийшәяға жиберди. ³ Олар Ийшәяға былай деди: «Хизкия былай дейди: „Бүгинги күн азап, жаза хәм масқарашылық күни. Себеби бала шығайын деп аўызға тақалып турғаны менен, туўыўға күши жоқ хаялға уқсаймыз. ⁴ Бәлким, тири Қудайды хорлаў ушын мырзасы, Ассирия патшасы жиберген бас ўәзирдиң барлық сөзлерин Қудайың Жаратқан Ийе еситкен шығар хәм усы еситкен сөзлери ушын оларды жазалар. Сонлықтан тири қалғанлар ушын дуўа ет“». ⁵ Патша Хизкияның хызметкерлери патшаның сөзлерин Ийшәяға жеткизгенде, ⁶ Ийшәя оларға былай деди: «Мырзаңызға былай деп айтыңлар: Жаратқан Ийе былай дейди: „Ассирия патшасының хызметкерлериниң Мени масқаралап айтқан сөзлеринен, яғный өзиң еситкен сөзлерден қорқпа. ⁷ Мине, Мен оған бир руў жиберемен. Сонда ол бир хабар еситип, өз елине қайтып кетеди. Мен оны өз елинде қылыш пенен өлтиртемен“».

⁸ Ассирия патшасының бас ўәзири изине қайтып, өз патшасын Либна қаласына қарсы урысып атырған жеринен тапты. Себеби ол Ассирия патшасының Лахиштен шегингенин еситкен еди. ⁹ Ассирия патшасы Куш патшасы Тирхаканың өзине қарсы урысқа атланғанын еситип, Хизкияға және елшилерин жиберип былай деди: ¹⁰ «Яхуда патшасы Хизкияға былай деп айтыңлар: „Сүйенген Қудайың сени: „Ерусалим Ассирия патшасына тәслим болмайды“, – деп алдамасын. ¹¹ Ассирия патшаларының барлық еллерди жер менен жексен етип, нелер ислегенин еситкен шығарсаң?! Енди сен қутылып қалмақшымысаң? ¹² Ата-бабаларым ўайран еткен Гозан, Харан, Ресеп хәм Телассардағы Эденде жасаған халықлардың қудайлары оларды қутқара алды ма? ¹³ Хамат хәм Арпад патшалары қәне? Сефарұайым, Хена хәм Иўа қалаларының патшалары қәне?“»

Хизкияның дуўасы

¹⁴ Хизкия хатты елшилердиң қолынан алып оқығаннан соң, Жаратқан Ийениң Ибадатханасына барды хәм хатты Жаратқан Ийениң алдына жайып қойды. ¹⁵ Кейин Жаратқан Ийениң алдында дуўа етип, былай деди: ¹⁶ «Керублар ортасындағы тахтта отырған Израилдың Қудайы болған Әлемниң Жаратқан Ийеси! Сен пүткил дүнья патшалықларының жалғыз Қудайысаң! Аспан хәм жерди Сен жаратқансаң. ¹⁷ Жаратқан Ийе, қулақ салып, есит, көзлериңди ашып, көр. Тири Қудайды масқаралаў ушын Санхерибтиң айтып жиберген сөзлерин есит. ¹⁸ Жаратқан Ийе, ырасында да, Ассирия патшалары халықларды хәм олардың жерлерин ўайранлады. ¹⁹ Олардың қудайларын отқа таслап, жоқ қылды. Бирақ олар ҳақыйқатында қудайлар емес, ал ағаштан хәм тастан адам қолы менен исленген нәрселер еди. ²⁰ Қудайымыз Жаратқан Ийе, бизлерди Санхерибтиң қолынан қутқара гөр. Сонда пүткил дүнья патшалықлары Сениң жалғыз Қудай екениңди биледи».

Ийшәяның пайғамбаршылығы

²¹ Соңынан Амос улы Ийшәя пайғамбар Хизкияға мынадай хабар жиберди: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди:

– Ассирия патшасы Санхериб ҳаққында Маған еткен дуўанды еситтим. ²² Ол туўралы Мен – Жаратқан Ийе былай деймен:

Пәк қыз Сион сени кемситип, үстиңнен күлер, Қыз Ерусалим изиңнен бас шайқар.

²³ Сен кимди хорлап, кимди мазақладың?

Кимге даўыс көтерип сөйлеп, кимге менменсип қарадың?

Маған – Израилдың Мухаддесине!

²⁴ Елшилериң арқалы Мени хорлап былай дедиң: „Сансыз саўаш арбаларым менен таўлардың бийик шыңына,

Лебанон тауларының узақ жанбауырларына шықтым,
Бийик кедр ағашларын, жақсы сәрүи ағашларын кестим.

Оның ең төрине, ең қалың тоғайына бардым.

²⁵ Мен құдықлар қаздым хәм жат еллердің сууларын иштим,
Мысырдың барлық дәрьяларын табаным менен қурыттым”.

²⁶ Бирақ буның хәммесин бурыннан жобаластырып, әййемги күнлерден ойлап қойғанымды еситпеген бе едиң?

Хәзир Мен соны орынладым. Сонлықтан сен қорғанлы қалаларды қарабақанаға айландыра алдың.

²⁷ Сонда езилди қала халқы,
Қорқып, уятқа қалды.

Олар даладағы көк шөпке, жаңа шыққан нәзик шөпке хәм тамның басындағы, шықпай атырып, өрт шалған шөпке уқсап қалды.

²⁸ Мен сениң отырыс-турысыңды, қашан келип-кететуғыныңды, Маған деген ғәзебиңди, хәммесин билемен.

²⁹ Маған деген ғәзебиң ушын хәм тәкаббирлигиң қулағыма жетип келгени ушын,

Халқамды мурныңнан өткизип, суулығымды аўзыңа тағаман.

Сени келген жолың менен изиңе қайтараман.

³⁰ Хәй, Хизкия! Сен ушын белги мынау болады:

Усы жылы шашылған дәннен өскен өнимди жейсиз,

Келеси жылы соның орнына өскен өнимди азық қыласыз,

Ал үшінши жылы дән сеуип, өним аласыз, жүзим бағларын отырғызып, олардың мийўесинен жейсиз.

³¹ Яхуда халқының қутылып қалғанлары жерге тамыр жайып, жоқарыда мийўе береді.

³² Себеби тири қалғанлар Ерусалимнен, қутылғанлар Сион тауынан келип шығады.

Буну Әлемнің Жаратқан Ийеси Өз қызғаншақлығы менен жүзеге асырады».

³³ Сонлықтан Жаратқан Ийе Ассирия патшасы тууралы былай дейди:

«Ол бул қалаға кирмейди, оқ та атпайды,
Қалаға жақынламас қалқаны менен,
Қала дийўалына топырақ та үйдирмейди.

³⁴ Келген жолы менен қайтады, қалаға кирмейди.
Бул – Жаратқан Ийениң айтқаны!

³⁵ Мен Өзим ушын хәм қулым Даўыттың хұрметі ушын бул қаланы қорғап, қутқараман».

³⁶ Сол күни түнде Жаратқан Ийениң периштеси ассириялылардың ордасына барып, бир жүз сексен бес мың адамды қырып таслады. Азанда оянып қарағанлар хәмме жердің өликлерге толып кеткенін көрді. ³⁷ Сонда Ассирия патшасы Санхериб орданы таслап, изине қайтты. Ол Ниневияға қайтып келип, сол жерде жасап қалды.

³⁸ Бир күни ол өз қудайы Нисрохтың бутханасында табынып атырғанда, уллары Адраммелех пенен Саресер оны қылыш пенен өлтирди хәм өзлери Арарат үлкесине қашып кетти. Санхерибтиң орнына улы Эсар-Хаддон патша болды.

Хизкияның кесел болыуы хәм шыпа табыуы

38 Сол күнлери Хизкия аўырып, өлим төсегінде жатты. Сонда Амос улы Ийшая пайғамбар оған келип былай деди: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Үй-ишиңе ўәсиятнамаңды қалдырып, ырзаласа бер, себеби тәуір болмайсаң, өлесен“».

² Хизкия жүзин дийўалға қаратып, Жаратқан Ийеге дууа етип: ³ «О, Жаратқан Ийе! Алдыңда мениң шын жүректен садықлық пенен жасағанымды хәм нәзериңде тууры ислерди ислеп жүргенимди еслей гөр!» – деди хәм өксип-өксип жылады.

⁴ Сонда Ийшаяға Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти: ⁵ «Изиңе қайтып, Хизкияға мына хабарды жеткиз: „Бабаң Даўыттың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: Дууаңды еситтим, көз жасларыңды көрдим. Өмириңди он бес жылға узайтаман.

⁶ Өзиңди де, бул қаланы да Ассирия патшасының қолынан қутқарып, бул қаланы қорғайман.

⁷ Жаратқан Ийениң, яғный Мениң саған Өз сөзимди орынлайтуғынымды билдиретуғын белги мынау: ⁸ Ахаз соқтырған текшениң үстине түсип турған саяны он адым артқа жылжытаман“».

Сонда текшениң үстине түсип турған сая он адым артқа жылжыды.

⁹ Яхуда патшасы Хизкия аўырып турғаннан кейин, мына хырды жазды:

¹⁰ Мен: «Өмиримнің гүлленген шағында, Өлилер мөканының дәрўазасынан өтип кетемен. Қалған өмир жылларымнан махрум етидим», – дедім.

¹¹ Және: «Тирилер әлемінде Жаратқан Ийени көрмеймен,

Буннан былай, инсан затына көзим түспес,
Бул дүньяда жасағанлардың жанында да болмаспан», – дедім.

¹² Үйим шопанның шатыры киби,
Сууырылып, қолымнан алынды.

Өмиримди тоқыўшы сыяқлы өткердим,
Жаратқан Ийе мени тоқыў үскенесинен кесип алып таслады.

Бир күн ишинде өмиримди ақырына жеткердің.

¹³ Азанға шекем төзим берип шыдадым,
Ол арыслан киби, барлық сүйеклеримди сындырды.

Бир күн ишинде өмиримди ақырына жеткердің.

¹⁴ Мен қарлығаш яки тырна киби бақырдым,
Кептер киби зарладым.

Жоқарыға қараўдан көзлерим талды,
Мен зулымлыққа ушырадым, жәрдем бер, Ийе!

¹⁵ Не дейин? Мениң менен сөйлескен де, оны әмелге асырған да Өзи.

Қалбимдеги қайғыны еске алып,
 Өмирим бойы, абайлап жасайман.
 16 Ийе, Сениң қарарың адамларға өмир бере
 алады,
 Мениң өмир жылларым да маған қайта берилди,
 Денсаулығымды тиклеп, өмиримди сақлап қала
 гөр!
 17 Мине, шеккен азабым мен ушын жақсылыққа
 болды,
 Өмиримди набыт болыу шуқырынан қутқардың.
 Барлық гүналарымды артыңа ылақтырдың.
 18 Өлилер мәканы Сени алғысламас,
 Өлим Саған мақтау айтпас,
 Туңғыйыққа түскенлер Сениң садықлығыңа үмит
 байламас.
 19 Бүгин мениң ислегеним сыяқлы,
 Тирилер, тек тирилер ғана Саған алғыс айтар,
 Әкелер балаларына Сениң садықлығың туұралы
 айтып берер.
 20 Жаратқан Ийе мени қутқарар,
 Пүткил өмиримиз бойы, Жаратқан Ийениң
 Ибадатханасында,
 Тарлы саз әсбаплары менен қосық айтамыз.
 21 Ийшая патшаның адамларына: «Кептирип
 нығызланған әнжир алып келип, оны жараға
 қойың, ол сауалып кетеди», – деген еди. 22 Сонда
 Хизкия Ийшайдан: «Жаратқан Ийениң
 Ибадатханасына баратуғынымды қандай белги
 арқалы билемен?» – деп сораған еди.

Бабилоннан келген елшилер

39 Сол арада Хизкияның ауырып, кейин тәуір
 болғанын еситкен Бабилон патшасы Баладан
 улы Меродах-Баладан Хизкияға хатлар хәм
 сауғалар жиберди. 2 Хизкия елшилерди қабыл етти
 хәм оларға өз қазнасындағы затлардың хәммесин:
 гүмис хәм алтынларын, хош ийисли затларын,
 қымбатбаха майларын, курал-жарақ сақланатуғын
 бөлмесин көрсетти. Хизкияның сарайында да,
 патшалығында да оларға көрсетилмеген хеш нәрсе
 қалмады.
 3 Сонда пайғамбар Ийшая патша Хизкияның
 жанына келип, оған:
 – Бул адамлар сизге не деди? Олар қай жақтан
 келипти? – деп сорады. Хизкия оған:
 – Олар узақ елден, Бабилоннан келген, – деп
 жууап берди.
 4 Ийшая:
 – Олар сарайыңызда не көрди? – деп сорады.
 Хизкия:
 – Сарайымдағы хәмме нәрсени көрди. Қазнамда
 оларға көрсетпеген хеш нәрсем қалмады, – деп
 жууап берди. 5 Сонда Ийшая Хизкияға былай деди:
 – Онда Әлемнің Жаратқан Ийесиниң сөзин
 еситиң: 6 «Жаратқан Ийе былай дейди:
 „Сарайыңдағы хәмме нәрсе хәм ата-бабаларыңның
 усы күнге шекем жыйнаған хәмме нәрсеси
 Бабилонға алып кетилетуғын күн келеди, хеш

нәрсе қалмайды. 7 Сениң нәсилицнен болған
 айырым урпақларың да алып кетилип, Бабилон
 патшасының сарайында хызметкер болады“».
 8 Хизкия Ийшаяға:
 – Жаратқан Ийениң сиз арқалы айтқан сөзлери
 жақсы сөзлер, – деди. Себеби ол ишинен: «Хеш
 болмағанда, мениң заманымда тынышлық хәм
 абаданшылық болады», – деп ойлады.

Жубатыушы сөзлер

40 Қудайыңыз былай дейди:
 «Жубатың, халқыма тәселле бериң!
 2 Ерусалимге жумсақ сөзлер айтың,
 Сауаш мүддетиниң тауысылғанын,
 Қылмысларының кеширилгенин,
 Барлық гүналарының жазасын Жаратқан Ийениң
 қолынан,
 Еки есе етип алғанын жәриялаң.
 3 Бақырған бир дауыс еситиледи:
 „Шөлде Жаратқан Ийеге жол таярлаң,
 Кула далада Қудайымыз ушын дүзиу хәм үлкен
 бир жол ашың!
 4 Барлық ойпатлықтар толтырылсын,
 Тау-төбелер пәске шөксин,
 Қыйсық жерлер дүзетилсин,
 Будыр жерлер тегисленсин.
 5 Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты аян болып,
 Пүткил адамзат буны биргеликте көреді.
 Буны Жаратқан Ийе айтады“».
 6 Дауыс: «Бақыр», – дейди.
 Мен: «Не деп бақырайын?» – деп сорадым.
 – Пүткил адамзат – көк шөпке,
 Оның пүткил садықлығы – атыздағы гүлге
 уқсайды.
 7 Жаратқан Ийе демин үплегенде,
 Шөп қуурайды, гүл солыды.
 Хақыйқаттан да, халық – бул шөп.
 8 Шөп қуурайды, гүл солыды.
 Бирақ Қудайымыздың сөзи мәңги турады.
 9 Хәй, Сионға хош хабар алып келиуши,
 Бийик тауға шық!
 Хәй, Ерусалимге хош хабар алып келиуши,
 Бар дауысың менен бақыр!
 Дауысыңды көтер, қорқпа.
 Яхуда қалаларына: «Мине, сизлердиң
 Қудайыңыз!», – деп айт.
 10 Мине, Қудай Ийе құдирет пенен келип,
 Хүкимдарлықты қолына алар.
 Оның сыйы Өзи менен бирге,
 Мийнеттиң есесин қайтарыу Оның қолында.
 11 Ол Өз сүриуин шопан киби бағар,
 Қозыларды қолына алып,
 Оларды көтерип, бауырына басар,
 Емизиули қойларға ғамхорлық пенен жол
 көрсетер.

Қудайдың уллылығы

12 Ким суўларды алақаны менен,
Көклерди қарысы менен өлшеди?
Ким жердің топырағын өлшем ыдысына салған,
Ямаса таўларды тәрезиде,
Төбелерди тәрези пәллесинде өлшеген?
13 Жаратқан Ийениң Руўхына кимнің ақылы
жеткен,
Ямаса ким Оған кеңес берген?
14 Ақыл алыў ушын Ол кимнен мәсләхәт сорады,
Ямаса Оған ким әдалат жолын үйретти?
Оған билим берип,
Түсиник жолын көрсеткен ким?
15 Мине халықлар шелектеги суў тамшысындай,
Тәрезилердеги шаң сыяқлы көринер,
Ол атаўларды уўыс топырақ сыяқлы көтереди.
16 Лебанонның отыны қурбанлықты жағыўға,
Маллары жандырылатуғын қурбанлыққа азлық
етеди.
17 Пүткил миллетлер Оның алдында ҳеш нәрсе
емес,
Олар Ол ушын жоқтан да, бослықтан да пәс
саналады.
18 Онда Қудайды кимге уқсатасыз?
Оның бийнесин кимге теңейсиз?
19 Бутқа ма? Оны өнермент қуйып,
Зергер оны алтынға қаплар,
Оның ушын гүмис шынжыр соғылар.
20 Егер буған қурбы жетпесе,
Ширимейтуғын бир ағашты сайлап алар.
Сөйтип қозғалмайтуғын бут соқтырыў ушын,
Шебер өнерментти излейди.
21 Билмейсизлер ме, еситпедиңлер ме?
Әўел бастан, сизлерге айтылмады ма?
Дүнья жаратылғаннан бери түсинбедиңиз бе?
22 Қудай жер шарының үстинде отыр,
Жерде жасайтуғынлар шегирткелерге мегзер.
Ол көклерди перде киби жайып,
Жасаў ушын оларды шатыр киби тигеди.
23 Ол шаҳзадаларды түкке турғысыз етип,
Дүньяның ҳүкимдарларын күшинен айырады.
24 Олар зорға егилип, зорға себилип,
Зорға тамыр жайған гезинде,
Жаратқан Ийе демин үплейди, олар қуўрап,
Даўыл оларды қаўық киби ушырып кетеди.
25 «Мени кимге уқсатасыз,
Ким Маған тең келеди?» – дейди мухаддес Қудай.
26 Басыңызды жоқары көтерип, аспанға қараң,
Буларды ким жаратқан?
Қудай жулдызларды бирме-бир шақырып,
Атпа-ат атайды.
Оның қудиретли күши хәм уллы қудиретине гөре,
Олардың ҳеш бири орнынан шықпай қалмайды.
27 Хәй, Яқып, хәй, Израил, қалайынша сен:
«Жолым Жаратқан Ийеден жасырын,
Қудайым хуқықымды қорғамайды», – дейсең?
28 Билмейсизлер ме? Еситпедиңиз бе?

Жаратқан Ийе – мәңгилик Қудай,
Пүткил дүньяның Жаратыўшысы.
Ол шаршамайды да, талықпайды да,
Оның даналығына ақыл жетпес.
29 Ол халдан тайғанды хәллендирип,
Мәдетсизлердің күшин көбейтеди.
30 Хәтте, жаслар да шаршап, талығады,
Жас жигитлер де сүрнигип, жығылады.
31 Бирақ Жаратқан Ийеге үмит байлағанлар,
Жаңадан күш алады.
Олар бүрkit киби қанат жаяды.
Жуўырса да, шаршамайды,
Жортса да, ҳеш талықпайды.

Қудай Израилға күш береди

41 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Хәй, атаўлар, Мениң алдымда үндемей
тыңлаң!
Халықлар күш топлап алсын,
Олар жақын келип, сөйлесин.
Келиңлер, ҳүким ушын бир жерге жыйналайық.
2 Шығыстан азат етиўшини хәрекетке келтирген
ким?
Оны Өзине хызметке шақырған ким?
Миллетлерди оның қолына берген,
Патшаларды аяқ асты қылған ким?
Ол қылышы менен оларды шаңға,
Оқ жайы менен суўырылған қаўыққа айландырды.
3 Ол оларды қуўдалайды,
Аяқ басылмаған жолдан аман-есен жүрип өтеди.
4 Буларды орынлап, жүзеге асыратуғын ким?
Әўел бастан әўладларды шақырған ким?
Мен – Жаратқан Ийе, басыман,
Ақырында да Мен боламан.
5 Атаўлар буны көрип, қорқады,
Жердің төрт тәрәпи қалтырайды.
Олар жақынлап келеди.
6 Хәмме бир-бирине жәрдем берип:
„Мәрт бол“, – дейди.
7 Өнермент зергерге,
Урып тегислеўши төс урыўшыға кепсери туўралы:
„Жақсы қурастырылды“, – деп жигер береди.
Кейин орнынан қозғалмайы ушын бутты
шегелейди.
8 Бирақ сен, хәй, қулым Израил,
Мен таңлаған Яқып,
Достым Ибрайымның урпағы!
9 Сени дүньяның төрт тәрәпинен жыйнадым,
Узақ жерлерден шақырып:
„Сен Мениң қулымсаң,
Сени таңладым, тәрк етпедим“, – дедим.
10 Қорқпа, Мен сениң менен биргемен.
Қәўетерленбе, Мен сениң Қудайыңман.
Саған күш берип, жәрдемлесемен.
Азат етиўши оң қолым менен сүйеймен.
11 Саған ғәзепленгенлердің хәммеси,
Масқара болып, уятқа қалар,
Саған қарсы шыққанлар дымы қалмай жоқ болар.

¹² Душпанларыңды излесең де таппасаң,
Сениң менен урысқанлар да ҳеш болмағандай
жоқ болып кетер.

¹³ Мен, Қудайың Жаратқан Ийе,
Оң қолыңнан ушлап, сүйеп:
„Қорқпа, саған жәрдем беремен“, – деймен.

¹⁴ „Хәй, қурт сыяқлы болған Яқып,
Хәй, аз санлы Израил, қорқпаң!
Мен саған жәрдем беремен“, – дейди Жаратқан
Ийе,

Сениң Әменгериң, Израилдың Мухаддеси.

¹⁵ Мине, Мен сени таза, өткір тисли,
Түйек айдауың тахта қыламан.
Сен тауларды бастырып, талқанлап,
Төбешіклерди қауыққа айландырасаң.

¹⁶ Сен оларды суұйрасаң,
Самал ушырып, алып кетер,
Дүбелей айландырып, ушырып кетер.
Сен Жаратқан Ийеде шадланарсаң,
Израилдың Мухаддеси менен мақтанарсаң.

¹⁷ Жарлы хәм кәмбағал суұ излейди,
Бирақ суұ жоқ.

Шөлден таңлайлары кеуіп қалады.
Мен Жаратқан Ийе оларға жууап беремен,
Мен, Израилдың Қудайы оларды таслап
қоймайман.

¹⁸ Мен тақыр төбешіклерден дәрьялар,
Ойпатлықлардың ортасынан булақлар ағызаман.
Шөлди көлге, қурғақ даланы суұлы булақларға
айландыраман.

¹⁹ Шөлге кедр, акация, мирта путаларын хәм
зәйтүн ағашларын,
Қуұ далаға сәрүй, шынар хәм қарағай ағашларын
бирге отырғызаман.

²⁰ Сонда адамлар буны Жаратқан Ийениң
ислегенин,
Израилдың Мухаддесиниң жаратқанын,
Көреді, биледи, ақыл жууырттып, түсинеди».

Жаратқан Ийе бутларға қарсы

²¹ «Дауаңызды айтың», – дейди Жаратқан Ийе,
«Дәлилериңизди келтириң», – дейди Яқыптың
патшасы.

²² «Бутларыңызды алып келиң,
Олар не болатуғынын айтып берсин.
Ойланып, ақыбетин түсиниуимиз ушын,
Өтмиште болғанлардың мәнисин аян етсин,
Ямаса келешекте болатуғынларды бизге
билдирсин.

²³ Сизлердиң қудай екеніңизди билиуимиз ушын,
Буннан кейин не болатуғынын билдириң.
Көрип, хайран қалыуымыз ушын,
Жақсы яки жаман бир нәрсе қылың.

²⁴ Сизлер де, ислериңиз де ҳеш нәрсе емес.
Сизлерди таңлағанлар жеркенишли.

²⁵ Мен арқадан биреуді хәрекетке келтирдим, ол
киятыр.

Мениң атымды шақырған шығыстан киятыр.

Ол гүлалшының ылайды басқылағаны сыяқлы,
Хүкимдарларды ылайдай қылып басқылайды.

²⁶ Билиуимиз ушын, ким буны әуел бастан жәрия
етти?

„Хақсыз“ деп айтыуымыз ушын, ким алдын ала
хабар берди?

Хеш ким хабар бермеді, хеш ким жәрия етпеди,
Хеш ким сөзлериңди еситпеди.

²⁷ Мен биринши болып Сионға:

„Олар киятыр“, – деп билдирдим,
Ерусалимге хабаршы жибердим.

²⁸ Көз салып қарасам, арасында кеңес беретуғын
да,

Мен сорағанда, жууап беретуғын да бирде биреуі
жоқ.

²⁹ Мине, олардың хәммеси жалған!
Ислери хеш нәрсеге турғысыз,
Мүсинлери самал хәм бослықтан ибарат».

Жаратқан Ийениң қулы

42 Мине, Мен қоллаған қулым,
Кейлиме унаған таңлағаным!

Мен Оған Өз Руұхымды беремен,
Ол миллетлерге әдалат алып келеди.
² Ол бақырмайды, дауысын көтермейди,
Көшелерде Оның сести еситилмейди.

³ Ол майысқан қамысты сындырмас,
Пысқыған пиликти де өширмес,
Садықлық пенен әдалатты иске асырар.

⁴ Жер бетинде әдалатты орнатпағанша,
Хәлсиремес, руұхы да түспес.
Атаулар Оның тәлимине үмит байлар.

⁵ Көклерди жаратып, оны жайған,
Жерди хәм ондағыларды жайып жиберген,
Ондағы инсанларға дем берген,
Онда жүргенлерге жан берген,
Қудай Ийе былай дейди:

⁶ «Мен, Жаратқан Ийе сени қутқарыуымды
көрсетиу ушын шақырдым,

Сениң қолыңнан ушлап, қорғайман,
Халқым менен дүзген келисимимди,
Сен арқалы әмелге асыраман.
Сени миллетлерге нур қыламан.

⁷ Сен соқыр көзлерди ашып,
Тутқынларды қамақханадан шығарып,
Қараңғылықтағыны зинданнан азат етесең.

⁸ Мен – Жаратқан Ийемен. Мениң атым усы.
Даңқымды басқаға, алғысымды бутларға
бермеймен.

⁹ Мине, бурын болжап айтылғанлар әмелге асты.
Мен таза нәрселерди жәриялайман,
Олар жүзеге аспай турып,
Алдын ала сизлерге аян етемен».

Алғыс-мақтау жыры

¹⁰ Теңизде жүзип жүргенлер хәм оны толтырып
турғанлардың хәммеси,

Атаўлар хәм оларда жасаўшылар,
Жаратқан Ийеге арнап таза қосық айтың,
Жердиң ең шетлеринен Оған алғыс-мақтаўлар айтың!

¹¹ Шөл хәм ондағы қалалар,
Кедар халқы жасайтуғын аўыллар даўысын көтерсин!

Села турғынлары қуўаныштан қосық айтып,
Таўлардың төбелеринен бақырсын!

¹² Олар Жаратқан Ийени уллыласын,
Атаўларда Оған алғыс-мақтаўлар айтсын!

¹³ Жаратқан Ийе баҳадыр жигиттей болып,
Батырдай ғәзебин шашар,
Әскерий уран салып, бақырып,
Душпанлардан үстинлигин көрсетер.

Жаратқан Ийениң жәрдем сөзи

¹⁴ «Мен узақ ўақыт үндемедим,
Сабырлылық пенен Өзимди уладым.
Енди туўып атырған ҳаялдай қышқыраман,
Ентигип дем аламан.

¹⁵ Мен таўларды хәм төбешиклерди ўайран етемен,

Пүткил от-шөплерди қырып таслайман.
Дәрьяларды атаўларға айландырып,
Ҳаўызларды қурытаман.

¹⁶ Соқырларды билмеген жолларынан алып жүремен,

Оларды таныс болмаған соқпақлардан жетелеймен,

Алдында қараңғылықты жақтылыққа,
Ойлы-бийик жерлерди тегис жерге айландыраман.

Мен буларды ислеймен,
Оларды тәрк етпеймен».

¹⁷ Ойма бутларға исенгенлер,
Қўйма бутларға: «Сизлер қудайымызсыз», – дейтуғынлар,
Шерменде болып, олардан жүз бурады.

Соқыр хәм герең Израил

¹⁸ «Хәй, гереңлер, еситиңлер,
Хәй, соқырлар, қарап көриң!

¹⁹ Мениң қулымдай соқыр болған бар ма?
Мен жиберетуғын хабаршыдай, герең болған бар ма?

Маған бағышланған биреўдей, соқыр,
Ямаса Мениң, Жаратқан Ийениң қулындай, соқыр болған бар ма?

²⁰ Сен көп нәрсени көрдиң, бирақ дыққат аўдармадың,

Қулақларың ашық еди, бирақ еситпедиң».

²¹ Өз әдалаты ҳақы,
Нызамларын даңққа бөлеп, уллы қылыў,
Жаратқан Ийеге унады.

²² Бирақ бул халық талан-тараж қылынған,

Хәммеси зинданға тасланып, қамақханаға қамалған.

Олар олжаға айланды, қутқаратуғын хеш ким жоқ.
Таланды, «Қайтарып бер», дейтуғын хеш ким жоқ.

²³ Араңызда буған қулақ түретуғын,
Дыққат қойып, келешек ушын тыңлайтуғын бар ма?

²⁴ Яқыпты таланшыларға,
Израилды қарақшыларға берген ким?

Бул Жаратқан Ийе емес пе?
Оған қарсы гүна ислемедик пе?

Олар Оның жолынан жүрмеді,
Нызамына қулақ аспады.

²⁵ Сонлықтан Ол лаўлаған ғәзебин,
Ғыжлаған урысты үстине дөндирди.
Дөгерегин от пенен қапласа да, түсинбеди,
Күйдирсе де, жүрекке алмады.

Израилдың қутқарыўшысы

43 Бирақ енди, Яқып сени жаратқан,
Израил, сени дөреткен,
Жаратқан Ийе былай дейди:
«Қорқпа, Мен сени азат еттим,
Сениң атыңды айтып шақырдым, сен Меникисең.
² Суўлардан өткениңде, сениң менен бирге боламан,
Дәрьялардан өткениңде, олар сени ығызып кетпейди.

От ишинен жүргениңде жанбайсаң,
Жалын сени жалмамайды.

³ Мен сениң Қудайың Жаратқан Ийе,
Израилдың Мухаддеси, сениң Қутқарыўшыңман.
Сениң төлемиң сыпатында Мысырды,
Сениң орныңа Куш пенен Себаны бердим.

⁴ Нәзеримде қымбатбаха хәм қәдирли болып,
Сени сүйгеним ушын,
Сениң орныңа адамларды,
Сениң өмириң ушын халықларды беремен.

⁵ Қорқпа, Мен сениң менен биргемен,
Урпақларыңды шығыстан алып келемен,
Өзиңди батыстан жыйнап аламан.

⁶ Арқаға: „Оларды бер“,

„Оларды услама,

Улларымды узақтан,

Қызларымды жердиң түпкирлеринен,

⁷ Маған тийисли болған хәр бир адамды,
Өз даңқым ушын жаратқанларымды,
Пишим берип, дөреткенлеримди қайтар“, – деймен».

Жаратқан Ийениң гўасы – Израил

⁸ Көзи болса да, көрмейтуғын соқырларды,

Қулағы болса да, еситпейтуғын гереңлерди алып шығың.

⁹ Пүткил миллетлер бир жерге жыйналсын,
Халықлар топлансын.

Олардың арасында қайсысы буларды жәриялап,

Өткен ўақыяларды алдын ала бизлерге билдире алды?

Гўаларды алып келип, өзлерин ақласын, Басқалар еситип: «Бул дурыс», – десин.

¹⁰ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Сизлер Мениң гўаларымсыз.

Мени билип, Маған исениўиңиз,

Мениң ким екенимди түсиниўиңиз ушын,

Сайлап алған қулларымсыз.

Меннен алдын, ҳеш қандай қудай дөретилген емес,

Меннен кейин де болмайды.

¹¹ Мен, тек жалғыз Мен – Жаратқан Ийемен.

Меннен басқа Қутқарыўшы жоқ».

¹² Мен алдын ала билдирдим, қутқардым хәм жәрияладым.

Араңызда басқа қудай жоқ.

Сизлер Мениң гўаларымсыз, – дейди Жаратқан Ийе. – Мен Қудайман.

¹³ Әўел бастан бери, Мен Солман.

Мен услағанды ҳеш ким жаздыра алмайды.

Мен қылғанды ким бийкарлай алады?»

Бабилоннан қутылыў

¹⁴ Әменгериңиз, Израилдың Мухаддеси, Жаратқан Ийе былай дейди:

«Сизлер ҳақы Бабилонға бирейди атланысқа жоллайман.

Калдейлерди даўырығы көкке жеткен кемелерине мингизип,

Қашыўға мәжбүр етемен.

¹⁵ Сизлердиң Мухаддесиңиз, Израилдың

Жаратыўшысы,

Сизлердиң Патшаңыз Жаратқан Ийе Мен боламан».

¹⁶ Теңизден жол,

Бурқасынлаған суўдан соқпақ ашқан Жаратқан Ийе,

¹⁷ Саўаш арбаларын, атлыларды,

Күшли әскерлерди ордасы менен алып шыққан Ол былай дейди:

«Олар жығылып, тура алмас,

Өширилди, шырадай сөнди.

¹⁸ Өткенлерди умытың,

Бурынғыларды еске алмаң.

¹⁹ Мине, Мен жаңа нәрсе қыламан!

Ол басланды, неге түсинбейсиз?

Мен шөлде жол, саҳрада дәрьялар саламан.

²⁰ Жабайы ҳайўанлар, сағал хәм үкилер,

Мени хўрмет қылады.

Себеби таңлап алған халқым ишиўи ушын,

Шөлде суў, саҳрада дәрьялар ағыздым.

²¹ Маған алғыс-мақтаў айтыўи ушын,

Өзим ушын жараттым бул халықты.

²² Бирақ сен, хәй, Яқып, Мени шақырмадың,

Хәй, Израил, Меннен шаршадың!

²³ Жандырылатуғын қурбанлық ушын қойларыңды алып келмедиң,

Қурбанлықларың менен Мени сыйламадың.

Мен садақалар талап етип, сени қыйнамадым, Хош ийисли түтеткилер талап етип, аўырманлық салмадым.

²⁴ Сен Маған арнап, хош ийисли қамыс сатып алмадың,

Мени қурбанлықтың майына тойдырмадың.

Керисинше, гўналарың менен Маған жүк болдың,

Қылмысларың менен Мени шаршаттың.

²⁵ Өзим ушын қылмысларыңды өширетуғын

Менмен,

Артық гўналарыңды еслемеймен.

²⁶ Мениң ядыма сал, даўласайық,

Ақланыў ушын, дәлилериңди келтир.

²⁷ Түп атаң гўна ислеген еди,

Дәлдалшыларың Маған қарсы бас көтерди.

²⁸ Сонлықтан Ибадатхана басшыларының

абырайын төктим,

Яқыпты пүткиллей жоқ қылыўға,

Израилды ғарғысқа хўким еттим».

Жаратқан Ийе – жалғыз Қудай

44 «Бирақ, енди, хәй, қулым Яқып, Таңлағаным Израил, қулақ сал!

² Сени жаратқан, қурсақта сени қәлиплестирген, Саған жәрдем беретуғын Жаратқан Ийе былай дейди:

Қорқпа, қулым Яқып,

Сайлап алғаным Ешурун †!

³ Кеўип қалған жерге суў жиберип,

Қурғақ жерлерге сайлар ағызаман.

Урпақларыңның үстине Руўхымды,

Перзентлериңнің үстине жарылқаўымды

жаўдыраман.

⁴ Олар жасыл жайлаўдағы отлар,

Ағын суў жағасындағы таллар сыяқлы өсип-өнеди.

⁵ Бирейи: „Мен Жаратқан Ийеге тийислимен“, – дейди,

Екиншиси өзін Яқыптың аты менен атар,

Басқасы: „Жаратқан Ийеге тийислимен“, – деп

қолына жазып,

Өзін Израил деп атар».

⁶ Израилдың Патшасы хәм Әменгери Жаратқан Ийе,

Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди:

«Мен биринши хәм соңғыман,

Меннен басқа қудай жоқ.

⁷ Маған уқсағаны бар ма? Ол хабар берсин.

Әйемги халқымды жаратқан күннен баслап

болып өткенлерди,

Келешекте не болатуғынын билдирип, баянласын.

Енди болатуғын нәрселерден хабар берсин.

⁸ Қалтырамаң, қорқпаң!

Сизлерге әўел бастан айтып, билдирмедим бе?

Сизлер Мениң гўаларымсыз.

Меннен басқа қудай бар ма?

† Ешурун – Израил халқына берилген басқа атама болып, «Әдил» деген мәнисти билдиреди.

Басқа Жартас жоқ, басқа бирде бирейин де билмеймен».

Бутқа табыныұшыларға ескертиү

⁹ Бут соққанлардың хәммеси – хеш ким емес, Олар қәдирлеген нәрселер – пайдасыз. Олардың өзлери буған гүә, Себеби бутлары көрмейди де, түсинбейди де. Сонлықтан олар шерменде болады.

¹⁰ Пайда бермейтуғын қудайды ким соғады? Бутты ким қуяды?

¹¹ Қара, соған шерик болғанлардың хәммеси уятқа қалады.

Өнерментлер – бары-жоғы тек адамлар. Олардың хәммеси жыйналып, хәммеси бир жерде турсын.

Олар қорқып, уятқа қалады.

¹² Темирши қуралын алып, Көмир шоғында таплайды, Шөккиш пенен ислеү берип, Билегиниң күши менен пишим береді. Темирши аш болып, хәлсирейди, Суү ишпей, халдан таяды.

¹³ Ағаш устасы ағашты жип пенен өлшеп, Ушлы қурал менен сызып алады.

Қашау менен пишим берип, Аша таяқ пенен тамғалап, Адам қәлпине келтиреді. Оны бутханаға қойыу ушын, Пүткил адам гөззаллығын береді.

¹⁴ Ол кедр ағашын кесип алады. Сәрүйи яки емен ағашын таңлап алып, Өсиү ушын тоғайдағы тереклер арасында қалдырады.

Ямаса кедр ағашын отырғызады, Жауын оны өсиреди.

¹⁵ Кейин ағаш отын болады, Адам отынның бир бөлегин жағып ысынса, Басқа бөлеги менен нан писиреди. Ал қалғанынан өзине бир қудай соғып алып, табынады,

Бут соғып алып, алдына жығылып, тәжим етеди.

¹⁶ Отынның ярымын жағып, аўқат таярлайды, Кәбап писирип, тойғанша жейди.

Ол жылынып, былай дейди: «Мен жылындым, оттың хәуирин сездим».

¹⁷ Аўысқан отыннан ол қудай, яғный өзине бут ислеп алып,

Оның алдында тәжим етеди, оған сыйынады.

Оған дуа етип, былай дейди:

«Мени қутқар, өйткени сен қудайымсаң».

¹⁸ Бундай адамлар хеш нәрсени билмейди, түсинбейди де.

Өйткени көрмесин деп көзлери, Түсинбесин деп жүректери жабылған.

¹⁹ Хеш ким ойланып көрмейди:

«Отынның ярымын жақтым,

Қозына нан писирдим,

Гөштен кәбап писирип жедим, Енди қалғанынан жеркенишли нәрсе соғайын ба? Бир бөлек ағашқа табынайын ба?» – деп айтыуға ақыл-парасаты жетпейди.

²⁰ Ол күлдиң изинен қуады, Алданған жүреги оны жолдан адастырады. Ол өз жанын қутқара алмайды, «Оң қолымдағы нәрсе жалған нәрсе емес пе?» – дей алмайды.

²¹ «Яқып, буларды есте тут, Израил, сен Мениң қулымсаң. Мен сени жараттым, сен Мениң қулымсаң. Израил, Мен сени умытпайман.

²² Сениң қылмысларыңды булт киби, Гүналарыңды азанғы думан киби, таратып жиберемен.

Маған қайт, Мен сен ушын төлем төледим».

²³ Хәй көклер, қуаныш пенен қосық айтың, Себеби буны Жаратқан Ийе жүзеге асырды. Хәй жердиң тереңликлери, бақырың!

Тау хәм тоғайлар, Тоғайдағы хәмме тереклер қосық айтың, Себеби Яқыпты Жаратқан Ийе азат етті, Израилда Өзин даңққа бөледі.

²⁴ Сени курсақта қәлиплестирген Әменгериң, Жаратқан Ийе былай дейди:

«Хәмме нәрсени жаратқан, Көклерди жалғыз Өзи созған, Жалғыз Өзи жерди жайған,

²⁵ Жалған пайғамбарлардың белгилерин пушқа шығарған,

Палкерлерди ақмақ қылған, Даналарға соққы берип, Билимлерин наданлыққа айландырған,

²⁶ Қулының сөзин тастыйықлаған, Хабаршыларының айтқанларын әмелге асырған, Ерусалимге: „Ишинде және адам жасайды“, – деп айтқан,

Яхуда қалаларына: „Олар қайтадан қурылады, Қарабақаналарын тиклеймен“, – деген,

²⁷ Шуқыр суўларға: „Қурып кет, дәрьяларыңды қурытаман“, – деген,

²⁸ Кирге †: „Мениң шопаным, барлық мақсетлеримди ол әмелге асырады“, – деген, Ерусалимге: „Жаңадан қурылады“, Ибадатханаға: „Қайта тикленеди“, – деген, Жаратқан Ийе Мен боламан».

Жаратқан Ийениң Кирди таңлауы

45 Жаратқан Ийе майлағанына, Оң қолынан услағанына, яғный Кирге былай дейди:

«Алдыңда миллетлерди бас ийдиремен, Патшаларды қуралларынан махрум етемен. Алдыңда дәрұазалар ашылып, Олар жабылмайды.

² Мен алдыңда жүрип, тауларды тегислеймен,

† Ийш. 41:2 хәм 2Жлн. 36:22 ге қараң.

Қола дәрәазаларды бузып, темир тәмбилерди сындыраман.

³ Саған қараңғылықта жасырынған ғәзийнелерди, Жасырын жерлерде сақланған байлықтарды беремен.

Усы арқалы атыңды айтып шақырған Мен – Жаратқан Ийе,

Израилдың Қудайы екенімди билесең.

⁴ Сен Мени танымасаң да, Құлым Яқып, таңлағаным Израил хақы, Сени атыңды айтып шақырдым, Саған хұрметли ат қойдым.

⁵ Мен – Жаратқан Ийемен, басқасы жоқ. Меннен басқа қудай жоқ.

Мени танымасаң да, саған күш беремен.

⁶ Шығыстан батысқа дейинги адамлар, Меннен басқасының жоқ екенін билип қойсын. Мен – Жаратқан Ийемен, басқасы жоқ.

⁷ Нурды дөреткен, қараңғылықты жаратқан Мен боламан,

Абаданлықты беретұғын, апатшылықты жиберетуғын да Менмен.

Булардың хәммесин ислеітуғын Мен – Жаратқан Ийемен.

⁸ Көклер, сен жоқарыдан қутқарылыуды төк, Буллар оны төменге жаудырсын.

Жер ашылып, қутқарылыу өсип шықсын, Оның менен бирге әдиллик те өссин. Буны Мен – Жаратқан Ийе жараттым».

Құдирети күшли Қудай

⁹ Жаратыушысы менен дауласатуғынлар, сорыңыз қурысын!

Топырақтан жасалған гүзениң сынығы!

Ылай гүлалшыға: «Не ислеіп атырсаң?»

Ямаса: «Ислеіп атырған нәрсеңнің услағышы жоқ», – деп айта ма?

¹⁰ Әкесине: «Мени неге дүньяға келтирдің?»

Анасына: «Мени неге туудың?» – дейтуғынлар, Хәсирет шегесиз!

¹¹ Израилдың Мухаддеси хәм

Оның Жаратыушысы, Жаратқан Ийе былай дейди: «Балаларымның келешегі хаққында сорауға тутпақшымысыз?

Қолымның ислери тууралы буйрық бермекшимисиз?

¹² Мен жерди дөретип,

Оның үстине адамды жараттым,

Өз қолларым менен көклерди кердим,

Аспан денелерине буйрық бердим.

¹³ Кирди әдил нийетімди әмелге асырыу үшін хәрекетке келтирдем,

Оның пүткіл жолларын тегислеймен.

Ол Мениң қаламды қайта қурады,

Тутқын болған халқымды төлемсиз хәм парасыз азат етеди».

Буны айтқан Әлемнің Жаратқан Ийеси болады.

¹⁴ Жаратқан Ийе Израилға былай дейди:

«Мысырдың байлығы, Куштың пайдасы сеники болады,

Узын бойлы Себа урпақлары саған келеди.

Олар саған ереди,

Кисенбәнт болып саған келип,

Тәжим етип, жалбарынып:

„Қудай тек сениң менен бирге, басқа бири жоқ, Оннан басқа қудай жоқ“, – дейди».

¹⁵ Израилдың Қудайы – Қутқарыушы,

Хақыйқаттан да, Өзин жасырған Қудай – Сенсең!

¹⁶ Бут соғатуғынлардың хәммеси уятқа қалып, масқара болады,

Хәммеси бирге шерменде болады.

¹⁷ Бирақ Израил Жаратқан Ийе тәрәпинен мәңгиге қутқарылады:

Сизлер мәңгиге уятқа қалмайсыз,

Масқара болмайсыз.

¹⁸ Көклерди жаратқан – Ол Қудай.

Дүньяны бинә етип, оған түр-түс берген,

Оны бекемлеген,

Оны бос турыу үшін емес,

Ал адам жасауы үшін жаратқан,

Жаратқан Ийе былай дейди:

«Мен Жаратқан Ийемен, Меннен басқасы жоқ.

¹⁹ Мен жасырын да, қараңғылықта да сөйлемедим.

Мен Яқыптың урпақларына:

„Мени хеш нәрсе жоқ жерден излең“, – демедим.

Мен Жаратқан Ийемен, хақыйқатты айтаман,

Мен шынлықты баян етемен».

Қудай хәм Бабилонның бутлары

²⁰ «Миллетлерден қашып қутылғанлар, Келип, бир жерге жыйналып, қасыма жақынлаңлар!

Ағаш бутларды көтерип,

Қутқармайтуғын қудайға сыйынғанлар,

Хеш нәрсени билмейди.

²¹ Айтың, дауаңызды баян етиң,

Олар бирге мәсләхәтлессин!

Буны әзелден айтқан ким?

Өтмиште аян еткен ким?

Жаратқан Ийе болған Мен емеспен бе?

Меннен басқа қудай жоқ,

Мен әдил Қудайман хәм Қутқарыушыман,

Меннен басқасы жоқ.

²² Пүткіл дүнья,

Маған жүз бурың, қутқарыласыз!

Мен Қудайман, басқасы жоқ.

²³ Мен Өзим хақы ант иштим,

Аузымнан шыққан сөз тууры,

Ол босқа шықпас:

„Хәр бир дизе алдымда ийилип,

Хәр бир тил Маған ант ишеди“.

²⁴ Олар Мен тууралы: „Әдалат хәм күш,

Жалғыз Жаратқан Ийеде“, – дейди».

Оған ғәзепленгенлердің хәммеси,

Алдына келип, уялып қалады.

²⁵ Бирақ Израилдың пүткіл нәсили,

Жаратқан Ийеде ақланып, Оның менен мақтанады.

46 Бел деген құдай дизе бүкти,
Небо деген құдай бүгилди,
Олардың бутлары жаныуарларға хәм өгизлерге жүкленди.

Бурын салтанатлы түрде көтерип жүрген нәрселериңиз,

Енди шаршаған хайуанларға жүк болды.

² Олардың құдайлары бүгилип, дизе бүкти,
Олар жүклерди қутқара алмас,
Өзлери сүргин етилип атыр.

³ «Яқып урпақлары,

Израилдың аман қалғанлары, Мени тыңлаңлар!

Құрсақта ұақтыңызда қабыл етип алып,
Тууылғаныңыздан бери, көтерип жүрдим.

⁴ Қартайғаныңызда да, Мен солай ислеймен,
Шашыңыз ағарғанда да, сизлерди көтеремен.

Мен сизлерди жараттым, Өзим қоллайман,
Сизлерди көтерип жүремен, қутқараман.

⁵ Мени кимге уқсатып, кимге теңлестирежақсыз?
Кимге салыстырып, уқсатажақсыз?

⁶ Адамлар алтынды шыжланынан шығарып төлеп,
Гүмисти тәрезиде өлшеп,

Бир зергерди жаллап алады.

Зергер олардан бир құдай соғып береді,
Адамлар жерге жығылып, оған табынады.

⁷ Құдайын ийинде көтерип алып жүреді,
Орнына қояды, ол сол жерде тура береді.
Орнынан қозғала алмайды.

Оған жалбарынса, жууап бермейді,

Хеш бир апаттан да қутқармайды.

⁸ Хәй, гүнакарлар, буны умытпаң,
Мәрт болың, ядтан шығармаң.

⁹ Әйдемги болып өткен ислерди еслең.

Мен Құдайман, басқасы жоқ,

Мен Құдайман, Маған уқсағаны жоқ.

¹⁰ Мен ақырғы болатуғынларды әуел бастан,
Келешекте болатуғынларды әйдемнен билдирип келемен.

Мен: „Мақсетлеримди иске асырып,
Өзиме унаған нәрселердің хәммесин ислеймен“,
– деймен.

¹¹ Шығыстан жыртқыш құсты,
Мақсетимди орынлайтуғын бир адамды,
Узақ журттан шақыраман.

Мен айтқанымды орынлайман,
Жобаластырғанымды әмелге асыраман.

¹² Жүреги қайсарлар,
Жеңисти узақ деп ойлағанлар, мени тыңлаңлар!

¹³ Жеңисим жақын,

Ол узақ емес,

Қутқарыуым кешикпейді.

Мен Сионға қутқарылыу,
Израилға даңқымды сыйлайман».

Бабилонның құлауы

47 «Хәй, пәк қыз Бабилон,
Төменге түсип, топыраққа отыр!

Хәй, калдейлердің қызы,

Жерге отыр, енди тахтың жоқ.

Енди сени: „Нәзик хәм мүләйим“, – деп атамайды.

² Дигирманды алып, ун тарт,

Пәренжеңди алып тасла, етегиңди түрип,

Балтырыңды көрсетип, дәрьяларды кешип өт.

³ Денең ашылып, уятлы жериң көринсин.

Мен өш аламан, хеш кимди аямайман».

⁴ Әменгеримиз – Израилдың Мухаддеси,

Оның аты – Әлемнің Жаратқан Ийеси.

⁵ «Хәй, калдейлердің қызы,

Қараңғыға барып, үндемей отыр!

Сени артық: „Патшалықлардың ханымы“, – деп атамайды.

⁶ Халқыма қәхәрлендим,

Мийрасымды қорлап,

Сениң қолыңа бердим,

Сен де оларға реҳим етпедиң.

Хәтте, ғаррыларға да,

Жүдә ауыр мойынтырық тақтың.

⁷ Сен: „Мен мәңгиге ханым боламан“, – дедиң.

Буларға дыққат бермедің,

Ақыбетиниң не болатуғынын ойламадың.

⁸ Хәй, рәхәтти сүйетуғын,

Қәуипсизликте жасап, ишинен:

„Мине мен, маған тең келетуғыны жоқ,

Мен хеш қашан жесир болып отырмайман,

Перзент дағын да көрмеймен“, – дейтуғын сен,

Енди мынаны тыңла!

⁹ Булардың екеуи де бир күнде,

Тосаттан басыңа түсер:

Перзентлериңнен айырыларсаң, жесир қаларсаң.

Сыйқыршылықтың көплигине,

Дууаханлықтың уллы күшине қарамастан,

Олар бәри бир басыңа түседі.

¹⁰ Сен өз жауызлығыңа исендиң,

„Мени хеш ким көрмейді“, – деп ойладың.

Даналығың хәм билимиң сени жолдан адастырды.

Ишиңнен: „Мине мен, маған тең келетуғыны жоқ“,
– дедиң.

¹¹ Сонлықтан апатшылыққа ушырайсаң,

Сыйқыршылық пенен оннан қутыла алмайсаң.

Басыңа бахытсызлық түседі,

Төлем менен оны қайтара алмайсаң.

Ойламаған ұайраншылық,

Тосаттан үстиңе келеді.

¹² Жаслығыңнан бери шуғылланып келген,

Дууаханлығың хәм сансыз сыйқыршылығыңды дауам ет.

Бәлким, олардан саған пайда тийер,

Яки олар менен биреуді қорқытарсаң.

¹³ Мәсләхәтлердің көплиги сени шаршатты.

Жулдызларды изертлеушилер,

Жаңа айдың басында не болатуғынын
айтатуғынлар,
Басыңа түсетуғын нәрселерден сени қутқарсын.
14 Әне, олар сабанға уқсайды,
От оларды жандырады.
Жалмаған өрттен өзлерин де қутқара алмайды.
Бул жылынатуғын қоз да,
Жанында отыратуғын жалын да емес.
15 Усылайынша сениң менен мийнет етип,
Жаслығыңнан алды-сатты ислегенлердің хәр
бири,
Басы аўған тәрепке раўана болады,
Сени хеш ким де қутқармайды».

Израилдың қасарысыуы

48 «Тыңла, хәй, Яқыптың урпақлары!
Израилдың аты менен аталатуғынлар,
Яхуданың белинен өнгенлер!
Сизлер Жаратқан Ийениң аты менен ант ишесиз,
Израилдың Қудайын шақырасыз.
Бирақ буны шын жүректен хәм әдиллик пенен
ислемейсиз.
2 Сонда да, өзлериңизди мухаддес қаладанбыз
деп,
Израилдың Қудайына сүйендиңиз.
Оның аты – Әлемнің Жаратқан Ийеси.
3 Болып өткенлерди Мен алдын ала айттым,
Мениң аўзымнан шықты, Мен оларды билдирдим.
Кейин тосаттан оларды иследим,
Олар орынланды.
4 Себеби сениң қайсарлығыңды билемен,
Желке тамырың темирдей,
Маңлайың қоладай қатты.
5 Буларды саған алдын ала баян еттим,
„Буларды мениң бутларым иследи,
Ағаш мүсинлерим хәм қуйма қудайларым,
Буларды буйырды“, – деп айтпауың ушын,
Орынланбастан алдын, оларды саған билдирдим.
6 Буларды еситтиң, енди хәммесин көр.
Буларды мойынламақшы емеспесең?
Бүгиннен баслап, саған жаңа затларды,
Сен билмеген жасырын затларды айтаман.
7 Булар тап хәзир жаратылды, өтмиште емес,
Бүгинге дейин, сен булар туўралы еситпедиң,
Болмаса: „Буларды билетуғын едим“, – дейсең.
8 Сен еситпедиң де, билмейсең де,
Әзелден қулағың ашық емес еди.
Мен сениң сатқын екеніңди билемен,
Туўылғаныңнан бери, қозғалаңшы деп аталасаң.
9 Өз атым хақы ғәзбимди тутып,
Өз даңқым хақы оны тыйдым.
Болмаса, сени жоқ қылар едим.
10 Мине, гүмистей етип болмаса да, сени
тазаладым,
Азап ошағында сынадым.
11 Буны Өзим хақы, Өзим ушын ислеймен.
Неге атыма дақ түсийи керек?
Даңқымды басқаға бермеймен.

12 Хәй, Яқып, шақырғаным Израил, Мени тыңла!
Мен – Солман, биринши де, соңғы да Менмен.
13 Қолым жердің тийкарын қойды,
Оң қолым көклерди жайды.
Мен оларды шақырсам,
Хәммеси бирге алдымда турады.
14 Хәммеңиз жыйналып, тыңлаң!
Бутлардың қайсысы буларды алдын ала
билдирди?
Жаратқан Ийениң сүйиклиси †,
Оның Бабилонға қарсы мақсетин әмелге асырады,
Оның қолы калдейлерге қарсы болады.
15 Мен, аўа, Мен оған айттым,
Оны Мен шақырдым, Мен алып келдим,
Ол өз исинде табысқа ериседи.
16 Маған жақынлап, мынаны тыңлаңлар!
Бастан-ақ, Мен жасырын сөйлемедим,
Соннан бери, Мен сол жердемен». Енди Қудай Ийе мени хәм Руўхын жиберди.
17 Әменгериң, Израилдың Мухаддеси,
Жаратқан Ийе былай дейди:
«Саған пайдалы нәрселерди үйрететуғын,
Жүриуің керек болған жолдан жетеклейтуғын,
Қудайың Жаратқан Ийе Мен боламан.
18 Егер Мениң буйрықларыма қулақ асқаныңда
еди!
Абаданшылығың дәрьядай,
Әдиллигиң теңиз толқынларындай болар еди.
19 Урпақларың теңиз қумындай көп,
Нәсиллериң қум қыйыршықтарындай сансыз
болар еди.
Атлары да өширилмес,
Мениң алдымда жоқ болмас еди».
20 Бабилоннан шығып, калдейлерден қашың!
Буны қуўанышлы дауыс пенен жәриялаң,
Жердің шетлерине дейин хабарлап:
«Жаратқан Ийе Өз қулы Яқыпты азат етті!» – деп
жайың.
21 Оларды шөлден алып өткенде де, шөллемеди,
Олар ушын жартастан суў ағызды,
Ол жартасты жарды, суў атылып шықты.
22 «Жаўызлар ушын тынышлық жоқ», – дейди
Жаратқан Ийе.

Жаратқан Ийениң қулының хызметі

49 Атаўлар, Мени тыңлаң!
Узақтағы халықлар, қулақ түриң!
Жаратқан Ийе мени ана курсағында болған
ұақтымда-ақ шақырды.
Анамның ишинде ұақтымда-ақ атап атымды
қойды.
2 Ол сөзимди қылыштай өткир қылды,
Мени қолының саясына жасырды.
Мени ушқыр оқ қылды,
Өзиниң оқ қабында сақлады.
3 Ол маған: «Мениң қулымсаң,

† Жаратқан Ийениң сүйиклиси – бул Кирди аңлатады.

Израил, Мен сен арқалы даңқа ерисемен», – деди.

⁴ Бирақ мен: «Мийнетим зая кетти, Босқа, бийхуда күшимди сарпладым, Бәри бир, Жаратқан Ийе хақымды береді, Құдай мийнетимнің есесін қайтарады», – дедім.

⁵ Яқыптың урпақтарын Оған қайтарыуым, Израилды Оның алдына жыйнауым ушын, Құрсақта мени қәлиплестиріп, Өзине хызметши қылған.

Жаратқан Ийе сөйледі.
Мен Жаратқан Ийенің нәзерінде құрметке еригим,

Құдайым мениң күш-құдиретім болды.

⁶ Ол былай деди: «Яқыптың тийрелерін қайта тиклеу,

Израилдың тири қалғанларын қайтарыу ушын, Құлым болыуың жетерли емес, Сени миллетлерге нур қыламан,

Мениң құтқарыуым жердің шетине дейін жетіп барсын».

⁷ Инсанлар кемситіп, халық жек көргенге, Хүкімдарлардың қулына, Израилдың Әменгери, Оның Мухаддеси, Жаратқан Ийе былай дейді:

«Патшалар сени көріп, орнынан турады, Көсемлер жығылып, тәжим қылады, Сени таңлаған Израилдың Мухаддеси, Садық Жаратқан Ийе хақы солай қылады».

Израилдың Жаратқан Ийеге жүз бурыуы

⁸ Жаратқан Ийе былай дейді:
«Мийримім түскен уақытта, Мен саған жууап беремен,

Құтқарылуы күнінде жәрдем беремен. Сени қорғайман, Халқым менен дүзген келисимимди, Сен арқалы әмелге асыраман.

Сен елді қайта тиклеп, Ұайран болған жерлерді қайта ийелейсең.

⁹ Тутқынларға: „Шығыңлар!“, Қараңғылықта болғанға: „Азатсаң!“, – дейсең. Олар жол жағаларында отлайды, Тап-тақыр төбешіктерде жайлау табады.

¹⁰ Олар аш та болмайды, шөллемейді де, Қуұратыушы самал да, қуяш та оларға зыян тийгизбейді.

Мийрим көрсетіуші оларды жетеклейді, Суу көзлеріне алып барады.

¹¹ Хәмме тауларымды жолға айландыраман, Дәрбент жолларымды бийиклетемен.

¹² Мине, олар алыстан, Кимиси арқадан, кимиси батыстан, Кимиси Синим † жерлеринен киятыр.

¹³ Көклер, қууаныш пенен бақырың! Жер, шадлан!

Таулар, қосық айтыңлар!

Жаратқан Ийе Өз халқын жубатып, Азап шеккенлерге реҳим етежақ.

¹⁴ Бирақ Сион былай дейді:

„Жаратқан Ийе мени тәрк етті, Ийем мени умытты“.

¹⁵ Ана емизиули баласын умыта ма? Өзи тууған баласына реҳими түспей ме?

Хәтте, ана өз баласын умытса да, Мен сени умытпайман.

¹⁶ Қара, атыңды алақанларыма жаздым, Қыйралған дийуалларың бәрқулла көз алдымда.

¹⁷ Улларың асығып келеді, Сени қырып, ұайран еткенлер шығып кетеді.

¹⁸ Басыңды көтерип, айланаға қара, Хәммеси жыйналып, саған киятыр».

Жаратқан Ийе былай дейді:

«Тирилигим хақы ант ишемен:

Олардың хәммеси сен ушын безениу буйымындай болады,

Келиншектей оларды тағып аларсаң.

¹⁹ Ауа, жериң ұайранланып, босап қалып, Қарабақанаға айланған болса да,

Енді жер халқыңа тарлық етер, Сени жалмап келгенлер сеннен узақласар.

²⁰ Тутқын болған уақытта тууылған балаларың, Еле саған былай дейді:

„Бул жер бизлерге тарлық етип атыр, Жасау ушын көбирек жер бер“.

²¹ Сонда сен ишиңнен былай дерсең:

„Бұларды маған ким тууып бердi?

Мен балаларымды жойтып, нәсилсиз болып қалған едим,

Сүргин етилип, қор болған едим.

Бұларды ким өсирдi?

Мен жалғыз өзим қалған едим,

Бұлар қайдан пайда болды?“»

²² Құдай Ийе былай дейді:

«Мен миллетлерге қол менен белги беремен, Халықларға байрағымды көтеремен.

Олар улларыңды қолына, Қызларыңды ийнине көтерип алып келеді.

²³ Патшалар саған әкелик қылып,

Ханшалар саған сүт бериуши ана болады.

Олар алдыңда бети жерге тийгенше ийилип тәжим етеді,

Аяқларыңдағы шаңды артады.

Сонда сен Мениң Жаратқан Ийе екенімди,

Маған үмит байлағанлар уятқа қалмайтуғынын билесең».

²⁴ Күшлиден олжасын тартып алыу мүмкін бе?

Ямаса залымның қолынан тутқын қутыла ала ма?

²⁵ Бирақ Жаратқан Ийе былай дейді:

«Ауа, күшлинің қолынан олжасы тартып алынады,

Залымның олжалары қайтарылады.

Саған қарсы шыққанға,

Мен қарсы тураман,

Балаларыңды құтқараман.

† Синим жерлері – Мысырға тийисли жерлер.

²⁶ Сени езгенлерге өз денесин жегиземен,
Шарап ишкендей, өз қанларын ишип мәс болады.
Сонда пүткіл адамзат Мениң Жаратқан Ийе
екенимди,
Сениң Қутқарыушың хәм Әменгериң екенимди,
Яқыптың Күшли Қудайы екенимди биледи».

Израилдың гүнасы

50 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен анаңызды қуып жиберген уақытта
берген талақ хат қәне?
Сизлерди қарыз алған адамымның қайсысына
сатыппан?
Мине, сизлер өз жауыз ислериңиз себепли
сатылдыңыз,
Сизлердің қылмысларыңыз себепли анаңыз
қуып жиберилди.
² Келгенимде, не ушын хеш ким жоқ еди?
Шақырғанымда, не ушын хеш ким жууап бермеді.
Сизлерди азат етиу ушын қолым сондай-ақ қысқа
ма еди?
Ямаса сизлерди қутқарыуға Менде күш жоқ па?
Бир айбат етсем, теңіз қурайды,
Дәрьяларды шөлге айландыраман.
Балықлар суусызлықтан сасып, шөлден өледі.
³ Көклерге қара кийдиремен,
Аза кийимин олардың жапқышы қыламан».

Қулдың сөзди тыңлауы

⁴ Шаршағанға сөз бенен мәдет берсин деп,
Қудай Ийе маған тәлим берип, дана тил берди.
Хәр күни таңда Ол мени оятып,
Шәкиртлердей тыңласын деп, қулағымды ашады.
⁵ Қудай Ийе қулағымды ашты,
Мен қарсы шықпадым, жүз бурып кетпедім.
⁶ Мен өзимди урғанларға арқамды,
Сақалымды жулғанларға жүзимди туттым.
Масқаралағанда да, түпиргенде де жүзимди
жасырмадым.
⁷ Қудай Ийе маған жәрдем бергенликтен,
Мен уятқа қалмадым.
Өзимди мийтиндей беккем туттым,
Билемен, шерменде болмайман.
⁸ Мени ақлаушы жанымда,
Мениң менен ким дауласады?
Кел, жүзлесейик,
Мени ким айыплай алады?
Ол жаныма келсин!
⁹ Маған жәрдем бериуши – Қудай Ийе,
Ким мени гүналыға шығара алады?
Олардың хәммеси кийимдей тозар,
Оларды күйе жеп қояр.
¹⁰ Араңызда Жаратқан Ийеден қорқып,
Оның хызметшисиниң дауысына қулақ салған бар
ма?
Қараңғылықта жүргенлер, нуры болмағанлар,
Жаратқан Ийениң атына үмит байлап,

Қудайына сүйенсин!

¹¹ Бирақ от жағып, шыра услаған сизлер,
хәммеңиз,
Өз отыңыздың жарығында,
Жаққан шыраларыңыздың жақтысында жүре
бериң.
Мениң қолым сизлерге мынаны қылады:
Азап ишинде жатасыз.

Жаратқан Ийениң Сионды жубатыуы

51 «Азатлыққа умтылып,
Мени, Жаратқан Ийени излегенлер,
Маған қулақ салыңлар!
Өзлериңиз кесип алынған жартасқа,
Өзлериңиз қазып алынған тас кәнине нәзер
салың.
² Әкеңиз Ибрайымға,
Өзиңизди тууған Сараға нәзер салың.
Мен оны шақырғанымда, ол жалғыз еди,
Мен оны жарылқап, көбейттим.
³ Жаратқан Ийе болған Мен Сионға,
Оның хәмме қарабақаналарына тәселле беремен.
Мен Сионның шөллерин Эдендей,
Далаңлықтарын Жаратқан Ийениң бағындай
қыламан.
Онда шадлық хәм қууаныш,
Миннетдаршылық хәм қосық дауыслары
еситиледи.
⁴ Халқым, Маған дыққат аударың,
Миллетим, Маған қулақ тutyң!
Нызам Меннен шығады,
Әдалатым халықларға нур болады.
⁵ Азат етиуим тез жақынласпақта,
Қутқарыуым жолға шықты.
Қолларым халықларды басқарады,
Атаулар Мени күтпекте,
Қолымның күшине үмит байламақта.
⁶ Басыңызды көтерип, көклерге көз тигиң,
Төменде болған жерге қараң,
Көклер түгиндей тарқап кетер,
Жер кийим киби тозар,
Ондағы жасайтуғынлар шыбындай өлип кетер.
Бирақ Мениң қутқарыуым мәңги болар,
Мениң азат етиуим хеш қашан тамам болмас.
⁷ Әдилликти билген,
Нызамымды жүрегінде сақлағанлар,
Мени тыңлаң!
Адамлардың абай етиуинен қорқпаң,
Олардың ғарғағанынан қәуетерленбең.
⁸ Күйе оларды кийим киби,
Қуртлар оларды жүн киби жейди.
Бирақ Мениң азат етиуим мәңгиге болады,
Мениң қутқарыуым әуладтан-әуладқа дауам
етеди».
⁹ Оян, оян, күшке тол, Жаратқан Ийениң қолы!
Әйемги уақытлардағыдай, әуелги әуладтағыдай
оян!
Рахабты † тилкимлеген,

Сол теңиз айдархасының денесин тескен Сен емес пе едиң?

¹⁰ Теңизди, терең туңғыйықтың суўларын қурытқан Сен емес пе едиң?

Қутқарылғанлар өтсин деп, Теңиз түбин жол қылған Сен емес пе едиң?

¹¹ Жаратқан Ийениң азат еткенлери изге қайтады, Қосық айтып, Сионға қайтып келеди. Олар мәңгилик қуўаныш тажын басларына кийеди.

Қуўаныш хәм шадлыққа толып-тасып, Қайғы хәм ғам-тәшиўиш қашып кетеди.

¹² Жаратқан Ийе былай дейди: «Сизлерди жубататуғын Менмен. Не ушын басында өлими бар инсаннан, Шөптей солып қалатуғын адамның улынан қорқасаң?

¹³ Сен өзинди жаратқан, көклерди жайған, Жердиң тийкарын қойған, Жаратқан Ийени, Жаратыўшыңды неге умыттың? Сени жоқ қылыў нийетинде болған, Езиўшиниң ғәзебинен неге күни бойы қорқасаң? Қәне, езиўшиниң ғәзеби қайда?

¹⁴ Тез арада тутқынлар азат етиледі, Олар өлмейди, қәбирге де түспейди, Нанға да зар болмайды.

¹⁵ Толқынлары шуўылдасын деп, теңизди шайқаған,

Қудайың Жаратқан Ийе Мен боламан. Мениң атым Әлемниң Жаратқан Ийеси.

¹⁶ Сөзлеримди аўзыңа салдым, Сени қолымның саясында жасырдым. Көклерди орнатқан,

Жердиң тийкарын қойған, Сионға: „Сен Мениң халқымсаң“ деген Мен боламан».

Жаратқан Ийениң ғәзеп кесеси

¹⁷ Оян, хәй, Ерусалим, оян, аяққа тур! Жаратқан Ийениң ғәзеп кесесин Оның қолынан иштиң,

Түбине дейин ишип, тентиреклеп жүрдиң.

¹⁸ Өзиң туўған улларыңның ишинде, Сени жетеклейтуғын бирейи де жоқ. Өзиң өсирген улларыңның ишинде, Қолыңнан ушлап, сүйейтуғын бирейи де жоқ.

¹⁹ Басыңа қос апат түсти, Ким саған тәселле береді? Набыт болыў, ўайраншылық, ашлық хәм қылыш, Ким сени жубата алады?

²⁰ Улларың естен танып, Торға түскен антилопадай болып, Хәр көшениң басында жатыр. Олар Жаратқан Ийениң ғәзегине, Қудайыңның қәхәрине ушыраған.

²¹ Сонлықтан азап шеккен, Шарапсыз мәс болғанлар, мынаған қулақ салың!

† Рахаб – Бул ат бул жерде Мысырды билдиреди.

²² Ийең, Өз халқын қорғайтуғын Қудайың Жаратқан Ийе былай дейди:

«Мине, Мен сени тентиреклететуғын кесени қолыңнан алдым,

Буннан былай, Мениң ғәзеп кесемнен ишпейсең. ²³ Оны сени жәбирлегенлердиң қолына беремен.

Олар саған: „Жерге жат, үстиңнен басып өтейик“, – деди,

Сонда сен арқанды тутып, жердей, Олар өтетуғын көшедей қылдың».

Сионның қуўанышы

52 Оян Сион, оян, күшке тол! Хәй, Ерусалим, мухаддес қала, әжайып кийимлериңди кий!

Енди сүннетсизлер хәм ҳарам адамлар саған кирмес ҳасла.

² Үстиңдеги топырақты қағып таслап, Тур, Ерусалим, тахтқа отыр.

Мойныңдағы шынжырды үзип тасла, Хәй, тутқын қыз Сион!

³ Жаратқан Ийе былай дейди: «Сизлер пулға сатылмадыңыз,

Пулсыз азат етилесиз».

⁴ Қудай Ийе былай дейди:

«Халқым жасап турыў ушын, дәслепп Мысырға барды,

Кейин ассириялылар себепсиз оларды жәбирледи».

⁵ «Бул не аўхал? – дейди Жаратқан Ийе.

– Халқым қурыдан-қуры басып алынды, Хүкимдарлары пәрияд етпекте, – дейди Жаратқан Ийе.

– Күни бойы атыма тил тиймекте.

⁶ Бирақ халқым Мениң атымды биллип алады. Сол күни олар Мениң сөйлегенимди, „Мине, Мен“ дегенниң Мен екенин биледи».

⁷ Таўлар асып киятырған,

Хабаршыны көриў қандай әжайып!

Ол парахатшылықты жәрияламақта,

Хош хабар алып келмекте,

Қутқарылыўды жәрия қылмақта.

Ол Сионға: «Қудайың хәкимдарлық қылады!» демекте.

⁸ Тыңлаң! Гүзетшилериң даўысын көтермекте, Бирге олар қуўанып бақырмақта.

Жаратқан Ийениң Сионға қайтып келгенин, Олар өз көзлери менен көреді.

⁹ Хәй, Ерусалимниң қарабақаналары!

Биргеликте шадлық пенен бақырың.

Жаратқан Ийе Өз халқына тәселле берди,

Ерусалимди азат етті.

¹⁰ Пүткил миллетлердиң көз алдында,

Жаратқан Ийе мухаддес билегин түрди.

Пүткил дүнья,

Қудайымыздың қутқарыўын көреді.

¹¹ Кетиң, кетиң, ол жерден шығың!

Ҳарам нәрселерге қол тийгизбең!

Сизлер, Жаратқан Ийениң мухаддес затларын тасыўшылар!

Ол жерден шығып, тазаланың,
¹² Бирақ асығыс шығып кетпең,
 Қашып та жүрмең.
 Себеби Жаратқан Ийе алдыңызда жүреді,
 Израилдың Қудайы изиңизден қорғап барады.

Жаратқан Ийениң қулының азап шегиўи хәм уллыланыўы

¹³ «Мине, қулым табысқа ериседи,
 Ол көтерилип, уллыланып, ең бийикке шығарылады.

¹⁴ Көплер оған хайран қалды.
 Оның түр-түси адамға уқсамайтуғын сықылсыз,
 Көриниси де адам улына уқсамайтуғын еди.

¹⁵ Ол көп миллетлерди лал қалдырады,
 Патшалар оның алдында аўзын жумады.
 Себеби олар айтылмаған нәрселерди көрип,
 Еситпеген нәрселерин түсинеди».

53 Бизлерге жиберилген хабарға ким исенди?
 Жаратқан Ийениң қүш-қүдирети кимге аян болды?

² Жаратқан Ийениң қулы Оның алдында нәлдей,
 Қурғақ жердеги тамырдай өсип шықты.

Бизлер оған қарағандай,
 Онда сын-сымбат та, уллылық та болмады,
 Өзине тартқандай көринис те жоқ еди.

³ Ол адамлар тәрәпинен кемситилди, оннан жүз бурылды.

Ол қайғының, азап-ақыреттиң не екенин билетуғын еди.

Адамлар оннан бетин жасыратуғындай дәрежеде ол кемситилди,

Оны биз адам қатарында көрмедик.

⁴ Ҳақыйқатында ол, бизлердиң кеселликлеримизди өзине алды,
 Аўырманлығымызды көтерди.

Бизлер болса, оны Қудай тәрәпинен жазаланып,
 Урылып, азап шегип атыр, деп ойладық.

⁵ Ал ол бизлердиң қылмысларымыз ушын жарақатланды,

Бизлердиң жынаятымыз ушын азап шекти.

Тынышлық алыўымыз ушын берилетуғын жазаны ол алды,

Оның жаралары бизлерге шыпа берди.

⁶ Бизлердиң хәммемиз қойлардай жолдан адастық,

Хәр биримиз өз жолымыздан кеттик.

Жаратқан Ийе оған хәммемиздиң қылмысымызды жүкледі.

⁷ Ол езилип, азап шексе де, аўзын ашпады,

Сойылыўға алып баратырған қозы киби,
 Жүн қырқыўшының алдында үнсиз жатқан қой киби,

Хеш аўзын ашпады.

⁸ Ол нахақ хүким менен алып кетилди.

Халқымның жынаяты ушын азапланып,

Тирилер әлеминен шығарып тасланды.

Оның заманластарынан қайсы бири буны билди?

⁹ Ол залым да болмаған,

Аўзынан жалған сөз де шықпаған болса да,
 Оның қәбири залымлар жанынан белгиленди,
 Бай адамның қасына қойылды.

¹⁰ Оның жәбирленип, азап шегиўи Жаратқан Ийениң қәлеўи еди.

Оның жаны гүна ушын қурбанлық етип берилген ўақытта,

Ол өз урпақларын көрип, өмири узаяды.

Ол арқалы Жаратқан Ийениң ерки орынланады.

¹¹ Жан азабынан соң ол нурды көреді,
 Өз билими арқалы қанаатланады.

Мениң әдил қулым көплерди ақлайды,
 Олардың қылмысларын өзине алады.

¹² Сонлықтан уллылар қатарында оған пай бермен,

Күшлилер менен олжа бөлиседи.

Өйткени ол жанын қурбан етти,

Жынаятшылар қатарында саналды,

Көплердиң гүнасын өзине алды,

Қылмысшылар ушын араға түсти.

Сионның келешектеги уллылығы

54 «Шадлан, хәй, бала көрмеген нәсилсиз хаял!
 Толғатып көрмеген, сен, шадланып бақыр!

Себеби таслап кетилген хаялдың балалары,
 Күйеўи бар хаялдикинен көп болады, – дейди Жаратқан Ийе.

² – Шатырыңның орнын кеңейт,

Мәкан жайыңның перделерин аямай созып,
 Жиплерин узын етип ал, қазықларын беккемле.

³ Сен оңға, солға жайыласаң,

Урпақларың миллетлердиң жерлерин ийелеп,
 Бос қалған қалаларға орналасып алады.

⁴ Қорқпа, уятқа қалмайсаң,

Руўхың түспесин, масқара болмайсаң.

Сен жаслығыңдағы шерменделикти умытасаң,
 Жесирлик хәсиретиңди артық еске алмайсаң.

⁵ Себеби сениң күйеўиң – сениң Жаратыўшың,
 Оның аты – Әлемнің Жаратқан Ийеси.

Израилдың Мухаддеси – Әменгерің,

Ол пүткіл дүньяның Қудайы деп аталады.

⁶ Сен күйеўи таслап кетип,

Қәлби жарақатланған хаялға уқсайсаң.

Бирақ Жаратқан Ийе сени шақырады, дейди Қудайың.

⁷ – Мен сени бир мәўрит тәрк еттим,

Бирақ уллы меҳир менен сени жыйнайман.

⁸ Қәхәрленгенімде, сеннен бир мәўрит жүзимди жасырған едим,

Бирақ мәңгилик сүйиспеншилигим менен,

Саған рехим етемен, – дейди Әменгерің Жаратқан Ийе.

⁹ – Бул Мен ушын Нухтың дәўирине уқсайды.

Нухтың дәўиринде топан суўы,

Жер жүзинде енди қайталанбайды деп ант ишкеним сыяқлы,
Саған да енди қәхәрленип, жазаламайман деп ант иштим.

¹⁰ Таулар орнынан қозғалып, төбелер шайқалса да, Мениң саған деген сүйиспеншилигим тербелмейди,

Тынышлық келисимим де қозғалмас, – дейди саған реҳим еткен Жаратқан Ийе.

¹¹ – Азап шегип, дауыл дүбеп, жубаныш таппаған қала!

Сени периұзадан қурып,
Тийкарыңды лазуриттен қояман.

¹² Минараларыңды рубиннен,
Дәрұазаларыңды гәуҳардан,
Дийуалларыңды қымбатбаха таслардан ислеймен.

¹³ Балаларыңның хәммеси Жаратқан Ийеден тәлим алады,

Олар уллы тынышлыққа бөленеди.

¹⁴ Сен әдалатлық пенен негиз құрасаң,
Езилиўден аўлақ боласаң, қорқпасаң,
Қәуип-қәтерден жырақ боласаң, ол саған жақынламас.

¹⁵ Егер биреу саған топылса,
Бул Меннен емес,
Саған хұжим қылғанның хәр бири саған бас ийер.

¹⁶ Қара, көмир шоғын үлпеп,
Өз мақсети ушын қурал-жарақ соққан темиршини,
Мен жараттым.

Ұайран қылсын деп, басқыншыны да Мен жараттым.

¹⁷ Саған қарсы қолланыу ушын жаратылған,
Хеш қандай қурал-жарақ табысқа ериспес,
Хүкимде сени айыпламақшы болған хәр бир тилди,

Сен айыпларсаң,
Жаратқан Ийениң қулларының мийрасы – усы,
Мен оларды ақлайман, – дейди Жаратқан Ийе».

Жаратқан Ийениң шақырығы

55 «Шөллегенлердиң хәммеси, суў көзлерине келиңлер!

Ақшасы жоқлар да келип, аўқат алып жеңлер!
Келиңлер, шарап хәм сүт алыңлар,
Бийпул, ешейин!

² Не ушын ақшаңызды нан болмаған нәрсеге,
Мийнетиңизди өзлериңизди қанықтырмайтуғын нәрсеге сарплайсызлар?

Мени қунт пенен тыңлап, жақсы нәрсени жеңлер,
Жаныңыз тойымлы аўқатлардан ләззет алсын!

³ Қулақ түриңлер хәм Маған келиңлер,
Тыңлаңлар, сонда жасайсыз.

Дауытқа болған садық сүйиспеншилигим хақы,
Сизлер менен мәңгилик келисим дүзбекшимен.

⁴ Мине, Мен оны халықларға гүә,
Көсем хәм сәрдәр қылдым.

⁵ Сен танымаған халықларды шақырасаң,
Сени танымаған халықлар саған келиуге асығады.

Себеби Израилдың Мухаддеси,
Қудайың Жаратқан Ийе болған Мен,
Сени уллылыққа бөлегенмен».

⁶ Табыуға пурсат барда, Жаратқан Ийени излең,
Жақын жерде екен, Оны шақырың.

⁷ Залым өз жолынан,
Жауыз адам өз нийетинен қайтсын.

Жаратқан Ийеге жүз бурсын,
Жаратқан Ийе реҳим етер,
Қудайымызға қайтсын,
Оның кеширими шексиз!

⁸ «Мениң пикирлерим сизлердикинен өзгеше,
Мениң жолым сизлердикинен басқа, – дейди Жаратқан Ийе.

⁹ – Аспан жерден қанша жоқары болса,
Мениң жоларым да сизлердикинен сонша жоқары,

Мениң ой-пикирлерим де сизлердикинен жүдә бийик.

¹⁰ Аспаннан жауған жауын менен қар,
Аспанға қайтпайды.

Ал жерди суўғарып, өсимлик көгертип өсиреди,
Егиу ушын дән, жеу ушын нан береді.

¹¹ Мениң аўзымнан шыққан сөз де соған уқсайды:
Ол орынланбай, Маған қайтпайды.

Ол Мениң еркимди орынлайды,
Неге жиберген болсам, сол әмелге асады.

¹² Сонлықтан сизлер қууаныш пенен шығасызлар,
Парахатшылық пенен жетеленесизлер.
Таулар хәм төбешиклер алдыңызда қосық айтып,
Даладағы барлық ағашлар қол шаппатлайды.

¹³ Тикенли пута орнына сәрүй ағашы,
Тикенектиң орнына мирта ағашы өседі.
Бул Жаратқан Ийениң даңқын асыратуғын,
Сөнбейтуғын мәңги белги болады».

Жаратқан Ийениң пүткил миллетлерди қабыл етиуи

56 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Әдалатты сақлаң, тууры болған ислерди ислең,

Себеби тез арада Мениң қутқарыуым келип,
Азат қылыуым аян болады.

² Мыналарды беккем устанатуғын адам, қандай бахытлы!

Бундай адам Шаббат күнине әмел қылады, оны қорламайды,

Қолын жауыз ислерден тыяды.

³ Жаратқан Ийеге бағышланған жат жерлилердиң хеш бири:

„Жаратқан Ийе мени Өз халқынан биротала айырып таслайды“, – демесин.

Хеш бир ақта да: „Мен тек бир қуурап қалған терекпен“, – деп айтпасын».

⁴ Себеби Жаратқан Ийе былай дейди:
«Шаббат күниме әмел қылыушы,

Маған унаған нәрселерди таңлаушы,
Келисимиме садық болған ақталарға,

⁵ Ибадатханамда, дийўалларымның ишинде,
Улларым менен қызларымнан да гөре жақсырақ,
Естелик белги хәм ат беремен.
Мен оларға жоғалмайтуғын, мәңгилик бир ат
беремен.

⁶ Жаратқан Ийеге хызмет етиў,
Оның атын сүйиў,
Оның қулы болыў ушын,
Жаратқан Ийеге өзін бағышлаған жат
жерлилерди,

Шаббат күнине әмел қылып, оны
қорламағанларды,
Келисимимди беккем сақлағанларды,
⁷ Мухаддес таўыма алып келемен.

Дуға ететуғын Ибадатханамда оларды қуўанышқа
бөлеймен.

Олардың жандырылатуғын қурбанлықлары хәм
басқа қурбанлықлары,

Қурбанлық орнымда қабыл етиледі.
Мениң Үйим барлық халықлар ушын,
Дуға етилетуғын үй деп аталады».

⁸ Израилдың қуўғын болғанларын жыйнап
алатуғын,

Қудай Ийе былай дейди:
«Мен жыйнағанларыма қоса,
Басқаларды да жыйнайман».

Израилдың жаўыз басшыларының хүким қылыныўы

⁹ Хәй, даладағы жабайы хайўанлар,
Хәй, тоғайдағы жабайы хайўанлар,
Келип, жеңлер!

¹⁰ Израилдың гүзетшилери соқыр,
Олардың хәммеси надан,
Барлығы үрмейтуғын тилсиз ийтлер,
Олар жатып алып, түс көреді,
Уйқыны жақсы көреді.

¹¹ Олар тойғанын билмейтуғын ашкөз ийтлер.
Ақылсыз шопанлардың хәр бири,
Өз пайдасын гөзлеп,
Өз жолынан кетеді.

¹² Олар: «Келиң, шарап ишейик!
Өткир ишимликке тояйық!
Ертең де бүгингидей болады,
Хәтте, буннан да жақсырақ болар», – дейди.

Опасыз халық

57 «Әдил адам өлип кетип атыр,
Бирақ хеш ким буны жүрекке жақын
алмайды.

Садық адамлар жоқ болып кетип атыр.
Бирақ оның жаўызлық зардабынан өлгенин,
Хеш ким түсинбейди.

² Ол тыныш жерге киреди.
Туўры жолдан жүргенлер өз қәбиринде тынығады.

³ Сизлер болсаңыз, хәй, палкерлердің балалары,

Неке ҳадаллығын бузыўшы хәм бузықлардың
урпақлары

Берман келиң!

⁴ Сизлер кимнің үстинен күлип турсыз?

Кимди мазақлап,

Кимге тилиңизди шығарып турсыз?

Сизлер қозғалаңшылардың балалары,

Жалғаншылардың зүряды емессиз бе?

⁵ Сизлер кийели теребинфлердің арасында,

Хәр бир қойыў саялы терек астында,

Қуштарлық отында өртендиңиз.

Сайларда хәм жартастың қуўысларында,

Балаларыңызды қурбанлыққа усындыңыз.

⁶ Сениң пайың – дәрьяның сыйпақ таслары

арасындағы бутлар,

Несийбең – солар болады.

Оларға ишимлик садақаларын қуйдың,

Ғәлле садақасын бердиң.

Булардан кейин де, сени жазасыз қалдырайын ба?

⁷ Бийик хәм уллы таў үстине төсегиңди салып,

Қурбанлық бериў ушын сол жерге шықтың.

⁸ Қапы хәм жақлаўыңның арғы жағына,

Өз бутларыңның мүсинлерин қойдың.

Мени таслап кетип, жалаңашланып, төсегиңе

кирдиң.

Төсегиңди кең жайдың.

Ким менен төсекте жақсы болса,

Соның менен питим дүздиң.

Олардың жалаңаш денесине тигилип қалдың.

⁹ Хош ийисли май алып, Молохқа бардың,

Әтирлериңди көбейттиң.

Елшилериңди узақларға жолладың,

Хәтте, өлилер мөканына жибердиң.

¹⁰ Узақ сапар сени талықтырды,

Бирақ сонда да үмитиңди үзбедиң.

Күшиңди қайта тикледиң,

Сол себепли халдан таймадың.

¹¹ Мени алдап, есиңнен шығаратуғындай,

Жүрегиңнен Маған орын бермейтуғындай,

Кимнен айбынып, кимнен қорқтың?

Узақ ўақыт үндемегеним себепли,

Меннен қорқпайсаң ба?

¹² Жалған әдиллигиңди, ислериңди әшкара

қыламан,

Булардан саған пайда болмайды.

¹³ Пәрияд еткениңде,

Жыйнап қойған бутларың қутқарсын!

Оларды самал ушырып алып кетеді,

Үплеген жел оларды көтерип кетеді.

Бирақ Мени паналаған адам жерди ийелейди,

Мениң мухаддес таўымды мийрасқа алады».

Қудайдың жубатыўшы сөзи

¹⁴ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Топырақты тегислеп, жол салың,

Халқымның жолындағы бөгетлерди алып таслаң».

¹⁵ Бийик хәм бәлент Болған,

Мәңги жасайтуғын,

Аты Мухаддес Болған былай дейди:
«Мен бийик, мухаддес жерде жасайман,
Сондай болса да, руўхы түскенлердің руўхын
көтеріў,

Езилгенлердің жүрегін жанландырыў ушын,
Езилгенлер хәм руўхы түскенлер менен биргемен.

¹⁶ Мен адамларды бәрқулла айыплап,
Мәңгиге ғәзеппенбеймен.

Болмаса, Мен жаратқан инсанлардың руўхы,
Жаны алдымда тура алмас еди.

¹⁷ Гүналы сықмарлықлары ушын ғәзеппенип,
Мен оларды жазаладым,

Қәхәрленип, жүзимди жасырдым,
Бирақ олар қайтыўдан бас тартып,

Жүрегі қәлеген жолдан кетти.

¹⁸ Мен олардың жолларын көрдим,
Деген менен, оларға шыпа беремен.

Оларды жетелеп, қайғырғанларды қайта
жубатаман.

¹⁹ Аўызларына алғыс-мақтаў сөзлерін саламан».

Узақтағыларға да, жақындағыларға да тынышлық
болсын!

Мен оларды шыпалайман!

Буларды Жаратқан Ийе айтады.

²⁰ «Бирақ жаўызлар толқынланған теңизге
уқсайды,

Ол тыныш тура алмайды,

Суўлары ылай менен балшықты шығара береді,

²¹ Жаўызлар ушын тынышлық жоқ», – дейди
Қудайым.

Ғақықый ораза

58 «Даўысыңды қыспай, қатты бақыр!
Даўысың кәрнайдың сестиндей болып
шықсын!

Халқыма қылмысларын,
Яқыптың нәсилине гүналарын жәрияла!

² Олар хәр күни Мени излер,
Жолларымды билиўден заўық алмақшымыш!

Туўры ис ислеген,
Қудайдың көрсетпелеринен жүз бурмаған халық
киби,

Меннен әдил қарар сорайды,
Қудайға жақын болыўды әрман етеди.

³ Олар: „Бизлер ораза туттық,
Сен неге көрмедің?

Өзимизди бойсындырдық,
Неге итибар бермедің?“ – дейди.

Қара, сизлер ораза тутқан күніңиздің өзінде,
Қәлегеніңизди қылып,

Жұмысшыларыңызды езесиз.

⁴ Қараң, ораза тутып атырып даў-жәнжел қыласыз,
Зорлық пенен муш көтересиз.

Бүгингидей ораза менен,

Даўысыңызды жоқарыға еситтире алмайсыз.

⁵ Мен қәлеген ораза,

Адам өзін бойсындырған күн усындай бола ма?

Қамыс киби басыңызды ийип,

Аза кийимин кийип, күлге жатыўды,
Ораза, яғнай Жаратқан Ийеге унайтуғын күн деп
атайсыз ба?

⁶ Мен қәлеген ораза,
Әдалатсызлық шынжырларын шешиў,

Мойынтырық жиплерин үзиў,

Езилгенлерди азат етиў,

Хәр қандай мойынтырықты сындырыў емес пе?

⁷ Наныңды аш пенен бәлисип жеп,

Үйсиз жарлыларға үйиңнен орын беріў емес пе?

Жалаңашты көргенде кийим берип,

Жақынларыңнан жәрдеминди аямаў емес пе?

⁸ Сонда нурың шуғла киби жарқырап,
Тез шыпа табасаң.

Әдиллигиң алдыңда жүрип,

Жаратқан Ийениң салтанаты изиңде қорғаның
болады.

⁹ Кейин шақырсаң, Жаратқан Ийе жуўап береді,
Пәрияд етсең, Ол: „Мен мындаман“, – дейди.

Араңыздан мойынтырықты алып таслап,

Бармақ шошайтып көрсетиўди хәм өсекти

тоқтатсаң,

¹⁰ Ашлар ушын жаныңды пидә етсең,

Қыйналғанларды мүтәж заты менен

тәмийинлесең,

Онда қараңғылықта нурың сәўле шашып,

Тас түнегиң түски ўақыттаи болады.

¹¹ Жаратқан Ийе сени бәрқулла жетеклейди,

Қурғақ жерде де керегиң менен тәмийинлейди.

Сүйегіңе қуўат береді.

Сен суўғарылған бағ киби,

Суўы қурымайтуғын булақ киби боласаң.

¹² Ески қарабақаналарың қайта тикленер,

Көп урпақлардан қалған,

Қарабақаналардың тийкарын қайта тиклейсең.

Сен: „Қыйраған дийўалларды оңлайтуғын,

Жасаў ушын көшелерди қайта тиклейтуғын“, – деп
аталасаң.

¹³ Шаббат күнин аяқ асты қылыўдан,

Мухаддес күнимде қәлегеніңди қылыўдан

сақлансаң,

Шаббат күнимди заўықлы,

Жаратқан Ийениң мухаддес күнин хұрметли деп

атасаң,

Өзиңе унағанын ислеп,

Кейпи-сапаны излемесең,

Бос сөзлерди сөйлемесең,

Сол күнди хұрметлесең,

¹⁴ Сонда Жаратқан Ийеден заўық аласаң.

Мен сени дүньяның бәлентликлерине шығарып,

Әкең Яқыптың мийрасын саған беремен».

Буны Жаратқан Ийе айтады.

Гүна хәм жаза

59 Билип қойың, Жаратқан Ийениң қолы
қутқара алмайтуғындай қысқа емес,
Қулағы да еситпейтуғындай, аўыр емес.

² Қылмысларыңыз Қудайыңыз бенен араңызға сууықлық салды,
Гүналарыңыз Оның жүзин сизлерден жасырды,
Сонлықтан Ол сизлерди еситпейди.
³ Қолларыңыз қан менен,
Бармақларыңыз қылмыс пенен харамланды.
Аўзыңыз жалған айтып,
Тилиңиз өтирик сөзлер сөйлейди.
⁴ Хеш ким әдилликке шақырмайды,
Хеш ким хадал даўласпайды.
Өзлериниң бос сөзлерине сүйенип, жалған сөйлейди,
Бузғынлыққа хәмиледар болып, жаўызлық туўады.
⁵ Олар уўлы жыланниң мәйегин қурық басады,
Өрмекшиниң аўын тоқыйды.
Олардың мәйегин жеген өледи,
Сынған мәйектен зәхәрли жылан шығады.
⁶ Аў тоқыған менен хеш нәрсеге ериспейди,
Дүзген жобалары пайдасыз.
Олардың ислери жарамас ислер,
Қоллары зорлық қылар.
⁷ Аяқлары жаманлыққа жуўырар,
Бийгүна қан төгийге асығар.
Ойлары жаўызлыққа толы,
Талан-тараж хәм қырғын бар жолларында.
⁸ Сол жоллардан жүретуғынлар,
Тынышлықтың не екенин билмейди.
Әдалат жоқ жолларында,
Өзлерине қыйсық жоллар иследи,
Тынышлықтың не екенин билмейтуғынлар,
Сол жоллардан жүреді.

Халықтың өз гүналарын мойынлауы

⁹ Сонлықтан әдалат бизден узақта,
Әдиллик бизге жетип келмеди.
Нурды күтемиз, бирақ тек қараңғылық бар,
Жақтылық излеймиз, бирақ түнекте жүремиз.
¹⁰ Соқырдың дийўалды сыйпалағанына уқсап,
Көзли киби қармаланамыз,
Күпә-күндиз ымырт жабылғандай сүрнигемиз,
Күшлилер арасында өлидеймиз.
¹¹ Хәмемиз айўлар киби бақырамыз,
Кептерлер киби шырылдаймыз.
Әдалатты күттик, бирақ ол жоқ,
Қутқарылыўды күттик, бирақ ол бизден алыста.
¹² Алдыңда қылмысларымыз көп,
Гүналарымыз бизге қарсы гўалық бермекте.
Қылмысларымыз көз алдымызда,
Айыпларымызды өзимиз билемиз.
¹³ Бойсынбай, Жаратқан Ийени тәрк еттик,
Қудайымыздан жүз бурдық,
Зулымлық пенен сөйледик, бас көтердик,
Жүрегимиз хәмиледар болған жалғанды сөйледик.
¹⁴ Әдалат шегинди, әдиллик узақта қалды.
Хақыйқат қала майданында қулады,
Хадаллық арамызға кире алмайды.
¹⁵ Хеш жерде хақыйқат жоқ,
Зулымлықтан бас тартқан таланады.

Жаратқан Ийе халқын қутқармақшы

Жаратқан Ийе буны көрип,
Әдалаттың жоқлығына қапа болды.
¹⁶ Жаратқан Ийе хеш кимниң жоқлығын көрди,
Араласатуғын хеш кимниң жоқлығына хайран қалды.
Өз қолы Оны жеңиске еристирди,
Әдиллиги Оған сүйениш болды.
¹⁷ Ол әдилликти саўыт киби кийди,
Қутқарылыў дуўлығасын басына кийди.
Өш алыўды Ол кийим киби кийип алып,
Ғәзепти шапан киби жамылды.
¹⁸ Ол хәр кимге исине жараса жаза береді.
Душпанларына қәхәрин төгип,
Жаўларына жазасын тартқызады.
Хәтте, шетки атаўларға да есесин қайтарады.
¹⁹ Батыстағылар Жаратқан Ийениң атынан,
Шығыстағылар Оның даңқынан қорқады.
Себеби Ол бурқасынлаған дәрьядай,
Жаратқан Ийениң деми оны қуып шығады.
²⁰ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен Әменгери сыпатында Сионға,
Яқыптың урпақларының тәўбе қылғанларына келемен».
²¹ «Маған келсек, олар менен дүзетуғын келисимим мынаў: Саған берген Руўхым хәм аўзыңа салған сөзим бүгиннен баслап мәңгиге сениң де, балаларыңның да, балаларыңның балаларының да аўзынан түспейди», – дейди Жаратқан Ийе.

Ерусалимниң салтанатлы келешеги

60 «Тур, жарқыра, сениң нурың келди,
Жаратқан Ийениң салтанаты үстиңе шашылды.
² Мине, жер жүзин қараңғылық,
Халықларды тас түнек қаплады.
Бирақ сениң үстиңде Жаратқан Ийе жарқырап,
Оның уллылығы көринеди.
³ Миллетлер сениң нурыңа,
Патшалар таң нурыңның шуғласына келеди.
⁴ Басыңды көтерип, айланаға қара,
Хәммеси жыйналып, саған киятыр.
Улларың узақлардан келер,
Қызларыңды қолларында көтерип әкелер.
⁵ Сонда оларды көрип, жүзин жарқырар,
Шадлықтан жүрегің хәўлирер.
Себеби теңиз арқалы келетуғын байлықлар саған несип етер,
Халықлардың байлықлары саған келер.
⁶ Түйе кәрўаны жериңди қаглап кетер,
Мидян хәм Эфадан келген жас түйелер кәрўанына толарсаң.
Олардың хәммеси Шебадан келер,
Алтын хәм хош ийисли затлар алып келип,
Жаратқан Ийеге алғыслар айтар.

7 Кедардың † барлық сүриўлери сенде жыйналар, Небайоттың †† қошқарлары саған хызмет етер, Олар қурбанлық орнымда қурбанлыққа қабыл етилер,

Мен салтанатлы үйимди даңққа бөлеймен.

8 Бултқа уқсап,

Уясына киятырған кептерге уқсап, ушып киятырған мыналар кимлер?

9 Атаўлар мени күтеди.

Қудайың Жаратқан Ийе,

Израилдың Мухаддеси хүрмети,

Таршиш кемелери бириншилерден болып,

Улларыңды алыслардан,

Гүмис хәм алтыны менен бирге алып келеди.

Себеби Жаратқан Ийе сени даңққа бөледі.

10 Жат жерлилер дийўалларыңды қурап,

Патшалары саған хызмет етер.

Ғәзепленгенимде, сени жазалаған болсам да,

Мийримим түскенде, реҳим етемен.

11 Дәрўазаларың мұдамы ашық болар,

Олар күни-түни жабылмас.

Миллетлер өз патшалары менен сүргин қылынып,

Байлықтарын саған алып келе береді.

12 Саған хызмет етпеген миллет хәм патшалық жоқ болар,

Бундай халықлар пүткиллей ұайран қылынар.

13 Мухаддес үйимди безеу ушын,

Лебанонның сәнли ағашлары:

Сәрўи, шынар хәм қарағай ағашлары саған алып келинер.

Мен аяқ басқан жеримди салтанатлы қыламан.

14 Саған жәбир қылғанлардың балалары келип,

Саған тәжим етеди.

Сени кемситкенлердің хәммеси аяғыңа

жығылады.

Сени Жаратқан Ийениң қаласы,

Израилдың Мухаддесиниң Сионы деп атайды.

15 Тәрк етилип, жек көринши болдың,

Сен арқалы хеш ким өтпеди.

Бирақ Мен сени мәңгиге уллы қылып,

Әўладтан-әўладқа шадлыққа бөлеймен.

16 Миллетлер сени ана киби емизер,

Патшалар саған көкирек сүтин берер.

Соңда сен Мениң Жаратқан Ийе – Қутқарыушың,

Әменгерің, Яқыптың Күшли Қудайы екенимди

билесең.

17 Саған қола орнына алтын,

Темир орнына гүмис,

Ағаш орнына қола,

Тас орнына темир беремен.

Парахатшылықты хәкимиң,

Әдилликти хүкимдарың қыламан.

18 Жериңде буннан былай зорлық-зомбылық,

Шегараң ишинде қырғын хәм ұайраншылық

еситилмейди.

Дийўалларыңды „Қутқарылыу“,

Дәрўазаларыңды „Алғыс“ деп атайсаң.

19 Саған күндиз қуяш нуры,

Түнде ай сәўлеси хәжет болмайды.

Өйткени Жаратқан Ийе сениң мәңги нурың болады,

Қудайың сениң уллылығың болады.

20 Буннан былай, қуяшың батпас,

Айыңның да сәўлеси өшпес.

Өйткени Жаратқан Ийе сениң мәңги нурың болар,

Қайғылы күнлериң тамам болар.

21 Пүткил халқың әдил болып,

Жерди мәңги ийелер.

Уллылығымды аян қылыу ушын,

Мен оларды ектим, олар Мениң қолларымның иси.

22 Олардың ең азы – мың адамға,

Ең кишкенеси – күшли миллетке айланар.

Мен – Жаратқан Ийемен.

Өз ұақтында, буны тез әмелге асыраман».

Жаратқан Ийениң мийримлилик жылы

61 Қудай Ийениң Руўхы мениң үстимде. Ол мени жарлыларға хош хабар жәриялау ушын майлады.

Мени жаралы жүреклерди емлеуғе,

Тутқынлардың азатлыққа,

Қамақтағылардың еркинликке шығатуғынын,

2 Жаратқан Ийениң мийрим жылын,

Қудайымыздың өш алатуғын күнин жәриялауға,

Барлық қайғыға батқанларға жубаныш беріуғе,

3 Сионда қайғы басқанларға ғамхорлық қылыуға,

Күл орнына сәнли таж,

Қайғы орнына шадлық майын,

Ғамлы руўх орнына алғыс тонын беріуғе

жиберди.

Олар Жаратқан Ийениң даңқын көрсетиу ушын егилген,

Әдиллик теребинфлери деп аталады.

4 Олар әййемги қарабақаналарды қайта қурып,

Ески қыйраған орынларды қайта тиклейди.

Әўладтан-әўладқа ұайран болып,

Қыйрап қалған қалаларды абат қылады.

5 Жат жерлилер сизлердің сүриўлериңизди бағып,

Шет еллилер дийхан хәм бағманыңыз болады.

6 Сизлер болса, Жаратқан Ийениң руўханийлери,

Қудайымыздың хызметшилери деп аталасыз.

Сизлер миллетлердің байлығынан ләззет алып,

Олардан алған қазналарға мақтанасыз.

7 Бурын уятқа қалғаныңыз ушын есесин аласыз,

Қорлық орнына алған жер үлесіңиз ушын

шадланасыз.

Өз жериңизден еки есе үлес аласыз,

Мәңгилик қуўаныш сизлердики болады.

8 «Мен, Жаратқан Ийе әдалатты сүйемен,

Таланшылық хәм нахақлықты жек көремен.

Садықлық пенен ылайықлы сыйын берип,

Олар менен мәңгилик келисим дүземен.

† Кедар – бул Исмайылдың баласының аты менен аталған араб қәйими †† Небайот – бул Исмайылдың баласының аты менен аталған араб қәйими

⁹ Олардың әуладлары миллетлер арасында, Урпақлары халықлар арасында танымалы болады, Оларды көргенлердің хәр бири, Жаратқан Ийе жарылқаған халық екенін аңлайды».

¹⁰ Мен Жаратқан Ийеде шадланаман, Жаным Құдайымда йошланар. Өйткени Ол маған құтқарылуы кийимин кийгизди. Маған әдиллик шапанын жапты. Мен таж кийген күйеуіге, Безениу буйымларын таққан келинге ұқсайман. ¹¹ Топырақтың өсимликти шығарғаны киби, Бағдың егилген нәрселерди өсиргени сыяқлы, Құдай Ийе де әдиллик хәм алғысты, Пүткил миллетлердің көз алдында өсирди.

Сионның таза аты

62 Әдиллиги нур киби, Құтқарылуы шом киби парлап жанбағанша, Сион хақы үндемей қалмайман, Ерусалим хақы тыныш турмайман. ² Миллетлер әдиллигинди, Барлық патшалар уллылығыңды көреді. Сен Жаратқан Ийе Өз аузы менен қоятуғын, Таза ат пенен аталасаң. ³ Сен Жаратқан Ийениң қолындағы гөззаллық гүлтажы, Құдайыңның қолындағы патшалық тажы боласаң. ⁴ Еңди саған «Тәрк етилген» †, деп айтпас, Жериңди «Қаңырап қалған» ††, деп атамас. Бирақ саған «Сүйиклим» ‡, Жериңе «Келиншегим» ‡‡, делинеди. Себеби Жаратқан Ийе сени сүйеди, Жериң де хожалықлы болады. ⁵ Жигиттиң қызға үйленгениңдей, Улларың да саған ийелик етеди. Күйеудің келин ушын қууанғаны сыяқлы, Құдайың да сен ушын қууанады. ⁶ Хәй Ерусалим, дийуалларыңа гүзетшилер қойдым, Олар күни-түни үнсиз қалмас. Хәй, Жаратқан Ийени еске алыушылар, Өзлериңізге тынышлық бермең. ⁷ Ерусалимди беккемлеп, Оны жер жүзиниң даңқы қылмағанша, Жаратқан Ийеге тынышлық бермең. ⁸ Жаратқан Ийе оң қолы, Құдиретли қолы менен ант ишти: «Еңди фәллеңди душпанларыңа азық ушын бермеймен, Жат еллилер мийнетиң сиңген шарабыңнан ишпейди. ⁹ Зүрәэтин жыйнағанлар жеп, Жаратқан Ийеге алғыс айтады, Жүзимин жыйнағанлар,

† Тәрк етилген – сөзбе-сөз: Азубах. †† Қаңырап қалған – сөзбе-сөз: Шемамах. ‡ Сүйиклим – сөзбе-сөз: Хефзибах. ‡‡ Келиншегим – сөзбе-сөз: Беулах.

Мухаддес хәулилеримде шарабын ишеди».

¹⁰ Келиңлер, келиңлер, дәрұазалардан шығыңлар! Қайтып киятырған халыққа жол таярлаңлар. Бийик етип жол салыңлар! Тасларды алып таслаңлар! Халықлар ушын байрақ тигиңлер! ¹¹ Жаратқан Ийе жердің төрт тәрәпине жәриялады: «Қыз Сионға былай деп айтыңлар: „Мине, Құтқарыушың киятыр! Оның сыйы жанында, инамы алдында!“» ¹² Турғынларың «Жаратқан Ийе құтқарған мухаддес халық», деп аталады. Өзиң «Құдай ізлеп тапқан, тәрк етилмеген қала», деп аталасаң.

Жаратқан Ийениң құдирети

63 – Эдомнан киятырған, Қырмызы кийим кийип, Босрадан киятырған бул ким? Сәнли кийимлер кийип, Уллы күш пенен қәдем басқан бул ким? – Әдиллик пенен сөйлейтуғын, Құтқарыуға күшим жететуғын бул Менмен. ² – Искенжеде жүзим сығып атырған адамдики киби, Кийимиң не ушын қып-қызыл? ³ – Мен жалғыз өзим искенжеде жүзим сықтым, Жанымда халықлардан хеш бири болмады. Мен оларды ашыу менен басқылап, Ғәзеп пенен жеништим. Олардың қаны кийимлериме шашырап, Пүткил үсти-басымды ыласлады. ⁴ Мен халқымды құтқаратуғын жыл, Душпанларынан өш алатуғын күним келди деп уйғардым. ⁵ Мен нәзер салдым, көмекши жоқ еди, Сүйениш болатуғын хеш кимнің жоқлығына хайран қалдым. Сонда Өз қолым Маған жеңис сыйлады, Өз ғәзепим Мени қоллады. ⁶ Қәхәрленип, халықларды аяққа бастым, Ғәзепим менен оларды мәс қылып, Қанын жерге төктим.

Мийрим сорап дууа етиу

⁷ Жаратқан Ийениң сүйиспеншилигин, Оның алғысқа ылайықлы ислерин, Бизлерге көрсеткен барлық жақсылықтарын, Уллы сүйиспеншилиги хәм мийрим-шәпәәти менен, Израил урпақларына көрсеткен уллы мийримин еске аламан. ⁸ Жаратқан Ийе: «Хаслында, олар Мениң халқым, Алдамайтуғын балаларым», – деп, Олардың Құтқарыушысы болды. ⁹ Олар азап шеккенде, Ол қосылып қыйналды,

Оннан келген периште оларды азат етти.
Оларды Ол сүйиспеншилиги хәм мийрими менен
қутқарды.

Әзелден оларды қолына көтерип келди.

¹⁰ Бирақ олар бас көтерип,

Оның Мухаддес Руўхын қапа қылды.

Кейин Ол олардың душпанына айланып,

Олар менен Өзи урысты.

¹¹ Сонда Оның халқы әйjemги күнлерин,

Оның қулы Муўсаның күнлерин еследи:

«Оларды Өз сүриўиниң шопанлары менен бирге,
Теңизден өткерген қайда?

Оларға Мухаддес Руўхын берген қайда?

¹² Уллы қолын Муўсаның оң қолына берген,

Өзиниң атын мәңги даңққа еристириў ушын,

Олардың алдындағы суўды екиге айырған қайда?

¹³ Халқын теңиз түбинен алып өткен қайда?»

Қуў далада шапқылаған ат киби,

Сүрникпестен өткен еди олар.

¹⁴ Отлы ойпатлыққа түсип атырған пада киби,

Олар Жаратқан Ийениң Руўхынан рәхәтленди.

Өз атыңды даңққа еристириў ушын,

Өз халқыңды усылай жетеклеп жүрдиң.

¹⁵ Жаратқан Ийе, көклерден қарап,

Өзиңниң мухаддес хәм даңқлы орныңнан нәзер
сал!

Сениң қызғанышың хәм күшиң қайда?

Жанашырлығың хәм мийримиңди бизден жырақ
туттың.

¹⁶ Сен бизлердиң Әкемизсең ғой!

Ибрайым бизлерди тән алмаса да,

Израил бизлерди қабыл алмаса да,

Жаратқан Ийе, Сен бизлердиң Әкемизсең,

Әзелден атың «Әменгеримиз» болды.

¹⁷ Жаратқан Ийе, не ушын Сен бизлерди Өз
жолыңнан узақластырып,

Өзиңнен қорқпауымыз ушын, жүреклеримизди
қаталластырдың?

Өз қулларың хақы,

Мийрасың болған урпақлар хақы изге қайта гөр!

¹⁸ Мухаддес халқың аз ўақыт мухаддес орныңды
ийелик етти,

Бирақ душпанларымыз Ибадатханаңды аяқ асты
қылды.

¹⁹ Бизлер Сен хеш қашан хүкимдарлық қылмаған,

Сениң атың менен аталмаған,

Халыққа ұсап қалдық.

64 Жаратқан Ийе, көклерди жарып, төменге
түскениңде еди!

Алдыңда таўлар титиресер еди!

² Атыңды душпанларға таныт.

Жалынның отынды жандырып, суўды
қайнатқанындай,

Миллетлерди алдыңда қалтырат!

³ Бизлер күтпеген таң қаларлық ислерди
ислегениңде,

Жерге түстиң, алдыңда таўлар титиреди!

⁴ Өзинен үмит еткенлер ушын,

Сондай ислерди ислеген жалғыз Қудай Сенсең.
Сеннен басқа қудайды әзелден қулақ та еситпеген,
көз де көрмеген.

⁵ Туўры ислерди шадлық пенен ислеп,

Сениң жолларыңды ядында тутқанларды қарсы
аласаң.

Бирақ бизлер гүна иследик, Сен ғәзеппендиң.

Бизлер әзелден гүнаға батқанбыз,

Енди қалай бизлер қутқарыла аламыз?

⁶ Хәммемиз харам адамдай болдық,

Туўры ислеримиз де патасланған кийимге
уқсайды.

Хәммемиз жапырақ киби солып атырмыз,

Гүналарымыз бизди самалдай ушырып әкетип
баратыр.

⁷ Сениң атыңды айтып шақырған,

Саған өзін толық бағышлаған хеш ким жоқ.

Сонлықтан Сен бизлерден жүзиңди жасырып,

Бизлерди гүналарымыз хүкимине тапсырдың.

⁸ Сонда да, Жаратқан Ийе, Сен бизлердиң

Әкемизсең-ғой!

Бизлер ылай, Сен – гүлалшымызсаң.

Хәммемиз Сениң қолыңнан шыққанбыз.

⁹ Жаратқан Ийе, бизге қатты ғәзеппенбе,

Қылмысларымызды бәрқулла ядта сақлама.

Бизге нәзер сала гөр, жалбарынаман,

Хәммемиз Сениң халқыңбыз.

¹⁰ Мухаддес қалаларың шөлге айланды,

Хәтте, Сион да шөлге айланды,

Ерусалим қаңырап босап қалды.

¹¹ Мухаддес хәм даңқлы Ибадатханамыз,

Ата-бабаларымыз Саған мақтаў айтқан орын,

Өртеп жиберилди.

Биз қәдирлеген нәрселер,

Ўайран болды.

¹² Жаратқан Ийе, сонда да,

Өзиңди тутьп тура бересең бе?

Үндемей, бизлерге шексиз азап бере бересең бе?

Хүким хәм қутқарыў

65 «Мен сорамағанларға Өзимди аян еттим,
Излемегенлер Мени тапты,

Атымды айтып шақырмаған миллетке:

„Мен мындаман, Мен мындаман“, – дедим.

² Өз қәлеўлерине ерип,

Надурыс жолдан жүрген,

Қайсар бир халыққа,

Күни бойы қушағымды ашып турдым.

³ Ол халық бағларда бутларға қурбанлық берип,

Гербиштиң үстинде түтетки түтетип,

Жүзиме тик қарап турып,

Үзликсиз ғәзебимди келтиреді.

⁴ Олар қәбирлер арасында отырып,

Түнди сырлы жерлерде өткереди.

Шошқа гөшин жеп,

Қазанларында харам гөш қайнатады.

⁵ Олар: „Ары тур, жақынлама,

Мен сен ушын жүдә мухаддеспен“, – дейди.

Олар мурныма ашшы түтиндей болып,
Күни бойы пысқып жанып турған отқа мегзейди.

⁶ Мине, алдымда былай деп жазылған:
„Мен үндемей қалмайман,
Исине жараса қайтараман, сөзсиз қайтараман.

⁷ Оларды өзлеринің хәм ата-бабаларының
гүналары ушын жазалайман.

Олар таўларда түтетки түтетти,
Төбелерде Мени хорлады.

Олардың ислеген ислерин өлшеп, есесин
қайтараман“».

Жаратқан Ийе усылай дейди.

⁸ Жаратқан Ийе және былай дейди:
«Жүзим солқымында еле шире бар гезде,
Биреу: „Оны заялама, берекет сонда ғой“, – дейди.

Мен де қулларым хақы солай ислеймен,
Хәммесин қырып тасламайман.

⁹ Мен Яқыптан жаңа әулад,
Яхудадан таўларымның мийрасхорларын
өрбитемен.

Таңлағанларым оларды мийрас етип,
Қулларым сол жерде жасайды.

¹⁰ Мени излеген халық ушын,
Шарон сүриўлерине жайлаў,
Ахор ойпатлығы малларына тынығатуғын орын
болады.

¹¹ Бирақ сизлер, Жаратқан Ийени тәрк еткенлер,
Мухаддес таўымды умытқанлар,
Табыс деген құдайға дастурхан жайғанлар,
Тәғдир деген бутқа толтырып шарап қуйып
бергенлер,

¹² Мен сизлердің тәғдириңизге қылышты
жазаман.

Хәммеңиз қылыштан қырыласыз.
Себеби шақырғанымда, жуўап бермеңиз,
Сөйлегенімде, кулақ салмадыңыз.
Көз алдымда жаўызлық ислеп,
Маған унамаған ислерди таңлап иследиңиз».

¹³ Сол себепли Қудай Ийе былай дейди:
«Мине, қулларым жейди, сизлер аш қаласыз.
Мине, қулларым ишеди, сизлер шөллейсиз.

Мине, қулларым шадланады,
Сизлер болсаңыз шерменде боласыз.

¹⁴ Мине, қулларымның жүреги шадланып, қосық
айтады,

Сизлер жүрек дәртинен дад салып,
Руўхый азап пенен пәрияд етесиз.

¹⁵ Мениң таңлап алғанларым ушын,
Атыңызды ғарғыс сыпатында қалдырасыз.
Қудай Ийе сизлерди өлимге хүким етип,
Өз қулларына басқа ат береді.

¹⁶ Елде пәтия берген хәр бир адам,
Хақыйқат Қудайының аты менен пәтия береді,
Елде ант ишкен хәр бир адам,
Хақыйқат Қудайы менен ант ишеди.
Бурынғы қапашылық умытылып,
Қайтып көзиме түспейтуғын болады».

Жаңа аспан хәм жаңа жер

¹⁷ «Мине, Мен жаңа аспан хәм жаңа жер
жаратаман.

Бурынғылар енди ядқа алынбас, ойға да келмес.

¹⁸ Жаратқанларыма мәңгиге қуўанып, шадланың.
Өйткени Мен Ерусалимди шадлық ушын,
Халқын қуўанышқа толтырыў ушын жаратаман.

¹⁹ Өзим де Ерусалим ушын қуўанып,
Халқым ушын шадланаман.

Енди ол жерде жылаған да, дад салған да сес
еситилмес.

²⁰ Артық онда нәрестелер қаза таппас,
Узақ өмир сүрмеген ғарры да болмас.

Жүз жаста өлген жас саналар,
Жүз жасқа жетпей өлген ғарғыс урған есапланар.

²¹ Олар үйлер қурып, онда жасар,
Жүзимзарлар отырғызып, мийўесин жер.

²² Енди олар қурған үйде, басқалар жасамас,
Енди олар отырғызған нәлдің мийўесин басқалар
жемес.

Халқымның өмири тереклердің өмириндей узақ
болар,

Таңлап алғанларым өз мийнетинің жемисинен
ләззет алар.

²³ Олар бийхудаға мийнет етпес,
Апат ушын бала туўмас.

Олардың өзлери де, урпақлары да,
Жаратқан Ийе жарылқаған халық болар.

²⁴ Мени шақырмастан-ақ, оларға жуўап беремен,
Айтпай атырып, еситемен.

²⁵ Қасқыр хәм қозы бирге отлар,
Арыслан өгиз сыяқлы от жер,
Ал жылан ушын топырақ азық болар.
Мениң мухаддес таўымның барлық жеринде,
Хеш кимге зыян келтирилмес,
Хеш ким жоқ қылынбас», – дейди Жаратқан Ийе.

Хүким хәм үмит

66 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Көклер – Мениң тахтым,

Жер – Мениң аяқ басарым!

Сонда Маған қандай үй қурмақшысыз?
Тынышлық мәканым қай жерде болады?

² Хәммеси Мениң қолым менен жаратылған,
Хәммеси Меники.

Буны Жаратқан Ийе айтады.

Сонда да Мен кишипейилге, руўхый езилгенге,
Сөзимнен қалтырайтуғынға нәзер саламан.

³ Буғаны қурбанлыққа шалған адам,
Солай ислеп турып, адамды да қурбанлыққа
береді,

Тоқлыны қурбанлыққа шалған адам,
Солай ислеп турып, ийттиң де мойнын үзеді,
Фәлле садақасын берген адам,
Солай ислеп турып, шошқа қанын да усынады,
Хош ийисли түтетки түтеткен адам,

Солай ислеп турып, бутқа да сыйынады.
Олар өз жолларын өзлери таңлап алды,
Жексурын ислеринен ләззет алады.

⁴ Мен де олар ушын қатал жаза таңлайман,
Өзлери қорққан нәрсесин басына саламан.
Өйткени Мен шақырғанда, ҳеш ким жуўап
бермеди,

Мен сөйлегенде, ҳеш ким тыңламады.
Олар Мениң көз алдымда жаўызлық ислеп,
Маған ләззет бағышламайтуғын нәрселерди
таңлап алды».

⁵ Жаратқан Ийениң сөзинен қалтырайтуғынлар,
Оның сөзине қулақ салың:
«Сизлерди жек көретуғын,
Мениң атым себепли қуўдалайтуғын
туўысқанларыңыз:

„Жаратқан Ийе уллылансын,
Биз де сизин қуўанышыңызды көрейик!“, – дейди.
Бирақ олардың өзлери уятқа қалады».

⁶ Мине, қаладан шаўқым еситиледи.
Ибадатханадан даўыс еситиледи.
Душпанларына исине ылайықлы жаза берип
атырған,

Жаратқан Ийениң даўысы бул!

⁷ «Хаял толғатпай-ақ, босанып,
Қыйналмай-ақ, ул туўды.

⁸ Усындайды еситкен бар ма?

Усындайды көрген бар ма?

Ел бир күнде туўыла ма?

Миллет бир мәуритте дүньяға келе ме?

Бирақ Сион қызы толғата баслағаннан-ақ,

Улларын туўып алады.

⁹ Туўыў уақтына дейин әкелип,

Туўдырмай қояман ба? – дейди Жаратқан Ийе.

Туўыўға күш берип болып,

Қурсақты бекитип қояман ба? – дейди Қудайың.

¹⁰ – Ерусалим менен бирге шадланың,

Оны сүйгенлердиң хәммеси ол ушын қуўаның,

Ол ушын аза тутқанлар,

Оның менен бирге шадланып, қуўанышқа
бөлениң.

¹¹ Оның жубаныш бериўши емшеклерин емип,
тоясыз,

Қанып ишип, оның мол дәўлетинен ләззет
аласыз».

¹² Жаратқан Ийе былай дейди:

«Мине, Мен Сионға абаданшылықты дәрьядай,
Миллетлердиң байлығын толып аққан сайдай
етип ағызаман.

Ол сизлерди емизип, қолларына көтерип,
Аяғына шайқайды.

¹³ Ана баласын жубатқандай, Мен сизлерди
жубатаман.

Сизлер Ерусалимде жубаныш табасыз».

¹⁴ Буны көргенде, жүрегиңиз қуўанышқа толып,
Денеңиз майса шөп киби гүллеп өседи.

Жаратқан Ийениң қолы Өз қулларының үстинде
екени аян болады,

Ал Оның ғәзеби болса, душпанларына жаўады.

¹⁵ Қараң, Жаратқан Ийе от ишинде киятыр,

Оның саўаш арбалары қуйындай,

Күшли ғәзебин қәхәр менен,

Ашыўын лаўлаған жалындай төгежақ.

¹⁶ Жаратқан Ийе пүткил адамзатты,

От хәм қылыш пенен хүким қылады.

Жаратқан Ийе тәрeпинен өлтирилетуғынлар көп
болады.

¹⁷ «Өзлерин пәклеп хәм тазалап, басшыларына
ерип бутлардың бағларына киргенлер, шошқа,
тышқан хәм сол сыяқлы ҳарам нәрселердиң гөшин
жегенлер жоқ етиледи, – дейди Жаратқан Ийе.

¹⁸ – Мен олардың ислерин де, нийетлерин де
билемен.

Пүткил миллетлерди хәм барлық тиллерди бир
жерге жыйнаў ушын Мен келемен. Олар келип,
уллылығымды көреди. ¹⁹ Мен олардың арасында
бир белги көрсетип, аман қалғанларының
айырымларын миллетлерге хызмет етиўге
жиберемен. Олар Таршишке, Пулға,
садақшылардың ели болған Лудқа, Тубалға, Яўанға,
Мен туўралы еситпеген хәм уллылығымды
көрмеген алыстағы атаўларға барып,
уллылығымды миллетлерге жәриялайды. ²⁰ Израил
улларының ғәлле садақаларын ҳадал ыдысларда
Жаратқан Ийениң Ибадатханасына алып келгени
сыяқлы, олар да барлық миллетлер арасынан
туўысқанларыңыздың хәммесин топлап, атларға,
хәр қыйлы арбаларға, ғашырларға хәм түйелерге
мингизип, – дейди Жаратқан Ийе, – Мениң
мухаддес таўыма, Ерусалимге, Жаратқан Ийеге сый
ретинде алып келеди. ²¹ Олардың айырымларын
руўханий хәм айырымларын лебийли хызметкер
етип тайынлайман, – дейди Жаратқан Ийе.

²² Мен жарататуғын жаңа аспан хәм жаңа жер
алдымда қанша турса, – дейди Жаратқан Ийе, –
сизлердиң нәсиллериңиз бенен атыңыз да сонша
турады. ²³ Жаңа айдан Жаңа айға, Шаббаттан
Шаббатқа пүткил адамлар алдыма келип, Маған
сыйынады, – дейди Жаратқан Ийе. ²⁴ Сыртқа
шыққанда, Маған қарсы бас көтергенлердиң өли
денелерин көреди. Олардың денелерин жеп
атырған қуртлар өлмес, оларды жаққан от сөнбес.
Пүткил адамзат олардан жеркенеңди».

Даниел

Даниелдің Бабилонға алып кетилиуі

1 Яхуда патшасы Ехоякимнің патшалығының үшінші жылында Бабилон патшасы Набуходоносор Ерусалимге жүрис қылып, қаланы қамал қылды. ² Жаратқан Ийе Набуходоносордың Яхуда патшасы Ехоякимді тутқынға алыуына хәм Қудайдың Ибадатханасындағы базы ыдысларды алып кетиуіне жол қойды. Набуходоносор ыдысларды Бабилонияға [†] алып барып, оларды өз қудайының ибадатханасының ғәзийнеханасына жайластырды.

³ Бабилон патшасы сарайының бас хызметшиси Ашпеназға Израил халқынан алып келинген тутқынлардың ишинен патшаға хәм ақ сүйеклердің шаңарағына тийисли болған жас жигитлерди алып келиуді буйырды. ⁴ Булар минсиз, келбетли, хәр тәреплеме ақыл-парасатлы, билимли, жақсы түсиникке ийе хәм патша сарайында хызмет етиуге ылайықлы болыуы керек еди. Және де Ашпеназ оларға калдейлердің тилин хәм әдебиятын үйретиуі тийис еди. ⁵ Патша олар ушын өз дастурханынан аўқат хәм шарап ажыратып қойды. Сол жас жигитлер үш жыл даўамында тәлим алғаннан кейин, патшаның алдында хызметке тайын болыуы керек еди.

⁶ Таңланған жаслардың арасында Яхуда урыуынан болған Даниел, Ханания, Мишаел хәм Азария бар еди. ⁷ Сарайдың бас хызметшиси олардың атларын өзгертип, Даниелди Белтешассар, Хананияны Шадрах, Мишаелди Мешах, Азарияны болса Абед-Него деп атады.

⁸ Даниел өзін харамламауды шешти хәм ол сарай бас хызметшисинен патша дастурханынан берилетуғын аўқат хәм шараптан әкелмеуді өтиниш қылды. ⁹ Қудай Даниелдің сарай бас хызметшисинің кеулинен шығыуына хәм реҳимине миясар болыуына жол қойды.

¹⁰ Сарайдың бас хызметшиси Даниелге былай деди: «Яқ, сизлерге берилетуғын аўқат пенен ишимликлерди уллы мәртебели патшамыздың өзи белгилеп берди. Оның буйрықларынан бас тартыудан қорқаман. Егер ол жүзиңиздің көриниси басқа жас жигитлердің жүзинен гөре солғын екенін көрсе, онда жанымды қәуип астына қойған боласыз».

[†] Сөзбе-сөз: Шынар жери.

¹¹ Даниел усы мәселе бойынша сарай бас хызметшиси тайынлаған сақшы менен сөйлести, себеби бул сақшы Даниел, Ханания, Мишаел хәм Азария ушын жуўапкер адам еди. Ол сақшыға былай деди: ¹² «Илтимас, қулларыңызға он күн даўамында жеўге палыз өнимлерин хәм ишиўге суў берип, сынап көриң. ¹³ Кейин бизлердің көринисимизди патша дастурханынан аўқат жеген жигитлердің көриниси менен салыстырып көриң, усудан кейин өз билгениңизди қылың».

¹⁴ Солай етип, сақшы буған ыразы болып, оларды он күн даўамында сынап көрди. ¹⁵ Он күн өткеннен кейин, олардың қәдди-қәўметлери толысып, патша дастурханынан берилген аўқатларды жеген жигитлерден әдеуір келбетли хәм толығырақ болып көринди. ¹⁶ Солай етип, сол күннен баслап сақшы патша дастурханынан олар ушын алып келинген аўқатлар менен шараптарды былай қойып, оларға тек ғана палыз өнимлерин беретугын болды.

¹⁷ Қудай бул төрт жигитке хәр тәреплеме билим хәм әдебият пенен даналықты үйрениуде уқып берген еди. Оннан қала берсе, Даниел хәр түрли аян хәм түслерди жорыу қәбилетине ийе еди.

¹⁸ Патша белгилеген мүддет тамам болғанда, сарай бас хызметшиси барлық жигитлерди Набуходоносордың алдына алып барды. ¹⁹ Патша олар менен сөйлести хәм олардың арасынан Даниел, Ханания, Мишаел хәм Азарияға тең келетуғыны табылмады. Соның ушын, олар патшаның хызметине тайынланды. ²⁰ Патша қандай сорау бермесин, олардың даналығы, түсиниги пүткил патшалықтағы палкерлерден хәм порханлардан он есе үстин болып шықты. ²¹ Патша Кирдің патшалығының биринши жылына дейин Даниел сарайда хызмет етти.

Набуходоносордың көрген түси

2 Өз хәкимдарлығының екинши жылында Набуходоносор бир түс көрди. Түси оны соншелли тынышсызландырып жибергенликтен, уйқысы қашты. ² Патша түсинің жорылыуын билиу ушын, қол астындағы барлық палкерлерди, порханларды, жұлдыз изертлеушилерди хәм данышпанларды ^{††} шақыртты. Олар патшаның алдына келгенде, ³ патша оларға:

^{††} Сөзбе-сөз: калдейлилерди.

– Бир түс көрдим. Мени тынышсызландырған бул түстиң мәнисин билгим келеди, – деди.

⁴ Данышпанлар патшаға арамей тилинде былай деди:

– Мырзамыз патшаның өмири узақ болсын! Түсиңизди айтып бериң, бизлер оны жорып берейик.

⁵ Патша оларға былай деди:

– Мениң кескин қарарым мынадай: егер сизлер маған көрген түсимди хәм оның жорылыуын айтып бермесеңиз, мен сизлерди жазалап, денелериңизди бөлеклеп таслайман, ал үйлериңизди болса ўайран қылып, бир үйинди тасқа айландыраман. ⁶ Ал егер де түсимди айтып, оны жорып берсеңиз, онда сизлерге бақалы саўғалар берип, хұрмет-иззет көрсетемен. Буның ушын, мениң түсимди айтып, оны жорып бериң.

⁷ Олар патшаға және:

– Тақсыр, алды менен көрген түсиңизди айтып бериң, бизлер оны жорыймыз, – деди.

⁸ Патша оларға былай деди:

– Сизлер мениң қарарымның қатаң екенин көрип, ўақыттан утыўды қәлеп атырғаныңызды билип турыппан. ⁹ Егер түсимди айтып бермесеңиз, сизлерди тек ғана бир жаза күтип турыпты. Сизлер мени алдастырып, жағдай өзгергенше ўақытты созыўды келисип алғансыз. Қәне, түсти маған айтып бериң, сонда оны жорый алатуғыныңызды да билемен.

¹⁰ Данышпанлар патшаға:

– Жер жүзинде сизиң бул талабыңызға жуўап бере алатуғын бирде бир жан жоқ. Уллы хәм құдиретли болған патшалардың хеш бири де палкерден, порханнан хәм данышпаннан бундай нәрсени талап қылмаған. ¹¹ Тақсыр, сиз бизлерге қыйын болған талапты қойып атырсыз. Адамлар арасында жасамайтуғын қудайлардан басқа буны патшаға айтып беретуғын хеш ким жоқ, – деп жуўап берди.

¹² Бул сөзлерге ғәзепленген патша Бабилондағы барлық данышпанларды өлтириўди буйырды.

¹³ Солай етип, хәммесиниң өлтирилиўи ушын буйрық шықты. Даниел хәм оның досларын да өлим жазасы күтип турған еди.

Қудайдың Даниелге Набуходонсордың түсиниң жорылыўын ашып бериўи

¹⁴ Патша сақшыларының баслығы Арйох Бабилондағы барлық данышпанларды өлтириўи ушын жолға шыққанда, Даниел оның алдына барды хәм ақыл-парасат пенен оған хабарласып:

¹⁵ «Не ушын патша бундай қатаң буйрық шығарды?» – деп сорады. Арйох болған ўақыяны Даниелге айтып берди. ¹⁶ Сонда Даниел патшаның алдына кирип, түстиң жорылыўын табыўи ушын мәўлет сорады. ¹⁷ Кейин Даниел үйине қайтып, болып өткенлерди дослары Ханания, Мишаел хәм Азарияға айтып берди хәм оларға: ¹⁸ «Бабилоң данышпанлары менен бирге өлмеўимиз ушын,

аспандағы Қудайға жалбарының. Ол бизлерге рехим көрсетип, сол сырды ашып бериўин сораң», – деди. ¹⁹ Сол түни Даниелге бул сыр аян арқалы ашылды хәм Даниел аспандағы Қудайға алғыс-мақтаўлар айтып:

²⁰ «Қудайымыз дана хәм құдиретлидур, Оның аты мәңгиге жарылқансын!

²¹ Ол заманды хәм дәўирди өзгертер, Патшаларды тахттан түсирип, тахтқа отырғызар. Данышпанларға даналық, Ақыллыларға билим берер.

²² Ол терең хәм сырлы затларды ашады, Қараңғылықта жасырынған нәрселерди биледи, Оның дөгергеи жарықлық пенен қоршалған.

²³ Ата-бабаларымның Қудайы, Саған алғыс айтып, Сени мақтайман, Сен маған даналық хәм күш бердиң, Сорағанымызды маған ашып берген Сенсең, Патша сораған нәрсени бизлерге көрсеткен Сен болсаң», – деди.

Даниелдиң патшаға түсин хәм оның жорылыўын айтып бериўи

²⁴ Даниел Бабилоң данышпанларын өлтириўи ушын патша тәрепинен тайынланған Арйохтың алдына барып:

– Бабилоң данышпанларын өлтirmeң. Мени патшаның алдына алып барың, мен ол көрген түсти жорып беремен, – деди.

²⁵ Арйох дәрхал Даниелди патшаның алдына алып барып:

– Тақсыр, Яхуда тутқынларының арасынан түсиңизди жорыйтуғын бир адамды таўып келдим, – деди.

²⁶ Патша Белтешассар деп аталған Даниелге:

– Сен маған көрген түсимди хәм оның жорылыўын айтып бере аласаң ба? – деп сорады.

²⁷ Даниел патшаға былай деп жуўап берди:

– Тақсыр, бул сырды данышпан да, порхан да, палкер де, болжаўшы да сизге ашып бере алмайды.

²⁸ Бирақ аспандағы Қудай усыған ұқсаған сырларды ашып бере алады. Мырзамыз Набуходоносор, Ол сизге келешекте не болатуғынын аян қылмақшы. Сиз көрген түс хәм аян мынадай еди:

²⁹ Тақсыр, сиз жатып, келешек ҳаққында ойладыңыз. Сонда сырларды ашып бериўи Қудай сизге келешекте не жүз беретуғынын билдирди.

³⁰ Маған бул сыр даналығым басқалардикинен зыят болғаны ушын ашылмады, ал патшамның көрген түсиниң жорылыўын билиўи ушын хәм жүрегинде болған ой-пикириниң мәнисин түсиниўи ушын ашылды.

³¹ Тақсыр, сиз түсиңизде нәхән бир мүсин көрдиңиз. Алдыңызда турған сол мүсин оғада үлкен хәм жүдә жарқыраған еди. Және де, оның көриниси қорқынышлы еди. ³² Мүсинниң басы сап алтыннан, көкирек хәм қоллары гүмистен, бели хәм санлары қоладан, ³³ балтырлары темирден, аяқларының бир

бөлеги темирден, бир бөлеги ылайдан еди. ³⁴ Сиз қарап турғаныңызда, адамзаттың қолы тийместен бир тас қопарылып, мүсиннің темир хәм ылайдан болған бөлегине урылды да, оны майдалап таслады. ³⁵ Темир, ылай, қола, гүмис хәм алтын майдаланып, жазғы қырмандағы қауықтай болып қалды. Самал оларды ушырып жиберип, хеш нәрсе қалмады. Мүсінге урылған тас болса, үлкен тау болып, пүткіл жер жүзин толтырып жиберди.

³⁶ Бул сизің көрген түсиңіз еди. Енді болса, түсиңіздің жорылыуын айтып берейін. ³⁷ Патша, сиз патшалар патшасысыз. Аспандағы Қудай сизге патшалық, салтанат, күш-құдирет хәм уллылық берген. ³⁸ Ол жерде жасап атырған барлық адамзатты, хәттеки, даладағы жабайы хайуанларды хәм аспандағы құстарды сизің қолыңызға тапсырып, олардың үстинен хәкімдар етип қойды. Алтын бас – бул сизсиз. ³⁹ Ал сизден кейін басқа бир патшалық аяққа турады. Ол патшалық сизден хәлсизлеу болады. Оннан кейін пүткіл дүньяны ийелейтуғын қоладан болған үшінши патшалық хәкімдарлық қылады. ⁴⁰ Буннан соң келетуғын төртинши патшалық темирдей қатты болады. Темир хәмме нәрсени сындырып жоқ қылғанындай, сол патшалық та өзинен алдын болған патшалықты бузып, жоқ қылады. ⁴¹ Сиз мүсиннің балтырдан төмени менен аяқ бармақларының бир бөлегинің ылайдан, бир бөлегинің темирден екенін көрдиңіз, бул бөлінген патшалық болады. Ылай темир менен қарылғаны ушын, демек бул патшалықтың күшли хәм хәлсиз тәреплери болады. ⁴² Аяқтың бармақларының бир бөлеги темирден хәм бир бөлеги ылайдан болғаны сыяқлы, патшалықтың да бир бөлеги күшли, бир бөлеги хәлсиз болады.

⁴³ Темир менен ылайдың қарылыуы – бул халықтардың бир-бирине куда-тамыр болып араласып, беккем болғысы келетуғынын билдиреди. Бирақ темир ылай менен бирикпегени сыяқлы, олар да бир-бири менен бирлесе алмайды.

⁴⁴ Сол патшалардың дәуирінде аспанның Қудайы мәңги хәм хеш бир халықтан жеңілмейтуғын бир патшалық орнатады. Бул патшалық басқа барлық патшалықтарды жоқ қылып, өзи мәңги турады.

⁴⁵ Таудан адамзаттың қолы тиймей-ақ тастың өзи түсип, темир, қола, ылай, гүмис хәм алтынды майдалап таслағанын көрдиңіз. Уллы Қудай келешекте болатуғынларды сизге билдирген. Сизің көрген түсиңіз хәқыйқат, жорылыуы да дурыс.

Патшаның Даниелди сыйлықлауы

⁴⁶ Сонда патша Набуходоносор Даниелди хұрмет етип, оның алдында ет-бети менен жерге жығылды. Кейін өз адамларына Даниел ушын сыйлар әкеліуді хәм хош ийисли затларды беріуді буйырды. ⁴⁷ Патша Даниелге былай деди:

– Шынында да, сениң Қудайың сырларды ашып беретуғын қудайлардың Қудайы, патшалардың Ийеси екен. Өйткени мениң сырларымды тек ғана сен ашып бере алдың!

⁴⁸ Буннан соң, патша Даниелди жоқары мәртебеге көтерип, көп бахалы сауғалар менен сыйлықлады хәм оны Бабилон үәлаятының хәкімдары хәм Бабилондағы пүткіл данышпанлар үстинен басшы етип тайынлады. ⁴⁹ Даниелдің илтимасы менен, патша Бабилон үәлаятын басқарыуды Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоға тапсырды. Даниелдің өзи патшаның сарайында хызмет етип қалды.

Набуходоносордың алтын мүсинди орнатыуы

3 Патша Набуходоносор үлкен бир алтын мүсин ислетти. Бийиклиги алпыс шығанақ †, ени алты шығанақ болған бул мүсинди Бабилон үәлаятындағы Дура тегислигине орнатты. ² Соннан соң, ол найыптарды, хәкімдарларды, хәкімлерди, үәзирлерди, қазнашыларды, қазыларды, хәмелдарларды хәм барлық үәлаят хызметкерлерин шақырып, өзи орнатқан мүсиннің ашылуы мәресимине қатнасыуын буйырды. ³ Олардың барлығы патша Набуходоносор орнатқан мүсиннің ашылуы мәресимине қатнасыу ушын, мүсиннің алдына жыйналғанда, ⁴ жаршы бәлент дауыс пенен былай деп жар салды: «Хәй, барлық халықтар, миллетлер хәм хәр түрли тилдеги адамлар, патшаның буйрығына қулақ салыңдар!» ⁵ Кәрнай, най, лира, цитра, арфа, дәп хәм басқа да саз әсбаптарының шертилген дауыстарын еситиуден, жерге жығылып, патша Набуходоносор орнатқан алтын мүсінге табыныңдар. ⁶ Ким де ким тәжим қылып, табынбаса, сол ўақыттың өзінде от жанып турған печьке тасланады». ⁷ Сонлықтан кәрнай, най, лира, цитра, арфа хәм басқа да саз әсбаптарының дауысын еситиуден, барлық халықтар, миллетлер хәм хәр түрли тилдеги адамлар жерге жығылып, патша Набуходоносор орнатқан мүсінге табынды.

Даниелдің досларының айыпланыуы

⁸ Сол ўақытта яхудийлерди қаралау нийетінде жүрген базы калдейлер пайыттан пайдаланып, ⁹ патша Набуходоносорға былай деди: «Уллы мәртебели патша, өмириңіз узақ болсын!» ¹⁰ Тақсыр, сизің буйрығыңыз бойынша, кәрнай, най, лира, цитра, арфа, дәп хәм басқа да саз әсбаптарының дауысын еситкен хәр бир адам жерге жығылып, алтын мүсінге табыныуы керек емес пе еди? ¹¹ Сиз буйрыққа әмел қылмаған хәр бир адамның от жанып турған печьке тасланатуғынын айтқан едиңіз. ¹² Бирақ базы яхудийлер, яғный өзиңіз Бабилон үәлаятына хәкімдар етип тайынлаған Шадрах, Мешах хәм

† Сөзбе-сөз: амма – бармақтың ушынан қолдың шығанағына шекемги аралық, шама менен 45-50 см.

Абед-Него сизиң буйрығыңызға бойсынбады. Бул адамлар қудайларыңызға табынбайды, сиз орнатқан мүсінге де табыныўды мақул көрмеді».

¹³ Бул хабарды еситип, қатты ғәзепленген Набуходоносор Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоны алдына алып келиўди буйырды. Олар патшаның алдына алып келингенде, ¹⁴ Набуходоносор оларға былай деди:

– Хәй, Шадрах, Мешах хәм Абед-Него, мениң қудайларыма хәм мен орнатқан алтын мүсінге табынбағаныңыз ырас па? ¹⁵ Деген менен, мен сизлерге және бир мүмкиншилик беремен. Хәзир кәрнай, най, лира, цитра, арфа, дәп хәм басқа да саз әсбапларының даўысын еситиўден-ақ, жерге жығылып, мен орнатқан мүсінге табыныңлар. Егер тәжим етпесеңлер, сол ўақыттың өзінде отлы печьке тасланасызлар. Сонда сизлерди мениң қолымнан хеш бир қудай да қутқара алмайды!

¹⁶ Шадрах, Мешах хәм Абед-Него патшаға былай деп жуўап берди:

– Мырзамыз, бул мәселеде өзлеримизди ақламақшы емеспиз. ¹⁷ Бизлер сыйынатуғын Қудай бизлерди от жанып турған печьтен де, сизиң қолыңыздан да қутқара алады. ¹⁸ Бирақ егер Ол бизлерди қутқармаған жағдайда, тақсыр, мынаны билип қойың: бизлер хеш қашан қудайларыңызға сыйынбаймыз, сиз орнатқан алтын мүсінге де табынбаймыз.

Даниелдің досларының өлимге хәким етилиўи

¹⁹ Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоның бул жуўабына Набуходоносордың қатты ғәзеби келгенликтен түри өзгерип кетти. Ол печьтеги отты алдыңғысынан жети есе қатты жандырыўды буйырды. ²⁰ Кейин әскерлериниң арасынан ең күшли әскерлерге Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоны байлап, отлы печьке таслаўды буйырды. ²¹ Солай етип, әскерлер оларды байлап, үстки кийими, ыштаны, бас кийими, қулласы барлық кийимлери менен бирге отлы печьке таслады. ²² Патшаның буйрығының қатаң болғанлығы хәм печьтиң соншелли күшли жанып турғанлығы себепли, Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоны отқа таслаған әскерлер оттың хәўирине күйип өзлери өлип қалды. ²³ Шадрах, Мешах хәм Абед-Него болса байланған халда отлы печьке қулап түсти.

²⁴ Буны тамаша қылып турған патша Набуходоносор бирден орнынан секирип турды да, таң қалып, кеңесгөйлерине:

– Печьке байланған халда үш адамды тасламадық па? – деп бақырып жиберди.

– Әлбетте, сондай, мырзамыз патша, – деп жуўап берди олар.

²⁵ Патша:

– Қараңлар, ал мен от ишинде байланбаған халда жүрген төрт адамды көрип турман. Олардың хеш бири де зыян көрмеген. Төртиншиси болса, көринисинен иләхий барлыққа уқсайды! – деди.

²⁶ Набуходоносор от жанып турған печьтиң аўзына барып:

– Хәй, Қудай Тааланың куллары Шадрах, Мешах хәм Абед-Него, берман шығыңлар! Мениң алдыма келиңлер! – деп бақырды.

Сонда Шадрах, Мешах хәм Абед-Него оттың ишинен шықты. ²⁷ Барлық найыплар, хәкимдарлар, хәкимлер хәм патша кеңесгөйлери Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоны дөгереклеп алды хәм оттың бул адамларға хеш қандай зыян тийгизбегенин көрди. Олардың шашлары күймеген, кийимлерине зыян тиймеген, хәттеки, олардан оттың ийиси де шықпай турған еди.

²⁸ Сонда Набуходоносор былай деди: «Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоның Қудайына алғыс-мақтаўлар болсын! Ол өз периштесин жиберип, Өзине исенген қулларын қутқарды. Олар өз Қудайынан басқа қудайларға сыйыныўдан гөре, жанынан кешиўди абзал көрди, соның ушын, патшаның, яғный мениң буйрығыма бойсыныўдан бас тартты.

²⁹ Соның ушын, мынаны пәрман қыламан: Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоның Қудайына тил тийгизген хәр бир адам қайсы халық, миллет ямаса қайсы тилге тийисли болыўына қарамастан, олар шаўып тасланады, үйлери болса ўайран қылынады. Өйткени бундай қылып қутқара алатуғын басқа қудай жоқ».

³⁰ Кейин патша Шадрах, Мешах хәм Абед-Негоның мәртебесин және де асырып, оларды Бабилон ўәлаятындағы жоқарғы лаўазымға көтерди.

Набуходоносордың екінши түси

³¹ Патша Набуходоносор жер жүзиндеги барлық халықлар, миллетлер хәм хәр түрли тилдеги адамларға мынадай хабар жоллады:

«Сизлерге тынышлық хәм берекет тилеймен!

³² Қудай Тааланың маған көрсеткен белги хәм кәраматлары хәққында сизлерди хабардар қылмақшыман.

³³ Қандай уллы Оның белгилери!

Қандай қүдиретли кәраматлары!

Оның патшалығы – мәңги патшалық болар, Оның хәкимдарлығы әўладтан-әўладқа даўам етер».

4 Мен, Набуходоносор өз үйимде – сарайымда тыныш, рәхәтленип жасап атырған едим.

² Бирақ бир күни түнде қорқынышлы түс көрдим.

Төсегимде жатқанымда, бул түс хәм аяңлар мени қатты қорқынышқа салды. ³ Түсимди маған жорып бериўи ушын Бабилонның барлық данышпанларын алдыма алып келиўди буйырдым.

⁴ Алдыма келген палкерлерге, порханларға, данышпанларға хәм болжаўшыларға түсимди айтып бердим, бирақ олар оны жорый алмады.

⁵ Ақырында аты мениң қудайымның аты менен аталған Белтешассар деген мухаддес қудайлардың

руўхы менен толған Даниел алдыма келди. Мен оған түсимди айтып беріп, былай дедім:

⁶ – Хэй, Белтешассар, данышпанлардың басшысы, сенде мухаддес қудайлардың руўхы бар екенін хәм хәр бир сырды аша алатуғыныңды билемен. Көрген түсимди тыңлап, маған жорып бер.

⁷ Төсегімде жатып, көрген аяндарда дүньяның ортасында өсип турған жүдә үлкен бир теректи көрдім. ⁸ Терек өсип барып, күшке толды хәм оның ушы аспанға жетти. Бул теректи дүньяның төрт тәрәпинен көриуге болатуғын еди. ⁹ Оның жапырақлары сулыу хәм пүткил дүньяны тәмийинлейтуғын мол мийўеси бар еди. Жабайы хайўанлар оның саясында пана тауып, көктеги қуслар шақаларына уя салып, жер жүзиндеги барлық тири жанлар оннан азықланатуғын еди.

¹⁰ Төсегімде жатып, көрип атырған аянда, аспаннан мухаддес бир гүзетши түсип келди. ¹¹ Ол бәлент дауыс пенен былай деди: «Теректи кесип, шақаларын шауып таслаңдар, жапырақларын үзип, мийўелерин шашып таслаңдар. Саясындағы хайўанларды қууыңдар, шақаларындағы қусларды ушырып жиберіңдер. ¹² Бирақ теректиң түбири менен тамырларына тиймеңдер, оны темир хәм қола менен шынжырлап, жабайы шөплердің арасында қалдырыңдар. Ол аспаннан түскен шыққа шомылсын, жабайы хайўанлар менен жасап, несийбесин дала шөплеринен терип жесин.

¹³ Оннан адамзат жүрегі алып тасланып, хайўан жүрегі берилсин. Ол жети мүддет хайўандай болып жасасын. ¹⁴ Бул хәкімди гүзетшилер, қарарды мухаддеслер шығарды. Солай етип, хәр бир тири жан Қудай Тааланың адамзат патшалығының Хүкімдары екенін билсин. Ол патшалықты қәлеген адамына берер, хәттеки, қарапайым адамды тахтқа отырғызар». ¹⁵ Мен, патша Набуходоносор усындай түс көрдім. Енди сен, Белтешассар маған оны жорып бер, себеби патшалығымдағы данышпанлардың хеш бири түсимди жорып бере алмады. Ал бул сениң қолыңнан келеди, өйткени сенде мухаддес қудайлардың руўхы бар.

Даниелдің түсти жорыуы

¹⁶ Кейин Даниел, яғнай Белтешассар бир неше ўақыт өзине келе алмай турды, ойлары оны қорқынышқа салған еди. Сонда патша оған:

– Белтешассар, түсим де, оның жорылыуы да сени қорқынышқа салмасын, – деди.

Сонда Белтешассар былай деп жуўап берди:

– Мырзам, бул түс сизди жек көретуғынлардың, оның жорылыуы душпанларыңыздың басына түссин! ¹⁷ Сиз уша басы аспанға тийип турған бийик хәм күшли бир теректи көрдіңіз. Бул терек соншелли үлкен болғанлықтан, оны дүньяның төрт тәрәпинен көриуге болатуғын еди. ¹⁸ Оның жапырақлары жүдә сулыу, пүткил дүньяны тәмийинлейтуғын мол мийўелери бар еди. Оның

саясында жабайы хайўанлар жасап, көктеги қуслар шақаларына уя салған еди. ¹⁹ Патшам, бул терек сиз боласыз. Сиз уллы хәм күшли болдыңыз.

Уллылығың көклерге жетип, хәкімдарлығың пүткил жер жүзине жайылды. ²⁰ Сиз аспаннан түсип киятырған мухаддес гүзетшини де көрдіңіз. Ол: «Теректи кесип, жоқ қылыңдар. Бирақ оның түбири хәм тамырларына тиймеңдер, оларды темир хәм қола менен шынжырлап, жабайы шөплердің арасына қалдырыңдар. Жети мүддет дауамында ол аспаннан түскен шыққа шомылып, жабайы хайўанлар менен бирге жасасын», – деди.

²¹ Патшамыз, түстиң жорылыуы хәм Қудай Тааланың тақсырым болған сизге шығарған қарары мынадай: ²² сиз адамлар жәмийетинен шығарылып, жабайы хайўанлардың арасында жасайсыз. Қудай Тааланың адамзат патшалығының жалғыз Хүкімдары екенін хәм Ол тахтты қәлеген адамына беретуғынын түсингениңізше жети мүддет дауамында малға ұқсап от жеп, аспаннан түскен шыққа шомыласыз. ²³ Деген менен, теректиң түбири хәм тамырлары қалдырылсын! – деген буйрық мынаны аңлатады: Барлық хәкімдарлықтың аспандағы Қудайға тийисли екенін түсингениңізден кейин, патшалығыңыз қайта тикленеди. ²⁴ Сонлықтан тақсыр, сизден өтинемен, мәсләхәтимди алыңыз: гүналарыңыздан бас тартып, туўры ислерди ислең, айып ислериңізден бас кешип, жарлыларға рехим қылың. Сонда сизиң табыслы өмириңіз дауам етеди.

Набуходоносордың түсиниң оңынан келиуі

²⁵ Булардың хәммеси патша Набуходоносордың басына түсти. ²⁶ Арадан он еки ай өткеннен соң, ол Бабилоңдағы сарайының там басына шығып жүрди. ²⁷ Сонда ол қалаға қарап: «Өз құдиретим менен қурдырған патша қаласы болған уллы Бабилоңға қараңдар! Буны өз күшим хәм уллы құдиретим менен қурдым», – деди. ²⁸ Ол бул сөзлерди айтып үлгерместен-ақ аспаннан бир дауыс келди: «Хэй, патша Набуходоносор, сөзиме қулақ сал! Хәзирден баслап, сен тахтыңнан түсирілдің. ²⁹ Сен адамлар жәмийетинен айдалып, жабайы хайўанлар менен жасайсаң. Қудай Таала – адамзат патшалығының жалғыз Хүкімдары екенін хәм Ол тахтты қәлеген адамына беретуғынын түсинип жетпегениңше, жети мүддет дауамында малға ұқсап от жеп жүресең». ³⁰ Набуходоносорға айтылған бул сөзлер сол ўақытта орынланды. Ол адамлар жәмийетинен айдалды хәм мал сыяқлы от жеп, аспаннан түскен шыққа шомылды. Шашлары бүркіттің қанатларының узынлығындай, тырнақлары болса қустың тырнақларындай болып өсип кетти.

³¹ Белгиленген мүддет тамамланғанда, мен, Набуходоносор көзлеримди көкке тиктим хәм сол ўақытта өзиме келдим. Қудай Таалаға алғыс-

мақтаулар айттым, мәңги өмир сүріушини алғыслап, уллыладым:

Оның хукимдарлығы – мәңги хукимдарлық,
Оның патшалығы әуладтан-әуладқа дауам етер.

³² Дүньяда жасап атырғанлар Оның алдында хеш нәрсе емес,

Ол аспандағы күшлердің хәм дүньяда жасап атырғанлардың үстинен,

Өзинің қәлеген хукимин шығарар.

Хеш ким Оны тоқтата алмас,

Оған «Не қылып атырсаң?» – деп хеш ким айта алмас.

³³ Ес-ақылым қайтып келген ўақыттың өзінде, мениң патшалық мәртебем, абырайым хәм салтанатым қайта тикленди. Кеңесгөйлерим хәм ақсүйеклерим мени излеп келди. Мен қайтадан тахтқа отырдым, уллылығым болса, алдығысынан да асып кетти. ³⁴ Енди мен, Набуходоносор Аспанның Патшасына алғыс-мақтау айтаман, Оны алғыслап, уллылайман. Өйткени Оның барлық ислери хәқыйқат хәм жоллары әдил. Тәкаббирлердің көкирегін басыўға Оның күши жетеди.

Патша Белшассардың берген зыяпаты

5 Патша Белшассар мың ақсүйеклери ушын үлкен зыяпат берип, олар менен бирге шарап ишти. ² Шараптан мәс болған Белшассар Ерусалимдеги Ибадатханадан әкеси Набуходоносор алып келген алтын хәм гүмис кеселерди алып келиўди буйырды. Патша ақсүйеклери, хаяллары хәм тоқаллары менен сол кеселерден шарап ишпекши еди. ³ Солай етип, Ерусалимдеги Ибадатханадан, яғный Қудайдың Үйинен алып келинген алтын ыдысларды алдырып, патшаның өзи, ақсүйеклери, хаяллары хәм тоқаллары сол ыдыслардан шарап ишти. ⁴ Олар шараптан ишип, алтын, гүмис, қола, темир, ағаш хәм тастан исленген қудайларды алғыслады.

⁵ Күтилмегенде, бир инсан қолы пайда болып, хәстениң қасындағы патша сарайының хәкленген дийўалына жаза баслады. Патша жазып атырған қолды көрди. ⁶ Оны қорқыныш бийлеп алып, жүзи бозарып кетти хәм белинде қуўаты қалмай, дизелери қалтырай баслады. ⁷ Патша даўыслап бақырып, порхан, данышпанлар хәм болжаўшыларды алып келиўди буйырды. Патша Вавилон данышпанларына: «Ким бул жазыўды оқып, оның мәнисин маған түсиндирип берсе, сол адамның үстине патшалық шапан кийгиземен, мойнына алтын шынжыр тағып, патшалықта үшінши хукимдар етип тайынлайман», – деди.

⁸ Патшаның барлық данышпанлары ишке кирип келди, бирақ олар жазыўды оқый алмады, оның мәнисин де түсиндирип бере алмады. ⁹ Патша Белшассар қатты қорқынышқа түсип, жүзи бозарып кетти, ақсүйеклери болса сасқалақлап қалды.

¹⁰ Сол ўақытта патша хәм ақсүйеклериниң даўысларын еситип, зыяпат болып атырған жерге келген патшаның анасы: «Мырзамыз патшаның өмири узақ болсын! Қорқпа, түриңиз де қуўармасын! ¹¹ Сизиң патшалығыңызда мухаддес қудайлардың руўхына толған бир адам бар. Әкеңниң дәўиринде бул адам ақыллы, зейинли хәм қудайлар сыяқлы дана деп тән алынған еди. Әкең патша Набуходоносор оны палкер, порхан, данышпан хәм болжаўшылардың басшысы етип тайынлаған еди. ¹² Патша Набуходоносор Белтешассар деп атаған сол Даниел түслерди жорыўда да, жумбақларды түсиндириўде де, машқалаларды шешиўде де ғайры тәбийғый руўхқа, билим хәм ақыл-парасатқа ийе. Патшам, Даниелди усы жерге алып келиўди буйыр, ол сизге мына жазыўдың мәнисин түсиндирип берсин», – деди.

¹³ Солай етип, Даниел патшаның алдына алып келинди. Патша Даниелге былай деди:

– Патша әкем Яхудадан алып келген тутқынлар арасындағы Даниел сенбисең? ¹⁴ Сени қудайлар руўхы менен толған, ақыллы, зейинли хәм дана деп еситтим. ¹⁵ Мен данышпанларды хәм порханды мына жазыўды оқып, мәнисин түсиндирип берсин, деп шақырттым. Деген менен, олардың биреўи де мәнисин айта алмады. ¹⁶ Сениң жумбақларды шешип, оларды түсиндире алатуғыныңды еситтим. Егер сен хәзир бул жазыўды оқып, оның мәнисин түсиндире алсаң, мен сениң үстиңе патшалық шапан кийгиземен, мойныңа алтын шынжыр тағып, патшалықтағы үшінши хукимдар етип тайынлайман.

¹⁷ Даниел патшаға былай деп жуўап берди:

– Саўғаларыңыз өзиңизде қала берсин, яки оларды басқа биреўге бериң. Мен бул жазыўды сонда да оқып, оның мәнисин түсиндирип беремен.

¹⁸ Тақсыр, Қудай Таала әкеңиз Набуходоносорға патшалық, уллылық, даңқ хәм хұрмет берди.

¹⁹ Қудай оған берген уллылығы себепли хәмме халықлар, миллетлер хәм хәр бир тилдеги адамлар әкеңизден қорқып қалтырайтұғын еди. Ол қәлегенин өлтирип, қәлегенин тири қалдыратуғын, қәлегенин мәртебеге көтерип, қәлегенин хор қылатуғын еди. ²⁰ Деген менен, ол тәкаббирленип, менмен болып кеткенликтен, патшалық тахтан түсирилип, барлық салтанатынан айырылған еди. ²¹ Ол адамлар жәмийетинен шығарылып, ақылсыз хайўандай болып қалған еди. Әкеңиз адамзат патшалығының жалғыз хукимдары Қудай Таала екенин хәм Ол тахтты қәлеген адамына беретуғынын түсингенше, жабайы ешеклер менен бирге жасап, мал сыяқлы от пенен азықланды хәм аспаннан түскен шыққа шомылды.

²² Ал оның зүряды болған сиз, патша Белшассар, булардың хәммесинен хабарыңыз болса да, кишипейил болмадыңыз. ²³ Буның орнына сиз

аспанның Қудайына қарсы бас көтердіңіз. Қудайдың Ибадатханасындағы ыдыстарды алдырып, ақсүйеклериңіз, хаялларыңыз хәм тоқалларыңыз бенен шарап иштиңіз. Көрмейтуғын, еситпейтуғын, хеш нәрсени билмейтуғын гүмис, алтын, қола, темир, ағаш хәм тастан соғылған қудайларды алғысладыңыз. Бирақ өмириңизди хәм барлық жолларыңызды қолында услап турған Қудайды уллыламадыңыз. ²⁴ Соның ушын, Қудай қол жиберип, усы сөзлерди жаздырды.

²⁵ Бунда былай деп жазылған: МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ хәм ПАРСИН. ²⁶ Буның мәниси мынадан ибарат: МЕНЕ – Қудай сизиң хәкүмдарлық күниңизди есаплап шығып, оның соңын белгиледи. ²⁷ ТЕКЕЛ – сиз тәрезиде тартылып, жеңил болып шықтыңыз. ²⁸ ПЕРЕС – патшалығыңыз белинип, Мидия хәм Персияға бериледи.

²⁹ Сонда Белшассардың берген буйрығы бойынша, Даниелге патшалық шапан кийдирилип, мойнына алтын шынжыр тағылды хәм ол патшалықтағы үшінши хәкүмдар, деп жәрияланды.

³⁰ Сол күни түнде Вавилон патшасы Белшассар өлтирилди. ³¹ Оның патшалығын алпыс еки жастар мидиялы Дарий ийеледи.

Даниелдің арысланлар турған шуқырға тасланыуы

6 Патша Дарий пүткил патшалықтағы жерлерди 120 үәлаятқа бөлип, хәр бир үәлаят үстинен найып тайынлауды шешти. ² Патшаға қыйын болмауы ушын, найыптардан есап алып отыратуғын үш үәзир тайынланды, олардың ишинде Даниел де бар еди. ³ Даниел басқа үәзирлер хәм найыптарға қарағанда өз исин жоқары дәрежеде алып баратуғын еди. Соның ушын, патша пүткил патшалыққа басқарушы етип, Даниелди тайынлауды жобаластырып қойған еди. ⁴ Сонда буны көре алмаған басқа үәзирлер хәм найыптар Даниелди айыплайға урынып, оның басқаруы ислеринен кемшилик табуыға хәрекет қылды. Бирақ оннан бирде бир қәте яки кемшилик таба алмады. Себеби Даниел садық еди. Оннан хеш қандай гүна да, айып та табылмады. ⁵ Ақырында олар бир-бирине былай деди: «Оның Қудайының нызамына байланыслы бир нәрселер таппасақ, Даниелге қарсы басқа айып таба алмаймыз».

⁶ Сонда үәзирлер хәм найыптар патшаның алдына барып былай деди: «Патша Дарий, өмириңиз узақ болсын! ⁷ Патшалықтағы барлық үәзирлер, хәкүмдарлар, найыптар, кеңесгөйлер хәм хәкимлер кеңесип, былай келистик: „Тақсыр, отыз күн дауамында хәмме адамның сизден басқа адамға ямаса қудайға сыйынуыға тыйым салатуғын пәрман шығарып, оны қатаң күшке киргизиң. Ким де ким басқа бир қудайға ямаса адамға дуға етсе, ол арысланлар турған шуқырға таслансын. ⁸ Патша, пәрман шығарып, оны тастыйықлаң. Бул пәрман

Мидия хәм Персия нызамларына мууапық өзгертилмейтуғын хәм бийкар етилмейтуғын болсын“». ⁹ Солай етип, патша Дарий пәрманды тастыйықлады.

¹⁰ Даниел пәрманның тастыйықланғанын билсе де, үйине барып, терезелери Ерусалим тәрепке қарап ашылған жоқарғы бөлмесине шықты да, әдеттегидей күнине үш мәрте дизерлеп, Қудайға дуға етти хәм Оны алғыслады.

¹¹ Оған қарсы тил бириктирген адамлар бир топар болып, үйине барды хәм Даниелдің өз Қудайына дуға етип, мийрим-шәпәт сорап атырғанының үстинен шықты. ¹² Сонда олар патшаның алдына барып, шығарылған пәрман хәқында былай деп айта баслады:

– Тақсыр! Сиз пәрман шығарып, ким де ким отыз күн ишинде сизден басқа бир қудайға ямаса адамға дуға етсе, ол арысланлар турған шуқырға тасланады, деп тастыйықлаған жоқ па едиңиз?

Патша:

– Аға, мен шығарған бул пәрман Мидия хәм Персия патшалығының нызамларына мууапық қатаң, өзгермейди, – деп жууап берди.

¹³ Олар патшаға былай деди:

– Тақсыр Яхуда тутқынларынан болған Даниел сизди де, сиз шығарған пәрманды да менсинбей, ол күнине үш мәрте өз Қудайына дуға етип атыр, – деди.

¹⁴ Патша буны еситип, қатты қәуетерге түсти. Ол Даниелди қутқарып қалыуды жүрегінде нийет етти. Хәттеки, күн батқанша қолынан келгенше оны қутқаруыға хәрекет қылды. ¹⁵ Деген менен, Даниелге қарсы тил бириктиргенлер патшаның алдына келип:

– Тақсыр, Мидия хәм Персия нызамларына мууапық, патша шығарған хәр бир буйрық хәм пәрман өзгертилмейтуғынын билесиз, – деди.

¹⁶ Сонда патша Даниелди алып келип, арысланлар турған шуқырға таслауды буйырды. Даниелдің өзине болса: «Хәмме уақытта өзиң хызмет етип келген сол Қудайың сени қутқарсын!» – деди.

¹⁷ Бир тас әкелинип шуқырдың аузы жауып қойылды. Даниелге байланыслы жағдай өзгерилмесин, деп патша өзиниң хәм ақсүйеклериниң мөр жүзиклери менен тасты мөрлеп қойды. ¹⁸ Кейин патша өз сарайына қайтты. Оған кеуил көтеретуғын хеш нәрсе әкелинбеди хәм түнди хеш нәрсе жемей өткерди. Түни менен уйықламай шықты.

¹⁹ Таң атыудан патша орнынан турып, асығып-үсигип, арысланлар турған шуқырға қарай жүрип кетти. ²⁰ Ол шуқырға жақынлап барғаннан, муңлы дауыс пенен:

– Хәй, тири Қудайдың қулы Даниел! Сен хәмме уақытта хызмет етип жүрген Қудайың сени арысланлардан қутқара алды ма? – деди.

²¹ Даниел:

– Тақсыр, өмириңиз узақ болсын! ²² Мениң Қудайым периштесин жиберип, арысланлардың аўзын жаўып қойды хәм арысланлар маған хеш қандай зыян тийгизбеди. Өйткени Қудайымның алдында гүнасыз болдым хәм сизиң алдыңызда да мен хеш қандай айып ис қылмадым, – деп жуўап берди.

²³ Сонда патшаның қуўанышы ишине сыймай, оны шуқырдан шығарыўды буйырды. Даниелди шуқырдан шығарған адамлар, оған хеш қандай зыян тиймегенин көрди, себеби Даниел өз Қудайына исенген еди. ²⁴ Патшаның буйрығы бойынша, Даниелди нахақ қаралаған адамлар алып келинип, хаяллары хәм балалары менен бирге арысланлар турған шуқырға тасланды. Олар шуқырдың түбине жетпей атырып-ақ, арысланлар оларға тасланып, сүйеклерин сындырып, майдалап таслады.

²⁵ Соннан кейин, патша Дарий жер жүзиндеги барлық халықлар, миллетлер хәм хәр бир тилдеги адамларға былай деп хат жоллады: «Сизлерге тынышлық хәм берекет болсын! ²⁶ Мен мынадай пәрман шығараман: патшалығымдағы барлық адамлар Даниелдиң Қудайынан қорқып, қайтырасын, өйткени:

Ол мәңги бар болған тири Қудайдур, Оның патшалығы хасла қуламас, Хүкимдарлығы хеш қашан таўысылмас.

²⁷ Ол азат қылады хәм қутқарады, Аспан менен жерде белги хәм кәраматлар көрсетеди,

Ол қутқарды Даниелди арысланлардың пәнжесинен».

²⁸ Солай етип, патша Дарий хәм Персия патшасы Кир хәкимдарлық жүргизген дәўирлерде Даниел табысқа еристи.

Даниелдиң төрт мақлуқ хәкқында көрген аяны

7 Вавилон патшасы Белшассардың патшалығының биринши жылында Даниел төсегинде жатып, түсинде аянар көрди. Сонда ол түсин жазып, ² былай деп баян қылды:

«Түнде көрген аянда аспанның төрт тәрәпинен ескен күшли самал уллы теңизди толқынландырып атырған екен. ³ Сол теңизден бир-бирине уқсамайтуғын үлкен төрт жыртқыш мақлуқ шықты. ⁴ Бириншиси арысланға уқсайтуғын еди. Онда бүркиттиң қанатлары бар еди. Қандай да бир күштиң оның қанатларын жулып таслағанын хәм жерден көтерип, адамға уқсатып еки аяққа турғызып қойғанын көрдим. Сол мақлуққа адамның жүреги берилди.

⁵ Екинши мақлуқ артқы аяқлары менен турған айыўға уқсайтуғын еди. Ол аўзына үш қабырға сүйекти тислеп алған еди. Оған: „Қәне, тойғаныңша гөш же“, – деп айтылды.

⁶ Соңынан қапланға уқсаған басқа бир мақлуқты көрдим. Оның арқасында қустың төрт қанаты бар

еди хәм ол төрт баслы еди. Оған хәкимдарлық етиў хуқықы берилген еди.

⁷ Соннан кейин, түр-түси қорқынышлы, айбатлы хәм жүдә күшли төртинши мақлуқты көрдим. Ол темир тислери менен барлығын шайнап, майдалап таслады. Ал қалдықтарын болса, аяқлары менен басып езди. Ол алдыңғы мақлуқларға уқсамайтуғын еди, оның он мүйизи бар еди. ⁸ Мен усы мақлуқтың мүйизлерин тамаша қылып турғанымда, олардың арасынан өсип шығып атырған және бир кишкене мүйиз көрдим. Оған орын босатыў ушын, алдыңғы он мүйизден үшеўи түби менен қопарылып түсти. Жаңа өсип шыққан мүйизде адамның көзине уқсаған көзлери хәм менменлик пенен сөйлейтуғын аўзы бар еди».

Қудайдың хәкими

⁹ «Мен тахтардың орын-орындарына қойылып, әзелден бар болған [†] өз орнына отырғанын көрдим. Оның кийими аппақ қардай, шашлары болса таптаза мамықтай еди. Оның тахты жанып турған жалын, тахттың дөңгелектери лаўлап турған от сыяқлы еди. ¹⁰ Оның алдынан отлы бир дәрья ағып шықты. Мың-мыңлағанлар оған хызмет етип, он мың – он мыңлағаны оның алдында турды. Хүким басланды, китаптар ашылды.

¹¹ Менменлик пенен сөйлеп атырған сол кишкене мүйизге қарап турғанымда, сол төртинши мақлуқ көз алдымда өлтирилди хәм оның өлиги отқа тасланып, жоқ қылды. ¹² Басқа мақлуқтардан болса хәкимдарлық тартып алынды, бирақ белгили бир уақытқа дейин жасаўына рухсат берилди.

¹³ Түнде көрген сол аянымда мен аспан бултларында киятырған адам баласына уқсаған бирейди көрдим. Ол әзелден бар болғанның алдына апарылды. ¹⁴ Оған бийлик, уллылық хәм хәкимдарлық берилди. Барлық халықлар, миллетлер хәм хәр бир тилдеги адамлар оған хызмет етти. Оның бийлиги таўысылмайтуғын, мәңги хәкимдарлық, патшалығы хеш қашан қуламайтуғын патшалықдур».

Аяның мәниси

¹⁵ Даниел, яғный өзиме келсем, маған көринген бул аян руўхымды тынышсыздандырып, мени таң қалдырды. ¹⁶ Мен сол жерде турғанлардың бирине жақынлап, булардың хәммесиниң хәкыйқыи мәнисин айтып берийин сорадым. Ол маған аяның мәнисин ашып, былай деп түсиндирип берди:

¹⁷ «Бул төрт үлкен мақлуқ – жер жүзинде пайда болатуғын төрт патша. ¹⁸ Бирақ Қудай Тааланың мухаддеслери патшалықты қолға алып, олар шексиз, мәңги хәкимдарлық қылады».

¹⁹ Сонда төртинши мақлуқ туўралы шын мәнисин билиўди қәлеген едим, өйткени ол басқа

[†] Сөзбе-сөз: әзелги күнлер.

мақлуқлардан айрықша хәм қатты қорқынышлы еди. Темир тислери хәм қола тырнақлары бар бул мақлуқ барлығын шайнап майдалап, қалғанларын болса басып езетуғын еди. ²⁰ Оның басындағы он мүйиздің хәм жаңа өсип шыққан мүйиздің мәнисин билиўди қәледим. Сол мүйиз өсип шығып атырғанда, орнындағы үш мүйизди түсирип жиберген еди. Көзлери хәм менменлик пенен сөйлейтуғын аўзы бар бул мүйиз басқа мүйизлерге қарағанда көбирек күшке ийе болып көринетуғын еди.

²¹ Мен тамаша қылып турғанымда, сол мүйиз мухаддес адамлары менен саўаш жүргизип, оларды жеңип атырған еди. ²² Сонда Әзелден бар болған келип, Өзиниң мухаддеслери ушын әдил хүким шығарды. Қудайдың мухаддеслериниң патшалықты қолға алатуғын ўақты келген еди.

²³ Сәўбетлесим даўам етип былай деп түсиндирип берди:

«Төртинши мақлуқ – бул жер жүзинде хүкимдарлық қылатуғын төртинши патшалықтың тымсалы. Бул патшалық басқа патшалықлардан айрықша болады. Ол пүткил дүньяны шайнап, езип майдалап таслайды. ²⁴ Мақлуқтың он мүйизи – патшалықты басқаратуғын он патша. Кейинирек жаңадан бир патша пайда болады. Бул патша алдынгы он патшадан айрықша болады хәм олардың арасынан үш патшаны тахтан түсирип таслайды. ²⁵ Ол Қудай Таалаға қарсы сөзлерди айтып, Оның мухаддеслерин езеди. Мухаддес байрамлар хәм нызамларды өзгертиўге хәрекет етеди. Қудайдың мухаддеслери бир мүддет, еки мүддет хәм ярым мүддет даўамында сол патшаның зулымлығы астында болады. ²⁶ Усы мүддет тамамланғанда, аспанда хүким жыйналысы басланады. Залым патша тахтан түсирилип, пүткиллей жоқ қылынады. ²⁷ Қудай Тааланың мухаддеслерине болса патшалық, хүкимдарлық хәм аспан астындағы барлық салтанаттың уллылығы бериледи. Олардың патшалығы мәңги патшалық болады. Барлық хүкимдарлық оларға бойсынып, хызмет етеди».

²⁸ Көрген, еситкенлерим усылардан ибарат еди. Мен, Даниел бул түсимнен сондай қатты қәўетерленип, жүзим солғын тартып кеткен еди. Деген менен, булардың хәммесин ишимде сақладым.

Даниелдің қошқар хәм теке хәққында көрген аяны

8 Биринши аяннан кейин, патша Белшассардың хүкимдарлығының үшінши жылында Даниелге, яғный маған және бир аян көринди. ² Бул аянда мен Элам ўәлаятының Суза қорған қаласында, Улай каналының бойында турған екенмен. ³ Мен канал бойында бир қошқардың турғанын көрдим. Оның узын еки мүйизи бар еди. Оның мүйизиниң бири узынырақ, сол узын мүйизи екинши болып шыққан еди. ⁴ Қошқар батыс, арқа

хәм кубла тәреплерге өзін урып атырғанын көрдим. Хеш бир хайўан оған қарсы шыға алмайтуғын еди хәм оның қолынан хеш нәрсени қутқара алмайтуғын еди. Қошқар қәлегенин ислеп, өзін айбатлы қылып көрсетти.

⁵ Буны тамаша қылып турғанымда, батыс тәрептен бир текениң пүткил жер жүзин аралап, туяқлары жерге тийместен киятырғанын көрдим. Оның көзлериниң ортасында бир үлкен мүйизи бар еди. ⁶ Ол бар күши хәм фәзеби менен көрген каналдың бойында турған еки мүйизли қошқарға қарай тасланды. ⁷ Фәзеп пенен қошқарды сүзип, оның мүйизлерин сындырғанын көрдим. Қошқардың текеге қарсы шығатуғын күши жоқ еди. Теке оны жерге қулатып, басқылап таслады, қошқарды оның қолынан қутқаратуғын хеш ким болмады.

⁸ Теке қатты күшейип кетти, бирақ күш-қүдиретке толған ўақытта, оның үлкен мүйизи сынып түсти хәм оның орнына төрт тәрепке қайырылып, басқа үлкен төрт мүйиз өсип шықты.

⁹ Сол мүйизлердің биринен және бир кишкене мүйиз өсип шықты. Кейин ол үлкейип, кублаға, шығысқа хәм гөззал үлкеге қарай жайыла берди.

¹⁰ Қүдирети көкке жеткен бул мүйиз аспан ләшкерлерине хүжим қылды. Аспан ләшкерлери болған жулдызлардың базыларын жерге түсирип, оларды басқылап таслады. ¹¹ Хәттеки, аспан ләшкерлериниң сәркәрдасын менсинбей, оған берилетуғын күнделикли қурбанлықларды тоқтатты. Мухаддес орынды болса ўайран қылды. ¹² Жаўызлық себепли аспан ләшкерлери күнделикли қурбанлықлар менен бирге оған тапсырылды. Хәқыйқатты аяқ асты қылған сол мүйиз хәр бир исинде табысқа ерисер еди.

¹³ Кейин бир периштениң сөйлесип атырғанын еситип қалдым. Басқа биреўи периште оннан былай деп сорады:

– Аяндағы бул жаўызлық күнделикли қурбанлықлардың орнын қашанға дейин ийелейди? Қашанға дейин Мухаддес орын хәм аспан ләшкерлери аяқ асты болады?

¹⁴ Екинши периште маған былай деди:

– Бундай аўхал еки мың үш жүз күн хәм түн даўам етеди. Соннан кейин, Мухаддес орын пәкленип, алдынгы халына қайтарылады.

Периште Жабрайылдың аянды түсиндирип бериўи

¹⁵ Мен, Даниел көрген аянның мәнисин түсиниў ушын, басымды қатырып турғанымда, күтилмегенде, алдымда адам сүлдериндеги биреў пайда болды. ¹⁶ Сол ўақытта мен Улай каналынан: «Хәй, Жабрайыл, бул адамға аянның мәнисин түсиндирип бер», – деп айтқан адам даўысын еситтим. ¹⁷ Жабрайыл мен турған жерге жақынласқанда, қорққанымнан ет-бетимнен жерге жығылдым. Бирақ ол маған:

– Хәй, адам баласы, бул ақырзаман хаққындағы аян экенин түсин, – деди.

¹⁸ Ол сөйлеп атырғанда естен аўып, жерде созылып жатырған едим. Деген менен, ол қолын созып, мени аяққа турғызып қойды да, ¹⁹ маған былай деди:

– Кулақ сал, Қудай Өз ғәзебин жер жүзине шашыўды белгилеген ўақтында, нелер болатуғынын саған билдиремен. Себеби бул аян белгиленген ақырзаманға байланыслы. ²⁰ Сен көрген еки мүйизли қошқар – бул Мидия хәм Персия патшаларын билдиреди. ²¹ Жүнли теке болса Грек патшасын. Еки көзиниң ортасындағы үлкен мүйиз – Грек тахтына отыратуғын биринши патша. ²² Сынып түскен мүйиздиң орнына шыққан төрт мүйиз – сол халықтан шығатуғын төрт патшалықты билдиреди. Тахтқа отырған төрт патша алдынғы патшаға қарағанда хәлсиз болады.

²³ Сол төрт патшаның хәкимдарлығының ақыры жақынлап, гүналары толып-тасқанда, хийлекерликке шебер, айбат жүзли бир патша бас көтерип шығады. ²⁴ Ол жүдә күшейип кетеди, бирақ өз күши менен буған ериспейди. Ол хәмме нәрсени ўайран қылып, барлық ислеринде табысқа ериседи. Күшли басшыларды хәм мухаддес халықты қырып таслайды. ²⁵ Ол сумлығы менен хийлекерлиги арқалы табысқа ерисип, тәкаббирленип кетеди. Көп адамларды ескертип отырмай өлтиреди, хәттеки, ең уллы патшалардың Патшасына қарсы бас көтереди. Бирақ ол инсан қолы тиймей-ақ жоқ қылынады. ²⁶ Саған айтылған азанға хәм кешке байланыслы аян хақыйқат. Сен аяңды сыр тут, өйткени бул узақ келешекке байланыслы.

²⁷ Усы ўақыядан соң, Даниелдиң, яғный мениң мәнисим қашып, бир неше күн аўырып жаттым. Соңынан орнымнан турып, патшаның хызметине қайттым. Деген менен, бул аян мени пүткиллеі хаўлықтырып таслаған еди. Мен оның мәнисин түсинбеген едим.

Даниелдиң өз халқы ушын дуўа етиўи

9 Вавилония патшалығына отырған мидиялы Ахашўерош улы Дарийдиң хәкимдарлығының биринши жылы еди. ² Мен, Даниел Дарийдиң хәкимдарлығының дәслепки жылында Мухаддес Китапты түсиниўге кирискен едим. Жаратқан Ийениң пайғамбар Еремияға айтқан сөзлери бойынша, Ерусалимниң жетпис жыл даўамында ўайран болып жататуғынын билип алдым.

³ Сонда мен жүзимди Қудай Ийе тәрепке бурып, жалбарынып дуўа еттим, ораза туттым, аза кийимин кийип, күлге отырдым. ⁴ Қудайым Жаратқан Ийеге дуўа етип, гүналарымызды мойынлап, былай дедим:

«О, Ийе, уллы хәм айбатлы Қудай! Өзиңди сүйип, буйрықларыңа бойсынғанлар менен дүзген келисимиңде садық қаласаң! ⁵ Ал бизлер гүна

ислеп, жаманлыққа қол урдық. Жаўыз ислерди ислеп, Саған қарсы бас көтердик, буйрықларыңнан хәм нызамларыңнан жүз бурдық. ⁶ Бизлер Сениң атың менен патшаларымызға, басшыларымызға, ата-бабаларымызға хәм елимиздеги барлық халыққа сөйлеген хызметкерлериң болған пайғамбарларға кулақ салмадық.

⁷ Әдалатлық Сен тәрепте, Ийе! Ал бизлер бүгин шерменде болдық. Бизлер Саған қыянет еткенимиз ушын Яхуда хәм Ерусалим турғынларын – пүткил Израил халқы болған бизлерди узақ хәм жақын еллерге тарқатып жибердиң. ⁸ Жаратқан Ийе, Саған қарсы гүна қылғанымыз ушын патшаларымыз, басшыларымыз, ата-бабаларымыз, – хәммемиз шерменде болдық. ⁹ Қудай Ийемиз, бизлер Саған қарсы бас көтерсек те, Сен гүналарымызды кешириўши, реҳимли Қудайсаң. ¹⁰ Қудайымыз Жаратқан Ийе, бизлер Саған кулақ салмадық! Хызметкерлериң пайғамбарлар арқалы бизлерге берген нызамларыңа әмел қылмадық.

¹¹ Пүткил Израил халқы Нызамыңды бузып, хақ жолдан азғырылды, Саған кулақ салыўды қәлемеди. Бизлер Саған қарсы гүна қылғанымыз ушын, қулың Муўсаның Нызамында жазылған нәлетлер басымызға түсти, ишилген антлар орынланды. ¹² Аўа, Сен бизлерге хәм басшыларымызға ескертип айтқан сөзлериңди жүзеге асырып, бизлерди үлкен апатқа дуўшар еттиң. Ерусалимниң басына түскен аўыр апат жер жүзиндеги хеш бир жерде болмаған. ¹³ Муўсаның Нызамында жазылған барлық апатлар басымызға түсти. Ал бизлер сонда да гүналарымыздан қайтып, Қудайымыз Жаратқан Ийениң мийрим-шәпәәтин излемедик, Оның хақыйқат сөзин де еске алмадық. ¹⁴ Жаратқан Ийе бизлерди бул апатларға дуўшар қылды, себеби Қудайымыз Жаратқан Ийе ислеген хәр бир исинде әдалатлы. Ал бизлер Оның сөзине кулақ салмадық.

¹⁵ О, Қудай Ийемиз, Сен Өз халқыңды Мысырдан қүдиретли қолың менен алып шықтың хәм хәзирге дейин атың даңққа бөленген. Ал бизлер гүна қылдық, жаўызлыққа қол урдық. ¹⁶ Ийе, Сен хақлығың бойынша Өз қалаң Ерусалимнен, Өзиңниң мухаддес таўыңнан ашыў хәм ғәзебиңди алып таслай гөр! Бизлердиң гүналарымыз хәм ата-бабаларымыздың нызамсызлықлары себепли Ерусалим хәм Өзиң таңлаған халқың қоңсы халықлардың арасында хор болып атыр. ¹⁷ Енди Қудайымыз, қулыңның дуўасын хәм жалбарыныўын есит. Өзиң ушын, Ийе, ўайран болған Мухаддес орныңа нурлы жүзинди қарат. ¹⁸ Қудайым, кулақ салып, есит! Көзлериңди ашып, бизлердиң шеккен азабымызға хәм Өз атың менен аталған қалаңның аўхалына қара. Бизлер өз әдиллигимизге сүйенип емес, ал Сениң шексиз мийримиңе сүйенип жалбарынамыз. ¹⁹ Ийе, кулақ сал! Ийе, бизлерди кешир! Ийе, нәзер салып, хәрәкет ете гөр! Қудайым, Өзиң ушын асыға гөр,

өйткени бул қала хәм халық Сениң атың менен аталған».

Жабрайылдың аянды түсиндирип бериуі

²⁰ Мен тынбай дуға етип, өзимнің хәм халқым Израилдың гүналарын ашық мойынлап, Қудайдың мухаддес тауы – Ерусалим ушын Қудайым Жаратқан Ийеге жалбарынып атырған едим. ²¹ Мен еле дуға етип атырғанымда, алдыңғы аянда көрген адам сүлдериндеги Жабрайыл жылдам ушып келип, қасыма келип турды. Бул кешки құрбанлық усынылатуғын ўақыт еди. ²² Ол маған түсиндирип, былай деди: «Даниел, мен саған даналық хәм түсиник бериуі ушын келдим. ²³ Сен Қудайға дуға етип баслағаныңда, Ол саған жуўап берген еди. Мен жуўапты саған жеткизиуі ушын келдим, себеби сен Қудайдың сүйикли бендесисең. Қәне, енди айтатуғын сөзлериме жақсылап қулақ сал, аянның мәнисин түсинип ал.

²⁴ Жынаят ислерди тоқтатып, гүналарға шек қойыу, айыптарды пәклеу хәм мәңги әдилликти орнатыу, аян хәм пайғамбарлардың сөзлери әмелге асып, ең мухаддес Ибадатхана қайта бағышланып, майланыуы ушын Қудай сениң халқың хәм мухаддес қалаң ушын жетпис рет жети хәпте белгиледи. ²⁵ Мынаны түсинип, билип ал: Ерусалимди қайта қурыу ушын буйрық берилгеннен баслап, Қудай майлаған хәкимдар келгенге дейин жетпис рет жети хәпте өтеди. Алпыс еки рет жети хәпте өткенде, Ерусалим қаласы, оның көшелери хәм қорғанлары қайта тикленеди, бирақ бул қыйыншылық дәуирде жүз береди. ²⁶ Алпыс еки мәрте жети хәпте өткенде, Қудай майлаған хәкимдар өлтириледи хәм ол ерискен хәр бир нәрсе жоқ болады. Кейинги келетуғын хәкимдардың әскерлери қаланы да, Ибадатхананы да ўайран қылады. Оның ақыры топан суўындай болып, урыс ақырына дейин даўам етеди. Қудай қыйратыуыды қарар еткен еди. ²⁷ Сол хәкимдар көп халықлар менен жети хәпте күшли бир келисим дүзеди. Сол хәптенің ярымы өткенде, ол құрбанлық хәм садақаларға шек қояды. Және де, Ибадатханаға ўайран қылатуғын жеркенишли бир затты орнатады. Бул – ўайран қылыушы хәкимдарды жоқ қылатуғын Қудайдың белгилеген күнине дейин даўам етеди».

Даниелдің Тигр дәрьясының бойында көрген аяны

10 Персия патшасы Кирдің патшалығының үшінши жылында, Белтешассар деп аталған Даниелге бир аян баян етилди. Келешекте жүз беретуғын күшли сауашқа байланысly болған бул хабар ҳақыйқат. Даниел бул хабарды аян арқалы түсинди. ² Сол ўақытта мен, Даниел үш хәпте аза тутып жүрдим. ³ Үш хәпте даўамында ҳеш қандай тойымлы аўқат жемедим, гөш пенен шарапты аўзыма да алмадым хәм май сүртпедим. ⁴ Биринши

айдың жигирма төртинши күни мен уллы дәрьяның, яғный Тигр дәрьясының бойында турған едим. ⁵ Сонда мен үстинде зығырдан тоқылған ақ кийими, белинде таза алтыннан исленген белбеуи бар биреуи көрдим. ⁶ Оның денеси сары яқыт сыяқлы жарқырап, жүзи шақмақ жалынындай, көзлери шомдай болып жанып турған еди. Оның аяқ-қоллары жылтыр қоладай жылтырап, даўысы аламан халықтың даўысындай жаңғырып туратуғын еди.

⁷ Аянды жалғыз мен көрдим. Жанымдағылар аянды көрмесе де, олардың зәррелери ушқаны соншелли, олар қашып, жасырынып алды. ⁸ Сонда мен бир өзим қалдым. Сол уллы аянды көрип атырғанымда, хәлсизленип, жүзим қуўарып, диңкем де қалмаған еди. ⁹ Сонда периштениң даўысын еситтим. Даўысты еситкенімде есимнен аўып, ет-бетимнен жерге жығылдым. ¹⁰ Сонда бир қол маған тийип, мени көтерип, қол хәм дизелериме турғызып қойды.

¹¹ Сол периште маған:

– Хәй, Даниел, сен Қудайдың сүйикли бендесисең. Қәне, тур! Саған айтатуғын сөзлериме жақсылап қулақ сал, өйткени хәзир мен сениң алдыңа жиберилгенмен.

Ол маған усы сөзлерди айтып атырғанда, мен қалтырап орнымнан турдым.

¹² Ол сөзин даўам етип, былай деди:

– Қорқпа, Даниел! Сен бул хабар ҳаққында түсиник алыуыды нийет етип, Қудайыңның алдында өзинди кишипейил тутқан күниңнен-ақ сениң дуўаң қабыл етилди. Дуўаларыңа жуўап бериуі ушын алдыңа келдим. ¹³ Бирақ Персия патшалығының хәкимдары жигирма бир күн даўамында маған қарсы турды. Мен Персия патшаларының ишинде жалғыз қалғанымда, бас периштелердиң бири Михаил маған жәрдемге келди. ¹⁴ Мен саған келешекте халқыңның басына түсетуғын нәрселерди түсиндириуі ушын келдим. Бул аян сол күнлер ҳаққында.

¹⁵ Ол усы сөзлерди айтып атырғанда, мен басымды ийип, үнсиз турған едим. ¹⁶ Соннан соң адам баласына уқсаған биреу еринлериме қолын тийгизди. Сонда мен де аўзымды ашып, алдымда турғанға былай дедим:

– Мырзам, бул аян мени қатты қыйнап жиберди, диңкем қурыды. ¹⁷ Мендей бир қулың қалайынша мырзам менен сөйлесе алады? Халым қалмаған, демим тығылып, зорға дем алып атырман.

¹⁸ Сонда адам улына уқсаған сол биреу және бир мәрте қолын тийгизип, маған күш бағышлап, ¹⁹ былай деди:

– Хәй, Қудайдың сүйикли бендеси, қорқпа! Саған тынышлық болсын! Күшли бол, аўа, күшли бол!

Ол маған сөйлеп атырғанда, маған күш-қуўат енип:

– Мырзам, сиз маған күш-қуўат бердиңиз, енди айта бериң, – дедим.

²⁰ Ол маған:

– Сениң алдыңа не ушын келгенимди билесең бе? Енди мен Персия патшалығының хукимдары менен урысыуға қайтып бараман. Бирақ мен кеткеннен кейин, Грек патшалығының хукимдары келеди.

²¹ Бирақ дәслеп хақықат китабында не жазылғанын саған айтып беремен. Оларға қарсы гүресте маған сизлердің хукимдарыңыз Михаил периштеден басқа хеш ким жәрдем бермейди, – деди.

11 – Мидиялы Дарийдің хукимдарлығының биринши жылында, мен оған жәрдем берип, қорғау ушын оның қасында турған едим.

Қубла хәм арқа патшалықлары

² – Енди мен саған хақықатты айтаман. Персия патшалығында және үш патша хукимдарлық қылады. Бирақ төртинши патша басқаларына қарағанда байлығы айтарлықтай көп болып, байлығы арқалы күш арттырады хәм хәммени Грек патшалығына қарсы қозғайды.

³ Кейин тахтқа күшли бир патша отырады, ол уллы хукимдарлық пенен басқарып, қәлеген исин қылады. ⁴ Деген менен, ол күш-қүдиретке толып тасқанда, патшалығы ыдырап, төртке бөлинип кетеди. Тахт оның зүрядына берилмейди хәм патшалықтың алдыңғы күш-қүдирети оларда болмайды. Себеби оның патшалығы түп-тамыры менен жулып тасланып, оның зүрядынан болмаған басқа биреулерге бериледи.

⁵ Сол арада қубла патшасы күшейип кетеди, бирақ патшаның сәркәрдарларынан бири күшейип, патшаның салтанатынан гөре үлкенирек бир патшалыққа хукимдарлық қылады. ⁶ Бир неше жыл өткеннен соң, қубла патшасы арқа патшасы менен тынышлық келисимин дүзеди. Усы келисимди беккемлеу ушын, қубла патшасының қызы арқа патшасына барады. Деген менен, қубла патшасының қызы өз күшин жойтады хәм күшин сақлай алмайды. Қыз, оның менен бирге келген нөкерлери, баласы хәм оны қоллап-қууатлаған қолға тапсырылады.

⁷ Бирақ қубла патшалығының тахтына қыздың ағайинлеринен бири отырады. Ол арқа патшалығының ләшкерлерине хужим қылып, қорғанларын қолға алады хәм олардың үстинен жеңиске ериседи. ⁸ Олардың мүсин қудайларын, қуйма бутларын, гүмис хәм алтыннан исленген қымбатбаха ыдысларын олжа қылып, Мысырға алып кетеди. Кейин бир неше жыл дауамында арқа патшасының тынышын бузбайды. ⁹ Соңынан арқа патшасы қубла патшасына бастырып барады, бирақ артқа шегиниуге мәжбүр болып, өз елине қайтып кетеди.

¹⁰ Кейин арқа патшалығының балалары урысқа таярланып, жүдә көп ләшкер жыйнайды. Ләшкерлер топан суудай ағып, қубла патшалығының қорғанына хужим қылады.

¹¹ Фәзепке минген қубла патшасы арқа патшасы менен сауашқа түседи. Арқа патшасының сансыз ләшкерлери душпан қолына тәслим қылынады.

¹² Сансыз ләшкердің үстинен жеңиске ерискен қубла патшасы тәкаббирленип кетеди хәм мың-мыңлаған әскерди өлтirse, де, оның жеңиси узаққа созылмайды. ¹³ Себеби бир неше жылдан кейин арқа патшасы алдыңғысынан да көп хәм жақсы қуралланған ләшкерлери менен қубла патшалығына және бастырып барады.

¹⁴ Сол ўақытта көп адамлар қубла патшасына қарсы бас көтереди. Аян әмелге асын, деп халқыңның арасындағы базы қозғалаңшылар да бас көтереди, бирақ табысқа ерисе алмайды.

¹⁵ Сонда арқа патшасы келип, қорған қаланы қамал қылады, ишине кириу ушын дийўалға топырақ үйип, оны қолға алады. Қубла патшалығының ләшкерлери арқа патшалығының күшине қарсы тура алмайды, хәттеки, қубла патшалығының сайланды ләшкерлери де жаўдың ләшкерлериниң күшли хужимин қайтара алмайды. ¹⁶ Арқа патшасы қәлегенин ислейди, хеш бир адам оған қарсылық қылыуға жүрексинбейди. Ол гөззал Израил үлкесин қолға киргизип, оны ўайран етиу мүмкиншилигине ийе болады. ¹⁷ Алдын арқа патшасы өз патшалығының бар күши менен қубла патшалығын басып алмақшы болады. Ол қубла патшалығын жер менен жексен қылыу мақсетинде оның патшасы менен келисим дүзип, оған қызын узатады. Бирақ арқа патшасының бул жобалары пуш болып, табысқа ерисе алмайды. ¹⁸ Соннан соң арқа патшасы бурылып, теңиз бойындағы қалаларға хужим қылып, көбисин қолға алады. Деген менен, бир сәркәрда бул тәкаббир патшаны тоқтатып, оның қылмысларына жараса жазасын береди. ¹⁹ Сонда арқа патшасы шегинип, өз елиндеги қорғанларға қайтады хәм жолда жеңилиске ушырап, изсиз жоқ болады.

²⁰ Оның орнына арқа тахтына басқа бир патша отырады. Фәзийнесин толтырмақшы болған бул патша салықшысын жиберип, адамларға көп салық салады. Бирақ қысқа ўақыт ишинде ол өледи. Оның өлими сауаштың ямаса биреудің қастыяншылығы нәтийжесинде жүз бермейди.

²¹ Оның орнына тахтқа отырған патша оңбаған бир адам болады. Патша зүрядынан болмаған бул адам күтилмегенде хийлекерлик пенен арқа патшалығының тахтына отырып алады. ²² Ол өзине қарсылық көрсеткен жүдә күшли әскерий орданы жоқ қылады. Хәттеки, келисим дүзген хукимдарды да усы аўхалға салады. ²³ Ол басқа халықлар менен келисим дүзип, хийлекерлик пенен ис тутарды. Оған ергенлердің саны аз болыуына қарамастан, оның күши барған сайын артып барады. ²⁴ Ол бай ўәлаятларға күтилмегенде бастырып барып, ата-бабалары хеш қашан қылмаған ислерге қол урады. Қолға киргизген олжа хәм мал-мүликлерди өзиниң изине ергенлерге бөлистирип береди.

Қорғанларды қолға алыу жобаларын дүзеди, бірақ бул жағдай узаққа созылмайды.

²⁵ Ол күш-құдиретин жыйнап, кубла патшасына үлкен бир ләшкер тартып барады. Кубла патшасы да оғада құдиретли хәм күшли ләшкерлери менен урысқа шығады. Бірақ оған қарсы дүзилген хийлекерлик себепли артық қарсы тура алмайды.

²⁶ Кубла патшасының өз табақластары оған сатқынлық қылады. Оның ордасы жеңилiske ушырап, көбиси қырылып қалады. ²⁷ Сол еки патшаның жүрегінде жаман нийет болады. Олар бир дастурханда отырып, бир-бирине өтирик сөйлейди. Бірақ буннан нәтийже шықпайды. Себеби белгиленген ұақыт еле келмеген еди.

²⁸ Арқа патшасы көп байлық пенен өз елине қайтып кетеди. Бірақ оның жүреги мухаддес келисимге қарсы болады. Жолда ол нийетин әмелге асырып, кейин өз елине қайтады.

²⁹ Белгиленген ұақытта арқа патшасы кубла патшалыққа және жүрис қылады, бірақ бул рет алдынғыдай болмайды. ³⁰ Батыстан келген кемелери оған қарсылық көрсетеди, руўы түскен патша артқа шегинеди. Бірақ қайтып келгенде, ол ашыуын мухаддес келисим дүзген халықтан алады, мухаддес келисимнен бас тартқанларға болса жақсылық қылады. ³¹ Оның ләшкерлери Ибадатхананың қорғанына бастырып кирип, мухаддес орынды ҳарамлайды. Күнделикли қурбанлықларды тоқтатып, ұайран қылатуғын жеркенишли бир затты орнатады. ³² Сол патша хийле менен келисимнен бас тартқанлардың кеўлин тауып, оларды өз тәрәпине аўдырып алады. Ал Қудайға садық қалғанлар болса, бар күши менен оған қарсылық көрсетеди. ³³ Халықтың арасындағы дана жолбасшылар адамларға ақыллы нәсиятлар береді. Деген менен, бир қанша ұақытқа дейин олардың базылары қылыштан өледі, отта жандырылады, базылары зинданға тасланады, талан-тараж болады. ³⁴ Қуўғын ұақтында олар азғантай жәрдем алады. Көплер жағымпазлық пенен оларға қосылады. ³⁵ Қуўғын ұақтында бир неше дана адамлар азап шегеде. Усы арқалы ақырғы ұақытқа дейин олар усылайынша пәкленип, тазаланады. Себеби белгиленген ұақыт еле келмеген.

³⁶ Арқа патшасы кеўли қәлеген исти қылады. Ол өзін көкке көтерип, қудайлардан жоқары қояды. Қудайлардың Қудайына қарсы сөйлеп, тил тийгизеди. Қудайдың белгилеп қойған фәзеп ұақты тауысылғанға дейин, ол табыслы болады. Деген менен, Қудай өз жобасын сөзсиз әмелге асырады.

³⁷ Ол ата-бабалары сыйынған қудайларды хәм хаяллар жақсы көрген қудайды менсинбейди. Ол өзін олардың хәммесинен жоқары қойып, бир де бир қудайды өз нәзерине илмейди. ³⁸ Булардың орнына қорғанларды қорғаушы, деп аталған қудайды уллылайды. Ата-бабалары табынбаған бул қудайға алтын, гүмис, қымбат бағалы таслар хәм

қымбат сыйларды садақа қылып, хұрмет көрсетеди.

³⁹ Ол жат қудайдың жәрдеми менен қорғанларын қорғайды. Оны хәқыйқый хұкимдар деп тән алғанларға хұрмет-иззет көрсетип, оларды көп адамлардың үстинен басшы етип қояды хәм оларға жерлерди саўға сыпатында бөлип береді.

⁴⁰ Заманның ақырында кубла патшасы оған хұжим қылады. Бірақ арқа патшасы саўаш арбалары, атлылары хәм көп кемелери менен оған қуындай бастырып барып, жерлерди суў тасқыны сыяқлы жайпап өтеди. ⁴¹ Ол гөззал Израил үлкесин де қолға алып, көплеген еллердиң басына жетеди. Деген менен, эдом, моаб хәм аммон халқының басшылары оның қолынан қашып қутылады. ⁴² Ол басқа еллерге де қол салды, Мысыр да оннан қашып қутыла алмайды. ⁴³ Ол Мысырдың алтын, гүмис қазналарына хәм барлық байлықтарына ийелик қылады. Ливиялылар менен кушлылар да оған бағынышлы болады. ⁴⁴ Деген менен, шығыс хәм арқа тәрәптен келген хабарлар оны таң қалдырады. Бул хабардан фәзепленген патша жолға атланып, көп адамларды қырып таслайды. ⁴⁵ Кейин теңиз хәм гөззал мухаддес таў арасындағы жерлерге барып, сол жерге патшалық шатырларын тигеде. Бірақ ол сол жерде өледі, оған жәрдем беретуғын хеш ким болмайды.

Ақырзаман

12 – Сол ұақытта халқыңды қорғаушы уллы хұкимдар, Михаил периште пайда болады. Өйткени миллетлер пайда болғаннан баслап улыўма жүз бермеген қорқынышлы азап дәуири басланады. Сонда сениң халқыңның арасынан Қудайдың китабына аты жазылған хәр бир адам қутқарылады. ² Өлип, топыраққа көмилгенлердиң көпшилиги оянады: кимиси мәңгилик өмирге ийе болады, кимиси шерменделикке хәм мәңги уятқа дуўшар болады. ³ Даналар ашық аспан сыяқлы жайнайды, адамларды әдил жолға жетелегенлер болса, жулдызлар яңлы удайына мәңги-бақый жарқырайды. ⁴ Ал сен, Даниел, китапты мөрле де, бул сөзлерди ақырзаманға дейин сыр сақла. Көп адамлар өзлерин ана жақтан мына жаққа урып, билимин асырады.

Даниелдиң еки периште хәққында көрген аяны

⁵ Сонда мен, Даниел дәрьяның бойында пайда болған және басқа екеўин көрдим: биреуи дәрьяның берги жағасында, екиншиси арғы жағасында турған еди. ⁶ Олардың бири ағыстың жоқарғы жағында турған зығыр кийимли периштеден:

– Қашанға дейин бул таң қаларлық ұақыя даўам етеди? – деп сорады.

⁷ Суўдың жоқарғы жағында турған зығыр кийимли периштениң еки қолын аспанға созып, мәңги

жасаушы Құдайдың аты менен ант ишкенин хәм мынадай сөзлер айтқанын еситтим:

– Бул таң қаларлық ұақыялар бир мүддет, еки мүддет хәм ярым мүддет даўам етеди. Мухаддес халықтың күш-қүдирети толық жоқ болғанда, булардың хәммеси тамам болады.

⁸ Сол адамның айтқан сөзлерин еситтим, бирақ түсинбедим хәм оннан:

– Мырзам, буның ақыбети не болады? – деп сорадым.

⁹ Ол былай деп жуўап берди:

– Енди кете бер, Даниел. Бул сөзлер жабылып, ақырзаманға дейин мөрлеп қойылған. ¹⁰ Көплер

пәкленеди хәм ағарып, тазаланады. Бирақ напәк напәклигин даўам етеди. Напәклердің биреуи де буны түсинбейди, даналар болса булардың барлығын түсинип алады. ¹¹ Күнделикли құрбанлықлар тоқтатылып, ұайран қылатуғын жеркенишли зат орнатылғаннан баслап 1290 күн өтеди. ¹² Ақырына дейин, яғный 1335 күн өткенше күтип, шыдағанлар қандай бахытлы! ¹³ Сен, Даниел, өмир жолыңды даўам етип, бул дүньядан көз жумасаң. Бирақ ақырзаманда тирилип, сыйыңды аласаң.

Ғошеа

1 Яхуда патшалары Уззия, Иотам, Ахаз, Хизкия хукимдарлық еткен уақытлары хэм Израил патшалары Ехоаш улы Яробам хукимдарлық еткен уақытлары Беерий улы Ғошеаға Жаратқан Ийеден сөз түсти.

Ғошеаның хаялы хэм балалары

² Жаратқан Ийе Ғошеа арқалы сөйлей баслап, оған былай деди: «Бар, бир бузық хаялға үйлен, оның бузықшылық пенен туған балалары болады. Өйткени бул ел де Жаратқан Ийеден бас тартып, опасызлық қылды».

³ Солай етип, Ғошеа Диблайымның қызы Гомерге үйленди. Гомер хәмиледар болып, Ғошеаға ул туып берди. ⁴ Жаратқан Ийе Ғошеаға былай деди: «Улыңның атын Изреел деп қой. Себеби узақ уақыт өтпей, Мен патша Ехудың шаңарағын Изреелде қан төккени ушын жазалайман. Израил патшалығын жоқ қыламан. ⁵ Сол күни Мен Изреел ойпатлығында Израилдың садағын сындыраман».

⁶ Гомер және хәмиледар болып, қыз тууды. Жаратқан Ийе Ғошеаға: «Қыздың атын Ло-Рухама † деп қой. Өйткени буннан былай Мен Израил халқына рехим қылмайман, оларды кеширмеймен. ⁷ Бирақ Яхуда халқына рехим қыламан. Оларды садақ, қылыш, сауаш, ат хэм атлылар арқалы емес, ал Жаратқан Ийе, олардың Қудайы болған Мен Өз күшим менен қутқараман», – деди.

⁸ Гомер Ло-Рухаманы емшектен шығарғаннан соң, және хәмиледар болып, ул тууды. ⁹ Жаратқан Ийе былай деди: «Улыңның атын Ло-Аммий †† деп қой. Өйткени енди сизлер Мениң халқым емессиз, Мен де сизлердің Қудайыңыз емеспен. ¹⁰ Деген менен, Израил халқы теңиздеги қум сыяқлы көп болып, оларды өлшеп те, санап та болмайтуғын уақыт келеди. Оларға: „Сизлер халқым емессиз“, – деп айтылған жерде: „Тири Қудайдың балаларысыз“, – деп айтылады. ¹¹ Сонда Яхуда хэм Израил халықлары қайтадан бирлесип, өзлерине бир басшы таңлайды. Олар өз елинде өсип, гүллеп жаснайды. Солай етип, Изреелдің күни уллы бир күн болады».

2 Жаратқан Ийе былай деди: «Ағанилеріңизди „Аммий“, яғный „Мениң халқым“, әжапа-қарындасларыңызды „Рухама“, яғный „Рехим етилгенлер“, деп шақырың».

† Ло-Рухама – «Рехим етилмегенлер». †† Ло-Аммий – «Мениң халқым емес».

Израилдың опасызлығы

² «Анаңыздың айыбын бетине басың, аўа, айыбын бетине басың,

Ол енди хаялым емес,
Мен де оның күйеуи емеспен.
Жүзиндеги бузықшылық бояўын өширип,
Алып тасласын көкирегіндеги бузықшылық белгисин.

³ Болмаса, Өзим оның кийимин шешип, жалаңаш қыламан,
Анасынан туўылғандай етип, хәммениң алдына қояман.

Кеуип қалған жердей, шөл даладай етип,
Суусызлықтан өлтиремен.

⁴ Балаларына рехим қылмайман,
Өйткени олар бузықшылықтан туўылған.

⁵ Олардың анасы бузықшылық қылды,
Шерменделик пенен оларға хәмиледар болды.
Ол былай деди: „Ойнасларымның изинен еремен,
Нанымды, суўымды, жүн хэм зығыр таўарымды,
Зәйтүн майымды хэм ишимлигимди олар береді“.

⁶ Соның ушын, тосаман жолын тикенлер менен,
Жолын таба алмасын деп, дийуал құраман.

⁷ Ойнасларының изинен қуады,
Бирақ оларға жете алмайды,
Оларды излейди, бирақ таба алмайды.
Сонда ол былай дейди:

„Күйеуимнің алдына қайтып барайын,
Сол уақыттағы аўхалым хәзиргиден жақсы еди!“

⁸ Бийдай, шарап хэм зәйтүн майын,
Оған Мен бергенимди билмеди.
Баал ушын қолланған гүмис пенен алтынды да,
Оған Мен бергенимди билмеди.

⁹ Соның ушын, зүрәет уақтында тартып аламан бийдайымды,
Жыйын-терим мәўсимінде алып қояман таза шарабымды.

Жалаңаш денесин жаўып турған жүн хэм зығыр таўарларымды қайтарып аламан.

¹⁰ Мине, енди ойнасларының көз алдында,
Оны жалаңашлап, абырайын төгемен,
Хеш ким оны қутқара алмайды Мениң қолымнан.

¹¹ Пүткил қууанышларына, байрамларына,
Жаңа Ай байрамына хэм Шаббат күнлерине,
Барлық белгиленген байрамларына шек қояман.

¹² „Ойнасларымның берген төлеми“, деп айтқан,

Жүзимзарлары менен әнжир бағларын ўайран етемен,
 Ҳәммесин тоғайлыққа айландыраман.
 Бағлары жем болады жабайы ҳайўанларға.
 13 Баалларға арналған байрам күнлери,
 Оған арнап түтетки түтеткени ушын,
 Сырға ҳәм тағыншақлар менен безенип,
 Ойнасларының изинен жүрип,
 Мени толық умытқаны ушын, оны жазалайман», – дейди Жаратқан Ийе.

Жаратқан Ийениң Израилға деген сүйиспеншилиги

14 «Ал енди, оның кеўлин табаман,
 Шөлге алып барып, жыллы сөйлесемен.
 15 Соннан кейин оған жүзимзарларын қайтарып беремен,
 Ахор † ойпатлығын үмит есиги қыламан.
 Жаслық ўақтындағыдай,
 Мысырдан шыққан күнлериндегидей,
 Ол Маған: „Аўа“, – деп жуўап береді». 16 Жаратқан Ийе былай дейди: «Сол күни сен Мени „Күйеўим“, деп шақырасаң, артық „Мырзам“ †† демейсең. 17 Бааллардың атларын қайтып тилиңе алмайтуғын қыламан. Олардың атлары қайтадан ядқа алынбайды. 18 Сол күни олар ушын жабайы ҳайўанлар, аспандағы қуслар ҳәм жер баўырлаўшылар менен келесим дүземен. Сол жерден садақ ҳәм қылышларды, барлық саўаш қуралларын жоқ қыламан. Сонда олар қәўипсиз жататуғын болады. 19 Мен сени Өзиме мәңгиге некелеп аламан. Саған ҳәмме ўақытта әдалатлы ҳәм әдил, сүйиспеншиликли ҳәм мийрим-шәпәәтли қатнаста боламан. 20 Сениң менен болған некеге садық қаламан, сен Мени Жаратқан Ийем, деп билесең». 21 Жаратқан Ийе былай деп жәриялайды: «Сол күни жуўап беремен, Мен аспанға, аспан болса жерге жуўап береді. 22 Жер бийдай, таза шарап ҳәм зәйтүн майы менен жуўап береді, Олар Изреелге жуўап береді. 23 Сол ўақытта Мен оны Өзим ушын усы жерге егемен. ‡Ло-Рухамаға реҳим көрсетемен, ††Ло-Аммийге: „Мениң халқым“, – деймен. Ол да Мени: „Мениң Қудайым“, – деп шақырады».

Ҷошеа ҳәм оның опасыз ҳаялы

3 Жаратқан Ийе маған былай деди: «Сен және бар! Ойнасы бар ҳәм бузықшылық ислеген болса да, ҳаялыңа қайтадан сүйиспеншилигинди көрсет. Жаратқан Ийе болған Мениң Израил халқын сүйгеним сыяқлы, сен де ҳаялыңды сүй. Израил халқы басқа қудайларға бурылып кетти ҳәм нығызланған кишмишти жақсы көреді».

† Ахор – «Апат» дегенди аңлатады. †† Сөзбе-сөз: «Баалым». ‡ Ло-Рухамаға – Реҳим етилмегенге. †† Ло-Аммийге – Халқым болмағанға.

2 Солай етип, мен он бес шекел гүмиске, бир ярым хомер арпаға өз ҳаялымды қайтарып сатып алдым. 3 Оған былай дедим: «Сен узақ ўақыт мениң менен жасайсаң. Бузықшылық қылмайсаң. Бирде бир еркекке жақынламайсаң, мен де саған жақынласпайман». 4 Өйткени Израил халқы да узақ ўақыт даўамында патшасыз, басшысыз, қурбанлықсыз, кийели тассыз, эфод ҳәм бутларсыз жасайды. 5 Соннан кейин, Израил халқы қайтадан Қудайы Жаратқан Ийени ҳәм Даўыт патшаны излейди. Ақырғы күнлерде олар Жаратқан Ийеден қорқып, Оның ийгилигин қабыллайтуғын болады.

Жаратқан Ийениң Израил халқын айыплайы

4 Тыңлаң Жаратқан Ийениң сөзин, Израил халқы,
 Жаратқан Ийениң бул елдиң турғынларына қарсы даўасы бар:
 «Бул елде садықлық та, сүйиспеншилик те, Қудай ҳаққында билим де жоқ,
 Мени, Өз Қудайын танығысы келмейди.
 2 Ол жерде нәлет, жалған, адам өлтириў, урлық, Ҳәм бузықшылық толып кеткен.
 3 Соның ушын, жер көз жас төгеди,
 Ол жерде жасайтуғын халық ҳәлсирейди.
 Набыт болар жабайы ҳайўанлар,
 Көктеги қуслар, хәттеки теңиздеги балықлар.

Жаратқан Ийениң руўханийлерди айыплайы

4 Бирде биреўиңиз даўласпаңлар,
 Ҳеш ким бир-бирин айыпламасын,
 Мениң даўам сизлерге қарсы, хәй руўханийлер!
 5 Сизлер күндиз жығыласыз,
 Пайғамбар да түнде сизлер менен бирге сүрнигеди,
 Мен анаңызды набыт қыламан.
 6 Жоқ болмақта халқым Мени билмегени ушын,
 Өйткени сизлер ўаз кештиңиз Мени билиўден,
 Маған руўханий болып хызмет етпесин, деп,
 Мен де ўаз кешемен сизлерден.
 Сизлер умыттыңыз Қудайыңыздың нызамларын,
 Соның ушын, Мен де перзентлериңизди умытаман.
 7 Руўханийлер, сизлердиң саныңыз артқан сайын,
 Маған қарсы көп гүна қылдыңыз.
 Енди абырайыңызды төгип, шерменде қыламан.
 8 Сизлер халқымның гүна қурбанлықлары арқалы жасайсыз,
 Олардың гүна қылыўын қәлейсиз.
 9 Халқымның басына түскен сизлердиң де басыңызға түседі.
 Тутқан жолыңыз бойынша жазалайман,
 Қылған қылмысыңызға жараса қайтараман.
 10 Олар жейди, бирақ тоймайды қарны,
 Бузықшылық қылады, бирақ көбеймейди саны.

Олар бузықшылық ушын, Жаратқан Ийени тәрк етти.

Қудайдың бутқа табынұшыларды хұким қылыұы

11 Жаңа хэм ески шарап,
Халқымды ес-ақылынан айырды.
12 Олар ағаш буттан кеңес сорап,
Таяқтан жуұап алады.
Өйткени жолдан урды оларды бузықшылық руұхы,
Өз Қудайынан айырылып, бузықшылық қылды.
13 Таұлардың төбелеринде қурбанлықлар шалып,
Түтетки түтетип атыр төбешиклерде,
Емен, ақ терек хэм теребинфлердин қойыұ саяларында.
Соның ушын, қызларыңыз бузық болды,
Келинлериңиз неке хадаллығын бузды.
14 Бузықшылық қылған қызларыңызды,
Неке хадаллығын бузған келинлериңизди жазаламайман.
Себеби еркеклердин өзлери бузықларға барады,
Бутқа табынатуғын жерде бузықлар менен бирге қурбанлық шалады.
Ес-ақылынан айырылған халық өледи.
15 Сен, Израил бузықшылық қылсаң да, Яхуда бул айыпқа қол урмасын.
Табынұ ушын Гилгалға бармаң, Бейт-Аўенге де аяқ баспаң.
Тири Жаратқан Ийе хақы ант ишпең.
16 Израил қайсар сыйырдай болып кетти,
Енди Жаратқан Ийе оларды
Қалай бағады қойдай етип кең жайлаўда?
17 Эфрайым бутларға жүрегин берди,
Қой оны!
18 Олар шарабын таўысылғанша ишип,
Бузықшылық жолын даўам етеди,
Олардың хұкимдарлары шерменделикти жақсы көрди.
19 Даўыл оларды ушырып алып кетеди,
Бутларға берген қурбанлықлары себепли уятқа қалады».

Израил хэм Яхуданың хұким етилиұи

5 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Хэй, руұханийлер, еситиңлер!
Хэй, Израил халқы, дыққат пенен тыңлаңлар!
Қулақ салың, хэй патша шаңарағы!
Сизлерге қарсы хұким шығарылды.
Сизлер Миспада адамлар ушын дузақ,
Табор таўында жайылған бир тор болдыңыз.
2 Сизлер терең баттыңыз Шиттимде,
Бирақ Мен хэммеңизди жазалайман.
3 Эфрайым, сени жақсы билемен,
Израилда да Мениң ушын жасырын нәрсе жоқ.
Эфрайым, хэзир сен бузықшылық қылып кеттиң,
Израил, сен өзиңди харамладың.
4 Ислеген ислери Қудайына қайтыұына жол қоймайды,

Себеби олардың ишинде бузықшылық руұхы бар,
Олар Жаратқан Ийени танымады.
5 Израилдың менменлиги өзине қарсы гўұалық береди,
Өз жынаяты себепли қулайды Израил, яғный Эфрайым,
Яхуда да оның менен бирге қулайды.
6 Қой хэм маллары менен Жаратқан Ийени излейди,
Бирақ Оны таба алмайды,
Өйткени Жаратқан Ийе оларды таслап кетти.
7 Олар Жаратқан Ийеге опасызлық етти,
Некесиз балалар туўды.
Жаңа ай байрамы олардың өзлерин,
Және де, егинлерин жалмап жутады.

Израил менен Яхуда арасындағы урыс

8 Гибада кәрнай, Рамада кәрнай шертиң,
Бейт-Аўенде саўаш дабылын урың,
Душпан изиңизден киятыр, хэй Бенямин!
9 Жаза күни Эфрайым қаңырап, босап қалады,
Израил урыұларына жәриялағаным сөзсиз жүз береди.
10 Яхуда басшылары жер шегарасының сызығын,
Жылыстырғанларға уқсайды,
Суў тасқынындай етип, ғәзепимди төгемен олардың үстине.
11 Хұким ўақтында Эфрайым азап шегип, езилди,
Өйткени бийхуда затларға ериўди абзал көрди.
12 Мен Эфрайымды күйе сыяқлы жеп,
Яхуда халқын қурт сыяқлы кемиремен.
13 Эфрайым өзиниң кесел екенин,
Яхуда өз жараларын көргенде,
Эфрайым Ассирияға кетти,
Уллы патшадан жәрдем сорап, елши жиберди,
Бирақ ол шыпа бере алмайды сизлерге,
Жараңызды тәўир қыла алмайды.
14 Өйткени Мен Эфрайымға арыслан сыяқлы,
Яхуда халқы ушын күшли бир арысландай боламан.
Оларды Өзим тилкимлеп, майдалап таслайман,
Сўйреп, Өзим алып кетемен.
Оларды хеш ким қутқара алмайды.
15 Олар өз гүнасын мойынлаған ўақытқа дейин,
Мен оларды таслап кетемен.
Азап ишинде жүргенде, Мениң жүзимди излеп,
олар Маған қайтады».

Халықтың өтириктен тәўбе қылыұы

6 Бул халық былай дейди:
«Келиңлер, Жаратқан Ийеге қайтайық!
Ол бизлерди тилкимлеп, майдалап таслады,
Шыпаны да Өзи береди.
Бизлерди жарадар қылды,
Жараларымызды Өзи таңады.
2 Еки күнде бизлерди өмирге қайтарады,
Ушинши күни аяққа турғызады,

Оның дәрғайында жасаймыз.
³ Келиңдер, Жаратқан Ийени билиўге умтылайық, Оны билиўге ғайрат салайық. Ол таң атыўындай сөзсиз келеди, Жерде суўғаратуғын жаўын сыяқлы, Аўа, бәхәр жаўынындай бизлерге келеди».
⁴ Қудай былай дейди:
 «Саған не қылайын, хәй Эфрайым? Саған не қылайын, хәй Яхуда? Сүйспеншилигиңиз таңдағы думандай тез жоқ болады,
 Ерте азанғы шық сыяқлы парланып кетеди.
⁵ Соның ушын, сизлерди пайғамбарларым арқалы шаўып тасладым,
 Аўзымнан шыққан сөзлерим менен өлтирдим, Таң нурының шығатуғындай, Шығарған хүкимим сөзсиз жүзге асады.
⁶ Өйткени Мен қурбанлық емес, Мийрим-шәпәтти қәлеймен, Жандырылатуғын қурбанлықларды емес, Мени, Қудайды танып, билиўиңизди қәлеймен.
⁷ Халқым Адам сыяқлы келисимди бузды, Аўа, ол жерде Маған опасызлық қылды.
⁸ Гилад – жаўызлардың қаласы, Көшелери қан излерине толы.
⁹ Қарақшылар буққыда жатып, қурбанын аңыйды,
 Руўханийлер топары да оларға уқсайды. Шехем қаласына баратуғын жолда адам өлтиреди, Аўа, олар жеркенишли жынаятқа қол урады.
¹⁰ Мен Израилда қорқынышлы хәдийсени көрдим: Эфрайым бузықшылық қылды, Израил өзін харамады.
¹¹ Хәй, Яхуда, сениң де жаза күнің белгиленди. Мен халқымды және абаданшылыққа еристремекши болғанымда,
7 Израилды шыпаламақшы болғанымда, Эфрайымның айыптары әшкара болды, Самарияның жынаяты ашылды. Олар хийлекерлик пенен ис тутады, Урылар үйлерге урлыққа түседи, Қарақшылар жол тосып тонаўшылық қылады.
² Олардың ислеген жаўыз ислери ядымда, Бирақ олар буны ойламайды да. Енди жаўыз ислери өзлерин қоршап алды, Сол гүналар мениң көз алдымда.
³ Олар жаманлықлары менен патшаның, Жалғанлары менен хәмелдарларының кеўлин көтерер.
⁴ Олардың хәммеси бузықшылыққа хәуес, Олар қамырды ийлегеннен баслап, Ол ашығанға дейин, Өшпей жанып турған тандырға уқсайды.
⁵ Патшасының байрам күни, Хәмелдарлар шараптың қызыўына мәс болды, Патша сурбетлер менен табақлас болды.
⁶ Олар хийле менен оған жақын болар, Жүреклері пештей жанар,

Түни менен ғәзептен пысқып, Азанда жалындай лаўлайды.
⁷ Тандырдай қызған бул барлық адамлар, Хүкимдарларын жалмамай жутып атыр. Нәтийжеде патшалары биринен кейин бири өлип атыр,
 Бирақ Мени жәрдемге шақырмады биреўи де.
⁸ Эфрайым басқа халықлар менен араласып кетти, Ол бир жағы күйип, бир жағы шийки қалған нанға уқсайды.
⁹ Өзге халықлар оның күшин жалмады, Ол болса, буны аңламады. Шашларына ақ түсти, Бирақ буны да байқамады.
¹⁰ Израилдың менменлиги, өзине қарсы гүўалық берер,
 Басына түскен апатларға қарамай, Өз Қудайы Жаратқан Ийеге қайтпады, Олар Мени излемеди.
¹¹ Эфрайым сана-сезими жоқ, ақылсыз кептерге уқсайды,
 Олар биресе Мысырды шақырып, Биресе Ассирияға барып, жәрдем сораиды.
¹² Олар кеткенде, Мен торымды олардың үстине таслайман,
 Аспанда ушып жүрген құстай етип, жерге түсиремен.
 Оларды жыйынында айтылғаны бойынша жазалайман.
¹³ Хәсирет болсын, оларға!
 Себеби олар Меннен узақласып кетти! Апат жаўады олардың басларына, Өйткени Маған қарсы бас көтерди! Оларды қутқарғым келеди, Бирақ Маған жалған сөйлейди.
¹⁴ Олар Маған шын жүректен жалбарынбайды, Төсеклеринде жатып, бақырады.
 †Бийдай хәм шарап ушын олар өз денелерин тиледи.
 Меннен олар узақласады.
¹⁵ Оларға тәлим-тәрбия берип, күшейткен болсам да,
 Олар Маған қарсы жаманлық ойлады.
¹⁶ Олар жарамсыз садаққа уқсайды, Маған, Қудай Таалаға жүзин бурмайды. Ақылсыз сөзлери себепли, Басшылары қылыштан өледи, Мысырда олар күлки болады».

Қудайдың бутқа табыныўшыларды айыплаўы

8 Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Кәрнай шалып, дабыл салың!
 Душпан бүркиттей Жаратқан Ийениң халқының үстинде ушып жүр,
 Себеби халқым келисимимди бузды,
 Олар нызамыма қарсы шықты.

† Сол заманда Баалға табыныўшылар тәрәпинен исленген хәрәкет. 3Пат. 18:28.

2 Израил халқы Маған дад салып:
„Қудайым, Сени тән аламыз!“ – дейди.
3 Өзлери болса, ийгиликли ислерден бас тартты,
Душпанлар қуғын қылады оларды.
4 Олар Менсиз патшалар тайынлады,
Рухсатымсыз басшылар сайлады.
Гүмис хәм алтынынан өзлери ушын бутлар соқты,
Усы арқалы басларына апат келтирди.
5 Хәй, Самария! Сениң тана сүлдериндеги бутың
жеркенишли,
Сизлерге қарсы ғәзебим лаўлап жанбақта!
Қашан айыпсыз болып жүресиз?
6 Өйткени бул Израилдың иси,
Бутты бир өнермент соқты, сонлықтан ол Қудай
емес!
Самарияның мүсин танасы сындырып тасланады.
7 Самал еккен адамлар боран орып алар,
Масақсыз бийдай ун болмас.
Бийдайыңыздың масағы болғаны менен,
Оны бөтен халықлар жеп кетер.
8 Израил жалмап жутылды,
Басқа халықлар арасында жарамсыз ыдысқа уқсап
қалды.
9 Жалғыз қаңғып жүрген қуландай,
Олар Ассирияға кетти.
Эфрайым өзине ойнаслар жаллады.
10 Олар басқа халықтардан ойнаслар жалласа да,
Мен оларды бир жерге жыйнап аламан.
Күшли патшаның зулымлығы астында,
Олар тез арада хәлсизленип қалады.
11 Эфрайым гүналарын жуўмақшы болып,
Көп қурбанлық орынлар қурып таслады.
Булар болса, гүна ислейтуғын орынға айланды.
12 Мен бул халыққа көп нызамлар жаздым,
Бирақ олар нызамларымды жат нәрсе деп ойлады.
13 Олар қурбанлықтар береді,
Өзлери қурбанлық гөшинен жейди,
Бирақ Жаратқан Ийениң, Мениң кеўлим толмас
оларға.
Олардың жынаятларын еске аламан.
Гүналары ушын жазасын беремен,
Олар Мысырға қайтып кетеді.
14 Израил Өз Жаратыўшысын умытып, сарайлар
қурды,
Яхуда көп қалаларды беккемледі.
Бирақ Мен қалаларына от қояман,
Қорғанларын отқа жем қыламан».

Израил халқының жазаланыўы

9 Хәй Израил, басқа халықтардай қуўанып,
шадланба!
Сен опасызлық қылып, Қудайдан узақластың,
Барлық қырман жеринде,
Бузықшылыққа төленген төлемди жақсы көрдің.
2 Ал енди қырман да, шарап сығатуғын искенже де
халықты тойдырмас,
Таза шарап та олардың үмитин ақламас.
3 Олар Жаратқан Ийениң жеринде қалмайды,

Эфрайым Мысырға қайтып кетеді.
Ассирияда ҳарам саналған азық-ауқатларды
жейди.
4 Қурбанлықтарың лазымдағы нан сыяқлы болып,
Оннан жегенлердиң хәммеси ҳарам саналады.
Жаратқан Ийеге ишимлик садақасын қуймаң,
Алып келген қурбанлықтарың Оған мақул болмас.
Олардың наны тек ғана қарын ушын,
Бундай нанлар Жаратқан Ийениң үйине
киргизилмес.
5 Не ислей аласыз белгиленген байрамларда,
Жаратқан Ийениң байрам күнлеринде?
6 Олар апаттан қашып қутылса да,
Мысыр оларды бир жерге жыйнайды,
Пайтахты Мемфис оларды жерлейди.
Бахалы гүмис затларыңды жантақ шөплер басып,
Шатырларына шеңгел өсип кетеді.
7 Жаза берилетуғын ўақыт жетип келди,
Есап беретуғын ўақты келди.
Хәй, Израил, мынаны билип қой,
Көп гүналарың себепли,
Душпаншылығыңның шексизлиги соншелли,
Пайғамбар ақмақ, руўхтан илхамланған адамлар
телбе, деп саналды.
8 Қудайым пайғамбарды Эфрайымға гүзетши
қылды,
Бирақ оның хәр бир адымына дузақ қурдыңыз,
Душпанлық бар Қудайымыздың үйинде.
9 Гиба күнлериндеги сыяқлы, олар азғырылыўға
терең батты.
Қудай жынаятларын еске алады,
Гүналарына жараса жаза береді.
10 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен Израилды тапқанда,
Шөлде жүзим тапқандай болдым.
Ата-бабаларыңызды көргенде,
Дәслепки әнжир мийўесин көргендей болдым.
Бирақ олар Баал-Пеорға келгенде,
Сол жердеги жеркенишли бутқа өзлерин
бағышлады.
Олар өзлери жақсы көрген сол бут сыяқлы
Жеркенишли болып қалды.
11 Эфрайымның салтанаты бир қус сыяқлы ушып
кетеді,
Оларда перзент те туўылмас, хаяллары да
хәмиледар болмас,
Қурсағына бала да питпес.
12 Егер перзент өсирсе де,
Мен оларды бирейин де қалдырмай тартып
аламан.
Аўа, оларды таслап кеткенімде, хәсирет шегеди!
13 Эфрайымды көргенімде,
Ол Тир қаласына уқсайтуғын еди,
Гөззал жерде жайласқан еди.
Бирақ енди Эфрайым өз балаларын,
Жәлладтың алдына алып шығады».
14 Жаратқан Ийе, бул халқыңа не бересең?
Хаялларды бала туўмайтуғын,

Балаларын емизе алмайтуғын қылып бер.

¹⁵ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Олардың хәр бир жаўызлығы Гилгалдан басланды,
Сол жерде жеркене басладым олардан.
Ислеген жаўызлықтары ушын,
Оларды үйимнен қуып жиберемен.
Артық оларды жақсы көрмеймен,
Олардың барлық басшылары Маған қарсы бас көтерди.

¹⁶ Эфрайым қулады, тамырлары кеўип қалды,
Артық мийўе бере алмайды.
Балалы болған жағдайда да,
Әлпешлеген зүрядын өлтиремен».

¹⁷ Олар Қудайға қулақ салмағанлықтан,
Қудайым олардан жүз бурады.
Халықлар арасында гезенде болады.

10 Израил жайылып өскен жүзим ағашына мегзейди,

Мол мийўесин берди,
Бирақ мийўеси көбейген сайын,
Бутқа арнап көп қурбанлық орын қурды.
Ели гүллеп жаснаған сайын, кийели тасларды безеди.

² Иши қара бул халық енди айыбы ушын жазасын алады,

Жаратқан Ийе бутқа арналған қурбанлық орынларын қулатады,
Кийели тасларын сындырып таслайды.

³ Соннан соң олар былай дейди:

«Бизлердің патшамыз жоқ,
Өйткени Жаратқан Ийеден қорқпадық.
Патшамыз болғаны менен,
Не келер еди оның қолынан?»

⁴ Олар айтып атыр мәниссиз сөзлерди,
Жалған ант ишип, келисим дүзип атыр.
Соның ушын, атыздың қарықларындағы зәхәрли шөп сыяқлы,

Әдилсизлик көбейип бармақта.

⁵ Самарияда жасайтуғынлар,
Бейт-Аўендеги қашар бутынан қәуетер алар,
Халқы оның ушын жас төгер.

Буттың руўханийлери де дад салар,
Себеби буттың салтанаты алып тасланады.

⁶ Бут сый ретинде уллы патшаға, Ассирияға алып кетиледи,

Эфрайым шерменде болады,
Израил өз жобасы себепли уятқа қалады.

⁷ Суўдағы ығып кеткен таяқ сыяқлы,
Самария патшасы жоқ болып кетеди.

⁸ Израилдың гүнасына себеп болған,
Аўендеги сыйыныў орынлары жоқ қылынады.
Қурбанлық орынларды жантақ хәм шеңгеллер басады.

Сонда адамлар таўларға: «Бизлерди жерлең!»
Төбешиклерге: «Устимизге қулаң!» деп жалынады.

⁹ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Хәй, Израил, сен Гибада болған күннен баслап гүна иследиң,

Сол жерде өзгерместен қалдың.

Гибадағы жынаятшыларға қарсы саўаш болмады ма?

¹⁰ Мен қәлеген ўақтымда жазанды беремен,
Саған қарсы халықларды бирлестиремен.

Еки жынаятың ушын,
Душпанлар саған кисен салады.

¹¹ Эфрайым түйек айдаўды жақсы көретуғын,
Үйретилген қашарға уқсайды.

Бирақ мойынтырық тағаман,
Эфрайымның сулыў мойнына,
Эфрайымды ертлеймен.

Яхудаға қос айдатаман,
Яқыпқа мала бастыраман.

¹² Хәй, Израил, өзиңиз ушын әдиллик егиң,
Сүйспеншилик жемисин орып алың.

Өзлериңиз ушын сүрилмеген жериңизди сүриң,
Себеби Жаратқан Ийениң алдына келетуғын ўақтыңыз болды,

Ол келген ўақытта,
Үстиңизге әдалатлықты жаўындай жаўдырсын.

¹³ Бирақ сизлер жаўызлық егип,
Әдилсизликти орып алдыңыз,
Жалғанның мийўесинен жедиңиз,
Өйткени тутқан өз жолыңызға сүйенип,
Батыр жаўынгерлериңизге исендиңиз.

¹⁴ Соның ушын, халқыңыздың басына саўаш апаты дөнип тур,

Қулайды сениң барлық қорғанларың.
Шалманның саўаш күнинде Бейт-Арбелди

қулатқанындай,
Хаяллар балалары менен бирге жерге урып өлтирилди.

¹⁵ Хәй Бейт-Эл, жаўызлықтарыңның көплиги ушын,

Усы күнлер басыңа түседи.

Таң атқанда, Израил патшасы набыт болады».

Қудайдың Израилға деген сүйспеншилиги

11 Жаратқан Ийе былай дейди:

«Балалығында Израилды сүйдим,
Улымды Мысырдан шақырып алдым.

² Оларды қанша шақырсам,
Меннен сонша узақласты.

Қурбанлықлар берди Баалларға,
Түтеткилер түтетти бутларға.

³ Эфрайымға тәй-тәй турып, жүриўди Мен үйреттим,

Оны қолларымда көтерип жүрдим.

Бирақ ол билмеди Мениң шыпа бергенимди.

⁴ Мен оны инсан жиби менен,
Сүйспеншилик арқаны менен жетеледим.

Мойнынан мойынтырықты алып таслап,
Оны аўқатландырыў ушын, еңкейдим.

⁵ Халқым тәўбе қылыўдан бас тартқаны ушын,
Мысырға қайтып бармай ма?

Ассирия оларға хукимдарлық қылмай ма?
 6 Қалаларында қылыш жалаңлайды,
 Дәрұазаларының тәмбилери жоқ қылынады,
 Қорғаны ишинде оларды қылыш жалмайды.
 7 Өз халқым Меннен жүз бурыуға бейимлеседи,
 Баалға дад салса да,
 Ол оларды хасла жоқары көтермес.
 8 Хәй, Эфрайым, қалай сеннен ұаз кешейин?
 Хәй Израил, қалайынша сени таслап кетейин?
 Адма қаласын жоқ қылғанымдай, сени жоқ қыла
 аламан ба?
 Себойымға қылғанымды саған қыла аламан ба?
 Бундай қылыуға жүрегим даұамас хасла!
 Саған болған меҳрим артып кетти.
 9 Яқ, лаулаған ғәзебимди басыңызға
 жаудырмайман,
 Эфрайымды және набыт қылмайман.
 Өйткени Мен инсан емеспен, Қудайман,
 Араңызда болатуғын мухаддес Қудайман,
 Артық алдыңызға ғәзеп пенен бармайман.
 10 Арысландай ақырғанымда, халқым Жаратқан
 Ийениң, Мениң изимнен ереди,
 Мен ақырғанымда балаларым батыстан
 титиресип келеди.
 11 Олар Мысырдан қуслардай болып,
 Ассириядан кептерлердей қалтырап келеди.
 Мен оларды үйлерине орналастыраман,
 Буны Мен, Жаратқан Ийе айтаман.

Израилдың гүнасы

12 Эфрайым әтирапымды жалған менен,
 Израил Мени хийле менен орап таслады.
 Ал Яхуда Қудай менен бирге болып,
 Мухаддес Қудайға садық қалды».
12 Эфрайым шөл самалын күтип турады,
 Күни бойы шығыс самалының изинен қууып
 жүреді.
 Жалған хәм зорлықты арттырады.
 Ассирия менен келисим дүзип,
 Зәйтүн майын Мысырға жибереди.
 2 Жаратқан Ийениң даұасы бар Яхудаға,
 Яқыпты жүрген жолы бойынша жазалайды,
 Ислеген ислерин өзлерине қайтарады.
 3 Яқып анасының қарнында тууысқанының
 табанын услаған,
 Үлкейгенде, Қудай менен гүрескен.
 4 Периште менен гүресип, оны жеңди,
 Ол жылап, мийрим-шәпәәт сорады,
 Қудайды Бейт-Элде тапты.
 Сол жерде Қудай бизлер менен сөйлести.
 5 Әлемнің Қудайы Жаратқан Ийе,
 Оның аты – Жаратқан Ийе.
 6 Сонлықтан Қудайыңа қайт сен,
 Сүйспеншиликти хәм әдилликти сақла,
 Хәмме ұақытта Қудайыңды күт.
 7 Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Халқым тәрезиден жейтуғын саўдагерге уқсайды,
 Олар урлықты жақсы көреді.

8 Эфрайым: „Мен байман,
 Өзиме мал-дәулет арттырдым,
 Барымды маңлай терим менен таптым,
 Хеш ким мени гүнакар деп айыплай алмас“, –
 дейди.
 9 Бирақ сени Мысырдан алып шыққан,
 Қудайың Жаратқан Ийе – Мен боламан.
 Шөлдеги күнлериңиздегідей,
 Сени және шатырларға орналастыраман.
 10 Мен пайғамбарларға сөйледим,
 Оларға көп аянлар бердим,
 Олар арқалы тымсаллар айттым».
 11 Гиладта жауызлық исленбеди ме?
 Сөзсиз оның халқы хеш нәрсе болмай қалды.
 Гилгалда буғалар қурбанлық қылмады ма?
 Атызлар дөгерегиндеги қурбанлық орынлар,
 Тас үйиндилерине уқсап қалады.
 12 Яқып Арам елине қашып кетти,
 Израил ол жерде хаялы ушын қул болып,
 Қалыңлық төлеу ушын қой бақты.
 13 Жаратқан Ийе пайғамбары арқалы,
 Израил халқын Мысырдан алып шықты,
 Пайғамбар арқалы оларды қорғады.
 14 Бирақ Эфрайым қатты ғәзеплендирди Қудайды,
 Эфрайымнан есабын талап қылады төккен қаны
 ушын,
 Оны мазақ қылғаны ушын ылайықлы жазасын
 қайтарады.

Израилдың кейинги жазасы

13 Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Бурын Эфрайым сөйлегенде, хәмме
 титирейтуғын еди,
 Израилда оның мәртебеси уллы еди.
 Бирақ Эфрайым Баалға табынып, гүна арттырды,
 Усылай етип, өзін өлимге тапсырды.
 2 Хәзир де халқым гүна үстине гүна ислеп атыр,
 Гүмислеринен қуйма бутлар,
 Шеберлик пенен мүсинлер соғып атыр.
 Булардың хәммесин өнермент қолдан ислер.
 Бундай адамлар хаққында бир сөз бар:
 „Бутқа қурбанлық қылған – тананы сүйген
 болады“.
 3 Соның ушын, олар таңғы думандай болады,
 Бир майданда жоқ болатуғын шыққа уқсайды.
 Самал ушырған қырмандағы қауықтай жоқ
 болады,
 Морыдан шыққан түтинге уқсап қалады.
 4 Бирақ Мысырдан сени алып шыққан,
 Қудайың Жаратқан Ийе – Мен боламан.
 Меннен басқа Қудайды билмеуиңиз керек,
 Меннен басқа жоқдур сениң қутқарыушың.
 5 Мен сени шөлде,
 Сууысз қурғақшылықта бақтым.
 6 Отлы жайлауда олар тойды,
 Қарны тойғаннан кейин, менмен болды.
 Сол себепли сен Мени умыттың.
 7 Мен олардың жолын арыслан сыяқлы аңлайман,

Қаплан сыяқлы, буққыда жатаман.
⁸ Балаларынан айырылған айыу сыяқлы тасланаман,
 Жүреклерин жауып турған көкиреклерин тилкимлеп таслайман.
 Сол жерде арыслан сыяқлы оларды жалмайман, Жыртқыш хайуан киби майдалап таслайман.
⁹ Хәй, Израил, Мен сени қуртаман, Саған ким жәрдем бере алады?
¹⁰ Барлық қалаларыңды қутқаратуғын патшаң қәне?
 „Бизлерге патша хәм басшы бер“, – деп сораған бийлерің қәне?
¹¹ Мен ашыуланып, саған патша бердим, Ғәзепке мингенимде, оны алып тасладым.
¹² Эфрайымның жынаяты жыйналып тур, Оның гүнасы сақланып тур.
¹³ Толғақ тутқан ананың азабы оған түседі, Бирақ бала ақылсыз болып, Ұақты болғанда да, қарыннан шықпады.
¹⁴ Бул халықты өлилер мәканының күшинен қутқарар ма едим?
 Оларға әменгерлик қылар ма едим?
 Хәй өлим, уулы ийнеңди шығар!
 Хәй өлилер мәканы, апат күшінди көрсет!
 Енди Мен реҳим қылмайман».
¹⁵ Эфрайым тууысқанлары арасында көп өсип-өнсе де,
 Жаратқан Ийе оның үстине шығыс самалын, Шөлден есетуғын самал жибереди,
 Оның булағы қурайды,
 Қудығының суы тартылып қалады.
 Ғәзийнесиндеги бақалы затлары тоналады.
14 Самария өз Қудайына қарсы бас көтерди,
 Енди олар гүнасының жазасын тартып, қылыштан өледі.
 Душпанлар жерге урып өлтиреді бөпелерин,
 Жүкли хаялларының қарынларын жарады.

Ұошеаның Израилға жалбарынуы

² Қудайың Жаратқан Ийеге қайт, хәй Израил, Өйткени гүнаң себепли қуладың.

³ Тәубе етип, Жаратқан Ийеге қайт, Оған айт: «Барлық гүналарымызды кешир, Дууамызды қабыл ет.
 Буғаларды қурбанлық қылғандай, Саған алғыс-мақтау ұсынамыз.
⁴ Ассирия бизлерди қутқара алмайды, Минбеймиз сауаш атларына.
 Енди қолдан соғылған бутларды „қудайымыз“, демеймиз.
 Себеби жетим Сеннен реҳим табады».

Жаратқан Ийениң Израилға үмит беріуі

⁵ Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Шыпа берип халқыма, опасызлықтан қайтараман,
 Сүйемен шын кеуилден оларды.
 Себеби оларға деген ғәзепим қайтты.
⁶ Шық сыяқлы боламан Израилға,
 Сонда Израил лала гүлдей ашылады,
 Лебанон кедри сыяқлы тамыр жаяды.
⁷ Олардың шақалары жайылып,
 Зәйтүн ағашындай көркем болады.
 Лебанондағы кедр ағашындай хош ийис таратады.
⁸ Олардың саясында және халықлар жасайды,
 Олар мол бийдай жетистиріп, жүзимдей гүллейди.
 Лебанон шарабындай белгили болады».
⁹ «Эфрайым былай десин: „Бутлар маған керек емес!
 Қудайдың дауысына қулақ саламан,
 Нәзеримди Оған қаратаман,
 Мен жасыл сәрүи ағашындай боламан“.
 Мен сен алған мол зүрәәтиңнің булағыман».
¹⁰ Ким дана болса, усы жазылған сөзлерди түсинеди,
 Ким ақыл-парасатлы болса, булардың барлығын аңлайды.
 Жаратқан Ийениң жоллары тууры,
 Бул жолдан жүреді хәк адамлар,
 Бирақ гүнакарлар бул жолларда сүрнигип жығылады.

Иоел

1 Петуел улы Иоелге Жаратқан Ийеден сөз түсти:

Шегирткелердің жерди қаплап алыуы

2 Хәй, ақсақаллар, тыңлаңдар,
Елде жасап атырған хәр бир адам, қулақ салыңдар,
Сизиң заманыңызда ямаса ата-бабаларыңыздың дәуирінде,
Жүз берген бе еди усындай апат?
3 Айтып бериң бул хаққында балаларыңызға,
Балаларыңыз баянлап берсин балаларына,
Олардың балалары жеткизсин кейинги әуладына.
4 Шекшеклерден қалғанын шегирткелер жеди,
Олардан аұысқанын қоңызлар жеди,
Қоңызлардан аұысқанын құртлар жеди.
5 Хәй, мәскүнемлер ояның хәм жылаң!
Хәй, шарап ишиушилер, шарабыңыз ушын дад салың!
Өйткени таза шарабыңыз аұзыңыздан тартып алынды.
6 Бастырып келди жериме күшли хәм сансыз бир халық,
Тислери арыслан тислерине уқсар,
Арысландай гүрек тислери де бар.
7 Уайран қылды жүзим ағашларымды,
Жалаңашлап таслады әнжир ағашларымды,
Шақаларының қабықларын сылып таслады,
Хәммеси аппақ талдай болып қалды.
8 Күйеуинен айырылып, аза кийим кийген,
Жас келиншектей дад салың.
9 Жаратқан Ийениң үйінде тоқтады ғәлле хәм ишимлик садақасы,
Жаратқан Ийеге хызмет етип атырған руұханийлер аза тутып атыр.
10 Егислик майданлар босап қалды, дад салмақта далалар,
Өйткени жоқ етилди бийдайлар,
Таұысылды жаңа шарап, зәйтүн майы да ақпай,
тоқтап қалды.
11 Бийдай хәм арпа ушын қайғырың, хәй, дийханлар!
Дада салың, хәй, бағманлар,
Себеби атызыңыздың өнимлери жоқ болды.
12 Жүзим шақалары қуұрады, әнжир ағашлары солыды,
Анар, пальма, алма ағашлары,
Барлық мийе ағашлары қуұрады.

Адамзаттың қуұанышы жоқ болды.

Тәубеге шақырылыу

13 Руұханийлер, аза кийим кийип, жас төгиң,
Қурбанлық орындағы хызметтегилер, дад салың,
Хәй, Қудайымның хызметінде жүргенлер,
Ибадатханаға келип, түнди аза кийим менен өткериң.
Өйткени Қудайыңыздың Ибадатханасы ушын,
Ғәлле хәм ишимлик садақасы қалмады.
14 Ораза ушын күн белгилен,
Салтанатлы жыйналыс жәриялаң.
Ақсақалларды хәм бул жерде жасайтуғынлардың хәммесин,
Қудайыңыз Жаратқан Ийениң үйине жыйнаң,
Жаратқан Ийеге хәммеңиз жалбарының!
15 Сол күн, яғнай Жаратқан Ийениң күни жақындур,
Құдирети күшли Қудайдың жиберетуғын апаты сыяқлы келеди сол күн.
16 Азық-аұқатымыз жоқ етилди көз алдымызда,
Қудайымыздың үйінде қуұаныш хәм шадлық тамам болған жоқ па?
17 Туқымлар ширип кетти кесеклер астында,
Ғәлле өнимлери қуұрап қалғанлығы себепли,
Ғәллекханалар босап, телеклер бузылды.
18 Ыңырсып атыр маллар!
Гезип жүрипти падалар,
Өйткени қуұрап қалған жайлаудағы отлар,
Қой сүриулері де қыйналып қалған.
19 Жаратқан Ийе, Саған жалбарынаман.
Өйткени жалын жалмады жайлауларды,
От өртеди даладағы барлық ағашларды.
20 Хәттеки, жабайы хайуанлар да Саған жалбарынып атыр,
Себеби сай хәм булақлар қурып қалды,
От жалмады даладағы жайлауларды.

Шегирткелер хәм душпанлар

2 Сионда кәрнай шертиңлер!
Мухаддес таұымда дабыл урыңлар!
Қорқыудан титиресин бул жерде жасайтуғынлар,
Өйткени киятыр Жаратқан Ийениң күни,
Ол жүдә жақын.
2 Бул күн қараңғы, тас түнек,
Бултлы хәм қап-қараңғы болар.
Таулардың үстинен жайылған таң нуры яңлы,
Сансыз хәм күшли бир ләшкер ордасы киятыр.

Әуеллери бундай хеш жүз бермеген,
 Әуладлар бойы да хеш қашан болмас.
³ Олардың алдында жалмайтуғын от,
 Артында лаулаған жалын жанар.
 Алдындағы Эден бағы сыяқлы жерлер,
 Олар өткеннен кейин, изсиз шөлге айланады.
 Хеш нәрсе қашып қутыла алмас олардан.
⁴ Олардың көриниси атларға ұқсайды,
 Сауаш атларындай дүсирлеседи.
⁵ Тау төбесине шығып атырған,
 Сауаш арбасының дауысындай дүсирлейди,
 Сабанды жандырып атырған жалындай
 тысырлайды,
 Сауашқа сап тартып, жүрис қылған,
 Күшли ләшкер ордасының шауқымына ұқсайды.
⁶ Олардың алдында қорқынышқа түседі
 халықтар,
 Хәммениң жүзи солып, ағарып кетеді.
⁷ Бахадырлардай хұжим қылады олар,
 Батыр әскерлер сыяқлы дийуалларға өрмелеп
 минеди.
 Олар сап тартыуы менен алға басып,
 Хеш бири өз жолынан шетке шықпайды.
⁸ Бир-бирин ийтерип, түртпестен,
 Хәммеси сапты бузбай қәдем басады.
 Жаудың қураллы бөгетлерин жарып өткенде де,
 Оларды хеш нәрсе тоқтата алмас.
⁹ Олар қалаға бастырып кирип,
 Дийуаллардан өрмелеп өтеді,
 Үйлерге тырмасып минип,
 Урыдай терезеден кирер.
¹⁰ Олардың алдында жер силкинеді,
 Аспан қалтырап турады.
 Қуяш хәм ай қарайып кетеді,
 Жұлдызлардың нуры сөнеди.
¹¹ Дауысы гүркиреп, Жаратқан Ийе ордасын
 баслап барады,
 Сансыздур Оның ләшкерлери,
 Оның буйрығына бойсынатуғынлар құдиретли.
 Жаратқан Ийениң сол күни уллы хәм
 қорқынышлы!
 Сол күнге ким шыдай алар екен?!

Тәубеге шақырылыу

¹² Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Хәзир ораза тутьп, жылап хәм көз жас төгип,
 Пүткил жүрегиңиз бенен Маған қайтың.
¹³ Кийимиңизди емес, жүреклеріңизди жыртың».
 Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қайтың.
 Себеби Жаратқан Ийе мийримли, реҳимли,
 Сабыр-тақатлы хәм сүйспеншилиги шексиз.
 Жазалаудан ұаз кешетуғын Қудай.
¹⁴ Ким биледи, Ол райынан қайтып, реҳим қылыуы
 мүмкин?
 Кейин берекет береді.
 Сонда Қудайыңыз Жаратқан Ийеге,
 Ғәлле хәм ишимлик садақаларыңызды усынарсыз.
¹⁵ Сионда кәрнай шертиң,

Ораза ушын күн белгилең,
 Сол күни салтанатлы жыйналыс жәриялаң.
¹⁶ Жыйнаң халықты,
 Пәклең жәмийетти,
 Қартайғанларды бир жерге шақырың,
 Балаларды, хәттеки емизиули бөпелерди алып
 келиң.
 Және де, күйеу өз бөлмесинен шықсын,
 Келиншек шымылдықтан шығып келсин.
¹⁷ Руұханийлер, Жаратқан Ийениң хызметкерлери,
 Жыласын Ибадатхананың айуаны менен
 қурбанлық орын арасында,
 Жалбарынсын олар былай деп:
 «Жаратқан Ийе, Өз халқыңа реҳим қыл,
 Мүлкиң әпсанаға айланып, масқара болмасын
 басқа миллетлер арасында,
 Халықтар: „Олардың Қудайы қаяқта?“ – деп мазақ
 қылмасын».

Жаратқан Ийениң жууабы

¹⁸ Сонда Жаратқан Ийе жаны ашып,
 Реҳим қылды Өз халқына.
¹⁹ Былай деп жууап берди Ол халқына:
 «Мине, сизлерге беремен ғәлле, жаңа шарап хәм
 зәйтүн майын,
 Булардан тойып ишип-жейсиз.
 Енди жол қоймайман миллетлер арасында мазақ
 болыуыңызға.
²⁰ Арқадан келген қәуипти сизлерден
 узақластыраман,
 Қуураған хәм изсиз шөлге оларды айдап
 жиберемен.
 Алдындағыларды шығыстағы теңизге,
 Кейиндегилерди батыстағы теңизге ылақтыраман.
 Сасық ийис шығады өликлеринен».
 Шынында да, Жаратқан Ийе уллы ис қылды.
²¹ Қорқпа, жер жүзи, қууанып шадлан!
 Жаратқан Ийе уллы ислерди иследи.
²² Қорқпаң, жабайы хайуанлар!
 Себеби жасылға дөнеди жайлаулар.
 Мийуелерин берер мийуе ағашлар,
 Әнжир хәм жүзимлердиң мийуелери мол болады.
²³ Хәй, Сион халқы, қууаның,
 Қудайыңыз Жаратқан Ийениң ислеринен
 шадланың.
 Тикленип алыуыңыз ушын, Ол сизлерге гүз жауын
 жаудырды,
 Өз уақтында жаудырды гүз хәм бәхәр
 жауынларын.
²⁴ Енди қырманларда таза дәнлер мол болып,
 Шарапқа хәм зәйтүн майына ыдыслар толып-
 тасады.

Жаратқан Ийе Өз халқын қутқарады

²⁵ Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Сол жыллары сизлерге жиберген,
 Шегиртке үйирлериниң жегенлериниң,

Қыйратқанларының, жалмағанларының,
Яғнай, Мен жиберген ләшкер ордасының,
Келтирген зыянының орнын толтыраман.
26 Енди қәлегениңизше жеп тоясыз,
Сизлер ушын әжайып ислерди көрсеткен,
Қудайыңыз Жаратқан Ийе болған Маған алғыс
айтасыз.

Халқым, сизлер енди хасла шерменде болмайсыз.

27 Хәй, Израил, Мениң араңызда екенимди,
Мениң Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенимди,
Меннен басқа қудай жоқ екенін билип аласыз.
Халқым, сизлер енди хасла шерменде болмайсыз.

28 Соннан кейін, барлық адамлардың үстине,
Өз Руұхымды жаўдыраман.

Ул хәм қызларыңыз пайғамбаршылық қылады,
Қартайған адамларыңыз түслер,
Жасларыңыз аяңлар көреді.

29 Өз Руұхымды жаўдыраман сол күнлерде,
Хәттеки кул хәм шорылардың үстине.

30 Аспанда хәм жер жүзинде белги көрсетемен,
Қан, от хәм түтін минарасы пайда болады.

31 Жаратқан Ийениң уллы хәм қорқынышлы күни
келмесинен алдын,

Қуяш қараңғыланып, ай қанға айланады.

32 Сонда Мениң, Жаратқан Ийениң атын айтып
шақырған хәр бир адам құтқарылады.

Жаратқан Ийе, яғнай Мен үәде бергенимдей,
Сион тауындағы хәм Ерусалимдеги қашып
қутылғанлар,

Аман қалғанлар Жаратқан Ийениң, яғнай Мениң
таңлап алғанларым болады».

Жаратқан Ийе халықларды хуқим қылады

3 «Мине, сол күнлерде, Мен Яхуда хәм
Ерусалимди,

Қайтадан абаданшылыққа еристиргенимде,

2 Барлық миллетлерди жыйнап,
Ехшафат ойпатлығына алып бараман.

Мүлким болған Израил халқын,
Миллетлер арасына тарқатып, жеримди бөлисіп
алғаны ушын,

Сол жерде оларды хуқим қыламан.

3 Олар кул сайлау ушын шек таслады халқым
ушын,

Өзлери бузықшылық қылыу ушын, ер балаларды
сатты,

Ишкен шарабы ушын қызларды төлем орнына
берди.

4 Хәй, Тир, Сидон хәм барлық филист үлкелери,
Сизлерге Меннен не керек?

Меннен өш алыуды қәлейсизлер ме?

Егер Меннен өш алмақшы болсаңыз,
Сол ўақыттың өзінде өз қылмысыңызды,
Қайтарып өз басыңызға саламан.

5 Сизлер тонап алдыңыз гүмис хәм алтынымды,
Алып кеттиңиз өз ибадатханаларыңызға қымбат
бахалы затларымды.

6 Яхуда хәм Ерусалим халқын греклерге сатып,

Оларды өз ўатанынан узақластырдыңыз.

7 Көресизлер, Яхуда хәм Ерусалим халқын,
Алып шығаман сизлер сатқан жерлерден.

Қылмысыңызды өз басыңызға саламан.

8 Енди ул хәм қызларыңызды Яхуда халқына
тапсыраман,

Оларды узақ бир журтқа – шебалыларға сатады.
Буларды Жаратқан Ийе болған Мен айттым».

9 Миллетлер арасында былай деп жәриялаң:
«Саўашқа таярланып, батырларыңызды шақырың.
Барлық әскерлериңиз атланып, хұжимге шықсын!

10 Пазнаңыздан қылышлар,

Орағыңыздан найзалар соғың.

Хәлсизлер: „Жаўынгермен“, – десин.

11 Хәй, дөгеректеги барлық миллетлер, асығың,
Хәммеңиз жылдам келиң».

Жаратқан Ийеден Өз батырларын сол жерге
әкелийин сораң.

12 Жаратқан Ийе былай дейди:

«Миллетлер аяққа тұрсын,
Ехшафат ойпатлығына топлансын.

Себеби дөгеректеги барлық миллетлерди,
Хуқим етиу ушын сол жерде боламан.

13 Қәне, орақ салыңлар, егинлер писти,
Келиңлер, жүзим искенжелери толып кетти,
Басып жүзимлерди сығыңлар.

Өйткени олардың жаўызлықлары толып кетти».

14 Хуқим ойпатлығына,
Сансыз аламан жыйналды,

Хуқим ойпатлығына,
Жақынласты Жаратқан Ийениң күни.

15 Қуяш хәм ай қараңғыласқан,
Жулдызлардың нуры сөніп қалған.

16 Жаратқан Ийе Сионда турып бақырады,
Ерусалимнен гүркиреген дауыс шығарады.

Аспан хәм жер шайқалады.
Бирақ Жаратқан Ийе Өз халқын панасына алады,
Израил халқының қорғаны болады.

Қудай Өз халқын жарылқайды

17 Жаратқан Ийе және былай дейди:

«Сол ўақытта сизлер билетуғын боласыз,
Мухаддес тауым болған Сионды мөкан еткен,

Қудайыңыз Жаратқан Ийе – Мен екенимди.
Ерусалим мухаддес қала,

Басқа халықлар оны енди хасла басып алмайды.
18 Сол күни мазалы жүзим шарабы ағар таўлардан,
Сүт ағып турар төбешиклерден,

Яхудадағы хәмме суўсыз өзеклер суўға толады,
Жаратқан Ийениң үйинен бир булақ шығады,
Шиттим ойпатлығын суўғарады.

19 Бирақ Мысыр ўайран болады,
Эдом изсиз шөлге айланады,

Себеби олар яхудалылардың жерине хұжим
қылып,

Айыпсыз адамлардың қанын төкти.

20 Ал Яхуда адамның мәңги мөканлайтуғын жери
болады,

Ерусалим әуладтан-әуладқа турады.
21 Төгілген қанлар ушын жаза бермеген едим,
Еңди олардың қанының өшин аламан.

Жаратқан Ийеңиз болған Мен Сионды
мәканлайман».

АМОС

1 Теқоалы шаруашылардың бири болған Амостың сөзлери. Яхуда патшасы Уззия, Израил патшасы Ехоаш улы Яробам хукимдарлық қылған уақытларда, жер силкиниуден еки жыл алдын, Амос Израил хаққында аянлар көрди.

² Амос былай деди:
«Жаратқан Ийе Сионнан дауыслап бақырады, Ерусалимнен гүркиреген дауыс шығарады. Шопанлардың жайлаулары қайғыға батады, Кармел тауының жоқарысындағы шөплер қуурап қалады».

Израилға қоңсылас халықтардың жазаланыуы

³ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Дамаск жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды, Олар темир тисли мала менен Гиладты езди.

⁴ Соның ушын, Хазаелдің үйине от жаудыраман, От жандырып жоқ етеди Бен-Хададтың қорған қалаларын.

⁵ Дамаск дәруазаларының тәмбилерин сындыраман, Ауен ойпатлығында тахтта отырғанды жоқ қыламан, Бейт-Эденде патшалық қасасын улағанды өлтиремен,

Кир журтына сүргин болады арам халқы». Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

⁶ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Газа жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды. Олар пүткіл жәмийетти сүргинге алып кетип, Эдомлыларға сатып жиберди.

⁷ Соның ушын, Газа дийуалларына от жаудыраман, От жандырып жоқ етеди оның қорған қалаларын.

⁸ Ашдод қаласында тахтта отырғанды жоқ қыламан, Ашкелонда патшалық қасасын улағанды өлтиремен.

Экронға қарсы қолымды көтеремен, Филистлердің аман қалғанлары жоқ болады». Булар Қудай Ийениң сөзлери.

⁹ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Тир жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды. Олар дослық келисимин умытып, Пүткіл жәмийетти тутқынға алып,

Эдомлыларға сатып жиберди.

¹⁰ Соның ушын, Тир қаласының дийуалларына от жаудыраман,

От жандырып жоқ етеди оның қорған қалаларын».

¹¹ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Эдом жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды. Олар қылыш пенен қууды туысқанларын, Рехим қылмай, қәхәрин шексиз шашты, Ғәзебинен хеш қайтпады.

¹² Соның ушын, Теманға от жаудыраман, От жандырып, жоқ етеди Босраның қорғанларын».

¹³ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Аммон жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды. Олар жер шегарасын кеңейтиу ушын Гиладқа хұжим қылып,

Ол жердеги жүкли хаяллардың қарнын жарды.

¹⁴ Соның ушын, Рабба қаласының дийуалларына от қояман,

От жандырып, жоқ қылады оның қорған қалаларын,

Сауаш күнндеги қышқырықлар астында, Дауыллы күннің дүбелейи ишинде қалады.

¹⁵ Аммон патшасы хызметшилери менен бирге сүргин етиледи».

Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

2 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Моаб жынаят үстине жынаят иследи, Мен жазасыз қалдырмайман оларды. Олар Эдом патшасының сүйеклерин, Хәк күйдиргендей етип жағып жиберди.

² Соның ушын, Моабқа от жаудыраман, От жандырып, жоқ етеди Керийот қорған қаласын. Шауқым, сауаш дабыллары хәм кәрнай сеслери астында,

Моаб халқы қырылып кетеди.

³ Оның хукимдарын жоқ қыламан, Хәмелдары менен бирге барлық хызметшилерин өлтиремен».

Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

Яхуданың жазаланыуы

⁴ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Яхуда жынаят үстине жынаят иследи, Жазасыз қалдырмайман оларды. Жаратқан Ийениң, Мениң нызамларымнан олар бас тартты,

Қағыйдаларымды орынламады.
Ата-бабалары сыяқлы жалған құдайларға ерип,
Туұры жолдан азғырылды.
5 Соның ушын, Яхудаға от жаўдыраман,
От жандырып жоқ етеди Ерусалим қорған
қаласын».

Израилдың жазаланыуы

6 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Израил жынаят үстине жынаят иследи,
Жазасыз қалдырмайман оларды.
Айыпсыз адамды пулға сатты,
Кәмбағалды бир жуп аяқ кийимге алмастырды.
7 Олар жарлының басын топыраққа былғап, аяқ
асты қылды,
Бийшараға жол бермей, шетке шығарып таслады,
Әкеси менен баласы бир қыз бенен жатып,
Мениң мухаддес атыма тил тийгизди.
8 Ұр бир қурбанлық орынның қасында,
Гирейге алған кийимлерди жайып, үстінде
жатады.
Жәрийма қылып төлеткен шарапты,
Өзлериниң Құдайының үйінде ишеди.
9 Өз халқым ушын Мен амор халқын жоқ қылдым.
Олар кедр ағашындай узын,
Емен ағашындай беккем болса да,
Шақаларындағы мийўелерин,
Жердеги тамырларын қурттым.
10 Сизлерди Мысыр жеринен Мен алып шықтым,
Амор халқының жерлерин иелесин деп,
Шөлде қырық жыл жетеледим.
11 Улларыңыздан пайғамбарлар,
Жас жигитлериңизден Маған бағышланған
нәзирлер тайынлады.
Солай емес пе, Израил халқы?»
Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.
12 «Сизлер нәзирлерге шарап иштирдиңиз,
Пайғамбарларға „Пайғамбаршылық қылмаң!“
Деп буйрық бердиңиз.
13 Аўыр жүк тийелген арба жерди езгиндей етип,
Мен сизлерди еземен.
14 Сонда шаққанлар қашып қутыла алмайды,
Күшлилердиң күш-қуўаты қалмайды,
Жаўынгерлер өз жанын қутқара алмайды.
15 Садақшы өз орнында тура алмайды,
Тез жуўыратуғынлар қаша алмайды,
Атлы өз жанын қутқара алмайды.
16 Сол күни ең дәў жүрек жаўынгер де,
Өз қурал-жарақларын таслап қашады».
Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.
3 Хәй, Израил халқы, Жаратқан Ийениң
сөзлерине қулақ салың.
Ол сизлерге, Мысырдан Өзи алып шыққан барлық
урыўыңызға қарсы былай дейди:
2 «Жер жүзиндеги барлық халықлар арасынан,
Тек ғана сизлерди таңлап алдым,
Сонлықтан сизлерди хәмме жынаятларыңыз
ушын жазалайман».

Пайғамбардың ўазыйпасы

3 Өз ара келисип алмай турып, еки адам бирге
жолға шыға ма?
4 Олжасы болмаса, тоғайда арыслан ақыра ма?
Услаған ҳеш нәрсеси болмаса, жас арыслан
ининен даўыс шығара ма?
5 Жердеги дузаққа жем қойылмаса,
Дузаққа қус түсе ме?
Дузаққа ҳеш нәрсе түспесе,
Дузақтың жиби тартыла ма?
6 Қалада қәўипли жағдай себепли кәрнай
шалынса,
Халықты қорқыныш баспай ма?
Жаратқан Ийе жибермесе,
Қалаға апат келе ме?
7 Шынында, қулы пайғамбарларға Өз жобасын
ашпай турып,
Құдай Ийе ҳеш нәрсе қылмайды.
8 Арыслан ақырғанда, ким қорқпайды?
Құдай Ийе сөйлегенде,
Ким пайғамбаршылық қылмайды?

Самарияның хәким етилиуы

9 Ашдод сарайларында жәриялаң, Мысыр
сарайларында да былай деп жәриялаң:
«Самария таўларында жыйналың,
Қаланың ишиндеги уллы тәртипсизликлерди,
Ондағы езиўшиликлерди көриң».
10 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Олар әдалатлықты қалай ислеўди билмейди,
Қорған қалаларында зулымлық хәм зорлық
жыйнайды».
11 Соның ушын, Құдай Ийе былай дейди:
«Душпан қоршап алмақта жериңди,
Күш-қуўаттан айырып Сени,
Қорған қалаларыңды талан-тараж қылады».
12 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Бир шопан арысланның аўзынан қойдың еки
туяғын,
Ямаса қулағының бир бөлегин алып қалғанындай,
Самарияда жасап атырған израиллылар да,
Төсегиниң бир шети хәм жуқа көрпеси менен ғана
аман қалады.
13 Қулақ салың хәм Яқыптың урпақларын
ескертиң!»
Құдай Ийе, Әлемниң Құдайы былай дейди:
14 «Жынаятлары себепли Мен Израилды жазалаған
күни,
Бейт-Элдиң қурбанлық орынларын жоқ қыламан,
Кесилип жерге түседи қурбанлық орынның
шақлары.
15 Қысқы хәм жазғы сарайларды бузып таслайман,
Пил сүйеги менен безелген сарайлар ўайран
қылынады,
Көп үйлер жоқ болады».
Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

4 Хәй, Самария тауындағы семиз сыйырлардай болған хаяллар,
Кулақ салың мына сөзлерге:
Кәмбағалларды езесиз,
Жарлыларға жәбир бересиз,
Күйеулеріңізге: «Ишимлик алып келиң, ишемиз»,
– дейсиз.

² Қудай Ийе Өз мухаддеслиги хақы ант ишип, былай дейди:
«Мине, сизлерди шанышқы менен илдирип,
Қалғанларыңызды балықтай қармақ пенен сүйреп кететуғын күнлер келеди.

³ Хәр бириңиз бузылған дийўал жарықларынан алып өтилип,
Хармонға ылақтырыласыз». Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

Израил халқының Қудайға қайтып келмеуі

⁴ «Бейт-Элге барып, гүна ислей берің, Гилгалға кетип, гүнаңызды көбейтиң! Азанда қурбанлықтарыңызды усының, Хәр үш күннен оннан бириңизди алып келиң.
⁵ Ашытқы салынған шөректі миннетдаршылық садақасы етип жандырың, Ықтыярлы садақаларыңызды хәммеге жәрия қылың.

Себеби усындай қылыўды хош көресиз, хәй Израил халқы», – дейди Қудай Ийе.

⁶ «Соның ушын, барлық қалаларыңызға ашлық жибердим,
Жасап атырған хәр бир жериңизде нанға зар қылдым,

Сонда да, сизлер Маған қайтып келмедиңиз», – дейди Жаратқан Ийе.

⁷ «Жыйын-теримге үш ай қалғанда, Мен сизлерге жаўын жаўдырмай қойдым. Бир қалаға жаўын жаўдырдым, Екиншисине жаўдырмадым. Бир атызға жаўын жаўды, Басқасы жаўын жаўмағанлықтан қуўрап қалды.

⁸ Еки-үш қаланың халқы суў ишиў ушын, Басқа бир қалаға сүйретилип барса да, Олардың шөли қанбады.

Сонда да, сизлер Маған қайтып келмедиңиз», – дейди Жаратқан Ийе.

⁹ «Қайта-қайта егисликлериңизди қуўратып, оларға кеселлик жиберип жазаладым, Шегирткелер бағларыңызды, жүзимзарларыңызды,

Және де, әнжир хәм зәйтүнлериңизди жеди. Сонда да, сизлер Маған қайтып келмедиңиз», – дейди Жаратқан Ийе.

¹⁰ «Мысырда ислегеним сыяқлы, Араңызға оба кеселлигин жибердим, Жигитлериңизди қылыш жүзинен өткердим, Атларыңызды душпанларыңызға бердим, Ордаңыздағы өлилердің ийисине мурныңызды толтырдым.

Сонда да, сизлер Маған қайтып келмедиңиз», – дейди Жаратқан Ийе.

¹¹ «Қудайыңыз болған Мен Содом хәм Гомораны қыйратқанымдай,
Сизлердің айырымларыңызды қыйраттым,
Сизлер от ишинен шығарып алынған шала жанған ағаштай болдыңыз.

Сонда да, сизлер Маған қайтып келмедиңиз», – дейди Жаратқан Ийе.

¹² «Сонлықтан Израил, сени жазалайман, Шынында, саған Мен усыны ислеймен, Қудайыңның хәкминне таярлан, хәй Израил!»

¹³ Өйткени тауларды қәлиплестирип, самалды жаратқан,
Ой-пикирлерин адамзатқа ашып берген,
Таң нурын қараңғылыққа айландырған Ол,
Дүньяның ең бийик жерлерин басып жүр,
Оның аты Жаратқан Ийе, Әлемнің Қудайыдур.

Израил халқы ушын айтылған толғау

5 Израил халқы, сизлер хаққында айтатуғын, Жоқлаў жырыма кулақ салың:

² «Қыз Израил жығылды,
Енди қайтып тура алмайды,
Ол жалғыз аўнап жатыр өз жерінде,
Оны турғызатуғын хеш ким жоқ».

³ Соның ушын, Қудай Ийе былай дейди:
«Қаладан Израил халқының мың жаўынгери шықса,
Жүз жаўынгери ғана аман қалады,
Қаладан жүз жаўынгери шықса,
Он жаўынгери ғана аман қалады».

Тәубеге шақырыу

⁴ Соның ушын, Жаратқан Ийе Израил халқына былай дейди:

«Маған қайтың, сонда жасайсыз,
⁵ Бейт-Элге бармаңлар, Гилгалға аяқ баспаңлар, Беер-Шебаға өтип кетпеңдер,
Себеби Гилгал халқы сөзсиз сүргин етиледі,
Бейт-Эл хеш нәрсе болмай қалады».

⁶ Жаратқан Ийеге қайтың, сонда жасайсыз,
Болмаса, Ол Юсуптиң халқына қарсы оттай лаўлайды,

Бейт-Элди жағып жоқ қылады.
Жалынды өширетуғын хеш ким болмайды.

⁷ Хәй, әдалатты ашшы жуўсанға айландырғанлар,
Хақлықты жерге урғанлар!

⁸ Үркер хәм Орион жулдыз топарларын жаратқанның,

Түпсиз қараңғылықты таң нурына айландырып,
Күндизди түндей қараңғы қылғанның,
Теңиз суўларын шақырып,
Жер жүзине қуйғанның аты Жаратқан Ийедур.

⁹ Ол күшлилерди жылдырымдай жығады,
Қорған қаланы жер менен жексен қылады.

¹⁰ Сизлер қала дәрұазасындағы жыйында
әдалатлы қазылардан жеркенесиз,
Хақыйқатты сөйлегенлерди жаман көресиз.

¹¹ Кәмбағалды езесиз,
Оған аұыр салық салып, бийдайын тартып аласыз,
Тастан жонып үй салсаңыз да, онда жасай
алмайсыз.

Гөззал жүзимзар отырғызсаңыз да, оның шарабын
ишпейсиз.

¹² Жынаятларыңыз сөзсиз көп,
Гүналарыңыз сансыз екенін билемен.
Хақ адамды жәбирлеп, пара аласыз,
Қала дәрұазасындағы хұким жыйналысы
ұақтында,

Бийшараның хақын жейсиз!

¹³ Соның ушын, сондай заманда,
Ақыллы адам үнсизлік сақлайды,
Себеби бул жаман замандур.

¹⁴ Жаманлыққа емес, жақсылыққа умтылың,
Сонда сизлер жасайсыз,
Солай етип, өзлериңиз айтқандай,
Жаратқан Ийе, Әлемнің Қудайы сизлер менен
бирге болады.

¹⁵ Жаманлықты жек көриң,
Жақсылықты сүйиң,
Қала дәрұазасындағы хұким жыйналысында
әдалатты тиклең.

Мүмкин, Жаратқан Ийе, Әлемнің Қудайы,
Юсуптиң халқынан аман қалғанларына рехим
қылар.

¹⁶ Сонлықтан, Жаратқан Ийе,
Әлемнің Қудайы, Ийе былай дейди:
«Барлық майданларда халық зар жыласады,
Барлық көшелерде олар ұай-ұай салысады,
Дийханларды аза тутыу ушын,
Жоқлау айтатуғынларды жылау ушын шақырады.

¹⁷ Барлық жүзимзарларда зар жылау еситиледи,
Өйткени Мен араңыздан өтемен».
Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

Жаратқан Ийениң күни

¹⁸ Жаратқан Ийениң күнин аңсап күтип
атырғанлар, хәсирет шегесиз!
Жаратқан Ийениң хұким күнин күтиўдиң не
кереги бар?

Ол күн жақтылық емес, қараңғылық болады.
¹⁹ Сол күни бир адам арысланнан қашса,
Алдыннан айыу шыққандай болар,
Оннан да қашып, үйине аман қайтса,
Қолы менен дийўалға сүйенип турғанда,
Оны жылан шағып алғандай болар.

²⁰ Жаратқан Ийениң күни қараңғылық емес,
жақтылық бола ма?

Ол қойыу қараңғылық, онда жақтылық жоқ.

²¹ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Байрамларыңызды жек көремен,
Олардан жеркенемен,
Хош көрмеймен мухаддес жыйналысларыңызды.

²² Жандырылатуғын қурбанлық хәм ғәлле
садақаларыңызды,
Маған усынсаңыз да, оларды қабыл етпеймен.

Семиртилген малларыңыздан татыулық
қурбанлықларын берсеңиз де,
Мен оларға нәзеримди де салмайман.

²³ Узақластырың Меннен шауқымлы
қосықларыңызды,
Тыңламайман арфа менен шерткен
сазларыңызды.

²⁴ Оның орнына әдалат ағын суў сыяқлы,
Хақыйқатлық мәңги ағатуғын дәрьядай ағып
турсын.

²⁵ Хәй, Израил халқы, шөлде қырық жыл
даўамында,
Усынған қурбанлықлар хәм ғәлле садақаларыңыз
Маған ба еди?

²⁶ Патша деп атаған Саккут мүсинин,
Жулдыз қудайы деп атаған Кайўан мүсинин,
Өзлериңиз ушын ислеп алған усы мүсинлерди
алып жүресиз.

²⁷ Және сизлерди Дамасктиң арғы жағына сүргин
қыламан».
Булар Жаратқан Ийениң сөзлери,
Оның аты – Әлемнің Қудайы.

Израилдың жазаланыуы

6 Хәсирет шегесизлер, Сионда бийғам жасап
атырғанлар,
Самария таўында өзлерин аманлық ишиндемиз,
деп есаплағанлар!

Миллетлердиң абырайлы адамлары болып
саналатуғынлар,
Израил халқы сизлерге арқа сүйеп келеди.

² Калне қаласына барың хәм көриң,
Ол жерден уллы Хаматқа өтиң,
Кейин филистлердиң Гат қаласына қарай түсиң.
Сизлердиң еки патшалығыңыздың олардикинен
артықмашылығы бар ма?

Олардың жерлери сизлердикинен үлкен бе еди?

³ Апат күнин узақ санап,
Жаўызлықты жақынластырып атырғанлар,
⁴ Пил сүйегинен соғылған кәтте жатқанлар,
Төсеклеринде созылып жамбаслағанлар,
Сүриўлердиң ишинен қозыларды,
Жайлаўдағы семиз таналарды жегенлер!

⁵ Өзлериңизше Даўытқа уқсап қосықлар шығарып,
Арфа сазы астында қосықлар айтқанлар!
⁶ Үлкен кеселер менен шарап ишип,
Майдың ең жақсысын үстине сүрткенлер,
Юсуптиң халқының қулаўына немқурайды
қарағанлар!

⁷ Сизлер биринши болып сүргинге әкетилесиз,
Жамбаслап өткизетуғын зыяпатларыңыз
таўысылады.

⁸ Қудай Ийе Өз аты менен ант ишеди,
Әлемнің Қудайы, Жаратқан Ийе былай дейди:
«Яқыптың менменлигинен жеркенемен,

Оның қорған қалаларын жек көремен.
 Қаланы хәм ишиндегилердің хәммесин,
 Душпанға тәслим қыламан».
⁹ Егер бир үйде он адам қалса,
 Олар да өледі.
¹⁰ Мархұмның жақын ағайини жерлеуі үшін өлини алыуға келгенде,
 Үйдің ишиндеги адамнан: «Қасыңда және биреу бар ма?» – деп сорады,
 Ол: «Хеш ким жоқ», – деп жууап береді.
 Кейин ағайини: «Тыныш, Жаратқан Ийениң атын тилге алмайық!» – дейди.
¹¹ Мине, Жаратқан Ийе буйрық берип атыр,
 Үлкен үйлер бузып тасланады,
 Кишкене үйлер жер менен жексен болады.
¹² Атлар жартас үстинде шаба ала ма?
 Ким өгизди жегип, теңизди сүре алады?
 Бирақ сизлер әдалатты зәхәрге,
 Хәқлық мийуесин ашшы жуусанға айландырдыңыз.
¹³ Ло-Девар қаласын қолға киргиздик, деп қуғанғанлар:
 «Қарнайым қаласын өз күшимиз бенен басып алдық», – дейсиз.
¹⁴ Бирақ Әлемнің Қудайы, Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Мине, соның ушын, хәй Израил халқы,
 Сизлерге қарсы бир халықты жиберемен,
 Олар Лебо-Хаматтан Араба ойпатлығына дейин сизлерди езеди».

Жаза хәққында аян

7 Қудай Ийе маған мынаны көрсетти: патшаға тийисли өт шөп жыйнап алынғаннан соң, жаңадан шөплер шыға баслағанда, Жаратқан Ийе шегиртке үйирин пайда қылды. ² Шегирткелер елдеги барлық жасыл шөптерди жеп тауысқанда, мен:
 – Қудай Ийе, өтинемен кешир!
 Яқып буннан қалай аман қалады?
 Ол жүдә хәлсиз халық! – дедим.
³ Жаратқан Ийе Өз ырайынан қайтты.
 – Булай болмайды, – деди Ол.
⁴ Қудай Ийе және маған мынаны көрсетти: Қудай Ийе от жаудырды, от терең сууларды жалмап таслады хәм жерди жандыра баслады. ⁵ Сонда мен:
 – Қудай Ийе, өтинемен, тоқтат!
 Яқып буннан қалай аман қалады?
 Ол жүдә хәлсиз халық! – дедим.
⁶ Жаратқан Ийе Өз ырайынан қайтты.
 – Булай болмайды, – деди.
⁷ Басқа аянда маған мынаны көрсетти: Ийе бир өлшеу жибин услап, өрилген тик дийуалдың қасында турды.
⁸ Жаратқан Ийе:
 – Не көрип турсаң, Амос? – деп сорады.
 Мен:
 – Бир өлшеу жибин, – дедим.

Ийе былай деди:
 – Мине, халқым Израилдың ортасына да бир өлшеу жибин қояман. Енди артық оларды кеширмеймен.
⁹ Ысақ әуладының сыйынатуғын орынлары жоқ болады,
 Израилдың мухаддес орынлары қыйратылады,
 Яробам нәсилине қарсы қылыш жалаңашлайман.

Амос хәм Амасия

¹⁰ Бейт-Элдеги рууханий Амасия Израил патшасы Яробамға хабар жиберип, былай деди: «Амос Израил халқының арасында саған қарсы тил бириктирип атыр. Жер оның сөзлерин көтере алмайды. ¹¹ Себеби Амос былай деп атыр:
 „Яробам қылыш пенен өлтириледи,
 Израил өз жеринен алысқа,
 Сөзсиз сүргин етип әкетиледи“».
¹² Соннан кейин, Амасия Амосқа:
 – Хәй, уәлий, бул жерден кетип, Яхудаға қаш. Наныңды сол жерден тауып, сол жерде пайғамбаршылық ет. ¹³ Енди артық Бейт-Элде пайғамбаршылық қылма. Өйткени бул жер патшаның мухаддес жери, патшалықтың ибадатханасы, – деди.
¹⁴ Амос оған былай деп жууап берди:
 – Мен пайғамбар да емеспен, пайғамбардың шәкирти де емеспен. Мен мал бағып, жабайы әнжир ағашларын өсиремен. ¹⁵ Сүриу бағып жүргенимде, Жаратқан Ийе мени шақырып: «Бар, халқым Израилға пайғамбаршылық қыл», – деди.
¹⁶ Енди Жаратқан Ийениң сөзлерине қулақ сал. Сен:
 «Израилға қарсы пайғамбаршылық қылма,
 Ысақ әуладына қарсы сөйлем!» – дейсең.
¹⁷ Соның ушын, Жаратқан Ийе былай дейди:
 «Хаялың қалада жезөкше болады,
 Ул хәм қызларың қылыш жүзинен өткизиледи.
 Жериң өлшенип, басқаларға бөлистирип бериледи,
 Ал өзиң харам саналған бир журтта өлесең.
 Израил халқы өз жеринен алысқа,
 Сөзсиз сүргин етип әкетиледи».

Бир себет мийуе

8 Қудай Ийе маған мынаны көрсетти: мине, бир себет пискен мийуе тур. ² Ол меннен:
 – Нени көрип турсаң, Амос? – деп сорады.
 – Бир себет пискен мийуени, – деп жууап бердим.
 Соннан кейин, Жаратқан Ийе:
 – Халқым Израилдың ақыры келди. Енди оларды артық кеширмеймен. ³ Сол күни ибадатханадағы қосықлар қайғылы жоқлауға айланады. Хәмме жер өлилерге толады, үнсизлик сақлансын, – деди. Буны Қудай Ийе айтты.
⁴ Қулақ салың, жарлыны езиушилер,
 Елдеги кәмбағалларды жоқ еткенлер!
⁵ Сизлер былай дейсиз:

«Жаңа ай байрамы өтиуден дәннимизди сатамыз, Шаббат күни өтиуден бийдайымызды базарға шығарамыз.

Эфаны киширейтип, шекелди үлкейтемиз, Тәрезиден урып, алыұшыларды алдаймыз.

⁶ Жарлыларды гүмиске, Кәмбағалларды бир жуп аяқ кийимге сатып аламыз,

Дәннің орнына қайық сатамыз».

⁷ Яқыптың менменлигине қарсы Жаратқан Ийе ант ишип, былай дейди:

«Олардың қылмыстарын хеш қашан умытпайман.

⁸ Соның ушын, жер титирейди, Онда жасайтуғынлардың хәммеси қайғыға батады.

Пүткил жер жүзи Нил дәрьясындай тасып, көтериледи,

Мысырдағы Нил дәрьясы сыяқлы қайтадан төменлейди».

⁹ Қудай Ийе былай дейди:

«Сол күни, түсте қуяшты батыраман, Күпә-күндиз жер жүзин қараңғылық пенен қаплайман.

¹⁰ Байрамларыңызды қайғыға, Барлық қосықларыңызды жоқлауға айландыраман.

Хәр бириңизге аза кийим кийдиремен, Басыңыздағы шашларыңызды алдыраман.

Сол күни жалғыз улдан айырылғандай жоқлау айтылып,

Шынында, ақыры ашшы қайғылы күн болады».

¹¹ Қудай Ийе былай дейди:

«Мынадай күнлер келеди, Жер жүзине ашлық жиберемен.

Нан хәм суў қыткершилигинен емес, Жаратқан Ийенің, Мениң сөзлеримди еситпегенликтен, аш қалады.

¹² Жаратқан Ийенің, Мениң сөзлеримди излеп, Адамлар теңизден теңизге өтип, Арқадан шығысқа барады.

Ол жақтан бул жаққа барып, сарсаң болады, Бирақ оны таба алмайды.

¹³ Сол күни гөззал қызлар хәм жас жигитлер, Шөллеп халдан таяды.

¹⁴ Самарияның Ашима деген буты менен ант ишип:

„Хәй, Дан, сениң қудайыңның тирилиги хақы, Беер-Шебаға алып баратуғын зыярат жолы хақы“, – дейтуғынлар,

Жерге қулап, қайтып тура алмайды».

Израилдың хұким етилиуи

9 Мен Ийени көрдим,

Ол қурбанлық орынның қасында турып, былай деди:

«Тиреп турған сүтинлердің төбесине урың, Босағалары ләрзеге келсин.

Олар адамлардың үстине қуласын,

Аман қалғанларын қылыш жүзинен өткеремең, Олардан хеш бири қашып кете алмайды, Биреуи де аман қалмайды.

² Хәттеки, олар өлилер мәканына кирсе де, Қолымды созып, шығарып аламан.

Көклерге шығып алса да, Ол жерден тартып түсиремең.

³ Кармел тауының жоқарысына жасырынып алса да,

Олардың изине түсип, тауып аламан.

Меннен жасырыныу ушын теңиз түбине түссе де, Теңиз жыланына буйырып, оларды шақтыраман.

⁴ Душпанлар оларды сүргин қылып алып кетсе де, Қылышқа буйрық берип, хәммесин қырып таслатаман.

Жақсылық ушын емес, ал жаманлық ушын, Оларға Өз нәзеримди таслайман».

⁵ Ийе, Әлемнің Жаратқан Ийеси, Жерге қол тийгизгенде, жер ерип кетеди, Онда жасайтуғынлардың хәммеси қайғыға батады.

Пүткил жер жүзи Нил дәрьясындай тасып, көтериледи,

Мысырдағы Нил дәрьясы сыяқлы қайтадан төменлейди.

⁶ Ол сарайының жоқарғы бөлмесин көкке құрды, Оның тийкарын жер жүзине орнатты.

Ол теңиз сууларын жыйнап, жер жүзине төгеди, Оның аты Жаратқан Ийе.

⁷ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Хәй, Израил халқы, Мениң ушын кушлылардан қандай айырмашылығыңыз бар? Израил халқын Мысырдан, Филист халқын Кафтордан, Арамлыларды Кирден алып шыққан Мен емеспен бе?»

⁸ «Мине, Қудай Ийенің, Мениң көзлерим, Гүнакар патшалықтың үстинде.

Оны жер жүзинен сыпырып таслайман, Бирақ оларды, Яқыптың урпақтарын пүткиллей жоқ қылмайман, – дейди Жаратқан Ийе.

⁹ – Мине, Мен буйрық беремен, Барлық миллетлер арасындағы Израил халқын, Дәнди електен өткергендей етип, електен өткеремең,

Жақсы дәннің биреуи де жерге түспейди.

¹⁰ Халқымның арасындағы барлық гүнакарлар, „Апаттан узақтамыз, апатқа дуушар болмаймыз“, – дегенлер,

Қылыш жүзинен өткериледи».

Жаратқан Ийенің Израилға берген уәдеси

¹¹ «Сол күни Дауыттың қулаған патшалығын қайтадан тиклеймен,

Дийуалларының жарық жерлерин сыбап, Бузылған жерлерин оңлайман.

Оны бурынғы қалпине келтиремен.

¹² Солай етип, Израил халқы эдомлылардың аман қалғанларына,

Маған тийисли болған барлық миллетлерге ийелик етеди».

Бул сөзлерди усылардың хәммесин иске асырыўшы Жаратқан Ийе айтпақта.

¹³ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Мине, мынадай күнлер келеди,
Дийхан зүрәәтти жыйнап, терип үлгерместен,
Келеси жер айдайтұғын ўақыт келеди,
Шарап таярлап үлгерместен,
Жүзимниң мийўеси және писеди.

Таўлардан мазалы шарап тамады,
Барлық төбешиклерден жерге ағып түседи.

¹⁴ Сүргин болған халқым Израилды қайтарып алып келемен,

Олар ўайран болған қалаларын қайта тиклеп, сол жерде жасайды,

Жүзимзарлар егип, шарабын ишеди,
Бағлар отырғызып, мийўелеринен жейди.

¹⁵ Мен оларды өз жерине егемен,
Мен берген жерден,
Оларды ҳеш ким суўырып тасламайды».
Буны Қудайыңыз Жаратқан Ийе айтпақта.

Обадия

Эдомның жазаланыуы

1 Бул Обадияның көрген аяны.
Қудай Ийе Эдом хаққында бул сөзлерди айтты.
Жаратқан Ийеден хабар еситтик.
Халықларға жиберилген хабаршы:
«Келиңдер, Эдомға урыс ашайық!» – деди.
² «Хэй, Эдом, сени халықлар арасында хәлсиз қыламан,
Сен оғада жеркенишли боласаң.
³ Жартастың қуысларында жасап,
Үйлеріңди бийиклерге құрдың,
Жүрегіңдеги менменлик сени алдады.
Өзіңше: „Ким мени жерге түсире алады?“ – дедиң.
⁴ Бүркиттей жоқарыласаң да,
Уяң жулдызлар арасында болса да,
Ол жерден төменге түсиремен сени», – деди
Жаратқан Ийе.
⁵ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Уры хәм қарақшылар түнде келсе,
Тек ғана өзлерине керегин алмай ма?
Жүзим теретуғынлар бағыңа кирсе,
Азғантай болса да, жүзим қалдырмай ма?
Бирақ сен толық набыт боласаң.
⁶ Эсаўдың әулады – Эдом,
Сениң хәмме нәрсең талан-тараж қылынатұғыны соншелли,
Хәттеки, жасырын ғәзийнелерің де табылып,
тартып алынады.
⁷ Барлық аўқамластарың саған қарсы шығып,
Сени өз жериңнен қуып шығарады.
Келисим дүзгенлерің сени алдап, жеңилiske ушыратады,
Наныңды жегенлер саған дузақ курады,
Ал сен буны билмей қаласаң».
⁸ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Сол күни Эдомның дана адамларын,
Эсаў таўлы үлкелеріндеги ақыллы адамларды жоқ қыламан.
⁹ Хэй, Теман, сениң жаўынгерлерің қорқынышқа түседі,
Эсаў таўлы үлкелеріндеги хәр бир адам жоқ қылынады.
¹⁰ Туўысқаныңа, яғнай Яқыпқа,
Ислеген жаўызлықтарың ушын шерменде болып,
Мәңгиге жоқ боласаң.

¹¹ Оның мал-мүлкін жат жерлилер алып кеткен күни,

Сен узақтан қарап турдың.
Жат халықлар Ерусалим дәруазаларына кирип,
Ол ушын шек таслағанда,
Сен де олар сыяқлы ис туттың.

¹² Туўысқаныңның басына түскен бахытсызлығы ушын,

Қол қаўсырып, қарап турмауың керек еди.
Яхуда халқы қырғынға ушырағанда, қуғанбауың керек еди,

Апат күнлерінде, мақтанбауың керек еди.

¹³ Халқым апатқа ушыраған күни, қала дәруазаларына кирмеуің керек еди.

Сол күни халқым ушыраған бахытсызлыққа қуғанбауың керек еди.

Олар азапқа дуўшар болғанда, мал-мүлкін олжа қылмауың керек еди.

¹⁴ Қашып баратырғанларды өлтириу ушын,
Жол кесилиспелерин тоспауың керек еди.
Сол апат күнінде аман қалғанларды,
Душпан қолына тапсырмауың керек еди».

Қудайдың басқа халықларды хуқим қылуы

¹⁵ «Мениң, Жаратқан Ийениң барлық халықларды хуқим қылатуғын күним жақынласты,

Хэй, Эдом, сен не ислеген болсаң, саған да сол исленеди,

Ислеген қылмысларың өз басыңа түседі.

¹⁶ Сизлер мухаддес таўымда ғәзеп шарабын ишип алғаныңыз сыяқлы,

Барлық халықлар да сол шараптан симиреди.
Ишип-ишип бул дүньядан жоқ болып кетеди».

Израилдың жеңиси

¹⁷ «Сион таўы аман қалғанларға пана болады,
Ол жер мухаддес болады.

Яқыптың урпақлары тартып алынған мүлкіне қайтадан ийелик қылады,

¹⁸ Яқыптың урпақлары от,

Юсуптиң халқы жалын,
Эсаўдың халқы сабан болып қалады.

Оларды өртеп, жоқ қылады,
Эсаўдың әуладынан аман қалғаны болмайды».

Булар Жаратқан Ийениң сөзлери.

¹⁹ Негебте жасайтуғын Яхуда халқы Эсаўдың таўлы үлкелерин ийелейди. Ал батыстағы таў етеклерінде жасайтуғынлар Филист, Эфрайым хәм

Самария жерлерин ийелейди. Беняминлилер
Гиладты ийелеп алады. ²⁰ Сүргин етилген израиллы
жаўынгерлер Сарафатқа дейин созылған Кенаан
жерлерин ийелейди. Ерусалимнен сүргин қылынып
Сефарадта жасап атырғанлар Негебтеги қалаларды

ийелеп алады. ²¹ Жеңимпазлар Эсаўдың таўлары
үстинен хұкимдарлық қылыў ушын, Сион таўына
шығады. Бул патшалық Жаратқан Ийеге тийисли
болады.

Юнус

Юнустың Жаратқан Ийеден қашыуы

1 Жаратқан Ийе Амиттай улы Юнусқа былай деди: ² «Қәнекей, уллы Ниневия қаласына бар да, халқына ұаз айт. Себеби олардың жауызлықтары Маған жетип келди».

³ Бирақ Юнус Жаратқан Ийеден Таршишке қашпақшы болды. Ол Яфо [†] қаласына келип, Таршишке ^{††} баратуғын бир кемени тапты. Жол қақысын төлеп, кемеге отырды да, Жаратқан Ийениң нәзеринен қашыуы ушын, Таршишке қарай жолға шықты.

⁴ Сонда Жаратқан Ийе теңизге күшли самал жиберди. Теңизде қәхәрли дауыл көтерилип, кеме шыл-пәрше болып сынып кетейин деп қалды.

⁵ Кемешилерди қорқыныш бийлеп, хәр бири өз қудайына дауыслап жалбарына баслады хәм кемени жеңиллетиу ушын жүклерди теңизге таслады. Юнус болса, кемениң төменги қабатына түсип жатып, терең уйқыға кеткен еди.

⁶ Кеме басшысы Юнустың жанына барып: «Хәй! Сен қалай уйықлап атырсаң? Тур, өз қудайыңа жалбарын. Мүмкин, ол бизлерди есине алар хәм бизлер аман қалармыз», – деди.

⁷ Соңынан кемешилер бир-бирине: «Келиңлер, шек таслайық хәм бул апат басымызға ким себебли түскенин билейик», – деди. Олар шек таслады хәм шек Юнусқа түсти.

⁸ Олар Юнустан:

– Бизлерге айт, бул апат бизлердиң басымызға сен себебли түскен жоқ па? Кәсип-кәриң не, қаяқтан киятырсаң? Өзиң қай жерлисең хәм қайсы миллетке тийислисең? – деп сорады.

⁹ Юнус:

– Мен евреймен, теңизди хәм жерди жаратқан аспанның Қудайы Жаратқан Ийеге сыйынаман, – деп жууап берди.

¹⁰ Кемешилерди қатты қорқыныш бийлеп, олар Юнустан: «Неге булай иследиң?» – деп сорады. Олар Юнустың Жаратқан Ийеден қашып киятырғанын билетуғын еди. Өйткени Юнус оларға буны айтып берген еди.

¹¹ Теңиз қутырыуын кем-кемнен күшейте берди.

Олар Юнустан:

– Теңиздиң тынышланыуы ушын бизлер саған не ислеуимиз керек? – деп сорады.

¹² Ол:

– Мени көтерип, теңизге ылақтырың, сонда ол тынышланады. Себеби бул күшли дауылға мен себебли дуушар болғаныңызды билемен, – деп жууап берди.

¹³ Кемешилер қурғақлыққа жетиу ушын бар күшлерин салып ескек ессе де, бирақ жете алмады. Өйткени теңиз оларға қарсы қутырыуын кем-кемнен күшейте берди. ¹⁴ Сонда олар Жаратқан Ийеге дауыслап былай деди: «О, Жаратқан Ийе! Саған жалбарынамыз, усы адамның жаны себебли бизлер набыт болмайық. Егер ол айыпсыз болса, оның қаны ушын бизлерди жууапкер қылма. Себеби Сен, Жаратқан Ийе, Өзиңе мақул болған исти иследиң». ¹⁵ Соңынан олар Юнусты теңизге ылақтырып жиберди. Сонда қутырып турған теңиз тынышланды.

¹⁶ Бул ұақыя себебли кемешилер Жаратқан Ийеден қатты қорқып қалды хәм Оған арнап қурбанлық шалып, ўәделер берди.

2 Сол ұақытта Жаратқан Ийе Юнусты жутыуы ушын үлкен бир балықты жиберди. Юнус үш күн, үш түн усы балықтың ишинде болды.

² Юнус балықтың ишинде өзиниң Қудай Ийесине былай деп дууа етти:

Юнустың дууасы

³ «Ауыр жағдайға түскенимде, Сени шақырдым Жаратқан Ийе! Жууап бердиң Сен маған.

Өлилер мәканының [‡] түпкиринен, Жәрдем сорап бақырдым,

Еситтиң Сен дауысымды мениң. ⁴ Тереңликке, теңиз түбине ылақтырдың мени, Қоршады суу ағыслары әтирапымды. Пүткил сууларың да, қутырған толқынларың да, Басып өтти үстимнен мениң.

⁵ Сонда мен былай дедим:

„Қууылғанман Сениң алдыңнан, Бирақ көремен және мухаддес Ибадатханаңды“.

⁶ Суулар мени туншықтырды, Қоршап алды түпсизлик те, Басыма шырмалды теңиз шөплери.

⁷ Түстим таулар түбине, Қамалдым қапылары мәңгиге илинген жерге. Бирақ Сен, Қудай Ийем,

[†] Яфо – Жер Орта теңизиндеги Ерусалимге тийисли порт қала. ^{††} Таршиш – Испанияның кубла-батысында жайласқан қала болыуы мүмкин.

[‡] Өлилер мәканы – адамлар өлилерди жер астында туңғылықта сақланып турады деп түсинген.

Шуқырдан қутқардың жанымды мениң.
⁸ Жаным алқымыма тақалғанда,
 Еске алдым Жаратқан Ийени,
 Мениң дуғам Саған,
 Жетип барды мухаддес Ибадатханаңа.
⁹ Жарамсыз бутларға табыныушылар,
 Опасызлық еткен болар.
¹⁰ Бирақ алғыс-мақтау айтып мен,
 Саған құрбанлық шаламан.
 Құзимнің берген үәдемди орынлайман,
 Құтқарылыу келеди Жаратқан Ийеден!»
¹¹ Жаратқан Ийе балыққа буйрық берди хәм ол
 Юнусты құрғақлыққа қусып шығарып жиберди.

Юнустың Ниневияға барыуы

3 Жаратқан Ийе Юнусқа екінши мәрте былай деди: ² «Қәнекей, уллы Ниневия қаласына бар да, саған айтатуғынларымды халыққа жәрияла».
³ Юнус Жаратқан Ийениң сөзине бойсынып, Ниневияға кетти. Ниневия сондай үлкен қала болып, оны басып өтиуге үш күнлик жол жүриу керек еди. ⁴ Солай етип, Юнус қалаға кирип, бир күнлик жолды басып өткеннен соң: «Қырық күннен кейин Ниневия қыйратылады», – деп жәриялады.
⁵ Сонда Ниневия халқы Қудайға исенди хәм олар ораза тутыуды жәриялап, уллысынан кишисине дейин аза кийимин кийди.
⁶ Бул хабар Ниневия патшасына жетип барғанда, ол тахтынан түсип, үстиндеги патшалық кийимлерин шешти хәм аза кийимин кийип, күлге отырды [†]. ⁷ Соңынан ол Ниневияда өзиниң хәм ақсүйеклериниң атынан мына буйрықты жәриялатты: «Хеш бир адам да, хайуан да, ири мал да, майда мал да хеш нәрсе жемесин, жайлауға бармасын хәм суу ишпесин. ⁸ Адамлар да, хайуанлар да аза кийиминде болсын. Хәр бир адам Қудайға бар күши менен жалбарынып, өзлериниң жаман жолларынан хәм жауызлық ислеуден ұаз кешсин. ⁹ Ким биледи, мүмкин, сонда Қудай пикирин өзгертер, лаулаған ғәзебинен қайтар хәм бизлер набыт болмаспыз».

¹⁰ Сонда Қудай ниневиялылардың қылған ислерин хәм олардың жаман жолдан қайтқанын

[†] Күлге отырды – бул терең қайғыны ямаса тәубеге келиуде билдиретуғын ис-хәрекет.

кәрди. Сонлықтан оларға жаны ашып, жиберемен деген апатты жибермеді.

Юнустың Қудайдың реҳимине ашыулануы

4 Сонда Юнус буған қатты ренжип, ашыуланды. ² Ол Жаратқан Ийеге былай деп дуға етті: «О, Жаратқан Ийе! Усындай болатуғынын өз елимде болған ұақтымда-ақ айтпаған ба едим? Сонлықтан да мен Таршишке қашқан едим. Себеби Сениң мийримли, реҳимли, сабыр-тақатлы, сүйиспеншилиги шексиз хәм жазалаудан ұаз кешетуғын Қудай екенинди билетуғын едим. ³ Енди өтинемен, Жаратқан Ийе, мениң жанымды ал. Себеби тири жүргенимнен гөре, өлгеним жақсырақ».

⁴ Жаратқан Ийе оған: «Сениң ашыулануыға хақың бар ма?» – деди.

⁵ Юнус қаладан шығып, оның шығыс тәрәпиндеги бир жерге барып отырды. Ол өзине шертек соғып алып, оның саясында отырды хәм қалаға не болатуғынын көриу ушын күте баслады. ⁶ Сонда Қудай Ийе Юнустың басына саясын түсирип, қайғысын жеңиллетсин деп, бир өсимлик өсирип шығарды. Юнус бул өсимликке қатты қуғанды. ⁷ Бирақ келеси күни таң атқанда, Қудай бир құртты жиберди хәм ол өсимликти кемирип, қуғуратып таслады. ⁸ Қуяш шыққанда, Қудай шығыстың қапырық самалын естирди. Қуяш Юнустың басын қатты қыздырғанлықтан, ол хәлсизлене баслады хәм өзине өлим тилеп: «Тири жүргенимнен гөре, өлгеним жақсырақ», – деди.

⁹ Бирақ Қудай оған:

– Өсимлик ушын ашыулануыға хақың бар ма? – деди.

Юнус:

– Әлбетте, хәттеки, өлгенше ашыулануыға хақым бар, – деди.

¹⁰ Сонда Жаратқан Ийе оған былай деди: «Бул өсимлик бир түнде шығып, бир түнде жоқ болды. Сен мийнет етип, бул өсимликти өсирмеген болсаң да, оған жаның ашып атыр. ¹¹ Ал Ниневияда болса, ақ пенен қараны айыра алмайтуғын бир жүз жигирма мыңнан аслам адам хәм көп санлы хайуанлар бар. Усы уллы қала ушын Мениң жаным қалай ашымасын?»

Миха

1 Яхуда патшалары Иотам, Ахаз хәм Хизкия хүкимдарлық еткен уақытлары морешетли Миха пайғамбарға Самария хәм Ерусалим хаққында аян болып, Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти:

Самария хәм Ерусалимнің хүким етилиуи

2 Хәй, пүткіл халықлар, кулақ салың!
Хәй, жер жүзи хәм онда жасаушылар, тыңлаң!
Құдай Ийе Өз мухаддес Ибадатханасынан сизлерге қарсы гүуалық береді.

3 Мине, Жаратқан Ийе Өз мәканынан шығып келер,
Жер жүзине түсип, таулар төбеси менен жүрер.

4 Сонда мум отта ерип кеткениндей,
Таулар Оның аяғы астында ерип кетер.
Төбешиклерден суу ағып түскениндей,
Олар ойпатлыққа қарай төгилер.

5 Булардың барлығы Яқып урпағының көтерилиси, Израил халқының гүналары себепли болар.
Яқып урпағының көтерилисине ким жууапкер?
Олардың бас қаласы Самария емес пе?
Яхудадағы төбешиклердеги бутпаразлыққа ким жууапкер?

Бас қала Ерусалим емес пе?
6 Сол себептен Жаратқан Ийе былай дейди:
«Самарияны қырдағы тас үйинине,
Жүзим егилетуғын жерге айландыраман,
Тасларын ойпатлыққа төгип,
Қаланың тийкарын жалаңашлайман.

7 Самарияның барлық бутлары бөлек-бөлек етип сындырылар,

Табынатуғын орынлардағы бузықшылық пенен жыйналған сауғалар жандырылар.

Бутлардың барлығын жоқ етемен.
Бузықлық жолы менен жыйналған сауғалар,
Басқа журттағы бузықларға төлем етип алып кетилер».

8 Мен, усы себепли жылап, дад саламан,
Жалаң аяқ хәм жалаңаш жүремен,
Сағалдай ууылдап, қайғыраман,
Үкидей бозлап, ах ураман.

9 Себеби Самарияның жарасына шыпа жоқ,
Бул жара Яхудаға да жуқты,
Жетип келди ол халқымның дәруазасына, хәттеки,
Ерусалимнің өзине.

10 Бул хабарды душпанымыз Гатқа еситтирмең!
Олардың алдында көз жасыңызды төкпең!

Бейт-Лафрада қайғыдан топыраққа аўнаң!

11 Хәй, Шафир халқы,
Жалаңаш хәм шерменде қалында сүргинге кетесиз.

Саанан турғынлары қалаларынан шықпайды,
Бейт-Эсел турғынлары жоқлау айтып, жас төгеди,
Енди Бейт-Эсел сизлерге жәрдем бере алмайды.

12 Марот турғынлары қутқарылуыды,
Сабырсызлық пенен күткен еди,
Бирақ Жаратқан Ийе жиберген апат,
Ерусалимнің дәруазасына жетип келди.

13 Хәй, Лахиш турғынлары, атларыңызды сауаш арбаларына қосың,

Қыз Сионды гүнаға баслаған сизлер боласыз.
Өйткени сизлер Израилдан өрнек алып, гүна иследиңиз.

14 Солай екен, хәй, Яхуда халқы,
Морешет-Гатқа сауғаларыңызды берип, хошласа берің.

Жәрдем күтер Израил патшалары Ахзиб қаласынан,
Бирақ олар алданды.

15 Хәй, Мареша турғынлары,
Жаратқан Ийе қалаңызды басқыншылардың қолына тапсырады,
Израилдың уллы басшылары Адулламдағы үңгирге жасырынады.

16 Хәй, Яхуда халқы, сүйикли балаларыңыз ушын,
Қайғырып, шашларыңызды алдырың,
Қузғынның басындай етип, тықырлатып таслаң.
Себеби сүргин етилер балаларыңыз.

Жарлыларды езгенлердің жазаланыуы

2 Жынаят қылыуды ойлайтуғынлар,
Хәттеки төсегинде жатқанда,
Жауызлық жобаластыратуғынлар, хәсирет шегесиз!

Таң атқанда, олар дүзген жобасын жүзеге асырады.

Себеби олардың соны ислеуге күши жетеди.
2 Кеули күсеген атызларды ийелеп,
Зорлық пенен үйлерди тартып алады.

Олар шаңарақларды езип, мийрас жерлерин басып алып атыр.

3 Сол себепли Жаратқан Ийе былай дейди:
«Мен бул халыққа сондай бир апат таярлап атырман,

Буннан хеш бириңиз қашып кете алмайсыз.

Басыңызды көтерип, жүре алмайсыз,
Себеби сондай апатшылық заман келеди.
4 Сол күн келгенде, сизлерди масқаралап,
Сизлер хаққында мынадай қайғылы жыр
айтылады:

„Бизлер пүткіллей ұайран болдық!
Жаратқан Ийе халқымыздың бары-жоғын
басқаларға үлестирди,
Жерлеримизди сатқынларға тарқатып берди“».

5 Соның ушын, Жаратқан Ийениң халқы қайтадан
жерди бөлискенде,
Хеш бириңиз шек бойынша үлес жер алмайсыз.

6 Олардың пайғамбарлары:
«Булар хаққында пайғамбаршылық етпе,
Ондай пайғамбаршылықты тоқтат,
Бизлер болмаймыз шерменде», – дейди.

7 «Хәй, Яқыптың нәсили,
Жаратқан Ийениң сабыры тауысылған ба екен?
Ол усындай еслерди қылар ма еди? – деп
айтыуыңыз орынлы ма?

Жаратқан Ийениң сөзлери туұры жүрген адамға,
Жақсылық алып келмей ме?»

8 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Жақында өз халқыңызға душпандай зулымлық
қылдыңыз!

Саұштан қайтқан адамлардай қәуетерсиз
жүргенлерди аңлып,
Олардың ийниндеги шапанын тартып алдыңыз.

9 Халқымның ҳаялларын өзлери унатқан өз
үйлеринен шығарып жибердиңиз,

Жас балалардың несийбесин мәңгиге қырқып
тасладыңыз.

10 Қәнекей, турың, кетиң бул жерден!
Артық аман-есенлик таба алмайсыз бул елден!
Өйткени гүнаңыз себепли елиңиз толық ұайран
болды».

11 Жалған сөйлейтуғын өтирикши келип:
«Сизлерге шарап хәм өткир ишимлик мол болады,
деп пайғамбаршылық қыламан», – десе,
Ол бул халықтың пайғамбары саналады!

Үмит ўәдеси

12 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Бирақ хәй, Яқып урпағы,
Мен хәммеңизди сөзсиз жыйнайман,
Қалған израиллыларды топлайман.
Қорадағы қойлардай, жайлаўдағы сүриўдей етип,
Жыйнайман сизлерди бир жерге.
Сонда толып-тасар елиңиз адамларға».

13 Қудай оларға жол ашады,
Тутқынлықтан азат етеди.
Қала дәрўазасынан шығып кетеди.
Патшаңыз болған Жаратқан Ийе оларға жетекши
болып, алдында жүреді.

Басшылардың хәм пайғамбарлардың гүнасы

3 Сонда мен былай дедим:

«Тыңлаңлар, Яқып урпағының басшылары,
Израил халқының хәкимдарлары!
Сизлер әдалаттың не екенин билиўиңиз керек
емес пе?

2 Ал сизлер болса, жақсылықтан жеркенип,
Жаманлықты жақсы көресиз.
Сизлер халқымның терисин сыйырып,
Етин сүйегинен сылып аласыз.

3 Халқымның гөшин жейсиз: терисин сыйырып,
сүйеклерин майдалайсыз,
Қазанға салынатұғын гөштей, табаға писиретуғын
еттей оларды туұрайсыз.

4 Жақын арада сизлер Жаратқан Ийеге
жалбарынасыз,
Деген менен, сол ўақытта жаўызлық ислегениңиз
ушын,
Ол сизлерден жүзин жасырады».

5 Халқын жолдан азғырған,
Өзин тойдырғанға тынышлық тилеген,
Ал аўзын майламағанға урыс жәриялаған
пайғамбарларға,
Жаратқан Ийе былай дейди:

6 «Соның ушын, үстиңизди қараңғы түн қаплайды,
Қараңғылықтан хеш қандай аян көре алмайсыз.
Хәй, пайғамбарлар, сизлер ушын қуяш батады,
Күндизиңиз қараңғылыққа айланады.

7 Уәлийлер шерменде болады,
Уятқа қалады палкерлер.
Қудай оларға жуўап бермегени ушын,
Уяттан жүзлерин жаўып алады».

8 Бирақ мен Яқып урпағына айыпларын,
Израил халқына гүналарын билдириў ушын,
Жаратқан Ийениң Руўхы менен күшке,
Әдиллик хәм батыллыққа толаман.

9 Қулақ салың, Яқып урпағының басшылары,
Израил халқының хәкимдарлары!
Әдилликтен жеркендиңиз,
Хақыйқатты бурмаладыңыз.

10 Қанлардың есесине тикледиңиз Сионды,
Әдилсизлик жолы менен қурдыңыз Ерусалимди.

11 Басшылары пара алып, хәким шығарады,
Руўханийлери дәмегөйлик пенен тәлим береді,
Пайғамбарлары пул алып, пайғамбаршылық
қылады.

Сондай болса да, олар:
«Жаратқан Ийе бизлер менен бирге,
Басымызға түспейди хеш қандай апат», – деп,
Жаратқан Ийеге арқа сүйегиси келеди.

12 Сонлықтан сизлер себепли Сион атыз сыяқлы
сүриледі,
Сизлер себепли Ерусалим қырдағы тас үйинине
айланады.

Ибадатхана турған тауды тоғайлық қаплайды.

Жаратқан Ийениң басқаруы

4 Ақырғы күнлер келгенде,
Жаратқан Ийениң Ибадатханасы қурылған таў,
Барлық таўлардан жоқары болып,

Хәмме төбешиклерден мәртебели болар.
Ығып барар ол жерге халықлар.
2 Көп миллетлер келип, былай дейди:
«Келиңдер, Жаратқан Ийениң тауына шығайық,
Яқыптың Қудайының Үйине кирейик.
Ол бизлерге Өз жолларын үйретсин,
Бизлер Оның жолынан жүрейик».
Өйткени нызам шығар Сионнан,
Жаратқан Ийениң сөзи келер Ерусалимнен.
3 Көп халықларды Жаратқан Ийе хұким қылар,
Жақын хәм узақтағы күшли миллетлер
арасындағы,
Жәнжеллерин шешип берер.
Олар қылышлардан пазналар соғар,
Найзалардан орақлар ислер.
Бир-бирине қылыш көтермес халықлар,
Сауаш қылыұды енди үйренбес олар.
4 Хәр ким өз жүзимзарының, әнжир ағашының
астында тыныш жасайды,
Хеш ким оларға абай етпейди.
Буны Әлемниң Жаратқан Ийесиниң Өзи айтады.
5 Барлық халықлар өз қудайларына ерсе де,
Бизлер Қудайымыз Жаратқан Ийениң жолынан
мәңги-бақыи жүремиз.

Израил халқы сүргиннен қайтып келеди

6 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Сол ақырғы күнлер келгенде,
Жыйнап аларман қырғынға ушырағанларды,
Топлайман қуұғын болғанларды,
Азапқа дуўшар еткенлеримди.
7 Қырғынға ушырағанларды аман сақлайман,
Қуұғын болғанлардан күшли халық дөретемен,
Сол күннен баслап, мәңгиге Мен, Жаратқан
Ийеңиз,
Сион тауында оларға хұкимдарлық қыламан.
8 Хәй, сүриўдиң гүзетиў минарасы,
Қыз Сионның қорғаны,
Хұкимдарлығың өзиңе қайтар,
Хәй, қыз Ерусалим, патшалығың қайта тикленер».
9 Ерусалим, неге сен дад салып, зарлайсаң?
Патшаң болмағаны ушын ба?
Толғақ тутқан хаялдай неге азап шегесең?
Мәсләхәтшиң өлгени ушын ба?
10 Хәй, қыз Сион, туўып атырған хаял сыяқлы,
Ах урып, өзиңди хәр тәрепке тасла.
Себеби қаладан шығып, шөл далаларға барып
қоныслайсаң,
Кейин Бабилонға әкетилип, сүргин етилесең.
Бирақ ол жерде сен азатлық табасаң,
Қутқарады сени Жаратқан Ийе душпан қолынан.
11 Деген менен, саған қарсы жыйналды бир талай
миллетлер,
Сен хәққында былай деп айтады олар:
«Келиңдер, Сионды хорлайық,
Басына түскенлерин тамаша қылайық».
12 Бирақ билмейди олар Жаратқан Ийениң
нийетин,

Оларды қырманға апарылатуғын дән
бауларындай жыйнап атыр,
Оның усы жобасын олар түсинбейди.
13 Жаратқан Ийе былай дейди:
«Хәй, қыз Сион, тур да, оларды басқылай басла!
Себеби темирден қыларман сениң шақларыңды,
Қоладан ислеймен сениң туяқларыңды,
Езип, майдалап таслайсаң көп халықларды.
Бағышлайсаң Маған алған олжаларыңды,
Пүткил жер жүзиниң Ийеси болған Жаратқан
Ийеге».
5 Хәй, Ерусалим, әскерлеринди топла!
Душпанлар бизди қамал қылды.
Олар таяқ пенен Израил хұкимдарының бетине
урды.

Бейтлехемнен шығатуғын көсем

2 Жаратқан Ийе былай дейди: «Хәй, Эфрата
аймағындағы Бейтлехем,
Яхудадағы қалалардың кишкенеси болсаң да,
Израилды Мениң атымнан басқаратуғын көсем
сеннен шығады.
Оның нәсили заманның басланыў дәуирине
барып тақалады».
3 Соның ушын, хәмиледар хаял көз жарып, уллы
болғанға дейин,
Жаратқан Ийе Израил халқын душпанларға
тәслим қылады.
Кейин сол сүргиндеги қалған туўысқанлары
қайтып,
Израил халқына қайта қосылады.
4 Ол келип, Жаратқан Ийеден алған күши менен,
Қудайы Жаратқан Ийениң атының уллылығы
менен,
Сүриўин бағады.
Пүткил дүнья оның уллылығын тән алады.
5 Тынышлық орнатыўшы ол болады.

Қутқарылыў хәм тазаланыў

Ассириялылар елимизге хұжим етип,
Қорғанларымызды жарып өткенде,
Оларға қарсы жети жетекши хәм сегиз басшы
тайынлаймыз.
6 Олар Ассирия жерлерине қылыш пенен,
Нимрод жерлерине қанжар менен хұкимдарлық
етеди.
Ассириялылар елимизге хұжим етип,
шегарамызға кирип келсе,
Бизлерди усы көсем қутқарады.
7 Көп халықлар арасында,
Яқып халқының қалғанлары,
Жаратқан Ийениң жиберген шығындай,
Майса шөплердиң үстине жауған жауындай
болады.
Олар адамзатқа ғәрезли болмайды,
Хеш кимнен жәрдем де күтпейди.
8 Көп миллетлер ишинде, көп халықлар арасында,

Яқып халқының қалғанлары,
Тоғай хайуанлары арасындағы арысландай,
Қой сүриуі арасына кирип алған,
Жас арысландай болады.
Жүрген жолларында хәммеге күтилмегенде
тасланады.

Олардың қолынан хеш ким қутқара алмайды.

⁹ Хәй, Израил, душпанларыңды жеңесең,
Барлық душпанларың қырылып кетеди.

¹⁰ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Сол күни атларыңызды қырып таслайман,
Сауаш арбаларыңызды сындырып таслайман.

¹¹ Уайран қыламан елиңиздеги қалаларды,
Жер менен жексен қыламан барлық
қорғанларыңызды.

¹² Сыйқыршылыққа шек қояман,
Араңызда бирде бир палкер қалдырмайман.

¹³ Жоқ қыламан бут хәм кийели тасларыңызды,
Артық табынбайсыз қолларыңыз бенен ислеген
бутларыңызға,

¹⁴ Араңыздағы кийели ағашларды қопарып
таслайман,

Қалаларыңызды жер менен жексен қыламан.

¹⁵ Маған бойсынбаған миллетлерге,
Өз қәхәр хәм ғәзбимди төгип, өш аламан».

Жаратқан Ийениң Өз халқын айыплайы

6 Жаратқан Ийениң айтқан мына сөзине кулақ
салың:

«Қәне, турың! Шағымыңызды таулар алдында
айтың,

Төбешиклер дауысыңызды еситсин».

² Хәй, таулар Жаратқан Ийениң айыплайына кулақ
салың!

Хәй, жер жүзиниң беккем тийкарлары Оған кулақ
түриң,

Себеби Жаратқан Ийе Өз халқына қарсы дауын
айтар,

Израил халқы менен тартысар.

³ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Хәй, халқым, Мен саған не қылдым?

Қәне, жууап бер, саған қандай ауырманлығым
түсти?!

⁴ Мысырдан сени алып шыққан едим,
Азат еткен едим қуллық мойынтырығынан.

Саған жолбасшы болсын деп,
Муўсаны, Харонды хәм Мәриямды жиберген едим.

⁵ Хәй, халқым, Моаб патшасы Балақтың сизлерге
қарсы жауыз нийетин,

Беор улы Биламның оған қалай жууап бергенин
есле.

Шиттимнен Гилгалға дейинги болған ұақыяларды
есле,

Сонда билип аласаң сени қандай етип
қутқарғанымды».

Хақыйқый бойсыныушылық

⁶ Жаратқан Ийениң алдына не алып барайын?
Жоқарыдағы Қудайға қалай сыйынайын?
Оған арнап жандырылатуғын құрбанлық берейин
бе?

Бир жасар тананы усынайын ба?

⁷ Оған арнап мыңлап қошқарларды сойсам,
Зәйтүн майын дәрья қылып ағызсам,
Жаратқан Ийениң меннен кеули толар ма екен?
Айыбым ушын туңғыш улымды берейин бе?
Гүнам ушын өз перзентимди құрбан етейин бе?

⁸ Хәй, адамзат, нениң жақсы екенин,
Жаратқан Ийе билдирди саған,
Оның сеннен талап қылатуғыны ибаратдур
мынадан:

Әдиллик қылып, сүйиспеншиликке садық бол,
Мүләйим болып, Қудай менен бирге жүр.

Израилдың гүнасы хәм жазасы

⁹ Жаратқан Ийе қала халқына дауыслап былай
дейди,

Оған кулақ салыу – даналықдур:

«Хәй, тыңлаң, халық хәм қала жәмийети!

¹⁰ Үйлерин харам байлық пенен толтырып
атырғанларға,

Тәрезиден жеп атырғанларға қалай итибар
бермейин.

¹¹ Тәрезиден жегенине,
Надурыс өлшем тас қолланғанына,
Қалай шыдай аламан?

¹² Зорлық қылады қаладағы байлар,
Жалатайдур қала халқы да,
Тиллеринен болса жалған сөзлер шығар.

¹³ Соның ушын, Мен сизлерди ураман,
Гүналарыңыз ушын уайран қыламан.

¹⁴ Сизлер жейсиз, бірақ тоймайсыз,
Хәмме ұақытта аш қалады қарныңыз.
Зат жыйнайсыз, оны сақлай алмайсыз,
Жыйнап-тергениңизди қылыш пенен жоқ
қыламан.

¹⁵ Егесиз, бірақ орып алмайсыз,
Зәйтүн майын сығып аласыз,
Бірақ майдан үстиңизге сүрте алмайсыз,
Жүзим искенжеде жүзим сығасыз,
Бірақ оның шарабынан ише алмайсыз.

¹⁶ Өйткени ердиңиз патша Омрийдің үрп-
әдетлерине,
Патша Ахабтың әуладының жауыз қылмысларына.
Олардың мәсләхәти менен жасадыңыз,
Сонлықтан Мен сизлерди жоқ қыламан.
Сизлерди көргенлер үстиңизден күлип,
Барлық халықлардың табасына қалады».

Израил халқының жауыз ислери

7 Ұах, сорым қурыды!
Жүзимзар жыйын-терими болынып,

Жазғы мийўелер терип алынғаннан соң,
Шақаларынан жеўге бир солқым да таба алмаған,
Бир дана әнжирге зар болған адам сыяқлыман.

² Бул елде Қудайға садық адам қалмады,
Дурыс жүрген хеш ким қалмады адамлар
арасында.

Қан төғиў ушын адамлар аңылар буққыда,
Дузақ қурады туўысқанлар бир-бирине.

³ Жаманлық қылыўға шебердур олар,
Хәмелдар хәм қазы пара алады.
Күшли адам қәлегенин зорлық пенен қылдырады,
Биргеликте хәқлықты бузып көрсетеди.

⁴ Олардың ең жақсысы жантаққа уқсайды,
Хұжданлысы болса, тикенектен бетер.

Бирақ сизлер күтип турған күнлери,
Жетип келди жазаланатуғын күнлери,
Енди олар сасқалақлап қалады.

⁵ Исенбең қоңсыңызға, сүйенбең достыңызға.
Қойныңызда хаялыңыз жатқанда,
Қум қуйың аўзыңызға.

⁶ Өйткени сол ўақытлары ул өз әкесин хорлайды,
Қыз анасының бетинен алады,
Келин болса, қәйин енесине қарсы турады.
Адамның душпанлары өз үй-иши болады.

⁷ Бирақ мен Жаратқан Ийеге көз тигемен,
Қутқарыўшым болған Қудайды үмит пенен
күтемен,

Сөзсиз еситеди мени Қудайым мениң.

Жаратқан Ийениң қутқарыўы

⁸ Жағдайымды көрип, шад болмаң, хәй,
душпанларым!

Жығылсам да, өзим тураман.
Қараңғылықта қалсам да, Жаратқан Ийе маған нур
болады.

⁹ Жаратқан Ийеге қарсы гүна иследим.
Енди Оның ғәзебинен шыдайман.
Бирақ Ол мени жақлап, ақлайды.
Жарықлыққа мени алып шығады,
Сонда Оның әдиллигин көремен.

¹⁰ Душпаным буны көреді,
«Қудайың Жаратқан Ийе қай жерде?» – деп
масқара қылған,

Сол душпаным шерменде болады.
Оның қулаўын өз көзим менен көремен,
Солай етип, аяқ асты болады көшедеги батпақ
сыяқлы.

¹¹ Хәй, Ерусалим, мынадай ўақыт келеди:
Сениң дийўалларың қайта қурылады,

Шегараң сениң кеңейип кетеди.

¹² Сол ўақытта хәмме жерден халықлар келеди.
Ассириядан Мысырға дейин,
Мысырдан Евфрат дәрьясына дейин созылған
жерлерден,

Узақ теңиз бойларынан хәм алыс таў
жанбаўырларынан,
Ағып келеди көп халықлар.

¹³ Бирақ ишинде жасап атырғанлардың
қылмысларынан,
Дүнья жүзи қаңырап босап қалады.

Миханың дуўасы хәм Жаратқан Ийеге алғыс айтыўы

¹⁴ Жаратқан Ийе, халқыңның шопаны бол,
Әтираплары өнимдарлы жерлер,
Бирақ тоғай ишинде жалғыз жасайтуғын
сүриўинди,

Өз хасаң менен басқара гөр.
Узақ өтмиште болғанындай,
Башан хәм Гилад жайлаўларында отлата гөр.

¹⁵ Бизлерди Мысырдан алып шыққан
күнлериңдегидей,

Кәраматларыңды көрсет халқың ушын.

¹⁶ Кәраматларыңды көрген миллетлер,
Күш-қүдиретлерине жараса шерменде болады.
Қорқыныштан қоллары менен аўызларын басып,
Қулақлары олардың герең болып қалады.

¹⁷ Жылан хәм жер баўырлаўшылар сыяқлы
топырақ жалайды олар,

Қорққанынан титиреп қорғанларынан шығады.
Қудайымыз Жаратқан Ийе, олар хүрейи ушып,
Қалтырап Сениң алдыңа келеди.

¹⁸ Қудай, Саған уқсасы бар ма екен?

Өз халқыңның қалғанларының,
Жынаятларын хәм көтерилислерин кеширетуғын
басқа Қудай жоқдур.

Мәңгиге ғәзепленбессең халқыңа,
Себеби садық мийриминди көрсетиўди мақул
көрсесең.

¹⁹ Сен бизлерге және мийрим-шәпәт қыларсаң,
Езип тасларсаң айыпларымызды аяғың астында,
Пүткил гүналарымызды теңиз түбине
ылақтырасаң.

²⁰ Өтмиште ата-бабаларымызға, Ибрайымға хәм
Яқыпқа ант ишип, ўәде бергенсең,
Олардың урпағына берген хәқыйқат сөзиңде
садық турасаң.

Нахум

1 Бул Ниневия қаласы қаққында пайғамбаршылық сөзи. Элқошлы Нахумға берилген аян мынадай:

Жаратқан Ийениң Ниневияға қарсы ғәзеби

2 Жаратқан Ийе – қызғаншақ, өш алыўшы
Қудайдур,
Ол өш алады хәм ғәзепке толыдур.
Қарсы шыққанлардан өш алар,
Душпанларына қарсы ғәзепленип жүрер.
3 Жаратқан Ийе сабыр-тақатлы,
Бирақ Ол күшли, құдиретлидур.
Айыплының айыбын сөзсиз жазалайды,
Жүрген жолы құйын менен даўыл болады,
Аяқ астынан шаңдай қойыў бултлар көтериледи.
4 Ол бир буйрық пенен құрғатар теңизди,
Кептирип таслар пүткил дәрьяларды.
Қуўрап қалар Башанның хәм Кармел таўының
жасыл шөплери,
Солып қалар Лебанонның гүллери.
5 Жаратқан Ийениң алдында таўлар титирер,
Дәрғайында төбешиклер ерип кетер.
Ол көрингенде, жер силкинер,
Пүткил жер жүзи хәм ондағы барлық қалтырап
кетер.
6 Ким қарсы тура алар Оның қәхәрине?
Ким шыдай алар Оның отлы ғәзевине?
Ғәзеби оттай лаўлап жайылар,
Жартастар шыл-пәрше болып кетер.
7 Жаратқан Ийе жақсыдур,
Қыйналған ўақытта қорғандур,
Қорғайды Ол Өзинен пана тапқанларды.
8 Бирақ күшли суў тасқыны менен жоқ етер
Ниневияны,
Душпанларының изине түсип, қараңғылыққа
айдайды.
9 Жаратқан Ийеге қарсы хеш қандай жоба дүзбе!
Өйткени Ол сени жоқ қылады.
Екинши мәрте Оған қарсы тура алмайсаң.
10 Шырмалған тикендей, мәс болып батырдай
болған сизлер,
Қурғақ сабандай жандырылып жоқ боласызлар.
11 Хәй, Ниневия, Жаратқан Ийеге қарсы жоба
дүзетуғын,
Жаўыз мәсләхәт беретуғын сеннен шықты.
12 Жаратқан Ийе Яхуда халқына былай дейди:
«Ассириялылар күшли хәм сансыз болғаны менен
де,

Олар қырылып, жоқ болып кетеди.
Хәй халқым, сениң басыңды азапқа салған едим,
Енди буннан булай азапқа дуўшар етпеймен,
13 Мойынтырығыңды сындырып, Ассирияның
қолынан азат қыламан».

14 Ассирия қаққында Жаратқан Ийе былай деп
жәриялады:
«Атыңызды даўам етиўши зүрядыңыз болмасын,
Жоқ қыламан қудайларыңның үйиндеги бут
мүсинлерди,
Жағымсыз халық болғаның ушын, таярлайман
қәбириңди».

15 Мине, хош хабар алып келиўши,
Тынышлық хабары менен таўлардан асып келер.
Хәй, Яхуда халқы, белгиле байрамларыңды,
Орынла Қудайға берген ўәделериңди.
Енди душпанларың бастырып келмес елиңе,
Өйткени толығы менен жоқ етилди олар.

Ниневияның қулаўы

2 Басқыншылар бастырып киятыр, хәй Ниневия,
қорғаныңды беккемле,
Жолларды қадағала, белиңди беккем буўып, бар
күшиңди жыйна.
2 Душпанлары Израилды тас-талқан етип,
Жүзимбағларын ўайран еткен еди.
Бирақ Яқыптың алдығы уллылығын қайта
тиклегендей етип,
Жаратқан Ийе Израилдың уллылығын да қайта
тиклейди.
3 Ниневия, душпаныңның әскерлериниң қалқаны
қып-қызылдур,
Ләшкерлериниң кийими қырмызы реңдур,
Саўаш арбалары саўаш күни жалындай
жалтылдайды,
Найзалары қаўада шайқалып турады.
4 Көшелер бойлап желип ушар саўаш арбалары,
Зуўылдайды қала майданларында арман-берман,
Жанып турған шом сыяқлы от шығарып,
жылдырым сыяқлы жарқырайды.
5 Сәркәрдасы ләшкербасыларын жыйнайды,
Алға басқанда, олар өз жолында асығады.
Қалқанларын өзлерине пана қылып,
Қала дийўалына жапырылады.
6 Дәрья бөгетлери ашылады,
Сарай суў менен шайылып, жер менен жексен
болады.

7 Алдын ала жәрияланғандай сүргин етилер
Ниневия,
Оның шорылары кептердей нала шегер,
Өкиништен олар көкирегине урар.
8 Ниневия қаласы суы жығып кеткен қауыз яңлы,
Қашып кетер ишиндеги халықлар,
Артынан: «Тоқтаңлар, тоқтаңлар!» деп бақырар,
Бирақ қайрылып қарамас хеш ким артына.
9 Тоналған гүмис менен алтыны,
Тауысылмайды Ниневияның қымбатбаға затлары,
Ол толыдур хәр түрли фәзийнеге.
10 Қулады, жер менен жексен болып, ұайран болды
Ниневия.
Қорқыныштан руўхлары түсип кетти,
Дизелери қалтырап, титиреп кетти денелери,
Солғын тартып, бозарды хәр бириниң жүзи.
11 Не болып қалды арыслан инине уқсаған
Ниневияға?
Арыслан өз балаларын баққан сол жерге.
Арыслан хәм ана арыслан жүрген ұақытта,
Қәуип-қәтерсиз еди олардың балалары.
12 Арыслан жетерлише аң аұлаған еди балалары
ушын,
Ана арыслан ушын олжаларын бауызлаған еди.
Аұлаған аұлары менен өз инин,
Олжалар менен толтырған еди өз уясын.
13 Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: «Саған
қарсыман, хәй, Ниневия! Сауаш арбаларыңды
жандырып жиберемен. Жас арысланларың
қылыштан өледі. Ендигиден былай, сен
тонаушылық қыла алмайсаң. Хабаршыларыңның
дауысы артық еситилмейди».

3 Хәсирет шегесең, хәй, қоллары қан қала!
Жалғанға хәм талан-тараж етилген затларға
толған қала.
Ол жердеги тонаушылық хеш қашан тауысылмас.
2 Еситилер қамшының тарсылдысы хәм
дөңгелеклердин дүсирлиси,
Шауып баратырған ат туяқларының дауысы,
Сауаш арбаларының тасыр-тусырлысы.
3 Хүжимге кирди атлы әскерлер,
Қылышлар жалт-жулт етер, найзалар жылтырар,
Үйилип кетти өли денелер,
Сансыз болып кетти өликлер,
Буларға сүрнигип атыр адамлар.
4 Сен, суйық аяқлық пенен шексиз бузықшылық
қылған сыйқыршы хаялсаң,
Бузықлығың менен халықларды өзиңе тутқын
қылып,
Сыйқыршылығың менен өзиңе қул еткен едің.
5 Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди:
«Саған қарсыман, хәй Ниневия!
Мен сениң көйлегиңнің етегин жоқары көтерип,
Миллетлерге жалаңаш денеңди көрсетип,
Патшалықлардың алдында шерменде қыламан.
6 Үстиңе тасланды таслап, сени хорлайман,
Адамларға тамаша боласаң сен.
7 Сени ким көрсе де артқа шегинип, былай дейди:

„Ұайран болды Ниневия,
Ол ушын кимниң жаны ашыйды екен?“
Сени жубататуғын хеш ким жоқ».
8 Мысырдың бас қаласы Тебестен † сениң қай
жериң артық еди?
Дәрья бойында жайласқан еди сол қала да,
Суу менен қоршалып, қорғаны Нил дәрьясы еди,
Суулар оның қорған дийуаллары болған еди.
9 Куш хәм Мысыр оның шексиз күшиниң булағы
еди,
Пут хәм Ливия да оның аұқамластары еди.
10 Солай болса да, Тебес халқы сүргин етилип,
тутқынға алып кетилди,
Хәр бир көшениң басында тасқа урып өлтирилди
нәрестелери.
Ақсүйек беклери ушын шек тасланды,
Шынжыр менен кисенленди барлық уллы
адамлары.
11 Хәй, Ниневия, сен де мәс болып, тентиреклеп
жүресең,
Сен де душпанларыңнан жасырынатуғын жер
излейсең.
12 Сениң барлық қорғанларың,
Әнжир ағашының биринши пискен мийўесине
мегзер.
Ағашты силкиткенде, әнжирлер жейтуғынның
аұзына түсер.
13 Әскерлериңе қара! Хаял адамнан парқы жоқ
олардың,
Дәрўазаларың душпанлар ушын кең ашылар.
От жағып жоқ қылды дәрўазаларыңның
тәмбилерин.
14 Қамалға түсетуғын ұақтың ушын сууыңды
толтыр,
Беккемле қорғанларыңды!
Гербиш таярлау ушын ылайды ийле,
Қуятуғын қәлиплериңди таярла.
15 Бәри бир от жалмап сени жутып жибереди,
Қылыш сени қырып таслайды.
Жас шегирткелер егинлерди жеп жоқ қылғандай,
Душпанларың сени жоқ қылады.
Сизлер шегирткелердей көбейе бериңлер!
16 Аспаңдағы жұлдызлардан да көп саудагерлериң,
Олар жас шегирткелер яңлы елиңди талан-тараж
етер,
Кейин қанат қағып ушып кетер.
17 Сениң хұкимдар хәм хызметкерлериң,
Сууық күнде дийуалларға қонатуғын,
Ал қуяш шыққанда ушып кетип, ғайып болатуғын
шегирткелерге уқсайды.
18 Хәй, Ассирия патшасы, ел басқарыушыларың
өлди,
Ақсүйеклериң болса, мәңги уйқыға кетти,
Тарап кетти халқың тауларға.
Оларды жыйнайтуғын хеш ким қалмады.

† Тебес – сөзбе-сөз «Но-Амон». Бул атама Амон деген қудай қарайтуғын қала, дегенди билдиреди.

¹⁹ Жарақатыңның даўасы жоқ, жараларың өлимге алып барар.
Сениң аўхалыңды еситкен барлық адамлар,
Шадланып қолларын шаппатлар.

Өйткени сениң шексиз жаўызлығыңнан азап шекпеген адам бар ма еди?
Ҳеш ким қашып қутыла алмаған еди.

Хабаққуқ

1 Бул пайғамбаршылық сөз – Хабаққуқ пайғамбарға аян арқалы берілген хабар.

Хабаққуқтың Жаратқан Ийеге нала шегиуи

² Жаратқан Ийе, қашанға дейін Сени жәрдемге шақыраман,

Маған қулақ саласаң ба, өзи?
«Зорлық-зомбылық!» деп жалбарынып атырман,
Бирақ бизлерди қутқармай атырсаң Сен!

³ Не ушын жауызлықты көзим менен көриуиме жол қойдың?

Сондай нахақлыққа қалай қарап турыпсаң?
Қаяққа қарасам да талан-таражлық хәм зорлық-зомбылық.

Хәмме жерде дау хәм жәнжеллер толып кетти.

⁴ Сонлықтан нызам өз күшин жойтып, әдиллик аяқ асты болды,

Жауызлар әдил адамлардан үстин келди,
Солай етип, әдиллик бурмаланды.

Жаратқан Ийениң жуабы

⁵ Кейин Жаратқан Ийе былай деди:
«Дыққат пенен қараңлар басқа халықларға,
Таң қаласызлар көргенлериңизге.
Сизлердің дәуириңизде сондай ислер қыламан,
Еситкен уақтыңызда, исене алмайсызлар.

⁶ Мине, Мен бабилонлыларды күшли қыламан,
Бул халық жауыз хәм тынымсыз.

Олар дүньяның төрт тәрәпине жүрис қылады,
Басқа халықларға тийисли жерлерди басып алады.

⁷ Олар қорқынышлы хәм қәуиплидур,
Өзине хан, өзине бий болған менмен халықдур.

⁸ Олардың атлары қапланнан тез,
Түнде жүретуғын аш қасқырлардан да қәуиплидур.
Атлы әскерлери жерди шаңғытып, узақтан келер,
Олжасына тасланатуғын бүркит яңлы ушып келер.

⁹ Олардың хәммеси киятыр тонау ушын,
Ордалары шөл қуйынындай алға талпынып,
Олар қум жыйнағандай тутқынларды жыйнап келер.

¹⁰ Патшаларды мазақлап, басшыларды масқара қылады,

Қорғанлы, бекем қалалардың үстинен күледі,
Сол қалалардың дийуалларына қыя етип, топырақ үйип,
Кейин оларды қолға алады.

¹¹ Соннан кейин, олар самал сыяқлы тез өтип кетеди,

Бул гүнакар адамлар өз күшин қудай, деп есаплайды».

Хабаққуқтың Жаратқан Ийеге және нала шегиуи

¹² Жаратқан Ийе, Мухаддес Қудайым,
Хәмме уақытта бар болған Сен емессең бе?
Солай екен, бизлер жоқ болып кетпеймиз.

О, Жаратқан Ийе, бизлерди жазалау ушын,
бабилонлыларды таңладың,

О, мениң сүйенген Тауым, жазалау хуқықын соларға бердің.

¹³ Жауызлықты көргиси келмейтуғын сондай пәкдур Сениң көзлериң,

Хош көрмейсең Сен нахақлықты.

Не ушын енди усы жауыз адамларға шыдап атырсаң?

Жауызлар өзлерине қарағанда әдилірек болғанларды жутып атырғанда,

Сен қалайынша үнсиз турыпсаң?

¹⁴ Сен адамзатты теңиздеги балықлардай,
Басшысы жоқ шыбын-ширкейлердей қылдың.

¹⁵ Бабилонлылар олардың барлығын өз қармағына түсирер,
Тор таслап балық аулағандай етип, оларды аулар.

Аулары менен тутып алып, жыйнап алар,
Сонда олар қуанып, шадланар.

¹⁶ Аулары арқалы олар көп олжа алады,
Жақсы ауқатлар менен ауқатланады,
Сол себепли, аулары ушын құрбанлықлар шалады.

Ауларына арнап, түтетки түтетеди.

¹⁷ Қашанға дейін, олар аулары менен еллерди аулап,

Халықларды аяусыз өлтириуді дауам етеди?

2 Мен гүзетши минарасына шығып,
Минараның үстинде қарап тураман,
Жаратқан Ийениң жуабын күтемен.
Мениң налаларыма қандай жууап беретуғынын көремен.

Жаратқан Ийениң Хабаққуққа берген жуабы

² Сонда маған былай деп жууап берди Жаратқан Ийе:

«Тасларға анық қылып жаз саған аян қылғанларымды,

Хәр бир адам бир қарағаннан оқый алатуғын болсын.

³ Бул аян белгиленген ўақытта әмелге асады, Сол ўақыт тез арада келеди, бул аян жалған емес. Егер де кешиккендей болып көринсе, сабыр ет, Ол әлбетте кешикпей орынланады.

⁴ Қара, менмен адам туўры жолдан жүрмегени ушын өледи, Ал әдил адам Қудайға деген исеними менен жасайды.

⁵ Байлық † алдамшыдур, Менмен адам тыным таппайды, Ол өлилер мәканына уқсап, Өлим сыяқлы хеш қашан тоймайды. Соның ушын, еллерди басып алып, халықларды тутқын қылады.

⁶ Тутқынға түскен халықлар оның үстинен күлип, мазақлап былай дейди:

„Хэй, өзине тийисли болмағанды талап, бир үйин қылған,

Хәсирет шегесең, басқалардың затларын тонап, қарызыңды арттырған.

Бул жағдай қашанға дейин даўам етер еди?“

⁷ Қарызыңды қайтарыўды талап қылатуғынлар тосаттан пайда болады,

Олар келип, сени қорқыныш ишинде қалдырады, Сонда сен олар ушын олжа болып қаласаң.

⁸ Сен көп халықларды тонап, қан төктиң. Еллерге, қалаларға хәм ондағы халықларға зорлық-зомбылық қылдың,

Соның ушын, олардан аман қалғанлары сени талайды.

⁹ Үйин жаўызлық пенен байлыққа толтырған, Апаттан қашыў ушын, үйин бийикке қурған, хәсирет шегесең!

¹⁰ Сен өз хийлең менен, Өз урпағыңа шерменделик алып келдиң, Көп халықларды қыйратқаның ушын, Апат алып келдиң өз басыңа.

¹¹ Хәттеки, үйиңнің дийўал таслары сени бәләәтлейди,

Өре ағашлары да оларға қосылып жаңғырады.

¹² Хэй, қан төгип қала қурған, хәсирет шегесең, Хэй, әдалатсызлық пенен қорған салған, хәсирет шегесең!

¹³ Халықлардың барлық еткен еңбеклериниң жанып кетиўи,

Миллетлердиң соншелли ислеген мийнетлериниң босқа шығыўи,

Әлемниң Жаратқан Ийесиниң иси емес пе?

¹⁴ Өйткени суўлар теңизди қандай етип толтырып турған болса,

Жер жүзи Жаратқан Ийениң уллылығының билими менен толады.

¹⁵ Хәсирет шегесең! Хэй, жалаңаш денелерин тамаша қылыў ушын,

Қоңсы халықларға мәс болғанынша өзиңнің ғәзеп шарабыңнан иштирген.

¹⁶ Сен абырай орнына шерменделикке бөленесең, Енди гезек саған келди, өзиң де иш хәм көринсин сүннетсиз жалаңаш денең.

Жаратқан Ийе саған иштирер оң қолындағы жазаға толы кесесин,

Сөйтип абырайыңды төгип, шерменде қылар.

¹⁷ Лебанон тоғайларында қылған зорлық-зомбылығың өз басыңа түседи,

Жабайы хайўанларды қырып тасладың, Енди сол ислеген жаўызлығың өзиңди қорқыўға салады.

Адамзаттың қанын төктиң,

Еллерге, қалаларға хәм ондағы халықларға зорлық-зомбылық қылдың.

¹⁸ Адамзаттың қолдан соққан ойма хәм қуйма бутлары неге жарайды?

Олардың не пайдасы бар жалғаннан басқа?

Адам өзи соққан бутына исенер,

Бирақ соққан буты тилсиз бир үнсиз затдур.

¹⁹ Ағаш бутқа „Оян!“ деп айтқан,

Тилсиз тасқа „Тур!“ деп жалбарынған, хәсирет шегесең!

Бут саған туўры жолды көрсете алар ма еди?

Олар алтын хәм гүмис пенен қапланғандур, Бирақ оның ишинде өмир жоқ.

²⁰ Ал Жаратқан Ийе – Өз мухаддес

Ибадатханасында,

Үнсиз турсын пүткил дүнья Оның алдында».

Хабаққуқтың дуўасы

3 Пайғамбар Хабаққуқтың жыры †† менен айтылатуғын дуўасы.

² Жаратқан Ийе, даңқыңды еситтим, Сениң ислеген ислериңе таң қалдым, Бизиң заманымызда да сондай ислерди және исле, о, Жаратқан Ийе,

Енди хәммеге мәлим болсын нелер ислеи алатуғының.

Мийрим-шәпәәтиңди умытпа ғәзепленгениңде!

³ Қудай жәрдемге келеди Теманнан, Мухаддес Қудай келер Паран таўынан. Селах ‡

Оның уллылығы қаплайды аспанды, Оған арналған алғыс-мақтаўлар дүньяны толтырады.

⁴ Оның нуры жылдырымдай жарқырап,

Нур шашылар Оның қолларынан,

Күш-қүдирети қолларында жасырынғандур.

⁵ Ол Өзиниң алдынан кеселликлер жиберер,

Өлтиретуғын обаға изинен жүриўди буйырап.

⁶ Ол турғанда жер силкинеди,

Нәзер таслағанда, халықлар титирейди.

Әйемнен киятырған таўлар қулап түсип,

Бурыннан бар болған төбешиклер шөгип, Оған

бас ийеди,

† Байлық – басқа нұсқада «шарап».

†† Сөзбе-сөз: Шигйонот. ‡ Селах – бул саз термини болыўы мүмкин. Анық мәниси белгисиз.

Мәңгидур Құдайдың жоллары.
⁷ Кушан адамларының өз шатырларында қорққанын,
 Мидян жерінде жасайтуғын адамлардың титирегенин көремен.
⁸ Жаратқан Ийе, сайларға ашыұландың ба? Ғәзеппендің бе дәрьяларға? Ямаса өшиң бар ма еди теңизде? Халқың ушын миңдің бе жеңилмес атларыңа хәм саұаш арбаларыңа?
⁹ Сен атыұ ушын оқ жайыңды аласаң, Оқларыңды атыұға таярлайсаң. *Селах* Жер жүзин дәрьялар менен қақ бөлип таслайсаң.
¹⁰ Титиреп кетер таўлар Сени көргенде, Селлер тасып, барлық нәрсени жуўып кетер, Теңиз түплери шырқырап, толқынлары көтерилер.
¹¹ Сениң оқларыңның ушқан нурынан, Жылтыраған найзаңның жылтырауынан, Өз орнында қатып қалар қуяш пенен ай.
¹² Сен басып өтерсең жер жүзин ғәзеп пенен, Халықларды қәхәриң менен басып езерсең.
¹³ Өзиң таңлаған халықты хәм тайынлаған патшаны қутқарыұ ушын келесең, Жаўыз елдің басшысын тас-талқан етесең, Толық жоқ қыласаң жаўыз патшалықтың күшлерин. *Селах*
¹⁴ Душпан әскерлери бизлерди дағытыұ ушын қуйындай болып келер,

Бұққы таслап, хәлсиз адамларды талан-тараж етер,
 Сөйтип, олар шадланып қуўанар.
 Ал Сен олардың басшысын өз найзасы менен өлтиресең.
¹⁵ Атларың менен теңизди басып, Уллы суўларды үйир етип, айландырасаң.
¹⁶ Буларды еситкенимде, ләрзеге келди денем, Қалтырап кетти мениң еринлерим, Ерип кеткендей болды сүйеклерим, Дәрмансызлықтан дизелерим титиреди. Бирақ бизлерге хұжим қылғанлардың апатшылық күнин,
 Күтемен мен сабырлылық пенен.
¹⁷ Хәттеки, әнжир ағашы мийўелемей қалса, Жүзим ағашлары жүзим бермесе, Өним бермесе де зәйтүн ағашлары, Атызларда зүрәәт болмай қалса да, Қой қоралар босап қалса да, Падада маллар қалмаса да,
¹⁸ Мен бәри бир Жаратқан Ийениң саясында шадланаман,
 Қутқарыұшым Құдайыма қуўанаман.
¹⁹ Ийем, Жаратқан Ийе күшимдур мениң, Ол аяқларымды кийиктиң аяғындай шаққан қылар.
 Таўлардың үстинен мени жүргизер.
 Сазшылар басшысына: тарлы саз әсбаплар менен айтылады.

Сефания

1 Яхуда патшасы Амон улы Иошия дәуиринде Хизкия әуладынан болған Кушийдің улы, Гедалияның ақлығы, Амарияның шаулығы Сефанияға Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти:

Яхуданың хуким етилиуи

² «Жер жүзинен хәмме нәрсени сыпырып таслайман,

– Дейди Жаратқан Ийе, –

³ Адамларды, хайуанларды, Аспандағы құстарды, теңиздеги балықларды, Азғыратуғын затларды хәм жауыз адамларды сыпырып таслайман.

Жоқ етемен жер жүзинен адамзатты».

Бул Жаратқан Ийениң сөзи.

⁴ «Мен Яхудаға хәм Ерусалим турғынларына қарсы қол көтеремен.

Баалға табынушылықтың излерин, Бут руханийлериниң хәм Өз руханийлеримниң атларын өширемен.

⁵ Тамға шығып, аспан денелерине табынатуғынларды,

Маған да, Молох бутына да бирдей табынып, Мениң атым менен де, Молохтың аты менен де ант ишетуғынларды жоқ қыламан.

⁶ Олар Меннен жүз бурды, изимнен жүрмеді, Меннен жәрдем де, жол-жорық та сорауды қәлемейди».

⁷ Қудай Ийениң алдында үнсизлик сақлаң, Өйткени Оның хуким күни жақынласты. Жаратқан Ийе қурбанлық асын таярлап, Мийманларын мирәт етти.

⁸ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Сол қурбанлық күни, Хәмелдарларды, патша улларын, Жат халықтың кийимлерин кийгенлердиң хәммесин жазалайман.

⁹ Босағадан атлап өтетуғынларды, Зорлық хәм алдау жолы менен, Хожайындарының үйлерин байлыққа толтырғанларды,

Сол күни жазалайман».

¹⁰ Жаратқан Ийе былай дейди: «Сол күни Ерусалимниң Балық дәрұазасынан дад, Қаланың таза белиминен пәрияд, Төбешиклерден күшли ұайрангершилик дауысы еситиледи.

¹¹ Қаланың базар тәрепинде жасайтуғынлар, пәрияд шегің.

Барлық саудагерлериниңиз жоқ болады, Алды-сатты қылатуғынлар қырып тасланады.

¹² Сол күни шыра менен Ерусалимди аралап излеймен,

„Жаратқан Ийениң қолынан жақсылық та, жаманлық та келмейди“,

Деп өзлеринше ойлағанларды, Өмирден зауықланып, бийғам жүргенлерди жазалайман.

¹³ Олардың байлығы талан-тараж болып, Үйлери ұайран етип бузылады. Қурған үйлеринде жасамайды, Тиккен жүзимзарларының шарабынан ишпейди».

Жаратқан Ийениң хуким күни

¹⁴ Жаратқан Ийениң уллы хуким күни жақынласты, Аз қалды, ол жүдә тез киятыр.

Қулақ салың! Жаратқан Ийениң күни келди, Жауынгерлердиң дауысы ашшы болады.

¹⁵ Сол күн Қудайдың ғәзеп күни!

Қайғы хәм азап күн, Қыйрау хәм апат күн, Тас түнек хәм қараңғы күн, Бултлы хәм гүңгиртли күн болады.

¹⁶ Сол күни сауаш кәрнайлары шалынып, сауаш дауыслары шығады,

Қорғанлы қалалар менен минараларға қарсы шабыуыл жасалады.

¹⁷ Жаратқан Ийе былай дейди: «Адамлардың басына апат келтиремен, Соқыр адамдай олар сүрнигеди, Себеби олар Маған қарсы гүна иследи. Олардың қаны суұдай ағады, Денелери жерде қый сыяқлы шашылып жатады».

¹⁸ Жаратқан Ийениң ғәзеп күни, Гүмис хәм алтынлары оларды қутқара алмайды. Жаратқан Ийениң қызғаныш оты пүткіл дүньяны жандырып, жоқ қылады.

Жаратқан Ийе жер жүзинде жасап атырғанлардың хәммесин,

Қорқынышлы тәризде қыйратады.

Сефанияның халықты тәубеге шақырыуы

2 Хәй, арсыз халық! Өртелиу ұшын жыйналған сабан сыяқлы топланыңдар!

² Қудайдың пәрманы орынланса,
Тәубе қылыу мүмкіншилигиңиз самал ушырған
қауықтай жоқ болады.

Сонлықтан Жаратқан Ийениң күшли қәхәрине
ушырамасыңыздан алдын,
Жаратқан Ийениң ғәзеп күни келмесинен алдын,
есиңизди жыйнап алың!

³ Хәй, Жаратқан Ийениң нызамларына әмел
қылатуғынлар,
Елдеги барлық кишипейиллиер, Жаратқан Ийеге
келиң.

Хақ хәм кишипейил болыуға умтылың.
Сонда Жаратқан Ийениң ғәзеп күнинде аман
сақланыуыңыз мүмкин.

Филист үстинен хуким

⁴ Газа қаласы қаңырап, босап қалады,
Ашкелон қаласы қарабақанаға айланады,
Ашдод турғынлары түске дейин қууып
шығарылады,

Экрон қаласы түп-тамыры менен жоқ қылынады.

⁵ Криттен келип, теңиз бойында жасап
атырғанлар, хәсирет шегесиз!

Хәй, филистлердің жери Кенаан,
Жаратқан Ийениң саған қарсы хукими мынадай:
«Мен сени бирде бир турғының қалмағанша,
қырып таслайман».

⁶ Теңиз бойындағы елиңиз,
Қой-ешкилердің жайлауларына,
Сүриулердің қораларына айланады.

⁷ Яхуда халқының аман қалғанлары сол елди
ийелик қылады,

Ол жерде сүриулерин отлатады,
Ашкелондағы үйлерде түнейди.
Өйткени Қудайы Жаратқан Ийе оларға ғамхорлық
қылады,

Бұрынғы абаданшылығына еристиреди.

Моаб хәм Аммон үстинен хуким

⁸ «Мен моаблылардың кемситкен мысқыллы
сөзлерин,

Аммон халқының мазақ сөзлерин еситтим.
Олар Мениң халқымды аяқ асты қылып,
Халқымның жерине көз алайттырғанын еситтим.

⁹ Сонлықтан, тиригим хәқы ант ишемен,
– дейди Израилдың Қудайы, Әлемнің Жаратқан
Ийеси:

– Моаб ели Содом, аммон халқының ели Гомора
сыяқлы болып қалады.

Сонда оларды жабайы шөплер қаппа,
Дузлы шуқырларға толып кетеди,
Мәңги қаңыраған елсиз далаға айланады.
Халқымның аман қалғанлары оларды тонайды,
Яхудада аман қалғанлары олардың жерлерин
мүлик етип алады».

¹⁰ Олардың менменликлери ушын,

Әлемнің Жаратқан Ийесинің халқын аяқ асты
қылып,

Олардың жерине көз алайттырғаны ушын,
Усы апатлар олардың басына түседі.

¹¹ Жаратқан Ийе оларға қарсы айбат қылады,
Жер жүзиндеги барлық қудайларды құртады.
Теңиз жағаларындағы барлық миллетлер,
Өз еллерінде Жаратқан Ийеге сыйынады.

¹² «Хәй, кушлылар,
Сизлер де Мениң қылышымнан өлесиз», – дейди
Жаратқан Ийе.

¹³ Жаратқан Ийе арқа тәрепке қарсы қол көтерип,
Ассирияны жоқ қылады.

Ниневия қаласын ұайран қылады,
Оны суусыз шөлге айландырады.

¹⁴ Оның ортасы сүриулердің,
Хәр түрли жабайы хайуанлардың жататуғын орны
болады.

Сүтинлердің жоқарысында узақша хәм
байулылар уйықлайды,

Айналардан олардың дауысы шығады.
Қулатылған таслары босағаларында үйилип
қалады,

Тек ғана кедр ағашлары қалады.

¹⁵ Мине, тынышлық ишинде жасаған мақтаншақ
қала,

«Маған теңлесе алатуғыны жоқ», – деп өзінше
айтқан еди.

Ал енди болса, ол ұайран болды,
Жабайы хайуанлардың меканына айланды.

Жанынан өткен-кеткенлер,
Көргенлерине қолларын шошайтып, мазақлап
кетеди.

Ерусалимнің гүнасы

3 Хәсирет шегеди, бойсынбайтуғын хәм
харамланған қала,

Езиушилерге толы қала!

² Ол хеш қулақ салмады,
Өзине сабақ алмады,
Жаратқан Ийеден үмит етпеди,
Өз Қудайына бет бурмады.

³ Қала хукимдарлары ақырған арыслан яңлы,
Қазылар түнде гезип жүрген аш қасқырлар
сыяқлы,

Олар таңға дейин олжадан хеш нәрсе
қалдырмайды.

⁴ Пайғамбарлары тәкаббир хәм бийопа,
Рууханийлери мухаддес нәрсени харамлайды,
Олар Қудайдың нызамын бузады.

⁵ Бирақ әдил Жаратқан Ийе еле сол қалада,
Ол нахақлық қылмайды,
Хәр күни азанда әдалатлығын жүзеге асырады,
Хәр таңда буну тоқтатпайды.
Деген менен, нахақлар уят дегенди билмейди.

⁶ Жаратқан Ийе былай дейди:

«Мен халықларды жоқ еттим,
Қорғанларын қулаттым,

Көшелерин ұайран қылдым, енди олардан хеш ким жүрмейди,
Қалалары ұайран болып, босап қалды,
Бирде бир адамзаты қалмады.

⁷ Халқым Меннен қорқар,
Буннан өзине сабақ алар, деп ойладым.
Сондай қылғанда, меканлаған жерине тиймеген болар едим,
Беретуғын жазама ушырамаған болар еди.
Деген менен, олар хәр бир исинде гүна ислеуге хәуес еди.

⁸ Енди Мени күтиңлер, – дейди Жаратқан Ийе, –
Халықларды тонайтуғын күнимди күтиңлер.
Мен халықларды жыйнаўды,
Патшалықларды бир жерге топлаўды шештим.
Олардың үстине отлы ғәзебимди,
Күшли қәхәримди шашаман.
Отлы қәхәрим пүткил жер жүзин жандырып таслайды.

⁹ Кейин Мен барлық халықлардың аўызларын пәклеймен,
Сонда олар Мениң атымды айтып шақырып,
Биргеликте Маған хызмет етеди.

¹⁰ Шашырап кеткен, Маған сыйынатуғын халқым,
Куш елиндеги дәрьялардың арғы жағынан,
Маған сыйлар алып келеди.

¹¹ Хәй, Ерусалим, Маған қарсы шыққан қозғалаңларың ушын,
Сол күни уялып қалмайсаң,
Өйткени сендеги менмен хәм мақтаншақларды жоқ қыламан.

Мухаддес таўымда сен хеш қашан және көкирек көтермейсең.

¹² Сендеги кишипейил хәм қарапайым адамларды қалдыраман,
Олар Жаратқан Ийе болған Мениң атымнан пана табады.

¹³ Израиллылардан аман қалғанлары нахақлық қылмайды,
Жалған сөйлемейди,
Хеш кимди алдамайды,

Олар қойлардай тыныш отлайды, жатады,
Оларды қорқытатуғын хеш ким болмайды».

Салтанатлы түрде шадланыў

¹⁴ Хәй, қыз Сион, шадланып қышқыр!
Хәй, Израил, қуўанышлы түрде бақыр!
Шын жүректен шадланып, йош,
Хәй, қыз Ерусалим!

¹⁵ Жаратқан Ийе саған қарсы хүкимди алып таслады,
Душпанларыңды қуўып жиберди.
Израилдың Патшасы Жаратқан Ийе сениң ишинде.

Енди қайтып апаттан қорқпайсаң.

¹⁶ Сол күни Ерусалимге мынадай сөзлер айтылады:
«Қорқпа, хәй, Сион, қолларың босаспасын.

¹⁷ Қудайың Жаратқан Ийе сениң ишинде,
Ол құдиретли қутқарыўшы.
Ол сизлерди деп қуўанып, шадланады,
Сүйиспеншилиги менен сизлерди жубатады,
Сен ушын бәлент даўыс пенен шадланады».

¹⁸ «Хәй, сүргин болып, байрамлардан бос қалғанлар,
Сизлер қапа болған едиңлер,
Енди Мен сизлерден апатты алып таслайман,
Буннан былай, масқара болмайсыз.

¹⁹ Мине, сизлерге зулым қылғанларды Өзим жазалайман,
Ақсағанларды қутқарып, тарап кеткенлерди жыйнап аламан.

Шерменде болған еллеринде,
Оларды абырай хәм хұрметке еристиремен.

²⁰ Сол ўақытта Мен сизлерди жыйнап,
Елиңизге жетелеп, алып келемен.
Сизлерди және абаданшылыққа еристиремен,
Буны өз көзиңиз бенен көресиз,
Дүньядағы барлық халықлардың алдында,
Сизлерди хұрмет хәм абырайға еристиремен», –
дейди Жаратқан Ийе.

Хаггай

Жаратқан Ийениң Ибадатхананы қайтадан қурыўды буйырыўы

1 Патша Дарийдиң † патшалығының екінши жылының алтыншы айының биринши күнинде Яхуда хәкими Шеалтиелдиң улы Зеруббабелге хәм бас руўханий Иосадақ улы Ешуаға пайғамбар Хаггай арқалы Жаратқан Ийеден мынадай сөз түсти:

² «Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: „Бул халық Жаратқан Ийениң Ибадатханасын қайтадан қурауыңа ықпал елмеде, деп айтып атыр“».

³ Соннан кейин, Жаратқан Ийеден пайғамбар Хаггай арқалы және мынадай сөз түсти:

⁴ «Бул Ибадатхана ғайран болып қулап атырған ықпалда, сизлерге ағашлар менен қапаланған сулы ықпалда жасайтуғын ықпал па?»

⁵ Мине, енди Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: «Өзлериңиздиң тутқан жолларыңыз ҳаққында жақсылап ойланып, түсинип алыңлар!»

⁶ Көп ектиңлер, бирақ аз орып алдыңлар. Сизлер аўқат хәм шарап ишип-жесеңиз де, тоймадыңлар. Кийим-кеншек кийсеңиз де, денеңиз жылымады. Ис ҳақыңызды алғаныңыз бенен, тесик шыжлан қалтаға салғандай болады». ⁷ Әлемниң Жаратқан Ийеси былай деп айтып атыр: «Өзлериңиздиң тутқан жолларыңыз ҳаққында жақсылап ойланып, түсинип алыңлар!» ⁸ Таўларға шығып, ағаш алып келиңлер хәм Ибадатхананы қайта қурыңлар. Усылай етип, Мениң кеўлим толып, атым уллылансын! Буны Жаратқан Ийе болған Мен айтаман. ⁹ Мол зүрәт алыўға үмит еткен едиңлер, бирақ аз жыйнадыңлар. Аўа, ықпалда не алып келсеңиз де, оларды көкке суўырдым. Не ушын? – деп Жаратқан Ийе болған Мен сорайман. Аўа, Мениң Ибадатханам ғайран болып жатырған ықпалда, сизлер өз ықпалда салыўға жуўырғаныңыз ушын солай иследим. ¹⁰ Соның ушын да, аспан жаўылып, шық түспеди хәм жер өз зүрәтин бермеде. ¹¹ Елдеги таўларға хәм атызларға қурақшылық жибердим. Буның кесери таза шарапқа, зәйтүн майына, жердиң жетистиретуғын барлық өнимлерине, адамларға хәм ҳайўанларға тийип, ислеген мийнетлериңиз босқа кетти».

† Патша Дарий – Дарий б. э. ш. 522–486 жылларда патшалық еткен Персия патшасы.

Халықтың буйрыққа қулақ асыўы

¹² Сонда Шеалтиел улы Зеруббабел, бас руўханий Иосадақ улы Ешуа хәм қалған халықтың барлығы Қудайы болған Жаратқан Ийе жиберген пайғамбар Хаггайдың сөзлерине қулақ салып, Жаратқан Ийеге бойсынды.

¹³ Кейин Жаратқан Ийениң хабаршысы Хаггай Оның: «Мен сизлер менен биргемен», – деген сөзлерин халыққа жеткерди. ¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе Яхуда хәкими Шеалтиел улы Зеруббабелди, бас руўханий Иосадақ улы Ешуаны хәм қалған халықтың барлығын руўхландырып, усы иске жигерлендирди. Сонда олар келип, Қудайы болған Әлемниң Жаратқан Ийесиниң Ибадатханасының қайта қурыў жұмысын баслап жиберди. ¹⁵ Бул патша Дарийдиң патшалығының екінши жылының алтыншы айының жигирма төртинши күни еди.

Таза Ибадатхананың салтанаты

2 Сол жылдың жетинши айының, жигирма биринши күни Жаратқан Ийеден пайғамбар Хаггайға мынадай сөз түсти: ² – Яхуда хәкими Шеалтиел улы Зеруббабелге, бас руўханий Иосадақ улы Ешуаға хәм қалған халыққа былай деп айт: ³ «Сизлердиң араңызда усы Ибадатхананың бурынғы салтанатын көрген адам бар ма? Хәзирги көриниси қандай? Бурынғыға салыстырғанда, хәзир хеш нәрсе еместей болып көринип турған жоқ па? ⁴ Енди сен, хәй, Зеруббабел, жигерлен! – деймен Мен, Жаратқан Ийе. Хәй, бас руўханий Иосадақ улы Ешуа, жигерлен! Хәй, елдеги пүткил халық, жигерлениң! – деймен Мен, Жаратқан Ийе. Жұмысқа кирисиңлер! Себеби Мен сизлер менен биргемен! – деп Жаратқан Ийеңиз болған Мен айтып атырман. ⁵ Мысыр жеринен шыққаныңызда, сизлер менен дүзген келесимим бойынша, Мениң Руўхым сизлердиң араңызда болады. Қорқпаңлар!»

⁶ Әлемниң Жаратқан Ийеси былай дейди: «Тез арада аспан хәм жерди, теңиз хәм қурақлықты және силкиндиремен. ⁷ Барлық халықларды титиретемен хәм олар бақалы буйымларын усы жерге алып келеди, – деп Жаратқан Ийе болған Мен айтаман. Мен усы Ибадатхананы салтанатқа бөлеймен. ⁸ Гүмис те, алтын да Меники, – деп Әлемниң Жаратқан Ийеси болған Мен айтаман. ⁹ Келешекте бул Ибадатхананың салтанаты

алдынғысынан да уллы болады. Сол жерге тынышлық бермен. Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мен айтаман».

Жаратқан Ийе берекет алып келеди

¹⁰ Дарийдің патшалығының екінші жылында, тоғызыншы айдың, жигирма төртінші күні Жаратқан Ийеден пайғамбар Хаггайға мынадай сөз түсті:

¹¹ «Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: „Руұханийлерге Нызамға байланыссы мына сорауды бер:

¹² Егер араңыздағы бириңіз қурбанлықтан алынған мухаддес гөшти кийиминің етеги менен алып баратырған болса, оның етеги нанға, сорпаға, шарапқа, зәйтүн майына ямаса басқа бир аўқатқа тийип кетсе, сол аўқат мухаддес бола ма?“»

Хаггай усы сорауды бергенде, руұханийлер:

«Яқ», – деп жууап берди.

¹³ Хаггай сөзин дауам етип, былай деди:

«Өлиге бир жерин тийгизип, ҳарам саналған бир адам усы аўқатлардың биреуине бир жерин тийгизип алса, сол аўқат ҳарам санала ма?»

Руұханийлер:

«Аўа, ҳарам саналады» – деп жууап берди.

¹⁴ Сонда Хаггай былай деди:

«Жаратқан Ийе: „Бул халық, усы миллет Мениң көз алдымда да сондай. Олардың ҳәр бир ислеген ислери, қурбанлық орында усыңған ҳәр бир қурбанлықлары да ҳарам“, – дейди.

¹⁵ Енди бүгинги күннен баслап нелер болғанын ойланып көриң. Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тасын өрип басламасыңыздан алдын нелер болғаны ҳаққында жақсылап ойланып көриң. ¹⁶ Қырманға жигирма өлшем дән аламан

деп барғаныңызда, оннан тек ғана он өлшем дән шығатуғын еди. Шарап сығатуғын искенжеден елиў гүзе шарап аламан деп барғаныңызда болса, оннан тек ғана жигирма гүзе шарап шығатуғын еди.

¹⁷ Өйткени Мен сизлердиң қол мийнетиңизди қуўрап қалыў, кеселлениў хәм буршақ пенен жазаладым. Сонда да, Маған қайтып келиўден бас тарттыңлар, – деймен Мен, Жаратқан Ийе. ¹⁸ Бүгин, тоғызыншы айдың жигирма төртінші күнинен баслап, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының тырнағын қайтадан салып баслаған күннен баслап нелер болып атырғанына дыққат салып, ойланып көриңлер. ¹⁹ Фәлlexанада бир туқым қалып па еди? Жүзим, әнжир, анар хәм зәйтүн ағашы бүгинге дейин мийўесин берип пе еди? Бирақ бүгиннен баслап, Мен сизлерди жарылқайман».

Жаратқан Ийениң Зеруббабелге берген үәдеси

²⁰ Сол айдың жигирма төртінші күні Жаратқан Ийеден Хаггайға екінші мәрте мынадай сөз түсті:

²¹ «Яхуда ҳәкими Зеруббабелге былай деп айт:

„Мен аспан менен жерди силкиндиремен.

²² Патшалықларды қулатаман, жат халықлардың күшин жоқ қыламан. Саўаш арбаларын олардың үстинде отырғанлар менен қосып, аўдарып таслайман. Атлар хәм шабандозлары жығылады, олардың хәммеси бир-бириниң қылышынан өледи“».

²³ «Сол күни сени, – деймен Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мен, – Өз қолыма аламан, хәй, Шеалтиел улы қулым Зеруббабел, – деп Жаратқан Ийе болған Мен айтаман. Сени Өзимнің мөр жүзигим сыяқлы қыламан, себеби Мен сени таңладым, – деймен Мен, Әлемнің Жаратқан Ийеси».

Зехария

Ийениң халқын Өзине қайтарыу үшін шақырыуы

1 Дарийдің патшалығының екінші жылының сегізінші айында, Иддоның ақлығы, Берехияның улы пайғамбар Зехарияға Жаратқан Ийеден мына сөзлер түсти:

² – Мен, Жаратқан Ийе, ата-бабаларыңызға қатты ғәзепленген едим. ³ Сонлықтан халыққа айт, Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Маған қайтың, Мен де сизлерге қайтаман». Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады. ⁴ «Ата-бабаларыңыз сыяқлы болмаң! Алдыңғы пайғамбарлар Әлемнің Жаратқан Ийесінің атынан оларды ескертип: „Жаман жолларыңыздан хәм жауыз қылмысларыңыздан қайтың“ – деген еди. Деген менен, олар қулақ салмады, Маған итибар да бермеді», – дейди Жаратқан Ийе. ⁵ – Қәне сол ата-бабаларыңыз? Пайғамбарлар мәңги-бақый жасай ма? ⁶ Қулларым пайғамбарлар арқалы буйырған сөзлерім хәм қағыйдаларым ата-бабаларыңыздың басына түскен жоқ па? Сонда олар тәубе қылып: «Әлемнің Жаратқан Ийеси бизлердің жүрген жолларымыз бенен ислеген ислеримизге жараса нени нийетлеген болса, соны иследи», – деди.

Биринши аян: Атлар хәм атлылар

⁷ Дарийдің патшалығының екінші жылында, он биринши айдың, яғный Шебат айының жигирма төртінші күни Иддоның ақлығы, Берехияның улы пайғамбар Зехарияға Жаратқан Ийеден аян арқалы сөз түсти.

⁸ Түнде мен жырада мирта путалары арасында қызыл атқа минген бир адамды көрдим. Оның артында қызыл, қоңыр хәм ақ атлар бар еди.

⁹ Сонда мениң менен сөйлесип баслаған периштеден:

– Мырзам, булар не? – деп сорадым. Ол:
– Булардың не екенін саған көрсетемен, – деп жууап берди.

¹⁰ Сонда мирта путалары арасындағы адам да:
– Жаратқан Ийе буларды дүньяны гезип шықсын деп жиберди, – деди.

¹¹ Сонда атлылар мирта путалары арасындағы Жаратқан Ийениң периштесін мақуллап:

– Дүньяны гезип шықтық, пүткил дүнья тынышлық хәм аманлық ишінде! – деди.

¹² Сонда Жаратқан Ийениң периштеси:

– Әлемнің Жаратқан Ийеси, жетпис жылдан берли Ерусалим хәм Яхуда қалаларына ғәзепленип келдің. Енди қашанға дейін оларға Өз реҳимінди көрсетиуден бас тартасаң? – деди. ¹³ Жаратқан Ийе мениң менен сөйлесип турған периштеге меҳрибан хәм жубатыушы сөзлер менен жууап берди. ¹⁴ Мениң менен сөйлесип турған периште маған мына хабарды жәриялауды буйырды:

– Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Ерусалим хәм Сионды қатты қызғанаман. ¹⁵ Ал бийғам жасап атырған басқа миллетлерге қатты ғәзеплендим. Өйткени Мен халқыма азғантай ашыуланған уақтымда, олар халқыма қарсы жауызлық үстине жауызлық ислеген еди».

¹⁶ Соның ушын, Жаратқан Ийе былай дейди: «Мен Ерусалимге мийрим-шәпәәтимди төгий ушын қайтаман. Мухаддес үйім ол жерде қайта қурылады хәм Ерусалимге өлшейтуғын жип тартылады». Бул Әлемнің Жаратқан Ийесінің сөзи.

¹⁷ Маған және мынаны да жәриялауды буйырды:

– Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Мениң қалаларымда және молшылық болады. Мен, Жаратқан Ийе Сионды және жубатаман, Ерусалим және Мениң таңлаған қалам болады».

Екінши аян: Төрт мүйиз хәм төрт темирши

¹⁸ Кейин мен нәзер таслағанымда, төрт мүйизди көрдим. ¹⁹ Мениң менен сөйлескен периштеден:

– Булар не? – деп сорадым. Ол маған:

– Булар Яхуда, Израил хәм Ерусалим халқын тарқатып жиберген мүйизлер, – деп жууап берди.

²⁰ Соннан соң, Жаратқан Ийе маған төрт темиршини көрсетти. ²¹ Мен:

– Булар не ислейин деп атыр? – деп сорадым. Периште:

– Мына мүйизлер Яхуда халқын бас көтере алмайтуғындай етип тарқатып жиберген еди. Бул темиршилер Яхуда халқын тарқатыу үшін хұжим қылған миллетлерди қорқытып, мүйизлерин қулатыу үшін келди, – деп жууап берди.

Үшінши аян: Өлшеу жиби

2 Кейин мен және нәзер тасладым хәм қолында өлшейтуғын жиби бар бир адамды көрдим.

² Мен оннан:

– Қаяққа баратырсыз? – деп сорадым. Ол маған:

– Ерусалимди өлшеуге, ени хәм узынлығы қанша шығатуғынын көрийге баратырман, – деп жууап берди.

³ Кейин, мениң менен сөйлесип атырған периште кетип баратыр еди, басқа бир периште алдынан шығып, ⁴ оған былай деди:

– Тез барып, сол адамға айт: «Ерусалимде адам хәм маллар соншелли көп болғанлықтан, дийуалларының ишине сыймай қалады. ⁵ Мениң Өзим оның дөгерегиндеги отлы дийуалы, ишиндеги салтанаты боламан, – дейди Жаратқан Ийе».

Сүргиндегилердің өз елине шақырылуы

⁶ «Қәнекей, арқа тәрептеги елден қашыңлар, – дейди Жаратқан Ийе. – Себеби сизлерди жердің төрт тәрепине тарқатып жибердим, – дейди Жаратқан Ийе. ⁷ – Вавилонда жасап атырған Сион халқы, қашып қутылыңлар». ⁸ Әлемнің Жаратқан Ийеси Өз даңқы ушын мени сизлерди тонаған халықларға жиберди. Ол былай дейди: «Сизлерге тийген Мениң көзимнің қарашығына тийген болады. ⁹ Мен оларға қарсы қолымды көтеремен. Өзлерине қул еткен халықлар оларды тонайды». Сонда сизлер мени Әлемнің Жаратқан Ийеси жибергенін билип аласызлар.

¹⁰ Жаратқан Ийе: «Хәй, қыз Сион, шадланып, бақыр! Мине, Мен сизлердің араңызда жасау ушын келемен. ¹¹ Сол күни көп миллетлер Жаратқан Ийеге, яғнай Маған қосылып, Мениң халқым болады. Шынында, Мен сизлердің араңызда жасайман», – дейди. Сол уақытта мени Әлемнің Жаратқан Ийеси сизлерге жибергенін билесиз. ¹² Яхуда мухаддес жердеги Жаратқан Ийенің мүлки болады, Ерусалимди және таңлап алады.

¹³ Хәй, пүткіл адамзат, Жаратқан Ийенің алдында үнсизлік сақлаң! Ол Өзинің мухаддес меканынан шығып киятыр!

Төртінші аян: Бас рууханий

3 Кейин бас рууханий Ешуаның Жаратқан Ийенің периштесинің алдында турғанын хәм оның оң жағында оны айыплау ушын шайтанның [†] турғанын көрдім. ² Жаратқан Ийе шайтанды кейип: «Мен саған тыйым саламан, хәй, шайтан! Ерусалимди таңлаған Мен саған тыйым саламан! Бул адам от ишинен сууырып алынған шала жанған отын бөлеги емес пе?» – деди.

³ Периштенің алдында Ешуа патас кийим кийип турған еди. ⁴ Периште сол жерде турғанларға: «Үстиндеги патас кийимлерин шешің», – деди. Кейин Ешуаға: «Тыңла, сениң айыпларыңды алып тасладым. Саған таза, салтанатлы кийим кийдиремен», – деди.

⁵ Сонда мен: «Оның басына таза сәлле кийдирилсин», – дедім. Олар оның басына таза сәлле, үстине кийим кийдирди. Жаратқан Ийенің периштеси де оның қасында турған еди.

⁶ Кейин Жаратқан Ийенің периштеси Ешуаға ескертп былай деди: ⁷ «Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: „Егер Мениң жолларым менен жүріп, Мениң талаптарымды орынласаң, Ибадатханамда сен басшылық қылып, хәулимди басқарасаң. Саған усы жерде турғанлар менен бирге дәрғайыма кирип-шығыу хуқықын беремен. ⁸ Тыңла, бас рууханий Ешуа, сен хәм жаныңда отырған рууханий тууысқанларың менен бирге хәммеңиз келешекте жүз беретугын уақыялардың нышанысыз. Мен „Нәл“ деп аталатуғын хызметкеримди алып шығаман. ⁹ Мине, Ешуаның алдына бир тас қойдым. Сол тасқа жети көз қарап турыпты. Мен тастың үстине ойып жазыу жазаман“. Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады. „Бир күн ишинде мына елдің гүнасын алып таслайман. ¹⁰ Сол күни сизлер қоңсы-қобаларыңызды өз жүзим ағашларыңыздың хәм әнжир ағашларыңыздың астында отырыуға мирәт етесиз“. Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады».

Бесінші аян: алтын хәсте хәм зәйтүн ағашлары

4 Мениң менен сөйлескен периште қайтып келип, уйқыдан оятқандай етип мени оятты.

² Ол меннен:

– Нени көрип тұрсаң? – деп сорады. Мен былай деп жууап бердім:

– Хәмме жери алтыннан соғылған хәстени көрип турыппан, оның жоқарысында зәйтүн майына арналған бир тостаған турыпты. Хәстениң жети шырасы хәм олардың жети түтикшеси бар.

³ Сондай-ақ, хәстениң қасында еки зәйтүн ағашы бар. Биреуи тостағанның оң тәрепинде, екіншиси сол тәрепинде турыпты.

⁴ Мен өзим менен сөйлесип атырған периштеден: – Булардың мәніси не, мырзам? – деп сорадым.

⁵ Ол:

– Булардың мәнісин билмейсең бе? – деди. Мен: – Яқ, мырзам, – деп жууап бердім. ⁶ Соның ушын, ол маған мыналарды айтып берди:

– Жаратқан Ийе Зеруббабел ^{††} ушын мына сөзлерди айтты: «Күш хәм құдирет пенен емес, ал Мениң Руухым менен табысқа ерисесең. Бул Әлемнің Жаратқан Ийесинің сөзи. ⁷ Сен не болыпсаң, хәй, бәлент тау? Зеруббабелдің алдында сен бир тегислик болып қаласаң! Ол Ибадатхананың ақырғы тасын орнатқанда, халық: „Қандай гөззал, қандай гөззал!“ – деп бақырысады».

⁸ Жаратқан Ийеден маған және төмендеги сөз түсти: ⁹ «Бул Ибадатхананың тийкарғы тасы Зеруббабелдің қоллары менен қойылды, құрылысты да оның қоллары ақырына жеткереди.

[†] Шайтан – айыплаушы деген мәнисте.

^{††} Зеруббабел – Яхуда хәкими.

Сол ўақытта, Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мениң сени жибергенімди билесең.

¹⁰ Қурылыстың кишкене иси басланған күнди ким менсинбейди? Адамлар Зеруббабелдің қолындағы жазыуы бар қалайы тахтаны көргенде, шадланады».

Сонда периште маған былай деди:

– Мына жети шыра пүткил жер жүзине қарап туратуғын Жаратқан Ийениң көзлери. ¹¹ Мен периштеден мынаны сорадым:

– Хәстениң оң хәм шеп тәрәпиндеги бул еки зәйтүн ағашларының мәниси не? ¹² Алтындай май ағып турған еки алтын түтикшениң қасындағы бул еки нәл нени аңлатады? ¹³ Ол меннен:

– Булардың мәнисин билмейсең бе? – деп сорады. Мен:

– Яқ, мырзам, – деп жууап бердим. ¹⁴ Периште:
– Булар пүткил дүньяның Ийесине хызмет етиўши хәм зәйтүн майы менен майланған еки адам [†] болады, – деди.

Алтыншы аян: ушып баратырған орама китап

5 Мен және нәзер таслағанымда, ушып баратырған орама китапты көрдим. ² Периште меннен:

– Нени көрип турсаң? – деп сорады. Мен:

– Ушып баратырған орама китапты көрип турыппан, оның узынлығы жигирма шығанақ, ени он шығанақ, – деп жууап бердим. ³ Сонда периште маған түсиндирип, былай деди:

– Бул китапқа пүткил жер жүзине келетуғын нәлет жазылған. Урлық қылғанлар орама китаптың бир тәрәпиндеги жазыу бойынша, жалған ант ишкенлер екинши тәрәпиндеги жазыу бойынша елден жоқ қылынады. ⁴ Әлемнің Жаратқан Ийеси: «Нәлет жаўдыраман. Урының үйине хәм Мениң атым менен жалған ант ишетуғынлардың үйине нәлет жаўады. Нәлет сол үйде болып, жайдың ағашлары менен тасларын пүткиллей жоқ қылады», – дейди.

Жетинши аян: Ыдыс ишиндеги ҳаял

⁵ Мениң менен сөйлескен периште келип, маған былай деди:

– Нәзер тасла, киятырған нәрсени көр. ⁶ Мен:

– Бул не? – деп сорадым. Периште:

– Киятырған нәрсе өлшем ыдысы. Бул – елдеги пүткил халықтың гүнасы, – деди.

⁷ Қорғасыннан соғылған қақпағы ашылды, ыдыстың ишинде болса, бир ҳаял отырған екен.

⁸ Периште:

– Бул ҳаял – жаўызлық, – деп, ҳаялды ыдыстың ишине ийтерип жиберди де, аўыр қақпағын жаўып таслады.

[†] Булар... еки адам болады – бас руўханий Ешуа (3:1-6 қа қараң) хәм Яхуда ҳакими Зеруббабел (усы баптың 6-10-аятларына қараң) нәзерде тутылған. Зеруббабел Даўыт әўладынан еди.

⁹ Мен және нәзер таслап, еки ҳаялдың ушып киятырғанын көрдим. Олар ләйлектиң қанатларына уқсаған қанатларын самалда жайған еди. Олар келип, сол ыдысты алды да, аспанға көтерип алып кетти. ¹⁰ Мен өзим менен сөйлесип атырған периштеден:

– Ыдысты қазаққа алып баратыр? – деп сорадым.

¹¹ Ол маған:

– Оны Шынар ^{††} елине алып баратыр. Ол жерде оған сыйынатуғын үй қурып береді, үй тайын болғанда, ыдысты сол жерде бир түбелдирикке қояды, – деп жууап берди.

Сегизинши аян: төрт саўаш арбасы

6 Мен және нәзер таслағанымда, еки қола таўдың арасынан шығып киятырған төрт саўаш арбасын көрдим. ² Биринши саўаш арба қызыл атларға, екиншиси қара атларға, ³ үшіншиси ақ атларға, төртиншиси ала-шубар атларға жегилген еди. Бул атлардың хәммеси күшли еди. ⁴ Мен өзим менен сөйлесип турған периштеден:

– Мырзам, булар не? – деп сорадым. ⁵ Периште былай деп жууап берди:

– Булар көктеги төрт самал. Олар пүткил дүньяның Ийесиниң дәрғайында болғаннан кейин, айланыўға шығады. ⁶ Қара атларға жегилген саўаш арбасы арқаға, ақ атларға жегилген арба оның изинен барады, ал ала-шубар атларға жегилген арба қублаға кетеди.

⁷ Сол күшли атлар жолға шығып, жер жүзин айланып шығыўға асықты. Периште оларға:

– Барыңлар, жер жүзин айланып шығыңлар, – деди. Сонда олар айланып шығыўға кетти. ⁸ Кейин периште маған даўыслап:

– Қара! Атлар арқадағы елге барды. Ол жерде Жаратқан Ийениң еркин орынлады, Жаратқан Ийе фәзептен қайтты, – деди.

Ешуаға берилген таж

⁹ Жаратқан Ийеден маған төмендеги сөз түсти:

¹⁰ – Бабилон сүргининен қайтып келген Хелдай, Тобия хәм Едаядан саўғаларын алып, сол күни-ақ, Сефания улы Иошияның үйине бар. ¹¹ Берилген гүмис хәм алтыннан таж соғып, оны Иосадақ улы бас руўханий Ешуаның басына кийгиз. ¹² Оған былай деп айт: «Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: Мине, Нәл деген адам! Ол турған жеринен шақалап, Мениң Ибадатханамды қурады. ¹³ Аўа, Жаратқан Ийениң, яғнай Мениң Ибадатханамды қуратуғын ол болады. Ол уллылыққа бөленеди, тахтында отырып, хәкимдарлық қылады. Руўханий де өз тахтында отырады, екеўиниң арасында бирлик орнайды». ¹⁴ Бул таж Хелем [‡], Тобия, Едая хәм Сефания улы Хенниң ^{††} ғамхорлығына

^{††} Шынар – бул ески Бабилияның аты. [‡] Хелем – бул Хелдай. ^{††} Хен – Иошия болыўы мүмкин.

тапсырылып, Жаратқан Ийениң, яғный Мениң Ибадатханамда естелик болып қалады.

¹⁵ Узақта жасайтуғынлар келип, Жаратқан Ийениң Ибадатханасының қурылысына қатнасады. Солай етип, мени сизлерге Әлемнің Жаратқан Ийесиниң жибергенин билип аласыз. Егер Құдайыңыз Жаратқан Ийениң сөзлерин булжытпай орынласаңыз, усылардың хәммеси орынланады.

Оразадан гөре әдиллик хәм сүйиспеншилик абзал

7 Дарийдин патшалығының төртинши жылының тоғызыншы айы болған Кислеу айының төртинши күни Жаратқан Ийеден Зехарияға сөз түсти. ² Бейт-Элдин турғынлары Саресерди, Регем-Мелехти хәм оның адамларын Ерусалимге жиберип, былай деген еди:

³ – Барып, Әлемнің Жаратқан Ийесиниң Уйиндеги руұханийлер хәм пайғамбарлардан: «Бизлер көп жыллардан берли бесинши айда Ибадатхананың уайран қылынғанын еске түсирип, қайғырып, ораза тутып киятырмыз. Усындай қылыуды дауам ете берейик пе?» – деп сораңлар.

⁴ Әлемнің Жаратқан Ийеси маған жиберген сөзинде былай деди:

⁵ – Елдин барлық халқына хәм руұханийлерине айт: «Жетпис жыл дауамында сизлер бесинши хәм жетинши айларда ораза тутып, қайғырдыңыз. Бирақ шынында да усыны Мен ушын ислеген бе едиңиз? ⁶ Ишип-жегениңиз сыяқлы, өз пайдаңыз ушын ораза тутпадыңыз ба? ⁷ Ерусалим хәм оның этирапындағы ауыллар гүллеп жайнағанда, Негеб хәм батыстағы тау етектери адамларға толы уақытта, Жаратқан Ийе болған Мен бир неше жыл алдын пайғамбарлар арқалы усы сөзлеримди айтқан жоқпан ба?»

⁸ Жаратқан Ийеден Зехарияға және сөз түсти:

⁹ Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мен былай деген едим: «Әдил хәким шығарыңлар. Бир-бириңизге мийирман хәм реҳимли болыңлар.

¹⁰ Жетим-жесирлерге, келгиндилерге хәм кәмбағалларға зулымлық қылмаңлар. Бир-бириңизге жауызлық қылыуды ойламаңлар».

¹¹ Бирақ халқым қулақ салыудан бас тартты. Өжетлик етип, еситпеу ушын қулақларын жауып алды. ¹² Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мен Руұхым менен алдыңғы пайғамбарлар арқалы сөйледим. Бирақ халқым жүректерин тас қылып, нызам хәм сөзлериме қулақ салмады. Соның ушын, Мен оларға қатты ғәзеппендим.

¹³ Мен шақырғанда, олар қулақ салмады, олар шақырғанда, Мен де оларға қулақ салмайман, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. ¹⁴ – Мен оларды өзлери танымайтуғын халықлардың арасына шашып тасладым. Олардың ели адамсыз қалды, ол жерге хеш ким кирип-шықпайтуғын болды. Гөззал ел қула дүзге айланды.

Жаратқан Ийениң Ерусалимди қайта қурыуға уәде етиуи

8 Әлемнің Жаратқан Ийесинен маған және сөз түсти. ² Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Мен Сионды қатты қызғанамаң. Оған болған қызғанышым ишимди жандырады». ³ Жаратқан Ийе былай дейди: «Сионға қайтып келемен, Ерусалим Мениң мәканым болады. Сонда Ерусалим „Садық қала“, Әлемнің Жаратқан Ийесиниң тауы „Мухаддес тау“ деп аталады». ⁴ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Қолларына хаса услаған кемпир-ғаррылар және Ерусалим майданларында отырады. ⁵ Қаланың көшелери ойнап жүрген бала хәм қызларға толады».

⁶ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Аман қалған халқымның көзине усы күнлер мүмкин емес болып көрингени менен, Мениң көзиме ондай болып көринбейди». Буны Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады.

⁷ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Халқымды күншығыс хәм батыстағы елдерден қутқарып аламан. ⁸ Ерусалимде жасауы ушын оларды қайтарып алып келемен. Олар Мениң халқым, Мен олардың садық хәм әдил Құдайы боламан».

⁹ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Күшли болыңлар! Мениң Ибадатханам қайта қурылыуы ушын тийкары салынған күнлери пайғамбарлардың айтқан сөзлерин еситип атырсыз. ¹⁰ Сол уақытқа дейин мийнети ушын адамларға ис хәқы, хайуанларға жем берилмейтуғын еди. Душпанлар себепли хеш ким тынышлық ишинде кирип шыға алмайтуғын еди. Мен хәммени бир-бирине қарсы қойған едим.

¹¹ Бирақ халқымның аман қалғанларына бурынғыдай ислемеймен». Бул Әлемнің Жаратқан Ийесиниң сөзи. ¹² «Енди туқым тынышлық ишинде себилип, жүзимзар өз мийуесин береді, топырақ өнимли болып, аспан өз шығын түсирип турады. Булардың барлығын аман қалған халықтың ийелигине беремен. ¹³ Хәй, Яхуда хәм Израил халқы, Мен сизлерди қутқарамаң! Сизлер миллетлер арасында нәлет тымсалы едиңиз, енди сизлер берекет тымсалы боласыз. Қорқпаңлар, күшли болыңлар!»

¹⁴ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейди: «Ата-бабаларыңыз ғәзепиме тийгенде, сизлерге апат жиберийди шештим хәм аямадым, – буны Әлемнің Жаратқан Ийеси айтады. ¹⁵ – Енди болса, Ерусалимге хәм Яхуда халқына және жақсылық қылыуды шештим. Қорқпаңлар! ¹⁶ Сизлер ислеуиңиз керек болған нәрселер мыналар: бир-бириңизге хәқыйқатты сөйлеңдер. Хәким шығарғаныңызда, әдалатлықты хәм әдилликти сақлаң. ¹⁷ Жүрегиңизде бир-бириңизге қарсы жауызлық жобаластырмаң, жалғаннан ант ишпең.

Себеби Мен булардың барлығынан жеркенемен. Буны Жаратқан Ийе айтады».

¹⁸ Әлемнің Жаратқан Ийесинен маған және төмендегі сөз түсті. ¹⁹ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейді: «Төртінші, бесінші, жетінші хәм оныншы айлардағы ораза Яхуда халқы ушын қууанышлы хәм шадлыққа толы бахытлы байрамларға айланады. Сонлықтан әдалатлықты хәм тынышлықты сүйиң».

²⁰ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейді: «Келешекте көп халықлар хәм басқа қалаларда жасайтуғын адамлар Ерусалимге келеді. ²¹ Бир қаланың турғынлары басқа қалаға барып: „Жаратқан Ийеден рехим сорап, Оның жүзин излеу ушын барайық. Мен де сизлер менен бараман“, – дейді. ²² Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мени ізлеп, Меннен рехим сорау ушын көп миллетлер хәм күшли халықлар Ерусалимге келеді».

²³ Әлемнің Жаратқан Ийеси былай дейді: «Сол күнлерде хәр түрлі тилде сөйлейтуғын миллеттерден он адам бир яхудийдің етегине асылып: „Рухат бер, сениң менен бирге барайық. Себеби Қудайдың сениң менен бирге екенин еситтик“, – деп айтады».

Израилдың душпанларының жазаланыуы

9 Пайғамбаршылық сөз. Жаратқан Ийениң сөзи Хадрах журтына, әсиресе Дамаск қаласына қаратылған:

Инсанлардың хәм Израил урыуларының көзи Жаратқан Ийеде.

² Бул сөз Хадрах пенен шегаралас Хаматқа, Уқыплыларға толы болса да Тир хәм Сидон қалаларына да қаратылады.

³ Тир өзине бир қорған құрды, Гүмисти топырақтай етип, Алтынды даладағы кумдай етип үйди.

⁴ Деген менен, Ийе оның мал-дүньясын алып қояды,

Байлығын теңизге ылақтырады, Қаланы болса, от жалмайды.

⁵ Ашкелон буны көрип, зәрреси ушады, Газа да қорқынышқа түсип, қалтырайды, Усы аўхалға түскен Экрон үмити сөнеди.

Газа өз патшасынан айырылады, Ашкелон қаңырап босап қалады.

⁶ Жаратқан Ийе былай дейді: «Ашдодта қаны аралас халық жасайды, Филист халқының тәкабирлигине шек қояман.

⁷ Мен олардың аўызларынан қанлы гөшти, Тислериниң арасынан харам аўқатларды алып таслайман.

Аман қалғанлары болса, Қудайға, Маған тийисли болады,

Яхуда урыуының бир бөлегине айланады.

Экрон қаласы ебус халқы сыяқлы Меники болады.

⁸ Үйимнің дөгерегине орда құраман, Басқыншылардан қорғайман.

Мениң Өзим оны бақлап турғаным ушын, Хеш ким халқымның жерине қарсы жүре алмайды.

Ўәде етилген патша

⁹ Хәй, қыз Сион, қатты шадлан!
Хәй, қыз Ерусалим, бәлент дауыста шадлан!
Мине, патшаң саған киятыр!
Ол әдил, жеңімпаз хәм кишипейил.
Ешекке, жас ешекке,
Гүрреге минип саған киятыр!
¹⁰ Эфрайымнан сауаш арбаларын,
Ерусалимнен атларды алып таслайман.
Сауаш садақлары жоқ қылынады,
Патшаңыз халықларға тынышлық жәриялайды,
Оның хәкимдарлығы теңизден теңизге,
Евфрат дәрьясынан дүньяның шетине дейин созылады.

Тутқынларды азат етиуі ўәдеси

¹¹ Сион, сизлерге келсек, құрбанлық қаны менен бекиткен келисимим себепли,
Тутқындағы халқыңызды суўсыз қудықтан азат етемен.

¹² Хәй, үмит еткен тутқынлар,
Қорғаныңызға қайтың.
Бүгин Мен сизлерге айтаман,
Жойтқаныңызды еки есе етип қайтараман.
¹³ Яхуданы садағым сыяқлы,
Эфрайымды оқ сыяқлы қолланаман.
Хәй, Сион, сени қылыштай етип қолланаман,
Греклерге қарсы қозғайман.

Жаратқан Ийениң Өз халқын қорғауы

¹⁴ Сонда Жаратқан Ийе Өз халқының үстинде пайда болады,

Оның оғы шақмақтай шағады.

Қудай Ийе кәрнай шалады,
Кубла дауыллары менен хәжим қылады.

¹⁵ Әлемнің Жаратқан Ийеси Өз халқын қорғайды,

Халық өз душпанларын жоқ қылады,
Сақпан таслары менен жеңиске ериседи.

Олар шарап ишкен мәскүнемлердей бақырады,
Олар құрбанлық қанын серпиуіге арналған табақтай,

Қурбанлық орынның төрт мүйешиндей қанға толы болады».

¹⁶ Сол күни олардың Қудайы Жаратқан Ийе,
Шопан өз сүриуин сақлағандай етип, оларды қорғайды.

Оның елинде олар таж гәўхарындай жарқырайды.

¹⁷ Бул қандай әжайып хәм гөззал болады!

Жас жигит хәм қызлар,

Дән менен шараптың молшылығынан гүллеп жаснайды.

Яхуда хәм Израилдың жақты келешегі

10 Ерте бәхәрде Жаратқан Ийеден жаўын тилең,
Жаўын бултларын жиберетуғын,
Адамларға жаўын жаўдыратуғын,
Далаларда өсимлик өсиретуғын Жаратқан Ийе
болады.

² Бултлардың сөйлейтуғыны өтирик,
Палкерлердің ашқан палы жалған,
Олар көрмеген түслерин жалғаннан тоқыйды,
Пайдасы жоқ жубаныш сөзлерин айтады.
Соның ушын, бул халық сүриўдей гезип жүр,
Шопансыз болғаны ушын азап шегип атыр.

³ Жаратқан Ийе былай дейди:
«Ғәзебим шопанларға қарсы лаўлады,
Жолбасшыларды жазалайман.
Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Мен Өз
сүриўиме,

Яхуда халқына ғамхорлық қыламан.
Оларды әжайып саўаш аты сыяқлы қыламан.

⁴ Күшли мүйеш тасы, шатырдың қазығы хәм саўаш
қуралындай,

Барлық басшылар Яхудадан шығады.

⁵ Олар саўашта көшедеги батпақты басқылаған
жаўынгерлердей болады,
Жаратқан Ийе, Мен олар менен бирге болғаным
ушын,

Олар урысқа шығып,
Душпанының атлыларын шерменде қылады.

⁶ Яхуда халқын күшейтемен,
Юсуп әўладың қутқараман,
Оларға реҳим қыламан,
Сүргиннен қайтарып алып келемен.
Мен олардан хеш қашан жүз бурмағанымдай
болады,

Себеби Мен олардың Қудайы Жаратқан Ийемен,
Оларға қулақ саламан.

⁷ Эфрайым халқы батыр жаўынгерлердей болады,
Шарап ишип алғандай, жүректери йошады.
Балалары буны көрип, шадланады,
Жүректери Жаратқан Ийе себепли қуўаныш
табады.

⁸ Шопандай шақырып, оларды жыйнайман,
Мен оларды азат қыламан.
Бурынғыдай, олар және көбейеди.

⁹ Оларды халықлардың арасына тарқатып
жиберсем де,

Узақ жерлерде Мени еслейди,
Балалары менен бирге аман қалып, қайтып
келеди.

¹⁰ Оларды Мысырдан қайтарып алып шығаман,
Ассирия жеринен жыйнап аламан.

Олар көбейгенликтен, өз елиндеги жерлерге
сыймайды,
Соның ушын, оларды Гиладқа хәм Лебанонға
алып келемен.

¹¹ Халқым апат теңизинен өтеди,
Олар теңиздің толқынларын тынышландырады,

Нил дәрьясының түби қурып қалады.
Ассирияның тәкаббирлиги басылады,
Мысыр патшалық хасасынан айырылады.
¹² Халқымды Өз күшим менен құдиретли қыламан,
Олар Мениң атым менен жүреді».
Булар Жаратқан Ийениң сөзи.

Израилдың душпанларының апаты

11 Хәй, Лебанон, дәрўазаларыңды аш,
От кедр ағашларыңды жағып жоқ қылсын!

² Хәй, сәрўи ағашы, дад сал!

Кедр ағашы қулады,
Уллы тереклер жоқ болды!

Хәй, Башандағы емен ағашлары, дад салың,
Қалың тоғайлар кесилди!

³ Қулақ сал, шопанлардың шеккен пәриядына,
Олардың әжайып жайлаўлары жоқ болды!
Қулақ сал, арысланлардың ақырған даўысына,
Иордан дәрьясының бойындағы тоғайлық жоқ
болды!

Еки шопан

⁴ Қудайым Жаратқан Ийе былай дейди:
«Сойылыўға арналған сүриўге шопанлық қыл.

⁵ Сүриўди сатып алғанлар, оларды сойса да,
өкинбей жүрипти. Қойларды сатқанлар болса:
„Жаратқан Ийеге шүкирлер болсын, байып кеттим!“
– дейди. Шопанлар өз сүриўлерине жаны
ашымайды. ⁶ Мен енди елде жасап атырған
халыққа артық реҳим қылмайман, – дейди
Жаратқан Ийе. – Мен олардың хәр бирин өз қоңсы
халқына хәм патшасының қолына тапсыраман.
Олар елди езеди, Мен де халықты олардың
қолынан қутқармайман».

⁷ Солай етип, сойылыўға арналған сүриўге,
олардың езилгенлерине шопанлық қылдым.
Қолыма еки таяқ алдым, биреўин «Ырзашылық»,
екиншисин «Бирлик» деп атап, сүриўди бақтым.

⁸ Бир айдың ишинде үш шопанды қуўып
жибердим. Мениң сүриўге болған сабыр-тақатым
таўысылды, олар да мени жек көрди. ⁹ Сонда мен
сүриўге: «Артық сизлерди бақпайман. Өлетуғыны
өлсин, набыт болатуғыны набыт болсын, аман
қалғанлары бир-бириниң етин жесин», – дедим.

¹⁰ Кейин «Ырзашылық» деген таяғымды алып,
оны сындырдым. Усылай қылып, Жаратқан Ийениң
барлық халықлар менен дүзген келисимин
бузғанын көрсеттім. ¹¹ Солай етип, келисим сол
күни бузылды. Мени гүзетип турған сүриўдің
езилгенлери бул истиң Жаратқан Ийениң
жиберген хабары екенін түсинди.

¹² Мен оларға: «Егер макул деп тапсаңыз, мениң
ис халқымды берің, болмаса бермей-ақ қойың», –
дедим. Сонда олар маған отыз шекел гүмисти ис
халқым ушын өлшеп берди.

¹³ Жаратқан Ийе маған: «Буны гүлалшының
алдына тасла», – деди. Солай етип, өзлери жоқары

деп бақалаған отыз шекел гүмисти алып, Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы гүлалшының алдына тасладым.

¹⁴ Кейин «Бирлик», деп аталған екінші таяғымды сындырдым. Усылай етип, Яхуда менен Израил арасындағы туысқанлық бирликти буздым.

¹⁵ Жаратқан Ийе маған және былай деди: «Бар, және бир мәрте шопанлық қыл, надан шопандай хәрекет ет. ¹⁶ Елге сондай бир шопан жиберемен, ол набыт болып атырғанларға қарамайды, жойтылғанларды излемейди, жарақатланғанларға шыпа бермейди, саўларын азықландырмайды. Ал семиз қойлардың гөшин жеп, туяқтарын жулып таслайды.

¹⁷ Хәсирет шегесең, сүриўди тәрк ететуғын надан шопан!

Қылыш келсин қолыңа хәм оң көзиңе,
Пүткиллей қурып қалсын қолың,
Пүткиллей соқыр болсын оң көзиң!»

Ерусалимнің жеңиси

12 Пайғамбаршылық сөз. Бул Жаратқан Ийениң Израил хаққында айтқан сөзлери. Көклерди жайып, жер жүзиниң негизин курған хәм инсанға өмир демин берген Жаратқан Ийе былай дейди:

² «Ерусалимди дөгерегиндеги халықларды теңселдиретуғын шарап кесеси қыламан. Ерусалим сыяқлы Яхуда да қамал ишинде қалады. ³ Сол күни Мен Ерусалимди басқа халықлар ушын аўыр тастай қыламан, оны көтеріўге хәрекет еткенлер өзлерин майырып қояды. Жер жүзиндеги барлық халықлар Ерусалимге қарсы биригеди. ⁴ Сол күни, – дейди Жаратқан Ийе, – хәр бир атты қорқыныштан сасқалатып, атқа мингенлерди ес-ақылынан айыраман. Яхуда халқына нәзеримди салып, басқа халықлардың барлық атларын соқыр қылып таслайман. ⁵ Сонда Яхуда басшылары ишинен: „Құдайы болған Әлемниң Жаратқан Ийесине үмит байлаған Ерусалим халқы күш-құдирет булағымыз“, – деп ойлайды.

⁶ Сол күни Яхуда басшыларын отынлардың ортасында жанып турған бир шоқ сыяқлы, дән баўларының арасында жанып турған бир шомдай қыламан. Ол оң хәм солдағы, дөгеректеги барлық халықларды жандырып жоқ қылады. Ерусалим болса, саў-саламат өз жеринде турады.

⁷ Даўыт әўладының хәм Ерусалим турғынларының даңқы Яхудадан асып кетпеуи ушын, Жаратқан Ийе болған Мен Яхуда ордасына алды менен жеңис беремен. ⁸ Мен, Жаратқан Ийе сол күни Ерусалим турғынларын қорғайман. Солай етип, араңыздағы ең хәлсиз адам Даўыттай күшли, Даўыт әўлады болса Құдай сыяқлы, өзлерине басшылық еткен Жаратқан Ийениң периштесиндей болады. ⁹ Сол күни Ерусалимге қарсы хұжим қылған барлық халықларды жоқ етиўге кирисемен.

¹⁰ Даўыттың әўлады менен Ерусалим турғынларына мийрим хәм дуўа етиў руўхын

жиберемен. Олар Маған, яғный өзлери денесин тескенге қарайды. Олар жалғыз улы ушын аза тутқандай, азалайды, туңғыш улы ушын зар жылағандай, жылайды. ¹¹ Сол күни Ерусалимдеги аза Мегиддо ойпатлығындағы Хадад-Риммонда болған аза сыяқлы жүдә үлкен болады. ¹² Пүткил ел азалайды. Хәр бир әўлад өз алдына аза тутады: Даўыт әўлады өз алдына, олардың хаяллары өз алдына, Натан әўлады өз алдына, олардың хаяллары өз алдына, ¹³ Лебий әўлады өз алдына, олардың хаяллары өз алдына, Шимей әўлады өз алдына хәм олардың хаяллары өз алдына аза тутады. ¹⁴ Қалған барлық әўладлар да өз алдына аза тутады. Олардың хаяллары да өз алдына аза тутады».

Гүнадан тазаланыў

13 «Сол күни Даўыт әўладың хәм Ерусалим турғынларын гүнадан хәм ҳарамылықтан тазалаў ушын ағып турған бир булақ болады. ² Сол күни елден бутлардың атларын өширемен, артық олар еске алынбайды, – дейди Әлемниң Жаратқан Ийеси, – жалған пайғамбарларды да, напәк руўхты да жоқ қыламан. ³ Егер және биреў пайғамбаршылық қылатуғын болса, оның өз туўған ата-анасы: „Сен өлесен, себеби Жаратқан Ийениң аты менен жалған сөйлеп турсаң“, – дейди. Ал ол пайғамбаршылық еткен жағдайда, оның өз ата-анасы оның денесин түйреп, өлтиредиди.

⁴ Сол күни хәр бир жалған пайғамбар аян көрип, пайғамбаршылық етиўге уялатуғын болады. Пайғамбардың жүнли кийимин киймейди хәм адамларды қайтып алдамайды. ⁵ Оның орнына ол: „Мен пайғамбар емеспен, дийханман. Жаслығымнан берли бир адамның қолында атызға қарайман“, – дейди. ⁶ Биреў оннан: „Денеңдеги жаралар қай жерден пайда болды?“ – деп сорағанда, ол: „Булар досларымның үйинде арттырған жаралар“, – деп жуўап бередиди».

Шопанның өлтирилиўи, сүриўдиң тарқап кетиўи

⁷ «Оян, хәй қылыш!
Мениң шопаныма, Мениң жақыныма қарсы шық,
– дейди Әлемниң Жаратқан Ийеси.
– Шопанды урып өлтир,
Қойлар тарқалып кетсин.
Мен қозыларға қарсы қол көтеремен.
⁸ Пүткил елде, – дейди Әлемниң Жаратқан Ийеси, – халықтың үштен екиси қырылып, жоқ болады, Үштен бири аман қалады.
⁹ Аман қалған үштен бирин оттан өткеремен, Оларды гүмистей еритип, тазалайман, Алтынды сынағандай, сынаймаман. Олар Мениң атымды айтып шақырады, Мен де оларға жуўап беремен, „Булар Мениң халқым“, – деймен,

Олар да Мени: „Жаратқан Ийе – бизлердің Құдайымыз“, – дейди».

Сауаш хәм жеңис

14 Мине, Жаратқан Ийениң хұким күни киятыр! Хәй, Ерусалим халқы, көз алдыңызда мал-мүлқиңиз талан-тараж болады.

² Ерусалимге қарсы сауаш ашыуы ушын барлық халықларды бир жерге топлайман. Қала басып алынып, жаўлар үйлерди тонайды, ҳаяллардың намысын аяқ асты қылады. Қалада жасайтуғынлардың жартысы сүргинге әкетиледи, қалғанлары болса, қалада қалдырылады.

³ Кейин Жаратқан Ийе бурын сауаш уақтында ислегеніндей, сол халықларға қарсы урысады.

⁴ Сол күни Оның аяқлары Ерусалим қаласының шығысындағы Зәйтүн тауының үстинде турады. Зәйтүн тауы екиге бөлинеди. Таудың ортасында шығыстан батысқа қарап кеткен кең бир ойпатлық пайда болады. Сонда таудың бир тәрәпи арқаға, екінши тәрәпи болса, кублаға жылысады. ⁵ Сизлер бөлінген таудың ортасындағы ойпатлық арқалы қашасыз. Бул ойпатлық Аселге дейин созылады. Яхуда патшасы Уззия дәуиринде болған жер силкиниў уақтында қалай қашқан болсаңыз, солай қашасыз. Сонда Құдайым Жаратқан Ийе барлық периштелер менен бирге келеди!

⁶ Сол күни нур болмайды, нур тарқатып туратуғын аспан денелери қараңғыласады. ⁷ Күн дауам ете береді, сонда күндиз бенен түннің айырмашылығы болмайды. Кеште де жақты болып турады. Бул қашан жүз беретуғынын тек ғана Жаратқан Ийе биледи.

⁸ Сол күни Ерусалимнен ағын суў ағып шығады, оның ярымы Өли теңизге, қалған ярымы Жер Орта теңизине қуйылады. Суў жазда да, қыста да ағып турады.

⁹ Жаратқан Ийе пүткіл дүньяның патшасы болады. Сол күни Жаратқан Ийе жалғыз Құдай болып, тек ғана Оның аты уллыланады.

¹⁰ Пүткіл ел Гебадан Ерусалимнің кубласындағы Риммонға дейин Иордан тегислигиндей болып қалады. Ал Ерусалим болса жоқарыда болып, Бенямин дәруазасынан Биринши дәруазаға дейин,

Мүйеш дәруазасына дейин, Хананел минарасынан патшаның жүзим искенжесине дейин өз орнында қалады. ¹¹ Адамлар сол жерге орналасып, тынышлық ишинде жасайды. Ерусалим енди қайтып жоқ қылыныўға тапсырылмайды.

¹² Ерусалимге қарсы урыс ашқан барлық халықларға Жаратқан Ийе мына обаны жиберип, жазалайды: еле аяғында турған уақтында-ақ денелери ирип, көзлери уясында, тиллери аўзының ишинде ширип кетеди. ¹³ Сол күни Жаратқан Ийе адамларды үлкен албыраушылыққа түсиреди. Хәмме жанындағы адамның қолынан услап, бир-бирине қол көтереди. ¹⁴ Яхуда халқы да Ерусалимде урысады. Дөгеректеги барлық халықлардың байлығы, көп муғдарда алтыны, гүмис хәм кийимлери олжа етип алынады.

¹⁵ Душпан ордасының атлары, ғашырлары, түйелери, ешеклери хәм барлық хайуанлары жоқарыда айтылған оба кеселлигине шатылады.

¹⁶ Ерусалимге қарсы сауаш ашқанлардан аман қалғанлары болса, хәр жылы Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Патшаға тәжим қылыуы ушын хәм Қос байрамын нышанлауы ушын Ерусалимге келеди.

¹⁷ Егер жер жүзиндеги халықлардың биреуи Әлемнің Жаратқан Ийеси болған Патшаға тәжим қылыуы ушын Ерусалимге келмесе, олардың елинде жаўын жаўмайды. ¹⁸ Егер Мысыр халқы байрамға келиўден бас тартса, Жаратқан Ийе Қос байрамына келиўден бас тартқан басқа халықлардың басына салған обаны олардың басына да салады. ¹⁹ Қос байрамын нышанлауға шықпаған Мысыр халқының хәм басқа барлық халықлардың жазасы усы болады.

²⁰ Сол күни атлардың қоңырауларында „Жаратқан Ийеге бағышланған“, деп жазылады. Жаратқан Ийениң Ибадатханасындағы қазанлар қурбанлық орынның алдында қолланылатуғын табақлар сыяқлы мухаддес болады. ²¹ Ерусалим хәм Яхудадағы хәр бир қазан Әлемнің Жаратқан Ийесине бағышланады. Сонда қурбанлық шалыуға келгенлер сол қазанларды қурбанлықтың гөшин писириуы ушын қолланыуына болады. Сол күннен баслап, Әлемнің Жаратқан Ийесиниң Ибадатханасында саудагерлер болмайды.

Малахия

1 Пайғамбаршылық сөзи. Жаратқан Ийе Малахия арқалы Израил халқына мына сөзлерди хабарлады:

Жаратқан Ийениң Израилға болған сүйіспеншилиги

² Жаратқан Ийе:

«Мен сизлерди сүйіп келемен», – дейди. Ал сизлер болсаңыз: «Бизлерге болған сүйіспеншилигинди қалайынша көрсеткен едің?» – деп сорайсыз.

Жаратқан Ийе:

«Эсаў Яқыптың ағасы емес пе еди? Сондай болса да, Мен Яқыпты сүйдим, ³ ал Эсаўды болса, жек көрдім. Эсаўдың таулы үлкелерин ұайран қылып, елин шөлдің сағалларына тапсырдым», – деп жууап береді.

⁴ Егер Эсаўдың урпағы эдомлылар: «Бизлер бүлгиншиликке ушырадық, бірақ ұайран болған жерлеримизди қайта тиклеп аламыз», – деп айтса, Әлемнің Жаратқан Ийеси былай деп жууап береді:

«Олар қайта курса да, Мен және ұайран қыламан. Сонда олардың үлкеси Жаўызлық үлкеси деп аталып, ал өзлери Жаратқан Ийениң қәхәрине мәңги ушыраған халық болады. ⁵ Буны өз көзлериңиз бенен көріп, сизлер: „Жаратқан Ийе Израил шегараларының сыртында да даңққа ийе!“ – деп айтатуғын боласыз».

Жаратқан Ийениң руўханийлерди хұким қылыуы

⁶ – Руўханийлер! Ул әкесине, қул хожайынына хұрмет көрсетеді. Егер Мен сизлердің әкеңіз болсам, сизлердің Маған көрсеткен хұрметиңіз қаяқта? Егер хожайыныңыз болсам, Меннен қорққаныңыз қаяқта? – деди Әлемнің Жаратқан Ийеси. – Хәй, руўханийлер, сизлер Мениң атымды хұрметлемей қойдыңыз.

Деген менен, сизлер: «Сениң атыңа қалайынша хұрмет көрсетпедік?» – деп сорайсыз.

⁷ Сизлер қурбанлық орныма ҳарам садақалар алып келесизлер. Солай ислесеңиз де, «Бизлер Сениң қурбанлық орныңды қалай ҳарамладық?» – деп сорайсызлар. Бірақ «Жаратқан Ийениң дастурханын қәдирлемесек те болады», – деп айтасыз. ⁸ Соқыр малды қурбанлық қылыу надурис емес пе? Майып ямаса аўырыу хайўанды қурбанлық қылыу надурис емес пе? Усындай бир

хайўанды өз хәкимиңизге апарып көриң! Оның сеннен кеўли толар ма екен ямаса ол сени жақсы қабыллай ма екен? – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

⁹ – Енди сизлерге Өз мийрим-шәпәәтимди көрсетиуім ушын, Маған, Қудайға жалбарының. Бірақ сизлер Маған сондай қурбанлықларды усынсаңыз, онда Мен сизлерге мийримимди түсиріп, қабыл етер ме едим? – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

¹⁰ – Қәне енди, араңыздағы бириңиз бийкарға қурбанлық орында от жағылмасын, деп Ибадатхананың есигин жаўып тасласа, жақсы болар еди! Мениң кеўлим сизлерден тоқ емес, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. – Сизлердің садақаларыңызды қабыл етпеймен. ¹¹ Өйткени шығыстан батысқа дейинги халықлардың арасында Мениң атым уллы болады! Хәмме жерде Мениң атыма арнап, түтетки түтетиледи, таза қурбанлықлар бериледи. Себеби халықлар арасында Мениң атым уллы болады! – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

¹² – Ал сизлер болсаңыз: «Жаратқан Ийениң дастурханы қәдирсиз, ондағы садақалар арзымас», – деп Мениң атыма тил тийгизесиз. ¹³ Соның менен бирге, «Қандай аўыр жүк!» – деп Маған мурынларыңызды гиржийтесиз, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

– Қурбанлық ушын урланған, майып хәм аўырыу хайўанларды алып келгениңизде, Мен соларды сизлердің қолыңыздан қабыл етиуім керек пе? – дейди Жаратқан Ийе. ¹⁴ – Өз сүриуиңизден Маған, Жаратқан Ийеге бағышлап усынууға ўәде берип қойған еркек хайўанның орнына кемшилиги бар хайўанды қурбанлық қылған өтирикшиге нәлет болсын! Себеби Мен уллы Патшаман. Халықлар Мениң атымнан қорқады, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

² – Хәй руўханийлер, енди бул буйрық сизлерге арналады. ² Егер Маған кулақ салмасаңыз хәм атымды хұрмет етпесеңиз, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси, – сизлерге нәлет жаўдырып, сизлердің пәтияларыңызды нәлетке айландыраман. Әлле қашан нәлетледим, себеби сизлер Мени хұрметлеуді қәлемедидлер.

³ – Мен сизлердің әўладларыңызды жазалайман. Байрамларыңызда қурбанлық қылған малларыңыздың тасландыларын жүзлериңизге ылақтыраман. Сизлерди усылар менен бирге

таслап жиберемен. ⁴ Лебийлилер менен дүзген келисимимнің дауам етиуі ушын, усы буйрықты Мениң бергенимди билип аласызлар, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. ⁵ – Лебийлилер менен дүзген келисимим өмир хәм тынышлық беретуғын келисим еди. Маған хұрмет көрсетсин деп, Мен оларға усыларды берген едим. Олар Меннен қорқып, атымды хұрмет ететуғын еди. ⁶ Олардың аўзында дурыс көрсетпе бар еди хәм тиллеринде хеш қандай адалатсызлық жоқ еди. Олар Мениң менен бирге болып, тынышлық хәм туұры жолда жүретуғын еди хәм көп адамларды гүна жолынан қайтаратуғын еди.

⁷ – Руұханийдің тилиндеги сөзлер билимди сақлайды хәм адамлар оның аўзынан дурыс көрсетпе излейди. Өйткени ол Әлемнің Жаратқан Ийесинің хабаршысы. ⁸ Деген менен, сизлер жолдан азғырылып кеттиңіз хәм өз үгит-нәсиятларыңыз бенен көп адамларды гүнаға жетеледиңіз. Мениң лебийлилер менен дүзген келисимимди буздыңыз, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. ⁹ – Сизлер Мениң жолларымды излемедиңлер, Нызамға байланыслы мәселелерде адамына қарай ис туттыңлар. Сол себептен Мен де барлық халықтың алдында сизлердің абырайыңызды түсиріп, жерге урдым.

Яхуда халқының Құдайға қыянет етиуі

¹⁰ Бизлердің хәм мемиздің Әкемиз бир емес пе? Бизлерди Құдай жаратқан жоқ па? Ондай болса, не ушын хәр биримиз өз туұысқанымызға қыянет етип, Құдайдың ата-бабаларымыз бенен дүзген келисимин бузып атырмыз?

¹¹ Яхуда халқы опасызлық қылды. Олар Израилда хәм Ерусалимде жеркенишли ислер иследи: Яхуда басқа құдайларға табынатуғын қызларға үйленіп, Жаратқан Ийениң сүйген мухаддес Ибадатханасын харамлады. ¹² Буны ислеген адам ким болыуына қарамастан, ол Әлемнің Жаратқан Ийесине құрбанлықлар алып келсе, Жаратқан Ийе оны Яқыптың шатырларынан жоқ қылсын!

¹³ Сизлер ислеп атырған және бир ис бар: Жаратқан Ийениң құрбанлық орнын көз жаслар менен толтырып жибергенсиз, дад салып, хәсирет шегип атырсыз. Себеби Жаратқан Ийе сизлердің алып келген құрбанлықларыңызды қабыл етпей атыр, Ол булардан ыразы емес. ¹⁴ «Не ушын?» – деп сорайсызлар. Себеби сизлер жас ұақтыңызда үйленген хаялыңызға қыянет еттиңлер. Ол сизлердің өмирлик жолдасыңыз, некели хаялыңыз еди. Жаратқан Ийениң Өзи екеуиңиздің араңызда гүа болған еди.

¹⁵ Құдай сизлерди бир дене хәм бир руұх қылып жаратпады ма? Не ушын бир қылды? Өйткени Ол Өзине айрықша болған бир урпақ излеген еди. Сонлықтан өзлериңізге ықтыят болың, хеш бириңіз жаслықта үйленген хаялыңызға қыянет етпең.

¹⁶ – Мен некениң бузылуың жек көремен, – дейди Израилдың Құдайы, Жаратқан Ийе. – Хаялына усындай жаўызлық ислеген адамнан жеркенемен, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. Сонлықтан абайлы болыңлар хәм қыянет етпеңлер, – деди.

Хүким күни жақын қалды

¹⁷ Сизлер сөзлериңиз бенен Жаратқан Ийени шаршатып жибердиңлер.

Сизлер: «Бизлер Оны қалай шаршаттық?» – деп сорайсыз. Ал сизлер Оны: «Жаманлық қылған хәр бир адам Жаратқан Ийениң алдында жақсыдур, Оның кеули олардан толыдур», – деп шаршаттыңыз. Және де: «Қәне, әдилликти сақлайтуғын Құдай қайда өзи?» – деп сорайсыз.

3 – Мине, Мен Өз хабаршымды жиберип атырман. Ол Мениң алдымда жол таярлайды. Сизлер көриуді аңсап жүрген келисимнің хабаршысы киятыр. Сизлер излеп атырған Ийе тосаттан Өз Ибадатханасына келеди, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

² – Бирақ Ол келгенде, ким шыдай алады? Ол пайда болғанда, ким тура алады? Себеби Ол таплап тазалайтуғын от сыяқлы, кир жууыушының сабыны сыяқлы болады. ³ Ол гүмисти еритип тазалап алатуғын адам сыяқлы хүким тахтына отырып, лебийлилерди пәклейди. Аўа, алтын хәм гүмисти тазалағандай етип, тазалайды. Сонда олар Жаратқан Ийеге туұры жол менен құрбанлықлар усынатуғын болады. ⁴ Кейин өткен күнлердегидей, бурынғы жыллардағы сыяқлы, Яхуда хәм Ерусалимде усынылған садақалар Жаратқан Ийеге мақул болады.

⁵ – Сонда сизлерди хүким қылуы ушын бараман. Меннен қорқағанларға: жулдыз изертлеушилерге, бузықлық қылғанларға, жалған ант ишкенлерге, жумысшының ис хәқысын бермегенлерге, жетим-жесирлерди езиушилерге хәм келгиндилердің хуқықын шеклегенлерге қарсы шығып, оларды тезлик пенен әшкаралайман, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

Оннан бирлерди урлау

⁶ – Мен Жаратқан Ийемен, Мен хеш ұақытта өзгермеймен. Соның ушын, сизлер жоқ болып кетпедиңлер, хәй, Яқып урпақлары! ⁷ Сизлер ата-бабаларыңыздың дәуиринен баслап, Мениң қағыйдаларымнан жүз бурып, оған әмел қылмай киятырсыз. Енди тәўбе қылып, Мениң алдыма келиңлер. Сонда Мен де сизлерге қайтып бараман, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

– Бирақ сизлер: «Не себептен тәўбе қылуымыз керек?» – деп сорайсызлар.

⁸ Адамзат Құдайдан бир нәрсе урлауы мүмкин бе? Ал сизлер болса, Меннен урлап атырсызлар. «Сеннен не урлаппыз?» – деп сорайсыз.

Сизлер үсирлер хәм садақаларды урлап атырсызлар! ⁹ Сизлер ғарғысқа ушырадыңлар. Себеби сизлер – пүткил халық Меннен урлап атырсыз. ¹⁰ Ибадатханамда азық-ауқат болыуы ушын, барлық оннан бирлериңизди затлар сақланатуғын бөлмеге алып келиңлер. Мени усылайынша сынап көриңлер, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. – Сонда аспан қақпақларын ашаман, сизлердің үстиңизге берекет жаўдырып, толып-тастыраман. ¹¹ Егинлериңизди шегирткелердің жеп кетиуине жол қоймайман хәм жүзим бағларыңыз жемиссиз қалмайды, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси. ¹² – Сонда барлық халықлар сизлерди: «Қандай бахытлы халық» – деп атайды. Себеби сизлердің елиңиз әжайып бир жер болады, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

¹³ Сизлер Маған қарсы жаман сөзлер сөйледиңиз, – дейди Жаратқан Ийе. – Сонда да сизлер: «Бизлер Саған қарсы не айтып едик?» – деп сорайсыз. ¹⁴ Сизлер былай деп айтқан едиңиз: «Қудайға хызмет етиудің пайдасы жоқ. Әлемнің Жаратқан Ийесинің талаптарын орынлаудың, Оның алдында аза тутқан адамдай болып жүриудің бизлерге не кереги бар? ¹⁵ Ал енди бизлер менменлерди бахытлы деп есаплаймыз. Жаўызлық қылыўшылар табысқа ерисип атыр. Мине, Қудайды сынағанлар жазадан аман қалып атыр».

¹⁶ Бирақ Жаратқан Ийеден қорқатуғынлар өз ара сәўбетлести. Жаратқан Ийе олардың сәўбетине қулақ салып, тыңлады. Жаратқан Ийеден қорқып, Оның атын сыйлағанлар ушын, Оның алдында бир естелик китабы жазылды.

¹⁷ – Мен белгилеген сол күнде, олар Мениң ғәзийнем болады, – дейди Әлемнің Жаратқан

Ийеси, – Әке өзине бойсынған улына қандай мийрим көрсетсе, Мен де оларға сондай мийрим көрсетемен. ¹⁸ Сол ўақытта сизлер әдил адам менен жаўыз адамның, Қудайға хызмет еткен адам менен хызмет етпеген адамның арасындағы айырмашылықты және көресиз.

Жаратқан Ийениң уллы күни

4 – Мине, сол күн жақынлап қалды. Ол лаўлап жанып турған таңдырға мегзейди. Сонда менменлер менен жаўызлық қылыўшылар сабан сыяқлы болып қалады. Сол күни олардың хәммеси жағып жибериледи, – дейди Жаратқан Ийе. – Олардың тамыры да, шақасы да қалмайды. ² Ал сизлер, Мениң атыма хұрмет көрсететуғынлар ушын, нурлары менен шыпа беретуғын әдиллик қуяшы шығады. Сонда сизлер қорадан шыққан бузаўдай секирип ойнап, шадланасызлар. ³ Жаўызларды басқылап таслайсызлар. Аўа, Мен усыларды әмелге асырған күни, олар аяғыңыздың астындағы топырақ сыяқлы болып қалады, – дейди Әлемнің Жаратқан Ийеси.

⁴ – Қулым Муўсаның Нызамын, пүткил Израил халқы ушын Хороб таўында Муўсаға берген қағыйдаларды хәм көрсетпелерди есиңизге алың.

⁵ Жаратқан Ийениң уллы хәм қорқынышлы күни келмесинен алдын, Мен сизлерге пайғамбар Илиясты жиберемен. ⁶ Мен келип, пүткил елди ғарғап, жоқ қылмауым ушын, ол әкелердің жүреклерин балаларына, балалардың жүреклерин әкелерине қаратып, жарастырады.

Матта

Бул Хош Хабарды елши Матта жазған. Матта бул китапта Ийсаның Ески Келисимдеги ўаде етилген Қутқарыўшы Масих екенин айтады. Ол буны дәлиллеў ушын, Ески Келисимдеги пайғамбаршылықлардың Ийсаның өмири хәм хызмети арқалы орынланғанын көрсетеди хәм Қутқарыўшы Масих ҳаққында жазылған Ески Келисимдеги көп аятларды келтиредди. Және де, ол яхудийлер күткен Аспан Патшалығы ҳаққында жийи-жийи айтып, Ийсаны Даўыт патшаның урпағынан шыққан Патша сыпатында сўүретлейди. Бирақ Оның Патшалығының бул дўньяда емес, ал адамлардың ишинде екенин атап өтеди.

Матта өз китабында Ийсаның тек яхудий халқының емес, ал пүткил адамзаттың Қутқарыўшысы екени ҳаққында сөз етеди. Оның дўньядағы барлық адамлардың гўналары ушын қурбан болып, үшінши күни өлимнен қайта тирилгени ҳаққында айтады.

Биринши бап

Ийса Масихтың шежиреси

1 Ибрайымның урпағы, Даўыттың урпағы Ийса Масихтың [†] шежиреси мынадай:

² Ибрайымнан Ысақ туўылды. Ысақтан Яқып туўылды. Яқыптан Яхуда хәм оның аға-инилери туўылды. ³ Яхуда менен Тамарадан Парес хәм Зара туўылды. Парестен Хесрон туўылды. Хесроннан Рам туўылды. ⁴ Рамнан Аминадаб туўылды. Аминадабтан Нахшон туўылды. Нахшоннан Салмон туўылды. ⁵ Салмон менен Рахабтан Боаз туўылды. Боаз бенен Руттан Обид туўылды. Обидтен Ишай туўылды. ⁶ Ишайдан Даўыт патша туўылды.

Даўыт пенен бурын Урияның жубайы болған ҳаялдан Сулайман туўылды. ⁷ Сулайманнан Рехабам туўылды. Рехабамнан Абия туўылды. Абиядан Аса туўылды. ⁸ Асадан Ешофат туўылды. Ешофаттан Иорам туўылды. Иорамнан Узия туўылды. ⁹ Узиядан Иоатам туўылды. Иоатамнан Аҳаз туўылды. Аҳаздан Езекия туўылды. ¹⁰ Езекиядан Манасия туўылды. Манасиядан Амон туўылды. Амоннан Иосия туўылды. ¹¹ Бабилонға сүргин етилгенде, Иосиядан Ехония хәм оның инилери туўылды.

¹² Бабилонға сүргин етилгеннен кейин, Ехониядан Шалтиел туўылды; Шалтиелден Зерубабел туўылды. ¹³ Зерубабелден Абихуд туўылды; Абихудтан Елиаким туўылды; Елиакимнен Азор туўылды. ¹⁴ Азордан Садоқ туўылды; Садоқтан Ахим туўылды; Ахимнен Елихуд туўылды. ¹⁵ Елихудтан Елиазар туўылды; Елиазардан Маттан туўылды; Маттаннан Яқып туўылды. ¹⁶ Яқыптан Мәриямның күйеўи Юсуп туўылды. Мәриямнан Масих деп аталған Ийса туўылды.

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўаде еткен Қутқарыўшы.

¹⁷ Солай етип, хәммеси болып: Ибрайымнан Даўытқа дейин он төрт урпақ, Даўыттан Бабилонға сүргин етилиўге дейин он төрт урпақ, Бабилонға сүргин етилгеннен Масихқа дейин он төрт урпақ.

Ийса Масихтың туўылыўы

¹⁸ Ийса Масихтың туўылыўы былай болды: Оның анасы Мәриям Юсупке атастырылғаннан кейин, олар қосылмастан бурын, Мәриямның Мухаддес Руўхтан ^{††} хәмледар екенлиги билинди. ¹⁹ Оның күйеўи Юсуп ҳақ адам болып, Мәриямды уятқа қалдырмайын деп, оған үйлениўден жасырын түрде бас тартыўды ойлады. ²⁰ Ол усылай ойлап жүргенде, Қудайдың бир периштеси оның түсине енип:

– Хәй, Даўыттың урпағы Юсуп! Сен Мәриямды өзиңе ҳаяллыққа алыўдан қорқпа. Оның ишиндеги Баласы Мухаддес Руўхтан. ²¹ Мәриям Ул туўады. Сен оның атын Ийса деп қоясаң, себеби Ол Өз халқын гўналарынан қутқарады, – деди.

²² Булардың хәммеси Қудайдың пайғамбар арқалы алдын ала айтқан мына сөзлериниң орынланыўы ушын болды:

²³ «Мине, қыз хәмледар болып, Ул туўады.

Оның атын Иммануел деп қояды» [‡].

Иммануел – «Қудай бизлер менен бирге» деген мәнисте.

²⁴ Уйқыдан турған Юсуп Қудайдың периштесиниң буйырғанын ислеп, Мәриямға үйленди. ²⁵ Бирақ Мәриям Улын туўғанша, Юсуп оған жақынлаған емес. Ол Баланың атын Ийса деп қойды.

^{††} Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. [‡] Ийшя 7:14.

Екинши бап

Жулдыз изертлеушилердің жаңа туылған Патшаға табыныуы

2 Ийса Яхудияның Бейтлехем қаласында, патша Хиродтың заманында туылғаннан соң, Ерусалим қаласына күншығыстан жулдыз изертлеушилер келип:

2 – Яхудийлердің жаңа туылған Патшасы қаяқта екен? Өйткени бизлер күншығыста Оның жулдызын көріп, Оған табыныуға келдик, – деп сорады.

3 Буны еситкен патша Хирод хәм оның менен бирге пүткіл Ерусалим қаласы тынышсызланып қалды. 4 Хирод халықтың барлық бас руханийлерин хәм диний муғаллимлерин жыйнап алып, олардан Масихтың қай жерде туылыуы тийис екенін сорастырды.

5 Олар былай деди:

– Яхудиядағы Бейтлехемде. Себеби пайғамбар арқалы мынадай сөзлер жазылған:

6 «Хәй, Яхудия жеріндегі Бейтлехем!
Яхудияның баслы қалаларынан † сен хеш кем емессең!

Өйткени Мениң халқым Израилды бағатуғын Көсем

Сеннен шығады» ††.

7 Сонда Хирод жулдыз изертлеушилерді жасырын шақыртып, олардан жулдыздың шыққан уақтың сорастырып билип алды. 8 Оларды Бейтлехемге жиберип:

– Барып, Нәресте хәкқында жақсылап билип алыңлар. Оны тапқаннан кейін, маған хабар бериңлер, мен де барып Оған табынайын, – деди.

9 Олар патшаның сөзин еситип болып, жүрип кетти. Сонда өзлери күншығыста көрген жулдыз олардың алдында жүрип, жол көрсетти хәм Нәресте болған жердің үстинде тоқтады.

10 Жулдызды көргенде, олар қатты қуғанды. 11 Үйге кирип, Нәрестени хәм Оның анасы Мәриямды көрди де, Нәрестениң аяғына жығылып, Оған табынды. Өзлеринің фәзийне ыдысларын ашып, Оған алтын, ладан хәм мирра ‡ деген хош ийисли затларды сыйға берди. 12 Олар Хиродқа қайтып бармау хәкқында түслерінде ескертилгенликтен, басқа бир жол менен өз еллерине қайтып кетти.

Мысырға қашыу

13 Жулдыз изертлеушилер кеткеннен кейін, Қудайдың бир периштеси Юсуптың түсине енип:

– Орныңнан тур да, Нәресте менен анасын алып, Мысырға †† қаш! Саған өзим хабар бергенімше, сол жерде бол! Себеби Хирод Нәрестени өлтириу ушын излемекте, – деди.

† Сөзбе-сөз: басшыларынан. †† Микей 5:2. ‡ Ладан хәм мирра – дәри хәм әтир сыпатында қолланылатуғын қымбатлы, хош ийисли өсімлик ширеси. †† Мысыр – Египет.

14 Юсуп турды да, Нәресте менен анасын алып, түн ишинде Мысырға қашып кетти. 15 Хиродтың өлиминше шекем сол жерде болды. Солай етип, Қудайдың: «Улымды Мысырдан шақырып алдым» ††, – деп пайғамбар арқалы алдын ала айтқан сөзлери орынланды.

16 Ал Хирод жулдыз изертлеушилердің алдап кеткенин түсинип, қатты ашығланды. Жулдыз изертлеушилерден уақытты билип алған ол Бейтлехемдегі хәм оның дөгерегиндегі еки жасар хәм оннан да киши ул балалардың хәммесин өлтириуіди буйырды. 17 Солай етип, Еремия пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлер орынланды:

18 «Рамада бир дауыс еситиледи,

Қатты зарлап жылаған.

Балаларын жоқлап жылар Рахила.

Жубанғысы келмес, өйткени жоқ енди олар» †††.

Мысырдан Насыраға қайтыу

19 Хирод өлгеннен кейін, Қудайдың бир периштеси Мысырда Юсуптың түсине енип:

20 – Орныңнан тур да, Нәресте менен анасын алып, Израил елине қайт. Себеби Нәрестени өлтирмекши болғанлар өлди, – деди.

21 Юсуп турып, Нәресте менен анасын алып, Израил елине қайтты. 22 Бирақ Яхудияда Хиродтың орнына баласы Архелай патша болып отырғанын еситип, Юсуп ол жерге барыуға қорқты. Түсинде аян арқалы ескертилген ол Галила үлкесине кетип, 23 Насыра деген қалаға орналасты. Солай етип, «Ол Насыралы деп аталады», – деп пайғамбарлардың алдын ала айтқанлары орынланды.

Үшинши бап

Шомылдырыушы Яқыяның Хош Хабарды жәриялауы

3 Сол күнлери Шомылдырыушы Яқыя келип, Яхудия үлкесинің шөл даласында:

2 – Тәубе етиңдер! ††† Өйткени Аспан Патшалығы § жақынлап қалды, – деп жәриялады.

3 Ийшаа пайғамбар арқалы мынадай деп алдын ала айтылған адам усы Яқыя еди:
«Шөл далада бақырған биреудің дауысы шығады:

„Ийемизге жол таярлаңлар,

Оның жүретуғын жолларын дүзетіңдер!“» ††

4 Яқыя түйениң жүнинен кийим кийген, белин тери қайыс пенен бууған болып, оның ауқаты шегиртке менен жабайы хәррениң палы еди.

5 Сол уақытта Ерусалимнің, пүткіл Яхудия үлкесинің хәм Иорданның пүткіл дөгерегинің турғынлары оған барды 6 хәм өзлеринің гүналарын мойынлап, Иордан дәрьясында шомылдырылды. 7 Яқыя өзине көп парисейлер

†† Осия 11:1. ††† Еремия 31:15. ††† Тәубе етиңдер! – Терис жолларыңыздан қайтып, Қудайдың жолына түсиңдер! § Аспан Патшалығы – Қудайдың Патшалығы. †† Ийшаа 40:3.

менен саддукейлердің † шомылдырылыуға киятырғанын көріп, оларға:

– Хәй, уулы жыланлардың туқымлары!

Келешектеги қәхәрли жазадан қутылыуды сизлерге ким үйретти? 8 Тәубе еткениңизге ылайық жемис бериңдер! 9 Және: «Бизлердің ата тегимиз – Ибрайым ата-ға!» – деп ишлериңизден ойламаңлар. Себеби сизлерге айтатуғыным: Қудай Ибрайымға мына таслардан да балалар жасап бере алады.

10 Тереклердің тамырында хәзирдің өзінде-ақ балта жатыр. Жақсы мийуе бермейтуғын хәр бир терек шабылып, отқа тасланады. 11 Тәубе еткениңиздің белгиси ретінде, мен сизлерди суў менен шомылдыраман. Бирақ меннен кейин Келиуши меннен де күдиретли: мен Оның аяқ кийимин шешиуге де ылайықлы емеспен. Ол сизлерди Мухаддес Руўх хәм от пенен шомылдырады. 12 Оның жабасы қолында. Ол Өз қырманын тазалап, бийдайын фәлlexанасына жыйнайды, ал сабанын сөнбес отқа жандырады, – деди.

Ийсаның шомылдырылыуы

13 Сонда Ийса Яқыя тәрәпинен шомылдырылыу †† ушын Галиладан Иордан дәрьясына, Яқыяның қасына келди. 14 Бирақ Яқыя Оны ирkip:

– Сениң қолыңнан шомылдырылыуға мен мүтәжбен-ға! Сен неге маған киятырсаң? – деди.

15 Бирақ, Ийса оған жууап берип:

– Енди ыразы бол, пүткил хәқлықты ‡ бизлер усылайынша орынлауға тийислимиз-ға, – деди.

Соннан соң, Яқыя Оған қайылшылық берди.

16 Ийса шомылдырылып, дәрриу суудан шықты. Мине, аспан ашылып, Ол Қудайдың Руўхының Өзиниң үстине кептердей түсип киятырғанын көрди. 17 Сонда аспаннан:

– Бул – Мениң сүйикли Улым, Мен Оған ырзаман! – деген саза еситилди.

Төртинши бап

Ийсаның сыналыуы

4 Соннан соң, шайтан сынасын деп, Мухаддес Руўх Ийсаны шөлге алып барды. 2 Ийса сол жерде қырық күн, қырық тун ораза тутып, ақыры аш болды. 3 Сонда азғырыушы шайтан Оның қасына келип:

– Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, мына тасларға буйыр, олар нанға айлансын! – деди.

4 Ийса жууап қайтарып:

*«Адам тек ғана нан менен емес,
Ал Қудайдың аузынан шыққан*

† Парисейлер, саддукейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топарлары. †† Шомылдырыу – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға берийуиниң нышаны. ‡ Пүткил хәқлық – Қудайдың ерки.

Хәр бир сөз бенен жасайды» ††, –

деп Мухаддес Жазыуда айтылған-ға, – деди.

5 Соннан соң, шайтан Оны мухаддес қала Ерусалимге алып барып, Ибадатхананың төбесине турғызып қойды да, 6 Оған:

– Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, төмен секирши. Өйткени Мухаддес Жазыуда былай деп айтылған-ға:

*«Ол Өзиниң периштелерине буйрық береді.
Аяғыңды тасқа урып алмауың ушын, олар Сени
Қолларыңда көтерип алып кетеді» ††, – деди.*

7 Ийса оған:

– «Қудай-Ийеңди сынама!» ††† – деп те Мухаддес Жазыуда айтылған-ға, – деди.

8 Және шайтан Оны жүдә бийик бир тауға апарып, Оған дүньяның барлық патшалықлары менен олардың сән-салтанатларын көрсетип:

9 – Егер аяғыма жығылып, маған табынсаң, усылардың хәммесин Саған беремен, – деди.

10 Сонда Ийса оған:

– Жоқ бол көзимнен, шайтан!

*«Қудай-Ийеңе сыйынып,
Тек Оған хызмет ет!» ††† –*

деп Мухаддес Жазыуда айтылған-ға, – деди.

11 Соннан кейин, шайтан Оның қасынан кетти. Сонда периштелер келип, Ийсаға хызмет етти.

Ийсаның Хош Хабарды жәриялай баслауы

12 Ийса Яқыяның тутқынға алынғанын еситип, Галила үлкесине қайтып кетти. 13 Ол Насыра қаласын қалдырып, Зебулон хәм Нафтали дөгерегиндеги теңиздің жағасында жайласқан Капарнахумға келип орналасты. 14 Солай етип, Ийшәя пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлер орынланды:

15 *«Хәй, Зебулон жери хәм Нафтали жери,
Теңизге баратуғын жолдағы,
Иорданның арғы жағасындағы,
Басқа миллетлердің Галила ели!*

16 *Қараңғылықта жасаған халық
Үлкен бир жарықты көрди.*

*Өлим қараңғысында жасағанлар ушын,
Жақтылық нуры түсти» §.*

17 Сол ўақыттан баслап, Ийса:

– Тәубе етиңдер! Себеби Аспан Патшалығы жақынлады! – деп жәриялай баслады.

Ийсаның дәслепки шәкиртлерин таңлауы

18 Ийса Галила теңизиниң жағасында жүргенде, теңизге ау салып атырған еки ағалы-инилини: Петр деп аталған Симонды хәм оның иниси Андрейди көрди. Олар балықшылар еди. 19 Ийса оларға:

†† Мухаддес Нызамды қайталау 8:3. ††† Забур 90:11-12.
††† Мухаддес Нызамды қайталау 6:16. ††† Мухаддес Нызамды қайталау 6:13. § Ийшәя 9:1-2.

– Мениң изиме еринлер! Мен сизлерди адамларды Қудайдың жолына түсирийшилер † қыламан, – деди.

²⁰ Олар дәрриу аўларын таслап, Оның изине ерди.

²¹ Сол жерден кетип баратырып, Ол басқа еки ағалы-инилини: Зебедейдің улы Яқыпты хәм оның иниси Юханды көрди. Олар әкеси Зебедей менен бирге қайықта аўларын жамап отырған еди. Ийса оларды да шақырды. ²² Олар дәрриу қайықты да, әкесин де қалдырып, Оның изине ерди.

Ийсаның аўырыуларға шыпа бериуи

²³ Ийса пүткил Галила үлкесин аралап жүрди. Олардың мәжилисханаларында †† тәлим берди хәм Аспан Патшалығы тууралы Хош Хабарды жәриялап, халықтағы хәр қандай аўырыу хәм хәлсизликти шыпалайтуғын еди. ²⁴ Ийса тууралы хабар пүткил Сирияға жайылды. Барлық аўырыу адамларды, түрли сырқау хәм дәртке ушырағанларды, жин урғанларды, қояншық хәм ләң болғанларды Оған алып келди. Ийса оларға шыпа берди. ²⁵ Оның изине Галиладан, Декаполистен, Ерусалимнен, Яхудиядан хәм Иорданның арғы жағынан келген көп халық ерип жүрди.

Бесинши бап

Таўдағы ўаз

5 Ийса халықты көрип, бир таўға шықты. Ол отырғаннан кейин, шәкиртлери қасына келди. ² Ийса оларға былай деп тәлим бере баслады:

Хақыйқый бахытлылық

³ – Руўхый жарлы болғанлар бахытлы! † Аспан Патшалығы олардики!

⁴ Қайғырып жүргенлер бахытлы! Олар жубаныш табады.

⁵ Кишипейиллилер бахытлы! Олар жер жүзине ийелик етеди.

⁶ Хақлыққа мүтәж болғанлар бахытлы! ††

Қудай оларды толық қанаатландырады.

⁷ Мийрим-шәпәәтлилер бахытлы! Олар мийрим-шәпәәт алады.

⁸ Пәк кеўиллилер бахытлы! Олар Қудайды көреді.

⁹ Жарастырыушылар бахытлы! Олар Қудайдың балалары деп аталады.

¹⁰ Хақлық ушын қуўдаланғанлар бахытлы! Аспан Патшалығы олардики.

¹¹ Адамлар сизлерди Мен себепли хорласа, қуўдаласа, хәр түрли өтирик сөзлер менен жаманласа, сизлер бахытлысызлар! ¹² Куўаныңлар хәм шадланыңлар! Өйткени сизлердің аспандағы

сыйыңыз үлкен. Сизлерден бурынғы пайғамбарларды да усылай қуўдалаған.

Дуз хәм жақтылық

¹³ – Сизлер – дүньяның дузысызлар. Бирақ дуз өз күшин жойтса, оны қалай және шорлы қылыуға болады? Онда ол хеш нәрсеге жарамайды, тек шығарып тасланып, адамлардың аяғы астында басылып қалады.

¹⁴ Сизлер – дүньяның нурысызлар. Таў басына салынған қала жасырын болып қалмайды.

¹⁵ Сондай-ақ шыраны жаққаннан соң, оны ыдыстың астына емес, ал шыра қойғышқа қояды, сонда ол үйдегилердің хәммесине өз жақтысын түсиреди.

¹⁶ Сол сыяқлы, сизлердің нурыңыз адамлардың алдында жарқырай берсин. Адамлар сизлердің жақсы ислериңизди көрип, аспандағы Әкеңизди даңққа бөлесин!

Мухаддес Нызам тууралы

¹⁷ – Сизлер Мени Мухаддес Нызамды ямаса пайғамбарлардың Жазыуларын бийкар етиўге келди, деп ойламаңлар. Мен бийкар етиў ушын емес, ал орынлау ушын келдим. ¹⁸ Сизлерге шынын айтып турман: аспан менен жер жойылмағанша, Мухаддес Нызамның бир хәриби де, бир ноқаты да жойылмайды, барлығы да орынланыуы тийис.

¹⁹ Солай етип, ким де ким усы буйрықлардың ең киши биреуин бузып, адамларға да солай үйретсе, ол Аспан Патшалығында ең киши болып саналады. Ал ким де ким оларды орынлап, адамларға үйретсе, ол Аспан Патшалығында уллы болып саналады. ²⁰ Мениң сизлерге айтатуғыным: егер сизлердің хақлығыңыз диний муғаллимлер менен парисейлердикинен артық болмаса, сизлер Аспан Патшалығына кирмейсиз.

Ғәзеп тууралы

²¹ – «Адам өлтirme! Ким де ким адам өлтirse, ол хуқим етилиўге тийисли» ††, – деп бурынғыларға айтылғанды еситкенсиз. ²² Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким туўысқанына бийкарға ††† ғәзепленсе, ол хуқим етилиўге тийисли. Ким де ким туўысқанын масқаралап, оған: «Ақылсыз адамсаң!» десе, жоқарғы кеңес тәрепинен хуқим етилиўге тийисли. Ал ким де ким туўысқанына: «Ақмақ!» десе, дозақ отына түсиўге тийисли. ²³ Сонлықтан егер де сен қурбанлығыңды қурбанлық шалынатуғын орынға алып келгениңде, жақын адамыңның ††† саған өкпели екени сол жерде есиңе түссе, ²⁴ қурбанлығыңды сол жердің алдында қалдырып, әуели жақын адамыңа § барып, оның менен жарасып ал! Соңынан қайтып келип, қурбанлығыңды Қудайға бер.

† Сөзбе-сөз: адамларды аўлайтуғын балықшылар. †† Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердің Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны. † Яғный: Қудайға мүтәж екенлигин мойындағанлар бахытлы! †† Сөзбе-сөз: Хақлыққа аш болып, шөллегенлер бахытлы!

†† Шығыу 20:13. ††† Айырым нусқаларда «бийкарға» деген сөз жоқ. ††† Сөзбе-сөз: туўысқаныңның. § Сөзбе-сөз: туўысқаныңа.

²⁵ Сен даўласың менен бирге ху́ким етилиўге баратырған ўақтыңда, оның менен тезирек жарасып ал. Олай етпесең, ол сени қазының алдына апарады, қазы сени сақшыға тапсырып, қаматып таслайды. ²⁶ Саған шынын айтаман: соңғы тийиниңди төлеп таўыспағаныңша, ол жерден шыға алмайсаң.

Неке ҳадаллығын бузыў ҳәм ажырасыў туўралы

²⁷ – Сизлер: «Неке ҳадаллығын бузба!»[†] – дегенди еситкенсиз. ²⁸ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким басқа бир ҳаялға бузық нийет пенен қараса, ол әлле қашан-ақ, кеўлинде оның менен неке ҳадаллығын бузған болады. ²⁹ Егер сени оң көзиң азғырса, оны ойып тасла. Себеби пүткил денеңниң дозаққа түскенинен гөре, бир мүшеңниң жоқ болғаны саған жақсырақ болады. ³⁰ Егер сени оң қолың азғырса, оны шаўып тасла. Пүткил денеңниң дозаққа түскенинен гөре, бир мүшеңниң жоқ болғаны саған жақсырақ болады.

³¹ Тағы да: «Ким де ким өз ҳаялы менен ажыраспақшы болса, оған талақ хат берсин»^{††}, – делинген. ³² Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким неке ҳадаллығын бузбаған ҳаялынан ажырасса, ҳаялының неке ҳадаллығын бузыўына себепкер болады. Сондай-ақ ким де ким күйеуинен ажырасқан бир ҳаялды алса, ол неке ҳадаллығын бузады.

Ант ишиў туўралы

³³ – Тағы да сизлер: «Антыңды бузба, Қудай алдында антыңды орынла!»[‡] – деп бурынғыларға айтылғанды еситкенсиз. ³⁴ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ҳеш ўақытта ант ишпе! Аспан менен де ант ишпе, өйткени ол – Қудайдың тахты. ³⁵ Жер менен де ант ишпе, себеби ол – Оның аяқ басары. Ерусалим менен де ант ишпе, өйткени ол – уллы Патшаның қаласы. ³⁶ Өз басың менен де ант ишпе, себеби сен бир тал шашыңды да ағарта ямаса қарайта алмайсаң. ³⁷ Сизлердиң: «аўа» сөзиңиз «аўа» ямаса «яқ» сөзиңиз «яқ» болсын, буннан басқасы шайтаннан.

Өш алыў туўралы

³⁸ – Сизлер: «Көзге көз, тиске тис»^{††}, – дегенди еситкенсиз. ³⁹ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: жаман адам менен қарсыласпаңлар. Биреў бетиңниң оң жағына урса, оған бетиңниң сол жағын да тут. ⁴⁰ Биреў сениң менен даўласып көйлегиңди алғысы келсе, оған шапаныңды да шешип бер. ⁴¹ Биреў сени өзи менен бирге бир шақырым жер жүриўге мәжбүрлесе, оның менен

бирге еки шақырым жүр. ⁴² Сеннен сорағанға бер, сеннен қарызға алайын дегеннен аяма.

Душпанларыңызды сүйиңлер!

⁴³ – Сизлер: «Жаныңдағы адамды сүй, душпаныңды жек көр»^{‡‡}, – дегенди еситкенсиз. ⁴⁴ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: душпанларыңызды сүйиңлер, сизлерди қуўдалайтуғынлар ушын дуўа етиңлер. ⁴⁵ Сонда аспандағы Әкеңиздиң балалары боласызлар. Өйткени Ол жаманлардың үстине де, жақсылардың үстине де, Өз қуяшының нурын төгеди ҳәм жақ адамлардың үстине де, нахақлардың үстине де, жаўынын жаўдырады. ⁴⁶ Егер сизлер өзлериңизди сүйгенлерди ғана сүйсеңлер, қандай сыйлық аласызлар? Салықшылар да солай ислемай ме? ⁴⁷ Сизлер туўысқанларыңыз бенен ғана сәлемлессеңлер, онда қандай өзгешеликериңиз бар? Бутқа табыныўшылар да солай ислемай ме? ⁴⁸ Солай етип, аспандағы Әкеңиздиң минсиз болғаны сыяқлы, сизлер де минсиз болыңлар!

Алтыншы бап

Саўап ислер туўралы

6 – Абайлаңлар, сизлер саўап ислериңизди^{‡‡‡} адамларға көрсетиў ушын, олардың алдында ислеменлер. Олай етсеңлер, сизлерге аспандағы Әкеңизден сыйлық болмайды.

² Солай етип, сен қайыр-садақа бергениңде, еки жүзликер сыяқлы өз-өзиңнен жар салма. Бундайлар адамлар мақтасын деп, мәжилисханаларда ҳәм көшелерде усылай ислейди. Сизлерге шынын айтып турман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ³ Сен қайыр-садақа бергениңде, оң қолыңның не ислегенин сол қолың билмесин. ⁴ Сонда сениң қайыр бериўиң жасырын болады ҳәм жасырынлықты көриўши Әкең саған қайтарады.

Дуўа етиў туўралы

⁵ – Дуўа еткениңизде, адамларға көрсетиў ушын мәжилисханаларда ҳәм көшелердиң мүйешлеринде турып дуўа етиўди жақсы көретуғын еки жүзликер сыяқлы болмаңлар. Сизлерге шынын айтып турман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ⁶ Ал сен дуўа еткениңде бөлмеңе кирип, есигиңди жапқаныңнан соң, көзге көринбейтуғын Әкеңе дуўа ет! Сонда жасырынлықты көриўши Әкең саған қайтарады.

⁷ Дуўа еткениңизде, бутқа табыныўшылар сыяқлы мылжыңға берилмеңлер. Олар көп сөйлесек тыңлар деп ойлайды. ⁸ Сизлер оларға уқсамаңлар. Себеби Әкеңиз неге мүтәж екенлигиңизди Оннан сорамасыңыздан алдын биледи. ⁹ Сонлықтан сизлер былай деп дуўа етиңлер:

‡‡ Лебий 19:18. ‡‡‡ Басқа нускада: қайыр-садақаларыңызды.

† Шығыў 20:14. †† Мухаддес Нызамды қайталаў 24:1. ‡ Лебий 19:12; Санлар 30:2; Мухаддес Нызамды қайталаў 23:21. †† Көзге көз, тиске тис – жанға жан, қанға қан. Шығыў 21:24; Лебий 24:20; Мухаддес Нызамды қайталаў 19:21.

Аспандағы Әкеміз!

Сениң атың мухаддес бола берсин.

¹⁰ Сениң Патшалығың келсин.

Аспанда орынланғаны сыяқлы,
Жерде де Сениң еркиң орынлансын.

¹¹ Бизлерге бүгін де күнделикли нанымызды бере гөр.

¹² Бизлерге гүна ислегенлерди кеширгенимиздей,

Бизлердің де гүналарымызды кешире гөр.

¹³ Бизлердің азғырылыуымызға жол қоймай,
Шайтаннан қутқара гөр.

Себеби Патшалық та, құдирет те, уллылық та мәңгиликке Сеники. Аўмийин.

¹⁴ Егер сизлерге гүна ислегенлерди кеширсеңдер, аспандағы Әкеңіз де сизлерди кеширеди. ¹⁵ Ал егер сизлерге гүна ислегенлерди кеширмесеңдер, Әкеңіз де гүналарыңызды кеширмейди.

Ораза тутуы тууралы

¹⁶ – Ораза тутқаныңызда, еки жүзликер сыяқлы муңайып жүрмеңдер. Олар адамларға ораза тутуышы болып көриниу ушын ғана ажарын бузып жүреді. Сизлерге шынын айтаман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ¹⁷ Сен ораза тутқаныңда, шашыңды тарап †, бетіңди жуу.

¹⁸ Солай етип, ораза тутқаның адамларға емес, ал көзге көринбейтуғын Әкеңе көринсин. Жасырынлықты көриуши Әкең саған қайтарады.

Жоғалмайтұғын байлық

¹⁹ – Өзлериңізге жер бетінде байлық жыйнамаңлар. Бул жерде оны күйе де жейди, тат та басады, урылар да бузып кирип урлайды. ²⁰ Ал өзлериңізге аспанда байлық жыйнаңлар. Сол жерде оны күйе де жемейди, тат та баспайды, урылар да бузып кирип урламайды. ²¹ Өйткени байлықтарыңыз қай жерде болса, кеуиллериңіз де сол жерде болады.

²² Көз – дененің шырағы. Сонлықтан да, егер көзиң сау болса, пүткіл денең де жарық болады.

²³ Егер көзиң сау болмаса, пүткіл денең де қараңғы болады. Сонлықтан егер ишиңдеги жарық қараңғы болса, онда қараңғылықтың өзи қаншелли тас түнек болады!

²⁴ Хеш ким еки хожаға хызмет ете алмайды. Себеби ол биреуін жек көрип, екиншисин жақсы көреді ямаса биреуине садық болып, екиншисине итибарсыз қарайды. Сизлер хәм Құдайға, хәм байлыққа бирдей хызмет ете алмайсызлар.

Тәшиуишленбеңдер!

²⁵ – Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: не ишип, не жеймиз деп, жаныңыз ушын, не кийемиз деп, денеңіз ушын тәшиуишленбеңдер. Жан аўқаттан, дене кийимнен артық емес пе? ²⁶ Аспандағы қусларға қараңлар! Олар екпейди де, ормайды да,

† Сөзбе-сөз: шашыңа май жағып.

телекке жыйнамайды да, ал аспандағы Әкеңіз оларды асырайды. Сизлер олардан анағұрлым артық емессизлер ме? ²⁷ Тәшиуишленеу себебли, ким сизлердің араңызда өз өмирин бир саатқа болса да узайта алады? ²⁸ Кийим тууралы неге тәшиуишленесизлер? Даладағы лилия гүллеринің қалай өсип турғанына қараңлар! Олар мийнет те етпейди, жип те ийирмейди. ²⁹ Ал сизлерге айтатуғыным: Сулайман да өзинің сән-салтанатында усылардың биреуіндей сәнли кийинбеген еди. ³⁰ Егер бүгін бар болып, ертең ошаққа тасланатуғын даладағы шөпти Құдай солай кийиндирсе, сизлерди олардан да артық кийиндирмес пе еди, хәй, исеними азлар?

³¹ Сонлықтан да: «Не ишип, не жеймиз?» ямаса «Не кийемиз?» – деп тәшиуишленбеңдер.

³² Өйткени усылардың хәммесин бутқа табынушылар излеп жүреді. Усы нәрселердің хәммесине мұтәж екениңизди аспандағы Әкеңіз биледи. ³³ Ең алды менен Құдайдың Патшалығын †† хәм Оның хәқлығын излеңдер! Сонда булардың хәммеси сизлерге қосымша етип бериледи.

³⁴ Солай етип, ертеңги күн тууралы тәшиуишленбеңдер! Себеби ертеңги күн өзи ушын өзи ғам жейди. Хәр күннің өз ғамы өзине жетеди.

Жетинши бап

Басқаларды хүким етпеңдер!

¹ – Басқаларды хүким етпеңдер, сонда сизлер де хүким етилмейсизлер. ² Өйткени сизлер басқаларды қалай хүким етсеңдер, Құдай да сизлерди солай хүким етеди. Қандай өлшем менен өлшеп берсеңдер, Құдай да сизлерге сондай өлшем менен өлшеп береді. ³ Сен неге тууысқаныңның көзиндеги шөпти көрип турып, өз көзиңдеги қаданы сезбейсең? ⁴ Өз көзиңде қада бола тура, қалай: «Қәне, көзиңдеги шөпти шығарып алайын», – деп тууысқаныңа айтасаң? ⁵ Хәй, еки жүзли! Дәслеп өз көзиңдеги қаданы шығар, сонда анық көрип, тууысқаныңның көзиндеги шөпти шығара аласаң.

⁶ Мухаддес затты ийтлерге бермеңдер, хинжи-маржанларыңызды шошқалардың алдына тасламаңлар. Оларды аяқлары менен басқылап, айланып келип сизлерди тилкимлеп таслайды.

Сораңлар, излеңдер, есикти қағыңлар!

⁷ – Сораңлар, сизлерге бериледи. Излеңдер, табасызлар. Есикти қағыңлар, ол сизлерге ашылады. ⁸ Себеби сораған хәр бир адам алады, излеген табады, есик қаққанға ашылады. ⁹ Сизлердің араңызда улы нан сораң, тас беретугын адам бар ма? ¹⁰ Я болмаса, балық сораң, оған жылан беретугын бар ма? ¹¹ Өзлериңіз жаман бола тура, балаларыңызға жақсы сыйлар бериуді

†† Ямаса: Құдайдың еркин.

билсеңиз, онда аспандағы Әкеңиз Өзинен сорағанларға қаншелли көп ийгиликлер береді!

¹² Солай етип, хәмме исте адамлардың сизлерге не ислегенин қалесеңдер, сизлер де оларға соны ислеңдер. Мухаддес Нызамның да, пайғамбарлардың Жазыуларының да мәниси усы.

Тар қапыдан кириңдер!

¹³ – Тар қапыдан кириңдер. Өйткени набыт болыуға апаратуғын қапы кең, жол да үлкен, оның менен жүретуғынлар көп. ¹⁴ Ал өмирге апаратуғын қапы тар, жол да киши, оны табатуғынлар аз.

Терек мийуесинен билинер

¹⁵ – Жалған пайғамбарлардан сақ болыңлар! Олар қой терисин жамылып сизлерге келеді, бірақ ишлерінде олар жыртқыш қасқырлар. ¹⁶ Сизлер оларды мийуесинен билесизлер. Шеңгелден жүзим ямаса ошағаннан әнжир жыйнай аласыз ба? ¹⁷ Хәр бир жақсы терек жақсы мийуе береді, жаман терек жаман мийуе береді. ¹⁸ Жақсы терек жаман мийуе, жаман терек жақсы мийуе бере алмайды. ¹⁹ Жақсы мийуе бермейтуғын хәр бир терек шабылып, отқа тасланады. ²⁰ Солай етип, сизлер оларды мийуесинен билесизлер.

²¹ Маған: «Ийем! Ийем!» дегеннің хәр бири емес, тек аспандағы Әкемнің еркин орынлаушы Аспан Патшалығына киреди. ²² Заманның ақырғы күнінде көбиси Маған: «Ийем! Ийем! Бизлер Сениң атың менен пайғамбаршылық етип, Сениң атың менен жинлерди қуып шығармадық па? Сениң атың менен көп кәраматлар иследемек пе?» – дейди. ²³ Сонда Мен оларға: «Мен сизлерди хеш қашан таныған емеспен, Меннен аулақ кетіңдер, хәй, нызамды бузыушылар!» – деп ашық айтаман.

Ақыллылық хәм ақылсызлық

²⁴ – Солай етип, Мениң усы сөзлеримди тыңлап, оларды орынлаушылардың хәр бири өз үйин жар тас үстине салған ақыллы адамға уқсайды. ²⁵ Жауын жауып, дәрьялар тасып, самал есип, бул үйди соққылады, бірақ ол жар тас үстине салынғанлықтан қуламады. ²⁶ Ал Мениң усы сөзлеримди тыңлап, оларды орынламаушылардың хәр бири өз үйин шеге қум үстине салған ақылсыз адамға уқсайды. ²⁷ Жауын жауып, дәрьялар тасып, самал есип, бул үйди суу басқанда, ол қулап, қатты қыйралды.

²⁸ Ийса усы сөзлерди айтып болғанда, халық Оның тәлимине таң қалды. ²⁹ Себеби Ол диний муғаллимлер сыяқлы емес, ал Өз бийлиги менен адамларға тәлим берди.

Сегизинши бап

Мақау кесел болып ауырған адамның шыпа табыуы

8 Ийса таудан түскенде, изине көп халық ерди. ² Сонда Оның қасына мақау кесел адам келип, аяғына жығылды да:

– Ийем, егер Сен қалесең, мени мақау кеселден тазалай аласаң-ға, – деди.

³ Ийса қолын созып, оған тийгизди де:

– Қалеймен, тазалан! – деди.

Ол сол уақытта-ақ мақау кеселден тазаланып шыпа тапты. ⁴ Ийса оған:

– Абайлы бол, буны хеш кимге айтпа! Бірақ руханийге барып өзиңди көрсет те, мақау кеселден тазаланғаныңды адамларға дәлиллей ушын, Мууса буйырған қурбанлықты бер, – деди.

Римли жүзбасының исеними

⁵ Ийса Капарнахумға кирген уақытта Оның қасына бир римли жүзбасы келип:

⁶ – Ийем, мениң хызметшим ләң болып, қатты қыйналып үйде жатыр, – деп Оннан жәрдем сорады.

⁷ Ийса оған:

– Мен барып, оған шыпа беремен, – деди.

⁸ Ал жүзбасы:

– Ийем, Сениң шаңарағыма келиуіңе мен ылайықлы емеспен. Тек бир сөз ғана айтсаң, хызметшим жазылып кетеди. ⁹ Өйткени мен де биреудің қол астындағы адамман, өзиме бағынышлы әскерлерим де бар. Олардың биреуине «бар» десем, барады, екіншисине «кел» десем, келеді, қулыма «мынаны исле» десем, ислеиди, – деп жууап қайтарды.

¹⁰ Буларды еситкен Ийса таң қалып, изине ерип киятырғанларға:

– Сизлерге шынын айтып турман: Мен бундай исенимди Израилда да ушыратпаған едим.

¹¹ Сизлерге айтатуғыным: шығыстан хәм батыстан көп адамлар келип, Ибрайым, Ысақ хәм Яқып пенен бирге Аспан Патшалығында дастурханлас болады. ¹² Ал Патшалықтың мийрасхорлары † сыртқы қараңғылыққа шығарып тасланады. Сол жерде олар жылап, пушайман жейди ††, – деди.

¹³ Соннан соң, Ийса жүзбасыға:

– Бара бер, сениң исенимиңе қарай болсын! – деди.

Жүзбасының хызметшиси сол уақытта-ақ жазылып кетти.

Ийсаның көп адамларға шыпа беріуі

¹⁴ Ийса Петрдің үйине келип, оның қәйин енесинің ыссылығы көтерілип, ауырып жатырғанын көрди. ¹⁵ Ийса хаялдың қолына қолын

† Сөзбе-сөз: Патшалықтың балалары. †† Сөзбе-сөз: тислерин қайрайды.

тийгизгенде, ыссылығы түсти хәм ҳаял орнынан турып, Оған хызмет етти.

¹⁶ Кеш болғанда, адамлар Ийсаға жин урған көп адамларды алып келди. Ийса олардағы жаўыз руўхларды Өзиниң сөзи менен қуўып шығарып, аўырғанлардың хәммесине шыпа берди. ¹⁷ Булар Ийшә пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлердиң орынланыуы ушын болды:

«Ол хәлсизликлеримизди Өзине алды, Аўырыуларымызды Өзине жүкледі» †.

Ийсаға шәкирт болыудың шәрти

¹⁸ Ийса дөгерегине жыйналған көп халықты көргенде, шәкиртлерине теңиздиң арғы жағасына өтиўди буйырды. ¹⁹ Сонда бир диний муғаллим келип, Оған:

– Устаз, Сен қаяққа барсаң да, мен Саған еремен, – деди.

²⁰ Ийса оған:

– Тұлкилердиң инлери, аспандағы қуслардың уялары бар. Бирақ Адам Улының †† бас паналайтуғын орны да жоқ, – деди.

²¹ Және бир шәкирти Оған:

– Ийем, дәслеп барып, әкемди жерлеўиме рухсат ет, – деди.

²² Бирақ Ийса оған:

– Маған ер. Өз өлгенлерин жерлеўди өлилерге қалдыр, – деди.

Ийсаның даўылды тоқтатыуы

²³ Ийса қайыққа мингенде, шәкиртлери де Оның изинен минди. ²⁴ Теңизде тосаттан күшли даўыл көтерилип, толқынлар қайықты суўға толтыра баслады. Ал Ийса уйықлап жатыр еди. ²⁵ Сонда шәкиртлери Оған жақынлап келди де, Оны оятып:

– Ийем! Бизлерди қутқар, набыт болажақпыз! – деди.

²⁶ Ийса оларға:

– Неге буншама қорқасызлар, хәй, исеними азлар? – деди де, турып самалға хәм теңизге тыйым салғанда, аўыр тынышлық орнады.

²⁷ Адамлар таң қалысып:

– Самалды да, теңизди де Өзине бойсындыратуғын бул ким? – дести.

Жин урған еки адамның шыпа табыуы

²⁸ Ийса арғы жағадағы Гадара үлкесине келгенде, қәбирлердиң арасынан киятырған жин урған еки адамды ушыратты. Олар жүдә қәхәрли болғанлықтан, бул жол менен өтиўге хеш кимниң батылы бармайтуғын еди. ²⁹ Олар қышқырысып:

– Қудайдың Улы Ийса, Сениң бизлер менен не жумысың бар? Бул жерге бизлерди ўақты келместен бурын азаплаўға келдиң бе? – деди.

† Ийшә 53:4. †† Адам Улы – Ески Келисимде ўәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

³⁰ Олардан алысырақта бир үлкен шошқа падасы жайылып жүрген еди. ³¹ Жинлер Ийсаға:

– Егер бизлерди қуўып шығаратуғын болсаң, шошқалардың падасына жибер, – деп жалынды.

³² Сонда Ийса оларға:

– Барыңлар, – деди.

Жинлер адамлардан шығып, шошқалардың ишине кирди. Сонда шошқалардың хәммеси жуўырысып, тик жағадан теңизге түсти де, суўда набыт болды.

³³ Падашылар қашып қалаға барып, бәрин хабарлады хәм жин урғанларға не болғанын да айтып берди. ³⁴ Сонда қаланың барлық турғынлары Ийсаның алдына шықты. Олар Оны көргенде, үлкеден шығып кетиўин өтинди.

Тоғызыншы бап

Ләң адамның шыпа табыуы

9 Соңынан Ийса қайыққа минип, теңиздиң арғы жағасына өтти де, Өз қаласына қайтып келди.

² Сонда адамлар төсегинде жатырған бир ләң адамды көтерип, Оған алып келди. Ийса олардың исенимин көрип, ләң адамға:

– Балам, жигерли бол, гүналарың кеширилди! – деди.

³ Сонда диний муғаллимлердиң гейбиреўлери ишлеринен: «Бул Қудайға тил тийгизип тур-ғо!» – деди.

⁴ Ийса олардың не ойлағанын билип, оларға:

– Ишлериңизден неге жаманлық ойлап тұрсызлар? ⁵ Қайсысын айтыў аңсатырақ: «Гүналарың кеширилди», – деў ме ямаса «Орныңнан турып жүре бер», – деў ме? ⁶ Бирақ, Адам Улының жер бетинде гүналарды кешириўге бийлиги бар екенин билип қойыңлар, – деди де, ләң адамға: – Орныңнан турып төсегинди ал да, үйиңе бар! – деди.

⁷ Ләң адам орнынан турып, үйине кетти. ⁸ Буны көрген адамларды қорқыныш бийлеп, адамларға усындай бийлик берген Қудайды мақтады.

Маттаның шәкирт болыуы

⁹ Ийса сол жерден кетип баратырып салық кеңсесинде отырған Матта атлы адамды көрди де, оған:

– Мениң изиме ер, – деди.

Ол орнынан турып, Ийсаның изине ерди.

¹⁰ Ийса оның үйинде дастурхан басында отырғанда, көплеген салықшылар менен гүнакарлар келип, Ол хәм Оның шәкиртлери менен бирге дастурханлас болды. ¹¹ Парисейлер буны көрип, Оның шәкиртлеринен:

– Сизлердиң Устазыңыз неге салықшылар хәм гүнакарлар менен бирге ас ишип отыр? – деп сорады.

¹² Буны еситкен Ийса оларға:

– Шыпакерге дени саўлар емес, ал аўырыўлар мүтәж. ¹³ Сизлер барып: «Мен қурбанлық емес, ал мийрим-шәпәт тилеймен» †, – деген сөзлердің мәнисин билип алыңлар. Себеби Мен ҳақ адамларды емес, ал гүнакарларды шақырыў ушын келдим, – деди.

Ораза ҳаққында сораў

¹⁴ Сол ўақытта Яқияның шәкиртлери келип, Ийсадан:

– Бизлер де, парисейлер де жийи-жийи ораза тутамыз, ал Сениң шәкиртлериң неге ораза тутпайды? – деп сорады.

¹⁵ Ийса оларға:

– Тойға келгенлер күйеў олар менен бирге болған ўақытта қайғыра ала ма? Бирақ, олардан күйеўди тартып алып кетилетуғын күнлер келеди, сонда олар ораза тутады.

¹⁶ Ҳеш ким ески кийимге жаңа таўардан жамаў жамамайды, өйткени жаңа жамаў ески кийимнен жыртылып қалып, жыртық бурынғысынан бетер болады.

¹⁷ Жаңа шарапты да Ҳеш ким ески меске қуймайды. Олай етсе, мес жарылып, шарап та ағып кетеди, мес те бузылады. Жаңа шарап жаңа меске қуйылады, сонда екеўи де сақланады, – деди.

Басшының қызы хәм ҳаялдың исеними

¹⁸ Ийса оларға усыларды айтып турғанда қасына бир мәжилисхананың басшысы келип, Оның аяғына жығылды да:

– Мениң қызым жаңа ғана өлди. Сен келип оған қолыңды тийгиз, сонда ол тириледі, – деди.

¹⁹ Ийса орнынан турып, шәкиртлери менен бирге оған ерди.

²⁰ Сонда он еки жыл бойы қан кетип аўырған бир ҳаял Ийсаның артына жақынлап келип, Оның кийиминиң шетине қолын тийгизди. ²¹ Себеби ҳаял ишинен: «Оның кийимине ғана қолымды тийгизсем, шыпа табаман», – деген еди. ²² Ийса бурылып, оны көрди де:

– Қызым, жигерли бол, исенимиң сени қутқарды! – деди.

Ҳаял сол ўақытта-ақ шыпа тапты.

²³ Ийса басшының үйине келгенде, сыбызғышыларды хәм тынышсызланып турған адамларды көрип, ²⁴ оларға:

– Шығыңлар! Қыз өлген жоқ, тек уйықлап атыр, – деди.

Олар Ийсаның үстинен күлди. ²⁵ Адамлар сыртқа шығарылғаннан кейин, Ийса ишке кирип қыздың қолын усағанда, қыз орнынан турды. ²⁶ Бул ўақыя туўралы хабар пүткил дөгерекке жайылды.

Еки соқырдың шыпа табыўы

²⁷ Ийса сол жерден кетип баратырғанда Оның изине еки соқыр адам ерип, Оған:

– Даўыттың Урпағы ††! Бизлерге реҳим ете гөр! – деп бақырысты.

²⁸ Ол үйге киргенде, Оның қасына соқырлар да келди. Ийса оларға:

– Мениң буны ислей алатуғыныма исенесизлер ме? – деп сорады.

Олар:

– Аўа, Ийем, исенемиз, – деп жуўап берди.

²⁹ Сонда Ийса олардың көзлерине қолын тийгизип:

– Сизлерге исенимиңиз бойынша болсын, – дегенде, ³⁰ олардың көзлери көре баслады.

Ийса оларға:

– Абайлаң, буны Ҳеш ким билмесин! – деп қатаң тапсырды.

³¹ Бирақ олар сыртқа шығып, Ийса туўралы хабарды пүткил дөгерекке жайды.

Жин урған бир гүңелектің шыпа табыўы

³² Олар шығып кетейин деп атырған ўақытта адамлар Ийсаға жин урғаны себепли гүңелек болған бир адамды алып келди. ³³ Жин қуўып шығарылғаннан кейин, гүңелек адам сөйлей баслады. Адамлар таң қалысып:

– Бундай ўақыя Израилда Ҳеш қашан болған емес еди, – дести.

³⁴ Бирақ парисейлер:

– Ол жинлерди жинлердің баслығының күши менен қуўып шығарып жүр, – дести.

Ийсаның адамларға жаны ашыўы

³⁵ Соннан соң, Ийса барлық қала хәм аўылларды аралап жүрди. Яхудийлердің мәжилисханаларында тәлим берди хәм Аспан Патшалығы туўралы Хош Хабарды жәриялап, барлық аўырыўларға хәм хәмме хәлсиз адамларға шыпа берди. ³⁶ Ол көп халықты көрип, оларға жаны ашыды, өйткени олар шопансыз қойларға уқсап қыйналған хәм пытыраңқы еди. ³⁷ Сонда Ол шәкиртлерине:

– Орылатуғын егин көп, бирақ жумысшылар аз.

³⁸ Сонлықтан зүрәттің ийеси болған Ийемизден Өзиниң атызына егинди оратуғын жумысшылар жибериўин дуўа етип сораңлар, – деди.

Оныншы бап

Ийсаның он еки шәкиртин таңлаўы

10 Ийса он еки шәкиртин қасына шақырып алып, оларға жаўыз руўларды қуўып шығарыўға хәм барлық аўырыўлар менен хәлсизликлерге шыпа бериўге бийлик берди.

† Осия 6:6.

†† Даўыттың Урпағы – Масих (Қутқарыўшы) деген мәнисте.

² Он еки елшиниң атлары мынадай: Петр деп аталған Симон хәм оның иниси Андрей, Зебедейдиң баласы Яқып хәм оның иниси Юхан. ³ Филип пенен Бартоломей, Томас пенен салықшы Матта, Алпейдиң баласы Яқып хәм Тадей. ⁴ Ұатансүйер † Симон хәм кейин Ийсаға сатқынлық ислеген Яхуда Исқариот.

Шәкиртлерге берилген тапсырмалар

⁵ Ийса усы он екисин жибергенде, оларға былай деп тапсырмалар берди:
– Басқа миллетлердиң жерлерине бармаңлар, самариялылардың қалаларына да кирмеңлер. ⁶ Ал жоғалған қойлардай болған Израил халқына барыңлар. ⁷ Баратырып, жол бойы: «Аспан Патшалығы жақынлады», – деп жәриялап жүриңлер. ⁸ Аўырыўларға шыпа бериңлер, өлгенлерди тирилтиңлер, мақаў кесел болғанларды тазалаңлар, жинлерди қуўып шығарыңлар. Ешейин алдыңлар, ешейин бериңлер. ⁹ Беллик қалталарыңызға алтын, гүмис хәм мыс теңгелер салып жүрмеңлер. ¹⁰ Жолға дорба да, аўысық кийим де, аяқ кийим де, таяқ та алмаңлар. Себеби мийнет етиўши өз нанын табады.

¹¹ Сизлер қайсы қалаға ямаса аўылға кирсеңлер де, сол жерде кимниң ылайықлы екенин излеп табыңлар да, кеткенше сол адамның үйинде турыңлар. ¹² Оның үйине киргениңизде, аманлық тилеп сәлем бериңлер. ¹³ Үй ылайықлы болса, тилеген аманлығыңыз сол үйге орнайды, ылайықлы болмаса, тилеген аманлығыңыз өзлериңизге қайтады. ¹⁴ Егер сизлерди биреў қабыл алмаса хәм сөзлериңизге қулақ аспаса, сол үйден ямаса қаладан шығып баратырып, аяқларыңыздағы шаңды қағып кетиңлер. ¹⁵ Сизлерге шынын айтып турман: хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Содом менен Гомораның аўхалы сол қаланың аўхалынан жеңилірек болады.

Келешектеги қуўдаланыўлар

¹⁶ – Мине, Мен сизлерди қойларды қасқырлардың арасына жибергендей жиберип атырман. Сонлықтан жыландай ақыллы, кептердей ақ кеўил болыңлар. ¹⁷ Адамлардан сақ болыңлар, олар сизлерди хүким етиўшилерге услап береді, мәжилисханаларында қамшылап сабайды. ¹⁸ Мен себебли сизлер хәкимлер хәм патшалардың алдыларына апарыласызлар. Усылайынша сизлер оларға хәм басқа миллетлерге Мен туўралы гүўалық бересизлер. ¹⁹ Сизлерди услап берген ұақытта қалай ямаса не айтыў ҳаққында қайғырмаңлар: өйткени айтатуғын сөзлериңиз сол ұақытта сизлерге бериледи. ²⁰ Себеби сизлер емес,

† Ямаса: кананлы.

ал сизлер арқалы Әкеңиздиң Мухаддес Руўхы сөйлейди.

²¹ Туўысқаны туўысқанын, әкеси баласын өлимге услап береді. Балалары да ата-аналарына қарсы шығып, оларды өлтиртеди. ²² Мениң атым себебли, сизлерди хәмме жек көреді. Бирақ ақырына дейин шыдаған қутқарылады. ²³ Сизлерди бир қалада қуўдаласа, екінши қалаға қашыңлар. Сизлерге шынын айтып турман: сизлер Израил елиниң қалаларын аралап болмай-ақ, Адам Улы жетип келеди.

²⁴ Шәкирт устазынан, хызметши хожасынан уллы емес. ²⁵ Шәкирт устазы сыяқлы болса, хызметши де хожасы сыяқлы болса, оларға жеткиликли. Адамлар үй ийесин Белзебұл-шайтан деп атаған болса, оның үй-ишине оннан да жаманырақ ат тақпай ма?!

Кимнен қорқыў керек?

²⁶ – Солай етип, олардан қорқпаңлар. Өйткени ашылмайтуғын ҳеш қандай сыр, билинбейтуғын ҳеш қандай жасырын нәрсе жоқ. ²⁷ Мениң сизлерге қараңғыда айтып турғанымды сизлер жарықта айтыңлар. Қулақларыңызға сыбырлап айтылғанды үй төбесинен жәриялаңлар. ²⁸ Денени өлтирсе де, жанды өлтире алмайтуғынлардан қорқпаңлар. Ал жанды да, денени де дозақта жоқ қыла алатуғын Қудайдан қорқыңлар. ²⁹ Еки шымшық бир тийинға сатылмай ма? Бирақ олардың биреўи де Әкеңиздиң ерки болмаса жерге қулап түспейди. ³⁰ Басларыңыздағы шашлардың бәри де Қудайға санаўлы. ³¹ Сонлықтан қорқпаңлар: көп шымшықлардан сизлер қымбатлырақсызлар-ғо. ³² Солай етип, ким де ким Мени адамлар алдында тән алса, Мен де оны аспандағы Әкемниң алдында тән аламан. ³³ Ал ким де ким Мени адамлар алдында тән алмаса, Мен де оны аспандағы Әкемниң алдында тән алмайман.

Ийса ушын болатуғын айырылысыўлар

³⁴ – Мени жер жүзине татыўлық әкелген, деп ойламаңлар. Мен татыўлық емес, қылыш бериўге келдим. ³⁵ Себеби Мен улын әкесине, қызын анасына, келинин қәйин енесине қарсы етип, айырыўға келдим. ³⁶ Адамның душпанлары өзиниң үй-иши болады ††.

³⁷ Ким де ким Меннен артық әкесин ямаса анасын сүйсе, ол Маған ылайықлы емес. Ким де ким Меннен артық улын ямаса қызын сүйсе, ол Маған ылайықлы емес. ³⁸ Ким де ким өз атанақ ағашын арқалап Мениң изиме ермесе, ол Маған ылайықлы емес. ³⁹ Өз жанын сақлап жүрген адам оны жоғалтады, ал жанын Мен ушын жоғалтқан адам оны сақлап қалады.

†† Михай 7:6.

Қабыл алыу хәм сыйлық

40 – Ким де ким сизлерди қабыл алса, оның Мени қабыл алғаны болады, ким де ким Мени қабыл алса, оның Мени Жибергенди қабыл алғаны болады. 41 Ким де ким пайғамбарды пайғамбар болғаны ушын қабыл алса, ол пайғамбар алатуғын сыйлықты алады. Ким де ким хақ адамды хақ болғаны ушын қабыл алса, ол хақ адам алатуғын сыйлықты алады. 42 Мен сизлерге шынын айтып турман: ким де ким усылардың ишиндеги ең қарапайымына шәкиртлеримнің бири болғаны ушын тек бир кесе сууық суу ишкизсе де, ол сыйсыз қалмайды.

Он биринши бап

11 Ийса он еки шәкиртинен усы тапсырмаларды берип болғаннан кейин, сол жерден кетип, жақын жайласқан қалаларда тәлим беріуіге хәм Хош Хабарды жәриялауға барды.

Яқыяның сорауы хәм Ийсаның Яқыя тууралы гӯуалығы

2 Яқыя қамақта отырып, Масихтың ислеген ислери хаққында еситкенде өз шәкиртлерин жиберип: 3 «Келетуғын Қутқарыушы Сенбисең ямаса басқа биреуді күтиуимиз керек пе?» – деп Оннан соратты.

4 Ийса оларға жууап берип:

– Барыңлар, еситип-көргенлериңизди Яқыяға билдириңлер. 5 Соқырлардың көрип, ақсақ болғанлардың жүрип, мақау кесел болғанлардың тазаланып, гереңлердің еситип, өлгенлердің тирилип, Хош Хабардың жарлыларға жәрияланып атырғанын айтып беріңлер. 6 Маған гӯмансыз исенгенлер бахытлы, – деди.

7 Олар кеткеннен кейин, Ийса халыққа Яқыя тууралы айта баслады:

– Сизлер шөл далаға нени көриуіге бардыңлар? Самал тербеткен қамысты ма? 8 Айтыңлар, нени көриуіге бардыңлар? Хасыл кийим кийген бир адамды ма? Хасыл кийим кийгенлер патша сарайларында болады-ғо. 9 Солай етип, нени көриуіге бардыңлар? Пайғамбарды ма? Аўа, Мениң сизлерге айтатуғыным: ол – пайғамбардан да уллы. 10 Өйткени Мухаддес Жазыўда: «Мине, Мен Сеннен бурын Өз хабаршымды жиберемен, ол Сениң баратуғын жолыңды алдыңнан таярлап қояды» †, деп айтылған адам – усы. 11 Сизлерге шынын айтып турман: хаялдан тууылғанлардың арасында Шомылдырыушы Яқыядан уллы адам жоқ. Бирақ Аспан Патшалығындағы ең кишкене адам да оннан уллы. 12 Шомылдырыушы Яқыяның күнлеринен баслап хәзирге дейин Аспан Патшалығына зорлық жасалып, зорлық жасаушылар Оны басып алып атыр. 13 Барлық пайғамбарлар хәм Мухаддес Нызам Яқыя келиуіге дейин Аспан Патшалығы хаққында

† Малахия 3:1.

болжап келген. 14 Егер буларды қабыл етқиңиз келсе, келиуіге тийисли болған Илияс пайғамбар – усы Яқыя. 15 Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

16 Хәзирге аўладты кимге уқсатайын? Олар базарда жолдасларына:

«Сизлерге сыбызғы шерттик, бирақ сизлер ойнамадыңлар!»

Сизлерге жоқлау айттық, бирақ сизлер жыламадыңлар!» – деп бақырып отырған балаларға уқсайды. 18 Себеби Яқыя келип, ишип жемеди. Сонда олар: «Оны жин урған», – дести. 19 Адам Улы келип, ишип жеди. Сонда олар: «Мине, тамақсау хәм арақхор адам, Ол салықшылар менен гӯнакарлардың досты», – деп айтысып атыр. Ал Қудайдың даналығы ислер арқалы ақланады.

20 Соннан соң, Ийса кәраматларын көбирек ислеген қалаларды тәубе етпегенлиги ушын айыплай баслады:

21 – Хәсирет шегесең, Хоразин! Хәсирет шегесең, Бетсайда! Егер сизлерде исленген кәраматлар Тир хәм Сидон қалаларында исленгенінде, олар әлле қашан бетин тырнап, шашын жулып † қайғырып, тәубе етер еди. 22 Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Тир менен Сидонның аўхалы сизлердің аўхалыңыздан жеңилирек болады. 23 Хәй сен, Капарнахум, аспанға көтерилесең бе? Яқ, дозаққа қулатыласаң. Өйткени сенде болған кәрамат ислер Содомда исленгенінде, ол бул күнге дейин сақланар еди. 24 Ал Мениң саған айтатуғыным: хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Содом қаласының аўхалы сениң аўхалыңнан жеңилирек болады.

Ийсаның адамларды рәхәтлениуіге шақырыуы

25 Сол ўақытта Ийса сөзин даўам етип:

– О, Әкем, аспан менен жердің Ийеси! Буларды даналардан хәм ақыллылардан жасырып, нәрестедей адамларға ашып билдиргениң ушын Сени мақтайман! 26 Аўа, Әке! Себеби Сениң қәлеуің усындай еди.

27 Маған хәммеси Әкемнен берилген. Әкеден басқа хеш ким Улын билмейди. Әкени де тек ғана Улы хәм Улы таңлап ашып билдиргиси келгенлер ғана биледи.

28 Хәй, шаршап, аўыр жүк басқанлар, хәммеңиз Маған келиңлер! Мен сизлерди рәхәтлендиремен. 29 Мойынтырығымды салып, Меннен үйрениңлер: өйткени Мен мәмин хәм кишипейилмен. Солай етип, кеуиллериңиз тынышлық табады. 30 Мен берген мойынтырық ыңғайлы, жүгим жеңил, – деди.

† Сөзбе-сөз: қыл кийим кийип, үстине күл шашып. Әйтемги заманларда яхудийлер тәубе еткенде ямаса қайғырғанда қыл кийим кийип, үстилерине күл шашқан.

Он екинши бап

Дем алыс күни хаққында тартыс

12 Сонда бир дем алыс күни † Ийса бийдай атызының арасынан өтип баратыр еди. Шәкиртлери аш болып, бийдайдың масақларын үзип алып жей баслады. 2 Буны парисейлер көріп, Оған:

– Қара, Сениң шәкиртлериң дем алыс күнинде ислеўге болмайтуғын исти ислеп атыр, – деди.

3 Ийса оларға:

– Өзи де, қасындағылар да аш болғанда, Даўыттың не ислегенин сизлер оқымағансызлар ма? 4 Ол Қудайдың Үйине кирип, руўханийлерден басқа өзине де, қасындағыларға да жеўге болмайтуғын, Қудайға арналған нанларды жеген емес пе? †5 Дем алыс күнинде руўханийлер Ибадатханада дем алыс күни хаққында Мухаддес Нызамды бузса да гүнасыз болатуғынларын Мухаддес Нызамда оқымағансызлар ма?

‡6 Сизлерге айтатуғыным: бул жерде Ибадатханадан да уллы Биреў бар. 7 Егер сизлер: «Мен қурбанлық емес, ал мийрим-шәпәт тилеймен» ††, – деген сөздің мәнисин түсинсеңлер, гүнасызларды айыпламас едиңлер. 8 Адам Улы дем алыс күниниң де ийеси, – деди.

9 Ийса ол жерден кетип, олардың мәжилисханасына кирди. 10 Сол жерде бир қолы ләң адам бар еди. Парисейлер Ийсаны айыпламақшы болып, Оған былай деп сораў қойды:

– Дем алыс күнинде аўырыў адамға шыпа бериў нызамға туўры келе ме?

11 Ийса оларға:

– Сизлердиң араңыздағы бириңиздиң жалғыз ғана қойы болса, ол дем алыс күни бир шуқырға түсип кеткенде, оны шығарып алмай ма? 12 Адам қойдан гөре, анағурлым артық емес пе? Демек, дем алыс күни жақсылық ислеў нызамға туўры келеди, – деди.

13 Соңынан Ол қолы ләң адамға:

– Қолыңды соз! – деди.

Адам қолын созғанда, екиншисиндей сап-саў болып қалды. 14 Сонда парисейлер сыртқа шығып, Ийсаны жоқ қылыў туўралы тил бириктире баслады.

Қудайдың таңлаған Хызметшиси

15 Бирақ Ийса буны билип, сол жерден кетип қалды. Оның изине көп халық ерип жүрди. Ол аўырыўлардың хәммесине шыпа берип, 16 Өзиниң ким екенлигин ашық айтыўды оларға қадаған ететуғын еди. 17 Бул Қудайдың Ийшя пайғамбар

арқалы айтқан сөзлериниң орынланыўы ушын болды:

18 «Бул – таңлап алған Хызметшим, Кеўлим унатқан Сүйиклим.

Мен Өз Руўхымды Оған беремен.

Ол хәмме халықларға әдилликти ‡ жәриялайды.

19 Тартыспайды да, бақырмайды да, Оның даўысы көшелерде еситилмейди.

20 Әдиллик жеңиске ериспегенше,

Ол бүгилген қамысты сындырмайды

Хәм пысқып турған пиликти өширмайди.

21 Халықлар Оның атынан үмит етип жасайды»

‡‡.

Қудайдың Руўхына қарсы болмаў туўралы ескертиў

22 Сол ўақытта адамлар Ийсаға жин урып, гүң хәм соқыр болған адамды алып келди. Ийса оған шыпа бергенликтен, гүң-соқырдың кези ашылып, сөйлей баслады. 23 Адамлардың хәммеси қатты таң қалысып:

– Даўыттың Урпағы – Усы емес пе екен? – дести.

24 Буны еситкен парисейлер:

– Ол жинлерди тек жинлердиң баслығы Белзебұл-шайтанның күши менен ғана қуўып шығарып жүр, – дести.

25 Ал Ийса олардың ойларын билип, былай деди:

– Өз ара қарсы болып бөлинген хәр бир патшалық жоқ болады, өз ара қарсы болып бөлинген хәр бир қала ямаса үй қулайды. 26 Ал егер шайтан өзине өзи қуўып шығарса, онда оның өз ара қарсы болып бөлингени болады. Олай болса, оның патшалығы қалай сақланады? 27 Егер Мен жинлерди Белзебұл-шайтанның күши менен қуўып шығаратуғын болсам, онда сизлердиң шәкиртлериңиз оларды кимниң күши менен қуўып шығарып жүр? Солай етип, олар сизлердиң надурис екенлиңизди әшкаралайды. 28 Бирақ Мен жинлерди Қудайдың Руўхы менен қуўып шығаратуғын болсам, онда сизлерге Қудай Патшалығының жетип келгени.

29 Ким дәслепп күшли адамды байлап тасламай турып, оның үйине кирип, мал-мүлкин тартып әкете алады? Тек оны байлағаннан кейин ғана оның үйин тонай алады-ғо.

30 Ким де ким Мениң менен бирге болмаса, ол Маған қарсы. Ким де ким Мениң менен бирге жыйнамаса, ол шашады. 31 Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: адамлар хәр қандай гүна ислесе де, тил тийгизсе де кешириледи, бирақ Мухаддес Руўхқа тил тийгизсе, кеширилмейди. 32 Ким де ким Адам Улына қарсы бир сөз айтса, кешириледи, бирақ Мухаддес Руўхқа қарсы сөйлеген хәзир де, келешекте де кеширилмейди.

33 Теректи жақсы деп санасаңлар, мийўесин де жақсы деп санаңлар, ал теректи жаман деп санасаңлар, мийўесин де жаман деп санаңлар.

† Сөзбе-сөз: шемби күни. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердиң дем алыс күни. †† Патшалық хаққында 1-китап 21:6. ‡ Санлар 28:9-10. ‡† Осия 6:6.

‡‡ Сөзбе-сөз: Қудайдың хәкмин хәм қутқарылыў туўралы. ‡‡† Ийшя 42:1-4.

Себеби терек мийӱесинен билинеди. ³⁴ Хәй, уҗлы жыланлардың туқымлары! Сизлер өзлериңиз жаман бола тура, қалай жақсы сөзлер сөйлей аласызлар? Адамның кеули неге толып тасса, аўзынан сол шығады-ғо. ³⁵ Жақсы адам кеулиндеги жақсы ғәзийнесинен жақсылық шығарады, ал жаман адам кеулиндеги жаман ғәзийнесинен жаманлық шығарады. ³⁶ Сизлерге айтатуғыным мынаў: адамлар айтқан ҳәр бир бос сөзи ушын ҳүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде жууап бериулері шәрт. ³⁷ Өйткени сен өз сөзлериң менен ақланасаң да, өз сөзлериң ушын айыпланасаң да.

Ийсадан кәраматлы белги көрсетиуин сорау

³⁸ Сонда диний муғаллимлер менен парисейлердің гейбиреулері Ийсаға:

– Устаз! Сени Қудайдың жибергенлигин дәлиллейтуғын кәраматлы белги көрсетиуинди қәлеймиз, – деди.

³⁹ Бирақ Ийса оларға былай деп жууап қайтарды:

– Жаман хәм опасыз әулад кәраматлы белги талап етпекте. Бирақ оған Юнус пайғамбардың кәраматлы белгисинен басқасы көрсетилмейди.

⁴⁰ Юнустың үлкен балықтың ишинде үш күн, үш түн болғанындай, Адам Улы да жер қойнында үш күн, үш түн болады. ⁴¹ Ниневия турғынлары ҳүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әулад пенен бирге турып, оны айыплайды. Себеби Юнус жәриялағанда, олар тәубе еткен-ғо. Бирақ бул жерде Юнустан да уллы Биреу бар. ⁴² Кубладағы хаял патша да ҳүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әулад пенен бирге турып, оны айыплайды. Өйткени ол Сулайманның даналығын еситиу ушын жер бетиниң арғы шетинен келген-ғо. Бирақ бул жерде Сулайманнан да уллы Биреу бар.

Қайтып келген жаўыз руўлар

⁴³ – Жаўыз руў адамнан шыққаннан кейин суўсыз жерлерди гезип, дем алыуға орын излейди, бирақ таба алмайды. ⁴⁴ Сонда ол өзине: «Шыққан үйиме қайтайын», – дейди хәм қайтып келгенде, үйдиң бос болып, тазаланып хәм жыйналып турғанын көреді. ⁴⁵ Сонда ол барып, өзинен де жаўыз жети руўхты ертип келеди де, кирип сол үйде турады. Солай етип, сол адамның соңғы аўхалы бурынғыдан да жаман болады. Бул жаман әуладқа да сондай болады!

Ийсаның анасы хәм туўысқанлары

⁴⁶ Ийса халыққа сөйлеп турғанда, анасы менен туўысқанлары келди. Олар сыртта турып, Оның менен сөйлеспекши болды. ⁴⁷ Сонда биреу Оған:

– Анаң менен туўысқанларың Сениң менен сөйлеспекши болып, сыртта турыпты, – деди.

⁴⁸ Ол буны айтқан адамға қарап:

– Мениң анам ким, туўысқанларым кимлер? – деди де, ⁴⁹ Өзиниң шәкиртлерин қолы менен көрсетип былай деди: – Мине, Мениң анам хәм туўысқанларым! ⁵⁰ Себеби ким де ким Мениң аспандағы Әкемниң еркин орынласа, Мениң туўысқаным да, анам да – сол.

Он үшінши бап

Туқым себиуши туўралы тымсал

13 Сол күни Ийса үйден шығып, теңиздиң жағасына барып отырды. ² Оның жанына жүдә көп халық жыйналғанлықтан, Ол қайыққа минип отырды, ал халық жағада турды. ³ Ол тымсаллар менен оларға көп нәрселерди айтып, былай деди:

– Бир күни туқым себиуши туқым себиуге шығыпты. ⁴ Ол сепкенде, туқымлардың гейбиреулері жол шетине түсип, қуслар келип, оларды шоқып жеп қойыпты. ⁵ Гейбиреулері топырағы аз болған таслаққа түсип, жер терең болмағанлықтан тез көгерип шығыпты. ⁶ Бирақ күн шыққаннан соң солып, тамырсыз болғанлықтан қуурап қалыпты. ⁷ Гейбиреулері тикенлер арасына түсипти. Тикенлер өскеннен соң, оларды туншықтырып таслапты. ⁸ Ал басқалары өнимли жерге түсип, биреуи жүз еседен, биреуи алпыс еседен, биреуи отыз еседен зүрәт берипти. ⁹ Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

Ийсаның тымсаллар менен сөйлегендеги мақсети

¹⁰ Ийсаның шәкиртлери қасына келип, Оннан: – Халыққа не ушын тымсаллар менен сөйлеп турсаң? – деп сорады.

¹¹ Ийса оларға былай деп жууап берди:

– Аспан Патшалығының сырларын билиу сизлерге берилген, бирақ оларға берилмеген. ¹² Себеби кимде бар болса, оған және де мол етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оннан бары да тартып алынады. ¹³ Сонлықтан да оларға тымсаллар менен сөйлеп турман. Өйткени: «Олар қараса да көрмейди,

Тыңласа да еситпейди хәм түсинбейди».

¹⁴ Ийшя пайғамбардың алдын ала олар хаққында айтқаны дурыс келди:

«Тыңлап еситесизлер, бирақ түсинбейсизлер, Қарайсызлар, бирақ көрмейсизлер!»

¹⁵ Себеби бул халықтың кеули қайсар болып, Қулақлары питип қалған, олар көзлерин де жумып алған.

Олай болмағанда, олардың көзлери көрер еди, Қулақлары еситер еди, кеуиллери түсинер еди. Олар Маған қайтып келсе, Мен оларға шыпа берер едим» †.

¹⁶ Бирақ, сизлердиң көрип турған көзлериңиз, еситип турған қулақларыңыз бахытлы! ¹⁷ Сизлерге шынын айтып турман: көплеген пайғамбарлар

† Ийшя 6:9-10.

менен хақ адамлар сизлердің көргенлериңизди көргиси келген еди, бирақ көрмеді. Еситкенлериңизди еситкиси келген еди, бирақ еситпеди.

Туқым себиўши туўралы тымсалдың түсиндирилиўи

¹⁸ – Енди сизлер туқым себиўши туўралы тымсалдың мәнисин тыңлаңлар. ¹⁹ Аспан Патшалығы туўралы айтылған сөзди еситкен, бирақ оны түсинбеген адамға шайтан келип, оның кеўлине себилген сөзди тартып әкетеди. Жол бойына себилген туқымның мәниси усы. ²⁰ Ал таслаққа себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситкен ўақытта-ақ, оны қуўаныш пенен қабыл алады. ²¹ Бирақ тамырсыз болғанлықтан, турақсызлық етеди. Сөз ушын азап шегиўге ямаса қуўдаланыўға туўра келгенде, тез исенимнен қайтады. ²² Тикенлер арасына себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситеди, бирақ бул дүньяның тәшиўишлери хәм байлыққа алданыў сөзди туншықтырады. Сонлықтан ол зүрәт бермейди. ²³ Ал өнимли жерге себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситип, оны түсинеди хәм биреўлери жүз еседен, биреўлери алпыс еседен, биреўлери отыз еседен зүрәт береді.

Бийдай хәм ҳарам шөп

²⁴ Ийса басқа тымсал келтирип, оларға былай деди:
– Аспан Патшалығы өзиниң егислик жерине жақсы туқым сепкен адамға уқсайды. ²⁵ Түнде, адамлар уйықлаған ўақытта душпаны келип, оның бийдайының арасына ҳарам шөп егип кетипти. ²⁶ Бийдай көгерип масақ шығарғанда, ҳарам шөп те пайда бола баслапты. ²⁷ Сонда хызметшилери хожасына келип: «Хожайын! Сиз егислик жериңизге жақсы туқым сеппеген бе едиңиз? Онда ҳарам шөп қаяқтан пайда болды?» – депти. ²⁸ Ол: «Буны душпан иследи», – депти. Сонда хызметшилери: «Бизлердиң барып, оларды суўырып таслаўымызды қәлейсиз бе?» – деп сорапты. ²⁹ Ол: «Яқ, сизлер ҳарам шөптерди суўырғаныңызда, олар менен бирге бийдайды да суўырып алыўыңыз мүмкин. ³⁰ Орыў мәўсими жеткенше, екеўи қатар өсе берсин. Орыў мәўсиминде мен орақшыларға: „Дәслеп ҳарам шөпти жыйнаңлар хәм баўлап өртеңлер, ал бийдайды телегиме қуйыңлар“, – деймен», – депти.

Қышқыл туқым хәм ашытқы туўралы тымсал

³¹ Ийса оларға өзге бир тымсал келтирип, былай деди:
– Аспан Патшалығы бир адамның өз егислик жерине еккен қышқыл туқымына [†] уқсайды. ³² Ол

[†] Қышқыл туқым – горчица. Ең кишкене туқым.

туқымлардың ишиндеги ең кишкенеси болса да, өсип шыққаннан соң барлық шөптерден үлкейип, терек болады. Шақаларына аспан қуслары ушып келип, уя салады.

³³ Ийса оларға басқа тымсал айтып:

– Аспан Патшалығы бир ҳаялдың алып, барлық қамыр ашығанша, үш самар унға араластырған ашытқысына уқсайды, – деди.

³⁴ Ийса булардың хәммесин халыққа тымсаллар менен айтты. Тымсалсыз оларға хеш нәрсе айтпады. ³⁵ Солай етип, пайғамбардың алдын ала айтқан мына сөзлери орынланды:

«Аўзымды тымсаллар айтыў ушын ашып, Дүнья жаратылғаннан бери жасырын болғанларды сөйлеймен»^{††}.

Бийдай хәм ҳарам шөп туўралы тымсалдың түсиндирилиўи

³⁶ Соңынан Ийса халықты қалдырып, үйге кирди. Шәкиртлери Оның қасына келип:

– Егислик жердеги ҳарам шөп туўралы тымсалды бизлерге түсиндирип бер, – деди.

³⁷ Ийса былай деп жуўап берди:

– Жақсы туқым себиўши – Адам Улы. ³⁸ Егислик жер – дүнья, жақсы туқымлар – Аспан Патшалығының балалары. Ал ҳарам шөптер – шайтанның балалары. ³⁹ Ҳарам шөптерди сепкен душпан – шайтан. Орыў мәўсими – ақырзаман, орақшылар – периштелер болады. ⁴⁰ Солай етип, ҳарам шөптерди қалай жыйнап алып, отқа жақса, бул дүньяның ақырында да сондай болады. ⁴¹ Адам Улы периштелерин жибереди, Оның Патшалығынан олар барлық азғырыўшылар менен нызамды бузыўшыларды жыйнап алады да, ⁴² жанып турған ошаққа таслайды: олар сол жерде жылап, пушайман жейди. ⁴³ Сонда хақ адамлар өзлериниң Әкесиниң Патшалығында күн сыяқлы жарқырап турады. Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

Табылған ғәзийне хәм қымбат ҳинжи туўралы тымсал

⁴⁴ – Аспан Патшалығы егислик жерге жасырылған ғәзийнеге уқсайды. Оны биреў таўып алып, және жасырып қойыпты да, қуўанғанынан барлық мал-мүлкин сатып жиберип, сол егислик жерди сатып алыпты.

⁴⁵ Және Аспан Патшалығы хасыл ҳинжилер излеп жүрген бир саўдагерге уқсайды. ⁴⁶ Ол жүдә қымбат бир ҳинжини тапқанда, өзиниң барлық мал-мүлкин сатып жиберип, сол ҳинжини сатып алыпты.

Аўға түскен балықлар туўралы тымсал

⁴⁷ – Және Аспан Патшалығы теңизге салынып, әлўан түрли балықлар түскен аўға уқсайды.

⁴⁸ Толғаннан кейин, балықшылар оны жағаға

^{††} Забур 77:2.

сүйреп шығарыпты. Соңынан отырып, жақсыларын таңлап ыдысларға салып, ал жаманларын ылақтырып таслапты. ⁴⁹ Ақырзаманда да солай болады: периштелер келип, жаман адамларды жақ адамлардан айырып алып, ⁵⁰ жанып тұрған ошаққа таслайды. Олар сол жерде жылап, пушайман жейди.

⁵¹ Соннан соң, Ийса олардан:

– Булардың хәммесин түсиндиңлер ме? – деп сорады.

Олар:

– Аўа, Ийем, түсиндик, – деди.

⁵² Ийса оларға:

– Сонлықтан Аспан Патшалығынан үйренген хәр бир диний муғаллим өз ғәзийнесинен жаңаны да, гөнени де шығарыўшы үй ийесине уқсайды, – деди.

Насыралылардың Ийсаға исенбеуи

⁵³ Ийса усы тымсалларды айтып болғаннан соң, сол жерден кетип қалды. ⁵⁴ Өзи өскен қалаға келип, сол жердеги мәжилисханада халыққа тәлим бере баслады. Халық таң қалысып:

– Ол бундай даналықты хәм кәрамат ислеў құдиретин қаяқтан алған? ⁵⁵ Ол – ағаш устасының баласы емес пе? Оның анасының аты Мәриям, инилериниң атлары Яқып, Юсуп, Симон, Яхуда емес пе? ⁵⁶ Оның хәмме қарындастары да бизиң арамызда емес пе? Ал булардың хәммеси Онда қаяқтан пайда болды екен? – деди де, ⁵⁷ Оны тән алмады.

Сонда Ийса оларға:

– Пайғамбардың барлық жерде қәдири бар, ол тек өз ұатаны менен үйинде ғана қәдирсиз, – деди.

⁵⁸ Олар исенбегени себепли, Ийса ол жерде көп кәраматларды иследеди.

Он төртинши бап

Шомылдырыўшы Яқыяның өлтирилиўи

14 Сол ўақытта Ийса ҳаққында хабарды Галила үлкесиниң патшасы Хирод та еситип, ² өз хызметкерлерине:

– Бул адам – Шомылдырыўшы Яқыя. Ол өлимнен қайта тирилипти, сонлықтан да усындай кәраматлар иследекте, – деди.

³ Буннан бурын Хирод өз иниси Филиптиң ҳаялы Хиродия себепли Яқыяны услап алып байлатып, қаматып таслаған еди. ⁴ Өйткени Яқыя оған: «Оны ҳаял қылып алыўың нызамға туўры келмейди», – деген еди. ⁵ Хирод Яқыяны өлтirmekши де болып еди, бирақ халықтан қорқты. Себеби халық Яқыяны пайғамбар деп санайтуғын еди.

⁶ Ал Хирод туўылған күнин тойлағанда, Хиродияның қызы жыйналған қонақлардың алдында ойынға түсип, Хиродтың кеўлинен шықты.

⁷ Соның ушын ол қыз не тилесе де бермекши болып, ўәде берип, ант ишти.

⁸ Қыз анасының кеңеси бойынша:

– Шомылдырыўшы Яқыяның басын алдырып, маған хәзир табаққа салып бериң, – деди.

⁹ Патша буған қыйналса да, өзи ант ишкенликтен хәм қонақлары себепли, қызға сорағанын бериўди буйырды. ¹⁰ Солай етип, патша адам жиберип, қамақта Яқыяның басын кестирди. ¹¹ Табаққа салып әкелинген бас қызға берилди. Қыз оны анасына апарып берди. ¹² Яқыяның шәкиртлери келип, оның денесин алып кетип жерледі. Соннан соң барып, Ийсаға хабарлады.

Ийсаның бес мың адамды тойғызыўы

¹³ Ийса буны еситкеннен кейин қайыққа минип, елсиз бир жерге жалғыз кетип қалды. Бул туўралы еситкен халық өз қалаларынан шығып, пиядалап Оның изине ерди. ¹⁴ Ийса қайықтан түскенде соншама халықты көрди, оларға жаны ашып, аўырыўларына шыпа берди.

¹⁵ Кеш болғанда шәкиртлери қасына келип, Оған: – Бул – бир елсиз жер, күн де кеш болды. Халықты тарқатып жибер, олар аўылларға барып, өзлерине аўқат сатып алсын, – деди.

¹⁶ Бирақ Ийса:

– Олар кетпеуи керек, оларға сизлер аўқат бериңлер, – деди.

¹⁷ – Бизлерде тек бес нан менен еки балық ғана бар, – деди олар.

¹⁸ Ийса:

– Оларды бул жерге, Маған алып келиңлер, – деди.

¹⁹ Соңынан халыққа шөпли жерге отырыўды буйырды да, бес нан менен еки балықты алып, аспанға қарап Қудайға шүкирлик етті. Нанларды сындырып, шәкиртлерине берди, олар халыққа үлестирди. ²⁰ Хәммеси жеп тойды, аўысқан бөлеклерин жыйнап алып, үлкен он еки себет толтырды. ²¹ Ал жегенлер ҳаял хәм балалардан басқа бес мыңдай адам еди.

Ийсаның суўдың үсти менен жүриўи

²² Буннан соң дәрхал Ийса шәкиртлерине қайыққа минийди хәм Өзинен бурын арғы жағаға кетиўди буйырды. Ал Өзи халықты тарқатып жиберди. ²³ Халықты тарқатып жибергеннен соң, Ийса дуўа етиў ушын жалғыз Өзи таўға шықты, кеште де сол жерде жалғыз қалды. ²⁴ Ал сол ўақытта теңиздиң жағасынан узақласқан қайықты толқынлар соққылай баслады, өйткени күшли самал қайыққа қарсы есип тур еди.

²⁵ Ерте таңда Ийса теңиздиң үсти менен жүрип, олардың қасына барды. ²⁶ Шәкиртлери теңиздиң үсти менен киятырған Оны көргенде зәррелери ушып:

– Бул әрўақ, – деп қатты қорқып бақырысты.

²⁷ Бирақ Ийса оларға дәрриў:

– Жигерлениңлер! Бул Мен-ғо, қорқпаңлар, – деди.

28 Петр Оған жууап берип:

– Ийем! Егер бул Сен болсаң, маған суудың үсти менен Сениң қасыңа жүрип барыуды буйыр, – деди.

29 Ийса:

– Кел, – деди.

Петр қайықтан түсип, Ийсаға қарай суудың үсти менен жүрип кетти. 30 Бирақ ол самалдың күшли екинин көргенде қорқып кетип, сууға бата басағанда:

– Ийем! Мени қутқар! – деп бақырды.

31 Ийса дәрриу қолын созып, оны тартып алды да, оған:

– Хэй, исеними аз! Сен неге гүманландың? – деди.

32 Олар қайыққа мингенде, самал тынып қалды.

33 Қайықтағы шәкиртлери Ийсаның аяғына жығылып:

– Сен шынында да, Қудайдың Улысаң! – дести.

34 Олар теңиздің арғы жағасына өтип, Генесарет жерине келип тоқтады. 35 Сол жердің турғынлары Ийсаны танып, пүткил дөгерекке хабарлады хәм аұырған адамлардың хәммесин Оған алып келди.

36 Олар Ийсадан тек кийиминиң шетине ғана қол тийгизийге рухсат сорады. Қол тийгизгенлердің хәммеси шыпа тапты.

Он бесинши бап

Адамларды не ҳарамлайды?

15 Сонда Ийсаның қасына Ерусалимнен парисейлер менен диний муғаллимлер келип, Оған:

2 – Не ушын Сениң шәкиртлериң ата-бабалардан қалған дәстүрлерди бузып жүр? Олар нан жеуден алдын қолларын жуумайды-ғо, – деди.

3 Ийса оларға жууап берип, былай деди:

– Сизлер не ушын дәстүрлериңиз себепли Қудайдың буйрығын бузасызлар? 4 Себеби Қудай: «Ата-анаңды сыйла» † хәм: «Ким де ким әкесине ямаса анасына жаман сөз айтса, ол өлтирилсин» †† деп буйрық берген. 5 Ал сизлер: «Ким де ким әкесине ямаса анасына: „Сизлерге беретүғынымды Қудай жолына қурбан етип бағышлайман“, десе, 6 ол әкесин ямаса анасын сыйламаса да болады», – дейсизлер. Солай етип, дәстүрлериңиз себепли, сизлер Қудайдың сөзин бийкар етип атырсызлар. 7 Хэй, еки жүзлилер! Ийшая пайғамбар сизлер тууралы алдын ала дурыс айтқан:

8 «Бул халық сыйлар Мени тили менен, Ал кеуиллери тур Меннен алыс.

9 Олар Маған босқа сыйынып, Адам ойлап тапқан парызларды үйретер» ‡.

10 Соңынан Ийса халықты шақырып алып, оларға: – Тыңлап, түсинип алыңлар: 11 адамды оның аұзына енген нәрсе емес, ал аұзынан шыққан нәрсе ҳарамлайды, – деди.

† Шығыу 20:12; Мухаддес Нызамды қайталау 5:16. †† Шығыу 21:17; Лебий 20:9. ‡ Ийшая 29:13.

12 Сонда Оның шәкиртлери қасына келип, Оннан: – Бул сөзди еситкенде, парисейлердің ашыуланып қалғанын билдің бе? – деп сорады.

13 Ийса оларға:

– Аспандағы Әкем екпеген хәр бир өсимлик түп-тамыры менен жулып тасланады. 14 Оларды қойыңлар. Олар – соқырлардың соқыр жетелеушилери. Егер соқырды соқыр жетелесе, екеуи де шуқырға қулап түседі, – деди.

15 Петр Оған:

– Бул тымсалды бизлерге түсиндирип бер, – деди.

16 Ийса оларға:

– Сизлер еле түсинбей турсызлар ма? 17 Аұызға енгеннің хәммеси қарынға баратуғынын, оннан соң сыртқа шығып қалатуғынын түсинбейсизлер ме? 18 Аұыздан шыққан кеуилден шығады. Адамды ҳарамлайтуғын усы. 19 Өйткени жаманлық ойлау, адам өлтириу, неке ҳадаллығын бузыу, бузық болыу, урлық ислеу, жалған гүуалық берий хәм масқаралау кеуилден шығады. 20 Адамды ҳарамлайтуғын усылар. Ал қол жуумай аұқат ишиу адамды ҳарамламайды, – деди.

Кананлы ҳаялдың исеними

21 Ийса сол жерден шығып, Тир хәм Сидон үлкесине кетти. 22 Сол үлкелерден кананлы бир ҳаял келип, Оған:

– Ийем, Дауыттың Урпағы, маған реҳим ете гөр! Мениң қызымды жин урып, қатты қыйналып атыр, – деп бақырды.

23 Бирақ Ийса оған хеш нәрсе айтпады. Сонда шәкиртлери қасына келип, Оннан:

– Оны жибер, изимизден бақырып киятыр-ғо, – деп өтинди.

24 Ийса:

– Мен тек Израилдың жоғалған қойларына жиберилгенмен, – деп жууап қайтарды.

25 Сонда ҳаял келип, Оның аяғына жығылды да:

– Ийем! Маған жәрдем ете гөр! – деп жалынды.

26 Ийса оған жууап берип:

– Балалардың нанын алып, ийтлерге таслау дурыс емес, – деди.

27 Ғаял:

– Аұа, Ийем, солай. Бирақ ийтлер де хожайынларының дастурханынан түскен усақларды жейди-ғо, – деди.

28 Сонда Ийса оған:

– Хэй, ҳаял, сениң исенимиң күшли екен, тилегениң болсын, – деди.

Оның қызы сол уақытта-ақ жазылып кетти.

Ийсаның төрт мың адамды тойғызыуы

29 Ийса сол жерден кетип, Галила теңизине келди хәм тауға шығып отырды. 30 Сонда Оның қасына көп халық жыйналып қалды. Олар өзлери менен бирге ақсақларды, соқырларды, майыптарды, гүңелеклерди хәм басқа да аұырыу адамларды

Ийсаның алдына алып келди. Ийса оларға шыпа берди. ³¹ Солай етип, гүңелеклердің тиллери шығып, майыптардың жазылып, ақсақ болғанлардың жүрип, соқырлардың көзлери ашылып кеткенлигин көрген халық аң-таң болысып, Израилдың Қудайына алғыс айтты.

³² Ийса шәкиртлерин жанына шақырып алып, оларға:

– Халыққа жаным ашып тур. Олар үш күннен бери қасымда болып, жейтуғын хеш нәрсеси жоқ. Оларды аш халында жибергим келмейди, себеби жолда хәлсиреп қалыуы мүмкин, – деди.

³³ Шәкиртлери:

– Усыншама халықты тойғыза аларлықтай, бир елсиз далада нанды қаяқтан табамыз? – дести.

³⁴ Ийса олардан:

– Неше наныңыз бар? – деп сорады.

Олар:

– Жетеу, және бир неше киши балық та бар, – деп жууап берди.

³⁵ Соңынан Ийса халыққа жерге отырыуды буйырды. ³⁶ Жети нанды хәм балықларды алып, Қудайға шүкирлик етті. Оларды сындырып, шәкиртлерине берди, олар халыққа үлестирди.

³⁷ Олардың хәммеси жеп тойды. Аұысқан бөлеклерин жыйнап алып, үлкен жети себет толтырды. ³⁸ Жегенлер хаял хәм балалардан басқа төрт мың адам еди.

³⁹ Соннан соң, Ийса халықты тарқатып жиберди де, қайыққа минип, Магдала дөгерегине кетти.

Он алтыншы бап

Ийсадан Қудай жибергенлигин кәраматлы белги менен көрсетиуін сорау

16 Парисейлер менен саддукейлер Ийсаға келди де, Оны сынамақшы болып, аспаннан кәраматлы белги көрсетиуін сорады. ² Ийса оларға жууап қайтарып:

– Кеште сизлер: «Ертең күн ашық болады, аспан қызғыш-ғо», – дейсизлер. ³ Ал таң азаннан: «Бүгін жауын-шашын болады, аспан қызыл хәм түнерген», – дейсизлер. Сизлер неге аспанның райын айыра алсаңлар да, заманның белгилерин айыра алмайсызлар? ⁴ Жаман хәм опасыз әулад бир кәраматлы белги талап етеди. Бирақ оған Юнустың белгисинен басқасы көрсетилмейди, – деди.

Соң оларды қалдырып, сол жерден кетип қалды.

Жалған тәлийматлардан сақ болыңлар!

⁵ Ийсаның шәкиртлери арғы жағаға өткенде, нан әкелийди умытып кеткен еди. ⁶ Ийса оларға:

– Абайлаңлар, парисейлердің хәм саддукейлердің ашытқыларынан сақ болыңлар! – деди.

⁷ Сонда олар:

– Нан әкелмегенимиз ушын солай деп атырған шығар, – деп өз ара айтыса баслады.

⁸ Ийса буны билип, оларға:

– Хәй, исеними азлар, сизлер неге өз ара нан әкелмегениңизди айтысып турсызлар? ⁹ Еле де түсинбединлер ме? Бес нан бес мың адамға жетип, аұысқанын жыйнағаныңызда неше себет толтырғаныңыз есиңизде жоқ па? ¹⁰ Және де жети нан төрт мың адамға жетип, аұысқанын жыйнағаныңызда неше себет толтырғаныңыз есиңизде жоқ па? ¹¹ Мениң сизлерге нан хәққында айтпағанымды неге түсинбейсизлер? Парисейлердің хәм саддукейлердің ашытқыларынан сақ болыңлар, – деди.

¹² Олар сонда ғана Оның нанның ашытқысынан емес, ал парисейлердің хәм саддукейлердің тәлийматларынан сақ болыуды айтқанлығын түсинди.

Петрдің Ийсаның Масих екенин мойынлауы

¹³ Ийса Филип Кесариясындағы үлкеге келгенде, Өз шәкиртлеринен:

– Адамлар Мени, Адам Улын ким деп санайды? – деп сорады.

¹⁴ Олар:

– Гейбиреулер Шомылдырыушы Яқыя, гейбиреулер Илияс, ал базылары Еремия ямаса пайғамбарлардың бири деп санайды, – деди.

¹⁵ Ийса оларға:

– Ал сизлер Мени ким деп санайсызлар? – деди.

¹⁶ Симон Петр жууап қайтарып:

– Сен – Масихсаң †, тири Қудайдың Улысаң, – деди.

¹⁷ Ийса оған:

– Юнустың улы Симон, сен бахытлысаң! Саған буны адам баласы емес, ал аспандағы Әкем ашып билдирди. ¹⁸ Саған Мениң айтатуғыным мынау: сен – Петрсең ††, Мен мына тастың үстине Өз жәмәәтимди орнатаман, оны дозақтың күшлери де жеңе алмайды. ¹⁹ Саған Аспан Патшалығының гилтлерин беремен. Сен жер бетинде нени байласаң, сол аспанда да байланады, және де, сен жер бетинде нени шешсең, сол аспанда да шешиледи, – деп жууап берди.

²⁰ Соннан соң, Ийса шәкиртлерине Өзиниң Масих екенлигин хеш кимге айтпауларын буйырды.

Ийса Өз өлими хәм қайта тирилиуи хәққында

²¹ Сол уақыттан баслап Ийса Өзиниң Ерусалимге барып, ақсақаллар, бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер тәрепинен көп азап шегуи хәм өлтирилиуи, бирақ үшінши күни қайта тирилиуи тийис екенлигин шәкиртлерине билдире баслады.

²² Петр Ийсаны шетке шақырып алып, Оған:

† Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Кутқарушы. †† Петр – грек тилинде «Пэтрос», тас дегенди билдиреди.

– Құдай сақласын, Ийем! Саған бундай бола көрмесин! – деп қарсы сөйлей баслады.

²³ Ийса бурылып, Петрге:

– Жоқ бол көзімнен, шайтан! Сен Маған кесент берип атырсаң. Сен Құдайдың емес, ал адамның ислерин ойлап турсаң, – деди.

Өзинен кешип, Ийсаға ериу

²⁴ Сонда Ийса Өз шәкиртлерине:

– Ким де ким Маған ергиси келсе, өзинен кешсин хәм өз атанақ ағашын арқалап, Мениң изиме ерсин. ²⁵ Өйткени ким де ким өз жанын сақламақшы болса, оны жоғалтады. Ал ким де ким өз жанын Мен ушын жоғалтса, оны тауып алады. ²⁶ Адам пүткіл дүньяны ийелеп алып, бірақ өз жанын жоғалтса, буннан оған не пайда? Ол өз жаны ушын қандай төлем бере алады? ²⁷ Адам Улы Әкесиниң салтанатында Өз периштелери менен бирге келеди. Сонда Ол хәр кимге ислеген ислерине қарай қайтарады. ²⁸ Сизлерге шынын айтып турман: усы жерде турғанлардың гейбиреулері Адам Улының Өз Патшалығында келиуин көрмегенше, өлмейди, – деди.

Он жетинши бап

Ийсаның түр-түсиниң өзгеріуі

17 Арадан алты күн өткеннен соң, Ийса тек Петрди, Яқыпты хәм оның иниси Юханды қасына алып, оларды бир бийик тауға ертип шықты. ² Сонда олардың алдында Ийсаның түр-түси өзгерди: Оның жүзи қуяштай жарқырады, кийимлери жарық сыяқлы аппақ болды. ³ Сол ўақытта бирден оларға Ийса менен сөйлесип турған Муўса хәм Илияс пайғамбарлар көринди. ⁴ Сонда Петр Ийсаға:

– Ийем, бизиң бул жерде болғанымыз қандай жақсы! Егер қалесен, мен бул жерге үш қос қураман: биреуин Саған, биреуин Муўсаға, биреуин Илиясқа, – деди.

⁵ Ол еле сөйлеп турғанда, бир жарық булт оларды қаплады. Булттан:

– Бул – Мениң сүйикли Улым, Мен Оған ырзаман. Оның айтқанын тыңлаңлар! – деген саза еситилди.

⁶ Буны еситкен ўақытта шәкиртлери қатты қорқысып, бет-әлпетинен жерге жығылды. ⁷ Бірақ Ийса жақынлап келип, оларға қолын тийгизди де:

– Турыңлар, қорқпаңлар! – деди.

⁸ Олар көзлерин ашып жоқарыға қарағанда, Ийсадан басқа хеш кимди көрмеді.

⁹ Таудан төмен түсип баратырғанда, Ийса оларға:

– Адам Улы өлимнен қайта тирилмесинен бурын, бул көргенлериңизди хеш кимге айтпаңлар! – деп буйырды.

¹⁰ Сонда олар:

– Неге диний муғаллимлер алды менен Илияс келиуи шәрт дейди? – деп сорады.

¹¹ Ийса оларға:

– Дурыс, алды менен Илияс келип хәммесин дүзетеди. ¹² Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: Илияс әлле қашан келген еди, бірақ оны адамлар танымады хәм оған қәлегенин иследи. Адам Улы да олардан солай азап шегеди, – деп жуўап берди.

¹³ Сонда шәкиртлери Ийсаның Шомылдырыушы Яқыя хәққында айтып турғанын түсинди.

Жин урған баланың шыпа табыуы

¹⁴ Олар халықтың жанына келгенде, бир адам Ийсаға жақынлап, Оның алдында дизе бүкти де:

¹⁵ – Ийем, мениң улыма реҳим ете гөр. Ол қояншық болып ауырып, қатты азап шегип атыр, жийи-жийи отқа да, суўға да жығылады. ¹⁶ Мен оны Сениң шәкиртлериңе әкелген едим, бірақ олар шыпа бере алмады, – деди.

¹⁷ Ийса жуўап қайтарып:

– Хәй, исенбейтуғын, адасқан әўлад! Мен қашанға дейин сизлер менен бирге боламан? Қашанға дейин сизлерге шыдайман? Оны Маған, бул жерге әкелиңлер, – деди.

¹⁸ Ийса жинге буйрық бергенде, ол баладан шығып кетти хәм бала сол ўақытта-ақ шыпа тапты.

¹⁹ Сонда шәкиртлери Ийсаға аулақта келип:

– Бизлер неге жинди қууып шығара алмадық? – деп сорады.

²⁰ Ийса оларға:

– Исенимиңиз аз болғанлықтан. Мен сизлерге шынын айтып турман: егер исенимиңиз қышқыл туқымындай † ғана болса да, бул тауға: «Усы жерден ана жерге көш!» десеңдер, ол көшеди. Сизлердиң қолыңыздан келмейтуғын хеш нәрсе болмайды, – деди. [²¹] ††

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуи хәққында және билдириуи

²² Шәкиртлериниң хәммеси Галилада болғанда, Ийса оларға:

– Адам Улы адамлардың қолына услап бериледи.

²³ Олар Оны өлтиреди, бірақ Ол үшінши күни қайта тириледи, – деди.

Буған олар қатты қапа болды.

Ибадатхана салығы

²⁴ Олар Капарнахумға келгенде, еки драхмалық ‡ Ибадатхана салығын жыйнаушылар Петрдиң жанына келип, оннан:

– Сизлердиң Устазыңыз Ибадатхана салығын төлемей ме екен? – деп сорады.

²⁵ Петр:

– Аўа, төлейди, – деди.

Ол үйге келгенде, Ийса оннан бурын:

† Қышқыл туқым – горчица. Ең кишкене туқым. †† Басқа нұсқада мына аят бар: «Бірақ, жинлердиң бундай түрин тек дуўа етиу хәм ораза туту арқалы қууып шығаруға болады».

‡ Драхма – грек ақша бирлиги. Бир драхма – жумысшының бир күнлик ис хәқысы.

– Симон, сен қалай ойлайсаң? Жер бетинің патшалары бажылар менен салықты кимлерден алады? Өз балаларынан ба ямаса басқа адамлардан ба? – деп сорады.

²⁶ Петр:

– Басқа адамлардан, – деди.

Ийса:

– Олай болса, патшаның балалары салық төлеуден азат. ²⁷ Бирақ, оларды түсинбеушиликке салмауымыз ушын, теңизге бар да, қармақ салып, ең биринши илинген балықты ал. Оның аузын ашсаң, төрт драхмалық бир гүмис теңгени табасаң. Оны алып, Мениң менен өзің ушын оларға төле, – деди.

Он сегизинши бап

Аспан Патшалығында ең уллы ким?

18 Сол уақытта шәкиртлери Ийсаның жанына келип:

– Аспан Патшалығында ең уллы ким? – деп сорады.

² Ийса бир баланы шақырып алып, оны олардың ортасына турғызып қойып былай деди:

³ – Сизлерге шынын айтып турман: кейиллериңизди өзгертип, балалар сыяқлы болмасаңлар, Аспан Патшалығына кире алмайсызлар. ⁴ Солай етип, ким де ким өзін усы бала сыяқлы пәс тутса, сол Аспан Патшалығында ең уллы болады. ⁵ Ал ким де ким мынадай бир баланы Мениң атым ушын қабыл етсе, оның Мени қабыл еткени болады.

⁶ Бирақ ким де ким Маған исенип турған мына кишкенелердің биреуін азғырса, оның мойнына үлкен дигирман тасы байланып, терең теңиздің түбине батырылғаны оған жақсырақ болар еди.

⁷ Адамларды азғырыушы нәрселер себепли, дүнья хәсирет шегеди! Азғырыушы нәрселердің болыуы сөзсиз, бирақ азғырыу ким арқалы келсе, сол адам хәсирет шегеди!

⁸ Егер сени қолың ямаса аяғың азғырса, оны шауып тасла. Еки қолың менен ямаса еки аяғың менен мәңгилик отқа тасланғаныңнан гөре, бир қолың ямаса аяғың менен өмирге ерискениң өзиңе жақсырақ. ⁹ Егер сени көзиң азғырса, оны ойып тасла. Еки көзиң менен дозақ отына тасланғаныңнан гөре, жалғыз көзиң менен өмирге ерискениң өзиңе жақсырақ.

¹⁰ Абайлаңлар, мына кишкенелердің хәш қайсысын да кемситиуши болмаңлар! Себеби сизлерге айтатуғыным: олардың аспандағы периштелери аспандағы Әкемнің жүзин хәмме уақыт көрип турады. [¹¹] †

† Басқа нұсқада мына аят бар: «Себеби Адам Улы жойтылғанларды қутқаруы ушын келди».

Жойтылған қой тууралы тымсал

¹² – Сизлер қалай ойлайсызлар? Егер биреудің жүз қойы болып, оның биреуи жойтылып кетсе, ол тоқсан тоғыз қойын тауда қалдырып, жойтылған бир қойын излемес пе еди? ¹³ Сизлерге шынын айтып турман: егер оны тауып алса, жойтылмаған тоқсан тоғыз қойынан гөре, тауып алған жалғыз қойына көбирек қууанады. ¹⁴ Сол сыяқлы, сизлердің аспандағы Әкеңиз мына кишкенелердің биреуинің де жойтылыуын қәлемейди.

Бир-бириңизди хәк жолға түсириңлер, бирге дууа етиңлер!

¹⁵ – Егер тууысқаның саған қарсы гүна ислесе, оған бар да, аулақта сөйлесип, айыбын бетине ашық айт. Егер ол сөзиңди тыңласа, онда тууысқаныңды өзиңе қайтарып алғаның болады. ¹⁶ Егер ол сөзиңди тыңламаса, өзиң менен бирге бир ямаса еки адамды ертип оған бар, өйткени айтылған барлық сөзлериңе еки ямаса үш гүуа болыуы тийис ^{††}. ¹⁷ Егер олардың да сөзин тыңлағысы келмесе, онда исениушилер жәмәетине айт. Ал исениушилер жәмәетин де тыңлағысы келмесе, онда оны бутқа табынуышы хәм салықшы деп сана.

¹⁸ Сизлерге шынын айтып турман: сизлер жер бетинде нени байласаңыз, сол аспанда да байланады, және де, сизлер жер бетинде нени шешсеңиз, сол аспанда да шешиледи.

¹⁹ Сизлерге және шынын айтаман: жер бетинде сизлердің екеуиңиз келисип не сорасаңыз, аспандағы Әкем соны береді. ²⁰ Себеби қай жерде еки ямаса үш адам Мениң атым менен жыйналса, Мен олар менен биргемен.

Реҳимсиз хызметши тууралы тымсал

²¹ Сонда Петр Ийсаға келип:

– Ийем, маған қарсы гүна ислеген тууысқаным неше рет кеширим берсем болады? Жети ретке дейин бе? – деп сорады.

²² Ийса оған:

– Саған жети ретке дейин емес, ал жетпис жердеги жети ретке дейин кеширим ет, деймен. ²³ Солай етип, Аспан Патшалығы өз хызметшилери менен қарызын есапласқысы келген бир патшаға уқсайды. ²⁴ Ол есапласа баслағанда, оның алдына оннан он мың талант † қарыздар болған биреуди алып келипти. ²⁵ Бирақ ол қарызын төлей алмайтуғын болғанлықтан, патша оған оның өзи менен қосып хаялын, балаларын хәм барлық мал-мүлкин сатып, қарызын төлеуди буйырыпты.

²⁶ Сонда хызметши оның аяғына жығылып: «Тақсыр, шыдап турың, мен барлық қарызымды

†† Мухаддес Нызамды қайталау 19:15. † Бир талант – жумысшының он бес жыллық ис хәқысы.

төлеймен!» – деп жалыныпты. ²⁷ Хызметшиге жаны ашыған патша оны босатып, қарызынан кешипти. ²⁸ Ал хызметши сыртқа шығып, өзине жүз динар [†] қарыздар болған бир хызметши жолдасын ушыратып: «Маған беретугын қарызыңды бер», – деп оны буўындыра баслапты. ²⁹ Сонда оның жолдасы аяғына жығылып: «Шыдап тур, мен қарызымды төлеймен», – деп жалыныпты. ³⁰ Бирақ ол жолдасының сөзин тыңламай, өзине беретугын қарызын төлемегенше, оны қаматтырып таслапты. ³¹ Оның басқа хызметши жолдаслары бул ўақыяны көрип, қатты қапа болыпты хәм патшаға барып, болған истиң бәрин айтып берипти. ³² Сонда патша оны шақыртып алып, оған: «Хәй, жаўыз хызметши! Сен маған жалынғаның себепли ғана барлық қарызыңнан кешкен едим. ³³ Мениң саған реҳим еткенімдей, сениң де өз жолдасыңа реҳим етиўиң тийис емес пе еди?» – депти. ³⁴ Патша қәхәрленип, өзине берилетуғын қарыздың бәрин төлеп болмағанша, оны жазалаўшылардың қолына тапсырыпты.

³⁵ Егер сизлердиң хәр бириңиз туўысқаныңыздың гүнасын шын кеўлиңизден кеширмесеңлер, Мениң аспандағы Әкем де сизлерге солай ислейди, – деди.

Он тоғызыншы бап

Ажырасыў туўралы

19 Ийса усы сөзлерди айтып болғаннан соң Галиладан жолға шығып, Иорданның арғы жағасындағы Яхудия үлкесине барды. ² Оның изине көп халық ерди, Ол сол жерде оларға шыпа берди.

³ Ийсаның қасына парисейлер келип, Оны сынап көриў ушын:

– Ер адамның хәр қыйлы себеп пенен хаялынан ажырасыўы нызамға туўры келе ме? – деп Оннан сорады.

⁴ Ийса оларға жуўап қайтарып былай деди:

– Жаратыўшы ең баста оларды еркек хәм хаял қылып жаратқанын ^{††} сизлер оқымағансызлар ма?

⁵ Және Ол былай деген: «Сонлықтан ер адам ата-анасын қалдырып, өз хаялына қосылады хәм екеўи бир дене болады» [‡]. ⁶ Солай етип, олар енди еки емес, ал бир дене болады. Сол себепли, Қудай қосқанларды адам ажыратпасын.

⁷ Олар Ийсаға:

– Сонда неге Муўса пайғамбар ер адамның хаялына талақ хат берип ажырасыўын буйырған? – деди.

⁸ Ийса оларға:

– Муўса сизлер тас баўыр болғанлықтан, хаялларыңыз бенен ажырасыўға рухсат берген. Бирақ баста олай емес еди. ⁹ Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким өз хаялы менен некеге ҳадалсызлығынан басқа себеп пенен ажырасып,

басқа хаял алса, ол неке ҳадаллығын бузған болады ^{‡†}, – деди.

¹⁰ Сонда Ийсаның шәкиртлери Оған:

– Егер ер адамның хаялына деген ўазыйпасы усындай болса, онда үйленбегеннің өзи жақсырақ-ғо, – деди.

¹¹ Ийса оларға:

– Буны хәр бир адам қабыл ете алмайды, бирақ кимге Қудайдан берилсе, сол ғана қабыл ете алады. ¹² Өйткени үйленбейтуғын хәр түрли адамлар бар: гейбиреўлери ақта болып туўылады, гейбиреўлерин адамлар ақта қылып таслайды, ал базылары Аспан Патшалығына хызмет етиў ушын өз ерки менен үйлениўден бас тартады. Ким бул сөзди қабыл ете алса, сол қабыл етсин, – деди.

Ийсаның балаларға пәтия берийи

¹³ Сол ўақытта адамлар Ийсаға олардың үстине қолын қойып дуўа етсин деп, балаларын алып келди. Ал шәкиртлер оларға кейиди. ¹⁴ Бирақ Ийса:

– Балалардың Маған келиўине рухсат бериңлер, оларға тосқынлық жасамаңлар. Себеби Аспан Патшалығы усындайлардики, – деди.

¹⁵ Соңынан Ол балалардың үстине қолын қойып дуўа етти де, сол жерден кетип қалды.

Бай жигит

¹⁶ Сонда бир жигит Ийсадан:

– Устаз! Мәңгилик өмирге ийе болыўым ушын қандай ийгиликли ислер ислеўим керек? – деп сорады.

¹⁷ Ийса оған:

– Сен неге Меннен ийгилик хәққында сорадың? Тек Қудай ғана ийгиликли-ғо. Ал мәңгилик өмирге ерискиң келсе, Оның буйрықларын орынла, – деди.

¹⁸ Жигит Ийсадан:

– Қандай буйрықларды? – деп сорады.

Ийса:

– «Адам өлтirme, неке ҳадаллығын бузба, урлық ислеме, жалған гүўалық берме, ¹⁹ ата-анаңды хұрметле ^{‡†} хәм өзинди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй! ^{‡‡†} », – деди.

²⁰ Жас жигит Оған:

– Мен булардың хәммесин орынлап киятырман, және не жетиспейди? – деди.

²¹ Ийса оған:

– Егер минсиз болғың келсе, барып барлық мал-мүлкинди сатып, ақшасын жарлыларға бер. Сонда сениң ғәзийнең аспанда болады. Соңынан келип, Мениң изиме ер, – деди.

²² Бул сөзлерди еситкен жас жигит қапа болып, сол жерден кетип қалды. Өйткени оның байлығы көп еди.

²³ Ийса Өз шәкиртлерине:

^{††} Айырым нұсқаларда мынадай сөзлер де бар: «Ажырасқан хаялды алған адам да неке ҳадаллығын бузған болады». ^{‡†} Шығуы 20:12-16; Мухаддес Нызамды қайталау 5:16-20. ^{‡‡†} Лебий 19:18.

[†] Бир динар – жумысшының бир күнлик ис хәқысы. ^{††} Жаратылыс 1:27. [‡] Жаратылыс 2:24.

– Сизлерге шынын айтып турман: бай адамның Аспан Патшалығына кириуі қыйын. ²⁴ Тағы сизлерге айтатуғыным: бай адамның Құдай Патшалығына кириуінен гөре, түйеге ийнениң көзіннен өтиуі аңсатырақ, – деди.

²⁵ Буны еситкен шәкиртлери қатты таң қалысып: – Олай болса, ким қутқарыла алады? – деп сорады.

²⁶ Ал Ийса оларға қарап:

– Бул адамлардың қолынан келмейди, бірақ Құдай ушын мүмкин емес нәрсе жоқ, – деди.

²⁷ Сонда Петр жууап қайтарып, Оған:

– Минекей, бизлер хәмме нәрсемизди таслап, Сениң изиңе ердик. Бизлер неге ерисемиз? – деди.

²⁸ Ийса оларға:

– Сизлерге шынын айтып турман: дүнья жаңаланғаннан соң, Адам Улы Өзиниң салтанатлы тахтына отырғанда, Мениң изиме ерип жүрген сизлер де он еки тахтқа отырып, Израил халқының он еки урыуын хүким етесизлер. ²⁹ Сонда Мениң атым ушын өз үйлерин, я аға-инилерин, я апа-қарындасларын, я ата-анасын, я балаларын, я жер-мүлкін таслап шыққан хәр ким жүз есе артығы менен алады хәм мәңгилик өмирге ийе болады.

³⁰ Бірақ бириншилериң көбиси соңғылар, соңғылардың көбиси бириншилери болады, – деди.

Жигирмаланшы бап

Жүзим бағындағы жұмысшылар тууралы тымсал

20 Ийса және былай деди:

– Аспан Патшалығы өзиниң жүзим бағына жұмысшыларды жаллап алыу ушын таң аздан шыққан үй ийесине уқсайды. ² Ол жұмысшылар менен күнине бир динар төлеуге келисип, оларды өзиниң жүзим бағына жиберипти. ³ Саат тоғызлар шамасында шығып, базарда жұмыссыз турған адамларды көрип, ⁴ оларға:

– Сизлер де мениң жүзим бағыма барыңлар, мен сизлерге тийисли хәқыларыңызды беремен, – дегенде, олар барыпты. ⁵ Ол саат он екилер шамасында да, түстен кейин үшлер шамасында да шығып, тағы усылай ислепти. ⁶ Кешки беслер шамасында да шығып, еле жұмыссыз турған басқа адамларды көрип, оларға: «Неге бул жерде күн бойы жұмыссыз турсызлар?» – деп сорапты. ⁷ Олар: «Себеби бизлерди хеш ким жаллап алған жоқ», – деп жууап берипти. Ол: «Сизлер де мениң жүзим бағыма барып, мийнет етиңдер», – депти. ⁸ Күн кеш болғанда, бағдың ийеси өзиниң басқарыушы хызметкерине: «Жұмысшыларды шақырып алып, мийнет хәқыларын бер. Ең соңғы келгенлеринен баслап, ең алдыңғы келгенлери менен жуумақла», – депти. ⁹ Сонда кешки беслер шамасында келгенлер бир динардан алыпты. ¹⁰ Ал ең алды менен келгенлер: «Бизлер көбирек алармыз», – деп ойлапты, бірақ олар да бир динардан алыпты.

¹¹ Ис хәқыларын алған олар үй ийесине тоңқылдап:

¹² «Мына ең соңында келгенлер бир саат ғана жұмыс иследи. Ал сиз оларды күни бойы азапланып, ыссыға күйип жұмыс ислеген бизлер менен тең еттиңиз», – депти. ¹³ Бірақ бағдың ийеси жууап қайтарып, олардың биреуине: «Хәй, достым, мен саған әдилсизлик етип турған жоқпан. Сен мениң менен бир динарға келискен жоқ па едің? ¹⁴ Хәқыңды алып, жөниңе кет. Мен мына соңғы адамға да саған бергенимдей бергим келеди. ¹⁵ Мениң өз ақшам менен қәлегенимди ислеуиме ерким жоқ па? Мениң сақыйлығыма иши тарлық қылып турсаң ба?» – депти.

¹⁶ Солай етип, соңғылар бириншилери, бириншилери соңғылар болады.

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуі хәқында үшінши рет билдириуі

¹⁷ Ерусалимге баратырғанда, Ийса жолда он еки шәкиртин аўлақта шақырып алып, оларға:

¹⁸ – Минекей, бизлер енди Ерусалимге қарай көтерилип баратырмыз. Сол жерде Адам Улы бас рууханийлер менен диний муғаллимлердиң қолына услап бериледи. Олар Оны өлимге хүким етип, ¹⁹ Оны масқаралау, сабау, атанақ ағашқа шегелеп таслау ушын, басқа миллет адамларына услап береді. Бірақ Ол үшінши күни қайта тириледі, – деди.

Яқып хәм Юханның анасының өтиниши

²⁰ Сол ўақытта Зебедейдиң улларының анасы уллары менен Ийсаның қасына келди. Оның аяғына жығылып, бир нәрсе сорамақшы болды.

²¹ Ийса оннан:

– Тилегиң не? – деп сорады.

Хаял Оған:

– Өз патшалығыңда усы еки улымның биреуин оң жағыңа, екиншисин сол жағыңа отырғызыуды ўәде ет, – деди.

²² Ал Ийса жууап қайтарып:

– Сизлер не сорап турғаныңызды билмейсизлер. Сизлер Мен ишетуғын азап кесесинен ише аласызлар ма? [†] – деди.

Олар:

– Аўа, ише аламыз, – деди.

²³ Ийса оларға:

– Мениң кесемнен ишесизлер. Бірақ, Өзимниң оң жағым менен сол жағыма отырғызыу Мениң еркимде емес. Әкем кимлерге арнаған болса, солар отырады, – деди.

²⁴ Буны еситкен он шәкирти ағалы-инили екеуине ашыуланып қалды. ²⁵ Бірақ Ийса оларды қасына шақырып алып, былай деди:

– Басқа миллетлер арасында хүкимдарлары халыққа зулымлық етип, басшылары үстемлик пенен басқаратуғынын сизлер билесизлер.

[†] Басқа нұсқаларда мынадай сөзлер де бар: «Мениң шомылдырылатуғынымдай, шомылдырыла аласызлар ма?»

²⁶ Бирақ, сизлердің араңызда бундай болмасын. Араңызда ким уллы болғысы келсе, сол сизлерге хызметши болыуы шәрт. ²⁷ Араңызда ким биринши болғысы келсе, сол сизлерге қул болыуы шәрт. ²⁸ Адам Улы Өзине хызмет еттириуіге емес, ал Өзи хызмет етиуіге хәм көплеген адамлардың қутқарылыуы ушын, Өз жанын құрбан етиуіге келди.

Ийсаның еки соқырға шыпа беріуі

²⁹ Олар Ерихо қаласынан шыққанда, көп халық Ийсаның изине ерди. ³⁰ Сонда жолдың шетінде отырған еки соқыр адам Ийсаның өтип баратырғанын еситип:

– Ийем, Дауыттың Урпағы! Бизлерге реҳим ете гөр! – деп бақырысты.

³¹ Халық үнлерин шығармауды айтып, оларға кейиди. Бирақ олар оннан да бетер қатты бақырысып:

– Ийем, Дауыттың Урпағы! Бизлерге реҳим ете гөр! – дести.

³² Ийса тоқтап, оларды шақырып алды да:

– Мениң сизлер ушын не ислеуимди қәлейсизлер? – деп сорады.

³³ Олар:

– Ийем, көзлеримизди ашыуыңды, – деп жууап берди.

³⁴ Ийса оларға жаны ашып, көзлерине қолын тийгизди.

Сол ўақытта-ақ олардың көзлери ашылып, Оның изине ерди.

Жигирма биринши бап

Ийсаның Ерусалимге салтанатлы түрде кириуі

21 Олар Ерусалимге жақынлап, Зәйтүн тауының етегиндеги Бетфаге деген ауылға келгенде, Ийса еки шәкиртин жумсап, ² оларға былай деди:

– Қарсы алдыңыздағы ауылға барыңлар. Оған кириуден-ақ, байлаулы турған ешек пенен гүррени табасызлар. Оларды шешип алып, Маған әкелиңдер. ³ Егер биреу сизлерге бир нәрсе десе, сизлер: «Олар Ийемизге керек», – деп жууап берсеңдер, ол оларды сол ўақытта-ақ жибереди.

⁴ Бул пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлердің орынланыуы ушын болды:

⁵ «Сион қызына [†] айтыңлар:

Мине, сениң Патшаң жас ешекке, яғный гүрреге минип,

Кишипейиллик пенен саған киятыр!» ^{††}

⁶ Шәкиртлери барып, Ийсаның буйырғанын иследи. ⁷ Олар ешекти гүрреси менен алып келип, шапанларын үстине салғанда, Ийса гүрреге минип алды. ⁸ Халықтың көпшилиги өз шапанларын жолға төсеп, басқалары тереклерден шақа кесип алып жолға жайды. ⁹ Алдында хәм изде ерип киятырған халық қууанысып:

– Дауыттың Урпағына хосанна! [‡]

Ийемиздің атынан Келиуши жарылқанған!

Ең жоқарыда хосанна! ^{††} – деп бақырысты.

¹⁰ Ийса Ерусалимге кирип келгенде, пүткіл қала жанланып:

– Бул ким? – деп сорады.

¹¹ Халық:

– Бул – Ийса, Галиладағы Насырадан шыққан пайғамбар, – дести.

Ийсаның Ибадатханадан сатыушыларды қууы

¹² Ийса Ибадатханаға кирип, ол жерден сатыушылар менен алыушылардың хәммесин қууып шығарды да, ақша алмастырушылардың столларын, кептер сатыушылардың отырғышларын аударып таслап, ¹³ оларға:

– «Мениң үйим дууа ететуғын үй деп аталады» ^{‡‡}, – деп Мухаддес Жазыуда айтылған, ал сизлер оны қарақшылардың уясына айландырдыңлар! ^{‡‡†} – деди.

¹⁴ Ибадатханада Ийсаның қасына соқырлар хәм ақсақлар келгенде, Ол оларға шыпа берди. ¹⁵ Бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер Ол ислеген кәраматларды хәм Ибадатханада: «Дауыттың Урпағына хосанна!» – деп бақырысқан балаларды көрип, ашыуланып қалды да, ¹⁶ Оған:

– Олардың не деп атырғанын еситип турсаң ба? – деди.

Ийса оларға:

– Аўа! Сизлер: «Нәрестелер менен емизиули балалардың аўзынан Өзиңе мақтаулар айтқыздың» ^{‡‡‡}, – деп Мухаддес Жазыуда айтылғанды хеш оқымағансызлар ма? – деди.

¹⁷ Соннан соң, Ийса оларды қалдырып, қаладан шығып кетти хәм Бетанияға барып, сол жерде түнеди.

Қуурап қалған әнжир ағашы

¹⁸ Ерте азанда Ийса қалаға қайтып киятырғанда, аш болды. ¹⁹ Жол бойында бир әнжир ағашын көрип, оның қасына барды. Бирақ онда жапырақларынан басқа хеш нәрсе таппағаннан соң, ағашқа:

– Буннан былай, сенде мәңгиге хеш жемис өспесин, – деди.

Әнжир ағашы сол ўақытта-ақ қуурап қалды.

²⁰ Шәкиртлери буны көргенде таң қалысып:

– Бул әнжир ағашы қалайынша дәрриу қуурап қалды? – деп сорады.

²¹ Ийса оларға жууап берип:

– Сизлерге шынын айтып турман: егер гүмансыз исенсеңдер, тек әнжир ағашына ислегенимдей ғана емес, ал мына тауға: «Орныңнан көтерилип, теңизге қула!» – десеңдер, сондай болады. ²² Егер

[‡] Хосанна! – «Кудай, бизлерди қутқар!» деген мәнисте. Кудайды алғыслағанда айтылады. ^{††} Забур 117:25-26. ^{‡‡} Ийша 56:7. ^{‡‡†} Еремия 7:11. ^{‡‡‡} Забур 8:3.

[†] Сион қызы – Ерусалим. ^{††} Зекерия 9:9.

исеним менен дууа етсеңдер, не сорасаңдар да, хәммесин аласызлар, – деди.

Ийсаның бийлиги

²³ Ийса Ибадатханаға кирип, тәлим берип отырғанда, Оған бас рууханийлер менен халық ақсақаллары келип:

– Бул ислерди қандай бийлик пенен ислеп жүрсең хәм бундай бийликті Саған ким берди? – деп сорады.

²⁴ Ийса жууап қайтарып:

– Мен де сизлерге бир сорау берейин. Егер оның жууабын берсеңдер, Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтаман.

²⁵ Яқыя адамларды шомылдырыу ушын қаяқтан бийлик алды? Аспаннан ба ямаса адамлардан ба? – деди.

Олар өз ара ойласып: «Егер „аспаннан“ десек, Ол бизлерге: „Сонда неге сизлер оған исенбединдер“, – дейди. ²⁶ Ал егер „Адамлардан“ деуге халықтан қорқамыз: хәммеси де Яқыяны пайғамбар деп есаплайды-ғо!» – десті.

²⁷ Сонлықтан олар Ийсаға:

– Билмеймиз, – деп жууап берди.

Ол:

– Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтпайман, – деди.

Еки ул тууралы тымсал

²⁸ – Сизлер қалай ойлайсызлар: бир адамның еки улы болыпты. Ол бириншисине барып: «Балам, сен бүгін барып, жүзим бағында исле», – депти. ²⁹ Ол: «Бармайман», – деп жууап берипти. Бірақ соңынан өкинип, барыпты. ³⁰ Соң әкеси екинши улына барып, оған да солай депти. Ол: «Яқшы, тақсыр, бараман», – деп жууап берипти, бірақ бармапты.

³¹ Усы екеуінің қайсысы әкесінің тилегін орынлаған болады? – деп сорады Ийса.

– Бириншиси, – деп жууап қайтарды олар.

Ийса оларға былай деди:

– Сизлерге шынын айтып турман: салықшылар хәм бузық хаяллар Құдайдың Патшалығына сизлерден бұрын киреди. ³² Өйткени Яқыя сизлерге хәк жолды көрсетіу ушын келген еди, бірақ сизлер оған исенбединдер. Ал салықшылар менен бузық хаяллар оған исенди, бірақ сизлер бұны көргеннен кейін де тәубе етпединдер хәм исенбединдер.

Жауыз дийханлар хәкқында тымсал

³³ – Енди басқа бир тымсалды тыңлаңлар: бир үй ийеси болыпты. Ол жүзим бағын отырғызып, оны дийуал менен қоршапты, жүзимнің сууын сығыуға арналған шуқыр қазып, гүзет минарасын орнатыпты. Соңынан бағын дийханларға ижараға берип, өзи узақ жерге кетип қалыпты. ³⁴ Зүрәт жыйнайтуғын мәүсим жақынлағанда, ол өзине тийисли үлесин алыу ушын, дийханларға

хызметшилерин жиберипти. ³⁵ Дийханлар оның хызметшилерин ушлап алып, олардың бирейін сабап, екиншисин өлтирип, ал және бирейін тас пенен урыпты. ³⁶ Соңынан бағдың ийеси бұрынғыдан да көп басқа хызметшилерин жибергенде, оларға да солай ислепти. ³⁷ Ең ақырында ол: «Улымды хұрмет етер» деп, оларға өз улын жиберипти. ³⁸ Бірақ дийханлар оның улын көрип, бир-бирине: «Бул – мийрасхор-ғо. Жүриңдер, оны өлтирип, мийрас мүлкіне ийе болайық», – десипти. ³⁹ Олар оны ушлап алып, жүзим бағынан сыртқа шығарып өлтирипти.

⁴⁰ Енди жүзим бағының ийеси келгенде, сол дийханларға не қылады?

⁴¹ Олар Ийсаға:

– Ол бул жауызларды реҳимсиз өлим менен өлтиреди де, жүзим бағын уақтында жемисин берип туратуғын басқа дийханларға ижараға береді, – деди.

⁴² Ийса оларға былай деди:

– Сизлер Мухаддес Жазыуларда мына сөзлерди оқымағансызлар ма?

«Қурылысшылардың керексиз деп таслаған тасы, Үйдің мүйешинің тийкарғы тасы болды.

Ийемиз қылған бул ис,

Көзимизге әжайып көринди!» †

⁴³ Сонлықтан Мениң сизлерге айтатуғыным: Құдай Өз Патшалығын сизлерден тартып алады да, оны жемисин берип туратуғын халыққа береді.

⁴⁴ Сол тасқа түскен адамның шыл-пәршеси шығады. Тас кимнің үстине түссе, соны женшип таслайды.

⁴⁵ Бас рууханийлер менен парисейлер Ийсаның айтқан тымсалларын еситкеннен соң, Оның өзлери хәкқында айтқанын түсинип, ⁴⁶ Оны қолға алыуға тырысты. Бірақ халықтан қорқты, себеби халық Оны пайғамбар деп санайтуғын еди.

Жигирма екинши бап

Үйлениу тойы тууралы тымсал

22 Ийса оларға тымсаллар менен сөзин дауам еттирип, былай деди:

² – Аспан Патшалығы бир патшаның өз баласына үйлениу тойын бериуине уқсайды. ³ Тойға мирәт етилгенлерди шақырып келиу ушын, патша хызметшилерин жиберипти. Бірақ олардың келгиси келмепти. ⁴ Сонда ол және басқа хызметшилерин жиберип: «Мирәт етилгенлерге айтыңлар: мине, мен зыяпатымды таярлап қойдым, өгизлерим де, семиртилген малларым да сойылды, хәммеси де тайын. Тойға келсин!» – деп айтып қалыпты. ⁵ Бірақ, мирәт етилгенлер оның сөзине кеуил аудармапты: кимиси егислик жерине, кимиси сауда-сатығына кетипти. ⁶ Ал гейбирейлери патшаның хызметшилерин ушлап алып, хорлап өлтирипти. ⁷ Бұны еситкен патша қәхәрленип, өзинің әскерлерин жиберипти. Сол

† Забур 117:22-23.

жынаятшыларды өлтиртип, олардың қалаларын өртетип жиберипти. ⁸ Сонда ол өзінің хызметшилерине: «Тойдың асы таяр, бірақ мирәт етилгенлер ылайықсыз болды. ⁹ Сонлықтан енди сизлер жол дәрбентлерине барып, ушыратқанларыңыздың бәрін тойға шақырып келиңдер», – депти. ¹⁰ Сонда хызметшилери жолларға шығып, ушыратқанларының бәрін де: жақсысы болсын, жаманы болсын, шақырып жыйнап келипти. Тойхана қонақларға толы болыпты. ¹¹ Патша қонақларды көриуге киргенде, той кийимин киймеген биреуге көзи түсип, ¹² оған: «Хәй, достым, сен бул жерге той кийимисиз қалай киргенсең?» – депти. Бірақ ол үндемепти. ¹³ Сонда патша хызметшилерине буйырып, былай депти: «Мынаның аяқ-қолын байлап, сыртқы қараңғылыққа таслаңлар! Ол сол жерде жылап, пушайман жейди».

¹⁴ Өйткени мирәт етилгенлер көп, ал таңлап алынғанлар аз.

Салық төлеу туұралы

¹⁵ Сонда парисейлер сыртқа шығып кетип, Ийсаны қалай сөзинен тутуы туұралы ойласа баслады. ¹⁶ Оған Хиродтың адамлары менен бирге өзлеринің шәкиртлерин жиберип, былай деп айтқызды:

– Устаз! Бизлер Сениң дурыс адам екеніңди хәм жағымпазлық етпейтуғыныңды билемиз. Себеби Сен адамлардың бет-жүзине қарамайсаң. ¹⁷ Солай етип, бизлерге айтшы, Сен мынаған қалай қарайсаң: Рим патшасы-Қайсарға салық төлеу дурыс па ямаса надурыс па?

¹⁸ Бірақ Ийса олардың қарам нийетин билеп, оларға:

– Хәй, еки жүзликер! Сизлер Мени неге сынап атырсызлар? ¹⁹ Маған салық теңгесин көрсетиңдер, – деди.

Олар Оған бир динар әкеліп берди. ²⁰ Ол:

– Бунда кимнің сүүрети бар хәм кимнің аты жазылған? – деп сорады.

²¹ Олар:

– Рим патшасы-Қайсардың, – деп жууап берди.

Сонда Ийса:

– Олай болса, Қайсардың қақын Қайсарға, Қудайдың қақын Қудайға бериңдер, – деди.

²² Олар буны еситип, таң қалысты хәм Оның жанынан кетип қалды.

Қайта тирилиу туұралы сорау

²³ Қайта тирилиу жоқ, деуши сатдукейлер сол күни Ийсаға келип, былай деп сорау қойды:

²⁴ – Устаз! Муўса: «Биреу баласы болмай өлсе, изинде қалған жесирине иниси үйленип, ағасының урпағын дауам еттирсин», – деген-ғо. ²⁵ Бизде жети ағайинли жигит бар еди. Солардың бириншиси үйленип, қайтыс болды, баласы болмағандықтан,

хаялы инисине қалды. ²⁶ Екиншисине де, үшіншисине де, хәтте, жетиншисине де солай болды. ²⁷ Бәринен кейин хаялдың өзи де қайтыс болды. ²⁸ Ал енди қайта тирилиуде ол жетеуинің ишинде қайсысының хаялы болады? Ол олардың хәммесине де хаял болған еди-ғо.

²⁹ Ийса оларға жууап қайтарып былай деди:

– Сизлер Мухаддес Жазыуларды да, Қудайдың құдиретин де билмегенликтен алжасып турсызлар. ³⁰ Өйткени адамлар қайта тирилиуде үйленбейди де, турмысқа да шықпайды, ал аспандағы периштелер сыяқлы болады. ³¹ Өлгенлердің қайта тирилиуі туұралы Қудайдың сизлерге айтқанларын оқымағансызлар ма? ³² Қудай: «Мен Ибрайымның Қудайыман, Ысақтың Қудайыман, Яқыптың Қудайыман» †, – деген-ғо. Қудай өлилердің емес, ал тирилердің Қудайы.

³³ Буны еситкен халық Оның тәлийматына таң қалды.

Ең баслы буйрық

³⁴ Ийсаның сатдукейлерди сөйлетпей таслағанын еситкен парисейлер бир жерге жыйналысты.

³⁵ Олардың арасынан бир диний муғаллим Ийсаны сынамақшы болып, ³⁶ Оннан:

– Устаз! Мухаддес Нызамдағы ең баслы буйрық қайсы? – деп сорады.

³⁷ Ийса оған:

– «Ийең болған Қудайыңды пүткил жүрегің, пүткил жаның, пүткил ақыл-ойың менен сүй» ††.

³⁸ Бул – биринши хәм ең баслы буйрық. ³⁹ Екиншиси де сол сыяқлы: «Өзиңди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй» ‡. ⁴⁰ Пүткил Мухаддес Нызам да, пайғамбарлардың Жазыулары да усы еки буйрыққа тийкарланған, – деди.

Масих – кимнің Урпағы?

⁴¹ Парисейлер жыйналып болғаннан соң, Ийса олардан:

⁴² – Масих қаққыңда не ойлайсызлар? Ол – кимнің урпағы? – деп сорады.

– Ол – Даўыттың Урпағы, – деди олар.

⁴³ Ийса олардан:

– Олай болса, Даўыт Мухаддес Руўхтан илхамланып, Масихты қалайынша «Ийем» деп атаған? Ол былай деген-ғо:

⁴⁴ «Ийем мениң Ийеме айтты:

„Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша,

Мениң оң жағымда отыр!“ ††

⁴⁵ Солай етип, Даўыт Оны «Ийем» деп атаған болса, Ол қалайынша оның урпағы болады? – деп сорады.

† Шығыу 3:6. †† Мухаддес Нызамды қайталау 6:5. ‡ Лебий 19:18. †† Забур 109:1.

⁴⁶ Оған хеш ким де жууап бере алмады хәм сол күннен баслап, Оған сорау берийге хеш кимнің батылы бармады.

Жигирма үшінши бап

Ийсаның диний муғаллимлер менен парисейлерди айыплайы

23 Сонда Ийса халыққа хәм Өзиниң шәкиртлерине былай деди:

² – Муусаның орынлығына диний муғаллимлер менен парисейлер отырды. ³ Сонлықтан олардың сизлерге айтқанларының хәммесин де орынлаңлар. Бирақ, олардың ислегенин ислемендер. Себеби олар айтады, бирақ айтқанларын өзлери ислемейди. ⁴ Олар көтере алмайтуғын ауыр жүклерди байлап, адамлардың ийинлерине жүклейди. Ал өзлери оларды бармағы менен де қозғағысы келмейди. ⁵ Олар барлық ислерин адамлардың көзине түсий ушын ғана ислейди. Маңлайларына ишлеринде Мухаддес Нызам аятлары жазылған қутыларын үлкен етип байлап, кийимлериниң шашақларын узын етип қояды. ⁶ Олар тойларда төрде, мәжилисханаларда сыйлы орында отырыуды жақсы көреді. ⁷ Базарда адамлардың өзлерине сыйлап сәлем берийин хәм өзлерин «устаз» деп атауын унатады. ⁸ Ал сизлер өзлериңизди «устаз» деп ататпаңлар, өйткени сизлердиң жалғыз-ақ Устазыңыз бар. Сизлердиң бәриңиз бир-бириңизге туысқансыз. ⁹ Жер жүзинде хеш кимди де «әке» деп атамаңлар †, өйткени сизлердиң жалғыз-ақ Әкеңиз бар, Ол аспанда. ¹⁰ Өзлериңизди «жолбасшы» деп те ататпаңлар, себеби сизлердиң жалғыз-ақ жолбасшыңыз бар, Ол – Масих. ¹¹ Араңыздағы ең уллыңыз сизлердиң хызметшиңиз болсын. ¹² Өйткени ким де ким өзін жоқары тутса, ол пәслетиледи, ким де ким өзін пәс тутса, ол жоқары болады.

¹³ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Себеби сизлер адамларға Аспан Патшалығының есигин жабасызлар. Өзлериңиз де кирмейсизлер, киргиси келгенлерди де киргизбейсизлер. [¹⁴] ††

¹⁵ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Сизлер өз диниңизге бир адамды болса да енгизий ушын теңизди де, құрғақты да айланып шығасызлар. Егер бирей енген болса, оны өзлериңизден де еки есе жаман дозақы қыласызлар.

¹⁶ Хәсирет шегесизлер, соқыр жетелеушилер! Сизлер былай дейсизлер-ғо: «Ким де ким Ибадатхана менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли емес, ал ким де ким Ибадатханадағы

алтын менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли». ¹⁷ Хәй, ақылсыз соқырлар! Қайсысы уллырақ: алтын ба ямаса алтынды мухаддес қылатуғын Ибадатхана ма? ¹⁸ Және де: «Ким де ким құрбанлық шалынатуғын орын менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли емес, ал ким де ким оның үстиндеги құрбанлық пенен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли», – дейсизлер. ¹⁹ Хәй, соқырлар! Қайсысы уллырақ: құрбанлық па ямаса құрбанлықты мухаддес қылатуғын құрбанлық шалынатуғын орын ба? ²⁰ Солай етип, құрбанлық шалынатуғын орын менен ант етийши адам орын менен де, орынның үстиндегилердиң хәммеси менен де ант еткен болады. ²¹ Ибадатхана менен ант етийши адам Ибадатхана менен де, онда жасайтуғын Қудай менен де ант еткен болады. ²² Аспан менен ант етийши адам Қудайдың тахты менен де, оның үстинде отырған Қудай менен де ант еткен болады.

²³ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Сизлер жалбыз, анис, зийре сыяқлы өсимликлердиң оннан бирин Қудайға бересизлер, бирақ Мухаддес Нызамдағы ең баслыларына: әдилликке, мийрим-шәпәәтке хәм садықлыққа кеуил бөлмейсизлер. Буны да ислеп, оны да қалдырмауыңыз керек еди-ғо. ²⁴ Хәй, ширкейди сүзип таслап, түйени жутатуғын соқыр жетелеушилер!

²⁵ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Сизлер табақ-кеселердиң сыртын тазалайсызлар, бирақ олардың иши нәпсикаулық хәм жүенсизликке толған-ғо. ²⁶ Хәй, соқыр парисей! Сен дәслеп табақ-кесениң ишин тазала, сонда олардың сырты да таза болады.

²⁷ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Сизлер хәкленген қәбирлерге уқсайсызлар: олар сыртынан сулық болып көринсе де, иши өликлердиң сүйеклери менен патаслыққа толған-ғо. ²⁸ Сол сыяқлы сизлер де сыртыңыздан адамларға өзлериңизди хәк адам етип көрсетесизлер, бирақ ишлериңиз еки жүзлилик пенен жауызлыққа ‡ толы.

Жазаларыңызды тартасызлар!

²⁹ – Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Сизлер пайғамбарларға мазарлар орнатасызлар. Хәк адамлардың естеликлерин безеп: ³⁰ «Егер де ата-бабаларымыздың заманында өмир сүргенимизде, пайғамбарлардың қанын төгийлерине оларға шериклес болмас едик», – дейсизлер. ³¹ Солай етип, өзлериңиздиң пайғамбарларды өлтиргенлердиң урпағы екенлигиңизди дәлиллейсизлер. ³² Ата-бабаларыңыздың ислеген гүналарының мөлшерин толықтыра бериңлер! ³³ Жыланлар, уулы жыланлардың тұқымлары! Сизлер қалай етип

† Сөзбе-сөз: өз әкеңнен басқа адамды «әке» деп атама. †† Басқа нұсқада мына аят бар: «Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзлилер! Себеби жесирлердиң үйлерин жалмап жутып, көзге көриний ушын узын дууа етийши сизлер бул ушын ауыр жаза аласызлар».

‡ Сөзбе-сөз: нызамсызлыққа.

дозақ жазасынан қашып қутылмақшысызлар?
³⁴ Сол себеппен Мен сизлерге пайғамбарларды, даналарды, диний муғаллимдерди жиберемен. Сизлер олардың гейбиреулерин өлтиресиздер, гейбиреулерин атанақ ағашқа шегелейсиздер, басқаларын мәжилисханаларыңызда қамшылап, қаладан-қалаға қуудалайсызлар. ³⁵ Солай етип, хақ Абылдың қанынан баслап, Ибадатханадағы Мухаддесхана менен құрбанлық шалынатуғын орынның арасында сизлер өлтирген Барақияның улы Зекерияның қанына дейин, жер бетінде төгілген хақ адамлардың қанларының бәри де сизлердің мойындарыңызға жүкленеди. ³⁶ Сизлерге шынын айтып турман: булардың хәммеси ушын усы әулад жазаға тартылады.

Ийсаның Ерусалим тўралы қайғырыуы

³⁷ – Ох, Ерусалим, Ерусалим! Пайғамбарларды өлтириуши, Қудайдың саған жибергенлерин тас пенен урыушы қала! Өз шөжелерин қанатының астына алған мәкийен сыяқлы, Мен де сениң балаларыңды неше рет жыйнамақшы болдым, бирақ сизлер қәлемедиңлер. ³⁸ Мине, үйиңизди Қудай таслап кетип, ол қаңырап қалады. ³⁹ Сизлерге айтатуғыным: «Қудайдың атынан Келиуши жарылқанған!» † – деп айтқанларыңызға дейин Мени қайтып көрмейсиздер.

Жигирма төртінши бап

Ийсаның Ибадатхананың қыйралыуын болжауы

24 Ийса Ибадатханадан шығып баратырғанда, шәкиртлери Оған Ибадатхананың имаратларын нұсқап көрсетиу ушын қасына келди. ² Сонда Ийса оларға:

– Мыналардың бәрин көрип тұрсызлар ма? Сизлерге шынын айтып турман: бул жерде тас үстінде тас қалмайды, хәммеси қыйратылады, – деди.

³ Соннан соң, Ол Зәйтүн тауында отырғанда шәкиртлери аўлақта Оның қасына келип:

– Устаз, буның қашан болатуғынын бизлерге айтып бер. Сениң келиуиңди хәм усы заманның ақырын қандай белги билдиреди? – деп сорау қойды.

⁴ Ийса оларға былай деп жууап берди:

– Биреулердің сизлерди алдауынан сақ болыңлар! ⁵ Себеби көплер Мениң атым менен келип: «Мен – Масихпан» деп, көп адамларды алдайды. ⁶ Сизлер урыслардың шаўқымын хәм урыслар хаққында мыш-мышларды еситкенде қәуетерленбеңлер. Булардың болыуы шәрт, бирақ бул еле ақыры емес. ⁷ Өйткени миллет миллетке қарсы, патшалық патшалыққа қарсы көтериледи, көп жерлерде ашаршылықтар хәм жер силкинулер болады. ⁸ Ал булардың хәммеси толғақ азабының басланыуындай болады.

† Забур 117:26.

⁹ Сонда сизлерди қыйнауға ушлап береди хәм өлтиреди. Мениң атым ушын барлық халықлар сизлерди жек көреди. ¹⁰ Сонда көп адамлар исенимнен қайтады, бир-бирине сатқынлық ислеп, бир-бирин жек көреди. ¹¹ Көплеген жалған пайғамбарлар пайда болып, көп адамларды алдайды. ¹² Жауызлық †† көбейгенликтен, көп адамлардың сүйиспеншилиги сууыйды. ¹³ Бирақ, ақырына дейин шыдаған қутқарылады. ¹⁴ Аспан Патшалығы тууралы Хош Хабар пүткил жер жүзине жәрияланып, барлық халықтарға гүуалық болады. Соннан кейин, усы заманның ақыры келеди.

Ең уллы апат

¹⁵ – Ал Даниел пайғамбар алдын ала айтқан ұайран етиуши жеркенишлинің мухаддес орында турғанын көргениңизде ‡ (оқыған адам мәнисин түсинсин!), ¹⁶ Яхудиядағылар тауларға қашсын. ¹⁷ Ким де ким үйиниң төбесинде болса, үйинен бир нәрсе алайын деп төменге түспесин. ¹⁸ Ким де ким атызда болса, шапанын алайын деп изине қайтпасын. ¹⁹ Сол күнлери жүкли хәм емизиули хаялларға қандай қыйын болады! ²⁰ Қашатуғын ұақытларыңыз қыс мәусимине ямаса дем алыс күнине †† туура келмесин деп, Қудайға дууа етиңлер. ²¹ Себеби сонда дүнья жаратылғаннан бери усы күнге дейин болмаған хәм қайтып болмаитуғын уллы апат болады. ²² Егер сол күнлердің саны қысқартылмағанда, хеш ким де қутқарылмаған болар еди, бирақ Қудай Өзиниң таңлап алған адамлары ушын, сол күнлердің санын қысқартады.

²³ Сонда егер сизлерге биреу: «Қараңлар, Масих бул жерде!» ямаса: «Ол ана жерде» десе исенбеңлер. ²⁴ Өйткени жалған масихлар хәм жалған пайғамбарлар пайда болып, егер мүмкин болса, Қудайдың таңлап алғандарын да алдау ушын, уллы кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислерди көрсетеди. ²⁵ Дыққат етиңлер! Мен сизлерге алдын ала айтып атырман.

²⁶ Солай етип, егер сизлерге: «Мине, Ол шөлистанда!» десе, шықпаңлар ямаса: «Ол жасырын бөлмелерде» десе, исенбеңлер. ²⁷ Себеби Адам Улының келиуи шығыста пайда болып, аспан бойлап батысқа зуулап өткен жылдырымдай болады.

²⁸ Өлик қай жерде болса, қузғынлар сол жерге жыйналады.

Адам Улының қайта келиуи

²⁹ – Сол күнлердің апатынан соң,
*«Бирден күн қараңғыланады,
 Ай өз жақтысын түсирмейди,
 Жұлдызлар аспаннан түсип,*

†† Сөзбе-сөз: *нызамсызлық*. ‡ Даниел 9:27; 11:31; 12:11.
 †† Сөзбе-сөз: *шемби күнине*. Яхудийлердің *нызамы бойынша, бул күни жумыс ислеу хәм узақ жолға шығыу қадаған етилген еди.*

Аспан күшлери силкинеди» †.

³⁰ Сонда аспанда Адам Улының кәраматлы белгиси көрингенде, жер жүзиндеги барлық халықлар жылай баслайды. Олар Адам Улының уллы құдирет хәм салтанат пенен аспандағы бултларда киятырғанын көреді. ³¹ Кәрнайдың күшли дауысы менен Ол Өзиниң периштелерин жибереді хәм олар дүньяның төрт тәрепинен, аспанның бир шетинен баслап екинши шетине дейин, Оның таңлап алғанларын жыйнап келеді.

Әнжир ағашын мысалға алыңлар!

³² – Әнжир ағашын мысалға алыңлар: оның шақалары жумсарып, жапырақ шығара баслағанда, жаздың жақын екенін билесизлер. ³³ Сол сыяқлы, сизлер усылардың хәммесин көргениңизде Адам Улының жақынлап, есик алдында турғанын билиңдер! ³⁴ Сизлерге шынын айтып турман: бул әулад жойылып кетпесинен бурын усылардың хәммеси болады. ³⁵ Аспан менен жер жойылады, бирақ Мениң сөзлерим хеш қашан жойылмайды.

Сол күнди ямаса саатты хеш ким де билмейди

³⁶ – Бирақ, сол күнди хәм сол саатты хеш ким де билмейди: аспандағы периштелер де, Улдың Өзи де, тек ғана Әкем биледи. ³⁷ Нухтың заманында қалай болған болса, Адам Улы келгенде де солай болады. ³⁸ Өйткени суу тасқынынан бурын, Нух кемеге ^{††} минген күнге дейин, адамлар ишип жеди, үйленді, турмысқа шықты. ³⁹ Суу тасқыны басып, бәрін қырып жойғанға дейин, олар аңғармады. Адам Улы келгенде де солай болады. ⁴⁰ Сол ұақытта еки адам атызда болса, биреуи алынып, екиншиси қалдырылады. ⁴¹ Еки хаял дигирман тартып отырса, биреуи алынып, екиншиси қалдырылады.

⁴² Солай етип, сергек болыңлар! Себеби Ийеңиздің қашан келетуғынын билмейсизлер. ⁴³ Мынаны билип қойыңлар: егер үй ийеси урының түннің қайсы ұақтында келетуғынын билсе уйықламай, үйине урының бузып кириуине мүмкиншилик бермеген болар еди. ⁴⁴ Сонлықтан сизлер де таяр болып турыуыңыз шәрт! Өйткени Адам Улы сизлер ойламағанда келеді.

⁴⁵ Ийеси үй-ишимдегилерди басқарсын хәм оларға ұақтында аұқатын берсин деп тайынлаған исенимли хәм ақыллы хызметши ким? ⁴⁶ Ийеси келгенде оның солай ислеп атырғанын көрсе, сол хызметши бахытлы! ⁴⁷ Сизлерге шынын айтып турман: ийеси оны өзиниң пүткіл мал-мүлкін басқарыушы етип тайынлайды. ⁴⁸ Ал егер сол хызметши жаман болып, ишинен: «Ийем тез келе қоймас», – деп ойлап, ⁴⁹ хызметши жолдасларын сабап, мәскүнемлер менен бирге ишип-жесе, ⁵⁰ сонда сол хызметшиниң ийеси күтпеген күни хәм ойламаған ұақытта келип, ⁵¹ оны қатты жазалап,

еки жүзлилердің аұхалына салады. Сол жерде ол жылап, пушайман жейди.

Жигирма бесинши бап

Он қыз тууралы тымсал

25 – Сол күни Аспан Патшалығы шыраларын алып, күйеуді қарсы алыуға шыққан он қызға уқсайды. ² Олардың бесеуи ақылсыз, ал бесеуи ақыллы болыпты. ³ Ақылсыз қызлар шыраларын алыпты да, бирақ ауысық май алмай шығыпты. ⁴ Ал ақыллы қызлар шыралары менен қоса май қуйылған ыдысларын да алып шығыпты. ⁵ Күйеу кешиккеннен соң олардың хәммеси қалғып, уйықлап қалыпты. ⁶ Бирақ түн ортасы болғанда: «Күйеу киятыр, оны қарсы алыуға шығыңдар», – деп бақырған дауыс еситилипти. ⁷ Сонда қызлардың хәммеси турып, өзлериниң шыраларын таярлапты. ⁸ Ақылсыз қызлар ақыллыларға: «Бизлерге майларыңыздан аз-маз бериңдер, шыраларымыз сөнип атыр», – депти. ⁹ Ал ақыллы қызлар: «Бизлерге де, сизлерге де жетпей қалыуы мүмкин, жақсысы, сатыушыларға барып сатып алыңдар», – деп жууап берипти. ¹⁰ Олар май сатып алыуға кеткен ұақытта күйеу келип, таяр турған қызлар оның менен бирге тойханаға киргеннен соң, қапы бекитилипти. ¹¹ Соңынан қалған қызлар да келип: «Ийем! Ийем! Бизлерге қапыны аш!» – деп жалыныпты. ¹² Бирақ ол: «Сизлерге шынын айтып турман: мен сизлерди танымайман!» – деп жууап қайтарыпты.

¹³ Солай етип, сергек болыңлар, себеби Адам Улының келетуғын күнин хәм ұақтың билмейсизлер-ға.

Аманат етилген талант тууралы тымсал

¹⁴ – Аспан Патшалығы бир адамның узақ жолға кетпесинен бурын хызметшилерин шақырып алып, оларға өзиниң мал-мүлкін аманат еткенине уқсайды. ¹⁵ Олардың уқыбына қарай, биреуине бес, екиншисине еки, үшіншисине бир талант берип, жолға атланыпты. ¹⁶ Бес талант алғаны дәрриу барып, ақшаны саудаға айландырып, және бесеуин арттырыпты. ¹⁷ Еки талант алғаны да солай ислеп, және екеуин арттырыпты. ¹⁸ Бир талант алғаны барып, ийесиниң ақшасын жерге көмип жасырыпты.

¹⁹ Арадан көп ұақыт өткеннен соң хызметшилердің ийеси қайтып келип, олардан есап талап етипти. ²⁰ Сонда бес талант алғаны және бесеуин әкелип: «Ийем, маған бес талант берген едиңиз, минекей, мен және бесеуин арттырдым», – депти. ²¹ Ийеси оған: «Бәрекелла, жақсы хәм исенимли хызметшим! Кишкене исте исенимли болдың, мен саған үлкен ис тапсырмақшыман. Жүр, мениң қуанышыма ортақ бол!» – депти. ²² Еки талант алғаны да келип: «Ийем, сиз маған еки талант берген едиңиз, минекей, мен және екеуин

† Ийшя 13:10; 34:4. †† Нухтың кемеси – Жаратылыс 6:14-16 ға қараң.

арттырдым», – депти. ²³ Ийеси оған: «Бәрекелла, жақсы хәм исенимли хызметшим! Кишкене исте исенимли болдың, мен саған үлкен ис тапсырмақшыман. Жүр, мениң қууанышыма ортақ бол!» – депти.

²⁴ Соңынан бир талант алғаны да келип: «Ийем, сизиң қатал адам екениңизди билемен. Сиз өзиңиз екпеген жериңизден орып, шашпаған жериңизден жыйнайсыз. ²⁵ Сонлықтан мен сизден қорқып, талантыңызды жерге көмип жасырған едим. Минекей, ақшаңыз, алың», – депти. ²⁶ Ал ийеси оған жууап қайтарып былай депти: «Хәй, жаман хәм жалқау хызметшим! Мениң өзим екпеген жерден орып, шашпаған жерден жыйнайтуғынымды сен билипсең. ²⁷ Сонлықтан да, мениң ақшамды айланысқа жиберетуғын адамға бериуиң тийис еди, қайтып келгенимде өзимдикин пайдасы менен алар едим-о. ²⁸ Енди оннан талантты алыңдар да, оны он таланты барға бериңдер! ²⁹ Өйткени кимде бар болса, оған және де мол етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оның бары да тартып алынады. ³⁰ Ал мына жарамсыз хызметшини сыртқы қараңғылыққа шығарып таслаңдар. Сол жерде ол жылап, пушайман жейди».

Ақырзамандағы хуқим

³¹ – Адам Улы Өз салтанатында хәм барлық периштелери менен бирге келгенде, Өзиниң салтанатлы тахтына отырады. ³² Сонда барлық халықлар Оның алдына жыйналады хәм Ол шопанның қойларды ешкилерден айырғаны сыяқлы, оларды айырып бөледі. ³³ Қойларды оң жағына, ешкилерди сол жағына қояды. ³⁴ Сонда патша оң жағындағыларға: «Келиңдер, Әкемнен жарылқанғанлар, дүнья жаратылғаннан бери сизлер ушын таярлап қойылған Патшалықты мийрас етип алыңдар. ³⁵ Себеби Мен аш болғанымда, сизлер Маған аўқат бердиңдер, шөллегенимде, суў бердиңдер, жат жерде жүргенимде, Мени қабыл алдыңдар. ³⁶ Жалаңаш болғанымда, Маған кийим бердиңдер, наўқас болғанымда, Мени күттиңдер, қамақта болғанымда, Маған келдиңдер», – дейди. ³⁷ Сонда хақ адамлар Оған: «Ийем! Бизлер қашан аш болғаныңды көрип, Саған аўқат бердик, қашан шөллегениңди көрип, суў бердик? ³⁸ Қашан жат жерде жүргениңди көрип, Сени қабыл еттик, қашан жалаңаш болғаныңда, Саған кийим бердик? ³⁹ Қашан наўқас ямаса қамақта болғаныңды көрип, Саған бардық?» – дейди. ⁴⁰ Патша оларға жууап берип: «Сизлерге шынын айтып турман: сизлердиң усы ислерди Мениң мына ең қарапайым туўысқанларымның биреуине ислегениңиз – Маған ислегениңиз болады», – дейди. ⁴¹ Соннан кейин, Ол сол жағындағыларға: «Хәй, ғарғыс алғанлар! Мениң қасымнан арман, шайтан хәм оның хызметшилери † ушын таярланып қойылған мәңгилик отқа

† Сөзбе-сөз: периштелери.

кетиңдер! ⁴² Өйткени Мен аш болғанымда, сизлер Маған аўқат бермедіңдер, шөллегенимде, суў бермедіңдер. ⁴³ Жат жерде жүргенимде, Мени қабыл алмадыңдар, жалаңаш болғанымда, Маған кийим бермедіңдер, наўқас, қамақта болғанымда, Маған келмедіңдер», – дейди. ⁴⁴ Сонда олар жууап берип: «Ийем! Бизлер Сениң қашан я аш болғаныңды, я шөллегениңди, я жат жерде жүргениңди, я жалаңаш, я наўқас, я қамақта болғаныңды көрип, Саған хызмет етпедик?» – дейди. ⁴⁵ Сонда патша жууап қайтарып: «Сизлерге шынын айтып турман: сизлер усы ислерди мына ең қарапайым биреуине ислегениңиз – Маған ислегениңиз болады», – дейди.

⁴⁶ Солай етип, олар мәңгилик азапқа жибериледи, ал хақ адамлар мәңгилик өмирге ериседи.

Жигирма алтыншы бап

Ийсаны өлтириу ушын тил бириктириу

26 Ийса усы сөзлердиң хәммесин айтып болғаннан кейин, Өз шәкиртлерине:

² – Енди еки күннен соң, Қутқарылуы байрамы †† болатуғынын билесизлер. Сонда Адам Улы атанақ ағашқа шегелениуе ушлап бериледи, – деди.

³ Сол уақытта бас руўханийлер хәм халық ақсақаллары Каяфа деген бас руўханийдиң хәулисине жыйналды. ⁴ Олар Ийсаны хийле менен қолға түсирип алып өлтириу хаққында тил бириктирди. ⁵ Бирақ олар: «Халық арасында қозғалаң болмауы ушын, бул исти байрам күнлери ислемейик», – дести.

Ийсаның басына әтир май қуйылуы

⁶ Ийса Бетанияда, бурын мақау кесел болған Симонның үйинде ⁷ дастурхан басында отырғанда, қолында қымбатлы әтир майға толған мәрмер ыдысы бар бир хаял Оның қасына келип, әтир майды Оның басына қуйды. ⁸ Буны көрген шәкиртлери ашыулаңып:

– Бундай ысырапкершиликтиң неге кереги бар? ⁹ Бул әтир майды қымбатқа сатып, ақшасын жарлыларға үлестириуе болар еди-о, – дести.

¹⁰ Бирақ Ийса буны еситип, оларға:

– Бул хаялды неге уялтып атырсызлар? Ол Маған жақсылық иследи-о. ¹¹ Жарлылар сизлер менен бәрқулла бирге, ал Мен сизлер менен бәрқулла бирге болмайман. ¹² Ол бул әтир майды денеме қуйып, Мени жерлеуе таярлады. ¹³ Сизлерге шынын айтып турман: Хош Хабар дүньяның қай жеринде жәрияланса да, бул хаял еске алынып, оның ислеген иси айтылатуғын болады, – деди.

†† Қутқарылуы байрамы – еврей тилинде «Пасха», «өтиу» дегенди билдиреди.

Яхуданың сатқынлығы

¹⁴ Соңынан Ийсаның он еки шәкиртинің бири болған Яхуда Исқариот деп аталған адам бас руўханийлерге барып:

¹⁵ – Ийсаны сизлерге услап берсем, маған не бересизлер? – деп сорады.

Олар оған отыз гүмис теңге усынды. ¹⁶ Яхуда да сол ўақыттан баслап Ийсаны услап бериўге қолайлы пайыт изледі.

Ийсаның Өз шәкиртлери менен Қутқарылыў байрамының асын жеўи

¹⁷ Ашытқысыз нан байрамының [†] биринши күнинде Ийсаның шәкиртлери Оған келип:

– Қутқарылыў байрамының асын жеўиң ушын қай жерде таярлық көриўимизди қәлейсең? – деп сорады.

¹⁸ Ол жуўап берип былай деди:

– Қаладағы пәленше деген адамға барып, оған: «Устазымыз: „Мениң күним жақынлап қалды. Шәкиртлерим менен бирге байрам аўқатын сениң үйиңде жеймен“, деди», – деп айтыңлар.

¹⁹ Шәкиртлери Ийсаның тапсырғанын ислеп, байрам аўқатын таярлады.

²⁰ Кеш болғанда, Ийса он еки шәкирти менен бирге дастурхан әтирапына отырды. ²¹ Олар аўқатланып отырғанда, Ийса оларға:

– Сизлерге шынын айтып турман: араңыздағы бириңиз Маған сатқынлық ислейди, – деди.

²² Сонда олар қатты қапа болып, биринен соң бири Оннан:

– Мен емеспен бе, Ийем? – деп сорап баслады.

²³ Ийса оларға жуўап берип:

– Мениң менен бирге табаққа қолын салғанның өзи Маған сатқынлық ислейди. ²⁴ Деген менен, Адам Улы Өзи ҳаққында Мухаддес Жазыўда айтылғандай баратыр, бирақ Адам Улына сатқынлық қылыўшы ҳәсирет шегеди! Ол адамның бул дүньяға келмегени өзи ушын жақсырақ болар еди, – деди.

²⁵ Сонда Оған сатқынлық қылатуғын Яхуда:

– Мен емеспен бе, Устаз? – деди.

Ийса оған:

– Буны сен өзиң айттың, – деп жуўап берди.

Ийсаның соңғы кешеси

²⁶ Олар аўқатланып отырғанда Ийса нанды алып, Қудайға шүкирлик етти ҳәм оны сындырып, шәкиртлерине берди де:

– Алыңлар, жеңлер, бул – Мениң денем, – деди.

²⁷ Соңынан Ол кесени қолына алып, Қудайға шүкирлик етти ҳәм оларға кесени берип былай деди:

– Ҳәммеңиз буннан ишинлер! ²⁸ Себеби бул – көп адамның гүналарының кеширлиўи ушын

төгилетуғын, Жаңа Келисимди бекитетуғын Мениң қаным. ²⁹ Сизлерге айтатуғыным: Әкемнің Патшалығында сизлер менен жаңасын ишетуғын күниме дейин, Мен бундай жүзим ишимлигинен қайтып ишпеймен.

³⁰ Соңынан олар Қудайды жырлайтуғын қосық айтып, Зәйтүн тауына кетти.

Петрдің Иисадан таныўы туўралы болжаў

³¹ Сонда Ийса оларға:

– Бул түни ҳәммеңиз Мени таслап кетесизлер. Өйткени Мухаддес Жазыўда былай деп айтылған:

«Шопанды урғанымда,
Сүрийдеги қойлар тарқап кетеди» ^{††}.

³² Бирақ қайта тирилгенимнен кейин, сизлерден бурын Галилаға бараман, – деди.

³³ Петр Оған жуўап берип:

– Сени ҳәммеси таслап кетсе де, мен Сени ҳеш қашан таслап кетпеймен, – деди.

³⁴ Ийса оған:

– Саған шынын айтып турман: бүгин түнде қораз шақыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасаң, – деди.

³⁵ Петр Оған:

– Маған Сениң менен бирге өлиўге туўра келсе де, мен Сеннен ҳеш қашан танбайман, – деди.

Басқа шәкиртлериниң ҳәммеси де солай деди.

Ийсаның Гетсеманиде дуўа етиўи

³⁶ Соңынан Ийса шәкиртлери менен бирге Гетсемани деген жерге келип, оларға:

– Мен ана жерге барып дуўа етип боламан дегенше, сизлер усы жерде отырыңлар, – деди.

³⁷ Өзи менен бирге Петрди ҳәм Зебедейдің еки улын алып кетти де, қайғырып қыйнала баслады.

³⁸ Сонда Ийса оларға:

– Жаным өлердей қыйналып тур. Сизлер усы жерде қалып, Мениң менен бирге сергек болып турыңлар, – деди.

³⁹ Соңынан Ол бираз шетирек барды да, бетин жерге басып, былай деп дуўа ете баслады:

– Әкем Мениң! Егер де мүмкин болса, бул азап кесеси Меннен өтсин. Бирақ Мениң емес, Сениң қәлеўиң болсын!

⁴⁰ Шәкиртлериниң қасына қайтып келип, олардың уйықлап атырғанын көрди де, Петрге:

– Солай етип, сизлер Мениң менен бирге уйықламай бир саат та отыра алмадыңлар ма?

⁴¹ Азғырылмаўыңыз ушын сергек болып, дуўа етиңдер! Руўх қәлейди, бирақ дене хәлсиз, – деди.

⁴² Ийса екинши рет барып, және былай деп дуўа етти:

– Әкежаным! Егер бул азап кесеси Мен ишпей Меннен өте алмаса, онда Сениң еркиң орынлансын.

[†] Ашытқысыз нан байрамы – Қутқарылыў байрамы.

^{††} Зекерия 13:7.

⁴³ Қайтып келип, олардың және уйықлап атырғанын көрди. Өйткени көзлерин уйқы басқан еди.

⁴⁴ Оларды қалдырып, және барып, үшінши рет те сол сөзлерин қайталап дуға етті. ⁴⁵ Соңынан шәкиртлериниң қасына қайтып келип, оларға:
– Сизлер еле уйықлап, дем алып атырсызлар ма? Мине, ұақыт болды, Адам Улы гүнакарлардың қолына услап бериледи. ⁴⁶ Турыңлар, кеттик. Қараңлар, Маған сатқынлық қылыушы жақынлады, – деди.

Ийсаның қолға алынуы

⁴⁷ Ийса еле сөйлеп турғанда, он екиниң бири Яхуда келди. Оның менен бирге бас руұханийлер хәм халық ақсақаллары жиберген жүдә көп адамлар бар еди. Адамлар қолларына қылыш хәм шоқмар услаған еди. ⁴⁸ Ийсаға сатқынлық қылыушы оларға белги берип: «Мен кимди сүйсем, Ол – Соның Өзи. Оны қолға алыңлар», – деген еди.

⁴⁹ Ол дәрриу Ийсаның қасына барып:

– Ассалаума әлейкум, Устаз! – деп Оны сүйди.

⁵⁰ Ийса оған:

– Хәй, достым, неге келдің? – деди.

Сонда олар Ийсаға жақынлап келди де, Оған қол салып услап алды. ⁵¹ Сол ұақытта-ақ Ийса менен бирге болғанлардың биреуи қылышын сууырып алып, бас руұханийдиң қулының қулағын шауып таслады. ⁵² Бирақ Ийса оған:

– Қылышыңды қынабына салып қой! Қылыш көтеріушилердиң хәммеси де қылыштан қаза табады. ⁵³ Сен егер Мен хәзир Әкемнен сорасам, Ол Маған он еки легионнан † да артық периште жибермейди, деп ойлайсаң ба? ⁵⁴ Бирақ егер ондай болса, Мухаддес Жазыулардағы солай болыуы тийис деген сөзлер қалайынша орынланар еди? – деди.

⁵⁵ Сонда Ийса халыққа:

– Мени услау ушын, жынаятшыға қарсы шыққандай болып, қылыш хәм шоқмар алып келдіңдер ме? Мен хәр күни Ибадатханада отырып тәлим беретуғын едим, бирақ сизлер Мени усламадыңлар. ⁵⁶ Усылардың хәммеси пайғамбарлардың Жазыуларының орынланыуы ушын болды, – деди.

Сонда шәкиртлериниң хәммеси Оны таслап, қашып кетти.

Ийса жоқарғы кеңес алдында

⁵⁷ Ийсаны қолға алғанлар Оны Каяфа деген бас руұханийге апарды. Ол жерге диний муғаллимлер менен ақсақаллар жыйналған еди. ⁵⁸ Петр Ийсаға бас руұханийдиң хәулисине дейин узақтан ерип барды хәм соңын көриу ушын ишке кирип, сақшылар менен бирге отырды. ⁵⁹ Бас руұханийлер

хәм пүткил жоқарғы кеңес Ийсаны өлим жазасына хүким етиу ушын, Оған қарсы жалған гүғалық изледи. ⁶⁰ Көплеген жалған гүғалар келсе де, таба алмады. Ақырында еки жалған гүға келип:

⁶¹ – Ол: «Қудайдың Ибадатханасын бузып, Оны үш күннің ишинде қайта тиклей аламан», – деп айтты, – деди.

⁶² Сонда бас руұханий орнынан турып, Ийсадан:

– Олар Саған қарсы гүғалық берип атыр-ғо. Сен неге хеш жууап бермейсең? – деп сорады.

⁶³ Бирақ Ийса үндемеді. Сонда бас руұханий Оған:

– Мен Саған тири Қудайдың аты менен буйыраман. Бизлерге айтшы: Қудайдың Улы, Масих – Сенбисең? – деп сорады.

⁶⁴ Ийса оған:

– Өзиң айттың. Сизлерге айтатуғыным: усы ұақыттан баслап, сизлер Адам Улының Құдиретлиниң †† оң жағында отырғанын хәм аспандағы буллардың үстинде киятырғанын көресизлер, – деди.

⁶⁵ Сонда бас руұханий өз кийимлерин жыртып:

– Ол Қудайға тил тийгизди-ғо! Енди бизлерге гүғалардың неге кереги бар? Сизлер хәзир Оның Қудайға тил тийгизгенин өзлериңиз еситтиңиз-ғо! ⁶⁶ Сизлердиң хүкимиңиз қандай болады? – деп сорады.

Олар жууап қайтарып:

– Ол өлим жазасына тартылыуы тийис, – деди.

⁶⁷ Сонда олар Оның бетине түкирип, Оны ура баслады. Биреулер бетине шапалақ пенен урып,

⁶⁸ Оған:

– Хәй, Масих! Бизлерге үәлийлик етип айт: Сени ким урды? – деди.

Петрдиң Ийсадан үш рет таныуы

⁶⁹ Сол ұақытта Петр сыртта, хәулиде отырған еди. Оның қасына бир шоры қыз келип:

– Сен де галилалы Ийса менен бирге едің-ғо, – деди.

⁷⁰ Бирақ ол хәммениң алдында танып:

– Сениң не айтып турғаныңды түсинбеймен, – деди.

⁷¹ Ол дәрұзаға қарай баратырғанда оны басқа бир шоры қыз көрип, сол жердегилерге:

– Мына адам Насыралы Ийса менен бирге болған-ғо, – деди.

⁷² Ол ант ишип:

– Мен ол Адамды танымайман, – деп және танды.

⁷³ Бираздан кейин, сол жерде турғанлар Петрге жақынлап келип, оған:

– Шынында да, сен солардың бирисең. Бул сениң сөйлегениңнен анық билинип тур-ғо, – деди.

⁷⁴ Сонда Петр:

– Шынын айтып турман, мен ол Адамды танымайман, – деп ант ишип, өзін өзи ғарғай баслады.

† Бир легион – Рим армиясында 6000 әскерден ибарат әскерий топар.

†† Құдиретлиниң – Қудайдың.

Сол ўақытта-ақ қораз шақырды. ⁷⁵ Сонда Ийсаның: «Қораз шақыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасаң», – деген сөзі Петрдің есине түсті. Ол сыртқа шығып кетип, өкирип жылады.

Жигирма жетинши бап

Ийсаның Пилаттың алдына апарылуы

27 Таң атқанда, барлық бас руўханийлер менен халық ақсақаллары Ийсаны өлтириў туўралы кеңести де, ² Оны байлатып, римли хәким Понтий Пилатқа апарып тапсырды.

Яхуданың өзін өзи өлтириўи

³ Сонда Ийсаға сатқынлық қылған Яхуда Оның жазаға хәким етилгенин көрип өкинди де, алған отыз гүмис теңгени бас руўханийлер менен халық ақсақалларына қайтарып берип:

⁴ – Мен сатқынлық қылдым. Айыпсыз қанды төктирип, гүна иследим, – деди.

Олар оған:

– Бизлерге не? Өзиң бил, – деди.

⁵ Сонда Яхуда гүмисти Ибадатхананың ишине ылақтырып таслады да, сыртқа шығып кетип, асылып өлди.

⁶ Бас руўханийлер гүмисти алып:

– Буны Ибадатхана қазнасына салыўға болмайды, себеби бул қанның қуны-ғо, – деди.

⁷ Олар өз ара ойласып, сол ақшаға гүлалшының егислик жерин сатып алды да, оны жат жерден келгенлерди жерлеўге арнады. ⁸ Сонлықтан сол жер усы күнге дейин «Қан жери» деп аталады.

⁹ Солай етип, Еремия пайғамбардың алдын ала айтқан мына сөзлери орынланды:

«Олар отыз гүмис теңгени, яғный Израилдың урпақлары баҳалаған

Оның қунын алып,

¹⁰ Жаратқан Ийемнің маған айтқанындай, гүлалшының егислик жери ушын берди» †.

Өлим хүкими

¹¹ Ийса римли хәкимнің алдында турғанда, хәким Оннан:

– Сен Яхудийлердің Патшасымысаң? – деп сорады.

Ийса оған:

– Сол екенимди өзиң айттың, – деп жуўап берди.

¹² Ал бас руўханийлер менен халық ақсақаллары Оны айыплағанда, Ол ҳеш жуўап бермеді.

¹³ Сонда Пилат Оған:

– Саған қарсы қаншама гўялықлар айтып атырғанын еситип турған жоқсаң ба? – деди.

¹⁴ Бирақ Ийсаның өзиниң бирде бир сөзине жуўап қайтармағанына хәким қатты ҳайран қалды.

¹⁵ Қутқарылуы байрамында халық сораған бир тутқынды босатып бериў – хәкимнің әдети еди.

¹⁶ Сол ўақытта қамақта Бараба деген белгили бир жынайтшы бар еди. ¹⁷ Халық жыйналып болғанда, Пилат оларға былай деди:

– Сизлер кимди босатып бериўимди қәлейсизлер? Барабаны ма ямаса Масих деп аталатуғын Ийсаны ма?

¹⁸ Өйткени ол олардың Ийсаны өзине күншиллик пенен ушлап бергенин билетуғын еди.

¹⁹ Пилат хәким гүрсисинде отырғанда, хаялы оған мынадай хабар жиберди: «Сол ҳақ Адамға ҳеш нәрсе ислеме. Мен бүгин түсимде Ол себепли көп азап шектим».

²⁰ Бас руўханийлер менен халық ақсақаллары халықты үгитлеп:

– Барабаны босатып берип, Ийсаны өлтириўди талап етиңлер, – деди.

²¹ Хәким олардан және:

– Сизлерге екеўиниң қайсысын босатып бериўимди қәлейсизлер? – деп сорады.

Олар:

– Барабаны, – деди.

²² Пилат оларға:

– Ал Масих деп аталатуғын Ийсаға не ислейин? – деп сорады.

Олардың хәммеси де:

– Оны атанақ ағашқа шегелетип тасла! – деди.

²³ Ал Пилат олардан:

– Ол қандай жаманлық иследи, ақыры? – деп сорады.

Бирақ олар бурынғысынан бетер:

– Оны атанақ ағашқа шегелетип тасла! – деп бақырысты.

²⁴ Пилат ҳеш нәрсе ислей алмайтуғынын хәм қозғалаң басланажағын сезип, суў алды да, халықтың көз алдында қолын жуўып:

– Бул Адамның қанының төгилиўине мен айыплы емеспен, сизлер жуўапкерсиз, – деди.

²⁵ Пүткил халық:

– Оның қаны ушын бизлер хәм бизлердің балаларымыз жуўапкер болғаймыз! – деп жуўап қайтарды.

²⁶ Сонда Пилат оларға Барабаны босатып берди. Ал Ийсаны қамшылатқаннан соң, атанақ ағашқа шегелеўге тапсырды.

Әскерлердің Ийсаны масқаралауы

²⁷ Сонда хәкимнің әскерлери Ийсаны хәкимнің хәўлисине алып барып, оның алдына пүткил әскерлерди жыйнады. ²⁸ Оның кийимлерин шешип, үстине шым қызыл шапан кийгизди де, ²⁹ тикенли шыбықлардан таж өрип, Оның басына салды. Оң қолына қамыс таяқты услатты да, Оның алдында дизелерин бүгип:

– Жасасын, Яхудийлердің Патшасы! – деп мазақ етти.

³⁰ Оған түкирип, қамысты алып, Оның басына урды. ³¹ Оны мазақ қылып болғаннан соң, үстиндеги шым қызыл кийимди шешип алып, Оған

† Зекерия 11:12-13; Еремия 19:1-13; 32:6-9.

Өз кийимин кийгизди де, атанақ ағашқа шегелеуі ушын алып кетти.

Ийсаның атанақ ағашқа шегелениуі

³² Әскерлер шығып баратырғанда Симон атлы бир киренели адамды ушыратып, оны Ийсаның атанақ ағашын арқалап алып жүриуіге мәжбүрледи.

³³ Голгота деп аталған, яғный «Бас сүйек орны» дегенди аңлататуғын жерге келгенде, ³⁴ олар Ийсаға өт қосылған шарапты ишиуіге берди, бирақ Ол татып көрип, ишиуден бас тартты.

³⁵ Оны атанақ ағашқа шегелеп болғаннан соң шек тасласып, кийимлерин өз ара бөлисти [†], ³⁶ соңынан отырып, Оны қарауыллады. ³⁷ Оның айыбын көрсететуғын: «БУЛ – ЯХУДИЙЛЕРДИҢ ПАТШАСЫ ИЙСА» деген жазыуды бас бетиндеги ағашқа қағып қойды. ³⁸ Ийса менен бирге еки қарақшыны да, биреуин оң тәрәпине, екіншисин сол тәрәпине атанақ ағашларға шегеледи.

³⁹ Ийсаның жанынан өтип баратырғанлар басларын шайқады хәм Оны мазақ етип:

⁴⁰ – Хәй, Ибадатхананы бузып, Оны үш күннің ишинде қайта тиклейжақ болған, Сен! Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, қәнекей, Өзинди Өзиң қутқар! Атанақ ағаштан түсип көрши! – дести.

⁴¹ Бас руұханийлер, диний муғаллимлер хәм ақсақаллар да Оның үстинен күлип былай деди:

⁴² – Бул басқаларды қутқарып, Өзин Өзи қутқара алмайды. Егер Ол Израилдың Патшасы болса, хәзир атанақ ағаштан түссин. Сонда бизлер Оған исенермиз. ⁴³ Ол Қудайға арқа сүйеп тур. Егер Қудай қалесе, хәзир Оны қутқарсын. Себеби Ол: «Мен Қудайдың Улыман», – деген еди-ғо.

⁴⁴ Ийса менен бирге атанақ ағашқа шегеленген қарақшылар да Оны усылай мазақ етті.

Ийсаның жан тапсырыуы

⁴⁵ Түски саат он екиден баслап, түстен кейин саат үшке дейин, пүткіл жерди қараңғылық қаплап турды. ⁴⁶ Саат үшлер шамасында Ийса қатты дауыс пенен:

– Ели, Ели! Лама сабахтани? (Яғный: «Қудайым, Қудайым! Неге Мени таслап кеттиң?» ^{††}) – деп бақырды.

⁴⁷ Сол жерде турғанлардың гейбиреулері буну еситип:

– Ол Илиясты шақырып атыр, – дести.

⁴⁸ Дәрриу олардың биреуі жууырып барып, бир сорғышты сирке сууына сиңдирди де, оны таяққа қадап, Оған ишиуіге берди.

⁴⁹ Ал басқалары:

– Тоқтай тур, Илияс келип, Оны қутқарар ма екен, көрейик, – дести.

⁵⁰ Ийса және қатты дауыслап бақырды да, жан тапсырды.

[†] Забур 21:18. ^{††} Забур 21:2.

⁵¹ Сол ўақытта-ақ Ибадатхананың Мухаддесханасындағы перде жоқарыдан төменге дейин қақ айырылып, екиге бөлинди. Жер силкинип, жартастар жарылды. ⁵² Қәбирлер ашылып, жатырған мухаддес адамлардың көбиси қайта тирилди. ⁵³ Ийса қайта тирилгеннен кейин, олар қәбирлеринен шығып, мухаддес қалаға барды хәм көп адамларға көринди.

⁵⁴ Жер силкиниудің хәм басқа ўақыялардың болғанын көрген жүзбасы хәм оның менен бирге Ийсаны қарауыллағанлар қатты қорқысып:

– Бул хәқықаттан да, Қудайдың Улы екен! – дести.

⁵⁵ Сол жерде узақтан қарап турған көп хаяллар да бар еди, олар Ийсаның изине Галиладан ерип келип, Оған хызмет еткен еди. ⁵⁶ Олардың арасында мағдалалы Мәриям, Яқып пенен Юсуптың анасы Мәриям хәм Зебедейдің улларының анасы да бар еди.

Ийсаның қәбирге қойылуы

⁵⁷ Кеш болғанда, Ариматиядан Юсуп атлы бир бай адам келди. Ол да Ийсаның шәкирти еди. ⁵⁸ Ол Пилатқа барып, Ийсаның денесин сорады. Пилат оған бериуді буйырды. ⁵⁹ Юсуп денени алып, оны таза кепинликке орады да, ⁶⁰ өзинің жартаста ойылған жаңа қәбирине апарып қойды. Соңынан үлкен бир тасты домалатып, қәбирдің аўзына қойды да, сол жерден кетип қалды. ⁶¹ Мағдалалы Мәриям менен басқа Мәриям сол жерде, қәбирдің қарсысында отырған еди.

Қәбирди қарауыллау

⁶² Келеси күни, яғный яхудийлердің таярлық күнинен [‡] кейинги дем алыс күни ^{††} бас руұханийлер менен парисейлер Пилаттың алдына жыйналып, ⁶³ оған:

– Тақсыр! Ана өтирикшинің тири ўақтында: «Мен үш күннен кейин қайта тирилемен», – дегени есимизге түсти. ⁶⁴ Сонлықтан да, шәкиртлери түнде келип, Оны урлап алып кетип, халыққа: «Ол өлимнен қайта тирилди», – деп айтпауы ушын, Оның қәбирин үш күнге дейин қарауыллауға буйрық бериң. Олай етпесек, соңғы жалған бұрынғысынан да бетер болады, – деди.

⁶⁵ Пилат оларға:

– Сақшылар бар-ғо. Барып, қәбирди өз билгенлериңизше гүзетиндер, – деди.

⁶⁶ Олар барып, тасқа мөр басты да, қәбирге сақшы қойды.

[‡] Яғный: жума күни. Шемби күни болған дем алыс күни ушын таярлық көрилетуғын күн. ^{††} Дем алыс күни – шемби күни.

Жигирма сегизинши бап

Ийсаның қайта тирилиуи

28 Яхүдийлердин дем алыс күни өткеннен соң, екшемби күни таң сәхәрде мағдалалы Мәриям хәм басқа Мәриям қәбирди көриўге келди. ² Бирден жер қатты силкинип, Қудайдың периштеси аспаннан түсип келди де, қәбирдин аўзындағы тасты домалатып алып таслап, оның үстине отырды. ³ Периштениң түси жылдырымдай болып, кийими қардай аппақ еди. ⁴ Сақшылар оннан қатты қорқып қалтырасты хәм өли сыяқлы болып, жаны қалмады.

⁵ Периште ҳаялларға:

– Қорқпаңлар! Атанақ ағашқа шегеленген Ийсаны излеп келгенлериңизди билемен. ⁶ Ол бул жерде жоқ. Өзиниң айтқанындай, Ол қайта тирилди. Барып, Оның жатқан жерин көриңлер. ⁷ Хәзир тез Оның шәкиртлерине барып: «Ийса өлимнен қайта тирилипти! Ол сизлерден бурын Галилаға барады. Оны сол жерде көресизлер!» – деп айтып барыңлар. Мениң сизлерге айтатуғыным усы, – деди.

⁸ Хаяллар биресе қорқысып, биресе қатты қуўанысып, қәбирден тез шықты да, Оның шәкиртлерине хабарды жеткизиў ушын асығып жуўырып кетти.

⁹ Күтилмегенде Ийса олардың алдынан шығып:

– Ассалаўма әлейкум! – деди.

Олар жақынлап келди де, Ийсаның аяғын қушақлап, Оған табынды. ¹⁰ Сонда Ийса оларға:

– Қорқпаңлар! Мениң туўысқанларыма барып айтыңлар, Галилаға барсын. Олар Мени сол жерде көреді, – деди.

Сақшылардың хабары

¹¹ Хаяллар жолда жүргенде сақшылардың гейбиреўлери қалаға барып, болған ўақыяның барлығын бас руўханийлерге айтып берди. ¹² Бас руўханийлер ақсақаллар менен жыйналысып кеңести де, әскерлерге көп ақша берип:

¹³ – «Түнде бизлер уйықлап атырғанымызда шәкиртлери келип, Оны урлап алып кетти», – деп айтыңлар. ¹⁴ Егер бул хабар хәкимниң қулағына жетсе, бизлер оның менен келисип, сизлерди хәр қандай бәледен сақлап қаламыз, – деди.

¹⁵ Әскерлер ақшаны алып, олардың үйретиуи бойынша иследи. Ал усы сөз яхүдийлердин арасында бүгинги күнге дейин кең тарқалған.

Уллы тапсырма

¹⁶ Он бир шәкирти Галилаға, Ийсаның өзлерине айтқан таўына барды. ¹⁷ Олар Ийсаны көргенде, Оған табынды, бирақ гейбиреўлери гүманланды.

¹⁸ Сонда Ийса олардың қасына келип:

– Маған аспанда да, жерде де пүткил бийлик берилген. ¹⁹ Сонлықтан да барып, барлық миллетлерди Маған шәкирт қылыңлар: оларды Әкениң, Улдың хәм Мухаддес Руўхтың аты менен шомылдырып, ²⁰ Мениң сизлерге буйырғанларымның хәммесин орынлаўды оларға үйретиңлер. Минекей, Мен дүньяның ақырына дейин хәмме ўақыт сизлер менен бирге боламан! – деди.

Марк

Бул Хош Хабарды Юхан Марк жазған. Ол китапты яхудий емеслерге, яғный римлилерге хәм басқа миллет адамларына қарата жазған болыуы мүмкин. Себеби китапта яхудийлердің үрп-әдетлери хәм арамейше сөзлердің мәнислери түсиндириледи.

Марк Ийсаны Өз бийлиги менен хәрекет еткен Қудайдың Улы сыпатында сүүретлейди. Ийсаның бийлиги тәлим бергенде, жинлерди қуып шығарғанда хәм адамлардың гүналарын кеширгенде белгили болатуғыны хәққында сөз етеди.

Және де усы китаптағы 10:45 та Ийсаның Өзи: «Адам Улы да Өзине хызмет еттирүүге емес, ал Өзи хызмет етип, көплердің қутқарылуы ушын Өз жанын қурбан етиүүге келди», – деп айтқанындай, Марк Ийсаны барлық адамларды гүнадан азат қылуы ушын Қудай жиберген хызметши сыпатында көрсетеди.

Биринши бап

Яқыяның жол таярлауы

1 Қудайдың Улы Ийса Масихтың [†] Хош Хабарының басланыуы. ² Ийшая пайғамбардың китабында былай деп жазылған: «Мине, Мен хабаршымды алдыңнан жиберемен, Ол Сениң баратуғын жолыңды таярлап қояды ^{††}.

³ Шөл далада бақырған биреудің дауысы шығады:

„Ийемизге жол таярлаңлар, Оның жолларын дүзетіңдер!“ [‡]

⁴ Яқыя шөл далаға келип, адамларды суўға шомылдырды ^{‡†}. Оларға гүналарының кеширилиуи ушын тәубеге келиўди хәм суўға шомылдырылуы жәриялап жүрди. ⁵ Сонда пүткил Яхудия үлкесиниң халқы хәм Ерусалим турғынларының хәммеси оған барып, гүналарын мойынлады хәм Иордан дәрьясында шомылдырылды.

⁶ Яқыя түйе жүнинен кийим кийген, белин тери қайыс пенен буўған болып, шегиртке хәм жабайы хәррениң палы менен аўқатланатуғын еди. ⁷ Ол халыққа жәриялап:

– Мениң изимнен меннен де құдиретли Биреу киятыр. Мен ийилип, Оның аяқ кийиминиң бауын шешийге де ылайықты емеспен. ⁸ Мен сизлерди суў менен шомылдырдым, ал Ол сизлерди Мухаддес Руўх ^{‡†} пенен шомылдырады, – деди.

Ийсаның шомылдырылуы

⁹ Сол күнлери Ийса Галила үлкесиндеги Насыра қаласынан келип, Иордан дәрьясында Яқыяның

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыушы. ^{††} Малахия 3:1. [‡] Ийшая 40:3. ^{‡†} Шомылдырыу – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға бериуиниң нышаны. ^{‡‡} Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

қолынан шомылдырылды. ¹⁰ Ийса суўдан шығыўдан-ақ, аспанның ашылғанын хәм Мухаддес Руўхтың кептердей Өзиниң үстине түскенин көрди.

¹¹ Сонда аспаннан:

– Сен – Мениң сүйикли Улымсаң, Мен Саған ырзаман! – деген саза еситилди.

¹² Соннан соң, дәрриу Мухаддес Руўх Ийсаны шөлге апарды. ¹³ Ийса шөлде қырық күн болып, шайтан тәрәпинен сыналды. Ол жабайы хайуанлар арасында болды хәм периштелер Оған хызмет етти.

Ийсаның шәкиртлерин таңлауы

¹⁴ Яқыя қамаққа алынғаннан кейин, Ийса Галила үлкесине келди хәм Қудайдың Хош Хабарын жәриялап:

¹⁵ – Уақыт болды, Қудай Патшалығы жақынлады. Тәубе етип ^{‡†}, Хош Хабарға исениңдер! – деди.

¹⁶ Ийса Галила теңизиниң жағасы менен баратырғанда, теңизге аў салып жүрген Симонды хәм оның иниси Андрейди көрди. Олар балықшылар еди. ¹⁷ Ийса оларға:

– Мениң изиме ериңдер! Мен сизлерди адамларды Қудайдың жолына түсириушилер ^{‡‡} қыламан, – деди.

¹⁸ Олар дәрриу аўларын таслап, Оның изине ерди.

¹⁹ Ийса бираз жүргеннен соң, Зебедейдің улы Яқыпты хәм оның иниси Юханды көрди. Олар қайықта аўларын жамап отырған еди. ²⁰ Ийса дәрриу оларды да шақырды. Олар да әкеси Зебедейди жумысшылар менен қайықта қалдырып, Ийсаның изине ерди.

Ийсаның жаўыз руўхлы адамға шыпа бериуи

²¹ Олар Капарнахум қаласына келди. Дем алыс күни [§] болғанда Ийса дәрхал мәжилисханаға ^{§†} кирип, адамларға тәлим бере баслады. ²² Адамлар

^{‡††} Тәубе етиу – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиу. ^{‡‡‡} Сөзбе-сөз: адамларды аўлайтуғын балықшылар. [§]

Оның тәлиминен таң қалысты, себеби Ол диний муғаллимдер сияқты емес, ал Өз бийлигі менен тәлім берді.

²³ Сол уақытта олардың мәжилисханасында жауыз рухлы бір адам болып, ол:

²⁴ – Насыралы Ийса! Бизлер менен не жұмысың бар? Сен бизлерді жоқ етіуге келдің бе? Сениң ким екеніңді билемен, Сен – Құдайдың Мухаддесісең! – деп бақыра баслады.

²⁵ Бирақ Ийса жауыз рухқа кейіп:

– Үніңді өшир де, оннан шығып кет! – деди.

²⁶ Жауыз рух адамды қалтыратты да, қатты бақырып, оннан шығып кетті. ²⁷ Хәмме таң қалысып, өз ара:

– Бул не? Бул қандай құдіретлі жаңа тәлімат? Оның буйрығына жауыз рухлар да бойсынады-ғо, – десті.

²⁸ Ийса хаққында хабар тез арада пүткіл Галила үлкесінің хәмме жеріне тарқалды.

Ийсаның көп адамларға шыпа беріуі

²⁹ Мәжилисханадан шығуыдан-ақ, Ийса Яқып хәм Юхан менен бирге Симон хәм Андрейдің үйіне келді. ³⁰ Симонның қәйін енесінің ыссылығы көтеріліп, ауырып жатырған еді. Олар Ийсаға ол хаққында дәрриу айтып берді. ³¹ Ийса хааялдың қасына барып, қолынан услап турғызғанда, оның ыссылығы түсіп, оларға хызмет етті.

³² Қуяш батып кеш түскенде, адамлар Ийсаға барлық ауырған хәм жин урғанларды алып келді. ³³ Пүткіл қала халқы есик алдына жыйналды. ³⁴ Ол хәр түрлі ауырыу менен ауырған көп адамларға шыпа берді хәм көп жинлерді қуып шығарды. Ийса жинлердің сөйлеуіне рухсат бермеді, өйткени жинлер Оның ким екенін билетуғын еді.

Ийсаның Галиладағы ұазы

³⁵ Таң азанда Ийса ерте турып, үйден шықты. Бир Өзи аулақ жерге кетіп, сол жерде дуа етті.

³⁶ Симон хәм оның қасындағылар Оны ізлеп шықты. ³⁷ Оны тапқаннан соң, Оған:

– Хәмме Сени ізлемекте, – десті.

³⁸ Ол жууап беріп:

– Жүріңдер, жақын жайласқан қалаларға барайық. Мен ол жерлерде де ұаз айтыуым керек, себеби Мен сол ушын келгенмен, – деди.

³⁹ Солай етіп, Ийса пүткіл Галила үлкесін аралап, олардың мәжилисханаларында ұаз айтып, жинлерді қуып шығарды.

Ийсаның мақау кесел болған адамға шыпа беріуі

⁴⁰ Мақау кесел болған бир адам Ийсаға келип, Оның алдында дизе бүкті хәм Оннан:

Сөзбе-сөз: шемби күні. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердің дем алыс күні. Št Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердің Құдайға хызмет ететуғын хәм Құдайдың сөзін үйренетуғын орны.

– Егер Сен қәлесен, мени мақау кеселден тазалай аласаң-ғо, – деп өтинді.

⁴¹ Ийсаның жаны ашып, қолын созып, оған тийгизді де:

– Қәлеймен, тазалан! – деди.

⁴² Дәрхал сол адамның мақау кесели кетіп, тазаланды. ⁴³ Ийса қатаң ескертіп, оны дәрхал жиберді де:

⁴⁴ – Абайла, хеш кимге хеш нәрсе айтыушы болма! Бирақ руханийге барып өзинді көрсет те, мақау кеселден тазаланғаныңды адамларға дәлиллеу ушын, Мууса буйырған құрбанлықты бер, – деди.

⁴⁵ Бирақ ол барып, болған уақыяның хәммесін жар салып айта баслады. Сол себепли, Ийса енді қалаға ашық кире алмайтуғын болды хәм қала сыртындағы далаңлықта турды. Сонда да халық Оған хәр тәрептен келе берді.

Екинши бап

Ләң адамның шыпа табыуы

2 Бир неше күннен кейін, Ийса және Капарнахумға қайтып келгенде, адамлар Оның үйде екенін еситті. ² Көп адам жыйналғанлықтан, есик алдында да орын қалмады. Ийса оларға Құдайдың сөзін айтты. ³ Сонда Оған төрт адам бир ләң адамды көтерип алып келді. ⁴ Бирақ адам көп болғанлықтан, Ийсаға жақынласа алмады.

Сонлықтан олар Ийса болған үйдің төбесін ашып, ләң адамды төсеги менен төменге түсирді. ⁵ Ийса олардың исенимін көріп, ләң адамға:

– Балам, гүналарың кеширилди! – деди.

⁶ Сол жерде бир неше диний муғаллимдер отырған еді, олар ишлеринен: ⁷ «Ол неге Құдайға тил тийгизіп тур? Гүналарды жалғыз Құдайдан басқа ким кешире алады?» – деп ойлады.

⁸ Ийса олардың не ойлағанын дәрриу билип:

– Ишлериңизден неге бундай нәрселерді ойлап тұрсызлар? ⁹ Ләң адамға нени айтыу аңсатырақ: «Гүналарың кеширилди», – деу ме ямаса «Орныңнан турып, төсегиңди алып жүр», – деу ме?

¹⁰ Бирақ, Адам Улының † жер бетінде гүналарды кешириуге бийлиги бар екенін билип қойыңлар, – деди де, ләң адамға: ¹¹ – Саған айтаман: орныңнан тур да, төсегиңди алып, үйіңе бар! – деди.

¹² Адам орнынан турды да, дәрриу төсегін алып, адамлардың көз алдында шығып кетті. Хәмме таң қалысты хәм Құдайды мақтап:

– Бизлер хеш қашан бундай нәрсені көрген жоқпыз, – десті.

Лебийдің шәкирт болыуы

¹³ Ийса және теңиз жағасына барғанда, халық Оның қасына келді хәм Ол адамларға тәлім берді. ¹⁴ Ийса кетіп баратырып, салық кеңсесінде отырған Алпейдің ұлы Лебийди көрді де, оған:

† Адам Улы – Ески Келисимде үәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

– Мениң изиме ер! – деди.
 Ол орнынан турып, Ийсаның изине ерди.
¹⁵ Ийса Лебидиң үйинде дастурхан басында отырғанда, көп салықшылар менен гүнакарлар Ол хәм Оның шәкиртлери менен бирге аўқат жеди. Өйткени Оның изине ериўши бундай адамлар көп еди. ¹⁶ Парисейлер † арасындағы диний муғаллимлер Оның гүнакарлар хәм салықшылар менен бирге ас ишип отырғанын көрип, Оның шәкиртлерине:
 – Ол неге салықшылар хәм гүнакарлар менен бирге ас ишип отыр? – деди.
¹⁷ Буны еситкен Ийса:
 – Шыпакерге дени саўлар емес, ал аўырыўлар мүтәж. Мен ҳақ адамларды емес, ал гүнакарларды шақырыў ушын келдим, – деди.

Ораза ҳаққында сораў

¹⁸ Яқыяның хәм парисейлердиң шәкиртлери ораза тутатуғын еди. Айырым адамлар Ийсаға келип:
 – Яқыяның хәм парисейлердиң шәкиртлери ораза тутады, ал Сениң шәкиртлериң неге ораза тутпайды? – деп сорады.
¹⁹ Ийса оларға:
 – Тойға келгенлер күйеў олар менен бирге болған ўақытта ораза тута ала ма? Күйеў өзлери менен бирге болса, олар ораза тута алмайды. ²⁰ Бирақ, олардан күйеўди тартып алып кетилетуғын күнлер келеди, олар сонда, сол күнлери ораза тутады.
²¹ Хеш ким ески кийимге жаңа таўардан жамаў жамамайды. Олай етсе, жаңа жамаў ески кийимнен жыртылып қалып, жыртық бурынғысынан бетер болады. ²² Хеш ким жаңа шарапты ески меске қуймайды. Олай етсе, жаңа шарап ески мести жарып, шарап та ағып кетеди, мес те бузылады. Жаңа шарап жаңа меске қуйылыўы тийис, – деди.

Дем алыс күни ҳаққында сораў

²³ Бир дем алыс күни Ийса бийдай атызының арасынан өтип баратырғанда, шәкиртлери жол бойы бийдайдың масақларын үзе баслады.
²⁴ Парисейлер Ийсаға:
 – Қара, олар не ушын дем алыс күнинде ислеўге болмайтуғын исти ислеп атыр, – деди.
²⁵ Ийса оларға:
 – Өзи де, қасындағылар да аўқатқа мүтәж болып аш қалғанда, Даўыттың не ислегенин сизлер хеш оқымағансызлар ма? ²⁶ Ол бас руўханий Абиятардың заманында Қудайдың Үйине кирип, тек руўханийлерге ғана жеўге болатуғын, Қудайға арналған нанларды өзи де жеген, қасындағыларға да берген емес пе? – деди.
²⁷ Ол және:

† Парисейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топары.

– Адам дем алыс күни ушын емес, ал дем алыс күни адам ушын жаратылған. ²⁸ Сонлықтан Адам Улы дем алыс күниниң де ийеси, – деди.

Үшинши бап

Ийсаның қолы ләң адамға шыпа берийи

3 Ийса және мәжилисханаға кирди. Ол жерде қолы ләң бир адам бар еди. ² Гейбиреўлер Ийсаны айыпламақшы болып, дем алыс күни †† сол адамға шыпа бермес пе екен деп, Оны аңлыды.
³ Ийса қолы ләң адамға:
 – Ортаға шық, – деди. ⁴ Соңынан олардан: – Нызам бойынша дем алыс күни не ислеген дурыс: жақсылық па ямаса жаманлық па? Адамның жанын қутқарыў ма ямаса набыт қылыў ма? – деп сорады.
 Бирақ олар үндемеді. ⁵ Ийса оларға ашыўлы нәзер таслап, олардың тас баўырлығына қыйналды хәм сол адамға:
 – Қолыңды соз, – деди.
 Ол қолын созғанда, қолы бурынғыдай сап-саў болып қалды. ⁶ Бирақ парисейлер сыртқа шығып, Ийсаны жоқ қылыў туўралы Хиродтың адамлары менен дәрриў тил бириктире баслады.

Теңиз жағасындағы халық

⁷ Ийса Өз шәкиртлери менен теңиздиң жағасына шықты. Оған Галиладан көп халық ерип жүрди.
⁸ Яхудиядан, Ерусалимнен, Идумеядан, Иорданның арғы жағасынан хәм Тир менен Сидон этирапынан жүдә көп адамлар Оның ислеген ислери ҳаққында еситип, Оған келди. ⁹ Халық көп жыйналғанлықтан, Өзин тығылыстырмасын деп, Ийса шәкиртлерине қайық таярлаўды тапсырды. ¹⁰ Себеби Ол көп адамларға шыпа бергенликтен, аўырыў адамлардың хәммеси Оған қолларын тийгизбекши болып, этирапына тығылысты. ¹¹ Хәр қашан жаўыз руўхлар Ийсаны көргенде, Оның алдына жығылып:
 – Сен – Қудайдың Улысаң! – деп бақырысатуғын еди.
¹² Бирақ Ол Өзиниң ким екенлигин ашық айтыўды оларға қатаң қадаған ететуғын еди.

Ийсаның он еки елшисин таңлаўы

¹³ Ийса таўға шығып, Өзи қәлеген адамларды шақырғанда, олар Оның қасына келди. ¹⁴ Өзи менен бирге болыў ушын, Қудайдың сөзин жәриялаўға жиберийи ушын хәм жинлерди қуўып шығарыўға бийлик берийи ушын он екисин таңлады.
¹⁶ Ийса тайынлаған он еки елши мыналар еди: Ол Петр деп атаған Симон, ¹⁷ Ийса Боанергес, яғный «гүлдирмаманың балалары» деп атаған Зебедейдиң уллары Яқып хәм Юхан, ¹⁸ Андрей, Филип, Бартоломей, Матта, Томас, Алпейдиң улы

†† Сөзбе-сөз: шемби күни.

Яқып, Тадей, Ұатансүйер † Симон¹⁹ хәм кейин Ийсаға сатқынлық ислеген Яхуда Исқариот.

Ийса хәм Белзевул

²⁰ Соңынан Ийса үйге киргенде, және көп халық жыйналып, Оған хәм шәкиртлерине аұқатланыуға мүмкиншилик болмай қалды. ²¹ Ийсаның үй-иши буны еситип, Оны алып кетиу ушын келди. Өйткени адамлар: «Ол есинен аұыпты», – деген еди.

²² Ерусалимнен келген диний муғаллимлер:

– Онда Белзевул-шайтан бар. Ол жинлерди жинлердиң баслығының күши менен қууып шығарып жүр, – дести.

²³ Сонда Ийса оларды Өзине шақырып алып, оларға тымсаллар менен сөйлей баслады:

– Шайтанды шайтан қалай қууып шығара алады?

²⁴ Егер бир патшалық өз ишинен бөлинсе, ол қулайды. ²⁵ Бир үй өз ишинен бөлинсе, ол қулайды.

²⁶ Егер шайтан өзине өзи қарсы шығып, өз ара бөлинсе, онда оның патшалығының қулап, тамам болатуғын уақтының жеткени.

²⁷ Хеш ким де күшли адамның үйине кирип, мал-мүлкин тонай алмайды. Тек оны байлағаннан кейин ғана оның үйин тонай алады-ғо.

²⁸ Сизлерге шынын айтып турман: адамлардың хәр қандай гүнасы да, тил тийгизиулері де кешириледі. ²⁹ Бирақ ким де ким Мухаддес Рууққа тил тийгизсе, хеш қашан кеширилмейди. Ол мәңгиге гүналы болады. ³⁰ Ийса бул сөзлерди адамлардың: «Онда жауыз рууқ бар», – дегени себепли айтты.

Ийсаның анасы хәм тууысқанлары

³¹ Сонда Ийсаның анасы хәм тууысқанлары келди. Олар үйдиң сыртында турып, адам жиберип, Оны шақыртты. ³² Әтирапында отырған аламан Ийсаға:

– Сениң анаң менен тууысқанларың келип, Сени сыртта шақырып тур, – дести.

³³ Ийса оларға жууап қайтарып:

– Мениң анам ким, тууысқанларым кимлер? – деди де, ³⁴ әтирапында отырғанларға қарап: – Мине, Мениң анам хәм тууысқанларым! ³⁵ Ким де ким Қудайдың еркин орынласа, Мениң тууысқаным да, анам да – сол, – деди.

Төртинши бап

Туқым себиуши тууралы тымсал

4 Ийса және теңиз жағасында тәлим бере баслады. Әтирапына жүдә көп халық жыйналғанлықтан, теңиздеги қайыққа минип отырды, ал халық теңиздиң жағасында, жерде болды. ² Ол халыққа тымсаллар менен көп нәрселерди үйретип, былай деди:

³ – Тыңлаңлар: бир туқым себиуши туқым себиуге шығыпты. ⁴ Ол сепкенде, туқымлардың гейбиреулері жол шетине түсипти. Қуслар ушып келип, оларды шоқып жеп қойыпты.

⁵ Гейбиреулері топырағы аз болған таслаққа түсип, жер терең болмағанлықтан тез көгерип шығыпты.

⁶ Бирақ күн шыққаннан соң солып, тамырсыз болғанлықтан, қуурап қалыпты. ⁷ Гейбиреулері тикенлер арасына түсипти. Тикенлер өскеннен соң, оларды туншықтырып таслапты хәм олар зүрәт бермепти. ⁸ Ал басқалары өнимли жерге түсип, көгерип өсип шығыпты хәм гейбиреуі отыз, гейбиреуі алпыс, гейбиреуі жүз еседен зүрәт берипти.

⁹ Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

Тымсалдың мақсети

¹⁰ Ийса жалғыз қалғанда, он еки шәкирти хәм басқалар оннан тымсаллар хаққында сорады.

¹¹ Ийса оларға былай деди:

– Қудай Патшалығының сырын билиу сизлерге берилген. Ал сырттағы басқа адамларға хәммеси тымсаллап айтылады. ¹² Солай етип:

«Олар қараса да көрмейди,

Еситсе де түсинбейди,

Қайтып келип, кеширилмейди» ††.

Туқым себиуши тууралы тымсалдың түсиндирилиуі

¹³ Ийса оларға былай деди:

– Сизлер бул тымсалды түсинбейсизлер ме? Онда басқа барлық тымсалларды қалай түсинесизлер?

¹⁴ Туқым себиуши Қудайдың сөзин себеди. ¹⁵ Гейбир адамлар жол шетине себилген туқымларға уқсайды, олар Қудайдың сөзин еситиуден-ақ, шайтан келип, олардың кеулине себилген сөзди алып кетеди. ¹⁶ Базылар таслақ жерге себилген туқымларға уқсайды. Олар сөзди еситкен уақытта-ақ оны қууаныш пенен қабыл етеди. ¹⁷ Бирақ тамырсыз болғанлықтан турақсызлық етип, сөз ушын азап шегіуге ямаса қуудаланыуға туура келгенде, тез исенимнен қайтады.

¹⁸ Айырымлар тикенлер арасына себилген туқымларға уқсайды. ¹⁹ Олар сөзди еситсе де, бул дүньяның тәшиуишлері, байлыққа алданыу хәм басқа да хәуес болыулар сөзди туншықтырады, сонлықтан олар зүрәт бермейди. ²⁰ Ал басқалары өнимли жерге себилген туқымларға уқсайды. Олар сөзди еситип, оны қабыл етеди хәм зүрәт береді: биреулері отыз, биреулері алпыс, биреулері жүз еседен береді.

²¹ Ийса оларға және былай деди:

– Ким шыраны ыдыстың ямаса кәттиң астына қойыу ушын әкеледи? Керисинше, оны шыра қойғышқа қойыу ушын әкелмей ме? ²² Себеби ашылмайтуғын хеш қандай сыр, билинбейтуғын

† Ямаса: кананлы.

†† Ийшя 6:9-10.

хеш қандай жасырын нәрсе жоқ. ²³ Еситиуіге қулағы бар еситсин!

²⁴ Ийса дауам етип, оларға былай деди:

– Еситкенлериңізге кеуіл аударыңлар! Сизлер қандай өлшем менен өлшеп берсеңдер, Құдай да сизлерге сондай өлшем менен өлшеп береді. Хәтте, сизлерге қосымша етип те береді. ²⁵ Кимде бар болса, оған қосымша етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оның бары да тартып алынады.

Өсип турған туқым тууралы тымсал

²⁶ Соң Ийса:

– Аспан Патшалығы [†] мынаған уқсайды: бир адам жерге туқым сеуипти. ²⁷ Ол түн болғанда уйықлапты, күндиз болғанда ояныпты: бирақ туқымның қалай көгерип өскенин билемпти. ²⁸ Өйткени жер өз-өзинен зүрәат береді: дәслеп көк шығып, соңынан масақ, ал оннан соң масақ ишінде дән өнеди. ²⁹ Ал егин писип жетилискенде, сол адам дәрриу орыуға кириседи, себеби орыу мәхәли келди, – деди.

Қышқыл туқым тууралы тымсал

³⁰ Ийса тағы былай деди:

– Құдай Патшалығын неге уқсатайық? Оны қандай тымсал менен түсиндириуіге болады? ³¹ Ол қышқыл туқымға ^{††} уқсайды. Жерге себилгенде, бул туқым жер жүзиндеги барлық туқымлардың ең кишиси болады. ³² Бирақ ол себилгеннен соң өсип, шақалары жайылып, барлық шөптерден үлкен болады хәм оған аспан қуслары ушып келип, саялы шақаларына уя салады.

³³ Ийса усындай көп тымсаллар менен халыққа түсине алғанынша сөз айтты. ³⁴ Оларға тымсалсыз хеш нәрсе айтпады, ал шәкиртлерине аұлақта хәммесин түсиндирди.

Ийсаның дауылды тоқтатыуы

³⁵ Сол күни кеште Ийса шәкиртлерине:

– Теңиздің арғы жағасына өтейик, – деди.

³⁶ Олар халықты қалдырып, Ийсаны отырған қайығы менен алып кетти. Оның менен бирге басқа қайықлар да бар еди. ³⁷ Сонда күшли дауыл көтерилип, толқынлар қайықты соққылағанда, қайық сууға тола баслады. ³⁸ Ал Ийса қайықтың артқы жағында басына дастық салып, уйықлап атыр еди. Шәкиртлери Оны оятып:

– Устаз! Бизлер өлетуғын болдық-ғо, бул Саған бәри бир ме? – деди.

³⁹ Сонда Ол турды да, самалға тыйым салып, теңизге:

– Тоқта! Тынышлан! – деп буйырды.

Сонда самал тоқтап, ауыр тынышлық орнады.

⁴⁰ Ийса оларға:

– Неге буншама қорқасызлар? Еле исенимлериңіз жоқ па? – деди.

⁴¹ Бирақ олар қатты қорқысып, бир-бирине:

– Самалды да, теңизди де Өзине бойсындыратуғын бул ким? – дести.

Бесинши бап

Ийсаның жин урған адамға шыпа беріуі

5 Олар теңиздің арғы жағасындағы Гадара үлкесине келди. ² Ийса қайықтан түскенде, дәрриу Оның қарсы алдынан қәбирлердің арасы менен киятырған жауыз рууққа шалынған адам шықты. ³ Бул адам қәбирлер арасында жасап, оны хеш ким шынжыр менен де байлап таслай алмаған еди. ⁴ Неше рет шынжырласа да, кисенлесе де, ол хәр қашан шынжырларды үзип, кисенлерди сындырып таслайтуғын еди. Оны бойсындырууға хеш кимнің күши жетпейтуғын еди. ⁵ Ол күни-түни қәбирлер арасында хәм таудың етеклерінде бақырып, өзін таслар менен жарақатлайтуғын еди.

⁶ Узақтан Ийсаны көрген ол жууырып келди де, аяғына жығылып:

⁷ – Құдиретли Құдайдың Улы – Ийса! Мениң менен не жумысың бар? Құдай ушын өтинемен, мени қыйнама! – деп қатты бақырды.

⁸ Өйткени Ийса: «Хәй, жауыз рууқ, бул адамнан шығып кет!» – деген еди.

⁹ Сонда Ийса оннан:

– Атың ким? – деп сорады.

Ол:

– Мениң атым үлкен топар [‡], себеби бизлер көппиз, – деди ¹⁰ хәм өзлерин бул жерден басқа жаққа жибермеуін өтинип, Оған қатты жалынды.

¹¹ Сол жердеги таудың етегинде үлкен шошқа падасы жайылып жүрген еди. ¹² Жауыз рууқлар Ийсаға жалынып:

– Бизлерди сол шошқаларға жибер, оларға кирейик, – деди.

¹³ Ийса оларға рухсат етті. Сонда жауыз рууқлар сол адамнан шығып, шошқаларға кирди хәм еки мыңға шамалас шошқа падасы жууырысып, тик жардан теңизге түсти де, батып кетти.

¹⁴ Шошқа бағыушылар қашып кетип, қала хәм ауылларға барды да, болған уақыяны айтып берди. Адамлар не болғанын көриу ушын келди. ¹⁵ Олар Ийсаның қасына барып, бурын үлкен жин топары урған адамның ақыл-еси кирип, кийинип отырғанын көргенде қорқып қалысты. ¹⁶ Болған уақыяны көргенлер жин урған адамға хәм шошқаларға не болғанын оларға айтып берди.

¹⁷ Сонда адамлар Ийсадан олардың үлкесинен кетиуін өтине баслады.

¹⁸ Ийса қайыққа мингенде, жиннен азат болған адам Оған:

– Сениң менен бирге барайын, – деп жалынды.

[†] Аспан Патшалығы – Құдайдың Патшалығы. ^{††} Қышқыл туқым – горчица. Ең кишкене туқым.

[‡] Сөзбе-сөз: легион. Бир легион – Рим армиясында 6000 әскерден ибарат әскерий топар.

¹⁹ Бірақ Ийса оған рұхсат етпей:

– Үйіңе, жақынларыңның қасына қайт, Ийеміздің саған не ислегенін хәм Оның саған қандай мийрим-шәпәт көрсеткенін оларға айтып бер, – деди.

²⁰ Ол адам сол жерден кетип, Ийсаның оған не ислегенін Декаполиске барып жәриялай баслады. Еситкенлердің хәммеси таң қалысты.

Тирилген қыз хәм шыпа тапқан хаял

²¹ Ийса қайық пенен және арғы жағаға өткенде, этирапына көп адам жыйналды. Ол жағада тұрғанда, ²² Яир атлы мәжилисхана басшыларының бири келди. Ол Ийсаны көріп, аяғына жығылды да:

²³ – Кишкене қызым өлим төсегінде жатыр. Сен келип, оның үстине қолыңды қой, ол шыпа тауып, тири қалсын! – деп қатты жалынды.

²⁴ Ийса оның менен бирге кетти. Изине көп халық ерип, тығылыстырып жүрди.

²⁵ Сол жерде он еки жыл бойы қан кетип аұырған бир хаял бар еди. ²⁶ Ол талай шыпакерлерден көп азап шеккен еди хәм пүткіл мал-мүлкін сарплаған болса да хеш шыпа таппай, аұхалы бурынғысынан бетер болған еди. ²⁷ Хаял Ийса хәққында еситип, адамлардың арасы менен Оның арқа бетинен келди де, кийимине қолын тийгизди. ²⁸ Өйткени ол ишинен: «Оның кийимине ғана қол тийгизсем, шыпа табаман», – деген еди.

²⁹ Сол уақытта-ақ хаялдың қан кетиуі тоқтады хәм ол денесинің шыпа тапқанын сизди. ³⁰ Сонда Ийса Өзинен күш шыққанын дәрриу биліп, халыққа бурылды да:

– Мениң кийимиме ким қолын тийгизди? – деп сорады.

³¹ Шәкиртлери Оған:

– Халықтың Сени тығылыстырып киятырғанын көріп турып, неге: «Мениң кийимиме ким қол тийгизди», – деп сарайсаң? – деди.

³² Бірақ Ийса буны ким ислегенін көриу үшін, этирапына қарай баслады. ³³ Сонда өзине не болғанын билген хаял қорқып хәм қалтырап, Оның алдына келди де, аяғына жығылып, бар хәқыйқатты айтып берди. ³⁴ Ийса оған:

– Қызым! Исенимиң сени қутқарды. Тынышлық пенен бара бер, енди дәртиңнен азап шекпейсең, – деди.

³⁵ Ол еле усыларды айтып тұрғанда, мәжилисхана басшысының үйинен адамлар келип:

– Қызыңыз өлди. Енди неге Устаздың тынышын алып тұрсыз? – деди.

³⁶ Бірақ Ийса бул сөзлерди еситсе де, мәжилисхана басшысына:

– Қорқпа, тек исен, – деди.

³⁷ Ийса Өзине Петр, Яқып хәм оның иниси Юханнан басқа хеш кимнің ериуине рұхсат етпеди. ³⁸ Олар мәжилисхана басшысының үйине келгенде, дауыс шығарып қатты жыласып тұрған адамларды көрди. ³⁹ Ийса ишке кирип:

– Неге қайғырып, жылап тұрсызлар? Қыз өлген жоқ, ол тек уйықлап атыр, – деди.

⁴⁰ Олар Ийсаның үстинен күлди. Бірақ Ол хәммени шығарып жиберип, Өзи менен бирге қыздың ата-анасын хәм шәкиртлерин алып, қыз жатырған бөлмеге кирди. ⁴¹ Қыздың қолынан ұслап, оған:

– Талита куми! – деди. Бул: «Қызым, саған айтаман, түргел», – дегенди билдиреди.

⁴² Қыз дәрриу орнынан турып, жүре баслады: оның жасы он екиде еди. Буны көргенлер қатты таң қалысты. ⁴³ Ийса оларға бул хәққында хеш кимге айтпауларын қатаң буйырып, қызға аұқат беріуді тапсырды.

Алтыншы бап

Насыралылардың Ийсаны тән алмауы

6 Ийса сол жерден шығып, Өзи өскен қалаға келди. Оның изине шәкиртлери де ерди. ² Дем алыс күни [†] болғанда, Ол мәжилисханада тәлим бере баслады. Оны тыңлаған көп адамлар таң қалысып:

– Булардың бәрін Ол қаяқтан алған? Оған бундай даналықты ким берген? Усындай кәраматлар Оның қолы менен қалай исленбекте? ³ Ол ағаш устасы емес пе? Ол Мәриямның улы, Яқып, Иосес, Яхуда хәм Симонлардың ағасы емес пе? Оның қарындаслары да усы жерде, бизлердің арамызда емес пе? – десип, Оны тән алмады.

⁴ Ийса оларға:

– Қәдирленбейтуғын пайғамбар жоқ, ол тек өз ұатанында, ағайин-туұғанларының арасында хәм үйінде ғана қәдирсиз, – деди.

⁵ Ийса ол жерде тек бир неше аұырыу адамлардың үстине ғана қолын қойып, шыпа берди, бірақ басқа кәраматлар ислей алмады ⁶ хәм олардың исенимсизлигине хайран қалды.

Ийсаның он еки шәкиртин тапсырма беріуі

Соңынан Ийса сол этираптағы аұылларды аралап, тәлим берди. ⁷ Он еки шәкиртин шақырып алып, оларды екеу-екеуден жибере баслады хәм оларға жауыз руұхларды қуып шығарыуға бийлик берди. ⁸ Оларға:

– Жолға жалғыз таяқтан басқа хеш нәрсе: нан да, дорба да, қалталарыңызға ақша да алмаңлар, ⁹ аяқларыңызға аяқ кийим кийсеңдер де, артық кийим алмаңлар, – деп буйырды.

¹⁰ Ол және:

– Бир жерлерде қайсы үйге кирсеңиз, ол жерден шығып кеткениңизше, сол үйде болыңлар. ¹¹ Егер бир жерде сизлерди қабыл етпесе хәм сөзлериңизди тыңламаса, сол жерден шығып баратырып, оларға ескертиу ретінде, аяқларыңыздағы шаңды қағып кетинлер, – деди.

[†] Сөзбе-сөз: шемби күни.

¹² Шәкиртлер барып, халыққа тәўбе етиўди жәриялап жүрди ¹³ хәм көп жинлерди қуўып шығарып, көп аўырыў адамларды май менен сылап, оларға шыпа берди.

Шомылдырыўшы Яқыяның өлтирилиўи

¹⁴ Патша Хирод Ийса туўралы еситти, себеби Оның аты хәммеге белгили болған еди. Гейбиреўлер: «Бул – өлимнен қайта тирилген Шомылдырыўшы Яқыя, сонлықтан да Ол усындай кәраматлар ислемекте», – десе, ¹⁵ базылар: «Бул – Илияс», – дести. Тағы басқалар: «Ол – бурынғы пайғамбарлар сыяқлы, бир пайғамбар», – дести.

¹⁶ Ал буны еситкен Хирод:
– Мен басын кестирген Яқыя тирилип келипти, – деди.

¹⁷ Хирод өз иниси Филиптин хаялы Хиродияға үйленгенлиги себепли, адам жиберип, Яқыяны услатып байлатты да, оны қаматып таслады.

¹⁸ Өйткени Яқыя оған: «Туўысқаныңның хаялын алыўың нызамға туўры келмейди», – деген еди.

¹⁹ Ал Хиродия кек сақлап, Яқыяны өлтириўди ойлап еди, бирақ өлтире алмады. ²⁰ Себеби Хирод Яқыяның хақ хәм мухаддес адам екенин билип, оннан қорқып, оны қорғайтуғын еди. Ол Яқыяның сөзлерин еситкенде қатты тынышсызланса да, оларды қызығыўшылық пенен тыңлайтуғын еди.

²¹ Күнлердиң биринде қолайлы жағдай туўылды. Хирод туўылған күнинде сарай хәмелдарларына, әскербасыларға хәм Галила үлкесиниң басшыларына зыяпат берди. ²² Сонда Хиродияның қызы келип ойынға түсип, Хиродтың хәм оның қонақларының кеўлинен шықты. Хирод қызға:

– Меннен не тилесең де сора, беремен, – деди.

²³ Және де, қызға ант ишип:
– Не тилесең де, хәммесин беремен, патшалығымның ярымын да беремен, – деди.

²⁴ Қыз сыртқа шығып, анасына:

– Не сорайын? – деди.

Анасы:

– Шомылдырыўшы Яқыяның басын сора! – деди.

²⁵ Қыз дәрриў асығыслық пенен патшаға келди де:
– Маған тап хәзир Шомылдырыўшы Яқыяның басын алдырып, табаққа салып бериўиңизди қәлеймен, – деди.

²⁶ Патша буған қатты қыйналса да, өзи ант ишкенликтен хәм қонақлары себепли, қыздың тилегине қарсы тура алмады. ²⁷ Сонлықтан патша сол ўақытта-ақ жәлладын жиберип, Яқыяның басын әкелиўди буйырды. Жәллад барып, қамақта Яқыяның басын кести де, ²⁸ табаққа салып, қызға әкелип берди, ал қыз оны анасына берди. ²⁹ Буны еситкен Яқыяның шәкиртлери келип, оның денесин алып кетти де, қәбирге қойды.

Ийсаның бес мың адамды тойғызыўы

³⁰ Елшилер Ийсаның қасына қайтып келип, Оған барлығын: қандай ислер ислегенин хәм нелерди үйреткенин айтып берди. ³¹ Ийса оларға:

– Келиңлер, аўлақ жерге барайық, ол жерде сизлер бираз дем аласызлар, – деди.

Өйткени келип-кетиўшилер көп болғанлықтан, олардың аўқатланыўға да ўақты жоқ еди.

³² Сонлықтан да олар қайыққа минип, жалғыз өзлери елсиз жерге кетти.

³³ Бирақ көп адамлар олардың кетип баратырғанын көрди. Оларды танығанлықтан, барлық қалалардан шықты да, жаға бойлап жуўырысып, олардан бурын жетип келди. ³⁴ Ийса қайықтан түскенде соншама халықты көрип, оларға жаны ашыды. Себеби олар шопансыз қойларға уқсайтуғын еди. Сонлықтан Ийса оларға көп нәрселерди үйрете баслады. ³⁵ Кеш болғанда, Оның шәкиртлери қасына келип:

– Бул – бир елсиз жер, күн де кеш болды.

³⁶ Оларды тарқатып жибер, әтираптағы аўыл-елатларға барып, өзлерине азық сатып алсын, – деди.

³⁷ Ийса оларға жуўап берип:

– Оларға сизлер аўқат бериңлер! – дегенде, олар:

– Расында да, еки жүз динарға † нан сатып алып, халыққа жегизейик пе? – деди.

³⁸ Ийса оларға:

– Қанша наныңыз бар? Барып көриңлер, – деди.

Олар билип келип:

– Бес нан, еки балық бар екен, – дести.

³⁹ Сонда Ийса шәкиртлерине халықты топ-топқа бөлип, жасыл шөптин үстине отырғызыўды буйырды. ⁴⁰ Халық жүзден, елиўден топарға бөлинип отырды. ⁴¹ Ийса бес нан менен еки балықты алып, аспанға қарап Қудайға шүкирлик етті. Нанларды сындырып, халыққа тарқатыў ушын шәкиртлерине берди хәм еки балықты да барлығына үлестирди. ⁴² Олардың хәммеси жеп тойды. ⁴³ Аўысқан нан бөлеклерин хәм балықларды жыйнап, үлкен он еки себет толтырды. ⁴⁴ Нан жеген ер адам бес мыңға шамалас еди.

Ийсаның суўдың үсти менен жүриўи

⁴⁵ Буннан соң, дәрхал Ийса шәкиртлерине қайыққа миниўди хәм Өзинен бурын арғы жағадағы Бетсайдаға кетиўди буйырды. Ал Өзи халықты тарқатып жиберди. ⁴⁶ Оларды жибергеннен соң, дуўа етиў ушын таўға шықты. ⁴⁷ Кеш болғанда қайық теңиздиң ортасында болып, ал Ийсаның жалғыз Өзи жағада еди. ⁴⁸ Самал қарсы есип турғанлықтан, Ийса шәкиртлериңиң есиўге қыйналып атырғанын көрди. Таңғы төртлер шамасы Ийса теңиздиң үсти менен шәкиртлерине қарай жүрип, олардың қасынан өтейин деп те

† Бир динар – жумысшының бир күнлик ис хақысы.

қалды. ⁴⁹ Шәкиртлери теңиздің үсти менен киятырған Оны көргенде әрұақ деп ойлап, бақырысып жиберди. ⁵⁰ Өйткени хәммеси Оны көріп, қорқып қалысқан еди. Бирақ Ийса оларға дәрриу:

– Жигерлениңлер! Бул Мен-ғо, қорқпаңлар! – деди.

⁵¹ Сонда Ийса олардың қайығына минийден, самал тоқтады. Олар қатты таң қалысты. ⁵² Себеби олар нан менен болған кәраматты түсинбеген еди: кеуиллери соқыр еди.

⁵³ Ийса хәм Оның шәкиртлери теңиздің арғы жағасына өтип, Генесарет жерине келип тоқтады да, қайықты байлап қойды. ⁵⁴ Олар қайықтан түскенде, адамлар Ийсаны дәрриу танып, ⁵⁵ пүткіл дөгерекке жууырысты. Оның қай жерде екенлигин еситиуден, Оған ауырыу адамларды төсеклери менен әкеле баслады. ⁵⁶ Ол қай жерге келмесин: ауылларға ма, қалаларға ма, елатларға ма, адамлар ауырыуларды базар майданларына алып келди. Олар Ийсадан хеш болмаса кийиминиң шетине ғана қол тийгизиуғе рухсат сорады. Қол тийгизгенлердің хәммеси шыпа тапты.

Жетинши бап

Адамды не харамлайды?

7 Ийсаның қасына Ерусалимнен келген парисейлер хәм айырым диний муғаллимлер жыйналды. ² Олар Ийсаның шәкиртлериң айырымлары харам, яғный үрп-әдет бойынша жууылмаған қоллары менен ауқат жегенин көрди.

³ Өйткени парисейлер хәм барлық яхудийлер ата-бабаларынан қалған үрп-әдетлерин сақлап, қолларын жақсылап жумай турып ауқат жемейтуғын ⁴ хәм және де, базардан келип, жууынбағанша ауқатланбайтуғын еди. Олар басқа да көп дәстүрлерди сақлауды үрдис еткен. Мысалы: кесе, күзе, мыс қазанларды жуады.

⁵ Сонлықтан парисейлер менен диний муғаллимлер Ийсадан:

– Неге Сениң шәкиртлериң ата-бабалардан қалған үрп-әдетлерди орынламай, харам қоллары менен ауқат жейди? – деп сорады.

⁶ Ийса оларға:

– Сизлер, еки жүзлилер тууралы Ийшя пайғамбар мынадай деп дурыс болжаған: «Бул халық сыйлар Мени тили менен, Ал кеуиллери тур Меннен алыс.

⁷ Олар Маған босқа сыйынып, Адам ойлап тапқан парызларды үйретер» †.

⁸ Сизлер Қудайдың буйрығын таслап, адамлардың дәстүрлерин орынлап жүрсизлер, – деди.

⁹ Ийса оларға және:

– Сизлер өз дәстүрлериңизди сақлау ушын, Қудайдың буйрығын бийкарлауды ақылға мууапық деп есаплайсызлар. ¹⁰ Мууса: «Ата-анаңды хұрметле

† Ийшя 29:13.

††, ким де ким ата-анасына жаман сөз айтса, өлтирилсин» ‡, – деген. ¹¹ Бирақ сизлер: «Ким де ким әкесине ямаса анасына: „Саған беретуғынымды Қудайға құрбан (Қудайға арналған сый) еттим“, десе, ¹² сол адам ата-анасына хеш жәрдем бермесе де болады», – дейсизлер. ¹³ Солай етип, сизлер өз үрп-әдетлериңиз бенен Қудайдың сөзин бийкар етип, басқа да усы сыяқлы көп ислерди ислейсизлер, – деди.

¹⁴ Ийса халықты және Өзине шақырып алып былай деди:

– Мени хәммеңиз тыңлап, түсинип алыңлар.

¹⁵ Адамның ишине сырттан киретуғын хеш нәрсе оны харамлай алмайды, ал адамды оның ишинен шығатуғын нәрсе харамлайды. [16] ††

¹⁷ Ол халықтың қасынан кетип, үйге киргенде, шәкиртлери сол тымсал хәққинда сорады. ¹⁸ Ийса оларға:

– Еле сизлер де түсинбедиңлер ме? Адамның ишине сырттан киретуғын хеш нәрсе оны харамлай алмайтуғынын түсинбейсизлер ме?

¹⁹ Себеби ол оның кеулине емес, ал қарынына барып, соңынан сыртқа шығады, – деди.

Солай етип, Ийса хәр қандай азық-ауқаттың хадал екенин айтты.

²⁰ Ол және:

– Адамды оның ишинен шыққан нәрселер харамлайды. ²¹ Өйткени иштен, адамның кеулинен жаман ойлар, бузықшылық, урлық ислеу, адам өлтириу, ²² неке хадаллығын бузыу, нәпсиқаулық, жауызлық, алдау, азғынлық, күншиллик, масқаралау, менменлик, ақылсызлық шығады.

²³ Бул жаманлықлардың барлығы адамның ишинен шығып, оны харамлайды, – деди.

Сирофиникиялы хаялдың исеними

²⁴ Ийса сол жерден шығып, Тир †† үлкесине келди. Ол бир үйге кирди хәм буны хеш кимнің билгенин қәлемеди, бирақ жасырына алмады. ²⁵ Кишкене қызы жауыз рухқа шалынған бир хаял Ийса хәққинда еситип, дәрхал Оған келди де, аяғына жығылды. ²⁶ Бул – Сирофиникия елинде тууылған грек хаялы еди. Ол Ийсадан қызындағы жинди кууып шығарыуды өтинди. ²⁷ Ал Ийса оған:

– Биринши балаларды тойдырыу керек, балалардың нанын алып, ийтлерге таслау дурыс емес, – деди.

²⁸ Хаял жууап берип:

– Дурыс, Ийем. Бирақ ийтлер де дастурханнан түскен балалардың нанының усақларын жейди-ғо, – деди.

²⁹ Ийса оған:

– Усы жууабың ушын үйиңе қайта бер, қызыңнан жин шығып кетти, – деди.

†† Шығыу 20:12; Мухаддес Нызамды қайталау 5:16. ‡ Шығыу 21:17; Еремия 20:9. †† Басқа нускада мына аят бар: «Еситиуғе қулағы бар еситсин!» †† Басқа нускада: Тир хәм Сидон.

³⁰ Хаял үйине келгенде, қызының төсекте жатырғанын хәм оннан жиннің шығып кеткенин көрди.

Ийсаның хәм герең, хәм сақау адамға шыпа бериуи

³¹ Ийса Тир үлкесинен шығып, Сидон арқалы Декаполистиң үсти менен Галила теңизине қайтып келди. ³² Сол жерде адамлар Оған хәм герең, хәм сақау болған адамды алып келип, оның үстине қолын қойыуын өтинди. ³³ Ийса оны шетирек шығарып, кулақларына бармақларын тықты да, түкирип, қолын оның тилине тийгизди. ³⁴ Аспанға қарап гүрсинди де, оған:

– Еффата! – деди. Бул «ашыл» дегенди билдиреди.

³⁵ Сол уақытта-ақ адамның кулақлары ашылды хәм ол тилге кирип, дурыс сөйлей баслады. ³⁶ Ийса адамларға бул хаққында хеш кимге айтпауды буйырды. Бирақ Ол оларға қанша тыйым салса да, олар және де көбирек жая берди. ³⁷ Адамлар қатты таң қалысып:

– Ол хәммесин жақсы ислейди: гереңлерди еситетуғын, гүңелеклерди сөйлейтуғын қылады, – дести.

Сегизинши бап

Ийсаның төрт мың адамды тойғызыуы

8 Сол күнлери көп халық жыйналды. Олардың жейтуғын хеш нәрсеси болмағанлықтан, Ийса шәкиртлерин қасына шақырып алып:

² – Халыққа жаным ашып тур. Олар үш күннен бери Мениң қасымда болып, жейтуғын хеш нәрсеси жоқ. ³ Егер оларды аш халында үйлерине жиберсем, жолда хәлсиреп қалады. Және де, олардың гейбиреулерин узақтан келген-ғо, – деди.

⁴ Шәкиртлери Оған жууап берип:

– Ким усындай бир елсиз жерде соншелли адамды тойдырыу ушын нан таба алады? – деди.

⁵ Ийса олардан:

– Неше наныңыз бар? – деп сорады.

Олар:

– Жетеу, – деп жууап берди.

⁶ Сонда Ийса халыққа жерге отырыуды буйырды. Жети нанды алып, Қудайға шүкирлик етти хәм тарқатыу ушын, шәкиртлерине сындырып берди. Шәкиртлери халыққа тарқатты. ⁷ Оларда және бир неше киши балық та бар еди. Ийса Қудайға шүкирлик етип, оларды да тарқатыуды буйырды.

⁸ Халық жеп тойды хәм ауысып қалған бөлеклерди жыйнап, жети себет толтырды. ⁹ Ол жерде төрт мыңға шамалас адам бар еди. Ийса адамларды тарқатып жиберди ¹⁰ хәм шәкиртлери менен дәрриу қайыққа минип, Далманута үлкесине кетти.

Ийсадан кәраматлы белги көрсетиуин талап етиу

¹¹ Парисейлер Ийсаға келип, Оның менен тартыса баслады хәм Оны сынап көриу ушын, аспаннан

кәраматлы белги көрсетиуин талап етти. ¹² Ийса ауыр гүрсинип:

– Неге бул әулад кәраматлы белги талап етип атыр? Шынын айтып турман: бул әуладқа хеш қандай кәраматлы белги көрсетилмейди, – деди.

¹³ Соңынан оларды қалдырып, және қайыққа минди де, арғы жағаға кетти.

Парисейлердин хәм Хиродтың ашытқысы

¹⁴ Шәкиртлери өзлери менен бирге нан алыуды ұмытып кетип, қайықта тек ғана бир нан бар еди.

¹⁵ Ийса оларды ескерттип:

– Абайлаңлар, парисейлердин хәм Хиродтың ашытқысынан сақ болыңлар! – деди.

¹⁶ Олар:

– Нанымыз жоқ болғанлықтан усылай деди, – деп, өз ара сөйлесе баслады.

¹⁷ Ийса буну билип, олардан:

– Неге сизлер наныңыздың жоқлығын айтысып турсызлар? Елеге дейин көрмей хәм түсинбей турсызлар ма? Елеге дейин кеуиллериңиз соқыр ма? ¹⁸ Неге көзлериңиз бола тура көрмейсизлер, кулақларыңыз бола тура еситпейсизлер? Еслериңизде жоқ па? ¹⁹ Мен бес нанды бес мың адамға сындырып бергенімде, ауысқан бөлеклерди жыйнап неше себет толтырдыңлар? – деп сорады.

– Он еки, – деп жууап берди олар.

²⁰ Ийса және:

– Мен жети нанды сындырып, төрт мың адамға бөлистиргенімде, ауысқан бөлеклерди жыйнап неше себет толтырдыңлар? – деп сорады.

– Жети, – деп жууап берди олар.

²¹ Ийса оларға:

– Сонда еле де түсинбедиңлер ме? – деди.

Ийсаның Бетсайдада соқыр адамға шыпа бериуи

²² Ийса шәкиртлери менен Бетсайдаға келгенде, адамлар Ийсаға бир соқыр адамды әкелип, оған қолын тийгизиуин өтинди. ²³ Ийса соқыр адамның қолынан ушлап, оны ауылдың сыртына алып шықты. Оның көзлерине түкирип, оның үстине қолларын қойды да:

– Бир нәрсе көрип турсаң ба? – деп сорады.

²⁴ Ол қарап:

– Адамларды көрип турман. Олар жүрип баратырған тереклерге уқсайды, – деди.

²⁵ Сонда Ийса оның көзлерине және қолларын қойғанда, ол тигилип қарады да, шыпа тауып, хәммесин анық көре баслады. ²⁶ Ийса оны үйине жиберип, оған:

– Ауылға барма! – деди.

Петрдин Ийсаның Масих екенлигин мойынлауы

²⁷ Ийса Өз шәкиртлери менен Филип Кесариясындағы ауылларға кетти. Жол бойы шәкиртлеринен:

– Мени адамлар ким деп санайды? – деп сорады.

²⁸ Олар жууап берип:

– Биреулер Шомылдырыушы Яқыя, екіншілер Илияс, тағы басқалар пайғамбарлардың бири деседи, – деди.

²⁹ Ийса олардан:

– Ал сизлер Мени ким деп санайсызлар? – деп сорады.

Петр жууап берип:

– Сен – Масихсаң †, – деди.

³⁰ Сонда Ийса оларға Өзи хаққында хеш кимге айтпауды ескертти.

Ийса Өз өлими хәм қайта тирилиуи хаққында

³¹ Ийса Адам Улының көп азап шегип, ақсақаллар, бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер тәрепинен қабыл алынбай өлтирилетуғынын хәм үшінши күни қайта тирилиуи тийис екенлигин оларға үйрете баслады. ³² Ол бул хаққында ашық-айдын айтты. Бирақ Петр Оны шетке шақырып алып, қарсы сөйлей баслады. ³³ Ийса бурылып, Өзиниң басқа шәкиртлерине қарады да, Петрге қатаң жууап берип:

– Жоқ бол көзимнен, шайтан! Сен Құдайдың емес, ал адамның ислерин ойлап турсаң, – деди.

³⁴ Соңынан Ийса шәкиртлери менен халықты Өзине шақырып алып:

– Ким де ким Маған ергиси келсе, өзинен кешсин хәм өз атанақ ағашын арқалап, Мениң изиме ерсин. ³⁵ Себеби ким де ким өз жанын сақламақшы болса, оны жоғалтады. Ал ким де ким өз жанын Мен хәм Хош Хабар ушын жоғалтса, оны сақлап қалады. ³⁶ Адам пүткил дүньяны ийелеп алып, бирақ өз жанын жоғалтса, буннан оған не пайда?

³⁷ Ол өз жаны ушын қандай төлем бере алады?

³⁸ Егер ким де ким усы опасыз хәм гүнакар әуладта Меннен хәм Мениң сөзлеримнен арланса, Адам Улы да Әкесиниң салтанатында Өзиниң мухаддес периштелери менен келгенде, оннан арланады, – деди.

Тоғызыншы бап

9 Ийса оларға және:

– Сизлерге шынын айтып турман: бул жерде турғанлардың гейбиреулері Құдай Патшалығының Өз құдирети менен келгенин көрмегенше, өлмейди, – деди.

Ийсаның түр-түсиниң өзгеріуи

² Арадан алты күн өткеннен соң, Ийса тек Петр, Яқып хәм Юханды алып, бәлент бир тауға шықты. Сонда олардың алдында Ийсаның түр-түси өзгерди. ³ Оның кийими жарқырап кетип, қардай аппақ түске енди. Жер жүзинде хеш бир кир жууыушы бундай қылып ағарта алмас еди. ⁴ Сонда

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Құдай үәде еткен Қутқарыушы.

оларға Илияс хәм Муўса пайғамбарлар көринип, Ийса менен сөйлесип турды. ⁵ Петр Ийсаға:

– Устаз, бизлердиң бул жерде болғанымыз қандай жақсы! Бизлер үш қос қурайық: биреуин Саған, биреуин Муўсаға, биреуин Илиясқа, – деди.

⁶ Петр бул сөзлерди не айтарын билмегенликтен айтты, өйткени шәкиртлер қатты қорқысып қалған еди.

⁷ Сол ўақытта бир булт пайда болып, оларды қаплады. Булттан:

– Бул – Мениң сүйикли Улым! Оның айтқанын тыңлаңлар! – деген саза еситилди.

⁸ Шәкиртлери бирден жән-жағына қарағанда, өзлериниң қасында Ийсадан басқа хеш кимди көрмеді.

⁹ Таўдан төмен түсип баратырғанда, Ийса оларға:

– Адам Улы өлимнен қайта тирилгенше, бул көргенлериңизди хеш кимге айтпаңлар, – деп буйырды.

¹⁰ Олар бул ўақыяны сыр сақлап, «өлимнен қайта тирилиуи» дегенниң не екенлиги хаққында бир-биринен сорайтуғын еди. ¹¹ Шәкиртлери Ийсадан:

– Неге диний муғаллимлер алды менен Илияс келиуи шәрт дейди? – деп сорады.

¹² Ийса оларға жууап берип:

– Дурыс, алды менен Илияс келип, хәммесин дүзетеди. Бирақ неге Адам Улы көп азап шегип, қабылланбауы шәрт, деп жазылған? ¹³ Сизлерге айтатуғыным: Илияс келген еди. Бирақ ол хаққында жазылғандай, адамлар оған қәлегенин ислеп, жаман қатнаста болды, – деди.

Ийсаның жин урған балаға шыпа беріуи

¹⁴ Олар басқа шәкиртлерине қайтып келгенде, шәкиртлерди қоршаған көп халықты хәм олар менен тартысып турған диний муғаллимлерди көрди. ¹⁵ Пүткил халық Ийсаны көриуден таң қалысты хәм жууырысып келип, Оған сәлем берди.

¹⁶ Ийса олардан:

– Олар менен не хаққында тартысып турсызлар? – деп сорады.

¹⁷ Халық арасынан бир адам Оған жууап берип:

– Устаз! Мен Саған тилсиз руўх урғанлықтан гүңелек болып қалған баламды алып келдим.

¹⁸ Баламды руўх тутқанда, жерге жығады. Оның аўзында көбик пайда болады хәм ол тислерин қайрап, қатып қалады. Мен Сениң шәкиртлериңнен руўхты қуып шығарыуын өтинген едим, бирақ олардың қолларынан келмеді, – деди.

¹⁹ Сонда Ийса оларға:

– Хәй, исенбейтуғын әулад! Мен қашанға дейин сизлер менен бирге боламан? Қашанға дейин сизлерге шыдайман? Баланы Маған алып келиңлер, – деди.

²⁰ Олар баланы Ийсаға алып келди. Ийсаны көриуден, руўх баланы дәрриу қалтыратты. Бала

жерге жығылды да, аўзынан көбик шығып, аўнап жатты. ²¹ Сонда Ийса баланың әкесинен:

– Бундай болғанына қанша ўақыт болды? – деп сорады.

Әкеси:

– Кишкене бала ўақтынан усындай. ²² Руўх оны өлтирмекши болып, неше мәрте отқа да, суўға да таслады. Егер қолыңнан келсе, бизлерди аяп, жәрдем ете гөр, – деди.

²³ Ийса оған:

– Егер қолыңнан келсе, дейсең бе? Исенетуғын адамға хәмме нәрсе мүмкин, – деди.

²⁴ Баланың әкеси дәрхал жылап жиберип:

– Мен исенемен: аз исенимимниң бекем болыўына жәрдем ет! – деп бақырды.

²⁵ Халықтың жуўырып киятырғанын көргенде Ийса жаўыз руўхқа кейип:

– Хәй, тилсиз хәм герең руўх! Буйыраман: оннан шығып кет хәм қайтып оған кириўши болма, – деди.

²⁶ Сонда руўх шыңғырып, баланы қатты қалтыратты да, оннан шығып кетти. Бала өлидей болып жатырғанлықтан, адамлардың көбиси:

– Ол өлип қалды, – дести.

²⁷ Бирақ Ийса оны қолынан услап турғызғанда, ол орнынан турды.

²⁸ Ийса үйге киргеннен кейин, шәкиртлери аўлақта оннан:

– Бизлер неге жаўыз руўхты қуўып шығара алмадық? – деп сорады.

²⁹ Ийса оларға жуўап берип:

– Жинлердиң бундай түрин тек дуўа етиў арқалы қуўып шығарыўға болады, – деди.

Ийса және Өз өлими хәм қайта тирилиўи хәққында

³⁰ Сол жерден шығып, олар Галила арқалы өтті. Ийса буны хеш кимниң билмеўин қәледі. ³¹ Себеби Ол шәкиртлерине тәлим берип:

– Адам Улы адамлардың қолына услап бериледи, олар Оны өлтиреди хәм өлтирилгеннен кейин, Ол үшінши күни қайта тириледи, – деди.

³² Бирақ шәкиртлери бул сөзлердиң мәнисин түсинбеди, ал сорадын десе қорқты.

Уллылық хәққында

³³ Олар Капарнахумға келди. Ийса үйде болғанда, шәкиртлеринен:

– Жол бойы не хәққында тартыстыңлар? – деп сорады.

³⁴ Бирақ олар үндемеді. Өйткени олар жол бойы арасында кимниң ең уллы екенлиги хәққында тартысқан еди. ³⁵ Ийса отырып, он еки шәкиртин шақырып алды да, оларға:

– Егер ким де ким биринши болғысы келсе, сол ең соңғы болып, хәммеге хызмет етиўи шәрт, – деди.

³⁶ Соң кишкене бир баланы алып, олардың ортасына турғызды да, оны қушақлап:

³⁷ – Ким де ким мынадай кишкене бир баланы Мениң атым ушын қабыл етсе, оның Мени қабыл еткени болады. Ал ким де ким Мени қабыл етсе, оның тек Мени емес, ал Мени Жибергенди қабыл еткени болады, – деди.

Бизлерге қарсы болмаған – бизлердиң тәрәпдарымыз

³⁸ Юхан Ийсаға:

– Уста! Сениң атың менен жинлерди қуўып шығарып жүрген бир адамды көрдик. Бирақ ол бизлерге ерип жүрмегенликтен, оған тыйым салдық, – деди.

³⁹ Ал Ийса былай деди:

– Оған тыйым салмаңлар, себеби Мениң атым менен кәрамат көрсеткенниң хеш қайсысы да Мен туўралы жақын арада жаман сөз айта алмайды. ⁴⁰ Өйткени ким де ким бизлерге қарсы болмаса, ол бизлердиң тәрәпдарымыз. ⁴¹ Сизлерге шынын айтып турман: ким де ким Масихқа тийисли болғаныңыз себебли, Мениң атым ушын сизлерге бир кесе суў ишкизсе, ол сыйсыз қалмайды.

Азғырыў хәм дозақ оты

⁴² – Және де, ким де ким Маған исенетуғын мына кишкенелердиң биреўин азғырса, оның мойнына үлкен дигирман тасы байланып теңизге тасланғаны оған жақсырақ болады. ⁴³ Егер сени қолың азғырса, оны шаўып тасла. Еки қолың менен дозаққа, сөнбес отқа барғаныңнан гөре, шолақ болып мәңгилик өмирге ерискениң жақсырақ. [⁴⁴] ^{†45} Егер сени аяғың азғырса, оны шаўып тасла. Еки аяғың менен дозаққа тасланғаныңнан гөре, шолақ болып мәңгилик өмирге ерискениң жақсырақ. [⁴⁶] ^{††47} Егер сени көзиң азғырса, оны ойып тасла. Еки көзиң менен дозаққа тасланғаныңнан гөре, жалғыз көзиң менен Қудайдың Патшалығына киргениң жақсырақ. ⁴⁸ «Дозақта олардың құрты да өлмейди, оты да өшпейди» ‡.

⁴⁹ Себеби хәр бир адам от пенен дузланады.

⁵⁰ Дуз – жақсы нәрсе. Бирақ дуз өз күшин жойтса, оны қалай және шорлы қылыўға болады? Өзлериңизде дуз болып, бир-бириңиз бенен татыўлықта жасаңлар, – деди.

Оныншы бап

Ажырасыў хәққында

10 Ийса сол жерди қалдырып, Яхудия үлкесине хәм Иорданның арғы тәрәпине кетти. Оның жанына және көп халық жыйналған еди хәм Ол тағы әдеттегидей оларға тәлим берди.

² Ийсаға айырым парисейлер келди хәм Оны сынап көрмекши болып:

– Ер адамның хаялы менен ажырасыўи нызамға туўры келе ме? – деп сорады.

†

††

‡ Ийшья 66:24.

³ Ийса сорауға сорау менен жууап берип:
– Муўса сизлерге нени буйырған еди? – деди.

⁴ Олар:

– Муўса ер адамның хаялына талақ хат жазып, ажырасыуына рухсат еткен, – деди.

⁵ Ийса оларға:

– Сизлер тас бауыр болғанлықтан, ол усы буйрықты жазған еди. ⁶ «Бирақ жаратылыстың басында Қудай адамларды еркек хәм хаял қылып жаратқан» †. ⁷ «Сонлықтан ер адам ата-анасын қалдырып, өз хаялына қосылады ⁸ хәм екеуи бир дене болады. Солай етип, олар енди еки емес, ал бир дене болады» ††. ⁹ Сол себепли, Қудай қосқанларды адам ажыратпасын, – деди.

¹⁰ Үйде болғанда, Оннан шәкиртлери және усылар хаққында сорады. ¹¹ Ийса оларға:

– Ким де ким өз хаялы менен ажырасып, басқа хаял алса, ол хаялына болған неке ҳадаллығын бузған болады. ¹² Хаял да өз күйеуи менен ажырасып, басқа еркекке турмысқа шықса, ол да неке ҳадаллығын бузған болады, – деди.

Ийсаның балаларға пәтия бериуи

¹³ Қолын тийгизсин деп, адамлар Ийсаға балаларын алып келди. Ал шәкиртлери оларға кейиди. ¹⁴ Буны көргенде Ийса оларға ашыуланып:

– Балалардың Маған келиуине рухсат бериңлер! Оларға тосқынлық жасамаңлар! Өйткени Қудай Патшалығы усындайлардики. ¹⁵ Шынын айтып турман:

– Ким де ким Қудай Патшалығын бала сыяқлы қабыл етпесе, оған хеш кире алмайды, – деди.

¹⁶ Соңынан балаларды қушақлап, олардың үстине қолларын қойып, пәтиясын берди.

Бай жигит

¹⁷ Ийса жолға шығып баратырғанда бир адам жууырып келип, Оның алдында дизе бүкти де:
– Ийгиликли Устаз! Мәңгилик өмирди алыуым ушын не ислеуим керек? – деп сорады.

¹⁸ Ийса оған:

– Сен неге Мени ийгиликли деп атап атырсаң? Жалғыз Қудайдан басқа хеш ким ийгиликли емес.

¹⁹ Оның буйрықларын өзиң билесең-ғо: «Адам өлтирме, неке ҳадаллығын бузба, урлық ислеме, жалған гүуалық берме, жалатайлық қылма, ата-анаңды хұрметле» ‡.

²⁰ Ол Ийсаға:

– Устаз! Мен булардың хәммесин бала уақтыман берди орынлап киятырман, – деди.

²¹ Ийса оған сүйиспеншилик пенен қарап:

– Саған бир нәрсе жетиспейди. Барып барлық мал-мүлкиңди сатып, ақшасын жарлыларға бер, сонда сениң фәзийнең аспанда болады. Соңынан келип, Мениң изиме ер, – деди.

† Жаратылыс 1:27. †† Жаратылыс 2:24. ‡ Шығыу 20:12-16; Мухаддес Нызамды қайталау 5:16-20.

²² Бирақ жигит бул сөзлерди еситкенде түри өзгерип кетти. Ол қапа болып, кетип қалды. Себеби оның байлығы көп еди.

²³ Ийса әтирапына қарап, шәкиртлерине:

– Байлығы барларға Қудай Патшалығына кириу қандай қыйын! – деди.

²⁴ Шәкиртлери бул сөзлерди еситип, таң қалысты. Бирақ Ийса оларға және:

– Балаларым! Қудай Патшалығына кириу қандай қыйын! ²⁵ Бай адамның Қудай Патшалығына кириуинен гөре, түйеге ийнениң көзинен өтиу аңсатырақ, – деди.

²⁶ Олар қатты таң қалысып, бир-бирине:

– Олай болса, ким қутқарыла алады? – деди.

²⁷ Ийса оларға қарап:

– Бул адамлардың қолынан келмейди, бирақ Қудайдың қолынан келеди. Өйткени Қудай ушын мүмкин емес нәрсе жоқ, – деди.

²⁸ Сонда Петр сөз баслап, Оған:

– Минекей, бизлер хәмме нәрсени таслап, Сениң изиңе ердик, – деди.

²⁹ Ийса жууап берип:

– Шынын айтып турман: ким де ким Мен хәм Хош Хабар ушын я үйлерин, я аға-инилерин, я апа-қарындастарын, я ата-анасын, я балаларын, я жерлерин таслап шықса, ³⁰ ол хәзир, бул дүньяда қуудаланыулар менен бирликте жүз есе артығы менен үйлерин де, аға-инилерин де, апа-қарындастарын да, аналарын да, балаларын да, жерлерин де алады хәм келешекте мәңгилик өмирге ийе болады. ³¹ Бирақ, бириншилердиң көбиси соңғылар, соңғылардың көбиси бириншилер болады, – деди.

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуи хаққында үшінши рет айтыуы

³² Олар Ерусалимге көтерилетуғын жолда баратырғанда, Ийса шәкиртлериниң алдында жүрди. Шәкиртлери таң қалысты, ал ерип киятырғанлар қорқынышта еди. Ийса он еки шәкиртин және шақырып алды да, Өзине не болатуғыны хаққында оларға айта баслап, былай деди:

³³ – Минекей, бизлер Ерусалимге қарай көтерилип баратырмыз. Сол жерде Адам Улы бас руханийлер хәм диний муғаллимлердиң қолына услап бериледи. Олар Оны өлимге хүким етип, басқа миллет адамларына тапсырады. ³⁴ Олар Оны масқаралап, Оған түкиредиди хәм қамшылап сабап, өлтиредиди. Ал үш күннен кейин, Ол қайта тириледи.

Яқып хәм Юханның тилеги

³⁵ Сонда Зебедейдиң уллары Яқып хәм Юхан Ийсаға келип:

– Устаз! Бизлер не сорасақ та, соны Сениң бизлер ушын орынлауыңды қәлеймиз, – деди.

³⁶ Ийса олардан:

– Мениң сизлер ушын не ислеуимди қәлейсизлер? – деп сорады.

³⁷ Олар:

– Өзиңнің салтанатлы патшалығыңда биреуимизди оң жағыңа, екиншимизди сол жағыңа отырғыз, – дести.

³⁸ Ийса:

– Сизлер не сорап турғаныңызды билмейсизлер. Сизлер Мен ишетуғын азап кесесинен ише аласызлар ма? Мениң шомылдырылатуғынымдай, шомылдырыла аласызлар ма? – деди.

³⁹ Олар:

– Аўа, аламыз, – деп жуўап берди.

Ийса оларға:

– Мен ишетуғын азап кесесинен сизлер де ишесизлер, Мениң шомылдырылатуғынымдай, сизлер де шомылдырыласызлар. ⁴⁰ Бирақ Мениң оң жағым ямаса сол жағым а отырғызыў Мениң еркимде емес. Бул орынлар кимлерге арналған болса, солар отырады, – деди.

⁴¹ Қалған он шәкирт буны еситкенде, Яқып пенен Юханға ашыўланып қалды. ⁴² Сонда Ийса оларды қасына шақырып алып:

– Басқа миллетлер арасында хұкимдарлары болып есапланғанлар халыққа зулымлық етип, басшылары үстемлик пенен басқаратуғынын сизлер билесизлер. ⁴³ Бирақ, сизлердің араңызда бундай болмасын. Араңызда ким уллы болғысы келсе, ол сизлерге хызметши болыуы шәрт.

⁴⁴ Араңызда ким биринши болғысы келсе, ол хәммеге қул болыуы шәрт. ⁴⁵ Себеби Адам Улы да Өзине хызмет еттирйге емес, ал Өзи хызмет етиўге хәм көплеген адамлардың қутқарылыуы ушын Өз жанын қурбан етиўге келди, – деди.

Ийсаның соқыр Бартимейге шыпа берйуи

⁴⁶ Олар Ерихоға келди. Ийса Өз шәкиртлери хәм көп халық пенен Ериходан шығып баратырғанда, жол бойында тиленшилик етип, Тимейдің улы соқыр Бартимей отыр еди. ⁴⁷ Ол Насыралы Ийсаның сол жерде екенин еситкенде:

– Даўыттың Урпағы Ийса! Маған реҳим ете гөр! – деп бақыра баслады.

⁴⁸ Көп адамлар үнин шығармаўын айтып, оған кейиди. Бирақ ол оннан да бетер қатты бақырып:

– Даўыттың Урпағы! Маған реҳим ете гөр! – деди.

⁴⁹ Ийса тоқтап:

– Оны шақырың, – деди.

Адамлар соқырды шақырып:

– Жигерли бол, орныңнан тур! Ол сени шақырып атыр, – деди.

⁵⁰ Ол шапанын шешти де, орнынан ушып турып, Ийсаға келди.

⁵¹ Ийса оннан:

– Мениң сен ушын не ислеуимди қәлейсең? – деп сорады.

Соқыр адам Оған:

– Устаз! Көзлерим көретуғын болсын, – деди.

⁵² Ийса оған:

– Бар, исенимиң сени қутқарды, – деди.

Сол ўақытта-ақ соқырдың көзи қайтадан көретуғын болды хәм ол Ийсаның изине ерип, жолға түсти.

Он биринши бап

Ийсаның Ерусалимге салтанатлы түрде кириуи

11 Олар Ерусалимге жақынлап, Зәйтүн тауының етегиндеги Бетфаге хәм Бетания деген аўылларға келгенде, Ийса шәкиртлериниң екеуин жумсап, ² оларға былай деди:

– Қарсы алдыңыздағы аўылға барыңлар. Оған кириўден-ақ, еле хеш ким минбеген, байлаулы турған бир гүррени табасызлар. Оны шешип, алып келиңлер. ³ Егер биреу сизлерден: «Неге бундай ислеп атырсызлар?» – деп сора, сизлер: «Бул Ийемизге керек. Ол буны тез қайтарып жибереди», – деп жуўап бериңлер.

⁴ Олар барып, көшедеги дәрўаза қасында байланған гүррени тапты хәм оны шешип алды.

⁵ Сол жерде турған гейбиреулер оларға:

– Гүррени шешип алып не қылажақсызлар? – деп сорады.

⁶ Олар Ийсаның айтқанындай жуўап бергенде, адамлар оларға рухсат берди. ⁷ Гүррени Ийсаға алып келип, өзлериниң шапанларын оның үстине салғанда, Ийса минип алды. ⁸ Көп адамлар шапанларын жолға төсеп, ал гейбиреулер даладағы тереклерден шақа кесип алып, жолға жайды. ⁹ Алдында хәм изде ерип киятырғанлар былай деп бақырысты:

– «Хосанна!»[†]

Ийемиздің атынан Келиўши жарылқанған!

¹⁰ *Бабамыз Даўыттың жақынлап киятырған Патшалығы жарылқанған!*

Ең жоқарыда хосанна!»^{††}

¹¹ Ийса Ерусалимге келип, Ибадатханаға кирди. Ол жерде хәмме нәрсени көзден кеширип болып, кеш болғанлықтан, он еки шәкирти менен Бетанияға кетти.

Ийсаның әнжир ағашын ғарғауы

¹² Келеси күни олар Бетаниядан шыққанда, Ийса аш болды. ¹³ Ол алыстан жапырақлары менен қапланған бир әнжир ағашын көрип, оннан бир нәрсе табылар ма екен деп, қасына барды. Бирақ жемис беретуғын ўақты болмағанлықтан, жапырақларынан басқа хеш нәрсе таппады.

¹⁴ Сонда Ол ағашқа:

– Буннан былай, мәңгиге сениң мийўеңнен хеш ким жемесин! – деди.

Буны шәкиртлери де еситти.

[†] Хосанна! – «Қудай, бизлерди қутқар!» деген мәнисте. Қудайды алғыслаганда айтылады. ^{††} Забур 117:25-26.

Ийсаның Ибадатханадан сатыушыларды қууыуы

¹⁵ Олар Ерусалимге келгенде, Ийса Ибадатханаға кирип, ол жерден сатыушылар менен алыушыларды қуып шығара баслады. Ақша алмастырыушылардың столларын, кептер сатыушылардың отырғышларын аударып таслады ¹⁶ хәм Ибадатхананың хәулиси арқалы хеш кимге хеш нәрсе алып өтиуге рухсат етпеди.

¹⁷ Соңынан халыққа тәлим берип:

– «Мениң үйим хәмме халықлар ушын, Дуға етиу үйи деп аталады» †, – деп жазылмаған ба? Ал сизлер оны қарақшылардың уясына айландырдыңлар ††, – деди.

¹⁸ Бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер буны еситип, Оны жоқ қылуы жолын излестире баслады. Өйткени пүткил халық Ийсаның тәлимине таң қалысқанлықтан, олар Оннан қорқатуғын еди.

¹⁹ Кеш болғанда, Ийса шәкиртлери менен қаладан шығып кетти.

Қуурап қалған әнжир ағашы

²⁰ Олар ерте азанда өтип баратырып, әнжир ағашының тамырына дейин қуурап қалғанын көрди. ²¹ Петр болған ўақыяны есине түсирип, Ийсаға:

– Устаз! Қара, Сен ғарғаған әнжир ағашы қуурап қалыпты, – деди.

²² Ийса оларға жууап берип:

– Қудайға исениңлер. ²³ Сизлерге шынын айтып турман: егер ким де ким бул тауға: «Орныңнан көтерілип, теңизге қула», – десе хәм кеўлинде гүманланбай, айтқанының орынланатуғынына исенсе, оның айтқаны орынланады. ²⁴ Сонлықтан да, сизлерге айтатуғыным: дуға еткениңизде нени сорасаңлар да, алғаныңызға исениң, сонда ол сизлерге бериледи. ²⁵ Дуға етип турғаныңызда, биреуге өкпели болсаңыз, оны кешириң, сонда аспандағы Әкеңиз де сизлердің гүналарыңызды кеширеди, – деди. [²⁶] ‡

Ийсаның бийлиги хәкқында сорау

²⁷ Олар және Ерусалимге келди. Ийса Ибадатхананың хәулисінде айланып жүргенде, Оған бас рууханийлер, диний муғаллимлер хәм ақсақаллар келип, ²⁸ Оннан:

– Сен буларды қандай бийлик пенен ислеп жүрсең? Саған бул ислерди ислеуге ким бийлик берген? – деп сорады.

²⁹ Ийса оларға жууап берип:

– Мен де сизлерге бир сорау берейин, жууап бериңлер. Сонда Мен де буларды қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтаман. ³⁰ Яқыяның

† Ийшәя 56:7. †† Еремия 7:11. ‡ Басқа нұсқада мына аят бар: «Егер сизлер басқалардың гүналарын кеширмесеңдер, аспандағы Әкеңиз де сизлердің гүналарыңызды кеширмейди».

шомылдырыуы аспаннан болды ма ямаса адамлардан ба? Жууап бериңлер, – деди.

³¹ Олар өз ара ойласа баслады: «Егер „аспаннан“ десек, Ол: „Сонда неге оған исенбединдер“, дейди.

³² „Адамлардан“ дейик пе?»

Бирақ ондай деуге халықтан қорқты, себеби хәмме Яқыяны хәкыйқый пайғамбар деп санайтуғын еди. ³³ Сонлықтан олар Ийсаға:

– Билмеймиз, – деп жууап берди.

Ийса оларға:

– Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтпайман, – деди.

Он екінши бап

Жауыз дийханлар хәкқында тымсал

12 Ийса оларға тымсаллар менен сөйлей баслады:

– Бир адам жүзим бағын отырғызып, оны дийуал менен қоршапты хәм жүзимнің сууын сығыуға арналған шуқыр қазып, гүзет минарасын орнатыпты. Соңынан бағын дийханларға ижараға берип, өзи узақ жерге кетип қалыпты. ² Терим мәүсими келгенде, ол бағдың жемисинен тийисли үлесин алыу ушын, дийханларға өзиниң бир хызметшисин жиберипти. ³ Бирақ олар хызметшини услап алып сабап, қуры қол қайтарыпты. ⁴ Ол және оларға басқа хызметшисин жибергенде, оның басын жарып, бийабырай қылыпты. ⁵ Сонда ол және басқа бир хызметшисин жибергенде, олар оны өлтирипти. Ол және де көп басқа хызметшилериң жибергенде, гейбиреулерин сабап, гейбиреулерин өлтирипти. ⁶ Енди бир ғана адам, оның сүйикли улы қалыпты. Ең ақырында ол: «Улымды хұрмет етер» деп, оларға өз улын жиберипти. ⁷ Бирақ дийханлар бир-бирине: «Бул – мийрасхор-ғо. Жүриңлер, оны өлтирейик, сонда мийрас мүлки бизлерге қалады», – десипти. ⁸ Солай етип, оны услап алып өлтирип, жүзим бағынан сыртқа шығарып таслапты.

⁹ Енди жүзим бағының ийеси не ислейди? Ол келип, дийханларды жоқ қылады да, жүзим бағын басқаларға береді. ¹⁰ Сизлер мына Мухаддес Жазыуды оқымағансызлар ма:

«Қурылысшылардың керексиз деп таслаған тасы, Үйдиң мүйешиниң тийкарғы тасы болды.

¹¹ Ийемиз қылған бул ис, Көзимизге әжайып көринди!» ††

¹² Олар бул тымсалдың өзлерине қарсы айтылғанын билип, Ийсаны қолға алыуға тырысты. Бирақ халықтан қорққанлықтан Оны қалдырып, кетип қалды.

Салық төлеу тууралы

¹³ Соңынан олар Ийсаны сөзинен тутуы ушын, парисейлердің хәм Хиродтың адамларының

†† Забур 117:22-23.

гейбиреулерин Оған жиберди. ¹⁴ Олар Ийсаға келип:

– Устаз! Бизлер Сениң дурыс адам екенінди хәм жағымпазлық етпейтуғыныңды билемиз. Өйткени Сен адамлардың бет-жүзине қарамай, Құдайдың жолын дурыс үйретип отырсаң. Рим патшасы-Қайсарға салық төлеу дурыс па ямаса надурыс па? Төлеуимиз керек пе ямаса керек емес пе? – деп сорады.

¹⁵ Бірақ Ийса олардың еки жүзлигигин билип:

– Мени неге сынап атырсызлар? Маған бир динар әкелиңдер, көрейин, – деди.

¹⁶ Олар алып келгенде, Ол:

– Бунда кимнің сүүрети бар хәм кимнің аты жазылған? – деп сорады.

Олар:

– Рим патшасы-Қайсардың, – деди.

¹⁷ Сонда Ийса оларға жууап берип:

– Қайсардың хақын Қайсарға, Құдайдың хақын Құдайға беріңдер, – деди.

Олар Оған таң қалысты.

Қайта тирилиуі хаққында сорау

¹⁸ Соңынан қайта тирилиуі жоқ деуши саддукейлердің [†] бир нешеси Ийсаға келип:

¹⁹ – Устаз! Муўса бизлерге: «Егер биреудің ағасы баласыз өлип, хаялын қалдырса, иниси оның хаялын алып, өз ағасының урпағын даўам еттирсин», – деп жазып қалдырған. ²⁰ Ағайинли жети жигит бар еди. Олардың бириншиси үйленип, изинде бала қалдырмай өлип кетти. ²¹ Сол хаялды екиншиси алып, ол да изинде бала қалдырмай өлип кетти. Үшиншисине де солай болды. ²² Жети ағайинлинің хеш қайсысы да изинде бала қалдырмастан өлип кетти. Ең соңында хаялдың өзи де қайтыс болды. ²³ Олар қайта тирилгенде, хаял қайсысының хаялы болады? Себеби ол жетеуине де хаял болған-ғо, – деп сорады.

²⁴ Ийса оларға жууап берип:

– Сизлер Мухаддес Жазыуларды да, Құдайдың құдиретин де билмегенликтен алжасып турсызлар.

²⁵ Өйткени адамлар өлимнен қайта тирилгенде үйленбейди де, турмысқа да шықпайды, ал аспандағы периштелер сыяқлы болады.

²⁶ Өлгенлердің қайта тирилиуі туўралы Муўсаның китабында, жанып турған пута хаққында аятта, Құдайдың не айтқанын оқымағансызлар ма? Құдай Муўсаға: «Мен – Ибрайымның Құдайыман, Ысақтың Құдайыман, Яқыптың Құдайыман» ^{††}, – деген-ғо. ²⁷ Құдай өлилердің емес, ал тирилердің Құдайы. Сизлер қатты алжасып турсызлар, – деди.

Ең баслы буйрық

²⁸ Диний муғаллимлердің бири олардың тартысларын еситти. Ийсаның оларға жақсы жууап бергенин көрип, Оннан:

– Буйрықлардың ишинде ең баслысы қайсы? – деп сорады.

²⁹ Ийса оған:

– Ең баслы буйрық бул: «*Тыңла, Израил! Құдайымыз болған Ийемиз – жалғыз Ийемиз.* ³⁰ *Ийең болған Құдайыңды пүткил жүрегиң, пүткил жаның, пүткил ақыл-ойың хәм пүткил күшиң менен сүй*» [‡]. ³¹ Екиншиси мынадай: «*Өзиңди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй*» ^{††}. Булардан уллы буйрық жоқ, – деди.

³² Диний муғаллим Оған:

– Аўа, Устаз! «Құдай – жалғыз, Оннан басқа құдай жоқ», – деп дурыс айттың. ³³ Құдайды пүткил кеулиң, пүткил ақылың, пүткил күшиң менен сүйиу хәм өзиңди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүйиу – жағылған хәмме құрбанлықлардан хәм Құдай жолына берилген садақалардан артық, – деди.

³⁴ Ийса оның ақылға сай жууап бергенин көрип:

– Сен Құдай Патшалығынан алыс емессең, – деди. Соннан соң, Оған сорау берийге хеш кимнің батылы бармады.

Масих – кимнің Урпағы?

³⁵ Ийса Ибадатханада адамларға тәлим берип атырып:

– Қалайынша диний муғаллимлер Масихты Даўыттың Урпағы дейди? ³⁶ Даўыттың өзи Мухаддес Руўхтан илхамланып, былай деген-ғо: «*Ийем мениң Ийеме айтты:*

„*Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша,*

Мениң оң жағымда отыр!“» ^{‡‡}

³⁷ Даўыттың өзи Оны «Ийем» деп атаған болса, Ол қалайынша оның Урпағы болады? – деп сорады.

Көп халық Оны қууаныш пенен тыңлады.

Диний муғаллимлер хаққында

³⁸ Ийса тәлим берип:

– Диний муғаллимлерден сақ болыңлар! Олар узын кийим кийип жүриуді, базар майданларында өзлерине сәлем берилиуин, ³⁹ мәжилисханаларда сыйлы орында, зыяпатларда төрде отырыуды жақсы көреді. ⁴⁰ Олар жесир хаяллардың үйлерин жалмап жутып, көзге көриниу ушын узын дууа етеди. Бундай адамлар ең ауыр жаза алады, – деди.

Жесир хаялдың садақасы

⁴¹ Ийса Ибадатханадағы садақа қутысының қарсысында халықтың қутыға ақша салыуына

[†] Саддукейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топары. ^{††} Шығыу 3:6.

[‡] Мухаддес Нызамды қайталау 6:4-5. ^{††} Лебий 19:18. ^{‡‡} Забур 109:1.

қарап отырды. Байлардың көбиси көп ақша салды. ⁴² Сонда бир жарлы жесир хаял келип, еки тийин салды. ⁴³ Ийса шәкиртлерин қасына шақырып алып:

– Сизлерге шынын айтып турман: бул жарлы жесир хаял қутыға ақша салғанлардың хәммесинен көп салды. ⁴⁴ Себеби олардың хәммеси өз байлықтарынан аұысқанын салды. Ал бул хаял жарлы болса да, күн көрисине керекли барлық ақшасын салды, – деди.

Он үшінши бап

Ийсаның Ибадатхананың қыйралыуын болжауы

13 Ийса Ибадатханадан шығып баратырғанда, шәкиртлериниң бири:

– Устаз, қара, қандай әжайып таслар, қандай әжайып имаратлар! – деди.

² Ийса оған:

– Мына саўлатлы имаратларды көрип турсаң ба? Бул жерде тас үстинде тас қалмайды, хәммеси қыйратылады, – деди.

³ Соңынан Ийса Зәйтүн тауында, Ибадатхананың қарсы алдында отырғанда, Петр, Яқып, Юхан хәм Андрей аўлақта Оннан:

⁴ – Бизлерге айт, булар қашан болады хәм булардың хәммесиниң болатуғынын қандай белги билдиреди? – деп сорады.

⁵ Сонда Ийса оларға былай деп айта баслады:

– Биреўлердиң сизлерди алдауынан сақ болыңлар! ⁶ Өйткени көплер Мениң атым менен келип: «Мен – Масихпан» деп, көп адамларды алдайды. ⁷ Сизлер урыслардың шаўқымын хәм урыслар хаққында мыш-мышларды еситкенде қәўетерленбеңлер. Булардың болыуы шәрт, бирақ бул еле ақыры емес. ⁸ Себеби миллет миллетке қарсы, патшалық патшалыққа қарсы көтериледи. Көп жерлерде жер силкиниўлер хәм ашаршылықлар болады. Бул ўақыялар толғақ азабының басланыўындай болады.

⁹ Өзлериңизге сақ болыңлар! Өйткени сизлер хәким етилиўге услап берилесизлер хәм мәжилисханаларда таяқ жейсизлер. Және де, Мен себепли хәкимлер хәм патшалардың алдыларына апарылып, оларға гүўалық бересизлер. ¹⁰ Бирақ дәслепп Хош Хабар хәмме халықларға жәрияланыўы шәрт. ¹¹ Сизлерди услап алып, хәким етиўге апаратырғанда, не айтыўды ойлап, алдын ала тынышсызланбаңлар. Сол ўақытта сизлерге не берилсе, соны айтыңлар. Себеби сизлер емес, ал Мухаддес Руўх сөйлейди. ¹² Туўысқаны туўысқанын, әкеси баласын өлимге услап береді. Балалары да ата-аналарына қарсы шығып, оларды өлтиртеди.

¹³ Мениң атым себепли, сизлерди хәмме жек көреді. Бирақ ақырына дейин шыдаған қутқарылады.

Ең уллы апат

¹⁴ – Ұайран етиўши жеркенишлиниң турыўға болмайтуғын жерде турғанын көргениңизде † (оқыған адам мәнисин түсинсин), Яхудиядағылар таўларға қашсын! ¹⁵ Ким де ким үйиниң төбесинде болса, төменге түспесин хәм бир нәрсе алайын деп үйине кирмесин. ¹⁶ Ал ким де ким атызда болса, шапанын алыў ушын изине қайтпасын. ¹⁷ Сол күнлери жүкли хәм емизиўли хаялларға қандай қыйын болады! ¹⁸ Булардың қыс мәўсиминде болмауы ушын дуўа етиңлер. ¹⁹ Өйткени сол күнлери Қудай бул дүньяны жаратқаннан бери усы күнге дейин болмаған хәм қайтып болмайтуғын апат болады. ²⁰ Егер Ийемиз сол күнлердиң санын қысқартпағанда, хеш ким аман қалмас еди. Бирақ Ол Өзиниң таңлап алғанлары ушын, сол күнлердиң санын қысқартты.

²¹ Сонда егер сизлерге биреў: «Қараңлар, Масих бул жерде» ямаса: «Қараңлар, Ол ана жерде» десе, исенбеңлер. ²² Себеби жалған масихлар хәм жалған пайғамбарлар пайда болып, егер мүмкин болса, таңлап алынғанларды алдау ушын, кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислерди көрсетеди. ²³ Сонлықтан сақ болыңлар! Мен хәммесин сизлерге алдын ала айтып атырман.

Адам Улының қайта келиўи

²⁴ – Бирақ сол күнлери, сол апаттан кейин, «Күн қараңғыланады, Ай өз жақтысын түсирмейди.

²⁵ Жулдызлар аспаннан түсип, Аспан күшлери силкинеди» ††.

²⁶ Сонда адамлар Адам Улының уллы күдирет хәм салтанат пенен бултларда киятырғанын көреді. ²⁷ Ол Өз периштелерин жиберип, дүньяның төрт тәрәпинен, жердиң шетинен баслап аспанның шетине дейин, Өзиниң таңлап алғанларын жыйнап алады.

Әнжир ағашын мысалға алыңлар!

²⁸ – Әнжир ағашын мысалға алыңлар: оның шақалары жумсарып, жапырақ шығара баслағанда, жаздың жақын екенин билесизлер. ²⁹ Сол сыяқлы, усы ўақыялардың орынланып атырғанын көрсеңлер, Адам Улының жақынлап, есик алдында турғанын билиңлер. ³⁰ Сизлерге шынын айтып турман: бул әўлад жоқ болып кетпестен бурын булардың хәммеси болады. ³¹ Аспан хәм жер жойылады, бирақ Мениң сөзлерим хеш қашан жойылмайды.

Сол күнди ямаса сол саатты хеш ким де билмейди

³² – Сол күнди ямаса сол саатты хеш ким де билмейди: аспандағы периштелер де, Улдың Өзи де, тек ғана Әкем биледи. ³³ Абайлаңлар хәм сергек

† Даниел 9:27; 11:31; 12:11. †† Ийшя 13:10; 34:4.

болыңлар †, өйткени сол ўақыттың қашан келетуғынын билмейсизлер. ³⁴ Бул – бир адамның саяхатқа кетип баратырып, үйіндеги хызметшилерине басқарыўға бийлик бергени хәм хәр бирине ис тапсырып, дәрўаза қараўылына сергек болыўды буйырғаны сыяқлы. ³⁵ Солай етип, сизлер де сергек болыңлар. Себеби үй ийесиниң кеште ме, ярым ақшамда ма, қораз шақырғанда ма, ерте азанда ма, қашан келетуғынын билмейсизлер. ³⁶ Ол күтилмегенде келип, сизлердиң уйықлап атырғаныңызды көрмесин. ³⁷ Сизлерге айтатуғынымды хәммеге айтаман: сергек болыңлар!

Он төртинши бап

Ийсаны өлтириў ушын тил бириктириў

14 Қутқарылыў хәм Ашытқысыз нан байрамына еки күн қалған еди. Бас руўханийлер хәм диний муғаллимлер Ийсаны хийле менен услап алып, өлтириўдиң жолын излестирди.

² Бирақ олар: «Халық арасында қозғалаң болмаўы ушын, бул исти байрам күнлери ислемайик», – дести.

Ийсаның басына әтир май қуйылыўы

³ Ийса Бетанияда, бурын мақаў кесел болған Симонның үйинде, дастурхан басында отырғанда, мәрмер ыдыста сап нардтан исленген қымбат бахалы әтир майы бар бир хаял келди. Ол ыдысты сындырды да, майды Ийсаның басына қуйды.

⁴ Гейбиреўлер ашыўланып, бир-бирине:

– Бул май неге бийкарға ысырап етилди? ⁵ Оны үш жүз динардан да қымбатыраққа сатып, ақшасын жарлыларға үлестирип берийге болар еди-ғо, – десип, хаялды айыплай баслады.

⁶ Бирақ Ийса:

– Хаялды тынышына қойыңлар. Оны неге уялтып атырсызлар? Ол Маған жақсылық иследи-ғо.

⁷ Өйткени жарлылар сизлер менен бәрқулла бирге, оларға қәлеген ўақтыңызда жәрдем бере аласызлар. Бирақ Мен сизлер менен бәрқулла бирге болмайман. ⁸ Ол қолынан келгенин иследи. Мениң денеме алдын ала әтир май қуйып, оны жерлеўге таярлады. ⁹ Сизлерге шынын айтып турман: Хош Хабар дүньяның қай жеринде жәрияланса да, бул хаял еске алынып, оның ислеген иси айтылатуғын болады, – деди.

Яхуданың сатқынлығы

¹⁰ Соңынан он еки шәкирттиң бири болған Яхуда Исқариот Ийсаны услап берий ушын бас руўханийлерге барды. ¹¹ Олар буны еситип, қуўанысып қалды хәм оған гүмис теңге берийди ўәде етти. Яхуда да Ийсаны услап берийге қолайлы пайыт изледди.

† Басқа нұсқада «дуўа етиңлер» деген сөзлер де бар.

¹² Ашытқысыз нан байрамының биринши күни Қутқарылыў байрамының ^{††} қозысы шалынғанда, шәкиртлери Ийсаға:

– Қутқарылыў байрамының асын жеўиң ушын, бизлердиң қай жерге барып таярлық көриўимизди қәлейсең? – дести.

¹³ Ол шәкиртлериниң екеўин жиберип, оларға:

– Қалаға барыңлар, ол жерде сизлерге гүзе менен суў көтерип киятырған адам гезлескенде, оның изине ериңлер. ¹⁴ Ол кирген үйдиң ийесине: «Устазымыз: „Шәкиртлерим менен бирге байрам асын жейтуғын бөлме қәне?“ – деп сорап атыр», деңлер. ¹⁵ Ол сизлерге төсеклер төселип таяр турған жоқарыдағы үлкен бөлмени көрсетеди. Бизлерге сол жерде байрам асын таярлаңлар, – деди.

¹⁶ Шәкиртлери шығып, қалаға келди хәм Ийсаның айтқанларын таўып, байрам асын таярлады.

¹⁷ Кеш болғанда, Ийса он еки шәкирти менен бирге келди. ¹⁸ Олар аўқатланып отырғанда, Ийса:

– Сизлерге шынын айтып турман: Мениң менен аўқатланып отырған араңыздағы бириңиз Маған сатқынлық ислейди, – деди.

¹⁹ Олар қапа болып, биринен соң бири Оннан:

– Мен емеспен-ғо, я? – деп сорап баслады.

²⁰ Ийса оларға жуўап берип:

– Он еки шәкиртимниң бири, Мениң менен бир табаққа нанын малып атырған адам – сол. ²¹ Адам Улы Өзи хәққында жазылғандай баратыр, бирақ Адам Улына сатқынлық қылыўшы хәсирет шегеди! Ол адамның бул дүньяға келмегени өзи ушын жақсырақ болар еди, – деди.

Ийсаның соңғы кешеси

²² Олар аўқатланып отырғанда, Ийса нан алып, Қудайға шүкирлик етти. Оны сындырып, шәкиртлерине берди де:

– Алыңлар, бул – Мениң денем, – деди.

²³ Соң кесени алып, Қудайға шүкирлик етти де, оларға берди. Оннан хәммеси ишти. ²⁴ Оларға:

– Бул – көп адамлар ушын төгилетуғын, Жаңа Келисимди бекитетуғын Мениң қаным. ²⁵ Сизлерге шынын айтып турман: Қудай Патшалығында жаңасын ишетуғын күниме дейин, жүзим ишимлигинен қайтып ишпеймен, – деди.

²⁶ Соңынан олар Қудайды жырлайтуғын қосық айтып, Зәйтүн таўына кетти.

Петрдиң Иисадан таныўы хәққында

²⁷ Ийса оларға:

– Сизлердиң хәммеңиз Мени таслап кетесизлер. Себеби былай деп жазылған:

«Шопанды урғанымда,
Қойлар тарқап кетеди» ‡.

†† Қутқарылыў байрамы – еврей тилинде «Пасха», «өтиў» дегенди билдиреди. ‡ Зекерия 13:7.

²⁸ Бирақ қайта тирилгенімнен кейін, сизлерден бурын Галилаға бараман, – деди.

²⁹ Петр Оған:

– Сени хәммеси таслап кетсе де, мен таслап кетпеймен, – деди.

³⁰ Сонда Ийса оған:

– Саған шынын айтып турман: бүгін түнде қораз еки рет шақыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасаң, – деди.

³¹ Бирақ Петр қызып кетип:

– Маған Сениң менен бирге өлийге туура келсе де, Сеннен хеш қашан танбайман, – деди.

Қалғанларының хәммеси де солай деди.

Ийсаның Гетсеманиде дуға етиуі

³² Олар Гетсемани деп аталатуғын жерге келди. Ийса шәкиртлерине:

– Мен дуға етип боламан дегенше, сизлер усы жерде отырыңдар, – деди.

³³ Өзи менен бирге Петр, Яқып хәм Юханды алып, қатты қәуетерленип, қыйнала баслады. ³⁴ Оларға:

– Жаным өлердей қыйналып тур. Сизлер усы жерде қалып, сергек болып турыңдар, – деди.

³⁵ Шетирек шығып, жерге жығылды да, мүмкин болса бул сааттың Өзинен өтиуін сорап, дуға ете баслады.

³⁶ – Әке, Әкежаным! † Саған хәммеси мүмкин. Бул азап кесесин Меннен өткизип жибер. Бирақ Мениң емес, Сениң қәлегениң болсын, – деди.

³⁷ Ийса шәкиртлериниң қасына қайтып келип, олардың уйықлап атырғанын көрди де, Петрге:

– Симон, уйықлап атырсаң ба? Уйықламай бир саат та отыра алмадың ба? ³⁸ Азғырылмауыңыз ушын сергек болып, дуға етиңдер. Руұх қәлейди, бирақ дене хәлсиз, – деди.

³⁹ Ол және барып, сол сөзлерин айтып, дуға етти.

⁴⁰ Қайтып келип, олардың және уйықлап атырғанын көрди. Өйткени көзлерин уйқы басқан еди. Олар Ийсаға не деп жууап берерин билмеді.

⁴¹ Ийса үшінши рет қайтып келип, оларға:

– Сизлер еле уйықлап, дем алып атырсызлар ма? Болды, ұақыт келди. Адам Улы гүнакарлардың қолына услап бериледи. ⁴² Турыңдар, кеттик. Қараңдар, Маған сатқынлық қылыушы жақынлады, – деди.

Ийсаның қолға алынуы

⁴³ Тап сол ұақытта, Ийса еле сөйлеп турғанда, он еки шәкиртиниң бири Яхуда келди. Оның менен бирге бас руұханийлер, диний муғаллимлер хәм ақсақаллар жиберген бир топар адамлар бар еди. Адамлар қолына қылыш хәм шоқмар услаған еди.

⁴⁴ Сатқынлық қылыушы оларға белги берип: «Мен кимди сүйсем, Ол – Соның Өзи. Оны услап, абайлап алып кетіңдер», – деген еди.

† Сөзбе-сөз: «Абба, Әке!» Абба – арамей тилинде «Әке» дегенди аңлатады. Әкеси менен баласының арасындағы жүдә жақын байланысты билдиретуғын сөз.

⁴⁵ Яхуда келди де, дәрриу Ийсаға жақынласып, Оған:

– Устаз! – деп, Оны сүйди.

⁴⁶ Ал адамлар Ийсаға қол салып, услап алды.

⁴⁷ Бирақ Ийсаның қасында турғанлардың биреуи қылышын сууырып алып, бас руұханийдиң қулының қулағын шауып таслады. ⁴⁸ Сонда Ийса оларға:

– Мени услау ушын, жынаятшыға қарсы шыққандай болып, қылыш хәм шоқмар алып келдіңдер ме? ⁴⁹ Мен хәр күни сизлер менен Ибадатханада бирге болып, тәлим бергенімде, Мени усламадыңдар. Бирақ, Мухаддес Жазыулар орынланыуы шәрт, – деди.

⁵⁰ Сонда шәкиртлериниң хәммеси Оны таслап, қашып кетти.

⁵¹ Жалаңаш денесине тауар ораған бир жас жигит Оның изине ерип баратыр еди. Олар оны услап алғанда, ⁵² ол оранған тауарын таслап, жалаңаш қашып кетти.

Ийса жоқарғы кеңес алдында

⁵³ Олар Ийсаны бас руұханийге апарды. Ол жерге хәмме бас руұханийлер, ақсақаллар хәм диний муғаллимлер жыйналды. ⁵⁴ Петр Ийсаға бас руұханийдиң хәулисиниң ишине дейин узақтан ерип келип, хәулиде сақшылар менен бирге отқа жылынып отырды. ⁵⁵ Бас руұханийлер хәм пүткил жоқарғы кеңес Ийсаны өлим жазасына хәким етиуі ушын, Оған қарсы гүұалық изледи, бирақ таба алмады.

⁵⁶ Себеби көп адамлар Оған қарсы жалған гүұалықлар берсе де, гүұалықлары бир-бирине сәйкес келмес еди.

⁵⁷ Соңынан гейбиреулер орнынан турып, Оған қарсы жалған гүұалық берип:

⁵⁸ – Бизлер Оның: «Адам қолынан қурылған бул Ибадатхананы Мен бузып таслап, үш күнниң ишинде адам қолынан қурылмаған басқа Ибадатхана қураман», – дегенин еситтик, – деди.

⁵⁹ Бирақ олардың гүұалығы да сәйкес келмеді.

⁶⁰ Сонда бас руұханий ортаға шығып, Ийсадан: – Олар Саған қарсы гүұалық берип атыр-ғо. Сен неге хеш жууап бермейсең? – деп сорады.

⁶¹ Бирақ Ийса үндемеді хәм хеш жууап қайтармады. Бас руұханий Оннан және: – Алғыслының Улы – Масих Сенбисең? – деп сорады.

⁶² Ийса:

– Аўа, Мен. Сизлер Адам Улының Құдиретли Қудайдың оң жағында отырғанын хәм аспандағы бултларда киятырғанын көресизлер, – деди.

⁶³ Сонда бас руұханий өз кийимлерин жыртып:

– Енди бизлерге гүұалардың неге кереги бар? ⁶⁴ Қудайға тил тийгизгенин еситтиңдер-ғо.

Сизлердиң қарарыңыз қандай? – деди. Олардың хәммеси Ийсаны өлим жазасына хәким етиуге қарар етти.

⁶⁵ Гейбиреулер Оған түкире баслады хәм бетин байлап, Оны мушлап урды да, Оған:

– Қәнекей, үәлийлик ет, – дести.

Сақшылар да Оны шапалақ пенен урды.

Петрдің Ийсадан таныуы

⁶⁶ Петр ишки хәулиде отырғанда, бас руұханийдің шоры қызларынан бири келди. ⁶⁷ Ол отқа жылынып отырған Петрди көрип, оған тигилип қарады да:

– Сен де сол Насыралы Ийса менен бирге едиң-ғо, – деди.

⁶⁸ Бирақ Петр танып:

– Сениң не айтып турғаныңды билмеймен хәм түсинбеймен, – деди де, сыртқы хәулиге шығып кетти †.

⁶⁹ Шоры қыз оны көрип, сол жердегилерге және:

– Бул адам – солардың бири, – деп айта баслады.

⁷⁰ Бирақ Петр және танды.

Бираздан соң, сол жерде турғанлар Петрге:

– Расында да, сен солардың бирисең, өйткени галилалысаң-ғо, – деди.

⁷¹ Ол:

– Сизлер айтып турған бул Адамды мен танымайман, – деп ант ишип, өзін өзи ғарғай баслады.

⁷² Сол уақытта-ақ қораз екінши рет шақырды. Петр Ийсаның өзине: «Қораз еки рет шақыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасаң», – деген сөзи есине түсип, жылап жиберди.

Он бесинши бап

Пилаттың Ийсаны тергеуі

15 Таң атыўдан бас руұханийлер, ақсақаллар, диний муғаллимлер хәм пүткил жоқарғы кеңес мәсләхәтлесип алды да, Ийсаны байлап, римли хәким Пилатқа апарып тапсырды. ² Пилат Оннан:

– Сен Яхүдийлердің Патшасымысаң? – деп сорады.

Ийса оған:

– Сол екенимди өзиң айттың, – деп жууап берди.

³ Бас руұханийлер Оны көп нәрселерде айыплады. ⁴ Пилат және Ийсадан сорап:

– Сен хәш жууап бермейсең бе? Қара, олар Саған қаншама айып тағып атыр, – деди.

⁵ Бирақ Ийса хәш жууап бермегенликтен, Пилат хайран қалды.

Ийсаның өлимге хәким етилиуі

⁶ Хәр Қутқарылуы байрамында Пилат халық сораған бир тутқынды босатып беретуғын еди.

⁷ Сол уақытта қамақта қозғалаң уақтында өзиниң шериклери менен адам өлтирген Бараба деген бир адам бар еди. ⁸ Халық Пилатқа келип, әдеттегидей

† Басқа нұсқада: «Сол уақытта қораз шақырды», – деген сөзлер де бар.

ислейтуғын исин олар ушын ислеп, бир тутқынды босатып бериуин сорай баслады. ⁹ Пилат олардан: – Яхүдийлердің Патшасын босатып бериуимди қәлейсизлер ме? – деп сорады.

¹⁰ Себеби ол бас руұханийлердің Ийсаны өзине күншиллик пенен услап бергенин билетуғын еди.

¹¹ Бирақ бас руұханийлер халықты үгитлеп, Ийсаның орнына Барабаны босатып бериуди талап еттирди. ¹² Пилат оларға және:

– Олай болса, сизлер Яхүдийлердің Патшасы деп атаған Адамға не ислейин? – деди.

¹³ Олар:

– Оны атанақ ағашқа шегелет! – деп бақырысты.

¹⁴ Пилат олардан:

– Ол қандай жаманлық иследи, ақыры? – деп сорады.

Бирақ олар қаттырақ бақырысып:

– Оны атанақ ағашқа шегелет! – деди.

¹⁵ Сонда Пилат халықты қанаатландырыу ушын Барабаны босатып берди. Ал Ийсаны қамшылатқаннан соң, атанақ ағашқа шегелеуге тапсырды.

Әскерлердің Ийсаны масқаралауы

¹⁶ Әскерлер Ийсаны хәкімет сарайының ишки хәулисине алып барып, пүткил әскерлерди жыйнады. ¹⁷ Олар Ийсаға шым қызыл шапан кийгизди де, тикенли шыбықлардан таж өрип, басына салды. ¹⁸ Соңынан:

– Жасасын, Яхүдийлердің Патшасы! – деп бақырыса баслады.

¹⁹ Басына қамыс пенен урып, Оған түкирди де, алдында дize бүгип, тәжим етти. ²⁰ Масқаралап болғаннан соң, олар Ийсаның үстиндеги шым қызыл шапанды шешип алып, Оған Өз кийимин кийгизди де, атанақ ағашқа шегелеу ушын алып кетти.

Ийсаның атанақ ағашқа шегелениуі

²¹ Искендер хәм Руфустың әкеси, Симон деген киренели бир адам ауылдан киятырып, сол жерден өтип баратыр еди. Оны Ийсаның атанақ ағашын арқалап алып жүриуге мәжбүрледи. ²² Олар Ийсаны Голгота деп аталған, яғный «Бас сүйек орны» дегенди аңлататуғын жерге алып келди. ²³ Оған мирра қосылған шарапты бергенде, Ол ишиуден бас тартты. ²⁴ Ийсаны атанақ ағашқа шегелеп болғаннан соң, ким не алар екен деп шек тасласып, өз ара Оның кийимлерин бөлисти. ²⁵ Олар Ийсаны атанақ ағашқа шегелегенде, саат азанғы тоғыз еди.

²⁶ Оның бас бетинде айыбын көрсететуғын: «ЯХҮДИЙЛЕРДИҢ ПАТШАСЫ» деген жазыу бар еди.

²⁷ Ийса менен бирге еки қарақшыны да, биреуин оң, екіншисин сол тәрәпине атанақ ағашқа шегеледи. [²⁸] ††

†† Басқа нұсқада мына аят бар: «Ол жынаятшыларға қосып саналды, – деген Мухаддес Жазыу орынланды».

²⁹ Өтип баратырғанлар басларын шайқады хәм Оның үстинен күлип:

– Хэй, Ибадатхананы бузып, Оны үш күннің ишинде қайта тиклейжақ болған, Сен! ³⁰ Өзинди Өзин қутқарып, атанақ ағаштан түсип көрши! – деди.

³¹ Бас руўханийлер менен диний муғаллимлер де Оны мазақ қылып, бир-бирине:

– Бул басқаларды қутқарып, Өзин Өзи қутқара алмайды! ³² Израилдың Патшасы Масих хәзир атанақ ағаштан түссин, сонда бизлер көрип, Оған исенемиз, – дести.

Ийса менен бирге атанақ ағашқа шегеленгенлер де Оны мазақ етти.

Ийсаның жан тапсырыуы

³³ Түски саат он екиден баслап, түстен кейин саат үшке дейин пүткил жерди қараңғылық қаплап турды. ³⁴ Саат үште Ийса қатты дауыс пенен:

– Елой, Елой! Лама сабахтани? – деп бақырды. Бул: «Қудайым, Қудайым! Неге Мени таслап кеттиң?»[†] – дегенди аңлатады.

³⁵ Сол жерде турғанлардың гейбиреулері буну еситип:

– Қараңлар, Ол Илиясты шақырып атыр, – дести.

³⁶ Сонда бир адам жууырып барып, сорғышты сирке сууына сиңдирди хәм оны бир таяққа қадады да, Оған ишиўге берип:

– Тоқтай турың! Илияс келип, Оны түсирип алар ма екен, көрейик! – деди.

³⁷ Ал Ийса қатты бақырды да, жан тапсырды.

³⁸ Сол ўақытта Ибадатхананың Мухаддесханасындағы перде жоқарыдан төменге дейин қақ айырылып, екиге бөлинди. ³⁹ Ийсаның қарсысында турған жүзбасы Оның усылай жан тапсырғанын көрип:

– Хақыйқаттан да, бул Адам – Қудайдың Улы екен, – деди.

⁴⁰ Сол жерде узақтан қарап турған бир неше хаял бар еди. Олардың арасында: мағдалалы Мәриям, кишкене Яқып пенен Иосестиң анасы Мәриям хәм Саломия болды. ⁴¹ Олар Ийсаға Галилада болған ўақтында ерип жүрип, Оған хызмет еткен еди. Ол жерде Ийса менен бирге Ерусалимге келген басқа көп хаяллар да бар еди.

Ийсаның қәбирге қойылыуы

⁴² Күн кеш болды. Бул күн таярлық күни, яғный шемби күнинен алдыңғы жума күни еди. ⁴³ Сонда жоқарғы кеңестің хұрметли ағзасы, Қудайдың Патшалығын күтиўши ариматиялы Юсуп келди. Ол батыллық пенен Пилаттың алдына кирди де, Ийсаның денесин сорады. ⁴⁴ Пилат Ийсаның әлле қашан өлгенине хайран қалып, жүзбасыны шақыртып алды да:

– Өлгенине көп ўақыт болды ма? – деп сорады.

† Забур 21:2.

⁴⁵ Жүзбасыдан билип алғаннан соң, ол денени Юсупке берди. ⁴⁶ Юсуп кепинлик таўар сатып алды. Ол Ийсаның денесин атанақ ағаштан түсирип алып, кепин менен орады да, жартаста ойылған қәбирге қойып, қәбирдің аўзына бир тасты домалатып қойды. ⁴⁷ Мағдалалы Мәриям менен Иосестиң анасы Мәриям Ийсаның қай жерге қойылғанын көрди.

Он алтыншы бап

Ийсаның қайта тирилиуи

16 Дем алыс күни^{††} өткеннен соң, мағдалалы Мәриям, Яқыптың анасы Мәриям хәм Саломия Ийсаның денесине жағыу ушын хош ийисли май сатып алды. ² Олар хәптениң биринши күни, яғный екшемби күни қуяш шығыўдан таң азанда қәбирге келди. ³ Өз ара:

– Қәбирдің аўзындағы тасты бизлерге ким домалатып берер екен? – деп сөйлести.

⁴ Бирақ басларын көтерип қарап, тастың домалатып тасланғанын көрди. Тас жүдә үлкен еди. ⁵ Қәбирдің ишине кирген олар оң тәрепте отырған ақ кийимли бир жас жигитти көрип, қорқып кетти.

⁶ Жигит оларға:

– Қорқпаңлар! Сизлер атанақ ағашқа шегеленген Насыралы Ийсаны излеп жүрсизлер-ғо. Ол қайта тирилди, Ол бул жерде жоқ. Мине, Оның қойылған жери. ⁷ Енди барып, Оның шәкиртлерине хәм Петрге: «Ол сизлерден бурын Галилада болады. Өзинің айтқанындай, Оны сол жерде көресизлер», – деп айтыңлар, – деди.

⁸ Хаяллар қатты қорқысып хәм қалтырасып, қәбирден шығып қашып кетти. Қорққанлықтан, хеш кимге хеш нәрсе айтпады.

Ийсаның мағдалалы Мәриямға көриниуи

⁹ Ийса хәптениң биринши күни, яғный екшемби күни ерте таңда қайта тирилип, биринши болып мағдалалы Мәриямға көринди. Ийса бурын оннан жети жинди қууып шығарған еди. ¹⁰ Мәриям барып, буну Ийса менен бирге болғанларға хабарлады. Олар жылап, қайғырып отырған еди. ¹¹ Бирақ олар Ийсаның тири екенін хәм Мәриямның Оны көргенин еситсе де, исенбеди.

Ийсаның еки шәкиртине көриниуи

¹² Соңынан Ийса аўылға баратырған олардың екеўине басқаша түрде көринди. ¹³ Олар қайтып келип, басқа шәкиртлерге хабарлағанда, оларға да исенбеди.

Ийсаның шәкиртлерине тапсырмасы

¹⁴ Соңынан Ийса аўқатланып отырған он бир шәкиртине көринип, оларды исенбеушиликте хәм қайсарлықта айыплады. Өйткени олар Оның

†† Сөзбе-сөз: шемби күни.

тирилгенин көргенлерге исенбеген еди. ¹⁵ Ийса оларға былай деди:

– Пүткил дүнья бойлап жүриңлер хәм барлық адамларға Хош Хабарды жәриялаңлар. ¹⁶ Ким де ким исенип шомылдырылса, қутқарылады, ал ким де ким исенбесе, хәким етиледі. ¹⁷ Исенгенлер менен мынадай кәраматлы белгилер бирге болады: Мениң атым менен жинлерди қуўып шығарып, жаңа тиллерде сөйлейди. ¹⁸ Қоллары менен жыланларды ушлап алса да хәм уўлы зат ишсе де, оларға зыян келмейди. Аўырыўлардың

үстилерине қолларын қойғанда, олар шыпа табады.

Ийсаның аспанға алыныўы

¹⁹ Ийемиз Ийса оларға усыларды айтып болғаннан соң, аспанға алынды хәм Қудайдың оң тәрәпине отырды. ²⁰ Ал шәкиртлери барып, хәмме жерде Хош Хабарды жәриялап жүрди. Ийемиз олар менен бирге ислеп, Өз сөзин кәраматлы белгилер арқалы тастыйықлайтуғын еди.

Лука

Бул Хош Хабарды Лука жазған. Ол Хош Хабардың дауаы сыпатында «Елшилердің ислери» кітабын да жазған. Лука бул кітапты Ийса Масихтың пүткіл адамзат ушын үәде етилген Қутқарыушы екенін хәмме миллетлерге билдириу ушын жазған еди. Солай етип, ол Қудайдың қутқарылыу жобасының ишине тек яхудийлер емес, ал басқа миллетлер де киретуғынын көрсетти.

Лука өз кітабында Ийсаның хызметі хәм тәлийматы хаққында сөз етеди. Масихтың тууылыуынан баслап, аспанға көтерілиуіне дейін болған уақыяларды сүүретлейди хәм тарийхий детальларды келтиреді.

Лука жазған Хош Хабарда басқа 3 Хош Хабарға қарағанда «Адам Улы» деген ат көбирек қайталанып, Ийсаның минсиз адамның тәбиятына ийе екені көрсетілген. Дууа етиуге айрықша дыққат аударылған, Хош Хабарды еситкен адамлардың қууанышы хәм Мухаддес Руұхтың тутқан орны атап өтилген. Және де, сол заманда жәмийеттің төменгі қатламларына киретуғын хаялларға, жарлы адамларға хәм гүнакарларға деген Ийсаның ғамхорлығы хаққында айтылған.

Биринши бап

Хүрметли Теофил!

1 Арамызда болып өткен белгили уақыяларды көпкердің әлле қашан баян етпекши болғаны бизлерге мәлим. **2** Олар бул уақыяларға бастан-ақ гүуа болғанлардың хәм Хош Хабарды жәриялаушылардың бизлерге жеткізген нәрселерін жазған еди. **3** Солай етип, хүрметли Теофил, өзиңізге үйретілген бул тәлийматтың хақыйқы екенін сиз де билиуіңіз ушын, мен де бастан-аяқ хәммесин муқыятлап үйреніп шығып, барлық уақыяларды ізбе-излик пенен сизге жазыуды макул таптым.

Шомылдырыушы Яқыяның тууылыуы хаққында болжау

5 Яхудия елинде, патша Хирод заманында, Абия топарынан Зекерия атлы бир руұханий бар еди. Оның хаялы Харон әуладынан шыққан болып, аты Елизабета еди. **6** Олардың екеуі де Қудай алдында хақ адамлар болып, Жаратқан Ийемиздің барлық буйрық хәм қағыйдаларын булжытпай орынлап жасайтуғын еди. **7** Елизабета нәсилсиз болғанлықтан, олар бийперзент еди. Және екеуі де қартайған еди.

8 Күнлердің бирінде өз топарының гезеги келип, Зекерия Қудай алдында руұханийлик хызметін атқарып турғанда, **9** руұханийлердің әдеті бойынша хош ийисли затларды түтетіу ушын, Жаратқан Ийемиздің Ибадатханасындағы Мухаддесханаға кириу шеги оған түсти. **10** Хош ийисли затларды түтетіу уақтында жыйналған халықтың хәммесі сыртта дууа етип тур еди.

11 Сонда Жаратқан Ийемиздің бир периштесі хош ийисли затлар түтетилетуғын орынның оң

тәрәпинде пайда болып, Зекерияға көрінди. **12** Оны көрген Зекерия қорқып, албырап қалды. **13** Бирақ периште оған былай деди:

– Қорқпа, Зекерия! Сениң еткен дууаң қабыл болды. Хаялың Елизабета саған ул тууып береді, оның атын Яқыя деп қоясаң. **14** Ол саған қууаныш хәм шадлық алып келеди. Оның дүньяға келгенине көп адамлар қууанады. **15** Себеби ол Қудай нәзерінде уллы адам болып, хеш арақ-шарап ишпейди. Анасының құрсағында жатырғаннан баслап, Мухаддес Руұхқа † толады. **16** Ол Израил перзентлерінің көбисін олардың Жаратқан Ийесі – Қудайға қайтарады. **17** Әкелерді балалары менен жарастырып, бойсынбайтуғынларды хақ адамлардың даналық жолына түсирип, халықты Ийемиздің келиуіне таярлау ушын, ол Илиястың †† руұхы хәм құдирети менен Ийемиздің алдында жүрип келеди.

18 Сонда Зекерия периштеге:

– Булардың рас екенін мен қаяқтан билемен? Өйткени мен ғаррыман, хаялым да қартайған-ғо, – деди.

19 Периште оған жууап беріп:

– Мен Қудай алдында турыушы Жабрайылман. Сениң менен сөйлесіп, саған усы хош хабарды жеткізиу ушын жиберілгенмен. **20** Бирақ, уақты келгенде орынланатуғын сөзлеріме исенбегенің ушын, усылар әмелге аспағанша сөйлей алмай, гүң болып қаласаң, – деди.

21 Сол уақытта Зекерияны күтип турған халық оның Мухаддесханада иркилип атырғанына хайран болды. **22** Зекерия сыртқа шыққанда, халыққа сөйлей алмай қалды. Сонда халық оның Мухаддесханада аян ‡ көргенін түсінди. Зекерия

† Мухаддес Руұх – Қудайдың Руұхы. †† Илияс – Ийса Масих тууылмастан бұрын IX әсирде жасаған пайғамбар. ‡ Аян – Қудай тәрәпинен көрсетілген нәрсе.

гүң болып қалып, халық пенен ымласып сөйлести.

²³ Өзинің хызмет ететуғын күнлери тамам болғаннан кейин, Зекерия үйине қайтты.

²⁴ Арадан күнлер өткеннен соң, оның хаялы Елизабета хәмледар болып, бес ай жасырынып жүрди. ²⁵ «Жаратқан Ийем маған нәзер аударған күнлерде бул исти исле, адамлар алдындағы масқарашылықты меннен алып таслады», – деди ол.

Ийсаның тууылыуы хаққында Хош Хабар

²⁶ Елизабетаның хәмледар болғанына алты ай толғанда, Қудай Жабрайыл периштени Галила үлкесинің Насыра деп аталатуғын қаласына, ²⁷ Дауыт әуладынан шыққан Юсуп деген жигитке атастырылған бир қызға жиберди. Қыздың аты Мәриям еди. ²⁸ Периште үйге кирип, оған:

– Сәлем саған, Қудай жарылқаған! Жаратқан Ийемиз сениң менен бирге, – деди.

²⁹ Мәриям периштениң сөзлерине аң-таң болды хәм бул қандай сәлемлесіу болды екен деп, ойланып қалды. ³⁰ Периште оған былай деди:

– Қорқпа, Мәриям, сен Қудайдың мийримине еристиң! ³¹ Мине, сен хәмледар болып, Ул туўасаң хәм Оның атын Ийса деп қоясаң. ³² Ол уллы болып, Құдиретли Қудайдың Улы деп аталады. Жаратқан Ийемиз – Қудай Оған бабасы Дауыттың тахтын береді. ³³ Ол Яқып халқының үстинен мәңгиге патшалық етеди хәм Оның патшалығының шеги болмайды.

³⁴ Мәриям периштеден:

– Мен ер адамға жақынламаған болсам, бул қалай болады? – деп сорады.

³⁵ Периште оған жуўап берип:

– Сениң үстиңе Мухаддес Руўх түседі хәм Құдиретли Қудайдың күши саған саясын салады. Сонлықтан да, сеннен туўылажақ Мухаддес Бала – Қудайдың Улы деп аталады. ³⁶ Мине, нәсилсиз деп саналған сениң ағайин апаң Елизабета да қартайғанда ул балаға хәмледар болды. Оның хәмледар болғанына алты ай толды. ³⁷ Себеби Қудайдың қолынан келмейтуғын нәрсе жоқ, – деди.

³⁸ Сонда Мәриям:

– Мен – Жаратқан Ийемнің бендесимен, айтқаныңдай болсын, – деди.

Соннан соң, периште оның жанынан кетти.

Мәриямның Елизабетаға барыуы

³⁹ Сол күнлерде Мәриям жолға шығып, тезлик пенен таулы Яхудия елиндеги бир қалаға кетти.

⁴⁰ Ол Зекерияның үйине кирип, Елизабетаға сәлем берди. ⁴¹ Елизабета Мәриямның сәлемин еситкенде, оның ишиндеги нәресте тыпырлап кетти. Елизабета Мухаддес Руўхқа толып, ⁴² дауыслап былай деди:

– Хаяллар арасында сен жарылқанғансаң, сениң ишиндеги Нәресте де жарылқанған! ⁴³ Ийемнің

анасы келетуғындай, мен киммен? ⁴⁴ Мине, сениң сәлем берген дауысың қулағыма жеткенде, ишимдеги нәресте қуўаныштан тыпырлап қоя берди. ⁴⁵ Исенген хаял қандай бахытлы! Өйткени Жаратқан Ийемнің оған айтқанлары орынланады. ⁴⁶ Сонда Мәриям былай деди:

«Жаным Жаратқан Ийемди алғыслар.

⁴⁷ Құтқарыушым Қудайға руўхым шадланар.

⁴⁸ Себеби Ол Өзинің арзымас бендесине нәзерин аударды.

Енди мени барлық әуладлар „бахытлы“ деп атайды.

⁴⁹ Өйткени Құдиретли Қудай маған уллы ислер иследи.

Оның аты мухаддес.

⁵⁰ Ол әуладтан-әуладқа,

Өзинен қорққанларға мийрим-шәпәэтин береді.

⁵¹ Өз қолы менен құдиретин көрсетип, Кеуиллеринде менмен ойлары бар адамларды пытыратты.

⁵² Хүкимдарларды тахтан түсирип, Ғарип-қәсерлерди жоқары көтерди.

⁵³ Аш болғанларды ийгилик берип тойдырып, Бай болғанларды қуры қол қайтарды.

⁵⁴ Ата-бабамызға берген үәдеси бойынша, Ибрайымға хәм оның урпағына мийрим-шәпәэт етиўди мәңги есте тутьп,

Хызметшиси Израилға жәрдем етти».

⁵⁶ Мәриям Елизабета менен үш айдай бирге болып, соңынан үйине қайтып кетти.

Шомылдырыушы Яқыяның дүньяға келиуі

⁵⁷ Елизабетаның босанатуғын ўақты келип, ол ул туўды. ⁵⁸ Қоңсылары менен ағайинлери Жаратқан Ийемиздің оған үлкен мийрим-шәпәэт көрсеткенин еситип, оның қуўанышын бөлисти.

⁵⁹ Олар сегизинши күни баланы сүннетлеўге † алып барды хәм оған Зекерия деп, әкесинің атын қоймақшы болды. ⁶⁰ Бирақ баланың анасы:

– Яқ, оның аты Яқыя болсын, – деди.

⁶¹ Олар Елизабетаға:

– Ағайин-туўғанларыңның арасында бундай ат хеш кимде жоқ-ғо, – деп, ⁶² әкесинен балаға қандай ат қоймақшы екенин ымлап сорады.

⁶³ Зекерия жазыу тахтайшасын талап қылды да:

«Оның аты Яқыя болсын», – деп жазды. Буған хәмме аң-таң болысты. ⁶⁴ Сол ўақытта-ақ Зекерия тилге кирип, Қудайды алғыслап сөйлей баслады.

⁶⁵ Әтирапында жасаушыларды қорқыныш бийледи хәм пүткил таулы Яхудия ели бойлап усылар хаққында сөз тарқады. ⁶⁶ Еситкенлердің хәммеси буны кеуиллеринде сақлап: «Бул нәресте ким болар екен?» – дейтуғын еди. Себеби Жаратқан Ийемиздің құдирети оның менен бирге еди.

† Сүннет – Қудайдың буйрығы бойынша, яхудийлер ер балаларын тууылғаннан кейин сегизинши күни сүннет етеди.

Зекерияның пайғамбаршылық жыры

⁶⁷ Нәрестениң әкеси Зекерия Мухаддес Руўхқа толып, пайғамбаршылық етип былай деди:

⁶⁸ «Израилдың Жаратқан Ийеси – Құдай алғыслансын!

Өйткени Ол келип, Өз халқы ушын төлем төлеп, оны қутқарды.

⁶⁹ Өзиниң мухаддес пайғамбарлары арқалы әйемнен айтқанындай,

Ол бизлер ушын Өз хызметшиси Даўыттың урпағынан шыққан құдиретли Қутқарыушыны берди.

⁷¹ Құдай бизлерди душпанларымыздан хәм бизлерди жек көриушилердиң қолынан қутқарды.

⁷² Бизлердиң ата-бабаларымызға ўәде еткен мийримлигин көрсетип,

Өз мухаддес келисимин, ⁷³ бабамыз Ибрайымға берген антын еске алды.

⁷⁴ Ол бизлерди душпанларымыздың қолынан қутқарып,

қорқпастан, өмир бойы Оның алдында мухаддес хәм ҳақ болып,

Оған хызмет қылыуымызға мүмкиншилик берди.

⁷⁶ Ал сен, балам, Құдиретли Құдайдың пайғамбары деп аталасаң.

Себеби сен Ийемиздиң алдынан жүрип, Оның жолын таярлайсаң.

⁷⁷ Оның халқына гүналарының кеширилип, қутқарылатуғынын жәриялайсаң.

⁷⁸ Қараңғыда хәм өлим саясында жасап атырғанларға нур түсириу ушын

хәм бизлерге тынышлыққа қарай жол көрсетиу ушын,

Құдайдың уллы мийрим-шәпәәти аспаннан таң болып атады».

⁸⁰ Ал нәресте өсип, руўхый күшке толып барды хәм Израил халқының алдында көринетуғын күнге дейин шөл далада жасады.

Екинши бап

Ийсаның тууылыуы

2 Сол күнлери Рим патшасы Август пүткил Рим патшалығының турғынлары дизимнен өтиуи тийис, деген пәрман шығарды. ² Бул биринши дизимнен өтиу Кирини Сирияға хәкимлик қылған заманда болды. ³ Хәр бир адам дизимнен өтиу ушын өз қаласына барды.

⁴ Юсуп те Галиладағы Насыра қаласынан жолға шығып, Яхудиядағы Бейтлехем деп аталған Даўыттың қаласына келди. Өйткени ол Даўыттың урпағынан еди. ⁵ Дизимнен өтиу ушын, оның менен бирге қалыңлығы болған хәмледар Мәриям да барды. ⁶ Олар сол жерде болғанда Мәриямның айы-күни толып, ⁷ туңғыш Улын тууды. Оны қуңдақлап, бир ақырға жатқызды, себеби мийманханада оларға орын жоқ еди.

Шопанлар хәм периштелер

⁸ Сол этирапта шопанлар болып, олар түнде өз падасын далада қараўыллайтуғын еди. ⁹ Тосаттан олардың алдында Жаратқан Ийемиздиң бир периштеси пайда болып, Ийемиздиң салтанаты олардың этирапын жарқыратып жиберди. Олар қатты қорқып кетти. ¹⁰ Периште оларға:

– Қорқпаңлар! Мен сизлерге хәмме адамларды шексиз қуўандыратуғын хош хабар жәриялайман.

¹¹ Бүгин Даўыттың қаласында сизлер ушын Қутқарыушы туўылды. Ол – Ийемиз Масих †.

¹² Сизлер ушын оның белгиси мынадай: сизлер ақырда қуңдақлаулы жатырған Нәрестени табасызлар, – деди.

¹³ Бирден периштениң қасында аспандағы периштелердиң үлкен топары пайда болды хәм былай деп Құдайды алғыслады:

¹⁴ «Аспанда Құдай алғыслансын, Құдайға унайтуғын жердеги адамларға тынышлық болсын!»

¹⁵ Периштелер аспанға көтерилгеннен соң, шопанлар бир-бирине:

– Жүриңлер, Бейтлехемге барайық. Жаратқан Ийемиз бизлерге билдирген, сол жүз берген ўақыяны көрейик, – дести.

¹⁶ Олар асығыслық пенен келип, Мәриям менен Юсупты хәм ақырда жатырған Нәрестени тапты.

¹⁷ Оны көрип, периштелерден Нәресте хәққында еситкенлерин айтып берди. ¹⁸ Буны еситкен адамлардың хәммеси шопанлардың сөзлерине таң қалысты. ¹⁹ Ал Мәриям бул сөзлерди жүрегінде сақлап, ойлап жүрди. ²⁰ Шопанлар өзлерине айтылғанлардың хәммесин еситип-көргенлери ушын Құдайды алғыслап, мақтау айтып, қайтып кетти.

²¹ Арадан сегиз күн өтип, Нәрестени сүннет еткенде, Оның атын Ийса деп қойды. Мәриям хәмледар болмасынан бұрын, периште Оған усы атты берген еди.

Шимон хәм Аннаның Ийса менен ушырасыуы

²² Муўсаның Нызамы бойынша тазаланыу күнлери †† тамам болғанда, Юсуп пенен Мәриям Ийсаны Жаратқан Ийемизге арнау ушын, Оны Ерусалимге алып келди. ²³ Өйткени Жаратқан Ийемиздиң Нызамында: «Туўылған хәр бир туңғыш ул Жаратқан Ийемизге арналсын» ‡, – деп жазылған. ²⁴ Және Жаратқан Ийемиздиң Нызамында айтылғандай, олар «жуп қумыры ямаса кептердиң еки палапанын» †† қурбан етпекши болды.

† Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Құдай ўәде еткен Қутқарыушы. †† Тазаланыу күнлери – Лебий 12:1-8 бойынша, ул туўған хаял қырық күн напәк есапланып, қурбанлық берсе, және таза болатуғын еди. ‡ Шығыу 13:2, 12. †† Лебий 12:8.

²⁵ Сол ўақытта Ерусалимде Шимон атлы бир адам бар еди. Ол хақ хәм диншил адам болып, Израилдың тәселле табыўын интизарлық пенен күтип жүр еди. Мухаддес Руўх оған яр еди.

²⁶ Жаратқан Ийемиз жиберген Масихты көрмегенше өлмейтуғынын оған Мухаддес Руўх алдын ала айтқан еди. ²⁷ Шимон Мухаддес Руўхтың басқарыўында Ибадатханаға келди. Ийсаның ата-анасы Мухаддес Нызам бойынша тийисли үрп-әдетлерди орынлаў ушын Оны Ибадатханаға алып келгенде, ²⁸ Шимон Оны қолына алып, Қудайды алғыслап былай деди:

²⁹ «О, Құдиретли Ийем, Өзиң айтқаныңдай, енди қулыңды

бул дүньядан тынышлық пенен жибересең.

³⁰ Себеби көзлерим Сениң хәмме халықлар ушын таярлап

қойған қутқарыўыңды көрди:

³² Ол басқа миллетлердиң көзин ашатуғын нур болып,

Сениң халқың Израилға даңқ келтиреді».

³³ Нәрестениң ата-анасы Ол туўралы айтылған сөзлерге таң қалысты. ³⁴ Шимон оларға пәтиясын берип, Оның анасы Мәриямға:

– Мине, бул Нәресте Израилда көп адамлардың қулаўына хәм қайта тиклениўине себепши болады. Ол Ийемиздиң белгиси болып, Ол себепли көп талас-тартыслар келип шығады. ³⁵ Сонда көп адамлардың жүреклериниң түпкириндеги ой-қыяллары әшкара болып, ал сениң кеўлиңе хәсирет қылышы суғылады, – деди.

³⁶ Сол жерде Ашер урыўынан шыққан Пануелдиң қызы Анна атлы, жүдә қартайған бир пайғамбар хаял да бар еди. Ол турмысқа шыққаннан соң, күйеуи менен жети жыл жасады. ³⁷ Соңынан сексен төрт жасына дейин жесир болып, Ибадатханадан шықпай ораза тутып хәм дуўа етип, күни-түни Қудайға сыйынатуғын еди. ³⁸ Сол ўақытта ол да жақынлап келип, Қудайға шүкирлик билдирди хәм Ерусалимниң қутқарылыў күнин күткенлердиң хәммесине Нәресте хаққында айтып берди. ³⁹ Юсуп пенен Мәриям Жаратқан Ийемиздиң Нызамы бойынша барлық тийисли нәрселерди орынлап болғаннан соң, Галиладағы өз қаласы Насыраға қайтып келди. ⁴⁰ Нәресте өсип, күш пенен ақыл-даналыққа толысып барды хәм Қудайдың мийрими Оның үстинде еди.

Ийсаның балалығы

⁴¹ Ийсаның ата-анасы хәр жылы Қутқарылыў байрамында † Ерусалимге баратуғын еди. ⁴² Ийса он еки жасқа толғанда, олар әдеттегидей Ерусалимге байрамлаўға келди. ⁴³ Байрам күнлери тамам болғаннан соң, олар үйине қарай жолға шықты, ал жас өспирим Ийса Ерусалимде қалып қойған еди. Бирақ буны ата-анасы билмеди. ⁴⁴ Олар Ийсаны

† Қутқарылыў байрамы – еврей тилинде «Пасха», «өтиў» дегенди билдиреди.

басқалар менен киятыр деп ойлап, бир күнлик жолды басып өткеннен соң, Оны ағайинлери менен танысларының арасынан изледи.

⁴⁵ Таппағаннан кейин, Оны излеп Ерусалимге қайтып барды. ⁴⁶ Үш күннен соң, олар Ийсаны Ибадатханадан тапты. Ол диний муғаллимлердиң ортасында олардың сөзлерин тыңлап, сораўлар берип отырған еди. ⁴⁷ Тыңлап отырғанлардың хәммеси Оның ақылына хәм берген жуўапларына хайран қалысты. ⁴⁸ Ата-анасы Ийсаны көрип, аң-таң болды хәм анасы Оған:

– Балам, Сен неге бизлерге бундай иследин? Әкең менен екеўимиз қатты қайғырып, Сени изледик, – деди.

⁴⁹ Ийса оларға:

– Мени излеўдин неге кереги бар еди? Әкемниң үйинде болыўым керек екенин билмединиз бе? – деди.

⁵⁰ Бирақ олар Ийсаның айтқан сөзлерин түсинбеди.

⁵¹ Ийса олар менен бирге Насыра қаласына қайтып келип, олардың тилин алып жүрди. Ал Оның анасы болған ўақыялардың хәммесин кеўлинде сақлады. ⁵² Ийсаның жасы да, ақыл-даналығы да өсип, Қудайдың хәм адамлардың сүйиспеншилигине бөленип барды.

Үшинши бап

Шомылдырыўшы Яқыяның жәриялаўы

3 Рим патшасы Тибериус салтанатының он бесинши жылында Яхудия үлкесинде Понтий Пилат хәкимлик қылды. Галиланы Хирод, Итурея хәм Трахонит үлкелерин оның иниси Филип, Абиленә үлкесин Лисанияс басқарды. ² Ал Ханна менен Каяфа бас руўханий еди. Сонда шөл далада жасап атырған Зекерияның улы Яқыяға Қудайдың сөзи түсти. ³ Яқыя Иордан әтирапындағы барлық үлкелерди аралап, адамларға гүналарының кеширилиўи ушын тәўбеге келиўди хәм суўға шомылдырылыўды жәриялап жүрди. ⁴ Бул Ийшәя пайғамбардың китабында †† жазылғанға туўры келеди:

«Шөл далада бақырған биреўдин даўысы шығады:

Ийемизге жол таярлаңлар,

Оның жүретуғын жолларын дүзетинлер!

⁵ *Барлық ойпатлықлар толтырылсын,*

Таў-төбелер пәске шөксин,

Қыйсық жоллар дүзетилсин,

Будыр жерлер тегисленсин.

⁶ *Сонда пүткил адамзат Қудайдың қутқаратуғынын көреді» ‡.*

⁷ Яқыя шомылдырылыўға келген аламанға былай деди:

– Хәй, уўлы жыланлардың туқымлары!

Келешектеги қәхәрли жазадан қутылыўды сизлерге ким үйретти? ⁸ Егер сизлер тәўбе еткен ††

†† Ийшәя 40:3-5. ‡ Ийшәя 40:3-5.

болсаңлар, буған ылайық жемис беріңлер! Және: «Ата тегимиз Ибрайым ата-ға», – деп ишлериңизден ойламаңлар. Сизлерге айтатуғыным: Құдай Ибрайымға мына таслардан да урпақ жасап бере алады. ⁹ Ағашлардың тамырында хәзирдің өзінде-ақ балта жатыр. Жақсы мийуе бермейтуғын хәр бир терек шабылып, отқа тасланады.

¹⁰ Сонда халық оннан:

– Олай болса, бизлер не ислеуимиз керек? – деп сорады.

¹¹ Яқыя оларға:

– Кимнің еки кийими болса, биреуин кийими жоққа берсин. Кимнің ауқаты болса, ол да солай ислесин, – деп жууап берди.

¹² Салықшылар да шомылдырылыуы ушын келип, Яқыядан:

– Устаз, бизлер не ислеуимиз керек? – деп сорады.

¹³ Яқыя оларға:

– Белгиленгенинен артық талап етпеңлер, – деди.

¹⁴ Әскерлер де оннан:

– Ал бизлер не ислеуимиз керек? – деп сорады.

Яқыя оларға:

– Хеш кимди тонамаңлар, хеш кимге жала жаппаңлар, өз ис хақыңызға қанаат етиңлер, – деди.

¹⁵ Үмит етип күтип турған халықтың хәммеси Яқыя тууралы ишлеринен:

– Бул Масих емес пе екен? – деп ойлады.

¹⁶ Яқыя хәммесине жууап берип:

– Мен сизлерди суу менен шомылдыраман, бірақ меннен кейин құдиретли Биреу киятыр. Мен Оның аяқ кийиминің бауын шешиуге де ылайықлы емеспен. Ол сизлерди Мухаддес Руу́х хәм от пенен шомылдырады. ¹⁷ Оның жабасы қолында. Ол Өз қырманын тазалап, бийдайын фәлlexанасына жыйнайды, ал сабанын сәнбес отқа жандырады, – деди.

¹⁸ Яқыя халыққа басқа да көп нәсият айтып, Хош Хабарды жәриялап жүрди. ¹⁹ Үлке ху́кимдары Хирод өз инисинің хаялы Хиродия себепли хәм басқа да барлық жаман ислери ушын, Яқыя тәрәпинен әшкара етилген еди. ²⁰ Хирод бурынғы ислеген жаманлықтарына қоса Яқыяны қаматып таслады.

Ийсаның шомылдырылыуы

²¹ Пүткіл халық шомылдырылғанда, Ийса да шомылдырылды. Ол дууа еткенде аспан ашылып, ²² Мухаддес Руу́х кептер пишинде Оның үстине түсти. Сонда аспаннан:

– Сен – Мениң сүйикли Улымсаң, Мен Саған ырзаман, – деген саза еситилди.

Ийсаның шежиреси

²³ Ийса Өз хызметин баслағанда отызлар шамасында еди. Адамлар Оны Юсуптың улы сыпатында танийтуғын еди. Ал Юсуп Ели улы, ²⁴ Ели Маттат улы, Маттат Лебий улы, Лебий Малкий улы, Малкий Янай улы, Янай Юсуп улы, ²⁵ Юсуп Маттатия улы, Маттатия Амос улы, Амос Нахум улы, Нахум Хәсли улы, Хәсли Нагай улы, Нагай ²⁶ Махат улы, Махат Маттатия улы, Маттатия Шимий улы, Шимий Юсех улы, Юсех Юда улы, ²⁷ Юда Юханан улы, Юханан Реша улы, Реша Зерубабел улы, Зерубабел Шалтиел улы, Шалтиел Нерий улы, ²⁸ Нерий Малкий улы, Малкий Аддий улы, Аддий Қосам улы, Қосам Елмадам улы, Елмадам Ер улы, ²⁹ Ер Ешу улы, Ешу Елиезер улы, Елиезер Иорым улы, Иорым Маттат улы, Маттат Лебий улы, ³⁰ Лебий Шимон улы, Шимон Яхуда улы, Яхуда Юсуп улы, Юсуп Ионам улы, Ионам Елиаким улы, ³¹ Елиаким Мала улы, Мала Менна улы, Менна Маттата улы, Маттата Натан улы, Натан Дауыт улы, ³² Дауыт Ишай улы, Ишай Обид улы, Обид Боаз улы, Боаз Салмон улы, Салмон Нахшон улы, ³³ Нахшон Аминадаб улы, Аминадаб Рам улы, Рам Хәсрон улы, Хәсрон Парес улы, Парес Яхуда улы, ³⁴ Яхуда Яқып улы, Яқып Ысақ улы, Ысақ Ибрайым улы, Ибрайым Терах улы, Терах Нахор улы, ³⁵ Нахор Серук улы, Серук Реу улы, Реу Пелек улы, Пелек Ебер улы, Ебер Шалах улы, ³⁶ Шалах Кенан улы, Кенан Арпакшат улы, Арпакшат Сам улы, Сам Нух улы, Нух Ламек улы, ³⁷ Ламек Метушелах улы, Метушелах Енок улы, Енок Ярет улы, Ярет Махалалел улы, Махалалел Кенан улы, ³⁸ Кенан Енош улы, Енош Шит улы, Шит Адам-ата улы, ал Адам-ата Құдай улы.

Төртінши бап

Ийсаның сыналыуы

4 Ийса Мухаддес Руу́хқа толып, Иордан дәрьясынан қайтып келгенде, Руу́х Оны шөл далаға алып барды. ² Оны шайтан сол жерде қырық күн сынады. Ол бул күнлери хеш нәрсе жемеди. Олар өткеннен соң, ақыры аш болды.

³ Сонда шайтан Ийсаға:

– Егер Сен Құдайдың Улы болсаң, мына тасқа буйыр, ол нанға айлансын, – деди.

⁴ Ийса оған жууап берип:

– Мухаддес Жазыуда: «Адам тек ғана нан менен жасамайды»[†], – деп айтылған, – деди.

⁵ Сонда шайтан Ийсаны бир бийик жерге шығарды да, Оған бир демде дүньяның барлық патшалықтарын көрсетип, ⁶ Оған:

– Мен усы мәмлекетлердің пүткіл бийлигин хәм олардың сән-салтанатларын Саған беремен. Өйткени олар маған берилген, оларды қәлеген адамыма беремен. ⁷ Егер маған табынсаң, хәммеси Сеники болады, – деди.

† Тәубе етиу – терис жолдан қайтып, Құдайдың жолына түсиу.

† Мухаддес Нызамды қайталау 8:3.

⁸ Ийса оған жууап берип:

– Мухаддес Жазыўда: «Қудай-Ийеңе сыйынып, тек Оған хызмет ет»[†], – деп айтылған-ғо, – деди.

⁹ Соңынан шайтан Ийсаны Ерусалимге апарып, Ибадатхананың төбесине турғызып қойды да, Оған:

– Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, Өзинди бул жерден төменге тасла,¹⁰ себеби былай деп жазылған-ғо: «Ол Өз периштелерине Сени сақлап қалыўға буйрық береді.¹¹ Аяғыңды тасқа урып алмаўың ушын, олар Сени қолларыңда көтерип алып кетеді»^{††}, – деди.

¹² Ийса шайтанға:

– «Қудай-Ийеңди сынама!»[‡], – деп айтылған-ғо, – деди.

¹³ Шайтан хәмме сынаўларын тамамлағаннан кейин, ўақытша Ийсаның қасынан кетти.

Ийсаның Галиладағы ўазы

¹⁴ Мухаддес Руўхтың күшине толған Ийса Галилаға қайтып келди хәм Ол туўралы хабар пүткил дөгерекке тарқады.¹⁵ Ийса олардың мәжилисханаларында^{‡‡} тәлим берди хәм Ол хәмме адамлар тәрәпинен алғысланды.

Насыралылардың Ийсаны қабыл алмаўы

¹⁶ Ийса Өзи өскен Насыра қаласына келип, Өз әдеті бойынша дем алыс күни^{‡‡} мәжилисханаға кирди. Ийса оқыў ушын орнынан турғанда,¹⁷ Оған Ийшя пайғамбардың кітабы берилди. Ол кітапты ашып, мына аятлар жазылған жерди тапты:

¹⁸ «Жаратқан Ийемнің Руўхы Мениң үстимде. Өйткени Ол Мени жарлыларға Хош Хабар жәриялаў ушын тайынлады»^{‡‡‡}.

Ол Мени тутқынлардың азат болатуғынын, Соқырлардың көретуғынын хабарлаўға, Азап шеккенлердің еркинликке шығыўы ушын хәм

Жаратқан Ийемиздің мийримлилик жылын жәриялаў ушын жиберди»^{‡‡‡}.

²⁰ Соңынан Ийса кітапты жаўды да, оны хызметкерге берип, орнына отырды. Мәжилисханадағы хәмме адамлар Оған тигилип қалды.²¹ Ийса оларға сөйлей баслап:

– Усы Мухаддес Жазыўлар бүгин, сизлер еситкен ўақытта орынланды, – деди.

²² Хәмме Ийсаны мақтады хәм Оның аўзынан шыққан шешен сөзлерине хайран қалысып:

– Бул – Юсуптың баласы емес пе? – дести.

²³ Ийса оларға былай деди:

– Сизлер, әлбетте, Маған: «Шыпакер, өзинди өзиң емле», – деген нақылды айтып, «Бизлер

[†] Мухаддес Нызамды қайталаў 6:13. ^{††} Забур 90:11-12. [‡] Мухаддес Нызамды қайталаў 6:16. ^{‡‡} Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердің Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны. ^{‡‡‡} Сөзбе-сөз: шемби күни. ^{‡‡‡†} Сөзбе-сөз: майлады. (Қудайдың тапсырған жумысы ушын майланып, тайынланыў.) ^{‡‡‡‡} Ийшя 61:1-2.

Капарнахумда ислеген ислериң ҳаққында еситтик. Бул жерде, Өз ана журтыңда да соларды исле!» – демекшисизлер.²⁴ Ийса даўам етип: – Сизлерге шынын айтаман: ҳеш бир пайғамбар өз ўатанында қабыл алынбайды.²⁵ Сизлерге ҳақыйқатын айтаман: Илияс пайғамбардың заманында үш жыл, алты ай аспан жаўылып, жаўын болмай, елде аўыр ашаршылық болғанда, Израил елинде көп жесир ҳаяллар бар еди.²⁶ Бирақ Илияс олардың ҳеш биреўине жиберилмей, тек Сидон елинің Сарафат қаласындағы бир жесир ҳаялға жиберилген еди.²⁷ Сол сыяқлы, Елиша пайғамбардың заманында да Израилда мақаў кесел болып аўырғанлар көп еди. Бирақ, тек сириялы Наманнан басқа ҳеш ким аўырыўынан жазылған жоқ, – деди.

²⁸ Буны еситкен мәжилисханадағылардың барлығы қатты ашыўға минди.²⁹ Орынларынан турып, Ийсаны қаладан қуўып шығарды да, Оны тик жардан таслап жиберий ушын, сол қала қурылған таўдың басына алып барды.³⁰ Бирақ Ийса олардың арасынан өтип, Өз жолына түсти.

Ийсаның жинди қуўып шығарыўы

³¹ Ийса Галиладағы Капарнахум қаласына келди хәм дем алыс күни халыққа тәлим берди.³² Халық Ийсаның тәлимине хайран қалды, себеби Оның сөзинде бийлик бар еди.

³³ Мәжилисханада жинге шалынған, жаўыз руўхлы бир адам бар еди. Ол бәлент даўыс пенен бақырып:

³⁴ – О, Насыралы Ийса! Бизлер менен не жумысың бар? Сен бизлерди жоқ етиўге келдің бе? Сениң ким екениңди билемен, Сен – Қудайдың Мухаддесисең! – деди.

³⁵ Ийса оған кейип:

– Үниңди өшир де, оннан шығып кет! – деди.

Сонда жин адамды хәммениң көз алдында жерге қулатты да, ҳеш зыян тийгизбей, оннан шығып кетти.

³⁶ Хәмме таң қалысып, бир-бирине:

– Бул не гәп? Ол жаўыз руўхларға бийлик хәм құдирет пенен буйрық бергенде, олар шығып кетеди-ғо, – дести.

³⁷ Солай етип, Ийса туўралы хабар сол үлкедеги барлық жерлерге жайылды.

Ийсаның көп аўырыўларға шыпа берийи

³⁸ Ийса мәжилисханадан шығып, Симонның үйине барды. Симонның қәйин енесиниң қатты ыссылығы көтерилип, аўырып жатырған еди. Олар Иисадан оны көрийди өтиниш етти.³⁹ Ийса ҳаялдың бас ушында турып ыссылыққа тыйым салғанда, ҳаялдың ыссылығы түсти. Ҳаял дәррий орнынан турып, оларға хызмет етти.

⁴⁰ Қуяш батарда хәмме хәр түрли кеселлерге шалынған адамларын Ийсаға алып келди. Ийса олардың хәр бириниң үстине қолын қойып, шыпа

берди. ⁴¹ Көп адамлардан жинлер шығып баратырып: «Сен – Құдайдың Улысаң!» – деп бақыратуғын еди. Бірақ Ийса оларға кейіп, сөйлеуге тыйым салды. Өйткени олар Оның Масих екенін билетуғын еди.

Ийсаның мәжилисханаларда ұаз айтыуы

⁴² Таң атқанда Ийса үйден шығып, аўлақ жерге кетти. Халық Оны излеп қасына келди хәм оларды таслап кетпеуі ушын, Оны алып қалмақшы болды. ⁴³ Бірақ Ийса оларға:

– Құдай Патшалығы тууралы Хош Хабарды басқа қалаларда да жәриялауым керек, себеби Мен сол ушын жиберилгенмен, – деди.

⁴⁴ Солай етип, Ийса Яхудиядағы мәжилисханаларда ұаз айтып жүрди.

Бесинши бап

Ийсаның дәслепки шәкиртлери

5 Бир күни Ийса Генесарет көлинің жағасында турғанда, халық Құдайдың сөзін еситиу ушын Оның жанында тығылысып турды. ² Сонда Ийса көлдің жағасында турған еки қайықты көрди. Ал балықшылар қайықтан түсип, аўларын жууып атырған еди. ³ Қайықлардың бири Симонға тийисли еди. Ийса оған минип, Симоннан жағадан бираз арманырақ жүзип барыуын өтинди де, қайықта отырып, халыққа тәлим бере баслады.

⁴ Сөзін тамамлағаннан соң, Симонға:
– Тереңирек жерге жүзип барып, балыққа аў сал, – деди.

⁵ Симон Оған жууап берип:
– Устаз! Бизлер түни менен мийнет етип, хеш нәрсе тута алмадық. Бірақ, Сениң сөзің бойынша аў саламан, – деди.

⁶ Олар усылай ислегенде, көп балық тутқанлығы соншелли, хәтте, аўлары да жыртыла баслады. ⁷ Сонда олар басқа қайықтағы шериклерине белги берип, жәрдемлесіуге шақырды. Жолдаслары келип, еки қайықты да сууға батар дәрежеде балыққа толтырды.

⁸ Буны көрген Симон Петр Ийсаның аяғына жығылып:

– Ийем! Мениң қасымнан кет, өйткени мен гүнакар адамман, – деди.

⁹ Себеби өзлеринің буншама көп балық аўлағанына өзи де, қасындағылар да хайран қалған еди. ¹⁰ Симонның шериклери болған Зебедейдің уллары Яқып пенен Юхан да усындай аўхалда еди. Ийса Симонға:

– Қорқпа, буннан былай адамларды аўлайтуғын [†] боласаң, – деди.

¹¹ Сонда олар қайықтарын жағаға шығарды да, хәммесин қалдырып, Ийсаның изине ерди.

Ийсаның мақау кесел болған адамға шыпа беріуі

¹² Ийса бир қалада болғанда, пүткил денеси мақау кесел болған бир адам келди. Ол Ийсаны көріп, аяғына жығылды да:

– Ийем! Егер Сен қәлесен, мени мақау кеселден тазалай аласаң-ға, – деп жалынды.

¹³ Ийса қолын созып, оған тийгизди де:

– Қәлеймен, тазалан! – деди.

Ол сол ұақытта-ақ мақау кеселден тазаланды.

¹⁴ Ийса оған:

– Буны хеш кимге айтпа! Тек рууҳанийге барып, өзинди көрсет те, мақау кеселден тазаланғаныңды адамларға дәлиллей ушын, Мууса буйырған құрбанлықты бер, – деп буйырды.

¹⁵ Бірақ Ийса хәққында хабар бурынғыдан да көбирек жайылды. Көп халық Оны тыңлап, аўырыуларына шыпа алыу ушын, Оның алдына ағып келе берди. ¹⁶ Ал Ийса аўлақ жерге барып, дууа ететуғын еди.

Ийсаның ләң адамға шыпа беріуі

¹⁷ Бир күни Ийса тәлим берип отырғанда, Галила менен Яхудияның барлық аўылларынан хәм Ерусалимнен келген парисейлер ^{††} менен диний муғаллимлер Оның қасында еди. Ал Ийсада аўырыуларға шыпа беріуши Жаратқан Ийемиздің құдирети бар еди. ¹⁸ Сонда бирейлер ләң болған адамды төсеги менен көтерип алып келди. Олар Ийсаның алдына оны қойыу ушын, үйге киргизіуге тырысты. ¹⁹ Адамлардың көплигинен алып кире алмаған олар тамның басына шықты. Оны ашты да, ләң адамды төсеги менен ортаға, Ийсаның алдына түсирди. ²⁰ Ийса олардың исенимин көріп:

– Достым, сениң гүналарың кеширилди, – деди.

²¹ Диний муғаллимлер менен парисейлер:
«Құдайға тил тийгизип турған Бул ким? Гүналарды жалғыз Құдайдан басқа ким кешире алады?» – деп ишлеринен ойлай баслады.

²² Ийса олардың не ойлағанын билип, оларға:

– Ишлериңизден неге бундай нәрселерди ойлап турсызлар? ²³ Қайсысын айтыу аңсатырақ: «Гүналарың кеширилди», – деу ме ямаса: «Орныңнан турып, жүре бер», – деу ме? ²⁴ Бірақ, Адам Улының [‡] жер бетинде гүналарды кешириуге бийлиги бар екенін билип қойыңлар, – деп жууап берди де, ләң адамға: – Саған айтаман: орныңнан турып, төсегиңди ал да, үйиңе бар! – деди.

²⁵ Сонда ләң адам хәммениң көз алдында дәрхал орнынан турып, өзи жатқан төсегин алды да, Құдайды алғыслап үйине қайтты. ²⁶ Хәмме қатты таң қалысып, Құдайға мақтаулар айтты. Олар қорқынышқа толып:

– Бизлер бүгин таң қаларлық ислер көрдик, – дести.

^{††} Парисейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топары. [‡] Адам Улы – Ески Келисимде уәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

[†] Адамларды аўлайтуғын адам – Құдайдың жолына түсириуши.

Ийсаның Лебийди шақырыуы

²⁷ Соннан кейин, Ийса сол жерден шығып, салық кеңсесінде отырған Лебий атлы салықшыны көрді де, оған:

– Изиме ер! – деди.

²⁸ Ол орнынан турды да, хәмме нәрсесин қалдырып, Ийсаның изине ерди.

²⁹ Лебий өз үйінде Ийса ушын үлкен зыяпат иследи. Олар менен бирге көплеген салықшылар хәм басқа да адамлар дастурханлас болды.

³⁰ Парисейлер менен диний муғаллимлер Ийсаның шәкиртлерине наразылық билдирип:

– Сизлер неге салықшылар хәм гүнакарлар менен бирге ишип-жеп отырсызлар? – деди.

³¹ Ийса оларға жууап берип:

– Шыпакерге дени саўлар емес, ал аўырыулар мүтәж. ³² Мен хақ адамларды емес, ал гүнакарларды тәўбеге шақырыуға келдим, – деди.

Ораза хаққында сораў

³³ Олар Ийсаға:

– Яқыяның шәкиртлери жийи-жийи ораза тутып, дуға етеди. Парисейлердің шәкиртлери де солай ислейди. Ал Сениң шәкиртлериң ишип-жеп жүрипти, – деди.

³⁴ Ийса оларға:

– Күйеў өзлери менен бирге болғанда, тойға келгенлерди ораза тутууға мәжбүр ете аласызлар ма? ³⁵ Бирақ, олардан күйеўди тартып алып кетилетуғын күнлер келеди, олар сонда, сол күнлери ораза тутады, – деди.

³⁶ Ийса оларға және бир тымсал айтып, былай деди:

– Хеш ким жаңа кийимнен жыртып алып, ески кийимге жамаў салмайды. Олай етсе, жаңа кийим де жыртылып қалады, жаңа жамаў да ески кийимге үйлеспейди. ³⁷ Хеш ким жаңа шарапты да ески меске қуймайды. Олай етсе, жаңа шарап мести жарып ағып кетеди, мес те бузылады. ³⁸ Жаңа шарапты жаңа меске қуйыу керек. ³⁹ Хеш ким ески шарапты ишип көрип, жаңасын қәлемейди: өйткени «ескиси жақсырақ», – дейди.

Алтыншы бап

Дем алыс күни хаққында тартыс

6 Бир дем алыс күни [†] Ийса бийдай атызының арасы менен өтип баратырғанда, Оның шәкиртлери бийдай масақларын үзип алып, алақанлары менен уўқалап жей баслады. ² Гейпара парисейлер оларға:

– Сизлер неге дем алыс күнinde ислеўге болмайтуғын исти ислеп атырсызлар? – деди.

³ Ийса оларға жууап берип:

– Өзи де, қасындағылар да аш болғанда Даўыттың не ислегенин сизлер оқымағансызлар ма? ⁴ Ол Қудайдың Үйине кирип, тек руўханийлерге ғана жеўге болатуғын Қудайға арналған нанларды өзи де жеп, қасындағыларға да берген емес пе? – деди.

⁵ Және оларға:

– Адам Улы дем алыс күниниң де ийеси, – деди.

⁶ Ийса басқа бир дем алыс күни мәжилисханаға кирип, тәлим бере баслады. Сол жерде оң қолы ләң бир адам бар еди. ⁷ Диний муғаллимлер менен парисейлер Ийсадан айып табыу ушын, дем алыс күни аўырыуларға шыпа бермес пе екен деп, Оны аңлыды. ⁸ Бирақ Ийса олардың усы ойын билип, қолы ләң адамға:

– Орныңнан турып, ортаға шық, – деди.

Ол орнынан турып, ортаға шықты.

⁹ Сонда Ийса оларға:

– Сизлерге бир сораў берейин: нызам бойынша дем алыс күни не ислеген дурыс: жақсылық па ямаса жаманлық па? Адамның жанын қутқарыу ма ямаса набыт қылыу ма? – деди.

¹⁰ Ийса этирапындағылардың хәммесине қарап шықты да, қолы ләң адамға:

– Қолыңды соз, – деди.

Ол солай ислегенде, қолы бұрынғыдай сап-саў болып қалды.

¹¹ Сонда олар қатты ашыуға минип, Ийсаға не ислеу керек екенін өз ара кеңесе баслады.

Ийсаның он еки елшисин таңлауы

¹² Сол күнлери Ийса дуға етиу ушын таўға шықты хәм түнди Қудайға дуға етиу менен өткізди. ¹³ Таң атқанда, Өз шәкиртлерин жанына шақырып алып, арасынан он екисин таңлап алды да, оларды «елшилер» деп атады. ¹⁴ Олар: Ийса Петр деп атаған Симон хәм оның иниси Андрей, Яқып пенен Юхан, Филип пенен Бартоломей, ¹⁵ Матта менен Томас, Алпейдің улы Яқып пенен ўатансүйер деп аталған Симон, ¹⁶ Яқыптың улы Яхуда хәм кейин Ийсаға сатқынлық ислеген Яхуда Исқариот.

Ийсаның тәлийматы хәм шыпа беруи

¹⁷ Ийса олар менен бирге таўдан төмен түсип, бир тегислик жерге келип турды. Сол жерде Оның көплеген шәкиртлери, пүткил Яхудия хәм Ерусалимнен, Тир хәм Сидондағы үлкен теңиз жағасынан келген көп халық бар еди. ¹⁸ Олар Ийсаны тыңлауға хәм өз кеселликлерине шыпа табыуға келген еди. Жаўыз руўхлардан азап шеккен адамлар да келип, шыпа тапты. ¹⁹ Пүткил халық Ийсаға қол тийгизуіге тырысатуғын еди. Себеби Оннан күш шығып, хәммеге шыпа беретугын еди.

Бахытлылар хәм бахытсызлар

²⁰ Ийса шәкиртлерине қарап былай деди:
– Жарлы болғанлар, сизлер бахытлысызлар!
Себеби Қудайдың Патшалығы сизлердики.

[†] Сөзбе-сөз: шемби күни.

²¹ Хәзир аш болып жүргенлер, сизлер бахытлысызлар!

Себеби тоқ боласызлар.

Хәзир жылап жүргенлер, сизлер бахытлысызлар!

Себеби күлесизлер.

²² Адамлар сизлерди Адам Улы ушын жек көрсе, араларынан шетлетсе, хорлап, атларыңызға дақ түсирсе, сизлер бахытлысызлар! ²³ Сол күни қууанып, шадлыққа бөлениңдер! Өйткени сизлердің аспандағы сыйлығыңыз үлкен. Олардың ата-бабалары да пайғамбарларға усылай ислеген.

²⁴ Бирақ, хәй байлар, сизлер хәсирет шегесизлер! Себеби сизлер өз хәзлигиңизди әлле қашан алып болдыңлар.

²⁵ Хәзир тоқ болғанлар, сизлер хәсирет шегесизлер!

Себеби сизлер аш қаласызлар.

Хәзир күлип атырғанлар, сизлер хәсирет шегесизлер!

Себеби сизлер өкирип жылайсызлар.

²⁶ Хәмме сизлерди мақтаса, сизлер хәсирет шегесизлер!

Себеби олардың ата-бабалары жалған пайғамбарларға усылай ислеген.

Душпанларыңызды сүйиңдер!

²⁷ – Бирақ, Мени тыңлап отырған сизлерге айтатуғыным:

Душпанларыңызды сүйиңдер,

өзлериңизди жек көретуғынларға жақсылық ислеңдер.

²⁸ Сизлерди ғарғайтуғынларға жақсы тилек тилеңдер,

қапа қылатуғынлар ушын дуға етиңдер.

²⁹ Бетиңнің бир жағына урғанға екинши бетиңди де тут.

Шапаныңды тартып алғанға көйлегиңди де алыуға рухсат ет!

³⁰ Сеннен сораған хәр бир адамға бер, сеникин алғаннан қайтарып бериўди талап қылма!

³¹ Адамлардың сизлерге не ислегенин қалесеңдер, сизлер де оларға соны ислеңдер!

³² Егер сизлер өзлериңизди сүйгенлерди ғана сүйсеңдер, бул ушын қандай алғыс аласызлар? Гүнакарлар да өзлерин сүйгенлерди сүйеди-ғо.

³³ Егер өзлериңизге жақсылық ислегенлерге ғана жақсылық илесеңдер, бул ушын қандай алғыс аласызлар? Гүнакарлар да усылай ислейди-ғо.

³⁴ Егер сизлер қайтарып алыудан үмит етип, қарыз берсеңдер, бул ушын қандай алғыс аласызлар?

Гүнакарлар да қанша қарыз берсе, сонша қайтарып алыу ушын, гүнакарларға қарыз береді-ғо. ³⁵ Бирақ сизлер душпанларыңызды сүйиңдер. Жақсылық қылып, хеш нәрсе дәмеппей, қарыз бериңдер.

Сонда сизлер үлкен сыйлық алып, құдиретли Қудайдың балалары боласызлар. Өйткени Ол жақсылықты билмейтуғынларға да, жаман

адамларға да мийримли. ³⁶ Солай етип, Әкеңиз мийрим-шәпәәтли болғаны сыяқлы, сизлер де мийрим-шәпәәтли болыңлар.

Басқаларды хуқим етпеңдер!

³⁷ – Басқаларды хуқим етпеңдер, сонда сизлер де хуқим етилмейсиз. Айыпламаңлар, сонда сизлер де айыпланбайсыз. Кешириңдер, сонда сизлер де кеширилесиз. ³⁸ Бериңдер, сонда сизлерге де бериледи. Басып, силкитип толтырылған, тасып төгилген мөлшер менен етектериңизге салып бериледи. Сизлер қандай өлшем менен өлшеп берсеңдер, Қудай да сизлерге сондай өлшем менен өлшеп береді.

³⁹ Ийса оларға және бир тымсал айтты:

– Соқырды соқыр жетелеп жүре ала ма? Екеуи де бир шуқырға қулап түспей ме? ⁴⁰ Шәкирт устазынан уллы емес. Бирақ хәр бир адам билимин жетилистиргеннен кейин, өз устазындай болады.

⁴¹ Сен неге тууысқаныңның көзиндеги шөпти көрип турып, өз көзиңдеги қаданы сезбейсең? ⁴² Өз көзиңдеги қаданы көрмей турып, қалай: «Тууысқаным, қәне, көзиңдеги шөпти шығарып алайын», – деп тууысқаныңа айта аласаң? Хәй, еки жүзли! Дәслепп өз көзиңдеги қаданы шығар, сонда анық көрип, тууысқаныңның көзиндеги шөпти шығара аласаң.

Терек мийўесинен билинер

⁴³ – Жаман мийўе беретуғын жақсы терек хәм жақсы мийўе беретуғын жаман терек жоқ. ⁴⁴ Хәр бир терек мийўесинен билинеди: хеш ким шеңгелден әнжир жыйнамайды, тикенликтен жүзим термейди. ⁴⁵ Жақсы адам кеўлиндеги жақсы фәзийнесинен жақсылық шығарады, ал жаман адам кеўлиндеги жаман фәзийнесинен жаманлық шығарады. Адамның кеўли неге толып тасса, аўзынан сол шығады-ғо.

⁴⁶ Неге сизлер Мени: «Ийем, Ийем» деп шақырып, айтқанларымды қылмайсызлар? ⁴⁷ Маған келип, сөзлеримди тыңлап, оларды орынлайтуғын адамның кимге уқсайтуғынын сизлерге айтайын: ⁴⁸ ол – жерди терең етип қазып, тийкарын жар тас үстине қалап, үй салған адамға уқсайды. Сел тасып, сол үйди соққылағанда, үй бекем салынғанлығы себепли, оны қозғалта алмайды. ⁴⁹ Бирақ сөзлеримди еситсе де, оны орынламайтуғын адам үйин жер үстине тийкарсыз салған адамға уқсайды. Суулар тасып, бул үйди соққылағанда, ол сол уақытта-ақ қулап, қатты қыйралып қалады.

Жетинши бап

Римли жүзбасының исеними

7 Ийса Өзин тыңлап турған халыққа хәмме сөзин айтып болғаннан соң, Капарнахумға кетти. ² Сол жерде бир римли жүзбасының қадирлейтуғын хызметшиси аўырып, өлим

төсегінде жатырған еди.³ Жүзбасы Ийса туұралы еситип, Ол келип, хызметшима шыпа бермес пе екен деп, өтиниш етиу ушын, Оған яхудийлердің ақсақалларын жиберди.⁴ Олар Ийсаның қасына келди де, қатты өтиниш етип:

– Ол Сениң жәрдем бериуіңе минәсип.⁵ Себеби ол халқымызды жақсы көреді, бизлерге мәжилисхана да салып берди, – деди.

⁶ Ийса олар менен бирге кетти. Ол үйге жақынлап қалғанда, жүзбасы Оған досларын жиберип, былай деп айтқызды:

– Әуере болмай-ақ қой, Ийем! Сениң шаңарағыма келиуіңе мен ылайықлы емеспен.⁷ Сонлықтан өзимнің Саған барыуымды да минәсип көрмедім. Тек бир сөз айтсаң болды, хызметшим жазылып кетеди.⁸ Өйткени мен де биреудің қол астындағы адамман, өзиме бағынышлы әскерлерим де бар. Олардың биреуіне: «бар» десем, барады, өкиншисине «кел» десем, келеди. Құлыма: «мынаны исле» десем, ислеиди.

⁹ Бул сөзлерди еситкен Ийса таң қалды хәм изине ерип киятырған халыққа бурылып:

– Сизлерге айтатуғыным: Мен бундай исенимди Израилда да ушыратпаған едим, – деди.

¹⁰ Жиберилгенлер үйге қайтып келгенде, аұырыу хызметшинің жазылып кеткенин көрди.

Жесир хаялдың баласының тирилиуі

¹¹ Арадан көп өтпей, Ийса Наин деген қалаға келди. Оның менен шәкиртлери хәм көп халық бирге жүрди.¹² Ийса қала дәрұазасына жақынлағанда, бир жесир хаялдың жалғыз баласының өлигин көтерип шығарып атыр еди. Қаланың көп адамлары хаял менен бирге жүрип киятыр еди.¹³ Ийемиз хаялды көргенде жаны ашып:

– Жылама! – деди.

¹⁴ Ийса жақынлап келип, табытқа қолын тийгизгенде, табыт көтерип киятырғанлар тоқтап қалды. Ол:

– Хәй жас жигит, саған айтаман: орныңнан тур! – деди.

¹⁵ Өли тикейип отырды да, сөйлей баслады. Ийса оны анасына тапсырды.

¹⁶ Хәммени қорқыныш бийлеп:

– Арамызда уллы пайғамбар пайда болды. Қудай Өз халқына жәрдемге келди, – деп Қудайға алғыс айтты.

¹⁷ Ийса туұралы бул хабар пүткил Яхудия үлкесине хәм дөгеректеги жерлерге жайылды.

Ийса хәм Шомылдырыушы Яқыя

¹⁸ Шәкиртлери Яқыяға болып өткен уақыялар хәққында хабарлады.¹⁹ Яқыя шәкиртлеринің екеуін шақырып алып: «Келетуғын Қутқарыушы Сенбисең ямаса басқа биреуді күтиуимиз керек пе?» – деп сорау ушын, оларды Ийемизге жиберди.

²⁰ Олар Ийсаға келип:

– Шомылдырыушы Яқыя бизлерди: «Келетуғын Қутқарыушы Сен бе ямаса басқасын күтейик пе?» – деп сорау ушын, Саған жиберди, – деди.

²¹ Сол уақытта Ийса аұырыу менен кеселлерге хәм жауыз руұхларға шалынған көплеген адамларға шыпа берип, көп соқырлардың көзин ашқан еди.

²² Ийса оларға жууап берип:

– Барыңлар, еситип-көргенлериңизди Яқыяға билдириңдер. Соқырлардың көрип, ақсақ болғанлардың жүрип, мақау кесел болғанлардың тазаланып, гереңлердің еситип, өлгенлердің тирилип, Хош Хабардың жарлыларға жәрияланып атырғанын айтып бериңдер.²³ Маған гүмансыз исенгенлер бахытлы! – деди.

²⁴ Яқыяның жиберген адамлары қайтып кеткеннен соң, Ийса халыққа Яқыя туұралы былай деп айта баслады:

– Сизлер шөл далаға нени көриуіңе бардыңлар? Самал тербеткен қамысты ма?²⁵ Нени көриуіңе бардыңлар? Жипек кийим кийген бир адамды ма? Бирақ хәсыл кийим кийип, байлықта жасайтуғынлар патша сарайларында болады-ғо.

²⁶ Солай етип, нени көриуіңе бардыңлар?

Пайғамбарды ма? Аұа, Мениң сизлерге айтатуғыным: ол – пайғамбардан да уллы.²⁷ Бул адам хәққында Мухаддес Жазыуда былай деп айтылған: «Мине, Мен Сеннен бурын Өз хабаршымды жиберемен, ол Сениң баратуғын жолыңды алдыңнан таярлап қояды»[†].²⁸ Сизлерге айтатуғыным: хаялдан туұылғанлардың арасында Шомылдырыушы Яқыядан уллы адам жоқ. Бирақ Қудай Патшалығындағы ең кишкене адам да оннан уллы.

²⁹ Буну еситкен пүткил халық, хәтте, салықшылар да Қудайдың хәқлығын мойынлады. Себеби олар Яқыяның қолынан шомылдырылған еди.³⁰ Бирақ парисейлер менен нызам муғаллимлери Қудайдың оларға арнаған еркин қабыл алмады. Өйткени олар Яқыяның қолынан шомылдырылуыдан бас тартқан еди.

³¹ Ийса және:

– Хәзирги әуладтың адамларын кимге уқсатайын, олар кимлерге мегзейди?³² Олар базарда бир-бирине қышқырысып:

«Сизлерге сыбызғы шерттик, бирақ сизлер ойнамадыңлар!

Сизлерге жоқлау айттық, бирақ сизлер жыламадыңлар!» – деп отырған балаларға уқсайды.³³ Себеби Шомылдырыушы Яқыя келип, нан да жемеди, шарап та ишпеди. Ал сизлер оны: «Жин урған», – дейсизлер.³⁴ Адам Улы келип, жеп те, ишип те жүр, сизлер Оны: «Мине, тамақсау хәм арақхор адам, Ол салықшылар менен гүнакарлардың досты», – дейсизлер.³⁵ Ал Қудайдың даналығы оны қабыл ететуғынлардың хәммеси арқалы ақланады, – деди.

† Малахия 3:1.

Ийса хәм гүнакар хаял

³⁶ Парисейлердің бири Ийсаны аўқатқа мирәт етти. Ийса парисейдің үйине кирип, дастурхан этирапына отырды. ³⁷ Сол қалада жасаўшы бир гүнакар хаял Ийсаның парисейдің үйинде, дастурхан басында отырғанын билип, ишинде этир майы бар мәрмер ыдыс алып келди. ³⁸ Ол артта, Ийсаның аяқ бетинде турып жылап, көз жасларын Ийсаның аяқларына төге баслады хәм оларды шашлары менен сүртти. Оның аяқларын сүйип, ийис май менен майлады. ³⁹ Ийсаны мирәт еткен парисей буны көрип, ишинен:

– Егер Ол пайғамбар болса, Оған қолын тийгизип турған хаялдың кимлигин хәм оның қандай хаял екенин билер еди. Ол – гүнакар хаял-ғо, – деди.

⁴⁰ Ийса оған:

– Симон, саған айтатуғын бир аўыз сөзим бар, – деди.

– Айта бер, Устаз! – деди Симон.

⁴¹ Ийса оған:

– Бир қарыз бериўшиниң еки қарыздары бар екен: бирейиниң бес жүз, екиншисиниң елиў динар † қарызы болыпты. ⁴² Бирақ олардың төлейтуғын хеш нәрсеси болмағанлықтан, ол екеўиниң де қарызынан кешипти. Қәне, айтшы, олардың қайсысы оны көбирек сүйеди? – деди.

⁴³ Симон:

– Мениң ойымша: қарызы көбирек кеширилгени, – деп жуўап берди.

– Дурыс айтасаң, – деди Ийса оған.

⁴⁴ Соңынан хаялға бурылып, Симонға:

– Бул хаялды көрип турсаң ба? Үйиңе келгенимде, сен Маған аяқларымды жуўатуғын суў да бермедин. Ал ол көз жаслары менен аяқларымды жуўып, шашлары менен сүртти. ⁴⁵ Сен Мени сүймедин, ал ол Мен келгеннен бери аяқларымды тоқтамастан сүйип атыр. ⁴⁶ Сен басыма май да жақпадың, ал ол аяқларыма ийис май жақты.

⁴⁷ Сонлықтан саған айтатуғыным: оның көп гүналары кеширилди. Сүйиспеншилигиниң күшли болыўының себеби – сол. Ким аз кеширилсе, сол аз сүйеди, – деди.

⁴⁸ Соңынан хаялға:

– Гүналарың кеширилди, – деди.

⁴⁹ Сонда Ийса менен бирге дастурхан басында отырғанлар өз ара:

– Гүналарды да кеширетуғын бул ким өзи? – дести.

⁵⁰ Ал Ийса хаялға:

– Исенимиң сени қутқарды, тынышлық пенен бара бер, – деди.

Сегизинши бап

Ийсаның изине ерген хаяллар

8 Соңынан Ийса қала хәм аўылларды аралап, Қудай Патшалығының Хош Хабарын жәриялап жүрди. Ийса менен бирге он еки шәкирти, ² және де, жаўыз руўхлардан хәм аўырыўлардан азат болған бир неше хаяллар да болды. Олар: ишинен жети жин шыққан магдалалы деп аталған Мәриям, ³ Хиродтың сарай басқарыўшысы Хузаның хаялы Юханна, Сузанна хәм басқа да көплеген хаяллар Ийсаға хәм Оның шәкиртлерине өз мал-мүлки менен хызмет ететуғын еди.

Туқым себиўши туўралы тымсал

⁴ Хәр түрли қалалардан адамлар келип, көп халық жыйналғанда, Ийса тымсал менен сөз баслады:

⁵ – Бир туқым себиўши өз туқымын себиўге шығыпты. Ол сепкенде, туқымлардың гейбирейлері жол шетине түсип, аяқ астында басылып қалыпты. Аспандағы куслар оларды шоқып, жеп қойыпты. ⁶ Гейбирейлері таслақ жерге түсип, көгерип шығыпты. Бирақ ығаллық аз болғанлықтан, қуўрап қалыпты. ⁷ Гейбирейлері тикенлер арасына түсип, тикенлер олар менен бирге өсип, туншықтырып таслапты. ⁸ Ал басқалары өнимли жерге түсип, өсип шығыпты хәм жүз есе зүрәт берипти. Ийса усыларды айтып болғаннан соң даўыслап:

– Қулағы бар жақсылап еситип алсын! – деди.

Тымсаллардың мақсети

⁹ Шәкиртлери Ийсадан:

– Бул тымсал нени аңлатады? – деп сорады.

¹⁰ Ийса оларға былай деди:

– Қудай Патшалығының сырларын билиў сизлерге берилген, ал басқаларға тымсал менен айтылады. Сонлықтан да:

«Олар қараса да, көрмейди,
Еситсе де, түсинбейди» ††.

Туқым себиўши туўралы тымсалдың түсиндирилиўи

¹¹ – Ал бул тымсалдың мәниси мынадай: туқым – бул Қудайдың сөзи. ¹² Жол шетине түскенлери мынадай адамларды билдиреди: олар сөзди еситеди, бирақ соң шайтан келип, олардың жүреклериндеги сөзди алып кетеди. Сонлықтан олар исене алмайды хәм қутқарылмайды. ¹³ Таслақ жерге түскенлери мынадай адамларды билдиреди: олар сөзди еситип, қуўаныш пенен қабыл етеди, бирақ тамырсыз болғанлықтан ўақытша ғана исенип, сынаў ўақты келгенде исенимнен қайтады. ¹⁴ Ал тикенлер арасына түскенлери мынадай адамларды билдиреди: олар сөзди еситеди, бирақ

† Бир динар – жумысшының бир күнлик ис қақысы.

†† Ийшая 6:9.

өмирдің тәшйишлери, байлық хәм хәзликлер астында туншығып, олардың зүрәәти писпей қалады. ¹⁵ Ал өнимли топыраққа түскенлери мынадай адамларды билдиреди: олар сөзди еситип, жақсы хәм пәк кеуиллеринде сақлап, шыдамлылық пенен зүрәәт береді.

¹⁶ Хеш ким шыраны жағып, оны ыдыс пенен жауып ямаса кәттің астына қоймайды. Керисинше, киргенлер жақтылық көрсин деп, оны шыра қойғышқа қояды.

¹⁷ Өйткени ашылмайтуғын хеш қандай сыр, мәлим хәм әшкара болмайтуғын хеш қандай жасырын нәрсе жоқ.

¹⁸ Сонлықтан қалай тыңлап атырғаныңызға дыққат аударыңлар! Себеби кимде бар болса, оған қосымша бериледи, ал кимде жоқ болса, оның өзимде бар деп ойлап жүрген нәрсеси де тартып алынады.

Ийсаның анасы хәм тууысқанлары

¹⁹ Ийсаға анасы хәм тууысқанлары келди. Бирақ халық көп болғанлықтан, Оған жақынлай алмады.

²⁰ Адамлар Ийсаға:

– Анаң менен тууысқанларың Сени көрмекши болып, сыртта тур, – деп хабарлады.

²¹ Ийса оларға жууап берип:

– Кимлер Құдайдың сөзин тыңлап, оны орынласа, Мениң анам да, тууысқанларым да солар, – деди.

Ийсаның дауылды тоқтатыуы

²² Күнлердің биринде Ийса шәкиртлери менен қайыққа минип, оларға:

– Көлдің арғы жағасына өтейик, – деди.

Солай етип, олар жөнep кетти. ²³ Олар қайықта жүзип баратырғанда, Ийса уйықлап қалды. Көлде күшли дауыл турып, қайық сууға тола баслады хәм олар қәуип астында қалды. ²⁴ Шәкиртлери Ийсаның қасына барып:

– Устаз! Устаз! Набыт болажақпыз! – деп, Оны оятты.

Ийса орнынан турды да, самалға хәм толқынласып турған сууға тыйым салды. Сонда олар тынып, әтирап тым-тырыс болды. ²⁵ Ийса шәкиртлерине:

– Исенимиңиз қәне? – деди.

Олар қорқысып, аң-таң болысып, бир-бирине:

– Бул ким Өзи? Ол самал менен сууға буйрық бергенде, олар Оған бойсынады-ғо! – дести.

Жинге шалынған адамның шыпа табыуы

²⁶ Олар Галиланың қарсысында жайласқан Гадара үлкесине қайық пенен жүзип барды. ²⁷ Ийса жағаға шығыуы менен, Оған қаладан келген, жинге шалынған бир адам гезлести. Бул адам көп уақытлардан бери кийим киймей хәм үйде жасамай, қәбирстанда жасайтуғын еди. ²⁸ Ол

Ийсаны көргенде қышқырып жиберди хәм Ийсаның алдына жығылып, қатты дауыс пенен:

– Құдиретли Құдайдың Улы – Ийса! Мениң менен не жумысың бар. Өтинемен, мени қыйнама! – деди.

²⁹ Өйткени Ийса жауыз рууққа бул адамнан шығып кетиуді буйырған еди. Жауыз рууқ оны тез-тез тутьп турғанлықтан, адамлар оны шынжыр менен байлап, кисен салып қарауыллайтуғын еди. Бирақ ол хәммесин үзип, жин тәрeпинен шөлистанға айдап алып кетилетуғын еди.

³⁰ Ийса оннан:

– Атың ким? – деп сорады.

– Үлкен топар †, – деп жууап берди ол.

Себеби оның ишине көп жин кирген еди.

³¹ Жинлер Ийсадан өзлерин туңғыйыққа жибермеуин өтинди.

³² Сол жердеги таудың етегинде үлкен шошқа падасы жайылып жүрген еди. Жинлер Ийсадан шошқаларға кириуге рухсат бериуин өтинди. Ийса оларға рухсат етті. ³³ Сонда жинлер адамнан шығып, шошқаларға кирди. Шошқа падасы жууырысып, тик жардан көлге түсти де, батып кетти.

³⁴ Болған уақыяны көрген шошқа бағыушылар қашып кетип, қала хәм ауылларға барып хабарлады. ³⁵ Адамлар болған уақыяны көриу ушын Ийсаның жанына келди. Олар ишинен жинлер шыққан адамның ақыл-еси кирип, кийинип, Ийсаның аяқ бетинде отырғанын көргенде қорқып қалысты. ³⁶ Уақыяны өз көзлери менен көргенлер жин урған адамның қалай шыпа тапқанын оларға айтып берди. ³⁷ Сонда Гадара әтирапынан келген пүткил халықтың зәррелери ушып, Ийсадан олардың үлкесинен кетиуин өтинди. Ийса қайыққа минип, қайтып кетти. ³⁸ Ал жинлерден азат болған адам Ийсаға:

– Сениң менен бирге болайын, – деп жалынды.

Бирақ Ийса оған:

³⁹ – Үйиңе қайтып, Құдайдың саған не ислегенин айтып бер, – деп оны жиберди.

Ол барып, Ийсаның оған не ислегенин пүткил қалаға жәриялады.

Тирилген қыз хәм шыпа тапқан хаял

⁴⁰ Ийса қайтып келгенде, халық Оны қууаныш пенен қабыл алды. Өйткени хәмме Оны күтип турған еди. ⁴¹ Сонда мәжилисхананың баслығы болған Яир атлы бир адам келип, Ийсаның аяғына жығылды да, үйине кириуин өтинди. ⁴² Себеби оның он еки жаслар шамасындағы жалғыз қызы өлим төсегинде жатыр еди.

Ийса жүрип киятырғанда, халық Оны жән-жағынан қысып баратыр еди. ⁴³ Сол жерде он еки жыл бойы қан кетип ауырып, хеш кимнен шыпа таба алмаған бир хаял бар еди ††. ⁴⁴ Хаял Ийсаның

† Сөзбе-сөз: легион. Бир легион – Рим армиясында 6000 әскерден ибарат әскерий топар. †† Басқа нұсқада: «Сол жерде он еки жыл бойы қан кетип ауырып, шыпакерлерге бары-жоғын

арт бетинен жақынлап келип, Оның кийиминің шетине қолын тийгизди. Сол ұақытта-ақ хаялдың қан кетиуі тоқтады.

⁴⁵ Сонда Ийса:

– Маған ким қолын тийгизди? – деп сорады.

Хеш ким мойнына алмағаннан соң, Петр:

– Устаз! Халық Сени қоршап, жән-жағыңнан қысып тур-ғо, – деди.

⁴⁶ Бирақ Ийса оған:

– Маған биреу қолын тийгизди, өйткени Мен Өзимнен бир күш шыққанын сездим, – деди.

⁴⁷ Хаял жасырына алмайтуғынын билип, қалтырап Ийсаның алдына келди де, Оның аяғына жығылды. Өзинің қандай себеп пенен Оған қолын тийгизгенин хәм сол ұақытта-ақ қалай шыпа тапқанын пүткил халық алдында айтып берди.

⁴⁸ Ийса оған:

– Қызым! Исенимиң сени қутқарды, тынышлық пенен бара бер, – деди.

⁴⁹ Ийса усы сөзлерди айтып турғанда мәжилисхана басшысының үйинен биреу келип, Яирға:

– Қызыңыз өлди, енди Устаздың тынышын алмаң, – деди.

⁵⁰ Бирақ Ийса буну еситип, оған:

– Қорқпа, тек исен, қызың шыпа табады, – деди.

⁵¹ Ийса үйге келгенде, Петр, Юхан, Яқып хәм қыздың ата-анасынан басқа хеш кимнің Өзи менен бирге ишке кириуине рухсат бермеді.

⁵² Хәмме қызды азалап, жылап турған еди. Бирақ Ийса:

– Жыламаңлар, ол өлген жоқ, тек уйықлап атыр, – деди.

⁵³ Олар қыздың өлгенин билип, Ийсаның үстинен күлди. ⁵⁴ Ийса қыздың қолынан услады да, дауыслап:

– Қызалақ, орныңнан тур! – деди.

⁵⁵ Қыздың жаны қайтып кирип, ол дәрриу орнынан турды. Ийса оған жеу ушын бир нәрсе бериуди тапсырды. ⁵⁶ Қыздың ата-анасы аң-таң болды, бирақ Ийса оларға болған ұақыя хәкқында хеш кимге айтпауын буйырды.

Тоғызыншы бап

Ийсаның он еки елшисине тапсырма бериуі

9 Ийса қасына он еки елшисин шақырып алып, оларға барлық жинлерди қууып шығаруға хәм ауырыуларға шыпа бериуіге күш хәм бийлик берди. ² Құдай Патшалығын жәриялап, ауырыу адамларға шыпа бериуі ушын оларды жиберип, ³ Ийса былай деди:

– Жолға хеш нәрсе: таяқ та, қалта да, нан да, ақша да, артық кийим де алмаңлар. ⁴ Қайсы үйге кирсеңдер де, ол жерден кеткениңизше, сол үйде болыңлар. ⁵ Егер бир қалада сизлерди қабыл алмаса, сол қаладан шығып баратырып, оларға

сарп етсе де, хеш кимнен шыпа таба алмаған бир хаял бар еди».

ескертиу ретинде аяқларыңыздағы шаңды қағып кетиндер.

⁶ Шәкиртлер жолға шықты. Олар хәмме жерде Хош Хабарды жәриялады хәм ауырыуларға шыпа берип, ауылларды аралап жүрди.

Ийса хәм Хирод

⁷ Үлке хәккимдары Хирод болып атырған барлық ұақыялар хәкқында еситип, тынышсызланып қалды. Себеби гейбиреулер: «Яқыя өлимнен қайта тирилипти» десе, ⁸ басқалар: «Илияс пайда болыпты» деп, және биреулер: «Бурынғы пайғамбарлардың бири тирилипти», – дейтуғын еди. ⁹ Ал Хирод: «Яқыяның басын кестирген едим-ғо. Енди мынадай ислерди ислеп атыр деп, мен еситкен Адам ким болды екен?» – деп Ийсаны көриудің жолын излестирди.

Ийсаның бес мыңнан аслам адамды тойғызыуы

¹⁰ Елшилер қайтып келип, ислеген хәмме ислери хәкқында Ийсаға айтып берди. Ийса Өзи менен бирге тек оларды ғана алып, Бетсайда деп аталған қалаға кетти. ¹¹ Бирақ халық буну билип, Ийсаның изинен келди. Ийса оларды жақсы қабыл алып, оларға Құдай Патшалығы хәкқында айтты хәм шыпаға мұтәж адамларға шыпа берди.

¹² Күн кеш бола баслағанда, он еки елшиси Ийсаның алдына келип:

– Халықты жибер. Әтираптағы ауыл-елатларға барып, түнейтуғын жер менен азық-ауқат тапсын. Өйткени бизлер бир елсиз жердемиз-ғо, – деди.

¹³ Бирақ Ийса оларға:

– Оларға сизлер ауқат бериңдер, – деди.

– Бизлер барып, сонша адамға азық сатып алмасақ, бес нан менен еки балықтан басқа хеш нәрсемиз жоқ, – деди шәкиртлери.

¹⁴ Себеби ол жерде бес мыңға шамалас ер адам бар еди.

Ийса шәкиртлерине:

– Оларды елиу-елиуден топқа бөлип отырғызыңлар, – деди.

¹⁵ Шәкиртлери солай ислеп, хәммесин жерге отырғызды. ¹⁶ Ийса бес нан менен еки балықты алды да, аспанға қарап, олар ушын Құдайға шүкирлик етті. Оларды сындырып, халыққа тарқатыу ушын, шәкиртлерине берди. ¹⁷ Хәмме жеп тойды. Ауысқан бөлеклерин жыйнап, үлкен он еки себет толтырды.

Петрдің Ийсаның Масих екенлигин мойынлауы

¹⁸ Күнлердің биринде Ийса аулақ жерде дуа етип турғанда, шәкиртлери де Оның менен бирге еди. Ийса олардан:

– Халық Мени ким деп санайды? – деп сорады.

¹⁹ Шәкиртлери жууап берип былай деди:

– Шомылдырыушы Яқыя деп санайды, ал базылары Илияс, және басқалары: «Бурынғы

пайғамбарлардың бири тирилип келипти», – десе ди.

²⁰ Ийса олардан:

– Ал сизлер Мени ким деп санайсызлар? – деп сорады.

Петр Оған:

– Сен – Қудайдың жиберген Масихысаң †, – деп жууап берди.

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуі хәққында алдын ала айтыуы

²¹ Ийса бул тууралы хеш кимге айтпауларын оларға қатаң ескертти де:

²² – Адам Улы көп азап шегип, ақсақаллар, бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер тәрәпинен қабыл алынбай өлтирилиуі хәм үшінши күни қайта тирилиуі тийис, – деди.

²³ Сонда Ийса хәммеге былай деди:

– Ким де ким Маған ергиси келсе, өзинен кешсин хәм хәр күни өз атанақ ағашын арқалап, Мениң изиме ерсин. ²⁴ Ким де ким өз жанын сақламақшы болса, оны жоғалтады, ал ким де ким өз жанын Мен ушын жоғалтса, ол оны сақлап қалады. ²⁵ Егер адам пүткіл дүньяны ийелегени менен, өз жанын жойтып, өзине зыян келтирсе, буннан оған не пайда? ²⁶ Ким де ким Меннен хәм Мениң сөзлеримнен арланса, Адам Улы да Өзиниң, Әкесиниң хәм мухаддес периштелердиң салтанатында келгенде, оннан арланады. ²⁷ Сизлерге шынын айтаман: бул жерде турғанлардың гейбиреулері Қудай Патшалығын көрмегенше, өлмейди.

Ийсаның түр-түсиниң өзгеріуі

²⁸ Бул сөзлерди айтқаннан соң сегиз күндей өткенде, Ийса Петр, Юхан хәм Яқыпты қасына алып, дуға етиуі ушын тауға шықты. ²⁹ Ийса дуға еткенде, Оның түр-түси өзгерди, кийимлери де аппақ түске енип, жарқырап кетти. ³⁰ Сонда еки ер адам Оның менен сөйлесип турған еди. Олар: Муўса менен Илияс еди. ³¹ Олар уллы салтанат пенен көринип, Ийсаның жақында Ерусалим қаласында дүньядан өтип, Қудайдың еркин орынлауы тийис екени хәққында сөйлести. ³² Ал Петр менен оның қасындағыларды күшли уйқы басқан еди. Олар оянып кетип, Ийсаның уллылығын хәм Оның менен турған еки ер адамды көрди. ³³ Олар Ийсаның жанынан кете баслағанда, Петр Ийсаға:

– Устаз, бул жерде болғанымыз қандай жақсы! Бизлер үш қос құрайық: биреуін Саған, биреуін Муўсаға, биреуін Илиясқа, – деди. Ол не айтқанын өзи билмеді.

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарушы.

³⁴ Петр усыларды айтып турғанда бир булт пайда болып, оларды қаплады. Шәкиртлер булт ишине киргенде қорқысып қалды. ³⁵ Сонда булттан:

– Бул – Мениң таңлап алған Улым, Оның айтқанын тыңлаңлар! – деген саза еситилди.

³⁶ Дауыс тынып қалғаннан соң, Ийсаның жалғыз Өзи қалды. Шәкиртлери тис жарып, көргенлери хәққында сол күнлери хеш кимге айтпады.

Ийсаның жин урған баланы азат қылыуы

³⁷ Келеси күни олар таудан түскенде, Ийсаны көп халық күтип алды. ³⁸ Күтилмегенде халық арасынан биреу бақырып:

– Устаз, Сеннен өтинип сораиман, мениң балама бир нәзер сала гөр! Ол мениң жалғыз балам еди.

³⁹ Баламды жауыз руух тутқанда, ол бирден қышқырып жибереди. Жауыз руух оны қалтыратып, аузынан көбик ағызады да, азаплап болғаннан соң, зорға дегенде оннан кетеди. ⁴⁰ Мен Сениң шәкиртлериңнен жауыз руухты қууып шығарууды өтинген едим, бирақ олардың қолынан келмеді, – деди.

⁴¹ Ийса жууап берип:

– Хәй, исенбейтуғын, адасқан әулад! Мен қашанға дейин сизлер менен бирге болып, сизлерге шыдайман? Балаңды бул жерге алып кел, – деди.

⁴² Бала киятырғанда жин оны жерге жығып, қалтырата баслады. Бирақ Ийса жауыз руухқа тыйым салып, балаға шыпа берди хәм оны әкесине тапсырды. ⁴³ Хәммеге Қудайдың уллылығына таң қалысты.

Халық Ийсаның барлық ислерине хайран қалысып турғанда, Ийса Өз шәкиртлерине:

⁴⁴ – Мына сөзлеримди қулақларыңызға қууып алыңлар: Адам Улы адамлардың қолына услап бериледи, – деди.

⁴⁵ Бирақ олар бул сөздің мәнисин түсинбеди. Оның мәниси оларға жасырын болғанлықтан, олар оны уға алмады. Ал бул сөз тууралы Ийсадан сорауға қорқты.

Ең уллы ким?

⁴⁶ Шәкиртлер өз ара:

– Қайсы биримиз уллымыз? – деп тартыса баслады.

⁴⁷ Ийса олардың кеуиллериндеги ойды билеп, бир кишкене баланы алды да, оны жанына қойып, ⁴⁸ оларға былай деди:

– Ким де ким бул баланы Мениң атым ушын қабыл етсе, оның Мени қабыл еткени болады. Ал ким де ким Мени қабыл етсе, оның Мени Жибергенди қабыл еткени болады. Өйткени араңызда ким ең кишкене болса, сол ең уллы болады.

⁴⁹ Сонда Юхан:

– Устаз! Сениң атың менен жинлерди қууып шығарып жүрген бир адамды көрдик. Бирақ ол

бизлер менен бирге Саған ермегенликтен, оған тыйым салдық, – деди.

⁵⁰ Ийса Юханға:

– Оған тыйым салмаңлар. Себеби ким де ким сизлерге қарсы болмаса, ол сизлердің тәрепдарыңыз, – деди.

Самариялылардың Ийсаны тән алмауы

⁵¹ Ийсаның бул дүнядан аспанға алынуатынын күнлери жақынлағанда, Ол Ерусалимге барыуға қарар етті. ⁵² Ол алдынан хабаршыларын жиберді. Олар барып, Ийсаның келиуіне таярлық көріуі ушын, Самарияның бир ауылына кирди. ⁵³ Бирақ Ийса Ерусалимге қарай баратырғанлықтан, ол жерде Оны қабыл етпеди. ⁵⁴ Шәкиртлери Яқып пенен Юхан буну көрип:

– Ийем! Буларды жоқ қылып жиберіуі ушын, аспаннан от түсіуі буйырыуымызды қәлейсең бе? – деди.

⁵⁵ Бирақ Ийса бурылып, оларға кейиди.

⁵⁶ Соңынан олар басқа ауылға кетти.

Ийсаға шәкирт болыудың шәртлери

⁵⁷ Олар жолда киятырғанда, биреу Ийсаға:

– Сен қаяққа барсаң да, мен Саған еремен, – деди.

⁵⁸ Ийса оған:

– Тұлкилердің инлери, аспандағы қуслардың уялары бар. Бирақ Адам Улының бас паналайтуғын орны да жоқ, – деди.

⁵⁹ Ал басқа биреуіне:

– Мениң изиме ер, – деди.

Бирақ ол:

– Ийем! Дәслеп барып, әкемди жерлеуіме рухсат ет, – деди.

⁶⁰ Ийса оған:

– Өз өлгенлерин жерлеуді өлилерге қалдыр. Ал сен барып, Қудайдың Патшалығы тууралы жәрияла, – деди.

⁶¹ Және биреу Ийсаға:

– Ийем, мен Сениң изиңе еремен, бирақ дәслеп үй-ишим менен хошласып келиуіме рухсат ет, – деди.

⁶² Бирақ Ийса оған:

– Атызды сүриуді баслап, артына қарай беретуғын адам Қудайдың Патшалығына ылайықлы емес, – деди.

Оныншы бап

Ийсаның жетпис еки шәкиртин жиберіуі

10 Буннан кейин, Ийемиз Ийса басқа жетпис еки шәкиртин таңлап алып, Өзи барғысы келип жүрген хәр бир қала хәм орынларға оларды екеу-екеуден Өзинен бурын жиберип атырып ² былай деди:

– Орылатуғын егин көп, бирақ жұмысшылар аз. Сонлықтан зүрәттің ийеси болған Ийемизден Өзинің атызына егинди оратуғын жұмысшылар

жиберіуін дуға етип сораңлар. ³ Барыңлар! Мине, Мен сизлерди қозыларды қасқырлардың арасына жибергендей, жиберип атырман. ⁴ Шыжлан да, дорба да, аяқ кийим де алмаңлар, жолда хеш кимге сәлем де бермеңлер. ⁵ Қайсы үйге кирсеңлер де, дәслеп: «Бул үйде аманлық болсын!» – деп сәлем бериңлер. ⁶ Егер сол үйде аманлықты сүйиуіши адам болса, сизлер тилеген аманлық сол адамда қалады, ал егер болмаса, өзлериңизге қайтады. ⁷ Сол үйде қалып, бергенин ишип жеңлер. Өйткени мийнет еткен адам өз мийнет хәқысына ылайықлы. Үйден-үйге көшип жүрмеңлер. ⁸ Егер қандай да бир қалаға келгениңизде сизлерди қабыл етсе, бергенин жеңлер. ⁹ Сол жердеги ауырыу адамларға шыпа берип, оларға: «Сизлерге Қудай Патшалығы жақынлады», – деңлер. ¹⁰ Бирақ қандай да бир қалаға келгениңизде сизлерди қабыл етпесе, көшеге шығып: ¹¹ «Қалаңыздан аяқларымызға жуққан шаңды да сизлерге ескертиу ретинде қағып таслаймыз. Бирақ билип қойыңлар, Қудай Патшалығы жақынлады», – деп айтыңлар. ¹² Сизлерге айтатуғыным: хұким шығарылатуғын қыямет-қайым күни Содом қаласының аўхалы сол қаланың аўхалынан жеңилирек болады.

Тәубе етпеген қалалар хәсирет шегеди!

¹³ – Хәсирет шегесең, Хоразин! Хәсирет шегесең, Бетсайда! Егер сизлерде исленген кәраматлар Тир хәм Сидон қалаларында исленгенинде, олар әлле қашан бетин тырнап, шашын жулып қайғырып †, тәубе етер еди. ¹⁴ Бирақ хұким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Тир менен Сидонның аўхалы сизлердің аўхалыңыздан жеңилирек болады. ¹⁵ Хәй сен, Капарнахум, аспанға көтерилесең бе? Яқ, дозаққа қулатыласаң.

¹⁶ Ийса шәкиртлерине және былай деди:

– Ким де ким сизлерди тыңласа, оның Мени тыңлағаны болады. Ким де ким сизлерди қабыл алмаса, оның Мени қабыл алмағаны болады. Ал ким де ким Мени қабыл алса, оның Мени Жибергенди қабыл алғаны болады.

Жетпис еки шәкирттиң қайтып келиуі

¹⁷ Ийсаның жетпис еки шәкирти қууаныш пенен қайтып келип:

– Ийем! Сениң атыңды тилге алсақ, жинлер де бизлерге бойсынады, – деди.

¹⁸ Ийса оларға:

– Шайтанның жылдырым сыяқлы аспаннан түскенин көрдим. ¹⁹ Минекей, Мен сизлерге жыланлар менен шаянларды аяқ асты қылып, душпанның пүткил күш-күдиретин жеңиуіге бийлик бердим. Сизлерге хеш нәрсе зыянын тийгизе алмайды. ²⁰ Бирақ жауыз руўхлардың сизлерге

† Сөзбе-сөз: қыл кийим кийип, үстине күл шашып. Әйемги заманларда яхудийлер тәубе еткенде ямаса қайғырғанда қыл кийим кийип, үстилерине күл шашқан.

бойсынғанына емес, ал атларыңыздың аспанда жазылғанына қуяныңлар, – деди.

²¹ Сонда Ийса Мухаддес Руўхтан шадланып былай деди:

– О, Әке, аспан хәм жердің Ийеси! Буларды даналардан хәм ақыллылардан жасырып, нәрестедей адамларға ашып билдиргениң ушын, Сени мақтайман! Аўа, Әке! Себеби Сениң қәлеуің усындай еди.

²² Маған хәммеси Әкемнен берилген. Улдың ким екенін Әкеден басқа хеш ким билмейди. Әкениң ким екенін де тек ғана Улы хәм Улы таңлап ашып билдиргиси келгенлер ғана биледи.

²³ Соңынан Ийса бурылып, шәкиртлерине аўлақта былай деди:

– Сизлердің көрип атырғаныңызды көрип турған көзлер бахытлы! ²⁴ Мениң сизлерге айтатуғыным: қаншама пайғамбарлар менен патшалар сизлердің көргенлериңизди көргиси келген еди, бірақ көрмеді. Еситкенлериңизди еситкиси келген еди, бірақ еситпеди.

Мийримли самариялы хәққында тымсал

²⁵ Сонда бир нызам муғаллими орнынан турып, Ийсаны сынап көриу ушын, Оннан:

– Устаз, мәңгилик өмирди алыуым ушын не қылыуым керек? – деп сорады.

²⁶ Ийса оған:

– Мухаддес Нызамда не деп жазылған? Сен оны қалай түсинесең? – деди.

²⁷ Ол жууап берип:

– *«Ийең болған Қудайыңды пүткил жүрегің, пүткил жаның, пүткил күшиң хәм пүткил ақыл-ойың менен сүй»* †. Және де: *«Өзиңди сүйгениң сыяқлы, жақыныңды да сүй»* ††, – делинген, – деди.

²⁸ Ийса оған:

– Дурыс жууап бердің, усылай исле, сонда жасайсаң, – деди.

²⁹ Бірақ ол өзін ақлағысы келип, Ийсадан:

– Мениң жақыным ким? – деп сорады.

³⁰ Ийса оған былай деп жууап қайтарды:

– Бир адам Ерусалимнен Ерихоға киятырып, қарақшылардың қолына түсип қалыпты. Қарақшылар оның кийимлерін шешип алып, оны сабап, өлимши етип таслап кетипти. ³¹ Сонда бир руўханий сол жол менен жүрип, оны көрип, басқа жаққа бурылып кетипти. ³² Бир лебийли де сол жерге келип, оны көрип, басқа жаққа бурылып кетипти. ³³ Бірақ сол жерден өтип баратырған самариялы бир адам ол жатырған жерге келип, оны көргенде жаны ашыпты хәм ³⁴ жанына барып, жарақатларын май хәм шарап пенен жууып таңыпты. Оны ешегине мингизип, мийманханаға алып келип, оған ғамхорлық көрсетипти.

³⁵ Ертеңине еки динар шығарып, мийманхана ийесине берипти де: «Оған жақсылап қара. Егер буннан артық ғәрежет шығарсаң, қайтып

келгенимнен соң төлеймен», – депти. ³⁶ Енди усы үшеуінің ишинде қайсысы қарақшылардың қолына түскен адамның жақыны болады, деп ойлайсаң?

³⁷ Нызам муғаллими:

– Оған мийримлилик көрсеткени, – деди.

Ийса оған:

– Бар, сен де усылай исле, – деди.

Мәриям хәм Марта

³⁸ Олар жол жүрип киятырғанда, Ийса бир аўылға кирди. Бул жерде Марта атлы бир хаял Оны үйине қабыл етті. ³⁹ Мартаның Мәриям деген сиңлиси бар еди. Ол Ийсаның аяқ бетінде отырып, Оның сөзлерін тыңлады. ⁴⁰ Ал Марта қонақ күтиу менен бәнт болды. Ол Ийсаға келип:

– Ийем, сиңлимнің хәмме исти мениң бир өзиме қалдырғанына қарамайсаң ба? Оған айт, маған жәрдемлессин, – деди.

⁴¹ Бірақ Ийса оған жууап берип:

– Марта, Марта, сен көп нәрселерди ууайымлап, тәшиуишленесең. ⁴² Тек бир нәрсе ғана зәрүр-ғо. Мәриям дурыс жолды таңлады, бул оннан тартып алынбайды, – деди.

Он биринши бап

Дууа етиу хәққында

11 Күнлердің бирінде Ийса бир жерде дууа етип турған еди. Дууа етип болғаннан соң, шәкиртлерінің бири Оған:

– Ийем! Яқыя өз шәкиртлерине дууа етиуді үйреткеніндей, Сен де бизлерге дууа етиуді үйрет, – деди.

² Ийса оларға былай деди:

– Дууа еткениңизде былай деңлер: Әке! ‡

Сениң атың мухаддес бола берсин.

Сениң Патшалығың келсин.

³ Бизлерге хәр күни күнделикли нанымызды бере гөр.

⁴ Гүналарымызды кешире гөр.

Өйткени бизлер де өзлеримизге гүна қылған хәр бир адамды кеширемиз.

Бизлердің азғырылыуымызға жол қойма.

⁵ Ийса оларға және былай деди:

– Айтайық, араңыздағы бириңиздің достысы бар. Ол ярым ақшамда достысына барып: «Достым! Маған қарызға үш нан берип тур. ⁶ Себеби сапарда жүрген бир достым келип еди, оның алдына қоятуғын хеш нәрсем жоқ», – депти. ⁷ Сонда достысы иштен: «Мениң тынышымды алма. Есигим беклеули. Балаларым да мениң менен бирге төсекте жатыр. Орнымнан турып, саған хеш нәрсе бере алмайман», – деп жууап берипти. ⁸ Бірақ сизлерге айтатуғыным: орнынан турып, досты болғаны ушын сорағанын бермесе де, изинен

† Мухаддес Нызамды қайталау 6:5. †† Лебий 19:18.

‡ Басқа ески нұсқаларда: «Аспандағы Әкемиз».

қалмай сорағаны себепли ол орнынан турып, қанша сора, сонша береді. ⁹ Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: сораңлар, сизлерге бериледи. Излеңдер, табасызлар. Есикти қағыңлар, ол сизлерге ашылады. ¹⁰ Өйткени сораған хәр бир адам алады, излеген табады, есик қаққанға ашылады. ¹¹ Араңызда қайсы әке баласы балық сора, оған балық орнына жылан береді? ¹² Мәйек сора, оған шаян береді? ¹³ Солай етип, өзлериңиз жаман бола тура, өз балаларыңызға жақсы сыйлар беріуді билсеңиз, аспандағы Әке де Өзинен сорағанларға Мухаддес Руұхты беріуи сөзсиз.

Ийса хәм Белзевул

¹⁴ Бир күни Ийса бир адамнан гүңелек жинди қуып шығарды. Жин шыққаннан соң, гүңелек адам сөйлей баслағанда, халық хайран қалды.

¹⁵ Бирақ олардың гейбиреулері: «Ол жинлерди жинлердің баслығы Белзевул-шайтанның күши менен қуып шығарып жүр», – дести.

¹⁶ Ал басқалары Ийсаны сынап көрмекши болып, аспаннан кәраматлы белги көрсетіуин талап етти.

¹⁷ Бирақ Ийса олардың ойларын билип, былай деди:

– Өз ара қарсы болып бөлінген хәр бир патшалық жоқ болады. Өз ара қарсы болып бөлінген хәр бир үй қулайды. ¹⁸ Егер шайтан өз ара қарсы болып бөлінсе, оның патшалығы қалай сақланады? Сизлер Мени: «Жинлерди Белзевул-шайтанның күши менен қуып шығарып жүр», – дейсиздер. ¹⁹ Егер Мен жинлерди Белзевул-шайтанның күши менен қуып шығаратуғын болсам, онда сизлердің шәкиртлериңиз оларды кимнің күши менен қуып шығарып жүр? Солай етип, олар сизлердің надурис екеніңизди әшкаралайды. ²⁰ Бирақ, егер Мен жинлерди Қудайдың күши менен қуып шығарып атырған болсам, онда сизлерге Қудай Патшалығының жетип келгени. ²¹ Тис-тырнағына дейин қуралланған бир күшли адам өз үйин қорғаса, оның мал-мүлки аман болады. ²² Ал оннан да күшлирек биреу оған хұжим жасап, оны жеңсе, оның исенген барлық қуралларын тартып алып, олжасын бөлистереди.

²³ Ким де ким Мениң менен бирге болмаса, ол Маған қарсы. Ким де ким Мениң менен бирге жыйнамаса, ол шашады.

²⁴ Жауыз руұх адамнан шыққаннан кейин суўсыз жерлерди гезип, дем алыуға орын излейди. Таба алмағаннан соң, ол: «Шыққан үйиме қайтайын», – дейди.

²⁵ Қайтып келгенде, үйдің тазаланып хәм жыйналып турғанын көреді. ²⁶ Сонда ол барып, өзинен де жауыз жети руұхты ертип келеди де, кирип сол үйде турады. Солай етип, сол адамның соңғы ауғалы бурынғыдан да жаман болады.

²⁷ Ийса усыларды айтып турғанда халық ишинен бир хаял дауыслап, Оған:

– Сени көтерген қурсақ хәм Сени емизген көкиреклер қандай бахытлы! – деди.

²⁸ Бирақ Ийса оған:

– Қудайдың сөзин тыңлап, оны орынлаушылар оннан да бахытлы! – деди.

Кәраматлы белги хәққында

²⁹ Халық жыйналып, көбейип атырғанда, Ийса оларға былай деп айта баслады:

– Бул әулад – жаман әулад! Ол кәраматлы белги талап етпекте. Бирақ оған Юнустың кәраматлы белгисинен басқасы көрсетилмейди. ³⁰ Юнус Ниневия турғынлары ушын қандай белги болса, Адам Улы да бул әулад ушын сондай белги болады.

³¹ Кубладағы хаял патша хұким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әуладтың адамлары пенен бирге турып, оны айыплайды. Себеби ол Сулайманның даналығын еситиу ушын, жер бетинің арғы шетинен келген-ғо. Бирақ бул жерде Сулайманнан да уллы Биреу бар. ³² Ниневия турғынлары хұким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әулад пенен бирге турып, оны айыплайды. Өйткени Юнус жәриялағанда, олар тәубе еткен-ғо. Бирақ бул жерде Юнустан да уллы Биреу бар.

Жақтылық хәм көз хәққында

³³ – Хеш ким де шыраны жағып, оны жасырын жерге ямаса ыдыстың астында қоймайды.

Керисинше, киргенлер жақтыны көрсин деп, оны шыра қойғышқа қояды. ³⁴ Көзиң – денеңнің шырағы. Егер көзиң сау болса, пүткил денең де жарық болады. Егер көзиң сау болмаса, денең де пүткиллей қараңғы болады. ³⁵ Сонлықтан да, абайла, ишиндеги жарық қараңғы болмасын!

³⁶ Егер пүткил денең жарық болып, хеш бир қараңғы жери болмаса, шыра сени өз нуры менен жақты қылғаны сыяқлы, денең пүткиллей жарық болады.

Ийса диндарлар хәққында

³⁷ Ийса усы сөзлерди айтып турғанда, бир парисей Оны үйине ауқатланыуға шақырды. Ийса оның үйине кирип, ауқатланыуға отырды.

³⁸ Ийсаның ауқаттан бурын қол жуумағанын көрип, парисей таң қалды. ³⁹ Сонда Ийемиз оған:

– Хәй парисейлер, сизлер табақ-кесениң сыртын тазалайсызлар, бирақ өз ишиниз нәпсиқаулық хәм жауызлыққа толы. ⁴⁰ Хәй, ақылсызлар, сыртын жаратқан ишин де жаратқан емес пе? ⁴¹ Жақсысы, ишиниздегиден қайыр-садақа бериңдер, сонда сизлер ушын хәмме нәрсе таза болады.

⁴² Хәсирет шегесизлер, парисейлер! Сизлер жалбыз, ийисли шөп хәм хәр түрли палыз өнимлериңиз оннан бирин бересиздер, бирақ

әдиллікке хәм Қудайдың сүйіспеншилигине бийпәрәу қарайсызлар. Буны да ислеп, оны да қалдырмауыңыз керек еди-ғо. ⁴³ Хәсирет шегесизлер, парисейлер! Сизлер мәжилісханаларда төрде отырыўды, базарда өзлериңизге сәлем берилиўин жақсы көресизлер. ⁴⁴ Сизлер хәсирет шегесизлер! Себеби сизлер адамлар билмей үстелеринен басып өтетуғын белгисиз қәбирлерге уқсайсызлар, – деди.

⁴⁵ Сонда нызам муғаллимлериниң бири Ийсаға:
– Устаз! Сен бул сөзлерди айтып, бизлерди де қапа қылып атырсаң, – деди.

⁴⁶ Бирақ Ийса:
– Сизлер де хәсирет шегесизлер, нызам муғаллимлери! Өйткени сизлер көтерип жүриўге қыйын жүклерди адамларға артып, өзлериңиз оларды көтерисиўге бармағыңызды да қозғайсызлар. ⁴⁷ Сизлер хәсирет шегесизлер! Себеби сизлер ата-бабаларыңыз өлтирген пайғамбарларға мазарлар орнатасызлар. ⁴⁸ Солай етип, сизлер ата-бабаларыңыздың ислерин мақуллап, оларды дәлиллейсизлер. Олар пайғамбарларды өлтирген еди, ал сизлер оларға мазарлар орнатасызлар. ⁴⁹ Сонлықтан да, Қудайдың даналығы былай деген: «Мен оларға пайғамбарлар менен елшилерди жиберемен. Олар гейбиреўлерин өлтирип, гейбиреўлерин қуўғын қылады». ⁵⁰ Сол себептен Абылдың қанынан баслап, қурбанлық шалынатуғын орын менен Ибадатхана арасында өлтирилген Зекерияның қанына дейин, дүнья жаратылғаннан бери төгилген барлық пайғамбарлардың қаны усы әуладтан талап етиледі. Аўа, сизлерге айтатуғыным: усы әуладтан талап етиледі! ⁵² Хәсирет шегесизлер, нызам муғаллимлери! Өйткени сизлер қутқарылыў хәққында билим қапысының гилтин тартып алдыңлар: бул қапыдан өзлериңиз де кирмединңлер, кирмекши болғанларға да тосқынлық жасадыңлар, – деди. ⁵³ Ийса сол жерден кетип баратырғанда, ашыўланған диний муғаллимлер менен парисейлер Оны қысқыға алып, көп сораўларға жуўап берийге мәжбүрледі. ⁵⁴ Олар Ийсаны сөзинен тутып айыплаў ушын, Оны аңлыды.

Он екинши бап

Кимнен қорқыў керек?

12 Соның арасында көп мыңлаған адамлар жыйналып, бир-бирине тығылысып турды. Ийса алды менен Өз шәкиртлерине сөз баслап, былай деди:

– Парисейлердиң ашытқысынан, яғный еки жүзликтен сақ болыңлар! ² Ашылмайтуғын хеш қандай сыр, билинбейтуғын хеш қандай жасырын нәрсе жоқ. ³ Сонлықтан қараңғыда айтқаныңыз жақтыда еситиледи, бекитиўли қапы артында

қулаққа сыбырлап айтқаныңыз тамлардың төбесинен жәрияланады.

⁴ Мениң сизлерге, досларыма айтатуғыным: денени өлтirse де, буннан соң басқа хеш нәрсе ислей алмайтуғынлардан қорқпаңлар! ⁵ Бирақ кимнен қорқыўыңыз керек екенин айтайын: өлтиргеннен кейин, дозаққа таслаўға құдирети күшли Қудайдан қорқыңлар. Аўа, сизлерге айтатуғыным: Оннан қорқыңлар. ⁶ Бес шымшық еки тийинға сатылмай ма? Солай болса да, олардың хеш бирин де Қудай умытпайды. ⁷ Басларыңыздағы шашлардың бәри де Қудайға санаўлы. Сонлықтан қорқпаңлар: көп шымшықлардан сизлер қымбатлырақсызлар-ғо.

⁸ Сизлерге айтатуғыным: ким де ким Мени адамлар алдында тән алса, Адам Улы да оны Қудайдың периштелериниң алдында тән алады. ⁹ Ал ким де ким Мени адамлар алдында тән алмаса, оның өзи де Қудайдың периштелериниң алдында тән алынбайды.

¹⁰ Адам Улына қарсы бир сөз айтқан хәр бир адам кешириледи, бирақ Мухаддес Руўхқа тил тийгизген адам кеширилмейди.

¹¹ Сизлерди мәжилісханаларға, басшыларға хәм хәкимлерге апарғанда, қалай жуўап берийди ямаса не айтыўды қайғырмаңлар. ¹² Себеби не айтыў керек екенин сизлерге сол ўақытта-ақ Мухаддес Руўх үйретеди.

Ақылсыз бай хәққында тымсал

¹³ Халық арасынан биреў Ийсаға:
– Устаз, әжағама айт, мийрасты мениң менен бөлиссин, – деди.

¹⁴ Ийса оған:
– Ким Мени сизлерге қазы ямаса мийрасларды бөлийи етип қойды? – деди. ¹⁵ Соңынан халыққа: – Абайлаңлар, дүньяхорлықтан сақ болыңлар! Өйткени адамның өмири оның мал-мүлкиниң көплигине байланыслы емес, – деп, ¹⁶ оларға мынадай тымсал келтирди: – Бир бай адамның егислик жери мол зүрәт берипти. ¹⁷ Ол өз-өзине: «Не ислесем екен? Өнимлеримди жыйнап қоятуғын жерим жоқ», – деп пикир жүргизипти. ¹⁸ Соңынан: – Былай ислеймен: фәлlexаналарымды бузып, оларды үлкейтип саламан хәм сол жерге барлық фәллем менен мал-мүлкимди жыйнап қояман. ¹⁹ Соңынан өз жаныма былай деймен: «Жаным, көп жылға жететуғын мол дүньяң бар. Енди дем ал, ишип-жеп, кеўлиңди хошла», – депти. ²⁰ Бирақ Қудай оған:

– Хәй, ақмақ, бүгин түнде сениң жаның алынады. Сонда сениң жыйнап-тергенлериң кимге қалады? – депти.

²¹ Өзи ушын байлық жыйнап, Қудай алдында сықмар болған адамның аўхалы усындай болады.

Тәшиуишленбеңлер!

²² Ийса шәкиртлерине былай деди:

– Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: не жеймиз деп, жаныңыз ушын, не кийемиз деп, денеңиз ушын тәшиуишленбеңлер! ²³ Жан аўқаттан, дене кийимнен артық-ғо. ²⁴ Ғарғаларға қараңлар: олар екпейди де, ормайды да. Олардың я дән сақлағышлары, я ғәллекханалары жоқ. Бирақ, Құдай оларды асырайды. Ал сизлер құслардан қаншелли қымбатлысызлар! ²⁵ Тәшиуишлениу себепли, ким сизлердің араңызда өз өмирин бир саатқа болса да узайта алады? ²⁶ Егер усындай кишкене нәрсе қолыңыздан келмесе, басқа нәрселер хаққында тәшиуишлениудің неге кереги бар? ²⁷ Лилия гүллеринің қалай өсип турғанына қараңлар! Олар мийнет те етпейди, жип те ийирмейди. Бирақ сизлерге айтатуғыным: Сулайман да өзинің сән-салтанатында усылардың биреуіндей сәнли кийинбеген еди. ²⁸ Егер бүгин далада өсип турғаны менен, ертең ошаққа тасланатуғын шөпти Құдай усылай кийиндирсе, сизлерди олардан да артық кийиндирмес пе еди, хәй, исеними азлар!

²⁹ Сонлықтан да, не ишип, не жейтуғыныңызды излеп, тәшиуишленбеңлер. ³⁰ Себеби усылардың бәрин бул дүньяның бутқа табыныушылары излеп жүреді. Сизлердің усыларға мүтәж екеніңизди Әкеңиз биледи. ³¹ Оның орнына, Құдай Патшалығын излеп жүриңлер, сонда булар сизлерге қосымша етип бериледи.

³² Хәй, кишкене пада, қорқпа! Әкеңиз сизлерге Патшалықты беріуді мақул тапты. ³³ Мал-мүлкиңизди сатып, қайыр-садақа беріңлер. Өзлериңизге тозбайтуғын қалта ислеп, аспанда таўсылмайтуғын ғәзийне жыйнаңлар. Ол жерге уры да жақынламайды, күйе де түсип жемейди.

³⁴ Өйткени байлықларыңыз қай жерде болса, кейиллериңиз де сол жерде болады.

Ийсаның қайта келиуине таяр болуы

³⁵ – Беллериңиз буўыулы болып, шырларыңыз жанып турсын! ³⁶ Хожайыны неке тойдан қайтып келип, есикти қаққанда, оған дәрриу ашыу ушын күтип турған хызметшилердей болыңлар.

³⁷ Хожайыны келгенде олардың сергек болып турғанын көрсе, сол хызметшилер қандай бахытлы! Сизлерге шынын айтаман: ол белин буўып, хызметшилерин отырғызып, өзи оларға хызмет етеди. ³⁸ Егер хожайыны түн ортасында ямаса таң атқанда келип, хызметшилеринің ояу турғанын көрсе, онда сол хызметшилер қандай бахытлы!

³⁹ Мынаны билип қойыңлар: егер үй ийеси урының қашан келетуғынын билсе, ол үйине урының бузып кириуине жол қоймас еди. ⁴⁰ Сизлер де таяр болып турыуыңыз шәрт! Себеби Адам Улы сизлер ойламағанда келеди.

⁴¹ Сонда Петр:

– Ийем, Сен бул тымсалды тек бизлерге айтып атырсаң ба ямаса хәммеге ме? – деди.

⁴² Ийемиз былай деди:

– Ийеси үй-ишимдегилерге тийисли аўқатын уақтында берсин деп, олардың үстинен тайынлаған исенимли хәм ақыллы үй басқарыушы ким? ⁴³ Ийеси келгенде оның солай ислеп атырғанын көрсе, сол хызметши қандай бахытлы! ⁴⁴ Сизлерге шынын айтып турман: ийеси оны өзинің пүткіл мал-мүлкин басқарыушы етип тайынлайды. ⁴⁵ Егер сол хызметши ишинен: «Ийем тез келе қоймас» деп, малайлар хәм шорыларды сабап, ишип-жеп, мәс бола басласа, ⁴⁶ онда сол хызметшинің ийеси күтпеген күни хәм ойламаған уақытта келип, оны аяўсыз жазалап, исенбейтуғынлардың аўхалына салады.

⁴⁷ Ийсинің еркин билсе де таяр турмаған, оның ерки бойынша ис тутпаған хызметши көп таяқ жейди. ⁴⁸ Ал оның еркин билмеген хәм жазаға турарлы ис ислеген хызметши аз таяқ жейди. Кимге көп берилген болса, оннан көп талап етиледі. Кимге көп исенип тапсырылса, оннан көбирек соралады.

Масих ушын болатуғын айырылысыулар

⁴⁹ – Мен дүнья жүзине от салыуға келдим. Оның хәзир-ақ жалынлап кетиуин қаншелли қәлер едим!

⁵⁰ Мен жүдә аўыр азап-хәсиретти † басымнан кешириуим тийис. Бул орынланғанша, қаншелли қыйналаман! ⁵¹ Мени жер жүзине татыулық әкелген, деп ойлап атырсыз ба? Яқ, деймен сизлерге: алаўызлық әкелгенмен. ⁵² Өйткени буннан былай, бир үйде бес адам болса, олар өз ара бөлинеди. Үшеуи екеуине қарсы, екеуи үшеуине қарсы болады. ⁵³ Әкеси баласына, баласы әкесине қарсы, анасы қызына, қызы анасына қарсы, қәйин енеси келинине, келини қәйин енесине қарсы болып бөлинеди.

⁵⁴ Соңынан Ийса халыққа да былай деди:

– Сизлер батыстан бир булттың көтерилгенин көргениңизде, дәрриу: «Жаўын жаўады» дейсизлер хәм сондай болады да. ⁵⁵ Кубла самалы ескенде: «Күн ыссы болады» дейсизлер хәм сондай болады да. ⁵⁶ Хәй, еки жүзликер! Жер хәм аспанның түсин анықлай алсаңлар да, неге хәзирги уақыттың райын анықлай алмайсызлар?

⁵⁷ Нениң дурыс екенин неге өзлериңиз шеше алмайсызлар? ⁵⁸ Сен өз даўласың менен бирге басшының алдына баратырғаныңда, жолда оның менен жарасыуға тырыс. Олай етпесең, ол сени қазының алдына апарады, қазы сени хызметкерге тапсырады, ал хызметкер сени қамап таслайды. ⁵⁹ Саған айтатуғыным: соңғы тийиніңди төлеп таўыспағаныңша, ол жерден хеш шыға алмайсаң.

† Сөзбе-сөз: шомылдырылыуды.

Он үшінші бап

Тәубе етиуі хақында

13 Сол уақытта гейбиреулер Ийсаға келип, Пилаттың галилалыларды өлтирткени хәм олардың қанын өзлери сойған қурбанлықлары менен араластырып таслағаны хақында айтып берди. ² Ийса оларға:

– Сизлер: «Усындай апатқа ушырағаны ушын, бул галилалылар басқа барлық галилалылардан гүналырақ», – деп ойлайсызлар ма? ³ Яқ, деймен сизлерге. Егер тәубе етпесеңдер, хәммеңиз де усылай набыт боласызлар. ⁴ Үстилерине Силоха минарасы қулап өлген он сегиз адам Ерусалимде жасаушы адамлардың хәммесинен айыплырақ еди, деп ойлайсызлар ма? ⁵ Яқ, деймен сизлерге. Егер тәубе етпесеңдер, хәммеңиз де усылай набыт боласызлар, – деди.

⁶ Соңынан Ийса мынадай тымсал айтып берди:

– Бир адамның жүзим бағында егилген әнжир ағашы болыпты. Адам оннан мийуе алыу ушын келипти, бірақ таба алмапты. ⁷ Сонда ол бағманға: «Мине, мен үш жылдан бери бул әнжир ағашынан мийуе алыу ушын келемен, бірақ таба алмайман. Оны шауып тасла! Неге ол босқа орын ийелеп тур?» – депти. ⁸ Бірақ бағман оған жууап берип: «Хожайын, оны быйыл да қалдырың. Мен оның әтирапын қазып, қый төгейин. ⁹ Мүмкин, ендиги жылы мийуе берип қалар. Егер бермесе, шауып тасларсыз, – депти.

Ийсаның бүкир хаялға шыпа беріуі

¹⁰ Бир дем алыс күни [†] Ийса мәжилисханалардың биринде тәлим берип отырған еди. ¹¹ Сол жерде он сегиз жылдан бери ауырыу руұхынан қыйналған бир хаял бар еди. Ол еки бүкленип қалған болып, бойын хеш тик ушлай алмас еди. ¹² Ийса оны көрип, жанына шақырып алды да, оған:

– Хаял, сен дәртиңнен азат боласаң, – деп, ¹³ оның үстине қолларын қойғанда, хаял сол уақытта-ақ бойын тиклеп, Қудайға алғыслар айта баслады.

¹⁴ Сонда мәжилиسخана басшысы Ийсаның дем алыс күни шыпа бергенине ашыуы келип, халыққа: – Жумыс ислеу ушын алты күн бар. Шыпа алыуға дем алыс күни емес, ал сол күнлери келиңдер, – деди.

¹⁵ Ийемиз Ийса оған былай деп жууап берди:

– Хәй, еки жүзликер! Дем алыс күни хәр бириңиз өгизиңизди ямаса ешегиңизди қорадан шешип алып, сууғарыуға апармайсыз ба? ¹⁶ Он сегиз жылдан бери шайтан байлап қойған Ибрайымның мына қызын дем алыс күни бул байлаудан азат қылу керек емес пе еди?

¹⁷ Ийса усы сөзлерди айтқанда, Оған қарсылық көрсеткенлердің хәммеси уялып қалды. Ал пүткил халық Оның барлық уллы ислерине қууанды.

[†] Сөзбе-сөз: шемби күни.

Қышқыл туқым хәм ашытқы тууралы тымсал

¹⁸ Соңынан Ийса:

– Қудай Патшалығы неге уқсайды? Оны неге мезетейин? ¹⁹ Ол – бир адамның алып, өз бағына еккен қышқыл туқымына ^{††} уқсайды. Ол өсип, терек болады хәм шақаларына аспан қуслары ушып келип, уя салады, – деди.

²⁰ Ийса және былай деди:

– Қудай Патшалығын неге уқсатайын? ²¹ Ол – бир хаялдың алып, барлық қамыр ашығанша, үш самар унға араластырған ашытқысына уқсайды.

Тар қапыдан кириңдер!

²² Ерусалимге қарай жол алған Ийса қала хәм ауылларды аралап, тәлим берип жүрди. ²³ Бир адам Ийсадан:

– Ийем, тек аз ғана адам қутқарыла ма? – деп сорады.

²⁴ Сонда Ийса халыққа былай деди:

– Тар қапыдан кириуе бар күшиңизди салыңлар! Себеби сизлерге айтатуғыным: көпкер кириуе тырысады, бірақ кире алмайды. ²⁵ Үйдің Ийеси турып қапыны жауып таслағанда, сизлер сыртта турып, қапыны қаға баслап: «Ийем! Ийем! Бизлерге қапыны аш!» – дейсиздер. Бірақ Ол сизлерге: «Мен сизлерди танымайман хәм қаяқтан келгениңизди билмеймен», – деп жууап береді. ²⁶ Сонда сизлер: «Бизлер Сениң көз алдыңда ишип жедик. Сен бизлердің көшелеримизде тәлим беретуғын едиң-ғо», – деп айтасызлар. ²⁷ Бірақ Ол: «Сизлерге айтатуғыным: Мен сизлерди танымайман хәм қаяқтан келгениңизди билмеймен. Хәй, жаманлық қылушылардың хәммеси Меннен аулақ кетіңдер!» – дейди.

²⁸ Сизлер Ибрайымды, Ысақты, Яқыпты хәм барлық пайғамбарларды Қудай Патшалығында, ал өзлериңиздің сыртқа қуып шығарылғаныңызды көргениңизде жылап, пушайман жейсиздер [‡].

²⁹ Шығыстан хәм батыстан, арқадан хәм кубладан адамлар келип, Қудай Патшалығында дастурхан әтирапына отырады. ³⁰ Мине, сонда соңғылардың гейбиреулері бириншилер, ал бириншилердің гейбиреулері соңғылар болады.

Ийсаның Ерусалим тууралы қайғырыуы

³¹ Сол уақытта бир неше парисейлер келип, Ийсаға:

– Бул жерден кет, Хирод Сени өлтирмекши, – деди.

³² Ийса оларға былай деди:

– Барып, сол түлкіге айтыңлар: Мен бүгин хәм ертең жинлерди қуып шығарып, ауырыуларға шыпа беремен, ал үшінші күни исимди жуумақлайман. ³³ Солай болса да, Мен бүгин, ертең

^{††} Қышқыл туқым – горчица. Ең кишкене туқым. [‡] Сөзбе-сөз: тислериңизди қайрайсызлар.

хәм арғы күни Өз жолым менен жүриүим керек. Өйткени хеш бир пайғамбарға Ерусалимнен басқа жерде өлиўге болмайды.

³⁴ Ох, Ерусалим, Ерусалим! Пайғамбарларды өлтириўши, Қудайдың саған жибергенлерин тас пенен урыўшы қала! Өз шөжелерин қанатының астына алған мәкийен сыяқлы, Мен де сениң балаларыңды неше рет жыйнамақшы болдым, бирақ сизлер қәлемедиңлер. ³⁵ Мине, үйиңизди Қудай таслап кетип, ол қаңырап қалады. Сизлерге айтатуғыным: «Ийемиздиң атынан Келиўши жарылқанған!» † – деп айтқанларыңызға дейин Мени көрмейсизлер.

Он төртинши бап

Дем алыс күнинде шыпа беріў

14 Бир дем алыс күни Ийса парисейлердиң бир басшысының үйине аўқатқа келгенде, хәмме Оны бақлап отырды. ² Сонда сарсық кеселден азап шеккен бир адам Ийсаның алдына келди. ³ Ийса диний муғаллимлер менен парисейлерден:
– Дем алыс күни аўырыў адамға шыпа беріў нызамға туўры келе ме ямаса туўры келмей ме? – деп сорады.

⁴ Олар үндемеді. Сонда Ийса сол адамға қолын тийгизип шыпа берди де, қайтарып жиберди.

⁵ Соңынан оларға былай деди:

– Араңыздағы бириңиздиң баласы ямаса өгизи қудыққа түсип кетсе, дем алыс күни болыўына қарамастан, оны дәрриў шығарып алмай ма?

⁶ Олар Ийсаның бул гәпине жуўап бере алмады.

Өзинди жоқары тутпа!

⁷ Қонақлардың өзлерине төрдеги орынларды таңлап атырғанын көрген Ийса оларға мынадай бир тымсал айтты:

⁸ – Сени биреў неке тойына шақырғанда, төрдеги орынға отырма. Шақырылғанлар арасында сеннен де сыйлырақ биреў болыўы мүмкин. ⁹ Олай етпесең, екеўиңизди де шақырған адам саған келип: «Мына адамға орныңды бер» десе, сен уялып, есик беттеги орынға отырыўға мәжбүр боласаң. ¹⁰ Сонлықтан қонаққа шақырылғаныңда, барып есик беттеги орынға отыр. Сонда сени қонаққа шақырған адам жаныңа келип: «Достым, төрге шығып отыр», – дейди. Солай етсең, өзиң менен отырған хәр бир адамның алдында абырайға ийе боласаң. ¹¹ Себеби ким де ким өзін жоқары тутса, ол пәслетиледи, ал ким де ким өзін пәс тутса, ол жоқары болады.

¹² Соңынан Ийса Өзин шақырған үй ийесине:

– Түски ямаса кешки зыяпат бергениңде досларыңды, туўысқанларыңды, ағайинлериңди, я бай қоңсыларыңды шақырма. Өйткени олай етсең, олар да сени қонаққа шақырып, саған қайтарады.

¹³ Керисинше, зыяпат бергениңде жарлы, майып,

ақсақ хәм соқырларды шақыр. ¹⁴ Солай етсең, сен бахытлы боласаң. Себеби олар саған қайтара алмайды. Бирақ хәқ адамлар қайта тирилгенде, Қудай саған қайтарады, – деди.

Тойға мирәт етилгенлер хәққында тымсал

¹⁵ Ийса менен дастурхан әтирапында отырғанлардың бири бул сөзлерди еситип, Оған:
– Қудай Патшалығында дуз татқан адам бахытлы, – деди.

¹⁶ Ийса оған былай деди:

– Бир адам үлкен зыяпат берип, көп қонақ шақырыпты. ¹⁷ Аўқатланатуғын аўқат болғанда: «Келиңлер, хәммеси таяр болды», – деп айтыў ушын, мирәт етилгенлерге өз хызметшисин жиберипти. ¹⁸ Бирақ хәммеси ойласып қойғандай, сылтаў таба баслапты. Бириншиси оған: «Мен жер сатып алдым, соны барып көриўим керек, өтинемен, мени кешир», – депти. ¹⁹ Ал екіншиси: «Мен бес жуп өгиз сатып алдым, соларды сынап көриўге баратырман. Өтинемен, мени кешир», – депти. ²⁰ Үшіншиси де: «Мен тап жаңа үйлендим, сонлықтан келе алмайман», – депти. ²¹ Хызметши қайтып келип, булардың хәммесин хожайынына айтып берипти. Үй ийеси ашыўланып, хызметшисине: «Тез бар да, қаланың үлкен-киши көшелерин аралап, жарлы, майып, соқыр хәм ақсақ адамларды бул жерге алып кел», – деп буйырыпты. ²² Соңынан хызметши: «Хожайын, буйырғанларыңызды орынладым, бирақ және де бос орын бар», – депти. ²³ Хожайын хызметшисине: «Жолларға хәм аўыл соқпақларына барып, адамларды бул жерге келиўге көндир. Сонда үйим адамларға толы болады. ²⁴ Өйткени сизлерге айтатуғыным: мирәт етилгенлердиң хеш қайсысы да мениң зыяпатымнан дуз татпайды», – депти.

Ийсаға шәкирт болыўдың шәрти

²⁵ Ийса менен бирге көп халық жүрген еди. Ийса оларға бұрылып былай деди:

²⁶ – Ким де ким Маған келип, ата-анасын, хаялын, балаларын, аға-инисин, апа-қарындасларын, хәтте, өз өмирин де жек көрмесе, ол Мениң шәкиртим бола алмайды. ²⁷ Ким де ким өз атанақ ағашын арқалап, Мениң изимнен жүрмесе, ол Мениң шәкиртим бола алмайды. ²⁸ Араңыздағы бириңиз минара құрмақшы болса, оны питкерий ушын ғәрежет жете ме деп, алдын ала отырып, есаплап шықпай ма? ²⁹ Олай етпесе, тийкарын салып болып, қурып питкере алмай қалса, буны көргенлер оның үстинен күлип: ³⁰ «Мына адам қурыўды баслап, питкере алмады», – дейди.

³¹ Қайсы бир патша басқа патшаға қарсы урысқа шығажақ болса, өзимнің он мың әскерим менен, киятырған қарсыласымның жигирма мың әскерине қарсы тура аламан ба деп, алдын ала отырып ойланып алмай ма? ³² Күши жетпейтуғын болса, сол

† Забур 117:26.

патша еле узақта болғанда оған елши жиберип, тынышлық питимин жасауды сорады. ³³ Солай етип, сизлердің хәр бириңіз өзине тийисли хәмме заттан ұз кешпесе, Мениң шәкиртим бола алмайды.

³⁴ Дуз – жақсы нәрсе. Бирақ дуз өз күшин жойтса, оны қалай және шорлы қылыуға болады? ³⁵ Ол жерге де, қый болыуға да жарамғанлықтан, сыртқа ылақтырып тасланады. Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

Он бесинши бап

Жойтылған қой қаққында тымсал

15 Ийсаны тыңлау ушын көп салықшылар менен гүнакарлар Оның қасына жақынлап келген еди. ² Парисейлер менен диний муғаллимлер буны көрип:

– Ол гүнакарларды қабыл етип, олар менен бирге аўқат жейди, – деп наразылық билдирди.

³ Сонда Ийса оларға мына тымсалды айтып берди:

⁴ – Айтайық, араңыздағы бириңиздің жүз қойы болып, биреуин жойтып алса, ол тоқсан тоғызын шөл далада қалдырып, жойтылған бир қойын таппағанша излеп жүрмес пе еди? ⁵ Тауып алғаннан соң қуанып кетип, оны ийнине көтерип алады да, ⁶ үйине келип, дослары менен қоңсыларын шақырып, оларға: «Мениң менен бирге қуаныңлар, жойтылған қойымды тауып алдым», – дейди. ⁷ Сизлерге айтатуғыным: сол сыяқлы, тәубе етиуге хәжети жоқ тоқсан тоғыз хәк адамнан гөре, тәубе еткен бир гүнакарға аспанда көбирек қуанады.

Жойтылған гүмис теңге қаққында тымсал

⁸ – Айтайық, бир хаялдың он гүмис теңгеси [†] болып, биреуин жойтып алса, ол шыра жағып, үйди сыпырып, таппағанша муқыятлап излемес пе еди? ⁹ Тауып алғаннан соң, құрдастары менен қоңсыларын шақырып: «Мениң менен бирге қуаныңлар, жойтылған теңгемди тауып алдым», – дейди. ¹⁰ Сизлерге айтатуғыным: Қудайдың периштелери де тәубе еткен бир гүнакар ушын ысылай қуанады.

Жойтылған ул қаққында тымсал

¹¹ Ийса және былай деди:

– Бир адамның еки улы бар екен. ¹² Олардың генжетайы әкесине:

– Әке, мал-мүлкіңнің маған тийисли бөлегин бер, – депти.

Сонда әкеси мал-мүлкін еки улына бөлип берипти. ¹³ Бир неше күн өткеннен соң, киши ул бары-жоғын жыйнап алып, узақ елге кетип қалыпты. Ол жерде бузық жолға түсип, мал-мүлкін

[†] Гүмис теңге – драхма (грек ақша бирлиги). Сол заманда жумысшының бир күнлик ис қақысы.

жөнсиз сарп етипти. ¹⁴ Жигит хәммесин сарп етип болғаннан соң, сол елде аўыр ашаршылық болып, ол жоқшылыққа ушырапты. ¹⁵ Ол барып, сол елдің бир турғынына жалланыпты. Ал ол адам жигитти даласындағы шошқаларды бағыуға жиберипти.

¹⁶ Жигит шошқалар жейтуғын жем менен қарнын тойдырыуға да зар болыпты. Бирақ оған хеш ким хеш нәрсе бермепти. ¹⁷ Оның ақылы енип:

– Әкемнің қаншама жалланған жумысшылары нанға тойып жүр, ал мен бул жерде аштан өлейин деп атырман. ¹⁸ Турып әкеме барайын, оған: «Әке, мен Қудайға хәм саған қарсы гүна иследим. ¹⁹ Енди сениң балаң деп аталыуға ылайықлы емеспен. Мени жалланған жумысшыларыңның қатарына қабыл ет», – деп айтайын, – депти.

²⁰ Солай етип, жигит әкесине қарай жолға шығыпты. Ол еле узақта киятырғанда, әкеси улын көрип, бауыры елжиреп кетипти. Жууырып барып, улын қушақлап сүйе баслапты. ²¹ Улы оған:

– Әке, мен Қудайға хәм саған қарсы гүна иследим. Енди сениң улың деп аталыуға ылайықлы емеспен, – депти.

²² Бирақ әкеси хызметшилерине:

– Тез болыңлар, ең жақсы кийим әкелип, оған кийгизиңдер. Қолына жүзик тағып, аяғына аяқ кийим бериңдер. ²³ Бағып семиртилген баспақты әкелип сойыңлар, ишип-жеп, кеуил көтерейик.

²⁴ Себеби мениң бул улым өлген еди – тирилди, жойтылған еди – табылды, – депти.

Солай етип, олар тойлай баслапты.

²⁵ Сол ұақытта үлкен улы атызда еди. Қайтып киятырып үйине жақынлағанда, нама хәм ойын-күлки сеслерин еситипти. ²⁶ Хызметшилеринің биреуин шақырып алып:

– Бул не? – деп сорапты.

²⁷ Хызметши оған:

– Иниңиз қайтып келди, әкеңиз оның аман-сау қайтып келгени ушын семиртилген баспақты сойды, – деп жууап берипти.

²⁸ Үлкен улы ашыұланып, үйге киргиси келмепти. Сонда әкеси сыртқа шығып, оннан ишке кириуде өтинипти. ²⁹ Бирақ ол әкесине былай депти:

– Мине, мен саған неше жылдан бери хызмет етип киятырман, хеш қашан сениң буйрығыңа қарсы шыққан емеспен. Бирақ досларым менен ұақты хошлық етиуим ушын, сен маған бир ылақ та берген жоқсаң. ³⁰ Ал енди болса, мал-мүлкіңди бузық хаялларға сарп етип келген мына улыңа семиртилген баспақты сойыпсаң.

³¹ Әкеси оған:

– Улым! Сен хәмме ұақыт мениң менен биргесең. Мениң барлық мал-мүлкім сеники-ғо. ³² Бирақ бүгін қуанып, кеуил көтерейимиз керек. Өйткени сениң бул иниң өлген еди – тирилди, жойтылған еди – табылды, – депти.

Он алтыншы бап

Нахақ үй басқарыушы хаққында тымсал

16 Ийса Өз шәкиртлерине және былай деди:
 – Бир бай адамның үй басқарыушысы бар екен. Байдың қулағына: «Үйиңди басқарыушы мал-мүлкіңди сарп етип жүрипти», – деген шағым жетипти. ² Бай оны шақырып алып:
 – Сен тууралы еситип атырғаным не гәп? Өз жумысың бойынша есап бер. Сен буннан былай үй басқарыушы бола алмайсаң, – депти.
³ Сонда үй басқарыушы өз-өзине:
 – Не қылсам екен? Хожайыным мени жумыстан босатып атыр. Жер қазыуға күшим жетпейди, садақа сорауға уяламан. ⁴ Басқарыушылықтан босатылғанымнан соң, адамлар мени үйлерине қабыл қылыуы ушын не ислесем екен? Хе, таптым, – депти де, ⁵ хожайынына қарыздар адамларды бирим-бирим шақырып алып, олардың бириншисинен:
 – Хожайынымнан қанша қарызың бар? – деп сорапты.
⁶ Ол:
 – Жүз батпан май, – деп жууап берипти.
 – Тил хатыңды ал да, тез отырып, елиу батпан деп жаз, – депти басқарыушы. ⁷ Соңынан басқасынан:
 – Сениң қанша қарызың бар? – деп сорапты.
 – Мың қап бийдай, – деп жууап берипти ол.
 Оған да:
 – Тил хатыңды ал да, сегиз жүз қап деп жаз, – депти.
⁸ Хожайыны нахақ үй басқарыушыны ақыллы ис қылғаны ушын мақтапты. Себеби бул дүньяның адамлары өзи сыяқлылар арасында Нурдың балаларынан гөре ақыллырақ хәрекет қылады.
⁹ Мениң сизлерге айтатуғыным: бул дүньяның байлығынан † пайдаланып дос арттырыңлар, бул байлық таусылғанда, олар сизлерди мәңгилик меканға қабыл қылсын.
¹⁰ Кишкене исте исенимли болған адам үлкен исте де исенимли болады, ал кишкене исте садық болмаған адам үлкен исте де садық болмайды.
¹¹ Солай етип, егер сизлер бул дүньяның байлығына †† садық болмасаңыз, ким сизлерге аспандағы хақыйқый байлықты исенип тапсырады? ¹² Егер сизлер басқаға тийисли нәрсеге садық болмасаңыз, ким сизлерге өзлериңиздикин береді?
¹³ Хеш бир хызметши еки хожаға хызмет ете алмайды. Өйткени ол биреуин жек көрип, екиншисин жақсы көреді ямаса биреуине садық болып, екиншисине итибарсыз қарайды. Сизлер хәм Қудайға, хәм байлыққа бирдей хызмет ете алмайсызлар.

† Сөзбе-сөз: нахақ байлықтан. †† Сөзбе-сөз: нахақ байлыққа.

¹⁴ Булардың хәммесин дүньяхор парисейлер еситип, Ийсаны мазақ қылды. ¹⁵ Ийса оларға былай деди:

– Сизлер өзлериңизди адамлар алдында хақ қылып көрсетесизлер, бирақ Қудай кеуиллериңизди биледи. Адамлар қымбат деп санаған нәрсе Қудай алдында жеркенишли.

¹⁶ Яқыяға дейин Мухаддес Нызам хәм пайғамбарлар дәуири болды. Сол ўақыттан баслап, Қудай Патшалығы хаққында Хош Хабар жәрияланып киятыр хәм хәр бир адам оған кириуға күш салып жүр. ¹⁷ Бирақ Мухаддес Нызамнан бир ноқат жоғалғанынан гөре, аспан хәм жердиң жоқ болып кетиуи аңсатырақ.

¹⁸ Өз хаялы менен ажырасып, басқа хаялға үйленген хәр бир адам неке ҳадаллығын бузған болады. Күйеуинен ажырасқан хаялға үйленген адам да неке ҳадаллығын бузған болады.

Тиленши Лазар хәм бай хаққында тымсал

¹⁹ – Қымбат бақалы сәнли кийимлер кийип, хәр күни үлкен зыяпатлар беретугын бир бай адам болыпты. ²⁰ Байдың дәрўазасы алдында пүткил денесин жара басқан Лазар атлы бир тиленши жатады екен. ²¹ Ол байдың дастурханынан түскен усақлар менен қарнын тойдыруды әрман етипти. Ийтлер де келип, оның жараларын жалап кетеди екен. ²² Уақты келгенде тиленши қайтыс болып, периштелер оны Ибрайымның жанына алып барыпты. Бай адам да қайтыс болып, оны жерлепти. ²³ Бай дозақ отында азап шегип атырып, басын көтерип қарағанда, алыста Ибрайымды хәм оның қасындағы Лазарды көрипти. ²⁴ Ол қатты бақырып: «Ибрайым ата, маған реҳим ете гөр! Лазарды жибер, ол бармағының ушын суўға басып, мениң тилиме суў тамызсын. Себеби мен бул от ишинде қатты қыйналып атырман», – депти.
²⁵ Бирақ Ибрайым оған: «Балам, сен өмириңде тек жақсылық көргениңди, ал Лазардың жаманлық көргенин умытпа. Енди болса, ол бул жерде жубаныш тауып, ал сен қыйналып атырсаң.
²⁶ Буның үстине, сизлер менен бизлердиң арамызға үлкен туңғыйық орнатылған. Сонлықтан бул жерден сизлерге өтпекши болғанлар өте алмайды хәм ол жерден де бизлерге хеш ким өте алмайды», – депти. ²⁷ Сонда бай адам: «Ата, олай болса, сеннен өтинемен, Лазарды мениң әкемнің үйине жибер.
²⁸ Өйткени мениң бес аға-иним бар. Олар да бул азап шегетугын жерге түспеуи ушын ол барып, оларды ескертсин», – депти. ²⁹ Бирақ Ибрайым оған: «Оларда Муўса хәм басқа пайғамбарлардың Жазыулары бар-о. Оларды тыңласын», – депти.
³⁰ Ал бай адам: «Яқ, Ибрайым ата! Бирақ егер өлгенлердиң биреуи тирилип оларға барса, тәубе етеди», – депти. ³¹ Сонда Ибрайым оған: «Егер Муўса менен пайғамбарларды тыңламағанда, өлгенлердиң биреуи тирилсе де, исенбейди», – деп жууап берипти.

Он жетинши бап

Кеширим, исеним хәм хызмет ҳаққында

17 Ийса Өз шәкиртлерине және былай деди:
– Адамларды гүнаға азғырыўшы нәрселердиң болыўы сөзсиз. Бирақ олар ким арқалы келсе, сол адам ҳәсирет шегеди! ² Ол адамның мына кишкенелердиң биреўин азғырғанынан гөре, мойнына дигирман тасы байланып, теңизге тасланғаны оған жақсырақ болар еди. ³ Абайлы болыңлар! Егер туўысқаның саған қарсы гүна ислесе, оған ескертиў жаса. Егер гүнасын мойынласа, оны кешир. ⁴ Егер ол саған қарсы бир күнниң ишинде жети рет гүна ислесе, жети рет те саған келип: «Гүнамды мойынлайман» десе, оны кешир.

⁵ Сонда елшилер Ийемиз Ийсаға:

– Исенимимизди арттыр, – деди.

⁶ Ийемиз былай деди:

– Егер исенимиңиз қышқыл туқымдай ғана болса да, бул тут ағашына: «Тамырың менен қопарылып, теңизге отырғызыл», – десеңдер, ол сөзиңизди тыңлайды.

⁷ Араңызда қайсы бириңиздиң жер айдап ямаса мал бағып жүрген хызметшиси даладан қайтқанда, оған: «Тез келип, дастурханға отыр», – дейди?

⁸ Керисинше, оған: «Мениң кешки аўқатымды таярла, белиңди буўып, ишип-жеп болғанымша, маған хызмет ет. Соңынан өзиң ишип жейсең», – деп айтпай ма? ⁹ Буйырғанын орынлағаны ушын хызметшисине миннетдаршылық билдирер ме екен? ¹⁰ Сол сыяқлы сизлер де өзлериңизге буйырылғанның хәммесин орынлағаннан соң: «Бизлер арзымайтуғын қуллармыз, тек ўазыйпамызды ғана орынладық», – деңдер.

Мақаў кесел болған он адамның шыпа табыўы

¹¹ Ийса Ерусалимге баратырып, Самария хәм Галила үлкелери арасындағы шегара жерлер арқалы жүрди. ¹² Ол бир аўылға кирип киятырғанда мақаў кесел болған он адам гезлести. Олар узақта турып, ¹³ қатты даўыслап:

– Устазымыз Ийса, бизлерге реҳим ет! – деди.

¹⁴ Ийса оларды көрип:

– Барып, өзлериңизди руўханийлерге көрсетиңдер, – деди.

Олар кетип баратырғанда мақаў кеселден жазылып кетти. ¹⁵ Олардың ишиндеги биреўи өзиниң шыпа тапқанын көрип, бәлент даўыс пенен Қудайды алғыслап, қайтып келди де, ¹⁶ Ийсаның аяғына жығылып, Оған миннетдаршылық билдирди. Бул адам самариялы еди. ¹⁷ Сонда Ийса:

– Шыпа тапқан он адам емес пе еди? Қалған тоғызы қаяқта? ¹⁸ Қудайға алғыс айтыў ушын, мына шет елиден басқа ҳеш ким қайтып келмеді ме? – деди.

¹⁹ Соң оған:

– Орныңнан тур да, кете бер, исенимиң сени қутқарды, – деди.

Қудай Патшалығының келиўи

²⁰ Парисейлер Қудай Патшалығының қашан келетуғынын сорағанда, Ийса оларға былай деп жуўап берди:

– Қудай Патшалығы көзге көринип келмейди.

²¹ «Мине, бул жерде» ямаса «Әне, ана жерде» деп те айтпайды. Себеби Қудай Патшалығы сизлердиң ишиңизде, – деди.

²² Соң Ийса шәкиртлерине былай деди:

– Адам Улының күнлериниң бирин болса да көриўди аңсайтуғын ўақытларыңыз келеди. Бирақ, көре алмайсызлар. ²³ Сизлерге: «Әне, Ол ана жерде» ямаса «Мине, Ол бул жерде» десе, бармаңлар, олардың излерине ермеңдер.

²⁴ Өйткени шақмақ шағып, аспанды бир шетинен екинши шетине дейин жарқыратып жибергендей, Адам Улы да Өз күнинде солай пайда болады.

²⁵ Бирақ дәслеп Ол көп азап шегип, бул әўлад тәрәпинен қабылланбаўы тийис.

²⁶ Нухтың заманында қалай болған болса, Адам Улының күнлеринде де солай болады. ²⁷ Нух кемеге минген күнге дейин адамлар ишип жеди, үйленди, турмысқа шықты. Соңынан суў тасқыны басып, хәммени набыт қылды. ²⁸ Луттың заманында да сондай болды: адамлар ишип жеди, саўда-сатық иследи, егин екти, жай салды. ²⁹ Бирақ, Лут Содом қаласынан шыққан күни аспаннан от хәм күкирт жаўып, хәммени набыт қылды. ³⁰ Адам Улы пайда болатуғын күни де тап сондай болады.

³¹ Сол күни тамның төбесинде болған адамның затлары үйинде қалса, оларды алайын деп төменге түспесин. Ким де ким атызда болса, үйине қайтпасын. ³² Луттың хаялын еске түсириңдер!

³³ Ким де ким өз жанын сақламақшы болса, ол оны набыт қылады, ал ким де ким өз жанын набыт қылса, ол оны сақлайды. ³⁴ Сизлерге айтатуғыным: сол түни бир төсекте жатырған еки адамның биреўи алынады, екиншиси қалдырылады. ³⁵ Бирге дигирман тартқан еки хаялдың биреўи алынады, екиншиси қалдырылады. [³⁶] †

³⁷ Сонда шәкиртлери Ийсадан:

– Ийем, бул ўақыялар қай жерде болады, – деп сорады.

Ийса оларға:

– Өлик қай жерде болса, қузғынлар да сол жерге жыйналады, – деди.

Он сегизинши бап

Жесир хаял хәм қазы ҳаққында тымсал

18 Ийса шәкиртлерине бәрқулла дуўа етип, үмит үзбеў кереклигин билдириў ушын бир тымсал айтып берди.

† Басқа нусқада мына аят бар: «Еки адам атызда болса, биреўи алынып, екиншиси қалдырылады».

² Ол былай деди:

– Бир қалада Қудайдан да қорқпайтуғын, адамлардан да уялмайтуғын бір қазы болыпты.
³ Сол қалада бір жесир хаял да турады екен. Хаял оған қайта-қайта келип: «Мениң хуқықымды дауласымнан қорғаң», – деп өтине береді екен.
⁴ Бірақ қазы көп ұақытқа дейін буны ислегиси келмепти. Соңынан өз өзине: «Мен Қудайдан да қорқпайман, адамлардан да уялмайман. ⁵ Бірақ, мына жесир хаял маған тынышлық бермей атырғаны ушын оның хуқықын қорғай қояйын. Болмаса, ол қайта-қайта келип, мениң мазамды алар», – депти.

⁶ Ийемиз Ийса сөзин дауам етип былай деди:

– Әдилсиз қазының сөзлерине кулақ салыңлар.
⁷ Қудай Өзине күни-түни жалбарынып атырған, Өзи таңлап алған адамлардың хуқықын қорғамай ма? Оларды көп күттирип қоя ма? ⁸ Сизлерге айтатуғыным: көп кешикпей олардың хуқықын қорғайды. Бірақ Адам Улы келгенде, жер жүзінде исеним табар ма екен?

Парисей хәм салықшы хәққында тымсал

⁹ Өзлериниң хәқлығына исенип, басқаларды кемситетуғын айырым адамларға Ийса мына тымсалды да айтып берди:

¹⁰ – Еки адам дууа етиу ушын Ибадатханаға кирипти. Олардың биреуі парисей, екіншиси салықшы екен. ¹¹ Парисей турып алып мынадай деп дууа етипти: «О, Қудайым! Мен басқа адамлардай тонаушы, нахақ, неке хәдаллығын бузыушы ямаса, хәтте, мына салықшы сыяқлы болмағаным ушын, Саған шүкирлик етемен.

¹² Хәптесине еки мәрте ораза тутаман. Барлық тапқан табысымның оннан бирин беремен». ¹³ Ал салықшы алыста турып, көзин аспанға көтеріуіге де батылы бармай, қатты өкинип †: «О, Қудайым! Мендей гүнакарға реҳим ет!» – депти.

¹⁴ Сизлерге айтатуғыным: парисей емес, ал усы адам ақланып үйине қайтыпты. Себеби өзін жоқары тутқан хәр бир адам пәслетиледи, ал өзін пәс тутқан адам жоқары болады.

Ийса хәм кишкене балалар

¹⁵ Қолын тийгизсин деп, адамлар Ийсаға бөбеклерин алып келди. Шәкиртлери буны көрип, оларға кейиди. ¹⁶ Бірақ Ийса оларды қасына шақырып алып, шәкиртлерине:

– Балалардың Маған келиуіне рухсат бериңлер, оларға тосқынлық жасамаңлар. Өйткени Қудай Патшалығы усындайлардики. ¹⁷ Сизлерге шынын айтаман: ким де ким Қудай Патшалығын кишкене бала сыяқлы қабыл етпесе, ол оған кире алмайды, – деди.

† Сөзбе-сөз: көкирегине урып.

Байлық хәм мәңгилик өмир

¹⁸ Бир басшы Ийсадан:

– Ийгиликли Устаз! Мәңгилик өмирди алыуым ушын не ислеуім керек? – деп сорады.

¹⁹ Ийса оған:

– Сен неге Мени ийгиликли деп атап атырсаң? Жалғыз Қудайдан басқа хеш ким ийгиликли емес.
²⁰ Оның буйрықларын билесең-ғо: «Неке хәдаллығын бузба, адам өлтирме, урлық ислеме, жалған гүуалық берме, ата-анаңды хұрметле» ††, – деди.

²¹ Бірақ ол:

– Булардың хәммесин мен бала ұақтымнан бери орынлап киятырман, – деди.

²² Буны еситкен Ийса оған:

– Саған және бир нәрсе жетиспейди. Барлық мал-мүлкінди сатып, ақшасын жарлыларға үлестирип бер. Сонда сениң фәзийнең аспанда болады. Соңынан келип, Мениң изиме ер, – деди.

²³ Басшы буны еситип, қатты қапа болды. Себеби ол жүдә бай еди.

²⁴ Ийса оның қапа болғанын көрип:

– Байлығы барлардың Қудай Патшалығына кириуі қандай қыйын! ²⁵ Бай адамның Қудай Патшалығына кириуінен гөре, түйеге ийненің көзинен өтиуі аңсатырақ, – деди.

²⁶ Буны еситкенлер:

– Олай болса, ким қутқарыла алады? – деп сорады.

²⁷ – Адамлардың қолынан келмеген нәрсе Қудайдың қолынан келеди, – деди Ийса.

²⁸ Сонда Петр:

– Минекей, бизлер хәмме нәрсемизди таслап, Сениң изиңе ердик, – деди.

²⁹ Ийса шәкиртлерине:

– Сизлерге шынын айтаман: Қудай Патшалығы ушын я үйин, я хаялын, я тууысқанларын, я ата-анасын, я балаларын қалдырып кеткен хәр бир адам ³⁰ бул дүньяда неше есе артығы менен алады хәм келешекте мәңгилик өмирге ийе болады, – деди.

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуі хәққында үшінши рет билдириуі

³¹ Ийса он еки шәкиртин қасына шақырып алып, оларға былай деди:

– Минекей, бизлер енди Ерусалимге қарай көтерилип баратырмыз. Сол жерде пайғамбарлардың Адам Улы тууралы жазғанларының хәммеси орынланады. ³² Ол басқа миллет адамларына услап бериледи. Олар Оның үстинен күледи, масқаралайды, бетине түкиреді ³³ хәм қамшылап сабап, өлтиреди. Ал Ол үшінши күни қайта тириледи.

†† Шығуы 20:12-16; Мухаддес Нызамды қайталау 5:16-20.

³⁴ Бірақ шәкіртлери бул сөзлерден хеш нәрсе түсінбеди. Бул сөзлер оларға жасырын болып, айтылғанлардың мәнісін аңламады.

Ийсаның бир соқыр адамға шыпа бериуі

³⁵ Ийса Ерихо қаласына жақынлағанда, жолдың шетінде тиленшилик етип, бир соқыр адам отыр еди. ³⁶ Қасынан адамлардың өтип баратырғанын еситкен ол:

– Не болып атыр? – деп сорады.

³⁷ – Насыралы Ийса өтип баратыр, – дести адамлар оған.

³⁸ Сонда ол:

– Дауыттың Урпағы Ийса! Маған реҳим ете гөр! – деп бақырып жиберди.

³⁹ Алдында кетип баратырғанлар үнін шығармауды айтып, оған кейиди. Бірақ ол оннан да бетер қатты бақырып:

– Дауыттың Урпағы! Маған реҳим ете гөр! – деди.

⁴⁰ Сонда Ийса тоқтап, соқыр адамды қасына алып келиуді буйырды. Соқыр адам жақынлағанда, Ийса оннан:

⁴¹ – Сен ушын не ислеуимди қәлейсең? – деп сорады.

– Ийем, көзлерім көретуғын болсын, – деди ол.

⁴² Ийса оған:

– Көзлериң көретуғын болсын, исенимиң сени қутқарды, – деди.

⁴³ Сол уақытта-ақ соқыр адамның көзлери көре баслады хәм Қудайды алғыслап, Ийсаның изине ерди. Буну көрген пүткіл халық та Қудайды мақтады.

Он тоғызыншы бап

Салықшы Зақайдың қутқарылуы

19 Ийса Ерихо қаласына кирип, оның ишинен өтті. ² Сол жерде Зақай атлы бир адам бар еди. Өзи салықшылардың баслығы болып, бай адам еди. ³ Ол Ийсаның қандай екенлигин көриуге умтылатуғын еди. Бірақ адамлар көп болғанлықтан, көре алмады. Өйткени оның бойы пәс еди. ⁴ Ийсаны көриу ушын ол алға қарай жууырып, жабайы әнжир терегине шығып алды. Себеби Ийса усы жерден өтиуі керек еди. ⁵ Ийса сол жерге келгенде жоқарыға қарап, оған:

– Зақай, тезирек төмен түс! Бүгин сениң үйінде қалыуым керек, – деди.

⁶ Ол тезлик пенен төмен түсип, Ийсаны қуаныш пенен қабыл алды. ⁷ Буну көргенлердің хәммеси:

– Ол гүнакар адамның үйине қонаққа барды, – деп наразылық билдире баслады.

⁸ Бірақ Зақай орнынан турып, Ийемизге:

– Ийем, мал-мүлкимнің ярымын жарлыларға беремен. Егер кимнің хақын жеген болсам, төрт есе артығы менен қайтарып беремен, – деди.

⁹ Сонда Ийса:

– Бүгин бул үйге қутқарылуы келди. Өйткени бул адам да Ибрайымның урпағы-ғо. ¹⁰ Себеби Адам Улы адасқанларды тауып, қутқаруы ушын келди, – деди.

Он мина хаққында тымсал

¹¹ Буларды тыңлап отырғанларға Ийса тымсал менен сөзин дауам етті. Өйткени Ол Ерусалимге жақынласып қалғанлықтан, олар: «Қудай Патшалығы жақын арада келеди», – деп ойлаған еди. ¹² Сонлықтан Ийса былай деди:

– Бир ақсүйек адам өзине патшалық бийлигин алып қайтыу ушын, узақ елге кетпекши болыпты.

¹³ Ол өзиниң он хызметшисин шақырып алып: «Мен қайтып келемен дегенше, бул ақшаны айланысқа жиберіңдер», – деп, оларға он мина [†] берипти. ¹⁴ Бірақ оған қараслы пуқаралар оны жек көретуғын еди. Сонлықтан оның изинен ўақиллерин жиберип: «Оның бизлердің үстимизден патша болыуын қәлемеймиз», – деп айтып қалыпты.

¹⁵ Бірақ ол патша болып қайтып келгенде, өзи берген ақшалар менен ким қанша арттырғанын билиу ушын хызметшилери өзине шақыртыпты.

¹⁶ Бириншиси келип: «Хожайын! Сениң бир минаң және он мина арттырды», – депти. ¹⁷ Хожайыны оған: «Бәрекелла, жақсы хызметшим! Кишкене исте исенимли болғаның ушын, сен он қала үстинен басқаруыға бийлик аласаң», – депти.

¹⁸ Екиншиси келип: «Хожайын, сениң бир минаң және бес мина арттырды», – депти. ¹⁹ Хожайыны оған да: «Сен бес қаланың үстинен басқаруышы боласаң», – депти.

²⁰ Соңынан басқасы да келип: «Хожайын! Мине, сениң минаң. Мен оны бет орамалға түйип сақладым. ²¹ Мен сеннен қорқтым. Себеби сен қоймаған жериңнен алып, екпеген жериңнен оратуғын қатал адамсаң», – депти. ²² Хожайыны оған: «Хәй, жаман хызметши! Сени өз аузыңнан шыққан сөзлериң менен айыплайман. Мениң қоймаған жерден алатуғын, екпеген жерден оратуғын қатал адам екенимди биледи екенсең, ²³ неге енди ақшамды айланысқа берип жибермедің? Сонда мен қайтып келгенимде, оны пайдасы менен қайтарып алар едим-ғо», – депти. ²⁴ Соң қасында турғанларға қарап: «Оннан минаны алың да, он минасы барға беріңдер», – депти. ²⁵ «Хожайын, оның он минасы бар-ғо», – десипти олар. ²⁶ Сизлерге айтатуғыным: кимде бар болса, оған және де мол етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оның бары да тартып алынады. ²⁷ Енди үстилеринен патша болыуымды қәлемеген душпанларымды бул жерге алып келиң де, көзимнің алдында өлтириңдер, – депти патша.

[†] Бир мина – жұмысшының үш айлық ис хақысы.

Ийсаның Ерусалимге салтанатлы түрде кириуі

²⁸ Усыларды айтып болғаннан кейін Ийса жол баслап, Ерусалимге қарай жүрді. ²⁹ Ол Зәйтүн деп аталатуғын таудың етегиндегі Бетфаге хәм Бетания деген ауылларға келгенде еки шәкиртин жумсап, ³⁰ оларға былай деди:

– Қарсы алдыңыздағы ауылға барыңлар. Оған киргениңизде, еле хеш ким минбеген, байлап қойылған гүррени табасызлар. Оны шешип, алып келиңдер. ³¹ Егер биреу: «Оны неге шешип атырсызлар?» – деп сора, «Ол Ийемизге керек», – деп айтыңлар.

³² Жиберилгенлер барып, Ийсаның өзлерине айтқанларын анық тапты. ³³ Олар гүррени шешип атырғанда, оның ийелери:

– Гүррени неге шешип атырсызлар? – деп сорады.

³⁴ Олар:

– Ол Ийемизге керек, – деп жууап берди.

³⁵ Олар гүррени Ийсаға алып келди. Оның үстине өзлеринің шапанларын салып, оған Ийсаны миндирди. ³⁶ Ийса баратырғанда, адамлар жолға шапанларын төседі.

³⁷ Ийса Зәйтүн тауынан төмен түсетуғын жерге жақынлағанда, Оның барлық шәкиртлеринің топары өзлери көрген барлық кәраматлары ушын қуанышлы түрде бәлент дауыс пенен Қудайға мақтаулар айта баслады:

³⁸ *«Ийемиздің атынан келиуши Патша жарылқанған!*

Аспанда тынышлық, ең жоқарыдағы Қудайға алғыс болсын!» †

³⁹ Халық арасында турған гейбир парисейлер Ийсаға:

– Устаз, шәкиртлериңе тыйым сал, – деди.

⁴⁰ Ийса оларға:

– Сизлерге айтатуғыным: егер олар үндемей қалса, таслар бақырады, – деди.

⁴¹ Ийса Ерусалимге жақынлағанда оны көрип жылап жиберди де:

⁴² – Ох, хеш болмаса усы күниңде тынышлығыңа нелер керек екенин билсең еди! Бирақ бул хәзир сениң көзлериңнен жасырылған. ⁴³ Душпанларың бекинислер жасап, сени қоршап, жән-жақтан қысатуғын күнлер басыңа түседі. ⁴⁴ Олар сени хәм сениң ишиңдеги балаларыңды жер менен жексен қылады. Сенде тас үстінде тас қалдырмайды. Өйткени сен Қудайдың саған келген ұақтың билмедің, – деди.

Ийсаның Ибадатханадан сатыушыларды қуыуы

⁴⁵ Соңынан Ийса Ибадатханаға кирип, ол жерден сатыушыларды қуып шығара баслады. ⁴⁶ Оларға:

– *«Мениң үйим дууа ететуғын үй болады»* ††, – деп Мухаддес Жазыуда айтылған, ал сизлер оны қарақшылардың уясына айландырдыңлар! ‡ – деди.

† Забур 117:26. †† Ийшя 56:7. ‡ Еремия 7:11.

⁴⁷ Ийса хәр күни Ибадатханада тәлим беретуғын еди. Бас рууханийлер, диний муғаллимлер хәм халық басшылары Оны жоқ қылыудың жолын изледи. ⁴⁸ Бирақ буның илажын таба алмады, себеби пүткил халық Ийсаның сөзлерин жан-тәни менен тыңлаитұғын еди.

Жигирмаланшы бап**Ийсаның бийлиги хаққында сорау**

20 Күнлердің биринде Ийса халыққа Ибадатханада тәлим берип, оларға Хош Хабарды жәриялап турғанда, Оның қасына бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер ақсақаллар менен бирге келип, ² Оннан:

– Бизлерге айтшы, бул ислерди қандай бийлик пенен ислеп жүрсең хәм бундай бийликти Саған ким берди? – деп сорады.

³ Ийса жууап қайтарып:

– Мен де сизлерден бир нәрсени сорайын.

Айтыңларшы:

⁴ Яқыяның шомылдырыуы † аспаннан болды ма ямаса адамлардан ба? – деди.

⁵ Олар өз ара ойласып:

– Егер «аспаннан» десек, Ол бизлерге: «Онда неге сизлер оған исенбединдер», – деп айтар. ⁶ Ал егер «адамлардан» десек, пүткил халық бизлерге тас атар, өйткени олар Яқыяның пайғамбар екенине исенеди, – дести. ⁷ Сонлықтан олар Ийсаға:

– Қаяқтан екенин билмеймиз, – деп жууап берди.

⁸ Сонда Ийса оларға:

– Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислеитұғынымды айтпайман, – деди.

Жауыз дийханлар хаққында тымсал

⁹ Соңынан Ийса халыққа мына тымсалды айтып берди:

– Бир адам жүзим бағын отырғызыпты хәм оны дийханларға ижараға берип, өзи узақ ұақытқа алыс жерге кетип қалыпты. ¹⁰ Терим мәүсими келгенде, бағдың жемисинен тийисли үлесин алыу ушын, ол дийханларға өзинің бир хызметшисин жиберипти. Бирақ дийханлар оны урып, қуры қол қайтарыпты.

¹¹ Ол басқа хызметшисин жибергенде, оны да урып, масқаралап, қуры қол қайтарыпты. ¹² Үшиншисин жумсағанда, оны да жарадар етип, қуып жиберипти. ¹³ Сонда жүзим бағының ийеси: «Не қылсам екен? Сүйикли улымды жиберейин. Мүмкин, оны хұрмет етер», – депти. ¹⁴ Бирақ дийханлар оны көрип, өз ара ойласып: «Бул мийрасхор-ғо. Жүриңдер, оны өлтирейик, сонда мийрас мүлки бизлерге қалады», – десипти де, ¹⁵ оны жүзим бағынан сыртқа шығарып, өлтирипти. Енди жүзим бағының ийеси оларға не ислеиди?

†† Шомылдырыу – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға берийинің нышаны.

¹⁶ Ол келип, сол дийханларды жоқ қылады да, жүзим бағын басқаларға береді.

Буны еситкенлер:

– Қудай сақласын! – десті.

¹⁷ Бирақ Ийса көзлерін оларға тигип:

– Олай болса, Мухаддес Жазыудағы:

«Қурылысшылар керексиз деп таслаған тас, Үйдің мүйешинің тийкарғы тасы болды» †, – деген сөзлер нени аңлатады?

¹⁸ Сол тасқа түскен хәр бир адамның шыл-пәршеси шығады. Тас кимнің үстине түссе, соны жөншип таслайды, – деді.

¹⁹ Ийсаның бул тымсалды өзлерине тийгизип айтып атырғанын түсинген диний муғаллимлер менен бас рууханийлер Оны сол ўақытта-ақ қолға алыўға тырысты, бирақ халықтан қорқты.

Салық төлеў туўралы

²⁰ Олар Ийсаны дыққат пенен аңлыи баслады. Ийсаны сөзинен тутып, Оны хәкимнің бийлигине хәм хүкимине тапсырыў ушын, Оған өзлерин хәқ нийетли қылып көрсететуғын жансызларды жиберди. ²¹ Жансызлар Ийсадан:

– Устаз, бизлер Сениң хәқыйқатты айтып тәлим берип атырғаныңды билемиз. Хеш кимнің бет-жүзине қарамай, Қудайдың жолын дурыс үйретип отырсаң, ²² Айтшы, бизлердің Рим патшасы-Қайсарға салық төлеўимиз дурыс па ямаса надурыс па? – деп сорады.

²³ Бирақ Ийса олардың хийлесин түсинип, оларға:

²⁴ – Маған бир динар көрсетиңлер. Бунда кимнің сүўрети бар хәм кимнің аты жазылған? – деді.

Олар:

– Қайсардың, – деп жуўап берди.

²⁵ Сонда Ийса:

– Олай болса, Қайсардың хәқын Қайсарға, Қудайдың хәқын Қудайға бериңлер, – деді.

²⁶ Солай етип, олар Ийсаны халық алдында айтқан бирде бир сөзинен тута алмады. Оның жуўапларына таң қалысып, лал болып қалды.

Қайта тирилиў хәққында сораў

²⁷ Қайта тирилиў жоқ деўши саддукейлердің †† айырымлары Ийсаға келип, Оннан:

²⁸ – Устаз, Муўса бизлерге: «Егер биреудің ағасы баласыз өлип хаялын қалдырса, иниси оның хаялын алып, өз ағасының урпағын даўам еттирсин», – деп жазып қалдырған. ²⁹ Жети ағайинли бар еди: бириншиси үйленип, баласыз өлди. ³⁰ Екиншиси де, ³¹ үшіншиси де сол хаялды алды. Хаялды жетеўинің хәммеси де алып, бала қалдырмай өлип кетти. ³² Ең соңында хаялдың өзи де қайтыс болды. ³³ Ал қайта тирилиўде ол жетеўинің ишинде қайсысының хаялы болады? Ол жетеўине де хаял болған еди-ғо, – деп сорады.

† Забур 117:22. †† Саддукейлер – Ийсаның заманында яхудийлердің күшли диний топары.

³⁴ Ийса жуўап берип былай деди:

– Бул дүньяның адамлары үйленеди хәм турмысқа шығады. ³⁵ Ал келеси дүньяға хәм өлимнен қайта тирилиўге ылайықлы болғанлар үйленбейди де, турмысқа да шықпайды. ³⁶ Олар периштелер сыяқлы болғанлықтан, енди өлмейди. Өлимнен қайта тирилгенликтен, Қудайдың балалары болады. ³⁷ Муўса да өлгенлердің қайта тирилетуғынын жанып турған пута хәққында аятта көрсеткен еди. Ол сол жерде Жаратқан Ийемизди: *«Ибрайымның Қудайы, Ысақтың Қудайы, Яқыптың Қудайы»* ‡ деп атаған. ³⁸ Қудай өлилердің емес, ал тирилердің Қудайы. Себеби Оған тийисли адамлардың хәммеси тири.

³⁹ Диний муғаллимлердің гейбиреўлері:

– Устаз, Сен дурыс айттың, – деді.

⁴⁰ Оған және сораў беріўге хеш кимнің батылы бармады.

Масих кимнің Урпағы?

⁴¹ Ийса оларға былай деди:

– Неге Масихты Даўыттың Урпағы деседи?

⁴² Даўыттың өзи Забурда:

«Ийем мениң Ийеме айтты:

43 „Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша, Мениң оң жағымда отыр!“ †† – деген-ғо.

⁴⁴ Солай етип, Даўыт Оны «Ийем» деп атаған болса, Ол қалайынша оның Урпағы болады?

Диний муғаллимлер хәққында

⁴⁵ Пүткил халық тыңлап турғанда, Ийса Өз шәкиртлерине:

⁴⁶ – Диний муғаллимлерден сақ болыңлар! Олар узын кийим кийиўди, базар майданларында өзлерине сәлем берилиўин, мәжилисханаларда сыйлы орында, зыяпатларда төрде отырыўды жақсы көреді. ⁴⁷ Олар жесир хаяллардың үйлерин жалмап жутып, көзге көриниў ушын узын дуўа етеди. Бундай адамлар ең аўыр жаза алады, – деді.

Жигирма биринши бап

Жесир хаялдың садақасы

21 Ийса нәзер салып, Ибадатхананың садақа қутысына Қудайға арналған сыйларын салып атырған байларды көрди. ² Ол бир ғәрип жесир хаялдың да еки тийин салғанын көрип:

³ – Сизлерге хәқыйқатын айтаман: бул жарлы жесир хаял хәммеден көп салды. ⁴ Өйткени булардың хәммеси өз байлықтарынан аўысқанын салды. Ал бул хаял жарлы болса да, күн көрисине керекли барлық ақшасын салды, – деді.

‡ Шығыў 3:6. †† Забур 109:1.

Ақырзаманның белгилери

⁵ Гейбиреулер Ибадатхананың сулыу таслар хәм Қудайға арналған сыйлар менен безетилгенин айтып турғанда, Ийса:

⁶ – Сизлер усы жерде көрип турғанларыңыздан тас үстинде тас қалмай, хәммеси қыйратылатуғын күнлер келеди, – деди.

⁷ Олар Ийсадан:

– Устаз, булар қашан болады? Булардың болатуғынын алдын ала қандай белги билдиреди? – деп сорады.

⁸ Ийса оларға:

– Алданыудан сақ болыңлар! Себеби көплер Мениң атым менен келип: «Мен – Масихпан» ямаса «Ұақыт жақын» дейди. Олардың излерине ермеңлер. ⁹ Урыслар хәм көтерилислер хаққында еситкениңизде, қорқпаңлар. Өйткени дәслеп усылар болыуы тийис. Бирақ ақыры дәрхал келмейди, – деди.

¹⁰ Соңынан Ийса оларға былай деди:

– Миллет миллетке қарсы, патшалық патшалыққа қарсы көтериледи. ¹¹ Күшли жер силкинулер, көп жерлерде ашаршылықтар хәм қырғынлар болады. Аспаннан қорқынышлы қубылыслар хәм уллы кәраматлы белгилер жүз береді. ¹² Бирақ булардың хәммесинен бұрын адамлар сизлерди услап алып қууғын қылады, мәжилисханаларға тапсырып, қамаққа салады. Мениң атым ушын сизлерди патшалар менен хәкимлердің алдына алып барады. ¹³ Сонда сизлерге Мен тууралы гүуалық бериуге мүмкиншилик түүылады. ¹⁴ Сонлықтан өзлериңизди қалай қорғауды алдын ала ойламауды кеуиллериңизге түйип алыңлар.

¹⁵ Себеби Мен сизлерге сондай шешенлик пенен даналық беремен, сизлерге қарсы шыққанлардың хеш қайсысы да қарсы сөйлей де, сөзлериңизди бийкарлай да алмай қалады. ¹⁶ Хәтте, ата-ана, ағани, ағайин-тууған хәм досларыңыз да сизлерге сатқынлық ислейди. Ал гейбиреулериңизди өлтиреди. ¹⁷ Мениң атым себепли, сизлерди хәмме жек көреді. ¹⁸ Бирақ басларыңыздағы бир тал шаш та набыт болмайды. ¹⁹ Сабырлық пенен өз жаныңызды қутқарасызлар.

Ерусалимнің қыйратылуы

²⁰ – Ерусалимди әскерлердің қоршап алғанын көргениңизде, оның ұайран болатуғын ұақтының жақынлағанын билиңдер. ²¹ Сонда Яхудиядағылар тауларға қашсын. Қаланың ишиндегилер тез сыртқа шықсын, этираптағылар қалаға кирмесин. ²² Өйткени сол күнлер Мухаддес Жазыуда айтылғанлардың хәммеси орынланатуғын жаза күнлери болады. ²³ Сол күнлери жүкли хәм емизиули хаялларға қандай қыйын болады! Себеби жер жүзинде үлкен апатшылық болып, бул халық Қудайдың ғәзбине ушырайды. ²⁴ Олар қылыш

жүзинен өткерилип, барлық еллерге тутқын етилип алып кетиледи. Басқа миллетлердің дәураны тамам болмағанша, Ерусалим олар тәрепинен аяқ асты қылынады.

Адам Улының қайта келиуі

²⁵ – Қуяш, ай хәм жулдызларда кәраматлы белгилер пайда болады. Жер жүзинде халықлар теңиздің шуулап толқынланғанынан үмитсизликке түсип албырайды. ²⁶ Адамлар дүньяға киятырған апатшылықты күтип, қорқыудан хәлсизленеди. Өйткени аспан күшлери силкинеди. ²⁷ Сонда адамлар Адам Улының уллы құдирет хәм салтанат пенен бултта киятырғанын көреді. ²⁸ Бул ұақыялар бола баслағанда турып, басларыңызды көтериндер. Себеби қутқарылуыңыз жақын.

Сергек болып, дуға етиңдер!

²⁹ Ийса оларға мына тымсалды айтып берди:

– Әнжир ағашына хәм басқа барлық тереклерге қараңлар. ³⁰ Олардың жапырақ шығара баслағанын көргениңизде, жаздың жақынлағанын өзлериңиз билесизлер. ³¹ Сол сыяқлы, сизлер бул ұақыялардың болып атырғанын көргениңизде, Қудай Патшалығының жақын екенін билиңдер.

³² Сизлерге шынын айтып турман: бул әулад жоқ болып кетпесинен бұрын булардың хәммеси болады. ³³ Аспан хәм жер жойылады, бирақ Мениң сөзлерим хеш жойылмайды.

³⁴ Сақ болыңлар! Шағал мәслик қылып, мәс болып, турмыс тәшиуишлери астында жүреклериңизди аүйр жүк баспасын. Және сол күн сизлерге тор сыяқлы тосаттан түспесин. ³⁵ Өйткени сол күн пүткил жер жүзинде жасаушылардың басына түседі. ³⁶ Сол себептен болажақ бул ислерден қутылып, Адам Улы алдында тура алыу ушын хәмме ұақыт сергек болып, дуға етиңдер.

³⁷ Ийса күндиз Ибадатханада тәлим берип, ал түнлерин болса қаладан шығып, Зәйтүн тауында өткизетуғын еди. ³⁸ Таң атыудан пүткил халық Ийсаны тыңлау ушын Ибадатханаға келетуғын еди.

Жигирма екинши бап

Яхуданың сатқынлығы

22 Қутқарылуы байрамы деп аталатуғын Ашытқысыз нан байрамы жақынлап қалған еди. ² Бас рууханийлер хәм диний муғаллимлер халықтан қорққанлықтан, Ийсаны жасырын түрде өлтириудің жолын изледи.

³ Сонда он еки елшиниң бири – Исқариот деп аталған Яхуданың ишине шайтан кирип алды. ⁴ Яхуда барып, бас рууханийлер хәм Ибадатхананың бас қарауыллары менен Ийсаны оларға қалай услап бериуди ойласты. ⁵ Олар қууанысып, оған ақша бериуге келисим берди. ⁶ Яхуда үәде берип, Ийсаны оларға халық жоқ жерде услап бериу ушын қолайлы пайыт изледи.

Ийсаның соңғы кешеси

⁷ Қутқарылыу байрамының қозысы шалыныуы керек болған Ашытқысыз нан байрамы жетип келди. ⁸ Ийса Петр менен Юханды жиберип:

– Барыңлар, бизлер ушын Қутқарылыу байрамының асын таярлаңлар, – деди.

⁹ Олар:

– Қай жерде таярлауымызды қәлейсең? – деп сорады.

¹⁰ Ийса оларға былай деди:

– Қалаға киргениңизде, гүзе менен суу көтерип киятырған адамға гезлесесиз. Оның изине ерип, ол кирген үйге кириңлер ¹¹ хәм үйдиң ийесине:

«Устазымыз: „Шәкиртлерим менен бирге байрам асын жейтуғын бөлмем қәне?“ – деп сеннен сорап атыр», – деңлер. ¹² Ол сизлерге төсеклер төселген жоқарыдағы үлкен бөлмени көрсетеди. Сол жерде таярлаңлар.

¹³ Олар барып, Ийсаның айтқанларының хәммесин тауып, байрам асын таярлады.

¹⁴ Аўқатланатуғын уақыт болғанда, Ийса елшилери менен бирге дастурхан әтирапына отырды. ¹⁵ Оларға:

– Азап шекпесимнен бұрын бул байрам асын сизлер менен бирге жеуді қатты қәлеген едим.

¹⁶ Сизлерге айтатуғыным: бул Қудай Патшалығында орынланбағанша, Мен бул асты енди жемеймен, – деди.

¹⁷ Соңынан Ийса қолына кесени алып, шүкирлик етти де:

– Буны алып, өз ара бөлисип ишиңлер. ¹⁸ Себеби Мениң сизлерге айтатуғыным: Қудай Патшалығы келмегенше, Мен енди жүзим ишимлигинен ишпеймен, – деди.

¹⁹ Соң нанды алып, Қудайға шүкирлик етти хәм оны сындырып, оларға берди де:

– Бул – сизлер ушын берилетуғын Мениң денем. Мени еслеп туруу ушын буны ислеңлер, – деди.

²⁰ Сол сыяқлы, кешки аўқаттан соң кесени алып:

– Бул – Мениң сизлер ушын төгилетуғын қаным менен бекитилетуғын Жаңа Келисим.

²¹ Бирақ қараңлар, Мени сататуғын адамның қолы Мениң қолым менен бирге дастурханда. ²² Адам Улы Қудай алдын ала белгилегендей баратыр. Бирақ Оған сатқынлық қылыушы хәсирет шегеди! – деди.

²³ Шәкиртлер бир-биринен:

– Бул исти ислеитүғын қайсысымыз? – деп сорап баслады.

Хәммеден уллы ким?

²⁴ Шәкиртлер арасында қайсысының ең уллы болып есапланыуы керек екени хәққында бир тартыс та пайда болды. ²⁵ Ийса оларға былай деди:

– Миллетлердиң патшалары өз халықлары үстинен үстемлик етеди, оларға бийлик етиушилер

«халықтың қайырқомлары» деп аталады. ²⁶ Бирақ сизлер бундай болмаңлар. Керисинше, араңызда ең үлкен болған ең кишидей болсын, басшы да хызметшидей болсын. ²⁷ Қайсы бири уллы: дастурхан басында отырған ба ямаса хызмет етип турған ба? Дастурхан басында отырған емес пе? Бирақ Мен сизлердиң араңызда хызметшидеймен. ²⁸ Сынаудан өткен уақытда сизлер Мениң менен бирге болдыңлар. ²⁹ Әкем Маған патшалық бийлигин бергени сыяқлы, Мен де сизлерге патшалық бийлигин беремен. ³⁰ Солай етип, сизлер Мениң Патшалығымның дастурханы әтирапында ишип жейсизлер, тахтларда отырып, Израилдың он еки урыуын хүким етесизлер.

Петрдиң таныуы тууралы болжау

³¹ Ийса Петрге:

– Симон, Симон! Адамлардың бийдайды кепшик пенен желпигени сыяқлы, шайтан сизлерди сынау ушын рухсат сораған еди. ³² Бирақ Мен исенимиң таўсылмасын деп, сен ушын дууа еттим. Сен Маған қайтып келгениңде, тууысқанларыңның исенимин беккемле, – деди.

³³ Симон Ийсаға:

– Ийем! Сениң менен бирге қамаққа да, өлимге де барууға таярман, – деди.

³⁴ Бирақ Ийса оған:

– Петр, саған айтатуғыным: бүгин қораз шақырмастан бұрын сен Мени танымайман деп, Меннен үш рет танасаң, – деди.

Дорба хәм қылыш

³⁵ Соң Ийса шәкиртлерине:

– Мен сизлерди шыжлансыз, дорбасыз, аяқ кийимсиз жибергенимде, не нәрседен кемшилик көрдиңлер? – деди.

– Хеш нәрседен, – деп жууап берди олар.

³⁶ Сонда Ийса оларға:

– Ал енди кимниң шыжланы болса, оны алып жүрсин. Және дорбасын да алсын. Кимниң қылышы болмаса, кийимин сатып, қылыш алсын.

³⁷ Өйткени сизлерге айтатуғыным: Мухаддес Жазыудағы: «Ол жынаятшыларға қосып саналды» †, – деген аят Менде әмелге асыуы керек. Аўа, Мен тууралы жазылғанлар орынланып атыр, – деди.

³⁸ – Ийем! Қара, бул жерде еки қылыш бар, – деди олар.

– Сол жетеди, – деди Ийса.

Ийсаның Зәйтүн тауында дууа етиуи

³⁹ Ийса шығып, Өз әдети бойынша Зәйтүн тауына кетти. Шәкиртлери де Оның изине ерди. ⁴⁰ Сол жерге келгенде, Ийса оларға:

– Азғырылмауыңыз ушын дууа етиңлер, – деди.

⁴¹ Өзи олардан тас ылақтырым жердей аўлағырақ барып, дизерлеп отырды да, былай деп дууа етти:

† Ийшая 53:12.

⁴² – О, Әкем, егер Сен қалесен, бул азап кесесин Меннен өткизип жибер. Бирақ Мениң емес, Сениң қалегениң болсын. ⁴³ Сонда аспаннан бир периште Ийсаға көринип, Оған күш берди. ⁴⁴ Ол азап шегип атырып, және де күшлирек дуға етті. Оның тери жерге тамған қан тамшылары сыяқлы еди.

⁴⁵ Ийса дуға етип болып, орнынан турды да, шәкиртлериниң қасына келди. Олардың қайғыдан шаршап, уйықлап атырғанын көрди. ⁴⁶ Оларға:
– Неге уйықлап атырсызлар? Турыңлар, азғырылмауыңыз ушын дуға етиңдер, – деди.

Ийсаның қолға алыныуы

⁴⁷ Ийса еле сөйлеп турғанда, бир топар адамлар пайда болды. Олардың алдында он еки шәкиртиниң бири Яхуда киятыр еди. Ол Ийсаны сүйиу ушын Оған жақынласты. ⁴⁸ Ийса оған:

– Яхуда! Сен Адам Улын сүйип турып, Оған сатқынлық ислейсең бе? – деди.

⁴⁹ Ийсаның қасындағылар не болажағын сезип:

– Ийем, қылышты иске салайық па? – деди.

⁵⁰ Олардың биреуи бас руўханийдиң қулының оң қулағын шауып таслады.

⁵¹ Бирақ Ийса:

– Тоқтатыңлар, жетер енди! – деп қулдың қулағына қолын тийгизип, жазып жиберди.

⁵² Соң Ийса Өзин ушлауға келген бас руўханийлерге, Ибадатхананың бас қарауылларына хәм ақсақалларға былай деди:

– Мени ушлау ушын жынаятшыға қарсы шыққандай болып, қылыш хәм шоқмар алып келдиңдер ме? ⁵³ Мен хәр күни сизлер менен бирге Ибадатханада болғанымда, Маған қарсы қол көтермедиңдер. Бирақ енди заман сизики, хәзир қараңғылық үстемлик ететуғын уақыт.

Петрдиң Ийсадан таныуы

⁵⁴ Олар Ийсаны ушлап, бас руўханийдиң үйине алып барды. Ал Петр узақтан ерип келди.

⁵⁵ Хәулиниң ортасына от жағып, хәммеси бирге отырғанда, Петр де олардың арасында отырған еди. ⁵⁶ Бир шоры қыз Петрдиң оттың қасында отырғанын көрип, оған тигилип қарады да:

– Бул адам да Оның менен бирге еди, – деди.

⁵⁷ Бирақ Петр қызға:

– Яқ, қарындасым, мен Оны танымайман, – деп Ийсадан танды.

⁵⁸ Бираздан кейин басқа биреу де Петрди көрип:

– Сен де солардың бирисең, – деди.

Бирақ Петр оған:

– Яқ, аға, мен олардан емеспен, – деди.

⁵⁹ Бир сааттай өткеннен соң, тағы биреу:

– Расында да, мына адам Оның менен бирге болған, себеби ол галилалы-ғо, – деди беккем исеним менен.

⁶⁰ Бирақ Петр оған да:

– Аға, сениң не айтып турғаныңды түсинбеймен, – деди.

Тап сол уақытта, ол сөйлеп турғанда, қораз шақырды. ⁶¹ Ийемиз Ийса бурылып, Петрге қарады. Сонда Петр Ийемиздиң: «Бүгин қораз шақырмастан бурын сен Меннен үш рет танасаң», – деген сөзин есине түсирди. ⁶² Сыртқа шығып кетип, өкирип жылады.

Ийсаны масқаралау

⁶³ Ийсаны ушлап турған адамлар Оны масқаралап ура баслады. ⁶⁴ Оның көзлерин байлап, Оннан:
– Ұәлийлик етип айт, Сени ким урды? – деп сорады. ⁶⁵ Оған және басқа да көп жаман сөзлер айтты.

Ийса жоқарғы кеңес алдында

⁶⁶ Таң атқаннан кейин, халық ақсақаллары, яғнай бас руўханийлер менен диний муғаллимлер бирге жыйналып мәсләхәтлести де, Ийсаны өзлериниң жоқарғы кеңесине апарды. ⁶⁷ Оннан:

– Бизлерге айт, Сен Масихпысаң? – деп сорады.

Ийса оларға:

– Мен сизлерге айтсам да, исенбейсизлер.

⁶⁸ Сизлерге сорау берсем де, жууап бермейсизлер.

⁶⁹ Бирақ ендигиден былай, Адам Улы құдиретли Қудайдың оң жағында отырады, – деди.

⁷⁰ Сонда хәммеси:

– Демек, Сен Қудайдың Улымысаң? – деп сорады.

Ийса оларға:

– Мениң Сол екенимди өзлериңиз айттыңыз, – деп жууап берди.

⁷¹ Сонда олар:

– Бизлерге және қандай гүүалық керек? Өз аўзынан еситтик-ғо, – дести.

Жигирма үшінши бап

Ийсаның Пилатқа апарылыуы

23 Сонда жыйналғанлардың хәммеси орынларынан турып, Ийсаны Пилатқа алып барды да, ² Оны былай деп айыплай баслады:

– Бизлер бул Адамның халқымызды жолдан азғырып жүргенин анықладық. Ол Рим патшасы-Қайсарға салық төлеуге қарсы шығып, Өзин Масихпан, яғнай Патшаман деп атайды.

³ Пилат Ийсадан:

– Сен Яхудийлердиң Патшасымысаң? – деп сорады.

Ийса оған:

– Сол екенимди өзиң айттың, – деп жууап берди.

⁴ Пилат бас руўханийлер менен халыққа:

– Мен бул Адамнан хеш бир айып таппай турман, – деди.

⁵ Бирақ олар айтқанынан қайтпай:

– Ол Галила үлкесинен баслап, хәтте, усы жерге дейин пүткил Яхудияда Өз тәлийматын тарқатып, халыққа қозғалаң салып жүр, – дести.

Ийса Хирод алдында

⁶ Пилат буны еситкенде:
– Бул Адам галилалы ма? – деп сорады.
⁷ Ийсаның Хиродқа қараслы үлкеден екенін билгенде, Пилат Оны Хиродқа жиберди. Сол күнлери Хиродтың өзи де Ерусалимде еди. ⁸ Хирод Ийсаны көргенде қатты қуғанды. Өйткени Ол тууралы көп еситкенликтен, Оны бурыннан көргиси келетуғын хәм бир кәрамат [†] көрсетер деп үмитленетуғын еди. ⁹ Ол Ийсаға көп сораулар берди, бирақ Ийса хеш жууап бермеді. ¹⁰ Ал бас рууханийлер менен диний муғаллимлер сол жерде турып, Ийсаны қатты айыплады. ¹¹ Хирод та өз әскерлери менен бирге Оны кемситип масқаралады да, Оған патшаның липасын кийгизип, Пилатқа қайтарып жиберди. ¹² Бул уақыядан бурын бир-бирине душпан болып келген Хирод пенен Пилат сол күни дос болып қалды.

Өлим хукими

¹³ Пилат бас рууханийлерди, басшыларды хәм халықты шақыртып алып, ¹⁴ оларға:
– Сизлер маған бул Адамды халықты жолдан азғырып жүр деп, алып келдіңлер. Минен, мен сизлердің көз алдыңызда Оны тергесем де, сизлердің қойған айыпларыңыздың биреуін де Оннан таппадым. ¹⁵ Хирод та хеш нәрсе таппай, Оны бизлерге қайтарып жиберди. Көрип турғаныңыздай, Ол өлим жазасына ылайық хеш нәрсе ислеменген. ¹⁶ Сонлықтан Оны жазалап, босатып жиберемен, – деди. [¹⁷] ^{††}
¹⁸ Бирақ халықтың хәммеси бир ауыздан:
– Бул Адамды жоқ қыл! Бизлерге Барабаны босатып бер! – деп бақырысты.
¹⁹ Бараба қалада жүз берген қозғалаңға қатнасып, адам өлтиргени ушын қамалған еди.
²⁰ Пилат Ийсаны босатып жибермекши болып, оларға қарата және сөйледі.
²¹ Бирақ олар:
– Оны атанақ ағашқа шегелет! Шегелет! – деп бақырысты.
²² Пилат үшінши рет оларға:
– Ол қандай жаманлық иследи, ақыры? Мен Оннан өлимге ылайықлы хеш айып таппадым. Солай екен, Оны жазалап, босатып жиберейин, – деди.
²³ Бирақ олар дауысларының барынша бақырыуды дауам етип, Ийсаны атанақ ағашқа шегелетіуді талап қылды хәм ақырында өз дегенлерине еристи. ²⁴ Солай етип, Пилат олардың талаптарын орынлауға қарар етті. ²⁵ Олардың сораған адамын, қозғалаң көтергени хәм адам өлтиргени ушын қамақта отырған адамды босатып, Ийсаны олардың еркине тапсырды.

[†] Сөзбе-сөз: кәраматлы белги. ^{††} Басқа нұсқада мына аят бар: «Пилат хәр Қутқарылуы байрамында олар ушын бир тутқынды босатып жиберіуи керек еди».

Ийсаның атанақ ағашқа шегеленуі

²⁶ Әскерлер Ийсаны алып баратырғанда, ауылдан киятырған Симон деген киренели бир адамды услап алып, оған атанақ ағашты арқалатып, Ийсаның изинен жүріуге мәжбүрледі.
²⁷ Ийсаның изине жүдә көп халық ерип жүрди. Арасында Ол ушын зарлап жыласқан хаяллар да бар еди. ²⁸ Ийса оларға бурылып былай деди:
– Ерусалим қызлары! Мен ушын жыламаңлар. Бирақ өзлериңіз хәм балаларыңыз ушын жылаңлар. ²⁹ Себеби: «Нәсилсиз хаяллар, хеш қашан туумаған құрсақлар хәм бала емизбеген көкиреклер бахытлы!» – деп айтатуғын күнлер келеди. ³⁰ Сонда тауларға: «Үстимизге қулаңлар!», төбешиклерге: «Бизлерди бастырыңлар!» [‡] – деседи. ³¹ Өйткени жап-жасыл ағашқа усылай ислесе, қуураған ағашқа не қылады екен?
³² Ийса менен бирге еки жынаятшыны да өлимге алып барды. ³³ «Бас сүйеги» деген жерге келгенде, олар Ийсаны еки жынаятшы менен бирге атанақ ағашқа шегеледи. Жынаятшылардың биреуі Оның оң тәрепинде, екіншиси шеп тәрепинде еди.
³⁴ Ийса:
– Әке, оларды кешире гөр! Олар не ислеп атырғанын билмейди, – деди.
Әскерлер шек тасласып, Ийсаның кийимлерин бөлисті.
³⁵ Халық сол жерде қарап турды. Ал басшылар Ийсаның үстинен күлип:
– Ол басқаларды қутқарған еди-ғо. Егер Ол Қудайдың жиберген Масихы, Қудайдың Таңлағаны болса, Өзин Өзи қутқарсын, – деди.
³⁶ Әскерлер де Оған жақынласып, Оны масқаралады хәм сирке сууын берип:
³⁷ – Егер Сен Яхудийлердің Патшасы болсаң, Өзиңди Өзиң қутқар, – дести.
³⁸ Ийсаның бас бетинде: «БУЛ – ЯХУДИЙЛЕРДИҢ ПАТШАСЫ» деген жазыу бар еди.
³⁹ Атанақ ағашқа шегеленген жынаятшылардың бири:
– Сен Масих емессең бе? Қәне, онда Өзиңди де, бизлерди де қутқар, – деп мазақ етті.
⁴⁰ Ал екіншиси оған кейип:
– Өзиң де бирдей жазаға хуким етилип турып, Қудайдан қорқпайсаң ба? ⁴¹ Бизлер ислеримизге ылайық әдил жаза алдық. Ал Ол хеш қандай жаманлық қылған жоқ-ғо, – деди. ⁴² Соң Ийсаға: – Ийса, Өз Патшалығыңа келгениңде, мени есиңе ал! – деди.
⁴³ Ийса оған:
– Саған шынын айтаман: сен бүгин Мениң менен бирге жәннетте болсаң, – деди.

[‡] Осия 10:8.

Ийсаның жан тапсырыуы

⁴⁴ Түски саат он екилер шамасында күн жақтысын түсирмей, саат үшлерге дейин пүткил жерди қараңғылық қаппа турды. Ибадатханадағы Мухаддесхананың пердеси ортасынан екиге бөлинип, жырттылып кетти. ⁴⁶ Ийса бәлент дауыс пенен бақырып:

– Әке! Руўхымды Сениң қолыңа тапсыраман, – деди.

Усыны айтып болды да, жан тапсырды.

⁴⁷ Болған ұақыяларды көрген жүзбасы Қудайды алғыслап:

– Хақыйқаттан да, бул хақ Адам екен, – деди.

⁴⁸ Тамашаға жыйналған пүткил халық болған ұақыяларды көрип, жүрек-бауырлары езилип †, излерине қайтты. ⁴⁹ Бирақ Ийсаны билгенлердің хәммеси хәм Галиладан Оның изине ерип келген хаяллар буларға узақтан қарап турды.

Ийсаның қәбирге қойылыуы

⁵⁰ Кеңестің қарары менен исинде қатнаспаған, кеңес ағзасы болған Юсуп атлы жақсы хәм хақ бир адам бар еди. Ол Яхудияның Ариматия қаласынан болып, Қудай Патшалығын күтип жүрген еди.

⁵² Юсуп Пилатқа барып, Ийсаның денесин сорады.

⁵³ Оны атанақ ағаштан түсиріп алып, кепинлик тауарға орады хәм еле хеш ким қойылмаған жартаста ойылған бир қәбирге қойды. ⁵⁴ Бул яхудийлердің таярлық күни †† болып, дем алыс күни кирип киятырған еди.

⁵⁵ Ийса менен бирге Галиладан келген хаяллар да Юсупке ерип барып, қәбирди хәм Ийсаның денесинің қалай қойылғанын көрди. ⁵⁶ Олар үйлерине қайтып келип, хош ийисли майлар хәм әтирлер таярлап қойды.

Ал дем алыс күни Қудайдың буйрығы бойынша дем алды.

Жигирма төртинши бап

Ийсаның қайта тирилиуі

24 Хәптениң биринши күни, яғный екшемби күни таң сәхәрде хаяллар таярлап қойған хош ийисли майларын алып, қәбирге келди. ² Олар қәбирдің аузындағы тастың домалатып алып тасланғанын көрди. ³ Бирақ ишке киргенде, Ийемиз Ийсаның денесин таба алмады. ⁴ Олар буған таң қалысып турғанда, тосаттан жарқыраған кийим кийген еки адам пайда болды. ⁵ Хаяллардың хүрейлері ушып, басларын жерге ийгенде, еки адам оларға былай деди:

– Тирини өлилердің арасынан неге излейсизлер?

⁶ Ол бул жерде жоқ, Ол қайта тирилди! Галилада болғанында, Оның сизлерге не айтқанын

† Сөзбе-сөз: көкиреклерине ура-ура (яхудийлердің өкингенде хәм қайғырғанда ислеуітуғын ис-хәрекеті). †† Таярлық күни – жума күни.

еслериңизге түсириңлер. ⁷ Ол сизлерге: «Адам Улы гүнакар адамлардың қолына услап бериледи, атанақ ағашқа шегеленеди хәм үшінши күни қайта тириледи», – деген еди-ғо. ⁸ Сонда олар Ийсаның сөзлерин еслерине түсирди.

⁹ Қәбирден қайтып барған хаяллар булардың хәммесин он бир елшиге хәм басқа барлық адамларға хабарлады. ¹⁰ Бул хабарды елшилерге жеткизгенлер мағдалалы Мәриям, Юханна, Яқыптың анасы Мәриям хәм олар менен бирге жүрген басқа хаяллар еди. ¹¹ Бирақ бул сөзлер елшилерге бос гәп болып көринип, олар хаялларға исенбеди. ¹² Ал Петр орнынан турып, қәбир тәрепке қарай жууырып кетти. Ол ишке еңкейип қарағанда, тек жатырған кепинликти ғана көрди. Болған ұақыяға таң қалып, изине қайтты.

Еммаусқа баратуғын жолда

¹³ Тап сол күни шәкиртлердің екеуі Ерусалимнен он еки шақырымдай қашықтықтағы Еммаус деп аталатуғын бир ауылға баратырып, ¹⁴ болған усы ұақыялар хаққында өз ара сөйлести. ¹⁵ Олар өз ара сөйлесип, пикир алысып баратырғанда, Ийсаның Өзи оларға жақынлап, қатар жүрди. ¹⁶ Бирақ олардың көзлери байланғандай болып, Оны танымады. ¹⁷ Ийса олардан:

– Сизлер өз ара нелер хаққында сөйлесип баратырсызлар? – деп сорады.

Олар қапалы пишинде тоқтап қалды.

¹⁸ Арасындағы Клеопа атлы биреуі Оған:

– Ерусалимде болсаң да, усы күнлерде сол жерде жүз берген ұақыялардан хеш хабары жоқ, жалғыз Сен шығарсаң, – деди.

¹⁹ Ийса олардан:

– Қандай ұақыялардан? – деп сорады.

Олар жууап берип:

– Насыралы Ийса хаққында ұақыялар да. Ол Қудайдың хәм пүткил халықтың алдында исинде де, сөзинде де құдиретли болған пайғамбар еди.

²⁰ Бас руўханийлеримиз бенен басшыларымыз Оны өлим жазасына хәм атанақ ағашқа шегелеуіге тапсырды. ²¹ Ал бизлер Оны Израилды қутқарады деп, үмит еткен едик. Мине, бул ұақыялардың болғанына бүгин үш күн болды. ²² Буның үстине, арамыздағы хаяллардың гейбиреулері бизлерди таң қалдырды. Олар ерте таңда қәбирге барып, ²³ Оның денесин таппай келди. Қайтып келип, Ийсаның тири екенін билдирген периштелерди көргенин айтып берди. ²⁴ Және бизлердің ишимиздеги айырымлар қәбирге барып, анық хаяллардың айтқанындай екенін көрипти. Бирақ Ийсаның Өзин көрмепти, – дести.

²⁵ Ийса оларға былай деди:

– Хәй, ақылсызлар! Пайғамбарлардың айтқанларының хәммесине шын жүректен исенбейтуғынлар! ²⁶ Масих усы азаптарды шегип, Өз салтанатына кириуі керек емес пе еди?

²⁷ Соңынан Муўсаның хәм барлық пайғамбарлардың Жазыуларынан баслап, Мухаддес Жазыулардың хәммесинде Өзи хаққында айтылғанларды оларға түсиндирип берди.

²⁸ Олар өзлери баратырған аўылға жақынлағанда, Ийса Өзин жолын даўам ететуғын қылып көрсетти.

²⁹ Бирақ олар:

– Бизлер менен бирге қал, күн батыўға шамаласып, кеш болажақ, – деп Оннан өтинди.

Солай етип, Ийса олар менен бирге қалыў ушын аўылға кирди.

³⁰ Олар менен дастурхан басында отырғанда Ийса нанды алып, Қудайға шүкирлик етти хәм сындырып, оларға берди. ³¹ Сонда ғана олардың көзлери ашылып, Оны таныды. Бирақ Ийса көзден ғайып болды. ³² Олар бир-бирине:

– Ол жолда бизлер менен сөйлесип, Мухаддес Жазыуларды түсиндиргенде, жүреклеримиз қуўанышқа толмаған ба еди? – деди.

³³ Дәрриў орынларынан турып, Ерусалимге қайтып келди. Он бир елшини хәм олар менен бирге жыйналғанларды тапты. ³⁴ Жыйналғанлар:

– Ийемиз хақыйқаттан қайта тирилип, Симонға көринипти, – дести.

³⁵ Сонда еки шәкирт те жолдағы ўақыяларды хәм Ийса нанды сындырғанда, Оны қалай танып қалғанын айтып берди.

Ийсаның шәкиртлерине көриниўи

³⁶ Олар усыны айтысып турғанда, Ийсаның Өзи олардың ортасында пайда болып:

– Тынышлық сизлерге яр болсын! – деди.

³⁷ Бирақ шәкиртлер әрўақ көрип турмыз деп ойлап, таң қалысып, қатты қорқысты. ³⁸ Ийса оларға:

– Неге ҳайран қалып турсызлар? Неге кейиллериңизге бундай гүманлы ойлар келеди?

³⁹ Мениң қолларыма хәм аяқларыма қараңлар. Бул Мениң Өзиммен. Маған қол тийгизип көриңлер. Әрўақта ет пенен сүйек болмайды, бирақ көрип турғаныңыздай, Менде бар, – деди.

⁴⁰ Усыны айтып, оларға қолларын хәм аяқларын көрсетти. ⁴¹ Ал шәкиртлери қуўанысып хәм аң-таң болысып, еле исенбей турғанда, Ийса олардан: – Бул жерде жейтуғын бир нәрсеңиз бар ма? – деп сорады.

⁴² Олар Оған писирилген балықтың бир бөлегин берди. ⁴³ Ийса оны алып, олардың көз алдында жеди.

⁴⁴ Сонда Ийса оларға былай деди:

– Сизлер менен бирге болғанымда, Мен туўралы Муўсаның Нызамында, пайғамбарлардың Жазыуларында хәм Забурда жазылғанлардың хәммеси орынланыўи тийис, деп айтқан едим.

⁴⁵ Кейин Мухаддес Жазыуларды түсиниў ушын олардың зейинлерин ашты ⁴⁶ хәм оларға және:

– Былай деп жазылған: «Масих азап шегип, үшінши күни өлимнен қайта тириледиди.

⁴⁷ Ерусалимнен баслап, хәмме халықларға Оның аты менен гүналарының кеширилиўи ушын, тәўбеге шақырыўды жәриялаў тийис». ⁴⁸ Ал сизлер булардың гүўасысызлар. ⁴⁹ Мине, Мен Әкемнің ўәде еткенин сизлерге жиберемен. Бирақ сизлер жоқарыдан бул құдиретти алғанға дейин усы қалада қалыңлар, – деди.

⁵⁰ Соңынан Ийса шәкиртлерин қаладан сыртқа, Бетанияға дейин апарды. Қолларын көтерип, оларға пәтиясын берди. ⁵¹ Пәтиясын берип турғанда олардан узақласып, аспанға алынды. ⁵² Шәкиртлер Ийсаға табынып, үлкен қуўаныш пенен Ерусалимге қайтып келди. ⁵³ Қудайды алғыслап, хәмме ўақыт Ибадатханада болды.

Юхан

Бул Хош Хабарды елши Юхан жазған. Оның өзи китапта жазылған көп уақыялардың гүясы болған. Юханның бул Хош Хабарды жазғандағы мақсети адамлардың Ийсаның Қутқарыушы Масих екенине исениуинен хәм бул арқалы өмирге ерисиуинен ибарат еди (20:31).

Юхан өз китабында Ийсаның Қудай менен бирге болған Қудайдың Сөзи екени хәм Оның бул дүньяға келип, адамлар арасында жасаған Қудайдың Улы екени хәкқында айтады. Ислеген кәраматлары арқалы Ийса Өзиниң Қудайдың Улы екенін дәлиллегенин хәм адамлардың да буны мойынлағанын атап өтеди. Және де, Юхан Ийсаны мынадай тымсаллар менен сүүретлейди: өмир наны, дүньяның нуры, қойлар ушын қапы, жақсы шопан, қайта тирилю хәм өмир, жол, хәкыйқат хәм өмир, жүзим ағашы хәм т. б. Китаптың 14–17 бапларында Ийсаның Өзине тийисли адамларға деген терең сүйиспеншилиги хәм Оған исенетуғынлардың Ол себепли алатуғын тынышлығы хәкқында кеңирек сөз етилген. Бизлер бул китап арқалы ким де ким Ийсаға исенсе гүналары кеширилип, мәңгилик өмир алатуғынын билип аламыз.

Биринши бап

1 Ең баста Сөз бар еди. Сөз Қудай менен бирге еди. Сөз Қудай еди. ² Ең бастан-ақ Ол Қудай менен бирге еди.

³ Хәмме нәрсе Ол арқалы жаратылды. Олсыз хеш нәрсе жаратылған емес. ⁴ Онда өмир бар еди. Өмир адамлардың нуры еди. ⁵ Нур қараңғылықта жарқырайды, қараңғылық оны жеңе алмады.

⁶ Қудай тәрәпинен жиберилген Яқыя атлы бир адам бар еди. ⁷ Ол нур хәкқында гүялық беріуге хәм хәмме ол арқалы исениуи ушын келди. ⁸ Оның өзи нур емес еди, бірақ ол нур хәкқында гүялық беріуге жиберилген еди. ⁹ Хәмме адамды жақты қылатуғын хәкыйқыи нур дүньяға келди.

¹⁰ Сөз дүньяда еди. Дүнья Ол арқалы жаратылған еди, бірақ дүнья Оны танымады. ¹¹ Өз жерине келди, бірақ Өз халқы Оны қабыл етпеди. ¹² Бірақ Ол Өзин қабыл еткенлерге, атына исенгенлердің хәммесине Қудайдың балалары болыу хуқықын берди. ¹³ Олар қаннан да, денениң қәлеуинен де, я адамның қәлеуинен де емес, ал Қудайдан тууылды.

¹⁴ Сөз адам болып арамызда жасады. Бизлер Оның уллылығын, Әкеден келген, мийрим хәм хәкыйқатқа толы болған жалғыз Улдың уллылығын көрдик.

¹⁵ Яқыя Ол хәкқында бәлент дауыс пенен гүялық берип былай деди:

– «Мениң изимнен Келиуши меннен уллы. Себеби Ол меннен бурын бар еди», – деп айтқан Адамым – Усы. ¹⁶ Оның толылығынан хәммеиз мийрим үстине мийрим алдық. ¹⁷ Өйткени Мухаддес Нызам Муўса арқалы берилген еди, бірақ мийрим хәм хәкыйқат Ийса Масих [†] арқалы келди. ¹⁸ Хеш ким хеш қашан Қудайды көрген емес. Бірақ Оны

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарыушы.

Әкениң кушағындағы Өзи Қудай болған жалғыз Ул танытты.

Шомылдырыушы Яқыяның гүялығы

¹⁹ Яхудий басшылары Ерусалимнен руханийлер менен лебийлилерди жиберип, Яқыядан: «Сен кимсең?» деп сорағанда, оның гүялығы мынадай болды. ²⁰ Ол тән алды, танбады. «Мен Масих емеспен», – деп ашық мойынлады.

²¹ Олар және Яқыядан:

– Ондай болса, сен кимсең? Илияссаң ба? – деп сорады.

– Ол емеспен, – деди Яқыя.

– Сен сол пайғамбармысаң? – деп сорады олар.

– Яқ, – деп жууап берди ол.

²² Сонда олар Яқыяға:

– Кимсең, айт, бизлерди жибергенлерге бир жууап берейик. Өзиң хәкқында не дейсең? – деди.

²³ Яқыя:

– Ийшәя пайғамбардың айтқанындай: «Ийемиздің жолын дүзетиңлер» ^{††}, – деп шөлде бақырған дауыспан, – деди.

²⁴ Парисейлерден [‡] жиберилгенлер Яқыядан:

– Егер сен Масих, Илияс, я сол пайғамбар болмасаң, сонда неге адамларды шомылдырып жүрсең? – деп сорады.

²⁶ Яқыя оларға былай деп жууап берди:

– Мен суу менен шомылдыраман, бірақ араңызда сизлер танымайтуғын Биреу турыпты.

²⁷ Меннен соң киятырған Адам – Усы. Мен Оның аяқ кийиминиң бауын шешіуге де ылайықлы емеспен.

²⁸ Булардың хәммеси Иордан дәрьясының арғы жағасындағы Бетанияда, Яқыяның шомылдырып жүрген жеринде болды.

^{††} Ийшәя 40:3. [‡] Парисейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топары.

Қудайдың Қозысы

²⁹ Ертеңине Яқия өзине қарай киятырған Ийсаны көргенде былай деди:

– Мине, Бул – дүньяның гүнасын Өзине алатуғын Қудайдың Қозысы! ³⁰ «Меннен кейин бир Адам киятыр. Ол меннен уллы. Себеби Ол меннен бурын бар еди», – деп айтқаным Усы. ³¹ Мениң өзим Оны билмейтуғын едим, бирақ Израилдың Оны таныуы ушын мен суў менен шомылдырыуға † келдим.

³² Яқия гүуалық берип және былай деди:

– Мухаддес Руўхтың †† кептер сыяқлы аспаннан түсип, Оның үстинде турғанын көрдим. ³³ Мен Оны билмейтуғын едим. Бирақ, мени суў менен шомылдырыу ушын жиберген Қудай маған: «Мухаддес Руўхтың түсип, кимнің үстинде турғанын көрсең, Мухаддес Руўх пенен шомылдыратуғын Сол», – деген еди. ³⁴ Мен буны көрип: «Бул – Қудайдың Улы» деп гүуалық бердим.

Ийсаның дәслепки шәкиртлери

³⁵ Ертеңине Яқия және шәкиртлериниң екеуи менен бирге турған еди. ³⁶ Ол өтип баратырған Ийсаны көрип:

– Мине, Қудайдың Қозысы! – деди.

³⁷ Еки шәкирт оның бул сөзлерин еситип, Ийсаның изине ерди. ³⁸ Ийса артына бурылып, изинен киятырғанларды көргенде, олардан:

– Не излеп жүрсизлер? – деп сорады.

– Қай жерде жасайсаң, Рәбби? – деди олар. (Рәбби – «устаз» дегенди билдиреди.)

³⁹ – Келип көриңлер, – деди Ийса.

Олар барып, Ийсаның қай жерде жасайтуғынын көрди хәм сол күни Оның менен қалды. Саат төртлер шамасында еди.

⁴⁰ Яқияның сөзлерин еситип, Ийсаның изине ерген еки адамның бири Симон Петрдиң тууысқаны Андрей еди. ⁴¹ Андрей дәслеп өз тууысқаны Симонды излеп тауып, оған:

– Бизлер Масихты таптық, – деди. (Масих – Қудай үәде еткен Қутқарыушы.)

⁴² Андрей оны Ийсаға алып келди. Ийса оған қарап:

– Сен Юнус улы Симонсаң. Сен Кифа деп аталасаң, – деди. (Кифа – Петр, яғный «тас» дегенди аңлатады.)

⁴³ Келеси күни Ийса Галилаға бармақшы болды. Филипти тауып, оған:

– Изиме ер, – деди.

⁴⁴ Филип те Андрей менен Петр сыяқлы Бетсайда қаласынан еди. ⁴⁵ Филип Натаниелди тауып, оған:

– Бизлер Муўса Мухаддес Нызамда, пайғамбарлар да Жазыуларында жазған Адамды, Юсуптың Улы, Насыралы Ийсаны таптық, – деди.

⁴⁶ Натаниел оған:

† Шомылдырыу – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға беріуиниң нышаны. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

– Насырадан жақсы нәрсе шығар ма еди? – деди.

– Келип көр, – деди Филип.

⁴⁷ Ийса Натаниелдиң Өзине жақынласып киятырғанын көрип, ол хаққында былай деди:

– Мине, ишинде хийлеси жоқ, нағыз израиллы.

⁴⁸ Натаниел Ийсадан:

– Мени қаяқтан таныйсаң? – деп сорады.

– Филип сени шақырмастан бурын, сени әнжир ағашының астында көрдим, – деп жууап берди Ийса.

⁴⁹ Натаниел Ийсаға:

– Устаз, Сен Қудайдың Улысаң, Сен Израилдың Патшасысаң! – деди.

⁵⁰ Ийса оған:

– Сени әнжир ағашының астында көргенимди айтқаным ушын исенип атырсаң ба? Булардан да уллы ислерди көресең! – деди.

⁵¹ Ийса және:

– Сизлерге шынын, хақыйқатын айтаман: аспан ашылғанын, Қудайдың периштелериниң Адам Улының † жоқарысында минип-түскенлерин көресизлер, – деди.

Екинши бап

Ийсаның биринши кәраматы

2 Еки күн өткеннен соң, Галиланың Кана қаласында үйлениу тойы болды. Ийсаның анасы сол жерде еди. ² Ийса менен шәкиртлери де тойға мирәт етилген еди. ³ Шарап таусылғанда, Ийсаның анасы Оған:

– Олардың шарабы таусылды, – деди.

⁴ Ийса оған:

– Апа, бул Мениң жумысым емес. Мениң уақтым еле келген жоқ, – деди.

⁵ Ийсаның анасы хызметшилерге:

– Ол сизлерге не десе де, соны ислеңлер, – деди.

⁶ Сол жерде диний әдет бойынша яхудийлер тазаланыу ушын қолланатуғын, хәр қайсысы шама менен жүз литр алатуғын алты тас гүзе бар еди.

⁷ Ийса хызметшилерге:

– Гүзелерди суўға толтырыңлар, – деди.

Олар гүзелерди аузына дейин толтырды.

⁸ Сонда Ийса хызметшилерге:

– Енди буннан алып, той басқарыушыға апарыңлар, – деди.

Олар алып барды. ⁹ Той басқарыушы шарапқа айланған суўды татып көрди. Оның қаяқтан келгенин билмеди, тек алып келген хызметшилер ғана билетуғын еди. Той басқарыушы күйеуді шақырып:

¹⁰ – Хәр бир адам алдын жақсы шарапты, адамлар мәс болғаннан соң пәсирегин береді. Бирақ сен жақсы шарапты хәзирге дейин сақлапсаң-ға, – деди.

‡ Адам Улы – Ески Келисимде үәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

¹¹ Ийса бул биринши кәраматын † Галиланың Кана қаласында ислеп, Өз уллылығын көрсетти. Шәкиртлери де Оған исенди.

¹² Буннан кейин Ийса анасы, тууысқанлары хәм шәкиртлери менен Капарнахум қаласына келди хәм ол жерде бир неше күн қалды.

Ийсаның Ибадатханадан сатыушыларды қууыуы

¹³ Яхудийлердің Қутқарылыуы байрамы †† жақынласып қалғанда, Ийса Ерусалимге кетти.

¹⁴ Ибадатханада ири қара мал, қой хәм кептер сатыушыларды, сол жерде отырған ақша алмастырыушыларды көрди. ¹⁵ Ийса арқаннан қамшы ислеп, қойлар менен ири қара малға қосып хәммесин Ибадатханадан қууып шығарды. Ақша алмастырыушылардың ақшаларын шашып, столларын аударып таслады. ¹⁶ Ол кептер сатыушыларға:

– Мыналарды бул жерден жоқ етиңдер, Әкемнің үйин базарға айландырмаңлар! – деди.

¹⁷ Сонда шәкиртлери: «Сениң үйиңе болған қызғанышым Мени жеп жиберди» ‡, – деп айтылған Мухаддес Жазыудағы аятты еслерине түсирди.

¹⁸ Яхудий басшылары Ийсадан:

– Буларды ислеуге бийлигиң бар екенін бизлерге қандай кәраматлы белги менен дәлиллей аласаң? – деп сорады.

¹⁹ Ийса оларға жууап берип:

– Бул Ибадатхананы бузыңлар, Мен оны үш күннің ишинде қайта тиклеймен, – деди.

²⁰ Олар Ийсаға:

– Бул Ибадатхана қырық алты жылда құрылған, Сен оны үш күннің ишинде тиклемекшимсең? – деди.

²¹ Бирақ Ийсаның Ибадатхана деп айтқаны Өз денеси еди. ²² Ийса өлимнен қайта тирилгеннен соң, шәкиртлери Оның бул сөзлерин еслерине түсирип, Мухаддес Жазыуға хәм Ийсаның бул сөзине исенди.

²³ Ийса Ерусалимде, Қутқарылыуы байрамында болғанда, көплер Ол ислеген кәраматларды †† көрип, Оның атына исенди. ²⁴ Бирақ Ийса хәмме адамлардың кеуиллерин билгенликтен, оларға исенбеди. ²⁵ Оған адам хәкқында хеш кимнің гүуалығының хәжети жоқ еди. Өйткени адамның кеулинде не бар екенін Ол билетуғын еди.

Үшинши бап

Ийса хәм Никодим

3 Парисейлер арасында яхудий басшыларының бири болған Никодим атлы бир адам бар еди.

² Ол бир күни түнде Ийсаға келип, Оған:

– Устаз, Сениң Қудайдан келген бир муғаллим екеніңди билемиз. Себеби хеш ким Қудай оның

менен бирге болмаса, Сен ислеп атырған кәраматларды †† ислей алмайды, – деди.

³ Ийса оған:

– Саған шынын, хәкқықатын айтаман: ким де ким қайтадан ††† тууылмаса, Қудайдың Патшалығын көре алмайды, – деп жууап берди.

⁴ Никодим Ийсадан:

– Қартайған адам қалай қайтадан тууыла алады? Ол анасының құрсағына екінши мәрте кирип, қайтадан тууыла ала ма? – деп сорады.

⁵ Ийса оған жууап берип былай деди:

– Саған шынын, хәкқықатын айтаман: ким де ким суудан хәм Мухаддес Рууұтан тууылмаса, Қудай Патшалығына кире алмайды. ⁶ Денеден тууылған – дене, Мухаддес Рууұтан тууылған – рууұ болады. ⁷ Саған: «Қайтадан тууылыуың керек», – дегениме хайран қалма. ⁸ Самал қәлеген жерінде еседі, оның дауысын еситесең, бирақ қаяқтан келип, қаяққа кететуғынын билмейсең. Мухаддес Рууұтан тууылған хәр бир адам да усындай.

⁹ Никодим Ийсадан:

– Бул қалай болыуы мүмкин? – деп сорады.

¹⁰ Ийса оған былай деп жууап берди:

– Сен Израилдың устазы бола тура, усыларды билмейсең бе? ¹¹ Саған шынын, хәкқықатын айтаман: бизлер билгенимизди сөйлеймиз, көргенимиз хәкқында гүуалық беремиз. Ал сизлер бизлердің гүуалығымызды қабыл етпей атырсызлар. ¹² Сизлерге жердеги нәрселер хәкқында айтқанымда исенбесеңдер, аспандағы нәрселер хәкқында айтсам, қалай исенесизлер? ¹³ Аспаннан келген Адам Улынан басқа хеш ким аспанға шыққан емес. ¹⁴ Муусаның шөлде жыланды жоқары көтергени сыяқлы, Адам Улы да жоқары көтерилиуі тийис. ¹⁵ Сонлықтан Оған исенген хәр бир адам мәңгилик өмирге ийе болады.

¹⁶ Себеби Қудай бул дүньяны соншелли сүйгенликтен, Өзинің жалғыз Улын берди. Оның Улына исенген хәр бир адам набыт болмай, мәңгилик өмирге ийе болады. ¹⁷ Қудай Улын бул дүньяны хәкким етиу ушын емес, ал дүньяны Ол арқалы қутқарыу ушын жиберди. ¹⁸ Оған исенген адам хәкким етилмейди. Ал исенбеген адам әлле қашан хәкким етилген, өйткени ол Қудайдың жалғыз Улының атына исенбеди. ¹⁹ Хәкким мынадан ибарат: дүньяға нур келди, бирақ адамлардың ислери жаман болғанлықтан, олар нурға қарағанда қараңғылықты жақсы көрди. ²⁰ Жаманлық ислеуши хәр бир адам нурды жек көреді хәм ислери әшкара болмауы ушын, нурға келмейди. ²¹ Бирақ хәк ис ислеуши адам ислеринің Қудай алдында исленгени көринсин деп, нурға келеди.

Ийса хәм Яқыя

²² Буннан соң, Ийса шәкиртлери менен Яхудияға келди. Бир неше уақыт олар менен бирге сол

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгисин. †† Қутқарылыуы байрамы – еврей тилинде «Пасха», «өтиу» дегенди билдиреди. ‡ Забур 68:10. †† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилерди.

†† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилерди. ††† Қайтадан – жоқарыдан.

жерде қалып, адамларды шомылдырды. ²³ Яқыя да Салимнің қасындағы Айнонда шомылдырып жүрди, себеби ол жерде су мол еди. Адамлар келип, шомылдырылатуғын еди. ²⁴ Өйткени Яқыя еле қамалмаған еди. ²⁵ Сонда Яқыяның шәкиртлери менен бир яхудий арасында диний әдет бойынша тазаланыу қаққында тартыс пайда болды. ²⁶ Олар Яқыяға келип:

– Устаз, Иордан дәрьясының арғы жағасында сениң менен бирге болған, сен гүәлық берген Адам бар-ға, Сол шомылдырып жүрипти. Хәмме адам Оған бармақта, – деди.

²⁷ Яқыя былай деп жууап берди:

– Қудайдан берилмесе, адам өзине хеш нәрсе ала алмайды. ²⁸ «Мен Масих емеспен, мен тек Оның алдынан жиберилгенмен», – деп айтқаныма сизлер гүәсызлар. ²⁹ Келиншек кимге тийисли болса, сол күйеу болады. Бирақ күйеуді тыңлап турған досты оның дауысын еситип, қатты кууанады. Мен де сондай кууанышқа толдым. ³⁰ Оның уллыланыуы, ал мениң пәсейиуім тийис.

³¹ Жоқарыдан келген хәммеден уллы. Жерден болған жерге тийисли хәм жердеги нәрселер қаққында сөйлейди. Ал аспаннан келген хәммеден уллы. ³² Ол көргени хәм еситкени қаққында гүәлық береді, бирақ гүәлығын хеш ким қабыл етпейди. ³³ Оның гүәлығын қабыл еткен Қудайдың қақ екенін тастыйықлайды. ³⁴ Қудай тәрәпинен жиберилген Қудайдың сөзлерін сөйлейди. Себеби Қудай Руұхын өлшеусіз береді. ³⁵ Әке Өз Улын сүйеди хәм хәмме нәрсени Оның қолына тапсырған. ³⁶ Улға исенген адам мәңгилик өмирге ийе болады. Улды тыңламаған адам өмир көрмейди, ал Қудайдың ғәзеби оның үстинде қалады.

Төртінши бап

Ийса хәм самариялы хаял

4 Парисейлер Ийсаның Яқыяға қарағанда көп шәкирт арттырып, оларды шомылдырып жүргенин еситти. Қақыйқатында Ийсаның Өзи емес, ал шәкиртлери шомылдыратуғын еди. Ийемиз Ийса буны билгенде Яхудиядан шығып, және Галилаға кетти.

⁴ Баратырып, Самария арқалы өтиуи керек еди. ⁵ Солай етип, Ол Самарияның Сихар деп аталған қаласына келди. Бул қала Яқыптың өз баласы Юсупке берген жерине жақын еди. ⁶ Сол жерде Яқыптың қудығы да бар еди. Ийса жол жүрип шаршағанлықтан, қудықтың қасында отырды. Саат он екилер шамасында еди.

⁷ Сол уақытта самариялы бир хаял су алыуға келди. Ийса оған:

– Маған ишиуға су бер, – деди.

⁸ Ал Ийсаның шәкиртлери азық-ауқат сатып алыу үшін қалаға кеткен еди.

⁹ Самариялы хаял:

– Сен яхудийсең, ал мен самариялы хаялман.

Қалай меннен су сорап турсаң? – деди.

Өйткени яхудийлер самариялылар менен қарым-қатнас жасамайды.

¹⁰ Ийса хаялға:

– Егер сен Қудайдың сыйын хәм «Маған ишиуға су бер», – деп айтып турғанның ким екенін билгениңде, сениң өзиң Оннан сорар едің, Ол саған тири су берер еди, – деп жууап берди.

¹¹ – Мырза! Сенде су алатуғын хеш нәрсе жоқ-ға, қудық болса терең. Сен тири суды қаяқтан аласаң?

¹² Сен бул қудықты бизлерге берген, өзи де, балалары да, маллары да оннан су ишкен, бабамыз Яқыптан уллымысаң? – деди хаял.

¹³ Ийса хаялға былай деп жууап берди:

– Бул судан ишкен хәр бир адам және шөллейди.

¹⁴ Бирақ Мен беретуғын судан ишкен хәр бир адам мәңгиге шөллемейди. Керисинше, Мен беретуғын су оның ишинде мәңгилик өмир беретуғын тири булаққа айланады.

¹⁵ Хаял Ийсаға:

– Мырза, енди шөллемейім ушын хәм су алыуға бул жерге келмейім ушын, усы судан маған бер, – деди.

¹⁶ – Барып, күйеуиңди бул жерге шақырып кел, – деди Ийса.

¹⁷ Хаял Оған:

– Мениң күйеуім жоқ, – деп жууап берди.

– Күйеуім жоқ деп, сен дурыс айттың. ¹⁸ Сениң бес күйеуиң болды. Хәзир бирге жасап атырған адамың да күйеуиң емес. Буны сен дурыс айттың, – деди Ийса.

¹⁹ Хаял Оған:

– Мырза, Сениң пайғамбар екеніңе көзим жетип тур. ²⁰ Ата-бабаларымыз бул тауда сыйынды, бирақ сизлер: «Сыйыныуға тийисли жер Ерусалимде», – дейсизлер, – деди.

²¹ Ийса оған былай деди:

– Хаял, Маған исен, Қудай Әкеге бул тауда да, Ерусалимде де сыйынбайтуғын уақыт киятыр.

²² Сизлер билмейтуғыныңызға сыйынасызлар, ал бизлер билетуғынымызға сыйынамыз. Себеби қутқарылу яхудийлерден. ²³ Бирақ, қақыйқы сыйыныушылардың Қудай Әкеге рух хәм қақыйқатлық пенен сыйынатуғын уақты келеди. Әне, сол уақыт хәзир келди. Қудай Әке де Өзине усылай сыйынатуғынларды излеп атыр. ²⁴ Қудай – Рух, Оған сыйынатуғынлар да рух хәм қақыйқатлық пенен сыйыныуы тийис.

²⁵ Хаял Ийсаға:

– Қутқарыушы Масихтың келетуғынын билемен. Ол келгенде, бизлерге хәммесин билдиреди, – деди.

²⁶ Ийса оған:

– Сениң менен сөйлесип турған Мен – Солман, – деди.

²⁷ Сол уақытта Ийсаның шәкиртлери келди хәм Оның бир хаял менен сөйлесип турғанын көрип,

хайран қалысты. Бирақ олардың хеш қайсысы: «Сен оннан не сорап турсаң?» ямаса «Оның менен неге сөйлесип турсаң?» – деп сорамады.

²⁸ Сонда хаял гүзесин қалдырып, қалаға кетти хәм адамларға:

²⁹ – Келиңлер, маған ислеген ислеримнің хәммесин айтып берген Адамды көриңлер. Ол Масих емес пе екен? – деди.

³⁰ Адамлар қаладан шығып, Ийсаға қарай жүрди.

³¹ Соның арасында шәкиртлери Ийсадан өтинип: – Устаз, аўқат же! – деди.

³² Бирақ Ийса оларға:

– Менде сизлер билмейтуғын аўқат бар, – деди.

³³ Шәкиртлер бир-бирине:

– Мүмкин, биреу Оған аўқат әкелген шығар? – дести.

³⁴ Бирақ Ийса оларға былай деди:

– Мениң аўқатым – Мени Жибергеннің еркин орынлау хәм Оның исин тамамлау. ³⁵ Сизлер: «Жыйын-теримге еле төрт ай бар», – деп айтпайсызлар ма? Бирақ, сизлерге айтатуғыным: көзлериңизди ашып, егинликке қараңлар. Олар писип жетилисип, жыйын-теримге таяр тур.

³⁶ Орақшы өз хақын алады хәм мәңгилик өмир ушын зүрәт жыйнайды. Солай етип, еккен де, орған да бирге қуанады. ³⁷ «Биреуи егеди, басқасы орады», – деген нақыл усыған тууры келеди. ³⁸ Мен сизлерди өзлериңиз мийнет етпеген зүрәтти орыуға жибердим. Басқалар мийнет еткен еди, ал сизлер олардың мийнетиниң зүрәтин алдыңлар.

Самариялылардың Ийсаға исениуи

³⁹ «Ол маған ислеген ислеримнің хәммесин айтып берди», – деген хаялдың гүялығы себепли, сол қаладағы самариялылардың көбиси Ийсаға исенди. ⁴⁰ Сонлықтан самариялылар Ийсаға келип, өзлери менен қалыуды өтинди. Ол сол жерде еки күн қалды. ⁴¹ Ийсаның сөзин еситип, және де көбирек адамлар исенди.

⁴² Олар хаялға:

– Бизлер енди сениң сөзлериң себепли емес, ал Оның сөзлерин өзлеримиз еситип, Оның хақыйқаттан да дүньяның Қутқарыушысы екенин билип, исенемиз, – дести.

Ийсаның патша хызметкериниң улына шыпа бериуи

⁴³ Еки күн өткеннен соң, Ийса сол жерден шығып, Галилаға кетти. ⁴⁴ Ийсаның Өзи: «Пайғамбар өз ұатанында қәдирсиз», – деп айтқан еди. ⁴⁵ Ол Галилаға келгенде, галилалылар Оны жыллы жүзлик пенен қабыл алды. Өйткени олар да Ерусалимдеги Қутқарылу байрамына барып, Ийсаның сол жерде ислеген барлық ислерин көрген еди.

⁴⁶ Ийса және Өзи сууды шарапқа айландырған Галиланың Кана қаласына келди. Сол жерде

патшаның бир хызметкери болып, оның улы Капарнахумда аўырып атырған еди. ⁴⁷ Ол Ийсаның Яхудиядан Галилаға келгенин еситип, Оған барды. Келип, өлим төсегинде жатырған улына шыпа бериуди Ийсадан өтинди.

⁴⁸ Ийса оған:

– Сизлер кәраматлы белгилерди хәм таң қаларлық нәрселерди көрмегенше исенбейсизлер, ә! – деди.

⁴⁹ Патша хызметкери Ийсаға:

– Мырза, улым өлип қалмастан бұрын келе гөр! – деди.

⁵⁰ Ийса оған:

– Бар, улың жасайды, – деди.

Ол адам Ийсаның сөзине исенип, кетти. ⁵¹ Жолда киятырғанда оны хызметшилери қарсы алып, оған баласының тири қалғанын айтты. ⁵² Ол хызметшилеринен баласының аўхалының саат нешеде жеңиллескенин сорағанда, олар:

– Кеше түски саат бирде ыссылығы түсти, – дести.

⁵³ Сонда баланың әкеси буның: «Улың жасайды», – деп Ийса айтқан уақытта болғанын билип, оның өзи хәм шаңарағындағылардың хәммеси исенди.

⁵⁴ Бул – Ийсаның Яхудиядан Галилаға келгеннен соң ислеген екинши кәраматы † еди.

Бесинши бап

Хәуиздеги ләңниң шыпа табыуы

5 Буннан соң, яхудийлердиң бир байрамы болып, Ийса Ерусалимге кетти. ² Ерусалимдеги Қой дәрүазасы қасында еврейше Бейтеста деп аталған бес айуанлы бир хәуиз бар еди. ³ Бул жерде соқыр, ақсақ хәм ләң болған жүдә көп кесел адамлар жататуғын еди ††. ⁵ Сол жерде отыз сегиз жылдан бери кесел болған бир адам бар еди. ⁶ Ийса оның жатырғанын көргенде, узақ уақыттан бери усы аўхалда екенин билип, оннан:

– Тәуир болыуды қәлейсең бе? – деп сорады.

⁷ Кесел адам Оған:

– Мырза, суу қозғалғанда, мени хәуизге түсиретуғын хеш кимим жоқ. Мен бараман дегенше, басқа адам меннен бұрын түсип алады, – деди.

⁸ Ийса оған:

– Орныңнан тур, төсегинди ал да, жүр, – деди.

⁹ Ол адам сол уақытта-ақ шыпа тапты хәм төсегин алып жүрип кетти. Бул дем алыс күни ‡ еди.

¹⁰ Сонлықтан яхудий басшылары шыпа тапқан адамға:

– Бүгин дем алыс күни-ғо, төсегинди алып жүриуге болмайды, – деди.

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгиси. †† Басқа нұсқада мына сөзлер де бар: «Олар суудың қозғалыуын күтип жататуғын еди. Себеби Жаратқан Ийемиздиң бир периштеси ара-тура хәуизге түсип, сууды хәрекетке келтиретуғын еди. Суу қозғалғаннан соң, биринши болып сууға түскен адам қандай аўырыу болса да, аўырыуына шыпа табатуғын еди». ‡ Сөзбе-сөз: шемби күни. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердиң дем алыс күни.

¹¹ Бирақ, сол адам оларға былай деп жууап берди:
– Маған шыпа берген Адам: «Төсегиңди ал да, жүр», – деди.

¹² – Саған: «Төсегиңди ал да, жүр», – деген Адам ким? – деп сорады олар.

¹³ Ал шыпа тапқан адам Оның ким екенін билмейтуғын еди. Себеби Ийса сол жердеги халықтың арасында көринбей қалған еди.

¹⁴ Соңынан Ийса сол адамды Ибадатханада ушыратып қалды хәм оған:

– Мине, сен шыпа таптың. Саған және де жаманырақ нәрсе болмауы ушын, буннан былай гүна ислеме, – деди.

¹⁵ Сол адам барып, өзине шыпа берген Адамның Ийса екенін яхудий басшыларына айтып берди.

¹⁶ Сонлықтан бундай ислерди дем алыс күни ислегени ушын, яхудий басшылары Ийсаны қуудалай баслады. ¹⁷ Бирақ Ийса оларға былай деп жууап берди:

– Әкем † усы күнге дейин мийнет етип киятыр, Мен де мийнет етип атырман.

¹⁸ Сол себепли яхудий басшылары Оны өлтириу ушын және де көбирек хәрекет етти. Өйткени Ол тек дем алыс күнин бузып ғана қоймай, Қудайды Әкем деп, Өзин Қудайға теңлестирген еди.

Қудай Улының бийлиги

¹⁹ Ийса яхудийлерге былай деди:

– Сизлерге шынын, хақықатын айтаман: Ул Әкениң қылған ислерин көрмегенше, Өзлигинен хеш нәрсе ислей алмайды. Әке нени ислесе, Улы да соны ислейди. ²⁰ Себеби Әке Улын сүйеди хәм ислегенлериниң хәммесин Оған көрсетеди. Сизлерди хайран қалдыратуғын булардан да уллырақ ислерди Оған көрсетеди. ²¹ Әкениң өлилерди тирилтип, оларға өмир бергени сыяқлы, Улы да қәлеген адамына өмир береді. ²² Әке хеш кимди хәким қылмайды, Ол пүткил хәкимди Улына тапсырған. ²³ Солай етип, хәмме адам Әкени хұрмет еткени сыяқлы, Улды да хұрмет етсин. Улды хұрмет етпеген Оны жиберген Әкени де хұрмет етпеген болады.

²⁴ Сизлерге шынын, хақықатын айтаман: Мениң сөзлеримди тыңлап, Мени Жибергенге исенген адамда мәңгилик өмир бар. Ол хәким етилмей, өлимнен өмирге өтти. ²⁵ Сизлерге шынын, хақықатын айтаман: өлилердиң Қудайдың Улының дауысын еситетуғын уақты келеди хәм ол хәзир келди де. Оның дауысын еситкенлер тириледи. ²⁶ Өйткени Әкениң Өзи өмирдиң тийкары болғаны сыяқлы, Улдың Өзине де өмирдиң тийкары болуы рухсат етти. ²⁷ Оған хәким етиу бийлигин де берди. Себеби Ол – Адам Улы.

²⁸ Буған хайран қалмаңлар. Қәбирдегилердиң хәммесиниң Оның дауысын еситетуғын уақты киятыр. ²⁹ Олар қәбирлерден шығады. Жақсылық

† Әке – Қудай.

қылғанлар жасау ушын, жаманлық қылғанлар хәким етилиу ушын қайта тириледи. ³⁰ Мен Өзлигимнен хеш нәрсе ислей алмайман. Қалай еситсем, солай хәким қыламан хәм Мениң хәкимим әдил. Өйткени Мен Өз еркимди емес, ал Мени жиберген Әкемниң еркин орынлауға тырысаман.

³¹ Егер Мен Өзим тууралы Өзим гүуалық берсем, гүуалығым хақықый болмайды. ³² Бирақ Мен тууралы гүуалық бериуши басқа Биреу бар, Оның Мен тууралы берип атырған гүуалығының хақықат екенін билемен.

³³ Сизлер Яқыяға адамларды жибердиңлер, ол хақықат хаққында гүуалық берди. ³⁴ Мен адамның гүуалығына мүтәж болмасам да, буларды сизлердиң қутқарылыуыңыз ушын айтып атырман. ³⁵ Яқыя – жанып, нур шашып турған шыра еди. Сизлер оның нурында аз уақыт қууаныуды қәледидиңлер.

³⁶ Бирақ Менде Яқыяникинен уллырақ гүуалық бар. Себеби Әкемниң Маған орынлауым ушын тапсырған ислери, усы ислеп атырған ислеримниң өзи Мени Әкемниң жибергени хаққында гүуалық берип атыр. ³⁷ Мени жиберген Әкемниң Өзи Мен тууралы гүуалық берип тур. Сизлер хеш қашан Оның дауысын да еситпегенсизлер, жүзин де көрмегенсизлер. ³⁸ Оның сөзлери де сизлерде жай алмайды, өйткени сизлер Оның Жибергенине исенбей атырсызлар. ³⁹ Сизлер Мухаддес Жазуларды изертлейсизлер, себеби олар арқалы мәңгилик өмирге ийе боламыз, деп ойлайсызлар. Ал олар Мен тууралы гүуалық береді. ⁴⁰ Бирақ сизлер мәңгилик өмирге ийе болуы ушын, Маған келиуді қәлемейсизлер-ғо.

⁴¹ Мен адамлардан мақтау қабыл қылмайман. ⁴² Бирақ сизлерди билемен, кеуиллериңизде Қудайдың сүйиспеншилиги жоқ. ⁴³ Мен Әкемниң атынан келсем де, Мени қабыл етпей атырсызлар. Егер басқа биреу өз аты менен келсе, оны қабыл етесизлер. ⁴⁴ Сизлер бир-бириңизден мақтау еситиуді жақсы көресизлер, бирақ жалғыз Қудайдың мақтауына ерисиуге умтылмайсызлар. Олай болса, Маған қалай исене аласызлар?

⁴⁵ Мени Әкемниң алдында сизлерди айыплайды, деп ойламаңлар. Сизлерди айыплайшы өзлериңиз үмит ететуғын Мууса болады. ⁴⁶ Муусаға исенгениңизде, Маған да исенер едиңлер. Өйткени ол Мен тууралы жазған еди. ⁴⁷ Бирақ Муусаның Жазуларына исенбесеңлер, Мениң сөзлериме қалай исенесизлер?

Алтыншы бап

Ийсаның бес мың адамды тойғызыуы

6 Буннан соң, Ийса Галила, яғный Тиберия теңизиниң арғы жағасына өтти. ² Оның ауырыуларға ислеген кәрааматларын †† көргенликтен, көп халық изине ерди. ³ Ийса тауға

†† Сөзбе-сөз: кәрааматлы белгилерин.

шығып, шәкиртлери менен бирге сол жерде отырды. ⁴ Яхүдийлердің Қутқарылыу байрамы † жақынлап қалған еди.

⁵ Ийса басын көтерип, Өзине қарай көп халықтың киятырғанын көріп, Филиптен:

– Бул адамларға жегизиу үшін нанды қаяқтан сатып аламыз? – деп сорады.

⁶ Ийса бул гәпти оны сынау үшін айтты. Себеби Ол не ислейжақ екенін Өзи билетуғын еди.

⁷ Филип Оған:

– Олардың хәр бирине аз-маз берсек те, еки жүз динарлық †† нан жетпейди-ғо, – деп жууап берди.

⁸ Шәкиртлеринен бири, Симон Петрдің тууысқаны Андрей Ийсаға:

⁹ – Бул жерде бир балада бес арпа наны менен еки балық бар. Бирақ усыншама адам үшін булар не болады? – деди.

¹⁰ Ийса:

– Халықты жерге отырғызыңлар, – деди.

Ол жерде шөп көп болғанлықтан, бес мыңға шамалас ер адам жерге жамбаслады. ¹¹ Сонда Ийса нанларды алып, Қудайға шүкирлик етти де, отырғанларға үлестиріп берди. Сол сыяқлы, оларға балықларды да қәлегенинше бөліп берди.

¹² Хәмме жеп тойғанда, Ийса шәкиртлерине:

– Ауысқан бөлеклерін жыйнап алыңлар, хеш нәрсе зая болмасын, – деди.

¹³ Солай етип, шәкиртлер адамлар жеген бес арпа нанынан ауысқан бөлеклерди жыйнап, үлкен он еки себет толтырды.

¹⁴ Халық Ийсаның ислеген кәраматын ‡ көріп:

– Хәқыйқаттан да, Бул дүньяға келетуғын пайғамбар екен, – дести.

¹⁵ Ийса олардың келип, Өзин патша қылыу үшін зорлық пенен услайжақ екенін билгенде, және жалғыз Өзи тауға шығып кетти.

Ийсаның теңиздің үсти менен жүриуи

¹⁶ Кеш болғанда, Ийсаның шәкиртлери теңизге барды. ¹⁷ Олар бир қайыққа минип, теңиздің арғы жағасындағы Капарнахумға қарай жол алды. Қараңғы түссе де, Ийса еле олардың қасына келмеген еди. ¹⁸ Күшли самал есип, теңиз толқынлана баслады. ¹⁹ Шәкиртлер бес-алты шақырымдай жүзгеннен соң, теңиздің үсти менен жүрип, қайыққа жақынласып киятырған Ийсаны көріп, қорқып қалысты. ²⁰ Бирақ Ийса оларға:

– Бул – Мен, қорқпаңлар! – деди.

²¹ Сонда олар Ийсаны қайыққа миндирмекши болды. Қайық сол уақытта-ақ олар баратырған жағаға келип тоқтады.

²² Ертеңине теңиздің арғы жағасында қалған халық ол жерде тек бир қайық болғанын, Ийсаның Өзи шәкиртлери менен бирге бул қайыққа минбегенин, ал тек шәкиртлеринің өзлери

кеткенин билди. ²³ Сонда Ийемиз шүкирлик етип берген нанды халық жеген жердің жақынына Тибериядан бир неше қайықлар келди. ²⁴ Ийсаның да, шәкиртлеринің де ол жерде жоқ екенін көрген халық қайықларға минди хәм Ийсаны излеп, Капарнахумға кетти.

Ийса – өмир наны

²⁵ Олар Ийсаны теңиздің арғы жағасынан тауып, Оннан:

– Устаз, Сен бул жерге қашан келдің? – деп сорады.

²⁶ Ийса оларға жууап берип:

– Сизлерге шынын, хәқыйқатын айтаман: сизлер Мени кәраматлар †† көргениңиз үшін емес, ал нан жеп тойғаныңыз үшін излеп атырсызлар. ²⁷ Сизлер бузылатуғын азық үшін емес, ал мәңгилик өмирге сақланатуғын азық үшін мийнет етиңдер. Оны сизлерге Адам Улы береді. Өйткени Қудай Әке Оған Өз мөрин басып, бийлик берди, – деди.

²⁸ Олар Ийсадан:

– Қудайға унайтуғын ислерди ислеуимиз үшін не қылыуымыз керек? – деп сорады.

²⁹ – Қудайға унайтуғын ис – Оның Жибергенине исениу, – деп жууап берди Ийса.

³⁰ Олар Ийсаға:

– Бизлер көріп, Саған исениуимиз үшін, қандай кәрамат †† көрсетежақсаң? Не ислейжақсаң? ³¹ «Жеу үшін оларға аспаннан нан берди» †††, – деп жазылғандай, ата-бабаларымыз шөлде манна ††† жеген, – деди.

³² Ийса оларға:

– Сизлерге шынын, хәқыйқатын айтаман: сизлерге аспаннан нан берген Мууа емес, ал аспаннан хәқыйқый нанды сизлерге берип турған – Мениң Әкем. ³³ Себеби Қудайдың наны аспаннан келип, дүньяға өмир береді, – деди.

³⁴ Халық Ийсаға:

– Мырза, бизлерге бундай нанды хәмме уақыт берип тур, – деди.

³⁵ Ийса оларға былай деди:

– Мен – өмир наныман. Маған келген адам хеш қашан аш болмайды хәм Маған исенген адам хеш қашан шөллемейди. ³⁶ Бирақ Мен сизлерге: «Мени көрдіңдер, сонда да Маған еле исенбей атырсызлар», – дедим-ғо. ³⁷ Әкемнің Маған бергенлеринің хәммеси Маған келеді. Маған келгенлерди хеш қашан кууып шығармайман. ³⁸ Өйткени Мен Өз еркимди емес, ал Мени Жибергеннің еркин орынлау үшін аспаннан келдим. ³⁹ Оның Маған бергенлеринің хеш бирин жойтпауым, ал ақырғы күнде хәммесин тирилтиуим – бул Мени Жибергеннің ерки. ⁴⁰ Әкемнің ерки – Оның Улын көріп, Оған исенген

† Қутқарылыу байрамы – еврей тилинде «Пасха», «өтиу» дегенди билдиреди. †† Бир динар – жұмысшының бир күнлик ис хәқысы. ‡ Сөзбе-сөз: кәраматлы белгисин.

†† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер. ††† Сөзбе-сөз: кәраматлы белги. †††† Шығыу 16:4-5; Забур 77:24. †††† Манна – Израил халқы Мысырдан шығып шөлде жүргенде, Қудай аспаннан берген азық.

хәр бир адамның мәңгилик өмирге ийе болыуы. Мен оны ақырғы күни тирилтемен.

⁴¹ Сонда «Мен аспаннан келген нанман», – дегени ушын, яхудийлер Ийсаға наразылық билдире баслады.

⁴² – Бул – Юсуптың улы Ийса емес пе? Бизлер Оның ата-анасын таныймыз-ғо. Енди қалай Ол: «Аспаннан келдим», – деп айтып отыр? – дести олар.

⁴³ Ийса оларға былай деп жууап берди:

– Өз ара наразы болмаңлар. ⁴⁴ Егер Мени Жиберген Әкем алып келмесе, хеш ким Маған келе алмайды, ал Маған келгенди ақырғы күни тирилтемен. ⁴⁵ Пайғамбарлардың Жазыуларында: «Хәммеси Қудай тәрәпинен үйретиледи»[†], – деп жазылған. Әкемнен еситип, Оннан үйренген хәр бир адам Маған келеди. ⁴⁶ Қудайдан Келгеннен басқа хеш ким Әкени көрген емес, Әкени тек ғана Ол көрген. ⁴⁷ Сизлерге шынын, хақықатын айтаман: исенген адам мәңгилик өмирге ийе.

⁴⁸ Мен – өмир наныман. ⁴⁹ Ата-бабаларыңыз шөлде манна жесе де, өлип кетти. ⁵⁰ Бул жерде аспаннан келген бир нан бар, оны жеген адам өлмейди.

⁵¹ Мен – аспаннан келген тири нанман. Егер ким де ким бул нанды жесе, мәңги жасайды. Дүньяға өмир беріу ушын, Мен беретугын бул нан – Өз денем.

⁵² Сонда яхудийлер:

– Ол қалай бизлерге Өз денесин жеуге бере алады? – деп өз ара тартыса баслады.

⁵³ Ийса оларға былай деди:

– Сизлерге шынын, хақықатын айтаман: Адам Улының денесин жеп, қанын ишпесеңдер, сизлерде өмир болмайды. ⁵⁴ Мениң денемди жеп, қанымды ишкен адамда мәңгилик өмир бар хәм Мен оны ақырғы күни тирилтемен. ⁵⁵ Себеби Мениң денем – хақықый азық, қаным – хақықый ишимлик. ⁵⁶ Денемди жеп, қанымды ишкен адам Менде жасайды, Мен онда жасайман. ⁵⁷ Мени тири Әкем жибергендей хәм Мениң Әкем арқалы жасап атырғанымдай, Мениң денемди жеген адам да Мен арқалы жасайды. ⁵⁸ Аспаннан түскен нан, мине – усы. Бул нан ата-бабаларыңыз жеген маннаға ұқсамайды. Олар өлип кетти, ал бул нанды жеген адам мәңги жасайды.

⁵⁹ Ийса бул сөзлерди Капарнахумдағы мәжилисханада^{††} тәлим бергенде айтты.

Мәңгилик өмир сөзлери

⁶⁰ Шәкиртлериниң көбиси буны еситип:

– Қандай қыйын сөзлер! Буны ким қабыллай алады? – деди.

⁶¹ Шәкиртлериниң буған наразы болғанын билип, Ийса былай деди:

– Бул сөзлер исениуиңизге тосқынлық қылып атыр ма? ⁶² Егер Адам Улының бурын болған

[†] Ийшәя 54:13. ^{††} Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердиң Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны.

жерине көтерилгенин көрсеңиз ше? ⁶³ Рууҳ өмир береді, ал дене пайда келтирмейді. Сизлерге айтқан сөзлерим рууҳ хәм өмир. ⁶⁴ Бирақ араңызда исенбейтуғынлар бар.

Өйткени Ийса кимлердиң исенбейтуғынын хәм кимниң Өзине сатқынлық ислейтуғынын бурыннан-ақ билетугын еди. ⁶⁵ Ийса және:

– «Әкем жол қоймаса, хеш ким Маған келе алмайды», – деп сол себебли айтқан едим, – деди.

⁶⁶ Сол ўақыттан баслап, Ийсаның шәкиртлериниң көбиси кетип қалып, енди Оның менен жүрмейтуғын болды.

⁶⁷ Сонда Ийса он еки шәкиртинен:

– Сизлер де кетпекшимисиз? – деп сорады.

⁶⁸ Симон Петр жууап берип:

– Ийем, бизлер кимге барамыз? Сенде мәңгилик өмир сөзлери бар. ⁶⁹ Бизлер исенемиз хәм билемиз: Сен – Қудайдың Мухаддесисең, – деди.

⁷⁰ Ийса оларға:

– Сизлерди, он екини таңлап алған Өзим емес пе? Бирақ араңыздағы бириңиз – шайтан, – деди.

⁷¹ Ол Симон улы Яхуда Исқариот хақында айтқан еди. Себеби Яхуда он екиниң бири болса да, кейин Ийсаға сатқынлық иследи.

Жетинши бап

Ийса хәм Оның инилери

7 Соңынан Ийса Галила бойлап жүрди, өйткени яхудий басшылары Оны өлтирмекши болғанлықтан, Ол Яхудияда жүриуи қәлемеди.

² Яхудийлердиң Қос байрамы жақынлап қалған еди. ³ Сонда Ийсаның инилери Оған:

– Бул жерден кетип, Яхудияға бар. Сениң ислеп атырған ислериңди шәкиртлериң де көрсин.

⁴ Себеби өзін ашық танытпақшы болған адам жасырын ис ислемайды. Егер Сен усындай ислер ислеп атырған болсаң, Өзиңди дүньяға көрсет, – дести.

⁵ Өйткени Оған, хәтте, инилери де исенбейтуғын еди.

⁶ Ийса оларға:

– Мен ушын ылайықлы ўақыт еле келмеди. Ал сизлер ушын хәр қандай ўақыт қолайлы. ⁷ Дүнья сизлерди жек көре алмайды, бирақ Мени жек көреді. Себеби Мен оның ислериниң жаман екенлиги хақында гүўалық берип жүрмен.

⁸ Сизлер байрамға барыңлар. Мен хәзирше бул байрамға бармайман, өйткени Мениң ўақтым еле толмады, – деди.

⁹ Ийса оларға усыларды айтып, Галилада қалды.

Ийса Ерусалимдеги байрамда

¹⁰ Бирақ инилери байрамға кеткеннен соң, Ийсаның Өзи де барды. Ашық түрде емес, ал жасырын барды. ¹¹ Яхудий басшылары Ийсаны байрамда излеп: «Ол қаяқта?» – деп сорады.

¹² Халық арасында Ол хаққында көп сыбырлы сөзлер болды. Биреулер: «Ол жақсы Адам», – десе, басқалар: «Яқ, Ол халықты жолдан азғырып атыр», – деди. ¹³ Бірақ яхудий басшыларынан қорққанлықтан, хеш ким Ол хаққында ашық сөйлей алмайтуғын еди.

¹⁴ Байрамның ярымы өткенде Ийса Ибадатханаға кирип, тәлим бере баслады. ¹⁵ Яхудий басшылары:

– Бул Адам хеш оқымаған болса да, усыншама билемди қаяқтан алған? – деп таң қалысты.

¹⁶ Ийса оларға жууап берип былай деди:

– Мениң тәлийматым Өзимдики емес, ал Мени Жибергендики. ¹⁷ Ким де ким Қудайдың еркин орынлағысы келсе, бул тәлийматтың Қудайдан ба ямаса Мен Өзлигимнен айтып атырман ба, билип алады. ¹⁸ Өз атынан сөйлеуши өзине уллылық излеуши, ал Өзин Жибергеннің уллылығын излеуши – хақыйқатшыл, Онда жалған жоқ.

¹⁹ Муўса сизлерге Мухаддес Нызамды бермеді ме? Бірақ хеш бириңіз де Мухаддес Нызамды орынламайсызлар. Мени не ушын өлтирмекшисизлер?

²⁰ Халық:

– Сени жин урған ба? Ким Сени өлтирмекши? – деди.

²¹ Ийса сөзин даўам етип, оларға былай деди:

– Мен бир ис иследим, хәммеңиз буған хайран қалып атырсызлар. ²² Муўса сизлерге сүннетти † буйырғанлықтан, сизлер дем алыс күнинде де баланы сүннет етесизлер. Бірақ хақыйқатында, сүннет Муўсадан емес, ал бабаңыз Ибрайымнан †† қалған еди. ²³ Муўсаның Нызамы бузылмасын деп, бала дем алыс күни болса да сүннет қылынады екен, неге сизлер Маған дем алыс күни бир адамға толық шыпа бердің, деп ашыўланасызлар?

²⁴ Сыртқы көриниске қарап хүким етпеңдер, ал әдиллик пенен хүким шығарыңлар.

Ийса – Масих па?

²⁵ Сонда айырым ерусалимдилер:

– Өлтирмекши болып атырғаны усы Адам емес пе? ²⁶ Мине, Ол ашық сөйлеп тур, ал олар Оған хеш нәрсе деп атырған жоқ. Мүмкин, басшылар Оның Масих екенін хақыйқаттан да тән алған шығар?

²⁷ Бірақ бизлер бул Адамның қаяқтан келгенин билемиз. Ал Масих келгенде, Оның қаяқтан келгенин хеш ким билмейди, – дести.

²⁸ Сол ўақытта Ибадатханада тәлим берип турған Ийса бәлент даўыс пенен былай деди:

– Сизлер Мени хәм Мениң қаяқтан екенімди билесизлер. Мен Өз Өзимнен келгеним жоқ. Мени Жиберген Хақ, сизлер Оны билмейсизлер. ²⁹ Бірақ Мен Оны билемен, себеби Мен Оннан келдим, Мени Ол жиберди.

† Сүннет – Қудайдың буйрығы бойынша, яхудийлер ер балаларын туўылғаннан кейин сегизинши күни сүннет етеди.

†† Сөзбе-сөз: ата-бабаларыңыздан.

³⁰ Сонда олар Ийсаны услаўға тырысты, бірақ хеш ким Оған қол тийгизбеди. Өйткени Оның ўақты еле келмеген еди. ³¹ Ал халық арасында көп адамлар Оған исенип:

– Масих келгенде, бул Адамнан да көбирек кәраматлар ‡ ислер ме екен? – деди.

³² Парисейлер Ийса хаққында халық арасындағы бул сөзлерди еситти. Сонлықтан олар хәм бас руўханийлер Ийсаны услаў ушын сақшыларды жиберди.

³³ Ийса былай деди:

– Мен сизлер менен бирге аз ўақыт боламан, соңынан Мени Жибергенге қайтып бараман.

³⁴ Мени излейсизлер, бірақ таппайсызлар. Мен болатуғын жерге сизлер келе алмайсызлар.

³⁵ Сонда яхудий басшылары өз ара:

– Бул Адам бизлер таба алмайтуғындай қаяққа бармақшы? Ол греклер арасына тарқалып кеткен яхудийлерге барып, греклерге тәлим бермекши ме? ³⁶ «Мени излейсизлер, бірақ таппайсызлар. Мен болатуғын жерге сизлер келе алмайсызлар», – деген сөзлер нени аңлатады екен? – дести.

³⁷ Байрамның соңғы, уллы күнинде Ийса орнынан турып, бәлент даўыс пенен былай деди:

– Ким де ким шөллесе, Маған келип ишсин.

³⁸ Мухаддес Жазыўда айтылғандай, Маған исенген адамның ишинен тири суў дәрьясы ағады.

³⁹ Ийса бундай деп, Өзине исенетуғынлар алатуғын Мухаддес Руўх хаққында айтқан еди. Себеби Ол еле уллылыққа ериспегенликтен, оларға Мухаддес Руўх еле берилмеген еди.

⁴⁰ Халық арасынан айырымлар бул сөзлерди еситип:

– Бул – хақыйқаттан да Пайғамбар, – деди.

⁴¹ Басқалары: «Бул – Масих», – дести.

Ал гейбиреулері: «Яқ, Масих Галиладан келетуғын ба еди? ⁴² Мухаддес Жазыўда: „Масих Даўыттың урпағынан болып, Даўыттың ана журты Бейтлеҳем ауылынан келеди“ ††, – деп жазылған емес пе?» – дести.

⁴³ Солай етип, Ийса себепли халық арасында бөлиниў пайда болды. ⁴⁴ Олардың гейбиреулері Оны усламақшы болды, бірақ хеш ким Оған қол тийгизбеди.

Яхудий басшыларының Ийсаға исенбеуі

⁴⁵ Сақшылар қайтып келгенде, бас руўханийлер менен парисейлер олардан:

– Неге Оны алып келмедіңдер? – деп сорады.

⁴⁶ Сақшылар жууап берип:

– Хеш ким хеш қашан бул Адам сыяқлы сөйлеген емес, – деди.

⁴⁷ Парисейлер оларға:

– Сизлер де алдандыңыз ба? ⁴⁸ Басшылардан ямаса парисейлерден Оған исенген адам болды ма,

‡ Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер. †† Патшалық хаққында 2-китап 7:12; Михей 5:2.

сирә? ⁴⁹ Бирақ, Мухаддес Нызамды билмейтуғын бул халық нәлет етилген, – деди.

⁵⁰ Олардың бири, бурын Ийсаға келген Никодим атлы адам оларға:

⁵¹ – Нызамымыз бойынша, дәслеп адамды тыңламай турып, оның не ислегенин билместен, хуқим етиўге бола ма? – деди.

⁵² Оған:

– Сен де Галиладансаң ба? Мухаддес Жазыўды жақсылап оқы, сонда Галиладан пайғамбар шықпайтуғынын билесең, – дести олар.

⁵³ Соңынан хәммеси үйлерине тарқасты.

Сегизинши бап

Бузықшылықта усланған хаял

8 Ал Ийса Зәйтүн тауына кетти. ² Таң атқанда, Ол және Ибадатханаға қайтып барды. Пүткил халық Оның қасына келди хәм Ийса отырып, оларға тәлим бере баслады. ³ Сонда диний муғаллимлер менен парисейлер Ийсаның алдына бузықшылық ислеп атырғанда усланған бир хаялды алып келди. Хаялды ортаға турғызып:

⁴ – Устаз! Бул хаял бузықшылық ислеп атырғанда усланды. ⁵ Муўса Нызамда бизлерге бундай хаялларды тас пенен урыўды буйырған †. Сен не дейсең? – деди.

⁶ Олар бул сөзлерди Ийсаны сынап, Оны айыплайтуғын бир сылтаў табыў ушын айтты.

Бирақ Ийса еңкейип, бармағы менен жерге жазып отыра берди. ⁷ Олар сораўларын даўам ете бергеннен соң, Ийса түргелип:

– Араңызда ким гүнасыз болса, сол биринши болып хаялға тас атсын, – деди.

⁸ Соңынан және еңкейип, жерге жаза берди.

⁹ Олар бул сөзлерди еситкенде, жасы үлкенлеринен баслап, бирим-бирим кете баслады. Ақырында жалғыз Ийса менен ортада турған хаял қалды. ¹⁰ Ийса орнынан турып, хаялға:

– Хаял! Олар қаяқта? Хеш ким сени айыпламады ма? – деди.

¹¹ – Хеш ким, Мырза! – деп жуўап берди хаял.

Ийса оған:

– Мен де сени айыпламайман, бар, буннан былай гүна ислеме, – деди.

Ийса – дүньяның нуры

¹² Ийса және халыққа былай деди:

– Мен – дүньяның нурымнан. Ким де ким Маған ерсе, қараңғылықта жүрмейди, ал өмир нурына ийе болады.

¹³ Сонда парисейлер Ийсаға:

– Сен Өзиң ҳаққында Өзиң гүўалық берип атырсаң. Сениң гүўалығың ҳақыйқат емес, – деди.

¹⁴ Ийса оларға жуўап берип былай деди:

– Мен Өзим ҳаққында Өзим гүўалық берсем де, гүўалығым ҳақыйқат. Өйткени Мен қаяқтан

келгенимди хәм қаяққа кететуғынымды билемен. Ал сизлер Мениң қаяқтан келгенимди хәм қаяққа кететуғынымды билмейсизлер. ¹⁵ Сизлер адамның ой-пикири менен хуқим етесизлер, ал Мен хеш кимди хуқим етпеймен. ¹⁶ Егер Мен хуқим етсем де, Мениң хуқимим әдил. Себеби Мен жалғыз емеспен. Мен хәм Мени Жиберген Әкем екеўмиз бирге хуқим етеміз. ¹⁷ Сизлердиң Мухаддес Нызамыңызда: «Еки адамның гүўалығы дурыс» ††, – деп жазылған-ғо. ¹⁸ Мен Өзим ҳаққында Өзим гүўалық беремен хәм Мени жиберген Әкем де гүўалық береді.

¹⁹ Сонда олар Ийсадан:

– Сениң Әкең қаяқта? – деп сорады.

Ийса оларға:

– Сизлер Мени де, Мениң Әкемди де билмейсизлер. Егер Мени билгениңизде, Әкемди де билер едиңлер, – деди.

²⁰ Ийса бул сөзлерди Ибадатханада тәлим берип атырып, садақа қутысының қасында айтты. Бирақ хеш ким Оны усламады, өйткени Оның ўақты еле келмеген еди.

²¹ Ийса оларға және:

– Мен кетип баратырман. Сизлер Мени излейсизлер. Бирақ өз гүналарыңыз бенен өлесизлер. Мениң баратуғын жериме сизлер келе алмайсызлар, – деди.

²² Сонда яхудий басшылары өз ара:

– Ол Өзин Өзи өлтирежақ па екен? Неге: «Мениң баратуғын жериме сизлер келе алмайсызлар», – деп атыр? – дести.

²³ Ийса оларға былай деди:

– Сизлер төменненсиз, Мен жоқарыданман. Сизлер бул дүньядансыз, ал Мен бул дүньядан емеспен. ²⁴ Сонлықтан Мен: «Сизлер өз гүналарыңыз бенен өлесизлер», – деген едим. Себеби Мениң Сол † екениме исенбесеңлер, өз гүналарыңыз бенен өлесизлер.

²⁵ Сонда олар Ийсадан:

– Сен кимсең? – деп сорады.

Ийса оларға:

– Бастан-ақ сизлерге ким туўралы айтқан болсам, анық Солман. ²⁶ Сизлер туўралы айтатуғын хәм сизлерди хуқим ететуғын көп нәрселерим бар. Мени Жиберген ҳақыйқат хәм Мен Оннан не еситсем, дүньяға соны сөйлеймен, – деди.

²⁷ Олар Ийсаның Әке ҳаққында айтып турғанын түсинбеди. ²⁸ Солай етип, Ийса былай деди:

– Адам Улын жоқары көтергениңизде, Мениң Сол екенимди хәм Өзлигимнен хеш нәрсе ислемегенимди, ал Әкемнің Маған үйреткенлерин айтқанымды билип аласызлар. ²⁹ Мени Жиберген Мениң менен бирге, Ол Мени жалғыз қалдырмады. Өйткени Мен хәммә ўақыт Оған унайтуғын ислерди ислеймен.

†† Мухаддес Нызамды қайталаў 17:6; 19:15. † Сол – «Өз-Өзинен бар болған» деген мәнисте. Ески Келисимде Қудай Өзин усылай атаған.

† Лебий 20:10; Мухаддес Нызамды қайталаў 22:22-24.

³⁰ Ийса бул сөзлерди айтқанда, Оған көп адамлар исенди.

Ибрайымның урпақлары

³¹ Сол ўақытта Ийса Өзине исенген яхүдийлерге:
– Егер Мениң сөзлерим бойынша жасасаңлар, ҳақыйқый шәкиртлерим боласызлар. ³² Сизлер ҳақыйқатты билип аласызлар, ҳақыйқат сизлерди азат қылады, – деди.

³³ – Бизлер – Ибрайымның урпағымыз. Хеш қашан хеш кимге қул болмағанбыз. Неге: «Азат боласызлар», – деп атырсаң? – деди олар.

³⁴ Ийса оларға жуўап берип былай деди:

– Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: гүна ислеитүғын ҳәр бир адам – гүнаның қулы. ³⁵ Қул үйде мәңги қалмайды, ул мәңги қалады.

³⁶ Сонлықтан егер Ул сизлерди азат қылса, ҳақыйқаттан азат боласызлар. ³⁷ Сизлердиң Ибрайымның урпағы екениңизди билемен. Бирақ Мени өлтириўди қәлейсизлер, себеби Мениң сөзим кеўлиңизден жай алмайды. ³⁸ Мен Әкемнен көргенимди айтаман. Ал сизлер әкеңизден еситкениңизди ислейсизлер.

³⁹ Олар Ийсаға жуўап берип:

– Бизлердиң бабамыз Ибрайым-ғо, – дести.

Ийса оларға:

– Егер сизлер Ибрайымның урпақлары болғаныңызда, Ибрайымның ислерин ислер едиңлер. ⁴⁰ Бирақ енди Мени, Қудайдан еситкен ҳақыйқатты сизлерге айтқан Адамды өлтирежақсызлар. Ибрайым бундай исти ислементи. ⁴¹ Сизлер өз әкеңиздиң ислерин қылып атырсызлар, – деди.

– Бизлер некесиз туўылған жоқпыз. Бизлердиң бир ғана Әкемиз бар, Ол – Қудай, – деп жуўап берди олар.

⁴² Ийса оларға былай деди:

– Егер Қудай сизлердиң Әкеңиз болғанда, Мени сүйер едиңлер. Өйткени Мен Қудайдан келдим хәм усы жердемен. Мен Өзлигимнен келгеним жоқ, Мени Ол жиберди. ⁴³ Неге айтқанларыма түсинбейсизлер? Себеби Мениң сөзимди тыңлай алмайсызлар. ⁴⁴ Сизлер өз әкеңиз шайтаннансыз, сизлер оның тилеклерин орынлаўды қәлейсизлер. Ол бастан-ақ адам өлтириўши еди. Ол ҳақыйқат тәрәпинде турмаған, өйткени онда ҳақыйқатлық жоқ. Ол өтирик сөйлеген ўақытта өз тәбиятына тән сөйлейди. Себеби ол өтирикши хәм өтириктиң әкеси. ⁴⁵ Бирақ Мен ҳақыйқатты айтып турғанлықтан, Маған исенбей атырсызлар. ⁴⁶ Қайсы бириңиз Мени гүналы деп, айыплай аласыз? Егер ҳақыйқатты айтып турған болсам, неге Маған исенбей атырсызлар? ⁴⁷ Ким Қудайдан болса, Қудайдың сөзлерин тыңлайды. Ал сизлер Қудайдан болмағанлықтан тыңламай атырсызлар.

Ийса хәм Ибрайым

⁴⁸ Яхүдийлер Ийсаға жуўап берип:

– Сен самариялысаң хәм Сени жин урған, деп айтқанымыз дурыс емес пе? – деди.

⁴⁹ Ийса жуўап берип былай деди:

– Мени жин урған жоқ. Бирақ Мен Әкемди хұрмет қыламан, ал сизлер Мени масқаралап атырсызлар. ⁵⁰ Мен Өзиме уллылық излемеймен. Уллылығымды излеўши хәм хұким етиўши Биреў бар. ⁵¹ Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: ким де ким сөзлеримди орынласа, ол хеш қашан өлим көрмейди.

⁵² Яхүдийлер Ийсаға:

– Сени жин урғанын енди билдик. Ибрайым хәм пайғамбарлар өлип кетти. Ал Сен: «Ким де ким Мениң сөзлеримди орынласа, ол хеш қашан өлим көрмейди», – деп атырсаң. ⁵³ Сен бизлердиң бабамыз Ибрайымнан уллымысаң? Ол да, пайғамбарлар да өлип кеткен. Сен Өзиңди ким деп санайсаң? – деди.

⁵⁴ Ийса жуўап берип былай деди:

– Егер Мен Өзимди Өзим уллыласам, Мениң уллылығым пуш болады. Мени уллылайтуғын, сизлер «Қудайымыз» деп атайтуғын Мениң Әкем. ⁵⁵ Сизлер Оны билмейсизлер, ал Мен Оны билемен. Егер Оны билмеймен, десем, сизлер сыяқлы өтирикши боламан. Бирақ Мен Оны билемен хәм Оның сөзин орынлайман. ⁵⁶ Бабаңыз Ибрайым Мениң келетуғын күнимди көретуғынына қуўанды хәм көрип шадланды.

⁵⁷ Яхүдийлер Ийсаға:

– Сен еле елиў жасқа да толғаның жоқ-ғо. Сен Ибрайымды көрдиң бе? – деди.

⁵⁸ Ийса оларға:

– Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: Ибрайым туўылмастан бурын Мен бар едим, – деди.

⁵⁹ Сонда олар Ийсаға ылақтырыў ушын тас алды. Бирақ Ийса олардан жасырынып, Ибадатханадан шығып кетти.

Тоғызыншы бап

Ийсаның иштен соқыр болып туўылған адамға шыпа берийи

9 Ийса өтип баратырғанда, иштен соқыр болып туўылған бир адамды көрди. ² Шәкиртлери Ийсадан:

– Устаз! Бул адамның соқыр болып туўылыўы кимниң гүнасы себепли болды, өзиниң бе ямаса ата-анасының ба? – деп сорады.

³ Ийса былай деп жуўап берди:

– Бул адамның өзиниң де, ата-анасының да гүнасы себепли болған жоқ. Қудайдың ислери оның өмиринде көриниўи ушын, ол соқыр болып туўылды. ⁴ Еле күндиз екен, Мени Жибергенниң ислерин ислеўимиз керек. Түн келеди, сонда хеш

ким ислей алмайды. ⁵ Мен дүньяда екенмен, дүньяның нурыман.

⁶ Ийса бул сөзлерди айтып болып, жерге түкирди де, түкириктен ылай ислеп, оны соқырдың көзлерине жақты ⁷ хәм оған:

– Барып, Силоха хәўизинде жуўын, – деди.

Силоха – «Жиберилген» деген мәнисти билдиреди. Ол барып жуўынды хәм көзлери көретуғын болып, қайтып келди.

⁸ Сонда қоңсылары хәм бурын оның тиленшилик етип отырғанын көргенлер:

– Бул – тиленшилик етип отыратуғын сол адам емес пе? – деди.

⁹ Биреўлери: «Аўа, сол», десе, басқалары: «Яқ, ол тек соған уқсайды», дести. Ал оның өзи: «Мен сол адамман», деди.

¹⁰ – Олай болса, көзлериң қалай ашылды? – деп сорады олар.

¹¹ Ол жуўап берип:

– Ийса деген Адам ылай ислеп, көзлериме жақты хәм маған: «Силоха хәўизине барып, жуўын», – деди. Сонда мен барып, жуўындым хәм көзлерим көретуғын болды, – деди.

¹² Олар:

– Ол қаяқта? – деп сорады.

– Билмеймен, – деди ол.

¹³ Адамлар бурын соқыр болған адамды парисейлердің алдына алып барды. ¹⁴ Ийсаның ылай ислеп, соқырдың көзин ашқан күн дем алыс күни [†] еди. ¹⁵ Сонда парисейлер де оннан көзлериниң қалай көретуғын болғанын сорады. Сол адам оларға:

– Ийса мениң көзлериме ылай жақты. Мен жуўындым хәм енди көретуғын болдым, – деди.

¹⁶ Сонда гейбир парисейлер:

– Бул Адам Қудайдан емес. Өйткени дем алыс күни жұмыс ислеп атыр, – деди.

Бирақ басқалары:

– Гүнакар адам бундай кәраматларды ^{††} қалай ислей алады? – деди.

Солай етип, олардың арасында бөлиниў пайда болды.

¹⁷ Олар және бурын соқыр болған сол адамнан:

– Көзлериңди ашқан сол Адам қаққында сен не айтасаң? – деп сорады.

– Ол пайғамбар, – деди ол.

¹⁸ Бирақ яхүдий басшылары көзлери ашылған адамның ата-анасын шақыртпағанша, оның бурын соқыр болғанына хәм енди көзлериниң көретуғынына исенбеди. ¹⁹ Олар оның ата-анасынан:

– Иштен соқыр болып туўылды, деп айтқан улыңыз усы ма? Енди ол қалай көретуғын болды? – деп сорады.

²⁰ Оның ата-анасы жуўап берип:

– Оның бизлердің улымыз екенин хәм соқыр болып туўылғанын билемиз. ²¹ Бирақ, енди қалай оның көретуғын болғанын хәм оның көзлерин кимниң ашқанын билмеймиз. Өзинен сораң, ол ержеткен, өзи ушын өзи сөйлесин, – деди.

²² Соқыр адамның ата-анасы яхүдий басшыларынан қорққанлықтан усылай деди. Себеби яхүдий басшылары: «Ким Ийсаның Масих [‡] екенин тән алса, ол мәжилисханадан қуўылсын», – деп тил бириктирген еди. ²³ Сонлықтан оның ата-анасы: «Ол ержеткен, өзинен сораң», – деген еди.

²⁴ Солай етип, парисейлер соқыр болған адамды екінши мәрте шақырып, оған:

– Қақыйқатын айтып, Қудайды мақта! Бизлер бул Адамның гүнакар екенин билемиз, – деди.

²⁵ – Ол гүнакар ма, гүнакар емес пе, билмеймен. Мен тек бир нәрсени билемен: соқыр едим, енди көретуғын болдым, – деп жуўап берди ол.

²⁶ Олар және оннан:

– Ол саған не иследи? Көзлериңди қалай ашты? – деп сорады.

²⁷ – Мен сизлерге жаңа ғана айттым-ғо, бирақ сизлер тыңламадыңлар. Және не еситпекшисизлер? Сизлер де Оның шәкиртлери болыўды қәлейсизлер ме? – деп жуўап берди ол.

²⁸ Сонда яхүдийлер оған жекиринип:

– Сен Оның шәкирти! Ал бизлер Муўсаның шәкиртлеримиз! ²⁹ Қудайдың Муўса менен сөйлескенин билемиз. Бирақ бул Адамның қаяқтан келгенин билмеймиз, – деди.

³⁰ Көзи ашылған адам оларға:

– Таң қаларлығы сол-дә! Сизлер Оның қаяқтан келгенин билмейсизлер, бирақ Ол мениң көзлеримди ашты. ³¹ Бизлер Қудайдың гүнакарларды тыңламайтуғынын билемиз. Бирақ ким де ким Қудайды сыйлап, Оның еркин орынласа, соны тыңлайды. ³² Дүнья бар болғалы, иштен соқыр болып туўылған адамның көзин биреудің ашыўы – хеш еситилмеген гәп. ³³ Егер бул Адам Қудайдан болмағанда, хеш нәрсе ислей алмас еди, – деди.

³⁴ Яхүдийлер оған жуўап берип:

– Өзиң пүткиллей гүнаға батып туўылғансаң, сен бе бизлерди үйрететуғын? – деп, оны қуўып шығарды.

Руўхый соқырлық

³⁵ Парисейлердің оны қуўып шығарғанын еситкен Ийса оны таўып:

– Сен Адам Улына исенесең бе? – деп оннан сорады.

³⁶ Ол жуўап берип:

– Мырза, Ол ким? Маған айт, мен де Оған исенейин, – деди.

³⁷ Ийса оған:

[†] Сөзбе-сөз: шемби күни. ^{††} Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилерди.

[‡] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыўшы.

– Сен Оны көрдің. Мине, сениң менен сөйлесип турған – Оның Өзи, – деди.

³⁸ Сонда ол:

– Ийем, исенемен, – деп, Ийсаға табынды.

³⁹ Ийса:

– Соқырлар көрсин, көретуғынлар соқыр болсын деп, Мен бул дүньяны хұким етиўге келдим, – деди.

⁴⁰ Ийсаның қасында болған айырым парисейлер бул сөзлерди еситип, Оған:

– Не, бизлер де соқырмыз ба? – деди.

⁴¹ Ийса оларға:

– Егер сизлер соқыр болғаныңызда, гүнаңыз болмас еди. Бирақ: «Көзлеримиз көреді» дегениңиз ушын, гүнаңыз мойныңызда қалады, – деди.

Оныншы бап

Ийса – жақсы шопан

10 Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: ким қой қораға қапыдан кирмей, басқа жерден асырылып түссе, ол – уры хәм басқыншы. ² Ал қапыдан кирген адам қойлардың шопаны.

³ Қарауыл оған қапыны ашып береді. Қойлар шопанның даўысына қулақ салады, ол өз қойларын атпа-ат шақырып, оларды сыртқа алып шығады.

⁴ Ол өз қойларының хәммесин сыртқа шығарғаннан соң, олардың алдында жүреді. Қойлар да оның изине ереді, өйткени олар шопанның даўысын танийды. ⁵ Олар жат адамның изине ермейди, ал оннан қашып кетеді. Себеби жат адамның даўысын танымайды.

⁶ Ийса оларға усы тымсалды айтып берди. Бирақ олар Ийсаның не айтпақшы болғанын түсинбеди.

⁷ Сонлықтан Ийса және былай деди:

– Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: Мен қойлар ушын қапыман. ⁸ Меннен бурын келгенлердің хәммеси урылар хәм басқыншылар еди, қойлар оларға қулақ аспады. ⁹ Мен – қапыман. Ким де ким Мен арқалы кирсе, қутқарылады. Ол киреди, шығады хәм жайлау табады. ¹⁰ Уры тек урлау, өлтириу хәм набыт қылыу ушын келеди. Бирақ Мен олар өмирге ийе болыуы ушын, дәўлетли өмирге ийе болыуы ушын келдим.

¹¹ Мен – жақсы шопанман. Жақсы шопан қойлары ушын жанын береді. ¹² Ал жалланған адам қойлардың шопаны хәм ийеси емес. Сонлықтан ол қасқырдың киятырғанын көрип, қойларды таслап қашып кетеді. Ал қасқыр қойларға шабыуыл жасап, тарқатып жибереді. ¹³ Өйткени ол жалланған адам болғанлықтан, қойларды қайғырмай қашып кетеді.

¹⁴ Мен – жақсы шопанман. Әкемнің Мени билетуғыны хәм Мениң Әкемди билетуғыным сыяқлы, Мен де қойларымды билемен, олар да Мени биледи. Мен қойларым ушын жанымды беремен. ¹⁶ Мениң бул қорадан болмаған басқа да қойларым бар. Оларды да алып келиуим тийис.

Олар Мениң даўысымды еситеди, сонда бир шопаны бар, бир сүриу болады. ¹⁷ Мен жанымды қайтып алыу ушын беремен. Сонлықтан Әкем Мени сүйеди. ¹⁸ Жанымды Меннен хеш ким тартып ала алмайды. Бирақ Мен оны Өзим беремен. Менде оны бериуге де, қайтып алыуға да бийлик бар. Бул буйрықты Мен Әкемнен алдым.

¹⁹ Усы сөзлер себепли, яхудийлер арасында және бөлиниу пайда болды. ²⁰ Олардың көбиси:

– Оны жин урған, Оның еси дурыс емес. Неге Оны тыңлап турсызлар? – деди.

²¹ Ал басқалары:

– Бул жинли адамның сөзлери емес. Жин соқырдың көзлерин аша ала ма? – деди.

²² Сол ўақытта Ерусалимде Ибадатхананы Бағышлау байрамы [†] болды. Қыс еди. ²³ Ийса Ибадатханада, Сулайманның айўанында жүрген еди. ²⁴ Яхудий басшылары Оның әтирапына жыйналып:

– Қашанға дейин бизлерди түсинбеушиликке саласаң? Егер Сен Масих болсаң, бизлерге ашығын айт, – деди.

²⁵ Ийса оларға жууап берип былай деди:

– Мен сизлерге айттым, бирақ сизлер исенбей атырсызлар. Әкемнің аты менен қылған ислерим Мен туўралы гўалық берип атыр. ²⁶ Бирақ та, сизлер исенбей атырсызлар. Себеби сизлер Мениң қойларым емессизлер. ²⁷ Мениң қойларым даўысыма қулақ асады. Мен оларды билемен, олар Мениң изиме ереді. ²⁸ Мен оларға мәңгилик өмир беремен хәм олар хеш қашан набыт болмайды. Хеш ким оларды Мениң қолымнан тартып ала алмайды. ²⁹ Оларды Маған берген Әкем – хәммеден уллы. Әкемнің қолынан оларды хеш ким тартып ала алмайды. ³⁰ Мен хәм Әкем бирмиз.

³¹ Сонда яхудий басшылары Оған ылақтырыу ушын, жерден және тас алды. ³² Ийса олардан:

– Мен сизлерге Әкем тапсырған көп жақсы ислерди көрсеттим. Олардың қайсы бири ушын, Мени тас пенен уражақсызлар? – деп сорады.

³³ Яхудий басшылары Ийсаға жууап берип:

– Сени жақсы ислериң ушын емес, ал Қудайға тил тийгизгениң ушын, тас пенен уражақпыз. Сен адам бола тура, Өзиңди «Қудайман», – деп атырсаң, – деди.

³⁴ Ийса оларға былай деди:

– «Мен: сизлер қудайларсыз, дедим» ^{††}, – деп Мухаддес Нызамыңызда жазылған емес пе?

³⁵ Қудай Өз сөзин жиберген адамларды қудайлар деп атаған-о. Мухаддес Жазыуды бийкарлауға болмайды.

³⁶ Әкениң Өзине ажыратып алып, дүньяға жиберген Мени «Қудайдың Улыман», – дегеним ушын, неге «Қудайға тил тийгизип атырсаң», –

[†] Ибадатхананы Бағышлау байрамы – Сириялы хұкимдар Антиох тәрәпинен харамланған Ибадатхананы Яхуда Макавей атлы қахарманның Ийса Масихтан 164 жыл бурын қозғалаң көтерип, Қудайға бағышлауын еске түсириу байрамы. ^{††} Забур 81:6.

дейсизлер? ³⁷ Егер Әкемнің ислерин қылмай атырған болсам, Маған исенбеңлер. ³⁸ Бирақ Оның ислерин қылып атырған болсам, Маған исенбесеңлер де, қылған ислериме исениңлер. Сонда Әкениң Менде, Мениң Әкеде екенимди түсинип, билип аласызлар.

³⁹ Сол ўақытта олар Ийсаны услаўға және хәрекет қылды, бирақ Ийса олардың қолларынан қутылып қалды.

⁴⁰ Ийса және Иордан дәрьясының арғы жағасына, бурын Яқияның адамларды шомылдырып жүрген жерине барып, сол жерде қалды. ⁴¹ Оған көп адамлар келип:

– Яқия хеш қандай кәрамат † ислеменген еди. Бирақ оның бул Адам хәққында айтқанларының хәммеси дурыс шықты, – деди.

⁴² Сол жерде көп адамлар Ийсаға исенди.

Он биринши бап

Лазардың өлими

11 Бетания деген аўылда Лазар атлы бир адам аўырып атырған еди. Оның қарындаслары Мәриям менен Марта да сол аўылда жасайтуғын еди. Кейинирек Ийемиз Ийсаға әтир май қуйып, Оның аяқларын шашы менен сүртетуғын хаял, усы Мәриям еди. ³ Апалы-сиңлиги Ийсаға: «Ийем, Сениң жақсы көретуғын адамың аўырып атыр», – деп хабар жиберди.

⁴ Ийса буны еситип:

– Бул аўырыўдың изи өлим менен жуўмақланбайды, ал Қудайдың уллыланыўы ушын болады. Солай етип, бул арқалы Қудайдың Улы да уллыланады, – деди.

⁵ Ийса Мартаны, оның сиңлисин хәм Лазарды сүйетуғын еди. ⁶ Ийса Лазардың аўырып атырғанын еситсе де, Өзи болып атырған жерде және еки күн қалды.

⁷ Соңынан шәкиртлерине:

– Және Яхудияға барайық, – деди.

⁸ Шәкиртлери Оған:

– Устаз, яхудийлер Сени жақында ғана тас пенен урмақшы еди-ғо. Сен және сол жерге баражақсаң ба? – деди.

⁹ Ийса жуўап берип:

– Күндиз он еки саат бар емес пе? Күндиз жүрген адам сүрнигип жығылмайды, өйткени ол бул дүньяның нурын көреді. ¹⁰ Ал түнде жүриўши сүрнигип жығылады, себеби онда нур жоқ, – деди.

¹¹ Ийса бул сөзлерди айтқаннан соң, оларға және былай деди:

– Достымыз Лазар уйықлап қалды. Бирақ Мен оны оятыў ушын кетип баратырман.

¹² – Ийем, уйықлап қалған болса, тәўир болады, – деди шәкиртлери.

¹³ Ийса Лазардың өлимин нәзерде тутқан еди. Бирақ олар Ийса қәдимги уйқы хәққында айтты, деп ойлады.

¹⁴ Сонда Ийса оларға ашық айтып:

– Лазар өлди. ¹⁵ Сизлердің исениўиңиз ушын, Мениң сол жерде болмағаныма сизлер ушын қуўанышлыман. Ал енди оған барайық, – деди.

¹⁶ Сонда Егиз деп аталған Томас шәкиртлерге:

– Жүриңлер кеттик, бизлер де Оның менен бирге өлемиз, – деди.

Ийса – қайта тирилиў хәм өмир

¹⁷ Ийса Бетанияға жақынлағанда, Лазардың қәбирге қойылғанына төрт күн болғанын билди.

¹⁸ Бетания Ерусалимге жақын, үш шақырымдай жерде болғанлықтан, ¹⁹ көп яхудийлер Марта менен Мәриямға әжағасының өлими себепли кеўил айтыўға келди. ²⁰ Марта Ийсаның киятырғанын еситип, Оны қарсы алыўға шықты. Ал Мәриям үйде қалды.

²¹ Марта Ийсаға:

– Ийем! Егер Сен усы жерде болғаныңда, әжағам өлмес еди. ²² Бирақ хәзир де Сен Қудайдан не сорасаң да, Қудайдың Саған беретуғынын билемен, – деди.

²³ Ийса оған:

– Сениң әжағаң тириледи, – деди.

²⁴ – Ақыреттеги қайта тирилиўде оның да қайта тирилетуғынын билемен, – деди Марта.

²⁵ Ийса оған:

– Мен қайта тирилиў хәм өмирмен. Маған исенген адам өлсе де, жасайды. ²⁶ Маған исенип жасап атырған хәр бир адам хеш қашан өлмейди. Усыған исенесең бе? – деди.

²⁷ Марта Оған:

– Аўа, Ийем. Сениң дүньяға келетуғын Масих, Қудайдың Улы екениңе исенемен, – деди.

²⁸ Марта усыны айтып болып кетип қалды хәм Мәриямды шақырып алып:

– Устаз усы жерде, сени шақырып атыр, – деп оған сыбырлады.

²⁹ Мәриям буны еситиўден тез орнынан турды да, Ийсаның жанына кетти. ³⁰ Ийса еле аўылға кирмеген болып, Ол Марта менен ушырасқан жерде еди. ³¹ Мәриям менен бирге үйде болған хәм оған кеўил айтып отырған яхудийлер оның асығыслық пенен орнынан турып, сыртқа шыққанын көрди. Олар оны жылаў ушын қәбирге кетти деп ойлап, изине ерди.

³² Мәриям Ийса турған жерге келгенде, Оны көрип, аяқларына жығылды да:

– Ийем! Егер Сен усы жерде болғаныңда, әжағам өлмес еди, – деди.

³³ Мәриямның хәм оның менен келген яхудийлердің жылағанын көргенде, Ийса руўхый қыйналып, жаны ашыды.

³⁴ – Оны қай жерге қойдыңлар? – деп сорады.

– Ийем, келип көр, – деди олар.

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белги.

³⁵ Ийса көзине жас алды.

³⁶ Сонда яхудийлер:

– Қараңлар, оны қаншелли сүйер екен! – деди.

³⁷ Бірақ олардың айырымлары:

– Соқырдың көзлерин ашқан бул Адам Лазарды өлимнен аман алып қалмас па еди? – деди.

Ийсаның Лазарды тирилтиуі

³⁸ Ийса және ишинен терең қайғырып, қәбирге барды. Қәбир бир үңгирде болып, оның аўзы тас пенен жабылған еди. ³⁹ Ийса:

– Тасты алып қойыңлар, – деди.

Мархумның қарындасы Марта Ийсаға:

– Ийем! Енди ийисленип баратыр. Өйткени оның қәбирге қойылғанына төрт күн болды, – деди.

⁴⁰ Ийса оған:

– «Егер Маған исенсең, Қудайдың уллылығын көресең», – деп саған айтқан жоқ па едим? – деди.

⁴¹ Солай етип, олар тасты алып қойды. Ийса көзлерин аспанға тигип, былай деди:

– Әке! Мениң тилегимди еситкениң ушын, Саған миннетдаршылық билдиремен. ⁴² Мени хәмме ўақыт еситетуғыныңды билемен. Бірақ Мен буны усы жерде турған халық Мени Сениң жибергениңе исениуі ушын айттым.

⁴³ Ийса усыларды айтып, бәлент даўыс пенен:

– Лазар, сыртқа шық! – деп бақырды.

⁴⁴ Сонда аяқ-қоллары кепинлик пенен оралған, бети орамал менен байланған өли тирилип, сыртқа шықты. Ийса оларға:

– Оны шешиндирип жиберіңдер, кете берсин, – деди.

Яхудийлердің Ийсаны өлтириуі ушын тил бириктириуі

⁴⁵ Солай етип, Мәриямға келип, Ийсаның қылған ислерин көрген яхудийлердің көбиси Ийсаға исенди. ⁴⁶ Бірақ айырымлары парисейлерге барып, Ийсаның қылған ислери хәкқында айтып берди. ⁴⁷ Сонда бас руўханийлер менен парисейлер жоқарғы кеңесте жыйналып:

– Бизлер не қылыўымыз керек? Бул Адам көп кәраматлар † ислемекте. ⁴⁸ Егер Оны Өз еркине жиберсек, хәмме Оған исенип кетеди. Сонда римлилер келип, Ибадатханамызды да, елимизди де жоқ қылады, – деди.

⁴⁹ Олардың бири, сол жылы бас руўханий болған Каяфа:

– Сизлер ҳеш нәрсени билмейсизлер. ⁵⁰ Пүткил халық набыт болғанынан гөре, бир адамның халық ушын өлиуі сизлер ушын жақсырақ екенин түсинбейсизлер ме? – деди.

⁵¹ Ол бул сөзлерди өзлигинен айтпаған еди. Сол жылы ол бас руўханий болғанлықтан, Ийсаның яхудий халқы ушын, тек яхудий халқы ушын ғана емес, ал Қудайдың тарқалып кеткен балаларын

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер.

жыйнап бирлестириуі ушын өлетуғынын болжап айтқан еди.

⁵³ Солай етип, сол күннен баслап олар Ийсаны өлтириуіге тил бириктирди. ⁵⁴ Сонлықтан Ийса енди яхудийлер арасында ашық жүре алмайтуғын болды. Сонда Ол шөлдің жақынындағы Ефраим деген қалашаға кетип, шәкиртлери менен бирге сол жерде қалды.

⁵⁵ Яхудийлердің Қутқарылыуы байрамы жақынлап қалған еди. Диний рәсим бойынша тазаланыуы ушын, елдің хәмме тәрәпинен көп адамлар байрамнан бурын Ерусалимге келди. ⁵⁶ Олар Ийсаны изледи хәм Ибадатханада турып:

– Қалай ойлайсызлар. Ол байрамға келер ме екен? – деп бир-биринен сорады. ⁵⁷ Ал бас руўханийлер менен парисейлер Ийсаны услау ушын, ким де ким Оның қай жерде екенин билсе, хабар бериуді буйырған еди.

Он екинши бап

Мәриямның Ийсаның аяқларына әтир май куйыуы

12 Қутқарылыуы байрамынан алты күн алдын Ийса Бетанияға, Өзи өлимнен тирилткен Лазар жасайтуғын жерге келди. ² Сол жерде Ийса ушын кешки зыяпат берилди. Марта хызмет етип жүрген еди. Ийса менен дастурхан әтирапында жамбаслап жатырғанлардың арасында Лазар да бар еди. ³ Сонда Мәриям ярым литр жүдә қымбатлы, сап әтир майын алып келип, Ийсаның аяқларына куйды хәм Оның аяқларын шашлары менен сүртти. Үйдің иши майдың хош ийисине толып кетти.

⁴ Сонда Ийсаның шәкиртлеринің бири, соңынан Оған сатқынлық ислейтуғын Яхуда Исқариот:

⁵ – Не ушын бул май үш жүз динарға сатылып, ақшасы жарлыларға берилмеди? – деди.

⁶ Бул сөзлерди ол жарлыларды ойлағаны ушын емес, ал уры болғаны ушын айтты. Орталықтағы пулдың қутысы онда болып, ол қутыға салынғанлардан өзине алатуғын еди.

⁷ Ийса:

– Хаялды тынышына қой! Ол буны Мениң жерленетуғын күним ушын сақлап қойған.

⁸ Жарлылар хәмме ўақыт сизлер менен бирге, бірақ Мен сизлер менен хәмме ўақыт бирге болмайман, – деди.

⁹ Көплеген яхудийлер Ийсаның Бетанияда екенин билип, сол жерге келди. Олар тек Ийса ушын емес, ал Ол өлимнен тирилткен Лазарды көриуі ушын да келди. ¹⁰ Ал бас руўханийлер Лазарды да өлтириуіге тил бириктирген еди. ¹¹ Өйткени ол себепли, көп яхудийлер олардан кетип қалып, Ийсаға исенетуғын еди.

Ийсаның Ерусалимге салтанатлы түрде кириуі

¹² Ертеңине Ерусалимдеги байрамға келген көп халық Ийсаның да сол жерге келетуғынын еситип

қалды. ¹³ Олар хурма шақаларын алып, Ийсаны қарсы алыуға шықты хәм бәлент дауыс пенен былай деди:

– Хосанна! †

*«Ийемиздің аты менен киятырған
Израилдың Патшасы жарылқансын!» ††*

¹⁴ Мухаддес Жазыуда:

«Қорқпа, Ерусалим халқы!» †

Мине, гүрреге минип, сениң Патшаң киятыр» ††, – деп жазылғандай, Ийса бир гүррени тауып, оған минди.

¹⁶ Оның шәкиртлери дәслеп буны түсинбеди. Бирақ Ийса уллылыққа ерискеннен соң, бул сөзлердің Ол хаққында жазылғанын хәм халықтың буларды Ол ушын ислегенин еслерине түсирди.

¹⁷ Ийсаның Лазарды қәбирден шақырып, оны өлимнен тирилткен уақтында Ийса менен бирге болған халық көргенлерин айтып жүрди.

¹⁸ Сонлықтан Ийсаның бул кәраматты †† ислегенин еситкен көп адамлар Оны қарсы алыуға шықты.

¹⁹ Ал парисейлер бир-бирине:

– Көрип турсызлар ма? Қолыңыздан хеш нәрсе келмей атыр. Пүткіл дүнья Оның изине ерип кетти! – деди.

Ийсаның Өз өлими хаққында алдын ала айтыуы

²⁰ Байрамда сыйыныу ушын Ерусалимге келгенлер арасында базы греклер де бар еди.

²¹ Олар Галиланың Бетсайда қаласынан болған Филипке келип:

– Мырза, бизлер Ийсаны көриуди қәлеймиз, – деп өтиниш етти.

²² Филип барып, буны Андрейге айтты. Андрей менен Филип Ийсаға барып хабарлады.

²³ Ийса оларға былай деп жууап берди:

– Адам Улының уллыланатуғын уақты келди.

²⁴ Сизлерге шынын, хақыйқатын айтаман: бийдай дәни жерге түсип өлмесе, ол жалғыз қалады. Ал егер өлсе, көп зүрәат береді. ²⁵ Өз жанын сүйетуғын адам оны жойтады. Ал бул дүньяда өз жанын жек көретуғын адам оны мәңгилик өмир ушын сақлайды. ²⁶ Ким де ким Маған хызмет етиуди қәлесе, изиме ерсин. Мен қай жерде болсам, Мениң хызметшим де сол жерде болады. Ким де ким Маған хызмет етсе, оны Әкем иззет етеди.

²⁷ Енди жүрегим қайғыға толды. Мен не дейин? «Әке, Мени бул уақыттан қутқар», – дейин бе? Бирақ Мен усы уақыт ушын келгенмен. ²⁸ Әке, Өз атыңды уллыла!

Сонда аспаннан:

– Атымды уллыладым, Мен оны және де уллылайман, – деген саза келди.

† Хосанна – «Қудай, бизлерди қутқар!» деген мәнисте. Қудайды алғыслағанда айтылады. †† Забур 117:25-26. ‡ Сөзбе-сөз: Сион қызы. †† Зекерия 9:9. †† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгини.

²⁹ Сол жерде турып, буны еситкен халық: «Аспан гүркиреді», – деди. Ал басқалары: «Оған периште сөйледи», – деди.

³⁰ Ийса оларға жууап берип:

– Бул саза Мен ушын емес, ал сизлер ушын еситилди. ³¹ Хәзир бул дүньяның хұким етилетуғын уақты келди. Хәзир бул дүньяның хәкими ††† қууып шығарылады. ³² Мен жерден жоқарыға көтерилгенимде, хәмме адамларды Өзиме тартаман, – деди.

³³ Ийса буны қандай өлим менен өлетуғынын билдириу ушын айтты.

³⁴ Халық Оған былай деп жууап берди:

– Бизлер Мухаддес Жазыудан Масихтың мәңги жасайтуғынын еситкенбиз. Қалай Сен: «Адам Улы жоқарыға көтерилиуи тийис», – деп атырсаң? Бул Адам Улы дегени ким?

³⁵ Ийса былай деди:

– Және аз уақыт нур сизлер менен бирге болады. Сизлерди қараңғылық баспауы ушын, нур бар уақытта жүрип қалыңлар. Қараңғылықта жүрген адам қаяққа баратырғанын билмейди. ³⁶ Сизлерде нур бар уақытта нурға исениңлер. Сонда нурдың балалары боласызлар.

Ийса усы сөзлерди айтып болып, олардың көзлеринен тасаланды.

Яхудийлердің Ийсаға исенбеуи

³⁷ Ийса олардың көз алдында сонша кәраматлар ††† ислесе де, олар Ийсаға исенбеди. ³⁸ Солай етип, Ийшая пайғамбардың айтқан мына сөзлери орынланды:

«Ийем, бизлер айтқан хабарға ким исенди?»

Ийемнің құдирети кимге көринди?» §

³⁹ Сонлықтан олар исене алмады. Себеби Ийшая пайғамбар және былай деген еди:

⁴⁰ *«Қудай олардың көзлерин соқыр етти*

Хәм жүреклерин тас қылды.

Көзлери менен көрмейди,

Жүреклери менен түсинбейди.

Мен оларға шыпа берийим ушын,

Маған қайтып келмейди» §†.

⁴¹ Ийшая Ийсаның уллылығын көргенликтен, Ол хаққында сөйлеп, усы сөзлерди айтқан еди.

⁴² Соған қарамастан, басшылар арасында да көбиси Ийсаға исенди. Бирақ парисейлерден қорқып, мәжилисханадан қууылмауы ушын, исенимлерин ашық мойынламады. ⁴³ Өйткени олар Қудайдың мақтауынан гөре, адамның мақтауын көбирек жақсы көрди.

Ақырғы күн хәм хұким

⁴⁴ Сонда Ийса бәлент дауыс пенен былай деди:

– Маған исенген адам Мени Жиберген Қудайға исенген болады. ⁴⁵ Және де, Мени көрген адам

††† Бул дүньяның хәкими – шайтан. ††† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер. § Ийшая 53:1. §† Ийшая 6:10.

Мени Жиберген Құдайды көрген болады. ⁴⁶ Маған исенген хәр бир адам қараңғылықта қалмауы үшін, Мен дүньяға нур болып келдим.

⁴⁷ Ким де ким Мениң сөзлерімди еситсе де, бірақ оларды орынламаса, Мен оны хұким етпеймен. Себеби Мен дүньяны хұким етиуі үшін емес, ал оны қутқаруы үшін келдим. ⁴⁸ Мени тән алмай, сөзлерімди қабылламаған адамның хұким етиуішиси бар. Мениң сөйлеген сөзим ақырғы күни оны хұким етеди. ⁴⁹ Өйткени Мен Өзлігимнен сөйлеген жоқпан. Ал Мени жиберген Әкемнің Өзи не айтыуымды хәм қалай сөйлеуімди Маған буйырды. ⁵⁰ Оның буйрығының мәңгилик өмир екенін билемен. Сонлықтан Мен не айтсам да, Әкемнің Маған айтқанын айтып атырман.

Он үшінши бап

Ийсаның Өз шәкиртлеринің аяғын жууы

13 Қутқарылуы байрамының алдыңғы күни Ийса Өзинің бул дүньядан Әкесинің жанына баратуғын уақты келгенин билди. Ол бул дүньядағы Өзине тийисли адамларды сүйетуғын еди. Оларды ақырына дейін сүйди.

² Ийса шәкиртлери менен кешки ауқатқа отырды. Шайтан әлле қашан Симон улы Яхуда Исқариоттың кеулине Ийсаға сатқынлық қылуы нийетін салған еди. ³ Ийса Әкесинің хәмме нәрсени Оның қолына бергенин, Өзинің Құдайдан келгенин хәм Құдайға қайтып баратырғанын билип, ⁴ дастурхан басынан турды. Сыртқы кийимін шешти де, бир сұлгини алып белине байлады. ⁵ Соңынан ләгенге суу құйып, шәкиртлеринің аяқларын жууып, белиндеги сұлги менен сүрте баслады.

⁶ Ийса Симон Петрдің қасына келгенде, Петр Оған:

– Ийем, мениң аяқларымды Сен жуажақсаң ба? – деди.

⁷ Ийса оған жуап берип:

– Мениң не ислеп атырғанымды сен хәзир түсинбейсең. Бірақ соңынан түсинип аласаң, – деди.

⁸ – Мениң аяқларымды Сен хеш қашан жумайсаң! – деди ол.

– Егер Мен сениң аяқларыңды жуымасам, Мениң менен қатнаста болмайсаң, – деди Ийса.

⁹ Симон Петр Ийсаға:

– Ийем, онда тек аяқларымды емес, қолларымды да, басымды да жуа гөр! – деди.

¹⁰ Ийса оған:

– Шомылған адам пүткіллей таза. Оның тек аяқларын ғана жууы керек. Сизлер де тазасызлар, бірақ хәммеңиз емес, – деди.

¹¹ Ийса Өзине кимнің сатқынлық қылатуғынын билетуғын еди. Сонлықтан: «Бірақ хәммеңиз емес» деген еди.

¹² Шәкиртлеринің аяқларын жууып болғаннан соң, Ийса кийимлерін кийип, жамбаслап жатты да, оларға былай деди:

– Мениң сизлерге не ислегенімди түсинесизлер ме? ¹³ Сизлер Мени Устаз хәм Ийем деп атайсызлар. Дурыс айтасызлар, себеби Мен Солман. ¹⁴ Мен сизлердің Ийеңиз хәм Устазыңыз бола тура, аяқларыңызды жууған болсам, сизлер де бир-бириңиздің аяқларыңызды жууыуыңыз тийис. ¹⁵ Мен сизлерге не ислеген болсам, сизлер де соны ислеуіңиз үшін, Мен сизлерге өрнек көрсеттім. ¹⁶ Сизлерге шынын, хақыйқатын айтаман: хызметши хожасынан уллы емес. Елши де өзін жибергеннен уллы емес. ¹⁷ Егер сизлер буларды билип орынласаңыз, бахытлы боласызлар!

Ийсаға сатқынлық

¹⁸ – Мен хәммеңиз тууралы айтып атырған жоқпан. Мен Өзимнің таңлап алғанларымды билемен. Бірақ Мухаддес Жазыудағы: «Мениң нанымды жеген Маған қарсы қол көтерди» †, – деген сөзлер орынланыуы керек.

¹⁹ Бул жүз бергенде, Мениң Сол †† екеніме исениуіңиз үшін, Мен сизлерге хәзир, бул болмастан бұрын айтып атырман. ²⁰ Сизлерге шынын, хақыйқатын айтаман: ким де ким Мен жиберген адамды қабыл алса, Оның Мени қабыл алғаны болады. Ким де ким Мени қабыл алса, Оның Мени Жибергенди қабыл алғаны болады.

²¹ Ийса буларды айтқаннан соң, рухый қыйналып, ашық сөйлеп былай деди:

– Сизлерге шынын, хақыйқатын айтаман: араңыздағы бириңиз Маған сатқынлық ислейди.

²² Шәкиртлери Оның кимди нәзерде тутып атырғанын түсинбей, бир-бирине қарасты.

²³ Шәкиртлер арасында бири Оның көкирегине сүйенип жатырған еди. Ийса оны сүйетуғын еди.

²⁴ Симон Петр сол шәкиртке: «Ол ким тууралы айтып атыр, сора», – деп ымлады.

²⁵ Ийсаның көкирегине сүйенип жатырған сол шәкирт Оннан:

– Ийем, ол ким? – деп сорады.

²⁶ Ийса жуап берип:

– Мен мына бир бөлек нанды малып, кимге берсем, ол – сол, – деди де, бир бөлек нанды малып, Симон улы Яхуда Исқариотқа берди.

²⁷ Яхуда нанды алыудан-ақ, оның ишине шайтан кирди. Ийса оған:

– Қылажақ исиңди тезирек қыл, – деди.

²⁸ Дастурхан этирапында отырғанлардың хеш қайсысы Ийсаның бул сөзлерди Яхудаға не үшін айтқанын түсинбеди. ²⁹ Ақша қутысы Яхудада болғанлықтан, Ийса оған: «Байрам үшін бизлерге керекли затларды сатып ал» ямаса «Жарлыларға бир нәрсе бер», – деп атырған шығар, деп ойлады

† Сөзбе-сөз: «Мениң нанымды жеген Маған қарсы өкшесін көтерди». Забур 40:10. †† Сол – «Өз-Өзинен бар болған» деген мәнисте. Ески Келисімде Құдай Өзин ұсылай атаған.

гейбиреулері. ³⁰ Ал Яхуда бир бөлек нанды алыўдан-ақ, сыртқа шығып кетти. Түн болған еди.

Жаңа буйрық

³¹ Яхуда сыртқа шығып кеткеннен соң, Ийса былай деди:

– Хәзир Адам Улы уллыланды. Ол арқалы Қудай да уллыланды. ³² Қудай Ол арқалы уллыланғанлықтан, Қудайдың Өзи де Оны уллылайды. Оны тез арада уллылайды.

³³ Балаларым! Енди Мен сизлер менен бирге узақ ўақыт болмайман. Мени излейсизлер, бирақ яхудий басшыларына айтқанымдай, сизлерге де айтатуғыным: Мен баратуғын жерге сизлер бара алмайсызлар.

³⁴ Сизлерге жаңа буйрық берип атырман: бир-бириңизди сүйиңлер! Мениң сизлерди сүйгеним сыяқлы, сизлер де бир-бириңизди сүйиңлер. ³⁵ Егер бир-бириңизди сүйсеңлер, сизлердиң Мениң шәкиртлерим екениңизди хәмме усы арқалы билип алады.

Петрдиң таныўы ҳаққында болжаў

³⁶ Симон Петр Ийсаға:

– Ийем, Сен қаяққа баратырсаң? – деди.

Ийса:

– Мен баратуғын жерге сен хәзир изимнен ерип бара алмайсаң. Бирақ соңынан изимнен келесең, – деп жуўап берди.

³⁷ Петр Оған:

– Ийем, не ушын Сениң изиңнен хәзир бара алмайман? Мен Сен ушын жанымды беремен! – деди.

³⁸ Ийса оған былай деп жуўап берди:

– Мен ушын жаныңды бермекшимсең? Саған шынын, ҳақыйқатын айтаман: қораз шақырмастан бурын сен Меннен үш рет танасаң.

Он төртинши бап

Ийса – жол, ҳақыйқат хәм өмир

14 Ийса шәкиртлерине былай деди:

– Жүреклеріңиз ғам шекпесин. Қудайға исениңлер, Маған да исениңлер. ² Әкемнің үйинде орын көп. Егер олай болмағанда, сизлерге айтпас едим. Өйткени Мен сизлер ушын орын таярлаўға кетип баратырман. ³ Мен барып, сизлер ушын орын таярлағанымнан соң, сизлер де Мен болатуғын жерде болыўыңыз ушын, және келип, сизлерди Өз жаныма алып кетемен. ⁴ Мен баратуғын жерге апаратуғын жолды сизлер билесизлер.

⁵ Томас Ийсаға:

– Ийем, Сениң қаяққа баратуғыныңды билмеймиз-ғо. Жолды қалай биле аламыз? – деди.

⁶ Ийса оған былай деди:

– Мен жол, ҳақыйқат хәм өмирмен. Мен арқалы болмаса, ҳеш ким Әкеге бара алмайды. ⁷ Егер Мени

билсеңлер, Әкемди де билесизлер. Хәзирден баслап Оны билесизлер хәм Оны көрдиңлер.

⁸ Филип Ийсаға:

– Ийем, бизлерге Әкени көрсет, бизлерге соның өзи жеткиликли, – деди.

⁹ Ийса оған былай деди:

– Филип, Мен сонша ўақыттан бери сизлер менен бирге болсам да, Мени еле билмейсең бе? Мени көрген Әкени көрген болады-ғо. Сен не ушын: «Бизлерге Әкени көрсет», – деп айтып атырсаң?

¹⁰ Мениң Әкеде, Әкениң Менде екенине исенбейсең бе? Сизлерге айтқан сөзлеримди Өзлгимнен айтып турған жоқпан, ал Менде жасап атырған Әке Өз ислерин ислеп атыр. ¹¹ Мениң Әкеде, Әкениң Менде екенине исениңлер. Хеш болмаса, ислеген ислерим арқалы Маған исениңлер. ¹² Сизлерге шынын, ҳақыйқатын айтаман: Маған исенген адамның өзи де Мен ислеген ислерди ислейди, хәтте, олардан да үлкенирек ислерди ислейди. Себеби Мен Әкеме баратырман. ¹³ Әке Улы арқалы уллыланыўы ушын, Мениң атым менен не сорасаңлар да, хәммесин орынлайман. ¹⁴ Мениң атым менен бир нәрсе сорасаңлар, Мен оны орынлайман.

Ийсаның Мухаддес Руўхты ўәде етиўи

¹⁵ – Егер Мени сүйсеңлер, Мениң буйрықларымды орынлайсызлар. ¹⁶ Мен Әкемнен сорайман хәм Ол сизлер менен мәңги бирге болыўы ушын басқа Жубатыўшыны жибереди. ¹⁷ Ол – Ҳақыйқат Руўхы. Дүнья Оны қабыл ете алмайды. Өйткени Оны көрмейди де, танымайды да. Бирақ сизлер Оны билесизлер. Себеби Ол сизлер менен бирге жасайды, Ол ишиңизде болады. ¹⁸ Сизлерди жетим қылып қалдырмайман, сизлерге қайтып келемен. ¹⁹ Бираздан кейин, дүнья Мени қайтып көрмейди. Бирақ сизлер Мени көресизлер. Өйткени Мен қайта тирилемен, сизлер де қайта тирилесизлер. ²⁰ Сол күни сизлер Мениң Әкемде, сизлердиң Менде хәм Мениң сизлерде екенимди билесизлер. ²¹ Мениң буйрықларымды билип, оларды орынлаған адам – Мени сүйетуғын адам. Мени сүйген адамды Әкем де сүйеди. Мен де оны сүйип, оған Өзимди көрсетемен.

²² Исқариотлы емес басқа Яхуда Ийсаға:

– Ийем, бул қалай болғаны, Өзиңди дүньяға емес, бизлерге көрсетежақсаң ба? – деди.

²³ Ийса оған былай деп жуўап берди:

– Ким де ким Мени сүйсе, Мениң сөзимди орынлайды. Әкем де оны сүйеди. Бизлер оған келип, оның менен бирге жасаймыз. ²⁴ Мени сүймеген адам сөзлеримди орынламайды. Сизлер еситип атырған сөзлер Меники емес, ал Мени жиберген Әкемдики.

²⁵ Мен еле сизлер менен бирге болған ўақтымда сизлерге буларды айттым. ²⁶ Әкемнің Мениң атымнан жиберетуғын Жубатыўшысы, Мухаддес Руўх сизлерге хәммесин үйретеди. Ол Мениң

сизлерге айтқанларымның хәммесин еслериңизге түсиреди. ²⁷ Мен сизлерге тынышлық қалдыраман. Өз тынышлығымды сизлерге беремен. Мен беретугын тынышлық дүнья беретугын тынышлыққа ұқсамайды. Жүреклеріңиз ғам шекпесин, қорқпаңлар.

²⁸ Сизлер Мениң: «Сизлерден кетемен хәм және сизлерге қайтып келемен», – дегенимди еситтиңлер. Егер сизлер Мени сүйгениңизде: «Әкемнің жанына баратырман», – дегениме қууанар едиңлер. Себеби Әкем Меннен уллы. ²⁹ Булар жүз бергенде исениуіңиз ушын, еле жүз берместен бурын, сизлерге хәзирден айттым. ³⁰ Сизлер менен енди көп сөйлеспеймен. Өйткени бул дүньяның хәкими † киятыр. Оның Мениң үстимнен хеш қандай бийлиги жоқ. ³¹ Бирақ бул дүнья Мениң Әкемди сүйетуғынымды хәм Оның Маған буйырғанларының хәммесин орынлайтуғынымды билиуи тийис. Қәне турыңлар, бул жерден кетейик.

Он бесинши бап

Жүзим ағашы хәм оның шақалары

15 – Мен – хәқыйқый жүзим ағашыман, ал Әкем бағман. ² Мендеги жемис бермейтуғын хәр бир шақаны Ол кесип таслайды. Жемис беретугын хәр бир шақаны және де көбирек жемис берсин деп, путап тазалайды. ³ Мениң сизлерге айтқан сөзлерим арқалы сизлер әлле қашан тазасызлар. ⁴ Менде болыңлар, Мен де сизлерде боламан. Ағашта болмаған шақа өз-өзинен жемис бере алмағаны сыяқлы, сизлер де Менде болмасаңлар, жемис бере алмайсызлар.

⁵ Мен – жүзим ағашыман, сизлер – шақаларсыз. Ким Менде болып, Мен онда болсам, ол көп жемис береді. Себеби Менсиз хеш нәрсе ислей алмайсызлар. ⁶ Ким де ким Менде болмаса, шақа сыяқлы сыртқа тасланып, қуурап қалады. Бундай шақалар жыйналып, отқа тасланып жандырылады. ⁷ Егер сизлер Менде болып, Мениң сөзлерим сизлерде болса, қәлегениңизди сораңлар, сизлерге бериледи. ⁸ Сизлер көп жемис берсеңлер, Әкем уллыланады. Сонда Мениң шәкиртлерим боласызлар.

⁹ Әкениң Мени сүйгени сыяқлы, Мен де сизлерди сүйдим. Мениң сүйиспеншилигиме садық болыңлар. ¹⁰ Мен Әкемнің буйрықларын орынлап, Оның сүйиспеншилигине садық болғанымдай, сизлер де егер Мениң буйрықларымды орынласаңлар, Мениң сүйиспеншилигиме садық боласызлар. ¹¹ Буларды сизлерге Мениң қууанышым сизлерде болуы ушын хәм қууанышыңыз толы болуы ушын айттым.

¹² Мениң буйрығым бул: Мен сизлерди қалай сүйген болсам, сизлер де бир-бириңизди солай сүйиңлер. ¹³ Дослары ушын өз жанын берген

† Бул дүньяның хәкими – шайтан.

адамның сүйиспеншилигинен артық сүйиспеншилик жоқ. ¹⁴ Егер сизлер буйырғанларымды орынласаңлар, Мениң досларым боласызлар. ¹⁵ Буннан былай, сизлерди «қул» деп атамайман. Өйткени қул хожайынының не истейтуғынын билмейди. Сизлерди «досларым» деп атайман. Себеби Әкемнен еситкенлеримнің хәммесин сизлерге билдирдим. ¹⁶ Сизлер Мени емес, Мен сизлерди таңладым. Барып жемис берсин хәм жемиси турақлы болсын деп, сизлерди тайынладым. Солай етип, Мениң атым менен Әкеден не сорасаңлар да, Ол сизлерге береді. ¹⁷ Сизлерге буйрығым сол: бир-бириңизди сүйиңлер!

Дүньяның жек көриуи

¹⁸ – Егер дүнья сизлерди жек көрсе, сизлерден алдын оның Мени жек көргенин билиңлер. ¹⁹ Сизлер бул дүньяники болғаныңызда, дүнья өзине тийислилерди сүйер еди. Бирақ, сизлер бул дүньяники емессизлер: өйткени Мен сизлерди дүньядан таңлап алдым. Сонлықтан дүнья сизлерди жек көреді. ²⁰ Мениң: «Хызметши хожасынан уллы емес», – деген сөзлеримди еслериңизге түсириңлер. Егер адамлар Мени қуудаласа, сизлерди де қуудалайды. Егер Мениң сөзимди тыңласа, сизлердің сөзлериңизди де тыңлайды. ²¹ Бул ислердің хәммесин сизлерге Мениң атым себебли истейди. Себеби олар Мени Жибергенди билмейди. ²² Егер Мен келмегенимде хәм оларға айтпағанымда, олардың гүналары болмас еди. Бирақ енди гүналарына кеширим жоқ. ²³ Мени жек көрген адам Мениң Әкемди де жек көрген болады. ²⁴ Егер Мен олар арасында хеш ким ислеменген ислерди ислеменгимде, оларда гүна болмас еди. Енди болса, олар ислеримди көрсе де, Мени де, Әкемди де жек көрди. ²⁵ Бирақ бул олардың Мухаддес Нызамындағы: «Мени бийкарға жек көрди» ††, – деген сөзлердің орынланыуы ушын болды.

²⁶ Әкемнен сизлерге Мен жиберетуғын Жубатыушы, яғный Әкемнен шығатуғын Хәқыйқат Рууһы келгенде, Ол Мен тууралы гүуалық береді. ²⁷ Сизлер де гүуалық бересизлер. Өйткени әуелден-ақ Мениң менен биргесизлер.

Он алтыншы бап

16 – Мен буларды сизлерге исенимнен қайтпауыңыз ушын айттым. ² Сизлерди мәжилисханадан қуып жибереді. Хәтте, сизлерди өлтирип атырған хәр бир адам буның менен Қудайға хызмет етип атырман, деп ойлайтуғын ұақыт келеди. ³ Буларды Әкемди де, Мени де билмегенликтен истейди. ⁴ Сол ұақыт келгенде буларды сизлерге айтқанымды еске түсириуіңиз ушын сизлерге билдирген едим. Әуелден сизлерге

†† Забур 34:19; 68:4.

буларды айтқан жоқпан, себеби Мен сизлер менен бирге едим.

Мухаддес Руўхтың иси

⁵ – Енди болса, Мени Жибергеннің жанына баратырман. Деген менен, араңызда хеш ким Меннен: «Қаяққа баратырсаң?» – деп сорап атырған жоқ. ⁶ Бирақ сизлерге буларды айтқаным ушын, жүрегиңиз қайғыға толды. ⁷ Соған қарамастан, Мен сизлерге хәқыйқатын айтаман: Мениң кеткеним сизлер ушын жақсырақ. Егер Мен кетпесем, сизлерге Жубатыўшы келмейди. Егер кетсем, Оны сизлерге жиберемен. ⁸ Ол келгенде, гүна хәққында, хәқлық хәққында хәм хүким хәққында дүньяның алжасқанын әшкаралайды. ⁹ Гүна соннан ибарат: адамлар Маған исенбейди. ¹⁰ Хәқлық соннан ибарат: Мен Әкемнің жанына кетип баратырман хәм енди қайтып Мени көрмейсизлер. ¹¹ Хүким соннан ибарат: бул дүньяның хәкими хүким етилди.

¹² Сизлерге және де айтатуғынларым көп, бирақ хәзир сизлер көтере алмайсызлар. ¹³ Бирақ Ол, яғный Хәқыйқат Руўхы келгенде, сизлерди толық хәқыйқатқа қарай жетелейди. Ол Өзлигинен сөйлемейди, тек нени еситсе, соны сөйлейди хәм келешекте не болатуғынын сизлерге билдиреди. ¹⁴ Ол Мени уллылайды. Өйткени Ол Меникинен алып, сизлерге билдиреди. ¹⁵ Әкемде не бар болса, хәммеси Меники. Сонлықтан: «Ол Меникинен алып, сизлерге билдиреди», – деген едим.

¹⁶ Бираздан соң, сизлер Мени қайтып көрмейсизлер. Және бираздан соң, Мени көресизлер.

Қайғыңыз қуанышқа айланады

¹⁷ Сонда шәкиртлердің гейбиреўлери бир-бирине:

– «Бираздан соң, сизлер Мени көрмейсизлер, және бираздан соң, Мени көресизлер» хәм «Себеби Әкеме кетип баратырман», – деп айтып, Ол бизлерге не демекши? ¹⁸ «Бираздан соң» дегени не? Не айтқанына түсинбей атырмыз-ғо, – деди.

¹⁹ Ийса олардың Өзине бир сораў бермекши болғанын билип, оларға былай деди:

– «Бираздан соң, Мени көрмейсизлер, және бираздан соң, Мени көресизлер», – дегеним хәққында бир-бириңизден сорап турсызлар ма?

²⁰ Сизлерге шынын, хәқыйқатын айтаман: сизлер жылап, аза тутасызлар, ал дүнья қуўанады. Сизлер қайғырасызлар, бирақ қайғыңыз қуўанышқа айланады. ²¹ Хәял бала туўғанда азап шегеди, өйткени оның ўақты келди. Бирақ баласын туўғаннан соң, дүньяға адам келгенликтен қуўанып, шеккен азабын умытып кетеди. ²² Сол сыяқлы, сизлер де хәзир қайғырып атырсызлар. Бирақ Мен сизлерди және көремен хәм жүрегиңиз қуўанышқа толады. Бул қуўанышты сизлерден хеш

ким тартып ала алмайды. ²³ Сол күни Меннен хеш нәрсе сорамайсызлар. Сизлерге шынын, хәқыйқатын айтаман: Мениң атым менен Әкемнен не сораңлар да сизлерге береді. ²⁴ Хәзирге дейин сизлер Мениң атым менен хеш нәрсе сорамадыңлар. Сораңлар, аласызлар, сонда қуўанышыңыз толы болады.

²⁵ Сизлерге буларды тымсаллар менен айттым. Бирақ Мен сизлерге тымсаллар менен сөйлемейтуғын ўақыт келеди, сонда Әкем хәққында сизлерге ашықтан-ашық айтаман. ²⁶ Сол күни Мениң атым менен Әкемнен сораисызлар. Сизлер ушын Әкемнен Мен сораиман, деп атырғаным жоқ. ²⁷ Әкемнің Өзи сизлерди сүйеди, себеби сизлер Мени сүйип, Мениң Әкемнен келгениме исендиңлер. ²⁸ Мен Әкемнен шығып, дүньяға келдим. Енди дүньяны қалдырып, Әкеме қайтып баратырман.

²⁹ Шәкиртлери Ийсаға:

– Мине, енди ашық айтып турсаң, хеш тымсал қолланып атырған жоқсаң. ³⁰ Сениң хәмме нәрсени билетуғыныңды енди билемиз. Хеш кимнің Саған сораў бериўинің хәжети жоқ. Сол себепли, Сениң Қудайдан келгениңе исенемиз, – деди.

³¹ Ийса оларға жуўап берип былай деди:

– Енди исенесизлер ме? ³² Мине, хәммеңиз үйлериңизге тарқап кетип, Мени жалғыз қалдыратуғын ўақтыңыз келеди, ол келип қалды да. Бирақ Мен жалғыз емеспен, өйткени Әкем Мениң менен бирге.

³³ Буларды сизлерге Менде болып, тынышлық алыўыңыз ушын айттым. Бул дүньяда қыйыншылық көресизлер, бирақ мәрт болыңлар, Мен дүньяны жеңдим!

Он жетинши бап

Ийсаның Өзи ушын дуўа етиўи

17 Ийса бул сөзлерди айтып болғаннан соң, көзлерин аспанға тигип былай деди:

– Әке, ўақыт келди. Улың Сени уллылаўы ушын, Сен де Улыңды уллыла. ² Себеби Сениң Оған берген адамларыңның хәммесине Ол мәңгилик өмир берсин деп, Сен Оған пүткил адамзат үстинен бийлик бердиң. ³ Мәңгилик өмир – бул Сени, жалғыз хәқ Қудайды хәм Сен жиберген Ийса Масихты билиў. ⁴ Сениң Маған тапсырған исиңди тамамлағаным менен, Сени жер жүзинде уллыладым. ⁵ Әке, дүнья жаратылмастан бурын Сениң менен бирге болғанымда, Менде болған уллылық пенен хәзир Мени Өзиңнің алдыңда уллыла.

Ийсаның шәкиртлери ушын дуўа етиўи

⁶ – Сениң Маған дүньядан берген адамларыңа Сени † ашып бердим. Олар Сеники еди, Сен оларды Маған бердиң хәм олар Сениң сөзлериңди

† Сөзбе-сөз: Сениң атыңды.

орынлады. ⁷ Сениң Маған бергенлериңнің хәммеси Сеннен экенин олар енди билип алды. ⁸ Өйткени Маған берген сөзлериңди оларға тапсырдым, олар қабыл етті. Олар Мениң Сеннен келгенимди хақыйқаттан билди хәм Мени Сениң жибергениңе исенди. ⁹ Олар ушын сорайман: дүнья ушын емес, Маған берген адамларың ушын сорайман. Себеби олар Сеники. ¹⁰ Меникиниң хәммеси – Сеники хәм Сеникиниң хәммеси – Меники. Мен олар арқалы уллыландым. ¹¹ Мен енди бул дүньяда емеспен, бирақ олар бул дүньяда. Мен Саған баратырман, Мухаддес Әке, Маған берген Өз атыңның күши менен оларды сақла, олар да Биз сыяқлы бир болсын. ¹² Мен олар менен бирге болғанымда, Сениң Маған берген атыңның күши менен оларды қорғап сақладым. Набыт болыуға тийисли адамнан басқа олардан хеш бири набыт болмады. Солай етип, Мухаддес Жазыу орынланды.

¹³ Енди Мен Саған баратырман. Мениң қуанышым оларда толы болыуы ушын, бул сөзлерди дүньяда болған уақытымда айтып атырман. ¹⁴ Мен оларға Сениң сөзиңди тапсырдым, дүнья болса оларды жек көрди. Өйткени Мениң дүньяға тийисли болмағаным сыяқлы, олар да дүньяға тийисли емес. ¹⁵ Оларды дүньядан алыуыңды емес, жауызлықтан, шайтаннан сақлауыңды сорайман. ¹⁶ Мениң дүньяға тийисли болмағаным сыяқлы, олар да дүньяға тийисли емес. ¹⁷ Оларды хақыйқат пенен мухаддес қыл. Сениң сөзиң – хақыйқат. ¹⁸ Сениң Мени дүньяға жибергениң сыяқлы, Мен де оларды дүньяға жибердим. ¹⁹ Олар да хақыйқат пенен мухаддес болыулары ушын, Мен Өзимди олар ушын бағышлайман †.

Ийсаның барлық исениушилер ушын дуға етиуи

²⁰ – Мен тек олар ушын емес, ал олардың сөзлери арқалы Маған исенетуғынлар ушын да сорайман: ²¹ олардың хәммеси бир болсын. Әке, Мени Сениң жибергениңе дүнья исениуи ушын, Сениң Менде хәм Мениң Сенде болғаным сыяқлы, олар да Бизде болсын. ²² Биз бир болғанымыз сыяқлы, олар да бир болыуы ушын, Сениң Маған берген уллылығыңды оларға бердим. ²³ Мен оларда, Сен Мендесең. Мени Сениң жибергениңди хәм Сениң Мени сүйетуғының сыяқлы, оларды да сүйетуғыныңды дүнья билиуи ушын, олар да бир тутас болсын.

²⁴ Әке! Сениң Маған берген адамларың Мен болатуғын жерде Мениң менен бирге болып, Сен Мени дүнья жаратылмастан бурын сүйгенликтен, Сениң Маған берген уллылығыңды олардың да көриуин қәлеймен.

²⁵ Әдил Әке! Дүнья Сени билмейди, бирақ Мен Сени билемен. Булар да Мени Сениң жибергениңди биледи. ²⁶ Маған деген

сүйспеншилигиң оларда болыуы ушын хәм Мен де оларда болыуым ушын, Сениң атыңды оларға билдирдим хәм билдириуде дауам етемен.

Он сегизинши бап

Ийсаның қолға алынуы

18 Ийса дуға етип болғаннан соң, шәкиртлери менен бирге Кидрон сайының арғы жағасына өтті. Ол жерде бир бағ бар еди. Ийса шәкиртлери менен сол бағқа кирди.

² Оған сатқынлық қылған Яхуда да бул жерди билетуғын еди. Себеби Ийса шәкиртлери менен ол жерде тез-тез ушырасып туратуғын еди. ³ Солай етип, Яхуда жанына бир топар Рим әскерлери менен бас рууханийлер хәм парисейлер жиберген сақшыларды алып, сол жерге келди. Олардың қолларында паныс, шом хәм кураллар бар еди.

⁴ Ийса Өзине болажақ хәмме нәрсени билгенликтен, алдына шығып, олардан:

– Кимди излеп жүрсизлер? – деп сорады.

⁵ – Насыралы Ийсаны, – деп жууап берди олар.

– Мен – Солман, – деди Ийса.

Ийсаның сатқыны Яхуда да олар менен бирге турған еди. ⁶ Ийса: «Мен – Солман» деуи менен, олар артқа шегинип, жерге жығылды.

⁷ Сонда Ийса олардан және:

– Кимди излеп жүрсизлер? – деп сорады.

– Насыралы Ийсаны, – дести олар.

⁸ Ийса жууап берип:

– Сизлерге айттым-ға, Мен – Солман. Егер Мени излеп жүрген болсаңлар, бул адамларды жиберіңлер, кетсин, – деди.

⁹ Бул Оның: «Сениң Маған бергенлериңнің хеш бирин жойтпадым», – деп бурын Өзи айтқан сөзлериниң орынланыуы ушын болды.

¹⁰ Сонда Симон Петр жанындағы қылышын сууырып алып, бас рууханийдиң қулының оң қулағын шауып таслады. Қулдың аты Малкус еди.

¹¹ Ийса Петрге:

– Қылышыңды қынабына салып қой! Әкемнің Маған берген азап кесесинен ишпейин бе? – деди.

¹² Соңынан әскерлер топары менен олардың басшысы хәм яхудийлердиң сақшылары Ийсаны ушлап байлады. ¹³ Оны дәслепп Ханнаға алып барды. Ханна сол жылы бас рууханий болған Каяфаның қәйин атасы еди. ¹⁴ Яхудий басшыларына: «Халық ушын бир адамның өлиуи жақсырақ», – деп кеңес берген усы Каяфа еди.

Петрдің Иисадан таныуы

¹⁵ Симон Петр менен және басқа шәкирти Ийсаның изине ерип барды. Бул шәкирт бас рууханийге таныс болғанлықтан, Ийса менен бирге бас рууханийдиң хәулисине кирди. ¹⁶ Ал Петр сыртта, қапының алдында қалды. Бас рууханийдиң танысы болған сол шәкирт сыртқа шығып, қапыны

† Ямаса: мухаддес қыламан.

қарауыллаған шоры қыз бенен сөйлести де, Петрди ишке алып кирди.

¹⁷ Қапыны қарауыллаған шоры қыз Петрден: – Сен де бул Адамның шәкиртлеринен емесең бе? – деп сорады.

– Яқ, – деп жууап берди ол.

¹⁸ Күн сууық болғанлықтан, хызметшилер менен сақшылар көмир жағып, жылынып турды. Петр де олар менен бирге турып жылынды.

Бас руұханийдің Ийсаны тергеуі

¹⁹ Бас руұханий Иисадан Оның шәкиртлери хәм тәлийматы хаққында сорады.

²⁰ Ийса оған былай деп жууап берди:

– Мен дүньяға ашық сөйледим. Хәмме уақытта яхудийлер жыйналатуғын мәжилисханаларда хәм Ибадатханада үйреттим. Жасырын хеш нәрсе айтпадым. ²¹ Неге Меннен сорап атырсаң? Сөйлегенлеримди еситкенлерден сора. Олар не айтқанымды биледи.

²² Ийса усыларды айтқанда, Оған жақын турған сақшылардың бири:

– Бас руұханийге де усылай жууап бериуге бола ма? – деп Оның бетине урып жиберди.

²³ Ийса оған:

– Егер Мен надурис сөйлеген болсам, надурислығымды дәлилле. Бирақ дурыс сөйлеген болсам, неге Мени урасаң? – деди.

²⁴ Ханна Ийсаны байлаулы халында бас руұханий Каяфаға жиберди.

Петрдің Иисадан және таныуы

²⁵ Симон Петр еле отқа жылынып тур еди.

– Сен де Оның шәкиртлеринен емесең бе? – деп сорады олар.

Бирақ ол танып:

– Яқ, – деди.

²⁶ Бас руұханийдің қулларының бири, Петр қулағын шапқан адамның ағайини Петрден:

– Сени бағда Оның менен бирге көрген жоқпан ба? – деп сорады.

²⁷ Петр және танды. Сол уақытта-ақ қораз шақырды.

Ийса Пилат алдында

²⁸ Таң азда яхудий басшылары Ийсаны Каяфаның алдынан Рим хәкимханасына алып барды. Олар Қутқарылуы байрамының асын хәрамланбай жеу ушын хәкимханаға кирмеди.

²⁹ Сол себептен Пилат сыртқа шығып, олардан:

– Бул Адамды не нәрседе айыплап атырсызлар? – деп сорады.

³⁰ Олар жууап берип:

– Егер бул Адам жынаятшы болмағанда, Оны сениң алдыға алып келмес едик, – деди.

³¹ Пилат оларға:

– Оны өзлериңиз алып кетип, өз низамыңыз бойынша хәким етиңлер, – деди.

Яхудий басшылары:

– Бизлерге хеш кимди өлтириуге рухсат етилмеген, – деди.

³² Ийсаның Өзиниң қандай өлим менен өлетуғыны хаққында айтқан сөзлериниң орынланыуы ушын усылай болды.

³³ Сонда Пилат және хәкимханаға кирди хәм Ийсаны өзине шақыртып:

– Сен Яхудийлердің Патшасымысаң? – деп сорады.

³⁴ Ийса былай деп жууап берди:

– Буны өзиң айтып турсаң ба ямаса Мен тууралы саған басқалар айтты ма?

³⁵ Пилат:

– Мен не яхудиймен бе? Сени маған Өз халқың менен бас руұханийлериң тапсырды. Сен не ислеп қойдың? – деди.

³⁶ Ийса жууап берип:

– Мениң Патшалығым бул дүньяда емес. Егер Патшалығым бул дүньяда болғанда, яхудий басшыларының қолына тапсырылмауым ушын, хызметшилерим гүресер еди. Бирақ Мениң Патшалығым бул жерде емес, – деди.

³⁷ – Демек, Сен Патша екенсең-дә? – деди Пилат.

Ийса жууап берип:

– Өзиң айтқандай, Мен Патшаман. Мен хақыйқат хаққында гүуалық бериу ушын тууылдым хәм соның ушын дүньяға келдим. Ким хақыйқат тәрепинде болса, Мениң дауысымды еситеди, – деди.

³⁸ Пилат Ийсаға:

– Хақыйқат деген не? – деди.

Буны айтып болғаннан соң, Пилат және яхудийлердің жанына шығып, оларға:

– Мен Оннан хеш айып таба алмай атырман.

³⁹ Бирақ сизлерде бар бир әдет бойынша, мен хәр Қутқарылуы байрамында сизлер ушын бир тутқынды босатып беретугын едим. Сизлер ушын яхудийлердің Патшасын босатып бериуимди қәлейсизлер ме? – деди.

⁴⁰ Бирақ олар және:

– Яқ, Оны емес, Барабаны босат! – деп бақырысты.

Ал Бараба қозғалаңшы еди.

Он тоғызыншы бап

Ийсаның өлимге хәким етилиуі

19 Сонда Пилат Ийсаны услап, қамшылауды буйырды. ² Әскерлер тикенли шыбықлардан таж өрип, Ийсаның басына салды. Соңынан Оған шым қызыл шапан кийгизди. ³ Алдына келип:

– Жасасын, Яхудийлердің Патшасы! – деп жүзине шапалақ пенен урды.

⁴ Пилат және сыртқа шығып, яхудийлерге:

– Мине, мениң Оннан ҳеш бир айып таппағанымды сизлерди билсин деп, Оны сизлердиң алдыңызға шығарып атырман, – деди.

⁵ Сонда басында тикенли тажы, үстинде шым қызыл шапаны бар Ийса сыртқа шықты. Пилат оларға:

– Мине, бул Адам! – деди.

⁶ Бас руўханийлер менен олардың сақшылары Ийсаны көргенде:

– Оны атанақ ағашқа шегеле, шегеле! – деп бақырысты.

Пилат оларға:

– Оны сизлер алып кетип, атанақ ағашқа шегелеңдер. Өйткени мен Оннан ҳеш қандай айып таппай атырман, – деди.

⁷ Яхудий басшылары оған жуўап берип:

– Бизлерде нызам бар ҳәм сол нызам бойынша, Ол өлиўи шәрт. Себеби Ол Өзин Қудайдың Улы деп атады, – деди.

⁸ Пилат бул сөзлерди еситкенде, бурынғыдан бетер қорқып кетти. ⁹ Қайтадан ҳәкимханаға кирип, Ийсадан:

– Сен қай жерденсең? – деп сорады.

Бирақ Ийса оған жуўап бермеді. ¹⁰ Пилат Оған:

– Мениң менен сөйлеспейжақсаң ба? Сени азат қылыўға да, атанақ ағашқа шегелетиўге де бийлигим бар екенин билмейсең бе? – деди.

¹¹ Ийса жуўап берип:

– Саған Қудайдан берилмегенде, сенде Мениң үстимнен ҳеш қандай бийлик болмас еди. Сонлықтан Мени саған ушлап бергеннің гүнасы сениң гүнаңнан аўырырақ, – деди.

¹² Сол ўақыттан баслап, Пилат Ийсаны азат етиўге тырысты. Бирақ яхудий басшылары:

– Бул Адамды азат қылсаң, Рим патшасы-Қайсардың досты емессең. Өзин патша деп атайтуғын ҳәр бир адам Қайсарға қарсы болады, – деп бақырысты.

¹³ Пилат бул сөзлерди еситкенде, Ийсаны сыртқа шығарды ҳәм «Тас майданша», еврейше Габбата деп аталған жердеги ҳүким гүрсисине отырды.

¹⁴ Таярлық күни, Қутқарылыў байрамынан бир күн бурын саат он екилер шамасында Пилат яхудийлерге:

– Мине, сизлердиң Патшаңыз! – деди.

¹⁵ Бирақ олар бақырысып:

– Жоқ қыл Оны! Жоқ қыл, атанақ ағашқа шегеле! – деди.

Пилат оларға:

– Сизлердиң Патшаңызды атанақ ағашқа шегелейин бе? – деди.

– Бизлердиң Қайсардан басқа патшамыз жоқ, – деп жуўап берди бас руўханийлер.

¹⁶ Солай етип, Пилат Ийсаны атанақ ағашқа шегелеў ушын әскерлерге тапсырды.

Ийсаның атанақ ағашқа шегелениўи

Әскерлер Ийсаны алып кетти. ¹⁷ Ийса Өз атанақ ағашын арқалап, «Бас сүйек орны», еврейше Голгота деп аталған жерге келди. ¹⁸ Сол жерде Ийсаны ҳәм Оның менен бирге еки адамды атанақ ағашқа шегеледи. Олардың биреўи оң тәрепте, екіншиси сол тәрепте, ал Ийса ортада еди.

¹⁹ Пилат жазыў жаздырып, оны атанақ ағаштың үстине илдиртти. Онда: «НАСЫРАЛЫ ИЙСА – ЯХУДИЙЛЕРДИҢ ПАТШАСЫ», – деп жазылған еди.

²⁰ Яхудийлердиң көбиси бул жазыўды оқыды. Өйткени Ийса атанақ ағашқа шегеленген жер қалаға жақын еди ҳәм бул жазыў еврейше, латынша ҳәм грекше жазылған еди.

²¹ Яхудийлердиң бас руўханийлери Пилатқа былай деди:

– «Яхудийлердиң Патшасы» деп жазба, «Оның Өзи: Мен – Яхудийлердиң Патшасыман, деди», – деп жаз.

²² – Не жазажақ болсам жаздым, – деп жуўап берди Пилат.

²³ Әскерлер Ийсаны атанақ ағашқа шегелегеннен соң, Оның сыртқы кийимин алды ҳәм оны төрт бөлекке бөлип, ҳәр қайсысы бир бөлектен алды. Көйлегин де алды. Ол тигилмеген болып, бастан-аяқ бир пүтин тоқыма еди.

²⁴ Сонлықтан әскерлер бир-бирине:

– Буны жыртпайық, шек таслайық, кимге түссе, сол алсын, – деди.

Бул Мухаддес Жазыўдағы мына сөзлердиң орынланыўы ушын болды:

«Сыртқы кийимимди өз ара бөлисти, Көйлегим ушын шек таслады»[†].

Әскерлер усы айтылғанды иследи. ²⁵ Ийсаның атанақ ағашының қасында Оның анасы, анасының апасы, Клопаның ҳаялы Мәриям ҳәм мағдалалы Мәриям турған еди. ²⁶ Ийса анасын ҳәм оның жанында турған Өзиниң сүйикли шәкиртин көргенде, анасына:

– Апа, мине, сениң улың, – деди.

²⁷ Кейин шәкиртин:

– Мине, бул сениң анаң, – деди.

Сол ўақыттан баслап, сол шәкирт оны өз үйине алды.

Ийсаның жан тапсырыўы

²⁸ Соннан соң, Ийса ҳәммесиниң тамамланғанын билип, Мухаддес Жазыў орынланыўы ушын:

– Шөллеп турман! – деди.

²⁹ Сол жерде ашшы шарапқа толы бир гүзе тур еди. Әскерлер сорғышты оған сиңдирип алып, иссоптың^{††} шыбығына қадады да, Ийсаның аўзына тутты. ³⁰ Ийса оны татып көрип:

[†] Забур 21:19. ^{††} Иссоп – узынлығы бир метрдей өсимлик.

– Орынланды, – деди де, басын ийип, жан тапсырды.

³¹ Бул таярлық күни † еди. Ертеңги күн Қутқарылыу байрамына туура келетуғын айрықша дем алыс күни †† болғанлықтан, яхудий басшылары денелерди атанақ ағашта қалдырыуды қәлемеди. Олар Пилаттан шегеленгенлердің аяқтарын сындырып, денелерди алып таслауды сорады. ³² Сонда әскерлер барып, Ийса менен атанақ ағашқа шегеленгенлердің дәслеп бириншисиниң, соңынан екиншисиниң аяқтарын сындырып таслады. ³³ Бирақ Ийсаның қасына келгенде, Оның әлле қашан жан тапсырғанын көрип, аяқтарын сындырмады. ³⁴ Буның орнына, әскерлердің бири Оның бүйирин найза менен тести. Сол ўақытта-ақ қан менен суў ағып шықты. ³⁵ Буны көрген адамның гўуалығы ҳақыйқат. Ол өзиниң ҳақыйқатлықты айтып атырғанын биледи. Сизлер де исениўиңиз ушын ол гўуалық берди. ³⁶ Булардың ҳәммеси: «*Оның ҳеш бир сўйеги сынбайды*» ‡, – деген Мухаддес Жазыўдағы сөзлердің орынланыуы ушын болды. ³⁷ Мухаддес Жазыўдың басқа бир жеринде: «*Өзлери найза менен тескен Адамға қарайды*» ††, – делинген.

Ийсаның қәбирге қойылыуы

³⁸ Буннан соң, ариматиялы Юсуп Ийсаның денесин алып кетиў ушын Пилаттан рухсат сорады. Юсуп Ийсаның шәкирти еди. Бирақ ол яхудий басшыларынан қорққанлықтан, буны жасырып жүрген еди. Пилат рухсат бергеннен соң, Юсуп барып, Ийсаның денесин алып кетти. ³⁹ Бурын түнде Ийсаға келген Никодим де жүз қадаққа †† жақын мирра менен алоэ араласпасын алып келди. ⁴⁰ Олар Ийсаның денесин алып, яхудийлердің жерлеў дәстүри бойынша, Оны хош ийисли затлар менен кепинликке орады. ⁴¹ Ийса атанақ ағашқа шегеленген жерде бир бағ болып, бул бағдың ишинде еле ҳеш ким қойылмаған бир жаңа қәбир бар еди. ⁴² Бул күн яхудийлердің таярлық күни болғанлықтан, қәбир жақын жайласқаны себепли, олар Ийсаны сол жерге қойды.

Жигирмаланшы бап

Ийсаның қайта тирилиўи

20 Хәптениң биринши күни, яғный екшемби күни таң азанда, еле қараңғы болғанда, мағдалалы Мәриям қәбирге келди ҳәм қәбирдің аўзындағы тастың алып тасланғанын көрди. ² Ол жуўырып, Симон Петрге ҳәм Ийсаның жақсы көретуғын сол шәкиртинге барды да, оларға:
– Ийемизди қәбирден алып кетипти. Оны қай жерге қойғанын билмеймиз, – деди.

† Яғный: жума күни. †† Сөзбе-сөз: шемби күни. ‡ Шығыў 12:46; Санлар 9:12; Забур 33:21. †† Зекерия 12:10. †† Сөзбе-сөз: жүз литра (литра – грек аўырлық өлшеми). Шама менен 34 килограмм.

³ Сонда Петр менен басқа шәкирт шығып, қәбирге қарай жол алды. ⁴ Олар жуўырып кетти. Бирақ сол шәкирт Петрден тезирек жуўырып, қәбирге биринши болып келди. ⁵ Ол еңкейип ишке қарап, сол жерде кепинликтің жатырғанын көрди, бирақ ишке кирмеді. ⁶ Оның изинен Симон Петр жетип келип, қәбирге кирди. Сол жерде жатырған кепинликті ҳәм ⁷ Ийсаның басына оралған орамалды көрди. Орамал кепинлик пенен бирге емес, ал бөлек жерде бүкленип турған еди. ⁸ Сонда қәбирге биринши болып келген сол шәкирт те ишке кирди ҳәм усыларды көрип, исенди. ⁹ Себеби олар Ийсаның өлимнен қайта тирилиўи тийис екенин айтқан Мухаддес Жазыўды елеге дейин түсинбейтуғын еди. ¹⁰ Буннан соң, шәкиртлер үйлерине қайтып кетти.

Ийсаның мағдалалы Мәриямға көриниўи

¹¹ Ал Мәриям қәбирдің сыртында жылап турған еди. Жылап турып, еңкейип қәбирдің ишине қарады ¹² ҳәм ақ кийимли еки периштени көрди. Бири Ийсаның денеси жатқан жердің бас ушында, екиншиси аяқ ушында отырған еди.

¹³ Олар Мәриямнан:

– Хаял, сен неге жылап турсаң? – деп сорады.

– Ийемди алып кетипти. Оны қай жерге қойғанын билмеймен, – деди ол.

¹⁴ Усыларды айтып болып, арқасына бурылды ҳәм Ийсаның турғанын көрди. Бирақ Оның Ийса екенин танымады.

¹⁵ Ийса оған:

– Хаял, сен неге жылап турсаң? Кимди излеп жүрсең? – деди.

Мәриям Оны бағман деп ойлап, Оған:

– Мырза, егер Оны сен алып кеткен болсаң, қай жерге қойғаныңды маған айт, мен Оны алып қайтайын, – деди.

¹⁶ Ийса оған:

– Мәриям! – деди.

Мәриям бурылып, еврейшелеп:

– Рәббуний! – деди. (Рәббуний – «устаз» дегенди аңлатады.)

¹⁷ Ийса оған:

– Маған қол тийгизбе! Себеби Мен еле Әкемнің жанына көтерилмедим. Ал сен туўысқанларыма барып, Мениң Әкемнің ҳәм сизлердің Әкеңиздің, Мениң Қудайымның ҳәм сизлердің Қудайыңыздың алдына көтерилип баратырғанымды айт, – деди.

¹⁸ Мағдалалы Мәриям шәкиртлерге барып, оларға:

– Мен Ийемди көрдим! – деди ҳәм Ийсаның өзине не айтқанларын оларға хабарлады.

Ийсаның шәкиртлерине көриниўи

¹⁹ Хәптениң биринши күни, яғный екшемби күни кеште шәкиртлер бирге жыйналған еди. Яхудий

басшыларынан қорққанлықтан, олар үйдің қапыларын илип қойғанда, Ийса келди. Олардың ортасында турып, оларға:

– Тынышлық сизлерге яр болсын! – деди.

²⁰ Буны айтып, оларға қолларын хәм бүйирин көрсетти. Шәкиртлер Ийемизди көрип, қатты қуғанды.

²¹ Ийса оларға және былай деди:

– Тынышлық сизлерге яр болсын! Әкем Мени жибергени сыяқлы, Мен де сизлерди жиберип атырман. ²² Усылай деди де, оларға қарай үлпеп:

– Мухаддес Руұхты алыңлар. ²³ Сизлер кимнің гүналарын кеширсеңдер, Қудай да оның гүналарын кеширеди. Сизлер кимнің гүналарын кеширмесеңдер, Қудай да оның гүналарын кеширмейди, – деди.

Ийсаның Томасқа көриниүй

²⁴ Он еки шәкирттиң бири, Егиз деп аталған Томас Ийса келгенде олардың арасында жоқ еди.

²⁵ Сонлықтан басқа шәкиртлер оған:

– Бизлер Ийемизди көрдик, – дести.

Бирақ Томас оларға:

– Оның қолларындағы шеге излерин көрмегенимше, бармағым менен шеге излерин хәм қолларым менен Оның бүйирин услап көрмегенимше, исенбеймен, – деди.

²⁶ Бир хәптеден соң, Ийсаның шәкиртлери және үйде жыйналған еди. Томас та олар менен бирге еди. Үйдің қапылары илик болғанда, Ийса келип, олардың ортасында турды да:

– Тынышлық сизлерге яр болсын! – деди.

²⁷ Соңынан Томасқа:

– Бармағыңды берман соз. Қолларыма қара, қолыңды созып, бүйиримди услап көр. Гүманланбай, исен, – деди.

²⁸ Томас Оған жууап берип:

– Ийем мениң, Қудайым мениң! – деди.

²⁹ Ийса оған:

– Сен Мени көргенликтен исендің. Бирақ, көрмей исенгенлер қандай бахытлы! – деди.

Бул китаптың мақсети

³⁰ Ийса шәкиртлериниң алдында бул китапта жазылмаған басқа да көп кәраматлар † иследи.

³¹ Бирақ булар сизлердің Ийсаның Масих, Қудайдың Улы екенине исениуиңиз ушын хәм исенип, Оның аты менен өмирге ийе болыуыңиз ушын жазылды.

Жигирма биринши бап

Ийсаның Галилада жети шәкиртине көриниүй

21 Буннан соң, Ийса Тиберия теңизиниң жағасында шәкиртлерине және көринди. Бул былай болды: ² Симон Петр, Егиз деп аталған

Томас, Галиланың Кана қаласынан болған Натаниел, Зебедейдің уллары хәм Ийсаның шәкиртлеринен және екеуи бирге еди. ³ Симон Петр оларға:

– Мен балық аўлауға кетип баратырман, – деди.

– Бизлер де сениң менен бирге барамыз, – деди олар.

Олар барып, қайыққа минди. Бирақ сол түни хеш нәрсе тута алмады.

⁴ Таң атқанда, теңиздің жағасында Ийса турған еди. Бирақ шәкиртлери Оның Ийса екенин билмеди.

⁵ Ийса олардан:

– Хәй, дослар, балығыңыз жоқ па? – деп сорады.

– Жоқ, – деп жууап берди олар.

⁶ – Аўыңызды қайықтың оң жағына салыңлар, сонда тутасызлар, – деди Ийса.

Олар аў салып, көп балық тутқанлықтан, аўды тартып шығара алмады.

⁷ Ийсаның сүйикли шәкирти Петрге:

– Бул Ийемиз! – деди.

«Бул Ийемиз» дегенди еситкеннен, Симон Петр жалаңаш болғанлықтан кийимин кийип, өзін теңизге атты. ⁸ Ал басқа шәкиртлер балық толы аўды сүйреп, қайық пенен келди. Өйткени олар жағадан шама менен тек жүз метр †† узақлықта еди.

⁹ Олар жағаға шыққанда, ол жерде жағылып атырған көмирди хәм қоздың үстине қойылған балық пенен нанды көрди.

¹⁰ Ийса оларға:

– Хәзир тутқан балықларыңыздан алып келиңдер, – деди.

¹¹ Симон Петр қайыққа минип, балыққа толы аўды жағаға тартып шығарды. Аўда бир жүз елиу үш ири балық бар еди. Балықлар соншелли көп болса да, аў жыртылмады. ¹² Ийса оларға:

– Келиңдер, азанғы аўқатты жеңдер, – деди.

Шәкиртлериниң хеш қайсысы Оннан: «Сен кимсең?» – деп сорауға батына алмады. Себеби Оның Ийемиз екенин билетуғын еди. ¹³ Ийса жақынырақ келди де, нанды алып, оларға берди. Балықлар менен де усылай иследи.

¹⁴ Солай етип, бул Ийсаның өлимнен тирилгенинен соң, шәкиртлерине үшінши мәрте көриниүй еди.

Ийсаның Петр менен сөйлесиүй

¹⁵ Азанғы аўқатты жеп болғаннан соң, Ийса Симон Петрден:

– Юнус улы Симон, Мени олардан да көбирек сүйесең бе? – деп сорады.

– Аўа, Ийем. Сени жақсы көретуғынымды билесең-о, – деди Оған Петр.

Ийса оған:

– Қозыларымды отлат, – деди.

¹⁶ Ийса екинши мәрте оннан:

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер.

†† Сөзбе-сөз: еки жүз кьюбит. Ески өлшем бирлиги бойынша, бир кьюбит – 45-52 см.

– Юнус улы Симон, Мени сүйесең бе? – деп сорады.

Петр Оған:

– Аўа, Ийем. Сени жақсы көретуғынымды билесең-ға, – деди.

Ийса оған:

– Қойларымды бақ, – деди.

¹⁷ Үшинши мәрте Ийса оннан:

– Юнус улы Симон, Мени жақсы көресең бе? – деп сорады.

Петр Оның өзинен үш мәрте: «Мени жақсы көресең бе?» – деп сорағанына қапа болды.

– Ийем, Сен хәммесин билесең, Сени сүйетуғынымды да билесең, – деди Петр.

Ийса оған былай деди:

– Қозыларымды отлат. ¹⁸ Саған шынын, ҳақыйқатын айтаман: жас ўақтыңда белбеўиңди өзиң байлап, қәлеген жериңе баратуғын едиң. Бирақ қартайғаныңда қолларыңды созып турасаң хәм басқа биреў белбеўиңди байлап, сени қәлемеген жериңе алып барады.

¹⁹ Ийса буны Петрдиң қандай өлим менен Қудайды уллылайтуғынын билдириў ушын айтқан еди. Усыны айтып болып:

– Изиме ер, – деди.

²⁰ Петр артына бурылып, Ийсаның сүйикли шәкиртинің излерине ерип киятырғанын көрди. Бул – кешки аўқат ўақтыңда Ийсаның көкирегине сүйенип жатып: «Ийем, Саған ким сатқынлық ислейди?» – деп сораған шәкирт еди. ²¹ Петр оны көрип, Ийсадан:

– Ийем, оған не болады? – деп сорады.

²² Ийса оған:

– Мен келемен дегенше, оның жасаўын қәлесем, саған не? Сен Мениң изиме ер, – деди.

²³ Солай етип, туўысқанлар арасында: «Бул шәкирт өлмейди», – деген сөз тарқалды. Бирақ Ийса Петрге: «Ол өлмейди», – деген жоқ. Ал: «Мен келемен дегенше, оның жасаўын қәлесем, саған не?» – деген еди.

²⁴ Булардың хәммеси ҳаққында гўәлық берип, усыларды жазған сол шәкирт. Бизлер оның гўәлығының ҳақыйқат екенин билемиз.

²⁵ Ийса ислеген басқа да көп ислер бар. Егер олар бирме-бир жазылғанда, жазылған китаплар дүньяға сыймас еди, деп ойлайман.

Елшилер

Бул китапты Лука жазған. Ол елшилер менен жақсы таныс болып, елши Павелдің көп сапарларында оған жолдас болған. Китапта бизиң эрамыздың I әсириниң орталарында биринши исениўши жәмәәтлердің 30 жыл ишиндеги тарийхы сөз болады.

Бул китап Ийса Масих тууралы Хош Хабардың даўамы болып, елшилердің ўазлары хәм исениўши жәмәәтлердің дүзилгени арқалы Қудайдың ислериниң даўам етип исленип атырғанын көрсетеди. Және де, ол төрт Хош Хабарды хәм елшилердің хатларын байланыстырыўшы көпир болып, елшилер Петр хәм Павелдің хызмети ҳаққында хәм исениўши жәмәәтлерге жазылған Жаңа Келисимдеги хатлар жазылған ўақытта қандай жағдай болғаны ҳаққында мағлыўмат береді.

Китаптағы ўақыялар Ерусалимнен баслап Римге дейинги аралықта болып өтеди. Луканың бул китапты жазғандағы мақсети тек исениўши жәмәәтлердің тарийхын жазып қалдырыў емес, ал Ийса Масихтың Хош Хабарының пүткил дүньяға тарқатылыўы ушын Мухаддес Руўхтың исениўшилер арқалы нелер ислегенин көрсетиўден ибарат еди. Өйткени Ийемиз Ийсаның Өзи: «Бирақ сизлерге Мухаддес Руўх түскенде күш-қуўат аласызлар хәм Ерусалимде, пүткил Яхудияда, Самарияда, хәтте, дүньяның шетине дейин Мениң гўәаларым боласызлар», – деген еди (1:8).

Хәзир де Мухаддес Руўх Ийса Масихқа тийисли исениўши жәмәәтлер арқалы солай ис алып бармақта.

Биринши бап

1 Хүрметли Теофил!

Мен биринши китабымда Ийсаның ислеўге хәм үйретиўге кирискенинен баслап, Өзи таңлаған елшилерине Мухаддес Руўх † арқалы буйрықлар бергеннен соң, аспанға алынған күнине дейин болған ўақыялардың хәммесин жазған едим. ³ Ол азап шегип өлгеннен кейин, көп исенимли дәлиллер менен елшилерге Өзиниң қайта тирилгенин көрсетти. Қырық күн даўамында оларға көринип, Қудайдың Патшалығына байланыслы нәрселер ҳаққында айтты. ⁴ Олар менен бирге болғанда †† мына буйрықты берди:

– Ерусалимнен кетип қалмаңлар. Ал өзлериңиз Меннен еситкен Әкемиң ўәдесиниң орынланыўын күтиңлер. ⁵ Себеби Яқыя суў менен шомылдырған еди, бирақ сизлер көп күн өтпей Мухаддес Руўх пенен шомылдырыласызлар.

⁶ Елшилер бирге жыйналғанда, Иисадан былай деп сорады:

– Ийем, Израилға патшалықты хәзир қайтарып бережақсаң ба?

⁷ Ийса оларға:

– Әкениң Өз бийлиги менен белгилеп қойған ўақыт-мәхәллерин билиў сизлерге берилмеген.

⁸ Бирақ сизлерге Мухаддес Руўх түскенде күш-қуўат аласызлар хәм Ерусалимде, пүткил Яхудияда, Самарияда, хәтте, дүньяның шетине дейин Мениң гўәаларым боласызлар, – деди.

⁹ Ийса усыларды айтып болып, олардың көз алдында аспанға алынды. Оны бир булт қаплап, олардың нәзеринен узақластырды.

¹⁰ Ийса көтерилип баратырғанда, олар көзлерин аспанға тигип турған еди. Бирден олардың қасында ақ кийимли еки адам пайда болып:

¹¹ – Хәй, галилалылар, неге аспанға қарап тұрсызлар? Сизлерден аспанға алынған бул Ийсаның қалай көтерилгенин көргениңиздей, Ол анық солай қайтып келеди, – деди.

Матиястың Яхуданың орнына сайланыўы

¹² Буннан соң, елшилер Зәйтүн таўы деп аталған таўдан Ерусалимге қайтып келди. Бул таў Ерусалимге жақын болып, бир шақырымдай ‡ жерде жайласқан еди. ¹³ Қалаға кирип, өзлери болып атырған үйдиң жоқарғы қабатына көтерилди. Олар: Петр, Юхан, Яқып, Андрей, Филип, Томас, Бартоломей, Матта, Алпейдің улы Яқып, ўатансүйер Симон хәм Яқып улы Яхуда еди.

¹⁴ Булардың хәммеси ҳаял-қызлар, Ийсаның анасы Мәриям хәм Оның туўысқанлары менен бирликте үзликсиз дуўа ететуғын еди.

¹⁵ Сол күнлердің биринде жыйналған бир жүз жигирмаға шамалас исениўшилердің арасынан Петр орнынан турып былай деди:

¹⁶ – Туўысқанларым! Мухаддес Руўхтың Ийсаны услап алғанларға жолбасшылық еткен Яхуда ҳаққында Даўыт арқалы әуелден билдирген Мухаддес Жазыўы орынланыўы керек еди. ¹⁷ Яхуда

† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. †† Ямаса: олар менен бирге аўқат жегенде.

‡ Сөзбе-сөз: бир дем алыс күнлик жол. Яхудийлердің диний дәстүри бойынша, дем алыс күни (шемби күни) басып өтиўге рұхсат етилген аралық.

да бизлердің арамызда бири болып, усы хызметтен үлесин алған еди.

¹⁸ Бул адам өз қылмысының жақысына бир егислик жер сатып алды. Ол сол жерде ет-бетинен жығылып, қарны жарылды хәм барлық ишектери ақтарылды. ¹⁹ Бул ұақыя Ерусалим турғынларының хәммесине мәлим болды. Сонлықтан сол егислик жер олардың тилинде «Хакелдама» деп аталып, «Қан жери» деген мәнисти аңлатады.)

²⁰ Өйткени Забурда:

«Оның мәканы қаңырап қалсын,

Онда жасаушы болмасын» †.

Және де:

«Оның орнын басқа биреу ийелесин» ††, – деп жазылған.

²¹ Сонлықтан Ийемиз Ийса бизлер менен бирге болғанда, яғный Яқыяның сууға шомылдырыуынан ‡ баслап, Ийсаның аспанға алынған күнине дейин, бәркулла бизлердің арамызда болған адамлардың бири Оның қайта тирилгенине бизлер менен бирге гүа болыуы тийис.

²³ Солай етип, еки адам: лақабы Юстус болған Барсаба деп аталатуғын Юсуп хәм Матияс усынылды. ²⁴ Соңынан олар былай деп дуа етти:

– О, Ийемиз, Сен хәр бир адамның кеулин билесең. Усы еки адамның қайсысын елшилик хызметине таңлағаныңды бизлерге көрсет. Ал Яхуда бул хызметти таслап, өзине ылайықты жерге кетти.

²⁶ Олар екеуине шек таслағанда, шек Матиясқа түсти. Солай етип, ол он бир елшиниң қатарына қосылды.

Екинши бап

Мухаддес Руұхтың түсиуи

2 Елиуинши күни байрамы †† келгенде, исениушилердің хәммеси бир жерге жыйналды. ² Тосаттан аспаннан күшли самал ескендей болып, бир шауқым еситилди хәм олар отырған үйди пүткиллей толтырып жиберди.

³ Оттың жалыны сыяқты тиллерге уқсаған бир нәрселер оларға көринип, бөлинип-бөлинип хәр бириниң үстине түсти. ⁴ Олардың хәммеси Мухаддес Руұхқа толып, Руұхтың айтқызыуы бойынша басқа тиллерде сөйлей баслады.

⁵ Сол ұақытта Ерусалимде дүньяның хәр түрли еллеринен келген диншил яхудийлер жасайтуғын еди. ⁶ Бул сести еситип, көп халық бир жерге жыйналды. Олардың хәр бири өз тиллеринде айтылған сөзлерди еситкенликтен хайран болды.

⁷ Хәмме қатты таң қалысып, былай деди:

– Қараңлар, бул сөйлеп атырғанлардың хәммеси галилалы емес пе? ⁸ Онда қалай олардың

† Забур 68:26. †† Забур 108:8. ‡ Сууға шомылдырыу – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Құдайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға бериуиниң нышаны. †† Елиуинши күни байрамы – грекше «Пентикост». Кутқарылуы байрамынан соң, елиу күн толғанда болатуғын байрам.

бизлердің хәр биримиздің тууылған жеримиздің тилинде сөйлеп атырғанын еситип турмыз?

⁹ Арамызда парфиялылар, мидиялылар, еламийлилер бар. Месопотамияда, Яхудияда хәм Кападокияда, Понтус хәм Азияда, ¹⁰ Фрикия хәм Памфилияда, Мысыр хәм Ливияның Киренеге жақын үлкелеринде жасайтуғынлар бар. Өзлери яхудий болған хәм яхудий динине өткен Римнен келген қонақлар, критлилер хәм араблар да бар. Бирақ бизлер Құдайдың уллы ислери жаққында хәр биримиз өз тиллеримизде еситип турмыз-ғо.

¹² Олардың хәммеси аң-таң болысып, бир-биринен:

– Буны қалай түсиниуге болады? – деп сорады.

¹³ Ал гейбиреулері мысқыллап:

– Олар таза шарап ишип, мәс болған, – дести.

Петрдің сөзи

¹⁴ Сонда он бир елши менен бирге Петр орнынан турды да, бәлент дауыс пенен халыққа қарата сөйледі:

– Яхудийлер хәм пүткил Ерусалим турғынлары! Мен буны сизлерге түсindirейин, сөзлериме кулақ салыңлар. ¹⁵ Бул адамлар сизлер ойлағандай мәс емес. Себеби хәзир азанғы саат тоғыз-ғо. ¹⁶ Бирақ бул көрип турғанларыңыз Иоел пайғамбар арқалы алдын ала айтылған еди:

¹⁷ «Құдай былай дейди:

Соңғы күнлерде барлық адамлардың үстине Өз Руұхымды жаўдыраман.

Улларыңыз хәм қызларыңыз пайғамбаршылық етеди.

Жасларыңыз аянлар, қартайған адамларыңыз түслер көреді.

¹⁸ *Сол күнлерде Өзимниң ер хәм хаял хызметшилеримниң үстине де,*

Өз Руұхымды жаўдыраман,

Олар да пайғамбаршылық етеди.

¹⁹ *Жоқарыда, аспанда таң қаларлық нәрселер,*

Төменде, жер жүзинде кәраматлы белгилер:

Қан, от хәм бурқыраған түтинлерди көрсетемен.

²⁰ *Ийемиздің уллы хәм салтанатлы күни келместен алдын,*

Күн қараңғыланады, ай қанға айланады.

²¹ *Сонда Ийемиздің атын айтып шақырған хәр бир адам кутқарылады» ††.*

²² Израиллылар, мына сөзлерге кулақ салыңлар: хабарыңыз бар, Насыралы Ийса Құдайдың Ол арқалы араңызда ислеген кәраматлары, таң қаларлық ұақыялары хәм кәраматлы белгилери менен Құдай тәрәпинен дәлилленген Адам еди. ²³ Бул Ийса Құдайдың ерки хәм алдын ала белгилегени бойынша, сизлерге услап берилген еди. Сизлер Оны Құдайдың Нызамын билмейтуғын басқа миллет адамларының қолы менен атанақ ағашқа шегелеп өлтирдинлер. ²⁴ Ал Құдай өлим азабының тусауларын үзип, Оны тирилтти.

†† Иоел 2:28-32.

Өйткени Оны өлимнің ушлап турыуы мүмкин емес еди. ²⁵ Ол хаққында Дауыт былай деген:

«Ийемди хәмме ўақыт көз алдымда көрдим,

Ол мениң оң жағымда болғанлықтан, мен албырамайман.

²⁶ Сонлықтан кеўлим қуўанып, тилим шадланып сөйлейди.

Денем де үмит ишинде жасайды.

²⁷ Себеби Сен жанымды өлилер меканына таслап кетпейсең,

Өз Мухаддесинди ширитип қоймайсаң.

²⁸ Маған өмир жолларын үйреттиң,

Мени Өз жаныңда қуўанышқа бөлейсең» †.

²⁹ Туўысқанларым! Мен сизлерге уллы бабамыз Дауыт хаққында ашық айта аламан: ол өлди хәм жерленди. Оның қәбири бүгінге дейин усы жерде, бизлерде сақланған. ³⁰ Дауыт пайғамбар болғанлықтан, Қудайдың оған: «Сениң урпағыңнан Бирин тахтыңа отырғызаман», – деп өзине ант ишип, ўәде бергенин билди. ³¹ Сонлықтан ол келешекте не болатуғынын көрип, Масихтың †† қайта тирилетуғыны туўралы былай деген еди: «Ол өлилер меканына таслап қалдырылмады,

Денеси де ширимеди».

³² Қудай усы Ийсаны өлимнен тирилтти, буған бизлердің хәммемиз гүаамыз. ³³ Ол Қудайдың құдирети менен аспандағы жоқары хәмелге көтерилип, Әкеден ўәде етилген Мухаддес Руўхты алды. Хәзир көргениңиз хәм еситкениңиз сыяқлы, сол Руўхты бизлерге жаўдырды. ³⁴ Дауыт аспанға көтерилмеген болса да былай деген еди:

«Ийем мениң Ийеме айтты:

„Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша,

Мениң оң жағымда отыр“» ‡.

³⁶ Солай етип, пүткил Израил халқы анық билип қойсын: Қудай сизлер атанақ ағашқа шегелеген сол Ийсаны хәм Ийемиз, хәм Масих қылды.

³⁷ Буны еситкенлердің жүреклерине қанжар суғылғандай болды. Олар Петр хәм басқа елшилерден:

– Туўысқанлар, бизлер не ислеўимиз керек? – деп сорады.

³⁸ Петр оларға былай деди:

– Гүналарыңыздың кеширилиўи ушын тәўбе етип ††, хәр бириңиз Ийса Масихтың аты менен суўға шомылдырылыңлар. Сонда Мухаддес Руўхты сыйға аласызлар. ³⁹ Бул ўәде сизлерге, сизлердің балаларыңызға хәм алыстағылардың хәммесине, яғный Қудай Ийемиз шақырған хәр бир адамға берилген.

⁴⁰ Петр басқа да көп сөзлер менен оларға гүўалық берип:

– Бул бузық әўладтан қутқарылыңлар, – деп өтиниш етти.

⁴¹ Оның сөзин қабыл еткенлер суўға шомылдырылып, сол күни оларға үш мыңға шамалас адам қосылды.

⁴² Олар өзлерин елшилердің тәлимине бағышлап, бир-бири менен қарым-қатнаста болды хәм бирге нан сындырып ††, дуўа ететуғын еди.

⁴³ Елшилер арқалы көп таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсетилгенликтен, хәммени қорқыныш бийледі. ⁴⁴ Исенийшилердің хәммеси бирге жыйналып, хәмме нәрсесин орталыққа қойды. ⁴⁵ Мал-мүликлерин сатып, хәр кимнің мүтәжлигине қарай үлестиретуғын еди. ⁴⁶ Олар хәр күни бирге Ибадатхананың хәўлисінде жыйналысып, үйлерде нан сындырысты. Қуўанышлы түрде хақ кеўил менен бирге ауқатланды. ⁴⁷ Қудайға мақтаўлар айтып, пүткил халықтың алғысына бөленди. Ийемиз де қутқарылғанларды оларға күн сайын қосып барды.

Үшинши бап

Петрдің аяғы ләң адамға шыпа бериўи

3 Бир күни Петр менен Юхан дуўа етиўи ўақтында, түстен кейин саат үште Ибадатханаға баратыр еди. ² Сол жерде иштен аяғы ләң болып туўылған бир адам бар еди. Ол Ибадатханаға келгенлерден садақа сораў ушын көтерип әкелинип, хәр күни Ибадатхананың «Гөззал» деген қапысының қасында отырғызылатуғын еди. ³ Бул адам Ибадатханаға кирип баратырған Петр менен Юханды көрип, олардан садақа сорады. ⁴ Петр менен Юхан оған тигилип қарады. Соңынан Петр оған:

– Бизлерге қара! – деди.

⁵ Сол адам олардан бир нәрсе алыўды дәмептип, оларға дыққат пенен тигилип қалды.

⁶ Петр оған:

– Менде гүмис хәм алтын жоқ, бирақ саған өзимде барымды беремен. Насыралы Ийса Масих аты менен айтаман, жүр! – деп ⁷ оның оң қолынан усады да, орнынан турғызды. Сол ўақытта-ақ оның аяқлары менен тобықларына күш енди. ⁸ Ол орнынан ушып турды да, жүре баслады. Былай-былай жүрип секириўи менен Қудайға алғыслар айтып, олар менен бирге Ибадатханаға кирди. ⁹ Пүткил халық оның жүрип баратырғанын хәм Қудайды алғыслап атырғанын көрип, ¹⁰ оның Ибадатхананың «Гөззал» деген қапысының қасында отырып, тиленшилик еткен адам екенин таныды. Оның менен жүз берген ўақыяға олар қатты хайран қалысып, аң-таң болысты.

† Забур 15:8-11. †† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. ‡ Забур 109:1. †† Тәўбе етиў – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиў.

†† Нан сындырыў – ауқатланыў хәм әсиресе Ийемиз Ийсаның соңғы кешесин еслеў.

Петрдің Ибадатханадағы сөзі

¹¹ Жаңағы адам Петр менен Юханнан айырылмай жүргенде, пүткіл халық хайран қалысып, «Сулайманның айуаны» деп аталатуғын жерге, олардың қасына жууырысып келди. ¹² Буны көрген Петр халыққа қарата былай деди:

– Израиллылар, буған неге аң-таң болып атырсызлар? Бул адамды бизлер өз күшимиз ямаса диншиллимиз бенен жүргизгендей, неге бизлерге тигилип тұрсызлар? ¹³ Ибрайымның, Ысақтың, Яқыптың Қудайы, бизің ата-бабаларымыздың Қудайы Өз хызметшиси Ийсаны уллылады. Сизлер Оны ушлап бердіңлер хәм Пилат Оны босатыуға қарар еткенде, Оннан Пилаттың алдында ұаз кештиңлер. ¹⁴ Мухаддес хәм хақ Адамнан ұаз кешип, бир адам өлтирйүшиниң өзлериңизге босатылып берилиуин талап еттиңлер. ¹⁵ Сизлер Өмир Ийесин өлтирдіңлер, бирақ Қудай Оны өлимнен тирилтти. Бизлер буған гүуамыз. ¹⁶ Сизлер көрген хәм таныйтуғын бул адам Ийсаның аты менен, Оның атына деген исеним менен шыпа тапты. Хәммеңиздің көз алдыңызда оған толық шыпа берген Ийсаға деген исеним еди.

¹⁷ Енди тууысқанларым, сизлердің бул исти басшыларыңыз сыяқлы билмей ислегениңизди билемен. ¹⁸ Бирақ барлық пайғамбарлар арқалы Өз Масихының азап шегетуғынын алдын ала билдирген Қудай Өз сөзин усылай әмелге асырды. ¹⁹ Солай етип, тәубе етиңлер хәм гүналарыңыздың жууылыуы ушын Қудайға қайтыңлар. Сонда Жаратқан Ийемиз сизлерге рәхәтлениу ұақытларын береді хәм сизлер ушын алдын ала тайынланған Масихты, яғный Ийсаны жибереді. ²¹ Қудайдың әййемнен мухаддес пайғамбарлары арқалы айтқанындай, хәмме нәрсениң өз қәлпине келиуине дейин Ийса аспанда болыуы керек. ²² Өйткени Муўса былай деген еди: «Қудай Ийемиз сизлер ушын тууысқанларыңыздың арасынан мен сыяқлы бир пайғамбарды шығарады. Оның айтқан хәр бир сөзин тыңлаңлар. ²³ Сол пайғамбарды тыңламаған хәр бир адам Қудайдың халқы арасынан жоқ етиледі» †.

²⁴ Самуел пайғамбардан баслап, оннан кейин келип сөйлеген пайғамбарлардың хәммеси де усы күнлер хаққында болжаған еди. ²⁵ Сизлер пайғамбарлардың хәм Қудайдың ата-бабаларыңыз бенен дүзген келисиминиң мийрасхорларысызлар. Себеби Қудай Ибрайымға былай деген еди: «Сениң әуладың арқалы жер жүзиндеги хәмме халықлар жарылқанады» ††. ²⁶ Хәр бириңизди жаман жолдан қайтарып, сизлерди жарылқау ушын, Қудай Өзи тайынлаған хызметшисин ең алды менен сизлерге жиберди.

† Мухаддес Нызамды қайталау 18:15, 18-19. †† Жаратылыс 22:18; 26:4.

Төртінши бап

Петр хәм Юхан жоқарғы кеңес алдында

4 Петр менен Юхан халыққа сөйлеп тұрғанда, руўханийлер, Ибадатхана сақшыларының басшысы хәм саддукейлер † олардың жанына топарласып келди. ² Өйткени олардың халыққа тәлим берип, Ийсаның мысалында өлилердің қайта тирилетуғынын жәриялағанына қатты ашыулы еди. ³ Сонлықтан олар Петр менен Юханды ушлап алды да, ертеңге дейин қамап таслады. Себеби күн кеш болып қалған еди. ⁴ Бирақ, елшилердің сөзин еситкен адамлардың көбиси исенди. Исенген ер адамлардың саны бес мыңға шамалас еди.

⁵ Келеси күни яхудий басшылары, ақсақаллар хәм диний муғаллимлер Ерусалимге жыйналды. ⁶ Бас руўханий Ханна менен Каяфа, Юхан, Искендер хәм бас руўханийдің урпағынан болған басқа адамлар да сол жерде еди. ⁷ Олар Петр менен Юханды ортаға турғызып, олардан:

– Сизлер буны қандай күш пенен хәм кимнің аты менен иследиңлер? – деп сорады.

⁸ Сонда Петр Мухаддес Руўхқа толып былай деди:

– Халық басшылары хәм ақсақаллар! ⁹ Бул ләң адамға исленген жақсылық хәм оның қалай шыпа тапқаны хаққында бизлер бүгин тергелип атырған болсақ, ¹⁰ онда сизлердің хәммеңиз хәм пүткіл Израил халқы мынаны билип қойыңлар: бул адам сизлер атанақ ағашқа шегелеген, бирақ Қудай өлимнен қайта тирилткен Насыралы Ийса Масихтың атының құдирети менен сап-сау болып, алдыңызда тур.

¹¹ Усы Ийса Мухаддес Жазыуда айтылғандай:

«Сиз, қурылысшылар тәрепинен керексиз деп тасланып,

Бирақ, үйдің мүйешиниң тийкарғы тасы болған тас» ††.

¹² Ийсадан басқа хеш ким арқалы қутқарылыу жоқ. Қутқарылыуымыз ушын аспан астында адамларға берілген басқа хеш бир ат жоқ.

¹³ Кеңес ағзалары Петр менен Юханның билимсиз хәм қарапайым адамлар екенин байқап, олардың батыллығын көргенде таң қалысты. Олардың Ийса менен бирге болғанын билди. ¹⁴ Бирақ шыпа тапқан адамның Петр хәм Юхан менен тұрғанын көріп, оларға қарсы хеш нәрсе айта алмады. ¹⁵ Солай етип, кеңес ағзалары оларға сыртқа шығып кетиуді буйырды да, соңынан өз ара кеңесе баслап:

¹⁶ – Бул адамларға не ислесек екен? Ерусалимде жасайтуғын хәр бир адам олардың анық кәрамат †† ислегенин биледи-ғо. Бизлер буны бийкарлай алмаймыз. ¹⁷ Бирақ, бул хабардың халық арасында

† Саддукейлер – Ийсаның заманында яхудийлердің күшли диний топары. †† Забур 117:22. †† Сөзбе-сөз: кәраматлы белги.

және де көбірек жайылмауы ушын, буннан былай Ийсаның аты менен хеш кимге хеш қашан сөйлемеңдер деп, қорқытып қояйық, – дести.

¹⁸ Соңынан оларды шақырып алып, Ийсаның аты менен хеш нәрсе айтпауларын хәм үйретпеулерин буйырды. ¹⁹ Бирақ, Петр менен Юхан оларға жууап берип:

– Өзлериңиз ойлап көриң: Құдайдың сөзлеринен гөре, сизлердің сөзлериңизди тыңлау Құдай алдында дурыс болар ма екен? ²⁰ Бизлер көргенлеримизди хәм еситкенлеримизди айтпай тура алмаймыз, – деди.

²¹ Кеңес ағзалары жазалау ушын хеш қандай себеп таба алмағанлықтан, оларды және қорқытты да, босатып жиберди. Өйткени болған ұақыя ушын пүткил халық Құдайға алғыслар айтып турған еди.

²² Себеби кәраматлы шыпа нәтийжесинде жазылған адамның жасы қырықтан асқан еди.

Исениўшилердің дуўа етиўи

²³ Петр менен Юхан босатылғаннан соң жолдасларына барып, бас руўханийлер менен ақсақаллардың өзлерине айтқан сөзлериниң хәммесин хабарлады. ²⁴ Олар буны еситкенде, бир ауыздан Құдайға қарата бәлент дауыс пенен былай деди:

– О, Құдиретли Ийемиз! Аспанды, жерди, теңизди хәм олардың ишиндегилердің хәммесин Сен жаратқансаң. ²⁵ Өз хызметшиң бабамыз Дауыттың аузы менен Мухаддес Руўх арқалы былай деген едиң:

«Миллетлер неге қозғалаң көтерди?»

Халықлар неге пушқа шығатуғын жобалар дүзди?»

²⁶ *Жер жүзиниң патшалары бас көтерди,*

Хүкимдарлар бирге жыйналып,

Жаратқан Ийемизге хәм Ол тайынлаған Масихқа қарсы турды»[†].

²⁷ Хәқыйқаттан да, Хирод пенен Понтий Пилат бул қалада басқа миллетлер хәм Израил халқы менен бирге Сен тайынлаған мухаддес хызметшиң Ийсаға қарсы топланды. ²⁸ Олар буны Сениң құдиретің хәм еркиң менен алдын ала белгиленгенлерди әмелге асыруу ушын иследи. ²⁹ Енди, О Ийемиз, олардың айбат етиўлерине нәзер салып, Сениң сөзиңди толық мәртлик пенен айтыўға Өз қулларыңа күш-қуўат бере гөр! ³⁰ Мухаддес хызметшиң Ийсаның аты менен ауырыуларға шыпа беріу ушын, кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислер ислеу ушын құдиретинди көрсете гөр!^{††}

³¹ Дуўа етип болғанда, олар жыйналған жер силкинип кетти. Хәммеси Мухаддес Руўхқа толып, Құдайдың сөзин мәртлик пенен айта баслады.

Исениўшилердің ауызбиршилиги

³² Исениўшилердің жыйнағындағы хәмме адам бир жан, бир тән[‡] еди. Хеш қайсысы да өз мал-мүлкин «меники» демейтуғын еди. Ал хәмме нәрсесин орталыққа қойды. ³³ Елшилер Ийемиз Ийсаның қайта тирилгени хәққында күшли жигер менен, тәсирли түрде гүүалық беретуғын еди хәм олардың хәммеси Құдайдың уллы мийримине ийе еди. ³⁴ Олардың арасында жоқшылықта жасайтуғын адам болған жоқ. Өйткени жерлери ямаса үйлери барлар оларды сататуғын еди. Түскен ақшаларын алып келип, ³⁵ елшилердің қолына салатуғын еди. Ақшалар хәр кимге мүтәжлигине қарай үлестирилетуғын еди.

³⁶ Мысалы: Лебий урыўынан шыққан Юсуп деген кипрлы бир адам бар еди. Елшилер оған Барнаба, яғный «Жубаныш беріуши» дегенди аңлататуғын ат берген еди. ³⁷ Ол өзине тийисли жерди сатты да, ақшасын әкелип, елшилердің қолына салды.

Бесинши бап

Ханания хәм Сафира

5 Ал Ханания атлы адам хаялы Сафира менен мал-мүлкин сатып, ² ақшаның бир бөлегин жасырып қалды да, қалған бөлегин елшилердің қолына әкелип салды. Буннан оның хаялының да хабары бар еди.

³ Сонда Петр оған былай деди:

– Ханания, неге шайтанға жүрегиннен орын берип, Мухаддес Руўхты алдадың хәм сатылған жердің ақшасының бир бөлегин өзиңе алып қалдың? ⁴ Жер сатылмай-ақ саған тийисли емес пе еди? Сатылғаннан соң да, ақшасын қәлегениңше жумсауға еркил емес пе едиң? Неге бундай ис ислеуге нийет еттиң? Сен адамларды емес, Құдайды алдадың-ғо.

⁵ Ханания бул сөзлерди еситиўден-ақ жерге жығылып, жан тапсырды. Буны еситкенлердің хәммесин күшли қорқыныш бийледи. ⁶ Жас жигитлер орынларынан турып, оның денесин кепинледи де, алып кетип жерледи.

⁷ Арадан шама менен үш сааттай өткенде, болған ұақыядан хабарсыз Хананияның хаялы ишке кирип келди. ⁸ Петр оған:

– Маған айтшы, жерди усынша ақшаға саттыңлар ма? – деди.

– Ауа, соған, – деди хаял.

⁹ Петр оған былай деди:

– Неге Ийемиздің Руўхын сынап көриўге келистиңлер? Әнекей, күйеуиңди жерлегенлер есиктен кирип киятыр. Олар сени де алып кетеди.

¹⁰ Хаял сол ұақытта-ақ Петрдің аяғына жығылып, жан тапсырды. Ишке кирген жас жигитлер оның өлип қалғанын көрип, сыртқа алып кетти де, күйеуиниң қасына жерледи. ¹¹ Пүткил исениўшилер

[†] Забур 2:1-2. ^{††} Сөзбе-сөз: қолыңды соза гөр!

[‡] Сөзбе-сөз: бир жүрек, бир кеуіл.

жәмәетин хәм болған ўақыяларды еситкенлердиң хәммесин күшли қорқыныш бийледі.

Елшилердиң көп адамларға шыпа беріуі

¹² Халық арасында елшилер арқалы көп кәраматлы белгилер көрсетилип, таң қаларлық ислер исленетуғын еді. Исенийшилердиң хәммеси Сулайманның айўанында жыйналып туратуғын еді. ¹³ Сырттан оларға қосылыўға ҳеш кимниң батылы бармайтуғын еді, бирақ халық оларға көп алғыслар айтатуғын еді. ¹⁴ Және де, Ийемизге исенип, исенийшилерге қосылған ер хәм ҳаяллардың саны барған сайын арта берди. ¹⁵ Хәтте, Петр өтип баратырғанда, ҳеш болмаса оның саясы ауырыўлардың бириниң үстине түссин деп, оларды көшелерге шығарып, кәтлер хәм төсеклердиң үстилерине жатқызып қойды. ¹⁶ Ерусалимниң дөгерегиндеги қалашалардан да көп адамлар жыйналып, ауырыўларды хәм жаўыз руўхлардан азап шеккенлерди алып келетуғын еді. Олардың хәммеси шыпа табатуғын еді.

Елшилердиң қуўдаланыўы

¹⁷ Сонда бас руўханий хәм оның тәрәпдарларының хәммеси, яғный сэддукей топарының ағзаларының қызғаныштан ишлери жанып, ¹⁸ елшилерди услатты да, мәмлекет қамақханасына қаматып таслады. ¹⁹ Бирақ түнде Ийемиздиң бир периштеси қамақхананың қапыларын ашып, оларды сыртқа шығарды да:

²⁰ – Барыңлар, Ибадатханада турып, бул жаңа өмир туўралы сөзлердиң барлығын халыққа айтыңлар, – деди.

²¹ Елшилер айтылғанды тыңлап, таң сәхәрде Ибадатханаға барды да, тәлим бере баслады. Сол ўақытта бас руўханий хәм оның тәрәпдарлары келип, жоқарғы кеңестің адамларын, яғный Израил халқының барлық ақсақалларын жыйналыўға шақырды хәм елшилерди алып келиў ушын қамақханаға адам жиберди. ²² Бирақ, сақшылар қамақханаға барғанда елшилерди таппай, излерине қайтып келди де, мыналарды хабарлады:

²³ – Қамақхананың беккем етип жабылғанын, қапылардың аўзында қараўыллардың турғанын көрдик. Бирақ, қапыларды ашқанымызда, иштен ҳеш кимди таппадық.

²⁴ Бул сөзлерди еситкен Ибадатхана сақшыларының басшысы менен бас руўханийлер: «Бул не болғаны» десип, албырасып қалды.

²⁵ Сонда олардың қасына бир адам келип: – Әне, сизлер қамаққа салған адамлар Ибадатханада тәлим берип тур, – деп хабарлады.

²⁶ Солай етип, сақшылардың басшысы сақшылар менен бирге кетип, елшилерди алып келди. Бирақ халықтың өзлерин тас пенен урыўынан қорқып, оларға зорлық иследеди.

²⁷ Олар елшилерди алып келип, жоқарғы кеңестің алдында турғызып қойды. Бас руўханий елшилерди сораўға тутып:

²⁸ – Бул ат пенен тәлим бермең, деп қатаң буйырған едик-ғо. Бирақ сизлер өз тәлийматыңызды пүткил Ерусалим қаласына жайыпсызлар. Бул Адамның қанының төгилиўине де бизлерди жуўапкер қылмақшысызлар, – деди.

²⁹ Петр менен басқа елшилер былай деп жуўап берди:

– Адамларға емес, Қудайға бойсыныў тийис! ³⁰ Ата-бабаларымыздың Қудайы сизлер атанақ ағашқа шегелеп өлтирген Ийсаны қайта тирилтти. ³¹ Израилдың тәўбе етип, гүналарының кеширилиўи ушын, Қудай Оны Көсем хәм Қутқарыўшы қылып, Өзиниң оң тәрәпине көтерди. ³² Бизлер бул ислердиң гүўасымыз. Сондай-ақ, Қудайдың Өзине бойсынатуғынларға беретуғын Мухаддес Руўхы да буларға гүўа.

³³ Жоқарғы кеңес ағзалары буны еситкенде ашыўға минип, елшилерди өлтирмекши болды. ³⁴ Бирақ, пүткил халықтың хұрметине ийе болған нызам муғаллими Гамалиел атлы бир парисей кеңесте орнынан турып, елшилерди аз-маз ўақытқа сыртқа шығарып турыўды буйырды. ³⁵ Соңынан ол кеңес ағзаларына былай деди:

– Израиллылар! Бул адамларға ислейжақ исиңизди абайлап ислендер. ³⁶ Себеби буннан бурын өзін уллы деп есаплаған Теудас атлы бир адам шыққан еді. Оған төрт жүзге шамалас адам қосылды. Бирақ ол өлтирилип, изине ергенлердиң хәммеси тарқап, жоқ болып кетти. ³⁷ Оннан соң, халықтың есабы алынған күнлерде галилалы Яхуда шығып, бир топар адамларды изине ертти. Ол да өлтирилип, изине ергенлердиң хәммеси тарқап кетти. ³⁸ Сонлықтан енди сизлерге айтатуғыным мынаў: бул адамларға тиймеңдер, оларды тынышына қойыңлар. Өйткени бул ис-хәрекет адамлардан болса, ол иске аспайды. ³⁹ Бирақ Қудайдан болса, бул адамларды жоқ қыла алмайсызлар. Және де, Қудайға қарсы урысыўшы болып қалыўыңыз да мүмкин.

⁴⁰ Кеңес ағзалары Гамалиелдиң мәсләхәтин қабыл етти де, елшилерди ишке шақыртып, оларды қамшылатты хәм Ийсаның аты менен ўаз айтпаўды буйырып, босатып жиберди. ⁴¹ Елшилер Ийсаның аты себепли масқараланыўға миясар болғаны ушын жоқарғы кеңестен қуўанышлы түрде шығып кетти. ⁴² Олар хәр күни Ибадатханада хәм үйме-үй тәлим беріуин, Ийсаның Масих екени ҳаққында Хош Хабарды жәриялаўын тоқтатқан жоқ.

Алтыншы бап

Жети хызметши

6 Масихтың шәкиртлериниң саны өсип атырған сол күнлерде грекше сөйлейтуғын исенийши яхудийлер тәрәпинен еврейше сөйлейтуғын

исениўши яхудийлерге қарсы наразылық пайда болды. Себеби күнделикли жәрдем бөлистирилгенде, олардың жесирлерине кеўил аўдарылмайтуғын еди. ² Сонда он еки елши хәмме шәкиртлерди бир жерге жыйнап:

– Қудайдың сөзин жәриялаў исин таслап, дастурхан басында хызмет еткенимиз [†] дурыс болмас. ³ Туўысқанларым! Араңызда жақсы аты шыққан, Мухаддес Руўх пенен даналыққа толған жети адамды таңлаңлар. Оларға усы исти тапсырайық. ⁴ Ал бизлер өзлеримизди дуўа етиўге хәм Қудайдың сөзин жәриялаўға бағышлайық, – деди.

⁵ Бул сөз пүткил жәмәатке унады. Олар исеними күшли хәм Мухаддес Руўхқа толы болған Степанды, және де Филипти, Прохорды, Никанорды, Тимонды, Парменди хәм яхудий динине өткен антиохиялы Николасты сайлап, ⁶ елшилердиң алдында турғызды. Елшилер дуўа етип, олардың үстилерине қолларын қойды.

⁷ Солай етип, Қудайдың сөзи жайылып, Ерусалимдеги шәкиртлердиң саны көбейе берди. Руўханийлердиң көбиси де елшилердиң тәлимин қабыл алып, исене баслады.

Степанның қолға алыныўы

⁸ Қудайдың мийрими менен құдиретине толы болған Степан халық арасында уллы таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсететуғын еди. ⁹ Деген менен, киренели, искендериялы хәм Киликия менен Азиядан болған адамлардың «Еркинлер мәжилисханасы» ^{††} деген мәжилисхананың айырым ағзалары Степанға қарсы шығып, оның менен тартыса баслады. ¹⁰ Бирақ ол даналық хәм Мухаддес Руўх пенен сөйлегенликтен, олар қарсы тура алмады. ¹¹ Сонда олар бир неше адамды үгитлеп: «Оның Муўсаға хәм Қудайға тил тийгизгенин еситтик», – деп айтқызды.

¹² Солай етип, олар халықты, ақсақалларды хәм диний муғаллимлерди өшегистирип, бас салып Степанды усады да, оны жоқарғы кеңестің алдына алып келди. ¹³ Олар әкелген жалған гүялар:

– Мына адам Ибадатханаға хәм Муўсаның Нызамына үзликсиз қарсы сөйлеп жүр. ¹⁴ Бизлер оның: «Насыралы Ийса Ибадатхананы жоқ қылады, Муўсаның бизлерге берген үрп-әдетлерин өзгертеди», – дегенин еситтик, – деди.

¹⁵ Жоқарғы кеңесте отырғанлардың хәммеси Степанның жүзине тигилип қарап, оның жүзиниң периштениң жүзине уқсас екенин көрди.

Жетинши бап

Степанның сөзи

7 Сонда бас руўханий Степаннан:
– Усы дурыс па? – деп сорады.

² Степан былай деп жуўап берди:

– Туўысқанларым хәм ағаларым, маған қулақ салыңлар! Бабамыз Ибрайым Харанға көшип орналаспастан бурын Месопотамияда болған уақтында уллы Қудай оған көринип: ³ «Елиңди хәм ағайин-туўғанларыңды қалдырып, Мен саған көрсететуғын елге бар» [‡], – деген еди.

⁴ Солай етип, Ибрайым халдейлилердиң елинен шығып, Харанға орналасты. Әкесиниң өлиминен кейин, Қудай оны сол жерден алып, хәзир сизлер жасап атырған бул елге көширди. ⁵ Деген менен, Қудай бул жерде оған хеш қандай мийрас, бир қарыс жер де бермеген еди. Бирақ, сол уақытта Ибрайымның баласы жоқ болса да, Қудай бул жерди оған хәм оның урпақларына мүлик қылып беретуғынын уәде еткен еди. ⁶ Және де, Қудай оған былай деген еди: «Сениң урпақларың жат жерде жат болып, төрт жүз жыл қуллықта жасайды хәм зулымлық көреді. ⁷ Бирақ Мен оларды қул еткен халықты жазалайман. Буннан соң, олар сол жерден шығып, Маған бул жерде сыйынады» ^{††}. ⁸ Соңынан Қудай Ибрайым менен мухаддес келисим дүзип, сүннетлеу рәсимин оның белгиси қылды. Солай етип, Ибрайым Ысақтың әкеси болып, оны сегизинши күни сүннет ^{‡‡} етті. Ысақ Яқыптың, Яқып он еки уллы аталарымыздың әкеси болды.

⁹ Юсупты күнлеген аталарымыз оны Мысырға сатып жиберди. Бирақ Қудай оның менен бирге болып, ¹⁰ барлық қыйыншылықтарынан қутқарды. Мысыр патшасы Фараонның ^{†††} алдында оған даналық хәм мийрим-шәпәәтлик берди. Фараон оны Мысырдың хәм сарайындағы барлық адамлардың үстинен басшы қылып қойды.

¹¹ Соңынан пүткил Мысыр хәм Канан еллеринде ашлық болып, үлкен қыйыншылықлар басланды. Ата-бабаларымыз жеўге аўқат таба алмай қалды.

¹² Мысырда фәлле бар екенин еситкен Яқып аталарымызды сол жаққа биринши мәрте жоллады. ¹³ Олар Мысырға екинши мәрте келгенде, Юсуп туўысқанларына өзиниң ким екенин танытты хәм Фараонға оның шығысы белгили болды.

¹⁴ Юсуп әкеси Яқыпты хәм барлығы жетпис бес адамнан ибарат болған хәмме ағайин-туўғанларын өзине шақыртып алды. ¹⁵ Солай етип, Яқып Мысырға көшип кетти. Оның өзи де, ата-бабаларымыз да сол жерде қайтыс болды.

¹⁶ Олардың сүйеги Шикемге алып келинип, Ибрайымның сол жерде Хамордың улларынан гүмис ақшаға сатып алған қәбирине қойылды.

[†] Ямаса: хожалық ислери менен айланысқанымыз. ^{††} «Еркинлер мәжилисханасы» (либертинлер мәжилисханасы) – бурын қул болып, соңынан азатлық алған яхудийлердиң мәжилисханасы.

[‡] Жаратылыс 12:1. ^{††} Жаратылыс 15:13-14. ^{‡‡} Сүннет – Қудайдың буйрығы бойынша, яхудийлер ер балаларын туўылғаннан кейин сегизинши күни сүннет етеди. ^{†††} Фараон – әйемги Мысырда патша усылай аталған.

¹⁷ Құдайдың Ибрайымға берген үәдесиниң орынланатуғын ўақты жақынлағанда, Мысырдағы халқымыздың саны жүдә көбейип қалған еди.

¹⁸ Сол ўақытта Мысырда Юсупты танымайтұғын басқа бир патша тахтқа отырды. ¹⁹ Ол халқымыздан хийлекерлик пенен пайдаланып, зулымлық иследи хәм олардың жаңа туўылған балаларының тири қалмаўы ушын далаға таслаўға мәжбүрледи.

²⁰ Сол ўақытта Муўса дүньяға келди. Ол жүдә сулыў бала болып, үш ай әкесиниң үйинде бағылды. ²¹ Ол далаға тасланғанда, оны Фараонның қызы таўып алып, өз баласындай қылып тәрбиялап өсирди. ²² Муўса мысырлылардың барлық билим тараўларынан тәлим алып, сөзинде де, исинде де күшли болды.

²³ Ол қырық жасқа толғанда, оның кеўлинде өз туўысқанлары болған израиллылардың жағдайын барып көриў нийети пайда болды. ²⁴ Олардың бирине әдилсизлик исленгенин көрген Муўса оны жақлады да, әдилсизлик ислеген мысырлыны өлтирип, зулымлық көрген адам ушын өш алды.

²⁵ Ол: «Құдайдың мен арқалы өзлерин қутқаратуғынын туўысқанларым түсинер», – деп ойлаған еди. Бирақ олар түсинбеди. ²⁶ Ертеңине Муўса төбелесип атырған еки израиллыны ушыратып қалғанда, оларды жарастырмақшы болып:

– Жигитлер, сизлер туўысқансыз-ғо. Неге бир-бириңизге жәбир берип атырсызлар? – деди.

²⁷ Бирақ, жақынына жәбир берген адам Муўсаны ийтерип жиберип:

– Ким сени бизлердиң үстимизден басшы хәм қазы қылып қойды? ²⁸ Кеше мысырлыны өлтиргениңдей, мени де өлтирмекшимисең? † – деди.

²⁹ Бул сөзди еситкенде Муўса Мидиян елине қашып кетип, сол жат жерде жасады. Ол сол жерде еки балалы болды.

³⁰ Қырық жыл өткеннен соң, Синай таўының дөгерегиндеги шөлде, жанып турған путаның жалынында Муўсаға бир периште көринди.

³¹ Муўса бул көриниске таң қалды. Анықлап көриў ушын жақынлағанда, Жаратқан Ийемиздиң: ³² «Мен сениң ата-бабаларыңның Құдайыман, Ибрайымның, Ысақтың, Яқыптың Құдайыман» ††, – деген даўысы еситилди. Муўса қорққанынан қалтырап, қараўға жүрексине алмады. ³³ Соңынан Жаратқан Ийемиз оған былай деди: «Аяқ кийимди шеш! Өйткени сен турған жер мухаддес. ³⁴ Мен халқымның Мысырда азап-ақырет шегип атырғанын көрдим, оның наласын еситип, оны қутқарыў ушын аспаннан түстим. Енди бар, Мен сени Мысырға жиберемен» ‡.

³⁵ Бул: «Ким сени басшы хәм қазы қылып қойды?» – деп адамлар тән алмаған – сол Муўса еди. Құдай оны путада көринген периште арқалы басшы хәм қутқарыўшы қылып жиберди. ³⁶ Мысырда, Қызыл

теңизде хәм қырық жыл бойы шөлде таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсетип, халықты Мысырдан шығарған усы Муўса еди.

³⁷ Израил улларына: «Құдай сизлерге өз туўысқанларыңыздың арасынан мен сыяқлы бир пайғамбарды шығарады» ††, – деген де – усы Муўса еди. ³⁸ Синай таўында өзине сөйлеген периштениң сөзлерин ата-бабаларымызға жеткизген хәм шөлде жыйналған Израил халқы менен бирге болған да сол еди. Ол бизлерге жеткизиў ушын Құдайдың тири сөзлерин алған еди.

³⁹ Бирақ, ата-бабаларымыз оған бойсыныўды қәлемеди хәм оны тән алмай, кеўиллери Мысырға аўды. ⁴⁰ Олар Харонға: «Бизлерди баслап жүретуғын құдайлардың мүсинлерин соғып бер, себеби бизлерди Мысыр елинен шығарған сол Муўсаға не болғанын билмеймиз» ††, – деди. ⁴¹ Сол күнлерде олар бузаўдың мүсинин соғып, сол бутқа қурбанлық берди. Олар өз қоллары менен соққан бутқа қуўанып, кеўил көтеристи. ⁴² Сонлықтан Құдай олардан жүзин терис бурып, оларды аспан денелерине табыныўға таслап қойды. Бул пайғамбарлардың китабында жазылғандай болды: «Хәй, Израил халқы!» †††

Сизлер шөлде қырық жыл бойы,
Маған қурбанлық хәм сыйлар бердиңиз бе?

⁴³ Өзлериңиз табыныў ушын ислеген бутларды:
Молохтың шатырын хәм құдайыңыз Рефанның
жұлдызын

Көтерип жүрдиңлер-ғо.

Сонлықтан Мен сизлерди Бабилонның аржағына
сүргин қыламан» †††.

⁴⁴ Ата-бабаларымыздың шөлде Гўәлық шатыры § бар еди. Муўса оны өзине сөйлеген Құдайдың буйырғанындай, көрген үлги бойынша ислеген еди. ⁴⁵ Шатыр әўладтан-әўладқа өтип, ата-бабаларымыз Ешуаның басшылығында Құдай қуўып жиберген халықлардың жерлерин ийелегенде, оны өзлери менен бирге алып жүрди. Шатыр Даўыттың заманына дейин болды. ⁴⁶ Құдай алдында мийримге ерискен Даўыт Яқыптың Құдайы ушын мәкан қурыўға рухсат сорады.

⁴⁷ Бирақ, Құдай ушын үй салған Сулайман болды.

⁴⁸ Деген менен, Қүдиретли Құдай адамның қолы менен салынған мәканларда жасамайды. Ол пайғамбар арқалы былай деген еди:

⁴⁹ «Аспан – Мениң тахтым,

Жер – аяқ басарым,
Сизлер Маған қандай үй салып бережақсызлар?
Мениң дем алатуғын орным қай жерде екен?

⁵⁰ Булардың хәммесин Мениң қолым жаратпады ма?» §†

⁵¹ Хәй, өжетлер, шын кеўилден Құдайға бойсынбайтуғынлар, Оның сөзин тыңламайтұғынлар! §†† Сизлер ата-бабаларыңызға ұқсап, Мухаддес Руўхқа бәрқулла қарсы

† Шығыў 2:14. †† Шығыў 3:6. ‡ Шығыў 3:5, 7-8, 10.

†† Мухаддес Нызамды қайталаў 18:15. ††† Шығыў 32:1.

§†† Сөзбе-сөз: Израил шаңарағы. ††† Амос 5:25-27. §

турасызлар. ⁵² Ата-бабаларыңыз пайғамбарлардың қайсы бирин қуўдаламады? Олар хақ Адамның келиўин алдын ала болжағанларды да өлтирди-ғо. Сизлер де енди Оған сатқынлық ислеп, Оны өлтирдіңлер. ⁵³ Сизлер периштелер арқалы берилген Мухаддес Нызамды алсаңлар да, оны орынламадыңлар!

Степанның өлтирилиўи

⁵⁴ Кеңес ағзалары бул сөзлерди еситкенде ашыўға минип, Степанға қарсы тислерин қайрады. ⁵⁵ Ал Мухаддес Руўхқа толған Степан көзлерин аспанға тигип, Қудайдың салтанатын хәм Қудайдың оң тәрәпинде турған Ийсаны көрди. ⁵⁶ Сонда ол:

– Қараңлар, аспанның ашылғанын хәм Адам Улының † Қудайдың оң тәрәпинде турғанын көрип турман, – деди.

⁵⁷ Ал олар қулақларын жаўып, қатты қышқырысты. Хәммеси бирден Степанға топылды да, ⁵⁸ оны қаланың сыртына сүйреп шығарып, оған тас ылақтыра баслады. Гүўалар өз кийимлерин Саул атлы бир жас жигиттиң аяғының жанына қойды.

⁵⁹ Олар тас ылақтырып атырғанда, Степан: «Ийем Ийса, руўхымды қабыл ет», – деп дуўа етти.

⁶⁰ Соңынан ол дизе бүкти де, бәлент даўыс пенен: «О Ийем, бул гүнаны олардың мойнына жүклем!» – деди. Усыны айтып болып, ол жан тапсырды.

Сегизинши бап

Ерусалим жәмәетиниң қуўдаланыўы

8 Степанның өлтирилиўин Саул да мақуллаған еди. Сол күнниң өзінде-ақ, Ерусалимдеги исениўшилер жәмәетине қарсы күшли қуўдалаў басланды. Елшилерден басқа исениўшилердиң хәммеси Яхудия менен Самария үлкелериниң хәмме жерлери бойлап тарқап кетти. ² Айырым исениўши адамлар Степанды жерлеп, оны қатты азалады. ³ Бирақ Саул исениўшилер жәмәетине қатты азап берди. Ол үйме-үй кирип, еркек пе, хаял ма, хәммесин сүйреп шығарып, қамаққа салдырды.

Филип Самарияда

⁴ Ал тарқалып кеткен исениўшилер ел аралап, Қудайдың сөзин жәриялап жүрди. ⁵ Филип Самарияның бир қаласына келип, ол жердегилерге Масих хаққында жәриялады. ⁶ Филиптиң сөзин еситкен хәм ол көрсеткен кәраматлы белгилерди көрген халық оның сөзлерин дыққат пенен тыңлады. ⁷ Өйткени жин урған көп адамлардан жаўыз руўхлар қышқырысып шығып, көплеген ләң хәм ақсақ болғанлар шыпа табатуғын еди. ⁸ Солай етип, сол қала үлкен қуўанышқа бөленди.

Гүўалық шатыры – сөзликке қараң. † Ийшая 66:1-2. †† Сөзбе-сөз: жүректери хәм қулақлары сүннет етилмегенлер! † Адам Улы – Ески Келисимде ўәде етилген Қутқарыўшы Масихтың бир аты.

Сыйқыршы Симон

⁹ Сол қалада көп ўақытлардан бери сыйқыршылық пенен шуғылланатуғын, Самария халқын таң қалдырып киятырған хәм өзин уллы адам деп есаплайтуғын Симон атлы бир адам бар еди. ¹⁰ Ең қарапайым адамлардан баслап ең абырайлы адамларға дейин, хәммеси оны дыққат пенен тыңлап: «Онда уллы құдирет деп аталатуғын Қудайдың құдирети бар», – дейтуғын еди. ¹¹ Симон оларды көп ўақытлардан бери сыйқыршылық пенен таң қалдырып киятырғанлықтан, оны хәмме тыңлайтуғын еди. ¹² Бирақ олар Қудайдың Патшалығы хәм Ийса Масихтың аты хаққында Хош Хабарды жәриялаған Филиптиң сөзлерине исенгенде, еркеклер де, хаяллар да суўға шомылдырылды. ¹³ Симонның өзи де исенип суўға шомылдырылғаннан соң, Филиптиң жанынан айырылмады. Көрсетилген белгилер хәм уллы кәраматларды көрип, ол таң қалды.

¹⁴ Ерусалимдеги елшилер самариялылардың Қудайдың сөзин қабыл еткенин еситип, оларға Петр менен Юханды жиберди. ¹⁵ Екеўи сол жерге барып, самариялы исениўшилердиң Мухаддес Руўхты алыўы ушын дуўа етти. ¹⁶ Себеби еле олардың хеш қайсысына Мухаддес Руўх түспеген болып, олар тек Ийемиз Ийсаның аты менен суўға шомылдырылған еди. ¹⁷ Петр менен Юхан олардың үстилерине қолларын қойып дуўа еткенде, олар Мухаддес Руўхты алды.

¹⁸ Елшилердиң бул қол қойыў хәрекеті менен Мухаддес Руўх берилгенин көрген Симон оларға ақша усынып:

¹⁹ – Маған да усындай құдирет бериңлер, мен кимниң үстине қолларымды қойсам да, ол Мухаддес Руўхты қабыл қылатуғын болсын, – деди.

²⁰ Бирақ Петр оған былай деди:

– Қудайдың сыйын ақшаға сатып алыўды ойлағаның ушын, ақшаң өзиң менен бирге қурып кетсин. ²¹ Бул исте сениң пайың да, үлесің де жоқ. Өйткени кеўлиң Қудай алдында хақ емес. ²² Енди бул жаўыз нийетің ушын тәўбе етип, Ийемизге жалбарын! Мүмкин, кеўлиңдеги бул нийетти Ол кеширер. ²³ Себеби сениң ашшы қызғанышқа толы екениңди хәм жаманлықтың шырмаўында екениңди көрип турман.

²⁴ Симон жуўап берип:

– Мен ушын Ийеңизге сизлер дуўа етиңлер, айтқанларыңыздың хеш бири басыма түспесин, – деди.

²⁵ Петр менен Юхан Ийемиздиң сөзи хаққында гүўалық берип айтқаннан соң, Самарияның көп ауылларында Хош Хабарды жәриялап, Ерусалимге қайтты.

Филип хәм эфиопиялы ўәзир

²⁶ Сонда Ийемиздиң бир периштеси Филипке былай деди:

– Орныңнан турып, кубла тәрәпке, Ерусалимнен Газаға баратуғын шөл жолына бар.

²⁷ Филип орнынан турып, жолға шықты. Сол ўақытта Эфиопияның ҳаял патшасы Кандакияның ўәзирлеринен бири, оның барлық қазнасын басқаратуғын бир ақта [†] сыйыныў ушын Ерусалимге барып, ²⁸ сол жол менен қайтып киятыр еди. Ол арбасында Ийшя пайғамбардың китабын оқып отырған еди. ²⁹ Мухаддес Руўх Филипке:

– Барып, сол арбаға жақынлас, – деди.

³⁰ Филип жуўырып арбаның қасына барғанда, оның Ийшя пайғамбардың китабын оқып отырғанын еситип:

– Не оқып отырғаныңды түсинесең бе? – деп сорады. ³¹ Эфиопиялы:

– Биреў маған жол-жорық көрсетпесе, қалай түсине аламан, – деди де, Филиптен арбаға минип отырыўды өтиниш етти. ³² Ол Мухаддес Жазыўдың мына жерин оқып отырған еди:

*«Ол қой сыяқлы баўызланыўға алып барылды,
Жүн қырқыўшының алдында қозы қалай үндемей
турса,*

Ол да солай аўзын ашпады.

³³ *Ол хорланып, әдил хүким алыўдан жуда болды.*

Оның урпақларын ким тилге алады?

Өйткени Оның бул дүньядағы өмири таўсылды»

†.

³⁴ Ўәзир Филиптен:

– Өтинемен, маған айтшы: пайғамбар ким туўралы айтып атыр? Өзи туўралы ма ямаса басқа биреў туўралы ма? – деп сорады.

³⁵ Сонда Филип Мухаддес Жазыўдың усы жеринен баслап, Ийса ҳаққында Хош Хабарды оған айтып берди.

³⁶ Олар жол жүрип киятырғанда, суў бар жерге келди.

– Мине, бул жерде суў бар-ға, суўға шомылдырылыўыма не тосқынлық қылады? – деди ўәзир.

[37] ³⁸ Соңынан арбаны тоқтатыўды буйырды. Филип пенен екеўи суўға түсти хәм ол Филиптиң қолынан суўға шомылдырылды. ³⁹ Олар суўдан шыққанда, Ийемиздиң Руўхы Филипти бирден алып кетип, ўәзир оны қайтып көрмеді. Солай болса да, ол қуўанышлы түрде жолын даўам етти.

⁴⁰ Ал Филип Азот қаласында пайда болды. Ол Кесарияға барғанша барлық қалаларды аралап, Хош Хабарды жәриялап жүрди.

Тоғызыншы бап

Саулдың тәўбе етиўи

⁹ Ал Саул Ийемиздиң шәкиртлерине еле өлим қәўпин туўдырып жүрди. Ол бас руўханийге барды да, ² Дамасктағы мәжилисханаларға [†] хатлар жазып бериўин сорады. Сол жерде Ийсаның жолы менен жүрген еркек болсын, ҳаял болсын, тапса оларды услап, Ерусалимге алып келиў нийетинде еди. ³ Ол жол жүрип Дамасққа жақынлағанда, тосаттан аспаннан түскен бир нур оның әтирапын жарқыратып жиберди. ⁴ Саул жерге жығылып: – Саул, Саул, сен неге Мени куўдалап атырсаң? – деген даўысты еситти.

⁵ Саул:

– Сен кимсең, Ийем? – деп сорады.

– Мен – сен куўдалап атырған Ийсаман. ⁶ Ал енди орныңнан турып, қалаға бар. Нени ислеў тийис екенлигиң саған айтылады, – деген даўыс еситилди.

⁷ Саул менен киятырғанлардың тиллери тутылып, тоқтап қалды. Себеби олар даўысты еситсе де, ҳеш кимди көрмеген еди. ⁸ Саул жерден турды. Бирақ көзлерин ашқанда, ҳеш нәрсе көре алмады. Сонлықтан олар оның қолынан услап, Дамасққа жетеклеп апарды. ⁹ Оның көзлери үш күн бойы көрмей қалып, ҳеш нәрсе ишип жемеди.

¹⁰ Дамаскта Ханания атлы Ийсаның шәкирти бар еди. Ийемиз оған көринип:

– Ханания, – деди.

– Усы жердемен, Ийем, – деп жуўап берди ол.

¹¹ Ийемиз оған:

– Орныңнан тур да, «Туўры көше» деген көшеге барып, Яхуданың үйиндеги Саул атлы бир тарсуслы адамды сора. Ол ҳәзир дуўа етип атыр. ¹² Ол өзине көрсетилген аянда жанына Ханания атлы бир адамның келип, көзлериниң қайтадан көриўи ушын үстине қолларын қойып дуўа еткенин көрген еди, – деди.

¹³ Ханания жуўап берип:

– Ийем! Бул адамның Сениң Ерусалимдеги мухаддеслериңе [‡] қанша жаманлық ислегенин мен көп адамлардан еситкен едим. ¹⁴ Бул жерге де ол Сениң атыңа сыйынатуғынлардың хәммесин тутқынға алыў ушын, бас руўханийлерден бийлик алып келген, – деди.

¹⁵ Ийемиз оған:

– Бар! Өйткени Мен бул адамды атымды басқа миллетлерге, патшаларға хәм Израил улларына жеткизиў ушын таңладым. ¹⁶ Мениң атым ушын қаншама азап шегетуғынын Өзим оған көрсетемен, – деди.

¹⁷ Солай етип, Ханания барды да, сол үйге кирди хәм қолларын Саулдың үстине қойып:

†† Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердиң Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны. ‡‡ Яғный: Ийсаға исениўшилерге.

† Ақта – пишилген адам. †† Ийшя 53:7-8. ‡ Басқа нусқада мына аят бар: «Филип оған: „Егер шын кеўлиң менен исенсең, болады“, – деди». «Ийса Масихтың Қудайдың Улы экенине исенемен, – деп жуўап берди ўәзир».

– Тууысқаным, Саул! Саған киятырған жолыңда көринген Ийемиз Ийса көзлериңнің ашылып, Мухаддес Руұхқа толыуың ушын мени жиберди, – деди.

¹⁸ Сол ўақытта-ақ көзлеринен перде түскендей болып †, Саул және көре баслады. Ол орнынан турып, суўға шомылдырылды хәм ¹⁹ аўқат жеп, күшке енди.

Саул Дамаскта хәм Ерусалимде

Саул бир неше күн Дамасктағы шәкиртлердің жанында қалды. ²⁰ Ол дәрхал Ийсаның Қудайдың Улы екенлигин мәжилисханаларда жәриялай баслады. ²¹ Оны еситкенлердің хәммеси таң қалысып: «Мынаў Ерусалимде усы Ийсаның атына сыйынатуғынларды қырған адам емес пе? Ол бул жерге де сондай адамларды тутқын етип, бас руўханийлерге апарыў ушын келген жоқ па еди?» – дести.

²² Бирақ Саул күннен-күнге руўхый күшке толысып барды. Ийсаның Масих екенлиги ҳаққында дәлилдер келтирип, Дамаскта жасайтуғын яхудийлерди таң қалдыратуғын еди.

²³ Арадан көп күнлер өткенде, яхудийлер Саулды өлтириўге тил бириктирди. ²⁴ Бирақ, олардың бул нийети Саулға белгили болып қалды. Яхудийлер оны өлтириў ушын күни-түни қаланың дәрўазасын аңлыды. ²⁵ Деген менен, Саулдың шәкиртлери бир күни түнде оны себетке салды да, қаланың дийўалынан түсирип жиберди.

²⁶ Саул Ерусалимге келип, сол жердеги шәкиртлерге қосылуўға тырысты. Бирақ оның Ийсаның шәкирти болғанына исенбей, олардың хәммеси оннан қорқатуғын еди. ²⁷ Сонда Барнаба оны елшилерге ертип келди. Ол Саулдың жолда Ийемизди қалай көргенин, Ийемиздің оның менен сөйлескенин хәм оның Дамаскта қалай Ийсаның аты менен батыл түрде ўаз айтқанын оларға айтып берди. ²⁸ Солай етип, Саул Ерусалимде олар менен бирге араласып, Ийемиздің аты менен қорқпастан ўаз айтып жүрди. ²⁹ Ол грекше сөйлейтуғын яхудийлер менен сөйлесип, тартысатуғын еди. Ал олар Саулды өлтириўге хәрекет етти. ³⁰ Тууысқанлар буны билгенде оны Кесарияға апарып, сол жерден Тарсусқа жиберди.

³¹ Солай етип, пүткил Яхудия, Галила хәм Самария бойлап исениўшилер тынышлыққа еристи. Ийемизден қорқып жасаған жәмәэт беккемленип, Мухаддес Руұхтың қоллап-қуўатлаўы менен саны өсе берди.

Петрдің ләң болған адамға шыпа бериўи

³² Сонда Петр ел аралап жүрип, Лиддада жасайтуғын исениўшилерди көриўге келди. ³³ Ол сол жерде ләң болып сегиз жылдан бери төсек

† Сөзбе-сөз: балықтың қабыршағы сыяқлы бир нәрсе түсип.

тартып жатырған Еней атлы бир адамды көрди.

³⁴ Петр оған:

– Еней, Ийса Масих саған шыпа береді.

Орныңнан турып, төсегиңди жыйна, – деди.

Еней сол ўақытта-ақ орнынан турды. ³⁵ Лидда хәм Шаронда жасайтуғынлардың дерлик хәммеси буны көрип, Ийемиздің жолына түсти ††.

Петрдің Тавитаны тирилтиўи

³⁶ Яффада Ийсаның шәкирти болған Тавита атлы бир ҳаял бар еди. Тавита – грекше «Доркас», яғный «кийик» дегенди аңлатады. Ол хәмме ўақыт жақсылық ислеп, жарлыларға қайыр-садақа беретуғын еди. ³⁷ Сол күнлери Тавита аўырып, қайтыс болды. Адамлар оның денесин жуўып, жоқарыдағы бөлмеге қойды. ³⁸ Лидда Яффаға жақын болғанлықтан, Петрдің сол жерде екенин еситкен шәкиртлер оған еки адамды жиберип: «Тезирек бизлерге кел», – деп өтиниш етти.

³⁹ Петр орнынан турып, олар менен бирге кетти. Ыйге келгенде, оны жоқарыдағы бөлмеге алып барды. Барлық жесир ҳаяллар Петрдің этирапына жыйналды. Олар жылап турып, Доркастың өзлери менен бирге жасаған ўақтында тиккен ишки кийимлери менен көйлеклерин оған көрсетти.

⁴⁰ Петр хәммени сыртқа шығарып жиберди де, дизе бүгип, дуўа етти. Соңынан өлиге бурылып: – Тавита, орныңнан тур! – деди.

Ҳаял көзлерин ашты да, Петрди көрип, тикейип отырды. ⁴¹ Петр қолын берип, оны орнынан турғызды. Соңынан исениўшилер менен жесир ҳаялларды шақырды да, тирилген Тавитаны оларға көрсетти. ⁴² Бул ўақия туўралы хабар пүткил Яффаға мәлим болып, көп адамлар Ийемизге исенди.

⁴³ Петр көп күн Яффада, Симон атлы тери ийлеўшиниң үйинде қалды.

Оныншы бап

Римли жүзбасы Корнелий

10 Кесарияда «Италиян» деген әскерий бөлимниң жүзбасысы болған Корнелий атлы бир адам бар еди. ² Ол пүткил шаңарағы менен Қудайдан қорқатуғын, диншил адам еди. Халыққа көп жәрдем берип, Қудайға бәрқулла дуўа ететуғын еди. ³ Бир күни түстен кейин саат үшлер шамасында Қудайдың бир периштесиниң оған келип: «Корнелий!» деп айтқанын ол бир аянда анық көрди.

⁴ Корнелийди қорқыныш бийлеп, ол көзлерин периштеге тикти де:

– Неўе, Ийем? – деди.

Периште оған жуўап берип:

– Еткен дуўаларың менен берген қайыр-садақаларың Қудайға жетип барды. Қудай оларды есте сақлады. ⁵ Енди Яффаға адамларды жиберип, Петр деп аталатуғын Симон деген бир адамды

†† Ямаса: Ийемизге қайтты.

шақырт. ⁶ Ол үйи теңиз жағасында жайласқан Симон атлы бир тери ийлеушиниң үйинде қонақта, – деди.

⁷ Өзи менен сөйлескен периште кеткенде, Корнелий хызметшилеринен екеуин хәм өз жәрдемшилериниң ишинен бир диншил әскерди шақырды. ⁸ Оларға хәммесин түсиндирип, Яффаға жиберди.

Петр көрген аян

⁹ Ертеңине саат он екилер шамасында олар жол жүрип қалаға жақынласқанда, Петр дуға етиу ушын тамның төбесине шықты. ¹⁰ Ол аш болып, аўқат жегиси келди. Аўқат таярланып атырғанда, айрықша жағдайға түсти. ¹¹ Сонда ол аспанның ашылғанын хәм дастурхан сыяқлы бир нәрсениң төрт мүйеши асылған халында жерге түсип киятырғанын көрди. ¹² Оның ишинде хәр түрли төрт аяқлы жаныуарлар, жер бауырлаушылар хәм аспан қуслары бар еди. ¹³ Бир дауыс оған:

– Петр, тур. Сойып же, – деди.

¹⁴ – Яқ, Ийем. Мен хеш қашан харам ямаса патас зат жеген емеспен, – деди Петр.

¹⁵ Дауыс және екинши рет еситилип, Петрге:

– Қудайдың ҳадаллағанын сен харам деме! – деди.

¹⁶ Бул үш мәрте тәкирарланып, дастурхан дәрхал аспанға көтерилип кетти.

¹⁷ Көрген аянының нени аңлататуғынын ойлап, Петр хайран болып турғанда, Корнелий жиберген адамлар Симонның үйин сорап, қапының алдында тоқтап қалды. ¹⁸ Олар дауыслап:

– Петр деп аталатуғын Симон усы жерде турып атыр ма? – деп сорады.

¹⁹ Петр еле аян хәққында ойланып турғанда, Мухаддес Руўх оған:

– Әне, үш адам сени излеп жүр. ²⁰ Қәне, орныңнан турып, төменге түс. Хеш екиленбестен, олар менен бирге кет. Себеби оларды Мен жибердим, – деди.

²¹ Петр төменге түсип, адамларға:

– Сизлер излеп жүрген адам мен боламан. Қандай жумыс пенен келдиңлер? – деди.

²² Олар Петрге:

– Корнелий деген хәқ хәм Қудайдан қорқатуғын, пүткил яхудийлер хұрмет ететуғын бир жүзбасы бар. Оған бир мухаддес периште сени үйине шақыртып, сөзлериңди тыңлауды буйырыпты, – деди.

²³ Сонда Петр оларды ишке мирәт етип, мийман қылды.

Петр Корнелийдиң үйинде

Ертеңине Петр турып, олар менен бирге жолға шықты. Яффадағы туысқанлардың айырымлары да оның менен бирге кетти. ²⁴ Олар келеси күни Кесарияға келди. Корнелий ағайин-туўғанларын хәм жақын досларын жыйнап, оларды күтип отырған еди. ²⁵ Петр үйге киргенде, Корнелий оны

қарсы алды да, аяқларына жығылып, оған табынды. ²⁶ Бирақ Петр оны турғызып:

– Тур, мен де адамман-ғо, – деди.

²⁷ Петр Корнелий менен сөйлесип ишке киргенде, көп адамлардың жыйналып отырғанын көрип, ²⁸ оларға былай деди:

– Яхудий адамның басқа миллет адамы менен қарым-қатнаста болып, оған барыуы қадаған екенин билесизлер. Бирақ Қудай маған хеш адамды харам хәм иплас демеу кереклигин көрсеткен еди. ²⁹ Сонлықтан шақырылғанымда бас тартпай усы жерге келдим. Енди мени не себептен шақырғаныңызды сорауыма бола ма?

³⁰ Корнелий былай деди:

– Төрт күн алдын усындай ўақытта, түстен кейин саат үште үйде дуға етип отыр едим. Тосаттан жарқыраған кийимли бир адам алдымда пайда болып, ³¹ маған: «Корнелий! Қудай сениң дуғанды еситип, берген қайыр-садақаларыңды есте сақлады. ³² Яффаға адам жиберип, Петр деп аталатуғын Симонды шақырт. Ол теңиз жағасында жасайтуғын тери ийлеуши Симонның үйинде турып атыр», – деди. ³³ Сонлықтан мен сизге дәрриу адам жолладым. Сиз де келип, жақсы қылдыңыз. Енди бизлер хәммемиз Ийемиздиң сизге буйырған хәр бир нәрсесин тыңлау ушын Қудай алдында отырмыз.

³⁴ Сонда Петр былай деп сөзин баслады:

– Қудайдың адамларды айырмайтуғынын, бирақ Өзинен қорққан хәм хәқ ис ислеуши адамды миллетине қарамай қабыл ететуғынын хәқыйқаттан түсинип турман. ³⁶ Қудай Израил халқына Ийса Масих арқалы тынышлық Хош Хабарын жәриялағанын билесизлер. Ийса Масих – хәр бир адамның Ийеси. ³⁷ Яқыя суўға шомылдырылуыңды жәриялағаннан соң, Галиладан баслап пүткил Яхудияда болған мына ўақыялардан да хабарыңыз бар: ³⁸ Қудай Насыралы Ийсаға Мухаддес Руўх хәм құдирет берип, хызметке тайынлады. Ийса хәмме жерди айланып жақсылық иследи, шайтанның қол астында болғанлардың хәммесине шыпа берди. Өйткени Қудай Оның менен бирге еди. ³⁹ Ийсаның яхудийлердиң үлкесинде хәм Ерусалимде ислеген ислериниң хәммесине бизлер гўамыз. Адамлар Оны атанақ ағашқа шегелеп өлтирген еди. ⁴⁰ Бирақ Қудай Ийсаны үшінши күни өлимнен тирилтти хәм Оның адамларға көриниўине жол қойды. ⁴¹ Ол адамлардың хәммесине емес, ал Қудайдың алдын ала таңлаған гўаларына, яғный бизлерге, өлимнен қайта тирилгеннен кейин Өзи менен бирге ишип-жегенлерге көринди. ⁴² Ол Өзиниң Қудай тәрeпинен тирилерди хәм өлилерди хұким етиуши болып тайынланғанын халыққа жәриялауымызды хәм бул хәққында гўалық бериуимизди буйырды. ⁴³ Пайғамбарлардың хәммеси Ийса хәққында гўалық берип, Оған исенген хәр бир адамның

гүналары Оның аты менен кеширилетуғынын айтқан еди.

⁴⁴ Петр еле усы сөзлерди сөйлеп турғанда, Қудайдың сөзлерин еситкен хәр бир адамның үстине Мухаддес Руўх түсти. ⁴⁵ Петр менен бирге келген исениўши яхудийлер † Мухаддес Руўхтың сыйы басқа миллет адамларының үстилерине де жаўғанына таң қалысты. ⁴⁶ Себеби олардың басқа тиллерде сөйлеп, Қудайды алғыслап турғанын еситти.

Сонда Петр:

⁴⁷ – Булар да анық бизлер сыяқлы Мухаддес Руўхты алды. Олардың суўға шомылдырылыўына ким қадаған ете алады? – деди.

⁴⁸ Солай етип, Петр олардың Ийса Масихтың аты менен суўға шомылдырылыўын буйырды. Соңынан олар Петрден бир неше күн қалыўын өтиниш етті.

Он биринши бап

Петрдің болған ўақыяны түсиндириўи

11 Елшилер менен Яхудиядағы туўысқанлар басқа миллетлердің де Қудайдың сөзин қабыл еткенин еситти. ² Сонлықтан Петр Ерусалимге келгенде, сүннетли исениўшилер оны айыплап:

³ – Сен сүннетсиз адамлардың үйине барып, олар менен бирге ас ишипсең! – деди.

⁴ Сонда Петр сөз баслап, болған ўақыяны избизлик пенен айтып берди:

⁵ – Мен Яффа қаласында дуўа етип отырған едим. Айрықша жағдайға түсип, бир аян көрдим: дастурханға уқсаған бир нәрсе төрт мүйеши асылған халында аспаннан түсип, мениң жаныма дейин келди. ⁶ Көзлеримди тигип, дастурханға дыққат пенен қарадым. Дастурханның ишинде жер жүзинде жасаўшы төрт аяқлы жаныўарларды, жабайы ҳайўанларды, жер баўырлаўшыларды хәм аспан қусларын көрдим. ⁷ Сонда маған бир даўыстың: «Петр, тур. Сойып же», – дегенин еситтим. ⁸ «Яқ, Ийем! Аўзыма ҳеш қашан ҳарам ямаса патас нәрсе алғаным жоқ», – дедим. ⁹ Даўыс аспаннан екинши мәрте еситилип: «Қудайдың ҳадаллағанын сен ҳарам деме!» – деди.

¹⁰ Бул үш мәрте тәкирарланды. Соңынан хәммеси және аспанға алынды. ¹¹ Тап сол ўақытта Кесариядан маған жиберилген үш адам мен болып атырған үйдің алдында турған еди. ¹² Мухаддес Руўх маған ҳеш екиленбей олар менен кетиўди айтты. Бул алты туўысқанымыз да мениң менен бирге шығып, сол адамның үйине бардық. ¹³ Ол бизлерге қалайынша бир периштени көргенин айтып берди. Периште оның үйинде пайда болып, өзине: «Яффаға адам жоллап, Петр деп аталатуғын Симонды шақырт. ¹⁴ Ол саған сени хәм пүткил хожалығыңды қутқаратуғын сөзлерди айтады», – депти. ¹⁵ Мен сөйлей баслағаннан-ақ, ең баста

† Сөзбе-сөз: сүннетлилер.

бизлердің үстимизге түскендей, олардың үстилерине де Мухаддес Руўх түсти. ¹⁶ Сонда Ийемиздің мына сөзлери ядыма түсти: «Яқыя суў менен шомылдырды, ал сизлер Мухаддес Руўх пенен шомылдырыласызлар». ¹⁷ Солай етип, Қудай Ийемиз Ийса Масихқа исенетуғын бизлерге берген сыйын оларға да берсе, Қудайға қарсы шығатуғындай мен ким болыппан?

¹⁸ Бул сөзлерди еситип, олар тынышланды. Қудайды алғыслап былай деди:

– Демек, Қудай басқа миллетлерге де тәўбе етип, мәңгилик өмирге ийе больў мүмкиншилигин берипти.

Антиохиядағы исениўшилердің жәмәәти

¹⁹ Степан өлтирилген күннен басланған қуўдалаў себебли тарқалған исениўшилер Феникия, Кипр хәм Антиохияға шекем барды. Олар Қудайдың сөзин тек яхудийлерге жәриялауғын еди.

²⁰ Бирақ, олардың арасынан кипрлы хәм киренели айырым адамлар Антиохияға барып, греклерге де Ийемиз Ийса туўралы Хош Хабарды жәриялап жүрди. ²¹ Ийемиздің қүдирети †† олар менен бирге болғанлықтан, көп адамлар исенип, Ийемиздің жолына түсти. ²² Бул ҳаққында хабар Ерусалимдеги исениўшилердің жәмәәтине жетип барғанда, олар Барнабаны Антиохияға жиберди. ²³ Барнаба сол жерге келгенде, Қудайдың мийримин көрип қуўанды. Олардың хәммесине Ийемизге шын кеўилден садық болыңлар, деп ақыл-нәсият берди. ²⁴ Өйткени ол Мухаддес Руўхқа толған, исеними күшли, жақсы адам еди. Солай етип, көп адамлар Ийемизге алып келинди. ²⁵ Сонда Барнаба Саулды излеў ушын Тарсусқа кетти. ²⁶ Оны таўып, Антиохияға әкелди. Солай етип, Барнаба менен Саул толық бир жыл сол жердеги исениўшилер жәмәәти менен бирге жыйналып, көп адамларға тәлим берди. Усы Антиохия қаласындағы шәкиртлер биринши мәрте масихыйлар ‡ деп аталды. ²⁷ Сол күнлери Ерусалимнен Антиохияға бир неше пайғамбарлар келди. ²⁸ Олардан Агабус атлы биреўи орнынан турып, пүткил жер жүзинде ашлық болатуғынын Мухаддес Руўхтан илхамланып, болжап айтты. Бул ашлық Клавдий патшаның †† заманында болды. ²⁹ Сонда шәкиртлер Яхудияда жасайтуғын туўысқанларға қолларынан келгенинше ақшалай жәрдем беріўге қарар етті. ³⁰ Олар жыйналған ақшаларды исениўшилер жәмәәтиниң ақсақалларына Барнаба хәм Саул арқалы жиберип, усы қарарды орынлады.

†† Ямаса: Ийемиздің қолы. ‡ Масихыйлар – грекше христианлар. Яғнай, Ийса Масихты Қутқарыўшым хәм Ийем деп қабыл еткен исениўши адамлар. †† Клавдий патша – бизиң эрамыздың 41–54 жылларында Рим императоры болған адам.

Он екинши бап

Петрдің қамақтан азат етилиуі

12 Сол уақытта патша Хирод исениушилер жәмәетинің гейбир адамларын қуудалау ушын тутқынға алды. ² Ол Юханның тууысқаны Яқыпты қылыш пенен өлтиртти. ³ Буның яхудий басшыларына жаққанын көрип, изинен Петрди де услатпақшы болды. Ашытқысыз нан байрамы [†] күнлери еди. ⁴ Хирод Петрди услатып, қамаққа салдырды. Оны қарауыллауды хәр бири төрт әскерден ибарат болған төрт әскерий топарға тапсырды. Себеби Қутқарылуы байрамынан соң, оны халықтың алдына шығаруы нийетинде еди.

⁵ Солай етип, Петр қамаққа алынды. Бирақ исениушилер жәмәети ол ушын Қудайға бар жигери менен дуа етти.

⁶ Хиродтың Петрди халықтың алдына шығармақшы болған күнинен алдыңғы күни түнде, ол еки әскердің ортасында қос шынжыр менен байлаулы халында уйықлап атыр еди. Қапының аузында турған қарауыллар да қамақты қарауыллап тур еди. ⁷ Тосаттан Ийемиздің бир периштеси пайда болып, қамақтың иши жарқырап кетти.

Периште Петрдің бүйиринен түртип, оны оятты да:

– Тез орныңнан тур, – дегенде, Петрдің қолларындағы шынжырлар шешилип, түсип кетти.

⁸ Периште оған:

– Белиңди буып, аяқ кийиміңди кий, – деди.

Петр усылай иследе. Периште оған:

– Шапаныңды кийип, мениң изиме ер, – деди.

⁹ Петр қамақхана бөлмесинен шығып, оның изине ерди. Бирақ, периштениң қылып атырған ислеринің оңында болып атырғанын билмей, аян көрип турман, деп ойлады. ¹⁰ Олар биринши хәм екинши қарауыллардан өтип, қалаға шығатуғын темир дәрұзаға келди. Дәрұза оларға өз-өзинен ашылды. Олар сыртқа шығып бир көше өткенде, периште бирден Петрдің жанынан ғайып болды.

¹¹ Сонда өзине келген Петр: «Ийемиздің Өз периштесин жиберип, мени Хиродтың қолынан хәм яхудий халқының мениң басыма түседі, деп күткен барлық бәлелерден қутқарғанын енди хақыйқаттан түсинип турман», – деди.

¹² Петр буны түсингеннен соң, Марк деп аталатуғын Юханның анасы Мәриямның үйине кетти. Ол жерде көп адамлар жыйналып, дуа етип отырған еди. ¹³ Петр сыртқы қапыны қаққанда, Рода атлы бир хызметши қыз ким екенін билиу ушын қапыға келди. ¹⁴ Ол Петрдің дауысын танып, қатты қуғанғанынан қапыны ашпай, қайтадан ишке жууырып: «Петр қапының алдында тур», – деп хабар берди.

[†] Ашытқысыз нан байрамы – Қутқарылуы байрамы.

¹⁵ «Есиң дурыс па?» – дести оған. Ал қыз сөзинде турып алғанлықтан, олар: «Бул оның периштеси», – деди.

¹⁶ Бирақ Петр қапыны қағыуды дауам етти. Олар қапыны ашып, оны көргенде хайран қалысты. ¹⁷ Петр оларға үндемеулерин қолы менен ымлап көрсетти де, Ийемиздің оны қамақтан қалай шығарғанын айтып берди. Соңынан: «Бул хабарларды Яқыпқа хәм басқа тууысқанларымызға жеткизиңдер», – деп, сол жерден шығып, басқа жаққа кетти.

¹⁸ Таң атқанда, Петрге не болғанын түсинбей, әскерлер қатты албырасты. ¹⁹ Хирод Петрди излетти. Таба алмағаннан соң, қарауылларды сорауға тутып, оларды өлтириуді буйырды.

Хирод патшаның өлими

Буннан соң, Хирод Яхудиядан Кесарияға кетип, бир қанша уақыт сол жерде қалды. ²⁰ Ол Тир хәм Сидон турғынларына қәхәрли еди. Сонда олар өз ара келисип, Хиродқа келди. Патшаның исенимли хызметшиси ^{††} Бластусты өз тәреплерине аударып, жарастырууды сорады. Өйткени олардың үлкесинің азық-ауқаты патшаның үлкесинен ғәрезли еди.

²¹ Белгиленген күнде патшалық липасларын кийген Хирод тахтына отырды да, халыққа сөз сөйледі. ²² Сонда халық: «Бул адамның дауысы емес, қудайдың дауысы», – деп бақырысты. ²³ Сол уақытта-ақ Ийемиздің бир периштеси Хиродты урып жиберди. Себеби ол Қудайға беріу керек болған даңқты өзи алған еди. Сонда оның денесин қуртлар кемирип, ол жан тапсырды.

²⁴ Ал Қудайдың сөзи жайылып, исениушилердің саны арта берди.

²⁵ Тапсырманы орынлаған Барнаба менен Саул Марк деп аталатуғын Юханды өзлери менен бирге алып, Ерусалимнен қайтып келди.

Он үшінши бап

Барнаба менен Саулдың хызметке жиберилиуі

13 Антиохиядағы исениушилер жәмәетинде пайғамбарлар хәм муғаллимлер бар еди. Олар: Барнаба, Негр деп аталатуғын Симон, киренели Лукий, үлке патшасы Хирод пенен бирге тәрбияланған Манаим хәм Саул. ² Олар Ийемизге сыйынып, ораза тудып отырғанда, Мухаддес Рууһ былай деди: «Мен шақырған ис ушын, Маған Барнаба менен Саулды ажыратып бериңдер». ³ Солай етип, олар ораза тудып, дуа еткеннен соң, Барнаба менен Саулдың үстине қолларын қойды [‡] хәм оларды жолға шығарып салды.

^{††} Ямаса: патшаның жатақ жайының басшысы. [‡] Устине қол қойу – Қудайдың хызметшилерин хызметке тайынлағанда ямаса басқа елге хызмет етиу ушын жибергенде исленетуғын ис-хәрекет.

Кипр атауында

⁴ Мухаддес Руўх тәрәпинен жиберилген Барнаба менен Саул Селевкияға барып, сол жерден кеме менен Кипрға жүзип өтті. ⁵ Олар атаудағы Саламис деген қалаға келип, яхудийлердің мәжилисханаларында [†] Құдайдың сөзін жәриялады. Марк деп аталатуғын Юхан да олар менен бирге болып, оларға хызмет етип жүрди.

⁶ Олар пүткил атауды бастан-аяқ басып өтип, Папосқа келди. Сол жерде Барешу атлы сыйқыршы хәм жалған пайғамбар болған бир яхудийди ушыратты. ⁷ Ол хәким Сергей Павелдің кеңесгөйи болып, оның менен бирге жүретуғын еди. Хәким ақыллы адам болғанлықтан, Барнаба менен Саулды шақыртып, Құдайдың сөзін тыңламақшы болды. ⁸ Бирақ, грек тилинде аты Елимас болған жаңағы сыйқыршы оларға қарсылық көрсетип, хәкимнің исениүйне тосқынлық етиуге тырысты. ⁹ Сонда Мухаддес Руўхқа толған Саул, яғный Павел көзлерин Елимасқа тигип:

¹⁰ – Хәй, кеули хәр қыйлы хийле менен жалғанға толы шайтанның баласы! Сен хәр қандай хәқыйқатлықтың душпанысаң! Ийемиздің туұры жолларын бурмалауды қоясаң ба, жоқ па? ¹¹ Мине, енди Ийемиз саған қарсы қолын көтерди. Сен соқыр болып қалып, бир қанша ұақыт куяш жақтысын көре алмайтұғын боласаң, – деди.

Сол ұақытта-ақ оның көзлерин қараңғы түнек қаплады хәм ол қолынан ушлап өзін жетелейтуғын адамды излеп, әтирапын сыйпалай баслады. ¹² Хәким болған ұақыяны көрип, исенди. Өйткени Ийемиз туұралы тәлийматқа хайран қалған еди.

Писидияның Антиохия қаласында

¹³ Павел менен оның жолдаслары Папостан кемеге минип, Памфилияның Пергия қаласына келди. Ал Юхан оларды қалдырып, Ерусалимге қайтып кетти. ¹⁴ Олар Пергиядан жолын дауам етип, Писидияның Антиохия қаласына барды. Дем алыс күни ^{††} мәжилисханаға кирип отырды.

¹⁵ Мухаддес Нызам хәм пайғамбарлардың Жазыуларынан оқылғаннан соң, мәжилисхананың басшылары оларға: «Туұысқанлар, халыққа айтатуғын нәсият сөзлериңиз болса, мәрхәмат, айтыңлар», – деп хабар жиберди.

¹⁶ Павел орнынан турды да, қолы менен ишарат етип былай деди:

– Хәй, израиллылар хәм Құдайға сыйынатуғын басқа миллет адамлары, тыңлаңлар! ¹⁷ Бул Израил халқының Құдайы бизиң ата-бабаларымызды таңлап, олар Мысыр елинде жат болып жасағанда, оларды үлкен халық қылды. Соңынан Өзиниң құдиретли қолы менен оларды сол жерден алып

[†] Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердің Құдайға хызмет ететұғын хәм Құдайдың сөзін үйренетуғын орны. ^{††} Сөзбе-сөз: шемби күни. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердің дем алыс күни.

шықты. ¹⁸ Шөлде шама менен қырық жыл олардың қыңырлығына шыдады. ¹⁹ Канан жеринде жети миллетти жоқ қылып, олардың жерин Өз халқына мийрас етип берди. ²⁰ Булардың хәммеси төрт жүз елиу жылдай дауам етти.

Соңынан Құдай Самуел пайғамбардың заманына дейин оларға бийлерди берди. ²¹ Буннан кейин халық патша сорағанда, Құдай оларға Бенамин урыуынан болған Кистиң улы Саулды берди. Саул қырық жыл патшалық етти. ²² Құдай оны тахттан түсиргеннен соң, олардың үстилеринен Дауытты патша етип қойды. Құдай ол туұралы мынадай гүуалық берди: «Мен кеулимдегидей бир адамды, Ишай улы Дауытты таптым. Ол Мениң хәр бир тилегимди орынлайды» [‡].

²³ Құдай Өз үәдеси бойынша оның урпағынан Израилдың Қутқарыушысы Ийсаны шығарды. ²⁴ Ийса келместен бурын Яқия пүткил Израил халқына тәубе етип суұға шомылдырылуыды жәриялады. ²⁵ Яқия хызметин тамамлауға шамаласқанда былай деген еди: «Мени ким деп ойлайсызлар? Мен Масих ^{‡‡} емеспен. Бирақ Ол меннен кейин келеди. Мен Оның аяқ кийиминиң бауын шешиуге де ылайықлы емеспен».

²⁶ Туұысқанларым, Ибрайымның урпақлары хәм Құдайға сыйынатуғын басқа миллет адамлары! Бул қутқарылуы сөзлери бизлерге жиберилген.

²⁷ Ерусалимде жасайтуғынлар хәм олардың басшылары Ийсаның ким екенин билмеди хәм хәр дем алыс күни оқылатуғын пайғамбарлардың Ол туұралы жазған сөзлерин түсинбеди. Сонлықтан олар Ийсаны хәким етип, пайғамбарлардың сөзлерин әмелге асырды. ²⁸ Оннан өлим жазасына ылайықлы хеш қандай айып таба алмаса да, Пилаттан Оны өлтириуди сорады. ²⁹ Ол хәққында жазылғанлардың хәммесин орынлағаннан соң, олар Оны атанақ ағаштан түсирип, қәбирге қойды. ³⁰ Бирақ, Құдай Оны өлимнен тирилтти. ³¹ Ийса Өзи менен Галиладан Ерусалимге келгенлерге көп күнлер дауамында көринип жүрди. Енди бул адамлар халық алдында Оның гүуалары болды.

³² Бизлер де сизлерге Құдайдың ата-бабаларымызға үәде еткен Хош Хабарын жәриялап атырмыз. ³³ Ол Ийсаны тирилтиуи арқалы олардың урпақлары болған бизлер ушын сол үәдени әмелге асырды. Забурдың екинши жырында былай деп жазылған:

«Сен Мениң Улымсаң,
Бүгин Мен Саған Әке болдым» ^{‡‡}.

³⁴ Ийсаны хеш қашан ширитпей, өлимнен қайта тирилтетуғыны хәққында Құдай былай деген: «Мен сизлерге Дауытқа үәде еткен Мухаддес хәм хәқыйқый жарылқауымды беремен» ^{‡‡‡}.

[‡] Патшалық хәққында 1-китап 13:14; Забур 88:21. ^{‡‡} Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Құдай үәде еткен Қутқарыушы. ^{‡‡‡} Забур 2:7. ^{‡‡‡} Ийшай 55:3.

³⁵ Сонлықтан басқа бир жерде былай делинген: «Өз Мухаддесиңнің шириуйине жол қоймайсаң» †.

³⁶ Даўыт өз заманында Құдайдың ерки бойынша хызмет еткеннен соң көз жумып, өз ата-бабаларының қасына қойылды хәм денеси ширип кетти. ³⁷ Бирақ, Құдай тирилткен Адамның денеси ширимеді. ³⁸ Солай етип, туўысқанларым, мынаны билип алыңлар: гүналарыңыздың усы Ийса арқалы кеширилетуғыны сизлерге жәрияланып атыр. ³⁹ Муўсаның Нызамы менен сизлер хеш бир гүнадан ақлана алмас едиңиз. Бирақ Ийсаға исенген хәр бир адам Ол арқалы ақланады. ⁴⁰ Енди абайлы болыңлар! Пайғамбарлардың айтқан мына сөзлери басыңызға түспесин:

⁴¹ «Қараңлар, хәй, мазақ етиўшилер,
Таң қалысып, набыт болыңлар!
Себеби Мен сизлер жасаған күнлерде бир ис
ислеймен,
Оны биреў сизлерге айтып берсе де, исенбес
едиңлер» ††.

⁴² Павел менен Барнаба мәжилисханадан шығып баратырғанда, адамлар олардан келеси дем алыс күни де усылар хәққында айтыўын өтиниш етти. ⁴³ Мәжилисханадағы халық тарқағанда, яхудийлер хәм яхудий динине өткен Құдайға сыйынатуғынлардың көбиси Павел менен Барнабаға ерип жүрди. Павел менен Барнаба олар менен сөйлесип, Құдайдың мийримине сүйенип жасаўды үгит-нәсият етти.

⁴⁴ Келеси дем алыс күни қала халқының дерлик хәммеси Құдайдың сөзин тыңлаў ушын жыйналды.

⁴⁵ Бирақ яхудийлер сонша халықты көрип, қызғанышқа толды. Павелдің сөзлерине қарсы шығып, оны мазақ етти.

⁴⁶ Сонда Павел менен Барнаба батырлық пенен жуўап қайтарып былай деди:

– Құдайдың сөзин дәслепп сизлерге жәриялаўымыз керек еди. Сизлер оны қабыл алмағанлықтан хәм өзлериңизди мәңгилик өмирге ылайықлы көрмегенликтен, бизлер енди басқа миллетлерге кетемиз. ⁴⁷ Өйткени Ийемиз бизлерге былай деп буйырған еди:

«Дүньяның хәмме жерине қутқарылыў әкелийиң ушын,

Сени басқа миллетлер ушын нур етип қойдым» ‡.

⁴⁸ Басқа миллет адамлары буны еситкенде қуўанып кетип, Ийемиздің сөзин алғыслады. Мәңгилик өмир ушын таңланғанлардың хәммеси исенди. ⁴⁹ Солай етип, Ийемиздің сөзи пүткил үлке бойлап жайылды. ⁵⁰ Бирақ яхудийлер Құдайға сыйынатуғын хұрметли хаялларды хәм қала басшыларын үгитлеп, Павел менен Барнабаға қарсы қойды хәм оларды қуўдалатып, үлкеден қуўдырып жиберди. ⁵¹ Сонда Павел менен Барнаба оларға қарсы ескертиў ретинде аяқларының шаңын қағып, Иконияға кетти. ⁵² Ал шәкиртлер қуўанышқа хәм Мухаддес Руўхқа толып-таса берди.

Он төртинши бап

Иконияда

14 Иконияда Павел менен Барнаба әдеттегидей яхудийлердің мәжилисханасына барып, сондай тәсирли ўаз айтқанлықтан, яхудийлерден де, греклерден де көп адам исенди. ² Бирақ, исенбейтуғын яхудийлер басқа миллет адамларын туўысқанларға қарсы өшегистирип, олардың ақыл-ойын уўлады. ³ Сонлықтан ол жерде узақ ўақыт қалған Павел менен Барнаба Ийемизге сүйенип, Құдайдың сөзин батырлық пенен айтып жүрди. Ийемиз олар арқалы кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық нәрселерди көрсетип, Өз мийрими хәққында сөзлерди тастыйықлады. ⁴ Қала халқы екиге бөлинип, гейбиреўлери яхудийлердің, гейбиреўлери елшилердің тәрәпине өтти. ⁵ Яхудийлер менен басқа миллет адамлары өз басшылары менен бирликте елшилерге жәбир берип, оларды тас пенен урмақшы болды. ⁶ Бирақ буны билип қойған Павел менен Барнаба Ликаонияның Листра, Дербе қалаларына хәм сол этирапларға қашып барып, ⁷ сол жерлерде де Хош Хабарды жәриялаўды даўам етти.

Листра хәм Дербеде

⁸ Листрада еки аяғы ләң бир адам бар еди. Ол иштен ләң болып туўылып, хеш қашан жүрмеген еди. ⁹ Бул адам Павелдің сөзлерин тыңлап отырғанда, Павел оған тигилип қарап, шыпа табатуғынына исеними бар екенин көрди де, ¹⁰ қатты даўыслап:

– Аяқларыңда тик тур, – деди.

Сол адам орнынан ушып турды да, жүре баслады.

¹¹ Халық Павелдің ислеген исин көргенде, ликаония тилинде:

– Құдайлар адам пишинине енип, бизлерге келипти, – деп бақырысты.

¹² Олар Барнабаны Зевс, Павелди сөз сөйлегени ушын Гермес деп атады. ¹³ Қаланың сыртында жайласқан Зевс ибадатханасының руўханийи қала дәрўазасына өгизлерди хәм гүл шеңберлерин алып келди де, халық пенен бирликте елшилерге қурбанлық бермекши болды.

¹⁴ Бирақ елшилер – Барнаба менен Павел буны еситкенде кийимлерин жыртып, көпшиликтиң арасына өзлерин урды да, былай деп бақырды:

¹⁵ – Адамлар! Неге бундай ислеп атырсызлар? Бизлер де сизлер сыяқлы адамлармыз-ғо! Сизлердің бул мәниссиз нәрселерди таслап, аспанды, жерди, теңизди хәм олардың ишиндегилердің хәммесин жаратқан тири Құдайға қайтыўыңыз ушын Хош Хабарды жәриялап атырмыз. ¹⁶ Құдай өткен әўладлардың ўақтында барлық миллетлерди өз өмир жоллары менен жүриўге қалдырды. ¹⁷ Соған қарамастан, Өзи хәққында гүўалық бериўди тоқтатпай, сизлерге

† Забур 15:10. †† Хабакук 1:5. ‡ Ийшая 49:6.

жақсылық ислеп келмекте: Ол аспаннан жауын жаудырып, жемислерге бай мәүсимлерди береді. Сизлерди азық пенен тойдырып, жүрегинизди қууанышқа толтырады.

¹⁸ Усы сөзлер менен, олар өзлерине қурбанлық бермеуіге халықты зорға дегенде көндірді.

¹⁹ Бірақ Писидияның Антиохия хәм Икония қалаларынан келген айырым яхудийлер халықты өз тәрәпине аўдырып, Павелди тас пенен урды. Оны өлди деп ойлап, қаланың сыртына сүйреп шығарып таслады. ²⁰ Деген менен, шәкиртлер этирапына жыйналғанда, Павел өзине келип орнынан турды да, қалаға қайтты. Ертеңине ол Барнаба менен бирге Дербеге кетти.

Сирия Антиохиясына қайтыу

²¹ Олар Хош Хабарды Дербеге қаласында жәриялап, көп шәкирт арттырғаннан соң, Писидиядағы Листра, Икония хәм Антиохия қалаларына қайтып келді. ²² Жол-жөнекей шәкиртлердің жанларына күш-қуат берип, исенимде беккем турыўды үгит-нәсият етти де: «Қудайдың Патшалығына кириўимиз ушын, көп қыйыншылықтардан өтиўимиз тийис», – деди. ²³ Павел менен Барнаба хәр бир исениўши жәмәетте ақсақалларды тайынлады. Ораза тутьп, дуўа еткеннен соң, оларды өзлери бурыннан исенетуғын Ийемиз Ийсаның қолына тапсырды.

²⁴ Соңынан олар Писидия үлкеси арқалы өтип, Памфилия үлкесине келді. ²⁵ Пергияда Қудайдың сөзин жәриялағаннан соң, Анталияға кетти. ²⁶ Сол жерден кеме менен Антиохияға қайтты. Бул қалада олар өзлерине тапсырылған ис ушын өзлерин Қудайдың мийримине бағышлаған еди. Олар сол исти енди орынлады. ²⁷ Ол жерге жеткенде, олар исениўшилер жәмәетин бир жерге жыйнап, Қудайдың өзлери арқалы нелер ислегенин, басқа миллетлерге исеним қапысын қалай ашқанын билдирді. ²⁸ Олар сол жердеги шәкиртлер менен бирге узақ ўақыт қалды.

Он бесинши бап

Ерусалимдеги қурылтай

15 Яхудиядан Антиохияға гейбир исениўшилер келип, туўысқанларға: «Егер Муўсаның үрп-әдети бойынша сүннет етилмесеңдер, қутқарыла алмайсызлар», – деп тәлим бере баслады. ² Павел хәм Барнаба олар менен айтысып, қатты тартысып қалды. Ақырында Павел хәм Барнабаға, және де олар менен бирге басқа бир неше туўысқанға Ерусалимдеги елшилер менен ақсақалларға барып, усы мәселени шешіў тапсырылды. ³ Солай етип, олар исениўшилер жәмәети тәрәпинен жиберилип, Феникия хәм Самария үлкелеринен өтти. Жол-жөнекей басқа миллетлердің Ийемиздің жолына түскенин [†] айтып, сол жердеги

[†] Яғный: тәўбе етип, Ийсаға исенгенин.

туўысқанларға үлкен қууаныш бағышлады.

⁴ Ерусалимге келгенде, олар исениўшилер жәмәети, елшилер хәм ақсақаллар тәрәпинен жақсы қабыл етилди. Қудайдың өзлери арқалы ислеген хәмме нәрәсесин оларға билдирді.

⁵ Бірақ, парисейлер ^{††} арасынан шыққан айырым исениўшилер орынларынан турып:

– Исениўши болған басқа миллет адамлары да сүннет етилип, оларға Муўсаның Нызамын орынлаўды буйырыў тийис, – деди.

⁶ Елшилер менен ақсақаллар бул мәселе бойынша мәсләхәтлесіў ушын жыйналды. ⁷ Узақ талқылаўдан соң Петр орнынан турып, оларға былай деди:

– Туўысқанлар! Басқа миллетлердің Хош Хабарды мениң аўзымнан еситип исениўи ушын, Қудай көп ўақыт бурын араңыздан мени таңлағанын билесизлер. ⁸ Адамның кеўлин билетуғын Қудай Мухаддес Руўхты бизлерге бергени сыяқлы, басқа миллетлерге де берип, оларды қабыл еткенин көрсетти. ⁹ Қудай олардың кеўиллерин исенимлерин арқалы тазалап, бизлер менен олардың арасына айырмашылық қоймады. ¹⁰ Олай болса, енди не ушын ата-бабаларымыз да, өзлеримиз де көтерип жүре алмаған мойынтырықты шәкиртлердің мойнына салып, Қудайды сынап атырсызлар? ¹¹ Олардың Ийемиз Ийсаның мийрими менен қутқарылатуғынындай, бизлер де өзлеримиздің солай қутқарылатуғынымызға исенемиз.

¹² Сонда жыйналғанлардың хәммеси тынышланып, Барнаба менен Павелди тыңлай баслады. Олар өзлери арқалы Қудайдың басқа миллетлер арасында көрсеткен кәраматлы белгилери менен таң қаларлық нәрселери ҳаққында айтып берди. ¹³ Олар сөзлерин таўысқаннан соң, Яқып сөз баслап былай деди:

– Туўысқанлар, маған қулақ салыңлар! ¹⁴ Басқа миллетлерден Өзине тийисли [‡] бир халық шығаруў ушын, Қудай оларға дәслеп қалай мийримлилик көрсеткенин Симон Петр баян еткен еди.

¹⁵ Пайғамбарлардың сөзлери де усыған туўры келеди. Былай деп жазылған:

¹⁶ «Буннан кейин Мен қайтып келип, Даўыттың қулап қалған үйин қайта қураман. Қыйралғанларды дүзетип, қайта тиклеймен.

¹⁷ Солай етип, қалған адамлар Хәм Мениң атым менен аталыўшы барлық миллетлер

Ийесин – Мени излеп тапсын.

¹⁸ Буларды әййемнен билдирген Ийемиз усылай дейди» ^{††}.

¹⁹ Сонлықтан, мениң пикиримше, Қудайдың жолына түскен басқа миллет адамларын қыйнамауымыз керек. ²⁰ Бірақ, бутларға сойылып ҳарамланған қурбанлық гөшинен,

^{††} Парисейлер – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топары. [‡] Сөзбе-сөз: Өз аты ушын. ^{††} Амос 9:11-12.

бузықшылықтан, буўындырылып өлтирилген хайўанлардың гөшинен хәм қаннан аўлақ болыўларын жазып жиберийимиз тийис. ²¹ Өйткени әйемги ўақытлардан бери Муўсаның Нызамы хәр бир қалада жәрияланып киятыр хәм хәр дем алыс күни мәжилисханаларда † оқылмақта.

Басқа миллетлерден болған исениўшилерге хат

²² Солай етип, пүткил исениўшилер жәмәәти менен елшилер хәм ақсақаллар өзлериниң арасынан адамларды сайлап, оларды Павел хәм Барнаба менен бирге Антиохияға жиберийге қарар етти. Сайланғанлар: туўысқанлар арасында басшылық етип жүрген Барсаба деп аталатуғын Яхуда менен Сила еди. ²³ Олар арқалы мына хатты жазып жиберди:

«Хүрметли туўысқанларымыз!

Туўысқанларыңыз болған биз, елшилер хәм ақсақаллардан, Антиохия, Сирия хәм Киликиядағы басқа миллет адамлары болған сиз, туўысқанларға сәлем!

²⁴ Арамыздағы айырым адамлардың сизлерге барғанын хәм өз сөзлери менен сизлерди тәшиўишке салып, ақылыңызды хайран қылғанын еситтик. Бизлер оларға хеш қандай жол-жорық бермеген едик. ²⁵ Сонлықтан арамыздан бир неше адамды сайлап, сүйикли туўысқанларымыз Барнаба хәм Павел менен бирликте сизлерге жиберийди бир аўыздан мақул таптық. ²⁶ Булар екеўи Ийемиз Ийса Масихтың аты ушын өмирлерин бағышлаған адамлар. ²⁷ Сизлерге және де Яхуда менен Силаны жиберип атырмыз. Олар бул жазғанларымызды аўызша айтып береді. ²⁸ Себеби Мухаддес Руўх хәм бизлер әхмийетли болған бул қағыйдалардан тысқары сизлерге хеш нәрсени жүклемейди мақул таптық; ²⁹ сизлер бутларға сойылған қурбанлық гөшинен, қаннан, буўындырылып өлтирилген хайўанлардың гөшинен хәм бузықшылықтан аўлақ болыңлар. Усылардан сақлансаңлар, жақсы ис қылған боласызлар. Аман болыңлар!»

³⁰ Солай етип, жиберилгенлер жолға шығып, Антиохияға келди. Жәмәәтти бир жерге жыйнап, оларға хатты тапсырды. ³¹ Исениўшилер хатты оқып, ондағы кеўил көтерийши сөзлерге қуўанды. ³² Пайғамбаршылық сыйын алған Яхуда менен Сила туўысқанларға көп сөзлер менен ақыл-нәсият айтып, руўхий күш-қуўат берди. ³³ Бир қанша ўақыт сол жерде болғаннан соң, туўысқанлар оларды аман-есен шығарып салып, жоллағанларға қайтарды. [³⁴] ††

³⁵ Ал Павел менен Барнаба Антиохияда болды. Олар көплеген адамлар менен бирликте Ийемиздиң сөзин үйретип, жәриялап жүрди.

† Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердиң Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны. †† Басқа нұсқада мына аят бар: «Бирақ Сила сол жерде қалыўға қарар етти».

Павелдиң екінши сапары

³⁶ Бир қанша ўақыттан соң, Павел Барнабаға: – Енди изимизге қайтып, бизлер Ийемиздиң сөзин жәриялаған хәр бир қаладағы туўысқанларымызға барайық, олардың хал-жағдайын көрейик, – деди.

³⁷ Барнаба Марк деп аталатуғын Юханды бирге алып жүрмекши болды. ³⁸ Бирақ Павел Памфилияда өзлерин таслап кетип, бирликте баслаған исти даўам етпеген Маркты өзлери менен бирге алып жүрийди мақул көрмеді. ³⁹ Солай етип, олардың арасында кескин түсинбеўшилик болып, бир-биринен бөлинди. Барнаба Маркты алып, кеме менен Кипрға кетти. ⁴⁰ Ал Павел Силаны таңлады хәм туўысқанлар тәрәпинен Ийемиздиң мийримине тапсырылғаннан соң, жолға шықты. ⁴¹ Ол Сирия хәм Киликия үлкелерин аралап, исениўши жәмәәтлерди беккемлеп жүрди.

Он алтыншы бап

Тимофейдиң Павел менен Силаға қосылыўы

16 Павел Дербеге, соңынан Листраға келди. Сол жерде анасы исениўши яхудий, ал әкеси грек болған Тимофей атлы шәкирт бар еди. ² Листра хәм Икониядағы туўысқанлар ол хәққинда жақсы пикирде еди. ³ Тимофейди өзи менен бирге алып жүрийди қәлеген Павел сол жердеги яхудийлер себепли, оны сүннет еттирди. Өйткени хәмме Тимофейдиң әкесиниң грек екенин билетуғын еди. ⁴ Олар қаладан-қалаға өтип, Ерусалимдеги елшилер менен ақсақаллар белгилеген қағыйдаларды исениўшилерге орынлаў ушын тапсырды. ⁵ Солай етип, исениўши жәмәәтлердиң исеними беккемленип, саны күннен-күнге арта берди.

Павелдиң Македонияға шақырылыўы

⁶ Қудайдың сөзин Азия үлкесинде † жайыўға Мухаддес Руўх тыйым салғанлықтан, Павел менен оның жолдаслары Фрикия хәм Галатия үлкелерин аралап жүрди. ⁷ Олар Мисияның шегарасына келгенде, Битинияға кирмекши болды, бирақ Ийсаның Руўхы оларға рухсат бермеді. ⁸ Сонлықтан олар Мисиядан өтип, Троас қаласына келди. ⁹ Сол күни түнде Павел аян көрди. Македониялы бир адам оның алдында турып: «Македонияға келип, бизлерге жәрдем бер», – деп өтинди. ¹⁰ Павел бул аянды көргеннен соң, бизлер дәррий Македонияға барыўдың хәрекетин иследик. Себеби Қудай бизлерди оларға Хош Хабарды жәриялаўға шақырып атыр, деген жуўмаққа келдик.

† Азия үлкеси – хәзирги Туркия елиниң қубла-батыс бөлегинде болған бир үлке.

Павел Филип қаласында

¹¹ Бизлер Троастан кеме менен шығып, туўры Самотракияға, ертеңине Неаполиске жүзип бардық. ¹² Ол жерден Македония үлкесиниң ең баслы қаласы, Римниң қол астында болған Филипке жетип келдик. Бул қалада бир неше күн қалдық.

¹³ Бизлер бул жерде яхудийлер дуўа ететуғын орын бар деп ойлап, дем алыс күни † қала дәруазасынан сыртқа, дәрьяның жағасына шықтық. Бизлер отырып, сол жерге жыйналған хаялларға сөйлей басладық. ¹⁴ Тыңлаушылар арасында Тиатира қаласынан келген, қымбат бақалы гезлемелерди сатыушы Лидия атлы бир хаял бар еди. Ол Қудайға сыйынатуғын еди. Павелдиң сөзлерине қулақ салуы ушын, Ийемиз оның кеўлин ашты. ¹⁵ Лидия үй-иши менен бирге суўға шомылдырылғаннан соң, бизлерди үйине мирәт етип: «Мени Ийемизге исенеди, деп есаплайтуғын болсаңлар, келиңлер, үйимде болыңлар», – деп бизлерди көндирди.

Павел менен Сила қамақта

¹⁶ Бир күни бизлер дуўа ететуғын жерге баратырғанымызда, палкерлик пенен шуғылланатуғын жаўыз руўхлы бир шорыға дусластық. Бул қыз палкерлик пенен хожайындарына көп пайда келтиретуғын еди. ¹⁷ Ол Павел менен бизлердиң изимизге түсип:

– Бул адамлар – Құдиретли Қудайдың хызметшилери, олар сизлерге қутқарылуы жолын жәриялап атыр! – деп бақырып жүрди.

¹⁸ Бул көп күн тәкирарланды. Ақырында Павелдиң жанына тийип, ол арқасына бурылды да, қыздың ишиндеги жаўыз руўхқа:

– Ийса Масих аты менен буйыраман: оннан шығып кет! – деди.

Жаўыз руўх қыздың ишинен дәрхал шығып кетти.

¹⁹ Шорының хожайындары пайда көриуден үмитлериниң үзилгенин билип, Павел менен Силаны ушлап алды да, базар майданындағы басшыларға сүйреп апарды. ²⁰ Оларды Рим хәкимлериниң алдында турғызып:

– Мына яхудийлер қаламызды астан-кестен етпекте. ²¹ Биз римлилерге қабыл етиўге де, орынлауға да болмайтуғын үрп-әдетлерди жәриялап жүр, – дести.

²² Халық та оларға қосылып, елшилерге қарсы шықты. Хәкимлер Павел менен Силаның кийимлерин жыртып шештирди де, таяқ пенен сабауға буйрық берди. ²³ Оларды көп сабатқаннан соң, қамаққа салдырды хәм қамақхана хызметкерине оларды жақсылап қарауыллауды буйырды. ²⁴ Усындай буйрық алған қамақхана хызметкери оларды қамақхананың ишки

бөлмесине қамап, аяқларын буғау менен қысып таслады.

²⁵ Түнниң орталарында Павел менен Сила дуўа етип, Қудайды алғыслайтуғын қосық айтып отырған еди. Басқа тутқынлар да оларды тыңлады.

²⁶ Бирден жер қатты қозғалып, қамақхананың тырнағы силкинди хәм сол ўақытта-ақ барлық қапылар ашылып, хәммениң шынжырлары шешилип кетти. ²⁷ Уйқыдан оянған қамақхана хызметкери қамақхананың қапыларының ашық экенин көрди. Тутқынлар қашып кетти, деп ойлаған ол өзін өлтирмекши болып, қылышын суўырып алды. ²⁸ Бирақ Павел бәлент дауыс пенен бақырып:

– Өз жаныңа қастыянлық етпе, хәммеиз усы жердеміз, – деди.

²⁹ Қамақхана хызметкери шыра әкелдирип, ишке жуўырып кирди де, қалтырап, Павел менен Силаның алдына жығылды. ³⁰ Оларды сыртқа шығарып:

– Мырзалар, қутқарылуы ушын не ислеуим керек? – деп сорады.

³¹ Олар:

– Ийемиз Ийсаға исен, сонда сен де, үй-ишиң де қутқарыласыз, – деди.

³² Соңынан олар оның өзине хәм үйиндегилердиң хәммесине Ийемиздиң сөзин айтты. ³³ Қамақхана хызметкери түнниң сол сәтинде оларды алып кетип, жарақатларын жууды да, дәрриў өзи хәм пүткил үй-иши суўға шомылдырылды. ³⁴ Ол Павел менен Силаны үйине әкелип, алдыларына дастурхан жайды. Қудайға исенгенине пүткил үй-иши менен қуўанды.

³⁵ Таң атқанда, хәкимлер: «Сол адамларды босатыңлар», – деген буйрық пенен сақшыларды жоллады. ³⁶ Қамақхана хызметкери бул сөзлерди Павелге хабарлап:

– Хәкимлер сизлерди босатуы ушын адам жоллапты. Енди шығып, аман-есен кете бериңлер, – деди.

³⁷ Бирақ Павел сақшыларға былай деди:

– Рим пуқаралары болған бизлерди халық алдында хүкимсиз сабап, қамаққа салды. Енди бизлерди жасырын қуўып жибермекши ме? Бул болмайды! Бизлерди өзлери келип шығарсын!

³⁸ Сақшылар бул сөзлерди хәкимлерге жеткизип барды. Хәкимлер Павел менен Силаның Рим пуқаралары экенин еситкенде қорқып кетти.

³⁹ Келип, кеширим сорады. Соңынан оларды сыртқа шығарып, қаладан кетиулерин өтинди.

⁴⁰ Павел менен Сила қамақтан шығып, Лидияның үйине барды. Сол жерде туўысқанларды көрип, оларды жигерлендиргеннен соң, жолға шықты.

† Сөзбе-сөз: шемби күни.

Он жетинши бап

Салоникада

17 Олар Амфиполис хәм Аполлониядан өтип, Салоникаға келди. Бул жерде яхудийлердин бир мәжилисханасы бар еди. ² Павел өз әдети бойынша мәжилисханаға барды. Үш хәпте [†] олар менен Мухаддес Жазыуларды талқылады.

³ Масихтың азап шегип, өлимнен қайта тирилиуи тийис екенин түсиндирип, дәлиллер келтирди де: – Мен сизлерге жәриялап атырған бул Ийса – Масих, – деди ол.

⁴ Яхудийлердин базылары мақуллап, Павел менен Силаға қосылды. Сондай-ақ, Қудайға сыйынатуғын греклердин үлкен топары хәм көплеген абырайлы хаяллар да солай иследи.

⁵ Бирақ яхудийлер күншиллик етип, базарда бос жүрген айырым жарамас адамларды жыйнады да, қалада топалаң салды. Павел менен Силаны тауып, оларды халықтың алдына шығарыу ушын, Ясонның үйине топылып кирди. ⁶ Бирақ оларды таба алмай, Ясон менен басқа гейбир тууысқанларды қала басшыларының алдына сүйреп апарып:

– Пүткил дүньяны астан-кестен еткен бул адамлар усы жерге де келипти. ⁷ Ясон оларды қабыл қылды. Олардың хәммеси Ийса деген басқа бир патша бар екенин айтып, Рим патшасы-Қайсардың пәрманларына қарсы хәрекет етип жүр, – деп бақырды.

⁸ Бул сөзлерди еситкен халық хәм қала басшылары қатты тынышсызланды. ⁹ Бирақ олар Ясоннан хәм басқалардан кепилликке ақша алып, босатып жиберди.

Верияда

¹⁰ Тууысқанлар дәрриу сол түни Павел менен Силаны Верияға жиберди. Олар Верияға келип, яхудийлердин мәжилисханасына кирди.

¹¹ Вериядағы яхудийлер Салоникадағылардан парасатлырақ еди. Олар Қудайдың сөзин үлкен қызығыушылық пенен қабыл етип, Павел менен Силаның айтқан сөзлериниң дурыс екенин билиуи ушын, хәр күни Мухаддес Жазыуларды изертлейтуғын еди. ¹² Солай етип, яхудийлердин көбиси хәм көплеген абырайлы грек хаяллары менен ер адамлары исенди.

¹³ Бирақ Салоникадағы яхудийлер Павелдин Верияда да Қудайдың сөзин жәриялағанын билгенде, сол жерге де келди хәм халықты үгитлеп, қозғалаң салды. ¹⁴ Сонда тууысқанлар Павелди дәрхал теңиз тәрепке жиберди. Ал Сила менен Тимофей Верияда қалды. ¹⁵ Павелди шығарып салыушылар оны Афинаға дейин апарды. Олар Павелден: «Сила менен Тимофей, мүмкин болса,

тез маған жетсин», – деген тапсырманы алып, излерине қайтты.

Афинада

¹⁶ Афинада Сила менен Тимофейди күтип жүрген Павел қаланың бутларға толы екенин көргенде, қатты қапа болып ашыуланды. ¹⁷ Сонлықтан ол мәжилисханадағы яхудийлер хәм Қудайға сыйынатуғын греклер менен айтысып, хәр күни базар майданында ушырасқанлар менен тартысып жүрди. ¹⁸ Эпикуршылардың хәм стоик ойшылларының ^{††} гейбиреулер де оның менен тартыса баслады. Биреулер: «Мына мылжың не демекши», – десе, айырымлары: «Ол жат қудайлардың хабаршысы болса керек», – деди. Өйткени Павел Ийса хәм Оның қайта тирилиуи тууралы Хош Хабарды жәриялап жүр еди. ¹⁹ Олар Павелди Ареопаг кеңесине [‡] алып келип, оған:

– Сен жәриялап жүрген бул жаңа тәлийматтың не екенин билиуимизге бола ма? ²⁰ Себеби сен қулағымызға жат нәрселерди айтып атырсаң, булардың не екенин билгимиз келеди, – деди.

²¹ Пүткил афиналылар хәм сол жерде жасайтуғын шет еллилер уақытларын тек жаңалықлар айтыу хәм тыңлау менен өткизетуғын еди.

²² Павел Ареопаг кеңесиниң ортасында турып, былай деди:

– Хәй, афиналылар! Сизлердин хәр тәреплеме жүдә диншил екениңизди көрип турман. ²³ Мен айланып жүрип, сизлер табынатуғын орынларды көзден кеширгенімде, «Бийтаныс қудайға» деген жазыуы бар, бир құрбанлық шалынатуғын орынды да көрдим. Енди өзлериңиз билмей сыйынып жүрген усы Қудай хәкқында сизлерге жәриялайжақпан.

²⁴ Дүньяны хәм оның ишиндегилердин хәммесин жаратқан Қудай аспан хәм жердин Ийеси болғанлықтан, адамның қолы менен салынған ибадатханаларда жасамайды. ²⁵ Ол бир нәрсеге мүтәждей, Оған адамның қоллары менен хызмет етип болмайды. Өйткени хәмме адамларға өмир, дем хәм барлықты Оның Өзи береді. ²⁶ Қудай хәмме миллетлерди бир адамнан жаратып, оларды пүткил жер жүзине орналастырды. Олардың жасайтуғын дәуірлер менен меканларының шегараларын алдын ала белгилеп берген. ²⁷ Буны Қудай Өзин излесин хәм қармаланып болса да тапсын, деп иследи. Деген менен, Ол хеш биримизден алыс емес. ²⁸ Себеби сизлердин шайырларыңыздың гейбиреулер: «Бизлер Оның урпағымыз», – деп айтқанындай, бизлер Ол арқалы жасаймыз, хәрекет етеміз хәм бармыз.

²⁹ Бизлер енди Қудайдың урпағы болғанымыз себепли, Қудай адамның өнери хәм ақыл-ойы

^{††} Эпикуршылар хәм стоик ойшыллары – ески грек елиндеги ойшыллардың топары. [‡] Ареопаг кеңеси – Арес төбеси деген жерде жайласқан афиналылардың рәсмий кеңеси ямаса суды. Бул жерде он еки қазы жыйналатуғын еди.

[†] Ямаса: үш шемби аралығында.

менен дөретилген алтын, гүмис ямаса тас мүсінге уқсас деп ойламаңлар. ³⁰ Өткен наданлық дәуірлерде Құдай дыққат аудармаған болса да, енді хәр бир жерде хәр бир адамның тәубе етиуін буйырмақта. ³¹ Өйткени Ол бул дүньяны Өзи таңлаған Адамы арқалы әдиллик пенен хүким ететуғын күнди белгилеп қойыпты. Буны сол Адамды өлимнен қайта тирилтип, хәр бир адамға дәлилдеди.

³² Өлимнен қайта тирилиуі хәққында еситкенде, кимиси мазақ етип күлди, кимиси: «Бул хәққында сени басқа сапар тыңлағымыз келеди», – деди. ³³ Соңынан Павел олардың арасынан шығып кетти. ³⁴ Ал гейбир адамлар оған қосылып, исенди. Олардың арасында Ареопаг кеңесиниң ағзасы болған Дионисий, Дамарис атлы бир хаял хәм және басқалар бар еди.

Он сегизинши бап

Коринф қаласында

18 Буннан соң, Павел Афинадан шығып, Коринфке келди. ² Сол жерде Акила атлы, понтлы бир яхудийге дусласты. Акила хаялы Прискила менен жақында Италиядан келген еди. Себеби Клавдий патша барлық яхудийлердиң Римнен шығып кетиуін буйырған еди. Павел оларға барды да, ³ кәсиплес болғанлықтан олар менен бирге қалып, жұмыс иследеди. Олардың кәсиби – шатыр соғыу еди. ⁴ Павел хәр дем алыс күни мәжилисханада айтысып, яхудийлерди хәм греклерди исендириуіге хәрекет етти.

⁵ Сила менен Тимофей Македониядан келгенде, Павел өзін Құдайдың сөзин жәриялауға хәм яхудийлерге Ийсаның Масих экени хәққында гүәлдық бериуіге толық бағышлады. ⁶ Бирақ яхудийлер қарсы шығып, оны масқаралағанда, Павел кийиминиң шаңын қағып †, оларға былай деди:

– Өз обалыңыз өзиңизге! †† Мен жуәпкершиликтен азатпан. Буннан былай, басқа миллетлерге кетемен.

⁷ Павел сол жерден шығып, Құдайға сыйынатуғын Титус Юстус атлы бир адамның үйине келди. Оның үйи мәжилисханаға иргелес еди. ⁸ Мәжилисхана басшысы болған Криспус пүткил үй-иши менен Ийемизге исенди. Павелди тыңлаған коринфилердиң көбиси де исенип, сууға шомылдырылды.

⁹ Бир күни түнде Ийемиз Павелге аян көрсетип: «Қорқпа, үнсиз қалмай, сөйлей бер! ¹⁰ Мен сениң менен биргемен, жаманлық ислеу ушын саған хеш ким қол тийгизе алмайды. Өйткени бул қалада Мениң адамларым көп», – деди. ¹¹ Солай етип,

† Кийиминиң шаңын қағып – яхудийлердиң әдети бойынша, байланыстың үзилгенлигин билдиреди. †† Сөзбе-сөз: «Қаныңыз басыңызда қалсын!»

Павел ол жерде бир ярым жыл қалды хәм халыққа Құдайдың сөзин үйретуін дауам етти.

¹² Галио Ахая үлкесиниң хәкими болған уақытта яхудийлер биригип, Павелге қарсы шықты. Оны қазыханаға алып барып:

¹³ – Мына адам халықты үгитлеп, Құдайға сыйынуыды бизлердиң нызамымызға қайшы келетуғын жол менен үйретип жүр, – деди.

¹⁴ Павел енді сөзин басламақшы болғанда, Галио яхудийлерге былай деди:

– Хәй, яхудийлер! Егер бир нызамсызлық ямаса бир ауыр жынаят исленген болса, мен сизлерди сабырлылық пенен тыңлар едим. ¹⁵ Бирақ, сөзлерге, атларға хәм өзлериңиздиң нызамыңызға байланыслы мәселелер болса, өзлериңиз шешиндер. Мен бундай нәрселерге қазылық етким келмейди.

¹⁶ Солай етип, Галио оларды қазыханадан қууып жиберди. ¹⁷ Сонда олардың хәммеси мәжилисхананың басшысы Состенисти ушлап алып, қазыхананың алдында сабап таслады. Ал Галио буларға кеуил де аударған жоқ.

Павелдиң Антиохияға қайтыуы

¹⁸ Павел сол жерде және бир неше күн болғаннан соң, тууысқанлар менен хошласты. Прискила хәм Акила менен бирге Сирияға баруу ушын кемеге минди. Құдайға ант бергенликтен, Павел Кенхреяда шашын қыйдырып таслады. ¹⁹ Ефеске келгенде, Прискила менен Акиланы сол жерде қалдырып, өзи мәжилисханаға барды да, яхудийлер менен айтыса баслады. ²⁰ Олар көбирек уақыт қалыуын өтиниш етсе де, Павел қайылшылық бермеді. ²¹ Бирақ олар менен хошласып атырып:

– Құдай қәлесе, сизлерге және қайтып келемен, – деди.

Соңынан кеме менен Ефестен жөнep кетти.

²² Ол Кесарияда кемеде түсип, Ерусалимге кетти хәм сол жердеги исениушилер жәмәетине сәлем бергеннен соң, Антиохияға барды. ²³ Антиохияда бир неше уақыт қалғаннан соң, Павел жолға шықты. Тәртип бойынша Галатия хәм Фрикия үлкелерин аралап, хәмме шәкиртлерге рууһый күш-қууат берип жүрди.

Аполостың хызметі

²⁴ Сол уақытта негизи икендериялы болған Аполос атлы бир яхудий Ефеске келди. Ол Мухаддес Жазыуларды жүдә жақсы билетуғын, сөзге шешен адам еди. ²⁵ Ийемиздиң жолында тәлим алған ол жалынлы рууһ пенен сөйлеп, Ийса хәққында дурыс үйрететуғын еди. Бирақ ол тек Яқияның сууға шомылдыруы ғана билетуғын еди. ²⁶ Аполос мәжилисханада батыллық пенен сөйлей баслады. Буны Прискила менен Акила еситкенде, оны үйине

апарып, Құдайдың жолын анығырақ түсіндирип берди.

²⁷ Аполос Ахаяға кетпекши болғанда, тууысқанларымыз оны қоллап қууатлады. Сол жердегі шәкиртлердің оны қабыл қылыуы ушын хат жазып берди. Аполос сол жерге жетип барып, Құдайдың мийрими менен исенгенлерге көп жәрдем берди. ²⁸ Себеби ол Ийсаның Масих екенін Мухаддес Жазыулар арқалы дәлиллеп, яхудийлерди халық алдында күшли түрде ашкаралады.

Он тоғызыншы бап

Павел Ефес қаласында

19 Аполос Коринфте болғанда, Павел таулы үлкелерден өтип, Ефеске келди. Ол жерде айырым шәкиртлер менен ушырасып, ² олардан: – Исенген уақтыңызда Мухаддес Руұхты алдыңыз ба? – деп сорады.

– Мухаддес Руұхтың бар екенін бизлер ҳеш еситпедик де, – деп жууап берди олар.

³ – Олай болса, қандай шомылдырыу менен шомылдырылдыңлар? – деп сорады Павел.

– Яқияның тәлимине тийкарланып, сууға шомылдырылдық, – деди олар.

⁴ Павел былай деди:

– Яқия халықты тәубе еттирип хәм сууға шомылдырып, оларға өзинен соң Келетуғынға, яғнай Ийсаға исениуди айтқан еди.

⁵ Олар буны еситкенде, Ийемиз Ийсаның аты менен сууға шомылдырылды. ⁶ Павел олардың үстилерине қолларын қойып дууа еткенде, оларға Мухаддес Руұх түсти хәм олар басқа тиллерде сөйлеп, Құдайдың сөзлерин айта баслады. ⁷ Олар барлығы болып шама менен он еки адам еди.

⁸ Павел мәжилисханаға барды. Ол сол жерде үш ай дауамында Құдайдың Патшалығы тууралы тәлим берди хәм оларды исендириуге тырысып, батыллық пенен сөйледи. ⁹ Бирақ, гейбиреулері қасарысып исенбеди хәм Ийсаның жолын халық алдында жаманлай баслады. Сонлықтан Павел оларды қалдырып, шәкиртлерди өзи менен бирге алды да, хәр күни Тиранустың мектебинде ^{††} тәлим бериуин дауам етти. ¹⁰ Бул ауҳал еки жылға созылды. Солай етип, яхудий болсын, грек болсын, Азия үлкесинде жасаған хәр бир адам Ийемиздің сөзин еситти.

Скеваның жети улы

¹¹ Құдай Павел арқалы таң қаларлық кәраматлар иследи. ¹² Хәтте, Павелдің денесине тийген бет орамаллар ямаса алжапқышлар наўқасларға қойылғанда, олар дәртлеринен азат болып, ишлеринен жауыз руұхлар шығатуғын еди.

[†] Сөзбе-сөз: пайғамбаршылық ете баслады. ^{††}

Тиранустың мектеби – Тиранус атлы бир ефесли ойшыл тәлим беретугын оқыу орны.

¹³ Ел аралап, жауыз руұхларды қуып жүрген гейбир яхудий дууаханлар да жауыз руұх урған адамларға Ийемиз Ийсаның атын қоллана баслады. Олар: «Павел жәриялап жүрген Ийсаның аты менен буйырамыз, шығып кет!» – дейтуғын еди. ¹⁴ Бас руұханий Скева атлы бир яхудийдің жети улы да усылай ислеп жүрген еди. ¹⁵ Бирақ жауыз руұх оларға:

– Ийсаны билемен, Павелди таныйман, ал сизлер кимсиз? – деп жууап берди де, ¹⁶ жауыз руұх урған адам оларға тәп берип жығып, олардан үстин шықты. Олар үйден жарадар хәм жалаңаш болып қашып кетти.

¹⁷ Бул хабар Ефесте жасайтуғын барлық яхудийлер менен греклерге жетип барды. Хәммесин қорқыныш бийлеп, Ийемиз Ийсаның аты үлкен хұрметке еристи. ¹⁸ Исенгенлердің көбиси келип, ислеген жаман ислерин ашық мойынлады.

¹⁹ Сыйқыршылық пенен шуғылланатуғын көп адамлар да кітаптарын жыйнап, хәммениң көз алдында жағып жиберди. Кітаптардың баҳасын есаплағанда, елиу мың драхма [‡] болды. ²⁰ Солай етип, Ийемиздің сөзи құдирет пенен жайылып, тәсири артып барды.

²¹ Бул уақыялардан соң, Павел Македония хәм Ахия үлкелеринен өтип, Ерусалимге барыуға қарар етти. «Ол жерге барғанымнан соң, Римди де көриуим керек», – деди ол. ²² Сонлықтан өзи бир неше уақыт Азия үлкесинде қалып, жәрдемшилеринен екеуин – Тимофей менен Ерастусти Македонияға жиберди.

Ефестеги көтерилис

²³ Сол уақытлары Ийемиз Ийсаның жолына қарсы күшли көтерилис пайда болды. ²⁴ Димитрий атлы бир зергер гүмистен Артемида ибадатханасының кишкене үлгилерин соғып, өз өнерментшилерине көп пайда келтиретугын еди. ²⁵ Димитрий өз өнерментшилері менен өзиндей зергерлерди бир жерге жыйнап, оларға былай деди:

– Дослар, усы кәсибимиз арқалы көп пайда алатуғынымызды билесизлер. ²⁶ Бирақ Павел деген мына бир адамның қолдан соғылған құдайлардың хақыйқый құдайлар емес екенін айтып, тек Ефесте емес, ал пүткил Азияда көп санлы адамларды үгитлеп азғырғанын көрип хәм еситип атырсызлар. ²⁷ Бул бизлердің өнеримиздің қәдирине қәуип туудырып қоймай, ал уллы хаял құдай Артемиданың ибадатханасының арзымайтуғын нәрсеге айланып, пүткил Азия үлкеси менен пүткил дүнья сыйынатуғын хаял құдайды уллылығынан айырыу қәуипи бар.

²⁸ Олар буны еситкенде, қатты ғәзеппенип: «Ефеслилердің Артемидасы уллы!» – деп бақыра баслады. ²⁹ Пүткил қала тәртипсизликке толып кетти. Адамлар Павелдің жолдаслары

[‡] Драхма – грек ақша бирлиги. Бир драхма – жумысшының бир күнлик ис хақысы.

македониялы Гаюс пенен Аристархты ушлап алып, хэммеси бирликте тамаша майданына қарай умтылды. ³⁰ Павел халықтың арасына бармақшы болды, бірақ шәкиртлер оған жол қоймады.

³¹ Павелдің дослары болған Азия үлкесинің айырым басшылары да оған хабар жоллап, тамаша майданында көринбеуін өтинди.

³² Жыйналғанлардың бири анау, бири мынау деп бақырысып, жыйналыс бийтәртип болды. Көбиси не ушын жыйналғанын да билмейтуғын еди.

³³ Яхудийлер Искендер атлы бир адамды ийтерип ортаға шығарғанлықтан, айырым адамлар болған ұақыя ушын оны айыпкер деп шешти. Искендер қолы менен ишарат етип, өзін халық алдында қорғамақшы болды. ³⁴ Бірақ халық оның яхудий екенін билгенде, хэммеси бир ауыздан шама менен еки сааттай: «Ефеслилердің Артемидасы уллы!» – деп бақырып турды.

³⁵ Қала хаткери халықты тынышландырып былай деди:

– Ефеслилер! Уллы Артемиданың аспаннан түскен мүсининің хэм оның ибадатханасының қорғаушысы – Ефес қаласы екенін ким билмейди?

³⁶ Буларды хеш ким бийкарлай алмайды. Соның ушын тынышланып, ойланып ис тутыуыңыз керек.

³⁷ Сизлердің бул жерге әкелген адамларыңыз ибадатхананы да тонамаған, хаял қудайымызға да тил тийгизбеген. ³⁸ Сонлықтан Димитрийдің хэм оның өнерментши жолдасларының биреуге қарсы қандай да бир шағымы бар болса, қазыханалар ашық, қазылар † да бар. Бир-биринің үстинен сол жерде шағым етсин. ³⁹ Ал егер тағы басқа мәселе болса, ол рәсмий жыйналыста шешилиуі тийис.

⁴⁰ Бүгинги болған ұақыялар себепли айыпланыу қәупиндемиз. Бундай топалаңды ақлай алыуға бизлерде себеп те жоқ.

Ол усы сөзлерди айтып, жыйналғанларды тарқатып жиберди.

Жигирмаланшы бап

Павел Македония менен Грецияда

20 Ефестеги топалаң басылғаннан кейін, Павел шәкирттерди шақыртып жигерлендирди. Соңынан олар менен хошласып, Македонияға кетиу ушын жолға шықты. ² Ол жол-жөнекей үлкелерди аралағанда, исениушилерди көп сөзлер менен жигерлендирип, Грецияға келди. ³ Ол жерде үш ай қалды. Кеме менен Сирияға кетпекши болғанда, яхудийлер өзине қарсы тил бириктиргенликтен, Македония арқалы изине қайтыуға қарар етті. ⁴ Пир улы вериялы Сопатер, салоникалылардан Аристарх пенен Секундус, дербели Гаюс хэм Тимофей, Азия үлкесинен Тихик пенен Трофим оның менен бирге кетти. ⁵ Булар бурын кетип, бизлерди Троас қаласында күтип турды. ⁶ Ал бизлер Ашытқысыз нан байрамынан

† Ямаса: хәкимлер.

соң, Филиптен кеме менен жолға шығып, бес күнде оларға, Троасқа жетип келдик. Ол жерде жети күн болдық.

Павелдің Евтихты тирилтиуі

⁷ Хәптениң биринши күни †† нан сындырыу ушын бир жерге жыйналғанымызда, Павел исениушилерге сөз сөйледі. Ертеңине кететуғын болғанлықтан, оның ұазы ярым ақшамға дейін созылды. ⁸ Бизлер жыйналған жоқарғы қабаттағы бөлмеде көп шыралар жанып турған еди. ⁹ Евтих атлы бир жас жигит әйнекке минип отыр еди. Павелдің сөзи созылып кеткенликтен, Евтихты уйқы басты. Ол уйықлап кетип, үшінши қабаттан кулап түсти. Оны жерден көтерип алғанда, ол өлип қалған еди. ¹⁰ Павел төменге түсип, жигиттің үстине еңкейди де, оның еңсесинен көтерип: «Ууайымламай-ақ қойың, оның жаны бар!» – деди.

¹¹ Соңынан жоқарыға көтерилип, нан сындырып жеди. Олар менен таң атқанша көп сөйлескеннен соң, жолға шықты. ¹² Жигитти үйине тири апарып, исениушилер үлкен жубаныш алды.

Троастан Милитке сапар

¹³ Бизлер бурынырақ кеме менен кетип, Асос қаласына бардық. Ол жерден Павелди мингизип алыуымыз керек еди. Өйткени оның өзи пияда жүргиси келгенликтен, бизлерге усылай тапсырған еди. ¹⁴ Павел менен Асоста ушырасып, оны кемеге мингиздик те, Митилина қаласына бардық. ¹⁵ Ол жерден кеме менен жолға шығып, ертеңине Хиос атауының қарсысына келдик. Бир күннен соң Самос атауына, оның ертеңине Милит қаласына бардық. ¹⁶ Азия үлкесінде ұақытты босқа жибермеу ушын, Павел Ефеске бармай өтиуді уйғарды. Егер мүмкин болса, ол Елиуинши күни байрамында Ерусалимде болыуға асықпақта еди.

Павелдің ефесли ақсақаллар менен хошласқанда сөйлеген сөзи

¹⁷ Павел Милиттен Ефеске адам жиберип, исениушилер жәмәетинің ақсақалларын жанына шақыртты. ¹⁸ Олар жанына келгенде, Павел былай деди:

– Азия үлкесине қәдем басқан дәслепки күнимнен баслап, сизлер менен бирге болған ұақтымның хэммесінде қалай жасағанымды билесизлер. ¹⁹ Яхудийлердің қастыяншылықтары себепли басымнан өткен қыйыншылықтарға қарамастан, Ийемизге толық кишипейиллик пенен, сизлер ушын көз жасларымды төгип хызмет еттим. ²⁰ Және де, пайдалы болған хәр қандай нәрсени қалдырмай, сизлерге халық алдында хэм үйлерде тәлим бериуді тоқтатпадым. ²¹ Яхудийлерге де, греклерге де тәубе етип Қудайға қайтыуды хэм Ийемиз Ийсаға исениуді жәрияладым.

†† Хәптениң биринши күни – екшемби күни.

²² Ал енди болса, Мухаддес Руўхтың жетелеуи менен Ерусалимге баратырман. Ол жерде маған не болатуғынын билмеймен. ²³ Бирақ Мухаддес Руўх мени қамақ хәм қыйыншылықлар күтип турғанын маған хәр бир қалада билдирип атыр. ²⁴ Буған қарамастан, мен өз жанымды аямайман. Тек өз бәйгимди басып өтип, Қудайдың мийриминиң Хош Хабары туўралы гүўалық бериўди, яғный Ийемиз Ийсаның маған тапсырған исин жуўмақласам болғаны.

²⁵ Мен араңызда жүрип, Қудайдың Патшалығы хаққында жәрияладым. Енди болса, сизлердиң хеш қайсысыңыздың мениң жүзимди қайтып көрмейтуғынын билемен. ²⁶ Сонлықтан бүгин сизлерге мынаны ашық айтаман, ким де ким араңызда қутқарылмаса, мен ол ушын жуўапкер емеспен †. ²⁷ Себеби сизлерге Қудайдың пүткил еркин толық жәрияладым. ²⁸ Өзлериңизге хәм Мухаддес Руўх сизлерди бағыўшы қылып қойған пүткил сүриўге көз-қулақ болыңлар! Қудайдың Өз Улының қаны менен сатып алған исениўшилер жәмәэтин бағыңлар! ²⁹ Мен кеткеннен соң, сүриўди аямайтуғын жыртқыш қасқырлардың араңызға киретуғынын билемен. ³⁰ Хәтте, араңыздан шәкиртлерди жолдан азғырып, өзлериңиз излерине ертиў ушын, хақыйқатты бурмалаўшы адамлар шығады. ³¹ Сонлықтан сергек болыңлар! Үш жыл бойы, күн-түн демей көз жасларымды төгип, хәр бириңизге үзликсиз ақыл-нәсият бергенимди еслериңизде сақлаңлар!

³² Енди мен сизлерди Қудайға хәм Оның мийримин билдиретуғын сөзге тапсыраман. Бул сөз сизлерди беккемлеп, Қудайдың мухаддес болған пүткил адамлары менен бирге сизлерге де мийрас бериўге құдирети жетеди. ³³ Мен хеш кимниң гүмисин, алтынын ямаса кийимин күсемедим. ³⁴ Өзимниң хәм мениң менен бирге болғанлардың мүтәжликлери ушын усы қолларым менен мийнет еткенимди билесизлер. ³⁵ Ийемиз Ийсаның: «Алған адамнан гөре, берген адам бахытлырақ», – деген сөзин умытпай, усылай мийнет етип, хәлсизлерге жәрдем бериў кереклигин сизлерге ислеген хәр бир исимде көрсеттим.

³⁶ Павел усы сөзлерди айтып болғаннан соң, олардың хәммеси менен бирге дизе бүгип, дуўа етти. ³⁷ Олардың хәммеси қатты жыласты хәм Павелдиң мойнынан кушақлап, оны сүйди. ³⁸ Әсиресе оларды қатты қапа қылған, Павелдиң: «Мениң жүзимди қайтып көрмейсиз», – деген сөзлери болды. Соңынан оны кемеге дейин шығарып салды.

Жигирма биринши бап

Павелдиң Ерусалимге қарай жолға шығыуы

21 Олар менен хошласқанымыздан кейин, кеме менен жүзип, туўры Кос атаўына кеттик.

Ертеңине Родос атаўына, ол жерден Патара қаласына келдик. ² Сол жерден Феникияға баратуғын кемени таўып миндик те, жүзип кеттик. ³ Кипр көрингенде, оның кубла тәрәпинен өтип, Сирияға қарай жол алдық. Кеме Тир қаласында жүгин түсириў керек болғанлықтан, сол жерде тоқтадық. ⁴ Ол жерде шәкиртлерди излеп таўып, олар менен бирге жети күн қалдық. Шәкиртлер Мухаддес Руўхтың билдириуи менен, Павелден Ерусалимге бармаўды өтинди. ⁵ Бирақ кететуғын уақтымыз болғанда шығып, жолымызды даўам еттик. Хәмме исениўшилер хаял хәм бала-шағалары менен бирге бизлерди қаланың сыртына дейин шығарып салды. Теңиздиң жағасында дизе бүгип, дуўа еттик. ⁶ Бир-биримиз бенен хошласқанымыздан соң, кемеге миндик. Ал олар үйлерине қайтты.

⁷ Тирден жолымызды даўам етип, Птолемайда қаласына келдик. Ол жердеги туўысқанларымыз бенен көрисип, олардың жанында бир күн қалдық.

⁸ Ертеңине шығып, Кесарияға келдик. Сайланған жети хызметшиниң бири болған, Хош Хабар жәриялаўшы Филиптиң үйине барып, оның менен қалдық. ⁹ Бул адамның пайғамбаршылық ететуғын ††, турмысқа шықпаған төрт қызы бар еди.

¹⁰ Сол жерде бир талай күн болғанымыздан соң, Яхудиядан Агабус атлы бир пайғамбар келди. ¹¹ Ол бизлерге келип, Павелдиң белбеўин алды да, оның менен өзиниң аяқ-қолларын байлап:

– Мухаддес Руўх былай дейди: «Яхудийлер бул белбеўдиң ийесин Ерусалимде усылай етип байлап, басқа миллет адамларына ушлап береді», – деди.

¹² Бул сөзлерди еситип, бизлер хәм сол жердеги адамлар Павелден Ерусалимге бармаўын өтиндик.

¹³ Сонда Павел былай деп жуўап берди:

– Не ислеп атырсызлар? Неге жыласып, жүрегимди езип атырсызлар? Мен Ийемиз Ийсаның аты ушын Ерусалимде тек аяқ-қолымды байлатыўға емес, ал өлийге де таярман.

¹⁴ Павелди көндире алмағанлықтан: «Ийемиздиң қәлегени болсын», – деп қайтып үндемедик.

¹⁵ Сол күнлерден соң жолға таярланып, Ерусалимге келдик. ¹⁶ Кесариядағы шәкиртлердиң айырымлары да бизлер менен бирге келди. Олар бизлерди жасап турыў ушын дәслепки шәкиртлердиң бири болған, кипрлы Минасонның үйине алып барды. Бизлер сол үйде болдық.

† Сөзбе-сөз: мен хәммениң қанынан тазаман.

†† Ямаса: Қудайдың сөзин үйрететуғын.

Павел Ерусалимде

¹⁷ Ерусалимге келгенимизде, туўысқанларымыз бизлерди қуўанышлы түрде қарсы алды.

¹⁸ Ертеңине бизлер Павел менен бирге Яқыпты көриўге бардық. Ақсақаллардың хәммеси де сол жерге жыйналған еди. ¹⁹ Павел олардан хал-аўхал сорағаннан кейин, өз хызмети арқалы Құдайдың басқа миллетлер арасында ислеген ислерин бирим-бирим айтып берди.

²⁰ Олар буны еситип, Құдайды алғыслады да, Павелге былай деди:

– Туўысқанымыз Павел! Өзиң көрип турсаң, яхудийлер арасында Ийемизге исениўши көп мыңлаған адамлар бар. Олардың хәммеси Мухаддес Нызамға жүдә инталы. ²¹ Олардың алған хабарына қарағанда, сен басқа миллетлер арасында жасайтуғын барлық яхудийлерге балаларын сүннет етпеўлерин хәм үрп-әдетлеримизди орынламаўын айтып, Муўсаның Нызамынан бас тартыў кереклигин үйретип жүрген екенсең. ²² Енди не қылыў керек? Олар, әлбетте, сениң усы жерге келгениңди еситеди. ²³ Сонлықтан мына айтқанымызды исле. Арамызда Құдай алдында ант ишкен төрт адам бар. ²⁴ Оларды жаныңа алып, тазаланыў рәсиминен өт. Олар шашларын алдырыўы ушын, керекли қурбанлықтың қунын сен төле. Солай етип, хәмме адам сен ҳаққында еситкенлериниң тийкарсыз екенин хәм сениң Мухаддес Нызам бойынша жасап атырғаныңды билсин. ²⁵ Ал басқа миллет исениўшилерине келсек, бизлер оларға бутларға сойылған қурбанлықтың гөшинен, қаннан, буўындырылып өлтирилген хайўанлардың гөшинен хәм бузықшылықтан аўлақ болыўлары туўралы қарарымызды жазып жиберген едик.

²⁶ Келеси күни Павел жанына сол төрт адамды алып, олар менен бирге тазаланыў рәсиминен өтти. Соңынан тазаланыў күнлериниң қашан тамам болатуғынын хәм хәр бири ушын қашан қурбанлық шалынатуғынын билдириў ушын, Ибадатханаға кирди.

Павелдиң қолға алыныўы

²⁷ Жети күнлик мүддет тамамланыўға шамаласқанда, Азия үлкесинен келген яхудийлер Павелди Ибадатханада көрип, пүткил халыққа қозғалаң салды да, оны услап алып:

²⁸ – Хәй, израиллылар, жәрдем бериңлер! Бул адам хәмме жерде хәмме адамларға бизиң халқымызға, Мухаддес Нызамға хәм Ибадатханаға қарсы тәлим берип жүр. Оның үстине, греклерди де Ибадатханаға алып келип, бул мухаддес орынды ҳарамлады, – деп бақырысты.

²⁹ Өйткени олар буннан алдын Павелди қалада ефесли Трофим менен бирге көргенликтен, Павел

оны Ибадатханаға алып келген, деп ойлайтуғын еди.

³⁰ Пүткил қала аяққа турды. Хәр тәрептен жуўырысып келген халық Павелди услап, Ибадатхананың сыртына сүйреп шығарды. Сол ўақытта-ақ Ибадатхананың дәрўазасы жабылды.

³¹ Олар Павелди өлтirmekши болып атырғанда, Рим мыңбасысына: «Пүткил Ерусалим қозғалаң көтерди!» – деген хабар жетип барды. ³² Мыңбасы дәрхал әскерлер менен жүзбасыларды жанына алып, халық турған жерге жуўырып келди. Олар мыңбасы менен әскерлерди көргенде, Павелди урыўды тоқтатты.

³³ Сонда мыңбасы жақынлап келип, Павелди тутқынға алды да, қос шынжыр менен байлаўды буйырды. Соңынан:

– Бул ким? Ол не иследи? – деп сорады.

³⁴ Халық ишинен биреўи анаў, биреўи мынаў, деп бақырды хәм шаўқым себепли жөнли жуўап ала алмағанлықтан, мыңбасы Павелди әскерий бөлимге алып кетиўди буйырды. ³⁵ Павел басқышқа келгенде, халық сондай ғәзепли болғанлықтан, әскерлер оны көтерип жүриўге мәжбүр болды.

³⁶ Халық оның изинен:

– Оны жоқ етиңлер! – деп бақырып жүрди.

Павелдиң өзин ақлаўы

³⁷ Әскерий бөлимге кирейин деп атырғанда, Павел мыңбасыға:

– Сизге бир нәрсе айтсам бола ма? – деди.

Мыңбасы:

– Сен грекше билесең бе? ³⁸ Демек, сен буннан бурын қозғалаң көтерип, төрт мың қозғалаңшыны шөлге апарған мысырлы емес екенсең-ғо, – деди.

³⁹ Павел:

– Мен яхудиймен. Киликияның белгили қаласы Тарсустың пуқарасыман. Сизден өтиниш, халыққа сөз сөйлеўге рухсат етиң, – деди.

⁴⁰ Мыңбасы рухсат етиўден, Павел басқыштың үстинде турып, халыққа қолы менен ишарат етти. Терең тынышлық орнағаннан соң, оларға еврей тилинде сөйлей баслады.

Жигирма екинши бап

22 – Туўысқанларым хәм ағаларым! Енди сизлерге айтажақ, өзимди ақлаўшы сөзлеримди тыңлаңлар!

² Павелдиң өзлерине еврейше сөйлегенин еситкенде, олар бурынғыдан бетер тым-тырыс болды. Павел былай деп даўам етти:

³ – Мен яхудиймен. Киликияның Тарсус қаласында туўылып, усы Ерусалим қаласында өстим. Гамалиелдиң қолы астында ата-бабаларымыздың нызамы бойынша муқыятлы түрде тәрбияландым. Хәзир сизлердиң хәммеңиз сыяқлы, мен де Құдайға инталы хызмет еттим. ⁴ Ийсаның жолы менен жүриўшилерди өлгенше қуўдалап, еркек пе, хаял ма деместен, оларды байлап қамаққа салдым.

⁵ Бас руханий менен барлық ақсақаллар кеңесі де сөзлерімди тастыйықлай алады. Мен олардан Дамасктағы яхудийлерге жазылған хат алып, жолға шыққан едим. Мениң мақсетім Ийсаға исенетуғын сол жердегі адамларды да байлап, жазалау үшін Ерусалимге әкеліу еді.

⁶ Мен жолға шығып, Дамаскқа жақынлағанымда, түслер шамасында тосаттан аспаннан түскен бир жарық нур этирапымды жарқыратып жиберди.

⁷ Мен жерге жығылдым хәм бир дауыстың маған: «Саул, Саул! Сен неге Мени қуудалап атырсаң?» – дегенин еситтим.

⁸ «Сен кимсең, Ийем?» – деп сорадым мен. Ол маған: «Мен – сен қуудалап атырған Насыралы Ийсаман» – деди. ⁹ Мениң жанымдағылар нурды көрсе де, мениң менен Сөйлескеннің сөзлерин түсинбеди.

¹⁰ «Ийем, не ислеуім керек?» – деп сорадым мен. Ийемиз маған: «Орныңнан турып, Дамаскқа бар. Саған бекитилген ислердің хәммеси сол жерде айтылады», – деди. ¹¹ Жаңағы нурдың салтанатлы жақтысынан көзлерим көрмей қалғанлықтан, жанымдағылар қолымнан услап, мени Дамаскқа жетеклеп апарды.

¹² Сол жерде Ханания атлы бир диншил адам бар еді. Ханания сол жердегі барлық яхудийлер арасында жақсы аты шыққан адам болып, Мухаддес Нызам бойынша жасайтуғын еді. ¹³ Ол жанымға келип турды да: «Туысқаным, Саул! Көзлериң көрип кетсин!» – деди. Мениң сол ұақытта-ақ көзлерим ашылып, оны көрдим.

¹⁴ Ханания былай деди: «Ата-бабаларымыздың Қудайы Өзиниң еркин билиуиң ушын хәм хақ Адамды көрип, Оның аузынан шыққан сести еситиуиң ушын, сени таңлады. ¹⁵ Себеби сен көргенлериңди хәм еситкенлериңди барлық адамларға жәриялап, Оның гүәсы боласаң. ¹⁶ Енди нени күтип отырсаң? Орныңнан турып, сууға шомылдырыл хәм Оның атын айтып шақырып, гүналарыңнан тазалан!»

¹⁷ Мен Ерусалимге қайтып келип, Ибадатханада дуа етип отырғанымда, айрықша жағдайға түсип, Ийемизди көрдим. ¹⁸ Ол маған: «Тезирек Ерусалимнен кет! Өйткени бул жердегі адамлар сениң Мен тууралы берген гүәлығыңды қабыл етпейди», – деди.

¹⁹ Мен Оған былай дедим: «Ийем! Олар мениң мәжилисханама-мәжилисхана жүрип, Саған исенетуғынларды қамап, сабағанымды биледи.

²⁰ Және де, Сениң гүәң Степанның қаны төгилгенде, мен де сол жерде едим. Мен оны өлтиргенлердиң кийимлерин қарауыллап, олардың исин мақуллап турдым».

²¹ Ийемиз маған: «Бар! Мен сени узаққа, басқа миллетлерге жиберемен», – деди.

Рим пуқарасы Павел

²² Адамлар Павелди усы сөзлерине дейин тыңлады. Бирақ соңғы сөзлерди еситкенде:

– Бундай адамды жер бетинен құртыу керек, ол жасауға ылайықлы емес! – деп дауысларының барынша бақыра баслады.

²³ Олар усылай бақырысып, ашыу менен кийимлерин ылақтырып, аспанға шаң-тозаң көтерип турғанда, ²⁴ мыңбасы Павелди әскерий бөлимнің ишине апарыуды буйырды. Халықтың Павелге қарсы не ушын усылай бақырып атырғанын билиу ушын, оны қамшылап, тергеуди тапсырды. ²⁵ Қолларын керип, қайыс пенен байлап атырғанда, Павел сол жерде турған жүзбасыға:

– Рим пуқарасын хуким етпей турып қамшылау нызамға тууры келе ме? – деди.

²⁶ Жүзбасы буны еситкенде, мыңбасыға барып хабар берди де:

– Не ислейин деп атырсызлар? Бул адам – Рим пуқарасы екен-го, – деди.

²⁷ Сонда мыңбасы Павелдиң жанына келип:

– Маған айтшы, сен Рим пуқарасымысаң? – деп сорады.

– Аўа, – деди Павел.

²⁸ – Мен бул пуқаралыққа көп ақша менен еристим, – деди мыңбасы.

– Ал мен Рим пуқарасы болып тууылдым, – деди Павел.

²⁹ Сонда Павелди тергемекши болғанлар дәрхал жанынан шегинди. Павелди байлатқан мыңбасы да оның Рим пуқарасы екенин билгенде қорқып кетти.

Павел жоқарғы кеңес алдында

³⁰ Ертеңине мыңбасы яхудийлердиң Павелди не ушын айыпплап атырғанын анық билмекши болғанлықтан, оны кисенлерден босатты да, бас руханийлер менен пүткил жоқарғы кеңестің жыйналыуын буйырды. Соңынан Павелди алып келип, олардың алдында турғызып қойды.

Жигирма үшінши бап

23 Павел жоқарғы кеңес ағзаларына дыққат пенен нәзер салып:

– Тууысқанларым! Мен бүгинги күнге дейин Қудайдың алдында пәк хұждан менен жасадым, – дегенде, ² бас руханий Ханания Павелдиң жанында турғанларға оның аузына урыуды буйырды. ³ Сонда Павел оған:

– Хәй, еки жүзли! † Сени Қудай урады! Сен мени Мухаддес Нызам бойынша хуким етиу ушын отырсаң, бирақ Мухаддес Нызамды бузып, мени урыуды буйырып атырсаң, – деди.

⁴ Павелдиң қасында турғанлар:

– Қудайдың бас руханийин де мазақ етиуге бола ма? – деди.

† Сөзбе-сөз: хәкленген дийуал!

⁵ Павел былай деди:

– Туұысқанларым, оның бас руұханий екенин билмейтуғын едим. Себеби: «Өз халқыңның басшысына жаман сөз айтпа» †, – деп Мухаддес Жазыуда айтылған-ғо.

⁶ Сонда олардың бир бөлегиниң сэддукейлер, басқа бөлегиниң парисейлер екенин билген Павел жоқарғы кеңесте бәлент дауыс пенен:

– Туұысқанларым! Мен парисеймен хәм парисейдиң улыман. Мен өлилердиң қайта тирилиуинен үмит еткеним ушын хұким етилип атырман, – деди.

⁷ Павел буны айтқанда, парисейлер менен сэддукейлер арасында жәнжел пайда болып, жыйналғанлар екиге бөлинди. ⁸ Өйткени сэддукейлер өлимнен қайта тирилиу де, периште де, руұх та жоқ, дейди. Ал парисейлер булардың хәммесин тән алады. ⁹ Солай етип, жыйналыста күшлы шауқым басланды. Парисейлер топарынан айырым диний муғаллимлер орынларынан турып:

– Бизлер бул адамнан хеш қандай айып таппай турмыз. Егер оған руұх ямаса периште сөйлеген болса ше? – деп қызып сөйледи.

¹⁰ Жәнжел кем-кемнен күшейип баратырғанлықтан, олардың Павелди тилкимлеп таслауынан қорққан мыңбасы әскерлерге төменге түсийди хәм олардың арасынан оны күш пенен алып кетип, әскерий бөлимге апарыуды буйырды.

¹¹ Сол түни Ийемиз Павелге көринип: «Мәрт бол! Мен тууралы Ерусалимде қалай гүұалық берген болсаң, Римде де солай гүұалық берийиң тийис», – деди.

Павелди өлтириу ушын тил бириктириу

¹² Ертеңине яхудийлер тил бириктирип: «Павелди өлтирмегенимизше ишип-жесек, бизлерге нәлет болсын», – деп өз ара ант ишти. ¹³ Бул тил бириктириуге қатнасқанлардың саны қырықтан аслам еди. ¹⁴ Олар бас руұханийлер менен ақсақалларға барып былай деди:

– «Павелди өлтирмегенимизше аузымызға бир түйир нәрсе алсақ, бизлерге нәлет болсын», – деп қатал түрде ант иштик. ¹⁵ Енди сизлер жоқарғы кеңес пенен бирликте мыңбасыға барың да, өзлериңизди Павелдиң мәселесин еле де анығырақ тексеретуғын қылып көрсетип, оны сизлерге алып келиуин өтиниш етиңлер. Ол кеңеске келместен бурын бизлер оны өлтириуге таяр турамыз.

¹⁶ Бирақ Павелдиң жийени олардың тил бириктиргенин еситип қалып, әскерий бөлимге барды да, бул хабарды Павелге жеткизди. ¹⁷ Павел жүзбасылардың бирин жанына шақырып:

– Бул жигитти мыңбасыға алып барың, айтатуғын гәпи бар екен, – деди.

¹⁸ Жүзбасы жигитти мыңбасыға алып келди де:

† Шығыу 22:28.

– Тутқын Павел мени шақырып, мына жигитти сизге апарыуымды өтиниш еткен еди. Оның сизге айтажақ гәпи бар екен, – деди.

¹⁹ Мыңбасы жигиттиң қолынан услады да, оны шетке шығарып:

– Маған не айтпақшы едиң? – деп сорады.

²⁰ Жигит былай деп жууап берди:

– Яхудийлер өз ара тил бириктирип, Павелдиң мәселесин анығырақ тексерийу сылтауы менен, оны ертең жоқарғы кеңеске алып келиуиңизди сизден өтиниш етпекши. ²¹ Бирақ сиз оларға кулақ салмаң! Себеби олардың қырықтан асламы оны тасада күтпекте. Олар: «Павелди өлтирмегенимизше ишип-жесек, бизлерге нәлет болсын!» – деп ант ишти. Енди олар сизиң қайылшылығыңызды күтип, таяр болып турыпты.

²² Мыңбасы жигитке:

– Буларды маған хабарлағаныңды хеш кимге айтпа! – деп тапсырды да, оны қайтарып жиберди.

Павелдиң Кесарияға алып барылыуы

²³ Соңынан мыңбасы жүзбасылардың екеуин жанына шақырып алып былай деди:

– Түнде, саат тоғызда Кесарияға кетиу ушын, еки жүз пияда әскер, жетпис атлы хәм еки жүз найзалы әскер таярлаңлар. ²⁴ Павелди миндирип, оны аман-есен хәким Феликске жеткизийу ушын, атлар менен тәмийинлеңлер.

²⁵ Соңынан мыңбасы төмендеги хатты жазды:

²⁶ «Хұрметли хәким Феликске Клавдий Лисястан сәлем!

²⁷ Яхудийлер бул адамды услап алып өлтирейин деп атыр еди. Бирақ мен оның Рим пуқарасы екенин билгенимнен соң, әскерлерим менен жетип барып, қутқарып қалдым. ²⁸ Оны не ушын айыптап атырғанын билмекши болып, яхудийлердиң жоқарғы кеңесине алып бардым. ²⁹ Сонда оның яхудийлердиң нызамына байланыслы тартыслы нәрселер себепли айыпланып атырғанын анықладым. Бирақ онда өлимге ямаса қамалыуға ылайық хеш қандай айып жоқ. ³⁰ Бул адамға қарсы қастыяншылық исленежақ екенлиги маған хабар етилгенде, оны дәрхал сизге жолладым. Оның айыптаушыларына да оған қарсы шағымларын сизиң алдыңызда айтыуды буйырдым».

³¹ Солай етип, әскерлер өзлерине берилген буйрық бойынша Павелди алып, түнде Антипатрис деген қалашаға барды. ³² Ертеңине олар атлы әскерлерди Павел менен жолды дауам етиу ушын қалдырып, өзлери әскерий бөлимге қайтып келди.

³³ Атлы әскерлер Кесарияға барып, хатты хәкимге берди де, Павелди оның қолына тапсырды.

³⁴ Хәким хатты оқып, Павелден қайсы үлкеден екенин сорады. Киликиялы екенин билгенде, оған:

³⁵ «Сени айыптаушыларың келгенде тыңлайман», – деди де, оның Хиродтың сарайында қарауылланыуын буйырды.

Жигирма төртінші бап

Павел хәким Феликс алдында

24 Арадан бес күн өткеннен соң, бас руханий Ханания айырым ақсақаллар хәм Тертулус атлы нызам қәнийгеси болған бир шешен менен Кесарияға келип, хәкимге Павелдің үстинен шағым жасады. ² Павел шақырылғанда, Тертулус оны айыплай баслады:

– Уллы мәртебели Феликс! Сизиң арқаңызда узақ ўақытлардан бери тынышлықта жасап атырмыз. Сизиң келешекти көре билетуғыныңыз арқалы бул миллеттиң абаданшылығы раўажланып бармақта. ³ Бизлер буны хәмме ўақытта, хәмме жерде үлкен миннетдаршылық пенен мойынлаймыз. ⁴ Бирақ сизиң ўақтыңызды алмаў ушын, бизлердің айтажақ бир айыз сөзимизди дыққат пенен тыңлаўыңызды өтиниш етемен.

⁵ Бизлер бул адамды обадай қәўипли, дүнья жүзиндеги пүткил яхудийлер арасында қозғалаң көтеріўши хәм «Насыралылар» [†] деген азғын топардың жетекшилериниң бири деп таптық. ⁶ Хәтте, ол Ибадатханамызды да хәрамламақшы болғанда, бизлер оны қолға алдық [⁷] ^{††}. ⁸ Сиз де оны тергегениңизде, бизлердің оны не ушын айыплап атырғанымыздың хәммесин өзинен билип аласыз.

⁹ Яхудийлер де Павелди айыплап, айтылғанлардың дурыс екенин мақуллады.

¹⁰ Хәким Павелдің сөйләўи ушын ишарат еткенде, Павел былай деп жуўап берди:

– Сизиң көп жыллардан бери бул миллетке қазылық етип киятырғаныңызды билип, өзимди сизиң алдыңызда ақлайтуғыныма қуўанышлыман. ¹¹ Мениң Ерусалимге сыйыныў ушын келгениме он еки күннен көп болмағанын өзиңиз билип алыўыңызға болады. ¹² Олар мениң я Ибадатханада, я мәжилисханаларда, я қаланың басқа бир жеринде биреў менен тартысып турғанымды ямаса халыққа қозғалаң салып жүргенимди көрмеді. ¹³ Хәзир де маған тағып атырған айыптарын сизге дәлиллеп бере алмайды. ¹⁴ Бирақ, сизге мынаны мойынлайман: олар «азғын топар» деп атайтуғын жол бойынша мен ата-бабаларымның Қудайына сыйынып, Мухаддес Нызамда хәм пайғамбарлардың Жазыўларында айтылған хәр бир нәрсеге исенемен. ¹⁵ Бул адамлар сыяқлы мен де хәқ адамлардың да, гүнакарлардың да қайта тирилиўин Қудайдан үмит етемен. ¹⁶ Сонлықтан да, мен Қудайдың хәм адамлардың алдында пәк хұжданлы болыўға хәмме ўақыт тырысаман.

¹⁷ Миллетиме қайыр-садақа, Қудайға қурбанлықлар беріў ушын, көп жылдан соң Ерусалимге қайтып келдим. ¹⁸ Мен тазаланыў

рәсиминен өтип, усыларды ислеп атырғанымда, олар мени Ибадатханада көрди. Сонда мениң қасымда көп адам да, шаўқым да болған жоқ. ¹⁹ Бирақ ол жерде Азия үлкесинен келген айырым яхудийлер бар еди. Сизиң алдыңызда әне солар турып, маған тағатуғын айыптары бар болса, айтыўлары керек. ²⁰ Я болмаса, жоқарғы кеңестің алдында турғанымда, меннен қандай айып тапқанын бул жердеги адамлар айтсын. ²¹ Мен тек олардың алдында турғанымда: «Өлилердің қайта тирилетуғынына исенгеним ушын, бүгин мен хүким етилип атырман», – деп бақырған едим.

²² Сонда Феликс Ийсаның жолы туўралы жақсы билгенликтен:

– Даўыңызды мыңбасы Лисяс келгенде шешемен, – деди де, истиң қаралыўын кейинге қалдырды.

²³ Соңынан ол жүзбасыға Павелди қараўыллаўды, бирақ еркинлик берип, досларының оған жәрдемлесиўине тыйым салмаўын буйырды.

Павелдің Кесарияда тутқын болыўы

²⁴ Бир қанша күннен соң, Феликс өзиниң Друзилла атлы яхудий хаялы менен бирге келди. Ол Павелди шақыртып алып, оның Масих Исаға исениў хәққында айтқанларын тыңлады. ²⁵ Павел хәқлық, өзін тыйыў хәм келешектеги хүким хәққында айтқанда Феликс қорқып кетип:

– Хәзирше бара бер. Ўақыт тапсам, сени және шақыртып аламан, – деди. ²⁶ Соның менен бирге, босатылыўи ушын Павелдің өзине пара беріўинен үмит ететуғын еди. Сонлықтан оны тез-тез шақыртып, оның менен гүрриңлесетуғын еди.

²⁷ Бирақ арадан еки жыл өткенде, Феликстиң орнына Порций Фест келди. Феликс яхудийлерге жағынғысы келгенликтен, Павелди қамақта қалдырып кетти.

Жигирма бесінші бап

Павел Фесттиң алдында

25 Фест үлкеге хәкимлик ўазыппасына келгеннен соң үш күн өткенде, ол Кесариядан Ерусалимге барды. ² Сонда бас руханийлер менен яхудийлердің басшылары оған Павелдің үстинен шағым жасады. ³ Мийримлилик көрсетип, Павелди Ерусалимге жиберіўин оннан жалынып сорады. Ал өзлери Павелди жолда өлтирмекши болып, тил бириктирген еди. ⁴ Фест оларға жуўап берип, Павелдің Кесариядағы қамақта екенин хәм өзиниң де жақында сол жерге баратуғынын айтты да:

⁵ – Араңызда бийлиги барлар мениң менен бирге барып, бул адам бир қылмыс ислеген болса, оны айыпласын, – деди.

⁶ Фест олардың жанында сегиз ямаса он күннен артық қалмай, Кесарияға қайтты. Ертеңине ол хүким гүрсисине отырып, Павелди алып келиўди буйырды. ⁷ Павел келгенде, Ерусалимнен барған

[†] Насыралылар – Исаға исениўши адамлардың топары.

^{††} Басқа нұсқаларда мына аятлар да бар:

яхудийлер оның әтирапын қоршап алды да, оған өзлери дәлиллеп бере алмайтуғын көп ауыр айыптар тақты.

⁸ Павел өзін ақлап:

– Мен я худийлердің нызамына, я Ибадатханаға, я Рим патшасы-Қайсарға қарсы хеш қандай жынаят ислегеним жоқ, – деди.

⁹ Бірақ яхудийлерге жағынғысы келген Фест Павелге:

– Ерусалимге барып, сол жерде усылар бойынша мениң алдымда хуким етилиўди қәлейсең бе? – деди.

¹⁰ Павел былай деди:

– Мен Қайсардың хуким гүрсиси алдында турман. Мен усы жерде хуким етилиўим тийис. Мениң яхудийлерге хеш қандай жаманлық ислемегенимди өзиңиз жүдә жақсы билесиз. ¹¹ Егер мен айыплы болсам хәм өлимге ылайықлы бир нәрсе ислеген болсам, өлимнен бас тартпас едим. Ал егер булардың маған тағып атырған айыптары тийкарсыз болса, онда хеш бир адамның мени олардың қолына услап берийге хәқысы жоқ. Мен Қайсардың хукимин талап етемен.

¹² Сонда Фест кеңесгөйлери менен мәсләхәтлескеннен соң:

– Сен Қайсардың хукимин талап еттиң, енди Қайсарға барасаң, – деп жуўап берди.

Павел Агриппа патшаның алдында

¹³ Бир қанша күннен соң, Агриппа патша менен Верника Фестти қутлықлау ушын Кесарияға келди.

¹⁴ Олар сол жерде көп күн қалғанлықтан, Фест Павелдің исин патшаға билдирип былай деди:

– Бул жерде Феликс қамақта қалдырып кеткен бир адам бар. ¹⁵ Мен Ерусалимде болғанымда, яхудийлердің бас руханийлери менен ақсақаллары оған айып тағып, оны жазалауымды талап қылған еди.

¹⁶ Мен оларға: «Айыпланыўшы өз айыплаушылары менен жүзлеспей турып, оған тағылып атырған айыптардан өзін қорғауға мүмкиншилик берместен, оны услап берий – римлилердің әдетине қайшы келеди», – деп жуўап бердим. ¹⁷ Сонлықтан олар мениң менен бул жерге келгенде, мен ўақытты босқа жибермей, ертеңине-ақ хуким гүрсисине отырдым да, сол адамның алып келиниўин буйырдым. ¹⁸ Бірақ айыплаушылар орынларынан турғанда, оған мен күткен айыптардың хеш бирин тақпады. ¹⁹ Тек олардың өз дини хәм бир Ийса атлы өлген, бірақ Павел тири деп тастыйықлаған Адам хәққында айырым тартыслары бар екен. ²⁰ Мен бул мәселени қалай шешиўди билмей албырап, Павелден: «Ерусалимге барып, усылар бойынша сол жерде хуким етилиўди қәлейсең бе?» – деп сорадым. ²¹ Бірақ ол өз исин Қайсардың қарауын хәм оған дейин қамақта қалдырылыўын талап етти. Сонлықтан мен оны

Қайсарға жоллауыма дейин қамақта болыўын буйырдым.

²² Сонда Агриппа Фестке:

– Бул адамды мен де тыңлағым келеди, – деди.

– Оны ертең-ақ тыңлайсыз, – деди Фест.

²³ Ертеңине Агриппа менен Верника уллы сән-салтанат пенен келип, мыңбасылар хәм қаланың абырайлы адамлары менен бирликте рәсмий залға кирди. Фесттиң буйрығы бойынша Павел алып келинди. ²⁴ Фест былай деди:

– Патша Агриппа хәм усы жердеги хәмме адамлар! Сизлер мына адамды көрип турсызлар. Ерусалимде де, бул жерде де, пүткил яхудий халқы оның үстинен маған шағым жасап: «Ол буннан былай жасамауы тийис» – деп бақырысқан еди.

²⁵ Бірақ мен оның өлим жазасына ылайық хеш қандай ис ислемегенин анықладым. Оның өзи Қайсардың хукимин талап еткенликтен, оны Қайсарға жиберийге қарар еттим. ²⁶ Ал менде болса, ол хәққында хукимдарға жазғандай, белгили хеш нәрсе жоқ. Сонлықтан бул тергеудің нәтижесинде маған жазыўға бир нәрсе табылып қалар деп, оны сизлердің алдыңызға, әсиресе, патша Агриппа, сизиң алдыңызға шығардым.

²⁷ Өйткени тутқынды Қайсарға жоллап, оған қойылған айыптарды билдирмеў надурис болар, деп ойлайман.

Жигирма алтыншы бап

Павелдің өзін ақлауы

26 Агриппа Павелге:

– Өзиңди ақлап сөйлеуиңе рухсат бериледи, – деди.

Сонда Павел қолын көтерип ишарат етти де, өзін ақлап сөйлей баслады:

² – Патша Агриппа! Яхудийлердің маған тағып атырған барлық айыптарына қарсы бүгин өзимди сизиң алдыңызда ақлап атырғаным ушын бахтиярман, деп есаплайман. ³ Себеби әсиресе сиз яхудийлердің үрп-әдетлерин хәм тартыслы мәселелерин жақсы билесиз. Сонлықтан мени сабырлылық пенен тыңлауыңызды өтиниш етемен.

⁴ Дәслепп өз елимде, соңынан Ерусалимде жаслығымнан бери қалай өмир сүргенимди пүткил яхудийлер биледи. ⁵ Олар мени көп ўақыттан бери танийды хәм егер қәлесе, динимиздің ең қатал бағыты бойынша парисей болып жасағаным туўралы гўуалық бере алады. ⁶ Енди болса, Қудайдың ата-бабаларымызға берген ўәдесинен үмит еткенім ушын, мен усы жерде турып, хуким етилип атырман. ⁷ Бизиң он еки урыўымыз күни-түни Қудайға бар ықласы менен хызмет етип, бул ўәдениң орынланыўынан үмит етеди. О, патшам! Мени яхудийлер, мине, усы үмит себепли айыпламақта. ⁸ Қудайдың өлилерди тирилтийин

сизлер неге исенип болмайтуғын нәрсе, деп есаплайсызлар?

⁹ Ҳақыйқатында мен де Насыралы Ийсаның атына қарсы қолымнан келген хәмме нәрсени ислеуім керек, деп ойлайтуғын едим. ¹⁰ Мен буны Ерусалимде иследим де. Бас руханийлерден алған бийлик пенен исениушилердің көбисин қамаққа салдырдым. Оларға өлим жазасы берилиуи ушын дауыс беретуғын едим. ¹¹ Мәжилисханама-мәжилисхана жүрип, оларды тез-тез жазалап, Ийсаға тил тийгизиуге мәжбүрлейтуғын едим. Оларға қәхәрли болғаным соншелли, хәтте, оларды жат қалаларда да қуудаладым.

¹² Бир мәрте мен бас руханийлерден бийлик хәм тапсырма алып, Дамаскқа қарай жолға шықтым. ¹³ О, патшам! Тал түсте жолда баратырғанымда, аспаннан түсип, мениң хәм жолдасларымның әтирапын жарқыратып жиберген қуяштың әулесинен де жарық бир нур көрдим. ¹⁴ Хәммемиз жерге жығылғанымызда, бир дауыстың маған еврей тилинде сөйлегенин еситтім: «Саул, Саул, сен неге Мени қуудалап атырсаң? Қудайға қарсы турсаң †, өзиңе зыян болады».

¹⁵ «Ийем, Сен кимсең?» – деп сорадым мен. Ийемиз жууап берип былай деди: «Мен – сен қуудалап атырған Ийсаман. ¹⁶ Қәне, тикейип, орныңнан тур! Мени көргениң хәм Мениң саған көрсетежақ нәрселерим хәққында гүәлық берийуиң ушын, және де, сени Өз хызметиме тайынлау ушын саған көриндим. Сен көргенлерің хәм саған көрсетежақ нәрселерим хәққында гүәлық бересең. ¹⁷ Мен сени өз халқыңның хәм басқа миллетлердің қолынан қутқараман. ¹⁸ Басқа миллетлердің көзлерин ашып, оларды қараңғылықтан жақтыға, шайтанның қолы астынан Қудайға апаруи ушын сени оларға жиберип атырман. Солай етип, олардың гүналары кеширилип, Маған деген исенимлери менен мухаддес адамлардың арасынан үлес алсын».

¹⁹ Сонлықтан, патша Агриппа, аспаннан берилген аянға бағынбай тура алмадым. ²⁰ Дәслеп Дамаск, соңынан Ерусалим хәм пүткил Яхудия үлкесіндеги яхудийлерге, және басқа миллетлерге де тәубе етип Қудайға қайтыуды хәм тәубеге ылайық ислер ислеуди жәриялап жүрдим. ²¹ Яхудийлердің мени Ибадатханада услап, өлтирмекши болғанының себеби усы. ²² Бирақ бүгинги күнге дейин маған Қудай жәрдем берип келмекте. Сонлықтан үлкенкиши, хәммеге гүәлық берип, усы жерде турман. Мениң айтып турғанларым пайғамбарлардың хәм Муусаның болжап айтқанларынан басқа емес.

²³ Олар Масихтың азап шегетуғынын хәм биринши болып өлимнен тирилетуғынын, Өз халқына хәм басқа миллетлерге нур хәққында жәриялайтуғынын билдирген еди.

† Сөзбе-сөз: ништерге қарсы тепсең (греклердің турақлы сөз дизбегі).

²⁴ Павел усы тәризде өзін ақлап турғанда, Фест бәлент дауыс пенен:

– Павел, сениң есиң дурыс емес! Көп оқығаның сени ақылыңнан аздырыпты! – деди.

²⁵ Павел былай деди:

– Есим дурыс, хұрметли Фест! Мениң сөзлерим хәқыйқатқа хәм ақылға сай. ²⁶ Патша бул нәрселер хәққында жақсы билгенликтен, мен оның менен еркин сөйлесип турман. Булардың хеш бириниң оның дыққатынан шетте қалмағанына исенемен. Өйткени бул бир шетте болған жоқ. ²⁷ Патша Агриппа! Сиз пайғамбарлардың сөзлерине исенесиз бе? Билемен, исенесиз.

²⁸ Сонда Агриппа Павелге:

– Мени аз-маз ўақыттың ишинде көндирип, масихый қылмақшымысаң? – деди.

²⁹ – Аз болсын, көп болсын, тек сиз емес, ал бүгин мени тыңлап отырғанлардың хәммеси мына шынжырларсыз мен сыяқлы болыуын Қудайдан тилеймен, – деди Павел.

³⁰ Сонда патша, хәким, Верника хәм олар менен отырғанлар орынларынан турды. ³¹ Олар сыртқа шығып, өз ара: «Бул адам өлимге ямаса қамалыўға ылайық хеш нәрсе ислемеген», – дести.

³² Агриппа Фестке: «Егер бул адам Рим патшасы-Қайсардың хұкимин талап етпегенде, оны азат қылыўға болар еди», – деди.

Жигирма жетинши бап

Павелдің Римге қарай жолға шығуы

27 Италияға кеме менен кетиуіге қарар еткенимизде, Павел менен басқа айырым тутқынлар Август †† әскерий бөлиминен болған Юлий атлы бир жүзбасыға тапсырылды. ² Азия үлкесиниң жағаларындағы жағысларға баратуғын Адрамиттиң кемесине минип, бизлер жолға шықтық. Жанымызда Салоникадан келген македониялы Аристарх та бар еди.

³ Ертеңине Сидонға жетип келдик. Юлий Павелге адамгершилик ислеп, оның өз мүтәжликлерине жәрдем алыуы ушын, досларына барып келиуине рухсат етті. ⁴ Ол жерден кеме менен және жолға шықтық. Самал қарсы алдымыздан есип турғанлықтан, Кипр атауының ық жағы менен жүрдик. ⁵ Киликия хәм Памфилия үлкелериниң қарсы алдындағы теңизден өтип, Ликияның Мира қаласына келдик. ⁶ Жүзбасы сол жерде Италияға баратуғын Искендериядан келген кемени тауып, бизлерди оған мингизди. ⁷ Көп күн бойы әсте-ақырын жүзип, зорға дегенде Книдосқа жетип бардық. Самалға қарсы жүзиу қыйын болғанлықтан, Крит атауының ық жағы менен Салмон қаласының қасынан өттік. ⁸ Жаға бойлап зордан жүзип, Ласея қаласының қасындағы «Гөззал жағыс» деген жерге келдик.

†† Август – Рим императоры.

⁹ Бизлер көп уақытты сарп етип алдық. Хәтте, яхудийлердің ораза күнлери [†] де өтип кеткенликтен, енди жүзиү қәуипли еди. Сонлықтан Павел оларға ескертип:

¹⁰ – Адамлар! Бул жолымыз тек жүк хәм кеме ушын емес, ал жанларымыз ушын да жүдә қәуип-қәтерли болатуғынын көрип турман, – деди.

¹¹ Бирақ жүзбасы Павелдің сөзлеринен гөре, кеме айдаушысы менен кемениң хожайынының сөзине қулақ асты. ¹² Жағыс қыслауға қолайлы болмағанлықтан, кемедегилердің көбиси жолға шығыуды хәм илажы болса Феникске жетип, қысты сол жерде өткизиүди шешти. Феникс – кубла-батыс хәм арқа-батыс тәрептерге қараған, Критте жайласқан бир жағыс еди.

Теңиздеги дауыл

¹³ Кубладан жумсақ самал есе баслағанда, олар өз мақсетимизге жеттик деп ойлап, көшкини көтерди де, Криттиң жағасы менен жүзип кетти. ¹⁴ Бирақ көп өтпей, атау тәрептен «Арқа-шығыс» деп аталатуғын дауыл бастырып келди. ¹⁵ Кеме дауыл тәрепинен искенжеге алынып, самалға қарсы тура алатуғын күшимиз болмағанлықтан, бизлер тәслим болып кете бердик. ¹⁶ «Кавда» деп аталатуғын бир киши атаудың ық жағына жеткенимизде, кемениң қайығын зорға дегенде сақлап үлгердик.

¹⁷ Кемешилер қайықты жоқарыға тартып шығарып, кемени арқан менен беккем етип байлап қойды. Ливия жағасының қайыр жерлерине тийиүден қорқып, желқомды түсирди де, ығып кете берди.

¹⁸ Дауыл бизлерди қатты қыйнағанлықтан, олар ертеңине кемеден жүк ылақтыра баслады.

¹⁹ Үшинши күни кемениң құрал-сайманларын да өз қоллары менен теңизге ылақтырды. ²⁰ Көп күн бойы қуяш та, жулдызлар да көринбеди. Дауыл еле қәхәрли болғанлықтан, ақырында аман қалыудан үмитимизди пүткиллей үздик.

²¹ Адамлар көп уақыттан бери хеш нәрсе жеменген еди. Сонда Павел ортаға шығып былай деди:

– Адамлар! Маған қулақ асып, Криттен шықпағаныңызда, бундай қәуип-қәтер менен шығынға ушырамаған болар едик. ²² Бирақ енди сизлерди мәрт болыуға шақыраман. Тек кеме ғана апатқа ушырап, араңызда хеш бир жан набыт болмайды. ²³ Себеби мен тийисли болып, хызмет етип жүрген Қудайдың бир периштеси өткен түни жаныма келип, ²⁴ былай деди: «Қорқпа Павел! Сен Рим патшасы-Қайсардың алдына барыуың тийис. Және Қудай сениң менен сапарлас болғанлардың хәммесин саған бағышлады». ²⁵ Сонлықтан, адамлар, мәрт болыңлар! Мен Қудайға исенемен: маған не айтылса, сол болады. ²⁶ Бизлер бир атауға ығызылып апарылуымыз тийис.

Кемениң апатқа ушырауы

²⁷ Дауылдың басланғанына он төрт күн болғанда, бизлер Адрия теңизинде ^{††} ығып жүр едик. Шама менен түннің ярымында кемешилер қандай да бир құрғақлыққа жақынласқанын шамалады.

²⁸ Сонда олар теңиздің тереңлигин өлшеп, жигирма қулаш екенин билди. Аз-маз уақыттан соң және өлшеп көргенде, он бес қулаш екенин көрди.

²⁹ Суудың астындағы жартасқа урылуымыздан қорқып, олар кемениң арт бетинен төрт көшки ылақтырды да, таңның тезирек атыуын тилеп, дууа етті. ³⁰ Кемешилер кемеден қашпақшы болып, алдыңғы тәрептен көшки таслауды сылтаулады да, қайықты теңизге түсире баслады. ³¹ Бирақ Павел жүзбасы менен әскерлерге:

– Булар кемеді қалмаса, сизлерге аман қалыу жоқ, – деди.

³² Сонда әскерлер қайықтың арқанларын кесип, оны теңизге түсирип жиберди.

³³ Таң атайын деп турғанда, Павел хәммени аұқат жеуге үгітлеп:

– Хеш нәрсе жемей аұқатсыз қалып күткениңізге бүгин он төрт күн болды. ³⁴ Сонлықтан аұқат жеп алыуыңызды өтиниш етемен. Бул аман қалыуыңыз ушын зәрүр. Хеш қайсысыңыздың бир тал шашыңыз да набыт болмайды, – деди.

³⁵ Павел усыларды айтып болып нанды алды да, хәммениң алдында Қудайға шүкирлик билдирип, нанды бөлип жей баслады. ³⁶ Сонда хәмме жигерленип, аұқат жеди. ³⁷ Кемеді барлығымыз болып еки жүз жетпис алты жан едик. ³⁸ Аұқатқа тойып болғаннан соң, олар бийдайды теңизге төгіп, кемени жеңилетти.

³⁹ Таң атқанда, кемешилер өзлери келген жерди танымады. Бирақ жағасы қумлық болған бир қолтықты көрип қалып, мүмкин болса, кемени сол жерге апарып тоқтатыуды уйғарды.

⁴⁰ Көшкилердің арқанларын кесип, теңизге таслады да, рульлерди байлаған арқанларды шешти. Алдыңғы желқомды самал тәрепке көтерип, жағаға қарай жүзип кетти. ⁴¹ Бирақ кеме бир қумлы сайыз жерге тап болып, тумсығы қумға батты да, қыймылдамай қалды. Ал артқы жағы күшли толқынлар тәрепинен соққыланып, сынып кетти.

⁴² Тутқынлар жүзип қашып кетеді деп ойлап, әскерлер оларды өлтirmekши болды. ⁴³ Бирақ жүзбасы Павелди қутқарғысы келип, әскерлерге бул нийетин иске асыруға тыйым салды. Соңынан жүзип билетуғынларға биринши болып өзлерин теңизге атып, жағаға шығыуларын буйырды. ⁴⁴ Ал қалғанлары болса, кимиси тахтай, кимиси кемениң сынық бөлеклеринен услап, олардың излеринен жетип барды. Солай етип, хәммеси аман-есен жағаға шықты.

[†] Яғный: қутқарылу күнлери. Бул күнлер теңизде күшли дауыллар көтерилетуғын күз айларына туйра келетуғын еди.

^{††} Адрия теңизи – бұрынғы уақытлары Италияның кубла тәрепинде жайласқан теңиз.

Жигирма сегизинши бап

Мальтада

28 Аман қалғанымыздан соң, атаудың атының Мальта екенін билдик. ² Жергиликли адамлар бизлерге әдеттен тыс адамгершилик көрсетті. Жауын жауып, күн суық болғанлықтан, олар от жағып, хәмемизди жақсы қабыл етті. ³ Павел бир кушақ отын жыйнап, оттың үстине салды. Сонда оттың ыссысынан қашқан бир уулы жылан оның қолына жабысты. ⁴ Жергиликли адамлар Павелдің қолына жыланның асылып турғанын көріп, бир-бирине:

– Бул адам, сөзсиз, адам өлтирген қанхор екен. Теңизден аман қалған болса да, әдиллик қудайы † оның тири қалыуына жол қоймады, – дести.

⁵ Бирақ Павел қолын силкип, жыланды оттың ишине ылақтырып жиберди хәм хеш қандай зыян көрмеді. ⁶ Олар Павелдің денесинің исип кетиуін ямаса бирден өлип қалып, жерге жығылуын күтип тур еди. Бирақ узақ уақыт күтип, оған хеш қандай зыян келмегенін көргенде, пикирлерін өзгертип: «Ол бир қудай», – дести.

⁷ Бизлер турған жердің жақынында атаудың басшысы болған Публий атлы адамның жер-мүлки бар еди. Ол бизлерди үйине қабыл етип, үш күн мийман қылды. ⁸ Сол уақытта Публийдің әкесинің ыссылығы көтерилип, иши өтип ауырып жатырған еди. Павел оның жанына барып дуға етті де, қолларын оның үстине қойып, шыпа берди. ⁹ Усы уақыядан соң, атаудағы басқа ауырыу адамлар да келип, шыпа табатуғын еди. ¹⁰ Олар бизлерге көп құрмет көрсетті хәм жолға шығып баратырғанымызда керекли нәрселерди кемеге жүкледі.

Павелдің Римге жетип барыуы

¹¹ Үш айдан соң, сол атауда қыслап қалған «Егиз қудайлар» †† деп аталатуғын Искендериядан келген бир кеме менен жолға шықтық. ¹² Сиракуз қаласына барып, үш күн қалдық. ¹³ Ол жерден жолымызды дауам етип, Региумға келдик. Ертеңине кубладан есе баслаған самалдың жәрдеми менен еки күнде ПUTEОЛИЙге бардық. ¹⁴ Ол жерден тууысқанларымызды таптық. Олардың өтিনিше бойынша, бизлер олар менен бирге бир хәпте қалдық. Ақырында бизлер Римге келдик. ¹⁵ Хабарымызды еситкен Римдеги тууысқанларымыз бизлерди күтип алыу үшін Аппий майданы ‡ хәм «Үш мийманхана» ға дейин келди. Павел оларды көргенде Қудайға шүкирлик етип, жигерленип қалды. ¹⁶ Римге келгенимізде,

† Яғный: греклердің мифологиясы бойынша, әдилликти сақлайтуғын хаял қудай. †† Егиз қудайлар – грекше «Диоскур». Грек мифологиясы бойынша, бас қудай Зевстинің еки егиз баласы. ‡ Ямаса: Аппий базары.

Павелге өзін қарауыллайтуғын әскер менен өз алдына жасауға рухсат етилди.

Павелдің Римде ұаз айтыуы

¹⁷ Үш күннен соң, Павел Римдеги яхудий жетекшилерін бирге жыйналуға шақырды. Олар жыйналғанда, Павел былай деди:

– Тууысқанларым! Мен халқымызға ямаса ата-бабаларымыздың үрп-әдетлерине қарсы хеш нәрсе ислемесем де Ерусалимде тутқын болып, римлилердің қолына тапсырылдым. ¹⁸ Олар мени тергеп болғаннан соң, босатып жибермекши болды. Өйткени маған өлим жазасын беретуғындай хеш қандай тийкар жоқ еди. ¹⁹ Бирақ, яхудийлер бұған қарсы шыққанлықтан, мен Рим патшасы-Қайсардың хукимин талап етиуге мәжбүр болдым. Деген менен, буны мен өз халқымды айыппамақшы болып ислемедім. ²⁰ Сонлықтан сизлерди бул жерге усылар хәкқында сөйлесип, ушырасуға шақырдым. Себеби мен Израилдың үмити ушын мына шынжырлар менен байланғанман.

²¹ Олар Павелге:

– Сен тууралы Яхудиядан хат алмадық, ол жерден келген өзимиздің адамлардың †† хеш бири сен тууралы жаман хабар да әкелмеді ямаса жаман нәрсе де айтпады. ²² Бирақ бизлер сениң пикириңди өзиңнен еситиуді қәлеймиз. Өйткени хәмме жерде сен тийисли болған бул топарға қарсы шығып атырғанын билемиз, – деди.

²³ Олар Павел менен бир күнді белгилеп, сол күни көп адамлар менен бирге ол болып атырған жерге келди. Павел азаннан кешке дейин оларға Қудайдың Патшалығы тууралы гүуалық берип, түсиндирди. Муўсаның Нызамына хәм пайғамбарлардың Жазыуларына тийкарланып, оларды Ийса хәкқында айтылғанларға исендириуге хәрекет етті. ²⁴ Айырымлары Павелдің сөзлерине исенди, ал базылары исенбей қалды. ²⁵ Өз ара бир келисимге келе алмай, Павел мына соңғы сөзлерін айтып турғанда олар кете баслады:

– Мухаддес Руўх Ийшая пайғамбар арқалы ата-бабаларыңызға былай сөйлеп, дурыс айтқан:

²⁶ «Бул халыққа барып, мыналарды айт:

Тыңлап еситесизлер, бирақ хеш түсинбейсизлер, Қарайсызлар, бирақ хеш көрмейсизлер.

²⁷ Себеби бул халықтың кеули қайсар болып, Қулақлары питип қалған, олар көзлерін де жумып алған.

Олай болмағанда, олардың көзлери көрер еди, Қулақлары еситер еди, кеуиллери түсинер еди.

Олар Маған қайтып келсе, Мен оларға шыпа берер едим» ††.

²⁸ Мынаны билип қойыңлар: Қудай Өзинің бул құтқарылуын басқа миллетлерге берди. Олар буну қабыл алады. [²⁹] †††

†† Сөзбе-сөз: тууысқанларымыздың. ††† Ийшая 6:9-10.

³⁰ Павел кирейге алған жайында толық еки жыл болып, өзін көрийге келгенлердің хәммесин

‡‡‡ *Басқа нұсқада мына аят бар: «Павелдің бул сөзлеринен соң, яхудийлер өз ара қатты тартысып, сол жерден кетип қалды».*

қабыл етті. ³¹ Ол батыллық пенен, хеш бир тосқынлықсыз Қудайдың Патшалығы тууралы жәриялап, Ийемиз Ийса Масих хаққында тәлим берди.

Римлилер

Павел бул хатты Римдеги исениўши жәмәәтке жазған. Сол ўақытлары Римдеги исениўши жәмәәт өсип, раўажланып атырған еди. Павел сол жерге барып, Қудайдың Хош Хабары ҳаққында толығырақ түсиндириўди қәледі. Бирақ, ҳәр түрли жағдайлар себепли бара алмағанлықтан, ол бул хатты жазып жиберген еди.

Хаттың баслы темасы – Қудайдың қутқарыў жобасы. Мазмуны бойынша, хат пүткил Хош Хабарды өз ишине қамтыйды. Павел бул хатында пүткил адамзаттың гүнакар екенін атап өтип, ҳәр бир адамның қутқарылыўға мүтәж екенін жазады. Қудай тәрәпинен берилген усы қутқарылыўға адам өзиниң жақсы ислери менен емес, ал Ийса Масихтың атанақ ағашта гүнакарлар ушын өлгенине исенгени себепли ғана ерисиўге болады. Адамлар тек Ийса Масихқа исенгени арқалы ғана ақланады (1:17).

Хат исеними арқалы ақланғанлардың бул дүньяда ҳәм жәмәәт ишинде қалай ис тутыў кереклиги ҳаққында көрсетпелер менен жуўмақланады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Ийса Масихтың † қулы болған, елшиликке шақырылып, Қудайдың Хош Хабарын жәриялаў ушын таңланған мен, Павелден сәлем!
² Усы Хош Хабарды Қудай Өз пайғамбарлары арқалы Мухаддес Жазыўларда әўелден ўәде еткен еди. ³ Бул Хош Хабар Қудайдың Улы ҳаққында болып, Ол адам сыпатында Даўыттың урпағынан туўылды ҳәм ⁴ Оның Мухаддес Руўх †† тәрәпинен өлимнен қайта тирилиўи арқалы Қудайдың Улы екені күдирет пенен дәлилленди. Қудайдың Улы – бул Ийемиз Ийса Масих. ⁵ Масихтың аты ушын, ҳәмме миллетлерден болған адамлар исенсин ҳәм сөзге бойсынсын деп, Ол арқалы бизлер Қудайдың мийримине ҳәм елшилик хызметине ийе болдық. ⁶ Ийса Масихқа тийисли болыў ушын таңланған сизлер де усы ҳәр түрли миллетлерденсиз. ⁷ Қудай сүйип, Өз мухаддеслери болыўға шақырған, Римдеги сизлердиң ҳәммеңизге Әкемиз Қудай ҳәм Ийемиз Ийса Масих мийрим ҳәм тынышлық берсин!

Павелдиң Римге барыўды әрман етиўи

⁸ Алды менен исенимиңиздиң даңқы пүткил дүньяға жайылғаны себепли, сизлердиң ҳәммеңиз ушын Ийса Масих арқалы Қудайыма шүкирлик билдиремен. ⁹ Улының Хош Хабарын жәриялаўда шын кеўлим ‡ менен мен хызмет етип атырған Қудайдың Өзи дуўа еткенімде сизлерди үзликсиз тилге алып атырғанымға гүўа. ¹⁰ Және де, енди сизлерге барыўым ушын Қудайдың қәлеўи менен жол ашылыўын да тынбастан сорап атырман.

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ‡ Сөзбе-сөз: руўхым.

¹¹ Өйткени исенимиңиздиң беккем болыўы ушын сизлерге бир руўхый сыйды жеткерейин деп, мен сизлерди қатты көргим келип атыр. ¹² Яғный, араңызда болғанымда бир-биримиздиң исенимимизден жигерленсек екен деймен.

¹³ Туўысқанларым, басқа миллетлер арасында болғаны сыяқлы, сизлердиң араңызда да мениң ислеримниң жемиси болыўы ушын, жаныңызға келиўди көп мәртебе мақсет етсем де, бирақ ҳәзирге дейин тосқынлықларға дус келгенимнен бийхабар қалыўыңызды қәлемеймен. ¹⁴ Мениң парызым †† хәммеге: греклерге ҳәм грек емеслерге ††, билимли ҳәм билимсиз адамларға Хош Хабарды жәриялаўдан ибарат. ¹⁵ Сонлықтан қолымнан келгенше, Римде болған сизлерге де Хош Хабарды жәриялаўға таярман.

Хош Хабардың күши

¹⁶ Себеби мен Хош Хабардан арланбайман. Хош Хабар – исенген ҳәр бир адамды, бириншиден яхудийлерди, соңынан яхудий емеслерди ††† қутқара алатуғын Қудайдың күши. ¹⁷ Қудайдың адамды ақлайтуғыны Хош Хабарда ашық көрсетилген. Ақланыў исеним арқалы басланып, исенимди беккемлеп барады. Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «Ақланған адам исеними менен жасайды» †††.

Қудайдың ғәзеби

¹⁸ Ҳақыйқатқа өз наһақлығы менен бөгет болатуғын адамлардың барлық қудайсыз ҳәм наһақ ислерине аспаннан Қудайдың ғәзеби төгиледи. ¹⁹ Өйткени Қудай ҳаққында билиўге мүмкин болған нәрселер оларға белгили. Қудайдың Өзи оларға усыларды мәлим еткен.

†† Сөзбе-сөз: мениң қарызым. ††† Сөзбе-сөз: варварларға. †††† Сөзбе-сөз: греклерди. †††† Хабакук 2:4.

²⁰ Дүнья жаратылғаннан бери Қудайдың көзге көрінбейтуғын қәсийетлери, яғный шексиз құдирети хәм қудайлығы Ол жаратқан барлықтан сезиледи хәм ашық көринеди. Солай етип, олар өзлерин ақлай алмайды.

²¹ Олар Қудайды билсе де, Оны Қудай деп уллыламады хәм Оған шүкирлик билдирмеді. Керисинше, олардың ой-қыяллары бос болып, ақылсыз кеуиллерин қараңғылық қаплады.

²² Өзлерин ақыллымыз деп санап, ақмақ болып шықты: ²³ мәңги тири Қудайдың уллылығын басында өлим бар адамның, құстардың, төрт аяқлы хайуанлардың хәм жер бауырлаушылардың көринисиндеги бутларға алмастырды.

²⁴ Сол себептен Қудай оларды жүреклериндеги хәрәм қәлеулерине хәм бузықшылыққа тапсырып, бир-биринің денесин ипласлауына тосқынлық жасамады. ²⁵ Олар Қудайдың хәқыйқатын жалғанға алмастырды. Жаратқанға емес, ал жаратылған нәрсеге сыйынып, оған хызмет етті. Ал Қудай шексиз алғыс-мақтауларға ылайықлы. Аумийин.

²⁶ Сонлықтан Қудай оларды уятсыз қәлеулерине тапсырды. Хәтте, хаяллар да ер адам менен тәбийғый жынысый қатнасты қойып, өз ара тәбийғый емес қатнас жасады. ²⁷ Сол сыяқлы, ер адамлар да хаял менен тәбийғый жынысый қатнасты қойып, бир-бирине бузық хәуес пенен ынтықты. Еркеклер еркеклер менен уятсыз ис-хәрекетлер ислеп, өз бузықшылығына ылайық жазасын алды. ²⁸ Қудайды билиўди қәлемегенликтен, Қудай да оларды бузық ой-сезимлерине хәм ислеўге болмайтуғын ис-хәрекетлерди ислеўге тапсырды. ²⁹ Олардың кеуиллери хәр түрли нахәқлыққа, жаўызлыққа, нәпсиқәўлыққа, жаманлыққа, күншилликке, қанхорлыққа, жәнжелкешликке, хийлекерликке хәм жаман нийетке толы. Олар және өсекши, ³⁰ жалахор, Қудайды жек көриўши, хорлаушы, менмен, мақтаншақ, жаманлық ислеўге шебер, ата-анасының сөзин тыңламайтуғын, ³¹ ақылсыз, опасыз, жаўыз хәм реҳимсиз адамлар. ³² Бундай ислерди ислеўшилер өлимге ылайық, деген Қудайдың әдил хүкимин олар билсе де, бул ислерди тек өзлери ғана ислеп қоймай, ал усы ислерди ислеўшилерди де қоллап қуўатлайды.

Екинши бап

Қудайдың әдил хүкими

2 Ал сен, басқа биреўди хүким етиўши хәй адам, өзиңниң ким болыўыңа қарамастан, ақлана алмайсаң. Сен басқа биреўди хүким етип турып, өзиңди де хүким етесең. Себеби сен, хәй хүким етиўши адам, өзиң де сондай ислерди ислейсең-ғо. ² Сол ислерди ислеўшилерди Қудай әдиллик пенен хүким ететуғынын бизлер билемиз. ³ Сондай нәрселерди ислеўшилерди хүким еткен, бирақ өзи де солай ислеўши, хәй адам, сен Қудайдың

хүкиминен қашып қутыламан деп ойлайсаң ба? ⁴ Я болмаса, Қудайдың кең пейиллигиниң сени тәўбеге алып келетуғынын билмей, Оның шексиз кең пейиллигин, сабырлығын хәм шыдамлығын писент етпейсең бе?

⁵ Сен өзиңниң өжетлигиң хәм тәўбеге келмейтуғын жүрегиң себепли, Қудайдың әдил хүкими шығарылатуғын ғәзеп күни ушын, өзиңе қарсы ғәзеп топламақтасаң. ⁶ Қудай хәр бир адамға ислеген исине ылайық қайтарады: ⁷ үзликсиз жақсылық ислеп, даңқ, хұрмет хәм мәңгиликті излегенлерге Қудай мәңгилик өмир береді. ⁸ Ал менмен болып, хәқыйқатқа бойсынбай, нахәқ жолдан жүриўшилердиң үстине болса, ғәзеп хәм қәхәрин төгеді. ⁹ Жаманлық ислеўши хәр бир адамға, алды менен яхудийге, соңынан яхудий емес адамға [†] Қудай қыйыншылық хәм қайғы жибереді. ¹⁰ Керисинше, жақсылық ислеўши хәр бир адамға, алды менен яхудийге, соңынан яхудий емес адамға ^{††} Ол даңқ, хұрмет хәм тынышлық береді. ¹¹ Өйткени Қудай адамларды айырмайды.

¹² Мухаддес Нызамды билмей гүна ислеген хәмме адамлар Мухаддес Нызамға ийе болмай набыт болады. Ал Мухаддес Нызамды билип турып гүна ислеген хәмме адамлар Мухаддес Нызам бойынша хүким етиледі. ¹³ Себеби Қудайдың алдында Мухаддес Нызамды еситкенлер емес, ал оны орынлайтуғынлар ақланады. ¹⁴ Мухаддес Нызамға ийе емес басқа миллетлер хұждан нызамы бойынша бул Мухаддес Нызамға ылайықлы ислерди ислесе, олар Мухаддес Нызамға ийе болмай тура, өзлери ушын өзлери нызам. ¹⁵ Солай етип, олар Мухаддес Нызамның буйрықларының жүреклеринде жазылғанын көрсетеді. Бул хәққында олардың хұжданы гүўалық береді хәм ойлары да оларды биресе айыплап, биресе ақлайды. ¹⁶ Мен жәриялап атырған Хош Хабар бойынша Қудай Ийса Масих арқалы адамлардың жасырын ой-қыялларын хүким ететуғын күни усылай болады.

Яхудийлер хәм Мухаддес Нызам

¹⁷ Минекей, сен өзиңди яхудиймен деп, Мухаддес Нызамға сүйенесең хәм Қудай менен айрықша қатнастаман деп мақтанасаң. ¹⁸ Сен Қудайдың еркин билесең хәм Мухаддес Нызамнан тәлим алғаның себепли, нениң дурыс ямаса нениң надурыс екенлигин айыра аласаң. ¹⁹ Мухаддес Нызамнан толық билим алғаның хәм хәқыйқаттың негизин билгениң себепли, өзиңди соқырлардың жолбасшысы, қараңғылықта болғанлардың нуры, ақылсыз адамлардың тәрбияшысы хәм гөдеклердиң устазы деп есаплайсаң. ²¹ Олай болса, басқа биреўге тәлим берип турып, өзиңе неге тәлим бермейсең? Урлық ислемеўди жәриялап, өзиң неге урлық ислейсең? ²² «Бузықшылық ислеме» деп, өзиң неге бузықшылық ислейсең?

[†] Сөзбе-сөз: грек адамға. ^{††} Сөзбе-сөз: грек адамға.

Бутлардан жеркенип, неге бутлардың ибадатханаларын тонайсаң? ²³ Мухаддес Нызам менен мақтанасаң, бірақ оны бузып, неге Құдайды құрмет етпейсең? ²⁴ Өйткени былай деп жазылған: «Сизлер себепли, басқа миллетлер арасында Құдайдың атына тил тийеди» †.

²⁵ Егер Мухаддес Нызамды орынласаң, сүннеттің †† пайдасы бар. Бірақ сен сүннетли болып турып Мухаддес Нызамды бузсаң, онда сүннетленбеген басқа миллет адамынан сениң хеш жериң артық емес. ²⁶ Солай етип, сүннетсиз болғанлар Мухаддес Нызамның талаптарын орынласа, онда олар Құдай тәрәпинен сүннетлилер, яғный Өзинің халқы деп есапланбай ма? ²⁷ Денесинің ети кесилип сүннет етилмеген, бірақ Мухаддес Нызамды орынлайтуғын адам жазылған Мухаддес Нызамға хәм сүннетке ийе болып турып, Мухаддес Нызамды бузыушы сен яхудийди айыпламас па екен? ²⁸ Себеби тек сыртқы белгилери менен яхудий болған адам хақықый яхудий емес хәм денесинің ети кесилип сүннет етилиу де хақықый сүннет етилиу емес. ²⁹ Ал, ишки дүньясы менен яхудий болған адам ғана хақықый яхудий. Және де, хақықый сүннет – бул жазылған Мухаддес Нызам бойынша исленген сүннет емес, ал Мухаддес Руўх тәрәпинен исленген жүректің сүннети. Усындай сүннетке ийе болған адамлардың емес, ал Құдайдың мақтауын алады.

Үшінші бап

Құдайдың садықлығы

3 Олай болса, яхудий болыудың қандай да бір артықмашылығы бар ма? Я болмаса, сүннетлениудің пайдасы бар ма? ² Әлбетте, бар. Яхудий болыу – хәр тәрәплеме артықмашылыққа ийе. Өйткени ең алды менен Құдайдың сөзлери оларға исенип тапсырылған. ³ Егер олардың айырымлары Құдайдың сөзлерине садықсыз болып шыққан болса не болыпты? Олардың садықсызлығы Құдайдың садықлығын бийкарлай ала ма? ⁴ Хеш қашан! Хәмме адамлар өтирикши болса да, Құдай хақ. Себеби Мухаддес Жазыуда Құдай хаққында былай делинген:

«Хақ екениңди сөзлериң менен көрсетесең, Сени айыптағанда, жеңиске ерисесең» ‡.

⁵ Бірақ, бизлердің нахақлығымыз Құдайдың хақлығын ашып көрсетсе, онда не деймиз? Құдай бизлерди ғәзеп пенен жазаласа, әдилсиз болғаны ма? (Мен буларды адамлардың ойы бойынша айтып атырман.) ⁶ Хеш қашан! Егер Құдай әдилсиз болса, Ол дүньяны хуқим ете алар ма еди? ⁷ Деген менен, айырымлар былай деп сорау қойыуы мүмкін: «Егер мениң нахақлығым Құдайдың хақлығының артып, Оның уллыланыуына хызмет

етсе, сонда неге мен гүнакар болып хуқим етилмектемен?» ⁸ Солай етип: «Жақсылық шықсын деп, жаманлық ислей берейик», – дейик пе? Базы адамлар бизлерге жала жауып, усындай сөзлерди айтты демекте. Бундай адамлар Құдайдың жазасына ылайықлы.

Бирде бир хақ адам жоқ

⁹ Енди не деуге болады? Биз яхудийлер басқа миллетлерден артықпыз ба? Әлбетте, яқ! Өйткени әлле қашан дәлиллегимдей, яхудий де, басқа миллет адамы да ††, яғный хәр бир адам гүнаның бийлиги астында. ¹⁰ Мухаддес Жазыуларда айтылғандай:

*«Хеш бир хақ адам жоқ,
Бирде бири жоқ.*

¹¹ *Саналы хеш бири жоқ.*

Құдайды излейтуғын хеш ким жоқ.

¹² *Хәмме жолдан адасқан,
Барлығы жарамсыз болған.*

Жақсылық ислеуши хеш ким жоқ.

Бирде бири жоқ» ††.

¹³ *«Олар сөзлери менен адамларды ашық гөрге тығар» †††.*

«Тиллери менен алдайды,

Еринлерінде жылан зәхәри» †††.

¹⁴ *«Ауызлары толы нәлет-ғарғыс сөзлерге» §.*

¹⁵ *«Аяқлары шаққан қан төгийге.*

¹⁶ *Олар қәдем басқан жерге келер қыйралыу хәм бәле.*

¹⁷ *Билмес олар тынышлық жолын» §†.*

¹⁸ *«Құдайдан қорқыу да жоқ кеуиллерінде» §††.*

¹⁹ Мухаддес Нызамда айтылғанлардың хәммеси Мухаддес Нызам астында болғанларға айтылғанын билемиз. Солай етип, хәр бир тил байланып, пүткіл дүнья Құдайдың алдында есап береді. ²⁰ Сонлықтан Мухаддес Нызамды орынлағаны арқалы хеш бир адам Құдайдың алдында ақлана алмайды. Керисинше, Мухаддес Нызам арқалы адам өзинің гүнакар екенін билип алады.

Исеним менен ақланыу

²¹ Енди болса, Құдайдың адамды ақлайтуғын әдиллиги Мухаддес Нызамға байланыслы болмай-ақ ашық көрсетилди. Таурат та, пайғамбарлардың Жазыулары да бул хаққында гүуалық береді.

²² Құдайдың әдиллиги адамларды олардың Ийса Масихқа деген исеними арқалы ақлайды. Буны Ол исенетуғын хәр бир адам ушын ислейди. Себеби адамлар арасында хеш қандай айырмашылық жоқ.

²³ Өйткени хәмме гүна ислеген хәм Құдайдың салтанатынан айырылған. ²⁴ Бірақ, адамлар Құдайдың мийрими менен, Ийса Масихтың қаны §†

†† Сөзбе-сөз: грек адамы да. †† Забур 13:1-3; 52:1-4; Ұаз китабы 7:20. ††† Сөзбе-сөз: «Олардың гегирдеклери бир ашық гөрге мегзер». Забур 5:10. ††† Забур 139:3. § Забур 9:28. §† Ийшая 59:7-8. §†† Сөзбе-сөз: көзлерінде. Забур 35:2. §§ Сөзбе-сөз: Ийса Масихтағы қутқарылыу.

† Ийшая 52:5; Езекил 36:22. †† Сүннет – Құдайдың буйрығы бойынша, яхудийлер ер балаларын тууылғаннан кейин, сегизинши күни сүннет етеди. ‡ Забур 50:6.

арқалы ешейин ақланады. ²⁵ Масихқа деген исенім менен, Оның қаны арқалы гүналары кеширилсин деп, Құдай Масихты адамлар үшін құрбанлыққа бағышлады. Құдай бұл арқалы Өз әдиллигин көрсетти. Себеби Құдай сабырлылық етип, бұрыннан бери исленген гүналарды кеширди.

²⁶ Және де, хәзирги ұақытта Ол әдиллигин дәлиллеп, Өзиниң хақ екенін хәм Ийсаға исенген хәр бир адамды ақлайтуғынын көрсетти.

²⁷ Еңди бизлер не менен мақтана аламыз? Хеш нәрсе менен. Қандай жол менен ақлана аламыз? Мухаддес Нызамды орынлау жолы менен бе? Яқ, исенім менен. ²⁸ Өйткени бизлер адамның Мухаддес Нызамды орынлағаны арқалы емес, ал исенім менен ақланатуғынын мойнлаймыз.

²⁹ Расында да, Құдай тек яхудийлердиң Құдайы ма? Ол басқа миллетлердиң де Құдайы емес пе? Әлбетте, Ол басқа миллетлердиң де Құдайы.

³⁰ Себеби сүннетли яхудийлерди де, сүннетсиз болған басқа миллетлерди де тек исенім менен ақлайтуғын Құдай – жалғыз.

³¹ Солай етип, бизлер: «Адамлар тек исенім менен ақланады», – деп, Мухаддес Нызамды бийкарлаймыз ба? Яқ, керисинше, Оны тастыйықлаймыз.

Төртінши бап

Ибрайымның исеними хәм Құдайдың үәдеси

4 Ал енди бизлердиң, яғный яхудийлердиң түп бабасы Ибрайым хаққында не деймиз? Ол неге еристи? ² Егер ол ислеген сауап ислери себепли ақланған болса, мақтаныуға хақысы болар еди. Бирақ, Құдайдың алдында мақтана алмайды.

³ Өйткени Мухаддес Жазыуда былай делинген: «Ибрайым Құдайға исенди хәм сол себептен Құдай оны ақланған деп санады»[†]. ⁴ Мийнет еткенге төленген хақы сый емес, ал ис хақы болып есапланады. ⁵ Бирақ ким де ким өзиниң сауап ислерине емес, ал құдайсыз адамды да ақлайтуғын Құдайға исенсе, ол исеними себепли ақланған болып есапланады. ⁶ Минкей, сауап ислерине қарамай, Құдай тәрәпинен ақланған деп есапланған адамның бахытлы екени хаққында Дауыт та былай деген:

⁷ «Нахақ^{††} ислери кеширилип,
Гүналары жуылған адамлар қандай бахытлы!

⁸ Құдай гүнасын есапқа алмайтуғын адам қандай бахытлы!»[‡]

⁹ Бұл бахыт тек сүннетлилер үшін берілген бе? Я болмаса, сүннетсизлер үшін да ма? Бизлер: «Ибрайым өз исеними себепли ақланған деп саналды», – деген едик. ¹⁰ Ол қашан ақланған деп саналды? Сүннетленгеннен кейин бе ямаса сүннетленбестен бұрын ба? Сүннетленгеннен кейин емес, ал сүннетленбестен бұрын.

[†] Жаратылыс 15:6. ^{††} Сөзбе-сөз: нызамсыз. [‡] Забур 31:1-2.

¹¹ Сүннетленбесинен бұрын исеними менен ақланғанының белгиси ретинде Ибрайым сүннетлеу рәсимин қабыл етті. Солай етип, ол сүннетсиз болған басқа миллет адамларының да ақланған болып есапланыуы үшін, исенетуғын усұндай адамлардың хәммесиниң руұхый бабасы болды. ¹² Бабамыз Ибрайым сүннетли яхудийлердиң де руұхый бабасы. Бұл олардың тек сүннетленгени себепли емес, ал Ибрайымда сүннетленбесинен алдын болған исенім менен жасағаны себепли болды.

¹³ Себеби Мухаддес Нызамды орынлағаны арқалы емес, ал исеними арқалы ақланыуы үшін, Құдай Ибрайымға хәм оның ұрпақларына дүньяның мийрасхорлары болатуғынын үәде етті. ¹⁴ Егер адамлар Мухаддес Нызамды орынлауы арқалы мийрасхор болатуғын болса, онда исенім бийкар хәм үәде де бос болар еди. ¹⁵ Өйткени Мухаддес Нызам Құдайдың ғәзебин келтиреді. Бирақ Мухаддес Нызам болмаған жерде нызамды бузыу да жоқ.

¹⁶ Усылай етип, Құдайдың үәдеси тек исенім себепли бериледи. Ол тек Мухаддес Нызамға ийе болған яхудий исениушилерине ғана емес, ал Ибрайымның исенимине ийе болған басқа миллет исениушилерине де, яғный Ибрайымның пүткил ұрпағына Құдайдың мийрими бойынша бериледи. Мухаддес Жазыуда Құдайдың Ибрайымға: «Сени көп миллетлердиң бабасы қыламан»^{‡†}, – деп айтқанындай, Ибрайым өзи исенетуғын Құдайдың, яғный өлилерди тирилтетуғын хәм жоқтан бар пайда қылатуғын Құдайдың алдында хәммемиздиң бабамыз.

¹⁸ Хеш үмити қалмаған ұақытта да Ибрайым үмитин үзбей, Құдайға исенди. Сонлықтан «Сениң ұрпағың есап-сансыз болады»^{‡†}, – деп Құдайдың оған айтқанындай, ол көп миллетлердиң бабасы болды. ¹⁹ Жасы жүзге шамаласып, денесинде күш қалмағанын хәм хаялы Сараның да құрсағына бала питпейтуғынын ол билсе де, исенимин азайтпады.

²⁰ Исенимсизлик етип, Құдайдың үәдеси туұралы екиленбеді. Керисинше, исеними күшейип, Құдайды алғыслады. ²¹ Құдайдың Өз үәдесин орынлайтуғын күшке ийе екенине ол толық исенди. ²² Әне, усы исеними себепли, Ибрайым ақланған деп саналды.

²³ «Ақланған деп саналды», – деген сөзлер тек Ибрайымға емес, ²⁴ ал бизлерге де тийисли етип жазылған. Бизлер де Ийемиз Ийсаны өлимнен тирилткен Құдайға деген исенимимиз бенен ақланған болып есапланамыз. ²⁵ Ийемиз Ийса гүналарымыз үшін өлимге тапсырылып, Құдайдың алдында бизлердиң ақланыуымыз үшін қайта тирилди.

^{‡†} Жаратылыс 17:5. ^{‡‡} Жаратылыс 15:5.

Бесинши бап

Қудай менен жарасыў

5 Солай етип, исеним менен ақланғанмыз себебли, Ийемиз Ийса Масих арқалы Қудай менен жарастық. ² Ийса Масих арқалы Қудайдың мийримине исенимимиз бенен ийе болып жасамақтамыз. Және де, Қудайдың уллылығына ерисиўден үмит етип, қуўанамыз. ³ Бизлер тек бул себебли емес, ал қыйыншылықтар себебли де қуўанамыз. Себеби қыйыншылықтардан сабырлылық, ⁴ сабырлылықтан жақсы минез-қулық, жақсы минез-қулықтан үмит пайда болатуғынын билемиз. ⁵ Сол үмит бизлерди уятқа қалдырмайды. Өйткени Қудай бизлерге берген Мухаддес Руўхы арқалы жүреклеримизди Өз сүйиспеншилигине толтырды.

⁶ Аўа, өзлеримизди ақлаўға еле күшсиз болғанмызда Масих белгиленген ўақытта қудайсыз болған бизлер ушын өлди. ⁷ Хеш ким хақ адам ушын жанын өлимге қыймайды. Хәтте, өзине қәўендер болған адам ушын да жанын өлимге қыйыўды қәлейтуғын адамлар аз. ⁸ Бирақ, бизлер еле гүнакар болған ўақтымызда Масих бизлер ушын өлди. Бизлерге деген сүйиспеншилигин Қудай усылай дәлилледди. ⁹ Сонлықтан енди Масихтың қаны арқалы ақланғанмыз себебли, Ол арқалы Қудайдың ғәзебинен қутқарылатуғынымыз да анық. ¹⁰ Себеби бизлер Қудайдың душпаны болсақ та, Оның Улының өлими арқалы Қудай менен жарастық. Енди Қудай менен жарасып, Оның Улының өмири арқалы қутқарылатуғынымыз да анық. ¹¹ Және де, буның менен шекленип қоймай, бизлерди енди Қудай менен жарастырған Ийемиз Ийса Масих арқалы Қудай менен қатнаста болып қуўанамыз.

Адам-ата арқалы өлим, ал Ийса Масих арқалы өмир келди

¹² Дүньяға бир адам арқалы, яғный Адам-ата арқалы гүна келди, ал гүна себебли өлим келди. Солай етип, хеш бир адам өлимнен қашып қутыла алмайтуғын болды. Өйткени хәмме гүна ислеген еди. ¹³ Мухаддес Нызам берилместен бурын да дүньяда адамлар гүна ислейтуғын еди. Бирақ, Мухаддес Нызам болмаған ўақытта гүна деп есапланбады. ¹⁴ Деген менен, Адам-атадан Муўсаға дейин жасағанлар Адам-ата ислеген сол гүнаны ислемен болса да, өлим олардың үстинен хүкимдарлық етти.

Ал Адам-ата келиўи тийис Адамның, яғный Масихтың тымсалы. ¹⁵ Бирақ, олар арасында үлкен айырмашылық бар. Қудайдың сыйы Адам-атаның гүнасына уқсамайды. Себеби бир адамның гүнасы себебли көп адамлар өлген болса да, Қудайдың мийрими хәм басқа бир адамның, яғный Ийса Масихтың мийрими менен берилген сыйды көп

адамлар мол-молақай етип алды. ¹⁶ Қудайдың сыйының нәтийжеси менен бир адамның гүнасының нәтийжеси бирдей емес. Адам-атаның гүнасының ақыбети хүким етилиўге алып келди, бирақ Қудайдың сыйы себебли, көп гүналарымызға қарамастан, бизлерге ақланыў келди. ¹⁷ Бир адамның гүнасы себебли, сол адам арқалы пүткил адамзат үстинен өлим бийлик еткен болса, енди тек бир адам, яғный Ийса Масих арқалы Қудайдың мол мийримин алып ақланғанлар үстинен өмир бийлик етеди.

¹⁸ Солай етип, бир адамның гүнасы себебли пүткил адамзат хүким етилген болса, бир адамның хақ иси себебли пүткил адамзат ақланып, өмирге еристи. ¹⁹ Бир адамның бойсынбағаны себебли көп адамлар гүнакар болып қалғанындай, бир адамның бойсынғаны себебли көп адамлар ақланады. ²⁰ Адамлар өзлериниң қаншелли гүнакар екенин билиў ушын Мухаддес Нызам берилди. Бирақ, гүна көбейген сайын, Қудайдың мийрими оннан да артып барды. ²¹ Солай етип, гүна өлим арқалы бийлик еткендей, Қудайдың мийрими де ақлаўы арқалы бийлик етип, Ийемиз Ийса Масих себебли мәңгилик өмирге еристиреди.

Алтыншы бап

Гүна ушын өлип, Масих пенен жасаў

6 Олай болса, не деймиз? Қудайдың мийрими көбейсин деп, гүна ислеўди даўам еттире берейик пе? ² Хеш қашан! Бизлер гүна ушын өлгенбиз. Енди қалайынша, гүна ислеўди даўам еттирип жасай аламыз? ³ Бизлер Масих Ийса менен байланысқа ийе болып, суўға шомылдырылғанмызда хәммеиз де Оның өлиминен шерик болып, суўға шомылдырылғанмызды билмейсизлер ме? ⁴ Масихқа исенип, суўға шомылдырылыў арқалы Оның менен бирликте өлип, көмилдик. Солай етип, Қудай Экемиздиң құдирети менен Масих өлимнен қайта тирилип, өмирге ерискендей, бизлер де жаңа өмирге ерисемиз.

⁵ Егер бизлер Масихтың өлиминен шерик болып, Оның менен бирлескен болсақ, онда Оның қайта тирилиўине де шерик болып, Оның менен бирлесемиз. ⁶ Гүнакар тәбиятымыздың күшин жоқ қылып, ендигиден былай гүнаға кул болмаўымыз ушын, бизлердиң ески гүнакар өзлигимиздиң Масих пенен бирге атанақ ағашқа шегеленгенин билемиз. ⁷ Өйткени өлген адам гүнаның бийлигинен азат.

⁸ Егер бизлер Масих пенен бирге өлген болсақ, Оның менен бирге жасайтуғынымызға да исенемиз. ⁹ Себеби Масихтың өлимнен тирилип, қайтып өлмейтуғынын хәм енди өлимниң Оның үстинен хүкимдарлық ете алмайтуғынын бизлер билемиз. ¹⁰ Масих гүнаны жоқ қылыў ушын биринши хәм соңғы мәрте өлди. Ал енди болса, Ол

Қудай ушын жасап атыр. ¹¹ Сонлықтан сизлер де өзлериңизди гүна ушын өли деп, ал Масих Ийса менен қатнаста болып, Қудай ушын тири деп есаплаңлар.

¹² Солай етип, денеңиздің жаман қәлеулерине бойсынбауыңыз ушын, гүнаның өткинши денеңизди басқарыуына жол қоймаңлар.

¹³ Денеңиздің мүшелерин нахақлықтың куралы қылып, гүна ислеуге тапсырмаңлар. Керисинше, өлимнен қайта тирилгенлер сыпатында, өзлериңизди Қудайға бағышлаңлар. Денеңиздің мүшелерин де хақлықтың куралы қылып, Қудайға арнаңлар. ¹⁴ Сонда гүна сизлердің үстиңизден хүкимдарлық етпейди. Өйткени сизлер нызамның бийлиги астында емес, ал Қудайдың мийриминиң бийлиги астында жасайсыз.

Хақлықтың куллары

¹⁵ Олай болса, не дейик? Нызамның бийлиги астында емес, ал Қудайдың мийриминиң бийлиги астында жасап атырғанымыз себепли гүна ислей берейик пе? Хеш қашан! ¹⁶ Бойсынатуғын куллар сыяқлы, өзлериңизди кимниң бийлигине тапсырып бойсынсаңыз, соның қулы болатуғыныңызды билмейсизлер ме? Сизлер я өлимге жетелеуши гүнаның, я ақланыуға жетелеуши бойсыныушылықтың қулы боласызлар. ¹⁷ Бирақ, Қудайға шүкир! Бурын гүнаның қулы болған сизлер енди өзлериңизге тапсырылған тәлийматқа шын жүректен бойсындыңлар ¹⁸ хәм гүнаның бийлигинен азат болып, хақлықтың куллары болдыңлар.

¹⁹ Түсиниуиңизге аңсат болыу ушын †, әпиуайы сөзлер менен айтып атырман: бурын денеңиздің мүшелерин ипласлыққа хәм нахақ ислерди ислеу ушын нахақлыққа †† кул қылып бағышлайтуғын едиңиз, ал енди мухаддес болыуыңыз ушын, оларды хақлыққа кул қылып бағышлаңлар. ²⁰ Сизлер гүнаның қулы болғаныңызда, хақлықтың бийлигинен азат едиңлер. ²¹ Бурын ислеген ислериңизден хәзир өзлериңиз де уяласыз. Сол уақытлары усы ислерден не арттырған едиңиз? Олардың ақыры өлим еди-ғо. ²² Бирақ енди болса, сизлер гүнаның бийлигинен азат етилип, Қудайдың куллары болдыңлар. Сол себептен мухаддесликке ерисип, ақырында мәңгилик өмир аласыз. ²³ Себеби гүнаның төлеми – өлим, ал Қудайдың сыйы – Ийемиз Масих Ийса арқалы берилетуғын мәңгилик өмир.

Жетинши бап

Нызамнан азат болыу

7 Хәй, Мухаддес Нызамды билиуши тууысқанларым, мен сизлерге қарата айтып атырман: Мухаддес Нызамның адам үстинен тек

† Сөзбе-сөз: денеңиз хәлсиз болғанлықтан. †† Сөзбе-сөз: нызамсыз ислерди ислеу ушын нызамсызлыққа.

тири уақтында ғана бийлик жүргизетуғынын билмейсизлер ме? ² Мысалы: күйеуи бар хаял күйеуиниң көзиниң тирисинде оған нызам бойынша байланған болады. Бирақ, күйеуи қайтыс болса, хаял неке нызамынан азат болады. ³ Солай етип, хаял күйеуиниң көзиниң тирисинде басқа бир еркек пенен жасаса, неке ҳадаллығын бузған болып есапланады. Бирақ, күйеуи өлсе, хаял нызам бойынша азат болады. Ол басқа бир еркекке турмысқа шықса да, неке ҳадаллығын бузған болмайды.

⁴ Сол сыяқлы, тууысқанларым, сизлер де Басқаға, яғный өлимнен қайта тирилген Масихқа тийисли болыуыңыз ушын, Масихтың денесиниң атанақ ағашта өлгени арқалы Мухаддес Нызам алдында өлгенсиз. Бул хәммемиздің Қудайға хызмет етип, жемис беріуимиз ушын болды. ⁵ Өйткени бурын бизлер гүнакар тәбиятымызға бойсынып жасағанымызда, Мухаддес Нызам себепли пайда болған гүнакар қәлеулер денемиздің мүшелеринде хәрекет ететуғын еди. Соның нәтийжесинде, бизлер өлимге жетелеуши жемислер беретуғын едик. ⁶ Енди болса, бизлер бурын өзлеримизди байлап қойған Мухаддес Нызам ушын өлип, Мухаддес Нызамнан азат болдық. Солай етип, жазылған Мухаддес Нызам бойынша басқарылатуғын ески жол менен емес, ал Мухаддес Рууһ басқаратуғын жаңа жол менен Қудайға хызмет етпектемиз.

Гүна менен гүрес

⁷ Олай болса, не дейик? Мухаддес Нызам жаман ‡ болғаны ма? Хеш қашан! Бирақ, егер Мухаддес Нызам болмағанда, мен гүнаның не екенин билмеген болар едим. Егер Мухаддес Нызам: «Басқа биреудің нәрсесин күсеме» ††, – демегенде, мен күсеудің гүна екенин билмеген болар едим. ⁸ Деген менен, гүна усы буйрықтан пайдаланып, менде хәр түрли күсеулерди пайда етти. Себеби Мухаддес Нызам болмаса, гүна өли болады. ⁹ Мен бир уақытлары Мухаддес Нызамды билмей жасағанымда тири едим. Бирақ, Қудайдың буйрықларын билгенимнен соң, менде гүна тирилип, хәрекет ете баслады, ¹⁰ ал мен өлдим. Солай етип, өмирге ийе болыу ушын берилген бул буйрықлар мениң өлимиме себепши болды. ¹¹ Өйткени гүна буйрықтан пайдаланып, мени алдады хәм усы буйрық арқалы мени өлтирди. ¹² Солай болса да, Мухаддес Нызам – мухаддес, Қудайдың буйрықлары да мухаддес, хақ хәм жақсы. ¹³ Солай екен, жақсы нәрсе маған өлим алып келди ме? Хеш қашан! Гүна маған жақсы нәрсе арқалы өлим алып келди. Бул гүнаның гүна болып ашық билиниуи ушын болды. Солай етип, буйрық арқалы гүнаның қаншелли жаман екени белгили болады. ¹⁴ Бизлер Мухаддес Нызамның Қудайдан

‡ Сөзбе-сөз: гүна. †† Шығыу 20:7; Мухаддес Нызамды қайталау 5:21.

келгенин † билемиз. Ал мен гүнаға қул болып сатылған, өткінши денеге ийе адамман. ¹⁵ Мен не ислеп атырғанымды өзим түсинбеймен. Себеби мен қәлеген нәрсемди емес, ал жек көретуғын нәрсемди ислеймен. ¹⁶ Егер мен қәлемеген нәрсемди ислеп атырғанымда исимнің жаман екенін мойынласам, онда Мухаддес Нызамның жақсы екенін мақуллаған боламан. ¹⁷ Олай болса, бул исти мениң өзим емес, ал ишимде жасайтуғын гүна ислеп атырған болады. ¹⁸ Мениң ишимде, яғнай гүнакар тәбиятымда хеш бир жақсы нәрсениң жоқ екенін билемен. Ишимде жақсылық ислеуғе қәлеу болса да, күшим жетпейди.

¹⁹ Өйткени өзим ислеуді қәлейтуғын жақсы исти емес, ал керисинше, ислеуді қәлемейтуғын жаман исти ислеймен. ²⁰ Егер мен өзим қәлемейтуғын нәрсени ислесем, онда оны мениң өзим емес, ал ишимде жасайтуғын гүна ислеген болады.

²¹ Солай етип, мен өзимде мынадай нызамның бар екенін билдим: мен жақсы нәрсени ислеуді қәлегенімде, ишимдеги жаманлық хәрекет етиуғе таяр турады. ²² Мен руұхым менен Қудайдың Нызамын қууанышлы түрде мақулламан. ²³ Бирақ, денемнің мүшелерінде басқа бир нызамды байқайман. Ол мениң сана-сезимімнің нызамына қарсы урысып, мени денемнің мүшелеріндеги гүна нызамына тутқын етеди. ²⁴ Ұах, сорлы басым! Өлимге жетелеуши бул денеден мени ким қутқарады? ²⁵ Ийемиз Ийса Масих арқалы тек жалғыз Қудай ғана қутқарады! Қудайға шүкирлер болсын!

Солай етип, мен өз сана-сезимім менен Қудайдың Нызамына, ал гүнакар тәбиятым менен гүнаның нызамына хызмет етип атырман.

Сегизинши бап

Өмир беріуши Мухаддес Руұх

8 Солай етип, Масих †† Ийсаға тийисли болғанларға қарсы енди хеш қандай хүким жоқ. ² Себеби Масих Ийса арқалы өмир беретуғын Мухаддес Руұхтың нызамы мени гүнаның хәм өлимнің нызамынан азат қылды. ³ Адамның гүнакар тәбияты күшсиз болғанлықтан, адам Мухаддес Нызамды толық орынлай алмады. Сонлықтан Мухаддес Нызам адамды қутқара алмады, бирақ оны Қудайдың Өзи қутқарды: Қудай Өз Улын адам денесінде бул дүньяға жиберип, Оны гүналар ушын төленетуғын қурбанлық қылып бағышлады хәм бизлердің гүналарымыз жүкленген Өз Улының денесин хүким етті. ⁴ Солай етип, Қудай буны гүнакар тәбиятымыздың емес, ал Мухаддес Руұхтың жетелеуи менен жүретуғын бизлердің өмиримизде Мухаддес Нызамның әдил талаптары орынлансын деп иследи.

† Сөзбе-сөз: Нызамның руұхый екенін. †† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарушы.

⁵ Өйткени гүнакар тәбиятының жетелеуи менен жүретуғынлар өз гүнакар тәбиятының қәлейтуғын нәрселерин ойлайды, ал Мухаддес Руұхтың жетелеуи менен жүретуғынлар Мухаддес Руұхтың қәлейтуғын нәрселерин ойлайды. ⁶ Гүнакар тәбият басқаратуғын ой-пикирлер өлимге, ал Мухаддес Руұх басқаратуғын ой-пикирлер өмирге хәм тынышлыққа еристиреди. ⁷ Себеби гүнакар тәбият басқаратуғын ой-пикирге ийе адам – Қудайға душпан. Ол Қудайдың Нызамына бойсынбайды хәм бойсына алмайды да. ⁸ Ким де ким гүнакар тәбиятының жетелеуи менен жүрсе, ол Қудайға унай алмайды.

⁹ Бирақ, ишиңизде Қудайдың Руұхы жасап атырған болса, онда сизлерди гүнакар тәбиятыңыз емес, ал Мухаддес Руұх басқарып атырған болады. Ким де ким Масихтың Руұхына ийе болмаса, ол Масихқа тийисли емес. ¹⁰ Ал егер ишиңизде Масих жасап атырған болса, денеңіз гүна себепли өлетуғын болса да, руұхыңыз ақланғаныңыз себепли тири болады. ¹¹ Ийсаны өлимнен қайта тирилкен Қудайдың Руұхы ишиңизде жасап атырған болса, онда Масих Ийсаны өлимнен қайта тирилкен Қудай ишиңизде жасап атырған Өз Руұхы арқалы өлетуғын денеңизди де тирилтеди.

¹² Солай етип, туұысқанларым, бизлер гүнакар тәбиятымызға бойсынып, оның жетелеуи менен жүриуғе парызлы емеспиз. ¹³ Өйткени егер гүнакар тәбиятыңыздың жетелеуи менен жүрсеңиз, өлесиз. Ал гүнакар тәбиятыңыздың жаман ислеринен Мухаддес Руұхтың күши менен толық ұаз кешсеңиз, жасайсыз. ¹⁴ Қудайдың Руұхы менен басқарылатуғынлардың хәммеси – Қудайдың балалары. ¹⁵ Себеби сизлер өзлериңизди және қул етип, қорқыныш беретуғын руұхты емес, ал Қудайдың баласы қылған Мухаддес Руұхты қабыл еттиңиз. Усы Руұх арқалы Қудайды: «Әке, Әкежаным!» ‡ деп шақырасыз. ¹⁶ Мухаддес Руұхтың Өзи бизлердің руұхымыз бенен бирликте Қудайдың балалары екенлигимиз хәққында гүуалық береді. ¹⁷ Егер бизлер Қудайдың балалары болсақ, онда мийрасқа ийе боламыз. Масих пенен бирге уллыланыу ушын, Оның менен бирге азап шексек, онда бизлер Масих пенен бирге мийрасқа шерик болған Қудайдың мийрасхорларымыз.

Келешектеги уллылық

¹⁸ Мениң ойымша, хәзирги қыйыншылықлар келешекте бизлерге берилетуғын уллылыққа салыстырғанда хеш нәрсе емес. ¹⁹ Соның менен бирге, пүткіл жаратылыс Қудайдың Өз балаларын ашық көрсететуғын күнди интизарлық пенен күтпекте. ²⁰ Өйткени пүткіл жаратылыс бул өткінши өмирге тутқын етилген. Бул олардың өзлериңіз ерки менен емес, ал тутқын қылған

‡ Сөзбе-сөз: «Абба, Әке!» Абба – арамей тилинде «Әке» дегенди аңлатады. Әкеси менен баласының арасындағы жүдә жақын байланысты билдиретуғын сөз.

Қудайдың ерки менен болған. ²¹ Олар өзлеринің бул набыт қылыўшы қуллықтан қутқарылатуғынынан хәм Қудайдың балаларының уллы азатлыққа ерисетуғынынан үмит етеди.

²² Бизлерге мәлим, пүткил жаратылыс хәзирге дейин бирликте толғақ азабын шеккендей азап шегип, нала етпекте. ²³ Тек жаратылыс емес, ал Қудайдың биринши сыйы болған Мухаддес Руўхты алған бизлер де перзент болып асырап алыныўды, яғный денемиздиң қутқарылыўын интизарлық пенен күтип, ишимизден нала етпектемиз.

²⁴ Себеби бизлер қутқарылғанмыз себепли үмитке ийемиз. Егер бизлер өзлеримиз үмит ететуғын нәрсени көрип турған болсақ, онда ол үмит емес. Көзге көринип турған нәрсени ким үмит етеди?

²⁵ Бирақ, еле көрмегенимизге үмит етсек, оны сабырлылық пенен күтемиз.

²⁶ Соның менен бирге, Мухаддес Руўх та хәлсиз болған бизлерге жәрдем береді. Өйткени бизлер қалай дуўа етиў кереклигин билмеймиз. Бирақ, Мухаддес Руўхтың Өзи сөз бенен айтып жеткізе алмайтуғын нала шегип, бизлер ушын Қудайдан өтиниш етеди. ²⁷ Адамлардың кеўиллеринде не бар екенін билиўши Қудай Мухаддес Руўхтың ой-пикирлерин биледи. Себеби Мухаддес Руўх исениўшилер [†] ушын Қудайдың ерки бойынша өтиниш етеди.

²⁸ Қудай Өзин сүйетуғынларға, яғный Оның қәлеуі бойынша таңланғанларға хәмме нәрсени жақсылық қылып хызмет еттиретуғынын билемиз ^{††}. ²⁹ Өйткени Қудай Өзи бұрыннан таңлаған адамларының Улына уқсауы ушын оларды алдын ала белгиледи. Солай етип, Қудай Өз Улының көп туўысқанлар арасында туңғыш болыўы ушын усылай иследи. ³⁰ Қудай Өзи алдын ала белгилеген адамларын шақырды, шақырған адамларын ақлады, ал ақлаған адамларын уллылыққа еристирди.

Масих арқалы берилген Қудайдың сүйиспеншилиги

³¹ Олай болса, буған не деймиз? Егер Қудай бизлерди жақласа, бизлерге ким қарсы тура алады? ³² Қудай, хәтте, Өз Улын да аямай, Оны бизлердиң хәммемиз ушын қурбанлық қылып бағышлаған болса, Оның менен бирликте бизлерге хәмме нәрсени бермес пе екен? ³³ Қудайдың таңлап алған адамлары болған бизлерди ким айыплай алады? Қудайдың Өзи бизлерди ақлайды-ғо. ³⁴ Ким бизлерди хәким ете алады? Хеш ким! Себеби өлип, өлимнен қайта тирилген Масих Ийса Қудайдың оң жағында турып, бизлер ушын өтинбекте.

³⁵ Масихтың сүйиспеншилигинен бизлерди ким айыра алады? Хеш ким. Қыйыншылық та, қайғы да, қуўдалаў да, ашлық та, жалаңашлық та, қәуип те,

[†] Сөзбе-сөз: мухаддеслер. ^{††} Басқа нұсқада: «Қудайды сүйетуғынларға, яғный Оның қәлеуі бойынша таңланғанларға хәмме нәрсе жақсылық болып хызмет ететуғынын билемиз».

қылыш та айыра алмайды. ³⁶ Мухаддес Жазыўда айтылғандай:

«Бизлер Сениң ушын хәр күни өлтирилмектемиз, Бизлерди шалынатуғын қойлар деп есаплайды» [‡].

³⁷ Бирақ, булардың хәммесиниң үстинен бизлерди сүйетуғын Масих себепли үлкен жеңiske ерисемиз.

³⁸ Өйткени мен исенем: өлим де, өмир де, периштелер де, хәкимшиликлер де, хәзирги хәм келешек заман да, күшлер де, ³⁹ бәлентлик те, тереңлик те, улыўма, жаратылған хеш бир нәрсе Қудайдың бизлерге Ийемиз Масих Ийса арқалы берген сүйиспеншилигинен бизлерди айыра алмайды.

Тоғызыншы бап

Қудай таңлаған Израил халқы

9 Масихқа тийисли адам сыпатында ҳақыйқатын айтып атырман, өтирик сөйлеп турғаным жоқ. Мухаддес Руўхқа бойсынатуғын хұжданым да буған гүўа: ² жүрегимде үлкен бир қайғым хәм таўсылмас бир дәртим бар. ³ Қанымыз бир болған туўысқанларым, яғный израиллылардың қутқарылыўы ушын, мениң Қудайдың ғарғысына ушырап, Масихтан аласлатылыўым керек болса, мен қайыл болар едим. Қудай оларды балалары қылып асырап алған, оларға Өз уллылығын берип, олар менен келисим дүзген. Оларға Мухаддес Нызамын хәм Қудайға хызмет етиў қағыйдаларын тапсырып, ўәделерин де берген. ⁵ Олар уллы ата-бабаларымыздың урпақлары хәм Масих та адам денесинде олардың урпағынан келип шыққан. Масих – хәммениң үстинен хәкимдар болған, шексиз алғыс-мақтаўларға ылайық Қудайдың Өзи. Аўмийин.

⁶ Мен Қудайдың сөзи орынланбады, демекши емеспен. Себеби Израилдың урпағы болғанлардың хәммеси де ҳақыйқый израиллылар емес. ⁷ Және де, Ибрайымның урпағынан болғанлардың хәммеси де Ибрайымның ҳақыйқый балалары емес. Қудай Ибрайымға: *«Балаң Ысақтан туўылғанларды ғана сениң ҳақыйқый урпақларың деп есаплайман» ^{‡†}*, – деген еди. ⁸ Демек, Ибрайымның урпағынан болғанлардың хәммеси де Қудайдың балалары емес. Ал Қудайдың Ибрайымға берген ўәдеси бойынша туўылғанлар ғана Ибрайымның ҳақыйқый урпақлары болып есапланады. ⁹ Өйткени Қудайдың Ибрайымға берген ўәдеси мынадай еди: *«Келеси жылы усындай ўақытта келгенимде, Сара уллы болады» ^{‡†}.*

¹⁰ Соның менен бирге, Ребекка да бабамыз Ысақтан хәмледар болып, егиз уларды туўды.

¹¹ Бирақ, бул балалар туўылмастан алдын хәм олар еле жақсы ямаса жаман бир нәрсе ислеместен бұрын Қудай Ребеккаға: *«Үлкени кишкенесине*

[‡] Забур 42:23. ^{††} Жаратылыс 21:12. ^{‡‡} Жаратылыс 18:10, 14.

хызмет етеди» †, – деген еди. Солай етип, Құдай усы еки баладан биреуін таңлап алғанда, оны ислерине қарап емес, ал белгилеген жобасының иске асыуы үшін, Өз ерки менен таңлап алды.

¹³ Хәтте, Құдай Мухаддес Жазыуда: «Яқыпты сүйдим, ал Исабты жек көрдим» ††, – деген.

¹⁴ Олай болса, не деймиз? Құдай әдилсиз болғаны ма? Хеш қашан! ¹⁵ Себеби Құдай Муўсаға былай деген:

«Кимге мийрим-шәпәәтимди бериўди қәлесем,
Соған мийрим-шәпәәтимди беремен,
Кимге реҳим етиўди қәлесем,
Соған реҳим етемен» ‡.

¹⁶ Солай етип, таңланыў адамның қәлеўине ямаса тырысыуына емес, ал Құдайдың мийрим-шәпәәтине байланыслы. ¹⁷ Өйткени Құдай Мухаддес Жазыуда Фараонға †† былай деген:

«Құдиретимди сен арқалы көрсетиў ушын,
Атым пүткил жер жүзине жәрияланыўы ушын,
Сени мәртебели қылдым» ††.

¹⁸ Солай етип, Құдай қәлеген адамына мийрим-шәпәәтин береді хәм қәлеген адамын тас баўыр қылады.

¹⁹ Енди сен меннен: «Егер Құдай усылай ислесе, Ол неге адамды айыплайды? Оның еркине ким қарсы тура алады?» – деп сораўың мүмкин.

²⁰ Бирақ, хәй адам, Құдайға қарсылық көрсететуғындай, сен кимсең? Дәретилген нәрсе өзін дәреткенге: «Мени неге бундай қылып дәреттиң?» – дей ме? ²¹ Я болмаса, гүлалшы бир ылайдан еки ыдыс соққанда, биреуін қымбатлы ис ушын қолланылатуғын ыдыс, ал екіншисин әпиўайы ис ушын қолланылатуғын ыдыс қылып соғыўға хәқылы емес пе?

²² Құдай да усылай ис тутады. Ол набыт қылыныўға хәм Өзиниң ғәзебине ушыраўға ылайықлы адамларға ғәзебин төгип, күшин көрсетиўди қәлесе де, оларға үлкен сабырлылық көрсетти. ²³ Және де, Құдай мәртебеге еристириў ушын Өзи алдын ала таярлап қойған адамларына реҳмин берип, Өзиниң шексиз уллылығын көрсетти. ²⁴ Тек яхүдийлер арасынан емес, ал басқа миллетлер арасынан да Құдай таңлаған усы адамлар – бизлермиз. ²⁵ Осия пайғамбардың китабында Құдай былай деген:

«Халқым болмаған халықты, „халқым“ деп,
Сүймегенимди „сүйиклим“ деп атайман» †††.

²⁶ «„Сизлер мениң халқым емессиз“, – деген жерде,

Тири Құдайдың балалары деп аталасыз» †††.

²⁷ Ийшая пайғамбар да Израил туўралы бәлент даўыс пенен былай дейди:

«Израил халқының саны теңиз кумындай көп болса да,

Олардан тек аз ғанасы [§] қутқарылады.

²⁸ Себеби Ийемиз шығарған хүкимин,

Жер жүзинде тез хәм толық әмелге асырады» ^{§†}.

²⁹ Ийшая пайғамбардың болжап айтқанындай:

«Егер Құдиретли Ийемиз,

Бизлерден нәсил қалдырмағанда,

Бизлер Содом қаласы ^{§††} сыяқлы болып,

Гомора қаласына уқсап қалар едик» ^{§†}.

Израил халқының исенбеуі

³⁰ Олай болса, не деймиз? Құдай алдында ақлан ыўға тырыспаған басқа миллет адамлары өз исеними арқалы ақланды. ³¹ Ал Мухаддес Нызамды орынлауы арқалы ақланыўға тырысқан Израил халқы Мухаддес Нызамды орынлауы арқалы ақлана алмады. ³² Не ушын? Өйткени олар ақланыўға исеними арқалы емес, ал саўап ислери арқалы ерисиўге тырысты. Сонлықтан олар сүрниктиретуғын тасқа сүрнигип қулады.

³³ Мухаддес Жазыуда:

«Минекей, Мен Ерусалимде ^{§††} бир тасты,

Сүрниктиретуғын хәм кулататуғын жартасты орнатаман.

Бирақ, Оған ^{§†} исенген адам уятқа қалмайды» ^{§†}, – делинген.

Оныншы бап

10 Туўысқанларым! Мениң жүрегимдеги арманым хәм Құдайдан жалбарынаатуғын тилегим – бул халқым болған израиллылардың қутқарылыуы. ² Олардың Құдайға инталы екенине өзим гүаман. Бирақ, бул инта хәқықый түсиникке тийкарланбаған. ³ Себеби олар Құдайдың ақлау жолын түсинбей, ақланыўға Мухаддес Нызамды орынлау арқалы ерисиўге тырысып, Құдайдың ақлау жолын қабыл етпеди.

⁴ Масих Мухаддес Нызамның талаптарын толық орынлағанлықтан ^{§§†}, Оған исенген хәр бир адам Құдай алдында ақланады.

Исенген хәр бир адам қутқарылады

⁵ Мухаддес Нызамды орынлау арқалы ақланыў хәққында Муўса мыналарды жазады: «Мухаддес Нызамдағы буйрықларды орынлаған адам олар арқалы жасайды» ^{§§†}. ⁶ Ал исеним арқалы ақланыў хәққында Мухаддес Жазыуда былай делинген: «Кеўлиңде: „Масихты жерге түсириў ушын ким аспанға шығады?“ ^{§§§7} ямаса: „Масихты өлимнен тирилтиў ушын ким түпсиз туңғыйыққа түседі?“ ¹⁸ – деме». ⁸ Бирақ, Мухаддес Жазыу не демекте?

«Құдайдың сөзи саған жақын,

Ол сениң аўзыңда хәм жүрегинде» ¹⁹.

Шығыў 9:16. ††† Осия 2:23. ††† Осия 1:10. § Сөзбе-сөз: қалдығы. §† Ийшая 10:22-23. §†† Содом хәм Гомора қалалары – жеркенишли ис-хәрәкетлери хәм гүнакарлығы себепли, Құдай тәрәпинен жазаланып жоқ қылынған ески қалалар. §‡ Ийшая 1:9. §†† Сөзбе-сөз: Сионда. §† Оған – Ийса Масихқа. §‡ Ийшая 8:14; 28:16. §§† Сөзбе-сөз: Масих – Мухаддес Нызамның соңы. §§‡ Лебий 18:5. §§§ Мухаддес Нызамды қайталау 30:12. ¹⁸ Мухаддес Нызамды қайталау 30:13. ¹⁹ Мухаддес Нызамды қайталау 30:12-14.

† Жаратылыс 25:23. †† Малахия 1:2-3. ‡ Шығыў 33:19.

†† Фараон – әйемги Мысырда патша усылай аталған. ††

Бизлер жәриялап атырған исеним хаққында сөзлер – усылар болады. ⁹ Егер сен Ийсаны «Ийем» деп аўзың менен ашық тән алсаң хәм Қудайдың Оны өлимнен тирилткенине шын жүректен исенсең, қутқарыласаң. ¹⁰ Өйткени адам шын жүректен исенгени арқалы ақланады хәм исеними хаққында аўзы менен ашық тән алғаны арқалы қутқарылады. ¹¹ Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «Оған исенген хеш бир адам уятқа қалмайды» †. ¹² Себеби яхудий менен гректің арасында айырмашылық жоқ. Олардың хәммесиниң Ийеси бир. Ол Өзин шақырғанлардың хәммесине сақый. ¹³ Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «Ийемиздиң атын айтып шақырған хәр бир адам қутқарылады» ††.

¹⁴ Бирақ, Қудайға исенбей турып, Оны қалай шақырыўға болады? Ол туўралы еситпей турып, Оған қалай исениўге болады? Қудай хаққында сөзди жәриялаўшы болмаса, қалай еситиўге болады? ¹⁵ Сөзди жәриялаўға жиберилмесе, оны қалай жәриялайды? Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «Хош Хабарды жәриялаўшылардың аяқлары қандай әжайып!» ‡

¹⁶ Деген менен, Хош Хабарға израиллылардың хәммеси де исене бермеди. Ийшая пайғамбардың айтқанындай: «Ийем! Бизлер айтқан хабарға ким исенди?» ††† Демек, исеним еситиў арқалы пайда болады, ал еситиў Масих хаққында сөздиң жәрияланыўы арқалы болады. ¹⁸ Бирақ, мениң сораитұғыным мынаў: израиллылар еситпеди ме? Әлбетте, еситти.

«Аспан денелериниң даўыслары пүткил жер жүзине,

Сөзлери дүньяның төрт мүйешине жетип барды» †††.

¹⁹ Мен және бир нәрсени сорамақшыман: Израил түсинбеди ме? Дәслеп Муўса арқалы Қудай былай деген еди:

«Мен сизлерде халқым болмаған халық арқалы қызғаныш пайда етемен,

Түсиниги аз болған халық арқалы ғәзебиңизди келтиремен» †††.

²⁰ Соңынан Ийшая пайғамбар Қудайдың сөзлерин батырлық пенен айтып:

«Мени излемегенлер тапты,

Мени сорамағанларға Өзимди көрсеттим» †††, – деген еди.

²¹ Ал, Израил халқы хаққында Қудай былай дейди: «Сөзимди тыңламайтуғын қайсар бир халыққа, Күни бойы қушағымды ашып турдым» §.

Он биринши бап

Қудай Израил халқынан жүз бурған жоқ

11 Олай болса, мен мына нәрсени сорап атырман: Қудай Өз халқынан жүз бурды ма?

† Ийшая 28:16. †† Иоел 2:32. ‡ Ийшая 52:7. †† Ийшая 53:1. †† Забур 18:5. ††† Мухаддес Нызамды қайталаў 32:21. ††† Ийшая 65:1. § Сөзбе-сөз: қолларымды созып турдым. Ийшая 65:2.

Хеш қашан! Мен де Ибрайымның урпағынан, Бенамин урыўынан шыққан израиллыман. ² Қудай Өзи бурыннан таңлаған халқынан жүз бурмады. Мухаддес Жазыўдың Илияс пайғамбар туўралы жазылған жеринде не айтылғанын билмейсизлер ме? Илияс Израил үстинен Қудайға шағым жасап былай деген еди: ³ «Ийем! Олар Сениң пайғамбарларыңды өлтирди, Саған қурбанлық шалынатуғын жерлерди қыйратты. Тек жалғыз мен ғана қалдым. Олар мени де өлтириўге хәрекет етпекте» §†.

⁴ Оған Қудай не деп жуўап берген еди? «Баалдың §†† алдында диге бүкпеген жети мың адамды Мен Өзим ушын ажыратып алдым» §†. ⁵ Сол сыяқлы, хәзирги ўақытта да израиллылар арасында Қудайдың мийрими менен таңланған аз ғана адамлар бар. ⁶ Олар саўап ислери себепли емес, ал Қудайдың мийрими менен таңлап алынды. Егер олар саўап ислери себепли таңлап алынғанда, мийрим мийрим болмас еди. ⁷ Солай етип, не жүз берди? Израил халқының көпшилик бөлеги излеген нәрсесин таба алмады. Тек олардың арасынан таңлап алынғанлар ғана тапты. Ал қалғанларының жүректери тас етилди. ⁸ Мухаддес Жазыўда айтылғандай:

«Қудай оларға Өзиниң сөзин түсинбеўи ушын бийпәрўалық руўхын берди.

Сонлықтан олар усы күнге дейин, Қөзлери болса да, көрмейди, Қулақлары болса да, еситпейди» §††.

⁹ Даўыт былай дейди:

«Олар дастурхан басында отырғанда дузаққа түсип,

Қақпанға алынсын хәм қулап, жазалансын.

¹⁰ Көзлерин қараңғылық басып, көрмей қалсын.

Беллери аўырманлықтан мәңгиге бүгилип қалсын!» §†

Басқа миллетлердиң қутқарылыўы

¹¹ Олай болса, мен мынаны сорап атырман: израиллылар толық набыт больўи ушын сүрникти ме? Хеш қашан! Бирақ, израиллылардың гүналары себепли, Қудай басқа миллетлерге қутқарылыў берди хәм бул арқалы оларда қызғаныш оятты.

¹² Егер израиллылардың гүна ислеп қулап қалғаны дүньядағы басқа миллетлерге байлық алып келип, оларды байытса, онда пүткил израиллылардың қутқарылыўы дүньядағы басқа миллетлерге қаншелли көп байлық алып келеди!

¹³ Басқа миллетлерден болған сизлерге айтып атырман: басқа миллетлер ушын елши болып тайынланған мен өз хызметимди мәртебели деп есаплайман. ¹⁴ Усы хызметим арқалы миллетим бир болған туўысқанларымда қызғаныш оянса хәм

§† Патшалық хаққында 3-кітап 19:10, 14. §†† Баал – Палестинада кананлылар табынған бут. §‡ Патшалық хаққында 3-кітап 19:18. §†† Мухаддес Нызамды қайталаў 29:4; Ийшая 29:10. §‡ Забур 68:23-24.

олардың айырымлары болса да қутқарылса екен.
¹⁵ Өйткени олардың Қудай тәрәпинен қабыл етилмегени дүньядағы басқа миллетлердің Қудай менен жарасыуына себепши болған болса, онда олардың Қудай тәрәпинен қабыл етилиуі дүньядағы басқа миллетлердің қутқарылып, өлимнен өмирге өтиуіне себепши болмай ма?
¹⁶ Егер қамырдың биринши бөлеги Қудайға бағышланып, мухаддес болса, онда пүткіл қамыр да мухаддес болады. Егер теректің тамыры мухаддес болса, онда шақалары да мухаддес.
¹⁷ Бирақ, егер зәйтүн ағашының айырым шақалары, яғнай яхудийлердің айырымлары кесилип тасланып, жабайы зәйтүн ағашының шақасы болған сен, яғнай басқа миллет адамы олардың орнына жалғанып, ағаштың ширели тамырынан нәр алсаң, ¹⁸ кесилген шақалар алдында мақтанып кетпе! Егер мақтанып кетсең, умытпа, сен тамырға емес, ал тамыр саған нәр берип турыпты. ¹⁹ Сен: «Мениң жалғаныуым ушын шақалар кесилип тасланды», – деуің мүмкин.
²⁰ Дурьс. Олар исенбегенликтен кесилип тасланды. Ал сен исенимиң себепши жалғанып турыпсаң. Сен мақтанба, ал қорқ! ²¹ Себеби Қудай тәбийғый шақаларды аямаған болса, онда сени де аямайды.
²² Солай етип, сен Қудайдың мийрим-шәпәәтин хәм қаталлығын көрип қой: Қудай исенимнен қайтқанларға † қатал. Бирақ сен Оның мийрим-шәпәәтине садық қалсаң, Ол да саған мийрим-шәпәәтли. Олай болмаса, сен де кесилип тасланасаң! ²³ Деген менен, егер яхудийлер де исенбеушилигин қойса, ағашқа және қайта жалғанады. Өйткени Қудай оларды қайтадан жалғап қойыуға құдиретли. ²⁴ Жабайы зәйтүн ағашынан кесилип алынған шақа болған сен тәбиятқа қарсы түрде жақсы зәйтүн ағашына жалғандың. Солай екен, тәбийғый шақалардың өз ағашына қайтадан жалғаныуы буннан да аңсатырақ!

Пүткіл Израил қутқарылады

²⁵ Тууысқанларым, билгишсинип кетпеуіңиз ушын, сизлердің мына сырдан хабарсыз қалыуыңызды қәлемеймен: басқа миллетлерден қутқарылатуғынлардың саны толмағанша, Израил халқының бир бөлегинің жүреги тас болып қала береді. ²⁶ Бирақ ақырында пүткіл Израил қутқарылады. Мухаддес Жазыуда былай делинген: «Қудай Ийемиз былай дейди: „Қутқарыушы Ерусалимнен †† келеди, Ол Яқыптың урпағы болған израиллыларды қудайсызлықтан қутқарады.
²⁷ Олардың гүналарын кеширгенимде, Мениң олар менен дүзген келисимим усы болады“» ‡.

† Сөзбе-сөз: қулағанларға. †† Сөзбе-сөз: Сионнан. ‡ Ийшя 59:20-21; 27:9.

²⁸ Хош Хабарды қабыл етпегени себепли, яхудийлер Қудайға душпан болды. Бул сизлердің пайдаңыз ушын хызмет етпекте. Деген менен, Қудай олардың ата-бабаларын таңлап алғанлықтан, оларды сүйеди. ²⁹ Себеби Қудай Өзинің сыйларын қайтарып алып, шақырығын бийкарламайды. ³⁰ Сизлер бир уақытлары Қудайға бойсынбайтуғын едиңлер, бирақ енди яхудийлер бойсынбағаны себепли, сизлер Қудайдың мийрим-шәпәәтине еристиңлер. ³¹ Сол сыяқлы, яхудийлер хәзир бойсынбай атырған болса да, сизлердің Қудайдың мийрим-шәпәәтине ерискениңиз себепли, олар да Қудайдың мийрим-шәпәәтине ериседи. ³² Өйткени Қудай хәмме адамларды олардың бойсынбайтуғын тәбиятына тутқын қылып, оларға Өз мийрим-шәпәәтин көрсетти.
³³ О, Қудайдың байлығы, даналығы хәм билими қандай терең! Оның шешимлерине хеш кимнің ақылы жетпейди, жолларын да хеш ким изертлеп шыға алмайды!
³⁴ «Ийемиздің ой-пикирлерин ким биле алады? Ким Оған мәсләхәтши болған?» ††
³⁵ «Қудайдан қайтарып алыу ушын, Ким Оған алдын ала бир нәрсе берген?» ††
³⁶ Себеби Қудай пүткіл барлықты жаратқан. Хәммеси Ол арқалы хәм Ол ушын бар болған. Оған мәңгиге даңқ болсын! Аўмийин.

Он екинши бап

Өмириңизди Қудайға бағышлаңлар

12 Солай етип, хәй тууысқанларым, Қудайдың мийрим-шәпәәти хәқы сизлерге жалбарынаман: өзлериңизди ††† Қудайға унайтуғын мухаддес хәм тири қурбанлық қылып, Оған бағышлаңлар. Бул сизлердің Қудай алдындағы ылайықлы ††† хызметиңиз болады. ² Бул дүньяның адамларына еликлеменлер. Ал Қудайдың ой-пикирлериңизди жаңалап, Оның сизлерди толық өзгертиуіне жол қойыңлар. Сонда сизлер Қудайдың жақсы хәм минсиз еркин, яғнай Оған нениң унайтуғынын айырып билесизлер.
³ Қудайдың маған берген мийриминен пайдаланып, хәммеңизге айтып атырман: өзиңизди шектен тыс жоқары бахаламаңлар. Керисинше, хәр бир адам Қудайдың өзине берген исенимине қарай, өзін ылайықлы бахаласын.
⁴ Өйткени денемиз бир болса да, мүшелеримиз көп хәм мүшелеримиздің атқаратуғын хызмети де хәр түрли. ⁵ Сол сыяқлы, бизлер көп адам болсақ та, Масихтың бир денесин қураймыз хәм өз ара байланыс жасайтуғын бир денениң мүшелеримиз.
⁶ Қудайдың бизлерге берген мийрими бойынша, бизлер хәр түрли рухый сыйларға ийемиз. Кимнің пайына пайғамбаршылық етиу сыйы тийсе, ол исенимине қарай пайғамбаршылық

†† Ийшя 40:13. ††† Аюп 41:3. ††† Сөзбе-сөз: денелериңизди. ††† Ямаса: рухый.

етсин. ⁷ Хызмет етиў тийсе, хызмет етсин. Тәлим бериў тийсе, тәлим берсин. ⁸ Ал кимнің пайына жубаныш бериў тийсе, жубаныш берсин. Үлестириўши болыў тийсе, шын кеўилден үлестирсин. Басшылық етиў тийсе, ғайрат пенен басшылық етсин. Мийрим-шәпәт етиў тийсе, қуўанышлы түрде мийрим-шәпәт көрсетсин.

⁹ Сүйиспеншилигиңиз хақықый болсын. Жаманлықтан қашып, жақсылыққа жабысып алыңлар. ¹⁰ Бир-бириңизди туўысқанлық сүйиспеншилик пенен шын жүректен сүйиңдер. Бир-бириңизге өз ара хұрмет көрсетиўге тырысыңлар. ¹¹ Интаңыз пәсеймесин. Ериншек болмаңлар. Ийемизге жалынлы рух пенен хызмет етиңдер. ¹² Үмит етип, қуўанып жасаңлар. Қыйыншылықтарда сабырлы болыңлар. Үзликсиз дуўа етиңдер. ¹³ Мүтәжликте жасап атырған исениўшилер † менен барыңызды бөлисиңдер. Миймандос болыўға тырысыңлар. ¹⁴ Сизлерди қуўдалайтуғынлар ушын Қудайдан жақсылық тилеңдер. Ғарғыс емес, ал жақсылық тилеңдер. ¹⁵ Қуўанып атырғанлар менен бирге қуўанып, жылап атырғанлар менен бирге жылаңлар. ¹⁶ Өз ара аўызбиришиликли болыңлар: менменликке берилмей, басқалар пәс көретуғын адамлар менен қатнас жасаңлар. Өзлериңизди басқалардан ақыллы санамаңлар. ¹⁷ Хеш кимнің жаманлығына жаманлық пенен жуўап қайтармаңлар. Хәммениң ойы бойынша жақсы деп саналған ислерди ислеўге тырысыңлар. ¹⁸ Егер мүмкин болса, қолыңыздан келгенше, барлық адамлар менен татыўлықта жасаңлар.

¹⁹ Сүйикли туўысқанларым! Өзиңиз ушын өш алмаңлар. Ал буны Қудайға †† тапсырыңлар. Себеби Мухаддес Жазыўда Ийемиз былай дейди: «Өш алыў Мениң қолымда, сазайын Өзим беремен» ‡.

²⁰ Керисинше:

*«Душпаның аш болса, оны тойдыр,
Шөллеген болса, суў бер.*

Сен усылай ислесең,

Оны уятқа қалдырасаң» ††.

²¹ Жаманлықтан жеңилме. Ал, жаманлықты жақсылық пенен жең.

Он үшінши бап

Хүкіметке бойсыныў хақында

13 Хәр бир адам басқарыўшы хүкіметке бойсынсын. Өйткени Қудайдан болмаған хеш қандай хүкімет жоқ. Бар болған хүкіметлердиң хәммеси де Қудай тәрепинен орнатылған.

² Сонлықтан хүкіметке қарсы шыққан адам Қудай орнатқан тәртипке қарсы шыққан болады. Бундай адамлар жазаға ушырайды. ³ Себеби басшылардан жақсылық ислеўшилер емес, ал жаманлық

† Сөзбе-сөз: мухаддеслер. †† Сөзбе-сөз: Қудайдың ғәзбине. ‡ Мухаддес Нызамды қайталаў 32:35. †† Сөзбе-сөз: «Оның басына жанып турған шоқ жыйнайсаң». Слайманның нақыл-мақаллары 25:21-22.

ислеўшилер қорқады. Басшылардан қорқпаўды қәлейсең бе? Онда жақсылық исле. Сонда сен басшының мақтаўына ерисесең. ⁴ Басшы – сениң пайдаң ушын мийнет ететуғын Қудайдың хызметшиси. Бирақ, егер сен жаманлық ислеїтуғын болсаң, қорқ! Өйткени ол қылышты бийкарға көтерип жүрген жоқ. Ол Қудайдың хызметшиси болып, жаманлық ислеїшини Қудайдың ғәзеби менен жазалайды. ⁵ Сонлықтан тек Қудайдың ғәзбинен қорққанлықтан емес, ал хұжданың бойынша да бойсыныўың тийис. ⁶ Сизлердиң салық төлеїуңиздиң себеби де усы. Себеби салық жыйнаўға бийлиги бар адамлар да өз иси менен бәрқулла бәнт болып, Қудайға хызмет етеди. ⁷ Солай етип, хәр кимге тийислисин бериңдер: салық жыйнаўшыға – салық, бажы жыйнаўшыға – бажы бериңдер хәм қорқыўға ылайық адамнан қорқып, хұрметке ылайық адамға хұрмет көрсетиңдер.

Сүйиў – бул Мухаддес Нызамды орынлаў

⁸ Хеш кимге қарыздар болмаңлар. Хеш қашан толық өтеп болмайтуғын қарыз болған, бир-биреўди сүйиўди тоқтатпаңлар. Өйткени басқаларды сүйген адам Мухаддес Нызамды орынлаған болады. ⁹ «Неке ҳадаллығын бузба, адам өлтirme, урлық ислеме, басқаның мүлкин күсеме» †, – деген буйрықлар хәм қалған барлық буйрықлар мына сөзлерде жәмленген: «Өзиңди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй» ††. ¹⁰ Жаныңдағы адамды сүйетуғын оған жаманлық ислеїди. Сонлықтан басқаларды сүйиў – бул Мухаддес Нызамды орынлаў демек.

¹¹ Хәзирги заманның қандай екенин билип, усыны орынлаңлар. Енди сизлердиң уйқыдан оянатуғын ўақтыңыз келди. Себеби бизлердиң қутқарылыўымыз бизлер исенген дәслепки ўақытларға қарағанда, хәзир жақынырақ. ¹² Түн өтип, күндиз жақынлады. Сонлықтан қарағғылықтың ислерин таслап, нурдың сауїт-қуралларын тағып алайық. ¹³ Айшы-әширетке хәм мәскүнемликке, ҳарамылыққа хәм бузықшылыққа, жәнжел хәм күншилликке берилмейик. Күндизге жарасатуғын әдепли өмир сүрейик. ¹⁴ Ийемиз Ийса Масихтың сизлерди басқарыўына жол қойыңлар ††† хәм гүнакар тәбиятыңыздың жаман қәлеїлерине бойсынбаңлар.

Он төртинши бап

Хәлсиз хәм күшли исеним

14 Исеними хәлсиз адамды оның пикирлери хақында тартыспай қабыл етиңдер. ² Мысалы: биреў хәмме нәрсени жеўге болады деп исенеди. Ал исеними хәлсиз болған тек палыз

†† Шығыў 20:13-15, 17; Мухаддес Нызамды қайталаў 5:17-19, 29. ††† Лебий 19:18. ††† Сөзбе-сөз: Ийемиз Ийса Масихты кийип алыңлар.

өнімлерін ғана жейди. ³ Хәмме нәрсени жейтуғын адам жемейтуғын адамды пәс көрмесин. Айырым нәрселерди жемейтуғын адам жейтуғын адамды хұким етпесин. Өйткени Қудай екеуін де қабыл еткен. ⁴ Басқаның хызметшисин хұким ететуғындай, сен кимсең? Хызметши өз хожайынының алдында турады ямаса жығылады. Ол аяққа турғызылады. Себеби оны аяққа турғызыуға Ийемиздің құдирети жетеди.

⁵ Және де, биреу бір күнди басқа күннен әхмийетлирек деп санайды, ал басқа биреу ушын хәмме күн бирдей. Хәр бир адам өз көз қарасында толық исенимге ийе болсын. ⁶ Күнлерди айрықша қылып белгилейтуғын оларды Ийемиз ушын белгилейди. Ал хәмме нәрсени жейтуғын адам Қудайға шүкирлик етип, оларды Ийемиз ушын жейди. Айырым нәрселерди жемейтуғын адам да Ийемиз ушын жемейди хәм Қудайға шүкирлик етеди.

⁷ Өйткени хеш биримиз тек өзимиз ушын жасамаймыз хәм хеш биримиз де тек өзимиз ушын өлмеймиз. ⁸ Жасасақ, Ийемиз ушын жасаймыз. Өлсек те, Ийемиз ушын өлемиз. Солай етип, жасасақ та, өлсек те Ийемизге тийислимиз. ⁹ Усы мақсетте Масих өлип, өлимнен қайта тирилди. Сонлықтан Ол өлилердің де, тирилердің де Ийеси болды.

¹⁰ Олай болса, сен неге туысқаныңды хұким етесең? Неге туысқаныңды пәс көресең? Хәммеиз де Қудайдың хұким гүрсиси алдында жууап беремиз-ғо. ¹¹ Мухаддес Жазыуда Ийемиз былай дейди:

«Тирилимиз хәқи ант ишемен:

Хәр бир адам † Мениң алдымда дизе бүгеди.

Хәр бир адам †† Мениң Қудай екенимди ашық тән алады» ‡.

¹² Солай етип, хәр бир адам өзи ушын өзи Қудай алдында жууап береді.

Туысқаныңызды азғырыуға салмаңлар

¹³ Сонлықтан буннан былай, бир-биримизди хұким етпейик. Керисинше, туысқаныңызды азғырыуға салмауға хәм оның исенимине зыян келтирмеуға тырысыңлар. ¹⁴ Ийемиз Ийсаға тийисли бир адам сыпатында мынаны билемен хәм анық исенемен: хеш бир нәрсе өзлигинен харам емес. Бирақ, бир нәрсени харам деп есаплаған адам ушын сол нәрсе харам болады. ¹⁵ Егер туысқаның сен жейтуғын нәрсе себепли қапа болса, онда сен сүйиспеншилик пенен ис тутьп атырған жоқсаң. Жейтуғын нәрсең менен оның исенимин набыт қылма! Себеби Масих бул адам ушын да өлген-ғо. ¹⁶ Сизлер жақсы деп есаплаған нәрсеге сөз келмесин. ¹⁷ Өйткени Қудайдың Патшалығы жейтуғын хәм ишетуғын нәрселерден ибарат емес, ал хәқлық, тынышлық

хәм Мухаддес Руұх беретуғын қууаныштан ибарат. ¹⁸ Масихқа усы жол менен хызмет ететуғын адам Қудайға унайды хәм ол адамлардың мақтауына ылайық.

¹⁹ Солай етип, өзлеримизди тынышлық алып келетуғын хәм өз ара руұхый күш беретуғын ислерге бағышлайық. ²⁰ Жейтуғын нәрсе себепли, Қудайдың ислерин бузба! Жейтуғын хәмме нәрсе хадал. Бирақ, жейтуғын нәрсеси арқалы басқа адамды азғырыуға салған жаман ис қылған болады. ²¹ Гөш жеуің, арақ-шарап ишиуің ямаса басқа бир нәрсе ислеуің туысқаныңды азғырыуға салатуғын болса, онда бундай ислерди ислеменің дурыс. ²² Булар бойынша исенимиңди өзиң менен Қудайдың арасында сақла. Өзи дурыс деп есаплайтуғын исти ислегени ушын, өзін айыпламайтуғын адам қандай бахытлы! ²³ Бирақ, екиленип жейтуғын адам хұким етиледі. Себеби ол буны исеним менен ислеменен болады. Ал исеним менен исленбеген хәр бир ис – гүна.

Он бесинши бап

Исениушилер арасындағы қатнасықлар хәққында

15 Исеними күшли болған бизлер тек өзимиздің мәпимизди ойламай, исеними хәлсиз болғанлардың хәлсизликлерин көтерисийге парызлымыз. ² Хәр биримиз жанымыздағы адамға руұхый күш беріу ушын, ол ушын жақсы болған нәрсени гөзлеп, оның мәпин ойлайық. ³ Өйткени Масих та Өзинің мәпин ойламады. Мухаддес Жазыуда айтылғандай: *«Саған тил тийгизгенлердің жаман сөзлери Маған тийди» ††.* ⁴ Бурын Мухаддес Жазыуларда айтылғанлардың хәммеси де бизлерге тәлим беріу ушын жазылған. Солай етип, бизлер олар арқалы сабырлылық хәм жубаныш тауып, үмит пенен жасай аламыз. ⁵ Сабырлылық хәм жубаныштың тийкары болған Қудайдың Өзи сизлердің Масих Ийсадан өрнек алып, ауызбиришилик пенен жасауыңызға жәрдем етсин. ⁶ Солай етип, сизлер Ийемиз Ийса Масихтың Әкеси болған Қудайды биргеликте хәм бир ауыздан алғыслайсызлар.

⁷ Сонлықтан Қудайдың алғысланыуы ушын Масих сизлерди қабыл еткеніндей, сизлер де бир-бириңизди қабыл етиңдер. ⁸ Себеби мениң айтатуғыным мынау: Қудайдың яхудийлердің †† ата-бабаларына берген үәдесин әмелге асырып, Оның садық екенін көрсетиу ушын, Масих яхудийлердің хызметшиси болды. ⁹ Масих буны Мухаддес Жазыуда: *«Сени басқа миллетлер арасында алғыслайман хәм Сениң атыңды жырлайман» †††,* – деп айтылғандай, басқа миллетлердің де Қудайдың мийрим-шәпәтине ерисип, Қудайды алғыслауы ушын иследи.

¹⁰ Мухаддес Жазыуда және де:

† Сөзбе-сөз: хәр бир дизе. †† Сөзбе-сөз: хәр бир тил. ††† Ийшая 45:23; 49:18.

†† Забур 68:10. ††† Сөзбе-сөз: сүннетлилердің. ††† Забур 17:50; Патшалық хәққында 2-кітап 22:50.

«Хәй, басқа миллетлер, Қудайдың халқы менен бирге шадланыңлар!»[†] – делинген.

¹¹ Тағы да былай делинген:

«Хәй, барлық басқа миллетлер,
Қудай Ийемизди алғыслаңлар!
Хәмме халықлар Оны мақтаңлар!»^{††}

¹² Ийшая пайғамбар да былай дейди:

«Ишайдың[‡] урпағынан бири келип,
Басқа миллетлерди басқарады.
Олар Оннан үмит етип жасайды»^{††}.

¹³ Үмиттің тийкары болған Қудай Мухаддес Руұхтың күши менен үмитке толып тасыуыңыз ушын, кеуиллериңизди исенимиңиз арқалы қууаныш хәм тынышлыққа толтырсын.

Павелдің елшилик хызметі

¹⁴ Тууысқанларым, ал енди сизлерге келсек, сизлердің жақсылыққа толы хәм хәр түрли билимге бай екеніңизге, әсиресе бир-бириңизге ақыл-нәсият бере алатуғыныңызға мен толық исенемен. ¹⁵ Бирақ, Қудайдың маған берген мийрими менен сизлерге еслетип қойуы ушын, бул хаттың айырым жерлерин батыллық пенен жаздым. ¹⁶ Мен Қудайдың усы мийрими менен, басқа миллетлер ушын Масих Ийсаның хызметшиси болдым. Басқа миллетлер Мухаддес Руұх пенен мухаддес қылынып, Қудайға унайтуғын сый болуы ушын, мен Қудайдың Хош Хабарын бир руұханий сыпатында жәриялап атырман.

¹⁷ Сонлықтан мен Масих Ийсаға тийисли болып, Қудайға деген хызметим менен мақтана аламан.

¹⁸ Масих мениң менен бирге болып, басқа миллетлердің Қудайға бойсынуы ушын, сөзлерим хәм ис-хәрекетлерим арқалы ислегенлеринен басқа хеш нәрсе хәққында айтыуға батылым жетпейди: ¹⁹ бул ислер кәраматлы белгилердің хәм таң қаларлық нәрселердің күши менен, және де Мухаддес Руұхтың құдирети менен исленди. Солай етип, мен Ерусалимнен баслап Иллирик^{‡‡} үлкесине дейин аралап, Масихтың Хош Хабарын хәмме жерге жәрияладым. ²⁰ Басқа бир адамның салған тырнақ тасының үстине имарат құрмайын деп, мен Хош Хабарды Масихтың атын еле еситпеген жерлерде жәриялауға тырыстым. ²¹ Мухаддес Жазыуда айтылғандай:

«Оннан хабарсыз болғанлар көреді,
Еситпегенлер түсинеди»^{‡‡‡}.

Павелдің Римге барыуға қарар етиуі

²² Мине, усы себеп жаныңызға барыуыма маған көп мәртебе иркиниш жасады.

²³ Енди болса, бул жерлерде мен ислейтуғын хеш нәрсе қалмады. Және де, мен қанша жыллардан бери сизлерге барыуды арзыу еткенім себепли,

[†] Мухаддес Нызамды қайталау 32:43. ^{††} Забур 116:1. [‡] Ишай – Дауыттың әкеси. ^{‡‡} Ийшая 11:10. ^{‡‡‡} Адрия теңизинің жағасындағы үлке. ^{‡‡‡} Ийшая 52:15.

²⁴ Испанияға қарай жолға шықсам, сизлерге бармақшыман. Өтип баратырғанымда алды менен сизлерди көріп, бираз дийдарыңызға тойғанымнан соң, маған жәрдем етип, сол жаққа шығарып саласыз, деген үмиттемен. ²⁵ Ал хәзир болса, мен Ерусалимге барып, сол жердеги исениушилерге^{‡‡‡} жәрдем бермекшимен.

²⁶ Өйткени Македония менен Ахаядағы исениушилер Ерусалимдеги исениушилер[§] арасындағы мүтәжликте жасайтуғынлар ушын ақшалай жәрдем етиуди мақул көрди. ²⁷ Ауа, мақул көрди. Олар хәқыйқаттан да, Ерусалимдеги исениушилер алдында қарыздар. Себеби өзлери Хош Хабар арқалы алған руұхый жарылқауларды яхудий исениушилери басқа миллетлер менен бөлискенликтен, басқа миллет исениушилери де оларға ақшалай жәрдем берип, хызмет етиуге парызлы. ²⁸ Солай етип, жыйналған ғәрежетти^{§†} оларға жеткизип, усы исти орынлағанымнан соң, жол-жөнекей сизлер менен дийдар көрисип, Испанияға кетемен. ²⁹ Жаныңызға барғанымда, сизлерге Масихтың толық жарылқауын апаратуғынымды билемен.

³⁰ Тууысқанларым, Ийемиз Ийса Масихтың аты менен хәм Мухаддес Руұхтың сүйиспеншилиги менен сизлерге жалбарынаман: мениң менен бирге Қудайға дууа етип, мен ушын бар жигериңиз бенен сораңлар. ³¹ Яхудиядағы исенбейтуғын адамлардан қутылуы ушын хәм Ерусалимдеги хызметимди сол жердеги исениушилер^{§††} қууаныш пенен қабыл алыуы ушын дууа етиңлер. ³² Және де, Қудай қалесе, мен сизлердің жаныңызға қууаныш пенен барып, сизлер менен бирге кеулимди хошлауым ушын да сораңлар. ³³ Тынышлық берийши Қудайдың Өзи хәммеңизге яр болсын! Аумийин.

Он алтыншы бап

Арнаулы сәлемлер

16 Кенхреядағы исениушилер жәмәетинің хызметшиси болған Фиба апамызды сизлерге тапсыраман. ² Оны мухаддеслерге минәсип түрде, Ийемиздің аты менен қабыл қылыңлар. Және де, оның қандай мүтәжлиги болса да, жәрдем етиңлер. Өйткени ол да көп адамларға, соның ишинде маған жәрдемши болды.

³ Мениң менен бирге Масих Ийсаға хызмет етиуши Прискила хәм Акилаға сәлем айтыңлар.

⁴ Олар мениң жаным ушын өз өмирин қәуип астына қойды. Буның ушын тек мен емес, ал басқа миллетлердің хәмме исениуши жәмәәтлери де оларға миннетдар. ⁵ Олардың үйиндеги исениушилер жәмәәтине де сәлем айтыңлар. Азия үлкесинен^{§†} биринши болып Ийсаға исенген

^{‡‡‡} Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. [§] Сөзбе-сөз: мухаддеслер. ^{§†} Сөзбе-сөз: жыйналған өнимди. ^{§††} Сөзбе-сөз: мухаддеслер. ^{§‡} Азия үлкеси – хәзирги Туркия елинің кубла-батыс бөлегинде болған бир үлке.

сүйикли тууысқаным Епенетусқа сәлем айтыңдар. ⁶ Сизлер ушын көп мийнет еткен Мәриямға сәлем айтыңдар. ⁷ Масихтың елшилери арасында абырайлы болған, меннен бұрын Масихқа исенген ағайинлерим [†] хәм қамақта бирге болған досларым Андроник пенен Юнияға сәлем айтыңдар.

⁸ Ийемизге тийисли болған сүйикли тууысқаным Амплиятусқа сәлем айтыңдар. ⁹ Бизлер менен бирге Масихқа хызмет ететуғын Урбанусқа хәм сүйикли тууысқаным Стахияға сәлем айтыңдар. ¹⁰ Сынақтан өтип, Масихқа ылайықлы деп табылған Апелисқа сәлем айтыңдар. Аристебулдың үй-ишине сәлем айтыңдар. ¹¹ Ағайиним ^{††} Иродионға сәлем айтыңдар. Наркистиң үй-ишиндеги Ийемизге тийисли болғанларға сәлем айтыңдар. ¹² Ийемиздің хызметинде мийнет етип атырған хаяллар: Трифен хәм Трифосқа сәлем айтыңдар. Ийемизге хызмет етиу жолында көп мийнет еткен хаял – сүйикли тууысқаным Персиске сәлем айтыңдар. ¹³ Ийемиз тәрәпинен таңлап алынған Руфусқа хәм мен ушын анамдай болған оның анасына сәлем айтыңдар. ¹⁴ Асинкрит, Флегон, Гермес, Патровас, Гермас хәм олардың жанындағы тууысқанларға сәлем айтыңдар. ¹⁵ Филологус хәм Юлияға, Нирей хәм оның қарындасына, Олимпасқа хәм олардың жанындағы барлық исениушилерге [‡] сәлем айтыңдар. ¹⁶ Бир-бириңизди мухаддес поса менен сүйип, сәлемлесіңдер. Масихқа тийисли болған хәмме жәмәәтлер сизлерге сәлем айтып атыр.

¹⁷ Тууысқанларым, сизлерге жалбарынаман, өзлериңизге үйретилген тәлийматқа қарсы шығып, алауызлық хәм азғырыу алып келетуғын адамлардан сақ болып, олардан аулақ жүриңдер. ¹⁸ Себеби бундай адамлар Ийемиз Масихқа емес, ал өз қарынларына хызмет етеди. Олар сада

[†] Ямаса: миллетлеслерим. ^{††} Ямаса: миллетлесим. [‡] Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

адамларды майлы тил хәм жағымпазлық сөзлери менен алдайды. ¹⁹ Сизлердің Қудайға бойсынып жасайтуғыныңыз хәммеге мәлим болды. Мен сол себептен қуанышлыман хәм сизлердің жақсылық ислеуде дана болыуыңызды, ал жаманлық ислеуде сада болыуыңызды қәлеймен. ²⁰ Тынышлық бериуши Қудайдың Өзи жақын арада шайтанды аяқларыңыздың астында езип таслайды. Ийемиз Ийсаның мийрими сизлерге яр болсын!

²¹ Мениң менен бирге хызмет етиуши Тимофей, ағайинлерим ^{‡†} Лукий, Ясон хәм Сосипатер сизлерге сәлем айтып атыр.

²² Бул хатты Павелдің аузынан жазып отырған мен, Тертий де, исениуши тууысқаныңыз сыпатында сизлерге сәлем жоллайман.

²³ Мен ушын хәм пүткил исениушилер жәмәәти ушын өз үйинен орын берген Гаюс сизлерге сәлем айтып атыр. Және де, қала қазнашысы Ерастус хәм тууысқанымыз Куартус сизлерге сәлем айтып атыр. [²⁴] ^{‡‡}

Павелдің жуумақлаушы сөзлери

²⁵ Мен жәриялап жүрген Ийса Масих хаққында Хош Хабар арқалы, яғный Өзи әййемги уақытлардан бери купыя тутқан сырын ашыуы арқалы Қудай сизлердің исенимиңизди беккемлейтуғын құдиретке ийе. ²⁶ Усы сыр пайғамбарлардың Жазыулары арқалы хәзир ашылып, мәңги жасайтуғын Қудайдың буйрығы бойынша, барлық миллетлерге мәлим етилди. Бул барлық миллетлердің Қудайға исенип, Оған бойсынып жасауы ушын болды. ²⁷ Жалғыз хәм дана Қудайға Ийса Масих арқалы мәңгиге даңқ болсын! Аумийин.

^{‡†} Ямаса: миллетлеслерим. ^{‡‡} Басқа нұсқада мына аят бар: «Ийемиз Ийса Масихтың мийрими хәммеңизге яр болсын! Аумийин».

1 Коринфлилер

Бул хатты елши Павел Ефес қаласында, өзинің үшінши сапарының ұақтында Коринф қаласындағы исениўши жәмәәтке жазған еди.

Коринф – Грецияның кубла тәрәпинде жайласқан Ахая үлкесинің бас қаласы болып, үлкен сауда-сатық орайы еди. Қала халқы грек философиясы менен қызығатуғын хәм даналықты жоқары бақалайтуғын еди. Қалада бутларға салынған ибадатханалар бар еди. Олардың ишиндеги ең белгили болғаны, мухаббат қудайы Афродитаға арнап салынған ибадатхана еди. Сол себептен қалада бузықшылық хәуиж алған еди.

Бул қаладағы исениўши жәмәәт Павел арқалы оның екинши сапарының ұақтында пайда болған еди. Қала турғынлары қандай жәмийетте жасауына қарамастан, Павел айтқан Хош Хабарды еситкеннен соң Қудайға келип, хәр түрли руўхый сыйларға ийе болды.

Бирақ, Павел кеткеннен кейин олардың арасында бөлиниўлер, бузықшылық, тартыслар, бутқа сойылған қурбанлықтың гөшин жеў хәм өз ара даўлар сыяқлы, көп машқалалар пайда болған еди. Сол себепли айырым жетекшилер Павелден ақыл-нәсият сорағанлықтан, Павел оларға бул хатты жазып жиберген еди. Павел хатында сол машқалаларды шешиў бойынша жол-жорықлар береді хәм машқалаларды Хош Хабарға тийкарланып, сүйиспеншилик пенен шешиў кереклигин айтады.

Биринши бап

Сәлемнама хәм Қудайға шүкирлик билдириў

1 Қудайдың қәлеўи менен Масих † Ийсаның елшиси болыўға шақырылған мен, Павелден хәм туўысқанымыз Состенистен, 2 Коринф қаласындағы Қудайдың жәмәәтине сәлем! Бизлер бул хатты Ийемиз Ийса Масихтың атын хәмме жерде айтып шақырыўшылардың хәммесі менен бирге Масих Ийса арқалы мухаддес қылынған хәм мухаддеслер деп аталған сизлерге жазып атырмыз. Ийса Масих – олардың да, бизлердің де Ийемиз. 3 Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

4 Қудайдың Масих Ийса арқалы сизлерге берген мийрими себепли, сизлер ушын Қудайыма бәркулла шүкирлик билдиремен. 5 Өйткени сизлер Масих пенен қатнас жасағанлықтан, хәр тәрәплеме бай болдыңлар. Әсиресе Қудайдың сөзин айтыўда шешен хәм хәр қыйлы билимге ийе болдыңлар. 6 Бизлердің Масих Ийса хәққында гүўалығымыз сизлердің өмириңизде усылай тастыйықланды. 7 Солай етип, сизлер хеш қандай руўхый сыйдан †† кемшилик көрмей, Масихтың қайта келиўин интизарлық пенен күтесизлер. 8 Ийемиз Ийса Масих келетуғын күни айыпсыз болыўыңыз ушын, Қудай сизлерди ақырына дейин беккем қылады. 9 Сизлерди Өз Улы Ийемиз Ийса Масих пенен қатнаста болыўға шақырған Қудай – садақ.

† Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Руўхый сый – Өзине хызмет етиўи ушын, Қудайдың исениўшилерге беретугын сыйы.

Коринф жәмәәтиндеги бөлиниўлер хәққында

10 Туўысқанларым! Ийемиз Ийса Масихтың атының бийлиги менен ескертемен: хәммеңиз аўызбиришиликли болыңлар. Араңызда бөлиниў болмай, бир ой хәм бир мақсет пенен бирлесиңлер. 11 Себеби туўысқанларым, Хлойстың үй-ишиндеги адамлардан араңызда тартыслар бар екенін билдим. 12 Мениң айтажағым мынаў: сизлер: «Мен Павелге тийислимен», «Мен Аполосқа тийислимен», «Мен Кифаға ‡ тийислимен» ямаса «Мен Масихқа тийислимен» деп айтып жүрген қусайсыз.

13 Масих бөлинди ме? Сизлер ушын атанақ ағашқа Павел шегеленип пе еди? Сизлер Павелдің аты менен суўға шомылдырылған †† ба едиңиз?

14 Мен сизлердің араңыздан Криспус пенен Гаюстан басқа хеш кимди суўға шомылдырмағаным ушын Қудайға шүкирлик етемен. 15 Сонлықтан хеш ким мениң атым менен суўға шомылдырылдым, деп айта алмайды. 16 Рас, мен тағы Степанның үйи ишиндегилерди де суўға шомылдырдым. Булардан басқа және кимлерди суўға шомылдырғанымды есиме түсире алмайман. 17 Масих мени суўға шомылдырыў ушын емес, ал Хош Хабарды жәриялаў ушын жиберди. Масихтың атанақ ағаштағы өлими әҳмийетин жойтпауы ушын, мен Хош Хабарды дана сөзлерге тийкарланбай жәрияладым.

‡ Кифаға – яғный, Петрге. †† Суўға шомылдырыў – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға бериўинің нышаны.

Масих – Қудайдың құдирети хәм даналығы

18 Масихтың атанақ ағашы хаққында сөзлер набыт болатуғынлар ушын ақмақлық, бирақ құтқарылатуғын бизлер ушын Қудайдың құдирети.

19 Өйткени Мухаддес Жазыўда Қудай былай деген:
*«Даналардың даналығын жоқ етемен,
 Ақыллы адамлардың ақылын босқа шығараман»*

†
 20 Олай болса, дана адам қәне? Алым †† қәне? Хәзирги заманның ойшылы қәне? Қудай дүньяның даналығын ақылсызлыққа айландырмады ма?

21 Себеби дүньяның өз ақыл-даналығы менен Қудайды билмеўи Қудайдың даналығы бойынша болды. Сонлықтан Қудай исенген адамларды бизлердің ақылсыз деп саналған ўазымыз бенен құтқарыўды мақул көрди. 22 Яхудийлер кәраматлы белгилер көрсетиўимизди талап етеди, греклер ўазымыздан даналық излейди. 23 Бирақ бизлер атанақ ағашқа шегеленген Масих хаққында жәриялап атырмыз. Яхудийлер ушын бул тосқынлық болады, ал басқа миллетлер ушын ақылсызлық болып көринеди. 24 Қудай тәрәпинен таңланғанлар ушын болса, ол я яхудий болсын, я грек болсын, атанақ ағашқа шегеленген усы Масих – Қудайдың құдирети хәм Оның даналығы.

25 Өйткени Қудайдың «ақылсызлығы» адамның даналығынан анағурлым үстинирек, Қудайдың «хәлсизлиги» адамның күшинен анағурлым құдиретлирек.

26 Туўысқанларым, Қудай тәрәпинен шақырылған ўақтыңызда ким болғаныңызды еске түсирип көриңлер. Адамның көз қарасы бойынша араңызда даналар да, бийликке ийе адамлар да, ақсүйек адамлар да көп емес еди. 27 Бирақ, Қудай даналарды уятқа қалдырыў ушын, дүнья ақылсыз деп санаған адамларды, күшлилерди уятқа қалдырыў ушын, дүнья хәлсиз деп санаған адамларды таңлады. 28 Ол және де, дүнья әхмийетли деп санағанларды арзымас қылыў ушын, дүнья шығысы төмен, пәс хәм әхмийетсиз деп санағанларды таңлады. 29 Қудай буны Өзиниң алдында хеш бир адам мақтанбаўы ушын иследи. 30 Бирақ, сизлер өмириңиздің тийкары болған Қудай себепли, Масих Ийса менен қарым-қатнасқа ийесиз. Масих бизлер ушын Қудайдың даналығы болып, бизлерди ақлап, мухаддес қылды хәм гүналарымыз ушын төлем төлеп құтқарды. 31 Солай етип, Мухаддес Жазыўда айтылғандай:

«Мақтанатуғын адам Ийемиз бенен мақтансын» †.

Екинши бап

Атанаққа шегеленген Масих хаққында жәриялаў

2 Туўысқанларым, мен сизлерге барып, Қудайдың сырын †† жәриялағанымда, шешен

† Ийшая 29:14. †† Сөзбе-сөз: диний муғаллим. † Еремия 9:23-24. †† Басқа нускада: Қудайдың гүялығын.

сөзлер ямаса артықмаш даналық қолланбадым.

2 Себеби араңызда болған ўақтымда, тек Ийса Масихқа хәм Оның атанақ ағашқа шегелениўине ғана айрықша дыққат аударыўға қарар еттим.

3 Мен сизлерге хәлсизлик, қорқыныш хәм қатты дирилди менен бардым. 4 Сөйлеген сөзим хәм айтқан ўазым адам ақылының исендириўши сөзлерине емес, ал Мухаддес Руўхтың †† Өз құдирети менен көрсеткен дәлиLINE тийкарланған еди. 5 Мениң бундағы мақсетим – исенимиңиздің адамның ақылына емес, ал Қудайдың құдиретине тийкарланыўы еди.

Мухаддес Руўх беретугын Қудайдың даналығы

6 Деген менен, бизлер ††† руўхый жетискен адамлар арасында дана сөзлер сөйлеймиз. Бирақ бул даналық усы дүньяның хәм оның өткінши хүкимдарларының даналығы емес. 7 Бизлер Қудайдың жасырын хәм сырлы болған даналығы хаққында сөз етип атырмыз. Қудай дүньяны жаратпастан бурын оны бизлердің даңққа ерисиўимиз ушын арнап қойған еди. 8 Бул даналықты усы дүньядағы хүкимдарлардың хеш бири түсинбеди. Егер түсингенде, уллы Ийемизди атанақ ағашқа шегелемеген болар еди. 9 Мухаддес Жазыўда айтылғандай:

*«Көз көрип, қулақ еситпеген,
 Адамның ойына кирип те шықпаған нәрселерди,
 Қудай Өзин сүйетуғынлар ушын таярлап қойыпты» †††.*

10 Бирақ, Қудай буны бизлерге Өзиниң Мухаддес Руўхы арқалы ашып берди. Өйткени Мухаддес Руўх хәмме нәрсени, хәтте, Қудайдың терең ой-пикирлерин де биледи. 11 Адамның ойларын оның ишиндеги руўхтан басқа ким биле алады? Сол сыяқлы, Қудайдың ой-пикирлерин де Оның Мухаддес Руўхынан басқа хеш ким биле алмайды. 12 Қудайдың бизлерге берген мийримли сыйларын билиўимиз ушын, бизлер бул дүньяның руўхын емес, ал Қудайдың Руўхын қабыл еттик. 13 Бизлер бул сыйлар хаққында адамның ақылы үйреткен сөзлер менен емес, ал Мухаддес Руўх үйреткен сөзлер менен сөйлеймиз. Яғнай, руўхый нәрселерди руўхый сөзлер менен түсиндиремиз §.

14 Өз тәбияты бойынша жасайтуғын адам Қудайдың Руўхы беретугын нәрселерди қабыл етпейди. Себеби ол буларды ақмақлық деп санайды. Оларды тек Мухаддес Руўхтың жәрдемінде түсиниў керек болғанлықтан, ол түсине алмайды. 15 Мухаддес Руўхқа бойсынатуғын адам Мухаддес Руўх тәрәпинен берилген хәмме нәрсени түсине алады, бирақ оны Мухаддес Руўхқа бойсынбайтуғын адамлар түсине алмайды.

†† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ††† Бизлер – Павел хәм оның жанындағы адамлар. ††† Ийшая 64:4. § Ямаса: «Яғнай, руўхый нәрселерди Мухаддес Руўхқа ийе адамларға түсиндиремиз».

¹⁶ «Жаратқан Ийемиздің ойындағысын ким биле алады?»

Оған ким ақыл бере алады?»[†]

Бирақ, бизлер Масихтың ақыл-ойына ийеміз.

Үшінші бап

Құдайдың хызметкерлері хақында

3 Туұысқанларым! Мен сизлерге Мухаддес Руұхқа бойсынатуғынларға сөйлегендей, сөйлей алмадым. Мен сизлерге гүнакар тәбиятқа бойсынатуғынларға, яғнай Масих пенен болған қатнаста еле гөдеклик дәрежесінде болғанларға сөйлегендей, сөйледим. ² Мен сизлерге күшли аұқат емес, ал сүт бердим. Өйткени сизлер еле күшли аұқатты жеуге әззилік қылатуғын едиңиз. Хәтте, хәзир де оны жеуге әззилік қыласызлар.

³ Себеби сизлер еле де гүнакар тәбиятыңызға бойсынасызлар. Араңызда қызғаншақлық хәм тартыслардың болғаны, сизлердің гүнакар тәбиятыңызға бойсынып, исенбейтуғын адамлар сыяқлы жасап атырғаныңызды көрсетпей ме?

⁴ Бириңиз: «Мен Павелге тийислимен», басқа бириңиз: «Мен Аполосқа тийислимен» десе, сизлер исенбейтуғын адамлар сыяқлы болып қалмайсызлар ма?

⁵ Олай болса, Аполос ким? Павел ким? Аполос хәм мен – сизлердің тек исенімге келиуіңиз ушын қойылған Құдайдың хызметкерлериміз ғана. Ийеміз хәр биримізге хызмет тапсырған.

⁶ Туқымды мен ектим, Аполос суұғарды. Бирақ, егинди Құдай өсирди. ⁷ Солай етип, еккен адам да, суұғарған адам да әхмийетли емес, ал егинди өсирген Құдай әхмийетли. ⁸ Еккен адам менен суұғарған адамның мақсети бир. Олардың хәр бири өз мийнетинің хақысын алады. ⁹ Бизлер Құдай менен бирге ислеймиз. Ал сизлер – Құдайдың атызы хәм имаратысыз.

¹⁰ Құдайдың өзиме берген мийрими менен, мен уста қурыушы сыяқлы тийкар салдым. Басқалары усы тийкардың үстине имарат салмақта. Бирақ, хәр бир адам қалай салып атырғанына дыққат аұдарсын. ¹¹ Өйткени хеш бир адам салынған тийкардан басқа, яғнай Ийса Масихтан басқа бир тийкар сала алмайды. ¹² Усы тийкардың үстине адамлар алтыннан, гүмистен, хасыл таслардан, ағаштан, пишеннен ямаса сабаннан имарат салады. ¹³ Деген менен, хәр бир адамның ислеген иси ақырзаманда ашылып, отта белгили болады. Себеби хәр бир адамның исинің қандай екенлигин от сынап береді. ¹⁴ Кимнің салғаны отқа шыдаса, ол сыйлық алады. ¹⁵ Ал шыдамай жанып кетсе, зыян көреді. Оның өзи қутылады, бирақ оттың ишинен қашқандай болып қутылады.

¹⁶ Өзлериңиздің Құдайдың ибадатханасы екеніңизди хәм Құдайдың Руұхы ишиңизде жасап атырғанын сизлер хақықаттан да билмейсизлер

ме? ¹⁷ Егер ким де ким Құдайдың ибадатханасын бузса, оны Құдай урады. Өйткени Құдайдың ибадатханасы – мухаддес хәм сол ибадатхана сизлерсиз.

¹⁸ Хеш бир адам өзін өзи алдамасын. Егер араңыздағы бириңиз өзін бул дүньяның көз қарасы бойынша данаман деп есапласа, Құдай нәзерінде дана болыу ушын, бул дүньяның көз қарасы бойынша «ақылсыз» болсын. ¹⁹ Себеби бул дүньяның даналығы Құдай нәзерінде ақылсызлық болады. Мухаддес Жазыұда айтылғандай: «Ол даналарды олардың хийлелери менен қолға түсиреди»^{††}. ²⁰ Және де: «Даналардың ой-пикирлеринің пуш екенлигин Ийеміз биледи»[‡]; – деп жазылған. ²¹ Сонлықтан хеш бир адам адамлар менен мақтанбасын. Өйткени хәммеси сизлерге тийисли: ²² Павел де, Аполос та, Кифа да, дүнья да, өмир хәм өлим де, хәзирги хәм келешек заман да, хәммеси сизлерге тийисли. ²³ Сизлер Масихқа тийислисиз, ал Масих Құдайға тийисли.

Төртінші бап

Масихтың елшилеринің хызметі хақында

4 Солай етип, адамлар Масихтың елшилері болған бизлерди Масихтың хызметшилері хәм Құдайдың сырларын аян етиуіши хызметкерлер деп есапласын. ² Ал хызметкерлерден талап етилетуғын ең баслы нәрсе – садықлық. ³ Мени сизлердің ямаса басқа адамлардың қалай хүким етиуі мен ушын әхмийетли емес. Хәтте, мен өзим де өзимди хүким етпеймен. ⁴ Себеби мениң хұжданым таза. Бирақ, мен усы себептен ақланбайман. Мени хүким ететуғын – Ийемиздің Өзи. ⁵ Сонлықтан Ийеміз келиуіге дейин, белгиленген уақыттан бурын хеш бир нәрсени хүким етпеңдер. Ол қараңғылықта жасырылған нәрселерди жақтыға шығарып, адамлардың кеуиллеріндеги нийетлерин ашып көрсетеді. Сонда хәр бир адам Құдайдан өзине ылайық мақтау алады.

⁶ Туұысқанларым! Алдында айтылғанларды түсиниуіңиз ушын, мен өзимди хәм Аполосты мысал етип көрсеттим. Буны мен Мухаддес Жазыұда айтылғанлардан шетке шығып кетпеуіди бизлерден үйрениуіңиз ушын хәм хеш қайсысыңыз бир адамды екінши адамнан жоқары қойып, менменсип кетпеуіңиз ушын иследим. ⁷ Хеш ким сени басқалардан үстин қылып қойған жоқ-ғо. Сениң Құдайдан алмаған нәрсең бар ма? Құдайдан хәммесин алған болсаң, Оннан алмағандай болып мақтанғаның қалай болғаны?

⁸ Сизлер енди керекли хәмме нәрсеміз бар деп ойлайсызлар. Сизлер байып кетипсизлер, бизлерсиз патшалық етпектесизлер! Қәне енди, сизлер хақықаттан да, патшалар болсаңыз, сонда бизлер де сизлер менен бирге патшалық етер едик!

[†] Ийшая 40:13.

^{††} Аюп 5:13. [‡] Забур 93:11.

⁹ Мениң ойымша, Құдай биз елшилерди ең әҳмийетсиз адамлар қылып, хәммениң көз алдына шығарды. Бизлер өлимге хүким етилген адамлар сыяқлы болғанымыз себепли, периштелер ушын да, адамлар ушын да, яғный пүткил дүнья ушын бир тамаша болдық. ¹⁰ Дүньяның пикири бойынша, бизлер Масих ушын ақылсыз, бирақ сизлер Масих пенен қатнаста болып ақыллы болдыңлар! Бизлер хәлсизбиз, бирақ сизлер күшлисиз! Сизлер хұрметли адамларсыз, бирақ бизлер иззетсиз адамлармыз! ¹¹ Бизлер усы ўақытқа дейин ашлыққа хәм шөлге шыдап келемиз, жалаңашпыз, таяқ жеймиз, үй-жайсыз сергизданбыз. ¹² Өз қолларымыз бенен аўыр мийнет ислеймиз. Бизлерди нәлетлегенлерге жақсы тилек тилеймиз. Қуўдалансақ, шыдаймыз. ¹³ Масқаралағанда, мүләйимлилик пенен жуўап беремиз. Усы ўақытқа дейин дүньяның сыпырындысы, пүткил адамзаттың тасландысы болдық.

¹⁴ Буларды сизлерди уялтыў ушын емес, ал сүйикли балаларым болған сизлерди ақылландырыў ушын жазып атырман. ¹⁵ Өйткени Масихтың жолын үйрететуғын мың-мыңлаған устазыңыз болса да, әкеңиз биреў. Масих Ийса менен қатнаста болыўыңыз ушын, сизлерге Хош Хабарды жәриялаўым арқалы мен сизлердиң әкеңиз болдым. ¹⁶ Сол себептен сизлерден өтиниш етемен: меннен өрнек алыңлар. ¹⁷ Ийемизге садық болған сүйикли балам Тимофейди усы мақсет пенен сизлерге жибердим. Хәмме жерде, исениўшилердиң хәр бир жәмәетинде берген тәлимиме сай болған, мениң Масих пенен бирге басып өткен жолымды ол сизлердиң есиңизге түсиреди.

¹⁸ Мени келмейди деп, араңыздағы базыларыңыз менменсип кетипти. ¹⁹ Бирақ, Ийемиз қәлесе, жақын арада сизлерге бараман. Сонда менменсип кеткен сол адамлардың тек сөзлерин емес, ал оларда Құдайдың күши бар ма я жоқ па, соны сынап көремен. ²⁰ Себеби Құдайдың Патшалығы сөзден емес, ал Құдайдың күшинен ибарат.

²¹ Сизлер нени қәлейсизлер? Сизлерге таяқ пенен барайын ба ямаса сүйиспеншилик хәм мүләйимлилик пенен бе?

Бесинши бап

Бузықшылық ислегенге шара көриў ҳаққында

5 Сизлердиң араңызда бузықшылық исленип атырғаны ҳаққында анық хабарлар бар. Хәтте, Құдайға исенбейтуғынлар арасында да ушыраспайтуғын бузықшылық исленипти: араңыздағы бириңиз әкесиниң хаялы, яғный өгей анасы менен жасайтуғын қусайды. ² Усылай болса да, сизлер менменликке берилип кетипсизлер. Буның орнына қайғырып, усындай ис қылғанды араңыздан қуўып шығарыўыңыз керек емес пе еди?

³ Мениң өзим араңызда болмасам да, руўхым сизлер менен бирге. Сонлықтан өзим араңызда болғандай, усындай исти ислегенди хүким етиўге қарар қылдым. ⁴ Сизлер Ийемиз Ийсаның аты менен жыйналғаныңызда, Ийемиз Ийсаның құдирети менен мениң руўхым да сизлер менен бирге болады. ⁵ Сонда бул адамның гүнакар тәбияты набыт болып, руўхы Ийемиз Ийса Масих келген күни қутқарылыўы ушын оны жәмәеттен қуўып шығарып, шайтанға тапсырың.

⁶ Сизлердиң мақтанғаныңыз дурыс емес. Азғантай ашытқы пүткил қамырды ашытатуғынын билмейсизлер ме? ⁷ Сонлықтан сизлер ески ашытқыдан тазаланып, жаңа қамыр болыңлар. Сизлер негизинде ашытқысыз қамырсызлар. Өйткени Қутқарылыў байрамының ^{††} Қозысы болған Масих бизлер ушын қурбанлыққа берилди. ⁸ Сонлықтан ески ашытқы менен, яғный жаўызлық хәм жаманлық пенен емес, ал пәклик хәм ҳақыйқатлық пенен, яғный ашытқысыз нан менен байрамлайық.

⁹ Мен өз хатымда бузықшылық ислейтуғынлар менен қатнас жасамаң, деп сизлерге жазған едим. ¹⁰ Деген менен, мен улыўма бул дүньядағы бузық, нәпсиқаў, тонаўшы ямаса бутпараз адамларды нәзерде тутқан жоқпан. Егер олай болғанда, сизлер бул дүньядан шығып кетиўге мәжбүр болар едиңлер! ¹¹ Бирақ, өзин исениўши туўысқаныңызбан деп атап турып, бузық, нәпсиқаў, бутпараз, жалахор, мәскүнем ямаса тонаўшы болған адам менен қатнас жасамаўыңызды, хәтте, сондай адам менен бирге аўқат та жемеўиңизди жазған едим. ¹² Исениўшилер жәмәетиниң сыртындағы адамларды хүким қылыў мениң жумысым емес. Сизлер исениўшилер жәмәетиниң ишиндеги адамларды хүким қылыўыңыз керек. ¹³ Ал исениўшилер жәмәетиниң сыртындағы адамларды Құдайдың Өзи хүким қылады. Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «*Жаман адамды араңыздан қуўып шығарыңлар*» †.

Алтыншы бап

Исениўши адамлар арасындағы даўлар ҳаққында

6 Сизлердиң араңыздағы бириңиздиң биреўге даўы болса, исениўшилер ^{††} алдында емес, ал судтағы исенбейтуғын адамлар алдында даўласыўға қалай батылы барады? ² Келешекте биз исениўшилердиң ^{††} дүньяны хүким ететуғынын билмейсизлер ме? Егер сизлер дүньяны хүким ететуғын болсаңыз, кишкене даўларды шешиў қолыңыздан келмегени ме? ³ Бизлер, хәтте, периштелерди де хүким етемиз. Солай екен,

† Ямаса: «Бир қумалақ бир қарын майды ширитеди». Демек, бир адамның тәпси пүткил жәмәетке тийеди. †† Қутқарылыў байрамы – яхудийлердиң бул байрамында қурбанлық қозысы шалынып, ашытқысыз нан писириледи. † Мухаддес Нызамды қайталаў 19:19; 21:21; 22:21, 24; 24:7. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслер. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслердиң.

турмыс ислерин хүким ете алыуымыз да сөзсиз-ғо. ⁴ Солай болса да, турмыс ислерине байланысly даўлар пайда болғанда, сизлер исениўшилер жәмәәтинде ҳеш қандай абырайға ийе болмаған судтағы исенбейтуғын адамларды төреши қыласызлар ма? ⁵ Буларды сизлерди уялтыу ушын айтып атырман. Исениўши туўысқанларының арасындағы даўларды шешетуғын араңызда бирде бир ақыллы адам жоқ болғаны ма? ⁶ Бирақ туўысқан туўысқанға қарсы даўласады, оның үстине исенбейтуғынлар алдында даўласады!

⁷ Негизинде, бир-бириңизге қарсы даўыңыздың болыуының өзи сизлер ушын қатты уят нәрсе. Оннан гөре, нахақлыққа шыдағаныңыз жақсырақ болмас па еди? Тоналғаныңыз жақсырақ болмас па еди? ⁸ Сизлер оның орнына өзлериңиз нахақлық ислең, биреўди тонап атырсыз. Ол да болса, өзиңиздиң туўысқаныңыз.

⁹ Нахақлардың Қудайдың Патшалығын мийрас етип алмайтуғынын билмейсизлер ме? Алданбаңлар! Бузықшылық ислеўшилер, бутпаразлар, неке ҳадаллығын бузыўшылар, еркек пенен жынысый қатнас жасайтуғын еркеклер, ¹⁰ урылар, нәпсиқаўлар, мәскүнемлер, жалахорлар ҳәм тонаўшылар Қудайдың Патшалығын мийрас етип алмайды. ¹¹ Араңыздағы айырымларыңыз усындай адамлар еди. Бирақ, сизлер Ийемиз Ийса Масихтың аты менен ҳәм Қудайымыздың Руўхы менен тазаландыңыз, мухаддес болдыңыз ҳәм ақландыңыз.

Бузықшылықтан аўлақ болыңлар!

¹² Сизлер: «Не ислесем де ериклимен» дейсизлер, бирақ хәмме нәрсе де пайдалы емес. Дурыс, «Мен не ислесем де ериклимен», бирақ ҳеш бир нәрсе де мени кул қылмауы керек. ¹³ «Аўқат қарын ушын, ал қарын аўқат ушын жаратылған», – дейсизлер. Деген менен, Қудай екеўин де жоқ қылады. Бирақ, дене бузықшылық ушын емес, ал Ийемиз ушын жаратылған. Ийемиз де денемизге ғамхорлық қылады. ¹⁴ Қудай Ийемизди өлимнен тирилтти. Сол сыяқлы, Ол бизлердиң денемизди де Өз құдирети менен тирилтеди. ¹⁵ Денелериңиздиң Масихтың мүшелери екенлигин билмейсизлер ме? Масихтың мүшелерин алып, бузық ҳаялдың мүшелери қылыўға бола ма? Ҳеш қашан! ¹⁶ Бузық ҳаял менен қосылған адам оның менен бир дене болатуғынын билмейсизлер ме? Себеби Мухаддес Жазыўда: «Екеўи бир дене болады», – делинген-ғо †. ¹⁷ Бирақ, Ийемиз бенен қосылған адам Оның менен бир руўх болады.

¹⁸ Бузықшылықтан аўлақ болыңлар! Адамның ислеитуғын басқа барлық гүналары денесиниң сыртында исленеди. Ал бузықшылық ислеген адам өз денесине қарсы гүна ислеиди. ¹⁹ Денеңиздиң өзлериңиз Қудайдан алған ҳәм сизлерде жасап атырған Мухаддес Руўхтың ибадатханасы

екенлигин билмейсизлер ме? Сизлер өзиңизге тийисли емессиз. ²⁰ Өйткени Қудай бийбаха төлем төлеп, сизлерди сатып алды. Сонлықтан да, өз денеңиз бенен Қудайды алғыслаңлар.

Жетинши бап

Неке ҳаққында

7 Енди сизлер жазған нәрселерге келсек: дурыс, ер адамның ҳаял менен жақынласпағаны жақсы. ² Бирақ, бузықшылыққа жол қоймау ушын, ҳәр бир ер адамның өз ҳаялы ҳәм ҳәр бир ҳаялдың өз күйеуи болсын. ³ Ер адам өз ҳаялына деген, ҳаял да өз күйеуине деген ерли-зайыплылық ўазыйпасын орынласын. ⁴ Себеби ҳаялдың денеси үстинен ҳаялдың өзи емес, ал күйеуи бийлик етеди. Сол сыяқлы, ер адамның денеси үстинен де ер адамның өзи емес, ал ҳаялы бийлик етеди. ⁵ Ерли-зайыплылық ўазыйпасын орынлаўда бир-бириңизден бас тартпаңлар. Тек өз ара келискеннен соң, өзлериңизди дуўа етиўге толық бағышлау ушын ғана ўақытша бөлек болыңлар. Өзиңизди тыя алмағаныңыздан шайтан пайдаланып, сизлерди азғырмауы ушын кейин және бирге болыңлар. ⁶ Буны бир буйрық сыпатында емес, ал рухсат сыпатында айтып атырман. ⁷ Барлық адамлардың мен сыяқлы жалғыз жасауын қәлеймен. Бирақ, ҳәр бир адамның Қудайдан алған сыйы бар: биреўлер хожалық болып некеде жасайды, екіншилер некесиз жалғыз жасайды.

⁸ Үйленбегенлер менен турмысқа шықпағанларға ҳәм жесир ҳаялларға айтатуғыным: мен сыяқлы жалғыз жасаса, өзлери ушын жақсы болады.

⁹ Бирақ, өзлерин тыя алмайтуғын болса, үйленсин ямаса турмысқа шықсын. Өйткени жынысый қәлеўлер себепли күйип-жанғаннан гөре, үйленгени ямаса турмысқа шыққаны жақсырақ.

¹⁰ Ал некеде болғанларға мен мынаны буйыраман, анығырағы мен емес, Ийемиз солай буйырған: ҳаял адам күйеуи менен ажыраспасын ††.

¹¹ Егер ажырасса, я күйеусиз қалсын, я өз күйеуи менен жарассын. Ер адам да ҳаялы менен ажыраспасын.

¹² Ал қалғанларға Ийемиз емес, мен былай деймен: егер бир туўысқанымыздың ҳаялы исениўши болмаса, бирақ оның менен жасаўға ыразы болса, ол ҳаялы менен ажыраспасын. ¹³ Бир исениўши ҳаялдың да күйеуи исениўши болмаса, бирақ күйеуи оның менен жасаўға ыразы болса, ҳаял күйеуи менен ажыраспасын. ¹⁴ Себеби исенбейтуғын күйеуи ҳаялы себепли, исенбейтуғын ҳаял да исениўши күйеуи себепли, Қудайдың панасында болады. Олай болмағанда, балаларыңыз қудайсыз болар еди, бирақ енди олар Қудайдың панасында ‡.

† Жаратылыс 2:24.

†† Матта 19:6; Марк 10:12. ‡ Сөзбе-сөз: мухаддес.

¹⁵ Бирақ, егер исенбейтуғын адам ажырасқысы келсе, ажырассын. Ер ямаса ҳаял тууысқанымыз бундай жағдайда азат болады. Құдай сизлерди тынышлықта жасауға шақырды. ¹⁶ Хәй хаял, сен арқалы күйеуің де қутқарылыуы мүмкин екенлигин билесең-ғо. Хәй еркек, сен арқалы хаялың да қутқарылыуы мүмкин екенлигин билесең-ғо.

¹⁷ Хәр бир адам Ийемиздің ол ушын белгилеген жағдайына бойсынып, Құдай оны қандай жағдайда шақырған болса, сондай болып қалсын. Буны барлық исениуши жәмәәтлерге буйыраман. ¹⁸ Егер ким де ким сүннетли болып шақырылса, буны жасырмасын. Ким де ким сүннетсиз болып шақырылса, сүннет етилмесин. ¹⁹ Сүннетли болыу ямаса болмау әхмийетли емес. Ал әхмийетлиси – Құдайдың буйрықларын орынлау. ²⁰ Ким қандай жағдайда шақырылған болса, сол жағдайда қалсын. ²¹ Кул болып шақырылды ба? Қапа болма. Бирақ, азат болыуға мүмкиншилик тууылса, оннан пайдалан! ²² Ийемиз шақырған ұақытта кул болған адам енди Ийемизге тийисли азат адам болады. Сол сыяқлы, азат болып шақырылған адам да Масихтың кулы болады. ²³ Құдай бийбаха төлем төлеп, сизлерди сатып алды, сонлықтан адамлардың кулы болмаңлар. ²⁴ Тууысқанларым, ким қандай жағдайда шақырылған болса, Құдай алдында сол жағдайда қалсын.

Турмысқа шықпаған қызлар хәм жесир хаяллар хәққында

²⁵ Енди қызларға келсек, Ийемизден оларға байланыслы буйрық алғаным жоқ. Бирақ, Ийемиздің мийрим-шәпәәтин алған исенимли адам сыпатында мен өз пикиримди айтаман. ²⁶ Мениң ойым бойынша, хәзирги қыйыншылықларға байланыслы, адам сол халында қала бергени хәқсы. ²⁷ Бир хаялға басың байланған ба? Онда ажырасуға умтылма. Хаялсызсаң ба? Онда өзиңе хаял излеме. ²⁸ Деген менен, егер үйленсең де гүна ислемейсең. Егер қыз да турмысқа шықса, гүна ислеген болмайды. Бирақ, турмыс қурғанлар өмирде қыйыншылық көреді. Мен сизлерди усы қыйыншылықлардан сақлауды қәлеймен. ²⁹ Тууысқанларым, сизлерге мынаны айтыуды қәлеймен: ұақыт қысқа. Буннан былай, хаялы болғанлар хаялы жоқтай болсын. ³⁰ Жылап атырғанлар жыламайтуғындай, қууанып атырғанлар қууанбайтуғындай, сатып алып атырғанлар ийелик етпейтуғындай, ³¹ дүньядағы затларды пайдаланып атырғанлар пайдаланбайтуғындай болсын. Өйткени бул дүнья өткінши.

³² Мен сизлердің ғам-тәшиуишсиз болғаныңызды қәлеймен. Үйленбеген еркек Ийемизге қалай жағынсам екен деп, Ийемиздің ислери хәққында ойлайды. ³³ Бирақ, үйленген еркек хаялыма қалай жағынсам екен деп, дүньяның ислери хәққында

ойлайды. ³⁴ Сол себептен ол алағанда болып жүреді. Күйеусиз хаял ямаса турмысқа шықпаған қыз денеси менен хәм рууый хәқтан мухаддес болыу ушын, Ийемиздің ислери хәққында ойлайды. Бирақ, турмысқа шыққан хаял күйеуиме қалай жағынсам екен деп, дүньяның ислери хәққында ойлайды. ³⁵ Мен буны мойныңызға буғау салыу ушын емес, ал сизлердің пайдаңыз ушын айтып атырман. Сизлердің хеш нәрсеге алаң болмай, Ийемизге өзлериңизди толық бағышлауыңызды хәм ылайықты түрде жасауыңызды қәлеймен.

³⁶ Егер ким де ким өз қызының турмысқа шықпағанын уят деп санаса, қызының жасы да өтип, турмысқа шығатуғын ұақты келген болса, ол адам қәлегенин ислесин. Қызын күйеуге берсе де, гүна ислеген болмайды. ³⁷ Бирақ сол адам қызын күйеуге бермеуге қарар етсе хәм усы нийетинде беккем турып, буны мәжбүрий түрде емес, ал өз ерки бойынша ислесе, хәқсы қылған болады. ³⁸ Солай етип, қызын күйеуге берген адам хәқсы қылған болады, ал күйеуге бермеген адам оннан да хәқсырақ қылған болады.

³⁹ Хаял күйеуи тири ұақында басы байлаулы болады. Күйеуи өлсе, хаял қәлеген адамына турмысқа шығыуға ерки бар. Тек ол адам Ийемизге тийисли болсын †. ⁴⁰ Бирақ, хаял жесир болып қала берсе бахытырақ болады. Бул мениң пикирим хәм менде де Құдайдың Рууы бар деп ойлайман.

Сегизинши бап

Бутларға берилген қурбанлықтың гөши хәққында

8 Енди бутларға берилген қурбанлықтың гөшине тоқтайық.

Дурыс, хәммемиз де билимли екенлигимизди билемиз. Деген менен, билим адамды менмен қылады, ал сүйиспеншилик адамды жигерлендиреди. ² Адам бир нәрсени билемен деп ойласа, ол еле билиуи керек нәрсени билмегени болады. ³ Бирақ, Құдайды сүйген адамды Құдай биледи.

⁴ Ал, бутларға берилген қурбанлық гөшин жеуге келсек, хабарымыз бар, бут дүньяда негизинде хеш қандай әхмийетке ийе емес хәм жалғыз Құдайдан басқа құдай жоқ. ⁵ Адамлардың ойы бойынша жерде де, аспанда да «құдай» деп аталатуғынлар бар. Олар шынында да, көп «құдайлар» хәм «ийелер» бар деп есаплайды. ⁶ Бирақ, бизлер ушын тек жалғыз ғана Құдай Әкемиз бар. Ол хәмме нәрсениң тийкары хәм бизлер Ол ушын жасап атырмыз. Және де, бизлердің тек жалғыз ғана Ийемиз – Ийса Масих бар. Хәмме нәрсе Ол арқалы жаратылған, бизлер де Ол себепли жасап атырмыз.

⁷ Деген менен, исениушилердің хәммеси де усындай билимге ийе емес. Олардың айырымлары бул гөшти жегенде, өзлериңизди бурынғы бутпаразлық әдети бойынша, елеге дейин оны

† Ямаса: «Тек бул Ийемиздің ерки бойынша болсын».

бутқа берілген құрбанлықтың гөши деп есаплайды. Сонлықтан олардың хұжданы қыйналып, өзлерин ипласландық деп ойлайды. ⁸ Аўқат бизлерди Құдайға жақынластырмайды: бизлер жемесек те, хеш нәрсе жойтпаймыз, жесек те, хеш нәрсе арттырмаймыз. ⁹ Бирақ, абайлы болыңлар, бул азатлығыңыз исеними хәлсизлердиң азғырылыуына себеп болмасын. ¹⁰ Егер исеними [†] хәлсиз болған адам алдында айтылған билимге ийе болған сениң буттың ибадатханасында аўқат жеп отырғаныңды көрсе, оның да бутларға берілген құрбанлықтың гөшин жеўге қәлеуи туўылмай ма? ¹¹ Солай етип, сениң билимиң себепли, бул исеними хәлсиз туўысқаның набыт болады. Бирақ, Масих ол ушын да құрбан болған-ғо. ¹² Сизлер усы тәризде туўысқанларыңызға қарсы ғүна ислеуиңиз арқалы хәм олардың қыйналып атырған хұжданын азапқа түсируиңиз арқалы Масихқа қарсы ғүна ислеген боласызлар. ¹³ Сонлықтан мениң жеп атырған нәрсем туўысқанымның азғырылыуына себеп болатуғын болса, мен туўысқанымды азғырмаў ушын, хеш қашан гөш жемеймен.

Тоғызыншы бап

Елшиниң хуқықлары

⁹ Мен азат адам емеспен бе? Мен елши емеспен бе? Мен Ийемиз Ийсаны көрмедим бе? Мениң Ийемиз ушын ислеген мийнетимниң жемиси сизлер емессиз бе? ² Мени басқалар елши деп санамаса да, сизлер мени елши деп санаўыңыз тийис! Өйткени сизлер – мениң Ийемиздиң елшиси екенлигимниң дәлилисизлер.

³ Мени сынға алып атырғанлардан өзимди былай қорғайман: ⁴ сизлерге қылған хызметимиз ушын, сизлердиң есабыңыздан ишип-жеўимизге ҳақымыз бар-ғо. ⁵ Басқа елшилер сыяқлы, Ийемиздиң туўысқанлары хәм Кифа сыяқлы, бизлер де қасымызға исениўши хаялымызды ертип жүриўге ҳақымыз бар-ғо. ⁶ Басқа елшилер сыяқлы, мен хәм Барнаба да күн көриў ушын мийнет етпеў хуқықына ийемиз-ғо. ⁷ Ким өз есабынан әскерлик қылады? Ким бағ отырғызып, мийўесин жемейди? Ким сүриўди бағып, сүриўдеги малдың сүтинен ишпейди?

⁸ Мен буларды тек адамлардың пикири бойынша айтып атырған жоқпан. Муўсаның Нызамында да анық усылар ҳаққында айтылған жоқ па? ⁹ Онда: «Түйек айдаған өгиздиң аўзын буўма» ^{††}, – деп жазылған-ғо. Құдай тек өгизлерди қайғырады ма? ¹⁰ Құдайдың хызметкерлери болған бизлер ушын айтып атырған жоқ па? Аўа, әлбетте, бул бизлер ушын жазылған-ғо. Мысалы: жерди сүрген адам да, түйек айдаған адам да өз үлесин алыўдан үмит етип, мийнет ислейди. ¹¹ Араңызда руўхый туқым

[†] Сөзбе-сөз: хұжданы. ^{††} Мухаддес Нызамды қайталаў 25:4.

егип, сизлерден дүньяға тийисли затларды орып алғанымыз орынсыз ба? ¹² Басқалар сизлерден усы затларды алыў хуқықына ийе болса, бизлер олардан да көбирек хуқыққа ийемиз-ғо. Бирақ, бизлер усы хуқықымыздан пайдаланған жоқпыз. Масихтың Хош Хабарына тосқынлық жасамайық деп, бизлер хәмме нәрсеге шыдап атырмыз. ¹³ Хабарыңыз бар, Ибадатханада хызмет ететуғынлар Ибадатханадан аўқат алып жейди. Сизлерге мәлим, құрбанлық шалынатуғын орын этирапында хызмет ететуғынлар да құрбан етилген нәрселерден өз үлесин алады. ¹⁴ Сол сыяқлы, Ийемиз де Хош Хабарды жәриялаўшылар усы хызмети арқалы күн көрсин деп буйырған.

¹⁵ Бирақ, мен бул хуқықларымды хеш қашан қолланған емеспен. Маған усындай қылынсын, деп те жазып атырған жоқпан. Бундай ислегенимнен гөре, өлгеним абзалырақ. Мени усы мақтаншымнан айырыўға хеш кимге жол қоймайман! ¹⁶ Деген менен, Хош Хабарды жәриялап атырғаным себепли мақтануўға ҳақым жоқ. Себеби бул – мениң миннетли ўазыйпам. Хош Хабарды жәрияламаса, мен хәсирет шегемен! ¹⁷ Егер мен Хош Хабарды өз ықтыярым менен жәриялап атырған болсам, онда мийнетимниң ҳақысын аламан. Бирақ егер мен оны өз ықтыярым менен емес, ал исенип тапсырылған миннетли ўазыйпам сыпатында орынлап атырған болсам, ¹⁸ онда мениң мийнет ҳақым қандай болады? Хош Хабарды жәриялағанымда хуқықларымнан пайдаланбай, оны ешейин жәриялаўым – мениң мийнет ҳақым болады.

¹⁹ Мен азат адамман, хеш кимниң қулы емеспен. Бирақ, көп адамларды Масихқа алып келиў ушын, хәммениң қулы болдым. ²⁰ Яхудийлерди Масихқа алып келиў ушын, мен яхудийлерге яхудий сыяқлы болдым. Муўсаның Нызамының қол астында болғанларды Масихқа алып келиў ушын, өзим Муўсаның Нызамының қол астында болмасам да, мен оларға Муўсаның Нызамының қол астындағы адам сыяқлы болдым. ²¹ Муўсаның Нызамына жат болған басқа миллетлерди Масихқа алып келиў ушын, мен оларға Муўсаның Нызамына жат адамдай болдым. Бирақ, мен Құдайдың Нызамына жат адам емеспен, өйткени мен Масихтың Нызамының қол астындаман. ²² Исеними күшсизлердиң Масих пенен байланысын бекем қылыў ушын, мен олардың бири сыяқлы болдым. Хеш болмаса айырым адамларды болса да қутқаруў ушын, мен хәммеге хәмме нәрсе болдым. ²³ Хош Хабар арқалы келетуғын берекеттен үлес алайын деп, мен булардың хәммесин Хош Хабар ушын ислеп атырман.

²⁴ Жарысқа қатнасатуғынлардың хәммеси жуўырғаны менен, тек бир адам ғана сыйлық алатуғынын билмейсизлер ме? Сизлер де сыйлық алыўыңыз ушын солай жуўырыңлар. ²⁵ Жарысқа қатнасатуғынлардың хәммеси өзлерин барлық

нәрседен тыяды. Олар буны өткінши тажды алыў ушын ислейди. Ал бизлер мәңгилик тажды алыў ушын хәрекет етемиз. ²⁶ Сонлықтан мен мақсетсиз жуўырған адам сыяқлы жуўырмайман.

Жудырығымды бийкарға силтеп, ҳаўаны урған адам сыяқлы болмайман. ²⁷ Ал, басқаларға Хош Хабарды жәриялап, өзим ылайықсыз адам болып қалмаўым ушын, өзимди тыйып, денемди бағындырып атырман.

Оныншы бап

Израил халқының тарийхынан сабақ алыңлар!

10 Туўысқанларым! Сизлердиң мынадан хабарсыз қалыўыңызды қәлемеймен: Қудай бизлердиң, яғный яхудийлердиң ата-бабаларының хәммесин булттың жетелеуи менен жүргизип, олардың барлығын теңизден кешип өткизди.

² Олардың хәммеси булт астында хәм теңизде суўға шомылдырыў рәсиминен өткендей болып, Муўсаның изине ериўшилер болды. ³ Хәммеси Қудай кәраматлы жол менен берген бирдей аўқатты † жеди. ⁴ Және де, олардың хәммеси Қудай кәраматлы жол менен берген бирдей суўды †† ишти. Себеби олар өзлери менен бирге болған кәраматлы жартастан ‡ суў ишкен еди. Бул жар тас – Масих еди. ⁵ Деген менен, олардың көбисине Қудайдың кеўли толмағанлықтан, сүйеклери шөлде қалды.

⁶ Израиллылар сыяқлы жаман нәрселерди қәлемесин деп, бул ўақыялар бизлерге сабақ болыўы ушын жүз берди. ⁷ Олардың айырымлары сыяқлы бутпараз болмаңлар. Өйткени Мухаддес Жазыўда былай деп айтылған: «Халық ишип-жеў ушын отырды, соңынан орынларынан турып, бутпаразлық ойынына түсти» ††. ⁸ Олардың айырымлары сыяқлы бузықшылық ислемайик. Усылай ислеп, бир күннің ишинде жигирма үш мың адам набыт болды. ⁹ Олардың базылары сыяқлы Ийемизди †† сынамайық. Усылай ислегенлерди жылан шағып өлтирген еди †††.

¹⁰ Олардың айырымлары сыяқлы налымаңлар. Усылай ислегенлерди набыт қылыўшы периште өлтирген еди †††.

¹¹ Олардың басынан кешкен бул ўақыялар басқаларға сабақ болыўы ушын жүз берди хәм соңғы заманларда жасап атырған бизлерге ескертиў болыўы ушын жазылды. ¹² Сонлықтан исенимде беккем турман деп есаплайтуғын адам усындай гүналарды ислеўден сақ болсын!

¹³ Сизлердиң басыңызға хәмме адамлардың басына түсетуғын сынақлардан басқа сынақлар түскен жоқ. Қудай садық, Ол күшиңизден артық сынақларға түсиўиңизге жол қоймайды.

† Сөзбе-сөз: бирдей руўхий аўқатты. Яғный, маннаны. Шығыў 16:35 қараң. †† Сөзбе-сөз: бирдей руўхий суўды. Шығыў 17:6 қараң. ‡ Сөзбе-сөз: руўхий жартастан. Шығыў 17:6 қараң. †† Шығыў 32:6. †† Басқа нұсқада: Масихты. ††† Санлар 21:5-6. ††† Санлар 16:41-49.

Сынақларға шыдаўыңыз ушын, Ол сынақлар менен бирликте олардан шығыў жолын да бередиди.

Бутпаразлық ҳаққында

¹⁴ Сонлықтан сүйикли туўысқанларым, бутпаразлықтан қашыңлар! ¹⁵ Мен сизлерге ақыллы адамларға сөйлегендей, сөйлеп атырман. Сөзлеримди өзлериңиз ақылға салып көриңлер. ¹⁶ Ийемизди еслеў кешесинде бизлер шүкирлик билдирип ишетуғын жарылқаў кесеси арқалы Масихтың қанына шериклес болмаймыз ба? Сындырып жеген нанымыз арқалы да Масихтың денесине шериклес болмаймыз ба? ¹⁷ Нан бир болғанлықтан, бизлер көп болсақ та, бир денемиз. Себеби хәммемиз бир нанды бөлисемиз. ¹⁸ Израил халқына қараңлар: қурбанлыққа берилгенлерди жеген адамлар қурбанлық шалынатуғын орындағы хызметке шериклес болмай ма? ¹⁹ Енди мен не демекшимен? Бутқа шалынған қурбанлық айрықша ма? Буттың қандай да бир аҳмийети бар ма? ²⁰ Яқ, олай емес! Мениң айтатуғыным мынаў: бутқа табыныўшылар қурбанлықларын Қудайға емес, ал жинлерге бередиди. Мен сизлердиң жинлерге шериклес болыўыңызды қәлемеймен. ²¹ Сизлер хәм Ийемиздиң кесесинен, хәм жинлердиң кесесинен ише алмайсызлар. Және де, хәм Ийемиздиң дастурханына, хәм жинлердиң дастурханына шерик бола алмайсызлар. ²² Ийемизди қызғандырыўға қалай батылымыз барады? Бизлер не, Оннан күшлимиз бе?

Хәр бир ис-хәрекетиңиз арқалы Қудайды даңққа бөлеңлер!

²³ Сизлер: «Не ислесем де ерклимен» дейсизлер, бирақ хәмме нәрсе де пайдалы емес. «Не ислесем де ерклимен», – дейсизлер, бирақ хәмме нәрсе де исенимди жетилистирмейди. ²⁴ Хәр бир адам өзиниң емес, ал басқалардың пайдасын гөзлесин. ²⁵ Хүжданыңыздың тыныш болыўы ушын, базарда сатылатуғын хәр қандай гөштиң қандай гөш екенин сорамастан жеңлер. ²⁶ Өйткени: «Жер жүзи хәм жер жүзиндеги пүткил барлық Ийемизге тийисли» §.

²⁷ Егер исениўши емес бир адам сени аўқатқа шақырса хәм сен де барыўды қәлесен, хүжданыңның тыныш болыўы ушын, алдыңа қойылған хәр бир нәрсени сорамастан же. ²⁸ Бирақ, биреў саған: «Бул бутқа берилген қурбанлықтың гөши» десе, айтқан адамның хұрмети ушын хәм оның хүжданы ушын аўқатты жеме. ²⁹ Мен хүждан деп, сениң емес, ал басқа адамның хүжданын нәзерде тутып атырман. Себеби неге мениң азатлығымды басқа биреўдиң хүжданы хұким етиўи керек? ³⁰ Егер мен аўқатты шүкирлик пенен қабыл етсем, мен неге шүкирлик етип жеген аўқатым себепли айыпланыўым керек?

§ Забур 24:1.

³¹ Солай етип, жесеңиз де, ишсеңиз де, не нәрсени ислесеңиз де, хәмме нәрсени Қудайдың даңққа бөлениуі ушын ислеңлер. ³² Яхудийлердің де, греклердің де, Қудайдың жәмәәтлеринің де азғырылыуына себеп болмаңлар. ³³ Мен де өзимнің пайдамды емес, ал көплердің құтқарылыуы ушын олардың пайдасын гөзлеп, хәр бир исте хәр бир адамның кеулинен шығыуға тырысып атырман.

Он биринши бап

11 Мениң Масихтан өрнек алғаным сыяқлы, сизлер де меннен өрнек алыңлар.

Жәмәәт жыйналысында орамал тартыу ҳаққында

² Мени хәр бир исте ядыңызға түсирип, мен сизлерге үйреткен дәстүрлер бойынша ис тутып атырғаныңыз ушын сизлерди мақтаймаң. ³ Бирақ, мен мына нәрсени де билиуіңизди қәлеймен: хәр бир ер адамның басы Масих, хаялдың басы күйеуі †, ал Масихтың басы Қудай. ⁴ Жәмәәт жыйналысында басын жауып дууа еткен ямаса пайғамбаршылық қылған хәр бир ер адам өз басын †† бийабырай қылады. ⁵ Ал, басын жаумай дууа еткен ямаса пайғамбаршылық қылған хәр бир хаял өз басын ‡ бийабырай қылады. Бундай хаялдың шашын алдырып таслаған хаялдан парқы болмайды. ⁶ Егер хаял басын жапқысы келмесе, шашын кестиргени жақсы. Бирақ, хаял шашын кестириуді ямаса алдырыуды айып деп билсе, басын жабыуы керек. ⁷ Ер адам басын жаппасын. Өйткени ер адам Қудайға усатып жаратылған хәм Оның даңқын көрсетеди. Ал хаял ер адамның даңқын көрсетеди. ⁸ Себеби ер адам хаялдан емес, ал хаял ер адамнан жаратылды. ⁹ Ер адам хаял ушын емес, ал хаял ер адам ушын жаратылды. ¹⁰ Сонлықтан хәм периштелер себепли, хаял өзинің бийлик астында екенін көрсетиу ушын басын жабыуы керек.

¹¹ Деген менен, Ийемизге тийисли адамлардың өмиринде хаял ер адамнан, ер адам хаялдан ғәрезли. ¹² Өйткени хаял ер адамнан жаратылғаны сыяқлы, ер адам да хаялдан тууылады. Бирақ, хәммесин Қудай жаратқан. ¹³ Өзлериңиз ақыл жууыртып көриңлер: хаялдың Қудайға басын жаппай дууа етиуі әдепке жата ма? ¹⁴ Мәдениатыңыздың өзи узын шаш ер адам ушын уят екенін, ¹⁵ бирақ хаял ушын абырай екенін үйретпей ме? Себеби узын шаш хаялға жаулық сыпатында берилген. ¹⁶ Бул ҳаққында тартысыуды қәлейтуғын адам бар болса, ол билсин, бизлерде де, Қудайдың жәмәәтлеринде де буннан басқа әдет жоқ.

Ийемизди еслеу кешеси ҳаққында

¹⁷ Енди мына жол-жорықты берип атырып, сизлерди мақтамайман: өйткени

† Ямаса: ер адам. †† Ямаса: Масихты. ‡ Ямаса: күйеуін.

жыйналысларыңыздың пайдасынан гөре, зыяны көп. ¹⁸ Бириншиден, жәмәәтте жыйналғаныңызда араңызда бөлиниулер бар екенін еситип атырман. Буған жарым-жарты болса да исенемен. ¹⁹ Себеби, әлбетте, дурыс пикир жүргизиушилер анықланыуы ушын, араңызда хәр түрли пикир жүргизиуши топарлар болыуы тийис.

²⁰ Сизлер бөлинип турып, Ийемизди еслеу кешесин өткизиу ушын бирге жыйналсаңыз, бул шын мәнисиндеги Ийемизди еслеу кешеси болмайды. ²¹ Өйткени хәр ким өзинің ауқатын басқалардан бурын жеуге асыққанлықтан, биреу аш қалады, биреу мәс болады. ²² Сизлердің ишип-жеуіңиз ушын үйлериңиз жоқ па? Қудайдың жәмәәтин писент етпей, жоқшылықта жасайтуғынларды уялтқыңыз келе ме? Сизлерге не деймен? Сизлерди мақтайын ба? Яқ, бул ушын мақтамайман!

²³ Сизлерге тапсырған мына жол-жорығымды мен Ийемизден алдым: қолға ушлап берилетуғын күни түнде Ийемиз Ийса қолына нанды алды да, ²⁴ шүкирлик билдирди хәм нанды сындырып, былай деди: «Бул – сизлер ушын құрбан болатуғын Мениң денем. Мени еслеп туруыңыз ушын, усылай ислеп турыңлар». ²⁵ Сол сыяқлы, кешки ауқаттан соң кесени алып былай деди: «Бул кесе – Мениң қаным менен бекитилетуғын Жаңа Келисим. Оны хәр ишкениңизде Мени еслеп туруыңыз ушын, усылай ислеп турыңлар». ²⁶ Себеби бул наннан хәр жегениңизде хәм бул кеседен хәр ишкениңизде, Ийемиз қайта келиуге дейин Оның өлими ҳаққында жәриялаған боласызлар.

²⁷ Сонлықтан ким де ким ылайықсыз түрде Ийемиздің бул нанын жеп, кесесинен ишсе, Ийемиздің денесине хәм Оның қанына қарсы гүна ислеген болады. ²⁸ Хәр бир адам өзін тексерип көрсин, соңынан нанды жеп, кеседен ишсин. ²⁹ Өйткени ким де ким Ийемиздің денесин писент етпей, ылайықсыз түрде нанды жеп, кеседен ишсе, өз-өзин Қудайдың хәкимине дуушар қылған болады. ³⁰ Сол себептен араңыздағы көплериңиз хәлсиз хәм ауырыусыз, өлип қалған адамлар да көп болды. ³¹ Егер бизлер өз-өзимизди тексерип көргенимизде, Қудай тәрәпинен хәким етилмеген болар едик. ³² Бирақ, дүнья менен бирге хәким етилмеуимиз ушын, Ийемиз бизлерди жазалап, тәрбиялайды.

³³ Солай етип, тууысқанларым, Ийемизди еслеу кешесин өткизиу ушын жыйналғаныңызда, биририңизди күтиңлер. ³⁴ Егер ким де ким аш болса, үйинде ауқатланып келсин. Сонда жыйналысыңыз Қудайдың хәкимине ушырамайды. Басқа мәселелерге келсек, олар бойынша өзим барғанымда жол-жорық беремен.

Он екинши бап

Руўхый сыйлар ҳаққында

12 Енди руўхый сыйларға келсек, туўысқанларым, сизлердиң бул ҳаққында хабарсыз қалыўыңызды қәлемеймен. ² Сизлерге мәлим, бутпараз болған ўақтыңызда биреў мойныңызға жип салып сүйрегендей болып, тилсиз бутларға табынатуғын едиңлер. ³ Сонлықтан мына нәрсени билиўиңизди қәлеймен: Қудайдың Руўхының басқарыўында сөйлейтуғын ҳеш бир адам: «Ийсаға нәлет жаўсын», – деп айтпайды. Және де, тек Мухаддес Руўх басқаратуғын адам ғана: «Ийса – мениң Ийем», – деп айта алады.

⁴ Хәр қыйлы руўхый сыйлар бар, бирақ оларды беретуғын Мухаддес Руўх биреў. ⁵ Хәр түрли хызметлер бар, бирақ бизлер хызмет ететуғын Ийемиз жалғыз. ⁶ Хәр қыйлы ис-хәрекетлер бар, бирақ барлық исениўши адамлардың хәр бир исинде хәрекет етиўши Қудай жалғыз. ⁷ Пүткил исениўшилер жәмәетиниң пайдасы ушын, Мухаддес Руўх хәр бир исениўшиге Өз сыйын береді. ⁸ Мухаддес Руўх биреўге ақыл-даналық сөзлерин, биреўге билим сөзлерин, ⁹ сол Мухаддес Руўх биреўге айрықша исеним, биреўге аўырыўларға шыпа бериў сыйын, ¹⁰ биреўге кәраматлар көрсетиў күшин береді. Және де, сол Мухаддес Руўх биреўге пайғамбаршылық айтыў †, биреўге руўхларды айырып билиў, биреўге басқа тиллерде сөйлеў, биреўге басқа тиллерди түсиндириў сыйын береді. ¹¹ Булардың хәммесин иске асырыўшы бир хәм анық сол Мухаддес Руўх. Мухаддес Руўх бул сыйларды Өз қәлеўи бойынша хәр кимге бөлип береді.

¹² Адамның денеси биреў болғаны менен, денениң көп мүшелери бар хәм мүшелер көп болса да, олар бир денени қурайды. Масихтың денеси болған исениўшилер жәмәети де сондай. ¹³ Себеби бизлер ким болыўымызға қарамай, яхудий болсақ та, грек болсақ та, қул ямаса азат адам болсақ та, хәммемиз Масихтың денеси болыўымыз ушын, бир Мухаддес Руўх тәрепинен шомылдырылдық. Қудай бизлердиң хәммемизге бир Мухаддес Руўхты берди ††.

¹⁴ Дене бир емес, ал көп мүшелерге ийе. ¹⁵ Егер аяқ: «Мен қол болмағаным ушын, денеге тийисли емеспен», – десе де, ол денеге тийисли емес болып қалмайды. ¹⁶ Егер қулақ: «Көз болмағаным ушын, денеге тийисли емеспен», – десе де, ол денеге тийисли емес болып қалмайды. ¹⁷ Егер пүткил дене көз болса, онда қалай еситиўге болады? Егер пүткил дене қулақ болса, онда қалай ийис сезиўге болады? ¹⁸ Сонлықтан Қудай хәр бир мүшени денеге Өз қәлеўи бойынша жайластырып қойыпты. ¹⁹ Егер мүшелердиң хәммеси бирдей болғанда,

† Яғный: Қудайдың сөзин түсиндириў. †† Сөзбе-сөз: «Бизлердиң хәммемизге бир Руўхтан ишиўге берилди».

онда дене қаяқта болар еди? ²⁰ Ал ҳақыйқатында, мүшелер көп болса да, дене биреў.

²¹ Көз қолға: «Сениң маған керегиң жоқ!» ямаса бас та аяқларға: «Сизлер маған керек емессиз!» – дей алмайды. ²² Керисинше, денениң хәлсизирек көринген мүшелери анағурлым әҳмийетлирек болады. ²³ Денениң итибарсызырақ деп саналған мүшелерине көбирек ғамхорлық көрсетемиз. Көриксиз мүшелеримизге көбирек сән беремиз. ²⁴ Ал көрикли мүшелеримиз буған мұтәж емес. Солай етип, Қудай әҳмийетсиз болған мүшелеримизге әҳмийет берип, денемиздиң бирлигин сақлады. ²⁵ Буны Ол денеге бөлиниў болмасын, ал мүшелер бир-бирине ғамхорлық көрсетсин деп иследи. ²⁶ Егер бир мүше азап шексе, пүткил мүшелер бирликте азап шегеди. Бир мүше мәртебеге ериссе, пүткил мүшелер бирликте қуўанады.

²⁷ Солай етип, сизлер бирликте Масихтың денесисиз, ал хәр бириңиз өз алдыңызға усы денениң мүшелерисиз. ²⁸ Қудай исениўшилер жәмәетинде бириншиден елшилерди, екиншиден пайғамбарларды ‡, үшіншиден муғаллимлерди, соңынан кәрамат көрсететуғынларды, аўырыўларға шыпа беретуғын сыйға ийе болғанларды, басқаларға жәрдем бериўшилерди, жақсы шөлкемлестириўшилерди хәм басқа тиллерде сөйлейтуғынларды тайынлады. ²⁹ Хәммеси елши ме? Хәммеси пайғамбар ма? Хәммеси муғаллим бе? Хәммеси кәрамат көрсетиўши ме? ³⁰ Хәммеси аўырыўларға шыпа беретуғын сыйға ийе ме? Хәммеси басқа тиллерде сөйлей ме? Хәммеси басқа тиллерди түсиндире ме? Яқ, олай емес! ³¹ Бирақ, сизлер уллырақ сыйларды алыўға умтылыңлар.

Енди мен сизлерге ең жақсы жолды көрсетемен:

Он үшінши бап

Сүйиспеншилик ҳаққында

13 Егер мен адамлардың хәм периштелердиң тиллеринде сөйлесем де, бирақ сүйиспеншилигим болмаса, онда мениң шыңғырлаған мыстан хәм даңғырлаған дәптен парқым болмай қалады. ² Егер мен пайғамбаршылық қүдиретине ийе болсам, пүткил сырларды билсем хәм хәр түрли билимге ийе болсам, хәтте, таўларды көширетуғын күшли исенимим болса да, бирақ сүйиспеншилигим болмаса, онда мен хеш нәрсе емеспен. ³ Егер мен пүткил мал-мүлкимди жарлыларға үлестирип берсем, хәтте, өзимди қурбан етип, денемди отқа жағыўға тапсырсам да, бирақ сүйиспеншилигим болмаса, буннан маған хеш қандай пайда жоқ.

⁴ Сүйиспеншилик сабырлы хәм мийримли. Сүйиспеншилик қызғанбайды, мақтанбайды, менменлик қылмайды. ⁵ Сүйиспеншилик қопаллық ислемейди, өз пайдасын гөзлемейди, тез

‡ Яғный: Қудайдың сөзин түсиндириўшилерди.

ашыуланбайды, кек сақламайды. ⁶ Сүйіспеншилик нахақлыққа қуғанбайды, ал хақыйқатлыққа қуғанады. ⁷ Сүйіспеншилик хәмме нәрсени көтереди, хәмме ўақытта исенеди, хәмме ўақытта үмит етеди, хәммесине шыдайды.

⁸ Сүйіспеншилик хеш қашан таўсылып қалмайды. Бирақ, пайғамбаршылықтар жоқ болады, басқа тиллерде сөйлеу сыйы тоқтап қалады, билим де жоқ болады. ⁹ Өйткени бизлердің билимимиз де,

пайғамбаршылықтарымыз да еле толық емес. ¹⁰ Бирақ, минсиз болған толық нәрсе келгенде, толық емес нәрсе жоқ болады. ¹¹ Мен бала болған ўақтымда бала сыяқлы сөйлейтуғын, бала сыяқлы пикир жүргизетуғын хәм бала сыяқлы түсинетуғын едим. Ал ересек адам болғанымда, мен балаға тән қасиеттерди тасладым. ¹² Хәзир бизлер хәммесин гүңгирт айнада көргендей гүмилжи көрип турмыз. Бирақ ақырғы ўақыт келгенде, жүзбе-жүз көремиз. Хәзир мен толық билимге ийе емеспен, бирақ ақырғы ўақыт келгенде, Қудай мени толық билгендей, мен де Оны толық билетуғын боламан.

¹³ Солай етип, мына үш нәрсе мәңгиге қалады: исеним, үмит хәм сүйіспеншилик. Бирақ, булардың ең баслысы – сүйіспеншилик.

Он төртінши бап

Басқа тиллерде сөйлеу сыйы хәм пайғамбаршылық айтыу сыйы хаққында

14 Сүйіспеншилик пенен жасауға умтылыңлар хәм руўхый сыйларды, әсиресе пайғамбаршылық айтыу [†] сыйын алыуға тырысыңлар. ² Себеби басқа тилде сөйлеген адам адамларға емес, ал Қудайға сөйлейди. Оны хеш ким түсинбейди. Ол Мухаддес Руўхтың басқарыуында сырларды айтады. ³ Ал пайғамбаршылық айтқан адам адамларды бекемлеу, жубатыу хәм руўхландыруу ушын сөйлейди. ⁴ Басқа тилде сөйлеген адам өзін өзи бекемлейди. Ал, пайғамбаршылық айтқан адам исениўшилер жәмәэтин бекемлейди. ⁵ Мен сизлердің хәммеңиздің басқа тиллерде сөйлеуиңизди қәлеймен. Бирақ оннан гөре, пайғамбаршылық айтыуыңызды көбирек қәлеймен. Басқа тиллер исениўшилер жәмәэтинің бекемлениуи ушын түсиндирилмесе, онда пайғамбаршылық айтыушы басқа тиллерде сөйлеген адамнан артығырақ.

⁶ Солай етип, туўысқанларым, мен сизлерге барып басқа тиллерде сөйлесем, бирақ сизлерге я Қудайдың аянын, я билим, я пайғамбаршылық сөзин, я тәлим бермесем, онда мениң сизлерге қандай пайдам тийеди? ⁷ Сырнай ямаса дуўтар сыяқлы, сес шығаратуғын жансыз нәрселер де анық сес шығармаса, сырнай ямаса дуўтардың не шерткенин ким түсинеди? ⁸ Егер кәрнай урыстың

басланғанын жәриялап, анық сес шығармаса, ким урысқа таярланады? ⁹ Сол сыяқлы, сизлер де басқа тилде сөйлеп, түсиниксиз сөзлерди айтсаңыз, сөйлеген сөзиңизди ким түсинеди? Сизлер қуры далаға сөйлегендей боласызлар-ғо! ¹⁰ Дүньяда түрли-түрли тиллер бар хәм олардың хәр бир сөзи өз мәнисине ийе. ¹¹ Деген менен, егер мен өзиме айтылған сөзди түсинбесем, сөйлеп турған адам ушын мен жат жерли адам боламан, сөйлеп турған адам да мен ушын жат жерли адам болады. ¹² Сол себептен сизлер руўхый сыйларды алыуға умтылғаныңызда, исениўшилер жәмәэтин бекемлейтуғын сыйларды көбирек алыуға тырысыңлар.

¹³ Сонлықтан ким де ким басқа тилде сөйлейтуғын болса, ол өзиниң айтқанларын түсиндире алыуы ушын дуўа етсин. ¹⁴ Өйткени мен басқа тилде дуўа етсем, руўхым дуўа етеди, бирақ мен буны сана-сезимим менен түсинбеймен. ¹⁵ Олай болса, мен не ислеуим керек? Мен руўхым менен де, сана-сезимим менен де дуўа етиуим керек. Руўхым менен алғыс-мақтау қосығын айтсам, сана-сезимим менен де алғыс-мақтау қосығын айтыуым керек.

¹⁶ Егер сен тек руўхың менен шүкирлик билдирсең, сол жерде турған түсинбейтуғын адам сениң билдирген шүкирлигиңе қалай «аўмийин» дейди? ¹⁷ Дурыс, сениң шүкирлик билдиргениң жақсы, бирақ бул арқалы басқа адам руўхый азық алмайды. ¹⁸ Қудайға шүкир, мен хәммеңизден гөре, басқа тиллерде көбирек сөйлеймен. ¹⁹ Деген менен, исениўшилер жәмәэтинде басқа тилде он мың сөз айтқанымнан гөре, басқаларға тәлим берийим ушын түсиникли бес сөз айтқаным абзалырақ.

²⁰ Туўысқанларым, ақыл-ойыңыз бенен баладай болмаңлар. Жаманлық ислеуде гөдек сыяқлы, ал ақыл-ойыңыз бенен ересек адам сыяқлы болыңлар. ²¹ Мухаддес Жазыуда былай делинген: *«Ийемиз былай дейди: „Жат тиллерде сөйлегенлер арқалы, Жат адамлардың ауызлары арқалы бул халыққа сөйлеймен.»*

Олар сонда да Мени тыңламайды» ^{††}.

²² Солай етип, басқа тиллерде сөйлеу исениўшилер ушын емес, ал исенбейтуғын адамлар ушын берилген белги болады. Ал пайғамбаршылық [‡] исенбейтуғын адамлар ушын емес, исениўшилер ушын берилген белги болады.

²³ Егер пүткил исениўшилер жәмәэти бир жерге жыйналып, хәммеси бирликте басқа тиллерде сөйлесе, бул руўхый сыйды түсинбейтуғын ямаса исениўши емес адамлар ишке кирип: «Сизлер ақылдан азыпсыз!» – демей ме? ²⁴ Бирақ, хәмме пайғамбаршылық қылғанда, исениўши емес ямаса бул руўхый сыйды түсинбейтуғын бир адам ишке кирсе, хәмме тәрeпинен оның гүнасы әшкара етилип, ол хәмме тәрeпинен хүким қылынады.

²⁵ Солай етип, оның жүрегіндеги жасырын

[†] Яғный: Қудайдың сөзин түсиндириу.

^{††} Ийшая 28:11-12. [‡] Яғный: Қудайдың сөзин түсиндириу.

нәрселер ашылып қалады хәм ол жерге жығылып:
«Қудай хақыйқаттан да, сизлердің араңызда екен!»
– деп Қудайға сыйынады.

Жәмәт жыйналысындағы тәртип хаққында

²⁶ Туұысқанларым, енди буннан қандай жуұмақ шығарамыз? Сизлер жыйналғаныңызда, бириңиз алғыслаў қосығын айтасыз, бириңиз тәлим бересиз, бириңиз Қудай берген аянды билдиресиз, бириңиз басқа тилде сөйлейсиз хәм және бириңиз басқа тилди түсіндиресиз. Булардың хәммеси исениўшилер жәмәттиң беккемлениўи ушын исленсин. ²⁷ Басқа тилде сөйлегениңизде, еки ямаса ең көп дегенде үш адам сөйлесин, бирақ олар гезек пенен сөйлесин. Басқа бир адам айтылғанларды түсіндирсин. ²⁸ Егер түсіндиретуғын адам жоқ болса, басқа тилде сөйлейтуғын адам жәмәтте үндемесин, ал өзи жалғыз қалғанда өзи ушын Қудайға сөйлесин. ²⁹ Пайғамбаршылық айтыўшылардың да † екеуи ямаса үшеуи сөйлесин, ал басқалар олардың айтқан сөзлерин тексерип көрсин. ³⁰ Отырған басқа бир адамға сол ўақытта Қудайдан аян берилсе, сөйлеп турған пайғамбаршылық айтыўшы адам үндемей қалсын. ³¹ Жәмәттеги хәр бир адамды үйретип, хәр бир адамға жубаныш бериўиңиз ушын, хәмеңиз гезек пенен пайғамбаршылық айтыўыңызға болады. ³² Пайғамбаршылық айтыў сыйы пайғамбаршылық айтыўшы адамлар тәрәпинен басқарылады ††. ³³ Себеби Қудай тәртипсизлик Қудайы емес, ал тынышлық Қудайы.

Барлық исениўшилердің ‡ жәмәтлеринде болғаны сыяқлы, ³⁴ сизлердің жәмәтиңизде де хаяллар жыйналысларда үндемесин. Олардың сөйлеўине рухсат етилмеген. Муўсаның Нызамында айтылғандай, олар бойсыныўи керек. ³⁵ Егер олар бир нәрсени үйренбекши болса, үйде күйеўлеринен сорасын. Өйткени хаялдың жәмәт жыйналысында сөйлегени айып болады.

³⁶ Қудайдың сөзи сизлерден шығып, тек жалғыз сизлерге жетип барды ма? ³⁷ Егер ким де ким өзін пайғамбар ямаса руўхый жетик адам деп санаса, сизлерге жазып атырған бул сөзлеримнің Ийемиздің буйрығы екенин билсин. ³⁸ Ал ким де ким буларды қабыл алмаса, оның өзи де қабыл алынбайды.

³⁹ Солай етип, туұысқанларым, пайғамбаршылық айтыўға умтылыңлар. Басқа тиллерде сөйлеўге тосқынлық жасамаңлар. ⁴⁰ Бирақ, хәммеси де әдеп хәм тәртип пенен исленсин.

Он бесинши бап

Масихтың қайта тирилиўи хаққында

15 Туұысқанларым, мен сизлерге жәриялаған Хош Хабарды есиңизге түсириўди қәлеймен. Сизлер оны қабыл еттиңлер хәм оның тийкарында исенимиңизди беккемлеп атырсызлар. ² Егер сизлер мен өзлериңизге жәриялаған усы Хош Хабарды исеним менен беккем тутсаңыз, ол арқалы қутқарыласыз. Болмаса, бийкарға исенип жүрген боласызлар.

³ Өзим алған ең ахмийетли нәрсени мен сизлерге жеткизген едим. Яғный, Мухаддес Жазыўлар бойынша, Масих бизлердің гүналарымыз ушын өлди †. ⁴ Және де, Мухаддес Жазыўлар бойынша, Ол қәбирге қойылды хәм үшінши күни өлимнен қайта тирилди ††. ⁵ Ол Кифаға, кейин он еки шәкиртине көринди. ⁶ Соңынан бир ўақыттың өзінде бес жүзден аслам исениўши туұысқанымызға көринди. Олардың көбиси еле тири, базылары қайтыс болды. ⁷ Буннан соң, Ол Яқыпқа, кейнинен барлық елшилерге көринди. ⁸ Ал ең соңында шала туўылған балаға мегзес болған маған да көринди. ⁹ Себеби мен елшилер ишиндеги ең арзымағаныман. Қудайдың жәмәттин қуўдалағаным ушын, мен елши деп аталыўға да ылайықлы емеспен. ¹⁰ Бирақ, мен хәзир ким болған болсам, Қудайдың мийрими менен болдым. Оның маған деген мийрими босқа кетпеди. Мен елшилердің хәммесинен көп мийнет еттим. Негизинде мен емес, ал мениң менен бирге болған Қудайдың мийрими мийнет етти. ¹¹ Солай етип, мен болайын ямаса басқа елшилер болсын, бизлер усы нәрсе хаққында жәриялаймыз. Сизлер де усыған исендиңиз.

Өлилердің тирилиўи хаққында

¹² Масих өлимнен қайта тирилди, деп жәриялап атырған болсақ та, қалай араңыздағы базы адамлар өлимнен тирилиў жоқ дейди? ¹³ Егер өлилер тирилмейтуғын болса, онда Масих та тирилмеген болады. ¹⁴ Масих тирилмеген болса, онда бизлердің жәриялағанларымыз да, сизлердің исенимиңиз де бийкар болады. ¹⁵ Хәтте, бизлер Қудай хаққында жалған гүўалық берген адамлар болып қаламыз. Өйткени бизлер Қудай Масихты тирилтти, деп гүўалық берген едик. Егер өлилер хақыйқаттан да қайта тирилмейтуғын болса, онда Қудай да Масихты тирилтпеген болады. ¹⁶ Егер өлилер тирилмейтуғын болса, онда Масих та тирилмеген болады. ¹⁷ Масих тирилмеген болса, онда сизлердің исенимиңиз бийкар болады хәм сизлер еле гүналарыңыздың бийлиги астында жасап атырған боласызлар. ¹⁸ Олай болса, Масихқа тийисли болып дүньядан өткен адамлар да набыт болған болады. ¹⁹ Егер бизлер тек бул дүньядағы

† Яғный: Қудайдың сөзин түсіндириўшилердің де. †† Сөзбе-сөз: «Пайғамбарлардың руўхлары пайғамбарларға бойсынады». ‡ Сөзбе-сөз: мухаддеслердің.

†† Ийшя 53:5-12. ‡‡ Забур 15:8-10.

өмиримизде ғана Масихтан үмит ететуғын болсақ, онда бизлер хәмме адамлар ишиндеги ең аянышлы адамлар болғанымыз.

²⁰ Бирақ, Масих хақыйқаттан да өлимнен қайта тирилди! Ол өлилер ишинен биринши болып тирилиуі арқалы өлилердің тирилетуғынын дәлилледиди. ²¹ Бир адам арқалы өлим келгени сыяқлы, бир Адам арқалы өлимнен тирилиуі келди. ²² Яғный, Адам-ата менен қатнасы болған пүткіл адамзат өлетуғыны сыяқлы, Масих пенен қатнасы болған барлық адамлар тирилди, өмирге ериседи. ²³ Бирақ, хәр бири өз гезеги бойынша тириледиди: ең алды менен Масих, соңынан Масих қайтып келгенде, Оған тийисли болғанлар тириледиди. ²⁴ Буннан кейин, Масих хәр бир хақимшиликти, хәр бир бийликти хәм құдиретти сапластырып, патшалықты Әкемиз Құдайға тапсырғанда, ақырзаман болады. ²⁵ Себеби Құдай барлық душпанларын Масихтың аяғының астына бастырмағанша, Масих патшалық етиуі тийис. ²⁶ Жоқ қылынатуғын соңғы душпан – өлим болады. ²⁷ Өйткени Мухаддес Жазыуда: «Құдай барлығын Оның аяқларының астына бастырып, Оған бойсындырды», – делинген †. Бирақ, бул «барлығын» деген сөздің ишинде барлығын Масихқа бойсындырған Құдай нәзерде тутылмағаны анық. ²⁸ Барлығы Улға бойсынғанда, Ул да барлығын Өзине бойсындырған Құдайға бойсынады. Усылай етип, Құдай хәмме нәрсе үстинен толық бийлик жүргизеди.

²⁹ Егер қайта тирилиуі жоқ болса, өлилер ушын суўға шомылдырылғанлар не болады? Өлилер хеш қашан тирилмейтуғын болса, адамлар не себептен өлилер ушын суўға шомылдырылады? ³⁰ Және де, бизлер не ушын хәр саат сайын өзимизди қәуип астына қоямыз? ³¹ Тууысқанларым, сизлердің Ийемиз Масих Ийса менен болған байланысыңызды мақтаныш етип, ант ишемен: мен хәр күни өлим менен жүзбе-жүз ушыраспақтаман. ³² Егер адамлардың ойы бойынша өлилер тирилмейтуғын болса, Ефестеги жабайы хайуанлар сыяқлы болған адамлар †† менен гүресип, өлим қәуипи астында қалғанымның маған қандай пайдасы бар? Егер өлилер тирилмейтуғын болса: «Келиңлер, ишип-жеп қалайық, себеби ертең өлемиз-ғо!» ††† Усылай пикир жүргизетуғын адамлардан алданып қалмаңлар: жаман дослар жақсы әдетлерден айырады. ³⁴ Есиңизди жыйып, өзиңизге келиңлер хәм енди қайтып гүна ислемендер. Айырымларыңыз Құдайды билмейди. Буларды сизлерди уялтыу ушын айтып атырман.

Тирилген дене хаққында

³⁵ Бирақ, биреу: «Өлилер қалай тириледиди? Қандай дене менен келеди?» – деп сорауы мүмкин. ³⁶ Не

† Забур 8:7. †† Сөзбе-сөз: Ефестеги жабайы хайуанлар.
‡ Ийшая 22:13.

деген ақылсызлық! Сениң еккен туқымың өлмесе, көгерип шықпайды-ғо. ³⁷ Сен еккениңде, көгерип турған өсимликти †† емес, ал тек туқымды, бийдай ямаса басқа бир өсимликтің туқымын егесең. ³⁸ Құдай туқымға Өз қәлеуі бойынша дене бередиди. Туқымлардың хәр бирине өз алдына бир дене бередиди. ³⁹ Тири жанлардың денеси бирдей емес. Адамлардың денеси басқа, хайуанлардың денеси басқа, құстардың хәм балықтардың денеси басқа болады. ⁴⁰ Аспан денелери бар, жер денелери де бар. Аспандағы денелердің сулыұлығы басқа, жердеги денелердің сулыұлығы басқа. ⁴¹ Қуяштың сулыұлығы басқа, айдың сулыұлығы басқа, жұлдызлардың сулыұлығы басқа. Сулыұлығы бойынша, жұлдыз жұлдыздан парық қылады. ⁴² Өлилердің тирилиуі де сондай болады.

Ширийтуғын дене көмиледи, бирақ ол ширимейтуғын болып тириледиди. ⁴³ Дене хорлық пенен көмиледи, салтанат пенен тириледиди. Хәлсиз болып көмиледи, күшли болып тириледиди. ⁴⁴ Тәбийғый дене көмиледи, бирақ ол руўхый дене болып тириледиди. Тәбийғый дене бар болғаны сыяқлы, руўхый дене де бар. ⁴⁵ Өйткени Мухаддес Жазыуда былай делинген: «Биринши адам – Адам-ата тири жан болды» ††. Ал соңғы Адам – Ийса Масих өмир бериуши руўх болды. ⁴⁶ Бирақ, биринши болып руўхый дене емес, ал тәбийғый дене келди. Руўхый дене кейнинен келеди. ⁴⁷ Биринши адам жерден, яғный топырақтан болды. Екинши адам ††† аспаннан келди. ⁴⁸ Топырақтан болған Адам-ата қандай болса, топырақтан болған адамлар да сондай болады. Аспаннан келген Ийса Масих қандай болса, аспанға тийисли болған адамлар да сондай болады. ⁴⁹ Бизлер топырақтан болған Адам-атаға қалай уқсайтуғын болсақ, аспаннан келген Ийса Масихқа да солай уқсайтуғын боламыз.

⁵⁰ Тууысқанларым, мениң сизлерге айтып атырғаным мынау: бизлердің ет пенен қаннан ибарат болған тәбийғый денемиз Құдайдың Патшалығын мийрас етип ала алмайды. Ширип кететуғын денемиз мәңгилик өмирге ерисе алмайды †††. ⁵¹ Енди мен сизлерге бир сырды ашып бермекшимен: бизлердің хәммемиз шетимизден өлмеймиз, бирақ хәммемиз өзгеремиз. ⁵² Бирден көзди ашып-жумғанша, соңғы кәрнай шалынғанда, өзгерип кетемиз. Аўа, кәрнай шалынғанда, өлген исениушилер ширимейтуғын денеде тириледиди, тири болған бизлер де өзгерип кетемиз. ⁵³ Себеби бизлердің бул ширийтуғын хәм өлетуғын денемиз ширимейтуғын хәм өлмейтуғын дене болып өзгериуі тийис. ⁵⁴ Ширийтуғын хәм өлетуғын денемиз ширимейтуғын хәм өлмейтуғын болып өзгерсе, Мухаддес Жазыуда айтылған мына сөзлер иске асады:

†† Сөзбе-сөз: денени. ††† Жаратылыс 2:7. †††† Яғный: Ийемиз Ийса. †††† Сөзбе-сөз: «Ширийтуғын нәрсе ширимейтуғын нәрсени мийрас етип ала алмайды».

«Өлим жоқ етилди, ол жеңилди!» †

⁵⁵ «Хәй өлим, жеңисиң қәне?»

Хәй өлим, уйлы ийнең қәне?» ††

⁵⁶ Өлимнің уйлы ийнеси – гүна. Гүна өз күшин Мухаддес Нызамнан алады. ⁵⁷ Бирақ, Қудайға шүкирлер болсын! Ол бизлерди Ийемиз Ийса Масих арқалы жеңиске еристире береді.

⁵⁸ Солай етип, сүйикли тууысқанларым, тайсалмай бекем турыңлар хәм Ийемиздің хызметинде бәрқулла ғайратлы болыңлар. Өйткени Ийемиздің жолында еткен хызметиңиздің босқа кетпейтуғынын билесизлер.

Он алтыншы бап

Мүтәжликте жасап атырған исениўшилерге жәрдем беріу ҳаққында

16 Енди исениўшилерге † берилетуғын ақшалай жәрдемге келсек, сизлер де буны Галатиядағы исениўши жәмәәтлерге тапсырғанымдай ислеңлер. ² Хәр екшемби күни †† хәр бириңиз өз жағдайына қарап, ақшаны бөлек жыйнап қойсын. Сонда мен сизлерге барғанымда, ақшаны жыйнап жүриўдің зәрүрлиги болмайды. ³ Сизлерге барғанымда, берген садақаларыңызды апарыўға кимлерди ылайықлы көрсеңиз, мен сол адамларға хатлар берип, Ерусалимге жиберемен. ⁴ Егер мениң де кетиўим керек болса, олар мениң менен бирге кетеди.

Павелдің жобалары

⁵ Мен сизлерге Македония арқалы бараман. Себеби мен усы үлке арқалы жүрмекшимен. ⁶ Қасыңызда бир қанша ўақыт қалыўым, хәтте, сизлер менен қысты да бирге өткизиўим мүмкин. Соннан кейин, мен қай жерге кетежақ болсам да, сизлер маған жәрдем етерсиз. ⁷ Мен бул сапары сизлерди жол-жөнекей көрип кетиўди қәлемеймен. Егер Ийемиз рухсат етсе, сизлер менен бирге бир қанша ўақыт қалыўдан үмит етемен. ⁸ Бирақ, мен Ефесте Елиўинши күни байрамына †† дейин қалажақпан. ⁹ Өйткени бул жерде өнимли мийнет етиўим ушын маған кең жол ††† ашылды. Деген менен, маған қарсы шығып атырғанлар да көп.

† Ийшая 25:8. †† Осия 13:14. ‡ Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. †† Сөзбе-сөз: хәптениң биринши күни. †† Елиўинши күни байрамы – грекше «Пентикост». Қутқарылыў байрамынан соң, елиў күн толғанда болатуғын байрам. ††† Сөзбе-сөз: кең қапы.

¹⁰ Тимофей сизлерге барғанда, араңызда қәуипсиз жүриўи ушын көз қулақ болыңлар. Себеби ол да мен сыяқлы Ийемизге хызмет етеди. ¹¹ Сонлықтан оны хеш ким пәс көрмесин. Мениң қасыма келиўи ушын оны аман-есен шығарып салыңлар. Өйткени мен тууысқанларымыз бенен бирге оның келиўин күтип отырман.

¹² Тууысқананымыз Аполосқа келсек, тууысқанларымыз бенен бирге сизлерге барыўын оннан көп өтинген едим. Бирақ, ол хәзир сизлерге барыўды хеш қәлемей атыр. Қолайлы жағдай тууылғанда, ол сизлерге барады.

Павелдің соңғы ақыл-нәсиятлары

¹³ Сергек болыңлар, исенимде бекем турыңлар, мәрт хәм жигерли болыңлар. ¹⁴ Хәр бир нәрсени сүйиспеншилик пенен ислеңлер.

¹⁵ Ахая үлкесинде биринши болып исенген хәм өзлерин исениўшилердің †† хызметине бағышлаған Степанның хожалығын билесизлер. Сизлерден өтиниш, тууысқанларым: ¹⁶ сизлер де усындай адамларға хәм олар менен бирге мийнет ететуғын адамлардың хәммесине бойсыныңлар. ¹⁷ Мен Степанның, Фортунатустың хәм Ахайктың келгенине қуўанышлыман. Олар сизлердің орныңызды басып, сизлердің жоқлығыңызды умыттырды. ¹⁸ Олар мениң руўхымды да, сизлердің руўхыңызды да көтерди. Бундай адамлардың қәдирин билиңлер.

Соңғы сәлемнама

¹⁹ Азия үлкесиндеги § жәмәәтлер сизлерге сәлем айтып атыр. Акила менен Прискила хәм олардың үйиндеги исениўшилер жәмәәти Ийемиз бенен қатнаста болған сизлерге көп-көп сәлем айтып атыр. ²⁰ Усы жердеги барлық тууысқанлар да сизлерге сәлем айтып атыр. Бир-бириңизди мухаддес поса менен сүйип сәлемлесиңлер.

²¹ Мен, Павел, бул сәлемнаманы өз қолым менен жазып атырман. ²² Ийемизди сүймейтуғын адамға нәлет болсын! О Ийемиз, келе-гөр! ††²³ Ийемиз Ийсаның мийрими сизлерге яр болсын! ²⁴ Мен сизлердің хәммеңизди Масих Ийсаның сүйиспеншилиги менен сүйемен. Аўмийин.

††† Сөзбе-сөз: мухаддеслердің. § Азия үлкеси – хәзирги Туркия елиниң кубла-батыс бөлегинде болған бир үлке. †† Сөзбе-сөз: марана-та!

2 Коринфлилер

Бул хатты елши Павел Коринфтеги исениўши жәмәәтке жазған.

Павел бул хаттан бурын Коринфтеги исениўши жәмәәтке хатлар жибергенде, олардың қәте-кемшиликлерин әшкаралап, ақыл-нәсият бергенде, көп исениўшилер оған қулақ асып, тәўбе еткен еди. Деген менен, олардың арасындағы айырым адамлар Павелдиң сөзлерин тыңламай, кеңеслерине бийпәрўа қараған еди. Және де, усы адамлар жалған елшилердиң сөзине ерип, Павелдиң ҳақыйқаттан елши екенине гүман туўғызған хәм оны хәр түрли сөзлер менен айыплаган еди.

Павел бул хатында ескертиўлерине қулақ асқан исениўшилерди мақтап, олардың өзгергени себебли, өз қуўанышын билдиреди. Павел хатында өзиниң хызмети хәм елши сыпатында бийликке ийе екени ҳаққында да оларға гүўалық береди хәм мүтәжликте жасап атырған Ерусалимдеги исениўшилерге жиберилетуғын ақшалай жәрдемди таярлап қойыўды тапсырады. Хаттың кейинги бапларында Павел Коринфтеги исениўшилер менен өзиниң арасындағы қатнасты бузып атырған жалған елшилерге қулақ аспаўды хәм дурыс тәлийматқа тийкарланыўды исениўшилерге қатаң ескертеди.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Қудайдың қәлеўи менен Масих [†] Ийсаның елшиси болған мен, Павелден хәм туўысқанымыз Тимофейден, Коринф қаласындағы Қудайдың жәмәәтине хәм пүткил Ахая үлкесиндеги барлық мухаддеслерге ^{††} сәлем!

² Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

Қудай толық жубаныш береди

³ Қудайға, яғный Ийемиз Ийса Масихтың Әкесине алғыслар болсын! Ол бизлердиң реҳимли Әкемиз хәм толық жубаныш бериўши Қудай. ⁴ Қудай бизлерге барлық қыйыншылықларымызда жубаныш береди. Солай етип, бизлер де Қудайдан алған жубаныш пенен хәр қыйлы қыйыншылықларда болған адамларға жубаныш бере аламыз. ⁵ Себеби Масих шеккен азап-ақыретлерди бизлер қаншелли көп шексек, Қудай бизлерге Масих арқалы соншелли үлкен жубаныш береди. ⁶ Бизлер көрип атырған қыйыншылық сизлердиң жубаныш алыўыңыз хәм қутқарылыўыңыз ушын болып атыр. Бизлердиң жубаныш алыўымыз да сизлердиң жубаныш алыўыңыз ушын болып атыр. Сизлер өзлериңиз алған усы жубаныш арқалы бизлер шеккен азап-ақыретлер менен бирдей болған азап-ақыретлерге шыдай аласызлар. ⁷ Бизлердиң сизлерге байланыслы болған үмитимиз беккем. Өйткени сизлердиң тек азап-ақыретлеримизге емес, ал

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. ^{††} Яғный: Ийсаға исениўшилерге.

алған жубанышымызға да шерик екениңизди билемиз.

⁸ Туўысқанларым, Азия үлкесинде [‡] көрген қыйыншылықларымыздан сизлердиң хабарсыз қалыўыңызды қәлемеймиз. Бизлер шектен тыс ауыр қыйыншылық астында болып, тири қалыўдан да үмитимизди үзген едик. ⁹ Ишимизден өзимизди өлимге хүким етилгендей сездик. Бирақ бул өзлеримизге емес, ал өлилерди тирилтетуғын Қудайға сүйениўимиз ушын болды. ¹⁰ Қудай бизлерди усындай үлкен өлим қәўпинен қутқарды хәм еле де қутқара береди. Сизлердиң дуўаларыңыздың жәрдемінде Қудай бизлерди еле де қутқара береди деп, бизлер Оннан үмит етемиз. Көп адамлардың еткен дуўаларына Қудай жуўап берип, бизлерди қутқарғанлықтан, көплер бизлер ушын Қудайға шүкирлик билдиреди.

Павелдиң сапарының өзгеріў себеби

¹² Бизлер мақтаныш тутатуғын хәм пәк хұжданымыз бенен гүўалық берететуғын нәрсемиз мынаў: бизлер дүньяға, әсиресе сизлерге адамның даналығы менен емес, ал Қудайдың мийрими менен, Қудайдан келген ҳадаллық ^{‡†} хәм ҳақ нийет пенен қатнас жасадық. ¹³ Бизлер сизлерге оқып түсине алатуғын нәрселерди ғана жазып атырмыз. Хәзир бизлерди толық түсинбесеңиз де, ўақты келгенде толық түсинетуғыныңыздан үмит етемен. Солай етип, Ийемиз Ийса қайтып келетуғын күни бизлердиң мақтанышымыз сизлер болатуғыныңыз сыяқлы, сизлердиң мақтанышыңыз да бизлер боламыз.

¹⁵ Усындай исеним менен сизлерди еки есе қуўанышқа бөленсин деп, сизлерге барыўды бурын

[‡] Азия үлкеси – хәзирги Туркия елиниң қубла-батыс бөлегинде болған бир үлке. ^{‡†} Басқа нұсқада: мухаддеслик.

нийет еткен едим. ¹⁶ Македонияға баратырғанымда да, Македониядан қайтып киятырғанымда да, сизлерге барыуды нийет еткен едим. Соңынан сизлер мени Яхудияға шығарып саларсыз деп ойлаған едим. ¹⁷ Усылай нийет етип, мен жеңилтеклик қылыппан ба? Мени денесинің қәлеуі бойынша кеулинде «яқ» деп ойлап, аўзы менен «аўа» дейтуғын адам деп есаплайсызлар ма? ¹⁸ Мен Құдайдың садықлығы хақы ант ишемен: бизлер еки жүзлі адамлар емеспиз. Бизлер сизлерге сөйлегенимизде, «яқ» деп ойлап, «аўа» деп айтпадық. ¹⁹ Бизлер тәрепимизден, яғный мен тәрепимнен, Сила [†] хәм Тимофей тәрепинен сизлерге жәрияланған Құдайдың Улы Ийса Масих хәм «аўа», хәм «яқ» емес. Онда тек «аўа» ғана бар. ²⁰ Құдайдың барлық үәделери Масих арқалы «аўа» болып, толық орынланады. Сонлықтан Құдайдың даңққа бөлениуі ушын, Масих арқалы Құдайға «аўмийин» деймиз. ²¹ Бизлер менен сизлердің Масих пенен болған байланысымызды беккем қылған хәм бизлерди хызметке тайынлаған Құдайдың Өзи болады. ²² Ол бизлерди мөрлеп тамға басты хәм буның дәлили сыпатында Мухаддес Руұхты ^{††} жүрегимизге жайластырды. ²³ Мениң жүрегимде не бар екенин билетуғын Құдайдың Өзи ғуа: сизлерди аяғаным себепли, усы уақытқа дейин Коринфке бармаған едим. ²⁴ Бизлер сизлердің исенимиңиздің үстинен бийлик орнатқымыз келмейди. Керисинше, сизлердің қууаныуыңыз ушын, бизлер сизлер менен бирликте мийнет етип атырмыз. Себеби сизлер исенимде беккем турсызлар.

Екинши бап

2 Солай етип, сизлерди және қапа қылмайын деп, сизлерге бармауға кеулимде қарар еттим. ² Өйткени егер мен сизлерди және қапа қылсам, онда мени ким қууантады? Өзим қапа қылған сизлерден басқа, ким кеулимди көтереди? Әлбетте, хеш ким! ³ Сонлықтан мен барғанымда, қууантыуы керек болған адамлар мени қапа қылмайы ушын, сол хатты жазып жиберген едим. Себеби мениң қууанышым сизлердің хәммеңиздің қууанышыңыз екенине исенген едим. ⁴ Мен сол хатты терең қайғырып, жүрегим езилип, көз жасларымды төгип отырып жаздым. Бундағы мақсетим – сизлерди қапа қылуы емес, ал сизлерге деген шексиз сүйиспеншилигимди билдириу еди.

Ғуна ислеген адамды кешириу хәкқында

⁵ Егер араңызда бир адам [‡] басқаларды қапа қылған болса, ол тек мени емес, ал қандай да бир дәрежеде сизлердің хәммеңизди қапа қылған болады. Мен буны асырып айтып атырған жоқпан. ⁶ Бул адамға сизлердеги көпшилик тәрепинен берилген жаза жетерли болады. ⁷ Солай етип, ол

[†] Ямаса: Силванус. ^{††} Мухаддес Руұх – Құдайдың Руұхы.
[‡] Коринфлилерге жазылған 1-хат 5:1 қа қараң.

хәдден тыс қайғырмауы ушын оны кеширип, жубаныш бергениңиз мақулырақ болады. ⁸ Сонлықтан оған деген сүйиспеншилигиңизди дәлиллеуиңизди өтиниш етемен. ⁹ Хәр бир исте сөзиме кулақ асатуғыныңызды ямаса аспайтуғыныңызды сынап билиу ушын, мен сизлерге сол хатты жазған едим. ¹⁰ Сизлер оны кеширсеңиз, оны мен де кеширемен. Егер мен оны кеширген болсам, оны сизлер ушын Масих алдында кеширдим. ¹¹ Солай етип, шайтанның аўхалдан пайдаланып, пәнт бериуине жол қоймайық. Өйткени бизлер оның жауыз жобаларынан хабарсыз емеспиз.

Жаңа Келисимнің хызметшилери

¹² Мен Масихтың Хош Хабарын жәриялау ушын Троасқа барғанымда, Ийемиз маған көп мүмкиншилик берген еди. ¹³ Деген менен, тууысқанымыз Титусты сол жерде ушырата алмағаным себепли, руұхым тынышсызланды. Сонлықтан сол жердегилер менен хошласып, Македонияға кеттим [‡].

¹⁴ Құдайға шүкирлер болсын! Ол бизлерди бәркулла Масихтың жеңисинің салтанатлы жүрисинде жетелеп жүреді хәм бизлер арқалы хәмме жерде Масих хәкқында билимди хош ийис сыяқлы тарқатады. ¹⁵ Себеби бизлер қутқарылып атырғанлар арасында да, набыт болып атырғанлар арасында да, Масихтың Құдайға бағышлаған хош ийисимиз. ¹⁶ Бизлер Хош Хабарды жәриялаған уақтымызда, набыт болып атырғанлар ушын өлимге апаратуғын өлим ийисимиз. Ал қутқарылып атырғанлар ушын өмир беретуғын өмир ийисимиз. Бундай хызметке ылайықлы хеш ким жоқ! ¹⁷ Өйткени өз пайдасы ушын Құдайдың сөзин сатып беретуғын көп адамлар бар. Бирақ, бизлер ондай адамлар емеспиз. Бизлер Құдай тәрепинен жиберилген хәм Масихқа тийисли болған адамлар сыпатында Хош Хабарды Құдай алдында хәк кеуил менен жәриялаймыз.

Үшинши бап

3 Бизлерди және өзлерин мақтап атыр, деп ойлайсыз ба? Айырым адамлар сыяқлы, сизлерге көрсетиу ушын ямаса сизлерден алып басқаларға көрсетиу ушын, минезлемемиз жазылған хатларға бизлер мүтәжбиз бе? ² Бизлердің минезлеме хатымыз – сизлер боласызлар. Бул хат бизлердің жүреклеримизде [‡] жазылған болып, оны барлық адамлар биледи хәм оқыйды. ³ Сизлер хәкыйқаттан да, бизлердің хызметимиз арқалы жазылған Масихтың хаты екениңизди анық көрсетесизлер. Бул хат сыя менен емес, ал тири Құдайдың Руұхы менен жазылды хәм ол тасқа емес, ал адамлардың жүреклерине ойып жазылды.

^{‡†} Коринфлилерге 2-хат 7:6 қа қараң. ^{‡‡} Басқа нускада: сизлердің жүреклеріңизде.

⁴ Бизлер Масих арқалы Құдай алдында усындай исенімге ийе болғанымыз себепли, буларды айтып атырмыз. ⁵ Бизлер хызметимизди уқыплы болғанымыз себепли атқарып атырмыз, демекши емеспен. Бизлердеги бар уқып өзимизден шықпаған, ал Құдайдан берилген. ⁶ Құдай бизлерди Жаңа Келисимнің хызметшилери қылды. Жаңа Келисим жазылған нызам тийкарында емес, ал Мухаддес Руұх тийкарында пайда болды. Себеби жазылған нызам өлимге хүким етеди, ал Мухаддес Руұх өмир береді.

Жаңа Келисимнің уллылығы

⁷ Тасқа ойып жазылған хәриплерден ибарат болған Мухаддес Нызам уллылық пенен берилгенликтен, Израил халқы Муұсаның жүзинен шыққан өткинши нурға қарай алмаған еді †. Өлимге хүким ететуғын Мухаддес Нызамға хызмет етиу соншелли уллы болса, ⁸ онда өмир беретуғын Мухаддес Руұхқа хызмет етиу оннан анағурлым көп уллылыққа ийе емес пе? ⁹ Адамды хүким еткен Мухаддес Нызамға хызмет етиу уллы болған болса, ақланыу беретуғын Жаңа Келисимге хызмет етиу оннан гөре қаншелли уллырақ болады!

¹⁰ Ғақыйқаттан да, жоқары уллылыққа ийе болған Жаңа Келисим пайда болғанда, бурын уллылыққа ийе болған Мухаддес Нызам өз уллылығын жойтты.

¹¹ Солай етип, өткинши болған нәрсе уллы болса, мәңги қалатуғын нәрсе оннан да уллырақ.

¹² Усындай үмитке ийе болғанымыз себепли үлкен батырлық пенен сөйлей аламыз. ¹³ Бизлер жүзиндеги өшип баратырған нурды Израил халқына көрсетпеу үшін жүзин перде менен жапқан Муұса сыяқлы ис тутпаймыз. ¹⁴ Бирақ, Израил халқының жүреги қайсар болғанлықтан, хәтте, усы күнге дейин олар Ески Келисимди оқығанда, олардың санасы сондай перде менен жабыулы турғандай болады. Өйткени бул перде тек Масих арқалы алып тасланады. ¹⁵ Ғақыйқаттан да, усы күнге дейин олар Муұсаның китабын оқығанда, жүрекleri перде менен жабылғандай болып түсинбейди. ¹⁶ Деген менен, адам Ийемизге жүз бурғанда, сол перде алып тасланады. ¹⁷ Ийемиз – Руұх. Ийемиздің Руұхы бар жерде азатлық бар. ¹⁸ Бизлердің хәммемиз пердесиз жүз бенен Ийемиздің уллылығын көремиз. Сол арқалы Оған уқсау үшін өзгерип, уллылық үстине уллылыққа ерисип барамыз. Бул Руұх болған Ийемиздің жәрдемінде иске асады.

Төртинши бап

Ылай ыдыслардағы ғәзийне

4 Сонлықтан биз хызметшилер бул хызметти Құдайдың мийрим-шәпәәти менен ислеп атырғанымыз себепли, руұхымызды түсирмеймиз. ² Бизлер жасырын хәм уят ислеримизди тасладық,

† Шығыу 34:29.

хйилкерлик пенен хәрекет қылмаймыз. Құдайдың сөзин бурмаламай, ғақыйқатты ашық айтыуымыз арқалы өзимизди Құдай алдында хәр бир адамның хұжданына тапсырамыз. ³ Егер бизлер жәриялап атырған Хош Хабар жабық болса ††, ол набыт болатуғынлар ушын жабық болады.

⁴ Исенбейтуғын бундай адамлар Хош Хабардың жақтысын көрмесин деп, бул дүньяның хәкими – шайтан олардың жүрек көзлерин соқыр еткен. Хош Хабар Құдайдың қандай екенин көрсеткен Масихтың даңқын билдиреди. ⁵ Бизлер ‡ өзлеримиз ғаққында жәриялап атырған жоқпыз. Ал Масих Ийсаны хәммемиздің Ийемиз деп, Ийса ушын сизлердің хызметшилериңиз екенлигимиз ғаққында жәриялап атырмыз. ⁶ Себеби «Қараңғылықтан нур жарқырасын» ††, – деп буйырған Құдай Масихтың жүзинде жарқыраған Өзинің даңқын билиуимиз ушын жүреклеримизди жақты қылды.

⁷ Биз елшилер усы ғәзийнени ылай ыдыс сыяқлы болған денемизде алып жүрмиз. Бул уллы күдиреттің бизлерден емес, ал Құдайдан екенлиги көринип тур. ⁸ Бизлер хәр тәреплеме қысқыдамыз, бирақ езилмеймиз. Албыраймыз, бирақ үмитсизликке берилмеймиз. ⁹ Қуудаланамыз, бирақ Құдай бизлерди таслап кетпейди. Бизлерди жығылтады, бирақ жоқ болып кетпеймиз.

¹⁰ Ийсаның өмири денемизде ашық көринсин деп, бизлер бәрқулла азап шегип, Ийсаның өлиминен шерик боламыз. ¹¹ Өйткени Ийсаның өмири бизің өлетуғын денемизде ашық көринсин деп, жасап атырған бизлер Ийса ушын өлим қәўпине үзликсиз дуўшар болып атырмыз. ¹² Солай етип, бизлердің өлим қәўпине дуўшар болып атырғанымыз арқалы сизлер мәңгилик өмирге ерисип атырсызлар.

¹³ Забурда: «Мен исендим хәм соның ушын сөйледим» ††, – деп жазылған. Усындай исенімди пайда еткен Мухаддес Руұхқа ийе болғанымыз себепли, бизлер де исенемиз хәм сонлықтан сөйлеймиз. ¹⁴ Себеби Ийемиз Ийсаны өлимнен тирилткен Құдайдың бизлерди де Ийса менен бирге тирилтетуғынын хәм сизлер менен бирликте Өзинің алдында турғызып қоятуғынын билемиз.

¹⁵ Булардың хәммеси сизлердің пайдаңыз ушын болып атыр. Солай етип, бизлердің басымыздан кеширген қыйыншылықтарымыз себепли, Құдайдың сизлерге деген мийрими артады. Сол мийрим еле де көп адамларға жетип барыуы арқалы Құдайға көп шүкирликлер айтылады хәм Ол даңққа бөленеди.

Өткинши қыйыншылықтар хәм мәңгилик даңқ

¹⁶ Сонлықтан руұхымызды түсирмеймиз. Бизлердің көринетуғын денемиз тозып баратырған болса да, ишки дүньямыз күннен-күнге

†† Коринфлилерге жазылған 2-хат 3:14-15 қа қараң. ‡ Бизлер – Павел хәм оның жанындағы адамлар. †† Жаратылыс 1:3. †† Забур 115:1.

жаңаланып атыр. ¹⁷ Өйткени ҳазирги өткинши хәм арзымас қыйыншылықларымыз бизлерге хәдден тыс уллы хәм мәңгилик даңқ алып келеди. ¹⁸ Бизлер көзге көринетуғын қыйыншылықларға емес, ал көзге көринбейтуғын уллылыққа қараймыз. Себеби көзге көринетуғын нәрселер өткинши, ал көзге көринбейтуғын нәрселер мәңги болады.

Бесинши бап

5 Бизлер ишинде жасап атырған дүньядағы бул шатырымыз, яғный денемиз қыйралғанда, Қудай бизлерге адамның қолы менен қурылмаған аспандағы мәңгилик үйимизди, яғный жаңа денени беретуғынын билемиз. ² Аспандағы үйимизди, яғный жаңа денемизди кийим сыяқлы кийиўди қатты күсеп, ҳазир бизлер дүньядағы шатырымызда, яғный денемизде «ах» урмақтамыз. ³ Оны кийсек, бизлер жалаңаш қалмаймыз. ⁴ Бизлер дүньядағы шатырымызда, яғный денемизде жасап жүрип, аўыр жүк астында қыйналмақтамыз. Негизинде дүньядағы денемизди шешип таслаўды емес, ал оның үстинен аспандағы денемизди кийиўди қәлеймиз. Солай етип, өлетуғын дене мәңгилик өмир тәрәпинен жутып жибериледи. ⁵ Бизлерди усы ушын таярлаған хәм буның гиреўи сыпатында бизлерге Мухаддес Руўхты берген Қудайдың Өзи болады.

⁶ Сонлықтан денеде жасап атырған ўақтымызда Ийемиздиң аспандағы меканынан узақта екенимизди билсек те, бизлер бәрқулла батырлыққа ийемиз. ⁷ Өйткени бизлер көзге көринетуғын нәрселерге емес, ал исенимимизге сүйенип жасаймыз. ⁸ Аўа, батырлыққа ийемиз хәм денеден шығып, Ийемиз бенен бирге жасағанымыз жақсырақ деп ойлаймыз. ⁹ Бирақ денеде жасасақ та, денеден шығып кетсек те, бизлер Ийемиздиң кеўлинен шығыўға қатты тырысамыз. ¹⁰ Себеби денеде жасаған ўақтымызда ислеген жақсы исимиз ушын да, жаман исимиз ушын да ылайықлы баҳа алыў ушын, хәр биримиз Масихтың ҳүким гүрсисиниң алдында турыўымыз керек.

Жарастырыўшылық хызметі

¹¹ Солай етип, бизлер Ийемизден қорқыўдың не екенин билгенимиз себепли, адамларды ақылландырыўға ҳәрекет етемиз. Бизлердиң қандай екенлигимиз Қудайға аян. Бизлердиң қандай екенлигимизди сизлер де жақсы билетуғыныңыздан үмит етемен †. ¹² Бизлер және сизлерге өзлеримизди усыныўға ҳәрекет етип атырған жоқпыз. Бирақ ишки дүньясы менен емес, ал сыртқы көриниси менен мақтанатуғын адамларға ылайықлы жуўап бериўиңиз ушын, сизлерге бизлер менен мақтаныўға мүмкиншилик берип атырмыз. ¹³ Егер бизлер ақылымыздан азғандай болып көринсек, онда бул Қудай ушын.

† Сөзбе-сөз: «Бизлердиң қандай екенлигимиз сизлердиң ҳүжданыңызға аян екенлигинен үмит етемен».

Егер есимиз дурыс болып көринсе, онда бул сизлер ушын. ¹⁴ Усылай ислеўге бизлерди Масихтың сүйиспеншилиги мәжбүр етеди. Өйткени бир Адам, яғный Масих хәмме ушын өлгенликтен, хәмме Оның өлимине шерик болған болады ††, деген жуўмаққа келдик. ¹⁵ Аўа, Масих хәмме ушын өлди. Солай екен, жасап атырғанлар енди өзлери ушын емес, ал өзлери ушын өлген хәм қайта тирилген Масих ушын жасаўы шәрт.

¹⁶ Сонлықтан бизлер енди хәш кимге дүньяның көз қарасы менен қарамаймыз. Масихқа бурын усылай қараған болсақ та, енди олай қарамаймыз. ¹⁷ Солай етип, ким де ким Масих пенен байланысқа ийе болса, ол – жаңа жаратылыс. Ески нәрселер өтип кетти, минекей, енди хәммеси жаңа болды. ¹⁸ Буның хәммеси Қудайдан. Қудай Масих арқалы бизлерди Өзи менен жарастырды хәм адамларды Өзи менен жарастырыў хызметин бизлерге тапсырды. ¹⁹ Яғный, Қудай Масих арқалы дүньяны Өзи менен жарастырып, адамлардың гүналарын есапқа алмады хәм усы жарастырыўшы сөзлерди бизлерге берди. ²⁰ Солай етип, бизлер Масихтың елшилеримиз. Қудайдың Өзи бизлер арқалы сизлерге ақыл-нәсият берип атыр. Масихтың атынан жалбарынамыз: Қудай менен жарасыңлар! ²¹ Қудай бизлердиң гүналарымызды хәш қашан гүна ислеменен Масихқа жүкледі. Масих пенен байланысқа ийе болған бизлер Қудай алдында усы арқалы ақландық.

Алтыншы бап

6 Қудай менен бирге мийнет етип атырған бизлер өзлериңиз қабыл қылған Оның мийримине итибарсызлық пенен қарамаўыңызды сизлерден өтиниш етемиз. ² Себеби Қудай былай дейди:

«Мениң мийримим берилетуғын ўақытта сени еситтим,

Қутқарылыў күнинде саған жәрдем бердим» ‡. Минекей, ҳазир Қудайдың мийрими берилетуғын ўақыт болды! Минекей, ҳазир қутқарылыў күни келди!

Павел көрген қыйыншылықлар ҳаққында

³ Хызметимизге сөз келмесин деп, хәш кимге хәш бир нәрседе тосқынлық жасамаймыз. ⁴ Ал хәмме нәрседе Қудайдың хызметкерлери сыпатында ис тутамыз: қыйыншылық көрсек те, мүтәжликте хәм аўыр жағдайларда қалсақ та, шексиз сабырлы болдық. ⁵ Және де, таяқ жедик, қамақта отырдық, топалаң ишинде қалдық, аўыр мийнет еттик, түнлерди уйқысыз өткиздик, аш қалдық. ⁶ Солай болса да, бизлер пәк болдық, дурыс түсиник, шыдамлылық, кең кеўил, Мухаддес Руўх хәм ҳақыйқый сүйиспеншилик пенен жасадық. ⁷ Ҳақыйқат сөзин айтып, Қудайдың құдиретин көрсеттик. Оң хәм шеп қолымызда ҳақлық қуралын

†† Сөзбе-сөз: хәмме өлген болады. ‡ Ийшая 49:8.

ушлап жүрдик. ⁸ Бизлерди құрмет етеди хәм масқаралайды да, бизлерге сөгис айтады хәм мақтайды да. Бизлерди өтирикшилер деп есаплайды, бірақ бизлер хақыйқатты айтамыз. ⁹ Бизлерди белгисиз адамлар деп санайды, бірақ бизлер хәммеге белгилемиз. Бизлерди өлген деп есаплайды, бірақ, мине, бизлер тиригимиз. Жазаланып таяқ жесек те, өлмей атырмыз. ¹⁰ Бизлерди қапа қылады, бірақ бизлер бәрқулла қууанышлымыз. Жарлымыз, бірақ көп адамларды байытамыз. Хеш нәрсемиз болмаса да, хәмме нәрсеге ийемиз. ¹¹ Хәй коринфлилер, бизлер сизлерге ашық сөйлеп, жүрегимизди кең аштық. ¹² Сизлерден мийримимизди аямадық, бірақ сизлер бизлерден өз мийримиңизди аядыңыз. ¹³ Сизлерге балаларыма сөйлегендей, сөйлеп атырман: бизлер сыяқлы, сизлер де бизлерге жүрекleriңизди кең ашыңлар.

Бизлер – Қудайдың ибадатханасымыз

¹⁴ Исенбейтуғынлар менен бирге бир мойынтырықтың астына кирмеңлер. Өйткени хақлық пенен нызамсызлықтың арасында қандай уқсаслық бар? Нур менен қараңғылықтың арасында қандай байланыс бар? ¹⁵ Масих пенен шайтанның [†] арасында қандай келисим хәм исенетуғын адам менен исенбейтуғын адамның арасында қандай шериклик болыуы мүмкин? ¹⁶ Қудайдың ибадатханасы менен бутлар арасында қандай бирлик болыуы мүмкин? Хеш қандай! Себеби бизлер тири Қудайдың ибадатханасымыз. Қудай былай дейди:

*«Мен олар арасында жасап,
Олар арасында жүретуғын боламан» ^{††}.
«Мен олардың Қудайы боламан,
Олар Мениң халқым болады» [‡].*

¹⁷ Сол себептен Қудай Ийемиз былай дейди:
*«Исенбейтуғын адамлар арасынан шығып,
олардан бөлеклениңлер.*

*Харам нәрсеге қол тийгизбеңлер,
Сонда Мен сизлерди қабыл етемен» ^{††}.*

¹⁸ Және де, хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийемиз былай дейди:

*«Мен сизлерге Әке боламан,
Сизлер Мениң ул-қызларым боласызлар» ^{‡‡}.*

Жетинши бап

7 Солай етип, сүйикли туысқанларым, усындай үделерге ийе болғанымыз себепли, денемизди хәм руўхымызды ипласлайтуғын хәр бир нәрседен өзлеримизди тазалайық. Қудайдан қорқып жасап, минсиз мухаддесликке жетилисип барайық.

Коринфтеги исениўшилер жәмәетиниң тәубе еткенине Павелдиң қууаныуы

² Бизлерге жүрекleriңизди кең ашыңлар. Бизлер хеш кимге жаманлық иследемиз, хеш кимди жолдан азғырмадық, хеш кимди алдап, хақысын жемедик. ³ Буны сизлерди айыплау ушын айтып атырған жоқпан. Өйткени бұрын айтқанымдай, сизлер бизлердиң жүрегимиздесиз. Сизлер менен бирге өлиўге де, жасауға да қайылмыз. ⁴ Мениң сизлерге деген исенимим күшли хәм мен сизлер менен көп мақтанаман. Қыйыншылықларымыз көп болса да, мен сизлер себепли шексиз қууаныш алып, жубанышқа бөлендим.

⁵ Бизлер Македонияға келгенимизден кейин де денемиз хеш тыныш таппай, хәр тәреплеме қыйыншылық көрдик: сыртта жәнжел, жүрегимизде қорқыныш бар еди. ⁶ Бірақ, руўхы түскен адамларға жубаныш берийши Қудай Титустың сизлер беттен қайтып келгени арқалы бизлерге жубаныш берди. ⁷ Бизлер тек оның қайтып келгени арқалы емес, ал сизлердиң оған берген жубанышыңыз арқалы да жубаныш алдық. Титус бизлерге сизлердиң мени қаншелли сағынғаныңызды, қылған ис-хәрекетleriңиз себепли өкинип атырғаныңызды хәм мени жақлауға урынып атырғаныңызды айтып бергенде, мен оннан бетер қууанып кеттим.

⁸ Мен жазған хатым менен сизлерди қапа қылған болсам да, өкинбеймен. Сол хатымның сизлерди аз-маз уақытқа қапа қылғанын билгенимде, мен өкинген едим. ⁹ Бірақ, енди қууанып атырман. Мен сизлердиң қапа болғаныңызға емес, ал бул қапашылықтың сизлерди тәубеге әкелгенине қууанып атырман. Бул қапашылық Қудайдың қәлеуи бойынша болғанлықтан, сизлер бизлер себепли хеш қандай зыян көрмедиңлер. ¹⁰ Себеби Қудайдың қәлеуи менен берилген қапашылық адамды тәубеге алып келеди хәм адам бул арқалы қутқарылуы алады. Бундай қапашылық өкиниў алып келмейди. Бірақ, дүньяның қапашылығы өлимге алып барады. ¹¹ Қараңлар, Қудайдың қәлеуи менен болған бул қапашылық сизлерде қаншелли инта, өз пәклигиңизди дәлиллейге қатты умтылуы, нахақлыққа деген күшли ғәзеп, қаншелли қорқыныш, маған деген соншелли сағыныш, қаншелли талпынуы хәм айыпкер адамды жазалауға күшли тилек оятты. Сизлер сол исте ^{‡‡‡} өзleriңиздиң хәр тәреплеме пәк екениңизди көрсеттиңиз. ¹² Сизлерге буннан алдыңғы хатты жазғанымда, нахақлық ислеген адам ямаса нахақлықтан жәбир көрген адам себепли жазған жоқпан. Ал, сизлердиң бизлерге деген ықласыңыздың Қудай алдында аян болыуы ушын жазған едим. ¹³ Бизлер булардың хәммеси арқалы жубаныш таптық.

^{†††} Павел бул жерде Коринфлилерге 1-хат 5:1 та айтылған машқаланың жақсы шешилгени хаққында айтып атыр.

[†] Сөзбе-сөз: Белиар. Шайтанның бир аты. ^{††} Лебий 26:11-12; Еремия 32:38; Езекил 37:27. [‡] Еремия 31:1. ^{††} Ийшая 52:11; Езекил 20:34, 41. ^{‡‡} Патшалық хаққында 2-китап 7:8, 14.

Жубанышымызға қосымша Титустың қууанышы бизлерди оннан да көбірек қууандырды. Өйткени сизлердің хәммеңиз оның руұхын көтерипсиз. ¹⁴ Мен сизлерди оның алдында мақтаған едим, сизлер мени уятқа қалдырмадыңлар. Сизлерге айтқан хәр бир сөзимиз хәқыйқат болғаны сыяқлы, сизлерди Титусқа айтып мақтаған сөзлеримиз де хәқыйқат болып шықты. ¹⁵ Ол хәммеңиздің сөзге бойсынатуғыныңызды, өзін хұрмет хәм иззет пенен қабыл алғаныңызды еске алып, оның сизлерге деген сүйиспеншилиги және де артып атыр. ¹⁶ Солай етип, мен сизлерге хәр бир исте исене алатуғыным себепли қууанаман.

Сегизинши бап

Сақыйлық пенен садақа беріу хәққында

8 Тууысқанлар, бизлер сизлерге Қудайдың Македониядағы исениуши жәмәәтлерге берген мийрими хәққында билдиргимиз келеди. ² Олар ауыр қыйыншылықлар менен сыналған болса да, қууанышқа толып, жүдә кәмбағал болса да, шексиз сақыйлық көрсетти. ³ Жағдайлары көтергенше, хәтте, жағдайларынан артық дәрежеде олардың өз қәлеуи менен сақыйлық көрсеткенине мен өзим гүуалық беремен. ⁴ Олар Яхудиядағы исениушилерге [†] берилетуғын жәрдемге, яғный усы қайырлы иске қатнасыуды өтиниш етип, бизлерге жалбарынған еди. ⁵ Олар бизлер үмит еткенимизден де зыят берип, Қудайдың қәлеуи менен өзлерин бириншиден Ийемизге, соңынан бизлерге бағышлады.

⁶ Сонлықтан бұрын сизлердің араңызда бул қайырлы исти баслаған Титустан оны жуұмақлауын өтиндик. ⁷ Сизлер Масихқа деген исенимде, Қудайдың сөзин сөйлеуде, хәқыйқатты билиуде, инта менен хызмет етиуде, бизлерге деген сүйиспеншиликте ^{††}, улыума хәмме нәрседе үстинсиз. Сол сыяқлы, бул қайырлы исте де сизлердің үстин болыуыңызды қәлеймиз.

⁸ Буны буйрық ретинде айтып атырған жоқпан. Ал, басқа жәмәәтлердің интасы хәққында айтып, сизлердің сүйиспеншилигиңиздің хәқыйқыйлығын сынап көрип атырман. ⁹ Себеби сизлер Ийемиз Ийса Масихтың мийримин билесизлер: Ол Өзи бай бола тура, сизлер ушын бул дүньяда жарлы болды. Оның жарлылығы менен сизлер руұхый байлыққа ийе болдыңыз.

¹⁰ Бул бойынша мен сизлерге бир пайдалы кеңес беремен. Сизлер өткен жылы өз қәлеуиңиз бенен жәрдем ақшаны жыйнауды биринши болып баслаған едиңдер. ¹¹ Енди сол исти ақырына дейин жеткизгениңиз мақул. Солай етип, баста қандай инта менен баслаған болсаңыз, сондай инта менен жуұмақлауға қолларыңыздан келгенше тырысыуыңыз тийис. ¹² Егер сизлер өзлериңизде

[†] Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. ^{††} Басқа нусқада: бизлердің сизлерге деген сүйиспеншилигимизде.

бар нәрсени инта менен берсеңиз, Қудай оны ырзашылық пенен қабыл етеди. Бирақ, Ол сизлерде жоқ нәрсени талап етпейди.

¹³ Басқалардың ауұхалын жеңиллетіу ушын сизлерге ауырманлық салыу керек, демекши емеспен. Ал теңлик болыуы керек, демекшимен.

¹⁴ Хәзирги сизлердеги молшылық олардың жетпей турған нәрсесин толықтырады. Ал соңынан олардағы молшылық сизлердеги жетпей турған нәрсени толықтырады. Солай етип, теңлик болады.

¹⁵ Мухаддес Жазыуда: «Көп жыйнаған адамның артық нәрсеси, аз жыйнаған адамның кем нәрсеси болмады» [‡], – деп айтылғандай болады.

Титустың хәм оның менен бирге еки тууысқанның Коринфке жиберилиуи

¹⁶ Мениң кеулимдеги сизлерге деген интаны Титустың да кеулине салған Қудайға шүкирлер болсын! ¹⁷ Өйткени ол тек бизлердің өтинишимиз бойынша емес, ал өзінде сизлерге деген терең инта болғанлықтан, өз қәлеуи менен сизлерге баратыр. ¹⁸ Оның менен бирге бир тууысқанымызды да жиберип атырмыз. Ол Хош Хабарды жәриялау бойынша барлық исениуши жәмәәтлер тәрепинен мақтауға ерискен адам. ¹⁹ Буның үстине, бул тууысқанымызды бизлер ислеп атырған усы қайырлы хызметте жолдас болсын деп, исениуши жәмәәтлер сайлап қойған еди. Бизлер Ийемиздің даңқы ушын хәм жәрдем беріуіге инталы екенимизди көрсетиуимиз ушын усы қайырлы хызметти ислеп атырмыз. ²⁰ Көп ақшалар менен байланыслы болған бул хызметимизде бизлерди хеш ким айыплай алмай ушын, бизлер сақлық пенен ис тугып атырмыз. ²¹ Себеби бизлер тек Ийемиздің нәзеринде емес, ал адамлардың нәзеринде де дурыс болған нәрсени ислеуге тырысып атырмыз.

²² Бизлер жаңағы тууысқанларымыз бенен бирликте және бир тууысқанымызды да жиберип атырмыз. Бул тууысқанымызды талай мәртебе хәм хәр түрли жағдайларда сынап, оның инталы екенин көрдик. Енди оның сизлерге деген исеними күшейгенликтен, интасы да артып атыр. ²³ Титусқа келсек, ол мениң шеригим хәм сизлер ушын мениң менен бирге мийнет ететуғын хызметши. Оның қасындағы еки тууысқанымыз – исениуши жәмәәтлердің үәкиллери ^{‡†} хәм Масихқа даңқ келтиретуғын адамлар. ²⁴ Солай етип, сизлер бул адамларға деген сүйиспеншилигиңизди дәлиллендер. Бул арқалы оларды жиберген исениуши жәмәәтлерге бизлердің сизлер менен мақтанатуғынымыздың дурыс екенин көрсетіңдер.

[‡] Шығыу 16:18. ^{‡†} Сөзбе-сөз: елшилері.

Тоғызыншы бап

Мүтәжликте жасаушы исениушилерге жәрдем бериу ҳаққында

9 Яхудиядағы исениушилерге [†] жиберилетуғын бул жәрдемге байланыслы сизлерге жазыудың ҳәжети жоқ. ² Өйткени сизлердиң жәрдемге таяр екенлигиңизди билемен. «Ахая үлкесиндегилер ^{††} өткен жылдан бери таяр», – деп мен Македониядағылар алдында сизлер менен мақтанып жүрмен. Сизлердиң интаңыз олардың көбисин ҳәрекетке келтирди. ³ Бул нәрседе сизлер менен мақтанғаным босқа шықпасын деп ҳәм өзим айтқанымдай, сизлерди таяр турасыз деп, усы тууысқанларымызды сизлерге жиберип атырман. ⁴ Себеби айырым македониялылар мениң менен бирге сизлерге барып, сизлердиң таяр емес екенлигиңизди көрсе, сизлерге қатты исенген бизлер уятқа қаламыз, сизлер де сөзсиз уятқа қаласыз. ⁵ Сонлықтан мен усы тууысқанларымыздан өзимнен бурын сизлерге барыуды ҳәм сизлердиң үәде еткен жәрдемиңизди алдын ала таярлап қойыуды өтиниш еткенім дурыс деп ойладым. Солай етип, сизлер беретуғын бул жәрдем мәжбүрий түрде берилген салықтай емес, ал ыразылық пенен берилген сыйдай болсын.

⁶ Мынаны умытпаңлар: сықмарланып екен адам аз орады, сақыйлық пенен екен адам көп орады. ⁷ Хәр бир адам қыйналып ямаса мәжбүрий түрде емес, ал кеўлинен шыққанын берсин. Өйткени Қудай ыразы болып берген адамды сүйеди. ⁸ Және де, Қудай сизлерди мол мийрим менен байытуға құдиретли. Солай етип, барлық үақытта ҳәмме нәрсеңиз жетерли болып, хәр қандай жақсы иске бай боласызлар. ⁹ Сонлықтан Мухаддес Жазыуда былай делинген:

«Ол өзиникин сақыйлық пенен тарқатып, жарлыларға берди,

Оның ҳақлығы мәңгиге бар болады» [‡].

¹⁰ Дийханға себиу ушын туқым, жеу ушын нан беретуғын Қудай сизлердиң сақыйлық пенен екен егиниңиздиң зүрәэтин мол қылып береді ҳәм ҳақлығыңыздың жемисин арттырады. ¹¹ Аўа, Қудай сизлерди хәр тәреплеме байытады. Солай етип, сизлер сақый боласызлар ҳәм бизлер сизлердиң сақыйлық пенен берген сыйларыңызды апарғанымызда, алған адамлар Қудайға шүкирлик билдиреди. ¹² Сизлердиң бул хызметиңиз тек Яхудиядағы исениушилердиң ^{††} мүтәжликлерин толықтырып қоймай, көп адамлардың Қудайға шексиз шүкирлик айтыуына себеп болады.

¹³ Сизлердиң бул хызметиңиз себепли, олар Қудайға алғыслар айтады. Себеби сизлердиң бул

[†] Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. ^{††} Яғный: Коринф қаласындағылар. Коринф қаласы Ахая үлкесиниң бас қаласы болды. [‡] Забур 111:9. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслердиң.

хызметиңиз өзлериңиз мойынлаған Масихтың Хош Хабарына бойсынатуғыныңызды, Яхудиядағы мухаддеслер ҳәм көп басқа адамлар менен сақыйлық пенен бөлесип атырғаныңызды дәлиллейди. ¹⁴ Және де, Қудайдың сизлерге берген мол мийрими себепли, Яхудиядағылар сизлерди көриуді әрман етип, сизлер ушын дуға етеди. ¹⁵ Сөз бенен тәрийиплеп жеткизиу қыйын болған Қудайдың сыйы, яғный Оның Улы ушын Қудайға шүкирлер болсын!

Оныншы бап

Павелдиң өз хызметин жақлауы

10 «Бизлер менен бирге болған үақтында жууас, бирақ арамызда болмаған үақтында қатал», – деп айырымларыңыз сөз қылатуғын мен, Павел, Масихтың мүләйимлиги ҳәм сабырлылығы менен сизлерден өтинемен: ² сизлерге барғанымда, өзимди қатал тутыуға мәжбүр қылмаңлар. Өйткени бизлерди бул дүньядағы адамлар сыяқлы денесиниң қәлеуи бойынша жасап атыр, деп санайтуғын гейбиреулерге қарсы қатал боламан деген нийетим бар. ³ Бизлер дүньяда жасап атырған болсақ та, дүньяның жолы менен урыспаймыз. ⁴ Бизлердиң урысымыздың қураллары дүньяға тийисли қураллар емес, ал душпанның бекем қорғанларын қыйрататуғын Қудайдың құдиретине ийе болған қураллар. ⁵ Сол қураллар менен сандырақ сөзлерди ҳәм Қудайды билиуға тосқынлық қылатуғын хәр қандай менменликти жоқ қыламыз, Масихқа бойсынбайтуғын хәр бир ой-пикирди Масихқа тутқын етип бойсындырамыз. ⁶ Сизлер Масихқа толық бойсынғаныңызда, Оған бойсынбаған араңыздағы хәр бир адамды жазалауға таярмыз.

⁷ Сизлер тек сыртқы көриниске қарап баға бересизлер. Егер ким де ким өзиниң Масихқа тийисли екенине исенсе, онда ол бизлердиң де Масихқа тийисли екенимизди билсин. ⁸ Ийемиздиң бизлерге берген бийлиги менен бираз көбирек мақтансам да, уялмайман. Бул бийлик сизлерди қулатыу ушын емес, ал тиклеу ушын берилген.

⁹ Мен хатларым менен сизлерди қорқытып атырғандай болып көрингим келмейди. ¹⁰ Себеби гейбиреулер: «Хатларында ол қатал ҳәм күшли, бирақ жүзбе-жүз көрискенимизде ҳәлсиз ҳәм сөзге де шебер емес», – дейди екен. ¹¹ Бирақ, бундай адамлар билип қойсын: сизлерден узақта болып, хатларымызда не десек, араңызда болғанымызда да, солай ис тутамыз.

¹² Өзлерин әҳмийетли етип көрсетип атырған айырым адамлар менен өзлеримизди теңлестиргимиз ямаса салыстырғымыз келмейди. Олар өзлерин өз өлшемлери менен бақалайды ҳәм өзлерин өзлери менен ғана салыстырады. Олар қаншелли ақылсыз! ¹³ Бирақ, бизлер ҳәдден тыс дәрежеде мақтанбаймыз. Ал, Қудайдың бизлер

ушын белгилеген жер шегарасы ишиндеги мийнетимиз бенен мақтанамыз. Бизлердің араңызда ислеген мийнетимиз де усы жер шегарасы ишинде исленди. ¹⁴ Сизлер жасайтуғын жер усы жер шегарасы ишинде жайласқанлықтан, бизлер сизлерге Масихтың Хош Хабарын биринши болып жеткизгенимизде, шегарадан тыс шығып кетпедик. ¹⁵ Бизлер басқалардың мийнети менен мақтанып хәддимизден аспаймыз. Керисинше, исенимиңиздің өсиуи менен араңыздағы мийнетимиздің көлеми кеңейе бериуинен үмит етемиз. ¹⁶ Солай етип, бизлер Хош Хабарды сизлерден узағырақ жерлерге жәриялай аламыз. Өйткени басқаның ислеген хызмети менен мақтаныуды қәлемеймиз. ¹⁷ Мухаддес Жазыуда айтылғандай: «Мақтанатуғын адам Ийемиз бенен мақтансын» †. ¹⁸ Себеби өзін өзи мақтаған адам емес, ал Ийемиз мақтаған адам ҳақыйқаттан қәдирлениуге ылайықлы.

Он биринши бап

Павел хәм жалған елшилер

11 Мениң бираз ақылсыз адамдай болып енди айтатуғын сөзлериме сизлердің шыдауыңызды қәлер едим. Ауа, мен сизлерден усыны өтиниш етемен! ² Сизлерди Қудайдың қызғанышы менен қызғанаман. Өйткени мен сизлерди бир пәк қыз сыяқлы жалғыз күйеуге, яғный Масихқа усынып, Оған некеледим. ³ Бирақ, жыланның Хауа-енени хийлекерлик пенен алдағанындай, сизлердің ақыл-ойларыңыздың да бузылып, Масихқа деген ҳақыйқый хәм пәк садықлықтан ауып кетиуинен қорқаман. ⁴ Себеби биреу келип, бизлер жәриялаған Ийсаны басқаша қылып жәриялағанда, сизлер исенесизлер. Және де, өзлериңиз алған Мухаддес Руұхтан басқа бир руұхты хәм өзлериңиз қабыл еткен Хош Хабардан басқа бир «хош хабарды» аңсат қабыл етесизлер. ⁵ Сизлер «мәртебели елшилер» деп атайтуғын сол адамлардан мен өзимди хеш бир нәрседе кем санамайман! ⁶ Мен сөзге шебер болмасам да, билимим жеткилики. Буны сизлерге хәр қандай жағдайда хәм хәр тәреплеме ашық көрсеттик.

⁷ Сизлердің мәртебели болыуыңыз ушын, мен өзимди пәс қойып, Қудайдың Хош Хабарын сизлерге ешейин жәрияладым. Мениң усылай ислегеним гүна ма? ⁸ Сизлерге хызмет етиу ушын, мен басқа исениуши жәмәәтлерден ақшалай жәрдем алып, оларды тонағандай болдым.

⁹ Араңызда болған уақтымда мүтәжлигим болса да, хеш бириңизге ауырманлық салмадым. Өйткени Македониядан келген тууысқанларымыз мүтәжликлеримнің орнын толтырды. Мен сизлерге хеш бир нәрседе ауырманлық салмауға тырыстым хәм буннан былай да тырыса беремен.

¹⁰ Өзимдеги Масихтың ҳақыйқаты менен

билдиремен: Ахая үлкесиндеги хеш бир адам мениң усы мақтаныуымды тоқтата алмайды. ¹¹ Мен не себептен усылай ислеп атырман? Сизлерди сүймегеним себепли ме? Мениң сизлерди сүйетуғынымды Қудай биледи.

¹² Өзлерин бизлерге теңлестирмекши болып мақтанып атырған сол адамларға жол бермеу ушын, мен сизлерге ауырманлық салмадым хәм солай ислеуди дауам ете беремен. ¹³ Себеби жалған елшилер хәм өтирик жұмысшылар болған бундай адамлар өзлерин Масихтың елшилери қылып көрсетеди. ¹⁴ Бирақ, бул таң қаларлық нәрсе емес. Шайтан да өзін нур периштеси қылып көрсетеди-ғо. ¹⁵ Сонлықтан оның хызметшилериңіз өзлерин ҳақыйқаттың хызметшилери қылып көрсетиуи де таң қаларлық нәрсе емес. Қудай ақырында бундай адамларға ислеген ислерине қарай ылайықлы жаза береді.

Павелдің елши сыпатында көрген қыйыншылықтары

¹⁶ Мен және тәкирарлап айтаман: хеш ким мени ақылсыз деп санамасын. Егер сизлер ақылсыз деп санасаңыз, мени хеш болмаса ақылсыз адам сыпатында қабыл етиңлер, сонда мен де аз-маз мақтанайын. ¹⁷ Сөйлеп атырған сөзлеримди Ийемиздің басқарыуында айтып атырған жоқпан, ал өзине исенетуғын ақылсыз мақтаншақтай болып айтып атырман. ¹⁸ Көплер өзлери менен дүньяның көз қарасы бойынша мақтанғанлықтан, мен де мақтанажақпан. ¹⁹ Сизлер өзлериңизди сондай ақыллымыз деп санап турып, ақылсызларға жан-жан деп шыдайсызлар! ²⁰ Биреу сизлерди қул қылса да, ҳақыңызды жесе де, таласа да, өзін сизлерден жоқары тутьп, үстемлик етсе де ямаса бетиңизге шапалақ пенен урса да шыдайсызлар. ²¹ Бирақ, сизлердің ойыңыз бойынша хәлсиз болып есапланған бизлер бундай ислерди ислеуге уяламыз!

Деген менен, биреудің не менен болса да мақтаныуға батылы барса, мениң де мақтаныуға батылым жетеди. Мен буны ақылсыз адам сыяқлы айтып атырман. ²² Сол жалған елшилер яхудиймиз дей ме? Мен де яхудиймен. Олар израиллылармыз дей ме? Мен де израиллыман. Олар Ибрайымның урпағымыз дей ме? Мен де Ибрайымның урпағыман. ²³ Олар Масихтың хызметкерлеримиз дей ме? Ақылдан азған адам сыяқлы айтып атырман: мен Масихқа олардан гөре көбирек хызмет еттим. Мен оларға қарағанда көбирек мийнет еттим, көп мәртебе қамақта болдым, сансыз рет таяқ жедим хәм талай мәртебе өлим менен жүзбе-жүз ушырастым. ²⁴ Яхудийлерден бир кем қырықтан, бес рет қамшы жедим. ²⁵ Үш мәртебе таяқ жедим, бир мәртебе тас пенен урды. Үш мәртебе кемеде апатқа ушырап, бир күн, бир түн теңизде ығып жүрдим. ²⁶ Көп мәртебе сапарға шыққанымда, қәуип астында болдым:

† Еремия 9:24.

дәрьялардағы суў тасқыны себепли, қарақшылар себепли, өз миллетимниң адамлары себепли хәм басқа миллет адамлары себепли, және қалада, шөлде, теңизде хәм жалған туўысқанлар себепли қәуип-қәтерге ушырадым. ²⁷ Аўыр мийнет етип, қыйыншылық көрдим. Көп түнлерди уйқысыз өткиздим, ашлық хәм шөлди басымнан кеширдим. Талай мәртебе аўқатсыз қалып, суўықта кийимсиз болдым. ²⁸ Булардың хәммесинен тысқары, күн сайын барлық исениўши жәмәәтлердиң ғам-тәшиўишлери еңсемди басып, мени ойландырады. ²⁹ Қайсы дәрменсизлер менен, мен бирге дәрменсизленбедим? Қайсы азғырылған адам ушын, мен күйип-жанбадым?

³⁰ Сизлер мени мақтаныўға мәжбүр еткениңиз себепли, мен хәлсизлигимди көрсеткен нәрселер менен мақтанаман. ³¹ Ийемиз Ийсаның Әкеси, мәңгиге алғысланатуғын Қудай биледи: мен өтирик сөйлеп атырған жоқпан. ³² Мен Дамаск қаласында болғанымда, Аретас патшаның қол астындағы бир хәким қала дәрўазасын қараўыллатып, мени қолға алмақшы болды. ³³ Бирақ, исениўши туўысқанларымыз мени себетке салып, қала дийўалындағы терезеден түсирип жиберди хәм мен усылай етип оның қолынан қашып қутылдым.

Он екінши бап

Қудайдың Павелге көрсеткен көринислери хәм аянлары ҳаққында

12 Мақтаныўдың хеш қандай пайдасы жоқ болса да, енди мен Ийемиз көрсеткен көринислер хәм аянлар ҳаққында айтпақшыман. ² Мен Масихқа исенетуғын бир адамды танийман. Ол буннан он төрт жыл бурын үшінши аспанға көтерилип әкетилген еди. Ол сол ўақытта денеде болды ма ямаса денеден шығып руўхта болды ма, мен буны билмеймен, Қудай биледи. ³ Бул адам ҳаққында мынаны билемен: ол жәннетке көтерилип апарылды. Ол сол жерде айтып жеткизиў мүмкин болмаған хәм адам баласына айтыўға рухсат етилмеген сөзлерди еситти. Бирақ, ол денеде болды ма ямаса денеден шығып, руўхта болды ма билмеймен, буны Қудай биледи. ⁵ Мен усындай адам менен мақтанаман. Бирақ, өзиме келсем, тек өзимдеги хәлсизликтен басқа хеш нәрсем менен мақтанбайман. ⁶ Мақтаныўды қәлеген жағдайымда да мен ақылсыз болмайман. Өйткени мен ҳақыйқатты айтып атырман. Бирақ, хеш ким мен туўралы хәдден тыс жоқары пикирге ийе болмай, мени тек меннен еситкенлери ямаса көргенлери бойынша баҳалаўы ушын, мен өзимди мақтаныўдан тыйып атырман.

⁷ Қудайдың маған берген әжайып аянлары себепли өзимди жоқары тутпаўым ушын, Ол денеме бир тикен, яғный мени қыйнайтуғын шайтанның бир периштесин берип, мени менменликтен сақлап киятыр. ⁸ Буны меннен алып

таслаўды сорап, Ийемизге үш мәртебе жалбарынған едим. ⁹ Бирақ, Ийемиз маған: «Саған берген мийримим жетеди. Себеби Мениң қүдиретим хәлсизлик арқалы толық көрсетиледи», – деди. Сонлықтан Масихтың қүдирети менде болсын деп, мен хәлсизликлериме еле де көбирек қуўанып, олар менен мақтана беремен. ¹⁰ Сол себептен Масих ушын хәлсизликлерге, масқараланыўға, мүтәжликлерге, қуўдаланыўға хәм қыйыншылықларға ушырағанымда, мен қуўанышлыман. Өйткени мен қашан хәлсиз болсам, сонда күшлимен.

Павелдиң Коринфтеги исениўшилер жәмәәтине деген ғамхорлығы

¹¹ Мен мақтанып, ақылсыз адам болып көриндим. Бирақ мени буған сизлер мәжбүр еттиңиз-ғо. Негизинде мени сизлер мақтаўыңыз керек еди. Себеби мен хеш ким болмасам да, сизлер «мәртебели елшилер» деп атайтуғын сол адамлардан хеш қандай кемшилигим жоқ. ¹² Мениң Қудайдың ҳақыйқый елшиси екенимди дәлиллейтуғын көп белгилер, таң қаларлық ислер хәм кәраматлар сизлердиң араңызда күшли сабырлылық пенен көрсетилди. ¹³ Сизлерден ақшалай жәрдем сорап, өз аўырманлығымды салмағаным себепли, басқа исениўши жәмәәтлерден сизлерди кем көргендей болдым ба? Егер мени қәте иследи деп ойласаңыз, мени кешириң!

¹⁴ Минекей, мен сизлерге үшінши мәртебе келиўге таярман. Бирақ, мен сизлерге аўырманлық салмайман. Маған сизлердиң мал-мүлкиңиз емес, ал сизлердиң өзлериңиз керексиз. Өйткени балалар ата-анасы ушын емес, ал ата-ана балалары ушын мал-мүлик жыйнаўы тийис. ¹⁵ Сол сыяқлы мен де сизлер ушын өзимде бар хәмме нәрсени, хәтте, өз жанымды да берийге қуўанышлы түрде таярман. Мен сизлерди соншелли сүйсем де, сизлердиң мени азырақ сүйийиңиз дурыс болмайды. ¹⁶ Мениң сизлерге аўырманлық салмағанымды сизлер де тастыйықлайсызлар. Бирақ, гейбир адамлардың айтыўы бойынша, мен хийлекер адам болғаным себепли, сизлерди алдаў жолы менен қолға киргизген қусайман. ¹⁷ Деген менен, өзим сизлерге жиберген адамлардың бири арқалы болса да, сизлердиң есабыңыздан пайдаландым ба? ¹⁸ Мен Титустан сизлерге барыўды өтинип, оның менен бирге басқа бир туўысқанымды да жиберген едим. Титус сизлердиң есабыңыздан пайдаланған ба еди? Әлбетте, яқ. Себеби бизлер бир руўх пенен ис-хәрекет етип, бир жол менен жүремиз-ғо.

¹⁹ Бизлерди усы ўақытқа дейин алдыңызда ақланып киятыр деп ойлап атырсыз ба? Яқ, олай емес. Бизлер Масихқа тийисли адамлар сыпатында Қудай алдында сөйлеп турмыз. Сүйикли туўысқанларым, бизлер не ислейтуғын болсақ та,

хәр бир нәрсени сизлердің руўхый бекемленіуіңиз ушын ислеимиз. ²⁰ Өйткени мен сизлерге барған ўақтымда, сизлерди өзим қәлегендей емес аўхалда көремен бе деп хәм сизлер де мени өзлериңиз күтпеген аўхалда көресиз бе деп қәўетердемен. Сизлерге барғанымда, араңызда жәнжел, күншиллик, ғәзеп, даў, жала, өсек, менменлик хәм тәртипсизлик бар екенін көриўден қорқаман. ²¹ Тағы да, сизлерге және барғанымда, Қудайдың мени сизлер себепли уялтыўынан, бурын гүна ислеп, өзлериңиз хәрамдылығы, бузықшылығы хәм жүўенсизлиги ушын тәўбе етпеген † көп адамлар ушын көз жасымды төгиўден қорқаман.

Он үшінши бап

Соңғы ескертиў хәм сәлемлер

13 Мен сизлерге үшінши мәртебе баражақпан. Мухаддес Жазыўда айтылғандай: «Хәр бир ис еки ямаса үш адамның гүәлиги тийкарында қаралады» ††. ² Буннан алдын араңызда екинши мәртебе болғанымда ескерткен едим. Енди хәзир сизлерден узақта болғанымда да тәкирарлап ескертип атырман: мен сизлерге және барғанымда, бурын гүна ислегенлердің де, басқа хәмме адамлардың да хеш бирин аямайман! ³ Себеби сизлер Масихтың мен арқалы сөйлейтуғынына дәлил излейсизлер. Масих сизлерге деген ис-хәрекетинде хәлсиз емес, Ол сизлердің араңызда Өз қүдиретин көрсетеди. ⁴ Ол хәлсиз болып атанақ ағашқа шегеленсе де, хәзир Қудайдың қүдирети менен жасап атыр. Масих пенен қатнаста болған бизлер де хәлсиз болсақ та, Оның менен бирге Қудайдың қүдирети арқалы сизлердің пайдаңыз ушын жасаймыз.

† Тәўбе етиў – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиў. †† Мухаддес Нызамды қайталаў 19:15.

⁵ Исенимде турған я турмағаныңызды билиўиңиз ушын, өз-өзиңизди сынап көриңлер. Ийса Масихтың ишиңизде екенлигин билмейсизлер ме? Егер билмесеңиз, сынаўдан өте алмай жығылған болар едиңиз. ⁶ Бизлердің сынаўдан өткенимизди билетуғыныңыздан мен үмит етемен. ⁷ Хеш қандай жаманлық ислемеўиңизди сорап, бизлер Қудайға дуўа етемиз. Бундағы мақсетимиз өзлеримиздің сынаўдан өткенимизди көрсетиў емес, ал бизлер сынаўдан өтпеген болып көринсек те, сизлердің жақсылық ислеўиңизден ибарат. ⁸ Өйткени бизлер жақыйқатқа қарсы хеш нәрсе ислей алмаймыз, ал тек жақыйқат ушын хәрекет етемиз. ⁹ Өзлеримиз хәлсиз, ал сизлер күшли болсаңыз, бизлер қуўанамыз. Бизлер сизлердің туўрыланып, жетилисип барыўыңыз ушын да дуўа етемиз.

¹⁰ Сонлықтан сизлерге келген ўақтымда Ийемиздің маған берген бийлиги менен қаталлық қолланыўға мәжбүр болмаўым ушын, бул нәрселерди араңызда болмаған ўақтымда жазып атырман. Мен бул бийликти сизлерди қулатыў ушын емес, ал тиклеў ушын алғанман.

¹¹ Қулласы, туўысқанларым, хош болыңлар. Жетилисип барыңлар, мениң айтқанларыма қулақ асыңлар ‡, бир ой-пикирли болыңлар хәм татыўлықта жасаңлар. Сүйиспеншилик хәм тынышлық тийкары болған Қудай сизлер менен бирге болады. ¹² Бир-бириңизди мухаддес поса менен сүйип сәлемлесиңлер.

Барлық исениўшилер †† сизлерге сәлем айтып атыр.

¹³ Ийемиз Ийса Масихтың мийрими, Қудайдың сүйиспеншилиги хәм Мухаддес Руўхтың шериклиги хәммеңизге яр болсын!

‡ Ямаса: бир-бириңизге жубаныш бериңлер. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслер.

Галатиялылар

Хат елши Павелдің ең биринши жазылған хатларының бири болып, ол Галатия үлкесіндеги (хәзирги Туркияның арқа-батыс бөлеги) исениўши жәмәәтлерге жазылған. Сол жердеги исениўши жәмәәт Павел арқалы пайда болған еди (Елш. исл. 13:14 – 14:23).

Хаттағы сөз етилетуғын баслы машқала яхудий емеслердің, яғный басқа миллет адамларының Ийсаға исенгенде сүннет етилиўине ямаса етилмеўине байланыслы. Исениўши яхудийлердің пикири бойынша, Ийсаны қабыл еткен хәр бир басқа миллет адамы ақланыўы ушын Муўсаның Нызамын орынлап жасаўы, әсиресе сүннет етилиўи шәрт еди. Бирақ, Павел адам сүннет етилиўи ямаса Мухаддес Нызамды орынлаўы арқалы емес, ал тек Ийса Масихқа деген исеними арқалы Қудайдың мийрими менен ақланады, деп жуўап береді.

Және де, Павел хатында өз елшилик хызметин Қудай тәрәпинен, Ийса Масихтың көрсеткен аяны арқалы алғанын хәм сол себептен усындай сөзлерди айтыў хуқықына ийе екенин билдиреди. Ол исениўшилердің азат адам екенлигин айтып, олардың бул азатлықты гүна ислеў ушын пайдаланбай, Мухаддес Руўхқа бойсынып жасаў кереклигин нәсият етеди.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Адамлар тәрәпинен ямаса адамлар арқалы емес, ал Ийса Масих [†] хәм Оны өлимнен тирилткен Әкемиз Қудай тәрәпинен елши болып тайынланған мен, Павелден хәм мениң менен бирге болған барлық туўысқанлардан, Галатиядағы исениўши жәмәәтлерге сәлем!

³ Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин! ⁴ Әкемиз Қудайдың ерки бойынша, Ийса Масих бизлерди хәзирги жаўыз заманнан қутқармақшы болып, гүналарымыз ушын Өзин қурбан етти.

⁵ Қудайымызға мәңгиге даңқ болсын! Аўмийин.

Хош Хабар жалғыз

⁶ Сизлерди Масихтың мийрими арқалы шақырған Қудайдан соншелли тез жүз бурып, басқа бир «хош хабар» ға аўып кеткениңизге хайранман.

⁷ Негизинде басқа бир «хош хабар» жоқ. Ал, сизлердің ақылыңызды шатастырып, Масихтың Хош Хабарын бурмаламақшы болып атырғанлар ғана бар.

⁸ Бирақ егер де бизлер ямаса аспаннан бир периште келип, өзлеримиз сизлерге айтқан Хош Хабарға қарсы «хош хабар» жәриялап атырған болса, ол Қудайдың ғарғысына ушырасын! ⁹ Бурын айтқанымызды және қайталап айтаман: егер ким де ким сизлер қабыл еткен Хош Хабарға қарсы бир «хош хабар» ды жәриялап атырған болса, ол Қудайдың ғарғысына ушырасын!

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарыўшы.

¹⁰ Енди мен адамлардың мақтаўын қәлеп атырман ба ямаса Қудайдың ба? Я болмаса, адамларға жағыныўға тырысып атырман ба? Егер елеге дейин адамларға жағынбақшы болғанымда, онда мен Масихтың хызметшиси бола алмас едим.

Павел қалай Масихтың елшиси болды

¹¹ Туўысқанларым, мен жәриялаған Хош Хабарды адам ойлап шығармағанын билиўиңизди қәлеймен. ¹² Мен бул Хош Хабарды адамнан қабыл етпедим хәм хеш кимнен үйренбедим. Оны маған Ийса Масихтың Өзи аян арқалы билдирди.

¹³ Мен яхудий дининде болғанымда, қалай өмир сүргеним хәққында еситкенсизлер. Қудайдың жәмәәтин аяўсыз қуўдалап, оны қуртыўға тырысатуғын едим. ¹⁴ Яхудий дининде өз миллетимдеги көп қатар-қурбыларымнан озып, ата-бабаларымыздың үрп-әдетлерин орынлаўға жан-тәним менен ғайрат салатуғын едим.

¹⁵ Бирақ мени анамның қарнында болғанымда-ақ таңлап, Өз мийрими менен шақырған Қудай басқа миллетлер арасында Хош Хабарды жәриялаўым ушын, маған Улын ашып билдириўге ыразы болды. Сонда мен адамлар менен мәсләхәтлесип отырмадым. ¹⁷ Ерусалимге, яғный меннен бурын елши болғанларға да бармадым. Ал дәрхал Арабстанға кетип, кейин және Дамаскқа қайтып келдим. ¹⁸ Соңынан үш жыл кейин Петр ^{††} менен танысыў ушын Ерусалимге бардым. Оның жанында он бес күн болдым. ¹⁹ Бирақ, басқа елшилердің хеш бирин көрмедим, тек Ийемиз Ийсаның иниси Яқыпты ғана көрдем. ²⁰ Сизлерге жазып атырғанларымының өтирик емес екенлигин

^{††} Ямаса: Кифа. Кифа – Петр деген аттың ески арамейше түри.

Қудайдың алдында билдирип атырман. ²¹ Буннан соң, мен Сирия хәм Киликия үлкелерине кеттім. ²² Ал Яхудиядағы Масихқа тийисли жәмәәтлер мени жүзбе-жүз танымайтуғын еди. ²³ Олар тек: «Бир ұақытлары бизлерди қуўдалаған адам бурын өзи жоқ қылмақшы болған исеним ҳаққында енди өзи жәриялап жүр», – дегенди еситип, ²⁴ мен ушын Қудайды алғыслаған еди.

Екинши бап

Басқа елшилердиң Павелди қабыл етиўи

2 Арадан он төрт жыл өткеннен соң, Барнаба менен бирликте және Ерусалимге бардым. Жаныма Титусты да алдым. ² Ол жерге Қудайдан алған аяным себепли бардым. Сол жердеги жәмәәт жетекшилери менен жеке сөйлесип, басқа миллетлер арасында өзим жәриялап жүрген Хош Хабарды баян еттим. Ислеген мийнетим хәм хәзир ислеп атырған ис-хәрекетимниң зая кетпеуи ушын усылай иследим. ³ Ал олар мениң жанымдағы Титустың грек болыуына қарамай, оны сүннет етилийге мәжбүрлемеди.

⁴ Бирақ арамызға жасырын кирген айырым жалған туўысқанлар бар еди. Олар бизлерге Ийса Масих берген азатлықты көре алмай, бизлерди яхудийлердиң нызамының қулы қылмақшы еди. ⁵ Ал бизлер Хош Хабардың ҳақыйқаты сизлер менен бәркулла бирге болсын деп, оларға бир дем де бойсынып, тәслим болмадық.

⁶ Ерусалим жәмәәтиниң жетекшилери қаншелли атақлы болса да, мен ушын бәри бир: Қудай адамларды айырмайды. Олар мениң жәриялау исиме қосымша хеш нәрсе жүклемеди.

⁷ Керисинше, Хош Хабарды яхудийлерге [†] жәриялау иси Петрге исенип тапсырылғандай, басқа миллетлерге ^{††} жәриялау иси маған исенип тапсырылғанын олар билди. ⁸ Себеби Петрди яхудийлер ушын елши етип тайынлаған Қудай мени де басқа миллетлер ушын елши етип тайынлады. ⁹ Жәмәәтлердиң тиреклери есапланған Яқып, Кифа [‡] хәм Юхан Қудайдың маған берген мийримин мойынлап, маған хәм Барнабаға бирдемлик қолларын созды. Солай етип, бизлердиң басқа миллетлерге, ал өзлериниң яхудийлерге кетиўин макул көрди. ¹⁰ Тек еле де жарлыларға жәрдем бериўди естен шығармаўымызды өтиниш етти. Мен де бул исти шын кеўилден ислеўге тырысып киятырған едим.

Павелдиң Петрди әшкаралауы

¹¹ Кифа Антиохияға келгенде, оның қәтесин бетине айтып әшкара еттим. ¹² Өйткени Яқыптың жанынан базы адамлар келместен алдын Кифа басқа миллет исениўшилери менен бирге аўқат жейтуғын еди. Бирақ сол яхудийлер ^{††} келгенде

[†] Сөзбе-сөз: сүннетсизлерге. ^{††} Сөзбе-сөз: сүннетлилерге.
[‡] Яғный: Петр. ^{††} Сөзбе-сөз: сүннетлилер.

қорқып, сүннет етилмеген басқа миллет исениўшилери менен өзін шетке алды хәм олар менен байланысты үзди. ¹³ Басқа яхудийлер де Кифаға уқсап еки жүзлик иследе. Хәтте, Барнаба да олардың еки жүзликигине берилди.

¹⁴ Олардың Хош Хабардың ҳақыйқаты бойынша ис тутпай атырғанын көргенимде, хәммениң алдында Кифаға былай дедим: «Сен яхудий бола тура, яхудий сыяқлы емес, ал басқа миллет адамы сыяқлы жасап атырсаң. Енди қалайынша сен басқа миллет адамларын яхудийлесийге мәжбүрлейсең? ¹⁵ Бизлер яхудий болып туўылдық, басқа миллетлер сыяқлы гүнакар ^{‡‡} емеспиз. ¹⁶ Бирақ та, адам Мухаддес Нызамды орынлап жасағаны арқалы емес, ал Ийса Масихқа деген исеними арқалы ақланатуғынын билемиз. Сонлықтан бизлер де Мухаддес Нызамды орынлап жасағанымыз арқалы емес, ал Масихқа деген исеними биз бенен ақланамыз деп, Ийса Масихқа исендик. Себеби хеш бир адам Мухаддес Нызамды орынлап жасағаны арқалы ақланбайды».

¹⁷ Егер Ийса Масих арқалы ақланыўды излеп, өзлеримиз гүнакар болып шықсақ, Масих бизлерди гүнаға жетелеўши болғаны ма? Хеш қашан! ¹⁸ Егер мен өзим бузған яхудий үрп-әдетлерин қайтадан тиклесем, онда мен өзимниң нызам бузыўшы екенимди дәлиллеген боламан. ¹⁹ Қудай алдында жасау ушын, Мухаддес Нызам арқалы мен Мухаддес Нызам алдында өлгенмен. ²⁰ Мен Масих пенен бирге атанақ ағашқа шегеленгенмен. Енди жасап атырған мен емес, ал менде Масих жасап атыр. Хәзир денде жасап атырған өмиримде мени сүйген хәм мен ушын Өзин қурбан еткен Қудайдың Улына деген исенимим менен жасап атырман. ²¹ Мен Қудайдың мийримин қәдирсиз деп есапламайман. Егер де Мухаддес Нызам арқалы ақланыў мүмкин болғанда, онда Масих бийкарға өлген болар еди.

Үшинши бап

Мухаддес Нызам хәм исеним

3 Хәй, ақылсыз галатиялылар! Сизлерди ким сыйқырлап таслады? Ийса Масихтың атанақ ағашқа шегеленип қойылғаны көз алдыңыздан кетпестей етип сүўретленип берилген жоқ па еди? ² Сизлерден бир нәрсени ғана билмекшимен: сизлер Мухаддес Руўхты ^{‡‡‡} қалай алдыңлар? Мухаддес Нызамды орынлап па ямаса өзлериңиз еситкен Хош Хабарға исенип пе? ³ Сизлер соншелли ақылсыз болғаныңыз ба? Мухаддес Руўх пенен баслап, енди неге адамның ис-хәрекетин менен минсизликке ерисиўге тырысып атырсызлар? ⁴ Бийкарға сонша азап шектиңиз бе?! Хәқыйқаттан да, бийкарға ма?! ⁵ Сизлерге Мухаддес

^{‡‡} Гүнакар – яхудийлердиң ойы бойынша, Мухаддес Нызамсыз жасайтуғын басқа миллет адамлары гүнакар болып есапланатуғын еди. ^{‡‡‡} Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

Руўхын берген хәм араңызда кәраматлар көрсеткен Қудай буны Мухаддес Нызамды орынлағаныңыз ушын ислепп атыр ма ямаса өзлериңиз еситкен Хош Хабарға исенгениңиз ушын ба?

⁶ Ибрайымның мысалын алып қарайық: «Ол Қудайға исенди хәм сол себептен Қудай оны ақланған деп санады»[†].⁷ Солай етип, мынаны билип қойыңлар: исенгенлердің хәммеси Ибрайымның хақықый урпақлары болады.

⁸ Мухаддес Жазыу Қудайдың басқа миллетлерди исеними арқалы ақлайтуғынын болжап, Ибрайымға: «Барлық халықлар сен арқалы жарылқанады»^{††}, – деп қууанышлы хабарды алдын ала жиберген еди.⁹ Солай етип, исенгенлер исениўши Ибрайым менен бирге жарылқанады.

¹⁰ Мухаддес Нызамды орынлауы арқалы ақланатуғынына исенетуғынлардың хәммесине нәлет жаўады. Өйткени Мухаддес Нызамда былай деп жазылған: «Мухаддес Нызам китабында жазылған хәмме нәрсени бәрқулла орынлап жасамайтуғын хәр бир адам нәлетий болады»[‡].

¹¹ Мухаддес Нызамды орынлауы арқалы хеш бир адам Қудай алдында ақлана алмайтуғыны анық. Себеби: «Исеними менен ақланған жасайды»^{††}, – деп жазылған.¹² Мухаддес Нызамның тийкары исеним емес. Керисинше: «Мухаддес Нызамда буйырылғанларды орынлаған олар арқалы жасайды»^{‡‡}, – деп жазылған.¹³ Масих бизлер ушын нәлетленгенликтен, Қудайдың Ибрайымға берген жарылқауы Масих Ийса арқалы басқа миллетлерге несип етеди хәм бизлер ўәде етилген Мухаддес Руўхты исенимимиз арқалы аламыз. Масих бизлерди Мухаддес Нызамның нәлетинен қутқарды. Өйткени: «Ағашқа асылған хәр бир адам нәлетий»^{‡‡‡}, – деп жазылған.

Мухаддес Нызам хәм Қудайдың ўәдеси

¹⁵ Туўысқанларым! Адамлар өмиринен мысал келтирейин: адамлар арасында дүзилген келисимди бийкарлауға ямаса оған бир нәрсе қосыўға болмайды.¹⁶ Қудай Ибрайымға хәм оның урпағына ўәде^{‡‡‡} бергенде: «сениң урпағыңнан болғанларға» деп көп адамларды нәзерде тутьп айтқан жоқ, ал «сениң урпағыңнан болғанға» деп, тек бир адамды, яғнай Ийса Масихты нәзерде тутьп айтқан еди.¹⁷ Мениң айтажағым мынаў: төрт жүз отыз жылдан соң пайда болған Мухаддес Нызам Қудайдың алдын ала дүзген келисимин бийкарлап, ўәдесиниң күшин жоқ қылмайды.¹⁸ Себеби егер Қудайдың берген мийрасы Мухаддес Нызамды орынлау арқалы берилгенде, онда ол ўәде бойынша болмайды. Бирақ Қудай мийрасты Ибрайымға ўәде бойынша берди.

[†] Жаратылыс 15:6. ^{††} Жаратылыс 12:3; 18:18; 22:18. [‡] Мухаддес Нызамды қайталау 27:26. ^{†††} Ямаса: «Ақланған адам исеними менен жасайды». Хабақук 2:4. ^{‡‡} Лебий 18:5. ^{‡‡‡} Мухаддес Нызамды қайталау 21:23. ^{‡‡‡‡} Ўәде – Жаратылыс 12:7 қа қараң.

¹⁹ Ондай болса, Мухаддес Нызам не ушын берилген? Ол гүналарымызды ашып көрсетиў ушын, келисимге қосымша етип берилген. Өзи Қудайдың ўәдеси хәм Ибрайымның урпағы болған Масих келгенге дейин ғана Мухаддес Нызам хәрекет етеди. Ол периштелер арқалы тәўеллешиниң қолы менен берилген еди.²⁰ Ал тәўеллеши тек бир тәрепке тийисли емес. Бирақ Қудай – жалғыз.

Мухаддес Нызамның мақсети

²¹ Олай болса, Мухаддес Нызам Қудайдың ўәделерине қарсы ма? Хеш қашан! Өйткени егер де өмир бере алатуғын нызам берилген болса, онда адамлар, әлбетте, нызам арқалы ақланар еди.

²² Бирақ, Ийса Масихқа деген исенимге тийкарланған ўәде исенгенлерге берилиў ушын, Мухаддес Жазыу пүткил барлықты гүнаның тутқыны деп жәриялады.

²³ Бул исеним пайда болыўдан алдын бизлер Мухаддес Нызамның бақлауы астында болып, келешек исенимниң айқынласыўына шекем Мухаддес Нызамның тутқыны едик.²⁴ Басқаша айтқанда, исеним арқалы ақланыўымыз ушын, Масих келиўге дейин Мухаддес Нызам тәрбияшымыз болды.²⁵ Бирақ исеним пайда болғаннан соң, бизлер енди тәрбияшымыз болған Мухаддес Нызамның қол астында емеспиз.

²⁶ Себеби Масих Ийсаға исенгениңиз ушын, хәммеңиз Қудайдың балаларысыз.²⁷ Суўға шомылдырылғанда[§] Масих пенен бирлесип, хәр бириңиз Масих сыяқлы болдыңлар^{§†}.²⁸ Ендигиден былай, яхудий менен гректиң, қул менен азат адамның, еркек пенен хаялдың арасында хеш қандай айырмашылық жоқ. Өйткени хәммеңиз Масих Ийсада бирсиз.²⁹ Егер Масихқа тийисли болсаңыз, онда Ибрайымның урпағысыз, Қудайдың ўәдеси бойынша мийрасхорларсыз.

Төртинши бап

4 Және айтажағым мынаў: мийрасхор хәмме нәрсениң ийеси болса да, бала ўақтында оның қулдан айырмашылығы жоқ.² Ол әкесиниң белгилеген ўақтына дейин тәрбияшылар менен үй басқарыўшысының бақлауы астында болады.

³ Усы сыяқлы, бизлер де балалық ўақтымызда, яғнай хақықатлықты толық түсинбеген ўақтымызда дүньяның мәниссиз қағыйдаларының қулы едик.⁴ Бирақ ўақты келгенде, Қудай Өз Улын жиберди. Ол Мухаддес Нызамның қулы болғанлардың қутқарылыўы ушын хәм бизлердің Қудайдың балалары болыўымыз ушын хаялдан туўылып, Мухаддес Нызамға бойсынып жасады.

⁶ Сизлер енди Қудайдың балалары болдыңлар. Сонлықтан Ол Өз Улының Руўхын жүреклеріңизге

[§] Суўға шомылдырыў – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға берийиниң нышаны. ^{§†} Сөзбе-сөз: Масихты кийип алдыңлар.

жиберди. Усы Руўх арқалы сизлер Құдайды: «Әке, Әкежаным!»[†] деп шақырыуыңызға болады. ⁷ Сол себептен сен енди кул емессең, ал Құдайдың перзентисең. Құдайдың перзенти болғаның ушын, Құдай сени мийрасхор етти.

Павелдің галатиялылар ушын тәшиуишлениуи

⁸ Бурын сизлер Құдайды билмей, негизи Құдай болмаған нәрселерге кул болдыңлар. ⁹ Енди болса, Құдайды билип алдыңлар, туұрырағы, сизлерди Құдай таныды. Солай екен, неге енди және дүньяның хәлсиз хәм қәдирсиз қағыйдаларына қайтып баратырсызлар. Қайтадан және олардың куллары болмақшымысызлар? ¹⁰ Күнлер, айлар, мәүсимлер хәм жылларды белгилейсизлер. ¹¹ Сизлер ушын бийкарға мийнет еттим бе, деп тәшиуиштемен.

¹² Туұысқанларым! Сизлерден өтиниш етемен, мен сыяқлы болыңлар. Себеби мен де сизлер сыяқлы болдым. Сизлер маған хеш қандай жаманлық ислемедиңлер. ¹³ Хош Хабарды сизлерге биринши мәрте ден-саулығымның хәлсизлиги себепли жәриялағанымнан хабарыңыз бар. ¹⁴ Мениң ден-саулығымның жағдайы сизлер ушын бир сынақ болса да, менменсип, маған тәкабирлик етпедиңлер. Керисинше, мени Құдайдың бир периштесиндей, хәтте, Ийса Масихтай қабыл еттиңлер. ¹⁵ Енди сол қууанышыңыз қаяқта?! Сизлерге өзим гүуаман: қолларыңыздан келсе, көзлериңизди ойып, маған берер едиңлер. ¹⁶ Енди сизлерге хақыйқатты айтаман деп, душпаныңыз болдым ба?

¹⁷ Мухаддес Нызамды орынлауды талап еткенлер сизлерди өз тәрәпине аударуға тырысып атыр, бирақ бул жақсы нийет емес. Өзлерине бағынуыға тырысуыңыз ушын, олар сизлерди бизлерден айырмақшы. ¹⁸ Жақсы нийет пенен тырысуы – бул жақсы нәрсе. Бул тек мен сизлердің араңызда болғанымда емес, ал бәрқулла усылай болса жақсы. ¹⁹ Балаларым! Масих сыяқлы болмағаныңызша, мен сизлерди қайтадан туұып атырғандай, толғақ азабын шекпектемен. ²⁰ Хәзир жаныңызда болып, дауысымды мүләйим қылып өзгертсем еди. Өйткени сизлерди не қыларымды билмей, аң-таң болып турман.

Ажар хәм Сара мысалы

²¹ Мухаддес Нызам астында жасауды қәлеген сизлер маған айтыңларшы, Мухаддес Нызамның не дейтуғынын билмейсизлер ме? ²² Себеби Ибрайымның еки улы болды: бирейи шоры хаялдан, екиншиси азат хаялынан еди, деп жазылған[‡]. ²³ Шоры хаялдан болған улы әпиуайы жол бойынша, ал азат хаялдан болған улы үәде бойынша туұылды.

[†] Сөзбе-сөз: «Абба, Әке!» Абба – арамей тилинде «Әке» дегенди аңлатады. Әкеси менен баласының арасындағы жүдә жақын байланысты билдиретуғын сөз. ^{††} Жаратылыс 21:1-12.

²⁴ Бунда тымсал мәниси бар. Бул еки хаял еки келисимди аңлатады. Бирейи куллықта болатуғын балаларды туұатуғын Ажар – Синай тауында дүзилген келисимнің тымсалы. ²⁵ Арабстандағы Синай тауының тымсалы болған Ажар хәзирги Ерусалимди аңлатады. Өйткени бул қала өз халқы менен еле де Мухаддес Нызамның куллығында. ²⁶ Бирақ, аспандағы Ерусалимнің тымсалы болған Сара азат[‡], ол бизлердің анамыз. ²⁷ Себеби былай деп жазылған:

«Хәй, бала туұмайтуғын нәсилсиз хаял шад бол!

Толғақ азабын билмейтуғын хаял,

Дауысыңды көтерип, бақыр!

Өйткени жалғыз баслы хаялдың балалары,

Күйеуи бар хаялдың балаларынан көп»^{‡†}.

²⁸ Туұысқанлар! Сизлер де Ысақ сыяқлы үәде бойынша туұылған балаларсыз. ²⁹ Әпиуайы жол менен туұылған Мухаддес Руўхтың үәдеси бойынша туұылғанды қалай қуудалаған болса, хәзир де солай болып атыр.

³⁰ Бирақ, Мухаддес Жазуы не дейди?

«Шорыны хәм оның баласын қууып жибер,

Себеби шорының улы,

Азат хаялдың улы менен бирликте,

Мийрасқа шерик бола алмайды»^{‡†}.

³¹ Солай етип, туұысқанлар, бизлер шоры хаялдың емес, ал азат хаялдың балаларымыз.

Бесинши бап

Азатлығыңызды сақлаңлар!

5 Масих бизлерди еркин өмир сүриуимиз ушын азат қылды. Сонлықтан беккем турыңлар, өзлериңизге қайтадан куллық мойынтырығын салуыға жол қоймаңлар.

² Қараңлар! Мен, Павел, сизлерге мыналарды айтып атырман: егер сүннет етилсеңиз, Масихтың сизлерге хеш пайдасы жоқ. ³ Сүннет етилген хәр бир адамды және ескерттип атырман: ол пүткил Мухаддес Нызамды орынлауға парызлы.

⁴ Мухаддес Нызамды орынлау арқалы ақланыуға тырысып атырған сизлер Масихтан айырылдыңлар. Құдайдың мийриминен алысладыңлар.

⁵ Бирақ бизлер Мухаддес Руўх себепли исеним арқалы ақланыудан үмит етип, интизарлық пенен күтпектемиз. ⁶ Ийса Масихқа исенетуғынлар ушын сүннетлениудің де, сүннетленбеудің де хеш қандай әхмийети жоқ. Тек сүйиспеншилик пенен хәрекет еткен исеним ғана әхмийетли.

⁷ Сизлер жақсы баратыр едиңлер. Хақыйқатқа бойсынуыды дауам етиуден сизлерди ким айнытты? ⁸ Бундай айнытуы сизлерди шақырған Құдай тәрәпинен болмады. ⁹ Аз ғана ашытқы пүткил қамырды ашытады. ¹⁰ Сизлердің басқаша пикир жүргизбейтуғыныңызға Ийем Ийса алдында

[‡] Сөзбе-сөз: «Бирақ аспандағы Ерусалим азат». ^{‡†} Ийша 54:1. ^{‡‡} Жаратылыс 21:10.

исенимим кәмил. Бирақ, сизлердиң ақылыңызды шатастырған ким болыуына қарамай, жазасын тартады.

¹¹ Маған келетуғын болсақ, тууысқанларым, егер елеге дейин сүннеттиң керек екенлигин жәриялап келгенимде, қуудаланар ма едим? Егер олай болғанда, атанақ ағаш хаққында айтқан ұазларым себепли машқала тууылмас еди. ¹² Қәне енди, сизлерди үгитлеп атырғанлардың хәммеси өзлерин ақта етсе †!

¹³ Тууысқанлар! Қудай сизлерди азат болыуға шақырған. Тек азатлығыңызды өз тәбиятыңыздың қәлеулериниң құрбаны қылмаң. Оның орнына бир-бириңизге сүйиспеншилик пенен хызмет етиңлер.

¹⁴ Пүткил Мухаддес Нызам бир сөзде жәмленген: «Өзинди қалай сүйсең, жаныңдағы адамды да солай сүй» ††. ¹⁵ Бирақ бир-бириңиз бенен тислесип, бир-бириңизди жесеңлер, онда бир-бириңизди жоқ етиуден абайлы болыңлар!

Адам тәбияты хәм Мухаддес Руұх

¹⁶ Және айтажағым мынау: Мухаддес Руұхқа бойсынып жасаңлар! Сонда өз тәбиятыңыздың жаман қәлеулерине хеш қашан бойсынбайсызлар.

¹⁷ Өйткени адам тәбиятының жаман қәлеулері Мухаддес Руұхқа, Мухаддес Руұх адам тәбиятының жаман қәлеулерине қарсы. Олар бир-бирине қарсы болғанлықтан, сизлер ислеуди қәлеген нәрселериңизди ислей алмайсызлар. ¹⁸ Ал егер сизлер Мухаддес Руұхтың жетелеуі менен жүрсеңлер, онда Мухаддес Нызам астында емессизлер.

¹⁹ Адамның гүнакар тәбиятының ислери аян, олар: неке ҳадаллығын бузыу, харамылық, бузықшылық, ²⁰ бутпаразлық, сыйқыршылық, душпанлық, жәнжелкешлик, күншиллик, фәзеп, менменлик, алауызлық туудыруу, бөлиниу, ²¹ қызғаншақлық, мәскүнемшилик, айшы-әширет хәм усыларға уқсаған нәрселер. Сизлерди алдын ескерткенімдей, және ескертип атырман: усындай ис-хәрекетти ислеушилер Қудайдың Патшалығын мийрас етип алмайды.

²² Бирақ, адам өмиринде жетистиретуғын Мухаддес Руұхтың жемиси – сүйиспеншилик, қууаныш, тынышлық, сабырлылық, мийримлилик, қайырқомлық, садықлық, ²³ мүләйимлилик хәм өзін тутьп билиу. Бундай ислерге қарсы хеш қандай нызам жоқ.

²⁴ Ийса Масихқа тийисли болғанлар өз тәбиятын қәлеулері хәм нәпсилери менен бирликте атанақ ағашқа шегелеп қойған. ²⁵ Мухаддес Руұх өмиримиздиң тийкары болғанлықтан, Оның жетелеуі менен жүрейик. ²⁶ Даңқпараз болмайық, бир-биримиздиң ашыуымызға тийип, күншиллик етпейик.

† Ақта етиу – пиштириу. †† Лебий 19:18.

Алтыншы бап

Жақсылық қылыудан жалықпаңлар!

6 Тууысқанлар! Егер биреудің гүна ислегени мәлим болып қалса, Мухаддес Руұхқа бойсынып жасап атырған сизлер бундай адамды мүләйимлик пенен тууры жолға салыңлар. Сизлер де азғырылмауыңыз ушын өзлериңизге сақ болыңлар. ² Бир-бириңиздиң ауырманлығыңызды көтериңлер. Сонда Масихтың Нызамын орынлайсызлар. ³ Егер ким де ким хеш нәрсе болмаса да, өзін әхмийетли адам деп есапласа, өз-өзін алдаған болады. ⁴ Хәр бир адам өз ис-хәрекетин тексерип көрсин. Сонда өзін басқалар менен салыстырмай, өз табыслары менен мақтана алады. ⁵ Себеби хәр бир адам өз ауырманлығын өзи көтериуі тийис.

⁶ Қудайдың сөзин үйрениуши устазы менен барлық ийгиликли нәрселерди бөлиссин.

⁷ Өз-өзиңизди алдамаңлар, Қудайды алдау мүмкин емес. Адам не ексе, соны орады. ⁸ Өзиниң гүнакар тәбиятына бойсыныушы сол тәбиятқа тән өлим алады. Мухаддес Руұхқа бойсыныушы Мухаддес Руұхқа тән мәңгилик өмирди алады ‡. ⁹ Солай екен, жақсылық ислеуден жалықпаңлар. Егер хәлсизленип қалмасақ, уақты келгенде жемисин орып аламыз. ¹⁰ Сонлықтан мүмкиншилигимиз бар екен, хәмме адамға, әсиресе исениуши тууысқанларымызға жақсылық ислейик.

Соңғы ескертиулер хәм сәлемнамалар

¹¹ Қараңлар, өз қолым менен сизлерге қандай үлкен хәриплер менен жазып атырман! ¹² Сыртқы көриниси менен адамларға унағысы келгенлер Масихтың атанақ ағашы себепли қуудаланбау ушын, сизлерди сүннет етилиуға мәжбүрлемекте.

¹³ Бирақ, сүннет етилгенлердиң өзлери де Мухаддес Нызамды орынламайды. Олар тек сизлердиң денелериңиз бенен мақтануу ушын ғана сүннет етилиуиңизди қәлеп атыр.

¹⁴ Ал мен Ийемиз Ийса Масихтың атанақ ағашынан басқа бир нәрсе менен хеш қашан мақтанбайман. Усы атанақ ағаш арқалы дүнья мен ушын өлген, мен де дүнья ушын өлгенмен.

¹⁵ Сүннетли болыу ямаса болмау әхмийетли емес, әхмийетлиси – жаңа жаратылыс болыу. ¹⁶ Усындай қағыйда бойынша жасап атырғанлардың хәммесине, яғный Қудайдың халқына †† тынышлық хәм мийрим-шәпәт болсын!

¹⁷ Ендигиден былай, хеш ким маған жәбир бермесин. Өйткени мениң денемде Ийсаның жарақатларының излери бар.

‡ Сөзбе-сөз: «Өз тәбиятына еккен тәбиятынан өлим орып алады. Руұхқа еккен Руұхтан мәңгилик өмир орып алады». †† Сөзбе-сөз: Қудайдың Израилына.

¹⁸ Ҳэй, тууысқанлар! Ийемиз Ийса Масихтың мийрими руўхыңызға яр болсын! Аўмийин.

Ефеслилер

Бул хатты елши Павел Ийсаның Хош Хабары себепли қамақта болған уақытында Ефес қаласындағы исениўши жәмәәтке жазған еди.

Ефес қаласы Азия үлкесиниң (хәзирги Түркияның кубла-батыс бөлеги) пайтахты болған еди. Өзинде жайласқан ҳаял қудай Артеמידаның ибадатханасы себепли, Ефес қаласы пүткил дүньяға белгили еди. Павел бул қалада үш жыл жасап, Қудайға хызмет етти. Оның хызмети арқалы көп адамлар сыйқыршылық гүнасынан қутқарылып, сол жерде исениўши жәмәәт пайда болды. Усы жәмәәт арқалы Қудайдың Хош Хабары пүткил Азия үлкесине тарқатылды.

Павел бул хаты арқалы Қудайдың адамларды қутқаруы жобасын хәм Оның сырын ашып көрсетеди. Қудай барлық адамларды Масих арқалы Өзи менен жарастырғаны хәм усы адамларды Масихтың денеси, яғный исениўшилер жәмәәти қылып бирлестиргени ҳаққында жазады. Хатта исениўшилер бул дүньяда нурға тийисли адамлар сыпатында жасау кереклиги ҳаққында, ерли-зайыпшылар, ата-аналар хәм балалар, хожайынлар хәм қуллар арасындағы қатнас ҳаққында сөз болады. Және де, руўхый урыста исениўши қалай жеңиске ерисетуғыны ҳаққында да айтылады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Қудайдың қәлеўи менен Масих † Ийсаның елшиси болған мен, Павелден, Масих Ийсаға садық болған Ефес қаласындағы исениўшилерге †† сәлем! ² Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

Руўхый жарылқау

³ Ийемиз Ийса Масихтың Әкеси – Қудайға алғыс-мақтаулар болсын! Ол бизлерди Масих арқалы аспандағы хәр түрли руўхый жарылқау менен жарылқады. ⁴ Қудай Өзиниң алдында мухаддес хәм минсиз болуымыз ушын, Масих пенен қатнаста болған бизлерди дүнья жаратылмастан бұрын таңлап алды. Қудай бизлерди сүйип, ⁵ Ийса Масих арқалы Өзиниң балалары қылып асырап алыу ушын, алдын ала белгиледи. Бул Оның әжайып қәлеўи бойынша болды. ⁶ Солай етип, сүйикли Улы арқалы бизлерге сыйға берген уллы мийрими себепли Өзине алғыс айтыуымыз ушын, Қудай усылай иследи.

⁷ Масих пенен қатнаста болған бизлер Оның қаны арқалы қутқарылдық, яғный Қудайдың бай мийрими бойынша гүналарымыз кеширилди. ⁸ Қудай бул бай мийримин пүткил ақыл-даналық пенен үстилеримизге жаўдырып, ⁹ Өз еркиниң сырын бизлерге ашып берди. Бул Оның Масих арқалы жобаластырған әжайып мақсети бойынша болды. ¹⁰ Белгиленген уақыт болғанда әмелге асатуғын Қудайдың жобасы – жердегилердиң хәм

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарушы. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

аспандағылардың хәммесин Масихтың басшылығында бирлестириуден ибарат.

¹¹ Хәмме нәрсени Өз қәлеўи менен иске асыратуғын Қудайдың ерки бойынша бизлер алдын ала белгиленип, Масих арқалы таңлап алындық. ¹² Бул Масихқа бастан-ақ үмит еткен бизлердиң уллы Қудайды алғыслауымыз ушын болды. ¹³ Ҳақыйқат сөзин, яғный қутқарылыуы ҳаққында Хош Хабарды еситип, Масихқа исенгениңизде, сизлер де уәде етилген Мухаддес Руўх † пенен мөрленип, Қудайға тийисли болдыңлар. ¹⁴ Қудайға тийисли болған бизлердиң толық қутқарылыуымызға дейин бул Мухаддес Руўх – Қудайдың бизлерге уәде еткен мийрасының гиреуи. Булардың хәммеси бизлердиң уллы Қудайды алғыслауымыз ушын болды.

Павелдиң исениўшилер ушын дуға етиуи

¹⁵ Сонлықтан Ийемиз Ийсаға деген исенимиңиз хәм пүткил исениўшилерге †† деген сүйиспеншилигиңиз ҳаққында еситкенимнен бери, ¹⁶ мен сизлер ушын тынбастан шүкирлик етемен. Және де, дуға еткенимде, сизлерди бәрқулла тилге аламан. ¹⁷ Ийемиз Ийса Масихтың Қудайы, даңқ-салтанатқа ийе Әке Өзин билиуиңиз ушын, сизлерге даналық хәм аян берийуши Мухаддес Руўхын берсин деп, Қудайдан сорап атырман. ¹⁸ Қудайдың шақырығынан пайда болған үмитти хәм Оның исениўшилерге †† берген уллы мийрасының қаншелли бай екенин билиуиңиз ушын, жүректериңиздиң көзлери ашылсын деп, дуға етип атырман. ¹⁹ Және де, Ийсаға исенген бизлерде үлкен қүдирет пенен хәрекет еткен

‡ Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

Қудайдың күшинің қаншелли уллы екенін сизлер билсин деп те, дуға етип атырман. ²⁰ Қудай усы күш пенен Масихта хәрекет етип, Оны өлимнен қайта тирилтти хәм аспанда Өзиниң оң жағына отырғызды. ²¹ Қудай Масихты барлық хәкимшилик хәм бийликтен, пүткил құдирет хәм хүкимдарлықтан, тек усы заманда емес, ал келешек дәуірде де аталатуғын хәмме атлардан жоқары қойды. ²² Хәмме нәрсени Оған бойсындырып, бағындырды. Оны пүткил барлықтың үстинен қойып, исениушилер жәмәетиниң басы қылды. ²³ Исениушилер жәмәәти Масихтың денеси болып, пүткил барлықты толтырып турған Масихтың толылығына ийе.

Екинши бап

Өлимнен өмирге өтиу

2 Сизлер бир уақытлары айып хәм гүналарыңыз себепли өли едиңлер. ² Сонда сизлер бул дүньяның әдети бойынша, хаўада хүкимдарлық етиуши хәким – шайтанға, яғнай хәзир Қудайға қулақ аспайтуғын адамларда хәрекет етиуши руўқа бойсынып жасайтуғын едиңлер. ³ Бир уақытлары бизлердиң хәммемиз де усындай адамлардың арасында өз гүнакар тәбиятымыз бойынша жасадық. Денемиздиң хәм ойнйетимиздиң жаман қәлеулерин орынладық. Сол себептен басқалар сыяқлы бизлер де тәбиятымыз бойынша Қудайдың ғәзбине ылайықлы адамлар едик.

⁴ Бирақ, мийрим-шәпәәтке бай болған Қудай бизлерди соншелли сүйгенликтен, ⁵ гүналарымыз себепли өли болсақ та, бизлерди Масих пенен бирге тирилтти. Сизлер Оның мийрими менен қутқарылдыңыз. ⁶ Бизлер Масих Ийса менен қатнаста болғанлықтан, Қудай бизлерди Масих пенен бирге тирилтип, Оның менен бирге Аспан Патшалығында [†] отырғызды. ⁷ Қудай Масих Ийса арқалы бизлерге реҳим етип, Өз мийриминиң шексиз байлығын келешек дәуірлерде көрсетиу үшін усылай иследи. ⁸ Сизлер исенимиңиз арқалы Қудайдың мийрими менен қутқарылдыңыз. Бул сизлердиң жетискенлигиңиз емес, ал Қудайдың сыйы болғанлықтан, ⁹ хәш ким ислерим себепли қутқарылғанман деп, мақтана алмайды. ¹⁰ Себеби бизлер Қудайдың дәрәтпесимиз. Өзи алдын ала таярлаған жақсы ислерин ислеп жасауымыз үшін, Ол бизлерди Масих Ийса арқалы жаратты.

Ийса Масих арқалы бирлесий

¹¹ Сонлықтан мыналарды еске түсириңлер: сизлер бир уақытлары бутқа табынушы миллет адамы болып тууылып, денесиндеги ети қол менен кесилип сүннет етилген яхудийлер тәрәпинен «сүннетсизлер» деп аталатуғын едиңиз. ¹² Ол уақытлары сизлер Масих пенен байланысы жоқ,

[†] Аспан Патшалығы – Қудайдың Патшалығы.

Израил халқына жат хәм Қудайдың оларға берген үәдесиниң Келисиминен бийнесип адамлар едиңлер. Бул дүньяда үмитсиз хәм қудайсыз болып жасадыңлар. ¹³ Бирақ бурын Қудайдан узақ болған сизлер енди Масих Ийса менен қатнас жасап, Масихтың қаны арқалы Қудайға жақын болдыңлар.

¹⁴ Өйткени Масихтың Өзи – яхудийлер менен басқа миллетлерди бирлестирген бизиң жарастырушымыз. Ол Өз денесин қурбан етип, арадағы айырып турған дийуалды, яғнай душпанлықты жоқ қылды. ¹⁵ Яхудийлер менен басқа миллетлерден Өзи менен байланыста болатуғын бир жаңа халықты жаратуу мақсетинде, Ол буйрық хәм қағыйдалардан ибарат болған яхудийлердиң нызамын бийкар етти. Буны тынышлықты орнатып, ¹⁶ душпанлықты жоқ қылған атанақ ағаш арқалы екеуин бир жаңа халық ^{††} қылып, Қудай менен жарастыруу үшін иследи. ¹⁷ Масих келип, Қудайдан узақ болған сизлерге хәм Қудайға жақын болған яхудийлерге тынышлық Хош Хабарын жәриялады. ¹⁸ Ол арқалы бизлер хәммемиз бир Мухаддес Руўх пенен Әкемиз Қудайдың алдына бара аламыз. ¹⁹ Солай етип, енди сизлер жат хәм шет жерли адам емессизлер, ал мухаддеслерге ұатанлас, Қудайдың шаңарағының ағзаларысыз. ²⁰ Сизлер елшилер хәм пайғамбарлар салған тырнақ тас үстине қаландыңлар. Ал имараттың мүйешиниң тийкарғы тасы – Масих Ийсаның Өзи болады. ²¹ Онда пүткил имарат куралып, Ийемизге тийисли бир мухаддес Ибадатхана болуу үшін өсип барады. ²² Масих пенен қатнаста болған сизлер де Қудай Мухаддес Руўхы арқалы жасайтуғын маған болууыңыз үшін, хәммеңиз бирликте куралып барасызлар.

Үшинши бап

Павел билдирген сыр

3 Сол себептен мен, Павел, басқа миллетлерден болған сизлер үшін, Масих Ийсаның тутқыны болдым. ² Сизлер үшін Қудайдың Өз мийрими менен маған берген бул хызмети хаққында, әлбетте, еситкенсизлер. ³ Жоқарыда қысқаша жазып өткенімдей, Қудай маған Өз сырын аян арқалы билдирди. ⁴ Бул хатты оқығаныңызда, Масихтың сырын қалай түсингенимди билип алыуыңыз мүмкин. ⁵ Адамзаттың әуелги әуладларынан купыя тутьлып, енди Қудайдың мухаддес елшилерине хәм пайғамбарларға Мухаддес Руўх арқалы ашып берилген бул сыр мынадан ибарат: ⁶ басқа миллетлер де яхудийлер менен бирге мийрасқа шерик хәм бир денениң ағзалары. Олар Хош Хабар арқалы Масих Ийса себепли берилген үәдеге де шерик.

⁷ Қудайдың хәрекет ететуғын құдирети менен, маған берилген мийриминиң сыйы арқалы мен Хош Хабарды жәриялау үшін хызметке

^{††} Сөзбе-сөз: бир дене.

тайынландым. ⁸ Мен барлық исениўшилер [†] ишинде ең арзымағаны болсам да, басқа миллетлерге Масихтың шексиз байлығы хаққында жәриялау ушын, Қудай маған усы мийримин берди. ⁹ Және де, хәмме нәрсени жаратқан Қудай Өзинде әуелден-ақ сақланған сырлы жобасын хәммеге ашып бериў ушын да, маған усы мийримин берди. ¹⁰ Солай етип, Қудайдың мақсети – исениўшилер жәмәати арқалы аспандағы хәкимшиликлерге хәм бийликлерге Өзиниң көп қырлы ақыл-даналығын хәзир мәлим етиў. ¹¹ Қудай усы мәңгилик мақсетин Ийемиз Масих Ийса арқалы әмелге асырды. ¹² Бизлер Масих пенен қатнаста болып, Оған деген исенимимиз арқалы Қудайға батырлық хәм толық исеним менен жақынласа аламыз. ¹³ Сонлықтан сизлер ушын шеккен азапларым себепли қайғырмауыңызды өтиниш етемен. Мен шеккен бул азаптар сизлерге уллылық алып келеди.

Масихтың сүйиспеншилигин билиў

¹⁴ Сол себептен мен аспандағы Әкемиздиң алдында дизе бүгип, дуға етемен. ¹⁵ Ол аспандағы хәм жер жүзиндеги хәр қандай миллетке ат берген. ¹⁶ Қудай Өз уллылығының байлығы бойынша ишки дүньяңызды беккемлеу ушын, Өз Руўхы арқалы сизлерге күш-қуат берсин. ¹⁷ Исенимиңиз арқалы Масих жүреклеріңизде жасасын. Сүйиспеншиликке тамыр урып хәм тийкарланып, ¹⁸ барлық исениўшилер ^{††} менен бирге Масихтың сүйиспеншилигиниң қаншелли кең, узын, бийик хәм терең екенлигин түсинип алғайсыз. ¹⁹ Және де, сизлер ақыл-ойға сыймайтуғын усы сүйиспеншиликти билип, Қудайдың пүткил толылығына толып барғайсыз. ²⁰ Бизлерде хәрекет етиўши құдирети менен, Қудай бизлердиң тилеген хәм ойлаған хәр бир нәрсемизди артығы менен ислеи алатуғын күшке ийе. ²¹ Оның Масих Ийса менен қатнаста болған исениўшилер жәмәатинде, әуладтан-әуладқа, мәңгиге даңқы арта берсин! Аўмийин.

Төртинши бап

Масихтың денеси болған жәмәаттиң бирлиги

4 Солай етип, Ийемиз ушын тутқын болған мен сизлерден жалынып сорайман: Қудайдың өзлериңизди шақырған өмирине ылайықлы түрде жасаңлар. ² Толық кишипейиллик, мүләйимлилик хәм сабырлылық пенен жасаңлар. Бир-бириңизди сүйип, мийзамкеш болыңлар. ³ Өзлериңизди бирлестириўши тынышлық пенен, Мухаддес Руўх берген бирликти сақлауға тырысыңлар. ⁴ Қудай сизлерди шақырғанда бир үмитти берди. Сол сыяқлы, хәммемиз бир денемиз хәм бир Мухаддес Руўхқа ийемиз. ⁵ Ийемиз бир, исенимимиз бир, суўға шомылдырылыў рәсимимиз бир. ⁶ Қудай да бир. Ол хәммениң үстинен хәкимдар, хәмме

арқалы хәрекет етиўши, хәммемизде бар болған, хәммемиздиң Әкемиз.

⁷ Бирақ Қудай хәр биримизге Масихтың сақыйлығына муўапық Өз мийримин сыйға берди.

⁸ Сонлықтан Мухаддес Жазыўда былай делинген:

«Ол жоқарыға шығып,

Тутқынларды тутқын етти.

Адамларға сыйлар берди» ‡.

⁹ Енди бул: «Ол жоқарыға шықты» деген сөзлер нени аңлатады? Масих бурын төменге, жерге түсти дегенди аңлатады. ¹⁰ Түскен Адам да, хәр бир нәрсени толтырыў ушын аспаннан да бийигирекке шыққан Адам да – биреў. ¹¹ Масих гейбиреўлерди елши, базыларды пайғамбар, айырымларды Хош Хабарды жәриялаушы, ал биреўлерди жәмәат шопаны хәм устаз қылып қойды. ¹² Ол буны исениўшилерди ^{††} таярлап, олардың хызмет қылыўы хәм Өзиниң денеси болған жәмәатти беккемлеу ушын ислеи. ¹³ Нәтийжеде бизлердиң хәммемиз Қудайдың Улына исениўде хәм Оны билиўде бирликке ерисип, Масихтың толық минсизлигине дейин өсип барамыз.

¹⁴ Солай екен, ендигиден былай, гөдек болмайық. Адамлардың жалатайшылығы хәм хийлекерлиги арқалы пайда болған хәр түрли тәлийматлардың самалы менен ана жақтан мына жаққа шайқатылмайық. ¹⁵ Керисинше, хақыйқатлықты сүйиспеншилик пенен айтып, денениң басы болған Масихқа қарай хәр тәреплеме өсип барайық. ¹⁶ Оның басқарыўында пүткил денениң мүшелери өз ара биригип, хәр бир мүше өз миннетин атқарыўы арқалы бир-бирине жәрдем берип, байланыс жасайды. Усылай етип, пүткил дене сүйиспеншилик пенен өсип, өзин беккемлеп барады.

Ески хәм жаңа өмир

¹⁷ Сонлықтан мен усыны айтып, сизлерди Ийемиздиң атынан ескертемен: буннан былай, бутқа табыныўшы миллетлердиң адамлары сыяқлы, бос ой-қыялларға берилип жасамаңлар.

¹⁸ Олардың сана-сезимлери топырланып, ишиндеги наданлық хәм жүреклериндеги қаталлық себепли, Қудайдан берилген өмирге жат болған. ¹⁹ Олар пүткил ар-намыс сезимлерин жойтқан, хәр түрли харамылықты нәпсиқәўлық пенен ислеу ушын, бузықшылыққа берилген.

²⁰ Бирақ сизлер Масихты бундай қылып танымағансыз. ²¹ Әлбетте, сизлер Ийса Масих хаққында еситкениңизден кейин, Оның менен қатнаста болып, Ондағы хақыйқатты үйрендиңлер. ²² Сол себептен бурынғы өмир жолыңыздан, яғный денениң жаман қәлеўлери себепли шириген ески тәбиятыңыздан ўаз кешиңлер. ²³ Ой-пикирлериңизди хәм руўхыңызды жаңалап, ²⁴ шын хақлық хәм мухаддеслик пенен, Қудайға уқсатылып жаратылған жаңа адам болыңлар.

[†] Сөзбе-сөз: мухаддеслер. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслер.

[‡] Забур 67:19. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслерди.

²⁵ Сонлықтан өтириктен ұаз кешип, хәр бириңиз исениўши туўысқаныңызға ҳақыйқатты айтыңлар. Себеби хәммеиз бир денениң мүшелеримиз.

²⁶ Ғәзепленсеңиз де, гүна ислемендер. Қуяш батқанша, ғәзептен қайтыңлар. ²⁷ Шайтанға жол бермендер. ²⁸ Урлық ислеген ендигиден былай урлық ислемесин. Керисинше, мүтәж адамларға үлестиретуғын бир нәрсеси болыўы ушын, ол өз қоллары менен ҳадал мийнет етсин.

²⁹ Аўызларыңыздан хеш бир жаман сөз шықпасын. Ал орны менен сөйлеп, еситкенлердиң руўхын көтеретуғын пайдалы сөзлерди айтың.

³⁰ Қудайдың Мухаддес Руўхын қапа қылмаңлар. Қутқарылатуғын күниңиз ушын усы Руўх пенен мөрленгенсизлер. ³¹ Жек көриўшилиқ пенен бирликте хәр бир жаман нийет, ашыў, ғәзеп, бақырыс хәм өсек сизлерден узақ болсын. ³² Ал бир-бириңизге мийирман хәм жан ашыр болыңлар. Қудай сизлерди Масих арқалы кеширгендей, сизлер де бир-бириңизди кешириңдер.

Бесинши бап

Нурға тийисли адамларға сай жасаңлар!

5 Солай етип, Қудайдың сүйикли балалары болған сизлер Оған еликлеңдер! ² Масих бизлерди сүйип, бизлер ушын Қудайға унайтуғын садақа хәм қурбанлық болып, Өзин Қудайға бағышлады. Сол сыяқлы, сизлер де усындай сүйиспеншилиқ пенен жасаңлар.

³ Хеш қандай бузықшылық, ҳарамылық хәм нәпсиқайлық араңызда тилге де алынбасын. Бул исениўшилерге † минәсип емес. ⁴ Араңызда уят хәм пәтиўасыз гәплер, турпайы хәзил де болмасын. Бул сизлерге минәсип емес. Буның орнына, Қудайға шүкирлик билдириңдер. ⁵ Мынаны анық билип қойыңлар: хеш бир бузық, ҳарам, нәпсиқай, яғный бутпараз адам Масихтың хәм Қудайдың Патшалығын мийрас етип алмайды. ⁶ Хеш ким сизлерди өтирик сөзлер менен алдамасын. Жоқарыда айтылған ислер себепли, Өзине бойсынбайтуғынларға Қудайдың ғәзеби келеди. ⁷ Сонлықтан бундайларға шерик болмаңлар.

⁸ Сизлер бир ўақытлары қараңғылық едиңиз, бирақ енди болса, Ийемиз арқалы нур болдыңлар. Сол себептен нурға тийисли адамларға сай жасаңлар. ⁹ Өйткени нурдағы өмирдиң жемиси – хәр түрли жақсылық, ҳақлық хәм ҳақыйқатлықтан ибарат. ¹⁰ Қудайға нениң унайтуғынын айырып билиңдер. ¹¹ Қараңғылықтағы өмирдиң жемиссиз ислерине қатнаспаңлар. Керисинше, оларды әшкара етиңдер. ¹² Қараңғылықтағы адамлардың жасырын қылған ислерин айтыўдың өзи қатты уят. ¹³ Бирақ, қараңғылыққа нур шашылса, хәмме нәрсе анық көринеди. ¹⁴ Себеби Қудайдың нурында

† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

көринген хәр бир адам – нур. Сол себептен былай делинген:

«Оян, хәй уйқыда жатқан, Өлилер ишинен тирил! Масих саған нур шашар».

¹⁵ Солай етип, қалай жасаў кереклигине дыққат аўдарып, надан адамлар сыяқлы емес, ал дана адамлар сыяқлы жасаңлар. ¹⁶ Жақсылық ислеўге хәр бир мүмкиншиликтен пайдаланыңлар. Өйткени хәзирги күнлер жаўызлыққа толы. ¹⁷ Сол себептен ақылсыз болмай, Ийемиздиң қәлеўиниң не екенин түсиниңдер. ¹⁸ Арақ-шарап ишип, мәс болмаңлар, бул адамның бузылыўына алып келеди. Ал буның орнына, Мухаддес Руўхқа толыңлар. ¹⁹ Забур жырларындағы, алғыс-мақтаў қосықларындағы хәм Мухаддес Руўхтың илхамы менен жазылған қосықлардағы сөзлерди бир-бириңизге айтып, Ийемизди қосық-намалар менен жүрегиңизде алғыслаңлар. ²⁰ Бәрқулла хәмме нәрсе ушын, Ийемиз Ийса Масихтың аты менен Әкемиз Қудайға шүкирлик билдириңдер.

Ерли-зайыплылар арасындағы қатнасық ҳаққында

²¹ Масихқа деген хұрметиңиз себепли, бир-бириңизге бойсыныңлар.

²² Хәй хаяллар, Ийемизге бойсынатуғыныңыз сыяқлы, күйеўлериңизге де бойсыныңлар!

²³ Себеби Масих исениўшилер жәмәетиниң басы болғаны сыяқлы, күйеўи де хаялының басы. Масих Өз денесиниң, яғный исениўшилер жәмәетиниң Қутқарыўшысы. ²⁴ Исениўшилер жәмәәти Масихқа бойсынатуғыны сыяқлы, хаяллар да хәмме исте күйеўлерине бойсынсын.

²⁵ Хәй күйеўлер, Масих исениўшилер жәмәәтин сүйип, оның ушын Өзин қурбан еткени сыяқлы, сизлер де хаялларыңызды сүйиңдер. ²⁶ Масих исениўшилер жәмәәтин суў менен жуўып †† хәм Қудайдың сөзи менен тазалап, оны мухаддес қылыў ушын, Өзин қурбан етти. ²⁷ Буны Ол үстинде хеш бир дақ, жыйрық ямаса буған уқсаған бир нәрсеси жоқ, мухаддес хәм минсиз болған салтанатлы жәмәәтти Өзине алыў ушын иследи. ²⁸ Сол сыяқлы, күйеўлер де хаялларын өз денесин сүйгендей сүйиўи шәрт. Өз хаялын сүйген өзин сүйген болады. ²⁹ Хеш ким хеш қашан өз денесин жек көрмеген. Керисинше, Масих исениўшилер жәмәәтине ғамхор болғаны сыяқлы, адам өз денесин азықландырып, оны күтеди. ³⁰ Өйткени бизлер Масихтың денесиниң мүшелеримиз. ³¹ «Сонлықтан ер адам ата-анасын қалдырып, өз хаялына қосылады хәм екеўи бир дене болады» ‡. ³² Бул сыр уллы. Мен буны Масихқа хәм исениўшилер жәмәәтине байланыслы айтып атырман. ³³ Солай етип, хәр бириңиз өз хаялын

†† Яғный: суўға шомылдырыў рәсиминен өткизип. Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға бериўиниң нышаны. ‡ Жаратылыс 2:24.

өзин сүйгендей сүйсин. Хаял да күйеуін хұрмет етсин.

Алтыншы бап

Ата-ана хәм балалар арасындағы қатнасықлар хаққында

6 Хәй балалар, Ийемизге тийисли болған сизлер, ата-анаңызға бойсыныңлар! Себеби усылай ислегениңиз дурыс болады. ² «Ата-анаңды хұрметле», – бул ўәде менен бирге берилген баслы буйрық. ³ Сол ўәде болса мынадай: «Сонда сен берекет табасаң хәм жердеги өмириң узақ болады» †.

⁴ Хәй әкелер, балаларыңыздың ашыуын келтирмеңлер. Оларды Ийемиздің тәлим-тәрбиясы менен өсириңлер.

Хожайыңлар хәм қуллар хаққында

⁵ Хәй қуллар, дүньядағы хожайыңларыңыздың сөзин Масихтың сөзин тыңлағандай, терең хұрмет, қорқыў хәм пәк жүрек пенен тыңлаңлар. ⁶ Буны адамларға жақсы көрингиси келетуғынлар сыяқлы, көзабаға ислеменлер. Қудайдың қәлеуін Масихтың қуллары сыпатында шын жүректен орынлаңлар. ⁷ Адамларға емес, ал Ийемизге хызмет етип атырғандай, инта менен хызмет етиңлер. ⁸ Өйткени қул болсын, азат адам болсын, хәр бир адамның ислеген жақсылығының Ийемизден қайтатуғынын билесизлер.

⁹ Хәй хожайыңлар, сизлер де қулларыңызға усындай қатнаста болып, оларды қорқытыўды тоқтатыңлар. Себеби аспанда олар менен сизлердің Ийеңиз бар экенин хәм Оның адамларды айырмайтуғынын билесизлер.

Шайтанға қарсы руўхый урыс

¹⁰ Жуўмақлап айтқанда, Ийемиз бенен қатнаста болып, Оның құдиретиниң күши менен бекемленип барыңлар. ¹¹ Шайтанның хийлелерине қарсы тура алыў ушын, Қудайдың барлық сауыт-қуралларын тағыныңлар. ¹² Өйткени урысымыз қан хәм еттен ибарат болған адам

† Шығыў 20:12; Мухаддес Нызамды қайталаў 15:16.

баласына қарсы емес, ал бул дүньядағы көзге көринбейтуғын хәкимлерге, бийлеушилерге, бул қараңғы заманның күшлерине хәм аспандағы жаўыз руўхларға қарсы. ¹³ Сонлықтан жаман күнде оларға қарсылық көрсете алыўыңыз ушын хәм толық жеңиске ерискениңизден соң, бекем тура алыўыңыз ушын, Қудайдың барлық сауыт-қуралларын тағып алыңлар.

¹⁴ Солай етип, орныңызда бекем турыңлар. Белиңизди хақыйқат белбеуи менен буўып, көкирегиңизге хақлық сауытын кийиңлер. ¹⁵ Тынышлық Хош Хабарын жәриялаў таярлығын аяқларыңызға аяқ кийим қылып кийиңлер. ¹⁶ Булардың хәммесине қоса шайтанның барлық отлы оқларын өшире алатуғын исеним қалқанын қолларыңызға алыңлар. ¹⁷ Қутқарылыў дуўлығасын хәм Қудайдың сөзи болған Мухаддес Руўхтың қылышын алыңлар. ¹⁸ Хәр түрли тилек хәм жалбарыныў менен, Мухаддес Руўхтың басқарыўында хәмме ўақыт дуўа етиңлер. Усы мақсет пенен сергек болып, пүткил исениўшилер †† ушын табан тиреп сораңлар. ¹⁹ Мен ушын да дуўа етиңлер. Аўзымды хәр ашқанымда маған керекли сөз берилип, Хош Хабардың сырын батырлық пенен билдире алайын. ²⁰ Және де, Хош Хабар ушын елши болған мен хәзир тутқын болсам да, Хош Хабарды ылайықлы мәртлик пенен жәриялаўым ушын да дуўа етиңлер.

Соңғы сәлемнама

²¹ Аўхалымның қалай экенин хәм не ислегенимди сизлер де билиўиңиз ушын, сүйикли туўысқанымыз хәм Ийемиздің исенимли хызметшиси Тихик сизлерге хәммесин билдиреди. ²² Мине, усы мақсетте оны сизлерге жиберип атырман. Ол бизлердің аўхалымызды билдирип, кеўиллериңизди жигерлендиреди. ²³ Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих туўысқанларға тынышлық хәм исеним менен бирликте сүйиспеншилик берсин. ²⁴ Ийемиз Ийса Масихты өшпес сүйиспеншилик пенен сүйиўшилердің хәммесине Қудайдың мийрими яр болсын!

†† Сөзбе-сөз: мухаддеслер.

Филиппилер

Бул хатты елши Павел Ийсаның Хош Хабары ушын қамақта болған уақытында Филип қаласындағы исениўши жәмәәтке жазған еди.

Филип қаласы Македония үлкесінде жайласқан қала еди. Павел өзиниң екінши сапарының уақытында бул қалада болғанда, ол арқалы усы жерде исениўши жәмәәт пайда болған еди (Елш. исл. 16:12). Бул қаладағы исениўши жәмәәт кишкене болса да, бастан аяғына дейин Павелдиң хызметине шерик болып, көп жәрдем еткен еди хәм бул жәмәәт пүткил исениўши жәмәәтлерге үлги көрсеткен еди. Павелдиң бул хатты жазғандағы баслы мақсети – берген жәрдемлери ушын филиппилерге рахмет айтыўдан ибарат еди. Және де, Павел өз хатында Хош Хабардың қандай түрде жәрияланып атырғаны хаққында сөз етеди хәм филиппилерге нәсият етип, қуўдалаўларға турақлылық пенен шыдаў хәм қандай аўхал болыўына қарамастан, қуўаныў кереклигин айтады. Оларды кишипейил болыўға хәм бирликке шақырады.

Павел сол уақытта қамақта болса да, қуўаныш хаққында жазады. Бул хатта қуўаныш сөзи 16 мәртебе ушырасады. Бундай қуўаныш Қудай беретугын тынышлыққа тийкарланған болыўы итимал.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Масих [†] Ийсаның қуллары болған бизлер, Павел хәм Тимофейден, Филип қаласындағы Ийса Масихқа тийисли болған барлық мухаддеслерге ^{††}, әсиресе жәмәәт жетекшилери менен хызметшилерине сәлем! ² Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

Павелдиң шүкирлик билдирип, дуға етиўи

³ Сизлерди хәр сапар еске алғанымда, Қудайға шүкирлик билдирип атырман. ⁴ Мен Қудайға дуға еткенімде, сизлер ушын хәр қашан қуўаныш пенен сорайман. ⁵ Себеби сизлер бастан баслап хәзирги уақытқа дейин Хош Хабарды жәриялаўға үлес қосып келмектесизлер. ⁶ Сизлердиң араңызда жақсы исти баслаған Қудайдың буны Масих Ийсаның күнине шекем толық тамамлаитуғынына анық исенемен. ⁷ Хәммеңиз туўралы усындай пикирде болыўым орынлы, өйткени сизлер хәмме уақыт мениң жүрегимдесиз. Мен тутқын болсам да, Хош Хабарды жақласам да хәм оның хақыйқатын турақлылық пенен дәлиллесем де, хәммеңиз мениң менен бирликте Қудайдың мийримин бөлисип келмектесиз. ⁸ Сизлердиң хәммеңизди Масих Ийсаның сүйиспеншилиги менен қалай сағынғаныма Қудайдың Өзи гүға.

⁹ Сүйиспеншилигиңиз толық билим хәм терең түсипазлық пенен өсип арта берийи ушын дуға етип атырман. ¹⁰ Солай етип, сизлер Масихтың

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. ^{††} Яғный: исениўшилерге.

келетуғын күнinde пәк хәм минсиз болыўыңыз ушын, ең жоқары ийгиликтин не екенин айыра аласызлар. ¹¹ Және де, Қудайды уллылап, алғыс-мақтаўлар айтыўыңыз ушын, Ийса Масих арқалы хақыйқатлық жемисине бай боласызлар.

Өмиримниң мәниси – Масих

¹² Туўысқанларым, мынаны билиўиңизди қәлеймен: мениң басымнан кеширгенлерим Хош Хабардың және де көбирек жайылыўына хақыйқаттан да жәрдем етти. ¹³ Мениң Масих ушын тутқын болғаным пүткил сарай сақшыларына хәм қалған хәмме адамларға мәлим болды. ¹⁴ Сондай-ақ, мениң тутқынлығым себепли, көпшилик туўысқанларымыздың Ийемизге деген исеними беккемленип, олар Қудайдың сөзин қорқпастан айтыўға бұрынғыдан да көбирек батырлық көрсетпекте. ¹⁵ Дурыс, гейбиреўлер Масих хаққында күншиллик пенен, жарыспаққа жәрияласа, ал базылар жақсы нийет пенен жәрияламақта. ¹⁶ Усы кейингилер мениң бул жерге Хош Хабардың қорғаўшысы етип қойылғанымды билип, буны сүйиспеншилик пенен ислеп атыр. ¹⁷ Ал алдыңғылары мениң тутқынлық аўхалымды еле де аўырластырмақшы болып, Масих хаққында өзлериниң атақ-абырайлары ушын напәк нийет пенен жәрияламақта. ¹⁸ Бирақ, солай болса не болыпты? Мейли, жаман нийет пенен болсын, мейли, хақ нийет пенен болсын, Масих хаққында қандай жол менен жәрияланса да, мен буған қуўанаман.

Аўа, мен қуўана беремен де. ¹⁹ Себеби сизлердиң еткен дуўаларыңыздың хәм Ийса Масихтың Руўхының жәрдеми менен, бул аўхалымнан азат болатуғынымды билемен.

²⁰ Қандай жағдай болса да, мен Масихтан арланбауды қәлеймен. Тири болсам да, өлсем де, хәр қашан болып келгениндей, хәзир де Масихты пүткил барлығым менен уллылау ушын толық батырлық көрсетиуден беккем үмит етемен. ²¹ Өйткени мениң ушын өмиримниң мәнисі – бул Масих, ал өлим утыс демек. ²² Бирақ, егер бул дүньяда өмир сүриуим арқалы өнимли мийнет етсем, онда нени таңлауды билмеймен. ²³ Мени еки тәрәп те өзине тартады. Бул дүньядан кетип, Масих пенен бирге болыуды қәлеймен. Себеби бул анағурлым жақсырақ. ²⁴ Бирақ, бул дүньяда қалыуым сизлер ушын кереклирек. ²⁵ Буған көзим жеткенликтен, қалатуғынымды билемен. Исенимде өсип қуаныуыңыз ушын, хәммеңиз бенен бирге боламан. ²⁶ Солай етип, және жаныңызға келгенимде, Масих Ийса алдында мениң менен еле де көбирек мақтана аласызлар.

²⁷ Тек жасап атырған өмириңиз Масихтың Хош Хабарына ылайықлы болсын. Сонда келип сизлерди көрсем де, алыста болып хал-жағдайыңызды еситсем де, сизлердиң бир руўхта беккем турғаныңызды, Хош Хабарға деген исеним ушын бир жан, бир тән болып гүресип атырғаныңызды билейин. ²⁸ Және де, өзлериңизге қарсы шыққанлардан хеш қорқайтуғыныңызды да еситейин. Сизлердиң бундай батырлығыңыз олардың набыт болатуғыныңың, ал сизлердиң қутқарылатуғыныңыздың белгиси хәм Қудайдың иси. ²⁹ Өйткени Қудай Масих ушын, сизлерге Оған тек исениуді емес, ал Ол ушын азап шегийүди де айрықша хуқық етип берген. ³⁰ Усы азапты басымнан кеширгенимди сизлер көрдиңлер хәм хәзир де азап шегип атырғанымды еситип атырсызлар. Мениң бул гүресиме сизлер де шериксизлер.

Екинши бап

Масихтан өрнек алың!

2 Егер сизлерде Масихтан келген жигер, сүйиспеншиликтен пайда болған жубаныш, Мухаддес Руўх † пенен қарым-қатнас, мийримлилик хәм реҳимлилик бар болса, ² онда бир пикир хәм сүйиспеншилик пенен, бир руўх хәм мақсет пенен бирлесип, мениң қуанышымды толы қылың. ³ Хеш бир нәрсени өз атақ-абырайыңызды асырыу ушын ямаса мақтаншақлық пенен ислеменлер. Ал хәр бириңиз кишипейиллик пенен, басқаларды өзиңизден үстин деп есаплаңлар. ⁴ Тек өзиңиздиң ғана емес, ал басқалардың да пайдасын гөзлеңлер.

⁵ Масих Ийсада болған мына кишипейилликке сизлер де ийе болыңлар: ⁶ Масих қудайлық тәбиятқа ийе бола тура, Қудайға тең атақты алыуға умтылыуды Өзине минәсип көрмеді. ⁷ Ал Өз уллылығынан ўаз кешип, қул келбетин қабыллады. Ол адам болып тууылып, адам көринисинде келди.

† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

⁸ Ол Өзин пәс тутты хәм өлимге, хәтте, атанақ ағаштағы өлимге барып, Қудайға бойсынды. ⁹ Сонлықтан да, Қудай Оны ең бийик мәртебеге еристирди хәм Оған барлық атлардан жоқары туратуғын атты берди. ¹⁰ Солай етип, Ийсаның аты аталғанда аспандағылардың, жердегилердиң хәм жердиң астындағылардың барлығы дize бүгип, ¹¹ Қудай Өкениң уллыланыуы ушын, хәмме †† Ийса Масихты Ийемиз деп ашық мойынлайды.

Қудайдың балаларына сай жасаңлар!

¹² Солай етип, сүйикли тууысқанларым, мен жаныңызда болғанымда, сизлер бәрқулла Қудайға бойсынатуғын едиңлер. Ал хәзир жаныңызда жоқ ўақтымда да бурынғыдан көбирек бойсынып, қорқыныш хәм сақлық пенен, қутқарылыуыңызға сай ис-хәрекетлерди әмелге асыра бериңлер ‡. ¹³ Себеби Өзине унаған ислерди қәлеуиңиз хәм ислеуиңиз ушын, Қудайдың Өзи сизлерге түртки салады.

¹⁴ Хәр бир нәрсени тоңқылдамай хәм тартыспай ислеңлер! ¹⁵ Сонда сизлер адасқан хәм бузылған әулад арасында Қудайдың кемшиликсиз, таза хәм минсиз балалары боласызлар. Қудайдың өмир беретугын сөзлерин басқаларға жеткизип, дүньядағы жұлдызлар сыяқлы жарқырайсызлар. Солай етип, мениң жан-тәним менен қылған мийнетим босқа кетпей, Масихтың қайта келетуғын күнинде мақтана аламан. ¹⁷ Сизлердиң исеним бойынша берген қурбанлығыңызды хәм еткен хызметиңизди толықтыруу ушын, қаным қурбанлық шарабы сыяқлы төгилетуғын болса да, мен қууанаман хәм хәммеңиздиң қууанышыңызды бөлисемен. ¹⁸ Сол сыяқлы, сизлер де қууаныңлар хәм мениң қууанышымды бөлисиңлер.

Тимофей хәм Епафродит

¹⁹ Хал-жағдайыңызды билип, мениң де кеўлим жай табыу ушын, Ийемиз Ийса қәлесе, Тимофейди жақын арада сизлерге жиберийүден үмит етемен. ²⁰ Өйткени ол сыяқлы, шын жүректен сизлердиң ғамыңызды ойлайтуғын мениң басқа адамым жоқ. ²¹ Хәмме Масих Ийсаның емес, ал өз мәпин ойлайды. ²² Бирақ Тимофейдиң исенимли адам екени сизлерге мәлим. Себеби ол әкесиниң жанында хызмет еткен ул сыяқлы, Хош Хабардың жәрияланыуы ушын мениң қасымда хызмет етти. ²³ Жағдайымның қандай болатуғыны белгили болыудан, оны дәрриу жиберийүден үмит етемен. ²⁴ Ийемизге исенимим кәмил, мениң өзим де жақын арада барып қаламан.

²⁵ Бирақ, мүтәж болғанымда маған жәрдем етиу ушын сизлердиң жиберген елшиңиз, тууысқаным, шеригим хәм Хош Хабар ушын сауаштағы жолдасым Епафродитти сизлерге қайтарып

†† Сөзбе-сөз: хәр бир тил. ‡ Сөзбе-сөз: қутқарылыуыңызды әмелге асыра бериңлер.

жиберийди мақул көрдим. ²⁶ Өйткени ол хәммеңизди сағынып атыр хәм оның ауырып қалғаны хаққында хабар тапқаныңыз себепли, қатты уайымлады. ²⁷ Ол хақыйқаттан да, өлим төсегинде жатты. Деген менен, Құдай оған, тек оған емес, ал қайғы үстине қайғы шекпеуім ушын маған да рехимлилик етті. ²⁸ Сонлықтан оны және көрип қуаныуыңыз ушын хәм мениң қайғыларым да жеңиллесиуи ушын, оны қатты асығыслық пенен жаныңызға жиберип атырман. ²⁹ Оны Ийемиздің атынан үлкен қуаныш пенен қарсы алыңлар хәм усындай адамларды хұрмет етиңдер. ³⁰ Себеби сизлердің маған ете алмаған хызметиңизди етиу ушын, ол өз жанын қәуип астына қойып, Масихтың иси ушын бир өлимнен қалды.

Ушинши бап

Құдайдың хақыйқатлығы

3 Тууысқанларым, жуумақлап айтқанда, Ийемиз бенен қатнаста болып қуаныңлар. Сизлерге бирдей нәрселерди қайталап жазыу мени зериктирмейди, және де бул сизлер ушын зыянсыз.

² Ийттей болған жалған муғаллимлерден, жаманлық ислеушилерден, қутқарылыу ушын сүннет етилиу тийис, деушилерден сақ болыңлар! ³ Өйткени бизлер – руухый сүннет етилген Құдайдың халқымыз. Бизлер Құдайға Оның Руухы арқалы сыйынамыз, Масих Ийса менен мақтанып, өз шығысымызға хәм ерискен нәрселеримизге [†] сүйенбеймиз. ⁴ Негизинде мен оларға сүйене алар едим. Егер басқа биреу өз шығысыма хәм ерискен нәрселериме сүйениуге дәлилим бар деп ойласа, меники оныкинен де көбирек: ⁵ мен сегиз күнлик уақтымда сүннет етилдим. Израил халқынан, Бенамин урууынан болған нағыз яхудиймен. Диний нызам бойынша парисеймен. ⁶ Диний инта бойынша исениушилер жәмәэтин қуудалаған хәм диний нызам талап еткен хақлық бойынша кемшиликсиз адам едим.

⁷ Бирақ, бир уақытлары әхмийетли деп билген бул нәрселеримди енди Масих ушын пайдасыз деп есаплайман. ⁸ Ауа, мен хәмме нәрсени Ийем Масих Ийсаны билиудің артықмашылығы алдында пайдасыз деп санайман. Және де, мен Масих ушын хәмме нәрседен бас тарттым хәм Оған ерисип, Оның менен бирге болыу ушын, хәммесин сыпырынды деп есаплайман. Енди Мухаддес Нызамды орынлауым арқалы алатуғын өз хақлығыма емес, ал Масихқа деген исеним арқалы берилетуғын, яғнай Құдайдың исенимимизге қарай беретугын хақлығына ийемен. ¹⁰ Қәне енди, Масихтың Өзин хәм Оның қайта тирилиуинің күшин билип алсам. Оның азаптарына қатнасып, өлимине де шерик болсам. ¹¹ Солай етип, түбинде өлимнен қайта тирилюге ериссем.

[†] Сөзбе-сөз: өз денемизге.

Мақсетке жетиуге тырысу

¹² Мен буларға әлле қашан ерискенім ямаса жетискенім ушын айтып атырған жоқпан. Ал, Масих мени қандай мақсет ушын таңлап алған болса, мен сол мақсетке жетиуге тырысып атырман. ¹³ Тууысқанлар, мен өзимди усы мақсетке жеттім деп есапламайман. Тек ғана изде қалғанларды естен шығарып, алдындағыларға умтылып атырман. ¹⁴ Құдайдың сыйына, Оның Масих Ийса арқалы шақырған аспандағы өмирине ерисиу ушын, мен белгиленген мақсетке жетиуге тырысып атырман.

¹⁵ Солай етип, арамыздағы исеними жетискен адамлардың хәммеси усы ой-пикирге ийе болсын. Егер сизлер басқаша ойлайтуғын болсаңыз, Құдай сизлерге буны да ашып береді. ¹⁶ Тек ерискен хақыйқатымыз бойынша өмир сүрейик.

¹⁷ Тууысқанларым, хәммеңиз бирликте меннен өрнек алыңлар. Бизлердің сизлерге көрсеткен өрнегимиз бойынша жасап атырғанларға дыққат аударып, олардан үлги алыңлар. ¹⁸ Сизлерге көп мәрте айтқанымдай, хәзир де көз жасларымды төгип такирарлап атырман: көп адамлар Масихтың атанақ ағаштағы құрбанлығын қабыл етпей, Оның душпаны болып жасамақта. ¹⁹ Бундайлардың тәғдирине набыт болыу жазылған болып, олардың құдайы – өз кулқыны. Олар уятсыз қылықтары менен мақтанып, тек бул дүньяның қызығын ғана ойлайды. ²⁰ Бирақ, бизиң уатанымыз аспанда. Бизлер сол жерден Қутқарыушымыз болған Ийемиз Ийса Масихтың келиуин күтпектеміз. ²¹ Хәмме нәрсени бойсындыра алатуғын құдирети менен, Ол бизлердің хәлсиз хәм өткинши денемизди өзгертип, Өзинің уллы денесине уқсатады.

Төртинши бап

Ақыл-нәсиятлар

4 Сонлықтан хәй жүректен сағынып жүрген сүйикли тууысқанларым, қуанышым хәм басымның тажы, Ийемиз бенен қатнасыңыз бекем болсын, қәдирданларым!

² Еводияға өтиниш етемен, Синтихияға да өтиниш етемен, Ийемиз бенен қатнаста болған сизлер, ауызбиршиликли болыңлар! ³ Ауа, садық Сизигус ^{††} саған да жалбарынаман, бул хаялларға жәрдем бер. Себеби олар мениң менен, Климент пенен хәм басқа хызметшилер менен бирге Хош Хабарды жәриялау ушын ауыр мийнет етті. Олардың хәммесинің атлары Өмир китабында [‡] жазылған.

⁴ Ийемиз бенен қатнаста болып, бәрқулла қуаныңлар. Такирарлап айтаман: қуаныңлар.

^{††} Сизигус деген ат «хақыйқый жолдасым» дегенди аңлатады. [‡] Өмир китабы – мәңгилик өмирге ийе болғанлардың атлары жазылған Құдайдың китабы.

⁵ Сизлердің адамгершилигиңиз хәмме адамларға мәлим болсын. Ийемиздің келетуғын ўақты жақын. ⁶ Хеш нәрседен тәшиўиш шекпеңлер. Ал хәмме нәрсе ушын Қудайға дуўа етип хәм жалбарынып, хәр бир тилегиңизди Оған шүкирлик пенен билдириңлер. ⁷ Сонда хәр қандай ақыл-ойдан зыят болған Қудайдың тынышлығы Масих Ийса арқалы кеўиллериңизди хәм ой-пикирлериңизди қорғайды.

⁸ Туўысқанларым, жуўмақлап айтқанда, тек нелердің хақықый, нелердің хұрметли, нелердің хақ, нелердің пәк, нелердің унамлы, нелердің мақтаўға турарлы, және де, нениң жақсы хәм нениң алғысқа ылайықлы екенин терең ойлаңлар. ⁹ Меннен нелерди үйренип, қабыл етип, еситип хәм көрген болсаңыз, соларды ислеңлер. Сонда тынышлық бериўши Қудайдың Өзи сизлер менен бирге болады.

Павелдің миннетдаршылығы

¹⁰ Маған енди және ғамхорлық көрсетип атырғаныңыз ушын, мен Ийемизге алғыс айтып, қатты қуўанаман. Әлбетте, сизлер бурын да маған ғамхорлық қылыўды ойлайтуғын едиңиз, бирақ буған мүмкиншилик жоқ еди. ¹¹ Мен бул сөзлерди мениң бир мүтәжлигим болғанлықтан айтып атырған жоқпан. Өйткени мен хәр қандай жағдайда да барыма қанаат етиўге үйренгенмен. ¹² Жоқшылықта да, молшылықта да жасаўдың не екенин билемен. Хәр қандай аўхалда да: тоқшылықта хәм ашлықта, молшылықта хәм мүтәжликте жасаўдың сырын үйрендим. ¹³ Маған

күш-қуўат беретуғын Ийса Масих пенен бирге хәмме нәрсени ислей аламан.

¹⁴ Деген менен, сизлер мениң қыйыншылықларымды бөлисип, жақсы ислеңлер. ¹⁵ Хәй филиппилер, сизлерге биринши рет Хош Хабарды жәриялап, Македониядан шыққан ўақтымда басқа жәмәәтлер емес, ал тек сизлер ғана мениң менен алыс-берис қылғаныңызды өзлериңиз де билесизлер. ¹⁶ Мен Салоникада болған ўақтымда да сизлер бир неше мәртебе маған мүтәж нәрселеримди жеткиздиңлер. ¹⁷ Мен буны сизлерден бир зат алмақшы болып емес, ал сизлердің есабыңызда руўхый жемис көбейсин деп айтып атырман. ¹⁸ Менде хәмме нәрсе бар, хәтте, артып та атыр. Епафродит арқалы жиберген нәрселериңизди алғанлығым себепли, хеш мүтәжлигим қалмады. Бул нәрселер – хош ийисли түтетки хәм Қудай унатып қабыл ететуғын қурбанлық. ¹⁹ Мениң Қудайым сизлердің хәр бир мүтәжлигиңизди Масих Ийса арқалы Өзиниң салтанатлы байлығы менен қандырады. ²⁰ Әкемиз Қудайға мәңгиге даңқ болсын! Аўмийин.

Соңғы сәлемнама хәм тилек

²¹ Масих Ийсаға тийисли болған барлық исениўшилерге † сәлем айтыңлар. Жанымдағы туўысқанлар сизлерге сәлем айтып атыр. ²² Барлық исениўшилер ††, әсиресе Рим патшасы-Қайсардың сарайындағылар сизлерге сәлем айтып атыр.

²³ Ийемиз Ийса Масихтың мийрими руўхыңызға яр болсын!

† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. †† Сөзбе-сөз: мухаддеслер.

Колосалылар

Бул хатты елши Павел Колоса қаласындағы исениўши жәмәәтке жазған.

Колоса қаласы Азия үлкесиниң (хәзирги Туркияның кубла-батыс бөлеги) пайтахты Ефес қаласынан 160 шақырым узақлықта жайласқан кишкене таўлы қала еди. Бул жердеги исениўши жәмәәт қала турғыны болған Епафрас деген адам арқалы пайда болған еди (Колоса. 1:7). Епафрас Хош Хабар себепли Римде қамақта болған Павелге барып, оған Колосада жалған тәлийматлардың бар екенин айтып берди. Бул жалған тәлийматларды үйретиўшилер исениўши адам Ийсаға исениўден тысқары яхудийлердиң үрп-әдетлерин орынлаўы, бул дүньяға тийкарланған философияларға бойсыныўы, периштелерге сыйыныўы, айрықша күнлерди белгилеўи хәм ишип-жеўден өзин тыйыўы тийис, деп тәлим берди. Бирақ Павел өз хатында бул жалған тәлийматлардың мәниссиз екенин айтып, исениўши адамның Ийса Масих пенен тығыз байланыста болыўының жеткилики екенин нәсиятлайды. Өйткени қудайлық тәбияттың толылығына ийе болған Масих себепли, исениўшилер Масихтың толылығына ийе екенин түсindirеди. Қудайдың Өз Улы Ийса арқалы аспан хәм жердегилерди Өзи менен жарастырғанын айтады хәм хаттың ақырғы бабында исениўшилер қалай жасаў кереклиги хаққында сөз етеди.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Қудайдың қәлеўи менен Масих [†] Ийсаның елшиси болған мен, Павелден хәм туўысқанымыз Тимофейден, ² Колоса қаласындағы исениўшилерге ^{††}, яғный Масихқа садық болған туўысқанларымызға сәлем! Әкемиз Қудай сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

Павелдиң Қудайға шүкирлик билдириўи хәм дуға етиўи

³ Сизлер ушын дуға еткенимизде, Ийемиз Ийса Масихтың Әкеси – Қудайға бәрқулла шүкирлик билдиремиз. ⁴ Себеби сизлердиң Масих Ийсаға деген исенимиңиз хәм пүткил исениўшилерге [‡] деген сүйиспеншилигиңиз хаққында еситтик. ⁵ Сизлердиң бул исенимиңиз хәм сүйиспеншилигиңиз аспанда сизлер ушын сақлаўлы турған үмитке негизленген. Сизлер усы үмит хаққында хақыйқат сөзлери, яғный Хош Хабар арқалы еситкенсизлер. ⁶ Бул Хош Хабар сизлерге де жетип келди. Ол пүткил дүнья бойлап адамларды жақсылыққа жетелеп, тарқалмақта. Сол сыяқлы, сизлер Қудайдың мийрими хаққында еситип, Оның хақыйқатын билип алған күниңизден баслап, Хош Хабар сизлерди де жақсылыққа жетелеп, тарқалмақта.

⁷ Сизлер Хош Хабар хаққында бизлер менен бирге хызмет ететуғын сүйикли Епафрастан тәлим алдыңлар. Усы Епафрас – сизлер ушын мийнет етип атырған Масихтың садық хызметшиси.

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. [‡] Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

⁸ Сизлердиң Мухаддес Руўхтан ^{‡‡} алған сүйиспеншилигиңиз хаққында да бизлерге ол билдирди.

⁹ Сол себептен усылар хаққында еситкен күнимизден баслап, бизлер де сизлер ушын үзликсиз дуға етип, Қудайдың қәлеўин пүткил руўхый даналық хәм түсиник пенен толық билиўиңиз ушын сорап атырмыз. ¹⁰ Бизлер және сизлердиң Ийемизге ылайықлы болып жасаўыңыз, Оны хәр тәреплеме ырза қылып, хәр бир жақсы исте жемис бериўиңиз хәм Қудайды билиўде өсип барыўыңыз ушын да дуға етип атырмыз. ¹¹ Оның уллылығының құдиретинен толық күш-қуўат алып, хәмме нәрсеге сабырлылық пенен шыдай алыўыңыз ушын хәм Қудай Әкемизге қуўаныш пенен шүкирлик ете алыўыңыз ушын да бизлер дуға етип атырмыз. Қудай Әкемиз бизлерди нурдағы мухаддеслердиң ^{‡‡} мийрасына шерик болыўға миясар қылды. ¹³ Қудай бизлерди қараңғылықтың хүкимдарлығынан қутқарып, сүйикли Улының Патшалығына көширди. ¹⁴ Бизлер Қудайдың Улының қаны арқалы қутқарылдық, яғный гүналарымызға кеширим алдық.

Масихтың Өзлиги хәм Оның хызмети

¹⁵ Қудайдың Улы болған Масих көзге көринбейтуғын Қудайдың қандай екенин көрсетеди хәм Ол жаратылған хәмме нәрседен бурын бар болған. ¹⁶ Өйткени аспандағы хәм жердеги көзге көринетуғын хәм көзге көринбейтуғын нәрселердиң хәммеси Масих тәрепинен жаратылған: тахтлар, хүкимдарлықлар, хәкимшилик хәм бийликлер, хәмме нәрсе Ол

^{‡‡} Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ^{‡‡} Яғный: исениўшилердиң.

арқалы хәм Ол ушын жаратылды. ¹⁷ Масих хәмме нәрседен бурын бар болған хәм хәмме нәрсе Ол себепли бар болып турыпты. ¹⁸ Масих – исениўшилер жәмәетиниң, яғный Өз денесиниң басы хәм жәмәеттиң тийкары. Ол хәмме нәрседен жоқары болыў ушын, өлилер ишинен биринши болып тирилди. ¹⁹ Себеби Қудай Өзиниң пүткил толылығының Онда болыўын мақул көрди. ²⁰ Масихтың атанақ ағаштағы қаны арқалы тынышлық орнатып, Қудай Ол арқалы жер хәм аспандағылардың барлығын Өзи менен жарастырыўды қәледі.

²¹ Сизлер бир ўақытлары жаман ис-хәрекетлериңиз себепли, кеўиллериңиз бенен Қудайға жат хәм душпан едиңлер. ²² Енди болса, Қудай сизлерди Өзиниң алдында мухаддес, кемшиликсиз хәм айыпсыз қылып қойыў ушын, Масихтың денесиниң өлими арқалы сизлерди Өзи менен жарастырды. ²³ Тек ғана исенимде бәрқулла турақлы хәм бекем болып, өзлериңиз еситкен Хош Хабардың үмитинен таймасаңыз болғаны. Мен, Павел, аспан астындағы пүткил адамзатқа жәрияланған усы Хош Хабардың хызметшиси болдым.

Павелдиң исениўшилер жәмәетине қылған хызмети

²⁴ Хәзир мен сизлер ушын азап шегип атырғаныма қуўанышлыман. Өйткени Масихтың көрген қыйыншылықларының жетпеген мөлшерин Оның денеси болған исениўшилер жәмәети ушын мен өз денем менен азап шегип толтырып атырман. ²⁵ Қудайдың маған берген тапсырмасы бойынша Оның сөзин сизлерге толық жеткизиў ушын, мен исениўшилер жәмәетиниң хызметшиси болдым. ²⁶ Қудайдың Хош Хабары өткен әсирлер менен әўладларда жасырын туылды. Бирақ енди усы сыр Оның мухаддеслерине † аян болды. ²⁷ Бул сырдың басқа миллетлер ушын да қаншелли уллы хәм бай екенін Қудай Өз мухаддеслерине билдириўди уйғарды. Усы сыр – уллылыққа ерисийге үмит беретуғын ишиңизде жасаўшы Масих. ²⁸ Бизлер усы Масих ҳаққында хәммеге жәриялап атырмыз. Масих пенен қатнаста болған хәр бир адамды Қудайға жетилискен қылып усыныў ушын, бизлер хәр бир адамды ескертип, толық даналық пенен тәлим бермектемиз. ²⁹ Масихтың құдирети менен менде хәрекет етиўши күш бойынша, мен де бул мақсет ушын бар күшимди салып мийнет етпектемен.

Екинши бап

2 Мен сизлер ушын, сондай-ақ, Лаодикиядағылар хәм мени жүзбе-жүз көрмегенлердиң хәммеси ушын қаншелли ғайрат салып атырғанымды билиўиңизди қәлеймен.

² Мениң усы ғайрат салыўымның мақсети –

† Яғный: исениўшилерге.

сизлердиң кеўиллериңиз жубаныш таўып, сүйиспеншилик пенен бирлесиўиңизден ибарат. Солай етип, сизлер минсиз түсиниктен пайда болатуғын кәмил исеним менен, Қудайдың сыры болған Масихты билип аласызлар. ³ Масихта ақыл-даналықтың пүткил ғәзийнеси жасырылған. ⁴ Буны мен хеш кимниң сизлерди майлы тил менен алдап кетпеўи ушын айтып атырман. ⁵ Себеби мениң өзим араңызда жоқ болсам да, руўхым сизлер менен бирге болып, араңыздағы тәртипти хәм Масихқа деген исенимиңиздиң бекемлигин көрип, қуўанып атырман.

Масих пенен қатнаста болып жасаў

⁶ Сонлықтан Масих Ийсаны Ийемиз деп қабыл еткен болсаңыз, Оның менен тығыз қатнаста болып жасаңлар. ⁷ Онда тамыр жайып хәм тикленип, өзлериңиз үйренгендей, исенимде бекемленип барыңлар хәм Қудайға сансыз шүкирлик билдириңлер. ⁸ Сақ болыңлар! Масихқа емес, ал адамлардың үрп-әдетлерине хәм бул дүньядағы мәниссиз қағыйдаларға тийкарланған философия, бос хәм өтирик сөзлер менен хеш ким сизлерди олжа етпесин. ⁹ Өйткени қудайлық тәбияттың пүткил толылығы Масихтың денесинде жасайды. ¹⁰ Сизлер де хәр қандай хәкимшилик хәм бийликтің басы Масих пенен қатнаста болып, усы толылыққа еристиңиз.

¹¹ Сизлер Масих пенен қатнаста болып, сүннет етилдиңиз. Бул сүннет адамның қолы менен қылынатуғын сүннет емес, ал Масих тәрәпинен исленген сүннет болып, усы арқалы гүнакар тәбиятыңыз кесип тасланады. ¹² Суўға шомылдырылғаныңызда Масих пенен бирге көмилдиңлер хәм Оны өлимнен тирилткен Қудайдың күшине исенип, сол ўақытта Оның менен бирге тирилдиңлер. ¹³ Сизлер гүналарыңыз хәм гүнакар тәбиятыңыздың †† сүннетсизлиги себепли өли едиңлер, бирақ Қудай сизлерди Масих пенен бирге тирилтти. Ол барлық гүналарымызды кеширди. ¹⁴ Мухаддес Нызам талаплары бойынша бизлерге қарсы айып тағып, хүким белгилейтуғын хұжетти Қудай өширди хәм оны атанақ ағашқа шегелеп, жоқ қылды. ¹⁵ Ол руўхый хәкимлер менен бийлеўшилерди қуралсызландырды. Оларды Масихтың атанақ ағаштағы өлими арқалы жеңип, көпшиликтиң көз алдында масқара етти.

Жалған тәлийматлардан сақ болыңлар!

¹⁶ Солай етип, жейтуғын хәм ишетуғын нәрселерге, байрамға, жаңа айға ямаса дем алыс күнине байланыслы хеш ким сизлерди хүким етпесин. ¹⁷ Булар тек келиўи тийис нәрсениң көлеңкеси, ал хәқыйқатлық болса Масихта. ¹⁸ Жалған кишипейилликтен хәм периштелерге сыйыныўдан ләззет алатуғын хеш ким сизлерди

†† Сөзбе-сөз: денеңиздиң.

сыйыңыздан айырмасын. Олар тек өзлери көрген аянларға ғана берилип, өз гүнакар тәбиятының ақылы менен себепсиз көкирек көтереди.

¹⁹ Бундайлар исениўшилер жәмәетиниң басы болған Масих пенен байланысты үзген. Әне усы бастан пүткил дене буўын хәм сиңирдиң жәрдеми менен күш алып хәм бирлесип, Қудайдың қәлеген жолы менен өсип барады.

²⁰ Егер сизлер Масих пенен бирге бул дүньяның мәниссиз қағыйдалары ушын өлген болсаңлар, онда неге бул дүньяға тийисли адамлар сыяқлы: «Услама», «Жеме» хәм «Қол тийгизбе» деген қағыйдаларға қулақ асасыз? ²² Бундай қағыйдалардың хәммеси қолланыў арқалы жоқ болатуғын нәрселерге байланыс болып, адамлардың буйрық хәм тәлийматларына тийкарланған. ²³ Аўа, бул қағыйдалар жалған диндарлық, жалған кишипейиллик хәм денени қыйнаў бойынша ақыллыдай болып көринеди. Бирақ гүнакар тәбияттың қәлеулерин жүўенлеуде олардың хеш қандай пайдасы жоқ.

Үшинши бап

Масих пенен болған жаңа өмир

3 Солай етип, Масих пенен бирге тирилген болсаңыз, онда аспандағы нәрселерди излеңлер. Масих сол жерде, Қудайдың оң жағында отырыпты. ² Жердеги емес, ал аспандағы нәрселерди ойлаңлар. ³ Себеби сизлер дүнья ушын өлгенсизлер хәм жаңа өмириңиз Масих пенен бирге Қудайда жасырылған. ⁴ Өмириңиз болған Масих келгенде, сизлер де Оның менен бирликте салтанат пенен көринесиз.

⁵ Сонлықтан өзлериңиздеги жерге тийисли болған жаман әдетлерди: бузықшылық, харамылық, нәпсиқумарлық, жаман қәлеулер хәм нәпсиқайлық болған бутқа табыныўшылықты жоқ қылыңлар. ⁶ Булар себепли, сөзге қулақ аспайтуғынларға Қудайдың ғәзеби келеди. ⁷ Бурын сизлер де усындай адамлардың арасында жасағаныңызда, сондай ис-хәрекетлерди иследиңлер. ⁸ Бирақ енди хәммесин: ашыў, ғәзеп хәм жек көриўшиликти қойыңлар. Аўзыңыздан хеш қандай өсек хәм сөгис сөз шықпасын. ⁹ Бир-бириңизге өтирик сөйлемеңлер. Өйткени сизлер ески тәбиятыңызды оның жаман ислери менен таслап, ¹⁰ жаңа тәбиятқа ийе болдыңлар. Бул жаңа тәбиятқа ийе адам Қудайды толық билиў ушын, өз Жаратыўшысына уқсап барады. ¹¹ Солай етип, жаңа тәбиятқа ийе адамлар арасында грек хәм яхудий, сүннетли хәм сүннетсиз, варвар † хәм скиф ††, қул хәм азат адам болып бөлиниў жоқ. Ал ең

† Варвар – сол заманларда грек тилин билмейтуғын адамлар усылай деп аталған. Бул сөздиң мәниси «жат адам» дегенди аңлатады. †† Скиф – әйемде Қара теңиздиң арқашығысында жасаған көшпели халық. Бул халық сол заманларда сауатсыз хәм жабайы халық болып саналған.

әхмийетлиси, хәмме исениўшилерде жасайтуғын тек Масих ғана бар.

¹² Қудайдың таңлап алған мухаддес хәм сүйикли адамлары сыпатында реҳимлилик, жақсылық, кишипейиллик, мүләйимлилик хәм сабырлылық пенен жасаңлар. ¹³ Бир-бириңизге шыдамлы хәм кеширимли болыңлар. Егер ким де ким биреуден өкпели болса, Ийемиздиң сизлерди кеширгени сыяқлы, сизлер де бир-бириңизди кешириңлер. ¹⁴ Булардың хәммесине қосымша сүйиспеншилик пенен жасаңлар. Ол минсиз бирликке еристиреди. ¹⁵ Жүреклериңизде Масихтың тынышлығы хәккимдарлық етсин. Сизлер бир денениң мүшелери болып, усы тынышлыққа шақырылдыңыз. Және де, шүкирлик билдириңлер. ¹⁶ Масихтың сөзи пүткил байлығы менен ишиңизде жасасын. Бир-бириңизге толық даналық пенен тәлим берип, ақыл-нәсият етиңлер. Қудайға шүкирлик билдирип, Оған Забур жырларын, алғыс-мақтаў қосықларын хәм Мухаддес Руўхтың илхамы менен жазылған қосықларды шын жүректен айтыңлар. ¹⁷ Сөзиңиз ямаса исиңиз бенен қылған хәр бир нәрсени Ийемиз Ийсаның аты ушын, Ол арқалы Әкемиз Қудайға шүкирлик етип ислеңлер.

Хожалықтағы қатнасықлар хәққында

¹⁸ Хәй хаяллар, күйеулериңизге бойсыныңлар. Бул Ийемизге тийисли болған хаялларға минәсип. ¹⁹ Хәй күйеулер, хаялларыңызды сүйиңлер. Оларға қопал қатнаста болмаңлар. ²⁰ Хәй балалар, хәмме нәрседе ата-аналарыңыздың сөзин тыңлаңлар. Себеби бул Ийемизге унайды. ²¹ Хәй әкелер, руўхы түспеуи ушын, балаларыңыздың ашыўын келтирмеңлер. ²² Хәй қуллар, дүньядағы хожайыларыңызға хәмме нәрседе бойсыныңлар. Буны тек оларға жағыныў ушын көзабаға емес, ал Ийемизден қорқып, шын жүректен ислеңлер. ²³ Ийемизден сыйлық ретинде мийрас алатуғыныңызды билип, не ислесеңиз де адамлар ушын емес, ал Ийемиз ушын ислеп атырғандай болып, шын жүректен ислеңлер. Өйткени сизлер Ийемиз Масихқа хызмет етип атырсызлар. ²⁵ Нахәқ ис ислеген адамға нахәқлығына ылайық қайтарылады. Қудай хеш кимди айырмайды.

Төртинши бап

4 Хәй хожайыңлар, аспанда сизлердиң де Ийеңиз бар екенин билип, қулларыңызға әдиллик хәм теңлик пенен қатнас жасаңлар.

Ақыл-нәсиятлар

² Бәрқулла дуўа етиңлер. Дуўа еткениңизде шүкирлик билдирип, сергек болыңлар. ³ Бизлер ушын да дуўа етиңлер: Масихтың сыры хәққында Өз сөзин жәриялай алыўымыз ушын, Қудай бизлерге жол ашсын. Мен усы сыр ушын тутқындаман. ⁴ Бул сырды тийисли түрде,

түсиникли етип айта алыуым ушын да дуға етиңдер.

⁵ Ұақыттан жақсы пайдаланып, жәмәеттің сыртындағы адамларға ақыллылық пенен қатнас жасаңдар. ⁶ Сөзиңіз хәмме ұақытта жағымлы хәм дузлы болсын. Сонда сизлер хәр бир адамға қалай жуауап бериу кереклигин билип аласыздар.

Соңғы сәлемнама

⁷ Ийемизге мениң менен бирге хызмет ететугын исенимли хызметши болған сүйикли тууысқанымыз Тихик мен тууралы хәмме хабарды сизлерге билдиреди. ⁸ Мине, мен усы мақсет пенен оны сизлерге жиберип атырман. Ол хал-жағдайымызды билдирип, сизлердің кеуиллериңізге жубаныш береді. ⁹ Тихик пенен бирге жерлесиңіз, исенимли хәм сүйикли тууысқанымыз болған Онисимди де жиберип атырман. Олар сизлерге бул жерде болып атырған барлық ұақыялар хәкқында айтып береді.

¹⁰ Мениң менен бирге қамақта отырған жолдасым Аристарх хәм Барнабаның аталас иниси Марк сизлерге сәлем айтып атыр. Сизлер Марк хәкқында нусқау алған едиңлер: егер ол сизлерге барса, оны

қабыл етиңдер. ¹¹ Юстус деп аталатуғын Ешу да сизлерге сәлем айтып атыр. Яхүдийлер ишинен тек усылар ғана мениң менен бирге Құдайдың Патшалығы ушын хызмет етпекте. Олар маған жубаныш болды. ¹² Масих Ийсаның хызметшиси болған жерлесиңіз Епафрас сизлерге сәлем айтып атыр. Сизлерди Құдайдың хәр бир еркине толық исенсин хәм минсиз адамлар болсын деп, ол сизлер ушын бар күши менен үзликсиз дуға етип атыр. ¹³ Сизлер ушын хәм Лаодикия менен Ераполда болғанлар ушын, оның көп мийнет еткенине мен гүаман. ¹⁴ Сүйикли шыпакер Лука менен Димас та сизлерге сәлем айтып атыр.

¹⁵ Лаодикиядағы тууысқанларға, Нимфаға хәм оның үйіндеги жәмәетке сәлем айтыңдар. ¹⁶ Бул хат араңызда оқылғаннан соң, оны Лаодикия жәмәетінде де оқытың. Сизлер де Лаодикиядан келген хатты оқыңдар. ¹⁷ Архипке мынаны айтып қойыңдар: «Ийемизден қабыл еткен хызметиңди орынлауға инталы бол!»

¹⁸ Мен, Павел, бул сәлемнаманы өз қолым менен жазып атырман. Мениң тутқынлығымды умытпаңдар. Құдайдың мийрими сизлерге яр болсын!

1 Салоникалылар

Бул хатты елши Павел Салоника қаласындағы исениўши жәмәәтке жазған еди.

Салоника қаласы Македония үлкесиниң орайлық қаласы еди. Салоникадағы исениўши жәмәәт

Павелдиң екінши сапарының уақытында Павел арқалы пайда болған еди (Елш. исл. 17:1-9).

Павелдиң бул хатты жазғандағы мақсети – сол жердеги жақында исенген адамларды қоллап-қууатлау еди. Павел өз хатында өзлерине үйретилген нәрселерди сақлағаны ушын хәм қуудалаулар уақытында исенимде беккем турғаны ушын Салоникадағы исениўшилерди мақтап, оларды жигерлендиреди. Деген менен, Ийемиз Ийсаның екінши мәртебе келиўине байланыслы надурьс пикирлерге ийе адамлар бар екенин еситип, Ийемиз Ийсаның дүньяға екінши мәртебе келиўи алдынан қандай уақыялар жүз беретугыны ҳаққында айтады. Және де, сол күнди күтип жүрген адамлардың күнделикли өмирде Қудайға унамлы өмир сүриў кереклигин нәсият етеди.

Биринши бап

1 Әкемиз Қудайға хәм Ийемиз Ийса Масихқа † тийисли болған Салоника исениўшилериниң жәмәәтине, Павел, Сила хәм Тимофейден сәлем! Сизлерге Қудайдың мийрими хәм тынышлығы яр болсын!

Салоникалылардың үлгили исеними

² Дуўа еткенимизде сизлерди тилге алып, бәркулла хәммеңиз ушын Қудайға шүкирлик билдиремиз. ³ Қудай Әкемиздиң алдында исенимиңиздиң жемиси болған ис-хәрекетинизди, сүйиспеншилигиңизге тийкарланған мийнетиңизди хәм Ийемиз Ийса Масихқа деген үмитиңизден пайда болған шыдамлылығыңызды үзликсиз еске аламыз.

⁴ Қудай сүйген туўысқанларым! Оның сизлерди таңлап алғанын бизлер билемиз. ⁵ Себеби сизлерге жәрияланған Хош Хабар тек сөз бенен ғана емес, ал күдирет, Мухаддес Руўх †† хәм толық исеним менен жеткизилди. Сизлердиң пайдаңыз ушын араңызда қалай жасағанымызды билесизлер. ⁶ Көп азап-ақыретлерге қарамай, сизлер Мухаддес Руўхтың берген қуўанышы менен Қудайдың сөзин қабыл етип, бизлерге хәм Ийемизге еликлеўшилер болдыңлар. ⁷ Солай етип, Македония хәм Ахаядағы пүткил исениўшилерге сизлер үлги болдыңлар.

⁸ Өйткени Ийемиздиң сөзи сизлерден тарқап, Қудайға деген исенимиңиз ҳаққында хабар тек Македония хәм Ахаяға емес, ал хәмме жерге жетип барды. Сонлықтан бизлердиң бул ҳаққында бир нәрсе айтыўымызға хәжет қалмады. ⁹ Себеби олардың өзлери бизлерди қаншелли жақсы қабыл алғаныңызды хәм ҳақыйқыи тири Қудайға хызмет етиў ушын қалай бутларды таслап, Қудайға

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

қайтқаныңызды айтып берди. ¹⁰ Және бизлерди келешектеги қәхәрли жазадан қутқаратуғын Қудайдың Өзи өлимнен тирилткен Улы Ийсаның аспаннан келиўин күтип атырғаныңызды да олар сөз етти.

Екинши бап

Павелдиң Салоникадағы хызмети

2 Туўысқанлар! Сизлерге болған сапарымыздың босқа кетпегенин өзлериңиз де билесиз.

² Бирақ өзлериңизге мәлим, буннан алдын Филиппте азап шегип, масқараланыўға дуўшар болған едик. Деген менен, күшли қарама-қарсылықларға қарамастан, Қудайдың Хош Хабарын сизлерге жәриялау ушын, бизлер Қудайымыздан мәртлик алып туратуғын едик. ³ Өйткени бизлердиң ақыл-нәсиятымыз өтирик ямаса напәк нийет хәм ҳийлеге негизленбеген еди.

⁴ Керисинше, Қудай бизлерди минәсип көрип, бизлерге Хош Хабарды исенип тапсырды. Сонлықтан бизлер адамларға емес, ал кеўиллеримизди сынайтугын Қудайға унаў ушын Хош Хабарды жәриялап жүрмиз. ⁵ Хабарыңыз бар, бизлер хеш қашан жағымпазлық сөзлери ямаса пайдакүнемлик нықабы менен келмедик. Қудай буған гўа. ⁶ Және бизлер хеш кимнен: я сизлерден, я басқалардан хұрмет-мақтау излеп жүрген жоқпыз.

⁷ Масихтың елшилери сыпатында сизлерге аўырманлық салыўымызға болар еди. Бирақ, балаларына ғамхор болған ана сыяқлы, сизлерге мүләйим болдық. ⁸ Сизлерди усылай жақсы көрип, сизлерге тек Қудайдың Хош Хабарын емес, ал өз жанларымызды бериўге де қайыл едик. Себеби сизлер бизлер ушын соншелли қәдирли едиңиз. ⁹ Туўысқанлар! Бизлердиң аўыр мийнетимиз хәм қыйыншылықларымыз ядыңызда. Хеш бириңизге аўырманлығымыз түспеўи ушын, күни-түни мийнет

етип, сизлерге Құдайдың Хош Хабарын жәрияладық.

¹⁰ Сиз исениушілердің алдында қандай мухаддес, хақ хәм кемшиликсиз болып жасағанымызға сизлер де, Құдай да гүә.

¹¹ Хабарыңыз бар, бир әке өз балаларына қандай қатнас жасаса, бизлер де сизлердің хәр бириңізге сондай қатнас жасадық. ¹² Сизлерге ақыл-нәсият хәм жубаныш берип, Өз Патшалығына хәм салтанатына шақырған Құдайға ылайықлы жасауды өтিনিш еттик.

¹³ Бизлер Құдайға және бир нәрсе ушын үзликсиз шүкирлик етеміз. Өйткени сизлер Құдайдың сөзин бизлерден еситип қабыл еткениңизде, буны адамның сөзи сыпатында емес, ал Құдайдың сөзи сыпатында қабыл еттиңлер. Бул сөз хақықаттан Құдайдың сөзи болғанлықтан, сиз исениушілерде хәрекет етпекте. ¹⁴ Себеби тууысқанлар, сизлер Масих Ийсаға тийисли болған Яхудиядағы Құдайдың жәмәтлерине еликлеушілер болдыңлар. Олар яхудийлерден қандай азап-ақырет көрген болса, сизлер де өз миллетиңизден сондай азап-ақырет көрдіңлер. ¹⁵ Ийемиз Ийсаны хәм пайғамбарларды өлтирген яхудийлер бизлерди де қууып шығарды хәм олар Құдайды нарийза қылып, пүткил адамларға душпанлық ислеп атыр. ¹⁶ Басқа миллетлердің қутқарылыуы ушын, бизлердің сөйлеуимізге олар тосқынлық жасап, хәр қашан өз гүналарының мөлшерин толтырып атыр. Бирақ олар ақырында Құдайдың ғәзебине ушырайды.

Павелдің салоникалыларға деген сағынышы

¹⁷ Тууысқанлар, сизлерден аз ұақытқа айра түсирилип, өзлеримиз алыста болсақ та, кеуіллеримиз сизлер менен бирге еди. Сизлерди жүдә сағынып, дийдар көрисиуіге қатты тырыстық.

¹⁸ Сонлықтан сизлерге барғымыз келип, әсиресе мен, Павел, бир неше мәрте бармақшы болғанымда, шайтан бизлерге кесент етти.

¹⁹ Бизлердің үмитимиз, қууанышымыз хәм Ийемиз Ийса келгенде, Оның алдында кийетуғын мақтау тажымыз не? Сизлер емессиз бе? ²⁰ Аўа, мақтаншымыз хәм қууанышымыз сизлерсиз.

Үшинши бап

3 Солай етип, бизлер артық шыдай алмай, Афинада жалғыз қалыуды уйғардық.

² Исенимиңизди беккемлеп, сизлерди жигерлендириу ушын, Масихтың Хош Хабарын жәриялайтуғын Құдайдың хызметшиси, тууысқанымыз Тимофейди сизлерге жибердик.

³ Азап-ақыретлер себепли хеш ким исенимде силкинбесин деп, бизлер усылай иследик. Азап шегіу тәғдиримізге жазылғаны өзлериңизге мәлим. ⁴ Өйткени сизлер менен бирге болғанымызда, азап шегетуғынымызды алдын айтқан едик. Хабарыңыз бар, айтқанымыздай анық

солай болды да. ⁵ Сонлықтан мен де артық шыдай алмай, азғырыушы сизлерди азғырып, мийнетимиз босқа кетпесин деп, исенимиңиздің жағдайын билиу ушын Тимофейди сизлерге жибердим.

Салоникадан келген қууанышлы хабар

⁶ Бирақ, сизлердің жаныңыздан бизлерге жаңа ғана қайтып келген Тимофей сизлердің исенимиңиз хәм сүйиспеншилигиңиз хаққында қууанышлы хабар алып келди. Бизлерди бәрқулла жақсы ой менен еске алып, бизлердің сизлерди сағынғанымыздай, сизлердің де бизлерди сағынып атырғаныңызды айтып берди. ⁷ Сол себептен тууысқанлар, қыйыншылықлы хәм азап-ақыретли жағдайда сизлердің исенимиңиз себепли жигерленип қалдық. ⁸ Себеби сизлер Ийемиз бенен беккем байланыста болсаңыз, бизлердің жанымыз жай табады. ⁹ Құдайымыздың алдында сизлер себепли алған барлық қууанышымыздың есесин Оған қанша шүкирлик айтып қайтарсақ та аз. ¹⁰ Сизлер менен жүзбе-жүз көрисиу ушын хәм исенимиңиздеги жетиспеген нәрселерди толықтыруу ушын, күни-түни бар күшимиз бенен дууа етип атырмыз.

¹¹ Әкемиз Құдайдың Өзи хәм Ийемиз Ийса сизлерге барыуға жолымызды ашсын! ¹² Ийемиз бир-бириңізге хәм пүткил адамларға деген сүйиспеншилигиңизди бизлердің сизлерге деген сүйиспеншилигимиз сыяқлы көбейтип арттырсын! ¹³ Солай етип, Ийемиз Ийса Өзиниң пүткил мухаддеслери † менен келгенде, Әкемиз Құдайдың алдында мухаддесликте кемшиликсиз болыуыңыз ушын, жүреклериңизди беккемлесин.

Төртинши бап

Құдайға унайтуғын өмир

4 Енди болса, тууысқанлар, Құдайға унау ушын қалай жасау кереклигин сизлер бизлерден үйрендиңиз. Хәзир усылай жасап атырсыз да. Бул исте және де алға илгерилеуиңизди Ийемиз Ийсаның аты менен сизлерден өтিনিш етип сораимыз. ² Өйткени Ийемиз Ийсаның бийлиги менен сизлерге қандай жол-жорықларды бергенимизди өзлериңиз билесизлер.

³ Құдайдың ерки – сизлердің мухаддес болыуыңыздан ибарат. Яғнай, Ол сизлердің жынысыи бузықшылықтан аўлақ жүриуиңизди, ⁴ хәр бириңиздің өз денесин қәдирлеп, мухаддес қылып сақлауын †† хәм Құдайды билмейтуғын бутқа табынушылар сыяқлы бузық қәлеулерге берилмеуин қәлейди. ⁶ Хеш ким усындай исте тууысқанына қыянет етип, харамылық ислемесин. Бурын сизлерге айтқанымыз хәм ескерткенимиздей, Ийемиз бундай барлық ислер ушын адамларды жазалайды. ⁷ Себеби Құдай

† Яғнай: Ийсаға исениушілер. †† Ямаса: өз хаялы менен мухаддес хәм ҳадал қатнаста болыуды билиуин.

бизлерди харам болып жасау ушын емес, ал мухаддес болып жасау ушын шақырды. ⁸ Солай етип, бул жол-жорықты қабыл алмаған адам адамды емес, ал Мухаддес Руұхын сизлерге берген Қудайды қабыл алмаған болады.

⁹ Бирақ туұысқанлық сүйиспеншилик хаққында биреудің сизлерге бир нәрсе жазыуына хәжет жоқ. Өйткени бир-бириңизди сүйиуди сизлер Қудайдан үйрендиңлер. ¹⁰ Сизлер хақыйқаттан да пүткил Македониядағы туұысқанлардың хәммесин сүйесизлер. Туұысқанлар, бул исте және де алға илгерилеуиңизди сизлерден өтиниш етемиз. ¹¹ Және де, сизлерге жол-жорық бергенимиздей, тыныш өмир сүриуди, өз исиңизге кеуил бөлиуди хәм қолларыңыз бенен мийнет етиуди мақсет етип қойыңлар. ¹² Солай етип, сизлер жәмәәттен тыс адамлардың алдында хұрмет-иззетли өмир сүресизлер хәм хеш кимнен фәрезли болмайсызлар.

Ийсаның қайта келиуи

¹³ Туұысқанлар! Үмитсиз жасайтуғын басқа адамлар сыяқлы қайғырмауыңыз ушын, бул дүньядан көз жумғанлар хаққында сизлердің хабарсыз қалыуыңызды қәлемеймиз. ¹⁴ Себеби бизлер Ийсаның өлип, қайта тирилгенине исенемиз. Сол сыяқлы, Ийсаға исенип, бул дүньядан көз жумғанларды Қудай Оның менен бирге қайта алып келетуғынына да исенемиз. ¹⁵ Ийемиздің сөзине тийкарланып, сизлерге мынаны билдиремиз: хәзир тири болып жасап атырған бизлер, яғный Ийемиз келемен дегенше тири жүретуғынлар бул дүньядан көз жумғанлардан хеш артық емеспиз. ¹⁶ Өйткени Ийемиздің Өзи буйырған бәлент дауыс, бас периштениң сести хәм Қудайдың кәрнайы менен аспаннан келгенде, дәслепп Масихқа исенген өлилер тириледі. ¹⁷ Оннан соң, жасап атырған бизлер, яғный тири қалғанлар олар менен бирликте Ийемизди хауада күтип алыу ушын, бултлар ишине алынып көтерилемиз. Солай етип, хәмме ўақыт Ийемиз бенен бирге боламыз. ¹⁸ Мине, усы сөзлер менен бир-бириңизди жубатыңлар.

Бесинши бап

5 Туұысқанлар! Бул ўақыялардың ўақыт хәм мәусимлери хаққында сизлерге жазыудың кереги жоқ. ² Себеби Ийемиздің күни түнде урының келиуи сыяқлы келетуғынын сизлер анық билесизлер. ³ Адамлар: «Хәммеси тыныш хәм қәуипсиз», – дегенде, жүкли хаялды бирден толғақ тутқандай, олар тосаттан апатқа ушырап, қашып қутыла алмайды.

⁴ Бирақ туұысқанлар, сизлер қараңғылықта болмағанлықтан, сол күн сизлерди уры түскендей ғапылда қалдырмайды. ⁵ Сизлердің хәммеңиз нурдың хәм күндиздің балаларысыз †. Бизлер

түнге ямаса қараңғылыққа тийисли емеспиз.

⁶ Сонлықтан басқалар сыяқлы уйықламайық, ояу хәм сергек болайық. ⁷ Өйткени уйықлайтуғынлар түнде уйықлайды, мәс болатуғынлар да түнде мәс болады.

⁸ Ал күндизге тийисли болған бизлер сергек болайық, исеним хәм сүйиспеншиликти сауыт қылып, қутқарылуға деген үмитти басымызға дуўлыға қылып кийейик. ⁹ Себеби Қудай бизлерди Өзиниң фәзбине ушырауымыз ушын емес, ал Ийемиз Ийса Масих арқалы қутқарылуымыз ушын тайынлады. ¹⁰ Тири болсақ та, өли болсақ та, бизлерди Өзи менен бирге жасасын деп, Ийса Масих бизлер ушын өлди. ¹¹ Сонлықтан хәзир ислепп атырғаныңыздай, бир-бириңизди жигерлендирип, бир-бириңиздің исенимиңизди бекемлей бериңлер.

Соңғы ақыл-нәсиятлар хәм сәлемнама

¹² Туұысқанлар! Араңызда мийнет еткенлердің, яғный Ийемиздің жолында сизлерге жолбасшылық қылып, ақыл-нәсият бергенлердің қәдирин билиуиңизди сизлерден өтиниш етемиз. ¹³ Ислеген ислери ушын оларды сүйип, шексиз хұрмет етиңлер. Өз ара татыу жасаңлар. ¹⁴ Сизлерге жалбарынамыз, туұысқанлар, ис жақпасларға ескертиу жасап, жүрексизлерди жигерлендириңлер, күшсизлерге жәрдем берип, хәммеге сабырлы болыңлар. ¹⁵ Абайлы болыңлар, хеш ким жаманлыққа жаманлық пенен жуўап қайтармасын. Керисинше, хәмме ўақытта бир-бириңизге хәм пүткил адамларға жақсылық ислеуге умтылыңлар.

¹⁶ Бәрқулла қуўаныңлар. ¹⁷ Тынбай дуўа етиңлер.

¹⁸ Қандай аўхал болса да, Қудайға шүкирлик билдириңлер. Өйткени Масих Ийсаға тийисли болған сизлерге деген Қудайдың ерки усылар.

¹⁹ Мухаддес Руұхтың исин тоқтатпаңлар ††.

²⁰ Пайғамбаршылық сөзлерин ‡ кемситпеңлер.

²¹ Бирақ, хәмме нәрсени сынап көриңлер.

Жақсылыққа жабысып алыңлар. ²² Хәр қандай жаманлықтан қашыңлар.

²³ Тынышлық бериуи Қудайдың Өзи сизлерди толық мухаддес қылсын: пүткил руўхыңыз, жаныңыз хәм денеңизди Ийемиз Ийса Масихтың келиуине кемшиликсиз қылып сақласын.

²⁴ Сизлерди шақырған Қудай садық, Ол усыны әмелге асырады.

²⁵ Туұысқанлар, бизлер ушын дуўа етиңлер.

²⁶ Барлық туұысқанларды мухаддес поса менен сүйип, сәлем айтыңлар. ²⁷ Бул хаттың хәмме туұысқанларға оқып берилиуин Ийемиздің аты менен сизлерге қатаң түрде тапсыраман.

²⁸ Ийемиз Ийса Масихтың мийрими сизлерге яр болсын!

† Нур хәм күндиздің балалары – Қудайдың балалары. †† Сөзбе-сөз: Мухаддес Руұхты өширмеңлер. ‡ Пайғамбаршылық сөзлери – Мухаддес Руұх арқалы берилген Қудайдың сөзлери.

2 Салоникалылар

Хатты елши Павел Салоника қаласындағы исениуши жәмәәтке жазған еди. Биринши хатта айтылғандай, бул хатта да Ийемиз Ийсаның екінши мәртебе дүньяға келиуи тууралы кеңірек сөз етиледі. Павел өз хатында исениуши жәмәәтке қәуип тууғызыушы жалған тәлийматлар қаққында ескертеді хәм Ийемиз Ийсаны жақын арада келеді деп ойлап, жұмыс ислеуді тоқтатқан айырым исжақпас адамларды әшкаралайды. Ким де ким мийнет етпесе, аўқат жеўге де қақысы жоқ екенлигин айтады. Бизлер бул хат арқалы Ийемиз Ийсаның келиуи қаққында хәм исениушилер сол ўақытқа дейин қалай жасаў кереклиги қаққында үйренемиз.

Биринши бап

1 Әкемиз Қудайға хәм Ийемиз Ийса Масихқа [†] тийисли болған Салоника исениушилериниң жәмәәтине, Павел, Сила хәм Тимофейден сәлем!
² Әкемиз Қудайдың хәм Ийемиз Ийса Масихтың мийрими хәм тынышлығы сизлерге яр болсын!

Келешектеги қәхәрли жаза

³ Туўысқанлар! Сизлер ушын хәмме ўақытта Қудайға шүкирлик етиў парызымыз. Усылай ислеуимиз орынлы. Себеби исенимиңиз күн сайын өсип, хәр қайсысыңыздың бир-бириңизге деген сүйиспеншилигиңиз артып бармақта. ⁴ Сонлықтан бизлер басыңыздан кешип атырған барлық қуўдалаў хәм азап-ақыретлер ўақтындағы сизлердиң сабырлылығыңыз хәм исенимиңиз ушын Қудайдың жәмәәтлеринде сизлер менен мақтанамыз.

⁵ Булардың хәммеси Қудайдың әдил жазасының белгиси. Нәтийжеде, шегип атырған азабыңыз ушын сизлер Қудайдың Патшалығына ылайықлы деп саналасызлар. ⁶ Қудай әдил: сизлерге азап бергенлерге Ол азап пенен жуўап қайтарады. ⁷ Азап шегип атырған сизлерге болса, бизлер менен бирге тынышлық береді. Булардың хәммеси Ийемиз Ийса Өзиниң құдиретли периштелери менен жалынлаған от ишинде аспанда көрингенде жүз береді. ⁸ Сонда Ийемиз Ийса Қудайды билмейтуғынларды хәм Өзи қаққында Хош Хабарға бойсынбағанларды жазалайды. ⁹ Олар мәңги набыт болыўға хәким етилип, Ийемиздиң жүзинен хәм құдиретли салтанатынан алыслатылады. ¹⁰ Ийемиз келген күни Өз мухаддеслери тәрәпинен уллыланып, пүткил исениушилер тәрәпинен алғысланады. Олардың арасында сизлер де боласызлар. Өйткени бизлердиң Ол қаққында берген гүўалығымызға исендиңлер. ¹¹ Сонлықтан сизлер ушын бәрқулла дуўа етип атырмыз: Қудайымыз сизлерди Өзи

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыушы.

шақырған өмирге ылайықлы қылсын, хәр түрли жақсы арзыу-әрманыңызды хәм исенимге тийкарланған хәр бир исиңизди Өз құдирети менен әмелге асырсын. ¹² Солай етип, Қудайымыздың хәм Ийемиз Ийса Масихтың мийрими менен, Ийемиз Ийсаның аты сизлер арқалы уллылансын хәм сизлер де Ол тәрәпинен мәртебелі болыңлар.

Екинши бап

Нызамды бузыушының пайда болыуы

2 Туўысқанлар! Енди Ийса Масихтың қайта келиуине хәм бизлердиң Оның алдына жыйналыуымызға байланыслы сизлерден мыналарды өтинемиз. ² Ийемиздиң күниң әлле қашан келгенин айтқан хәр қандай пайғамбаршылық ^{††}, сөз ямаса бизлер жибергендей етип көрсетилген хат себепли ақылдан дәрхал азып, тәшиуишленбеңлер. ³ Өзлериңизди хеш кимге хеш қандай жол менен алдатпаңлар. Себеби сол күн келиўге дейин дәслеп исенимнен қайтыў басланып [‡], нызамды бузыушы, яғный тәғдирине набыт болыў жазылған адам пайда болады. ⁴ Сол адам – Қудайға ямаса адамлар «қудай» деп сыйынатуғын хәр бир нәрсеге қарсы шығып, өзін хәммеден жоқары қояды, хәтте, ол Қудайдың Ибадатханасындағы Мухаддесханада отырып, өзін «қудайман» деп жәриялайды.

⁵ Сизлер менен бирге болғанымда усыларды айтқаным еслериңизде жоқ па? ⁶ Сол адамның өз ўақтында пайда болыуына дейин хәзир оны не услап турғанын билесизлер. ⁷ Аўа, нызамсызлықтың сырлы күшлери әлле қашан хәрекет етпекте. Бирақ усы күшти услап турыушы жоқ қылынбағанша, ол өз исин даўам ете береді. ⁸ Буннан соң, нызамды бузыушы пайда болады. Бирақ Ийемиз Ийса оны аўзынан шыққан деми менен өлтиреді хәм Өзиниң уллы салтанаты менен келгенде жоқ қылады. ⁹ Сол адам

^{††} Сөзбе-сөз: руўх. [‡] Сөзбе-сөз: Қудайға қарсы қозғалаң көтерилип.

шайтанның күши менен келип, хәр түрли құдирет, жалған белгилер менен таң қаларлық нәрселерди ¹⁰ хәм набыт болатуғынларды алдаушы хәр түрли жаманлықтарды көрсетеди. Өйткени олар өзлериниң қутқарылыуы ушын хақыйқатлықты сүйиуден бас тартқанлықтан, набыт болады. ¹¹ Сонлықтан жалғанға исенсин деп, Құдай оларға алдаушы бир күш жибереди. ¹² Солай етип, хақыйқатқа исенбей, жаманлықтан рәхәтленетуғынлардың хәммеси хүким етиледі.

Беккем турыңлар!

¹³ Бирақ бизлер Ииемиз сүйген туўысқанларымыз болған сизлер ушын хәмме ўақыт Құдайға шүкирлик етиўге парызлымыз. Себеби Құдай Мухаддес Руўх † тәрәпинен мухаддес қылыныўыңыз арқалы хәм хақыйқатқа исениўиңиз арқалы қутқарылыўыңыз ушын, сизлерди әуел бастан таңлап алған еди. ¹⁴ Ииемиз Ийса Масихтың уллылығына ерисиўиңиз ушын, бизлер жәриялаған Хош Хабар арқалы Құдай сизлерди усы қутқарылыўға шақырды. ¹⁵ Сол себебли, туўысқанларым, беккем турыңлар! Бизлердиң сөз ямаса хат арқалы сизлерге үйреткен тәлийматымыз бойынша ис тутыңлар.

¹⁶ Ииемиз Ийса Масихтың Өзи хәм бизлерди сүйип, мийрим-шәпәәти менен бизлерге шексиз жубаныш хәм жақсы үмит берген Әкемиз Құдай ¹⁷ сизлердиң кеўиллериңизди жигерлендирип, хәр қандай жақсы исте де, сөзде де күш-қуўат берсин.

Үшинши бап

3 Қулласы, туўысқанлар, Ииемиздиң сөзи сизлердиң араңызда қалай жайылған болса, еле де солай тезлик пенен жайылып, хұрметке бөлене берсин деп, бизлер ушын дуўа етиңлер. ² Жаман хәм жаўыз адамлардан қутылыўымыз ушын да дуўа етиңлер. Өйткени адамлардың хәммеси исениўши емес. ³ Бирақ, Ииемиз садық. Ол сизлерге күш-қуўат берип, шайтаннан сақлайды. ⁴ Ииемиз сизлер менен қарым-қатнаста болғанлықтан, буйырғанларымызды ислеп атырғаныңызға хәм ислейтуғыныңызға исенемиз. ⁵ Ииемиз жүректериңизди Құдайдың

† Мухаддес Руўх – Құдайдың Руўхы.

сүйспеншилигине хәм Масихтың сабырлылығына қарай жетелесин.

Өз мийнетиңиз бенен жасаңлар!

⁶ Туўысқанлар! Ииемиз Ийса Масихтың аты менен буйырамыз: бизлерден алған тәлийматты тыңламай, исжақпаслық етип жүрген барлық туўысқанлардан аўлақ жүриңлер! ⁷ Бизлерден қалай өрнек алыўыңыз керек екенлигин өзлериңиз билесизлер. Себеби бизлер араңызда болғанымызда, талапсыз жүрген жоқпыз. ⁸ Хеш кимниң нанын бийпул жемедик. Керисинше, хеш бириңизге аўырманлығымыз түспесин деп, күни-түни аўыр мийнет еттик. ⁹ Жәрдемиңизди қабыл етиўге хақымыз болмағаны себебли емес, ал сизлер бизлерге еликлесин деп, өрнек болыўымыз ушын усылай иследик. ¹⁰ Хәтте, бизлер сизлер менен бирге болғанымызда: «Ким де ким мийнет етиўди қәлемесе, аўқат та жемесин», – деген буйрықты берген еди.

¹¹ Өйткени араңыздағы айырымлардың талапсыз болып, хеш жумыс ислемей, басқалардың исине араласып жүргенин еситип атырмыз. ¹² Бундай адамларға Ииемиз Ийса Масихтың аты менен жалбарынамыз хәм мынаны буйырамыз: тыныш мийнет етип, өз нанын өзи таўып жесин. ¹³ Ал сизлер, туўысқанлар, жақсы ис ислеуден жалықпаңлар.

¹⁴ Егер бул хаттағы сөзлеримизге қулақ аспағанлар болса, оны айырып қойыңлар. Оны уялтыў ушын, байланысты үзиңлер. ¹⁵ Бирақ, оны душпан деп санамай, туўысқан сыпатында ескертиңлер.

Соңғы сәлемнама

¹⁶ Тынышлық бериўши Ииемиздиң Өзи сизлерге хәмме ўақытта, хәр қандай жағдайда †† тынышлық берсин. Ииемиз хәммеңизге яр болсын!

¹⁷ Мен, Павел, бул сәлемди өз қолым менен жазып атырман. Мениң хәр бир хатымда бул белги бар. Мен усылай жазаман.

¹⁸ Ииемиз Ийса Масихтың мийрими хәммеңизге яр болсын!

†† Ямаса: хәр түрли жол менен.

1 Тимофей

Бул хатты елши Павел Қудайдың хызметшиси, жас жигит Тимофейге жазған еди.

Тимофейдің әкеси грек, анасы яхудий болып, ол кишкене бала ұақтынан Қудайдың сөзин жақсы билетуғын еди хәм ол бойынша тәрбияланған еди. Тимофей Павелдің биринши сапарының ұақтында оның менен танысып, ол арқалы Ийса Масихты қабыл еткен болыуы мүмкин (Елш. исл. 14:6, 7). Павел өзиниң екінши сапарының ұақтында Листра қаласында болғанда Тимофейди ушыратып қалып, оны өзиниң барлық сапарларында бирге алып жүрди (Елш. исл. 16:2, 3).

Сапарларының биринде Павел Тимофейди Азия үлкесиниң (хәзирги Туркияның қубла-батыс бөлеги) пайтахты Ефес қаласында қалдырып кеткен еди. Павел өз хатында Ефесте болған Тимофейге исениушилерди жалған муғаллимлердің тәсиринен сақлауды, жәмәет жетекшилерин тайынлауды хәм Ийса Масихтың садық хызметшиси болыуды буйырады.

Павел хатта исениушилер жәмәетиниң дүзилисине хәм ондағы тәртипке үлкен итибар береді.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Қутқарыушымыз Қудайдың хәм үмитимиз Масих † Ийсаның буйрығы менен Масих Ийсаның елшиси болған мен, Павелден, ² исенимдеги хақыққый улым болған Тимофейге сәлем! Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Масих Ийса саған мийрим, рехим хәм тынышлық берсин!

³ Мен Македонияға кетип баратырғанымда саған өтиниш еткенімдей, Ефесте қал. Ол жердеги айырым адамларға жалған тәлийматларды үйретпеуді, ⁴ аңызлар хәм шексиз шежирелер менен бәнт болмауды буйыр. Булар исеним арқалы билинетуғын Қудайдың ислерине пайда бериудің орнына, тартыстарды келтирип шығарады. ⁵ Ал бул буйрықтың мақсәти болса – пәк жүректен, таза хұжданнан хәм хақыққый исенимнен сүйиспеншиликти пайда етиу. ⁶ Гейбир адамлар булардан жүз бурып, бос гәплерге ерип адасты. ⁷ Олар нызам муғаллими болыуды қәлейди, бирақ нени сөйлеп хәм нени табан тиреп тастыйықлап атырғанын түсинбейди.

⁸ Дурыс қолланған адам ушын Мухаддес Нызам пайдалы екенін бизлер билемиз. ⁹ Және де, Мухаддес Нызам хақ адамлар ушын емес, ал нызамды бузыушылар хәм бойсынбайтуғынлар, қудайсызлар хәм гүнакарлар, мухаддес емеслер хәм мухаддес нәрселерди сыйламайтуғынлар, ата-анасын өлтиретуғынлар, адам өлтириушилер, ¹⁰ бузықлар, өз жынысындағы адам менен қосылушылар, адамды урлап сатыушылар, өтирикшилер, жалған гүуалық бериушилер хәм дурыс тәлийматқа қарсы ис қылатуғын басқа хәмме ушын қолланылатуғынын билемиз. ¹¹ Дурыс

† Масих – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыушы.

тәлиймат болса, алғыс-мақтауларға ылайық Қудайдың уллы Хош Хабарына тийкарланған. Усы Хош Хабарды Қудай маған исенип тапсырды.

Павелдің Қудайдың мийрими ушын миннетдаршылық билдириуи

¹² Маған күш-қууат берип қойған Ийемиз Масих Ийсаға миннетдаршылық билдиремен. Себеби Ол мени садық деп есаплап, Өз хызметине тайынлады. ¹³ Бир ұақытлары мен Оған тил тийгизиуши, қуудалаушы хәм залым адам болсам да, Ол маған мийрим-шәпәәтин берди. Өйткени менде хақыққый исеним болмағанлықтан, не ислеп жүргенимди билмейтуғын едим. ¹⁴ Бирақ Ийемиздің мийрими Масих Ийсадағы исеним хәм сүйиспеншилик пенен бирликте мениң үстиме мол-мол болып төгилди.

¹⁵ «Масих Ийса бул дүньяға гүнакарларды қутқарыу ушын келди», – деген сөзлер исенимли хәм хәмме адамлар тәрәпинен қабыл қылынуыға ылайықлы сөзлер. Мен өзимди гүнакарлардың ишиндеги ең жаманыман деп есаплайман. ¹⁶ Бирақ, мен гүнакарлардың ишиндеги ең жаманы болсам да, Масих Ийса маған рехим етті. Кейинирек Өзине исенип, мәңгилик өмирге ерисетуғынларға өрнек болыуым ушын, Ол маған шексиз сабырлығын көрсетти. ¹⁷ Мәңгилик Патшаға, өлмейтуғын хәм көринбейтуғын жалғыз Қудайға мәңгиге хұрмет хәм даңқ болсын! Аўмийин.

¹⁸ Улым Тимофей! Сен тууралы алдын айтылған пайғамбаршылық сөзлерине тийкарланып, саған буйыраман: усы сөзлер бойынша жақсы әскер сыяқлы ис-хәрекет ет. ¹⁹ Исенимиңди хәм хұжданыңды таза сақла. Айырымлар хұжданын сатып, исениминен айырылды. ²⁰ Олардың арасында Гименей хәм Искендер де бар. Қудайға

тил тийгизбеўди үйренсин деп, мен оларды жәмәәттен шығарып, шайтанның қолына тапсырдым.

Екинши бап

Қудайға сыйыныуы ҳаққында

2 Ең алды менен исениўшилерге мынаны үйретиўинди өтиниш етемен: олар Қудай алдында хәмме адамлар ушын сорап, дуўа етип, жалбарынып, миннетдаршылық билдирсин. 2 Патшалар хәм басшылар ушын да дуўа етсин. Сонда бизлер Қудайдың жолы менен ҳадал жасап, парахат хәм тыныш өмир сүремиз. 3 Бул ис жақсы болып, Қутқарыўшымыз Қудайға унайды. 4 Себеби Ол хәмме адамлардың қутқарылыўын хәм ҳақыйқатлықты билиўин қәлейди. 5 Қудай жалғыз хәм Қудай менен адамлардың арасындағы Тәўеллеши, Өзи адам болған Масих Ийса да жалғыз. 6 Ол Өзин хәмме адамлар ушын қурбан қылды. Бул арқалы Ол Қудайдың хәмме адамларды қутқарыўды қәлейтуғынын белгиленген ўақытта дәлиледи. 7 Мен усы ушын Масих Ийса тәрәпинен хабаршы хәм елши болып тайынланып, басқа миллетлерге исеним хәм ҳақыйқатлық ҳаққында үйрететуғын муғаллим болдым. Мен алдап атырған жоқпан, ҳақыйқатын айтып турман.

8 Жәмәәтдеги ер адамларға ашыўланбаўды хәм тартыспаўды, ал хәмме жерде мухаддес қолларын көтерип дуўа етиў кереклигин үйретиўинди қәлеймен. 9 Хаяллар да шашларына артықша сән бермей, өзлерин алтынлар, хинжилер ямаса қымбат кийимлер менен емес, ал сыпайы кийим, әдеп хәм ийбе менен безесин. 10 Керисинше, олар Қудайдан қорқып жасайтуғын хаялларға ылайықлы жақсы ислер менен өзлерин көркем қылсын. 11 Хаял тыныш хәм толық бойсынған ҳалда тәлим алсын. 12 Хаялдың тәлим берип, ер адамды басқарыўына рухсат етпеймен. Хаял тыныш болсын. 13 Өйткени дәслеп Адам-ата, соңынан Хаўа-ене жаратылды. 14 Және де, Адам-ата емес, ал хаял алданып, гүна иследи. 15 Бирақ, хаял исеним, сүйиспеншилик хәм мухаддеслик пенен, әдепли болып жасаса, бала туўыўы арқалы қутқарылады †.

Үшинши бап

Жәмәәт жетекшилери хәм хызметшилери ҳаққында

3 «Егер ким де ким жәмәәт жетекшиси болыўды аңсаса, жақсы исти арзыў еткени», – деген сөзлер ҳақыйқат. 2 Солай етип, жәмәәт жетекшиси айыпсыз, бир хаяллы ††, салмақлы, өзин тутып билетуғын, хұрметли, миймандос хәм тәлим

† Бул аят хаял бала туўыўы арқалы қутқарылады, деген мәнисти емес, ал хаял хожалықта хаяллық хәм аналық ўазыппасын жақсы орынлаўы тийис деген мәнисти береді. Бул аятты алдында айтылған аятлар менен байланыстырып түсиниў тийис. †† Ямаса: тек бир хаялға үйленген.

берийге қәбилетли болыўы шәрт. 3 Және де, ол мәскүнемликке берилген, қызба, жәнжелкеш, пайдакүнем болмай, ал мүләйим, 4 өз үйин жақсы басқаратуғын, балаларына сөзин тыңлатып, өзин хұрмет еттире алатуғын адам болыўы лазым. 5 Себеби өз үйин басқара алмайтуғын адам Қудайдың жәмәәтине қалай ғамхорлық қыла алады? 6 Жетекши жақында исенген адам болмайы тийис. Олай болса, ол мақтанып кетип, шайтан сыяқлы жазаға дуўшар болыўы мүмкин. 7 Және де, ол айыпланып, шайтанның дузағына түспеўи ушын, жәмәәттиң сыртындағы адамлардың алдында жақсы атқа ийе болыўы керек.

8 Сол сыяқлы, жәмәәт хызметшилери де мәскүнемликке берилген, ҳарам пайданы гөзлейтуғын адам болмай, бир сөзли хәм хұрметли адамлар болыўы шәрт. 9 Олар исенимниң терең ҳақыйқатлығын билип, таза хұждан менен ис-хәрекет етиўи тийис. 10 Бул хызметшилер де дәслеп сынақтан өтиўи лазым. Егер айыпсыз болса, хызметке қойылсын. 11 Сондай-ақ, олардың хаяллары да † өсекши болмай, хұрметли, салмақлы хәм хәмме исте исенимли болсын. 12 Жәмәәт хызметшилери бир хаяллы ††, балаларын хәм өз үй-ишин жақсы басқаратуғын адамлар болсын. 13 Хызметин жақсы атқарған хызметшилер жоқары мәртебеге ериседи хәм Масих Ийсаға деген исенимде үлкен батырлыққа ийе болады.

Уллы сыр

14 Мен жақын арада сениң жаныңа барыўдан үмит етемен. Бирақ егер кешиксем, Қудайдың шаңарағында исениўшилердиң қалай ис тутыўы кереклигин билиўиң ушын, саған усы хатты жазып атырман. Қудайдың шаңарағы – ҳақыйқат тиреги хәм тийкары болған тири Қудайдың жәмәәти.

16 Қудайдың жолының сыры уллы екени сөзсиз.

Келди Масих адам денесинде, Мухаддес Руўх †† тәрәпинен ҳақ деп тастыйықланды Ол, Периштелерге көринди, Ол ҳаққында жәрияланды миллетлерге, Дүньяда Оған исенди, Ол жоқарыға алынды салтанат пенен.

Төртинши бап

Жалған тәлийматлар ҳаққында

4 Мухаддес Руўх анық айтпақта: соңғы ўақытларда гейбир адамлар алдаўшы руўхларға хәм жинлердиң тәлийматларына қулақ асып, исенимнен қайтады. 2 Бундай тәлийматлар хұждансыз ††† болған еки жүзли өтирикшилер тәрәпинен тарқалады. 3 Бул өтирикшилер үйлениўди хәм турмысқа шығыўды қадаған етеди,

† Ямаса: хызметши хаяллар да. †† Ямаса: тек бир хаялға үйленген. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ††† Сөзбе-сөз: хұжданлары ыссы темир менен қыздырылған.

және де, айырым азық-ауқатларды жемеуді буйырады. Деген менен, хақықатты билетуғын исениўшилердин миннетдаршылық билдирип жеуи ушын, Қудай бул нәрселерди жаратқан-ғо. ⁴ Қудай жаратқан хәр бир нәрсе жақсы хәм егер миннетдаршылық пенен қабыл етилсе, хеш нәрсеге тыйым салынбауы керек. ⁵ Өйткени бизлер хәр бир нәрсени Қудайдың сөзи бойынша хәм дуға етиў арқалы мухаддес деп қабыл етеміз.

Жақсы хызметши

⁶ Егер буларды туўысқанларға нәсиятласаң, онда сен исенимнің хәм өзиң тутынған жақсы тәлийматтың сөзлери менен азықланған, Масих Ийсаның жақсы хызметшиси боласаң. ⁷ Жарамас хәм мәниссиз гәплерден аулақ болып, өзиңди Қудай жолында шынықтырып бар. ⁸ Денени шынықтырыўдың пайдасы аз. Ал Қудайдың жолында шынығыў хәр тәреплеме пайдалы. Себеби бул арқалы хәзир хәм келешекте өмир бериледи. ⁹ Бул сөзлер исенимли хәм хәр тәреплеме қабыл етилиўге ылайықлы. ¹⁰ Соның ушын бизлер ауыр мийнет етип, азап шекпектеміз. Өйткени хәмме адамлардың, әсиресе исениўшилердин Қутқарыўшысы болған тири Қудайдан үмит етеміз.

¹¹ Сен усыларды буйыр хәм үйрет. ¹² Жассаң деп, өзиңди хеш кимнің кемситиўине жол қойма. Керисинше, сөйлеген сөзиң, жасаў тәризиң, сүйиспеншилигиң, исенимнің хәм пәклигиң менен исениўшилерге өрнек бол. ¹³ Мен жаныңа барғанымша, исениўшилер жәмәәтине Мухаддес Жазыўларды оқыўға, үгит-нәсият етиўге хәм үйретиўге өзиңди бағышла. ¹⁴ Ақсақаллар жыйыны сениң үстиңе қол қойып дуға еткенде †, өзиңе пайғамбаршылық арқалы берилген руўхый сыйды †† пәс көрме. ¹⁵ Усыны ис жүзинде қоллан хәм табысларыңды хәмме көриўи ушын, өзиңди буған толық бағышла. ¹⁶ Өзиңе хәм берип атырған тәлимиңе дыққат аудар, усы ислериңди даўам ет. Усылай ислесең, өзиңди де, сени тыңлайтуғынларды да қутқарасаң.

Бесинши бап

Жәмәәт ишиндеги қатнасықлар

5 Ғарры адамға урыспа, ал оны әкендей көрип, нәсият бер. Жас жигитлерди ининдей, ² жасы үлкен хаялларды анаңдай, жас хаял-қызларды әжапаң хәм қарындасыңдай көрип, толық пәклик пенен ақыл-нәсият бер.

³ Хақықаттан қәуендерсиз болған жесир хаялларды хұрмет ет. ⁴ Бирақ, егер бир жесир хаялдың балалары ямаса ақлықлары болса, олар

† Қол қойып дуға етиў – исениўшилер жәмәәтінде бир адам хызметке қойылғанда исленетуғын ис-хәрекет. †† Руўхый сый – Өзине хызмет етиўи ушын, Қудайдың исениўшилерге беретугын сыйы.

ең алды менен Қудайдың жолы менен жүрип, өз үй-ишине ғамхорлық көрсетиўди, әке-шешеси менен кемпир апа хәм атасының алдында парызын өтеўди үйренсин. Себеби бул Қудайға унайды. ⁵ Хақықаттан қәуендерсиз, жалғыз қалған жесир хаял Қудайдан үмит қылып, күни-түни Оған жалбарынып дуға етеди. ⁶ Бирақ тек кәйип-сапа менен жасайтуғын жесир хаял – тири өлик. ⁷ Айыпланбауы ушын, оларға усыларды ескертип қой. ⁸ Егер ким де ким өз ағайин-туўғанларына, әсиресе үй-ишиндегилерге қарамаса, ол исенимнен жүз бурған адам болып, исенбейтуғын адамнан да бетер болғаны.

⁹ Жесирлер дизимине жазылатуғын жесир хаял тек бир мәртебе турмысқа шыққан, жасы алпыстан кем болмаған болыўи керек. ¹⁰ Сондай-ақ, ол жақсы ислери менен ат шығарған болып: балаларын жақсы тәрбиялаған, миймандос болған, исениўшилерге кишипейиллик пенен хызмет еткен ‡, қыйыншылықта болғанларға жәрдем берген хәм ийгилики ислерге өзін бағышлаған болыўи тийис. ¹¹ Жас жесир хаяллардың атларын дизимге жазба. Өйткени олардың Масихқа деген садықлығынан дене қәлеўлери үстин болып, және турмысқа шығыўды ойлайды. ¹² Солай етип, олар алдын берген ўәделерин бузып, жазаға дуўшар болады.

¹³ Буннан тысқары, олар үйме-үй жүрип, уақытларын бийкар өткизиўди әдетке айландырады. Олар тек ериншек болып қалмай, өсек те айтады хәм керек емес нәрселерди сөйлеп, басқалардың исине араласады. ¹⁴ Сонлықтан жас жесир хаяллар турмысқа шығып, бала туўыўын хәм хожалық жумысларын меңгерип, душпанлардың өсек қылыўына себеп туўдырмауын қәлеймен. ¹⁵ Себеби олардың гейбиреўлери әлле қашан азғырылып, шайтанның изине ерип кетти. ¹⁶ Егер исениўши бир хаялдың †† жесир қалған жақынлары болса, оларға жәрдем етсин, исениўшилер жәмәәтине ауырманлық салмасын. Сонда исениўшилер жәмәәти хақықаттан қәуендерсиз қалған жесирлерге жәрдем ете алады.

¹⁷ Жәмәәтти жақсы басқаратуғын ақсақаллар, әсиресе Қудайдың сөзин жәриялап хәм үйретип, мийнет етип атырғанлар еки есе хұрметке ылайықлы болсын. ¹⁸ Өйткени Мухаддес Жазыўда: «Түйек айдаған өгиздин аузын буўма» †† хәм «Жумысшы өз мийнет хақысына ылайықлы», – делинген †††. ¹⁹ Еки ямаса үш гүға болмаса, бир ақсақалға қойылған айыпламаны қабыл етпе. ²⁰ Басқалар қорқыўи ушын, гүна ислегенлерди хәммениң алдында әшкара қыл.

²¹ Қудайдың, Масих Ийсаның хәм таңланған периштелердин алдында саған ескертип атырман:

‡ Сөзбе-сөз: мухаддеслердин аяғын жуўған. †† Басқа нұсқада: исениўши бир ер ямаса хаял адамның. ††† Мухаддес Нызамды қайталаў 24:5. ††† Санлар 18:31; 2-Жылнама 15:7.

хеш кимди айырмай, тек бир тәрепке болыспай, усы буйырғанларымды орынла.

²² Биреуді хызметке алыу ушын, оның үстине қол қойып дуа еткенінде, асығыслық қылма.

Басқалардың гүналарына шерик болма: өзиңди таза тут.

²³ Буннан былай, тек суу ишпей, асқазаның хәм жийи-жийи болып туратуғын ауырыуларың ушын, аз ғана шарап та иш.

²⁴ Айырым адамлардың гүналары белгили болып, оларды хүким етилиуге алып келеди. Басқалардың гүнасы болса, соңынан мәлим болады. ²⁵ Сол сыяқлы, жақсы ислер де белгили. Ал хәзир белгили болмаса да, жасырын қалмайды.

Алтыншы бап

6 Қудайдың атына хәм тәлийматына тил тиймеу ушын, қуллық мойынтырығы астында болғанлардың хәммеси өз хожайынларын толық хұрметке ылайықлы деп санасын. ² Хожайынлары исениуши болған қулар болса, тууысқанбыз-ғо деп, хұрметсизлик қылмай, керисинше, оларға және де жақсырақ хызмет етсин. Себеби олардың бул жақсы хызметинен пайда көретуғын хожайынлар – сүйикли исениушилер-ғо. Усыларды үйретип, нәсиятла.

Жалған тәлиймат хәм хақықый байлық

³ Ким де ким өзге тәлийматты үйретип, Ийемиз Ийса Масихтың хақықат сөзлерин хәм Қудайдың жолына тийкарланған тәлийматты мақулламаса, ⁴ ол менмен хәм хеш нәрсени билмейтуғын адам болғаны. Айтысуу хәм тартысуу кеселине жолыққан бундай адамның гәплери күншиллик, алауызлық, өсек хәм жаман гүманларды келтирип шығарады. ⁵ Ақыл-ойлары ууланған, хақықатлықты жойтқан, Қудайға хызмет етиу арқалы байыуға болады, деп ойлайтуғын бул адамлар арасында бәрқулла тартыслар болады.

⁶ Өзиңде барға қанаат етип, Қудайдың жолы менен жүриу – үлкен жетискенлик. ⁷ Өйткени бизлер бул дүньяға хеш нәрсе алып келмедик хәм оннан хеш нәрсе де алып кете алмаймыз.

⁸ Жейтуғын хәм кийетуғын нәрселеримиз болса, усыларға қанаат етейик. ⁹ Ал байымақшы болғанлар азғырылыуға ушырайды. Олар

адамларды бәлеге жолықтырып набыт қылатуғын көп мәниссиз хәм зыянлы хәуеслердің дузағына илинеди. ¹⁰ Себеби хәр түрли жаманлықтың негизи – ақшаны сүйиу. Айырымлар ақшаның изине түсип, исенимнен қайтты хәм өзлерин көп азаптарға дуушар етти.

¹¹ Хәй, Қудайдың адамы, сен бул нәрселерден аўлақ бол. Ал хақыққа, Қудайдың жолы менен жүриуге, исенимге, сүйиспеншиликке, сабырлыққа хәм мүләйимликке умтылып жаса. ¹² Исеним ушын болатуғын жақсы гүресте жан-тәнің менен хәрекет етип, мәңгилик өмирди жеңип ал. Өйткени Қудай сени усы мәңгилик өмир ушын шақырған хәм сен көплеген гүуалар алдында исенимиңди ашық тән алғансаң. ¹³ Хәммеге өмир беретуғын Қудайдың хәм Понтий Пилат терегенде турақлылық пенен гүуалық берген Масих Ийсаның алдында саған мынаны буйыраман: ¹⁴ Ийемиз Ийса Масих келгенше, өзиңе берилген буйрықларды орынлап, минсиз хәм айыпсыз бол. ¹⁵ Қудай Өзи белгилеген уақытта Ийса Масихтың қайта келиуин көрсетеди. Қудай – алғыс-мақтауларға ылайықлы жалғыз Хәким, патшалар Патшасы, хүкимдарлар Хүкимдары. ¹⁶ Жалғыз Қудайдың ғана басында өлим жоқ. Ол хеш ким жақынлай алмайтуғын нурда жасайды, Оны хеш ким көрмеген хәм көриуи де мүмкин емес. Хұрмет хәм мәңгилик күш-құдирет Оныки болсын! Аумийин.

¹⁷ Бул дүньядағы бай адамларға менмен болмауды хәм өткинши байлықтан үмит етпеуді буйыр. Ал олар рәхәт көриуимиз ушын бизлерге хәмме нәрсени мол-мол етип беретуғын Қудайдан үмит етсин. ¹⁸ Оларға жақсылық ислеуди, жақсы ислер менен бай болыуды хәм өзінде барын басқалар менен бөлисип, сақыи болыуды да тапсыр. ¹⁹ Сонда олар хақықый өмирге ийе болыуы ушын, өзлерине келешекте беккем таяныш болатуғын ғәзийне топлайды. ²⁰ Хәй Тимофей, саған исенип тапсырылғанды сақла. Жарамас сөзлерден, өтириктен «билим» деп аталып, хақықатқа қарсы туратуғын тәлийматлардан аўлақ бол. ²¹ Себеби айырым адамлар бул жалған билимге берилип, исенимнен қайтты.

Қудайдың мийрими сизлерге яр болсын!

2 Тимофей

Бул хатты елши Павел Ефес қаласында Қудайға хызмет етип атырған Тимофейге жазған. Бул хат Павелдің соңғы хатларының бири. Павел бул хатты жазған уақытта Ийсаның Хош Хабары ушын қамақта болған еди. Ол өз хызметиниң жуўмақланып, өмириниң ақырына жеткенин билгенликтен, исенимдеги сүйикли улы болған Тимофейге соңғы ақыл-нәсиятларын бериў ушын, бул хатты жазған еди. Павел хатында өз өмирин Тимофейге үлги қылып көрсетеди хәм Қудайдың Хош Хабарын қорқпастан жәриялап, Ийса Масихтың жақсы әскери болыўды нәсият етеди. Буларды орынлау ушын, Қудайдың сөзин жақсы түсиниўди, оны басқаларға дурыс үйретиўди хәм қандай жағдай болса да, оны жәриялай бериўди қатаң буйырады. Бизлер бул хат арқалы Қудайдың жақсы хызметшиси қандай қәсийетлерге ийе болыў кереклигин билеп аламыз.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Масих † Ийсадағы ўәде етилген өмир хаққында жәриялау ушын, Қудайдың қәлеуи менен Масих Ийсаның елшиси болған мен, Павелден, ² сүйикли улым Тимофейге сәлем! Қудай Әкемиз хәм Ийемиз Масих Ийса саған мийрим, реҳим хәм тынышлық берсин!

Хош Хабарға садық болыўға үндеў

³ Мен ата-бабаларым сыяқлы пәк хұждан менен хызмет ететуғын Қудайға күни-түни дуўа еткенімде сени үзликсиз еске алып, шүкирлик билдиремен.

⁴ Сениң көз жасларың ядымда. Және дийдарласып, қуўанышқа бөлениўим ушын, сени көриўди аңсап атырман. ⁵ Сениң хақыйқыи исенимиң де ядымда. Бурын мама кемпириң Лоидада хәм анаң Евникада болған усы исенимниң хәзир сенде бар екенине толық исенемен. ⁶ Сонлықтан қолларымды үстиңе қойып дуўа етиўим арқалы Қудайдың саған берген сыйын бар инта менен қоллана бериў †† кереклигин есиңе түсирип атырман. ⁷ Өйткени Қудай бизлерге қорқақлық руўхын емес, ал күш, сүйиспеншилик хәм салдамлылық руўхын берди.

⁸ Солай етип, Ийемиз хаққында гүўалық бериўден хәм Ол себебли тутқын болған меннен арланба. Керисинше, Қудайдың берген күши менен Хош Хабар ушын мениң менен бирге қыйыншылық көр. ⁹ Қудай бизлерди ислеген ислеримиз себебли емес, ал Өз мақсети хәм мийрими менен қутқарып, мухаддес болып жасауға шақырды. Бул мийримди Ол бизлерге дүнья жаратылмастан бурын Масих Ийса арқалы берген еди. ¹⁰ Ал енди болса, бул мийримди Қутқарыўшымыз Масих Ийсаның

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Сөзбес-сөз: Қудайдың саған берген сыйын жалынлата бериў.

дүньяға келиўи менен ашық көрсетти. Масих Ийса өлимниң күшин жоқ қылып, Хош Хабар арқалы жоғалмауың мәңгилик өмирди аян қылды.

¹¹ Мен Қудай тәрәпинен усы Хош Хабар ушын хабаршы, елши хәм муғаллим болып тайынландым. ¹² Сонлықтан бул себебли азап шегип атырман. Бирақ та, мен арланбайман. Себеби Кимге исенгенимди билемен хәм Оның маған тапсырғанын † Өзи сол күнге дейин сақлай алатуғынына да исенемен. ¹³ Меннен өзиң еситкен дурыс тәлийматты өрнек қылып, Масих Ийсаға деген исеним хәм сүйиспеншилик пенен жаса.

¹⁴ Саған тапсырылған ийгиликли тәлийматты ишимизде жасайтуғын Мухаддес Руўх †† жәрдемінде сақла.

¹⁵ Азия үлкесиндегилердиң †† хәммесиниң, солар арасында Фигел хәм Ермогенниң мени таслап кеткенин билесең. ¹⁶ Ийемиз Онисифордың үй-ишине Өз реҳмин берсин. Өйткени ол көп мәрте маған жубаныш берди хәм тутқынлығымнан арланбады. ¹⁷ Керисинше, Римге келгенде, мени тапқанша, еринбей изледи. ¹⁸ Сол күни ††† Ийемиз оған Өз реҳмин берсин! Оның Ефесте маған қанша хызмет еткенин сен де жүдә жақсы билесең.

Екинши бап

Ийса Масихтың жақсы әскери

2 Улым, ал сен Ийса Масих арқалы берилетуғын мийрим менен күшке толып бар. ² Көплеген гүўалар алдында меннен өзиң еситкен сөзлерди исенимли адамларға жеткиз. Сонда олар да басқаларға үйрете алады. ³ Масих Ийсаның жақсы әскери болып, мениң менен бирге қыйыншылыққа шыда. ⁴ Хызметдеги әскер өзін әскерликке

† Ямаса: Мениң Оған тапсырғанымды. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. †† Азия үлкеси – хәзирги Туркия елиниң кубла-батыс бөлегінде болған бир үлке. ††† Сол күни – Ийса Масихтың бул дүньяға қайта келетуғын күни.

шақырған әскербасының кеулинен шығыу ушын, турмыс ислери менен байланбайды. ⁵ Жарысқа түскен адам да қағыйда бойынша жарыспаса, жеңис тажын киймейди. ⁶ Аўыр мийнет еткен дийхан зүрәәттен биринши болып үлес алыуы тийис. ⁷ Айтқанларым хаққында жақсылап ойлап көр. Ийемиздің Өзи саған хәммесин түсіндиреди.

⁸ Даўыттың урпағынан шыққан хәм өлимнен қайта тирилген Ийса Масихты ядыңда сақла! Мен жәриялап атырған Хош Хабар – усы. ⁹ Мен усы Хош Хабар ушын азап шегип, хәтте, жынаятшы сыяқлы тутқын болып байландым. Бирақ, Қудайдың сөзи байлаулы емес. ¹⁰ Сонлықтан мен таңлап алынғанлардың да Масих Ийса арқалы қутқарылуы маңғилик салтанат пенен алыуы ушын, хәмме нәрсеге шыдап атырман. ¹¹ Бул сөз исенимли:

«Егер Оның менен бирге өлген болсақ, Оның менен бирге жасаймыз да.

¹² Егер сабырлылық қылсақ, Оның менен бирге патшалық етеміз.

Егер Оннан ұаз кешсек, Ол да бизден ұаз кешеди.

¹³ Биз садық болып қалмасақ та, Ол садық болып қалады.

Себеби Ол Өзинен Өзи ұаз кеше алмайды».

Қудайдың жақсы хызметшиси

¹⁴ Усыларды исениушилерге еслетип тур. Сөзлер тууралы тартыспауды оларға Қудай алдында ескертип қой. Тартыслар тыңлаушыларды айнытудан басқа хеш нәрсеге жарамайды.

¹⁵ Хақыйқат сөзлерин дурыс үйрететуғын хәм өз иси ушын уятқа қалмайтуғын, Қудайға унамлы, жақсы хызметши болуға жан-тәнің менен тырыс.

¹⁶ Жарамас хәм бос сөзлерден аўлақ бол. Өйткени бундай сөзлер Қудайдан барған сайын узақластырады ¹⁷ хәм жуқпалы жара сыяқлы тарқалады. Усындай сөзлерди айтыушылар арасында Гименей хәм Филит те бар. ¹⁸ Олар хақыйқат жолынан адасты хәм өлимнен қайта тирилиу әлле қашан болды деп, айырым адамлардың исенимин жоқ қылмақта. ¹⁹ Бирақ Қудай салған күшли негиз беккем турыпты. Сол негиз «Ийемиз Өзине тийисли болғанларды биледи» [†] хәм «Ийемизге тийислимен, деген ^{††} хәр бир адам жаманлықтан аўлақ жүрсин» [‡], – деген сөзлер менен тастыйықланған.

²⁰ Үлкен бир үйде тек алтын хәм гүмис ыдыслар емес, ал ағаш хәм ылай ыдыслар да бар. Олардың биреулері сыйлы, ал биреулері сыйсыз ис ушын қолланылады. ²¹ Солай етип, егер ким де ким өзін жаманлықтардан тазаласа, онда ол сыйлы, мухаддес қылынған, хожайынына пайдалы хәм хәр бир жақсы иске тайын ыдыс болады.

[†] Санлар 16:5. ^{††} Сөзбе-сөз: Ийемиздің атын айтып шақыратуғын. [‡] Санлар 16:26.

²² Ал сен жаслықтың жаман хәуеслеринен аўлақ бол. Ийемизге таза кеуил менен сыйынатуғынлар менен бирликте хақыйқатлық, исеним, сүйиспеншилик хәм тынышлыққа умтылып жаса.

²³ Ақылсыз хәм мәниссиз тартыслардан қаш.

Себеби булардың жәнжел туўдыратуғынын сен билесең. ²⁴ Ийемиздің хызметшиси жәнжелпаз болмауы керек. Керисинше, ол хәмме менен мүләйим, тәлим беріуе қәбилетли хәм сабырлы болуы тийис. ²⁵ Және ол өзине қарсы болғанларға әлпайымлылық пенен жол-жорық беріуи лазым. Сонда, мүмкин, Қудай сол адамлардың да тәубеге келип, хақыйқатлықты билиуи ушын жол ашар.

²⁶ Солай етип, олардың ақылы киреди хәм қәлегенин ислетіу ушын өзлерин тутқын қылған шайтанның дузағынан қутылады.

Үшинши бап

Ақырзаман хаққында

3 Мынаны билип қой: дүньяның соңғы күнлеринде аўыр уақытлар келеди. ² Адамлар өзін жақсы көретуғын, дүньяпараз, мақтаншақ, менмен, Қудайға тил тийгизетуғын, ата-анасына бойсынбайтуғын, жақсылықты билмейтуғын, қудайсыз, ³ мийримсиз, кекшил, жалахор, өзін тутып билмейтуғын, жаўыз, жақсылықтың душпаны, ⁴ сатқын, қызба хәм шыррық болады. Олар Қудайдан гөре, кәйип-сапаны көбирек жақсы көреді. ⁵ Өзлерин Қудайдың жолы менен жүрген қылып көрсетеді, бирақ Оның жолының күшин тән алмайды. Бундайлардан аўлақ бол. ⁶ Өйткени олардың гейбиреулері үйлерге жасырын кирип, гүналарға батқан хәм хәр түрли жаман хәуеслерге берилген сада хаялларды дузаққа түсиреди. ⁷ Бул хаяллар хақыйқатлықты бәрқулла үйренип, оны хеш қашан түсинип жете алмайды. ⁸ Янис хәм Ямбрис Муўсаға қарсы шыққандай, бул адамлар да хақыйқатқа қарсы турады. Бундайлар – ақыл-ойлары бузылған хәм хақыйқый исенимге ийе емес адамлар. ⁹ Деген менен, олар узаққа бармайды. Себеби Янис хәм Ямбрис сыяқлы, олардың ақылсызлығы хәммеге әшкара болады.

Павелдің соңғы ақыл-нәсиятлары

¹⁰ Ал сен мениң тәлийматымды, өмир тәризимди, мақсетимди, исенимимди, сабырлылығымды, сүйиспеншилигимди хәм турақлылығымды өрнек туттың. ¹¹ Басымнан кешкен қуўдаланыуларымда хәм Антиохия, Икония, Листра қалаларында шеккен азапларыма шерик болдың. Мен қаншама азаптарға шыдам бердим! Ийемиз мени хәммесинен қутқарды. ¹² Хақыйқатында, Масих Ийсаға тийисли болып, Қудайдың жолы менен жасауды қәлеушилердің хәммеси де қуўдаланады.

¹³ Бирақ, жаман хәм жалатай адамлар алдап хәм алданып, еле де бетер жаман болып бара береді.

¹⁴ Ал сен өзің үйренген хәм исенген хақықатқа садық қал. Өйткени буны кимлерден үйренгениңди билесең. ¹⁵ Және де, сен Мухаддес Жазыуларды балалығыңнан бери билесең. Бул Жазыулар саған Масих Ийсаға деген исеним арқалы қутқарылыуы үшін даналық бере алады. ¹⁶ Мухаддес Жазыулардың хәммеси Қудайдың Мухаддес Руўхының илхамы менен жазылған болып, тәлим бериу, әшкаралау, дүзетиу хәм хақықатлық бойынша тәрбиялау үшін пайдалы. ¹⁷ Олар тийкарында Қудайдың адамы хәр бир жақсы иске таяр болыуы үшін жетилисип барады.

Төртінши бап

4 Қудайдың алдында хәм тирилер менен өлилерди хәким ететугын Масих Ийсаның алдында Оның қайта келиуі хәм Патшалығы хақы қатаң буйыраман: ² Қудайдың сөзин жәрияла. Заманның қолайлы ямаса қолайсыз болыуына қарамай, бул хызметти дауам ет. Адамларға толық сабырлылық пенен тәлим берип, әшкарала, жолға сал хәм ақыл-нәсият ет. ³ Себеби адамлар дурыс тәлийматты тыңламайтуғын уақытлар келеди. Олар жаман қәлеулерине берилип, қулақларына жағатуғын сөзлерди сөйлейтуғын көп муғаллимлерди әтирапларына жыйнайды. ⁴ Олар хақықатлықты еситпеу үшін қулақларын жауып, аңызларға қулақ асатуғын болады. ⁵ Бирақ сен хәр қандай жағдайда сергек бол. Қыйыншылықтарға шыдам бер, Хош Хабар үшін мийнет етип, өз хызметіңди орынла.

⁶ Өйткени мениң қаным төгиліп, қурбан болмақтаман хәм дүньядан өтетугын уақтым да жақынласты. ⁷ Мен уллы сауашта гүрестим, жарысты жуумақладым хәм исенимимди сақлап қалдым. ⁸ Енди болса, мен үшін хақықатлық тажы тайын тур. Әдил хәким етиуши болған Ийемиз сол күни усы тажды маған, тек ғана маған емес, ал Оның қайта келиуін интизарлық пенен күткенлердің хәммесине де береди.

Жеке тилеклер хәм сәлемнама

⁹ Жаныма тезирек келиуіге бар күшиң менен тырыс. ¹⁰ Себеби Димас бул дүньяны сүйгенликтен мени таслап, Салоникаға кетти. Ал Криский Галатияға, Титус Далматияға кетти. ¹¹ Жаныма тек Лука ғана бар. Сен Маркты тауып, өзің менен бирге алып кел. Ол мениң хызметиме жәрдем береді. ¹² Мен Тихикти Ефеске жибердим. ¹³ Келериңде, мениң Троаста, Карптың қасында қалдырып кеткен шапанымды алып кел. Және де китаптарымды, әсиресе оралған тери китаптарды алып кел. ¹⁴ Темир устасы Искендер маған көп жаманлық иследи. Ийемиз оған ислегенлерине қарай қайтарсын. ¹⁵ Сен де оннан абайлы бол. Өйткени ол бизлердің сөзлеримизге қатты қарсы болды.

¹⁶ Биринши мәрте өзимди ақламақшы болып жууап бергенимде, мени хеш ким жақламады. Керисинше, хәмме мени таслап кетти. Буның үшін Қудай оларды кеширсин. ¹⁷ Бирақ, Қудайдың Хош Хабары мен арқалы толық жәрияланыуы үшін хәм пүткіл миллетлер буны еситиуі үшін, Ийемиз маған жәрдемге келип, күш-қууат берди. Ол мени сол тәризде өлимнен † қутқарып қалды. ¹⁸ Ийемиз мени хәр қандай жаманлықтан қутқарады хәм Өзинің Аспан Патшалығына аман-есен апарады. Оған мәңгиге алғыс-мақтаулар болсын! Аўмийин.

¹⁹ Прискила менен Акилаға хәм Онисифордың үй-ишине сәлем айт. ²⁰ Ерастус Коринфте қалды. Трофимди аўырыу халында Милитте қалдырдым. ²¹ Қыстан бұрын келиуіге бар күшиң менен тырыс. Ебул, Пуд, Лин, Клавдия хәм барлық исениуши туўысқанлар саған сәлем айтып атыр. ²² Ийемиз сениң руўхың менен бирге болсын! Қудайдың мийрими сизлерге яр болғай!

† Сөзбе-сөз: арысланның аўзынан.

Титус

Бул хатты елши Павел Қудайдың хызметшиси болған Титусқа жазған. Титустың миллети грек болған. Ол Павелдің сапарларында бирге болып, Қудайға хызмет еткен.

Павел Титус пенен бирге бир қанша уақыт Крит атауында Қудайдың Хош Хабарын жәриялаған еди. Крит атауы – Эгей теңизинің қубла тәрепинде жайласқан, Жер Орта теңизиндеги атау. Олардың хызметі арқалы сол жерде исениуши жәмәат пайда болған еди. Павел Титусты Критте өз уәкили сыпатында қалдырып кетип, жуумақланбай қалған ислерди тәртиплестирип, хәр бир қалада жәмәат ақсақалларын тайынлауды тапсырған еди.

Хатта исениуши жәмәаттың ақсақаллары хәм жетекшилери қандай болыу кереклиги, жәмәаттеги исениушилерге дурыс тәлийматты үйретуу хәм олардың дурыс өмир сүриу кереклиги хаққында сөз болады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Қудайдың қулы хәм Ийса Масихтың [†] елшиси болған мен, Павелден, Титусқа сәлем!

Қудайдың таңлаған адамларының исеними бекем болыуы ушын хәм өзлерин Қудайдың жолы менен алып жүретуғын хақыйқатлықты олардың билиуи ушын мен тайынландым. ² Усы исеним хәм хақыйқатлықты билиу өтирик сөйлемеитүғын Қудайдың дүнья жаратылмастан бұрын үәде еткен мәңгилик өмирин алыу үмитине тийкарланған. ³ Уақты келгенде, Қудай Өз сөзин жәриялау арқалы ашы берди. Ал мен усы сөзди жәриялау ушын Қутқарыушымыз Қудайдың буйрығы менен тапсырма алдым.

⁴ Ортақ исенимимиз бойынша хақыйқый улым болған Титусқа Әкемиз Қудай хәм Қутқарыушымыз Ийса Масих мийрим хәм тынышлық берсин!

Титустың Криттеги ұазыйпасы

⁵ Жуумақланбай қалған ислерди тәртиплестирип, мениң саған буйырғанымдай, хәр бир қалада жәмәат ақсақалларын тайынлауың ушын, сени Критте қалдырған едим. ⁶ Ақсақал болып тайынланатуғын адам айыпсыз, тек бир хаяллы болсын ^{††}. Оның балалары да исениуши болып, әдепсиз хәм тәрбия көрмеген, деп айыпланбауы тийис. ⁷ Себеби жәмәат жетекшиси Қудайдың хызметшиси сыпатында кемшиликсиз болыуы керек. Ол қайсар, қызба, мәскүнемликке берилген, жәнжелкеш, харам пайданы гөзлейтуғын болмауы тийис. ⁸ Керисинше, ол миймандос, жақсылықты сүйиуши, салдамлы, хақ, мухаддес хәм өзін тутьп билетуғын болыуы керек. ⁹ Және де, жәмәат

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыушы. ^{††} Ямаса: тек бир хаялға үйленген.

жетекшиси басқаларды дурыс тәлиймат пенен жигерлендириуи ушын хәм хақыйқатқа қарсы шыққанларды әшкаралауи ушын, исениушилерге үйретилген хақыйқат сөзи бойынша ис тутьуи тийис.

¹⁰ Өйткени хақыйқатқа бойсынбайтуғын, пәтиұасыз хәм өтирикши көп адамлар бар. Ондай адамлар әсиресе яхүдий топарлары [‡] арасында көп. ¹¹ Бундай адамлардың аузын жауыу керек. Олар өз харам нәпси ушын, үйретууге болмайтуғын нәрселерди үйретип, барлық хожалықларды бузып жүр. ¹² Хәтте, критлилердің өз шайыры ^{††}: «Критлилер бәрқулла өтирикшилер, жауыз хайуанлар хәм жалқау ашкөзлер болған», – деген еди. ¹³ Бул гүәалық – хақыйқат. Сонлықтан исенимде бекем турыуи ушын, оларды қатаң ескертип қой ¹⁴ хәм оларды яхүдийлердің мәниссиз аңызларына, хақыйқаттан адасқан адамлардың буйрықларына қулақ астырма. ¹⁵ Пәк адамлар ушын хәмме нәрсе пәк. Бирақ, напәк адамлар менен исенбейтуғын адамлар ушын хеш бир нәрсе пәк емес. Себеби олардың ақыл-ойлары да, хұжданы да ипласланған. ¹⁶ Қудайды билемиз, десе де, ислеген ислери менен Оннан танады. Олар – жеркенишли, Қудайдың сөзине қулақ аспайтуғын хәм хәр қандай жақсы иске харамсыз адамлар.

Екинши бап

Дурыс тәлийматты үйрет!

2 Ал саған келсек, сен дурыс тәлиймат бойынша тәлим бер. ² Үлкен жастағы ер адамларға салдамлы хәм хұрметке миясар болыуды, өзлерин тутьп билиуды, исенимде, сүйиспеншиликте хәм сабырлылықта бекем болыуды үйрет.

³ Сол сыяқлы, үлкен жастағы хаялларға да хұрметке ылайықлы өмир сүриуды, өсекши хәм

[‡] Сөзбе-сөз: сүннет етилгенлер. ^{††} Сөзбе-сөз: өз пайғамбары.

арақтың қулы болмауды, ал жақсылықты үйретіуши болыуы кереклигин үйрет. ⁴ Сонда үлкен жастағы хаяллар жас хаялларға ақыл-нәсият бере алады. Қудайдың сөзине тил тиймеуи ушын, олар жас хаялларға күйеулерин хәм балаларын сүйиуди, өзлерин тутып билиуди, пәк, хожалыққа жанкүйер, мийримли болыуды хәм күйеулерине бойсыныуды үйрете алады.

⁶ Жас ер адамларға да өзлерин тыйып билиуди нәсият ет. ⁷ Жақсы ислер ислеп, оларға хәр бир нәрседе өрнек бол. Тәлим бергениңде ҳадал хәм салдамлы болып, ⁸ хеш ким айыплай алмайтуғын дурыс сөзлерди сөйле. Солай етип, саған қарсы шыққанлар бизлер тууралы хеш жаман нәрсе айта алмағанлықтан уялып қалады.

⁹ Қулларға хожайындарына хәр бир нәрседе бойсынып, олардың кеулинен шығыуды, қайтарып сөйлемей ¹⁰ хәм урлық ислемей, толық садықлық көрсетиуди үйрет. Сонда олар Қутқарыушымыз Қудайдың тәлийматына хәр тәреплеме жақсы ат келтиреди.

¹¹ Өйткени Қудайдың қутқаратуғын мийрими пүтлик адамларға ашық көринди. ¹² Бул мийрим бизлерге қудайсызлықтан хәм дүньяның жаман хәуеслеринен ўаз кешип, хәзирги дәуирде өзлеримизди тыйып билиуди, хәк болыуды хәм Қудайдың жолына ылайықлы өмир сүриуди үйретеди. ¹³ Және де, ол бизлерге хәзирше, мүбәрек үмитимиздин, яғный уллы Қудайымыз хәм Қутқарыушымыз болған Ийса Масихтың салтанат пенен келиуин күттиреди. ¹⁴ Ийса Масих хәр бир гүнамыздың † төлемин өтеп қутқарыу ушын хәм бизлерди тазалап, Өзине тийисли хәм жақсылық ислеуге инталы бир халық жаратыу ушын, Өзин бизлер ушын қурбан етти.

¹⁵ Усыларды толық бийлик †† пенен үйретип, жигерлендир хәм кейи. Өзиңди хеш кимге кемситпе.

Үшинши бап

Ийгиликли ислерди ислеуге таяр болыу хәкқында

3 Басшыларға хәм хәкметке бойсынып қулақ асыуды, хәр бир ийгиликли исти ислеуге таяр болыуды, ² хеш кимди өсек қылмай хәм жәнжелкеш болмай, мүләйим болып, хәмме адамларға хәр

† Сөзбе-сөз: хәр қандай ызамсыз исимиздин. †† Сөзбе-сөз: толық буйрық.

тәреплеме жумсақ қатнаста болыуды исениушилерге еслетип қой.

³ Себеби бир ўақытлары бизлер де ақылсыз, қулақ аспайтуғын, адасқан, хәр түрли жаман хәуеслер менен хәзликлердин қулы болған, жаманлық хәм күншиллик пенен жасаған, басқалар бизлерди хәм бизлер де бир-биримизди жек көрген адамлар едик. ⁴ Бирақ, Қутқарыушымыз Қудай Өз мийримин хәм адамға деген сүйиспеншилигин ашық көрсеткенде, ⁵ Ол бизлерди қылған хәк ислеримиз себепли емес, ал Өз мийрим-шәпәәти менен қутқарды. Бизлерди Мухаддес Руўхы ‡ арқалы гүнадан тазалап, қайтадан тууылдырды хәм жаңалады. ⁶ Оның мийрими менен ақланып, өзлеримиз үмит еткен мәңгилик өмирдин мийрасхорлары болыуымыз ушын, Ол Мухаддес Руўхын Қутқарыушымыз Ийса Масих арқалы мол етип жаудырды. ⁸ Бул сөз – хәкыйқат.

Қудайға исенгенлердин өзлерин жақсы ислерди ислеуге арнауға тырысулары ушын, айтқанларымыз талап етиуинди қәлеймен. Булар – адамлар ушын жақсы хәм пайдалы.

⁹ Бирақ, ақылсыз тартыслар менен шежирелер тууралы сөзлерден, Мухаддес ызамға байланыслы айттыс хәм жәнжеллерден қаш. Өйткени булар пайдасыз хәм бийкар нәрселер. ¹⁰ Алауызлық туудыратуғын адамға бир-еки ескертиу жасағаннан соң, оның менен байланысты үз. ¹¹ Бундай адамның бузылғанын хәм өз-өзин хәкмет етип, гүна ислеп атырғанын билесең.

Соңғы сәлемнама хәм тилеклер

¹² Артемди ямаса Тихикти саған жибергенимде, дәрхал Никополиске, мениң жаныма келиуге бар күшинди сал. Себеби қысты сол жерде өткизиуге қарар еттим. ¹³ ызам хызметкери Зенас пенен Аполосты жолға атландырғаныңда, олар хеш бир нәрсеге мүтәж болмауы ушын ғамхорлық жаса. ¹⁴ Мүтәж адамларға жәрдем беріу ушын хәм жемиссиз өмир сүрмеу ушын, бизиң адамларымыз да жақсы ислерди ислеуге өзлерин бағышлауды үйренсин.

¹⁵ Мениң жанымдағылардың хәммеси саған сәлем айтып атыр. Ортақ исенимдеги бизлерди сүйетуғынларға сәлем айт. Қудайдың мийрими хәммеңизге яр болсын!

‡ Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

ФИЛИМОН

Павел бул қысқаша хатты Ийсаның Хош Хабары ушын қамақта болған уақытта жазып, Онисим хәм Тихик арқалы берип жиберген еди.

Бул хат Колоса қаласында жасаушы кул ийелеуши болған Филимон атлы исениуши адамға жазылған. Филимонның кулы Онисим деген бир адам Римге қашып кетеди. Онисим Римде Павел менен қамақта бирге болып, Павел арқалы исениуши болады. Қамақта Онисим Павелге хызмет еткен хәм оған өз улындай болып қалған еди. Сонлықтан Павел хожайынына қайтып баратырған Онисим ушын өтиниш етип, енди оны кул сыпатында емес, ал сүйикли тууысқан сыпатында қабыл етиуди Филимоннан сорау ушын, усы хатты жазған еди.

Сәлемнама

1 Ийса Масих [†] ушын тутқын болған мен, Павелден хәм тууысқанымыз Тимофейден, бизлер менен бирге хызмет ететуғын сүйикли Филимонға сәлем! ² Және де, апамыз Афияға, бизлер менен бирге Қудайдың әскери болған Архипке хәм сениң үйіндеги исениушилер жәмәетине де сәлем жоллаймыз. ³ Әкемиз Қудай хәм Ийемиз Ийса Масих сизлерге мийрим хәм тынышлық берсин!

Филимонның исеними хәм сүйиспеншилиги

⁴ Мен дуа еткенімде сени тилге алып, Қудайыма бәрқулла шүкирлик билдиремен. ⁵ Себеби сениң Ийемиз Ийсаға деген исенимиң хәм пүткил исениушилерге ^{††} деген сүйиспеншилигиң хаққында еситип атырман. ⁶ Исенимиңди басқалар менен бөлисиуде тәсирли болуың ушын, кулласы, Масих арқалы бизлер ийе болатуғын хәр қандай ийгиликте билиуде жетилисип баруың ушын дуа етип атырман. ⁷ Өйткени тууысқаным, сен себепли исениушилердің [‡] кеуиллери көтерилип қалды. Солай етип, сениң сүйиспеншилигиң маған үлкен қуаныш хәм тәселле берди.

Павелдің Онисим ушын өтиниш етиуи

⁸ Сонлықтан Масихтың елшиси сыпатында ұазыйпаңды атқаруың саған буйырыуға бийлигим болса да, ⁹ хәзир Ийса Масих ушын тутқын болған мен, ғарры Павел, қамақта мениң улым болған Онисим ушын сеннен сүйиспеншилик пенен өтинип сорайман. ¹¹ Ол бир уақытлары саған пайдасыз болған еди, бирақ енди болса саған да, маған да жүдә пайдалы болып қалды.

¹² Оны, яғнай өз жүрек-бауырымды саған қайтарып жиберип атырман. ¹³ Хош Хабар ушын

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарушы. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. [‡] Сөзбе-сөз: мухаддеслердің.

қамақта болғанымда, сениң орныңда маған хызмет етиуи ушын оны жанымда алып қалуыңды қәлер едим. ¹⁴ Бирақ, сениң ислеитуғын жақсылығың мәжбүрий түрде емес, ал өз ықтыярың менен болуы ушын, сениң қайылшылығыңсыз хеш нәрсе ислегим келмеди. ¹⁵ Мүмкин, оның сеннен уақытша айра түскенинің себеби оны мәңгиге қайтарып алуың ушын болған шығар. ¹⁶ Оны енди кул деп емес, ал кулдан зыят сүйикли тууысқаның сыпатында қабыл ет. Әсиресе мен ушын ол жүдә қәдирли. Ал сен ушын болса, ол хәм кул сыпатында, хәм Ийемиздеги бир тууысқан сыпатында және де қәдирлирек болады.

¹⁷ Сонлықтан егер мени жолдасым деп санаитуғын болсаң, оны мени қабыл еткендей, қабыл ет. ¹⁸ Ол саған қандай да бир жаманлық ислеген болса ямаса қарыздар болса, мениң есабыма жазып қой. ¹⁹ Мен, Павел, буны өз қолым менен жазып атырман: мен төлеймен. Ал сениң маған өз өмириң менен қарыздар екениңди айтпай-ақ қояйын. ²⁰ Ауа, тууысқаным, мен сеннен Ийемиз алдында бир жәрдем алайын. Масих алдында кеулимди көтер. ²¹ Кулақ асатуғыныңа исенип, саған жазып атырман. Сениң айтқанымнан да артық ислеитуғыныңды билемен.

²² Соның менен бирге, маған туратуғын бир орын да таярла. Өйткени Қудай сизлердің дуа етип сорағанларыңызға жууап берип, мени сизлерге жиберетуғынынан үмит етемен.

Соңғы сәлемнама

²³ Ийса Масих ушын мениң менен бирге тутқын болған Епафрас саған сәлем айтып атыр. ²⁴ Және де, бизлер менен хызмет етип атырған Марк, Аристарх, Димас хәм Лука да саған сәлем жоллап атыр.

²⁵ Ийемиз Ийса Масихтың мийрими сизлерге ^{‡†} яр болсын!

^{‡†} Сөзбе-сөз: сизлердің рууыңызға.

Еврейлер

Хат биринши гезекте Ийсаға исенетуғын яхудийлерге жазылған. Бул хатты ким жазғаны белгисиз. Хат Ески Келисимди жақсы билетуғын исениушилерге қарата жазылғанлықтан, онда биринши (ески) келисим менен екинши (жаңа) келисимнің арасындағы байланыс хаққында сөз етиледі. Хатта Масих хаққында мынадай мағлыұматлар бериледи: 1. Ол Қудайдың Улы, сонлықтан барлық периштелерден хәм хәмме пайғамбарлардан (әсиресе Муўсадан) уллы; 2. Ол – Ески Келисим дәуириңдеги бас руўханийлерден де уллы болған бас руўханий, Оның қурбанлығы минсиз хәм мәңгилик. Сол себептен Оған исенген адамлар гүнадан, өлимнен хәм қорқыныштан азат болып, хақыйқаттан қутқарылады. Және де, хатта исенимнен қайтпау кереклиги хаққында ескертиулер бар хәм исеними күшли болған адамлар мысал етип көрсетилип, исеним менен жасау кереклиги хаққында хәр түрли ақыл-нәсиятлар берилген.

Биринши бап

Қудай Өз Улы Ийса арқалы сөйледі

1 Қудай әйемги заманларда пайғамбарлар арқалы көп мәртебе хәм хәр түрли жоллар менен ата-бабаларымызға сөйлеген еди. ² Ал бул соңғы ўақытларда болса, Қудай бизлерге Өз Улы Ийса арқалы сөйледі. Қудай Өз Улын пүткил барлықтың мийрасхоры етип белгилеп, Ол арқалы пүткил дүньяны жаратқан еди. ³ Қудайдың Улы – Қудайдың салтанатының жарқыраған нуры болып, Ол Қудайдың тәбиятының хақыйқаттан қандай екенін көрсетеді. Ул Өзинің құдиретли сөзи менен пүткил барлықты сақлап тур. Ол Өзин қурбан етип, бизлерди гүналарымыздан тазалағаннан соң, жоқарыдағы құдиретли Қудайдың оң тәрәпине отырды.

Қудайдың Улы Ийса периштелерден уллы

⁴ Қудайдың Улы периштелерден қаншелли жоқары атты алған болса, Ол олардан соншелли үстин турады. ⁵ Өйткени Қудай периштелердің қайсы бирине:

«Сен Мениң Улымсаң,
Бүгин Мен Саған Әке болдым» †.

Және де:

«Мен Оған Әке боламан,
Ол Маған Ул болады» ††, –

деген еди? ⁶ Және де, Қудай туңғыш Улын дүньяға жиберип атырып былай деген:

«Мениң барлық периштелерим Оған табынсын» ‡.

⁷ Ал периштелер хаққында болса, Мухаддес Жазыу былай дейди:

«Қудай Өз периштелерин самалдай,
Хызметшилерин оттың жалынындай қылады» ††.

† Забур 2:7. †† Патшалық хаққында 2-китап 7:14. ‡ Мухаддес Нызамды қайталау 32:43. †† Забур 103:4.

⁸ Бирақ, Қудайдың Улы хаққында Мухаддес Жазыу былай дейди:

«О Қудай, Сениң тахтың мәңги турады,
Патшалық бийлигиң – әдил бийлик ††.

⁹ Сен хақлықты сүйип, нызамсызлықты жек көрдің.

Сонлықтан Қудай, Сениң Қудайың,
Сени хызметке тайынлап,
Саған жолдасларыңа қарағанда,
Даңқ хәм қуўанышты көбирек берди» †††. †††

¹⁰ Және де, былай дейди:

«О Ийемиз,
Әуел баста жердің тийкарын Сен салғансаң.
Аспанды да Сениң қолларың жаратқан.

¹¹ Жер хәм аспан жоқ болып кетеди, бирақ Сен мәңгиге барсаң.

Олардың хәммеси де кийимдей тозып қалады.

¹² Оларды шапан сыяқлы орап қоясаң,
Олар кийим сыяқлы өзгертиледі.

Бирақ, Сен хеш қашан өзгермейсең,
Өмир жылларың да тамам болмайды» §.

¹³ Қудай периштелердің хеш бирине де:
«Душпанларыңды аяқларыңның астына
бастырмағанымша,

Мениң оң жағымда отыр» §†, –
демеген. ¹⁴ Ақыры периштелердің хәммеси
қутқарылуға ийе болатуғынларға хызмет қылыу
ушын жиберилген хызметши руўхлар-ғо.

Екинши бап

Дыққат-итибарлы болайық!

2 Сонлықтан еситкенлеримизден узақлап,
жолдан шығып кетпейимиз ушын,
еситкенлеримизге еле де көбирек дыққат

†† Патшалық хасаң – әдиллик хасасы. ††† Сөзбе-сөз:
«Сени қуўаныш майы менен көбирек майлады». ††† Забур
44:7-8. § Забур 101:26-28. §† Забур 109:1.

аўдарыўымыз керек. ² Себеби периштелер арқалы айтылған сөз күшке ийе болып, хәр қандай жынаят хәм бойсынбаўшылық ушын әдил жаза берилетуғын еди. ³ Солай екен, дәслеп Ийемиз Ийса тәрәпинен айтылған, соңынан Оннан еситкенлер тәрәпинен тастыйықланған уллы қутқарылыўға итибарсыз қарасақ, бизлер бул жазадан қалай қашып қутыла аламыз? ⁴ Қудай да бул хаққында кәраматлы белгилер, таң қаларлық нәрселер хәм хәр түрли кәраматлы ислер арқалы, және де, Өз қәлеуи бойынша Мухаддес Руўхтың [†] сыйларын үлестириуи арқалы гүўалық берди.

Қутқарылыўға жетелеўши Ийса

⁵ Қудай бизлер сөз етип атырған келешек заманды периштелерге бағынышлы қылған жоқ. ⁶ Керисинше, Мухаддес Жазыўдың бир жеринде биреў былай деп гүўалық берген еди:

«О Ийем, Сен еске алғандай адам ким өзи? Сен оған ғамхорлық көрсететуғындай, адам улы ким болыпты?»

⁷ *Оны периштелерден аз ўақытқа ^{††} төменирек қойдың,*

Даңқ-хүрмет тажын оған кийдирип,

⁸ *Хәмме нәрсени оның аяқларына бас урғыздың»* [‡].

Қудай хәмме нәрсени адамға бағынышлы қылып, оған бағынышлы болмаған хеш бир нәрсе қалдырмады. Деген менен, хәмме нәрсениң адамға бағынышлы екенин бизлер елеге дейин көрмей атырмыз. ⁹ Бирақ бизлер периштелерден аз ўақытқа төменирек қойылған Ийсаның өлим азабын шеккени ушын, даңқ-хүрмет тажын кийгенин көрип турмыз. Аўа, Ол Қудайдың мийрими менен хәмме адамлар ушын өлимди басынан кеширген еди. ¹⁰ Хәмме нәрсе Қудай ушын хәм Қудай арқалы бар болған. Усы Қудай көп перзентлерин уллылыққа еристириуи ушын, оларды қутқарылыўға жетелеўши Ийсаны азап-ақыретлер арқалы минсизликке жеткизиўди мақул көрди.

¹¹ Өйткени мухаддес қылыўшы Ийса хәм Ол мухаддес қылған исениўшилердиң хәммеси бир Әкеден. Сонлықтан Ийса оларды «туўысқанларым» деп атаўға уялмайды.

¹² Ийса былай дейди:

«Қудай, Сениң атыңды туўысқанларыма жәрия етемен,

Олардың жыйынында Сени алғыслайман» ^{††}.

¹³ Және басқа жерде былай делинген:

«Мен Қудайға сүйенемен» ^{††}

тағы да:

«Минекей, Мен Қудайдың Маған берген балалары менен бирге усы жердемен» ^{†††}.

¹⁴ Бул балалар ет хәм қаннан ибарат болғанлықтан, Ийсаның Өзи де оларға теңлесип, ет хәм қаннан

ибарат болған адамның денесине ийе болды. Буны Ол өлим үстинен бийликке ийе болғанды, яғнай шайтанды Өз өлими арқалы набыт қылыў ушын ¹⁵ хәм өмир бойы өлим қорқынышы себепли қул болғанлардың хәммесин азат қылыў ушын иследи. ¹⁶ Себеби, әлбетте, Ийса периштелерге емес, ал Ибрайымның урпағынан болғанларға жәрдем етеди. ¹⁷ Сол себептен Қудайдың хызметинде мийрим-шәпәәтли хәм садық бас руўханий болып, адамлардың гүналарын тазалаў ушын, Ол хәр тәрәплеме туўысқанларына уқсауы керек еди. ¹⁸ Оның Өзи сынаққа түсип, азап шеккенликтен, Ол сынаққа түскенлерге де жәрдем ете алады.

Үшинши бап

Ийса Муўсадан уллы

³ Солай етип, бизлер менен бирге Қудай тәрәпинен шақырылған, хәй мухаддес туўысқанларым, Қудайдың елшиси хәм бас руўханийи, деп өзлеримиз ашық тән алған Ийса хаққында терең ойлаңлар! ² Муўса Қудайдың пүткил шаңарағында Қудайға садық болғанындай, Ийса да Өзин хызметке қойған Қудайға садық болды. ³ Үйди салған үйдиң өзинен гөре көбирек хүрмет көргени сыяқлы, Ийса да Муўсадан гөре жоқарырақ уллылыққа ылайық табылды. ⁴ Хәр бир үйдиң қурыўшысы бар, ал Қудай пүткил барлықтың жаратыўшысы. ⁵ Муўса келешекте айтылатуғын сөзлер хаққында гүўалық бериуи ушын, Қудайдың пүткил шаңарағында бир хызметкер сыпатында садық болды. ⁶ Бирақ, Масих ^{†††} Қудайдың шаңарағын басқаратуғын Ул сыпатында садық болды. Егер өзлеримиздеги үмит себепли пайда болатуғын батырлық хәм қуўанышты ақырына дейин беккем сақласақ, бизлер – Оның шаңарағымыз.

Исенбеўшилиқ хаққында ескертиў

⁷ Сол себептен Мухаддес Руўх былай дейди:

«Егер бүгин Қудайдың даўысын еситсеңиз, ⁸ Шөлдеги сынақ ўақтында қозғалаң көтерген ата-бабаларыңыздай, Қайсарлық етпеңлер.

⁹ Олар сол жерде қырық жыл бойы Мениң ислеримди көрген болса да, Мени сынай берди.

¹⁰ Сонлықтан Мен сол әўладқа ғәзепленип былай дедим:

„Олардың жүрек қәлеўлери бәрқулла туўры емес, Олар Мениң жолларымды билмеди“.

¹¹ Және де, Мен қәхәрленгенимде:

„Олар Мениң дем алыў ушын беретуғын мәканыма кирмейди“, – деп ант ишкен едим» [§].

[†] Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ^{††} Ямаса: сәл-пәл. [‡] Забур 8:5-7. ^{††} Забур 21:23. ^{††} Ийшая 8:17. ^{†††} Ийшая 8:18.

^{†††} Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. [§] Забур 94:7-11.

¹² Хәй тууысқанларым, жүрегиңиз исенбей жауыз болып қалып, тири Қудайдан безип кетиуден сақ болыңдар! ¹³ Керисинше, араңыздағы хеш бириңиз гүнаның алдауына ерип, жүрегін қайсар қылмауы үшін, хәр күни еле «бүгин» деп айтылып атыр екен, бир-бириңизди жигерлендирип барыңлар. ¹⁴ Өйткени егер бизлер дәслепки исенимимизди ақырына дейин беккем сақласақ, Масихқа тийисли болған хәмме нәрсеге шериклес боламыз. ¹⁵ Жоқарыда былай делинген еди:

«Егер бүгин Қудайдың дауысын еситсеңлер, Оған қарсы қозғалаң көтерген ата-бабаларыңыздай, Қайсарлық етпеңлер» †.

¹⁶ Қудайдың сөзин еситсе де, Оған қарсы қозғалаң көтерген кимлер еди? Муусаның басшылығында Мысырдан шыққанлардың хәммеси емес пе еди? ¹⁷ Қудай кимлерге қырық жыл ашыулы еди? Гүна ислеп, сүйеклери шөлде қалғанларға емес пе? ¹⁸ Қудай кимлерге: «Мениң дем алыу үшін беретүғын мәканыма кирмейсизлер», – деп ант ишкен еди? Өзине бойсынбағанларға емес пе? ¹⁹ Солай етип, көрип турғанымыздай, олар исенбегенликтен сол жерге кире алмады.

Төртінши бап

Қудайдың дем алыу үшін беретүғын мәканы

4 Сонлықтан Қудай беретүғын дем алысты, яғный Ол беретүғын тынышлықты алыу хәққында үәде еле де күшке ийе екен, араңыздағы хәр бириңиз усы үәдеден бос қалып қойыудан қорқып, сақ болыңдар. ² Себеби бизлерге жәрияланған Хош Хабарды ата-бабаларымыз да еситкен еди. Бирақ олар еситкен сөзлерин исеним менен қабыл етпегенликтен, бул сөзлердің оларға пайдасы тиймеді. ³ Қудай дүньяны жаратып болғаннан кейин-ақ, дем алыу үшін беретүғын мәканды таярлап қойған болса да, олар хәққында былай деген:

«Мен қәхәрленгенимде: „Олар Мениң дем алыу үшін беретүғын мәканыма хеш қашан кирмейди“, – деп ант иштим» ††.

Бирақ, исенетуғын бизлер сол мәканға киремиз. ⁴ Мухаддес Жазыудың бир жеринде жетинши күн ‡ хәққында былай делинген:

«Қудай жетинши күни барлық ислеринен дем алды» ††.

⁵ Және де, Мухаддес Жазыудың басқа жеринде Қудай былай деген:

«Олар Мениң дем алыу үшін беретүғын мәканыма хеш қашан кирмейди» ††.

⁶ Солай етип, алдын Хош Хабарды еситкенлер сөзге құлақ аспағанлықтан, дем алатуғын мәканға

† Забур 94:7-8. †† Забур 94:11. ‡ Яғный: шемби күни. Қудайдың буйрығы бойынша, яхудийлердің дем алыс күни. †† Жаратылыс 2:2. †† Забур 94:11.

кирмеді. Бирақ, басқалар үшін ол жерге кириуге мүмкиншилик бар. ⁷ Сол себептен Қудай «бүгин» деп аталатуғын және бир күнди белгилеп, алдын айтылғандай, көп ўақытлардан соң, Дауыт арқалы былай деген еди:

«Егер бүгин Қудайдың дауысын еситсеңлер, Қайсарлық етпеңлер» †††.

⁸ Егер Ешуа израиллыларды Қудайдың дем алыу үшін беретүғын мәканына еристиргенде, Қудай соңынан басқа бир күн хәққында айтпаған болар еди. ⁹ Демек, Қудайдың халқы үшін хәқыйқый дем алатуғын ўақыт келеді. ¹⁰ Қудай дүньяны жаратқаннан соң қалай дем алған болса, Ол беретүғын дем алысты, яғный Ол беретүғын тынышлықты алған хәр бир адам да өз ислеринен солай дем алады. ¹¹ Солай екен, хеш биримиз бойсынбаған сол адамларға ерип адаспай, Қудай беретүғын дем алысты, яғный Ол беретүғын тынышлықты алыуға тырысайық.

¹² Қудайдың сөзи тири хәм тәсирли. Ол еки жүзли қылыштан да өткір болып, жан менен руўхты, бууын менен сүйеклерди бөлетуғын дәрежеде суғылып киреди: ол жүректеги ой хәм нийетлерди әшкара қылады. ¹³ Жаратылған хеш бир нәрсе Қудай алдында жасырын емес. Оның көз алдында хәр бир нәрсе ашық хәм аян. Бизлер усы Қудайға есап беремиз.

Бас руўханийимиз Ийса

¹⁴ Бирақ, бизлерде аспанға көтерилген уллы бас руўханийимиз – Қудайдың Улы Ийса бар. Сонлықтан өзлеримиз ашық тән алған исенимимизди беккем сақлайық. ¹⁵ Ол – бизлердің хәлсизликлеримизди бөлисе алатуғын бас руўханий. Оның Өзи хәр тәреплеме бизлер сыяқлы сыналды, бирақ гүна ислемеди. ¹⁶ Сонлықтан реҳимлилик алыу үшін хәм керек ўақтында өзлеримизге жәрдем ететуғын мийримге ерисиу үшін, Қудайдың мийримге ийе тахтына батыллық пенен жақынлайық.

Бесинши бап

5 Хәр бир бас руўханий адамлар арасынан таңлап алынады хәм ол Қудайға байланыслы ислерде адамлардың ўәкили болып, олардың гүналары үшін Қудайға садақа хәм қурбанлықлар бериу үшін тайынланады. ² Билмей қалып жолдан адасқанларға ол мүләйимлилик пенен қатнас жасай алады. Өйткени оның өзиниң де хәлсиз жерлери бар. ³ Сол себептен ол тек халықтың гүналары үшін емес, ал өзиниң гүналары үшін да қурбанлық бериуи шәрт. ⁴ Хеш бир адам бас руўханий болыу мәртебесине өзлигинен ересе алмайды. Тек Харон сыяқлы Қудай тәрепинен шақырылса ғана ересе алады.

††† Забур 94:7-8.

⁵ Сол сыяқлы, Масих та бас руўханий болыў мәртебесине ийе болыў ушын, Өзин Өзи уллылаған жоқ. Ал Оған:

«Сен Мениң Улымсаң,

Бугин Мен Саған Әке болдым» †, – деген Қудайдың Өзи Оны усы мәртебеге еристирди. ⁶ Мухаддес Жазыўдың басқа жеринде Қудай Оған былай деген:

«Сен Мелхиседек сыяқлы,

Мәңгиге руўханийсең» ††.

⁷ Масих жер жүзинде адам болып жасаған күнлерде Өзин өлимнен қутқара алатуғын күшке ийе болған Қудайға бәлент дауыс пенен нала етип, көз жасларын төгип, дуға етип жалбарынды. Ол Қудайға бойсынғанлықтан, Қудай Оны еситти. ⁸ Ол Қудайдың Улы болса да, шеккен азаптары арқалы бойсыныўды үйренди. ⁹ Масих усы тәризде минсизликке ерисип, Өзине бойсынатуғынлардың хәммеси ушын мәңгилик қутқарылыўға жол ашты ¹⁰ хәм Ол Қудай тәрепинен Мелхиседек сыяқлы бас руўханий, деп аталды.

Исенимнен қайтпаў ҳаққында ескертиў

¹¹ Мелхиседек ҳаққында айтажақ көп сөзлеримиз бар, бирақ сизлер зейинсиз болғанлықтан, түсиндириў қыйын болады. ¹² Усы ўақытқа келип, сизлер муғаллим болыўыңыз керек еди. Бирақ сизлер Қудайдың сөзлериниң дәслепки тийкарларын қайтадан үйрениўге мүтәжсиз. Сизлерге күшли аўқат емес, ал сүт керек! ¹³ Сүт пенен азықланатуғын хәр бир адам гөдек, яғный ҳақыйқатлық сөзи бойынша жасаўда тәжирийбесиз адам болғаны. ¹⁴ Ал күшли аўқат ересек адамлар ушын, яғный өмирдеги тәжирийбеси арқалы жаман менен жақсыны айырыў сезимине ийе болғанлар ушын арналған.

Алтыншы бап

6 Сонлықтан Масих ҳаққында басланғыш тәлийматты үйрениўде тоқтап қалмайық, ал алға илгерилеп, жетисип барайық. Өлимге жетелеўши ислер ушын тәўбе етиўден ‡, Қудайға исениўден, ² суўға шомылдырыў ҳаққында қағыйдалардан, қол қойып дуға етиўден, өлилердиң тирилиўинен хәм мәңгилик хүкимнен ибарат болған сол тәлийматтың тийкарларын қайтадан салмайық. ³ Егер Қудай рухсат берсе, бизлер алға илгерилеп, жетисип барамыз.

⁴ Бир мәртебе ҳақыйқатлық нуры түсип, Қудайдың сыйының дәмин татқан хәм Мухаддес Руўхқа шерик болғанларды, ⁵ Қудайдың сөзиниң жақсы екенин хәм келешектиң құдиретли ислерин өмирлеринде көрип болып, ⁶ исенимнен қайтқанларды дүзетип тәўбе қылдырыў мүмкин емес. Себеби олар Қудайдың Улын өзлери қайтадан атанақ ағашқа шегелеп, масқара қылған

болады. ⁷ Устине жийи-жийи жаўған жаўынды ишкен хәм өзінде ислегенлерге пайдалы зүрәат берген жерди Қудай жарылқайды. ⁸ Бирақ, шеңгел хәм жантақ өсирген жер жарамсыз болып, көп күтпей ғарғысқа ушырайды хәм ақыры жандырылып жибериледи.

⁹ Сизлерге келсек, сүйикли туўысқанларым, бизлер усылай десек те, сизлердиң қутқарылыўға байланыслы еле де көбирек жарылқайларға ийе екениңизге исенимимиз кәмил. ¹⁰ Өйткени Қудай әдалатсыз емес: Ол сизлердиң мийнетиңизди хәм исениўшилерге †† қылған хәм қылып атырған хызметиңиз арқалы Өзине көрсеткен сүйиспеншилигиңизди умытпайды. ¹¹ Хәр бириңиздиң үмитиңизди ақырына дейин бекем сақлаўыңыз ушын, усылай ғайрат салыўыңызды әрман етемиз. ¹² Және де ериншек болмай, Қудай тәрепинен ўәде етилгенлерди исеним хәм сабырлылық пенен алғанлардан өрнек алыўыңызды қәлеймиз.

Қудайдың өзгермейтуғын ўәдеси

¹³ Қудай Ибрайымға ўәде бергенде, Өзинен уллырақ хеш ким болмағанлықтан, Өзиниң аты менен ант ишип, ¹⁴ былай деген еди:

«Сени үсти-үстине жарылқайман,

Урпақларыңды сансыз қылып көбейтемен» ††.

¹⁵ Солай етип, Ибрайым сабырлылық пенен күтип, ўәде етилгенди алды.

¹⁶ Адамлар өзлеринен уллырақ болған менен ант ишеди. Олар ушын ант айтылған сөзлерди тастыйықлап, хәр бир тартысты тоқтатады. ¹⁷ Сол сыяқлы, Қудай да Өз еркиниң өзгермейтуғынын ўәдени алғанларға ашық көрсетпекши болып, ўәдесин ант пенен тастыйықлады. ¹⁸ Солай етип, усы еки нәрсе, яғный ўәде хәм ант өзгермейди. Себеби Қудай оларды айтқанда өтирик сөйлеўи мүмкин емес. Сонлықтан өзлеримизге берилген үмитти бекем сақлаўымыз ушын, Қудайдан пана тапқан бизлер олар арқалы үлкен жубанышқа ийе боламыз.

¹⁹ Бизлердиң бул үмитимиз жанларымыз ушын кемениң көшкиси сыяқлы исенимли хәм бекем. Усы үмит бизлерди аспандағы Мухаддес шатырдың пердесиниң арғы тәрепине өткизеди. ²⁰ Ийса бизлер ушын сол жерге бизлерден алдын кирип, Мелхиседек сыяқлы мәңгиге бас руўханий болды.

Жетинши бап

Руўханий Мелхиседек

7 Бул Мелхиседек Сәлем патшасы хәм Құдиретли Қудайдың руўханийи еди. Ол патшаларды жеңилиске ушыратып қайтып киятырған Ибрайымды қарсы алып, оған пәтиясын берген еди. ² Ал Ибрайым оған хәмме нәрсениң оннан бирин берген еди. Оның еки аты бар,

† Забур 2:7. †† Забур 109:4. ‡ Тәўбе етиў – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиў.

†† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. †† Жаратылыс 22:17.

бириншиси Мелхиседек болып, бул аттың мәниси «әдиллик патшасы», ал екіншиси Сәлем патшасы болып, бул аттың мәниси «тынышлық патшасы» дегенди аңлатады. ³ Оның әкеси, анасы хәм шежиреси белгисиз. Өмириниң басы, я соңы жоқ. Ол сол жағынан Құдайдың Улына уқсайды хәм мәңгиге руўханий болып қалады.

⁴ Қараңлар, ол қаншелли уллы! Хәтте, түп бабамыз Ибрайым да түскен олжаларының оннан бирин оған берген еди. ⁵ Лебий урыўынан шыққан руўханийлер Мухаддес Нызамдағы буйрық бойынша өз туўысқанларынан, яғный халықтан, хәммеси де Ибрайымның урпақлары болса да, оннан бирин алыўы тийис еди. ⁶ Мелхиседек Лебий урыўынан болмаса да, Ибрайымнан оннан бирин алып, Құдайдың үәдесине ийе болған оған пәтиясын берген еди. ⁷ Пәтия берген адам пәтия алған адамнан уллы екени сөзсиз. ⁸ Оннан бирин алатуғын руўханийлердиң басында өлим бар. Бирақ, Ибрайымнан оннан бирин алған Мелхиседектиң тири екени хәққында гүўалық бар. ⁹ Демек, оннан бирин алатуғын Лебийдің өзи де Ибрайым арқалы оннан бирин берди, деп айтыўға болады. ¹⁰ Өйткени Мелхиседек Ибрайымды қарсы алғанда, Лебий еле бабасы Ибрайымның белинде еди.

Ийса Мелхиседек сыяқлы руўханий

¹¹ Израил халқы Мухаддес Нызамды лебийлиердиң руўханийлик хызмети тийкарында алған еди. Бирақ егер Харон әўладынан болған лебийлиердиң руўханийлик хызмети арқалы минсизликке ерисіў мүмкин болғанда, онда Мелхиседек сыяқлы басқа бир руўханийдиң келиўине хәжет бар ма еди? ¹² Себеби руўханийлик хызмети өзгертилсе, Мухаддес Нызам да өзгертилиўи тийис. ¹³ Алдын сөз етилген адам, яғный Ийса басқа урыўдан шыққан еди. Сол урыўдан хеш ким қурбанлық шалынатуғын орында хызмет етпеген. ¹⁴ Ал Ийемиз Ийсаның Яхуда урыўынан келип шыққаны анық. Муўса бул урыўға байланыслы руўханийлик хәққында хеш нәрсе айтпаған еди.

¹⁵ Мелхиседекке уқсаған басқа бир руўханий пайда болғанынан бул сөзлеримиз еле де анығырақ болады. ¹⁶ Ийса Лебий урыўына байланыслы болған Мухаддес Нызамдағы қағыйдалар бойынша емес, ал таўсылмайтуғын өмир құдирети менен руўханий болды. ¹⁷ Өйткени Мухаддес Жазыўда Ол хәққында:

«Сен Мелхиседек сыяқлы,

Мәңгиге руўханийсең», –

деген гүўалық бар. ¹⁸ Руўханийлик хәққында әўелги қағыйдалар хәлсиз хәм пайдасыз болғанлықтан бийкар етилди. ¹⁹ Себеби Мухаддес Нызам хеш бир нәрсени минсизликке еристирмеді. Буның орнына, бизлерди Құдайға жақынластыратуғын жақсы үмит берилди.

²⁰ Ийса Құдайдың берген анты бойынша руўханий болды. Ал лебийли руўханийлер Құдайдың анты бойынша руўханий болған жоқ. ²¹ Ийса Өзине:

«Құдай Ийемиз ант ишти, Ол антынан таймайды:

„Сен мәңгиге руўханийсең“» †, –

деген Құдайдың анты бойынша руўханий болды.

²² Солай етип, Ийса еле де жақсырақ келисимниң гиреўи болды.

²³ Және бир айырмашылығы мынадай: әпиўайы руўханийлердиң саны көп еди. Өйткени өлим оларға хызметлерин даўам етиўге тосқынлық қылатуғын еди. ²⁴ Бирақ Ийса мәңги жасайтуғын болғанлықтан, Оның руўханийлиги де мәңги.

²⁵ Сонлықтан Ол Өзи арқалы Құдайға келгенлерди пүткіллей қутқаратуғын күшке ийе. Себеби Ол мәңгиге тири болып, Құдайдан олар ушын өтинип сорайды.

²⁶ Ийса бизлерге керек болған бас руўханийдиң анық Өзи болады. Өйткени Ол мухаддес, айыпсыз, пәк, гүнакарлардан ажыратылған хәм аспаннан да жоқары көтерилип, уллы абырайға ийе болған.

²⁷ Басқа бас руўханийлер сыяқлы, хәр күни әўели Өз гүналары ушын, ал соңынан халықтың гүналары ушын қурбанлық бериўдиң Оған хәжети жоқ. Себеби Ол Өзин қурбан етип, бул исти бир мәртебе хәм биротала орынлады. ²⁸ Муўсаның Нызамы адам болғанлықтан минсиз емес болғанларды бас руўханий қылып қояды. Бирақ Муўсаның Нызамынан соң, Құдайдың ант етип берген үәдеси Оның мәңгиге минсиз Улын бас руўханий етип қойды.

Сегизинши бап

Ийса – жаңа келисимниң бас руўханийи

8 Айтқанларымыздың тоқ етери мынадан ибарат: бизлердиң аспанда құдиретли Құдайдың оң жағында отырған бас руўханийимиз Ийса бар. ² Ол сол жерде адам тәрәпинен емес, ал Құдай тәрәпинен қурылған хәқыйқы хәм мухаддес шатырда хызмет қылады. ³ Хәр бир бас руўханий садақа хәм қурбанлықлар бериў ушын тайынланады. Сонлықтан бизлердиң бас руўханийимиздиң де беретуғын бир нәрсеси болыўы тийис еди. ⁴ Егер Ийса жер жүзинде қалғанда, руўханий болмас еди. Өйткени әлле қашан жер жүзинде Мухаддес Нызам бойынша садақалар беретуғын руўханийлер бар. ⁵ Бирақ, бул руўханийлер аспандағы хәқыйқы хәм мухаддес шатырдың үлгиси хәм көлеңкеси болған жердеги Мухаддес шатырда хызмет етеди. Себеби Муўса усы Мухаддес шатырды қурыўға кирискенде, Құдай тәрәпинен былай деп ескертилген еди: «Абайла, хәр бир нәрсени таўда өзиңе көрсетилген үлги бойынша исле» ††. ⁶ Ал Ийса бұрынғыдан да жақсырақ үәделерге тийкарланып дүзилген, Құдай менен адамлардың арасындағы жақсырақ

† Забур 109:4. †† Шығыў 25:40.

келесимнің тәуеллешиси болды. Сонлықтан Ол руханийлердің хызметинен анағұрлым жоқарырақ хызметке ийе болды.

⁷ Егер сол биринши келесим кемшиликсиз болғанда, оның орнына екиншисин дүзиудің кереги болмас еди. ⁸ Ал, халқын айыплы деп тапқан Қудайдың сөзлери мынадай:

«Жаратқан Ийемиз былай дейди:

„Мен Израил халқы хәм Яхудия халқы менен, Жаңа келесим дүзетуғын күнлер жақынлады.

⁹ Бул келесим Мен олардың ата-бабаларының қолынан услап,

Мысыр елинен алып шыққан ұақтымда,

Олар менен дүзген келесим сыяқлы болмайды.

Өйткени олар Мениң келесимме садық болмады.

Сонда Мен де олардан жүзимди терис бурдым.

¹⁰ Сол күнлерден соң, Израил халқы менен дүзетуғын келесимим мынау:

Нызамларымды олардың сана-сезимлерине салып,

Жүреклерине ойып жазып қояман.

Мен олардың Қудайы боламан,

Олар Мениң халқым болады.

¹¹ Хеш кимнің жанындағы адамға,

Я болмаса, өз туұысқанына,

Ийемизди бил, деп үйретиуине хәжет жоқ.

Себеби кишкенесинен үлкенине дейин,

Олардың хәммеси Мени билетуғын болады.

¹² Мен олардың нахақ ислерин реҳимлилик пенен кеширемен,

Гүналарын қайтып есима алмайман» †.

¹³ Қудай «жаңа келесим» деп, бұрынғысының гөнерген көрсетти. Гөнерген нәрсе көп өтпей жоқ болады.

Тоғызыншы бап

Биринши келесим дәуиріндегі диний хызмет

9 Биринши келесим дәуирінде сыйыныу қағыйдалары хәм адамның қолынан қурылған Мухаддес шатыр бар еди. ² Қурылған сол Мухаддес шатырдағы «Мухаддес бөлме» деп аталатуғын биринши бөлмеде шыра қойғыш, стол хәм столдың үстинде Қудайға усынылған нанлар болатуғын еди.

³ Мухаддес шатырдағы екинши пердениң артында «Ең мухаддес бөлме» деп аталатуғын екинши, ишки бөлме бар еди. ⁴ Бул бөлмеде хош ийисли затлар түтетилетуғын алтыннан исленген орын хәм хәмме жери алтын менен қапланған Келесим сандығы бар еди. Сандықтың ишинде манна †† салынған алтын гүзе, Харонның бөрткен хасасы хәм он буйрық ойып жазылған таслар бар еди.

⁵ Сандықтың үстинде керуб атлы уллы периштелердің мүсини бар еди. Олар сандықтың үстиндегі гүналар кеширилетуғын жерди ‡

† Еремия 31:31-34. †† Манна - Израил халқы Мысырдан шығып шөлде жүргенде, Қудай аспаннан берген азық. ‡ Ямаса: мийрим-шәпәт берилетуғын жерди.

қанатлары менен жауып туратуғын еди. Бирақ, хәзир бул нәрселер қаққында бирме-бир айта алмаймыз.

⁶ Мухаддес шатыр усылай үскенеленген еди. Оның биринши бөлмесине руханийлер хәр қашан кирип, сыйыныу хызметин орынлайтуғын еди. ⁷ Ал екинши, ишки бөлмеге болса, бир жылда бир мәртебе тек бас руханий ғана кире алатуғын еди. Ол өзи менен бирге сол жерге өзинің гүналарының хәм халықтың билмей ислеген гүналарының кеширилиуи ушын шалынған қурбанлықтың қанын алып кириуи тийис еди. ⁸ Бул арқалы Мухаддес Руұх бизлерге мынаны билдиреди: Мухаддес шатырдың биринши бөлмеси еле бар екен, Ең мухаддес бөлмеге баратуғын жол жабық болады. ⁹ Бул хәзирги заман ушын тымсал болып, берилген садақалар хәм қурбанлықтардың Қудайға сыйынатуғын адамның хұжданын пәклей алмайтуғынын †† көрсетеди. ¹⁰ Булар тек жеуіге, ишиуіге хәм хәр қыйлы диний тазаланыу үрдислерине байланысly нәрселер болып, жаңа дүзим пайда болғанға дейин күшке ийе болған сыртқы қағыйдалар ғана.

Масихтың минсиз қурбанлығы

¹¹ Бирақ Масих пайда болған жақсы нәрселердің †† бас руханийи болып келип, қолдан соғылмаған, яғный бул дүньядағы жаратылыстан болмаған уллырақ хәм минсиз Мухаддес шатырға кирди.

¹² Масих теке хәм баспақлардың қаны менен емес, ал Өз қаны менен Ең мухаддес бөлмеге биринши хәм соңғы мәртебе кирип, бизлерге мәңгилик қутқарылуы алып келди. ¹³ Бұрын харамланып қалғанлардың денесинің пәк болыуы ушын, олардың үстилерине теке менен өгизлердің қаны хәм қашарлардың күли себилип, оларды мухаддес қылатуғын еди. ¹⁴ Ал еңди болса, мәңгилик Мухаддес Руұх арқалы Өзин минсиз қурбанлық қылып Қудайға бағышлаған Масихтың қаны бизлердің тири Қудайға хызмет ете алыуымыз ушын, хұжданымызды өлимге жетелеуши ислерден тазалауы сөзсиз.

¹⁵ Солай етип, Қудай тәрәпинен шақырылғанлардың ўәде етилген мәңгилик мийрасты алыуы ушын, Масих Қудай менен адамлардың арасында дүзилген жаңа келесимнің тәуеллешиси болды. Өйткени Ол адамларды биринши келесимнің ұақтында ислеген гүналарынан қутқарыу ушын, Өзин қурбан етті. ¹⁶ Уәсият ††† бар жерде ўәсият еткен адамның өлимин тастыйықлау да керек болады. ¹⁷ Уәсият тек адамның өлиминен соң ғана күшке ийе болады. Уәсият еткен адам тири болса, ол хеш қандай күшке ийе емес. ¹⁸ Сонлықтан биринши келесим де қан төгилгеннен кейин күшке еңди. ¹⁹ Муўса

†† Сөзбе-сөз: хұжданын минсиз қыла алмайтуғынын. ††† Басқа нұсқада: Бирақ Масих келешектегі жақсы нәрселердің. ††† Грекше «Уәсият» сөзи «келесим» дегенди де билдиреди.

Мухаддес Нызамның хәр бир буйрығын халыққа жәриялағаннан соң, баспақ хәм текелердің суў қосылған қанына қызыл жүн хәм иссоп шөбин малып алып, келисим китабының да, пүткил халықтың да үстине септи де: ²⁰ «Бул – Қудайдың сизлер менен дүзген келисимин бекитетуғын қан» †, – деди. ²¹ Сондай-ақ, ол Мухаддес шатырдың хәм сыйынғанда қолланылатуғын барлық затлардың үстине де қан септи. ²² Хақыйқаттан да, Мухаддес Нызам бойынша дерлик хәмме нәрсе қан менен тазаланады. Қан төгилмесе, гүна кеширилмейди. ²³ Солай етип, аспандағы хақыйқый нәрселердің үлгиси болған бул нәрселер усылай тазаланыуы керек еди. Бирақ аспандағы нәрселер болса, оннан да жақсырақ қурбанлықлар менен тазаланыуы тийис. ²⁴ Себеби Масих аспандағы хақыйқый хәм мухаддес шатырдың үлгиси болған, қолдан қурылған Мухаддес шатырға емес, ал туўры аспанға кирип, хәзир бизлер ушын Қудайдың алдында тур. ²⁵ Малдың қаны менен Ең мухаддес бөлмеге жыл сайын киретуғын бас руўханий сыяқлы, аспанға кирген Масихқа Өзин қайта-қайта қурбан етиўдің кереги жоқ. ²⁶ Егер олай болмағанда, дүнья жаратылғаннан баслап Масихтың қайта-қайта азап шегеуі тийис болар еди. Бирақ Масих Өзин қурбан етип, гүнаны жоқ қылыу ушын, заманның ақырында тек бир мәртебе жерге келди. ²⁷ Бир мәртебе өлип, оннан соң хәким етилиў адамлардың тәғдирине жазылған. ²⁸ Сол сыяқлы, Масих та көплердің гүналарын жуўуы ушын, биринши хәм соңғы мәртебе қурбан болды. Екинши мәртебе болса, Ол гүналарды жуўуы ушын емес, ал Өзин интизарлық пенен күтип атырғанларды толық қутқаруы ушын келеди.

Оныншы бап

Масих – соңғы қурбанлық

10 Мухаддес Нызам келешектеги жақсы нәрселердің хақыйқый келбети емес, ал көлеңкеси ғана. Сонлықтан усы Мухаддес Нызам бойынша хәр жылы үзликсиз берилетуғын бирдей қурбанлықлар Қудайға сыйынатуғынларды хеш қашан толық пәклей алмайды. ² Егер толық пәклей алса, қурбанлық берилиў тоқтатылмас па еди? Өйткени сыйыныўшылар бир мәртебе гүналарынан тазаланғанынан соң, оларда қайтып гүнакарлық сезими қалмаған болар еди. ³ Бирақ усы қурбанлықлар адамларға жыл сайын гүналарын есине түсиреди. ⁴ Себеби өгизлер менен текелердің қаны гүналарды жоқ қыла алмайды. ⁵ Сол себептен Масих дүньяға келип, Қудайға былай деген еди:

«Қурбанлық пенен садақаны Сен қәлемедиң, Бирақ, Мен ушын бир дене таярладың.

⁶ Жағылған садақаларды

Хәм гүна ушын берилген қурбанлықларды

Сен хош көрмедиң.

⁷ Сонда Мен былай дедим:

„Оралған китапта Мен туўралы жазылғандай, О Қудай, Сениң қәлеуиңди орынлау ушын, Мине, Мен келдим“^{††}.

⁸ Төмендегилердің Мухаддес Нызам бойынша берилетуғынына қарамастан, Масих алдын: «Қурбанлықларды, садақаларды, жағылған садақаларды хәм гүна ушын берилген қурбанлықларды Сен қәлемедиң хәм оларды хош көрмедиң», – деген еди. ⁹ Соңынан Масих: «Сениң қәлеуиңди орынлау ушын, Мен келдим», – деди. Яғный, Ол екинши келисимди орнатуы ушын, биринши келисимди бийкар етті. ¹⁰ Қудайдың усы қәлеуи бойынша, Ийса Масих Өз денесин биринши хәм соңғы мәртебе қурбан етиўи арқалы бизлер мухаддес қылындық.

¹¹ Хәр бир руўханий хәр күни хызметте турып, бирдей қурбанлықларды қайта-қайта береді. Бирақ бул қурбанлықлар гүналарды хеш қашан жоқ қыла алмайды. ¹² Ал бизлердің бас руўханийимиз Масих гүналар ушын мәңгиликке татырлы тек бир қурбанлық берип, Қудайдың оң тәрәпине отырды. ¹³ Ол сол ўақытлардан бери, Өз дүшпанларының аяқларының астына басылыуын күтпекте. ¹⁴ Өйткени Ол мухаддес қылынғанларды тек бир қурбанлық пенен мәңгиликке минсиз қылды. ¹⁵ Мухаддес Руўх та бул хаққында бизлерге гүўалық береді. Әўели Ол былай деген:

¹⁶ «Жаратқан Ийемиз былай дейди: „Сол күнлерден соң,

Олар менен дүзетуғын келисимим мынау: Нызамларымды олардың жүреклерине салып, Сана-сезимлерине ойып жазып қояман“[‡].

¹⁷ Соңынан Ол қосымша қылып, былай дейди: *«Олардың гүналарын хәм нызамсыз ислерин қайтып есиме алмайман»^{††}.*

¹⁸ Демек, гүналар кеширилген болса, енди олар ушын қурбанлық берилуің де кереги жоқ.

Исенимде беккем турып, сабырлы болыңлар!

¹⁹ Сонлықтан хәй туўысқанларым, Ийсаның қаны себепли аспандағы Ең мухаддес бөлмеге кириўге бизлерде батыллық бар. ²⁰ Ол бизлерге Мухаддес шатырдағы перде арқалы, яғный Өз денеси арқалы сол Ең мухаддес бөлмеге кириўге жаңа хәм тири жол ашып берди. ²¹ Усы Ийса – Қудайдың шаңарағын басқаратуғын бизлердің уллы руўханийимиз. ²² Сол себептен Оның қаны менен хұжданымыз айыплаган ислерден жанымызды тазалап хәм денемизди таза суў менен жуўып, толық исеним менен шын жүректен Қудайға жақынлайық. ²³ Өзлеримиз ашық мойынлаған үмитимизди екиленбей беккем сақлайық. Себеби ўәде берген Қудай садық. ²⁴ Бир-биримизге ғамхор болып, бир-биримизди сүйиспеншиликке хәм жақсы ислер ислеўге руўхландырайық. ²⁵ Айырым

† Шығыу 24:8.

†† Забур 39:7-8. ‡ Еремия 31:33. †† Еремия 31:34.

адамлардың әдетке айландырғанындай, жыйналыстарымызды қалдырмайық. Керисинше, Ийемиз келетуғын сол күннің жақынлағанын билип, бир-биримизди еле де көбирек жигерлендирип барайық.

²⁶ Өйткени егер бизлер хақыйқатты билгенимизден соң да, биле тура гүна ислеуді дауам етсек, онда енді гүналар ушын берилетуғын басқа қурбанлық жоқ. ²⁷ Тек хұкимди хәм Қудайға қарсы болғанларды жандырып жоқ қылатуғын лаулаған отты қорқыныш пенен күтиу ғана қалады. ²⁸ Муусаның Нызамын тән алмай бузған адам еки ямаса үш гүуаның гүуалығы менен аяусыз түрде өлтирилетуғын еди. ²⁹ Енди бир ойланып көриңлер, Қудайдың Улын аяқ асты етип, өзін мухаддес қылған қанды, яғный келисимди бекиткен қанды қадирсиз көрген хәм Қудайдың мийиримли Руұхын масқаралаған адам буннан да ауырырақ жазаға ылайықлы болмай ма? ³⁰ Себеби бизлер «*Өш алыу Мениң қолымда, сазайын Өзим беремен*»[†] хәм және де «*Жаратқан Ийемиз Өз халқын хұким етеди*»^{††}, – деген Қудайды билемиз. ³¹ Тири Қудайдың қолына түсиу қаншелли қорқынышлы!

³² Ал сизлер өзлериңизге хақыйқатлық нуры түскеннен соң, азап-ақыретлерге толы гүреске шыдаған дәслепки күнлериңизди еске түсириңлер. ³³ Гейбир ұақытлары өзлериңиз ел-журт алдында масқара етилип, жәбир шегетуғын едиңлер. Ал айырым ұақытлары усындай ауғалға түскенлердің хәсиретин бөлисетуғын едиңлер. ³⁴ Сизлер исеним себепли қамақта болғанлардың да дәртлерине шерик болдыңлар. Өзлериңизди еле де жақсырақ хәм мәңгиге бар болатуғын мал-мүлик күтип турғанын билип, мал-мүликиңиздің талан-тараж қылыныуын қууаныш пенен қабыл еттиңлер. ³⁵ Солай етип, усы беккем исенимиңизди жойтпаңлар. Өйткени ол ушын алатуғын сыйыңыз үлкен. ³⁶ Қудайдың қәлеуин орынлап, уәде етилгенди алыуыңыз ушын, сизлерге сабырлылық керек болады. ³⁷ Себеби Қудай бир пайғамбары арқалы былай деген:

*«Енди аз-маз ұақыттан кейин,
Келетуғын тез арада келеди, Ол кешикпейди.*

³⁸ *Маған тийисли ақланған адам исеними менен жасайды,*

Егер ол арқаға шегинсе, оған кейлим толмайды»[‡].

³⁹ Бизлер арқаға шегинип набыт болатуғынлардан емеспиз. Ал, исенип қутқарылатуғынларданбыз.

Он биринши бап

Исеним хаққында

11 Исеним – бул үмит етилген нәрселердің әмелге асатуғынына хәм көринбейтуғын затлардың бар екенине гүмансыз исениу. ² Ата-

[†] Мухаддес Нызамды қайталау 32:35. ^{††} Мухаддес Нызамды қайталау 32:36; Забур 134:14. [‡] Хабакук 2:3-4.

бабаларымыз усындай исеними себепли, Қудай тәрәпинен хошаметленди. ³ Бизлер исенимимиз себепли, дүньяның Қудайдың сөзи менен жаратылғанын түсинемиз. Солай етип, көринбейтуғын нәрселерден көринетуғын нәрселер пайда болған. ⁴ Исеними себепли, Абыл Қудайға Каиннан гөре жақсырақ қурбанлық берди. Ол исеними себепли ақланған адам деп саналып, Қудай тәрәпинен хошаметленди. Өйткени Қудай оның берген садақаларын қабыл етти. Абыл өлген болса да, оның исеним менен ислеген иси еле үлги болып келмекте.

⁵ Исеними себепли, Енок өлим көрмей-ақ жоқарыға алынды. Оны хеш ким таба алмады, себеби Қудай оны жоқарыға алған еди. Ол жоқарыға алыныуға дейин оның Қудайға унаған адам екени хаққында гүуалық берилди. ⁶ Исеним болмаса, Қудайға унау мүмкин емес. Өйткени ким де ким Қудайға жақынламақшы болса, Оның бар екенине хәм Оның Өзин излегенлерди сыйлықлайтуғынына исениуи тийис.

⁷ Исеними себепли, Нух еле болмаған нәрселер тууралы Қудай тәрәпинен ескертилгенде, Қудайдан қорқып, шаңарағының қутқарылыуы ушын, кеме соқты. Ол бул арқалы дүньяны хұким етти хәм исеними себепли ақланыуға еристи.

⁸ Исеними себепли, Ибрайым уәде етилген елге кетиу ушын шақырылғанда, Қудайдың сөзине бойсынып, қай жерге кетип баратырғанын билмесе де, жолға шықты. ⁹ Ибрайым уәде етилген елге орналасқанда, исеними себепли жат жерли адамдай болып жасады. Өзи менен бирдей уәдеге шерик болған Ысақ хәм Яқып пенен, ол шатырларда өмир кеширди. ¹⁰ Себеби ол дәретийүшиси де, қурыушысы да Қудай болған, беккем тийкарға ийе қаланы күтетуғын еди.

¹¹ Исеними себепли, Сараның нәсилсиз болыуына хәм өзиниң жасы өткенине қарамай, Ибрайым әке болыу мүмкиншилигине еристи. Өйткени ол уәде еткен Қудайдың садық екенине исенди. ¹² Солай етип, бир адамнан, яғный қартайып нәсилсизленип қалған Ибрайымнан аспандағы жұлдызлар сыяқлы, теңиз жағасындағы қум сыяқлы есап-сансыз әуладлар пайда болды.

¹³ Алдын айтылған бул адамлардың хәммеси де өмирлериниң ақырына дейин исенимин сақлап қалды. Уәде етилгенлерди алмаса да, оларды узақтан көрип қууанды. Олар өзлериниң жер жүзінде жат хәм қонақ адамлар екенін ашық мойынлады. ¹⁴ Усылай сөйлеген адамлар өз ұатанын излеп жүргенин көрсетеди. ¹⁵ Егер олар өзлери таслап кеткен елди ұатаным деп ойлай бергенде, сол жерге қайтып барыуға жол табар еди. ¹⁶ Бирақ, олар жердеги ұатаннан да жақсырағын, яғный аспандағы ұатанды әрман ететуғын еди. Сол себептен Қудай олардың Қудайы болыуға арланбайды. Себеби Ол олар ушын бир қала таярлап қойыпты.

¹⁷ Ибрайым сыналғанда, исеними себепли улы Ысақты қурбанлыққа берди. Қудай Ибрайымға: «Сениң урпағың Ысақ арқалы даўам етеди» †, – деген ўәдени берген болса да, ол жалғыз улын қурбан етпекши болды. ¹⁹ Өйткени Ибрайым Қудай өлилерди де тирилте алады, деп исенди. Астарлап айтқанда, ол Ысақты өлимнен қайтарып алды.

²⁰ Исеними себепли, Ысақ келешекте болатуғын нәрселерди болжап, уллары Яқып хәм Исабқа пәтиясын берди. ²¹ Яқып өлеринен алдын исеними себепли, Юсуптың еки улына бирме-бир пәтиясын берди хәм хасасының ушына сүйенип, Қудайға сыйынды. ²² Юсуп өлеринен алдын исеними себепли, Израил балаларының Мысырдан шығатуғынын болжап айтты хәм оларға кетеринде өзиниң сүйегин алып кетиўди буйырды.

²³ Муўса туўылғанда, ата-анасы исеними себепли, оны үш ай жасырып қойды. Себеби баланың айрықша екенин көрди хәм патшаның пәрманынан қорқпады. ²⁴ Муўса ержеткенде, исеними себепли, Фараонның †† қызының баласы деп аталыўдан ўаз кешти. ²⁵ Ол ўақытша гүнакар өмирдиң кәйип-сапасын сүриўдиң орнына, Қудайдың халқы менен бирге жәбир шегийди таңлады. ²⁶ Масих себепли хорланыўды Мысырдың ғәзийнелеринен де уллырақ байлық деп санады. Өйткени ол алажақ сыйын күтетуғын еди.

²⁷ Исеними себепли, ол патшаның қәхәринен қорқпай, Мысырды таслап кетти. Көринбейтуғын Қудайды көргендей, ол мәрт еди. ²⁸ Туңғышларды набыт қылған периште израиллыларға қол тийгизбесин деп, Муўса исеними себепли, Қутқарылыў байрамының қурбанлығының шалыныўын хәм оның қанының қапыларға себилиўин буйырды.

²⁹ Исеними себепли, израиллылар Қызыл теңизди қурғақ жерден өткендей кешип өтті. Мысырлылар да усылай ислемекши болып хәрекет еткенде, суўға батып кетти.

³⁰ Исеними себепли, израиллылар Ерихо қаласының әтирапын жети күн айланғанда, қала дийўаллары қулады.

³¹ Сонда исеними себепли, бузық хаял Рахәб та Қудайға бойсынбайтуғын адамлар менен бирге өлтирилмеди. Себеби ол жансызларды жыллы жүзлик пенен қабыл алған еди.

³² Және не айтайын? Гедеон, Барак, Самсон, Еффа, Даўыт, Самуел хәм барлық пайғамбарлар хәққында айтып отырыў ушын ўақтым жетпейди. ³³ Исеними себепли, олар патшалықларды жеңди, әдиллик орнатты, ўәде етилген нәрселерди алды хәм арысланлардың ауызларын тосып қойды.

³⁴ Лаўлаған отты сөндирди, қылыш жүзинен қашып қутылды. Хәлсирегенде Қудайдан күш алды, саўашта қүдиретли болды хәм жаў әскерлерин қыйратты. ³⁵ Исеними себепли, хаяллар өз

мархумларын тирилген халда қайтарып алды. Ал айырымлары еле де жақсырақ тирилиўге ерисиў ушын, азатлықтан ўаз кешти хәм азапланып өлтирилди. ³⁶ Және гейбирейлерди масқараланып, қамшы жеди, хәтте, шынжырлар менен байланып, қамаққа салынды. ³⁷ Исеними себепли, олар тас пенен урылды, пышқы менен кесилип екиге бөлинди, қылыштан өткерилип өлтирилди. Қой хәм ешкиниң терилерин жамылып, сергиздан болып жүрди, жоқшылықта жасады, қыйыншылықларға ушырады хәм хорлық көрди. ³⁸ Дүнья бул адамларға ылайық емес еди! Олар шөллерди, таўларды, үңгирлерди хәм төлелерди гезип себил болды.

³⁹ Олардың хәммеси де исеними себепли Қудай тәрәпинен хошаметленген болса да, ўәде етилгенди алмады. ⁴⁰ Өйткени Қудай бизлер ушын буннан да жақсырақ нәрсени таярлап қойғанлықтан, олар бизлерсиз минсизликке ериспеди.

Он екінши бап

Қудай Өзи сүйген адамын тәрбиялайды

12 Минекей, бизлерди қоршаған усындай көп санлы гүәалар топары бар екен. Сонлықтан бизлер де кесент беретуғын хәр бир жүкти хәм өзлеримизге тез жабысатуғын гүнаны таслап, Қудай алдымызға қойған жарыста шыдамлылық пенен жуўырайық. ² Исенимиздиң тийкарын салыўшы хәм оны минсизликке еристириўши Ийсаға көз тигейик. Ол Өзин күтип турған қуўаныш ушын, атанақ ағашта шегелениўдиң шермендешилигин писент етпей өлимге барып, Қудайдың тахтының оң тәрәпине † отырды. ³ Гүнакарлардың усындай қарсылықларына шыдаған Ийсаны ойлаңлар. Сонда халдан тайып, руўхый түскинликке түспейсизлер. ⁴ Сизлер гүнаға қарсы гүресте қаныңыз төгилгенше гүрескен жоқсыз-ғо. ⁵ Қудайдың Өз улларына сөйлегендей қылып, сизлерге айтқан мына ақыл-нәсиятын ұмыттыңыз:

«Улым! Жаратқан Ийемиздиң тәрбиясына итибарсыз қарама,

Ол сени әшкаралағанда, руўхыңды түсирме.

⁶ Себеби Ол сүйген адамын тәрбиялайды, Улы қылып қабыл еткен хәр бир адамын жазалайды» ††.

⁷ Тәрбияланыў ушын шегип атырған азапларыңызға шыдаңлар. Қудай сизлерге Өз балаларындай қатнас жасап атыр-ғо. Әкеси тәрәпинен тәрбияланбайтуғын ул бола ма? ⁸ Хәр бир адам алатуғын тәрбияны алмай атырған болсаңыз, онда сизлер хәқыйқый уллар емес, ал некесиз туўылған балаларсыз. ⁹ Сондай-ақ, бизлерди тәрбиялаған дүньядағы әкелеримизди

† Жаратылыс 21:12. †† Фараон – әйемги Мысырда патша усылай аталған.

‡ Ямаса: ең сыйлы орынға. †† Сулайманның нақыл-мақаллары 3:11-12.

бизлер хұрмет ететуғын едик. Ондай болса, рухый Әкемиз болған Қудайға еле де көбирек бойсынып жасауымыз керек емес пе? ¹⁰ Әкелеримиз бизлерди өзлери дурыс деп ойлаған жол бойынша қысқа ұақыт ишинде тәрбиялады. Бирақ Қудай Оның мухаддеслигине шерик болыуымыз ушын, бизлердиң пайдамызды ойлап тәрбиялайды.

¹¹ Тәрбиялау ушын берилген хәр бир жаза ұақтында қуаныш емес, ал қапагершилик алып келеди. Бирақ кейин ала ол усылай тәрбияланған адамларға тынышлық бериуши хақлық алып келеди.

¹² Солай етип, түскен еңсеңизди көтерип, аяқларыңызда тик турыңлар †. ¹³ Араңызда исеними ақсағанлар жаман жолға түспей туурыланыуы ушын, дүзиу жол менен жүриңлер ††.

Қудайға қулақ аспай кетпеңдер!

¹⁴ Хәмме менен татыу болып жасауға хәм мухаддес болыуға тырысыңлар. Мухаддесликке ийе болмай турып, хеш ким де Ийемизди көрмейди.

¹⁵ Араңыздағы хеш бириңиз Қудайдың мийриминен айырылып қалмауы ушын хәм араңызда сизлерге зыян тийгизип, көплерди зәхәрлейтуғын ашшы тамыр көгерип шықпауы ушын, бир-бириңизге жақсылап қараңлар.

¹⁶ Ишинде хеш ким бузықшылық ислемесин ямаса туңғышлық хуқықын бир ауқат ушын сатқан Исаб сыяқлы қудайсыз болмасын. ¹⁷ Хабарыңыз бар, Исаб соңынан әкесиниң пәтиясын алыуды қәлегенде, тилеги қабыл етилмеді. Ол көз жасларын төгип жалбарынса да, өзи ислеп қойған исти өзгерте алмады.

¹⁸ Сизлер жақынлаған тау – көзге көринетуғын, лаулап жанған, қараңғылық пенен түнекке шөккен, дауыл басқан, ¹⁹ кәрнай сести хәм Қудайдың сөзи жаңлаған Синай тауы емес. Қудайдың сол дауысын еситкенлер бизлерге қайтып айтылмасын, деп жалбарынған еди. ²⁰ Өйткени олар: «Егер тауға, хәтте, малдың туюғы тийсе де, тас пенен урып өлтирилсин» ‡, – деген буйрықтан қорқып, шыдай алмады. ²¹ Бул көринис соншелли қорқынышлы болғанлықтан, Муўса да: «Жүдә қорқып, дирилдеп баратырман» ††, – деген еди. ²² Бирақ сизлер Сион тауына, яғнай тири Қудайдың қаласы – аспандағы Ерусалимге, ондағы мың-мыңлаған периштелердиң қуанышлы жыйынына ²³ хәм атлары аспанда жазылған, Қудайдың туңғыш балалары сыяқлы болған биринши исениушилер жыйнағына жақынладыңлар. Сизлер және де хәмме адамды хәким етиуши Қудайға, минсизликке ерискен хақ адамлардың руўхларына, ²⁴ жаңа келисимниң тәуеллешиси Ийсаға хәм Абылдың

† Сөзбе-сөз: күшсиз қолларыңызды көтерип, хәлсиз дизелериңизди жазыңлар. †† Сөзбе-сөз: ақсаңлаған аяқ қайырылып қалмай, шыпа алыуы ушын, тегис жол менен жүриңдер. ‡ Шығуы 19:12-13. †† Мухаддес Нызамды қайталау 9:19.

қанынан да артық болған Ийсаның кеширим беретуғын себилген қанына жақынладыңлар.

²⁵ Абайлы болыңлар, сөйлеп турған Қудайға қулақ аспай кетпеңдер. Оның тапсырмасы менен жер бетинде ескертип сөйлеген Муўсаға қулақ аспаған Израил халқы жазадан қашып қутыла алмаған еди. Егер бизлер де аспаннан өзлеримизге ескертип сөйлеп турған Қудайға қулақ аспасақ, буннан да ауырырақ жазадан қалай қашып қутыла аламыз?

²⁶ Қудай Синай тауында сөйлегенде, Оның дауысы жерди силкиндирип жиберген еди. Ол тағы да: «Және бир мәртебе тек жерди емес, ал аспанды да силкиндиримен» ‡, – деп үәде берген еди. ²⁷ «Және бир мәртебе» деген сөзлер силкинбейтуғын нәрселердиң мәңгиге қалыуы ушын, силкинетуғын нәрселердиң, яғнай жаратылған нәрселердиң жоқ болатуғынын аңлатады. ²⁸ Солай етип, бизлер силкинбес патшалыққа ерискенимиз ушын шүкирлик билдирип, Қудайға унамлы түрде, Оған хұрмет хәм қорқыныш пенен сыйынайық. ²⁹ Себеби бизиң Қудайымыз – жандырып жоқ қылатуғын от.

Он үшінши бап

Соңғы ақыл-нәсиятлар

13 Бир-бириңизди тууысқанларша сүйиуді дауам етиңдер. ² Миймандослықты ұмытпаңлар. Өйткени айырымлар усылай ислеп, өзлери билмей, периштелерди қонақ қылған. ³ Қамақта болғанларды өзлериңиз олар менен бирге тутқын болғандай есте тутыңлар. Және де, азап шегип атырғанларды да өзлериңиз азап шегип атырғандай ядыңыздан шығармаңлар. ⁴ Хәммеңиз некеге хұрмет пенен қараңлар. Некеңиздиң төсеги гүна менен былғанбасын. Себеби Қудай бузықшылық ислегенлерди хәм неке хәдаллығын бузғанларды хәким етеди. ⁵ Ақшаны сүйиуден аулақ болып жасаңлар. Өзлериңизде барға қанаат етиңдер. Өйткени Қудай былай деген: «Сени хеш қашан таслап кетпеймен, Хеш қашан қалдырмайман» ††.

⁶ Сонлықтан бизлер батырлық пенен былай деймиз:

«Жаратқан Ийем маған жәрдем береді, мен қорқпайман,

Адам маған не ислей алады?» †††

⁷ Сизлерге Қудайдың сөзин айтқан жетекшилеріңизди еске түсириңдер. Олардың қалай жасағанына хәм өмириниң ақыры қандай болғанына қарап, олардың исениминен өрнек алыңлар. ⁸ Ийса Масих кеше, бүгин хәм мәңгиликке бирдей. ⁹ Хәр түрли жат тәлийматларға берилип, азғырылмаңлар. Кеуилдиң ауқатқа байланыслы қағыйдаларды орынлау менен емес, ал Қудайдың мийрими менен беккемленгени жақсы. Бундай

‡‡ Агей 2:6, 21. ‡‡‡ Мухаддес Нызамды қайталау 31:6, 8; Жаратылыс 28:15; Ешуа Набин 1:5. ‡‡‡ Забур 117:6.

қағыйдаларды орынлаушылар хеш қандай пайда көрмеді.

¹⁰ Бизлердің қурбанлық шалынатуғын орнымыз бар. Оның үстінде Ийса Масих бизлер ушын қурбан болды. Мухаддес шатырда хызмет ететуғын яхудий руўханийлериниң сол қурбанлықтан пайда көриўге ҳақысы жоқ †. ¹¹ Яхудий бас руўханийи гүна ушын қурбанлыққа берилген маллардың қанын Ең мухаддес бөлмеге апарады. Ал шалынған маллардың денеси елаттың сыртында өртеп жибериледи. ¹² Сол сыяқлы Ийса да Өз қаны менен адамларды мухаддес қылыў ушын, қала дәруазасының сыртында азап шекти. ¹³ Олай болса, бизлер де Оның көрген хорлығын бөлисиўимиз ушын, елаттың сыртына шығып, Оған барайық. ¹⁴ Себеби бул жерде бизлердің мәңгилик қаламыз жоқ. Бизлер келешекте аспаннан түсетуғын қаланы әрман етемиз.

¹⁵ Сонлықтан Ийса арқалы Қудайға үзликсиз мақтауларымызды қурбанлық сыпатында усынайық. Яғный, Оның атына деген алғысларымыз аўзымыздан түспесин. ¹⁶ Жақсылық ислеўди хәм өзлериңизде болған нәрсени басқалар менен бөлисиўди умытпаңлар. Өйткени бундай қурбанлықлар Қудайға унайды.

¹⁷ Жетекшилериниң сөзлерин тыңлаңлар хәм оларға бойсыныңлар. Себеби олар сизлер ушын Қудайға есап беретуғын адамлар болғанлықтан, жанларыңызды қараўыллайды. Олар бул хызметин қуўаныш пенен, налымай атқарыў ушын, оларға

† Сөзбе-сөз: сол қурбанлықтан жеўге ҳақысы жоқ.

қулақ асыңлар. Болмаса, өзлериңиз зыян көресизлер.

¹⁸ Бизлер ушын дуўа етиңлер. Бизлер өзлеримиздің пәк хұжданға ийе екенимизге хәм хәр тәреплеме ҳадал өмир сүриўди қәлейтуғынымызға исенемиз. ¹⁹ Әсиресе жаныңызға тез қайтып барыўым ушын дуўа етиўиңизди өтиниш етемен.

Соңғы сәлемнама хәм тилеклер

²⁰ Өз қанын төгип, мәңгилик келисимди бекитиўи арқалы қойлардың уллы Шопаны болған Ийемиз Ийсаны тынышлық бериўши Қудай өлимнен тирилти. ²¹ Усы Қудай Оның еркин орынлауыңыз ушын, сизлерге хәр бир жақсы нәрсени жеткисин. Өзине унайтуғын нәрсени Ол Ийса Масих арқалы бизлерде әмелге асырсын. Масихқа мәңгиге даңқ болсын! Аўмийин.

²² Туўысқанларым, сизлерге өтиниш етемен, усы нәсият сөзлеримди қабыл етиңлер. Өйткени мен сизлерге қысқаша жаздым. ²³ Туўысқанымыз Тимофейдиң азат етилгенин билиўиңизди қәлеймен. Ол жақын арада жаныма келсе, оның менен бирликте сизлерди көриўге бараман. ²⁴ Жетекшилериниң хәммесине хәм пүткил исениўшилерге †† сәлем айтыңлар. Италиядан келгенлер сизлерге сәлем айтып атыр. ²⁵ Қудайдың мийрими хәммеңизге яр болсын!

†† Сөзбе-сөз: мухаддеслерге.

ЯҚЫП

Бул хат Яқып тәрәпинен жазылған болып, ол Жаңа Келісімдегі ең биринши китаптардың бири. Яқып бул хатты қуудалаулар себепли тарқалып кеткен исенийшилерди жигерлендирип, оларға жубаныш бериу ушын жазған еди.

Хаттағы баслы тема – исенимди ислер арқалы көрсетиуден ибарат. Хатта хәр қандай сынауларды қууаныш пенен қабыл етиу кереклиги хаққында хәм еки жүзлиликтен қашып, хәмме нәрседе хадал болыу кереклиги хаққында сөз етиледі. Және де, исенийши дуға еткенде, Қудайдың сөзине бойсынғанда, барлық ислерде, тилди тыйыуда қ. т. б. нәрселерде хадал болыуы хәм өмирдің хәмме тарауларында өзін масихый қылып көрсетиуи кереклиги хаққында айтылады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Мен, Қудайдың хәм Ийемиз Ийса Масихтың † кулы Яқыптан, жер жүзине тарқалып кеткен Қудайдың халқына †† сәлем!

Сынау хәм азғырыу

2 Хәй, тууысқанларым, түрли сынауларға ушырағаныңызда оны үлкен қууаныш пенен қабыл етиңдер. **3** Себеби исенимиңиздің сыналыуынан сабырлық пайда болатуғынын билесиздер. **4** Хеш бир кемшиликсиз, жетилискен хәм минсиз адамлар болыуыңыз ушын толық сабырлық етиңдер. **5** Егер араңыздағы бириңиздің даналығы кем болса, хәммеге сақыйлық пенен, айыппамай беретуғын Қудайдан сорасын. Қудай оған береді. **6** Бирақ хеш гүманланбастан, исеним менен сорасын. Өйткени гүманланған адам самал менен шайқатылып тынышсызланған теңиз толқынына уқсайды. **7** Өзинің пүткіл жолларында турақсыз болған, бундай еки ойлы адам Ийемизден бир нәрсе аламан, деп ойламасын.

9 Төмен жасайтуғын тууысқан Қудайдың өзине берген мәртебеси менен мақтансын. **10** Ал бай тууысқан өз пәслиги менен мақтансын. Себеби бай адам даладағы гүл сыяқлы солып қалады. **11** Қуяш шығып, жәзийрама ыссысы менен шөпти қуұратып таслайды. Оның гүли төгилип, көркинің гөззаллығы жоғалады. Бай адам да усылай өз ислери менен солып жоқ болады.

12 Сынауға шыдаған адам бахытлы! Өйткени ол сынаудан өткеннен соң, Қудайдың Өзин сүйетуғынларға үәде еткен өмир тажын алады.

13 Азғырылуыға түскенде хеш ким: «Мен Қудай тәрәпинен азғырылып атырман», – демесин. Себеби Қудай жаманлық пенен азғырыла алмайды

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарушы. †† Сөзбе-сөз: он еки урыуға.

хәм Оның Өзи де хеш кимди азғырмайды. **14** Бирақ хәр ким өзинің жаман қәлеулерине берилип, алданып азғырылады. **15** Кейин сол қәлеу хәмледар болып, гүнаны тууады. Ал гүна жетилисип, өлимди тууады.

16 Хәй, сүйикли тууысқанларым, алданбаңлар! **17** Хәр қандай жақсы хәм минсиз сый жоқарыдан, нурлар Әкеси болған Қудайдан келеді. Онда хеш қандай өзгерис ямаса өзгериуши көлеңке жоқ. **18** Оның жаратқанларының арасында биринши мийуелери болыуымыз ушын, Ол Өз қәлеуи бойынша бизлерди хақыйқат сөзи менен өмирге еристирди.

Тыңлау хәм орындау

19 Сүйикли тууысқанларым, мынаны есте сақлаңлар: хәр бир адам еситиуде шаққан, сөйлеуде ақырын, фәзеплениуде де ақырын болсын. **20** Өйткени адамның фәзеби Қудайдың талап еткен хақлығын иске асыра алмайды. **21** Сонлықтан хәр қандай ипласлықты хәм хәмме жерди жайлап кеткен жаманлықты таслап, өзлериңизде егилген, жанларыңызды қутқара алатуғын Қудайдың сөзин кишипейиллик пенен қабыл етиңдер.

22 Сөзди тек тыңлаушылар болып, өз-өзиңизди алдамаңлар, оны орындаушылар болыңлар. **23** Егер ким де ким сөзди тыңлап, оны орынамаса, ол өз тәбийғый келбетин айнада көрген адамға уқсайды. **24** Себеби ол өзін көрип болып, кетип қалады хәм қандай екенін дәрхал ұмытады. **25** Бирақ азатлық бериуши минсиз нызамға ‡ анықлап қарайтуғын хәм ол бойынша жасайтуғын адам ұмытшақ тыңлаушы болмай, оны ис жүзінде қолланады. Бундай адам өз ислери менен бахытлы болады.

26 Өзин диншил деп есаплап, тилин тыймаған адам өзін өзи алдаған болады. Оның диншиллиги бос. **27** Әкемиз Қудайдың алдында пәк хәм қәтесиз диншиллик бул – жетим-жесирлерге қыйын

‡ Яғный: Масихтың Нызамына.

күнлерінде жәрдем етип, өзін дүньяның напәкликлеринен сақлау.

Екинши бап

2 Хәй, тууысқанларым, уллы Ийемиз Ийса Масихқа исеними бар сизлер адамларды алаламаңлар. ² Егер сизлердің жыйналысыңызға алтын жүзикли, сәнли кийимлер кийген бир адам менен жупыны кийим кийген бир жарлы адам келсе, ³ сизлер сәнли кийим кийген адамға хұрмет көрсетип: «Сиз бул жерге, жақсы жерге отырың», ал жарлы адамға болса: «Сен ана жерде тур» ямаса: «Аяқ бетимде отыр» десеңдер, ⁴ араңызда алалық жасап, жаман нийетли хұким шығарушылар болып қалмайсызлар ма?

⁵ Қулақ салыңлар, сүйикли тууысқанларым: Қудай бул дүньяда жарлы болғанларды исенімде бай болуы хәм Өзин сүйгенлерге үәде еткен Патшалығының мийрасхорлары болуы ушын таңламады ма? ⁶ Бирақ сизлер жарлыны бийабырай қылдыңыз-ға. Сизлерге зулымлық жасап атырған байлар емес пе? Сизлерді хұкимханаларға сүйреп апаратуғын да байлар емес пе? ⁷ Сизлерге берилген қәдирли атты мазақ қылушылар да олар емес пе?

⁸ Мухаддес Жазыудағы: «Өзинди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй» †, – деген баслы нызамды қақықаттан орынласаңлар, жақсы қыласызлар. ⁹ Бирақ адамларды алаласаңлар, гүна ислеп атырған боласызлар хәм Мухаддес Нызам алдында жынаятшы сыпатында жазаланасызлар. ¹⁰ Өйткени ким де ким Мухаддес Нызамды толығы менен орылап, тек бир нәрседе айыплы болса, ол пүткил Мухаддес Нызамға қарсы гүнакар болады. ¹¹ Себеби «Неке ҳадаллығын бузба» ††, – деген Қудай, «Адам өлтирме» †, – де деген. Егер сен неке ҳадаллығын бузбасаң да, бирақ адам өлтирсең, Мухаддес Нызамға қарсы жынаятшы боласаң. ¹² Азатлық беріуши нызам †† бойынша хұким етилетуғынлар сыяқлы сөйлеңдер хәм ис тутыңлар. ¹³ Өйткени хұким – реҳимсиз адамға реҳимсиз. Ал реҳим хұкимнен үстин.

Исенім хәм ислер

¹⁴ Тууысқанларым, егер ким де ким исеними барлығын айтып, жақсы ислер қылмаса, не пайдасы бар? Бундай исенім оны қутқара ала ма?

¹⁵ Бир ер ямаса хаял тууысқанымыз жалаңаш қалып, күнделік азығына зар болса, ¹⁶ араңыздағы бириңиз оларға: «Аман-есен барың, жылының хәм тойың» десе, бирақ денесине керекли затлар бермесе, буннан не пайда? ¹⁷ Сол сыяқлы, ислерсиз исенім де өз-өзинен өли. ¹⁸ Бирақ биреу: «Сениң исенимиң бар, мениң ислерим бар. Маған ислерсиз исенимиңди көрсет, ал мен саған

исенимимди ислерим арқалы көрсетейин», – дейди. ¹⁹ Сен Қудайдың жалғыз екенине исенесең бе? Жақсы қыласаң. Жинлер де буған исенип, қалтырасады. ²⁰ Хәй, ақылсыз адам, ислерсиз исенимиңнің пайдасыз екенин билиуді қәлейсең бе? ²¹ Бабамыз Ибрайым улы Ысақты қурбанлық шалынатуғын орынға бағышлап, ислери менен ақланбады ма? ²² Көрип турғаныңдай, исеними оның ислери менен хәрекет етти. Исеними ислери менен кәмал тапты. ²³ Солай етип, «Ибрайым Қудайға исенди хәм сол себебли ақланды» ††, – деп жазылған Мухаддес Жазыу орынланып, ол Қудайдың досты деп аталды. ²⁴ Көрип турсызлар, адам тек исеними менен емес, ислери менен ақланады. ²⁵ Сол сыяқлы, жансызларды қабыл етип, оларды басқа жолдан жиберген бузық хаял Рахаб та өз ислери менен ақланбады ма? ²⁶ Руухсыз дене өли болғаны сыяқлы, ислерсиз исенім де өли.

Үшинши бап

Тилди тыйуу қаққында

3 Хәй, тууысқанларым! Көплериңиз муғаллим бола бермеңдер. Себеби бизлердің, муғаллимлердің ауырырақ хұким алатуғынымызды билесизлер. ² Хәммемиз көп қәте ислеймиз. Егер ким де ким сөйлегенде қәте қылмаса, ол пүткил денесин бойсындыра алатуғын минсиз адам болғаны.

³ Бизлерге бойсынуы ушын, атлардың ауызларына суулық салып, олардың пүткил денесин басқара аламыз. ⁴ Кемелер де соншелли үлкен болып, күшли самаллар менен жүрсе де, кемешинің қәлеген жерине жүдә кишкене руль менен бурылады. ⁵ Сол сыяқлы, тил де денениң кишкене бир мүшеси болса да, көп мақтанады. Кишкене бир ушқын соншелли үлкен тоғайды жандырып жибере алады. ⁶ Тил – бул от, денемиздің мүшелери арасында бир жаманлық дүньясы. Ол пүткил денемизди игласлайды хәм өмиримизди жандырады. Оның өзи де дозақ отында жанады.

⁷ Хәр түрли хайуанлар, қуслар, жер бауырлаушылар хәм теңиз жаныуарлары адам тәрөпинен қолға үйретилген хәм қолға үйретилмекте. ⁸ Бирақ тилди хеш бир адам бойсындыра алмайды. Ол тоқтатып болмаитуғын жаманлық болып, өлтирүши зәхәрәге толы.

⁹ Тилимиз бенен Ийемизди, Әкемизди алғыслаймыз. Сол тилимиз бенен Қудайға уқсатып жаратылған адамларды ғарғаймыз да. ¹⁰ Бир ауыздан хәм мақтау, хәм ғарғыс шығады. Тууысқанларым, бундай болмауы керек. ¹¹ Бир булақтан хәм душшы, хәм ашшы суу шыға ма? ¹² Тууысқанларым! Әнжир ағашы зәйтүн ямаса жүзим ағашы әнжир бере ала ма? Ашшы булақ та душшы суу бере алмайды.

† Лебий 19:18. †† Шығыу 20:14; Мухаддес Нызамды қайталау 5:18. † Шығыу 20:13; Мухаддес Нызамды қайталау 5:17. †† Яғный: Масихтың Нызамы.

‡‡ Жаратылыс 15:6; Ийшая 41:8; 2-Жылнама 20:7.

¹³ Араңызда дана хәм түсимпаз адам ким? Бундай адам өз даналығын жақсы жүрис-турысы арқалы көрсетип, кишипейиллик пенен жақсы ислер ислеуи тийис. ¹⁴ Бирақ егер жүрегиңизде ашшы күншиллик хәм менменлик бар болса, онда мақтанбаңлар, хақыйқатқа қарсы жалған сөйлемендер. ¹⁵ Бундай «даналық» жоқарыдан түспеген. Бундай «даналық» дүньядан, адам тәбиятынан, шайтаннан. ¹⁶ Өйткени қай жерде күншиллик хәм менменлик бар болса, сол жерде тәртипсизлик хәм хәр түрли жаманлық болады. ¹⁷ Бирақ жоқарыдан түскен даналық бириншиден пәк, соңынан татыу, мүләйим, бойсыныушы, мийрим-шәпәәтке хәм жақсы жемислерге толы. Ол әдалатсыз хәм еки жүзли емес. ¹⁸ Тынышлық пенен туқым сеуип, тынышлық орнатыушылар хақлық жемисин жыйнап алады.

Төртинши бап

Қудайға бойсыныңлар!

4 Араңыздағы урыс хәм жәнжеллер қаяқтан келип шығады? Денелериңиздің мүшелеринде урысып атырған қәлеулеріңизден емес пе? ² Бир нәрсени қәлейсизлер, бирақ ерисе алмайсызлар. Сонлықтан адам өлтиресизлер. Күншиллик етесизлер, бирақ қәлегениңизге ерисе алмағанлықтан, жәнжеллесип урысасызлар. Сизлер Қудайдан сорамағаныңыз ушын, алмай атырсызлар. ³ Сорасаңыз да алмай атырсызлар. Себеби жаман нийет пенен, өз нәпсиңизге пайдаланыу ушын сорап атырсызлар.

⁴ Хәй, опасызлар! Дүнья менен дос болыудың Қудайға душпанлық екенін билмейсизлер ме? Дүньяның досты болыуды қәлеген адам өзін Қудайға душпан қылады. ⁵ Мухаддес Жазыуда: «Қудайдың бизлерге салған Мухаддес Руұхы † бизлердің Қудайға садық болыуымызды қатты қәлейди» ††, – деп босқа айтылған деп ойлайсызлар ма? ⁶ Деген менен, Қудайдың бизлерге беретуғын мийрими және де уллырақ. Сонлықтан Мухаддес Жазыуда:

*«Қудай менменлерге қарсы турады,
Бирақ кишипейиллилерге Өз мийримин береді»*
‡, – делинген.

⁷ Солай етип, Қудайға бойсыныңлар! Шайтанға қарсы турыңлар, сонда ол сизлерден қашып кетеди. ⁸ Қудайға жақынласыңлар, сонда Ол да сизлерге жақынласады. Хәй, гүнакарлар, қолларыңызды гүнадан тазалаңлар! Хәй, еки ойлылар, жүреклеріңизди пәклендер!
⁹ Қайғырыңлар, аза тутьп, жылаңлар! Күлқиңиз азаға, қуанышыңыз қайғыға айлансын.

¹⁰ Ийемиздің алдында өзлериңизди пәс тутьңлар, Ол сизлерди мәртебели қылады.

Бир-бириңизди жаманламаңлар!

¹¹ Туұысқанларым, бир-бириңизди жаманламаңлар! Өз туұысқанын жаманлайтуғын ямаса хүким ететуғын адам Мухаддес Нызамға қарсы сөйлеп, оны хүким еткен болады. Егер сен Мухаддес Нызамды хүким етсең, онда Мухаддес Нызамды орынлаушы емес, ал оны хүким етиуши – жалғыз Қудай. Тек ғана Ол қутқарыуға хәм набыт қылыуға құдиретли. Ал туұысқаныңды †† хүким ететуғындай, сен ким болыпсаң?

Мақтаншақлық хаққында

¹³ Енди «Бүгин ямаса ертең пәлен қалаға кетемиз, ол жерде бир жыл қалып, сауда-сатық ислеп, пайда көремиз», – дейтуғынлар, тыңлаңлар! ¹⁴ Сизлер ертең не болатуғынын билмейсизлер-фо. Өмириңиздің өзи не? Ол аз ұақыт көринип, кейин жоқ болатуғын пуу. ¹⁵ Оның орнына: «Егер Ийемиз қәлесе, жасаймыз хәм мынаны я ананы ислеймиз», – деп айтыуыңыз тийис. ¹⁶ Бирақ сизлер менменсип мақтанасызлар. Хәр қандай мақтаншақлық – жауызлық. ¹⁷ Солай етип, ким де ким жақсылық ислеуди билсе де, оны ислемесе, гүна қылған болады.

Бесинши бап

Байларға ескертиу

5 Тыңлаңлар енди, хәй байлар, басыңызға түсетуғын бахытсызлықлар себепли өкирип жылаңлар! ² Байлығыңыз ширип, кийимлериңизди күйе жеген. ³ Алтын хәм гүмислериңиз тат басқан. Олардың таты сизлерге қарсы гүуалық берип, денеңизди от сыяқлы жейди. Сизлер бул ақырғы күнлерде де байлық үстине байлық жыйнадыңлар.

⁴ Сизлер егинлериңизди орған жумысшылардың ис хақысын жеп қойдыңлар. Минне, сол орақшылардың дады Құдиретли Ийемиздің кулағына жетти. ⁵ Сизлер жер жүзинде молшылықта жасап, кәйип-сапа шектиңлер. Бауызланатуғын күнде өзлериңизди семирттиңлер. ⁶ Сизлер өзлериңизге қарсы турмаған хақ адамларды хүким етип өлтирдіңлер.

Сабырлы болыңлар!

⁷ Солай етип, туұысқанларым, Ийемиз келгенше, сабырлы болыңлар! Әне, дийхан сабырлық етип, биринши хәм соңғы жауынлар жауғанша, жердің қымбатлы зүрәәтин күтип атыр. ⁸ Сизлер де сабырлы болып, беккем турыңлар! Өйткени Ийемиздің келетуғын ұақты жақын. ⁹ Туұысқанлар, хүким етилмеуиңиз ушын бир-бириңизге қарсы

† Мухаддес Руұх – Қудайдың Руұхы. †† Сөзбе-сөз: Қудай бизлерге салған руұхын қызғанып, жақсы көреді. ‡ Сулайманның нақыл-мақаллары 3:34.

†† Сөзбе-сөз: жаныңдағы адамды.

наразылық билдирмеңлер. Мине, хұким етиўши Ийемиз қапы алдында тур.

¹⁰ Хәй, туўысқанлар, Қудайдың атынан сөйлеген пайғамбарлардың қыйыншылықларда сабырлық еткеннен өрнек алыңлар. ¹¹ Сабырлық еткенлерди бизлер бахытлы деп есаплаймыз. Сизлер Аюптың сабырлығы ҳаққында еситтиңлер. Соңында Ийемиздиң ол ушын нелер ислегенин де билесизлер. Ийемиз жүдә мийрим-шәпәәтли хәм реҳимли.

¹² Хәй, туўысқанларым! Ең баслысы, ант ишпеңлер. Я аспан менен, я жер менен, я басқа нәрсе менен ант ишпеңлер. Тек «аўа» ңыз аўа, «яғ» ыңыз яғ болсын. Сонда хұким етилмейсизлер.

Исеним менен етилген дуўа

¹³ Араңызда азап шегип атырған бар ма? Ол дуўа етсин. Руўхы көтериңки адам бар ма? Ол Қудайға алғыс-мақтаў қосығын айтсын. ¹⁴ Араңызда аўырыў адам бар ма? Ол исенийшилер жәмәәтиниң

ақсақалларын шақырсын. Олар Ийемиз Ийсаның аты менен оны май менен сылап, ол ушын дуўа етсин. ¹⁵ Исеним менен етилген дуўа аўырыўға шыпа береди хәм Ийемиз оны аяққа турғызады. Егер ол гүна ислеген болса, гүнасы кешириледи.

¹⁶ Солай етип, шыпа табыўыңыз ушын, бир-бириңиздиң алдыңызда гүналарыңызды мойынлаңлар хәм бир-бириңиз ушын дуўа етиңлер. Хәк адамның дуўасы жүдә күшли тәсирге ийе.

¹⁷ Илияс та бизлер сыяқлы бир адам еди. Жаўын жаўмасын деп, ол күшли дуўа еткенде, жерге үш жыл, алты ай жаўын жаўмады. ¹⁸ Ол және дуўа етти. Сонда аспаннан жаўын жаўып, жер өним берди.

¹⁹ Хәй, туўысқанларым! Араңызда бир адам ҳақыйқат жолынан адасса, бириңиз оны ҳақыйқатқа қайтарса, ²⁰ билсин, бир гүнакарды надурьс жолдан қайтарған адам бир жанды өлимнен қутқарған хәм көп гүналарды жуўған болады.

1 Петр

Бул хатты елши Петр жазған. Петр бул хатты Анадолы (хәзирги Түркия) үлкелеринде қуўдаланып атырған исениўшилерди қоллап-қуўатлау ушын хәм оларды исенимде беккем турыўға жигерлендириў ушын жазды. Исеними себепли азап шеккен исениўши адам Ийемиз Масихтан өрнек алып, қыйыншылықларға шыдауы тийис екенин нәсият етеди. Және де, Петр өз хатында Қудай мухаддес болғаны сыяқлы, исениўшилер де жағдай қаншелли қыйын болса да мухаддес өмир кешириў кереклигин хәм жаманлыққа жақсылық пенен жуўап қайтарыў кереклигин айтады. Хүкиметке хәм басшыларға бойсыныў кереклигин жазады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Ийса Масихтың † елшиси Петрден, Понт, Галатия, Кападокия, Азия хәм Битиния үлкелерине тарқалып кеткен, сол үлкелерде жат жерли болып жасаған, Қудай тәрепинен таңлап алынғанларға сәлем! ² Ийса Масихқа бойсынып, Оның қаны үстилериңизге себилип тазаланыўыңыз ушын, Қудай Әке сизлерди әзелден-ақ таңлап алды хәм Мухаддес Руўх †† сизлерди мухаддес қылды. Сизлерге мийрим хәм тынышлық мол-мол етип берилсин!

Жоғалмайтуғын үмит

³ Ийемиз Ийса Масихтың Әкеси – Қудайға алғыслар болсын! Себеби Ол Өзиниң шексиз мийрим-шәпәәти менен бизлерди жаңадан туўылдырды. Сонлықтан Ийса Масихтың өлимнен тирилиўи арқалы бизлерге жоғалмайтуғын үмит ‡ берди ⁴ хәм ширимейтуғын, пәк хәм ескирмейтуғын бир мийрасқа еристирди. Усы мийрас сизлер ушын аспанда сақлаулы тур. ⁵ Заманның ақырында аян болыўға таяр турған қутқарылыўға ерисиўиңиз ушын, сизлер исенимиңиз арқалы Қудайдың құдирети менен қорғалмақтасыз. ⁶ Усы себепли қуўанып, шадланыңлар. Хәзир қысқа бир ўақыт хәр түрли сынаўларға ушырағаныңызда азап шегиўге туўра келсе де, ⁷ бул исенимиңиздиң таза болыўы ушын пайдалы. Өйткени от пенен тазаланғанда жоқ болып кететуғын алтыннан қымбатлырақ болған исенимиңиз сынаўдан өтип, сизлер Ийса Масих келгенде, мақтаў, даңқ хәм хүрметке сазыўар боласызлар. ⁸ Сизлер Масихты көрмеген болсаңыз да, Оны сүйесизлер. Хәзир Оны көре алмасаңыз да, Оған исенип, сөз бенен айтып жеткизиўге қыйын болған бир әжайып хәм уллы қуўаныш пенен

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. ‡ Сөзбе-сөз: тири үмит.

шадланбақтасызлар. ⁹ Себеби исенимиңиздиң нәтийжесине, яғный жанларыңыздың қутқарылыўына ерисесизлер.

¹⁰ Сизлерге берилетуғын мийрим хәққында пайғамбаршылық етип айтқан пайғамбарлар бул қутқарылыў туўралы муқыятлап изленип изертледі. ¹¹ Олардың ишинде болған Масихтың Руўхы Масихтың шегетуғын азаптары хәм сол азаплардан соң келетуғын уллылық хәққында алдын ала билдиргенде, олар булардың қай ўақытта хәм қалай болатуғынын изертледі. ¹² Олардың изертлеп айтқанларының өзлериниң заманында емес, ал сизлердиң заманыңызда болатуғынын Қудай оларға ашық билдирди. Буларды, яғный Хош Хабарды аспаннан жиберилген Мухаддес Руўхтың құдирети менен жәриялаўшылар сизлерге хәзир жәриялады. Хәтте, периштелер де буларды билиўди қатты қәлейди.

Мухаддес болыңлар!

¹³ Солай етип, ақыл-ойыңызды ис-хәрекетке таярлап, сергек болыңлар. Ийса Масих келгенде сизлерге берилетуғын мийримнен толық үмит етиңлер. ¹⁴ Тил алғыш балалар сыяқлы болып, Қудайды билмеген өткен өмириңиздеги жаман қәлеўлериңиз бойынша жасамаңлар. ¹⁵ Керисинше, сизлерди шақырған Қудай мухаддес болғаны сыяқлы, сизлер де хәр бир ис-хәрекетіңизде мухаддес болыңлар. ¹⁶ Өйткени былай деп жазылған: «Мухаддес болыңлар, себеби Мен мухаддеспен» ††.

¹⁷ Хәш кимниң бет-жүзине қарамай, хәр бир адамды ислерине қарай хүким ететуғын Қудайды «Әке» деп шақыратуғын болсаңыз, жат жерли болып жасайтуғын бул дүньядағы өмириңизде Қудайдан қорқып жасаңлар. ¹⁸ Хабарыңыз бар, ата-бабаларыңыздан қалған пайдасыз өмир тәризинен гүмис ямаса алтын сыяқлы өткинши нәрселер менен сатып алынбадыңлар. ¹⁹ Ал Қудайдың минсиз хәм кемшиликсиз Қозысы болған

†† Лебий 11:44-45; 19:2; 20:7.

Масихтың бийбаха қаны менен сатып алынып құтқарылдыңлар. ²⁰ Қудай дүньяны жаратпастан бұрын усы мақсет пенен Масихты таңлап алып, Оны бул ақырғы күнлерде сизлер үшін жиберди.

²¹ Оны өлимнен тирилтип, даңққа еристирген Қудайға Ол арқалы исенесиз. Сол себепли исенимиңиз хәм үмитиңиз Қудайға қаратылған.

²² Хақыятқа бойсынуы арқалы өз жанларыңызды гүнадан тазалағанлықтан, туысқанларыңызды туысқанлық сүйиспеншилик пенен сүйесизлер. Солай етип, бир-бириңизди шын жүректен сүйиңлер. ²³ Сизлер өлетуғын нәсил арқалы емес, ал өлмейтуғын нәсил арқалы, яғный Қудайдың тири хәм мәңгилик сөзи арқалы жаңадан туылдыңыз. ²⁴ Өйткени:

«Путкил адамзат шөпке уқсайды,

*Оның барлық сән-салтанаты да дала гүлиндей,
Шөп қуурап қалар, гүлдер төгилер.*

²⁵ *Бирақ, Қудайдың сөзи мәңги сақланар» †.*
Усы сөз – сизлерге жәрияланған Хош Хабар.

Екинши бап

Тири тас хәм Қудайдың халқы

2 Сонлықтан хәр қандай жаманлықты, хәр қыйлы өтирикти хәм еки жүзликти, күншилликти хәм хәр қандай өсекти қойыңлар!

² Жаңа туылған нәрестелердің ана сүтине қуштар болғанындай, сизлер де рухый таза сүт болған Қудайдың сөзине қуштар болыңлар. Сонда азық алып өсип, құтқарыласызлар. ³ Себеби сизлер Ийемиздің жақсылығын татып көрдіңдер.

⁴ Адамлар керексиз деп таслаған, бирақ Қудай тәрәпинен таңланған бийбаха тири тасқа – Ийемиз Ийсаға келиңдер. ⁵ Сизлер де тири таслар сыяқлысызлар. Сонлықтан Қудай сизлерди рухый Ибадатхана салыуда қолланып, Ийса Масих арқалы Өзине унайтуғын рухый құрбанлық бериуиңиз үшін, мухаддес руханийлер қылып атыр.

⁶ Өйткени Мухаддес Жазыуда былай делинген:

«Мине, Мен Өзим таңлаған

бийбаха бир тасты, мүйешке қойылатуғын тийкарғы тасты Ерусалимде †† орнатаман.

Оған исенген адам хеш қашан уятқа қалмайды» ‡.

⁷ Исенетуғын сизлер үшін бул тас қымбатлы. Ал исенбейтуғынлар үшін Ол:

*«Қурылысшылар керексиз деп таслаған тас,
Үйдің мүйешинің тийкарғы тасы болды» ††.*

⁸ Және де,

«Сүрниктиретуғын хәм қулататуғын жартас болды» ††.

Исенбейтуғынлар Қудайдың сөзин тыңламағаны үшін сүрнигеди. Бул олардың тәғдирине жазылған.

⁹ Бирақ сизлер Қудай тәрәпинен таңланған адамлар, Патшаның руханийлери, мухаддес

миллет хәм Қудайға тийисли халықсыз. Сизлер өзлериңизди қараңғылықтан Өзинің әжайып нурына шақырған Қудайдың таң қаларлық ислерин жәриялау үшін таңландыңлар. ¹⁰ Бир ұақытлары Қудайдың халқы емес едиңлер. Бирақ енди Қудайдың халқысыз. Бир ұақытлары Қудайдың мийрим-шәпәэтин билмеген едиңлер, енди болса, Оның мийрим-шәпәэтин алдыңлар.

¹¹ Сүйикли туысқанларым, бул дүньяда жат жерли хәм қонақ болған сизлерге жалбарынаман, жаныңызға хәр қашан қарсы туратуғын денениң жаман қәлеулеринен қашыңлар.

¹² Исенбейтуғынлар арасында хадал өмир сүриңдер. Олар сизлерди жаманлық ислеушилер, деп айыпласа да, жақсы ислериңизди көрип, Қудай келетуғын күни Оны алғыслайды.

Басшыларға бойсыныңлар!

¹³ Ийемиз Ийса үшін, адамлар орнатқан хәр қандай хәкимшиликке бойсыныңлар. Жоқары бийликке ийе патшаға хәм ¹⁴ жаманлық ислеушилерди жазалау, жақсылық ислеушилерди хошаметлеу үшін патша тәрәпинен жиберилген хәкимлерге бойсыныңлар. ¹⁵ Себеби Қудай сизлердің жақсы ислериңиз арқалы ақылсыз адамлардың өсек сөзлериңизді тоқтауын қәлейди.

¹⁶ Ал сизлер азат адамларсыз. Бирақ азатлығыңызды жаманлық ислеу үшін пайдаланбай, Қудайдың құллары болып жасаңлар. ¹⁷ Хәмме адамларға хұрмет көрсетиңдер. Исениуши туысқанларыңызды сүйиңдер. Қудайдан қорқыңлар, патшаны сыйлаңлар.

¹⁸ Хәй құллар, хожайыларыңызға бойсыныңлар! Олардың тек жақсы хәм мийримлилерин ғана емес, ал қаталларын да толық хұрмет етип, бойсыныңлар. ¹⁹ Егер ким де ким нахақ азап шеккенде Қудайды ойлап, азаптарға шыдаса, бул Қудайға унайды. ²⁰ Егер гүна ислегениңиз үшін таяқ жегениңизде шыдасаңыз, бул сизлерге абырай әперер ме екен? Бирақ, жақсылық ислеу тура азап шеккениңизде шыдасаңыз, бул Қудайға унайды. ²¹ Өйткени Қудай сизлерди усы үшін шақырды. Масихтың Өзи сизлер үшін азап шегип, Оның изинен жүриуиңиз үшін өрнек көрсетти.

²² *«Ол гүна ислемеди, аузынан хеш жалған сөз де шықпады» †††.* ²³ Масқараланғанда хеш кимге масқаралау менен жууап қайтармады. Ол азап шеккенде де хеш кимди қорқытпады, ал Өзин әдиллик пенен хұким етиуши Қудайдың қолына тапсырды. ²⁴ Бизлердің гүна үшін өлип, хақ болып жасауымыз үшін, Ол гүналарымызды атанақ ағашта Өз денесине жүкledi. Оның жарақатлары арқалы шыпа таптыңыз. ²⁵ Бұрын адасқан қойлар сыяқлы едиңиз, енди болса, жанларыңыздың Шопанына хәм Бағыушысына қайтып келдіңдер.

† Ийшя 40:6-8. †† Сөзбе-сөз: Сионда. ‡ Ийшя 28:16.

†† Забур 117:22. ††† Ийшя 8:14.

††† Ийшя 53:9.

Үшінші бап

Ерли-зайыпшыларға ақыл-нәсиятлар

3 Хәй хаяллар, Масих Құдайға бойсынғандай, сизлер де күйеулеріңізге бойсыныңдар. Сонда олардың гейбиреулері Құдайдың сөзіне қулақ аспаса да, сизлердің Құдайдан қорқып, пәк өмір сүріп атырғаныңызды көріп, сөзлеріңіз арқалы емес, ал сиз, хаяллардың үлгили өмириңіз арқалы қолға киргизилип, исениуши болады. ³ Сулуылығыңыз тек сыртқы безениулерден: әшекөйленген шашлар, тағылған алтынлар хәм сәнли кийимлерден ғана ибарат болмасын. ⁴ Ал сулуылығыңыз сырлы болған ишки дүньяңыздан, яғный жумсақ хәм тыныш болған жоғалмайтуғын руухый гөззаллықтан ибарат болсын. Бул Құдай алдында жүдә қымбатлы. ⁵ Өтмиште Құдайдан үмит еткен мухаддес хаяллар да өз күйеулерине бойсынып, усылай безенген. ⁶ Солардың бири Сара да өз күйеуи Ибрайымды «хожайыным» деп атап, оған бойсынды. Егер сизлер де жақсылық ислеп, хеш қандай қорқынышқа берилмесеңіз, Сараның қызлары боласызлар. ⁷ Хәй күйеулер, сол сыяқлы сизлер де хаялларыңызды жақсы түсинип жасаңдар. Олардың нәзик екенин хәм мәңгилик өмирди сизлер менен бирге мийрас етип алатуғынын билип, оларды хұрмет етиңдер. Солай етсеңіз, дуа еткениңізде тосқынлық болмайды.

Хақыйқатлық ушын азап шегіу

⁸ Жуумақластырып айтқанда, хәммеңіз бир нийет пенен бирлесіңдер. Басқалардың қууаныш хәм қайғысын бөлисіңдер. Бир-бириңізди тууысқанларша сүйиңдер. Қайырқом хәм кишипейил болыңдар. ⁹ Жаманлыққа жаманлық, ғарғысқа ғарғыс пенен жууап қайтармаңдар. Кересинше, жақсылық пенен жууап қайтарыңдар. Себеби Құдай сизлерди бул ушын шақырған †.

¹⁰ *«Ким де ким өмирди сүйип,
Жақсы күнлер келиуін қалесе,
Тилин жаман сөзден,
Аўзын өтирик сөз айтыудан тыйсын.*

¹¹ *Жаманлықтан қашып,
Жақсылық ислесин.
Тынышлық излеп,
Оны орнатыуға умтылсын.*

¹² *Өйткени Құдайдың көзлери хақ адамларда,
Оның қулағы олардың жалбарыныуларын еситеди.*

*Бирақ Құдай жаманлық
Ислеитүғынларға қарсы турады» ††.*

¹³ Жақсылық ислеуе инталы болсаңыз, ким сизлерге жаманлық ислеиди? ¹⁴ Хақ ислериңіз ушын азап шегип атырған болсаңыз, сизлер

бахытлысызлар! Адамлардың қорқытқанынан қорқпаңдар хәм қәуөтерленбеңдер. ¹⁵ Масихты «Ийемиз» деп, кеуиллериңізде айрықша қәстерлеңдер. Сизлердеги үмит хаққында сораған хәр бир адамға жууап беріуе хәмме уақыт таяр болыңдар. ¹⁶ Деген менен, буны мүләйимлилик пенен, хұрмет көрсетип ислеңдер. Масихқа тийисли болған сизлердің жақсы жүрис-турысыңызды жаманлап мазақ ететуғынлар уялып қалыуы ушын, хұжданыңызды таза тутыңдар. ¹⁷ Жақсылық етип азап шегіу Құдайдың қәлеуи болса, бул жаманлық ислеп азап шегіуден жақсырақ.

¹⁸ Масихтың Өзи де хақ бола тура, нахақлар ушын азап шекти. Ол бизлерди Құдайға алып келиу ушын, гүналарымыз ушын бир мәртебе қурбан болды. Денеси өлтирилсе де, Ол руухта тирилди ‡. ¹⁹ Ол, хәтте, қамақта болған руухларға да барып, Өз жеңисин жәриялады. ²⁰ Әййемги уақытлары Нухтың заманында кеме соғылғанда, Құдай адамлардың тәубе етиуін †† сабырлық пенен күтсе де, олар Оған бойсынбаған еди. Сол кемеге аз ғана адам, яғный сегіз адам минип, суудан қутқарылды. ²¹ Бул – Ийса Масихтың қайта тирилиуі арқалы хәзир сизлерди қутқаратуғын сууға шомылдырылуыңды тымсалы. Сууға шомылдырылуы денени кирден тазалау емес, ал Құдайдан пәк хұждан сорау дегенди билдиреди. ²² Масих аспанға көтерілип, Құдайдың оң жағында отыр. Оған периштелер, аспандағы бийлеушилер хәм күш ийелери бойсынды.

Төртінші бап

Құдай ушын жасау

4 Солай етип, Масих денеси менен азап шекти ‡. Сизлер де Масихта болған ойлар менен өзлериңізди азап шегіуе таярлаңдар. Себеби денеси азап шегип атырған адам гүна ислеуді тоқтатады. ² Буннан былай, дүньядағы өмириңіздің қалған бөлегінде адамның жаман қәлеулері бойынша емес, ал Құдайдың ерки бойынша жасаңдар. ³ Сизлердің өткен өмириңізде исенбейтуғын адамларға жағатуғын әдетлерди ислеп жасағаныңыз жетер! Сол уақытлары сизлер бузықшылыққа, жаман қәлеулерге, мәскүнемликке, айшы-әширетке, нәпсиқәулыққа хәм жеркенишли бутпаразлыққа берилип, өмир сүрген едиңдер. ⁴ Енди болса, исенбейтуғынлар сизлердің олар менен бирликте усындай нәпсиқумарлықта қатнаспағаныңыз себепли хайран болып, сизлерди мазақ етип атыр. ⁵ Бирақ олар буның ушын тирилер менен өлилерди хұким етиуе таяр турған Құдай алдында жууап береді. ⁶ Сол себепли, өлилердің денеси басқалар

‡ Ямаса: «Денеси өлтирилсе де, Ол Мухаддес Руух тәрәпинен тирилди». †† Тәубе етиу – терис жолдан қайтып, Құдайдың жолына түсиу. ‡‡ Басқа нұсқада: «Масих бизлер ушын денеси менен азап шекти».

† Сөзбе-сөз: «Себеби сизлер Құдайдың жарылқауын мийрас етип алыу ушын шақырылғансызлар». †† Забур 33:13-17.

қатары өлип жазаланса да, руўхы Қудай сыяқлы жасауы ушын, Хош Хабар өлилерге де жәрияланды.

⁷ Хәмме нәрсениң ақыры жақын. Сонлықтан дуўа етиў ушын ақыл менен ис тутып, сергек болыңлар!

⁸ Ең баслысы, бир-бириңизди шын жүректен сүйиңдер. Өйткени сүйиспеншилик көп гүналарды жуўады. ⁹ Наразылық билдирмей, бир-бириңизге миймандос болыңлар. ¹⁰ Хәр бириңиз жақсы хызметши сыпатында Қудайдың сизлерге мийримлилик пенен берген хәр түрли руўхый сыйларын қоллана отырып, бир-бириңизге хызмет етиңдер. ¹¹ Адамлар алдында сөйлеген адам Қудайдың сөзине сай сөйлесин. Басқаларға хызмет ететуғын адам Қудайдың берген күши менен хызмет етсин. Усылайынша, Ийса Масих арқалы Қудай хәр бир исте алғыслансын. Уллылық хәм құдирет мәңгиге Масихтики. Аўмийин.

Масихый болып азап шегий

¹² Сүйикли туўысқанларым, сизлерди сынау ушын келетуғын аўыр азапты таң қаларлық нәрсе деп, хайран болмаңлар. ¹³ Керисинше, Масихтың азаптарына шерик болғаныңызға қуўаныңлар. Солай етип, Масих салтанат пенен келгенде, қуўанып шадланасызлар. ¹⁴ Масихтың аты ушын масқараланып атырған болсаңыз, сизлер бахытлысызлар! Себеби Қудайдың уллы Руўхы үстиңизде болады. ¹⁵ Және хеш бириңиз адам өлтириўши, уры, жаманлық ислеўши ямаса басқалардың жумысына араласып, кесент беретугын болып, азап шекпесин. ¹⁶ Бирақ сизлер масихый † болғаныңыз ушын азап шегип атырған болсаңыз, уялмаңлар. Ал бул ат пенен аталатуғыныңыз ушын Қудайды алғыслаңлар. ¹⁷ Өйткени хұким шығарылатуғын ўақыт жетип келди. Хұким шығарыўды Қудай Өз шаңарағынан баслайды. Егер бул Қудайдың шаңарағы болған бизлерден басланса, Қудайдың Хош Хабарына қулақ аспайтуғынлардың ақыры қандай болады?

¹⁸ «Егер ҳақ адам зорға қутқарылса,

Қудайсыз хәм гүнакар адамға не болады?» ††

¹⁹ Сонлықтан Қудайдың еркине бойсынып, азап шеккенлер жақсылық ислеп, жанларын исенимли Жаратқанға тапсырсын.

Бесинши бап

Жәмәет ақсақаллары хәм жаслары

5 Араңыздағы жәмәет ақсақалларына олардай жәмәет ақсақалы болған мен, Масихтың

† Масихый – грекше «христиан». Яғный, Ийса Масихты Қутқарыўшым хәм Ийем деп қабыл еткен исениўши адам. †† Сулайманның нақыл-мақаллары 11:31.

шеккен азапларының гүўасы хәм Ол қайтып келгенде ашық көринетуғын салтанатының шериклеси сыпатында мыналарды өтиниш етемен: ² Қудайдың сизлерге тапсырған сүриўин мәжбүрий түрде емес, ал шын кеўилден, Қудайдың еркине сай қылып бағыңлар. Буны ақша ушын пайдакүнемлик пенен емес, ал өз қәлеўиңиз бенен ислеңдер. ³ Өзлериңизге тапсырылған адамларға үстемлик етпей, сүриўге ўлги болыңлар. ⁴ Солай етсеңиз, бас Шопан келгенде, мәңги уллылықтың тажын аласызлар.

⁵ Хәй жаслар, сол сыяқлы сизлер де ақсақалларға бойсыныңлар. Хәммеңиз бир-бириңиз бенен кишипейил қатнаста болыңлар. Себеби:

«Қудай менменлерге қарсы турады,

Бирақ кишипейиллилерге Өз мийримин береді» †.

⁶ Сонлықтан өзлериңизди Қудайдың құдиретли қолы астында пәс тутыңлар. Сонда белгиленген ўақыт келгенде, Ол сизлерди мәртебели етеди.

⁷ Барлық ғам-тәшиўишлериңизди Оған тапсырыңлар. Өйткени Ол сизлерге ғамхорлық қылады.

⁸ Сақ хәм сергек болыңлар. Душпаныңыз шайтан кимди жутсам екен деп, ақырған арысандай болып гезип жүр. ⁹ Исенимде бекем болып, шайтанға қарсы турыңлар. Себеби дүньяның басқа жерлериндеги туўысқанларыңыздың бирдей азап шегип атырғанынан хабарыңыз бар. ¹⁰ Пүткил мийримниң тийкары болған Қудай сизлерди Ийса Масих арқалы Өзиниң мәңгилик салтанатына шақырды. Қысқа ўақыт азап шеккениңизден соң, Ол сизлерди Өзи жетилистиреди, бекемлейди, күш-қуўат береді хәм тыянақлы қылады. ¹¹ Құдирет мәңгиге Оныки болсын! Аўмийин.

Соңғы сәлемнама

¹² Мен сизлерге усы қысқаша хатымды өзим исенимли туўысқаным деп есаплайтуғын Силаға †† жаздырып атырман. Сизлерди жигерлендирип, бул хатта айтқанларымның Қудайдың ҳақыйқый мийрими екени ҳаққында гүўалық беремен. Усы мийрим менен бекем турыңлар.

¹³ Сизлер менен бирге таңланған Бабилондағы исениўшилер жәмәәти хәм тутынған улым Марк сизлерге сәлем айтып атыр. ¹⁴ Бир-бириңизди сүйиспеншилик пенен сүйип, сәлемлесиңдер.

Масихқа тийисли болған сизлердиң хәммеңизге тынышлық яр болсын!

† Сулайманның нақыл-мақаллары 3:34. †† Ямаса: Силванусқа.

2 Петр

Бул хатты елши Петр жазған. Петр өзиниң бул екинши хатын жалған муғаллимлердиң тәсири себепли қәуип астында болған исениўшилерге жазған еди.

Ол хатында исениўшилерге жалған муғаллимлер себепли азғырылмаўды хәм дурыс тәлиймат бойынша руўхий өсип барыўды кеңес етеди. Ийемиз Ийсаның қайта келиўин сергеклик пенен күтиў кереклигин хәм Оның алдында минсиз болып жасаўға тырысыў кереклигин айтады.

Биринши бап

Сәлемнама

1 Ийса Масихтың [†] қулы хәм елшиси Симон Петрден, Қудайымыз хәм Қутқарыўшымыз Ийса Масихтың хақлығы арқалы бизлер алған қымбатлы исенимге тең исенимди сыйға алғанларға сәлем! ² Қудайды хәм Ийемиз Ийсаны хақыйқаттан билип барыўыңыз арқалы сизлерге мийрим хәм тынышлық мол-мол етип берилсин!

Шақырылыў хәм таңлап алыныў

³ Қудайлық құдиретке ийе Ийса Масих Өзин билиўимиз арқалы жасаўымыз хәм Қудайдың жолы менен жүриўимиз ушын бизлерге керекли болған хәмме нәрсени берди. Ол бизлерди Өз уллылығын хәм ийгилигин алыўымыз ушын шақырды. ⁴ Қудай Өз уллылығы хәм ийгилиги арқалы бизлерге жүдә үлкен хәм қымбатлы ўәделер берди. Солай етип, бул ўәделер себепли сизлер дүньядағы жаман қәлеўлерден қутылып, қудайлық тәбиятқа шерик боласызлар. ⁵ Сонлықтан сизлер бар күшиңизди сарп етип, исенимиңизге жақсылықты, жақсылыққа билимди, ⁶ билимге нәпсини тыйыўды, нәпсини тыйыўға сабырлылықты, сабырлылыққа Қудайға бағышланыўды, ⁷ Қудайға бағышланыўға туўысқанлық сүйиспеншиликти, туўысқанлық сүйиспеншиликке сүйиспеншиликти қосып арттырыңлар. ⁸ Егер бул жақсы қәсийетлер сизлерде бар болып, артып атырған болса, онда Ийемиз Ийса Масихты билиўде табыссыз хәм жемиссиз болмайсыз. ⁹ Бул жақсы қәсийетлерге ийе болмаған адам узақты көре алмайтуғын соқыр адам болғаны. Ол бурынғы гүналарынан тазаланғанын умытқан адам демек.

¹⁰ Сонлықтан хәй туўысқанларым, Қудайдың сизлерди шақырғаны хәм таңлап алғаны хақыйқат екенин көрсетиў ушын, еле де күш-ғайрат салыңлар. Усылай ислесеңиз, хеш қашан сүрникпейсиз. ¹¹ Солай етип, Ийемиз хәм Қутқарыўшымыз Ийса Масихтың мәңгилик

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы.

Патшалығына кириў жолы сизлерге кең ашылады.

Мухаддес Жазыўларға дыққат аударыңлар!

¹² Сол себептен сизлер буларды билип, өзиңиздеги хақыйқатты бекем тутсаңлар да, мен усыларды сизлерге хәмме ўақыт еслетип турыўға таярман. ¹³ Бул денеде ^{††} жасаған ўақтымда ядыңызда болған нәрселерди еслетип турыўды дурыс деп таптым. ¹⁴ Өйткени Ийемиз Ийса Масихтың маған билдириўи бойынша, бул денеден айырылатуғын ўақтымның жақын екенин билемен. ¹⁵ Мен бул дүньядан кеткенимнен соң да буларды хәмме ўақыт еслеп тура алыўыңыз ушын, жан-тәним менен тырысаман.

¹⁶ Бизлер [‡] Ийемиз Ийса Масихтың құдиретин хәм қайта келиўин сизлерге мәлим еткенимизде, ядтан ойлап табылған аңызларға тийкарланбадық. Ал Оның уллылығын өз көзлеримиз бенен көрген едик. ¹⁷ Себеби құдиретли хәм уллы Қудайдан Ийсаға: «Бул – Мениң сүйикли Улым, Мен Оған ырзаман» ^{‡‡}, – деген саза еситилгенде, Ол Қудай Әкеден даңқ хәм салтанат алды. ¹⁸ Оның менен бирге мухаддес таўда болғанымызда, аспаннан келген усы сазаны бизлер де еситтик.

¹⁹ Және бизлерде еле де исенимликрек болған пайғамбарлардың сөзлери бар. Таң атып, таң жулдызы жарқырағандай, жүреклеріңиз толық түсиник алатуғын күнге дейин қараңғы жерде нурын шашқан шыраға уқсаған пайғамбарлардың сөзлерине дыққат аударсаңыз, жақсы қыласызлар. ²⁰ Алды менен мынаны билип қойыңлар: Мухаддес Жазыўда болған хеш бир пайғамбаршылық сөзин хеш кимге өз бетинше түсиндириўге болмайды ^{‡‡}. ²¹ Өйткени хеш бир пайғамбаршылық сөзи адамның қәлеўи менен айтылған емес. Ал Мухаддес Руўх ^{‡‡‡} тәрәпинен басқарылған адамлар Қудайдың сөзлерин айтқан.

^{††} Сөзбе-сөз: шатырда. [‡] Яғный: Петр, Юхан, Яқып (Матта 17:1-5; Марк 9:2-7; Лука 9:28-35 қараң). ^{†††} Матта 17:5; Марк 9:7; Лука 9:35. ^{‡‡} Ямаса: «Мухаддес Жазыўда болған хеш бир пайғамбаршылық сөзи биреўдиң өз бетинше болжаўы емес». ^{‡‡‡} Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

Екинши бап

Жалған устазлар хаққында

2 Бирақ, бурын Израил халқы арасында жалған пайғамбарлардың болғаны сыяқлы, сизлердің араңызда да жалған устазлар болады. Олар араңызға жасырын түрде азғын тәлийматлар киргизип, хәтте, өзлерин Өз қанын төлеп сатып алған Ийесин де тән алмайды. Солай етип, бундайлардың ис-хәрекеті оларды тез арада набыт болыўға алып келеди. 2 Көп адамлар олардың бузықлығына ереди. Олар себепли хақыйқат жолына тил тийеди. 3 Олар нәпсиқаўлық пенен, өзлери ойлап тапқан жалған сөзлер айтып, сизлерден пайдаланады. Олардың хәкими әуелден-ақ таяр турған болып, олар көп кешикпей набыт етиледі.

4 Себеби Қудай гүна ислеген периштелерди де аямаған. Оларды хәким етилетуғын күнге дейин сақлансын деп, тас түнек дозаққа ылақтырып, қараңғылыққа қамап қойыпты. 5 Қудай қудайсызлардың дүньясына суў тасқынын жибергенде, әйиемги дүньяны да аямады. Бирақ, хақыйқатлық жаршысы болған Нухты хәм оннан басқа жети адамды аман сақлап қалды. 6 Содом хәм Гомора қалаларын да хәким етип, күлге айландырды. Бул арқалы келешекте қудайсызлардың басына түсетуғынларды мысал етип көрсетти. 7 Ал ар-намыссыз адамлардың бузықлығынан азап шеккен хақ адам Лутты Қудай қутқарды. 8 Олардың арасында жасаған бул хақ адамның олардың нахақ ислерин көрип хәм еситип турып, пәк кеўли күн сайын қыйналатуғын еди. 9 Солай етип, Қудай Өз жолы менен жүретуғын адамларды қыйыншылықлардан қалай қутқарыўды хәм нахақ адамларды хәким шығарылатуғын қыямет-қайым күнине дейин қалай сақлап, жазалаўды биледи. 10 Әсиресе өзиниң гүнакар тәбиятының бузық қәлеўлерине берилип, Қудайдың бийлигин менсинбейтуғын нахақ адамлардың тәғдири усылай болады.

Сол сыяқлы, уятсыз хәм өжет адамлар болған жалған устазлар уллылыққа ийе болғанларға тил тийгизиўден қорқпайды. 11 Периштелердің күш хәм күдирети жалған устазлардан анағурлым уллырақ болса да, периштелер Қудай алдында оларды масқаралап айыпламайды. 12 Бирақ бул жалған устазлар өзлери түсинбейтуғын затларға тил тийгизеди. Услап алынып набыт қылыныў ушын туўылған санасыз хәм тәбийғый сезим бойынша жасайтуғын хайўанлардай болған олар сол хайўанлар сыяқлы набыт болады. 13 Олар ислеген жаман ислерине ылайық жаза алады. Булар күндиз айшы-әширетке берилиўди өмирдің мазмуны деп биледи. Сизлердің жүзиңизди қара қылып, дақ түсиретуғын бул адамлар сизлер менен бирге зыяпатта отырғанда, өз өтиригинен

рәхәтленеди. 14 Олардың көзлери бузықшылыққа толған болып, олар үзликсиз гүна ислейди. Исеними хәлсиз адамларды жолдан азғыратуғын бул адамлар – нәпсиқаў хәм ғарғыс урған адамлар. 15 Туўры жолды таслап адасқан олар нахақ жол менен пайда көриўди жақсы көрген Босор улы Биламның жолын тутты. 16 Бирақ ол ислеген гүнасы ушын әшкара етилген еди: тилсиз ешек тилге кирди, ол адамдай болып сөйлеп, пайғамбардың ақылсыз исине тосқынлық жасаған еди †.

17 Бул адамлар суўсыз булақлар, даўыл айдаған думан. Олар ушын тас түнек қараңғылық таяр тур. 18 Өйткени олар надурис жол менен жүретуғын адамлардан жаңа ғана қутылғанларды бос хәм лап сөзлер менен алдап, гүнакар тәбияттың бузық қәлеўлерине баслайды. 19 Өзлери азғынлықтың қулы бола тура, оларға азатлықты ўәде етеди. Себеби адам неден жеңилсе, соның қулы болады-ғо. 20 Адамлар Ийемиз хәм Қутқарыўшымыз Ийса Масихты билип, дүньяның напәкликлеринен қутылғаннан соң, және сол нәрселердің дузағына түсип, олардан жеңилсе, онда кейинги аўхалы бурынғыдан да бетер болады. 21 Өйткени хақыйқатлық жолын билгеннен соң, берилген мухаддес буйрықтан жүз бурғаннан гөре, бул жолды хеш билмеген олар ушын жақсырақ болар еди. 22 Олардың өмиринде ушырасатуғын бундай аўхалға мына нақыл сөзлер туўры келеди:

«Ийт өз қусығына қайтады,
Шошқа жуўындырылғаннан соң,
Барып батпаққа аўнайды» ††.

Үшинши бап

Ийемиздің қайтып келетуғын күни хаққында

3 Сүйикли туўысқанларым, бул мениң сизлерге жазып атырған екинши хатым. Мен еки хатымда да мухаддес пайғамбарлардың алдын ала айтқан сөзлери хәм Қутқарыўшы Ийемиздің елшилери арқалы берген буйрығын еске түсириўиңиз ушын сизлерде пәк ой-пикирлерди оятыўға хәрекет еттим. 3 Ең алды менен мынаны билип қойыңлар: дүньяның ақырғы күнлеринде өз жаман қәлеўлерине еретуғын мазақ етиўшилер пайда болады. Олар сизлерди мазақ қылып: 4 «Ийеңиздің қайтып келемен деген ўәдеси қәне? Ата-бабаларымыз дүньядан өткеннен бери, хәмме нәрсе қалай жаратылған болса, еле солай турыпты-ғо», – дейди. 5 Себеби олар Қудайдың сөзи менен аспанның жүдә әйиемги ўақытларда бар болғанын хәм жердің суў арқалы суўдан жаратылғанын жортаға билмегендей болады. 6 Сол ески дүнья да усы суў тасқынынан набыт болған еди. 7 Ал хәзирги аспан хәм жер болса, отта жаныў ушын Қудайдың сол сөзи менен сақланып, қудайсыз адамлардың

† Санлар 22:4-35. †† Сулайманның нақыл-мақаллары 26:11.

хүким етилип набыт болатуғын күнине шекем қорғалып турыпты.

⁸ Сүйикли туұысқанларым, бірақ тек мынаны естен шығармаңлар: Ийемиздің нәзерінде бир күн мың жылдай, мың жыл бир күндей.

⁹ Айырымлар кешикти деп есаплағандай, Ийемиз үәдесин орынлауды кешиктирип атырған жоқ. Керисинше, Ол хеш кимнің набыт болыұын қәлемей, хәр бир адам тәўбе етсин [†] деп, сизлер ушын сабырлылық пенен күтип турыпты. ¹⁰ Деген менен, Ийемиздің қайтып келетуғын күни уры сыяқлы күтилмегенде келеди. Сол күни аспан уллы гүрсилди менен жоқ болады, аспан денелери ^{††} жанып кетеди, жер хәм жер бетіндеги хәр бир нәрсе жанып күлге айланады [‡]. ¹¹ Хәмме нәрсе усы тәризде жоқ болып кететуғын болса, сизлер қандай адамлар болыұыңыз зәрүр? Сизлер мухаддес болып жасап, Қудайдың жолы менен жүриұиңиз керек. ¹² Қудайдың күнинің келиұин сағына күтип, оның келиұин тезлетиұиңиз лазым. Өйткени сол күни аспан жанып жоқ болады, аспан денелери ^{††} де күшли ыссыдан ерип кетеди. ¹³ Бірақ бизлер

[†] Тәўбе етиұ - терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиұ. ^{††} Ямаса: тийкарғы элементлер. [‡] Басқа нусқада: «Жер хәм жердеги хәмме нәрсе аян болады». ^{††} Ямаса: тийкарғы элементлер.

Қудайдың үәдеси бойынша хәқлық орнаған жаңа аспан менен жаңа жерди күтемиз.

¹⁴ Сонлықтан, хәй сүйикли туұысқанларым, усыларды күтип жүрген екенсиз, Қудайдың алдында кемшиликсиз хәм минсиз болыұға бар күшиңиз бенен хәрекет етип, тыныш жасаңлар. ¹⁵ Сүйикли туұысқанымыз Павелдің де өзине берилген даналығы менен сизлерге жазғанындай, Ийемиздің сабырлылығын күтқарылыұ пурсаты деп есаплаңлар. ¹⁶ Павел барлық хатларында усы хәққында сөз етеди. Оның хатларында түсиниұге қыйын болған базы бир жерлер бар. Надан хәм тыянақсыз адамлар басқа Мухаддес Жазыұларды бурмалағаны сыяқлы, буларды да бурмалайды. Усы ис-хәрекетлери оларды набыт болыұға алып келеди.

¹⁷ Солай етип, хәй сүйикли туұысқанларым, буларды алдын ала билип қойыңлар, ар-намыссыз адамларға ерип, өзлериңиздің бекем негизиңизди жойтып қоймаұыңыз ушын сақ болыңлар. ¹⁸ Ийемиз хәм Күтқарыұшымыз Ийса Масихтың мийримине бөленип, Оны билиұде өсип барыңлар. Хәзир хәм мәңгиге Оған даңқ болсын! Аұмийин.

1 Юхан

Бул хатты елши Юхан I әсирдің ақырында жазған. Хат жазылған уақытта жалған тәлийматлар кең тарқалған болып, олар исениуши жәмәәтлерге үлкен қәуип тууғызатуғын еди. Себеби бундай тәлийматларды тарқатыушы жалған муғаллимлер Ийса Масих адам болып жасамады, деп үйрететуғын еди.

Юхан өз хатында бул пикирге қарсы шығып, Ийса Масихтың адам болып жасағанын тастыйықлайды хәм исениушилер Масих арқалы Қудай менен қарым-қатнаста болып, өз ара бир-бирин сүйиу кереклиги хаққында айтады. Және де, Ийса Масихқа исенген хәр бир адамның мәңгилик өмирге ийе екенлиги хаққында гүәлалық береди.

Биринши бап

Өмир Сөзи

1 Ең бастан бар болған өмир Сөзи хаққында: Оны еситкенимизди, өз көзлеримиз бенен көргенимизди хәм анықлап көрип, Оған қолларымызды тийгизгенимизди сизлерге жәриялап атырмыз. **2** Өмир ашық көринди, бизлер Оны көрдик хәм Ол тууралы гүәлалық берип атырмыз. Әке [†] менен бирге болып, бизлерге көринген мәңгилик Өмирди сизлерге жәриялап атырмыз. **3** Сизлер де бизлер менен қарым-қатнаста болыуыңыз ушын, көргенимизди хәм еситкенимизди сизлерге жәриялап атырмыз. Бизлердің қарым-қатнасымыз болса, Әке хәм Оның Улы Ийса Масих ^{††} пенен болады. **4** Буларды сизлерге қууанышымыз толы болыуы ушын жазып атырмыз.

Қудай – нур

5 Ийса Масихтан еситип, сизлерге жәриялап атырған хабарымыз бул: Қудай – нур, Онда хеш қандай қараңғылық жоқ. **6** Егер Оның менен қарым-қатнастамыз деп, қараңғылықта жүрген болсақ, жалған сөйлеп, хақыйқат бойынша жасамаған боламыз. **7** Бирақ Қудайдың Өзи нурда болғаны сыяқлы, бизлер де нурда жүрсек, бир-биримиз бенен қарым-қатнаста боламыз хәм Оның Улы Ийсаның қаны бизлерди хәр қандай гүнадан тазалайды.

8 Гүнамыз жоқ десек, өз-өзимизди алдаған боламыз хәм бизлерде хақыйқатлық болмайды. **9** Егер гүналарымызды мойынласақ, садық хәм хақ Қудай гүналарымызды кеширип, бизлерди хәр қандай жаманлықтан тазалайды. **10** Егер гүна ислемедик десек, Қудайды өтирикши қылып қоямыз хәм бизлерде Оның сөзи болмайды.

[†] Әке – Қудай. ^{††} Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай уәде еткен Қутқарушы.

Екинши бап

Ийса – бизлердің Жақлаушымыз

2 Хәй, балаларым! Мен буларды сизлерге гүна ислемеуиңиз ушын жазып атырман. Бирақ егер биримиз гүна ислеп қойсақ, Әкениң алдында Жақлаушымыз, хақ болған Ийса Масих бар. **2** Ол бизлердің гүналарымыздың кеширилиуи ушын құрбан болды. Ол тек бизлердің емес, ал пүткил дүньяның гүналары ушын бағышланған құрбанлық болды.

3 Егер Қудайдың буйрықтарын орынласақ, Оны билетуғынымызды усы арқалы билип аламыз. **4** «Оны билемен» деп, Оның буйрықтарын орынламаған адам өтирикши, онда хақыйқатлық жоқ. **5** Бирақ Қудайға деген сүйиспеншилик Оның сөзин орынлаған адамда хақыйқаттан кәмал табады. Қудай менен бирге екенимизди усы арқалы билип аламыз. **6** «Қудай менен биргемен» деген адам Ийса сыяқлы жасауы шәрт.

Жаңа буйрық

7 Хәй, сүйикли тууысқанларым, сизлерге жаңа буйрықты емес, әзелден өзлериңиз қабыл еткен ески буйрықты жазып атырман. Бул ески буйрық – сизлер еситкен Қудайдың сөзи. **8** Бирақ сизлерге және жаңа буйрық та жазып атырман. Буның хақыйқат екени Масих хәм сизлер арқалы көринип атыр. Себеби қараңғылық өтип баратыр, ал хақыйқыи нур әлле қашан жарқырап тур.

9 «Нурдаман» деп, тууысқанын жек көретуғын адам еле қараңғылықта болады. **10** Тууысқанын сүйген адам нурда жасайды хәм онда сүрнигийге себеп болмайды. **11** Бирақ, тууысқанын жек көриуши қараңғылықта болады. Ол қараңғылықта жүрип, қаяққа баратырғанын билмейди. Өйткени қараңғылық оның көзлерин соқыр еткен.

12 Балаларым, сизлерге жазып атырман. Себеби Ийсаның аты арқалы гүналарыңиз кеширилди.

¹³ Әкелер, сизлерге жазып атырман.
Өйткени сизлер ең бастан бар Болғанды билесизлер.

Жаслар, сизлерге жазып атырман.
Себеби сизлер шайтанды жеңдіңіз.
Балаларым, сизлерге жаздым.

Өйткени сизлер Әкени билесизлер.
¹⁴ Әкелер, сизлерге жаздым.

Себеби сизлер ең бастан бар Болғанды билесизлер.

Жаслар, сизлерге жаздым.
Өйткени сизлер күшлисиз хәм сизлерде Қудайдың сөзи болып,

Сизлер шайтанның үстинен жеңіске еристиңіз.

¹⁵ Дүньяны хәм дүньядағы нәрселерди сүймеңдер. Ким де ким дүньяны сүйсе, онда Әкеге деген сүйіспеншилик жоқ. ¹⁶ Себеби дүньяда болған хәр бир нәрсе: денениң қәлеулері, көздің қәлеулері хәм өмирдегі менменлік Әкеден емес, дүньядан. ¹⁷ Дүнья хәм оның қәлеулері өтип кетеди, бірақ Қудайдың еркин орынлаған адам мәңгі жасайды.

¹⁸ Балаларым, бул соңғы ўақыт. Масихқа қарсы турыўшының келетуғынын еситкениңіздей, әлле қашан көп Масихқа қарсы турыўшылар пайда болды. Соңғы ўақыт болғанын усиннан билемиз.

¹⁹ Олар арамыздан шықты, бірақ бизлерге тийисли емес еди. Егер бизлерге тийисли болғанда, бизлер менен бирге қалар еди. Олардың кеткени арқалы олардың хеш бириниң бизлерге тийисли емес экени мәлим болды.

²⁰ Ал сизлер мухаддес болған Масихтан Мухаддес Руўхты † алғанлықтан ††, хәммеңіз хақыйқатты билесизлер. ²¹ Мен сизлерге хақыйқатты билмегениңіз ушын емес, ал хақыйқатты хәм хеш қандай жалғанның хақыйқаттан емес экенин билгениңіз себепли жазып атырман.

²² Ийсаның Масих экенин тән алмаған адам өтирикши болмаса, онда ким өтирикши? Әкени хәм Улды тән алмаған адам – Масихқа қарсы турыўшы. ²³ Улды тән алмаған адамда Әке де жоқ. Ал Улды тән алған адамда Әке де бар.

²⁴ Әўел бастан еситкен сөзиңізди өзлериңізде сақлаңлар. Егер әўел бастан еситкен сөзиңіз сизлерде болса, сизлер де Ул хәм Әке менен бирге боласызлар. ²⁵ Масихтың Өзи бизлерге ўәде еткен мәңгилик өмир – усы.

²⁶ Буларды сизлерди азғырмақшы болып атырғанлар хаққында жазып атырман. ²⁷ Бірақ сизлер Масихтың Мухаддес Руўхына ‡ ийесиз. Сизлерде Мухаддес Руўх †† болғанлықтан, сизлерге хеш кимнің үйретиўиниң хәжети жоқ. Масихтың Мухаддес Руўхы †† сизлерге хәммесин үйретеди. Оның тәлими хақыйқый, жалған емес. Оның

† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. †† Сөзбе-сөз: Мухаддес болғаннан майланғанлықтан. ‡ Сөзбе-сөз: майлауына. †† Сөзбе-сөз: майлау. †† Сөзбе-сөз: Масихтың майлауы.

сизлерге үйреткени сыяқлы, Масих пенен жасаңлар.

²⁸ Аўа, балаларым, енди Масих пенен қарым-қатнаста болып, Ол келгенде, Оның алдында уятқа қалмауымыз ушын мәрт боламыз.

²⁹ Қудайдың хақ экенин билсеңіз, хақ ис қылған хәр бир адамның да Оннан туўылғанын билиң.

Үшинши бап

Қудайдың балалары

3 Қараңлар, Қудайдың балалары деп аталыўымыз ушын, Әке бизлерди қандай уллы сүйіспеншилик пенен сүйди! Хақыйқаттан да, бизлер Қудайдың балаларымыз. Дүнья Әкени билмегенликтен, бизлерди де билмей атыр. ² Хәй, сүйикли туўысқанларым, бизлер енди Қудайдың балаларымыз. Бірақ қандай болатуғынымыз еле бизлерге көрсетилмеди. Масих келгенде, Ол сыяқлы болатуғынымызды билемиз. Өйткени Оның қандай экенин көремиз. ³ Масихтан усылай үмит еткен хәр бир адам Ол пәк болғаны сыяқлы, өзін пәклейди.

⁴ Гүна ислеген хәр бир адам нызамсызлық ислеген болады. Себеби гүнаның өзи – нызамсызлық. ⁵ Ал Масихтың гүналарымызды алып таслау ушын келгенин билесизлер. Оның Өзинде гүна жоқ. ⁶ Оның менен жасайтуғын адам гүна ислемейди. Гүна ислеуді даўам етип атырған адам Оны көрмеген де, билмеген де.

⁷ Перзентлерим! Хеш кимге өзлериңізди алдатпаңлар. Масихтың хақ болғаны сыяқлы, хақ ис ислеген адам да хақ. ⁸ Гүна ислей беретуғын адам шайтаннан. Өйткени шайтан бастан баслап гүна ислеп киятыр. Сонлықтан Қудайдың Улы шайтанның ислерин жоқ қылыу ушын келди. ⁹ Қудайдан туўылған хәр бир адам гүна ислемейди, себеби Қудайдың туқымы онда болады. Ол Қудайдан туўылғанлықтан, гүна ислеуді даўам ете алмайды. ¹⁰ Қудайдың балалары менен шайтанның балаларын мынадан айырыуға болады: хақ ис ислемен хәм туўысқанын сүймеген адам Қудайдан емес.

Бир-биримизди сүйейик!

¹¹ Сизлер әзелден еситкен хабар бул: бир-биримизди сүйейик! ¹² Шайтанға тийисли болып, өз туўысқанын өлтирген Каинға уқсамайық. Ол не ушын туўысқанын өлтирди? Өйткени өзиниң ислери жаўыз, ал туўысқанының ислери хақ еди.

¹³ Хәй, туўысқанларым, дүнья сизлерди жек көрип атырған болса, хайран қалмаңлар. ¹⁴ Бизлер өзлеримиздиң өлимнен өмирге өткенимизди билемиз, себеби туўысқанларымызды сүйемиз. Ким де ким туўысқанын сүймесе, ол өли болып қала береді. ¹⁵ Туўысқанын жек көрген хәр бир адам – адам өлтириўши. Хеш бир адам

өлтирiушiнiң мәңгiлiк өмiрге ийе емес екенин билесiзлер.

¹⁶ Сүйiспеншиликтiң не екенин Масихтың бизлер ушын Өз жанын бергенинен билемiз. Сонлықтан бизлер де туұысқанларымыз ушын өз жанымызды бериуимiз шәрт. ¹⁷ Ким де ким дүнья-малға бай бола тура, туұысқанының жоқшылықта жасап атырғанын көрсе де тас бауырлық етсе, қалайынша ондай адамда Құдайдың сүйiспеншилиги болады?

¹⁸ Перзентлерим, тек сөз ямаса тил менен емес, ал ис хәм хәқыйқатлық пенен сүйейик. ¹⁹ Хәқыйқатқа тийисли екенимiзди усы арқалы билемiз. Егер кеулимiз бизлерди айыплап атырған болса да, Құдай алдында кеулимiз тыныш болады. Өйткени Құдай кеулимiзден уллы хәм Ол хәмме нәрсени биледи.

²¹ Хәй, сүйикли туұысқанларым, егер кеулимiз бизлерди айыпламаса, онда Құдайдың алдында батыр боламыз ²² хәм Оннан не сорасақ та аламыз. Себеби бизлер Оның буйрықларын орынлап, Оған унайтуғын нәрселерди ислеп атырмыз. ²³ Оның буйрығы бул: Улы Ийса Масихтың атына исенип, Оның бизлерге буйырғанындай, бир-биримiзди сүйиуимiз тийис. ²⁴ Құдайдың буйрықларын орынлаған адам Құдайда, Құдай да онда болады. Оның бизлерде екенин Оның бизлерге берген Мухаддес Руұхы арқалы билемiз.

Төртiнши бап

Руұхларды сынаңлар!

4 Хәй, сүйикли туұысқанларым, хәр қандай руұхқа исенбеңлер. Бирақ руұхлардың Құдайдан болғанын ямаса болмағанын билиу ушын, оларды сынап көриңлер. Өйткени дүньяда көп жалған пайғамбарлар пайда болды. ² Құдайдың Руұхын мынадан билесiзлер: Ийса Масихтың адам денесинде келгенин тән алған хәр қандай руұх Құдайдан. ³ Ийсаны тән алмаған хәр бир руұх Құдайдан емес. Бул – Масихқа қарсы турыушының руұхы. Сизлер оның келетуғынын еситкен едиңлер. Минен, ол әлле қашан дүньяда.

⁴ Хәй, перзентлерим, сизлер Құдайдансызлар хәм жалған пайғамбарларды жеңдиңлер. Себеби сизлердеги Мухаддес Руұх дүньядағы руұхтан уллы.

⁵ Жалған пайғамбарлар дүньядан. Сол себепли, олар дүньяға тийисли сөзлерди сөйлейди хәм дүнья оларды тыңлайды. ⁶ Ал бизлер Құдайданбыз. Ким де ким Құдайды билсе, бизлерди тыңлайды. Ал ким де ким Құдайдан болмаса, бизлерди тыңламайды. Хәқыйқат Руұхы менен жалған руұхты усыннан билемiз.

Құдай – сүйiспеншилик

⁷ Хәй, сүйикли туұысқанларым, бир-биримiзди сүйейик! Өйткени сүйiспеншилик Құдайдан. Хәр бир сүйиуиши адам Құдайдан туұылған хәм Құдайды

биледи. ⁸ Сүймейтуғын адам Құдайды билмейди. Себеби Құдай – сүйiспеншилик. ⁹ Құдай бизлерге деген сүйiспеншилигин былай көрсетти: Құдай Өзиниң жалғыз Улын дүньяға жиберип, бизлерге Ол арқалы өмир берди. ¹⁰ Минен, сүйiспеншилик – усы: бизлер Құдайды емес, ал Құдай бизлерди сүйип, Өз Улын бизлердиң гүналарымыздың кеширилиуи ушын қурбанлық қылып жиберди.

¹¹ Хәй, сүйикли туұысқанларым! Құдай бизлерди усылай сүйген болса, бизлер де бир-биримiзди сүйиуе парызлымыз. ¹² Хеш ким хеш қашан Құдайды көрген емес. Бирақ егер бир-биримiзди сүйсек, Құдай бизлерде болады хәм Оның сүйiспеншилиги бизлерде кәмал табады.

¹³ Бизлердиң Онда, Оның бизлерде екенин, Оның бизлерге берген Руұхы арқалы билемiз. ¹⁴ Әке Өз Улын дүньяның Қутқарушысы қылып жибергенин бизлер көрдик хәм бул туұралы гүуалық беремiз. ¹⁵ Ким де ким Ийсаны Құдайдың Улы деп тән алса, Құдай онда, ол да Құдайда болады. ¹⁶ Бизлер Құдайдың бизлерге деген сүйiспеншилигин билемiз хәм оған исенемiз.

Құдай – сүйiспеншилик. Ким де ким сүйiспеншилик пенен жасаса, ол Құдайда, Құдай да онда болады. ¹⁷ Солай етип, хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде мәрт болыуымыз ушын, Құдайдың сүйiспеншилиги бизлерде кәмал табады. Өйткени бизлер бул дүньяда Масих сыяқлы боламыз.

¹⁸ Сүйiспеншиликте қорқыу жоқ. Керисинше, минсиз сүйiспеншилик қорқыуды қуып шығарады. Себеби қорқыу жаза менен байланысly болады. Қорқатуғын адам сүйiспеншиликте минсизликке ериспеген.

¹⁹ Бизлер бир-биримiзди сүйемiз, өйткени дәслеп Құдай бизлерди сүйди. ²⁰ Егер ким де ким: «Құдайды сүйемен» деп, туұысқанын жек көрсе, ол өтирикши. Себеби көзге көринетуғын туұысқанын сүймеген адам көзге көринбейтуғын Құдайды қалай сүйе алады? ²¹ «Құдайды сүйетуғын адам өз туұысқанын да сүйиуи тийис», – деген буйрықты бизлер Масихтан алғанбыз.

Бесинши бап

Дүньяны жеңетуғын исенимимiз

5 Ийсаның Масих екенине исенетуғын хәр бир адам Құдайдан туұылған. Әкени сүйген хәр бир адам Оның балаларын да сүйеди. ² Құдайды сүйип, Оның буйрықларын орынлағанымыздан Құдайдың балаларын сүйетуғынымызды билемiз. ³ Өйткени Құдайдың буйрықларын орынлағанымыз Оны сүйетуғынымызды аңлатады. Оның буйрықлары ауыр емес. ⁴ Себеби Құдайдан туұылған хәр бир адам дүньяны жеңеди. Дүнья үстинен жеңиске ерискен бизлердиң исенимимiз болады.

⁵ Ийсаның Құдайдың Улы екенине исенетуғын адамнан басқа, ким дүньяны жеңе алады?

Қудайдың Улы хаққында гүялық

⁶ Бул – суў хәм қан менен келген † Ийса Масих. Ол тек суў менен емес, ал суў хәм қан менен келди. Және де, гүялық бериўши Мухаддес Руўх. Өйткени Мухаддес Руўх – хақыйқат. ⁷ Гүялық беретуғынлар үшеў: ⁸ Мухаддес Руўх, суў хәм қан. Булардың үшеўиниң гүялығы бир. ⁹ Бизлер адамның гүялығын қабыл етемиз, ал Қудайдың гүялығы оннан да уллы. Себеби бул – Қудайдың Өз Улы туўралы берген гүялығы. ¹⁰ Қудайдың Улына исенетуғын адамның өзінде усы гүялық бар. Ал Қудайға исенбейтуғын адам Қудайды өтирикши қылған болады. Өйткени Қудайдың Өз Улы туўралы берген гүялығына исенбейди. ¹¹ Сол гүялық мынаў: Қудай бизлерге мәңгилик өмир берди хәм бул өмир Оның Улында. ¹² Қудайдың Улына ийе болған адам өмирге ийе болады, Қудайдың Улына ийе болмаған адам өмирге ийе емес.

¹³ Мен буларды Қудайдың Улына исенген сизлерге мәңгилик өмирге ийе екениңизди билиўиңиз ушын жазып атырман. ¹⁴ Бизлерде Оған деген мынадай батыллық бар: Қудайдың еркине

† Яғный: шомылдырылыў рәсиминен өтип, адамлардың қутқарылыўы ушын атанақ ағашта қан төккен.

сай не сорасақ та, Ол бизлерди еситеди. ¹⁵ Егер не сорасақ та, Оның еситетуғынын билетуғын болсақ, Оннан сорағанларымызды алатуғынымызды да билемиз.

¹⁶ Егер ким де ким туўысқанының өлимге апармайтуғын гүна ислегенин көрсе, дуўа етсин. Қудай оған өмир береді. Буны өлимге апармайтуғын гүна ислегенлер хаққында айтып атырман. Өлимге апаратуғын гүна да бар. Бул ушын дуўа етсин, деп атырғаным жоқ. ¹⁷ Хәр қандай жаманлық – гүна, бирақ өлимге апармайтуғын гүна да бар.

¹⁸ Қудайдан туўылған адам гүна ислеўди даўам етпейтуғынын билемиз. Себеби оны Қудайдың Улы сақлайды хәм шайтан оған қол тийгизе алмайды. ¹⁹ Өзлеримиздиң Қудайға тийисли екенимизди хәм пүткил дүнья шайтанның қол астында екенин билемиз. ²⁰ Және де, Қудайдың Улы келип, хақыйқый Қудайды билиўимиз ушын ақыл-ой бергенин де билемиз. Бизлер хақыйқый Қудайда, яғный Оның Улы Ийса Масихтамыз. Ол – хақыйқый Қудай хәм мәңгилик өмир.

²¹ Перзентлерим, өзлериңизди бутлардан сақлаңлар!

2 Юхан

Бул хатты елши Юхан I әсирдің ақырында бир исениўши жәмәәтке ямаса бир исениўши ҳаялдың хожалығына жазған.

Бул хатта да исениўшилер бир-бирин сүйиў кереклиги хәм жалған тәлийматлар ҳаққында қайта айтылады. Хат Жаңа Келисимдеги ең қысқа хатлардың бири.

Ҳақыйқат хәм сүйиспеншилик

1 Мен, Юхан ақсақалдан, Қудай тәрәпинен таңланған ханымға хәм оның балаларына † сәлем! Мен сизлерди шын жүректен сүйемен. Тек мен емес, ал ҳақыйқатты билгенлердің хәммеси де сизлерди сүйеди. **2** Себеби бизлерде ҳақыйқат бар хәм ол бизлер менен мәңги бирге болады.

3 Әкемиз Қудайдан хәм Әкениң Улы Ийса Масихтан †† келген мийрим, реҳим хәм тынышлық, бизлерде ҳақыйқатлық хәм сүйиспеншилик арқалы бирге болсын.

4 Сениң балаларыңның арасындағы гейбиреўлериниң Әкемизден алған буйрық бойынша ҳақыйқат жолы менен жүргенин билип, қатты қуўандым. **5** Енди сеннен өтинемен, қымбатлы ханым, хәммемиз бир-биримизди сүйейик. Мен саған жаңа буйрықты емес, бизлер әўел бастан қабыл еткен буйрықты жазып атырман. **6** Сүйиспеншилик – бул Қудайдың буйрықлары бойынша жасаў. Әўел бастан

† Ханымға хәм оның балаларына – Ийса Масихқа исениўши бир жәмәәт хәм сол жәмәәтке тийисли адамлар нәзерде тутылған болса керек. †† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы.

еситкениңиз сыяқлы, Оның буйрығы – сүйиспеншилик пенен жасаўдан ибарат.

7 Дүнья жүзинде Ийса Масихтың адам денесинде келгенин тән алмайтуғын көплеген алдаўшылар пайда болды. Бундай адам – алдаўшы хәм Масихқа қарсы турыўшы. **8** Мийнетимиздің жемисин жойтпай, ылайықлы сыйлық алыўыңыз ушын өзлериңизге сақ болыңлар. **9** Масихтың тәлийматы менен жасамай, шектен шығып кеткен адамда Қудай жоқ. Оның тәлийматы менен жасайтуғын адамда хәм Әке, хәм Ул бар. **10** Егер ким де ким сизлерге келип, бул тәлийматты әкелмесе, оны үйлериңизге қабыл алмаңлар, оған сәлем де бермеңлер. **11** Өйткени оған сәлем берген адам оның жаман ислерине шерик болған болады.

12 Сизлерге жазатуғын көп нәрселерим бар, бирақ оларды қағаз бетине сыя менен жазыўды қәлемеймен. Қуўанышымыз толы болыўы ушын жаныңызға келип, жүзбе-жүз сөйлесемен деген үмиттемен.

13 Қудай таңлаған сиңлиңниң балалары ‡ саған сәлем айтып атыр.

‡ Сиңлиңниң балалары – Юхан болған жердеги жәмәәтке тийисли адамлар нәзерде тутылған болса керек.

3 Юхан

Елши Юхан бул үшінши хатын да I әсирдің ақырында жазған болып, хат Гаюс деген адамға жазылған. Юхан Гаюсқа ел аралап жүрген Қудайдың хызметшилерин қабыл алып, оларға сүйіспеншилик пенен жәрдем беріу кереклиги хаққында жазады. Димитрий деген адамнан өрнек алыу кереклигин айтып, Диотреф деген адамның ислерин әшкаралайды.

Сәлемнама

1 Мен, Юхан ақсақалдан, шын жүрегимнен сүйетуғын сүйикли туысқаным Гаюсқа сәлем!
2 Сүйикли туысқаным! Руұхый өмириң саў болғандай, хәмме нәрседе табысқа ерисип, дениң саў болыуы ушын дуўа етип атырман. **3** Айырым туысқанларымыз келип, сениң хақыйқатқа садық екениң хәм хақыйқат жолы менен жүргениң хаққында гүўалық бергенде қатты қуўандым.
4 Мениң ушын балаларымның хақыйқат жолы менен жүргенин еситиуден артық қуўаныш жоқ.

Аўызбиришилик хәм алаўызлық

5 Сүйикли туысқаным! Бийтаныс болыуына қарамай, сен туысқанларымызға шын жүректен жәрдем берип атырсаң. **6** Олар исениўшилер жәмәати алдында сениң сүйіспеншилигин хаққында гүўалық берди. Оларды Қудайға минәсип түрде жолға атландырып жиберсең, жақсы ис қылған болар едиң. **7** Себеби олар исенбейтуғын адамлардан хеш қандай жәрдем қабыл етпей, Ийсаның аты ушын жолға шыққан еди.

8 Сонлықтан хақыйқатқа шерик болыуымыз ушын бундай адамларды қоллап-қуўатлауымыз керек.

9 Мен исениўшилер жәмәетине базы нәрселерди жазған едим, бирақ олардың арасында биринши болыуды жақсы көретуғын Диотреф бизлерди қабыл етпей атыр. **10** Сонлықтан егер барсам, оның ислерин әшкара етемен. Ол бизлерди жаман сөзлер менен надурис айыплап жүр. Булар жетпегендей, ол туысқанларды да қабыл етпей атыр, хәтте, қабыл қылмақшы болғанларға тосқынлық жасап, оларды жәмәәттен қуўып атыр.

11 Сүйикли туысқаным, жаман емес, жақсы өрнек ал. Жақсылық ислейтуғын адам Қудайдан.

Жаманлық ислейтуғын адам Қудайды көрген емес.

12 Димитрий хаққында хәмме адам, хақыйқаттың өзи де жақсы гүўалық берип атыр. Бизлер де жақсы гүўалық берип атырмыз. Гүўалығымыздың дурыс екенин сен билесең.

13 Саған жазажақ көп нәрселерим бар еди, бирақ сыя хәм қәлем менен жазыуды қәлемеймен. **14** Сени тез арада көриу үмитиндемен, сонда жүзбе-жүз сөйлесемиз. **15** Аман бол! Дослар саған сәлем айтып атыр. Сен де сол жердеги досларға атпа-ат сәлем айтып қой.

Яхуда

Хатты Яхуда жазған. Бул хаттың Петр жазған 2-хат пенен уқсас жерлери бар. Екеуінде де жалған муғаллимлер хәм оларға берилетуғын жаза ҳаққында сөз етиледі (Петр 2-хаты 2-бап – Яхуда 1:4-18). Яхуда қутқарылыу ҳаққында жазыуды қатты қәлеген еди. Бирақ, сол ўақытлары исениўшилер арасына кирип алған айырым қудайсыз адамлардың жаман тәсиринен исениўшилерди сақлау ушын ол усындай мазмундағы хатты жазады. Яхуда өз хатында Қудайдың мийрими ҳаққында бурмалап түсиндиретуғын бундай адамларға қарсы турыў жүдә әҳмийетли екенин атап өтеди.

Сәлемнама

1 Мен, Ийса Масихтың [†] қулы хәм Яқыптың туўысқаны Яхудадан, Әкемиз Қудай тәрәпинен шақырылғанларға сәлем! Әкемиз Қудай сизлерди сүйеди хәм Ийса Масихтың Өзи сизлерди сақлап келмекте.

² Сизлерге мийрим-шәпәт, тынышлық хәм сүйиспеншилик мол-мол етип берилсин!

Гүна хәм жаза

³ Сүйикли туўысқанларым! Бизлерге ортақ болған қутқарылыуымыз ҳаққында жазыуды жүдә қәлеген едим. Енди исениўшилерге ^{††} бироталаға берилген Ийсаға деген исеним ушын гүресиң деп, сизлерге нәсият етип жазыуға мәжбүр болдым. ⁴ Себеби араңызға айырым қудайсыз адамлар жасырын кирип алған. Олар Қудайды мийримли деп, Оның мийриминен бузықшылық қылыу ушын пайдаланады, жалғыз Хүкимдарымыз хәм Ийемиз болған Ийса Масихты тән алмайды. Ондайлардың жазасы әзелден-ақ жазылып қойылған.

⁵ Булардың хәммесинен хабарыңыз болса да, мен сизлерге еслетип қоймақшыман: Қудай Өз халқын Мысыр елиндеги қулшылықтан қутқарды, бирақ соңынан исенбейтуғынларды набыт етті. ⁶ Сондай-ақ, өз мәртебе-бийлигине қанаат етпей [‡], мөканын таслап кеткен периштелерди де Қудай уллы жаза күнинде хүким етиў ушын мәңгиге байлап, қараңғылыққа қамап қойыпты. ⁷ Буларға уқсап, Содом менен Гомора қалалары хәм олардың этирапларындағы қалалар да бузықшылық хәм тәбийғый емес жынысый ҳарамылық иследи. Мәңгилик отта жаныў жазасын алған бул қалалар адамларға ескертиў болды.

⁸ Сол сыяқлы, араңызға кирген бул адамлар да қыялпаразлыққа берилип, өз денелерин ипласлайды хәм Қудайдың бийлигин менсинбей,

[†] Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. ^{††} Сөзбе-сөз: мухаддеслерге. [‡] Сөзбе-сөз: өз мәртебе-бийлигин сақламай.

периштелерди мазақ етеди. ⁹ Хәтте, бас периште Михаил де Муўсаның денеси ҳаққында шайтан менен тартысқанда, оны ғарғап хүким етиўге батылы бармай, тек: «Қудайдың Өзи саған сазайыңды берсин», – деген еди. ¹⁰ Бирақ бул адамлар өзлери түсинбейтуғын нәрселерди мазақ етип, санасыз ҳайўанлар сыяқлы тек тәбийғый сезим бойынша жасағанлықтан набыт болады. ¹¹ Олар хәсирет шегеди! Өйткени Каинның жаўыз жолы менен бармақта. Билам сыяқлы дәмәгөйшиликке берилген олар Корей сыяқлы қозғалаң көтерип, набыт болады.

¹² Тек ғана өзин ойлап, қарым-қатнас кешелериңизде [#] сизлер менен бирге ишип-жеген бундай уятсыз адамлар ишекке түскен қурт сыяқлы қәўипли. Олар самал менен көшип жүретуғын жамғырсыз бултларға, гүзде мийўесиз қалып өлген, тамыры менен жулып тасланған тереклерге уқсайды. ¹³ Олар көбигин шашыратқан теңиздиң қәхәрли толқынлары сыяқлы, патаслықларын этирапқа шашыратады. Адасқан жұлдызлар сыяқлы болған олар ушын тас түнек қараңғылық мәңгиге таяр тур.

¹⁴ Адам-атаның жетинши әўлады болған Енок усы адамлар ҳаққында мына пайғамбаршылықты айтқан еди:

«Мине, Ийемиз хәр бир адамды хүким қылыу ушын,

қудайсыз гүнакарлардың барлық жаўыз ис-хәрекетлерин,

Өзине қарсы айтылған барлық жаман сөзлерин әшқара етиў ушын,

Өзиниң мың-мыңлаған мухаддеслери менен келеди».

¹⁶ Бул адамлар хәмме ўақыт налып, басқаларға кеўли толмайды. Олар нәпсиқаўлық пенен ис тутады хәм лапгөйлик етип, өз пайдасы ушын басқаларға жарамсақланады.

[#] Яғный: Қудайға хәм бир-бирине деген сүйиспеншилигин көрсетиў ушын, исениўшилер хәр екшемби күни бирге аўқатланатуғын еди.

Ақыл-нәсиятлар

¹⁷ Бірақ сизлер, сүйикли туұысқанларым, Ийемиз Ийса Масихтың елшилери тәрепинен алдын айтылған сөзлерди еске түсириңлер. ¹⁸ Олар сизлерге: «Дүньяның соңғы күнлеринде өз нәпсине берилген, Қудайдан қорқпайтуғын мазақ етиўшилер пайда болады» †, – деген еди. ¹⁹ Бундай адамлар – алаўызлық салыўшы ҳәм Мухаддес Руўхтан †† бос қалып, өзиниң гүнакар тәбиятының қулы болған адамлар.

²⁰ Бірақ сизлер, сүйикли туұысқанларым, ең мухаддес болған исенимиңизди өмириңиздиң тийкары қылып, жетилесип барыңлар. Мухаддес Руўх пенен дуўа етиңлер. ²¹ Өзлериңизди мәңгилик өмирге еристиретуғын Ийемиз Ийса Масихтың

† Петрдиң 2-хаты 3:3. †† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

мийрим-шәпәәтин күтип, Қудайдың сүйиспеншилиги менен жасаўды даўам етиңлер.

²² Исенимде екилениўши айырым адамларға мийримлилик пенен қатнас жасаңлар.

²³ Базыларды оттан шығарып, қутқарыңлар. Және басқаларға сақлық пенен рехимлилик көрсетиңлер. Ал олардың гүналарынан болса, жеркениңлер ‡.

²⁴ Қутқарыўшымыз болған жалғыз Қудай сизлерди жығылыўдан сақлаўға, Өзиниң салтанатында уллы қуўаныш пенен минсиз қылып турғызыўға қүдиретли. Ийемиз Ийса Масих арқалы әзелден, ҳәзир ҳәм мәңгиге, уллылық, салтанат, күш-қүдирет ҳәм хүкимдарлық Қудайдики болсын!

Аўмийин.

‡ Сөзбе-сөз: «Хәтте, олардың денелериниң гүнакарлығы себепли былғанған кийимлеринен де жеркениңлер».

Аян

Бул китапты елши Юхан жазған. I әсирдин ақырында күшли қуўдалаулар болып, Юхан бир атаўға сүргин етилген еди. Сол жерде Қудай оған аян көрсетип, Азия үлкесиндеги (хәзирги Туркияның кубла белеги) исениўши жети жәмәәтке қарата хатлар жазғызды. Оларға қыйыншылық хәм қуўдалауларда исенимде беккем турыўды айтып, жол-жорықлар берди. Бирақ, Қудай бул сөзлерди тек усы жети жәмәәтке емес, ал дүнья жүзиндеги барлық исениўши жәмәәтлерге айтты, деп түсиниў керек.

Және де, китапта заманның ақырында Қудайдың Өзине қарсы болған хүкимдарлық хәм бийликлерди Ийса Масих арқалы жазалаўы, жаўызлықтың толық жеңилиске ушыраўы, пүткил жаўызлықтың тийкары болған шайтанның дозаққа тасланыўы хаққында айтылады. Китаптың ақырында Қудайға садық болған исениўшилердин жаңа аспан хәм жаңа жерди мийрас етип алып, Қудайдың Патшалығына кириўи хаққында сөз етиледі.

Биринши бап

Китаптың мазмуны

1 Бул – тез арада жүз бериўи керек болған ўақыяларды Өз хызметшилерине билдириў ушын Қудайдың Ийса Масихқа † берген аяны. Ал Ол Өз периштесин жиберип, бул аянды хызметшиси Юханға билдирди. **2** Юхан Қудайдың сөзин хәм Ийса Масихтың гўалығын, яғный өзи көрген нәрселериниң хәммесин баян етти. **3** Бул пайғамбаршылық сөзлерди оқыйтуғын хәм бул жерде жазылғанларды тыңлап, орынлайтуғынлар қандай бахытлы! Себеби бул ўақыялардың болатуғын ўақты жақын.

Исениўши жети жәмәәтке сәлемнама

4 Мен, Юханнан, Азия үлкесиндеги жети жәмәәтке сәлем! Хәзир бар, бурыннан бар болған, келешекте де бар болатуғын хәм келетуғын Қудайдан, Оның тахты алдында турған жети руўхтан ††, исенимли гўа болған, өлилер арасынан биринши болып тирилген хәм жер жүзи патшаларының Хүкимдары болған Ийса Масихтан мийрим хәм тынышлық сизлерге берилсин!

Ийса Масих бизлерди сүйип, Өз қаны менен бизлерди гўналарымыздан азат қылды **6** хәм бизлерди Өз Патшалығына еристирип, Әкеси Қудайдың хызметиндеги руўханийлери етти. Уллылық хәм құдирет мәңгиге Оныки болсын! Аўмийин.

7 «Мине, Ол бултлар менен келмекте!» †

Хәр бир көз Оны көреді,

Оның денесин тескенлер де көреді.

Жер жүзиниң барлық халықлары,

Ол себепли өкирип жылайды» ††.

Аўа, усылай болады, аўмийин.

† Масих – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай ўәде еткен Қутқарыўшы. †† Ямаса:

8 Хәзир бар, бурыннан болған, келешекте де бар болатуғын хәм келетуғын, хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийемиз былай дейди: «Мен – Альфа хәм Омегаман ††».

9 Мен, Ийсаның қайғы-хәсиретине, патшалығына хәм сабырлығына сизлер менен бирге шерик болған туўысқаныңыз Юхан, Қудайдың сөзин хәм Ийса хаққында жәриялағаным ушын Патмос атлы атаўға сүргин етилген едим. **10** Ийемиздин күнинде †††, мени Мухаддес Руўх ††† басқарып турғанда, арқамнан кәрнайдың даўысына уқсаған бәлент бир даўысты еситтим. **11** «Көрип турғанларыңды китапқа жаз хәм жети жәмәәтке, яғный Ефес, Смирна §, Пергам, Тиатира, Сардис, Филадельфия хәм Лаодикияға жибер», – деди даўыс.

12 Сөйлеп турғанды көриў ушын, мен арқама бурылдым. Бурылып, жети алтын шыра қойғышты көрдим. **13** Олардың ортасында үстине узынлығы аяғына түсетуғын кийим кийген, көкирегине алтын өңирше байлаған Адам Улына §† уқсаған биреў тур еди. **14** Оның басы хәм шашлары ақ жүн сыяқлы, қардай аппақ еди. Көзлери болса, оттың жалынындай жарқырап турған еди. **15** Оның аяқлары пеште қыздырылған жылтырақ қолаға уқсаған болып, даўысы сарқырап аққан суўдың сестиндей еди. **16** Ал оң қолында жети жұлдыз бар болып, аўзынан еки жүзли өткир қылыш шығып турған еди. Жүзи күшли жарқырап турған қуяштай еди.

17 Мен Оны көриўден-ақ, өли сыяқлы аяқларына жығылдым. Ал Ол оң қолын үстиме қойып, былай деди:

– Қорқпа! Мен – биринши хәм соңғыман.

Қудайдың Мухаддес Руўхынан. † Даниел 7:13. †† Зекерия 12:10. †† Альфа хәм Омега – грек элипбесиниң биринши хәм соңғы хәриплери. ††† Ямаса: екшемби күни. Ийемиз Ийса усы күни өлимнен қайта тирилген еди. ††† Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы. § Смирна – хәзирги аты Измир. §† Адам Улы – Ески Келисимде ўәде етилген Қутқарыўшы Масихтың бир аты.

¹⁸ Мен тиримен. Өлген едим, бірақ, мине, мәңгиге тиримен. Өлимнің хәм өлилер меканының гилтлери Мениң қолымда.

¹⁹ Сонлықтан көргенлериңди, хәзир жүз берип атырған нәрселерди хәм буннан соң болатуғынларды жаз. ²⁰ Оң қолымда сен көрген жети жұлдыздың хәм жети алтын шыра қойғыштың сыры мынау: жети жұлдыз – жети жәмәәттің жетекшилери †, жети шыра қойғыш – жети жәмәәт.

Екинши бап

Ефес жәмәәтине

2 – Ефес жәмәәтিনিң жетекшисине †† жаз. Оң қолына жети жұлдыз услаған, жети алтын шыра қойғыштың ортасында жүретуғын былай дейди: ² «Сениң ислериңди, аұыр мийнетіңди хәм сабырлылығыңды билемен. Жаман адамлардың жаманлық ислеуіне жол қоймайтуғыныңды да билемен. Елши емес болып турып, өзлерин елши деп атағанларды сынадың хәм олардың өтирикши екенин билип алдың. ³ Аұа, сен сабырлысаң. Мениң атым ушын қыйыншылықларға шыдам бердің хәм шаршамадың.

⁴ Бірақ, саған бир қарсылығым бар: сен биринши исенген уақтыңдағы сүйиспеншилигиңди жойттың. ⁵ Солай етип, не нәрседе алжасқаныңды есиңе түсир! Тәубе қылып, дәслепки ислериңди дауам ет. Егер тәубе қылмасаң, саған келип, шыра қойғышыңды орнынан алып таслайман. ⁶ Деген менен, сенде бир унамлы қәсийет бар: сен Николас уйымының ислерин жек көресең. Оларды Мен де жек көремен.

⁷ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин. Жеңип шыққанға Қудайдың жәннетіндеги өмир терегиниң мийуесин жеу хуқықын беремен».

Смирна жәмәәтине

8 – Смирна жәмәәтিনিң жетекшисине † жаз. Өлип, өлимнен қайта тирилген, биринши хәм соңғы болған былай дейди: ⁹ «Сениң қайғы-хәсиретіңди хәм кәмбағаллығыңды билемен. Бірақ, сен байсаң. Өзлерин яхудийлермиз дейтуғынлардың сени масқаралап айтқан сөзлерин де билемен. Бірақ олар яхудий емес, ал шайтан жыйыны. ¹⁰ Басыңа түсетуғын қыйыншылықтардан қорқпа! Мине, шайтан сизлерди сынау ушын араңыздағы базыларыңызды қамаққа таслайды. Он күн азап шегесизлер. Өлиуіге туұра келсе де, Маған садық қал, сонда Мен саған өмир тажын беремен.

¹¹ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин. Жеңип шыққан екинши өлимнен хеш қандай зәлел көрмейди».

† Ямаса: периштелери. †† Ямаса: периштесине. † Ямаса: периштесине.

Пергам жәмәәтине

¹² – Пергам жәмәәтিনিң жетекшисине †† жаз. Еки жүзлі өткір қылышқа ийе болған былай дейди: ¹³ «Шайтанның тахты турған жерде жасайтуғыныңды билемен. Атыма садық екеніңди де билемен. Хәтте, садық гұуам Антипа араңызда, шайтан отырған жерде өлтирилген күнлерде де сен Маған деген исенимиңнен қайтпадың.

¹⁴ Бірақ, саған бираз қарсылығым бар: араңызда Билам тәлийматын тутушылар бар. Бутқа сойылған қурбанлық гөшин жеуге хәм бузықшылық қылуға үйретиу ушын, Билам Балакқа Израил халқын жолдан урыуды үгитлеген еди. ¹⁵ Сол сыяқлы, сизлердің араңызда Николас уйымының тәлийматын тутушылар да бар. ¹⁶ Бул ушын тәубе қыл! Болмаса, тез жаныңа келип, оларға қарсы аұзымдағы қылыш пенен урысаман.

¹⁷ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин. Жеңип шыққанға сырлы манна †† хәм бир ақ тас та беремен. Бул тастың үстине жаңа ат жазылған. Атты тасты алған адамнан басқа хеш ким билмейди».

Тиатира жәмәәтине

¹⁸ – Тиатира жәмәәтিনিң жетекшисине ††† жаз. Көзлери лаулап жанған отқа, аяқлары жылтыраған қолаға уқсаған Қудайдың Улы былай дейди: ¹⁹ «Сениң ислериңди, сүйиспеншилигиңди, исенимиңди, хызметіңди хәм сабырлылығыңды билемен. Соңғы ислериңнің биринши исенген уақтыңдағы ислериңнен көбирек екенин де билемен.

²⁰ Деген менен, саған бир қарсылығым бар: өзін пайғамбар деп атаған Изабел атлы хаялға жол қойып атырсаң. Бул хаял хызметшилериңди жолдан урып, бузықшылық ислеуге хәм бутларға сойылған қурбанлық гөшин жеуге үйретпекте.

²¹ Тәубе етиуі ††† ушын оған мәулет берген едим. Бірақ ол бузықшылығы ушын тәубе етиуді қәлемейди. ²² Мине, Мен оны кеселлик төсегине қулатаман. Оның менен бузықшылық ислеитуғынларды да оның менен биргеликте ислеген жаман ислери ушын тәубе етпесе, үлкен қайғы-хәсиретке дуушар етемен. ²³ Оның изине ергенлерди ⁵ де өлимге дуушар етемен. Сонда пүткіл жәмәәтлер Мениң кеуил хәм жүреклерди сынаушы екенімди билип алады. Хәр бириңізге ислериңізге қарай қайтараман. ²⁴ Бірақ, Тиатирадағы басқаларға, яғнай сол хаялдың тәлийматын тутпай, „шайтанның тәлийматының терең сырларын“ үйренбеген сизлерге айтатуғыным мынау: „Мен келемен дегенше,

†† Ямаса: периштесине. †† Манна – Израил халқы Мысырдан шығып шөлде жүргенде, Қудай аспаннан берген азық. ††† Ямаса: периштесине. ††† Тәубе етиу – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиу. ⁵ Сөзбе-сөз: балаларын.

өзлериңизде бар болғанларға беккем болыңлар". Сизлерге буннан басқа аұйрманлық салмайман.

²⁶ Жеңип шығып, Мениң буйырғанларымды ақырына дейин орынлағанға миллетлер үстинен бийлик беремен.

²⁷ „Ол оларды темир таяқ пенен басқарып, Ылай ыдыс сыяқлы сындырып таслайды“[†].

Әкемнен Мен алған усындай бийликти ол да алады. ²⁸ Жеңип шыққанға таң жулдызын да беремен. ²⁹ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин».

Үшинши бап

Сардис жәмәәтине

3 – Сардис жәмәәтинең жетекшисине ^{††} жаз. Құдайдың жети руұхына [‡] хәм жети жулдызына ийе болған былай дейди: «Сениң ислериңди билемен. Тири жәмәәт деген атың бар, бирақ сен өлисең. ² Сергек бол! Еле өлмей қалған, енди өлейин деп атырғанларды беккемле. Себеби Құдайымның алдында сениң ислериңнің жеткиликсиз екенлигин көрдим. ³ Сонлықтан өзиң қабыл алып еситкен тәлийматыңды есиңе түсир. Оны тутынып, тәубе ет! Егер сергек болмасаң, Мен уры сыяқлы күтилмегенде келемен, саған қашан келетуғынымды билмей қаласаң.

⁴ Бирақ Сардисте, сизлердің араңызда, ипласланбаған ^{††} айырым адамлар бар. Олар ақ кийим кийип, Мениң менен бирге жүреді. Өйткени олар усыған ылайықлы. ⁵ Жеңип шыққан усындай ақ кийим кийеди. Бундай адамның атын Өмир кітабынан ^{††} хеш қашан өширмеймен. Әкемнің хәм Оның периштелеринің алдында бул адамның атын ашық тән аламан. ⁶ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин».

Филадельфия жәмәәтине

7 – Филадельфия жәмәәтинең жетекшисине ^{†††} жаз.

Мухаддес хәм хақықат болған, Даұыттың гилтине ийе, Ол ашса хеш ким жаба алмайтуғын, жапса, хеш ким аша алмайтуғын былай дейди: ⁸ «Сениң ислериңди билемен. Мине, сениң алдыңа хеш ким жаба алмайтуғын ашық бир қапы қойдым. Күшиң аз болса да сөзимди орынлап, атымнан ұаз кешпедиң. ⁹ Қара, шайтанның жыйынынан болғанларды, өзлерин яхудиймиз деп атап, бирақ яхудий болмаған өтирикшилерди саған тапсыраман. Оларды саған келиўге хәм сениң аяғыңа бас урыўға мәжбүр етип, оларға Мениң сени сүйетуғынымды көрсетемен. ¹⁰ Сабырлылық пенен шыда деген буйрығымды орынлағаның

[†] Забур 2:9. ^{††} Ямаса: периштесине. [‡] Ямаса: Құдайдың Мухаддес Руұхына. ^{††} Сөзбе-сөз: кийимлерин кирлетпеген. ^{††} Өмир кітабы – мәңгилик өмирге ийе болғанлардың атлары жазылған Құдайдың кітабы. ^{†††} Ямаса: периштесине.

ушын, жер жүзинде жасайтуғынларды сынаў мақсети менен пүткіл дүнья жүзине келетуғын сынақ ұақтынан Мен де сени сақлайман.

¹¹ Мен жылдам келемен. Тажыңды хеш ким алып қоймайы ушын, өзиңде бар нәрсеге беккем бол.

¹² Жеңип шыққанды Құдайымның Ибадатханасының сүтини қыламан. Сол адам ол жерден хеш қашан шықпайды. Оның үстине Құдайымның атын, Құдайымның қаласының атын, яғный аспаннан, Құдайдың жанынан түсетуғын жаңа Ерусалимнің атын хәм Өзимнің жаңа атымды жазаман. ¹³ Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин».

Лаодикия жәмәәтине

14 – Лаодикия жәмәәтинең жетекшисине ^{†††} жаз.

Аўмийин, садық хәм хақықый гўа, Құдайдың жаратқанларының Хүкимдары былай дейди:

¹⁵ «Сениң ислериңди билемен. Сен я суўық, я ыссы емессең. Қәне енди, я суўық, я ыссы болсаң! ¹⁶ Сен ыссы да, суўық та емес, ал жыллы болғаның ушын, сени аўзымнан қусып жиберемен. ¹⁷ Байман, байыдым, хеш нәрсеге мүтәж емеспен, дейсең. Бирақ өзиңнің бахытсыз, аянышлы, жарлы, соқыр хәм жалаңаш екенлигиңди билмейсең.

¹⁸ Сонлықтан Мениң саған айтатуғын мәсләхәтим мынаў: бай болыўың ушын, Меннен отта тазаланған алтын, жалаңашлығыңның айыбы көринбеў ушын ақ кийимлер, көриўиң ушын көзлериңе сүртетуғын дәри сатып ал.

¹⁹ Мен сүйгенлеримнің хәммесин әшкара етип, тәрбиялайман. Сол себепли инталы болып, тәубе ет. ²⁰ Мине, Мен қапы алдында қағып турман. Егер ким де ким даўысымды еситип, қапыны ашса, оның үйине киремен. Мен оның менен, ол Мениң менен бирге аўқат жеймиз.

²¹ Мен жеңип шығып, Әкем менен бирге Оның тахтына отырғанымдай, жеңип шыққанға да Мениң менен бирге тахтыма отыруў хуқықын беремен. ²² Қулағы бар Мухаддес Руұхтың жәмәәтлерге айтып атырған сөзлерин еситсин».

Төртинши бап

Аспандағы тахт

4 Буннан соң, аспанда ашық турған бир қапыны көрдим. Мен бурын еситкен даўыс, яғный кәрнай сестине уқсаған сес маған былай деди: «Бул жерге көтерил! Мен саған буннан соң болыўи тийис ұақыяларды көрсетемен». ² Сонда мен дәрхал Мухаддес Руұхқа толып, аспанда бир тахты хәм онда Отырғанды [§] көрдим. ³ Тахтта Отырғанның көриниси яспис, сардис сыяқлы хасыл таслардай жарқырап, ал тахтың өтирапын жарқыраған хасыл зумрат тасы сыяқлы радуга ^{§†}

^{†††} Ямаса: периштесине. [§] Яғный: Құдайды. ^{§†} Радуга – жауын жауғаннан соң, хәр түрли түске дөнип, аспанда пайда болатуғын қылыш сыяқлы белги.

қоршап турған еди. ⁴ Тахтың дөгерегінде басқа жигирма төрт тахт болып, бул тахтларда ақ кийимли, басларына алтын таж кийген жигирма төрт ақсақал отырған еди. ⁵ Тахттан шақмақ шағып, гүрсилдеген дауыс шығып, гүлдирмаманың гүркирегени еситилип турған еди. Ал тахтың алдында жети шыра жанып турған еди. Бул – Құдайдың жети руұхы. ⁶ Және тахтың алдында кристалл сыяқлы шийше теңиз бар еди.

Тахтың төрт тәрәпинде †, яғный дөгерегінде алды-арты көзге толған төрт мақлуқ турған еди. ⁷ Олардың бириншиси арысланға, екіншиси бузауға уқсаған еди. Ал үшіншисиниң жүзи адамның түриндей, төртіншиси ушып баратырған бүркит сыяқлы еди. ⁸ Хәр бириниң алты қанаты болып, қанатларының иши-сырты толған көз еди. Олар күни-түни тоқтамастан: «Бар болған, хәзир бар хәм келешекте бар болатуғын хәм келетуғын, хәмме нәрсеге құдиретли Құдай Ийемиз мухаддес, мухаддес!» – дейди.

⁹ Төрт мақлуқ мәңги өмир сүретуғын тахтта Отырғанды уллылап, Оған хұрмет көрсетип шүқирлик билдирген сайын, ¹⁰ жигирма төрт ақсақал тахтың үстинде отырған мәңги өмир Сүретуғынның алдына жығылып, Оған табынды. Олар тажларын тахтың алдына қойып былай деди: ¹¹ «Құдай Ийемиз! Сен даңқ, хұрмет хәм құдиретти алыуға ылайықлысаң. Себеби хәмме нәрсени Сен жаратқансаң. Хәммеси Сениң еркиң менен жаратылды хәм бар болды».

Бесинши бап

Мөрленген китап хәм Қозы

5 Сонда тахтта Отырғанның оң қолында иши-сырты жазылған, жети мөр басылып бекитилген бир китапты †† көрдим. ² Және мен бәлент дауыс пенен жәриялап бақырған бир күшли периштени де көрдим. Ол жар салып: «Ким бекитилген мөрлерди бузып, китапты ашыуға ылайықлы?» – деди. ³ Бирақ аспанда да, жерде де, жердің астында да китапты ашып, оның ишине қарауға ылайықлы хеш ким болмады. ⁴ Китапты ашып, оның ишине қарауға ылайықлы хеш ким табылмағанлықтан, мен қатты жыладым. ⁵ Сонда ақсақаллардың бири маған:

– Жылама! Қара, Яхуда урыуынан шыққан Арыслан, Дауыттың Урпағы жеңип шықты! Ол бекитилген мөрлерди бузып, китапты аша алады, – деди.

⁶ Сол ўақытта мен төрт мақлуқ пенен ақсақаллар қоршап турған тахтың ортасында бауызланғанға уқсаған бир Қозыны ‡ көрдим.

Қозының жети мүйизи хәм жети көзи бар еди. Бул көзлер – Құдайдың пүткил жер жүзине жиберген

† Сөзбе-сөз: ортасында. †† Сөзбе-сөз: оралған қағаз. ‡ Қозы – пүткил адамзат ушын құрбан болған Ийса Масихтың тымсалы.

жети руұхы. ⁷ Қозы жақынлап барып, тахтта Отырғанның оң қолынан китапты алды.

⁸ Қозы китапты алғанда, төрт мақлуқ хәм жигирма төрт ақсақал Оның аяғына жығылды. Хәр бириниң қолында тарлы әсбап хәм хош ийисли затларға толған алтын кеселер бар еди. Бул хош ийисли затлар мухаддеслердің †† дууаларын билдиреди. ⁹ Олар жаңа алғыс-мақтау қосығын айтып былай деди:

«Сен китапты алыуға хәм бекитилген мөрлерди бузып ашыуға ылайықлысаң!

Өйткени Сен Өзиңди құрбан еттиң хәм хәр бир урыу, тил, Халық хәм миллеттен шыққан адамларды Құдайға арнау ушын,

Өз қаныңды төгип, олардың төлемлерин өтедің.

¹⁰ Оларды патшалығыңа еристирип, Құдайдың хызметіндеги руұханийлер қылдың. Олар жер жүзінде хәкимлик етеди».

¹¹ Соңынан тахтты, мақлуқларды хәм ақсақалларды қоршаған есап-сансыз, мыңлаған, миллионлаған периштелерди көрдим хәм олардың дауысларын еситтим. ¹² Олар дауыслап қосық айтып былай деди:

«Бауызланған Қозы күш, байлық, даналық, құдирет,

Хұрмет, даңқ хәм алғыс-мақтауды алыуға ылайықлы».

¹³ Және мен аспандағы, жер жүзіндеги, жердің астындағы хәм теңиздеги пүткил жаратылыстың, олардағы пүткил барлықтың былай деп қосық айтқанын еситтим:

«Тахтта отырған хәм Қозы

Алғыс-мақтауға, хұрметке, даңққа Хәм құдиретке мәңгиге ийе болсын!»

¹⁴ Төрт мақлуқ: «Аўмийин!» деп жууап берди, ал жигирма төрт ақсақал жерге жығылып табынды.

Алтыншы бап

Бекитилген мөрлердің бузып ашылуы

6 Соңынан мен Қозының бекитилген жети мөрдің бириншисин бузып ашқанын көрдим. Сонда төрт мақлуқтың бириниң гүлдирмаманың гүркирегенине уқсаған дауыс пенен: «Кел» дегенин еситтим. ² Мен қарап, бир ақ атты көрдим. Аттың үстиндегиниң оқ жайы бар еди. Оған бир таж берилди. Ол жеңимпаз болып, және жеңиске ерисиўге атланды.

³ Қозы бекитилген екінши мөрди бузып ашқанда, екінши мақлуқтың: «Кел» дегенин еситтим. ⁴ Сонда оттай қызыл бир ат шықты. Атқа мингенге адамлардың бир-бирин өлтириуи ушын, дүнья жүзіндеги парахатшылықты жоқ қылыу бийлиги берилди. Оған үлкен бир қылыш та берилди.

⁵ Қозы бекитилген үшінши мөрди бузып ашқанда, үшінши мақлуқтың: «Кел» дегенин

†† Яғный: Ийсаға исениўшилердің.

еситтим. Мен қарап, бир қара атты көрдим. Атқа мингеннің қолында пәллі тәрези бар еді. ⁶ Төрт мақлуқтың ортасынан шыққан бір дауыстың: «Бир күнлик ис қақыға бир қадақ бийдай ямаса үш қадақ арпа бериледи. Бирақ, зәйтүн майына хәм шарапқа зыян тийгизбе!» – дегенин еситтим.

⁷ Қозы бекитилген төртінши мәрди бузып ашқанда, төртінши мақлуқтың: «Кел!» дегенин еситтим. ⁸ Мен қарап, ақшыл сур атты көрдим. Атқа мингеннің аты өлим болып, оның изинен биреу ерип киятыр еді. Бул – өлилер мәканы еді. Оларға қылыш, ашлық, жуқпалы ауырыулар хәм жердеги жыртқыш хайуанлар менен адамларды өлтириу ушын, дүньяның төрттен бир бөлегинің үстинен бийлик берилди.

⁹ Қозы бекитилген бесинши мәрди бузып ашқанда, курбанлық шалынатуғын орынның астында Қудайдың сөзи хәм өзлери айтқан гүуалықлары ушын өлтирилгенлердің жанларын көрдим. ¹⁰ Олар бәлент дауыс пенен бақырып былай деди: «Мухаддес хәм хақықый Ийемиз! Сен енди қашан жер жүзинде жасайтуғынларды хәким етип, олардан төгилген қанымыз ушын өш аласаң?» ¹¹ Сонда олардың хәр бирине ақ кийим берилип: «Сизлер сыяқлы өлтирилетуғын өзлериңиздей хызметшилердің хәм тууысқанларыңыздың саны толық болғанға шекем аз-маз күтип турыңлар», – делинди.

¹² Қозы бекитилген алтыншы мәрди бузып ашқанда қарасам, жер күшли силкинип, қуяш қара жүннен тоқылған қаптай, ал ай толығы менен қан сыяқлы қып-қызыл болып кетти. ¹³ Ал аспандағы жулдызлар күшли самал себепли шайқалған әнжир ағашынан төгилген писпеген мийуелер сыяқлы жерге түсти. ¹⁴ Аспан болса, оралған қағаз сыяқлы жоқ болып кетти. Хәр бир тау хәм атау орнынан көширилди.

¹⁵ Сонда дүньяның патшалары, хәмелдарлары, әскербасылары, байлары, күшлилери, барлық қул хәм азат адамлары үңгирлер менен таудағы жартастар арасына жасырынды. ¹⁶ Олар таулар хәм жартастарға жалынып: «Үстимизге қулап, тахтың үстинде Отырғаннан хәм Қозының ғәзебинен бизлерди жасыра гөриң!» ¹⁷ Себеби олардың қәхәрли ғәзебинің күни келди, буған ким шыдай алады», – деди.

Жетинши бап

Мөрленген 144000 адам

7 Буннан соң, мен жер жүзинің төрт мүйешинде турған төрт периштени көрдим. Олар жер бетине, теңизге хәм хәр бир терекке еспесин деп, жер жүзинің төрт самалын ушлап турған еді. ² Мен және шығыстан көтерилип киятырған, тири Қудайдың мөріне ийе басқа бир периштени көрдим. Ол жерге хәм теңизге зыян келтириу бийлиги берилген төрт периштеге бәлент

дауыс пенен бақырып: ³ «Бизлер Қудайымыздың хызметшилеринің маңлайларына мөр баспағанымызша, жерге, теңизге хәм тереклерге зыян тийгизбеңдер!» – деди. ⁴ Сонда мен маңлайларына мөр басылғанлардың саны бир жүз қырық төрт мың екенін еситтим. Олар Израил халқының барлық урыуларынан еді.

⁵ Яхуда урыуынан он еки мың, Рубен урыуынан он еки мың, Гад урыуынан он еки мың, Ашер урыуынан он еки мың, Нафтали урыуынан он еки мың, Манасия урыуынан он еки мың, Симон урыуынан он еки мың, Лебий урыуынан он еки мың, Исахар урыуынан он еки мың, Зебулон урыуынан он еки мың, Юсуп урыуынан он еки мың, Бенамин урыуынан он еки мың адамға мөр басылды.

Ақ кийим кийген көп адамлар

⁹ Буннан соң қарасам, хәр түрли миллеттен, хәр түрли урыудан, хәр түрли халықтан хәм хәр түрли тилден болған, хеш ким санай алмайтуғын үлкен топар тахтың хәм Қозының алдында тур еді. Хәммеси ақ кийим кийген болып, қолларына хурма ағашының шақаларын ушлап турған еді. ¹⁰ Олар бәлент дауыс пенен:

«Қутқарыу тахт үстинде отырған Қудайымыздың хәм Қозының қолында», – деп бақырып турған еді.

¹¹ Барлық периштелер тахтың, ақсақаллардың хәм төрт мақлуқтың дөгерегинде турған еді. Олар тахтың алдында жерге жығылып, Қудайға табынып былай деди:

¹² «Аумийин.

Алғыс, даңқ, даналық,
Мақтау, хұрмет, күш-құдирет
Мәңгиге Қудайымыздики болсын.
Аумийин».

¹³ Сонда ақсақаллардың бири меннен:

– Ақ кийим кийген мына адамлар кимлер, олар қаяқтан келди? – деп сорады.

¹⁴ – Буны сиз билесиз, мырзам, – дедим мен.

Ол маған былай деди:

– Булар – ауыр азапты басынан кеширгенлер.

Кийимлерин Қозының қаны менен жууып, аппақ қылғанлар. ¹⁵ Сонлықтан олар Қудайдың тахтының алдында турып, Оның Ибадатханасында күни-түни Оған хызмет етеди. Тахтта Отырған олар менен бирге болып, Өз панасында сақлайды. ¹⁶ Олар енди хеш қашан аш болмайды хәм шөллемейди, қуяш ямаса жәзийрама ыссы оларды күйдирмейди.

¹⁷ Өйткени тахтың ортасында болған Қозы олардың шопаны болып, тири суу булақтарына алып барады. Қудай олардың барлық көз жасларын сүртип таслайды.

Сегизинши бап

Бекитилген жетинши мәрдің бузып ашылыуы

8 Қозы бекитилген жетинши мәрди бузып ашқанда, аспанда ярым сааттай үнсизлик орнады.

² Сонда мен Құдайдың алдында тұрған жети периштени көрдим. Оларға жети кәрнай берилди.

³ Соңынан басқа бир периште келип, құрбанлық шалынуатынын орында турды. Оның қолында хош ийисли затларды түтетіуге арналған алтын ыдыс бар еді. Оған пүткіл мухаддеслердің † дуғаларына қосып, тахтың алдындағы алтыннан исленген құрбанлық шалынуатынын орынға бағышлау ушын, көп муғдарда хош ийисли затлар берилди. ⁴ Сонда мухаддеслердің дуғалары менен бирге хош ийисли затлардың түтини периштениң қолынан көтерилип, Құдайдың алдына жетип барды.

⁵ Периште хош ийисли затлар салынған ыдысты алып, оны құрбанлық шалынуатынын орынның жанып тұрған шоғына толтырды да, жерге ылақтырып жиберди. Сонда гүлдирмама гүркиреп, гүрсилдеген дауыстар еситилди хәм шақмақ шағып, жер силкинди.

Жети кәрнай

⁶ Жети периште қолларындағы жети кәрнайды шертиуге таярланды.

⁷ Биринши периште кәрнайын шертти. Сонда қанға араласқан буршақ хәм от жерге жаўды. Жер бетиниң үштен бири, тереклердің үштен бири хәм жасыл шөптердің хәммеси жанып кетти.

⁸ Екинши периште кәрнайын шертти. Лаўлап жанған таў сыяқлы үлкен бир нәрсе теңизге ылақтырылды. Теңиздің үштен бири қанға айланды. ⁹ Теңиздеги жаныўарлардың үштен бири өлди хәм кемелердің үштен бири қыйралып қалды.

¹⁰ Үшинши периште кәрнайын шертти. Сонда аспаннан шом сыяқлы жалынлап жанған бир үлкен жұлдыз дәрьялардың үштен бир бөлегине хәм суў булақтарының үстине түсти. ¹¹ Бул жұлдыздың аты – жуўсан. Суўлардың үштен бир бөлеги жуўсан сыяқлы ашшы болды. Суў ашшы болғанлықтан, ишкен адамлардың көбиси өлип қалды.

¹² Төртинши периште кәрнайын шертти. Қуяштың үштен бири, айдың үштен бири хәм жұлдызлардың үштен бири зақымланды. Олардың үштен бири қараңғыланып, күндиз хәм түннің үштен бир бөлеги жақтысыз қалды.

¹³ Мен соңынан қарап, аспанның ортасында ушып жүрген бир бүркіттің бәлент дауыс пенен былай дегенин еситтим: «Хәсирет, хәсирет! Жер жүзінде жасаушылар хәсирет шегеди! Себеби кәрнайларын шертетуғын қалған үш периште кәрнай шертиуге таяр тур!»

† Яғный: Ийсаға исениўшилердің.

Тоғызыншы бап

9 Бесинши периште кәрнайын шертти. Сонда мен аспаннан жерге түскен бир жұлдызды көрдим. Оған терең туңғылықтың аўзын ашатуғын гилт берилди. ² Жұлдыз терең туңғылықтың аўзын ашқанда, туңғылықтан үлкен пештиң түтининдей түтин шықты. Бул түтиннен қуяш хәм хаўа қараңғыланып кетти. ³ Түтиннің ишинен жерге шегиртекелер жаўды. Оларға жердеги шаянлардың күшине уқсаған бир күш берилген еді.

⁴ Шегиртекелерге жердеги көк шөптерге, өсимликтерге хәм теректерге зыян келтирмеў, тек маңлайларында Құдайдың мөри жоқ адамларға ғана азап бериў буйырылды. ⁵ Оларға бул адамларды өлтirmeй, тек бес ай даўамында азап бериўге рухсат етилди. Олар берген азап адамды шаян шаққандай қыйнайды. ⁶ Сол күнлери адамлар өлим излейди, бирақ таба алмайды. Өлиўди аңсайды, бирақ өлим олардан қашып кетеди.

⁷ Шегиртекелердің көриниси саўашқа таярланған атлар сыяқлы болып, басларында алтын тажларға уқсаған тажлары бар еді. Жүзлери болса, адамның жүзине уқсаған еді. ⁸ Шашлары хаялдың шашындай, тислери арысланның тисиндей еді.

⁹ Көкиреклеринде темир саўытларға уқсаған саўытлар болып, қанатларының сести саўашқа шаўып баратырған сансыз атлы арбалардың сести сыяқлы еді. ¹⁰ Шегиртекелердің шаяндикиндей қуйрықлары хәм ийнелери бар еді. Қуйрықлары адамларға бес ай бойы азап берететуғын күшке ийе еді. ¹¹ Олардың үстинен терең туңғылықтың периштеси патшалық ететуғын еді. Бул периштениң еврейше аты Аббадон, ал грекше аты Аполлион еді.

¹² Биринши хәсирет өтті, мине, буннан соң және еки хәсирет келмекте.

¹³ Алтыншы периште кәрнайын шертти. Сонда мен Құдайдың алдындағы алтыннан исленген құрбанлық шалынуатынын орынның төрт мүйешиндеги шақлардан шыққан бир дауысты еситтим. ¹⁴ Дауыс қолында кәрнайы бар алтыншы периштеге: «Уллы Евфрат дәрьясының жанында байлаўлы тұрған төрт периштени босатып жибер», – деди. ¹⁵ Сонда анық сол саат, сол күн, сол ай хәм сол жыл ушын таяр тұрған төрт периште адамлардың үштен бирин өлтириў ушын босатылып жиберилди. ¹⁶ Олардың атлы әскерлериниң саны еки жүз миллион екенлигин еситтим.

¹⁷ Аянымда көрген атлар менен атлылардың көриниси мынадай: атлылардың оттай қызыл, қара көкшил хәм күкирт реңли саўытлары бар еді. Атлардың баслары арысланның басына уқсаған болып, аўызларынан от, түтин хәм күкирт шығып тұрған еді. ¹⁸ Адамзаттың үштен бири усы үш бәледен: булардың аўзынан шыққан от, түтин хәм күкирттен өлди. ¹⁹ Өйткени атлардың күши аўызларында хәм қуйрықларында еді.

Қуйрықлары басы бар жыланлар сыяқлы болып, адамларды олар менен азаплайтуғын еди.²⁰ Усы бәлелерден өлмей қалған адамлар өз қоллары менен ислеген жаман ислери ушын тәубе етпеди. Олар я көре, я есите, я жүре алмайтуғын алтын, гүмис, қола, тас хәм ағаштан исленген бутларға хәм жинлерге табыныудан ұаз кешпеди.²¹ Және де адам өлтириу, сыйқыршылық ислеу, жынысый бузықшылық қылыу хәм урлық ислеуди қойып, тәубе етпеди.

Оныншы бап

Периште хәм китапша

10 Соңынан мен аспаннан түсип киятырған басқа бир күшли периштени көрдим. Ол бултқа оранған болып, басының үстинде радуга бар еди. Жүзи қуяшқа, аяқлары отлы сүтинге уқсаған еди.² Оның қолында ашылған бир китапша[†] бар еди. Ол оң аяғын теңизге, ал сол аяғын жерге қойып,³ арысланның ақырғанына уқсаған бәлент дауыс пенен бақырды. Ол бақырғанда, жети гүлдирмама сести гүркиреп, тилге кирди.⁴ Жети гүлдирмама тилге киргенде, мен жазбақшы болып едим, бирақ аспаннан бир дауыстың: «Жети гүлдирманың айтқанларын жазба, оларды қупыя сақла», – дегенин еситтим.

⁵ Соннан кейин, бир аяғы менен теңизде, бир аяғы менен жерде турғанын өзим көрген сол периште оң қолын аспанға көтерди.⁶ Ол аспанды хәм аспандағылардың хәммесин, жерди хәм жердегилердің хәммесин, теңизди хәм теңиздегилердің хәммесин жаратқан мәңги тири Қудайдың аты менен ант ишип: «Енди ұақыт қалмады.⁷ Бирақ, жетинши периште кәрнайын шертетуғын күнлерде Қудайдың Өз хызметшилери – пайғамбарларға хабарлаған сырлы жобасы әмелге асады», – деди.

⁸ Өзим аспаннан еситкен дауыс мениң менен және сөйлесе баслап: «Барып, теңизде хәм жерде турған периштениң қолындағы ашыулы китапшаны ал», – деди.

⁹ Мен периштениң жанына барып, китапшаны маған бериуин сорадым. Периште маған: «Буны ал да, жеп қой. Ол қарныңа барғанда ашшы, ал аўзыңда пал сыяқлы татлы болады», – деди.

¹⁰ Сонда мен китапшаны периштениң қолынан алып, жеп қойдым. Ол аўзымда пал сыяқлы татлы болды, ал жутқанымнан кейин қарнымды ашытты.

¹¹ Соңынан маған былай делинди: «Сен және көп халықлар, миллетлер, тиллер хәм патшалар тууралы пайғамбаршылық айтыуың тийис».

Он биринши бап

Еки гүа

11 Соннан кейин, маған өлшейтуғын таяқ сыяқлы қамыс берилип, былай делинди: – Бар да, Қудайдың Ибадатханасын хәм қурбанлық шалынатуғын орынды өлшеп, сол жерде сыйынып атырғанларды санап шық.² Ал Ибадатхананың сыртқы хәулисин өлшемей қалдыр. Себеби ол жер бутқа табыныушыларға берилди. Олар мухаддес қаланы қырық еки ай дауамында аяқ асты қылады.³ Мен Өзимнің еки гүама күш беремен. Олар аза кийимин кийип, бир мың еки жүз алпыс күн пайғамбаршылық қылады.

⁴ Бул еки гүа – пүткіл дүньяның Ийеси Қудай алдында турған еки зәйтүн ағашын хәм еки шыра қойғышты билдиреди.⁵ Егер ким де ким оларға зыян тийгизбекши болса, олардың аўызларынан от шығып, душпанларын күйдирип жоқ қылады. Оларға зыян тийгизбекши болғанлар усылай өлтириледі.⁶ Бул еки гүа өзлери пайғамбаршылық айтқан күнлерде жауын жаумасын деп, аспанды жауып таслау бийлигине ийе. Және олардың сууларды қанға айландыруға, қанша қалесе, жер жүзин сонша хәр түрли бәлелерге дуушар етиуге де бийлиги бар.

⁷ Олар гүаалықтарын айтып тауысқанда, терең туңғыықтан шыққан жыртқыш хайуан олар менен урысады хәм оларды жеңип өлтиреді.⁸ Олардың өлиги тымсалый түрде Содом хәм Мысыр деп аталатуғын уллы қаланың көшесинде қалдырылады. Олардың Ийеси Ийса да сол жерде атанақ ағашқа шегеленген еди.⁹ Үш ярым күн барлық халықлардың, урыулардың, тиллер хәм миллетлердің адамлары олардың өлигине қарап, денелерин қәбирге қойуға рухсат етпейди.¹⁰ Жер жүзинде жасаушылар буған қууанып, байрам қылады хәм бир-бирине саўғалар жибереди. Өйткени бул еки пайғамбар жер жүзинде жасаушыларға азап берген еди.

¹¹ Бирақ үш ярым күннен соң, Қудайдан келген өмир деми олардың денелерине енип, екеуи де аяққа турды. Буны көргенлерди күшли қорқыныш бийледі.¹² Сонда еки пайғамбар аспаннан еситилген бир дауыстың өзлерине: «Бул жерге көтерилиңдер», – дегенин еситти. Олар душпанларының көз алдында бир булт үстинде аспанға көтерилип кетти.¹³ Сол ұақытта-ақ күшли жер силкинуі болып, қаланың оннан бири қыйралып қалды хәм жети мың адам набыт болды. Ал қалған адамларды күшли қорқыныш бийлеп, аспандағы Қудайды алғыслады.

¹⁴ Екинши хәсирет өтті. Мине, үшінши хәсирет жақынлап келмекте.

† Сөзбе-сөз: оралған кишкене қағаз.

Жетинши кәрнай

¹⁵ Жетинши периште кәрнайын шертти. Аспаннан бәлент дауыстар еситилип:

«Дүнья жүзи патшалығы Қудай Ийемиздики хәм Оның Масихыники болды. Ол мәңгиге патшалық етеди», – деди.

¹⁶ Қудайдың алдында өз тахтарында отырған жигирма төрт ақсақал жерге бас урып, Қудайға табынды хәм былай деди:

¹⁷ «Хәмме нәрсеге құдиретли, Бар болған хәм хәзир де бар Қудай Ийемиз! Саған шүкирлик етемиз.

Себеби Сен уллы құдиретің менен патшалық ете басладың.

¹⁸ Усы себепли, миллетлер ашыуға минген еди. Енди болса, Сениң ғәзебиң олар үстине жаўды. Өлилерди хуким етиў,

Хызметшилерің болған пайғамбарларға, Мухаддеслерге, яғный Сениң атыңды хұрмет ететуғын үлкен-кишиге сыйлық беріў хәм Жер жүзин набыт қылыўшыларды набыт қылыў уақтың келди».

¹⁹ Сонда Қудайдың аспандағы Ибадатханасы ашылды хәм Ибадатханадағы Оның Келисим сандығы көринди. Сол уақытта шақмақ шағып, дауыстар хәм гүлдирмаманың гүркирегени еситилди. Жер силкинип, күшли буршақ жаўды.

Он екинши бап

Хаял хәм айдарха

12 Аспанда бир уллы кәраматлы белги пайда болды: қуяшқа оранған, аяқларының астында ай, басында он еки жұлдызлы тажы бар бир хаял көринди. ² Хаял хәмледар еди, ол босанбақшы болып, толғақ тутып бақырмақта еди. ³ Соңынан аспанда басқа бир кәраматлы белги пайда болды: жети баслы, он шақлы, басларында жети тажы бар, үлкен қызыл айдарха көринди. ⁴ Айдарха куйрығы менен аспандағы жұлдызлардың үштен бирин сыпырып, жерге ылақтырды. Соңынан ол туўылыўдан-ақ баланы жутып жиберіў ушын, туўайын деп атырған хаялдың алдында турып алды. ⁵ Хаял ул туўды. Бул бала барлық миллетлерди темир таяқ пенен басқарады. Бала дәрхал Қудайға, Қудайдың тахтына алып келинди. ⁶ Ал хаял шөлге қашып кетти. Ол жерде хаялдың бир мың еки жүз алпыс күн бағылыўы ушын, Қудай тәрепинен таярланған бир орын бар еди.

⁷ Аспанда сауаш басланды. Бас периште Михаил хәм оның периштелери айдархаға қарсы урысты. Айдарха да өз периштелери менен оларға қарсы урысса да, ⁸ күши жетпей жеңилип қалып, аспандағы орынларынан айырылды. ⁹ Үлкен айдарха, әзәзүл ямаса шайтан деп аталған, пүткил дүньяны жолдан азғырған ески жылан

периштелери менен бирликте жерге ылақтырылды.

¹⁰ Сонда мен аспанда бәлент бир дауыстың былай дегенин еситтим:

«Қудайымыздың қутқарыўы, құдирети, патшалығы Хәм Масихының хукимдарлығы енди орнады. Өйткени туўысқанларымыздың айыплайшысы, Оларды Қудайымыздың алдында күни-түни Айыплаган шайтан жерге ылақтырылды.

¹¹ Туўысқанларымыз Қозының қаны менен Хәм өзлери айтқан гүвалықлары менен оны жеңди.

Бул ушын олар өз жанларын өлимге қыйды.

¹² Сонлықтан, хәй, аспан хәм онда жасаушылар шадланыңлар!

Ал жер хәм теңиз сизлер хәсирет шегесизлер! Себеби шайтан қәхәрли түрде үстилериңізге түсти.

Ол өз уақтының аз қалғанын биледи».

¹³ Айдарха өзиниң жерге ылақтырылғанын көргенде, ул бала туўған хаялдың изинен қуўа кетти. ¹⁴ Хаялдың жыланнан шөлдеги өзи ушын арналған жерге ушып кетіўи ушын, оған үлкен бир бүркіттің еки қанаты берилди. Хаял ол жерде үш ярым жыл † бағылыўы лазым еди. ¹⁵ Сонда жылан хаялды сел менен ығызып жиберіў ушын, аўзынан оның изинен дәрьядай суў ағызды. ¹⁶ Бирақ жер аўзын ашты да, айдарханың аўзынан ағызған суўын жутып жиберип, хаялға жәрдем етті.

¹⁷ Сонда айдарха хаялға қарсы қәхәрленди. Ол хаял нәсилинен болған басқалар менен, яғный Қудайдың буйрықларын орынлап, Ийса Масихтың гүвалығына садық қалғанлар менен урысуға атланды. ¹⁸ Айдарха теңиз жағасында турып алды ††.

Он үшінши бап

Теңизден шыққан жыртқыш хайуан

13 Соңынан мен он шақлы, жети баслы бир жыртқыш хайуанның теңизден шығып киятырғанын көрдим. Оның шақларында он таж болып, басларында Қудайға тил тийгизіўи атлар жазылған еди. ² Мен көрген жыртқыш хайуан қапланға уқсаған еди. Оның аяқлары айыўдың аяғындай, аўзы арысланның аўзындай еди. Айдарха оған өз құдирети хәм тахты менен бирликте үлкен бийлик те берди. ³ Жыртқыш хайуанның басларының бири өлимши халда жарақатланғандай болып көринди. Деген менен, бул жарақат жазылып кетти. Сонда пүткил дүнья таң қалып, жыртқыш хайуанның изине ерип кетти. ⁴ Адамлар жыртқыш хайуанға бийлик берген айдархаға сыйынды. Олар жыртқыш хайуанға да сыйынып: «Бул жыртқыш хайуанға ким тең келе алады? Оның менен ким урыса алады?» – деди.

† Сөзбе-сөз: «бир мүддет, мүддетлер хәм ярым мүддет».

†† Басқа нұсқада: «Мен теңиз жағасында турған едим».

⁵ Өзин мақтап, Құдайға тил тийгизетуғын сөзлер айтыу үшін жыртқыш хайуанға ауыз берилди. Ол және қырық еки ай дауамында жүргизетуғын бийлик алды. ⁶ Құдайға, Оның аты менен меканына хәм аспанда жасаушыларға тил тийгизиу үшін, жыртқыш хайуан аузын ашып сөйлей бастады. ⁷ Оған мухаддеслерге [†] қарсы урысып, оларды жеңиуге күш берилди. Ол хәр бир урыу, хәр бир халық, хәр бир тил хәм хәр бир миллет үстинен бийликке ие болды. ⁸ Дүньяға тийисли адамлардың хәммеси, дүнья жаратылғаннан бери бауызланған Қозының Өмир китабында аты жазылмаған хәр бир адам жыртқыш хайуанға сыйынды.

⁹ Қулағы бар мыналарды еситип алсын:

¹⁰ «Кимнің тәғдирине тутқын болыу жазылса, Ол тутқынға түседі.

Кимнің тәғдирине қылыш пенен өлтирилиу жазылса,

Ол қылыш пенен өлтириледі» ^{††}.

Сол ұақытта мухаддеслердің сабыр етип, исениуи керек болады.

Жерден шыққан жыртқыш хайуан

¹¹ Буннан соң, мен жерден шығып киятырған басқа бир жыртқыш хайуанды көрдим. Оның қозыникиндей еки мүйизи болып, ол айдарха сыяқлы сөйлейтуғын еди. ¹² Бул жыртқыш хайуан биринши жыртқыш хайуанның пүткил бийлиги менен ол үшін хәрекет етті. Жер жүзин хәм онда жасайтуғынларды өлимши халдағы жарақаты жазылған биринши жыртқыш хайуанға сыйынуыға мәжбүрледі. ¹³ Ол үлкен кәраматлар [‡] ислеп, хәтте, адамлардың көз алдында аспаннан жерге от та жаудырды. ¹⁴ Биринши жыртқыш хайуан үшін, ол өзине ислеуге рухсат етилген кәраматлар ^{††} арқалы жер жүзинде жасайтуғынларды жолдан азғырды. Ол адамларға қылыштан жараланған, бирақ тири қалған биринши жыртқыш хайуанның хұрметине оның бутын соғуыды буйырды. ¹⁵ Биринши жыртқыш хайуанның буты тилге кирип, өзине табынбағанлардың хәммесин өлтириуді буйырсын деп, оған биринши жыртқыш хайуанның бутына жан бериу үшін күдирет берилди. ¹⁶ Ол хәр бир адамды: үлкен-кишини, бай-жарлыны, азат-құлды оң қолына ямаса маңлайына тамға бастыртуыға мәжбүрледі. ¹⁷ Солай етип, ким де ким усы тамғаға, яғный биринши жыртқыш хайуанның атына ямаса атының санына ие болмаса, бир нәрсе сатып ала алмайды да, сата алмайды да.

¹⁸ Бул даналықты талап етеді. Ақылы жеткен адам хайуанның санын есаплап шықсын. Өйткени бул – адамның саны. Оның саны алты жүз алпыс алты.

Он төртинши бап

Қозы хәм 144000 адам

14 Соңынан қарап, Қозының Сион тауының ^{‡‡} үстинде турғанын көрдим. Қозы менен бирликте маңлайларында Қозының хәм Оның Әкесиниң аты жазылған бир жүз қырық төрт мың адам бар еди. ² Аспаннан сарқырап аққан суудың сестиндей, күшли гүлдирмама дауысындай бир сес еситтим. Мен еситкен бул сес тарлы әсбап шертиушилердің шығарған сестине уқсаған еди. ³ Усы бир жүз қырық төрт мың адам тахтың, төрт мақлуқтың хәм ақсақаллардың алдында жаңа бир қосық айтып турған еди. Гүналарының қуны өтеліп, жер жүзинен сатып алынған усы адамлардан басқа хеш ким бул қосықты үйрене алмас еди. ⁴ Булар – Ийемизге садық қалып, бутларға табынбаған пәк адамлар еди ^{†††}. Қозы қаяққа барса, олар Оның изине ереді. Олар Құдайдың хәм Қозының туңғышлары болып, адамлар арасынан сатып алынғанлар. ⁵ Ауызларынан жалған сөз шықпаған олар – минсиз адамлар.

⁶ Буннан соң, мен аспанның ортасында ушып жүрген басқа бир периштени көрдим. Бул периште жер жүзинде жасаушыларға: хәр бир миллет хәм урыуға, хәр бир тил хәм халыққа жәрияланатуғын мәңги Хош Хабарға ие еди. ⁷ Ол бәлент дауыс пенен: «Құдайдан қорқыңлар! Оны алғыслаңлар! Оның хұким ететуғын ұақты келди. Аспанды, жерди, теңизди хәм суу булақларын Жаратқанға сыйыныңлар!» – деди.

⁸ Оның изинен киятырған екинши периште былай деди: «Қулады! Өз бузықшылығының күшли шарабын барлық миллетлерге ишкизип, оларды азғырған уллы Вавилон қулады!»

⁹ Екеуиниң изинен киятырған үшінши периште бәлент дауыс пенен былай деди: «Ким де ким биринши жыртқыш хайуанға хәм оның мүсинине табынып, маңлайына ямаса қолына оның тамғасын қабыл етсе, ¹⁰ ол Құдайдың қәхәрли фәзеп кесесинде ^{†††} таярланған Құдайдың фәзединиң күшли шарабынан ишеди. Мухаддес периштелердің хәм Қозының алдында от хәм жанып турған күкирттен азап шегеді. ¹¹ Оларға азап беретуғын оттың түтини шексиз бурқырап турады. Биринши жыртқыш хайуанға хәм оның мүсинине табынып, атының тамғасын қабыл еткенлер күни-түни тынышлық көрмейди. ¹² Сол ұақытта Құдайдың буйрықларын орынлап, Ийсаға деген исенимине садық қалған мухаддеслердің [§] сабырлығы керек болады».

¹³ Сонда аспаннан бир дауыс маған: «Мынаны жазып қой: буннан былай, Ийемизге садық қалып,

^{‡‡} Сион тауы – Ерусалим қаласындағы бир тау. ^{†††} Сөзбе-сөз: «Булар – өзлерин хаяллар менен ипплаламаған пәк адамлар еди». ^{†††} Құдайдың қәхәрли фәзеп кесеси – Құдайдың жазасы. [§] Яғный: Ийсаға исениушилердің.

[†] Яғный: Ийсаға исениушилерге. ^{††} Еремия 15:2; 43:11.

[‡] Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер. ^{††} Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер.

жанын қыйғанлар қандай бахытлы!» – деди. «Ауа, олар мийнетлеринің рәхәтин көреді. Себеби ислеген ислеринің жемиси олардан айырылмайды», – дейди Мухаддес Руұх.

Жердің зүрәәтин жыйнау

¹⁴ Соңынан мен қарап, бир ақ бултты көрдим. Булттың үстинде басында алтын тажы, қолында өткир орағы бар, Адам Улына уқсаған Биреу отыр еди. ¹⁵ Ибадатханадан шыққан басқа бир периште булттың үстинде Отырғанға бәлент дауыс пенен бақырып: «Орағыңды салып, ор! Орыу ұақты келди. Өйткени жердің зүрәәти писип жетилисти», – деди.

¹⁶ Булттың үстинде отырған орағын жерге силтеди хәм жердің зүрәәти орылды.

¹⁷ Аспандағы Ибадатханадан басқа бир периште шықты. Оның да өткир орағы бар еди. ¹⁸ Ал от үстинен бийликке ийе басқа бир периште қурбанлық шалынатуғын орыннан шығып, өткир орақлыға бәлент дауыс пенен: «Өткир орағыңды иске сал! Жердеги жүзим ағашынан солқымларды жыйна. Себеби жүзим писти», – деди.

¹⁹ Периште орағын жерге силтеп, жердеги жүзимнің зүрәәтин жыйнап алды. Оны Қудайдың ғәзебинің үлкен искенжесине ылақтырды. ²⁰ Жүзим жемислери қаланың сыртындағы искенжеде сығылды. Искенжеден аққан қан үш жүз шақырым † жерге дейин барды хәм атлардың жүенлерине шекем көтерилди.

Он бесинши бап

Жети периште хәм жети бәле

15 Мен аспанда және уллы хәм таң қаларлық басқа бир белги көрдим. Бул – қолында соңғы жети бәле бар жети периште еди. Өйткени усы бәлелер менен Қудайдың ғәзеби жуұмақланатуғын еди.

² Сонда от аралас шийше теңиз сыяқлы бир нәрсени көрдим. Хайұанның, оның мүсининің хәм атының саны үстинен жеңиске ерискенлер қолларына Қудайдың берген тарлы әсбаптарын алып, шийше теңиздің үстинде турған еди. ³ Олар Қудайдың хызметшиси Муұсаның хәм Қозының қосығын айтып турған еди:

«Хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийе,

Сениң ислериң уллы хәм әжайып,
О, миллетлер Патшасы! ††

Сениң жолларың хақықат хәм әдил.

⁴ Ийем, Сеннен қорқпайтуғын,

Атыңды алғысламайтуғын ким бар?

Себеби тек жалғыз Сен ғана мухаддесең.

Пүткил миллетлер келип,

Сениң алдыңда табынады.

Өйткени Сениң әдил ислериң аян болды».

⁵ Буннан соң мен қарап, аспандағы Ибадатхананың, яғный Гүұалық шатырының ‡ ашылғанын көрдим. ⁶ Қолында жети бәле бар жети периште жарқыраған аппақ кийим кийип, көкиреклерине алтын өңірше байлап, Ибадатханадан шықты. ⁷ Төрт мақлуқтың бири жети периштеге мәңгиге жасаушы Қудайдың қәхәрли ғәзебине толы жети алтын кесе берди. ⁸ Ибадатхана Қудайдың уллылығының хәм құдиретинің түтини менен толып кетти. Жети периштениң жети бәлеси тамамланбағанша, хеш ким Ибадатханаға кире алмады.

Он алтыншы бап

Қудайдың ғәзебине толы жети кесе

16 Соңынан мен Ибадатханадан шыққан бир бәлент дауыстың жети периштеге: «Барыңлар! Қудайдың ғәзебине толы жети кесени жерге төгиңлер!» – дегенин еситтим.

² Сонда биринши периште барып, кесени жерге төкти. Биринши жыртқыш хайұанның тамғасына ийе болып, оның мүсинине табынатуғынлардың үстинде азап беріуши жеркенишли жаралар пайда болды.

³ Екинши периште кесесин теңизге төкти. Теңиз өлинің қанына уқсайтуғын қанға айланып, теңиздеги пүткил тиришилик набыт болды.

⁴ Үшинши периште кесесин дәрьяларға хәм суу булақларына төкти. Олар да қанға айланды.

⁵ Суулар үстинен хәкимлик ететуғын периштениң былай дегенин еситтим:

«Хәзир бар хәм бурыннан бар болған мухаддес Қудайымыз!

Сениң шығарған бул хүкимлериң әдил.

⁶ Мухаддеслердің †† хәм пайғамбарлардың қанын төккени ушын,

Сен оларға қан ишкиздің.

Буған олар ылайықлы».

⁷ Сонда мен қурбанлық шалынатуғын орыннан шыққан бир дауыстың былай дегенин еситтим:

«Ауа, хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийемиз,

Сениң хүкимлериң туұры хәм әдил».

⁸ Төртинши периште кесесин қуяшқа төкти. Сонлықтан қуяшқа адамларды от пенен күйдириу күши берилди. ⁹ Адамларды күшли хәуир күйдирип жиберди. Олар тәубе етпеди хәм усы бәлелердің үстинен бийликке ийе болған Қудайды алғысламай, Оның атына тил тийгизди.

¹⁰ Бесинши периште кесесин жыртқыш хайұанның тахты үстине төкти. Жыртқыш хайұанның патшалығы тас түнек болып қалды. Адамлар азапқа шыдамай, тиллерин тиследі.

¹¹ Бирақ олар жаман ис-хәрекетлери ушын тәубе етпей, көрип атырған азаптары хәм жаралары себепли, аспандағы Қудайға тил тийгизди.

† Сөзбе-сөз: 1600 стадия. Шама менен 300 километр. †† Басқа нускада: әуладлардың Патшасы.

‡ Гүұалық шатыры – сөзликке қара. †† Яғный: Ийсаға исениушилердің.

¹² Алтыншы периште кесесин уллы Евфрат дәрьясына төкти. Күншығыстан келетуғын патшаларға жол таярлау ушын, дәрьяның суы құрып қалды. ¹³ Буннан соң, мен айдарханың, жыртқыш хайуанның хәм жалған пайғамбардың аузынан шыққан құрбақаларға уқсайтуғын үш жауыз рухты көрдим. ¹⁴ Бул рухлар – кәраматлар † ислейтуғын жинлердің рухлары еди. Олар хәмме нәрсеге құдиретли Қудайдың уллы күнинде болатуғын сауашқа пүткил дүньяның патшаларын жыйнау ушын атланды.

¹⁵ «Мине, Мен уры сыяқлы күтилмегенде келемен! Жалаңаш болып жүрип, уятқа қалмауы ушын үстиндеги кийимлерин сақлап, сергек турғанлар қандай бахытлы!» – (деди Ийемиз Ийса).

¹⁶ Үш жауыз рух еврейше «Армагедон» деп аталатуғын жерге патшаларды жыйнады.

¹⁷ Жетинши периште кесесин қауаға төкти.

Ибадатханадағы тахтан шыққан бәлент бир дауыс: «Орынланды», – деди. ¹⁸ Сонда шақмақ шағып,

гүрсилдеген дауыслар еситилди хәм гүлдирмама гүркиреп, күшли жер силкину болды. Адамзат жер жүзинде пайда болғалы берли, бундай күшли жер силкинуі хеш қашан болған емес. ¹⁹ Уллы қала үшкө бөлинип қулады. Миллетлердің қалалары да қыйралып қалды. Қудай уллы Бабилонды ядында сақлап, Өзиниң қәхәрли ғәзебиниң шарабы толы кесени оған ишиу ушын берди. ²⁰ Барлық атаулар орнынан көшип, таулар жоқ болып кетти.

²¹ Аспаннан адамлардың үстине хәр бир данасы батпандай күшли буршақ жауды. Буршақ соншелли қорқынышлы болып, адамлар усы бәле ушын Қудайға тил тийгизди.

Он жетинши бап

Жыртқыш қызыл хайуанның үстинде отырған хаял

17 Жети кесеси бар жети периштениң бири жақынлап келди де, мениң менен сөйлесе баслап былай деди:

– Берман кел, мен саған көп суулардың үстинде отырған уллы бузық хаялдың қандай жазаға тартылатуғынын көрсетемен. ² Дүнья патшалары оның менен бузықшылық ислеген еди. Жер жүзинде жасаушылар оның бузықшылығының шарабына мәс болған еди.

³ Соңынан периште мени Мухаддес Рухтың басқарыуында шөлге алып барды. Ол жерде мен жети баслы, он шақлы, үсти Қудайға тил тийгизетуғын атларға толы, жыртқыш қызыл хайуанның үстинде отырған бир хаялды көрдим.

⁴ Хаял қызғылт көк хәм қымбатлы қызыл липаслар кийип, алтын, хасыл таслар хәм хинжилер менен безенген еди. Оның қолында жеркенишли нәрселерге хәм бузықшылығының харамылықтарына толы алтын кесе бар еди. ⁵ Ал маңлайына болса:

«УЛЛЫ БАБИЛОН,
ДҮНЬЯНЫҢ БУЗЫҚЛАРЫНЫҢ ХӘМ ЖЕРКЕНИШЛИ
НӘРСЕЛЕРИНИҢ АНАСЫ»,
деген сырлы ат жазылған еди.

⁶ Хаялдың мухаддеслердің †† хәм Ийса хәққында гүуалық берип өлгенлердің қанына мәс екенин көрдим.

Буну көрип, мен қатты таң қалдым. ⁷ Периште маған былай деди:

– Неге таң қалып тұрсаң? Мен саған хаялдың хәм оны көтерип жүрген жети баслы, он шақлы жыртқыш хайуанның сырын ашып беремен. ⁸ Сен көрген жыртқыш хайуан бурын бар еди, бирақ хәзир жоқ. Бираздан соң, ол терең туңғыықтан шығып, набыт болады. Дүнья жаратылғаннан бери атлары Өмир китабында жазылмаған жер жүзинде жасаушылар жыртқыш хайуанды көргенде хайран қалады. Себеби бул хайуан бир уақытлары бар еди, енди жоқ, бирақ және келеди.

⁹ Буну түсиниу ушын даналық керек. Жети бас – хаял үстинде отырған жети тауды хәм жети патшаны билдиреди. ¹⁰ Булардың бесеуи қулады, биреуи бар, басқасы еле келмеди. Ол келеди, бирақ узақ уақыт турмайды. ¹¹ Бурын бар болған, бирақ енди жоқ жыртқыш хайуанның өзи сегизинши патша. Алдыңғы жети патшаның бири болған ол набыт болады.

¹² Сен көрген он шақ еле патшалық етпеген он патша. Бирақ булар жыртқыш хайуан менен бирликте аз уақыт ‡ патшалық етиу ушын бийлик алады. ¹³ Бул патшалар бир нийетке ийе болып, күшлерин хәм бийлигин жыртқыш хайуанға береді. ¹⁴ Олар Қозыға қарсы урысады, бирақ Қозы оларды жеңеди. Өйткени Қозы – хүкимдарлар Хүкимдары хәм патшалар Патшасы. Оның менен бирге болғанлар – шақырылғанлар, таңланғанлар хәм Оған садық қалғанлар.

¹⁵ Соңынан периште маған былай деди:

– Мына сен көрген суулар, яғный үстинде бузық хаял отырған суулар – халықлар, аламанлар, миллетлер хәм тиллер. ¹⁶ Сен көрген он шақ хәм жыртқыш хайуан бузық хаялды жек көрип, оның хәмме нәрсесин талан-тараж етеди хәм оны тыр жалаңаш қалдырады. Оның етин жеп, өзін отқа жаңдырады.

¹⁷ Себеби Қудай Өзиниң еркин орынлау ушын, олардың кеуиллерине усы нийетти салған еди. Солай етип, Қудайдың сөзлери орынланыуға дейин олар өз ара келисип, патшалықтарын жыртқыш хайуанға береді. ¹⁸ Сен көрген хаял – дүнья патшаларының үстинен хәкимлик ететуғын уллы қала.

† Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер.

†† Яғный: Ийсаға исениушилердің. ‡ Сөзбе-сөз: бир саат.

Он сегизинши бап

Вавилонның құлауы

18 Буннан соң, мен күшли бийликке ийе басқа бір периштениң аспаннан түскенин көрдим. Оның салтанатынан дүнья жүзи жарқырап кетти.

² Периште қатты дауыслап былай деди:

«Құлады! Уллы Вавилон құлады!

Ол енди жинлердің мəkаны,
Хәр түрли жауыз руўхлардың ордасы,
Хәр қыйлы ҳарам хәм жеркенишли
қулардың уясы болды.

³ Өйткени барлық миллетлер оның бузықшылығының күшли шарабын ишти †.

Дүньяның патшалары оның менен бирге бузықшылық иследи.

Дүньяның саудагерлери де оның асып-тасқан молшылығынан байып кетти».

⁴ Сонда мен аспаннан басқа бір дауыс еситтим. Бул дауыс былай деди:

«Хәй, халқым!

Оның гүналарына шерик болып,
Ол дуўшар болған бәлелерге дуўшар болмауың ушын,
оннан шығып кет!

⁵ Себеби оның гүналары үсти-үстине жыйналып, аспанға жетти,

Қудай оның жаман ислерин ядында сақлады.

⁶ Вавилон сизлерге не қылған болса, оған соны қайтарыңлар.

Ислеген ислерин еки есе етип қайтарыңлар,
Өзи араластырып таярлаған шараптан еки есе толтырып, оған бериңлер.

⁷ Ол қаншама сән-салтанатқа хәм молшылыққа бөленген болса,
оған соншама қайғы-хәсирет бериңлер.

Өйткени ол өз кеўлинде:

„Мен хаял патша болып, тахтта отырман, жесир емеспен.

Хеш қашан қайғы көрмеймен“, – дейди.

⁸ Сонлықтан ол өлим, қайғы хәм ашлық бәлелерине

бір күннің ишинде дуўшар болады,
ол отта жанып күл болады.

Себеби оны хүким қылыўшы Қудай Ийемиз қүдиретли».

⁹ Оның менен бирге бузықшылық ислеп, оның асып-тасқан молшылығын бөлискен дүньяның патшалары ол жанып атырған оттың түтинин көргенде, оны азалап жылайды. ¹⁰ Олар оның шегип атырған азабынан қорқып, узақта турып:

«Уай-уай, уллы қала,

күшли қала Вавилон!

Аз уақыт ишинде хүким етилдің-ғо», – дейди.

¹¹ Дүньяның саудагерлери де ол ушын жылап, аза тутады. Өйткени олардың буйымларын сатып алатуғын енди хеш ким жоқ. ¹² Олар алтын, гүмис, хасыл таслар, хинжи, бахалы гезлеме, жипек, қызғылт көк хәм қырмызы гезлемелерди, хәр түрли хош ийисли ағашларды, пил сүйегинен исленген затларды, қымбат бахалы ағашлардан исленген нәрселерди, қола, темир хәм мәрмерден исленген хәр қыйлы буйымларды, ¹³ дәмли қабық, мазалы дәм беретуғын нәрселерди, хош ийисли түтеткилерди, этир май, этир, шарап, зәйтүн майы, сапалы ун хәм бийдай, ири қара мал хәм қойлар, атлар хәм арбалар, қуларды ††, және де адам жанын сататуғын хәм сатып алатуғын еди.

¹⁴ Олар және: «Жаның сүйген мийуелер қолыңнан кетти. Пүткил байлығың хәм көзди қамастыратуғын затларың жоқ болды. Енди оларды хеш қашан таба алмайсаң», – дейди.

¹⁵ Вавилонда усы нәрселерди сатып, байып кеткен саудагерлер қаланың шеккен азабынан қорқынышқа түседі хәм узақта турып, жылап аза тутады.

¹⁶ Олар былай дейди:

«Уай, уай, уллы қала! Бахалы гезлеме, қызғылт көк хәм қырмызы липаслар кийген,
алтын, хасыл таслар хәм хинжилер менен безенген уллы қала!

¹⁷ Усындай үлкен байлық аз уақыт ишинде жоқ болды».

Барлық кеме басшылары, кеме жолаушылары, кемеде ислейтуғынлар хәм теңизден күн көретуғынлардың хәммеси узақта турып, ¹⁸ ол жанған оттың түтинин көргенде:

«Усы уллы қалаға тең келетуғын қала бар ма?» – деп дад салды. ¹⁹ Басларына күл шашты, аза тутып жылап, былай деп бақырысты:

«Уай, уай, уллы қала!

Теңиз кемелерине ийе болғанлардың хәммеси ол себепли, оның қымбат бахалы буйымлары себепли байыған еди.

Деген менен, қала аз уақыт ишинде уайран болды.

²⁰ Қуўаныңлар Вавилонның аўхалына,
Хәй аспан, мухаддеслер ‡, елшилер хәм пайғамбарлар!

Себеби Қудай оны хүким етип, сизлер ушын өш алды».

²¹ Соңынан бір күшли периште үлкен дигирман тасына уқсайтуғын бір тасты көтерип, теңизге ылақтырды да, былай деди:

«Уллы қала Вавилон!

Минекей, ол усандай күш пенен ылақтырылып, мәңгиге жоқ болады.

²² Ендигиден былай, сенде тарлы әсбап шертиушилердің,

† Басқа нұсқада: «Өйткени ол өз бузықшылығының күшли шарабын барлық миллетлерге ишкизди».

†† Сөзбе-сөз: адам денесин. ‡ Яғный: Ийсаға исениушилер.

қосықшылардың, сырнай хәм кәрнай шертиўшилердің даўыслары хеш қашан еситилмейди. Сенде қайтып хеш бир өнердің устасы табылмайды, дигирманның даўысы хеш қашан еситилмейди. ²³ Сенде буннан былай шыра жақтысы болмайды. Келин-күйеу сеслери хеш қашан еситилмейди. Өйткени саўдагерлерің дүньяда атақлы адамлар болып, пүткіл миллетлер сениң сыйқыршылығың менен азғырылған еди. ²⁴ Және де, пайғамбарлардың, мухаддеслердің хәм жер жүзінде өлтирилгенлердің хәммесинің қаны сеннен табылған еди».

Он тоғызыншы бап

Халилуйя

19 Буннан соң, мен аспанда көп санлы аламанның даўысына уқсаған бәлент даўысларды еситтим. Олар былай деди:

«Халилуйя! [†]

Қутқарыў, уллылық хәм құдирет Қудайымызға тийисли.

² Себеби Оның хәкімлери туўры хәм әдил. Ол жер жүзін бузықшылығы менен ҳарамлаған Уллы бузық ҳаялды хәкім етип, Өз хызметшилеринің қаны ушын оннан өш алды».

³ Олар және даўыслап былай деди: «Халилуйя!

Бузық ҳаялдың жанған отының түтини Мәңгиге бурқырап турады».

⁴ Сонда жигирма төрт ақсақал хәм төрт мақлуқ жерге жығылып: «Аўмийин! Халилуйя!» – деди де, тахт үстинде отырған Қудайға табынды.

⁵ Соңынан тахттан шыққан бир даўыс былай деди:

«Хэй, Қудайымыздың барлық хызметшилері!

Оннан қорқыўшы үлкен-киши хәммеңиз, Оны алғыслаңлар!»

⁶ Соң мен үлкен аламанның даўысына, сарқырап аққан суўлардың шуўылдысына хәм күшли гүлдирмаманың гүркирегенине уқсаған даўысты еситтим. Сол даўыс былай деди:

«Халилуйя!

Өйткени хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийемиз патшалық етеди.

⁷ Шадланып, кеўил көтерейик!

Оны даңққа бөлейик!

Себеби Қозының неке тойы басланажақ, Оның қалыңлығы өзін таярлады.

⁸ Оған кийиў ушын,

Таза, жарқыраған аппақ көйлек берилди».

Таза, аппақ көйлек – мухаддеслердің ^{††} хақ ислерин билдиреди.

⁹ Сонда периште маған:

– Былай деп жаз: «Қозының неке тойына шақырылғанлар қандай бахытлы!» – деди.

Ол және:

– Бул сөзлер – Қудайдың хақыйқат сөзлери, – деди.

¹⁰ Мен оған табыныў ушын, аяқларына жығылдым. Бирақ ол маған былай деди:

– Бундай қыла гөрме! Мен де сен хәм Ийсаның гүўалығына ийе туўысқанларың сыяқлы, Қудайдың хызметшисимен. Қудайға табын! Өйткени Ийсаның гүўалығы – Мухаддес Руўх тәрепинен илхамландырылған пайғамбаршылық сөзлеринің тийкары [‡], – деди.

Ақ Атлы

¹¹ Буннан соң, мен аспанның ашылғанын көрдим. Ол жерде бир ақ ат турған болып, атқа Мингеннің ^{††} аты Садық хәм Хақыйқат еди. Ол әдиллик пенен хәкім шығарып, саўаш жүргизеди. ¹² Оның көзлери лаўлап жанған отқа уқсаған болып, ал басында болса көп санлы таж бар еди. Онда Өзинен басқа хеш ким билмейтуғын бир ат жазылған еди. ¹³ Ол қанға боялған кийим кийген болып, Оның аты – Қудайдың Сөзи еди. ¹⁴ Таза хәм аппақ кийим кийген аспан ләшкерлери ақ атларға минип, Оның изинен киятыр еди. ¹⁵ Оның аўзынан өткир қылыш шығып турған болып, Ол сол қылыш пенен миллетлерди өлтиреді. Оларды темир таяқ пенен басқарады хәм хәмме нәрсеге құдиретли Қудайдың қәхәрли ғәзебинің шарабын сығып шығаратуғын искенжени Өзи басады. ¹⁶ Оның кийимінде хәм санында:

«ПАТШАЛАР ПАТШАСЫ ХӘМ ХҰКИМДАРЛАР ХҰКИМДАРЫ»,

деген ат жазылған еди.

¹⁷ Соңынан мен қуяшта турған бир периштени көрдим. Ол бәлент даўыс пенен бақырып, аспанда ушып жүрген барлық қусларға былай деди: «Патшалардың, әскербасылардың хәм күшли адамлардың, атлардың хәм атқа мингенлердің, азат-қулардың, үлкен-киши хәммениң өлигинің етин жеў ушын бир жерге жыйналып, Қудайдың уллы зыяпатына келиңлер».

¹⁹ Сонда мен жыртқыш хайўанды, дүнья патшаларын хәм олардың ләшкерлерин көрдим. Олар атта Отырған менен хәм Оның ләшкерлери менен урысыў ушын бир жерге жыйналған еди.

²⁰ Жыртқыш хайўан хәм оның алдында кәраматлар ^{##} ислеген жалған пайғамбар қолға алынды.

Жыртқыш хайўанның тамғасын қабыл етип, оның мүсинине табынғанларды өз кәраматлары менен

^{††} Яғный: Ийсаға исениўшилердің. [‡] Сөзбе-сөз: «Өйткени Ийсаның гүўалығы – пайғамбаршылық руўхы демек». ^{††} Атқа Минген – бул жерде Ийса Масих хаққында айтылып атыр. ^{##} Сөзбе-сөз: кәраматлы белгилер.

[†] Халилуйя – еврейше «Қудайды алғыслаң» деген мәнисте.

азғырған – усы жалған пайғамбар еди. Олардың екеуі де күкирт жанған от көлине тирилей ылақтырылды. ²¹ Ал қалғанлар атта Отырғанның [†] аўзынан шыққан қылыш пенен өлтирилди. Барлық қуслар олардың өлигиниң етин жеп тойды.

Жигирмаланшы бап

Мың жыл

20 Соң мен қолында терең туңғыйықтың гилти хәм үлкен шынжыры бар бир периштениң аспаннан түскенин көрдим. ² Периште айдарханы, яғный әзәзүл хәм шайтан деп аталған сол ески жыланды тутып, мың жылға байлап таслады. ³ Мың жыл тамам болмағанша, миллетлерди енди азғырмасын деп, оны терең туңғыйыққа ылақтырып жиберди. Ол жерди жаўып, аўзын мөрлеп таслады. Мың жыл өткеннен соң, ол қысқа мүддетке босатылыўы тийис.

⁴ Соңынан мен тахтларды хәм оларда отырғанларды көрдим. Оларға хәким етиў бийлиги берилген еди. Ийсаның гүўалығы хәм Қудайдың сөзи ушын басы кесилгенлердиң жанларын да көрдим. Булар жыртқыш хайўанға хәм оның мүсинине табынбаған, маңлайларына хәм қолларына жыртқыш хайўанның тамғасын бастырмаған еди. Олар тирилип, Масих пенен бирге мың жыл патшалық етти.

⁵ Бул – биринши қайта тирилиў. Қалған өлилер мың жыл тамам болмағанша тирилмеди.

⁶ Биринши қайта тирилиўде қатнасқанлар бахытлы хәм мухаддес. Екинши өлимниң булар үстинен хеш қандай бийлиги жоқ. Олар Қудайдың хәм Масихтың руўханийлери болып, Оның менен бирликте мың жыл патшалық етеди.

Шайтанның жазаланыўы

⁷ Мың жыл өткеннен соң, шайтан қамалған жеринен азат етиледі. ⁸ Жер жүзиниң төрт мүйешиндеги миллетлерди, Гог хәм Магогты азғырып, оларды саўашқа жыйнаў ушын, ол қамақтан шығады. Олардың саны теңиздиң қумы сыяқлы сан-санақсыз болады. ⁹ Олар жер жүзин басып өтип, мухаддеслердиң ^{††} мәканы болған Қудайдың сүйикли қаласын қоршап алды. Бирақ аспаннан от жаўып, оларды күйдирип, жоқ қылып жиберди. ¹⁰ Ал оларды азғырған шайтан от хәм күкирт көлине ылақтырылды. Бурын сол жерге жыртқыш хайўан хәм жалған пайғамбар да ылақтырылған еди. Олар күни-түни, мәңгиге азап шегеде.

Өлилердиң хәким етилиўи

¹¹ Сонда мен бир уллы ақ тахтты хәм тахтта Отырғанды [‡] көрдим. Жер хәм аспан Оның жүзинен қашып, жоқ болып кетти. ¹² Тахттың алдында турған

[†] Яғный: Ийса Масихтың. ^{††} Яғный: исениўшилердиң. [‡] Яғный: Қудайды.

үлкен-киши өлилерди де көрдим. Соңынан бир китаптар ашылды. Басқа бир китап та ашылды, бул – Өмир китабы еди. Өлилер китаптарда жазылғанлар бойынша, өз ислерине қарай хәким етилди. ¹³ Теңиз өзінде болған өлилерди, өлим хәм өлилер мәканы да өзлеринде болған өлилерди шығарып берди. Хәр бири өз ислерине қарай хәким етилди. ¹⁴ Өлим хәм өлилер мәканы от көлине ылақтырылды. Бул от көли – екинши өлим. ¹⁵ Атлары Өмир китабында жазылмағанлардың хәммеси от көлине ылақтырылды.

Жигирма биринши бап

Жаңа аспан хәм жаңа жер

21 Буннан соң, мен жаңа аспан менен жаңа жерди көрдим. Себеби бурынғы аспан хәм бурынғы жер жоқ болып кеткен еди. Енди теңиз де жоқ еди. ² Және мен аспаннан, Қудайдың жанынан түсип киятырған мухаддес қала – жаңа Ерусалимди көрдим. Ол өз күйеуи ушын таярланып безенген келин сыяқлы еди. ³ Сонда тахттан шыққан бир бәлент даўыстың былай дегенин еситтим: «Мине, Қудайдың мәканы адамлар арасында. Қудай да олардың арасында жасайды. Олар Қудайдың халқы болады, Қудайдың Өзи де олардың Қудайы болып, олар менен бирге жасайды. ⁴ Қудай олардың барлық көз жасларын сүртип таслайды. Енди өлим де, қайғы да, жылау да, азап та болмайды. Өйткени бурынғылар өтип кетти».

⁵ Тахтта Отырған:

– Енди хәммесин жаңалайман, – деди. Ол және маған: – Мынаны жаз: себеби бул сөзлер исенимли хәм хақыйқат, – деди. ⁶ Соңынан Ол маған былай деди: – Орынланды. Мен – Альфа хәм Омегаман, биринши хәм соңғыман. Шөллеген адамға өмир суўының булақларынан ешейин суў бермен. ⁷ Жеңип шыққан усыларды мийрас етип алады. Мен оның Қудайы боламан, ол Маған перзент болады. ⁸ Бирақ қорқақлар, исенбейтуғынлар, харамылар, адам өлтириўшилер, бузықлар, сыйқыршылар, бутпаразлар хәм барлық өтирикшилердиң орны – күкирт жанған от көли болады. Бул – екинши өлим.

Жаңа Ерусалим

⁹ Соңынан ақырғы жети бәлеге толы жети кесеси бар жети периштениң бири жаныма келип:

– Берман кел. Мен саған Қозының қалыңлығын көрсетемен. Ол Қозының болажақ келиншеги, – деди.

¹⁰ Периште мени Мухаддес Руўхтың басқарыўында үлкен хәм бийик бир таўға көтерди. Ол жерден маған аспаннан, Қудайдың жанынан түсип киятырған мухаддес қала Ерусалимди көрсетти. ¹¹ Қала Қудайдың салтанатына ийе еди. Ол хасыл тас сыяқлы, кристаллдай мөлдири яспис тасы сыяқлы жарқырап тур еди. ¹² Қаланың үлкен

хәм бийик дийуаллары болып, он еки дәрұазасы бар еди. Дәрұазаларды он еки периште қарауыллайтуғын еди. Дәрұазаларға Израилдың он еки урыуының атлары жазылған еди. ¹³ Шығыста үш дәрұаза, арқада үш дәрұаза, қублада үш дәрұаза, батыста үш дәрұаза бар еди. ¹⁴ Қаланың дийуаллары он еки тийкар тасқа ийе болып, оларда Қозының он еки елшисиниң атлары жазылған еди.

¹⁵ Мениң менен сөйлескен периштениң қолында қаланы хәм қаланың дәрұазалары менен дийуалларын өлшеу ушын, өлшейтуғын алтын таяқ бар еди. ¹⁶ Қала төрт мүйеш тәризінде болып, узынлығы менен ени бирдей еди. Периште қаланы өлшейтуғын таяқ пенен өлшегенде, узынлығы, ени хәм бийиклиги бирдей болып, хәр бир тәрәпи еки мың еки жүз шақырым [†] болып шықты. ¹⁷ Периште дийуалларды да өлшеп шықты. Адамның өлшеми бойынша, дийуаллардың бийиклиги алпыс бес метр ^{††} болып шықты. ¹⁸ Дийуаллар яспис тасынан, ал қала мөлдир шийше сыяқлы, сап алтыннан салынған еди. ¹⁹ Қала дийуалларының тийкар таслары хәр түрлі хасыл таслар менен безелген еди. Биринши тийкар тасы яспис, екиншиси көк сапфир, үшіншиси халкидон, төртиншиси жасыл зумрат, ²⁰ бесиншиси ала сардоникс, алтыншысы сардолик, жетиншиси сары яқыт, сегизиншиси көк зумрат, тоғызыншысы сары топаз, оныншысы сары зумрат, он бириншиси көк яқыт, он екиншиси қызғылт көк аметист. ²¹ Он еки дәрұаза он еки хинжи, яғнай хәр бир дәрұаза бир хинжиден соғылған еди. Қаланың көшеси мөлдир шийше сыяқлы сап алтыннан еди.

²² Мен қалада Ибадатхана көрмедим. Өйткени хәмме нәрсеге құдиретли Қудай Ийемиз хәм Қозы қаланың Ибадатханасы еди. ²³ Қаланы жақтыландырыу ушын қуяштың ямаса айдың кереги жоқ еди. Себеби Қудайдың салтанаты оны жақтыландырып туратуғын еди. Ал Қозы оның шырасы еди. ²⁴ Миллетлер қаланың жақтысында жүреді. Дүнья патшалары өз даңқ-салтанатын ол жерге алып келеді. ²⁵ Қаланың дәрұазалары хәр қашан ашық турады, өйткени ол жерде хеш қашан түн болмайды. ²⁶ Адамлар өз миллетиниң даңқ-салтанатын хәм абырайын ол жерге алып келеді. ²⁷ Оған хеш қандай харам нәрсе, жеркенишли хәм жалған ислер ислеген хеш ким хеш қашан кирмейді. Тек атлары Қозының Өмир кітабында жазылғанлар ғана киреди.

Жигирма екинши бап

22 Сонда периште маған кристалл сыяқлы жылтыраған өмир суының дәрьясын көрсетти. Бул дәрья Қудайдың хәм Қозының тахтынан шығып, ² қаланың кең көшесиниң ортасы бойлап ағып тур еди. Дәрьяның еки тәрәпинде хәр

[†] Сөзбе-сөз: он еки мың стадия. ^{††} Сөзбе-сөз: бир жүз қырық төрт кьюбит. Ески өлшем бирлиги бойынша, бир кьюбит – 45-52 см.

айда он еки түрлі мийуе берип туратуғын өмир тереги бар еди. Теректиң жапырақлары болса, миллетлердиң шыпа алыуы ушын арналған еди. ³ Енди хеш қандай ғарғыс болмайды. Қудайдың хәм Қозының тахты қаланың ишинде болады. Ал хызметшилери Оған хызмет етеді. ⁴ Олар Қудайдың жүзин көреді, маңлайларына Оның аты жазылады. ⁵ Енди түн болмайды. Я шыра жақтысының, я қуяш жақтысының кереги болмайды. Себеби Қудай Ийемиздиң Өзи оларға жақты болады хәм олар мәңгиге патшалық етеді.

Ийсаның келиуі

⁶ Соңынан периште маған былай деди: – Бул сөзлер – исенимли хәм хақыйқат. Өз пайғамбарларына Руұхын берген Қудай Ийемиз жақын арада болыуы тийис уақыяларды хызметшилерине билдириу ушын, Өз периштесин жиберди.

⁷ «Мине, Мен жылдам келемен! Бул кітаптың пайғамбаршылық сөзлерин орынлайтуғын адам қандай бахытлы!» – дейди Ийемиз Ийса.

⁸ Мен – усыларды еситкен хәм көрген Юханман. Буларды еситип хәм көргенімде, усыларды маған көрсеткен периштеге табыныу ушын, оның аяқларына жығылдым. ⁹ Бирақ ол маған:

– Бундай қыла гөрме! Мен де сен, пайғамбар болған тууысқанларың хәм бул кітаптың сөзлерин орынлайтуғынлар сыяқлы, Қудайдың хызметшисимен. Қудайға табын, – деди.

¹⁰ Соңынан ол маған былай деди:

– Бул кітаптың пайғамбаршылық сөзлерин мөрлеп таслама. Өйткени уақыт жақын қалды.

¹¹ Жаманлық қылатуғын адам және де жаманлық қылуыды дауам етсин. Харам болған адам харам исин дауам етсин. Хақ болған адам және де хақ ислер ислей берсин. Мухаддес болған адам мухаддес болып қалсын.

¹² Ийемиз Ийса былай дейди:

«Мине, Мен жылдам келемен! Беретуғын сыйым Өзим менен бирге. Хәр бир адамға ислерине қарай қайтараман. ¹³ Мен – Альфа хәм Омегаман, биринши хәм соңғыман, басы хәм ақырыман.

¹⁴ Өмир терегинен жеуге хуқық алыу ушын хәм қалаға дәрұаза арқалы кириу ушын кийимлерин жууғанлар қандай бахытлы! ¹⁵ Ийтлер – сыйқыршылар, неке хадаллығын бузыушылар, адам өлтириушилер, бутқа табыныушылар, өтирикти жақсы көрип, жалған ислерди ислеушилердиң хәммеси сыртта қалады.

¹⁶ Мен, Ийса, исениуши жәмәәтлердеги сизлерге бул гүүалықты жеткизсин деп, Өз периштемди жибердим. Мен – Дауыттың тийкары хәм урпағы, жақты таң жулдызыман».

¹⁷ Мухаддес Руұх хәм келин: «Кел!» дейди. Еситкен хәр бир адам: «Кел!» десин. Шөллеген адам келсин, қәлеген адам өмир суынан ешейин алсын.

¹⁸ Бул китаптағы пайғамбаршылық сөзлерин еситкен ҳәр бир адамды ескертип атырман: егер ким де ким бул сөзлерге бир нәрсе қосса, Қудай да оны бул китаптарда жазылған бәлелерге дуўшар етеди. ¹⁹ Егер ким де ким бул пайғамбаршылық китабының сөзлеринен бир нәрсе алып тасласа, Қудай да оны бул китапта жазылған өмир

терегинен ҳәм мухаддес қаладан үлессиз қалдырады.

²⁰ Буларды гўўалық етип айтқан Ийемиз: «Аўа, Мен жылдам келемен», – дейди.

Аўмийин! Келе гөр, Ийем Ийса!

²¹ Ийемиз Ийсаның мийрими ҳәммеңизге яр болсын! Аўмийин.